

N°. 1. Donderdag 6 Januari 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

KARTINI-FONDS.

Op Dinsdag 21 December j.l. werd gehouden de algemeene vergadering van het Kartini-fonds, als wnd. voorzitter geleid door Mr. J. H. Abendanon.

Als gasten waren tegenwoordig Mevrouw de Gravin van Limburg Stirum, echtgenoote van den weldra optredenden Gourverneur-Generaal van Ned. Indië, alsmede de heer Dr. G. A. J. Hazeu, directeur van het Departement van Onderwijs en Eeredienst met verlof, en Mevrouw Hazeu.

Nadat de wnd. voorzitter namens de vergadering de gasten verwelkomd had, met dankbetuiging voor de gewaardeerde belangstelling, hield hij de volgende rede:

Dames en Heeren. Het door ons allen zoo innig betreurde overlijden van onzen hooggeachten voorzitter, bracht mij nu bijna 3 maanden geleden tijdelijk op deze plaats. Thans komt de algemeene vergadering van het Kartini Fonds voor de eerste maal bijeen. Het zal dus zeker in uw aller geest zijn, dat ik dankbare hulde breng aan de nagedachtenis van Mr. van Deventer. Ik deed dit ook bij de uitvaart te Westerveld, en wees toen op de buitengewone verdienste, die onze leidsman had ten aanzien van dit K. F. De kracht, die van hem uitging bij de oprichting; het beleid, waarmede hij onze bijeenkomsten voorzat, zoowel de grootere van alle leden en van het Bestuur, als de meer intieme van den Raad van Beheer; de onverflauwde, hartelijke belangstelling, waarmede hij zich gaf bij alles, wat met de Kartini-scholen samenhing; de nooit tegen eenige moeite opziende volharding tot bereiking van het schoone doel; dit alles vervult ons met een groote en onuitwischbare erkentelijkheid, en tevens met diepen weemoed, omdat wij voortaan zijne zorgzame leiding zullen moeten missen, zijn vriendenhand niet meer kunnen drukken. Er is slechts één wijze, waarop wij kunnen toonen volkomen te beseffen, wat Mr. van Deventer, als voorzitter en vriend, voor ons geweest is: door al onze krachten in te spannen om in toenemende mate te doen zegevieren Kartini's [illegible] en wenschen. Het Bestuur heeft, op voorstel van den Raad van beheer, gemeend eene daad van piëteit te verrichten door Mevrouw E. van Deventer-Maas, lid van het Bestuur, uit te noodigen in dien Raad zitting te nemen. Het betreft echter niet alleen een gevoel van piëteit. Wij zijn tevens overtuigd, dat Mevrouw van Deventer voor den Raad van beheer eene aanwinst zal zijn; want zij heeft, van den aanvang af, met haren echtgenoot een groot aandeel genomen in de werkzaamheden van het K. F. Beiden hebben zij ook den stoot gegeven tot de oprichting van de K. Vereeniging te Semarang, waarvan reeds zoo vele goede vruchten geplukt worden.

Wij kunnen er zeker van zijn, dat de naam Van Deventer tot in lengte van dagen verbonden zal blijven aan de Kartini-scholen, en al was het alleen reeds daarom, steeds eene execreplaats zal innemen in de Inlandsche maatschappij, die vooral nu — meer dan ooit te voren — weet te gevoelen wie haren vooruitgang met overtuiging bevorderen.

Dames en Heeren, mag ik u in overweging geven u als blijk van instemming een oogenblik van uwe zitplaats te verheffen.

Het oogenblik noopt ons een blik te werpen in het verleden en in de toekomst. Wilt mij daartoe even uwe welwillende aandacht verleenen.

De gedachten en wenschen van onze lieve Kartini winnen veld, hoe langer hoe meer. Dat, wat 15 jaren geleden onmogelijk zou hebben geschenen, geschiedt thans als de meest eenvoudige zaak der wereld.

Vier hoofddenkbeelden koesterde zij, de goede fee, die ons is voorgegaan in het eeuwige leven, toen zij nauwelijks 25 jaar telde:

1o. Ontwikkeling van het inheemsche meisje in Insulinde door onderwijs, waardoor willen en kunnen tot uiting komen, waardoor het mogen steeds duidelijk voor oogen komt te staan, waardoor de hoogste beginselen van moraal harmonisch samengaan met weten en begrijpen, waardoor eindelijk het godsdienstig gevoel opwelt uit het hart en allen met heilige gewaarwordingen vervult;

2o. de vrijwording van de inheemsche vrouw ten aanzien van het huwelijk, dat haar niet moet kunnen worden opgedrongen, en waarin zij geen andere vrouw naast zich moet hebben te dulden; ten aanzien ook van de echtscheiding in den vorm van verstooting door den enkelen wil van den man. Kartini gevoelde het zoo innig, en sprak het uit in zoo bezielde bewoordingen, dat de vrouw moet innemen de plaats, die haar toekomt in de wereldorde, maar vóór alles in haar huis, dat zij moet helpen stichten met eigen wil, dat zij vooral moet doen bloeien tot heil der menschheid, door hare kinderen voor te bereiden voor het leven, dat hen wacht;

3o. wat voortvloeide uit de twee voorafgaande: de inheemsche vrouw als opvoedster van het jonge geslacht, in liefde ontvangen en voortgekomen uit haar;

4o. het doen deelnemen van de vrouw, jong en oud, aan den opbouw der groote maatschappij, waarvan zij lid is, evenzeer als de man, waarbij haar uit zachtheid geboren kracht kan bijdragen met niet genoeg te waardeeren invloed.

Gij weet het, hoe Kartini haar nachtrust opofferde, om hare denkbeelden op schrift te brengen. Vóór het naar bed gaan, schreef zij wel eens door, totdat zij niet meer kon, en bij het krieken van den dag, was zij weer bezig. Nooit had ze kunnen denken, dat hare gedachten en uitingen bekend zouden worden bij anderen dan diegenen, tot wie zij hare brieven richtte. Maar zij kòn het niet onder zich houden. Wat in haar leefde en woelde, moest geuit worden. Dat gaf haar zekere rust, want die uiting was tevens de afronding van hetgeen zij gevoelde in het diepste van haar wezen.

O, het moet haar wel eens te moede zijn geweest als zweefde een engel van liefde om haar, wanneer zij, in de uren van rust voor anderen, daar zat met de pen in de hand, blijde, dat zij de woorden vond om neer te schrijven, hetgeen in haar ziel opkwam, als in gedachte turende naar de toekomst, die zij zoo héél ver waande, maar die toch reeds nabij kwam, waarschijnlijk geroepen door haar.

Zóó bereidde zij voor: het licht, dat uit de duisternis zou voortkomen.

Wanneer een brief kwam van Kartini in de jaren tusschen 1900 en 1904, was mijn eigen hart vervuld van jubel. Met een harer brieven in handen, wetende, dat zij van leed zou vertellen, genoot ik tòch, en kwam een gevoel van verfrissching over mij, omdat ik wist, dat het leed op zijn ergst de voorbode is van betere dagen, omdat ik zoo ten volle doordrongen was, dat er een tijd moest komen van weder-opleving van het juiste voelen en denken op Java, op Sumatra, op al die mooie eilanden van heerlijk Insulinde. En ik hoopte zoo van ganscher harte, dat ook eens voor Kartini een tijdperk van rust en tevredenheid, van stil huiselijk geluk zou aanbreken. Die hoop is verwezenlijkt, maar helaas het was slechts een morgengloor van geluk, want, toen, na een huwelijksjaar naast en met den man, dien zij liefhad en hoogschatte, en die haar aanbad en met haar medeleefde, haar kindje geboren was, werd zij plotseling weggeroepen. Zij ging zonder lichamelijk lijden en had geen tijd zelfs om na te denken, hoe man en kind haar zouden missen, hoe haar maatschappelijke taak onvoltooid bleef.

Dat onvoltooid blijven was echter slechts schijnbaar, want zelden nog is zóó snel de bereiking begonnen van een zoo belangrijke, ingrijpende evolutie, als die Kartini zich voor oogen had gesteld.

Toen ik haar in Augustus 1900 voor het eerst zag, was ik dadelijk getroffen door hare merkwaardige verschijning van jong meisje, met diepvoelend vrouwenhart en hooggestemd denkvermogen. Steeds meer werd ik doordrongen van hetgeen Kartini beloofde voor haar volk, toen zij een maand later met hare ouders en zusters enkele dagen bij ons kwam doorbrengen te Batavia. Maar toen ik Kartini op haar verzoek, nog een jaar later voor de derde maal, nu weder te Japara, had ontmoet, op een ambtsreis naar Madoera, was zij in mijn verbeelding als omgeven door een aureool van zielegrootheid, en nooit zal ik vergeten die uren van namiddag en avond, toen zij en ik met hare zusters Roekmini, Soematri en Kardinah, de laatsten toen nog aankomende meisjes, gezeten waren aan het strand van haar geliefd „Klein-Scheveningen", en zij als het ware hare plannen legde in mijne hand. Het was zoo moeilijk voor haar te weten, hoe en wat haar te doen stond. Het was moeilijk ook voor mij om raad te geven. Ik deed het met volle bewustzijn van verantwoordelijkheid, met den blik over de groote watervlakte vóór ons, die zacht deinend hare golfjes ons als avondgroet toezond, neuriënd van lang vervlogen jaren en van onmetelijke toekomst. Nadat het oog van den dag zich gesloten had, overgoot de maan ons met haar zacht licht, terwijl achter en terzijde de palmen ruischten, als wilden zij hun lied voegen bij dat der zee. Niemand kan zeggen of mijn raad goed was: om niet naar Europa te gaan, om niet uit te stellen, om dadelijk te doen, wat zij meende te moeten doen.

Nog eenmaal — in 1904 — zagen we haar te Rembang als gehuwde vrouw, en zaten we aan haar disch in de ruime Regentswoning. In den voorhof (pendopo) waren bijeengebracht de voortbrengselen der Inlandsche nijverheid uit het geheele gewest, op mijn ambtelijk verzoek aan den Resident, want ik maakte een reis over Java en Madoera tot het houden van besprekingen op welke wijze de Inlandsche nijverheid tot opbloei en ontwikkeling te brengen was. Na afloop van de officieele vergadering ging zij met ons rond en liet ons zien, hoe veel te verwachten was van de opkomende nijverheidsuitingen van den „kleinen man", die niet klein was voor haar, aan wiens vooruitgang zij hare volle aandacht schonk.

Ik hoor haar nog, het was helaas de laatste maal, vol geest en vroolijkheid, aan tafel laag-Javaansch sprekend met haren echtgenoot, als wilde zij te kennen geven: wij zijn niet als andere Javaansche echtparen, wij zijn kameraden: ik spreek dus ook laag-Javaansch tot hem, evenals hij tot mij. Wij willen het u lieden laten hooren, dat, al kennen wij beiden goed Hollandsch, we toch ook onze eigen taal niet verwaarloozen. En dadelijk daarop dan weer iets prettigs tot ons in het Hollandsch, dat zoo mooi klonk uit haren mond, ons besef bevestigend, dat in het wezen der zaak geen onderscheid bestaat tusschen de rassen der wereld, allen kinderen van één Vader, wanneer slechts geest en gemoed tot ontwikkeling zijn gekomen.

Toen eenige maanden later het bericht kwam van haar sterven, was het ons droever te moede dan ik onder woorden kan brengen; maar hare nagedachtenis leeft voort. Deze bracht ons ook heden weder bijeen, en moge ons doen volharden bij het werk, dat aangevangen is „onder de hoede van Kartini's naam".

Bedenken wij hierbij vooral dit: wat zouden wij, leden van het K. F. hebben kunnen bereiken, indien niet in de inheemsche maatschappij van Indië ware doorgedrongen datgene, wat K. bezielde. Bij de oprichting van de eerste K. S. te Semarang, het troetelkindje van ons K. F., is dat reeds gebleken. Maar in nog grootere mate kwam het aan het licht, toen achtereenvolgens meisjesscholen, met het Nederlandsch als voertaal, verrezen te Batavia, Madioen en Malang, nu ook te Buitenzorg, waar aanvankelijk het onderwijs in het Soendaneesch werd gegeven. Naast deze inrichtingen ook andere, op verschillende plaatsen, op Java en daarbuiten, met de inheemsche taal tot grondslag. Vooral mag niet stilzwijgend worden voorbijgegaan de vóór Kartini's uitingen in 1901 geboren school te Bandoeng, onder leiding van Njai Raden Dewi Sartika, en enkele andere scholen, waar nog niet het Nederlandsch zijne intrede heeft gedaan, maar waar hoogst nuttig onderwijs wordt gegeven, ook voor het huiselijk leven.

Voorloopig was het beginsel van ons fonds: het steunen van meisjesscholen met Nederlandsch als voertaal. Ik hoop zeer, dat ons kapitaal zoo belangrijk moge aangroeien, dat ook die scholen, waar het Ned. niet onderwezen wordt, zullen kunnen worden gesteund. Niet alle inheemsche vrouwen hebben behoefte aan de beoefening van het Nederlandsch en toch hebben zij wel behoefte aan kennis en ontwikkeling. Laat ons nooit vergeten, dat Indië 40 millioen bewoners

telt, en dat de groote meerderheid tot het vrouwelijk geslacht behoort. En nu kan er wel sprake van zijn om niet allen een even hoog gaande ontwikkeling deelachtig te doen worden, maar er is nooit een geldige reden te vinden voor de bewering, dat niet allen de gelegenheid behoeven te hebben een stuk weten mede te krijgen op den levensweg, al is het dan ook minder, dan het aan vele anderen toegemeten stuk.

In dit verband valt met groote vreugde vast te stellen, dat het denkbeeld van de ontwikkeling der vrouw in de Inlandsche maatschappij post gevat heeft, niet alleen bij ons Kartini Fonds, en de daarmede in verband staande vereenigingen, bij de Zending, die ook reeds twee meisjesscholen op Java heeft opgericht, te Soekaboemi en te Djokjakarta, bij tal van andere particuliere instellingen, maar ook en vooral bij de Regeering. Zij, die een 15 tal jaren geleden besliste, dat de tijd nog niet was aangebroken om de Inlandsche vrouw gelegenheid te geven tot onderwijsverkrijging, heeft in het Indisch Staatsblad van 1914 No. 592, ten deele gewijzigd bij dat van 1915 No 344, een reglement afgekondigd, waarbij geregeld zijn de subsidies uit 's Lands kas ten behoeve van het onderwijs voor Inlandsche meisjes, met en zonder Nederlandsch, subsidies zoowel voor het eigenlijk onderwijs, waarbij de hoegrootheid afhankelijk is van verschillende omstandigheden, als voor de schoolgebouwen, op den grondslag van 2/3 der werkelijke uitgaven. Zelfs zijn regels gesteld voor de verloven en de pensioenen. Het zou ons niet behoeven te verwonderen, indien de subsidieregelingen de voorloopsters zijn van een naderen stap, welke zal zijn het in eigen hand nemen van het Inlandsch meisjes-onderwijs, al zou hiermede niet gezegd behoeven te zijn, dat de particuliere pogingen een einde kunnen nemen. Het zal in menig opzicht wenschelijk kunnen blijken, dat van particuliere zijde de weg gewezen wordt. Er zijn thans 13 gesubsidieerde scholen voor Inlandsche meisjes op Java, 10 op Sumatra en 1 in Menado. Van Regeeringswege worden ook handwerklessen gegeven voor meisjes, die de Inl. scholen bezoeken. De statistiek doet ook zien hoezeer het aantal schoolgaande meisjes is toegenomen.

Kartini's eerste wensch is dus in goede banen.

De verwezenlijking van haar tweede wensch hangt hoofdzakelijk af van de Inlandsche maatschappij zelve, — en wat zien wij daar?

Velen hebben uitdrukkelijk of stilzwijgend de juistheid erkend. Vrouwen vooral, maar ook mannen. Het zal nog eenige jaren duren, voordat algemeen wordt gehuldigd de grondgedachte van het huwelijk, zooals dit b.v. in art. 84 van ons B. W. is omschreven; de man kan tegelijkertijd slechts met één vrouw door het huwelijk verbonden zijn. Voor het oogenblik is het reeds een verblijdend verschijnsel, dat vele mannen in Indië doordrongen zijn van de waarheid, dat een gelukkig gezinsleven niet mogelijk is, wanneer de man met meer dan één vrouw verbonden is. Wellicht zal zelfs de dag aanbreken, dat de groote meerderheid der mannen deze waarheid in een wetsbepaling zal wenschen vastgelegd te zien. Want men lette wel hierop: dat het huwelijk met meer dan één vrouw geen voorschrift is van den Islam, maar slechts geduld werd om de, vóór het ontstaan van den Islam, in Arabië geldende veelwijverij te breidelen.

Niets belet ook de ouders, om rekening te houden met het verlangen hunner dochters bij het al of niet aangaan van een huwelijk. De gewoonte der ouders om hierbij eigenmachtig op te treden, heeft ook in Europa bestaan, en ik zou niet met zekerheid durven zeggen, dat het nooit meer voorkomt. Hoe het ook zij, de mogelijkheid bestaat om ten deze te doen wat Kartini zoo terecht aangaf. En er zijn voorvallen, die erop wijzen, dat haar raad meer en meer wordt opgevolgd. Psychologisch staat het ook vast, dat de meisjes zich niet meer zullen laten dwingen, wanneer zij door ontwikkeling van geest en gemoed gelegenheid verkrijgen tot nadenken, tot vaststelling van eigen opvatting, en tot zelfstandigheid in de bepalingen van haar leven.

Is het nog noodig te zeggen, dat uit het voorafgaande van zelf voortvloeit de werkelijkwording van Kartini's derden wensch: de vrouw als opvoedster van hare kinderen, in den waren zin van het woord?

En dan eindelijk de vierde wensch: de vrouw als medewerkster van den man, niet alleen in het huisgezin, doch ook daarbuiten, hare samenwerking in het belang der maatschappij.

Dit is alleen mogelijk, wanneer de vrouw met blijmoedigheid wordt begroet waar zij zich in het openbare leven gaat bewegen; wanneer haar de deur wordt geopend, niet alleen om school te gaan, maar om zich verder te bekwamen in de richting door haar gekozen. Zij fungeert reeds, sedert eeuwen, als helpster bij geboorte. Maar zij is, behoudens enkele uitzonderingen, niet deskundig ontwikkeld, en begaat hierdoor vele misslagen, zoodat de sterfte onder kraamvrouwen en jong geboren kinderen zeer aanzienlijk is. De uitzonderingen betreffen de weinigen, die na opleiding in staat zijn geweest het vroedvrouwen-examen af te leggen. De anderen blijven ondeskundig en erger. Hieraan behoort een einde te komen door opleiding, niet van enkelingen, maar van honderdtallen.

Er moeten bovendien inheemsche vrouwelijke artsen komen. Reeds 15 jaren geleden bestond de begeerte hiertoe bij de dochter van een hooggeplaatst Inlandsch ambtenaar, maar de gedachte was nog niet gerijpt bij de Europeesche geneeskundigen der Stovia (school tot opleiding van Inlandsche artsen) te Batavia. Sedert 1912 bestaat echter aldaar de vereeniging „Sovia" (studiefonds opleiding vrouwelijke Inlandsche artsen), opgericht op voorstel van mej. Charlotte Jacobs, en gesteund door tal van dames en autoriteiten.

Er zijn reeds een paar meisjes in opleiding genomen. Een Europeesche onderwijzeres, mej. C. Perk, staat thans aan het hoofd van dit nuttig werk. Men ziet ook meer en meer doordringen het besef dat bij de opvoeding noodig is de kennis van verbandaanlegging en eerste hulpverleening, van gezondheidsleer en huiselijke verpleging van zieken. Dit alles betreft het lichamelijk welzijn.

Wat echter van niet minder belang kan worden geacht, is de opleiding van meisjes tot onderwijzeres.

Wanneer het waar is, dat het schoolgaan van meisjes een goed werk is, en wie onzer twijfelt nu langer hieraan, dan is het ook meer dan tijd, dat vrouwen uit het eigen volk het onderwijs in handen nemen, in handen kunnen nemen, na een deskundige opleiding.

De Europeesche onderwijzeressen, die zich tot dusver aan de Inlandsche meisjesscholen wijden, doen dit met tact, met geestdrift, met liefde. Haar aantal is echter niet voldoende en zal hoe langer hoe minder voldoende zijn, naar mate er meer Inlandsche meisjesscholen komen. Bij het klein aantal scholen is dit nu reeds telkens merkbaar. Maar ook geheel afgescheiden hiervan, al waren er honderden Europeesche vrouwen voor dit werk beschikbaar, de medewerking van Inlandsche zijde mag niet langer gemist worden.

Hoe groot het verlangen is van inheemsche meisjes om zich tot het geven van onderwijs te bekwamen, kan wel het best blijken uit de volgende mededeelingen:

1o. Verleden jaar hebben twee jonge dames het examen voor de Europeesche hulpacte afgelegd: een harer is Raden Adjeng Kartina, van het Pakoe Alamsche Vorstenhuis te Djokjakarta, de andere Mej. Ratulangie uit Menado. Een derde slaagde niet.

2o. Op herhaald aandringen zijn enkele meisjes toegelaten, als leerlingen boven de formatie, bij kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers te Bandoeng, Djokjakarta en Fort de Kock. Blijkens het Koloniaal Verslag van dit jaar bedroeg haar aantal resp. 2, 3 en 9. De 2 werden tot eene hoogere klasse bevorderd. Van de 3 legden 2 het eindexamen af. Bij het toelatingsexamen in 1915 kwamen te Djokjakarta 7 meisjes, te Kort de Kock 3. Van deze laatste behaalde een het eerste nummer van het examen.

3o. Het aantal meisjes op de normaal-cursussen bedraagt 17, onder wie 1 buiten Java en Madoera.

4o. De particuliere R. K. kweekschool te Moentilan (Kedoe) wordt bezocht door 16 meisjes.

5o. Als Inlandsche hulponderwijzeressen slaagden in 1914: 6 meisjes, als Inlandsche kweekelingen, 3.

6o. Vijf meisjes van Padang Pandjang (Sumatra's Westkust), die de Europeesche school aldaar hebben afgeloopen, vertrokken onlangs naar Bandoeng, om daar aan de Kaoetaman Istri school voor onderwijzeres te worden opgeleid.

Nog meer beteekenis verkrijgt hetgeen aangaande het bezoeken der kweekscholen is vermeld, indien bedacht wordt, hoe veel gemoedsbezwaren moesten worden overwonnen, voordat huwbare meisjes de toestemming harer ouders verkregen, om samen met jonge mannen te worden opgeleid. Het is duidelijk, dat eene afzonderlijke kweekschool voor meisjes zeer druk bezocht zou worden.

Ik meen dan ook, dat het geheel ligt op den weg van ons K. F., om het initiatief te nemen, tot oprichting van een kweekschool voor inlandsche onderwijzeressen te Semarang, op het stuk grond naast de Kartini-school. Ik twijfel geen oogenblik of de Regeering zal bereid bevonden worden een voldoend subsidie te verleenen voor gebouw en voor onderwijs.

Intusschen, ik stel er prijs op, duidelijk te doen uitkomen, dat mijne bedoeling niet is aan uwe vergadering een voorstel te doen. Het is slechts een geheel persoonlijke wensch, waaraan ik uiting geef.

Het zou geen goede handelwijze van mij zijn, te trachten u over te halen tot eene dadelijke beslissing. Ik heb daartoe niet de machtiging, noch van het Bestuur, noch zelfs van den Raad van beheer; ik weet zelfs dat er leden zijn, die mijne zienswijze niet deelen.

Mocht tot de oprichting van een kweekschool worden besloten, dan is aangewezen: het grooter maken van de financieele middelen, waarover het Kartini Fonds kan beschikken.

Straks zal de heer Hannema, onze onvermoeide penningmeester, u een overzicht geven van den stand der geldmiddelen en hetgeen in de naaste toekomst noodig is.

Het zal u dan tevens blijken, dat de hulp, die door ons verleend wordt aan de scholen, die na de Semarangsche zijn opgericht, eigenlijk luttel is, n.l. niet meer dan f 40 's maands per school voor het eigenlijke onderwijs. Vermeld worde echter, dat voor den schoolbouw te Madioen in dit jaar 2 × f 2000 is verstrekt, en dat, als voorloopige bijdrage, ten behoeve van de Buitenzorgsche school f 500 is toegezonden, in afwachting van nadere bijzonderheden omtrent die school.

Flinke schenkingen aan ons Fonds zijn te meer noodig, omdat op het programma van den Raad van beheer staat: de oprichting van een kostschool te Salatiga. Het is u bekend, dat de heer en mevrouw Huygen de Raat een bijzonder ruim huis kosteloos beschikbaar hebben gesteld voor dit doel. Afzonderlijke voorstellen van twee leden van den Raad van beheer waren aan onzen betreurden voorzitter ingediend, kort vóór zijn heengaan. Er is besloten de verdere behandeling van deze aangelegenheid, waaraan zeer gewichtige vraagstukken verbonden zijn, aan te houden tot na de verkiezing van een nieuwen voorzitter. Het zal thans niet zoo heel lang meer behoeven te duren vóórdat de plannen een vasteren vorm gaan aannemen. Wilt mij daarom toestaan u in overweging te geven in uwe omgeving steun te vragen, al wordt reeds van zoovele kanten beroep gedaan op de beurzen der welgestelden? Het kapitaal, dat tot doel heeft: vooruitgang der vrouwenwereld van Insulinde, is wel een van de meest sympathieke, die zich denken laat.

Het zal u zeker veel genoegen doen te hooren, dat de scholen, waarmede het Kartinifonds in betrekking staat, in bloeienden toestand verkeeren. Enkele cijfers van het leerlingenaantal bij het begin van den nieuwen cursus in September l.l. bewijzen dit:

te Semarang 139 in vier klassen (33. 56 (2 afd.) 28. 22);
te Batavia 113, van wie 59 in de fröbelklasse. Er zijn nu 4 klassen;
te Madioen 97 in vier klassen (34. 36. 21. 6);
te Malang pl.m. 100;
te Buitenzorg 66.

Straks zal mej. de Graeff u even willen voorlezen wat voorkomt in het voorlaatste en laatste verslag van de Directrice der school te Semarang, mej. Schippers. Het zal u opnieuw blijken, dat zij geheel medeleeft met hare leerlingen en den juisten toon weet te vinden om de meisjes tot zich te trekken en dezen voor te bereiden voor de taak die haar wacht.

De Semarangsche school is onze oudste dochter, maar wij willen ook onze jongere dochters tot bloei helpen brengen, als levensbron voor geest en gemoed in de inheemsche maatschappij.

Hoe meer dochters wij krijgen, hoe beter, want elke dochter wordt de moeder van een nieuw geslacht, dat Kartini's denkbeelden helpt bevorderen.

Voor veel van de door het K. F. bereikte resultaten zijn wij dank verschuldigd. Bovenal geldt dit evenwel ten aanzien van mej. de Graeff en van den heer Hannema, die als secretares en als penningmeester als het ware de zuilen zijn, die ons het Kartini-gebouw helpen dragen.

Ten slotte heb ik u mede te deelen, dat in de Bestuursvergadering besloten is tot lid van den Raad van beheer te kiezen, naast mevrouw E. van Deventer-Maas, den heer W. F. L. Boissevain, en dat in verband hiermede overeengekomen is het voorzitterschap van ons Fonds aan te bieden aan mevrouw van Deventer, en, voor het geval zij bezwaar mocht maken, aan den heer Boissevain.

In de algemeene vergadering zijn verkozen tot leden van het Bestuur de heeren: C. J. Hasselman, lid van den Raad van State, en W. van Gelder, oud-inspecteur van het Inlandsch onderwijs.

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

In de tweede helft van Nov. j.l. heerschte te Batavia nog altijd typhus; volgens het wekelijksch rapport van 15 November tot 21 November van het bureau van den Gezondheidsdienst blijkt, dat er 6 lijders, 3 Europeanen en 3 Inlanders, bij kwamen.

Gul Ned. Indië.

Het Centraal Comité te Batavia tot leniging van den nood in Nederland maakt bekend 20 Nov. j.l., dat sedert de vorige opgave alsnog onvangen werden:

*f*165.25 14de storting Poerwakarta, *f*365 4de id. Ambarawa, *f*1186.34 10de id. Blitar, *f*132.50 8ste id. Bondowoso, *f*500 17de id. Bandoeng, *f*75 9de id. N. I. O. G. Grisee, *f*31.75 14de id. Blora, *f*14.90 14de id. Temanggoeng, *f*50 id A. B. Menado, *f*1300 26ste id. Solo, *f*1000 9de id. Kotta-Radja, *f*437 11de id Tandj.-Pandan, *f*1000 14de id. Buitenzorg, *f*100 13de id. Poerbolinggo.

Met inbegrip der reeds eerder bekend gestelde bijdragen werd totaal *f*867.635.36 ontvangen, waarvan *f*850.000 bereids telegrafisch naar Nederland overgemaakt.

De G. G. op reis.

De G.-G. zou, volgens de Preanger Bode, 6 Dec. te Bandoeng aankomen. 7 Dec. vandaar vertrekken naar de Vorstenlanden.

Wat Solo betreft — waar de landvoogd den 15en zou aankomen — zou het bezoek hoofdzakelijk de pestbestrijding gelden, welke dienst steeds de bijzondere belangstelling van Z.Ex. had.

Schoolnieuws.

In de Javabode lezen wij:

In het vorige jaar werd besloten om naast de inl. scholen der 2de klasse, z.g.n. „vervolgscholen" in het leven te roepen, zijnde onvolledige 2de klasse-scholen, aansluitende aan de desa-scholen, bestaande uit de 3de en 4de en zoo noodig ook de 5de klasse der gewone 2de klasse scholen. Bij suppletoire begrooting waren gelden beschikbaar gesteld om aan dat plan in 1915 een begin van uitvoering te geven, door de oprichting van 30 vervolgscholen.

Thans is echter met die oprichting nog niet begonnen, dit zal eerst het volgend jaar kunnen geschieden.

Ook het plan om dit jaar op Java en Madoera 60 en op de buitenbezittingen 65 2de klasse scholen te openen, is niet verwezenlijkt kunnen worden.

Er zal thans echter met alle kracht gewerkt worden om het aantal scholen van dien aard te vermeerderen. Op Java en Madoera, waar er thans nog geen 800 bestaan, zal het aantal tot ongeveer 1700 worden uitgebreid

Door de Regeering zijn gelden toegestaan voor het bouwen van eene inlandsche school der 2de klasse ter hoofdplaats Djokjakarta en te Taroesan in de afdeeling Painan der residentie Sumatra's Westkust.

Naast de op de buitenbezittingen reeds bestaande particuliere landbouwscholen te Tondano (Menado) en Beureunoen (Atjeh), zal te Moeara Enim (Palembang) een landbouwschool voor Inlanders geopend worden door de Regeering.

Ook te Priaman is op initiatief van de aldaar gevestigde vereeniging „Sarikat Oesaha Tanah Priaman" eene landbouwschool geopend. Door de Regeering is de resident van Sumatra's Westkust gemachtigd om ter tegemoetkoming in de kosten van oprichting en van eerste inrichting dier school een bedrag van *f*5000 ter beschikking te stellen van de door hem te benoemen commissie van toezicht.

Gelijktijdig is de resident bevoegd verklaard ten behoeve van de te openen landbouwschool te Fort van der Capellen te beschikken over eene som van *f*3000.

Het onderwijs aan die scholen zal worden gegeven overeenkomstig een door den Directeur van Landbouw goedgekeurd leerplan, terwijl door de commissie van toezicht jaarlijks aan dien departementschef een omstandig verslag omtrent die school zal moeten worden ingediend.

De Opleiding der Inlandsche Onderwijzers.

Hieraan wijdt het Bat. Nieuwsbl. van 20 Nov. j.l. een hoofdartikel:

„Een onderwerp, dat zich den laatsten tijd bijzonder in de aandacht van het Departement van Onderwijs verheugt. Er wordt druk „gereorganiseerd". Allereerst vermelden we even, dat de bestaande kweekscholen gebracht zijn onder de ook in dit blad zoo zeer gewraakte speciale inspectie. Die inspectie zou tijdelijk zijn. Door echter die inspectie uit te breiden, wordt de kans, blijvend te worden, vrij groot.

Niet te ontkennen is echter, dat door den nieuwen inspecteur gewerkt, gereorganiseerd wordt.

Leverden vroeger de kweekscholen het personeel voor de Inlandsche scholen der 2de klasse, thans zullen zij onderwijzers gaan opleiden voor de Holl.-Inl. scholen. Die zullen dus les moeten geven met het Nederlandsch als voertaal. 't Moet in de bedoeling liggen, 't aantal Europeesche leerkrachten aan die scholen dan geleidelijk te verminderen.

Waar vooral de uitbreiding en reorganisatie der Holl.-Inl. scholen de laatste jaren veel onderwijzers onttrok aan het Eur. onderwijs, en er zoo een aanzienlijk tekort aan leerkrachten is ontstaan, zou door bovengenoemden maatregel weer een aantal Europ. onderwijzers beschikbaar komen. Terwijl tevens het aantal dier scholen zou kunnen worden uitgebreid.,

Of die maatregel succes zal hebben? We gelooven van niet. Een Inlander leert — dat weet nu zoo langzamerhand iedereen — heel langzaam onze Ned. taal draaglijk spreken. Les geven met Nederl. als voertaal leert er van de 100 misschien één. Waar nu de leerlingen, als ze de kweekschool verlaten, nog krom Hollandsch spreken, daar is het niet moeilijk te gissen, wat voor taaltje ze zullen spreken, wanneer ze geheel losgelaten worden. We hebben zoo'n idee, dat er na verloop van tijd door de leerlingen der Holl. Ind. scholen dan een taaltje zal worden gesproken, dat evenveel op Hollandsch lijkt, als het Transvaalsch.

De eenige gezonde basis voor Hollandsch Inlandsche scholen is: Het Nederlandsch wordt uitsluitend gegeven door Europeesche onderwijzers."

Verhooging van salaris wordt natuurlijk aangegeven als 't eenige middel tegen het tekort aan Eur. leerkrachten, terwijl de vraag naar scholen stijgt, al maar stijgt.

„Maar 't geldt ook hier: Geen geld, geen Zwitsers."

Bioscoop-gevaar.

Hetzelfde blad schrijft o.m.:

„Waar we tegenwoordig in de eeuw van het (Inlandsche) kind leven, wordt het ook tijd, dat kind ook tegen het bioscopegevaar te beschermen.

Waarom moeten we in dezen weer achteraan komen? Heusch, het gevaar is niet denkbeeldig. Dat hebben reeds honderden vóór mij aangetoond."

Suriname.

De Surinaamsche begrooting voor 1916 is op 28 en 29 December in de Tweede Kamer behandeld. De gevoerde debatten vullen 43½ kolom van de Handelingen, maar brengen geen enkel nieuw denkbeeld. Alles schon dagewesen. Ja toch, één nieuw denkbeeld: de heer Knobel zou in Suriname één of meer diplomatieke of consulair onderlegde ervaren raadslieden willen plaatsen en „zou het reeds waardeeren, indien, om te beginnen, in stede van een militair, den Gouverneur een jong diplomatiek of consulair ambtenaar, voor niet al te langen tijd, als adjudant werd toegevoegd".

Aan dikke woorden, aan gemeenplaatsen heeft het niet ontbroken. Wij constateeren dat dit jaar het beeld „het kind met het waterhoofd" geen dienst heeft gedaan.

Feitelijk liep het geheele debat over de bijdrage uit 's lands schatkist; vooral in deze tijden is dat te verklaren; voor de belastingschuldigen is het vervelend jaar op jaar bij te passen om de Surinaamsche begrooting sluitend te maken. Allen, die het met de kolonie goed meenen, verlangen dan ook niets liever dan dat er een eind kome aan die bijdragen. Maar de smalende, hoonende toon, waarop telken jare over die bijdragen gesproken wordt, doet onaangenaam aan en strekt onze vertegenwoordiging niet tot eer. Men ziet voortdurend over het hoofd, dat al de verkeerde maatregelen, die medegewerkt hebben om Suriname te maken tot wat het is, zijn voorgesteld door uit Nederland uitgezonden Gouverneurs, zijn goedgekeurd door de Nederlandsche Regeering en Volksvertegenwoordiging.

En verliezen de heeren, die opkomen voor de Nederlandsche belastingschuldigen, niet uit het oog, dat er zoo iets bestaat als de geschiedenis van Nederland en Insulinde? Na aan het moederland schatten te hebben opgebracht — de heer Knobel wees er op en men leze Hartsinck, Js. van den Bosch en Reesse er op na — verkeert Suriname thans in de phase, waarin Nederland verkeerde, toen het jaar op jaar de batige saldo's van de alles behalve welvarende dochter Java opstak. Die smalende heeren moesten zich herinneren wat men in Indië zoo al deed om de batige saldo's te verkrijgen, „die bij den slechten toestand der Ned. schatkist en het volhardingssysteem tegenover België meer en meer een levensbehoefte voor Nederland werden, zoodat men terecht kon zeggen dat Indië de kurk was, waarop het moederland dreef".

Die heeren moesten eens navragen wat men in Nederland zooal gebouwd heeft van die batige saldo's. Het getuigt niet van een hoog standpunt, den steun aan de kolonie te doen vergezeld gaan van hoonende opmerkingen.

In Suriname worden belastingen ontdoken, klaagde men terecht, maar alweer: gebeurt dat alleen in Suriname? Wij meenen wel eens gehoord te hebben, dat dit ook in Nederland voorkomt en dat het smokkelen hier niet zoo geheel onbekend is.

De heer Kleerekoper heeft, evenals twee jaar geleden, het hoogste woord gehad en, evenals toen een weinig waarheid en veel Dichtung gegeven. Voor de reputatie van 's heeren Kleerekoper's duim willen wij hopen dat hij uit andermans duim gezogen heeft. Men zou kolommen noodig hebben om al zijn phrasen te ontleden en zijn scheeve voorstellingen recht te zetten. De heer Kleerekoper meent het ongetwijfeld goed met de kolonie, maar hij is meer slachtoffer dan hij schijnt te vermoeden. Twee jaar geleden gaven wij deze nieuwe Surinaamsche specialiteit den raad voor eenige maanden daarheen te gaan. Nu hebben wij een ander advies, maar, vóór wij dat meedeelen, een aanhaling uit 's heeren Kleerekoper's ontboezemingen en eenige opmerkingen: „Wanneer de Minister wat doen wil, moet hij handelen als „tegenover een gemeente van dien omvang: zet het mes „er in zonder mededoogen, haal dien geheelen bureaucratischen rompslomp er vandaan, zet een flinken kerel „aan het hoofd, geef de kolonie een gemeenteraad, stuur „er eenvoudig een paar knappe mannen heen en neem het „paskwil weg van een bestuursinrichting met een troonrede, Raad van State, departementshoofden en Koloniale „Staten, die met hun allen een werk van paperassen „leveren, die de Minister toch weer in den prullemand „gooit, terwijl de kolonie er door wordt gedrukt. Het moet „daar hoogst eenvoudig en simplistisch worden ingericht, „een eenvoudige bestuursinrichting, een paar knappe „menschen voor het op de been helpen van bedrijven."

De heer Kleerekoper heeft zin voor humor. Dat hem in het vuur zijner improvisatie — en de heer Kleerekoper geraakt spoedig in vuur — zulke onzin ontsnapt, is verklaarbaar, maar wat moet hij, bij het nazien van de drukproef, aangenomen dat hij daarbij niet in vuur was, gelachen hebben om zijn woordenkraam!

Jhr. C. A. van Sypesteyn ging in 1873 als Gouverneur naar Suriname met de leus „subsidie-vermindering quand même". Het subsidie steeg onder zijn bestuur aanmerkelijk en het aantal ambtenaren werd grooter. Sedert 1885 hebben wij er 4 oud-ministers als gouverneur gehad: van 1885—1888 Mr. H. J. Smidt, van 1902—1905 Lely, van 1905—1908 Idenburg, van 1908—1911 Mr. D. Fock. Na hun gouverneursschap traden Mr. F. A. J. van Asch van Wijck en de heer Idenburg op als Minister van Koloniën: maar wij hebben het aantal ambtenaren niet zien verminderen; integendeel! Was er nu onder deze Nederlanders

van de bovenste plank geen enkele „flinke kerel"? Waren allen „slappe menschen" of werden zij gedurende den korten tijd van hun verblijf in de kolonie zoo slap? De adviezen van de Suriname-commissie bewegen zich ook niet in den zin van vermindering van het aantal ambtenaren. Ook al slappe menschen, die leden van de commissie. Slappe menschen ook a l die van hier uitgezonden hoofdambtenaren.

Te veel ambtenaren?

Naar onze meening ontbreken er nog verscheidene, o.m. een knap hygiënist als Geneeskundig Inspecteur, een mijningenieur, een entomoloog om te helpen bij de bestrijding der ziekten van menschen en planten.

En nu ons advies: de Regeering zende er als gouverneur heen den heer Kleerekoper met zijn detective-aanleg en zijn Herculische neigingen, om den Augias-stal op te ruimen, maar met de verplichting om er ten minste tien jaren te blijven ten einde de consequenties van zijn daden van nabij te zien. De Surinamers hebben genoeg zin voor humor om hem bij zijn komst een fraai bewerkt snoeimes aan te bieden en zich te vermaken, wanneer hij, bij feestelijke gelegenheden in het „vlooientheater", onder de tonen van de militaire kapel — zoo die door hem niet afgeschaft wordt — rondspringt met een of andere vrouwelijke vloo.

De heer Kleerekoper vindt den tegenwoordigen gouverneur „geen Napoleontische figuur". Men zou kunnen opmerken, dat een Napoleontische figuur niet passen zou bij een vlooien-theater. Hoe dit ook zij, de heer Kleerekoper volge Baron van Asbeck op.

* * *

Evenals overal elders is er in Suriname veel te verbeteren; ook wel het een en ander eenvoudig op te ruimen.

Maar dat jaarlijksche geschrijf en gepraat over het bestuursstelsel, over economische opvoeding van het volk, over gebrek aan energie en meer van die dikke woorden, is eenvoudig humbug.

Een 25-tal jaren geleden was Suriname mooi op weg om van het subsidie van het moederland af te komen. In 1890 bedroeg dat slechts ƒ 16.155, in 1898 ƒ 20.337. Maar de krullotenziekte der cacao, in 1895 begonnen, breidde zich spoedig uit en richtte groote verwoestingen aan, zoowel in den grooten als in den kleinen landbouw; het meest kritieke jaar was 1904/1905, maar nog steeds woedt de ziekte. In 1906 begon de bacove-cultuur met gouvernementssteun — een geniale gedachte van gouverneur Lely — maar de Panama-ziekte verwoestte de velden. Tegen zulke natuurrampen richten zelfs Napoleontische figuren niets uit. Daarbij kwamen de uitgaven voor andere „productieve werken", die niet of nog niet productief zijn, en zoo moesten de subsidiën wel stijgen.

Suriname is een landbouwende kolonie en zoolang de landbouw kwijnt zal de kolonie kwijnen, welk bestuursstelsel men er ook heeft. Eén knap man, die de middelen vindt om de krullotenziekte te bestrijden, is meer waard dan alle veranderingen in het bestuursstelsel en alle Napoleontische figuren te zamen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Gemengde Huwelijken. Van Inlandsche zijde schrijft men aan het „Bat. N.-blad" 't volgende:

Na de verloving en het huwelijk tusschen luitenant Dorren en de Karanganjersche regentsdochter Raden Adjeng Soehito, welke heel wat tongen en pennen in de Inl. wereld in beweging heeft gebracht, zijn thans de nauwelijks tot rust gekomen gemoederen weder opgeschrikt door de verloving van den heer Anton J. Burger met Raden Adjeng Kadilah, dochter van wijlen pangeran Adiningrat van Demak. In de „Locomotief" is een lang vertaald stuk opgenomen van iemand, die onder den schuilnaam W. Projector in de „Djawa Tengah" geschreven heeft over hare ontvoering door hare familie, die bezwaren had en nog heeft tegen dit huwelijk. De schrijver vertelt allereerst hoe in Inl. boeken en verhalen uit heel vroegere tijden veel geschreven is over den ridderstand, hoe het gewoonte en plicht was van zoo'n edelman om een vrouw te kiezen van even hooge afkomst als hij zelf en gaat voort: „Wij hebben al zoovele treurige voorbeelden gezien van onze kinderen, die gedwongen worden te trouwen met iemand van wien ze niet houden; hoe het tegenwoordige geslacht gaarne de oude traditie opvolgt en zich niet bewust is, dat de kinderen daarentegen de meer moderne gewoonten zijn toegedaan.

Ofschoon er onder de Javaansche bangsawan, zooals bijv. de regenten, velen zijn, die van de H.B.S. komen en gerekend kunnen worden onder de vooruitstrevenden te behooren, zijn er toch, die deze oude traditie volgen voor zooveel het Javaansche kind betreft, en ze toepassen op hun eigen kinderen en familie. Ik weet, hoe dat komt: Een regent op Java is een vorst in zijn gebied. Nooit zal zoo'n regent toestaan, dat zijn kind met iemand van een anderen stam gaat trouwen, vooral niet met een Christen, omdat zulks in strijd is met de Mohamedaansche gebruiken, met den Koran. Deze opvatting is echter niet juist, niet hierom mag geen Mohamedaan met een Christen trouwen, er is een andere reden: Een pangoeloe, die thuis is in de Mohamedaansche wetgeving, vertelde mij, dat in 1908 deze regel, dat een Mohamedaan niet mag trouwen met een Christen, vervallen is verklaard door Said Oesman en dr. Snouck Hurgronje.

Dit huwelijk tusschen twee verschillende rassen, was absoluut geen bezwaar, wanneer men het maar met elkaar eens kon worden over de gewoonten en gebruiken e.d.m. Wanneer een Christin trouwt met een Mohamedaan, dan gaat de eerste over tot den Moh. godsdienst, omgekeerd volgt de Moh. het Christelijke geloof. In het kort, de pangoeloe vertelde mij over deze gemengde huwelijken, dat iedereen het voor zich zelf moest uitmaken en dat de Koran hierin niet gemoeid mocht worden.

Maar een regent vreest, dat wanneer zijn kind met een Hollander, dus een Christen in het huwelijk treedt, hij den eerbied en de aanhankelijkheid van het kind zal verliezen. De lezer heeft er zich elken dag van kunnen overtuigen, welk een eerbied-betoon de kinderen van een regent aan hun ouders bewijzen, zij buigen en kruipen als een slaaf voor zijn heer, zoodra deze in de nabijheid komt van zijn meester. Zij mogen in geen geval loopen. Daarom mag een Moh. meisje van hooge afkomst niet vergund worden met een Christen te trouwen, omdat hij ook iemand van hooge afkomst is. Wij hebben reeds gezien, hoe het huwelijk van een dochter van den regent van Karanganjar met een officier, reden was om dezen officier naar Merouke over te plaatsen.

Nu weer hebben we in de krant gelezen het bericht van de verloving van den heer Burger met Raden Adjeng Kadilah, de dochter van wijlen den regent van Demak. Van den heer Burgers zelf heb ik het volgende vernomen:

Omdat de familie van R. A. Kadilah bezwaren had tegen dit huwelijk, werd zij ontvoerd door haar zwager, den regent van Ngawi. Voor dat ik verder ga, deel ik den lezers mede, dat ik met medeweten van den heer Burgers de toedracht dezer zaak hier uiteenzet. Hoe het streven van den zwager van Kadilah was het geluk van den heer Burger in den weg te staan. Over de ontwikkeling en de beschaving van R. A. Kadilah behoeven we hier niet te spreken, omdat zij van klein kind af bij Hollandsche menschen is opgevoed. Als ik mij niet vergis, heeft zij het eind-examen van de H. B. S. gehaald. Wat natuurlijker, dan dat zij de Moh. gewoonten en gebruiken niet wenscht te volgen, daar zij ze alle ontwend was? En daarom hield ze ook van den heer Burger, iemand zoo beschaafd en ontwikkeld. De heer Burger zeide ons, dat zijn liefde voor zijn verloofde geen berekenende was. In hun verlovingstijd hebben zij elkaar goed leeren kennen. De papieren voor hun huwelijk waren in orde bevonden door den ass.-resident van Demak en de heer Burger was bereid zoo spoedig mogelijk in den echt te treden om alle praatjes uit het publiek te voorkomen. De familieleden van R. A. Kadilah hebben haar uit Demak meegenomen, opdat ze den heer Burger niet meer zoude zien. Vroeger wilden ze haar reeds bepraten niet met hem te trouwen, doch R. A. Kadilah heeft verklaard, dat zij met niemand anders in het huwelijk wil treden dan met den heer Burger. De hoop, om R. A. Kadilah zonder opzien van Demak weg te krijgen, kon niet meer gekoesterd worden. Totdat de moeder van het meisje telegraphisch bericht van Ngawi kreeg, dat zij een doekoen moest zoeken, die haar een slaapdrankje moest ingeven, waardoor zij gemakkelijk in een auto ontvoerd kon worden naar den regent van Ngawi. Dienzelfden avond geschiedde dit. Zij was zeer geschokt, door deze slechte behandeling van haar eigen zwager.

Wat het doel van den regent van Ngawi is met deze ontvoering en wat het meisje nog te wachten staat, weet niemand. Dat is immers alles nutteloos: al sluit de regent haar in een ijzeren kast, haar liefde zal sterker blijken dan de listen van honderd regenten, en zij zal wel een middel vinden om toch haar zin te krijgen. Zoo gaat het ook met den heer Burger.

Tot zoover de handelingen van den regent van Ngawi, den eersten zwager van R.A.Kadilah: die van haar tweeden zwager, den regent van Koedoes, doen ons sterk herinneren aan de avonturen van een ridder uit de Middeleeuwen. Zoo spoedig deze regent had vernomen, dat zijn schoonzuster in het huwelijk wilde treden met den heer Burger, vertrok hij naar Demak, om er met den pangoeloe over te spreken. Toen hij bij dezen aan huis kwam, zeide hij: „Pangoeloe, jij moogt niet behulpzaam zijn bij het huwelijk van R. A. Kadilah met den heer Burger."

„O, Kandjeng toean regent, ik heb geen uur geleden, de vergunning tot het huwelijk aan den heer Burger gegeven, volgens de gewoonten en de Moh. gebruiken, omdat er tot nu toe geen bezwaren meer bestonden voor een huwelijk tusschen een Christen en een Mohamedaansche".

„Sapristi, pangoeloe, je vergist je, dat kan niet en is ook niet in orde, dat zeg ik je, een regent, die een Staatsblad heeft en deze kwestie, die pas veranderd is, gelezen heeft."

„O, Kandjeng, in 1907 of 1908 is deze atoeran veranderd en opnieuw geregeld: wanneer twee menschen van verschillende godsdiensten met elkaar in het huwelijk willen treden. Onlangs is ook de dochter van den regent van Karanganjar getrouwd met een officier; ook van de zijde van het departement van oorlog werden toen bezwaren gemaakt, doch deze werden alle overkomen en waarom zouden wij dan nu bezwaren maken, dat dient immers nergens toe, en waarom zouden wij onzen wil aan de kinderen opdringen?".

Hierop had de regent van Koedoes niets te zeggen.

Zoodra de heer Burger den brief van den pangoeloe had ontvangen en de schriftelijke bekentenis van R. A. Kadilah, dat zij geen bezwaar had met hem te trouwen, heeft hij zijn verloving in de „Locomotief" bekend gemaakt. Dit heeft den regent van Ngawi en die van Koedoes, de beide zwagers van het meisje, nog meer -

ontstemd, evenals haar oom, den regent van Semarang, die allen trachten te bewerken, dat het huwelijk van hun familielid met den heer Burger niet door zou gaan. Ook de heer Burger heeft er zich niet bij neergelegd; al de brieven, die hij van den pangoeloe en van zijn verloofde heeft ontvangen, heeft hij overgelegd aan den resident van Madioen en den ass. resident van Demak, opdat deze beide ambtenaren kunnen getuigen, dat het huwelijk door niemand opgedrongen is geworden, doch de wil is van hun beiden. De resident van Madioen en de ass.-resident van Demak zullen de beide jonge lieden helpen, opdat hun huwelijk door niemand gestoord worde.

De resident van Madioen zeide tot den regent van Ngawi: „Regent, wanneer R. A. Kadilah, die gij in uw huis hebt opgesloten, iets mocht overkomen, dan verzeker ik U, dat ik een voorstel zal doen......... 't Is alleen maar, dat de regent het weet."

De schrijver eindigt met de handelwijze van deze regenten te laken, daar zij immers van de H. B. S. afkomstig zijn en dus gerekend kunnen worden tot de vooruitstrevenden te behooren en toch de oude gebruiken en gewoonten willen blijven volgen.

„Deze geschiedenis zij een waarschuwend voorbeeld voor alle ouders." — zoo eindigt schrijver.

Van andere (Inlandsche) zijde schrijft men hierover in 't „Bat. Nblad" 't volgende: De Inlandsche pers is weder als voorheen over deze verbintenis niet goed te spreken, ja eenige bladen gaan daartegen zelfs duchtig te keer. Dezelfde motieven als vroeger worden ook thans aangevoerd, om dit engagement tusschen blank en bruin te veroordeelen. Algemeen noemt men zoo'n aaneensmeding van twee harten, van den blanken man en der adellijke Inlandsche vrouw, de wrange vrucht van den vooruitgang. Laat mij echter billijk zijn in mijn oordeel. Zulke verbintenissen zijn kenschetsende teekenen des tijds — dingen, welke vroeg of laat toch komen moeten. De associatie van Oost en West, welke zich in alle opzichten begint baan te breken, moet daar ten langen leste toe leiden. **En het** getuigt van zekere waardeering van het blanke ras ten opzichte van den Inlander, dat, waar Westersche liefde bestaat, beschaafde Europeesche mannen zich niet langer aan het vooroordeel hunner rasgenooten storen, om beschaafde Inlandsche vrouwen te trouwen, terwijl elders concubinaat tusschen Europeesche mannen en adellijke Inlandsche vrouwen nog aan te wijzen is.

Schrijver dezer regelen vindt 't onbillijk, om zulke verbintenissen uitsluitend van de schaduwzijde te beschouwen en te veroordeelen, waar wij Inlanders huwelijken tusschen in Europa studeerende of gestudeerd hebbende mannelijke landgenooten met de dochteren van het blanke land thans als de gewoonste zaak ter wereld zijn gaan beschouwen. Zelfs godsdienstige overwegingen kunnen die veroordeeling niet billijken. Immers, mij is bekend, dat een hooggeplaatst Europeesch ambtenaar, die in de Inlandsche wereld doorgaat voor Mohamedaan, schoonzoon is geweest van een pangoeloe. — terwijl alle reden bestaat om zijn verondersteld geloof in twijfel te trekken. Deze Europeaan is wel is waar een beoefenaar van den Mohammedaanschen godsdienst, doch behoeft daarom toch nog geen Moslim te zijn.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Concurrentie en overgevoeligheid.

De „Sinar Sumatra" vestigt in verschillende artikelen er de aandacht op, dat er groote concurrentie bij de verschillende rassen in N. I. bestaat en dat de Maleier langzamerhand den Chinees gaat overvleugelen. Vroeger waren 't alleen Chineezen, die groenten en brood verkochten; nu doen de Inlanders dit ook. En nog meer! Nu bouwen de Inlanders steenen huizen, en zij koopen op venduties in de woonhuizen van Chineezen. Zij bewegen zich ook al op het gebied van het particulier onderwijs. Sedert de oprichting van de Hollandsch-Chineesche scholen verloopen de Tiong Hoa Hwee Koan scholen.

En door de ver. Insulinde èn door den heer Darna Koesoema werd het denkbeeld uitgesproken, om geen afzonderlijke scholen te laten bestaan voor Inlanders en Chineezen. De „Warna Warta" liet zich, zooals in de „Java-Bode" werd overgenomen, over dit denkbeeld als volgt uit: „Het vereenigen van H. Ch. en H. I. scholen is niet voor verwezenlijking vatbaar. 't Is zoo goed als zeker, dat de Chineezen hunne kinderen van de school zullen nemen, want — laten wij 't nu maar ronduit zeggen — de Chineezen willen niet, dat hunne kinderen de vuile praat van de Inlandsche jongens overnemen, die zoo geniaal schelden kunnen en zich niet geneeren daarbij op de meest weerzinwekkende wijze hun vader en moeder te betrekken. Dan zijn er nog tal van andere redenen, gegrond op de verschillende moraal en opvoeding bij Chineezen en Inlanders".

De „Kaoem Moeda" ziet in de aangehaalde woorden zooveel kwaads en venijnigs, dat zij het noodig vindt een en ander onder de aandacht van den Procureur-Generaal te brengen, opdat de „Warna-Warta"-redacteur vervolgd worde, wegens het zaaien van haat enz., het bekende artikel van het strafwetboek.

Het is te hopen, zegt de „Warna-Warta", dat de Inlanders, of liever sommige voorlichters van het publiek, (want de doorsnee-Inlander is waarlijk verstandig genoeg), langzamerhand wat minder overgevoelig worden en in gaan zien, dat overdrijving schaadt. Op deze manier is er met hen geen land te bezeilen.

Prostitutie-vraagstuk.

De „Warna-Warta" wijst er verder op, dat de prostitutie op Java zooveel meer voorkomt dan in China en schrijft de oorzaak hiervan toe niet aan gebrek of mindere ontwikkeling bij het volk, want in China wordt niets gedaan aan de ontwikkeling van het meisje en hongersnooden zooals in China, hebben zich op Java nooit voorgedaan. De oorzaak is h.i. alleen te zoeken in het gebrek aan kuischheid. De opvoeding in het Javaansche gezin is geen opvoeding; er wordt niet gewerkt op zedelijke gevoelens. Integendeel in den huiselijken kring worden de meest onzedelijke verhalen ten aanhoore van de kinderen verteld.

Eensgezindheid.

In een inleiding-artikel van de „Tjahaja Timoer", wijst de nieuwe hoofdredacteur, de heer Tan Thwan Khing, te voren redacteur van de „Warna-Warta", er o.m. op, dat hij thans samenwerkt met twee Javaansche redacteuren, wel een bewijs van de door den tijdgeest vereischte eensgezindheid tusschen Chineezen en Inlanders.

De nieuwe Chineesche Vlag.

Uit China vernemen de Chineesche bladen, dat de Chineesche ingezetenen hunne vlaggen te veranderen hebben. Volgens een telegram uit Peking, heeft de Chineesche regeering besloten tot het aannemen van een nieuwe vlag voor China, bestaande uit een wit vierkant veld met roode randen en een middenfiguur van twee gouden draken, die een roode zon omkransen.

Van Vreemde Koloniën.

't Nieuwe jaar.

De gemeenplaats: „wat zal 't nieuwe jaar ons brengen?" is ditmaal met een nadruk uitgesproken, die haar 't banale ontnam. Er loeit en broeit zooveel, dat de vraag: „wat moet daaruit worden?" inderdaad reeds in elk gemoed was en zich nu bij den jaarovergang met bijzondere kracht naar voren drong. De massa leest de bijzonderheden niet meer over de wereldgebeurtenissen, die, elk op zich zelf, in gewone omstandigheden aller aandacht zouden oproepen, maar in algemeene spanning leven allen die gebeurtenissen toch mee, en zoowel hij die partij is of partij gekozen heeft, als hij die neutraal is of beweert dit te zijn, heeft met gevoelde actualiteit ditmaal de nieuwjaarsvraag gesteld, die anders als een aanhangsel van 't compliment van den dag niet meer beteekenis heeft dan 't „zalig nieuwjaar" aan menschen, die men niet wil toewenschen dat zij in dat jaar zalig zullen worden.

Wat zal 1916 brengen? De vraag heeft voor de vreemde koloniën zeker niet minder reden om de gemoederen in spanning te brengen, dan voor de landen in Europa. Zullen de Duitsche koloniën weer aan dat rijk terugkomen? Of zal 't D. koloniaal gebied meer geconsolideerd zelfs tot een uitbreiding komen, die het van een verspreid en verbrokkeld, tot een aaneengeschakeld reuzenrijk maakt? Zal Engeland ophouden de eerste koloniale mogendheid te zijn? Of als 't dit blijft, hoe zal dan de verhouding van de kroonkoloniën en van Indië tot het moederland worden? Heeft Frankrijk kans op een terugkrijgen van de in Europa verloren provinciën, maar zal 't dit dan moeten vergoeden door 't inboeten van koloniaal bezit in Afrika? Aan 't vraagstuk der overheersching in Tripolis, sluit dat van de toekomst van Turkije en Italië nauw aan, terwijl daarbij ook de kwestie op komt of Oostenrijk, indien 't aan de winnende zijde blijft, zich niet tot koloniale mogendheid wil laten maken. Hoe zal 't Kongogebied verdeeld worden? Wat zal Japan vragen of krijgen? Er is bijna geen groot koloniaal vraagstuk waarvan de verdere ontwikkeling niet door 't verloop van den oorlog beïnvloed zal worden. De Perzische-, de Chineesche-, de Mexicaansche kwestie. Wat Thibet, wat Mongolië toegedacht kan zijn. 't Meesterschap over de Bagdadspoorweg, in 't Suezkanaal. Enz., enz., enz.

Evenals de oorlogsverklaring een daad van staatkunde is, zoo wordt 't er door te bereiken doel ook in staatkundig resultaat geformuleerd, maar evenals de oorzaken in de redenen tot oorlog vele zijn van zeer uiteenloopenden aard, zoo zijn ook de gevolgen en nawerkingen van 't te verkrijgen resultaat onnoemlijk vele in veelvoudige richting. En voor deze heeft ook de vraag „wat zal 1916 brengen" diezelfde verhoogde, diezelfde aparte beteekenis gekregen. Voor zeevaart, handel, nijverheid, voor verscherping of verflauwing van 't rassenonderscheid en de godsdiensttegenstellingen. Ook hier evenveel belangrijke, hoogst belangrijke vragen, waarvan het nu aangebroken jaar de richting zal hebben aan te geven, tenzij het nog ten volle een oorlogsjaar blijft, zooals 1915 is geweest, en het aan een daarna komend jaar zou overlaten, aan de wereld de vrede terug te geven en de lijnen der nieuwe geschiedenis in eersten aanleg te richten.

China.

Het zou te mooi zijn geweest. Een herstel van het door de revolutie omver geworpen keizerschap zonder nieuwe revolutie. Joean sji kai kon wel verzekeren dat hij zelf de kroon niet gewenscht had, doch slechts zwichtte voor den volkswil, het was algemeen bekend, dat geenszins alle Chineezen er zoo over denken. De vraag kon alleen zijn of de getroffen voorbereidingen voor den staatsgreep voldoende waren om voorloopig alle machthebbenden in het groote rijk stil te houden, in afwachting dat de man zou opstaan, die op nieuw de kreet voor het herstellen der republiek zou doen hooren. Op deze vraag is al bijzonder gauw een ontkennend antwoord gekomen. Eerst hoorden wij, dat de militaire gouverneur van de provincie Yoennan dit gebied voor onafhankelijk heeft verklaard. Dadelijk volgde het bericht, dat ook de provincie Kwangsi dit voorbeeld heeft gevolgd, en werd de verwachting uitgesproken, dat andere hetzelfde zullen doen. Als hoofdleider wordt generaal Tsai Ao genoemd, die ook in 1911 al heeft getracht in Yoennan (Z. W. China) een onafhankelijken staat te stichten. De voormalige onderkoning van Yoennan Li Hoeng si is tot president van de Zuid-federatie uitgeroepen.

Intusschen scheen Joean sji kai op noodige onderdrukkingsmaatregelen bedacht, want zonder verwijl rukte een divisie, onder generaal Tsao koen, naar 't zuiden om de belangrijke punten in het verzet-gebied te bezetten. Het middel dat overal, maar bovenal nog in China, bij opstanden een rol te vervullen heeft, werd natuurlijk van beide zijden niet versmaad. Een missie met veel geld — waar halen zij 't nog

vandaan — ging mede op weg, om de gemoederen en gevoelens te bewerken. De nieuwe keizer zou echter de oude Joean sji kai niet meer wezen, indien hij bovendien niet beproefde te overreden en door overleg tot een vergelijk te komen. Er zijn boodschappers naar Yoennan gezonden.

Er was nog geen oorlog genoeg, Zuid-China heeft ook zijn aandeel willen hebben in 1915 als oorlogsjaar, en West-China zal, zegt men, volgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het boschwezen op Java en in Indië.

„Eigen Haard" van 1 Jan. 1916 bevat een geïllustreerd artikel van den heer A. te Wechel over het boschwezen op Java en in Indië. Teneinde een idee te geven van den omvang van dat bedrijf, ontleenen we aan het artikel:

Op het oogenblik draagt het Boschwezen voor ongeveer 3 pCt. bij in de kosten van de staatshuishouding in Ned.-Indië.

Voor het verrichten van alle werkzaamheden die het Boschwezen met zich medebrengt, zijn thans in Indië in dienst van den Staat een honderdtal in Europa (meestal te Wageningen, soms te München) opgeleide hoogere ambtenaren, verder ongeveer 250 in Indië aangenomen Europeesche boschopzieners, 900 Inlandsche boschpolitoebeambten, en wellicht een paar duizend andere Inlanders in vasten dienst als schrijver, werkbaas etc. Verschillende Europeanen vinden in min of meer tijdelijke betrekkingen bij het Boschwezen hun bestaan, terwijl jaarlijks aan den kleinen man op Java aan weekloon etc. bij het boschwezen een bedrag van 4½ millioen gulden ten goede komt.

Korte Berichten voor Landb., Nijverh. en Handel.

In No. 21 van dit veertiendaagsche periodiek behandelt Dr. E. C. J. Mohr, onder het opschrift „Industrieele mogelijkheden in Ned.-Indië", de mogelijkheid eener kolen-industrie aldaar. Schr. onderscheidt de kolen, door hem bruinkool en geen steenkool genoemd, in een drietal hoofdtypen, n.l. a. het oudste, de harde, glanzende kool (pekkool), hetwelk thans in belangrijke mate wordt geëxploiteerd (Ombilin- en Poeloelaoet-mijnen), b. het jongere type, zachter, dof en donker bruinzwart van kleur (minder deugdzaam dan a) en c. brandleien of brandschiefers of bitumineuze schiefers (tot nu toe ten onrechte als volkomen waardeloos beschouwd en nimmer eenige belangstelling waardig gekeurd).

Verder bevat dit Nr. statistische opgaven betreffende den uitvoer uit Japan naar Ned.-Indië gedurende de jaren 1912—1914, en o.m. een bericht over de afzetmogelijkheid voor Ned.-Indische aardappelen op de Philippijnen.

Weekblad voor Indië.

No. 31 geeft een beschrijving (met afb.) van „de eerste militaire vliegtochten boven Indië", verricht door luit. Ter Poorten. — Verder wordt in herinnering gebracht „de viering van het veertig-jarig bestaan der H. B. S. te Soerabaja". — Abr. Exodus, wiens „Brieven van buiten" in de „Locomotief" tot nog toe verschenen, heeft dat blad vaarwel gezegd en vervolgt nu die brieven in het Weekbl. voor Indië.

H. B. S.S. in Nederland en in Indië.

In No. 27 van het te Weltevreden verschijnend periodiek „Het Middelbaar Onderwijs" lazen we een nog al merkwaardig bericht, hetwelk, verkort, als volgt luidt:

In de jaren 1910 t/m. 1914 slaagden bij de eindexamens der H. B. S.S. met vijf-jarigen cursus in Nederland, in totaal 5771 jongelieden van welke er 633 in Ned.-Indië geboren waren. In diezelfde periode slaagden er hier te lande van in Indië geborenen, in totaal maar 252.

Conclusie. In Nederland doen dus meer dan twee en een half maal zooveel Indische jongelui eindexamen als in Indië zelf. Hierin ligt de verklaring van het groote verloop van leerlingen aan onze vijfjarige cursussen. In de officieele gegevens is niet te vinden, hoeveel van die jongelui in Holland den geheelen cursus meeemaakt hebben, zoodat we niet met juistheid na kunnen gaan hoeveel leerlingen hier een 5. j. c. begonnen zijn en die in patria ten einde gebracht hebben. We weten evenmin, hoeveel Indische jongelui zich in Nederland voor het eindexamen aangemeld hebben. Daaruit zou kunnen besloten worden tot de grootere slaag-kans in Holland. Bovenstaande gegevens dienen dus nog aangevuld te worden. In ieder geval volgt er uit, hoeveel ouders nog aan een opleiding in Nederland de voorkeur geven.

Directeur van Onderwijs. Een klaagstem.

In hetzelfde orgaan (No. 31) schrijft men in Kollewijnsche spelling (die wij niet overnemen) het volgende:

Het bericht doet de ronde — vergis ik mij niet, dan is het gelanceerd door de Java-Bode — dat Dr. Hazeu binnenkort van buitenlandsch verlof terugkeert en op verzoek van den Gouverneur-Generaal zich bereid heeft verklaard, de functie van adviseur voor Inlandsche zaken te vervullen, zoodra Dr. Rinkes met verlof gaat. Dr. Moresco zou dan tijdelijk Directeur van het Departement van O. en E. blijven.

En tegen dat Dr. Rinkes terugkomt? Dan de heer Moresco in een ander ambt en Dr. Hazeu weer chef van ons Departement?

Er wordt toch op onvergeefelijke wijze gesold met dat onderwijs. Dr. Moresco is nu ongeveer een jaar in functie. Men vindt algemeen dat het goed gaat: over een jaar zal het nog beter gaan. Dan weer Dr. Hazeu, die in dien tusschentijd ontwend is aan een Departement, dat hij slechts twee jaar beheerde. Wat moet er toch terecht komen van „Onderwijs", telkens met een anderen chef, die telkens weer volgens persoonlijke inzichten moet werken, omdat er geen programma, geen leiddraad bestaat, niets anders dan antecedenten...! 't Is welletjes.

Encyclopaedie van West-Indië.

Van de West-Indische Encyclopaedie (onder redactie van Dr. H. D. Benjamins en J. F. Snelleman), verscheen de 8e aflevering (Lepidoptera — Nijverheid).

De volgende onderwerpen worden daarin min of meer uitvoerig behandeld: Lepra of melaatschheid, Maïs, Malaria, Mammalia (zoogdieren), Manumissie, Marowijne, Mauricius (Mr. J. J.), Mijnwetgeving, Missie (Roomsch-Katholieke), Mollusca (weekdieren), Muntwezen, Musea, Muziek-instrumenten en muziek, Naamgeving, NegerijEngelsch, Negotiatiën, Nickerie, Nijverheid.

Deze aflevering doorbladerende, en hier en daar van den den inhoud kennis nemende, viel ons oog op een artikeltje, getiteld „Lust". De omschrijving vangt aan met „In Suriname gebruikelijk woord voor de sterke neiging van zwangere vrouwen om het een of ander, dikwijls de vreemdsoortigste dingen, te eten". En verder: „In dien specialen zin was ook in Nederland dit woord eertijds gebruikelijk: „lust der bevruchter vrouwen,... vrouwen die dragen kint... die den lost hebben so groot na zeevisch"" (Zie Verwijs en Verdam, Middelnederl. Woordenboek)".

Mogen wij echter den schr. opmerken dat datzelfde begrip ook heden ten dage nog in Nederland algemeen in zwang is, doch niet wordt aangeduid met „lust, maar met „belust". (Zie dan ook Van Dale's groot Woordenboek der Nederl. taal, 5e uitgave, 1914, blz. 214).

Denkt men nu aan de mogelijkheid dat de zwangere Nederlandsche vrouw die „belust" is, zou willen weten of de Surinaamsche, die eveneens in blijde verwachting verkeert, dat zelfde onaangename gevoel kent, dan zou zij, de West-Indische Encyclopaedie raadplegende, o.i. deze onbevredigd ter zijde leggen, omdat zij het woord „belust" niet vindt en niet op de gedachte komt om ook op „lust" te zoeken.

Moge de heeren redacteuren van de W.-Ind. Encycl. uit het bovenstaande ontwaren, dat van hunnen arbeid ook dezerzijds met belangstelling wordt kennisgenomen.

Maandbericht Ned. Zendelinggenootschap.

Het Januari-Nr. wijdt een „In memoriam" aan den oud-zendeling H. Rooker (geb. 27 Febr. 1830, overl. 5 Dec. 1915). — Verder bevat dit Nr. levensbijzonderheden van Jozef Pangkei, onlangs overleden, die een zeer belangrijk deel had in de christianiseering der heidensche Minahassa. — Onder het opschrift „Een bijzondere dag op Laoe si Mono", geeft zendeling E. J. van den Berg een beschrijving van het ontstaan en de lotgevallen van het melaatschendorp Laoe si Mono op de Karo-hoogvlakte (Deli), en vertelt, dat onlangs bijna alle bewoners (een 300-tal Bataks) door den doop in de Christelijke gemeente zijn opgenomen.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

In het Oct.-Nr. eene geïllustreerde beschouwing over de groote bruggen in de lijn Cheribon—Kroja der Staatsspoorwegen op Java, door Dr. J. H. A. Haarman. — De heer Reitsma vervolgt zijne beschouwingen, getiteld „Eenige bladzijden Indische spoorwepolitiek". 5. De lijn Goendih—Soerabaia en hare zijtakken. V. De wijziging der concessievoorwaarden (vervolg). — De overige bijdragen in dit Nr. zijn uitsluitend voor vakkundigen van belang.

De Indische Mercuur.

Het Nr. van 31 Dec. bevat de volgende bijdragen: Export naar... en naar Nederl.-Indië, door J. de Jong. — Sansevievra, een weinig bekende vezelplant, door Dr. A. H. Berkhout. — Zijdeindustrie in Britsch-Indië (vervolg), door Jhr. F. C. van Heurn. — Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan, door P. Hondius Jzn. — Het typos van de hevea, door G. L. Tichelman. — Van Medan naar Padang en terug, door M. Joustra, besproken door J. F. Snelleman. — Een suikerfabriek in de 16e eeuw (met afb.). — De toepassing van beweegkracht in bergcultures. — Vereeniging ter bevordering van landbouw en nijverheid te Djember (vervolg). — Het voor en tegen van centrale drooginrichtingen bij de copra-industrie (met afb.). — Robusta-koffiebereiding door de Inlanders. — Wat de kweekers van klappers op de Philippijnen noodig hebben (met afb.).

Voorts de gewone wekelijksche rubrieken: De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Financieele berichten en verslagen. — Enz.

De stoomwegen van Zuid-Afrika naar Oost-Indië.

Onder den titel: „De stoomwegen van Zuid-Afrika naar Oost-Indië", publiceerde het Kon. Ned. Meteorologisch Instituut een studie van Dr. P. H. Gallé, omtrent de gunstige wegen van Zuid-Afrika naar Oost-Indië, uit meterologisch en oceanographisch oogpunt. Achtereenvolgens zijn behandeld de zomer- en winterwegen van Kaapstad en Durban naar Poeloe Bras en Padang, Str. Soenda en Tjilatjap, Str. Bali en Str. Lombok. Dan volgen de wegen van Oost-Indië naar Zuid-Afrika, terwijl in de laatste hoofdstukken de cyclonen in den Zuidelijken Indischen Oceaan en de manoeuvres in cyclonen worden besproken. (Ind. Merc.).

* * *

Nog zij gewezen op het vervolg der beschouwingen van den heer S. Coolsma over de wijze, waarop de Soendaneezen hunne dooden verzorgen. (Orgaan der Ned. Zend. Ver., Jan. 1916);

Op een geïllustreerd artikel van den heer P. C. van der Wolk, getiteld „Een en ander over de aanaarding van Katjang bogor (Voandzeia subterranea) (in „Cultura" van Dec. 1915);

Op de verspreiding, hier te lande, van het ter Landsdrukkerij te Betavia verschenen verslag van den Sumatra-Staasspoorweg en van de Ombilinmijnen over het jaar 1914, zoomede

Op een artikel van Prof. Mr. D. van Blom, getiteld „Ondergrondsch Indië" en handelend over de mijnwetgeving aldaar in „De Gids" van Januari 1916.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Aan de leden van de afdeeling wordt meegedeeld, dat op *Dinsdag 18 Januari a. s.*, des avonds ten 8 ure, een VOORDRACHT zal worden gehouden door den heer J. SIBINGA MULDER, over *„De rijst- en de suikercultuur op Java"*, toegelicht met cinematografische opnamen, waarvan de films welwillend zijn afgestaan door het Koloniaal Instituut.

Toegang tot de voordracht wordt uitsluitend verleend op vertoon van speciale toegangskaarten. Deze worden niet rondgezonden, maar ieder lid kan vóór 12 Januari bij den secretaris schriftelijk een persoonlijke toegangskaart aanvragen en daarbij het verzoek doen nog een tweede kaart te mogen ontvangen. De toezending van deze tweede kaart zal afhankelijk gesteld worden van de nog overgebleven plaatsen op 12 Januari. Indien het aantal aanvragen grooter is dan het aantal overgebleven plaatsen, zal de toewijzing door loting uitgemaakt worden.

De plaats, waar de lezing zal gehouden worden, zal op de toegangskaarten worden vermeld, daar dit thans nog niet beslist is.

Namens het Bestuur,
De secretaris C. H. L. BAELDE,
Oosterpark 44.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

TWEEDE VOORDRACHT over *„Onze taak en toekomst in Ned. Oost-Indië"*, te houden door den Heer J. SIBINGA MULDER, op *Vrijdag 21 Januari 1916*, in de Familie Bioscoop, Prinsestraat, Den Haag, aanvangende 8 uur 's avonds.

Onderwerp: de groote volkscultuur op Java „de rijstbouw" en de grootste Europeesche cultuur „de suikerindustrie."

Ook deze voordracht zal worden geïllustreerd door bioscoopbeelden, waartoe de films welwillend worden afgestaan door het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Toegang tot de voordracht wordt uitsluitend verleend op vertoon van toegangskaarten, welke door leden van de Vereeniging, schriftelijk dan wel mondeling, kunnen worden aangevraagd bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187 (van 10—12 en van 2—4 uur), welke aanvragen dienen te zijn ontvangen uiterlijk op 19 Januari 1916.

Aan één lid kunnen ten hoogste twee toegangskaarten worden verstrekt.

Aan houders van toegangskaarten, die verhinderd mochten worden naar de voordrachten te gaan, wordt beleefd het verzoek gedaan de kaarten weg te geven, dan wel aan den Secretaris terug te zenden.

Plaatsbespreking à *f* 0.10 per plaats gewenscht vanaf 17 Januari van 10—4 uren.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. 2. Donderdag 13 Januari 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Verbetering.

Bij mijn jongsten brief is mij een onjuistheid uit de pen gevloeid: „Engeland heeft al spoedig den uitvoer (van rijst) uit Rangoon verboden". Dit moet zijn: „Engeland heeft al spoedig den uitvoer uit Rangoon beperkt", enz.

Semarang. SI PANTEK.

Konінkl. Nationale Bond voor Reddingswezen en Eerste Hulp bij Ongelukken „Het Oranje Kruis".

Den 29sten December j.l. werd te Amsterdam de zesde algemeene Bonds-vergadering gehouden, welke bijgewoond werd door twee afgevaardigden van de Vereeniging „Oost en West", welke vereeniging buitengewoon lid is van „het Oranje Kruis".

Door het Dagelijksch Bestuur van „Oost en West" waren daartoe aangewezen de onder-voorzitter R. Zuiderhoff en de waarnemende secretaris F. H. R. Neumann, leden van het Hoofdbestuur.

Op die algemeene vergadering werd het volgende ter sprake gebracht:

In de laatste algemeene vergadering van de Vereeniging „Oost en West" bleken er leden te zijn, die van meening waren, dat het doel, hetwelk het Oranje Kruis beoogt, zóó geheel buiten het arbeidsveld van „Oost en West' ligt, dat de uitgaaf, verbonden aan het lidmaatschap van den Kon. Nat. Bond feitelijk niet verantwoord was.

Toen bij de oprichting van het „Oranje Kruis" de Voorzitter van „Oost en West" de vereeniging daaraan verbond door eene jaarlijksche bijdrage, deed hij zulks in de eerste plaats uit sympathie voor het menschlievend streven van Zijne Koninklijke Hoogheid, den Prins der Nederlanden, ook meenende dat hij die uitgaaf tegenover de leden der Vereeniging „Oost en West" zou kunnen verantwoorden door in uitzicht te stellen, dat wanneer onze Oost- en West-Indiën door eenige ernstige ramp mochten worden getroffen, een beroep op „het Oranje Kruis" niet te vergeefs zou zijn.

In antwoord op een verzoek aan den Raad van Bestuur van het Oranje Kruis om daaromtrent inlichtingen te verstrekken, mocht onze Vereeniging, tot groote voldoening, onlangs vernemen, dat de Bond inderdaad zich ten doel stelt om bij voorkomende rampen in onze Koloniën ondersteuning te verleenen, zoodat ook ingevolge het 3e lid van artikel 26 der Statuten van den Bond, ingeval van rampen in onze Koloniën, het Oranje Kruis in overleg zal hebben te treden met de Vereeniging „Oost en West".

Alvorens zijn werkzaamheden te beginnen, zal de Bond echter dienen te weten, of, ingeval van rampen in de Koloniën, deze van dien aard zijn, dat inzameling van gelden in Nederland noodig is. Nu is het niet altijd gemakkelijk tot die wetenschap te geraken. Zeer zeker zullen in dit opzicht, zoowel „Oost en West" als het Smeroefonds in Indië goede diensten kunnen bewijzen. Daarnaast zal echter een nauwe band met het Departement van Koloniën moeten bestaan.

Met het oog daarop werd, de in hoofde dezes bedoelde algemeene Bonds-vergadering, in overeenstemming met het door het Dagelijksch Bestuur van „Oost en West" genomen besluit, door bovengenoemden Onder-Voorzitter, in overweging gegeven om, zoo zulks nog niet mocht zijn geschied, de bijzondere aandacht van het Ministerie van Koloniën er op te vestigen, dat „Het Oranje Kruis" het centrale lichaam is, waartoe het zich steeds kan wenden, in geval er voor slachtoffers van rampen in de Koloniën, financieele steun van uit Nederland noodig is.

De vergadering gaf daarop te kennen, dat zij bedoelde aangelegenheid zou voorbrengen bij den Raad van Bestuur.

N.

De „Indische Vereeniging".

Van belangstellende zijde werd ons het volgende ter plaatsing aangeboden:

Op het einde van het vereenigingsjaar heeft in de Indische Vereeniging de gebruikelijke bestuurswisseling plaats gehad en is de presidentshamer verhuisd van den heer Gerungan Ratoelangie naar Raden Mas Loekman Djojodininggrat, dus weder in handen van een Javaansch edelman gekomen.

In den boezem der vereeniging heeft zich een streven geopenbaard om meer uiting te geven aan hare belangstelling in de actueele koloniale vraagstukken. In een der vergaderingen werd geïnterpelleerd om stelling te kiezen in zake de verhollandiseering van het Inlandsch onderwijs in Ned.-Indië. Interpellanten meenden het te moeten afkeuren, dat de kennis van het Javaansch hoe langer hoe meer op den achtergrond geraakt; zij zouden het ten zeerste betreuren, zoo daardoor deze schoone taal van 't leerprogram zou worden verdrongen en h.i. moest de Indische Vereeniging in deze kwestie eenig teeken van leven geven. De vraag werd overwogen, om een adres van instemming te betuigen met de „motie Gerhardt" in de Tweede Kamer der St. Gen.: om bij 't onderwijs de Inlandsche talen meer te verzorgen.

Van andere zijde werd hiertegen ingebracht, dat de Vereeniging zich geen partij moest stellen in dergelijke vraagstukken, wanneer deze niet te voren door de leden grondig waren bestudeerd, en omtrent dit laatste punt was zeker wel eenige twijfel gerechtvaardigd.

Volgens anderen hing veel af van den leeftijd der leerlingen, voor wie de Nederlandsche taal als voertaal bij het verdere onderwijs gebezigd werd en met welk einddoel. Toegegeven toch werd, dat de Westersche wetenschap voor den Oosterling een gesloten boek zou blijven, indien hij zich niet, door het aanleeren van één of meer Westersche talen, leerde indenken in den Westerschen gedachtengang, om niet te spreken van tal van zaken en vakken, wier studie thans onmogelijk in Oostersche talen alleen geheel tot hun recht zou kunen komen.

Ook wenschte de vereeniging zich te laten vertegenwoordigen op het Indische Onderwijscongres, dat voor dezen zomer beraamd is.

De nieuwe president deelde mede, dat het zijn voornemen was om de tot nu toe op ongeregelde tijden verschenen periodieken der Vereeniging om te zetten in een week- of maandblad, waarin dan plaats en gelegenheid voor polemiek zou zijn, en hoopte hij op deze wijze mede te werken om de gedachtestroomen tusschen de Indiërs alhier levendig te houden.

* * *

Een ander probleem, dat onder de oogen werd gezien, op eene speciaal daartoe op uitnoodiging van eenige leden uitgeschreven vergadering, was de vraag, of men niet meerdere samenwerking zou zoeken met de Studiecommissie van de Ver. „Oost en West"?

Voorstellers meenden, dat het hoog tijd werd, dat de I. V. de moreele verplichting zou gaan gevoelen om zich op dit punt eens eindelijk geheel en al duidelijk uit te spreken. Als de Studiecommissie de vereeniging werkelijk van dienst was, dan zou die hulp niet langer mogen worden doodgezwegen of onbeantwoord gelaten, doch diende men vruchtbare samenwerking aan te kweeken.

De voorstellers hadden te dien opzichte een vragenlijst laten drukken, welke punt voor punt in de vergadering zou moeten worden beantwoord. De quintessence hiervan was: of de Indische Ver. o.a. de nauwere aanraking harer Inl. leden met Nederlanders moest bevorderen, en op welke wijze dit dan moest geschieden? Moest de Vereeniging zich als lichaam hiervoor spannen, of zou dat aan ieder lid op zich zelf worden overgelaten? Ook werd de vraag gesteld: of de I. V. in dit opzicht onvoorwaardelijk met de Studie-Commissie medeging, dat vertrouwelijke omgang met Eur. familiën mogelijk en wenschelijk was, en of de Studie-Commissie in deze richting stappen had gedaan, welke dan toch zeker door de Indische Vereeniging moesten worden erkend?

De hierop gevolgde debatten leidden tot geen enkel concreet voorstel, daar de voorstellers zelven het hoofdzakelijk lieten bij het stellen van vragen, terwijl het bestuur niet anders deed, dan deze in rondvraag te brengen en zich verder beriep op de statuten, waarin doel en werking der vereeniging voldoende omschreven waren, zoodat het eind der bespreking was, dat de „Indische Vereeniging" geen bepaalde stappen in deze richting naar buiten zou doen, doch dat het aan ieder lid was overgelaten den weg te kiezen, waarop hij meende het beoogde doel te kunnen bereiken.

Verder werd nog een beroep gedaan op de aanwezigen, om te trachten geheel te beantwoorden aan de verwachtingen, die de in Indië achtergelaten betrekkingen van hen koesteren, m.a.w. de vraag gesteld: of hunne studiën in Nederland wel voldoende vruchtdragend, niet alleen voor hen zelf, doch ook voor Indië zouden zijn?

De heer Noto Soeroto voerde hierop aan, dat een ieder zich den tijd alhier niet beter ten nutte kon maken, dan door te zorgen het vak, waarvoor hij wordt opgeleid, in de allereerste plaats door en door goed te leeren, en verder zich den blik te verruimen, door hier alles wat hem onder 't oog komt, met belangstelling te bekijken. Ter bevordering van dit laatste dienen zeker de verschillende rondreizen en rondgangen door musea en havens, welke reeds door de I. V. werden georganiseerd en die nog wel voor uitbreiding vatbaar zijn.

Hoewel wij van beide vergaderingen den indruk mede naar huis namen, dat de interpellanten en voorstellers zich nog geen volkomen duidelijk beeld hadden gevormd van hetgeen zij zelven wenschten, zoo is toch in ieder geval hun streven toe te juichen om hun verblijf in Nederland niet alleen dienstbaar te maken aan ieders persoonlijke belangen, doch wel degelijk ook aan de algemeene belangen van het geboorteland, waaruit volgt, dat de I. V. dus niet uitsluitend gewijd moet zijn aan gezelligen omgang en aansluiting harer leden onderling.

W. J. G.

Uit de O. I. Mail.

Noodweer en overstrooming.

In de laatste dagen van November heeft de Westkust van Sumatra veel te lijden gehad. Zoo lezen wij, dat de weg van Fort de Kock naar Matoer weggeslagen is. Vier huizen en een bedehuis, waarin 400 leerlingen, werden door rukwinden vernield, zeven personen gedood en twintig gewond. Vier lijken zijn nog niet gevonden.

Door een aardbeving is tusschen Fort de Kock en Kotagedang een bergrug ingestort. Verscheidene huizen raakten bedolven.

Ook de in de nabijheid liggende sawahs zijn onder het puin begraven.

Het aantal dooden en gekwetsten kon nog niet worden vastgesteld.

Uit Padang Pandjang het bericht, dat drie dagen een hevige storm, vergezeld van geweldige regens, in de bovenlanden woedde. Gevolg daarvan zijn hevige bandjirs. Het daglicht was bijna niet zichtbaar. Verscheidene huizen zijn omgewaaid.

Vijftien menschen uit kampong Singgalang, die van de

passer Rebo huiswaarts keerden, werden door den stroom van den bandjirrende Annei-rivier meegevoerd.

Te Ajer Ma Sakoetjing, is de groote postweg in de Annei-kloof op verscheidene plaatsen weggespoeld.

Ook uit Sibolga werd gemeld, dat in het gewest Tapanoeli hevige bandjirs zijn voorgekomen.

In het zuiden van de residentie te Tanah Batoe in het Mandailingsche zijn tal van woningen door een zwaren bandjir weggeslagen. In het geheele gewest is groote schade aan de wegen toegebracht, zoodat het verkeer op tal van plaatsen gestremd of zeer belemmerd is.

Het sedert korten tijd plaats hebbend autoverkeer langs den weg Sibolga—Taroetong is stopgezet; die weg heeft zwaar geleden en is onbegaanbaar. Ook het rijden van de gouvernementsauto's van Fort de Kock naar Sibolga is onmogelijk gemaakt.

Met kracht is door het bestuur begonnen de enorme schade te herstellen, nu de zware regens hebben opgehouden.

Aardschokken.

Te Semarang werd een vrij hevige aardschok waargenomen in den nacht van 29 Nov. j.l.

Dergelijke berichten komen uit geheel Midden Java. Tot dusver zijn geen ongelukken bekend geworden.

Ook te Madioen en te Soerabaja werden eenige hevige aardschokken waargenomen.

Een Indische hagelbui.

Uit Malang schreef men aan het „Soer. Nwsbl.":

Ik maak curiositeitshalve even melding van een in de tropen zeldzaam natuurverschijnsel, dat ik voor het eerst, sedert ik in Indië ben, waarnam. Ik stond te Malang onder het afdak van een Chineesche toko, waar ik een schuilplaats voor een plotselinge, hevige bui gevonden had, toen ik verrast werd door vallende hagelsteentjes. Eerst spaarzaam, doch allengs vielen ze bij tientallen tot opeens een groot aantal tegelijk naar beneden kwam, waarna het verschijnsel ophield.

Met veel belangstelling stond ik naar het natuurwonder te kijken, hetgeen eveneens gedaan werd door de Inlanders en Chineezen, die zich in de buurt bevonden. De kleine Inlanders hadden veel schik daarin en grabbelden naar de hagelsteentjes, die zij opgetogen aan de ouderen lieten zien. Blijkbaar hadden de menschen, die daar waren, nog geen van allen ooit dit natuurverschijnsel aanschouwd.

De Rooverhoofdman.

Tolo, de man, die sedert maanden in Celebes ageerde, werd einde Nov. j.l. door een onzer patrouilles neergelegd. De „Mak. Crt." geeft hierover uitvoerige bijzonderheden.

Een nieuwe gemeente.

Door ingezetenen te Salatiga worden stappen gedaan om aldaar een gemeenteraad te doen oprichten.

Tuchtschool voor jeugdige misdadigers.

Naar „De Javabode" vernam, is door de Regeering besloten voor jeugdige misdadigers uit Midden-Java ter hoofdplaats Semarang eene inrichting in het leven te roepen. Het voormalig bedelaarsgesticht te Sompok zal voor dat doel worden verbouwd.

Inlandsche school.

Te Simaboer in de afdeeling Tanah Datar der residentie Sumatra's Westkust, waar sedert ruim 4 jaren in een gewezen koffie-inkooppakhuis school wordt gehouden, zonder dat schoolgeld geheven wordt, zal een inlandsche school der 2de klasse worden gebouwd, waartoe reeds machtiging door de Regeering verleend is.

De Gouvernements-Koffiecultuur.

De inspecteur van het volkscredietwezen, de heer Carpentier Alting, de inspecteur van de koffiecultuur, jhr. Versluys; de inspecteur voor agrarische zaken, de heer van den Marel; de heer Keijser, landbouw-leeraar te Bandoeng, benevens de assistent-resident en de controleur van Bandoeng, brachten een bezoek aan verschillende koffietuinen in de omgeving van Bandoeng, in verband met de per 1 Januari 1916 ingaande afschaffing der gouvernements-koffiecultuur.

Tijdens het bezoek had volgens de „Preangerbode" een bespreking plaats omtrent de bestemming van de vrijkomende koffietuinen.

Het is bekend, dat de Inlander steeds het land heeft gehad aan de koffiecultuur, omdat het een dwangcultuur was, waarvan de revenuën niet aan hem ten goede kwamen. Daarbij komt, dat het koffiehout zeer lakoe is voor verschillende doeleinden, zooals het maken van hareng, rijststampers, paggers, prieelen, enz.

Hierdoor is het te vreezen, dat, indien de Inlander terstond de vrije beschikking krijgt over de koffietuinen, deze in een minimum van tijd zullen verdwijnen, of verwaarloosd worden.

En dit zou te betreuren zijn, want er zijn uitstekend onderhouden tuinen, terwijl de koffiecultuur zeer winstgevend is. Bovendien zijn er gronden van superieure kwaliteit.

Nog een ander bezwaar is, dat, als de gouvernementskoffietuinen verdwijnen, een groote vermindering van de koffie-productie zou ontstaan. Daarom is het de bedoeling van de regeering om den inlander gelegenheid te geven, door eigen ervaring te bespeuren, hoe loonend de koffiecultuur is, door hem de tuinen ten eigen bate in bruikleen af te staan, op voorwaarde, dat hij met de cultuur voortgaat. Weigert hij, dan krijgt hij niet de beschikking over de tuinen, doch is verder ook niet meer gehouden voor de koffiecultuur te werken.

Regent van Demak.

Te Demak had 28 Nov. j.l. de installatie plaats van den nieuwen regent Tjakroamiprodjo.

Er was veel officieele belangstelling.

Resident Kern hield in het Nederlandsch en Maleisch een toespraak, waarin hij op geduchte wijze de Inlandsche ambtenaren aan het verstand bracht, dat potentaatjespelen niet te pas komt, dat hard gewerkt moet worden en dat de nieuwe Regent gesteund moet worden of dat anders ontslag volgt.

Een Intern. Hoogeschool voor Wijsbegeerte.

Henri Borel wijdt in het „Bat. Nbl." van 27 Nov. j.l. een hoofdartikel aan de in Ned. beraamde plannen voor zulk een instituut. Hij schrijft o.a.:

„Aan een Hoogeschool voor Wijsbegeerte, die haar naam eer aandoet, zullen daarom de Oostersche — b.v. de Hindoesche, Mohammedaansche, Perzische, Chineesche enz. — systemen van wijsbegeerte niet alleen door Westersche professoren moeten worden uitgelegd, maar ook door Oostersche geleerden uit de verschillende Oostersche landen zelven. Dan eerst zal de Oostersche filosofie volkomen tot haar recht komen.

Er zal op deze wijze aan die Hoogeschool een concentratie van universeel-filosofisch leven plaats hebben. In dit centrum van levenswijsheid zal eene internationale uitwisseling van gedachten plaats hebben tusschen leeraren en docenten van velerlei natiën, waardoor blijvende banden zullen worden gelegd. Dat hierdoor de associatie tusschen Oost en West, en ook de idee van den Wereldvrede zal bevorderd worden, is duidelijk."

Cursorische Voordrachten over Ned.-Indië.

Door samenwerking van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en de plaatselijke afdeeling van het Nederlandsche Onderwijzersgenootschap heeft te Franeker een cursus van drie lezingen plaats gehad, waarin de leider, de gepensioneerde Kolonel der Artillerie, W. J. Giel, achtereenvolgens heeft behandeld de verschillende rassen en volkeren met hunne zeden en gewoonten, de vijf voornaamste cultures (suiker, koffie, rubber, thee en tabak) benevens het leven en werken van den Europeaan in Ned.-Indië, welke lezingen, door lichtbeelden toegelicht, met zeer veel belangstelling door een talrijk publiek werden bijgewoond.

Thans zijn dergelijke cursussen, doch van vijf lezingen, in voorbereiding te Dordrecht, Middelburg en Hardinxveld, waarbij eveneens zal worden getracht samenwerking met de Maatschappij tot Nut van t Algemeen te verkrijgen.

Lezingen over Ned.-Indië.

Vrijdag den 7en dezer werd in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te Breda voor leden en genoodigden van de plaatselijke Afdeeling van „Oost en West" eene lezing gehouden over „Het Leven en Werken van den Europeaan in Ned-Indië", waarin de spreker, de heer W. J. Giel, aan de hand van eene groote serie lichtbeelden het auditorium inleidde tot de Europeesche samenleving in Indië, en ten slotte het pro en contra van een werkkring in de Koloniën werd besproken en de algemeene eischen werden aangestipt, waaraan de Europeaan moet voldoen om aldaar te slagen.

Het ongunstig weder was oorzaak, dat deze lezing, waartoe tal van jongelieden waren uitgenoodigd, wier voorland Indië is, niet zoo druk was bezocht, als men had mogen verwachten.

Suriname.

Oude archieven in Suriname en Curaçao.

De St.-bladen no. 518 en 519 bevatten Kon. besluiten van den 22sten December, betreffende in de kolonies Suriname en Curaçao aanwezige openbare en notarieele oude archieven.

Hierbij wordt het volgende bepaald:

Art. 1. De gouverneurs van Suriname en van Curaçao worden gemachtigd om van bestuurswege beheerd wordende archieven in de kolonies, dagteekenende resp. van vóór 27 Februari en van vóór 5 Maart 1816, naar Nederland te doen overbrengen ter verdere bewaring in het algemeen rijks-archief te 's-Gravenhage.

Na de opneming van deze bescheiden in het algemeen rijksarchief zijn daarop van toepassing de regelen omtrent het gebruik en de toegankelijkheid van 's rijks archieven, dagteekenende van vóór December 1813.

Art. 2. Na art. 59 van het bij Kon. besluit van September 1868, no. 17 (Gouvernementsblad no. 14), vastgestelde reglement op het notarisambt in de kolonie Suriname, wordt als laatste artikel van het vijfde hoofdstuk opgenomen het volgende artikel 59a:

„De gouverneur wordt gemachtigd om van de in het vorige artikel bedoelde bewaarplaats aanwezige minuten, registers en repertoria het gedeelte, dagteekenende van vóór 27 Februari 1816, naar Nederland te doen overbrengen ter verdere bewaring in het algemeen rijksarchief te 's-Gravenhage.

„Na de opneming van deze bescheiden in het algemeen rijksarchief zijn daarop van toepassing de regelen omtrent het gebruik en de toegankelijkheid van naar die instelling overgebrachte Nederlandsche notarieele archieven, dagteekenende van vóór de invoering der Fransche wetgeving."

Soortgelijk artikel wordt opgenomen na art. 60 van het bij Kon. besluit van 4 September 1868, no. 18 (Publicatieblad no. 16), vastgestelde reglement op het notarisambt in de kolonie Curaçao.

* * *

„De West" van 26 November schrijft: „Het Gouvern. Advert. Blad vermeldt heden de eerste vergunning, die

verleend is tot onderzoek naar de aanwezigheid van Bauxiet, of aluminium erts.

De vergunning is verleend aan den heer F. G. Harvey van Demerara, en geldt voor een terrein van 2000 H.A., gelegen ten Oosten van de Suriname.

De afgevaardigden van de American Bauxite Comp., die sedert eenigen tijd in de kolonie vertoeven, voeren onderhandelingen met verschillende personen over den aankoop van Bauxiet houdende terreinen.

In haar nummer van 30 November vermeldt „De West", dat den vorigen dag de eerste notarieele akte gepasseerd werd, voor den afstand van het recht van exploitatie op een bauxiet houdend terrein aan de American Bauxite Company, gevestigd te Arkansas. Het bedoeld terrein is Osembo, gelegen aan de Para.

De heer J. R. Gibbons, superintendant van de American Bauxite Company, met wien het blad een onderhoud had, verklaarde, dat zijne maatschappij gaarne de hand wil leggen op meer bauxiet houdende terreinen, en dat ook onderhandelingen dienaangaande worden gevoerd, doch dat de overdreven eischen, die door belanghebbenden worden gesteld, een bezwaar opleveren. In Britsch Guyana, waar de Company een oppervlakte van 24000 akkers Bauxiet houdende terreinen heeft aangekocht, is die aankoop veel vlotter gegaan dan in Suriname.

Bauxiet is een artikel, dat alleen op groote schaal kan worden verwerkt, met aanzienlijk kapitaal.

Kan de Company op eenigszins aannemelijke voorwaarden de hand leggen op de thans bekende Bauxiet-terreinen in Suriname, dan zou die oppervlakte waarschijnlijk voldoende zijn om onverwijld stappen te doen voor de exploitatie daarvan.

Inmiddels is men thans bezig, om het onderzoek voort te zetten naar de aanwezigheid van nieuwe Bauxiet houdende treinen in de kolonie.........

Dat men hier te doen heeft met een ernstige onderneming, mag men afleiden uit het feit, dat de heer Gibbons hier gekomen is, vergezeld van een mijn-ingenieur en een chemist, de heeren Wathers en Engelhardt, en voorts een rechtsgeleerde, de heer A. G. King van Demerara, zoon van den welbekenden landsadvocaat aldaar.

De Bauxiet-ontginning is een mijnbedrijf, dat zich aan de oppervlakte beweegt. Soms kan van hydraulische installaties gebruik worden gemaakt voor het wegspuiten van de aarden bovenlaag. De Bauxietlaag moet met ontplofingsstoffen worden losgewerkt. Het artikel wordt ter plaatse vermalen en gedroogd en daarna verscheept.........

Wanneer voldoende arbeidskrachten voor billijk loon zich laten vinden, zal de exploitatie in hoofdzaak met inlandsche krachten kunnen geschieden. Alleen eenig technisch personeel zal dan behoeven te worden uitgezonden.

De afscheiding van het aluminium uit het erts zal echter in den vreemde moeten geschieden, daar van een inrichting daarvoor, die tonnen gouds kost, in Suriname geen sprake kan zijn.".........

* * *

In hetzelfde nummer van „De West" lezen wij:

„Reeds eenigen tijd zien wij de ploegarbeiders bezig onder toezicht van den ploegbaas Woude, aan de spoorbaan de oude dwarsliggers door nieuwe te vervangen.

Bij den aanleg van den spoorweg werd al dat houtmateriaal uit het buitenland betrokken, niet omdat het inlandsch hout minder deugdelijk of duurzaam bleek, doch omdat het werk spoed vereischte en men zich niet kon verlaten op onze menschen wat de levering op tijd aanging.

Thans zien wij met genoegen, dat het Surinaamsch hout wordt gebezigd. Dit heeft zijn voordeel, daar het materiaal stuk voor stuk kan gekeurd worden en men geen hout met spint of spleet behoeft aan te nemen.

Onze Para-menschen hebben het hout geleverd. Zij vormden ploegen van 3 à 4 man, die een bestelling niet boven hun kracht hebben aangenomen en bijtijds geleverd. Het was zwaar werk, het hout moest stipt volgens afmetingen afgewerkt worden, en wegens den roofbouw, dien de menschen jaar in jaar uit bedrijven, staat het hout niet meer voor het grijpen, maar ver uit het bosch moest het naar de spoorbaan vervoerd worden.

Voor deze menschen was het ook een voordeel, daar het werk niet aanbesteed werd, zoodat ze het volle loon voor hun zwaren arbeid konden ontvangen en geen aannemer met de winst is gaan strijken.

Een ongewone drukte heerschte verleden week aan den trein, toen de uitbetaling plaats vond; velen hebben zelfs tot *f* 200.— verdiend. Een ware uitkomst voor die lui, die in den laatsten tijd werkelijk armoede leden".

* * *

Onder het hoofd „Hoe kunnen wij de inkomsten der kolonie doen stijgen?" levert „De West" van 26 November een pleidooi voor de wederinvoering der patenten, welker afschaffing, naar het blad meent, geen gelukkige greep is geweest.

„Juist de afschaffing der patenten heeft in hooge mate medegewerkt tot de ontreddering, die thans in den handel valt waar te nemen. Daarenboven heeft zij toestanden doen ontstaan, die een bepaald gevaar opleveren voor de bevolking".

„In de zorgvolle tijden, die wij thans beleven, welke overal dwingen de belastingschroef tot het uiterste aan te draaien, is het dubbel plicht de invoering te overwegen van een maatregel, die zoowel uit een financieel als uit een maatschappelijk oogpunt een zegen kan worden voor onze samenleving. Een belasting, die door de meeste betrokkenen, zoo niet met genoegen, dan toch zeker zonder veel verzet zal worden opgebracht. Een belasting, die volgens matige berekening, gemakkelijk een paar ton gouds per jaar aan de koloniale kas kan opleveren."

* * *

In het blad „Suriname" van denzelfden datum een ingezonden stuk, waarin de invoering van een zeepatent bepleit wordt.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Schoolnieuws. De „Javabode" neemt uit de „Kaoem Moeda" een klacht over, betreffende de niet toelating van meisjes dezen keer tot de H. I. school te Madioen. Alle aanvragen werden aan de ouders teruggestuurd, met de bemerking, door het hoofd der school onderteekend: „De resident verlangt, dat de meisjes naar de Kartini-school worden gezonden." De berichtgever erkent de billijkheid van 's Residents wensch. Maar wat wil nu het geval? De Kartinischool kan de meisjes ook niet opnemen, bij gebrek aan plaats. Dit geeft aanleiding tot veel gemopper bij de ouders, die tot den middenstand behooren en hunne dochters pecuniae causa niet naar dure particuliere scholen willen zenden.

Indien de eerste klasse Inlandsche scholen A en B. te Madioen nu ook het Hollandsch onder de leervakken opnamen, dan zou de nood niet zoo hoog zijn. Zoo gaat schrijver voort.

Na er aan herinnerd te hebben van hoe ontzaglijk veel nut in den tegenwoordigen tijd de kennis van het Hollandsch ook voor de Inl. vrouw is, noodigt de „Kaoem Moeda" de voorvechters van de Javaansche beweging uit „gezamenlijk hunne stemmen te verheffen, opdat een en ander ter oore kome der autoriteiten.

Op de Kartini-school schijnen de grootere meisjes klachten te hebben geuit over den onderwijzer in de Javaansche taal. Tot tolk van die klachten heeft zich gemaakt Tondo Koemoro in een ingezonden stuk in de „Pantjaran Warta", waarin hij aandringt op de vervanging van dien onderwijzer door een Javaansche onderwijzeres met hulpacte.

In een ander nummer van de „Pantjaran Warta" uit de heer Sadikoen Tondo Koesoemo, medewerker aan het feministische weekblad „Poetri Mardika" en Secretaris van de Bataviaasche Boedi Oetomo zijn spijt, dat deze aangelegenheid in een dagblad is behandeld geworden, omdat zulks allicht aanleiding zou kunnen geven tot een verloopen van die instelling, terwijl er van een imminent gevaar nog absoluut geen sprake is.

Wat moet de buitenwereld bovendien van het moreel der Inlanders denken?

Beter ware geweest het schoolbestuur alleen te waarschuwen, dat dan zeer zeker afdoende maatregelen zal nemen.

Wat de kwestie van een Javaansche onderwijzeres betreft, zoowel het bestuur der Kartini-school als de schrijver in de „Pantjaran Warta" hebben al lang moeite gedaan om er één te vinden, doch zonder resultaat tot dusverre.

De redactie is blijkens hare noten onder het ingezonden stuk van den heer Sadikoen, 't geheel eens met den inzender. Zij geeft toe, dat er nadeelen verbonden zijn aan het publiceeren van deze aangelegenheid, doch zij acht met Tondo Koemoro periculum in mora aanwezig.

De S. I. te Tegal heeft den 11en September j.l. een request aan den G.-G. ingediend naar aanleiding van het plaatsgebrek aan de H. I. school aldaar, waardoor het grootste gedeelte van de zich aanmeldende leerlingen moest worden afgewezen. De requestranten hebben den hun in de „Sinar Djawa" gegeven raad opgevolgd en vragen thans:

1e. de vorming van parallelklassen in de 1e klas;

2e. dat de schoolcommissie rekening houde met het tijdstip van indiening van de verzoeken om toelating, m.a.w. een pré toe te kennen aan de oudste verzoeken;

3e. om de candidaten, die al drie keer afgewezen zijn, in alle geval toe te laten, ook al mocht blijken, dat de splitsing van de 1e klas, als bij sub 1 bedoeld, niet meer in dit schooljaar kan worden doorgevoerd.

In het verzoekschrift wordt een voorbeeld aangehaald van een driemalige weigering om een kind toe te laten (de eerste wegens te jeugdigen leeftijd, de tweede wegens plaatsgebrek en de derde maal zonder opgaaf van redenen) en wel van de dochter van Mas Setjowardojo, „lid No. 6244 van de S. I. van Tegal", voegen de requestranten er bij, waardoor zij den schijn op zich laden — gesteld, dat die bijvoeging zonder bijbedoeling is geschied — dat zij aan dat lidmaatschap een zekeren invloed meenen te mogen toekennen op de te nemen beslissing.

Een „Inlandsch Studie- en Weezenfonds".

In Soerabaja heeft zich een comité gevormd tot oprichting van dit fonds, ten doel hebbende: a. de studie in Indië te betalen voor kinderen, waarvan de vader overleden is; b. studiebeurzen te stichten ten behoeve van onbemiddelde, intelligente kinderen, voor onverschillig welke studie, dus c.q. ook buiten N.-I. scholen op te richten, waaraan gelegenheid tot inwoning voor de leerlingen is verbonden (internaten). Van de leden van het fonds wordt entrée geheven met een minimum van *f* 2.50 voor inkomens van *f* 50 en daar beneden en een maximum van *f* 10.— voor inkomens vanaf *f* 200.—, desverkiezende

in zes termijnen te betalen. De contributie is bepaald op 1½ % van de bezoldiging en bedraagt ten minste ƒ 0.50.

Bezoldigingen. In de „Medan Goeroe Hindia" is al dikwijls door Inlanders de vraag gesteld: waarom er geen onderscheid, speciaal in bezoldiging, wordt gemaakt tusschen den goeroe bantoe (hulponderwijzer), die wel en die niet zijn opgeleid aan een Normaal Cursus. Aldus schrijft een zekere Balihoe in de „Taman Pewarta."

Er schijnt aan de opleiding aan den Normaal-cursus geen cent waarde te worden gehecht. Bij het Binnenl .Bestuur is dat anders; daar wordt wel degelijk onderscheid gemaakt tusschen personen, voortgekomen uit de 2e klas scholen en H. I. scholen, tusschen personen, die het klein ambtenaarsexamen hebben afgelegd en die een diploma van een opleidingsschool voor ambtenaren bezitten; ook weerspiegelt zich de verschillende opleiding in den werkkring en den gang der promotie. De onbillijkheid van het over één kam scheren van de goeroes bantoe met verschillende opleiding springt thans te meer in 't oog, nu men die van den Normaal-cursus te werk stelt aan de H. I. scholen, waar hun werk zwaarder is en van grooter verantwoordelijkheid dan van die aan de 2e klas scholen, die een heel wat kalmer werkkring hebben. Nog schriller wordt de tegenstelling met het oog op de toekomst in de promotie van de eerstgenoemde categorie, wanneer 't waar mocht zijn, dat hunne detacheering aan de H. I. S. (staande onder den Inspecteur van het Europeesch onderwijs) alleen geboden is, door het onvoldoend aantal van door de kweekscholen af te leveren leerkrachten, zoodat zij later terug moeten naar de 2e klas school, die qua Inlandsche school onder de inspectie van het Inlandsch onderwijs ressorteert.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Pestbestrijding.

Zooals bekend, — alzoo de „Perniagan" — heeft de S. I. te Solo aan de adviseurs voor Inlandsche en Mohammedaansche zaken, zoomede aan den Turkschen consul om inlichtingen gevraagd, of het optreden van het bestuur ten aanzien van de pestbestrijding wel in overeenstemming is met de voorschriften van den Mohamedaanschen godsdienst, a.d.z. het onderzoeken van lijken en het verwijderen van niet-zieken uit hunne door de pest besmette woningen. Deze handeling heeft niet de goedkeuring weggedragen van de menschen, die de S. I. niet genegen zijn, zonder nog tot hare vijanden te behooren, want, zeggen zij, daardoor en vooral het advies vragen aan den Turkschen consul, is afbreuk gedaan aan het gezag der Regeering. De inmenging van dezen consul wordt onnoodig en gevaarlijk geacht. Hij heeft dan ook geantwoord, dat hij niet de aangewezen man was om dergelijke adviezen te geven. Zeker, elke vereeniging heeft het recht hare leden betreffende geloofskwesties op de hoogte te stellen; het Bestuur had deze gestie van de S. I. kunnen voorkomen door de Mohamedaansche geestelijken te hooren of de voormannen en andere personen van invloed, behoorende tot de S. I. Al heeft de Regeering ook het recht om vereenigingen en particuliere personen ten deze te passeeren, op een plaats als Solo met een zelfbestuur, het centrum van de S. I., had anders gehandeld kunnen worden. Nu hebben zij het Bestuur gepasseerd; en al heeft de Regeering ook de toezegging van steun gekregen van het zelfbestuur, een stille tegenwerking, lijdelijk verzet van een bepaalde categorie van menschen is alleszins te verwachten. 't Is jammer genoeg, dat met deze groep van personen in Solo geen rekening is gehouden, want met hare medewerking kan veel tot stand gebracht worden en zonder deze medewerking kunnen vele moeilijkheden in den weg gelegd worden. Volgens bericht — zoo gaat het blad verder voort — is Hadji Samanhoedi bij den assistent resident van Solo geweest, om de toezegging van de hulp van de S. I. te geven, onder voorwaarde, dat de onvermogenden, wier woningen verbeterd moeten worden, ook geldelijk gesteund zouden worden. Daar heeft hij goed aan gedaan. Als Inlander kwam hij op voor de Inlanders. Dat was zijn plicht, ook als leider van een groote volksvereeniging. 't Is daarom goed, om onder de noodige controle, met 't oog op fanatieken, die eventueel kunnen opduiken, die vereeniging mede te laten werken. Wij begrijpen alleen niet, dat godsdienstige bezwaren worden geopperd tegen nuttige maatregelen tot bestrijding van besmettelijke ziekten, om slechte woon- en erftoestanden te doen verdwijnen. Maar zooals gewoonlijk wordt de godsdienst er bij gehaald, als men de zaken niet begrijpt, om van onwil niet te spreken. De Mohamedaansche godsdienst schrijft de reinheid van het lichaam voor. Maatregelen ter bevordering van reinheid en netheid moeten toch bij den oprechten Islam-belijder in goede aarde vallen. Bij vroegere, andere epidemiën vernam men ook van bezwaren tegen de behandeling van lijken, het niet opvolgen van ritueele wasschingen, tegen inenting, enz. Maar zij werden met behulp van de voorgangers van de Islam uit den weg geruimd. Maar ook steeds heeft men met fanatieken te doen gehad; en daarom is het zaak van het Bestuur, zich op de hoogte te houden van de bewegingen uitgaande van deze personen, om die tijdig den kop in te drukken. In Solo is het Bestuur wel op de hoogte van de stroomingen onder de bevolking, en dus bij machte daarvan te profiteeren ten bate van de pestbestrijding en voor het welzijn van den kleinen man. Het prestige van het Bestuur zal er niet onder lijden, wanneer allen, die kunnen medewerken, daartoe direct of indirect gedwongen worden.

De „Pewarta Soerabaja" vernam, dat de N. I. Spoorweg Maatschappij rentelooze voorschotten verleent aan haar personeel te Solo, dat gehuisvest is in door de pest besmette kampongs, voor de verbetering en reiniging der woonhuizen. Het bedrag van het voorschot is gelijk aan de kosten voor het oprichten van een nieuwe woning, dat in maandelijksche betalingen kan worden aangezuiverd. Bij de oprichting van een nieuwe woning moeten zij de aanwijzingen van den pestbestrijdingsdienst stipt opvolgen. Deze maatregel van de N. I. S. is mooi en verdient allen lof, zegt 't blad, en is wel een bewijs, dat zij zich het lot van haar personeel terdege aantrekt. Deed het Gouvernement dit ook maar ten aanzien van zijne onderdanen!

Aanstaande Ziekenverplegers?

Hetzelfde blad deelt mede, dat dagelijks 150 veroordeelden van de gevangenis te Soerabaja, onder gewapend militair geleide naar het Stadsverband aldaar gedirigeerd worden om onderricht te ontvangen in de behandeling van zieken. De meesten dezer gevangenen zijn veroordeeld voor zware misdrijven. 't Zijn gewezen moordenaars of rampokkers (roovers). Voor de zieken is 't een allesbehalve aangename gewaarwording door deze lieden behandeld te worden. Kan het Gouvernement dan geen andere menschen daarvoor krijgen, bekwaam en geschikt om voor ziekenverzorger opgeleid te worden? Wel vreemd! Of is 't uit financieele overweging, dat daarvoor gevangenen genomen worden? En verkeerde zuinigheid, zoo meent 't blad.

De G.-G.'s benoeming. De Indische bladen hebben het — alzoo de „Perniagan" — druk over de benoeming van Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum tot Gouverneur-Generaal van N.-I. De meesten keuren deze benoeming af, v.n.m op grond, dat hij niets, totaal niets van Indië afweet. Ik begrijp de redeneering van deze bladen niet, zegt echter Si Miskin. Mag dan iemand, die niets van een land afweet, niet tot Hoofd aangesteld worden? Hoevele ambtenaren zijn er niet, die Resident worden van een gewest, dat zij niet kennen, waar zij te voren nooit gewerkt hebben. De tegenwoordige resident van Ambon is er vroeger nooit geweest, en toch heeft men hem daar resident gemaakt. De heer Bakhuizen van den Brink, eerst Directeur van Financiën, later Resident van Batavia, had tevoren nooit bij het Binnenlandsch Bestuur gewerkt, en ziet, toen hij resident van Batavia werd, een betrekking, die toch geheel vreemd voor hem was, deed hij zijn werk minstens even goed, zoo niet beter dan menig ander gewestelijk bestuurder. De heer Idenburg kende Suriname niet, toen hij Gouverneur van deze kolonie werd. Waarom zou dan de heer v. Limburg Stirum niet tot G.-G. benoemd kunnen worden? De heer Pijnacker Hordijk was Commissaris des Konings in de provincie Drenthe, toen hij G.-G. werd, kende Indië ook niet en toch was zijn bestuur goed; hij behoorde m.i. zelfs tot een der uitstekendste bestuurders van dit land. De eerste Europeesche zendelingen kenden te voren ook niet de binnenlanden van Afrika, Borneo, Nieuw-Guinea enz. en toch konden zij zich daar vestigen, met de bevolking samenleven en haar het eerste onderwijs geven, het Evangelie verkondigen. In die streken wonen geen andere Europeanen, bevinden zich geen adviseurs en toch konden zij het hart van de inboorlingen tot zich trekken. Hoevelen zijn er onder de Europeanen, die hier in Indië wonen, welke goed op de hoogte zijn van Indië en zijn bevolking? Indien alle Hollanders, incluis de ambtenaren, goed op de hoogte waren van het land, het volk en de talen, zou er niet zooveel verschil van opinie zijn. De eene ambtenaar zegt van den Javaan, dat hij zoo, de andere, dat hij zus is; de eene officier beweert, dat in den oorlog de Javaan niet te gebruiken is, de andere officier beweert het tegendeel. Naar mijne meening is er geen enkele Eur. ambtenaar, die Indië en zijn bevolking door en door kent, en komt het er niet op aan, wie G.-G. is, als zijn bestuur maar rechtvaardig is. Hij, die kundig en rechtschapen is, hem zal ik alle hormat geven en hoogelijk prijzen. Aldus Si Miskin.

Van Vreemde Koloniën.

In Kameroen eindigt —, in D. Oost-Afrika begint de strijd.

Het eerste nieuws over de D. koloniën in Afrika in 1916 ontvangen geeft aanleiding om eens te recapituleeren hoe het met de politiek in Kameroen en Oost-Afrika gesteld is.

Een Reuter-telegram toch meldt dat Jaoende, het middelpunt van de D. verdediging in Kameroen, den 1en Januari in handen van de entente-troepen is gevallen.

Op dien dag was het ook juist 25 jaren geleden, dat D. Oost-Afr., krachtens overeenkomst met de D. O. A. Mij. en den sultan van Zanzibar, aan het D. Rijk kwam.

Laten wij hier de jongste geschiedenis der twee koloniën even in herinnering brengen.

Kameroen.

Na een dapperen weerstand moest Garoea aan de Benoe den 10en Juni op eervolle voorwaarden kapituleeren. In het noorden der kolonie zetten verschillende afdeelingen den oorlog voort, vooral in Adamaoea en bij Mora werd nog gestreden. De kansen waren ongelijk, maar de D. hoopten alleen den strijd te rekken zoolang de groote oorlog in Europa zou duren.

Na den val van Garoea, de standplaats van den D. opperbevelhebber in Adamaoea, rukten kolonnes van de Britsch-Fransche macht in veel sterker aantal op, dan de D. ertegen vermochten te stellen. Achtereenvolgens moesten Ngaoendere, Kontscha en Gaschaka worden prijs gegeven. 22 October werd Bamenda, 2 dagen later Banjo door de E. bezet.

Eveneens werd een tocht volbracht van Doeala-Edea in de

richting van Jaoende, waar zich het D. hoofdkwartier bevond. Schermutselend wisten de D. hun vijanden op te houden bij de Sanaga, aan de Mittellandbahn, aan de Njong, maar zij stonden ook hier voor een overmacht, evenals bij den inval der Franschen in 't Zuiden aan de Spaansche grens (Akoasim, Missoem) en der Fr.-Belg. troepen in 't Z.-O. (Joekadoema, Dscha).

In het O. moest na verbitterden strijd, waarbij o.a. Hauptmann von Briesen sneuvelde, Bertoea worden ontruimd en moesten de op Jaoende terugtrekkende strijders, ook Abong Mbang en Akonolinga in handen der aanvallers laten.

Dit overzicht bevestigt de beschouwing, waarmede Wolff's agentschap zich voor het verlies van Jaoende tracht te troosten. Het seinde immers: Met dezen val moest reeds lang rekening worden gehouden, in verband met de groote vijandelijke overmacht, van E., F. en Belg. troepen, die met alle moderne wapenen uitgerust, de kleine schaar van verdedigers van alle kanten in het nauw brachten. Niettemin hebben de verdedigers ook nu de wapenen nog niet neergelegd, doch trekken al vechtend terug. Zelfs wanneer zij, ondanks hun heldhaftige verdediging, onder kolonel Zimmerman, ten slotte het onderspit zouden moeten delven, is Kameroen nog niet voor D. verloren, want over het lot ook van deze kolonie, zal op andere gevechtsterreinen worden beslist.

Dit laatste lijkt de beteekenis van het taai volgehouden verzet eigenlijk te verminderen, maar wij gaven eerder al eens een beschouwing die de beteekenis van dit verdedigen van elke kolonie als onderdeel van den grooten strijd tot haar recht deed komen. Ongeacht of men in dezen strijd partij is of niet, zal men bewondering moeten hebben voor de volharding waarmede de ongelijke kamp wordt volgehouden, door een klein aantal strijders in een vreemd, woest land, verstoken van algemeenschap met en dus ook van alle aanvulling uit het moederland.

D. Oost-Afrika.

In tegenstelling met Kameroen, is D. Oost-Afrika rechtstreeks nog weinig in den oorlog betrokken geworden. Het is aangewezen om nu aan de beurt te komen.

Het op den vasten wal gelegen D. gebied in O.-Afrika is nog geheel in D. handen, de E. hebben alleen 't eiland Mafia vóór de monding van de Rufidji bezet. Daarentegen wagen zich D. patrouilles op Br. territoir, zoodat zij zelfs de Ugandabaan beschadigden. Uit het N.-W. van het Schützgebiet, aan de Belgische grens, hoort men sedert de lente van 't vorige jaar niet meer van vorderingen van de B.-E. macht. Van het gebied van de Rufidji, Tanganjika en van de Rhodesiagrens in 't Z.-W. zijn herhaaldelijk berichten ontvangen over schermutselingen. 't Station Nieuw-Langenburg ten N. van 't Nyassameer is, volgens E. gegevens, 't steunpunt der D. Bij Abercorn schijnen de D. nog op Br. gebied te staan.

De economische en politieke toestand noemen de D. uiterst gunstig. De verhouding tot de bevolking is goed. Aan voedingsmiddelen ontbreekt 't niet.

Thans staat der kolonie een inval uit Z.-Afrika te wachten. De organisatie is in vollen gang, de Br. bevelhebber benoemd, de vrijwilligers melden zich met duizendtallen aan. Na den in Z.-W. A. met succes volbrachten tocht worden de beste verwachtingen gekoesterd voor een niet al te moeilijke verovering van Duitsch O. A. En toch zal de expeditie hier voor andere moeilijkheden staan, terwijl ook het feit, dat de Boeren niet onder een eigen generaal strijden, invloed kan uitoefenen op hun strijdvaardigheid. O.-A. is geen land waar men met automobielencolonnes en bereden troepen zoo kan ageeren als in Z.-W. A. gedaan werd. Het transportwezen stuit overal op gebrek aan wegen. De tsetsevlieg voegt daar een ander gevaar aan toe. De onbekendheid en woestheid van 't land zal den verdedigers te stade komen.

Minister Dr. Solf zal, bij 't zenden der gelukwenschen aan het koloniaal bestuur, ter gelegenheid van het 25-jarig feest, er wel aan gedacht hebben de kolonie zoo tot Ausdauer aan te zetten. De E. zullen hier een harden strijd te voeren krijgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De heer H. J. L. Beck, houtvester, opent de Januari-afl. met een beschouwing over particuliere exploitatie bij het boschwezen op Java. Het is zeker een niet alledaagsch feit, dat, uit het kamp der houtvesters, zich een stem verheft die wijst op de voordeelen welke gelegen kunnen zijn in het gebruik maken van de hulp der patriculiere exploitatie in de houtvesterijen en deze aanbeveelt.

Het volgend artikel, van C. V., handelt over de uitvoering van openbare werken in Ned.-Indië, door tusschenkomst van aannemers.

De heer J. van Moll vraagt „Hecht de Inlander aan de inrichting zijner woning waarde"? De heer M. van Geuns had gezegd (in een artikel in het Soerab. Handelsbl. van 16 Sept.), dat „verbeteringen op woninggebied in den heeten aardgordel slechts kunnen komen van den kant van den overheerscher", een uitspraak waarmede de heer v. M. het gansch niet eens is. Tot de eerste zorgen van den inlander — verklaart hij — behoort, om, zoodra hij het doen kan, duurzame bouwmaterialen aan zijn huis aan te brengen, pannen of dakijzer voor het dak, houtwerk voor deurposten, stijlen, balken en metselsteenen voor de bewanding. De verbetering van zijn huis is dikwijls een langdurig proces, dat bij gedeelten, met tusschenpoozen, naar gelang hij de middelen er voor beschikbaar krijgt, wordt uitgevoerd". Waarmede de schr. de door hem gestelde vraag dus bevestigend beantwoordt.

Overigens bevat deze afl. de gewone rubrieken: Varia; Maandelijksche revue van brochures enz.; Koloniale literatuur; Wetenschap en industrie; Bibliographie. — Zoomede het vervolg van het uit het Engelsch vertaalde verhaal „De robijn van Radjast'han", door R. E. Forrest.

Burgerl. Openb. Werken in Ned.-Indië.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is weder een stuk van het verslag over de burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië over het jaar 1912 verschenen. Nl. het eerste gedeelte, handelend over gebouwen en assaineeringswerken (met tal van keurige platen, o.a. van gerestaureerde en vervallen monumenten van Europeeschen oorsprong) en het derde gedeelte, hetwelk een overzicht geeft van hetgeen door B. O. W. is verricht ten opzichte der havenwerken in Ned.-Indië.

Het tellen bij sommige Papoea-stammen.

Nieuw-Guinea is enorm groot en deels in Nederlandsch, in Engelsch en in Duitsch bezit. Een gedeelte van het Nederlandsch bezit is geheeten West-Nieuw-Guinea en daar weer een stuk van draagt den naam van Vogelkop. Van de bewoners van den „Vogelkop" nu vertelt de heer A. C. Canter Cremers in zijn „Grepen uit de militaire exploratie van West-Nieuw-Guinea" (zie het verslag der vergadering van het Ind. Genootschap van 28 Nov. j.l.), interessante bijzonderheden. O.a. dat aldaar reeds niet minder dan 10 verschillende talen worden gesproken. Hij vermeldt daarbij ook een eigenaardige, hoogst primitieve wijze van tellen door sommige Papoea's.

„Meestal kwam de gewone man niet verder dan tot vijf en dit telde hij na op de vingers van zijn rechterhand. Eens ontmoetten wij een heele kracht, die het zelfs bracht tot een geheel mensch tot getal te maken, n.l. 28. Deze telde als volgt. Hij begon met de pink naar binnen te buigen en zoo tot hij van de rechterhand alle vingers naar binnen had, dat was alvast 5, nu hetzelfde met de linkerhand waarbij hij ongeveer dezelfde geluiden uitstiet doch daar nog een bijzonder stukje bijgaf, om het verschil tusschen een en zes duidelijk te maken. Toen deze hand ook dicht was, had hij tien bij elkaar en gooide verrukt beide handen weer open en begon nu met zijn rechterhand zijn rechter- en daarna zijn linkervoet af te tellen, gaf een tik tegen zijn dijen en had dan 20 bij elkaar, nu nog twee oogen, twee ooren, de linker- en de rechterborst, tot slot twee tikken in de zijde en daar had hij het grootste denkbare getal 28. Wil deze man nu straks nog aangeven, dat hij nog meer gezien heeft dan deze 28, dan slaat hij eerst de handen in elkaar, daarna betast hij zijn voeten, dan hoofd en borst en zijden en steekt dan wanhopig de beide handen weer in de lucht."

Tijdschr. voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De Nov.-afl. opent met het eerste gedeelte eener beschouwing van Dr. P. J. S. Cramer over Kamers van Landbouw in Ned.-Indië. De heer H. J. Lovink heeft kort voor de opening van het Rubbercongres in 1914, in eene vergadering van het N.-I. Landbouw-Syndicaat, het denkbeeld om in Indië kamers van landbouw op te richten, naar voren gebracht. Sinds dien is dit vraagstuk door een commissie in studie genomen, waarvan de hier genoemde verhandeling van Dr. Cramer als een eerste publieke uiting mag worden beschouwd.

De heer A. D. van der Gon Netscher, chef van het Statistisch bureau der Douane, geeft het slot van zijn „De Nederlandsch-Indische officieele handels-statistiek". Schrijver zegt o.a.: „om economische statistieken richtig te kunnen gebruiken moet men verstand hebben van practische economie en niet minder van statistische werkwijze". Verder: „Een foutief statistisch cijfer behoeft nimmer schade te veroorzaken aan lieden die kennis dragen van zijne richtige gebruikswijze".

Verder bevat dit Nr. eenige mededeelingen over rubberziekten op Sumatra's Oostkust en een overzicht van op landbouw en cultuur betrekking hebbende artikelen in andere tijdschriften.

Modjo Pait over den nieuwen Gouverneur-Generaal.

De heer Tjipto Mangoenkoesoemo wijdt in zijn blad „Modjo Pait" een hoofdartikel aan den nieuwen gouverneur-generaal. Om met de deur in huis te vallen: de schr. gelooft niet dat met diens benoeming het belang van Indië gediend is, terwijl slechts ten deele gediend wordt het belang van Nederland als moederland.

Publicaties Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat.

Afl. XXV van jaargang 1915 van dit belangrijke periodiek bevat volgens de inhoudsapgave de Notulen der Alg. Verg. van de Soekaboemische Landbouwvereeniging op 20 Sept. j.l. met als Bijlage C. den tekst eener voordracht van den heer A. R. W. Kerkhoven over spoor- en tramwegaanleg in de Preanger-Regentschappen.

De watervoorziening van Batavia.

In het Dec. nummer van het orgaan der Vereeniging voor Locale Belangen, schrijft de heer H. Heetmans een artikel over de watervoorziening van Batavia. Gelijk men wellicht weet, werd in de vergadering van den Gemeenteraad van Batavia dd. 23 Febr. 1914 met algemeene stemmen in beginsel besloten tot aanleg eener bronwaterleiding aldaar. Sedert verhieven zich tegen dat besluit tal van stemmen die de geraamde kosten (bijna 5 millioen) onevenredig hoog en drukkend achtten en niet evenredig aan de voordeelen, welke zulk een leiding biedt. De heer Heetmans daarentegen deelt die meening niet, z.i. zijn in verhouding tot het aantal Europeesche inwoners de aanlegkosten voor een bronwaterleiding te Batavia niet hooger dan die voor de waterleiding te Soerabaja, terwijl op den duur de jaarlijksche uitgaven voor een bronwatervoorziening niet hooger zijn dan voor een artesische watervoorziening.

De Banier.

In No. 47, van 26 Nov., een artikel over „Gods bestuur in den Zendings-arbeid op het eiland Nias" (ontleend aan de Ned. Zend. bode). — Eene mededeeling van de Anti Opium Hospitaal Vereeniging te Batavia, waaruit blijkt dat die vereeniging door aankoop eigenaresse is geworden van het zoogenaamde Pangeranhuis aan den Jacrataweg, waardoor eerlang ook vrouwelijke patienten in het hospitaal kunnen worden opgenomen. — Voorts een beschouwing over „De Hindoeïsme-tentoonstelling te Amsterdam" (ontleend aan de Ned. K. bode).

Eigen Haard.

In het nummer van 8 Januari beschrijft de heer A. te Wechel het leven van een houtvester in de binnenlanden van Java; hij voert zijn lezers door de djatibosschen, om de werkzaamheden, die in een geregeld djatiboschbedrijf plaats hooren te hebben, te leeren kennen. Aardige illustraties verduidelijken het geschrevene.

Orang Peladang.

Het Januari-nr. bevat een stukje, onderteekend v. M., over den omgang met den Javaan als „contractkoelie"; daar hier een man van de practijk aan het woord is kan het artikeltje stellig van nut zijn voor degenen die in de cultures een werkkring tegemoet gaan.

Naamgeving bij de Keieezen.

Pastoor M. Geurtjes, aan wiens vaardige pen men al zooveel wetenswaardigs omtrent de bewoners der Kei-eilanden te danken heeft, schrijft in No. 48 (jaarg. 1915) van de Java-Post een heel artikel over „naamgeving" bij de Keieezen. Het gaat aldus: Wanneer ouders of vrienden voor het kind, nadat het den leeftijd van vier tot acht weken heeft bereikt, 'n naam hebben voorgesteld, neemt de moeder een pas gezet kokosnootje, dat ze overlangs doormidden klieft. Ze legt de twee helften in een wan of bord, spreekt een formule uit en werpt de wan met de nootjes in de

hoogte. Vallen deze met de bolle zijde naar boven, dan is de gekozen naam verkeerd en wordt een anderen genomen. Sommigen doen dit opwerpen wat plechtiger. Ze nemen een helft in iedere hand en wrijven eerst een binnenkant over hun voorhoofd, wangen, borst en dijen, nemen ze dan, met een binnenkant tegen elkaar, tusschen duim en wijsvinger de rechterhand, blazen er nog driemaal over heen, gooien ze dan tegen het lemmer van een hakmes en laten ze bij het terugkaatsen op een vloermat vallen. Vallen de nootjes bol of ongelijk, dan is de naam ongunstig en begint men opnieuw om een anderen naam te beproeven, en ten slotte is het ook hier de aanhouder die wint.

De Ingenieur.

De heer W. Elenbaas, oud-hoofdingenieur B. O. W. artikelt in het jongste Nr. van de Ingenieur over het onderzoek naar de moeilijkheden, ondervonden bij de uitvoering van openbare werken in Ned.-Indië door tusschenkomst van aannemers. Schr. komt tot gansch andere conclusies dan C. V., die hetzelfde onderwerp in de Jan.-afl. van de Ind. Gids behandelt.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 1: De Afrikaansche oliepalm in Ned.-Indië, door Dr. H. W. Nijdam. — Voordracht van Dr. H. C. Prinsen Geerligs over de suikerindustrie in verband met den oorlog. — De reorganisatie van het proefstationwezen in Nederland, door Dr. D. J. Hissink. — De viscositeitsindex ter voorloopige beoordeeling van de kwaliteit, door Dr. K. Gorter. — Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam en te Rotterdam. — Jaarverslag der Handelsvereeniging te Medan. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen (Watervoorziening van Batavia. — De arbeidsinspectie uitgebreid? Enz.). — Verkeerswezen; zoomede de overige vaste rubrieken.

Weekblad voor Indië.

Uit den inhoud die No. 32 vult wordt de aandacht gevestigd op een geïllustreerd artikel van Mevr. T. ter Horst-de Boer, getiteld: ,,Het tienjarig bestaan van ,,Kunstarbeid" te Djokja", welke vereeniging met voldoening op de resultaten van haar streven: bevordering der Inlandsche kunstnijverheid, mag terugzien.

Departement van Landbouw in Ned.-Indië.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is verschenen het Jaarboek van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Ned.-Indië over het jaar 1914. Het boek bevat veel platen en o.a. een hoofdstuk waarin de geschiedenis van dat Departement van 1905 (het jaar der oprichting) tot 1915.

Statistiek der rechtsbedeeling in Ned.-Indië.

Een publicatie waarvan men nu juist niet kan zeggen dat de daarin vervatte gegevens up to date zijn, is de statistiek der rechtsbedeeling in Nederl.-Indië. Eerst nu is n.l. verschenen (bij F. B. Smits te Weltevreden) het verslag loopende over het jaar 1908.

Een nieuw Weekblad.

We ontvingen in dank het eerste Nr. van een nieuw weekblad: ,,Economisch-Statistische Berichten. Algemeen weekblad voor handel, nijverheid, financiën en verkeer".

Het orgaan stelt zich ten doel o.m. het verzamelen en uitwerken van gegevens op economisch, statistisch en financieel gebied, welke tot heden slechts in de dagbladen een plaats vonden en wil daardoor in een behoefte voorzien. Ook in het buitenland verschijnen dergelijke weekbladen, waarvan enkele, als de Engelsche ,,Economist" zich een internationalen naam hebben verworven.

De redactie doet een beroep om medewerking van allen, die in de economische ontwikkeling van ons land belangstellen en inzonderheid op landgenooten in den vreemde en in de koloniën.

Het eerste Nr. maakt een goeden indruk; het blad verschijnt te Rotterdam. Secretaris der redactie is Mr. H. G. Kronenberg aldaar.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Ingezonden.

Weltevreden, 18 November 1915.

Aan de Redactie-Commissie van het Koloniaal Weekblad, Orgaan der Vereeniging ,,Oost West".

Geachte Redactie,

Naar aanleiding van een stukje ,,Handel in Vrouwen", dat ik in Uw blad van Donderdag 7 October 1915 las, verzoek ik U beleefd het volgende te willen opnemen:

Hoewel reeds eenigen tijd te Batavia het Regeeringsbureau ter bestrijding van den z.g. handel in vrouwen en meisjes bestaat, zoo geloof ik toch, dat slechts weinigen van dit bestaan op de hoogte zijn. Telkens en telkens leest men in de nieuwsbladen staaltjes, hoe listige mannen, hetzij Europeanen, dan wel Inlanders of Chineezen, kans hebben gezien om goed vertrouwende vrouwen en meisjes te lokken naar vreemde steden, waar zij overgeleverd worden aan houders van bordeelen of andere clandestiene gelegenheden. Bovengenoemd Regeeringsbureau stelt zich ten doel den z.g. vrouwenhandel tegen te gaan. Daartoe stelt het zich beschikbaar om inlichtingen in te winnen omtrent personen, welke betrekkingen aanbieden en omtrent de betrouwbaarheid van die aangeboden betrekkingen. Een ieder, van welken landaard ook, kan zich geheel kosteloos tot dit bureau vervoegen. De Inspecteur van het Regeeringsbureau zal ieder met raad en daad terzijde staan, en zullen velen, die hem hulp verzoeken, tijdig gewaarschuwd kunnen worden voor een leven van ontucht. Er zijn nog zoo heel veel, vooral jonge meisjes, die niettegenstaande de vele voorbeelden van diepe ellende, waarin hunne zusteren vervielen, in de val loopen, door de schoone beloften, afgelegd door hun geheel onbekende mannen, te vertrouwen en met deze mannen mede te gaan. Het grootste deel dezer meisjes en vrouwen komt in een der clandestiene bordeelen terecht, waaruit de politie haar slechts zoo zelden kan redden, ondanks dikwijls de ettelijke bemoeiingen van de plaatselijke autoriteiten, daar men maar zeer zelden precies weet waar de vrouw zich bevindt. Het is daarom niet genoeg aan te bevelen zoo voorzichtig mogelijk te zijn in het aannemen van betrekkingen of huwelijksaanzoeken, want ook hierdoor loopt menig jong meisje in de val, dat toch o! zoo graag goed getrouwd is en de man in casu toch zoo knap is en zoo fatsoenlijk lijkt en... niet te vergeten, zoo rijk is; want dat lijken ze inderdaad door de groote en mooie geschenken, welke ze kunnen geven. Doch vergeet niet dat ze dit geld dubbel en dwars terug verdienen, wanneer ze hun slachtoffer op de plaats van bestemming hebben afgeleverd. Menigeen is echter min of meer verlegen om zich voor zulke aangelegenheden aan een bureau te vervoegen; ze vergeten echter voor hoeveel ellende ze behoed worden, indien ze eens naar dit bureau toe wilden gaan, dat haar immers geheel kosteloos helpt.

Het is om de aandacht op dit Regeeringsbureau te vestigen, dat ik Uwe medewerking verzoek, bovenstaand schrijven in Uw blad te doen opnemen. (dat, naar ik vermoed, door zeer vele Europeanen, Indischmannen en ook Inlanders wordt gelezen) en waarvoor ik U mijn besten dank betuig.

Hoogachtend,

Mevr. A. OVER DE LINDEN.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
a. Assist.-Resident van Mataram (res. Djokjakarta).	3 Mei 1916.	Oorzaak: Verzoek om buitenlandsch verlof van den titularis J. J. Coert.
b. Assist.-Resident van Keboemen (res. Kedoe).	12 Juni 1916.	Idem van den titularis E. L. K. Schmülling.

Te verwachten vacatures bij de rechterlijke macht in Ned.-Indië.

Voorzitter v. d. Landraad te Soerakarta.	2 Dec. 1915.	De eventueel met buitenl. verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. Ch. M. v. Troostenburg de Bruijn.
Tijdelijk buitengewoon Lid van den Raad van Justitie te Medan.	3 Febr. 1916.	De eventueel met buitenl. verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. B. J. M. Hanlo.
Landrechter te Modjokerto.	1 Maart 1916.	De eventueel met buitenl. verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. J. Feitsma.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

SECRETARIAAT VAN ,,OOST EN WEST".

De Secretaris van het Hoofdbestuur, de heer E. F. Grooss, is tijdelijk afgetreden en in de daardoor ontstane vacature is door het Dagelijksch Bestuur, ingevolge het bepaalde bij de 2e alinea van art. 11 H. R., voorzien door den heer F. H. R. Neumann, gepens. Inspecteur van Financiën in Ned.-Indië, te belasten met de waarneming van het Secretariaat.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Ned.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Scheepsbouwkundig ingenieur.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel ingenieur, Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur), Opzichter, Tijdelijk bouwkundig opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Ingenieur, Tijdelijk geoloog, Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Civiel-ingenieur, Ingenieur-deskundige op het gebied van groote ijzerconstructies, Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der Iste afdeeling, Opzichter, Werktuigkundig teekenaar bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspirant-ingenieur, Instrumentmaker 1ste en 2de klasse, Commies bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.

Leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs (civiel-ingenieur).

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Derde stuurman, Leerling-machinist bij de Gouvernements-marine.

Europeesch detachements-commandant 2de klasse bij de gewapende politie.

Baas-zadelmaker bij het gevangeniswezen.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling ,,Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1, 2 en 3 Januari 1916 No. 1).

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

TWEEDE VOORDRACHT over *„Onze taak en toekomst in Ned. Oost-Indië"*, te houden door den Heer J. SIBINGA MULDER, op *Vrijdag 21 Januari 1916*, in de Familie Bioscoop, Prinsestraat, Den Haag, aanvangende 8 uur 's avonds.

Onderwerp: de groote volkscultuur op Java „de rijstbouw" en de grootste Europeesche cultuur „de suikerindustrie."

Ook deze voordracht zal worden geïllustreerd door bioscoopbeelden, waartoe de films welwillend worden afgestaan door het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Toegang tot de voordracht wordt uitsluitend verleend op vertoon van toegangskaarten, welke door leden van de Vereeniging, schriftelijk dan wel mondeling, kunnen worden aangevraagd bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187 (van 10—12 en van 2—4 uur), welke aanvragen dienen te zijn ontvangen uiterlijk op 19 Januari 1916.

Aan één lid kunnen ten hoogste twee toegangskaarten worden verstrekt.

Aan houders van toegangskaarten, die verhinderd mochten worden naar de voordrachten te gaan, wordt beleefd het verzoek gedaan de kaarten weg te geven, dan wel aan den Secretaris terug te zenden.

Plaatsbespreking à ƒ 0.10 per plaats gewenscht vanaf 17 Januari van 10—4 uren.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Aan de leden van de afdeeling wordt meegedeeld, dat op *Donderdag 20 Jan. a. s.*, des avonds ten 8 ure een VOORDRACHT zal worden gehouden door den heer J. SIBINGA MULDER, uit Bussum, over *„De rijst- en de suikercultuur op Java"*, toegelicht met cinematografische opnamen, waarvan de films welwillend zijn afgestaan door het Koloniaal Instituut.

Toegang tot de voordracht wordt uitsluitend verleend op vertoon van speciale toegangskaarten, die door het Bestuur der afdeeling zullen worden rondgezonden.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Paedagogische adviezen
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
- Lessen aan spraakgebrekkigen.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS.
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

J. B. HEIJDEMAN,
CONFISEUR. - PATISSIER.
Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.
Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

A. ASSENBERG,
Prima kwaliteit GUMMIHAKKEN. Schoenmaker, Diverse soorten CREAMS, VETERS, enz.
Columbusstraat 73, Den Haag.
Levert voor billijke prijzen SOLIED en NET WERK.
Vlugge bediening.
Reparatiewerk wordt op verlangen gehaald en thuisbezorgd.
N.B. Prijscourant op aanvraag verkrijgbaar.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN
en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . **f 2.40**
gebonden . . . . **- 2.90**

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Alle Artikelen
voor de
Linnenkast
steeds in ruime keuze voorhanden.

Brengt een bezoek aan BOEATAN
: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,
Vraagt onze van ouds bekende SPECULAAS,
BANKETLETTERS en BORSTPLAAT.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA".
Spuistraat 16 DEN HAAG **Telefoon 3768.**
Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electrisch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.
PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.
J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

J. C. P. HOOGEVEEN,
Hofleverancier
van H. M. de Koningin en van H. M. de Koningin-Moeder.
Wijnen, Comestibles, Thee.
UITSLUITEND 1ste KLAS KRUIDENIERS EN INDISCHE WAREN.
Fred. Hendriklaan 141. Telefoon S. 429.
OPGERICHT 1811.

G. J. EENINK.
In- en Verkoop van Antieke Meubelen.
Specialiteit in het vervaardigen van
IMITATIE-Antieke Meubelen.
Fabriek: **Bonistraat 2,** bij de Malakkastraat. **DEN HAAG** Magazijn: **5 Heerenstraat 5.**
MEUBELMAKERIJ.

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEG — ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.
Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

's-Gravenhaagsche Manege,
Kazernestraat 46-48. - Telefoon 3065.
Oudst Etablissement.
1ste Klasse Rijonderwijs.
R. J. J. HIEMSTRA, Directeur.

DORDTSCHE BANK
'S-GRAVENHAGE - KNEUTERDIJK 12-14
behandelt alle Bankzaken.

Dr. ALIMONDA's
ELECTRISEERTOESTELLEN, veel verbeterd, geen losse contacten, geen oxydatie, bijna geen onderhoud.
Garantie — Inruilen.
GEMAKKELIJKE BETALINGS-CONDITIËN.
Ook te huur.
P. J. HUIJGENS DEKKER, Weimarstr. 94.
(Oogen diagnose) Ged. Natuurarts.

N°. 3. Donderdag 20 Januari 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Yuan-Shih-Kai, Keizer van China. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-overzicht. — Leestafels. — Med.

Yuan-Shih-Kai, Keizer van China.

Wat reeds lang werd verwacht, is thans geschied: de President der Chineesche republiek heeft zich, na herhaald aandringen van den Raad, bereid verklaard het Keizerschap te aanvaarden.

Feitelijk is hierdoor aan den bestaanden toestand niets veranderd, want President Yuan-Shih-Kai was met een macht bekleed, even groot als in vroeger jaren de Keizers bezaten. Het verschil ligt slechts in de titulatuur.

Juist met dit verschil zal het echter de vraag zijn, of de Chineesche revolutionairen zich deze verstoring van hunne toekomstdroomen zullen laten welgevallen. Verschillende onlusten in Midden en Zuid-China, van min of meer ernstigen aard, zijn reeds veroorzaakt door gisting onder die revolutionairen. Men kan echter veilig aannemen, dat een zoo schrander staatsman, als Yuan heeft getoond te zijn, wel alle moeilijkheden heeft gewikt en gewogen, alvorens hij tot dezen stap overging en tot de slotsom is gekomen, zich tegen alle gebeurtelijkheden opgewassen te gevoelen, anders ware hij er zeker niet toe overgegaan.

Wellicht zal menigeen er belang in stellen na te gaan, welke rol de nieuwe Keizer in het Chineesche Rijk heeft gespeeld, daarom deel ik de voornaamste gebeurtenissen uit diens leven hier mede:

Yuan-Shih-Kai is een r e u s, een reus van de gedachte en van de daad. Steeds heeft hij tot China's meest verlichte mannen behoord en tot het vooruitstrevende element.

Hij is geboortig uit de provincie Honan, waar zijn ouders tot den gegoeden boerenstand behoorden en zuiver van Chineeschen stam.

Uit zijn jeugd weet men, dat hij leergierig was als maar weinigen zijn. Toen zijn opvoeding was voltooid, stonden hem dan ook de beste getuigschriften ten dienste.

Nu wil dit nog niet zeggen, dat de algemeene kennis, die hij toen vergaard had, bijzonder groot was, daarvoor laat het onderwijs in China — vooral uit die dagen — te veel te wenschen over. Men leerde er de jeugd voornamelijk de klassieken en het maken van opstellen daarover. Aan onderwijs in vreemde talen werd niet gedacht.

Tengevolge daarvan spreekt dit staatshoofd slechts de taal van zijn land en heeft hij buitenlandsche staatsinrichtingen en andere belangrijke onderwerpen slechts kunnen bestudeeren uit boeken, in die taal overgebracht. Ook heeft hij nimmer de grenspalen van zijn land overschreden. Dat hij, niettegenstaande zijn gebrekkige opleiding, het tot zulk een hoogte heeft gebracht, pleit voor zijn scherp verstand.

Zijn eerste opleiding in staatsmanschap ontving hij van den grooten Li-Hung-Chang, onder wien hij als jongeling heeft gewerkt. Door diens voorspraak steeg hij snel op de ambtelijke ladder, zóó zelfs, dat hij de aandacht trok van Keizerin Tse-Hsi, de weduwe van Keizer Hsien-Feng, die van 1860, het sterfjaar van haar man, tot aan haar dood, in November 1908 — slechts enkele jaren uitgezonderd — het Rijk heeft bestuurd, eerst als regentes over haren minderjarigen zoon en na diens dood als regentes over Keizer Kwang-Hsü, haar neef. Wel heeft zij dezen, toen hij meerderjarig was in het jaar 1889, zelf de teugels van het bewind in handen gegeven, maar in het jaar 1898 hem weder onder haar voogdij heeft gesteld en in zijn naam geregeerd tot aan haar dood.

Deze Keizerin, die evenals Napoleon, in korten tijd de menschen wist te doorgronden en naar waarde te schatten, merkte Yuan-Shih-Kai's organiseerend talent op en benoemde hem in 1886 tot Commandant-generaal van de noorder-divisie van het leger, welke in Tschi-Li, de hoofdprovincie, lag.

Aan het hoofd van die divisie heeft hij met de grootste toewijding gearbeid aan haar verbetering, hij liet zich door Duitsche officieren les geven in de krijgsmanskunst en wist te bewerken, dat Duitsche officieren bij zijn divisie gedetacheerd werden tot het geven van onderricht.

In enkele jaren reeds muntte deze uit boven alle andere, in grootere geoefendheid en betere bewapening; welke reputatie zij heeft behouden tot op dezen dag.

In het jaar 1898 brak een zeer moeilijke tijd aan voor haren commandant. Toen werd hij gedwongen partij te kiezen tusschen de Keizerin-weduwe, die hem had aangesteld en Keizer Kwang-Hsü, die toen zijn macht wilde laten gelden. Deze gelastte hem n.l. met zijn divisie op te rukken naar Peking en aldaar de Keizerin, die zich veel meer met de staatszaken bemoeide dan hem lief was, gevangen te nemen. Dit bevel nu heeft Yuan-Shih-Kai niet volvoerd; had hij het gedaan, dan zou een burgeroorlog er zeker het gevolg van zijn geweest. In plaats daarvan, rapporteerde hij den hem opgedragen last aan zijn chef, den onderkoning van Tschi-Li, en vroeg diens bevelen. Deze ontdekte 's Keizers plan aan de Keizerin-weduwe, en zij voorkwam den Keizer, door dezen gevangen te nemen.

Van dien tijd af heeft zij, hoewel de Keizer in schijn nog steeds met het gezag bleef bekleed, in diens plaats geregeerd. Nu steeg ook Yuan meer en meer. De Keizerin werd op aandringen van Duitschland genoodzaakt Li-Pinghen te ontslaan als onderkoning van de provincie Shantoeng, toen daar Duitsche zendelingen waren vermoord. In diens plaats benoemde de Keizerin Yuan-Shih-Kai.

Zijn voorganger is de man, die in hoofdzaak aansprakelijk gesteld moet worden voor de „bokseronlusten". Deze was een aarts-conservatief en behoorde, zooals trouwens de meeste conservatieven, tot de Mandsjoe-partij, die van 1646 af, toen de Mandsjoe-dynastie „Ta-Tsjing" op den troon is gekomen, immer een bevoorrechte positie heeft ingenomen, opgetreden is als de overheerschende partij, en van vooruitgang, welke daaraan zeker een eind zou maken, niet veel wilde weten.

In China is eeuwenlang een afscheiding blijven bestaan tusschen Mandsjoe's en de overige volksstammen, waarvan de voornaamste zijn: Chineezen, Tibetanen en Mongolen.

Hoe meer China is „ontwaakt", hoe meer men er is gaan inzien, dat aan de bevoorrechte positie van één stam een eind moest komen. Keizerin Tse-Hsi heeft alreeds gedeeltelijk gebroken met dat oude systeem, want zij koos tot hare raadslieden ook mannen van anderen stam, terwijl zij zich de diensten van behoudende zoowel als van vooruitstrevende mannen verzekerde.

De groote misslag in het leven dezer merkwaardige Keizerin had in 1900 plaats, haar felle vreemdelingenhaat was er de oorzaak van. Gedurende haar leven had zij van die vreemdelingen slechts daden van geweld en roof gezien. Engeland, Frankrijk en Duitschland hadden in dien tijd, om beurten, om de een of andere gezochte reden, belangrijke stukken van haar land in bezit genomen. Was het dus wonder, dat zij zich door de leiders der „boksers" liet overtuigen, dat zij in staat waren voor goed het land van vreemdelingen te zuiveren?

Toen de bokser-onlusten uitbraken, ging zij er met hart en ziel in op. Zij zond geheime edicten naar de verschillende onderkoningen, met last alle vreemdelingen in hun gebied te dooden.

In dien tijd bleek Yuan-Shih-Kai's doorzicht en moed. Hij en met hem nog eenige mannen, voorn. van Chineeschen stam, waren overtuigd, dat de opvolging van dit bevel China's val zou zijn. In plaats van de vreemdelingen te dooden, hebben zij ze in hun provinciën beschermd tegen de woede van het gepeupel. Om dit te kunnen doen, wendden zij voor, dat de Keizerin nimmer een dergelijk bevel gegeven kon hebben en zonden zij boden naar Peking, om zich daarvan te overtuigen; tevens gaven zij, om tijd te winnen, dien boden last, zoo lang mogelijk onderweg te talmen.

Het lijdt echter geen twijfel, dat, indien de „boksers" overwonnen hadden, die groote mannen hun vaderlandlievende daad met den dood zouden hebben moeten bekoopen.

Toen daarentegen de vreemdelingen allerwege meester waren in het land, is deze daad van grooten moed der Keizerin van enorm voordeel geweest; toen toch kon zij ontkennen, ooit zulk een last gegeven te hebben.

Uit den aard der zaak stegen deze mannen nu zeer in macht en aanzien. Yuan werd benoemd tot onderkoning van Tschi-Li; hij prijkte spoedig met het gele vest en de pauwenveer, terwijl hij in de hoogste staatscommissies werd benoemd. Van nu af aan werd hij de rechterhand der Keizerin.

Toen, na den Russisch-Japanschen oorlog, China's zelfvertrouwen weer ontwaakte, doordat in dien oorlog gebleken was, hoe na behoorlijke voorbereiding een Aziatisch volk zich met een Westersche mogendheid kan meten, was het deze staatsman, die het initiatief nam tot hervormingsvoorstellen voor het leger, die door zijn invloed werden aangenomen.

In die dagen is men begonnen met de reorganisatie van het geheele Chineesche leger. Ook het onderwijs werd door Yuan ter hand genomen. Verbazing wekt wat hij o.a. in zijn eigen provincie daarvoor heeft gedaan. In enkele jaren zijn alle bestaande scholen door hem hervormd, duizenden nieuwe opgericht, waar nu onderwijs in de moderne leervakken wordt gegeven, terwijl op de hoogere scholen zelfs de vreemde talen worden onderwezen.

Al deze hervormingen waren goedgekeurd door de Keizerin, die had ingezien, dat China zich moest hervormen, wilde het de plaats innemen onder de volken der aarde, waarop het door zijn grootte en bevolkingsdichtheid recht heeft. In de laatste jaren van haar regeering heeft zij dan ook hervorming op hervorming ingevoerd. Steeds was bij dat werk Yuan haar rechterhand en hij is dat gebleven tot aan haar dood, 14 November 1908.

Zooals men weet, is ook de Keizer op dien datum gestorven en werd hij opgevolgd door „Pu Y", den oudsten zoon van zijn jongeren broeder, onder het regentschap van diens vader, prins Chün. Korten tijd nadat deze het bewind had aanvaard, gaf hij Yuan om redenen van gezondheid, zooals het heette, ontslag uit al zijn waardigheden en ambten.

Vermoedelijk is het feit, dat deze eertijds het bevel van 's Regenten broeder niet had opgevolgd, aan dit besluit niet vreemd. Daarbij kwam, dat de Regent vóór alles een Mandsjoe-Prins en Yuan een Chinees is.

Hoe het zij, deze daad is de grootste misslag geweest, dien de Regent heeft begaan, want daardoor krenkte hij de gansche Chineezen-partij, die het grootste vertrouwen in den ontslagen staatsman stelde. Daarenboven smeulde het reeds lang in het groote Rijk, en deze daad gaf nieuw voedsel aan de vlam. Slechts een krachtig bestuurder had door wijs beleid wellicht een botsing kunnen voorkomen. Met hoeveel goede voornemens de Regent ook bezield moge zijn geweest, kracht ging er niet van hem uit. Had hij echter Yuan tot raadsman gekozen, dan zou het in China nimmer tot zulk een crisis zijn gekomen. In plaats daarvan heeft hij voornamelijk gesteund op de Mandsjoe-partij. Deze partij heeft daarvan gebruikt gemaakt, om zooveel mogelijk haren vroegeren invloed te herwinnen. Vele hooggeplaatste Chineezen werden in dat tijdperk door Mandsjoe's vervangen en vele misbruiken, die reeds waren afgeschaft, slopen langzamerhand opnieuw binnen.

In het meer en meer ontwakend China is, als gevolg daarvan, de haat tegen al wat Mandsjoe was, weer opgelaaid, als nimmer te voren, en die haat heeft zich zelfs tegen den Keizer, „den Zoon des Hemels" gericht. Twee honderd zes en zestig jaar van onderdrukking zijn noodig geweest, om de onschendbaarheid van dezen heiligen persoon te breken.

Men weet, dat, toen de revolutie steeds meer de dynastie bedreigde, de Regent zich om hulp heeft gewend tot den eenigen man in zijn rijk, die mogelijk het dreigende gevaar nog af kon wenden, maar zelfs Yuan is niet in staat geweest de onttroning van het Godenkind te verhinderen. De algemeene haat tegen de Mandsjoe-partij was te groot. Dat Yuan zijn best heeft gedaan om het te verhinderen, vindt vermoedelijk zijn oorzaak in zijn overtuiging, dat China nog niet rijp was voor de republiek.

Waar echter de wil van een groot deel van het volk zoo luide had gesproken, daar heeft hij zich in het belang van het land tegen de invoering van den Republikeinschen regeeringsvorm toen niet verder verzet.

Het grootste bewijs, dat de natie hem ten zeerste vertrouwde is wel, dat de rust in dit groote Rijk pas is weergekeerd, nadat de man, die eerst de Republiek bestreden

had, erin had toegestemd op te treden als haar eerste president.

De onderstelling is, naar ik geloof, niet al te gewaagd, dat één der redenen, waarom Keizer Yuan-Shih-Kai erin heeft toegestemd, om de republiek, na slechts enkele jaren van bestaan, te doen overgaan in een Keizerrijk, is geweest, dat hij de overtuiging is toegedaan, door mij hiervoor reeds aangegeven.

Waar ik onwrikbaar geloof aan de groote toekomst van het Rijk van het Midden, daar hoop ik, dat wederom blijken zal, dat deze groote staatsman ook thans zijn krachten niet heeft overschat.

J. VAN HAAFTEN, oud-Commandant der Ned. Gezantschapswacht te Peking.

's-Gravenhage, 2 Januari 1916.

Uit de O. I. Mail.

Door de verandering in den loop der mailbooten, ontvingen wij deze week geen Indische couranten. Moge de eerstvolgende mail ons geen ongunstiger berichten brengen omtrent de gevolgen der watervloeden, waaronder ook verschillende streken van Insulinde begin Dec. j.l. te lijden hadden.

Ook zien wij berichten tegemoet omtrent de z.g. „pestreis" van G.-G. Idenburg door de Vorstenlanden. Er werd te Djocdja een comité van ontvangst benoemd, doch in verband met de tijdsomstandigheden zou er niet veel feestbetoon zijn.

In Zuid-Kedoe bestaan plannen om een vereeniging tot verbetering van den veestapel in geheel Indië op te richten.

De vereeniging tot bevordering van den veeteelt in oud Zuid-Bagelen zal in December a.s. een vergadering houden ter bespreking van deze plannen en een geldloterij houden tot versterking van de middelen der vereeniging.

Bij gouv. besluit is aan de Oost-Javastoomtrammij. concessie verleend voor den aanleg en de exploitatie van een binnen de gemeente Soerabaia gelegen net van tramwegen met electrische beweegkracht met toepassing van bovengrondsche geleiding.

„Ons aller Beurs."

Onder dezen titel schrijft Mr. Ds. een hoofdartikel in het „Soer. Hbl." van 29 Nov. j.l., waarbij deze tot het besluit komt:

„Er is maar één voorwaarde, waaronder het gevaar van zilveroverloed zich in Holland zou kunnen verwezenlijken. Dat is, wanneer de Indische massa van deze munt, die zeker driemaal zoo groot is als de Hollandsche, zich naar Holland ging wenden. Ook dit leek onwaarschijnlijk, al was het alleen maar omdat Indië de laatste jaren, wel verre van zilver aan Nederland af te staan, het ervan verlost heeft. Toch zou het anders kunnen worden, nu twee dingen samenvallen: 1°. dat de wisselkoers Indië-Holland metaaluitvoer noodzakelijk maakt; 2°. dat men geen goud kan krijgen voor dezen uitvoer. Natuurlijk moet dan de wisselkoers zoo hoog stijgen, dat het rekening geeft om zelfs het zware zilver te verschepen. De koers is nog zoo hoog niet, maar nu blijkt, dat de machtige Javasche Bank hem niet meer in de hand heeft, is het toch niet geheel uitgesloten ,dat hij zoover komt. Men trooste zich voorts niet met de gedachte, dat zilveruitvoer verboden is. We hebben nu wel gezien, wat er op 't gebied van clandestien vervoer gepresteerd kan worden.

Zeker, ook tegen dergelijke gebeurtelijkheden kent men in Holland maatregelen. Ingeval van nood is de Minister van Financiën gemachtigd om voor *f* 25 millioen aan rijksdaalders te verkoopen. Maar een voordeelige transactie zal dit niet zijn. Tijdig regeeringswissels in Indië verkrijgbaar stellen is vrij wat goedkooper."

Waterkracht bij het Danomeer in Bantam.

De terreinmetingen en permanente waarneming van het waterdebiet in de Tjipasangteneng, zooals de afvloeiing van de Dano ter plaatse genoemd wordt, hebben regelmatigen voortgang.

Voor de plaatsing van een stuwdam en prise d'eau is een geschikt punt gevonden. De voorloopig opgenomen ligging van ontvangbak en turbine-leidingen is minder bevredigend en wacht op de verdere resultaten der metingen, door den dienst der S. S. opname voor een eventueele hydro-electrische krachtvoorziening van het Bantamspoorwegnet.

„Totok en Indo."

Over de uitvoering van dit stuk te Semarang schrijft men:

„Vele malen heb ik onzen schouwburg goed gevuld gezien. Mevr. Van den Steen heeft meer dan een goed gevulde zaal gekregen.

Het is voorwaar geen gemakkelijke taak voor haar geweest om met genoemd stuk te Semarang te durven komen.

Ik geloof niet, dat er één in de zaal is geweest, die zich heeft behoeven te ergeren over het bespottelijk maken van den Indo. Het tegendeel is waar, het groote succes dat mevr. Van den Steen geoogst heeft, heeft zij zeer zeker te danken aan het uitstekende spel van Herman en Cornelis. Zij gaven menigeen een kijkje in het leven der Indo's. Het hartelijk en spontaan gelach was dan ook volstrekt niet, omdat men het bespottelijk vond, maar omdat men het hier in Indië zoo vaak van nabij heeft gezien."

Suriname.

„De West" van 21 December schrijft:

„Bauxiet-koorts. De bauxiet-koorts wordt epidemisch. Verschillende personen hebben vergunning tot onderzoek naar delfstoffen aangevraagd, in de hoop, de hand te leggen op bauxiet-houdend terrein en die voor duizenden guldens aan de American Bauxiet Company te verkoopen.

Men beweert, dat iemand dezer dagen van een neger in Para een terrein kocht voor *f* 8500, en dit een dag later aan genoemde Company verkocht voor *f* 15000.

Een zoet winstje, maar......... wat een domme neger!

* * *

In „De West" van denzelfden datum een uitvoerig verhaal van „een razzia aan de Marowijne." Het gold de expeditie naar een eilandje bij de monding van de Grankreek, waar een zekere Rappel, geboortig van Guadeloupe en uit Cajenne ontvlucht, zich gevestigd en er een kleine rooversbende bijeen gebracht had.

Daar het nog niet vaststond, of dit eilandje aan Frankrijk of aan ons behoorde, werd er een Fransch-Nederlandsche expeditie uitgezonden om die rooverbende onschadelijk te maken. Deze trad toch hoe langer hoe driester op; zij maakte de Marowijne onveilig, zoodat het zoowel bij de Fransche als bij de Hollandsche overheid klachten regende.

De expeditie, die voorzoover zij van onze zijde werd uitgezonden, 1 December van Albina vertrok, had volkomen succes. Rappel vond er den dood bij, terwijl nog een zich voor Engelschman uitgevende George Finisterre gewond werd.

Deze werd naar het militaire hospitaal te Paramaribo gezonden.

Zijn de berichten juist, dan had Rappel heel wat op zijn kerfstok. „De Fransche commissaris had een déporté medegenomen, die verklaard had tegenwoordig te zijn geweest bij verschillende moorden door Rappel gepleegd. Zoo zou o. m. in 't begin van 1915 een oude man van ruim zeventig jaar door Rappel doodgeknuppeld zijn.

Op aanwijzing van dezen déporté werd op het eiland een graf geopend. Het was echter niet meer uit te maken, of het lijk daarin van een vermoord persoon was.

Daarna werden, op dezelfde aanwijzing, zes graven geopend aan den Hollandschen oever der Marowijne. In een daarvan werd een onthoofd lichaam aangetroffen. De afgeslagen kop lag naast het lichaam. Bij een ander lijk kon geconstateerd worden, dat de hersens waren ingeslagen. Aan de vier andere lijken konden geen sporen van geweld worden geconstateerd."

* * *

Overzicht van de voornaamste uitvoeren in het loopend jaar, vergeleken met het vorig jaar:

		Januari tot Nov. 1915	1914
Balata	K.G.	182.984	661.232
Bacoven (versche)	bos	450	7.283
Idem (gedr.)	K.G.	90.970	45.210
Cacao	„	1.659.014	1.886.538
Goud ruw)	Gr.	1.113.520	527.508
Hout (rond of vierk.)......	M³.	1.029	1.574
Idem letter	K.G.	17.132	103.374
Huiden	„	36.330	51.635
Koffie	„	431.456	355.295
Koren	„	319.285	7.950
Rum of dram 50 pct.......	L	1.299.655	1.058.560
Suiker 1e pr..................	K.G.	10.207.834	10.363.189
Id. naproduct	„	293.945	556.870

* * *

In „Het Onderwijs" van 8 December een voortreffelijk artikel, „Iets over de West-Indische dialecten", van de hand van den Heer C. H. Kesler, vroeger op Curaçao bij het onderwijs werkzaam, thans leeraar aan de Hendrikschool te Paramaribo. Wij zouden gaarne het geheele artikel hier overnemen; daar onze plaatsruimte dit niet toelaat, doen wij er een enkelen greep uit, in de hoop dat „Neerlandia" het geheele artikel zal overnemen:

Na over het Papiamentsch op Curaçao te hebben gehandeld, vervolgt de schrijver:

„Geheel anders is het hier. Hier is Nederlandsch de taal, en als onze — wel is waar nog niet veeljarige — ervaring ons niet bedriegt, wordt Neger-Engelsch alleen door de lagere bevolking als omgangstaal gebezigd, terwijl een belangrijk percentage daarvan, al kan zij zich er niet vloeiend in uitdrukken, althans Nederlandsch verstaat. Nu moge het waar zijn, dat er wel eens bokken geschoten worden, die den geboren Hollander even doen glimlachen, maar zou die geboren Hollander denken, dat, als hij b.v. Fransch spreekt, hij ook zulke bokken niet maakt, die alleen geboren Franschen opvallen? Dit kan dus buiten beschouwing blijven; een feit is het, dat hier de meerderheid Nederlandsch spreekt of althans verstaat. En zooals wij boven zeiden, alleen door de lagere bevolking wordt het Neger-Engelsch als omgangstaal gebezigd, terwijl velen uit de beschaafde standen dit slechts onvolkomen kennen en niemand in gezelschap Neger-Engelsch zal gaan spreken, tenzij dan om een typisch gezegde even en passant te plaatsen.

Sterker nog, hier stelt men er een eer in Nederlander te zijn. Men is niet altijd tevreden met de wijze, waarop Suriname door Nederland behandeld wordt, maar men

voelt zich toch door sterke banden aan het Moederland verbonden."

* * *

Onder den titel „Bij het graf van een groote Leider" schrijft „Suriname" van 21 December een zeer waardeerend artikel over den op 14 November j.l. overleden Booker Washington, „den leider en opvoeder, de Messias der negers in Amerika." Het slot van het artikel volge hier:

„Bij de groeve van dezen man, den Messias der negers, die evenals de Christus geen opstand maar liefde en verzoening predikte — past het een ieder, wien het bloed van Cham door de aderen vloeit, met weemoed het hoofd te buigen en een eeresaluut aan zijne nagedachtenis te brengen — een saluut van bewondering en dankbaarheid.

Wel is waar heeft hij niet rechtstreeks gearbeid voor de negers en kleurlingen buiten Noord-Amerika — maar zijn arbeid komt allen ten goede.

Want dwaas is degene, die, wonende in een omgeving waar de haat en minachting voor het gekleurde ras geen vruchtbare bodem vindt, of die door hooger kruising meenende zich te kunnen onttrekken aan de gemeenschap van zijn kleurgenooten, voorbij ziet dat de individueele neger of kleurling werkelijk en durend op gelijke rechten als elk ander ras in de wereld aanspraak zal kunnen doen gelden, alleen dan wanneer geheel zijn volk, geheel zijn ras opgeheven wordt.

Dat beoogde het werk van Booker Washington en in die richting zullen de mannen, die gereed staan de taak op te nemen, aan welke de dood hem ontrukte, voort arbeiden."

Curaçao.

De jongste „Curaçaosche Courant" van eind Nov. j.l. schrijft:

„In de laatste dagen hebben wij weer wat regen gehad. hetgeen zeer welkom was voor degenen, die enkele weken geleden gezaaid hebben, maar aanvankelijk door het uitblijven van verdere buien hun hoop op een toekomstigen oogst bedreigd zagen.

Wel is door de laatste regen deze hoop weer herleefd en heeft men op sommige plaatsen nog kunnen naplanten, maar wanneer daarvan iets terecht moet komen, moeten er meer buien volgen."

En in de „Amigo" lezen wij:

„We zijn nog ver van Maart en April, maar er moest toch al zoo iets te zien zijn van 't bouwland, wat een oogst deed verwachten. Heel veel is het echter nog niet. Over het algemeen staat de maïs niet hooger dan een hand; hier en daar is men pas aan 't planten.

Op Aruba is de toestand veel gunstiger; over een paar weken is daar de ellende geleden en hebben de menschen weer te eten en te drinken."

* * *

Onder de „Kerkelijke Berichten" vermeldt de Amigoe:

Tot Algemeene Overste der Eerw. Zusters Franciscanessen, verbonden aan het R.K. Onderwijs in onze Kolonie, is benoemd de Weleerw. Soeur Superieure van het Pensionaat „Welgelegen": Soeur Marie Théodorique;

tot Algemeene Overste der Eerw. Zusters Franciscanessen, verbonden aan de R.K. Ziekenverpleging op Curaçao is benoemd de Weleerw. Zuster Marie Josephine.

Op 19 Nov. herdacht de Eerw. fr. M. Radulphus, Directeur van het St. Thomascollege, den dag, dat Z.Eerw. vóór 25 jaar voet aan wal zette op Curaçao. De Fraters maakten van deze gelegenheid gebruik om hun beminden Directeur in intiemen kring te huldigen.

* * *

Bij het einde van het schooljaar legden de volgende leerlingen van het St. Thomas-college met succes het eind-examen af in de vakken van den handelscursus:

René Araugo, Ernest Martijn, Oswald Vidal en Augusto Vos.

Met gunstig gevolg hebben examen afgelegd:

Mej. E. Asseburg, voor onderwijzeres 4de klasse; Mej. A. C. A. v. d. Laar, voor Engelsch; Mej. I. F. Mejias voor Fransch.

* * *

Bij de verkiezing van drie leden voor de Kamer van Koophandel en Nijverheid werden herkozen de heeren: H. J. Cohen Henriquez en G. A. Winkel, terwijl in de plaats van den heer My. C. Henriquez, die niet meer in aanmerking wilde komen, de heer D. de Marchena Jr. gekozen werd.

* * *

Onder het hoofd „Bovenwindsche Stemmen" lezen wij:

St. Eustatius, 3 Nov.

Dit jaar belooft een prachtig katoenjaar te worden. De jonge planten kregen eenige maanden geleden veel regen, schoten goed op en stonden daarna, toen er eenige warme dagen kwamen, spoedig in bloei. Terwijl er zoo nu en dan een buitje viel, zette zich de vrucht en de vroegste planten waren spoedig zoo ver, dat de knoppen reeds begonnen open te barsten. Er kwam toen van tijd tot tijd nog wat regen, waarom de katoen met zorg gepikt moest worden. Uitsluitend mannen werden voor dezen arbeid gebezigd.

De regen vlekt de katoen en vermindert veel van de waarde. De gevlekte en witte katoen moet dus gescheiden gehouden worden.

Toen kwamen er bijna twee maanden van droogte en daarenboven was er bijna geen wind. De katoenplanters hadden het juist zooals ze het wenschten, als was het volk over 't algemeen niet tevreden met het „mooie" weer, dat de jong geplante zoete aardappelen in den grond verdroogde. Ook Jams en Cassave ondergingen hetzelfde lot. Later werden deze vruchten opnieuw geplant en nu gaat het veel beter, al is de regen weer hoog noodig.

Gedurende deze maandenlange droogte hadden echter mannen, vrouwen en meisjes (helaas! ook kinderen), volop werk en in korten tijd werden duizenden ponden katoen geplukt.

Einde September kwam er een flinke regendag, waardoor 't plukken voor een paar dagen werd stopgezet. Vier weken lang was het toen weer heet en droog. Het katoenpikken ging weer onvermoeid voort.

Het belooft dus een prachtig katoenjaar te worden, vooral voor de Hollandsche Maatschappij, die, per geluk, heel vroeg geplant heeft. Maar er moet heel wat katoen verzonden worden om een flink batig saldo te verkrijgen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een openlijke beschuldiging. Tjiptomangoenkoesoemo schrijft, hoe ongaarne hij er toe over is gegaan in de „Modjopait" de malversatiën te signaleeren, welke plaats gevonden hebben in de groote organisatie, de Sarikat Islam, omdat: 1e. de dieven, die gesignaleerd moesten worden, mede-Javanen waren; 2e. het Javaansche vereenigingsleven daardoor in gevaar kon worden gebracht. Dat hij desniettegenstaande door dien zuren appel heen heeft gebeten, geleid door de volgende overwegingen: 1o. de verwachtingen, gekoesterd van de S. I., zijn te hoog gespannen geweest. De vereeniging is impotent gebleken, niet in staat om de noodige stuwkracht te leveren, ons volk te prikkelen tot meerdere energie en activiteit; 2e. een langer bestaan der vereeniging kan slechts onder zeker voorbehoud voor ons volk vruchten afwerpen; 3e. onder dit voorbehoud te verstaan, dat andere beter voor hun taak berekende menschen de leiding op zich nemen

Onze "strijd" — zoo gaat Tjipto voort — krijgt hierdoor een geheel ander karakter, is eigenlijk geen strijd; wij vertrappen eenvoudig een slang, die in zijn doodsstrijd ons nog in het mollig gedeelte van onze partes posteriores beet, zeker in de meening, dat deze beet voor ons een doodelijke zou zijn. Wat heeft die slang echter buiten den waard gerekend! Wij zullen op bedoelden beet geen acht slaan en voortgaan het reptiel te vermorzelen. Eerst als de S. I. niet meer herbergt giftspuwende en uitzuigende, kruipende monsters, kan met recht verwacht worden, dat de vereeniging eenig resultaat zal kunnen boeken voor haar arbeid.

Laat ons nu den strijd tegen den „heer" Goenawan belichten, welken genoemd heerschap schijnt te hebben beschouwd als uiting van persoonlijke antipathie. Hij is echter te klein om tegen ons in het harnas te treden. Wij zouden ons onteerd achten, indien wij ooit met hem vriendschap hadden gesloten. Wij hebben hem gekend, zooals wij zooveel menschen kennen, doch vóórdat uit die kennismaking vriendschap kon groeien, heeft een daad van verraad zijnerzijds ons gewaarschuwd tegen zijn persoon. Dat de heer Goenawan zijn diefstal van ƒ 66.000 gelijk stelde met de som, ons ter beschikking gesteld door het Tado-fonds om naar Holland te gaan, geeft blijk van zeer verwarde ideeën over het mijn en dijn. Wij kunnen schouderophalend zijn beweringen ten deze voorbijgaan. Wij blijven echter er op aandringen, dat de S. I.-leider van West-Java publiceere de rekening en verantwoording der gelden dezer groote Afdeeling der Vereeniging. Blijft hij in gebreke, omdat hij die rekening en verantwoording niet kan produceeren, dan zal de heer Goenawan ons niet kwalijk mogen nemen, zoo wij West-Java „opruien" om niet meer te storten bij de C. S. I. Wij weten wel, dat er straf op staat, wij bedoelen op het delict „opruien", doch dat hebben wij er voor over......... Broeders, S. I-mers van West-Java en de Buitenbezittingen, in het bijzonder van Sumatra, stort geen cent bij de C. S. I.! De man, die daar aan het hoofd staat is impotent, om uw levenslot dragelijker te maken. Met uw geld wordt eenvoudig mooi weêr gespeeld; gij offert voor niets, stelt slechts zeker persoon in staat om te hertrouwen. Maakt uwe rekening op, en gaat dan na wat de zegeningen zijn, welke de S. I. u heeft gebracht. Immers geen. En weet ge waarom? Omdat uwe voormannen als raven stelen!

Een Kartini-school te Cheribon. Bratanegara, voorzitter, en Tjakra di Wirja, secretaris in het bestuur van de vereeniging „Boedi Roekoen" te Karangampel, maken in de Sinar Djawa bekend, dat op initiatief van de Kandjeng njonjah, Resident te Cheribon, aldaar een Kartinischool zal worden opgericht voor de jongedochters, zoowel van ambtenaren als van partikulieren. 't Is wel een bewijs, — schrijven zij — dat deze dame ons volk, onze vrouwen een goed hart toedraagt. Wij zijn haar daarvoor ten zeerste erkentelijk. Meer en meer komen wij tot het besef, dat wij onderwijs noodig hebben, zoowel voor de meisjes als voor de jongens. Dit is zeker als een teeken van vooruitgang te beschouwen. Raden Adjeng Kartini, zaliger nagedachtenis, heeft 't zoo goed gezegd, dat aan de opvoeding

van het meisje alles ten koste gelegd moet worden, omdat zij de moeder van het toekomstige geslacht is, de leidster van het kind.

Inl. verloskundige hulp. Onze tijd is in het teeken van den vooruitgang voor de Inlandsche maatschappij, schrijft de Pembrita Betawi, „Lain doeloe, lain sekarang". Nieuwe ideeën breken baan. Niet alleen in de steden ziet men de ontwikkeling toenemen, maar ook in de kampongs en dessa's. Een goede zaak, waarover wij ons ten zeerste verheugen, is, dat meer en meer aandacht geschonken wordt aan de verloskunde, waarmee 't innig treurig gesteld is bij de Inlandsche bevolking. Op dit gebied moet met eere genoemd worden mevrouw Djarisah te Bandong. Zoodra heeft zij zich niet te dezer plaats als vroedvrouw gevestigd, of zij deed alle moeite om de vrouwelijke bevolking van dienst te zijn. De kracht en energie, die van haar uitgaat, mag menigeen ten voorbeeld gesteld worden. Hare geldelijke verdiensten waren in den beginne niet groot. Zij vond ook in den beginne geen medewerking bij haar eigen landgenooten, had tegen bijgeloof en vooroordeel te kampen, maar zij bleef helpen, waar zij kon, en heeft nu een inkomen, waar menigeen op jaloersch kan zijn, waardoor zij in staat is behoeftigen kosteloos te helpen. In een der rapporten der Mindere Welvaart-Commissie wordt dan ook met lof van haar arbeid en streven melding gemaakt. Nu heeft zij het plan gevormd een kliniek op te richten. Project en begrooting zijn reeds gereed. Een stuk grond te Tjipaganti, ongeveer anderhalve paal van de hoofdplaats Bandong gelegen, is daarvoor uitgezocht. De kosten worden op plm. ƒ 3000 geraamd. Het publiek zal zeker meewerken tot verwezenlijking van dit plan. Zoo noodig zal mevrouw Djarisah aan het Bestuur vergunning vragen voor dit doel een loterij te houden.

Gemengde Huwelijken. Toon Cacadores schrijft o.m. aan de Sinar Djawa: Reeds een paar malen heb ik in de bladen de volgende advertenties gelezen, van verlovingen van Inlanders en Europeanen. 1e. R. A. Soehito met den heer............ (de naam is mij ontschoten) — 2e. de heer Burger en R. A. Kadilah, dochter van wijlen den Pangeran van Demak. Nu vraag ik mij zelf af: wanneer zullen wij een advertentie lezen van den volgenden inhoud: „Verloofd: Kromodongso met mejuffrouw Peel, dochter van wijlen den heer Peel, in leven resident van Kombong."?

De redactie teekent hierbij aan, dat bij den Allerhoogste alle dingen mogelijk zijn, en dat zoo iets als door den vrager voorgesteld, mettertijd zeker gebeuren kan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Drang naar 't Hollandsch. Het bestuur van de Tiong Hoa Hwe Koan te Padang besloot aan de school dezer Vereeniging aldaar een onderwijzeres aan te stellen voor het onderwijs in de Hollandsche taal. De Sinar Sumatra geeft nu ouders den raad, hunne aanvragen spoedig in te dienen, daar de school van zooveel meer nut zal zijn voor de Chineesche kinderen, vanwege dit samengaan van Europeesch en Chineesch onderwijs, dat 't storm zal loopen.

Beleedigingen. Bovengenoemd blad ergert zich over den toon in de Hollandsche bladen, beleedigend voor de Inlanders, maar ook voor de Chineezen. Aangehaald wordt een verhaal in het Bat. Nbld. van een zekeren Maht, waarin een vischvangst beschreven wordt en de volgende uitdrukkingen aan het adres van de Chineezen gebezigd worden:

„de enkele schooierige Chinees", — „het eerste stelletje gestaarte visschers"; — „een rijke Chinees, die best een strop kan verdragen". —

Men vraagt zich af — alzoo de schrijver — of men hier met beschaafde menschen te maken heeft, dan wel met mindere militairen of matrozen, die niet als toerekenbaar zijn aan te merken? De toon in 't Bat. N.blad was vroeger, toen de heer Zaalberg hoofd-redacteur was, anders; het werd toen ook door vele Chineezen gelezen. Hoe is 't mogelijk, dat Mr. van Dijk, de tegenwoordige hoofdredacteur, die vele kennissen onder de Chineezen te Batavia heeft, zulke artikelen in zijn blad opneemt? Leest hij ze niet vooraf, of vindt hij 't goed? 't Is in elk geval onverantwoordelijk en 't schaadt de goede verstandhouding, die er onder de verschillende rassen moet heerschen. 't Wordt tijd, dat krachtig tegen dergelijke uitingen van de Hollandsche pers wordt geageerd. Zoo eischt bovengenoemd blad.

Middel tot associatie. Ook de Djawa Tengah zegt, dat de eendracht tusschen de verschillende rassen in Indië bevorderd moet worden. En dan zou 't o. m. goed zijn, dat de door het Gouvern. voor de Inlanders opgerichte ambachtsscholen ook voor de Chineezen opengesteld werden. Want op deze scholen worden dan wederzijds betrekkingen aangeknoopt, die in het latere leven niet licht verbroken zullen worden. De Chineezen zullen er kundigheden opdoen, die hen meer geschikt voor het maatschappelijke leven zullen maken. Komende van deze scholen zullen zij bijv. terstond als teekenaar, of hoofdmandoer op ƒ 50 's maands geplaatst kunnen worden. Maar 't Gouvernement wil, naar 't schijnt, staatsbetrekkingen niet door Chineezen laten vervullen. In den tegenwoordigen tijd kunnen daartegen toch geen bezwaren gelden. De afschaffing van de pandhuis- en opiumpacht heeft aan een groot aantal Chineezen een middel van bestaan ontnomen, terwijl de levenswijze duurder is geworden. Een onpartijdige Regeering, die het ernstig meent met de eensgezindheid onder de verschillende nationaliteiten, moet behalve andere middelen, ook bovengenoemd middel in toepassing brengen. Zoo meent het blad.

Een „Inzender" in de Perniagan schrijft, dat hij de mooie gebouwen van de opleidingsschool voor Inlandsche ambtenaren te Madioen gezien heeft en daarvoor vol bewondering is geweest. Hij vraagt zich echter af: wanneer het Gouvernement nu ook zulke gebouwen voor Chineezen en Europeanen zal oprichten. De hoogere burgerscholen en de N.-I. artsenschool steken er z.i. leelijk bij af!

Geen samenwerking. Die aanvallen van de Europeesche bladen op de Inlanders — alzoo de Bintang Soerabaja — hebben ook hun goede zijde gehad. Het moet erkend worden, dat de inlanders wakker geschud zijn; zij hebben van zich afgebeten; en de Regeering weet nu ook, dat, in geval van nood op de hulp der Inlandsche bevolking gerekend kan worden, als maar de onpartijdigheid en de rechtvaardigheid ook tegenover haar betracht wordt. 't Is zoo jammer, dat alleen de Inl. pers zich geroerd heeft en de Inl. ambtenaren hun mond gehouden hebben. 't Is of 't hun niets kan schelen, als zij maar lekker kunnen eten en drinken in hunne lustverblijven in bedwelming van de geestrijke dranken en van de sembahs, waarmede zij bewierookt worden. Zoo lang zij nog een lageren rang bekleeden, doen zij meê aan de Jong-Javanenbeweging; maar zoodra zijn zij niet op de hoogste sporten van den ambtelijken ladder gekomen, of zij zijn hunne plichten vergeten en zuigen den kleinen man uit.

Een vraag. De Pewarta Soerabaja maakt melding van een vendutie, die kort geleden op een klein plaatsje in West Java ten huize van den assistent-resident plaats vond. Het ging er natuurlijk zeer geanimeerd toe. Een schrijftafel kwam aan de beurt om verkocht te worden. De venduhouder bood op: ƒ 10, ƒ 20, ƒ 30, ƒ 40, éénmaal, tweemaal, niemand meer? ƒ 100 klinkt 't. 't Was de stem van den aspirant-controleur. Het publiek verstomde. Hoe is 't mogelijk, dacht en zeide men onder elkaar, om voor een gewone schrijftafel ƒ 100 te bieden! Maar toen kwamen er anderen, die meer, tot ƒ 120, boden, totdat de asp.-controleur, die blijkbaar niet voor hen wilde onderdoen, ƒ 150 uitriep. Eénmaal, tweemaal, niemand meer, liet de venduhouder nogmaals luide hooren. Driemaal! Voor den aspirant-controleur. — O, neen, haastte deze zich te antwoorden. De tafel is voor de afdeelingsbank! Het publiek was wederom stom van verbazing.

Het huisje, behoorende bij de missigit van Demak, rechts van dit bedehuis, wordt nu bestemd tot berging van de kapok en kapas, waarmede door de afdeelingsbank van Demak handel wordt gedreven. Het huisje is daarvoor in bruikleen afgestaan. Hoe nu, vraagt de schrijver in de Sinar Djawa, gij schriftgeleerden, zegt mij, of dit al of niet strijd is met den godsdienst? Zoo ja, komt er dan tegen op en geeft er de reden van, zoo ook, als dit niet in strijd met den godsdienst is, opdat er zekerheid kome in de onzekerheid, waarin de geloovigen verkeeren. Aangenaam zal 't ons zijn, mijnheer de hoofdredacteur, indien U ons hieromtrent wilt inlichten. Deze antwoordt hierop, dat hij eerst den adviseur van de S. I. zal raadplegen.

Overbevolking. In Djokdja worden blijkbaar te veel kinderen geboren. In één week tijds werden, volgens de Pewarta Soerabaja, drie zuigelingen te vondeling gelegd. In Frankrijk komt men daarentegen jonge mannen te kort. Is 't niet beter, vraagt de schrijver, dat de Djokdja'sche vrouwen, na hare bevalling, de zuigelingen naar Frankrijk opzenden, in plaats van ze op den straatweg weg te werpen? Een goed motief tot oprichting van een „witte" of „gele"-kruis-vereeniging, die zich ten doel stelt voor de verzending en bezorging van deze kinderen zorg te dragen.

Van Vreemde Koloniën.

Vrede ?

Ons land stond de vorige week in 't teeken van Vrede. De Ford-expeditie brengt ons in die stemming. Een bericht van Japansche zijde, volgens welk Duitschland met een voorstel tot Rusland en Japan gekomen zou zijn bracht hen, die meer vastheid willen, ook eenige hoop. Montenegro voegt in zijn kleinheid daar een daad aan toe, wellicht van beteekenis. 't Spijt ons, maar hoe gaarne, innig gaarne wij geloof in de Ford-Expeditie zouden willen stellen, het geloof wil niet komen. Wij hebben voorspellingen gehad uit alle voorspellende krachten tot ons gekomen. Uit de sterren was gelezen dat omtrent 25 Mei 1915 de beslissende dag zou vallen, dit was nader verbeterd in een aanwijzing, dat 't succes der centrale in de tweede helft van 1915 zou overgaan in een nederlaag, terwijl eerst Amerika en daarna ook Nederland dan in den krijg zouden worden betrokken. Aan de Ford-illusie kunnen wij niet veel meer geloof hechten dan aan dergelijke uitingen van eerlijk gelooven wat men hoopt. Om tot een vrede te komen is van 2 zaken één noodig. Of een partij moet zich overwonnen achten. Of een grondslag moet aangeboden worden, die aannemelijk kan zijn voor beide partijen, zonder dat de strijd uitgestreden is. Voor de eerste oplossing wordt de oorlog voortgezet. Wie de tweede oplossing wil, moet met een voorstel komen. Niet met zuchten, met verwijten, met beroep op hart en verstand is vrede te verkrijgen, daar kunnen de strijdenden niet naar luisteren als hun geen grondslag tot vergelijk wordt voorgehouden. Die grondslag behoeft niet onbetwistbaar te zijn, maar hij moet vooreerst als geheel in ernst bespreekbaar wezen, voor alle deelnemenden in alle werelddeelen, en hij moet vervolgens niet den kiem voor een nieuwen oorlog in zich op-

sluiten. Wie dit kan aanbieden, geeft ons het geloof in zijn vredeszending; wie dit niet kan aanbieden, getuigt dat hij zelf niet weet hoe de chaos geordend zou moeten worden om nu tot vrede te kunnen komen.

Laat ons, om een voorbeeld te noemen, de berichten van den dag nemen.. De stelling Sed-ul-Bahr is door de E. en Fr. prijs gegeven, de expeditie naar de Dardanellen is daarmede als een mislukking erkend. In Konstantinopel is dit feit gevierd op een wijze, die door geheel de Mohamedaansche wereld weerklank moet vinden.

De stelling der E. in Mesopotamië bij Koet-el-Amaa is door de T. ingesloten. Het is niet onmogelijk, dat de sterke bezetting tot overgave verplicht zal worden. Nieuw succes dan voor de T. Nieuwe versterking dan van het aanzien van den Grooten Heer in Stamboel.

Is het nu aan te nemen, dat E. en T. op dezen grondslag tot een vredesovereenkomst kunnen komen? T., de overwinnaar van 't oogenblik, zou eischen stellen, die voor E. gelijk zouden staan met het afstand doen van zijn overwicht in alle Mohamedaansche landen. Dit zal Gr. Br. niet kunnen doen, zoolang 't zich niet inderdaad verslagen acht. Hoe zeer men gruwt van 't oorlogsbedrijf, dit moet men toch voelen. En wie E. den raad zou geven, nu T. reeds als de overwinnaar te erkennen, zou hoogswaarschijnlijk een oorlog binnen 't Br. wereldrijk doen ontketenen en dus een slechte vredesapostel zijn.

Zoo zijn er tal van nevenvragen in de groote vraag. De oplossing kan niet verwacht worden van de op zich zelf sympathieke, maar louter bespiegelende redevoeringen, die het ingaan vermijden op de vragen, wier oplossing „de vrede" is, en wier oplossing alleen „de vrede" kan zijn.

De Koning van Montenegro heeft door vrede te durven vragen meer voor den terugkeer tot den algemeenen vrede gedaan dan de Ford-expeditie. En toch mag men hem, die ook 't eerst zich bij de strijdenden aansloot, geen vredesapostel noemen.

De nieuwe onderkoning van Britsch-Indië.

Mocht de Gouverneur-Generaal, die thans op 't punt staat zijn landvoogdschap van Nederlandsch-Indië neer te leggen, na als kapitein Oost-Indië te hebben verlaten, daar in de allerhoogste betrekking terugkeeren, de nieuw-aangewezen onderkoning van Britsch-Indië, lord Chelmsford zal een dergelijken overgang nog plotser volbrengen. Hij dient thans als kapitein in Indië en verruilt deze nederige positie met die van lord Hardinge's vervanger. Maar legde de heer Idenburg tusschen zijn heengaan uit en terugkeer naar Indië een beteekenisvolle parlementaire loopbaan, als Minister van Kolonlën en Gouverneur van Suriname af, lord Chelmsford liet deze aan zijn kapiteinschap vooraf gaan. Hij was toch reeds Gouverneur van Qeensland, later van New-South Wales.

Na zijn terugkeer uit Australië, nam hij, bij 't uitbreken van den oorlog dienst in een territoriaal bataljon, daar werd hij kapitein en zoo kwam hij in Indië. Zeker toch een eigenaardige promotie!

Bannelingen.

Na het uitbreken van den oorlog zag men in alle landen spionnen. Wie tot een der oorlogvoerende natiën behoorde en buiten zijn land was, was verdacht, zelfs in de neutrale landen; zooveel te meer en te eer in een vijandelijk land. Werd tegenover de Duitschers in Britsch-Indië al dadelijk achterdocht getoond, weldra werd dit omgezet in zoodanig wantrouwen, dat de overheid meende al wie D. was te moeten afzonderen, ongeacht sekse of leeftijd. Van beide zijden ontstond de wensch om zoo niet langer in gedwongen verhouding bij elkaar te blijven. Een groot aantal der geisoleerden behoorden tot de gezinnen der D. zending, wier stations talrijk over Azië verspreid zijn. Aangeknoopte onderhandelinen, om hen naar Europa te laten gaan, stuitten op de moeilijkheid der scheiding van den echtgenoot van zijn gezin, daar men geen weerbare mannen naar 't vaderland wilde laten terugkeeren. Ten slotte heeft het bestuur het tot een vergelijk weten te brengen, daar de Br. Ind. regeering ook blijde was de kampen te kunnen opheffen.

Den 14en kwam de Golconda met 485 passagiers te Vlissingen aan, w.o. ongeveer 200 mannen en vrouwen, en 200 kinderen der Britsch-Indische zending. De meesten waren meer dan een jaar in kampen gevangen geweest, waar zij 't, volgens hun verklaring, vrij goed hadden gehad. Zij waren met een veel kleinere, zelfs te kleine boot naar Engeland overgebracht, zoodat de reis verre van aangenaam was geweest.

Na te Vlissingen door de Hollandsche zending onthaald en van warme keeding voorzien te zijn, reisden zij per trein naar Gobh door, om naar de Heimath terug te keeren.

Dit mag niet waar zijn!

Lord Bryce heeft van een hem bekend Armeniër, die uit Engeland was vertrokken om zijn landgenooten te helpen, het volgend telegram gekregen: „Erivan 10 Januari. Vluchtelingen, die juist uit Moesj aankomen, verklaren dat na afkondiging van amnestie door de regeering, van 1500 Armeniërs uit Sassoen, die zich, gedwongen door honger en koude, in 't laatst van November aan de overheid hadden overgegeven, op bevel van den gouverneur van Moesj de mannen zijn vermoord, de vrouwen en kinderen in de Euphraat zijn verdronken."

Wij zeggen dat dit niet waar mag zijn. De tegen de Armeniërs gepleegde gruwelen, zouden aan de waarheid niet behoeven te doen twijfelen, maar pas nadat, door de verleende amnestie een verbetering te verwachten was, is deze herhaling toch moeilijk te gelooven. Door de breinen van vluchtelingen spelen soms wonderlijke fantasiën, wij willen hoop koesteren dat een dergelijk spel van verhitte hersenen, van pas aan den angst ontsnapte overspannen wezens, hier voor werkelijkheid is gegeven.

Aan de Tigris.

Den 6en Januari rukte generaal Aylmen van Ali Gerbi, 80 K.M. van Koet-el-amara op, om te trachten de daar onder generaal Townshend ingesloten macht, te ontzetten. Deze had het daar erg te kwaad. De Turken omringden niet alleen de stellingen, maar waren meermalen tot aanvallen overgegaan, die moeilijk afgeslagen waren. Pogingen door het Br. I. leger gedaan om door uitvallen het kordon te verbreken, hadden geen succes gehad. Den 7en kwam generaal Aylmer bij Sjeich Saïd, op 40 K.M. van Koet-el-amara, in gevecht, met een, volgens zijn opgave, 3 divisiën sterke vijandelijke macht. Op den rechteroever van de Tigris greep generaal Kemball de verschanste T. positie aan. De hoofdaanval moest echter op den linkeroever geschieden. Hier overvleugelde en omvatte de T. echter den aanvaller, het kwam dien dag niet tot een beslissing. Den 8en kon Aylmer, door de vermoeidheid van zijn troepen niet verder. Den 9en meldde hij dat de T. op den terugtocht waren, doch dat de vervolging, door zware regens, niet krachtig kon worden uitgevoeod. Dezelfde strijd heeft zich dezer dagen met denzelfden uitslag herhaald.

Een T. bericht spreekt daarentegen van een stuiten van de E. opmarsch.

De uitbreiding van de Japansche handelsvloot.

Door hun krachtige met goed overleg geleide inspanning hebben de Japansche stoomvaartmaatschappijen groot voordeel weten te behalen van de positie waarin de oorlog haar in 't verre oosten gebracht heeft. De D. handelsvloot raakte daar spoedig buiten mededinging. De Russ. maatschappijen kregen handen vol in de Oost- en Zwarte Zee. De Scandinavische en Nederlandsche ondernemers richtten hun aandacht meer naar 't westen. De handelsvloten van de andere mogendheden gingen niet meer zoo ver van huis, of beperkten althans hun verre reizen.

Japan had scheepswerven, die sedert tien jaren onafgebroken bezig waren oorlogsschepen te vervaardigen. Deze waren reeds tot het aanmaken van handelsschepen overgegaan en zetten dit nu met vergrooten ijver voort. Hierdoor kon de groote maatschappij Nippon Yusen Kaisha zich voegen naar de omstandigheden en deze aangrijpen tot vergrooting van haar vaartgebied.

Zooals commandant G. Bourge in een artikel van la Dépèche Coloniale van 17 December opmerkt, bootste Japan bij deze ondernemingen Engeland en Duitschland te gelijk na. Van de E. nam het den zin voor de bouwwijze en de scheepsbouwkundige ontwikkeling over. Deze is niet op 't „kolossale" gericht. Maar voor de exploitatie wil het wèl in het groote, in het omvangrijke gaan, waarvan de Japanner de uitkomsten heeft gezien bij de Hamburg-Amerika, de Norddeutscher Lloyd, de Hansa en de Sud Hamburg-Amerika. Deze bloeien onder de inspiratie van den D. keizer en zijn handels-admiraal, Herr Ballin, scherp tegen de Britsche belangen in.

De leiders der handelsbeweging, die van Japan uit de handel ter zee wil beheerschen, volgen dit voorbeeld. Zij zullen een blok vormen van de Nippon Yusen Kaisha, van de Toyo Kisen Kaisha en van de Osaka Shosen Kaisha. Voor de eerstgenoemden is de samenwerking reeds verkregen. De derde is op weg er zich bij aan te sluiten. Zij letten aandachtig op de gebeurtenissen en waar een leemte of een tekort ontstaat beijveren zij zich daarin dadelijk te voorzien.

Zij hebben nog het voordeel getroffen, door de likwidatie van de Pacific Mail Steamship Co, de Amerikaansche vlag uit de Stille Oceaan te zien verdwijnen.

Zonder verwijl openden de 2 groote maatschappijen een dubbelen dienst om de wereld, een via Panama, een via Suez.

De Jap. regeering hielp mee door de bepaling, dat elk in Japan vervaardigd schip, van minstens 3000 ton en 12 knoopen vaart een subsidie zal genieten van 50 sen (*f* 1.20) per 1000 mijlen, wannneer 't uitsluitend waren van Japanschen oorsprong vervoert. Met den ouderdom van 't schip neemt het subsidie af, zoodat het ophoudt wanneer 't schip 14 jaren oud is.

Alle zeevaartdiensten zijn in 't laatste jaar uitgebreid. De regeering volgt de beweging en steunt haar. Zoo heeft zij ook de fusie bevorderd van 3 kleine maatschappijen tot één, de Nanyo Kisen Kaisha, die een subsidie kreeg voor de instelling van den maandelijkschen dienst van Kobe over Moji, Manilla, Hongkong, Singapore, Batavia, Samarang, Soerabaja, terug over Saigon en Hongkong naar Kobe.

Een en ander herinnert aan den tijd van Nederlands grootheid ter zee; zou die herinnering voor de toekomst, voor het geloof in eigen kracht aan de Nederlandsche regeering en aan den Nederlandschen ondernemingsgeest niet nieuwe, herboren ijver kunnen bijbrengen. 't Nederlandsche rijk in Oost-Azië is niet kleiner dan het Japansche. Waarom moet Nederland toezien, terwijl Japan handelt? Waarom moet geconstateerd worden, dat de Nederl. ondernemingsgeest niets doet in Indië, terwijl de Japansche wonderen weet te doen op denzelfden operatiebasis?

Wij hebben ons geen plaats trachten te veroveren langs vreedzamen weg in den Indischen Oceaan, wij hebben dit, zonder een poging tot mededinging, aan de Japaunners overgelaten, wij hebben niet gelet op, niet gezocht naar elders aan te vullen leemten. Wat wij hierdoor te weinig hebben gedaan is niet gelijk te stellen met stilstand zonder meer, want wij hebben daardoor een grooten voorsprong gegeven aan de mededingende mogendheid, die in vooruitziende politiek Nederland's machteloosheid in de hand werkt en demonstreert; ja Nederland aan zijn eigen machteloosheid helpt gelooven. Ieder ziet dit, en niemand doet er iets tegen (behalve dat de ambtenaren trachten hun pensioen te verzekeren). Zou Nederland dan inderdaad niet groot meer willen, kunnen, durven zijn?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

De Januari-afl. wordt geopend met beschouwingen van den controleur G. A. M. Hondius van Herwerden over de bestrijding van den roofbouw der Inlandsche bevolking in Ned.-Indië. De schr. is van meening, dat geen bepalingen, op agrarisch gebied in het algemeen belang vastgesteld, zóó slecht worden nageleefd als die betreffende de ontginning van woeste gronden door Inlanders, terwijl toch die bepalingen beoogen om de nadeelen, voortspruitende uit een ver om zich heengrijpenden roofbouw te keeren en den Inlandschen landbouw, het grondbezit en het sociale leven in betere banen te leiden.

Controleur W. E. Rappard schrijft over „Het Indisch budget van eeredienst". Hij deelt mede, dat op de begrooting voor 1916 een post voor eeredienst is uitgetrokken van *f* 892.819 (waarvan het allergrootste gedeelte dient voor de bezoldiging en reiskosten van de geestelijken en leeraren der protestantsche en roomsch-katholieke gezindten), en zegt, dat bij vergelijking met de aan de ambtenaren van andere takken van dienst toegekende geldelijke voordeelen, onmiddellijk de bijzondere bevoorrechting in de financieele positie der geestelijken in het oog springt. Terwijl bovendien van hen niet meer inspanning en verantwoordelijkheid wordt geëischt dan van zeer vele, in geldelijk opzicht minder bedeelde ambtenaren.

Met een beroep op andere koloniseerende mogendheden, betoogt schr., dat niet het gouvernement, doch de betrokkenen zelf de kerk materieel behooren te steunen. De Regeering zal echter z.i. de Zending, wier moeitevolle arbeid reeds zooveel heeft bijgedragen tot ontwikkeling en beschaving van natuurvolken, haar moreelen en materieelen steun niet mogen onthouden.

Een volgend artikel van D. J. D. bevat belangrijke mededeelingen over de, door het Bestuur gesteunde, vereeniging Sedijo Oetomo te Poespo, welke coöperatieve Inlandsche vereeniging zich ten doel stelt de belangen der inlanders, die zich met de aardappelcultuur bezighouden, te behartigen.

De heer A. Mühlenfeld artikelt over „De Pers in Indië"; hij is van meening, dat de Europeesche pers (de uitzonderingen niet te na gesproken) meer er op uit is om in Indië haat en verbittering aan te kweeken dan de Inlandsche, terwijl zoo vaak het omgekeerde beweerd wordt. De heer Walbeehm geeft een Naschrift op dit artikel, waarvan we vermoeden dat het tot veel geschrijf aanleiding zal geven.

Verder deelt de oud-resident G. J. Gonggrijp, naar aanleiding van een onlangs in het Vaderland verschenen artikel over ambtelijkheid en decentralicatie, het een en ander uit eigen ervaring mede van den remmenden invloed, welke van de centrale bureaux uitgaat.

Eindelijk bevat deze afl., behalve de gewone periodieke rubrieken, een stukje van E. over de Serawaische Zondvloed-legende.

Olifanten op Borneo.

In de N. R. Ct. van 14 dezer vindt men onder „Wetenschappelijke berichten" het volgende (onderteekend H.):

„Ik lees daar in een boek van Hugh Clifford (!) dat de frankiskaner monk John de Marignoli, een Italiaan, die in 1338 overland naar China reisde en over den Maleischen Archipel in 1346 of 1347 naar Europa terugkeerde, ook Brunei (Britsch Noord-Borneo) zou hebben aangedaan en „dat door vrouwen werd geregeerd; de koningin bezat een mooi paleis, waarvan de wanden behangen waren met historische schilderijen". Ook maakt deze reiziger gewag van apen met menschengezichten, die in de bosschen werden aangetroffen en van „olifanten, die gebruikt werden, voornamelijk door de vrouwen" (pag. 40).

Clifford zegt iets verder, dat toen Magellan in de 16de eeuw Brunei bezocht, „tamme olifanten er talrijk waren" en dat „de bosschen van Noord-Borneo het eenige deel van 't eiland is, waar deze dieren thans nog in wilden staat rondloopen".

Daar, naar ik meen, 't feit dat ook op Borneo olifanten worden gevonden, niet algemeen bekend is, vestig ik hierop de aandacht van belangstellenden".

Wellicht geeft deze conclusie van H. ons aanleiding op dit stukje terug te komen in een volgend Koloniaal Weekblad.

Oudheidkundige Dienst in Ned.-Indië.

In het verslag over het derde kwartaal 1915 van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië, lezen we allereerst, dat den nog jeugdigen, voor de archaeologische wetenschap zooveel belovenden chef van dien dienst, Dr. N. J. Krom, een verlof naar Nederland is verleend en dat de nog veel jeugdiger Dr. F. D. K. Bosch, als waarnemend chef van dien tak van dienst is opgetreden.

Verder bevat dit verslag o.m. een overzicht van den stand der oudheidkundige werkzaamheden in Atjeh, door J. J. de Vink en van de herstellingen aan de Tjandi's Tegawangi en Soerawana, door P. J. Perquin.

Dr. Bosch maakt melding van een allermerkwaardigste vondst in Atjeh door den heer Vink, n.l. van een grafsteen voorzien van een Hindoe-inscriptie, een vondst welke de archaeologen zal doen watertanden!

Een nieuw Indisch Militair Tijdschrift.

Onder redactie van H. M. Luchsinger verscheen te Bandoeng het eerste nummer van een nieuw maandblad, getiteld „Orgaan der N.-I. Officiersvereeniging".

Het voorloopig hoofdbestuur ontwikkelt in een „Voorwaarts" zijn program; we lezen daarin o.m., dat het den wensch was van meer dan 500 officieren, om het tijdschrift op te richten.

De redacteur schrijft een artikel met het opschrift „Ende desespereert nimmer", Jan Pieterszoon Coen's gevleugelde woorden, waarvan hij echter den juisten tekst blijkt niet te kennen.

Dit eerste Nr. met zijn varieerenden inhoud, maakt wel den indruk, dat het nieuwe periodiek zich een blijvende plaats zal weten te veroveren naast de reeds bestaande tijdschriften: Het orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging en het Indisch Militair Tijdschrift, welke zich nagenoeg uitsluitend met militaire vraagstukken bezighouden.

Weekblad voor Indië.

In No. 33 wijdt B., bij diens portret, een waardeerend artikel aan de nagedachtenis van den onlangs overleden Dr. W. J. van Gorkom; zoo terecht zegt schr.: „Indië verloor hem op het oogenblik dat het hem het meest noodig had; vóórdat het vraagstuk der pestbestrijding te Solo opgelost is...... Moeilijk, wellicht in het geheel niet, zal hij te vervangen zijn".

De heer Koot schrijft bijzonderheden over de onlangs geopende nieuwe Kartini-school te Madioen (met afb.). We lezen daarin o.a., dat twee dergenen, die bij de opening het woord voerden, in warme bewoordingen de nagedachtenis huldigden van Mr. C. Th. van Deventer. Immers hij was een der eersten, die met daden antwoordde op den kreet om hulp, door R. A. Kartini geuit. Onvermoeid heeft hij werkzaam, om voor inlandsche meisjes gelegenheid tot onderwijs te openen. Tot de dood hem van zijn taak wegriep.

Verder noteeren wij van dit Nr. een geïll. stukje over „het noodweer op Java" en het vervolg van Ofoei's scherpe „Penkrassen".

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 15 Januari maakt de heer J. Scheltema de Heere een bootreisje met zijn lezers naar de Molukken en Nieuw-Guinea, d.w.z. hij is voornemens zulks te doen. Van Semarang uitgaande, is hij thans eerst genaderd tot Soerabaja, van welke stad hij bijzonderheden mededeelt.

Inlandsche landbouwaangelegenheden.

In druk verscheen het „Beknopt Verslag van het verhandelde op de vergadering van de ambtenaren van den voorlichtingsdienst voor den inlandschen landbouw, gehouden op 28 en 29 Sept. 1915 te Bandoeng, onder voorzitterschap van den wnd. directeur van landbouw, nijverheid en handel, Dr. J. C. Koningsberger".

Op deze, opgetwijfeld hoogst belangrijke „Voor den dienst" bestemde publicatie, zij speciaal de aandacht gevestigd. In genoemde vergaderingen werden een aantal punten aan eene bespreking onderworpen, waarvan de volgende het meest uitvoerig behandeld werden.

I. De coöperatieve vereeniging en de andere associatievormen in ons recht (voordracht, ingeleid door Mr. Beguin).

II. Credietverschaffing aan den Inlandschen landbouwer.

III. De verbetering van de Inlandsche landbouwgewassen door middel van zaad- en selectie-tuinen.

IV. Eenige mededeelingen betreffende de bestrijding van den rijstboorder in verschillende gewesten.

V. Verstrekken van gegevens ten behoeve van de landbouwstatistiek door de landbouwkundige ambtenaren.

VI. Grondverhuur door inlanders aan niet-inlanders.

VII. Uitkomsten van het onderzoek in zake de Mongso's.

VIII. Samenstelling en uitgave van werkjes voor de Inlandsche landbouwscholen.

Bijlage: Besprekingen met de Inlandsche bevolking over het oprichten van eene klapperoliefabriek op coöperatieven grondslag.

Berichten der Utrechtsche Zendingsvereeniging.

No. 1 van den nieuwen jaargang bevat een artikel van zendeling D. B. Starrenburg te Roon (Nieuw-Guinea), waaruit blijkt, welke moeilijkheden bij het geven van onderwijs aan primitieve volkeren, zijn te overwinnen. Zoo bijv. bij het rekenen, dat aan alle Papoesche leerlingen bizonder veel inspanning kost.

Dat het reizen op West-Guinea (of beter langs de eilanden aldaar) in een prauw lang niet gemakkelijk is, blijkt voorts uit een artikel van zendeling D. C. A. Bout te Fak Fak. Het reisverslag geeft het bestuur der Utr. Zend. Ver. aanleiding een beroep te doen op de vrijgevigheid harer leden: een flinke motorboot is noodig voor West-Nieuw-Guinea.

De Macedoniër.

Ds. D. Bakker te Djokjakarta, artikelt in het Jan.-Nr. over „Zonde en genade bij het Mahomedanisme".

Ds. K. Wielenga, te Pajeti (Soemba) geeft bijzonderheden over land en volk van Lakoka (gelegen ten noordwesten van het landschap Lewa op genoemd eiland).

In zijn rubriek „Uit mijn Camera" geeft Ds. H. Dijkstra o.m. een overzicht van een lezing van den hulpprediker K. Krayer van Aalst, die 15 jaar op Ceram heeft gewerkt in het belang der zending en goed op de hoogte is van de zeden en gewoonten der Alfoeren van dat eiland.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 2: Kina. Verslag van de Gouv. Kinaonderneming te Tjinjiroean (Bandoeng) over 1914, besproken door Prof. P. van der Wielen. — De reorganisatie van het proefstationswezen in Nederland, door Dr. D. J. Hissink (vervolg). — Proefnemingen aangaande groenbemesting, door Dr. A. van Bijlert. — Mededeeling van het laboratorium voor plantenziekten No. 17, door Dr. J. Westerdijk. — Grondbewerking voor de suikerrietcultuur door middel van springstoffen, door N. Marx. — Jaarverslag van de Handelsvereeniging te Medan (vervolg). — Inlandsche theecultuur in de Preanger. — Doel en werkwijze van het Centraal Rubberstation te Buitenzorg. — Kultuurberichten, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Handboek voor Cultuur- en Handelsondernemingen.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen de 28e jaargang van het Handboek voor Cultuur- en Handelsondernemingen in Nederlandsch-Indië.

Wij wijzen er op dat in dit handboek o.m. een opgave voorkomt van instellingen en vereenigingen in Nederland, welke met Ned.-Indië in betrekking staan; het doel enz. der Vereeniging „Oost en West" vindt men bijv. uitvoerig medegedeeld op blz. 1329.

Java tabak.

De heer Henri Dentz, makelaar in tabak te Amsterdam, geeft jaarlijks een werkje uit, waarvan thans de elfde jaargang het licht heeft gezien. De titel is: Java tabak. De productie, opbrengstprijzen, eigenaren en importeuren. Statistisch en vergelijkend gerangschikt.

De ontwikkeling der politierechtspraak in Ned.-Indië.

De heer M. van Blerkom schreef een proefschrift over „De ontwikkeling van de politierechtspraak in Nederlandsch-Indië", hetwelk een uitvoerige en met buitengewone zorg samengestelde studie is geworden. Aan het eigenlijke onderwerp wijdt de schrijver een drie-tal hoofdstukken, terwijl het vierde een beknopt overzicht bevat van de wetgeving in andere koloniën.

The Sarawatk Museum Journal.

Van dit jonge tijdschrift verscheen een nieuwe afl. De meeste bijdragen daarin hebben betrekking op de plantkunde van Borneo; voorts vindt men er een artikel in van J. C. Moulton „An account of the various expeditions to Mt. Kinabalu" (Br. Noord-Borneo) (met kaart), zoomede „Ethnological notes" over verschillende Dajakstammen.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

TWEEDE VOORDRACHT over „*Onze taak en toekomst in Ned. Oost-Indië*", te houden door den Heer J. SIBINGA MULDER, op *Vrijdag 21 Januari 1916*, in de Familie Bioscoop, Prinsestraat, Den Haag, aanvangende 8 uur 's avonds.

Onderwerp: de groote volkscultuur op Java „de rijstbouw" en de grootste Europeesche cultuur „de suikerindustrie."

Ook deze voordracht zal worden geïllustreerd door bioscoopbeelden, waartoe de films welwillend worden afgestaan door het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Toegang tot de voordracht wordt uitsluitend verleend op vertoon van toegangskaarten, welke door leden van de Vereeniging, schriftelijk dan wel mondeling, kunnen worden aangevraagd bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187 (van 10—12 en van 2—4 uur), welke aanvragen dienen te zijn ontvangen uiterlijk op 19 Januari 1916.

Aan één lid kunnen ten hoogste twee toegangskaarten worden verstrekt.

Aan houders van toegangskaarten, die verhinderd mochten worden naar de voordrachten te gaan, wordt beleefd het verzoek gedaan de kaarten weg te geven, dan wel aan den Secretaris terug te zenden.

Plaatsbespreking à ƒ 0.10 per plaats gewenscht vanaf 17 Januari van 10—4 uren.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. 4. Donderdag 27 Januari 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

In Memoriam.

H. T. VAN IJSSELDIJK.

Een man is van ons heengegaan, die in zijn optreden te eenvoudig en te bescheiden is geweest om zijn naam van algemeene bekendheid te doen worden, maar die toch in ruimen kring betreurd en gemist zal worden, en die een gedenkteeken heeft nagelaten, dat eervol van zijn bekwaamheid, werkkracht en toewijding zal getuigen, nadat velen, wier naam thans meer algemeen verspreid is, lang vergeten zullen zijn.

Kapitein van IJsseldijk is een verdienstelijk officier geweest. Zooals hij alles met meer dan gewonen ijver aanpakte en doorzette, zoo heeft hij ook zijn taak als troepenofficier op uitstekende wijze volvoerd. Een in Atjeh opgedane beenwond verplichtte hem, in het eerste jaar van deze eeuw, een veelbelovende loopbaan af te breken.

De plaats van leeraar in Maleisch, land- en volkenkunde van den O.-I. Archipel, aan den Hoofdcursus te Kampen, die hij voordien vervuld had, kwam juist weer open. Hij kon zoo dadelijk weer den ouden werkkring hervatten en heeft deze tot aan zijn verscheiden vervuld.

Ook in deze betrekking heeft hij op zijn werkzaamheid een eigen stempel weten te drukken. Hij was niet alleen de leeraar voor de klasse, hij was voor adspirant Indische officieren een uitverkoren vertrouwensman, een gulle, prettige voorman, ook voor hun doen en laten buiten het H. C. gebouw. Voor menigeen is hij nog den raadsman gebleven nadat de sterren verworven waren. Hij heeft zeer velen doen deelen in den schat van edelmoedigheid, die eenmaal tot uiting is gekomen door een daad van zoo groote kameraadschap en menschlievendheid, dat daaruit in vollen omvang spreekt hoe hoogheid en eenvoud van karakter aan van IJsseldijk eigen waren. Toen de luitenant Gaade te Atjeh sneuvelde, liet hij twee dochters onverzorgd achter. Zijn vriend van IJsseldijk aanvaardde dadelijk het vaderschap over de meisjes. Hij heeft deze bij zich gehouden en groot gebracht op een wijze, die geen vader zou kunnen verbeteren.

Moet het heengaan van een dergelijken man diepe sporen achterlaten overal waar hij werkzaam is geweest, moet de herinnering aan hem bij velen blijven voortleven, toch doelde ik nog op iets anders, waar ik zooeven sprak van een door hem nagelaten gedenkteeken.

Nog was zijn wond te Atjeh niet genezen en nog stond niet vast in welke richting zijn toekomst nu zou zijn te leiden, toen zijn werkzame geest weer dadelijk op nieuwe, nuttige arbeidzaamheid bedacht was. Hij had bij het onderwijs aan den H. C. te Kampen het gemis gevoeld van een museum om de land- en volkenkunde van een boekenvak meer te maken tot een vak, dat in beeld, lijn en kleur boeien kan. Dadelijk rijpte het plan en vóórdat hij naar het moederland terugkeerde, had hij, op eigen initiatief en voor eigen risico, de wording van een koloniaal H. C. museum georganiseerd, had hij in Indië een paar medewerkers aan de zaak weten te binden, die de voorwerpen zouden verzamelen en opzenden. Tot leeraar benoemd, bracht hij de schatten eerst in een klein vertrek bijeen, daarna werden zij overgebracht naar den zolder van het H. C. gebouw. De geleidelijk belangrijk geworden, goed verzorgde verzameling dwong eindelijk genoeg waardeering af, om een eigen Rijksgebouw waardig te worden, dat thans eigenlijk al weer te klein geworden is.

Er ligt eenige troost in een stuk van de groote werkzaamheid van van IJsseldijk te mogen behouden, maar daarnaast dringt de vraag zich op, zal de opvolger-leeraar in dit werk ook de liefde weten te leggen, die er nu in is gelegd, en die ook te vinden is in de artistieke schikking en de wetenschappelijke beschrijving?

Bij de mobilisatie van het leger werd de H. C. tijdelijk opgeheven. Kon van IJsseldijk zich niet aanmelden voor den actieven dienst, hij wist de plaats toch weer te vinden om zich nuttig te maken. Bij een interneeringskamp was hij een hooggewaardeerde steun, totdat de lessen aan de militaire onderwijsinstellingen weer werden hervat. Hij heeft deze nu niet lang meer mogen geven.

Hier is een leven besloten, dat veelzijdig zal blijven naleven.

Op 53-jarigen leeftijd heeft van IJsseldijk ons nog veel te vroeg verlaten.

G. NYPELS.

De Voordrachts-avond der Afdeeling 's-Gravenhage.

Den 21en Januari j.l. hield de Heer J. Sibinga Mulder zijn 2e voordracht voor een zeer talrijk publiek, ditmaal over het onderwerp: „De Java-rijstcultuur en de Eur. suikerindustrie".

Op boeiende wijze gaf spr. ons een beeld van de grootste Inl. cultuur, de wijze van het gereedmaken der sawahs, het zaaien, planten, de offerfeesten voor de godin Dewi Sri bij den aanvang van het oogsten, het snijden, bossen, drogen, uitbetalen van snijloonen de opschuring in de loemboeng.

Ondanks de groote opbrengst, die voor Java en Madura in 1910 2½ millioen ton bedroeg, is die productie niet voldoende voor het verbruik der talrijke bevolking, zoodat jaarlijks nog een grooten invoer van rijst noodig is, wat gedeeltelijk ook op rekening komt van den uitvoer en wel van de beste kwaliteit voor de Eur. markt.

Het gesprokene werd op schitterende wijze middels films op het doek gebracht en door den spreker duidelijk toegelicht, zoodat de niet-Indisch gasten in de zaal een helder beeld kregen van de eenvoudige werkwijze, het ploegen en eggen met primitieve werktuigen, het uitplanten van die millioenen plantjes stuk voor stuk, eveneens van het snijden aar voor aar.

Na de pauze behandelt spr. de suikercultuur op Java.

Wanneer de padi van de sawahs is gehaald, worden de gronden voor een 2e gewas in orde gemaakt. Slechts 4,7 pCt. van dien grond mag voor de suikercultuur worden verhuurd.

Voor de 186 suikerfabrieken bedroeg zulks, voor een paar jaar geleden, toch nóg 132000 H.A., die 170 à 180 millioen gulden opbrachten, waarvan pl.m. 70 millioen gulden in baar geld voor arbeidsloon werd uitbetaald.

Ook deze voordracht werd door films geïllustreerd en door spr. op een onderhoudende wijze uitgelegd; achtereenvolgens kwam op het doek het maken der plantgeulen, het kappen der bibit, het uitleggen, de beide bemestingen met zwavelzure ammoniak, het snijden van het riet, het transport, het wegen, malen en de beoordeeling van het kristal.

Jammer, dat wij niet meer te zien kregen van de eigenlijke bereiding van de suiker! Dit was toe te schrijven aan de onoverkomelijke bezwaren om daarvan photo-opnamen te doen.

Nadat spr. nog gewezen heeft op het verschil in werkwijze van den Eur. planter en zijn Jav. collega, hoe deze veelal bij zijn oerconservatisme blijft, terwijl gene, dank zij de toepassing der moderne landbouwwetenschap, oneindig meer uit den grond weet te halen, besluit spreker zijn voordracht met eene hartelijke opwekking tot de aanwezigen, om in belangstelling voor Ned.-Indië vooral niet te versagen.

S.

Uit de O. I. Mail.

Het Noodweer.

Gelukkig lazen we uit de jongste mailberichten niet van persoonlijke ongelukken tengevolge van het noodweer.

Wel wijzen de Bataviasche bladen op de groote schade, die eenige kampongs van deze Sirocco hebben geleden.

„De Javabode" schrijft o.a.:

„Mogen wij een der hier ter stede bestaande vereenigingen opwekken om spoedig een of andere liefdadigheidsuitvoering te geven tot bijstand van de velen, die hun pepoemahan, hun schamel huis — maar hun „alles"! — hebben verloren. De Inlander heeft al zoo weinig!

Elders lezen wij, dat in Kediri in den laatsten tijd herhaaldelijk onderaardsche geluiden werden gehoord, die men meent te moeten toeschrijven aan de werking van den Kloet en volgens het „Soer. Hand.", dat over Probolinggo en Madioen een fijne aschregen viel, afkomstig van den Bromo.

De „Sum. Bode" van Dec. j.l. meldde:

Door de geweldige regens van den laatsten tijd heeft in het gebergte boven Loeboek Parakoe een omvangrijke bergafschuiving plaats gehad. Het water in de rivier is geelrood gekleurd door de aardmassa, welke door het water opgelost naar de lage streken wordt gevoerd.

Een nader onderzoek, ingesteld door den heer Lau, heeft uitgewezen, dat de bergafschuiving heeft plaats gehad boven Loeboek Parakoe te Nanggalo Kambing. In het laboratorium van de cementfabriek is uitgerekend, dat de rivier van Loeboek Parakoe per minuut 12000 kg. slijk afvoert en men kan zich dus ongeveer een voorstelling vormen, welke enorme aardmassa's in het nauwe rivierdal moeten zijn neergekomen, aan de rivier haar weg versperrende. De woeste bergstroom laat zich echter niet bedwingen en met onstuimige kracht stuwt hij geleidelijk geheel die aardmassa weg, haar oplossend en met wilde vaart dalwaarts voerend.

Men is nu doende, om door het bosch tot de plaats der afschuiving door te dringen, om te onderzoeken welke maatregelen kunnen worden genomen.

De reis van den Landvoogd.

Het programma van de reis van Z. Ex. naar de peststreken van 6—17 Dec. j.l.:

Maandag 6 December naar Bandoeng;
Dinsdag 7 December naar Pasoeroean,
Woensdag 8 December per auto van Pasoeroean via Poerwosari, Bangil, Singosari, Toempang, Pontjokoesoemo naar Malang;
's namiddags of tournée of conferentie;
Donderdag 9 December voormiddag inspectie en con-

ferentie Malang, namiddag per extra-trein naar Blitar;

Vrijdag 10 December tournée naar Toeloeng-agoeng en Blitar, namiddag per auto naar Madioen;

Zondag 12 December verblijf te Madioen;

Maandag 13 December per extra-trein naar Solo;

Dinsdag 14 December woningverbetering; conferenties;

Woensdag 15 December per extra-trein naar Djocja;

Donderdag 16 December bezoek aan verschillende inrichtingen;

Vrijdag 17 December per extra-trein terug.

De „N. Soer. Ct." schrijft o.m.:

De komst op Woensdag, 8 December, van den G.-G. te Malang heeft, behalve bij den bij dit bezoek rechtstreeks betrokken dienst der pestbestrijding, al zeer weinig de aandacht getrokken.

Wel toevallig, dat juist op den dag van aankomst acht gevallen van longpest op drie cultuurondernemingen in het Dampitsche, officieel zijn geconstateerd.

Het aantal pestgevallen begon reeds zoo mooi te verminderen, men begon reeds te spreken van een zich verplaatsen der ziekte naar het Solosche.

Zou dit een bewijs zijn, dat het geheel uitstampen der pest uit deze streken vrijwel als illusoir mag worden beschouwd en men er zich aan zal moeten gewennen, deze ziekte als een inheemsche te beschouwen, evenals dit met cholera, typhus, enz. het geval is?

De pest te Solo.

De „Nieuwe Vorstenlanden" meldt: Tot Zondag was nog geen geval bekend, dat een hooge inlandsche ambtenaar aan pest is overleden.

Thans moeten wij tot ons leedwezen mededeelen, dat de regent sewoe, raden mas Hario Soerjonagoro, aan pest is overleden.

Soerjonagoro was gehuwd met een oudere zuster van den soesoehoenan en dus zwager van den rijksbestuurder.

Bij de komst van den sultan van Djocja op Donderdag, zagen wij hem nog onder de leden van de commissie van ontvangst. Nu moet men niet denken, dat dit pestgeval moet toegeschreven worden aan onzindelijkheid in huis of erf. Wie de huishouding van den overledene kent, zal wel moeten verklaren, dat er bij hem een echt Hollandsche zindelijkheid heerschte, zooals bij vele hooge prijais, vooral bij de familieleden van den rijksbestuurder.

Onderzoek van voedings- en genotmiddelen.

Aan het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel is eene inrichting verbonden, sedert medio 1911 aangeduid met den naam Handelslaboratorium, dat zich in eene steeds grootere belangstelling mag verheugen.

Het meeste gebruik van het laboratorium maakt de particuliere landbouw, van wien de meeste der ter-onderzoek aangeboden monsters afkomstig zijn. Ook de dienst der in- en uitvoerrechten maakt veel gebruik van het laboratorium. Een opmerkelijk feit is het echter, waarop in de jongste Koloniale verslagen gewezen wordt, dat door den importhandel zelden de voorlichting van het laboratorium wordt gevraagd, niettegenstaande de hoedanigheid van verschillende ingevoerde artikelen (voedingsmiddelen) veel te wenschen overlaat.

In het pas verschenen Jaarboek van het voornoemd Departement over 1914 vindt men belangwekkende mededeelingen van den chef van het handels-laboratorium, den in Mei van het vorig jaar als zoodanig opgetreden Gouvernements-scheikundige dr. A. Wunderlich.

Staatsvoorziening.

In het „Bat. Nieuwsbl." lezen wij:

Indertijd heeft het menigeen eigenaardig getroffen, dat, toen de Nijverheidscommissie werd benoemd, er niet aan schijnt gedacht te zijn, in deze commissie ook eenige technisch onderlegde militairen te benoemen, teneinde mede te onderzoeken, in hoeverre de industrie *i n d e t o e k o m s t* in Indië zou kunnen medewerken voor de vervaardiging van voor het leger benoodigde artikelen.

Wij hebben er in ons blad reeds eerder op gewezen, hoe volgens ons de mogelijkheid niet is uitgesloten, ook hier munitie te maken, indien men slechts wil. Want waar hier ijzer in overvloed is, ijzerhoudende ertsen, steenkolen, generator gassen leverende stoffen te vinden zijn; in onze mijnen koper, tin, wolfram en meer metalen gevonden worden; daar *m o e t* het mogelijk zijn, na aanschaffing van de noodige machinerieën en het in dienst nemen van deskundig personeel, staal en ijzer van iedere qualiteit, messing en brons te maken, benoodigd voor de vervaardiging van oorlogstuig.

Maar men moet ernstig *w i l l e n* en *s t r e v e n.*

Inlandsche scholen.

Door de Regeering is machtiging verleend tot oprichting van eene Inlandsche school der 2e klasse te Bengkajang in de afdeeling Singkawang der residentie Westerafdeeling van Borneo en van eene nieuwe dergelijke school te Kota Baree in de afdeeling 50 Kota der residentie Sumatra's Westkust.

Te Tasikmalaja is de nieuwe vlechtschool geopend, voor welker organisatie de heer Huismans een studie in Holland gemaakt heeft. Tevens zou het nieuwe gebouw der *K a o e t a m a n I s t r i* school daar ingewijd worden.

Te Malang is een Kartinischool met zeventig leerlingen geopend.

Het personeel bestaat uit twee Europeesche onderwijzeressen, waarvan één directrice is, n.l. mejuffrouw Tempelman. Deze dames worden bijgestaan door twee inlandsche hulponderwijzeressen, n.l. de dochter van den patih van Malang en de dochter van den wedono van Wagang.

De nieuwe regent van Koetoardjo.

Men schreef aan het „Soer. Hbld.":

De regent van Koetoardjo, Pangeran Poerbo Atmodjo, is eindelijk na 45 jaren dienst afgetreden en vervangen door zijn oudsten zoon Soemadi of Raden Poerbo Adi Koesoemo, patih van Wonosobo.

De Regeering liet dus een goede gelegenheid voorbij gaan, om het aantal Bagelensche regenten (vijf) met een te verminderen, door Koetoardjo deels bij Keboemen, Wonosobo en Poerworedjo in te lijven. Men vergelijke het door de bloeiende landbouw-nijverheid zoo belangrijke regentschap Tjiandjoer, dat zoo niet grooter, dan toch even groot is als de vijf Bagelensche regentschappen te zamen.

Voorheen beteekende Koetoardjo nog iets als barricade tegen het sultanaat Djocja, dat door de Bogewonte bij Djenar daarvan gescheiden is. Van landbouwondernemingen is er geen spoor, men ziet er alleen de werkwaardige Bonorowosawahs. Tijdens het cultuurstelsel in de eerste helft van de vorige eeuw was Koetoardjo een bloeiend indigoland.

De Regeering had het regentschap kunnen supprimeeren en den nieuw benoemden toemenggoeng Poerbo Adi Koesoemo een ander regentschap kunnen aanwijzen. De nieuwe titularis, een schoonzoon van wijlen Pakoe Alam V. te Djocja, is niet precies een jong broekje. Hij nadert de vijftig jaar. Zijn bevordering is geschied uit deferentie voor den vader, die met aftreden bijzonder lang gewacht heeft, totdat de resident van Kedoe wel te spreken was over de kansen van zijn zoon.

Eene opdracht.

Door den hoofdinspecteur, chef van den Geneeskundigen Dienst, is aan den directeur van het geneeskundig laboratorium alhier opgedragen, zich naar Lee Seumawé in het Gouvernement Atjeh te begeven voor het instellen van een onderzoek naar de geschiktheid uit een sanitair oogpunt van terreinen, bestemd voor het oprichten van Gouvernementswoningen aldaar.

Een weg door Midden-Timor.

Dwars door Midden-Timor, tusschen Koepang en Atapoepoe, zal een voor voertuigen geschikte weg worden aangelegd.

De totstandbrenging van die verbinding schijnt zeer noodig te wezen, omdat men van beide kanten bezig is met het doen van opnemingen, waarmede een 2-tal ingenieurs belast zijn.

Opheffing opiumdepots.

De depots der opiumregie te Cheribon en te Bondowoso zullen op het einde van dit jaar worden opgeheven.

Het aantal depots op Java, bedragende 17, is daardoor tot 15 teruggebracht.

De Burgemeester van Batavia.

In de Gemeenteraadszitting van 22 November j.l. deed de heer P. A. de Nijs Bik het voorstel „der regeering te berichten, dat de gemeente Batavia niet wil bijdragen in de bezoldiging van den burgemeester en zich van verdere adviezen zal onthouden, tenzij aan den burgemeester meerdere bevoegdheden worden verleend."

Dit voorstel werd met 8 tegen 7 stemmen aangenomen.

De voorzitter noodigde den heer de Nijs Bik uit concrete voorstellen te ontwerpen, die aan de Regeering konden worden gedaan. In verband hiermede verzond de heer de Nijs Bik aan den gemeenteraad van Batavia een toelichting, waarvan het slot luidt als volgt:

Resumeerende heeft ondergeteekende de eer Uwen Raad voor te stellen:

krachtdadige medewerking te verleenen tot het in het leven roepen van het burgemeesterschap, indien de Regeering genegen mocht zijn de hierboven uitgedrukte inzichten in gunstige overweging te nemen en de Hare dienovereenkomstig te wijzigen;

er op aan te dringen:

dat het daarheen geleid worde, dat de nieuw te benoemen waardigheidsbekleeders niet enkel zullen zijn ambtenaren-raadsvoorzitter, zonder eenige bevoegdheid of macht, maar zullen naderen tot het ambt van burgemeester in Nederland, bekleed met zooveel zeggings- en uitvoerende macht, dat overeenstemming gewaarborgd zij met het gezag, als politie- en militaire hulp, indien noodig voor de handhaving van orde en het tegengaan van verzet, wordt vereischt;

dat die macht en bevoegdheid van den burgemeester bij verordening worden vastgesteld en zoodanig geregeld en afgebakend, dat conflict met politiehoofden en militaire autoriteiten tot de onmogelijkheden behoort;

dat de zoo ongewenschte herhaaldelijke verwisseling, door vaststelling van een minimum aantal dienstjaren, wordt voorkomen;

dat de plaatsvervangend burgemeester — onder voorbehoud van nadere goedkeuring der regeering — door den Gemeenteraad wordt gekozen;

dat den Gemeenteraad mede bevoegdheid wordt verleend tot het aanbevelen van candidaten voor het ambt van burgemeester in zijn ressort;

de Regeering, bijaldien zij onverhoopt niet genegen mocht zijn tot inwilliging van deze billijke eischen voor te stellen: om niet over te gaan tot instelling van het burgemeestersambt en, daar de toestand, zooals die nu is, niet bestendigd kan worden, den Gemeenteraad van Batavia eenvoudig op te heffen.

Verder vergunne de Raad mij in overweging te geven een afschrift van dit voorstel en de overwegingen, die er toe geleid hebben, den Adviseur voor de Decentralisatie aan te bieden.

Het Lid van den Gemeenteraad van Batavia,

P. A. DE NIJS BIK.

Hanoeman Doeto.

Daar het Inlandsche gedeelte van den te Batavia gegeven Kartini-avond in den schouwburg meer of min in verdrukking raakte, heeft op veler verzoek de vereeniging „M a r s o e d i - b o k s o" zich bereid verklaard om een geheel stuk op te voeren, dat bovenstaanden titel draagt, en eene episode uit de heidendichten Mahabharata en Ramayana behandelt.

De Javaansche opvoering zou plaats vinden in de Kunstkringzaal op 11 December. Tijd noch moeite werden gespaard om de uitvoering tip-top te doen zijn. Een keurig verlucht tekstboekje trachtte den Europeeschen toeschouwer ook het verloop van het stuk te verduidelijken, zoodat niet slechts aan de aesthetische eischen van den toeschouwer zal worden voldaan, doch deze ook wat meer de psyche van het Oosten zal kunnen leeren verstaan.

De opbrengst komt aan de Kweekschool Goenoeng Sahari en aan de Bataviasche Kartinischool ten goede.

Aan een beschrijving in de „Javabode" ontleenen wij:

„Het wondere van de Wajang is, dat zij weer voor de komende kunst de altijd-blijvende beginselen van theaterschoonheid bewaard heeft. En wie bijvoorbeeld Verkade's Shakespeare-opvoeringen prijst en het Javaansch tooneel niet waardeert, toont heusch meer mode dan kunstgevoel.

En dan die muziek, met zijn zangerige inleidingen tot elk bedrijf, zijn rhythmische ondersteuning van de handeling. Liefelijk tokkelend bij een bruidsfeest, aangrijpend aanzwellend tegen het hoogtepunt van een strijd, altijd grootsch en verheven. Eeuwen voor het Westen zijn opera's schiep, leefde op Java voor elken held, en elke gemoedsstemming, een muzikaal motief, dat in een voortdurende omspeling met zelf gevonden figuren, steeds de geest van den heros of demon in de muzikale verbeelding der hoorders verschijnen doet.

Een wajang beschrijven? Maar waartoe, daar woorden nooit de volle werkelijkheid geven kunnen en die werkelijkheid zelf te beleven is. Want na de eerste opvoering van Zaterdag door de leerlingen van de Kweekschool van Oost en West, zullen zeker de verdienstelijke en toegewijde vertooners deze herhalen, om velen te doen naderen tot het hart van het Javaansche leven, waarin de schatten van oude, onvergankelijke schoonheid gelegen zijn, die juist door het moderne Europa zoo worden erkend en — behoefd".

Goudland.

Uit de K i e k e r in „De Javabode":

Je zag 't ze aan: Ze kwamen pas uit Holland. Het bewegen in de toetoep-jas was nog wat onhandig, de handen zochten nog te veel naar de broekzakken, in hun rondkijken bleef het belangstellende van den nieuweling, de zakdoek ging trouw naar het voorhoofd om de neerbutsende zweetdroppels op te vangen.

Op de Esplanade, het plantsoen van Medan, naar ze vonden, zetten ze zich op 'n bank. Hè, even uitblazen.

— Mooi hôtel, Jan, hier tegenover, hè? Zóó groot vin je ze in Holland niet.

— Nee, willen we er even 'n potje bier gaan drinken?

— 't Zal wel duur zijn!

Twee planters in de voorgalerij van het Medan-hôtel, zagen hen gluren, smachten, hunkeren, verlangen, zegt de „Sum. Post." En riepen den boy.

— Kassi doewa glas aer mineem samma toean toean di sanna!

Boy ging, bracht op 'n presenteerblad 2 glazen water aan de toeans.

— Kwast, Piet. Fijn met die warmte.

— Hoeveel kost dat, man?

— Apa toean?

— Da's waar ook: die vent verstaat geen Hollandsch. Wat is geld in 't Maleisch?

— Zeg, orang, doewit?

— Tida, mengarti, toean.

Toen maakten de beiden de internationale beweging van duim over wijsvinger. De boy snapte, schudde het hoofd, beduidde dat twee heeren daarginds de glazen lieten brengen.

— Je bent hier in 't goudland, Piet. Hier kijken de menschen niet op 'n dubbeltje.

En hij tastte in z'n zak om den verwonderden boy een stuiver in de hand te drukken.

Suriname.

Naar wij in de Surinaamsche bladen lezen, is er van de hand van den heer P e r c i v a l, die reeds zoo dikwijls in Amerikaansche tijdschriften de aandacht op Suriname gevestigd heeft, een artikel over de kolonie, met vier groote foto's van koffie-plantages, verschenen in het Amerikaansche tijdschrift „S i m m o n s' S p i c e M i l l". Na allerlei over de koffie-cultuur eindigt het artikel: „Ten slotte vestig ik er de aandacht van de lezers van dit artikel op, dat er nergens ter wereld beter gelegenheid is om den landbouw ter hand te nemen dan in Suriname, waar de grond erkend hoogst vruchtbaar is. Er is eigenlijk geen tropisch product, dat niet door het land wordt voortgebracht en het is door bekende autoriteiten uit andere deelen van de wereld toegegeven, dat zij nergens elders een bodem hebben gezien, die hun zóó geschikt voor den landbouw leek als die van Suriname, Hollandsch Guiana".

Het „K o l o n i a a l W e e k b l a d" houdt zich aanbevolen de artikelen van den heer P e r c i v a l ter kennisneming te ontvangen, zoowel de reeds verschenene als die nog verwacht mogen worden.

Pogingen om de tijdschriftnummers langs anderen weg machtig te worden, zijn niet altijd gelukt.

* * *

J h r. M r. H. W. v a n A s c h v a n W i j c k is van zijne reis naar San Francisco in Suriname teruggekeerd. „D e W e s t" van 24 December bevat het verslag van een onderhoud met den reiziger, waaraan wij het volgende ontleenen:

„De inzendingen van Nederland in de afdeelingen waren uitnemend.

De inzendingen der koloniën waren ondergebracht in het Nederlandsch Paviljoen. Die van Nederlandsch-Indië waren prachtig. Die van West-Indië......... allertreurigst.

Er hing een groote kaart van Suriname. Voorts was er een soort tropee van rubber, terwijl eenige blokken hout het geheel voltooiden.

Ziedaar onze inzending!

Het fraaist is nog, dat een boekje met de gegevens over Suriname, hetwelk op de tentoonstelling aanwezig zou zijn, in 't geheel niet aangekomen is.

Dit boekje zou door De Bussy in Nederland gedrukt worden. De drukproeven waren naar Suriname gezonden, doch schijnen daar zoek te zijn geraakt. Zoo is het werk niet gereed gekomen.

Herhaaldelijk kwamen personen op de tentoonstelling inlichtingen vragen over Suriname, die men niet kon verschaffen.

En wat er van Suriname t e z i e n was, maakte een recht pooveren indruk.

Dit is zeer te betreuren, meent de heer v. Asch v. Wijck. Een flinke inzending, die aan de Amerikanen duidelijk maakte de p o s s i b i l i t i e s van Suriname, zou een prachtige reclame voor de kolonie zijn geweest. Een goede gelegenheid heeft men ongebruikt laten voorbijgaan.

Als de heer v. Asch v. Wijck aan de menschen vertelde van de natuurlijke rijkdommen van Suriname, is het hem wel gebeurd, dat men antwoordde: maar dat begrijp ik niet, ik heb de Surinaamsche inzending gezien, maar die was niets bijzonders!

Zelfs de goudindustrie was niet vertegenwoordigd in onze inzending.

Waar de tentoonstelling zoo weinig sprak tot de menschen, heeft de heer v. Asch v. Wijck op andere wijze getracht belangstelling voor Suriname op te wekken. In verschillende bladen werden interviews opgenomen.

Op de terugreis werden te New-York, waar de heer v. Asch v. Wijck eenige dagen moest wachten op reisgelegenheid naar Suriname, verschillende stappen gedaan om goede relatiën aan te knoopen voor de kolonie. Die stappen zijn niet zonder succes gebleven, doch de heer v. Asch v. Wijck wenscht zich daaromtrent voorshands niet uit te laten, omdat het zijn voornemen is een uitgebreid rapport daaromtrent uit te brengen".

De geschiedenis omtrent het niet verschenen boekje met gegevens lijkt ons wat vreemd en vereischt nadere opheldering.

* * *

„S u r i n a m e" van 28 December deelt mede, dat de wederopbouw van de op 13 October jl. afgebrande huizen aan de Wagenwegstraat te Paramaribo, begonnen is.

„'t Een en ander — vervolgt het blad — wijst er op, dat er een onderhandsch accoord getroffen is tusschen overheid en belanghebbenden."

* * *

In de vorige week hadden wij het genoegen de tentoonstelling van beeldhouwwerken van T h é r è s e v a n H a l l in de kunstzaal Kleykamp te bezoeken. Het werk van de talentvolle artiste is in de dagbladen besproken. Wij vestigen hier alleen de aandacht op eenige mooie beeldjes, uitgevoerd in Surinaamsch hout: Jongen met schelp, Naakt figuurtje, Slapende jongen en Meisjeskopje, allen van het prachtige purperhart. Dweilend vrouwtje en Straatjongetje, van bruinharthout en De loopjongen van parelhout. Die weet, hoe hard het purperhart en het bruinhart zijn, zal beseffen, welke technische moeilijkheden de artiste te overwinnen had.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tjipto over den nieuwen G.-G. Deze geeft in de „M o d j o p a i t" de volgende verklaring der benoeming. Wij kunnen niet aannemen, dat de Nederlandsche regeering, of meer speciaal Z. Exc. de Minister van Koloniën, zoo maar voor de aardigheid" iemand als G.-G. naar de overzeesche bezittingen zal zenden, die van alles, behalve van de verhoudingen in de Koloniën, verstand heeft.

Eerder nemen wij aan, dat voor den heer Pleyte ook geldt het gevleugelde woord:

„I n d i ë v e r l o r e n,
R a m p s p o e d g e b o r e n."

en dat er belangen in het spel zijn, belangen van het m o e d e r l a n d, voor welker behartiging de nieuwe onderkoning de aangewezen persoon is.

Wij kunnen het denkbeeld niet van ons afzetten, dat de wereldstrijd daar in 't Westen, door ons wel eens genoemd de zelfmoord der Europeesche rassen, van grooten invloed ook voor Nederland is, hoe neutraal dit land ook moge zijn. Dat de Nederlandsche regeering onder meer ook bevreesd zal zijn een veertje te moeten laten bij de verschuiving der machtsverhoudingen, welke partij van de strijdenden ook de winnende moge zijn. Nemen wij daarbij in aanmerking het bezoek van den Duitschen minister van Koloniën, zonder Koloniën, aan den Haag, over welk bezoek een geheimzinnig waas ligt, zoodat wij, out-siders, buiten staat worden gesteld over dat bezoek een oordeel te vormen, dan lijkt het ons niet gewaagd te veronderstellen, dat Nederland met het benoemen van dezen diplomaat tot onderkoning voor heeft, Indië „diplomatisch te doen geboren worden." Tot dusverre voer Indië in het zog van Nederland, wat de buitenlandsche politiek betrof. Aangezien door dezen oorlog de toekomst hoogst onzeker wordt, met name, dat absoluut niet te voorspellen is, dat de verbinding van Nederland met Indië te handhaven zal zijn, wordt het een kwestie van onnoembaar veel gewicht voor Holland, dat de buitenlandsche politiek voor Ned.-Indië gevoerd kan worden, los van het moederland, ook als de telegraphische gemeenschap tusschen Indië en Nederland eens verbroken mocht worden. Om deze diplomatieke verhouding tot het buitenland goed te kunnen verzorgen, te meer, waar het hier geldt een nieuwen tak van dienst, welke nog georganiseerd moet worden, heeft de Nederlandsche regeering gemeend goed te doen met beslag te leggen op de krachten van iemand, die op dit gebied zijn sporen reeds heeft verdiend en tevens niet vreemd is met de verhoudingen in het verre Oosten, met China, Japan, enz. Tot zekere hoogte zou Indië, het land, dat ons het meeste interesseert, hierbij zijde spinnen. De aanrakingen van ons land met de omringende rijken zullen uitgaan van krachten in Indië aanwezig. Niet langer zullen dan de zuiver Nederlandsche belangen steeds en altijd den doorslag geven, soms met volkomen negatie van Ned.-Indië's welzijn, zooals dat tot nog toe het geval is geweest. Maar natuurlijk is het, dat tegenover die winst ook zou staan een nadeel, waarvan wij de grootte niet durven bepalen: De binnenlandsche aangelegenheden van Ned.-Indië zouden in het gedrang kunnen raken. Immers vooruit valt te voorspellen, dat de behartiging dier belangen op het programma van werkzaamheden van den langvoogd eerst op het tweede plan zal komen, terwijl Z.Exc. al zijn krachten zal wijden aan de behartiging der belangen van Indië en Nederland tegenover het buitenland. Nu zijn er praatjes in omloop over het den G.-G. terzijde stellen van een Luitenant G.-G. Wat de verhouding zal zijn van dezen dignitaris tot den onderkoning, diens verhouding tot de algemeene secretarie, tot de departementen van algemeen bestuur enz., dit valt voorshands niet te zeggen. Kortom, wij weten niet, wat de bevoegdheden zullen zijn van den Luitenant G.-G. Wij wagen echter de volgende voorspelling; De L. G.-G. zal de krachten van den Landvoogd moeten aanvullen. Deze waardigheidsbekleeder moet dus een bij uitstek deskundige wezen in Indische zaken, om zijn meester, den onderkoning, in alles van advies en voorlichting te kunnen dienen. Of hem de vrije hand zal worden gelaten om te handelen naar eigen believen, of dat hij alles zal moeten doen, namens den G.-G. als verantwoordelijke persoon tegenover de Kamer, zal de ervaring moeten leeren. Wordt den L. G.-G. in alles de vrije hand gelaten, dan zal het Indische volk meer met dezen te maken hebben dan met den onderkoning. Blijkt de titularis daarbij te zijn een man, die gevoelt voor den vooruitgang van den Indiër, bij wien de goede trouw nog niet verstikt is door imperialistische gevoelens, dan is er alle reden voor ons, om onze partijgenooten te feliciteeren. Het zal dan daghen in het Oosten.

Stemmen van het jonge geslacht. De Kaoem Moeda brengt de naamsverandering in herinnering, welke de Goentoer Bergerak ondergaan heeft. Dit blad heet nu Modjopait, om het Javaansche volk het besef bij te brengen, dat er in oude tijden een machtig Javaansch rijk bestond, krachtig en onafhankelijk, en gevreesd daarbij, opdat in dit volk weer de oude kracht moge herleven, teneinde op elk gebied zelf handelend op te treden.

Hetzelfde blad laakt 't in een ontwikkelden Inlander, dat deze gelijkstelling met Europeanen heeft aangevraagd en na die verkregen te hebben met een Europeesche vrouw in 't huwelijk trad. Schrijver vindt dit een verlaging van het eigen ras. Als wij zoo doen, hoe zullen andere rassen ons dan beschouwen? Wij moeten niet om gelijkstelling vragen. Heel iets anders is 't, als die ons aangeboden wordt uit hoofde van onze ontwikkeling. Wij moeten ons eigen ras niet verloochenen. Hij, die zulks doet, dien moeten wij van ons afstooten.

De Kaoem Moeda vindt 't ook niet goed, dat de Regeering in het te kort van ambtenaren bij de verschillende takken van dienst voorziet door aanvulling uit Nederland, in stede van de gelegenheid tot opleiding in Ned.-Indië uit te breiden.

Het voorstel werd gedaan om Inlandsche onderwijzers, die de Hollandsche taal verstaan, als lid in het (Nederlandsche) Onderwijzersgenootschap op te nemen. Dit voorstel is echter niet aangenomen. De „Kaoem Moeda" is hierover ten zeerste verontwaardigd en noodigt dan ook de Inlandsche Onderwijzers uit deze grievende behandeling langzaam door te slikken, zoodanig, dat in hunne ingewanden een vuur moge ontbranden, dat den band tusschen de eigen rasgenooten hechter aaneén zal smeden.

Een voorwendsel. De ondergeschikte Inlandsche ambtenaren te Soerabaja hebben, volgens de Sinar Djawa, verzocht de inhoudingen op hunne traktementen ten behoeve van het Nederlandsche Steuncomité, te stoppen, omdat zij vernomen hadden, dat een deel dezer gelden werd aangewend voor de noodlijdende bedevaartgangers in Mekka. Dit is echter maar een voorwendsel, meent bovengenoemd blad en merkt op: Wij moeten er eigenlijk om lachen en ons er over verwonderen, dat Inlanders liever gelden zouden afstaan aan Hollanders in Nederland dan aan onze eigen rasgenooten, die in nog grooter zorg verkeeren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onnutte schoolkennis. Dikwijls vragen de Inlandsche ambtenaren zich af — aldus de Perniagan — waartoe het dient, aan zoons van grassnijders en waterdragers het Hollandsch te leeren en ander onderwijs te geven. Het Gouvernement denkt er ook zoo over, want op de N.-I. scholen worden slechts adellijke jongelieden aangenomen. In den Staatsdienst kan slechts een beperkt aantal Inl. geplaatst worden; zij, die van mindere afkomst zijn, worden telkens teleurgesteld. Wat moeten die Inlanders met die opgedane kennis, zonder werk en zonder kapitaal, beginnen? Is 't niet veel beter, om de ± ƒ 840, die een jongen na het afloopen van de school gekost heeft, hem als kapitaal te schenken om er handel mee te drijven? Zoo vraagt het blad.

Onbetrouwbaar. De Djawa Tengah schrijft: Het hoogere politiepersoneel in Indië wordt nu uit Nederland gerecruteerd in verband met de eischen voor algemeene ontwikkeling door de Regeering gesteld. Kennis van de „moderne talen" wordt vereischt, die der Inlandsche talen echter niet. Maar hoe kunnen zij dan onderzoekingen doen? Indo-Europeanen, zelfs als zij meerdere Europeesche talen kennen, komen niet voor dien dienst in aanmerking, omdat zij, naar 't heet, omkoopbaar en onbetrouwbaar zijn. Het blad haalt eenige staaltjes aan ten bewijze, dat onder de Blandas, die geïmporteerd worden, ook onbetrouwbare personen worden aangetroffen.

Een stoker. De Warna Warta acht 't noodig, den Inlanders er op te wijzen, hoe Tjiptomangoenkoesoemo weer bezig is in de Modjopait te stoken, zinspelende, dat het met de heerschappij der Hollanders in Ned.-Indië spoedig gedaan zal zijn: „De Hollanders zullen afscheid moeten nemen van de Javanen. Dit is volgens Tjipto niet tegen te gaan, zelfs niet door kunstmatig hooghouden van het prestige. 't Is te hopen, dat wij afscheid zullen kunnen nemen als goede vrienden, zonder wrok en boosheid in het hart van elkaar zullen gaan." De redactie der Warna Warta waarschuwt ernstig tegen deze redeneeringen en meent, dat de Inlanders onder het Hollandsch bestuur tevreden mogen zijn, niet moeten zoeken naar voordeelen die in een ver verwijderde toekomst liggen en zeer twijfelachtig zijn. Het blad vreest, dat 't gevolg van zulk stoken zal zijn, dat Tjipto weer met den strafrechter in aanraking komt en zich opnieuw een strop om den hals haalt.

De Pewarta Soerabaja neemt over, wat de hoofdredacteur van de Pantjaran Warta aangaande Tjipto geschreven heeft: „dat deze een vergif is voor het Javaansche volk" en zal de hulp van de broeders Marco en Koornia inroepen om de geheimen van het partikuliere leven van Tjipto openbaar te maken. Hij brengt mede in herinnering, dat Tjipto onder het pseudoniem van Djajabaja het artikel geschreven heeft, waarvoor Darnakoesoema vervolgd werd.

Voldoening. Het zelfde blad drukt zijn voldoening uit over het feit, dat, z. i. als een gevolg der Chineesche beweging, een diplomaat met Chineesche ervaringen op den Buitenzorgschen troon komt, die de noodzakelijkheid onzer „beweging" kan beoordeelen en een waardige plaats zal toekennen aan die categorie van ingezetenen, die tot een volk behooren van meer dan 400 millioen zielen. Hij zal een einde maken aan het ras-onderscheid, dat in den tegenwoordigen tijd door niets meer te rechtvaardigen is. De thans bestaande vriendschappelijke betrekkingen tusschen Nederland en China zullen versterkt en verbeterd worden. Laten we voor Nederland hopen, dat zulks geschieden zal, vóór dat China door Gods bestiering de plaats zal innemen, die het in de rij der volken rechtens toekomt! Zoo besluit het blad.

Chineesche Vereenigings-manie. Soerabaja telt thans de meeste Chineesche Vereenigingen. De Soerabajasche correspondent van de Perniagan noemt ze volgenderwijs op: 1e. Siang Boe Tjong Hwe — een handelsvereeniging —; 2e. Tiong Hoa Hwe Koan — een schoolvereeniging —; 3e Yoe Tik Hwe Koan — een Societeitsvereeniging —; 4e Yoe Po Sia — een vereeniging voor leeszalen en leesgezelschappen —; 5e. Hoa Kiauw Tjong Hwe — een vereeniging tot bevordering van het welzijn der Chineezen —; 6e Hoa Kiauw Bian Hap Hwe — idem —; 7e. Wee Sing Wan — een vereeniging tot hulp aan Chineezen, die door de pest of andere besmettelijke ziekten worden aangetast —; 2e. Hoa Ing Sok Sing Sia — een afdeeling van de vereeniging no. 6, meer speciaal ter bevordering van de kennis der Tjeng Im en Engelsche taal —; 9e. Soen Thian Hwee — een tooneel- en muziekvereeniging —; 10e. een Chineesche gymnastiek en sportvereeniging —; 11e. Soen Thian Tjoe Tehi — een operaderma-vereen. als afdeeling van de

vereeniging no. 9 —; 12e. Hin Koan That Hwe Hwe — een voetbalvereen. —; 13e. Hok Kian King Tik Soe — een begrafenis-vereen. —; 14e. Boen Bio Klenteng Nabi Khong Hoe Tjoa — een vereen. voor de instandhouding en het onderhoud der bedehuizen —; 15e. Kauw Tong Ya Hak — een vereen. voor avondcursussen —; 16e. Sing Khi Hwe, — een begrafenisonderneming, die zich ook ten doel stelt voor de stoffelijke belangen der Chineezen zorg te dragen; — 17e. Hoo Hap Hwie Yoe en nog tien andere met name genoemde vereenigingen, alle bergrafenisondernemingen. Schrijver betreurt, dat er nog wel tien andere vereenigingen zijn, waarvan hem de namen niet bekend zijn, alles van ongeveer dezelfde strekking, en vindt, dat er veel verdeeldheid gekomen is onder de Chineezen in Ned.-Indië.

Een bittere Pil. De Pewarta Soerabaja verneemt uit de Straits Times, dat de Duitschers in Bangkok er allesbehalve over gesticht zijn, dat de Koning van Siam tot eere-generaal benoemd is in het Engelsche leger; want, naar hunne meening, heeft hij door het aannemen dezer benoeming getoond, niet neutraal te zijn. De officieren in het Siameesche leger, hoewel velen daarvan in Duitschland hun opleiding hebben gehad, verheugen zich in deze benoeming, die zij als een hooge onderscheiding beschouwen en schonken hun vorst een Engelsche eeresabel. De stafmuziek van Siam speelde bij de aanbieding daarvan het God save the King, en geestdriftig werden heildronken uitgebracht op Koning George. De Eng. consul en vice-consul waren hierbij tegenwoordig. De Koning antwoordde, dat niet hem alleen een groote eer tebeurt was gevallen, maar dat het geheele Siameesche volk daarmede vereerd was. Alle aanwezigen stemden hiermede vreugdevol in. Voorwaar — alzoo besluit de Pewarta Soerabaja — een bittere pil, die de Duitschers te slikken hadden!

Van Vreemde Koloniën.

Onze buurman in de West.

De rede, waarmede de gouverneur van Guyana, de heer Levecque, de zitting van den Generalen raad geopend heeft, zou op zich zelf reeds belangwekkend genoeg zijn om er hier aandacht voor te vragen, maar zij verdient dit te meer, omdat zij ook voor toestanden, die momenteel in Suriname als tijdsomstandigheden hun invloed doen gelden, een verklaring geeft. Het beleid van het Nederlandsche bestuur in onze Zuid-Amerikaansche kolonie heeft aan scherpe kritiek bloot gestaan, voor zoover een parallel getrokken mag worden verdient hierbij overwogen te worden, of de gouverneur der Fransche kolonie niet tevens tot ontlasting van zijn Nederl. collega gesproken heeft.

De gebeurtenissen van 1915 hebben de locale financiën in de war gebracht. 1914 werd met een belangrijk deficit besloten. De goudproductie kwam bij den aanvang der vijandelijkheden tot staan. De delvers zagen de prijzen van alle gebruiksartikelen stijgen, terwijl de prijs van het goud daalde. Nadien heeft de goudprijs zich hersteld, maar het vertrek van vele mannen naar Frankrijk om hun aandeel in de verdediging van 't land te nemen, deed de voortbrenging toch laag blijven.

De balatanijverheid leed in de eerste maanden, doordien geen koopers gevonden werden. Maar dit is geen durend verschijnsel geweest, deze industrie redt nog wat van den handel, zonder echter het verbroken evenwicht te kunnen herstellen. De koloniale inkomsten blijven ver beneden datgeen wat noodig is om de bestuursgaven van 't land behoorlijk te doen vlotten.

De budget-inkomsten zijn niet, als gewoonlijk, becijferd naar het gemiddelde der laatste 3 jaren, maar gegrond op de uitkomsten van 't oorlogsjaar. Dit brengt echter mede, dat de uitgaven ook laag zijn gehouden, zoodat aan de verwezenlijking van wenschen, die reeds lang als billijk of urgent zelfs waren erkend, niet gedacht kan worden. De gemeenten krijgen ook geen subsidies, niettegenstaande bekend is, dat zij zich daarzonder eigenlijk niet kunnen bedruipen.

De gouverneur gaf zelf een terugblik op hetgeen hij bij zijn optreden als reeds verzekerd of als vrij zeker bereikbaar had beschouwd en hij gaf met zekere weemoed aan, hoe hij de illusies moest laten varen.

Toch heeft men er niet geheel stil gezeten. Het wegennet is verbeterd, de financieele zorgen ten spijt, trekt de begrooting toch geld uit voor den bouw van een nieuwe brug. De waterverdeeling is ver genoeg gevorderd om Cayenne een geregelde watervoorziening te geven.

Aan de haven gaf de gouverneur ruim aandacht. De toegang wordt al moeilijker. Er is een z.i. mooi plan tot verbetering van den ingenieur Renard. Om tot een begin van uitvoering te komen wil de heer Levecque de reservekas der kolonie aanspreken.

Een telefoonlijn is gelegd van Cayenne tot Roera, naar verwacht wordt zal zij in 1916 worden doorgetrokken tot in 't centrum van de Approuague.

Het werk voor den spoorweg-aanleg moest onderbroken worden; het zal 't eerste zijn om hervat te worden, zoodra weer meer normale omstandigheden zullen zijn ingetreden.

Zijn veel ambtenaren naar 't moederland gegaan, het incompleete kader houdt, door verdubbelden ijver, den dienst echter op zeer bevredigende wijze gaande.

Toch Japansche krijgslieden naar 't Westen.

Heeft het zenden van een Jap. legerafdeeling naar 't Europeesche oorlogstooneel, door de onoverkomelijke bezwaren, geen uitvoering mogen vinden, de kleine bondgenooten uit 't verre oosten hebben toch den weg gevonden om hun aandeel in den strijd te komen nemen, en men kan aannemen, dat zij 't daarheen zullen leiden, dat hun vlag in de Europeesche wateren zal verschijnen. Misschien komen zij er een les in durf geven aan de bondgenooten, die, volgens velen, hun groote schepen wel wat te voorzichtig opgeborgen houde. Dat zou een les worden, waarbij Gr. Brittannië zich eens achter de ooren zou mogen krabben, en Nederland zou haar zeker niet onverschillig gadeslaan.

Fransche bladen weten te melden, dat een Japansch smaldeel naar het Suezkanaal zal gaan, om de Jap. scheepvaart in de Middellandsche Zee te beschermen of om zoo noodig, deel te nemen aan de verdediging van 't kanaal. De kruisers, die er aan zullen deelnemen, worden zelfs al genoemd: Kasoega, Tokiewa en Sjitose. Zooals men zich herinnert, heeft tot de slachtoffers van den duikbootenstrijd in de Middell. Zee ook een Jap. koopvaardijschip behoord.

Daar ook een brigade Boeren uit Zuid-Afrika in Egypte is aangekomen, zal 't daar wel tot een herinnering aan de Babelsche spraakverwarring komen. Of deze ditmaal beter te beheerschen zal zijn?

Uitstel.

De Eng. hebben 't vermoedelijk aan het krachtig hervatte offensief der Russen te danken, dat de insluiting der stelling bij Koet el amara minder effectief is geworden en dat de voorgenomen aanval op hun stelling in Egypte nog niet is doorgezet. De door R. in de Kaukasus behaalde voordeelen en de moeilijk weerhouden poging tot doorbraak aan de Bessarabische grens, heeft tot het ontbieden van Duitsche, Oostenrijksche en Turksche troepen uit de vooruitgeschoven ondernemingen, meer naar de centrale fronten geleid. Generaal Sir Percy Lake, die een derzer dagen het commando in Mesopotamië van Sir J. Nixon overneemt, zal nu misschien de ontzetting van de troepen in Koet el amara als inzet van zijn bevelvoering mogen melden. Als dit gelukt, zal 't een verademing zijn, want er zijn bange dagen doorgebracht, toen de insluiting al nauwer werd en de troepen, die hulp wilden brengen èn door de Turken, èn door hevige regens en stormen in hun opmarsch werden vertraagd. Volgens de laatste berichten heeft de overstroóming, die Nederland en Indië geteisterd heeft, ook 't Tigrisgebied bezocht. Maar generaal Townshend zegt te Koet el amara voorraden genoeg te hebben. De watersnood zal hem dus vermoedelijk niet onwelkom zijn; de aanvallers verdrinken.

Canada's hulp.

Bij den wedijver in bijdragen tot den oorlog door de kroonkoloniën, zal Canada wel de eerste plaats vermeesteren. De regeeringspartij, die altijd 't moederland royaal steunde, en wier leider de minister-president Sir Borden is, vindt nu onvoorwaardelijke medewerking van de voormalige oppositie, die 't op een vrij maken van Canada scheen gericht te hebben, en wier leider Sir Laurier is. De liberale partij heeft haar steun nu ook weer toegezegd om de Can. hulptroepen tot een half millioen manschappen aan te vullen.

In het huis van afgevaardigden heeft Borden gewag gemaakt van 't ongeschokte vertrouwen in den goeden afloop van den oorlog. Hij bracht hulde aan de offervaardigheid, dig reeds 120.000 man over zee heeft gezonden en 220.000 man in Can. onder de wapenen heeft, en die zijn op 1 Januari gedane toezegging om de troepen, geheel voor kosten van Canada, tot een half millioen aan te vullen, ook gestand wil doen.

260 Can. fabrieken hebben voor *f* 720 millioen orders gekregen tot aanmaak van munitie, waarvan reeds voor *f* 24 millioen is afgeleverd.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

In de 1e afl. van jaarg. 1916 o.a. de volgende bijdragen met betrekking op Indië: De onderafdeeling Redjang der residentie Benkoelen (met kaart), door J. L. M. Swaab, controleur dier afdeeling. Deze beschrijving is van zuiver geographischen aard, slechts een enkele bladzijde bevat mededeelingen over de bewoners. — Antropologiese strijdvragen, door Dr. J. Sasse †. — Reisbericht omtrent geologische verkenningtochten op verschillende eilanden der Molukken, door Dr. H. A. Brouwer (vervolg). — Het Vulkaaneiland Roeang (Sangi-eil.), na de eruptie van 1914, door Dr. M. A. Brouwer. — Het eiland Leti (overzicht van een studie van Prof. Dr. G. A. F. Molengraaff). — Jaarverslag van den topographischen dienst in Ned.-Indië over 1914, (overzicht). — De scheepvaartregeling van Ned.-Indië, door W. E. B. — Naschrift op mijn Barito-artikel, door Dr. G. L. L. Kemmerling.

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur.

De Nov.-afl. houdt in: De beteekenis van de tabakscultuur en bereiding in de afdeeling Toeban, door J. E. Jasper. — Het Batakpaard, door P. E. Moolenburgh (met ill.). — Moet de doodstraf in Ned.-Indië behouden blijven? door I. H. Misset (slot). (Schrijver beantwoordt deze vraag bevestigend). — De jachtwet, door A. R. W. Kerkhoven. (Schrijver wil aantoonen, dat de Indische jachtwet van 1909 een doode letter is en blijven zal, totdat behoorlijk toezicht op de naleving er van ingesteld wordt). — De residentie Ambon, ontleend aan een studie van H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt (slot). — Korte mededeelingen (Deliana. — Het ingrijpen van bestuursambtenaren in handelsaangeledenheden, door C. Lulofs. — De vooruitzichten van de suikerindustrie in Britsch-Indië. — Een beginselverklaring, door C. L. — Robusta-koffiebereiding door de Inlandsche planters. — De anthropologie aan de afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut te Amsterdam).

Caoutchouc.

Van het 4e deeltje van de serie „Onze Koloniale Landbouw", handelend over caoutchouc (cultuur, bereiding enz.) is een 2e druk verschenen, welke aanmerkelijk verschilt van den eersten (van 1913). Door den grooten vooruitgang van de rubbercultuur moesten vooral in de hoofdstukken over bereiding en tappen tal van wijzigingen worden aangebracht.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Hoofdzakelijke inhoud der November-afl. De practijk van de boschreserveering, door M. J. Kerbert. — Verbetering van de boekhouding van de gegevens over de boschgesteldheid, door E. H. B. Brascamp. — Antwoord aan den heer Soeters op zijn „Omloop der djatibosschen", door J. C. van Ravenswaay Claasen. — Overzicht van de resultaten van de in het eerste semester 1915 gehouden vendutics van hout en boschproducten op Java en Madoera, door E. H. B. Brascamp. — Nagelaten werk van een candidaat-houtvester, door B. — De rustperiode bij tropische planten, door E. H. B. B. — Boomblaren als voedsel, door E. H. B. B.

Teysmannia.

Inhoud van afl. 10 van den loopenden jaargang. Over kolonisatieproeven in de residentie Benkoelen, door A. J. Koens. — Tappen op 1/6 omtrek, door E. K. A. de Neve. — Ziekten en plagen van de klappercultuur in Ned.-Indië, door J. E. Keuchenius. — Het vernietigen van onkruid op wegen en open plaatsen, door Dr. C. J. van Hall. — Enkele bijzonderheden van de rijstcultuur op Sumatra's Westkust, door M. B. Smits. — Verfraaiing onzer steden, door M. J. Wigman Sr. (vervolg). — Ons standpunt in zake het gramang-

en luizenvraagstuk voor de koffiecultuur, tevens een verweerschrift en een critiek op de beschouwingen van den heer Keuchenius over hetzelfde onderwerp.

De Rijnsche Zending.

De Januari-afl. bevat een levensbeschrijving van Johann Wilhelm Dornsaft, geb. 23 Nov. 1857, overl. te Padang in Nov. j.l., die bijna 15 jaren achtereen in dienst van het Barmensche Zendingsgenootschap te Padang werkzaam was in het belang der zending (speciaal onder de van Nias afkomstige inlanders aldaar).

Verder het slot van de beschouwing over „De nieuwe rechtsbepalingen voor de Inlandsche Christenen op Nias".

De Java-Post.

In het Nr. van 3 Dec. a° p° vervolgt Pastoor M. Geurtjens zijn populaire beschouwing over de wijze, waarop de Keieezen den hunnen namen geven. De schr. vertelt ook eenige volksverhalen over het ontstaan van familienamen, die op de Kei-eilanden, naast de voornamen, worden gebruikt.

Het adatrecht van Ned.-Indië.

Van Prof. Mr. C. van Vollenhoven's werk „Het adatrecht in Nederl.-Indië", verscheen bij E. J. Brill te Leiden een nieuwe afl. (de zesde).

De schr. onderwerpt daarbij de volgende eilanden aan een beschouwing: De Ambonsche Molukken (slot). — Nieuw-Guinea. — De Timorsche kring. — Bali en Lombok.

Javaansche, Balineesche en Sasaksche handschriften.

Ter Landsdrukkerij te Batavia verscheen het 3e stuk (Rabut Sakti—Ysup) van de beschrijving der Javaansche, Balineesche en Sasaksche handschriften, aangetroffen in de nalatenschap van Dr. H. N. van der Tuuk en door hem vermaakt aan de Leidsche Universiteitsbibliotheek, vervaardigd door Dr. J. Brandes.

Blijkens een Voorbericht is dit gedeelte ter perse bezorgd door Dr. R. A. Rinkes, aangezien Dr. Brandes, in den titel genoemd, is overleden.

Irrigatie op Java.

Alsnog zij gewezen op een proefschrift (ter verkrijging van den graad van doctor in de technische wetenschap aan de Technische Hoogeschool te Delft), van den heer L. G. den Berger, getiteld: Landbouwscheikundige onderzoekingen omtrent de irrigatie op Java.

In dit proefschrift wordt een overzicht gegeven van de bestaande literatuur omtrent onderzoekingen naar den invloed van bevloeiing met normaal irrigatiewater op den grond, terwijl in aansluiting daaraan des schrijvers eigen onderzoekingen worden besproken, welke zoowel in het klein op kultuurbakken, als meer in het groot in den kultuurtuin te Buitenzorg worden uitgevoerd, ten einde de nog niet tot klaarheid gebrachte punten op te lossen.

De Inlander industriëel?

In de Banier van 3 Dec. j.l. worden de beschouwingen, onder het opschrift „Een moeilijk vraagstuk", over de al- of niet geschiktheid van den inlander als industrieel vervolgd.

Schr. bedoelt daarmede: Inlandsche nijverheid, gedreven door Inlandsch kapitaal, beheerd door Inlandsche fabrikanten, inlandsche ingenieurs en bedrijfsleiders, zoodat de winst aan de Inlandsche maatschappij ten goede komt.

Om den Inlander zoover te brengen is volgens schrijver slechts één weg, welken men echter thans niet bewandelt; want nooit komt men er z.i. door hem te doen deelen in onze Westersche beschaving, door hem ons onderwijs te geven, door hem kennis te laten nemen van onze Westersche techniek, in één woord door den Inlander te brengen op den weg der evolutie, die men de laatste jaren met hem heeft ingeslagen.

Er is echter een andere weg volgens dezen schrijver; hij zegt: „zullen ooit uit de Javaansche maatschappij de krachten voortkomen, die den industrieelen arbeid op hooger peil zullen brengen en die in staat zijn de Europeesche leiding en het Europeesch beheer te vervangen, dan zal die maatschappij eerst den doop van het christendom moeten ondergaan; dan zal het christendom eerst een diepen en verreikenden invloed moeten uitoefenen op het persoonlijk, huiselijk en maatschappelijk leven. Zonder dien invloed zal men weinig of niets bereiken en zal de verwachting dergenen, die al hun hoop uitsluitend gezet hebben op onderwijs en ontwikkeling, blijken ijdel te zijn".

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 3: De toekomst der rubbercultuur. Lezing, gehouden door Prof. Dr. G. van Iterson Jr. in het Indisch Genootschap. — Vluchtige oliën, door Prof. P. van der Wielen. — Zijde-industrie in Britsch-Indië, door Jhr. F. C. van Heurn (slot). — Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan, Deli, door P. Hondius Jz. — Mededeelingen van het Bezoekisch Proefstation, door Id. — Jaarboek van het Mijnwezen in Ned.-Oost-Indië, door N. Wing Easton. — Kedirische Landbouwvereeniging. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

H. T. van IJsseldijk. †

Huldigt de heer G. Nypels op een andere plaats in dit blad de nagedachtenis van den oud-kapitein O. I. leger en leeraar aan den Hoofdcursus te Kampen, H. T. IJsseldijk, ook de heer G. P. Rouffaer wijdde, in de N. R. Ct. van 22 dezer, waardeerende woorden aan den overledene.

Na er op gewezen te hebben dat de heer v. IJ. in alle stilte en bescheidenheid heel veel voor de Indische wetenschap heeft verricht, vervolgt de schr.

„Als leeraar aan den Hoofdcursus te Kampen onderwees hij aan de onderofficieren die voor het Indische leger waren bestemd, Maleisch en volkenkunde van den Ind. archipel. Hij onderwees niet alleen; maar won de harten van zijn leerlingen door zijn eigen warmte van hart. En daar hij oorspronkelijk was van aanleg, en ontvankelijk voor schoonheid, besefte deze nog jonge oud-militair in circa 1900, dat er in onze Oost een stuk inlandsche volkskunst bloeide op verschillende eilanden, waarvan zijn landgenooten nog maar droevig weinig besef hadden.

Toen sloeg hij aan het verzamelen te Kampen, voor zijn Hoofdcursus; en dòòr zijn onderofficieren, zoodra die met den officiersrang naar Indië waren getogen. Hij had hunne oogen geopend voor de schoonheid in die Indische volkskunst, welke hij zelf zoo sterk en zoo zuiver voelde; daarbij hun harten gewonnen door zijn eigen spontaniteit. Zoo kwam de wisselwerking tot stand: zijne leerlingen van vroeger zonden hem van allerlei uithoeken in Indië, hoe ongerepter hoe liever, tal van deels ethnographische, deels artistieke curiosa. Hij van zijn kant taste ze op, en stelde ze zoo goed mogelijk ten toon op den zolder (hoort!) van het voormalige gymnasium te Kampen, later gebouw geworden van den Hoofdcursus. Daar hij smaak had, en geduld, en tact, maakte hij er een verzameling van die àl rijker werd, àl zeldzamer van gehalte; vooral nadat onder Gouverneur-Generaal Van Heutsz sinds 1905 zoovele „Buitenbezittingen" tot binnenbezittingen werden.

Voor wie zelf wel gezworven heeft in die eenzame, ongerepte, zoo innig-interessante zee van eilanden onzer Groote Oost, was het een levenservaring van wonderlijke verheffing menigmaal officieren te ontmoeten, die, bij het toevallig raken aan 't onderwerp van verzamelen van ethnografica, ineens kwamen te spreken over „kapitein Van IJsseldijk in Kampen". Men wist dan, wat volgen zou.

Niet op z'n Amerikaansch, kloppend op dikken dollarbuidel, en met veroverend koopmans-gebaar, maar stilletjesweg, vastbesloten en bescheiden, heeft deze artistieke militair te Kampen de wonderlijke anomalie bijeengebracht van een zeldzaam Indisch Museum.

Dit mag wel eens worden gezegd; en geëerd!"

* * *

Ten slotte de titels van eenige publicaties van min of meer recenten datum.

De suikerindustrie in verband met den wereldoorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs (Verslag Ind. Gen. 13 Dec. 1915).

Onderzoekingen over het ontijdig afsterven van peperranken in Ned.-Indië, door Dr. A. A. L. Rutgers (Mededeelingen van het Laboratorium voor plantenziekten No. 18).

Nederlandsch imperialisme (Mr. Troelstra en de verdediging van Ned.-Indië), door E. v. Ketwich Verschuur (Vragen des Tijds, Dec. 1915).

De roeping van het Christendom tegen den drank in Indië, door A. H. J. G. Walbeehm (Enkrateia, 1915, bl. 219).

Onze roeping voor het onderwijs in onze Oost, door G. Meima (Paedag. Tijdschr. Chr. Onderwijs, jaarg. 8, bl. 191).

Vergelijking der voorspelde en werkelijke waterstanden in het Westgat van Soerabaja, door P. J. Smits (De Zee, 1915, bl. 795).

De geneesmiddelen van Groot-Nederland; eenige opmerkingen over J. van Dongen's Beknopt overzicht der meest gebruikelijke geneesmiddelen in Ned. Oost-Indië, door G. W. Boorsma (Parmaceutisch Weekbl. 1915, bl. 16—27).

Nota's betreffende het voorkomen van nikkel- en ijzerertsen in het Verbeek-gebergte tusschen Middel-Celebes en het Zuid-oostelijke Schiereiland, door E. C. Abendanon en Prof. S. J. Vermaes.

Over het voorkomen van veen in tropische hoogvlakten, door J. van Baren (Natura, 19 Nov. 1915).

Palaeontologie du voyage à l'ide Célèbes de M. E. C. Abendanon (Leiden, E. J. Brill).

Herinneringen uit de Molukken, door v. W. — Wenken voor insectenverzamelaars (vervolg), door E. J. Jacobson. — Excursie naar de mangrove bij Antjol, door A. van Straten (De Tropische Natuur, Dec. 1915).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden.	3 Jan. 1916.	Oorzaak: Verzoek om pensionneering van den titularis Th. A. L. Heyting.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Voor de afdeeling Utrecht en Omstreken der Vereeniging „Oost en West' trad 20 Januari jl. in het New-York-bioscooptheater als spreker op de Heer J. Sibinga Mulder uit Bussum, met het onderwerp: „De rijst- en suikercultuur op Java". De voordracht werd toegelicht door films, welwillend afgestaan door het Koloniaal Instituut.

In een boeiende rede schetste spreker den oorsprong van de rijst, het ploegen en eggen der sawa's, en de behandeling van dat gewas, namelijk den oogst, het drogen, de berging en ten slotte het stampen en wannen.

Nadat door zeer fraaie filmbeelden de gansche wijze van cultuur der rijst aanschouwelijk was voorgesteld, gaf spreker een beschrijving van den verbouw van het suikerriet en de wijze van verwerken daarvan.

Ook dat gedeelte der lezing werd door de bioscoop verduidelijkt.

De talrijke aanwezigen juichten aan het einde der lezing den redenaar hartelijk toe, om hem te danken voor zijn boeiende voordracht, waaruit als het ware woord voor woord sprak diens ingenomenheid met, diens liefde voor het schoone Insulinde en zijne bewoners, door Nederland helaas nog te weinig gekend, te weinig gewaardeerd.

J. J. LAGERS, Secretaris.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS;
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. 5. Donderdag 3 Februari 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Goede vooruitzichten voor de Inl. Kunstvlijt.

De teekenen des tijds wijzen op meerdere behartiging van de belangen der Inlandsche kunstvlijt in den Oost-Indischen Archipel.

De nieuw benoemde Gouverneur-Generaal en vooral ook Mevrouw van Limburg Stirum voelen véél voor het mooie handwerk der inboorlingen. Waar zij pas uit Stockholm komende, van nabij hebben gezien hoe prachtig de henisjlöd in de Skandinavische landen ten bate der geheele bevolking is opgebloeid onder doelmatige aanmoediging en deskundige leiding bij een blijvende organisatie, daar mogen wij ons overtuigd houden, dat zij van uit Buitenzorg alles zullen in het werk stellen om iets dergelijks tot stand te brengen voor de Inlandsche huisvlijt, zoowel op Java als in de Buitenbezittingen.

Olifanten op Borneo. [1]

Onder dit opschrift bevatte de „N. R. Ct." van 14 Jan. j.l. onder „Wetenschappelijke berichten" een stukje, onderteekend „H." van den volgenden inhoud:

„Is lees daar in een boek van Hugh Clifford [2] dat de frankiskaner monk John de Marignolli, een Italiaan, die in 1338 overland naar China reisde en over den Maleischen Archipel in 1346 of 1347 naar Europa terugkeerde, ook Brunei (Britsch Noord-Borneo) zou hebben aangedaan en „dat door vrouwen werd geregeerd; de koningin bezat een mooi paleis, waarvan de wanden behangen waren met historische schilderijen". Ook maakt deze reiziger gewag van apen met menschengezichten, die in de bosschen werden aangetroffen en van „olifanten, die gebruikt werden, voornamelijk door de vrouwen" (pag. 40).

Clifford zegt iets verder, dat toen Magellan in de 16de eeuw Brunei bezocht, „tamme olifanten er talrijk waren" en dat „de bosschen van Noord-Borneo het eenige deel van 't eiland is, waar deze dieren thans nog in wilden staat rondloopen".

Daar, naar ik meen, 't feit dat ook op Borneo olifanten worden gevonden, niet algemeen bekend is, vestig ik hierop de aandacht van belangstellenden".

Het is naar aanleiding van dit onderschrift, dat ondergeteekende, als belangstellende, voor dit onderwerp even aandacht vraagt.

We zullen hierbij het voetspoor van Clifford niet volgen en de bewijzen, dat op Borneo inderdaad olifanten worden aangetroffen, niet ontleenen aan schrijvers uit het verre verleden, doch aan echt Nederlandsche bronnen uit de 19e en 20e eeuw.

Ter inleiding wordt evenwel een oogenblik het woord verleend aan den vroeger vooral zoo algemeen gevierden schrijver Ds. Valentijn. In zijn standaardwerk, de eerste samenvattende beschrijving — Encyclopaedie als het ware — van Ned.-Indië, verschenen tusschen de jaren 1724—1726, is Borneo al bijzonder stiefmoederlijk behandeld. [1] Van Borneo's fauna weet Valentijn dan ook slechts het volgende te vertellen:

„Binnen in 't land is het vol zwaare gebergten en alomme met zulke digte en akelige bosschagien bezet, dat er niet door te komen is. Men heeft in de zelve een soort van Aapen,...... en ook een soort van Bokken...... Ik hebbe van die Aapen gezien die spierwit, en ook eenige die pikzwart waren; ook vallen er Orang Hoetangs of boschmenschen, een soort van zeldzaame Aapen, die regt over eind gaan, in allen deelen de gedaante en manieren van een mensch hebben, en aan de welke niets dan de spraak ontbreekt...... Men heeft er van die soort van Egels, of stekelvarkens, waar in die heerlijke Pedra de Porco, of varkensteen valt. Mogt men dit land eens wat dieper onderzoeken, men zou er zekerlijk schatten, die nog onbekent zijn, vinden."

Dit is het weinige wat V. van de dierenwereld van een der grootste eilanden der wereld weet te vertellen; men ziet het: van het voorkomen van olifanten rept hij met geen enkel woord.

Een groot tijdperk overslaande, een tijdperk waarin voor de kennis van Indië, op natuurwetenschappelijk gebied althans, op een enkele uitzondering na door Nederlanders zoo goed als niets werd verricht, vragen we nu de aandacht voor den bekenden Dr. Salomon Müller.

In zijn mooi en groot (maar zeer onvolledig) werk over de zoogdieren van den Indischen Archipel [2] zegt de schrijver ter zake:

„Of Borneo ook elefanten bezit, durven wij, ondanks al de door ons in het werk gestelde onderzoekingen, evenmin stellig te ontkennen, als te bevestigen. Ritter verklaart zich, in zijn klassieke Erdkunde, voor het laatste gevoelen, en ons zelven is op Banjermassing, door meer dan eenen Maleier verhaald, dat zich aan gene zijde van het groote gebergte des binnenlands zulke dieren zouden ophouden. Het is nu alleszins in het oog vallend, dat deze berigten, met die, welke zich Ritter heeft ten nutte gemaakt, in het algemeen met elkander overeenstemmen: want de geleerde Aardrijkskundige merkt uitdrukkelijk op, dat de elefanten slechts op eenen enkelen hoek des eilands aanwezig zijn, en wel aan de naar het vaste land gekeerde, Noord-west-zijde, in de districten Oengsang en Paitna. Al te dikwerf echter schrijven de reizigers elkander blindelings na, zonder zich met een nauwgezet onderzoek der bronnen hunner voorgangers genoegzaam bezig te houden. Pigafetta reeds, deelde in Magalhâes' Reis mede, dat zij bij hunne aankomst in de stad Borneo, met twee elefanten naar den koning Siripada gereden waren. Wie zal intusschen voor de waarheid instaan, dat deze dieren aldaar geboren en niet van Sumatra of het vaste land herkomstig waren? Want ook op Java worden somwijlen jonge elefanten van Palembang of uit andere streken der Lampongs overgebragt en de inlandsche vorsten van Soerakarta en Djokjakarta zijn gewoonlijk in het bezit van een of meer dezer, door hunne monsterachtige grootte vrees en verwondering inboezemende schepsels. De inboorlingen op de Zuid- en Westkusten van Borneo schijnen dit dier in de door hen bewoonde gedeelten nimmer opgemerkt te hebben en ook de bovenbedoelde Maleijers, volgens dewelke zich hetzelve in het noorden des eilands zoude ophouden, hebben de zaak bloot van hooren zeggen."

Wat leeren wij dus uit het bovenstaande? De heer Müller, van wien wij mogen veronderstellen dat hij de toenmalige betrekkelijke literatuur ter zake volkomen beheerschte, durft in — zeg 1840 — nog niet het voorkomen van olifanten op Borneo als een vaststaand feit neder te schrijven. Blijkbaar schenkt hij geen onvoorwaardelijk geloof aan de berichten van oudere schrijvers.

Waar Valentijn in het begin der 18e eeuw heeleemaal zwijgt en ongeveer anderhalve eeuw later Müller slechts schoorvoetend de mogelijkheid van die aanwezigheid aanneemt, komt er een veertig-tal jaren daarna eene mededeeling, die eigenlijk allen twijfel in eens opheft. De toenmalige Assistent-Resident I. van Nieuwkuijk schreef toch in een uitvoerige beschouwing over "Exploitatie door Nederlanders van de Noord-Oostkust van Borneo": [1]

„Wijders ontmoette ik niet alleen de sporen, maar ook vele uitwerpselen van olifanten en bekwam dus de overtuigende bewijzen, dat deze dieren in de Tidoengsche landen (Oost-Borneo) aanwezig zijn, iets wat mij trouwens reeds dikwijls ten stelligste door inlanders verzekerd was."

Deze positieve mededeeling van Nieuwkuijk wordt bevestigd door een artikel van den toenmaligen directeur van het museum te Leiden, Dr. F. A. Jentink, die onder het opschrift „De olifant en de rhinoceros op Borneo" [2] een beschouwing aan het onderwerp wijdde, doch zonder de verklaring van Nieuwkuijk te kennen. Uit dit artikel blijkt niet alleen hoezeer de meeningen ten deze nog uiteenliepen, doch tevens wordt onomstootelijk bewezen, dat de olifant op Borneo voorkomt.

Het spreekt van zelf, dat jongere schrijvers zich beroepen op de verklaringen van Dr. Jentink (we noemen bijv. Carl Bock in zijn in 1887 verschenen boekwerk). [3]

De Encyclopaedie van Ned. Indië [4] vangt een artikel over den olifant (bl. 70), dan ook aan als volgt: „De olifant wordt op Sumatra in de Noordelijke helft van het eiland gevonden, op Borneo slechts in het Noord-Oostelijk gedeelte."

Terwijl J. H. van Balen in zijn populaire (fraai geillustreerde) beschrijving der zoogdieren van den Indischen Archipel [5] nu ook gerustelijk durft zeggen: „De Indische olifant bewoont in den Archipel alleen de eilanden Sumatra en Borneo."

Doch niettegenstaande de verklaringen van de bovengenoemde schrijvers uit het laatst der vorige en het begin dezer eeuw, zou bij sommigen nog twijfel kunnen be-

---

[1] In stede van de wekelijksche rubriek „Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht", waarvoor ditmaal gegevens ontbreken, plaatsen wij het ondervolgende.

[2] Hoewel „H." het niet zegt bedoelt hij H. Clifford's in 1904 te Londen verschenen geschrift: „Further India, being the story of exploration from the earliest times in Burma, Malaya, Siam and Indo-China".

[1] Hier kon onze dominée dan ook niet ongevraagd beschikken over de aanteekeningen van zijn blinden „vriend", den beroemden G. E. Rumphius, die op Ambon verblijf hield!

[2] Een deel vormende der „Verhandelingen over de natuurlijke geschiedenis der Ned. Overzeesche bezittingen, door de leden der Natuurkundige Commissie in Indië en andere schrijvers, uitgegeven op last van den Koning, door C. J. Temminck". Leiden, 1839—1844.

[1] Tijdschr. voor Ned.-Indië, 1883, I, bl. 163.

[2] Tijdschr. Ned. Aardr. Gen. 1884, I, bl. 554.

[3] Reis in Oost- en Zuid-Borneo, van Koetei naar Banjermassin, bl. 111.

[4] Deel III (verschenen in 1902).

[5] De dierenwereld van Insulinde in woord en beeld. I. De zoogdieren. (Deventer, 1914).

staan aan de juistheid hunner beweringen. Dat daarvoor thans echter absoluut geen reden meer is, blijkt uit de volgende, ongetwijfeld hoogst belangrijke mededeelingen, ontleend aan het „Verslag der Commissie tot uitzetting op het terrein van de tusschen het Nederlandsche gebied en Britsch Noord-Borneo vastgestelde grens" [1]) een rapport, dat — ook op ethnographisch gebied bijv. — veel meer bevat dan uit den titel valt af te leiden.

In het journaal dier expeditie leest men op blz. 23: „Zij (d.w.z. sergeant Geldof met eenige Dajaks) hadden aan Kw. Naoendoeng nog een ontmoeting met een olifant gehad, die evenwel zonder ongelukken was afgeloopen."

Bl. 64: „Olifanten hadden zij, na de eerste ontmoeting gedurende het verblijf van Geldof, niet meer gezien, waarschijnlijk was het die hier een beetje te levendig geworden...... Moeilijkheden werden bij de opvaart niet ondervonden, de rivier stroomde zeer kalm tusschen lage, vlakke oevers, een uitgezocht terrein voor olifanten. Onderweg ontmoetten wij meerdere sporen van deze vrienden, waar zij zich n.l. van den oever in de rivier hadden laten afzakken; sommige waren eerst eenige dagen oud."

We volstaan met deze aanhalingen, ofschoon in het verslag nog andere mededeelingen ter zake worden aangetroffen.

Men ziet uit het bovenstaande, dat „H." in de „N. R. Ct." zijne mededeelingen omtrent het voorkomen van olifanten op Borneo, zij het uitsluitend in het Noordoostelijk gedeelte, niet behoefde te ontleenen aan den Engelschen schrijver Clifford, doch de bevestiging had kunnen vinden in verschillende Nederlandsche bronnen, vooral van den laatsten tijd.

Den Haag, 31 Jan. 1916. W. C. MULLER.

Uit de O. I. Mail.

Bij gebrek aan nieuwe mailberichten, nemen wij het volgende uit het „Soer. Hbld." en „Locomotief" over, dat de vorige week uit plaatsgebrek bleef liggen:

Inlandsche Landbouwers.

Er zijn heel groote verwachtingen gekoesterd van de zoogenaamde desa-landbouwscholen, die den inlander met den patjol in de vuist zouden opleiden tot een practisch landbouwer.

De landbouw-ambtenaren van hoog tot laag hebben zich voor het onderwijs en de voorlichting ingespannen.

Daarmede moest de toekomstige verheffing van den landbouw voorbereid worden.

Het stroomde leerlingen.

De landbouwer moest landbouwer blijven — zich niet een geleerd landbouwkundige voelen na de minimale hoeveelheid kennis, in de school opgedaan.

Hij moest zijn werk in de sawah blijven liefhebben.

Maar dat wil er blijkbaar nog niet in, zegt de „Pr. Bode."

Van de 18 jongelui, die in 1914 met een einddiploma de inlandsche landbouwschool te Soreang verlieten, is er niet één naar de desa als landbouwer teruggekeerd.

Drie jongens zijn hulponderwijzer aan de landbouwscholen in de Preanger geworden, drie desa-onderwijzers, zes zijn geplaatst op de gouv. kina-onderneming Tjinjiroean, en enkele anderen op particuliere ondernemingen als mandoer, enz.

De enkele jongens, die geen plaatsing hebben gevonden, loopen eenvoudig in hunne dessa's rond, soms den landbouwleeraar aansprekend of hij geen baantje voor hen weet!

. Hun wordt aangeraden tani te worden, maar zij doen het niet.

Daar in de omstreken van Soreang klein bedrijf hoofdzaak is, hebben al degenen, die met den naam tani bestempeld worden, niet zooveel grond, dat zij uitsluitend van het landbouwbedrijf kunnen leven. Dit is hoogstwaarschijnlijk mede oorzaak, dat de jongens bijna allen een baantje zoeken, instede van als inlandsche boer naar de desa terug te keeren.

Maar vooral missen de jongens de energie om — onder misschien eenigszins moeilijke omstandigheden — van het geleerde te profiteeren.

In het vervolg zal bij de toelating van leerlingen er zooveel mogelijk op gelet moeten worden, dat een groot percentage der leerlingen zoons van lieden zijn, die een flink stukje grond bezitten, om de jacht op „baantjes" te voorkomen.

De eerste lichting van de school is, zooals we hierboven schreven, vrijwel geheel in „baantjes" te land gekomen.

Voor de tweede „lichting" die de school verliet, had de regeering geen baantjes meer. Die zijn maar niet in oneindig getal te scheppen. En toen lieten de nog school gaanden merken, dat, als ze toch geen baantje kregen, ze ook lak aan den heelen landbouw hadden......

Het opheffingswerk is moeilijk!

Rubberproductie.

De directie van het caoutchoucbedrijf bij het boschwezen deelde mede, dat de productie van het caoutchoucbedrijf van het boschwezen over de maand October j.l. heeft bedragen 38074 halve kilogrammen.

Directe radiografische verbinding Indië—Nederland.

Men schrijft aan de „Loc.":

Telkens is er in den laatsten tijd sprake van het tot stand brengen van een radiografische verbinding tusschen Indië en Nederland, en wel door middel van twee tusschenstations, op vreemden bodem te stichten.

Men zou daaruit af kunnen leiden, dat een directe verbinding, dus zonder tusschenstations, niet mogelijk is.

Volgens een deskundige echter, dien ik ontmoette, en die vertrouwd is met den radiografischen dienst op oorlogsschepen, is zulk een directe verbinding geenszins onmogelijk. Volgens mijn inlichtingen van genoemden deskundige was het n.l. reeds aan den radiografischen dienst in Duitsch Zuid-West-Afrika nu en dan gelukt directe mededeelingen op te vangen, afgezonden door het groote station te Nauen in Duitschland. Deze afstand bedraagt circa 8000 K.M., terwijl het ontvangstation in Duitsch-Zuid-West-Afrika wel niet zeer krachtig zal zijn geweest.

De afstand tusschen de bestaande stations Scheveningen—Sabang, bedraagt circa 10.000 K.M., maar deze richting kruist geen zeer hoog bergland, wat wel met de verbinding Nauen—Swakopmund het geval is.

Het station te Nauen is zeer krachtig, heeft o.a. een zeer hoogen hoofdtoren. Te Scheveningen en te Sabang zouden nog krachtiger installaties en nog hooger torens noodig zijn. Volgens mijn zegsman zijn zeer groote installaties weinig afhankelijk van atmosferische invloeden, door het werken met groote golflengten.

De Nederlandsche industrie is in staat te achten, torens, zoo noodig, van 300 Meter hoogte en machines van duizenden paardekrachten te verschaffen. Ook de kosten kunnen geen bezwaar vormen. Zelfs niet wanneer een uitgaaf van 2 à 3 millioen noodig is. Een rechtstreeksche radiografische verbinding is zóó zeer in 't belang der defensie, dat men gerust een oorlogsschip daardoor uitgespaard kan achten en een oorlogsschip kost verscheidene millioenen meer. Maar ook ons handelsbelang wordt door de verbinding ten zeerste gebaat, en last not least, onze politieke positie.

Is de zaak echter wel heusch technisch mogelijk? Mijn deskundige kan het mis hebben. Aan de andere zijde kunnen deskundigen, die de directe verbinding niet mogelijk achten, over te weinig durf beschikken om zich in zulk een grootsch plan in te denken. Intusschen schijnt de instelling van een officieele commissie van „onderzoek naar de technische mogelijkheid van een directe radiografische verbinding tusschen Nederland en Indië" de eenig mogelijke eerste stap om nader te komen tot een groot doel.

Ik hoop zeer, dat zulk een commissie door de Regeering zal worden in 't leven geroepen, want ik heb een sterken indruk, dat mijn deskundige het niet mis had!

PERSONALIA.

Een Afscheid.

Den 16den December zou de gemeente-secretaris van Soerabaja, de heer A. J. A. F. Eerdmans, die gemeente verlaten.

De heer Eerdmans heeft korten tijd geleden den 60-jarigen leeftijd bereikt en zijn gezondheidstoestand laat het helaas niet toe, dat hij de gemeentebelangen langer behartigt. De laatste maanden was de heer Eerdmans reeds sukkelende en het zal voor hem het beste zijn, het warme klimaat van Soerabaja zoo spoedig mogelijk den rug toe te keeren.

Op 52-jarigen leeftijd, nadat hij een langen gouvernements diensttijd achter den rug had — de heer Eerdmans was laatstelijk assistent-resident op de Buitenbezittingen — trad hij den 7den April 1906 in den dienst der gemeente. De secretaris kreeg toen een bescheiden kamertje in het stadhuis bij de Roode Brug; slechts een klerk hielp hem zijn werk eenigszins verlichten. Langzaam aan ging de gemeente vooruit, de heer Eerdmans fungeerde zeker als een der beste pioniers, totdat zij geworden is, wat zij thans is.

Dat de gemeente zijn werk heeft weten te waardeeren, blijkt wel uit het feit, dat hem een verhoogd pensioen is toegestaan: men heeft zijn 8 dienstjaren dubbel geteld.

Zoo gaat dan de 16den December een bekende figuur te Soerabaja ons verlaten.

In de afgeloopen 8 jaren heeft de heer Eerdmans zich een vriend van het publiek weten te maken, iedereen stond hij met groote bereidwilligheid te woord.

Naar het „Soer. Hbl." vernam, vestigt hij zich te Bandoeng.

Elders lezen wij:

In de geheime zitting van den gemeenteraad van Soerabaja werd de adjunct-gemeentesecretaris, de heer H. A. de Wildt, benoemd tot secretaris.

Tijdens den verloftijd van den heer Eerdmans, heeft de adjunct-secretaris getoond waartoe hij in staat is. Hij heeft dagen achtereen gezwoegd om de gemeente-administratie bij te houden, hetgeen hem dan ook volkomen gelukt is.

Naar de pestbestrijding.

Naar wij vernemen heeft de officier van gezondheid der 1e klasse, de heer A. J. Jochems, pensioen gevraagd en tevens overgang bij den dienst der pestbestrijding.

Indische luchtvloot.

Het „Bat. Nbld." verneemt, dat luitenant Ter Poorten binnenkort naar Amerika zal vertrekken, om 20 toestellen voor het leger te koopen.

Met pensioen.

De resident van Djambi, de heer Kamerling, heeft

[1]) Batavia, Landsdrukkerij, 1913, fol. Met platen en kaart.

een request ingediend, hem een eervol ontslag te verleenen met ingang van 7 Januari a.s.

Met binnenlandsch verlof.

De hoofdingenieur te Bandoeng, de heer Rotteveel, heeft een langdurig binnenlandsch verlof aangevraagd.

Suriname.

Het jongste Koloniaal Verslag (1915) heeft, vergeleken bij de vorige, eenige veranderingen ondergaan. Terwijl het verslag 1914 slechts 20 bladzijden bedroeg, is dat van 1915 uitgedijd tot 37. De verslagen over onderwijs, immigratie en kolonisatie, enz., die tot dusver onder de Bijlagen werden opgenomen, staan thans in het Verslag zelf. De Bijlagen beslaan in het jongste verslag slechts 39 bladzijden, tegen 53 in het vorige.

Bladerende in het Verslag 1915, trokken eenige mededeelingen onze aandacht:

Op blz. 3 lezen wij: „Was het mislukken der bacovencultuur, waarvan in het vorige verslag reeds melding werd gemaakt, een teleurstelling, de oorlog heeft nieuw licht doen vallen op de daaraan verbonden onzekerheid door stoornis in de geregelde vaart en afhankelijkheid van in het bijzonder daarvoor ingerichte stoomschepen; nieuwe gegevens voor eene latere overeenkomst kunnen daaruit worden geput."

Duidelijk is ons de laatste opmerking niet. Moet men daaruit afleiden, dat de Minister van Koloniën de herleving van de bacovencultuur niet uitgesloten acht? Jammer dat op de aangehaalde woorden deze volgen:

„Intusschen ging de bacoven-planting voor uitvoer geheel te niet."

Waren de planters niet zoo wijs geweest koffie en rubber tusschen de bacove te planten, dan zou het er met de plantages mooi uitgezien hebben.

Verder lezen we: „De cacao-aanplanting is vooruitgaande. De planters worden meer en meer overtuigd, dat het bestrijden der krulloten- en versteeningsziekte mogelijk is en dat de voortbrenging — zooals de proefnemingen hebben aangetoond — weer tot 2 K.G. cacao per boom is op te voeren bij een uiterst gering verlies aan versteening en daarmede de cacaobeplanting weer winstgevend is te maken."

Naar onze meening moeten voorloopig alle krachten van het landbouwdepartement in Suriname worden samengetrokken op de bestrijding der cacao-ziekten. Een gezonde cacao-cultuur opent voor de kolonie een schoon verschiet.

„De sinaasappel-aanplant breidt zich uit. Een vrij goede oogst werd van de oudste aanplantingen in Juli en Augustus verkregen. Tengevolge van den oorlog konden de vruchten niet geregeld verscheept worden en moest het grootste gedeelte van den oogst op de plaatselijke markt tegen een lagen prijs verkocht worden.

Een paar kleine partijtjes, welke in het begin van den oogsttijd werden uitgevoerd, brachten een besten prijs op. De vooruitzichten voor dit nieuwe voortbrengsel voor uitvoer blijven gunstig."

Op grond van mededeelingen, ons gedaan betreffende aanvoeren in 1915, moeten wij de laatste opmerking betwijfelen. Er schijnen in den handel in tropische vruchten hier factoren te bestaan, die een loonenden aanvoer belemmeren.

In het hoofdstuk Boschwezen vonden wij de volgende mededeeling:

„In de laatste maanden van het jaar werd in verband met het onder III (hoedenvlechterij) hiervoren vermelde meer aandacht gewijd aan den Mauritiuspalm, welke hier en daar in groote hoeveelheden verspreid voorkomt, juist op de allerarmste Surinaamsche gronden, namelijk zoowel op schrale hooggelegen zandsavanna's als in zwampsavanna's, terreinen welke tot dusver geheel waardeloos waren te achten.

De inzameling van het Mauritiusstroo op deze terreinen zal in den aanvang door de verspreidheid van den palm niet zonder moeilijkheden kunnen plaats vinden.

Er doet zich dus wellicht een nieuw terrein van werkzaamheid voor het boschwezen voor om te zorgen voor uitbreiding der bestaande Mauritius-opstanden en bescherming tegen de in den drogen tijd herhaaldelijk optredende savanna-branden."

Bedriegen wij ons niet, dan is er in de streek tusschen de Boven-Para en de Coropina-streek een heel bosch van deze palmen. Kappler — „Surinam", sein Land, seine Natur", enz. — deelt mede, dat men achter de schulpritsen urenlange, meer of minder breede zoetwaterzwampen vindt, die zelfs in den drogen tijd niet uitdrogen en waarin bosschen van de *Mauritia flexuosa* voorkomen, welke in geheel Suriname de veelvuldigst voorkomende palm is (blz. 5 en 25). Het doet daarom wel vreemd aan te lezen, dat men zou willen zorgen voor uitbreiding der bestaande Mauritius-opstanden.

Uit het hoofdstuk boschwezen nog deze mededeeling:

„Het verzamelen van bladeren, enz. van belangrijke boschboomen en het verdere onderzoek van boomen en hout werd voortgezet. Verwacht wordt, dat binnen korten tijd zal kunnen worden ingediend een staat ter bepaling van de voornaamste Surinaamsche boschboomen naar de bladen, de schors en den bast."

Voor den houtkap zou dit een groot gemak opleveren. Wij zouden in overweging willen geven ook de prachtige houtsoorten salie, slangenhout, enz. op te nemen, waarvan vroeger schoone meubelen gemaakt werden, maar die nu niet meer ter markt komen. Zelfs de wetenschappelijke namen dezer beide houtsoorten zijn niet bekend, waarom toezending van volledig herbarium-materiaal, b.v. aan Prof. Pulle te Utrecht, zeer gewenscht is.

Nog een opmerking over het verslag: het is gezuiverd van vreemde smetten. „Totaal" is vervangen door „tezamen", „totaal-generaal" door „in 't geheel". Gelukkig is de zuivering niet zoover doorgevoerd, dat woorden als „immigratie" en „cultuurtuin" vervangen zijn.

* * *

Naar het „Vad." meldt, heeft het Kamerlid L. N. Roodenburg dato 28 Jan. de volgende vragen aan den minister van Waterstaat gericht:

„1. Is het juist, dat van 10 Dec. 1915 tot 7 Jan. 1916 door den Kon. West-Ind. Maildienst geen mail is vervoerd naar West-Indië?

2. Zoo ja, heeft de minister dan termen gevonden tot toepassing van art. 16 van het met de vennootschap aangegane contract, of is Z.Exc. van meening, dat (niettegenstaande art. 1 van bedoeld contract) in casu in het uitvallen van een vaart naar West-Indië, zonder meer moet worden berust?

3. Is het juist, dat tegenwoordig vrachtbooten van de Kon. Ned. Stoomboot Mij. gebruikt worden voor de vaart op West-Indië, terwijl door den Kon. West-Indischen Maildienst dezer dagen drie nieuwe moderne mailbooten, de „Ecuador", de „Venezuela" en de „Columbia" naar het buitenland verkocht zijn en twee andere nieuwe schepen, de „Jan van Nassau" en de „Lodewijk van Nassau" door haar worden gebruikt in de wilde vaart?

4. Is de minister van meening, dat op deze wijze door de vennootschap een behoorlijke uitvoering wordt gegeven aan het bepaalde bij art. 2 van meergenoemd contract en dat onder de tegenwoordige omstandigheden door den Kon. West-Indischen Maildienst naar behooren wordt voorzien in een veilig en geregeld vervoer van passagiers en post naar West-Indië?"

Voor hen, die in goed vertrouwen op de aangekondigde vertrekdagen, hunne brieven geposteerd hebben, hopen wij, dat de Minister de eerste vraag ontkennend zal kunnen beantwoorden.

Curaçao.

In de „Vrijmoedige" van 23 Dec. j.l. lezen wij:

„Van onzen berichtgever te Philipsburg, St. Martin N. G., ontvingen wij met den pakketschoener „Estelle" onderstaand schrijven d.d. 11 dezer:

„Op den 8en November l.l. kwam Hr. Ms. pantserdekschip „Kortenaer" onverwachts en tot vreugde van de ingezetenen ter reede van ons eiland aan. Een half uurtje daarna is een gedeelte van zijne bemanning ongewapend naar Marigot gegaan, om een bezoek aan onze Fransche buren te brengen. Omstreeks 2 uur des namiddags keerden onze Jantjes van hun tocht terug. Den volgenden morgen is de kruiser naar St. Eustatius vertrokken.

Regen in overvloed! Het eiland ziet er groen, aanlokkelijk uit.

De groote periodieke verhuizing van ons arbeidsvolk naar San Domingo is in vollen gang. Reeds hebben 1000 arbeiders zich naar dat land ingescheept.

Het jaarlijksch bezoek van de schoolcommissie aan de verschillende onderwijsinrichtingen heeft plaats gehad."

Uit de „Curaçaosche Courant" van 17 Dec. j.l.:

Hr. Ms. „Kortenaer" is gistermorgen van Port-of-Spain alhier teruggekeerd.

* * *

Laatstgenoemd blad schrijft ook:

„Volgens door den Gouverneur van den Gezaghebber van Aruba ontvangen bericht was de regenval op dat eiland gedurende de afgeloopen maand November gering en heeft de maisoogst veel van de droogte te lijden gehad. Het gewas van inlandsch zaad is bijkans verloren en het heeft aan den honingdauw geen weerstand kunnen bieden.

Daarentegen heeft het ingevoerde zaad zich krachtig ontwikkeld en schijnt bijna immuun tegen den honingdauw.

Hierdoor zal de maisoogst niet verloren gaan, ofschoon hij wel geringer zal zijn, dan men had mogen hopen."

* * *

Een nieuw Bedrijf.

Onder dit opschrift schrijft „De Vrijmoedige" van 23 December:

„Curaçao raakt in trek! We mogen niet alles zeggen wat we weten; binnenkort hopen we meer te kunnen vertellen.

Zaterdag l.l. hadden wij het genoegen een Amerikaan te ontmoeten, die zeer ingenomen was met de kolonie en hare bevolking. Deze Amerikaan is van plan hier dividivi-molens op te richten. De verzending als peulen in zakken is zeer duur, fijngemalen tot poeder wordt de vracht tot een minimum teruggebracht.

Dezelfde persoon wil ook een distilleerderij van Curaçao-likeur oprichten en de fiesschen verpakken in gevlochten mandjes. Wij wenschen de onderneming veel succes!"

* * *

Elders lezen wij:

Met het s.s. „Venezuela" zijn ontvangen benoodigdheden voor de inrichting van de petroleumraffinaderij, waarmede spoedig een aanvang zal worden gemaakt.

De ingenieur van de maatschappij, de heer J. T. Steenbergen, is aangekomen, zoomede eenige Amerikaansche werklieden, om bij de opstelling van de tanks werkzaam te worden gesteld.

* * *

De Gouverneur van Curaçao ontving van Z. E. den Minister van Koloniën de mededeeling, dat, blijkens een door Z. E. den Minister van Buitenlandsche Zaken van den Amerikaanschen Gezant te 's-Gravenhage ontvangen bericht, het, in verband met de voortdurende grondverschuivingen in het Panamakanaal onmogelijk is bij benadering een datum vast te stellen, waarop dit kanaal zal heropend worden.

De vaart door het Panamakanaal moet tot nadere aankondiging worden ontraden; zoodra de toestand van het kanaal van meer bestendigen aard zal zijn geworden, zal daaromtrent nader bericht worden gegeven.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Javaansche opvattingen. Als ik een dochter had — alzoo Soeratno in de „Modjopait" — zou ik haar, om haar de toekomst te verzekeren, wel een Europeesche opvoeding laten genieten, doch daarbij natuurlijk zorgen, dat zij onze eigen taal niet verwaarloost en Javaansch blijft in al haar doen en laten.

Als ik een dochter had, zou ik zeer streng toezicht uitoefenen op haar handel en wandel, opdat zij niet aan verleiding blootsta, waaraan zij wellicht geen weerstand kan bieden.

Als ik een dochter had, zou ik haar zooveel mogelijk bij mij houden en haar niet uitbesteden bij een Inlandschen bloedverwant, nog veel minder bij een Europeesche familie. Bij de eerste niet, omdat het toezicht daar veelal te wenschen overlaat, bij de laatste niet, omdat er groote kans bestaat, dat zij zou vervreemden van haar eigen bangsa, een verschijnsel, dat heden ten dage dikwijls genoeg kan opgemerkt worden.

Als ik een dochter had, zou ik haar tot elken prijs verbieden met Jan en Alleman om te gaan; haar alleen in aanraking brengen met personen, van wie ik zeker weet, dat zij geen nadeeligen invloed kan ondervinden, want de omgang met slechte menschen kan zeer slecht werken op het jonge gemoed.

Als ik een dochter had, zou ik tevreden zijn, wanneer zij de Europeesche lagere school goed heeft doorloopen; het is niet noodzakelijk, dat onze Javaansche meisjes gestudeerd zijn, om zich door het leven heen te slaan. Hiermede zij niet gezegd, dat ik mijn dochter, na het afloopen der lagere school, dwingen zou op te houden met leeren. Wanneer zij haakt naar meerdere kennis, zou ik haar vergunnen verder te leeren, mits zij onder mijn toezicht blijft staan. Want nu zij de lagere school heeft doorloopen, moet ik dubbel streng op haar letten, wil de verdere groei plaats hebben in de door mij gewenschte richting.

Als ik een dochter had, zou ik haar uithuwelijken met iemand, van wien ik tevoren weet, dat hij haar gelukkig zal maken.

Door aan het bovenstaande streng de hand te houden, voorkom ik de volgende misères:

1º. dat mijn dochter de hand schenkt aan iemand van een andere natie, want dat zou in strijd zijn met onze zeden en gewoonten;

2º. dat zij haar liefde schenkt aan iemand, van wien niets te verwachten valt, gehoor gevende aan de stem der liefde, zonder rekening te houden met de onzekere toekomst, die zij tegemoet gaat.

Tjiptomangoenkoesoemo teekent hierop het volgende aan: Aangezien het hier gaat om een actueel onderwerp, is mij het opstel van den heer Soeratno zeer welkom. Een klein naschrift zij mij veroorloofd, daar het mij blijkt, dat van het ook door mij gehuldigde nationalisme onze landgenooten een zeer bekrompen opvatting hebben. Adres het geval Soehito en Kadilah. Beiden waren zij van den hoogsten adel, beiden hadden zij een Europeër lief, de eerste met en de tweede zonder toestemming der familie. Raden adjeng Soehito raakte verloofd met een officier van het Indische leger. De familie, zeer verstandig, scheen er niets op tegen te hebben. De Inlandsche gemeente echter des te meer. Raden adjeng Kadilah wilde haar hand schenken aan een zekeren heer Burger. Hare familie, bestaande uit regenten, achtte zich beleedigd, wanneer zij haar plan volvoerde. (Tusschen haakjes, die familie achtte het niet beneden haar waardigheid, om slaven te wezen van het Nederlandsche gezag). Natuurlijk gevolg: een ontvoering, die doet denken aan de middeleeuwen, en tengevolge waarvan Kadilah nu ziek ligt te Ngawi.

Ik voor mij vind het standpunt, door de Inlandsche gemeente ingenomen, zeer bekrompen. Een liefde, welke zich stoort aan rasoverwegingen, is een veile, en staat niet zoo hoog als één, die desnoodig tegen den stroom in durft op te roeien.

Ik kan mij echter best indenken, dat de Javaansche jeunesse dorée het slechts met leede oogen aanziet, dat de beste goudvischjes haar ontfutseld worden door de Europeanen; tevens rijst echter de vraag: of dit verschijnsel niet voor een goed deel te verklaren is door de indolentie onzer landgenooten zelf. Het is toch een feit, dat er onder de onzen slechts enkelen zijn, die respect weten af te dwingen van de jonge dochters. Hebben deze een vrij goede opvoeding genoten, dan is het haast van zelf sprekend, dat zij het oog slaan op de menschen, die in ontwikkeling staan boven haar.

De moraal daaruit te trekken is: onze jonge mannen moeten streven naar zooveel mogelijk uitbreiding hunner kennis. Dan alleen kan verwacht worden, dat onze jonge dochters blijven voor deze jonge mannen, ofschoon...... de verwachting hier ook uitgesproken dient te worden, dat dan bedoelde mannen tot levensgezellin kiezen een jonge dochter van het Europeesche ras.

Ik zie in bloedkruising geen nadeel. Integendeel, waar wij over de geheele wereld zien, dat daarmede de beste resultaten worden bereikt, zou ik die bloedsmenging willen bevorderen. Ons volk is oud: versch bloed is noodig.

Anti-Zending. De „Kaoem Moeda" schrijft, dat Dr. Adriani, de bekende zendingsman, zich schuldig heeft gemaakt aan „boerenbedrog", toen hij in een voordracht, gehouden in de Nederlandsche Christelijke Zendelingsvereeniging, beweerde, dat de Kartini-vereeniging eigenlijk accoord ging met de beginselen der Zending en dat ook Boedi Oetomo eenigszins daartoe overhelt. De schrijver wenscht Boedi Oetomo geluk met deze vernedering en vraagt, of zij het hieraan te danken heeft, dat enkele harer bestuursleden met Dr. Adriani gecoquetteerd hebben.

Tot nog toe heeft men zoo'n verklaring als hierboven bedoeld nog niet van de S. I. gegeven, maar wie weet, of binnenkort van haar ook niet gezegd zal worden, dat zij met de Zending of het Heilsleger meegaat. Miljoenen heeft de Zending reeds besteed voor het uitzenden van propagandisten met geen ander resultaat, tot dusverre ,dan dat deze lieden een goed bestaan hebben gekregen. Nu verkoopen zij zulke praatjes. Het zou goed wezen, als de beide bovengenoemde vereenigingen hiertegen opkwamen. De „Kaoem Moeda" doet het verhaal van een „half garen Europeeschen journalist met hersens bestaande uit stalmest met zwavelwaterstof gemengd", die ook al partij trekt voor de Zending. Maar weet men dan niet, zoo vraagt het blad, dat de Zending haar woord niet gehouden heeft, door in de Mohamedaansche streken van Java te blijven werken, terwijl zij beloofd had, hare werkzaamheid te bepalen tot de heidensche landen van den Indischen Archipel?

Critiek. De hoofdreracteur van hetzelfde blad noemt den pandhuisdienst, de dessaloemboengs en dessabanken, die als weldaden aan de bevolking worden voorgehouden, instellingen, waar woekerrente geheven wordt, willekeur heerscht en bedriegelijke praktijken worden uitgeoefend, die dus niet onder doen voor bloedzuigers-woekeraars.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Help Uzelf. Reeds geruimen tijd geleden hebben de weldenkenden onder de Chineezen te Soerabaja het plan opgevat aldaar een tehuis voor armen en weezen (roemah miskin) op te richten. Toen de vereenigingen Hoa Kiauw Tjong Hwee en Hoa Kiauw Boen Hap Hwee tot stand zouden komen, werd reeds hetzelfde plan overwogen, maar hare geldmiddelen schoten te kort en door de ingezetenen werd niet voldoende bijgedragen. Toch is zoo'n inrichting voor Soerabaja dringend noodig, schrijft de „Sinar Sumatra". Er zijn groote kosten aan verbonden. Toen in 1912 te Soerabaja vele menschen door de pest werden aangetast, werd er gezorgd, dat de zieke Europeanen in hospitalen behoorlijk onder dak kwamen, doch de zieke Chineezen en Inlanders werden in de pestbarakken gestopt, waar de verzorging ellendig was. Zij, die er naar toegebracht werden, waren er zeker van, dat zij er niet levend weer van daan kwamen. Een ondragelijke stank werd er ingeademd. Het ging den Chineezen aan 't hart, dat op dusdanige wijze met hen werd omgesprongen. Van daar dat zij de handen in elkaar geslagen hebben en de vereeniging Wee Sing Wan oprichtten, om te trachten in dezen toestand verbetering te brengen; in de eerste plaats om hulp te verleenen aan Chineezen, die door de pest werden aangetast. Zij richtten zelf een pestbarak op te Goenoengsari op een stuk grond van den oud-majoor The Toan Ing, dat hij daarvoor kosteloos afstond. Met deze vereeniging is 't sedert goed gegaan. Zij verkeert in een goede financieele positie, zoodat nu met haar hulp een ziekenhuis kan worden opgericht. 't Is te hopen, eindigt schrijver, dat deze zaak, in 't belang van de arme Chineezen, thans spoedig haar beslag zal krijgen.

De „Pewarta Soerabaja", die de lange lijst gaf van de verschillende vereenigingen, onder de Chineezen te Soerabaja bestaande en daarbij betreurde, dat de Chineesche koelies en andere werklieden zich nog niet vereenigd hadden, om gezamenlijk voor hunne belangen te kunnen opkomen, bericht thans met genoegen, dat ook deze vereeniging op 't punt staat opgericht te worden, en daaraan den naam van „Hoo Hap Boen Lok Hwee" gegeven zal worden.

Te Semarang is nu, volgens de „Perniagan", ook al zoo'n vereeniging opgericht, waarbij zich vele koelies en andere werklieden onder de Chineezen hebben aangesloten.

Te dezer plaats had men eenige jaren geleden een vereeniging, die een school had opgericht speciaal voor meisjes, om daar de Chineesche taal en vrouwelijke handwerken te leeren. Door gebrek aan deelneming en aan geld, moest deze vereeniging opgeheven worden en ging toen de school naar de Tiong Hoa Hwe Koan over. Nu hebben eenige voorname Chineesche dames, o.a. mevrouw Bee In Nio, dochter van den Luitenant, Bee Kwat King,

Liem Ban Tjoe en Kwee Jan Tje, het plan gemaakt om een handwerkschool voor arme meisjes op te richten.

Nieuwe gewoonten. Groote verontwaardiging heerscht, volgens de „P e r n i a g a n", onder de Chineezen, omdat onlangs bij een huwelijksfeest te Soerabaja, bruid en bruidegom elkaar, ten aanschouwe der vele gasten, ongeneerd kusten en omhelsden. De n o n t o n n e r s (toeschouwers) onder de Inlanders hadden een pret voor tien! Een Chinees uit een andere plaats zeide toen tot zijn vriend: als ge gaat trouwen, neem dan geen Soerabajaasch meisje. Zij doen daar, in navolging der Europeesche gewoonten, zoo gek! Een volgenden keer krijgt ge misschien de vertooning te zien, dat bruid en bruidegom de t a n g o dansen. De vriend merkte echter op, dat het onbillijk is, hiervan de schuld aan den omgang met Europeanen te geven, want zulke voorbeelden worden niet in Europeesche huizen gegeven; zulke lessen worden niet in Europeesche scholen geleerd. Dat er enkele Chineezen zoo dom zijn, om te denken, dat het tot den goeden toon en de goede manieren behoort, om zoo dwaas te doen ,is nog geen bewijs, dat alle Chineezen dezelfde ideeën zijn toegedaan.

Na over allerlei slechte gewoonten uitgeweid te hebben, die niets met het Europeesch zijn te maken hebben, geeft hij den lezers den volgenden (Engelschen) raad: Be not the first by whom the new is tried; nor the last to lay the old aside .

Verschil van Maat. Als een Inlander of Chinees 't durft te wagen — alzoo de „P e r n i a g a n" — een Europeaan te slaan, dan wordt hij in minder dan geen tijd in de boeien gestopt. Betaalt hij zijn schuld aan een Europeaan niet, dan wordt hij een oplichter, een bedrieger genoemd. Heeft hij in een dos à dos gereden en den koetsier na den rit niet betaald, dan wel onbetaalde verteringen gemaakt, dan schreeuwen de Europeanen en de Europeesche pers moord en brand. Scheldwoorden te over hebben zij voor zoo'n Inlander of Chinees. Ik zal de laatste zijn — alzoo de schrijver — om partij te trekken voor deze menschen, als zij werkelijk schuld hebben. Ook zij zijn dan in den waren zin van het woord „b a n g s a t". Maar wat wordt er van gezegd en wat wordt er tegen gedaan, als een Europeaan in een auto rijdende den chauffeur niet betaalt, hem daarentegen op rotte eieren of een pak slaag onthaalt? De bladen maken er wel, onder de plaatselijke berichten, melding van, maar commentaar wordt niet geleverd. De Europeanen, „onze leiders", gaan vrij uit.

Tweeërlei naam. Volgens de „T j h o e n T j h i o e" zal er dit jaar een nieuw Javaansch weekblad te Soerabaja verschijnen, onder den naam van „R o s o d j o w o" (het Javaansche gevoel). De „B i n t a n g S o e r a b a j a" maakt er, de lettergrepen — (in 't Javaansch de letters) van achteren naar voren gelezen — „S o r o w o d j o" van (stalen pijl). De heer R a d e n W. D a r m o d j o zal als redacteur-uitgever optreden.

S.-I. nieuws. De Chineezen te Lasem Rembang klagen er over — volgens de „P e w a r t a S o e r a b a j a" — dat daar de orde en rust verstoord zijn, sedert dat ook daar de Inlanders zich bij de S. I. aangesloten hebben. Vroeger leefden er de Chineezen en Inlanders in eensgezindheid. De Arabieren en Saids hadden er niets te vertellen, maar nu deelt daar een Said de lakens uit, en de Inlanders zijn onbeschoft en brutaal geworden. Te Rembang zelf, zijn de S. Imers ontevreden over den gang van zaken, over de houding en de handelingen der leiders.

Zink-uitvoer. Vele totok Chineezen loopen in Djokdja de kampongs in en uit, om zink te koopen, z.g. om er kogels van te maken voor het leger. In werkelijkheid wordt het evenwel naar Singapore uitgevoerd.

Van Vreemde Koloniën.

Laster maar, laster maar, er blijft altijds iets van hangen.

Het verhaal over de neutraliteitstekortkoming door Nederland begaan, blijft in Frankrijk een gewild motief om stemming tegen ons land te maken of gaande te houden.

Dat de heer F. de Touvent de ontkenningen en weerleggingen niet gelezen heeft, die èn van Nederlandsche officieele zijde, èn door de pers gegeven zijn — ook in Fr. bladen — is al bezwaarlijk aan te nemen, van iemand, die zich geroepen voelt over de zaak te schrijven, maar de redactie van „La Dépêche Coloniale", die in het nummer van haar blad van 18 Jan. het artikel van de Touvent heeft opgenomen, moet weten dat dit laster en verdachtmaking bevat. Haar Nederlandsche correspondent heeft dit in 't blad zelf aangetoond.

„L a n e u t r a l i t é h o l l a n d a i s e e t l e g a g e c o l o n i a l", men voelt al waar het heen moet. Nederland moet andermaal hooren, hoe het bij verschillende gelegenheden niet neutraal zou zijn gebleven en dit steeds ten nadeele van de entente. De Touvent laat ons land een gevaarlijke rol spelen, doordien het aan Duitsche scheepstimmerwerven de bestelling van kruisers doet. Hij kent de waarheid nog niet, die deze schepen in Nederland zelf laat bouwen, onder zaakkundig toezicht van D. deskundigen, èn nadat Eng. de aanbiedingen van Ned. afgewezen heeft. Hij brengt nogmaals de betichting te pas, wegens de bestelling van kanonnen aan de Oost. Skoda-fabriek, waarbij, op eisch van dit land, de bestelling half in goud, half in koper zou zijn te voldoen. De officieele ontkenning door de Ned. regeering is voor de Touvent ongeschreven gebleven.

Hij beroept zich op de getuigenis van d e T e l e g r a a f zelf, om buiten twijfel te stellen, dat Nederland zijn waardigheid niet heeft weten te handhaven; — v a n d e T e l e g r a a f z e l f!

Welke straf Ned. te wachten staat is uitgedrukt in 't opschrift. Het verspeelt zijn koloniën als inzet. Van Kol heeft, zegt hij, er zelf op gewezen dat Ned. bij 't kiezen van de partij van Duitschland, zijn koloniën aan Japan zou verspelen. Men kan dit beamen, zonder daarin dan nog een veroordeeling te zien van 't handhaven van de neutraliteit; dit toch is nog iets anders dan 't kiezen van de D. zijde. Intusschen erkent de schr. dit niet, hij kan aan oprechte neutraliteit bezwaarlijk gelooven, zoodat niet vóór de entente zijn, moet beteekenen vóór D. wezen.

Hij schildert met Fr. teekenaars talent, de heerlijkheden die Java biedt, die Borneo en Sumatra beloven, zelfs Curaçao, een der parelen van de Antillen, wordt er bij gehaald, om van de wanverhouding te kunnen spreken, die er bestaat tusschen 't reuzen koloniaal gebied en 't kleine moederland. Nederland kan dit slechts verdedigen door t recht aan zijn zijde te houden. Wanneer het onrecht begaat, zal het de gevolgen hiervan hebben te overzien en te dragen. Zelfs de invloed van den prins-gemaal op de politiek van ons land, om deze in D. richting te drijven, wordt er ten slotte bij gehaald, terwijl ieder Nederlander weet dat de bemoeienis van prins Hendrik met staatkundige zaken vrijwel op nul te stellen is.

Er ligt in dit alles de aanwijzing van een ernstig gevaar.

Aanvankelijk kon men aannemen dat dergelijke beschuldigingen op onkunde, op vergissing berustten. De laster vond zijn weg, weerlegging hielp niet. Men blijft lasteren. Zoo werd bevestigd dat van laster altijd wat blijft hangen. Hiervan overtuigd, lastert men nu door, en meer, en nogmaals, en andermaal zal er iets van blijven hangen.

Waartoe die laster? Men wil 't er blijkbaar op aanleggen, bij de verdeeling der parten recht te hebben Nederland een deel van zijn koloniën te kunnen ontnemen, als straf voor zijn partijdige onpartijdigheid, als inzet voor zijn aan D. ten goede gebrachte neutraliteit. Hiertoe wordt de stemming tegen Ned. gaande gehouden, hiertoe wordt de overtuiging gevoed, dat Ned. als 't niet meevecht, toch eigenlijk ten bate van D. ijvert en dit bewust en opzettelijk doet.

Onze regeering mag voor dit streven de oogen niet sluiten. Het handhaven van onze neutraliteit mag zich niet bepalen tot de struisvogelpolitiek van niet verder willen zien dan de dag van heden. Zij moet er op bedacht zijn die neutraliteit te verdedigen, ook tegen valsche voorstellingen, tegen verdachtmakingen, die voor den einduitslag niet minder gevaarlijk zijn dan een schending van onze grenzen.

Wanneer de buitenlandsche pers telkens en telkens weer op hetzelfde aanbeeld blijft hameren, ligt daarin reeds de onderstelling opgesloten dat de betrokken regeeringen die actie niet ongaarne zien. Het „waarom?", dat hierbij aansluit, heeft onze regeering te doorgronden en zij heeft bijtijds bedacht te zijn op de maatregelen, die aan 't buitenland de overtuiging moeten weergeven, dat Nederl. ook in dit opzicht de eerbiediging van zijn neutraliteit e i s c h t.

Wij zijn, als Nederland zich geen taak toekent tot p o s i t i e f hooghouden van zijn neutraliteit, er niet zoo gerust op als de heer van Aalst, dat Japan voorloopig met China de handen te vol heeft, om aan een in Ned.-Indië te vervullen rol te denken. In zijn aan A. Teutenberg uit Weimar toegestaan interview, zooals dit in „Das grössere Deutschland" is weergegeven, stelt de president van de N. O. T. zich gerust met de verklaring dat alle naties, dank zij de liberaliteit der Ned. nederzettingspolitiek, zich tot de Ned. eilanden toegang kunnen verschaffen, zoodat allen zich tegen een annexatie-poging van de zijde van Japan zouden verzetten......

Het zijn de oude klanken, die de Boerenrepublieken tegen annexatie door Gr. Brittannië, de Philippijnen tegen inpalming door wien ook, m.n. door Amerika, Korea tegen bezetten door Japan moesten beschermen. Al de vertrouwensformules, die deze annexatie moesten bezweren, zijn door de ondervinding machteloos verklaard in een tijd, dat de belanghebbende mededingers geen ernstige aderlating hadden ondergaan. Mag Nederl. er dan nu op vertrouwen, nadat de naties, van wien de heer van Aalst het tegenwicht verwacht, tot financieele bloedarmoede gebracht zijn en beu van strijdvoeren zijn geworden?

Wij vreezen, a l s N e d. n i e t i n e e r b i e d o p l e g g e n z i j n k r a c h t z o e k t, bij de vredesonderhandelingen wellicht reeds een beschikken over koloniën van den kleinen staat, die dan schuldig gesteld wordt aan bevoorrechting van een der partijen, en, indien Ned. dan niet tot een onvrijwillig offer gedwongen wordt, dan verwachten wij daarna een Japansche- en later een Chineesche actie ten opzichte van onze koloniën.

Uit een rede van generaal Lyantey.

De resident-generaal van Marokko sprak te Casablanca een rede uit, waarin hij 't lang aanblijven van den leider der politiek in een kolonie verdedigde, als een der beste middelen om groote resultaten te bereiken. Wij ontleenen er een zinsnede aan, die zijn bedoeling typeert. „Tusschen 1830 en 1850 bezocht een reizigers 7 malen de Fr. koloniën Saint Pierre en Michelon en de Eng. kolonie New Foundland. Telkens mocht hij in de Fr. bezitting een zeer intelligent, als bestuurder zeer bekwaam gouverneur vinden, die op een hooger peil van ontwikkeling stond dan de Eng. gouverneur van New Foundland. Maar, voegde de reiziger aan deze verklaring toe, bij elk mijner 7 bezoeken had de Fr. kolonie een ander gouverneur, terwijl de Eng. gouverneur steeds dezelfde was, hiermede bracht hij den vooruitgang van de Eng. kolonie, in tegenstelling met den stilstand in de Fr. kolonie in nauw verband."

Wie hieruit mocht lezen dat het gewenscht is de gouverneurs overal 20 jaren of langer te laten zou tot een niet bedoelde conclusie komen, maar voor de Fr., die het bestuur hunner koloniën en de omwisseling van hun ambtenaren, volgens 't tegenovergestelde stelsel, der omwisseling na maanden of enkele jaren, regelen, is uit deze aanhaling toch een wijze les te putten.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau :
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor het middelbaar onderwijs in Ned.-Indië van leeraren in de Aardrijkskunde, in het Engelsch en in de Scheikunde.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië worden gevraagd:

a. een leeraar in de aardrijkskunde, in het bezit van de middelbare akte voor dat vak, bij voorkeur met bevoegdheid tot het geven van middelbaar onderwijs in één of meer andere op het programma eener openbare hoogere burgerschool voorkomende vakken, dan wel in het bezit der hoofdakte zijnde;

b. een leeraar in het Engelsch, in het bezit van de middelbare akte B voor dat vak;

e. een leeraar in de scheikunde (doctor of doctorandus in de scheikunde).

De voorkeur wordt gegeven aan hen die onderwijservaring hebben.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van f 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als gouvernementspassagier der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt f 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van f 100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen van f 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van f 850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht, (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië) eene zoogenaamde ervaringstoelage van f 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaar werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd meer dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

De uit te zenden leeraren, die in den loop der maand Juni 1916 in Indië zullen moeten aankomen, zullen zich bij notarieele akte moeten verbinden tot teruggave aan 's lands kas van de gelden, welke aan hen en te hunnen behoeve zullen zijn voldaan, zoo wegens vergoeding voor uitrustingskosten als wegens overtocht naar Nederlandsch-Indië, bijaldien zij niet binnen den hun aan te wijzen tijd naar Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen, dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaren na hunne aankomst op Java uit 's lands dienst worden ontslagen.

Zij, die zich in een van de genoemde betrekkingen aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich, vóór 20 Februari 1916, bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot Afdeeling D (Personeel) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van:

1o. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2o. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet zijn gehuwd en c. q. het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden leeraren worden vóór hun vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke, of zij lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de leeraren gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De dienstbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van
21 Januari 1916 no. 17).

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor twee personen, die met goed gevolg het examen hebben afgelegd bedoeld bij artikel 17 der wet van 25 December 1878 (Staatsblad no. 222) en ook aan de hieronder te omschrijven nadere eischen voldoen, gelegenheid bestaat om te worden aangenomen als militair apotheker-assistent der 3de klasse (gelijkstaande met den rang van militair opzichter der genie der 3de klasse).

Aan de betrekking van militair apothekers-assistent der 3de klasse is verbonden:

a. eene gratificatie voor eerste uitrusting van f300 (driehonderd gulden):

b. een voorloopig traktement naar reden van f75 (vijf en zeventig gulden) 's maands en met den dag van aankomst te Batavia;

c. een traktement naar reden van f100 (honderd gulden) 's maands van en met den dag na dien van aankomst te Batavia;

d. in Indië recht op huisvesting in eene gouvernementswoning der 5de klasse of de daarvoor vastgestelde vergoeding, welke laatste f40 (veertig), f50 (vijftig) of f70 (zeventig) gulden 's maands bedraagt, naar gelang van de garnizoensplaats en verband houdt met den huurprijs van particuliere woningen ter plaatse;

e. bevordering tot 2de klasse na 2 jaren dienst als 3de klasse in Indië, na zich gedurende dien tijd door goed gedrag, ijver en geschiktheid te hebben onderscheiden; onder dezelfde voorwaarden volgt na 6 jaren dienst als 2de klasse de bevordering tot 1ste klasse; aan de rangen van militair apothekers-assistent der 2de en 1ste klasse, gelijkstaande met die van militair opzichter der genie van de 2de en 1ste klasse, is verbonden een traktement van respectievelijk 150 (honderd vijftig) en 200 (tweehonderd) gulden 's maands;

f. na een diensttijd van 30 jaren, waarvan de diensttijd in Indië doorgebracht dubbel telt, een jaarlijksch pensioen van 590 (vijfhonderd negentig), 640 (zeshonderd veertig) of 690 (zeshonderd negentig) gulden, naargelang in den rang van militair apothekers-assistent der 3de, 2de of 1ste klasse werd gediend; wat de laatste twee rangen betreft minstens twee jaren in den laatst bekleeden rang; terwijl die pensioensbedragen na 40 jaren dienst kunnen stijgen tot respectievelijk 715 (zevenhonderd vijftien), 765 (zevenhonderd vijf en zestig) of 840 (achthonderd veertig) gulden 's jaars;

g. het vooruitzicht om na goeden dienst onder de oudste apothekers-assistenten der 1ste klasse, voor zooveel de formatie van het leger het toelaat, den rang te verwerven van onderluitenant-apothekers-assistent op een traktement van f250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands en het genot van vrije gouvernementswoning der 5de klasse of vergoeding daarvoor, waarna aanspraak kan worden verkregen op een pensioen van f1200 (twaalfhonderd gulden) 's jaars na een diensttijd van 40 jaar, de in Indië doorgebrachte jaren dubbel berekend.

Gegadigden moeten zich verbinden voor minstens vier jaren, doch kunnen een engagement voor zes jaren aangaan; zij genieten vrijen overtocht in de tweede klasse der stoomschepen.

Zij moeten zich vóór 1 April 1916 schriftelijk aanmelden bij het Departement van Koloniën onder overlegging van de volgende stukken:

1o. een extract uit het geboorteregister of een ander authentiek stuk, waaruit hun leeftijd blijkt;

2o. een bewijs van goed gedrag van de intrede van het 11de levensjaar af, afgegeven door het hoofd der gemeente, waar zij laatstelijk gevestigd waren;

3o. een bevolkingstaat, afgegeven door het hoofd der gemeente waar zij laatstelijk gevestigd waren;

4o. indien zij vóór den 1sten Januari van het jaar 1916 hun 19de levensjaar zijn ingetreden, een authentiek bewijs, dat zij hunne plichten ten opzichte van de nationale militie vervuld hebben of tot geen dienst bij de militie gehouden zijn of geweest zijn;

5o. het bewijs van met goeden uitslag te hebben afgelegd het examen bedoeld bij artikel 17 der wet van 25 December 1878 (Staatsblad no. 222).

Gegadigden, die na militair geneeskundig onderzoek lichamelijk geschikt zijn bevonden, worden bij de koloniale reserve te Nijmegen in dienst gesteld. Zij teekenen aldaar de akte van verband en worden vervolgens in het genot van verlof gesteld tot den dag van vertrek naar Nederlandsch-Indië.

Gegadigden beneden den leeftijd van 25 jaren genieten de voorkeur.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor twee gediplomeerde apothekers, die den leeftijd van 30 jaar niet hebben overschreden, de gelegenheid bestaat om te worden benoemd tot miltiair apotheker der 2de klasse in het vaste korps van het leger in Nederlandsch-Indië, onder verplichting om den Staat gedurende een tijdvak van vijf dan wel van tien jaren in die betrekking te dienen en onder genot van eene gratificatie voor eerste uitrusting van f2000 bij een vijfjarig verband en van f4000 bij een tienjarig verband.

De militaire apotheker der 2de klasse geniet de volgende inkomsten, t. w.:

1o. van en met den dag der beëediging als militair apotheker tot en met den dag vóór de inscheping tot vertrek naar Indië (waaronder te verstaan de dag waarop het schip, waarmede de reis naar Indië wordt gemaakt, uit Amsterdam of Rotterdam vertrekt) een traktement naar reden van f1600 's jaars;

2o. van en met den dag van inscheping sub 1o. bedoeld een traktement naar reden van f3000 's jaars, hetwelk na 3 jaar dienst als officier wordt gebracht op f3300 's jaars;

3o. genot van vrije woning van gouvernementswege of in stede van dien vergoeding voor huishuur, waarvan het bedrag loopt van f40 tot f70 's maands naar de huurprijzen van particuliere woningen in de verschillende garnizoenen.

Gegadigden zullen zich onverwijld hebben aan te melden bij het Departement van Koloniën, bij een op zegel geschreven verzoekschrift, onder overlegging van:

a. het apothekersdiploma;

b. een uittreksel geboorteregister of ter vervanging daarvan eene akte van bekendheid;

c. een bewijs van Nederlandschap;

d. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door het hoofd der gemeente, waar de verzoeker gedurende de laatste zes maanden heeft gewoond;

e. een bewijs van voldoening aan de wet op de militie.

(Nederlandsche Staatscourant van28 Januari 1916 no. 23).

Ingezonden.

Aan de oud-leerlingen van den Hoofdcursus en allen die sympathie voor onderstaand denkbeeld voelen.

Op 53-jarigen leeftijd overleed op 19 dezer de gep. kapt. der Inf. O.-I. L., H. T. van IJsseldijk, leeraar in de Maleische taal en land- en volkenkunde aan den Hoofdcursus, stichter der ethnographische verzameling aan die inrichting verbonden.

Wat dit verlies beteekent, weten allen, die hem gekend hebben en ook zij, die de aan hem gewijde woorden in het vorige nummer van dit weekblad gelezen hebben.

Ondergeteekenden, wetende op uw aller medewerking te kunnen rekenen, wenschen dan ook een bedrag bijeen te brengen, groot genoeg om een passende, blijvende herinnering in bovenbedoeld museum aan te brengen.

Giften daarvoor worden door den 2en ondergeteekende gaarne in ontvangst genomen.

Kampen, 28 Januari 1916.

De Commissie:

J. M. DE LANGE, 1e luit. Inf. O.-I. L.,
G. G. P. DE REUVER, 1e luit. Mil. Adm. O.-I. L.,
leeraren a/d. Hoofdcursus.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 6. Donderdag 10 Februari 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

,Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Watersnood in Ned.-Indië.

In de Haagsche dagbladen verscheen dezer dagen een oproeping van den heer G. L. Gonggrijp, oud-resident van Rembang, om ondersteuning uit Nederland voor de Inlandsche bevolking, die door de overstroomingen, welke in de laatste maanden op Java zijn voorgekomen, zoo ernstig getroffen is geworden. In herinnering uit zijne loopbaan als assistent-resident van Japara, hoe zwaar in zulke gevallen het lijden kan zijn voor de bevolking dier streken, richt hij zich tot het Nederlandsche volk in de volgende sympathieke woorden:

„Uit Indië kwamen telegrafische berichten over watersnood in Japara, Koedoes, Samarang en Indramajoe.

Ik heb meermalen op de dijken van de Serang gestaan en samen met de bevolking gevochten voor het behoud dier dijken.

Een doorbraak heeft allerjammerlijkste gevolgen, omdat in de onderdistricten Wedoeng, Bandaran, Kedoeng, opnieuw beplanten der velden, zelfs het telen van tweede gewassen, nagenoeg onmogelijk is. In November en December worden de kweekbedden voor de rijstcultuur aangelegd en zooveel mogelijk wordt getracht om op 1 Januari afgeplant te zijn. In Maart, uiterlijk April, moet geoogst worden; dan begint men reeds last te krijgen van het binnendringen van zout water. In den Oostmoesson geen irrigatiewater, ziltige gronden, dus geen gelegenheid om door het telen van tweede gewassen weer wat op dreef te komen. De bevolking aan de Serang-rivier wonende, daar waar die stroom de zee nadert en tot 20, 30 K.M. landwaarts in, heeft steeds een zorgelijk bestaan, geen water of te veel water en als geniepigen geesel steeds malaria. Ik kan de grenzen van het geïnundeerde terrein slechts gissen naar de korte berichten, doch schat het zielental van de door de rampen getroffen landstreek op 180.000. Het district Wedoeng (Demak), dat bijna geheel ondergeloopen zal zijn, is 23.188 H.A. groot.

De ondergeloopen terreinen aan den anderen rivieroever zullen pl.m. 18.000 H.A. groot zijn.

Nu zie ik weer voor me die op de dijken samengeschoolde bevolking, stil en rustig. Ze vragen niets, ze bedelen niet. Niets dan berusting. Het is Gods wil. Ze klappertanden niet van de kou, maar van de koorts. Ze zijn altijd arm, want het lot heeft hen doen geboren worden in een misdeelde landstreek en er zijn zooveel onzichtbare draden, die een mensch vasthouden aan zijn geboortegrond. Om de dorpen liggen de kerkhoven en wie zal de graven der afgestorvenen verzorgen?

In Nederland van alle kanten hulp bij een ramp. Waren er in Indië rampen, was daar te helpen, dan stond er onmiddellijk een man op de bres, naar wiens woord geluisterd werd. Die man, mr. Van Deventer, is heengegaan. Maar ik zie onder een oproep van de Algemeen Vereenigde Commissie ter Leniging van Rampen door Watersnood in Nederland de namen van mannen met goeden wil en organiseerend talent en ik heb een bede aan die commissie: Zoudt u uw werk willen verbreeden en uw diensten willen uitbreiden ter leniging van rampen door watersnood ook in Ned.-Indië? Ik ben nog te kort in Nederland terug, ik ken den weg hier niet, maar ik weet dat velen, die gegeven hebben voor de door rampen getroffenen in Nederland, ook willen geven voor de door rampen getroffenen in Indië. Een verzoek van u, en wederom zullen honderden jonge dames genegen zijn om met een lieven glimlach giften in ontvangt te nemen voor de arme door watersnood getroffenen in Indië. Een verzoek van u en wederom zullen duizenden in den lande hun beurzen openen en u giften toezenden. Ons kleine land kan groot zijn in 't betoonen van weldadigheid. Laat ons harten winnen, ook de harten van Nederlands onderdanen, die kloppen onder een bruine huid.

G. L. GONGGRIJP,
Oud-Ass.-Resident van Japara.

Van Bleiswijkstraat 143, Den Haag.

P.S. Alvorens dezen oproep tot hulp te plaatsen, werd naar Indië geseind of hulp dringend noodig is. Het antwoord van den resident van Semarang luidde: „Dutch help calamity Semarang urgent.

(w.g.) KERN".

Nadien kwam het bericht, dat de Gouverneur-Generaal bij den Minister van Koloniën den steun van het Moederland had ingeroepen en de president der Nederlandsche Bank, vroeger president der Javasche Bank, Mr. G. Vissering, uitgenoodigd was, eene commissie te vormen, die trachten zou, voor dat doel gelden bijeen te brengen. De heer Vissering heeft ingevolge die uitnoodiging zich aan het hoofd gesteld van eene commissie, waarvan onze Prins Hendrik, de voorzitter tevens van het Oranjekruis, het beschermheerschap heeft aanvaard. Deze bestaat verder uit de heeren: Jhr. mr. L. H. J. F. van Bevervoorden tot Oldemeule, lid van het bestuur Kon. Nat. Bond „Het Oranje Kruis", penningmeester, Keizersgracht 683; R. van Lennep, directeur der Cultuur Mij. „De Vorstenlanden"; Dr. C. J. Mijnlieff, lid van het bestuur Kon. Nat. Bond „Het Oranje Kruis"; P. A. Verschuyl, dir. der Mij. tot Voortz. der zaken Linde en Teves en R. S. Stokvis en Zonen Ltd.; M. P. Voûte, lid van de firma Mirandolle Voûte en Co.; E. D. Walree, directeur Nederlandsche Handel-Mij.; Mr. H. J. Boelen, vroeger advocaat te Semarang, thans te Amsterdam, Keizersgracht 237, secretaris, allen te Amsterdam; C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter der Vereeniging „Oost en West"; J. Th. Gerlings, directeur Indische Stoomtram Mij.; G. F. de Bruyn Kops, voorzitter der Vereeniging Ambt. Binnenlandsch Bestuur; H. C. A. G. de Vogel, oud-resident van Semarang; Jhr. Mr. H. C. van der Wyck, directeur Indische Cultuur Mijen., allen te 's-Gravenhage en D. Dunlop, lid der firma Jacobson van der Berg en Co.; J. van Hoboken Azn., lid der firma van Hoboken en Co.; A. C. Mees, directeur der Intern. Cred. en Hand. Ver. „Rotterdam"; Mr. W. Suermondt, Lzn., lid der Firma Fraser en Co., allen te Rotterdam.

Zij deed de volgende oproep in de bladen plaatsen:

„Uit Nederlandsch-Oost-Indië zijn berichten ontvangen van ernstige overstroomingen in de Residentie Semarang, terwijl ook landen in de omgeving van Batavia, Cheribon, Indramajoe en Solo hevig door bandjirs geteisterd zijn. Menschenlevens zijn daarbij te betreuren en groote materieele schade is aangericht door het verdrinken van vele honderden stuks vee, vernieling van verre boven de duizend huizen met huisraad en verwoesting van alleen in de residentie Semarang vier en dertig duizend bouws rijstvelden. De ramp in Nederlandsch-Oost-Indië komt dus in gevolgen het ongeluk, dat een deel van Nederland pas getroffen heeft, nabij. Ofschoon de Indische landen een vermogen tot sneller herstel hebben, dan de landen in de koudere streken, zijn toch in Java zoovelen vreeselijk getroffen of zelfs tot volslagen armoede gebracht, door die alles vernielende vloeden van het uit de bergen aanstroomende water, zoodat (volgens telegrafische inlichting) onmiddellijk hulp dringend noodig is. Nederland kan op het oogenblik alleen dadelijk helpen in geldelijken zin, naast de bestaande bestuursmaatregelen, welke reeds in Nederlandsch-Indië zijn genomen; in Java is, met Semarang als centrum, een comité tot leniging van den nood opgericht, doch de omvang van het benoodigde gaat de krachten van onze landgenooten in Nederlandsch-Indië verre te boven. Een dringend beroep wordt dus ook op Nederland gedaan en het is Nederlands plicht om ook hier te helpen.

Wel wordt thans reeds zeer veel in Nederland gevraagt voor de vele ellende van allerlei aard, die in andere Europeesche landen en sedert kort ook in ons eigen land wordt geleden, maar we hebben juist onlangs met onze eigen oogen kunnen aanschouwen den rampzaligen toestand van degenen, wien door het water alles ontnomen werd. De ondergeteekenden hebben zich, ingevolge de uit Indië kenbaar gemaakte wensch, tot een commissie in Nederland gevormd, met het doel gelden tot leniging van dezen ramp in te zamelen. De commissie telt slechts een klein aantal leden uit eenige hoofdplaatsen van het land, opdat onverwijld en snel kan gehandeld worden; zij koestert dan ook de hoop, dat binnen enkele weken voldoende geld bijeen zal zijn gekomen, waarna zij weder ontbonden zal worden.

De commissie doet dus een warm beroep op het mededoogen van Nederland om haar, zoo mogelijk omgaand, remise bijdragen te doen toekomen. Ieder der commissie-leden stelt zich voor het ontvangen van bijdragen gaarne beschikbaar, in het bijzonder de penningmeester".

Voor de leden van Oost en West, die als lezers van „Het Koloniaal Weekblad" niet vergeten zullen zijn de herhaaldelijk voorgekomen rubriek „Gul Indië", waaruit bleek met hoe milde hand Indië heeft bijgedragen voor het Nederlandsche steun-comité en ook tot leniging van den nood in Curaçao, is — al beleven wij moeilijke tijden en valt ook in ons land zware nood te lenigen — een aansporing om tegenover Gul Indië te toonen, dat er ook een Gul Nederland is, zeker overbodig.

Alleen wenschen wij mede te deelen, dat giften ook gaarne in ontvangst genomen worden ten kantore van de Vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, ter overmaking verder aan de daarvoor ingestelde commissie. Van de ten onzen kantore ontvangen giften zal in het Weekblad melding worden gemaakt.

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

Van het Hoofdbestuur der Ver. „Oost en West"	ƒ 100.—
Van C. R. B. v. d. Brink te 's-Gravenhage ...	„ 10.—
Van v. B. te 's-Gravenhage	„ 10.—

Voordrachten over Ned.-Indië.

Van belangstellende zijde vernamen wij:

Door den Heer C. J. J. van Kempen, adm. v. h. Land Bolang op Java, werd den 26sten Jan. in de Bioscoopzaal te Deventer eene lezing gehouden voor de Mid-

delbare Koloniale Landbouwschool over „De Rubbercultuur". Deze voordracht werd toegelicht met Kinematografische opnamen, daartoe welwillend afgestaan door het Koloniaal Instituut te Amsterdam, alsmede door lichtbeelden. Spreker leidde zijne voordracht in met een kort overzicht te geven over de geschiedenis der cultuur, de wereld-productie en de kapitalen, die door verschillende landen in Ned.-Indië in de Rubber-cultuur waren gestoken.

Verder zette spr. duidelijk uiteen de werkkring, werkwijze, levenswijze, toekomst in die cultuur voor jongelieden, die bestemd zijn voor de rubbercultuur in Ned.-Indië.

Aan 't eind bedankte Dr. T j e e n k W i l l i n k, Directeur der K. M. Landbouwschool, mede namens leeraren en leerlingen, spreker voor zijne leerrijke voordracht.

Wellicht is de heer van Kempen op aanvrage genegen deze nuttige voordracht ook elders te houden.

HINDIA POETRA.

Wij ontvingen van de redactie en administratie van het eerstdaags uitkomende maandblad de volgende circulaire:

Aan onze Landgenooten en aan allen, die belangstelling hebben voor Indië en het Indische volk.

Heil zij U allen!

Na bespreking met terzake deskundige menschen en nadat wij ons ter beschikking van de „Indische Vereeniging" hadden gesteld om voorloopig belangeloos de redactie en administratie van het orgaan te voeren, stelde het Bestuur voor, vanwege de „Indische Vereeniging" een maandschrift uit te geven, dat een algemeen Indisch karakter zou hebben. Dit voorstel werd door de Algemeene Vergadering van 8 Januari j.l. bij acclamatie aangenomen, terwijl de ter vergadering aanwezige donateur, de heer J. W. Macdonald, zijn financieelen steun toezegde, wat zeer door de vergadering werd gewaardeerd.

H i n d i a P o e t r a zal de naam zijn van het maandelijks verschijnend orgaan, dat een algemeen tijdschrift zal wezen voor de „zonen van Indië" — vandaar de naam — en verder voor allen, die belangstelling hebben voor Indië en het Indische Volk.

Het doel is kort gezegd: leden, donateurs en alle belangstellenden in de gelegenheid te stellen hunne denkbeelden omtrent Indië in het algemeen weer te geven, en tevens kennis te doen nemen van verschillende uitingen van anderen. Niet in de laatste plaats zal „Hindia Poetra" den lezer op de hoogte houden van den geest,die onder Indië's bevolking heerscht, door geregeld een „Overzicht uit de Inlandsche Pers", rechtstreeks uit de inlandsche persorganen vertaald, te geven.

Wat de richting van ons blad zal wezen, zij hier medegedeeld, dat „Hindia Poetra", los van alle politieke richtingen, zijn eigen weg zal gaan, ter behartiging van de algemeene belang van Indië. Ons blad hoopt op vooruitstrevende wijze het zijne bij te dragen ten bate van ons land en volk.

In verband met het doel en de richting van „Hindia Poetra" zal ons maandschrift als volgt worden ingericht:

Voorloopig, zoolang wij nog niet bij machte zijn iets beters te geven, zal het blad slechts 16 pagina's binnenwerk, octavo-royaal formaat, verschijnen. Zoodra evenwel de uitgave zichzelf bedruipen kan, denken we dadelijk tot uitbreiding over te gaan.

De tekst zal uitsluitend in de Nederlandsche taal worden gegeven.

De volgende rubrieken komen er in voor:

1. Bijdragen van algemeenen aard voor Indiërs van belang;
2. Overzicht uit de inlandsche pers in Indië;
3. Mededeelingen van het Bestuur der „Indische Vereeniging";
4. Belangrijke nieuwsberichten in verband met Indië;
5. Varia, (gedichten, oostersche en westersche spreuken, Indische anekdoten, Indische feestdagen, uitspraken van bekende personen, enz).
6. Uit de andere Aziatische landen.
7. Literatuur Overzicht.

Met genoegen kunnen we mededeelen, dat eenige deskundige personen bereid gevonden werden, de redactie bij te staan door geregelde toezending van bijdragen op verschillend gebied. Ook zijn er enkelen, die genegen zijn een der bovengenoemde rubrieken te verzorgen. Die allen zij onze dank, ook namens de Vereeniging! Bovendien heeft zoowel het bestuur der „Indische Vereeniging" als de redactie bereids brieven in zee gezonden, waarin aan eenige bekende landgenooten in Indië om medewerking werd verzocht. Wij hopen op deze wijze het noodige contact te kunnen verkrijgen, niet alleen met Indisch gezinde Nederlanders, maar ook met onze landgenooten in Indië. Ook hopen wij daarmede ons blad te kunnen maken tot een frisch ademend algemeen Indisch orgaan.

Overigens staat de „Hindia Poetra" onder onze redactie en administratie, terwijl de heer Baginda Dahlan Abdoellah ons daarbij zijne gewaardeerde hulp zal verleenen.

In Indië wordt ons blad vertegenwoordigd door R. M. Soerjopranoto, Uitgever te Jogjakarta.

Ter vergemakkelijking der administratie hebben we besloten slechts die aanvragen om een abonnement te noteeren, welke vergezeld gaan van het bedrag van het abonnementsgeld voor een jaar ,d.i. *f* 2.50 voor Indië en Nederland, of *f* 3.— voor het Buitenland. Losse nummers zijn, zoolang de voorraad strekt, à *f* 0.30 bij de administratie te verkrijgen. Tot het plaatsen van advertentiën is uitsluitend gerechtigd de heer S. de Vries, Joan Maetsuyckerstraat 67, Den Haag.

Red. en Adm. van „Hindia Poetra".

Suriname.

Verschenen is het Voorloopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer betreffende de ontwerp-Surinaamsche begrooting voor 1916.

„De vraag werd gesteld, of de kolonie Suriname in deze tijden van beproeving, ook niet wat meer in haar eigen kosten zou kunnen bijdragen dan nu het geval is.

Eenige leden juichten daarom toe, dat de minister er toe is overgegaan verschillende posten van de voorloopig in de kolonie vastgestelde begrooting te verminderen of te schrappen.

Andere leden keurden sterk af het ingrijpen van den minister in de voorloopig vastgestelde begrooting, zonder daarover vooraf overleg te hebben gepleegd met den gouverneur. De motie-Fock in de Tweede Kamer vond daarom hunne instemming. Door het snoeien met ruwe hand kreeg men nu o. a. geen mijnbouwkundig onderricht [onderzoek?], geen landbouwdeskundige, geen entomoloog en geen plannen tot bevordering van een credietbank, die toch zoo hoog noodig is.

Door de bacovencultuur plotseling in den steek te laten, welke cultuur men aanvankelijk bevorderde, achtten zij het daaraan besteede geld feitelijk weggeworpen.

Zij vroegen 's ministers oordeel ten opzichte van de grieven, vermeld in het rekest door de vereeniging van groote landbouwers van Suriname, ingediend 10 September 1915. Duizenden guldens zijn verloren door het verrotten van de bacoven; zou het daarom niet noodig zijn drogerijen op te richten om dit verrotten te voorkomen? Andere leden konden zich met deze aandrang om steun voor de bacovencultuur niet vereenigen.

Al moge de toegepaste manier van bezuinigen geen instemming vinden, deze methode veeleer een kleine methode heeten, niet overeenkomende met onzen plicht om van ons koloniaal bezit ook de lasten te dragen, zoo meende een lid, dat anderzijds het geld goed moest worden besteed, hetgeen echter niet is gebeurd, zooals blijkt uit de mislukking van den Lawa-spoorweg, terwijl de gouvernements-rubberonderneming „Slootwijk" ook een failure is te noemen.

Gevraagd werd, of het juist is, dat een verbod is uitgevaardigd door den gouverneur aan de ambtenaren om kritiek uit te spreken over hetgeen in de Koloniale Staten wordt gezegd? Voorts werd gewezen op de misstanden bij de balata-industrie. Naar de meening van enkele leden werken daar te jonge arbeiders, en zijn de loonen er klein. Er geldt nog een loontarief van 1861, dateerende van vóór de afschaffing van den slavenhandel. (sic.) Men wenschte te weten welke plannen de Minister heeft ter verbetering.

Naar de meening van deze leden was het gewenscht aan de Alappa-arbeiders (eigenlijk een soort onderaannemers), een goed geregeld contract te bezorgen.

Aan het sweatingstelsel, dat nog druk in Suriname bestaat en waarover de heer Van Asch van Wijck op 3 Mei 1915 in de Koloniale Staten sprak, diende zoo spoedig mogelijk een eind te worden gemaakt.

In de Memorie van Antwoord van de begrooting van 1915 verklaarde de Minister het possentriehout waardeloos te zijn, in tegenstelling daarmede meenden zij, dat het juist zeer waardevol is. De bestrijding van de mijnwormziekte moet huns inziens krachtiger ter hand worden genomen. Deze ziekte heeft zoo'n omvang genomen, dat ongeveer $^{9}/_{10}$ der mijnwerkers (sic!) er door aangetast is.

Opgemerkt werd, dat in Coronie veel tuberculeus vee voorkomt, waarvan de melk wordt verkocht.

Aan de verwaarloozing van Nickerie kon, naar den wensch van enkele leden, een einde worden gemaakt door instelling van een gemeentebestuur, betere communicatiemiddelen en een telegrafische verbinding.

Aangedrongen werd om middelen te vinden om een centrale suikerfabriek op te richten, waarbij er op gewezen werd, dat de gouverneur I d e n b u r g dit reeds heeft voorbereid.

Wenschelijk werd het geacht door een lid, dat een einde kome aan de wrijving tusschen het Departement van Koloniën, afdeeling West-Indië, en het Koloniale Bestuur in Suriname.

Dit lid meende te mogen verwachten, dat de minder aangename woorden, door den Minister geuit ten opzichte van het Koloniaal Bestuur, en die blijkbaar op misverstand berustten, zullen worden ingetrokken of verzacht nu hij beter is ingelicht".

Een belangrijk staatsstuk kunnen wij dit voorloopig verslag nu juist niet noemen. Er komen verscheidene eigenaardige opmerkingen in voor.

* * *

Aan het Tijdschrift voor Sociale Hygiëne ontleenen wij, via de „N. R. Crt." van 4 Febr., ochtendblad A, de volgende mededeeling:

„L e p r a. In het „Bulletin de la Société de pathologie exotique" deelt dr. Rousseau, die geruimen tijd in Fransch West-Afrika doorbracht en daar de Lepra bestudeerde, mede, dat hij vermoedt, dat deze ziekte niet, zooals van verschillende zijden wordt beweerd, door de bloedzuigende insecten wordt overgebracht, maar langs den weg der ademhalings- en spijsverteringsorganen.

Hij merkte op, dat de ziekte vooral voorkomt in die landstreken, waar de inboorlingen zich snuiten met behulp van de vingers en eten met de handen. Bij het snuiten worden de vingers afgedroogd aan wat de inboorling voor de hand komt, maar zeer onvolledig, zoodat er alle kans is, dat hij bij het opvolgende eten met dezelfde rechterhand zijn voedsel besmet. Deze mededeeling moet slechts als voorloopig worden beschouwd. Dr. Rousseau zet zijn studies voort, o. a. door proeven op apen met voedsel, waarin de lepra-bacillen van Hansen zijn gemengd en zal later de uitkomsten daarvan mededeelen en daarbij tevens aantoonen, dat er verband bestaat tusschen den vorm en de ontwikkeling van de lepra en de wijze waarop de besmetting heeft plaats gehad."

Bij een groot deel der minder beschaafde bevolking van Suriname zijn zakdoeken onbekend en wordt er met

de handen gegeten. Mocht Dr. Rousseau's meening juist blijken, dan zou de bestrijding der lepra neerkomen op het gebruik van zakdoeken, vorken, lepels en messen en op zindelijkheid in het algemeen.

Wij herinneren ons een in 1866 in de Guldens-editie verschenen roman van C. van Schaick, predikant te Paramaribo, getiteld „De Manja". Daarin wordt verhaald van een meisje, dat melaatsch wordt door het gebruik van manja's, die gewikkeld waren geweest in de windsels van een melaatsche, welke vruchten haar uit wraak waren toegediend door haar bediende. De veronderstelling van Rousseau is dus zeker niet nieuw maar de besmetting langs den weg der spijsverterings- en ademhalingsorganen is zeker niet de eenige wijze waarop besmetting plaats heeft.

* * *

In de Februari-aflevering van „De Indische Gids" een artikel van Dr. J. de Hullu, getiteld „St. Martin en Saba omstreeks 1818". Dr. de Hullu publiceert nl. een rapport van den commandant van St. Martin en Saba, Cantzlaar, waarvan in het Algemeen Rijksarchief een copie berust. Het stuk draagt geen dagteekening, maar blijkt bij het Departement van Koloniën te zijn ingekomen op 19 September 1818; daarom veronderstelt Dr. de Hullu, dat het stuk gebracht moet worden tot het jaar 1818 of op zijn vroegst tot 1817.

De Koloniale Bibliotheek te Paramaribo bezit onder no. 287 E hetzelfde stuk in manuscript. Vermoedelijk is het met Cantzlaar naar Suriname gekomen, toen deze tot Gouverneur-Generaal der Nederl. W.-I. Koloniën benoemd werd. Wij vestigen de aandacht op dit stuk, omdat het mogelijk is dat het gedagteekend is.

Curaçao.

Wij ontvingen de Curaçaosche bladen van 31 Dec.—6 Jan. j.l.

In de „Amigoe" lezen wij:

„In het afgeloopen jaar heeft de „Aruba-Visch-Onderneming Neptunus" met veel moeielijkheden te kampen gehad. En dat is te betreuren!

Deze onderneming is van veel belang, zoowel voor Curaçao als voor Aruba.

Voor Curaçao: Want het is gebleken, dat de fijne vischsoorten van Aruba aangebracht, die anders maar zelden hier te krijgen zijn, op Curaçao bijzonder in den smaak vallen.

Vooral ook voor Aruba, omdat deze onderneming de oorzaak is geworden van een aanmerkelijke uitbreiding van het visscherij-bedrijf op dat eiland.

Doch de Onderneming is de eerste moeielijkheden, die alle begin bezwaarlijk maken, nog niet te boven.

Eerst was er gebrek aan voldoende visschersbooten op Aruba. De visch moest te lang in het koelhuis op Aruba bewaard blijven, vóór er voldoende lading aan visch voor de „Aeroplano", die ze naar Curaçao moest meenemen, bijeen was. Om die reden werd met een kleiner bootje de visch naar Curaçao verzonden.

Sindsdien werd de visschersvloot met eenige booten uitgebreid en kan de „Aeroplano" het werk weer overnemen. Het is te hopen, dat het Gouvernement zal voortgaan met steun te geven, om nog meer visschersbooten in de vaart te brengen, zoodat zoowel de „Aeroplano" als de kleinere boot geregeld de visch naar Curaçao kunnen overbrengen. Hadden wij een geregelde, vlugge verbinding per stoombootje of motorboot met Aruba, dan zouden daarmede veel bezwaren zijn opgelost. Dit is zeker, visch is er in overvloed in de omgeving van Aruba, en veel fijnere vischsoorten dan gewoonlijk door de Curaçaosche visschers hier worden aan de markt gebracht.

Het is zelfs gebeurd, dat op Aruba in een week tijds 5000 Koningsvisschen werden aangebracht. Natuurlijk zal niet altijd de vangst zoo voordeelig zijn, te minder wijl de koningsvisch nooit lang in groote scholen op één en dezelfde plaats bijeen blijft.

Maar toch valt er niet aan te twijfelen, dat ook bij een nog grootere uitbreiding der visschersvloot op Aruba het bedrijf nog ruim winstgevend zal blijven, daar hier altijd de vraag nog grooter is dan het aanbod, en men steeds op een groot afzetgebied kan rekenen en bij het groote aantal gegoede particulieren, èn voor hotels èn de stoomschepen.

Ook de kleine uitbreiding, die door den steun van het Gouvernement de visschersvloot op Aruba tot nu reeds heeft gekregen, begint reeds een merkbaar gunstig gevolg te hebben. Meer personen houden zich nu met de vischvangst onledig, zij maken betere verdienste en zij beginnen zich ook met meer ijver en lust op hun bedrijf toe te leggen; zij beweren reeds weer plaatsen ontdekt te hebben, waar vooral de koningsvisch zich bij voorkeur schijnt op te houden. Ook is het wel aannemelijk, wat de vaklui beweren, dat hoe meer aas er in het water drijft, des te meer visschen zullen aangelokt worden, en hoe meer booten er zijn ook over des te grooter oppervlakte de netten kunnen gesleept worden, en des te minder visch er aan de mazen zullen ontsnappen en des te grooter de vangst zal zijn. Doch dan is het ook noodzakelijk, dat het Gouvernement op den goeden weg voortgaat, en de Arubianen in staat stelt een grootere uitbreiding aan hun bedrijf te geven, door nog meer booten in de vaart te brengen. Wij hopen, dat voor dit doel een ruime post op onze Begrooting zal worden uitgetrokken."

* * *

Het Nederlandsche stoomschip „Loppersum", groot netto 3617 M³., gezagvoerder J. W. H. Zimmerman, afkomstig van Cardiff, heeft in de Willemstad gebunkerd en is na te New-Port, Fuikbaai, eene lading van 2.407.920 KG. phosphorzure kalk te hebben ingenomen, vertrokken met bestemming naar Helsingborg.

Met deze boot inbegrepen, zijn er dus 16 booten in den loop van 1915 phosphaat aan Santa Barbara komen laden.

* * *

Voor den heer J. B. Prince was het den 24sten December de laatste dag, dat hij als onderwijzer te Willemstad voor de klasse stond, na ruim 55 jaren bij het onderwijs te zijn werkzaam geweest.

Verschillende onderwijzers waren daarom tegen twaalf uur in de Emmaschool bijeen gekomen om hun oudsten collega op dezen dag te huldigen.

In een schoone rede schetste de heer van Eps de verdiensten van den heer Prince en overhandigde hem, namens vele der onderwijzeressen en onderwijzers, een prachtfoto van leerlingen en personeel der Emmaschool.

* * *

Den 1sten Januari j.l. was het 25 jaar geleden, dat de heer J. J. Pietersz aan de „Curaçaosche Handel- en Industrie-Mij." werd verbonden. Bij die gelegenheid werd de jubilaris bij monde van den heer C. Peereboom, den directeur dier Mij. die juist in de kolonie vertoefde, gelukgewenscht en namens de directie een huldeblijk aangeboden.

* * *

De leerling-telegrafisten, opgeleid door den heer E. Molenkamp, hebben hun theoretisch en practisch examen voor hulpseiner afgelegd. Geslaagd zijn de heeren Jozef Z. Hermans, Carlito Juliao, Pedro A. Simon, Pedro J. Frigerio en Mirto Henriquez. Aan allen onze gelukwenschen.

De heer Jozef Z. Hermans is reeds benoemd tot Chef van het hulpstation Bonaire en met de „Estelle" naar zijn nieuwe standplaats vertrokken.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De eerenaam: „Inlander". Garèng merkt hierover in de „Modjopait" het volgende op: Ik ben van geheel andere opvatting dan Mata-Mata, die in de Volharding spijtig schrijft, hoe als regel van worden aangenomen, dat de brieven van de Mij. aan een Inlander geadresseerd worden als volgt: „Aan den Inlander......" en vindt, dat 't uit den tijd is om bij een adres het ras aan te duiden, waartoe de geadresseerde behoort, daar men toch ook niet adresseert: „Aan den Europeaan...... chef Exploitatie der......

Ik zou er trotsch op zijn, wanneer men schreef: Aan den Inlander Garèng te Djabalkat en raadt dan ook Mata-Mata aan zich in het vervolg niets aan te trekken van zulke laag-bij-de-grondsche uitingen van rassenwaan der blanken.

Nog maar steeds rassenscheiding! zoo schrijft Kromodjokdja en haalt o.m. 't volgende aan: De bel luidde, ten teeken, dat de voorstelling geëindigd was. De muziek speelde een opgewerkt marschlied. Toen ik mij naar buiteni spoedde stuitte ik op den weledelgestrengen heer portier van de tent; deze wees mij naar de deur achter aan de tent, speciaal gereserveerd voor Javanen. Vrage: stinkt ons geld?......

Overdreven hormat. „Modjopait" haalt dienaangaande 't volgende aan. Het is den treinpassagiers op de Westerlijnen opgevallen, dat de Inlandsche haltechefs der S.S. den spoorcontroleur Koorepaar met Kandjeng Toewan besar aanspreken en daarbij in kruiperige houding staan, zoo ongeveer als tegenover een Regent, alleen met dit verschil: dat zij niet hurken. Kandjeng Toewan besar Koorepaar is uit duizenden te herkennen aan zijn martiale houding, kattenoogen, Duitschen snor, spillebeenen, breed gebaar en krijschende stem. Of hij tot de „opheffers" behoort, weet ik niet. Hij is in elk geval overheerscher in den „besten" zin van het woord, d.w.z. in den zin van Wybrands en van Haastert.

Javaansche denkbeelden. Tjiptomangoen Koesoemo komt op tegen de groote lauwheid, die nog algemeen onder de Javanen bestaat: Steeds moeten wij hooren, dat de Javaan Javaan moet blijven. Mij is echter dikwijls gebleken, dat degene, die dit zegt, zich geen rekenschap geeft van zijn woorden. Ik zou de vraag willen stellen: Kan men verwachten, dat wij in de toekomst geconserveerd zullen blijven, zooals wij nu zijn? M.i. zullen wij moeten veranderen, of wij willen of niet, omdat het leven in den grond niets anders is dan een voortdurend veranderen. De groote fout in de Javaansche opvoeding is, dat den man en nog veel minder de vrouw wordt gegund een zelfstandig oordeel te hebben of te volgen. De wereld, of beter gezegd de toekomst, wordt echter beheerscht door de karaktervolle menschen, d.w.z. door menschen met een eigen oordeel, een eigen persoonlijkheid. Aan den schrijver van „Als ik een dochter had" (zie het vorige nummer van dit weekblad) vraagt Tipto: Wilt u onder de Javanen dusdanigen niet doen opgroeien? Is u ook aangestoken door de niet te verdedigen meening, dat de Javaan er is om slaaf te wezen en te blijven? Voed uw dochter toch zóó op, dat zij sterk genoeg wordt, om

aan slechte verleiding weerstand te kunnen bieden. Zou dat niet beter zijn dan haar met Argus-oogen te bewaken, hetgeen ge op den duur toch niet zult kunnen volhouden? Er zijn menschen wien de omgang met dieven en moordenaars geen kwaad doet. Om het plastisch uit te drukken: d e n r e i n e n i s a l l e s r e i n. Ik denk over de opvoeding van het meisje anders dan u. Het beste is voor onze meisjes niet goed genoeg. Zij moeten naar de middelbare, naar de hooge en zelfs naar de hoogste scholen. Zij worden immers de moeders van ons volk? Eischt u nu voor het volk niet het allerhoogste wat er te krijgen is? Ik wèl, en daarop is geheel mijn streven gericht. De heer Soeratno (de schrijver van het bovenbedoelde stuk) — zoo eindigt hij — tracht zijn dochter voor te schrijven, wien zij wel moet liefhebben en wien niet. Ik help hem wenschen, dat hem dit goed afgaat, heb er desniettemin een zwaar hoofd in. De liefde respecteert niet de grenzen der rassenindeeling, zoodat het niet tot de onmogelijkheden behoort, dat zijn dochter u i t s l u i t e n d en a l l e e n gelukkig kan worden aan de zijde van een man, niet behoorende tot onze natie. In dat geval zal zij zich aan hem geven, n'e n d é p l a i s e onze zeden en gewoonten. Geldt 't een waarachtige, diep gevoelde liefde, dan zal zij het tyranniek vaderlijk gezag tarten: L i e f d e i s s t e r k.

Wij Javanen — alzoo D j a w a T o t o k in de „S i n a r D j a w a" — zijn van jongs af gewend geraakt om in R a d e n A r d j o e n a, P a n g e r a n van Madoeraka te gelooven, een machtig vorst, stamvader van alle Vorsten, die over Java geregeerd hebben. Zijn kracht was ongeëvenaard, zijn naam overal gevreesd. Zijn heerschappij strekte zich uit over de andere vorsten van den overwal. Zij, die hem weerstreefden, werden zonder vorm van proces onthoofd op zijn last door R a d e n G a t o e t k a t j a of vermorzeld door R a d e n B r a t a s e n a. In den naam van den Opper God, S r i B a t a r a K r è s n a waren alle landen aan hem onderworpen. Moeten wij er niet trotsch op zijn, dat hij en zijne doorluchtige afstammelingen over ons volk geregeerd hebben? Zijn wij dan niet een moedig volk? Hebben onze voorvaderen de andere volkeren niet onder de heerschappij van Madjapahit gebracht? Riuw, Lingga, Palembang, Indragiri, Pasar, Borneo, Ceram, Ternate, Banda, Soembawa, Lombok, enz., al deze landen waren aan Madjapahit ondergeschikt. Het waren Javanen, die de zeeën overstaken en daar kolonies stichtten. Na verder uitgewijd te hebben over dit roemrijk tijdperk in de b a b a d s beschreven en in de W a j a n g P o e r w a uitgebeeld, vergelijkt hij daarmede den tegenwoordigen toestand van het Javaansche volk, dat zich schaamt of te lam en te lui is om hard te werken, ten einde zijn lot te verbeteren, in de herinnering levende van vroegere glorie, slechts hunkert om p r i j a j i e te worden, z.g. gezag uit te oefenen en zoo min mogelijk te werken. Ons volk — vervolgt hij — ziet het nut van het onderwijs nog niet genoegzaam in. Vele kinderen loopen nog lui rond, in stede van naar de scholen te gaan. De ouders zeggen: „Waarvoor? Zij zullen toch wel te recht komen. God is met hen!" De landman zal niet harder werken om meer van zijn bouwgrond te trekken. Als de sawah-arbeid geëindigd is, luiert hij, kijkt niet om naar zijn ploegvee. De ambtenaar, die van zijn kantoor thuis komt, doet verder geen moeite om zijn kennis te verrijken, zich met andere zaken bezig te houden. Kortom, de Javaan weet geen goed gebruik van zijn tijd te maken. Ouder gewoonte weet hij de tering niet naar de nering te zetten. Iemand, die slechts ƒ 10.— 's maands verdient, geeft ƒ 100 voor een feest uit, soms meer! De gevolgen hiervan zijn bekend. Na een strafpredikatie uitgesproken te hebben, wekt hij zijn landgenooten op, om wakker te worden, hunne fouten in te zien, zich te verbeteren en een ander leven van ordelijkheid en werkzaamheid te leiden. De tijd van Madjapahit is voorbij — zegt hij. In de herinnering daarvan kan men niet blijven leven, maar aan de toekomst moet worden gedacht. De Javaan moet en kan veel meer profijt van zijn land trekken. Java bezit wel 18 millioen bouws grond. De bevolking neemt jaarlijks toe. De padi, die het land produceert, is niet voldoende. Rijst van Siam, Chambodja moet jaarlijks worden aangevoerd om in het tekort te voorzien. Daarentegen worden de beste gronden gebruikt voor den aanplant van suikerriet, indigo, cacao, kina, tabak, doch ten behoeve van den vreemdeling. Veel wordt er op Java geproduceerd, maar de vreemdelingen trekken er de meeste voordeelen van. Alles behalve liefelijke hoedanigheden worden door den schrijver aan deze vreemdelingen, die niet met name nader aangeduid worden, toegekend. Klagen en mopperen — zoo gaat hij voort — helpt niet. Men moet niet altijd „n r i m o" (zich alles laten welgevallen). Het gevolg van deze lijdzaamheid is, dat de Javaan op 't oogenblik arm is aan geld en aan kennis. 't Is, of wij in ongenade bij Allah gevallen zijn. Wij dragen dan ook voor een deel zelf de schuld van dezen toestand. Komt, laten wij Allah den Allerhoogste smeeken, dat Hij den Godsdienst goed in onze harten moge inprenten, opdat wij afstand zullen kunnen doen van alle slechte gewoonten, a.d.z. luiheid, valschheid, geldverspilling, enz. en opdat wij ijverig en leerzaam mogen zijn, tot heil van ons zelven en van onze medemenschen. Indien wij ijverig naar dit doel streven en ernstig daarbij volharden, zal Allah ons wel in genade aannemen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Chinees in N.-I. Uit de Maleisch-Chineesche pers valt duidelijk te lezen, hoe, terwijl de Inlanders al klagende vergelijkingen maken, die niet ten gunste van het N.-I. Gouvernement uitvallen en de Indo afgeeft op den totok, zoodat zich een aangroeiende groep van ontevredenen vormt, de Chineezen, die ook al hunne grieven hebben, hun best doen China te prijzen en in 't gevlei te komen van de Chineezen in het Hemelsche Rijk.

Zoo deelt de „S i n a r S u m a t r a" mede, dat in 1905 een Chinees van aanzien uit Batavia te Tokio gesproken heeft in een vergadering der O o s t e r s c h e V e r e e n i g i n g aldaar, over hetgeen, naar zijn meening, het leven in N.-I. voor de Chineezen onaangenaam doet zijn. Sedert zijn de T i o n g H o a H a k T o n g s c h o l e n tot stand gekomen, waar het Chineesch (T j e n g I m) en het Engelsch, maar het Hollandsch niet wordt onderwezen. Een Hollandsch rechtsgeleerde (wiens naam niet genoemd wordt) heeft over dit onderwerp geschreven en de Chineezen in N.-I. tegenover het Hollandsch Gouvernement in bescherming genomen. De majoor-titulair der Chineezen te Semarang, de heer O e i T i o n g H a m, heeft meermalen blijk gegeven van zijne sympathieën voor Engeland. Toen in 1907 eenige Chineesche kruisers voor Semarang kwamen, ging hij in een sloep, die de Engelsche vlag voerde, die booten tegemoet. Hij is ook meermalen in Europa geweest, kent Londen en Parijs nog beter dan Amsterdam en vond Holland „zeer klein" en dit niet alleen in aardrijkskundigen zin. De welbekende Y o S o e K i e (sedert vermoord), die later met een oorlogsschip op Java kwam, om poolshoogte te nemen van den Chineeschen handel in Indië, heeft zich toen beijverd om een nauwere aansluiting te bewerkstelligen tusschen de T i o n g H o a en T i o n g H o k Chineezen (p r a n a k a n s en t o t o k s).

De heer van Geuns schreef in het „S o e r. H b l a d", dat de Chineesche regeering wel niet erg ingenomen zal zijn geweest met dit bondgenootschap, daar de Chineezen in het moederland nog al laag neerzien op hunne stamgenooten in Ned.-Indië, omdat deze van een mindere afkomst zouden zijn. Deze veronderstelling laat de S i n a r S u m a t r a voor rekening van den heer Van Geuns, daar de redactie zich nog niet geroepen achtte krachtig tegen dit artikel op te komen.

Hoe het ook zij, de mandarijn werd op alle plaatsen, die hij op Java bezocht, met groote vreugde ontvangen en begroet. Hij is ook bij den Soesoehoenan van Solo in de kraton geweest, die hem met groot eerbetoon ontving. De T i o n g H o a H a k T o n g (Schoolvereeniging) schonk hij uit eigen zak een som van ƒ 500.—. 't Is dus niet waar, wat het S. H. schreef, dat die groote mijnheer op Java kwam om geld te halen ten behoeve van China. Wel degelijk tracht men van beide kanten aansluiting te verkrijgen, niet alleen, maar in de pers wordt den Chineezen hier zelfs, zij 't ook naar onze meening ten onrechte, aan het verstand gebracht, dat zij zich moeten afscheiden van het bestuur hier, daar het niets over hen te zeggen zou hebben, en dat er nog een groot machtig rijk bestaat, niet ver afgelegen, dat zich hunne zaken aantrekt, voor hen in de bres zal springen, al mochten zij ook in het ongelijk zijn. Vele Chineezen achten deze uitspraak overdreven, maar toch, al moge 't waar zijn, dat de „groote heeren" in China laag neerzien op het mindere volk (in andere landen wordt dat verschijnsel ook waargenomen), de Chineezen hier in N.-I. zijn van het gevoelen, dat China het land is, dat zij moeten liefhebben, waar zij hun oorsprong hadden, en dat zij graag één willen zijn met het groote Chineesche volk. Zij beschouwen China als hun moeder, die hare kinderen niet zal vergeten. In den laatsten tijd is het N.-I. Gouvernement begonnen om meer in 't belang van de Chineezen te doen, maar tracht tegen te gaan, dat zij zich bij China aansluiten. Al zullen de Ned.-Indische Chineezen ook trouwe onderdanen van het Hollandsche Gouvernement blijven, zij deelen toch innig in de vreugde en het leed van China.

Onderwijs-klachten. Ook de T j h o e n T j h i o e meent, dat de Chineezen terecht grieven hebben tegen het Hollandsche bestuur, teveel zelfs om op te noemen. De schrijver haalt slechts aan, dat vroeger in 't geheel niet en thans nog niet voldoende zorg aan het onderwijs voor de Chineezen wordt besteed. Alleen de kinderen der rijken worden op de Europeesche scholen toegelaten. Waarom niet als maatstaf genomen een zeker bedrag van den aanslag in de belastingen? Dit zou tenminste eerlijk zijn. De Chineezen lachen om het motief: minder gewenschte elementen uit de scholen te weeren. Iedere onderwijzer kan verklaren, dat menige Chineesche leerling bevattelijker en fatsoenlijker is dan menige Europeesche.

Van Vreemde Koloniën.

De evolutie van Britsch-Indië tot zelfbestuur.

T h e T i m e s o f I n d i a (Mail Edit.) van 1 Januari geeft een ruime plaats aan 't Nationaal Congres, in de laatste dagen van 't verstreken jaar te Bombay gehouden. Gaven opschriften als „G o d B l e s s t h e K i n g E m p e r o r; P r o t e c t o r o f I n d i a's R i g h t s" aan, dat het geen demonstratie tegen het moederland gold en sprak de voorzitter S i r S. P. S i n h a zijn gehechtheid aan Groot Brittannië duidelijk uit, men was toch niet samen gekomen om de loftrompet over den bestaanden toestand te steken, maar wel om de toekomst van Indië te bespreken en dit werd met groote vrijmoedigheid gedaan. Daarbij is vooral „zelfbestuur" als het ideaal naar den voorgrond gebracht, een wensch, die er toe strekt Indië in zoodanige verhouding tot het moederland te brengen, als voor de kroonkoloniën reeds het geval is. Aan het overzicht der congreshandelingen en de uitvoerige beschouwingen van the T. o. I. onleenen wij enkele gedeelten, die voldoende mogen zijn, om aan te geven wat er omgaat in de harten van hen, die Indië door een snelle

ontwikkeling tot een groote mate van staatkundige zelfstandigheid willen brengen.

De groei van 't staatkundig leven van een kolonie kan verkregen worden door evolutie en door revolutie. Indië wil den eersten weg volgen. Toch is in den laatsten tijd een opvatting meer algemeen geworden, die onbewust een revolutionnair karakter draagt. Velen redeneeren, dat een groote gunst is verdient door Indië's deelneming aan den oorlog en de hartelijke samenwerking met 't rijk in Europa. Op die gunst wordt geen aanspraak gemaakt, omdat het land rijp er voor is, maar omdat het een dienst bewezen heeft. Een dergelijke sprong zou, al werd hij goedschiks toegestaan, toch een revolutie en geen evolutie zijn. Sir Sinha zeide dit ongeveer aldus: Er is niemand onder ons, die de hervormingen verwacht als belooning voor onze trouw. Deze zou weinig waarde hebben als hij berustte op in te lossen gunsten. Ook kan geen ernstig en verantwoordelijk man als gevolg van den oorlog de verwachting voeden van een plotselinge en hevige versnelling der ontwikkeling van de staatkundige instellingen van Indië. De vraag, waarvoor de politici zich gesteld vinden is, hoe ver is, zonder geweld te doen aan de ontwikkelingslijn, zooals vooruitstrevende Britsche en Indische staatslieden zich die voorstellen, te gaan in de richting, die aan Indië vrijheid van handelen geeft. Zelfbestuur is hierbij het doel.

Als middelen om hiertoe te komen, bracht de congresvoorzitter drie punten bij. Een plaats in de kaders van 't leger en militaire vorming van 't volk; de uitbreiding van plaatselijk zelfbestuur; de ontwikkeling van Indië's handel, nijverheid en landbouw.

The T. o. I. kan voor de uitgesproken wenschen en aangegeven middelen wel waardeering uitspreken, maar doet dit toch niet met zoo groote bewondering en verwachting als de congresleden er voor toonden. Beschouwt men 't ideaal inderdaad als een nog zeer ver verwijderd doel, dat langs een langen weg te bereiken kan zijn, dan zou 't blad er niets tegen hebben. Maar de jonge lieden, die voor 't spoedig bereiken van een ideaal liever hun leven offeren, dan er in een lang leven naar te streven, zullen met dien langen weg geen vrede hebben. 't Ideaal zou voor de minder geduldigen het strijdwoord kunnen worden voor de revolutie, die het juist weren wil. Er is, ook door middel van de aangegeven middelen, meent de redactie, meer voor de hand liggend zooveel te bereiken, dat 't niet noodig is daar over heen, naar een ver verwijderd ideaal te zien. De voldoening voor 't geen dadelijk te bereiken is zou bedorven worden doordien het ideaal onbereikt zou blijven. De verwachtingen moeten niet gewekt worden voor een doel in de verre toekomst, maar voor hetgeen in 't tegenwoordige te bereiken is, in de overtuiging, dat over het lot van Indië niet zal worden beslist door onze toekomstdroomen, maar door onze werken in 't tegenwoordige.

Tot zoover onze sprokkeling uit de T. o. I.

Het komt ons voor, dat hier de twee krachten, die zich meestal tusschen de ontwakende kolonie en het eenigszins bezorgde moederland laten gelden, zich uiten. De in deze conservatieve Brit houdt den Indiër voor: schep u een ideaal van dagelijks ijverig en nuttig bezig zijn en zoek daarin uw roeping en voldoening. De Indiër weet of beseft, dat een volksbeweging een hooger ideaal, een hooger wensch noodig heeft, en spreekt daarom in een leuze een kort program uit. De Brit voelt dat het naar zelfbestuur voor de kolonie gaat, hij wil 't haar wel geven ook, maar liefst zoo laat mogelijk; de Indiër meent, dat de tijd niet meer zoo heel ver af is en hij roept zijn volk op om dezen door eigen evolutie zooveel doenlijk te bekorten. Dit is de beteekenis van 't Nationaal Congres.

Ongeregeldheden op Ceylon.

De berichten, die in Mei 1915 bekend werden over ongeregeldheden op Ceylon, werden van Duitsche zijde met zekere schadevreugde als van grooten omvang voorgesteld, terwijl zij in Engelsche berichten als een opstootje zonder veel belang werden voorgesteld. Een officieel E. blauwboek heeft er nu bijzonderheden over gepubliceerd, waaruit blijkt, dat de opzet en omvang er inderdaad een dreigend karakter aan hadden gegeven, maar dat de tijdig getroffen maatregelen de ernstige uitwerking hebben kunnen voorkomen. De op verschillende plaatsen uitgebroken oproeren waren echter niet tegen 't gouvernement gericht, maar droegen een antimahomedaansch karakter en zij kostten aan meer dan 100 personen het leven. De oproerlingen gingen geweldig te keer; zij brachten voor 6.000.000 roepijen schade aan eigendommen aan en doodden een 40-tal personen, zoodat de politie den toestand alleen niet meer meester was en het leger te hulp moest komen. Doortastend handelen werd noodig, hierbij vielen de andere slachtoffers en werden tal van aanhoudingen gedaan. De burgerlijke en militaire rechtbanken hadden bijna 5000 veroordeelingen uit te spreken en kwamen daarnaast nog tot meer dan 3500 vrijspraken.

De Oriënt en de D. landverhuizing.

In 't eerste nummer van de D. Kolonialzeitung van dit jaar geeft K. Herold een merkwaardig artikel over de D. landverhuizing.

Het nabije oosten heeft voor D. verhoogde waarde gekregen. D. heeft van de Turken niet alleen een goed helper in den oorlog gevonden, maar T. kan ook in den vrede een goede afnemer worden van de producten van D. bodem en ijverheid. Bovendien is de landverhuizing naar de Oriënt aanbevolen, waarbij de verbetering van de gemeenschap met Konstantinopel dan ter sprake werd gebracht.

Dit vraagstuk neemt Herold nu onder oogen en hij betwijfelt of het wel zoo aanbevelenswaard is als 't wordt voorgesteld.

Wij leven niet meer in den tijd, waarin een deel van 't D. volk tot verlaten van zijn land genoopt werd. De bestaansvoorwaarden zijn, ook voor de volksklassen, veel verbeterd. Zij zijn zelfs gunstiger geworden, dan voor velen van den z.g.n. middenstand, met name de kleine ambtenaren. Van de millioenen krachtige mannen, die ten strijde trokken, zullen velen niet terugkeeren, wat vóór den oorlog aan krachten te veel beschikbaar mocht zijn, is nu in een te kort omgezet. Wel keeren toch nog millioenen mannen terug, maar zij zullen niet allen te gelijk beschikbaar komen, arbeid wacht in overvloed. De nijverheid heeft zich met andere krachten beholpen. De vrouwen zullen meerendeels weer aan het huiswerk worden teruggegeven, de krijgsgevangenen keeren naar hun land terug, veel werk is uitgesteld geworden.

Als hij de arbeid, die dan wacht, overziet, geeft hij, typisch! een eerste plaats aan de aanvulling van de uitgeputte voorraden oorlogsbenoodigheden van allerlei aard. De fabrieken, die zich hebben omgezet in voortbrengers van oorlogsbehoeften, zullen 't vroegere bedrijf weer hervatten, hetgeen direct en indirect om vele werkkrachten zal doen vragen. De gesloten invoer heeft zaken tot stilstand gebracht, die zich zoodra doenlijk zullen willen herstellen. De uitvoer zal zich slechts geleidelijk tot de vroegere hoogte kunnen opwerken, maar de reeds door D. en O. troepen bezette provinciën van de nu vijandelijke landen en wellicht nog enkele, die daaraan zullen zijn toe te voegen, zullen door D. krachten bestuurd moeten worden en een nieuw afzetgebied voor D. voortbrengselen gaan uitmaken.

Door dit alles zal geen overdaad van mannenkracht tot behoefte aan landverhuizing naar den vreemde leiden, daar de D. koloniën ook haar eischen zullen stellen, hetgeen schr. niet beschouwt als een uittrekken naar vreemd land, wijl men er ten volle Duitscher blijft.

Trekken jonge D. naar den Oriënt, dan bestaat de kans dat zij voor hun land verloren zijn. Naturen, die niet over een groot weerstandsvermogen beschikken, dommelen allicht in, bevangen door den romantischen geest van land en volk. De vrouw speelt hierbij een voorname rol. Het leven is er eentoonig voor hem, die niet over ruime geldmiddelen beschikt. Bij gemis aan een D. levensgezellin, bindt de jonge man zich aan een levantsche schoone. Vormt zich een gezin, dan wandelen er binnen kort Herren Schultze en Müller rond, die geen woord Duitsch verstaan en die alle voeling met D. missen.

Ernstiger acht Herold nog 't gevaar, dat het D. aanzien in den Oriënt zou dalen. D. geldt daar nu als het groote en machtige rijk. De T. zijn trots op hetgeen zij in den huidigen oorlog volbrengen, maar zij erkennen daarbij de leering en de methode door D. aangegeven. D. moet hoog blijven staan en niet als concurrent in de T. maatschappij optreden, en vooral niet de laagste lagen van 't volk, die door den landverhuizer den eerbied voor 't D. rijk zouden verliezen. — De vriend — overheerscher!

Een uitzondering maakt hij voor de Zionistische beweging. De joden keeren tot hun stamgenooten en hun vroeger beroep terug. Dit meent hij dat steun en aanmoediging verdient. Maar dit betreft meer de ongelukkige joden uit Rusland, de D. jood behoeft er niet heen te gaan.

Een démenti.

Met voldoening hebben wij gelezen, dat de regeering onze opvatting deelt en dat door haar in de Dépêche Coloniale zelf een démenti is gegeven van de beweging van den heer de Touvent betreffende de transactie met de Oostenr. Skodafabriek. Maar waarom nu niet tevens tegen de andere, door ons gewraakte punten opgekomen?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De Febr.-afl. opent met ,,Een voorstel en een paar vragen in het belang der Javasuikerindustrie", door P. A. H. van der Haas. Schr. vermoedt, dat na den grooten oorlog een tijdperk van reactie zal intreden, die waarschijnlijk van geweldig nadeeligen invloed zal zijn niet alleen op de prijzen, maar ook op andere de suikerindustrie rakende factoren. Zich daartegen te wapenen is slechts mogelijk door samenwerking en aansluiting; men moet z.i. overgaan tot de vorming van groepen van ondernemingen, en deze gezamenlijk doen beheeren als één groote onderneming, zonder eenige andere scheiding in het bedrijf dan die in de twee natuurlijke bedrijfsinrichtingen, n.l. ,,rietcultuur" en ,,suikerfabricatie". ,,Dat is eenvoudig alles wat noodig is en zal niet alleen het gebrek aan leidende krachten en natuurlijk ook de concurrentie tusschen de aangesloten ondernemingen opheffen, maar tevens vanzelf leiden tot groote besparingen, tot betere opleiding en recruteering van het personeel en tot andere verbeteringen, die belangrijke voordeelen zullen medebrengen voor de Javasuikerindustrie".

De heer A. K. A. Gijsberti Hodenpijl artikelt over ,,François Valentijns laatste verblijfjaren in Indië", welke blijkbaar tot de onaangenaamste van zijn diensttijd als predikant hebben behoord.

De heer E. A. A. van Heekeren geeft een (hoofdzakelijk economisch) overzicht van Nederlandsch Oost- en West-Indië over het jaar 1915.

Dr. J. de Hullu publiceert een niet onbelangrijk verslag over de West-Indische eilanden St. Martin en Saba omstreeks 1818, dat, blijkens de onderteekening, is opgesteld door den toenmaligen ,,kommandant" dier eilanden Cantzlaar.

Behalve het vervolg van het uit het Engelsch vertaalde verhaal van ,,De robijn van Radjast-han", door R. E. Forrest, bevat deze afl. overigens de gewone rubrieken: Varia. — Maandelijksche revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

Kinderslavernij in Suriname.

De Febr.-afl. van ,,Vragen van den Dag" bevat een kort opstel over dit onderwerp. De schrijver, M. J. Jacobs, wijst hierin op een misstand in genoemde kolonie, bestaande in het z.g.n. ,,pleegkinderenstelsel", of ook wel ,,kweekjessysteem" genoemd. We vermoeden, dat de schrijver van de rubriek ,,West-Indië" in dit blad, als deskundige, het artikel nader zal bespreken.

De Handel.

In de Januari-afl. van dit maandschrift publiceert de heer A. Hagen eenige cijfers over den uitvoerhandel van Java en Madoera in de eerste zes maanden van 1915, waaruit blijkt, dat niettegenstaande de oorlog ook op den handel van onze koloniën een grooten invloed heeft uitgeoefend, de uitvoer van sommige producten zeer vooruit is gegaan. Zoo is in het oogloopend de uitvoer van hevea, waarvan alleen naar Amerika 1.436.671 K.G. tegen 40.177 K.G. in het voorafgaande halfjaar. Ook is het verschil van den uitvoer van klapperolie zeer groot. Van de 3.156.472 Liter gingen alleen 2.862.608 L. naar Nederland. Wat men in ons land met zoo'n groote hoeveelheid klapperolie moet doen is een vraag, waarop het antwoord wel te raden is, zegt schr.

Verder bevat dit Nr. eenige gegevens over het belangrijke handelsverkeer in de haven van Palembang.

Mededeelingen Ned. Zendelinggenootschap.

Over het eigenlijk werk der Zending bevat het 1e stuk van deel 66 der ,,Mededeelingen" de volgende bijdragen: ,,Hoe te prediken voor Heiden en Mohammedaan", door Dr. A. M. Brouwer (vervolg). — Vier weken zendingsarbeid op Taliabo (tweede reis), door J. Fortgens. — Het kerstenen van heidenen op Celebes en de toekomstige gevolgen daarvan. — Verder een rubriek: Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied.

Voorts bespreekt de bij uitstek deskundige Dr. N. Adriani

onder het opschrift „De talen van Noord-Halmahera", het onlangs verschenen proefschrift van Dr. H. van der Veen; „De Noord-Halmahera'se taalgroep tegenover de Austronesiese talen".

Dr. A. prijst dit proefschrift en hoopt dat anderen het werk van Dr. van der Veen zullen opnemen en vervolgen, daar aan hem van wege het Nederlandsch Bijbelgenootschap een opdracht is verleend om de talen van de Sadansche groep (Z.W. Celebes) te gaan bestudeeren.

Indologenblad.

No. 7 van den loopenden jaargang opent met een historisch overzicht van den inlandschen handel, de scheepvaart en nijverheid op Java en Madoera. De schrijver, M. van der Stoel verliest o.i., bij zijn betoog dat deze bestaansmiddelen kwijnen, wel eenigszins uit het oog, dat Java in de eerste plaats een landbouwende en veeteelende bevolking heeft en dat zulks reeds sedert overoude tijden het geval is geweest.

Verder bevat dit Nr. o.m.: Ceylon in 't begin van onze koloniale geschiedenis (eerste gedeelte). — Uit den Oosthoek, door D. P. (II. Een desaverkiezing).

Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging.

In het Febr.-nr. besluit de heer S. Coolsma zijn beschouwing over de wijze, waarop de Soendaneezen hunne dooden verzorgen. Belangstellenden, die meer dan in dat opstel staat over de verschillende wijzen van doodenvereering wenschen te lezen, worden opmerkzaam gemaakt op de verhandeling van Ds. J. G. Steenbeek Jr., onder het opschrift: „Funeralia", voorkomende in „De Vriend des Huizes" van 1915.

Nederlandsche Zendingsbode.

In No. 3 en 4 van dit wekelijksch zendingsorgaan vindt men het vervolg en slot van een beschouwing door A. Werner over de waarde van volksverhalen voor de zending. — Verder beschrijft in die Nrs. Mevr. Schuyt te Koekoe het ziek- en sterfbed van een tot het Christendom overgegane Toradja.

De Rapporten der Indische Havencommissie.

Naar aanleiding van het ter Landsdrukkerij te Batavia gedrukt geschrift „Onderzoek naar de moeilijkheden, ondervonden bij de uitvoering van openbare Werken in Ned.-Indië, door tusschenkomst van aannemers", bevat, onder bovengenoemd opschrift, de Ingenieur van 5 dezer eene geïllustreerde verhandeling van den ingenieur C. L. M. Lambrechtsen van Ritthem. De schr. verdedigt zich hierin tegen de op dat rapport gevolgde critiek, vooral van den heer Elenbaas.

Orang Peladang.

In het Febr.-nr. van dit maandschrift doet „Rang Andalas" zijn lezers een blik slaan op een inlandschen pasar, welke eenigszins vergeleken kan worden met de Hollandsche markt, maar daar toch weer in veel opzichten van afwijkt. Spr. neemt als voorbeeld den pasar van Pajakoemboeh (op Sumatra's Westkust), waar Chineezen, Arabieren en Klingaleezen hunne waren aan den man trachten te brengen.

Verder geeft dit Nr. een aan C. M. Pleyte's „Paribogo" ontleende Soendaneesche fabel: Ki Bener (de Rechtvaardige) en een artikeltje over „Contrôle op het tappen" van latex.

Dr. N. Adriani en zijn arbeid in Posso.

Op de jaarvergadering van het Ned. Bijbelgenootschap te Amsterdam, heeft Dr. N. Adriani een en ander verteld omtrent zijn taalkundigen arbeid in Posso, hetwelk men nu kan lezen in het Febr. Nr. van het Maandbericht van het Ned. Zendel. Genootschap. Aan den tekst is het portret van Dr. A. toegevoegd.

Een Javaansch-Nederlandsch dichter.

In „Studiën", tijdschrift voor Godsdienst, Wetenschap en Letteren, wijdt C. Jonckbloet een artikel aan de bekende dichterlijke ontboezemingen van Raden Mas Noto Soeroto. Diens „Melatieknoppen" hebben den heer J. in hooge mate bekoord; zulks is minder het geval met de onlangs in „Eigen Haard" verschenen sonnetten en met „Een gambirbloesemsnoer" in de Tijdspiegel.

Legenden en overleveringen der Doesoen Dajaks.

Het Febr.-nr. der „Annalen van het Missiehuis" te Roosendaal bevat het vervolg der legenden en overleveringen der Doesoen Dajaks. Schr. geeft thans eenige dierfabels, als: Hoe de krokodillen ontstonden. — Waarom de krokodillen menschen eten. — Waarom de Doesoens geen schildpadden eten en: De herlevende slang.

Kolonel J. J. Staal. †

Den 6en dezer overleed te 's-Gravenhage de gepens. kolonel der genie van het Indische leger J. J. Staal, in 1848 te Zwolle geboren. Hij verwierf het ridderkruis der Militaire Willemsorde 4e kl., toen hij als kapitein deelnam aan de krijgsverrichtingen in Atjeh, in het bijzonder gedurende de maanden September en October van het jaar 1876.

Als luitenant-kolonel en kolonel was de heer Staal adjudant van den gouverneur-generaal Van der Wijck, aan wien hij bij diens benoeming tijdens zijn verblijf in Europa werd toegevoegd en dien hij bij den overtocht naar Indië vergezelde. In beide rangen was hij tevens intendant der gouvernements-hôtels.

Te voren was hij majoor eerstaanwezend genie-officier in de 1e militaire afdeeling op Java te Batavia en sedert 1887 diende hij bij de genie op Atjeh.

Kolonel Staal, die in 1869 als 2e luit. bij het korps genie en sappeurs zijn militaire loopbaan aanving, werd op 10 October 1901 gepensionneerd.

Hij was officier in de orde van Oranje-Nassau en in de orde van den Witten Olifant van Siam.

In 1909 trad de overledene op als redacteur van het Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap, welke functie hij tot zijn dood toe bekleedde.

De nieuwe resident van Kediri.

In No. 35 van het Weekblad voor Indië wijdt J. K. bij dienst portret een artikel aan den nieuwen president van Kediri, H. Altmann, te voren assistent-resident te Batavia. De heer Altmann, geb. te Rotterdam den 14en Aug. 1866, wordt geschetst als een krachtige persoonlijkheid, een energieke werker, die leiding weet te geven en door zijn eigen werkkracht anderen er toe zal brengen al het mogelijke te doen in het belang van den bloei van het gewest Kediri.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 5: Nieuwe proeven met rietdiffussie mislukt, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in 1914, door Dr. H. H. Zeijlstra Fzn. — Verslag van den Sumatra-Staatsspoorweg over 1914, door N. Wing Easton. — De afzet van het djatihout op Java na het uitbreken van den oorlog, door A. te Wechel. — Tappen op 1/6 omtrek, door E. K. A. de Neve. — Oogstvooruitzichten van indigo in Britsch-Indië. — Begrooting van Suriname en van Curaçao. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Nijmegen:

Donderdag 17 Februari 1916, 's avonds 8 uur, LEZING met 60 lichtbeelden, te houden door den HoogEdelGestr. Heer W. J. GIEL, Gep. Kolonel Art. N. I. L., in de Feestzaal van het Hôtel „de Bonte Os", Molenstraat 99, ingang Walstraat.

Onderwerp: *Het leven en werken van den Europeaan in Ned.-Indië.*

Leden der Vereeniging „Oost en West" hebben vrijen toegang met familie, vrienden en kennissen. Bovendien ontvangen de Directeuren van Gymnasium, Hoogere Burgerschool, Canisius-College en Kweekschool voor Onderwijzers, uitnoodigingen, tevens voor hun personeel en de leerlingen der hoogste klassen.

Namens het Bestuur,
F. E. LUITJES, Secr.-Penningm.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

A. Goekoop, Koopman, Stationsweg, Leiden.
Dr. Rutte, Leeraar H. B. S., Plantage, Leiden.
F. H. van Schagen, Gouv. accountant in N.-I., Weltevreden.
Schmeltz, werkzaam b. h. Rijks Ethnogr. Museum, Oegstgeest.
Mej. W. L. Tresling, Ministerpark 5, Hilversum.
Mevr. de Wed. J. L. Meulenhoff geb. Engelenberg, Duivenvoortschestraat 102, Haarlem.
Mr. P. Tjeenk Willink, Ged. Oude Gracht 90, Haarlem.
A. Donker, Bloemendaalsche Straatweg, Overveen, Haarlem.
F. J. Knoops, Mauritsstraat 3, Haarlem.
H. Schmidt, oud-Luit. Inf. I. L., Kerkallée 110b, Velp.
B. Braat, Havenmeester N.-I., Bloemendaal.
J. F. G. Maurer, O.-I. ambt., Rijdiepkade 8a, Groningen.
Mej. L. de Braconnier, Hollanderstr. 43, Den Haag.
K. P. Groot, arts, Tolstraat 82boven, Amsterdam.
Mevr. E. Bisschoff-Semster, Laan van Meerdervoort 195, Den Haag.
H. L. Vinke, Westerhoutstraat, Heemstede.
H .C. Verniers van der Loeff, gep. Kap. O.-I. L., St. Annastraat 171, Nijmegen.
B. Bloemen, Koninginneweg 155 B, Amsterdam.
Mej. W. van Hoorn, Joh. Verhulststr. 194, Amsterdam.
O. Z. van Sandick, Westeinde 20, Amsterdam.
Th. Steinmetz, Prinsengracht 679, Amsterdam.
Mevr. D. Krömer geb. Kläring, Balistraat 90, Den Haag.
G. G. Lion, gep. Kapt. Mil.-Adm. O.-I. L., Voorburg, Den Haag.
Mevr. de Wed. J. E. Lochman van Bennekom geb. van den Enden, Baronielaan 136, Breda.
N. C. Hoogvliet, van Galenstraat 42, Den Haag.
J. C. v. Hasselt, O.-I. ambt., Baronielaan, Ginneken, Breda.
Ch. de Roo v. Alderwerelt, Kijkduin, Bloemendaal, Haarlem.
A. Valenkamp, de Sevestetlaan, Bloemendaal, Haarlem.
R. A. Mulder, Kerkgracht 33, Leiden.
V. W. Ch. Ploegman, Jur., Franklinstraat 124, Den Haag.
J. H. Rogge, van Breestraat 88, Amsterdam.
J. H. Steghers Jzn., van Kinsbergenstr. 15, Apeldoorn.
H. Jacobs, O.-I. ambt., Buijs Ballotstr. 17, Den Haag.
G. Rauws, leeraar H. B. S., 2e v. Blankenburgstraat 159, Den Haag.
Mej. S. de Quant, Galileïstraat 76, Den Haag.
Mej. W. Bousquet, v. Swietenstr. 107, Den Haag.
B. W. Makkink, Keizerstraat 4, Deventer.
Jhr. Mr. O. E. N. Six, Referendaris Dept. van Kol., Celebesstraat 75, Den Haag.
J. A. Jonkman, Jur. docts., Witte Singel 44a, Leiden.
J. J. van Dijk, Kassier, Dorpstraat 76, Apeldoorn.
H. van Merkom, Columbusstraat 255, Den Haag.
W. Touw, Da Costastraat 173, Den Haag.
C. A. Moll, Hooigracht 34, Leiden.
R. H. Mulder, Jan van Goijenkade 21a, Leiden.
J. F. Metz, van Brakelstraat 5, Rotterdam.
N. Heinselmann, Dir. Rijks Telef. N.-I., Hotel Cordan, Wiesbaden.
B. F. Loust, van Boetzelaerlaan 147, Den Haag.
P. de Nijs, Tugelastraat 7, Schoten, bij Haarlem.
Mr. J. W. D. Francken, Rokin 92-96, Amsterdam.
H. A. Q. Klupel, de Perponcherstraat 134, Den Haag.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 7. Donderdag 17 Februari 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Watersnood in Ned.-Indië.

Iemand, die 't weten kan, schreef ons:

Een rijke, vruchtbare landstreek in Nederland werd in Januari van dit jaar door watersnood geteisterd. Eenige dagen later kwam uit Ned.-Indië het bericht, dat ook landstreken op Java door overstroomingen geteisterd zijn geworden. Dàar zijn het landen, waar de strijd om het bestaan steeds hard is. De natuur heeft die landen stiefmoederlijk bedeeld. Ik zou ze noemen de landen van muskieten en malaria, de landen van watersnood en watergebrek. In den regentijd verdrinken die landen en in den Oostmoesson verdrogen zij. In den regentijd vele groote watervlakten, in den drogen tijd diepe scheuren in den grond. Het van de bergen afvloeiende irrigatiewater bereikt die landen niet, het is reeds verbruikt op de hooger gelegen velden. In Januari is de enorme vlakte bedekt met groene palmen. In November, met het invallen der eerste regens, gaat de bevolking aan het werk, de kweekbedden worden aangelegd; ze verdorren soms, want de natuur is wispelturig; dan maar voor de tweede maal uitgezaaid en in Januari overziet men een prachtig groene vlakte. Als de regens niet te vroeg ophouden en als de dijken het houden, krijgt men een middelmatig beschot. In den drogen tijd trekken de mannen bij duizenden naar elders om in havenplaatsen en in suikerrietvelden geld te verdienen. Als er feest is in de dessa, dan ontplooit men er de Nederlandsche vlag.

Nu is er de oogst vernield en véél elllende in het vooruitzicht. Ook deze door rampen getroffen landstreek maakt een deel uit van Groot-Nederland. Onze Vorstin is hun Vorstin. God kent alleen menschen en zielen en wij, Nederlanders, kennen alleen harten en ons is geleerd, hoe die te winnen: Niet door krachtmisbruik of wapengeweld, doch door medevoelen. Er wordt dikwijls met een tikje ironie gesproken van onze „bruine broeders", maar in het diepste van ons hart, wanneer het ons past ernstig te zijn, dan voelen wij wel diep den ernstigen zin dier uitdrukking.

Het is nu tijd om door daden te toonen, dat wij breed denken en voelen, dat wij voelen ook voor die lijdenden in het verre Oosten.

* * *

De Haagsche dagbladpers meldde:

Hoewel de Watersnood-Commissie voor Ned. O.-Indië niet het voornemen heeft harerzijds aan de huizen te collecteeren, heeft zij toch met dankbaarheid kennis genomen van het denkbeeld van den heer F. Fokkens, om zijn gewone wekelijksche collecte voor het Steuncomité ditmaal ook ten voordeele van de noodlijdenden in Indië te doen strekken.

* * *

Elders lezen wij:

Het comité der weldadigheidsuitvoering van 24 Febr. a.s. ten bate van den watersnood, heeft met goedkeuring van zijn Koninklijken Beschermheer besloten de opbrengst van dat weldadigheidsfeest voor de helft te bestemmen voor de noodlijdenden in Nederland en voor de helft voor de slachtoffers van den watersnood in Ned.-Indië.

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

Ontvangen t/m 10 Februari 1916	*f* 120.—
Sedert ontvangen uit den Haag	„ 127.50
Uit den Haag	„ 110.—
„ Apeldoorn	„ 106.50
„ Warmond	„ 20.—
„ Zeist	„ 5.—
„ den Haag mr. M. Z.	„ 10.—
„ „ mr. F. J. J. C.	„ 50.—
„ „ groep Ind. Onderwijzeressen met C. D.	„ 12.50
„ „ ds. J. C. F. M.	„ 10.—
„ „ maatschappij Suikerondernemingen Dj.	„ 1000.—
„ „ M. J.	„ 100.—
„ „ D.	„ 10.—
„ „ H. F.	„ 20.—
„ „ mevr. der K.	„ 5.—
„ „ G. F. M. L.	„ 10.—
„ „ H. B. v. d. K	„ 10.—
„ „ mevr. de G.	„ 25.—
„ Amsterdam	„ 10.—
„ Enkhuizen	„ 10.—
„ Arnhem	„ 10.—
„ Breda	„ 10.—
„ Doetinchem	„ 5.—
„ Groningen	„ 10.—
„ Harderwijk	„ 2.50
Totaal	*f* 2009.—

Slachtoffers der Aviatiek.

Ook in Ned.-Indië heeft de vliegkunst helaas weer slachtoffers gevergd.

Het departement van Koloniën ontving j.l. Dinsdag telegrafisch bericht, dat bij een vliegproeftocht bij Krawang op Java, generaal Michielsen gedood en luitenant Ter Poorten zwaar gekwetst werd.

De correspondent te Batavia van het „Hbl." seinde later omtrent het vliegongeluk te Krawang, dat luitenant ter Poorten aan zijn kwetsuren zou zijn overleden, doch een Reuter-telegram van Woensdag j.l. luidde:

De toestand van luitenant Ter Poorten is bevredigend.

Aan hetgeen de dagbladen schreven, ontleenen wij het volgende:

Het Indische leger heeft dus plotseling twee zijner beste krachten verloren: een man die na een lange, zeer eervolle loopbaan den hoogsten sport had bereikt, en een jongen, energieken man, die nog aan den aanvang stond van zijn carrière, doch van wien groote verwachtingen werden gekoesterd.

Johan Pieter Michielsen werd den 11en Juni 1862 te Nijmegen geboren en als 16-jarig jongeling geplaatst als cadet aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda, waar hij de studiën voor de infanterie bij het Nederlandsche leger volgde.

In 1882 volgde zijn benoeming tot 2en luitenant bij het 8e regiment infanterie, doch na twee jaar vroeg en verkreeg hij overplaatsing bij het leger in Indië, waarbij hij in 1887 tot 1en luit. en in 1894 tot kapitein werd benoemd, om in 1903 den majoorsrang en twee jaar later dien van luitenant-kolonel te bereiken. Na ongeveer vier jaar in dien rang te hebben gediend, werd hij bij Kon. besluit van 18 Augustus 1909 buitengewoon bevorderd tot kolonel wegens buitengewone talenten, gebleken uit geschriften, naast daden te velde. Twee jaar daarna werd kolonel Michielsen bevorderd tot generaal-majoor en in 1914 volgde zijn benoeming tot het hooge ambt van commandant van het leger en chef van het Departement van Oorlog in Ned.-Indië, met bevordering tot den rang van luitenant-generaal.

Hij onderscheidde zich tijdens de krijgsverrichtingen in Djambi, hoofdzakelijk gedurende het eerste halfjaar tot en met 4 Juli 1903, waarvoor hem bij Kon. besluit van 7 Maart 1904 de onderscheiding van te worden benoemd tot ridder 4e kl der Militaire Willemsorde ten deel viel.

Als luitenant-kolonel nam Michielsen deel aan de krijgsverrichtingen op Celebes gedurende het tijdvak van 12 Juli 1905 tot 1 Augustus 1906. Ook hier onderscheidde hij zich en wel dermate, dat hij bevorderd werd tot ridder 3e kl. in de Willemsorde.

Generaal Michielsen was drager van het Eereteeken voor belangrijke krijgsverrichtingen met de gespen Atjeh 1893-96, Djambi 1901-04, Atjeh 1901-05 en Zuid-Celebes 1905-08. Voorts was hij ridder in de orde van den Ned. Leeuw.

Van 1891 tot 1894 volgde hij als luitenant de lessen aan de Hoogere Krijgsschool h.t.l., om in 1895 na zijn terugkeer in Indië te worden geplaatst bij het hoofdbureau van den generalen staf. Het jaar daarop werd kapitein Michielsen met ingang van 1 November 1896 voor ten hoogste vijf jaar gedetacheerd bij het leger in Nederland, om op te treden als leeraar aan de Hoogere Krijgsschool.

In 1902 teruggekeerd in Indië, werd hij teruggeplaatst bij het hoofdbureau van den generalen staf, waarna hij ter beschikking werd gesteld van den militairen commandant van Palembang, om als majoor, na weder eenigen tijd bij den generalen staf te hebben gediend, in 1904 op te treden als militaire commandant van Celebes, Menado en Timor. Twee jaar vervulde hij dit ambt, waarna hij op het laatst van 1906 geplaatst werd aan het hoofdbureau der infanterie, IIe afd. van het Departement van Oorlog.

In het begin van 1907 met twee jaar verlof wegens ziekte naar Europa vertrokken, werd hij bij het verstrijken van dat verlof werkzaam gesteld aan het departement van Koloniën en een paar maanden daarna aangewezen om den nieuwbenoemden gouverneur-generaal A. W. F. Idenburg als adjudant te vergezellen op zijn reis naar Indië.

Bij zijn terugkomst in Indië werd kolonel Michielsen benoemd tot commandant der 4e militaire afdeeling op Java, om een jaar daarna op te treden als chef van den generalen staf.

In 1912 vertrok generaal Michielsen naar Nederland,

waar hij ongeveer een jaar vertoefde in verband met zijn lidmaatschap van de Defensie-commissie voor Nederl.-Indië.

Hij was een man van hooge militaire qualiteiten, algemeen geëerd als een zeer humaan chef.

Een medewerker van „Het Vaderland", die een artikel wijdt aan zijn nagedachtenis, eindigt met de woorden:

Michielsen laat een groote leegte achter. Gen. Kronouer neemt nu het legercommando waar. Zal hij de opvolger worden van Michielsen of zich gepasseerd zien door den chef van den generalen staf, generaal De Greve, die echter in zake de verdediging van Ned.-Indië ideeën openlijk uitsprak, afwijkende van die der Staatscommissie. Of zal generaal van Rietschoten reeds nu in het Hertogspark komen? De nieuwe Gouv.-Generaal heeft nog een lange reis voor den boeg.

Het „Handelsblad" herinnert er aan, dat luitenant Henri ter Poorten zijn brevet als militair vlieger behaalde in het jaar 1911 ongeveer gelijktijdig met luitenants van Heyst en Versteegh. In het jaar te voren had luit. Ter Poorten zijn brevet als balloncommandant van de Ned. Vereeniging voor Luchtvaart behaald. Hij was één der aviateurs, die op 22, 23 en 25 September 1911 als luchtverkenners deelnamen aan de manoeuvres in de Betuwe. Het legerbestuur gaf toentertijd blijk van ingenomenheid met de verrichte prestaties, door aan alle aviateurs na afloop der manoeuvres te 's-Hertogenbosch een diner aan te bieden, terwijl de Regeering bovendien van haar waardeering deed blijken door aan de heeren Ter Poorten, Labouchère, Van Meel en Bakker het ridderkruis der Oranje-Nassau-orde te schenken. Op 10 Maart 1912 nam hij nog met kapitein Walaardt Sacré (commandant) en den heer Nell met den ballon „Amsterdam" met succes deel aan den ballonwedstrijd te Crefeld.

Luitenant Ter Poorten is sedert weer naar Indië teruggegaan. Hij heeft zich daar zeer verdienstelijk gemaakt voor de aviatiek van ons leger. Kort geleden was hij teruggekeerd van een reis naar Amerika, waar hij in opdracht van de regeering vliegtuigen had aangekocht.

Nadat de twee voor Indië aangeschafte hydroplanes daar aangekomen waren, werd hij door koortsen aangetast, na eenige welgeslaagde vliegtochten met kapitein Visser. Toen deze zelfstandig met een der hydroplanes was opgestegen, had hij het ongeluk, dat bij het dalen zijn machine ernstig beschadigd werd.

Luitenant Ter Poorten was intusschen reeds zoover hersteld, dat er sprake was om hem nogmaals, met kapitein Visser, naar de Vereenigde Staten te zenden voor de aanschaffing van nog een aantal vliegtuigen.

Aan de „Tel." werd geseind:

De commandant van het Ned.-Indische leger begaf zich Maandagochtend naar Soebang, om het vliegkamp op Kalidjatti te gaan inspecteeren en gaf den wensch te kennen, een vliegtocht mede te maken, waarop luitenant Ter Poorten onmiddellijk alles voor een opstijging gereed deed maken. De eerste proeve mislukte, omdat er blijkbaar aan het toestel iets haperde.

Nu zou men ten tweeden male probeeren en generaal Michielsen, die niet de minste vrees toonde na de mislukking, stond er op, weer op te stijgen.

Toen de vliegmachine een hoogte van ongeveer 150 meter bereikt had, zagen de toeschouwers tot hun schrik het toestel plotseling duiken en in minder dan geen tijd viel het gevaarte in razende vaart neer.

De officieren, die van het schouwspel getuigen waren, snelden toe en vonden generaal Michielsen onder de machine, dood en met gebroken ledematen.

Luitenant Ter Poorten vond men bewusteloos met een groote hoofdwonde.

Het spreekt van zelf, dat het ongeluk een diepen indruk heeft gemaakt en de deelneming allerwege groot is.

Suriname.

Aan de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1916 ontleenen wij het volgende:

Voor de vraag, of de kolonie Suriname in deze tijden niet wat meer in hare eigen kosten zou kunnen bijdragen, dan geschiedt, was reeds vóór de ontvangst van het Voorloopig Verslag 's Gouverneurs aandacht verzocht.

Het komt den minister voor, dat de leden, die daarvan blijk geven, terecht instemden met het verminderen en schrappen van verschillende posten van de voorloopig vastgestelde begrooting. De opbrengst der middelen toch vertoont grooten teruggang; omdat er geen maatregelen ter versterking werden genomen, moesten de besnoeiingen, welke in de voorloopig vastgestelde begrooting voor 1916 plaats vonden, ten einde het plan-Idenburg te handhaven, beslist noodzakelijk worden geacht. Het was in de gegeven omstandigheden de eenige weg, die open stond, om binnen de grenzen te blijven.

Er had niet geschrapt behoeven te worden, als de koloniale wetgever er voor gezorgd had, dat in de kolonie de benoodigde gelden zouden worden gevonden.

De reden, waarom geen voorafgaand overleg met den Gouverneur heeft plaats gehad, is door den Minister van Marine bij de verdediging van het ontwerp in de andere Kamer uiteengezet (Handelingen, blz. 948). Hieraan moge worden toegevoegd, dat de gouverneur, hoewel voorziende de mogelijkheid, dat door het Opperbestuur aan het plan-Idenburg de hand zou worden gehouden, eenerzijds verklaard had, de uitgaven niet tot een lager bedrag te kunnen ramen dan zijn ontwerp bevatte en anderzijds niet had aangegeven in welke richting besnoeid zou kunnen worden voor het geval zijn opzet der begrooting niet zou worden aanvaard. Ook dit noopte den minister om zelf te handelen. Intusschen kan thans in de kolonie ontvangen zijn de brief, waarbij minister Rambonnet overeenkomstig zijne toezegging in de vergadering der Tweede Kamer van 28 en 29 December j.l. overleg met den gouverneur heeft geopend omtrent de aangebrachte wijzigingen.

Naar de meening van den minister heeft het geen nut meer thans nog in beschouwingen te treden over de gevolgen van het in 1911 gevallen besluit om niet voort te gaan met de ondersteuning van de bacovencultuur.

Met het in het Voorloopig Verslag genoemde adres van de vereeniging van groote landbouwers in Suriname is waarschijnlijk bedoeld het adres van het bestuur van de Vereeniging voor den Grooten Landbouw in Suriname, d.d. 6 Juli 1915. In dit adres zijn bezwaren ingebracht tegen de wijze, waarop de Minister zich in de Tweede Kamer der Staten Generaal had uitgelaten over het afspringen der onderhandelingen met twee bekende Rotterdamsche firma's betreffende de verzekering van geregelden uitvoer naar Nederland van Surinaamsche bacoven. Voorts is daarin verzocht de totstandkoming na den oorlog van eene tiendaagsche verschepingsgelegenheid voor deze vruchten te bevorderen en aangedrongen op een spoedige voorziening in de behoeften aan landbouw-crediet.

Dat de Minister, die zich veel moeite heeft gegeven voor den opzet van met de bekende Rotterdamsche firma's te sluiten overeenkomsten en de daarin vervatte bepalingen ten slotte niet onaannemelijk achtte, zeer teleurgesteld was door de weigering der Surinaamsche planters, om op die ontworpen regeling in te gaan, behoeft geen betoog. Ook nu nog is hij de meening toegedaan dat, natuurlijk afgezien van den inmiddels ingetreden, destijds door niemand verwachten oorlogstoestand, de planters wijzer gedaan zouden hebben de aangeboden hulp, die hen van verderen achteruitgang zou kunnen terughouden, niet af te wijzen. Waren de planters op de overeenkomst ingegaan, dan zou ook aan de behoefte aan landbouwcrediet kunnen zijn tegemoet gekomen.

Aan den minister is slechts door berichten in de nieuwsbladen bekend geworden, dat de gouverneur aan hoofden van afdeelingen opgedragen heeft ter kennis van de tot hunnen tak van dienst behoorende ambtenaren te brengen, dat zij het door leden van de Koloniale Staten in hunne zitting gesprokene niet in een nieuwsblad aan beschouwingen of afkeuring mogen onderwerpen. Welke redenen de gouverneur gehad heeft tot het uitvaardigen van dit verbod, is den minister niet bekend.

De minister heeft geen klachten vernomen over het te werk stellen van de jonge arbeiders en het toekennen van te lage loonen in de balata-nijverheid.

In de Memorie van Antwoord op de begrooting van 1915 deelde de Minister onder meer mede, dat de poisontree eene voor de papiernijverheid minderwaardige vezel leveren kan. Door een nader onderzoek is geen andere uitslag verkregen. Zoover bekend, wenscht men deze vezel hier te lande niet voor de vervaardiging van papier te bezigen.

* * *

Op de schriftelijke vragen van het Tweede Kamerlid, den heer Roodenburg, in zake de uitvoering van den maildienst door den Koninklijken West-Indischen Maildienst, opgenomen in ons nummer van 3 Februari, heeft de Minister van Waterstaat, de heer Lely, geantwoord, bij brief van 8-11 dezer.

Op de eerste vraag luidt het antwoord: „Inderdaad is van 10 December 1915 tot 7 Januari 1916 door den Koninklijken West-Indischen Maildienst geen mail vervoerd naar West-Indië."

Uit het verdere antwoord van den Minister blijkt, dat er voor het niet vervoeren van de mail goede redenen bestonden, maar een groot ongerief is het niettemin geweest.

Het antwoord op de laatste vraag volge hier:

„De uitvoering van het bedrijf en de aanvulling van de mailvloot ondervindt ten gevolge van den oorlogstoestand, welke zoowel het personen- als het goederenvervoer tusschen Nederland en West-Indië zeer beperkt, zeer groote moeilijkheden.

Met het oog hierop is binnen zekere grenzen een milde toepassing van het mailcontract zeker verdedigbaar. Dat de vennootschap ernstige voornemens heeft om haar vloot te versterken, blijkt uit haar ingekomen verzoek om goedkeuring van de teekeningen en plannen voor den bouw van drie mailschepen, welke zij bij Nederlandsche werven heeft besteld."

* * *

In het vorige nummer van het „Koloniaal Weekblad" is in de rubriek „Oost- en West-Indisch literatuuroverzicht" de aandacht gevestigd op een artikel in het Februarinummer van de „Vragen van den Dag", getiteld „Kinderslavernij in Suriname". Schrijver is de heer Herm. J. Jacobs, die onderwijzer is geweest aan de Emmaschool te Paramaribo en dus de gelegenheid heeft gehad het maatschappelijk euvel, het pleegkinderen- of „kweekjes"-stelsel van nabij te leeren kennen. De heer Jacobs heeft alles bijeengebracht wat over de „kweekjes" sedert 1880 is geschreven. Nu de zaak ter sprake gebracht is in een veel gelezen tijdschrift, is het te verwachten, dat de bevoegde machten in Suriname daaraan meer dan platonische aandacht zullen wijden.

Wij sluiten ons aan bij den wensch, waarmede het interessante artikel eindigt: „Den 1en Juli 1913 werd in Suriname op geestdriftige wijze de 50ste verjaardag van de emancipatie der slaven herdacht; moge spoedig de dag gevierd worden, waarop voor de kinderslaven de volle vrijheid aanbreekt."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Bezuinigingswoede bij de S.S. Hierover deelt Kromo Djokdja in de „Modjopait" 't volgende mede: De stations- en halte-chefs der S.S. krijgen uit de magazijnen petroleum en klapperolie verstrekt voor de verlichting van afstands-signalen en wissels. Om particulier gebruik daarvan te voorkomen, worden die artikelen vermengd, petroleum met klapperolie en klapperolie met petroleum. Die vermengingen geschieden door de magazijnmeesters, op last van hooger hand, zoodanig, dat de mengsels geenszins voldoen, blijkens de algemeene klachten van voorbij rijdende treinmachinisten over de intens slechte verlichting der afstandssignalen en wissels. Het voorbij rijden van onveilige signalen door machinisten, o. w. veelal Javaansche, die door de slechte lichten werden misleid was daarvan het gevolg. De machinisten werden gestraft, maar de bezuinigers gingen vrij uit. Slechts werd verbetering toegezegd.

Een oproep. In de „Modjopait" heeft de volgende oproep in 't Hollandsch en in 't Maleisch gestaan: Gij allen, Indiërs, broeders, weet met welk doel het fonds T. a. d. o. werd opgericht; gij allen weet, dat nog steeds twee onzer de uithongeringskuur eener Christelijke Regeering ondergaan. De toestand der weerstandskas is thans zóó, dat bijgesprongen moet worden, willen wij voorkomen, dat één hunner, in Holland, van honger en gebrek omkomt. De winter heeft zijn intrede in Europa gedaan; Soewardie moet met vrouw en kind den tweeden winter doormaken en geld is er niet. De Tado is slechts toereikend tot en met December. In Januari zal Soewardie zonder geld zitten! Aan bijdragen komt maandelijks ruim ƒ 140 binnen. Daarvan kan niet veel naar Holland gezonden worden, aangezien met een gedeelte ook mevrouw D. D. moet worden gesteund.

Indiërs! zult gij gedoogen, dat Soewardie gebrek lijdt; zult gij kalm aanzien, dat één uwer voorgangers wordt bespot, omdat zijn vertrouwen op ons aller hulp is beschaamd geworden? De Javaan Soewardi zal in Holland bij de Hollanders moeten bedelen, als wij Indiërs Tado niet tijdig steunen.

Zult gij zulk een smaad Soewardi willen doen ondergaan?

Een vraag. Besprekende den moordaanslag op den heer Westhuizen, adjunct-controleur voor de agrarische zaken, dien de Inlanders in Solo voor een pestdokter aanzagen, vraagt de „Darmo Kondo" met verwondering, hoe 't mogelijk is, dat de Inlanders aldaar het land aan een Europeaan kunnen hebben. Al ware hij ook een pestdokter geweest — alzoo genoemd blad — dan nog, wat kwaad had hij kunnen doen?

Een gevaarlijke Hadji. Te Djokdja woont, volgens de „Pewarta Betawi" een hadji, die beweert een groote wondermacht te bezitten, en tevens de leer verkondigt, dat de Mohammedaan achttien vrouwen trouwen mag. Van hem wordt ook verteld, dat hij vroeger bekend stond als een handelaar in vrouwen voor Singapore. Hij is nu lid in het S. I.-bestuur van de afdeeling Kedoe Kidoel geworden. De ambtenaren houden hem in 't oog. De „Sinar Djawa" vindt het optreden van dezen man niet goed, en meent, dat iemand met zulke leeringen niet in het bestuur van een S. I.-afdeeling zitting mag nemen.

Nog eens het Gemengde Huwelijk. Moeslimin schrijft in de „Sinar Djawa", dat het zelfbewustzijn van den Javaan verhoogd moet worden door: 1°. goed onderwijs, tot zedelijke opvoeding; 2°. handhaving van den Mohamedaanschen Godsdienst en het zoo goed mogelijk opvolgen der voorschriften van den Islam en zijne Imams; 3°. het in eere houden van de eigen taal (Soendaneesch, Javaansch en Madoereesch), want wie zijn eigen taal niet lief heeft, staat gelijk met hem, die zijn moeder niet eert. Deze zal dan ten laatste ook zijn eigen volk niet liefhebben. Genoemde voorwaarden zijn zoowel voor de mannen als vrouwen geldig; voor de vrouwen eigenlijk nog meer, want zij behooren tot de fijnere wezens; van haar wordt geen afwijking van „het fatsoen" geduld.

Wij zoeken naar de kennis en de wetenschap der Europeanen om ons zelf te verheffen. Wij willen hun gelijk worden, erkennen hen als onze meesters op dit gebied, maar moeten wij ons dan niet tevens los maken van al onze ouderwetsche gewoonten en verbodsbepalingen? Moeten de belemmeringen niet uit den weg geruimd worden ten aanzien van de huwelijken met Europeanen? Schrijver is van oordeel, dat iemand met een gezond verstand op deze vraag ongetwijfeld zal antwoorden, dat deze gemengde huwelijken zeker niet het middel zijn om het volksgehalte te verhoogen of het ras te verbeteren, doch eerder het geslacht achteruit brengen. Onze godsdienst verbiedt niet, dat onze vrouwen met mannen van een ander ras trouwen, mits deze Mohamedaan zijn. Wij moeten evenwel ook nog op iets anders letten: Een volbloed Europeaan zal zich niet zoo gemakkelijk bij een Indo aansluiten, al verschillen zij in uiterlijk niet veel van elkaar. Vooral de Engelschman ziet laag neer op zijn rasgenoot, die niet van een Engelsche moeder afstamt. Men zegt zelfs, dat de Engelschen van goeden huize in de koloniën woonachtig, zoodra hunne vrouwen moeder worden, dezen naar Engeland zenden, om daar hare bevalling af te wachten, omdat de Engelsche kinderen in de Koloniën geboren in hun oog minderwaardig zouden zijn. Zóó moeten ook wij bruinen ons bloed onvermengd trachten te houden.

Waarom kan in een bruine kleur niet een groote ontwikkeling en hooge beschaving steken? Rasvermenging is niet noodig om ons ras te verbeteren of te veredelen. En zouden wij dan niet evengoed in vrede kunnen blijven leven onder de rood-wit-blauwe vlag?

In den laatsten tijd — zoo gaat hij voort — zijn enkele onzer dochters, die wat geleerd hebben, in het huwelijk getreden, of van plan te huwen met Europeanen, op Europeesche wijze. De Hollandsche wetten verzetten zich niet hiertegen, maar volgens onze godsdienstige instellingen en voorschriften, vindt het meerendeel van ons volk zulke huwelijken niet goed. In onzen godsdienst worden zulke vrouwen, die een man van een ander geloof trouwen, als overspeligen beschouwd. Wij mogen dus niet onverschillig blijven onder dit verschijnsel, al zij 't verre van ons, te beweren, dat Javaansche vrouwen, die zoo'n huwelijk aangaan, er slecht aan toe zullen zijn. De kinderen uit zoo'n huwelijk geboren zullen aan Hollanders gelijk zijn. Maar zal de Inlander daarvan voordeel trekken? Het is goed, dat de meisjes Europeesch onderwijs krijgen, doch onze godsdienst mag daarbij niet verwaarloosd worden. Wij moeten Javaan en Mohamedaan blijven. Nogmaals zij 't gezegd, dat in een bruine huid een goed hart en goed hoofd kan steken, en dat wij als volbloed Javanen evengoed, zoo niet beter als met gemengd bloed, trouwe onderdanen van het Hollandsche Gouvernement kunnen zijn.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Javaansche eensgezindheid. Si Miskin merkt in de „Pernigan" op, dat in vele Maleische bladen door de Inlanders, vooral door hen, die zich de Kooem Moeda (de jongeren) noemen, geklaagd wordt over gebrek aan eensgezindheid en aansluiting onder het Javaansche volk, doch vraagt: Wat zou toch de bedoeling zijn van dien drang naar meerdere aansluiting? Is 't een samenspanning, zooals van de S. I. om zich tegen het Bestuur te verzetten? Of een eensgezindheid zooals in Japan, dat Rusland versloeg? Zoo'n bond is onder de Inlanders toch niet noodig, want met een buitenlandschen vijand hebben zij nu niets te maken. De moeilijkheden, die zij anders daarbij te dragen en te overwinnen zouden hebben, zouden zij voor zich zelf wel niet willen. Mij dunkt, dat de Inlanders op dit oogenblik reeds voldoende ééns van zin zijn om vredig samen te kunnen leven! Wat willen zij nog meer! De gastvrijheid wordt naar behooren door hen betracht, niet minder dan bij andere rassen. Zelden zullen zij, hoe arm ook, iemand, die aanklopt, niet willen ontvangen. Wat een Javaan heeft, deelt hij gaarne aan een ander mee. Als hij 't zelf niet heeft, leent hij geld of verpandt een of ander stuk, om niet den schijn op zich te laden, dat hij zijn gasten niet de noodige eer bewijzen wil. In de kampongs helpen de buren elkaar bij sterfgeval, ziekte of andere gewichtige gebeurtenissen. Is dit geen broederschap? Willen zij die aansluiting nog verder uitstrekken? Elk land heeft zijn eigen terrein van aansluiting in verband met de nooden en behoeften, dus ook met de ontwikkeling van het volk. Het Javaansche volk, dat slechts een saamhoorigheid betoont bij overlijden, ziekte, huwelijk, besnijdenis enz., voelt tot dusverre geen verdere aspiraties, zooals ten aanzien van den handel, de landontginning, schoolzaken. De Javanen zijn volkomen tevreden, als zij genoeg verdienen, om er van te leven, desnoods een kleinigheid te sparen. De wegen behoeven voor hen niet zoo goed te zijn als voor andere landslieden, want even lief loopen zij over hunne dijkjes als langs de ruime wegen. Geheel anders is het vereenigingsleven bij de vreemdelingen, eveneens gebaseerd op hun nooden en behoeften, die anders zijn. In 1602 richtten de Hollanders de O. I. Compagnie op, een groote handelsvereeniging, met ver-strekkende plannen, om in afgelegen landen handel te drijven en een machtigen vijand te bestrijden. In over-oude tijden, toen Java nog door zijn eigen vorsten werd geregeerd en de Javanen zich een eigen natie voelden, toen hadden zij, zoo meent de schrijver, hetzelfde gevoel, wat nu de vreemdelingen hebben, want volgens de hikajats en de babads, hadden zij toen de heerschappij ook over een deel van Sumatra, Borneo, Makasar en andere streken van den Indischen Archipel. Zij moeten toen wel een krachtige samenleving gehad hebben.

Maar nu? Welke is eigenlijk de band, die de Javanen bij elkaar moet houden? M. i. is die thans niet aanwezig. Nationaliteitsgevoel is er niet. Een buitenlandsche vijand zal door hen niet verdreven worden. Dit wordt aan der vreemden leger en vloot overgelaten. Zij leven met de buren in kampong of desa genoegelijk samen, een uitgebreiden gezichtskring hebben zij niet. Zoo zal geen enkele Inlandsche Vereeniging welig opschieten! De S. I. dan, zoo zal gevraagd worden? Is zij vooruit of achteruit gegaan? Gewichtig of onbeduidend geworden? Hoe is 't met hare financiën gesteld? Twee jaren geleden zeide ik (Si Miskin) reeds — en de uitkomst heeft mij in 't gelijk gesteld —: eerder valt de dauw op 't midden van den dag of krijgt de kat horens, dan dat de S. I. in beteekenis vooruit zal gaan!

Onrust. De „Pewarta Soerabaja" bericht, dat

tengevolge van de herleving van de Samineer, groote onrust heerscht onder de opgezetenen van de particulierè landen in Soerabaja. Zij willen de grondhuur niet betalen, niet in heerendienst uitkomen; het aandeel voor den landheer en de opbrengst van den grond houden zij voor zich zelf; de gronden nemen zij voor zich zelf; de boomen worden omgehakt; den koelies, die door den landheer in dienst genomen worden, om in hun plaats het werk te verrichten, wordt het leven moeielijk gemaakt. Prawiro di Hardjo en Soedikan staan aan het hoofd dezer beweging; zij zijn druk bezig de geheele bevolking tot verzet op te ruien. De grond van Java is het eigendom van de Inlandsche bevolking, zoo zeggen zij. Deze beweging neemt steeds grooter proporties aan. Mr. Drijver heeft onlangs, namens de landheeren, in een request van den Gouverneur-Generaal op dezen ernstigen toestand gewezen en verzocht krachtige maatregelen hiertegen te willen doen nemen. 't Is te hopen, dat het Bestuur spoedig en krachtig ingrijpt, vermeent het blad.

Een onderzoek gewenscht. Hetzelfde blad deelt mede, dat van Soerabaja vijftig veroordeelden naar Makasar werden gezonden om koeliediensten te verrichten voor militaire doeleinden. Aan boord hebben zij onder elkaar ruzie gemaakt, waarbij enkele dood en vele zwaar gewond zijn. Het toezicht en de bewaking moeten er veel te wenschen over gelaten hebben. Wat juist noodig was, werd niet gedaan: de gevangenen, menschen van verschillenden landaard, Javanen, Boegineezen, Chineezen en Palembangers, werden niet van elkaar gescheiden. In de gevangenis zelf, te Soerabaja, heeft men hen steeds zorgvuldig van elkaar gehouden, wetende, dat zij bij elkaar niet rustig zouden zijn. De grootste rakkers en belhamels heeft men voor de excursiën in Makassar uitgezocht. De gevangenisopziener heeft gewaarschuwd deze gevangenen niet bij elkaar op de boot te doen samen zijn. Deze waarschuwing werd echter in den wind geslagen, met het bekende gevolg. Wie moet nu de schuld dragen? vraagt het blad.

The Turkish and Egyptian Company of Constantinopel. Een advertentie in de „Sinar Sumatra" kondigt de aankomst en eerste voorstelling van dit gezelschap te Padang aan. Zij heeft met veel succes voorstellingen gegeven te Calcutta, Colombo, Bombay, Penang, Ranggoon, Singapore, Java, Makasar en Menado, waarvoor haar, volgens hare mededeelingen, tal van ridderorden geschonken werden. Het gezelschap bestaat uit Turksche jonge mannen en vrouwen, die o.m. ook Turksche en Maleische liederen zingen.

Zou 't waar zijn? De „Pewarta Soerabaja" schrijft, dat de ingezetenen van Buitenzorg zoo uitermate verheugd zijn, dat met 1 Januari van dit jaar de gemeenteraad daar wordt afgeschaft, dat zij dit heuchelijk feit met een feest vieren willen. Dan zullen de ingezetenen van Buitenzorg weer rustig adem kunnen halen en voor andere plaatsen, die nog een Gemeenteraad hebben, is 't om van te watertanden. Van Bogor (Buitenzorg) begint de victorie! zoo verkondigt het blad.

Van Vreemde Koloniën.

De koloniale kwestie en de oorlog.

Wanneer men zijn aandacht in hoofdzaak op een punt te concentreeren heeft, wordt dit niet alleen dat waarom onze gedachtengang heelemaal gaat draaien, maar de neiging ontstaat dan langzamerhand om zelf te gaan gelooven, dat dit eigenlijk het steunpunt is, waarop en waarom de heele wereld draait. Wie zich het bestaan van dit verschijnsel bewust is, zal waakzaam zijn er zelf niet door te worden meegesleept, maar dit wordt hem wel eens moeilijk gemaakt, als de wereldgeschiedenis zelf komt verhalen welk gewicht zij hecht aan dat deel der gebeurtenissen, waarop de waarnemer zijn aandacht gevestigd houdt.

Zoo hebben wij zoo menigmaal de rol, welke de vreemde koloniën in het voorspel tot den grooten wereldoorlog vervuld hebben, aan te wijzen gehad, dat wij waren gaan meenen, dat deze als een hoofdrol te beschouwen was. Vreezende in het vermelde feil te vervallen, zeiden wij ons echter: „gij ziet wel deze invloeden, maar vele andere daarnaast ontgaan uw aandacht; in 't groote spel zal de factor der koloniale politiek wellicht maar een van ondergeschikte beteekenis zijn." Nu is echter inderdaad van officieele zijde een publicatie gedaan, die ons het geloof moet brengen, dat aan die rol, aan die factor, een zeer ruime invloed op de gebeurtenissen, welke tot den oorlog geleid hebben, moet worden toegeschreven. Wij bedoelen de uitgave, vanwege het ministerie van Buitenlandsche Zaken te Berlijn, van Belgische archiefstukken uit de jaren 1905—1914. De bundel berichten der diplomatieke vertegenwoordigers van België te Berlijn, Londen en Parijs, aan den minister van Buitenlandsche Zaken te Brussel, zooals deze door de Duitschers in België's hoofdstad gezonden zijn, spreekt duidelijk uit dat de koloniale kwesties een hoofdrol hebben vervuld, en in de uiterlijke vertooning, die het diplomatenspel vormt, laten deze onthullingen de Marokkokwestie zelfs *de* hoofdrol vervullen. Marokko is het hoofdtooneel geweest als plaats van actie gekozen, maar, niettegenstaande voorname leiders van 't staatkundige bedrijf er persoonlijk wel even ten tooneele kwamen, zooals de keizer van Duitschland door en bij zijn bezoek aan Tanger, ging de groote zaak toch eigenlijk niet om Marokko. Evengoed had eenig, had eigenlijk elk ander punt, waar Fransche-, Engelsche- en Duitsche belangen op eenige wijze samen waren te brengen, als terrein voor de handeling kunnen worden gekozen. Ligt hierin een vermindering van beteekenis der Marokkaansche kwestie voor Marokko zelf, er ligt geen vermindering in van de internationale beteekenis van 't vraagstuk der vreemde koloniën; integendeel zelfs. Waar in de toekomst internationale koloniale conflicten ontstaan, zal zijn na te gaan in hoever deze alleen over het zaakje der betrokken kolonie zelf loopen, of wel het strijdveld vormen, waarop de diplomaten hun gedachten- en belangenoorlog in daadzaken wenschen om te zetten.

Dat de Franschen hun invloed in Marokko zouden uitbreiden en bevestigen, dit zou Engeland geen genoegen doen, maar de wereld moest zien hoe de regeeringen van deze twee landen in goede entente wilden samenwerken, en hiervoor zelfs tot offers gereed waren. Daarom liet E. aan F. de vrije hand in Noord-West-Afrika. Kon daarbij blijken, dat Spanje met hun eensgezind was, dan was dit autant de pris sur l'ennemi, maar het bleef slechts een bijkomstige omstandigheid. Waarom moest die goede verstandhouding tot een uiterlijk vertoon komen? Wij vinden in de D. publicatie van de B. archiefstukken, ter beantwoording van deze vraag, een bevestiging van een vroeger door ons al geuite opvatting. De vijandige stemming van E. tegenover D. sproot voort uit de ijverzucht van E. tegenover de ontwikkeling van D. op het gebied van handel en nijverheid, alsmede tegenover den opbloei van de D. handelsvloot.

Dit wees D. tot taak aan om zijnerzijds nu in Marokko zelf ook te demonstreeren, dat het zich niet liet verdringen door die samenwerking van Fr. en E. Dit is de ondergrond geweest van vele schijnbaar toevallige of onschuldige gebeurtenissen.

De gewone toeschouwer, die een paar jaren vóórdat de tegenwoordige oorlog uitgebroken is, van een spanning hoorde, waardoor toen reeds een vredebreuk dreigde te komen, riep verbaasd uit: „'t is toch niet aan te nemen, dat de groote Europ. mogendheden zich in een oorlog zullen begeven voor gebeurtenissen en gevoeligheden daarover, die in Marokko zijn voorgevallen, en die Europa koud laten." Maar Marokko was 't bord, waarop 't schaakspel werd gespeeld der in Parijs, Londen en Berlijn wel overwogen zetten. Vooruit had elke partij zich toen al vast voorgenomen tot krachtiger en verder strekkende maatregelen over te gaan als 't spel hier niet gewonnen werd. Het kon D. om 't financieele belang eigenlijk weinig schelen of zijn eischen, van als gelijkgerechtigde te worden beschouwd bij de transactiën, die in Marokko voor leveringen en handelszaken, zouden zijn te voeren, werden ingewilligd, want er viel in Marokko niet veel winst tehalen. Maar uit een algemeen economisch en politiek oogpunt beschouwd, werd hier heel veel op 't spel gezet. Hier werd de strijd geconcentreerd, die sedert jaren, veelal met stille krachten, om de handelshegemonie over geheel de aarde, doch speciaal buiten Europa, was gevoerd.

De openbaarmaking van de B. stukken heeft dit, naar 't ons voorkomt, duidelijk vastgesteld. Ook de samenwerking van de Entente-mogendheden met Rusland had in hoofdzaak een zelfde streven. Er is D. blijkbaar veel aan gelegen dit inzicht algemeen te verspreiden. In groot aantal toch worden de voormelde berichten der B. diplomatieke vertegenwoordigers gratis verspreid. Naast den Franschen tekst staat een goedverzorgde Nederlandsche vertaling, een bundel facsimilés moet het autentieke der stukken boven twijfel stellen. Vermoedelijk gaan vertalingen in andere talen naar de andere neutrale landen, waarom zou Nederland alleen met deze attentie vereerd worden ?

In deze revue komen ons niet alleen de Marokko-feiten voor de oogen. Uit het gebied waarin wij ons meer speciaal bewegen, worden 't Engelsch-Japansche verbond en tractaat, de conferente van Algesiras, de Bagdadspoor, Belgisch Kongo, Klein-Azië en 't Verre Oosten, Egypte en D. Zuid-West Afrika, Kiautschau en China, enz aan de beurt gesteld.

Deze stukken moeten samen 't bewijs brengen, dat de oorlog door D. niet-, door de Entente-mogendheden wèl gewild is. Of zij hierin geslaagd zijn? 't Antwoord hangt af, van de opvatting welke men aan de uitdrukking „gewild" verbindt.

Als een Europ. mogendheid haar oog heeft gevestigd op een gebied, dat zij tot een kolonie wenscht te maken, en zij daarheen kooplieden, handelsfactorijen, zendelingen stuurt, eerst om er poolshoogte te nemen, dan om er zich te vestigen, vervolgens om er zich met zekere aanspraken en rechten te doen gelden, dan wil zij niets liever dan haar invloed daar zonder gewapenden strijd te vestigen en uit te breiden. De oorlog wordt dus niet door haar gewild. Maar de inboorlingen, niet voornemens om zich hunne terzijdezetting goedschiks te laten welgevallen, voeren een politiek van verzet, die alle vormen doorloopt, tot die van gewapend optreden ten slotte. Dan hebben zij den oorlog gewild en wascht de ongenoode gast zijn handen in onschuld als hij hun de gevolgen van hun tegenkanting gevoelig doet ondervinden.

Wie zich voor de vraag stelt, welke der partijen de oorlog in Europa gewild heeft, moet zich verdiepen in de kwestie in hoever D. ten opzichte der door de andere volkeren verworven economische wereldstelling te ver kan zijn gegaan om dit voor deze op den duur duldbaar te doen blijven. Het is onbetwist het recht van een volk om zijn handelsrelatiën uit te breiden, om een afzetgebied voor zijn producten te zoeken, om zich een koloniseerende taak toe te denken. Maar wanneer een tegenpartij, wier belangen daardoor te na worden gekomen, dit niet met een vriendelijk oog aanziet, doch in den economischen strijd door bondgenootschap kracht zoekt tegen het haar dreigend gevaar, dan mag 't wanneer 't ten slotte tot een vredebreuk komt, niet als uitgemaakt worden beschouwd, dat zij den oorlog gewild heeft en de andere partij haar handen in onschuld wascht, omdat deze eigenlijk den oorlog niet wilde, indien men haar maar kalm haar gang liet gaan. Wie zich in deze tot rechter wil maken, heeft na te gaan, of een regeering, die haar volk naar economische uitzetting ziet streven en die het daarbij behulpzaam is, ingezien heeft dat dit tot een gewapende botsing zou kunnen of moeten leiden, en of die regeering die uitzetting dan toch is blijven steunen en aanmoedigen. Vervolgens is uit te maken in hoever die regeering, dit gevaar ziende, zich heeft beijverd om het af te weren, door alle middelen toe te passen, die te bedenken waren om de evolutie in gezonde mededinging te doen groeien, en door alle middelen te vermijden, die de mededinging konden omzetten van een strijd des vredes in een strijd der wapenen.

Zoo bezien, wil het ons voorkomen, dat het antwoord op de vraag dan niet te zoeken is in het Marokko-geschil, niet in een der andere koloniale kwestiën, al hebben deze voor 't vaststellen der verantwoordelijkheid wel degelijk ook eenige waarde. De schuld zal zijn te leggen bij de entente-mogendheden wanneer deze in de belemmering van het uitbreidingsrecht van het D. volk buiten zijn eigen land verder zijn gegaan dan redelijk is, of middelen hebben aangewend, die bij eerlijke en rechtmatige concurrentie niet duldbaar zijn te achten. De schuld zal zijn bij D., wanneer dit, de mogelijke oorlogsgevolgen van de expansie ziende, deze toch heeft doorgezet en het gevaar niet tijdig heeft afgeleid, of wanneer het zijnerzijds middelen heeft toegepast, die zich niet verstaan met eerlijke en rechtmatige mededinging.

Wij blijven vollen aandacht geven aan de gebeurtenissen Van Vreemde Koloniën, en wij hopen haar waardevolle beteekenis te kunnen geven, maar wij gelooven dat zij slechts invloed hebben op den loop der wereldgeschiedenis, voor zoover zij een taak hebben te vervullen in den grooten economischen „strijd om 't bestaan" van alle volkeren in onderlinge samenwerking en in onderlinge mededinging.

Voor onze diplomatie zal uit de openbaarmaking der B. staatsstukken een aanwijzing te putten zijn voor een be-

wering, die wij vroeger ook al eens trachtten ter markt te brengen. Aan ons departement van Buitenl. Zaken zal een afdeeling moeten worden georganiseerd, die diep op de internationale koloniale vraagstukken ingaat, en aan ons departement van Koloniën zal een afdeeling zijn te organiseeren, die diep op de buitenlandsche vraagstukken ingaat, want de Nederl. koloniën krijgen in de naaste toekomst een voornamere taak dan Nederland zelf te vervullen in dien grooten economischen tsrijd om 't bestaan der volkeren.

De Filippijnen.

Het volgende bericht houdt eenig verband met de voorafgaande beschouwingen. Garrison, de afgetreden Amer. minister van Oorlog, heeft o.m. aan president Wilson geschreven: „Onze overtuigingen loopen niet alleen uiteen, maar zij laten zich geenszins verzoenen". Hij kan zich o.a. niet vereenigen met Wilson's inzicht ten opzichte van de Filippijnen. Wilson wil deze losmaken van N.-Amerika, ter vermijding van moeilijkheden voor de Ver. Staten in het Verre Oosten. Garrison noemt dit verraad jegens de inboorlingen.

In deze mededeeling ligt een opdracht aan de Nederl. diplomatie om na te gaan, welke inzichten en welke waarschijnlijkheden daaraan verbonden zijn, en een opdracht aan het departement van Koloniën, om in Indië de gedragslijn vast te stellen, die in verband hiermede zal zijn te volgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het net scheurde niet.

Onder bovenstaanden titel verscheen het verslag van de 28e Algemeene Ned. Zendingsconferentie en van de jaarvergadering van het Nederl. Bijbelgenootschap te Amsterdam. Gaarne vestigen wij op dit belangrijk verslag de aandacht. Het heeft blijvende waarde. Voor geringen prijs krijgt men hier de verschillende toespraken en referaten, op bovengenoemde vergadering gehouden. Wij wijzen slechts op: De Jong-Turksche beweging en de Heilige Oorlog, door Ds. M. Lindenborn. — Onze kolonie Suriname en de arbeid der Broedergemeente aldaar, door dr. Gunning. — De invloed van den oorlog op de zendingbeweging, door Ds. J. Rauws enz. Zeer eigenaardig is het referaat van Prof. Dr. Th. Obbink over het Christendom en de andere religies. (De Banier).

Nederlandsch Zendingsjaarboekje voor 1916.

Het Zendingsjaarboekje dat het vorig jaar door de tijdsomstandigheden niet kon verschijnen, heeft thans weer het licht gezien (uitgave van den Zendingsstudieraad te 's-Hage). Hoewel de inhoud eenige wijziging heeft ondergaan (zoo is ditmaal de rubriek „Mengelwerk" niet opgenomen), beantwoordt het werkje volkomen aan het doel. Wie op de hoogte wil zijn van de zending in Oost en West raadplege vooral het boekje, dat besluit met een Alfabetische naam- en adreslijst van alle mannen en vrouwen welke in O.- en W.-Indië in de zending werkzaam zijn.

H. C. van Honert. †

In „Eigen Haard" van 12 dezer wijdt de heer J. T. Cremer een artikel aan den onlangs overleden Directeur van de Deli-Maatschappij, den heer H. C. van den Honert (met portret). Met waardeerende woorden schetst de heer C. de verdiensten van den man, die hoezeer ook in wijden kring geëerd en geacht, toch slechts door betrekkelijk weinigen werkelijk is gekend. Afkeerig van ruchtbaarheid, heeft v. d. H. in stilte heel veel goed gedaan. O.a. stelde hij eenmaal (samen met P. W. Jansen en J. Nienhuys) een groot bedrag beschikbaar, ten behoeve van de opleidingsschool van doctor's djawa te Weltevreden.

Koloniaal Tijdschrift.

De Febr.-afl. opent met het slot der beschouwingen van controleur G. A. Hondius van Herwerden over de bestrijding van den roofbouw der inlandsche bevolking in Ned.-Indië. De heer D. F. Damsté publiceert de Hollandsche vertaling van een Atjehsch anti-opium gedicht, vervaardigd door Habib Moehamat, oelèebalang van Peudawa Rajeu. De heer H. E. K. Ezerman schrijft een artikel over „De facultatiefstelling en de nieuwe Soemba-Flores-onderwijsregeling".

De oud-resident F. Fokkens over „het euvel der bureaucratie in Indië". Schr. zegt dat het breken van de macht der bureaucratie een der eerste zorgen van den nieuw-benoemden Gouverneur-Generaal zal moeten uitmaken, want zonder dat zal op het gebied van bezuiniging, van releveering van het corps ambtenaren B.B. en van afdoende doorvoering van decentralisatie niet veel zijn uit te richten. In een volgend artikel zal de schrijver aangeven op welke wijze de bureaux in Indië kunnen ontlast worden in de richting van een gezonde decentralisatie.

Overigens de gewone rubrieken: Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door A. H. J. G. Walbeehm en Ch. P. J. Blok. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Uit allerhande bron. — Bibliographie, door H.

Nederlandsche Zendingsbode.

In No. 6 het vervolg van Zendeling A. Vermeer's referaat over de kerstening van Java. — Verder een artikeltje (met ill.) over het kinderhuis te Saron in Suriname (een huis voor verwaarloosde kinderen, gesticht door de Broedergemeente aldaar).

Encyclopaedie van West-Indië.

Wederom is eene afl. van de West-Indische Encyclopaedie (onder redactie van Dr. H. D. Benjamins en Joh. F. Snelleman) verschenen. In deze afl. (de negende) worden de onderwerpen behandeld van Nijverheid—Politie.

Van de meer uitgebreide artikelen noemen we die over Onderwijs; Onderzoekingstochten en onderzoek (zeer belangrijk); Ophidia (slangen); Oudheden; Paramaribo; Plantengroei enz.

De Macedoniër.

De Febr. afl. bevat o.m.: Een merkwaardige Soembanees, door D. K. Wielenga. — Stemmen uit de Islamsche wereld, door D. Bakker. — Rechtsbepalingen op Nias, door H. Dijkstra. — Uit mijn Camera, door H. Dijkstra.

De Indische bestuursopleiding.

Te 's-Gravenhage (Zuid-Holl. Boek- en Handelsdrukkerij) verscheen een brochure, getiteld: De Indische bestuursopleiding. Historisch-kritische verhandeling, door G. J. D. C. Stempels.

De bedoeling van deze verhandeling is historisch-kritisch in het licht te stellen, dat de weder aan de orde-stelling van het vraagstuk der Indische bestuursopleiding voorbarig moet heeten, wijl overwegend practische bezwaren zich voorshands tegen principieele wijziging van het bestaande opleidingsstelsel verzetten.

In welke richting naar het gevoelen van den schrijver geleidelijk zonder verbreking van de historische lijn, op eene volbloed academische opleiding ware aan te sturen, heeft hij in het slothoofdstuk uiteengezet.

De Ingenieur.

In No. 7 wordt een kort woord gewijd aan kolonel J. J. Staal †. — De oud-directeur der B. O. W. in N.-I., W. B. van Goor, schrijft over „De rapporten der Indische havencommissie". — Verder bevat dit Nr. het vervolg der Nota betreffende de bevloeiing in de residentie Madioen (ontleend aan het Verslag der B. O. W. in N.-I.).

Raden Adjeng Kartini.

Dr. A. M. Brouwer heeft onlangs in Rotterdam en Den Haag eene voordracht gehouden over het leven en streven van Raden Adjeng Kartini, waarvan de Ned. Zendingsbode van 4 dezer een kort overzicht geeft (met het portret van Kartini).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 6: De suiker en de oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs (vervolg). — Clements Robert Markham. De laatste der pionieren op kinologisch gebied, door Prof. P. van der Wielen. — Natuurmest of normaalmest, door J. J. Paerels. — Die Niederländisch-Indischen Kulturbanken. — De paradijsvogeljacht op Nieuw-Guinea en de handel in dit mode-artikel. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De mijn Bolaäng Mongondou.

In de 5 dezer te Delft gehouden vergadering van het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën, heeft de heer C. G. van Dusseldorp eenige mededeelingen gedaan over de mijn Bolaäng Mongondou op Noord-Celebes, waarvan een overzicht wordt gegeven in de Ind. Merc. van 11 Febr.

Voetbalwedstrijd op Tagoelandang.

In de Nieuwe Nederl. Kerkbode schrijft F. het volgende: Van 30 Augustus tot 1 September 1915 zouden op Tagoelandang, een der Sangireilanden, voetbalwedstrijden worden gehouden. Elf clubs waren opgekomen om zich tegen elkander te meten. Het zou een groot feest worden ter eere van de koningin van Holland, een feest bovenal voor de jongelieden en de kinderen. Het bleek echter al spoedig dat de groote jongens niet eens het leeuwen-aandeel voor zich zouden opeischen maar alles voor zich opvragen. Het kinderfeest kon niet worden gehouden.

Er werd woest gespeeld en men kreeg zelfs iets te zien uit de dagen van Bileam. Elke club had waarlijk een toovenaar meegebracht en elke toovenaar gaf natuurlijk vóór de macht te bezitten om de tegenpartij te vernietigen en aan zijn kring de overwinning te bezorgen. In hun zakdoek of onder hun scheenstuk, of waar men verder ook wilde, bergden de spelers hun toovermiddel en trokken dan ten strijde. Het scheen wel dat de club van de negorij Lesa de nederlaag moest lijden. Eén der spelers brak een scheenbeen; maar geen nood, spoedig werd deze held vervangen door iemand die niet minder op de overwinning rekende. Doch even daarna verliet ook deze gekneusd het „veld van eer". Nu mad men er genoeg van, men geloofde den toovenaar niet meer. „Dan maar zonder plaatsvervanger, als niemand wil", riep de toovenaar teleurgesteld uit, „wij zullen overwinnen, geloof mij, anders kunnen jullie mij hier op dit veld begraven". Toen werd er weer gespeeld met inspanning van alle krachten en toen werd het spel verloren door de jongelieden van de negorij Lesa. „Een proces!" riepen velen. De Inlandsche rechter moest uitspraak doen omtrent de prijsverdeeling. Er werd zelfs geprocedeerd, maar niets kon baten, het spel was verloren. Dat was wel hard voor de lieden van Lesa, maar nu was het immers afgeloopen, nu was er immers niets meer aan te doen, de strijd was gestreden, de nederlaag geleden en de rechtspraak had het bekrachtigd!

Het is wel aangrijpend, mijn lezer, maar daarmede was deze wedstrijd niet geëindigd. Drie dagen later moesten de jongens van Lesa komen om hun waarzegger te begraven. Na het feest klaagde hij over pijn in de keel, weldra zat deze pijn dieper en kort daarna is hij overleden. Des Zondagsmorgens na de godsdienstoefening hoorde zendeling K. dat er iemand stervende was. Hij ging daar heen, maar men vertelde dat de patient niet meer zien, niet meer hooren en niet meer spreken kon. Met de luidruchtigheid den Inlanders eigen, gaf men kennis van de komst van den zendeling. In de kamer was reeds een menigte bijeen die, zoodra de stervende den geest gaf, groot misbaar zoude maken. Zendeling K. ging toch binnen en begreep al spoedig dat hij niet met een doove te doen had, ook al kon hij uit de trekken op het gelaat niet duidelijk opmaken, of hij moest heengaan of blijven. Hij deed het laatste en stelde aan de familieleden voor den stervende kracht toe te bidden op zijn reis naar de Eeuwigheid, tevens krachten van God vragende voor de vrouw en de kinderen. Kort daarop is de toovenaar gestorven....

Toen de toovenaar gestorven was, deden familie en kennissen iets dat tot op heden nimmer had plaats gevonden en dus totaal buiten de adat stond. Zij haalden een ijzeren ledikant voor den dag, maakte het naar behooren op met bultzak, laken, een paar kussens en een klamboe tegen de muskieten en toen werd de kist daarin geplaatst. Een paar stokken werden vervolgens onder het ledikant gestoken en aan weerskanten stonden jonge mannen op voetbalschoenen, met gesteepte badjes of truien. De waarzegger werd naar zijn laatste rustplaats gebracht. Tegen zijn uitdrukkelijken wil in werd hij echter op een andere plek dan op het voetbalveld begraven. (N. R. Ct.).

Een zonderling Zendingsbericht.

De „Church Missionary Review", het orgaan van het Engelsch-Kerkelijk Zendingsgenootschap, geeft zijn lezers, onder de zendingsberichten, het volgende uit Nieuw-Zeeland.

„Een afdeeling Maoris is bij de Britsche strijdmacht te Gallipoli aangekomen. Zij zijn de eerste Polynesische troepen, die men over zee gevoerd heeft, om voor het moederland te strijden. Na een toespraak van den Generaal hebben de Maoris een krijgsdans uitgevoerd, die geleid werd door een Maori, die achter zijn naam heeft de letters M.A.L.L.D. (Meester in de kunsten en dokter in de rechten).

Een officier van de troep geeft er de volgende beschrijving van: „De Maoris, soldaten en officieen, stelden zich in 't gelid. Met uitgestoken tongen, met rythmisch handgeklap op heup en borst, met een gemeenschappelijk sterk geroep van a-a-ah, dat plotseling werd afgebroken, begonnen de Maoris hun krijgsdans. Met een schelle stem zette de leider

in, waarop het koor uitbrulde. Toen de dansers in groote opwinding geraakten, klonk het stampen hunner voeten over de wateren van Gallipoli. De aanvoerder schreeuwde nu eens met een woeste stem, dan weer werd zijn stem een zacht maar duidelijk hoorbaar fluisteren, en toen hij op den bodem nederhurkte, namen de dansers achter hem dezelfde houding aan. Plotseling na een eenparig gebrul eindigde het gezang met zacht lispelen, met het stampen met den rechtervoet en met het gedreun van het slaan van den bodem met de handen. Honderd meters verwijderd luisterden in de Turksche loopgraven de verschrikte Mohammedanen naar de serenade, die hun het bloed deed verstijven."

De „Bazuin", welk blad op het bovenstaande de aandacht vestigt, noemt het een schande dat een christennatie die woeste Heidensche horden naar Europa overbrengt en in den oorlog gebruikt, en betreurt het dat een zendingsblad zoo iets mededeelt zonder een woord van protest, ja veeleer met instemming. „Wat zullen de Mohammedanen er wel van zeggen als de strijdgenooten van deze Maoris het nog eenmaal weer wagen, hun als boden van het evangelie tegemoet te treden?"

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING, op *Dinsdag 29 Februari 1916*, in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, 's avonds 8 uur.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslagen over 1915.
2. Rekening en Verantwoording over 1915.
3. Begrooting over 1916.
4. Overlegging van het Proces-Verbaal der commissie van verificatie.
5. Verkiezing van 4 leden van het bestuur, periodieke aftreding van Mej. A. J. van Loghem en de H.H. Dr. H. D. Benjamins en J. A. Soetens en vacature wijlen mej. M. M. G. Maarschalk.
6. Verkiezing van een afgevaardigde voor de algemeene vergadering van het Hoofdbestuur.
7. Opmaken van eene candidatenlijst voor het Hoofdbestuur, periodieke aftreding van de H.H. C. R. Bakhuizen van den Brink, E. F. Grooss en A. A. C. Harting.
8. Verkiezing van een verificatie-commissie.
9. Voorstel tot statutenwijziging.
10. Rondvraag.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Ned.-Ind. Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst, Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding. (Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Scheepsbouwkundig ingenieur.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur, Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur), Opzichter, Tijdelijk bouwkundig opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Ingenieur, Tijdelijk geoloog, Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Civiel-ingenieur, Ingenieur-deskundige op het gebied van groote ijzerconstructies, Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste en 4de afdeeling, Opzichter, Werktuigkundig teekenaar bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspirant-ingenieur, Commies bij den post-, telegraaf en telephoondienst.

Leeraar in de aardrijkskunde (in het bezit van de middelbare akte voor dat vak), Leeraar in de scheikunde (doctor of doctorandus), Leeraar in de wiskunde (doctor of doctorandus), Leeraar in de Engelsche taal (in het bezit van de akte B) bij het middelbaar onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse, Onderwijzeres der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Derde stuurman, Leerling-machinist bij de Gouvernements-marine.

Europeesch detachements-commandant 2de klasse bij de gewapende politie.

Baas-zadelmaker bij het gevangeniswezen.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van
1 Februari 1916 no. 26).

Uitzending voor het Middelbaar Onderwijs in Ned.-Indië van een leeraar in de wis- en natuurkunde.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar in de wis- en natuurkunde (doctor of doctorandus) bij voorkeur met onderwijservaring.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van f 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als gouvernementspassagier der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag, waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezolding bedraagt f 450 (vierhonder vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van f 100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen van f 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van f 850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid, ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië) eene zoogenaamde ervaringstoelage van f 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip, waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

De uit te zenden leeraar, die in den loop der maand Juni 1916 in Indië zal moeten aankomen, zal zich bij notarieele akte moeten verbinden tot teruggave aan 's lands kas van de gelden, welke aan hem en te zijnen behoeve zullen zijn voldaan, zoo wegens vergoeding voor uitrustingskosten als wegens overtocht naar Nederlandsch-Indië, bijaldien hij niet binnen den hem aan te wijzen tijd naar Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt, of om andere redenen dan wel bewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor hij wordt uitgezonden niet aanvaardt, dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst op Java uit 's lands dienst wordt ontslagen.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich, vóór 28 Februari 1916, bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot afdeeling D (Personeel) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van de vereischte stukken.

(Nederlandsche Staatscourant van
2 Februari 1916 no. 27).

Adspirant-adjunct-chefs en adjunct-chefs der 1ste en 4de afdeeling voor de Staatsspoorwegen in Ned.-Indië.

Ter benoeming tot adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste afdeeling (administratie) en der 4de afdeeling (beweging en vervoer) bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië worden gevraagd gediplomeerden als civiel- of werktuigkundig ingenieur aan de Technische Hoogeschool of aan de voormalige Polytechnische School te Delft, dan wel met een gelijkwaardig buitenlandsch diploma, geslaagden in het zoogenaamd groot-ambtenaarsexamen, doctoren in de rechts- of Staatswetenschap, officieren en gewezen officieren van 's Rijks land- of zeemacht of van het leger in Nederlandsch-Indië en personen, die in algemeene ontwikkeling met de genoemde categorieën van personen gelijkgesteld kunnen worden.

Om in aanmerking te kunnen komen moet men den leeftijd van 25 jaren hebben vervuld en bij voorkeur ook eenigen tijd bij de spoorwegen in Nederland in een rang, gelijkstaande met dien van een adjunct-chef in Nederlandsch-Indië, werkzaam zijn geweest.

Gegadigden, die dergelijke ervaring niet bezitten, zullen zich die vóór hun vertrek naar Indië eigen moeten maken, waartoe zij gedurende ongeveer een jaar (ten hoogste anderhalf jaar) zullen worden te werk gesteld bij de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij. Aan die tewerkstelling is eene maandelijksche toelage van f 150 verbonden.

De bezoldiging van een adspirant-adjunct-afdeelingschef bedraagt f 300 's maands. Na twee jaren dienst in dien rang volgt bevordering tot adjunct-afdeelingschef op eene bezoldiging van f 400 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van f 75 's maands, en daarna drie driejaarlijksche verhoogingen van f 100 's maands. De aanvangsbezoldiging der uit te zenden personen zal worden vastgesteld met inachtneming — onder toepassing van de daaromtrent vastgestelde regels — van de ervaring (waartoe ook gerekend wordt evengenoemde tewerkstelling), waarop bij kunnen wijzen.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 1 Maart a.s. bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, onder overlegging van:

a. diploma's en andere bewijsstukken, dat zij voldoen aan bovengenoemde eischen;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld de datum en plaats van geboorte, of de gegadigde gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door en vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor gouvernementsrekening als passagier der 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van f 1500;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien, waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijkscontributie aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

(Nederlandsche Staatscourant van
5 Februari 1916 no. 30).

Adspirant-ingenieur voor het stoomwezen in Ned.-Indië.

Voor den dienst van het stoomwezen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een jong werktuigkundig ingenieur, bij voorkeur met het Delftsch en anders met een daaraan gelijkwaardig buitenlandsch diploma, ten einde na gedurende ongeveer twee jaren in Europa met het oog op den hem in Indië wachtenden werkkring de noodige practische ervaring te hebben opgedaan, derwaarts te worden uitgezonden ter benoeming tot adspirant-ingenieur bij genoemden tak van dienst.

Gedurende den tijd der practische tewerkstelling zal eene maandelijksche toelage van f150 worden genoten.

De bezoldiging van een adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen in Nederlandsch-Indië bedraagt f300 's maands, terwijl bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting na drie jaren diensttijd bevordering volgt tot ingenieur, aan welke betrekking is verbonden eene bezoldiging van f400 's maands, met zes driejaarlijksche verhoogingen, elk van f100 's maands, tot een maximum van f1000 's maands.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening als passagier der 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van f1500 (een duizend vijfhonderd gulden);

c. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van eene maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage van het weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van f150 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich te richten tot den Minister van Koloniën bij een gezegeld adres, hetwelk geadresseerd moet worden aan de Afdeeling Personeel van het Departement van Koloniën en vergezeld moet zijn van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld waar en wanneer de candidaat geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant
van 11 Februari 1916 no. 35).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 8. Donderdag 24 Februari 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

Ontvangen t/m. 17 Februari 1916	f	2009.—
Sedert ontvangen uit Den Haag:		
Mevr. S. A. F. de K.	„	25.—
O. C. E.	„	100.—
F. A. v. B.	„	2.50
S. O. Ph. M.	„	10.—
H. F.	„	25.—
J. K.	„	5.—
Mevr. H. F. K. Z.	„	50.—
Kol. H. F. E. v. B.	„	10.—
Mevr. H. L. P.	„	25.—
G. A. ten B.	„	2.50
X.	„	1.—
F. H. S. te Heelsum	„	5.—
Van de afdeeling Apeldoorn	„	272.50
Van het door de afdeeling totaal ontvangen bedrag ad f 379.— werd in de opgave van den 17en Februari reeds f 106.50 vermeld, zoodat nog op te geven bleef f 272.50.		
Van den heer Zuiderhoff in Den Haag:		
J. V. Th. M.	„	50.—
Mevr. F. H. S. A.	„	50.—
R. Z.	„	10.—
Mevr. Z. v. M.	„	5.—
J. K.	„	10.—
J. M. N. K.	„	5.—
H. v. G.	„	2.50
W. G. O. K.	„	2.50
W. W. G. te Groningen	„	10.—
J. de K. te Breda	„	5.—
Totaal	f	2692.50

N.B. In de opgave van den 17en Februari 1916 is een zetfout geslopen, die door den corrector niet is opgemerkt. Er staat Mr. M. J. f 100, moet zijn f 300. Het totaal was echter juist.

Indische Kunstavond voor den watersnood in Ned.-Indië.

Op Woensdag 15 Maart a.s. zal te 's-Gravenhage in het gebouw van den Kon. Ned. Schouwburg eene uitvoering gegeven worden, waarvan de opbrengst zal komen ten bate van de slachtoffers van den watersnood in Ned.-Indië. De afdeeling 's-Gravenhage van Oost en West, de Indische Vereeniging en de Indologische Studentenvereeniging, hebben de regeling daarvan op zich genomen. De uitvoering zal een specifiek Indisch karakter dragen en zal daardoor niet alleen voor oudgasten, doch ook voor hen, die nooit in Indië geweest zijn, zeer aantrekkelijk worden. Behalve Indische muziek, zang en dans, staat een Indisch tableau op het programma. De gamelan zal door hier te lande studeerende Inlandsche jongelieden worden bespeeld. O.a. hebben Madame Sorga, de heer Borgesius en de inlandsche prins Noto Soeroto hunne medewerking toegezegd.

De prijzen zijn gesteld op f 4 (loge), f 3 (zaal), f 2 (2e rang) en f 1 (3e rang).

Daar het aantal plaatsen in den schouwburg niet groot is, zal het voor de leden van Oost en West zaak zijn zich spoedig van toegangskaarten te voorzien bij:

den Secretaris der afdeeling, Laan v. Meerdervoort 187 (Tel. Haag 2655) of de Directrice van „Boeatan", Heulstraat 17 (Tel. Haag 4695).

Uit de O. I. Mail.

Watersnoodberichten.

Volgens de laatste mailberichten wordt de nood, door de overstroomingen veroorzaakt, grooter en grooter. Niet alleen Java werd geteisterd. De Padangsche correspondent van „De Javabode" seinde 28 Dec. j.l. o.a.:

Een bandjir heeft de lijn der Staatsspoor tusschen Parit Malintang en Loeboek Aloeng weggespoeld.

Een godsdienst-opstootje.

Uit Padang Padjang werd 22 Dec. naar Batavia geseind:

„Van nacht te één uur bestormde een troep kwaadwilligen, bestaande uit 38 personen, afkomstig van Kotalawe, Singalang en Pandesisih, allen in witte kleeding en onder voortdurend roepen van „Sabilloelah" het huis van den Assistent-Resident.

Deze ambtenaar, te voren gewaarschuwd, bracht dien avond in de kazerne door.

Een troep militairen was op de been en loste een salvo op de kwaadwilligen. Twee personen werden gedood, een werd gevangen genomen. De rest sloeg op de vlucht.

Twee soldaten vonden den dood.

De bevolking ter hoofdplaats Padang Pandjang is rustig. Heden morgen werd een sterke troep uitgestuurd naar de genoemde kampong."

In de bladen van een paar dagen later lezen wij:

„Enkele aanstokers van de opstootjes te Padang Pandjang zijn bekend en werden gearresteerd.

Het onderzoek duurt voort."

Ambtenaren voor Chineesche Zaken.

De „Nwe Soer. Ct." meldde uit goede bron vernomen te hebben, dat bij de Regeering het voornemen bestaat, om binnenkort het ambt van ambtenaar voor Chineesche zaken af te schaffen.

Dit bericht is absoluut onjuist, zegt het „Bat. Handelsbl." De Regeering bereidt een reorganisatie voor, waarbij de verschillende over den Archipel verspreide standplaatsen voor ambtenaren van Chineesche zaken zullen worden opgeheven. Alle ambtenaren worden dan geplaatst te Batavia, van waaruit dienstreizen zullen worden ondernomen. Doch deze reorganisatie hangt nog in de lucht en 't kan nog heel lang duren vóór het zoo ver komt.

Maar van opdoeken van het ambt van Chineesche zaken is geen sprake. Integendeel, hun werkzaamheden breiden zich voortdurend uit. Bovendien, de Regeering is immers voornemens ook een korps ambtenaren voor Japansche zaken te scheppen en zouden dan tegelijk de Chineesche functionarissen worden opgedoekt? 't Zou wel een beetje belachelijk zijn!

Een nieuwe school te Djokjakarta.

Op een reeds in het midden van het vorig jaar aangekocht terrein, gelegen aan den stationsweg Lempoejangan ter hoofdplaats Djokjakarta, zal een inlandsche school worden opgericht. Dit zal dan de 7de tweede klasse school ter plaatse zijn.

PERSONALIA.

Mr. J. van Davelaar. †

Mr. Jan van Davelaar, die reeds eenige jaren aan hartszwakte leed en hoopte in het koude Lembang herstel te vinden, is daar 30 Dec. j.l. gestorven. „De Javabode" schrijft o.m.:

De plotselinge dood, waarvoor zijn geneesheeren vreesden, is gekomen en ontneemt Indië een van zijn beste en kundigste menschen. Man met een warm hart, behulpzaam, waar om hulp werd gevraagd, mensch met vriendelijk gemoed, al bleef hem het lijden niet gespaard. knap jurist, zooals weinigen, zoo was mr. Jan van Davelaar. Zijn lichamelijke gesteldheid was oorzaak, dat hij zich weinig in het openbaar vertoonde, toch bleef hij op de hoogte van de algemeene zaak.

Hij was de ziel van de Juristenvereeniging, waarvan hij voorzitter bleef, ook toen hij in den Raad van Indië werd geroepen. In zijn vereeniging werd hij gewaardeerd om zijne van groote en diepe kennis getuigende adviezen.

Nog in de laatste algemeene vergadering van de Juristenvereeniging in Juli van dit jaar, heeft de overledene een belangrijk prae-advies uitgebracht.

Vóór mr. Van Davelaar werd benoemd tot Lid van den Raad van Indië, kon hij reeds wijzen op een eervolle loopbaan bij de rechterlijke macht van Nederlandsch-Indië. Twee en dertig jaar lang had hij bij de magistratuur het land gediend, toen hem de welverdiende plaats in den Raad van Indië werd aangeboden, waar zijn kundige adviezen op prijs werden gesteld.

Ter nagedachtenis van Mr. van Deventer.

Het bestuur van de Groep Nederlandsch-Indië van het Algemeen Nederlandsch Verbond heeft het initiatief genomen voor de totstandkoming van een gedenkteeken ter eere van Mr. van Deventer, een borstbeeld of geschilderd portret in een passende omgeving te plaatsen. Voorloopig is daartoe, met toestemming der directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, het museum van dat Genootschap gekozen.

De eerste burgemeester van Batavia.

Volgens „De Javabode" kan spoedig de benoeming van mr. A. Meyroos, adjunct-adviseur voor de decentralisatie, tot burgemeester van Batavia, tegemoet worden gezien.

De Sultan van Bima.

De Resident van Timor en Onderhoorigheden seinde 22 dezer: Sultan Bima 16 dezer overleden.

Ingenieurs bij het stoomwezen.

De adspirant-ingenieur bij het stoomwezen, de heer J. R. van Eck, te Soerabaja geplaatst, is uit zijne betrekking ontslagen.

Zijn collega W. C. Beekman, werkzaam bij het hoofdbureau van het stoomwezen, heeft verzocht gedurende 1 jaar buiten bezwaar van den lande op non-activiteit te mogen worden gesteld.

Eene vacature.

In het begin van het volgend jaar komt de betrekking open van algemeen pakhuismeester te Belawan, daar de functionaris, de heer W. H. Beemer, na meer dan 35-jarigen dienst, eervol ontslag heeft verzocht.

Middelbaar Onderwijs.

In het „Middelbaar Onderwijs" deelt de redacteur L. P. J. Vermeulen mede, dat hij spoedig zijn functie zal neerleggen wegens verlof naar Europa.

Hij vraagt nu wie zijn opvolger wil worden.

Suriname.

Onder het hoofd „Een belangrijk bericht" lezen wij in „De West" van 11 Januari:

„In het verslag dat wij gaven van ons eerste onderhoud met den heer van Asch van Wijck, na zijn terugkeer van San Francisco, deelden wij mede, dat hij getracht had relaties aan te knoopen in het belang der kolonie en, naar het scheen, niet zonder succes.

Het verheugt ons, thans reeds een eerste resultaat te kunnen mededeelen.

De heer van Asch van Wijck heeft bericht ontvangen van den chef van het Department of Commerce te Washington, dat de heer Garrard Harris, een speciaal agent van het Bureau of Foreign and Domestic Commerce, hier zal komen om de mogelijkheden op verschillend gebied in Suriname na te gaan en de resultaten van zijn onderzoek te brengen onder de aandacht van het Amerikaansch publiek.

Indien men weet, welk een enormen invloed in handelskringen het commercial departement in de Vereenigde Staten heeft, kan men de groote beteekenis van het bezoek van een speciaal agent van het bureau voor vreemden en binnenlandschen handel waardeeren. Het is van het grootste belang voor onze kolonie, dat de heer Harris een gunstigen indruk ontvangt.

Het bestuur is zich daarvan geheel bewust. Aan den heer van Asch van Wijck, die onmiddellijk den gouverneur met de hem gedane toezegging in kennis heeft gesteld, is medegedeeld, dat het bestuur alles zou doen wat kan strekken om den heer Harris alle noodige inlichtingen te verschaffen en hem zoo goed mogelijk te ontvangen.

Dit bericht verblijdt ons ten zeerste en we hopen, dat de indruk, dien de heer Harris van Suriname moge ontvangen, een goede mag wezen."

* * *

In hetzelfde nummer van „De West" een persgesprek met den heer G. Davidson, een Schotsch ondernemer, die sedert eenige maanden op vrij groote schaal een proef neemt om na te gaan of Mangrove-bast een loonend uitvoerartikel kan worden voor de kolonie. De bast van den mangrove-boom, die de benedenrivieren en de kust omzoomt, levert een goede looistof. De eerste proefverscheping van 50 ton naar New York zou juist plaats vinden. Het verder lot van de onderneming zal voor een goed deel afhangen van het resultaat dezer verscheping. De heer Davidson, die aan de Coppename-rivier met Indianen werkt, heeft goede hoop. De prijs, dien hij voor den bast betaalt is van dien aard, dat een middelmatige arbeider gemakkelijk *f* 2.50 per dag met inzamelen kan verdienen. De aanwezige voorraad mangrove is voor de eerste honderd jaar genoeg. De heer Davidson wenschte uiting gegeven te zien aan zijn erkentelijkheid voor de voorkomende wijze, waarop hij de meest mogelijke medewerking mocht ondervinden van de hooge ambtenaren in de kolonie. In 't bijzonder bedankte hij den Districtscommissaris van Saramacca, door wiens tusschenkomst verschillende zwarigheden van het bedrijf werden opgelost en die door herhaald bezoek daadwerkelijk blijk gaf van zijne belangstelling in het welslagen der onderneming.

De uitvoer van mangrove-bast is eenige jaren geleden beproefd door een paar in Suriname gevestigde firma's; de omstandigheden waren toen niet zoo gunstig als thans.

De Bauxite-industrie in vreemde handen; nu weer de uitvoer van mangrove-bast. Waar blijven de Nederlandsche kapitalisten?

* * *

Het blad „Suriname" behandelt in zijn nummer van 21 Januari, onder het hoofd „Britsch-Indiërs in Suriname", een voorval, dat, indien de feiten juist blijken, zeer te betreuren zou zijn. Nog steeds hebben de Britsch Indiërs last van de onbeschaafde bevolking van Paramaribo, vooral van de straatjongens. Zij worden met den scheldnaam „zogedier" nageroepen en dikwijls op hinderlijke wijze gesard. Dat vooral het janhagel zich daaraan schuldig maakt, blijkt wel uit de uitspraak van het scheldwoord. Voor de politie is het natuurlijk onmogelijk overal de plagerijen tegen te gaan. De deugnieten zorgen wel goed uit te kijken of er ook politie-agenten in de buurt zijn. Zulk een plagerij heeft weer op de markt plaats gevonden en aanleiding gegeven tot de arrestatie van den heer Lutchman Sing, een respectabel ingezetene, die reeds 27 jaar in de kolonie gevestigd is en door ijver en arbeidzaamheid zich een eervolle plaats in de Surinaamsche maatschappij verworven heeft. Hij is voorzitter van de Surinaamsche immigranten-vereeniging en als zoodanig en wegens zijn hooge kaste de erkende voorman der Britsch-Indiërs. Op zijn levenswandel en zijn optreden in het openbaar valt niets af te dingen. Immer toonde hij zich bereid het Bestuur bij te staan, waar zijn diensten gewenscht waren en voor commissiën voor publieke aangelegenheden wordt zijn medewerking steeds ingeroepen en ook steeds bereidwillig verleend. Door zijn invloed en zijn voorbeeld vestigden zich vele Br.-Indiërs in de kolonie, terwijl hij ook in zijn vaderland, waar hij talrijke relaties heeft, zijn invloed ten bate der kolonie aanwendt.

De heer Lutchman Sing was tusschenbeide gekomen, om een einde te maken aan het molesteeren van een Br. Indische vrouw door straatjongens; daaruit ontstond een handgemeen met een man, die pas sedert 2 weken als agent van politie in dienst was genomen en wien nog geen uniform was verstrekt. Op het gefluit van den agent, verschenen 3 collega's, die den heer Lutchman Sing naar het politiebureau sleurden, hoewel deze dadelijk verklaard had bereidwillig te willen meegaan. Na een kort onderhoud liet men hem gaan. Onder de Br. Indiërs was er begrijpelijkerwijze opwinding over dit voorval en het was aan een wenk van den gearresteerde te danken, dat zij zich stil hielden.

Van het tooneel waren velen getuige, o.m. eenige voorname kooplieden in de nabijheid. De verontwaardiging over het optreden der politie was algemeen.

Het is te hopen, dat de gestelde machten krachtig zullen optreden om aan het bedoelde euvel een eind te maken.

De Javaansche immigratie schijnt niet op goede leest geschoeid te kunnen worden. Nu dit niet gelukt is aan den heer Idenburg, die, vóór hij den Buitenzorgschen troon beklom, Gouverneur van Suriname was en ook als Minister van Koloniën de nooden der kolonie kende, mag men wel aannemen, dat de moeielijkheden om goede werkkrachten uit Java te verkrijgen, niet te overwinnen zijn.

De groote landbouw in de kolonie en gedeeltelijk ook de kleine landbouw, zullen dus voor de toekomst afhankelijk blijven van den aanvoer van werkkrachten uit Britsch-Indië. Suriname is de eenige niet-Britsche kolonie, die uit Britsch-Indië arbeiders mag betrekken. Tot dusver heeft de kolonie in Br. Indië een goeden naam. Het Bestuur zorge dat dit zoo blijve.

* * *

Den 27en Februari zal het honderd jaar zijn, dat Suriname weer onder Nederlandsch bewind kwam. In het vorige jaar vestigden wij hierop de aandacht in de hoop, dat de dag niet onopgemerkt zou voorbijgaan. De omstandigheden zijn niet geschikt voor feestelijke uitingen. Maar de uitgave van een serie jubileum-postzegels, ook voor de kolonie Curaçao, had zonder eenige luidruchtigheid kunnen plaats vinden. Jammer dat men gemeend heeft dit te moeten nalaten.

Curaçao.

Omtrent de havenwerken van Willemstad schrijft de „Amigoe" van 24 Dec. j.l.:

„Het was in het begin der week weer een geknal van belang. De mijnen werden gelegd bij het fort Amsterdam. De laatste drie dagen zijn de baggermachines druk doende om de losgesprongen steenen omhoog te halen. Menig onderlossertje werd er weggesleept.

Ook werd het afgewerkte deel der haven gepeild en gemeten.

Aardig, dat de Petroleumraffinaderij profijt kan trekken van de weggebaggerde specie en wederkeerig aan het Gouvernement een dienst bewijst met het weghalen der onderlossers. De raffinaderij beschikt over een eigen sleepboot."

* * *

Over deze raffinaderij schrijft het blad elders o.m.:

„De voorbereidende werkzaamheden zijn in vollen gang. Amerikanen werden belast met de opstelling der olietanks, terwijl Curaçaosch werkvolk behulpzaam is bij het opslaan der loodsen, het aanleggen van dammen en wegen, het schoonmaken van het terrein en anderszins.

De nieuwe groot-industrie brengt al aardig wat werk onder de menschen en belooft in de toekomst nog veel meer.

We vinden het volstrekt niet gewaagd, om aan onze arme Kolonie een spoedig intredenden bloeitijd te voorspellen."

* * *

Verder schrijft hetzelfde blad:

„Curaçao raakt in trek! We mogen niet alles zeggen, wat we weten; binnenkort hopen we meer te kunnen vertellen.

Zaterdag l.l. hadden wij het genoegen een Amerikaan te ontmoeten, die zeer ingenomen was met de Kolonie en hare bevolking. Deze Amerikaan is van plan hier dividivi-molens op te richten. De verzending als peulen in zakken is zeer duur; fijngemalen tot poeder wordt de vracht tot een minimum teruggebracht.

Dezelfde persoon wil ook een distilleerderij van Cucaçaolikeur oprichten en de flesschen verpakken in gevlochten mandjes."

* * *

Minder gunstige berichten verluiden omtrent de op te richten Zeevaartschool, deze zou n.l. niet kunnen worden geopend, de voorgenomen cursus schijnt niet door te gaan, daar zich slechts één leerling daarvoor had opgegeven. De „Amigoe" brengt in herinnering waarom de oprichting van een zeevaartschool werd aangevraagd.

Dit geschiedde niet om stuurlieden op te leiden voor de groote scheepvaart. Daarvoor dient de zeevaartschool in Nederland. Jongelui van den gegoeden stand kunnen die opleiding zelf bekostigen.

De in Nederland opgeleide stuurlieden gaan echter

voor de Koloniale zeilvaart verloren. En juist hier in onze eigen Kolonie hebben we behoefte aan goed opgeleide schippers en scheepsvolk.

De roep om een zeevaartschool voor Curaçao had vooral ten doel den minder kapitaalkrachtigen jongens gelegenheid te verschaffen tot eenigszins wetenschappelijke opleiding voor eigen scheepvaart.

Over de capaciteiten der Curaçaosche schippers bestaat geen enkele contrôle. Als men zijn leven waagt in een onzer zeilbootjes, moet men maar hopen, dat alles goed af zal loopen. Zekerheid omtrent voldoende bekwaamheid van den kapitein en zijn bootsvolk bij storm, ontij of averij kan niemand u geven.

Daarin moet verandering gebracht worden. Een volk, dat voor een groot deel leeft van de scheepvaart, moet gelegenheid hebben daarvoor te worden opgeleid. Maar dan niet op z'n Hollandsch, grootscheepsch. De toekomstige Curaçaosche schippers bezoeken zoo'n hoogen cursus niet, en de leerlingen, bestemd voor de wereldvaart, gaan toch naar Holland.

Laat Havenmeester of Loods theoretisch onderricht geven en zet een paar jongens op een schip bij een vertrouwden, voldoend ontwikkelden kapitein. Zoo besluit het blad.

* * *

Volgens door den Gouverneur van den Gezaghebber van Aruba ontvangen bericht, was de regenval op dat eiland gedurende de afgeloopen maand November gering en heeft de maisoogst veel van de droogte te lijden gehad. Het gewas van inlandsch zaad is bijkans verloren en het heeft aan den honingdauw geen weerstand kunnen bieden.

Daarentegen heeft het ingevoerde zaad zich krachtig ontwikkeld en schijnt bijna immuun tegen den honingdauw.

Hierdoor zal de maisoogst niet verloren gaan, ofschoon hij wel geringer zal zijn, dan men had mogen hopen. Zoo lezen wij in de „Cur. Crt."

De „Amigoe voegt hieraan toe:

Wij ontvingen verschillende berichten van Aruba, die er op wijzen, dat de algemeene armoede wel iets verbeterd is, maar nog lang niet weggenomen. De menschen, die geplant hebben, deelen gul mee aan de armen, maar dit jaar waren er veel meer dan anders, die niet konden planten. De krachten om hun grond te bewerken, ontbraken dikwijls. Door de langdurige armoede is er bij velen de fut uit. Eerst na een werkelijk goed jaar, als de menschen weer eens flink doorvoed zijn, zal er reactie komen en de arbeidzame bevolking van Aruba, als van ouds, de noodige zorg kunnen besteden aan de grondjes. De tijding, dat het Curaçaosche Steuncomité in Januari op zal houden steun te verleenen, heeft algemeen teleurstelling gewekt. De tegemoetkoming aan de armen kan wel langzamerhand verminderen, vooral zoo er een tweede oogst komt, maar de gelduitdeeling geheel staken, vreest men, dat nog niet zal kunnen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een nieuw Inl. Weekblad op komst. Sr. Sarwanto maakte o.a. in de „Pembrita Betawi" bekend, dat hij van plan was in Januari van dit jaar een weekblad uit te geven, waaraan de naam van „Tjahaja Vorstenlanden" zou worden gegeven en dat dienstbaar gemaakt zou worden aan de belangen van alle inboorlingen des lands, den vooruitgang dienende. Het zal in de Maleische en Javaansche taal gedrukt worden en Sarwanto rekent voor het welslagen van dezen arbeid op de hulp en medewerking van alle intellectueelen van het land. Zij, die daartoe genegen zijn, worden verzocht hunne bijdragen spoedig te leveren. Alles wat in dit blad wordt opgenomen, verklaart hij voor zijne verantwoording te nemen. De namen der inzenders zullen stipt geheim gehouden worden. Aan hen, die critieken leveren of protesten uitbrengen, doet hij het dringend verzoek zulks in de Maleische taal en in beschaafde, niet al te scherpe termen te doen. Denk er aan, zegt hij, wij mogen niet beschaamd gemaakt worden. Gods zegen moge op ons werk en streven rusten!

Taalliefde. De „Oetoesan Hindia" keurt 't goed, dat bij de Inlandsche pers de Hollandsche taal er uit gehouden wordt, dringt aan op het behoud van de eigen taal. Tien jaren geleden, toen de neiging bij den Inlander opkwam om de Nederlandsche taal te gaan leeren, was schrijver daarvan een groot voorstander, nu echter gevoelt hij er niets voor, omdat minachting voor de eigen taal daarvan bij velen het gevolg is geweest. Het Maleisch moest, naar zijne meening, slechts tegenover die vreemdelingen gesproken worden, die het Javaansch niet verstaan. Hij vindt 't onbegrijpelijk, dat de officieele correspondentie tusschen Javaansche autoriteiten nog in 't Maleisch gehouden wordt.

Opening Kartinischool te Malang. De „Pembrita Betawi" neemt uit de „Tjahaja Timoer" de beschrijving over van de feestelijke opening der Kartinischool te Malang. Zij wordt voorloopig in een gehuurd huis in de Sawahanstraat gehouden. Het gebouw was met groen en vlaggen versierd; een strijkorkest deed zich hooren. Des ochtends om 7 uur waren de kinderen reeds present. Omstreeks half acht kwamen de prijajies, leden van de Kartini-vereeniging en niet lang daarna verschenen ook de onderwijzeressen (2 Europeesche en 2 Inlandsche). Om 8 uur kwam de regent met de Raden Ajoe, die door mejuffrouw Tempelman als hoofd der school ontvangen werden. Iets over 8 kwam, terwijl het strijkorkest het Wien Neerlandsch Bloed speelde, de assistent-resident met zijne echtgenoote en nadat hij zich een poos met de genoodigden onderhouden had, sprak hij de aanwezigen toe, wijzende op de belangen der en den vooruitgang in de Inl. maatschappij, op de wenschen en verlangens der vrouwen op maatschappelijk en verstandelijk gebied. Hij bracht te dien aanzien Raden Adjeng Kartini als de baanbreekster in herinnering, en hoopte, dat de school mocht bloeien door samenwerking aller krachten, die zich er voor gespannen hadden. Ook de onderwijzeressen werden toegesproken. De regent sprak in 't laag Javaansch tot de Inlandsche ambtenaren. In 't Maleisch dankte hij den assistent-resident voor diens steun tot oprichting dezer school, want, zeide hij, de pogingen, aanvankelijk van Inl. zijde daartoe ondernomen, mislukten. Eerst toen de assistent-resident zich er mee bemoeide, kwam zij tot stand.

De kinderen werden op limonade en beschuitjes getrakteerd. De schrijver vormt ook, met de herdenking aan Kartini de beste wenschen voor deze school, maar was niet best te spreken over het feit 1e dat de Inlandsche ambtenaren zonder hunne vrouwen gekomen waren. 't Is verwonderlijk, zeide hij. Want 't waren immers ook de vrouwen, die naar zoo'n school verlangden en een vrouwenbond daarvoor oprichtten? Het tweede feit, waarover de schrijver zich verwonderde, was, dat toen de Regent binnenkwam, de Inlandsche goeroes op den grond neerploften en hem verder in zittende houding bleven aanhooren. Dit was een zeer pijnlijk gezicht voor de vooruitstrevenden, in aanmerking genomen ook het doel, waarvoor de Kartinivereeniging werd opgericht. Ook hinderde 't den schrijver, dat de Inlandsche onderwijzeressen gescheid waren.

Lezing eener Inl. Vrouw. De „Pembrita Betawi" maakt ook melding van een lezing van Poedji Astoeti Mattheus over de „bangsa prampoean, in het gebouw van de Panti Harsojo te Soerabaja gehouden. Wij vrouwen — zeide zij o.m. — die onder het gezag van de mannen gesteld zijn, zouden gaarne onze positie verbeteren willen, evenals de mannen den weg des vooruitgangs betreden, willen niet voor andere rassen behoeven onder te doen. De vrouwen van West- en Midden-Java hebben zich reeds flink geroerd. De meisjes gaan naar de lagere en Mulo-scholen, zelfs enkele naar de H. B. S., vroedvrouwen- en normaalschool. Van haar kan gezegd worden, dat zij later nuttige leden van de maatschappij zullen worden. Laten we hopen, dat ook in Oost-Java langzamerhand zonder schokken alle ouderwetsche adats zullen verdwijnen, steeds met het doel voor oogen, dat ook de Inl. meisjes goed onderlegd moeten worden. Wij mogen niet achter blijven bij onze zusters van West- en Midden-Java, die ons zulk een goed voorbeeld gaven. De Hollanders zeggen: Reeds bij een vluchtigen blik op de geschiedenis van het vrouwelijk geslacht, blijkt het, dat de plaats, die de vrouw in het leven inneemt, een der belangrijkste kenmerken is van het nationale karakter van een volk. In de onbeschaafde landen worden de vrouwen nog als minderwaardige wezens beschouwd, als slaven en dieren behandeld, daar heerscht polygamie. Moeten wij ons onder deze onbeschaafden rangschikken? Ons eergevoel verzet zich hiertegen. Natuurlijk hebben wij onze bezigheden in huis, voor het gezin, maar waar noodig moeten wij ook in de maatschappij kunnen optreden.

Een Vrouwen-Afd. der S. I. De „Oetoesan Hindia" bericht de oprichting van een vrouwen-Sarikat Islam-vereeniging te Tasikmalaja, genaamd de Sarekat nesa, waarvan slechts de vrouwen van Sarikat Islammers lid kunnen zijn. De candidaten moeten bij de aanneming een eed zweren, dat zij zich zullen onthouden van ontucht en overspel.

Een aanklacht. Hetzelfde blad deelt mede, dat de leerlingen van de H. I.-school te Banjoemas, gezamenlijk bij den Regent een klacht hebben ingediend over de luiheid, valschheid, bitsheid en het vuilbekken van twee Europeesche onderwijzers, wier optreden vooral tegenover de meisjes-leerlingen meer dan onbehoorlijk is, terwijl eenige leerlingen, op ongemotiveerde wijze, in een lagere klas werden teruggesteld. Vele leerlingen bleven toen van die school weg. Een onderwijzeres werd sedert ontslagen, maar ook de onderwijzers moeten verwijderd worden. De Inl. kinderen schijnen thans ook 't spreekwoord in toepassing te brengen: „Durf als gij in uw recht zijt", en „Eendracht maakt macht". Zoo besluit de redactie van bovengenoemd blad.

Een Protest. Een candidaat, die voor de hulpakte (lager onderwijs) bij het te Bandjermasin gehouden examen werd afgewezen, komt in een met zijn naam voluit onderteekend ingezonden stuk tegen die afwijzing op, schrijvende: Van de dertien candidaten van den Normaalcursus slaagden er slechts vier. Van de negen zendelingskweekelingen, slaagden er acht. Wat mag hiervan wel de reden zijn? De zendingsonderwijzer heeft op een listige wijze inzage gekregen van de stukken van den examineerenden adjunct-inspecteur, waardoor hij zijne leerlingen aangaande de examen-opgaven heeft kunnen inlichten. De normaal cursus werd daarna gesloten.

Een Voorstel. De Resident Canne te Djokdja heeft volgens de „Perniagan" een voorstel ingediend om aldaar een Inl. ambachtschool op te richten, zooals die van Keboemen (Kedoe).

Nieuws uit Cheribon. Met financieelen steun der ingezetenen zou in Januari van dit jaar de Kartinischool

te Cheribon geopend worden. De leden van de vereeniging, die deze school hebben opgericht, betalen een maandelijksche contributie van ƒ 0.50. Donateurs betalen minstens ƒ 3.— 's maands. Het hoofd van Gewestelijk bestuur heeft in een oproep tot algemeene deelneming opgewekt. („P e m b r i t a B e t a w i").

Hetzelfde blad geeft een opgave van de bijdragen, die te Cheribon ontvangen werden, voor de feestelijke viering van het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan de S. I.-vereeniging aldaar. Merkwaardig is het, dat vele bijdragen afkomstig waren van Chineezen en dat ook enkele Europeanen en Japanners er aan hebben deelgenomen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Klachten over de Politie. In de „P e r n i a g a n", „S i n a r S u m a t r a" en „P e w a r t a S o e r a b a j a" enz. komen legio klachten voor over de ongeschiktheid, luiheid en verwaandheid van de Inlandsche politie-oppassers. Van Bandong, Soerabaja, Medan en Padang worden verschillende staaltjes daarvan gegeven. Zij doen als groote heeren tegenover de kleine luiden, maar laten ten aanzien van personen of corporaties, die zij niet aandurven, vele overtredingen oogluikend toe. Van uit Holland zijn in Indië de zedelijkheidsvoorschriften overgewaaid; maar men lacht er hier om, en de politie ziet véél door de vingers. Te Koedoes bijv. ziet men dagelijks in een drukke buurt, waardoor een ondiep riviertje stroomt, mannen, vrouwen, kinderen, daarin poedel naakt baden. Een politieagent staat er bij en kijkt toe.

Allerlei vuil wordt op de straten neergegooid; in de buurt van de H. I. school heerscht een ondragelijke stank. Een opziener van politie loopt en kijkt rond.

Te Semarang zijn legio nachthuizen van pleizier. Een commissaris van politie rijdt en kijkt rond. Een machinist van de electrische tram te Batavia werd door tien Inlanders afgeranseld, omdat hij bij een halte niet heeft willen stoppen. Hij moest door de Europeesche passagiers uit hunne handen verlost worden.

Een bouwopziener te Bandong werd door de koelies aangevallen en gemolesteerd, volgens de „P r e a n g e r B o d e", omdat hij aan hun verzoek niet wilde voldoen, de uitbetalingen des Zaterdagochtends in stede van des avonds te doen. Volgens de „O e t o e s a n H i n d i a" kon dit niet de eenige of ware reden geweest zijn. De Javanen zijn van nature geen woestelingen en in Indië maakt men zoo licht den kleinen man ongelukkig. Hoe dan ook, deze aanval is voor Java „een mooi begin." Later is gebleken, dat de koelies slechts een deel van hun loon ontvingen. Zij zullen nu natuurlijk gestraft worden, al zullen zij ook niet begrijpen, dat zij iets onbehoorlijks gedaan hebben. Europeanen, die de Inlanders mishandelen, worden niet gestraft. Doe maar geen moeite om den autorijder op te sporen, die een Inlander overreden heeft. Voor een administrateur, die een Inlander vermoordde (hij gaf hem een trap, waardoor des Inlanders door malaria opgezette milt gescheurd werd) en deswege tot één jaar gevangenisstraf veroordeeld werd, wordt nu gratie aangevraagd. Moeten wij — zoo vraagt genoemd blad — deze beweging niet steunen en toejuichen? De vermoorde was immers maar een koelie!

Te Padang overviel een d e m a n g een samenscholing van politiedienaren, die bezig waren te dobbelen. In de Preanger is een m a n t r i p o l i t i e, die een weinig Hollandsch verstaat en daardoor vermeent een hoogen toon te mogen aanslaan, ook tegenover de Europeanen in zijn omgeving. Aanvallen op Europeanen komen herhaaldelijk voor, niet zooals vroeger, op eenzame wegen of in het bosch, maar op klaarlichten dag in bewoonde buurten.

Men wil 't nu de gevangenen in de boei te Soerabaja zoo aangenaam mogelijk maken. Zij zullen des Zaterdags slechts een halven dag behoeven te werken, zooals op de Engelsche kantoren. Toen de heer Nienhuys, chef van het gevangeniswezen, van deze regeling van den directeur der gevangenis vernam, heeft hij gelast die in te trekken. Maar de opzieners en het overige personeel der gevangenis zijn er alles behalve over gesticht, hebben in een request aan den G.-G. gevraagd de regeling van den directeur te doen bestendigen.

Een anoniem schrijven. De Turksche consul te Batavia kreeg een brief van den volgenden inhoud, in 't Engelsch geschreven: Gij Varken! Indien gij niet ophoudt met het schrijven van artikelen over de Armeniërs, zal ik u een kogel door uw vuile hersens schieten. 't Kan me niet schelen, wat er met mij gebeurt. De geheele wereld weet, wat voor schurken gij Turken zijt. Gij moet daarom niet het praatje rondstrooien, dat gij onschuldig zijt als een schaap. De tijd voor de Armeniërs om gewroken te worden, zal weldra komen; gij fanatieke Turken, zult dan vernietigd worden; als stof voor den wind zult gij worden weggeblazen. De Armeniërs zijn niet bang, maar ook niet zoo gemeen als gij. Maar toch, als gij voortgaat vuile artikelen over de Armeniërs te schrijven, zult gij gedood worden.

Als onderteekening afbeelding van een revolver.

De politie zit er mee te houden. De Turksche consul voornoemd heeft namelijk, volgens de T j h o e n T j h i o e deels goed gepraat, deels ontkend de moorden op de Armeniërs op groote schaal gepleegd, zoo ook Dr. R i f a a t, een leider van de Jong Egyptische partij, die 't land heeft aan de Engelschen. Door de redactie wordt hierop kritiek uitgeoefend. Uitdrukkingen als: „duizend Armeniërs zijn niet meer waard dan één Turk", komen niet te pas, meent zij; zij zijn een bewijs, dat de Turken geen gevoel hebben van menschelijkheid.

Een Vraag. Naar aanleiding van het bericht van den Nederlandschen consul te Djedda, dat de Turksche regeering de N.-I. hadjis tot Turksche onderdanen verklaard heeft, vraagt de redactie of zij hiermede dezelfde bedoeling heeft als Japan, dat Chineezen naturaliseert, die slechts een korten tijd op het eiland Formosa vertoeven, in dier voege, dat ook na hun vertrek van dit eiland zij, als Japansche onderdanen, onder de bescherming staan van de Japansche consuls?

Van Vreemde Koloniën.

Een tijdperk vol emotiën kan het overzicht van deze week druk vullen. Aan de reeks van verdachte gebeurtenissen in Canada is weer een wandaad toegevoegd. Begonnen met een poging om de groote spoorwegbrug, die Canada en N.-Amerika verbindt te laten springen, heeft die reeks zich met grootere en kleinere tusschenpoozen voortgezet. Indien het waar is, dat hier D. invloed als de beweegkracht te beschouwen is, zou de leer, dat de directe strijd tot de krijgslieden beperkt behoort te blijven, wel uit het oorlogsrecht gebannen zijn. Nadat 't mooie p a r l e m e n t s g e b o u w t e O t t a w a i n v l a m m e n is opgegaan, waarbij bijna met zekerheid aan misdaad moet worden gedacht, is nu d e A m e r i k a a n s c h e s o c i e t e i t t e T o r o n t o a f g e b r a n d. Gevonden bommen en plaats gehad hebbende ontploffingen wijzen hier op een wel overlegden aanslag.

Die zelfde invloed moet, volgens de Fr. bladen, worden gezocht achter den o p s t a n d i n M a d a g a s c a r. Als deze verdachtmaking reden van bestaan heeft, behoeft daarin op zich zelf nog geen veroordeeling te liggen. 't Verwekken van een opstand in vijandelijk land is geen verboden oorlogsmiddel. Maar ook hierbij mag toch niet gelden à la guerre tous les moyens sont bons, want nu was de opzet in Tananariva, om op oudejaarsavond de officieren, onderofficieren en Europeesche soldaten te vergiftigen. Ook hooge Europeesche ambtenaren en andere kolonisten waren bestemd om dit lot te deelen.

De zetel van de samenzweerders bevond zich te Fianarantsowa, zij vormden een inlandsche vereeniging, die alom in Madagascar vertakkingen had en reeds sedert 5 jaren ijverde. Dit laatste is wel in tegenspraak met den beweerden D. invloed, tenzij de vereeniging de D. hulp gezocht heeft. Het officieele Fr. bericht neemt de zaak veel kalmer op dan de eerste beschouwingen, door le Journal ten beste gegeven. De schuldigen zijn gevat, de zaak is voor den bevoegden rechter, binnen kort zal vonnis worden gewezen.

Het schijnt den E., F. en B. colonnes gelukt te zijn K a m e r o e n z o o g o e d a l s g e h e e l i n h a a r m a c h t t e krijgen, de laatste afgelegen stelling op den Moraheuvel is ook door hen bezet. De Sp. gouverneur-generaal van Fernando Po heeft aan generaal Dobell, bevelhebber in Kameroen, een verzoek overgebracht van Ebermaier, den D. gouverneur van Kameroen, tot doorzending van een telegram naar Berlijn, waarin deze zegt, dat gebrek aan munitie hem heeft genoopt, met al zijn troepen en zijn staf op Sp. gebied uit te wijken. Ook de D. bevelvoerder Zimmermann behoort hiertoe.

Inderdaad was de vraag reeds meermalen vernomen, hoe de D., afgesneden van de buitenwereld, zich nog zoolang van munitie wisten te voorzien. De moderne geweren stellen aan de munitie-vervaardiging eischen, waaraan met de in Kameroen beschikbare hulpmiddelen onmogelijk was te voldoen.

Sp. is voornemens de D. troepen naar Fernando Po te doen gaan, over de regeling hunner interneering wordt van gedachten gewisseld.

Het groote feit van de week, d e i n n a m e v a n E r z e r o e m d o o r d e R u s s e n, verdient ook hier volle aandcaht. Deze van nature al sterke vesting, omringd door een gordel van forten, was door de T. in geduchten staat van tegenweer gebracht. In den laatsten tijd had een D. genie-officier de leiding. Een talrijk leger was er bijeen gebracht, bestaande uit Turksche geregelde troepen, Koerden, Askari s en andere hulptroepen. De gewone verschrikkingen van den oorlog werden nog verergerd door de woestheid der strijders en door de verschrikkingen van een zoo barre koude, dat velen doodgevroren zijn.

De pers wijdt uitvoerige beschouwingen aan de beteekenis van dit wapenfeit. Het is na de vermeestering van Przemysl de eerste overwinning van beteekenis door de entente behaald, zoodat zij haar moreel natuurlijk opheft, maar de inwerking op alle Aziatische landen, die min of meer onder T. invloed staan, wordt als een bijkomstige omstandigheid beschouwd, die wellicht meer waarde heeft dan het bezit van Erzeroem op zich zelf.

Daar is, in de eerste plaats, al de waarschijnlijke vermindering van den druk der T. op de b i j K o e t e l A m a r a i n g e s l o t e n E. m a c h t. Deze doorleeft kwade tijden! Sedert een paar maanden afgesloten, moet er gebrek aan levensmiddelen en munitie bestaan. De koude vermeerdert de ellende. Zij wordt afgewisseld door langdurige regens, die de stelling in een moeras herschapen. De T. passen, behalve de strijdmiddelen te land, en, op de Euphraat en Tigris, te water, nu ook het werpen van bommen uit vliegtuigen toe. De bevelhebber, generaal Townshend, weet dat een colonne, onder generaal Aylmer, op weg is tot ontzet, maar deze is sedert een paar weken reeds op grooten afstand tot staan gebracht.

Wel is Mesopotamië door het Taurusgebergte gescheiden van 't gebied waar de Russen hun jongste succes behaald hebben, maar de kans bestaat toch, dat de T. en hun hulpbenden bij K. el Amara nu in ijver verflauwen, terwijl versterkingen, die daarheen op weg zijn, nu opdracht kunnen krijgen om naar Armenië te gaan.

Hierdoor zou òf Townshend, òf Aylmer dan in staat zijn een stoot te doen, waardoor hun handreiking mogelijk zou worden. Het wordt tijd, de toestand in het E. kamp is reeds kritiek.

Niet onaannemelijk is echter ook de onderstelling, dat de T., hun zaak in 't noorden verloren ziende, nu met verdubbelde kracht naar een neutraliseerend succes zullen zoeken, en hiervoor K. el Amara zullen bestemmen.

Over d e g r u w e l d a d e n a a n d e A r m e n i ë r s begaan, is in het laatste half jaar zooveel geschreven (deze week hoorden wij nog van een Amerikaansch protest te Constantinopel daartegen ingebracht), dat de toenemende invloed van een andere regeering slechts een verbetering in 't vooruitzicht kan stellen, al is de Russische zelf ook geenszins als extra humaan bekend.

Reuter meent, dat het bewonderenswaardige wapenfeit der Russen heel Koerdistan voor hen zal open leggen en hun in staat zal stellen zich meester te maken van de eenige

verbidingslijn tusschen het hoogland van Armenië en de vlakten van Mesopotamië.

De Frankfurter Zeitung noemt Erzeroem strategisch van bijzondere beteekenis, omdat de stelling de wegen van de Zwarte Zee en den Kaukasus naar Armenië beheerscht.

Ten slotte maken we er nog gewag van, dat met de operatiën uit Z.-Afrika tegen Duitsch O.-Afrika een aanvang is gemaakt. Bij een verkenning op 12 dezer, in de richting van den Salalta heuvel, bleek, dat de hoofdmacht der D. reserves zich in de nabijheid bevond; die verkenning kostte aan de E. al 172 man.

De E.-Belg. colonne, die van anderen kant tegen O.-Afrika oprukt, bezette Langido. De operatiën worden daar nu tegen Tabowa gericht, waar een sterke D. macht zich versterkt heet te hebben.

Een en ander geeft in de naaste toekomst 't vooruitzicht op bloedige ontmoetingen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschr. voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De Dec.-afl. opent met een korte beschouwing van W. J. van de Leemkolk over de economische beteekenis van Sumatra's Oostkust. De onlangs verschenen publicatie, over het eerste halfjaar van 1915, van de Handelsvereeniging te Medan, leverde schr. het materiaal.

Dr. P. J. S. Cramer besluit zijne verhandeling over „Kamers van Landbouw in Ned.-Indië" (over welk belangrijk onderwerp ook een en ander medegedeeld wordt in de jongste afl. van de Publicaties van het Ned.-Indische Landbouwsyndicaat).

Verder bevat deze afl. o.m.: Voorloopige beoordeeling der rubberkwaliteit. De Viscositeits-index van Dr. K. Gorter. — Nieuwe schaduwboomen voor koffie en cacao. — Schepen in noodhaven in Nederlandsch-Indië (bevat een volledig overzicht van alle schepen, welke in verband met den oorlogstoestand gedwongen zijn in Ned. Indische havens te verblijven. Voor het meerendeel zijn dit natuurlijk Duitsche en Oostenrijksche stoomers). — De regenval op Java. — Korte mededeeling van de cultuurafdeeling van het Proefstation voor suiker te Pasoeroean. — Revue van tijdschriften, enz.

Indologenblad.

In No. 8 vervolgt A. D. zijne beschrijving van Ceylon in 't begin van onze koloniale geschiedenis. — V. A. geeft een overzicht eener lezing van majoor Mac Leod, getiteld: Persoonlijke herinneringen aan de Toekoe-Oemer-periode. — A. J. Wamsteker schrijft een artikel over „Java of Buitenbezittingen" en acht het verkieselijk, dat de splitsing der ambtenaren B.B. in een afzonderlijke categorie voor de Buitenbezittingen en voor Java komt te vervallen. Alleen om van het lastige Javaansch af te komen, kiezen sommige a.s. ambtenaren nu maar de Buitenbezittingen.

Het Nederlandsche Zeewezen.

No. 4 bevat het vervolg der aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea. Schrijver, J. Scheltema de Heere, vertelt thans zijn lezers bijzonderheden van de havenplaats Makassar.

Een moeielijk vraagstuk.

Onder dit opschrift vervolgt de Banier zijn artikelenreeks over de kwestie of het aanbeveling verdient op Java de groot-industrie uit te breiden in verband met de belangen der inlandsche bevolking. In het algemeen kan de schr. die uitbreiding niet toejuichen, want de inlandsche fabrieksarbeiders behooren niet tot de beste elementen der bevolking. Zoodra de inlander los gemaakt wordt uit zijn desa- en familieverband, zoodra de macht der traditie, of wil men van den adat, voor hem verzwakt wordt, schijnt zijn moreel besef los te raken en zijne zedelijke begrippen schijnen te vervluchtigen, waardoor hij zedelijk en maatschappelijk op een veel lager peil komt te staan dan de gewone desa-man. (Zie uitvoeriger De Banier, 7e jaarg. No. 51).

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de rubriek „Jurisprudentie", bevat No. 9 en 10 van deel 105 van dit tijdschr. een tweetal verhandelingen, nl.:

Kunnen goederen, welke nog onder conservatoir of executoriaal beslag liggen, krachtens de bepalingen van het Inlandsch procesrecht opnieuw in beslag genomen worden? door Mr. G. André de la Porte; en

De zoogenaamde kleurenclausule, door Mr. P. Leendertz.

Dr. J. Noordhoek Hegt herdacht.

In het Tijdschrift voor Inlandsche geneeskundigen (No. 6 van jaarg. 1915) wijdt de heer Goenawan Mangoen Koesomo hartelijke worden aan den onlangs overleden directeur der School tot opleiding van Inlandsche artsen te Weltevreden.

Het slot van het waardeerend artikel luidt:

„Door zijn heengaan heeft de S.T.O.V.I.A. een zwaar verlies geleden en met haar het zich ontwikkelende Indië, wien hij een der voorlichters was op den weg, welke slechts door volkeren kan worden afgelegd, waarin de kiem van het volwaardige intellect sluimert, den weg aan welks einde voor de oogen van Jong-Indië een eigen Universiteit verrijst.

Bij het schrijven van deze woorden, waarin ik getracht heb Dr. Hegt in zijn werkzaam leven aan de school te schetsen, staat voor mijn geest het beeld van den man, die ons door zijn werkkracht, zijn veelzijdige plichtsopvatting en zijn trouwe zorg voor hen, die leiding behoeven, steeds tot voorbeeld behoort te blijven!"

De Ingenieur.

No. 8 bevat een geïllustreerde beschrijving, door W. J. Muller, van de uitreis naar Ned.-Indië van het motorschip „Mijer" der Koninklijke Paketvaart-Maatschappij. — De heer C. P. Vijverberg vervolgt zijn overzicht van het verslag der B. O. W. in Ned.-Indië over het jaar 1912.

Een veeteeltonderneming op Java.

De heer J. G. Boon geeft in No. 36 van het Weekblad voor Indië een interessante beschrijving van „een veeteelt-onderneming op een krater-bodem", welke door den heer Couvreur, administrateur der koffie-onderneming Kalisat, gedreven wordt. Een oorspronkelijk mislukte poging van den heer T. Ottolander, om op het Idjenplateau veeteelt te drijven, werd door den heer Couvreur met schitterend succes voortgezet. Door import van Australisch, Nederlandsch en ander vee, kreeg de heer C. geleidelijk een rund, dat zich zoo aan de nieuwe omstandigheden aanpaste, dat het zich uitnemend leende voor het hoofddoel met de onderneming (Djampit genaamd), bedoeld: het op de Indische markt brengen van goede zuivelproducten.

Bedraagt het aantal runderen 400, dat der merries is reeds gestegen tot 200. Door doelmatige kruising van den prachthengst Ingelwood (met een boekwaarde van f 15000), hoopt de heer Couvreur een hoogstaand paardenras te verkrijgen. Het aantal schapen bedraagt 300. De wol, waarmede die dieren in 1909 uit Australië kwamen, bracht op de Amsterdamsche markt 60 à 70 ct. per K.G. op; de wol van de op Djampit gefokte dieren haalde 80 tot 100 cent. De wolproductie per schaap nam met één tot 1½ K.G. toe door 't grooter worden der te Djampit geboren kruisingen.

De heer B., die nog veel vertelt van deze stichting van den heer Couvreur en ook het gunstig oordeel van twee ter zake deskundigen mededeelt, zegt ten slotte, dat Djampit is geworden wat het is, uitsluitend door de energie van den heer Couvreur. Geen hulp van buitenaf heeft hij verkregen. „Het Indische gouvernement werkt nooit mede en gedraagt zich als een krachtige remschoen ten opzichte van de verdere ontwikkeling van deze zoo oneindig veel voor Java belovende onderneming".

Critiek op de Encyclopaedie van West-Indië.

Reeds eerder vestigden we de aandacht op een artikelenreeks in de Surinamer van pater Mols, die — zegt de Java-Post van 24 December 1915 — „vernietigend zijn voor wat Dr. H. ten Kate [1]) over Indianen enz. geschreven heeft".

In genoemd nr. van de Java-Post wordt nu ook het oordeel van den onlangs in Suriname overleden baron Schimmelpenninck v. d. Oye medegedeeld, dat verkort luidt: „Het is bevreemdend, dat Dr. Benjamins [2]) de bizonderheden over de Indianen aan Dr. ten Kate heeft gevraagd. Zij, die tijdens zijn (ten K.) verblijf alhier met hem hebben omgegaan, merkten in sommige dingen een zekere oppervlakkigheid op in beoordeelingen en conclusies, terwijl hem..... verkeerde inlichtingen zijn gegeven of hem iets op de mouw werd gespeld".

De redactie van de Java-Post noemt een en ander „weer een staaltje, hoe encyclopaedieën soms in elkaar worden getimmerd", en voegt er aan toe: „trouwens wij, Katholieken, hebben daarvan ondervinding; men sla maar eens in vele encyclopaedieën een of ander artikel over een kerkelijk onderwerp na. Tweedens kan men er uit zien, hoe reizigers in ethnografie soms worden voorgelicht".

We vermoeden, dat juist deze zonderlinge uitlatingen van de redactie der Java-Post, voor die van de Encyclopaedie van West-Indië aanleiding zullen zijn, de critische opmerkingen stilzwijgend voorbij te gaan.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 7: De vezelcultuur in Ned.-Indië. Verslag van het vezelcongres, gehouden te Soerabaja, besproken door Dr. H. H. Zeijlstra Fzn. — De krullotenziekte in Suriname, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Proefstation voor Vorstenlandsche tabak. Mededeeling No. XIX, besproken door P. Hondius Jzn. — De handel van Ned.-Indië in 1915. — Verbetering van Chineesche thee. — Methoden om het zaken doen in China te bevorderen. — Het nut van cacaoschillen. — Begrooting Suriname en Curaçao voor 1916. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Catalogus der Koloniale Bibliotheek.

Bij Martinus Nyhoff te 's-Hage verscheen het Eerste Supplement op den Catalogus der Koloniale Bibliotheek van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië en het Indisch Genootschap. Samengesteld door W. C. Muller, adj.-secretaris van het Kon. Inst.

Dit Supplement — een boekwerk van ruim 400 blz., met kleine letter gedrukten tekst — bevat de aanwinsten van genoemde Bibliotheek, sedert het jaar 1908, toen de Catalogus zelf verscheen.

Het legt getuigenis af, dat de besturen der in den titel genoemde instellingen met prijzenswaardigen ijver er naar streven de Koloniale Bibliotheek aan haar doel te blijven doen beantwoorden.

Weekblad voor Indië.

In No. 37 o.a. de volgende bijdragen: De jongste reis van den Gouverneur-Generaal (met ill.). — Verhoogde werking in den Tengerkolos (met ill.) — De Malangsche Kartinischool (met ill.).

De Centrale Kas te Batavia.

No. 16 van het orgaan der Centrale Kas te Batavia bevat o.m. korte opstellen over de volgende onderwerpen: Over een grondkapitaal in aandeelen voor volksbanken, door C. A. — Het leenen van afdeelingsbanken onder elkaar, door O. P. B. — Het uitsluiten van dessa's voor leeningen door afdeelingsbanken, door A. Fliers.

Indisch Genootschap.

Het verslag der vergadering van 10 Januari j.l. is in druk verschenen en bevat de voordracht van Prof. Dr. G. van Iterson Jr. over de toekomst van de rubbercultuur in Ned.-Indië.

Ned. Indisch Landbouw-Syndicaat.

Bijlage I van de jongste publicatie (afl. 26 van den zevenden jaargang), bevat den tekst eener voordracht van Dr. E. C. Jul. Mohr, getiteld: Beschouwing van den grond, van het standpunt der hygiëne van onze cultures.

---

[1]) In de Encycl. van West-Indië.
[2]) Redacteur van de Encycl. van West-Indië.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Controleur bij het B. B. op Java en Madoera.	5 Mei 1916.	Oorzaak: Verzoek om buitenlandsch verlof van den titularis J. F. Sigmond.

Van de Afdeeling 's Gravenhage:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING, op *Dinsdag 29 Februari 1916*, in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, 's avonds 8 uur.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslagen over 1915.
2. Rekening en Verantwoording over 1915.
3. Begrooting over 1916.
4. Overlegging van het Proces-Verbaal der commissie van verificatie.

5. Verkiezing van 4 leden van het bestuur, periodieke aftreding van Mej. A. J. van Loghem en de H.H. Dr. H. D. Benjamins en J. A. Soetens en vacature wijlen mej. M. M. G. Maarschalk.
6. Verkiezing van een afgevaardigde voor de algemeene vergadering van het Hoofdbestuur.
7. Opmaken van eene candidatenlijst voor het Hoofdbestuur, periodieke aftreding van de H.H. C. R. Bakhuizen van den Brink, E. F. Grooss en A. A. C. Harting.
8. Verkiezing van een verificatie-commissie.
9. Voorstel tot statutenwijziging.
10. Rondvraag.

De Secretaris,

J. A. SOETENS.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Zaterdag 26 Februari*, 's avonds 8 uur, in het Gebouw van den Nederlandschen Protestantenbond, Boothstraat 7.

Agenda: Zie Art. 10 van 't huishoudelijk reglement der Afdeeling.

J. J. LAGERS, Secretares.

Van de Afdeeling Leiden:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Zaterdag 26 Februari 1916*, 's middags te 4¼ ure, in het Nutsgebouw (Steenschuur).

Punten van behandeling:

a. Jaarverslag over 1915.
b. Rekening en Verantwoording over 1915.
c. Verkiezing van twee Bestuursleden in verband met de periodieke aftreding van de heeren Rijke en Koumans.
d. Verkiezing van afgevaardigden en plaatsvervangende afgevaardigden ter Algemeene Vergadering der Vereeniging.
e. Rondvraag.

Namens het Bestuur:

De Secretaris,

Mr. ED. RIJKE.

Geldelijke Verantwoording over 1915.

BATEN.

1915.			
1. Saldo van 1914			f 68.66½
2. Contributie van 49 leden over 1915 (Zie kasboek)			
12 Jan. 29 leden	f 62.50		
16 Jan. 10 leden	,, 18.50		
23 Jan. 7 leden	,, 15.—		
2 Febr. 2 leden	,, 3.50		
23 Juli 1 lid	,, 2.50		
			,, 102.—
3. Spaarbankrente over 1914			,, 2.37
Totaal			f 173.03½

LASTEN.

1915.		
1. Afgedragen aan het H.B. als aandeel in de contributie van 49 leden in 1914 (Zie aanteekening Mutatiën 1914)	f 0.75	
25 Jan. 1915. (Zie reçu postwissel)	,, 34.50	
13 Febr. 1915. (id.)	,, 0.75	
20 Jan. 1916. (id.)	,, 0.75	
		f 36.75
2. Inningkosten der contributies:		
12 Jan. 1915 van 29 leden	f 2.90	
16 Jan. 1915 van 10 leden	,, 1.—	
23 Jan. 1915 van 7 leden	,, 0.70	
2 Febr. 1915 van 2 leden	,, 0.20	
30 Juli 1915 van 1 lid	,, 0.10	
		,, 4.90
3. Onkosten postwissels aan 't H.B.:		
25 Jan. 1915	f 0.15	
13 Febr. 1915	,, 0.02½	
20 Jan. 1916	,, 0.03	
		,, 0.20½
4. Porti.		
25 Jan. 1915. Porto voor de jaarrekening aan 't H.B.	f 0.10	
25 Jan. 1915. Afgedragen aan den Secr. aan porti over 1914	,, 4.42½	
		,, 4.52½
5. 18 Febr. 1915. Terugbetaald aan den vorigen Penningmeester voor in 1914 te veel overgemaakte gelden aan 't H.B. f 0.75 (zie onder 1) (Zie kw.).		
6. 20 Febr. 1915. Aan den Secr. ter overmaking aan 't H.B. ter bestrijding van den nood op de W.-I. eil. (Besl. Verg. afd. Leiden 20 Febr. 1915)		,, 10—
7. 3 Maart 1915. Lokaalhuur voor de Openb. Verg. 20 Febr. 1915 (zie kw.)		,, 3.—
8. 1 Juni 1915. Jaarl. bijdrage aan de Oud Mil. Vereen. ,,Prinses Juliana" te Putten (zie kw.)	,, 2.—	
18 Dec. 1915. Bijdrage in de contr. van het H.B. aan de Vereen. ,,Het Oranje Kruis" over 1915 (zie kw.)	,, 5.—	
		,, 7.—
9. 9 Dec. 1915. Aan de Secretaresse der Studenten afd. O. en W. te Leiden, op afrekening in de kosten der lezing van den hr. Sibinga Mulder op 2 Dec. 1915 (zie kw.)		,, 30.—
Saldo		,, 76.65½
Totaal		f 173.03½

De Penningmeester,

D. KOUMANS.

Leiden, Januari 1916.

Van de Studenten-Afdeeling Leiden:

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1915.

ONTVANGSTEN.

1 Januari. Saldo in kas	f 101.67
21 Juli. Contributie van Mejuffrouw Worthington over het jaar 1915	,, 2.50
Idem aan idem van den heer Bouman	,, 2.—
Idem aan idem van den heer Jhr. Stern	,, 2.—
Van de Dordt. Bank ingevolge Borderel No. 1	,, 53.—
Van idem ingevolge Borderel No. 2	,, 42.50
Van idem ingevolge Borderel No. 3	,, 21.50
Totaal	f 225.17

UITGAVEN.

31 Januari.	
1. Aan Mejuffrouw Worthington, voor voorloopige onkosten voor de te houden lezing door Dr. v. L.	f 20.10
2. Aan den WelEd. geb. heer Dr. v. L. te Amsterdam, vergoeding onkosten van eene te Leiden gehouden lezing	,, 43.40
26 Maart.	
3. Aan mejuffrouw Wortington ter betaling voor gemaakte onkosten voor de lezing van den H.Ed.gestr. heer Gonggrijp, oud Resident N. O.-I.	,, 15.20
Aan de Dordtsche Bank voor het innen van contributiën ingevolge Borderel No. 1	,, 3.70
Aan idem voor idem ingevolge Boderel No. 2	,, 2.34
Bijdrage a. d. kas van het Hoofdbestuur ingevolge Borderel No. 1 (21 leden ad f 0.75 per lid)	,, 15.75
Idem aan idem ingevolge Borderel No. 2 (15 leden ad f 0.75).	,, 11.25
4. Aan den penningm.-secretaris der afdeeling ter goeder rekening	,, 50.—
31 December.	
Bijdrage a. d. kas van het Hoofdbestuur ingevolge Borderel No. 3 (7 leden ad f 0.75)	,, 5.25
Aan de Dordtsche Bank voor inningskosten van Borderel No. 3	,, 1.16
5. Administratiekosten van den Administrateur voor 't jaar 1915	,, 3.—
31 December. Saldo in kas	,, 54.02
Totaal	f 225.17

De Administrateur,

A. A. C. HARTING.
Mej. N. WORTHINGTON.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Werktuigkundige ingenieurs voor de Staatsspoorwegen in Ned.-Indië.

Ter benoeming tot adspirant-adjunct-afdeelingschef of adjunct-afdeelingschef bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië, worden gevraagd twee jonge werktuigkundige ingenieurs, in het bezit van het diploma bedoeld bij art. 118 der Hooger-Onderwijswet (Staatsblad 1905, no. 181).

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 15 Maart a.s. bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot afdeeling D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma, en zoo mogelijk getuigschriften;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor gouvernementsrekening als passagier der 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van f 1500;
c. voor gehuwden uitkeering van ééne maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Indië, van f 150 's maands, voor hen, die als adspirant-adjunct-afdeelingschef en van f 250 's maands voor hen, die als adjunct-afdeelingschef worden uitgezonden.

De bezoldiging van de adspirant-adjunct-afdeelingschefs bij den dienst der Staatsspoorwegen bedraagt f 300 's maands. Na twee jaren dienst in dien rang worden zij bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting bevorderd tot adjunct-afdeelingschef, op eene bezoldiging van f 400 's maands, welke door 4 driejaarlijksche verhoogingen van f 75 's maands en drie driejaarlijksche verhoogingen van f 100 's maands tot f 1000 's maands kan stijgen.

Gegadigden, die reeds ingenieurservaring hebben op spoorweg- of daaraan verwant gebied, kunnen al dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging bekomen, bij de berekening waarvan ingenieurservaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/10 en binnen de keerkringen doorgebracht voor vol zal worden medegeteld, terwijl aanverwante ervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/20 en binnen de keerkringen doorgebracht voor de helft medegeteld zal worden.

Alvorens te worden uitgezonden zullen de ingenieurs, zoo noodig eerst gedurende ongeveer acht maanden hier te lande practisch worden te werk gesteld, ter voorbereiding voor den hun in Indië wachtenden werkkring. Aan deze tewerkstelling is eene toelage verbonden van f 150 's maands, terwijl de tijd der tewerkstelling volgens bovenstaande regelen wordt medegerekend bij de bepaling van de aanvangsbezoldiging.

(Nederlandsche Staatscourant van
12 Februari 1916 no. 36).

Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken in Ned.-Indië.

Ten behoeve van den dienst bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een jong civiel-ingenieur met eenige ervaring omtrent de inrichting van verschillende systemen van drinkwatervoorziening, op eene nader vast te stellen aanvangsbezoldiging.

De bezoldiging van de adspirant-ingenieurs bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken bedraagt f 300 's maands. Na 2 jaren dienst in dien rang worden zij bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting bevorder[d] tot ingenieur, op eene bezoldiging van f 400 's maands, welk[e] door 4 driejaarlijksche verhoogingen van f 75 's maands en [drie] driejaarlijksche verhoogingen van f 100 's maands tot f 100[0] 's maands kan stijgen.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening als reiziger der 1st[e] klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedra[ge] van f 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);
c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (eenhonder[d] vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van insch[e]ping tot dien, waarop de ambtsbezoldiging ingaat;
d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeerin[g] van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging a[ls] tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijk[s]bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burge[r]lijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten d[er] maand volgende op die, waarin de benoeming door den Go[u]verneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaa[ts] gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Bij huwelijk éénе maand bezoldiging, te voldoen op [de] wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwde[n] tweemaal het bedrag der verhooging over éénе maand, do[or] ongehuwden éénmaal.

Bij bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met e[en] pencentage afhangende van de leeftijden van man en vrou[w].

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te kome[n] behooren zich zoo spoedig mogelijk bij gezegeld verzoekschri[ft] (dat gericht moet zijn aan de afdeeling Personeel) te wende[n] tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden ove[r]leggen:

a. hun diploma;
b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloo[p].

In het verzoekschrift moet worden vermeld waar en wa[n]neer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd [is] en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in [te] stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van [de] lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van
13 en 14 Februari 1916 no. 37).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Iepiaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 9. Donderdag 2 Maart 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Indische Kunstavond voor den watersnood in Ned.-Indië.

Beschermheer: Mr. Th. B. Pleyte, Minister van Koloniën.

Eere-comité: Jhr. Mr. Dr. H. A. van Karnebeek, Burgemeester van 's-Gravenhage; Mr. J. H. Abendanon, oud-directeur van Onderwijs in Indië; Chr. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter „Oost en West"; H. Colijn, oud-Minister van Oorlog; Mr. D. Fock, oud-minister van Koloniën; J. Th. Gerlings, directeur Indische Stoomtram Maatschappij; G. F. de Bruyn Kops, voorzitter der Vereeniging Ambtenaren Binnenlandsch Bestuur; H. C. A. G. de Vogel, oud-Resident van Semarang; Jhr. Mr. H. C. van der Wijck, directeur Indische cultuur maatschappijen en J. W. IJzerman, oud-lid Tweede Kamer Staten-Generaal.

De uitvoering zal plaats hebben op Woensdag 15 Maart in den Kon. Ned. Schouwburg te 's-Gravenhage. De afdeeling 's-Gravenhage van de vereeniging „Oost en West" heeft de regeling op zich genomen en wordt daarbij bijgestaan door de Indische Vereeniging en leden van de Indologische Studentenvereeniging. Daar de avond een specifiek Indisch karakter zal dragen, zal hij niet alleen voor oud-gasten, doch ook voor hen, die nooit in Indië geweest zijn, zeer aantrekkelijk worden. Behalve Indische muziek, zang en dans, staan Indische tableaux op het programma. Prinsen uit Javaansche vorstenhuizen, zonen van regenten en andere hier te lande studeerende inlandsche jongelieden zullen aan de uitvoering meedoen. Verder hebben o.a. Madme. Sorga en de heeren Borgesius en Herman Kloppers hunne medewerking welwillend toegezegd. De gamelan, die bespeeld zal worden, is door den heer Scheurleer beschikbaar gesteld.

De prijzen der plaatsen zijn *f* 4.— (loge). *f* 3.— (zaal), *f* 2.— (2e rang) en *f* 1.— (3e rang).

Zoolang de voorraad strekt zijn kaarten verkrijgbaar bij: den Secretaris der afdeeling Laan van Meerdervoort 187 (Tel. Haag 2655) en de Directrice van Boeatan, Heulstraat 19 (Tel. Haag 4695).

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

Ontvangen tot en met 24 Februari 1916 . . .	*f* 2692.50
Sedert ontvangen:	
Uit Warmond	„ 543.—
Door den heer Bakhuizen v. d. Brink	„ 160.—
Van de afdeeling Apeldoorn	„ 35.—
Van de afdeeling Haarlem	„ 330.—
Van de afdeeling 's-Gravenhage	„ 103.05
Van de vereeniging Ochaginta	„ 11.15
Van Z. M. te 's-Gravenhage	„ 25.—
Van A. C. V. te 's-Gravenhage	„ 2.50
Totaal . . .	*f* 3902.20

In Memoriam.

Mejuffrouw Alberta Jacoba van Loghem. †

Heden is op Nieuw Eik en Duinen ter aarde besteld het stoffelijk overschot van eene verdienstelijke vrouw, die zich gedurende een groot aantal jaren gewijd heeft aan het meisjes-onderwijs in Indië, en ook na haar terugkeer in het moederland is blijven werken voor het haar lief geworden land. Als directrice van de particuliere meisjesschool te Soerabaja, die onder hare leiding tot grooten bloei geraakte, heeft mej. van Loghem talloos velen gevormd tot degelijke vrouwen en moeders. Haar is nimmer het geluk ten deel gevallen zelve een gezin om zich heen te zien. Eenzaam is zij door het leven gegaan, tot het einde toe. Dit verminderde hare belangstelling voor het welzijn van anderen niet; integendeel, het maakte zoo mogelijk deze belangstelling nog grooter. Zelfzucht bleef haar vreemd, en wie haar kwam raadplegen over algemeene belangen, kon zeker zijn haar steeds bereid te vinden tot een goed doordacht, warm gevoeld advies. Zelf heeft ondergeteekende dit weinige weken geleden nog mogen ondervinden, toen hij het oordeel van mej. van Loghem inriep over de voorgenomen oprichting van eene verder gaande school ten behoeve van meisjes der inheemsche bevolking van Indië. Het bleek ook uit de van groote waardeering blijk gevende woorden bij haar graf gesproken door den heer R. Zuijderhof, voorzitter der Haagsche afdeeling van Oost en West, van welker bestuur de overledene een werkzaam lid was. Ook ondergeteekende huldigde haar voor hetgeen zij gedaan heeft voor het onderwijs in Indië. Mej. van Loghem was eene lieve strijdster voor het goede, in welken vorm ook. Haar heengaan zal diep worden betreurd door allen, die haar in haar werken hebben gekend, en bovenal door hare oud-leerlingen, die hare nagedachtenis zeker in hooge eer zullen houden.

Den Haag, 28 Febr. 1916. J. H. ABENDANON.

Uit de O. I. Mail.

Het jaar 1915.

De meeste Inl. bladen van 3 Jan. j.l. wijden een hoofdartikel aan de gebeurtenissen van het afgeloopen jaar, waaruit blijkt, dat ook N.-I. eenigszins onder den wereldoorlog geleden heeft, niet alleen wat de handel betreft. De „Javabode" schrijft o.m.:

„De uitvoering van tal van maatregelen moest worden opgeschort uit gebrek aan middelen, de zoo lang gewenschte en zoo hoog noodige verbetering van de positie van tal van categorieën van ambtenaren bleef, al weder uit het niet aanwezig zijn van fondsen, achterwege.

De invloed van den oorlog kenmerkte zich ook door het feit, dat tal van personen werkloos werden en velen te vergeefs naar een betrekking zochten.

De geldnood, waaronder zoowel Nederland als Indië zuchtte, deed onze Regeering eindelijk besluiten tot het doen van een stap, waartoe Hare voorgangers lang geaarzeld hebben.

De Indische leening is de eerste en daarom vermeldenswaardige stap geweest voor de financieele zelfstandigheid, al zal die zelfstandigheid eerst dan volkomen zijn, als uitsluitend de vertegenwoordigers van de Koloniën zeggingsschap krijgen over de inkomsten en uitgaven van onze overzeesche bezittingen. Al zag 1915 een verbeterd of liever een gewijzigd voorstel betreffende het instellen van een Kolonialen Raad, tot een beslissing is het in dit jaar niet gekomen.

De oorlog heeft ook het vraagstuk van onze weerbaarheid meer naar den voorgrond gebracht. De relletjes te Singapore in het begin van dit jaar, hebben ons doen afvragen of ons koloniaal leger voldoende opgewassen is tegen zoowel den binnenlandschen als buitenlandschen vijand; of het, waar in den laatsten tijd sommige plaatsen op de buitenbezittingen zeer roerig zijn, wel in staat is in spannende tijden de rust en de orde te bewaren door heel onze Koloniën heen.

Dat men, bij het zien in de toekomst, en bij het afvragen, wat wij doen moeten, als een buitenlandsche vijand onze kusten nadert en een landing beproeft, tot de ontdekking moet komen, dat wij niet sterk genoeg zijn, niet voldoende toegerust om een vijand het hoofd te bieden, spreekt van zelf.

Zeker, een versterking van de vloot in onze wateren is in voorbereiding, maar ook ons leger heeft versterking noodig.

Niet veel verder is men in het afgeloopen jaar gekomen met de plannen tot het instellen van een Inlandsche militie. Zeker, er zijn tal van bezwaren verbonden aan de uitvoering van die plannen, maar er van komen moet het toch. En als wij bij den Inlander het besef kunnen bijbrengen, dat hij als soldaat niet alleen onze belangen verdedigt, maar ook de zijne, in het bewustzijn komt, dat wij niet zijn vijanden, maar zijn medestanders zijn, wiens belangen met de zijne parallel gaan, al zijn de resultaten soms verschillend, dan gelooven wij, dat wij ook in den Inlander een soldaat zullen hebben, die ons zal bijstaan.

Daarom was de strijdvraag over de waarde van den Javaan als soldaat ons niet zeer sympathiek van den kant van hen, die den Javaan wat al te veel in een ongunstig licht stelden tegenover den soldaat van anderen landaard. Het was goed, dat mannen van ervaring tegen die onbekookte meeningen zijn opgekomen en hun bevindingen met den Javaanschen soldaat hebben meegedeeld. Hier verscheen hij in een veel beter en meer sympathiek licht, dan wat Asymptoot en anderen lieten schijnen.

In Celebes traden rooverbenden driest op en de toestand was zoodanig, dat het lid van den Raad van Indië, de heer Coenen, naar het gewest werd gezonden, waar hij vroeger als gouverneur als werkzaam geweest. Bekend met de bevolking en met de toestanden, was het goed dat door hem een onderzoek werd ingesteld naar de ware oorzaak. Of hier het bestuursbeleid had gefaald of andere oorzaken in het spel waren?

Hoe het zij, vrij spoedig na zijn komst keerde de rust in Celebes weer, al blijft het zaak goed op te letten en op zijn hoede te zijn. Of de onlusten op verschillende plaatsen met elkaar in verband staan, valt te betwijfelen.

Gouverneur-Generaal Idenburg bleef trouw op zijn post. Nu de omstandigheden niet zijn aanblijven noodzakelijk maken, gaat hij in het begin van het volgend jaar heen.

Hij heeft zijn plicht tegenover land en volk gedaan. Niet slap was zijn optreden tegenover de Inlandsche be-

volking, maar juist en breed inzicht dat onze Inlandsche broeders meer door goede behandeling en juiste en behoorlijke behartiging van hun belangen tot ons zijn te brengen en met ons zullen gaan, dan door harde behandeling, en door een verhouding van meester en knecht.

De groote massa van de Inlandsche bevolking is als kinderen, voor wie nog gedacht en gewerkt moet worden. Zij hebben te gehoorzamen als kinderen hun ouders hebben te doen.

Maar dat gehoorzamen worde geleerd zooals een ouder zijn kind leert, niet als de slavendrijver, die den slaaf dresseert. Niet om ons best-wil alleen hebben zij te luisteren, maar ook om het hunne. Dat inzicht moet hun worden bijgebracht en dat kan niet geschieden door minachtend over hen te redeneeren, vooral niet als dat geschiedt door Europeanen, wier moreel niet als voorbeeld kan dienen en die zelf voor hun gedragingen de tuchtroede noodig hebben.

In 1915 hebben wij de onverkwikkelijke Brinkmanzaak gehad. Een zaak, welke de strijd om de afschaffing van de doodstraf wat acuter heeft gemaakt, maar waarvoor de belangstelling al spoedig luwde.

Het gevangeniswezen is, door de ontvluchting van den moordenaar en vervolgens zijn zelfmoord, in geen bepaald schitterend licht gekomen. Dat tal van dingen moeten worden veranderd, spreekt van zelf. Hier heeft Indische laksheid veel kwaad gedaan. En deze zaak heeft ons verder doen zien, dat de politie elementen onder zich heeft, die sterk aan de betrouwbaarheid van dit corps hebben doen twijfelen. Men kan de hoofden hiervan geen verwijt maken. Zij moeten werken met de middelen, waarover zij de beschikking krijgen. Maar moge men in het volgend jaar tot inzicht komen, dat betere salarieering, betere promotiekansen zeker het corps zullen verbeteren."

Gul Ned.-Indië.

Het Centraal Comité te Batavia tot leniging van den nood in Nederland maakte bekend, dat sedert de vorige opgave ontvangen werden:

f 192.50 27ste storting Comité Solo.
„ 5000.— 12de storting Comité Batavia.
„ 133.50 Suikerbond Soerabaja.
„ 10.— N. N. Semarang.

Met inbegrip der reeds eerder bekend gestelde bijdragen, werd totaal *f* 885.634.29 ontvangen, waarvan *f* 850.000.— bereids telegrafisch naar Nederland werd overgemaakt.

Rebelleerende ingezetenen.

In den ochtend van den 2en Jan. j.l. kwamen te Pasoeroean ongeveer 300 Inlanders den patih in zijn woning opzoeken, om hun misnoegen te kennen te geven over den dienst der pestbestrijding, die een aan pest overleden patiënt nog met injecties pleegt te behandelen.

Het onderbrengen van lijders in de pestbarakken en het brengen van hun woningen in gunstiger condities, met het oog op mogelijk pestgevaar, zijn eveneens maatregelen van den bestrijdingsdienst, waartegen de klagers met luider stemme protesteerden.

Op dien dag waren 3 kamponglieden overleden, van wie één in het Bangilsche. Toen de dokter van de pestbestrijding aankwam om zijn plicht te doen, zag hij een samenscholing van 200 Inlanders; hij ging onverrichterzake heen. Kort daarop verschenen de assistent-resident en de patih, vergezeld van vele politiedienaren. De menigte was niet te bewegen uiteen te gaan en uitte bedreigingen tegen den dokter der pestbestrijding.

We kennen de bevolking van Pasoeroean als zeer solidair, zoo schrijft de „Javabode" en vervolgt: Zoo zij zich ergens tegen verzet, is dit slechts na rijp beraad. Het bestuur neme maatregelen om de agitatie te doen ophouden.

Passenstelsel op de Buitenbezittingen.

Sedert 1 April 1915 is, zooals bekend mag worden verondersteld, het reizen van Inlanders en vreemde Oosterlingen op Java en Madoera en van daar naar de Buitenbezittingen aan geen beperking meer onderworpen, doch kunnen zij desgewenscht van het districts- of onder-districtshoofd, voor zoover Inlanders betreft en van het hoofd van plaatselijk bestuur, voor zoover vreemde Oosterlingen aangaat, een legimitatiekaart krijgen.

Thans zullen ook de beperkende bepalingen op het reizen van Inlanders en vreemde Oosterlingen op de Buitenbezittingen, op een nader door den Gouverneur-Generaal te bepalen dag grootendeels worden opgeheven.

In de laatst ontvangen „Javasche Courant" is de in het belang van handel en verkeer noodig geoordeelde herzienings-ordonnantie van de nog van kracht zijnde regelingen van het passenstelsel opgenomen.

Verboden invoer van geschriften.

Onlangs werd door de Ind. Regeering het verbod uitgevaardigd tot den invoer in Nederlandsch-Indië van het in sanskriet letterschrift gedrukt pamflet Görkha bhasa No. 1 en thans ten aanzien:

1°. van een in het Arabisch met Arabische karakters gedrukt pamflet;

2°. van een in het Arabisch en in het Hindoesthani met Arabische karakters gedrukt pamflet;

3°. van een in het Maleisch met Latijnsche karakters gedrukt pamflet getiteld: Seroean (dat is uitroep, kreet), Partij National Hindia;

4°. van een in het Fransch met Latijnsche karakters gedrukt pamflet, getiteld: Les Musulmans de l'Afrique du Nord et le „Djéhad" (dit Arabische woord beteekent, als wij wel zijn ingelicht, verloochening of ontkenning. Red. J. B.);

5°. van het te San Francisco uitgegeven periodiek Hindustan Gadar, gedrukt met Arabische, Dewanagarie en Goermoekhie karakters.

Het verbod geldt ook voor exemplaren dier geschriften in andere talen of letterschriften.

Alle hebben zij een min of meer opruiend karakter.

Bondscursussen.

De cursussen van den Bond voor niet-gediplomeerde ambtenaren zijn begonnen met 38 leerlingen en 3 toehoorders en worden gehouden in de 3e school op Kramat.

Er wordt les gegeven in comptabiliteit door den heer Cohen; in de Nederlandsche taal en rekenen door den heer Verhulst en in aardrijkskunde, rekenen en staatsinrichting door den heer Assendorp.

De cursus duurt 3 jaren. In het 2e en 3e cursus-jaar wordt bovendien nog Fransch, Duitsch, Engelsch, burgerlijk- en handelsrecht onderwezen.

Voor den Indischen jongen.

Uit goede bron kan het „Bat. Hbld." mededeelen, dat aan het Departement van Onderwijs een regeling wordt samengesteld, ten doel hebbende aan bekwame Indische jongelieden, die in Indië hun einddiploma H.B.S. met 5-jarigen cursus hebben behaald, studie-beurzen te verleenen, alsmede vrijen overtocht naar Nederland, ten einde hen in staat te stellen om zich aan een inrichting van hooger onderwijs verder te bekwamen.

Wij kunnen dezen maatregel niet anders dan luide toejuichen. Flinke Indische jongelieden behoeven dus hun heil niet meer te zoeken in een plaatsing bij het B. B.- of het officierskorps, doch worden nu in de gelegenheid gesteld om zich in andere richtingen te bekwamen. Wij twijfelen niet of de Indische jongen zal de meest doorslaande bewijzen geven, dat hij deze regeeringshulp ten volle verdient.

Nieuwe bladen.

Verschenen is het eerste nummer van „Het Leven in Ned.-Indië", een weekblad ,onder redactie van mevrouw G. C. v. d. Horst-van Doorn.

Actueel, zooals het eveneens nieuwe blad de „Reflector", is dit eerste nummer van „Het Leven" niet, doch er is meer aandacht gewijd aan den tekst, zoo schrijft het „Bat. Hbld."

Is de „Reflector", in de eerste plaats een geïllustreerd blad, terwijl de redactie van „Het Leven" zich meer ten doel stelt het geven van beschouwingen op allerlei gebied en betrekking hebbend op Indië, waarin zij in haar eerste nummer uitstekend geslaagd is.

De technische verzorging kon beter! Mooi zijn de foto's nog niet, maar dat zal wel verbeteren.

Ook het weekblad „De Voorpost" is verschenen.

Hiervan schrijft bovengenoemd blad:

Wij kunnen onze journalistieke baby tot onze spijt geen hartelijk welkom toeroepen!

„De Voorpost" is — het staat ten minste in den kop van het blad — een orgaan, gewijd aan de belangen van Indië.

Maar leest men de holle frazen, waarmee de kolommen gevuld zijn, door, dan komt men tot de conclusie, dat de redactie niet bijster goed weet welke de belangen van Indië zijn.

En volkomen slaan op de „Voorpost" de woorden, welke de heer Dekker schrijft aan het adres van de „Modjopait":

Er komt zoo goed als niets in voor over de groote politieke vraagstukken, voor dit land van belang. Veel te weinig over vakbeweging en over bestaande misstanden. En dat zijn dan toch wel onderwerpen, waarvan de bespreking de lezers van „Modjopait" heel wat strijdbaarder zullen maken dan steeds maar weer het onverkwikkelijke, de sop de kool niet waard zijnde, stuk van Fabricius.

Bovendien moet ik ernstig waarschuwen om maar steeds te schermen met de tegenstelling Oosterling — Westerling, waarmee men misschien goedkoope successen behaalt.

Redacteur van de „Voorpost" is Tjipto Mangoenkoesoemo. Hem willen wij toeroepen — ook al weten wij geen gehoor te zullen ontvangen — gooi uw roer om! Gij stuurt thans op verraderlijke klippen aan, waarop gij strands en met u uw beweging!"

Aldus het „Bat. Hbld."

PERSONALIA.

De nieuwe Directeur van B. B.

De heer H. Carpentier Alting, de adviseur van het Volkscredietwezen, is benoemd tot Directeur van het Departement van Binnenlandsch Bestuur, in plaats van den heer D. Tollenaar, die zes Januari naar Europa vertrok.

Men heeft deze beslissing afgewacht van den nieuwen Gouverneur-Generaal, aan wien men uit deferentie zijn oordeel heeft gevraagd.

De heer Carpentier Alting kan wijzen op een jaren-langen dienst. In 1886 trad hij in dienst van het Gouvernement, als bestuursambtenaar en werd al vrij spoedig controleur, in welke functie hij zeer voldeed.

Al spoedig viel de aandacht van den organisator van het Landbouwcredietwezen, den heer De Wolff van Westerrode, op den controleur, die zich vooral bezig hield met het bevorderen van de economische welvaart van de bevolking van zijn streek.

In 1900 ging hij naar het Credietwezen, dat van Landbouwcredietwezen in Volkscredietwezen werd veranderd, over. Tot nu toe heeft hij zich geheel gewijd aan dien belangrijken tak van dienst, van zoo veel invloed op de economische

toestanden van de inlandsche bevolking, eerst als inspecteur, later als adviseur.

De „Javabode" merkt op:

„Men zal wellicht het verwijt aan de Regeering hooren, dat zij niet een man tot Directeur van B. B. heeft gekozen, uit de bestuursambtenaren zelf, maar men zou dan vergeten dat de heer Carpentier Alting, als adviseur van het Volkscredietwezen, door zijn aanraking met de bestuursambtenaren en met de bevolking, een kijk heeft gekregen, welke niet alle bestuursambtenaren hebben en niet kunnen verwerven."

De heer Carpentier Alting zal als adviseur voor het volkscredietwezen worden opgevolgd door den heer O. P. Besseling, controleur B.B., sedert een paar jaren ambtenaar bij het volkscredietwezen.

Een afscheid.

Het „Soer. Hbld." schrijft: Onze katholieke stadgenooten zullen met leedwezen hebben kennis genomen van het voorgenomen vertrek van rév. mère Angèle, provinciale overste der Ursulinen van Ned.-Indië.

In de „Javapost" van 31 December schrijft pastoor Fleerackers alhier o.m. over deze bijzondere vrouw, die 9 Aug. 1878 te Soerabaja voet aan wal zette:

„Van stonde af aan was zij hier met opgewektheid en succes werkzaam; hoeveel diploma's lager onderwijs, verkregen aan dit instituut, zijn niet persoonlijk aan Rév. Mère Angèle te danken! Immers hare begaafdheden werden geëvenaard door haar ijver en toewijding.

Gedurende ruim 25 jaar bestuurde zij haar communauteit met liefde, voorzichtigheid en beleid, zoodat men gerust mag zeggen, dat naast Moeder Louise, de bloei van 't Instituut, in elk opzicht, aan Rév. Mère Aangèle te danken is; zij toonde voortdurend door woord en daad de grootste belangstelling wat betreft 't degelijk onderwijs en deed die ook krachtig in hare zusters ontkiemen en aangroeien. Doch de zoogenaamde 2de School, uitsluitend voor katholieke kinderen bestemd, beschouwde zij steeds als de parel van haren werkkring. Wij, Pastoors van Soerabaja, wij zijn Rév. Mère Angèle den allergrootsten dank verschuldigd voor alles wat zij op zulk een onbaatzuchtige wijze voor onze katholieke meisjes en niet 't minst voor de weezen deed."

De aanslag op den Assistent van „Mormontana".

Door drie koelies is een aanslag gepleegd op den assistent Van Lierop der onderneming „Mormontana" te Njalindoen (bij Soekaboemi Preanger Regentsch.).

De koelies, boedjangs der onderneming, waren niet op het werk verschenen, waarom de heer Van Lierop zich naar de boedjang-kampong begaf, om de oorzaak daarvan op te snorren. Al spoedig kreeg hij de „spijbelaars" in de gaten, die zich met eenige „kampongbelles" vermaakten.

Toen de heer van Lierop hen aansprak, namen zij een dreigende houding aan en ondanks zijn kalm optreden, vielen zij hem onverhoeds aan. Twee der kerels waren met messen gewapend. De heer Van Lierop, ongewapend zijnde, verdedigde zich zoo goed mogelijk met zijn vuisten. Bij het pareeren der messteken werden twee zijner vingers half afgesneden.

Eén der kerels viel hem op een gegeven oogenblik ook van achter aan, en bracht hem een vrij diepe snede aan het achterhoofd toe. De heer Van Lierop stortte bewusteloos neer. Zijn hulpgeroep was intusschen door den administrateur, den heer Kingma, gehoord, die toegesneld, hem vond liggen, badende in z'n bloed.

De heer Kingma liet het slachtoffer onmiddellijk naar de „Juliana Kliniek" alhier vervoeren. Vooral de hoofdwond bleek vrij ernstig en diep te zijn. Weinig scheelde het of de hersens waren geraakt. De algemeene toestand van den heer Van Lierop, is, naar omstandigheden, vrij goed.

De daders zijn voortvluchtig.

De Hoofdinspecteur van het Boschwezen.

De hoofdinspecteur van het Boschwezen, A. Th. L. Salverda, verlaat begin 1916 's lands dienst.

Na het vorig jaar wegens een ernstigen ziekteaanval naar Europa met verlof te zijn vertrokken, keerde de heer Salverda, tegen veler verwachting, in Februari terug. Hij kan het echter wegens gezondheidsredenen niet volhouden.

(Bat. Hbl.).

Chef van den geneeskundigen dienst der Marine.

Dr. Borgesius, chef van den geneeskundigen dienst van het Departement der Marine, gaat nog deze maand naar Europa terug.

Hij is voor den tropischen dienst afgekeurd.

Twee jaren zal hij in Nederland de Koninklijke Marine nog dienen om dan het zeemanspetje, dat zoo vele jaren zijn hoofd heeft getooid, aan den kapstok te hangen.

(Bat. Hbld.)

Op Dienstreis.

De directeur van onderwijs, dr. E. Moresco, zou den 12en Januari e.v. met den heer Hellwig, inspecteur voor het inlandsch onderwijs, op dienstreis gaan naar de Padangsche Bovenlanden.

De Inlandsche scholen zouden worden geïnspecteerd en bovendien zou een nieuwe school door den directeur geopend worden.

Hoog Bezoek.

De gouverneur-generaal der Philipijnsche eilanden zal in Maart a.s. Java bezoeken, om zich op de hoogte te stellen van den landbouw en het onderwijs hier te lande.

Suriname.

Bij de openbare behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1916 in de Tweede Kamer, maakte de waarnemende Minister van Koloniën, de heer Rambonnet, naar aanleiding van een brief van een gewezen Surinaamsch ambtenaar, de opmerking, dat het „eigenaardig" was, dat sedert de „Hollandsche" visiteur geen rechtstreekschen invloed meer had op de heffing, de invoerrechten zijn teruggeloopen.

Men mag aannemen, dat, ware Minister Pleyte zelf tegenwoordig geweest, een dergelijke opmerking niet zou zijn geuit. De Surinaamsche bladen komen daar met kracht tegen op. „De West" van 1 Februari schrijft:

„Dergelijke onbehoorlijkheden kan men zich alleen straffeloos veroorloven tegenover Suriname, zijnde de koloniale Asschepoetster, waar niemand om geeft. Men had eens een dergelijk schrijven van een vroeger ondergeschikt ambtenaar, krenkend voor den Gouverneur-Generaal, moeten voorlezen in de Kamer, dan zou men wat gehoord hebben!

Het schrijven, waarvan de Minister zich de tolk heeft gemaakt, is krenkend zoowel voor de bevolking als voor den Gouverneur. Want indien de toestanden zijn als de heer Nakken beweert, is het Bestuur als medeplichtige te beschouwen. Het gouvernement van Suriname heeft verscheidene jaren over de diensten en de voorlichting van den heer Nakken beschikt, is dus volkomen op de hoogte van die toestanden en zou dus met open oogen die misstanden laten voortduren, terwijl het door een eenvoudig middel — het aanstellen van een Hollandschen visiteur, tonnen gouds in de schatkist kan doen vloeien.

Welnu, een gouvernement, dat willens en wetens de schatkist met tonnen gouds benadeelt, is misdadig.

De eer van het Bestuur staat dus op het spel.

Nu een verantwoordelijk Minister in de Kamer getoond heeft de beweringen van den heer Nakken te gelooven, moet het bestuur een onderzoek eischen, gevolgd door een rehabilitatie in 't openbaar van Bestuur en bevolking."

Tot zoover „De West".

Toen wij in de Kamer de opmerking van Minister Rambonnet aanhoorden, was onze indruk deze: „men moet geen steenen werpen als men in een glazen huis woont; zou Minister Rambonnet niet weten, dat men in Nederland het smokkelen niet meer heeft te leeren? Leuk toch, deze waarnemende Minister van Koloniën."

Zie nu hier wat „De Surinamer" o.m. schrijft over hetgeen Minister Rambonnet zoo „eigenaardig" vond:

„En is nu die beschuldiging door de aangevoerde cijfers bewezen? Wij voor ons meenen van niet. Want, dat de heer Nakken zulke mooie cijfers heeft behaald tusschen de jaren 1908—1911, is hoofdzakelijk, wij durven gerust te schrijven voor 90 pct. toe te schrijven:

1⁰. aan de in 1908 door Gouverneur Idenburg verhoogde invoerrechten (de hoogere opbrengst werd toen op ongeveer $1\frac{1}{4}$ ton geraamd);

2⁰. aan de bacovencultuur en de balata-industrie, die toen in volle werking waren.

Dat de invoerrechten na 1912 terugliepen, vindt al wederom voor het grootste gedeelte zijn verklaring in het stopzetten van de bacovencultuur en de crisis in het balatabedrijf, waarbij zich vanaf einde 1914 nog voegen de gevolgen van den wereldoorlog.

Gaarne nemen wij den grooten dienstijver van den heer Nakken aan. Maar het is eenvoudig belachelijk, die stijging hoofdzakelijk of zelfs voor een groot deel aan dien ijver en die daling aan zijn heengaan toe te schrijven. Dit noemen wij enorme zelfoverschatting.

Wat ons hier vooral pijnlijk treft, is, dat de wnd. Minister van Koloniën aan een brief zulk een waarde hecht, dat hij dit als een contra-bewijs aanvoert tegen de beschouwing over den achteruitgang der koloniale middelen in de Memorie van Toelichting ontwikkeld en door Gouverneur en Staten aan de hand gedaan. Volgens de Handelingen immers concludeerde de Minister van Koloniën a.i. uit dien brief:

„Mijnheer de Voorzitter! Nu is het eigenaardig, dat vanaf het oogenblik, Juni 1912, dat die Hollandsche visiteur geen rechtstreekschen invloed meer had op de heffing van de invoerrechten, dat middel ook is teruggeloopen en wel in ronde cijfers:

van 1911—1912 met ƒ 70.000, van 1912—1913 met ƒ 53000 en van 1913—1914 met ƒ 130.000.

Is deze geste van den minister oordeelkundig en wijs? Vanwaar heeft dan toch de schrijver van den bewusten brief zijn gezag, dat het tegen het oordeel van die de kolonie besturen, kan opwegen? Zeker. Het is goed met die gegevens van particulieren rekening te houden, maar dan diene men toch eerst raad in te winnen bij hen, die ex officio raad en gegevens moeten verstrekken. Dan kan men vergelijken. Daarenboven, als iemand beschuldigd wordt, diene men ook de beschuldigden te hooren.

Mag nu het Bestuur der kolonie zich bij deze zaak neerleggen? Ons dunkt van niet. Want in de recherche wordt het Bestuur getroffen. En zit in deze handelwijze van den minister niet een „manque d'égard" jegens den Gouverneur?"

Wij zijn zeer benieuwd naar de rehabilitatie in het openbaar!

* * *

In „Suriname" van 25 Januari een belangwekkend ingezonden stuk onder het opschrift: „De nood 't hoogst, de redding 't meest nabij?" dat wij, wegens gebrek aan ruimte, hier niet kunnen overnemen, maar waarvan wij de aandachtige lezing ten zeerste aanbevelen aan Regeering en Kamerleden. Er is veel uit te leeren.

* * *

In hetzelfde blad een kort verslag van een lezing voor de Surinaamsche Landbouwvereeniging gehouden door den heer van Hasselt, hoofd van het gouvernementsrubberbedrijf op Java, naar Suriname gezonden om te rapporteeren over de verdere plannen ten aanzien van de gouvernements rubberplantage Slootwijk. De heer van Hasselt moet onder meer gezegd hebben, dat de bodem van Suriname niet geschikt is voor rubbercultuur. Wij zijn zoo vrij deze uitspraak voorbarig te achten. In Suriname komt in het wild een Hevea-soort voor, die zeer verwant is aan de Para-rubber en nu zou het wel vreemd zijn, dat de bodem niet geschikt zou zijn voor de cultuur van een zoo verwante soort. De kwestie zal wel zijn, dat

men de cultuur-voorwaarden nog niet voldoende kent en de Surinaamsche planters zullen wijs doen hunne Hevea-cultures niet zoo maar op te geven.

Verder meende de spreker dat, wilde de landbouw vreemd kapitaal lokken, hij zich op één cultuur moest toeleggen. Wij betwijfelen het zeer, dat de heer van Hasselt dit gezegd heeft en zoo ja, dan zal men in Suriname zoo wijs zijn dezen raad niet te volgen. Wanneer kapitaalkrachtige lichamen groote plantages aanleggen, mogen zij zich op één cultuur toeleggen.

Voor de ondernemingen, die gebukt gaan onder gebrek aan werkkapitaal, zou het een ramp zijn afhankelijk te zijn van één product. De geschiedenis van Suriname heeft dit voldoende bewezen.

De spreker verklaarde verder, dat de bodem zich uitstekend leent voor de cultuur van cacao, koffie en suiker.

* * *

Aan hetgeen wij in ons vorig nummer mededeelden over de arrestatie van den heer Lutchman Sing, kan toegevoegd worden, dat de betrokken agent van politie genoemde heer zijn leedwezen heeft betuigd over de hem aangedane bejegening en volledige excuses daarvoor aangeboden. Verder zal bij de „theorie" den agenten een behoorlijke bejegening van de Britsch Indiërs ingeprent worden. A quelque chose malheur est bon.

* * *

In „Dun's International Review" van Januari een artikel van den heer Percival te Paramaribo over houtexploitatie in Suriname, die hij als goede geldbelegging aanbeveelt.

* * *

Van de hand van den heer E. B. J. Luitink te Paramaribo een zeer interessant feuilleton in de „N. R. Ct." van 27 Februari — Ochtendblad A — getiteld „Een Zeeuwsch bedrijf in 1667". Het stuk geeft een onderhoudende beschrijving van de verovering van Suriname door Abraham Krijnssen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Polemiek. De heer Tjipto Mangoen Koesoemo schrijft in de „Modjopait" o.m.:

Uit Nice jankt de befaamde K. W. in zijn lijfblad, het „N. v. d. D. v. N.-I." Dat ligt in het beestje zijn aard; veel kwaad kan hij met dat janken niet doen. Logisch zou het wezen, zoo wij hem stil lieten janken, als hij er liefhebberij in heeft. Doch de hond blaft voornamelijk kameraad D. D. aan, en daar deze, onze voorman, afwezig is, staan wij er voor, het noodige te zeggen, om het gejank bovenbedoeld „de noodige eer" te bewijzen. De scheele ridder zonder vrees of blaam, Karel de Nar, vergelijkt D.D. en diens aanhang bij de Jong-Turken. „Dank u, meneer! te veel eer." Hij jammert: „Getuige het koelbloedig uitroeien der Armeniërs, het vermoorden van gansch een volk." Dat zijn dan Enver Pacha en Talaat Bey geweest, die belust moeten zijn op Armenisch bloed? Maar een oogenblik: is onze ridder de Nar — wat een contradictio in terminis — hier niet aan het verdraaien van de feiten in Indië geweest. In Atjeh heet de moordenaar in 't groot, die de menschen — Atjehers zijn toch ook menschen — meedoogenloos over de kling heeft gejaagd, omdat...... omdat zij de doodzonde begaan hebben van hun vrijheid lief te hebben, geen Douwes Dekker, geen Tjipto en ook geen Suardy. Welke namen die geëpeletteerde moordenaars dragen, weten mijn lezers wel...... Ik ben zoo bang voor een persdelict...... Of D. D.s aanhang t.z.t. wreeder zal zijn dan de handhavers van het Nederlandsche gezag, is een vraag, waarop nu niet met zekerheid een antwoord is te geven. Ik geloof van wel, want...... de Nar zegt het, en dus is het zoo. In elk geval echter zal het een gradueel verschil zijn; een qualitatief verschil in wreedheid zal niemand kunnen constateeren, die geen... Nederlandsche oogen in zijn hoofd heeft, als die Nar.

„Vergif, dolk, bom, zijn de werktuigen tot......
......dwingelandij, roof, bloedstorting de gevolgen van de zege van het Jong Turkendom."

U is onbetaalbaar als paladijn van het idee overheersching, mijnheer de Nar. Wie weet, of vergif, dolk, bom ook niet onze middelen „worden" om aan ons doel te komen? Wij zeggen „worden", want tot nu toe hebben wij er niet aan gedacht en zoo lang wij voor zwakke Hollanders staan, zullen vermoedelijk vergif, dolk en bom onnoodig zijn: de zege zal toch ons wezen, zonder de wapenen der barbaren.

Wat de gevolgen zijn van onze zege?

Wij zullen het u zeggen: verplichte koffiekultuur, heerendiensten, alcoholisatie van het volk, vergiftiging met opium op groote schaal, dat alles boven en behalve een belastingstandaard van 25 pct. Is u dat voldoende? Zoo vraagt Tjipto Mangoen Koesoemo in de Modjopait.

Kinderlijke Liefde. Een inzender in de „Oetoesan Hindia" deelt mede, dat de kleine man in Solo en Djokdja tijdens de daar gehouden huwelijksfeesten en groote mate van belangstelling voor hunne vorsten betoond heeft. 't Was een blijk van groote kinderlijke liefde van Kromo voor zijn eigen Soenan en Sultan, en dat terwijl zij moesten aanzien, dat de Europeanen bij deze gelegenheid aten en dronken en pret maakten in auto's en societeiten. De vreemdelingen mochten vrij rond fietsen en rijden op de aloen aloen; zij — de Inlanders — moesten echter van hunne voertuigen afstappen en te voet gaan, en dat in hun eigen land, waar zij geboren zijn en toch slaaf zijn; in het land, waar al hunne voorouders begraven liggen, en dat zij, als het er op aan komt, met hun eigen bloed zullen moeten verdedigen. De redactie teekent hierop aan, dat die Inlanders toch eigenlijk lafaards zijn. Zij ondergaan de beleedigingen van de Europeanen, maar durven toch niet bij hunne Vorsten daarover te klagen. Wat beteekent dan die kinderlijke liefde?

Misbruik van macht. Onze regeering is rechtvaardig en goedertieren, zoo gaat de „Oetoesan Hindia" voort, maar daar tegenover moeten handelingen geconstateerd worden van hare ambtenaren en andere vertegenwoordigers, ook van verscheidene Inl. hoofden, die schelden, slaan, schoppen en willekeurige vonnissen uitspreken. Al hebben wij de Hollandsche driekleur ook nog zoo lief, langzamerhand zal op deze wijze het vertrouwen in de Regeering verloren gaan.

De Sarikat Islam te Palembang heeft, volgens de „Pembrita Betawi", telegraphisch bij den G.-G. geprotesteerd, dat de Inl. begraafplaats aldaar drie palen verder verplaatst werd dan de Europeesche, die maar twee palen verder van plaats veranderen moest. Dit is een te veroordeelen toepassing van het recht van den sterkste, meenen de Inlanders. De gevolgen kunnen wellicht minder aangenaam zijn voor het Bestuur. De bijgeloovige Inlander zoekt als hij ontevreden is, zijn troost en zijn recht in den godsdienst.

Rechtgeaarde Mohamedanen. Temanggoeng wordt in de „Oetoesan Hindia" aan andere plaatsen ten voorbeeld gesteld, wijl daar de Inlandsche ambtenaren met hunne vrouwelijke huisgenooten de dagelijksche gebeden in de missigit verrichten. Des Vrijdags is er niet één, die den kerkgang verzuimt.

Coöperatie. De gepensionneerde regent van Karanganjar, de wel bekende Raden Adipati Ario Tirto Koesoemo", is volgens de „Bintang Soerabaja" nog steeds vol ijver en toewijding in de behartiging van de belangen der Inl. bevolking in zijn voormalig regentschap. Al is hij gepensionneerd, toch gevoelt hij nog den band, die tusschen hem en zijn vroegere onderdanen bestaat. Zoo heeft hij in December j.l. een vergadering belegd van alle Inlanders, bezitters van klappertuinen in dit regentschap, om een coöperatieven bond te vormen.

Weer een nieuw Inl. Orgaan. Te Soerabaja wordt een nieuw maandblad uitgegeven: de „Soeara Boemi Poetra (de stem van het Inlandsche volk) als orgaan van de vereeniging van de Inlandsche ambtenaren bij den pandhuisdienst te genoemde plaats. Het abonnement bedraagt ƒ 1.20 per jaar, het zal niet op een bepaalden dag in de maand verschijnen en staat onder redactie van den heer Soerokardono, lid van de redactie der Oetoesan Hindia en een wel bekende Kaoem Moeda van Soerabaja. Directeur-administrateur is de heer Achmad Armin — zoo bericht de „Bintang Soerabaja."

Pressie. Naar aanleiding van de berichten, dat Duitschland bezig was Perzië aan den Eur. oorlog te doen deelnemen, evenals het dit met Bulgarije gedaan heeft, vroeg de „Oetoesan Hindia": of het wellicht de bedoeling van den Heer en den Profeet is, om alle mannen in Europa te doen verdwijnen? Deze oorlog heeft al grooten nood in de geheele wereld veroorzaakt, ook in Ned.-Indië, waar duizenden Inlanders reeds jaren lang lijden onder de gevolgen van ziekten, als pest, pokken en cholera. Nu weer zijn het groote orkanen, die het land teisteren. Een inzender in evengenoemd blad hoopt, dat opgehouden mag worden met al die geldinzamelingen voor het buitenland (België, Nederland en Turkije). Het geld kon beter voor Java zelf besteed worden. Met een oprecht hart staat men toch niet voor het buitenland iets af. 't Is alles pressie, zoo schrijft de redactie.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Huwelijksadvertenties. Volgens de „Sinar Sumatra" is 't in Europa gebruikelijk, dat de een of andere al dan niet bejaarde heer per advertentie een jonge vrouw of weduwe voorstellen doet om bij nadere kennismaking een huwelijk aan te gaan en nu schijnt 't, dat de Chineezen in N.-I. hetzelfde gaan beginnen. Zoo is in de Warna Warta een advertentie opgenomen van een zekeren Gan King Sing, die een jong meisje van 16 jaar voor een aanstaand huwelijk zoekt, goed van uiterlijk, maar dat vooral — en dit als een eenige vereischte — de gambang bespelen kan, om hem dagelijks zijn geliefde melodie „kembang djamboe karoek" te doen hooren. 't Gaat thans echter in N.-I. met advertenties in 't algemeen — zoo redeneert het blad — een verkeerden kant uit. Een ieder, die aan vooruitgang van ontwikkeling des volks gelooft, moet beschaamd staan voor de middelen van aanprijzing, die heden in de koopmanswereld in zwang komen om ondernemingen, fabrikaten, publieke vermakelijkheden enz. als bijzonder uitmuntend en verlokkend aan te bevelen. De aanbevelingsmiddelen zijn dikwijls zoo intens dwaas en smakeloos, dat zij juist de tegenover gestelde uitwerking moeten hebben. Het publiek zou dan ook goed doen, iedereen met verachting den rug te keeren, uit wiens openbare bekendmakingen de humbug zoo duidelijk spreekt.

De „P e r n i a g a n" kan met betrekking tot de hierboven bedoelde huwelijksadvertentie eigenlijk niet gelooven, dat zij werkelijk van den heer Gan King Song afkomstig en ernstig gemeend zou zijn.

Kerstdag en andere feesten. Zaterdag 25 December l.l. — alzoo S i M i s k i n in de „P e r n i a g a n" — werden de kranten niet gedrukt, ook niet de Maleische en Chineesche. Vele toko's en handelshuizen, ook de gouvernementskantoren, waren gesloten vanwege den Kerstdag, de herdenking van den geboortedag van N a b i I s a (Jezus). Zoo op dien dag de Maleische en Chineesche bladen wel verschenen waren, zouden de Christenen daarover niets aan te merken gehad hebben, omdat Jezus niet de Heilige der Chineezen en Mohamedanen is. Doch zij werden niet gedrukt en uitgegeven uit eerbied voor de geloofsovertuiging der Europeanen. Geloofsovertuiging is een mooi woord. Houden de Europeanen zich echter wel aan hun geloof? Houden zij de heilige dagen in eere? O.i. doen zij 't niet. Waarom? Wij weten 't niet; maar wel vragen wij 't ons af, waartoe dan die heilige dagen er op na te houden, als men die toch niet in eere houdt? De kantoren worden op die dagen gesloten, om aan het personeel de gelegenheid te geven hunne godsdienstplichten te vervullen, in verband met de herdenking van de gebeurtenis, die daarop betrekking heeft, maar niet om op dien dag te dobbelen en zich dronken te drinken. Op den avond van dien dag (den 25en) kon men, wel is waar, in verscheidene huizen de ouders met hunne kinderen zien bidden en godsdienstige liederen hooren zingen; maar van nog meer huizen zag men de menschen uit gaan om pret te maken, sterken drank te drinken en te dobbelen. Schamen de Christenen zich niet hiervoor? Maar zoo gaat 't in de wereld! De verzoekingen van den duivel zijn sterker dan de voorschriften van den Zaligmaker. Tegen tien menschen, die op den Kerstdag naar de kerk gingen, waren er honderden, die in de Concordia, Harmonie en cafés zaten. De menschen in den vroegeren tijd waren meer trouw aan de a d a t, hadden meer eerbied voor hun geloof, hielden zich meer aan de a d a t-k a h o r m a t t a n. Nu is men voor die dingen onverschillig geworden. In een ander opzicht is de toestand in de maatschappij echter onveranderd gebleven. Een Europeesch soldaat wordt in de restaurants van Versteeg, Stam en Wijns enz. niet toegelaten, omdat hij, in zijn soldatenpak, in de oogen van de andere heeren voor een „lager wezen" wordt aangezien. Maar diezelfde soldaat wordt, zoodra bij burger geworden is, wel toegelaten, waar ook, als hij maar de noodige contanten bij zich heeft.

Een p e r a n t e a n (een tot dwangarbeid veroordeelde Inlander) wordt door zijn medemenschen niet aangekeken, maar zoodra is hij niet in vrijheid gesteld, of hij wordt in alle huizen binnen gelaten, als hij maar geld heeft. De toestand van de „slechte" publieke vrouwen en van haar, die over dezen gesteld zijn, is in den laatsten tijd wel eenigszins veranderd. Vroeger mocht een prostituée zich niet vertoonen in het gezelschap van „fatsoenlijke" vrouwen, maar nu ziet men haar bij Ch. huwelijks- en andere feesten aan de speeltafels naast en bij vrouwen van goeden naam. Al is 't ook mogelijk, dat de gastheer al die nachtvlinders niet kent, het alom bekende „hoofd" van deze wezens, die te D j e m b a t a n S e n t i o n g woont, kan hem toch niet onbekend wezen en toch ziet men haar bij feestelijke gelegenheden aan de speeltafels met of in het gezelschap van fatsoenlijke vrouwen. Ik (S i M i s k i n) begrijp niet, dat die vrouwen een invitatie krijgen, ook niet, dat die wel bekende matrone zich niet geneert om in goed gezelschap te komen. Zij moet zich daarin toch niet thuis gevoelen. Of is 't alleen om een poging te wagen ander-mans-vrouwen op den slechten weg te krijgen en de jonge meisjes het hoofd op hol te brengen, ze tot een prooi der mannen te maken? De lezer moge zelf oordeelen!

Zou 't waar zijn? Volgens de „B i n t a n g S o e r a b a j a" wordt G o e n a w a n, hoofdredacteur van de „P a n t j a r a n W a r t a" en vice-president van de S a r i k a t I s l a m in West-Java, op last van den Procureur-Generaal bij het Hoog Gerechtshof in N.-I. vervolgd, wegens het verduisteren van een som van ƒ 66000 uit de kas der S. I. Is al dat geld weg? zoo vraagt 't blad en besluit: De haan van Tjipto Mangoen Koesoemo, die deze zaak heeft openbaar gemaakt, zal nu wel victorie kraaien!

Een Chineesch Dagblad. De „P e r n i a g a n" en de „D j a w a t e n g a h" melden, dat te Soerabaja een dagblad zal worden uitgegeven in het Chineesch met Chineesche karakters, den naam dragende van S o e P i n D j i t P o. De letters en persen zijn reeds van China ontvangen. De Chineesche letterzetters komen ook van China. Het kantoor zal te Boengkaran (hoofdplaats Soerabaja) gevestigd zijn.

Ingenomenheid. Volgens de „S i n a r S u m a t r a" hebben de bladen in China hunne ingenomenheid betuigd over de benoeming van Graaf van Limburg Stirum tot Gouverneur-Generaal van N.-I. De Chineezen kennen Z.Ex. uit den tijd, toen hij in China vertoefde. Volgens „T h e P e n a n g S i n P o", zou met deze benoeming de bedoeling voor moeten zitten, groote veranderingen in het bestuur tot stand te brengen, vooral opzichtens de Chineezen in N.-I. Het blad hoopt er het beste van.

Van Vreemde Koloniën.

't Gele gevaar voor Nederlandsch Indië.

Ten opzichte van 't gele gevaar blijft Nederland in een stelselmatige struisvogelpolitiek volharden. Wij hebben 't niet betreurd dat van de Dreadnought-vloot voor Indië niets gekomen is, aangezien wij van die logge zeekasteelen nooit heil hebben verwacht, maar wel spijt 't ons dat de politiek, die bij 't ontwerpen van het ernstig plan met zelfbewustzijn sprak, met 't plan tevens heeft afgedaan. Nederland wil 't gele gevaar voor zijn Aziatische bezittingen niet zien. Het is zeker te verwonderen dat de stemmen, die in ons land over deze kwestie zijn opgegaan, zoo weinig weerklank hebben gevonden in de volksvertegenwoordiging en in de groote Nederlandsche pers. Vele kwestiën van minder belang vinden een partij of een woordvoerder, die er zich warm voor maakt en anderen tracht er zich mede warm voor te maken, maar dit vraagstuk dat heel veel ellende aan de koloniën en aan het moederland dreigt te brengen wordt hoogstens nu en dan als ter loops even eenige aandacht waard geacht. Waarom? Omdat de oplossing niet voor de hand ligt ;omdat die oplossing diep ingrijpende, vèrgaande, krachtige maatregelen met veel durf en taaie, moedige volharding vereischt; omdat de regeering die oplossing niet aandurft en er evenmin een partij of een staatsman is die daartoe durft aan te zetten.

Voelende het kleindoen van natie en regeering, komt de tegenpartij tot al sterker en sterker sprekende uitingen. De vreemde agenten, de officieele inspecteurs in onze koloniën behooren al tot de oude geschiedenis. Waren China en Japan er niet toe gekomen eerst elkander naar de keel te grijpen, samen zouden zij over onze koloniën vermoedelijk al het vonnis hebben geveld, waarvoor zij de acte van beschuldiging nu voor later opgelegd hebben. Maar intusschen ijveren zij door om die acte met nieuwe gegevens aan te vullen en de afdoende voltrekking van het vonnis meer te verzekeren.

Een Japansche brief in het Handelsblad heeft aandacht gevraagd voor een artikel van Yoesaboero Takekosji, een van de voornaamste en meest invloedrijke journalisten, die bovendien een staatsman van beteekenis is, zitting had in 't parlement, minister van onderwijs is geweest en o.a. ook onze koloniën bezocht heeft. Zijn artikel „De eerste stap in onze nieuwe Marine-Politiek" geeft, voor wie de beweging in 't Verre Oosten gevolgd heeft, eigenlijk weinig nieuws, maar 't spreekt duidelijk de aspiratiën uit, die Japan bij onderstelling reeds werden toegedacht, en de schrijver trekt daarbij den struisvogel zóó geducht aan de veeren, dat het hem wel moeilijk moet worden den kop in 't zand te houden.

Na een aansporing om 't gebied voortdurend en nu met jonge kracht uit te breiden, schrijft hij:

„Soms kunnen wij ons gebied vergrooten door zoogenaamd vredelievend binnendringen, maar soms dienen wij aanvallend op te treden. Als wij dit laatste doen, zullen wij ongetwijfeld door Europa en Amerika een oorlogszuchtig volk genoemd worden. Maar ik geloof niet, dat een oorlogszuchtig volk altijd verfoeilijk is. Ongeveer alle groote mogendheden waren oorlogszuchtig tijdens hun expansie, en toch keuren zij die aanvallende politiek af, zoodra een ander volk de zelfde middelen voor een zelfde doel te baat neemt, die zij eens gebruikten."

Engeland en Duitschland worden aan hun geschiedenis getoetst, ook wat 't stelsel van staatsspeculatie betreft.

„Naar welke richting Japan zijn gebied moet vergrooten?" Takekosji antwoordt: „Als alle andere volken naar het Zuiden, niet naar het Noorden. De geschiedenis leert, dat volken zich altijd van het N. naar het Z. verplaatst hebben en niet omgekeerd". Ook dit wordt met voorbeelden verduidelijkt. Daarna wordt de taak van Japan in Korea en Mandsjoerije erkend, „maar als onze politici ons durven dwingen verder noordelijk door te gaan, dan begaan zij een groote fout in hun koloniale politiek."

„Wij Japannners, moeten onze aandacht wijden aan de Zuidzee-eilanden. Als een gevolg van onzen oorlog met Duitschland heeft onze vloot eilandengroepen in bezit genomen als de Carolienen en Marshall eil. Maar dit zijn eigenlijk geen eilanden, het zijn slechts rotsen. Ofschoon ons volk zich verheugt in het bezit van deze groepen, hebben zij weinig waarde. Wij kunnen niet trotsch zijn op het bezit van Zuidzee-eilanden v ó ó r w ij J a v a e n S u m a t r a h e b b e n.

„Deze liggen tusschen den Indischen Oceaan en de Aziatische Zeeën en nemen een hoogst belangrijke strategische positie in. De Soendastraat tusschen deze beide eilanden is een natuurlijke vesting. Indien een groote mogendheid daar een vesting zou bouwen en in het bezit zou zijn van een aantal onderzeeërs, behoorend tot een machtige vloot, dan zou geen andere vloot ter wereld, hoe sterk ook, daar kunnen doorkomen. Als Japan deze twee eilanden in bezit neemt en de Straat met zijn vloot versterkt en beschermt, dan zal geen Europeesche vloot in staat zijn zich een weg te banen tot in de Aziatische Zeeën. Voor een vloot, die uit den Indischen Oceaan naar de Aziatische Zeeën wil gaan, zijn er twee wegen slechts: de eene is tusschen Singapore en Sumatra, de andere is door de Soendastraat. Tegenwoordig, nu een onderzeeer zich tot op een afstand van 5000 mijlen kan verplaatsen, is het geen moeilijke taak voor de Japansche vloot, elke Europeesche vloot daar tegen te houden. Daarom stel ik voor, deze eilanden in bezit te nemen, ten eerste van een strategisch standpunt.

„Europeanen zeggen altijd, dat het een last voor ze is om andere rassen te beschaven. Nu wij reeds in het bezit van westersche beschaving zijn, is het nu niet onze plicht ook andere rassen te beschaven en daardoor de lasten van de Europeanen te verlichten? Voornamelijk acht ik het onzen plicht, de Maleische bevolking te bevrijden uit haar tegenwoordigen toestand, die onder Nederlandsche administratie werkelijk ellendig is. Over den oorsprong van ons ras zijn de geleerden het niet eens, maar er bestaat weinig twijfel, of wij hebben Maleisch bloed in onze aderen. Toen ik een paar jaar geleden deze eilanden bezocht, voelde ik mij alsof ik in Kyoesjoe reisde, omdat de huizen, de kinderen, de heggen rondom de huizen, en alles in de levenswijze deed denken aan de levenswijze in Japan. Is het dan niet onze plicht om deze landen van onze voorvaderen te redden uit hun tegenwoordig bestaan onder Nederlandsche administratie?

„Iedereen herinnert zich, hoe deze twee eilanden ons ongerust maakten gedurende den oorlog met Rusland. Op deze eilanden hadden de Duitsche oorlogsschepen hun basis voor werkzaamheden gericht tegen de koopvaardijschepen in den Indischen Oceaan. Van deze eilanden voorzien de Duitschers de ontevredenen in Britsch-Indië van het noodige, om in dat land oproer te stoken ten nadeele van Engeland. Het draadlooze telegraafsysteem op Borneo wordt in den tegenwoordigen oorlog gebruikt ten voordeele van Duitschland.

„Het is niet altijd een reden tot vrees een sterke mogendheid in de buurt te hebben, maar een klein land, dat niet in staat is zijn onzijdigheid te handhaven, levert gevaar op voor zijn buren. Voor Japan is het een gevaar om zulke zwak verdedigde landen in zijn buurt te hebben als Java en Sumatra zijn.

,,Enkelen zeggen misschien, dat deze eilanden Hollandsch eigendom zijn en dat Japan ze niet kan nemen. Maar als de Hollanders de levenswijze van de inboorlingen niet kunnen verbeteren en niet in staat zijn vrede en orde onder hen te handhaven, dan zijn Java en Sumatra een bedreiging voor de naburige landen, en wij zijn gerechtvaardigd ze in bezit te nemen.

,,Bovendien heeft Holland deze eilanden nog niet eens in bezit, maar heeft ze slechts tot een protectoraat gemaakt door middel van haar overeenkomsten met de inlandsche hoofden. Sommige stammen vechten nog tegen Holland. Japan kan daarom met de hoofden van die opstandige stammen verdragen sluiten zooals Holland dat deed en deze landen tot zijn protectoraat maken."

Tot zoover ons lang citaat uit de vertaling van 't Japansche artikel.

Och, 't is maar een artikel. Elk Japannner kan er morgen een tegenover stellen, waarin aanbevolen wordt om Java en Sumatra rustig in handen van de oude vrienden van weleer te laten. Dit recept, overgoten met een sausje van de andere mogendheden zullen niet gedoogen enz., zal onze Jan Salie het artikel van den Japanschen Jan Kordaat gerust gesteld doen toevouwen. En als hij dan onder de berichten van den dag leest dat een Japansch eskader in de Middellandsche zee is aangekomen, zal hij de beteekenis van dezen stouten zet ook niet in verband brengen met Japan's toekomst- en uitbreidingsplannen. En als hij dan even verder leest over de reis van den nieuwen gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië van Kaapstad naar Durban, door het ruim een eeuw geleden verloren Nederlandsch territoir in Zuid-Afrika, door het verloren land, waar het Hollandsche element, alle gebeurtenissen en verdrukking ten spijt, zich staande houdt in eeuwig verlangen naar- en in eeuwig verwijt aan het land dat zich groot over drie werelddeelen uitstrekt en zich toch maar voorpraat dat het te klein is om zich te verweren, als Jan Salie leest van de reis van gouverneur-generaal van Limburg Stirum door verloren Zuid-Afrika, dan zal hem dit niet brengen tot de vraag, zou hij misschien reizen van het verloren naar het te verliezen land! En als die gedachte wel bij hem opkomt, dan? — Wel, Zuid-Afrika is immers 't land van de struisvogels.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Vereeniging ,,Het Bali Instituut".

Aan de Nederl. Staatscourant van 23 Febr. no. 45, ontleenen wij omtrent deze vereeniging, wier oprichting wij reeds eerder meldden, het volgende:

Het doel is, in samenwerking met de vereeniging Koloniaal Instituut te Amsterdam: a. het verzamelen van zoo volledig mogelijke gegevens ten behoeve van het welzijn en van de stoffelijke en geestelijke ontwikkeling van de Balische bevolking en van onze betrekkingen met haar.

Ter bereiking van dit doel zullen één of meer vaste werkers (laboranten) aan het Bali-Instituut worden verbonden, zal te gewenschter tijd steun verleend worden aan onderkoekingen ter plaatse, zullen des noods onderzoekers naar Bali en Lombok worden gezonden en zullen wijders worden aangevoerd alle wettige middelen, die geoordeeld worden aan het doel bevorderlijk te zijn.

Aan de leden worden de uitgaven van het Bali-Instituut kosteloos verstrekt. De leiding van het Bali-Instituut is bij een directorium van ten hoogste 13 leden.

De vereeniging is opgericht voor den tijd van 29 jaren, gerekend vanaf 12 Nov. 1915. (Ind. Merc.).

,,Oostkust van Sumatra-Instituut".

In een onlangs te Amsterdam gehouden vergadering van belanghebbenden bij de cultures, de nijverheid, den handel en de scheepvaart ter Oostkust van Sumatra, is opgericht het Oostkust van Sumatra-Instituut, dat zich in samenwerking met het Koloniaal Instituut ten doel stelt ,,het verzamelen van zoo volledig mogelijke gegevens betreffende het gewest Oostkust van Sumatra en de bevordering van het welzijn van dat gewest en zijne bewoners. Ter bereiking van dat doel zullen een of meer vaste werkers aan het Instituut worden verbonden, zal te gewenschter tijd steun worden verleend aan onderzoekingen ter plaatse en zullen wijders worden aangewend andere wettige middelen, die geoordeeld worden aan het doel bevorderlijk te zijn.

Tot archivaris is aan het Instituut verbonden de heer W. H. M. Schadee. Het adres van het Instituut is: de afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut te Amsterdam. (Ind. Merc.).

De Inlandsche dorpsgemeenschap op Java.

No. 7 van Serie II der reeks geschriften, welke onder den verzamelnaam ,,Onze Koloniën, onder redactie van R. A. van Sandick" worden uitgegeven, bevat een beschouwing van den heer T. J. Bezemer, leeraar aan de Rijks-Landbouwschool te Wageningen, over ,,De Inlandsche dorpsgemeenschap op Java". Schrijver geeft een beknopt, doch niettemin duidelijk overzicht van deze merkwaardige instellingen. Achtereenvolgens behandelt hij: De geschiedenis; Het bestuur der Javaansche dèsa; De ingezetenen; De dèsa en het landbezit; De dèsa en het inlandsch landbouwcredietwezen; De dèsa en het onderwijs.

Noord-Sumatra.

„Eenige jaren geleden verscheen van de hand van Prof. Dr. Wilh. Volz, hoogleeraar aan de Universiteit te Breslau, een belangrijk boekwerk over Noord-Sumatra, hoogst belangrijk niet alleen omdat Noord-Sumatra nog nagenoeg geheel onbekend terrein was, zoodat de ontdekkingsreizen van Volz een eersten lichtstraal wierpen over menige landstreek, waar nog volstrekte duisternis heerschte, maar ook, omdat de schrijver door zijn uitgebreid onderzoek in verschillende opzichten — inzonderheid wat betreft den samenhang van Sumatra met 't Aziatisch vastland en den overgang van dit continent tot 't diepe bekken van den Indischen Oceaan, — tot gevolgtrekkingen wordt geleid, wier beteekenis tot ver over de grenzen van het eiland reikt".

Met deze woorden opent de heer N. L. Wiltink een artikel in de Januari-afl. van het Tijdschr. voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde, waarin een uitvoerig overzicht wordt gegeven van den belangrijken arbeid van Prof. Volz, een leerling van den grooten Ferdinand von Richthofen. In een volgende afl. van genoemd tijdschrift wordt het overzicht voortgezet.

De administratie eener suikeronderneming.

De heer J. Sibinga Mulder publiceert in de Febr.-afl. van ,,De Handel" het eerste gedeelte eener beschouwing, getiteld: ,,De administratie eener suikeronderneming", waaraan hij laat voorafgaan een korte beschrijving van het landbouwbedrijf.

Eigen Haard.

,,Sinds de aardbeving, welke omstreeks het einde van November 1915 de bewoners der vlakte en bergruggen in den omtrek van den grooten Bromo in Pasoeroean met schrik en angsten vervulde en de Tenggersche dessa-priesters, de eerwaardige doekoens, in langdurig gebed tot den heiligen beschermgod Dewa Bromo deed opgaan om het gevaar van hun arme dorpsgenooten af te wenden — sindsdien heeft de gapende vulkaan zijn rookkolommen omhoog gedreven met ongekende kracht. Reusachtige wolken van zwarte, dikke zwavelrook stegen als één massieve massa op, bogen dan in de richting van den heerschenden wind, om zich ten slotte als een gordijn van mist en vuil te werpen over het omringende landschap. De daken der huizen, de boomen, planten en bloemen, alles was met zwarte asch als in rouw gedompeld, en ook in de huizen drong ze door. Daar bedekte ze de spijzen, vertroebelde de dranken, en, al at of dronk men niet, dan nog proefden de bewoners de zwarte stof, die immers met de lucht ingeademd word".

Aldus het begin eener korte beschrijving (met mooie afbeelding) van de jongste werking van den Bromo, in het weekblad ,,Eigen Haard" van 26 Febr.

Het zelfde Nr. bevat nog een schets ,,Uit het Javaansche dorpsleven", door H. W. Bredée, welke in een volgende afl. wordt voortgezet.

De kerstening van Java.

In de Ned. Zendingsbode van 25 Febr. het vervolg van het artikel van zendeling A. Vermeer over den kerstening van Java. Schr. meent dat men, om het Evangelie te verkondigen aan de millioenen Inlanders in onze koloniën, niet alleen zendelingen noodig heeft, doch ook Christen-ambtenaren in alle takken van dienst: bij Binnenl. Bestuur, bij de Rechterlijke macht, bij de B. O. W., bij den Geneesk. Dienst, bij het Onderwijs, enz. enz. De heer V. zegt verder ,,dat wij God niet genoeg kunnen danken dat de (thans aftredende) Vertegenwoordiger der Kroon op Buitenzorg een man des geloofs is. Maar de Gouverneur-Generaal zonder staf van Christelijke ambtenaren, is een geneesheer zonder medicijnen of instrumenten, of als een timmerman zonder gereedschappen."

De Ingenieur.

In het Nr. van 26 Febr. wordt de discussie over de rapporten der Indische havencommissie voortgezet. Thans is de heer W. Elenbaas, oud-hoofdingenieur B. O. W., weder aan het woord.

Het eiland Nias.

Den 17en Febr. j.l. heeft zendeling Bieger, die 8 jaar op Nias heeft gearbeid, in een voordracht zijne ervaringen van dat eiland en zijn bewoners medegedeeld, waarvan de Ned. Zendingsbode een overzicht bezat.

We ontleenen er het volgende aan:

,,De bevolking van Nias wordt op een 200.000 zielen geschat. Zij verbeelden zich, de oorspronkelijke inwoners der aarde te zijn en noemen zichzelven ,,Niha" d.i. mensch, en menschen uit andere plaatsen ,,Dawa" d.i. van buiten gekomen. De blanken zagen zij aan voor zonen van goden. De Niassers, zelfs de hoofden, dragen niet veel kleeding maar zijn erg gesteld op goud van zuiver gehalte. De hoofden hebben soms een gouden pajong (zonnescherm op langen stok), ook wel een kroon ter waarde van 3 à *f* 400 of een met goud belegd baadje ter waarde van *f* 1000.

De menschen op Zuid-Nias zijn niet alleen koppensnellers maar hebben ook voor hun feesten menschenoffers noodig. Een jongen van ongeveer 12 jaar vertelde aan zendeling Bieger, dat vóór het feest een gevangene aan een paal gebonden werd en hij zelf nog eens had meegeholpen om hem met messteken te dooden. — De bodem is vruchtbaar en de klappercultuur levert de menschen een gemakkelijk middel van bestaan op. Een klapperboom begint 6 à 7 jaar nadat hij geplant is, vrucht te dragen en elke boom geeft jaarlijks voor een waarde van *f* 2.50 à *f* 3. Maar te Bawalia, de standplaats van Br. Bieger werden vroeger geen velden ontgonnen of vruchtboomen geplant, want men was voortdurend in gevaar van vijandelijke overvallen. Als een meisje naar de bron ging om water te halen moest een gewapend jongeling haar vergezellen. En als vrouwen een bezoek gingen brengen in een naburig dorp, een uurtje slechts van het hare verwijderd, moesten 10 à 20 gewapende mannen haar beschermen. Van daar, dat de menschen dikwijls zich de maag met banden toe moesten snoeren, om het knagen van den honger niet te gevoelen."

Tot zoover zendeling Bieger, die nog mededeelt, dat de toestanden tegenwoordig echter aanmerkelijk verbeterd zijn.

Muziek en zang op Java.

In No. 52 van jaarg. 1915 van ,,De Banier" schrijft de heer M. v. d. Hilst een interessant artikel over muziek en zang op Java, al zullen velen zich niet kunnen vereenigen met de conclusie van den schrijver, wanneer hij zegt:

,,Evenwel de Javaan beoefent niet de kunst voor de kunst. Zijn muziek en zang is een onderdeel van zijn leven als niet-christen. Het gamelan-spel is een onderdeel van huwelijks-, begrafenis- en besnijdenisfeesten, jaar- en oogstfeesten. Hij kan het gamelanspel niet beoefenen zonder herinneringen wakker te doen worden, wellicht verlangens te wekken tot voorbijgaande tijden.

Daarom moeten wij veeleer trachten de Javaan liefde bij te brengen voor onze muziek.

Het Mohammedanisme heeft ook wat kunst betreft, geen invloed op den Javaan kunnen oefenen, omdat het zijn gemoeds -en zieleleven niet veranderd heeft.

Maar het Christendom dat ook de ziel van den Javaan geheel verandert en herschept, zal hem tevens den invloed van de Christelijke kunst, speciaal van de Christelijke muziek doen ondergaan. Hij zal deze beginnen te waardeeren en lief te hebben, en zal er ten slotte in hooren het preludium van het hemelsch concert der gezaligden".

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 8: De pestbestrijding op Java, door Dr. J. J. van Loghem. — Het Indisch boschwezen gedurende 1914, door A. te Wechel. — Mededeelingen van het Besoekisch Proefstation No. 19, besproken door P. Hondius Jzn. — De Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool. — Wetenschappelijke en empirische keuring van rubber. — De buitenbezittingen van 1904 tot 1914. — Voederwaarde van molastego, door F. van Dixhoorn. — Oogstverwachting voor 1916. — Het purperriet. — Aschregen van den Bromo. — Kedirische landbouwvereeniging (vervolg). — Cursus en vergaderingen over rietcultuur in 1916. — Uitvoer van Java. — Benevens de gewone wekelijksche rubrieken.

Voor ethnografen.

In ,,Man" van Febr. een geïllustreerd, belangrijk artikeltje van W. N.Beaver, getiteld ,,A further note on the use of the wooden trumpet in Papua".

Voor geologen.

De Januari-afl. van Petermann's Mitteilungen bevat e studie van Prof. dr. J. Walther, over ,,Das geologische Alt und die Bildung des Laterits", waarvan het tweede gedeel is getiteld: ,,Der Laterit auf Java".

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing ligge in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestd gen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 u 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bod Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumat Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsbla Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Loc motief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieu Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diver Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Ja verslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Ind Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendelin Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den ha deldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportbla

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Verantwoording 1915.

Contributiën	*f* 80.5
Spaarbank	,, 80.—
Rente	,, 2.6
Ontvangen voor Curaçao	,, 354.7
Totaal	*f* 517.8

LASTEN.

Afdracht Hoofdbestuur	*f* 29.2
Advertentiën en drukloon	,, 6.9
Zaalhuur	,, 3.—
Afdracht J. van Aalst voor Curaçao	,, 360.—
Onkosten voor loopers met rekeningen enz.	,, 10.—
Zegel	,, 0.2
Aan Broese en Co. zijn rekening	,, 5.9
Porti, telegrammen, aanteekenen	,, 4.3
Aan de spaarbank	,, 82.0
Kassaldo	,, 15.0
Totaal	*f* 517.8

De Penningmeester,
E. G. A. TAENZER.

Breda, den 17 Februari 1916.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Op de jaarvergadering onzer afdeeling, gehouden 2 Februari j.l., werden de beide periodiek aftredende lede mevrouw J. E. van Oeveren-van Schaik en me J. J. Lagers, herkozen, terwijl tot nieuw bestuursli werd gekozen de heer P. Cheriex.

Notulen der vorige jaarvergadering werden goedgekeur evenals jaarverslag van de secretaresse en verrekening va den penningmeester.

Als afgevaardigde naar de Algemeene Vergadering de Vereeniging werd benoemd mejuffrouw J. v. d. Schuy en de heer S. H. Tjabing als plaatsvervanger.

De heeren G. J. Oudemans en D. J. Roest wer den benoemd tot nazien der rekening over 1916.

J. J. LAGERS, Secretaresse.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

TANDHEELKUNDIGE INRICHTING, Nieuwstraat 10.

E. J. OFFERHAUS, Dentist.

KUNSTTANDEN. GEBITTEN.

Spreekuur alle werkdagen 9-12-1½-4. DEN HAAG, Telephoon 7352.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . f 2.40
gebonden . . . . - 2.90

Brengt een bezoek aan BOEATAN
: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Luiermand-Artikelen
Opgemaakte Wiegen

in diverse prijzen.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

OBAT BAIK
INDISCHE ZALF tegen alle Rheumatische aandoeningen.

MAISON MEIJER

Trompstraat 73, bij de Laan van Meerdervoort.
TELEFOON 4050. CUISINIER. **TELEFOON 4050.**

Levering van **Dejeuners, Diners en Soupers.**
Koude en Warme Schotels met bijlevering van Zilver, Servies (naar keuze), enz. enz. — —

Levert dagelijksche DINERS aan huis vanaf **f 0.85.**

CHR. J. P. HARINCK-Naaimachinehandel
Waldeck-Pyrmontkade 57, Den Haag
Telegr. adres: HARINCKMACHINE HAAG
A. B. C. Code 4 & 5 U. G.
Verkoophuizen in Indië: Bandoeng-Soerabaia
Engros-Detail. Import-Export.
Gratis Verpakking voor Indië.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

OBAT BAIK
f 1.25 per pot, overal verkrijgbaar. Wordt door iedereen aanbevolen.

RUYS' Handelsvereeniging
Amsterdam - Rotterdam - Den Haag - Groningen
„Multiplex Hammond Schrijfmachine"
Moderne Kantoormachines - Stalen Meubelen
Prinsestraat 27 ===== Telefoon 2804

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

VRAAGT WONINGGIDS
van het Bouw- en Woningbureau
FIRMA SCHIPPERS,
'S-GRAVENHAGE STATIONSWEG 2
☞ **Gratis inlichtingen worden verstrekt van alle te huur en te koop zijnde perceelen**

OBAT BAIK
waar niet verkrijgbaar, franco toezending ad f 1.35 door OBAT BAIK, POST BOX 271, DEN HAAG.

☞ VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN ☜

VELP — STEEG — ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

☞ **Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.** ☜

N°. 10. Donderdag 9 Maart 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Indische Kunstavond voor den watersnood in Ned.-Indië.

Beschermheer: Mr. Th. B. Pleyte, Minister van Koloniën.

Eere-comité: Jhr. Mr. Dr. H. A. van Karnebeek, Burgemeester van 's-Gravenhage; Mr. J. H. Abendanon, oud-directeur van Onderwijs in Indië; Chr. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter „Oost en West"; H. Colijn, oud-Minister van Oorlog; Mr. D. Fock, oud-minister van Koloniën; J. Th. Gerlings, directeur Indische Stoomtram Maatschappij; G. F. de Bruyn Kops, voorzitter der Vereeniging Ambtenaren Binnenlandsch Bestuur; H. C. A. G. de Vogel, oud-Resident van Semarang; Jhr. Mr. H. C. van der Wijck, directeur Indische cultuur maatschappijen en J. W. IJzerman, oud-lid Tweede Kamer Staten-Generaal.

De uitvoering zal plaats hebben op Woensdag 15 Maart in den Kon. Ned. Schouwburg te 's-Gravenhage. De afdeeling 's-Gravenhage van de vereeniging „Oost en West" heeft de regeling op zich genomen en wordt daarbij bijgestaan door de Indische Vereeniging en leden van de Indologische Studentenvereeniging. Daar de avond een specifiek Indisch karakter zal dragen, zal hij niet alleen voor oud-gasten, doch ook voor hen, die nooit in Indië geweest zijn, zeer aantrekkelijk worden. Behalve Indische muziek, zang en dans, staan Indische tableaux op het programma. Prinsen uit Javaansche vorstenhuizen, zonen van regenten en andere hier te lande studeerende inlandsche jongelieden zullen aan de uitvoering meedoen. Verder hebben o.a. Madme. Sorga en de heeren Borgesius en Herman Kloppers hunne medewerking welwillend toegezegd. De gamelan, die bespeeld zal worden, is door den heer Scheurleer beschikbaar gesteld.

De kaarten voor den Indischen kunstavond op Woensdag 15 Maart a.s. van *f* 4.—, *f* 3.— en *f* 2.— waren Zaterdag j.l. reeds geheel uitverkocht.

Nog enkele kaarten van *f* 1.— zijn te verkrijgen.

Tentoonstelling Versierde Omslagen voor de Programma's van den Indischen Kunstavond voor den Watersnood in Ned.-Indië.

Een door tusschenkomst van den kunstschilder Kramer gericht verzoek aan de Nederlandsche schilders, om op zich te nemen een of meer omslagen van de programma's voor den Indischen Kunstavond te versieren, is niet onbeantwoord gelaten. Reeds hebben meer dan 50 schilders toezeggingen gedaan, in totaal voor ongeveer 125 omslagen, en nog komen dagelijks toezeggingen binnen. Dit resultaat kan niet anders dan schitterend genoemd worden.

De toezeggingen zijn naar volgorde, waarop zij binnenkwamen, van:

Albert Roelofs, Cossaar, Wolbers, Schregel, Kramer, Oosterzee, Olderwelt, Nakken, van Rhijnnen, Rauffe, Nic. van der Waay, W. Muller, Zilcken, Hoynck van Papendrecht, Willy Sluiter, E. Bosch, Frans Oerder, Luit. Ter Meulen, Schutz, Wetering de Rooy, Mension, Wijsmuller, Grondhout, Bodifée, Tholen, Hoytema, Willem E. Roelofs, Leurs, van Horssen, den heer en mevrouw Broedelet, van Waning, Hobbe Smith, Keus, Le Comte, Suze Bisschop-Robertson, Tiele, Vredenburgh, Bach, Henkes, Zoetelief-Tromp, Schäfer, Joh. van Deventer, Weijns, Eerelman, de Regt, Ritsema, Koppenol, W. de Zwart, Bron, Th. Arntzenius, Kever, Edz. Koning, Sophie en Chr. Hirschmann.

Besloten is deze omslagen vooraf tentoontestellen. Inderdaad een goed besluit. Op een druk bezoek aan de tentoonstelling wordt gerekend, want aldaar kan men niet alleen op zijn gemak de over het algemeen schitterende bijdragen bezien, doch waarschijnlijk ook voor een klein prijsje zich iets bijzonder moois verwerven. Bijna zeker zulle de meeste, waarschijnlijk bijna alle kunstwerken onder de waarde worden verkocht. Vandaar dan ook, dat niet geaarzeld wordt een ieder aan te sporen een bezoek aan de tentoonstelling te brengen: 1°. om eens te zien, wat de Nederlandsche schilders voor liefdadige doeleinden over hebben, en 2°. om te trachten een der kunstwerken machtig te worden. De schilder-, teeken- of etsstukken zullen bij opbod verkocht worden. 't Zal zeker vermakelijk zijn de liefhebbers nu en dan tegen elkander te hooren opbieden. Een druk bezoek en het doel der schilders is bereikt: Leniging te brengen aan de ongelukkigen van den Watersnood in Ned.-Indië.

De tentoonstellingscommissie bestaat uit:

de dames van Aalst-Koopman, van Beresteyn-Tromp, Eschauzier-Pabst, Kramer-Bach, Kroesen-van Heemskerck, Römer-Barnouw, Romeijn-Tückermann, Storm van 's-Gravenzande-Rahder, Verbroek-Maronier;

en de heeren R. Zuyderhoff, M. Kramer en A. Mühlenfeld.

De Tentoonstelling zal worden gehouden vanaf Donderdag 9 Maart tot en met Dinsdag 14 Maart a.s., in het magazijn van „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag, van 11 tot 6 uur.

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

Ontvangen tot en met 2 Maart 1916	*f* 3902.20
Sedert ontvangen:	
Van de afdeeling Haarlem	„ 6.05½
Van de afdeeling Utrecht	„ 40.—
Uit Utrecht van mevr. v. O. v. S.	„ 5.—
Uit Apeldoorn van mevr. v. d. P. mevr. v. d. B. en mej. C. de G.	„ 3.50
Uit Utrecht J. J. L.	„ 10.—
Uit 's-Gravenhage van Mr. Ph.	„ 10.—
Uit Haarlem van J. J. V. *f* 3.— en familie v. d. Br. *f* 7.50	„ 10.50
Totaal.........	*f* 3987.25½

Semarangsche Brieven.

No. XI.

De rede van Taft, gehouden te San Francisco in de Common-Wealth Club bevat een korte, maar duidelijke opsomming van wat Amerika in een tiental jaren in de Filippijnen heeft weten tot stand te brengen. Laat ons gerust toegeven, dat niet alles zoo rooskleurig is als deze ex-president het deed voorkomen in zijn oratio pro domo (Taft was meerdere jaren gouverneur van de Filippijnen), dan nog zal iedereen moeten erkennen, dat daar groot werk is verricht, dat daar een organisatorische kracht werkzaam is geweest, die de Filippijnen een forschen stoot heeft gegeven en op den weg der beschaving en van den vooruitgang, moreel zoo goed als materieel, een eind heeft voortgestuwd, waartoe het koloniale beleid of wanbeleid van Spanje in geen eeuwen in staat blijkt geweest te zijn. De ruiterlijke verklaring, dat Amerika de Filippijnen wil opvoeden tot zelfregeering, en dat doel met alle energie, waarover de Amerikaan beschikt, in den kortst mogelijken tijd wil trachten te bereiken, doet aangenaam aan. Hier is geen salon-ethicus aan 't woord, maar de nuchtere zakenman, die duidelijk aangeeft hoe op een eerlijke wijze de handels- en maritieme belangen van Amerika in overeenstemming kunnen worden gebracht met de ontwikkeling van dat eilandenrijk en zijn bewoners. Alleen het bewustzijn van kracht, en de onverzettelijke wil om zijn eenmaal vastgesteld doel te bereiken, maken zulk een beslist optreden mogelijk. Wanneer zal het oogenblik aanbreken, dat een Nederlandsch staatsman met dezelfde openhartigheid ten aanhoore van het geheele volk, in Klein- en in Groot-Nederland, zijn politieke plannen zal durven blootleggeen? Het valt niet te betwijfelen, dat aan den vertegenwoordiger van het hoogste gezag in den staat deze waardigheid niet zal worden opgedragen alvorens een grondig overleg met de Regeering in Nederland heeft plaats gehad, en vraagstukken van internationale politiek gaan nog immer moeilijk met openbaarheid samen. Wij zijn daaraan zoo gewoon geraakt, dat wij dit haast als vanzelfsprekend aannemen. Wel hebben de bloedige gebeurtenissen van den laatsten tijd in Europa de vraag naar voren gebracht of het nog langer aangaat om in zake diplomatieke verhoudingen den volkswil nagenoeg geheel buiten te schakelen; maar ik acht het niet waarschijnlijk, dat Europa, zelfs niet in eenige eeuwen, het standpunt van den Amerikaan bereikt, die niet van zijn Regeering, maar als lastgever van zijn Administratie spreekt.

Ten opzichte van Indië echter ligt de zaak anders. Er is niet het minste bezwaar om in duidelijke woorden te zeggen in welke richting men in de naaste toekomst de inlandsche bevolking tot ontwikkeling zal willen brengen; of men het beginsel van zelfbestuur aanvaardt, en met welke middelen men dat zal trachten te verwezenlijken. Het zegt ten slotte voor Indië zoo weinig of men van een nieuw-benoemden Gouverneur-Generaal weet tot welke politieke partij of fractie hij in Nederland gerekend werd. Voor iedere nieuwe Excellentie die den Buitenzorgschen Troon besteeg, maakte Indië eerbiedig zijn Sembah, en wachtte deemoedig af wat zijn verder lot zou zijn. Hetzij de nieuwe bewindsman van rechts of van links kwam, of, zooals wel eens werd verteld, van achter de homber-tafel, zooals Saul van achter het vee werd geroepen, het was om het even, de zaken marcheerden; er werd geld, er werd grof geld verdiend aan Indië. Een vertrekkend resident vond zijn welwillendheid beloond met een hooge vendutie van zijn inboedel, waar opiumchineezen en rijke suikerboeren een oude residentspet b.v. drie, vier keer voor fabelachtige sommen kochten. Venduties van 20 à 30 duizend gulden waren een 25 jaar geleden nog geen zeldzaamheid.

Ook al weer met de noodige „welwillendheid" beschouwd, steekt daarin evenmin iets Russisch, als in de rijke commissariaten van Gouverneur-Generaal in ruste. Hoofdzaak was: de zaken marcheerden. Van tijd tot tijd vloog er eens een vreemdeling over Indie, die dan een boek schreef en vertelde hoe gelukkig de inlandsche bevolking was, en hoe zegenrijk het Nederlandsche Bestuur. Afgezien van de middelen waarmede het werd doorgevoerd, moet erkend worden,

dat het Nederlandsche Kolonisatie-systeem van groote handigheid getuigde.

Intusschen zijn de toestanden anders geworden. Eerst waren het de rijk geworden Chineezen, die met zekere vrijmoedigheid hun eischen stelden omtrent de afschaffing van het passen-stelsel, van het verbod om elders dan in bepaalde wijken te wonen, en onderwijs. De Regeering ging daarop slechts schoorvoetend in. Tegenover Japan, dat zoowel te land als te zee getoond had over geduchte strijdmiddelen te kunnen beschikken, maar bovenal getoond had een volk te zijn met een krachtig nationaal bewustzijn, ging dat zoo niet. De eisch van gelijkstelling met Europeanen voor elk van zijn onderdanen moest zonder dralen worden ingewilligd. En nu gaan van uit de inlandsche bevolking steeds meer en meer stemmen op, die getuigen van een groeiend zelfbewustzijn. Reeds heeft de Regeering in principe het beginsel aanvaard van gelijke salariëering bij gelijke dienstprestatie voor blank en bruin; wat natuurlijk voorloopig alleen voor sommige, zeer ondergeschikte betrekkingen in toepassing kan worden gebracht. Voor inlandsche onderwijzers valt daar voorloopig niet aan te denken. Trouwens, hun tractementen zijn nog niet zoo lang geleden aanzienlijk verbeterd. Vergis ik mij niet, dan is het aanvangstractement van *f*25 's maands op *f*40 gebracht, met verhoogingen van *f*10 in plaats van *f*5. Die inlandsche onderwijzers echter, waarvan de meesten op hun kweekscholen een opleiding hebben gehad, die volstrekt niet onderdoet voor die van den Europeeschen onderwijzer, gaan zich de gelijkgerechtigden van hun Europeesche collega's gevoelen, en verlangen b.v. als lid te worden toegelaten van het Ned.-Ind. Onderwijzersgenootschap. Merkwaardigerwijze heeft dat Genootschap in zijn dezer dagen te Djocja gehouden congres met een kleine meerderheid die toelating geweigerd. Wellicht, dat ik op deze zaak nader terugkom, als ik over de noodige gegevens beschik om haar van verschillende kanten te bezien. In ieder geval hebben wij daarin een zeer duidelijke aanwijzing van de nieuwe stroomingen, die zich beginnen baan te breken. Niet altijd is de wijze, waarop dat groeiend zelfbewustzijn tot uiting komt, redelijk of zelfs maar toelaatbaar. De Sanim-leer, waarvan het aantal aanhangers in sommige streken bedenkelijk toeneemt, is een zuiver revolutionaire leer, die vierkant tegenover de Regeering stelling neemt. Het wordt meer dan tijd, dat met krachtige hand dit kwaad-worde gekeerd, en dat wij den inlander eens en voorgoed duidelijk maken, dat onze hartelijke gezindheid om hem tot ontwikkeling en welvaart te brengen, ons niet zal beletten om, waar noodig, op gevoelige wijze de tuchtroede te hanteeren.

Uit al deze dingen blijkt zonneklaar hoe de binnenlandsche politiek van Indië voor steeds ingewikkelder vraagstukken komt te staan. De oplossing van het probleem om een achterlijke bevolking met een uiterst geringe koopkracht, die reeds tot het uiterste is belast *), in een land, waaruit jaarlijks een 100 miljoen wegvloeit, tot ontwikkeling te brengen, eischt dan ook in de eerste plaats een grondige kennis van land en volk en van de bestaande economische verhoudingen en wanverhoudingen. Toen Idenburg zijn ministerieelen zetel verliet om de Indische landvoogdij te aanvaarden, heeft men die in de Nederlandsche politiek ietwat ongewone handelwijze geaccepteerd met de overweging, dat het hier een man gold, die Indië door en door kende, en in wiens onkreukbare eerlijkheid men een onbeperkt vertrouwen had. Moge al de invloed der kerkelijke partijen in Nederland in de onderwijspolitiek (men denke b.v. aan de Minahassa, aan de facultatiefstelling van het godsdienstonderwijs op gesubsidieerde scholen enz.) niet te miskennen zijn, in vele andere opzichten heeft Idenburg getoond een man van buitengewone bekwaamheid en helder doorzicht te zijn.

Eensklaps echter komt er verandering. Niet in de eerste plaats wordt nu de blik gericht op het land en zijn bewoners, op zijn talrijke nooden en behoeften, op al wat vraagt om regeling en verbetering, op al wat hier woelt en gist. De Hooge Regeering in Nederland heeft plotseling ontdekt, dat Indië een diplomaat noodig heeft. Dat Indië in de internationale betrekkingen en vooral na den oorlog een steeds belangrijker rol zal vervullen of liever ondergaan, wie die dat ontkennen zal of zelfs maar betwijfelen? Zoo lang echter bij de behandeling dier buitenlandsche aangelegenheden het zwaartepunt nog moet gezocht worden en ook wel zal blijven in Den Haag en niet in Buitenzorg, lijken de argumenten, die men voor de keuze van den nieuwen Gouverneur-Generaal aanvoert, in niet geringe mate overschat, en in geen geval in staat om volslagen onkunde van land en volk te rechtvaardigen. Er zullen heel wat andere en betere redenen moeten worden aangevoerd om deze keuze aannemelijk te maken voor wie in de ontwikkeling van het Javaansche volk oprecht belang stelt. Wij willen gaarne aannemen, dat de nieuwe bewindsman groote gaven van hoofd en hart bezit. Dat zal niet kunnen beletten, dat hij, in de eerste jaren zeker, aan den leiband zal moeten loopen van de machtige bureaucratie. Nog zie ik van Heutsz vóór mij, zooals hij stond bij zijn toespraak op de algemeene audiëntie, onmiddellijk na zijn installatie als G.G., hoe hij toornde tegen ambtelijke sleur, en met fonkelende oogen dreigend den vinger ophief. En hoe heeft de secretarie hem niet zachtkens, maar zeker „klein" gekregen! En van Heutsz, al kende hij Atjeh beter dan Java, was geen vreemdeling in Jeruzalem. Wat de geschiedenis van dit nieuwe bewind zal hebben te boeken, is een diep en dicht omsluierd geheim. Indië heeft nog niet het recht om te vragen hoe en in welke richting zijn hoogste belangen zullen worden bevorderd, Indië heeft als altijd zwijgend in de hooge wijsheid van de Regeering in Nederland te berusten, Indië maakt als altijd voor den nieuwen heerscher eerbiedigljk Sembah.

SI PANTEK.

---

*) Zelfs van het zout wordt op Java en Madoera alleen per jaar een belasting van ruim 10 millioen geheven.

Suriname.

Bij de Tweede Kamer is ingediend een wetsontwerp tot goedkeuring van het den 30sten September 1915 te Parijs tusschen Nederland en Frankrijk gesloten verdrag, strekkende tot regeling van de grens tusschen Suriname en Fransch-Guyana over een gedeelte der Marowijne-rivier.

Uit de memorie van toelichting, die hier niet in haar geheel kan worden overgenomen, laten wij het een en ander volgen:

„Reeds sinds geruimen tijd wordt zoowel door de Nederlandsche als door de Fransche regeering als vaststaande aangenomen, dat de grens tusschen Suriname en Fransch-Guyana gevormd wordt door de Marowijnerivier. Die grens was intusschen niet nader aangeduid, terwijl aanvankelijk alleen de benedenloop der rivier bekend was. In 1861 verkende een gemengde Nederlandsch-Fransche Commissie de rivier, zich stroomopwaarts begevend. Zij kwam na een zeer nauwkeurig onderzoek daar, waar de Marowijne ontstaat uit de samenvloeiing van de Lawa en de Tapanahoni, tot de slotsom, dat de Lawa de hoofdrivier is; meer stroomopwaarts, waar de Lawa op haar beurt ontstaat door de samenvloeiing van de Litani en de Marowini-kreek, stempelde zij de Litani tot hoofdrivier. De eerstgemelde conclusie werd door een arbitrale uitspraak van Z. M. den Czaar van Rusland van 13-25 Mei 1891 bevestigd.

Wat de tweede conclusie betreft, kan worden vermeld, dat latere onderzoekingen twijfel aan de juistheid daarvan hebben doen rijzen. Intusschen was de vraag of de Litani of de Marowini-kreek als hoofdrivier is te beschouwen, toenmaals niet het onderwerp van gedachtenwisseling tusschen de Nederlandsche en de Fransche regeering en dientengevolge is deze vraag ook niet onderworpen geweest aan de beslissing van den hoogen scheidsrechter.

Toen in het laatst der vorige eeuw de terreinen aan de oevers van de grensrivier meer en meer in exploitatie werden gebracht en in het bijzonder zoowel aan de Nederlandsche als aan de Fransche zijde goud werd gevonden, deed zich het gebrek gevoelen van een grenstractaat en met name van bepalingen tot regeling van de bevoegdheid der wederzijdsche autoriteiten tot uitoefening van gezag op de breede rivier zelf. De Fransche regeering wenschte, vooral om op doeltreffende wijze tegen goudstroopers en smokkelaars te kunnen optreden, politietoezicht op de rivier uit te oefenen.

De Nederlandsche regeering achtte de uitoefening van zoodanig toezicht op de rivier zelf in strijd met het beginsel van de vrije vaart op grensrivieren."

Verschillende pogingen, van onze zijde aangewend om tot een oplossing te komen, faalden. Van den anderen kant waren voorstellen van Fransche zijde gedaan voor ons onaannemelijk.

In verband met eene concessie-aanvraag om in de Marowijne naar goud te baggeren, werd door onze regeering aan de Fransche te kennen gegeven, dat zij het wenschelijk achtte, dat de totstandkoming van een tractaat dienaangaande niet afhankelijk werd gesteld van de regeling der grensscheiding met de daarmee in verband staande aangelegenheden. Dit was inderdaad het juiste standpunt; de beide aangelegenheden hebben volstrekt niets met elkander te maken.

„Terwijl inmiddels nieuwe concessie-aanvragen tot goudbaggering de wenscheilijkheid om een regeling nopens de baggerconcessie tot stand te brengen hadden verhoogd, deelde de Fransche regeering mede, dat zij tot het sluiten van een verdrag dienaangaande niet kon overgaan zonder dat tegelijkertijd ook de grensquaestie werd geregeld. Onder deze omstandigheden heeft de Nederlandsche regeering gemeend, zich tegen een gelijktijdig behandelen der beide aangelegenheden niet te moeten verzetten; in April 1912 bood zij door tusschenkomst van Harer Majesteits gezant te Parijs een ontwerp-tractaat, handelend over beide punten, aan de Fransche regeering aan. Het ontwerp kon de goedkeuring van laatstgemelde regeering niet verwerven, in het bijzonder niet, omdat daarin voor het voor grootere schepen bevaarbare gedeelte der Marowijne, overeenkomstig het internationale recht en derhalve overeenkomstig den bij gebreke van een tractaat reeds bestaanden toestand, de Thalweg als grens werd aangegeven.

De Fransche regeering kon zich daarmee niet vereenigen, omdat de Thalweg van de zeer breede rivier meerendeels dicht langs den Franschen oever loopt. Zij toonde zich echter wel bereid, in het algemeen met het Nederlandsche voorstel mede te gaan voor zooveel betreft het alleen voor kleine schepen bevaarbare gedeelte der grensrivier.

De Nederlandsche regeering van haar kant, meende in geen geval te kunnen toestemmen in een regeling, waarbij zooals de Fransche regeering wenschte, ook in het benedengedeelte der Marowijne de middellijn als grens werd aangenomen.

Ten einde nu echter de totstandkoming van de voor de kolonie van belang geachte regeling inzake het verleenen van baggerconcessies niet geheel te doen afstuiten op de gebleken onmogelijkheid om tot een bevredigende grensregeling te komen, en aangezien, zooals vermeld, het sluiten van een tractaat aangaande baggerconcessies afhankelijk was van het opnemen daarin van bepalingen over den loop der grens, heeft de Nederlandsche regeering in beginsel toegestemd in die van Fransche zijde voorgeslagen modus vivendi, volgens welken een regeling niet over de geheele grensrivier, doch slechts over een deel daarvan zou worden getroffen.

Hoewel het in het algemeen niet wenschelijk achtende, dat de grens aldus slechts ten deele bij tractaat zou zijn geregeld, meende de Nederlandsche regeering, dat het belang der kolonie Suriname bij het verleenen van concessies tot baggeren in een bepaald gedeelte der grensrivier zwaarder moest wegen dan deze bedenking.

Het tractaat, waarover de Nederlandsche en de Fransche regeeringen het ten slotte eens werden en dat hierbij ter goedkeuring wordt voorgedragen, heeft betrekking op het gedeelte der rivier, waarin van goudbaggeren vooreerst sprake zal zijn, te weten het gedeelte tusschen het noordelijk uiteinde van het aan Nederland toebehoorende Stoelmanseiland en het zuidelijk uiteinde van het aan

Frankrijk toebehoorende eiland Portal, dat is ten naastebij het punt waar de rivier voor grootere schepen bevaarbaar wordt. Zooals uit de considerans van het verdrag blijkt, bestaat het voornemen, de onderhandelingen over een verdrag betreffende den boven- en den benedenloop der grensrivier voort te zetten."

In artikel I wordt de grensscheiding geregeld, in de artikelen 2 en 3 wordt gesproken over de vaart op de rivier en over de bevoegdheden aan de beide landen op de rivier of aan den oever toekomend, de artikelen 4 en 5 regelen de uitgifte van concessies tot het baggeren van goud in de rivier. Het slotartikel 6 bevat een arbitrageclausule.

Artikel 1 geeft als grens aan eene lijn, loopende in de lengte der rivier door het midden bij gewonen waterstand. In verband hiermee is het redelijk, dat het in de rivier gewonnen goud voor de helft uit Nederlandsch gebied en voor de helft uit Fransch gebied geacht wordt afkomstig te zijn, zooals blijkens art. 5 in de concessie-voorwaarden zal worden bepaald.

Artikel 1 bepaalt verder tot het gebied van welke der verdragsluitende Mogendheden de verschillende in de rivier gelegen eilanden behooren. Tevens waarborgt het aan de daarop woonachtige Boschnegers en Indianen eerbiediging hunner verkregen rechten.

Ons voorbehoudende op het tractaat terug te komen, veroorloven wij ons een enkele opmerking omtrent hetgeen in de memorie van toelichting is gezegd over de kwestie Litani of Marowijne-kreek. In het Decembernummer 1898 van het Tijdschr. v. h. Aardrijksk. Genootschap werd de zienswijze verdedigd, dat het, na de arbitrale uitspraak van den Czaar van Rusland, een open vraag bleef, welk van beide genoemde kreken als de grens te beschouwen was en dat wij, juist op grond van de uitspraak van den Czaar, hieromtrent met de Fransche regeering tot overeenstemming moesten komen. De arbiter had op den voorgrond gezet „qu'il est admis sans conteste par les deux pays intéressés que le fleuve Maroni à partir de sa source, doit servir de limite entre leurs colonies respectives." Een van de gronden waarop de Lawa als de grens werd aangewezen — een grond die niet goed te rijmen was met de genoemde vooropstelling — was, dat de Fransche autoriteiten in Guiana menigmaal de op het in geschil zijnde terrein gevestigde negers hadden erkend als middellijk of onmiddellijk afhankelijk van het Nederlandsche gezag. Welnu, volgens den eenigen reiziger, die de Marowijne-kreek heeft geëxploreerd — Henri Coudreau — hebben de Bonninegers van 1790—1815 tal van dorpen in de Marowijnekreek gehad. Bovendien bevond hij, dat de beide bronrivieren „à peu près d'égale importance" waren. Had de Czaar zijn uitspraak verder uitgestrekt, dan zou zonder twijfel de Marowijne-kreek als de grens zijn aangewezen. Het is verblijdend, dat de beide regeeringen zijn overeengekomen de onderhandelingen over den bovenloop der grensrivier voort te zetten. In verband hiermede is het jammer, dat de expedities, die de Marowijne hebben opgenomen, niet tevens de Marowijne-kreek in kaart hebben gebracht.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Verbroedering tusschen Javaan en Indo. Na reeds herhaaldelijk over 't tooneelstuk Totok en Indo geschreven te hebben, acht Tjiptomangoen Koesoemo 't thans noodig ook een woord tot de Javanen in 't bizonder daarover te spreken. „Broeders! — zoo zegt hij in de „Modjopait" — in Fabricius' stuk wordt de Indo, eigenlijk gezegd de Javaan, beleedigd, want die Indo is niet minderwaardig, omdat hij in Indië geboren is, maar omdat hij Javaansch bloed in zijn aderen heeft stroomen, dat is uw bloed, broeders! Een in Indië geboren man of vrouw uit volbloed-Europeesche ouders is, volgens Fabricius en soortgenooten, een Europeaan, ergo is 't het Javaansche bloed, waarmede het Europeesche bloed bij den Indo vermengd is, dat hem minderwaardig maakt, vergeleken bij den volbloed blanke. Dit alles waarheid zijnde, broeders! doen wij u de vraag: wilt gij even laf zijn als de Indo's van Weber (Red. „Soer. Nwsblad"), die zich volstrekt niet beleedigd gevoelen door Fabricius' „Totok en Indo"? Wij, Javanen, zijn fijngevoelig, veel fijner dan de Westerling, die gewoonlijk vrij ruw van ziel is, daarom eischen wij, dat gij u solidair verklaart met den hier bespotten Indo; weest één met den gehoonde, smeeken wij u. Dan, maar ook dan pas, zal het protest uit den boezem van het Indiër-dom zooveel effect sorteeren, dat de blanke zich wel tweemaal bedenken zal, voordat hij zijn rassenwaan zóó bot viert als Fabricius in Totok en Indo gedaan heeft. Dan, maar ook dan pas, zullen de Indiërs in Ned.-Indië, in hun eigen vaderland, een macht vormen, waarmede rekening moet worden gehouden, hetgeen voor het oogenblik door Weber c.s. wordt ontkend. — Javanen! verbroedert u met den Indo!" — Aldus besluit schrijver.

Schoolnieuws. Een „Inzender" in de „Pembrita Betawi" klaagt over het feit, dat op de Holl. Inl. school te Ponogoro (Madioen) twee Chineesche kinderen werden toegelaten. Het is toch duidelijk, zoo meent hij, dat de Inl. school een Hollandsche school is voor Inlandsche kinderen, de Holl.-Chin. school een dito speciaal voor Chineesche kinderen en de Holl. lagere school bestemd is voor kinderen van alle rassen, die het Europeesch lager onderwijs willen volgen. De twee Chineesche jongens, hier boven bedoeld, hebben rijke ouders. Heeft daarom de schoolcommissie het verzoek om deze kinderen op de Holl.-Inl. school geplaatst te krijgen, toegestaan? Of is 't,omdat de Chineezen met Inlanders gelijk gesteld zijn? Zoo ja, dan zouden Inlandsche kinderen ook wel op de Holl. Chin. scholen kunnen worden toegelaten. En waartoe zou dan 't onderscheid tusschen H.-I. en H.-Ch. scholen dienen? En waartoe dienen de H. L. scholen, als de kinderen van Chineezen op de H. I. scholen worden toegelaten? Voor zoover ik weet, zijn de H. I. scholen slechts voor de kinderen van Inlanders bestemd, in de eerste plaats van de aanzienlijken onder hen, tw. 1e. van de hoogst-geplaatste ambtenaren, 2e. voor die van hooge afkomst zijn; 3e. van de rijken en welgestelden; 4e. voor leerlingen, die later verder onderwijs willen ontvangen op middelbare scholen, de vakscholen, zoomede de ambachtsscholen te Batavia, Semarang en Soerabaja. Wanneer de Chineezen gerangschikt worden tot de twee eerst genoemde categorieën van Inlanders, zullen in minder dan geen tijd de Holl. Inl. scholen overvuld worden met Chineesche kinderen. Waarom zullen de Chineezen hunne kinderen naar de Holl. Inl. school zenden, waar zij zelf voor hun landaard de noodige scholen hebben? Zoo vraagt die „Inzender."

Op de H.-I. school te Magelang waren bij den aanvang van den nieuwen cursus slechts 30 vacante plaatsen, terwijl er 200 aanvragen voor plaatsing waren ingekomen; de meesten moesten dus afgewezen worden. Wel een bewijs, dat een tweede H.-I. school daar hoog noodig is. („Sinar Djawa").

Op de H.-I. school te Kediri worden, volgens bovengenoemd blad, de leerlingen, met goedvinden van het hoofd van Plaatselijk Bestuur, onder leiding van hunne goeroes eenigszins bekwaamd in het wajang orang spel. Met welke bedoeling dit onderwijs gegeven wordt, verklaart de schrijver niet te begrijpen. Hij hoopt, dat daaruit voor de verstandelijke ontwikkeling der jongelieden iets goeds mag voortvloeien. De leerlingen, die aan deze dansen deelnemen, vormen een soort van vereeniging, en betalen daarvoor elke maand ieder een contributie van ƒ 1.—. De goeroe djoget (dansmeester) krijgt voor elke les ƒ 3.—. Elken Zaterdagavond wordt daartoe de gamelan bespeeld, door een der leerlingen gratis in gebruik afgestaan. Hoewel deze vereeniging door vele Inlandsche ambtenaren moreel en financieel gesteund wordt, acht de schrijver haar toch minder gewenscht, daar zij z.i. tot „verkwisting" aanleiding geeft, wat op de schouders der ouders zal drukken, die in dezen tijd zich toch reeds vele geldelijke offers ten bate hunner kinderen moeten getroosten. Hoe goed ook de bedoeling moge zijn, die bij deze danslessen heeft voorgezeten, toch vreest hij, dat zij niet lang zullen worden volgehouden, in aanmerking genomen de penjakit bosèn (de ziekte der lusteloosheid en verveling) eigen aan den Javaan. Al het geld, dat er aan besteed is, kan dan als weggegooid beschouwd worden. Jammer ook van den tijd daaraan besteed! Zoo meent schrijver.

Aardig gevonden. De „Pembrita Betawi" schrijft in een harer nummers de namen van de vier meest bekende legeraanvoerders van de oorlogvoerende landen, als volgt, met de opmerking, dat de lettergrepen naast elkaar en onder elkaar gelezen, dezelfde namen aanduiden:

Jof	fre
Fre	nch
Put	nik
Nik	olaas

Onveiligheid. In de maand November in het Batamsche vertoevende — zoo verhaalt Strijder in de „Modjopait" — meer speciaal in de afdeeling Rangkasbetoeng, ontmoette ik den Inlander Sadeli uit de dessa Pasirhoeni, district Paroeng Koedjang. De man klaagde er over vijf malen bestolen te zijn geworden, alles te zamen voor een waarde van ƒ 350.—. De politie was onmachtig Katrangan (klaarheid) te krijgen, d.w.z. dat zij ook impotent is om de bevolking te beschermen tegen de heeren dieven. De Inlander is daardoor aangewezen op eigen krachten. Bij mij — alzoo Strijder — rijst de vraag, of in verband daarmede het niet rationeel zoude zijn, de bepalingen op het bezit van vuurwapens te herzien? Of zou de Regeering van meening zijn, dat het bezit van pistolen en repeteergeweren gevaar met zich zou brengen voor den heer van Haastert? Intusschen ben ik er heilig van overtuigd, dat de tegenwoordige toestand den smokkelhandel in geweren en pistolen zeer in de hand werkt.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ontevredenheid. Volgens de „Pewarta Soerabaja" heerscht er onder de verkoopers van pluimvee te Soerabaja groote ontevredenheid, door het besluit van den Gemeenteraad aldaar, waarbij is bepaald, dat zij niet meer op Pasar Pabean mogen verkoopen, maar gebruik moeten maken van de gemeentelijke Pasar Bong. Deze is een kleine en afgelegen pasar (marktplaats), waar zij, volgens hunne beweringen, hunne kippen enz. niet kunnen kwijtraken. Verscheidenen onder hen zijn dan ook volgens genoemd blad met dit bedrijf uitgescheiden. Het is mogelijk, meent de verslaggever, dat voor bepaalde doeleinden de gemeente op eenige ruimte beslag moet leggen, maar waarom juist daarvoor Pasar Pabean genomen, waar de bevolking reeds van ouds hare kippen kon koopen en verkoopen?

Een vreemd geval. Even genoemd blad doet het ver-

haal van een jager, die op jacht geweest zijnde, twee zwijnen had gedood en die met de tram naar huis medebracht. Te Pontjol (Semarang) aangekomen, nam hij voor het verdere vervoer dezer gedoode dieren twee karren, voor elk één. De zwijnen hadden elk een gewicht van ± 50 kilo. Een politieoppasser, bewerende, dat het vervoer van tjelengs (zwijnen) per kar door de stad verboden is, maakte tegen de twee karrevoerders procesverbaal op. De jager ging echter terstond bij den Hoofdcommissaris van politie informeeren of de bewering van dezen dienaar der politie juist was. Het antwoord was ontkennend en de politieoppasser werd uit zijne betrekking ontslagen.

Speelzucht. De „Bintang Soerabaja" meldt, dat er te Djombang (Soerabaja) zwaar gedobbeld wordt. De Inlanders worden daar al brutaler en brutaler. Op klaarlichten dag, op straat ziet men overal spelende partijen. Waarom zouden wij 't niet doen? vraagt de kleine man. Waarom zouden wij opgevat worden; al de prijajies doen 't immers ook met hunne vrouwen, vrienden en kennissen?

Diefstal in de gevangenis. In de gevangenis te Soerabaja heerschen, volgens hetzelfde blad, alles behalve ordelijke toestanden. Vechtpartijen en diefstallen zijn er aan de orde van den dag. De Directeur dezer gevangenis is blijkbaar niet bij machte afdoende verbeteringen daarin te brengen. Onlangs is gestolen uit een gesloten werkplaats der zeilmakerij. Van de toen daar aangetroffen voetsporen werden door de afdeeling recherche der politie photographische afdrukken genomen. Tot nu toe werd echter nog geen katrangan verkregen. Het moeten personen uit de gevangenis zelve geweest zijn, die daarna de goederen buiten de gevangenismuren gebracht hebben. Men vermoedt het bestaan van een goed georganiseerde dievenbende, die zoowel onder de gevangenen, als onder het gevangenispersoneel hare leden telt. De Directeur zit er erg mede te houden. Had hij tot nu toe de politie buiten de zaken in de gevangenis gehouden, thans heeft hij, ten einde raad, haar hulp ingeroepen.

Pestbestrijding. In Malang wordt volgens de „Pewarta Soerabaja" geklaagd over de strenge maatregelen van den dienst der pestbestrijding in zake de woningverbetering. De noodzakelijkheid der voorgeschreven veranderingen, welke véél geld kosten, wordt niet ingezien en het nut der huizenverbeteringen wordt zeer problematiek geacht. Er heerscht groote ontevredenheid, ook over het optreden van de met de inspectie der huizen belaste opzichters.

Oprichting eener Chineesche Bank. Bovengenoemd blad deelt mede, dat van uit China pogingen aangewend worden, een Chineesche bank in Ned.-Indië op te richten. Uit Djokdja wordt daaromtrent het volgende vernomen: Drie Chineezen kwamen daarvoor eerst te Soerabaja, daarna te Djokdja onderhandelen. Een hunner is werkzaam aan de „Tiong jang Gien Hang", een bank, die op verschillende plaatsen in China hare kantoren heeft; de tweede is een afgevaardigde van de Siang Boe (handelsvereeniging) te Peking; terwijl de derde iemand is, die blijkbaar niet voor een bepaald doel medereist, althans niet voor de oprichting van de hier bovenbedoelde bank. Men zegt wel, dat hij voor politieke belangen in Indië vertoeft; zekerheid heeft men evenwel daaromtrent niet. Te Djokdja werden onderhandelingen gevoerd. De „Tiong Jang Gien Hang" voornoemd wil een agentschap in N.-I. oprichten en daar werken met een kapitaal van 10 millioen, waarvan twee derde of de helft uit China zal worden gestort en de rest door middel van aandeelen, in Ned.-Indië geplaatst. Het is nog niet zeker of deze Bank te Batavia dan wel te Soerabaja gevestigd zal worden. De Chineesche kapitalisten op Java worden nu over de oprichting en de aandeelenkwestie gepolst. Verscheidenen zijn van oordeel, dat het beter is terstond een agentschap op te richten en dan af te wachten of de zaak op aandeelen kan worden voortgezet. De besprekingen werden in Djokdja gehouden, voornamelijk met de bestuursleden van de „Siang Boe" aldaar, zoomede met den kapitein en luitenant der Chineezen, de firma Kian Gwan en Kwee Hoo Tong. Van Djokdja vertrokken genoemde Chineezen eerst naar Bandong en daarna naar Batavia.

Tentoonstelling te Soerabaja. De „Perniagan" meldt, dat eenige maanden geleden te Soerabaja zich een comité gevormd heeft ter bestudeering van een plan om in deze stad een tentoonstelling te houden enkele jaren na het sluiten van den vrede. Dit comité wilde te weten komen in hoeverre kon worden gerekend op de medewerking van de regeering, de gemeente en van personen betrokken in handels-, landbouw- en nijverheidsondernemingen. De voorbereiding is thans zoover gevorderd, dat de vereeniging „Algemeene Tentoonstelling van N.-Indische landbouw, veeteelt, visscherij, handel en nijverheid" is opgericht. Aan het bestuur daarvan is opgedragen de goedkeuring der statuten aan te vragen.

Voorzorgsmaatregelen. Volgens de „Pewarta Soerabaja" heeft de Soesoehoenan van Solo gelast op de aanstaande Sekàten geen publieke vermakelijkheden te houden, in verband met de uitbreiding van de pest in dit gewest. Slechts twee restaurants mogen er in de nabijheid van de missigit geopend worden, terwijl de sekaten-gamelan zich gedurende zeven dagen, zooals gebruikelijk, zal laten hooren.

Werving Inl. soldaten. In de residentie Cheribon wordt, volgens evengenoemd blad, druk werk gemaakt van de werving van Inlanders voor het leger, vooral in de afdeeling Indramajoe met veel succes, niettegenstaande door koelie-mandoers daartegen sterk geageerd wordt. De Inlandsche sergeanten reizen nu ook de afdeelingen Madjalengka en Koeningan rond, en brengen de recruten naar het depotbataljon te Malang.

Gestaakt. Meergenoemd blad verneemt, dat de „Taman Pewarta" met 1 Januari 1916 niet meer zou verschijnen, omdat de abonnementsgelden zoo slecht binnenkomen. Het blad bestond reeds veertien jaren.

Van Vreemde Koloniën.

De Islam en de Westersche beschaving.

Dr. E. Huber noemt 't — in de D. Kolonialzeitung van 20 Febr. j.l — een wijd verspreid vooroordeel, tegenover den geestelijken ijver van 't Avondland de rustige bestendigheid van 't Oosten te stellen. Men laat de ontwikkeling van de Orient stil staan en acht daarom den Islam onbekwaam de beschaving te bevorderen, ja laat hem vijandig tegenover de kultuur staan. Dit wijst echter op gebrek aan kennis van de Islamitische wereld, doordien de Islam en de Koranreligie niet voldoende worden doorgrond. Men kent ze meestal ook alleen in den officieelen vorm, zooals zij in handboeken worden weergegeven, of in 't moslemische recht en in de kultus te voorschijn komen.

Men ziet over 't hoofd dat de zaken, die men waarneemt slechts de uiterste schil van de religie vertoonen, welke voor haar wezen maar betrekkelijke beteekenis heeft, en men vergeet dat de Islam niet alleen een godsdienst, maar ook een beschavingsvorm is.

In 't Westen heeft men hiervoor veelal geen open oog. En toch, van 't oogenblik af dat de Islam, door 't volk van Arabië gedragen, over 't lot der volken van 't Oosten is begonnen te beschikken, is bij hen van rust en bestendigheid niets te merken. Sedert is voortdurende afwisseling, voortschrijdende ontwikkeling het eenige bestendige geweest in 't ruime door hem omvatte gebied, van het hooggebergte in Centraal Azië tot aan de zuilen van Hercules.

Wel is de koran een voor alle tijden besloten, onveranderlijk boek, maar 't is een dwaling, te meenen, door onderzoek van de woorden van de koran 't wezen van de Islam als religie te kunnen doorgronden. Ten onrechte wordt de starre, onbeweeglijke opeenstapeling van voorstellingen, die het kanonieke boek van den Islam bevat, als de aanwijzing beschouwd van het geestelijke gezichteinde der Islamitische ontwikkeling. De omvang van de geestelijke kultuur der moslemen is evenmin door den korantekst beperkt, als de woordelijke inhoud van den bijbel dien omvang voor de christenen begrenst! De gedachtenkring strekt zich uit over alles wat naar het heilige boek is verklaart of er uit gelezen kan worden. Dit heeft voor den koran in den loop der tijden evenveel verandering ondergaan als bij het christendom het geval is geweest.

De volksontwikkeling is niet afhankelijk van 't geloof. Haar bloeien en verwelken, haar stijgen en vallen wordt door gansch andere factoren beheerscht. De samenwerking van de geestelijke stroomingen, de groei van 't maatschappelijk leven, het zoeken naar welstand door 't benutten van de bronnen van welvaart en door ijverigen arbeid, dat zijn de factoren, waarvan de ontwikkeling afhankelijk is. De invloed van den godsdienst op de kultuur is, in den regel, slechts een middellijke, hij doet zich gelden om de werking der andere factoren te bevorderen of te vertragen.

De groote wereldreligies, 't christen- en 't jodendom hebben zich aan onze kultuur aangepast. Volgens Dr. Huber bestaat geen grond om aan te nemen, dat de Islam dit ook niet zou doen. De geschiedenis van zijn aanpassingsvermogen spreekt meer afdoend dan alle theoretische overwegingen. Hij wijst er op, hoe de geschiktheid van den Islam, om denkbeelden, die hem uit hun aard geheel vreemd zijn, van andere meer gevorderde beschavingscentra over te nemen, bewezen is. Dit had in zijn bloeitijd zelfs in zoodanige mate plaats, dat wij thans nog in de literatuur van die eeuwen de leidende gedachten van de Grieksche, Perzische en Indische beschaving in zoodanige mate terugvinden, dat 't veelal mogelijk is ze daaruit weer op te bouwen. De Mohamedanen hebben alle kultuurgedachten van vreemde volkeren, met welke zij in aanraking kwamen, gastvrij opgenomen. Het geloof van den Profeet heeft de opneming van die vreemde, niet-islamitische invloeden best doorstaan en er zich tevens naar gevoegd. De ontwikkelingsgeschiedenis van de islamitische theologie is niets anders dan de strijd om de opneming van vreemde begrippen. De thans inderdaad bestaande achterstand in het kultuurleven van de Mohamedaànsche volkeren van den oriënt mag daarom niet op rekening van den Islam als geloof worden geschreven. Daarvoor moeten andere oorzaken gezocht worden. Naast verkeerde toestanden in 't eigen maatschappelijk leven, komt de schuld van dezen stilstand voor een voornaam deel aan de gedurende eeuwen kunstmatig gedwongene afsluiting dezer landen van de aanraking met de geestelijke stroomingen daarbuiten en in 't bijzonder met die van 't westen.

In 't heden meldt 't westen zich met meer aandrang aan. Het nabije oosten wacht sedert tientallen van jaren eigenlijk al op de groote gebeurtenis, die de bestaande toestanden over het doode punt moet heen brengen.

De Turksche regeering stond tot nu toe wantrouwend tegenover de mild door de Europeesche grootmachten aangeboden hervormingsplannen. Zij vreesde, niet ten onrechte, dat de aangeboden invloed misbruikt zou worden, om zekere politieke voorrechten in 't Osmanische staatswezen te verwerven. Inderdaad hebben de groote mogendheden, in wier Oriëntprogram de versnippering en verdeeling van T. als eerste punt opgenomen is, eenige provinciën van 't rijk met scholen, hospitalen en zendelingen over-gul bedacht. Maar die met groote middelen uitgevoerde beschavingstaak stond slechts in den dienst van zelfzuchtige bedoelingen. Zij beoogde eenerzijds den weg te effenen om in te grijpen in de T. binnenlandsche verhoudingen, en om anderzijds in T. een groot belangenveld te betreden, dat vooruitzicht opende op een groot deel der erfenis tegen den tijd, dat de nalatenschap van den z.g.n. zieken man zou worden verdeeld. Het doel was dus niet op de opheffing van de Moslemen van 't oosten, maar op eigen voordeel gericht.

Voor Duitschland waren, schrijft Dr. Huber, dergelijke plannen uitgesloten. D. kan als Noordzeemogendheid er niet aan denken een stuk uit 't Osman-rijk te snijden. De geografische ligging van D. wijst het in de Middellandsche zee slechts een handelspolitiek toe, waarbij de bescherming zijner belangen moet worden toevertrouwd aan den staat, in wiens gebied de handelsrelatiën worden aangeknoopt. Daarom vormen 't behoud en de versterking van Turkije, zijn verheffing tot een modernen rechtstaat met een goed geordende handelsorganisatie en met een eerbiedafdwingend leger, grondslagen van de D. wereldpolitiek. Alle door D. genomen maat-

regelen zijn van den aanvang af op een wedergeboorte van T. gericht geweest.

Het streven daarbij is niet T. zonder meer te verwesteren. De leiders beijveren zich er op te wijzen, dat de nieuw-Osmankultuur moet berusten op de Turksch-nationale levensbeginselen en op de groote nationale overleveringen, die aan de geschiedenis, wetenschap en kultuur moeten worden aangeknoopt. De eigen beschikbare elementen moeten benut en ontwikkeld worden, van vreemde beschaving mogen slechts die elementen worden overgenomen, die de T. nationale stroomingen aanverwant zijn of er vruchtdragend mee kunnen samenwerken.

't Moslemvolk is met niets minder gediend dan met een oppervlakkige aankleeding der westersche beschaving, door overneming van uiterlijkheden, die bij ons de beteekenis hebben van een organisch onderdeel van ons kultuurleven, maar die, losgemaakt van hun grondslag, zonder wezen, zonder gedachte, een spotbeeld zijn van ontwikkeling en opvoeding. Langs dien weg gaat een volk zijn ondergang, niet zijn wedergeboorte tegemoet.

De vorderingen, die vereischt worden, komen den Islam als religie niet te na, zij kunnen de religieuse belangen streng ontzien. Dit sluit niet uit, dat de nieuwigheden door de orthodoxe geestelijkheid bestreden zullen worden, maar een vèrziende regeering zal de middelen vinden, om dien weerstand te breken. De strijd tusschen weten en gelooven zal er niet erger door worden, dan 't geval is geweest bij 't uitvechten er van in het westen.

De schr. ziet in den strijd, die T. thans meemaakt, een opwekken van alles, wat een nationale en maatschappelijke wedergeboorte kan brengen van den staat, aan wien de leidende taak in de mohamedaansche wereld is toegewezen. Zoo zal, volgens Dr. Huber, deze oorlog, die den ondergang van T. had te bezegelen, de wedergeboorte brengen van dien staat en de inleiding worden van een nieuw tijdperk van bloei voor den Islam.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

„Nederlandsch Indië Oud en Nieuw".

Tegelijkertijd met den alleszins aantrekkelijken en keurig afgewerkten Prospectus, is het eerste nummer verschenen van een tijdschrift, hetwelk de Firma Cuypers en Hulswitt, naast het Tijdschrift „Het Nederlandsch-Indische Huis Oud en Nieuw", zal uitgeven.

Was dit laatste tot nu toe in hoofdzaak gewijd aan de bouwkunst, archaeologie en ethnografie, in het nieuwe tijdschrift zal eene belangrijke plaats worden ingeruimd aan tal van andere onderwerpen, zooals Kunstnijverheid, Handel en Verkeer, Cultures, Mijnbouw, Hygiëne, enz.

Met deze uitbreiding is gepaard gegaan eene vermeerdering van medewerkers, van welke de voornaamste in den Prospectus zijn vermeld, en waaronder wij mannen aantreffen met klinkende namen op het gebied van Indische Kunst en Wetenschap en van Letterkunde, terwijl ook Augusta de Wit op het lijstje voorkomt.

De Redactie bestaat uit de H.H. Ed. Cuypers, M. J. Hulswit, Mr. J. G. Huyser, R. M. Noto Soeroto en L. D. Petit Jr.

Het spreekt van zelve, dat voor de oprichting van het orgaan in ruime mate propaganda is gemaakt in de toonaangevende kringen op Indologisch gebied, en mocht de redactie dan ook van vele zijden toezegging tot steun en blijken van instemming ondervinden. Zoo gaf Z.E. de Oud-Gouverneur-Generaal J. B. van Heutsz niet alleen op ondubbelzinnige wijze van zijne ingenomenheid met de oprichting blijk, doch beloofde Z.E. een inleidend woord voor de eerste aflevering te zullen schrijven, aan welke belofte thans is voldaan.

In deze inleiding laat de heer v. H. vooral uitkomen, hoe de heer Cuypers, na een kortstondig verblijf in Indië, met zijn kennersblik voor kunst, tot de overtuiging was gekomen, hoe de allereerste beginselen van kunst en smaak bij de Indische woningbouw over het hoofd waren gezien en hoe wij in dat opzicht nog heel veel van onze koloniseerende naburen hadden kunnen afkijken. Hoe verder de inlander veel gevoel had voor kunst, doch daaromtrent tot nu toe elke leiding had gemist, en wat er alzoo in den laatsten tijd was gedaan om de Indische dommelzucht tot kunstgevoel en kunstuiting te doen oplaaien.

De heer v. H. noemt het een gelukkig verschijnsel, dat in dat opzicht niet alleen in Indië en in Nederland vele particuliere personen wakker zijn geworden, doch dat men ditzelfde ook kan getuigen van eene — helaas slechts kleine — kern van Indische ambtenaren, terwijl in dat opzicht ook eene evolutie merkbaar is onder de inlanders. Zoodoende toch bestaat er nog kans, dat door samenwerking van deze groepen ten slotte nog veel ten goede kan keeren en dat front zal worden gemaakt tegen bureaucratische bekrompenheid, gebrek aan doorzicht, sleur en gemakzucht.

De eerste aflevering bevat verder eene verhandeling van Prof. Nieuwenhuis over Figuurknoopen en Ikatweefsels, verlucht door zeldzaam fraaie reproducties van dessins voor Palembangs brocaatweefsel, geïkatte doeken van Koetei enz; vervolgens eene causerie over Javaansche Muziek van Noto Soeroto en Soerja Poetro, waarin een Javaansch lied op noten is gezet, benevens eene beschrijving van het fraaie gebouw der Ned. Indische Spoorwegmaatschappij te Semarang, alsmede van het niet minder fraaie timmerwerk van het S.S. „Jan Pieterszoon Coen".

Deze eerste aflevering is in hare uitvoering zeker wel geschikt om bij het publiek het vertrouwen te vestigen, dat de redactie in het prospectus waarlijk niet te veel heeft beloofd.

Het blad verschijnt in maandelijksche afleveringen van kwarto-formaat, en is op fraai papier met aangename letter gedrukt en ruim geïllustreerd met kleurendrukken en lichtdrukken en met photogravures.

De prijs per jaargang bedraagt f 12, terwijl na de verschijning van het twaalfde nummer een fraaie stempelband verkrijgbaar zal worden gesteld.

Moge dit blad er toe medewerken, om de liefde voor de kunst op Indischen bodem te enten, en om de liefde voor Indische kunst bij het groote Nederlandsch publiek te doen aanwakkeren tot liefde voor ons „Tropisch Nederland".

W. J. G.

Het Inlandsch onderwijs in Ned.-Indië.

De oud-minister van Koloniën, Mr. D. Fock, schrijft in het Maart-Nr. van „De Gids" een artikel over het inlandsch onderwijs in Ned.-Indië. De schrijver wijst er op, dat in vroeger tijd zoo goed als niets werd verricht om den inlander te ontwikkelen. Zoo vroeg bijv. in de eerste helft van de vorige eeuw de toenmalige resident van Banjoemas aan de Indische Regeering, ter bevordering van het inlandsch onderwijs in zijn gewest, dertig gulden per maand toe te staan, welk verzoek, na tien maanden overweging van de hand werd gewezen. Zelfs waren er nog in 1906 op Java niet meer dan ongeveer drie honderd inlandsche gouvernementsscholen, hetwelk voor een bevolking van ruim 30 millioen inlanders een zeer gering aantal is. Maar na dien tijd is het onderwijs meer en meer verbeterd en uitgebreid. Zoo waren er — om een voorbeeld te noemen — op het eind van 1913 op Java en Madura reeds ongeveer drie duizend desa-scholen, terwijl ook op de buitenbezittingen een belangrijk aantal dezer scholen geopend is. En al beantwoordt de desa-school niet aan het ideaal, dat men zich voor een goede volksschool stelt, toch verdient de instelling er van alleszins toejuiching, meent Mr. Fock. Intusschen valt er nog ontzettend veel te doen voor de volksopvoeding, gelijk door den schr. wordt aangetoond; intusschen acht hij den tijd, om in Indië een universiteit te stichten, nog niet gekomen, terwijl ook aan een technische hoogeschool of andere hoogescholen voorloopig nog niet kan worden gedacht.

Eigen Haard.

In het jongste Nr. van „Eigen Haard" schrijft de heer H. Borel een en ander over Oostersche (Chineesche en Japansche) schilderkunst en beëindigt H. W. Brédee zijn schets „Uit het Javaansche dorpsleven".

Legenden der Doesoen-Dajaks.

Het Maart-nr. der Annalen van het Missiehuis te Roosendaal bevat het vervolg van een serie legenden en overleveringen der Doesoen-Dajaks, medegedeeld door den heer J. Staal, missionaris in Britsch Noord-Borneo.

De zending op Java.

Dr. J. W. Gunning schrijft in het Febr. nr. van de „Stemmen voor Waarheid en Vrede" over „De zending onder de Mohammedanen op Java". Het artikel bevat opmerkingen over hetgeen Ds. Lindeborn in genoemd tijdschrift over hetzelfde onderwerp heeft geschreven en over het geschrift van Dr. B. Esser „De goddelijke leiding in de Zending". Schr. zegt er o.m. van: „Evenwel hoeveel lof ik ook heb voor hun werk, beide schrijvers laten mij onbevredigd. Er is een bezwaar tegen de zending onder de Mohammedanen, dat vooral in onze dagen van gewicht is, en dat zij onbesproken en dus ook onweerlegd laten. Ik bedoel het ontbreken van perspectief in dezen arbeid. Daaronder versta ik iets anders dan succes of kans op succes. Ik meen dat het werk op Java op dit oogenblik perspectieven opent, maar ik ben volstrekt niet overtuigd, dat er eenig vooruitzicht bestaat op binnen afzienbaren tijd te verkrijgen zichtbare resultaten; veeleer het tegendeel".

In dit verband zij nog gewezen op de artikelenreeks van zendeling A. Vermeer over „De kerstening van Java", waarvan het slot is opgenomen in de „Nederlandsche Zendingsbode" van 3 dezer.

Indologenblad.

Het Nr. van 2 Maart opent met een korte beschouwing van „Adr." over de Chineesche beweging en de bestuursambtenaren", waarbij de schr. er op wijst, dat het herhaaldelijk blijkt, dat de Indische ambtenaren niet voldoende op de hoogte zijn van de Chineesche toestanden in den Archipel. Hij eindigt daarom met den raad, dien de heer Borel in het Kol. Tijdschrift aan de ambtenaren B. B. gaf ook den a.s. ambtenaren voor te houden, n.l. om „de stroom der tijden volgend, door studie den Chinees, speciaal den modernen Chinees, met zijn moderne streven en behoeften, evenzeer te leeren kennen als den Inlander en den Europeaan".

Over goud in Nederlandsch-Indië, voornamelijk in Benkoelen, schrijft A. D. een artikel, dat in een volgend Nr. zal worden voortgezet.

A. C. Tobi vraagt, of onder de Indologen een vereeniging voor Indische volkenkunde in uitgebreiden zin mogelijk is. Hij beantwoordt die vraag bevestigend; Prof. Nieuwenhuis heeft bij voorbaat zijn steun toegezegd.

M. v. d. S. geeft een vrij uitvoerig overzicht eener interessante voordracht van Dr. N. Adriani, op 15 Febr. j.l. voor de leden der Vereeniging voor universitaire Lezingen gehouden en handelend over „De karaktertrekken der Toradja's".

Geologische geschriften over Ned.-Indië.

Van de hand van Dr. R. D. M. Verbeek verscheen het derde vervolg zijner opgave van geschriften over geologie en mijnbouw van Nederlandsch Oost-Indië, opgenomen in de Verhandelingen van het Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën (Geologische serie, dl. II, blz. 145—164).

Catalogus Bibl. Dep. van Koloniën.

Van den catalogus van de boeken en kaarten, uitmakende de Bibliotheek van het Departement van Koloniën te 's-Gravenhage, verscheen het vierde vervolg. Dit 4e vervolg is samengesteld door den bibliothecaris, den heer W. J. Schalker en bevat de aanwinsten der bibliotheek gedurende het tijdvak Juni 1911 tot en met Juli 1915.

De indeeling is zeer practisch, omdat er een strenge afscheiding is tusschen onze koloniën en die van andere mogendheden, gelijk uit de inhoudsopgave blijkt. Een handig naam- en zaakregister vergemakkelijkt bovendien de raadpleging.

Hindia Poetra.

Het eerste nummer van „Hindia Poetra, Algemeen ordisch maandblad met uitsluitend Hollandschen tekst", waarvan in dit blad reeds eerder het een en ander werd medegedeeld, is verschenen. Deelde de redactie tevoren in een prospectus mede, dat het tijdschrift voorloopig slechts zou verschijnen met 16 blz. per aflevering, reeds dadelijk is ze van dat plan afgeweken en geeft dit eerste Nr. het dubbele van het beloofde, terwijl de inhoud alleszins aan de verwachting beantwoordt.

Van de bijdragen, waaruit het Nr. is samengesteld, noemen we er enkele: „De eerste voorpost in het Hooge Noorden", door W. J. Giel. — Ter gedachtenis (Mr. C. Th. van Deventer en R. Basoeki). — Onderwijs aan Inlandsche meisjes in de Minahassa, door S. Ratu Langie. — De Inlandsche pers, door A. Mühlenfeld. — Een moderne Javaansche vorst (R. M. A. Soerjo Soeparto, thans Mangkoenegoro VII), door Surya Ningrat.

De Indische Gids.

De Maart-afl. bevat de volgende artikelen. Lotsverbetering der ambtenaren bij het B.B., door E. A. A. van Heekeren. — De Afdeelingsbank behoort een Volksbank te zijn, door J. E. Jasper. — Het Boschwezen in de Buitenbezittingen, door H. J. L. Beck. — Mémoires van een Atjehschen balling, medegedeeld door H. T. Damsté. — De robijn van Radjasthan, door R. E. Forrest.

Overigens de maandelijksche rubrieken: Varia. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en Industrie. — Revue van brochures enz.; en Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Neerlandia.

In het Maart-Nr. wordt melding gemaakt van plannen

om voor wijlen Mr. C. Th. van Deventer een gedenkteeken op te richten. De plannen gaan uit van het Bestuur der Groep Ned.-Indië van het Alg. Ned. Verbond.

Verder vindt men er een artikeltje in getiteld „Onze Oostinjevaarders aan de Kaap”, naar aanleiding van het aandoen der Kaap door de Indische mailbooten.

He Nederlandsche Zeewezen.

No. 5 bevat een opstel van P. H. Gallé, getiteld: Eenige bijzonderheden van de stoomwegen naar Oost-Indië via Zuid-Afrika, en verder het vervolg van J. Scheltema de Heere's aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea, waarin de schr. bijzonderheden verhaalt van de plaats Amboina (met ill.).

De ndische Mercuur.

Inhoud van No. 9: Fabrikatie-resultaten van een aantal suikerfabrieken op Mauritius in 1914, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De vezelcultuur in Ned.-Indië, door Dr. H. H. Zeylstra (vervolg). — De invloed van den prijs van suiker op haar verbruik, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Landbouwschool te Deventer. — De Buitenbezittingen in 1904—1914 (vervolg). — Wetenschappelijke en empirische keuring van rubber. — Mechanische grondbewerking op Java, door E. Botje. — Hout voor de bereiding van papier, door Dr. A. H. Berkhout. — De kokospalmkultuur en hare beteekenis voor Duitsche koloniën. — Overigens de gewone wekelijksche rubrieken.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Assistent-Resident van Groot-Atjeh (Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden.	12 Mei 1916.	Oorzaak: Verzoek om buitenlandsch verlof van den titularis Th. C. Rappard.
Assistent-Resident van Gorontalo (residentie Menado).	18 Jan. 1916.	Oorzaak: Verzoek van den titularis E. Kalff om ontslag uit zijne betrekking wegens ziekte

Van de Afdeeling Apeldoorn:

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1915.

BATEN.

Voordeelig saldo vorig jaar		f 113.43½
Contributies over 61 leden van het loopende jaar		„ 115.50
Bijdrage voor Curaçao van den heer H. A. Stöcker		„ 5.—
Opbrengst lezing van den heer v. Sibinga Mulder op 16 December		„ 34.95
		f 268.88½

LASTEN.

Aan het Hoofdbestuur over 58 leden		f 43.50
Inningskosten		„ 3.05
Vergaderingen		„ 2.—
Advertentiekosten en drukwerken		„ 40.65
Bureaukosten		„ 4.73
Reis- en verblijfkosten		„ 6.50
Bijdrage aan het Hoofdbestuur		„ 5.—
Aan het Steuncomité voor Curaçao		„ 15.—
Zaalhuur v. d. lezing van den heer I. Sibinga Mulder	f 30.25	
Andere kosten der lezing	f 7.31	„ 37.56
Krans op het graf van wijlen Mej. M. A. A. Jonkers		„ 5.50
Voordeelig saldo		„ 105.39½
		f 268.88½

Apeldoorn, den Februari 1916.
De Secretaris-penningmeester,
T. GERDES OOSTERBEEK.

Gezien.
De Voorzitter,
CALMEIJER.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Kort verslag over het jaar 1915.

Onze afdeeling telde bij den aanvang van het jaar 39 leden. Door bedanken voor het lidmaatschap en vertrek naar elders verminderde dit getal met 7 leden; het vermeerderde met 6 leden door toetreding en met 1 lid door vestiging, zoodat, op het einde van dit jaar, het ledental nog 39 bedraagt. Het bedanken van enkele leden moet aan de slechte tijdsomstandigheden worden toegeschreven.

Aan contributie over 1915 werd geind f 80.50, waarvan aan het Hoofdbestuur is afgedragen f 29.50. Na aftrek van alle onkosten wees onze kas een saldo aan van f 98.27.

Dit jaar hebben onze leden een voordracht kunnen bijwonen van den heer J. Sibinga Mulder over „Rijst- en Koffiecultuur”, waartoe wij door het Bestuur van het Natuurkundig Genootschap te Breda waren uitgenoodigd. Voor de noodlijdende bewoners van de Beneden Windsche eilanden werd eene collecte gehouden, die f 214.88 opbracht, de verloting van een sprei, enz. gaf f 120.12, waaraan uit de kas der Vereeniging f 25.— werd gevoegd, zoodat f 360.— aan den heer J. W. van Aalst, penningmeester van het Hoofdcomité te 's-Gravenhage, kon worden afgedragen.

Eene lezing door ons Bestuur georganiseerd, moest tot Januari '16 worden uitgesteld.

Ons bestuur vergaderde dit jaar 2 maal; de op 26 April 1915 gehouden Algemeene Vergadering werd, evenals vorige jaren, alleen door het Bestuur bezocht.

Door de mobilisatie zag de Heer van Reijn zich verplicht zijn ontslag als secretaris-penningmeester aan te bieden. In zijn plaats werden benoemd als waarnemend secretaris de Heer P. C. Swaan, als penningmeester de Heer E. G. A. Taenger. Mevrouw van den Berg geb. Tulp nam ontslag als bestuurslid; in de daardoor ontstane vacature is nog niet voorzien.

De rekening en verantwoording van den penningmeester werd nagezien en goedgekeurd door de heeren J. Langenbach en H. Duyvelaar, die voorstelden deze te dechargeeren.

De waarnemende Secretaris,
SWAAN.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Opzichter werkplaats (smid) voor de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Voor den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een bekwaam smid, afkomstig uit eene grofsmederij, liefst uit eene spoorwegwerkplaats, ten einde daar te lande benoemd te worden tot opzichter der werkplaatsen bij de afdeeling „ijzerbewerking” van genoemden diensttak.

Aan deze betrekking is verbonden eene bezoldiging van f100 's maands, met driejaarlijksche verhoogingen van f25 's maands, tot een maximum van f225 's maands.

Bij de vaststelling van de aan den uit te zenden opzichter toe te kennen aanvangsbezoldiging zal rekening worden gehouden met de door hem verkregen ervaring en met het bezit van diploma's.

Wijders worden toegekend overwerkgelden wegens buiten de vastgestelde werkuren verrichten arbeid, en buitengewone belooningen en premiën voor buitengewonen ijver, voor betoonde onverschrokkenheid in gevaar of bij ongevallen, voor goede dienstbetrachting en voor alle andere aan den lande bewezen diensten, die geacht kunnen worden geleid te hebben tot besparing van uitgaven of vermeerdering van inkomsten.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening, c.q. ook voor het wettig gezin, in de tweede klasse indien de aanvangsbezoldiging f150 's maands of meer bedraagt; in de derde klasse indien die bezoldiging minder dan f150 bedraagt;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van f750;

c. eene voorloopige bezoldiging van f100 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 8 Maart a.s. bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot Afdeeling D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. diploma's en andere bewijsstukken, dat zij voldoen aan bovengenoemde eischen;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld de datum en plaats van geboorte, of de gegadigde gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van 15 Februari 1916 no. 38).

Opleiding hier te lande voor Commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Ned.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat veertig jongelieden, waaronder ten hoogste tien vrouwelijke mogen zijn, geplaatst kunnen worden op de te Leiden gevestigde school tot opleiding voor commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Van de veertig plaatsen kunnen twintig ingenomen worden door in Indië aangenomen surumerairs, die voor Gouvernementsrekening naar Nederland worden gezonden.

Worden in Indië minder dan twintig surnumerairs aangenomen, dan wordt het aantal der hier te lande aan te wijzen surnumerairs verhoogd tot het aantal van veertig in het geheel is bereikt.

Voor opleiding komen in aanmerking:

jongelieden, die den leeftijd van 24 jaar nog niet bereikt hebben en die in 1916 of 1915, of in bijzondere gevallen, te beoordeelen door den Minister van Koloniën, reeds vroeger het einddiploma hebben behaald:

1o. van eene hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus of daarmede gelijkgestelde inrichting van middelbaar onderwijs, waarbij natuurkunde als verplicht vak op het eindexamenprogramma voorkomt;

2o. van eene middelbare tweejarige handelsschool, met als onderbouw eene hoogere burgerschool met driejarigen cursus, gymnasium of daarmede gelijkgestelde inrichting van middelbaar of gymnasiaal onderwijs, voor zoover de candidaten een aanvullingsexamen in natuurkunde met goed gevolg hebben afgelegd, welk examen dezelfde eischen als die van het eindexamen eener hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus in dat vak omvat;

voor zoover eene in te stellen commissie de gegadigden geschikt acht voor het volgen van den cursus en de geneeskundige commissie van het Departement van Koloniën hen lichamelijk voor den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst geschikt bevindt.

Een duidelijk leesbaar handschrift is een vereischte.

De eigenhandig geschreven verzoekschriften om in opleiding te worden genomen moeten uiterlijk 19 Augustus a.s. bij het Departement van Koloniën zijn ingezonden, vergezeld van:

a. een geboortebewijs;

b. de door de eindexamencommissie bij het diploma, bedoeld onder 1o. en 2o. hiervoor, afgegeven lijst der op het eindexamen behaalde punten.

De opleiding, welke kosteloos geschiedt, vangt 15 November a.s. aan.

Zij, die in opleiding worden genomen, ontvangen eene toelage van f 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande op den dag, waarop de opleiding aanvangt en eindigende in de maand, waarin de examens met gunstigen uitslag afgelegd zijn.

Het leerplan omvat, behalve theorie en practijk van de posterijen en telegrafie in den meest uitgebreiden zin, aardrijkskunde, bepaaldelijk van Nederlandsch-Indië, volkenkunde van Nederlandsch-Indië en Maleisch.

De cursus wordt ingericht als volgt:

Eerst 1½ maand practische opleiding aan een der Nederlandsche post- en telegraafkantoren; daarna theoretische opleiding voor den postdienst en voor den telegraafdienst, telkens gedurende één jaar, en vervolgens wederom practische opleiding gedurende 4 maanden.

Behoudens vrijstelling, te verleenen door den Minister van Koloniën, mag dezelfde surnumerair niet meer dan tweemaal aan elk der beide cursussen deelnemen, terwijl toelating tot den telegraafcursus niet plaats vindt, alvorens de surnumerair het examen voor den postdienst en de bediening der telegraaftoestellen met goed gevolg afgelegd heeft.

Bij gebrek aan ijver, bij gebleken ongeschiktheid of wangedrag, kan de Minister van Koloniën staking van de opleiding gelasten.

Na met goed gevolg de examens te hebben afgelegd, worden de surnumerairs ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gesteld om tot commies te worden benoemd.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië wordt verbonden:

a. overtocht als gouvernementspassagier der tweede klasse, c.q. met wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrusting ten bedrage van f1000 (een duizend gulden);

c. voor gehuwde mannelijke personen uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voor oopige bezoldiging van f150 's maands, ingaande met den dag, waarop de toelage voor de opleiding ophoudt, en voortdurende totdat in Indië de vaste bezoldiging ingaat.

Aan de betrekking van commies is, voor degenen, die in Nederland opgeleid zijn, verbonden eene aanvangsbezoldiging van f 300 's maands, opklimmende met 2 tweejaarlijksche verhoogingen van f 25 en 1 driejaarlijksche verhooging van f 50, tot het maximum van f 400 's maands.

Na 3 jaren op dat maximum gediend te hebben, worden de commiezen, die ten volle voor hunne taak berekend zijn, tot hoofdcommies op f 450 's maands bevorderd, in welke betrekking, na wederom 3 jaren, het maximum van f 500 's maands verkregen wordt.

Bovendien zijn de in Nederland opgeleide ambtenaren benoembaar tot de hoogere rangen, als kantoorchef 1ste klasse (bezoldiging f 600) en hoofdkantoorchef (bezoldiging f 625—f 850 's maands).

Aan het beheer van een kantoor, alsmede aan de detacheering op het hoofdbureau, is eene toelage boven de vaste bezoldiging verbonden.

Voorts staat voor hen open eene benoeming tot inspecteur 3de klasse (f 400—600), 2de klasse (f700—800) en 1ste klasse (f 900—1000), en hoofdinspecteur, chef van den dienst, welke benoemingen echter steeds bij keuze plaats hebben.

Op pensioen wordt aanspraak verkregen bij eervol ontslag na een voor Indisch burgerlijk pensioen geldigen diensttijd van 20 jaren en wanneer de leeftijd van 45 jaar is vervuld.

(Nederlandsche Staatscourant van 25 Februari 1916, No. 47).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . f 2.40
gebonden . . . . - 2.90

Brengt een bezoek aan BOEATAN
: **Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID** :

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Luiermand-Artikelen
Opgemaakte Wiegen
in diverse prijzen.

Adverteeren doet verkoopen.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

OBAT BAIK
INDISCHE ZALF tegen alle Rheumatische aandoeningen.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

M. P. MULLER,
Galileistraat 133 en 129 — Valeriusstraat 13
Tel. H 6375 — Tel. H 6370
MAGAZIJNEN VAN
Gas- en Electrische Ornamenten.
BADEN EN GEYSERS.

OBAT BAIK
f 1.25 per pot, overal verkrijgbaar. Wordt door iedereen aanbevolen.

J. C. P. HOOGEVEEN,
Hofleverancier
van H. M. de Koningin en van H. M. de Koningin-Moeder.
Wijnen, Comestibles, Thee.
UITSLUITEND 1ste KLAS KRUIDENIERS EN INDISCHE WAREN.
Fred. Hendriklaan 141. — Telefoon S. 429.
OPGERICHT 1811.

Telefoon 3364. **Fa LOUIS RETÈL,** Telefoon 3364.
Koloniale Waren en Comestibles.
Delicatessenhandel.
Oudste en meest bekende adres in Duinoord en Zorgvliet.
Prima kwaliteit, concurreerende prijzen.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA".
Spuistraat 16 — DEN HAAG — Telefoon 3768.
Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electrisch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.
PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.
J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

OBAT BAIK
waar niet verkrijgbaar, franco toezending ad f 1.35 door OBAT BAIK, POST BOX 271, DEN HAAG.

Drukkerij ten Hagen *levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.*

N°. 11. Donderdag 16 Maart 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De uitvoering ten bate voor de Noodlijdenden door den Watersnood in Ned.-Indië.

Deze uitvoering, die j.l. Woensdagavond in het Schouwburggebouw te 's-Gravenhage plaats vond en vereerd werd met het bezoek van H. M. de Koningin, van Z. Kon. Hoogh. den Prins en tal van autoriteiten, is een groot succes gebleken. Niet alleen, dat de verschillende nummers van het specifiek Indische programma bijzonder in den smaak vielen van het zeer talrijk opgekomen publiek, maar ook over de financieele resultaten mag men tevreden zijn. De zaal was meer dan uitverkocht en de artistieke programomslagen hebben *f* 1400.— opgebracht. In het vóórlokaal van Boeatan, Heulstraat 19, werden deze j.l. Dinsdagmiddag tegen 5 uur bij opslag, onder leiding van den heer Zuyderhoff verkocht, er werd met opgewektheid al hooger en hooger geboden, hetgeen dan ook die bijdragen onzer altijd zoo gulle schilders ten zeerste rechtvaardigden.

In een volgend weekblad hopen wij nog op bizonderheden van den avond zelf terug te komen.

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

Ontvangen t/m den 9en Maart 1916	*f* 3987.25½
Van de afdeeling Breda	„ 53.50
Uit Haarlem van mevr. F. v. W. *f* 10 en van den heer F. *f* 1.50	„ 11.50
Uit Den Haag van den heer J. v. R.	„ 10.—
Uit den Haag van v. B.	„ 2.50
Totaal . . .	*f* 4064.75½

Cursorische Voordrachten over de Ned. Koloniën.

In het najaar hebben wij een overzicht gegeven van de cursorische voordrachten voor onderwijzers, die de Indische commissie van het Nederlandsch Onderwijzers Genootschap zich voorstelde dezen winter te doen houden. Thans kunnen wij mededeelen, dat de cursussen te Eindhoven, Goes, Hoogwoud, Rotterdam en Delft hebben plaats gehad, en dat ook de cursussen te Amsterdam en te 's-Gravenhage binnen eenige weken zullen zijn geëindigd.

Ondertusschen zijn voor de tweede helft van het winterseizoen eenige nieuwe voordrachtenreeksen vastgesteld; deze zijn ten deele reeds aangevangen. Zij worden gehouden te Middelburg en te Helder, waar de heer W. J. Giel als spreker optreedt; voorts te Hilversum en te Enschede door den heer B. Alkema; te Meppel door den heer A. G. Boes en te Hardenberg door den heer T. J. Bezemer.

De Indische commissie mag zich verheugen in een groote belangstelling voor haren arbeid. Door verschillende personen en lichamen is zij in staat gesteld op den door haar ingeslagen weg krachtig voort te gaan. Het groote aantal toehoorders, dat ook in kleine plaatsen den cursus volgt, is een bewijs, dat de personen, voor wie de cursussen bestemd zijn, deze gelegenheid om hunne kennis van onze zoo belangwekkende koloniën aan te vullen, zéér op prijs stellen.

Secretaris der commissie is Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Zwolsche weg 65, Deventer.

Uit de O. I. Mail.

Watersnood.

Volgens de jongste mailberichten werd Semarang medio Januari j.l. zwaar geteisterd door dagen achtereen vallende regens.

Vele kampongs waren geheel onder water.

Typhus en pokken.

In de week 10—16 Jan. j.l. werden vier nieuwe typhusgevallen te Batavia geconstateerd. Drie personen herstelden, 26 personen blijven onder behandeling.

In datzelfde tijdstip kwamen er 3 nieuwe pokken-gevallen bij.

Te Sawah-Loento zijn half Januari j.l. in hevige mate de pokken uitgebroken. Verscheidene patiënten werden ter verpleging in het hospitaal opgenomen. De woningen, waarin de ziekte zich voordoet, worden streng geïsoleerd. De politie is ijverig in de weer, de huizen te ontsmetten. Het logies voor contractanten te Sawah-Loento wordt vernieuwd en zoo gebouwd, dat het, evenals in Doerian, aan de meest hygiënische voorschriften zal voldoen.

Een pestgeval te Ambarawa.

De controleur van Ambarawa, de heer Lindhout, berichtte aan de „Loc.", ingevolge opdracht van den assistent-resident van Salatiga, den heer J. H. van Wely, het navolgende, ter voorkoming van eventueel minder juiste inlichtingen:

„10 Januari werd door den chef van het militair hospitaal te Willem I, majoor-dokter J. Lindner, een geval van builenpest microscopisch vastgesteld bij een Inlandsche vrouw (Bok Kartodimedjo, alias Bok Salim geheeten) afkomstig uit Solo, tijdelijk bij familie vertoevende in de kampong Temengoengan der desa Pandjang, kota Ambarawa.

De vrouw kwam, zich reeds ziek gevoelende, met Nieuwjaar hier aan. Dank zij den hier ingestelden inlichtingsdienst, waarbij bepaald werd, dat — voorml. uit Solo afkomstige — menschen, in geval van ziekte, dadelijk ter observatie in de ziekeninrichting te Willem I worden opgenomen en behandeld, was de politie er al vrij gauw bij. Had de huisheer zijn plicht gedaan (voor zijn nalatigheid zal hij zich nog voor den landrechter hebben te verantwoorden), en terstond van de aankomst van zijn gasten, man en vrouw, aan het hoofd zijner kampong kennis gegeven, dan ware dat in het algemeen, maar vooral in het belang der patiënte geweest.

Het publiek behoeft zich volgens de doktoren niet te verontrusten, aangezien wij hier met een van elders ingevoerd geval te doen hebben; bovendien zijn, in overleg met den geneeskundigen dienst, alle noodige maatregelen getroffen."

Het Paleis te Buitenzorg.

De nieuwe landvoogd heeft als zijn wensch te kennen gegeven, dat het paleis te Buitenzorg electrisch verlicht zou worden en o.m. voorzien van Europeesche badkamers met geisers, enz.

Naar „De Javabode" vernam, heeft de tegenwoordige Landvoogd, lettende op de wenschen van zijn opvolger, reeds thans gelast een aanvang te maken met de algemeene restauratie van het paleis te Buitenzorg. Voor een belangrijk deel moet deze restauratie gereed zijn vóór het bezoek van den Soenan van Solo aan den Landvoogd te Buitenzorg, in Februari a.s.

Het paleis zal verder geheel opnieuw gemeubileerd worden en de benoodigde meubels zullen uit Nederland worden uitgezonden. Verder zal niet alleen het paleis inwendig electrisch worden verlicht, maar ook de onmiddellijke omgeving.

Vervolgens zullen het paleis te Weltevreden en het Landvoogdelijk buitenverblijf te Tjipanas onder handen genomen worden en eveneens geheel gerestaureerd worden. De kosten van een en ander zijn begroot op ongeveer *f* 300.000.

Uit alles blijkt, dat het den vasten wil van onzen nieuwen Landvoogd is, hier den staat te voeren, welke bij naar zijn meening verschuldigd is aan de hooge positie, welke hij bekleedt.

De tegenwoordige Landvoogd en zijn voorganger lieten zich daaraan weinig gelegen liggen. Aldus bovengenoemd blad.

Promotie B. B.

Hetzelfde blad schrijft elders:

„Er wordt ernstig geklaagd over de langzame promotie bij het Binnenlandsch Bestuur en niet zonder reden.

De oudste in de ranglijst staande controleur op Java en Madoera trad reeds in 1895, die op de buitenbezittingen in 1896 in 's Lands dienst.

Dat het dienen 20 jaar en langer in eene ondergeschikte betrekking niet bevorderlijk kan zijn aan eene opgewekte dienstuitoefening en aan het zich beschikbaar stellen van ambtenaren voor het Bestuur, behoeft wel geen betoog.

Boschreserve ter Sum. Westkust.

Terwijl reeds langer dan 40 jaren de zorg van het Gouvernement zich uitstrekt over de wildhoutbosschen op Java en Madoera, is eerst in de laatste jaren een aanvang gemaakt met de uitoefening van een geregeld beheer dier bosschen in de buitenbezittingen.

Een 3-tal jaren geleden werd te Fort de Kock een houtvester geplaatst tot het ontwerpen en ten uitvoer brengen van maatregelen in het belang van de instandhouding, exploratie en exploitatie van de bosschen in Midden-Sumatra.

De naar aanleiding van de aanvragen om uitgifte van grond in erfpacht ingestelde onderzoekingen, gingen gepaard met een onderzoek naar de voor reserveering (instandhouding) in aanmerking komende bosschen en de daartoe gerekend wordende voor reboisatie in aanmerking komende terreinen.

Als resultaat van dat onderzoek zijn thans bij een in de „Javasche Courant" opgenomen Gouv. besluit de voorloopige grenzen aangewezen van de in de residentie Sumatra's Westkust in stand te houden wildhoutbosschen, zijnde voor zoover ons bekend, de eerste aanwijzing van dien aard op de buitenbezittingen.

De bevoegdheid tot definitieve vaststelling dier grenzen berust bij den Dir. van Landbouw.

Ook voor de reserveering van bosschen in de residentie Oostkust van Sumatra op een gedeelte van het gebergte, dat de Delivlakte van water voorziet, zijn reeds maatregelen genomen.

Onderzoekingen ter voorbereiding van eene boschreserve in de residenties Palembang, Benkoelen en Menado zijn in gang.

Nederlandsch-Indische Caoutchoucfabriek.

Te Bandoeng is opgericht eene naamlooze vennootschap onder den naam Nederlandsch-Indische Caoutchoucfabriek. Zij stelt zich ten doel het vervaardigen van en den handel in caoutchouc, eboniet, fibre, asbest, guttapercha en aanverwante artikelen.

Het kapitaal der vennootschap bedraagt 7½ ton, verdeeld in 1500 aandeelen van ƒ 500.—.

Als directeur treedt op de heer L. A. Van Rijn, fabrikant van chemische producten, als president-commissaris de heer K. A. R. Bosscha, landbouwondernemer te Malabar, tevens grootste aandeelhouder.

De middelbare Engelsch-Chin. school te Semarang.

Onder de Chineezen te Semarang wordt geld bijeen gebracht voor den bouw van de middelbare Engelsch-Chineesche school, daar de Japansche en Chineesche paviljoens op het terrein der koloniale tentoonstelling voor een inrichting tot schoolgebouwen — gelijk oorspronkelijk in het plan lag — door den onderwijzer uit Penang zijn afgekeurd.

De Semarangsche ambachtsschool.

De hoognoodige uitbreiding van de Semarangsche ambachtsschool is uitgesteld tot de Regeering een beslissing genomen heeft inzake de vestiging van een nieuwe technische-school in Midden-Java.

Teekencursus.

De teekencursus van den N. I. Kunstkring te Batavia blijft goede resultaten opleveren. De heer de Graaf, de leider van dezen cursus, had een succes te boeken, doordat de inl. onderwijzer Mohamad Sjavie, die ongeveer anderhalf jaar lang den cursus volgde, het examen voor de lagere akte teekenen, met goed gevolg heeft afgelegd. De heer Sjavie is de eerste inlander, die in Indië deze bevoegdheid verwierf.

Kunstkringen.

In het Bataviasche Kunstkringgebouw had een vergadering plaats van afgevaardigden van Kunstkringen in Indië. Vertegenwoordigd waren de vereenigingen te Buitenzorg, Bandoeng Semarang, Soerabaja en Batavia. Het doel was om te geraken tot de oprichting van een Bond van Nederlandsch-Indische Kunstkringen, waardoor de reeds ten deele bestaande samenwerking tusschen de vereenigingen bij het laten uitkomen, vormen en circuleeren van kunstcollecties en ook op ander gebied van werkzaamheid, nog beter zou kunnen worden geregeld en vruchtbaarder gemaakt. Dank zij de schriftelijke voorbereiding en den goeden wil van de aanwezigen, kon de overeenkomst worden aangegaan en het reglement worden vastgesteld, hetgeen zeer zeker aan het kunstleven in Indië ten goede zal komen.

Verwacht kan worden, dat ook de Delische Kunstkring zich bij dezen Bond zal aansluiten.

De voorzitter van den eerstgenoemden Kunstkring, de heer Moojen, werd gekozen tot voorzitter van den Bond.

PERSONALIA.

Intendant Gouvernements-paleizen.

De kapitein van het Ned. Indisch leger V. F. J. Boumeester, tijdelijk belast met de functie van intendant, is definitief benoemd tot intendant der Gouvernements-paleizen.

Voorzitter dagelijksch bestuur Suikersyndicaat.

De heer S. J. Hirsch, die van een buitenlandsch verlof van 8 maanden half Januari j.l. te Soerabaja is teruggekeerd, heeft het voorzitterschap van het dagelijksch bestuur van het suikersyndicaat aanvaard.

Deze functie is tijdelijk waargenomen door den ondervoorzitter, den heer P. J. van Bueren.

Naar het particuliere.

De assistent-conservator aan het zoölogisch museum en laboratorium van het landbouwdepartement te Buitenzorg B. Strasters, gaat binnenkort 's lands dienst verlaten om een werkkring in het landelijke te aanvaarden.

De zaak Lorrier.

De onderwijzer Lorrier te Banjoemas, gelijk men uit de verslagen van het N.I.O.G.-congres gelezen heeft, naar Gorontalo overgeplaatst, weigerde — is de mededeeling in het „Soer. Hbl." juist — den dienst over te geven aan den nieuwen titularis, den heer Eggink. De heer Lorrier beweerde de beslissing van den Directeur van Onderwijs op het rekest van het N. I. O. G. te willen afwachten.

De heer Eggink wendde zich tot den resident van Banjoemas, die besliste dat de heer Lorrier zijn betrekking moest overgeven.

Met verlof.

De chef der 4de waterstaatsafdeeling, de hoofdingenieur P. J. Fritzlin, vertrekt in het begin van Juni wegens langdurigen dienst met 1 jaar verlof naar Europa.

Douwes Dekker.

De „Javabode" meldt:

Volgens een bericht uit Singapore, zou de bekende heer Douwes Dekker aldaar in de gevangenis zitten.

Hij zou in het hospitaal te Hongkong, waar hij voor hier niet te noemen ziekte werd verpleegd, door de Engelsche autoriteiten wegens revolutionnaire handelingen zijn gearresteerd.

Hij is naar Singapore vervoerd en zou daar bekend hebben, tegen betaling zich te hebben belast met het overbrengen van geschriften voor de Britsch-Indische revolutionnairen.

Op dit misdrijf staat volgens de Martial law 20 jaar „hard labor".

In verband met deze arrestatie is — volgens de „Loc." — het volgend telegram aan den Landvoogd gezonden:

„Voorzitter secretaris hoofdbestuur Insulinde verzoeken eerbiedig uw machtige tusschenkomst arrestatie Douwes Dekker Singapore en bewerking vrijlating desnoods garantie interneering Timor, Topee, Van de Kasteele."

Suriname.

Bij de openbare behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1916 in de Eerste Kamer op 7 en 8 Maart heeft de heer van Kol — die bij de vorige begrooting niet in het land was — een lans gebroken voor de kolonie, die hem zoo zeer ter harte gaat.

Wij hebben daarbij een ander geluid vernomen dan toen zijn partijgenoot, de heer Kleerekoper, op het eind van December in de andere Kamer aan het woord was. Onze ruimte laat niet toe een overzicht te geven van des heeren van Kol's uitvoerige rede. In Suriname zal het een aangenamen indruk maken, dat hij met kracht de Koloniale Staten in bescherming heeft genomen en bij den Minister heeft aangedrongen op terugneming van hetgeen Zijne Excellentie bij een vroegere gelegenheid heeft gezegd over den tragen gang van zaken bij dat college. De Minister is hierop niet ingegaan, maar heeft aan het slot van zijne repliek herhaald hetgeen hij indertijd in de Tweede Kamer heeft gezegd, n.l. dat de Koloniale Staten niet bevoegd zijn om critiek uit te oefenen op den Minister van Koloniën, noch op dien van Buitenlandsche Zaken. De Ministers behoeven zich natuurlijk niets aan te trekken van critiek in de Koloniale Staten op hun beleid, maar daaruit volgt o.i. niet, dat de Staten het recht tot critiek zouden missen. Het is niet goed in te zien hoe beoordeeling van de handelingen van het Departement van Koloniën in genoemd college zou kunnen uitblijven, waar de Minister de beslissing heeft over de voorstellen, door het vertegenwoordigend lichaam der kolonie gedaan. De Koloniale Staten hebben het recht hun standpunt te verdedigen en hoe zou dit anders kunnen geschieden dan door in beoordeeling te treden van des Ministers beslissingen. Een weinig vroeger had Zijne Excellentie gezegd, dat tusschen den Minister en de Koloniale Staten absoluut geen verhouding bestaat en dat de Koloniale Staten verantwoording schuldig zijn aan hun kiezers, maar niet aan den Minister van Koloniën; tegen deze verklaring valt niets in te brengen.

In dit blad hebben wij meermalen berichten uit de Surinaamsche bladen overgenomen omtrent pogingen om in Suriname te komen tot de oprichting van een fabriek ter bereiding van papierpulp uit poisontree-hout. Het doet ons daarom genoegen, dat de Minister in een opmerking van den heer van Kol aanleiding heeft gevonden om uitvoerige mededeelingen over deze zaak te doen, waaruit blijkt, dat hier alles is gedaan om tot een juiste beoordeeling te geraken.

In zake het uitblijven van een landbouwcrediet-bank zeide de Minister: „Indien de geachte afgevaardigde mij den grooten dienst zou willen bewijzen om mij de adressen te geven van de personen tot wie ik mij kan wenden en met succes kan wenden, kan ik mij van mij de overtuiging krijgen, dat er van avond nog een dringend telegram heengaat met verzoek morgenochtend de zaak met mij te komen bespreken. Ik heb aan de zaak gedaan wat ik kon en meer is er niet aan te doen. IJzer met handen breken, daartoe ben ook ik niet in staat."

Voorloopig dus geen cultuurbank. De landbouw zal moeten voortsukkelen.

Uit het slot van des heeren van Kol's eerste rede deze aanhaling:

„Om de levensvoorwaarden van de kolonie te verbeteren is geld noodig, dat is nu eenmaal niet anders. Daarbij mag men geen overdreven zuinigheid betrachten, ook al wordt betrekkelijk veel geld gevraagd om de economische toestanden te verbeteren.

Wij hebben koloniën in Oost- en West-Indië. Wat de Oost-Indische betreft, daaruit zijn tal van millioenen in Nederland terecht gekomen; deze zijn dus geen lastpost te noemen. De West-Indische zijn echter nog steeds een lastpost voor onze schatkist. Doch wanneer men eenmaal koloniën heeft, eenmaal een koloniale mogendheid is geworden, en als zoodanig optreedt, dan moet men daarvan niet alleen de lusten genieten, maar ook de lasten willen dragen......"

Wij kunnen de verzoeking niet weerstaan, hieraan toe te voegen een uitspraak van Prof. J. A. Froude op blz. 10 van zijn werk „The English in the West Indies": „For England to allow them (de Engelsche W.-I. koloniën) to drift away from her because they have no immediate marketable value, would be a sign

that she had lost the feelings with which great nations always treasure the heroic traditions of their fathers. When these traditions become to be regarded as something which concerns them no longer, their greatness is already on the wane."

Niet alleen „great nations"!

De Minister eindigde zijne eerste rede met deze woorden: „Geduld en beleid, ik zeg het den geachten afgevaardigde volgaarne na, passen den staatsman die poogt den wagen, die in Suriname van tijd tot tijd scheef dreigt te gaan, in het rechte spoor te houden, maar ik voor mij heb de ernstige overtuiging, dat ik dat beleid heb gehad en dat het geduld met Suriname mij ook nimmer heeft ontbroken."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Garengs opvatting. Gareng haalt in de „Modjopait" de volgende woorden aan van van Minister Cort v. d. Linden uit de Memorie van Toelichting:

„Uitsluiting van een deel der burgers van het kiesrecht „splitst de natie in twee deelen, het eene bevelend, het „andere alleen gehoorzamend. Splitsing leidt de „politieke energie in revolutionnaire „baan (spatieering van Gareng). Deelneming van allen „wekt en bevordert de nationale gedachte. Zij kweekt „het gevoel van saamhoorigheid en lotsgemeenschap; zij „geeft den vasten bodem, waarin het zelfbestuur der na„tie wortelt." — Naar aanleiding hiervan, vraagt Gareng zich af: of deze waarheid ook zou gelden voor Indië? „Hier toch" — schrijft hij — „heeft steeds gegolden als hoogste wijsheid: de bevolking te splitsen in groepjes van verschillende nationaliteiten, alsof eenheid zou beteekenen het einde der Nederlandsche overheersching. Het was de grootste zonde van D(en) D(uivel), dat hij naar éénheid streefde".

Vreemde Maatregelen. Een rare atoeran (regeling) bij de S.S. is, volgens Tjiptomangoenkoesoemo in bovengenoemd blad, dat alle Inlandsche klerken 1e klas der S.S. langs die lijnen 2e klas reizen; niet alzoo echter de wettige vrouwen (garwo pademi), die niet van hooge afkomst zijn; deze moeten in de 3e klasse reizen.

Sedert een paar weken moeten, volgens Pentool, alweder in hetzelfde blad, de halte-chefs der S.S., veelal Inlanders, de afstandssignalen zelf bedienen, maar sinds dien tijd klagen ook de machinisten herhaaldelijk over den twijfelachtigen stand der signalen, terwijl dan telkens bij onderzoek bleek, dat die chefs niet bij machte zijn, om de signaalwerktuigen goed te bedienen, wat door hun grooten afstand van de halte een zeer zwaar werk is, alleen geschikt voor sterke arbeiders. De hooge chefs der S.S. willen juist door bovengenoemde regeling loonen uitwinnen, om een paar via den krijgsraad uitgebonjourde officieren bij de S.S. in dienst te kunnen nemen. De halte-chefs, ook de Europeesche, klagen steen en been over hun hondenbaantje.

Never mind. Het „Nieuws van den Dag" te Batavia, spreektrompet van den Hoofdinspecteur der S.S., vindt alles goed, wat de groote S.S.-heeren doen en gelasten; dus laat die klagers maar kletsen. Moraal: Wordt geen halte-chef der S.S.

Verontwaardiging. De „Oetoesan Hindia" is vol van verontwaardiging over de vrijspraak van kapitein Muurling, redacteur van het „Indisch Militair Tijdschrift" in zake de strafvervolging van het artikel van Asymptoot in genoemd tijdschrift, dat in de Maleische pers en de Inlandsche wereld als beleedigend voor den Javaan veroordeeld werd. Het motief voor de vrijspraak luidde, dat het artikel geen ergernis had gewekt, niet beleedigend was en dus geen aanleiding kon geven tot rassenhaat. Hoe is 't mogelijk, vraagt de schrijver, dat men willens en wetens doof is, terwijl toch èn de Sarikat Islam èn Boedi-Oetomo, uit naam van de verschillende groepen der Inlandsche bevolking, hunne verontwaardiging uitgeshreeuwd en om rechtvaardiging gevraagd hebben. Het blad vergelijkt hiermede de vonnissen van Marco en Darnakoesoemo, die niet zoo grof als Asymptoot geschreven hebben en toch gevangenisstraf opliepen, de eerste zeven maanden en de andere één dag. Mag dan van den Europeaan niets, van den Javaan alles slechts gezegd worden? zoo vraagt het blad.

Tegen Tjipto. In de „Pewarta Deli" komt een „Ingezonden stuk" voor, waarin alles behalve instemming betoond wordt met de houding van Tjipto en diens geschrijf in de „Modjopait". Met waardeering overigens voor diens onvermoeid streven tot opheffing en ontwikkeling van het Inlandsche ras, laakt schrijver uitdrukkingen als: „het volk uit den afgrond van het verderf opvoeren tot onafhankelijkheid", „Vereenigt u onder uw banier, o Indiërs! De plannen van D. D. kunnen niet verijdeld worden. Weg met alle belemmeringen en slagboomen. Zij, die in den strijd daarvoor tot het laatste toe pal staan, zullen Indië's dank inoogsten, omdat zij Indië verlossen zullen uit de macht der vreemdelingen." „Zulke uitingen", —zegt schrijver — „beschouw ik als een vergif voor onze landgenooten. M.i. is Ttjipto bezig om betreurenswaardig en voor hem zelf gevaarlijk af te dwalen. Een onafhankelijk Indië is niet alleen een ideaal voor de Inlanders, maar, mij dunkt, ook van de Nederlandsche regeering. Als dit doel bereikt is, zullen wel alle partijen bevredigd zijn. Wie zal niet verheugd zijn, als een door hem zelf geplante boom zoo krachtig is opgegroeid, dat hij bestand is tegen elken orkaan! Doch het zal nog wel eeuwen duren, eer dit verlangen zijne vervulling nabij komt. Niet één van de veertig miljoen Inlanders van den Indischen Archipel is ontwikkeld genoeg om te begrijpen wat volkomen onafhankelijkheid en wat vreemde overheersching voor Indië is. De meesten, zelfs onder de meer ontwikkelden, hebben niet één druppel vaderlandsliefde in hunne aderen, denken niet om de toekomst van het nageslacht. Slechts door middel van het geld en de rotting kan het volk tot rede en arbeidzaamheid gedwongen worden, ten bate van zijn eigen land. Zie maar naar de soldaten en dwangarbeiders. En wat zou er dan gebeuren ,als „ons Gouvernement aftrok", hetzij uit vrees voor of weggejaagd door Tjipto en de zijnen? Zouden deze het land kunnen verdedigen tegen de Japanners of Engeland? Immers neen. Het is toch niet Tjipto's bedoeling Nederland voor een anderen meester te verwisselen? Ik, voor mij, geloof, dat de domste Inlander dit niet zou willen; want hij weet, wat hij nu heeft en niet wat hij krijgen zou.

De „Oetoesan Melajoe" is het hiermede volkomen eens en vergelijkt dan Tjipto's houding tegenover de Nederlanders met die der Menangkabauers op Sumatra. Het is een verschil als tusschen dag en nacht. Maar 't neemt niet weg, dat ook de Europeanen wel eens afkeurenswaardig handelen. Wij moeten hen daarom niet in alles navolgen.

Een „echte batak" wijst er in genoemd blad op, hoe dwaas 't is van sommige „Jong Inlanders", die zich in Europeesche kleeding steken en meenen de Europeanen, die hooger staan in beschaving en ontwikkeling, in al hunne handelingen na te moeten volgen.

Een Waarschuwing. In hetzelfde blad komt naar aanleiding van de berichten van het voornemen om ook in Sumatra's Westkust S. I.-vereenigingen op te richten, een waarschuwing van de redactie voor, aan de autoriteiten gericht, om voorzichtig te zijn. De S. I. op zich zelf kan geen kwaad, zegt zij, maar wellicht hebben de opzichters de bedoeling om de Inlanders van de adatvereenigingen af te houden. Of 't is hun te doen om aan geld te komen! Denk maar aan Goenawan en aan Bengkoelen......

Vrijdenkers. Een Inzender in meergenoemd blad merkt op, dat er nog geen sprake is van één Indisch ras. Zelfs bij de meer ontwikkelde Inl. treft men weinig begrip van saamhoorigheid aan, niet alleen door verschil van landaard, maar vooral ook van godsdienst. Anders is 't z. i. bij de Europeanen en Chineezen; dezen beseffen, dat eendracht macht maakt. De Inlanders moeten dit ook betrachten en een ieder vrij laten in de keuze van zijn godsdienst, zooals men vrij is in de keuze van zijn kleeding. Men zij indachtig aan de spreuk: één voor allen, allen voor één.

De redactie geeft toe, dat er niet van één Indisch volk gesproken kan worden, daar er vele onderscheidene Indische rassen zijn, van Madagascar tot Nieuw-Guinea. Op de z.g. eendracht onder Europeanen valt h. i. echter ook veel af te dingen. 't Is daarmede treurig gesteld. Op uitgebreide schaal wordt er immers thans gemoord met de steeds meer door de wetenschap volmaakte middelen, en zulks niettegenstaande de mooie theorieën, op Vredescongressen geuit. De godsdienstoorlogen zijn immers legio geweest in Europa, en nog wel aangestookt door de geestelijken, die de liefde predikten, maar op eigen macht en voordeel belust waren. Onderlingen vrede kan men slechts onder de vrijdenkers vinden, en die zijn nog uitzonderingen, ook onder de Inlanders.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Gelijkstelling met Europeanen. De „Sinar Sumatra" keurt ten zeerste af de steeds grooter wordende neiging onder de Chineezen om gelijkstelling aan te vragen. De assistent-resident van Padang Pandjang wordt geprezen, omdat deze den aanvragers, die een verklaring wilden afleggen, dat zij geen omgang meer wilden hebben met hunne minder beschaafde rasgenooten, te kennen gaf, dat zulks afkeurenswaardig is en een beleediging van eigen ras inhield.

Anti-S. I. De „Bintang Soerabaja" merkt op, dat in Madioen vele leden van de S. I. hun ontslag als zoodanig nemen, omdat zij, volgens hun eigen verklaring, er genoeg van hebben.

Een verschil. Een inzender in hetzelfde blad deelt mede, dat bij de viering van de kroning van hun keizer de Japanners flink gevlagd hebben, maar niet één hunner verzuimde naast hun eigen vlag de Nederlandsche vlag uit te steken. De Chineezen doen dit bij hunne nationale feesten over 't algemeen niet.

Indo's en Chineezen zijn er in N. I. slecht aan toe. De „Perniagan" is vol bewondering voor de snelle rechtspleging in de Straits en Britsch-Indië, waar geen jaren lange preventieve hechtenissen in zwang zijn, welke zoo kostbaar zijn en zoo vaak tot vrijspraak leiden, maar dikwijls zware gevangenisarbeid, welke afschrikwekkend werkt.

In de Ned.-Indische gevangenissen gaat het echter anders toe. Vele ambtenaren willen de rottanstraf, waar die is toegestaan, niet eens toepassen. Dikwijls kunnen gevangenen wegloopen. De criminaliteit neemt schrikbarend toe; ook de oneerlijkheid onder de Inlandsche ambtenaren en zulks als dankbaarheid voor de ontwikkeling, die zij van het gouvernement gekregen hebben.

De meester wordt belogen en bedrogen. Het aantal scholen voor de Inlanders neemt toe, dat voor de Indo's en Chineezen is vrijwel nihil. Op de Europeesche scholen doen de Indo-leerlingen veelal slechts kundigheden op, die hen later niet verder brengen dan tot het verkrijgen van een klerk-baantje, met een maximum traktement van ƒ120 's maands. De betrekking van commies is thans slechts voor een t o t o k weggelegd. De meeste Indo's worden en blijven klerk (50 pct.); 30 pct. wordt b o e a j a (leeglooper); 20 pct. soldaat. Hunne sollicitaties voor andere betrekkingen worden onder allerlei voorwendsels afgewezen. De Inlanders kunnen alle betrekkingen krijgen, zelfs die van regent. De Hollanders, die in Indië blijven, doen beter hunne kinderen door een Inlandsch ambtenaar te doen aannemen, hen als Inlanders te laten opgroeien. Deze jongens kunnen dan nog op een opleidingsschool terecht komen. Op hun 22e jaar kunnen zij m a n t r i, op hun 32e distriktshoofd zijn. In welke betrekking kan een Indo op dezen leeftijd een tractement van ƒ260 's maands (dat van distriktshoofd) genieten?

Voor den Chinees is in den N.-I. Staatsdienst geen plaats, wel in het particuliere. Vroeger kon men de kinderen van het land op het vrije veld zien, aan het gras snijden, visschen, enz.; nu gaan zij naar de dessaschool. Er is ten minste wel een goed resultaat uit voortgevloeid: De dessaman wordt nu niet meer zoo gemakkelijk een prooi van den vreemden p r o k u r e u r b a m b o e (advocaat van kwade zaken), doch aan den anderen kant trekt hij nu zijn neus op voor handen-arbeid. Er is gebrek gekomen aan koelies. De loonen zijn gestegen en zij, die geen d j o e r o e t o e l i s of m a g a n g worden, werpen zich op tot p r o k u r e u r-b a m b o e.

Vroeger had de kleine man een groote vrees voor den politie-oppasser, nu valt allerwege een openlijk verzet waar te nemen, zelfs tegen de Hoofden. Vereenigingen worden opgericht met mooie statuten, maar in werkelijkheid om tegen het Gouvernement te ageeren. De Regeering wordt nu met haar eigen wapens aangevallen. Vroeger was er in het openbaar veel eerbied voor de autoriteiten; thans hoort en ziet men allerwege uitlatingen en handelingen, die onbeschoft en onbehoorlijk zijn. Men bekommert zich niet om de bevelen der overheid.

De Chineesche woekeraar. Van den Chinees wordt vaak gezegd, dat hij een bloedzuiger is voor de Inl. bevolking: voor de ƒ100, die hij uitleent, vraagt hij na drie jaren ƒ150 terug; doch met het terugbetalen oefent hij het meeste geduld uit. Als hij na vijf jaren zijn geld nog niet terug heeft, eerst dan maakt hij er een rechtszaak van en krijgt hij de ƒ150 in handen, dan is er geen verdere rente bij berekend. De afdeelingsbanken trekken een rente van 1.5 pct. 's maands. In een geval als hierboven bedoeld, krijgt zij dan ƒ190 terug. Bij den minsten achterstand wordt terstond een rechtsvordering ingesteld, met bijberekening van verschuldigde kosten, schaden en interessen. En wat beteekent die z.g. „bloedzuigerij" van Chineezen tegenover de afpersingen en knevelarijen van Inlandsche ambtenaren?

De „P e r n i a g a n" vernam, dat de „P e m i t r a n", een Maleisch blad, dat drie malen 's weeks werd uitgegeven, met het begin van dit jaar elken dag zal verschijnen, uitgezonderd Vrijdag en Zondag, zoomede feestdagen. Deze krant wordt gedrukt door de Naamlooze Vennootschap Indonesische Drukkerij en Translaat bureau, te Goenoeng Sahari (Weltevreden). Hoofdredacteur is de heer R a d e n D j o j o s o e d i r o te Buitenzorg; administrateur de heer M a r a h S o e t a n te Weltevreden. Als vaste medewerker is opgetreden de heer M. A. P a d m a w i g a n d a te Telok Betong (Lampongsche distrikten). Het abonnement bedraagt ƒ2.50 per kwartaal.

Van Vreemde Koloniën.

Hadden wij het verbreken van de parlementaire betrekkingen tusschen Duitschland en Portugal anderhalf jaar geleden wel gevreesd, nu, nadat de zonderlinge toestand van in strijd met elkander te zijn, zonder elkander den oorlog te verklaren zoo geruimen tijd geduurd en nadat eigenlijk geen nieuwe complicatie zich voorgehad had, nu verwachtten wij het verbreken van den vrede tusschen deze twee mogendheden niet meer. Zoo is andermaal gebleken hoe in dezen oorlog heel weinig verloopt zooals 't verwacht wordt, en is nieuwe stof gegeven voor geloof aan de reeds opgeworpen tegenstelling: de spoedige oplossing van dezen grooten oorlog is alleen te verwachten van het onverwachte.

Reeds vóór 't uitbreken van den wereldkamp beweerden de wel ingelichten te weten, dat Duitschland Portugal wel van zijn schulden en van zijn koloniën wilde afhelpen, van P. zijde werd toen officieel en met verontwaardiging geprotesteerd tegen het toegekende voornemen om op die combinatie in te gaan. Ternauwernood waren de D. in 1914 België binnen gerukt, of er kwamen ook berichten van het overschijden der D.—P. grens in Oost-Afrika, waardoor de vroeger geopperde beweringen meer recht van bestaan schenen te krijgen. Het bleef daar bij speldeprikken over en weer. P. liet zich de schending van zijn gebied in de koloniën zonder ernstig protest welgevallen, omdat de financieele toestand van 't land een oorlog allerminst wenschelijk maakte. Zelfs de aansporing van het bevriende Engeland kon P. niet doen besluiten een andere gedragslijn in te slaan.

Het decreet van 23 Febr. heeft plots openlijk kond gedaan van een ommekeer in het inzicht te Lissabon, of heeft althans een ommekeer in het inzicht te Berlijn uitgelokt. De oorlog is verklaard. Alle D. handelsschepen, die tijdens den oorlog in P. een veilige haven hebben gezocht, werden in beslag genomen en geïnventariseerd. In Lissabon werden tevens ruim 300 man van boord gehaald. De maatregel wordt ook toegepast in Angola en Madeira. Niettegenstaande de uitvoering van het decreet geheim was voorbereid en zonder voorafgaande waarschuwing werd volbracht, wist de bemanning van eenige bodems haar schip toch tijdelijk onbruikbaar te maken, door een gedeelte der machine te vernietigen of overboord te werpen. 36 D. schepen zijn onder P. vlag gebracht, zij meten 80.000 ton, d. o. zijn de groote stoomers Bülow en Prins Heinrich van de N. D. Lloyd.

Volgens de lezing door de P. regeering gegeven, had E. vertoogen tot haar gericht, gegrond op de voorwaarden van 't Eng.—P. verbond. D. daarentegen beweert dat de daad van P. een schending is van 't met D. bestaande verdrag, waar tegenover wordt aangevoerd dat de schepen geen dienst meer deden in 't transitoverkeer, waarvoor dit verdrag gesloten is. Voorts wijst P. er op dat Italië de D. schepen in I. havens heeft opgevorderd zonder dat D. het noodig heeft geacht I. den oorlog te verklaren — men weet, dat dit nog altijd niet is geschied —. In Brazilië en de Ver. St. overweegt de Reg. dezelfde maatregelen. Het geldt hier, zegt men, de uitoefening van het souvereine, door alle staten erkende recht der opvordering van schepen in 't algemeen belang. Het is dezelfde politiek, meent men in P., die Nederland in 't begin van den oorlog heeft toegepast, toen het alle voedingsmiddelen, naar D. bestemd, opvorderde. Als wij ons niet vergissen zullen dit wel gedeelten zijn ontleend aan de overredingsnota, die P. van E. heeft ontvangen.

Er wordt aan toegevoegd dat de muiterijen in P., door gebrek aan levensmiddelen veroorzaakt, den maatregel billijken, en dat de D. schepen brandpunten van kuiperijen tegen de republiek vormden.

Bij de mededeeling van de openlijke vredebreuk, spreken de meeste organen der pers als hun oordeel uit, dat deze feitelijk eigenlijk niets in den bestaanden toestand veranderen, behalve dat eenige handelsschepen meer ter beschikking van de geallieerden komen. Wij zijn hiervan geenszins overtuigd. Vooreerst kan 't nu tot een krachtiger optreden in O.-Afrika komen, waar de Boerenkrijgstocht aan den anderen kant, onder generaal van Deventer, Tsjala en Taveta ,en onder generaal Tignes, Salaita bezet heeft, zoodat de opperbevelhebber Smuts reeds met succes schijnt te opereeren. Maar ook kan P. in Europa medewerken tot versterking van de strijdmacht der geallieerden, die geld genoeg hebben om de troepen te betalen als de P. kas hiervoor te kort schiet.

Echt Nederlandsch.

Wij wijdden beschouwingen aan 't Japansche gevaar en brachten daarbij het artikel van Take Kosji te pas, waarin de noodzakelijkheid der annexatie van Java en Sumatra door Japan wordt bepleit. Het „Algemeen Handelsblad" had een correspondentie aan dit artikel gewijd. Over een en ander werd door een groot deel der Nederl. pers heen gelezen. Maar nu vestigde ook het „Neue Wiener Journal" de aandacht op het artikel, en is dit, in een telegram, aan de Nederl. pers gemeld. De bladen, die den inhoud van 't artikel, zooals 't hier te lande besproken werd, niet belangwekkend genoeg vonden om er bij stil te staan, nemen 't telegram uit Weenen als een onthulling op.

Niemand is profeet in zijn eigen land. Wilt ge Nederland aandacht doen schenken aan een Nederlandsch belang, zorg dan dat het buitenland er zich eerst mee bemoeit.

Nadat wij over 't Japansche gevaar voor onze koloniën, in deze rubriek, geschreven hebben, mochten wij in de Eerste Kamer een vriendelijk gekibbel en gekabbel over deze aangelegenheid hooren. Wij gelooven niet dat Japan er kippevel van zal hebben gekregen. Wanneer Japan 't oogenblik gekomen zal achten om de lang gekoesterde plannen uit te voeren, zullen de jongste Eerste Kamer-debatten kunnen worden bijgebracht als bewijs dat Nederland er in ernst over gedacht heeft zich sterk genoeg te maken om zijn koloniën te verdedigen, maar dat het met dit bedenken helaas nog steeds niet gereed is gekomen. Mocht 't via Weenen weer geïmporteerd worden van het geringgeschatte bericht, er nu meer beteekenis aan doen hechten, wie weet of er dan nog niet een daad, een groote daad, een daad evenredig aan 't dreigend gevaar zal komen. Of moet hiervoor, evenals voor de installatie van een draadlooze telegrafische gemeenschap tusschen moederland en koloniën, gewacht worden op 't einde van den oorlog?!

Mesopotamië.

Generaal Towshend en de zijnen, ingesloten in de stelling bij Koet el Amara, moeten wel de wanhoop nabij komen. In de berichten, die hij nu en dan, per vliegmachine of per sluipbode, tot de buitenwereld kan doen doordringen, spreekt de E. bevelhebber zelf echter niet als een wanhopige. Er lag ironie en geruststelling in zijn verzoek om hem nieuwe naalden voor de gramophonen te zenden. Maar men bedenke, dat hij rekening heeft te houden met de kans dat zijn berichten en vragen in handen van het omsluitend T. leger vallen.

Sedert een paar maanden is de troepenmacht al geheel aangewezen op de voorraden levensmiddelen en munitie, die zij op haar terugtocht medevoerde of te Koet el Amara vond, terwijl dit kamp niet op een beleg was voorbereid. Herhaalde aanvallen van de T. moeten het aantal gewonden aanzienlijk hebben opgevoerd. De winter, de regentijd zullen den gezondheidstoestand zeker ongunstig hebben gemaakt. Bij het gemis aan eenig geloof der mogelijkheid om zich door den omvattenden band heen te slaan, kan 't moreel alleen steun vinden in de hoop ontzet te worden door de colonne, die onder generaal Aylmer daartoe in actie is. Maar deze gaat 't geenszins voor de wind.

Eindelijk had de weersgesteldheid haar in staat gesteld weer een stoot voorwaarts te doen en was zij hierin zóó goed geslaagd, dat zij 't kamp tot op 7 à 8 mijl was genaderd, maar nu heeft zij dien afstand weer moeten vergrooten.

De T. en E. berichten stemmen hierin overeen. Volgens de eerste kon de Britsche macht een deel der T. loopgraven vermeesteren, maar werden deze door een tegenaanval heroverd en de vijand naar zijn oude positie teruggedreven. Volgens de E. lezing moest generaal Aylmer, na den 8en Maart tot op den zooeven aangegeven afstand te zijn vooruit gedrongen, tengevolge van watergebrek naar de Tigris terugtrekken. De bijvoeging „na alle gewonden te hebben weggezonden" moet aangeven, dat het geen vlucht is geweest, maar er ligt toch tevens in opgesloten, dat het toch wel iets anders is geweest dan een ietwat achterwaarts verplaatsen van de colonne.

Ingezonden.

Nederlandsch-Indië, Oud en Nieuw.

Het tijdschrift: „Het Nederlandsch-Indisch Huis, Oud en Nieuw", dat tweemaal 's jaars verscheen en drie jaargangen beleefde, is vervangen door een populair-wetenschappelijk maandblad, hetwelk bovenstaanden titel draagt, en daarbij uitgebreid over vele andere takken van wetenschap en

kunst met betrekking tot Nederlandsch-Indië. Het is gewijd, zooals de breedere titel vermeldt, aan Bouwkunst, Archaeologie, Land- en Volkenkunde, Kunstnijverheid, Handel en Verkeer, Cultures, Mijnbouw, Hygiëne.

Wij hebben het eerste nummer van het nieuwe tijdschrift voor ons liggen, en buiten twijfel bij den eersten aanblik, bij een oppervlakkige beschouwing reeds, beveelt het tijdschrift zich zelf aan door vorm en inhoud. De eerste aflevering opent met een opstel over Figuurknoopen (ikat), verven en weven in Oost-Indië, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, verlucht door teekeningen van W. O. J. Nieuwenkamp en in kleurendruk uitnemend weergegeven monsters van Brocaatweefsel met geïkat veld uit Palembang, en geïkatte doeken uit Koetei en uit Bali. Daarna volgen Causerieën over Javaansche muziek, van Soorjo Poetro en Noto Soeroto, waaraan toegevoegd een door den eerste in Europeesch notenschrift op muziek gezetten Javaanschen zang Sinom, waarvan de vertaling door den dichter Noto Soeroto luidt:

„Hetgeen uw leven strekt tot sier
O dienaar, 't blinke in vijf juweelen:
Vertel uw heer de waarheid fier,
Zoo hij u 'n antwoord moog bevelen;
En bid uw hand, dat nooit ze rijz'
Tot 't goed en bloed uws eigen heeren.
Geef niet het land d'ellende prijs,
En toom steeds in uw boos begeeren;
En weet ten vijfde: vriendschap te eeren!"

Verdere artikelen zijn: Het Administratiegebouw der Nederlandsch-Indische Spoorweg-Maatschappij te Semarang, door Prof. J. F. Klinkhamer en den architect B. J. Ouëndag; De betimmeringen van de zalen in het dubbelschroefstoomschip „Jan Pieterszoon Coen" van de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland", door C. A. Lion Cachet; Indische Landvoogdswoningen, door S. Kalff, om te eindigen met eenige reproducties van de oud-Javaansche bouw- en beeldhouwkunst.

Het eerste nummer, zooals het daar voor ons ligt, spreekt voor zich zelf; het tijdschrift zou, daarnaar geoordeeld, zijn weg gevonden hebben zonder eenige bijzondere aanbeveling van wien ook, tenzij de redactie, bestaande uit de heeren Ed. Cuypers, Mr. J. G. Huyser, M. J. Hulswit, Noto Soeroto en L. D. Petit Jr., vreezen, het zoo goed opgezette plan niet aldus te kunnen vervolgen. Wat anders gaf haar reden, om voor dat blad, bij zijn intrede zoozeer van fijnen smaak getuigend, een aanbevelend woord te vragen van den oud-Gouverneur-Generaal van Heutsz? Men heeft deze zoo zeer geprezen Excellentie, naar het ons voorkomt, een slechten dienst bewezen, met hem te verleiden om ook voor de verspreiding van dat werk zijn naam als reclame te doen dienen. In den vorm van een open brief aan den redacteur, den heer Cuypers, heeft de heer van Heutsz aan het verzoek voldaan. Eerlijk gezegd, die inleiding ontsiert het overigens fraai aangekleede eerste nummer. Bij de den heer van Heutsz toegekende buitengewone verdiensten heeft, voor zoover bekend, zijn naaste omgeving nooit in hem zien uitsteken den persoon, begaafd met fijnen kunstzin, in die mate dat het recht zou geven, in het rijk der schoonheid op autoritaire wijze op te treden tegenover de Europeesche maatschappij in Indië. Niet zooals hij zich pijnlijk voelde aangedaan, zou ooit in die maatschappij verbetering zijn gewenscht in den toestand van huizen, straten, pleinen, kampongs, enz.; zooals de heer van Heutsz dien zag te Batavia, Weltevreden, Buitenzorg! Ter verontrusting van den aan de Indische slaapbroek en de krossi-malas verwenden Indischman, zou hij al spoedig ter sprake gebracht hebben „het vervormen van het Koningsplein tot een sierlijk aangelegd Koningspark". Indien de heer van Heutsz meent, dat die gedachte vóór hem nooit bij een anderen bewoner van Batavia is opgekomen, dan vergist hij zich. In het Koloniaal Weekblad, jaargang 1910 No. 7, o.a. is er aan herinnerd, hoe mevrouw Bakhuizen van den Brink, geb. Raedt van Oldenbarnevelt, dat plan in „De Java-Bode" van 11 Augustus 1898 reeds ter sprake bracht, aansluitende aan de te voren in 1892 en 1895 ontworpen plannen van de heeren Melchior Treub en Wigman, in Teysmannia. De uitvoering was niet zoo gemakkelijk. Het zou schatten gelds kosten; in de eerste plaats werd vereischt de draineering van het drassige terrein. Ondanks den krachtigen doorzettenden wil van den Gouverneur-Generaal van Heutsz, is tot dusver die gedachte nog geen werkelijkheid geworden. De gebouwen, die intusschen verrezen waren, hebben het plein het tegendeel van verfraaid en zijn aan de goede plannen niet bevorderlijk geweest. Het doet voorts onaangenaam aan, iemand met een in wijden kring erkende buitengewone reputatie, in een los geschrift, het publiek als het ware te willen zien beduiden, dat voor en na zijn langvoogdij het erbarmelijk gesteld was met de Europeesche maatschappij in Indië. Te voren verslapping, achterlijkheid, onverschilligheid, vadsigheid · spoedig daarna ten opzichte van de koloniën opnieuw algemeene indommeling. Hartverheffend, om een woord van den heer van Heutsz te gebruiken, is het niet om den gewezen landvoogd in een luchtige boutade een veroordeeling te hooren uitspreken van de regeering in Nederland, van het beleid van den tegenwoordigen minister van koloniën; van de huidige Regeering te hooren verklaren, dat zij „kennis van land en volk en van toestanden en verhoudingen niet noodzakelijk acht in den bestuurder, van wien de leiding behoort uit te gaan." Dat slot van den brief van den oud-Gouverneur-Generaal doelt onwedersprekelijk op de benoeming van den nieuwen Gouverneur-Generaal, den Graaf van Limburg-Stirum.

Hoe men over een en ander ook moge denken, allerminst past die inleiding voor een tijdschrift, dat den steun der Regeering wel niet versmaden zal, allerminst is zij te beschouwen als een minzamen groet, een heusche toenadering tot de talrijke lezers, die de redactie toch ook zal willen vinden in die „geminachte" maatschappij, die liever dan den ochtend te verslapen en zich dan te steken in een prangende kleedij, die de vrije beweging belemmert, in luchtige kleeding vroeg op het pad en aan den arbeid gaat, en na den arbeid in een heet klimaat zijn vermoeide leden in plaats van op een donzige sofa of sluimerbed, uitstrekt op een eenvoudig onbekleede rieten „krossi-malas" · wat in het oog van den deftigen, eerzamen, zich schuldeloos achtenden, en hoogst verlicht wanenden Hollander het schrikkelijkst beeld van degeneratie is!

B.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Een oordeel over de Zending.

In het Maart-Nr. der Maandberichten van het Ned. Zendelinggen., wordt een overzicht gegeven van een voordracht van luitenant Beukers, die eenige jaren civiel-gezaghebber o.a. van Mori (op Celebes) is geweest. Luit. B. zegt zeer veel van de kennis der zendelingen te hebben geprofiteerd, niet alleen als civiel-gezaghebber, maar ook als patrouillecommandant. Dit gunstig oordeel nader verklarende, zegt hij o.m.:

„Wat de zendeling bijv. zeker voor heeft boven den bestuursambtenaar is dit, dat ook al kennen zij beiden de taal goed, en ook al weet de ambtenaar veel van de zeden en gewoonten van het volk af, de zendeling toch het meest omgaat met den kleinen man. De bestuursambtenaren komen eigenlijk alleen in aanraking met de hoofden. Het gevolg hiervan is, dat de Regeerings-personen zoo licht zeer eenzijdig worden ingelicht. De hoofden stellen verschillende zaken gaarne zoodanig voor, dat zij hun belang er mee dienen en tevens er rekening mee houden wat de ambtenaar aangenaam zal vinden. Dit gaat natuurlijk dikwijls ten koste van den kleinen man. Daarom kunnen Regeeringsambtenaren zeer veel profiteeren van de kennis der zendelingen, die veel nader bij het volk staan. De kleine man durft niet bij den Civiel-Gezaghebber te komen, zoolang deze niet zijn volkomen vertrouwen heeft, en uit den aard der zaak is dit bijna niet mogelijk, daar gewoonlijk binnen niet al te langen tijd de eene ambtenaar den ander vervangt.

Daar komt verder nog bij, dat de zendeling hoofdzakelijk het oog heeft gevestigd op de directe belangen van den Inlander, terwijl de bestuursambtenaar, het Gouvernement dienende, menige voor den Inlander onaangename mededeeling heeft te doen of hem eveneens onaangename bevelen heeft te geven. Daarom is het in het belang zoowel van de Regeering als van de Zending, dat zij, die elkander niet kunnen missen, een goede samenwerking weten te treffen."

Het To Maro-feest onder de Toradja's.

De Macedoniër van Maart bevat eene beschrijving van het To Maro-feest onder de Toradja's, waarbij het blijkbaar erg griezelig toegaat. Zoo wordt van een der deelnemers aan dat feest o.a. het volgende verteld:

...Toen hoorden we hem om een mes vragen; onmiddellijk verschafte men hem een klein, scherp mesje,... hij bukte zich wat en we zagen hem vlug maar diep in zijn voorhoofd en schedel snijden. 't Was akelig stil om ons heen, niet het minste hoorde je; allen zaten vol ontzetting toe te zien naar dien man, die in geestvervoering zich zelf zoo stond te verwonden. Langzaam vloeide het bloed uit de vele wondjes en sijpelde langs zijn gezicht. Daarop nam hij een breed blad van een boom, waaraan ze bijzondere geneeskracht toekennen, maakte daarvan een gootje en ving daarin het bloed op dat nu gutste van zijn hoofd; geen druppel mocht verloren gaan van die kostbare zielestof. En toen hij heel wat in het blad had verzameld, dronk hij het gretig, met hoorbare slokken op.... Een walgelijk tooneel....

Maar daarna kwam er iets ontzettends.... ze brachten hem een heel groot blad van ik weet niet welken palm, grooter dan een mensch, de bovenkant was bezet met zeer scherpe rechtopstaande naalden, ter lengte van een kindervinger .

We raakten er even aan, want als nuchtere Hollanders stelden we steeds voorop dat het wel bedriegerij zou zijn, zooals het dan ook weleens 't geval is,.... we trokken met een „auw" onze hand snel terug, want scherp als naainaalden waren ze.

En denk eens, op al die naalden ging de arme man languit liggen, met niets dan de bekende schaamte-gordel tusschen de beenen geslagen, overigens was alles bloot. Een paar mannen wreven eerst zijn lijf nog in met wat overrijpe pisang, toen strekte hij zich!

Dat tooneel vergeet ik nooit.... die naakte, oude man, het hoofd nog sterk bloedend uit al die versche wondjes, zich krommend en dan weer strekkend, wentelend van links naar rechts op die doorstekende naalden! Twee mannen stonden naast hem, die na zoo'n marteling hem optrokken en met de vlakke hand op den geschaafden rug sloegen. Dan genas het onmiddellijk weer, zeiden zij, waarna de man zich opnieuw op het blad uitstrekte en weer dezelfde marteling onderging. Hij kreunde erg en verwrong het oude gelaat in pijnlijke trekken, maar gaf het toch niet op. Tot viermaal toe wierp hij er zich op. Bevend over het heele lichaam, nog steeds bloedend en ellendig kermend trok hij zich daarop terug.... Toen trad een nieuwe pauze in....

Bijdragen Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned-Indië.

Van de door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië uitgegeven „Bijdragen", verscheen deel 71, afl. 3—4. De volgende opstellen zijn er in opgenomen: Politieke contracten met de boschnegers in Suriname. — Samba en Yajnawati, door H. Kern. — Iets over de hellen der Buddhisten, door H. Kern. — Oudheidkundig onderzoek in Burma, door H. Kern. — Het adat-huwelijk onder de Tabaroe-stam, met daarvan afwijkende gebruiken onder de Saoe- en Waioli-stammen (N. W. kust Halemahera), dooar J. Fortgens. — Dierenverhalen en dierenbijgeloof bij de inlanders van den Indischen Archipel, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan. — Nadere bijdrage tot de kennis van het Engganeesch, door O. L. Helfrich. — De letterkunde van Bali, door Dr. H. H. Juynboll. — De hoofdpersoon der vierde gaanderij van Boro-Budur, door Dr. N. J. Krom. — Simaloereesche texten, door H. T. Damsté.

Verder treft men in de Notulen der Bestuursvergaderingen aan eene Nota, van de heeren Rouffaer, van Vollenhoven en Schoch, over het Bibliotheekwezen in Nederlandsch West-Indië.

J. J. Staal. †

In „Eigen Haard" van 11 dezer wijdt Mr. J. H. Abendanon waardeerende woorden aan de nagedachtenis van kolonel J. J. Staal (met portret), (geboren te Zwolle, 31 Aug. 1848; overleden te 's-Gravenhage, 6 Febr. 1916).

De batikkunst in Ned.-Indië.

Van het werk „De Nederlandsche kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië", door J. E. Jasper en Mas Pirngadie is thans verschenen deel III „De batikkunst", bevattende 346 figuren tusschen den tekst en 30 zeer fraaie in kleuren uitgevoerde platen buiten den tekst. Het werk behandelt: De materialen; De wassoorten en wasmengsels; Het waschteekenreservoir en de wasstempel; kleur- en fixeermiddelen; werkwijze; kleederdrachten en patronen en het beschilderen van katoen en foeja.

Het lijvige boekwerk is van regeeringswege gedrukt en uitgegeven te 's-Gravenhage, door de Boek- en Kunstdrukkerij v.h. Mouton en Co.

Geneeskundig Tijdschr. voor Ned.-Indië.

De geneeskundige stand in Ned.-Indië en vooral dat deel ervan dat in dienst van den lande werkzaam is, heeft in den laatsten tijd groote en droevige verliezen geleden: eerst

Dr. Noordhoek Hegt, toen van Gorkom en daarna Borger. Aan de beide laatstgenoemden wordt in de jongste afl. van het Geneesk. Tijdschr. v. Ned.-Indië (bl. 55, afl. 6), een „In Memoriam" gewijd.

Verder bevat deze afl. de volgende bijdragen: Beknopt verslag van de werkzaamheden in het Geneeskundig Laboratorium gedurende het jaar 1914. — De levensduur van choleravibrionen in en op den grond van „cholerakampongs" te Batavia, en de bodemtheorie der cholera asiatica van Max Pettenkofer, door P. C. Flu. — Drinkwateronderzoekingen in de residentie Menado, door Dr. G. Grijns. — Over biologische processen in den Indischen bodem, door P. A. A. F. Eijken en Dr. G. Grijns. — Bacteorologisch onderzoek van de Artesische putten en waterleidingen te Batavia, door Dr. G. Grijns. — De gistingsproef van C. Eijkman ter opsporing van faecale verontreiniging van water, door P. C. Flu. — Epidemiologische studiën over de cholera te Batavia 1900—1915, door P. C. Flu.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van de Maart-afl.: De zgn. Communale bouwvelden in Midden-Java, door F. A. E. Laceulle (Voordracht, gehouden in de Ned.-Indische Bestuursacademie). — Een en ander over aanvragen om vergunning tot winning van delfstoffen, die zich in open groeven of aan de oppervlakte bevinden, door W. E. Rappard. — Dobo-ervaringen, door v. S. — Atjeh-historie, door H. F. Damsté. (De schrijver teekent in een noot aan dit opstel bestemd is voor den 2en druk van de Encyclopaedie van Ned.-Indië). — Japan tegenover China, door G. d. I. V. — Verscheidenheden (Japan en Ned.-Indië, door H. D.). — Kroniek, door Tertius (Rook. — Japansche bescherming. — Een doorvoer uit Indië gestopt. — De nieuwe directeur van B.B. — De hand in nood). — Persoverzicht, door A. H. J. G. Walbeehm en Ch. P. J. Blok. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Bibliographie, door H.

Verslag Onderwijs-Commissie.

Ter Algemeene Landsdrukkerij te 's-Hage verscheen het Verslag der Commissie van advies (waarvan Mr. D. Fock voorzitter is) inzage aanpassend middelbaar (voorbereidend hooger) onderwijs in Nederlandsch-Indië.

Als Bijlage bevat het geschrift o.a. I. een overzicht van het voorbereikend hooger onderwijs, van het universitair onderwijs en van het onderwijs aan hoogere vakscholen in Britsch-Indië, alsmede van de voorwaarde van toelating van Britsch-Indische studenten tot Engelsche Universiteiten; en II. Eenige gegevens over het onderwijs in Japan, speciaal het voorbereidend hooger-, universitair- en hooger vakonderwijs.

Militaire onderwerpen.

De Januari-afl. van het Ind. Mil. Tijdschrift bevat o.m.: Lichte veldhouwitsers en zware artillerie van het veldleger, door W. J. Rinkel. — De waardeering der veldversterkingskunst in het Ned. Ind. Leger, door F. Treffers. — Onze mitrailleurschutters en hunne schietopleiding, door G. — Ambulance-honden, door C. O. van Kesteren. — Dagboek der Commissie tot aankoop van legerpaarden en muildieren in China 1915. — Grijsgroene mantels? door F. Treffers. — Over het bajonetgevecht, door G. A. Scheffer. — Is het gewenscht aan onze mindere militairen in hun vrijen tijd een ambacht te leeren? door H. L. Maurer. — Aankoop van paarden, door M.

No. 3 van den 1en jaargang van het „Orgaan der N.-I. Officiersvereeniging" o.a.: Enkele grepen uit de begrootingsliteratuur, door H. M. Luchsinger. — De actie ter verkrijging van pensioenzekerheid, door C. H. C. Waal. — Een raad van defensie voor Indië. — Een zorgvol officiersbestaan. — Een zorgvol luitenantsbestaan. — Het weduwen- en weezenfonds voor de officieren der landmacht in Ned.-Indië, door E. Wenting. — Maatregelen ter beperking van het incompleet aan Europeesch kader bij de Infanterie.

De Banier.

No. 2 van jaarg. 1916 brengt het vervolg van het artikel over de studie der Indische talen vanwege het Nederlandsche Bijbelgenootschap.

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur.

In het Dec.-nr. o.a. de volgende bijdragen: Een land van groote oeconomische beteekenis (Simeloengoen), door P. E. Moolenburgh (met kaart). — De spoorwegverbinding tusschen Deli—Atjeh en de Aroebaai, door J. Roest (met kaart). — De fabrikatie van „jaggery" (ingedampt rietsap) in Zuid-Indië en in de Padangsche Bovenlanden (met ill.), door C. L. — Deliana. — Verfraaiing onzer steden (vervolg). — De rijstcultuur in Sumatra's Westkust. — De Indische begrooting: de financieele toestand.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 10: Meerjarige min of meer periodische klimaatwijzigingen in hun verband met den tropischen landbouw. — Plantersvereeniging „Semarang-Kedoe". — Wetenschappelijke en inperische keuring van rubber, door G. van Iterson Jr. — Theecongres met tentoonstelling te Batavia (Maart—April 1916). — De invoer uit Nederland en Nederl.-Indië in China in 1914. — Soekaboemische landbouwvereeniging. — De overzeesche handel en de oorlog, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Indisch Genootschap.

Het verslag der vergadering van 16 Febr. j.l. is verschenen. Het bevat den tekst der voordracht van Dr. N. Adriani over „De hoofden der Toradja's van Midden-Celebes".

De Hoogere Landbouwschool te Wageningen.

In de Indische Mercuur en later in een brochure heeft Dr. Z. Kamerling zijn bezwaren ontwikkeld tegen het onderwijs aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen. In de jongste afl. der „Mededeelingen", uitgaande van genoemde inrichting, worden nu die bezwaren door Dr. O. Pitsch aan critiek onderworpen.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera.	5 April 1916.	Oorzaak: Verzoek om buitenlandsch verlof van den titularis H. H. de Cock.

Van „Boeatan":

☛ DE FRAAIE PRENTBRIEFKAARTEN over *„Balische Kunst"*, in den handel gebracht door de Vereeniging „Koloniaal Instituut", zijn ook te verkrijgen bij »Boeatan«, Heulstraat 19, Den Haag, tegen den prijs van **f 0.05** per stuk en f 0.35 per boekje; één serie 10 exemplaren.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in het jaar 1916 onder de in het Koninklijk besluit van 18 Januari 1915 No. 21 bepaalde voorwaarden, weder dertig studenten in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het candidaatsexamen bedoeld bij art. 2, § 2 sub a, van het Koninklijk Besluit van 27 April 1877 (Staatsblad No. 87), zooals dat laatstelijk is gewijzigd bij het Koninklijk besluit van 24 Juli 1901 (Staatsblad No. 195), bestemd kunnen worden om, na behoorlijk volbrachte studiën en na voldaan te hebben aan het examen bedoeld in art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië te worden gesteld, ten einde daar te lande te worden geplaatst in rechterlijke betrekkingen.

Zij, die voor eene bestemming voor den Indischen dienst als hiervoren bedoeld in aanmerking wenschen te komen, zullen vóór 1 April 1916, onder overlegging van het diploma van met goed gevolg afgelegd candidaatsexamen in de rechten, een gezegeld adres moeten richten aan den Minister van Koloniën, door tusschenkomst van de commissie bedoeld bij het tweede lid van art. 1 van genoemd Koninklijk besluit van 18 Januari 1915, No. 21 (adres professor mr. J. Oppenheim, Jan van Nassaustraat 87, Den Haag).

(Nederlandsche Staatscourant van
25 Februari 1916, No. 47).

Uitzending van een leeraar voor het Middelbaar Technisch Onderwijs in Ned.-Indië.

Voor het middelbaar technisch onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een civiel-ingenieur, bij voorkeur met practische ervaring op onderwijsgebied.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f*1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als gouvernementspassagier der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt *f* 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van *f* 100 (honderd gulden) en vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van *f* 850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid, ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië) eene zoogenaamde ervaringstoelage van *f* 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd meer dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend zoodra de diensttijd bij openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

De uit te zenden leeraar, die in den loop der maand Juni 1916 in Indië zal moeten aankomen, zal zich bij notarieele akte moeten verbinden tot teruggave aan 's lands kas van de gelden, welke aan hem en te zijnen behoeve zullen zijn voldaan, zoo wegens vergoeding voor uitrustingskosten als wegens overtocht naar Nederlandsch-Indië, bijaldien hij niet binnen den hem aan te wijzen tijd naar Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan wel bewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor hij wordt uitgezonden niet aanvaardt, dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst op Java uit 's lands dienst wordt ontslagen.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich, vóór 15 Maart 1916, bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot afdeeling D (Personeel) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van de vereischte stukken.

(Nederlandsche Staatscourant van
27 en 28 Februari 1916, No. 49).

Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst; Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding. (Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden). '

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen. (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur); jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; Opzichter; Tijdelijk bouwkundig opzichter, bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Ingenieur; Tijdelijk geoloog; Opzienter, bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Civiel-ingenieur; Ingenieur-deskundige op het gebied van groote ijzerconstructies; Adspirant-adjunct-chef op adjunctchef der 1ste en 4de afdeeling; Werktuigkundig ingenieur; Opzichter-werkplaats (smid); Opzichter: Werktuigkundig teekenaar, bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspirant-ingenieur; Instrumentmaker 2de klasse; Commies, bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse; Onderwijzeres der 3de klasse, bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Derde stuurman; Leerling-machinist, bij de Gouvernements-marine.

Europeesch detachements-commandant 2de klasse bij de gewapende politie.

Baas-zadelmaker bij het gevangeniswezen.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van
1 Maart 1916, No. 51)

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 12. Donderdag 23 Maart 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Indische Avonden.

Onder enorme belangstelling hadden niet alleen het eerste Indische Liefdadigheidsfeest op Woensdag 15 dezer, maar de herhaling daarvan op Vrijdag 17 dezer plaats. De Haagsche Schouwburg was beide keeren tot aan den nok gevuld en er heerschte in de zaal een bijzonder sympathieke en dankbare stemming voor hetgeen de jongemannen uit Insulinde aan het Moederland te aanschouwen gaven.

„Meer zulke avonden, met breeder toelichting, en de klachten over en weer, dat Nederland en Insulinde elkaar zoo weinig kennen en begrijpen, zullen verstommen”, zoo schrijft „Het Vaderland”, en vervolgt:

„Dat fijne, teere, mystieke, laat het zijn soms wat eentonige, maar toch zoo echt-aristocratische in Indië, zal door lijn en gebaar veel meer het Westen kunnen bevruchten en van eerbied vervullen, dan hoeveel degelijke artikelen ook.

Zoo leek het er op, alsof Nederland bij Indië te gast was en het moest Indië wel voorgekomen zijn, dat het dankbare, waardeerende gasten had.

Het rijke, weelderige Insulinde bleek ook in het programma mateloos vrijgevig. Het was te overladen, maar voor zijn waarde pleit, schier ontzaggelijk, dat om half twaalf het programma nog lang niet afgewerkt en toch de zaal nog vol was”.

Vrijdagavond was het programma aanmerkelijk bekort.

De beleggers van den avond — „Oost en West”, afdeeling Den Haag, de „Indische Vereeniging” en de „Indologen-vereeniging” — hebben alle eer van hun werk. Hulde en dank zij hun gebracht.

H. M. de Koningin, vergezeld van de hofdame jonkvr. Six, van den adjudant, generaal-majoor graaf Schimmelpenninck, en van den kamerheer F. M. L. baron Van Geen, particulier secretaris van H. M., en Z. K. H. de Prins, vergezeld van zijn adjudant, den 1e luit. jhr. Backer, woonde de uitvoering tot de pauze bij. Het vorstelijk echtpaar, dat te 8 uur aankwam, werd ontvangen door het lid der Algemeene Rekenkamer, den heer R. Zuijderhoff, voorzitter der regelingscommissie en voorzitter der afdeeling 's-Gravenhage van „Oost en West”, den heer Radhen Loekman Djajadingrat, voorzitter der Indische Vereeniging, en den heer J. J. ten Siethoff, voorzitter der Indologenvereeniging.

Het onder de technische leiding van de heeren Kloppers en Chr. Lebeau met veel zorg samengestelde programma werd geopend met de gamelanmuziek, gegeven door inlandsche jongelui en wel eerst de Monggang (welkom aan het Hof) en daarna de Ritjik Ritjik (welkom aan het publiek), welke beide zéér in den smaak vielen. Met groote aandacht werd gevolgd de Javaansche muziek- en dansidylle. De prachtige decors, de ensceneering, welke in de puntjes was afgewerkt, droegen er niet weinig toe bij om het effect der kleurige Indische tooneeltjes te verhoogen. Belangwekkende kleederdrachten der Indische bevolking werden weergegeven, o.a. der Dajaks, Atjehers etc. Verder de Bondo Bojo, een Javaansche dans en de zeer op de vroolijkheid werkende Krontjongan-liedjes. Dat ook het Koninklijk echtpaar met welgevallen alles volgde, bleek uit het applaus, waarbij de Koningin en de Prins telkenmale voorgingen.

In de pauze werden de heeren Radhen Mas Ario Soorjo Poetro, Rahden Mas Soorjo Winoto, Rahden Mas Noto Soeroto, R. M. Noto Sewojo en luit. Borgesius aan het Koninklijk echtpaar voorgesteld. H. M. zoowel als de Prins betuigden hun groote ingenomenheid over de uitvoering.

Het programma na de pauze bevatte een Hindoesche legende, voorgedragen door mej. H. van der Harst, Kelonodans, Oostersche liederen, gezongen door madame Sorga, en een plastische allegorie, waarin in eenvoudige beelden eenige hoofdmomenten der cultuur-evolutie bij de bewoners van Insulinde waren aangeduid, welke nummers ook alle zeer in den smaak vielen.

Het batig slot der beide voorstellingen, inclusief de verkoop der artistieke program-omslagen, bedraagt ruim *f* 4600.

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

Ontvangen t/m. den 16 Maart 1916	*f* 4064.75½
Inzameling gehouden in Den Haag door den heer R. L.	„ 18.50
Van den heer P. P. te Amsterdam	„ 1.—
Totaal	*f* 4084.25½

N.B. Hierbij wordt nog aangeteekend, dat van onze afdeeling te Arnhem bericht werd ontvangen, dat door de welwillende medewerking en krachtigen steun van de firma Engelberts en Co. aldaar, *f* 2333.45 voor bovenstaand doel werd ingezameld. Gaarne zegt ons bestuur de firma Engelberts en Co. onzen hartelijken dank voor de verleende krachtdadige medewerking.

Ook ontvingen wij bericht van het Comité van de weldadigheidsvoorstelling ten bate van de slachtoffers van den watersnood, dat *f* 1425 ter beschikking is gesteld van den penningmeester der Haagsche Sub-commissie, den heer J. Th. Gerlings.

Uit de O. I. Mail.

De Watersnood.

De couranten, welke de jongste mail ons bracht, wijden vele kolommen aan de rampen door de hevige regens en daarmee gepaard gaande overstroomingen en aardverschuivingen in verschillende streken veroorzaakt.

Zoo lezen wij o.m., dat in de laatste dagen van Januari j.l. overal de regens aanhielden. De berichten luiden:

Uit Japara:

„Een bandjir heeft de communicatie verbroken. De waterstand is voor dien tijd nooit zoo hoog geweest. De Europeesche huizen zijn onder water geloopen, uitgezonderd het postkantoor en de woning van den assistent-resident. De menschen in de kampongs zijn op de daken geklommen. De waterstand is stijgende. Agenten varen met prauwen rond om de menschen te redden.

Twaalf lijken werden reeds gevonden. Zestig huizen zijn verdwenen. In Pati zijn drieduizend bouws overstroomd. Overal is dringend hulp noodig.

Uit Semarang:

Het heeft vier dagen en vier nachten aan één stuk doorgeregend en het is treurig te zien, hoe de wegen niet alleen, doch geheele kampong-complexen onder water staan. Hier en daar steekt een huis, dat indertijd hoog werd gebouwd, als een eiland boven de grauw-bruine waterplas uit.

De „Loc.” vindt het onbegonnen werk een opsomming te geven van alle kampongs, welke onder water staan.

Het is dan ook niet te veel gezegd, indien men spreekt van watersnood voor ongeveer een vierde deel van die stad.

Uit Demak:

Volgens een officieel bericht werden in Demak van vijf dessa's 144 huizen door de bandjirs vernield.

De verwoesting van den sawah-padiaanplant der bevolking is niet te schatten.

De bevolking lijdt zwaar.

Uit Rembang:

In de omstreken hoort men allerwege van geheel of gedeeltelijk overstroomde kampongs. De treinen der S. J. S. rijden door het water.

Uit Bandoeng:

Als gevolg van den kolossalen regenval had een groote aardschuiving plaats bij de halte Tjiganea, voorbij Poerwakarta. In den spoorweg werd over 40 meter een gat geslagen van 10 Meter diepte. Ook lagen de telegraaflijnen tegen den grond.

De reizigers zijn in deplorabelen toestand te Bandoeng aangekomen. Zij moesten van 6 tot 12 uur vertoeven bij de plaats van de aardschuiving. De haltechef weigerde de reizigers terug te zenden naar Poerwakarta, zijnde in strijd met zijn ontvangen instructies.

Daarna ving een tocht van twee uur aan in een stroomenden regen, langs ongebaande wegen, door rimboe en over smalle spoorbruggen.

Nergens was echter een trein te vinden om de reizigers en de post naar Bandoeng te vervoeren.

Ten slotte moesten de reizigers (onder wie Europeesche dames en Inlandsche vrouwen met kleine kinderen) doornat het verdere gedeelte van den nacht doorbrengen in derde klas-wagens.

Waar blijft 't Smeroefonds?

V. D. schrijft aan „De Javabode” o.m.:

Toen een zestal jaren geleden de overstroomingen in het Loemadjangsche, groote ellende brachten, werd overal op Java geld te zamen gebracht. Na eenigen tijd bleek, dat er na leniging der behoeften nog gelden over waren en dat, naar ik meen, op initiatief van mr. Vissering, deze gelden werden bewaard, als het z.g. Smeroefonds, om te dienen als een stamfonds voor andere rampen.

Nu hoorde ik, dat er een commissie zal worden samengesteld tot leniging van den nood, maar deze commissie zou gemakkelijker werk hebben gehad, als 't Smeroefonds aan zijn roeping voldaan en zich dadelijk tot geld-ontvangen bereid verklaard had. De verdeeling der gelden had dan aan plaatselijke commissies kunnen worden toevertrouwd, elk naar behoefte.

Kan er niets op gevonden worden, dat dit fonds in den vervolge daartoe gereed is? En dadelijk de leiding neemt, geldelijk wel te verstaan? En thans reeds begint met 't aanwerven van geregeld bijdragende leden, zoodat voor volgende rampen een ruim reservefonds gereed gevonden wordt?

Zonder twijfel zal ook de Regeering tot steunverleening aan zoo'n instelling bereid zijn.

Een irrigatiewerk in Palembang.

Sedert de laatste jaren zijn in de verschillende gewesten der buitenbezittingen, o.m. in Palembang, ingenieurs geplaatst om de bevolking behulpzaam te zijn in de bevloeiing harer bouwvelden.

Zoo is in de Palembangsche Bovenlanden, in de Pasoemalanden, aan den voet van de vulkaan Dempo door de bevolking een leiding gegraven voor de bevloeiing van aldaar aangelegde sawahs. Door den ondeskundigen aanleg wordt echter van het beschikbare water niet dat voordeel getrokken, dat er van te trekken is.

Daarom zal met behulp der bevolking, die al den te verrichten koeliearbeid kosteloos zal verrichten, de leiding genaamd Siring Boemi Agoeng op kosten van den Lande worden verbeterd.

Dit is, naar „De Javabode" meent, het eerste bevloeiingswerk in Palembang, dat overeenkomstig de eischen van de techniek zal worden aangelegd.

Waterschappen.

De regeering is van plan waterschappen in het leven te roepen, te beginnen met de Vorstenlanden. De hoofdredacteur van het „Bat. Nwsblad" knoopt daaraan het volgende commentaar vast:

In de Vorstenlanden bestaan al geruimen tijd waterschappen, namelijk in Solo: het eerste werd in Klaten opgericht en maakte — na eenige moeilijke jaren waarbij kleinere ondernemingen zich beklaagden over den te grooten invloed van de Klatensche Cultuurmaatschappij — een einde aan allerlei wateronaangenaamheden tusschen ondernemingen. Doch in de Vorstenlanden zijn meer waterschappen noodig en lang is al over de totstand-koming ook daarvan geschreven en geconfereerd, maar zoowel de instelling zelve, als de wijze, waarop ze in 't leven geroepen zou worden (als groot waterschap dan wel als eenige kleinere), hebben die instelling ernstig vertraagd.

Is het de bedoeling voor heel Java waterschappen te vormen, dan zal vermoedelijk het stroomgebied van een rivier als eenheid worden aangenomen: de moeilijkheden zullen legio zijn, maar wel te overwinnen, als maar de wensch voorzit de belanghebbenden gelijkelijk stem te geven voor de belangen welke zij vertegenwoordigen.

Ook „De Javabode" hoopt, dat deze zaak eens ernstig wordt aangepakt; de onbillijkheden op dit gebied mogen niet langer worden bestendigd en het besef moet worden gebracht, dat zoo zuinig mogelijk behoort omgegaan te worden met het water, dat getracht moet worden elke verspilling tegen te gaan en de cultures moeten omzien naar methoden, welke ook tot beperking en betere regeling van waterverbruik leiden. Landbouwkennis moet in dienst worden gesteld van de irrigatie, belanghebbenden moeten de belangen kunnen behartigen, knoeierijen en bedriegerijen onmogelijk zijn zonder dat onmiddellijk de straf volgt op de misdaad.

Bestrijding drankmisbruik.

Spoedig kan worden verwacht de verschijning van het verslag van den resident van Banka, den heer A. J. N. Engelenberg, omtrent den omvang van het drankmisbruik op Java en Madoera.

Het onderzoek naar de wenschelijkheid een alcoholmonopolie voor N.-I. in te voeren, is thans in gang.

Een goed Thee-jaar.

Het blijkt, dat gedurende 1915 de theeuitvoer van Java niet minder bedragen heeft dan 92.000.000 halve K.G. tegen 65.000.000 in 1914 en 59.000.000 in 1913, eene stijging derhalve van 27.000.000 halve K.G. ten opzichte van 1914.

De productie van Java is dus belangrijk gestegen.

De export naar alle landen is toegenomen, en vooral sterk die naar Nederland en Rusland.

Voor laatstgenoemd land is Java een gevaarlijke concurrent geworden van de Engelsche koloniën. Dit blijkt vooral wanneer men de uitvoercijfers van Britsch-Indië, Ceylon en Java over de beide laatste jaren vergelijkt.

Van deze drie koloniën nam alleen de theeuitvoer van Java naar Australië toe; de uitvoer uit Ceylon naar Canada en Amerika verminderde, terwijl die uit Java derwaarts toenam, enz.; in alle opzichten verhouden zich de uitvoercijfers van Java zeer gunstig ten opzichte van die der andere koloniën.

Ook de prijzen waren gedurende het afgeloopen jaar alleszins bevredigend en bleven het geheele jaar door op een hoog niveau.

Notariaatsvereeniging.

De vereeniging van notarissen in Nederlandsch-Indië vergaderde 22 Jan. j.l. in de Loge te Weltevreden. Er waren zeer veel leden opgekomen, ook van buiten.

In het bestuur werden gekozen: tot president de heer Carpentier Alting, tot bestuursleden de heeren Thomas en Roelofs Valk.

Na een langdurig, interessant debat werd besloten tot het zenden van een rekest aan de Regeering, met het verzoek de Gouvernements-pandhuisvendunties niet aan de notaris-vendumeesters te onttrekken.

Studiefonds voor onbemiddelde leerlingen.

Uit het 39ste Jaarverslag van het Studiefonds voor Onbemiddelde Leerlingen van Goeden Aanleg:

Het bestuur is nu als volgt samengesteld:

M. C. Koning, voorzitter; M. J. Doppenberg, vice-voorzitter; R. J. Broekhoff, penningmeester; Mej. J. A. Binger, secretaresse; en J. J. de Gast, Mr. P. R. Hoorweg, Dr. J. M. M. Dormaar, en Ds. W. A. F. van Dijk, leden.

Uit een vergelijking der winst- en verliesrekening blijkt dat de vaste bijdragen dit jaar van ruim ƒ 2000 teruggeloopen zijn tot nog maar ƒ 1400.—, terwijl de bijdragen in eens van ƒ 315.— tot ƒ 11.— verminderden, alzoo een achteruitgang in de jaarlijksche inkomsten van ruim ƒ 900.

„Hoewel de tijdsomstandigheden, waarin wij leven, ongetwijfeld een ieder tot zuinigheid zullen aansporen, is het in hooge mate te betreuren dat juist een instelling als deze daarvan in zoo groote mate den invloed heeft moeten ondervinden." Zoo schrijft de „Javabode".

Kartini-huldiging.

In hetzelfde blad lezen wij:

Slecht zeer weinigen waren hedenochtend opgekomen, om tegenwoordig te zijn bij de overgave van het portret van R. A. Kartini aan het Bestuur der Kartinischool.

Vóór de overgave van het portret plaats had, werden wij rondgeleid door de directrice der school, die ons van naderbij kennis liet maken met het onderwijs in de verschillende klassen.

In de „peuterklasse" worden een dertigtal, voornamelijk Javaansche kinderen, onderwezen door een Bataksch onderwijzer, die naar de directrice ons mededeelde, een uitstekende leerkracht is; o.m. ontwerpt hij de schoolplaten, welke bij het onderwijs in de verschillende klassen gegeven wordt.

In de tweede klasse wordt les gegeven door een Javaansche onderwijzeres.

In de derde, vierde en vijfde klasse zijn Europeesche onderwijzeressen geplaatst.

De voertaal van het onderwijs is Nederlandsch, doch de beide Inlandsche leerkrachten geven voor de verschillende klassen ook onderricht in Maleisch en Javaansch.

In de ruime achtergalerij is de fröbelschool ondergebracht, waar een Europeesche onderwijzeres de leiding heeft.

De klassen waren hedenmorgen niet geheel bezet; vele leerlingen konden vanwege het hooge water niet op school komen.

Regenweer kan evenwel nooit reden zijn voor de kinderen om thuis te blijven, want op school staat een kast met kleeren, zoodat de natgeregende leerlingen in school niet in een nat pakje behoeven te blijven.

Toen wij de school gezien hadden, waren de heer en mevrouw Hinloopen Labberton aangekomen en kon de overgave van het portret plaats hebben. Nadat de leerlingen een Javaansch welkomstlied hadden gezongen, nam de heer Labberton het woord en begon met mede te deelen, dat de zuster van wijlen R. A. Kartini, Raden Ajoe Sosrohadikoe te Semarang, hem het portret van hare overleden zuster had gezonden, met het verzoek, het aan het bestuur der Kartinischool te overhandigen. Spreker herdacht het leven en streven van Kartini, er nadruk op stellende het werk van Van Deventer, die op geheel dezelfde wijze het Javaansche volk wilde opheffen als Kartini.

Na den heer Hinloopen Labberton, sprak de heer 's Jacob, vertegenwoordiger van het Kartinifonds in Nederland nog enkele woorden, waarmede de eenvoudige plechtigheid was afgeloopen.

PERSONALIA.

Mr. G. André de la Porte.

De heer mr. G. André de la Porte is benoemd tot lid van den Raad van Indië, ter vervulling van de vacature, ontstaan door het overlijden van mr. J. van Davelaar. De „Javabode" noemt dit zeer verblijdend, omdat naar hare stelligste overtuiging betere keus niet kon worden gedaan. Mr. André de la Porte toch, sinds eenigen tijd procureur-generaal, heeft in zijn loopbaan steeds blijken gegeven van bijzondere werkkracht, gepaard gaande aan een scherp intellect.

Gouverneur van Celebes.

Tot gouverneur van Celebes is benoemd de heer W. Frijling, adviseur voor de bestuurszaken op de buitenbezittingen.

Gouvernements-Secretaris.

Mr. H. A. Kindermann, wrnd. eerste gouv.-secretaris, is definitief als zoodanig benoemd.

Op Dienstreis.

Den inspecteur bij den burgerlijken geneeskundigen dienst voor de buitenbezittingen H. N. van der Heijden, is opgedragen zich naar de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo te begeven ter onderzoek naar de arbeiderstoestanden op de ondernemingen.

Met verlof.

De leeraar bij de hoogere burgerschool te Semarang G. A. Pool, heeft wegens zesjarigen dienst acht maanden verlof naar Europa aangevraagd, met ingang van 2 Juli a.s.

De onderwijzeres der derde klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs D. F. Bouten geb. De Lizer, heeft wegens zevenjarigen dienst negen maanden verlof naar Europa aangevraagd, met ingang van 3 Maart 1916.

De adjunct-bouwkundige bij den oudheidkundigen dienst P. J. Perquin, heeft vijf maanden verlof buiten bezwaar van den lande naar Europa aangevraagd.

De Chef van het mijnwezen, de heer A. H. van Lessen, die aanvankelijk voornemens was binnenkort te repatrieeren, zal nog één jaar zijne functie blijven waarnemen.

Een tragische figuur.

Een medewerker van de „Sum. Post" heeft te Hongkong den daar gearresteerden Douwes Dekker gesproken en vertelt daarvan het volgende:

„Vergezeld van een detective ging ik naar het barack-lazaret. Daar, op een der bedden, lag de vader van de Indische Partij. Hij richtte zich even op, toen de deur werd geopend, maar viel weer uitgeput in de kussens neer. Ik ging op een stoel bij zijn bed zitten en vroeg in 't Hollandsch: „Meneer Douwes Dekker, kent u me nog?"

Op het hooren van de Hollandsche taal ging een lichte

schok door z'n lichaam. Hij keek me strak aan en schudde toen 't hoofd. Ik maakte me bekend, zei dat ik óók lid van de I. P. was geweest.

En toen had je de uitdrukking op dat ontzettend vermagerde gelaat eens moeten zien!

— Bestaat die nog? vroeg hij snel. — Bent u al lang van Java weg? Toe, vertel me eens wat er in dien tijd is gebeurd?

Ik kon hem natuurlijk van de laatste tijden niet veel meer vertellen, deelde alleen mee wat ik wist en hij luisterde gretig, schudde nu en dan met 't hoofd.

— Hoe komt u toch hier verzeild, meneer Dekker?

— 'k Heb me versproken en wekte toen argwaan. 't Is niets dan een wraakneming van de Engelschen, omdat ik in Hollandsche bladen in pro-Duitschen geest heb geschreven. Ze loerden op me en ten slotte hebben ze in mijn bagage de bekende brochures gevonden. 't Is een ongelukkige samenloop van omstandigheden.

— U hebt bekend?

— Natuurlijk. Er zat niets anders op. Ik lijd aan tering en voel me uiterst zwak. Ik weet niet wat de Engelschen met me voor hebben, maar veel goeds verwacht ik niet.

Ik moest afscheid nemen. De detective had al 'n paar maal een ongeduldigen wenk gegeven en ik stond op.

— Tot ziens, meneer Dekker.

— Ik hoop 't.

Naar de „Javabode" vernam, zijn de vader van den te Singapore geïnterneerden heer E. F. E. Douwes Dekker en de echtgenoote van dezen met D. D.'s kinderen, naar Singapore vertrokken.

Suriname.

Toen in het Juni-nummer 1913 van Neerlandia in de Beknopte Notulen der Hoofdbestuursvergadering van 12 April 1913 te Dordrecht, de mededeeling verscheen van een nota van de heeren Rouffaer en Van Vollenhoven betreffende de stichting van een centrale bibliotheek in Suriname en Curaçao, schreven wij in het Koloniaal Weekblad van 5 Juni 1913 daaromtrent het volgende:

„Hoe de heeren Rouffaer en Van Vollenhoven de centrale bibliotheek willen inrichten, blijkt niet uit de notulen. Toen een paar jaar geleden de Surinaamsche Afdeeling van het A. N. V. pogingen deed om de zeer belangrijke Kol. Bibl. onder haar beheer te krijgen, hebben wij in de kolommen van dit blad met den meesten ernst de inwilliging van het verzoek ontraden. De Kol. Bibliotheek moet in het belang der kolonie, een gouvernementsinstelling blijven. Niemand, die de koloniale toestanden kent en weet, dat vereenigingen daar, met haar snel wisselende besturen, steeds een kwijnend bestaan leiden — of lijden? — zal hier anders over denken. Bedoelt de nota een centralisatie in dien zin, dat het A. N. V. de verschillende bibliotheken zou overnemen, dan moeten wij dat opnieuw met den meesten nadruk ontraden. De eenige centralisatie, die in aanmerking zou mogen komen, zou zijn samentrekking der verschillende boekerijen tot één gouvernementsinstelling.

Wij kunnen ons niet voorstellen, dat Mr. Schoch en Jhr. Mr. von Weiler, die ter vergadering aanwezig waren, hier anders over denken, grondig bekend als zij zijn met de Surinaamsche toestanden.

Maar wij gaan verder en ontkennen de noodzakelijkheid of zelfs de wenschelijkheid der centralisatie. Het verdient ongetwijfeld de voorkeur, dat de vak-bibliotheek van het landbouwdepartement in het gebouw en onder beheer van het Departement blijve. Hetzelfde geldt de boekerij van het onderwijzersgenootschap. Van de centralisatie is geen nut te verwachten.

Het hoofdbestuur van het A. N. V. zou goed doen de nota in Neerlandia te publiceeren, opdat men kennis kunne nemen van de motieven der voorstellers."

In het jongst verschenen nummer van de Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië (Deel 71, 1916), vinden wij de nota in haar geheel, gedagteekend 20 December 1912 en daarbij een nota van Mr. Dr. C. F. Schoch, gedagteekend 21 October 1913.

Er is in de eerstgenoemde nota het een en ander dat opheldering eischt. Zoo wordt bij de bespreking van de oprichting in 1907 door het Algemeen Nederlandsch Verbond, groep Suriname, van een afzonderlijke boekerij met leeszaal naast de bestaande (Surinaamsche) Koloniale Bibliotheek het volgende opgemerkt: „Ongetwijfeld zal dit niet-samenwerken goeddeels toegeschreven moeten worden aan locale en persoonlijke *) redenen, die zich aan ons oordeel onttrekken. Echer doet zich, door een persoonswisseling *) aan de Koloniale Bibliotheek in het midden van dit jaar (1912?) thans wellicht een gunstige gelegenheid voor om alsnog samen te brengen, wat sinds 1907 te Paramaribo afzonderlijk bestaat".

Wat de stellers der nota bedoelen met de „persoonlijke" redenen is ons niet duidelijk; evenmin welke „persoonswisseling" zij op het oog hadden.

Uit de nota blijkt dat de stellers verlangden: samensmelting te Paramaribo van de (Surinaamsche) Koloniale Bibliotheek met die van het Algemeen Nederlandsch Verbond, groep Suriname, zoo mogelijk óók toevoeging daaraan van de vak-bibliotheek van het Landbouw-Proefstation; deze centrale bibliotheek, krachtig gesteund door het Gouvernement, doch (zoo eenigszins mogelijk) beheerd door particuliere krachten „liefst voorshands door die van het waarlijk bloeiende Algemeen Nederlandsch Verbond, dat zooveel deed en doet tot verhooging van het Nederlandsch zelfbewustzijn".

*) Wij spatieeren.

De centrale bibliotheek dus liefst beheerd door particuliere krachten. Wij hebben in dit weekblad er meer dan eens op gewezen, dat persoonswisselingen in Suriname te dikwijls voorkomen, dan dat men daar bloeiende particuliere vereenigingen kan hebben, en dit zal nog erger worden indien de wensch van velen gevolgd wordt, om n.l., meer dan tot dusver, ambtenaren naar de kolonie te detacheeren. in plaats van ze voor het leven te benoemen. Voor een oogenblik aangenomen dat in 1907 persoonlijke redenen medegewerkt hebben om de Koloniale Bibliotheek niet te vereenigen met die van het Algemeen Nederlandsch Verbond, dan moet erkend worden dat de persoon of personen, in de nota bedoeld, een goeden kijk gehad heeft (hebben) op de levenskracht van de groep Suriname van genoemd Verbond. Na een kwijnend bestaan toch werd de groep Suriname in het laatst van 1913 ontbonden en de boekerij publiek verkocht!

Het Hoofdbestuur heeft deze handelingen afgekeurd en maatregelen genomen om de groep weer te doen herleven, maar of het in dit laatste geslaagd is, moet nog blijken. Wij zijn daaromtrent niet optimistisch gestemd.

In het belang der kolonie herhalen wij met den meesten nadruk: de Koloniale Bibliotheek met haar rijken schat van zeldzame boeken moet een gouvernementsinstelling blijven.

Komt men eenmaal in het bezit van een goed gebouw, dan kan aan de bibliotheek worden toegevoegd, wat wij een volksbibliotheek zouden willen noemen, zooals die uit geld van Carnegie te Georgetown (Britsch Guiana) opgericht.

Wat tot dusver de behoefte aan een openbare leeszaal te Paramaribo niet zeer heeft doen gevoelen, is het bestaan van vele uitstekende leesgezelschappen, waarvan sommige beter zijn dan de meeste in Nederland, en voorts de leeszaal van de buitensocieteit „het Park" met haar groot aantal leden. Maar een openbare leeszaal met eigen gebouw mag niet langer ontbreken, met of zonder geld van Carnegie.

Voor het overige handhaven wij hetgeen wij in Juni 1913 schreven. Ook de heer Schoch acht het zelfstandig bestaan van de Bibliotheek van het Landbouwdepartement wenschelijk.

Dat deze boekerij niet voor anderen zou openstaan, zooals in de nota gezegd wordt, betwijfelen wij. Niets gemakkelijker overigens dan ook aan deze boekerij een openbaar karakter te geven.

Naar ons van betrouwbare zijde is medegedeeld, is men in Suriname bezig aan een kaart-catalogus van de Koloniale Bibliotheek. Is deze gereed, dan kan een nieuwe catalogus worden uitgegeven met naam en zaakregister. Maar het allereerst is noodig een goed bibliotheekgebouw met een ruime, luchtige leeszaal, die ook bij avond voor het publiek geopend is. Of bestuur en regeering daarvoor de noodige gelden beschikbaar zullen stellen, mag voorloopig betwijfeld worden.

Voor het overige belet niets de Koloniale Bibliotheek te 's-Gravenhage „uit haar grooten overvloed van duplicaten" menig boekwerk ten geschenke aan te bieden aan haar naamgenoot te Paramaribo. Wij durven de verzekering te geven, dat het geschenk dankbaar aanvaard zal worden.

* * *

Uit Suriname sedert weken geen couranten ontvangen. Hebben wij geen 14-daagschen Koninklijken West-Indischen Maildienst meer?

Curaçao.

„Curaçao's Eeuwfeest 1816 — 4 Maart — 1916."

Onder dit hoofd schrijft „Amigoe" van 29 Jan. j.l. o.m.:

„Curaçao en Holland zijn één".

Die eenheid, of liever die band met het Moederland dagteekent reeds van het jaar 1634, toen deze eilanden op Spanje werden veroverd.

Toch is die eenheid voor een korten tijd verbroken geweest. Dat was van 1807 tot 1816, toen Curaçao onder Engelsch bestuur stond. Van dien terugkeer onder Holland's bewind herdenkt Curaçao den 4den Maart a.s. het eerste eeuwfeest.

Eigenlijk is ons eeuwfeest een aanhangsel of aanvulling van het gedenkfeest van Nederland's onafhankelijkheid, in 1913 alom in het Moederland op grootsche wijze gevierd. Als Nederlandsche Kolonie, medelevend met het lief en leed van het Moederland, vonden toen de echo's dier feestvreugde wel is waar ook hier weerklank, doch ons eiland zelf herdacht toen nog niet het eeuwfeest zijner bevrijding van vreemde overheersching. Wij, eilandenbewoners, herdenken dit heugelijk feit eerst den 4den Maart a.s.

* * *

Elders schrijft hetzelfde blad:

Vriendelijk daartoe in de gelegenheid gesteld door onzen Landbouwkundige, den heer G. B. Dussel, hebben wij bezoek gebracht aan het Gouvernements-Landbouw-proefstation op Groot-Kwartier. Deze oude plantage is door het Gouv. aangekocht en een gedeelte daarvan voor proefstation ingericht, een ander deel in kleine stukken van een en twee H.A. verkaveld en aan kleine landbouwers ter beplanting in huur gegeven. Het doel van ons bezoek was op de eerste plaats de proef-plantingen van den landbouwkundige en tevens de resultaten te zien van het dry-farming-systeem (droogbouwstelsel), een diepe omploeging van den grond, waarna alleen

nog de bovengrond door den cultivator los en fijn moet gemaakt.

Het voordeel van dit systeem is, dat bij dezelfde hoeveelheid regenwater grootere oogst zal verkregen worden.

Nu is het bekend, dat in onze kolonie, behoudens enkele loffelijke uitzonderingen, bij het planten van maïs van een eigenlijke grondbewerking geen sprake is. Er wordt met de shapi een klein kuiltje gemaakt, daar komen een paar maiskorrels in, en het gaatje wordt met den voet dichtgetrapt. Ook al zouden de kortels in den harden grond indringen, dan nog zouden ze geen voedsel en vochtigheid vinden. Blijft de regen dus eenige weken uit, dan moeten de jonge plantjes noodzakelijk verdorren en te gronde gaan.

In de eigenlijke regenmaanden van het afgeloopen jaar zijn er nergens op deze eilanden zware regens gevallen. Ook daar, waar het dry-farming-systeem is toegepast, is er dus geen water diep in den bodem kunnen indringen. Er is dus geen water in den bodem opgespaard, om bij eenigen tijd aanhoudende droogte aan de plant tot voedsel te dienen. Dat is de reden, waarom er dit jaar geen zuiver oordeel over de resultaten van dit systeem kan worden uitgesproken. Daarentegen hebben de veelvuldige kleine regenbuitjes in deze maand een zeer gunstigen invloed uitgeoefend, en veel gunstiger dan deze op niet bewerkten grond gehad heeft.

Alle aanplantingen op Groot-Kwartier maken dan ook een prachtigen indruk.

* * *

De laatst ontvangen „Amigoe" schrijft:

Wij treffen het dit jaar in de maand Januari buitengewoon gunstig met den regen. Zoo slecht als 't in de laatste maanden van 't afgeloopen jaar was, zoo goed is het nu. Het zijn wel geen lang aanhoudende regens, maar toch voldoende om alles frisch en groen te houden. Wanneer deze regens nog eenigen tijd aanhouden, is er alle kans, dat daar waar geplant is, nog zeer veel van den oogst terecht zal komen.

* * *

Op 29 Jan. j.l. is in tegenwoordigheid van het College van Regenten, de eerste steen gelegd van het gebouw, dat door de N. V. „Sanatorium Het Groene Kruis" aan de Rembrandtstraat te Willemstad gebouwd wordt en dat bestemd is om te worden ingericht als het eerste hospitaal dier vennootschap.

* * *

Op een der 48 M. hooge torens der draadlooze telegrafiestations te Willemstad, is een vlaggestok geplaatst, bestemd voor het hijschen van de maatschappijvlag van de stoomschepen, die op weg zijn naar Curaçao, zoodra deze schepen draadloos met dat station in verbinding zijn gekomen, alzoo de „Amigoe".

Dit is een groote verbetering door het Gouvernement aangebracht, waardoor het publiek in het algemeen, doch de Agenten van de verschillende stoomvaartlijnen in 't bijzonder zijn gebaat. Zij behoeven nu niet telkens een boodschapper naar 't Riffort te zenden om te vernemen, of het station reeds verbinding heeft met dit of dat schip, maar door even het hoofd buiten hun kantoor te steken, kunnen zij zien of reeds verbinding met het te verwachten schip is verkregen.

De vorige chef van het draadloos station, de heer N. Smit, is met de „Kortenaer" naar Nederland vertrokken. Tot tijdelijk chef is nu aangesteld de heer D. Molenkamp, vroeger reeds als korporaal-seiner aan ons station verbonden, dezelfde die ook onlangs eenige Curaçaosche jongelui als seiners heeft opgeleid.

* * *

In de „Curaçaosche Crt." van 11 Febr. j.l. lezen wij:

Het verslag van de werking en den toestand van de N.V. „Aruba Goud Maatschappij" over het huishoudelijk jaar 1 Dec. 1914—30 Nov. 1915 vermeldt, dat er voor het eerst sedert het zevenjarig bestaan der Mij. een onbevredigend resultaat is verkregen; een heel jaar is er om niet gewerkt.

Eene ongekende verhooging in prijzen van de meeste benoodigdheden, enkele met zelfs 300 pCt. en meer, eene mindere levering van gouderts door de tributen en verscheidene andere bijomstandigheden, alles veroorzaakt door de voortduring van den Europeeschen oorlog en het herhaaldelijk mislukken van den oogst, konden niet anders dan tot de minst bevredigende uitkomsten leiden.

't Is evenwel te verwachten, dat deze toestanden, welke op zich zelve in 't geheel niet tegen de levensvatbaarheid der Mij. pleiten, van voorbijgaanden aard zullen zijn, daar zij bij voortduring de Mij. tot eene voorloopige staking harer werkzaamheden kunnen nopen.

De Mijnproductenrekening wijst een nadeelig saldo van f3520.42 aan, hetwelk op Winst- en Verlies-Rekening overgebracht is. Deze laatste rekening sluit met een credit-saldo groot f119.55½ (v.j. f11.130.45½).

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Pamitran. Naar aanleiding van het bericht, dat dit blad in het vervolg elken dag verschijnen zal, deelt de „Pembrita Betawi" alsnog de volgende bijzonderheden mede: De hoofdredacteur Raden Djojosoediro was vroeger hoofdredacteur van de „Tjahaja Timoer" in Malang, en lid in het centraal bestuur S. I. De opper-leiding berust evenwel bij den heer van Hinloopen Labberton. Het blad stelt zich ten doel de associatie idee te bevorderen en een vriendschappelijk samengaan van alle volksgroepen tot ontwikkeling van Ned.-Indië. De Indonesische Drukkerij en het daaraan verbonden Translaatbureau (een naamlooze vennootschap) zou begin Januari van dit jaar gevestigd worden te Parapatan (Weltevreden). De directeur daarvan is de heer Hadji August Salim. Reeds geruimen tijd bestond de behoefte aan een inrichting, waar vertrouwbare vertalingen in en uit Inlandsche talen kunnen worden verkregen. De tarieven zijn billijk, dit bureau staat evenwel eens onder het oppertoezicht van genoemden heer Labberton.

Een nieuw blad. Te Batavia is ook verschenen „De Mohamedaansche Spiegel", een blad, dat twee malen in de maand verschijnt onder redactie van een uit Singapore overgekomen journalist, die met medewerking van eenige voorname Arabieren onder de vrijzinnige driekleur hoopt zijn meeningen vrijer te kunnen uiten dan ginds. In dit tijdschrift is een artikel opgenomen vol lof over den Islam, „de ziel van den vooruitgang". Deze godsdienst — zoo verkondigt de schrijver — verbreekt de ketenen van domheid en onverstand van millioenen menschen, brengt wetenschap, beschaving, rechtvaardigheid en liefde aan; was ook het eenige middel om Europa te verlossen uit den pool van verdorvenheid, waarin het tot de kruistochten verzonken was. De Islam was het licht, dat aan dat werelddeel den weg wees naar wetenschap en beschaving. Nu nog put de Europeesche geneeskunde uit Mohamedaansche bronnen. Reeds 1333 jaren geleden leerde de Koran, dat de aarde rond is en draait: Mohamed heeft met zijn Koran de wereld verlost van domheid en achteruitgang. Slechts schijnheiligen of vervalschers der geschiedenis kunnen dit ontkennen. Men beweert wel, dat hij zijn leer met geweld verbreidde, doch dit is niets dan leugen en laster. Hij handelde uit overtuiging en waar hij naar het zwaard greep, daar was dit slechts uit zelfverdediging. volgens schrijver.

De Sumatratengah werd met 1 Januari j.l. opgeheven en opgelost in de Warta Hindia. („Pembrita Betawi.")

Een Zendingshospitaal te Poerworedjo. De „Sinar Djawa" deelt mede, dat dit spoedig (Bagelen-Kedoe) zal worden opgericht, met Dr. Flach als medisch leider. Het daarvoor benoodigde terrein, groot ongeveer 4 bouws, is aan den weg naar Koetoardjo gelegen. Voorloopig zullen semi-permanente gebouwen opgesteld worden, omdat men nog niet over het gouvernement-subsidie beschikken kan. Daar het nog niet te bepalen is, hoe groot het hospitaal zal moeten zijn, wordt in afwachting van betere gegevens met de subsidieaanvraag gewacht. Toch zal de onderbouw der semi-permanente gebouwen zoodanig gemaakt worden, dat hij later ook voor definitieve doeleinden geschikt zal zijn. Spoedig zal dus de bevolking dier streek van deze medische hulp kunnen profiteeren. Genoemde geneesheer zal voor de ziekenverpleging bijgestaan worden door een verpleegster en eenige Inlandsche helpers, zoo noodig ook van het hospitaal te Poerbolinggo.

Een Holl.-Chineesche school met den Bijbel. Deze zal te Djokja worden opgericht. Het benoodigde terrein is reeds daarvoor aangewezen. Twee onderwijzers, ook met akte Fransch, komen daarvoor uit Holland.

Een Krankzinnigen-gesticht. Te Magelang wordt met spoed, op last van hooger hand, gewerkt aan den bouw van een krankzinnigengesticht, dat als doorgangshuis en voor permanente verpleging dienen moet. Het komt ten noorden van de stad aan den weg naar Setjang te staan. Voorloopig is het berekend voor de opname van 300 kranken, maar het moet later ook 1000 personen kunnen opnemen. („Sinar Djawa.")

Steeds meer Scholen. Een nieuwe landbouwschool wordt weldra te Madja (Cheribon) geopend, tot welker totstandkoming de heer Wijs krachtig geijverd heeft. In de laagvlakte, te Ploembon, bestaat reeds zoo'n school. De school te Madja is speciaal voor de bergcultures, die nu in studie genomen en tot bloei gebracht kunnen worden. („Sinar Djawa").

Te Bandoeng werd volgens de „Kaoem Moeda" een vergadering gehouden om tot de oprichting van een tweede Inlandsche school op Mohamedaansch-godsdienstigen grondslag te komen. De reeds bestaande had reeds zeven maanden na hare oprichting een aantal van 352 leerlingen, die gezamenlijk f 178.90 's maands aan schoolgeld betalen. Nog zijn er vele aanvragen voor nieuwe leerlingen, niettegenstaande er een H. I. school bestaat. De dito Christelijke school telt 250 leerlingen. Een tweede H.-I. school zal niet in de behoefte kunnen voorzien. Nu wil men het voorbeeld van de zending volgen. Waarom niet? De Islam bezit ook de noodige krachten. De Regeering, die de Zending steunt, mag als zij rechtvaardig en onpartijdig te werk gaat, de Mohamedanen niet beletten hun geloof te verbreiden.

De landbouwschool te Soreang (Preanger Regentschappen) is volgens de „Sinar Djawa" bijna leeggeloopen, omdat de Regeering geene betrekkingen beschikbaar had gesteld voor het tweede stel leerlingen, dat van deze school was afgekomen. Wel een bewijs, vermeent het blad, dat het den Inlander voornamelijk te doen is om in een Gouvernementsbetrekking geplaatst te worden en niet om de kennis zelf, als dienstig voor zijn ontwikkeling.

De redactie van genoemd blad spreekt haar dank uit, ook namens de betrokken ouders, aan het adres van 7 leden van den Semarangschen Gemeenteraad (5 Europeanen, 1 Chinees en 1 Javaan) voor het voorstel, dat zij aan den Raad gegeven hebben, om bij de Regeering krachtig aan te dringen op uitbreiding van het Inlandsche onderwijs te Semarang, en zulks met 't oog op het plaatsgebrek op de bestaande scholen. Dikwijls kan niet de helft van het aantal candidaten geplaatst worden. Zij oordeelen, dat er minstens nog twee H.-I. en vier 2e klas scholen bij moeten komen. Merkwaardig is het — zoo oordeelt het blad — dat van de zijde der Inlandsche hoofden nooit een dergelijk voorstel werd ingediend, wat toch op hun weg had gelegen. De voorstellers hadden er o.m. op gewezen, dat bij het Europeesch onderwijs aldaar 9 scholen bestaan voor 8000 zielen en bij het Inlandsch onderwijs 5 scholen voor 80000 Inlanders.

De „Soenting Melajoe" teekent aan, dat in de Alaslanden, een jonge afdeeling, te Koeta Tjane reeds twee volksscholen bestaan, één voor jongens met 400 en één voor meisjes met 200 leerlingen.

De „Pewarta Deli" merkt op, dat de Sarikat

Oesaha te Padang, zonder „hemelhoog" geschreeuwd te hebben, daar een H.-I. school met Mohamedaansch godsdienstonderwijs heeft opgericht. Nu is door de Sarikat Oesaha Tanah Priaman een landbouwschool opgericht, die een subsidie van ƒ5000 van het Gouvernement trekt. Een dito te Fort van der Capellen werkt met een subsidie van ƒ3000. „Ter spiegeling van anderen", zegt het blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De S. I. De „Bintang Soerabaja" en de „Pewarta Soerabaja" geven eenige berichten over het „S. I.-gedoe", waaruit zou moeten blijken, welk een slechten invloed die vereen. op de domme menigte uitoefent. Kort geleden ondervonden op het land Tjibaroesa (Buitenzorg) een officier en een opnemer bij de opname een alles behalve welwillende behandeling van de zijde der bevolking. Eens moesten zij zelfs met hun revolvers dreigen om het opdringende volk van zich af te houden. Het bestuur is hiervan in kennis gesteld; maar de zaak wordt zeer geheim te Buitenzorg behandeld. De bestuursambtenaren durven de S. I. niet openlijk aan te klagen; zij worden door de Regeering gesignaleerd als zij de S. I. tegenwerken of zwart maken.

Van den heer Brautigam, resident van Palembang, wordt verteld, dat hem een opmerking werd gemaakt door de Regeering, omdat hij streng en krachtig tegen de S. I. optrad, toen deze Ver. zich in zijn gewest begon te roeren en dat zijn kans om Gouverneur van Celebes te worden daardoor verkeken zou zijn.

Te Malang werd den 4en Januari j.l. een congres van de S. I. gehouden. Des avonds had er een optocht plaats, smakeloos van opzet. Het eenige, dat als iets bijzonders uitstak, was een witte adelaar, welke vermoedelijk als uiting van pro-Duitsche gezindheid moest dienen. Voor de kaboepaten en de woning van den assistent-resident werd halt gehouden. De noodige mertjons werden afgestoken. Ongeregeldheden hadden niet plaats. De feestavond had een kalm verloop. Slechts dient vermeld te worden, dat op het station een dame van goeden stand, die volstrekt geen aanleiding tot eenige stoornis gaf, door een S. Imer op zijde geduwd werd, met de woorden: De S. Imers gaan vóór. Dit is wel teekenend voor de veranderde adat van den Inlander, die tot de S. I. behoort. Zoo merkt bovengenoemd blad op.

Op het congres zelf werd met veel lawaai en humbug gesproken. Toen er één een verstandig woord sprak en wees ook op de plichten van den Inlander, tegenover diens rechten, stond men verbaasd te kijken. Over de financieele zaken werd niet gesproken. Dit schijnt de politiek der S. I. vereenigingen te zijn. Een Europeaan, die den Javaan reeds langer dan dertig jaren kent, verklaarde, dat dit z.g. congres een weerzinwekkende vertooning was.

Te Medan heeft de S. I. aldaar een Arabische school opgericht. De Inlanders brachten ƒ3000 bij elkaar en bouwden de school naast de misjigit. (Sinar Sumatra).

Dit blad beweert, dat de oprichting van S. I. vereenigingen in Djambi niet gunstig gewerkt heeft op de rust en goede orde in de afdeeling Sarolangoen. Er valt een lijdelijk verzet waar te nemen in het opbrengen van de belastingen en het uitkomen voor heerendiensten. Men stoort zich niet aan oproepingen; de opgeroepenen worden soms verborgen. De leiders maken zich schuldig aan het verbergen van gedroste gevangenen. De controleur heeft 't noodig geacht de bezetting der gewapende politiedienaren aldaar te doen versterken. De resident heeft toen den voorzitter van de S. I. ter hoofdplaats Djambi naar Sarolangoen gezonden om besprekingen te houden en de gemoederen tot bedaren te brengen, wat hem gelukt is. Een nieuw bestuur der plaatselijke vereeniging werd verkozen en toen scheen alle agitatie te eindigen. Spoedig daarna had er evenwel een toestrooming van Inlanders uit Moeara Tambesi plaats, die lid wenschten te worden van de S. I. te Sarolangoen. De stroom moest gestuit worden. Een eigen vereeniging werd te Moeara Tambesi opgericht onder het voorzitterschap van het districtshoofd aldaar.

De „Tjhoen Tjhioe" deelt mede, dat de S. I. te Rembang zich thans verzet tegen de daar al sedert jaren van bestuurswege genomen maatregelen tot verbetering van den veestapel. Te Lasem (Rembang) hadden ongeregeldheden plaats, uitgaande van de Arabieren, die de S. Imers tegen de Chineezen hadden opgestookt. De bestuursleden van de S. I. doen daar, alsof zij de politie zelf zijn. De ondervoorzitter wilde de namen opschrijven van de Chineezen, die deel hadden genomen aan het opstootje, niettegenstaande de politie dit reeds gedaan had. De Chineezen weigerden dan ook hunne namen aan dien voorzitter op te geven.

Waar 't Engelsch goed voor is. Iemand, die zich Macaroon noemt, verhaalt in de „Perniagan" de volgende ontmoeting, die hij op zijn reis van Batavia naar Bandong in den trein had. Te Kamajoran, zeide hij, moesten de reizigers voor Bandong in een anderen trein overstappen. Veel tijd was er niet. Iedereen haastte zich, hij ook, om in de andere wagens een plaats te krijgen. Er was veel gedrang; koelies waren er niet genoeg om de bagages over te brengen. Hij moest zelf zijn zwaren koffer dragen. Toen hij in den anderen trein stapte, waren bijna alle plaatsen in de hem aangewezen coupé bezet, en had hij kans om het lange traject tot Bandong te moeten blijven staan, waarin hij natuurlijk niet veel zin had. Enkele pasagiers wezen hem een plaats aan naast een paar Europeesche dames, die nog open was, maar gaven hem tevens te kennen geen moeite te doen. Anderen hadden 't ook al geprobeerd naast haar plaats te nemen, maar werden telkens met booze blikken door de dames weggekeken. Hij wilde 't toch beproeven en dacht toen aan de Engelsche taal, die wereldtaal, ging naar de plaats, waar die dames zaten. Maar zij keken hem met woedende oogen aan, alsof zij zeggen wilden: wat een brutaliteit van een Chinees om naast mij te zitten; en schoven tegelijk een eind verder op, om hem geen plaats te gunnen. Hij liet zich niet ontmoedigen, nam beleefd zijn hoed af en vroeg: „Miss, is this place occupied?" Terstond veranderden de gezichten. Met een welwillend knikje lieten zij toen toe, dat hij naast haar ging zitten. De passagiers waren verstomd, begrepen niet, hoe hij 't aangelegd had. Een bewijs, zegt hij, van hoeveel waarde de kennis van de Engelsche taal is.

Van Vreemde Koloniën.

De Mohamedanen en den oorlog.

Gaven wij onlangs een kijk op het Moh. standpunt door een D. bril gezien, het is wel interessant hier nu eens eenige aanhalingen uit artikels van „The Times of India" en van „La Depêche Coloniale" tegenover te stellen.

Zij wijzen er op dat het recht op het khalifaat nooit geregeld, en altijd betwist is geweest. Er bestaan 5 of 6 khalifaten, de Marokkanen en de Arabieren van N.-W. Afrika hebben steeds den sultan van Fez als den eenig waren grooten heer erkend. Door de deelneming van den sultan van Turkije aan den oorlog was dus volstrekt niet voor alle mohamedanen uitgemaakt dat de heilige oorlog aan die zijde is te strijden.

De Moefti der Hanefiten en der Malekiten in Algiers zijn met kracht opgekomen tegen de tusschenkomst van Turkije in den oorlog. Said Mohammed van Temasin verklaart eveneens, dat de godsdienst met dezen krijg niets heeft uit te staan, door toch aan den oorlog deel te nemen heeft de T. regeering zich vervreemd van de godsdienstige opvatting volgens welke de mohamedaan strijdt.

De Bey van Tunis is de eenige autoriteit in de Fr. koloniën of protectoraten, die zich onderhoorig erkent aan den heer te Stamboel, welke hij „Zijne Majesteit de Khalif" blijft noemen; hij neemt aan dat de sultan gebukt heeft voor de Duitsche bedreigingen en blijft daarom toch de eindoverwinning der Entente-mogendheden tevens als die van den Islam beschouwen.

Uit alle koloniën komen zwarte en bruine krijgers deelnemen aan den oorlog. Uit West- en Midden-Afrika komen verklaringen van mohammedvorsten van gelijke strekking als die uit Algiers. Britsch-Indië heeft eveneens niet alleen door uitlatingen der vorsten, maar ook door deelnemen van duizende strijders aan den oorlog getuigenis afgelegd voor de opvatting, dat de regeering in Constantinopel in de Muzelmansche wereld niet wordt beschouwd als die welke het geloofsinzicht der mohamedanen heeft te richten.

Zoo leest ieder uit de feiten wat hij volgens zijn voorop gezet oordeel daarin gaarne uitgedrukt vindt. Ook hier is de objectiviteit voorloopig geheel zoek.

Het Panama-kanaal.

Open-dicht-open-dicht, nu weer open, wanneer weer dicht? De eerste kolenschepen, met een maximum diepgang van 21 voet, zijn weer door 't kanaal van Panama heen gegaan. De vaargeul, door de groote aardstorting, is dus weer ruim genoeg om eerstdaags de zeeschepen door te laten.

Hebben wij de afwisselende berichten en plannen goed bijgehouden, dan is men bezig op 't kritieke punt de ruggen naast 't kanaal af te graven, om zoodoende het grondgewicht te verminderen.

Een nieuw koloniaal product.

Zooals bekend, heeft de vraag of aan de munitiebehoefte op den duur kon worden voldaan in 1914 een oogenblik de mogelijkheid van 't voortzetten van den oorlog geheel beheerscht. Van Duitsche zijde werd met een zóó overstelpende hoeveelheid artillerie-munitie gewerkt, dat de tegenpartij, hierop niet voorzien en niet berekend, geen voldoende voorraad bezat en den aanmaak niet snel genoeg kon verzekeren. De buitengewone maatregelen, in Frankrijk en Engeland getroffen, hebben nog even en juist bij tijds aan de eischen van 't leger kunnen voldoen, toen eerst is de terugtrekkende beweging der ententetroepen tot staan kunnen komen.

Hiermede was echter nog niet genoeg gedaan. De kwestie bleef van zóó overwegend belang dat ministeriën voor den munitie-aanmaak werden ingesteld. Deze zetten niet alleen vele fabrieken van allerlei bestemming in vuurwerkplaatsen om, maar de Britsche minister deed ook een beroep op de medewerking der koloniën, en in Canada, Australië en Britsch-Indië werden fabrieken van patronen, granaten, granaat-kartetsen aan 't werk gezet, die enorme hoeveelheden moordtuig naar 't Europeesche slagveld hebben verscheept.

Bij 't lezen der enorme artillerieduels van den langgerekten strijd bij Verdun heeft men den uitroep ook al meermalen geslaakt: waar worden de hoeveelheden projectielen vandaan gehaald! Een bericht, dezer dagen uit Ottawa geseind, kan wel een denkbeeld geven van de hulp die Canada in deze biedt en nog wil bieden. De onderhandelingen tusschen den Can. minister van financiën en den Eng. minister van munitie hebben tot resultaat gehad, dat Can. banken hebben aangeboden in Can. een crediet van 75 millioen dollar te scheppen ter betaling, voor de Eng. schatkist, van munitiebestellingen, die in de 2 eerstvolgende maanden in Can. moeten worden uitgevoerd. Leveringen tot een waarde van 20 mill. dollar zijn reeds in de eerste helft van Maart gedaan in afwachting van dit crediet.

De Min. v. financiën heeft aan den voorzitter van 't bankiersverbond de waardeering der regeering betuigd. Hij noemt de twee handelingen, die te zamen een crediet van 125 millioen scheppen, nam: 50 mill. voor de Can. regeering en 75 mill. voor munitie-voorziening, zeer merkwaardige feiten in de financieele geschiedenis.

De ontzetting van Koet el Amara.

Het weinig verheffend verhaal, dat wij de vorige week gaven van den toestand bij de Britsch-Indische krijgsmacht

in Mesopotamië, moet door nog treuriger mededeelingen aangevuld worden.

Op den dag dat de bladen, 17 dezer, er aan herinnerden dat de troepen onder generaal Townshend 100 dagen te Koet el Amara ingesloten waren, gaf „The Times" een artikel, waarin zware beschuldigingen aan 't adres van hen, die de ontzettingskrijgstocht onder generaal Aylmer georganiseerd hebben.

Vooral betreffen zij den geneeskundigen dienst. Er zijn 3 geneesheeren op 1000 deerlijk gewonden, één verpleegster stond voor 500 verpleegden, er is gebrek aan allerlei hulpmiddelen. Gewonden blijven dagen met een onvoldoend voorloopig verband liggen. Op open booten worden zij de rivier afgevoerd, zonder beschutting tegen 't weer. De schepen, die hen over zee naar Bombay overbrengen, zijn zoo slecht ingericht, dat de gewonden in jammerlijken toestand aankomen. Koudvuur komt dikwijls voor.

Ook op de uitrusting wordt aanmerking gemaakt, het lijkt of men gedacht heeft zonder eenige moeite naar K. e. A. te kunnen wandelen. De artillerie is onvoldoende, de munitie slecht, het rampspoedig verloop wordt aan de Reg. geweten.

Dit is echt Engelsch, menige expeditie is hierdoor mislukt of gerekt. Men denke aan den Boerenoorlog, aan Gallipoli en aan België.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Bataviaasch Genootschap v. K. en W.

Van het Tijdschr. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk., uitgegeven door het Bat. Gen., verscheen een nieuwe afl. (de derde van deel 57), met den volgenden inhoud:

Dewi Cri, door J. Kts. — De graftempel van Kagenangan, Mededeeling van G. V. van Stein Callenfels. — Maharaja Cri Joyabhupati, Sunda's oudst bekende vorst, A. D. 1030. Vijfde bijdrage tot de kennis van het oude Soenda, door C. M. Pleyte (met afb.). — De basreliefs van het tweede terras van Panataran, door P. V. van Stein Callenfels. Bijlage: Inhoudsopgave van den Koesnayana, door R. Ng. Poerbatjakara. — Opstellen over Minangkabau. VI. Pariangen—Padang Pandjang in de Lareh van Pandjang. Sang Sapoerba's Boekit Si Goentang en de Goenoeg Mahamerie, door L. C. Westenenk (met ill.). — Zwangerschap, geboorte en kindermoord bij de Papoeas in en om de Humboldtsbaai. Aanteekeningen van J. A. Wasterval, Gezaghebber B.B. te Hollandia. — De eerste Ronggeng. Bladvulling, door C. M. Pleyte.

Van de Notulen verscheen afl. 3 van deel 53, waarin o.m. de volgende Bijlagen: Concept der voorwaarden van aanstelling van den heer P. Gedeking als bibliothecaris van het Genootschap; en: Brief van den heer Alb. C. Kruyt, bevattende bijzonderheden over een in het dorp Penggoli (landschap Ondaë, midden-Celebes) gevonden steen, waarop de afbeelding van een mensch is gebeiteld (met afbeelding).

Indisch Tijdschr. voor het Recht.

Behalve de rubriek jurisprudentie, bevat No. 11—12 van deel 105 van het Ind. Tijdschr. voor het Recht, eene verhandeling van Mr. H. G. P. Duyfjes, getiteld: „Beslag op beslag", zoomede een kort „In Memoriam", aan Mr. J. van Davelaar, in leven president der Ned.-Indische Juristen-Vereeniging.

Toradja'sch leven.

Mevr. M. Adriani-Gunning, die door een langdurig verblijf onder de Toradja's zoo goed op de hoogte is van hun zeden en gebruiken, schrijft in Eigen Haard van 18 dezer een artikel over de kinderspelen aldaar. Achtereenvolgens beschrijft ze en geeft afbeeldingen van het tollen en het steltenloopen. In een volgend Nr. van E. H. worden de schetsjes vervolgd.

Indologenblad.

Het Nr. van 16 Maart bevat een artikel over het verkeerswezen te land op de Buitenbezittingen. Schrijver, de heer F. J. Muller, geeft eerst een overzicht van de op Sumatra bestaande spoor- en tramwegen, daarna van de gewone wegen en vervolgens van het wegenstelsel op de overige buitenbezittingen, waar tot heden spoor- en tramwegen nog tot de vrome wenschen behooren (Banka en Billiton uitgezonderd).

A. D. besluit zijn beschouwingen over goud in Nederlandsch-Indië, voornamelijk in Benkoelen.

Banda.

Als No. IV zijner „Aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea", geeft de heer J. Scheltema de Heere in het 15 Maart Nr. van „Het Nederlandsche Zeewezen" eene korte beschrijving van het eiland Banda.

Dezelfde auteur houdt dan nog een pleidooi voor een zeehaven voor Semarang.

Geestelijke stroomingen onder de bevolking op Java.

Onder den naam „Synthese" verschijnen op onbepaalde tijden geschriften onder redactie van Prof. Dr. Ph. Kohnstamm en Dr. A. J. de Sopper. No. VI van de 2e Serie nu handelt over „Geestelijke stroomingen onder de bevolking op Java". In kort bestek behandelt de schr., Dr. N. Adriani, daarin al hetgeen, in de tien laatste jaren ongeveer, op Java is te zien en te hooren geweest van nieuwe verlangens, die de vroeger zoo zwijgende bevolking thans op luiden toon is gaan uitspreken.

Tijdschr. Kon. Nederlandsch Aardr. Gen.

De jongste afl. opent met waardeerende woorden, door de redactie gewijd aan de nagedachtenis van den heer J. J. Staal, die sedert 1909, tot aan zijn plotselingen dood, de uitgave van het Tijdschrift bezorgde.

Verder vindt men in deze afl. de volgende bijdragen van Indische strekking: Reisherinneringen uit Zuid-Oost Boeloengan (Oost-Borneo), door L. Rutten (met afb.). — De aanleg van natuurvolken, door S. R. Steinmetz. — Uitkomsten der regenwaarnemingen op Java, door Dr. E. van Everdingen. — De reiziger F. J. Hartman in de Zuider- en Ooster-Afdeeling van Borneo (1790) en de rivierkaarten dier afdeeling, door W. E. M. S. Aernout, controleur B. B. (1884—1889), medegedeeld door S. P. l'Honoré Naber. — Het Oostkust van Sumatra-Instituut. — Literatuur van Oost- en West-Indië.

Een oordeel over het karakter van den Javaan.

In de Borneo-Almanak voor 1916, een jaarlijks verschijnend periodiek dat door zijn geringen prijs heel veel lezers telt, vooral in kringen waarin men van Indië bitter weinig afweet, schrijft Pr.Camillus Buil, missionaris te Medan, eenige schetsjes over het Indische leven, waarbij hij ook een oordeel uitspreekt over het wezen van den Javaan, dat ons eenigszins doet herinneren aan de uitspraak van schrijvers uit vorige eeuwen; zooals bijv. Ds. Valentijn, die zeide: „De mans zyn doorgaens moorddadige, trouwlooze en wrede menschen, die iemand om een schelling twee of drie, zonder onderscheit zouden doodslaan, daar het anders de bloodste en lafhartigste guilen zijn, die den aardbodem draagt". [1])

Geven we echter Pr. C. Buil even het woord: „De Javaan heeft iets in zijn karakter dat aantrekt. Hij heeft eerbied voor zijn meerdere, hij is beleefd, hij zorgt met nauwgezetheid zijn heer te behagen. Niet dat hem dit als een deugd moet worden aangerekend, neen, hij is tegelijk een kruiper, bewijst eerbied omdat hij anders de laan uitgaat; heimelijk veracht hij den Europeaan, natuurlijk vanwege de nette manieren van zoovele Europeanen. Gemis aan een ruimen blik doet hem elken Europeaan over eene kam scheren. Zijn vroegere heer was behebt met zeer onaangename gebreken voor een huisbediende, dus deugt zijn nieuwe heer ook niet, en lang duurt het voor hij eenig vertrouwen in zijn nieuwen meester stelt. De Javaan is een leugenaar. Is er iets niet in den haak, en wordt hij ondervraagd, dan begint hij met te liegen. Iemand voor wien liegen een gewoonte is geworden, is in niets meer te vertrouwen; wanneer hij de kans schoon ziet, zal hij ook een dief worden".

De Banier.

Het Nr. van 22 Jan. bevat het slot van het artikel: De studie der Indische talen vanwege het Nederl. Bijbelgenootschap. — Verder het een en ander over de opening van het Anti-opium-hospitaal te Batavia.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 11: Kweeking van een nieuwe maïsvarieteit met suikerhoudende stengels. — Mededeelingen van het laboratorium voor Agrogeologie en grondonderzoek te Buitenzorg, door Dr. A. van Bijlert. — De rubberplantersvereeniging te Bandoeng. — Bataviasche vereeniging voor den Rubberhandel. — Twee Gouvernementsstatistieken, door A. D. van der Gon Netscher. — Tijdelijke suikerbelasting in Ned.-Indië. — De Djambi-concessies, voordracht van den heer H. J. E. Wenckebach. — De kostprijs van rubber. — De uitgestrektheid van den indigoplant op Java en Madoera. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Een Museum voor de Oostkust van Sumatra.

De Ind. Merc. schrijft hierover het navolgende, aan de Deli Cour. ontl. bericht.

„Wij hebben in dit blad meermalen gewezen op het nut van een museum, meer in het bijzonder voor de verzameling van voorwerpen, geschriften, enz., betrekking hebbende op de Oostkust, waardoor vele bijzonderheden, die langzamerhand verdwijnen gaan, voor de historie bewaard kunnen blijven.

Het is dan ook met blijdschap, dat we melding kunnen maken van het volgende bericht:

Door een ingezetene van dit gewest (volgens de cor. der „Locomotief" door den heer Huizer, adm. van Saint Cyr.) is, uit dankbaarheid voor het land, dat hem zooveel goeds aanbracht, aan den gouverneur voor de oprichting van een museum te Medan een bedrag van *f*50.000 aangeboden, indien men er in slaagt, binnen twee jaar na het sluiten van den vrede in Europa het voor de oprichting noodig geacht beginkapitaal van 2 à 3 ton bijeen te brengen.

Het nut van musea in het algemeen zal wel door niemand in twijfel worden getrokken en de beweegreden van den bedoelden ingezetene tot zijn royaal aanbod, n.l. dankbaarheid voor wat dit land hem bracht, kan door velen gedeeld worden en tot navolging nopen.

Een museum als het onderwerpelijke moet een verzameling op allerlei gebied, als ethnografie, geografie, fauna, flora, kultures, eventueel ook handelsmuseum worden, kortom, het moet worden de studiebron voor latere vorschers.

Het land is nu nog jong en veel oorspronkelijks is bewaards gebleven, dat misschien spoediger dan men denkt, tengevolge van een verhaaste evolutie, tot het verleden zal behooren."

Ned. Indisch Landbouw-Syndicaat.

In de kort na elkander ontvangen afl. 1—4 van jaarg. 1916 der publicaties v. h. Ned. Ind. Landb. Syndicaat, vonden we o.m. de volgende voordrachten opgenomen.

Een praatje over de koffiecultuur onder de Compagnie, door P. V. van Stein Callenfels. — Resultaten van viscositeitsbepalingen bij rubber, door Dr. A. J. Ultée. — Indrukken van Deli, door Wijnaendts van Resandt. — Eenige der voornaamste ziekten en plagen van onze klappercultuur, door P. E. Keuchenius. — Het uitdunnen van rubber-tuinen, door Dr. P. Arens. — Over Excelsa-koffie, door Dr. P. J. S. Cramer.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

De Nov. en Dec. afl. bevatten o.m.: De groote bruggen in de lijn Cheribon-Kroja der Staatsspoorwegen op Java, door Dr. J. H. A. Haarman (vervolg). — Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek (De lijn Goendih—Soerabaja en hare zijtakken; de Samarang—Joana Stoomtram-Maatschappij), door S. A. Reitsma. — Bouwen in Ned.-Indië, door A. H. Sweys.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

Eenige bijzonderheden omtrent de inlandsche rijstcultuur in Zuid-Bali (Nr. van 15 Nov. 1915). — Over het waterverbruik bij de rietcultuur (30 Nov. '15). — De Technische vereeniging Midden-Java. — De gewestelijke wegen. — Recruteering van Inlandsch bureau-personeel bij den dienst der B. O. W., door R. Mohammad (31 Dec. '15).

1) Van de Javaansche vrouwen getuigt onze Dominee: „Alle hebben een zeer grooten verwarden bos hair op haer hoofd staan. Ook geeft het een groot afzien by ons dat zy van hare boborismeerzels dik en vet bemorst zyn; zoo zien zy'er veeltyds uit, dat men haar met geen tang aantasten zou".

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Broc[hu]res, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-In[dië]

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op de bezittingen buiten Java en Madoera.	2 April 1916.	Oorzaak: Verzoek om bu[iten]landsch verlof van den [tit]ularis L. M. van Klaveren.

Van „Boeatan":

☛ DE FRAAIE PRENTBRIEFKAARTEN o[ver] „*Balische Kunst*", in den handel gebracht door [de] Vereeniging „Koloniaal Instituut", zijn [o]te verkrijgen bij »Boeatan«, Heulstraat 19, Den Ha[ag] tegen den prijs van **f 0.05** per stuk en f 0.35 p[er] boekje; één serie 10 exemplaren.

Van de Redactie-Commissie:

De Haagsche Hulpraad voor Zendingsstudie, we[lke] hier nu sinds 3 jaren achtereen allerlei Zendingsbije[en]komsten belegt, heeft den 29sten van deze maa[nd] (Woensdagavond) het voorrecht te kunnen laten optre[den] den bekenden taalgeleerde van 't Ned. Bijbel-Genootsch[ap] Dr. N. Adriani met het onderwerp: „Wat hebben [de] Toradja's van Midden-Celebes gewonne[n] sinds de komst der Zendelingen in h[un] midden."

Deze bijeenkomst is voor ieder toegankelijk. Toegang[s]prijs wordt niet geheven. De plaats van bijeenkomst [is] het ruime en gezellige kerkgebouw der Doopsgezin[de] gemeente. Waar het hier een zeker niet alledaagsc[he] spreekbeurt geldt, willen wij gaarne de aandacht on[zer] lezers er op vestigen.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Paedagogische adviezen
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
- Lessen aan spraakgebrekkigen.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Bataksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Maison de Bonneterie

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . f 2.40
gebonden . . . . - 2.90

Brengt een bezoek aan BOEATAN

: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Luiermand-Artikelen

Opgemaakte Wiegen

in diverse prijzen.

Adverteeren doet verkoopen.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

OBAT BAIK

INDISCHE ZALF tegen alle Rheumatische aandoeningen.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

M. VISSER,

voorh. A. J. RODBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken.

REPARATIE-INRICHTING.

OBAT BAIK

f 1.25 per pot, overal verkrijgbaar. Wordt door iedereen aanbevolen.

A. ASSENBERG,

Prima kwaliteit GUMMIHAKKEN. Schoenmaker, Diverse soorten CREAMS. VETERS.

Columbusstraat 73, Den Haag.

Levert voor billijke prijzen SOLIED en NET WERK.
Vlugge bediening.
Reparatiewerk wordt op verlangen gehaald en thuisbezorgd.
N.B. Prijscourant op aanvraag verkrijgbaar.

's-Gravenhaagsche Manege,

Kazernestraat 46-48. - Telefoon 3065.

Oudst Etablissement.

1ste Klasse Rijonderwijs.

R. J. J. HIEMSTRA, Directeur.

P. KOLE, Drogist.

Valeriusstraat 40
Telef. 5301.
DEN HAAG.

Fred. Hendriklaan 215
Telef. 1776 Z.
SCHEVENINGEN.

BORSTELWERK, SPONZEN, ZEEMLEDER
TOILET-ARTIKELEN, EAU DE COLOGNE
ARTIKELEN VOOR ZIEKENVERPLEGING
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN.

Aan beide zaken Personenweegstoel.

OBAT BAIK

waar niet verkrijgbaar, franco toezending ad f 1.35 door OBAT BAIK, POST BOX 271, DEN HAAG.

Drukkerij ten Hagen *levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.*

No. 13. Donderdag 30 Maart 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Wat kan Nederland, ook met het oog op zijn Koloniën, doen?

Professor C. van Vollenhoven moet met groot verdriet hebben waargenomen, hoe, terwijl hij hoopte, dat zijn oplossing voor het behoud van den wereldvrede ingang zou vinden, een wereldoorlog uitgebarsten is zonder weerga. Nu hij Nederland door dien oorlog geplaatst vindt voor een vraag, die ook even zou kunnen wijzen in de richting van een breuk der goede internationale verhoudingen, komt hij met een raad, die van zijn groot plan toch nog een sprankje ten dienste van de neutraal gebleven mogendheden wil stellen. Hij wil recht en kracht putten uit een internationale rechtbank. Naar het ons voorkomt mist dit voorstel zoo zeer alle vastheid van grondslag, dat er practisch niets van te verwachten is.

Wil een neutrale internationale rechtbank uitspraken doen, die moreele waarde hebben, dan moet voorop worden gesteld, dat zij de gegevens zal kunnen krijgen, om naar eigen overtuiging recht te spreken.

Maar is 't in gemoede te voorzien, dat de aangeklaagde mogendheden tegenover de rechtbank der neutralen meer goedgeefs zullen zijn met onthullingen, bekentenissen en zelfs beschuldigingen, dan zij dit nu zijn in de gewisselde nota's? Met de rechtbank der publieke opinie wordt nu al rekening gehouden, maar juist hierom wordt 't beoordeelingsmateriaal in zeer bijzonderen vorm beschikbaar gesteld. Zou een rechtbank b.v. om den inbreuk op het volkenrecht in Griekenland, of in 't Lusitania-geval te beoordeelen, meer gegevens kunnen opeischen dan thans ter beschikking staan? En zou een rechtbank op die mededeelingen tot een oordeel, tot een veroordeeling mogen komen? Bij onthouding van voldoende gegevens mag ook niet gelden, dat wie deze niet verschaft het zich zelf te wijten heeft, indien 't oordeel voor hem ongunstig uitvalt. Hierdoor toch wordt dan 't scheeve oordeel niet recht gemaakt, en tijdens een oorlog kan een partij er werkelijk te billijken reden voor hebben, of eerlijk meening te hebben, om aan de neutralen den grond harer politieke zetten niet te laten verkennen.

Een ander bezwaar tegen 't plan is het gemis aan een nadeelig gevolg, dat aan de rechtspraak kracht kan bijzetten. In dit opzicht staat de neutrale rechtbank zelfs achter bij den neutralen staat. Er is elke oorlogvoerende mogendheid veel aan gelegen geen nieuwen vijand te maken. De kans, dat de diplomatieke handelingen afgebroken of tegenmaatregelen genomen worden, blijft altijd een factor waarmede rekening is te houden. De neutrale rechtbank daarentegen zal geen onuitgesproken bedreiging beschikbaar hebben.

Bovendien, wat is er over van de regels van 't volkenrecht, waaraan de rechtbank de beschuldigingen zou moeten toetsen? Door schending van beschreven recht, wordt de rechtsregel wel niet opgeheven, maar wanneer de protesten van machtdragende regeeringen tegen die schending niets vermogen, waarom zou dan een meer plichtmatige naleving worden verwacht als een rechtscollege van staatslieden aan het bestaan van den rechtsregel herinnert? Is schaamte te verwachten in 't stadium van onbeschaamdheid, waarin de oorlogvoerenden ten opzichte van 't volkenrecht zijn gekomen en waarin zij, wedijverend, elkander den loef trachten af te steken.

Wij zouden in het succes van het advies van professor v. V. willen gelooven, maar wij kunnen dit niet doen. Daarom zien wij er eigenlijk een gevaar in. Mocht onze regeering in die richting pogingen aanwenden, dan zal zij intusschen niets doen, en toch moet er gehandeld worden.

Het is geen der partijen onverschillig, in hoever wij haar ter wille zijn. Duitschland en Engeland hebben ons beiden noodig. Dit geeft onze regeering 't middel in de hand om omzichtig door voorwaarlijke maatregelen haar wenschen te doen gelden. Evenals er philosophie ligt in de redeneering: liever één blauw oog, dan twee, met nog een paar stompen, en dus sla ik niet terug hem, die mij een slag geeft; evenzoo kan men wijsgeerige diepte zoeken in de verklaring van een staat, die zich laat stompen en vernederen, omdat dit toch nog minder erg is dan wanneer hij iets terug doet en dan meer slagen uitlokt. Maar evenals de man, die zich nog lekker voelt met zijn „maar één blauw oog", als man afgedaan heeft, heeft ook de staat als zoodanig afgedaan, die niet toepast wat in zijn vermogen is om zich te doen eerbiedigen.

De Nederl. regeering heeft tot nu toe voor die gevallen, welke tot voldoende helderheid gebracht zijn, niet alleen nota's ingediend, maar zij heeft ook een voldoening gekregen, waarmede zij tevreden mocht zijn.

Gelukt 't niet uit te zoeken in hoever en bij wien de schuld is in de Tubantia- en Palembang-gevallen, dan staat onze regeering machteloos, maar ook een rechtbank van de vereenigde neutralen zou in dat geval machteloos zijn. Wordt wèl bekend in hoever en bij wien schuld is, dan moet Nederland niet afwachten of een rechtbank van andere neutralen tot een veroordeeling komt. Ons land heeft dan zijn protest te richten tot de schuldige mogendheid, onder mededeeling van de wijze, waarop herstel verwacht wordt. Er is eigenlijk geen reden om aan te nemen, dat hierop ditmaal niet even goed als in de vroegere gevallen zou worden ingegaan. Wij maken ons dus niet ongerust over den afloop dezer protesten. Als de schuld vast staat, zal zij erkend en vergoeding gegeven worden; meer kan een neutrale rechtbank zeker ook niet bereiken.

Maar niet moet voorop worden gezet, dat er niets anders mogelijk is dan berusten, wanneer de nota's zonder effect blijven. Integendeel, waar de gelegenheid zich voordoet, moet onze regeering, zonder het diplomatieke beleid uit het oog te verliezen, uitspreken en toonen, dat zij den wil heeft om een schuldigen, doch onwilligen staat door bekorting van bestaande gunstige voorwaarden de ons toegebrachte schade te doen inboeten, indien de noodig geachte genoegdoening achterwege mocht blijven.

G. N.

Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres.

Het Bestuur van dit congres, dat te 's-Gravenhage gehouden zal worden op Maandag 28, Dinsdag 29, en Woensdag 30 Augustus 1916, heeft een rondschrijven verspreid, waaraan wij het volgende ontleenen:

Op voorstel van de afdeeling „Nederland" van het Ned. Indisch Onderwijzers-Genootschap kwamen op 11 September 1915, onder leiding van den heer Alb. H. Croes, onderwijzer in Ned.-Indië, destijds met verlof in Europa, afgevaardigden van vereenigingen op koloniaal- en onderwijsgebied bijeen, om te beraadslagen over het houden van congressen, gewijd aan het onderwijs in de Nederlandsche koloniën.

De gedachte bleek algemeen te worden ondersteund.

Uit de verschillende vereenigingen werd het Bestuur gevormd, aangevuld met enkele personen, die door hunnen werkkring het doel zouden vermogen te steunen, terwijl een aantal verdienstelijke vrouwen en mannen gevolg gaven aan de uitnoodiging om een Eere-comité samen te stellen. In dit Eere-comité en het Bestuur zijn alle richtingen en stroomingen vertegenwoordigd.

Dit is ook het geval met de dames en heeren, die het schrijven en verdedigen van een prae-advies op zich genomen hebben. Voor een advies in meer algemeenen zin is ook uitgenoodigd de heer Raden Kamil, adj. inspecteur bij het Inlandsch onderwijs te Semarang.

Zullen de congressen gunstige gevolgen hebben voor het onderwijs in de Nederlandsche koloniën, dan is bovenal noodig, dat worde buitengesloten alles wat zweemt naar partijstrijd. Het streven moet zijn de uiteenloopende denkbeelden tot elkander te brengen, ten einde aan de volkeren in de koloniën te brengen, wat zij noodig hebben voor de volle ontwikkeling van geest en gemoed.

Het is te meer aangewezen om te streven naar een vredige oplossing der onderwijsvraagstukken, omdat deze van uiteenloopend standpunt kunnen worden beschouwd. Dit behoeft echter geen reden te zijn, dat ieder slechts oog heeft voor zijn eigen stelsel, voor zijne eigen opvatting, en alles, wat anderen als juist beschouwen, vijandig bejegent. Dit geldt vooral van het openbaar en het bijzonder onderwijs, meer bepaald dat van wege de zending gegeven. Alle uitingen van het gemeenschappelijk verlangen, om voor den vooruitgang nuttig werkzaam te zijn, hebben recht van bestaan naast elkander. Zij hebben reeds schoone vruchten voortgebracht, en beloven nog veel voor de toekomst, indien zij vrij blijven van onderlinge bestrijding

Aan het Congres wordt verbonden eene tentoonstelling van het voornaamste, wat betrekking heeft op het geven van onderwijs in de Nederlandsche koloniën, en van hetgeen dienstig kan zijn om eene aanschouwelijke voorstelling te vormen van dat onderwijs. Voor deze tentoonstelling is eene sub-commissie benoemd, welke van hare opvatting in een afzonderlijk rondschrijven zal doen blijken.

Het zal niet mogelijk zijn in één Congres samen te vatten al de vraagstukken op koloniaal onderwijsgebied. Zij zijn daartoe te talrijk, te belangrijk en te moeilijk. Het is dan ook de bedoeling om deze eerste bijeenkomst te doen volgen door andere Congressen, en zoodoende langzamerhand het geheele onderwijs te behandelen.

Het bestuur achtte het wenschelijk het eerste Congres uitsluitend te wijden aan de vraagstukken, die thans het meest eene oplossing behoeven. Daarom wordt dit jaar het onderwijs in Suriname en Curaçao niet behandeld, noch ook het onderwijs in Ned.-Indië in zijn vollen omvang.

Eerste dag — 's morgens.

I. In hoever is samensmelting van het onderwijs ten behoeve van alle bevolkingsgroepen in Ned.-Indië wenschelijk en mogelijk?

a. Hoe moet deze samensmelting tot stand komen?

b. Voor zoover geen samensmelting wenschelijk of mogelijk is; welke beginselen moeten dan gelden voor het lager en het voortgezet onderwijs voor de niet-europeesche bevolkingsgroepen?

Inleiders: H. J. F. Borel, oud-Adviseur voor Chineesche zaken in Ned.-Indië; C. Lekkerkerker, Inspecteur Inl. Ond.; A. van Witzenburg, oud-Indisch Onderwijzer.

's Middags.

II. Welke plaats behooren bij het onderwijs in te nemen, eensdeels de inheemsche talen, ook het Chineesch en Arabisch, anderdeels het Nederlandsch?

Inleiders: A. G. Boes, oud-Inspecteur Inl. Ond.; H. J. F. Borel, oud-Adviseur voor Chineesche zaken in Ned.-Indië; Raden Mas Suardhy Suryaningrat, Javaansch letterkundige.

III. Op welken grondslag moet de onderlinge aansluiting van lager en voortgezet onderwijs, en die met inrichtingen van hooger gaand onderwijs berusten?

Inleiders: Prof. Dr. J. Boeke, Hoogleeraar te Leiden; J. Habbema, oud-Inspecteur Inl. Onderw.; Dr. H. D. Tjeenk Willink, Dir. Kol. Landbouwschool te Deventer.

Tweede dag — 's morgens.

IV. Welke beginselen zijn de leidende bij het onderwijs van wege de christelijke zending ten behoeve van de niet-europeesche bevolkingsgroepen?

Welke verhouding behoort tusschen Regeering en zending te bestaan ten opzichte van het toezicht op het onderwijs?

Inleiders: Dr. N. Adriani, Afgev. van het Ned. Bijbelgenootschap; H. Colijn, Lid 1e Kamer van de Staten-Generaal (alleen voor de tweede vraag). Pater F. G. J. M. van Lith, Directeur van de R.-Kath. Kweekschool te Moentilan.

's Middags.

V. Moet met M.U.L.O. in Ned.-Indië alleen zijn eindonderwijs, of behoort het ook te zijn voorbereidend onderwijs?

Hoe moet dit onderwijs zijn ingericht?

Inleiders: H. Colijn, Lid 1e Kamer van de Staten-Gene-

raal (alleen voor de eerste vraag); J. den Hollander, Ind. Onderw. met verlof; J. Jonkers, Ind. Leeraar M. O. met verlof.

Derde dag — 's morgens.

VI. Hoe moet het onderwijs voor meisjes, behoorende tot de niet-europeesche bevolkingsgroepen, worden ingericht?

Welke plaats behooren bij dit onderwijs in te nemen: eensdeels de inheemsche talen, ook het Chineesch en Arabisch, anderdeels het Nederlandsch?

Zijn voor dit onderwijs internaten noodig?

Zoo ja, op welken grondslag?

Is het gewenscht meisjes uit de niet-europeesche bevolkingsgroepen tot onderwijzeressen op te leiden?

Zoo ja, hoe moet dit geschieden?

Inleiders: A. Limburg, Arr. Schoolopziener, oud-Directeur der Kost- en Dagschool voor dochters van hoofden en aanzienlijken te Tomohon; Mej. M. S. van der Willigen, Indisch Onderwijzeres met verlof.

's Middags.

VII. Moet aan onderwijzers, behoorende tot de niet-europeesche bevolkingsgroepen een ruime plaats worden toegekend, ook bij het onderwijs dat gegeven wordt met het Nederlandsch als voertaal?

Is hunne opleiding, met steun van Staatswege, ook in het moederland gewenscht?

Op welke wijze behoort deze opleiding te worden geregeld?

Inleiders: Baginda Dahlan Abdullah, Maleisch onderw.; Th. J. A. Hilgers, oud-Indisch onderw.; D. Koelewijn, Directeur van de Prot. Zendingskweekschool voor de vorming van Inl. Onderw. te Djokjakarta.

Het voornemen bestaat de uit te brengen prae-adviezen te doen drukken en deze minstens 14 dagen vóór het Congres aan de leden te zenden, opdat ieder daarvan vooraf kunne kennis nemen. Bovendien zal elk onderwerp vóór de behandeling kort worden toegelicht, tot bevordering van eene regelmatige bespreking.

Ten einde allen leden een leiddraad te verschaffen van de te behandelen stof, zal eveneens verkrijgbaar zijn een door deskundigen samengesteld kort overzicht der bestaande voorschriften betreffende het onderwijs in Ned.-Indië.

Van het ten congresse verhandelde zal een gedrukt verslag worden uitgegeven.

Het lidmaatschap van het Congres bedraagt *f* 5.—. Zij, die aangesloten zijn bij een der samenwerkende vereenigingen betalen *f* 2.50.

Het Dagelijksch Bestuur:

Mr. J. H. ABENDANON, Voorzitter, oud-Directeur v. h. Dep. van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid in N.-I., Afgev. van de Vereen. „Oost en West", Den Haag, J. v. Nassaustr. 43.

Dr. N. ADRIANI, Onder-Voorzitter, Afgev. van het Nederl. Bijbelgenootsch., De Bilt-Station, Soestdijksche straatweg 76.

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Onder-Voorzitter, Voorzitter der Ver. „Oost en West", oud-Directeur v. h. Dep. van Fin. in N.-I., Den Haag, Oldenbarneveldlaan 88.

Dr. C. J. VINKESTEIJN, Onder-Voorzitter, Inspecteur der Gymnasia, Den Haag, Verhulststraat 60.

G. VAN KLEEF, 1e Secretaris, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Baarn, Balistraat 3.

D. VAN GEUNS, 2e Secretaris, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Den Haag, v. Weede v. Dijkveldstraat 21.

Mej. M. VAN DER WILLIGEN, Penningmeesteres, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Den Haag, Van Bleiswijkstraat 69.

Suriname.

Nog steeds geen mail uit Suriname. De laatste Surinaamsche couranten in ons bezit zijn van 1 Februari. Die het niet wist, zou niet op de gedachte komen, dat wij een directen veertien-daagschen maildienst Amsterdam—Paramaribo hebben. Zou de heer R o o d e n b u r g, die onlangs den Minister van Waterstaat inlichtingen vroeg in zake de uitvoering van den dienst door den Koninklijken West-Indischen Maildienst, niet de goedheid willen hebben thans den Minister te vragen of die dienst is opgeheven? Of zijn de brieven en drukwerken uit Suriname wellicht veilig ergens in Engeland opgeborgen, om te voorkomen dat ze op de eene of andere geheimzinige wijze met de mailboot in de diepte der zee verdwijnen? Eenigen tijd geleden ontvingen wij uit Suriname brieven en drukwerken „o p e n e d b y c e n s o r". Zelfs de dunste briefjes, waarin onmogelijk iets anders kon zitten dan een zeer dun velletje postpapier, waren „opened by censor". Wat moet die censor over tijd kunnen beschikken! In de laatste weken hebben we evenwel in de dagbladen geen berichten aangetroffen over het achterhouden van de Surinaamsche mail in Engeland, zoodat wij het wegblijven van die mail niet begrijpen.

Bij het ontbreken van nieuwsberichten uit Suriname, meenen wij onzen lezers geen ondienst te doen, wanneer wij de voor Suriname in „H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d" beschikbaar gestelde ruimte gebruiken om de aandacht te vestigen op een zeer interessant artikel in het jongst verschenen deel (71, 1916) van de „B ij d r a g e n t o t d e T a a l-, L a n d- e n V o l k e n k u n d e v a n N e d.-I n d i ë", getiteld: „P o l i t i e k e c o n t r a c t e n m e t d e B o s c h n e g e r s i n S u r i n a m e". Men weet dat die Boschnegers afstammelingen zijn van de in de 18de en het eerste deel van de 19de eeuw van de plantages weggeloopen slaven, die in de wouden van Suriname een Klein-Afrika gesticht en zich tot heden gehandhaafd hebben. Na een langen en wreeden guerilla-oorlog, die schatten gelds heeft verslonden, heeft het koloniaal bestuur moeten eindigen met vrede te sluiten met de verschillende groepen. Bij de vredescontracten was bepaald, dat de Boschnegers jaarlijks geschenken in levensmiddelen, kleederen, ammunitie, enz. van het koloniaal bestuur zouden ontvangen. Daartegenover waren hunne verplichtingen nauwkeurig omschreven. Men vindt die oude verdragen bij H a r t s i n c k. De uitdeeling van „presenten" aan de Boschnegers is in 1849 gestaakt. Daarvoor is later in de plaats getreden salarieëring van de hoofden, de z.g. „g r a n m a n s". Nog steeds staan de Boschnegers buiten het maatschappelijk verband en het laat zich niet aanzien, dat dit in afzienbaren tijd anders zal worden.

De „Granmans" en de „kapiteins" worden benoemd en ontslagen door den Gouverneur; bij de keus der granmans wordt evenwel zooveel mogelijk rekening gehouden met de zeden en gebruiken der Boschnegers, bij wie de opvolging in de vrouwelijke lijn regel is. De oudste zoon van de oudste zuster van den granman is gewoonlijk de candidaat der Boschnegers en het Koloniaal Bestuur houdt zich aan die keus, zoo er geen overwegende bezwaren daartegen bestaan.

Het bovengenoemd artikel in de B ij d r a g e n geeft behalve de hernieuwde contracten ook de beloften aan, die de granmans in handen van den Gouverneur afleggen. In den aanhef van het artikel lezen wij:

„Hoewel het regeeringsreglement van Suriname over de Boschnegers en de Indianen in het binnenland dier kolonie niet rept, en zij ook bij de totstandkoming van die wet niet ter sprake kwamen in de Staten-Generaal, bewijst toch jaarlijks de Surinaamsche begrooting alreeds, dat kennis van de verhouding van ons Bestuur tot hen en hun hoofden noodzakelijk is, wil men zich van de werkelijke toestanden in dat binnenland een denkbeeld vormen."

Aan het „naschrift van den bewerker" — wiens naam niet wordt genoemd — ontleenen wij nog de volgende opmerkingen:

„De ambtelijke gegevens, in het vorenstaande verwerkt, geven blijk, hoe weinig moeite men tot voor kort van regeeringswege heeft genomen om van de bestuursinzettingen der Boschnegers nader op de hoogte te komen, om de juiste gezagsverhouding van het bestuur tot hen te bepalen, en om de omtrent hen opgedane wetenschap bekend te maken"......

......„De boven-afgedrukte stukken doen het nu eens voorkomen, alsof de practijk de gemeenschappen dezer Boschnegers aanmerkt in den trant van de zelfbesturende landschappen in de Oost, dan weer alsof hun hoofden beschouwd worden als gewone koloniale ambtenaren, met wie men geen contracten (zelfs geen korte verklaringen) sluit, maar aan wie men instructies geeft"......

......„Thans nu — met name door de schitterende reeks expedities naar het binnenland van Suriname — de meening voorgoed verlaten is, alsof dat binnenland met zijn bevolking geen belangstelling zou verdienen, schijnt een jaarlijksche paragraaf in hoofdstuk B van het koloniaal verslag van Suriname, speciaal aan de Boschnegers e n a a n d e n i e t m i n d e r v e r o n a c h t z a a m d e I n d i a n e n gewijd, een redelijk verzoek."

Bij dit verzoek sluiten wij ons gaarne aan.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tjipto's oordeel. De „J a v a b o d e" weet mede te deelen — alzoo T j i p t o M a n g o e n K o e s o e m o in „D e V o o r p o s t" — dat onze D. D. momenteel te Singapore in de gevangenis zit. Volgens een te Batavia ontvangen particulier schrijven, zou hij in het hospitaal te Hongkong, waar hij voor een niet nader aan te duiden ziekte, verpleegd werd, door de Engelsche autoriteiten gearresteerd zijn en naar Singapore zijn overgebracht. Hij bekende daar tegen betaling zich te hebben belast met het overbrengen van geschriften voor Britsch-Indische revolutionnairen, op welk misdrijf, volgens de „M a r t i a l L a w", 20 jaar dwangarbeid staat. Ofschoon wij de juistheid van dit bericht in twijfel trekken, zijn wij op het oogenblik buiten staat het energisch tegen te spreken. Iets anders is het, of wij het zoo zouden afkeuren, wanneer D.D. zich had laten verleiden, zich beschikbaar te stellen voor de pogingen der Britsch-Indiërs hun land te bevrijden van het door hen als onduldbaar gevoelde Engelsche juk!!? Als ons deze vraag in gemoede werd gesteld, dan zou een „neen" ons antwoord zijn. Evenals voor ons, is voor D.D. elke vorm van overheersching moreel of corporeel dan wel economisch antipathiek. Elke overheerschte, die een beroep doet op D.D., vindt in hem een warmen voorstander van het idee „doen eindigen der overheersching." Het zou ons daarom niet verwonderen „indien hij zich in dienst stelde der Britsch-Indische patriotten, even goed als hij ten onzent, zonder eenig voorbehoud, zijn krachten heeft gewijd aan de bevrijding van den Javaan van de Hollandsche overheersching. „Hij heeft het gedaan voor geld, heelemaal onomkoopbaar is hij dus niet", zoo schreeuwt onze tegenpartij. Ook als dit onzen D. D. wordt aangewreven, zijn we niet in staat het tegen te spreken. Wel kunnen wij het verschijnsel verklaren. „Uithongeren" heet het wapen, dat de Regeering van Nederlandsch-Indië tegen ons vlijtig hanteert. Nu zijn wij — D. D., Tjip en Suardhy — dood eenvoudige menschen, die dus hun maag moeten vullen, om in het leven te blijven. Zou het wonder zijn, indien D. D., waar het werk van dien aard is, dat 't best overeen te brengen is met zijn idealen en zijn aanleg, de gelegenheid met beide handen aangreep, om te dienen èn zijn ideaal èn zijn corpus? Wij gelooven „dat D. D. b.v. een voorstel van de Indische Regeering om voor duizenden guldens in de maand het Indische volk te verraden, beantwoord zou hebben met een uitdaging. Hetgeen voor zijn karakter zou pleiten. Indiërs! wij hebben onzen leider nog niet verloren. Hij wacht in de gevangenis te Singapore op

betere dagen, om u te leiden naar het beloofde land. Alzoo eindigt schrijver.

Het oordeel van een „echte Batak". Deze, schrijvend in de „P e w a r t a D e l i" over de vestiging van de Nederlanders in den Indischen Archipel, zegt o.a., dat de toestanden nu in vergelijking met die tijdens den aanvang der vestiging, een verschil aantoonen als van dag en nacht. Zijn eigen ervaring van 30 en 40 jaren geleden leert hem, dat het zeer ondankbaar en dwaas is om af te geven op het N.-I. gouvernement en te beweren, dat Indië dom is gebleven, niet vooruit, ja zelfs achteruit is gegaan. Een vergelijking met Japan gaat niet op. Een vogel in de vrije lucht is anders dan een vogel in de kooi. De zon begint evenwel voor Indië op te komen, doch nog slechts een klein deel der inwoners is wakker geworden. De leiders doen beter om aan te dringen op meer onderwijs dan op meer rechten. Als het volk tot hoogere ontwikkeling is gekomen, zullen de rechten van zelf wel komen.

Het oordeel van een Maleier. De „S r i S u m a t r a" geeft ook een uiteenzetting van hetgeen Nederland voor de Maleiers gedaan heeft in de 255 jaren, sedert zij het te hulp geroepen hebben tegen de Atjehsche geweldenaars. Men moet den tijd niet vooruitloopen, zegt de schrijver, doch geduldig de gebeurtenissen afwachten. De gewenschte verbeteringen zullen niet uitblijven. De gevoelens van trouw aan de driekleur in de harten der Menangkabauers moeten niet alleen in woorden, maar ook in daden kenbaar gemaakt worden. Zijn leven moet men er voor over hebben, wanneer Nederland door een vreemde mogendheid mocht worden aangevallen. Wie onzer zou onder een andere vlag willen dienen?

Ten slotte uit de schrijver den wensch, dat aan elke 2e klas school een Mohamedaansch godsdienstleeraar, door het Gouvernement bezoldigd, geplaatst moge worden.

Een Javaansch oordeel. De Regeering — alzoo de „S i n a r D j a w a" — wil eenheid brengen tusschen haar onderdanen in Nederland en die van Indië. Door de ongelijksoortigheid der deelen zal deze eenheid moeielijk te verkrijgen zijn. Een Hollander wil geen Inlander worden, evenmin een Inlander Hollander zijn. De Hollanders willen Indië ten eeuwigen dage onder hunne heerschappij houden. De Inlanders willen daarentegen te eeniger tijd in praktijk brengen, wat de viering van het Nederlandsch volksbestaan hun geleerd heeft. Niet om zich van Nederland los te scheuren! Onder de regeering van Koningin Wilhelmina en het tegenwoordige rechtvaardige Indische Gouvernement hebben wij het goed! Maar de Inlander wil niet langer de slaaf zijn van den Hollander; tegenover de beschaafde wereld wil hij diens gelijke en vriend zijn. Hij, die niet ingenomen in met de trouw aan Koningin en Gouvernement, is een verdwaasde. Onze meesters mogen zich evenwel ook niet schuldig maken aan uitzuiging of onderdrukking.

Het surplus der pandhuisvenduties. De „K a o e m M o e d a" constateert, dat een groot gedeelte van het surplus der pandvenduties door de rechthebbenden niet wordt opgevorderd. Zij willen 't wel hebben, zoo is 't niet, zegt de schrijver, maar domheid of vrees weerhoudt hen van hun recht gebruik te maken. Dikwijls weten zij hun rechten ook niet ,daar deze hun niet naar behooren worden bekend gemaakt. Deze gelden verblijven dan in 's lands kas. Het mag toch niet de bedoeling van het Gouvernement zijn, deze gelden als buitengewone baten te beschouwen en te houden! Waarom dat niet benut voor steun van noodlijdende Kromos, voor de oprichting van klinieken, verbeterhuizen voor den Javaan, opdat deze niet zal kunnen zeggen, dat zijn rechtmatig eigendom spoorloos is verdwenen.

De ethische richting. De „K a o e m M o e d a" haalt uit de „M a a s b o d e" een kritiek aan op de ethische richting, waarmede de hoofdredacteur van het „N i e u w s v a n d e n D a g v a n N.-I." zich vereenigen kon en waarin het Katholieke Nederlandsche blad zich beroept op de getuigenissen van alle kenners van den Inlander, zooals administrateurs van ondernemingen, bestuursambtenaren, landraadvoorzitters, Europeesche werkbazen, tuinopzieners en assistenten. De redacteur van de „K a o e m M o e d a" valt hierover den hoofdredacteur van het „N. v. d. D. v. N.-I." aan, schrijvende: 't is best te begrijpen, waarom die tegen de ethische richting zijn; die werkbazen, administrateurs, opzieners en assistenten voelen hun beurs leeg loopen, zoodra Kromo de oogen open gaan. Gewezen wordt op den Inspecteur van den arbeid Ardenne, die te Djokdja kwam, om te voorzien in het te kort van Javaansche vrouwen, die „haar hoofd willen verkoopen" aan de ondernemingen in Deli. Op de landraad-voorzitters — de meesten zenuwzieken — die het brutaal van Kromo vinden, dat hij ter wereld is gekomen. Met de vermeerdering van zijn kennis wordt de rechtspraak moeilijker. Niet op de hoogte zijnde van de taal en de gewoonten van het volk, tasten zij in het duister of hangen geheel van de politieambtenaren af. De bestuursambtenaren, die tegen de ethische richting zijn, behooren tot dezulken, die hun betrekking slechts als een waardigheid beschouwen, niet als een plicht of roeping. De redacteur geeft verder een terugblik op de eeuw, verloopen sedert de herstelling van het Nederlandsche gezag. Meer dan honderd jaren — schrijft hij — heeft men noodig gehad, om te komen tot een ethische politiek; 57 jaren geleden werden de Javanen op de p a s a r s nog als karbouwen verkocht. Nog niet lang geleden moesten zij koffie planten, en het product, dat ƒ 50 à ƒ 60 de pikol waard was, voor ƒ 15 de pikol afstaan. Nu nog denkt slechts een klein deel der Nederlanders ethisch; de meesten voelen nog meer voor de politiek van de O.-I. Compagnie.

Toch eindigt ditzelfde artikel met een heilwensch voor „onze heerschers" ter gelegenheid van hun nieuwjaar en een betuiging van trouw aan het Nederlandsche gezag!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Waar het Indische geld heengaat. De groote oorlog heeft ook in ons economisch leven in Indië verwarring gebracht. Ons geld vloeit nu langs verschillende wegen weg: 1e. naar Europa in 't algemeen; 2e. naar België in 't bijzonder om dit land in zijn nood te helpen; 3e. met bestemming voor het Roode Kruis, voor de Entente, voor Turkije, een kleinigheid ook voor Duitschland; 4e. voor de hadjis, die in behoeftige omstandigheden in Mekka verkeeren; 5e. voor den watersnood en andere doeleinden in China; 6e. om de Armeniërs tegenover de Turksche gruwelen te helpen; 7e. voor nieuwe belastingen en andere uitgaven der gemeente; 8e. voor rampen in Indië zelf; 9e. voor de duurte van levensmiddelen zoowel in het buitenland als in het binnenland; 10e. voor verschillende Duitsche en andere komedievoorstellingen, die voor een liefdadig doel gegeven worden; 11e. voor verschillende vereenigingen, die hier als paddestoelen verrijzen en waaraan wij ons niet kunnen onttrekken, omdat zij voor een goed doel zijn opgericht; 12e. voor dokters en apothekers, in verband met p. p. c. (pest, pokken en cholera). Een dozijn gaten en kuilen dus, waarin ons geld terecht komt. En toch is er van nood, hongersnood, in Ned.-Indië geen sprake. Dit zou een bewijs zijn, dat Java rijk is, nog rijker misschien dan Amerika, dat grooter is, waar meer menschen wonen met meer rijkdom en vernuft. Toch is Java a r m, hoewel er geen gebrek is. In dit opzicht kunnen Cuba en de Philippijnen er niet bij vergeleken worden. De Inlandsche bevolking is bij ons arm. Java is een bijenkorf gelijk met veel honig, waar vele mieren op afkomen.

Een nieuw Hospitaal. Van wege de anti-opium-vereeniging werd den 16en Januari j.l. te Manggadoewa aan den Jacatraweg het nieuwe hospitaal geopend Deze vereeniging werd in 1913 opgericht met het doel de lijders aan overmatig gebruik van opium te genezen en zoo mogelijk van hun „kwaad" af te brengen. Het is gebouwd op een stil plekje in een niet gezond gedeelte van de beneden-stad van Batavia. Maar de grond is daar goedkoop en men kan gebruik maken van het z.g. Pangeranghuis, dat juist groot genoeg is. Waar dit kwaad niet zulke groote afmetingen heeft, als het alcohol-misbruik in Europa, was 't niet noodig een grooter huis te nemen. De bedden zijn in drie klassen verdeeld: twaalf 1e kl., zestien 2e kl. en vijf-en-twintig 3e kl. Bij de opening waren slechts weinig officieele personen tegenwoordig, wat aan het slechte weer moet worden toegeschreven. De plechtigheid duurde niet lang. De voorzitter gaf een overzicht van de geschiedenis dezer vereeniging. De zendeling Blieck gaf hiervan een Maleische vertaling. De penningmeester gaf een relaas van den financieelen stand, die niet bijzonder gunstig bleek. Kort geleden ontving het bestuur echter twee giften van ƒ 700. De Gouverneur-Generaal had een brief van gelukwenschen doen toekomen. De inrichting maakte een goeden indruk. Dr. van Buren staat aan het hoofd van het hospitaal en wordt bijgestaan door één Chineeschen ziekenverpleger. De „P e r n i a g a n" zegt verder, dat deze vereeniging ontegenzeggelijk gesteund moet worden, maar eerst moet van regeeringswege krachtiger tegen de smokkelarij geageerd worden. Wat zij tot nu toe gedaan heeft om het opiumgebruik te beperken, zooals verboden kringen, het licentiestelsel, heeft niet tot het gewenschte resultaat geleid, omdat nog steeds de smokkelhandel in het te kort aan opium heeft voorzien. Zelfs kan gezegd worden, dat na de afschaffing van de pacht de smokkelerij is toegenomen. Zij is een open bedrijf geworden. Ergens in de residentie Batavia wordt de clandestiene waar voor een gouvernements-opiumverkoopplaats verkocht. Vroeger, onder de pacht, zou men dit niet gedurfd hebben, uit vrees voor de spionnen van de pacht. De redactie acht de instelling van een betrouwbare en goed bezoldigde recherche noodig, zoomede een verzwaring der straffen. Eerst als het smokkelen den kop is ingedrukt, kan er sprake zijn van vermindering van het gebruik, eerst dan kunnen de genezenen in inrichtingen als genoemd hospitaal voor goed van het kwaad af te houden zijn. Radicaler zou het zijn alle opium uit te bannen.

De „D j a w a t e n g a h" vermeldt, dat een Chineesche vrouw te Semarang door het landgerecht aldaar veroordeeld werd wegens het opiumschuiven bij een ander in huis. Waar anders kon zij het dan doen? vraagt het blad. Een officieele kit voor vrouwen bestaat er niet. De officieele opiumpijpen verbruiken meer opium dan de particuliere, welke ook veel aangenamer voor het gevoel zijn. Bedoelde vrouw werd daarbij veroordeeld, zonder vooraf gehoord te zijn, niettegenstaande zij verschenen was en voor de gerechtszaal stond te wachten. De verslaggever slaakt de volgende verzuchting: „O, duister Semarang, rot Semarang."

Minder drankmisbruik. De „B i n t a n g S o e r a b a j a" zegt, dat te Soerabaja een groote vermindering van het drankmisbruik valt waar te nemen, en wel als een gevolg van de laatste accijnsverhooging en de toenemende geldschaarschte. Vroeger waren na elke tandakpartij alle deelnemers, zonder onderscheid, beschonken; thans zijn het slechts enkelen. Liefhebbers behelpen zich

nog de bovengrond door den cultivator los en fijn moet gemaakt.

Het voordeel van dit systeem is, dat bij dezelfde hoeveelheid regenwater grootere oogst zal verkregen worden.

Nu is het bekend, dat in onze kolonie, behoudens enkele loffelijke uitzonderingen, bij het planten van maïs van een eigenlijke grondbewerking geen sprake is. Er wordt met de shapi een klein kuiltje gemaakt, daar komen een paar maiskorrels in, en het gaatje wordt met den voet dichtgetrapt. Ook al zouden de kortels in den harden grond indringen, dan nog zouden ze geen voedsel en vochtigheid vinden. Blijft de regen dus eenige weken uit, dan moeten de jonge plantjes noodzakelijk verdorren en te gronde gaan.

In de eigenlijke regenmaanden van het afgeloopen jaar zijn er nergens op deze eilanden zware regens gevallen. Ook daar, waar het dry-farming-systeem is toegepast, is er dus geen water diep in den bodem kunnen indringen. Er is dus geen water in den bodem opgespaard, om bij eenigen tijd aanhoudende droogte aan de plant tot voedsel te dienen. Dat is de reden waarom er dit jaar geen zuiver oordeel over de resultaten van dit systeem kan worden uitgesproken. Daarentegen hebben de veelvuldige kleine regenbuitjes in deze maand een zeer gunstigen invloed uitgeoefend, en veel gunstiger dan deze op niet bewerkten grond gehad heeft.

Alle aanplantingen op Groot-Kwartier maken dan ook een prachtigen indruk.

* * *

De laatst ontvangen „Amigoe" schrijft:

Wij treffen het dit jaar in de maand Januari buitengewoon gunstig met den regen. Zoo slecht als 't in de laatste maanden van 't afgeloopen jaar was, zoo goed is het nu. Het zijn wel geen lang aanhoudende regens, maar toch voldoende om alles frisch en groen te houden. Wanneer deze regens nog eenigen tijd aanhouden, is er alle kans, dat daar waar geplant is, nog zeer veel van den oogst terecht zal komen.

* * *

Op 29 Jan. j.l. is in tegenwoordigheid van het College van Regenten, de eerste steen gelegd van het gebouw, dat door de N. V. „Sanatorium Het Groene Kruis" aan de Rembrandtstraat te Willemstad gebouwd wordt en dat bestemd is om te worden ingericht als het eerste hospitaal dier vennootschap.

* * *

Op een der 48 M. hooge torens der draadlooze telegrafiestations te Willemstad, is een vlaggestok geplaatst, bestemd voor het hijschen van de maatschappijvlag van de stoomschepen, die op weg zijn naar Curaçao, zoodra deze schepen draadloos met dat station in verbinding zijn gekomen, alzoo de „Amigoe".

Dit is een groote verbetering door het Gouvernement aangebracht, waardoor het publiek in het algemeen, doch de Agenten van de verschillende stoomvaartlijnen in 't bijzonder zijn gebaat. Zij behoeven nu niet telkens een boodschapper naar 't Riffort te zenden om te vernemen, of het station reeds verbinding heeft met dit of dat schip, maar door even het hoofd buiten hun kantoor te steken, kunnen zij zien of reeds verbinding met het te verwachten schip is verkregen.

De vorige chef van het draadloos station, de heer N. Smit, is met de „Kortenaer" naar Nederland vertrokken. Tot tijdelijk chef is nu aangesteld de heer D. Molenkamp, vroeger reeds als korporaal-seiner aan ons station verbonden, dezelfde die ook onlangs eenige Curaçaosche jongelui als seiners heeft opgeleid.

* * *

In de „Curaçaosche Crt." van 11 Febr. j.l. lezen wij:

Het verslag van de werking en den toestand van de N.V. „Aruba Goud Maatschappij" over het huishoudelijk jaar 1 Dec. 1914—30 Nov. 1915 vermeldt, dat er voor het eerst sedert het zevenjarig bestaan der Mij. een onbevredigend resultaat is verkregen; een heel jaar is er om niet gewerkt.

Eene ongekende verhooging in prijzen van de meeste benoodigdheden, enkele met zelfs 300 pCt. en meer, eene mindere levering van gouderts door de tributen en verscheidene andere bijomstandigheden, alles veroorzaakt door de voortduring van den Europeeschen oorlog en het herhaaldelijk mislukken van den oogst, konden niet anders dan tot de minst bevredigende uitkomsten leiden.

't Is evenwel te verwachten, dat deze toestanden, welke op zich zelve in 't geheel niet tegen de levensvatbaarheid der Mij. pleiten, van voorbijgaanden aard zullen zijn, daar zij bij voortduring de Mij. tot eene voorloopige staking harer werkzaamheden kunnen nopen.

De Mijnproductenrekening wijst een nadeelig saldo van ƒ3520.42 aan, hetwelk op Winst- en Verlies-Rekening overgebracht is. Deze laatste rekening sluit met een credit-saldo groot ƒ119.55½ (v.j. ƒ11.130.45½).

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Pamitran. Naar aanleiding van het bericht, dat dit blad in het vervolg elken dag verschijnen zal, deelt de „Pembrita Betawi" alsnog de volgende bijzonderheden mede: De hoofdredacteur Raden Djojosoediro was vroeger hoofdredacteur van de „Tjahaja Timoer" in Malang, en lid in het centraal bestuur S. I. De opper-leiding berust evenwel bij den heer van Hinloopen Labberton. Het blad stelt zich ten doel de associatie idee te bevorderen en een vriendschappelijk samengaan van alle volksgroepen tot ontwikkeling van Ned.-Indië. De Indonesische Drukkerij en het daaraan verbonden Translaatbureau (een naamlooze vennootschap) zou begin Januari van dit jaar gevestigd worden te Parapatan (Weltevreden). De directeur daarvan is de heer Hadji August Salim. Reeds geruimen tijd bestond de behoefte aan een inrichting, waar vertrouwbare vertalingen in en uit Inlandsche talen kunnen worden verkregen. De tarieven zijn billijk, dit bureau staat eveneens onder het oppertoezicht van genoemden heer Labberton.

Een nieuw blad. Te Batavia is ook verschenen „De Mohamedaansche Spiegel", een blad, dat twee malen in de maand verschijnt onder redactie van een uit Singapore overgekomen journalist, die met medewerking van eenige voorname Arabieren onder de vrijzinnige driekleur hoopt zijn meeningen vrijer te kunnen uiten dan ginds. In dit tijdschrift is een artikel opgenomen vol lof over den Islam, „de ziel van den vooruitgang". Deze godsdienst — zoo verkondigt de schrijver — verbreekt de ketenen van domheid en onverstand van millioenen menschen, brengt wetenschap, beschaving, rechtvaardigheid en liefde aan; was ook het eenige middel om Europa te verlossen uit den poel van verdorvenheid, waarin het tot de kruistochten verzonken was. De Islam was het licht, dat aan dat werelddeel den weg wees naar wetenschap en beschaving. Nu nog put de Europeesche geneeskunde uit Mohamedaansche bronnen. Reeds 1333 jaren geleden leerde de Koran, dat de aarde rond is en draait: Mohamed heeft met zijn Koran de wereld verlost van domheid en achteruitgang. Slechts schijnheiligen of vervalschers der geschiedenis kunnen dit ontkennen. Men beweert wel, dat hij zijn leer met geweld verbreidde, doch dit is niets dan leugen en laster. Hij handelde uit overtuiging en waar hij naar het zwaard greep, daar was dit slechts uit zelfverdediging, volgens schrijver.

De Sumatratengah werd met 1 Januari j.l. opgeheven en opgelost in de Warta Hindia. („Pembrita Betawi.")

Een Zendingshospitaal te Poerworedjo. De „Sinar Djawa" deelt mede, dat dit spoedig (Bagelen-Kedoe) zal worden opgericht, met Dr. Flach als medisch leider. Het daarvoor benoodigde terrein, groot ongeveer 4 bouws, is aan den weg naar Koetoardjo gelegen. Voorloopig zullen semi-permanente gebouwen opgesteld worden, omdat men nog niet over het gouvernement-subsidie beschikken kan. Daar het nog niet te bepalen is, hoe groot het hospitaal zal moeten zijn, wordt in afwachting van betere gegevens met de subsidieaanvraag gewacht. Toch zal de onderbouw der semi-permanente gebouwen zoodanig gemaakt worden, dat hij later ook voor definitieve doeleinden geschikt zal zijn. Spoedig zal dus de bevolking dier streek van deze medische hulp kunnen profiteeren. Genoemde geneesheer zal voor de ziekenverpleging bijgestaan worden door een verpleegster en eenige Inlandsche helpers, zoo noodig ook van het hospitaal te Poerbolinggo.

Een Holl.-Chineesche school met den Bijbel. Deze zal te Djokja worden opgericht. Het benoodigde terrein is reeds daarvoor aangewezen. Twee onderwijzers, ook met akte Fransch, komen daarvoor uit Holland.

Een Krankzinnigen-gesticht. Te Magelang wordt met spoed, op last van hooger hand, gewerkt aan den bouw van een krankzinnigengesticht, dat als doorgangshuis en voor permanente verpleging dienen moet. Het komt ten noorden van de stad aan den weg naar Setjang te staan. Voorloopig is het berekend voor de opname van 300 kranken, maar het moet later ook 1000 personen kunnen opnemen. („Sinar Djawa.")

Steeds meer Scholen. Een nieuwe landbouwschool wordt weldra te Madja (Cheribon) geopend, tot welker totstandkoming de heer Wijs krachtig geijverd heeft. In de laagvlakte, te Ploembon, bestaat reeds zoo'n school. De school te Madja is speciaal voor de bergcultures, die nu in studie genomen en tot bloei gebracht kunnen worden. („Sinar Djawa").

Te Bandoeng werd volgens de „Kaoem Moeda" een vergadering gehouden om tot de oprichting van een tweede Inlandsche school op Mohamedaansch-godsdienstigen grondslag te komen. De reeds bestaande had reeds zeven maanden na hare oprichting een aantal van 352 leerlingen, die gezamenlijk ƒ 178.90 's maands aan schoolgeld betalen. Nog zijn er vele aanvragen voor nieuwe leerlingen, niettegenstaande er een H. I. school bestaat. De dito Christelijke school telt 250 leerlingen. Een tweede H.-I. school zal niet in de behoefte kunnen voorzien. Nu wil men het voorbeeld van de zending volgen. Waarom niet? De Islam bezit ook de noodige krachten. De Regeering, die de Zending steunt, mag als zij rechtvaardig en onpartijdig te werk gaat, de Mohamedanen niet beletten hun geloof te verbreiden.

De landbouwschool te Soreang (Preanger Regentschappen) is volgens de „Sinar Djawa" bijna leeggeloopen, omdat de Regeering geene betrekkingen beschikbaar had gesteld voor het tweede stel leerlingen, dat van deze school was afgekomen. Wel een bewijs, vermeent het blad, dat het den Inlander voornamelijk te doen is om in een Gouvernementsbetrekking geplaatst te worden en niet om de kennis zelf, als dienstig voor zijn ontwikkeling.

De redactie van genoemd blad spreekt haar dank uit, ook namens de betrokken ouders, aan het adres van 7 leden van den Semarangschen Gemeenteraad (5 Europeanen, 1 Chinees en 1 Javaan) voor het voorstel, dat zij aan den Raad gegeven hebben, om bij de Regeering krachtig aan te dringen op uitbreiding van het Inlandsche onderwijs te Semarang, en zulks met 't oog op het plaatsgebrek op de bestaande scholen. Dikwijls kan niet de helft van het aantal candidaten geplaatst worden. Zij oordeelen, dat er minstens nog twee H.-I. en vier 2e klas scholen bij moeten komen. Merkwaardig is het — zoo oordeelt het blad — dat van de zijde der Inlandsche hoofden nooit een dergelijk voorstel werd ingediend, wat toch op hun weg had gelegen. De voorstellers hadden er o.m. op gewezen, dat bij het Europeesch onderwijs aldaar 9 scholen bestaan voor 8000 zielen en bij het Inlandsch onderwijs 5 scholen voor 80000 Inlanders.

De „Soenting Melajoe" teekent aan, dat in de Alaslanden, een jonge afdeeling, te Koeta Tjane reeds twee volksscholen bestaan, één voor jongens met 400 en één voor meisjes met 200 leerlingen.

De „Pewarta Deli" merkt op, dat de Sarikat

Oesaha te Padang, zonder „hemelhoog" geschreeuwd te hebben, daar een H.-I. school met Mohamedaansch godsdienstonderwijs heeft opgericht. Nu is door de Sarikat Oesaha Tanah Priaman een landbouwschool opgericht, die een subsidie van ƒ5000 van het Gouvernement trekt. Een dito te Fort van der Capellen werkt met een subsidie van ƒ3000. „Ter spiegeling van anderen", zegt het blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De S. I. De „Bintang Soerabaja" en de „Pewarta Soerabaja" geven eenige berichten over het „S. I.-gedoe", waaruit zou moeten blijken, welk een slechten invloed die vereen. op de domme menigte uitoefent. Kort geleden ondervonden op het land Tjibaroesa (Buitenzorg) een officier en een opnemer bij de opname een alles behalve welwillende behandeling van de zijde der bevolking. Eens moesten zij zelfs met hun revolvers dreigen om het opdringende volk van zich af te houden. Het bestuur is hiervan in kennis gesteld; maar de zaak wordt zeer geheim te Buitenzorg behandeld. De bestuursambtenaren durven de S. I. niet openlijk aan te klagen; zij worden door de Regeering gesignaleerd als zij de S. I. tegenwerken of zwart maken.

Van den heer Brautigam, resident van Palembang, wordt verteld, dat hem een opmerking werd gemaakt door de Regeering, omdat hij streng en krachtig tegen de S. I. optrad, toen deze Ver. zich in zijn gewest begon te roeren en dat zijn kans om Gouverneur van Celebes te worden daardoor verkeken zou zijn.

Te Malang werd den 4en Januari j.l. een congres van de S. I. gehouden. Des avonds had er een optocht plaats, smakeloos van opzet. Het eenige, dat als iets bijzonders uitstak, was een witte adelaar, welke vermoedelijk als uiting van pro-Duitsche gezindheid moest dienen. Voor de kaboepaten en de woning van den assistent-resident werd halt gehouden. De noodige mertjons werden afgestoken. Ongeregeldheden hadden niet plaats. De feestavond had een kalm verloop. Slechts dient vermeld te worden, dat op het station een dame van goeden stand, die volstrekt geen aanleiding tot eenige stoornis gaf, door een S. Imer op zijde geduwd werd, met de woorden: De S. Imers gaan vóór. Dit is wel teekenend voor de veranderde adat van den Inlander, die tot de S. I. behoort. Zoo merkt bovengenoemd blad op.

Op het congres zelf werd met veel lawaai en humbug gesproken. Toen er één een verstandig woord sprak en wees ook op de plichten van den Inlander, tegenover diens rechten, stond men verbaasd te kijken. Over de financieele zaken werd niet gesproken. Dit schijnt de politiek der S. I. vereenigingen te zijn. Een Europeaan, die den Javaan reeds langer dan dertig jaren kent, verklaarde, dat dit z.g. congres een weerzinwekkende vertooning was.

Te Medan heeft de S. I. aldaar een Arabische school opgericht. De Inlanders brachten ƒ3000 bij elkaar en bouwden de school naast de misjigit. (Sinar Sumatra).

Dit blad beweert, dat de oprichting van S. I. vereenigingen in Djambi niet gunstig gewerkt heeft op de rust en goede orde in de afdeeling Sarolangoen. Er valt een lijdelijk verzet waar te nemen in het opbrengen van de belastingen en het uitkomen voor heerendiensten. Men stoort zich niet aan oproepingen; de opgeroepenen worden soms verborgen. De leiders maken zich schuldig aan het verbergen van gedroste gevangenen. De controleur heeft 't noodig geacht de bezetting der gewapende politiedienaren aldaar te doen versterken. De resident heeft toen den voorzitter van de S. I. ter hoofdplaats Djambi naar Sarolangoen gezonden om besprekingen te houden en de gemoederen tot bedaren te brengen, wat hem gelukt is. Een nieuw bestuur der plaatselijke vereeniging werd verkozen en toen scheen alle agitatie te eindigen. Spoedig daarna had er evenwel een toestrooming van Inlanders uit Moeara Tambesi plaats, die lid wenschten te worden van de S. I. te Sarolangoen. De stroom moest gestuit worden. Een eigen vereeniging werd te Moeara Tambesi opgericht onder het voorzitterschap van het districtshoofd aldaar.

De „Tjhoen Tjhioe" deelt mede, dat de S. I. te Rembang zich thans verzet tegen de daar al sedert jaren van bestuurswege genomen maatregelen tot verbetering van den veestapel. Te Lasem (Rembang) hadden ongeregeldheden plaats, uitgaande van de Arabieren, die de S. Imers tegen de Chineezen hadden opgestookt. De bestuursleden van de S. I. doen daar, alsof zij de politie zelf zijn. De ondervoorzitter wilde de namen opschrijven van de Chineezen, die deel hadden genomen aan het opstootje, niettegenstaande de politie dit reeds gedaan had. De Chineezen weigerden dan ook hunne namen aan dien voorzitter op te geven.

Waar 't Engelsch goed voor is. Iemand, die zich Macaroon noemt, verhaalt in de „Perniagan" de volgende ontmoeting, die hij op zijn reis van Batavia naar Bandong in den trein had. Te Kamajoran, zeide hij, moesten de reizigers voor Bandong in een anderen trein overstappen. Veel tijd was er niet. Iedereen haastte zich, hij ook, om in de andere wagens een plaats te krijgen. Er was veel gedrang; koelies waren er niet genoeg om de bagages over te brengen. Hij moest zelf zijn zwaren koffer dragen. Toen hij in den anderen trein stapte, waren bijna alle plaatsen in de hem aangewezen coupé bezet, en had hij kans om het lange traject tot Bandong te moeten blijven staan, waarin hij natuurlijk niet veel zin had. Enkele pasagiers wezen hem een plaats aan naast een paar Europeesche dames, die nog open was, maar gaven hem tevens te kennen geen moeite te doen. Anderen hadden 't ook al geprobeerd naast haar plaats te nemen, maar werden telkens met booze blikken door de dames weggekeken. Hij wilde 't toch beproeven en dacht toen aan de Engelsche taal, die wereldtaal, ging naar de plaats, waar die dames zaten. Maar zij keken hem met woedende oogen aan, alsof zij zeggen wilden: wat een brutaliteit van een Chinees om naast mij te zitten; en schoven tegelijk een eind verder op, om hem geen plaats te gunnen. Hij liet zich niet ontmoedigen, nam beleefd zijn hoed af en vroeg: „Miss, is this place occupied?" Terstond veranderden de gezichten. Met een welwillend knikje lieten zij toen toe, dat hij naast haar ging zitten. De passagiers waren verstomd, begrepen niet, hoe hij 't aangelegd had. Een bewijs, zegt hij, van hoeveel waarde de kennis van de Engelsche taal is.

Van Vreemde Koloniën.

De Mohamedanen en den oorlog.

Gaven wij onlangs een kijk op het Moh. standpunt door een D. bril gezien, het is wel interessant hier nu eens eenige aanhalingen uit artikels van „The Times of India" en van „La Depêche Coloniale" tegenover te stellen.

Zij wijzen er op dat het recht op het khalifaat nooit geregeld, en altijd betwist is geweest. Er bestaan 5 of 6 khalifaten, de Marokkanen en de Arabieren van N.-W. Afrika hebben steeds den sultan van Fez als den eenig waren grooten heer erkend. Door de deelneming van den sultan van Turkije aan den oorlog was dus volstrekt niet voor alle mohamedanen uitgemaakt dat de heilige oorlog aan die zijde is te strijden.

De Moefti der Hanefiten en der Malekiten in Algiers zijn met kracht opgekomen tegen de tusschenkomst van Turkije in den oorlog. Said Mohammed van Temasin verklaart eveneens, dat de godsdienst met dezen krijg niets heeft uit te staan, door toch aan den oorlog deel te nemen heeft de T. regeering zich vervreemd van de godsdienstige opvatting volgens welke de mohamedaan strijdt.

De Bey van Tunis is de eenige autoriteit in de Fr. koloniën of protectoraten, die zich onderhoorig erkent aan den heer te Stamboel, welke hij „Zijne Majesteit de Khalif" blijft noemen; hij neemt aan dat de sultan gebukt heeft voor de Duitsche bedreigingen en blijft daarom toch de eindoverwinning der Entente-mogendheden tevens als die van den Islam beschouwen.

Uit alle koloniën komen zwarte en bruine krijgers deelnemen aan den oorlog. Uit West- en Midden-Afrika komen verklaringen van mohammedvorsten van gelijke strekking als die uit Algiers. Britsch-Indië heeft eveneens niet alleen door uitlatingen der vorsten, maar ook door deelnemen van duizende strijders aan den oorlog getuigenis afgelegd voor de opvatting, dat de regeering in Constantinopel in de Muzelmansche wereld niet wordt beschouwd als die welke het geloofsinzicht der mohamedanen heeft te richten.

Zoo leest ieder uit de feiten wat hij volgens zijn voorop gezet oordeel daarin gaarne uitgedrukt vindt. Ook hier is de objectiviteit voorloopig geheel zoek.

Het Panama-kanaal.

Open-dicht-open-dicht, nu weer open, wanneer weer dicht? De eerste kolenschepen, met een maximum diepgang van 21 voet, zijn weer door 't kanaal van Panama heen gegaan. De vaargeul, door de groote aardstorting, is dus weer ruim genoeg om eerstdaags de zeeschepen door te laten.

Hebben wij de afwisselende berichten en plannen goed bijgehouden, dan is men bezig op 't kritieke punt de ruggen naast 't kanaal af te graven, om zoodoende het grondgewicht te verminderen.

Een nieuw koloniaal product.

Zooals bekend, heeft de vraag of aan de munitiebehoefte op den duur kon worden voldaan in 1914 een oogenblik de mogelijkheid van 't voortzetten van den oorlog geheel beheerscht. Van Duitsche zijde werd met een zóó overstelpende hoeveelheid artillerie-munitie gewerkt, dat de tegenpartij, hierop niet voorzien en niet berekend, geen voldoende voorraad bezat en den aanmaak niet snel genoeg kon verzekeren. De buitengewone maatregelen, in Frankrijk en Engeland getroffen, hebben nog even en juist bij tijds aan de eischen van 't leger kunnen voldoen, toen eerst is de terugtrekkende beweging der ententetroepen tot staan kunnen komen.

Hiermede was echter nog niet genoeg gedaan. De kwestie bleef van zóó overwegend belang dat ministeriën voor den munitie-aanmaak werden ingesteld. Deze zetten niet alleen vele fabrieken van allerlei bestemming in vuurwerkplaatsen om, maar de Britsche minister deed ook een beroep op de medewerking der koloniën, en in Canada, Australië en Britsch-Indië werden fabrieken van patronen, granaten, granaat-kartetsen aan 't werk gezet, die enorme hoeveelheden moordtuig naar 't Europeesche slagveld hebben verscheept.

Bij 't lezen der enorme artillerieduels van den langgerekten strijd bij Verdun heeft men den uitroep ook al meermalen geslaakt: waar worden de hoeveelheden projectielen vandaan gehaald! Een bericht, dezer dagen uit Ottawa geseind, kan wel een denkbeeld geven van de hulp die Canada in deze biedt en nog wil bieden. De onderhandelingen tusschen den Can. minister van financiën en den Eng. minister van munitie hebben tot resultaat gehad, dat Can. banken hebben aangeboden in Can. een crediet van 75 milloen dollar te scheppen ter betaling, voor de Eng. schatkist, van munitiebestellingen, die in de 2 eerstvolgende maanden in Can. moeten worden uitgevoerd. Leveringen tot een waarde van 20 mill. dollar zijn reeds in de eerste helft van Maart gedaan in afwachting van dit crediet.

De Min. v. financiën heeft aan den voorzitter van 't bankiersverbond de waardeering der regeering betuigd. Hij noemt de twee handelingen, die te zamen een crediet van 125 millioen scheppen, nam: 50 mill. voor de Can. regeering en 75 mill. voor munitie-voorziening, zeer merkwaardige feiten in de financieele geschiedenis.

De ontzetting van Koet el Amara.

Het weinig verheffend verhaal, dat wij de vorige week gaven van den toestand bij de Britsch-Indische krijgsmacht

in Mesopotamië, moet door nog treuriger mededeelingen aangevuld worden.

Op den dag dat de bladen, 17 dezer, er aan herinnerden dat de troepen onder generaal Townshend 100 dagen te Koet el Amara ingesloten waren, gaf „The Times" een artikel, waarin zware beschuldigingen aan 't adres van hen, die de ontzettingskrijgstocht onder generaal Aylmer georganiseerd hebben.

Vooral betreffen zij den geneeskundigen dienst. Er zijn 3 geneesheeren op 1000 deerlijk gewonden, één verpleegster stond voor 500 verpleegden, er is gebrek aan allerlei hulpmiddelen. Gewonden blijven dagen met een onvoldoend voorloopig verband liggen. Op open booten worden zij de rivier afgevoerd, zonder beschutting tegen 't weer. De schepen, die hen over zee naar Bombay overbrengen, zijn zoo slecht ingericht, dat de gewonden in jammerlijken toestand aankomen. Koudvuur komt dikwijls voor.

Ook op de uitrusting wordt aanmerking gemaakt, het lijkt of men gedacht heeft zonder eenige moeite naar K. e. A. te kunnen wandelen. De artillerie is onvoldoende, de munitie slecht, het rampspoedig verloop wordt aan de Reg. geweten.

Dit is echt Engelsch, menige expeditie is hierdoor mislukt of gerekt. Men denke aan den Boerenoorlog, aan Gallipoli en aan België.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Bataviaasch Genootschap v. K. en W.

Van het Tijdschr. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk., uitgegeven door het Bat. Gen., verscheen een nieuwe afl. (de derde van deel 57), met den volgenden inhoud:

Dewi Cri, door J. Kts. — De graftempel van Kagenangan, Mededeeling van G. V. van Stein Callenfels. — Maharaja Cri Joyabhupati, Sunda's oudst bekende vorst, A. D. 1030. Vijfde bijdrage tot de kennis van het oude Soenda, door C. M. Pleyte (met afb.). — De basreliefs van het tweede terras van Panataran, door P. V. van Stein Callenfels. Bijlage: Inhoudsopgave van den Koesnayana, door R. Ng. Poerbatjakara. — Opstellen over Minangkabau. VI. Pariangen—Padang Pandjang in de Lareh van Pandjang. Sang Sapoerba's Boekit Si Goentang en de Goenoeg Mahamerie, door L. C. Westenenk (met ill.). — Zwangerschap, geboorte en kindermoord bij de Papoeas in en om de Humboldtsbaai. Aanteekeningen van J. A. Wasterval, Gezaghebber B.B. te Hollandia. — De eerste Rouggeng. Bladvulling, door C. M. Pleyte.

Van de Notulen verscheen afl. 3 van deel 53, waarin o.m. de volgende Bijlagen: Concept der voorwaarden van aanstelling van den heer P. Gedeking als bibliothecaris van het Genootschap; en: Brief van den heer Alb. C. Kruyt, bevattende bijzonderheden over een in het dorp Penggoli (landschap Ondaë, midden-Celebes) gevonden steen, waarop de afbeelding van een mensch is gebeiteld (met afbeelding).

Indisch Tijdschr. voor het Recht.

Behalve de rubriek jurisprudentie, bevat No. 11—12 van deel 105 van het Ind. Tijdschr. voor het Recht, eene verhandeling van Mr. H. G. P. Duyfjes, getiteld: „Beslag op beslag", zoomede een kort „In Memoriam", aan Mr. J. van Davelaar, in leven president der Ned.-Indische Juristen-Vereeniging.

Toradja'sch leven.

Mevr. M. Adriani-Gunning, die door een langdurig verblijf onder de Toradja's zoo goed op de hoogte is van hun zeden en gebruiken, schrijft in Eigen Haard van 18 dezer een artikel over de kinderspelen aldaar. Achtereenvolgens beschrijft ze en geeft afbeeldingen van het tollen en het steltenloopen. In een volgend Nr. van E. H. worden de schetsjes vervolgd.

Indologenblad.

Het Nr. van 16 Maart bevat een artikel over het verkeerswezen te land op de Buitenbezittingen. Schrijver, de heer F. J. Muller, geeft eerst een overzicht van de op Sumatra bestaande spoor- en tramwegen, daarna van de gewone wegen en vervolgens van het wegenstelsel op de overige buitenbezittingen, waar tot heden spoor- en tramwegen nog tot de vrome wenschen behooren (Banka en Billiton uitgezonderd).

A. D. besluit zijn beschouwingen over goud in Nederlandsch-Indië, voornamelijk in Benkoelen.

Banda.

Als No. IV zijner „Aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea", geeft de heer J. Scheltema de Heere in het 15 Maart Nr. van „Het Nederlandsche Zeewezen" eene korte beschrijving van het eiland Banda.

Dezelfde auteur houdt dan nog een pleidooi voor een zeehaven voor Semarang.

Geestelijke stroomingen onder de bevolking op Java.

Onder den naam „Synthese" verschijnen op onbepaalde tijden geschriften onder redactie van Prof. Dr. Ph. Kohnstamm en Dr. A. J. de Sopper. No. VI van de 2e Serie nu handelt over „Geestelijke stroomingen onder de bevolking op Java". In kort bestek behandelt de schr., Dr. N. Adriani, daarin al hetgeen, in de tien laatste jaren ongeveer, op Java is te zien en te hooren geweest van nieuwe verlangens, die de vroeger zoo zwijgende bevolking thans op huiden toon is gaan uitspreken.

Tijdschr. Kon. Nederlandsch Aardr. Gen.

De jongste afl. opent met waardeerende woorden, door de redactie gewijd aan de nagedachtenis van den heer J. J. Staal, die sedert 1909, tot aan zijn plotselingen dood, de uitgave van het Tijdschrift bezorgde.

Verder vindt men in deze afl. de volgende bijdragen van Indische strekking: Reisherinneringen uit Zuid-Oost Boeloengan (Oost-Borneo), door L. Rutten (met afb.). — De aanleg van natuurvolken, door S. R. Steinmetz. — Uitkomsten der regenwaarnemingen op Java, door Dr. E. van Everdingen. — De reiziger F. J. Hartman in de Zuider- en Ooster-Afdeeling van Borneo (1790) en de rivierkaarten dier afdeeling, door W. E. M. S. Aernout, controleur B. B. (1884—1889), medegedeeld door S. P. l'Honoré Naber. — Het Oostkust van Sumatra-Instituut. — Literatuur van Oost- en West-Indië.

Een oordeel over het karakter van den Javaan.

In de Borneo-Almanak voor 1916, een jaarlijks verschijnend periodiek dat door zijn geringen prijs heel veel lezers telt, vooral in kringen waarin men van Indië bitter weinig afweet, schrijft Pr. Camillus Buil, missionaris te Medan, eenige schetsjes over het Indische leven, waarbij hij ook een oordeel uitspreekt over het wezen van den Javaan, dat ons eenigszins doet herinneren aan de uitspraak van schrijvers uit vorige eeuwen; zooals bijv. Ds. Valentijn, die zeide: „De mans zyn doorgaens moorddadige, trouwlooze en wrede menschen, die iemand om een schelling twee of drie, zonder onderscheit zouden doodslaan, daar het anders de bloodste en lafhartigste guilen zijn, die den aardbodem draagt". [1])

Geven we echter Pr. C. Buil even het woord: „De Javaan heeft iets in zijn karakter dat aantrekt. Hij heeft eerbied voor zijn meerdere, hij is beleefd, hij zorgt met nauwgezetheid zijn heer te behagen. Niet dat hem dit als een deugd moet worden aangerekend, neen, hij is tegelijk een kruiper, bewijst eerbied omdat hij anders de laan uitgaat; heimelijk veracht hij den Europeaan, natuurlijk vanwege de nette manieren van zoovele Europeanen. Gemis aan een ruimen blik doet hem elken Europeaan over eene kam scheren. Zijn vroegere heer was behebt met zeer onaangename gebreken voor een huisbediende, dus deugt zijn nieuwe heer ook niet, en lang duurt het voor hij eenig vertrouwen in zijn nieuwen meester stelt. De Javaan is een leugenaar. Is er iets niet in den haak, en wordt hij ondervraagd, dan begint hij met te liegen. Iemand voor wien liegen een gewoonte is geworden, is in niets meer te vertrouwen; wanneer hij de kans schoon ziet, zal hij ook een dief worden".

De Banier.

Het Nr. van 22 Jan. bevat het slot van het artikel: De studie der Indische talen vanwege het Nederl. Bijbelgenootschap. — Verder het een en ander over de opening van het Anti-opium-hospitaal te Batavia.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 11: Kweeking van een nieuwe maïsvarieteit met suikerhoudende stengels. — Mededeelingen van het laboratorium voor Agrogeologie en grondonderzoek te Buitenzorg, door Dr. A. van Bijlert. — De rubberplantersvereeniging te Bandoeng. — Bataviasche vereeniging voor den Rubberhandel. — Twee Gouvernementsstatistieken, door A. D. van der Gon Netscher. — Tijdelijke suikerbelasting in Ned.-Indië. — De Djambi-concessies, voordracht van den heer H. J. E. Wenckebach. — De kostprijs van rubber. — De uitgestrektheid van den indigoplant op Java en Madoera. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Een Museum voor de Oostkust van Sumatra.

De Ind. Merc. schrijft hierover het navolgende, aan de Deli Cour. ontl. bericht.

„Wij hebben in dit blad meermalen gewezen op het nut van een museum, meer in het bijzonder voor de verzameling van voorwerpen, geschriften, enz., betrekking hebbende op de Oostkust, waardoor vele bijzonderheden, die langzamerhand verdwijnen gaan, voor de historie bewaard kunnen blijven.

Het is dan ook met blijdschap, dat we melding kunnen maken van het volgende bericht:

Door een ingezetene van dit gewest (volgens de cor. der „Locomotief" door den heer Huizer, adm. van Saint Cyr.) is, uit dankbaarheid voor het land, dat hem zooveel goeds aanbracht, aan den gouverneur voor de oprichting van een museum te Medan een bedrag van *f*50.000 aangeboden, indien men er in slaagt, binnen twee jaar na het sluiten van den vrede in Europa het voor de oprichting noodig geacht beginkapitaal van 2 à 3 ton bijeen te brengen.

Het nut van musea in het algemeen zal wel door niemand in twijfel worden getrokken en de beweegreden van den bedoelden ingezetene tot zijn royaal aanbod, n.l. dankbaarheid voor wat dit land hem bracht, kan door velen gedeeld worden én tot navolging nopen.

Een museum als het onderwerpelijke moet een verzameling op allerlei gebied, als ethnografie, geografie, fauna, flora, kultures, eventueel ook handelsmuseum worden, kortom, het moet worden de studiebron voor latere vorschers.

Het land is nu nog jong en veel oorspronkelijks is bewaards gebleven, dat misschien spoediger dan men denkt, tengevolge van een verhaaste evolutie, tot het verleden zal behooren."

Ned. Indisch Landbouw-Syndicaat.

In de kort na elkander ontvangen afl. 1—4 van jaarg. 1916 der publicaties v. h. Ned. Ind. Landb. Syndicaat, vonden we o.m. de volgende voordrachten opgenomen.

Een praatje over de koffiecultuur onder de Compagnie, door P. V. van Stein Callenfels. — Resultaten van viscositeitsbepalingen bij rubber, door Dr. A. J. Ultée. — Indrukken van Deli, door Wijnaendts van Resandt. — Eenige der voornaamste ziekten en plagen van onze klappercultuur, door P. E. Keuchenius. — Het uitdunnen van rubber-tuinen, door Dr. P. Arens. — Over Excelsa-koffie, door Dr. P. J. S. Cramer.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

De Nov. en Dec. afl. bevatten o.m.: De groote bruggen in de lijn Cheribon-Kroja der Staatsspoorwegen op Java, door Dr. J. H. A. Haarman (vervolg). — Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek (De lijn Goendih—Soerabaja en hare zijtakken; de Samarang—Joana Stoomtram-Maatschappij), door S. A. Reitsma. — Bouwen in Ned.-Indië, door A. H. Sweys.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

Eenige bijzonderheden omtrent de inlandsche rijstcultuur in Zuid-Bali (Nr. van 15 Nov. 1915). — Over het waterverbruik bij de rietcultuur (30 Nov. '15). — De Technische vereeniging Midden-Java. — De gewestelijke wegen. — Recruteering van Inlandsch bureau-personeel bij den dienst der B. O. W., door R. Mohammad (31 Dec. '15).

1) Van de Javaansche vrouwen getuigt onze Dominee: „Alle hebben een zeer grooten verwarden bos hair op haer hoofd staan. Ook geeft het een groot afzien by ons dat zy van hare boborismeerzels dik en vet bemorst zyn; zoo zien zy'er veeltyds uit, dat men haar met geen tang aantasten zou".

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Bro[...]res, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-In[...]

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op de bezittingen buiten Java en Madoera.	2 April 1916.	Oorzaak: Verzoek om bu[...]landsch verlof van den [...]laris L. M. van Klaveren

Van „Boeatan":

☞ DE FRAAIE PRENTBRIEFKAARTEN o[...] „*Balische Kunst*", in den handel gebracht door [...] Vereeniging „Koloniaal Instituut", zijn [...] te verkrijgen bij »Boeatan«, Heulstraat 19, Den Ha[...] tegen den prijs van **f 0.05** per stuk en f 0.35 [...] boekje; één serie 10 exemplaren.

Van de Redactie-Commissie:

De Haagsche Hulpraad voor Zendingsstudie, we[...] hier nu sinds 3 jaren achtereen allerlei Zendingsbije[...]komsten belegt, heeft den 29sten van deze maa[...] (Woensdagavond) het voorrecht te kunnen laten optre[...] den bekenden taalgeleerde van 't Ned. Bijbel-Genootsch[...] Dr. N. Adriani met het onderwerp: „Wat hebben [...] Toradja's van Midden-Celebes gewonn[...] sinds de komst der Zendelingen in h[...] midden."

Deze bijeenkomst is voor ieder toegankelijk. Toegan[...] prijs wordt niet geheven. De plaats van bijeenkomst [...] het ruime en gezellige kerkgebouw der Doopsgezin[...] gemeente. Waar het hier een zeker niet alledaagsc[...] spreekbeurt geldt, willen wij gaarne de aandacht on[...] lezers er op vestigen.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 13. Donderdag 30 Maart 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Wat kan Nederland, ook met het oog op zijn Koloniën, doen?

Professor C. van Vollenhoven moet met groot verdriet hebben waargenomen, hoe, terwijl hij hoopte, dat zijn oplossing voor het behoud van den wereldvrede ingang zou vinden, een wereldoorlog uitgebarsten is zonder weerga. Nu hij Nederland door dien oorlog geplaatst vindt voor een vraag, die ook even zou kunnen wijzen in de richting van een breuk der goede internationale verhoudingen, komt hij met een raad, die van zijn groot plan toch nog een sprankje ten dienste van de neutraal gebleven mogendheden wil stellen. Hij wil recht en kracht putten uit een internationale rechtbank. Naar het ons voorkomt mist dit voorstel zoo zeer alle vastheid van grondslag, dat er practisch niets van te verwachten is.

Wil een neutrale internationale rechtbank uitspraken doen, die moreele waarde hebben, dan moet voorop worden gesteld, dat zij de gegevens zal kunnen krijgen, om naar eigen overtuiging recht te spreken.

Maar is 't in gemoede te voorzien, dat de aangeklaagde mogendheden tegenover de rechtbank der neutralen meer goedgeefs zullen zijn met onthullingen, bekentenissen en zelfs beschuldigingen, dan zij dit nu zijn in de gewisselde nota's? Met de rechtbank der publieke opinie wordt nu al rekening gehouden, maar juist hierom wordt 't beoordeelingsmateriaal in zeer bijzonderen vorm beschikbaar gesteld.

Zou een rechtbank b.v. om den inbreuk op het volkenrecht in Griekenland, of in 't Lusitania-geval te beoordeelen, meer gegevens kunnen opeischen dan thans ter beschikking staan? En zou een rechtbank op die mededeelingen tot een oordeel, tot een veroordeeling mogen komen? Bij onthouding van voldoende gegevens mag ook niet gelden, dat wie deze niet verschaft het zich zelf te wijten heeft, indien 't oordeel voor hem ongunstig uitvalt. Hierdoor toch wordt dan 't scheeve oordeel niet recht gemaakt, en tijdens een oorlog kan een partij er werkelijk te billijken reden voor hebben, of eerlijk meening te hebben, om aan de neutralen den grond harer politieke zetten niet te laten verkennen.

Een ander bezwaar tegen 't plan is het gemis aan een nadeelig gevolg, dat aan de rechtspraak kracht kan bijzetten. In dit opzicht staat de neutrale rechtbank zelfs achter bij den neutralen staat. Er is elke oorlogvoerende mogendheid veel aan gelegen geen nieuwen vijand te maken. De kans, dat de diplomatieke handelingen afgebroken of tegenmaatregelen genomen worden, blijft altijd een factor waarmede rekening is te houden. De neutrale rechtbank daarentegen zal geen onuitgesproken bedreiging beschikbaar hebben.

Bovendien, wat is er over van de regels van 't volkenrecht, waaraan de rechtbank de beschuldigingen zou moeten toetsen? Door schending van beschreven recht, wordt de rechtsregel wel niet opgeheven, maar wanneer de protesten van machtdragende regeeringen tegen die schending niets vermogen, waarom zou dan een meer plichtmatige naleving worden verwacht als een rechtscollege van staatslieden aan het bestaan van den rechtsregel herinnert? Is schaamte te verwachten in 't stadium van onbeschaamdheid, waarin de oorlogvoerenden ten opzichte van 't volkenrecht zijn gekomen en waarin zij, wedijverend, elkander den loef trachten af te steken.

Wij zouden in het succes van het advies van professor v. V. willen gelooven, maar wij kunnen dit niet doen. Daarom zien wij er eigenlijk een gevaar in. Mocht onze regeering in die richting pogingen aanwenden, dan zal zij intusschen niets doen, en toch moet er gehandeld worden.

Het is geen der partijen onverschillig, in hoever wij haar ter wille zijn. Duitschland en Engeland hebben ons beiden noodig. Dit geeft onze regeering 't middel in de hand om omzichtig door voorwaarlijke maatregelen haar wenschen te doen gelden. Evenals er philosophie ligt in de redeneering: liever één blauw oog, dan twee, met nog een paar stompen, en dus sla ik niet terug hem, die mij een slag geeft; evenzoo kan men wijsgeerige diepte zoeken in de verklaring van een staat, die zich laat stompen en vernederen, omdat dit toch nog minder erg is dan wanneer hij iets terug doet en dan meer slagen uitlokt. Maar evenals de man, die zich nog lekker voelt met zijn „maar één blauw oog", als man afgedaan heeft, heeft ook de staat als zoodanig afgedaan, die niet toepast wat in zijn vermogen is om zich te doen eerbiedigen.

De Nederl. regeering heeft tot nu toe voor die gevallen, welke tot voldoende helderheid gebracht zijn, niet alleen nota's ingediend, maar zij heeft ook een voldoening gekregen, waarmede zij tevreden mocht zijn.

Gelukt 't niet uit te zoeken in hoever en bij wien de schuld is in de Tubantia- en Palembang-gevallen, dan staat onze regeering machteloos, maar ook een rechtbank van de vereenigde neutralen zou in dat geval machteloos zijn. Wordt wèl bekend in hoever en bij wien schuld is, dan moet Nederland niet afwachten of een rechtbank van andere neutralen tot een veroordeeling komt. Ons land heeft dan zijn protest te richten tot de schuldige mogendheid, onder mededeeling van de wijze, waarop herstel verwacht wordt. Er is eigenlijk geen reden om aan te nemen, dat hierop ditmaal niet even goed als in de vroegere gevallen zou worden ingegaan. Wij maken ons dus niet ongerust over den afloop dezer protesten. Als de schuld vast staat, zal zij erkend en vergoeding gegeven worden; meer kan een neutrale rechtbank zeker ook niet bereiken.

Maar niet moet voorop worden gezet, dat er niets anders mogelijk is dan berusten, wanneer de nota's zonder effect blijven. Integendeel, waar de gelegenheid zich voordoet, moet onze regeering, zonder het diplomatieke beleid uit het oog te verliezen, uitspreken en toonen, dat zij den wil heeft om een schuldigen, doch onwilligen staat door bekorting van bestaande gunstige voorwaarden de ons toegebrachte schade te doen inboeten, indien de noodig geachte genoegdoening achterwege mocht blijven.

G. N.

Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres.

Het Bestuur van dit congres, dat te 's-Gravenhage gehouden zal worden op Maandag 28, Dinsdag 29, en Woensdag 30 Augustus 1916, heeft een rondschrijven verspreid, waaraan wij het volgende ontleenen:

Op voorstel van de afdeeling „Nederland" van het Ned. Indisch Onderwijzers-Genootschap kwamen op 11 September 1915, onder leiding van den heer Alb. H. Croes, onderwijzer in Ned.-Indië, destijds met verlof in Europa, afgevaardigden van vereenigingen op koloniaal- en onderwijsgebied bijeen, om te beraadslagen over het houden van congressen, gewijd aan het onderwijs in de Nederlandsche koloniën.

De gedachte bleek algemeen te worden ondersteund.

Uit de verschillende vereenigingen werd het Bestuur gevormd, aangevuld met enkele personen, die door hunnen werkkring het doel zouden vermogen te steunen, terwijl een aantal verdienstelijke vrouwen en mannen gevolg gaven aan de uitnoodiging om een Eere-comité samen te stellen. In dit Eere-comité en het Bestuur zijn alle richtingen en stroomingen vertegenwoordigd.

Dit is ook het geval met de dames en heeren, die het schrijven en verdedigen van een prae-advies op zich genomen hebben. Voor een advies in meer algemeenen zin is ook uitgenoodigd de heer Raden Kamil, adj. inspecteur bij het Inlandsch onderwijs te Semarang.

Zullen de congressen gunstige gevolgen hebben voor het onderwijs in de Nederlandsche koloniën, dan is bovenal noodig, dat worde buitengesloten alles wat zweemt naar partijstrijd. Het streven moet zijn de uiteenloopende denkbeelden tot elkander te brengen, ten einde aan de volkeren in de koloniën te brengen, wat zij noodig hebben voor de volle ontwikkeling van geest en gemoed.

Het is te meer aangewezen om te streven naar een vredige oplossing der onderwijsvraagstukken, omdat deze van uiteenloopend standpunt kunnen worden beschouwd. Dit behoeft echter geen reden te zijn, dat ieder slechts oog heeft voor zijn eigen stelsel, voor zijne eigen opvatting, en alles, wat anderen als juist beschouwen, vijandig bejegent. Dit geldt vooral van het openbaar en het bijzonder onderwijs, meer bepaald dat van wege de zending gegeven. Alle uitingen van het gemeenschappelijk verlangen, om voor den vooruitgang nuttig werkzaam te zijn, hebben recht van bestaan naast elkander. Zij hebben reeds schoone vruchten voortgebracht, en beloven nog veel voor de toekomst, indien zij vrij blijven van onderlinge bestrijding

Aan het Congres wordt verbonden eene tentoonstelling van het voornaamste, wat betrekking heeft op het geven van onderwijs in de Nederlandsche koloniën, en van hetgeen dienstig kan zijn om eene aanschouwelijke voorstelling te vormen van dat onderwijs. Voor deze tentoonstelling is eene sub-commissie benoemd, welke van hare opvatting in een afzonderlijk rondschrijven zal doen blijken.

Het zal niet mogelijk zijn in één Congres samen te vatten al de vraagstukken op koloniaal onderwijsgebied. Zij zijn daartoe te talrijk, te belangrijk en te moeilijk. Het is dan ook de bedoeling om deze eerste bijeenkomst te doen volgen door andere Congressen, en zoodoende langzamerhand het geheele onderwijs te behandelen.

Het bestuur achtte het wenschelijk het eerste Congres uitsluitend te wijden aan de vraagstukken, die thans het meest eene oplossing behoeven. Daarom wordt dit jaar het onderwijs in Suriname en Curaçao niet behandeld, noch ook het onderwijs in Ned.-Indië in zijn vollen omvang.

Eerste dag — 's morgens.

I. In hoever is samensmelting van het onderwijs ten behoeve van alle bevolkingsgroepen in Ned.-Indië wenschelijk en mogelijk?

a. Hoe moet deze samensmelting tot stand komen?

b. Voor zoover geen samensmelting wenschelijk of mogelijk is: welke beginselen moeten dan gelden voor het lager en het voortgezet onderwijs voor de niet-europeesche bevolkingsgroepen?

Inleiders: H. J. F. Borel, oud-Adviseur voor Chineesche zaken in Ned.-Indië; C. Lekkerkerker, Inspecteur Inl. Ond.; A. van Witzenburg, oud-Indisch Onderwijzer.

's Middags.

II. Welke plaats behooren bij het onderwijs in te nemen, eensdeels de inheemsche talen, ook het Chineesch en Arabisch, anderdeels het Nederlandsch?

Inleiders: A. G. Boes, oud-Inspecteur Inl. Ond.; H. J. F. Borel, oud-Adviseur voor Chineesche zaken in Ned.-Indië; Raden Mas Suardhy Suryaningrat, Javaansch letterkundige.

III. Op welken grondslag moet de onderlinge aansluiting van lager en voortgezet onderwijs, en die met inrichtingen van hooger gaand onderwijs berusten?

Inleiders: Prof. Dr. J. Boeke, Hoogleeraar te Leiden, J. Habbema, oud-Inspecteur Inl. Onderw.; Dr. H. D. Tjeenk Willink, Dir. Kol. Landbouwschool te Deventer.

Tweede dag — 's morgens.

IV. Welke beginselen zijn de leidende bij het onderwijs van wege de christelijke zending ten behoeve van de niet-europeesche bevolkingsgroepen?

Welke verhouding behoort tusschen Regeering en zending te bestaan ten opzichte van het toezicht op het onderwijs?

Inleiders: Dr. N. Adriani, Afgev. van het Ned. Bijbelgenootschap; H. Colijn, Lid 1e Kamer van de Staten-Generaal (alleen voor de tweede vraag). Pater F. G. J. M. van Lith. Directeur van de R.-Kath. Kweekschool te Moentilan.

's Middags.

V. Moet met M.U.L.O. in Ned.-Indië alleen zijn eindonderwijs, of behoort het ook te zijn voorbereidend onderwijs?

Hoe moet dit onderwijs zijn ingericht?

Inleiders: H. Colijn, Lid 1e Kamer van de Staten-Gene-

raal (alleen voor de eerste vraag); J. den Hollander, Ind. Onderw. met verlof; J. Jonkers, Ind. Leeraar M. O. met verlof.

Derde dag — 's morgens.

VI. Hoe moet het onderwijs voor meisjes, behoorende tot de niet-europeesche bevolkingsgroepen, worden ingericht?

Welke plaats behooren bij dit onderwijs in te nemen: eensdeels de inheemsche talen, ook het Chineesch en Arabisch, anderdeels het Nederlandsch?

Zijn voor dit onderwijs internaten noodig?

Zoo ja, op welken grondslag?

Is het gewenscht meisjes uit de niet-europeesche bevolkingsgroepen tot onderwijzeressen op te leiden?

Zoo ja, hoe moet dit geschieden?

Inleiders: A. Limburg, Arr. Schoolopziener, oud-Directeur der Kost- en Dagschool voor dochters van hoofden en aanzienlijken te Tomohon; Mej. M. S. van der Willigen, Indisch Onderwijzeres met verlof.

's Middags.

VII. Moet aan onderwijzers, behoorende tot de niet-europeesche bevolkingsgroepen een ruime plaats worden toegekend, ook bij het onderwijs dat gegeven wordt met het Nederlandsch als voertaal?

Is hunne opleiding, met steun van Staatswege, ook in het moederland gewenscht?

Op welke wijze behoort deze opleiding te worden geregeld?

Inleiders: Baginda Dahlan Abdullah, Maleisch onderw.; Th. J. A. Hilgers, oud-Indisch onderw.; D. Koelewijn, Directeur van de Prot. Zendingskweekschool voor de vorming van Inl. Onderw. te Djokjakarta.

Het voornemen bestaat de uit te brengen prae-adviezen te doen drukken en deze minstens 14 dagen vóór het Congres aan de leden te zenden, opdat ieder daarvan vooraf kunne kennis nemen. Bovendien zal elk onderwerp vóór de behandeling kort worden toegelicht, tot bevordering van eene regelmatige bespreking.

Ten einde allen leden een leiddraad te verschaffen van de te behandelen stof, zal eveneens verkrijgbaar zijn een door deskundigen samengesteld kort overzicht der bestaande voorschriften betreffende het onderwijs in Ned.-Indië.

Van het ten congresse verhandelde zal een gedrukt verslag worden uitgegeven.

Het lidmaatschap van het Congres bedraagt *f* 5.—. Zij, die aangesloten zijn bij een der samenwerkende vereenigingen betalen *f* 2.50.

Het Dagelijksch Bestuur:

Mr. J. H. ABENDANON, Voorzitter, oud-Directeur v. h. Dep. van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid in N.-I., Afgev. van de Vereen. „Oost en West", Den Haag, J. v. Nassaustr. 43.

Dr. N. ADRIANI, Onder-Voorzitter, Afgev. van het Nederl. Bijbelgenootsch., De Bilt-Station, Soestdijksche straatweg 76.

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Onder-Voorzitter, Voorzitter der Ver. „Oost en West", oud-Directeur v. h. Dep. van Fin. in N.-I., Den Haag, Oldenbarneveldlaan 88.

Dr. C. J. VINKESTEIJN, Onder-Voorzitter, Inspecteur der Gymnasia, Den Haag, Verhulststraat 60.

G. VAN KLEEF, 1e Secretaris, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Baarn, Balistraat 3.

D. VAN GEUNS, 2e Secretaris, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Den Haag, v. Weede v. Dijkveldstraat 21.

Mej. M. VAN DER WILLIGEN, Penningmeesteres, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Den Haag, Van Bleiswijkstraat 69.

Suriname.

Nog steeds geen mail uit Suriname. De laatste Surinaamsche couranten in ons bezit zijn van 1 Februari. Die het niet wist, zou niet op de gedachte komen, dat wij een directen veertien-daagschen maildienst Amsterdam—Paramaribo hebben. Zou de heer Roodenburg, die onlangs den Minister van Waterstaat inlichtingen vroeg in zake de uitvoering van den dienst door den Koninklijken West-Indischen Maildienst, niet de goedheid willen hebben thans den Minister te vragen of die dienst is opgeheven? Of zijn de brieven en drukwerken uit Suriname wellicht veilig ergens in Engeland opgeborgen, om te voorkomen dat ze op de eene of andere geheimzinige wijze met de mailboot in de diepte der zee verdwijnen? Eenigen tijd geleden ontvingen wij uit Suriname brieven en drukwerken „opened by censor". Zelfs de dunste briefjes, waarin onmogelijk iets anders kon zitten dan een zeer dun velletje postpapier, waren „opened by censor". Wat moet die censor over tijd kunnen beschikken! In de laatste weken hebben we evenwel in de dagbladen geen berichten aangetroffen over het achterhouden van de Surinaamsche mail in Engeland, zoodat wij het wegblijven van die mail niet begrijpen.

Bij het ontbreken van nieuwsberichten uit Suriname, meenen wij onzen lezers geen ondienst te doen, wanneer wij de voor Suriname in „Het Koloniaal Weekblad" beschikbaar gestelde ruimte gebruiken om de aandacht te vestigen op een zeer interessant artikel in het jongst verschenen deel (71, 1916) van de „Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië", getiteld: „Politieke contracten met de Boschnegers in Suriname". Men weet dat die Boschnegers afstammelingen zijn van de in de 18de en het eerste deel van de 19de eeuw van de plantages weggeloopen slaven, die in de wouden van Suriname een Klein-Afrika gesticht en zich tot heden gehandhaafd hebben. Na een langen en wreeden guerilla-oorlog, die schatten gelds heeft verslonden, heeft het koloniaal bestuur moeten eindigen met vrede te sluiten met de verschillende groepen. Bij de vredescontracten was bepaald, dat de Boschnegers jaarlijks geschenken in levensmiddelen, kleederen, ammunitie, enz. van het koloniaal bestuur zouden ontvangen. Daartegenover waren hunne verplichtingen nauwkeurig omschreven. Men vindt die oude verdragen bij Hartsinck. De uitdeeling van „presenten" aan de Boschnegers is in 1849 gestaakt. Daarvoor is later in de plaats getreden salariëering van de hoofden, de z.g. „granmans". Nog steeds staan de Boschnegers buiten het maatschappelijk verband en het laat zich niet aanzien, dat dit in afzienbaren tijd anders zal worden.

De „Granmans" en de „kapiteins" worden benoemd en ontslagen door den Gouverneur; bij de keus der granmans wordt evenwel zooveel mogelijk rekening gehouden met de zeden en gebruiken der Boschnegers, bij wie de opvolging in de vrouwelijke lijn regel is. De oudste zoon van de oudste zuster van den granman is gewoonlijk de candidaat der Boschnegers en het Koloniaal Bestuur houdt zich aan die keus, zoo er geen overwegende bezwaren daartegen bestaan.

Het bovengenoemd artikel in de Bijdragen geeft behalve de hernieuwde contracten ook de beloften aan, die de granmans in handen van den Gouverneur afleggen. In den aanhef van het artikel lezen wij:

„Hoewel het regeeringsreglement van Suriname over de Boschnegers en de Indianen in het binnenland dier kolonie niet rept, en zij ook bij de totstandkoming van die wet niet ter sprake kwamen in de Staten-Generaal, bewijst toch jaarlijks de Surinaamsche begrooting alreeds, dat kennis van de verhouding van ons Bestuur tot hen en hun hoofden noodzakelijk is, wil men zich van de werkelijke toestanden in dat binnenland een denkbeeld vormen."

Aan het „naschrift van den bewerker" — wiens naam niet wordt genoemd — ontleenen wij nog de volgende opmerkingen:

„De ambtelijke gegevens, in het vorenstaande verwerkt, geven blijk, hoe weinig moeite men tot voor kort van regeeringswege heeft genomen om van de bestuursinzettingen der Boschnegers nader op de hoogte te komen, om de juiste gezagsverhouding van het bestuur tot hen te bepalen, en om de omtrent hen opgedane wetenschap bekend te maken"......

......„De boven-afgedrukte stukken doen het nu eens voorkomen, alsof de practijk de gemeenschappen dezer Boschnegers aanmerkt in den trant van de zelfbesturende landschappen in de Oost, dan weer alsof hun hoofden beschouwd worden als gewone koloniale ambtenaren, met wie men geen contracten (zelfs geen korte verklaringen) sluit, maar aan wie men instructies geeft"......

......„Thans nu — met name door de schitterende reeks expedities naar het binnenland van Suriname — de meening voorgoed verlaten is, alsof dat binnenland met zijn bevolking geen belangstelling zou verdienen, schijnt een jaarlijksche paragraaf in hoofdstuk B van het koloniaal verslag van Suriname, speciaal aan de Boschnegers en aan de niet minder veronachtzaamde Indianen gewijd, een redelijk verzoek."

Bij dit verzoek sluiten wij ons gaarne aan.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tjipto's oordeel. De „Javabode" weet mede te deelen — alzoo Tjipto Mangoen Koesoemo in „De Voorpost" — dat onze D. D. momenteel te Singapore in de gevangenis zit. Volgens een te Batavia ontvangen particulier schrijven, zou hij in het hospitaal te Hongkong, waar hij voor een niet nader aan te duiden ziekte, verpleegd werd, door de Engelsche autoriteiten gearresteerd zijn en naar Singapore zijn overgebracht. Hij bekende daar tegen betaling zich te hebben belast met het overbrengen van geschriften voor Britsch-Indische revolutionnairen, op welk misdrijf, volgens de „Martial Law", 20 jaar dwangarbeid staat. Ofschoon wij de juistheid van dit bericht in twijfel trekken, zijn wij op het oogenblik buiten staat het energisch tegen te spreken. Iets anders is het, of wij het zoo zouden afkeuren, wanneer D.D. zich had laten verleiden, zich beschikbaar te stellen voor de pogingen der Britsch-Indiërs hun land te bevrijden van het door hen als onduldbaar gevoelde Engelsche juk!!? Als ons deze vraag in gemoede werd gesteld, dan zou een „neen" ons antwoord zijn. Evenals voor ons, is voor D.D. elke vorm van overheersching moreel of corporeel dan wel economisch antipathiek. Elke overheerschte, die een beroep doet op D.D., vindt in hem een warmen voorstander van het idee „doen eindigen der overheersching." Het zou ons daarom niet verwonderen ,indien hij zich in dienst stelde der Britsch-Indische patriotten, even goed als hij ten onzent, zonder eenig voorbehoud, zijn krachten heeft gewijd aan de bevrijding van den Javaan van de Hollandsche overheersching. „Hij heeft het gedaan voor geld, heelemaal onomkoopbaar is hij dus niet", zoo schreeuwt onze tegenpartij. Ook als dit onzen D. D. wordt aangewreven, zijn we niet in staat het tegen te spreken. Wel kunnen wij het verschijnsel verklaren. „Uithongeren" heet het wapen, dat de Regeering van Nederlandsch-Indië tegen ons vlijtig hanteert. Nu zijn wij — D. D., Tjip en Suardhy — dood eenvoudige menschen, die dus hun maag moeten vullen, om in het leven te blijven. Zou het wonder zijn, indien D. D., waar het werk van dien aard is, dat 't best overeen te brengen is met zijn idealen en zijn aanleg, de gelegenheid met beide handen aangreep, om te dienen èn zijn ideaal èn zijn corpus? Wij gelooven ,dat D. D. b.v. een voorstel van de Indische Regeering om voor duizenden guldens in de maand het Indische volk te verraden, beantwoord zou hebben met een uitdaging. Hetgeen voor zijn karakter zou pleiten. Indiërs! wij hebben onzen leider nog niet verloren. Hij wacht in de gevangenis te Singapore op

betere dagen, om u te leiden naar het beloofde land. Alzoo eindigt schrijver.

Het oordeel van een „echte Batak". Deze, schrijvend in de „Pewarta Deli" over de vestiging van de Nederlanders in den Indischen Archipel, zegt o.a., dat de toestanden nu in vergelijking met die tijdens den aanvang der vestiging, een verschil aantoonen als van dag en nacht. Zijn eigen ervaring van 30 en 40 jaren geleden leert hem, dat het zeer ondankbaar en dwaas is om af te geven op het N.-I. gouvernement en te beweren, dat Indië dom is gebleven, niet vooruit, ja zelfs achteruit is gegaan. Een vergelijking met Japan gaat niet op. Een vogel in de vrije lucht is anders dan een vogel in de kooi. De zon begint evenwel voor Indië op te komen, doch nog slechts een klein deel der inwoners is wakker geworden. De leiders doen beter om aan te dringen op meer onderwijs dan op meer rechten. Als het volk tot hoogere ontwikkeling is gekomen, zullen de rechten van zelf wel komen.

Het oordeel van een Maleier. De „Sri Sumatra" geeft ook een uiteenzetting van hetgeen Nederland voor de Maleiers gedaan heeft in de 255 jaren, sedert zij het te hulp geroepen hebben tegen de Atjehsche geweldenaars. Men moet den tijd niet vooruitloopen, zegt de schrijver, doch geduldig de gebeurtenissen afwachten. De gewenschte verbeteringen zullen niet uitblijven. De gevoelens van trouw aan de driekleur in de harten der Menangkabauers moeten niet alleen in woorden, maar ook in daden kenbaar gemaakt worden. Zijn leven moet men er voor over hebben, wanneer Nederland door een vreemde mogendheid mocht worden aangevallen. Wie onzer zou onder een andere vlag willen dienen?

Ten slotte uit de schrijver den wensch, dat aan elke 2e klas school een Mohamedaansch godsdienstleeraar, door het Gouvernement bezoldigd, geplaatst moge worden.

Een Javaansch oordeel. De Regeering — alzoo de „Sinar Djawa" — wil eenheid brengen tusschen haar onderdanen in Nederland en die van Indië. Door de ongelijksoortigheid der deelen zal deze eenheid moeielijk te verkrijgen zijn. Een Hollander wil geen Inlander worden, evenmin een Inlander Hollander zijn. De Hollanders willen Indië ten eeuwigen dage onder hunne heerschappij houden. De Inlanders willen daarentegen te eeniger tijd in praktijk brengen, wat de viering van het Nederlandsch volksbestaan hun geleerd heeft. Niet om zich van Nederland los te scheuren! Onder de regeering van Koningin Wilhelmina en het tegenwoordige rechtvaardige Indische Gouvernement hebben wij het goed! Maar de Inlander wil niet langer de slaaf zijn van den Hollander; tegenover de beschaafde wereld wil hij diens gelijke en vriend zijn. Hij, die niet ingenomen in met de trouw aan Koningin en Gouvernement, is een verdwaasde. Onze meesters mogen zich evenwel ook niet schuldig maken aan uitzuiging of onderdrukking.

Het surplus der pandhuisvenduties. De „Kaoem Moeda" constateert, dat een groot gedeelte van het surplus der pandvenduties door de rechthebbenden niet wordt opgevorderd. Zij willen 't wel hebben, zoo is 't niet, zegt de schrijver, maar domheid of vrees weerhoudt hen van hun recht gebruik te maken. Dikwijls weten zij hun rechten ook niet ,daar deze hun niet naar behooren worden bekend gemaakt. Deze gelden verblijven dan in 's lands kas. Het mag toch niet de bedoeling van het Gouvernement zijn, deze gelden als buitengewone baten te beschouwen en te houden! Waarom dat niet benut voor steun van noodlijdende Kromos, voor de oprichting van klinieken, verbeterhuizen voor den Javaan, opdat deze niet zal kunnen zeggen, dat zijn rechtmatig eigendom spoorloos is verdwenen.

De ethische richting. De „Kaoem Moeda" haalt uit de „Maasbode" een kritiek aan op de ethische richting, waarmede de hoofdredacteur van het „Nieuws van den Dag van N.-I." zich vereenigen kon en waarin het Katholieke Nederlandsche blad zich beroept op de getuigenissen van alle kenners van den Inlander, zooals administrateurs van ondernemingen, bestuursambtenaren, landraadvoorzitters, Europeesche werkbazen, tuinopzieners en assistenten. De redacteur van de „Kaoem Moeda" valt hierover den hoofdredacteur van het „N. v. d. D. v. N.-I." aan, schrijvende: 't is best te begrijpen, waarom die tegen de ethische richting zijn; die werkbazen, administrateurs, opzieners en assistenten voelen hun beurs leeg loopen, zoodra Kromo de oogen open gaan. Gewezen wordt op den Inspecteur van den arbeid Ardenne, die te Djokdja kwam, om te voorzien in het te kort van Javaansche vrouwen, die „haar hoofd willen verkoopen" aan de ondernemingen in Deli. Op de landraad-voorzitters — de meesten zenuwzieken — die het brutaal van Kromo vinden, dat hij ter wereld is gekomen. Met de vermeerdering van zijn kennis wordt de rechtspraak moeilijker. Niet op de hoogte zijnde van de taal en de gewoonten van het volk, tasten zij in het duister of hangen geheel van de politieambtenaren af. De bestuursambtenaren, die tegen de ethische richting zijn, behooren tot dezulken, die hun betrekking slechts als een waardigheid beschouwen, niet als een plicht of roeping. De redacteur geeft verder een terugblik op de eeuw, verloopen sedert de herstelling van het Nederlandsche gezag. Meer dan honderd jaren — schrijft hij — heeft men noodig gehad, om te komen tot een ethische politiek; 57 jaren geleden werden de Javanen op de pasars nog als karbouwen verkocht. Nog niet lang geleden moesten zij koffie planten, en het product, dat ƒ 50 à ƒ 60 de pikol waard was, voor ƒ 15 de pikol afstaan. Nu nog denkt slechts een klein deel der Nederlanders ethisch; de meesten voelen nog meer voor de politiek van de O.-I. Compagnie.

Toch eindigt ditzelfde artikel met een heilwensch voor „onze heerschers" ter gelegenheid van hun nieuwjaar en een betuiging van trouw aan het Nederlandsche gezag!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Waar het Indische geld heengaat. De groote oorlog heeft ook in ons economisch leven in Indië verwarring gebracht. Ons geld vloeit nu langs verschillende wegen weg: 1e. naar Europa in 't algemeen; 2e. naar België in 't bijzonder om dit land in zijn nood te helpen; 3e. met bestemming voor het Roode Kruis, voor de Entente, voor Turkije, een kleinigheid ook voor Duitschland; 4e. voor de hadjis, die in behoeftige omstandigheden in Mekka verkeeren; 5e. voor den watersnood en andere doeleinden in China; 6e. om de Armeniërs tegenover de Turksche gruwelen te helpen; 7e. voor nieuwe belastingen en andere uitgaven der gemeente; 8e. voor rampen in Indië zelf; 9e. voor de duurte van levensmiddelen zoowel in het buitenland als in het binnenland; 10e. voor verschillende Duitsche en andere komedievoorstellingen, die voor een liefdadig doel gegeven worden; 11e. voor verschillende vereenigingen, die hier als paddestoelen verrijzen en waaraan wij ons niet kunnen onttrekken, omdat zij voor een goed doel zijn opgericht; 12e. voor dokters en apothekers, in verband met p. p. c. (pest, pokken en cholera). Een dozijn gaten en kuilen dus, waarin ons geld terecht komt. En toch is er van nood, hongersnood, in Ned.-Indië geen sprake. Dit zou een bewijs zijn, dat Java rijk is, nog rijker misschien dan Amerika, dat grooter is, waar meer menschen wonen met meer rijkdom en vernuft. Toch is Java arm, hoewel er geen gebrek is. In dit opzicht kunnen Cuba en de Philippijnen er niet bij vergeleken worden. De Inlandsche bevolking is bij ons arm. Java is een bijenkorf gelijk met veel honig, waar vele mieren op afkomen.

Een nieuw Hospitaal. Van wege de anti-opium-vereeniging werd den 16en Januari j.l. te Manggadoewa aan den Jacatraweg het nieuwe hospitaal geopend. Deze vereeniging werd in 1913 opgericht met het doel de lijders aan overmatig gebruik van opium te genezen en zoo mogelijk van hun „kwaad" af te brengen. Het is gebouwd op een stil plekje in een niet gezond gedeelte van de beneden-stad van Batavia. Maar de grond is daar goedkoop en men kan gebruik maken van het z.g. Pangeranghuis, dat juist groot genoeg is. Waar dit kwaad niet zulke groote afmetingen heeft, als het alcohol-misbruik in Europa, was 't niet noodig een grooter huis te nemen. De bedden zijn in drie klassen verdeeld: twaalf 1e kl., zestien 2e kl. en vijf-en-twintig 3e kl. Bij de opening waren slechts weinig officieele personen tegenwoordig, wat aan het slechte weer moet worden toegeschreven. De plechtigheid duurde niet lang. De voorzitter gaf een overzicht van de geschiedenis dezer vereeniging. De zendeling Blieck gaf hiervan een Maleische vertaling. De penningmeester gaf een relaas van den financieelen stand, die niet bijzonder gunstig bleek. Kort geleden ontving het bestuur echter twee giften van ƒ 700. De Gouverneur-Generaal had een brief van gelukwenschen doen toekomen. De inrichting maakte een goeden indruk. Dr. van Buren staat aan het hoofd van het hospitaal en wordt bijgestaan door één Chineeschen ziekenverpleger. De „Perniagan" zegt verder, dat deze vereeniging ontegenzeggelijk gesteund moet worden, maar eerst moet van regeeringswege krachtiger tegen de smokkelarij geageerd worden. Wat zij tot nu toe gedaan heeft om het opiumgebruik te beperken, zooals verboden kringen, het licentiestelsel, heeft niet tot het gewenschte resultaat geleid, omdat nog steeds de smokkelhandel in het te kort aan opium heeft voorzien. Zelfs kan gezegd worden, dat na de afschaffing van de pacht de smokkelerij is toegenomen. Zij is een open bedrijf geworden. Ergens in de residentie Batavia wordt de clandestiene waar voor een gouvernements-opiumverkoopplaats verkocht. Vroeger, onder de pacht, zou men dit niet gedurfd hebben, uit vrees voor de spionnen van de pacht. De redactie acht de instelling van een betrouwbare en goed bezoldigde recherche noodig, zoomede een verzwaring der straffen. Eerst als het smokkelen den kop is ingedrukt, kan er sprake zijn van vermindering van het gebruik, eerst dan kunnen de genezenen in inrichtingen als genoemd hospitaal voor goed van het kwaad af te houden zijn. Radicaler zou het zijn alle opium uit te bannen.

De „Djawatengah" vermeldt, dat een Chineesche vrouw te Semarang door het landgerecht aldaar veroordeeld werd wegens het opiumschuiven bij een ander in huis. Waar anders kon zij het dan doen? vraagt het blad. Een officieele kit voor vrouwen bestaat er niet. De officieele opiumpijpen verbruiken meer opium dan de particuliere, welke ook veel aangenamer voor het gevoel zijn. Bedoelde vrouw werd daarbij veroordeeld, zonder vooraf gehoord te zijn, niettegenstaande zij verschenen was en voor de gerechtszaal stond te wachten. De verslaggever slaakt de volgende verzuchting: „O, duister Semarang, rot Semarang."

Minder drankmisbruik. De „Bintang Soerabaja" zegt, dat te Soerabaja een groote vermindering van het drankmisbruik valt waar te nemen, en wel als een gevolg van de laatste accijnsverhooging en de toenemende geldschaarschte. Vroeger waren na elke tandakpartij alle deelnemers, zonder onderscheid, beschonken; thans zijn het slechts enkelen. Liefhebbers behelpen zich

thans met de zooveel goedkoopere toeak, die niet bedwelmend is als de jenever of brandewijn. Toch zou 't goed zijn ook den verkoop hiervan tegen te gaan.

De „Oetoesan Hindia" deelt mede, dat de Centrale Sarikat Islam een motie heeft aangenomen en die aan den Gouverneur-Generaal heeft medegedeeld, strekkende tot bescherming van de bevolking tegen het alcohol-gevaar. Er wordt gevraagd een absoluut drankverbod voor de dessas en een licentiestelsel voor de steden. De G. G. heeft geantwoord, dat spoedig het rapport verschijnen zal van de voor dit doel ingestelde commissie en daarna een bestrijding volgen zal.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Statistiek van in- en uitvoer.

Nog niet lang geleden is er over de Indische statistiek nog al wat te doen geweest in de dagbladen en andere periodieken, waarbij voornamelijk werd geschreven over de statistiek van In- en Uitvoerrechten en die, welke het Encyclopaedisch Bureau uitgeeft. Ook in Nederland is er de aandacht op gevestigd, dat Indië een veelvuldige statistiek heeft, welke nochtans niet aan de eischen voldoet; dat zij kostbaar is en met minder uitgaven beter kon zijn. Maar grondslag zal wel dienen te blijven de statistiek van den dienst der in- en uitvoerrechten.

Terwijl ook de Indische Regeering zich bezighoudt met overwegingen omtrent de verbetering, welke in de uitgave der Indische statistiek is aan te brengen, heeft de afdeeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw de uit vijf jaargangen reeds welbekende „Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel" van een halfmaandelijksch periodiek uitgebreid tot een weekblad, een activiteit der afdeeling, welke ongetwijfeld samenhangt met den terugkeer van den afdeelingchef, den heer De Kruijff. De uitbreiding is begonnen met het tweede nummer van den nieuwen jaargang. Gevolg is al dadelijk, dat nu ook het statistisch bijvoegsel, vroeger ook halfmaandelijks verschijnend, eerder onder de oogen van het publiek kan worden gebracht.

Het is aan de „Korte Berichten" merkbaar, dat er met zorg aan wordt gewerkt. Wij willen in de eerste plaats wijzen op de voorloopige statistiek van den in- en uitvoer van Java en Madoera over 1914 en 1915. Wanneer zagen wij in Indië ooit een statistiek zóó spoedig verschijnen?

Gelijk te verwachten was, zijn tal van cijfers over 1915 lager dan die van 1914. Een sterke verlaging onderging het invoercijfer van paraffine, van asphalt, van natuurboter in vaatjes, van kunstboter in blikken, van manufacturen, van tarwemeel. Daarentegen namen de invoeren van gepelde rijst uit Britsch-Indië, Saigon en Siam zeer sterk toe; desgelijks van steenkolen, zwavelzure ammoniak, Europeesche lucifers (het cijfer der Japansche werd lager). Wij wijzen er op, dat het den invoer van Java en Madoera alleen geldt.

Wat den uitvoer betreft van Java en Madoera, — daarin is lang niet zooveel daling te bespeuren. Aanzienlijke daling was er in het cijfer voor ongezaagd hout, voor coprah, coca en nog enkele artikelen. Daarentegen was er een stijging in de cijfers voor olie en residu, voor Hevea-rubber, kaneel, kinabast, maïs, tabak, klapperolie en bladthee. In meer dan een opzicht was 1915 voor den uitvoerhandel geen ongunstig jaar.

De „Korte Berichten" schijnen voortaan ook artikelen te zullen brengen zooals zij vroeger niet hadden. Werd nog in 1915 de buitenlandsche handel van Japan in het eerste kwart van 1915 besproken, thans zien wij een begin gemaakt met de behandeling der Japansche industrie.

Met genoegen de uitbreiding der „Korte Berichten" opmerkend, willen wij toch ook een wensch uitspreken en wel, dat er van elken jaargang een klapper op het periodiek wordt gemaakt. Het is niet te doen, een jaargang door te zoeken, wanneer men over een bepaalde handelsbetrekking nog eens iets wil nalezen, of wanneer men een artikel wil overlezen. Neem bijvoorbeeld in aflevering 2 de opgaven van uitgestrektheid van Java's indigo-aanplant; een dergelijk artikel moet men spoedig kunnen terugvinden. Hoe meer zorg er aan het periodiek wordt besteed, des te meer komt het er op aan, ook het gemak en de bruikbaarheid te verhoogen.

(Java-Bode).

Geschiedenis van Ned. Oost-Indië.

Bij Wolters te Groningen verscheen de achtste, herziene druk van W. van Gelder's Geschiedenis van Nederlandsch Oost-Indië, voor de scholen aldaar bewerkt.

Op dit voortreffelijk geschreven werkje vestigen we gaarne de aandacht. Dat het boekje nu reeds een achtsten druk beleeft, pleit voor de deugdelijkheid van den inhoud; het heeft ons eigenlijk reeds lang verwonderd, dat van Gelder's geschiedenis nog niet algemeen wordt gebruikt op scholen voor meer uitgebreid lager en middelbaar onderwijs, op kweek- en normaalscholen, hier te lande.

Bij een eventueelen herdruk geven wij den schrijver in overweging het hoofdstuk, dat handelt over de expeditie naar Lombok in 1894, eenigszins te bekorten en wat meer aandacht te schenken aan de militaire expedities naar Djambi, Celebes, Borneo, Flores enz., waarbij o.a. kapitein Christoffel zulk een belangrijke rol heeft gespeeld. Ook de jongste expedities naar Bali, waarbij menig vostenhuis op tragische wijze van het tooneel is verdwenen, konden o.i. wat uitvoeriger zijn behandeld.

Doch dit zijn slechts enkele opmerkingen, welke aan het geheel niet schaden: in het algemeen gesproken beheerscht de schrijver volkomen zijn stof, wat vooral ook blijkt uit het hoofdstuk: Uitbreiding en bevestiging van het Nederlandsch gezag op de Buitenbezittingen van 1900. Tusschen den tekst bevat het werkje eenige zeer goede illustraties, waarbij o.a. de portretten van Coen en Van Heutsz, wier namen onafscheidelijk verbonden zijn aan de vestiging en de uitbreiding van het Ned. gezag in Oost-Indië.

Spoor- en tramwegwezen in Ned.-Indië.

Een nieuwe publicatie is het verslag betreffende het spoor- en tramwegwezen in Ned.-Indië, gegevens over het jaar 1914 bevattend. (Batavia, Landsdrukkerij). Het is een meer volledig en systematisch overzicht van hetgeen op het gebied der spoor- en tramwegen, ook van regeeringswege, geschiedt. Tot dusver kon men het wetenswaardige daaromtrent vinden in de Koloniale Verslagen, in de jaarverslagen der Staatsspoorwegen en der 15 Indische spoor- en tramwegmaatschappijen, zoomede in de statistiek der Gouvernements-bedrijven. Voor het eerst is nu dit alles bijeengebracht; „eerste verslag" staat dan ook op den titel. Echter is afzonderlijk blijven bestaan het volledige Jaarverslag der Staatsspoor- en tramwegen.

Het eerste gedeelte van het jaarverslag in dezen nieuwen vorm behandelt ook de algemeene beschouwingen, de wetgeving, de concessie-aanvragen en het toezicht op spoor- en tramwegen. Het tweede geeft de statistieken, ten eerste omtrent de spoorwegen: Staatsspoorwegen op Java en op Sumatra's Westkust, Nederl. Indische Spoorw. Mij. en Deli-Spoorw. Mij. Men vindt er de cijfers betreffende de lengte der lijnen, het aanlegkapitaal, de exploitatie, den tijd der opening voor exploitatie, het personeel, het materiaal, den dienst, den omvang van het vervoer en de opbrengst daarvan. De inrichting dezer statistieken maakt het gemakkelijk de cijfers der onderscheidene lijnen te vergelijken. Aanvankelijk werd gevreesd, dat in de tweede helft van 1914 een merkbare daling zou intreden, maar inderdaad is zij onbeduidend geweest; alleen de cijfers van de Deli-Spoorw.-maatschappij zijn aanmerkelijk kleiner. Als een der oorzaken van de bevredigende uitkomst valt aan te merken de gunstige toestand der Indische kultures, inzonderheid van suiker. Meer invloed had de Europeesche oorlog op den aanleg van nieuwe lijnen en op den voortgang van ombouwingswerken, omdat de uitzending van materialen belemmerd werd en verkrijging van kapitaal tegen redelijke rente moeilijk was.

Op de statistieken van de spoorwegen volgen die van de tramwegen met machinale beweegkrachten, 21 lijnen, met inbegrip van de electrische. Aan het slot grafische voorstellingen en kaarten die „reizigersdichtheid" en „goederendichtheid" te zien geven.

De Reflector.

Wij hebben in deze rubriek nog geen melding gemaakt van het nieuwe Indische weekblad getiteld „De Reflector", en laten nu, om een idee van dat periodiek te geven, den inhoud van het 5en nummer hierachter volgen: Onze Koningin, van Wladimir; — De onderwijzeressen in Indië, van Max Marcel; — Watersnood in Holland, van M. M.; — Japan's hulp aan de geallieerden, van Wladimir; — Bruggenbouw bij de Toradja's, van L. v. Vuuren; — Het salonrijtuig van den G. G. opgeknapt; — Boekbespreking van H. v. V.; — Het jaarfeest der Bataviasche padvinders, van Wim; — De Reflector in de Pers; — Het spoorwegongeluk bij Poerwakarta; — „Symbolen" (Tooneelspel in één bedrijf) van Auctor; — Het Anti-opiumhospitaal in Batavia; — Vóór de Lens II; — Tentoonstelling kunstkring (De Verdi van Menno); — Pasar Ikan 1869—1916; — Het Gif der Tropen, van Victor Ido; — Prikkellectuur van Brevis; Enormiteiten III van Brevis; — Uit den Oertijd der aviatiek.

Dit nummer bevat niet minder dan 36 illustraties.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 12: Proefstations en proeffabrieken voor Suikerindustrie in Britsch-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Primitieve en moderne koffiebereiding, door Dr. Z. Kamerling. — Cultuur en bereiding voor Manilla-hennep, door Dr. H. H. Zeylstra Fzn. — Programma voor het bodemcongres te Djocdja in October 1916. — Twee gouvernementsstatistieken, door A. D. van der Gon Netscher (vervolg). — Simeloengoen en de Karolanden. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië.

In No. 41 eene levensbeschrijving van Jhr. P. J. Teding van Berkhout (met portret), in leven administrateur der koffieonderneming „Alas Kedawoeng". — Verder een geïllustreerd artikeltje over de feestelijke opening van de nieuwe zoutbrikettenfabriek te Kalianget (Madoera), waar een 40-tal Europeesche geëmployeerden en pl.m. 1200 inlanders werk zullen vinden.

Teysmannia.

De November-afl. bevat o.m.: Inkuilen van groenvoer, door E. Schimmel. — Misvormingen bij klappers, door J. J. Smith. — Nieuwe tapproeven bij Hevea Brasiliensis, door A. W. K. de Jong. — Is dubbeltap practisch uitvoerbaar? door E. K. A. de Neve. — Sprokkelingen op landbouwgebied (Lamtoro als schaduw. — Cassave-oerets. — Grondbewerking voor de suikerrietcultuur door middel van springstoffen. Enz.)

Pandecten van het Adatrecht.

Als Mededeeling No. 4 (Afd. Volkenkunde No. 2), verscheen vanwege het Koloniaal Instituut te Amsterdam het 2e gedeelte van „Pandecten van het adatrecht", handelend over het voorkeurrecht op grond en het genotrecht van grond. Het geschrift is bewerkt door Mrs. F. M. van Asbeck, W. W. Feith en A. L. A. van Unen.

Eenige cijfers en feiten.

Van de hand van den heer C. Lekkerkerker verscheen bij J. B. Wolters een geschrift, met den titel: „Eenige cijfers en feiten uit de Oost-Indische staatshuishouding". Volgens den schrijver past dit bescheiden boekje „bij de stelselmatige verbreiding en populariseering van onze koloniën, zooals die in den laatsten tijd wordt nagestreefd."

De cijfers hebben betrekking op de bevolking, begrooting, in- en uitvoer, spoor- en tramwegen, leger en vloot, zending, onderwijs. Aan het slot de administratieve indeeling van Indië.

Mr. van Deventer herdacht in de Minahassa.

Den 19en Dec. j.l. hield de oud-majoor A. L. Wawo-Runtu voor de leden en genoodigden der „Perserikatan Minahassa" eene redevoering (als brochure afzonderlijk verschenen), waarin allereerst de verdiensten van Mr. van Deventer naar voren werden gebracht. Wij ontleenen en enkele gedeelten aan:

„Het is aan vele Minahasers bekend, dat wijlen de heer van Deventer in de beide genoemde Landsvergaderzalen, in vergaderingen van verschillende vereenigingen, waarvan genoemde heer Lid was en vooral in talrijke geschriften met groote zakenkennis van Indië en de Indiërs en met warmte de belangen van Indië en ook van ons klein Vaderland — de Minahasa — bepleitte.

Als enkele staaltjes wil ik hier slechts releveeren het Neutraal Staatsonderwijs, voor het behoud waarvan in de Minahasa door het overgroote deel der bevolking een groote heftige strijd werd gestreden. Om een juist oordeel over de toestanden in de Minihasa te kunnen vellen, heeft de heer van Deventer in gezelschap van mevrouw van Deventer ons klein maar schoon vaderland, de Minahasa, bezocht en zijn deze hoogstaande menschen ook hier te Menado geweest. Voor een zeer groot deel is dan ook aan den heer van Deventer het behoud van het Neutraal Staatsonderwijs in de Minahasa en oprichting van de uitgebreide scholen op de verschillende districtshoofdplaatsen te danken.

Studeerende Indiërs, waaronder eenige Minahasa-jongelieden, die in Nederland gestudeerd hebben en nòg studeeren, mochten daar, ver van hunne Ouders en hun vaderland, de groote belangstelling van Mevrouw en den heer van Deventer ondervinden en toen eenigen hunner financieelen steun noodig hadden, werden dezen op zeer kiesche wijze financieel geholpen. Een Minahasa-jongeling die gedurende zijn studies in Nederland zwaar ziek werd, werd door Mevrouw en den heer van Deventer herhaaldelijk bezocht en opgebeurd....."

„Ik stel alle aanwezige Minahasa-vrouwen en -mannen, ouderen en jongeren voor, dat wij allen die hier vergaderd zijn, hulde, hooge hulde brengen aan de diep vereerde nagedachtenis van wijlen den heer Mr. Ch. Th. van Deventer!

En dit bewijzen door allen een wijle op te staan!

Mag ik U hier aanwezige Nederlandsche dames en heeren uitnoodigen aan deze huldebetooging ook deel te nemen?

Zoowel de groote menigte vergaderde Minahasa-mannen en- vrouwen, bondsleden en niet-leden der „Perserikatan Minahasa" als de uitgenoodigde Europeanen (ambtenaren, officieren en particulieren met hunne dames) stonden na de reden allen op en gaven door eerbiedige stilte blijk van hun aller instemming met de door spreker gevoerde rede en zijne huldebetooging."

Eenige nieuwe uitgaven.

Wettelijke bepalingen voor de opiumregie. Deel III. Bepalingen, geldende uitsluitend voor Java en Madoera en de Lampongsche districten (Batavia, Lansdrukkerij).

Vademecum voor het personeel bij het mijnwezen. Verzameling van algemeene administratieve en comptabele bepalingen, samengesteld bij het hoofdbureau van het mijnwezen. (Batavia, Lansdrukkerij).

Verslag van den dienst van het boschwezen in Nederlandsch-Indië over het jaar 1914. (Batavia, Lansdrukkerij).

That woman from Java, by E. Hardingham Quinn. (Roman). (London, Hurst aund Blackett).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van „Boeatan":

☛ DE FRAAIE PRENTBRIEFKAARTEN over „*Balische Kunst*", in den handel gebracht door de Vereeniging „Koloniaal Instituut", zijn ook te verkrijgen bij »Boeatan«, Heulstraat 19, Den Haag, tegen den prijs van **f 0.05** per stuk en f 0.35 per boekje; één serie 10 exemplaren.

Van het „Koloniaal Instituut":

Door het Koloniaal Instituut is uitgeschreven eene *Tentoonstelling van Fotografieën uit de Nederlandsche Koloniën* in het voorjaar 1917 te houden. De deelneming staat open zoowel voor amateurs als voor beroepsfotografen. Het uitvoerige programma is op aanvrage te bekomen aan het Algemeen Secretariaat, Sarphatistraat 36, Amsterdam.

Van de Afdeeling Arnhem:

Verslag over het jaar 1915, uitgebracht in de Algemeene Vergadering van 28 Februari 1916.

In de ledenvergadering van 7 Mei 1915 werd als bestuurslid herbenoemd de heer H. J. M. Baumann, terwijl in de plaats van den heer Immink, die wegens vertrek naar Indië aftrad, als bestuurslid werd aangewezen de heer C. H. C. Bijvanck, die in de bestuursvergadering van 13 November als zoodanig werd geïnstalleerd.

Het ledental, dat bij den aanvang van het jaar 58 bedroeg, daalde tot 52 aan het einde des jaars.

Er werden pogingen gedaan om gedurende de wintermaanden een cursus voor onderwijzers over Indië te doen houden. Voor 1915 mochten deze pogingen niet slagen, doch het Koloniaal Instituut deed toezegging in 1916 zoo mogelijk te Arnhem een cursus te doen plaats hebben.

Behalve een daarvoor ontvangen gift van *f* 10.—, werd aan het hoofdbestuur uit de kas der afdeeling ten behoeve van het Steuncomité tot leniging van den nood op Curaçao, afgedragen een bedrag van *f* 25.—.

De kas liet niet toe in 1915 eene voordracht te doen houden.

—

Rekening over 1915.

1 Januari. Saldo	*f*	11.12½
29 Januari. Contributie	„	86.—
id. id.	„	18.—
16 Februari. Steunc. Curaçao	„	10.—
26 April. Contributies	„	5.—
27 Juli. Contributies	„	3.—
Totaal	*f*	133.12½

29 Januari. Onkosten Kassier	*f*	2.85
16 Februari. Steunc. Curaçao	„	35.—
22 Maart. Porti 1914	„	1.52
4 Mei. Advertentie N. A. C.	„	3.05
9 Mei. Restit. v. contributies	„	6.—
9 Mei. Hoofdbestuur	„	40.50
2 Juni. Toelage de Vries	„	5.—
16 November. Reiskosten	„	6.—
31 December. Porti 1915	„	1.80
31 December. Saldo	„	31.40½
Totaal	*f*	133.12½

Gezien en accoord bevonden
de Commissie bedoeld bij art. 10 Statuten,
(w.g.) P. J. GOMBAULT.
(w.g.) R. W. KRAAKE.

De Voorzitter,
(w.g.) L. A. M. LAMIE.
De Penningmeester,
(w.g.) Th. LIEFRINCK.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Verslag over het jaar 1915.

Bestuur.

In het afgeloopen jaar verloor het Bestuur een harer verdienstelijkste leden.

Mejuffrouw M. M. G. Maarschalk, die jaren achtereen zitting in het bestuur had, overleed in de maand October.

Bij de begrafenis werd het bestuur vertegenwoordigd door den Voorzitter, den Heer R. Zuyderhoff, die in eene rede de verdiensten van mej. Maarschalk hulde bracht.

In de Algemeene Vergadering van 22 Februari waren de aftredende leden, Mevr. M. ten Bosch-Bosscher, Mej. M. M. G. Maarschalk en de Heer A. A. C. Harting, herkozen.

Leden.

Op 1 Januari 1915 bedroeg het ledental	863
Bijgekomen	124
Totaal	987
Afgegaan:	
Naar andere afdeelingen	90
Overleden	22
Bedankt	64
Geweigerd te betalen	8
Zonder adres vertrokken	1
Totaal ——	185
Aantal leden op 31 December	802

Een verlies van 61 leden.

Statuten ondergingen geen wijziging.

Buitengewone Alg. vergaderingen hadden niet plaats.

Voordrachten en gezellige bijeenkomsten.

Den 8en Maart hield de heer Michelsen een interessante lezing over De Kolonie Curaçao, welke, door lichtbeelden geïllustreerd, ons deed kennis maken met de nog zoo weinig bekende West-Indische Kolonie.

Op uitnoodiging van het Hoofdbestuur der Vereeniging organiseerde onze afdeeling een concert ten behoeve van de noodlijdende bevolking in Curaçao. Tilly Koenen, bijgestaan door Jac. v. Kempen en Karel Textor, verleende welwillend hare medewerking. Dit concert had 22 Maart plaats in het gebouw voor K. en W. H. M. de Koningin, vergezeld van Z. K. H. den Prins der Nederlanden, woonde het concert bij.

In verband met het doel werd den leden der Vereeniging, tegen verminderde prijzen, gelegenheid gegeven het concert bij te wonen.

De opbrengst, die bijna *f* 4500.— bedroeg, werd aan het Steuncomité voor Curaçao afgedragen. Dank zij de goede zorgen van Mevrouw ten Bosch, waren de buffetten ruim voorzien van ververschingen, waarvan een goed gebruik werd gemaakt.

Onze Vereeniging had alle onkosten, aan de uitvoering verbonden, op zich genomen.

De firma Smulders en Co. had kosteloos voor keurig afgewerkte programma's gezorgd, terwijl uit de bloemenmagazijnen van A. Meijer en H. Voorhoeve mooie bouquetjes ten verkoop waren geschonken.

Den 24en Maart werd een soirée musicale gegeven in Diligentia, onder leiding van den heer Andreoli, mede ten voordeele van het Steuncomité Curaçao.

Den 10 December hield de Heer J. Sibinga Mulder, voor een talrijk publiek in de Familie Bioscoop een voordracht over onze taak en toekomst in N. O.-I., na de voordracht werden eenige films, welwillend afgestaan door het Koloniaal Instituut, op het doek gebracht, die betrekking hadden op het onderwijs, de hygiëne, het leven in de dessa, enz.

Leeszaal. Wordt vrij regelmatig bezocht, de uitgevers van de „Suriname" zijn zoo welwillend hun blad geregeld toe te zenden.

Overigens onderging de lectuur geen verandering.

Verslag der Commissie van opvoeding, onderwijs, huisvesting, enz. over het jaar 1915.

In het afgeloopen jaar werd de tusschenkomst ingeroepen voor:

Aanbieding.

18 families voor opvoeding van kinderen, waarvan 13 werden opgenomen in het aanbevelingsregister.
6 pensions of gemeubileerde kamers.
6 inrichtingen ter overname of gemeubileerd huis te huur.

Aanvraag.

13 pensions.
1 opvoeding van een kind.
2 voor Fransche conversatielessen.
1 voor kostscholen.
1 voor lessen in het boekhouden.
1 voor adressen van advocaten.
3 voor overname van inrichtingen.

Klachten over bij de Vereeniging aangesloten pensions kwamen niet voor.

In plaats van den Heer J. J. van Santen werd mevrouw M. ten Bosch-Bosscher als Voorzitster gekozen.

's-Gravenhage, 4 Februari, 1916.

De Voorzitster,
M. TEN BOSCH-Bosscher.
De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Verslag der Commissie voor hulp aan werkzoekenden en van raad aan naar Indië vertrekkenden over 1915.

In het afgeloopen jaar boden zich aan:

9 Dames voor kinderjuffrouw, voor hulp in de huishouding of om als gezelschapsdame de reis naar Indië mede te maken.
1 Dame voor Indische massage.
33 Baboes en 1 huisjongen.

Gevraagd werden:

2 Kinderjuffrouwen.
29 Baboes en 1 huisjongen.

's-Gravenhage, 4 Februari, 1916.

De Voorzitster,
M. TEN BOSCH-Bosscher.
De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Nog steeds blijkt, dat de Vereeniging in hare werkingsfeer niet alom bekend is, waarom propagandeeren op ruime schaal zeer wenschelijk is, wat zeker ook de beide commissiën zal ten goede komen.

In verband hiermede en den achteruitgang van het ledental doen wij een beroep op alle leden, om mede te werken tot den bloei der Vereeniging.

Het zal toch geen der leden moeilijk vallen onder hunne kennissen één persoon te vinden, die genegen is als lid toe te treden.

Hoe grooter het aantal leden, des te meer kunnen wij doen om de Vereeniging aan haar doel te laten beantwoorden.

's-Gravenhage, 29 Februari 1916.

De Voorzitter,
R. ZUYDERHOFF.
De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Rekening en Verantwoording.

INKOMSTEN.

Saldo 1 Januari 1915	f 1085.90½
Contributies 1915	„ 2467.97½
Gekweekte renten	„ 23.25
Van den Heer Zuijderhoff	„ 25.—
Van den Heer Soetens	„ 16.—
Totaal	f 3618.13

UITGAVEN.

Toelage Algemeene Secretaris	f 600.—
Huur bureau en leeszaal	„ 400.—
Hoofdbestuur	„ 686.25
Telefoon met vermelding gids	„ 32.60
Contributies Linschoten, Oranjekruis en Anti-Oorlog-Raad	„ 26.—
Abonnement Ind. Gids en Weekblad Indië	„ 25.—
Onkosten concert Curaçao	„ 561.79
Lezingen, concert en Propaganda Oost en West	„ 197.52½
Telefoon voor den heer Harting	„ 50.73
Innen contributies, porto's, groote en kleine uitgaven	„ 263.55
Advertentiekosten concert Curaçao	„ 25.—
Voordeelig saldo	„ 749.68½
Totaal	f 3618.13

De Penningmeesteresse,
M. TEN BOSCH-BOSSCHER.
De Commissie van Verificatie:
(w.g.) M. L. STEINBUCH.
(w.g.) M. G. MEIJER.
(w.g.) B. VAN HENGEL.

's-Gravenhage, 28 Februari 1916.

Van de Afdeeling Nijmegen:

Jaarverslag over 1915.

Van het aantal leden, dat op 31 December 1914 55 bedroeg, betaalden in Januari d.a.v. slechts 54 hun contributie. In den loop van het verslagjaar vermeerderde het aantal leden met 6; doch op 31 December bedroeg het slechts 49, voornamelijk door sterfgeval en het verlaten van de plaats.

In stede van den Heer A. de Willigen, die na het ontslag van den heer D. G. J. Beijens als lid van het Bestuur tijdelijk diens functiën op zich genomen had, werd tot Secretaris-Penningmeester gekozen de heer F. E. Luitjes.

De stand van de kas liet niet toe, meer dan één lezing voor de leden te doen houden, welke helaas nog slecht bezocht werd.

Behalve de bijdrage van f 5.— voor het Oranjekruis, droeg de kas van het Afdeelingsbestuur f 25.— aan het Hoofdbestuur af voor de noodlijdenden te Curaçao.

Geldelijke Verantwoording.

Saldo in kas op 31 December 1914	f 62.00½
Aan contributiën	„ 122.50
Totaal	f 184.50½
Afdracht a. h. Hoofdbestuur over 54 leden à f 0.75	f 40.50
Inningskosten contributie	„ 3.—
Bijwonen jaarl. alg. verg.	„ 10.—
Advertentiën	„ 9.75
Drukwerken	„ 4.60
Adresboek	„ 2.50
Lezing	„ 56.25
Bijdrage aan de noodlijdenden te Curaçao	„ 25.—
Onvoorziene uitgaven	„ 10.—
Bijdrage Oranjekruis	„ 5.—
Administratiekosten, porti	„ 1.63
Saldo op 31 December 1915	„ 16.27½
Totaal	f 184.50½

Namens het Bestuur,
De Secretaris-Penningmeester,
F. E. LUITJES.

Van de Afdeeling Rotterdam:

Jaarverslag.

Het doet ons onaangenaam aan dit jaarverslag weder te moeten beginnen met de mededeeling, dat het ledental is achteruit gegaan, meestendeels weliswaar door overlijden of vertrek naar Indië, maar het verlies werd niet door gelijken aanwas gedekt, zoodat in plaats van 79 leden als in het begin van het jaar, de afdeeling aan het einde daarvan slechts 68 leden telt. Zoowel de pogingen door onze afdeeling aangewend als die van het Hoofdbestuur om nieuwe leden te verwerven, hadden weinig succes, hoewel het niet te ontkennen valt, dat verschillende personen en lichamen in onze stad voor het lidmaatschap in aanmerking komen. Sinds ons laatste jaarverslag heeft onze afdeeling zich nuttig kunnen maken door belangrijk bij te dragen aan een collecte voor de noodlijdenden in Curaçao, welke som door ons bij het Hoofdbestuur werd afgedragen en tevens, hoewel dit eigenlijk nu niet tot dit jaarverslag behoort, door een gift bij de Watersnood Commissie af te dragen aan een van de plaatselijke firma's alhier.

Lezingen werden gedurende het afgeloopen jaarverslag niet gehouden, daar de algemeene opinie was, dat er weinig leden zouden opkomen en de lezing dus vrijwel op een fiasco zou uitloopen.

Geldelijke Verantwoording over 1915.

1915.	DEBET.	
24 Februari.	Aan contributie 76 leden à f 0.75	f 57.—
17 Maart.	Aan opname	„ 200.—
27 Maart.	Aan dom. Marcella	„ 10.—
8 April.	Aan incassokosten	„ 3.49
22 April.	Aan opname	„ 42.05
12 Mei.	Aan incassokosten	„ 3.50
5 Augustus.	Aan dom. Oranje Huis 1914	„ 10.—
5 Augustus.	Aan dom. Marcella v. porti etc.	„ 1.80
5 Augustus.	Aan dom. Masereeuw en Bouten	„ 2.—
30 September.	Aan incassokosten	„ 0.35
20 November.	Aan dispositie Marcella	„ 17.69
11 December.	Aan dom. Marcella	„ 10.—
13 December.	Aan het Hoofdbestuur voor contributie 72 leden	„ 54.—
31 December.	Incassokosten	„ 0.05
31 December.	Saldo	„ 222.33
		f 634.32

1915.	CREDIT.	
1 Januari.	Per saldo	f 435.07
14 Mei.	Per incasso	„ 180.—
25 Mei.	Per incasso	„ 2.50
6 Juli.	Per incasso	„ 2.50
24 September.	Per incasso	„ 2.50
15 October.	Per incasso	„ 2.50
31 December.	Per incasso	„ 9.25
		f 634.32
1916.		
1 Januari.	Per saldo	f 222,33

Gezien:
Vereeniging „Oost en West",
Afdeeling Rotterdam.
J. J. KNOTTENBELT Azn., Voorzitter.
Z. MARCELLA, Secretaris.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

C. M. van Rijn, Dir. W.-I. Mail, Roemer Visscherstraat 33, Amsterdam.
S. Kalff, Bosch en Vaartstraat 33, Haarlem.
Dr. H. D. Kruseman, Dreef 16, Haarlem.
J. G. Zuijderhoff, Oranjekade 15, Haarlem.
A. E. Ament, Ieplaan 34, Den Haag.
J. H. Peters, Hooigracht 32, Leiden (studentenafd.).
J. P. Verhoeve Jr., Nieuwe Rijn 28, Leiden, idem.
A. C. Bouman, Witte Singel 46, Leiden, idem
L. Tobi, Rijnsburgersingel 1, Leiden, idem.
H. M. Kits van Heijningen, Hooge Rijndijk, Leiden, idem.
C. Hemmes, Obrechtstraat 228, Den Haag, idem.
J. W. Campagne, Amersf. weg 5, Apeldoorn.
C. K. Kessler, Leeraar, Paramaribo.
H. B. van Rhijn, Frederik Hendriklaan 183, Den Haag.
B. v. d. Veen, Oosterstraat 73a, Groningen.
Baginda Zaïnoeddin Rasad, Buikgreversweg 17, Deventer.
C. L. Wisse, Johannes Vijghstraat 73, Nijmegen.
J. J. Vorderman, St. Annastraat 247, Nijmegen.
C. J. B. I. Bartolotti Rijnders, Groesbeekscheweg 111, Nijmegen.
Th. C. van der Beek, Groesbeekscheweg 91, Nijmegen.
Mej. A. C. M. Jonquière, van Welderenstraat 77, Nijmegen.
Openbare Leeszaal, Zwolle.
L. E. Jansen, Heerengracht 368, Amsterdam.
L. J. Ginjoolen, Joh. Verhulststraat 139, Amsterdam.
Mevr. G. F. J. van Aalst-Koopman, Laan van Meerdervoort 279, Den Haag.
Prof. J. A. Grutterink, van Bleiswijkstraat 139, Den Haag.
G. C. D. d'Aumale Baron van Hardenbroek van Hardenbroek, Lid der Eerste Kamer der Staten-Gen., Driebergen.
B. H. H. Ravenswaaij, Oud-Resident, Hollanderstraat 64, Den Haag.
H. Ravenswaaij, Hollanderstraat 64, Den Haag.
Mevr. L. Romeijn-Tuckermann, Statenlaan 6, Den Haag.
Mevr. de Wed. A. W. F. Hijmans van Anrooij, v. Aerssenstraat 111, Den Haag.
N. Doorn, Voorburg.
J. Boelen, Laan van Meerdervoort 181, Den Haag.
Mevr. H. E. Roeland, Gr. Hertoginnelaan 238, Den Haag.
Mevr. E. Unger, Gr. Hertoginnelaan 238, Den Haag.
Mevr. E. Verstijnen, Gr. Hertoginnelaan 238, Den Haag.
Mevr. Smits, Schuijtstraat 158, Den Haag.
J. Gouwentak, O.-I. ambtenaar, Weimarstraat 207, Den Haag.
A. T. Ph. Mann, O.-I. ambtenaar, v. Boetzelaerlaan 20, Den Haag.
Mevr. M. Mann-de Bruijn, v. Boetzelaerlaan 20, Den Haag.
J. Meis, onderwijzer N. O.-I., Joh. Verhulststraat 208, Amsterdam.
H. A. van Oosten, O.-I. ambtenaar, Pater Brugmanstraat 3, Nijmegen.
H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Oud-Resident, Tasmanstraat 204, Den Haag.
P. van der Staaij, Hulpprediker N. O.-I., Veersche Singel S 49, Middelburg.
C. C. P. Vigelius, O.-I. ambtenaar, Bouriciusstraat 15, Arnhem.
A. Vrolijk, Insp. P. en T. N. O.-I., Regentesselaan 41, Den Haag.
P. H. Willemse, contr. B. B., de Perponcherstraat 117, Den Haag.
E. Klaassen, Predikant N.-I., Doetinchem.
H. Meerdink, Insp. Onderw. Curaçao, v. Slingelandstraat 153, Den Haag.
I. de Clercq Zubli, Ass.-Res., Obrechtstraat 100, Den Haag.
H. M. van Altena, contr. B. B., Koningsplein 36, Den Haag.
W. G. Hauff, Lid Weeskamer N.-I., Zoutmanstraat 10, Den Haag.
F. P. C. van der Ploeg, Ing. Mijnw. N.-I., Frederik Hendriklaan 277, Den Haag.
A. C. A. Heshusius, Gouvts veearts N.-I., Hollanderstraat 93, Den Haag.
Mr. P. C. Bloys van Treslong Prins, Ministerpark 14, Hilversum.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . f 2.40
gebonden . . . . - 2.90

Brengt een bezoek aan BOEATAN

: **Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID** :

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

ZOMER-ARTIKELEN.

ZEPHYRS VOILES MOUSSELINES

aan het stuk en geconfectionneerd in

Blouses Costuums Peignoirs.

COSTUUMROKKEN.

TANDHEELKUNDIGE INRICHTING, Nieuwstraat 10.

E. J. OFFERHAUS, Dentist.

KUNSTTANDEN. GEBITTEN.

Spreekuur alle werkdagen 9-12-1½-4. DEN HAAG, Telephoon 7352.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

OBAT BAIK

INDISCHE ZALF tegen alle Rheumatische aandoeningen.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

RUYS' Handelsvereeniging

Amsterdam - Rotterdam - Den Haag - Groningen

„Multiplex Hammond Schrijfmachine"

Moderne Kantoormachines - Stalen Meubelen

Prinsestraat 27 ===== Telefoon 2804

OBAT BAIK

f 1.25 per pot, overal verkrijgbaar. Wordt door iedereen aanbevolen.

CHR. J. P. HARINCK-Naaimachinehandel

Waldeck-Pyrmontkade 57, Den Haag

Telegr. adres: HARINCKMACHINE HAAG
A. B. C. Code 4 & 5 U. G.

Verkoophuizen in Indië: Bandoeng-Soerabaia

Engros-Detail. Import-Export.

Gratis Verpakking voor Indië.

LUXE BROODFABRIEK

PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

PROBEERT eens ons

Tarwe en Allinsons Tarwe-

brood. Het wordt bereid van de beste Zeeuwsche Tarwe.

VRAAGT WONINGGIDS

van het Bouw- en Woningbureau

FIRMA SCHIPPERS,

'S-GRAVENHAGE STATIONSWEG 26.

☞ Gratis inlichtingen worden verstrekt van alle te huur en te koop zijnde perceelen.

OBAT BAIK

waar niet verkrijgbaar, franco toezending ad f 1.35 door OBAT BAIK, POST BOX 271, DEN HAAG.

Drukkerij ten Hagen *levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.*

No. 14. Donderdag 6 April 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

Ingekomen en ontvangen t/m den 23 Maart 1916	*f* 4084.25½
Ontvangen van de afdeeling Nijmegen	„ 1753.37½
J. H. te 's-Gravenhage	„ 5.—
Totaal	*f* 5842.63

BEKENDMAKING.

De bijzondere aandacht van belanghebbenden en belangstellenden wordt andermaal gesteld op onze serie boekjes, uitgegeven ten behoeve van hen, die voor zich of voor hunne zoons of pupillen, zich op de hoogte wenschen te stellen van den werkkring en de vooruitzichten, verbonden aan verschillende betrekkingen in Nederlandsch-Indië, en hoe zich daarvoor te bekwamen.

Reeds verschenen van deze serie:

1. *De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.*
2. *De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.*
3. *De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.*
4. *De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.*
5. *De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederl.-Indië.*
6. *De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederl.-Indië.*
7. *De Vooruitzichten van den Ned. arts in Ned.-Indië.*
8. *De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Ned.-Indië.*
9. *De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.*

Eerstdaags zal verschijnen een boekje, betreffende den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië en een boekje betreffende de bergcultures is in bewerking.

Zij zijn voor matigen prijs van *f* 0.15 tot *f* 0.40 verkrijgbaar op het kantoor van den inlichtingendienst van de Vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, zoomede bij de Firma Martinus Nijhoff en door tusschenkomst van andere boekhandelaren.

Overigens kan men zich om inlichtingen wenden tot bovengemeld kantoor.

HET DAGELIJKSCH BESTUUR.

Het plan Van Boxtel.

Wie is Van Boxel? Z. d. B. stelt hem aan ons voor in een hoofdartikel van De Avondpost van 25/26 Maart. A. van Boxtel n.l., een gewezen onderluitenant van het Indisch leger, die zich het lot van den oud-Indischen militair krachtdadig heeft aangetrokken, van den koloniaal, die na verloop van zijn verbandtijd uit Indië teruggekeerd, vooral in den beginne moeite ondervindt, om in de burger-maatschappij tot een behoorlijk geregeld, niet te kommervol leven te geraken, Van Boxel heeft met toestemming der regeering in de Prins Hendrik Kazerne te Nijmegen een arbeidsbeurs opgericht voor den Indischen soldaat. Hij staat dezen onvermoeid met raad en daad bij, zoo dikwijls er bij hem wordt aangeklopt. Hij zoekt voor den gerepatrieerde een kosthuis, en houdt daar een wakend oog op hem; hij gaat met hem om als met ouden krijgsmakker, correspondeert met den werkgever, sluit verbintenissen voor de werkzoekenden.

In het getypte verslag (voor het drukken er van ontbreken Van Boxtel heelaas de middelen), over de werkzaamheden zijner arbeidsbeurs gedurende 1915 leest men o.a.: „Tengevolge der mobilisatie was het mij niet mogelijk de belangen (der werkzoekenden) voldoende te behartigen. Behalve mijn drukken werkkring, deed zich gedurende dien tijd het gebrek aan een behoorlijk lokaal, alsmede aan goede hulp terdege gevoelen. Eerst na terugkeer van 't korps in de „P. H. Kazerne" (Ult. September) kon ik aan de beurs weder mijn volle aandacht wijden". Toch heeft hij in dien mobilisatietijd de beurs „loopende weten te houden". Gedurende het jaar meldden zich 141 oud-militairen om arbeid aan. Geplaatst werden 30 oud-onderofficieren, 5 oud-korporaals en 36 oud-soldaten. De salarissen, die de geplaatsten ontvingen, liepen tusschen de *f* 250 en *f* 800 's jaars. „Verzonden werden: 2315 brieven, briefkaarten en circulaires. Ik hield vele telephonische gesprekken en bracht vele persoonlijke bezoeken bij H.H. werkgevers". „Behalve gedurende de bureauuren vervoegen zich vooral des avonds en veelal ook 's Zondags verschillende oud-militairen ten mijnen huize, om inlichtingen betreffende kosthuizen, schuld bij kostbazen, verpanden van pensioen- of gagementsacten, enz."

Uit deze enkele aangehaalde zinnen uit het verslag blijkt eenigszins reeds wat de heer Van Boxtel alzoo doet. Maar er is nog geen honderdste deel mede genoemd. Van den ochtend tot laat in den avond is Van Boxtel in de weer voor den oud-Indischen militair, en dat met een zeer zwak en telkens lijdend lichaam. Zijne echtgenoote staat hem hierin wakker ter zijde. Van Boxtel is eens lang en ernstig ziek geweest en op zijn ziekbed heeft hij „al maar liggen piekeren" over die „arme ongelukkige kerels hier in Holland", en hij heeft toen vast besloten: Als ik beter word, dan zal ik mijn verder leven aan hun belangen wijden". En als hem nu telkens zeer voordeelige aanbiedingen worden gedaan van verschillende gemeentelijke of particuliere betrekkingen, onlangs nog die van adjunct-directeur van de gemeentelijke arbeidsbeurs te Utrecht, dan zegt Mevrouw Van Boxtel: „Dat mag je niet aannemen, vent, dan gaat je werk verloren, en je breekt je belofte op je ziekbed!" en Van Boxtel bedankt.

Zijn werk wordt van wege het Departement van Koloniën gesteund, hem is toegestaan in de P. H. Kazerne bureau te houden, hij ontvangt *f* 1000 voor zijn bureaukosten etc., w.o. *f* 500 voor een hulpschrijver, hij heeft een gratificatie ontvangen, waardoor zijn salaris eenigermate dat van den adjudant-onderofficier in actieven dienst nabij komt, maar een geldelijk voordeel, dat in de verte maar eenigszins geëvenredigd is aan al het werk — een reuzenarbeid inderdaad — heeft hij niet.

Het plan Van Boxtel komt nu hier op neer: Gedurende de vier jaren, dat hij voor en onder den Oud-Ind. militair heeft gewerkt, is hem gebleken, dat er in ons land voor die categorie van mannen groote, zeer dringende behoefte bestaat aan:

A. Een arbeidsbeurs, die nu reeds bestaat, maar nog zeer vatbaar is voor uitbreiding.

B. Een doorgangs- tevens kosthuis, waarin gevestigd is de arbeidsbeurs en een voorschotbank.

C. Een voorschotbank, dan wel een bureau voor wekelijksche uitbetaling van gagement en pensioen aan gegag. of gepens. militairen van het leger in N.-O. en W.-Indië beneden den rang van onderluitenant.

Het doorgangshuis neemt de mannen, die geen familie, althans geen tehuis bij familie hebben, bij hun aankomst in Nederland onmiddellijk op. De kosthuizen worden met den dag duurder, de man komt in een stad voor niet minder dan *f* 7 en ten plattelande voor niet minder dan *f* 5 à *f* 5.50 per week onder dak.

In het meerendeel van Tehuizen voor Onbehuisden kunnen zij zelfs niet worden opgenomen, althans niet in Amsterdam en Nijmegen. Zonder bijverdienste is een pensioen van *f* 270 geheel onvoldoende. Bovendien verlaten velen het leger bij afkeuring met een pensioen beneden dit bedrag.

Bronbeek kan lang niet allen opnemen, en Bronbeek trekt den man niet aan, die, na jarenlang kazerneleven, ook wel eens zonder uniform en zonder gestichtsverband, als burger van zijn volle vrijheid genieten wil.

Nu wil de heer Van Boxtel hem een tehuis verschaffen, waarin hij op zijn gemak op arbeid in de burgermaatschappij wachtende, onder voldoende toezicht, als vrij man en burger, gevrijwaard voor den woeker, korter of langer verblijf houden en desgewenscht ook later weer terugkeeren kan. Daarin moeten tevens worden opgenomen de voor de arbeidsmarkt ongeschikten om aldaar te worden bezig gehouden met huishoudelijken dienst en allerlei soorten van productieven arbeid. Dit doorgangshuis tevens coöperatief kosthuis zal eveneens mannen opnemen, die des zomers arbeiden als hotelpersoneel, grondwerkers e.a. en die allen des winters geen vaste woning hebben.

In dit Tehuis zal orde en tucht heerschen, maar tevens gepaste vrijheid van beweging worden gegund. Men zal zich daar met den man bemoeien en hem niet, als in Bronbeek, vrijwel aan zijn lot overlaten, voor zoover de dienst dit niet voorschrijft. De man betaalt zijn pension maar moet eenig zakgeld overhouden. Het personeel bestaat uit internen, die met hun huiselijken dienst hun pension betalen. Er wordt gerekend op een sterkte van 200 man.

Het gebouw moet gelegen zijn in een landelijke omgeving in de onmiddellijke nabijheid van Nijmegen.

Om dit tot stand te brengen, om het huis en het land en den tuin te koopen of een huis op een goed stuk grond te kunnen bouwen is, de inventaris inbegrepen, noodig een som van *f* 150.000. Er bestaat geen twijfel of van rijkswege zal subsidie verleend worden. Staat het gebouw en is het bevolkt, dan bedruipt de zaak zich zelf.

Het personeel, de directeur en misschien de adj. directeur uitgezonderd, kunnen genomen worden uit de inwonenden.

De cijfers, die de ontwerper in zijn verslag geeft, zijn gebaseerd op gegevens hem verstrekt door beheerders van verschillende inrichtingen, o. w. door den hoofd-directeur van de Vereeniging „Hulp aan Onbehuisden" te Amsterdam, die aldaar in denzelfden geest arbeidt.

Het is den heer Van Boxtel gelukt reeds enkele mannen te vinden, die met hem een voorloopig comité zullen vormen, en naar de noodige middelen zullen zoeken, om het plan te verwezenlijken.

Verdere inlichtingen verstrekken gaarne de heeren Mr. J. van Giffen te Lent, de heer A. van Boxtel, Beheerder Arbeidsbeurs Prins Hendrik-Kazerne te Nijmegen en H. Z. Zegers de Beijl te Hees.

Een beroep om hulp en steun wordt gericht tot een ieder, die hart heeft voor onzen oud-Indischen militair.

Uit de O. I. Mail.

De Bandjirs.

In de Bataviasche bladen der jongste mail vinden wij de volgende

bede om steun:

De aanhoudende en zware regens zijn een ware ramp geworden voor een deel der kampongbevolking. De bewoners van Kebon Djeroek, Pintoe Besie, Goenoeng Sahari, Kroekoet, Angke Doerie, Kebon Djaë, Tanah Tinggi, Kemajoran, Pedjambon en een deel van Kwitang hebben zwaar te lijden gehad.

De huizen van 6000 menschen te Batavia zijn onbewoonbaar geworden;...... 6000 menschen zijn van een groot deel van hun have beroofd, 6000 menschen ondergaan nu nog de ellende van de overstroomingen. En het is juist het armste gedeelte der bevolking, zoowel Inlanders en Arabieren, als Europeanen en Chineezen, die het zwaarst getroffen zijn. Zij waren door het plotseling opzettende water gedwongen in allerijl hun huizen te ontvluchten, en niet of slechts zelden in staat hun geheelen inboedel

te redden. Veel have en goed ging totaal verloren, of werd voor het gebruik verder ongeschikt.

Zesduizend menschen! Er is voor hen gedaan, wat in der haast kon worden gedaan, men heeft de ongelukkigen zooveel mogelijk een onderdak bezorgd, wat voorloopig, ondanks veler bereidwilligheid en steun, niet dan op zeer primitieve wijze kon geschieden; het noodige is verricht om in hun eerste levensbehoeften te voorzien, maar het gróóte werk der leniging van de vaak onbeschrijfelijke ellende moet nog aanvangen.

Op initiatief van enkele Gemeenteraadsleden is reeds een commissie in het leven geroepen tot stichting van een overstroomingsfonds.

Daarin nemen zitting de heeren P. A. de Nijs Bik, J. F. H. A. Later, H. van Wermeskerken, controleur F. G. Putman Cramer, Raden Sosrowerdojo, patih, Khouw Kim An, majoor der Chineezen en Oemar Mangoes, kapitein der Arabieren.

Zij richt tot allen een dringende bede om hulp en financieelen steun.

Ook van elders droeve berichten:

De assistent-resident uit Pati meldde, dat de dijk van de Serangrivier in den nacht van 20 op 21 dezer in de afdeeling Koedoes doorgebroken was, waardoor het overstroomde gebied uitgebreid en de onder water geloopen oppervlakte meer stabiel geworden was. Ze bedroeg, volgens de „Loc." van 25 Jan. j.l., 15000 bouw, waarvan 10.000 bouw reeds met padi beplant was. Daarvan kon 9000 bouw als verloren beschouwd worden.

Voor den wederopbouw van 515 vernielde huizen in Demak en Japara is 15 mille noodig. De Regeering steunt met reliefworks en zorgt voor verstrekking van voedsel. De „Locomotief" inde 24 Jan. j.l. 4 mille aan giften.

Een N. I. O. T.

De „Javabode" schrijft:

Wij hebben nog geen Ned.-Indische Overzee-Trust, maar als zoodanig heeft toch de Regeering onlangs dienst gedaan bij den uitvoer van aniline. Men weet, hoe de Minister van Koloniën de zending consigneerde aan den Gouverneur-Generaal, die aan het Departement van Landbouw opdroeg, de zending onder eenige firma's te verdeelen, tot verkoop in het klein.

Dezelfde weg is wederom gevolgd voor den invoer van springstoffen, waarbij ook weer aan het Landbouw-Departement en wel aan de afdeeling Handel en Nijverheid, werd opgedragen voor de verspreiding te zorgen.

De waarborg, bij invoeren op deze wijze geëischt, bestaat hierin, dat er geen uitvoer van de artikelen zal plaats hebben. Om dat te bereiken, worden zoo noodig overeenkomsten met de betrokken firma's aangegaan en wordt van hen de storting gevergd van een zekere som bij een bankinstelling, welke som in geval van overtreding (dus bij uitvoer) geheel of gedeeltelijk als boete door de Regeering wordt opgenomen. Indien de uitvoer van het artikel reeds verboden is, behoeft een dergelijke waarborg niet te worden gegeven.

Wij zien dus, dat Indië eigenlijk al zijn Overzee-Trust heeft, althans dat de afdeeling Handel en Nijverheid als zoodanig reeds twee malen heeft gewerkt.

De Atjehsche tram.

Het „Nieuwsblad v. Atjeh" meldt, dat het baanvak Kwala—Simpang—Besitang van de Atjeh-tram reeds spoedig voor het publiek verkeer in exploitatie zal worden genomen en dat bij de opening daarvan de Gouverneur tegenwoordig zal zijn. Wel heeft de Atjeh-tram hiermede haar terminus nog niet bereikt, maar de lijn heeft toch reeds Atjeh's grenzen vele kilometers overschreden.

Op den 1sten Januari jl. is de dienst van de Atjehtram van het Departement van Oorlog naar dat van Gouvernements bedrijven overgegaan.

Aanslagen op Deli.

Een sinds begin 1912 door „De Planter" bijgehouden statistiek wijst uit, dat voor 1912 te constateeren vallen 40 aanslagen op assistenten (waaronder één moord); voor 1913: 41 (waaronder één moord); voor 1914: 32 (waaronder twee moorden); voor 1915: 24 (waaronder twee moorden) — cijfers, die een dalende lijn te zien geven en waaruit dus een verbetering van den toestand geconcludeerd zou mogen worden, indien men er zeker van was, dat de bekend geworden gegevens op volledigheid aanspraak mochten maken.

Die zekerheid nu ontbreekt te eenenmale, zegt het periodiek. De wijze, waarop wij soms maanden na de betreffende gebeurtenissen, door verslagen van Landraadzittingen of door toevallig aan ons gedane mededeelingen, kennis kregen van diverse gevallen als bedoeld, sterkt ons in de overtuiging, dat nog heel wat, zij het ook niet de meer ernstige, aanslagen op assistenten aan de publiciteit ontsnapt zijn.

De motieven voor die, dikwijls door managers en assistenten betrachte achterhoudendheid ten deze, mogen als bekend worden verondersteld. De administrateurs wenschen hun onderneming niet in opspraak te zien gebracht; en te sterker doet deze hunne wensch zich gelden, naarmate zij er voor zichzelf meer van overtuigd zijn, dat het door hen gevolgde werksysteem ten opzichte van de koelies, en de hunnerzijds uitgeoefende druk op de assistenten, tot op zekere hoogte debet zijn aan de meer of minder diepe oorzaken der excessen.

Het blijkt, dat acht van de boven gesignaleerde aanslagen als plaats der handeling „de rol" te constateeren geven — wat o.i. niet als een bloot toeval te qualificeeren valt, maar wel degelijk wijst op de omstandigheid, dat de kwaadwillende koelies met voordacht het halfduister, soms volslagen duister, waarin de een militair tintje vertoonende plechtigheid, die „rol" heet, gewoonlijk plaats vindt, hadden uitgekozen om hunne plannen ten uitvoer te brengen.

Het blad bepleit het houden van de „rol" op klaarlichten dag.

Gebruik van alcohol onder de Inlanders.

De „Javabode" schrijft:

Zonder vooruit te willen loopen op het resultaat van het door de Regeering gelaste onderzoek naar het gebruik van alcoholische dranken door de Inlandsche bevolking, wenschen wij toch op een enkel punt te wijzen, vooral nu het „Bat. Hdbl." pas beweerd heeft, dat het gebruik gering is. Het blad stelt het voor, alsof de zaak zoo erg niet is en het onderzoek slechts uitvloeisel is van het herhaalde aandringen van geheel-onthouders.

De aandacht der Regeering werd al tien jaar geleden gevestigd op het toenemend gebruik van alcoholische dranken, vooral brandy en jenever, onder de bevolking. Gelukkig is het gebruik lang niet algemeen, maar is toch op weg het te worden. In Midden-Java bijvoorbeeld weet de Chineesche tokohouder het wel in den kampong te leveren. Op havenplaatsen, waar veel los werkvolk is, dat in aanraking komt met matrozen, weten de luidjes heel aardig om te springen met de jenever. Wij hebben indertijd gelezen, hoe op een onderneming in Oost-Java in de ondernemings-toko jenever werd verkocht aan de koelies, die het 's ochtends op hun nuchtere maag gebruikten tegen de kou!

Dat zijn voorbeelden, vingerwijzingen, dat het gebruik van alcoholica zijn weg vindt onder de bevolking. Wij willen hier nog een staaltje laten volgen van de manier, waarop het gebruik zich kan uitbreiden. Iemand, reizend in een residentie der buitenbezittingen, kwam met een Inlandsch hoofdambtenaar en een tweetal Inlandsche schrijvers in een pasangrahan. Voor de maaltijd begon, werd een blad met dranken op tafel gezet, wijn, bier, jenever en bitter. De Europeaan bedankte, maar de Inlandsche hoofambtenaar nam zijn paitje en wel in een wijnglas, omdat er geen kleiner was. De beide schrijvers volgden zijn voorbeeld en hadden hun glas het eerst leeg, in twee teugen. Aan de manier, waarop zij er zich aan vergastten, was het te zien, dat zij de lekkernij nog niet gewend waren, waarom de Europeaan hun vroeg, of zij dagelijks hun paitje gebruikten. Neen, was het antwoord, wij hebben het nog nooit gedronken, maar wij hebben het nu ook eens gedaan en het smaakt wel.

Wij hebben dit staaltje meegedeeld om er op te wijzen, dat het gebruik van jenever en brandy volstrekt niet opkomt onder de lagere klassen, doch veeleer begint onder de hoogere der bevolking en dat er door jongeren iets flinks in wordt gezien, een moderniteit, om mee te drinken. Het zijn tot nog toe de hoofden, die het gebruik kennen, geleerd in den omgang met Europeanen. Het ziet er zoo onschuldig uit, als wij een wedana of eenig ander hoofd ontvangen, hem een whisky-soda en een paitje aan te bieden. Hij biedt het op zijn beurt zijn gasten aan en houdt daarom een kleinen voorraad in huis. Daarin steekt betrekkelijk weinig kwaad en in elk geval is er geen kwade bedoeling.

Maar een hoofd presenteert het zijn collega's dan ook wel en de jongere ambtenaren leeren meeproeven.

Men moet heusch niet denken, dat het gebruik zich bepaalt tot hoofdplaatsen en tot enkelen. Het gebruik is veel verder verbreid dan men denkt, maar het is nog maar zelden misbruik. Aan de Inlandsche bevolking zijn de nadeelen van het opiumgebruik herhaaldelijk onder het oog gebracht, maar er is veel voor te zeggen, dat de gevaren van het drinken van jenever en brandy onder de hoogere klassen der bevolking worden bekend gemaakt.

Suriname.

Het wordt eentonig. Voor de zooveelste maal moeten wij mededeelen, dat er geen nieuwsbladen uit Suriname ontvangen zijn. Van verscheidene personen, die geregeld correspondentie voeren met de kolonie, hebben wij vernomen, dat ook zij geen berichten hebben ontvangen, jonger dan 1 Februari.

Wat is er toch gaande met onze mails? Zou de Regeering niet door een korte mededeeling in de bladen hieromtrent eenige opheldering kunnen geven? Het is toch aan te nemen, dat zij weet waarom er geen brieven, enz. uit de kolonie aankomen.

Intusschen lazen wij in het verslag over 1915 van den Koninklijken West-Indischen Maildienst, dat de Maatschappij over 1915 een dividend van 12 pct. uitkeert, tegen 5½ over 1914. Den 3en April 1915 verging het stoomschip „Prins Maurits."

Ten einde de kleinere stoomschepen der vloot te vervangen, heeft de maatschappij drie stoomschepen besteld van de grootte en inrichting van het stoomschip „Oranje Nassau"; de bouw van twee dezer schepen is opgedragen aan de Nederlandsche Scheepsbouw Maatschappij, terwijl het derde stoomschip gebouwd zal worden door de Maatschappij Fijenoord.

Het stoomschip „Prins Willem V", dat minder geschikt voor het bedrijf geworden was, werd verkocht.

De stoomschepen „Venezuela", „Ecuador" en „Columbia", die in de tweede helft van 1915 door de bouwmeesters geleverd en onmiddellijk in bedrijf gesteld waren.

werden in het begin van 1916 verkocht tot een prijs, die de bouwkosten aanmerkelijk overschrijdt. Deze schepen, voor den Colon-dienst gebouwd, waren door inrichting en diepgang voor de andere lijnen ongeschikt.

Natuurlijk kan de maatschappij het niet helpen, dat de ingang van de Suriname-rivier niet dieper is. Wanneer zullen de drie bestelde schepen gereed zijn? En zal de vaart Amsterdam—Suriname (en omgekeerd!) in afwachting van de aflevering geregeld onderhouden worden? Er bestaat toch zoo iets als een post-contract met de regeering?

* * *

Eenigen tijd geleden zeiden wij te zullen terugkomen op het tusschen Nederland en Frankrijk gesloten verdrag, strekkende tot regeling van de grens tusschen Suriname en Fransch Guyana over een gedeelte der Marowijne-rivier. In afwachting van het voorloopig verslag der Tweede Kamer bepalen wij ons tot enkele opmerkingen. In verband met het slot van ons overzicht in het vorige nummer van dit weekblad, constateeren wij met genoegen deze alinea in art. 1 van het verdrag:

„De beide verdragsluitende Regeeringen verbinden zich, de verkregen rechten van de Boschnegers en de Indianen, die de eilanden in de rivier bewonen, te eerbiedigen."

Maar hoe met de Boschnegers en Indianen, die aan de oevers der rivier wonen? Bij den aanleg van landingsbruggen, havens, scheepshellingen, vaargeulen, enz. kunnen hunne woonplaatsen in het gedrang komen. Gelukkig bepaalt het betreffende art. 3, dat concessiehouders voor het aanleggen van zulke werken zich hebben te gedragen naar de verordeningen, uitgevaardigd door de Regeering van het land aan hetwelk de betrokken oever behoort. Voor zooveel de goudverordeningen daarin niet reeds voorzien, zullen dus maatregelen genomen moeten worden om voor de belangen van de Boschnegers en Indianen te waken.

Volgens art. 5 zal in de baggerconcessie worden bepaald:

1°. dat elke hoeveelheid delfstof in het overeenkomstig artikel één begrensde deel van de rivier gewonnen, zal beschouwd worden als afkomstig te zijn voor de helft uit de Nederlandsche wateren en voor de helft uit de Fransche wateren;

2°. dat de concessiehouders in elk der beide koloniën alle rechten op delfstoffen, vastgesteld bij de thans geldende of later vast te stellen tarieven, zullen moeten voldoen naar verhouding van de hoeveelheid delfstof, die geacht zal worden te zijn gewonnen in de wateren van ieder land;

3°. dat de concessiehouders gehouden zullen zijn het jagen van schepen langs de rivier toe te laten en dat zij zich zullen moeten gedragen naar alle verordeningen, bestemd om de vrije scheepvaart te verzekeren.

Dat concessies tot baggeren naar goud in een grensrivier niet anders te verleenen zijn dan volgens het sub 1°. aangenomen beginsel, wat voor iedereen duidelijk is. Hoe het mogelijk is dat de betrokken regeeringen zoo vele jaren noodig hebben gehad om tot dit inzicht te komen, is een raadsel.

Het sub 2°. genoemde behoort o.i. in het verdrag niet thuis. In elk geval zijn de woorden „naar verhouding van de hoeveelheid delfstof, die geacht zal worden te zijn gewonnen in de wateren van ieder land" overbodig. En meent men dat het overbodige niet schaadt, waarom zoo'n kromme redactie?

Hoe men zich het „jagen van schepen" langs de Marowijne voorstelt? Heeft misschien het woord „halage" in den oorspronkelijken tekst een uitgebreider beteekenis?

Het voornaamste is evenwel dat het verdrag spoedig de goedkeuring van de Staten-Generaal verkrijgt.

En Minister de Marees van Swinderen, die aan de Staten-Generaal te slikken wilde geven dat er geen grenskwesties bestonden!

* * *

In Juli van het vorige jaar vestigden wij de aandacht op een academisch proefschrift — „De Regelingsbevoegdheid van de Kroon voor de Koloniën" — door een Surinamer, den heer A. A. J. de Neef, te Leiden verdedigd. Thans ontvangen wij het proefschrift van een anderen Surinamer, den heer S. F. Duurvorst, getiteld „Rechtspersonen in de Nederlandsche Koloniën", op 5 April te verdedigen voor de faculteit der rechtsgeleerdheid te Leiden. De beoordeeling van het geschrift aan bevoegden overlatende, vestigen wij de aandacht op een der stellingen van den promovendus, luidende: „De eisch van Nederlandsch onderdaanschap als voorwaarde voor de verkrijging van een bedrijfsconcessie in Suriname is in strijd te achten met het economisch belang dier kolonie."

* * *

Onder de correctie. De mail uit Suriname is er!

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Plechtigheid. Den 25 Januari j.l., Vrijdag des voormiddags half negen, had een eenvoudige plechtigheid plaats in het gebouw van de Kartinischool te Pintoebesi-Batavia. De leerlingen — alzoo de „Pembrita Betawi" — zongen onder leiding van een Javaansche onderwijzeres een Javaansch lied. Daarna hield de heer D. van Hinloopen Labberton een toespraak tot de genoodigden, waarbij hij aan het bestuur van de Bataviaasche Kartinischool een portret aanbood van Raden Adjeng Kartini en zulks uit naam van haar zuster Raden Ajoe Sosrohadikoesoemo. Hij gaf een schets van hetgeen de overledene voor de opvoeding van het Javaansche volk gedaan en beoogd had en bracht hulde aan hare nagedachtenis en die van den heer van Deventer. Hij legde er voorts den nadruk op, dat daar waar de beste elementen van het Westersche volk samen gaan werken met die van het Oostersche, ongetwijfeld daarvan goede resultaten verkregen zullen worden. Daarna sprak Mr. 's Jacob, Raden Adjeng Kartini — zeide hij — heeft het zaad gestrooid, dat thans op de kweekbedden der Kartinischolen opschiet en weldra zal moeten worden overgeplant op den bodem van de groote Inlandsche maatschappij. Jammer is 't, dat zij zelf het opschieten dezer zaailingen niet heeft kunnen aanschouwen. 't Is te hopen, dat haar beeltenis de ouder wordende meisjes zal prikkelen haar en haar streven na te volgen. De heer van Hinloopen Labberton dankte Mr. 's Jacob voor de goede wenschen, door hem geuit, waarmede de plechtigheid was afgeloopen.

Een nieuw Blad. Verschenen is, volgens bovengenoemd blad, de eerste aflevering van een nieuw orgaan: „Het Inlandsch Onderwijs", een maandblad van de Vereeniging van Inlandsche onderwijzers (V. I. O.) onder redactie van het hoofdbestuur dezer vereeniging, ter vervanging van het vroeger correspondentieblad van V. I. O. Aanleiding daartoe gaf het op de laatste vergadering van het N.I.O.G. (Nederlandsch Indisch Onderwijzers Genootschap) afgestemde voorstel om een fusie van de beide onderwijzers-vereenigingen tot stand te brengen. V.I.O. achtte die fusie noodig voor een doelmatige behartiging van de gemeenschappelijke belangen. N.I.O.G. was er echter tegen, omdat z.i. de twee groepen elkaar te zelden op éénzelfde terrein ontmoeten. In de eerste aflevering van het tijdschrift worden natuurlijk die argumenten van N.I.O.G. bestreden.

Namiddag-Cursussen. Volgens de „Bintang Soerabaja" zijn op verschillende plaatsen namiddagcursussen in nuttige vrouwelijke handwerken, toegevoegd aan openbare lagere gemengde, Hollandsch-Chineesche, Hollandsch-Inlandsche en andere speciale scholen, nader aangeduid in Staatsblad 1914 No. 762, art. 4, sub a. Voorts ook namiddag-cursussen in de Fransche taal verbonden aan Europeesche scholen niet eerste lagere gemengde of Hollandsch-Chineesche scholen. Naar gelang het aantal leerlingen der klassen, waarin deze cursussen verdeeld zijn, meer dan 25, 50, 75 enz. bedraagt, worden zij, deze klassen, gesplitst in respectievelijk twee, drie, vier, enz. parallel-klassen, aan elk waarvan gedurende twee of vier uren in de week onderwijs zal worden gegeven.

Een nieuw Ambt voor Inlanders. Door den chef van den pandhuisdienst is een nieuwe betrekking voor Inlanders in het leven geroepen, n.m die van klerk, belast met het toezicht op en de zorg voor de goederen in het magazijn, waaraan een bezoldiging van ƒ 60 's maands verbonden is. Een buitenkansje, zoo vermeent bovengenoemd blad, voor de schatters en andere Inlandsche beambten, die slechts een traktement van ƒ 30 à ƒ 50 's maands hebben en wier kans om promotie te maken daardoor eenigszins vermeerderd is.

Inlanders naar de Straits. Aan de „Cicely Rubber Estates Company Ltd." is, volgens de „Pembrita Betawi", vergunning verleend tot het aanwerven van ten hoogste honderd Inlanders van Java voor het verrichten van arbeid op de in Perak (gefedereerde Maleische staten) gelegen landbouwonderneming „Cicely Estate".

Controleurs B. B. krijgen weer rechtsmacht. In verband met de vestiging van landgerichten in de residenties Batavia, Semarang en Soerabaya is bij ordonnantie een lijst vastgesteld, waarbij opnieuw de rechtsmacht wordt opgedragen aan controleurs bij het Binnenlandsch Bestuur van met name genoemde afdeelingen. („Pembrita Betawi").

Een kas-tekort. In het hulppostkantor te Laboean (Pandeglang-Bantam) werd, volgens de „Bintang Soerabaja", een kastekort ontdekt van ± ƒ 79.—. De hulppostcommies Agoes Djajadesastra werd geschorst, in afwachting van het verdere door den djaksa te houden onderzoek. Ook andere onregelmatigheden zijn gebleken ten aanzien van postwissels. Reçus, in handen van eenige personen, die in deze zaak als getuigen zullen moeten optreden, geven een ander, hooger bedrag aan, dan in de boeken verantwoord. Aangeteekende brieven met geldswaardige bedragen in 1913 voor bedevaartgangers naar Mekka overgemaakt, zijn verdwenen en vermoedelijk te Laboean gestolen.

Gebrekkig toezicht. Nog steeds loopen de gevangenen uit de gevangenis te Soerabaja weg. Nu weer, volgens de „Bintang Soerabaja", een kettingganger, die bij het stadsverband te werk was gesteld. Hij wist te profiteeren van het oogenblik, dat de Mandoer geen acht op hem sloeg, om te ontsnappen.

Gedwongen ontslagaanvrage. De „Bintang Soerabaja" weet met zekerheid mede te deelen, dat de Rijksbestuurder van Solo zijn ontslagaanvraag met ingang van ultimo Maart van dit jaar ingediend heeft, zoowel bij den Resident, als bij den Soesoehoenan. Deze liet het verzoek op een anderen datum stellen, omdat de in het request genoemde dag „tali wangké" was, d.w.z. een ongeluksdag. Het heet, dat de Rijksbestuurder onkundig was, of zich onwetend hield ten aanzien van een onder de be-

volking heerschenden slechten geest. De aanval op den adjunct-controleur Westerhuis was de druppel, die den emmer deed overloopen. Aanvankelijk werd dit bericht in de Javaansche bladen tegengesproken, maar nu is, volgens genoemd blad, gebleken, dat hij een paar dagen vóór Kerstmis ten residentiehuize de aanzegging heeft gekregen zijn ontslag aan te vragen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een verlies. De „D j a w a t e n g a h" neemt uit de „M a t a r a m" de opmerking over, dat het aftreden van D r. R i n k e s, als adviseur voor Inlandsche en Arabische zaken, hieraan te wijten is, dat de Gouverneur-Generaal Idenburg nog vóór zijn aftreden het groote (proregeering) publiek gunstig heeft willen stemmen. De S. I. en andere Inlandsche vereenigingen zullen evenwel treuren en de hormatlievende ambtenaren zullen weer doen, wat zij willen. De particuliere industrie verliest zijn leider, die den Inlander de gevoelens van eigenwaarde en durf bijbracht.

Vrijdags-sluiting. De S. I. te Menggala (Lampongs) heeft volgens de „S i n a r S u m a t r a" aan het bestuur gevraagd om de tokos op Vrijdag te mogen sluiten. De redactie teekent aan, dat hiertegen natuurlijk geen bezwaar bestond, evenmin als van de zijde der Europeanen tegen toko-sluiting op Zondag. Maar zullen de S. Imers zich werkelijk aan deze regeling houden? vraagt zij, ook als zij wordt ingevoerd op andere plaatsen? Wat zullen de tokohouders van andere rassen in hun vuistje lachen, die des Vrijdags wel zullen verkoopen!

De Samin-zaak. De S. I. heeft zich nu ook, volgens de „P e w a r t a S o e r a b a j a" met de Saminzaak bemoeid. Een groote samenkomst werd te Soerabaja gehouden, waarbij ongeveer 4000 Inlanders tegenwoordig waren. Daar tevoren hiervoor geen vergunning van het bestuur werd gevraagd, werden zij door de politie uiteengedreven.

Ongewenschte Hulde. De Japansche gezant te Peking — alzoo de „P e r n i a g a n" — heeft van zijn regeering de opdracht gekregen aan Y u a n S h i-K a n mede te deelen, dat Japan op dit oogenblik geen Chineesche missie kan ontvangen, die aan den Mikado de gelukwenschen van de Chineesche regeering komt overbrengen bij gelegenheid van diens kroning.

Zou 't waar zijn? De „S i n a r S u m a t r a" vernam, dat eenige totok Chineezen van Java naar China zouden gaan, om de verheffing van Yuan Ski Kan voornoemd tot Keizer van China tegen te gaan. Gekke menschen, domme menschen, zoo roept het blad uit, die den dood tegemoet gaan voor een zaak, waaraan niet te veranderen valt. Als 't bericht n.m. waar is!

Handel in Meisjes? Te Soerabaja werd, volgens de „P e w a r t a S o e r a b a j a", een Chineesche vrouw gearresteerd, die een soort van handel in kinderen dreef. Bij haar werd een twaalfjarig Chineesch meisje, van Singapore afkomstig, aangetroffen. Een geluk voor het kind, dat de politie haar eindelijk heeft kunnen opvatten. Een rijke Chineesche vrouw heeft zich nu het lot van dit kind aangetrokken. Ook een Inlandsche vrouw uit Modjokerto, heeft zich aan dit bedrijf schuldig gemaakt en is in de handen van de politie gevallen. Een rechercheur nam haar gevangen, juist op het oogenblik, dat zij bezig was twee vrouwen te bezorgen aan een adres in de kampong Doekoe, waar de levende waar geregeld werd aangebracht en doorgezonden. Zij bekende, dat zij reeds geruimen tijd dit zaakje bij de hand heeft gehad. Uit verschillende dessas van Modjokerto haalde zij de vrouwen over te Soerabaja te komen, waar deze voor f 4 à f 5 verkwanseld werden.

Een a.s. Japansch-Maleisch blad. Te Soerabaja bestaan, volgens het „B a t. N i e u w s b l a d", plannen om een Japansche krant op te richten. Naar men dit blad mededeelde, hebben de uitgevers de Inlandsche journalisten T j i p t o en D a r m o k o e s o e m o aangezocht de redactie van dit Japansche blad op zich te nemen. Genoemde schrijvers moeten echter voor die eer bedankt hebben. Als het bericht waar is, dan maakt het wel een vreemden indruk, dat juist deze twee vreemde journalisten van een zoo vreemde „richting" werden aangezocht om het nieuwe orgaan te redigeeren. Verder vernam het blad, dat de oprichter van het op te richten Japansche blad naar den welluidenden naam van M i m a m i luistert. De richting van het blad moet opgesloten liggen in het devies: „Azië voor de Aziaten".

Toe maar!...... De Chineesch-Maleische en een deel van de Inlandsche pers keeren zich nu al tegen die „strebers".

Daarentegen zal te Soerabaja nog een nieuw Chineesch dagblad in Chineesche karakters verschijnen. Direkteur van de vennootschap is de heer S i n T j o e A n, directeur Van de firma Sin Thay Bie te Pangoong, Soerabaja. („P e w a r t a S o e r a b a j a").

De toestand in China. De „S i n a r S u m a t r a" geeft een overzicht van den binnenlandschen toestand in China, van de woelingen en onlusten in dit land en van het ontstaan van een nieuwe revolutie. Het blad heeft veel af te dingen op het beleid van Y u a n S h i K a n, die zijn eigen belang meer op het oog heeft, dan dat van het land en van de woelingen gebruik gemaakt heeft, de republiek weder in een monarchie te herscheppen en zich zelven een eigen dynastie te vormen. Ten laatste is hij gezwicht onder den druk van Japan, heeft hij toegegeven aan zijn eischen, en het ultimatum aangenomen. Was het een gedwongen of vrijwillig samengaan met dit land en het welbegrepen belang van zijn eigen rijk, dat zelf machteloos, van Europa in deze tijden geen hulp te verwachten heeft? „Azië voor de Aziaten", heet het in den mond van dit volk van de „b a n g s a k a t é" (ras der krielkippen) en daarom liever en beter met Japan dan met welke andere Europeesche mogendheid.

Hoe is 't met de Chineezen in Ned. Indië gesteld? vraagt het blad. Zij moeten of willen van de Japanners niets weten, maar van nationaliteitsgevoel is ook nog weinig sprake. Met het Chineesch onderwijs is 't treurig gesteld. De „T i o n g H o a H w e K o a n"-scholen gaan achteruit: Geen kinderen en geen geld genoeg. Waarom leiden de Chineesche vereenigingen een kwijnend bestaan? De meeste onzer menschen, die 't betalen kunnen, achten 't niet de moeite waard om op de vergaderingen te komen. Zij vreezen, dat zij aan hunne beurzen gevoeld zullen worden, al weten zij ook, dat dit voor een groot algemeen belang zal zijn, voor de opheffing van hun eigen ras. Zij, die in een bestuur van een vereeniging zitten, beschouwen zich als almachtig, verlangen, dat de leden hen als hun keizer beschouwen, wie is uitspraken onbetwistbaar zijn. Zij, die geen geld hebben, moeten stil en gedwee zijn. Ook dit is een reden, dat velen van vergaderingen weg blijven. Wat willen de Chineezen nu spreken van vooruitgang en zelfopheffing, als zij in de kleine zaken zelfs niet in staat zijn om broederlijk samen te gaan en elkaar te respecteeren? zoo vraagt het blad.

Van Vreemde Koloniën.

De post voor Z.-W. Afrika.

In de Deutsche Kolonialzeitung van 18 Mrt. komt onder het hoofd V o n u n s e r e n K o l o n i ë n over Z.W. Afrika een gedeelte voor, dat wij meenen hier te moeten weergeven.

De postverbinding tusschen 't moederland en de krijgsgevangenen, dus met het officierskamp in Okanjande en de gewezen gedienden in Aus, is sedert eenigen tijd ook tot postpaketten uitgebreid, d i e d a s N i e d e r l ä n d i s c h e R o t e K r e u z d a n k e n s w e r t e r w e i s e v e r m i t t e l t. De Engelsche regeering staat, volgens een mededeeling van de P r i s o n e r s o f w a r i n f o r m a t i o n b u r e a u te Londen, op 't standpunt, dat een rechtstreeksche postverbinding uit Duitschland met hen, die tot de S c h u t z t r u p p e n behoord hebben, doch vrij gelaten zijn, en met de burgerbevolking van 't bezette gebied niet kan worden toegelaten. Voor allen, die niet geïnterneerd zijn, is hierdoor het brievenverkeer slechts mogelijk door bemiddeling van 't neutrale buitenland, b.v. door het internationale vredesbureau in Bern. Zendingen van paketten en geld aan de Duitschers in Z.W. Afrika kan echter door deze bemiddeling nog niet geschieden.

De offers door Canada gebracht.

Volgens minister-president Borden hebben in Canada tot nu toe 290.000 man dienst genomen. De verliezen bedragen 43.700 man. Daar 't korte bericht niet zegt dat dit gesneuvelden zijn, zal wel op alle buitengevecht gestelden worden gedoeld — krijgsgevangenen inbegrepen? — Het komt in elk geval neer op een verlies van ruim 15 percent.

Golconda.

Den 30en Maart is de Golconda van Bombay naar Nederland vertrokken met 400 onderdanen van aan de entente vijandelijke staten.

De Oostenrijksche regeering heeft aan de Engelsche verzocht bijzondere maatregelen te willen treffen om torpedeering van de Golconda te voorkomen, vooral omdat een deel der Oostenrijksche reizigers tot den geestelijken stand behooren. Minister Grey antwoordde, dat aan dit verzoek geen gevolg kon worden gegeven, hij verwees de Oostenr. regeering naar haar eigen marine-autoriteiten.

Men zal zich herinneren, dat onlangs de eerste ploeg van deze weer vrijgelaten geïnterneerden uit Britsch-Indië in ons land is aangekomen, om verder naar Duitschland te reizen. De overtocht was toen niet zonder groote spanning en avonturen volbracht, sedert zijn de gevaren en is de verbittering nog toegenomen. Het zal een verademing zijn, als de Golconda haar lading in een onzer havens zal hebben gebracht.

In beslag nemen van Duitsche schepen.

Volgens een bericht uit Bombay zijn de D. schepen, die in Britsch-Indië geïnterneerd waren, voor 't gebruik onder Britsche vlag in beslag genomen. De bemanning werd te Panjim geïnterneerd.

Naar verluidt zou Brazilië er over denken 't voorbeeld van Portugal te volgen. Daar zijn 200.000 ton scheepsruimte geblokkeerd. Men rekent uit, dat D. voor 128 millioen Braz. koffie in zijn havens heeft gevat, die het weigert te betalen. De Braziliaansche regeering heeft ten deze echter nog niet zulke stappen gedaan, dat van een onoplosbaar conflict mag worden gesproken; wij verwachten daarom den maatregel nog niet, die — Portugal heeft 't aangetoond — tot een vredebreuk zou leiden.

Een groote hervorming

noemt Le Dépêche Coloniale van 21 Maart het door de Fr. Kamer van afgevaardigden den 17 t.v. genomen besluit.

Volgens een der beginselen, waarop 't financieele stelsel der koloniën sedert 1900 berust, zijn de locale besturen niet vrij hun inkomsten te regelen. De koloniën staan onder voogdij van 't moederland. De op te leggen belastingen en de andere bijdragen, die een kolonie noodig heeft om haar uitgaven te dekken, zijn onderworpen aan de goedkeuring van de regeering in 't moederland.

Hiervan zijn nadeelen ondervonden, die op den duur zeer zwaar zijn gaan wegen. De raden, die bemoeienis met de voorstellen hadden, brachten er meermalen wijzigingen in, welke de bedoeling der voorstellers te na kwamen, en de goedgekeurde belastingen kregen dikwijls eerst vele maanden, ja zelfs eenige jaren, nadat zij door het koloniaal bestuur ingediend waren, haar beslag.

De op 17 Maart aangenomen wet wil de koloniën vrijheid geven bij 't vaststellen van hare tarieven, met dit voorbehoud alleen, dat de minister van koloniën een recht van veto heeft. Hij kan, zonder bemoeienis van eenig regeeringslichaam, een tarief buiten werking stellen.

Dit is inderdaad voor Frankrijk, waar de tarieven-vraagstukken de meest zwaartillende beschouwingen uitlokken en waar men herstel van verloren financieel en economisch evenwicht altijd zoekt in een tariefherziening, een merkwaardig besluit.

Joean Sji Kai.

Zou 't met den keizer van China toch nog misloopen? Zou hij bij de poort van 't keizerschap moeten blijven staan, zonder den drempel te mogen overschrijden? Zou zelfs het streven naar de kroon hem het verlies van den presidentszetel moeten brengen?

Het bericht uit Peking en Shangai luidt, dat zijn aftreden als president van de Chineesche republiek op handen is. Als zijn waarschijnlijken opvolger wordt Lijoean Hoeng, de vicepresident der republiek, genoemd.

Joean Sji Kai is meer een geslepen staatsman dan een oorlogsheld, nu hij de kracht inziet van den dreigenden storm treedt hij tijdig terug, maar — vermoedelijk ook maar tijdelijk. Hij is geen man om zich buiten de politiek te houden, en in de politiek is maar een plaats voor hem denkbaar. Indien de berichten van zijn abdiqueeren juist zijn, zal daarmee wel meer een uitstel dan een afstel van zijn grootsche plannen bedoeld zijn,

Aan onze regeering wordt hierdoor weer meer tijd gegeven om 't Chineesche vraagstuk voor onze koloniën tot een gewenschte oplossing te brengen. Maar wij hebben nog geen aanwijzing gevonden, dat zij zich die gunstige omstandigheden ten nutte maakt. Naar het schijnt laat zij 't getij weer verloopen zonder de bakens te verzetten.

't Is maar een particuliere vereeniging!

Bekend is gemaakt, dat de Japansch-Nederlandsche Vereeniging te Tokio geannexeerd is door de Japansch-Indische Vereeniging. Graaf Okoema is president van de twee vereenigingen. De J. I. V. wil de vriendschap en de handelsrelatiën tusschen J. en Britsch-Indië bevorderen, zij strekte haar bemoeienis dus niet tot de Nederl. koloniën uit. Het was juist vooral de taak van de J. N. V. hiervoor te zorgen. De Nederlandsche leden van deze vereeniging zijn in haar opgaan in de zustervereeniging niet gekend; over 't lot hunner vereeniging is zonder algemeene ledenvergadering beslist. De correspondent van 't Handelsblad, die 't bericht heeft bezorgd, weet niet of de Nederl. gezant, die, evenals graaf Okoema, eerevoorzitter van de J. N. V. is, zijn goedkeuring aan de annexatie heeft gehecht. Wij kunnen niet aannemen, dat hij de opslurping, zonder dat de Nederl. leden zich hierover konden uitspreken, aanneembaar zou hebben verklaard.

De correspondent meent, dat de annexatie belangrijker is en belangrijker gevolgen kan hebben, dan uit het simpele berichtje zou blijken. Onze regeering zal die zwaartillendheid wel weer heel naief vinden: 't is immers maar een particuliere vereeniging!

Waar is

't Japansche smaldeel gebleven, dat een paar weken geleden te Marseille aankwam? Het was door 't Kanaal van Suez en de Middellandsche Zee gegaan om, naar gemeld werd, een vertegenwoordiger van de regeering over te brengen. Het verscheen geheimzinnig en onverwacht te Marseille. Daarna hoorde men er niets van. Waar is 't?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Ziekten en plagen van de klappercultuur.

No. 20 der Mededeelingen van het Besoekisch Proefstation bevat gegevens van den heer P. E. Keuchenius over ziekten en plagen van de klappercultuur in Besoeki en de middelen ter bestrijding; zoomede over waarnemingen over de bestuiving bij Robusta-koffie.

De studie over de ziekten en plagen in de klapperteelt is voor Besoeki van veel belang, daar de aanplant van cocospalm er zich uitbreidt en er behalve hetgeen Oosterlingen er bezitten, nu al vijf ondernemingen zijn, welke een aanplant van klappers hebben. Het gewest, vooral het Oostelijk deel, schijnt bijzonder gunstig te zijn voor het gewas.

In de genoemde aflevering worden alle ziekten en plagen kortelijk behandeld en ook de bestrijding er van. Opmerking verdient, dat onder de voor de klappers schadelijke zoogdieren naast de apen, wilde varkens, klapperratten, klappereekhoorns en kalongs ook wordt genoemd de „homo sapiens". Minder algemeen bekend is het, dat de diefstallen zoodanig zijn, dat de planter vermoedt met een ziekte in den aanplant te doen te hebben. Daaromtrent zegt de studie: „Als de kiemplanten op de kweekbedden enkele maanden oud zijn, dan worden soms door den Inlander de vruchten gespleten om ze van het intusschen uitgegroeide ronde en zeer zoete kiemblad (gandos) te berooven. Is dat geschied, dan worden gewoonlijk de gespleten en van hun kiemblad ontdane vruchten, om de sporen van diefstal zooveel mogelijk uit te wisschen, weer netjes op hun plaats gezet. Het gevolg daarvan is, dat na verloop van eenigen tijd de jonge plant ziekelijk wordt en kwijnen gaat, zoodat men den indruk krijgt met een ziekte te doen te hebben. Bij nader onderzoek blijkt echter spoedig wat de ware oorzaak is geweest".

De spelen der Inlanders.

In de 5e afl. van het Marineblad deelt R. P. het een en ander mede over „De spelen der Inlanders". De spelen, die de schr. behandelt, zijn hoofdzakelijk ontleend aan L. Th. Mayer's: Een blik in het Javaansche Volksleven.

Ons Insulinde.

Van de hand des heeren B. Alkema, leeraar aan de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer, verscheen (bij Ch. Dixon in genoemde plaats): „Ons Insulinde. Hoe we 't verkregen en wat het door ons werd".

Schr. geeft eerst een overzicht der geschiedenis van de vroegste tijden tot heden; behandelt daarna het bestuur van Ned.-Indië, de maatregelen door de Regeering genomen ter bevordering van de welvaart, landbouw en nijverheid, bespreekt de ontwikkeling van den landbouw en de nijverheid der Europeanen in Ned.-Indië, terwijl ook een gedeelte is gewijd aan onderwijs en zending.

De Lampongsche districten.

Bij de „Japansche boekhandel en drukkerij" is ter perse „de Lampongsche districten, door Dr. R. Broersma".

In het prospectus wordt o.m. gezegd:

In Indië zelf, maar vooral in Nederland, bestaat meer dan ooit behoefte aan monographieën van gewesten. Een werk over heel Indië en een werk over een groot geheel kan niet anders dan overzichtelijk zijn. Voor velen echter wordt iets anders gewenscht dan een overzicht. Wil men een gewest eenigszins leeren kennen naar zijn gesteldheid, zijn bevolking en zijn Europeesche kolonisatie, dan dient men te beschikken over een werk dat, vrucht van volledig onderzoek, in populairen vorm den lezer geheel inwijdt.

Tot dusverre telt onze koloniale litteratuur slechts één werk, dat zoodanig is ingericht. Het is het boek van Dr. R. Broesma over „Bezoeki, een gewest in opkomst", dat overal bijzonder gunstig werd ontvangen. Dezelfde schrijver is het, die thans een dergelijk boek geeft over een gewest der Buitenbezittingen en wel over de Lampongsche districten.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In No. 7 vervolgt J. Scheltema de Heere zijne aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea. Thans geeft de schr. bijzonderheden over Ambon, Saparoea en Ceram (Piroe). Een tweetal merkwaardige foto's vergezellen den tekst, n.l. van een rivierlandschap nabij Amboina en van een krijsdans der Alfoeren.

Verder schrijft in dit Nr. nog de heer N. Mac Leod over de gewenschte zeehaven op de noordkust van Midden-Java.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 13: Ned. Afd. der N.-I. Mij. van Nijverh. en Landb. Jaarverslag over 1915. — The cultivation and preparation of coffee, door F. Insinger. — Malangsche Landbouwvereeniging (Het uitdunnen van rubbertuinen, door Dr. P. Arens. — Excelsa-koffie, door Dr. P. J. S. Cramer). — Twee gouvernements-statistieken, door A. D. van der Gon Netscher (slot). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Ontslag aan de assistenten in Deli.

In No. 143 van de Planter, het Orgaan der vakvereeniging voor assistenten in Deli, vindt men eenige mededeelingen omtrent gevallen van ontslag aan assistenten, verleend in het jaar 1915.

In den loop van 1915 werden niet minder dan 145 ontslaggevallen genoteerd, 't zij dat ontslag gegeven, 't zij dat het genomen werd. Men houde hierbij evenwel de abnormale tijdsomstandigheden in het oog (ontslag door Engelsche werkgevers aan Duitsche assistenten, enz.). Als men nagaat, dat er een 900 assitenten in de cultures werkzaam zijn, dan beloopt dat aantal een 16 pCt., maar rekening houdende met de mutaties onder de niet-bondsleden, mag men wel rekenen op een 20 tot 25 pCt. Dit zijn getallen, zegt de redactie van genoemd blad, die boekdeelen spreken omtrent misère, die velen assistenten, al of niet eigener schuld, is ten deel gevallen.

De verborgenheden van een landschap.

In de Gids van April schrijft Dr. A. H. Blaauw een mooi artikel over de verborgenheden en schoonheden van het landschap in het algemeen. Het spreekt als van zelf, dat schr. zijn lezers ook voert naar Java, als hij bijv. zegt: „......... Van de velen, die van uit Tosari den Bromo bezoeken, zal er niemand zijn, die in zijn leven dat machtige en vreemdsoortige landschap meer vergeet. De tocht in den vroegen, donkeren morgen tegen de steile heuvels door steeds eenzamer wordende streken, straks de zachtlichtende dageraad, die uit de diepe dalen en de verre wazige vlakten de nevelsluiers wegdrijft, en eindelijk op den hoogen bergrand het uitzicht over de vlakte van de lichte zandzee met de donkere gegroefde kraterwalen! Over dat tooneel glijdt beurtelings het zonlicht van af de bergen in het Oosten met een rossen gloed, dan snellen ijlings witte, kille nevels langs de zanderige vlakte, terwijl uit den Bromo hier en ver weg uit den Smeroekegel lichte rook omhoog stijgt....."

Almanak voor Suriname.

Bij M. B. Heyde te Paramaribo verscheen de eerste jaargang van „De Gids. Almanak voor Suriname 1916". Samengesteld door J. F. G. Hillers en A. W. Marcus. (Een en ander staat niet op den titel, maar werd ons uit goede bron medegedeeld).

Of deze uitgave dient ter vervanging van „De Vraagbaak, Almanak voor Suriname", waarvan tot heden slechts twee jaargangen (1913 en 1915) verschenen, (bij van Ommeren te Paramaribo), dan wel of beide Almanakken zullen trachten te concurreeren, is ons onbekend, en doet trouwens weinig ter zake. Ons doel is slechts de aandacht te vestigen op „De Gids", met de uitgave waarvan wordt beoogd „het samenstellen en verspreiden van de hoogst noodige gegevens omtrent de kolonie, indeeling, bestuur enz., welke men in het dagelijksch leven noodig heeft, een boek, dat wegens omvang en prijs geschikt is voor elk kantoor en huis". De samenstellers houden zich aanbevolen voor op- of aanmerkingen, om in een volgenden jaargang daarmede rekening te houden.

Onze Javanen.

Het orgaan der Nederlandsche Zendingsvereeniging van April bevat een opstel van Br. J. van de Weg, handelend over de Javanen, die in de Soendalanden wonen; speciaal in de noordelijke helft van Cheribon. Schrijver is zeer slecht over hen te spreken; in hun hart zijn het roovers; veilig voor dieven is men hier nooit. Men vertelde hem, dat van de 800 volwassen mannen in een dessa pl.m. 500 dieven waren. Enkelen erkennen dat stelen en moorden zonde is, maar stelen vindt men over 't algemeen als behoorende tot den dagelijkschen arbeid. Steelt men zonder gepakt te worden, dan is men een geëerd en ook gevreesd man. Verder verwijt hij hun luiheid: Behalve in den sawahtijd (er is hier maar één oogst per jaar), werken de meesten niet.

Na de opsomming der ondeugden „van onze Javanen", wijst de schrijver toch ook op een deugd, n.l.: „Hun gastvrijheid is zeer groot. Logé's zijn altijd welkom, slaapplaats heeft men altijd, en zoolang men zelf nog eten in huis heeft, kunnen de logé's meedeelen".

Een kort oordeel over de Inlandsche pers.

In No. 5 van „De Voorpost, orgaan gewijd aan de belangen van Indië", vervolgt de heer Tjipto Mangoenkoesoemo zijn overzicht der belangrijkste gebeurtenissen in Indië over het jaar 1915. Aan het slot geeft hij zijn meening omtrent sommige Europeesche persorganen in Indië en zegt van de Inlandsche pers:

„Wat de specifiek Javaansche en Maleische pers van de Javanen betreft, deze heeft zich nog niet kunnen verheffen boven het niveau van een paar jaar geleden. Een paar weeken wellicht dagbladen zijn er bijgekomen, die echter de qualiteit van het geheel niet hebben kunnen verhoogen. Men schenkt daar te veel aandacht aan kleinigheden, die voorgevallen zijn in de Javaansche maatschappij, zooals bijv. aan het huwelijk van Raden Adjeng Soekito en Raden Adjeng Kadilah met Europeanen, hetgeen men algemeen afkeurde, Men scheen niet in te zien, dat men dusdoende het bosch uit het oog verloor ter wille van de boomen".

De Indische Gids.

In het April-nr. de volgende artikelen: Fabrieksnijverheid voor Ned.-Indië, door Mr. H. 's-Jacob. — Onze Intendancedienst, door J. G. Smit. — Mémoires van een Atjehschen balling, medegedeeld door H. T. Damsté (vervolg). — De Pensioenbond van Indische ambtenaren, door E. A. A. van

Heekeren. — De robijn van Radjasthan, door R. E. Forrest(slot).

Verder de rubrieken Varia, waarin o.a.: Japan begeerig naar Sumatra en Java; De Positie van den journalist in Indië; Olifanten op Borneo (overgenomen uit het Koloniaal Weekblad). — Revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

* * *

Ten slotte zij gewezen op de volgende publicaties van recenten datum.

West-Borneo, door Dr. E. B. Kielstra (eerste gedeelte). (Onze Eeuw, April 1916).

De administratie eener Suikeronderneming, door J. Sibinga Mulder (vervolg). (De Handel, Maart 1916).

Rechtspersonen in de Nederlandsche Koloniën. Akademisch proefschrift, ter verkrijging van den graad van doctor in de rechtswetenschap, door S. F. Duurvoort.

Naar het hof van den Sultan van Djocjakarta, door L. P. Groenewegen. (Studiën. Dl. 85, bl. 288).

Overzicht der militie-voorstellen. (Orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging. No. 50).

Mededeelingen.

Van de Red.-Comm.:

Een Voordracht over de Belgische Congo.

Men herinnert zich, dat de heer D e n y n, Kabinetsoverste van den Heer Minister van Koloniën van België, zich aan boord bevond van de „Mecklenburg", toen deze boot schipbreuk heeft geleden.

De voordracht, die hij houden zou over het werk der Belgen in de Congo, zal plaats hebben op Donderdag, 27 April e.k., te 's-Gravenhage, in een nader aan te kondigen zaal.

Van „Boeatan":

De Vereeniging K u n s t e n K u n s t n ij v e r h e i d te Hengelo (O.) houdt van 8—17 dezer eene T e n t o o n s t e l l i n g v a n K u n s t n ij v e r h e i d u i t d e N e d e r l a n d s c h e K o l o n i ë n, bestaande uit voorwerpen van Boeatan en enkele particuliere verzamelingen.

Mevrouw v a n B e r e s t e y n-T r o m p zal a.s. Woensdagavond voor de leden dier Vereeniging aldaar eene voordracht houden over Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Van het „Koloniaal Instituut":

Door het K o l o n i a a l I n s t i t u u t is uitgeschreven eene *Tentoonstelling van Fotografieën uit de Nederlandsche Koloniën* in het voorjaar 1917 te houden. De deelneming staat open zoowel voor amateurs als voor beroepsfotografen. Het uitvoerige programma is op aanvrage te bekomen aan het Algemeen Secretariaat, Sarphatistraat 36, Amsterdam.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

VERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR op *Zaterdag 29 April 1916*, om 2 uur n.m., L a a n v a n M e e r d e r v o o r t 1 8 7, 's-Gravenhage.

Agenda.

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 11 November 1915 No. 46; ten einde voorlezing te vermijden, wordt den leden verzocht de notulen vooraf te willen doorlezen).
2. Verkiezing van een 2en Secretaris en een 2en Penningmeester.
3. Voordracht aan de aanstaande Algemeene Vergadering ter vervulling van 6 vacatures in het Hoofdbestuur, wegens periodiek aftreden.
4. Vaststelling van den datum, waarop de aanstaande Algemeene Vergadering zal worden gehouden.
5. Rekening en verantwoording en begrooting.
6. Goedkeuring op de aanvulling der Studie-Commissie en West-Ind. Commissie.
7. Nader voorstel van de afdeeling Arnhem tot uitbreiding harer grenzen.
8. Voorstel van de afdeeling Apeldoorn tot wijziging van de artikelen 5 en 13 der Statuten en goedkeuring van haar nieuwe huishoudelijke reglement, vastgesteld in haar Alg.: Vergadering van 28 Februari j.l.
9. Mededeelingen omtrent het Arbeidsbureau, den Inlichtingendienst en de Studie-Commissie.
10. Het Koloniaal Weekblad.
11. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.
12. Rondvraag.

De wnd. Secretaris,
F. H. R. NEUMANN.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

Verslag over het jaar 1915.

Het aantal is gedurende het jaar iets toegenomen en was op ult. December: 61.

Door den dood ontviel aan het Bestuur der afdeeling een ijverig lid: wijlen mejuffrouw M. A. A. Jonkers. In haar plaats werd tot lid van het Bestuur gekozen: Mevrouw A. Dijk geb. Bruijn van Rosenburg.

Den 16 December hield de heer J. Sibinga Mulder in het Bioscoop-theater „Minerva" eene lezing over de „Padicultuur en de suikerindustrie" op Java, welke lezing door een aantal films, daartoe tijdelijk door de Vereeniging: „Koloniaal Instituut" afgestaan, werd opgeluisterd. De opkomst was zoo groot, dat niettegenstaande de zaal meer dan 450 personen kan bevatten, een groot aantal bezoekers wegens gebrek aan plaats moesten worden afgewezen. De lezing was zoowel voor de personen, die in Indië waren geweest, als voor degenen, die dit land nog niet hadden aanschouwd, buitengewoon leerzaam en belangwekkend. Het Bestuur is dan ook van plan het volgende jaar zoo mogelijk nogmaals een dergelijken avond te geven.

Apeldoorn, Februari 1916.

De Secretaris-Penningmeester,
F. GERDES OOSTERBEEK.

Van de Afdeeling Groningen en Omstreken:

Wat 1915 betreft, is de toestand der afdeeling in 't kort samen te vatten als „niet rooskleurig". 't Aantal leden blijft vrijwel constant, maar de lezingen worden slecht bezocht. De oorzaak is o.a., dat in Groningen thans te veel propaganda wordt gemaakt. 't Is Indien, und kein Ende! Te weten:

a. Het Natuurkundig Genootschap heeft eenige lezingen in dien geest laten houden.

b. Het Koloniaal Instituut heeft geene samenwerking gezocht met ons, maar... met het Departement Groningen van de Mij. v. Nijverheid.

c. Afdeeling Groningen v. d. Vereen. „Onze Vloot" hield lezingen.

d. Thans 1915/16 is dat nog sterker.

De Volks-Universiteit houdt lezingen door de Heeren Zondervan, alhier, en J. Sibinga Mulder (Bussum).

De Vereen. van hooger Landbouw-onderwijs door den Heer Sibinga Mulder.

De heer Boes, schoolopziener, houdt 20 weken lang een lezing, iederen Zaterdag (Woensdag) middag voor de lagere onderwijzers.

Dit alles zal, vrees ik, leiden tot oververzadiging van het Groninger publiek.

Uit het verslag der Algemeene Vergadering kan u vinden, hoe onze vergadering dáár haar nood heeft geklaagd.

Op de Bestuursvergadering dezer dagen is besloten:

óf te komen tot samenwerking van alles, wat zich hier in Groningen voor onze koloniën interesseert,

óf de afdeeling op te heffen.

't Laatste zou te betreuren zijn, om het goede doel, dat de Vereeniging nastreeft.

(w.g.) B. A. KWAST.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Jaarverslag 1915.

Toestand der afdeeling op 1 Jan. 1916.

In het jaar 1915 traden 16 nieuwe leden tot onze afd. toe. Wij verloren er echter 20. Negen daarvan vertrokken naar Indië; vijf naar elders; zes bedankten om onbekende redenen, zoodat op 1 Jan. 1916 onze afd. 86 leden telde; een vermindering dus van vier in vergelijking met 1 Jan. 1915.

Verandering van samenstelling van het Bestuur gedurende het loopende jaar: 1 Jan. 1915 waren aan de beurt van aftreding de Heer A. Enthoven en Mejuffrouw J. v. d. Schuijt (beiden herkiesbaar). Zij werden beiden herkozen en namen de benoeming aan.

In December bedankte de Heer A. Enthoven als voorzitter en trad tevens uit het Bestuur.

Werkzaamheden van het Bestuur:

In het jaar 1915 werden voor de leden der afdeeling twee lezingen gehouden. De eerste had plaats op Vrijdag 5 Februari. Spreker was de Heer de Braconier uit Haarlem. Onderwerp: „Het een en ander over het Bestuur en de Natuur van Nederlandsch Indië (met lichtbeelden). Voordracht van Multatuli's „Toespraak tot de hoofden van Lebak" en van Augusta de Wit's: „Orpheus in de Dessa". In de tweede, op 10 Nov. trad als spreker op: de Heer Michelsen uit Haarlem, oud-Directeur van de Hendrikschool op Curaçao, met het onderwerp: „Een reis naar en een verblijf op Curaçao, (met lichtbeelden)".

De pogingen, die aangewend werden, om met het Departement Utrecht van de Vereeniging tot Nut van 't Algemeen een lezing te houden, stuitte af op allerlei bezwaren, vooral financieele.

Van het aanbod van ons Bestuur aan dat der Openbare Leeszaal alhier, op onze kosten voor h a r e leden een voordracht te doen houden over Indië, werd geen gebruik gemaakt, omdat, zooals het Bestuur meldde, de rooster voor de sprekers van het seizoen 1915—1916 reeds was gesloten.

Geschonken hulp:

Uit de kas werd 25 gulden geschonken aan het Comité tot bestrijding van den nood op Curaçao, terwijl het Bestuurslid Mej. J. v. d. Schuijt zich verdienstelijk maakte met het inzamelen van gelden voor deze zaak. Zij zag haar moeite beloond met een ontvangst van 120 gulden, welke gelden aan het H.B. werden overgemaakt. Ook dit jaar werd zooals gewoonlijk de som van 5 gulden aan de Vereeniging „Het Oranje Kruis" afgedragen.

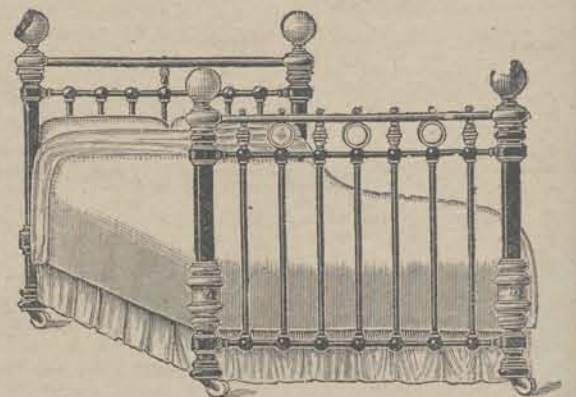
Verkoop van boekjes:

Geen enkel werd ter lezing gevraagd of verkocht.

Financieele toestand:

De financieele toestand is gunstig. De ontvangsten bedroegen *f* 406.47; de uitgaven *f* 240.35; het batig saldo is dus *f* 166.12.

De Secretares,
J. J. LAGERS.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 15. Donderdag 13 April 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Kartinibode.

No. 3 der Mededeelingen van den Raad van Beheer van de Vereeniging „Kartinifonds" luidt:

Aan onze Vereeniging is plotseling door den dood ontrukt onze diep betreurde Voorzitter, de Heer Mr. C. Th. van Deventer, dien wij hoogelijk hebben leeren waardeeren in zijn streven om ook de vrouw te doen deelen in den vooruitgang der inheemsche maatschappij in Nederlandsch Indië. In overeenstemming met zijn geestelijk testament (Gids, December 1915) koestert het Bestuur van het Kartini-fonds den wensch om de nagedachtenis van den Heer van Deventer, te eeren door het oprichten van eene school voor voortgezet onderwijs voor meisjes, uitloopende in een cursus tot vorming van vrouwelijke leerkrachten.

Tot toelichting moge het volgende strekken.

De inheemsche maatschappij van ons heerlijk Insulinde groeit in geestelijken zin met den dag. Zeer vele mannen, die in vroegere jaren de achterlijkheid der vrouw als het meest gewone verschijnsel beschouwden, zijn tot het inzicht gekomen, dat zonder medewerking van de vrouw geen blijvende vooruitgang mogelijk is. Niet alleen, omdat reeds in getalsterkte de vrouw den man overtreft, en het toch niet aangaat die grootste helft alleen te laten staan, maar vooral ook, omdat de vrouw niet uitsluitend is vrouw, maar ook bestemd is moeder te worden, en als zoodanig de hooge plicht heeft te vervullen hare kinderen op te voeden tot nuttige, vooruitstrevende leden der maatschappij.

Uit die kinderen komen voort de mannen en vrouwen, die tot in de verste toekomst hebben voort te arbeiden aan den bloei van Indië.

Ook de vrouwen zijn zich bewust geworden, dat voor een groot aantal uit haar midden niet voldoende is de betrekkelijk geringe kennis, die haar de lagere school brengt, doch dat zij, om op waardige wijze hare verheven roeping te kunnen vervullen, meer kennis noodig hebben, en dat zij zelf een werkzaam aandeel moeten nemen in het alle krachten vereischende werk van de ontwikkeling.

Nooit is op sprekender wijze deze zoo volkomen juiste opvatting gebleken dan uit de feiten, dat het aantal schoolgaande meisjes telken jare toeneemt, en dat zelfs — en dit vooral is van niet genoeg te schatten belang — hoe langer hoe meer meisjes, die den huwbaren leeftijd hebben bereikt, b l ij v e n schoolgaan. Zoo blijkt uit de opengemaakte statistische opgaven, dat op de Hollandsch-Indische scholen in steeds grooter wordend getal meisjes voorkomen van 14 tot 17 jaren.

Daarnaast valt te wijzen op het in vroegere tijden ondenkbare, dat meisjes de kweekscholen van Inlandsche onderwijzers bezoeken, en enkelen reeds het eindexamen hebben afgelegd. Op die scholen is gebrek aan plaats voor jongens. Slechts zeer enkele meisjes konden bij wijze van uitzondering worden toegelaten. Ook de school tot opleiding van Inlandsche artsen telt onder hare leerlingen jonge vrouwen. En eindelijk zijn er reeds gevallen, dat meisjes de Hollandsche hulpacte verwerven.

De maatschappelijke bezwaren, te overwinnen door meisjes, die zich voor het onderwijsgeven willen bekwamen, werken in buitengewone mate drukkend. Op zich zelf is reeds de verwezenlijking van dezen wil een belangrijk besluit. Indien de uitvoering gepaard moet blijven gaan met de opzijdstelling van het vooroordeel tegen het gemeenschappelijk onderwijs met jonge mannen en het gebrek aan plaatsruimte, wordt de strijd noodeloos verzwaard, en zal het veel langer duren voordat de vrouw het haar toekomend standpunt kan innemen.

Alles duidt er op, dat de inheemsche meisjes behoefte hebben aan eigen inrichtingen, waar zij zich, zonder vermenging met jonge mannen, kunnen wijden aan verdergaande studie om ten volle geschikt te worden voor hare opvoedingstaak.

Ten einde vele meisjes ook buiten de plaats, waar de school tot stand komt, in de gelegenheid te stellen de lessen te volgen, zal daaraan een internaat zijn te verbinden. De kosten zullen dus belangrijk zijn, mitsdien is het van overwegend belang, dat het voornemen van ons Bestuur op krachtige wijze steun vinde.

Indien het Bestuur van het Kartini-fonds slagen mocht in zijne poging om de eerste van dergelijke inrichtingen tot stand te brengen, waarbij krachtens bestaande subsidievoorschriften en gedane toezeggingen gerekend mag worden op den krachtigen steun der Regeering, wordt aan de inheemsche maatschappij een blijk gegeven van hartelijk medeleven, en tevens een gedenkteeken opgericht voor wijlen den Heer van Deventer, zooals geen schooner gedacht kan worden.

Namens het Bestuur van het Kartini-fonds,

Namens den Raad van Beheer:
W. F. L. BOISSEVAIN, Voorzitter.
J. C. F. DE GRAEFF, Secretaresse,
Laan Copes van Cattenburch 11,
's-Gravenhage.

Uit de O. I. Mail.

De Bandjirs.

Volgens de jongste mailberichten nam de watersnood in de eerste dagen van Febr. j.l. nog steeds toe op verschillende plaatsen. Zoo lezen wij in „De Javabode" van een nieuwe overstrooming te Japara o.m.:

Deze plaats werd nogmaals door een bandjir geteisterd en wel één 's nachts en één overdag, welke laatste nog grootere afmetingen aannam.

Wel eigenaardig is het, dat die overstrooming een paar dagen te voren voorspeld is geworden, en wanneer de voorspeller 't goed heeft, krijgen we nog meer water, aldus de briefschrijver van de „Loc." 't Is niet te hopen, want de Inlanders zijn nu reeds zwaar genoeg getroffen; velen hebben hun huis met have en goed verloren en wat nog erger is, hun familieleden vonden den dood in 't snel stroomende water. Een jongen uit de vierde klasse der Holl.-Inl. school verdronk met zijn moeder en nog drie of vier zusjes en broertjes, zijn vader kwam tegen een boom aan en kon zich zoo redden. Reeds meldde ik, dat er 12 lijken zijn gevonden.

't Is ontzettend, zooveel kracht 't kaliwater heeft ontwikkeld. Niet alleen bamboe-, doch ook houten en steenen huizen zijn in grooten getale omvergeworpen of meegesleurd. Dikke steenen ringmuren van ruim twee meter hoogte liggen op den grond.

Financieele steun is hard noodig. 't Zal wel een moeilijke taak zijn, te geven waar gegeven moet worden. Natuurlijk mogen de Inlanders niet de gedachte krijgen: „Ik heb geen voorzorgsmaatregelen te nemen, er wordt toch voor me gezorgd."

Daar er aan de wegen en op andere plaatsen met koeliewerk heel wat verbeterd moet worden, kunnen son migen, die niet te veel geleden hebben, zichzelf er misschien wel weer boven op helpen.

Den resident zullen ook minder aangename herinneringen bij blijven aan het reisje per prauw van de missigit, waar hij met zijn auto was blijven steken, naar de assistennan; hij kwam met nog een inzittend ingenieur in 't water terecht, door omkanteling van het bootje.

Geweldige wolkbreuken ontlastten zich boven Semarang en omstreken. De ééndaagsche verbinding met Batavia is gestremd. Bij Roban is 500 meter baan weggespoeld evenals bij Tjomal. Het water staat één meter boven de rails en wast nog.

De spoorbrug bij Kaliwoengoe is weggeslagen.

Het comité, onder presidium van den resident, gevormd tot het verleenen van hulp in de door bandjirs geteisterde streken, besloot eerst woonloodsen in Demak en Japara op te richten en verder geld in te zamelen voor den bouw van nieuwe huizen.

Een pestgeval?

Uit Palembang werd aan de „Loc." gemeld: Op Taman, een onder-districtshoofdplaats beoosten Pemalang, heeft zich op den 24en dezer een verdacht geval van pest voorgedaan. Het slachtoffer was de twaalfjarige zoon van den penghoeloe aldaar. De Inlandsche arts, die op last van onzen regent de schouwing verricht had, rapporteerde, dat de doodsoorzaak vermoedelijk pestziekte was. Onder de leiding van den Inlandschen arts werden maatregelen genomen tegen de eventueele uitbreiding der ziekte.

Het bericht, dat de zoon van den penghoeloe gestorven was, wekte het vermoeden van den regent op, dat de zoon aan pest gestorven kon wezen, daar de overledene kortelings van Solo was gekomen, alwaar hij, naar het heette, een gewone ziekte, koorts, had opgedaan. Op het vernemen van dat bericht verzocht de regent den Inlandschen arts een schouwing te houden, waarvan het resultaat was, dat de regent in zijn vermoeden niet bedrogen bleek.

Mocht die gevreesde ziekte door de genomen maatregel tot dit eenige geval beperkt blijven, hetgeen wij hopen, dan is het enkel en alleen te danken aan het optreden van onzen regent.

Vorstelijke belangstelling voor de pestbestrijding.

Het hoofd van de Pakoe Alam en de Jogjasche kroonprins met gevolg bezochten in vier auto's het hoofdbureau van de pestbestrijding. Zij vertoefden daar — volgens de „Loc." — een half uurtje, waarna zij in gezelschap van den gewestelijken leider der pestbestrijding in Pasoeroean, den heer Krol, en den controleur in commissie vertrokken om de verbeterde woningen in oogenschouw te nemen.

Zuid-Sumatraspoor.

Zooals bekend is, loopt de spoorlijn in de Lampongsche Districten niet van af de hoofdplaats Telok Betong, maar begint zij te loopen van een meer Oostelijk gelegen plaats Pandjang aan de Oosthaven naar Tandjong Karang. Men, d.w.z. de spoorwegautoriteiten, niet echter de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur, was van oordeel, dat de handel zich langzamerhand wel zou verplaatsen van het laag gelegen, ongezonde Telok Betong naar het hooger gelegen Tandjong Karang, eene verwachting, welke niet veel kans heeft verwezenlijkt te zullen worden.

Onlangs is door eenige vertegenwoordigers van den handel te eerstgenoemder plaatse aan de Regeering concessie verzocht voor den aanleg van een smalspoorbaan van de Oosthaven naar Telok Betong. In beginsel schijnt daartegen geen bezwaar te zijn, doch wordt eerst eene aantooning verzocht, dat langs de beoogde lijn een niet te onbeduidend vervoer is te verwachten.

Niet onwaarschijnlijk wordt het geacht, dat indien de gevraagde aantooning uitvalt ten genoegen van de Regeering, zij zelve tot den aanleg van de verbinding, waartoe trouwens bij de aanvankelijke spoorplannen het voornemen bestond, zal overgaan.

Bestuurszaken der Buitenbezittingen.

Zooals werd verwacht, is tot adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen benoemd de adjunct-adviseur voor de bestuurszaken der buitenbezittingen, de heer C. Lulofs, terwijl met de waarneming der betrekking van adjunct-adviseur voor de bestuurszaken der buitenbezittingen, tijdelijk is belast de controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op de bezittingen buiten Java en Madoera à la suite, tijdelijk gesteld ter beschikking van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, ten einde op diens departement te worden werkzaam gesteld, de heer J. Roest.

De belangen van de vrouw.

Een veertigtal dames en enkele heeren woonden de propaganda-vergadering bij der „Vereeniging voor de behartiging van de belangen van de Vrouw."

Mevr. De Vicq—Pabst, presidente, opende met een krachtig woord de bijeenkomst en sprak op warmen toon de inleidingsspeech uit:

„De vereeniging is zuiver philantropisch; daarom moeten vrouwen dit werk ter hand nemen, omdat mannen door hun drukken werkkring niet al hun kracht kunnen geven. Wij verwachten echter hun grooten steun, om de vereeniging zoo kapitaal-krachtig te maken, dat de philantropie in alle onderdeelen, zonder versnippering van krachten, kan worden behartigd.

De vereeniging is overtuigd, dat de belangen van de maatschappij nauw samenhangen met de belangen van de vrouw, voornamelijk van de moeder. Daarom is haar streven de vrouw in alles te helpen en te steunen. De vrouw immers, moet de steun van den man zijn, zij is de moeder van het opkomende, jongere geslacht, zij moet de eerste schreden van dat geslacht leiden en hoe gezonder, rustiger, flinker en meer zelfbewust zij is, hoe gezonder, rustiger, flinker en meer zelfbewust zal het jongere geslacht zijn. Daarom gaan haar belangen voor, haar belangen zijn de belangen van haar volk."

Nadat mevr. De Vicq doel en werkwijze had uiteengezet, verklaarde zij, dat er een hoofdvereeniging zal zijn, kortweg aan te duiden met B. B. V. Daaruit kunnen kleinere vereenigingen tot stand komen, die ieder een ander doel beoogen, zonder het hoofddoel uit het oog te verliezen. De hoofdvereeniging is de hoofdwortel, de kleinere zijn de bijwortels; samen vormen zij een innig geheel, dat de plant van het leven goed doet groeien en bloeien.

Spreekster wil aanvangen met de gezondheid als hoofddoel te beschouwen. Begonnen wordt met een wijkverpleging in den geest van het Groene Kruis.

Suriname.

Britsch Guiana staat, waarschijnlijk wegens de gelijkheid van taal, meer in de gunst van de Vereenigde Staten dan Nederlandsch Guiana. Wij hebben meermalen medegedeeld, dat Carnegie te Georgetown een volksbibliotheek heeft gesticht. Nu lezen wij in „De West" van 15 Februari, dat de Amerikanen in Britsch Guiana een wetenschappelijk station voor zoölogisch onderzoek hebben gevestigd. De zaak is op touw gezet door de New York Zoological Society, die een vast observatie-station wil hebben om de tropische dierenwereld in haar eigen omgeving te bestudeeren. Er bestaan mooie verzamelingen van tropische vogels, insecten en andere dieren, doch hun levensomstandigheden zijn voor een groot deel onbekend. De leiding is opgedragen aan Prof. C. William Beebe, ornitholoog, vergezeld van de heeren Innes Hartley en Paul Howes, die hem in het wetenschappelijk onderzoek ter zijde zullen staan, den heer P. D. Carter voor het verzamelen van dieren, mevrouw Hartley en mej. Taylor, die teekeningen zullen maken van de dieren.

Hoe intens het onderzoek bedoeld is, blijkt uit de mededeeling, dat het gezelschap het eerste jaar zich speciaal zal bezig houden met het onderzoek van een halve vierkante mijl bosch en een even groote oppervlakte savanne. Het station zal worden gevestigd midden in het woud; in afwachting daarvan is een deel van de Botanical Gardens te Georgetown tot zijn beschikking gesteld. Het station zal van blijvenden aard zijn en ingericht worden met een volledig laboratorium. Afwisselend zullen geleerde natuuronderzoekers uit de Vereenigde Staten er zich vestigen. De hoeveelheid werk, die er te doen valt, is enorm, verklaarde professor Beebe. Er is genoeg werk om tien man hun geheele leven bezig te houden.

En wij, die jaren lang gehoopt en verwacht hadden, dat Nederland — in navolging van hetgeen in 's Lands Plantentuin te Buitenzorg gedaan is — in den cultuurtuin te Paramaribo zulk een wetenschappelijk station zou stichten! Wat zou het F. W. van Eeden, indien hij nog leefde, gehinderd hebben, dat deze wetenschappelijke instelling onzen neus voorbij is gegaan!

Met het bovengenoemde gezelschap maakte de reis naar Britsch Guiana mede Mrs. Gertrude Matthews, een Ameriaansche schrijfster, medewerkster aan verschillende tijdschriften, „een elegante verschijning, maar zeer eenvoudig", zooals de redacteur van „De West", die haar bij haar bezoek aan Suriname interviewde, schrijft. Bij dit onderhoud zeide zij o.m.: „Suriname lijkt mij een sprookjesland. Een land met onuitputtelijke natuurlijke bronnen, die slechts op kapitaal wachten om geopend te worden.

Maar de kolonie moet meer bekend worden in Amerika. Gij moet in bladen en tijdschriften uiteenzetten waar uw land ligt en wat er te doen valt. Ongetwijfeld zal het Amerikaansch kapitaal zich voor uw land interesseeren. De ondernemingsgeest in de Vereenigde Staten is thans gericht op de ontwikkeling van de Zuid-Amerikaansche Staten. Uw land kan daarbij — mits de haven verbeterd wordt — een groote rol vervullen, vooral indien het u lukt om Britsch Guyana voor te zijn in den aanleg van een spoorverbinding naar Brazilië.

Wanneer de ontzaglijke drukte, die de oorlog veroorzaakt in Amerika, over is, zal het Amerikaansche kapitaal zich met kracht richten naar het Zuiden. Nu reeds worden overal agenten uitgezonden om de possibilities in de verschillende landen na te gaan."

Verder zeide zij: „Het zou van belang zijn voor de kolonie, indien professor Beebe ware over te halen hier ook een kijkje te nemen. Wellicht zou de New York Zoological Society, die hem uitzond naar Britsch Guyana, er voor te vinden zijn ook een afdeeling voor wetenschappelijk onderzoek te vestigen in Suriname. Dit zou voor de bekendmaking van de kolonie van zeer veel belang zijn. Prof. Beebe is een geleerde van uitstekende reputatie. Een aanbeveling van hem kan wonderen doen."

Bedriegen wij ons niet, dan hebben wij van dezen geleerde in „Harper's Monthly" eenigen tijd geleden een interessant artikel gelezen over ornithologiseeren in Venezuela en Britsch Gyiana.

Tegelijk met bovengenoemd gezelschap bevonden zich in Demerary niemand minder dan Theodoor Roosevelt en mevrouw Roosevelt, voor wier ontvangst alles feestelijk versierd was. Roosevelt zou drie weken in Demerary jagen. Het zou aardig zijn, zoo de oud-president, zich zijn Nederlandsche afkomst herinnerende, ook aan Suriname een bezoek bracht. Dat zou een probaat middel zijn om de kolonie in de Vereenigde Staten bekend te maken.

De kolonie heeft ook bezoek gehad van een Amerikaansch geoloog, den heer Preston de St. Claire Locke, die een kijkje heeft genomen in het binnenland en met zeer gunstige indrukken naar New York is vertrokken. „De West" verneemt uit goede bron, dat zijne uitzending geschiedde van zeer kapitaalkrachtige zijde.

Volgens „Suriname" van 8 Februari heeft de heer Percival weer eenige belangrijke artikelen over Suriname geschreven, o.a. in „The American Magazine" een artikel over de Indianen in Suriname, verlucht met vele kiekjes en in „Dunn's Review" een artikel getiteld „The Woods of Surinam", met ondertitel „The fields for Entreprise and capital in the forest riches of Surinam". Waarom het nummer dezer tijdschriften niet vermeld?

Met de bestrijding van de mijnwormziekte in Suriname, van wege het Rockefeller Instituut, gaat het, volgens de berichten in de bladen, naar wensch.

* * *

Vermoedelijk naar aanleiding van de besnoeiingen, die de Surinaamsche begrooting voor 1916 door den Minister van Koloniën heeft ondergaan, heeft in Suriname het gerucht zich verspreid, dat van hieruit aan den Gouverneur allerlei bezuinigingen zijn aanbevolen; zoo zouden de Statenstukken — ook de Begrootingen? — niet meer gedrukt maar gehectografeerd kunnen worden, er zouden minder lantaarns kunnen branden, de tijdschoten moeten afgeschaft, enz. Het wil er bij ons niet in, dat men hier zoo pennywise zou zijn. Over de tijdschoten hebben wij meermalen geschreven; de afschaffing van het morgenschot, dat om 5 uur valt, zou dadelijk de bevolking van Paramaribo en omgeving „verlaten" en zoodoende arbeidsverlies veroorzaken, dat men niet in geldswaarde kan uitdrukken, maar dat zeker meer zou zijn dan de kosten van een schot. Zuinigheid is goed, maar met bezuiniging schiet men meestal het doel voorbij.

* * *

Men zendt ons uit Suriname ter kennisneming De Gids, Almanak voor Suriname 1916. De uitgevers, de heeren Hillers en Marcus, hebben een boekje willen samenstellen, „dat wegens omvang en prijs geschikt is voor elk kantoor en huis." Of aan zulk een uitgave, naast „De Vraagbaak" van den uitgever H. van Ommeren, waarvan — zooals ons blijkt uit een bespreking in „De West" van 11 Februari — de derde jaargang verschenen is, behoefte bestaat, zal de toekomst moeten leeren. Het boekje, gedrukt bij B. Heyde, heeft

een handig formaat en is, ook typographisch, goed verzorgd.

* * *

Aan de Tweede Kamer is ingediend een wetsontwerp tot wijziging van de wet tot regeling van het lager onderwijs. Op dit ontwerp, dat voor de West-Indische Koloniën van groot belang is, komen wij later terug. Evenzoo op de Surinaamsche begrooting voor 1917, zooals die aan de Koloniale Staten ter goedkeuring is aangeboden.

* * *

De Surinaamsche bladen ontvangen wij zeer ongeregeld. Van „O p d e n U i t k i j k" heeft geen later nummer dan dat van 29 Januari ons bereikt.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Gevoeligheid. E e n J a v a a n schrijft over „Samenwerking" 't volgende in D e V o o r p o s t: Op verschillende vergaderingen hier te lande, worden wij Inlanders, met de woorden „broeders", „kameraden" en d.g. aangesproken. 't Moet eerlijk gezegd worden, dat dit ons zeer aangenaam in de ooren klinkt, maar ongelukkig (of gelukkig!) zijn deze uitingen dikwijls niets anders dan......, want de praktijk, buiten dergelijke vergaderingen, heeft ons anders geleerd; immers daar treden meerwaardigheidsgevoel en minachting op den voorgrond, getuige alleen reeds het feit, dat de Europeanen, Indo- of volbloed, dadelijk overgaan tot het jij-en en jou-en tegen de Inlanders, hetgeen ons altijd erg tegen de borst stuit. Ook onze belangen worden dikwijls minder behartigd dan die der Europeanen. Bewijs hiervoor levert de algemeene vergadering van de Vereeniging van Spoor- en Tramwegpersoneel, gehouden den 28en October van het vorige jaar in de militaire cantine te Semarang, en waarvan het korte verslag werd opgenomen in „d e V o l h a r d i n g", het orgaan van bovenbedoelde vereeniging. Daarin werden alleen besproken de Europeesche belangen, terwijl van de Inlandsche dito gezwegen werd, hoewel de vereeniging meer Inlandsche dan Eur. leden telt. Toen de voorzitter de vergadering er op attent maakte ook aan de Inlandsche „broeders" te denken, werd er geantwoord, dat er eerst gegevens moesten worden verzameld omtrent promoties en tractementen van het Inlandsche personeel. Hieruit blijkt, dat onze (Inlandsche) belangen in de tweede plaats komen en dus op den achtergrond worden gesteld. Het zou niet meer dan logisch zijn, als de samenwerking van Europeanen en Inlanders hierdoor uit de mode geraakt en de schuld hiervan is dan niet op de Inlanders te werpen. Zoo lang alles, wat die geringschatting van den Inlander kenschetst, blijft bestaan, ben ik overtuigd, dat een „echte" samenwerking van Inlanders met andere bevolkingsgroepen, met beambten b.v., die den waanzin hebben zich voor meerderwaardig aan te zien, nooit tot stand kan worden gebracht.

Als slot van dit artikel verzoek ik den heeren, die de bovenbedoelde samenwerking werkelijk gewenscht achten, de belemmeringen, die onze aansluiting tegenhouden, te willen doen uit den weg ruimen, opdat wij Inlanders met hen één bond kunnen vormen en zoodoende een sterkere actie voeren tegen onze gemeenschappelijke vijanden, de kapitalisten, zonder dat de eene partij denkt slechts als versterking van de andere te worden gebezigd. Op deze wijze zullen dan de Inlanders met vol vertrouwen op den steun hunner Europeesche of andere lotgenooten den strijd — op geestelijk gebied natuurlijk — tegen de kapitalistische vijanden aanbinden ter verbetering onzer positie.

Als middel tegen het jij-en en jou-en van Inlanders door Europeanen raadt Tjipto Mangoenkoesoemo aan, „zulke heeren" ook te be-jij-en en te be-jou-en. Eerst dan zullen zij — meent hij — het wel uit hun kersepit laten „onbeschoft" op te treden.

Een goed voorbeeld. De „K a o e m M o e d a" prijst G.-G. Idenburg, die, na een bezoek gebracht te hebben aan de Inlandsche school te Wlingi (Kediri), den Inlandschen onderwijzer bij het heengaan beleefd groette door zijn hoed voor hem af te nemen, waarna zijn gevolg dezelfde hormat bewees. Dit was een goede les voor de ambtenaren, zoo meent het blad, dat zij tegenover K r o m o ook altijd beleefd dienen te zijn.

In de „S i n a r D j a w a" wordt aan een W e d o n o in Japara alle lof toegezwaaid, omdat hij zijn ondergeschikte ambtenaren op stoelen laat zitten. Nu moet deze echter nog verder gaan en bewerken, dat dit ook aan dessahoofden wordt toegestaan. In Kediri heeft zulks reeds plaats, beweert schrijver; maar daar moet een dessahoofd zelf zich twee stoelen aanschaffen; één om bij den w e d o n o en een tweede om bij den assistent-wedono te zitten.

Kartini-scholen. Ook te Rembang is men, volgens de „B i n t a n g S o e r a b a j a", voornemens een „Kartinischool" op te richten. 't Wordt wel tijd, meent schrijver, dat in dit land, waar Kartini geleefd heeft, een dusdanige school tot stand komt. 't Schijnt echter, dat men daar met vele financieele moeilijkheden te kampen heeft. Op de Hollandsch-Inlandsche school komen meer en meer meisjes. Aan leerlingen voor een Kartinischool zal er dus zeker geen gebrek zijn.

Het onderwijs aan de „Kartinischool" te Madioen wordt, volgens hetzelfde blad, ten zeerste geprezen. 't Is alleen jammer, dat het aan de kinderen toegestaan wordt zich Europeesch te kleeden. 't Ware beter, zegt schrijver, dat de Javaansche kleederdracht verplichtend wordt gesteld. De Europeesche kleeding is bezwarend voor minder welgestelde ouders, terwijl zij, die Europeesch gekleed gaan, nog al eens neerzien op de eigen rasgenooten, die armer zijn. Op de Kartini-school te Malang is het aan de kinderen verboden Europeesch gekleed te gaan; terwijl toch de Inlandsche onderwijzeressen geschoeid gaan. De „T j a h a j a T i m o r" protesteert tegen dit verbod, dat h.i. in strijd is met den geest des tijds, niet bevorderlijk voor de toeneming van het aantal leerlingen en de plichtsbetrachting der onderwijzeressen niet opwekt.

Wie zichzelf helpt..... In de „P e r s e k o e t o e a n" is een oproep geplaatst aan alle Ambonneezen, in en buiten Ambon, om zich aan te sluiten bij de vereeniging A m b o n s c h s t u d i e f o n d s, aangezien nog zooveel gedaan moet worden voor de ontwikkeling van het eigen volk; 90 pct. der leden zijn militairen; van de burger leden bestaan de meesten uit geëmigreerden. De voorzitter van bovengenoemd fonds wekt zijn landgenooten op, om op groote schaal naar Ceram te trekken, daar het land te ontginnen en de vruchten van eigen arbeid te plukken. De vreemdelingen moeten z.i. niet geholpen worden, die de rijkdommen van het land weghalen. Vroeger was Ambon het troetelkind der Regeering, kreeg het grootscheepsche onderwijsinrichtingen, maar in den laatsten tijd worden in andere streken veel meer scholen geopend, terwijl het onderwijs in Ambon wordt ingekrompen; 't is noodig, dat wij zonder ons tegen het Gouvernement te verzetten, met eigen geld het onderwijs op peil houden. Het daartoe benoodigde geld kan in Ceram verdiend worden.

Toelichting gevraagd. In de „Gids voor hen, die een werkkring willen kiezen", uitgegeven door de Gouvernements-commissie voor de volkslectuur, staat volgens de „M o d j o p a i t" o.m.: „Laag is de koopman, middelmatig de landbouwer, uitnemend de ambtenaar". Het blad begrijpt de bedoeling hiervan niet en vraagt om inlichting.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ter bevordering der nachtrust. De „S i n a r S u m a t r a" deelt mede, dat te Padang Sedempoean (Sumatra's Westkust) een nieuwe Inlandsche vereeniging is opgericht, „P a s o n a n g M o d i m" geheeten, die ten doel heeft den leden een aangename nachtrust te bezorgen!

Voor hen, die in zorgen zitten, die dag en nacht daarmede gekweld worden, zóó dat zij de slaap niet kunnen vatten, aan slapeloosheid lijden, kan 't wellicht goed zijn, dat de Vereeniging voor aangename bezigheid zorgt, zóó dat zij den slaap weer genieten kunnen, maar voor anderen — meent het blad — is het te hopen, dat die aangename afleiding niet van dien aard zal zijn, dat zij te lui worden om vroeg op te staan. Voor gezonde, krachtige menschen is toch niets beter dan vroeg opstaan, vroeg aan den arbeid beginnen, om véél te kunnen werken. Dan slapen zij ook goed.

Niet behoorlijk. Uit de Bataviaasche bladen neemt de „P e r n i a g a n" het bericht over, dat onlangs een gepensioneerd assistent-resident benoemd is tot 2en commies op het departement van Gouvernements-bedrijven en nu, met zijn pensioen, een maandelijksch inkomen trekt van f670. Voorts, dat nu de gepensioneerde resident van Djambi, K a m e r l i n g, op de voordracht staat om benoemd te worden tot 2en commies op het departement van de Burgerlijke Openbare Werken. Zulke benoemingen komen, meent 't blad, niet te pas. 't Schijnt, dat de grootheid en het aanzien, waarmede ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur zich omgeven, verdwijnen, zoodra zij gepensioneerd zijn! De heer O o s t h o u t, gewezen resident van de Preanger Regentschappen, heeft 't niet beneden zijn waardigheid geacht om de djoeroetoelis (schrijver) te worden van den heer Canne, assistent-resident van Batavia (nu resident van Djokdja), die als aspirant-controleur onder hem gediend heeft. De heer M u l l e r, een gewezen assistent-resident, met een goed pensioen en niet ongefortuneerd, is nu adjunct gewestelijk secretaris van Batavia. Waar blijft zoodoende het prestige, de achting, die men voor het B. B. moet hebben? Daarbij belemmeren zulke gepensioneerden de plaatsing en de promotie van andere ambtenaren, die nog moeten opklimmen en daarvoor hard moeten werken. Zij worden de collega's of de ondergeschikten van hen, die vroeger hunne ondergeschikten waren. Zij, die vroeger door hen op een afstand gehouden werden, worden nu aangehaald, om hun protectie wordt gebedeld. Dit alles alleen om te voldoen aan hun zucht om meer geld te verdienen. Stel u eens voor, zoo gaat 't blad voort, dat de nu pas gepensioneerde generaal-majoor D o o r m a n tot korporaal of waschman of iets dergelijks werd aangesteld, alleen om zijn pensioen verhoogd te krijgen. De Directeur der B. O. W. zou zijn ambtenaren en die van het B. B. een grooten dienst bewijzen, indien hij de voordracht van den heer Kamerling introk. Maar wenschelijk en noodig is 't, dat ook uit het corps ambtenaren van het B. B. een stem van protest werd uitgebracht tegen de Regeering, die zulke benoemingen doet, waardoor het aanzien van het corps verlaagd wordt. Er dient een regeling gemaakt te worden, die zulke benoemingen verbiedt, ten aanzien van gewezen ambtenaren, die het zelfrespect en het aanzien van hun corps uit het oog verloren hebben, zoo besluit het blad.

Bijgeloof. Nog steeds worden — alzoo de „P e r n i a g a n" — bij Inlanders niet alleen, maar ook bij Chinee-

zen, doekoens gebruikt om zieken te genezen, die zgn. „door den duivel bezeten" zijn, die door dokters en medicijnen niet geholpen kunnen worden. Genezing is dan slechts te verwachten van menschen, die het middel weten om „den duivel te bezweren", uit het zieke lichaam te bannen. Eén der nog vaak toegepaste middelen is het volgende: Tegen den avond ziet men zoo'n doekoen naar den rivierkant gaan met een vierkant, plat bodemschuitje (bakje), waarin allerlei vruchten (djamboes, pisangs, enz.) ook radijs en bloemen gelegd zijn. Op de vier hoeken branden kleine roode waschkaarsen. Met wierook wordt dit bakje te water gelaten, dat dan met den stroom afdrijft, en het heet, dat tegelijk de booze geest, die den kranke beheerscht, langzamerhand uit het lichaam wegvliedt, de doekoen keert daarna naar de woning van den patiënt terug en wordt goed voor zijn (haar) diensten betaald, die echter gewoonlijk zonder eenige uitwerking blijven. De patiënt, in de meeste gevallen reeds drie-kwart stervende, wordt nog zieker gemaakt door den angst, dat een booze geest in zijn lichaam huist, die zijn ziel in bedwang houdt. Hoe is 't mogelijk, vraagt 't blad, dat dit gebruik nog in dezen tijd van vooruitgang plaats kan hebben bij menschen, die voor ontwikkeld en beschaafd willen doorgaan?

Aan wien de schuld? Een correspondent uit Bandoeng schrijft in de „Perniagan" over de koepoe koepoe malem (nachtvlinders): Bij zwermen zijn zij daar te zien. Maar waar zijn zij niet legio op groote plaatsen? Waarom moet er steeds op deze vrouwen gehakt en gescholden worden? En door wie dan meestal? Zij zijn toch menschen, die ook een recht van bestaan hebben. Ook zij moeten aan den kost komen. Zij zijn er altijd geweest en zullen er altijd blijven, zoolang de maatschappij ingericht blijft, zooals zij thans is. Dit moge men wel bedenken! Als er gefuifd moet worden, wanneer de gasten aangenaam bezig gehouden moeten worden, dan kan men 't op een groote plaats als Bandoeng niet zonder deze vrouwen stellen. Waarom moeten wij die menschen haten, die, om aan den kost te komen, op hunne wijze, vrijwillig handelen, zoolang zij geen publiek schandaal of overlast veroorzaken? Er zijn er onder, die de mannen op straat aanhouden. Maar wie geven daartoe meestal aanleiding? De mannen zelf en wel in de eerste plaats de Europeanen („witneuzen" staat er in 't Maleisch). Men moest medelijden hebben met deze ongelukkige wezens, die, niettegenstaande zij in een zekere behoefte voorzien, toch in het openbaar en in de dagbladen verguisd worden.

Van Vreemde Koloniën.

Een stuk, dat de wereld door zal gaan.

Volgens Reuter heeft 't departement van oorlog in Engeland een merkwaardige publicatie uitgegeven.

Generaal Smuts zou mededeeling hebben gedaan van de vondst in deDuitsche regeeringsarchieven te Mosji in Oost-Afrika, van den volgenden omzendbrief:

„Wij verzoeken U binnen drie maanden na ontvangst dezes een rapport in te leveren met vermelding van hetgeen door de regeeringsambtenaren en onderwijzers kan worden gedaan om op doeltreffende wijze de verspreiding van de Islamietische propaganda tegen te werken. Acht gij het mogelijk, bepalingen te maken om den Islam geheel en al te verbieden? Wellicht kan de bepaling worden ingevoerd, dat het aan onderwijzers is verboden de besnijdenis te voltrekken of als prediker in de moskeeën op te treden, enz. Een dergelijk verbod zou ook kunnen worden toegepast op andere regeeringsambtenaren. Aanmoediging van den varkensteelt onder de inlanders wordt door deskundigen aanbevolen als een middel om de verspreiding van den Islam tegen te gaan. Wij verzoeken U, ook dit punt in overweging te nemen."

De omzendbrief is geteekend door Dr. Schnee, gouverneur van Duitsch Oost-Afrika.

Kon aanvankelijk verwacht worden, dat een nader bericht, de mededeeling zou herroepen, want wat hier gegeven wordt wijkt ver af van de politiek die D. elders ten opzichte van den Islam gevoerd heeft, het tegendeel is 't geval geweest. Reuter weet meer bijzonderheden te geven, die aan de geloofwaardigheid kracht schijnen bij te zetten.

De onderdrukking van den Islam in gansch Duitsch O.-Afrika zou kort vóór den oorlog wel haar voltooiing naderen. In October 1913 kregen de districtbestuurders de bovenvermelde aanschrijving. De officieele aanbevelingen aan de ambtenaren zouden, als Reuter uit goede bron put, ook bevatten het verbod om zelf 't Mohammedaansche geloof te volgen. 't Uitvoeren van de besnijdenis werd beperkt tot hen, die er van regeeringswege toe bevoegd waren verklaard. Voor 't krijgen van die bevoegdheid moest een examen worden afgelegd ten overstaan van een D. ambtenaar (de kolonie is zeer groot; 't aantal D. ambtenaren gering en zij kunnen moeilijk overal komen).

Een Boeren-overwinning.

Als 't eerste gewin niet traditioneel gewroken wordt, komt de donkere voorstelling van onoverkomelijke bezwaren, waarop de Boeren zouden moeten stuiten bij hun krijgstocht in Oost-Afrika, niet uit. Generaal Smuts kan weer een succes melden. Generaal van Deventer heeft den 4en April met zijn bereden troepen een Duitsche bergstelling in het Aroesjagebied vermeesterd en omsingeld. De bezetting van 17 Europeanen en 404 inlandsche soldaten moest zich, met hare machinegeweren en een groote hoeveelheid munitie, overgeven. Zooals men weet, behoort o.a. de bemanning van den kruiser Königsberg tot de verdediging van O.-Afrika. Toen dit schip een veiligen uitweg had gezocht in de Rufijirivier werd het achtervolgd door een Britsch smaldeel. Den 11en Juli 1915 werd de Königsberg zóó onder vuur genomen, dat alle kanonniers en munitie-aanbrengers sneuvelden en de gezagvoerder Looff ernstig gewond werd. Deze gaf den 1en officier bevel 't ontredderde schip te laten zinken en met de bemanning aan wal te gaan. De strijdbare mannen werden ter beschikking gesteld van den gouverneur van D. Oost-Afrika vor de verdediging der kolonie.

Wij zijn wel benieuwd naar meer bijzonderheden van 't gevecht in 't Aroesja-district; doorgaans pleegt 't niet gemakkelijk te zijn een D. bezetting, die van machinegeweren en munitie voorzien is tot capituleeren te nopen.

Leer om leer.

Volgens het Japansche blad „Asahi" zou Duitschland door bemiddeling van Amerika andermaal een protest aan de Jap. reg. hebben doen toekomen tegen de inbeslagneming van 1½ millioen dollar D. goud te Tsingtau en gedreigd de 2 millioen yen in beslag tenemen, die een Jap. bank in Berlijn in bewaring heeft. De Jap. regeering heeft geantwoord, dat het in D. liggende goud aan een particuliere onderneming, de Nippon Djinko, toebehoort, terwijl te Tsingtau goud in beslag is genomen dat eigendom was van de D. schatkist.

Op dergelijke schakeeringen wordt in dezen oorlog niet gelet. D. zal wel antwoorden: wij nemen de 2 millioen yen maar vast, de J. regeering kan dit dan, na den vrede, met de Nippon Djinko verrekenen.

Het Engelsche Roode Kruis.

In een lezing door den oud-onderkoning van Br.-Indië, Sir J. P. Hewett te Bombay gehouden, over hetgeen 't Roode Kruis en de Orde van St.Jan van Jeruzalem gedaan hebben, vermeldde hij als werk in 't nabije Oosten verricht, o.a. 't volgende. In Mei begon de arbeid in de Dardanellen. In 't eind van September waren depôts gevestigd in Malta, Alexandrië, Caïro, Suez, Port Saïd, Cyprus, Mudros en op 't Gallipoli schiereiland. 25 milit. hospitalen en 50 hospit. schepen moesten tegelijkertijd worden voorzien van voorraden van allerlei aard. De uitgaven stegen tot 5100 P. St. p. d. Bovendien werden 9 hospit. onderhouden voor de gewonden in Egypte en 1 in Sicilië. Ook waren er nog 2 hospitalen voor zieke verpleegsters. Voor 270.000 P. St. werd daarheen aan voorraden verzonden, waarbij nog geschenken kwamen op een bedrag van 255.000 P. St. geschat.

De nieuwe onderkoning.

Te gelijk ongeveer met de bestuurswisseling in Batavia, had deze plechtigheid ook in Britsch-Indië plaats. Lord Chelmsford, de nieuwe onderkoning, is te Bombay aangekomen, waar hij het bestuur overneemt van Lord Hardinge.

Koet el Amara.

Er is over Mesopotamië wat uitvoeriger nieuws, van den bevelhebber der Engelsche troepenmacht, generaal Sir Nixon. Maar daar het van half April tot einde September 1915 loopt moet men 't niet verwarren met-, doch slechts als een toelichting beschouwen voor den toestand van 't oogenblik. Het rapport bespreekt drie periodes. Eerst de gevechten aan de Perzische grens, dan de expeditie langs den benedenloop van de Euphraat, die met de vermeestering van Nasirijeh eindigde, vervolgens den opmarsch van generaal Townshend langs de Tigris, tot en met den eersten slag bij Koet el Amara op 28 September.

Nasirijeh vormde een Turksche basis, waardoor Basra bedreigd werd. Koet el Amara was het strategische centrum voor de beheersching van het noordelijk gedeelte van de provincie Basra.

Na de vermeestering van dit punt rukten de E. verder op, tot op meetbaren afstand van Bagdad, zooals de uitdrukking officieel heette, om daarna teruggeworpen te worden tot K. e. A., waar Townshend nu weldra 4 maanden in- en afgesloten zit. Over het waarom van dit verder oprukken zwijgt 't rapport; het zegt alleen dat na de overwinning van 28 Sept. een vervolging werd op touw gezet.

Maar tegelijkertijd hebben ons toch weer berichten bereikt over de operatiën van het oogenblik. Generaal Aylmer is, als commandant van de colonne die belast is met 't ontzet van K. e. A., vervangen door generaal Gorringe. Deze heeft, na de T. stellingen, met sappen tot op 100 M. te zijn genaderd, de drie voorste liniën stormenderhand genomen. De overwinnende troepen konden daarna tot in de vijfde linie doordringen.

Dit geeft een denkbeeld van de wijze waarop de T. zich verschanst hebben.

Op den rechteroever van de Tigris rukte een colonne onder generaal Keary tegelijkertijd ook zegevierend vooruit.

Den volgenden dag werd de aanval door generaal Gorringe hervat, met voortgezet succes. Laat op den avond werd de stelling Felahieh bezet. Het loopgravennet had een diepte van 2500 M.

Begrijpen wij het goed dan ligt deze stelling op 32 K.M. van K. e. A. Dat zou langs gebaande wegen en gewoon marcheerende één dagmarsch zijn, maar het beteekent hier nog een langen weg, die veel moeilijkheden kan opleveren. Intusschen kunnen Townshend en de zijnen weer herademen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUROVERZICHT.

Een nieuwe atlas voor Indië.

In de bestuursvergadering van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap, gehouden den 8en dezer, is beslist dat onder de auspiciën van het genootschap een nieuwe atlas van Oost- en West-Indië zal worden uitgegeven. Het werk is voorbereid door een commissie uit het genootschap; er zijn alle waarborgen voor strenge wetenschappelijkheid en ook kartografische volkomenheid. Een dergelijke atlas bestaat tot dusver niet en buitenlandsche modellen zijn niet gevolgd. Het werk zal uit 50 kaarten bestaan, in handig formaat, en is bestemd om niet alleen door particulieren gebruikt te worden, maar vooral ook op kantoren, op schepen en op reis. (N. R. Ct.).

„Feiten en maatregelen in verband met den Europeeschen oorlog welke voor het economisch leven van Nederlandsch-Indië van belang zijn".

Onder dit opschrift vermeldt het Nr. van 4 Febr. der zgn., te Buitenzorg verschijnende, „Korte Berichten".

In navolging, van de, in Nederland sedert 15 September 1914 periodiek-verschijnende „Documenten voor de economische crisis van Nederland in oorlogsgevaar" wordt ook hier te lande door de afdeeling Nijverheid en Handel een reeks dergelijke publicaties bewerkt, waardoor een aanvang wordt gemaakt met het publiceeren van gegevens, welke betrekking hebben op den economischen- en financieelen toestand van deze Kolonie tijdens den oorlog.

Ter perse zijn de afleveringen 1 tot 3, welke binnenkort zullen verschijnen, en welke feiten en maatregelen bevatten over het tijdvak van 1 Augustus tot ultimo December 1914. Deze afleveringen zullen bij de Afdeeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw te Buitenzorg verkrijgbaar gesteld worden tegen den prijs van ƒ 0.50 per aflevering.

Nachtvorsten in Indië.

Naar aanleiding van eenige couranten-artikelen over „Nachtvorsten" en van de verschillende meeningen, die

omtrent de oorzaak daarvan schijnen te bestaan heeft het bestuur van het Ned. Ind. Landb. Syndicaat den directeur van het Kon. Magn. en Meteorol. laboratorium te Weltevreden, Dr. W. van Bemmelen, uitgenoodigd, een duidelijk exposé te willen geven omtrent de oorzaken van dit natuurverschijnsel, dat aan koffie-, thee- en kina-aanplantingen o.a. dikwerf groote schade berokkent.

Dr. v. B. heeft aan dat verzoek gevolg gegeven in afl. V der Publicatiën van genoemd Syndicaat. In een artikel „Nachtvorst in Indië" geeft hij niet alleen eene verklaring van dit verschijnsel, maar geeft tevens verschillende bestrijdingswijzen aan.

In dezelfde afl. vindt men nog een interessante voordracht van den heer C. M. Hamaker, getiteld: Tien jaar Heveacultuur.

Toepassing van waterkracht in Indië.

In No. 79 van „Pintoe-Perniagaän", maandblad ter bevordering van den export naar Ned.-Indië, schrijft S. een artikel, waarin hij aantoont op welke wijze in verschillende landen de waterkracht benut wordt en tevens de aandacht vestigt op de belangrijke hoeveelheid van de natuurkracht (watervallen, snelvlietende stroomen) welke in Indië ongebruikt verloren gaat.

Waar inderdaad een neiging bestaat om ook in Indië te trachten de groote industrieën te vestigen en tot ontwikkeling te brengen, verdient het vraagstuk der technische toepassing van waterkracht, stellig volle aandacht.

Dono Redjo.

„In Nederl. Indië werd in 1909 ter betooning van vreugde over de geboorte van prinses Juliana een inzameling gehouden, die *f*35.000 opbracht, dat aan H. M. als geschenk werd aangeboden. H. M. wilde dit echter niet voor zichzelven nemen en verzocht dit geld te bestemmen voor een of andere inrichting ten algemeenen nutte. Dr. H. Bervoets was zoo gelukkig dat dit geld aan hem werd toevertrouwd, voor een of andere stichting in Indië. Hij wist niet direct wat er mee te doen en zette het uit op rente. Zoo wies dat kapitaal tot *f*38000.

Intusschen rijpte een plan. Er zijn op Java nog altijd vele melaatschen, lepra-lijders, zooals men tegenwoordig veel zegt, en Dr. H. Bervoets besloot iets voor hen te doen. Hij verkreeg 200 bouw woeste grond in de Res. Djapara, op eenigen afstand van Kelet, en bouwde daarop een Kolonie voor lepra-lijders, die den naam ontving „Dono Rodjo" (Vorstinnegift). De kolonie bestaat voorloopig uit tien pavillioens en de lijders zullen, voorzoover ze daartoe in staat zijn, door landbouw in hun onderhoud voorzien.

De inrichting staat natuurlijk onder christelijken invloed, maar is toch toegankelijk voor elken lijder.

Aan het hoofd van de kolonie staat een directeur, de heer R. W. de Clercq, die den 4den Maart 1916 naar Java is vertrokken. Den 20 Febr. werd deze directeur in de Doopsgezinde Kerk te Amsterdam afgevaardigd. Men weet dat Dr. H. Bervoets ook in dienst der Doopsgezinde zending werkzaam is aan het hospitaal te Margaredjo in de Residentie Djapara, het zendingsterrein van de Doopsgezinden.

De Melaatschen-kolonie heeft dus voorloopig geen eigen docter. Dr. Bervoets bezoekt haar tweemaal per week.

Menige lijder zal hier genezing of ten minste verlichting van zijn kwaal vinden."

Indologenblad.

In No. 11 de volgende overzichten van gehouden voordrachten: I. Huwelijksgebruiken op Java, door den heer Dumont, gehouden voor de afd. Leiden der Maatschappij van Nijverheid. — II. De grondbeginselen van het Boeddhisme, door den heer H. Borel, voor de Indol. Ver. te Leiden. — III. Merauke en Zuid Nieuw-Guinea, door den heer Plate voor de Vereeniging van Ambtenaren B. B. te 's-Gravenhage. — IV. In en om de adat van Sumatra's Westkust, door Dr. Ph. S. van Ronkel, voor de Indol. Ver.

Toradja'sch leven.

In „Eigen Haard" van 8 dezer vervolgt Mevr. M. Adriani-Gunning haar artikelenreeks „Toradjah'sch leven". Ze schetst thans de Toradja's van midden-Celebes in hun uiterlijk optreden. Verschillende interessante afbeeldingen verduidelijken den niet minder interessanten tekst.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

D Januari-afl. opent met de publiceering eener geschiedkundige schets der Lampongs in 1853 opgemaakt en bijeenverzameld door J. M. R. Köhler, Kapitein en Civiel Militair-Gezaghebber. Den heer M. Craandijk, die een voorbericht geeft, waarin hij o.a. mededeelt, dat deze Nota behoort tot de weinige stukken van het archief, welke bij de Krakatauramp in 1883 gespaard zijn gebleven, raden wij aan kennis te maken met de blz. 122—150 en 325—351 (deel II) van jaargang 1874 van het Tijdschr. voor Ned.-Indië, waar hij — wellicht tot zijn verbazing — de bewuste Nota reeds afgedrukt zal vinden.

Verder bevat deze afl. een artikel over het boschwezen in Tapanoeli (met kaart), naar een verslag van J. S. van Braam, zoomede eenige gegevens over de Savoeneesche adat in betrekking tot huwelijk en erfrecht, door J. F. Colenbrander.

De rubriek Korte mededeelingen bevat: De irrigatie van Asahan. — Over de economische beteekenis van Sumatra's Oostkust. — Straatverlichting. — De zonnebloem als middel tegen malaria. — Woningverbetering en woninginspectie. — Een borstbeeld of geschilderd portret van wijlen Mr. C. Th. van Deventer.

De Tropische Natuur.

Hoofdzakelijke inhoud van afl. 2, jaarg. 1916. Iets over een Javaansche meikever (Leucopholis rorida F), door S. L. (met ill.). — Tjampoeradoek, door E. Jacobson. — Een en ander over de verspreiding van zaden en vruchten (met ill.), door v. W. — De bioel (Melictis orientalis), door G. O. Jr. — Potamides telescopium L. (met ill.), — door P. v. O. — Het conserveeren van dieren, door E. Jacobson.

Oudheidkundige vondsten op Java.

Java verbergt in zijn bodem nog talrijke overblijfselen van bouwwerken uit de dagen van weleer en het is dikwijls aan het toeval te danken dat men van het bestaan dier oudheden kennis krijgt. Dit behoeft geen verwondering te wekken; zeer dikwijls zijn de overblijfselen van die bouwwerken geheel of nagenoeg geheel in den grond verborgen, bedolven als zij zijn door eruptie-stoffen, afkomstig van in de nabijheid gelegen kraters, dan wel door andere oorzaken van het oppervlak der aarde verdwenen. Uit den aard der zaak speelt dus het toeval bij de ontdekking een groote rol.

Dit was ook het geval ten aanzien der overblijfselen van een Ciwaïtischen tempel, thans Tjandi Tikoes genoemd, welke in 1914 werd ontdekt en met welks uitgraving men thans nog bezig is onder leiding van het inlandsche bestuur van Modjokerto.

Verder vonden medio 1914 eenige inlanders in het Magelangsche, op circa 3 paal van die plaats in de richting van Poetjang, bij het bewerken van den grond, verschillende oude beelden. Nadat dit te bevoegder plaatse was gerapporteerd, werd met de opgravingen begonnen. Men legde hier fundeeringen van ciwaitische tempels bloot die een paar M. onder de hoogte aan het sawah-oppervlak lagen en waaraan men den naam heeft gegeven van Tjandi Setan.

Ongeveer een halven paal verder ontdekte men nog andere Hindoe-oudheden. Hier werd de „Tjandi Redjo" voor een goed deel reeds blootgelegd. Bij de opgravingen der twee laatstgenoemde Tjandi's in het Magelangsche, vond men talrijke beelden van Ganeça's en Doerga's. Wat de bouwwerken zelve betreft, zij bleken voor een goed deel te zijn opgetrokken van rooden baksteen. (Ontleend aan een uitvoeriger, geïllustreerd artikel in No. 42 van het Weekblad voor Indië).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 14: De suiker en de oorlog (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De beteekenis van practische ervaring en van wetenschappelijk onderzoek voor den tropischen landbouw. Voordracht, gehouden door Dr. J. Kamerling. — Excelsa-koffie. — Surinaamsche begrooting voor 1917. — De theeproductie van Britsch-Indië. — Uitvoer van Java en Maroera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Aardappelen van de Karo-hoogvlakte.

In de rubriek kultuurberichten van bovengenoemd Merc. Nr. leest men: „De Deli-Crt. meldt, dat in Jan. j.l. de uitvoer van aardappelen van de Karo-hoogvlakte, die gemiddeld 3000 pikoel bedraagt, tot 5000 pikoel was gestegen, waarvan een groot gedeelte — bijna de helft van de maandelijksche productie gaat daarheen — naar Singapore en Penang werd gezonden. De Batak-aardappelen verdringen daar de Padangsche en Java-aardappelen. Ze worden als van betere kwaliteit beschouwd, daar ze zelfs tegen hoogeren prijs worden afgenomen. De meeste exporteurs zijn Chineezen, maar enkele Batakkers hebben tot nu toe de concurrentie in den export flink kunnen volhouden. Het is te hopen dat het zoo blijft".

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief. De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter v. d. Landraad te Bangil [Pasoeroean].	2 Maart 1916.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. S. Th. J. Baljon.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

VERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR op *Zaterdag 29 April 1916*, om 2 uur n.m., Laan van Meerdervoort 187, 's-Gravenhage.

Agenda.

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 11 November 1915 No. 46; ten einde voorlezing te vermijden, wordt den leden verzocht de notulen vooraf te willen doorlezen).
2. Verkiezing van een 2en Secretaris en een 2en Penningmeester.
3. Voordracht aan de aanstaande Algemeene Vergadering ter vervulling van 6 vacatures in het Hoofdbestuur, wegens periodiek aftreden.
4. Vaststelling van den datum, waarop de aanstaande Algemeene Vergadering zal worden gehouden.
5. Rekening en verantwoording en begrooting.
6. Goedkeuring op de aanvulling der Studie-Commissie en West-Ind. Commissie.
7. Nader voorstel van de afdeeling Arnhem tot uitbreiding harer grenzen.
8. Voorstel van de afdeeling Apeldoorn tot wijziging van de artikelen 5 en 13 der Statuten en goedkeuring van haar nieuwe huishoudelijke reglement, vastgesteld in haar Alg.: Vergadering van 28 Februari j.l.
9. Mededeelingen omtrent het Arbeidsbureau, den Inlichtingendienst en de Studie-Commissie.
10. Het Koloniaal Weekblad.
11. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.
12. Rondvraag.

De wnd. Secretaris,
F. H. R. NEUMANN.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor het Middelbaar Onderwijs in Ned.-Indië van een leeraar in het teekenen.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar in het teekenen in het bezit van de akte M.g.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als landsreiziger der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van één maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt *f* 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van *f* 100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van *f* 850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië), eene zoogenaamde ervaringstoelage van *f* 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

De uit te zenden leeraar zal in den loop der maand Juni 1916 in Indië moeten aankomen.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich, vóór 15 April 1916, bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot afdeeling D (Personeel) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van de vereischte stukken.

(Nederlandsche Staatscourant
van 30 Maart 1916 No. 77).

Oproeping van een medisch leeraar in de pathologische anatomie en gerechtelijke geneeskunde aan de school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden.

Voor den Indischen dienst is de uitzending noodig van een geneeskundige, die geschikt en bekwaam is om te worden benoemd tot leeraar in de pathologische anatomie en gerechtelijke geneeskunde aan de school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening in de eerste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van *f* 2000;

c. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van éene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijkscontributie aan het weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van *f* 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat.

Aan de bovenbedoelde betrekking is verbonden eene bezoldiging van *f* 600 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands tot een maximum van *f* 1000 's maands.

Het uitoefenen van particuliere practijk is verboden.

De uit te zenden leeraar zal begin October a.s. in Indië moeten aankomen, terwijl hem wellicht zal worden opgedragen om vóór zijn vertrek op 's lands kosten eene bijzondere studie te maken op het gebied der gerechtelijke geneeskunde.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 24 April a.s. bij een gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij afdeeling D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de datum van geboorte worden vermeld.

(Nederlandsche Staatscourant
van 31 Maart 1916 No. 78).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2e lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Gouvernementsarts, met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Leeraar in de pathologische anatomie en gerechtelijke geneeskunde aan de school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veearsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur, Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur), Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken, Opzichter, Tijdelijk bouwkundig opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Ingenieur, Tijdelijk geoloog, Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Civiel-ingenieur.

Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 4e afdeeling, Werktuigkundig ingenieur, Opzichter-werkplaats (smid), Opzichter, Werktuigkundig teekenaar bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspirant-ingenieur, Instrumentmaker 2de klasse, Commies bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Onderwijzer der 3e klasse, Onderwijzeres der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Derde stuurman, Leerling-machinist bij de Gouvernementsmarine.

Europeesch detachements-commandant 2de klasse bij de gewapende politie.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant
van 1 April 1916 No. 79).

Van de Afdeeling Amsterdam:

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1915.

BATEN.

Saldo rekening 1914	*f* 485.28½
Geïnde contributies	„ 482.—
Entrée lezing	„ 0.50
Gekweekte rente	„ 9.48
	f 977.26½

LASTEN.

Honoraria (verschillende sprekers)	*f* 85.—
Zaalhuur (lezingen en vergaderingen)	„ 67.25
Lantaarn (lichtbeelden bij lezingen)	„ 45.—
Drukkosten, advertenties	„ 49.25
Storting aan het Hoofdbestuur	„ 129.—
Bijdrage aan het Hoofdbestuur	„ 10.—
Abonnement Lichtbeelden Vereeniging	„ 12.—
Bijdrage Noodlijdenden Curaçao	„ 50.—
Onkosten Secretaris, schrijfwerk, porti, enz.	„ 14.—
Onkosten Penningmeester	„ 3.53
Onkosten inning contributies	„ 9.65
Onkosten diversen	„ 3.55
	f 478.23
Voordeelig saldo onder Ult. December 1915	„ 499.03½
	f 977.26½

Amsterdam, 3 April 1916.

C. DEN HAMER, Penningmeester.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

LEZING (met lichtbeelden) van den Heer Dr G. J. NIEUWENHUIS te 's Gravenhage, op *Woensdag den 19 April a.s.*, ten 8 ure n.m. in de Bovenzaal van de Openbare Leeszaal over *Javaansche Kunst.*

Kosteloos toegankelijk: 1o. voor leden met twee huisgenooten op vertoon van hun lidmaatschapskaart en 2o. voor Hoofden van scholen op vertoon van de bij den Voorzitter der afdeeling (Daendelsweg 5) vóór 16 April a.s. aan te vragen bewijzen van toegang.

Verder toegankelijk voor niet-leden tegen betaling van f 0.50 per persoon.

HET BESTUUR.

Van de Afdeeling Haarlem:

Jaarverslag 1915.

Het derde jaar van het bestaan onzer afdeeling was niet ongunstig. Vingen wij het derde vereenigingsjaar met 78 leden aan, bij het sluiten van dat jaar boekten wij 112 leden, eene vermeerdering dus van 34 leden.

In het bestuur van onze afdeeling kwam verandering door het wegens ziekte bedanken van den Heer Dr. Dekker.

Het aftreden van Dr. Dekker wordt door ons allen zeer betreurd. Dr. Dekker heeft onze afdeeling mede helpen oprichten en toonde steeds de grootste belangstelling in ons propagandawerk voor onze Koloniën. Wij hopen hartelijk, dat hij spoedig geheel hersteld zal zijn.

In de plaats van Dr. Dekker werd gekozen de Heer B. M. A. Carp.

Evenals de vorige jaren, organiseerde ons bestuur eenige voordrachtsavonden voor leden en genoodigden.

De Heer W. J. Giel uit 's-Gravenhage had tot onderwerp: „De verschillende rassen en volken in den O.-I. Archipel".

De Heer J. Sibinga Mulder uit Bussum hield een voordracht over het onderwerp: „De Rijst- en Suikercultuur in onze Koloniën". Deze voordracht werd door films geïllustreerd, welke welwillend door de Vereeniging „Koloniaal Instituut" werden afgestaan.

Prof. Dr. A. Pulle uit Utrecht sprak over „Rubber en Caoutchouc"; door verschillende proefnemingen werd deze voordracht toegelicht.

Alle sprekers hadden veel belangstelling voor hunne interessante voordrachten.

Door verschillende personen werden inlichtingen gevraagd omtrent betrekkingen in Indië; de aanvragers werden met het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau in verbinding gesteld.

Een woord van dank aan de Haarlemsche Pers voor haar krachtige medewerking moge hier niet ontbreken.

Ik wensch te besluiten met het uitspreken van den hartgrondigen wensch, dat het onze Regeering gegeven moge zijn onze neutraliteit te kunnen blijven handhaven, zoodat ons Vaderland en zijne prachtige Koloniën niet betrokken zullen worden in den verschrikkelijken strijd, welken de wereld thans moet aanschouwen.

Y. F. WAGENAAR REISIGER.

Kasverantwoording over 1915.

INKOMSTEN.

Ontvangen contributiën	*f* 211.—

UITGAVEN.

Nadeelig saldo 1914	*f* 11.43
Honorarium lezingen	„ 60.—
Zaalhuur	„ 39.—
Projektielicht	„ 25.—
Zaalwachter	„ 3.—
Advertenties	„ 2.20
Drukwerken	„ 53.09
Diversen	„ 12.87½
Kosten van innen van contributie	„ 7.47½
Totaal	*f* 214.07

Meer uitgegeven dan ontvangen *f* 3.07.

Haarlem, Maart 1916.

De Penningmeester,
D. J. A. VRIJDAG.

Gezien en accoord bevonden:
(w.g.) H. BRONGERSMA. — TH. BRONDGEEST.

Van de Afdeeling Leiden:

Verslag van het verrichte, gedurende 1 Januari 1915 tot 1 Januari 1916.

Kon in het vorige verslag melding worden gemaakt van het feit, dat onze Afdeeling teekenen van leven bleef geven, aangenaam is het ons te kunnen mededeelen, dat zij ook in het afgeloopen jaar niet zonder succes werkzaam was.

Vooreerst kan dan worden vermeld de te zamen met de Studenten-Afdeeling georganiseerde lezing van den Heer. J. Sibinga Mulder. Als onderwerp dier op 2 December j.l. in de Thalia-Bioscoop gehouden voordracht was gekozen: „De Rijst- en Suikercultuur op Java", terwijl een en ander werd toegelicht door vele fraaie cinematografische opnamen van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Dat de spreker veel succes had, bleek uit het applaus van het vrij talrijke en voor een deel uit genoodigden bestaande gehoor. Bovendien meldden zich een drietal der aanwezigen als nieuwe leden onzer afdeeling aan, zoodat alleszins met voldoening op dien avond kan worden teruggezien.

Voorts werd naar aanleiding van een schrijven van het Dagelijksch Bestuur onzer Vereeniging d.d. 12 Febr. 1915, besloten als een bijdrage ter bestrijding van den nood in de Kolonie Curaçao uit onze kas een som van *f* 10 af te staan.

In de samenstelling van ons Bestuur kwam geen verandering. Wat het ledenaantal betreft, viel daarin gedurende het jaar, waarover het laatste verslag loopt, een kleine achteruitgang te bespeuren en bedroeg dat toen 47. Sedert is, niettegenstaande enkelen bedankten, dat aantal door toetreding van nieuwe leden wederom gestegen tot 51.

De financieele toestand blijft gunstig, een vrij belangrijk bedrag kon op nieuwe rekening worden overgebracht.

Leiden, Febr. 1916.

De Secretaris,
E. RIJKE.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 16. Donderdag 20 April 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

door tusschenkomst van de Vereeniging „Oost en West".

Ingekomen t/m 5 April 1916	ƒ 5842.63
Ontvangen van de afdeeling 's-Gravenhage, opbrengst van den Ind. kunstavond, met inbegrip van ƒ 175 van de Indologen-Vereeniging	„ 4618.16
Totaal.........	ƒ 10460.79

Samenwerking met het „Koloniaal Instituut".

Met het Bestuur van het „Koloniaal Instituut" is overeengekomen, dat alle zijne uitgaven door bemiddeling van het Bestuur onzer Vereeniging (Secretariaat Heulstraat 17, Den Haag) en omgekeerd de uitgaven van „Oost en West" bij de Bibliotheek van dat Instituut (voorloopig nog in het vroeger Koloniaal Museum te Haarlem gevestigd), te verkrijgen zullen zijn. Uitgavenlijsten van het „Koloniaal Instituut" zullen op aanvrage gratis aan de leden van „Oost en West" worden toegezonden.

De Secretaris van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West".

Uit de O. I. Mail.

De Bandjirs.

Aan een geïllustreerd artikel van C. over den Watersnood in Semarang in „Het Weekbl. v. I." van 13 Febr. j.l. zijn onderstaande kiekjes ontleend, die een duidelijk beeld geven van den treurigen toestand.

Verdwenen Sawah's.

C. schrijft o.m.:

„'t Water staat te Broemboeng ongeveer 1 M. hoog, zoodat de paggerpalen en stekeldraad-hekken geheel onzichtbaar zijn.

Van Semarang tot Genoeh is betrekkelijk weinig van bandjir te bemerken. Bij dit laatste plaatsje echter begint het vreeselijke, het diep-ingrijpende, dat ontzettende schouwspel, dat ik mijn leven lang niet zal vergeten. Alles, waar dan ook, alles staat er onder water, meters hoog is het vernielende element hier gestegen. Het arme volk loopt hier tot aan de borst in het water. Ik kan niet taxeeren de honderden, duizenden bouws padi, die door het water onzichtbaar zijn geworden. Hoevelen wordt hierdoor het voedsel, het aller-noodzakelijkste voor het bestaan, ontnomen! Moge het overstroomingswater spoedig zijn vernielend werk staken, weder wegtrekken en het arme Javaansche volk weer in de gelegenheid stellen, in rust en vrede zijn landerijen te bebouwen, tevredenheid schenken, die het toch reeds zoo gauw geniet, weinig behoeften als het heeft. Wie, als ik, de ellende van zoo nabij aanschouwt, kan met niet genoeg klem een beroep doen op de goedgeefschheid der Europeanen, om door kleine giften de noodige gelden bij elkaar te zamelen tot leniging van den nood."

Verdronken Huizen.

„Het treurigste aspect leveren nog wel de woningen, waarvan de deuren of openingen totaal onzichtbaar zijn. Eén watervlakte, voor zoover ons oog reikt, overal prauwen voor het verkeer. Het is mij nog een raadsel, hoe het arme volk „woont", want het heeft immers totaal geen gelegenheid hiervoor! De tram staat met de wielen onder water, waardoor wij, inzittenden, niet weinig last hebben van een vreeselijk schokken. Maar dit voelt men nauwelijks, als men al den nood, de hartschokkende ellende om zich heen ziet. De tramstations staan hoog onder water en in die watermassa, tot aan de borst toe, doen de stationschefs en het personeel hun dienst.

Van Japara schrijft C. o.a.:

„Ik, die het vele, harde leed van nabij heb gezien, kan U de overtuiging geven, dat de heerschende ellende in Japara vreeselijk is, dat de gevolgen van den watersnood er rondwaren, overal, als angstwekkende demonen, honger en gebrek verspreidend en voorspellend in de naaste toekomst, die bange dagen zal brengen, zonder rijkgevulde padi-loemboengs, zonder het lieflijk, verblijdend spel der gamelans, teeken van hope en welvaart!

Helpt allen, zooveel gij kunt en gij vervult een plicht der naastenliefde, die U ongetwijfeld het heerlijke gevoel zal geven goed gedaan te hebben."

Aardbevingen.

Uit Sibolga werd 22 Febr. j.l. geseind, dat hevige aardschokken te Taroetoeng, de hoofdplaats der afdeeling Bataklanden, zijn gevoeld, die veel schade hebben veroorzaakt, ook aan de Gouvernementsgebouwen aldaar. O.a. hebben de woning en het kantoor van den assistent-resident veel schade geleden, zoodat deze ontruimd zijn moeten worden.

Volgens een te Batavia ontvangen particulier telegram, werd door een aardbeving beduidende schade aangericht in Sabang.

De kaden werden beschadigd.

Het havenbedrijf ondervond echter geen storing.

Sprinkhanen.

Uit Salatiga schreef men 20 Febr. j.l. aan „De Javabode":

We beginnen weer last te krijgen van de sprinkhanenplaag. Vooral de bewoners van het district Tengoran hebben daarvan te lijden. Vele klapperboomen zijn binnen een paar minuten, wanneer de beruchte „walongs" de bewoners komen opzoeken, beroofd van de groene bladen. We naderen nu den „paddi-tijd", den tijd, waarin de kleine man zich mag verheugen in de vruchten van zijn zwaren arbeid. Doch wanneer de kleine man nog niet bevrijd is van deze plaag, zal hij wel teleurgesteld worden en armoede zal er dan heerschen.

De orang tani heeft genoeg geleden van de „bandjir", die in de laatste dagen zoo dikwijls voorkwam. De sawahs, die onlangs nog beplant waren met rijpe djagong, katjang, en andere „polowidjo"-planten, komen nu als schoon geveegd uit 't wegstroomende water te voorschijn.

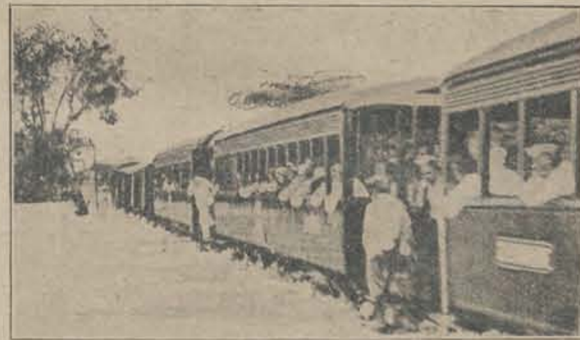
Merkwaardig is 't, dat aan 't begin van dit jaar reeds 't gerucht rond ging, dat een zekere „doekoen" een ongelukkig jaar voorspelde, waardoor de bijgeloovigheid van den eenvoudigen Javaan versterkt wordt. Vooral wanneer men nu nagaat dat 't overal in Java „gebandjird" heeft.

Het schijnt, dat hier, in 't Salatigasche, nu reeds armoede heerscht, tengevolge van de bandjir en vele andere ongelukken.

Bloedige relletjes.

Volgens de „Preangerbode" vonden op Pasar Baroe te Bandoeng bloedige relletjes plaats tusschen twee Chineesche kongsies. Verschillende Chineezen werden gewond, waaronder twee levensgevaarlijk.

De politie was spoedig ter plaatse, waarna de rust herstelde. Den volgenden morgen vonden opnieuw relletjes plaats. De politie nam toen krachtiger maatregelen ter onderdrukking. 15 Personen werden gearresteerd; de gewonden in het hospitaal opgenomen.

Tram rijdend door het hooge water.

Chineesche Zaken.

In „De Javabode" lezen wij:

Met de Javaboot is van de Oostkust vertrokken de heer A. G. de Bruin, ambtenaar voor Chineesche Zaken van de Deli Maatschappij. Een twintig jaar geleden is de heer De Bruin zijn loopbaan begonnen als ambtenaar voor Chineesche zaken der Regeering. Ter Oostkust geplaatst, heeft hij hier indertijd het geheele Rhemrev-onderzoek en de instelling der arbeids-inspectie meegemaakt, waarna hij uit Gouvernementsdienst in het particuliere is overgegaan. Desniettegenstaande bleef de heer De Bruin, als de „Deli Crt." goed geinformeerd is, toch de man, wiens advies ook door het bestuur nog gaarne werd ingewonnen, naast dat van de Chineesche hoofden, terwijl ook bij speciaal Chineesche geschillen, door Raad van Justitie en Landraad gaarne zijn oordeel werd gevraagd.

De heer de Bruin maakt van daar een reis door China, zoover de revolutie hem dat toelaat. Volgens de laatste berichten zou daartegen geen bezwaar bestaan, daar de troebelen alleen in de Zuidelijke provincies heerschen. Te Peking denkt hij eenigen tijd te verblijven voor de studie van het Peking-Chineesch, om daarna in Holland het derde deel van zijn werk over de Chineesche taal af te werken. In Sinologenkringen is dat werk met zeer veel waardeering ontvangen.

Naar we in de Delibladen lezen, zal de Deli Maatschappij, met het oog op de veranderde omstandigheden, de functie van adviseur voorloopig onvervuld laten.

Het zou trouwens de vraag zijn of daarvoor op het oogenblik geschikte candidaten te vinden zouden zijn.

Wanneer daar echter geen Europeaan ter Oostkust verblijft, die geheel op de hoogte is van de toestanden onder de Chineezen, dan lijkt ons de tijd gekomen, dat de Regeering daar een ambtenaar voor Chineesche Zaken plaatst, die op de hoogte blijft van wat er rondgaat onder de Chineesche medeburgers.

Knevelarijen.

Men schrijft uit Modjokerto:

Men is tot de ontdekking gekomen, dat er onder de dessahoofden alhier nog vele zijn te vinden, die zich aan knevelarijen schuldig maken.

Het is een feit, dat sommige dessahoofden „de orang tani's" dwingen geld te leenen bij de dessabanken, hoewel deze geen geld noodig hebben. Doch de loerahs ontvangen dan het geld en verdobbelen het. Op deze manier weten zij zich geld te verschaffen, waardoor de achterstand begrijpelijkerwijze groot is, daar de „orang tani's", die gedwongen zijn 't geld te leenen, natuurlijk niet willen betalen.

Onlangs liet de mantri loemboeng van Modjokerto de achterstallige schuldenaars van de dessa-banken Sidomoelio, Djagalan en Soeranatan bijeen komen en vroeg hen naar de reden, waarom ze niet wilden betalen. Ongeveer 80 personen vertelden hem, hoe de zaak in elkaar zat, namelijk, dat de loerahs 't geld in ontvangst hadden genomen en 't niet aan de rechthebbenden gegeven.

Volgens de opgave is op deze wijze een bedrag van meer dan ƒ 450 in de zakken van de loerah's van de bovengenoemde dessa's verdwenen.

Eene nieuwe Inlandsche school.

Machtiging is verleend tot het oprichten van eene Inlandsche school der 2de klasse te Pakan Rabaä (ten rechte Kota Ketjil), in de afdeeling Agam der residentie Sumatra's Westkust.

Door de Regeering is besloten bij den bouw van scholen geen rekening meer te houden met de bestemming, d.w.z. dat een zelfde model gevolgd zal worden bij den bouw van Hollandsche scholen, Hollandsch-Inlandsche (Inlandsche scholen der 1ste klasse) en Hollandsch-Chineesche scholen.

Het Heilsleger.

Voor het loopende jaar koestert de heer de Groot, commandant van het Leger des Heils voor Ned.-Indië, de volgende plannen:

Bouw Leprozen-Kolonie te Lombok en Bali.

Bouw en Beheer Leprozen-Kolonie te Palembang.

Beheer van de Leprozen-kolonie van het Oranje-Kruis op een eiland bij Batavia.

Bouw Hoofdkwartier voor Ned. Indië te Bandoeng.

Bouw Kinderhuis te Bandoeng.

Bouw Hulp-Ziekenhuis te Pelantoengan.

Bouw Hulp-Ziekenhuis te Sapoeran.

Bouw Hulp-Ziekenhuis te Rogomoeljo.

Een uitgebreid program, waarvoor aller steun en medewerking noodig is.

Een nuttig Fonds.

Op 5 April j.l. is te Leiden de jaarvergadering gehouden van de Vereeniging „Het Kolff-fonds".

Dit fonds stelt zich ten doel tegen zeer matige rente, jongelui van Indischen huize voorschotten tot een maximum van ƒ 500.— ter leen te verstrekken, met zeer gemakkelijke afbetaling, indien blijkt, dat de aanvrager voor uitrustingskosten b.v. aan zoodanig voorschot behoefte heeft en daarin niet op andere wijze, bijv. door de familie, kan worden voorzien.

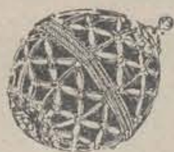
De toestand der kas is gunstig, terwijl uit het regelmatig terugvloeien der voorschotten bleek, dat de hulp, door het fonds verstrekt, wordt op prijs gesteld.

Slechts eenmaal behoefde in 1915 een borg te worden aangesproken.

Wij vestigen gaarne de aandacht op dit fonds: aanvragen om hulp zijn te richten aan den secretaris-penningmeester, den heer P. E. Schotel, gepensioneerd O.-I. Ambtenaar, Rapenburg 50 te Leiden.

Tentoonstelling van Ind. Sieraden en Kleeding.

Van 25 April tot 6 Mei a.s. zal in het Rijks Ethnographisch Museum (Hoogewoerd) te Leiden een type tentoonstelling worden gehouden van Indische sieraden en kleeding, die dagelijks behalve des Zondags van 10 tot 4 uur zal geopend zijn.

Gouden Amberbol, omsluiting van Java.

Deze tentoonstelling, die gehouden wordt in aansluiting met den thans in gang zijnden Indischen cursus in Leiden, heeft ten doel typen van Indische sieraden en kleeding te doen zien.

Gezien de overvloed van materiaal in het Leidsch Museum, moest men zich tot een keuze uit den voorraad bepalen. De aanwezige typen zijn echter wel voldoende om een volledig beeld van sieraden en kleeding, die in Indië voorkomen, te geven.

Gedreven Armring van de Bataks.

Suriname.

Met bekwamen spoed heeft de Tweede Kamer verslag (geldend voor eindverslag) uitgebracht nopens het wetsontwerp tot goedkeuring van het 30 September 1915 te Parijs tusschen Nederland en Frankrijk gesloten verdrag, strekkende tot regeling van de grens tusschen Suriname en Fransch Guiana over een gedeelte der Marowijne-rivier. Vrij algemeen gaf men zijn ingenomenheid met dit verdrag te kennen, al waren er ook leden, die uit de Memorie van Toelichting den indruk hadden gekregen, dat in de onderhandelingen, die aan het sluiten van het verdrag zijn voorafgegaan, wel in zeer ruime mate is tegemoet gekomen aan de verlangens van Fransche zijde gesteld. Men was met de regeering van meening, dat de getroffen regeling beter is dan die, in 1905 ontworpen, waarvan in de Memorie van Toelichting melding wordt gemaakt. Dat het verdrag een deel der grensquaestie ongeregeld laat, werd vrij algemeen betreurd, al kon men medegaan met de opvatting van de regeering, dat er geen reden bestond met het sluiten van een verdrag te wachten, totdat over de geheele linie overeenstemming zou zijn bereikt. De regeering verklaart voornemens te zijn, de onderhandelingen over een verdrag betreffende den boven- en den benedenloop der grensrivier voort te zetten, welk voornemen trouwens ook in de beweegreden van het verdrag is uitgedrukt. Vele leden wenschten met betrekking tot dit punt er bij de regeering op aan te dringen, met voortvarendheid en met kracht naar dit doel te streven. Het is in hooge mate wenschelijk, dat de bestaande onzekerheid betreffende de grens eerlang geheel worde opgeheven, vóórdat daaruit moeilijkheden voortvloeien.

Bij de artikelen verschillende opmerkingen en vragen. Ad art. 3 wordt opgemerkt: „De baggerconcessies zullen door de beide Regeeringen van de kolonie Suriname en van Fransch Guiana gezamenlijk worden verleend. Enkele leden spraken twijfel uit of dit punt wel voldoende is geregeld; of met name niet bepalingen gewenscht zijn betreffende de mate, waarin de regeeringen verplicht zijn, ten deze hun medewerking te verleenen. Hebben, zoo vroegen zij, ten deze reeds onderhandelingen plaats gevonden ter verzekering, dat de Regeeringen bij de uitvoering van deze bepaling elkaar zullen verstaan en dat bevoorrechting of benadeeling is uitgesloten?"

Bij nota heeft de Regeering in de vertaling van het verdrag het woord „jagen", waarover wij het in ons nummer van 6 April hadden, veranderd in „voorttrekken". Hieromtrent vraagt het verslag: „Is het de bedoeling met dit woord een ander begrip dan „jagen" uit te drukken, misschien het voorttrekken door een boot, d.i. het sleepen?" Opgemerkt worde dat van „jagen van vaartuigen" in de Nederlandsche beteekenis, geen sprake kan wezen in de Marowijne, en dat sleepen door stoom- of motorbooten slechts mogelijk is over een klein deel van het riviervak, dat in het verdrag bedoeld is, n.l. tot bij de Armina-stroomversnellingen, zooals ook aangeduid is in de bij het wetsontwerp gevoegde kaart.

Ten slotte vertrouwt de commissie van rapporteurs, dat de Regeering bereid zal zijn schriftelijk te antwoorden op het verslag.

* * *

Ruim 20 jaren geleden werd uit Suriname aan de Regeering het verzoek gedaan om de wet op het lager

onderwijs zoodanig te wijzigen, dat de tweejarige werkzaamheid als onderwijzer, welke vereischt wordt om het hoofdonderwijzersexamen af te leggen, ook in Suriname kon worden doorgebracht. Men was zeer bescheiden en vroeg niet meer dan dat. Geen gelijkstelling van akten. Men een verkorting van de stage, zou men reeds tevreden geweest zijn. Surinaamsche onderwijzers, die met verlof hier te lande vertoefden, konden dan zich hun verloftijd ten nutte maken om na de onderwijzersakte te hebben verkregen, zich voor het hoofdonderwijzersexamen te bekwamen, als de stage maar minder dan 2 jaar was.

Vooral werd de verkorting van de stage wenschelijk, toen, eenige jaren geleden, de maximum duur van het buitenlandsch verlof werd verkort. Maar of opvolgende Gouverneurs en Ministers van Koloniën al op deze onbeduidende wetswijziging aandrongen, de Ministers van Binnenlandsche Zaken waren niet te vermurwen. Ook niet nadat bij de wet van 3 Juni 1905 bepaald was dat de bedoelde tweejarige werkzaamheid ook in Nederlandsch Oost-Indië kon worden doorgebracht.

Eindelijk is er een Minister van Binnenlandsche Zaken gevonden, die de noodige aandacht aan de zaak heeft willen schenken en nu is er een oplossing voorgesteld zoo afdoende als de Surinaamsche (en Curaçaosche) onderwijzers niet hebben durven droomen. Die oplossing is te vinden in het onder dagteekening van 3 April ingediende wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van de wet tot regeling van het lager onderwijs. In de Memorie van Toelichting, die aangenaam aandoet door den ruimen geest waarvan zij getuigenis aflegt, lazen wij:

„In overeenstemming met het gevoelen van den minister van Koloniën is de minister van Binnenlandsche Zaken van meening, dat er alle reden is aan deze wenschen tegemoet te komen, niet alleen omdat daarmede aan een billijk verlangen van de daarbij betrokken personen wordt voldaan, maar ook omdat de onderwijsbelangen in de Koloniën en bezittingen er mede worden gebaat."

Art. II van het ontwerp luidt:

„Artikel 89, tweede lid, der wet tot regeling van het lager onderwijs wordt gelezen als volgt:

„2. Door Ons wordt bij besluit, den Raad van State gehoord, aangewezen, welke in de koloniën en bezittingen afgegeven akten van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs — voor zoover die zijn verkregen wegens het met goed gevolg afleggen van examens, afgenomen met gelijke of ongeveer gelijke eischen en, zooveel doenlijk, volgens dezelfde regelen als voor die examens in Nederland volgens deze wet zijn vastgesteld — worden gelijk gesteld met de overeenkomstige akten, die in Nederland worden uitgereikt."

Uit de Memorie van Toelichting blijkt, dat, in afwijking van de regeling van 1896, deze vorm gekozen is ter voorkoming van de moeilijkheid, dat òf de koloniale wetgever in zijne onderwijsverordeningen al te zeer gebonden zou zijn aan de regeling, welke in het moederland bestaat, òf wel dat de Nederlandsche onderwijswetgeving wijziging zou behoeven zoodra een daarin vermeld stelsel in de betrokken kolonie zou zijn verlaten.

„Met gelijke of ongeveer gelijke eischen". De toelichting luidt.

„De bedoeling is, dat de gelijkstelling niet zal behoeven af te stuiten op een gering verschil in de omschrijving der examenprogramma's hier te lande en in de koloniën of bezittingen, mits zij maar als gelijkwaardig kunnen worden beschouwd."

Een eeresalut aan de Regeering voor deze wetswijziging, die aan een lang gekoesterden wensch van de Surinaamsche onderwijzers tegemoet komt. Als de gelijkstelling der akten tot gevolg zou hebben, dat de onderwijzers die hier komen om het examen voor de hoofdakte te doen, geen kennis zouden maken met Nederlandsche scholen — met goede wel te verstaan, want niet allen zijn beter dan de Surinaamsche — dan zou dit de keerzijde van de medaille wezen. Wij vertrouwen evenwel dat die onderwijzers zullen beseffen, dat het werken gedurende eenigen tijd aan een Nederlandsche school hun practische geschiktheid verhoogt en dus aan het onderwijs in Suriname ten goede komt.

De gelijkstelling der onderwijzersakten maakt de tijdelijke aanstelling aan een school hier te lande mogelijk, en het koloniaal bestuur kan maatregelen beramen om de werkzaamheid aan Nederlandsche scholen van gouvernements-onderwijzers, die buitenlandsch verlof krijgen, te bevorderen. Waarom anders niet in de kolonie zelf het examen voor den 1n rang gedaan, die volgens de Surinaamsche onderwijsverordening gelijkwaardig is met de hoofdakte? De meening, die bij velen in Suriname schijnt te bestaan, dat het examen voor deze akte gemakkelijker is dan dat voor den eersten rang, berust op dwaling. Wèl is hier de gelegenheid om opgeleid te worden natuurlijk ruimer.

* * *

In het nummer van 16 Februari van het te Paramaribo verschijnende blad „Het Onderwijs", wijst de heer O'Ferrall op het gevaar van schoolbibliotheken, in verband met de omstandigheid, dat de creolen-bevolking niet aan besmetting gelooft. Wij meenen te weten, dat toen in 1887 de eerste openbare school voor uitgebreid lager onderwijs te Paramaribo werd opgericht, daaraan een schoolbibliotheek werd verbonden, die men liet verloopen, nadat gebleken was, dat de uitgeleende boeken in handen van leprozen kwamen. Op dien grond achten wij schoolbibliotheken in de kolonie nog steeds een gevaar.

Pisangsap tegen slangengift.

Dr. Donald Obeysekerke heeft te Colombo — blijkens een aan „Lancet" ontleende mededeeling in het „T. v. G." — in tegenwoordigheid van een aantal geneeskundigen een hond en een haan door een brilslang laten bijten

Man met slang.

en de dieren daarna een flinke hoeveelheid versch geperst sap van jonge pisangboomen (plantain juice) laten drinken. De hond, die reeds enkele minuten na de verwonding geheel flauw was geworden, stond een half uur na het gebruik van een kopje sap weer op de pooten. Ook de haan herstelde.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Ernstige vraagstukken. Uit een brief van Soerio Koesoemo aan R. A. Tina Syraningrat, ontleent „De Voorpost" 't volgende: „Ernstige vraagstukken, in verband met onzen Mohamedaanschen godsdienst, houden mij bezig. Hoe zou ik mijne broeders toch kunnen overtuigen, dat godsdienst van onwaarde is, zoolang deze de mogelijkheid van oorlogvoeren niet volkomen uitsluit? Als de godsdienst van Christus, die liefde predikt, een volksmoord op groote schaal niet kan beletten, hoeveel te erger moet het dan gaan met den godsdienst van Mohamed, die zelfs van een „heiligen oorlog" spreekt? Vroeg of laat komen wij zeker in botsing met het Mongoolsche ras. De profetie van Djojobojo kan mij niet uit het hoofd gepraat worden. Ik acht een oorlog met een onzer naburen veel waarschijnlijker dan een daadwerkelijken oorlog tegen het Nederlandsch gezag. — Hierin wordt ik gesterkt door het feit, dat men het noodig heeft geacht een in de diplomatie doorkneed persoon op den troon van Buitenzorg te plaatsen, niettegenstaande deze van ons land, ik bedoel meer: ons volkskarakter — niets afweet, zijn kennis daarvan misschien zal moeten opdoen uit de „voorlichtende" Indische pers. In dat geval zal het er treurig voor ons uitzien. De Indische pers toch, die het Hollandsch publiek moest voorlichten, geeft van onze eigenschappen zulk een scheeve voorstelling, dat wij ons eigen beeld daarin niet herkennen. Zij faalt volkomen in het wedergeven van het karakter van den Javaan. Kan het ook anders? Degene, die eerlijk genoeg is om zijn onmacht in deze te erkennen, zegt het treffend juist: „De Inlander is geheimzinnig." Ja, zoo is het, maar ofschoon dit een stap is in de goede richting, brengt 't ons geen stap verder.

Doch ik dwaal af. Ik had het niet willen hebben over onze karaktereigenschappen, maar over onzen godsdienst. Ik begin van voren af aan: De godsdienst is van geen waarde, zoo lang deze de mogelijkheid van oorlog-voeren niet volkomen uitsluit. Er gaat dan ook geen godsdienst boven waarheid. En de waarheid ligt in geen Korans en zeker ook niet in het gezegde, als zou Nabi Mohamad de laatste Nabi zijn, de Nabi „penoetoep." Wie beweert dit? Nabi Mohamad zelf of zijn volgelingen? Hoe kon Nabi Mohamad zeggen, dat hij de lijst der Nabi's afsloot? Dat zou aanmatigend zijn, zoowel tegenover de hoogste Macht, als tegenover ons denkend Wezen. En als zijn volgelingen het beweren, getuigt het van fanatisme, dat er duimen dik op ligt, en van domheid. Al zou een ziener de toekomst over duizenden, ja millioenen jaren vooruitzien, toch kan hij niet zeggen: „Ik ben de laatste ziener." Hoe kan er ooit sprake zijn van „de laatste", terwijl deze ligt in de Eeuwigheid, in den oneindigen Tijd?

Dessa-schoolbezoek. De nieuwe controleur van Selokaton (Kendal-Semarang) heeft volgens de „Sinar Djawa" een regeling gemaakt ter bevordering van het schoolbezoek op de dessascholen. Er bestond ten deze geen atoeran (regel); de kinderen, meest van landbouwers, kwamen, wanneer zij er toevallig zin in hadden of er heen geranseld werden, maar gingen liever karbouwen hoeden, om wat te verdienen. De meeste ouders geven de voorkeur aan de oude natuuropvoeding boven het geregeld schoolbezoek. Daarom laat het geregeld schoolbezoek, vooral gedurende de maanden, waarin geoogst wordt, veel te wenschen over. Op de vraag van den onderwijzer, waarom zij te laat of niet komen, is het stereotype antwoord: „Ik moet padi oogsten" of „karbouwen hoeden." Gestrengheid en straffen helpen tegen dit euvel niet. Er is dwang van hooger hand noodig om het schoolbezoek te bevorderen; vandaar, dat de controleur, hierboven be-

WIE HELPT MIJ aan een exemplaar van het uitverkochte werk:

Eerste proeve van een Balineesch-Hollandsch Woordenboek

door R. VAN ECK, Utrecht 1876.

C. LEKKERKERKER,
Archivaris van het Bali-Instituut,
Witte Singel 92, Leiden.

doeld, bevolen heeft, dat de l o e r a h (dessahoofd) eens in de week op de tot zijn ressort behoorende school komen moet om de absenties na te gaan. De o r a n g t a n i moeten dan gedwongen worden, in weerwil van padioogst of karbouwen hoeden, hun kinderen naar school te zen-

dig mocht wezen, zijn leven offeren wil. Zoo niet, dan is die z.g. „trouw van den Inlander" niet anders dan een vernisje.

Begin van zelfbestuur. B o e d i O e t o m o heeft, volgens de „S i n a r D j a w a", aan de Regeering te ken-

Zendingswerk op de Sangi- en Talaud-eilanden. *)

Talauereezen, die in een bosch bezig zijn een sloep te maken. Later hebben zij met 50 lieden die sloep naar het strand gesleept.

den. Voldoet de l o e r a h niet aan dezen last, dan heeft de betrokken g o e r o e (onderwijzer) de opdracht een aanklacht tegen hem in te dienen.

Ook zijn vele ouders volgens de „P e m b r i t a B e t a w i" huiverig hun kinderen naar de dessaschool te sturen, omdat Inl. jongelieden, die schrijven en lezen kunnen, de p a t j o l niet meer willen hanteeren. Dit feit kan met namen en cijfers aangetoond worden, schrijft 't blad. Van de school te Soreang b.v. kwamen onlangs 18 gediplomeerde leerlingen. Niet één van hen ging naar zijn dessa in het landbouwbedrijf terug; zij verkozen in dienst te komen bij het onderwijs of op particuliere ondernemingen. Enkelen hunner zijn nog zoekende naar een dergelijke betrekking.

Achteruitstelling. De „P e r s o e k o e t o e a n" beweert, dat Ambon in den laatsten tijd op onderwijsgebied bij Java ten achter wordt gesteld, z.i. wordt Java meer en meer Europeesch, een tweede Nederland gelijk. Ambon daarentegen is en blijft een koloniale bezitting. En waarom?

Groot Nederland. Bij gelegenheid van de opening der Javaansche meisjesschool te Blitar, hield, volgens de „O e t o e s a n H i n d i a", de afgevaardigde van de C e n t r a l e S. I. een rede, waarin hij o.m. deed uitkomen, dat K r o m o, onder alle verdrukking, afpersing, uitzuiging en willekeur, steeds zijn mond gehouden heeft. Nu hij in de 20e eeuw begonnen is te spreken en bij de Regee-

nen gegeven, dat „tot verbetering van het dessa-onderwijs, in de eerste plaats noodig zijn een betere opleiding en een betere bezoldiging van het onderwijzend personeel. De Regeering heeft hierop geantwoord, dat zij reeds geleidelijk in deze richting werkzaam is geweest, maar dat niet uit 't oog verloren moet worden, dat die scholen niet zijn opgericht door het Gouvernement, maar door de dessa's zelf, zij 't ook met geldelijken steun van hooger hand. Deze scholen zijn dus van de dessa's en niet van het Gouvernement; alzoo dienen de dessa's de zaak ler opleiding en bezoldiging zelve te regelen. 't Blad verheugt zich in deze uitspraak, waarin het beginsel wordt erkend, dat de dessa vrij is in de regeling van haar eigen huishouding. Het is z.i. een e e r s t e stap in de richting van zelfbestuur en van een eventueel „Indisch Parlement". De consequentie brengt nu mede, dat de dessa nu ook vrij moet zijn om op hare scholen zoo noodig Mohamedaansch godsdienstonderwijs te doen geven. Ten deze is 't noodig, dat B o e d i O e t o m o en S a r i k a t I s l a m samengaan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Excelsior. Te Soekaboemi is, zoo schrijft de „P e r n i a g a n", een vereeniging van dien naam opgericht zoowel voor Inlanders als Chineezen, die boven de 16 jaar

Een Zangvereeniging op Groot-Sangi.

ring gevraagd heeft om recht en bescherming, is men alom in den lande, vooral onder de hooggeplaatsten, opgeschrikt. Zelfs de oppergod is neergedaald om het volk te hooren. Wat baat 't, dat K r o m o grond, een woonerf, vee bezit, wat baten hem onderwijs, bevloeiing, emigratie naar de Lampongs, als ten zijnen opzichte geen rechtszekerheid bestaat? Hij wil staatsburger zijn en niet langer hooren van „Nederland en zijne bezittingen", wèl van „één Groot Nederland", waarvoor hij zelf, als 't noo-

zijn, met het doel de eensgezindheid onder die beide rassen te bevorderen. De leden moeten dikwijls vriendschappelijk bij elkaar komen en een rein leven leiden. Het ligt tevens in de bedoeling scholen op te richten, waarin de Hollandsche en Engelsche taal worden onderwezen, zoomede het boekhouden, het handelsrekenen, de stenographie, het machineschrijven enz. Er moet ook een bibliotheek worden aangelegd en door verspreiding van geschriften propaganda voor deze zaak gemaakt worden.

*) Beide kiekjes werden ons welwillend in bruikleen afgestaan door den Zendingsstudie-Raad te Den Haag.

R e d.-C o m m

Een Japansche oproep. Het hoofd van de Japansche gemeente te Padang heeft een telegram uit Tokio ontvangen, mededeelende, dat alle Japansche dienstplichtigen tusschen de 21 en 31 jaar naar Japan worden opgeroepen, niet om te worden ingedeeld bij het leger, doch om zich aan een militaire keuring te onderwerpen. Zij, die zich thans liever aan deze keuring wenschen te onttrekken, kunnen één jaar uitstel verkrijgen. Naar verluidt, zullen nu echter geen der ter kuste verblijvende Japansche dienstplichtigen aan dezen oproep voldoen; allen zullen een jaar uitstel vragen. („S i n a r S u m a t r a").

Bemoeienis ongewenscht. De I. S. D. P. en de locale S. I. te Soerabaja vroegen, volgens de „P e w a r t a S o e r a b a j a", vergunning aan het Hoofd van Plaatselijk Bestuur een vergadering in den Stadstuin te houden om te spreken in het belang van de Inlandsche opgezetenen der partikuliere landen aldaar. De assistent-resident had de vergunning daartoe reeds gegeven, doch de resident, dit vernemende, verzocht hem de reeds verleende vergunning weer in te trekken. Het doel dezer vergadering was den resident n.l. niet duidelijk, het spreken over een conflict van de landheeren met de opgezetenen vond hij niet noodig; relletjes zouden hiervan het gevolg kunnen zijn. De zaak was bovendien reeds in onderzoek en behandeling bij het bestuur, zoodat bemoeienis van de heeren van de Indische Sociaal-Democratische Partij z.i. in deze niet gewenscht was.

De Saminleer? De „D j a w a t e n g a h" vestigt de aandacht op de „bloedzuigers-praktijken" der Europeesche landeigenaren in Semarang, ter voorkoming, dat de Saminleer daar ook aanhangers krijgt. „Gescholden wordt er steeds op de Chineezen", zoo schrijft het blad en stelt daartegenover ten voorbeeld zeker land in Demak, waar de bevolking op de meest humane wijze behandeld wordt door den C h i n e e s c h e n landeigenaar. Volgens „D e L o c o m o t i e f" zou het Inlandsch bestuur te Soerabaja het ontkend hebben, dat de leer van Samin ingang gevonden heeft, en dat de moeilijkheden hierin gelegen zouden zijn, dat de landheeren de gronden door de opgezetenen ontruimd wilden hebben, terwijl dezen van meening waren, dat de door hen betaalde belastingen voor het Gouvernement bestemd zijn. De „W a r n a W a r t a" zegt, dat men hierin dwaalt en dat ook het bestuur geen goed inzicht in de zaak heeft. Als nu de pranakan Chineezen de Saminleer ook eens gingen toepassen op h u n n e belastingen en op h u n n e gronden, zou men hen dan ook willen wijs maken om toch maar te betalen? De landeigenaren — zoo gaat de „W a r n a W a r t a" voort — waren wel gedwongen de grondhuur hunner opgezetenen te verhoogen, daar hun verponding door het Gouvernement verhoogd werd. Van één land b.v. is 't bekend, dat de verponding ƒ 18.000 hooger was geworden, terwijl er nog 50 opcenten voor de gemeente bij zijn gekomen.

Van Vreemde Koloniën.

De oorlog na den oorlog.

Het is niet voor den eersten keer, dat wij het hier hebben over uitingen van een gezette wrok, die in den oorlog niet zijn voldoening en beëindiging wil vinden, doch die, in tegendeel nu al wil verkondigen, dat de vijandschap ook zal en wil voortduren nadat de vrede op papier gesloten zal zijn. Maar wij vinden nu aanleiding om op dit punt terug te komen, in de rede door den heer G. C. Godfrey uitgesproken als voorzitter van de jaarlijksche vergadering van de European Association te Bombay, rede die bij de vergaderden groote instemming vond. Hij bracht de uitsluiting en verbanning van de firma's der vijandelijke volken uit Britsch-Indië in herinnering. Daarbij sprak hij de hoop uit, die hij verklaarde met eenige zekerheid ook als een verwachting te kunnen weergeven, dat die verbanning ook na den oorlog zou blijven gelden. Maar hij wilde de kans hierop niet alleen laten afhangen van regeeringsmaatregelen. Een sociaal ostracisme moet worden toegepast. Alle vroeger gevoel van vriendelijkheid moet terzijde worden gezet, ieder en allen moeten zich vereenigen om het beginsel te huldigen dat de handel van Indië in de handen van Britten en Indiërs zal blijven, geen „Hun" is tot het oprichten van een zaak toelaatbaar. Handel met de vijandelijke landen blijft na den oorlog noodig, omdat grondstoffen voor de Britsch-Indische nijverheid onmisbaar zijn en de voortbrengselen van Indië alle wereldmarkten moeten bereiken. Maar voor de uitoefening van dien handel, zoowel te land als ter zee, moet 't als vasten wil gelden, dat deze bestemd is voor de eigen Br. en Ind. huizen, scheepvaartmaatschappijen en banken.

Overal zijn menschen, verklaarde de voorzitter verder, die, om geld te maken, elk patriottisch gevoel terzijde zetten. Dergelijke personen zullen na den oorlog genegen zijn om vijandelijke firma's te doen terugkeeren, als zij daarbij persoonlijk voordeel zien. Maakt de regeering in 't moederland of de Indische regeering dit niet onmogelijk, hetgeen zij moesten doen, dan ligt 't op den weg van vereenigingen en bonden, zooals de European Association er een is, het als hun taak te beschouwen een sterken band tusschen Brit en Indiër te leggen om dergelijke personen te boycotten en hun pogingen te verijdelen.

Godfrey acht ook geen enkelen zendeling meer toelaatbaar in Indië, die tot een der vijandelijke naties behoort.

Men kan zich de illusie schepen dat dit maar bittere klanken zijn, weergalm van de oorlogsrampen, uitingen van de overspannen zenuwen. Maar wie mee is blijven voelen het voortbestaan van de wrok tusschen Germanen en Galliërs na den in 1870—71 volstreden oorlog, die zal zich toch niet zoo heel gemakkelijk paaien met die illusie. Oorlogen waar het volk buiten gebleven is, willekeurig spel slechts van de staatkunde, die laten weinig volkswrok achter. Japan en Rusland kunnen nu samengaan, na elkander kort geleden bekampt te hebben, maar door den huidigen oorlog komen de Duitschers en de Engelschen met niet minder bitterheid tegenover elkander te staan, dan in de laatste 43 jaren vóór den oorlog met de Duitschers en de Franschen het geval was geweest.

Leek 't dat een meer algemeene verbroedering door internationalisme de menschen tot cosmopolieten ging maken, een wereldoorlog werpt blank, bruin, zwart, christen, mohamedaan, hindoe, heiden in schier elk denkbare schakeering dooreen, zóó dooreen dat het te begrijpen is, dat enkelen aan den algemeenen broedermoord denken, die 't vergaan van de wereld moet voorafgaan. En de stemmen, die opgaan uit de haardsteden van hen, die nog achtergebleven zijn, roepen niet om herstel, vragen niet om een vrede, die vrede zal geven tusschen de volkeren. Zij roepen om scherper afscheiding tusschen de volkeren. Zij blijven de nu vijandige volken ook dan vijanden noemen. Zij zien na den oorlog vijandelijke firma's, een vijandelijken handel en zij stellen het zich tot taak dit als een stelsel, als h e t stelsel voor de toekomst aan te prijzen.

En deze klanken, wij herhalen het, zijn niet alleen en zijn niet het eerst door Godfrey uitgesproken. Zij worden van Engelsche en Fransche zijde, als met wellust, gepropagandeerd. Het zal niet in de macht liggen der diplomaten, die eenmaal de vredesvoorwaarden zullen vaststellen, om hieraan leiding te geven. Een gevestigde nationale wrok wil zich zelf uitleven. Wij voorzien hiervan nog veel ellende over geheel de wereld.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Uitslag prijsvraag Land en Volk van Sumatra.

In het pas verschenen jaarverslag over 1915 der Vereeniging Koloniaal Instituut te Amsterdam, leest men onder het opschrift „Prijsvragen":

„Op de uitgeschreven prijsvraag betreffende het onderwerp Land en Volk van Sumatra, kwamen vier antwoorden in. Overeenkomstig het advies van den beoordeelingsraad, als Bijlage VIII aan dit verslag toegevoegd, werd een dezer, ingezonden onder de kenspreuk:

„Door met beleid den boom te snoeien,
Gespaarde vruchten beter groeien",

door den Raad van Beheer voorwaardelijk bekroond met de medaille. Bij opening van het naambriefje bleek de schrijver te zijn de heer C. Lekkerkerker, Inspecteur van het Inlandsch onderwijs in Ned.-Indië, met verlof, te Leiden.

Aan het tweede antwoord, ingekomen onder de kenspreuk: Djamilah, „Een volk heeft de heerschers die het verdient", werd voorwaardelijk een loffelijk getuigschrift toegekend. De schrijver bleek te zijn de heer G. L. Uljée, Controleur B.B. op de bezittingen buiten Java en Madoera.

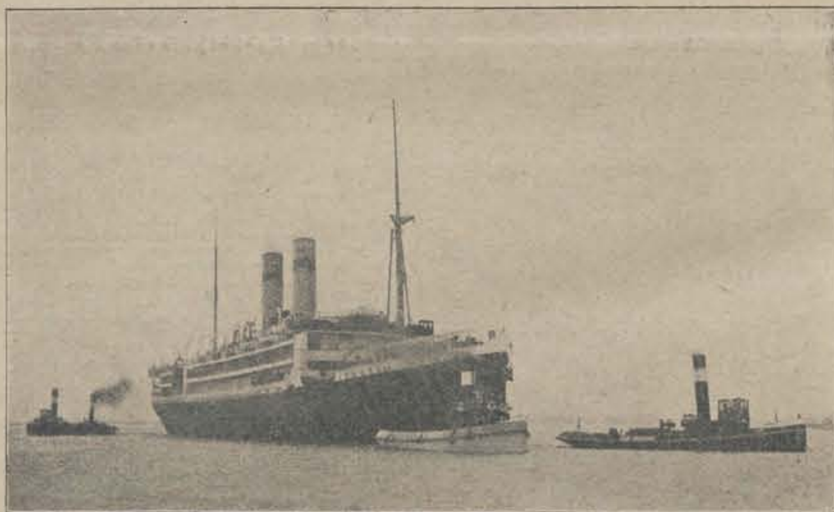
De beide andere antwoorden kwamen niet voor eene onderscheiding in aanmerking".

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De Januari-afl. bevat o.m.: Kamers van landbouw in Ned.-Indië. Aanvullingen en verbeteringen, door T. Ottolander. — Een staartje van het in 1914 te Weltevreden gehouden Rubbercongres met Tentoonstelling. — Het Centraal Rubberstation te Buitenzorg. — Het productievermogen van den heeheester. — Schadelijke schildluizen voor de koffie. — Cursus en vergaderingen over suikerrietcultuur in 1916. — De regenval op Java. — Revue van tijdschriften.

Klapperolie-bereiding door de Inlandsche bevolking.

Sedert de snelle ontwikkeling van de klapperolie-industrie hier te lande tot grootbedrijf leidde, heeft zich, waar die industrie in normale tijden voor haar afzet grootendeels op de Inlandsche bevolking is aangewezen, meerdere malen de vraag voorgedaan of het voor de bevolking niet voordeeliger ware, zelf de benoodigde klapperolie te bereiden. De hier-

De getorpedeerde „Tubantia" der Kon. Holl. Lloyd.

onder volgende cijfers geven te dien opzichte misschien eenig licht.

Als gevolg van de primitieve inlandsche bereidingsmethode bevat de perskoek, die bij de bereiding achterblijft (de boengkil), een oliegehalte van 40 pCt., terwijl de boengkil van de oliefabrieken slechts 10 pCt. bevat.

Copra bezit gemiddeld 62 pCt. olie, zoodat bij het verwerken van 1 pikol copra verkregen wordt:

Bij fabriekmatige bereiding 58 kattie olie.

Bij bereiding volgens inlandsche methode 37 kattie olie of 21 kattie minder.

Is de copraprijs *f* 14.— per pikol (droog voor export), dan bedraagt de olieprijs gemiddeld *f* 7.40 per blik van 28 kattie netto of 26¼ cent per kattie.

Een pikol copra brengt dan, bij een verkoopprijs van *f* 14.— bij inlandsche bereiding op:

37 katie olie à 26¼ cent	*f* 9.80
63 katie boengkil à 2 cent =	„ 1.26
	f 11.06

Dat is dus bij oliebereiding een lagere opbrengst van *f* 2.94, waarbij nog gevoegd dient te worden de bereidingskosten (kosten blik etc.) van ongeveer 1.06 per picol; het totaal geeft dus een mindere waarde van *f* 4 p. p.

Voor de bereiding van 1 picol copra zijn p.l.m. 250 klappers noodig; volgens bovenstaande berekening zou dus de netto opbrengst per klapper ongeveer 1½ cent lager bij olie- dan bij coprabereiding zijn. (Korte Berichten, 11 Febr. 1916).

Hindia Poetra.

De 2e aflevering van dit nieuwe maandschrift (uitgave der Indische Vereeniging) is verschenen. Zij opent met een beschouwing van den redacteur over het oordeel dat de pers heeft uitgesproken bij de verschijning der eerste afl. (een oordeel dat op een enkele uitzondering na, alleszins gunstig was). — R. M. Noto Soeroto geeft vervolgens een gedichtje in proza, getiteld: De toovermacht van een paar kindervoeten. — Onder het opschrift „Welke Studie", wijst A. D. Versteegh er op, dat te weinig Inlandsche studenten de practische vakken (techniek, landbouw) kiezen, hoewel hij toch ook het nut erkent van het studeeren in het recht, de letteren en de medicijnen. — Over de richting, welke de Hindia Poetra is ingeslagen, artikelt Frans Berding, welk artikel beantwoordt wordt door Loekman Djajadiningrat, voorzitter der I. V. — Henri Borel geeft zijn persoonlijke indrukken weer van den „Indischen Kunstavond", waarover hij niets dan lof heeft. — Overigens bestaat de inhoud dezer afl. uit korte berichtjes en mededeelingen.

Bescherming van Inl. dienstboden in Nederland.

Onder dit opschrift lezen we in bovengenoemd Nr. der Hindia Poetra:

„Naar wij vernemen, wordt, naar aanleiding van verschillende bekend geworden gevallen van slechte behandeling door inlandsche bedienden hier te lande ondergaan, door den Minister van Koloniën ernstig overwogen beschermingsmaatregelen, ten behoeve der categorie van personen, in het leven te roepen.

Het wordt inderdaad hoog tijd, dat er in deze richting iets gedaan wordt, want al gelooven wij gaarne, dat het meerendeel der zich hier bevindende baboes en djongos geen reden tot klagen over de door hen ondervonden behandeling heeft, wij weten tevens, dat in enkele gevallen inlanders hier bejegend werden op eene wijze, die doet denken aan de Middeleeuwen, toen de heeren zich met hunne lijfeigenen alles konden veroorloven, wat hun in den zin kwam.

In de 20ste eeuw mag zoo iets in het vrije Nederland toch niet meer mogelijk zijn!"

De Ingenieur in Ned.-Indië.

Het April-Nr. van het Maandblad van de Nederlandsche Vereeniging van Ingenieurs, bevat het vervolg en slot van een leerzaam artikel van W. J. W. C. Bakker, getiteld: De positie en het leven van den ingenieur in Nederlandsch-Indië. De beschouwingen van den heer Bakker verdienen gelezen te worden door allen, die nu, dan wel in de toekomst naar Indië willen vertrekken. Een der vele raadgevingen, welke hij den vertrekkende medegeeft, lijkt ons echter minder gelukkig, n.l. wanneer de schr. zegt: „Lees voor ge naar Indië gaat eenige boeken over land en volk en niet alleen „de Max Havelaar" van Multatuli, maar ook van B. Veth „Het leven in Nederlandsch-Indië" en „Stille kracht" van Louis Couperus".

Mededeelingen van wege het Ned. Zendelinggenootschap.

Inhoudsopgave van deel 60, 2e stuk · Alfoeren-leed, door H. Kraijer van Aalst. — Nieuw-Guinea als zendingsterrein, door J. Rauws (1. Land en volk. 2. De Pioniers). — Persoonlijke herinneringen betreffende het werk in Midden-Celebes, speciaal Mori, door G. A. J. Beukers. — De kweekschool te Pendolo (1914—15), door Dr. A. C. Kruyt. — Belangrijke verschijnselen op zendingsgebied (Imperialisme en zending. — Het Koloniaal onderwijs-congres). — Literatuur-aankondiging.

Lokale Belangen.

In afl. 15 van den 3en jaargang o.a.: Het decentralicatieverslag 1914—15. — Decentralisatie. — De Indische Raden. — In afl. 16: Havencommissies, door A. S. — De Bijlage van afl. 15 (Mededeeling No. 17) bevat: De gezondheidsdienst, door J. T. Terburgh. — Dr. Terburgh's gezondheidsdiensten, door Mr. B. H. Drijber.

Prof. Dr. Hendrik Paulus Wijsman. †

In Eigen Haard van 15 April geeft Prof. L. van Itallie een levensbeschrijving van Prof. Wijsman († Maart 1916), in leven o.a. Secretaris van het Koloniaal Instituut te Amsterdam. Sprekende over de verwachtingen, welke men koesterde omtrent Prof. W.'s werkzaamheid in het belang van het Instituut, schrijft Prof. I.: „Hij voelde de noodzakelijkheid om uit eigen aanschouwing althans een deel van Insulinde te leeren kennen en ondernam een studiereis naar Java, Sumatra en de naburige eilanden, van welke hij rijk voorzien aan indrukken en natuurvoorwerpen terugkeerde".

Orgaan der Ned. Ind. Officiersvereeniging.

Afl. 4 opent met een korte levensbeschrijving door E. A. Ebbink, van den oud-kapitein H. Th. v. IJsseldijk (onlangs te Kampen overleden). — Van den overigen inhoud noemen wij: De invloed van het huwelijk op het officiers-, en het onderofficierscorps. — Verloftraktementen. — Detacheeren bij den topographischen dienst. — Tegen pensioenverzekering. — De opleiding tot genie-officier. — Beoordeelingslijsten van officieren. — Het ledental van de officiersvereeniging. — Raden van onderzoek en raden van appèl.

Indisch Genootschap.

In druk is verschenen het verslag der vergadering van 13 Maart j.l., waarin de heer H. J. E. Wenkebach een voordracht hield over „De Djambi-contracten en hoe nu verder met de aardolie-ontginning in Nederlandsch-Indië".

De nieuwe Koelie-ordonnantie.

Op verzoek van het dagelijksch bestuur der Internationale Vereeniging voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië, heeft de heer J. C. S. Kasteleijn, oud-hoofdadministrateur der Amsterdam-Deli Compagnie, een studie geschreven in verband met de nieuwe koelieordonnantie voor de residentie „Oostkust van Sumatra" van 22 Juli 1915 (Staatsbl. No. 421), welke studie in druk is verschenen.

Weekblad voor Indië.

No. 43 van het Weekbl. voor Indië bevat het portret van den nieuwen gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden, W. Frijling, met levensbijzonderheden, door J. K.

Verder een tweetal foto's (met bijschrift) van de middelbare landbouwschool te Buitenzorg, benevens een geïllustreerd artikel over den jongsten watersnood in Indië.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 15: Ned. Afd. der Ned. Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw. (Mededeelingen naar aanleiding der voordracht van Jhr. Sandberg over de Ned.-Ind. Mijnwet). — Mededeelingen van het Proefstation voor Thee, besproken door Dr. A. W. Nanninga. — De suikeroogst in Britsch-Indië van 1915—16. — Regenval op Java. — Bericht omtrent de Gouv. Kina-onderneming over het 4e kwartaal 1915. — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Rubberplantersvereeniging te Bandoeng. — Invoer op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kleine mededeelingen. — Kultuurberichten, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

Koloniaal Tijdschrift.

De April-afl. opent met eene beschouwing (tekst eener voordracht) van den heer J. H. Johan, getiteld „Een en ander omtrent de vrije desa's en de wenschelijkheid harer opheffing". — De heer A. de Braconier publiceert het eerste gedeelte van een opstel over „The Eurasian-problem" (hetzelfde voor Britsch-Indië, wat wij in onze Oost het Indo-vraagstuk noemen). — De heer H. T. Damsté vervolgt zijne beschouwingen over de geschiedenis van Atjeh. — Het decentralisatie-verslag 1914—15 wordt aan een critische bespreking onderworpen door den heer W. J. Ketjen, die van oordeel is, dat dit verslag weinig nieuws of belangrijks biedt en dat het gerustelijk eens om de vijf jaar kon worden gepubliceerd. — Mr. J. H. Abendanon geeft een kort overzicht van den stand van het onderwijs in Britsch-Indië (ontleend aan het verslag betreffende de jaren 1913—14). — De rubriek verscheidenheden bevat o.m. een korte beschouwing over den afgetreden landvoogd en over den nieuwen gouverneur van Celebes, den heer W. Frijling. — Overigens de gewone rubrieken: Kroniek. — Persoverzichten. — Vreemde Koloniën. — Uit allerhande bron. — Bibliographie.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures in Nederlandsch-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter der Landraden te Klaten en Bojolali [Soerakarta].	2 Mei 1916.	De eventueel met buitenlandsch verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. C. Süthoff.
a. Controleur bij het Binnenl. Bestuur op Java en Madoera.	3 Juli 1916.	Oorzaak: Verzoek om buitenlandsch verlof van den titularis J. W. Meijer Ranneft.
b. Secretaris der residentie Cheribon.	3 Juli 1916.	Verzoek om buitenlandsch verlof van den titularis J. H. B. Kuneman.
Assistent-Resident van Ceram [residentie Amboina].	4 Mei 1916.	Verzoek om buitenlandsch verlof van den titularis L. C. Ouwerling.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

De Secretaris van het Hoofdbestuur, de heer E. F. GROOSS, heeft, na het verstrijken van het hem verleend verlof, zijne functie *weder aanvaard.*

Op *Zaterdag 29 April a.s., 8 uur n.m.* zal in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt, Den Haag, een BIJEENKOMST worden gehouden, waarin de heer Dr. H. J. LOVINK, eenige mededeelingen zal doen over getroffen en nader te treffen maatregelen in het belang van de *Inlandsche Nijverheid.*

VERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR op *Zaterdag 29 April 1916*, om 2 uur n.m., Laan van Meerdervoort 187, 's-Gravenhage.

Agenda.

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 11 November 1915 No. 46; ten einde voorlezing te vermijden, wordt den leden verzocht de notulen vooraf te willen doorlezen).
2. Verkiezing van een 2en Secretaris en een 2en Penningmeester.
3. Voordracht aan de aanstaande Algemeene Vergadering ter vervulling van 6 vacatures in het Hoofdbestuur, wegens periodiek aftreden.
4. Vaststelling van den datum, waarop de aanstaande Algemeene Vergadering zal worden gehouden.
5. Rekening en verantwoording en begrooting.
6. Goedkeuring op de aanvulling der Studie-Commissie en West-Ind. Commissie.
7. Nader voorstel van de afdeeling Arnhem tot uitbreiding harer grenzen.
8. Voorstel van de afdeeling Apeldoorn tot wijziging van de artikelen 5 en 13 der Statuten en goedkeuring van haar nieuwe huishoudelijke reglement, vastgesteld in haar Alg.: Vergadering van 28 Februari j.l.
9. Mededeelingen omtrent het Arbeidsbureau, den Inlichtingendienst en de Studie-Commissie.
10. Het Koloniaal Weekblad.
11. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.
12. Rondvraag.

Meisjesschool voor L.O. en M.U.L.O. der Vereeniging „Van Speijkschool"
VAN SPEIJKSTRAAT 34.

Paaschvacantie tot 2 Mei.

Inschrijving van leerlingen voor den nieuwen cursus elken Maandag- en Vrijdagmiddag van 2—4 bij

de Directrice: G. W. RUINEN.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 17. Donderdag 27 April 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Semarangsche Brieven.

XIII.

Een van de belangrijkste symptomen van den staat van overgang, waarin Indië verkeert, is de veel besproken decentralisatie. De meermalen voorgenomen bestuursreorganisatie gaat van het zeer rationeele denkbeeld uit, dat in een land als dit eilandenrijk, met een zoo verschillende bevolking als Maleiërs, Javanen, Alfoeren, Boegineezen enz., die bovendien in zoo ongelijk stadium van ontwikkeling verkeeren, de leiding in groote aangelegenheden, zooals b.v. finantiën en defensie, in één hand dient te berusten, maar dat overigens een delegatie van het gezag naar meerdere centra in het belang eener gezonde ontwikkeling van land en volk moet worden geacht. Het spreekt toch immers van zelf dat landstreken, die eerst kortelings uit een toestand van verwildering in een van betrekkelijke rust zijn gekomen, waar de bevolking nog nauwelijks eenig begrip heeft gekregen van een geregeld bestuur, waar iedere kampong in bijna voortdurende vijandschap leeft met iedere andere kampong, een geheel andere regeeringszorg vereischen dan die landen, waar sedert eenige eeuwen een geregeld bestuur is gevestigd. Maar zelfs in die laatstgenoemde landen is een zoo groote verscheidenheid in volkskarakter, in zeden en gewoonten, dat een uniforme regeling van alle bestuurszaken tot in détails niet wel doenlijk is. Agrarische belangen, het inlandsch onderwijs, de bevordering der industrie, om slechts enkele zaken te noemen, hangen zoo innig samen met de gesteldheid van den bodem en de eigenaardigheden van de bewoners, dat zij beter kunnen worden beoordeeld door, en veiliger zijn bij de vertegenwoordigers van het hoogste gezag, die de landstreek, waarover zij gesteld zijn, door en door kennen. De bekende „ruime blik" en dat verdere fraais, dat gewoonlijk aangevoerd wordt om gebrek aan kennis van zaken te bemantelen, kunnen alleen dan tot waarachtig heil van de bevolking worden aangewend als daarnevens beschikt wordt over een grondige kennis van de bestaande toestanden.

Eerst de uitbreiding van ons werkelijk gezag over de buitenbezittingen, daarna ook de hoogere eischen, die aan het leven in deze koloniën worden gesteld, zooals die van een beter politie-toezicht, grootere rechtszekerheid, inlandsche crediet-instellingen, bevordering van de volksgezondheid enz., moesten er toe leiden dat het centrale bestuur te Buitenzorg steeds meer van zijn functiën op gewestelijke en plaatselijke autoriteiten moest overdragen. Een redelijke critiek op de daden en handelingen der Regeering kan daarbij niet anders dan gunstig werken. Zij zal de belangstelling in de openbare zaak verlevendigen en een nauweren band vormen tusschen bestuurders en bestuurden. De tijden zijn voorbij, dat het vaderlijke Gouvernement in Buitenzorg alleen wist wat goed was voor de bewoners van Indië. Europeaan, inlander en chinees beginnen met gepaste vrijmoedigheid hun stem te verheffen, en de Regeering zal verstandig doen, niet alleen zoo zij rekening houdt met de wenschen en verlangens, die in het volk opkomen, maar ook indien zij, gedachtig aan het tua res agitur, de bevolking tracht op te voeden tot een meer daadwerkelijke deelneming in het bestuur. Het gaat niet aan, dat nog altijd hoog ontwikkelde mannen, die aan het hoofd staan van aanzienlijke ondernemingen, dat geleerden, ingenieurs, juristen, doctoren, hier minder politieke rechten hebben dan de eerste de beste boerenklompenmaker in Holland.

Het instituut van de gewestelijke- en de gemeenteraden is een eerste stap om uit die politieke onmondigheid te geraken. De instelling van een kolonialen Raad zal de noodzakelijke voortzetting daarvan zijn, om geleidelijk te geraken tot een zelfstandig indië. Dat toekomstbeeld moge voor den één een van licht stralend ideaal zijn, voor den ander de dreigende voorspelling van Neêrland's ondergang als koloniale mogendheid, het zal zich met onverbiddelijke zekerheid verwezenlijken. En zoo dan de indische bevolkingsgroepen met en door Nederland tot grooter bloei en welvaart zijn geraakt, dan is voor mij daarin de hechtste waarborg gelegen voor een duurzame verknochtheid tusschen Nederland in het Westen en Nederland in het Oosten. Zelfs zij, die deze koloniën alleen als van waarde beschouwen, als daaruit directe stoffelijke voordeelen zijn te behalen, zullen deze politiek moeten toejuichen, als zij genoegzaam inzicht in de toekomst hebben om te begrijpen, dat er aan en met een ontwikkelde bevolking meer is te verdienen dan met eene, die alleen als lastdier wordt benut. En kwarteeuw geleden werd de definitie van een patjol: „een houten steel, waaraan aan de éene zijde een stuk ijzer en aan den anderen kant een Javaan vastzit",nog vrij algemeen aangenomen. De tijden zijn veranderd. Verstandig is hij, die de bakens verzet als het getij verloopt.

De decentralisatie van het gezag, als een noodzakelijkheid aanvaard, begint langzamerhand en op meerdere plaatsen als een behoefte te worden gevoeld. Het bewijs daarvoor vinden wij in het verzoek van kleinere plaatsen aan de Regeering, om ook daar een gemeenteraad in te stellen, zooals dat onlangs b.v. door de inwoners van Salatiga is geschied. Deze gemeenteraden van kleinere plaatsen kunnen dan hun voordeel doen met de ondervinding, die men in de grootere gemeenten heeft opgedaan, en het gegeven voorbeeld kan tot navolging prikkelen, maar ook tot een waarschuwing dienen. Want ook hier dient met bedachtzaamheid te worden gehandeld, en zal het kind nog menigmaal struikelen en vallen, voordat het geleerd heeft om stevig op eigen beenen te staan. Vooral dus in den eersten tijd zal een voortdurend en nauwlettend toezicht van boven af niet mogen ontbreken. Dat moge niet in de lijn liggen van enkele jonge, heetgebakerde politieke „streber", die over alles en nog wat het woord voeren met de veelal hinderlijke eigendunkelijkheid. het is niettemin noodzakelijk om te voorkomen, dat met onverantwoordelijke ondoordachtheid worde omgesprongen met de penningen der belastingbetalers.

Ik behoef waarlijk niet ver te gaan om het bovenstaande met duidelijke voorbeelden toe te lichten. De geschiedenis van den nieuwen Tjandi-weg is in dit opzicht kenschetsend. Gij weet, dat Semarang uit een hygiënisch oogpunt nu niet bepaald als een modelstad mag worden beschouwd. Het bekende boek van den heer Tillema over de woningtoestanden in onze veste gaf cijfers, die menigeen onthutst deden staan. Dat is een tropische stad met een doodarme bevolking, die in krotten woont, welke van half vergane pakkisten en petroleumblikken zijn „gebouwd", alles niet zoo kon wezen als in een moderne Amerikaansche stad, dàt wist men wel. Maar dat het zóó erg was, neen, daar stond men van versteld. De meeste Europeanen, die gewoonlijk alleen van de hoofdwegen gebruik maken, waren wel eens in de nieuwe steegjes van het Chineesche of Arabische kamp geweest. Maar dat achter die nauwe steegjes weer smallere gangetjes waren, die naar dichtbevolkte huizencomplexen voerden, waar de bevolking als 't ware opeengepakt leefde in een toestand van nauwelijks te beschrijven ellende en vervuiling, dat wisten slechts weinigen. De heer Tillema heeft met zijne, aan kadastrale gegevens ontleende kaarten op die wantoestanden een schel licht geworpen. Aan de zee-zijde heeft men dan nog de beruchte buurten van Karangbidara, Nieuw-Holland en Pengapon, waarvan de bewoners, wat afkomst aangaat, tusschen den inlander en den neger eenerzijds en den Europeaan anderzijds staan, maar dan zoover als denkbaar is naar de eene zijde. Deze buurten zijn berucht om hun groote sterfte aan typhus en cholera in tijden van epidemieën, en van malaria gedurende het geheele jaar. In-droevig is het om te zien, hoe die uitgeziekte stakkers daar hun troosteloos bestaan voortslepen in woningen, waarin men in Holland geen varken zou huisvesten. Met mijn vriend Vierhout, toen redacteur van de „Locomotief", heb ik daar menig bezoek gebracht, en tafereelen van ellende gezien, die mij niet licht uit het geheugen zullen gaan. Daar werd geen klacht vernomen, geen kreet geuit, alleen wanhopige onderwerping sprak uit de verwezen trekken. Hier een bevolking van honderden en duizenden gezinnen met, hoe weinig dan ook, Hollandsch bloed in de aderen, die van alles ontbloot en door ziekten uitgeput, zelfs de kracht mist om een kreet van wanhoop te slaken, en daar, eenige kilometers verder, in het verrukkelijke heuvelland, met den blik op Java's blauwe bergen en de zee beneden u, de trotsche praalgraven van rijke Chineezen! Indien het mogelijk ware de geheele bevolking uit die door malaria verpeste moerasstreken naar het gezonde heuvelterrein over te brengen, dan zou daarmede aan duizenden nieuwe gezondheid, nieuwe levenslust en werkkracht zijn geschonken. Een jaar of zes, zeven geleden woonde ik hier ter plaatse een openbaar debat bij tusschen de medici Dr. Terburg en Dr. de Vogel. Beide waren hygiënisten van naam. De eerste, toenmaals belast met de bestrijding van de malaria, wilde het ongezonde gedeelte van Semarang door afvoerleidingen en andere maatregelen assaineeren. De tweede had uit zijn practijk huiveringwekkende cijfers verzameld, deelde als zijn vaste overtuiging mede, dat bedoelde in modder en moeras gelegen stadsgedeelten nooit of te nimmer behoorlijk bewoonbaar zouden worden, en bepleitte met warmte een verhuizing naar het gezonde heuvelterrein.

Van toen af zijn er steeds meer stemmen opgegaan om den schat, dien Semarang in die hooggelegen landen bezat, niet langer ongebruikt te laten liggen. Reeds was Tjandi de in de heuvelen gelegen vóórstad van Semarang. Maar daar woonden alleen enkele meer gegoeden; want wie niet over een auto beschikte, was op huurrijtuigen aangewezen, en betaalde, als hij buiten zijn kantooruren zich niet als een kluizenaar wilde opsluiten, al heel spoedig een 60 à 70 gulden per maand voor vervoer. Voor menschen met een bescheiden inkomen van 300 à 400 gulden 's maands was daaraan geen denken, veel minder voor klerken op handelskantoren, werklieden bij verschillende takken van industrie, kleinere post- en telegraafambtenaren enz. Slechts één oplossing zag men: een breeden, nieuwen verkeersweg van Semarang naar Tjandi, gaande door het heuvelterrein. En de pas geboren gemeenteraad nam dat plan over. Als die weg er maar kwam, zou er een nieuw Semarang ontstaan. Het zou een model-stad worden. Voor de hygiëne had men alles over. Er werd letterlijk met het geld gesmeten. Van alles moest men het beste hebben, alles moest grootscheeps worden aangepakt, en daarom koos men als Directeur van Gemeentewerken, op een bezoldiging die vele hoofdambtenaren eerst na jarenlangen dienst bereiken, een jong ingenieur, die weldra voor de gemeente een reisje naar Singapore maakte, om daar te zien hoe men in Indië een pasar [1]) moest maken! Er kwam ook een gemeenteveearts, die begon met een abattoir voor te stellen, zooals men dat in de groote steden van Europa heeft, welk plan pecunia causa nog niet verwezenlijkt is. Zie, ik heb op zichzelf niets tegen dergelijke maatregelen, juich ze zelfs van harte toe. Maar men dient met bestaande toestanden rekening te houden ten einde eerstens niet de belastingen op een onzinnige wijze op te drijven (men denke aan de forensen-geschiedenis van Amsterdam) en ten andere om zijn doel niet voorbij te streven. Zoo b.v. met de keuring van Sado-paarden. Tengevolge van de strengere voorschriften en de onverbiddelijke handhaving daarvan ziet men nu geen kreupele paardjes en waggelende sado-tjes over den weg sukkelen. Maar Pardi of Amat of Wongso of hoe onze automedoons ook mogen heeten, weten heel goed dat ze in iedere desa in de buurt evenveel kunnen verdienen zonder de soesah van al die inspecties en contrôle-maatregelen. 't Gevolg is dat, terwijl er in kleine binnenplaatsjes honderden en nog eens honderden voertuigen zijn, er in Semarang bijna geen sado is te vinden. En wie is daar de dupe van? De kleine man. Zoo ging het ook met den nieuwen Tjandiweg. De belastingbetalende gemeentenaren brachten goedig de tonnen op, welke de kostbare aanleg verslint. Men zou immers poelen en moerassen verlaten om in het verrukkelijke heuvelland als in een paradijs te wonen! En wat is nu het resultaat? De weg (behalve dan eenige gevaarlijke bochten, waar men door de steile wanden niet kan zien wat er een vijftig meter vóór u aankomt) is over het algemeen prachtig. Op vele punten heeft men een schitterend uitzicht over de zee, en ziet men de schepen op de reede

[1]) Eenige stijlen, die een dak dragen, waardoor een voor openbare verkoop bestemde marktplaats wordt gevormd.

als 't ware aan zijn voeten liggen. Maar wie wonen er? Natuurlijk in de eerste plaats eenige rijke Chineezen, die er ware kasteelen hebben laten zetten, en dan de meer gegoede handelschefs. Want behoorlijke communicatie-middelen met de stad bestaan er niet; alles geschiedt per auto, om niet te spreken van de groote moeilijkheden, die men ondervindt met zijn bedienden. De inlander toch, met zijn „totaal gemis aan economisch besef", zooals Treub het noemde, werkt liever voor 8 of 10 gulden in de maand dan voor 12, 15, zelfs 20 gulden, mits hij in zijn omgeving blijft. Het heuvelland is voor hem te „sepi" [1]), hij mist er zijn k o n t j o's (maatjes), hij mist er vooral zijn w a r o n g (gaarkeuken). De gemeenschappelijke maaltijd, waaraan het geheele gezin zich vereenigt, is in de Indische samenleving onbekend. Zelfs onder de kleinere Europeanen is het regel, dat de kinderen des morgens naar de school worden gezonden met een gobang of benggol (twee-en-een-half-centsstuk), waarvan zij dan onderweg of in de uitspanningen tusschen de schooluren zich aan d e w a r o n g te goed doen.

Nu het kalf verdronken is, dat wil zeggen, nu men voor heel veel geld een prachtigen weg heeft aangelegd, die alleen enkele zeer gefortuneerden in staat stelt in een heerlijke omgeving te wonen, nu gaat men den put dempen en tracht men van gemeentewege met een auto-dienst de nieuwe terreinen voor den minderen man bereikbaar te maken. Met zulke maatregelen had men moeten beginnen. Wij willen dat onzen gemeenteraad echter niet al te zeer euvel duiden, hopen alleen dat de harde lessen vruchten zullen dragen. Maar dat nu werkelijk voor de in het moeras levende stakkers iets zal worden gedaan, dat er nu eindelijk eens iets komen zal van die gedroomde volksverhuizing op kleine schaal, daar geloof ik niets van. Daarvoor worden er in den Raad te veel groote woorden gebruikt en mist men al te zeer een practischen blik op de werkelijkheid. Want wat doet men nu? Vroeger werden langs den nieuweg weg gronden uitgegeven tegen 3 à 4 cts. per jaar en per M². Thans is die prijs gestegen, ook aan de geprojecteerde secundaire wegen, tot 8 cts. voor bebouwbaar oppervlak, maar wordt de aanvrager genoodzaakt voor ⅓ of ½ van den aangevraagden grond op de voor bebouwing ongeschikte uitloopers met steile hellingen er bij te nemen. Voor bouwondernemers worden daardoor de kosten zóó enorm hoog, dat er geen sprake meer is van huurhuizen met een bescheiden huurprijs van een 70 à 80 gld. 's maands. De enkele zeer gegoeden laten er voor eigen rekening kostbare paleizen bouwen, bewonen die eenige jaren, trekken ten slotte naar Europa, en het eind is, dat de rijke Chinees eigenaar wordt, en dat Semaraing voor tonnen gouds een prachtige streek met heerlijk gelegen villa's voor die Chineesche heeren heeft gebouwd.

SI PANTEK.

1) Eenzaam.

Suriname.

De in de kolonie voorloopig vastgestelde begrooting voor 1917 vertoont een droevig beeld van den economischen toestand, waarin de kolonie verkeert. Dat blijkt reeds uit den aanhef van de Memorie van Toelichting:

Met leedwezen moet de Gouverneur mededeelen, dat de teruggang in de opbrengst der middelen, die ten vorigen jare werd geconstateerd, zich ook in 1915 heeft voortgezet. Van de gewone middelen der kolonie, n.l. die, welke van invloed zijn op de bijdrage van het Moederland, werd in het afgeloopen jaar toch ongeveer *f* 258.000 minder ontvangen dan in het jaar 1914.

Die achteruitgang moet worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat — hoewel vele plantages de crisis in den landbouw geheel of ten naaste bij achter den rug hebben — meerdere door gebrek aan werkkapitaal niet vooruit kunnen komen; aan den druk door den Europeeschen oorlog op den economischen toestand der kolonie uitgeoefend; en aan het stilstaan in de eerste maanden van het jaar en daarna slechts op zeer bescheiden schaal hervatten van de balata industrie.

De gewone middelen bleven niet alleen beneden de opbrengst van het jaar 1914, maar ook beneden de raming voor het jaar 1915. In totaal werd namelijk op die middelen pl.m. *f* 590.000 minder dan het geraamde bedrag ontvangen.

De gewone uitgaven, n.l. die welke van invloed zijn op de grootte van de bijdrage van het Moederland, zijn voor het dienstjaar 1915 in totaal geraamd op *f* 4.005.639, waarvan *f* 3.353.394 voor de eigen huishoudelijke uitgaven (Rubriek A van het financieel plan Idenburg) en *f* 652.245 voor de buitengewone uitgaven uit het subsidie te betalen, voor zoover de eigen middelen daartoe onvoldoende blijken te zijn (rubriek B). De eerstbedoelde uitgaven beliepen echter *f* 3.516.951 en die van rubriek B *f* 751.585 of respectievelijk *f* 163,557 en *f* 99.340 of te zamen *f* 262.897 meer dan de raming.

De overschrijding van de uitgaven in rubriek B is voornamelijk veroorzaakt, doordien de rente voor de uit 's Rijks schatkist ontvangen voorschotten in den loop van 1915 met ingang van dat jaar verhoogd werd van 3½ tot 5 pct., terwijl ook een hooger bedrag aan voorschotten noodig bleek te zijn, dan aanvankelijk gerekend was. Voor die rente was gerekend op een bedrag van *f* 85.000, terwijl ten slotte bleek noodig te zijn *f* 204.070.

Tegenover de hoogere uitgaaf aan rente voor de kasvoorschotten staat een hoogere ontvangst wegens rente voor de aan het immigratiefonds verstrekte voorschotten, welke hoogere ontvangst ruim *f* 30000 boven de raming beliep

Van de uitgaven van rubriek A bleken op verschillende artikelen de daarbij genoemde bedragen boven de raming noodig te zijn geweest.

Aangezien de gewone middelen ongeveer *f* 590.000 beneden de raming zijn gebleven en de uitgaven, die van invloed zijn op de Rijksbijdrage, de raming met *f* 262.897 overtreffen, zal die bijdrage *f* 852.897 hooger worden dan het aanvankelijk geraamd bedrag van *f* 867.790.

Waar de hierboven genoemde oorzaken van den slechten toestand nog bestaan en de toekomst vrij onzeker lijkt, behoeft het nauwelijks te worden gezegd, dat de voor het dienstjaar 1917 ontworpen begrooting sterk onder den invloed van de genoemde ongunstige factoren staat.

De opbrengst der middelen moesten dientengevolge belangrijk lager worden geraamd dan voor 1916 werd verwacht. Voor de eigen middelen der kolonie bedraagt die lagere raming *f* 258.712, waartegenover slechts gesteld kan worden een hoogere raming van enkele middelen.

Maar niet alleen op de middelen wordt de druk van den oorlogstoestand gevoeld, hij is ook oorzaak van prijsstijging van voor den dienst noodzakelijke benoodigdheden. Hierdoor moesten vele uitgaafposten voor 1917 belangrijk hooger worden geraamd dan het voor 1916 toegestaan crediet.

Sommige credieten moesten ook verhoogd worden, omdat de ramingen in de laatste jaren geregeld onvoldoende bleken te zijn.

R i j k s b i j d r a g e 1917. Aangezien de uitgaven, die met de eigen middelen der kolonie en de Rijksbijdrage bestreden worden, *f* 214.516 h o o g e r en die middelen *f* 258.712 l a g e r geraamd zijn, moet dus gerekend worden op eene verhooging van de Rijksbijdrage met *f* 214.516 + *f* 258.712 = *f* 473.228.

De Rijksbijdrage bedroeg voor 1916 *f* 1.029.671, zoodat zij voor 1917 gesteld moet worden op: *f* 1.029.671 + *f* 473.228 = *f* 1.502.899.

Nog minder dan verleden jaar is het den Gouv. dus thans mogelijk de begrooting aan het fiancieele plan-Idenburg te doen beantwoorden.

Binnenkort zullen aan de Staten de noodige voorstellen worden aangeboden tot versterking van de inkomsten der Kolonie door belastingverhooging. Het geheele tekort op die wijze te doen verdwijnen zal echter onder de huidige omstandigheden niet mogelijk zijn, ook al zou de oorlog in 1917 eindigen.

Op blijvende verbetering der middelen zal alleen gerekend kunnen worden bij een meer algemeen herstel van normale toestanden in den landbouw, hetzij doordat Nederlandsch of buitenlandsch kapitaal verwaarloosde en verlaten plantages in gebruik neemt, hetzij doordat het spoedig mocht gelukken om door landbouwcrediet de slecht onderhouden ondernemingen op te werken. Door de zeer goede vooruitzichten der liberia-koffie worden de omstandigheden voor beide ongetwijfeld gunstiger.

In dit verhand halen wij hier aan hetgeen door den Gouverneur gezegd is naar aanleiding van het overzicht der cultures, dat ,als gebruikelijk, bij de begrooting gevoegd is.

K o f f i e c u l t u u r. — Het overzicht doet met grond verwachten, dat de koffiecultuur over eenige jaren een belangrijke plaats in het landbouwbedrijf der kolonie zal innemen. De uitvoer bedroeg: in 1912 125.019 KG., in 1913 206.578 KG., in 1914 373.520 KG. en in 1915 533.374 KG., terwijl, zooals in het overzicht gezegd wordt, een snel toenemende uitvoer te verwachten is.

Wanneer alle plantages over de noodige fondsen konden beschikken, dan zou de koffiecultuur binnen weinige jaren de beteekenis voor ons economisch leven kunnen verkrijgen, die de cacaocultuur vroeger had. De koloniale geldmiddelen, die gewoonlijk een getrouwe afspiegeling leveren van de toe- en afneming van de welvaart in den landbouw, zouden ongetwijfeld belangrijk worden versterkt.

Hieraan voegen wij toe: òf de Surinaamsche planters wijs gehandeld hebben toen zij besloten tusschen de bacoven Liberia koffie te planten.

Te vergeefs heeft de Tweede Kamer de toepassing van het z.g. plan-Idenburg bestreden. Zal de oorlog, die reeds zoovele „beginselen" heeft opgeruimd, ook dit financiëele beginsel doen verdwijnen? Wij zijn zeer benieuwd naar de begrooting, die de Minister van Koloniën aan de Vertegenwoordiging zal voorleggen.

* * *

Eenige weken geleden vestigden wij de aandacht op een belangrijk artikel van den heer H e r m. J. J a c o b s in de „V r a g e n v a n d e n D a g" over de „kweekjes" (pleegkinderen) in Suriname.

Thans worden wij aangenaam verrast door de verschijning van een „aardrijkskundig leesboek" S u r i n a m e, van de hand van denzelfden schrijver, uitgegeven door J. B. Wolters te Groningen.

In een voorbericht zegt de schrijver:

„Suriname, het stiefkind van Neerlands koloniën.

Suriname en gele koorts. Hoe weinigen in Nederland kunnen die twee begrippen van elkaar scheiden, hoe velen, die ook niet meer van onze kolonie in de West weten, dan dat doodende koortsen er rondwaren, die geen Europeaan ontzien.

Gelukkig is die meening geheel verkeerd.

Met dit boekje hoop ik er toe bij te dragen, dat Suriname in het moederland wat meer en vooral wat beter bekend wordt, dan tot heden het geval is.

Behalve wat ik gedurende mijn bijna driejarig verblijf zag en hoorde, is bij de samenstelling gebruik gemaakt van tal van bronnen, die voor een werkje als dit zeker wel ongenoemd mogen blijven......

Moge dit boekje dan naast die over Oost-Indië een plaatsje vinden in de school, en er zoo toe meewerken, dat aan deze „meest Nederlandsche kolonie" de belangstelling ten deel valt, die haar ruimschoots toekomt."

Het boekje, 120 blz. groot, dat, behalve een goed kaartje van de kolonie en een plattegrond van een Suri-

naamsche plantage, een groot aantal mooie en leerzame kiekjes geeft, is in prettigen toon geschreven en is onderhoudend van het begin tot het einde. Het geeft inderdaad alles wat elke Hollandsche jongen en elk Hollandsch meisje van deze Nederlandsche kolonie moet weten en menig vaderlandsch onderwijzer zal, wanneer hij het boekje in de klasse laat lezen, tot zich zelf moeten zeggen: „ik heb er ook veel uit geleerd."

Op elke bladzijde ziet men, dat hier een man aan het woord is, die uit eigen oogen heeft gezien wat hij beschrijft en goed gezien ook.

Het is te hopen, dat het boekje op de boekenlijst van alle Nederlandsche scholen zal worden opgenomen. De prijs — ƒ 0.45 — is zeker geen bezwaar. Maar ook op de scholen in Suriname zal het van groot nut kunnen zijn, al is het niet in de eerste plaats voor deze geschreven.

De heer J a c o b s heeft met de samenstelling van dit boekje een goed werk gedaan en de uitgever heeft, zooals wij dat van hem gewoon zijn, voor een net uiterlijk gezorgd. Bij een tweede uitgave — die wij spoedig hopen te zien — zouden wij den schrijver aanraden nog meer kiekjes te geven. Aan keus is thans geen gebrek.

* * *

Wij willen ons weekoverzicht eindigen met de aandacht te vestigen op een ander aardig boekje, in 1914 verschenen, maar dat ons eerst nu onder de oogen komt. Het is het 6e nummer van de „Visual instruction committee handbooks" en getiteld „W e s t I n d i e s a n d G u i a n a". Het aardig geïllustreerde boekje, te Londen verschenen bij George Philip and Son Ltd., kost in geheel linnen band 1 sh. en is van de hand van de bekende West-Indische specialiteit A l g e r n o n E. A s p i n a l l, van wien vroeger reeds verschenen „The Pocket Guide to the West Indies", „The British West Indies" en „West Indian Tales of Old". Ook dit laatste boek bevelen wij zeer ter lezing aan.

Curaçao.

De „Curaçaosche Crt." van 3 Maart j.l. schrijft:

„Een belangrijk tijdperk in de geschiedenis van Curaçao komt heden tot een einde. Honderd jaar heeft het zich mogen koesteren onder Nederland's beschermende driekleur, honderd jaar van ongestoorde vrede en rust genietend, terwijl het in vele omliggende landen en ook verderaf gelegen streken aan het koken en bruisen was geweest. Met zachte hand den weg wijzend, welke naar Nederland's inzicht tot ontwikkeling van de kolonie moest leiden, heeft het moederland in dit tijdperk zeer veel gedaan dat tot dankbaarheid moet stemmen.

Met vreugde mogen wij dan ook morgen den dag herdenken, waarop een eeuw geleden de vreemde vlag vervangen werd door de eigen driekleur, die sindsdien vrij en onbeschaduwd boven het eiland uitwaait. Met dankbare liefde spreken wij het vaste vertrouwen uit, dat het zoo moge blijven, en dat het veelbewogen tijdperk, hetwelk de wereld thans beleeft, zal voorbijgaan zonder dat de schitterende kleuren van onze vlag in het minst dreigen verduisterd te worden.

De tijdsomstandigheden zijn er tegenwoordig niet naar om feest te vieren, en daarom zal de dag van morgen in stilte voorbijgaan."

Elders lezen wij, dat de vlag woei van openbare gebouwen, consulaten, particuliere woningen en in de haven aanwezige schepen.

Ten gouvernementshuize had er 's avonds een diner plaats, bijgewoond door verschillende autoriteiten, officieren en particulieren.

Het dagblad „Boletin Comercial" heeft met het oog op het eeuwfeest een feestnummer uitgegeven, verlucht o.m. met de portreten van wijlen Koningen Willem I en Willem III en van H. M. Wilhelmina.

* * *

De „Amigoe" schrijft in zijn „Rondom onze Begrooting in de 2e Kamer" o.m.:

„We willen even de zonderlinge taktiek signaleeren, die bij de behandeling der begrooting eerst in den K o l o n i a l e n R a a d en nu ook door Mr. K l e e r e k o p e r in toepassing is gebracht.

Tegen alle parlementaire usances in, wordt een reeks van aanklachten en beschuldigingen, die te voren niet in de afdeelingen ter sprake zijn gebracht, zonder eenige verdere aankondiging of waarschuwing, onverhoeds naar voren geschoven. Geen minister of gemachtigde van den Gouverneur is op zoo'n aanval voorbereid. Ter verontschuldiging wordt zoo'n tirade dan ingeleid met de opmerking, dat aangezien de minister of gemachtigde niet voorbereid is, eigenlijk ook geen antwoord op deze klacht verwacht wordt. Zoo iets lijkt nu wel zeer beleefd en hoffelijk, doch is in den grond van de zaak minstens het tegenovergestelde, want willens en wetens wordt juist opzettelijk een antwoord en wederlegging v o o r k o m e n. Het gevolg is natuurlijk, dat een lezer, die zich niet in de zaak heeft ingewerkt, alleen de aanklacht te hooren krijgt, zoodat zijn totaal indruk zoo ongunstig mogelijk is en de tegenpartij in zijn oog formeel ligt afgemaakt.

Als zoo'n aanval niet met fluweelen handschoenen gebeurde, zou men het eenvoudig struikrooverstaktiek kunnen noemen.

* * *

De Gouverneur bracht, vergezeld van zijn militairen adjudant den heer de Vries en den directeur van Openbare Werken den heer Ph. van der Breggen, een bezoek aan de terreinen van de Raffinaderij der „Bataafsche Petroleum-Maatschappij", waar het gezelschap door den heer Jansen, directeur der Raffinaderij, werd rondgeleid en omtrent de verschillende werkzaamheden op de hoogte gesteld.

Er ontwikkelt zich aan het Schottegat op dat nietige eilandje, een uitlooper van de plantage A s i ë n t o, een groot-bedrijf, een groot-industrie, die minstens de evenknie kan genoemd worden van de phosphaatmijnen van Santa Barbara, doch in de toekomst voor het eiland en in het bijzonder voor de haven, van ontzaggelijke beteekenis gaat worden.

Wat de „Bataafsche Petroleum-Maatschappij" daar aan het Schottegat bezig is tot stand te brengen, is een reuzenwerk, waaraan millioenen guldens worden ten koste gelegd, wat in de toekomst niet enkel die maatschappij, maar ook de bevolking der kolonie prachtwinsten in den schoot zal werpen.

* * *

Welk een nadeeligen invloed de oorlog gehad heeft op den uitvoer van stroohoeden uit de kolonie, blijkt uit de volgende cijfers aan de „Amigoe" ontleend:

in:	dozijn:	waarde:
1915	119.177	ƒ 432.561
1914	132.745	„ 488.482
1913	145.789	„ 678.682
1912	145.614	„ 794.240

* * *

In Colombia schijnt gebrek aan zout en de prijs er van tot een buitengewone hoogte gestegen te zijn.

„El Comercio" van Baranquilla van 9 Februari meldt, dat om bovengenoemde redenen de handelaars in Baranquilla zich genoodzaakt gezien hebben, een lading zout van Curaçao te laten uitkomen, niettegenstaande de inkomende rechten op zout aldaar buitensporig hoog zijn. De golet „Reina" heeft voor rekening van de „Empresa Hanseática" 2000 zakken Curaçaosch zout van uitstekende kwaliteit aangebracht.

* * *

Volgens een advertentie in de „Curaçaosche Courant" zullen binnen kort alle bezittingen op Aruba van de vroegere „Phosphaat Mij." worden verkocht: o.a. de aanlegpier op San Nicolaas, de spoorlijn, locomotieven, wagons, eenige houten huizen, enz. Daarmede worden dus de laatste banden, die deze Maatschappij nog met Aruba vereenigt, verbroken.

* * *

In plaats van wijlen den heer Leon V. Leyba is benoemd tot mede-directeur van de „Curaçaosche Bank" de heer C. S. Gorsira J.P.Ezn.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. woning-verbetering. Te Semarang is, zoo schrijft de S i n a r D j a w a, bij de „Java Bosch Exploitatie maatschappij" het model-geraamte van een huis ter bezichtiging gesteld, zooals zij, tegen den kostprijs, genegen is af te staan voor de bevolking der door bandjirs geteisterde streken. Het is ruim 4 bij 4 Meter groot, dus ruim 16 M2., van gezaagd hout. De balken zijn zoodanig geplaatst, dat het huis rattenvrij is. Er is er op gerekend, dat er een pannendak op komt. Met de pannen zal zoo'n huis op ƒ 90 komen te staan. Aan de bevolking wordt het overgelaten om het van een omwanding te voorzien.

In Solo wordt volgens hetzelfde blad hard gewerkt aan de woningverbetering. In den tijd van een week levert men daar 100 à 120 woningen af. Als er niets tusschen beide komt, en geen gebrek is aan de noodige materialen, hoopt men op het einde van 1917 met de geheele kotta gereed te zijn. Met moeite kan men daar evenwel gedèk (grof vlechtwerk van breede reepen bamboe) krijgen. De Soloneezen, stadsmenschen als zij zijn, kunnen het niet maken. Nu worden de gevangenen daarvoor aan het werk gezet, zoowel in de gevangenis te Solo als in die van andere plaatsen.

De kosten aan deze woningverbetering verbonden, worden voor Solo op ruim anderhalf millioen getaxeerd.

Een Inlander kwam ons zijn nood klagen over de wijze, waarop hij op kosten is gejaagd door de orders en contraorders, die hem gegeven werden om zijn woning te verbeteren.

Zoo schrijft de N i e u w e V o r s t e n l a n d e n: Deze Inlander heeft een vrij groot huis. Het moest worden afgebroken en verbeterd. Hij had er niets op tegen, omdat hem op bons materialen zouden worden verstrekt. Hij brak zijn huis af en toen dit geschied was, moest hij de materialen à contant koopen, „omdat hij geld had", werd er gezegd. De man had 't echter niet en nu bleef het dakloos huis ten prooi aan regen en wind. Hij diende toen een request in, waarop gunstig werd beschikt, maar in dien tusschentijd was er al véél bedorven, de harde aarden vloer o.a. veranderd in een modderpoel. Verscheidene Inlanders hebben, naar 't blad vernam, het voorbeeld van dien man gevolgd en gerequestreerd.

Godsdienst-onderwijs. In de O e t o e s a n M e l a j o e geeft een Inl. volksonderwijzer een verklaring, waarom het Mohamedaansch godsdienst-onderwijs noodwendig achter-

uit moet gaan: De hoofdzaak is, dat een goede regeling ontbreekt; ook wordt niet gelet op de noodige voeding en de kleeding der leerlingen, die daardoor gedwongen worden uit bedelen te gaan. Door gebrek aan reglementen kon niet tegen willekeur worden gewaakt. Schrijver meent, dat de Mohamedaansche godsdienstonderwijzers even goed als de zendelingen betaald moeten worden door het Gouvernement.

Inl. Onderwijzersbond. Hetzelfde blad geeft het verslag van een Vergadering der afdeelingen Koedoes en Japara van den „Inlandschen Onderwijzersbond". O.m. werd een voorstel aangenomen om het aantal dessascholen onder het ressort van één schoolopziener van 50 tot 30 terug te brengen. Zoo'n opziener moet feitelijk — alzoo de meening dezer vergadering — optreden als Hoofd van al die scholen en kan er dus onmogelijk met goed succes zooveel onder zijn beheer nemen.

Emancipatie der Inl. Vrouw.

In de „S i n a r D j a w a" schrijft een „Inzender" hieromtrent o.m.: Eerst werd eenstemmig aangedrongen op onderwijs en nog eens onderwijs aan meisjes, maar n u komen reeds van verschillende kanten klachten over de eischen, die „onderwezen vrouwen" aan het leven stellen, speciaal, dat zij zich niet meer „mir nichts dir nichts" willen laten uithuwelijken aan de eersten de besten, die niet eens dezelfde ontwikkeling hebben als zij. Men heeft blijkbaar deze consequenties niet voorzien. Een leerling-journalist beklaagt zich in genoemd Maleisch blad bitter over een Javaansche, die, omdat zij een lagere Europeesche school bezocht heeft, geen g o e r o e b a n t o e (Inlandsch hulponderwijzer) trouwen wil. „Hoe zal 't gaan met de meisjes, die wat verder zijn gekomen dan een lagere school? Die eischen dan natuurlijk weer meer ontwikkeling en — voegt hij er sarcastisch bij — meer traktement". Hij voorziet, dat dergelijke meisjes wel eens noch den een, noch den andere kunnen krijgen en dan eindigen met den slechten weg op te gaan. — De hoofdredacteur keurt in een onderschrift dit oordeel ten zeerste af. Waar de emancipatie der Inlandsche vrouw nog in het geboortestadium verkeert, mag „inzender" z.i. die niet dadelijk veroordeelen en dat nog wel alleen omdat hoogstwaarschijnlijk „inzender"-zelf een blauwtje heeft geloopen. Wie streeft er in de huidige maatschappij niet naar hooger, in materieelen of geestelijken zin? Zou „inzender" zelf eventueel zijn eigen kind, als hij haar met veel moeite en geldelijke opofferingen een goede opvoeding heeft gegeven, wegschenken aan den eersten den besten Inl. met minder ontwikkeling dan zij en met een maatschappelijke positie, die geen waarborg geeft voor een eenigszins behoorlijk bestaan? Hetgeen dezen „inzender" overkomen is, moet juist een aansporing wezen voor de Inl jongelieden, om zich meer en meer te ontwikkelen, zoo meent deze hoofdredacteur.

Handel in Kinderen. De P e m b r i t a B e t a w i maakt melding van een handel in kinderen tusschen Java en Singapore, welke gelukkig echter nog geen grooten omvang genomen had, daar die door den Hollandschen Consul te Singapore tijdig ontdekt werd. Te Singapore meldde zich n.l. bij een hadji een Javaansche jongen, beweerende, dat hij op Java aan een Chinees was verkocht, die hem naar Singapore had medegenomen, met nog vier andere Javaansche jongens. Hij had echter weten te ontvluchten en kwam den hadji om hulp vragen. Deze deed hiervan mededeeling bij den Hollandschen Consul, die toen aan de Engelsche autoriteiten om een onderzoek verzocht. Blijkbaar had de knaap niet gelogen. De jongens waren van Kalasan, Sleman en Termanggoeng (plaatsen in Midden-Java) door een Javaan naar Semarang gelokt, waar zij aan een Chineesch waren overgeleverd, die naar Singapore vertrok. Hier zouden zij aan een anderen Chinees worden afgegeven, die hen naar China, als eindbestemming, zoude brengen.

Die jongens zijn nu door bemiddeling der autoriteiten weer naar Djokja terug gezonden. Hier werd een onderzoek ingesteld naar degenen, die hen geronseld hadden. De kinderen konden de betrokken Javanen aanwijzen. Een scherper toezicht is zeker noodig op van Java vertrekkende Inlanders, zoo besluit het blad.

Onzedelijk. De uitgever van de P a m i t r a n heeft een aanschrijving van den Officier van Justitie te Batavia ontvangen, naar aanleiding van in dit blad voorkomende advertenties betreffende zekere patent-medicijnen, welke niet stroken met de gangbare zedelijkheidsbegrippen. Hem werd in overweging gegeven dergelijke advertenties niet meer te plaatsen, ter voorkoming van gerechtelijke vervolging, ingevolge Ind. Staasblad 1914 Nos. 631 en 633. De redactie beweert echter, dat zij tegen het opnemen van deze advertenties niets kan doen. Ruim drie maanden geleden reeds heeft de hoofdredacteur, D j o j o s o e d i r o, door tusschenkomst van den resident Engelenberg, de aandacht der Regeering er op gevestigd en in overweging gegeven zulke advertenties en reclames in dagbladen, zoomede het aanbrengen daarvan in stationsgebouwen en langs de publieke wegen te verbieden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De S. I. Aan de hand van de vertalingen, die de J a v a- B o d e en de L o c o m o t i e f geven uit de Inl. couranten, deelt het Maleisch-Chineesche blad P e r n i a g a n 't volgende mede over de scheuring in de S a r i k a t I s l a m: Het kon niet uitblijven. In 't begin van Februari j.l. had te Batavia een vergadering plaats, waarbij niet al te zachte noten werden gekraakt over de „f a i t s e t g e s t e s" van de leiders der plaatselijke organisatie, terwijl het officieel orgaan van de S. I.-beweging, de O e t o e s a n H i n d i a, zich n i e t heeft geschaard aan de zijde van den aangevallen leider, den bekenden G o e n a w a n. Volgens het verslag, dat de P a m i t r a n van deze vergadering gaf, waren daarbij aanwezig 120 bestuursleden der S. I., allen afgevaardigden der verschillende locale besturen der S. I. Eveneens waren tegenwoordig de patih van Batavia, de wd. wedono, een assistent wedono en een notaris, de heer Thomas. Om half tien 's avonds werd de bijeenkomst geopend door G o e n a w a n, als voorzitter. Hij wilde verantwoording geven van het geldelijk beheer. (Dit was in den laatsten tijd veel besproken, een actie, voornamelijk van Tjipto uitgegaan). Hierna stond H a s a n D j a j a d i n i n g r a t op, zeggende, dat hij van ganscher harte hoopte, dat het nimmer tot een scheiding mocht komen tusschen de locale S. I.-besturen. Vervolgens spraken vele der afgevaardigden hunne meeningen uit. Er waren er, die vasthielden aan de locale S. I., zooals die nu zijn, anderen weer wenschten verandering, ook waren er nog, die niet recht wisten, wat ze wilden. Het debat werd slecht geleid, telkens werd het woord gevoerd zonder vergunning van den voorzitter, zoodat het niet uit te maken viel, wie er aan het woord was, waarop de notaris aan Hasan Djajadiningrat verzocht den aanwezigen te willen mededeelen, dat er dien avond geen enkel besluit kon worden genomen, doch dat de locale S. I.-besturen, die niet langer onder de C. S. I. wilden staan, konden beschouwd worden als een afzonderlijke vereeniging. Deze kwestie werd besproken, zonder dat men tot een oplossing kon komen, waarop de voorzitter, Goenawan, zich tot den vader der S. I., hadji Samanhoedi, wendde. Deze was het er mee eens, dat wanneer de locale S. I.-besturen in West-Java en Sumatra zich niet wilden stellen onder de C. S. I. te Soerabaja, zij zelf een Centraal S. I. moesten vormen. Onder groot rumoer werd toen besloten, dat de nieuwe Centraal S. I. zou genoemd worden C e n t r a a l S. I. B a t a v i a en een voorloopig bestuur werd gekozen, bestaande uit: hadji Samanhoedi, voorzitter; Goenawan, vice-voorzitter, tevens thesaurier; Pratondo en Djaswadi, secretarissen, benevens 4 commissarissen, waarvan 2 in Batavia, 1 in de Lampongs en 1 in Benkoelen. De notaris vroeg, welke locale S. I. vereenigingen reeds rechtspersoonlijkheid hadden verkregen, om tot de oprichting te komen van een Centraal S. I. Batavia. De ontwerp-statuten, zooals zij werden opgemaakt door Goenawan, werden slechts door drie locale S. I. vereenigingen onderteekend, n.l. van Tjikalong, Buitenzorg en Soekaboemi. De kasverantwoording werd voorgelezen, waarbij bleek, dat het saldo f8416 groot was. (In het verslag staat niet vermeld, of de aanwezigen er aanmerkingen op hadden, nog minder of zij er allen mee accoord gingen). In een noot van de redactie kan men tusschen de regels door wel lezen, hoe zij over Goenawan denkt, n.l. dat zij hem als een „lafaard" en „iemand zonder eergevoel" beschouwt.

De O e t o e s a n H i n d i a heeft het geheele verslag en de redactioneele opmerking van de P a m i t r a n in extenso overgenomen, waarbij Sosrokardono, commissaris van de Centraal S. I., in een zevental punten niet veel vleiends aan het adres van Goenawan pousseert. In het eerste punt wordt gezegd, dat Goenawan de eenheid van de S. I. wil verbreken en de locale S. I. van Sumatra besteelt. In een der volgende heet het, dat de statuten, door den Voorzitter opgemaakt, door Goenawan van de hand werden gedaan met zijn portret er onder, opdat de domme lieden zouden gelooven, dat hij de leider van de S. I. is. Zoo gaat 't voort, tot hij in het 7e en laatste punt voor niets meer of minder dan een d i e f wordt uitgemaakt.

Tot zoover — alzoo de P e r n i a g a n — de aanhalingen uit de Maleische bladen, waaruit kan blijken de fraaie leiding van de S. I.-ers, de eensgezindheid onder de Inlanders, het niet weten wat ze willen. Hierdoor wordt ook aangetoond, hoe v e r e e n i g i n g s l e v e n en I n l a n d e r s t w e e zijn.

Oneenigheid. De Chineesche begrafenisonderneming te Soerabaja heeft op hare begraafplaats palen in den grond gezet om daaraan draadafrasteringen te spannen. Dit hinderde de K e p a l a K a m p o n g van Doro. Niettegenstaande de vereeniging vergunning had gekregen, liet de Kepala Kampong 's avonds de palen weer uit den grond halen, naar hij zeide op last van den assistent wedono van Panélé. De grond behoorde aan de kampong en van een vergunning wist hij niets af. De begrafenisonderneming heeft de zaak aan de politie gerapporteerd.

(„P e w a r t a S o e r a b a j a".)

Van Vreemde Koloniën.

De val van Trebizonde.

Van de zijde der entente-mogendheden blijft 't offensief uitgaan van Rusland, de andere partijgenooten beperken dit tot hun actie in de koloniën. Eigenlijk is de voorwaartsche beweging van 't Russische leger tegen dat der centrale mogendheden in Europa ook als gestuit te beschouwen en kan de groote, sterke zet in de Kaukasus mede onder de koloniale rubriek worden gebracht. De lijn loopt daar over 't gebied, waarheen de koloniale verwachtingen van vele Europeesche mogendheden gericht waren en waar deze elkander in meer dan één vraagstuk kruisten. In ijverige en naijverige politiek hebben Engeland, Frankrijk, Rusland, Duitschland getracht door geld en goede woorden, door aanmoediging en steun van particuliere ondernemingen (spoorwegaanleg, stoomvaartlijnen) en handelshuizen, door rustelooze diplomatieke inwerking en door min of meer openlijke

maatregelen van militairen aard den stand van zaken in Perzië en Turkije te beheerschen, ten einde daarvan in de toekomst ten eigen bate voordeel te trekken

Tot de groote zetten door Engeland beraamd, behoorde de expeditie naar Bagdad, die nu te Koet el Amara in werkelijken en figuurlijken zin in 't moeras zit. Tot de groote zetten door Rusland ondernomen, behoorde de krijgstocht van 't Kaukasische leger, die in 't huidige stadium een succes is. Het kan verkeeren, maar wie de krijgskans voor de Turken hier zou moeten komen omzetten is moeilijk aan te geven. De centrale mogendheden hebben de handen vol, zij hebben 't voornemen, om in Egypte door te tasten, blijkbaar al opgegeven, ook is 't zenden van hulp aan 't T. leger zoo ver van huis een onderneming, waarvoor gemakkelijk eenige tientallen van officieren kunnen worden bestemd, maar waarvoor geen legerkorpsen met hun nasleep verplaatst kunnen worden.

Voor de vermeestering van Trebizonde werkten de R. land- en zeemacht samen. De sterke vesting, wier garnizoen op 50000 man wordt geschat, viel hierdoor eerder dan verwacht was. Nooit was Rusland zóó ver in Klein-Azië doorgedrongen. De gemeenschap van Rusland met 't overige deel van de Kaukasusbezetting is ook belangrijk vereenvoudigd. Meester in de Zwarte Zee, kunnen de R. versterkingen en voorraden naar Trebizonde brengen, vanwaar zij per autotransport in 24 uren Erzeroem kunnen bereiken. Geeft dit nog een denkbeeld van de bezwaren, welke thans zelfs nog aan den verbindingsdienst verbonden zijn, want auto's in voldoend aantal om hierin te voorzien, worden niet in een oogenblik uit den grond getooverd, toch geeft dit een belangrijke verbetering vergeleken bij den tot nu toe bestaanden toestand. Voor de verdere krijgsbedrijven zal de inneming van Trebizonde daarom van groote waarde worden.

Een Havas-telegram voegde aan de eerste vermelding ervan dan ook dadelijk de beschouwing toe, dat deze overwinning de bevrijding van Armenië beteekent en de operatiën der Eng. aan de Tigris ten goede zal komen.

Zal 't Panamakanaal gesloten moeten worden?

Telkens vindt 't noodlot een nieuw middel uit om 't Panamakanaal te bedreigen. Nadat Wyse, den grooten man van 't Suezkanaal, de Lesseps, voor zijn plan tot doorbreken van de landengte had weten te winnen, begon de lijdensgeschiedenis. Vertrouwende op 't genie van den doorgraver van de landengte van Suez, stortte rijk en arm zijn bijdrage om de onderneming financieel te steunen. De studie van de klimaattoestanden en van de bestrijding der klimaatsziekten was niet noodig geacht, ware bij voorbaat misschien ook niet doenlijk geweest. Duizenden en duizenden vonden hun graf, tot schrik en ontzetting van de ondernemers, die intusschen toch doorwerkten. De moeilijkheden, door de natuur en den bodem opgeworpen, overtroffen ver alle berekeningen. Toch werkte men door. Het financieel mislukken, met de veroordeeling van de roekeloozen, die maar voortgewerkt hadden, met de catastrophe, de débacle, de schandalen schenen aan de onderneming een droeven dood te brengen.

De Noord-Amerikaansche regeering nam de zaak echter over. Kolonel Goethals bleek de man te zijn die alle bezwaren wist te overwinnen. N.-Amerika maakte er geen financieele winstzaak van. Het wist dat de kosten niet gedekt zouden worden. Uit politieke overwegingen vooral wilde het echter de korte gemeenschap tusschen den Atlantischen- en den Stillen Oceaan, en daarmede tusschen de eigen Oost- en Westkust tot stand brengen en in eigen handen houden. Toen het dit besluit eenmaal genomen had ontzag het geen kosten om 't tot een goed einde te brengen.

Het kanaal kwam gereed, werd geopend en den grooten wereldoorlog ten spijt, werd ter eere hiervan een internationale tentoonstelling te San Francisco gehouden, die schitterend slaagde.

Maar intusschen hadden de nieuwe moeilijkheden zich reeds aangemeld en herhaaldelijk moest de verstoorde gemeenschap weer worden hersteld. Goethals moest de, naar hij meende volbrachte, taak weer opvatten. Instede van hier voor kleine aanvullingen van 't groote werk te zijn gesteld, komen in den laatsten tijd klanken tot ons, die andermaal de vraag doen stellen, of de uitvoering blijvend mogelijk zal zijn.

Aanvankelijk werden twee vijanden genoemd. De Chargre en de Culebra. De eerste is afgeleid en opgenomen in 't kunstmeer van Gatun, waarvan de waterstand geregeld kan worden. De Culebra deed zandversperringen ontstaan, die men meent te kunnen voorkomen door hydraulische installatiën. Deze vijanden zouden zoo bezworen worden.

Maar er zijn twee nieuwe vijanden komen opdoemen. Tusschen de voormelde gevaarlijke punten in hebben, door de uitgevoerde werkzaamheden zelf, door 't laten springen van mijnen om de basaltrotsen te breken en door onderaardsche werking, verzakkingen en bodem-wijzigingen plaats gehad, die, nog niet tot stilstand gekomen, herhaalde lastige instortingen tot gevolg hebben. Zij zullen alleen door gestadige studie en gestadige tegenmaatregelen en nieuwe voorzieningen te verhelpen zijn.

De andere vijand werpt echter de kwestie op, of verhelpen wel mogelijk zal wezen. Bij 't graven vond men daar nog werkende vulkanische vuurcentra. Het water, daarin geleid, heeft den strijd met het vuur aangebonden. Wie verwacht mocht hebben dat 't vuur gedoofd zou worden, is, tot nu toe althans, bedrogen uitgekomen. Onderaardsche ontploffingen volgen elkander op, met verheffingen van den bodem in den omtrek. Eilandjes zijn in 't Kanaal opgeworpen. En 't vernuft van den ingenieur staat voor een nieuw vraagstuk; overwinnen zij het niet, dan stort, schrijft M. Rondet-Saint, in „la Dépêche Coloniale" van 15 April, de geheele onderneming ineen, en het Panamakanaal is niet meer.

Het aandeel van de Fransche koloniën in den oorlog.

Onze bladen houden ons beter op de hoogte van hetgeen de Britsche koloniën tot den strijd van 't moederland bijdragen, dan van het aandeel der Fransche overzeesche bezittingen aan den oorlog. Daarom kan 't welkom zijn een gedeelte over te nemen van de rede, die de heer Candace over „le coöpération de nos colonies à la guerre" te Rouaan gehouden heeft.

Noord-Afrika gaf een belangrijk contingent Europ. strijders en 60.000 inlandsche soldaten. West-Afrika zond 110.000 neger-tirailleurs. De Antillen en Réunion bezorgden 15000 krijgers. Indochina, Madagaskar, de kust van Somalis, Midden-Afrika leverden 30.000 man en hebben anderen gereed om te doen volgen.

Maar bovendien kwamen belangrijke hoeveelheden oorlogsmateriaal uit de koloniën.

Inschrijvingen hebben er meer dan 9 millioen francs aan vrijwillige giften voor hospitalen en verplegingsdienst te velde bijeengebracht. De koloniën teekenden op ruime schaal in voor de leening der landsverdediging. Zij gaven arbeidskrachten voor de werkplaatsen, o.a. 4600 Anamieten, die zoo goed voldoen, dat hun aantal tot 50.000 zal worden uitgebreid.

Met dit al is echter het voornaamste nog niet gemeld: de aanvoer van producten van allerlei aard. Madagaskar zendt scheepsladingen bevroren vleesch en conserven, alsmede hout voor geweeraanmaak. West-Afrika voorziet Fr. van granen; Midden-Afrika zendt rubber en hout; Indochina rijst; de Antillen en Réunion hebben meer dan 100.000 ton suiker en millioenen liter alcohol verscheept, waarvan een voornaam deel is gebruikt bij den munitieaanmaak; Nieuw Caledonië zorgt voor nickel en chroom.

De heer Candace verdiepte zich ook al in de toekomst. Na den oorlog zal de rol der koloniën naar den voorgrond komen bij de vlucht die de economische ontwikkeling van Fr. zal hebben te nemen. Fr. zal dan weinig goud hebben om betalingen aan 't buitenland te doen, maar 't zal zich het noodige zelf uit zijn koloniën kunnen verschaffen, die grondstoffen in overvloed bezitten. Waarom, vroeg hij, voortgaan met bij de buurvolken voor honderden millioenen katoen, koffie, rubber, hout, vanille te koopen, wanneer wij dit alles in de eigen koloniën vinden of kunnen doen voortbrengen?

Koet-el-Amara.

Ons bericht van de vorderingen der ontzettingscolonne was juist ter perse, toen een T. bericht van het andermaal omslaan der kansen gewag maakte.

De Br. colonne onder generaal Gorringe zou niet lang plezier van haar overwinning bij Telahiet hebben gehad. Na zich, met groote verliezen, van een deel der loopgraven meester te hebben gemaakt, zouden de Engelschen door een tegenaanval der T. weer teruggeworpen zijn. Zij zouden 3000 dooden op 't gevechtsveld hebben laten liggen, waaronder vele der strijders, die onlangs van de Dardanellen teruggetrokken zijn.

Mede hoort men dat de T. Bagdad met loopgraven versterken, daar zij de nadering van de Russen uit het N. voor mogelijk houden.

Het Mesopotamië-front zal zeker nog in belangrijkheid winnen, maar momenteel is de overheerschende vraag die met de week spannender wordt: zal het gelukken generaal Townshend met de zijnen te Koet-el-Amara te ontzetten?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De voertaal in de Inlandsche scholen.

Over deze belangrijke kwestie is al heel wat geschreven van Nederlandsche zijde; o.a. herinneren wij ons eenige artikelen in de Indische Gids van verleden jaar, waarbij de een vóór het Hollandsch, de ander voor de inlandsche talen als voertaal, een lans brak.

Van Inlandsche zijde zelf, schijnt men het over deze aangelegenheid trouwens ook lang niet eens te zijn, althans in de Voorpost van 19 Febr. j.l. vindt men onder bovenstaand opschrift een hoofdartikel, waarin zeer uiteenloopende meeningen ten deze worden weergegeven. Terwijl de een zegt dat de Inlandsche volkstaal (hetzij dan Javaansch, Soendaneesch, Maleisch enz), niet behoeft vervangen te worden, het zelfs ondoenlijk is zulks te doen, beweert de ander dat het beslist noodzakelijk is het Nederlandsch als voertaal op de inlandsche scholen te bezigen. Volgens hem moet de uniforme taal het Hollandsch zijn, „het is voor ons een levenskwestie".

In een volgend Nr. van de Voorpost zullen de discussies over dit onderwerp worden voortgezet.

De Noorsche reiziger C. Lumholtz.

De Noorsche reiziger C. Lumholtz, die zich al verscheiden jaren verdienstelijk heeft gemaakt door het bijeenbrengen van ethnografische verzamelingen voor Amerikaansche musea, had van het museum te Christiania de opdracht ontvangen, een dergelijke collectie in Nieuw-Guinea bijeen te brengen. Nadat hij in 1913 eerst Borneo bereisde en daar de voor de riviervaart in Nieuw-Guinea benoodigde Dajaks op het voorbeeld van Nieuwenhuis en Lorentz geworven had, kwam de oorlog zijn plannen in de war sturen, want de Indische regeering ried den tocht af en weigerde de noodige ondersteuning. In Petermann's Mitteilungen lezen we nu, dat de Noor toch naar Borneo is gegaan in het begin van 1915 en dat hij aan den bovenloop van de Barito heeft geëxploreerd, terwijl hij hoopt, in dit voorjaar zijn onderzoekingen op Nieuw-Guinea van het Zuiden aan de Digoelrivier uit te kunnen beginnen. Zulke verzamelaars kunnen, al is hun bedrijf nog zoo vreedzaam, wel een beetje gevaarlijk voor ons worden, als ze te veel weghalen van de interessante voorwerpen, die snel aan het verdwijnen zijn." (Aarde en haar Volken.).

„Kenda".

Kenda is een oude, afgeleefde Kaja-Kaja (Papoea), waarvan Pater P. Vertenten op de hem eigenaardige manier vertelt in het 15 April Nr. der Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

Een karakterieke teekening van den kop van „Kenda", welke de beschrijving vergezelt, legt getuigenis af dat Pr. Vertenten niet alleen aardig schrijft, maar tevens een talentvol teekenaar is.

We nemen van het artikeltje het volgende over.

„Kenda is versleten, hij is mesmeakim, d.w.z. oud, overrijp, iemand die zijn tijd gehad heeft. Men vindt niet vele Kaja-kaja's die zóó oud worden. Nu nog, hoewel hij met de rechterhand steunt op een langen stok en met de linker zijn half lam been boven den knie vasthoudt, is hij eene rijzige gestalte met een prachtigen, grijzen patriarchen-kop.

Hij staat niet buiten de maatschappij als iets dat er te veel is, zooals andere mesmeakim, waar men niet naar omziet. Hij is nog in tel, heeft buiten zijne klappers- en sagopalmen en ook nog banaantuinen. Hij is een gezien man en velen noemen hem uit een soort eerbied nog „somb-anem", hoewel hij dien tijd voorbij is.

Pruimen of wati-drinken doet hij niet meer, eten komt hij niet 't kort en 't grootste gedeelte van den dag ligt hij te slapen in de schaduw der jonge klapperboomen of op eene brits van sago-stengels in zijne hut.

Ik zag hem nog de laatste hand leggen aan een boot, door anderen gekapt en uitgehold uit een aangespoelden boomstam. Nu en dan knutselt hij nog aan boogjes of kleine pijlen voor de kwâjongens van het dorp.

Zijn grootste liefhebberij echter is de vischvangst. Als de zee hoog is plant Kenda een stok in de aanrollende golven, bindt er een touw aan en een angel met aas. Hij zit dan op het droge te kijken of hij nog geen beet heeft en verschalkt zoo menig vischje, dat hij daarna met kop, ingewanden en al op een vuurtje legt en smakelijk oppeuzelt met een stuk cocosnoot of sagokoek.

't Grootste pleizier, dat gij hem doet kunt, is hem een vischhaak te geven of een touwtje..."

„Zijn expressief gezicht trekt zich vanzelf tot een glimlach, steeds begeleid door een blij grinniken met gesloten mond, dat stil decrescendeert. Dát is wel het meest typi-

sche in Kenda: 't is zijn antwoord, het slot van elken zin, zijn welkomstgroet en zijn „totziens!" Geel grijs haar omkranst krullend het diep gerimpelde bronzen gezicht van den oude.

Hartstochten hebben gewoed in die ruige borst. Hij was reeds oud toen de vreemden in het land kwamen. Hij heeft heel het wilde natuurleven van den Marindinees doorgemaakt. Naast de wreede sensaties der sneltochten en den wellust der groote feesten heeft hij ook het gewone stille vreedzame leven gekend met familievreugden en familieleed. Hij heeft veel vriendschap ondervonden en ondervindt die nog.

Dat alles, behalve de vriendschap, is lang voorbij, maar 't heeft zijn kop geboetseerd en gerimpeld tot wat hij nu is.

Kalm en rustig leeft Kenda in Doev-miraav. Als hij er niet meer zijn zal, zal het dorp zijn oer-vader kwijt zijn (dat lijkt hij althans) en tevens een intiemen schakel van het verleden . . . ."

„Kenda wordt weer kind, is blij met een visch-angel en een touwtje. Hij heeft veel op zijn ouden kerfstok, maar veel is hem te vergeven.

Nu is hij in alle geval een aardige, goedige oude man, die gaarne met ons praat, vraagt en gaarne luistert naar het antwoord op de groote kwestie, die zich ook aan den Kaja-kaja opdringt: „Waar komen wij vandaan en waar gaan wij heen?". . . ."

Over Tripang.

De Tripang behoort tot de familie der weekdieren (Molusken) of beter gezegd tot de familie der straaldieren of Holothuriën, d.i. zeedieren behoorende tot de klasse der stekelhuidigen en eene familie uitmakende, waarvan de geslachten een rolvormig lichaam met een lederachtige huid vertoonen. Als bewegingswerktuigen hebben zij haarvormige pootjes of voelertjes. Men treft ze aan in verscheidene soorten en vormen; de geleerde wereld onderscheidt ze zelfs in 54 soorten. De Holoturia edulis (de eetbare), komt voor op de koraalriffen der Philippijnsche eilanden en andere eilandjes ook in de Molukken-zee; deze wordt gedroogd en dan onder den naam van Tripang in den handel gebracht. Voor Indië en China is die handel nog al beduidend druk, van daar dat de Indische Regeering de visscherij op de tripang bij inschrijving aan den meestbiedende verpacht, gelijk het visschen naar schildpad, paarlemoer en parelschelpen. Bij de Chineezen vooral, maar ook bij de Japanners, is tripang een uitgezochte lekkernij; zij komt, na gedroogd, gerookt en met specerijen toebereid te zijn op feesten ter tafel als een toespijs.

Tripang wordt gevangen met de hand, als ze bij ebbe achterblijft op het koraalrif; anders wordt ze geharpoeneerd op 1 à 2 meter diepte. Is er heel veel bij elkaar, dan duikt de visscher even onder water, om een heelen arm vol mee naar boven te brengen. Aan de kanten van Ambon maakt men ook wel gebruik van een net. Levend heeft de tripang eene wit-geelachtige kleur, want de huid is als van een harde blaas. Na gevangen te zijn wordt de tripang aanstonds opengesneden, zoodat het vuil kan wegloopen; vervolgens wordt ze gekookt om bederf te voorkomen; daarna wordt ze boven een vuur of in de zon gedroogd. Gedroogde tripang is donkerbruin van kleur, bij het zwarte af en ze droogt voor tweederden in.

De waarde van de beste en fijnste soort, bijv. van de kusten van Nieuw-Guinea, is *f* 250 de pikol, d.i. ongeveer 150 pond; de gewone doet *f* 150 à *f* 100 de pikol, en de ordinairste soort gaat voor *f* 15 à *f* 25 de pikol weg.

Dat de handel in tripang voor Nederlandsch-Indië nog al van veel belang is, zal onderstaand lijstje u wel voldoende aantoonen.

Jaarlijksche uitvoer:

Van Macassar	= ± 500.000 K.G.
Van Ternate	= ± 25.000 K.G.
Van Java	= ± 125.000 K.G.

Officieele cijfer voor Neerl.-Indië = 630.000 K.G.

Uitgeruste vaartuigen ± 160. (Ontleend aan een uitvoerig artikel van Pr. Wintjes in de Nrs. 7 en 8 van de Java-Post).

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De tweede afl. van dit veelbelovende nieuwe maandschrift is van uitvoering (vooral wat illustreering betreft), al even keurig als de eerste.

De inhoud bestaat hoofdzakelijk uit vervolg-artikelen, als: Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, Figuurknoopen, ikat, verven en weven in Oost-Indië. — S. Kalff, Indische landvoogdswoningen. — Soorjo Poetro en Noto Soeroto, Causerieën over Javaansche muziek.

Verder geeft de heer A. Muhlenfeld, onder het opschrift „Een troonswisseling in de Vorstenlanden", bijzonderheden van het Mangkoenegorosche rijk in Soerakarta en zijne bestuurders, naar aanleiding der benoeming van R. M. A. Soerjo Soeparto (thans Pangeran Adipati Ario Praboe Prang Wadono, Mangkoe Negoro VII) tot vorst van dat rijk.

Het is zeker een merkwaardig feit in de Indische geschiedenis dat een Javaan, die als magang (hulpschrijver) zijn loopbaan begon, uitverkoren wordt om een rijk te besturen dat in oppervlakte niet behoeft onder te doen voor dat van den Soesoehoenan van Solo, of van den Sultan van Djokjakarta. Men leze vooral dit artikel om kennis te nemen van den zoo merkwaardigen levensloop van Mangkoe Negoro VII.

Op architectonisch gebied bevat deze afl. dan nog een (evenals de vorige, geïllustreerd) opstel over het nieuwe hoofdbureau der Semarang-Cheribon-stoomtram Maatschappij **te Tegal, door H. Maclaine Pont.**

Weekblad voor Indië.

In No. 45 wijdt de hoofdredacteur van het Weekblad voor Indië, de heer J. G. Boon, waardeerende woorden aan den zoo ongelukkig om het leven gekomen legercommandant, generaal J. P. Michielsen, waarvan de schr. o.m. getuigt: „Een ieder, die zooals ik 't voorrecht had, zij 't ook slechts voor een oogenblik, met den generaal Michielsen in aanraking te komen, werd getroffen door den stroom van groote rechtschapenheid, die van zijn persoon uitging".

Van den overigen inhoud worde nog genoemd: De overstroomingen in het Malangsche (met ill.). — De Soesoehoenan van Soerakarta op reis (met ill.). — Indische oudgast-kostjes, door Gabriël.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 16: Suikerkoopen en -verkoopen van de Britsche Regeering, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Vereeniging „Koloniaal Instituut" te Amsterdam (overzicht van het jaarverslag over 1915). — Een lokale rubbermarkt te Medan. — Kamers van Landbouw in Ned.-Indië. Aanvullingen en opmerkingen, door T. Otolander. — Proefstation voor Vorstenlandsche tabak. Fermentatieproeven, door Dr. O. de Vries, besproken door P. Hondius Jzn. — Productiecijfers van theeheesters met kunstmatig omgebogen gesteltakken, door H. Veen Sr. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

* * *

Ten slotte de titels van enkele publicaties, waarop dezerzijds nog niet de aandacht werd gevestigd.

De hadji, door H. J. Eggink (Rijnsche Zending, April 1916).

Over het uitzetten en opsporen van dagzoomen van ertsgangen (op Sumatra), door M. Frijling. (De Ingenieur, 22 April 1916).

Eenige acta betreffende de plantage Zoetendaal in Suriname, loopende over de jaren 1696—1699, door M. G. Wildeman (De Navorscher, 1916, bl. 69).

Ryclof van Goens, commissaris en veldoverste der Oost-Indische Compagnie en zijn arbeidsveld 1653/54 en 1657/58. Academisch proefschrift van J. Aalbers (Groningen).

Het klimaat van Nederlandsch-Indië, door J. P. van der Stok (Hemel en Dampkring, jaarg. 1915—16, blz. 108).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Op *Zaterdag 29 April a.s., 8 uur n.m.* zal in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt, Den Haag, een BIJEENKOMST worden gehouden, waarin de heer Dr. H. J. LOVINK, eenige mededeelingen zal doen over getroffen en nader te treffen maatregelen in het belang van de *Inlandsche Nijverheid in Ned.-Indië.*

VERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR op *Zaterdag 29 April 1916*, om 2 uur n.m., Laan van Meerdervoort 187, 's-Gravenhage.

Agenda.

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 11 November 1915 No. 46; ten einde voorlezing te vermijden, wordt den leden verzocht de notulen vooraf te willen doorlezen).
2. Verkiezing van een 2en Secretaris en een 2en Penningmeester.
3. Voordracht aan de aanstaande Algemeene Vergadering ter vervulling van 6 vacatures in het Hoofdbestuur, wegens periodiek aftreden.
4. Vaststelling van den datum, waarop de aanstaande Algemeene Vergadering zal worden gehouden.
5. Rekening en verantwoording en begrooting.
6. Goedkeuring op de aanvulling der Studie-Commissie en West-Ind. Commissie.
7. Nader voorstel van de afdeeling Arnhem tot uitbreiding harer grenzen.
8. Voorstel van de afdeeling Apeldoorn tot wijziging van de artikelen 5 en 13 der Statuten en goedkeuring van haar nieuwe huishoudelijke reglement, vastgesteld in haar Alg.: Vergadering van 28 Februari j.l.
9. Mededeelingen omtrent het Arbeidsbureau, den Inlichtingendienst en de Studie-Commissie.
10. Het Koloniaal Weekblad.
11. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.
12. Rondvraag.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Jaarverslag over 1915.

Bij een overzicht van de gebeurtenissen in dit verslagjaar dienen we in de eerste plaats met een enkel woord te memoreeren het overlijden van onzen penningmeester, wijlen den heer H. W. Praasterink. Hoewel door onzen voorzitter reeds bij meer dan één gelegenheid zijne verdiensten ten opzichte van onze vereeniging zijn herdacht, mag ook in dit verslag een enkel woord van waardeering niet ontbreken, want de heer Praasterink heeft de belangen van onze Vereeniging gedurende vele jaren als bestuurslid, speciaal als penningmeester, warm behartigd en de afd. „Amsterdam" van „Oost en West" is hem daarvoor grooten dank schuldig.

Als zijn plaatsvervanger werd in de bestuursvergadering van 11 October de heer C. den Hamer gekozen, die deze benoeming aannam, terwijl in de algemeene vergadering van 16 Februari de heer C. Peereboom als nieuw bestuurslid werd aangewezen, die eveneens deze benoeming accepteerde. Aan beide heeren in hun nieuwe functie een hartelijk welkom!

Het aantal mutaties onder de leden was dit jaar bijzonder groot. Niet minder dan 41 personen, dus ongeveer 25 pCt., ontvielen onze afdeeling door overlijden, vertrek naar elders of bedanken, terwijl we daar slechts 23 nieuwe leden tegenover kunnen stellen, zoodat het geheele aantal aan het eind van dit jaar 165 bedroeg. In verband hiermee wenscht de verslaggever te herinneren aan art 8 van het huishoudelijk reglement, waarbij persoonlijke propaganda van ieder lid wordt verzocht.

Er werd in het afgeloopen jaar één algemeene vergadering gehouden, die traditioneel slecht bezocht was; slechts 10 leden waren aanwezig.

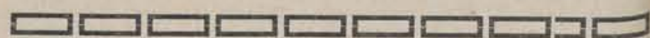
Ook de bestuursvergaderingen muntten niet uit door trouwe opkomst; eenmaal waren de ondervoorzitter met den penningmeester en den secretaris de eenigen, die opgekomen waren en ofschoon, volgens de klassieke spreekwijze „tres facium collegium", drie personen wel een college uitmaken, vormen ze daarom nog geen vergadering.

Overgaande tot de lezingen, die in den loop van het jaar 1915 zijn gehouden, kan de verslaggever een meer optimistischen toon aanslaan, daar het bestuur, zoowel in de keuze van de spreeksters en de sprekers, als in die van de behandelde onderwerpen, zeer gelukkig was. Op 15 Januari trad de heer J. Sibinga Mulder uit Bussum met een zeer toegejuichte voordracht betreffende de landengte van Panama en het Panamakanaal voor ons op; op 12 Maart hield onze groote schrijfster, mevr. Augusta de Wit, in haar prachtige taal en stijl een voordracht over „Fantasie en werkelijkheid van de Bataksche hoogvlakte", terwijl den 12den November van dit jaar door den bekenden Boro-boedoer-kenner maj. van Erp een boeiende en interessante lezing gehouden werd over „Hindoesche en Boeddhistische bouw- en sierkunst", en wel naar aanleiding van een kort te voren hier ter stede plaats gehad hebbende tentoonstelling betreffende ditzelfde onderwerp.

Als ik nu nog in herinnering breng, dat in den zomer van 1915 de jaarvergadering van de Vereeniging hier ter stede is gehouden, dan geloof ik, dat ik de voornaamste lotgevallen van onze afdeeling over 1915 heb meegedeeld.

Namens het Bestuur:

De Secretaris,
C. v. BAELDE.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

CHR. J. P. HARINCK-Naaimachinehandel

Waldeck-Pyrmontkade 57, Den Haag
Telegr. adres: HARINCKMACHINE HAAG
A. B. C. Code 4 & 5 U. G.

Verkoophuizen in Indië: Bandoeng-Soerabaia

Engros-Detail. Import-Export.

Gratis Verpakking voor Indië.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . **f 2.40**
gebonden . . . . **- 2.90**

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Luiermandartikelen

Bébé jurken

Manteltjes

Schoentjes.

FANTASIEARTIKELEN
GESCHIKT VOOR CADEAUX.

TANDHEELKUNDIGE INRICHTING, Nieuwstraat 10.

E. J. OFFERHAUS, Dentist.

KUNSTTANDEN. GEBITTEN.

Spreekuur alle werkdagen 9-12-1½-4. DEN HAAG, Telephoon 7352.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Brengt een bezoek aan BOEATAN

: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

FOTO-ARTIKELEN

koopt U het best bij

A. M. A. SUSAN

Regentesselaan 108 - Tel. 6757
'S-GRAVENHAGE.

GRATIS VAKKUNDIG ONDERRICHT
AFWERKEN VOOR AMATEURS

VRAAGT WONINGGIDS

van het Bouw- en Woningbureau

FIRMA SCHIPPERS,

'S-GRAVENHAGE STATIONSWEG 26.

☞ Gratis inlichtingen worden verstrekt van alle te huur en te koop zijnde perceelen.

Drukkerij ten Hagen *levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.*

GEBR. ALES,

Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag

SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
COMPLETE UITZETTEN.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

STENDERT BRUIN

Valeriusstraat en Lubeckstraat

TELEF. 6359.

MANUFACTUREN, LINGERIEËN,
MODE ARTIKELEN.

CONFECTIE. CORSETTEN.

No. 18. Donderdag 4 Mei 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

In Memoriam.

J. C. VAN RIJN. †

Dezer dagen ontvingen wij de droeve tijding van het overlijden op 15 April j.l. van den heer J. C. van Rijn, oud-officier van de administratie der Marine, die reeds van de oprichting af als secretaris-penningmeester van de Afdeeling „Breda en Omstreken", altijd met hart en ziel het doel en streven der Ver. Oost en West heeft helpen bevorderen. Vooral in den beginne was dit, bij gebrek aan medewerking door geringe belangstelling in alles wat Ned.-Indië aangaat, dikwijls lang geen gemakkelijke taak. Toch bleef deze trouwe arbeider volharden. Na zijn welbesteed leven, roepen wij hem met groote erkentelijkheid toe:

Rust in vrede.

A. DE WILLIGEN. †

Op 20 April j.l. ontviel ons, door den dood, onze geachte Voorzitter, de heer A. de Willigen, op 66-jarigen leeftijd. De overledene was oud-majoor der infanterie van het N. O. I. leger en, sinds de oprichting van onze Afdeeling, daarvan lid, de laatste jaren Voorzitter. De eenvoud en welwillendheid zelve, was hij bemind door allen, die hem kenden. Onze Afdeeling treft dan ook een groot verlies door zijn afsterven.

De Secr.-Penningm. der Afdeeling Nijmegen:
F. E. LUITJES.

Huldeblijk wijlen Mr. C. Th. v. Deventer.

Het Bestuur van het „Kartinifonds" heeft het initiatief genomen tot huldiging der nagedachtenis van den heer Mr. C. Th. van Deventer en o.m. ook het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West" uitgenoodigd om de leden onzer vereeniging, die aan deze huldiging zouden willen deelnemen, daartoe in de gelegenheid te stellen.

In overeenstemming met het geestelijk testament van den overledene (Gids, December 1915) koestert het Bestuur van het Kartinifonds den wensch om diens nagedachtenis te eeren door het oprichten van eene school voor voortgezet onderwijs voor meisjes, uitloopende in een cursus tot vorming van vrouwelijke leerkrachten, waaraan een internaat verbonden zal zijn.

Leden der Vereeniging „Oost en West", die aan deze huldiging wenschen deel te nemen, worden uitgenoodigd hunne gaven te zenden aan den Penningmeester onzer Vereeniging, den heer A. A. C. Harting, Buijs Ballotstraat 15, Den Haag. De ingekomen gelden zullen in „Het Koloniaal Weekblad" worden verantwoord.

Namens het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter.
E. F. GROOSS, Secretaris.

BEKENDMAKING.

De bijzondere aandacht van belanghebbenden en belangstellenden wordt andermaal gesteld op onze serie boekjes, uitgegeven ten behoeve van hen, die voor zich of voor hunne zoons of pupillen, zich op de hoogte wenschen te stellen van den werkkring en de vooruitzichten, verbonden aan verschillende betrekkingen in Nederlandsch-Indië, en hoe zich daarvoor te bekwamen.

Reeds verschenen van deze serie:

1. *De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.*
2. *De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.*
3. *De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.*
4. *De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.*
5. *De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederl.-Indië.*
6. *De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederl.-Indië.*
7. *De Vooruitzichten van den Ned. arts in Ned.-Indië.*
8. *De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Ned.-Indië.*
9. *De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.*

Eerstdaags zal verschijnen een boekje, betreffende den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië en een boekje betreffende de bergcultures is in bewerking.

Zij zijn voor matigen prijs van *f* 0.15 tot *f* 0.40 verkrijgbaar op het kantoor van den inlichtingendienst van de Vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, zoomede bij de Firma Martinus Nijhoff en door tusschenkomst van andere boekhandelaren.

Overigens kan men zich om inlichtingen wenden tot bovengemeld kantoor.

HET DAGELIJKSCH BESTUUR.

De Inlandsche Nijverheid in Ned.-Indië.

Den 29en April j.l. werd door de Vereeniging „Oost en West" in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te Den Haag een bijeenkomst gehouden, waarin de heer Dr. H. J. Lovink, Directeur van Landbouw in Ned.-Indië, een causerie hield over de Inlandsche Nijverheid.

Bij afwezigheid van den Voorzitter, den heer C. R. Bakhuizen van den Brink, opende de Onder-Voorzitter der Vereeniging, de heer R. Zuyderhoff, om 8 uur n.m. de bijeenkomst met een kleine inleiding en gaf daarna het woord aan den heer Lovink.

De groote belangstelling, welke de Inlandsche nijverheid in den laatsten tijd geniet en de onbekendheid bij velen met de denkbeelden der Regeering op dit gebied, hebben spr. er toe geleid dienaangaande iets mede te deelen in dit milieu van belangstellenden.

Na er op gewezen te hebben, dat in de vijftiger en negentiger jaren van de vorige eeuw een beweging ten gunste van de Inlandsche nijverheid opgelaaid was en weer teniet ging, vestigt spr. de aandacht op den grooten, blijvenden drang omstreeks het begin van deze eeuw, om iets ter bevordering daarvan te doen en de verwachting, dat de oplossing van Regeeringswege zoude komen. In verband hiermede herinnert spr. aan het werk van de heeren Rouffaer, Abendanon en Jasper. Van hooger hand bleef men echter talmen, omdat verschillende stroomingen merkbaar waren en in het algemeen de meening heerschte, dat pogingen tot opbeuring toch niet veel zouden helpen.

Eerst veel later kwam metterdaad de Regeeringsbemoeienis door de oprichting van de ambachtsscholen met drie-jarigen cursus te Batavia, Soerabaja en Semarang, met drieërlei doel: 1o. om Inl. jongelingen tot practische ambachtslieden op te leiden; 2o. om centra te stichten tot steun en advies voor de bestaande nijverheid; 3o. om leerkrachten op te leiden voor later te stichten kleine scholen. Tot die ambachtsscholen werden slechts jongelieden toegelaten, die de Inl. scholen 2e kl. hadden doorloopen.

De toeloop der leerlingen was dadelijk bijzonder groot, maar bestond voor een groot gedeelte uit jongelieden, die op deze scholen eigenlijk niet thuis behoorden, omdat zij niet uit het goede milieu kwamen. De aanvankelijke resultaten waren dan ook niet bevredigend; de jongelieden bleken na de opleiding te klein voor een tafellaken en te groot voor een servet. Zij vonden meestal hun weg als teekenaar op technische bureaux, waar zij als goedkoope werkkrachten zeer gewild zijn. Voor ambachtsman deugden zij niet, omdat zij niet uit een werkmansmilieu kwamen; voor onderwijzer evenmin, omdat zij daartoe te weinig ervaring en kennis bleken te bezitten.

Geleerd door de ervaring, is men toen op het denkbeeld gekomen, dat voor het opleiden van ervaren handwerkslieden beter zou zijn dadelijk eenige kleine scholen in de desa's op te richten, waar het onderwijs eenvoudiger en practischer zou zijn en de jongelieden in hun milieu konden blijven. De drie grootere scholen konden als centra blijven dienen, terwijl, door dan alleen jongelieden toe te laten, die van de 1e kl. scholen komen, het peil der leerlingen kon worden verhoogd. Uit de leerlingen dezer scholen zullen jaarlijks de 10 besten worden uitgekozen, om, na een driejarige practische opleiding op de groote werkplaatsen te Soerabaja, Madioen en Bandoeng te kunnen worden benoemd tot hulp-onderwijzers aan de kleinere scholen. Indien dit voldoet, kunnen er meerdere kleine scholen worden opgericht en deze langzamerhand onder Inlandsche leiding komen, gecontroleerd door een Europeesch ambachts-onderwijzer.

Thans tellen we drie grootere en drie kleinere ambachtsscholen op Java en een te Koeta-Radja. Ook deze laatsten vallen zéér in den smaak der leerlingen en geven hoop op goede resultaten.

Wat het nijverheidsonderwijs betreft, herinnerde spr. er aan, hoe in den laatsten tijd de aandacht werd gevestigd op de Kantindustrie ter Sumatra's Westkust, door de bestuursambtenaren en hunne dames, die hier en daar Kantwerkscholen oprichtten, welke bewezen, dat de Inlandsche vrouwen voor dezen tak van kunstnijverheid veel aanleg hebben Toen het ter beoordeeling aan deskundigen in Nederland toegezonden werk iets goeds deed verwachten, werd onlangs mevrouw van der Meulen-Nulle, oud-Directrice der Haagsche Kantschool, van Regeeringswege uitgezonden, om het onderwijs te organiseeren en op moderne leest te schoeien.

Terloops deelde spr. nogmede, dat hij, bij een bezoek aan een tentoonstelling in Frankrijk, in de Russische afdeeling voor kantwerk bespeurde, dat de in Rusland gevolgde methode dezelfde was, als die welke thans op Sumatra in toepassing wordt gebracht.

Ter bevordering der vlechtindustrie is te Tasikmalaja een vlechtschool geopend, onder leiding van den heer Huysman, die eerst verschillende bestaande inrichtingen van dien aard in Europa had bezocht, en nu zal trachten de daar bestaande mooie techniek te bewaren en van die school een centrale voorlichtingsinrichting ook voor oudere vlechters te maken. De resultaten van een en ander moeten nu worden afgewacht.

De Inl. pannenbakkerij had reeds lang vrij grooten omvang; maar de kwaliteit liet vaak te wenschen over. Dit was aanleiding voor de Regeering om een Eur. deskundige te doen uitkomen, in staat om, als wandelleeraar, de Inl. pannenbakkers voor te lichten. Het mocht een twaalftal jaren geleden gelukken, zoo'n deskundige te vinden, die, na verschillende bakkerijen, ook in Duitschland, te hebben bezocht, aan het werk toog. De resultaten zijn niet onbevredigend, de laatste rapporten zelfs zeer gunstig: de moderne ovens verrijzen bij twintigtallen, door de Inlanders zelven gebouwd. Men stelt thans pogingen in het werk om voor deze producten een goede afzetmarkt te vinden en daartoe een verkoopcentrale in te richten.

Ook het Inl. pottenbakkersbedrijf is in Ned.-Indië zeer verbreid. De Reg. heeft nu onlangs van verschillende plaatsen de grondstof en het product, ter beoordeeling naar een paar bekende fabrieken hier te lande gezonden. Toen het oordeel luidde, dat de grondstof nog beter was dan de Nederlandsche, heeft de Regeering een goed werkmeester uitgezonden, die, evenals bij de pannenbakkerij, moet nagaan wat in deze gedaan kan worden. Later zullen nog andere deskundigen worden uitgezonden; een pottendraaiersschool en tegelbakkerijen staan op het programma, doch dit is nog toekomstmuziek. Ditzelfde geldt ook voor de goud-, zilver- en ijzerindustrie.

Naast deze eenvoudige practische voorlichting, is er echter ook behoefte aan meer wetenschappelijke, technische voorlichting. Wanneer b.v. de deskundige vakman staat voor een menging of wijziging van grondstoffen, welke hij niet kan beoordeelen, zal naast hem iemand in staat moeten zijn dergelijke moeilijke vraagstukken op te lossen. De Regeering heeft goed gevonden een jong Eur. Technoloog-Scheikundige als z.g. „nijverheids-consulent" aan te stellen, die in Augustus a.s. naar N.-I. zal vertrekken.

Verder wordt er over gedacht, om een coöperatieve cassavefabriek op te zetten. Dit eischt echter een ƒ25 à 26.000. Bij Bandoeng bestaat wel zulk een fabriek, maar deskundige leiding is noodig, omdat eersterangsproduct gewenscht is. Te Koeta-Radja bestaat een coöperatieve olie-fabriek; men tracht dit inlandsche product in den handel te brengen.

Ziedaar — zegt spr. — iets van hetgeen we doen en doen willen. Ons streven is het, het product te verbeteren. Dit is niet gemakkelijk, doch we zullen ons niet laten ontmoedigen. Ook in Nederland gingen dergelijke pogingen niet altijd vlot, omdat ook hier de kleine man niets uit zichzelf doet. De verbeteringen op landbouwgebied dateeren ook hier te lande pas van de laatste 30 à 40 jaren en moesten óók van buitenaf (van den niet-boer) komen.

Gaat men na wat in Nederland zich op dit gebied heeft ontwikkeld, dan voelt men, dat het verkeerd is te denken: in Indië komt daar toch niets van. We moeten verder gaan, er geld voor over hebben, het eigen initiatief bij den Inlander aankweken. Het is noodzakelijk, dat de Regeering zich met een en ander blijft bemoeien en de hand legt op de rechte deskundige vakmannen, om de verbeteringen voor te bereiden en populair te maken: de Inlander is slim genoeg en ziet dadelijk of hij met een deskundige te doen heeft, en die alleen vertrouwt hij. Er is op dit gebied zeer veel te doen en spr. hoopt, dat ook de mannen, die na hem zullen komen, in deze den steun der Regeering zullen hebben.

Na de pauze werd gelegenheid tot debat gegeven, waarvan door eenige aanwezigen gebruik werd gemaakt.

De heer Mr. J. H. Abendanon wil, alvorens zijn opmerkingen te maken, den inleider grooten dank zeggen voor het heden avond gesprokene, vooral voor zijn slotwoorden. De Inleider moet zijn opmerkingen niet als critiek opnemen, maar als een poging om ook een duit in het zakje te doen, ten einde aan den bloei van Indië mede te werken.

De slotwoorden van den Inleider hebben spr. zeer getroffen, omdat zij niet overeenkwamen met hetgeen vooraf ging. Indien de heer Lovink over den achterhoek van Drenthe gesproken had, dan waren zijn woorden juist geweest, maar niet voor Insulinde, waar millioenen menschen op een vooruitgang wachten, die zij voor eeuwen reeds bezaten, doch die teniet ging. Raffles schreef reeds een eeuw geleden, toen het onmogelijk was iets uit Europa aan te voeren, dat er op Java een soort katoen geweven werd, involdoende hoeveelheid om er het geheele leger mede te kleeden; te Semarang bestonden toen 5 werkplaatsen met 70 à 80 werklieden; alles voor het leger van 15000 man werd toen in Indië gemaakt. In die vorige eeuw is dus geschied, wat men meent, dat nu niet kan geschieden. Reeds vóór dien tijd, in 1799, schreef Dirk van Hogendorp, dat op Java van de klappervezel goed inlandsch touw kon worden gemaakt, tot de zwaarste kabeltouwen toe, genoeg om al onze schepen van touwwerk te voorzien.

Wat Indië noodig heeft is, dat de bevolking in de gelegenheid gesteld worde, om alle bedrijven grondig te beoefenen. Want alle bedrijven worden er beoefend, maar niet grondig. Dit laatste hebben zij niet geleerd, daartoe missen zij de werktuigen. Als dit in Europa zoo was, zou men er schande over roepen. Men heeft nu inrichtingen in het leven geroepen, waar onderricht te verkrijgen is, maar men moet ook de werktuigen in het bereik van het volk stellen. In Oostenrijk heeft men geregeld Gewerbeförderungstentoonstellingen, waar de kleine man niet alleen het nieuwste ziet, doch in de gelegenheid gesteld wordt de nieuwste werktuigen op crediet te koopen. De Inlander kàn ze koopen. Het credietwezen is vooruitgegaan, niet dank zij der Regeering, maar dank zij den spaarzin van de Inlanders. De Inlander is spaarzaam, de postspaarbank wijst ƒ 2.000.000 inleggelden aan, de desa-loemboengs bevaten voor ƒ 20.000.000 aan rijst, de afdeelingsbanken bloeien. Spr. stelt zich voor, dat een groote schrede voorwaarts zou gedaan zijn, indien de nieuwste werktuigen onder het bereik der Inlanders worden gebracht.

Wat de Inlander ook vooral noodig heeft is economisch besef, technische kennis en bedrevenheid in het organiseeren van ondernemingen. Indien het onderwijs ten doel had economische ontwikkeling te brengen, dan zou men in Indië wonderen zien gebeuren. De heer Lovink, die in Nederland alles bereikt heeft bij den conservatieven landbouwer, zal ook in Indië slagen, indien hij blijft beproeven.

Wat de Regeering doet is heel mooi, maar het gaat niet ver genoeg · hare aandacht moet de geheele Inl. nijverheid omvatten. Spr. noemt b.v. de vezelstoffen, waarvan de Inlander de bereiding niet goed kent. Jaarlijks worden er voor een paar millioen gulden aan jutezakken uit Britsch-Indië ingevoerd. Waarom worden die niet in ons Ned.-Indië zelf gemaakt? De laatste tentoonstelling heeft bewezen, dat de grondstoffen ook op Java te kweeken zijn, maar men moet de menschen aan goede weefwerktuigen helpen *).

Zoo is het met alle nijverheidsproducten. De Inlanders maken alles, maar gebrekkig. Waarom niet verbetering aangebracht in alle reeds bestaande industrieën?

Wanneer men alles aanvat, waar dit mogelijk is, zal men — zoo meent spr. — wonderen zien, met als onmiddellijk gevolg, enorme vermeerdering van inkomsten.

De heer Iso wil niet in debat treden, doch alleen vragen wat de Inleider meent met zijn gezegde, dat de jongelieden, na drie jaren ambachtsschool-opleiding, te klein zijn voor een tafellaken en te groot voor een servet.

De heer Abdoellah verzoekt te mogen opmerken, dat de kleinere ambachtsscholen niet alleen op Java en te Koetaradja bestaan, doch dat er ook een is te Fort de Kock. Spr. begrijpt niet goed het belang van de oprichting der kleinere scholen in de desa's, waar het materiaal zoo gering is, terwijl de leerlingen op de grootere plaatsen meer practisch werkzaam kunnen zijn.

Mevrouw van Beresteijn-Tromp vraagt, nu spreker onder „Inl. nijverheid" ook de kunstnijverheid, als huisvlijt beoefend, begrijpt, blijkens hetgeen hij mededeelde over kant- en vlechtwerk, of de Regeering van plan is ook voor de vele andere takken van inheemsche kunstnijverheid maatregelen te treffen, daar spoedig ingrijpen en reorganiseeren hiervan dringend noodig is, wil de volkskunst niet geheel verloren gaan.

De heer van Kol zegt, dat de eenvoudige landbouw niet meer in staat is de bevolking op den duur te voeden, de productie moet vermeerderd worden door de groote industrieën, ook in Nederl.-Indië. Hierbij moet geen winzucht voorzitten, doch alleen het belang van het Inlandsche volk en daarom moet de Regeering er zich voorspannen. Groote industrieën komen overal door; het begin is moeilijk, maar dien moeilijken tijd hebben alle volken doorgemaakt. Het kàn in Indië, vooral onder leiding van een man als de heer Lovink. In Nederland heeft de heer Lovink het gekund, in Indië zal hij het ook kunnen.

Spr. haalt Japan als voorbeeld aan, waar hij juist geweest is om die ontwikkeling te bestudeeren. Wat daar kon, kan in Ned.-Indië ook. De Japanners hebben veel rasovereenkomst met onze archipelbewoners; ook daar heerschte indolentie bij het volk, doch de groot-industrie vordert er met reuzenschreden. En ziet eens — zegt spr. — wat de Japansche Regeering in Korea bereikte. Daar bracht zij in een tiental jaren op industriegebied meer tot stand, dan wij in drie eeuwen in Insulinde. De wantoestand in ons Indië, die men daar aan onmacht toeschrijft, wordt in Japan dan ook steeds meer besproken.

Het behoeft niet zoo te blijven · wanneer men het ernstig meent met de ethische politiek, kan men alles bereiken, en spr. zou den heer Lovink kunnen benijden om de schoone taak, die hem nog wacht. Spr. roept den heer Lovink toe: Heb geloof in uw taak; geloof en gij zult slagen.

De heer Abendanon verzoekt aan zijn opmerkingen nog te mogen toevoegen, dat behalve aan werktuigen, de Inlander ook moeilijk aan goede materialen kan komen.

Bij de beantwoording der sprekers zal de heer Lovink zich niet aan de volgorde houden. Spr. wil eerst de gedane vragen beantwoorden.

Den heer Iso wil hij antwoorden, dat de jongelui, die van de tegenwoordige grootere ambachtsscholen komen, niet geschikt zijn voor gewoon ambachtsman, omdat zij te veel theorie geleerd hebben, en niet voor opzichter en onderwijzer, omdat zij te weinig practische ervaring hebben opgedaan.

Den heer Abdoellah doet spr. opmerken, dat er op de drie grootste plaatsen reeds ambachtsscholen bestaan, dat de beste leerlingen van die scholen ook nog 3 jaren practisch werken op de groote werkplaatsen. Er zijn echter veel scholen noodig, om de geheele bevolking te bereiken.

Spr. geeft toe, dat hij bij de opsomming der ambachtsscholen, die te Fort de Kock heeft vergeten.

Aan Mevrouw van Beresteijn-Tromp vraagt spr. te willen overwegen, dat niet alles tegelijk kan geschieden. Misschien zijn er menschen, die dat kunnen bereiken, maar de ervaring heeft geleerd, dat men met de te nemen maatregelen voorzichtig moet zijn en degeschikte personen moet vinden om ze uit te voeren. Vooral in Indië is dit laatste moeilijk, omdat die personen met taal en zeden der bevolking bekend moeten zijn en er langen tijd voorbij gaat, vóór zij dat zijn. Mislukt een maatregel, dan is het vertrouwen geschokt en alles verloren.

De heer van Kol, met zijn enthousiasme, heeft punten aangeroerd, waarvan spr. vooruit gezegd heeft, dat hij ze niet wilde behandelen, omdat voor de groot-industrie een commissie benoemd is en spr. daarover thans niet kan spreken.

De heer Abendanon heeft allerlei gezegd, maar bovenal, dat spr. wonderen zou doen. Als dat mogelijk ware, zou spr. wel het meest verheugd zijn, maar als verantwoordelijk persoon kan hij niet zoover gaan als velen wenschen. Voorzichtigheid is noodig.

Vóór men met een verbetering begint, moet men eerst de geschikte vakleiders hebben gekweekt. Vóór men fabrieken zet, moet het product van de eerste kwaliteit zijn, en dit moet men eerst bereiken door leiding en voorlichting. Dit alles moet voorzichtig gebeuren, ook al om het moeilijk te overwinnen wantrouwen van den Inlander. Toen men b.v.

*) Ik meen wel eens gehoord te hebben, dat er pogingen gedaan zijn om den Inlander over te halen, de jute als tusschengewas te kweeken, maar, dat hij daarvoor bedankte om de eenvoudige reden, dat hij met de jute slechts f 16.— kon verdienen, terwijl zijn katjang hem ruim f 40.— per grond-eenheid opbracht.
G.

bij de volks-thee-cultuur verbeteringen poogde in te voeren, vroeg de Inlander: ,,zijn dat wel verbeteringen en zijn die wel uitsluitend in ons belang' en eerst zeer langzaamaan kon dit wantrouwen worden overwonnen.

Er was een tijd, dat er Abendanons en van Kols aan het roer zaten, die alles maar gauw gauw wilden laten gebeuren en de uitvoering maar opdroegen aan mannen, die voor hun taak niet berekend waren, doch de opvolgers hebben gezucht om dit voorbarig werk.

Spr. geeft toe, dat we achter zijn geraakt, maar wat verwaarloosd is, kan niet met één slag worden ingehaald. We moeten voorzichtig, geduldig, maar onverdroten doorgaan, om te bereiken, dat de Inlanders zullen kunnen zeggen: wat wij goeds kregen, hebben wij aan Nederland te danken. Men heeft thans in Nederland de overtuiging gekregen, dat er met de Inlanders wel iets te bereiken is, maar laat ons bedenken, dat overijling het grootste nadeel is. Spr. hoopt in een latere bijeenkomst der Vereeniging ,,Oost en West" nog eens in de gelegenheid te zijn om meerdere goede resultaten te vermelden.

De Voorzitter zegt den heer Lovink dank voor den interessanten avond en ook de deelnemers aan het debat voor hun belangstelling. Menschen als de heeren van Kol en Abendanon moeten er zijn, als pushing power; zij overdrijven echter wel eens, doch meenen het veelal niet zoo erg als zij het uitspreken, dat voelen zij zelven ook wel. Intusschen is spreker van meening, dat mannen als de heer Lovink een dergelijken stimulans niet noodig hebben.

Onder dankzegging voor de talrijke opkomst, sluit spr. de bijeenkomst. G.

Voordracht over de Javaansche Kunst.

De ,,Apeldoornsche Crt." van 22 April j.l. schrijft o.m.:

,,In de bovenzaal van het Leesmuseum hield Woensdagavond de heer Dr. G. J. Nieuwenhuis voor een goed bezochte vergadering van de afdeeling Apeldoorn van ,,Oost en West" een voordracht over Javaansche kunst.

Dank zij de welwillendheid van mej. Kitty Ament, die uit haar verzameling van Javaansche kunstvoorwerpen een groot aantal doeken, muziekinstrumenten en poppen had beschikbaar gesteld — tegen de wanden opgehangen en geëxposeerd — werd deze voordracht, waarnaar het luisteren, door de boeiende wijze, waarop dr. Nieuwenhuis vertelde, één groot genoegen was, tot een zeer bijzondere, die we mogen rekenen tot een van de meest interessante en mooiste dezen winter gehouden lezingen.

Het initiatief tot het organiseeren van dezen avond ging uit van mevr. E. Wegerif-Breman, wie de heer Calmeijer, voorzitter der afdeeling, daarvoor een woord van hulde bracht.

Dr. Nieuwenhuis had tijdens een mooien maannacht de Boroboedoer beklommen. Beneden aan den voet van den tempel, sliep de dessa, onder het dichte dak der klapperboomen. Aan den hemel straalde de maan, het landschap baadde zich in een stroom van zachtblauw licht, zoodat het al rondom werd van een wondere schoonheid. Zacht zweefden van verre de tonen van de gamelan over de slapende velden. Zijn gehoor eenige idee te geven van deze schoonheid en van de Javaansche kunst, waarin zij haar spiegel vindt, was het doel, dat dr. Nieuwenhuis zich dezen avond gesteld had.

Om de Javaansche kunst te kunnen begrijpen, aldus spreker, is 't noodzakelijk een begrip te hebben van de drie godsdiensten, die op Java overheerschend zijn geweest, die grooten invloed hebben gehad op het maatschappelijk leven en de ontwikkeling van de kunst op Java: Animisme, Hindoeisme (ook Boeddhisme) en Mohamedanisme.

Wat de ontwikkeling van de Javaansche kunst betreft, is door onderzoekingen vastgesteld, dat het Animisme en Boeddhisme de kunst hebben bevorderd, terwijl de Islam haar beperkte, doch door die beperking indirect eveneens bevorderde. Toen n.l. de Mohammedanen op Java kwamen, verboden zij alle afbeeldingen van menschen en dieren. De kunst zocht toen naar nieuwe banen en vond die in het afbeelden van schimmen.

De architectuur heeft sterk onder den invloed gestaan van het Hindoeisme. Op Java kende men n.l. geen steenen gebouwen. Tot de Hindoes kwamen met hun steenplastiek, hun grootsche tempels.

Kenners verdeelen de tempels op Java in twee groepen, de Midden-Javaansche en de Oost-Javaansche. De eerste groep, waartoe ook de Boroboedoer behoort, is gebouwd onder Hindoe-invloed, de tweede groep onder Javaanschen invloed.

De literatuur is hoofdzakelijk beïnvloed door het Hindoeisme. De thans bestaande verhalen zijn alle vrije bewerkingen van groote Indische heldendichten, ten deele in manuscript, ten deele voortlevend onder het volk bij overlevering.

De derde uiting van Javaansche kunst is de muziek.

De Javaansche muziek is langen tijd niet meegeteld, beschouwd als iets minderwaardigs.

Tusschen de Javaansche muziek en de Europeesche is diepgaand verschil. De Javaan heeft een geheel andere toonladder dan wij, waardoor zij een, voor ons begrip, onzuivere toonverdeeling hebben. Verder heeft de Javaan niet de melodieën-rijkdom als wij. De Javaan heeft een melodie van hoogstens 8 tonen, die telkens wordt herhaald, in allerlei variaties.

De componist geeft alleen de trommotieven en voor het overige is de melodie het hoofdmotief. Harmonie, zooals wij die kennen, heeft een Javaansche compositie niet. Alles is unisono. Doch daar de Javaan uiterst gevoelig is voor rythme en voor toonkleur-nuances — vooral op de trom worden wonderbaarlijk veel variaties gegeven — krijgt de Javaansche muziek iets zeer aparts en dat bijzondere, dat vreemde, dat haar zoo mooi maakt.

De Javaansche muziek is werkelijk niet zoo primitief als gedacht wordt en volgens spreker nog voor groote ontwikkeling vatbaar.

Het tooneel en de dans beiden hebben zich ontwikkeld uit het oude Animisme, met zijn grooten angst voor de dooden. Een angst, waaruit de nu nog bestaande Javaansche ceremonieën zijn voortgevloeid.

In den bloeitijd van het Animisme trachtte tijdens de doodenfeesten, de oude priester de zielen der afgestorvenen gunstig te stemmen. Er werden gebeden uitgesproken en meer dergelijke, alles begeleid door rythmisch dansen. Uit die oude priesterdansen hebben zich de Javaansche dansen ontwikkeld. Evenzoo is daaruit voortgekomen, mede onder den invloed van andere sectes, het Javaansche poppenspel. De veronderstelling, dat dit spel van Chineeschen oorsprong is, meende spreker te moeten verwerpen. De eerst openlijk vertoonde priesterdansen werden later, toen de priesters wat meer geheimzinnigheid noodig hadden om zich te doen gelooven, achter een scherm uitgevoerd, zoodat men alleen de schaduw zag. Uit die schaduw-dansen is onder Mohammedaanschen invloed het poppen-schimmen-spel, de Wajang-vertooning ontstaan. Ook de Wajang goleg (spel met gekleede poppen) en nadien de Wajang wong, waarin menschen optreden en die vooral in de Vorstenlanden in hooge eere is. Zij vormt de hoogste kunstgenieting, die zich denken laat, staat boven de Europeesche tooneel- en danskunst, zooals die, in de moderne richting, wordt gedemonstreerd.

Uitvoerig stond spreker stil bij de Wajangpoppen, uit wier lijnen en kleuren, waarin de helden zijn gesymboliseerd, weer het groote stijlbegrip van den Javaan spreekt en schetste hij den grooten invloed, ook zedelijken, van de Wajang op het volk.

Ten slotte behandelde spr. de Javaansche kunstnijverheid en besloot:

Als het onderwijs de Javaansche cultuur helpt ontwikkelen, zooals dat in de nieuwe onderwijsplannen de bedoeling is, zal er veel te bereiken zijn. Dan zal er een aanpassing komen van nieuwe idealen en gedachten aan oude, hooge vormen.

Dr. Nieuwenhuis eindigde zijn zoo buitengewoon belangwekkende causerie, waardoor het Javaansche volk ons weer iets nader gebracht is, met het zingen van eenige pantoens o.m. een heel mooi wiegelied, waarbij mej. Ament op de piano begeleidde.

Suriname.

Onze lezers zullen zich herinneren dat de Minister van Koloniën op aandrang van de Tweede Kamer heeft toegezegd, met den Gouverneur in nader overleg te treden aangaande verschillende posten door hem van de begrooting over het loopende dienstjaar geschrapt. Naar aanleiding hiervan heeft de Gouverneur bij de Kol. Staten ingediend een z.g. Wenschelijkheids-begrooting.

In de Mem. van Toelichting zegt de Gouverneur o.m.:

Alvorens nu zijne voorstellen aan den Minister te doen, meent de ondergeteekende, waar er sprake is van eene suppletoire begrooting, dat de Koloniale Staten in de gelegenheid behooren te worden gesteld om hun gevoelen over de voor te dragen verhoogingen te doen kennen, nu de stand van zaken thans geheel anders is dan toen de geschrapte posten in het afgeloopen jaar door hen werden goedgekeurd.

Vele ramingen toch, zoowel van de uitgaven als van de inkomsten in het begin van het vorig jaar gemaakt, kunnen thans niet meer worden gehandhaafd. Door stijging van de prijzen van vele voor den dienst benoodigde goederen en wegens vroegere te lage ramingen kan thans met zekerheid worden aangenomen, dat sommige der voor 1916 toegestane credieten onvoldoende zullen blijken te zijn.

Aan den anderen kant moet uit de lage opbrengst van de middelen in het afgeloopen jaar, in verband met het nog steeds voortduren van de ongunstige omstandigheden, die daarvan de oorzaken zijn, thans wel worden opgemaakt, dat de opbrengst van de middelen der kolonie in 1916 met een aanzienlijk bedrag beneden de raming zal blijven.

Het totaal van die verhoogingen bedraagt, na aftrek van de vermoedelijke overschotten op sommige artikelen, de som van *f* 111.030, of met inbegrip van de in dit ontwerp voorgestelde verhoogingen *f* 157.891.

De herziene raming der middelen voor 1916 is nagenoeg gelijk aan de raming 1917; enkele posten moesten lager geraamd worden, omdat voor 1916 slechts op één jaar accrès kon gerekend worden.

Het totaal der verlagingen in de herziene middelenraming bedraagt *f* 369.750, waartegenover echter staat dat de ramingen van enkele middelen konden worden verhoogd met een gezamenlijk bedrag van *f*2150, zoodat de raming van alle middelen te zamen ten slotte verlaagd is met *f* 348.600.

Voegt men bij dit bedrag de hiervoren becijferde som van *f* 157.981, die voor uitgaven meer noodig is dan in de definitieve begrooting toegestaan, dan komt men tot een nadeelig verschil van *f* 506.581.

Met de reeds aangekondigde voorstellen tot belastingverhooging, zal getracht worden nog in dit jaar eenige versterking der middelen te verkrijgen, waardoor het nadeelige verschil niet zoo groot zal behoeven te zijn.

De toestanden in de kolonie zijn echter niet van dien aard, dat vrijheid kan worden gevonden om onder de

tegenwoordige omstandigheden op de bevolking zoodanigen belastingdruk te leggen, dat de door de belastingverhooging te verkrijgen bate voldoende zal wezen om hetgeen aan subsidie méér noodig zal zijn, geheel op te heffen.

De Gouverneur stelt voor de volgende posten op de begrooting te herstellen:

1⁰. ƒ 250 voor den commies van de griffie;

2⁰. het volle aangevraagde crediet voor het Boschwezen;

3⁰. ƒ 300 als toelage voor den secretaris van de commissie voor de inkomstenbelasting;

4⁰. voor de Evang. Broedergemeente de helft van ƒ 2000 voor het loopende jaar;

5⁰. voor het Landbouwdepartement de aanstelling van een landbouw-scheikundige en een entomoloog; verder andere uitgaven voor dit departement, door den Minister geschrapt; ten slotte herstel van het bedrag van ƒ 2500 voor proefnemingen vanwege het departement;

6⁰. voor openbare werken wordt gevraagd de klerk voor de boekhouding; verder het volle gevraagde crediet voor de straten en wegen;

7⁰. nog twee motorspuiten à ƒ 3750 per stuk.

* * *

„Surinamer" van 26 Maart schrijft:

Het voorlaatste nummer van het G. A. B. gaf het overzicht van de opbrengst der koloniale middelen over de maand Februari 1916.

Haast alle middelen hebben minder dan de raming opgebracht. Invoerrechten bleven bijna één ton achter. Het is voorzeker spijtig, maar verwondering baart het natuurlijk niet. Wat is anders in deze abnormale tijden te verwachten? Geheel de samenleving is door den oorlog uit zijn voegen gerukt.

Al is nu de uitkomst van de twee eerste maanden van het nieuwe jaar, vergeleken met hetgeen verwacht werd, niet schitterend, toch is zij, beschouwd met het resultaat van de twee eerste maanden van 1915, niet zoo slecht.

Wat ons in het jongste overzicht opviel, was, dat vele middelen in Januari en Februari van 1916 beter vloeiden dan in die van 1915.

Of dit een teeken is van eene, zij het dan kleine, opleving? Nu reeds hieromtrent een conclusie te trekken, ware voorbarig. Immers dat milder vloeien van vele middelen kan van tijdelijken aard zijn. Wij moeten dus eenige maanden verder zijn om een definitief oordeel te kunnen uitspreken.

* * *

Aan een artikel „Bauxiet in Suriname" in het blad „Suriname" van 14 Maart ontleenen we het volgende:

......„De kosten van de winning van aluminium uit bauxiet varieert, naar gelang van de gebezigde processen, tusschen ƒ 540 en ƒ 1080 per ton.

De verkoopprijs was vóór den oorlog door de combinatie vastgesteld op ƒ 900 à ƒ 1080 per ton. De prijs is nu gestegen tot ƒ 2400 per ton!

De enorme winsten, voortvloeiende uit dezen exhorbitanten prijs, is buiten alle evenredigheid met de prijzen, welke voor het rijke bauxietland der kolonie thans aangeboden worden.

Volgens cijfers van Prof. Harison in de Argosy vermeld, zou een ton bauxiet van het gehalte van het onze en dat van Britsch Guyana ½ ton aluminium opleveren.

De hier ontdekte lagen bauxiet kunnen op dezen grondslag, ruw geschat, 3000 ton aluminium opleveren. De verkoopprijs op niet meer dan ƒ 960 stellende — de laagste quotatie vóór den oorlog — en de kosten ter verkrijging van het metaal op niet meer dan ƒ 600, dan zou uit de tot nu in de kolonie ontdekte lagen een winst van 108 millioen guldens gemaakt kunnen worden!"

Het cijfer 3000 is blijkbaar een vergissing of de 108.

Het blad spoort het bestuur aan, tegenover de bauxietindustrie een breed standpunt in te nemen.

„Het bevordere zooveel mogelijk verdere ontdekkingen en late de vrije hand aan degenen, die op zich genomen hebben dezen nieuwen rijkdom rendabel te maken."

„En als de bauxiet-industrie opgebloeid zal zijn en zich vastgezet heeft — laat dan de fiscus zijn hand uitsteken en voor zich vragen wat haar dan gaarne en zonder vrees voor het slachten van de kip met de gouden eieren zal afgestaan worden."

* * *

Naar „De West" verneemt, is nader bericht ontvangen van het „Commercial Department te Washington, dat de naar Suriname uit te zenden agent aldaar te verwachten is in den loop van Juni.

Deze agent, de heer Garrard Harris, bezoekt op dit oogenblik Jamaica, Haiti, San Domingo, Porto Rico en andere West-Indische plaatsen.

Een tweede afgevaardigde van het Commercial Department, de heer J. A. Massel, zal omstreeks midden Juli in de kolonie arriveeren.

* * *

„Op den Uitkijk" van 18 Maart schrijft:

„Een tweetal heren hebben weten gedaan te krijgen, dat door bemiddeling van Arti et Amicitiae uit Amsterdam naar hier een aquarellen-kollektie is toegezonden van niet minder dan 81 stukken. Dat moet je niet uitboezeroenen. D'r was natuurlik nog heel wat om te doen. Maar ze zijn d'r toch en men is het over de verschillende punten, die nog te regelen vielen, eens geworden.

Is 't niet werkelik een verrassing, dat wij in deze benarde en harde tijden de gelegenheid zullen hebben werkelik goede en mooie kunstwerken, waaronder van bekende meesters, te zien. Er is nu een tentoonstellingskommissie gevormd en de volgende maand zullen de aquarellen — waarbij ook enige etsen — worden te kijk gesteld. 't Is nu een proef; 't zal van de belangstelling afhangen of zo iets kan worden herhaald."

Volgens „Suriname" van 24 Maart zijn de beide heeren, die dit alles bewerkt hebben, Mr. P. Carst, lid van het Hof van Justitie en H. Geerlings, gezagvoerder van plantage Wederzorg.

* * *

„De West" schrijft:

„De Roomsch Katholieke Missie vierde 26 Maart het gouden jubileum van de aankomst der eerste Redemptoristen zendelingen in Suriname.

Met opgewektheid heeft de katholieke bevolking het feest van hare priesters gevierd.

Reeds lang geleden had zich een comité gevormd, dat gelden verzameld heeft om als passend huldeblijk op dezen dag de inrichting van de operatiekamer voor het nieuwe R. K. ziekenhuis ten geschenke aan te bieden. Een ander comité zorgde voor een keurige versiering van het inwendige der kathedraal.

De gouverneur was bij de aanbieding van het huldeblijk Zondagmorgen tegenwoordig, en op de receptie, die daarna in de pastorie gehouden werd, gaven vrijwel alle autoriteiten van hun belangstelling in het feest der Missie blijk. De Koloniale Staten waren er vertegenwoordigd door hun voorzitter en griffier."

De schrijver van den „brief van de week" in den „Op den Uitkijk" heeft het in aanbouw zijnde ziekenhuis bezocht en geeft daar een korte beschrijving van. Alles wordt gebouwd in gewapend beton, steen en pleisterwerk. In Suriname, waar hout het bouwmateriaal is, iets nieuws. Later zal op het achterterrein een zusterhuis gebouwd worden.

„Als ziekenhuis en tuin-aanleg kant en klaar zijn — zegt de schrijver — is onze stad zeker een mooi dingetje rijker."

* * *

Nog steeds zijn de mailzendingen uit Suriname in de war. Van „Op den Uitkijk" hebben ons de nummers 52—56 niet bereikt en wij ontzeggen ons niet gaarne het genoegen, die de lezing van de artikelen van Spectator en de brieven van de week ons verschaffen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Verschil van meening. „Van Haastert (hoofdredacteur van een Bataviaasch blad) voelt zich gekrenkt" — alzoo Tjipto Mangoen Koesoemo in „de Voorpost" — dat wij de Nederl. regeering in Indië verantwoordelijk stelden voor het harde lot van Douwes Dekker en kan 't niet met ons eens zijn, waar wij zeiden, dat „uithongering" is het wapen der regeering. Eilacie! D.D. had een goed bestaan in Indië, bewoonde een goed huis, had een werkkring, die het noodige opleverde voor zijn gezin. Toen kwam de regeering „goedig en edelmoedig" D.D. proponeeren maar te Koepang te gaan wonen, omdat...... hij te veel de waarheid zei. D.D. heeft voor het edelmoedig aanbod bedankt, daar niet van. Maar gesteld eens, dat D.D. wel zijn bestemming had gevolgd, zou hij dan niet geruïneerd zijn geweest, zou zijn vendutie à tout prix hem vergoed hebben het derven van zooveel honderd gulden in de maand, die hij verdiende als redacteur van „de Expres"? En wat zou de regeering hem hebben gegeven te Timor Koepang? Een aalmoesje, meer niet, het volstrekt noodige, om zijn physisch bestaan te rekken. Van Haastert wil toch niet beweren, dat eten, drinken en slapen in een mooi bed inclusief het paren voor D.D. het bestaan uitmaken? Het zou best kunnen, dat 't voor van Haastert zoo is, want hij kent geen ander bestaan. Andere eischen stelt hij niet aan zijn bestaan. Men had op het oog, D.D. te Koepang den mond te snoeren, hem te muilkorven, niet waar van Haastert?

Och, er zijn altijd krankzinnigen als D.D., die desnoods uithongering verkiezen boven een moreelen moord. Van Haastert kan daar niet bij, kassian!

En wat ons zelven betreft! Van Haastert decreteert voor ons de plicht, de regeering dankbaar te zijn voor haar edelmoedigheid. Een oogenblik! de regeering heeft mij een klap in het gezicht gegeven, waar ik mij voorstelde voor mijn volk te werken, meende zij, dat die actie van mij ging tegen de belangen van de regeering in. Ik ben geen Christen, van Haastert! dus ik stel mij niet voor dien klap ongewroken te laten. Trouwens, het zou getuigen van karakterloosheid, indien ik, na alles, wat er gebeurd is, bij de regeering speelde aap, wat heb je mooie jongen. Tot zoo iets zou van Haastert in staat zijn, iemand, die geen andere moraal kent, dan geld-moraal, doch please! verwacht dat niet van Tjiptomangoenkoesoemo. Gezwegen nog daarvan, dat ik overtuigd ben, dat de Nederlandsche regeering over deze landen op niets

anders gebaseerd is dan op geweld. Kracht is recht, vindt van Haastert zeker. Ik ben het daarin niet met hem eens.

De Taalkwestie. De vereeniging „Insulinde" hield te Semarang in de maand Februari j.l. een openbare vergadering over de vraag: welke taal wenschelijk is als voertaal in de Inl. scholen? Tjiptomangoen-Koesoemo was daarbij tegenwoordig en pleitte voor de Nederlandsche taal. Hij zeide o.m., dat de Javaansche taal eigenlijk reeds dood was, als een gevolg daarvan, dat Java in den laatsten tijd in het wereldverkeer is opgenomen. Elke boot voerde telkens vreemdelingen aan, wier aanraking met den Javaan op diens psyche van invloed moest zijn. Nu gebeurt 't reeds, dat de Jong Javanen onder elkaar Hollandsch praten, of Maleisch, als zij 't Hollandsch nog niet goed verstaan, in elk geval géén Javaansch. Hij vond 't goed, dat, bij den overgang van een landbouwend tot een industrie volk, men zich ook in een andere taal leerde uitdrukken.

Een oordeel. Naar aanleiding van de bekende gevangenneming van Douwes Dekker te Singapore, merkt de „Kaoem Moeda" op, dat diens zucht om recht te zoeken voor alle overheerschte rassen, vooral de Aziatische, hem er toe gedreven heeft de tegen het Engelsche gezag opzettende geschriften in Britsch Indië te doen verspreiden. Voor hem wordt nu gebeden, in de hoop, dat hij zich zal vrij kunnen pleiten. Maar bij de Engelsche regeering zal hij niet op de lankmoedigheid kunnen rekenen, welke hem in N.-I. betoond werd.

Onder welke vlag. De „Modjopait" gaf een terugblik op het jaar 1915: de S. I. had te lijden van malversatiën. Van uit Insulinde ging geen kracht, geen invloed uit, noch te Buitenzorg, noch bij de Tweede Kamer. De eensgezindheid was verdwenen, nadat Douwes Dekker, de ziel der vereeniging, was heengegaan. Gelukkig is 't te achten, dat nu de „Indische Sociaal-Democratische Vereeniging" in een en ander voorziet. Deze moet een vereeniging voor den Inlander worden.

De ongeregeldheden in Pasir. In een extra nummer, van de „Oetoesan Hindia", vindt men het volgende verslag van Tirto Danoedjo over diens bevindingen in Pasir, naar aanleiding van de daar plaats gehad hebbende ongeregeldheden: De bevolking dezer streek, ja, zelfs de inwoners van de Kota, zijn steeds de dupe van ongeregeldheden, die hier voorkomen. Is er onrust, de civiele of militaire overheid treft onmiddellijk krasse maatregelen. De Sultan en zijn verwanten worden bij den Controleur van Tanah Grogot ontboden en er worden weer passen uitgereikt. De kleine man zit dan weer in zak en asch, want hij is zeer belemmerd in zijn broodwinning. Bevreesd als hij is èn voor de oproerlingen èn voor de militaire patrouilles, durft hij zijn woning niet uit om zijn rijstland te bewerken of boschproducten in te gaan zamelen. Het gevolg hiervan zal wezen honger lijden en achterstallig zijn in de betaling van belasting. Vele onschuldigen zijn door de patrouilles neergeschoten, toen ze uit de kampongs vluchtten op het gezicht der soldaten; de patrouilles hebben hen voor oproerlingen aangezien. De verlaten woningen zijn met alles, wat er in was, verbrand, opdat de verzetslieden er niet van zouden kunnen profiteeren. De lieden van Pasir zijn geen wilden. Als ze bij elkaar zitten om elkaar te raadplegen, spreken ze ook over het bestuurshoofd en maken een parallel tusschen hem en zijn voorgangers en spreken met lof over de goeden, onder wie er te Pasir pais en vrede was. De tegenwoordige Controleur heeft eens op de politierol op vreemde wijze vonnis gewezen: Een hadji verzond per prauw een partij rotan naar Tanah Grogot. Hier werd de rotan overgeladen op een stoomschip. Er was nog wat in de prauw, toen men met het vallen der duisternis het werk moest staken en uitstellen tot den volgenden dag. De prauw werd vast gemeerd. Door den sterken stroom in de rivier, werd de prauw een eind weg gedreven. De oppas bezorgde den hadji zijn prauw terug. Usance is, dat de eigenaar van de prauw den oppasser een gulden fooi geeft voor zijn moeite, waarmede de zaak dan is afgedaan. Ditmaal evenwel werd de hadji voor den Controleur geroepen. Deze taxeerde de prauw met inhoud op een waarde van ƒ 80.— en legde den hadji een boete op, bedragende 10 pCt. daarvan. Zoo ontstaan soms opstootjes.

Nieuwe Inl. bladen. De „Pantjaran Warta" vernam, dat een vereeniging van Inlandsche bestuursambtenaren in de afdeeling Kediri het plan heeft opgevat te Kediri een dag- of weekblad uit te geven. Te Blitar is men besloten tot den aankoop van een drukkerij en de uitgifte van een dagblad, waarvan de leiding in handen zal komen van een redactielid van de „Oetoesan Hindia".

Japan's plannen? Mevrouw Holst—Hendrikx, de Japansche correspondente van het Soerabajaasch Handelsblad, heeft in dit blad een belangwekkenden brief geschreven over Japans plannen met betrekking tot N.-I., en zulks naar aanleiding van een artikel van den heer Takekoshi. meldt de „Oetoesan Hindia", die van den brief een Maleische vertaling geeft en het volgende daarbij aanteekent: „Wordt hetgeen door Yusaburo Takeskoshi is voorgesteld door de Japansche regeering ten uitvoer gebracht, dan zal een oorlog niet uitblijven. Ned.-Indië zal dan de twistappel worden van verschillende groote mogendheden, en de hieruit voortvloeiende ellende zal niet te overzien zijn. Het is daarom noodig, dat hij het artikel ter overdenking aanbevelen aan het Indische volk, opdat het zijn maatregelen kan nemen. Een verdeeld Indië zou een ramp zijn."

WAT DE CHINEES VERTELT.

Niet Neutraal. De „Pewarta Soerabaja" deelt mede, dat de Arabieren te Soerabaja met een Hollandsche mail pakken vol brochures hebben ontvangen, uitgaande van een z.g. comité van voorbereiding tot vorming van een nationaal Indische partij (in Britsch-Indië). In deze brochures wordt het Engelsche bestuur in Indië op onbehoorlijke wijze beschimpt. De bedoeling is, dat deze geschriften uit ons Indië naar Engelsch-Indië worden gevoerd. Wat toch niet te pas komt, meent 't blad. Het gaat niet aan, dat de Koninkl. Nederl. Posterijen en de Indische Gouvernements postdienst worden misbruikt ter verspreiding van een opruiend schotschrift tegen een bevriende regeering, hetgeen ook in strijd zou zijn met de neutraliteit van Nederland.

Anti-polygamie. Het huwelijk van Raden Adjeng Hadilah met den heer Burger is toch doorgegaan. Zoo schrijft de „Djawa Tengah". Verheugde de Inlandsche pers er zich tevoren in, dat de verloving te niet gedaan zou worden, thans is zij — volgens genoemd Chineesch blad — ontstemd, beschouwt de zaak als verloren, daarom worden er niet veel woorden meer over verspild. Zoolang de polygamie in eere wordt gehouden, zoolang nog ontwikkelde Javanen er niets inzien één of meer bijwijven er op na te houden, zoolang de eerste vrouw deelen moet met de gewettigde minnaressen van haar man, of als kind stiefmoeders moeten dulden, zoolang zal 't ook nog duren, dat Inl. vrouwen het als een eer zullen beschouwen de echtgenooten van Europeanen te zijn.

De schrijver in de „Djawa Tengah" is overigens verheugd, dat dit huwelijk toch zal worden voltrokken. Wat wil de familie hiertegen nog doen, die aanvankelijk de jonge vrouw in haar plannen heeft tegengewerkt? Men zegt, dat zij dengene gerechtelijk vervolgen wil, die geschreven heeft over het ziek maken en ontvoeren van de verloofde.

Critiek. De „Perniagan" heeft een scherpe critiek geleverd op de rede door den voorzitter der Centraal S. I. te Tjiandjoer gehouden, die naar haar oordeel gevaarlijk van inhoud was en tot rassenhaat opwekte. Bedoelde voorzitter beweerde, dat toen Java nog aan de Inlanders behoorde, dezen veel beter menschen waren dan nu onder de vreemde overheersching. Toen bloeide de nijverheid, waren de loonen hooger, de Inlanders rijker. De rijkdom van het land is nu in het bezit gekomen van vreemdelingen. De Inboorlingen worden bedrogen en voor karbouwen uitgemaakt. Feitelijk dragen zij hiervan grootendeels zelve de schuld. Zij zijn dom en niet eendrachtig. De Regeering weet nu precies, wat zij met de Inlanders kan doen.

Waarom — zoo vraagt de „Perniagan" — releveerde hij niet het feit, dat na het optreden van de S. I. op tal van plaatsen zich ongeregeldheden hebben voorgedaan, waardoor honderden Inlanders ongelukkig zijn gemaakt? Dan had hij ook moeten zeggen, dat de armoede van den Javaan het gevolg is van zijn eigen luiheid en spilzucht.

Op een vergadering van de S. I. te Malang had een Arabier, commissaris van den Centraal S. I., 't over de onverschilligheid van den Javaan en dat het Gouvernement voortgaat met het noodige te doen tot bevordering van zijn welzijn. Zijn (des Arabiers) eigen rasgenooten maakte hij bij deze gelegenheid uit voor de bloedzuigers van den Javaan. Zonder een cent en slechts van een stel kleeren voorzien, komen zij in het land en worden in minder dan geen tijd rijk. Deze Arabier gaf ook den mede aanwezigen regent een hak door te spreken van de hormatlievendheid van de „hoogere Inl. Ambtenaren" te Malang en zulks in strijd en in weerwil van de bekende hormat-circulaires. Bekend is 't, dat deze regent zelf nog „gila hormat" is. 't Eigenaardige van de zaak is, dat deze vergadering gehouden werd op het regentserf, voor het gebruik waarvan men hem in den aanvang van de vergadering nog dank gezegd had. („Pewarta Soerabaja").

Verzet. De Christendessa Modjowarna — alzoo de „Bintang Soerabaja" — heeft haar eigen dessa-loemboengs, die zij zelf beheert. En nu komt het bestuur met de prentah, dat deze onder de administratie van een mantri loemboeng zal komen te staan. Deze dessa heeft zich hiertegen verzet, met de bedreiging de instelling op te heffen, indien de last gehandhaafd wordt. Zij heeft volkomen gelijk, oordeelt het blad. Vóórdat het Gouvernement nog dessa-loemboengs had, was Modjowarno er reeds mede begonnen, kon in tijden van schaarschte zich zelve helpen, wat van de omliggende dessas niet gezegd kan worden.

Een Rechtzetting. In hetzelfde blad komt een „Inzender" op tegen een aanval in de „Darmo Kondo" op de Christelijke zending, waarin de onderlinge uitmoording van Christenen in Europa wordt aangehaald. De inzender vergelijkt daarbij de uitmoording van Armeniërs door Mohamedanen. Toch zal hij niet beweren, dat de Turksche Mohamedanen moordenaars zijn, ook niet, op grond van het verraad en de ontrouw van Raden Patah jegens den laatsten vorst van Modjopait, dat alle Mohamedanen verraders en trouweloozen zijn. Daarom mag men ook het Christendom niet vereenzelvigen met de Christenen. De bewering, dat de kerstening van de Mohamedanen grootendeels met Gouvernementsgeld geschiedt, is niet juist. De zending ontvangt een subsidie voor hare hospitalen en scholen, die voor alle Inlanders bestemd zijn. Een dergelijk subsidie kunnen de Mohamedanen óók aanvragen

en krijgen als zij hetzelfde doen. Waarom wordt het den Christenen kwalijk genomen, als zij hun geloof verbreiden? De Islam en het Boeddhisme beschouwen dit ook als hun plicht. Raden Patah deed het echter met dwang en doodde daarbij duizenden menschen.

Niet toerekenbaar. De „Sinar Sumatra" verhaalt van een assistent-resident, die op het nieuwe jaar in een toespraak tot de Inlandsche hoofden van de „domme oproerlingen" sprak, die nu verslagen of gedood zijn. Hij wist — zoo zeide hij — reeds maanden geleden, van het bestaan van deze samenzwering, die overal vertakkingen had. Maar hij wist ook, dat Batavia reeds 30.000 man troepen gereed had staan om alle bovenlanders uit te roeien. Deze assistent-resident had op dien dag blijkbaar te veel champagne gedronken, zoo beweert bovengenoemd blad.

Van Vreemde Koloniën.

Met 't bereiken van 't doel verdwijnt de illusie.

Het was zoo'n mooi onderwerp voor de democratisch gezinden in de groote N.-Amerikaansche republiek: de Philippijnen moeten onafhankelijk worden. De 2 afgevaardigden van de kolonie, die een adviseerende stem hebben in 't Congres, vonden steeds sympathie en bijval wanneer zij dit onderwerp ter sprake brachten, in den lande was een steeds toenemende strooming in dit richting. Het beginsel is eindelijk in een wetsontwerp neergelegd en door Kamer en Senaat aangenomen. De zaak schijnt dus gezond. Maar nu komt plots een vrij sterke reactie. De tegen-argumenten winnen ineens in beteekenis. Zijn de Philippinos rijp voor zelfbestuur? Loopen de goede instellingen tijdens 't Amerik. bestuur ingevoerd of ontworpen, geen gevaar te niet te gaan? Zal den kleinen inlander niet de onderdrukking wachten die bij Oostersch bestuur regel is? Velen zien Japan reeds de door Amerika vrijwillig prijs te geven plaats innemen, waardoor van de bedoelde onafhankelijkheid niets zou overblijven, terwijl aan den meest gevreesden mededinger in den Grooten Oceaan een voorrecht en voordeel zou zijn gegund, dat volstrekt niet in de bedoeling ligt.

Tusschen deze beschouwingen, die de Philippijnen zelf betreffen, door, worden ook de beweegredenen van Amerika aangevochten. De ontwikkeling van de kolonie zou meer financieele offers vergen dan de republiek te besteden heeft aan een ver afgelegen land, dat bestemd is om los gelaten te worden, zoodra 't op eigen beenen kan staan. De kans, dat Amerika, tegen zijn zin in verwikkeling wordt betrokken is ook groot en het zou ook in dit verband tot uitgaven verplicht zijn, die 't zich uit zuiver Amerikaansch politieke overwegingen niet zal hebben op te leggen.

Neemt dit het mooie niet weg van de democratische bedoeling om de kolonie een eigen bestaan met een eigen bestuur te schenken, in een tijd dat schier alle andere mogendheden er op uit zijn haar koloniaal gebied uit te breiden, toch doet 't de geestdrift wel wat luwen, die bij 't bereiken der illusie, in vlam gezet had kunnen worden.

Koet el Amara gevallen.

Het was niet te vermijden! Na een tegenstand van 143 dagen, zóó afgesloten van alle gemeenschap met de buitenwereld dat geen voedsel, geen munitie kon worden aangebracht, kon 't oogenblik der verplichte overgave, voor de 13 à 14.000 man Engelsch en Indische troepen, niet lang uitblijven. Wel kon misschien nog een poging verwacht worden om zich met sabel en bajonet een uitweg te banen, maar dit zou toch slechts een wanhoopsdaad zonder eenige kans van succes zijn geweest, want om de Br. stelling heen hadden de T. een sterke lijn van werken gemaakt, front èn naar Koet el Amara èn naar buiten, tegen 't in aantocht zijnde ontzettingsleger, en 't terrein nabij de Tigris was in moerassen herschapen.

De verdediger heeft pogingen gedaan om vrijen aftocht te krijgen of te koopen, maar de uitslag is een onvoorwaardelijke overgave van generaal Townshend geweest.

Voor de Turken is dit een schitterend wapenfeit, 't zal, vooral na het verlies van Erzeroem, wel als „Engeland overwonnen door Turkije" door de Mohamedaansche wereld gelanceerd worden. Inderdaad is 't voor Groot Brittanië een heel bittere pil. De roemruchtige tocht naar Bagdad loopt zoo op een gevoelig echec uit. Ruim 13000 krijgsgevangenen in T. handen!

De ontzettingsexpeditie heeft nu als zoodanig ook geen reden van bestaan meer, blijft zij in de ongunstige positie, waarin zij zich bevindt, dan wacht haar een gevaarlijken aanval van de nu vrij gekomen T. troepen. Trekt zij terug, dan is ook deze Britsche onderneming als een mislukking te beschouwen. De krijgers, die bij Gallipoli, Saloniki en aan de Tigris gestreden hebben, kunnen geen grooten dunk van den voorspoed der Britsche wapenen gekregen hebben. In 't offensief mochten alleen de Boerenbevelvoerders Botha en Smits hun succes bezorgen.

't Gele gevaar.

In den tijd van spanning, die ons land doorleeft en waarin de kansen, die Nederland kan loopen om alsnog of naar de eene of aan de andere zijde in den oorlog betrokken te worden, ook om onze koloniale belangen, telkens en telkens weer gewogen worden, is 't oordeel van den voormaligen Oostenrijkschen gezant von Kuczynski in Peking niet zonder beteekenis. Wat hij, die jaren lang in China heeft doorgebracht, over dit land en Joean Sji Kai schrijft, vraagt hierbij echter niet in de eerste plaats onze aandacht, deze wordt vooral getrokken door hetgeen hij over Japan opmerkt. Japan, zoo zegt hij, wenscht tegenwoordig niet zoozeer naar territoriale verovering in China dan wel China nauw aan zich te verbinden, als bondgenoot of vazal. Sinds de verovering van Kiautsjau laat J. zich niet meer veel gelegen liggen aan hetgeen in Europa geschiedt. J. doet eigenlijk niet anders dan Engeland en Rusland gedaan hebben om hun macht en bezit uit te breiden. Ook Amerika met zijn Monroeleer kan 't als voorbeeld nemen. Sedert J. als de grootste mogendheid in Oost-Azië erkend is, beschouwt het zich sterk genoeg om zijn hegemonie daar ook tegenover Europa staande te houden.

Azië voor de Aziaten en onder leiding van Japan. Hebben de Chineezen nog geen begrip van die leer, dan moet die hun ingeprent worden. Gaat dat niet met China, dan maar tegen China. Wie die plannen zal willen verhinderen, hij moge zijn wie hij wil, al ware het zelfs de Engelsche bondgenoot, dien beschouwt Japan als zijn vijand.

Volgens 't artikel in 't Fremdenblatt wordt de band tusschen Engel. en Japan losser, daarentegen zoekt Rusland hechter vriendschap met Japan, dat hierin echter een bewijs leest van R.'s zwakheid. Door den bril, die Kuczynski opzet, meent hij van Jap. zijde nog de meeste sympathie voor Duitschland te moeten verwachten, al heeft de behoefte, om dit land uit China te verdrijven, Jap. er ook toe gebracht in den huidigen oorlog tegen D. partij te kiezen.

Met eenige afwisseling op 't gewone thema, komt de beschouwing neer op een herhaling van hetgeen F. Eissenhardt reeds in October 1897 schreef: Japan schlägt los, wenn es glaubt, seine Zeit is gekommen. Is Nederlandsch-Indië hierop bedacht en berekend?!

Duitsch Oost-Afrika.

De voorspoed blijft hier aan de zijde van de Boeren. Generaal van Deventer versloeg den 19n April de bij Koanda Irangi opgesteld D. macht. Terwijl het centrum der Boerenafdeeling stand hield, zwermden de vleugels uit, zoodat de verdediger daar door geweer- en geschutvuur werd bestookt. De „burgers" bleven gedekt, zoodat zij geen doel aanboden. Na twee dagen vechtens verbrandden de D. hun laatste voorraden en trokken overhaast terug, om geheele insluiting te voorkomen. Daarom werd de vervolging ingezet.

Volgens officieel bericht uit Kaapstad heeft generaal van Deventer in den loop van zijn opmarsch van Arusha naar de Tanganyika-spoorbaan een groot aantal Zuid-Afrik. gezinnen bevrijd, die door de D. als politieke gevangenen waren opgepakt in hofsteden om de Kilimandjaro gelegen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het nut van den cocospalm.

Een Singhaleesch spreekwoord zegt: „de cocospalm is voor 99 doeleinden geschikt en het honderdste zal nog wel gevonden worden", welke uitspraak op afdoende wijze zijn groot nut illustreert.

Ofschoon het doel van de cocoscultuur in verreweg de meeste gevallen uitsluitend ligt in het winnen der vruchten, neemt dit niet weg, dat verscheidene andere deelen van dezen boom op eenigerlei wijze nog eene nuttige toepassing vinden. Zoo bestaat het buitenste gedeelte van den cocosstam uit een bijzonder hard soort hout, dat voornamelijk voor binnenwerk in de huizen en voor het vervaardigen van inlandsche snuisterijen wordt gebruikt; op de Europeesche houtmarkt is het niet bekend. De wortels van den cocospalm dienen voor de bereiding van inlandsche geneesmiddelen. Verder worden de wortelvezelfs wel tot vlechtwerk gebezigd voor het maken van mandjes, enz. De jonge cocosbladeren doen in hun geheel veelvuldig dienst voor versiering bij inlandsche feesten; de enkele bladslippen dienen tot allerlei vlechtwerk voor korstondig huiselijk gebruik en van de bladnerven worden bezems gemaakt. Uit den jongen bloemstengel wordt palmsap afgetapt, waaruit men palmwijn, azijn, gist en arak verkrijgt.

Dit is slechts een korte opsomming van al de toepassingen, die buiten de vruchten van de verschillende deelen van den cocospalm worden gemaakt, in hoofdzaak voor de inlandsche huishouding.

Ook van de vruchten gaat geen enkel bestanddeel verloren. Vallen zij nog zeer onrijp af, dan worden er geneesmiddelen uit bereid; bij meer gevorderden wasdom wordt het cocosvleesch rauw, of met andere spijzen gekookt, veel gegeten, terwijl het cocoswater in die phase een verfrisschenden drank oplevert. Voor de vervaardiging van cocosolie worden de versche rijpe vruchten gebruikt, terwijl de gedroogde zaadkernen de zgn. copra leveren, die tegenwoordig zulk een belangrijk handelsartikel voor de Europeesche nijverheid is geworden. Uit den binnensten harden vruchtwand worden allerlei artikelen voor de inlandsche huishouding gemaakt, o.a. lepels, drinkbekers, inhoudsmaten enz., en de vezelige vruchtwand levert de bekende cocosvezel, die geplozen wordt om er touwwerk, matten en talrijke andere zaken van te vervaardigen.

Het bovenstaande ontleenden wij aan een pas verschenen, fraai geïllustreerd werk, getiteld: Cocos nucifera. Handboek voor de kennis van den Cocospalm in Nederlandsch-Indië, zijne geschiedenis, beschrijving, cultuur en producten, door Dr. F. W. T. Hunger (Amsterdam, Scheltema en Holkema's Boekhandel).

Het boek maakt een voortreffelijken indruk en voldoet o.i. werkelijk in een bestaande behoefte, vooral nu de cocoscultuur in Ned.-Indië gaandeweg meer als Europeesche cultuur beoefend wordt.

Het pokkengevaar in Ned.-Indië.

Bij G. Kolff en Co., te Batavia, is verschenen eene brochure, getiteld: Is wettelijke vaccinatie- en revaccinatiedwang noodzakelijk, gewenscht en mogelijk? Eene historische bijdrage ter voorkoming van het pokkengevaar in deze streken. Ofschoon de titel wel wat veel zegt, immers de schrijver, de inlandsche arts Fred. M. Wuller, behandelt achtereenvolgens slechts de pokkengevallen in Paloe, Towaëli en Toli-Toli van de afdeeling Midden-Celebes (in 1905) en die in de afd. Amoerang, Tondano, Menado, Sangi- en Talaut-eilanden (1913) (in welke streken de schr. gelegenheid had om den aard en de verbreiding der pokziekte na te gaan), is het geschrift niettemin zeer leerrijk.

De heer W. beschrijft daarbij o.a. een inlandsche Boegineesche wijze van vaccineeren, die eigenlijk in het geheel geen nut sticht en daarom de bevolking er afkeerig van maakt. Dit vaccineeren geschiedt n.l. op primitieve wijze, middels een scherp mes, dat den inhoud van een versche pokpuist in den kuit brengt. Hierbij wordt niet alleen de oppervlakkige laag der huid gekliefd, doch doorgedrongen tot in het subcutane vetweefsel en de spier. Daardoor ontstaat naar verhouding van de dikwijls lange en betrekkelijk te diepe snede een groote pokpuist met tengevolge daarvan allerheftigste reactie-verschijnselen, die vooral voor kinderen noodlottig kunnen zijn en welke operatie groote litteekens achterlaat; litteekens, die al op een goeden afstand duidelijk zichtbaar zijn. De schr. vernam van bewoners van Toli-Toli, die zich op die Boegineesche wijze door inenting voor de zware ziekte hadden willen behoeden, dat er nog betrekkelijk velen aan bezweken waren, zoodat zij feitelijk niets aan de vaccinatie hadden.

Deelen wij nog mede, dat de heer Wuller zich schaart aan de zijde van hen, die wettelijke vaccinatiedwang prefereeren en dat hij hoopt op de medewerking van ieder, wien de volksgezondheid na aan het hart ligt.

Ned.-Indisch Rubber Tijdschrift.

Het Ned.-Indisch Rubber-Tijdschrift zal maandelijks te Batavia verschijnen met redactioneele medewerking uit alle rubberkringen, terwijl de heer Van de Leemkolk als redacteur-secretaris zal optreden.

Koloniaal Instituut.

Volgens een bericht in de dagbladen is, in de op 26 April j.l. gehouden bestuursvergadering van het Koloniaal Instituut, tot algemeen secretaris benoemd de heer D. W. F. van Rees, gewezen vice-president van den Raad van Ned.-Indië.

Dr. J. Dekker is, wegens langdurige ongesteldheid, met ingang van 1 Januari 1916, eervol ontheven van zijn betrekking als directeur van de afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut, zoodat die betrekking dan komt te vaceeren. (Zie ook Ind. Merc. dd. 28 April j.l.).

Geneeskruiden van Ned.-Indië.

Het Pharmaceutisch Weekblad schrijft o.a.: Naar wij van wel ingelichte zijne vernemen, zal in de maand Juli te Utrecht ter gelegenheid van de algemeene vergadering der Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst eene tentoonstelling worden georganiseerd op het gebied der geneeskruiden van Nederlandschen oorsprong. Ook die van de Nederlandsche koloniën zullen, dank zij de medewerking van het Koloniaal Instituut en verschillende andere koloniale ondernemingen, worden vertegenwoordigd.

Literatuur over tropische cultures enz.

Het kan o.i. nuttig zijn te wijzen op het navolgende. In den laatsten tijd vindt men in De Indische Mercuur nu en dan een rubriek, getiteld: ,,Koloniaal Instituut. Afdeeling Handelscuseum. Literatuur", waaronder de volgende toelichting:

,,Onder dit hoofd zal regelmatig worden gepubliceerd een overzicht van de titels der tijdschrift-artikelen, welke betrekking hebben op de werkzaamheid der afdeeling, voor zooveel deze tijdschriften zich bevinden in de Bibliotheek van het Koloniaal Instituut (Haarlem, Paviljoen) en aldaar kunnen worden geraadpleegd. Aan hen, voor wie een bepaald artikelel van bijzonder belang mocht wezen en die niet in staat zijn van de bibliotheek gebruik te maken, kan op aanvrage een referaat van den inhoud worden verstrekt. Losse afleveringen van tijdschriften worden niet uitgeleend, overdrukken, indien aanwezig, wel.

De titelopgaven zijn vereenigd tot vier rubrieken, welke in vier groepen zijn verdeeld, zoodat iedere rubriek om de vier weken terugkeert.

Aan belangstellenden zal op aanvrage regelmatig een overdruk van de opgaven betreffende een of meer bepaalde rubrieken worden toegezonden".

Correspondentie over dit onderwerp is te richten aan de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut, Haarlem.

In het Nr. van 28 April van De Indische Mercuur vindt men een dergelijke opgaaf, met de nieuwste literatuur over groote cultures (als suiker, koffie, cacao, tabak en rubber).

Een niet-onvoordeelige positie.

De Deli-Crt. berekende wat een wd. assistent bij de tabakscultuur ter Sum. Oostkust aan gratificatiën en rente had ontvangen, sedert hij in 1892 als nieuweling in dienst trad.

,,In 1898 ontving deze zijn eerste gratificatie, bedragende *f* 1078.44. In de volgende jaren tot 1913 ontving deze assistent resp. *f* 996.88; *f* 1848.22; *f* 1509.84; *f* 1959.84; *f* 2045.45; *f* 1640.80; *f* 4467.12; *f* 5317.72; *f* 569.16; *f* 2017.69; Nihil; *f* 3748.32; *f* 10.964.95; *f* 10.992.40 en *f* 6819.30.

Nu betaalt de Deli Maatschappij een rente van 5 pCt. aan de assistenten over hun deposito bij de maatschappij, terwijl in de jaren 1913 en 1914 zelfs 8 pCt. werd uitgekeerd, in verband met de hooge dividenden van die jaren.

Wanneer deze assistent nu al die jaren van zijn salaris, oploopend van *f* 200 tot *f* 400, was rondgekomen, dan zou hij, gerekend tot eind 1915, bij de maatschappij een kapitaal te goed hebben van niet minder dan *f* 83.003.38.

Men zal niet kunnen ontkennen, dat dit een schitterend financieel resultaat is, vooral omdat de bezitter tot zijn dood bovendien een pensioen van *f* 1000 per jaar geniet.

Nu weten wij wel, dat het resultaat in de werkelijkheid minder mooi is, dat de meeste assistenten heel wat minder hebben bespaard, dat er zijn, die nagenoeg geen cent hebben overgehouden, maar aan de voorwaarden die geboden doet dat niets af. Zelfs als men van de hooger genoemde som een *f* 13.000 afrekent voor de eerste jaren met een klein salaris en voor de kosten van het verlofssalaris, dan is een sommetje van 70 mille met een pensioen van *f* 1000 per jaar niet slecht te noemen. We kennen ten minste menschen, die er naar snakken".

Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer.

Verschenen is het (1e) jaarverslag over 1915 van het Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer, opgemaakt door den Directeur, Dr. H. H. Zeijlstra Fzn.

Wij ontleenen er aan, dat het Museum ten volle voldoet aan de verwachtingen, door zijne ontwerpers daaraan gesteld. Binnen de grenzen toch der beschikbare middelen, werd een gebouw verkregen voldoende aan een tweeledigen eisch, genoegzame ruimte voor stofvrije opstelling van de verzamelingen en tevens gelegenheid voor het houden van voordrachten voor een auditorium van een 80-tal personen. Door de verzamelingen op te stellen in wandkasten, verdeeld over twee verdiepingen met uitzondering van enkele groote stukken, welke in de zaal plaats vinden, blijft daarin ruimte voor het houden van voordrachten. In de museumlokaliteiten wordt (sedert 1 Jan. 1916) o.a. een cursus in suikercultuur en -techniek gehouden.

Van particulieren zoowel als cultuurondernemingen ondervond het Museum veel steun; verschillende schenkingen werden gedaan; de Regeering verleent subsidie, enz.

Het jonge Museum mocht zich verheugen in een druk bezoek, niet alleen van de leerlingen der te Deventer gevestigde Koloniale Landbouwschool en andere onderwijsinrichtingen, maar ook van het groote publiek.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 17: De beetwortelsuikerindustrie in Noord-Amerika, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Kamers van Landbouw in Ned.-Indië. Aanvullingen en verbeteringen, door T. Ottolander (vervolg). — Aanwijzing van de in 1916 in Indië te ontvangen middelen. — De landbouw in Suriname. Lezing gehouden voor de Surinaamsche Landbouwvereeniging te Paramaribo, door den heer H. J. van Hasselt, directeur van het Gouv. Rubberbedrijf op Java. — Begrooting van Curaçao voor 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Schoolatlas van Ned. Oost-Indië.

De heer W. van Gelder, oud-inspecteur van het Inlandsch onderwijs in Ned.-Indië, heeft van zijn bekenden schoolatlas van Ned. Oost-Indië een nieuwen druk (nu reeds den dertienden) het licht doen zien.

Voor deze uitgave zijn alle kaarten opnieuw herzien en bijgewerkt. De bladen 3 en 11 (West-Java en de Molukken met Timor) zijn gedrukt naar nieuwe gravures; blad 8 bevat een nieuw kaartje van de grondgesteldheid van Sumatra, bewerkt naar de in 1914 verschenen geologische kaart van Ned.-Indië, samengesteld door E. C. Abendanon. Op dat blad komen ook opnieuw gegraveerde kaartjes van de Minahassa en de Ambonsche eilanden voor. De bladen 6 en 7 waren al afgedrukt, toen het Gouvernement Sumatra's Westkust in eene residentie werd veranderd en de residentie Oostkust van Sumatra tot Gouvernement werd verheven. Op de algemeene overzichtskaart en in de inhoudsopgave kon echter met deze wijziging nog rekening worden gehouden. Blad 12 vertoont Ned. Oost-Indië met omgeving in verschillende kleuren, waardoor men een goed idee krijgt van de uitgestrektheid van den Indischen Archipel. Aan het slot vindt men een alphab. lijst van de op deze kaart voorkomende namen, zoomede een lijst der alph. namen der andere bladen te zamen.

Alles bij elkaar genomen legt deze Atlas getuigenis af, dat de bewerker er naar streeft hem meer en meer te volmaken, en is het onze overtuiging, dat hij een plaatsje verdient niet alleen op de scholen, maar ook in leeszalen, op de kantoren van bij Indië geïnteresseerde ondernemingen, ja op de schrijftafel van ieder, die op algemeen geographisch gebied zich in Indië wenscht te oriënteeren.

De bladen zijn gelithografeerd bij J. Smulders en Co. te 's-Gravenhage, welke firma een woord van lof verdient voor de keurige uitvoering in kleuren van dezen atlas; het wil ons echter voorkomen, dat de kleuren van enkele detailbladen te hard zijn, zooals bijv. het kaartje op blad 7, dat eene overigens zeer verdienstelijke voorstelling bevat van het cultuurgebied van het Gouvernement Oostkust van Sumatra.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Verslag van de Studie-Commissie van de Vereeniging „Oost en West", over het jaar 1915.

In den loop van het verslagjaar traden toe als leden van de Studie-Commissie de heeren Dr. G. A. J. Hazeu, Directeur van het Departement van Onderwijs en Eeredienst in Ned.-Indië, met verlof in Nederland en Prof. C. W. Weijs, c.i., Hoogleeraar te Delft.

Een zeer groot verlies leed de Studie-Commissie door het overlijden, op 27 September 1915, van haren zoo hoog gewaardeerden Onder-Voorzitter, den Heer Mr. C. Th. van Deventer. Bij het uitbrengen van dit verslag is het haar eene behoefte met een woord van oprechte hulde en diep gevoelden dank voor het vele, wat hij voor onze Commissie en voor haren arbeid was, de nagedachtenis van dezen, helaas, te vroeg heengeganen, ons allen zoo sympathieken medewerker te eeren.

Op de vergadering van 23 October 1915 werd Prof. Weijs door onze Commissie tot haren Onder-Voorzitter benoemd. De heer Dr. H. Onnen trad af als lid der Commissie, omdat hij meende dat deze te Wageningen beter ware te vertegenwoordigen door een der Leeraren van de Hoogere Landbouwschool. Een vervanging van genoemd lid in dezen zin is in overweging.

Door bijzondere omstandigheden, hoofdzakelijk het belang der te Delft studeerende jongelieden, besloot de heer Mr. J. H. Abendanon het Voorzitterschap neer te leggen; als lid zou hij gaarne echter zijne krachten aan de Commissie blijven wijden. Daar de Heer Abendanon, onder betuigingen van leedwezen van de zijde der Commissie, door deze niet was te bewegen op zijn besluit terug

te komen, werd op de vergadering van 11 December j.l. tot de keuze van een nieuwen voorzitter overgegaan en de Onder-Voorzitter, Prof. C. W. Weijs, als zoodanig benoemd. In zijne plaats werd, bij acclamatie, de Heer Mr .Abendanon tot Onder-Voorzitter gekozen. Beide heeren namen hunne benoeming aan.

Door een onverwacht vertrek van den heer Grooss ging het Secretariaat tijdelijk over op den Heer T. H. R. Neumann.

De Commissie is thans samengesteld als volgt:

Prof. Dr. J. H. E. Kern, Eere-Voorzitter, Utrecht; Prof. C. W. Weijs, c.i., Voorzitter, 's-Gravenhage; Mr. J. H. Abendanon, Onder-Voorzitter, 's-Gravenhage; T. H. R. Neumann, wnd. Secretaris, 's-Gravenhage; Prof. Mr. D. van Blom, Delft; M. C. Brandes, Hilversum; J. C. van Eerde, Amsterdam; D. H. Havelaar, c. i., Rotterdam; Dr. G. A. J. Haze, 's-Hage; H. van Kol, c. i., Voorschoten; Dr. J. J. van Loghem, Amsterdam; Prof. Ch. A. van Ophuijsen, Leiden; Dr. H. R. Roll, 's-Hage; Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje, Leiden; Dr. H. D .Tjeenk Willink, Deventer.

Gedurende het verslagjaar werden vier vergaderingen gehouden, t.w. op 27 Februari, 13 Juli, 23 October en 11 December. Al deze vergaderingen werden zeer ten genoegen der Commissie, door den voorzitter van „Oost en West" bijgewoond.

Zooals in het vorige jaarverslag is vermeld geworden werd uit de Studie-Commissie eene sub-Commissie aangewezen ter overweging van maatregelen, ter verkrijging van betere aansluiting van het onderwijs in Indië bij dat in het Moederland, in het bijzonder bij het hooger onderwijs. Die sub-Commissie heeft, in overeenstemming met onze Studie-Commissie, hare werkzaamheden geschorst, omdat van Regeeringswege eene Commissie werd ingesteld, die ook dat onderwerp te behandelen zou hebben en het gewenscht voorkwam het rapport van die Regeerings-commissie af te wachten.

Door den vertegenwoordiger van het Studiefonds „Midden-Java", den heer D. J. A. Westerveld, werd tot de Studie-Commissie het verzoek gericht om als gemachtigde van dat fonds, ten behoeve van zijne pupillen, in Nederland te willen optreden. Overeengekomen werd dat de Studie-Commissie toezicht zal houden op de pupillen van dat fonds in Nederland, en dat de hun door dat fonds te verstrekken toelagen ook door tusschenkomst van de Vereeniging „Oost en West" zullen worden uitbetaald.

Wat het Kernfonds betreft, waaruit de Studie-Commissie indertijd een bedrag van ƒ200 ontving, onder toezegging van een geregelde toelage, van welke laatste echter tot nu toe nog niets gekomen is, ontving de Commissie de mededeeling van Dr. Hazeu, als bestuurslid van dat fonds, dat de bestuursleden van het Kernfonds successievelijk uit Indië vertrokken waren, zoodat hij ten slotte alleen overbleef en toen het kapitaaltje van dat fonds, ten bedrage van ruim ƒ4000, had vastgezet. Bij terugkeer in Indië zou de heer Hazeu maatregelen nemen om uit dat fonds iets ten bate van de Studie-Commissie te doen.

Waar geen aanraking bestond tusschen onze Commissie en de N.-I. Onderwijs- en Studiekas en in bepaalde gevallen gevoeld was, dat daaruit nadeelen konden voortvloeien voor in Nederland studeerende Indische Jongelieden, werd besloten tot het bestuur dier Studiekas het verzoek te richten, aan Inlandsche jongelieden geen steun te verliezen zonder advies van de Studie-Commissie. Als gevolg van dat verzoek werd van gezegd Bestuur bericht ontvangen, dat het zich bereid verklaarde om met onze Commissie samen te werken en daartoe een lid van de Studie-Commissie in dat Bestuur te benoemen. Onze voorzitter, Prof. C. W. Weijs, dezerzijds daartoe aangewezen, ontving en aanvaardde sedert die benoeming. Ten einde deze zeer op prijs gestelde voeling met de Studiekas nog meer te bevestigen werd besloten om een lid van het bestuur der Studiekas tot lid van onze Commissie te benoemen en daartoe den heer Fabius, gedelegeerd lid van genoemd bestuur, aan het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" voor te dragen.

Van oordeel dat het voor een over en weer voelinghouden gewenscht zoude zijn dat in onze Studie-Commissie zitting hadden een lid van het bestuur van het Julianafonds en een van het Max Havelaarfonds, terwijl de voeling met dit laatste door den dood van den heer Van Deventer verbroken was, werd door onze Commissie besloten den heer Dr. Hendrik Muller, voorzitter van het Max Havelaarfonds, voor eene benoeming als lid van de Studie-Commiessie, aan het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West" voor te dragen.

De uitslag van de examens te Delft was weer weinig bevredigend. Waar jaar in jaar uit de resultaten slecht waren rees de vraag, of het niet wenschelijk zou zijn om de ouders van sommige aldaar studeerenden daarmede in kennis te stellen, ten einde hen in hunne verwachtingen niet te leur te stellen. De heer Hazeu zou, in Indië teruggekeerd zijnde, de betrokken ouders daarop wijzen, hoewel hij daarvan weinig resultaat verwachtte, omdat de ouders in den regel daarin hun zin volgen.

Voorts werd door Prof. Weijs de wenschelijkheid betoogd om de ouders der te Delft studeerende Inlanders in overweging te geven aan de Studie-Commissie een volmacht te geven om als voogd op te treden, daar de Inlandsche studenten steun noodig hebben en de machtiging van de ouders op hen meer invloed zou uitoefenen.

Voor zoover de gegevens strekken, bedraagt het aantal der in Nederland studeerende jongelieden uit Ned-Indië thans 108 (43 Inlanders en 65 Chineezen).

In den loop van het jaar keerden 3 jongelieden naar Indië terug, en wel:

1 na voltooide studie, door de Regeering uitgezonden als machinist bij de tinwinning op Banka;

2 voorloopig terug naar Indië; 1 is weer terug in Holland voor verdere studie; de andere komt niet terug, omdat hij Pangeran is geworden.

Twee Javanen zijn arts geworden; de een wil door studeeren voor oogheelkunde; de andere volgt den cursus van tropische ziekten.

Een Javaan behaalde de acte Middelbaar wiskunde K^1 en solliciteert naar eene administratieve betrekking in Ned.-Indië.

C. W. WEIJS,
Voorzitter.
F. H. R. NEUMANN,
wd. Secretaris.

Verslag omtrent den financiëelen toestand van het Koloniaal Arbeids- tevens Informatie-Bureau „Oost en West".

Zooals uit het verslag over het jaar 1914 blijkt (Koloniaal Weekblad van den 10en Juni 1915 No. 24, bladz. 7), sloot dat jaar op ultimo December met een saldo aan contanten van ƒ1220.42½, benevens 2 certificaten N.W.S., ieder groot nominaal ƒ1000.

Wel vermeerderden de plaatsingkosten van ƒ37.50 tot ƒ275 en werd aan abonnementsgelden ontvangen ƒ130 tegen ƒ120 in 1914, toch sloot het jaar 1915, wegens het nadeelig verschil tusschen uitgaven en ontvangsten met slechts ƒ450.12½, benevens 2 certificaten N.W.S., ieder groot nominaal ƒ1000, zoodat de beschikbare fondsen dus met ƒ770.20 verminderden.

Het betalen van vergoeding voor plaatsingkosten gaat niet zoo als wel gewenscht zoude zijn.

Uit deze bron van inkomsten zullen op den duur de uitgaven van het bureau te goed gedaan moeten kunnen worden. Daar is het echter verre van af. Wij gaven, zooals in het verslag van het voorgaande jaar is vermeld, in verband met den in de algemeene vergadering der vereeniging „Oost en West" in Juli 1914 uitgesproken wensch, de bemiddelingskosten prijs, welke oorspronkelijk van de geholpen werkzoekenden werden gevraagd. Maar ook de vordering dier kosten van de werkgevers ondervindt bezwaar.

In den loop van het jaar 1915 deed zich o.a. het geval voor, dat een der geabonneerden van meening bleek, dat met de betaling zijner contributie van ƒ10 's jaars hij zonder verdere vergoeding beschikken kon over de personen, die zich bij het bureau voor een plaatsing aangemeld hadden.

Toen de wd. Directeur er op wees, dat met de contributie van ƒ10 's jaars de plaatsingkosten zelfs niet voor een klein gedeelte gedekt werden, maakte hij aan de reeds aangeknoopte onderhandelingen met den door hem volkomen geschikt bevonden candidaat een einde, alléén omdat hij bezwaar had tegen het voldoen van de plaatsingkosten aan het bureau. Hij engageerde twee andere jongelieden langs den weg, ons hem aangewezen.

Dit voorbeeld staat sinds de oprichting van het bureau, helaas, niet alleen. Overigens wordt verzocht te mogen refereeren aan het verslag van den wnd. Directeur over het jaar 1915.

's-Gravenhage, 1 Januari 1916.

De Beheerder,
HARTING.

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1915.

ONTVANGSTEN.

Saldo in kas op 1 Januari 1915	ƒ1220.42½
1. Abonnementsgelden	„ 130.—
2. Plaatsinggelden	„ 275.—
3. Rente	„ 66.41
Totaal	ƒ1691.83½

UITGAVEN.

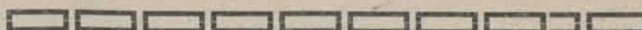
1. Tractementen en toelagen	ƒ 900.—
2. Administratiekosten	„ 114.—
3. Advertentiekosten	„ 213.71
4. Schijfloonen van den wnd. Directeur	„ 14.—
Saldo in kas op 1 Januari 1916	„ 450.12½
Totaal	ƒ1691.83½

BESCHIKBARE FONDSEN.

2 Obligatiën N.W.S. ieder groot nominaal ƒ1000	ƒ 2000.—
Aan contanten. Saldo op 1 Januari 1916	„ 450.12½
Totaal	ƒ2450.12½

's-Gravenhage, 1 Januari 1916.

De Beheerder,
HARTING.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. 19. Donderdag 11 Mei 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Bijdragen tot huldiging van de nagedachtenis van wijlen Mr. van Deventer door het oprichten van een school voor opleiding voor onderwijzeressen van Inlandsche meisjes te Semarang.

Van het Hoofdbestuur	f 10.—
Van den heer J. J. L. te Utrecht	- 10.—
Van den heer de B. te 's Hage	- 5.—
Totaal . . .	f 25.—

ERRATUM.

In het verslag van de Studie-Commissie van de Vereeniging „Oost en West" over het jaar 1915, opgenomen in het „Koloniaal Weekblad" van 4 Mei j.l. No. 18, komt in den slotzin een onjuistheid voor. Niet een Javaan behaalde de acte middelbaar wiskunde K I, doch een Menadonees.

De Secretaris,
GROOSS.

Uit de O. I. Mail.

Kolonisatie-proeven met Javaansche gezinnen in de Lampongs.

Een 10-tal jaren is thans de van regeeringswege geleide en gesteunde proef tot koloniseering met van Java afkomstige inlandsche gezinnen in het zuiden van de Lampongsche districten in gang.

Uit de kort geleden hier te lande ontvangen bijlagen van het Koloniaal Verslag van 1915 blijkt dat thans aldaar een 5-tal nederzettingen aanwezig zijn, onder ultimo 1914 vormende 1751 gezinnen met 6930 zielen, w.o. 1952 mannen, 1895 vrouwen en 3083 kinderen.

De aanplantingen breiden zich geregeld uit, zooals kan blijken uit de volgende cijfers:

in 1912—1913	1295 bouws
in 1913—1914	1339 „
in 1914—1915	1925 „

In hoofdzaak wordt padi verbouwd, terwijl voortdurend de bevloeiing verbeterd wordt.

Daarnaast wordt djagoeng, bataten, tabak, katjang enz. geplant.

De opbrengst van den padi-oogst, ongeveer 20000 pikols, is niet voldoende om in de behoefte tot een volgenden oogst te voorzien, waarvan een betrekkelijk groot gedeelte nog te gelde moet worden gemaakt voor het betalen van belastingen, aankoop van kleeren en gereedschappen enz.

De inwoners der nederzettingen zijn vrijgesteld van de heffing der hoofdelijke belasting gedurende het jaar waarin de nederzettingen ontstaan en de daarop volgende 2 jaren, terwijl zij gedurende het jaar van vestiging en de beide daarop volgende jaren, ook vrijgesteld zijn van heerendiensten.

De vroegere werkwijze, volgens welke alle ter beschikking van emigranten gestelde middelen door het Gouvernement werden verschaft, is geheel afgeloopen. Thans geschiedt de exploitatie uitsluitend door middel van credieten, verleend door de voor dat doel in het leven geroepen Lampongsche bank te Telok Betong, aan welke instelling tot dusver van Staatswege *f* 73.000 werkkapitaal is verschaft.

De vroegere tanggoeng-rentengleeningen zijn omgezet in individueele credietovereenkomsten, waardoor de kolonisten beter het gewicht van de door hen aangegane verplichtingen gaan inzien en minder leenen. Daaraan is echter het bezwaar verbonden, dat het thans moeilijker valt bij het overlijden van een kolonist een vervanger te vinden, bereid om de ontgonnen gronden en de daarop rustende schulden over te nemen. Dergelijke gronden worden thans dan ook gewoonlijk in gemeenschappelijken arbeid bebouwd om te voorkomen, dat zij braak blijven liggen en zoodoende een wildernis en verblijfplaats vormen voor varkens, muizen en ander ongedierte. De rechtstreeksche uitgaven van het land beperken zich sedert de laatste jaren tot bekostiging van de plaatselijke leiding, geneeskundige hulp, politie, aanleg kleine bevloeiingswerken en dergelijke.

We laten hieronder de uitgaven sedert 1911 volgen:

1911	*f* 112.000
1912	„ 89.000
1913	„ 102.000
1914	„ 33.000
1915	„ 42.000
1916	„ 35.000

Kiesvereeniging Malajoe.

1 Maart had in het gebouw van de Theosofische Loge te Batavia de oprichtingsvergadering plaats van de Kiesvereeniging Malajoe.

Een groot aantal personen, meest Inlanders, was aanwezig. De heer D. van Hinloopen Labberton opende de bijeenkomst, waarbij hij wees op de noodzakelijkheid van de associatie van de verschillende bevolkingsgroepen. Hierna werden de statuten vastgesteld, waaraan wij het volgende ontleenen:

Het doel der vereeniging is de vooruitgang der Gemeente te bevorderen door medewerking van alle ingezetenen, d.w.z. door associatie tusschen de verschillende bevolkingsgroepen.

De vereeniging beoogt:

a. zorg te dragen voor voorspoed, vrede en rijkdom aller ingezetenen der gemeente Batavia, n.l. van de 3 groepen, Inlanders, vreemde Oosterlingen en Nederlanders zonder onderscheid van ras.

b. candidaatstelling van hen, die geschikt zijn om de Gemeente vooruit te brengen.

c. beleggen van vergaderingen en verschaffen van hulp en raadgevingen aan personen, die in moeilijkheden zijn, opdat de Gemeente alle belangen van hare inwoners kent.

d. toezien en leiding te geven aan de zittingen van den Gemeenteraad door de punten der agenda van de a.s. Gemeenteraads-vergaderingen, indien van belang, te bespreken.

e. steun te geven aan den Gemeenteraad en de uitvoering van zijne plichten en aan de inwoners bekend te maken, wat de Raad besloten heeft.

f. requesten in te dienen waar noodig, om de belangen der Gemeente te behartigen.

g. wijders het doen van alle wettige werkzaamheden niet boven vermeld om het beoogde doel te bereiken.

Gekozen werd tot eere-voorzitter de heer D. van Hinloopen Labberton, tot leden van het bestuur de heeren dr. Hoesin Djajadiningrat, S. Toemenggoeng, dr. Darojito, dr. Goenawan Mangoenkoesoemo, Khouw Kim Han, mr. I. Hen, ingenieur Polderman, Hasim Alatas en R. Djojosoediro.

Voor het lidmaatschap gaven zich veertig leden op.

Inlandsche rechtskundigen.

De Opleidingsschool voor Inlandsche Rechtskundigen te Batavia, die op 26 Juli 1909 geopend werd, was tot voor korten tijd nog alleen toegankelijk voor van Java en Madoera afkomstige jongelieden van inlandschen landaard, doch is thans mede opengesteld voor een beperkt aantal jongelieden van gelijken landaard, afkomstig van de Buitenbezittingen.

De school is verdeeld in eene voorbereidende en eene rechtskundige afdeeling, elk bestaande uit drie jaarklassen. Om in aanmerking te kunnen komen voor toelating tot de laagste klasse der voorbereidende afdeeling wordt vereischt, dat de candidaat eene openbare Europeesche lagere school met vrucht doorloopen heeft, dan wel, indien hij ander onderwijs heeft genoten, eene daarmede gelijkstaande ontwikkeling en kennis — bepaaldelijk van de Nederlandsche taal — bezit. Tot de laagste klasse der rechtskundige afdeeling kunnen, behalve leerlingen der school, die met goeden uitslag het onderwijs aan de voorbereidende afdeeling gevolgd hebben, ook worden toegelaten jongelieden, die door een door de onderwijzers der school af te nemen examen blijk geven van elders dan aan de voorbereidende afdeeling een ten minste gelijkwaardige hoeveelheid kennis en verstandelijke ontwikkeling te hebben verworven. De Commissie van Toezicht over de school beslist zoowel over de toelating tot de voorbereidende afdeeling als over de toelating tot het evenbedoelde examen.

Het schoolgeld wordt geheven naar reden van de inkomsten der ouders of andere verzorgers en bedraagt als maximum per maand (intern) *f* 50.— en (extern) *f* 15.—, als minimum resp. *f* 25.— en *f* 7.50, terwijl in bijzondere gevallen vermindering en zelfs vrijstelling van betaling van schoolgeld kan verleend worden. (St. 1913—379).

Het onderwijs omvat volgens het Reglement der school de navolgende leervakken:

In de voorbereidende afdeeling: de Nederlandsche taal- en letterkunde, de Fransche taal, de Algemeene geschiedenis, de Wiskunde, de kennis der Natuur.

In de rechtskundige afdeeling: de algemeene inleiding tot de rechtswetenschap, de Nederlandsche staatsinrichting, het staatsrecht van N.I., het N.I. materieel strafrecht, het Burgerlijk Wetboek en enkele gedeelten van het wetboek van koophandel, het volksrecht (in het bijzonder het Inlandsche familie- en erfrecht, de Inlandsche rechten op den grond en de Inlandsche contracten), het Inlandsche Reglement, de Maleische taal en de Nederlandsche taal- en letterkunde.

Het voermiddel bij het onderwijs is het Nederlandsch.

Technisch onderwijs in Ned.-Indië.

In het jaarverslag van de Semarangsche Ambachtsschool vinden wij het volgende „Slotwoord":

Van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst werd bericht ontvangen van een bij hem door den Inspecteur

van het Middelbaar Onderwijs ingediend voorstel, tot oprichting van eene nieuwe technische school in Midden-Java, speciaal voor bouwkundigen. Bij aanvaarding van dat voorstel zouden de bouwkundige leerlingen der Ambachtsschool naar de nieuwe technische school kunnen overgaan en de Semarangsche Ambachtsschool dus alleen behouden blijven, ten behoeve van haar werktuigkundige leerlingen.

De directeur voornoemd wendde zich tot het bestuur der Sem. Ambachtsschool met verzoek, zijn meening ter zake te willen bekend stellen. Daarop werd door het bestuur het volgende overwogen.

Het schoolgebouw is reeds thans te klein te achten; verdere uitbreiding van het aantal parallelklassen kan uit dien hoofde niet meer toegelaten worden. Bijbouwing is niet wel mogelijk en wordt met het oog op de geleidelijke verplaatsing van de bebouwde kom der gemeente in zuidwaartsche richting ook niet wenschelijk geacht. Bij verdere uitbreiding van het aantal leerlingen, zooals ongetwijfeld verwacht moet worden, zou derhalve tot de oprichting van een geheel nieuw schoolgebouw overgegaan moeten worden.

Een voorontwerp van eene nieuwe school met vierjarigen cursus en bestemd voor 250 leerlingen, werd opgemaakt en gaf als resultaat, dat daaraan ca. ƒ 180.000 zou moeten worden ten koste gelegd, terwijl de jaarlijks terugkeerende lasten zouden oploopen tot ƒ 85000.

Het Bestuur was van oordeel, dat het tot stand brengen van eene dergelijke inrichting niet op zijn weg ligt en meer tot de taak van het Gouvernement behoort. Daarom werd besloten, aan den Directeur van Onderwijs en Eeredienst mede te deelen, dat ons Bestuur zich met den voorgestelden maatregel in hoofdzaak kon vereenigen.

Dientengevolge zal het onderwijs zich eerlang gaan beperken tot het werktuigkundige gedeelte en zal het bouwkundige gedeelte opgeheven worden.

Intusschen is het niet waarschijnlijk, dat de in uitzicht gestelde nieuwe technische school reeds spoedig zal tot stand komen. Wellicht zullen daarmede nog meerdere jaren gemoeid zijn, gedurende welken tijd het onderwijs op den bestaanden voet zal worden voortgezet.

Een H. B. S. te Medan.

Naar wij in de „Delische Brieven" aan de „Loc." lezen, wordt te Medan gewerkt aan een 5-jarige H.B.S. Het typische hierbij is, dat de stoot niet is uitgegaan van de belanghebbende ouders, zooals dat te Bandoeng is gebeurd, maar van de pers en dat de leider van de Muloschool, de heer van der Bie, en dr. Vriens, een oudleeraar in de scheikunde, het vuurtje hebben aangeblazen.

Of er op het oogenblik al een H.B.S. noodig is, valt moeilijk uit te maken. Volgens hen, die het weten kunnen, zijn er niet meer dan een drie à vijftal leerlingen van de Mulo, geschikt om tot bedoelde H.B.S. te worden toegelaten.

In de toekomst evenwel is een 5-jarige H.B.S. zeer stellig noodig. Medan breidt zich niet alleen snel uit, doch de laatste twee jaren heeft het onderwijs in alle opzichten zoo'n vlucht genomen, en is de drang naar onderwijs zoo algemeen, dat stappen, thans reeds gedaan voor de oprichting van een 5-jarige H.B.S., alleszins gerechtvaardigd mogen worden geacht. Als een H.B.S. een dringende behoefte blijkt, is het reeds te laat; want de ervaring leert, dat de Regeering eerst ettelijke jaren later van de urgentie van een zaak overtuigd raakt dan belanghebbenden zelf. Men zie slechts naar Bandoeng. Bandoeng nu ligt dicht bij Batavia, doch Medan ligt er ver van af, zoodat, wat de Regeering aan Bandoeng weigert, zij aan Medan maar niet zoo een, twee, drie toestaat.

De heeren Van der Bie en dr. Vriens nu willen het der Regeering gemakkelijk maken. Zij hebben verscheidene heeren en dames, die bevoegd geacht kunnen worden, bereid gevonden, geheel belangeloos te doceeren voor de mogelijk op te richten niet-officieële 4de klasse van de Mulo. Zij wenschen op deze practische wijze te bewijzen, dat een H.B.S. te Medan kans van slagen heeft en der Regeering als het ware de helpende hand te reiken. De bedoeling is, twee jaren lang uit eigen middelen en met eigen krachten een 4de en 5de klasse der Mulo-school in stand te houden en middelerwijl een actie te voeren om òf ineens een volledige 5-jarige H.B.S. van de Regeering los te krijgen, òf eerst, om te beginnen, een instituut, dat gedurende de laatste twee of drie jaren door van wege de Regeering benoemde leeraren wordt geleid.

De zaak wordt goed voorbereid. De bovengenoemde heeren hebben de toonaangevende lieden uit de stad gevraagd, de leiding van de actie op zich te nemen, met het voorloopig resultaat, dat de Gouverneur zich het beschermheerschap van een te vormen comité heeft laten welgevallen, de heeren Van Tijen, hoofdadministrateur der Deli Mij., dr. Buma, eerstaanwezend officier van gezondheid, Radersma, hoofdadministrateur der Deli Spoorweg Mij., en eenige anderen, nader te noemen personen, hebben beloofd, in het comité te zullen zitting nemen.

Als het gelukt, gaat Medan in beteekenis een goed stuk vooruit.

Het landbouw-onderwijs op de kweekscholen.

Het landbouw-onderwijs, dat op initiatief van den Directeur van Landbouw op de kweekscholen is ingevoerd, zal waarschijnlijk dit jaar weer van de lijst van leervakken worden afgevoerd, meldt de „Loc."

Nu de kweekscholen van aard veranderd zijn en niet meer opleiden voor de Inl. 2de klas scholen, is het wenschelijk, dat het landbouw-onderwijs op de normaalscholen wordt gegeven.

Irrigatiecommissie.

„De Javabode" van 23 Maart j.l. schrijft:

De in het leven geroepen Commissie in het belang van het irrigatiewezen op Java en Madoera, met opheffing van de z.g.n. rentabiliteitscommissie en de permanente irrigatiecommissie, bestaat uit:

1°. een door den dir. B. O. W. aan te wijzen hoofdingenieur of ingenieur bij den Waterstaat en 's lands B. O. W.;

2°. den inspecteur voor agrarische zaken en verplichte diensten of een zijner adjuncten;

3°. een door den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel aan te wijzen landbouwleeraar.

Kunstmatige kleurstoffen.

In hetzelfde blad lezen wij:

Het verlangen naar kunstmatige kleurstoffen voor onze batik-industrie blijft aanhouden. Eerst had de „Koningin der Nederlanden", zooals was gemeld, een betrekkelijke kleine hoeveelheid aangebracht, welke spoedig was uitverkocht. In den laatsten tijd werd door verschillende schepen meer aangevoerd, maar door deze hoeveelheden was men spoedig heen. Nu worden de prijzen in de hoogte gevoerd, niet door de firma's aan wie deze stoffen werden afgeleverd, maar door de koopers zelf, die hun aandeel van de aangevoerde hoeveelheid, welke zij kregen, weer aan den man brengen tegen viermaal hoogere prijzen.

Daartegen kan zelfs het Departement van Landbouw niets doen. De aanvoer wordt over de verschillende aanvragers, allen batikkers, verdeeld, maar zij verkoopen dan hun aandeel weder aan hun eigen concurrent, die liefst veel kleurstoffen in voorraad heeft.

Het eerste Indische Rubbertijdschrift.

Den 15den Maart a.s. zal te Batavia worden uitgegeven het door ons reeds aangekondigde Nederlandsch-Indisch Rubbertijdschrift, het eerste vaktijdschrift op rubbergebied, dat in onze Koloniën verschijnt.

Het periodiek wordt samengesteld met behulp van redactioneele medewerking uit alle rubber-kringen; als redactie-secretaris zal fungeeren de heer W. J. van de Leemkolk, terwijl de administratie wordt verzorgd door den heer K. L. F. Goelst, beiden te Batavia.

De Rubberplanters-vereeniging heeft het Tijdschrift tot officieel orgaan erkend; over samenwerking met de andere rubbervereenigingen en proefstations hier te lande wordt nog onderhandeld.

Het ligt in de bedoeling der uitgevers, het Tijdschrift in alle opzichten ten dienste te doen zijn van ieder, die bij den rubberhandel of de rubbercultuur van onze koloniën belangen heeft.

PERSONALIA.

Ter Poorten.

„De Javabode" schrijft:

De heer Ter Poorten heeft het hospitaal verlaten. Hij is volkomen genezen. Alleen zal hij nog een kleine operatie aan den neus moeten ondergaan. Hij vertrekt eerlang naar Singapore, om zich van daar naar Amerika te begeven.

Een belooning.

Naar het blad vernam, is door de regeering eene belooning toegekend van ƒ 1800 aan den ingenieur der 2de klasse A. W. Stigter te Makasser wegens buitengewone diensten door hem bewezen in zijne functie van eerstaanwezend waterstaatsambtenaar in het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden.

Landbouwkundig onderzoek.

In den loop der maand Maart zou door den chef van het laboratorium voor agrogeologie en grondonderzoek bij het Departement van Landbouw, dr. E. C. J. Mohr en den te Buitenzorg geplaatsten leider van de selectie- en zaadtuinen, den landbouwleeraar J. E. van der Stok, een landbouwkundig onderzoek worden ingesteld in de vlakte van Kandanghauer in Cheribon in verband met de bevloeiing uit de Tjipoenegara.

Op dienstreis.

De havenadviseur W. Cool zou een onderzoek instellen naar het maken van een steiger in de baai van Tjilaoet Eureun aan de Zuidkust.

De zaak-Van Haastert.

Op 7 Maart j.l. vond de uitspraak plaats in de zaak-Van Haastert, beschuldigd van „Haatzaaien."

Bij breed gemotiveerd vonnis werd bekl. vrijgesproken van het hem ten laste gelegde.

Chef 4de Waterstaatsafdeeling.

Ter vervanging van den te Soerabaja geplaatsten hoofdingenieur P. J. Fritzlin, chef der 4de Waterstaatsafdeeling, die in Juni met buitenlandsch verlof gaat, zal worden benoemd de thans op het bureau van den chef der 1ste Waterstaatsafdeeling geplaatste hoofdingenieur J. W. de Bruijn Kops.

Met verlof.

De leeraar bij de Prins Hendrikschool te Batavia, W. C. Ch. Steenaart, heeft wegens zesjarigen dienst acht maanden verlof naar Europa aangevraagd, met ingang van 2 Juli 1916.

De onderwijzeres der tweede klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs, mejuffrouw J. E. Bouricius, heeft wegens zesjarigen dienst acht maanden ver-

lof naar Europa aangevraagd, met ingang van 2 Aug. 1916.

De onderwijzer der tweede klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs L. W o l t, heeft wegens negenjarigen dienst, elf maanden verlof naar Europa aangevraagd met ingang van 8 Juni 1916.

De onderwijzer der derde klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs A. L. M e n s i n g a, heeft wegens zesjarigen dienst, acht maanden verlof naar Europa aangevraagd, met ingang van 2 Mei 1916.

De onderwijzeres der derde klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs mejuffrouw M. P. v a n d e R i v i è r e, heeft wegens zesjarigen dienst, acht maanden verlof naar Europa aangevraagd, met ingang van 3 Aug. 1916.

De onderwijzer der derde klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs B. d e V r i e s, heeft wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aangevraagd, met ingang van 2 Juni 1916.

De referendaris bij het Departement van Justitie mr. C. J. D u i k e r, heeft wegens langdurigen dienst verlof naar Europa aangevraagd, met verzoek de reis over Japan en Amerika te mogen maken.

De inspecteur van het kadaster te Batavia J. C. v a n D r i e s s c h e, heeft wegens langdurigen dienst buitenlandsch verlof aangevraagd, met ingang van 3 Juli 1916.

Suriname.

Eenige weken geleden spraken wij over een lezing, door den heer H. J. v a n H a s s e l t, Directeur van het Gouvernements-Rubberbedrijf op Java, voor de Surinaamsche Landbouwvereeniging te Paramaribo gehouden op 19 Januari 1916. De heer van Hasselt was naar Suriname gezonden om verslag uit te brengen over den toestand van de gouvernements-rubber-onderneming Slootwijk. Op de nu in druk verschenen lezing, die ons van welwillende zijde is toegezonden, hopen we terug te komen. Wij willen thans de aandacht vestigen op een ingezonden stuk naar aanleiding van deze lezing, in het blad „S u r i n a m e" van 28 Maart, getiteld „E e n K o l o n i a a l e n e e n M o e d e r l a n d s c h B e l a n g."

De heer van Hasselt had gezegd: „Het denkbeeld van twee en meer cultures (op dezelfde plantage) is ook opgekomen, toen de cacao een crisis doormaakte, waardoor hare rentabiliteit sterk verminderde en in twijfel werd getrokken. Er moest toen naar een andere cultuur omgezien worden, die men ook vond in de koffie. Was er vertrouwen geweest in den Surinaamschen landbouw en speciaal in de koffie door goed rendeerende koffieplantages, dan zou onmiddellijk kapitaal beschikbaar geweest zijn voor nieuwe koffieplantages en voor omzetting van de slecht rendeerende cacao-plantages. Dat was evenwel niet het geval, de plantages moesten zich zelf helpen door langzaam aan de koffie uit te breiden. Dit kon slechts zeer geleidelijk geschieden, waarbij de cacao natuurlijk niet over boord gegooid kon worden."

Naar aanleiding hiervan merkt de inzender in de „S u r i n a m e" op, dat er andere motieven aanwezig geweest moeten zijn voor de invoering van het tweekaarten-stelsel, dan dat de cacao een crisis doormaakte; immers op verschillende ondernemingen bestond dit systeem reeds l a n g voordat er van krulloten of daardoor ontstane crisis sprake was. En dan vervolgt hij:

„Eilieve! Sedert wanneer beschikt het Moederlandsche Gouvernement of de Amsterdamsche kapitalist niet over voldoende gegevens betreffende deze cultuur in Suriname? Zoo langzamerhand schijnt alles wat over de koffiecultuur gezegd wordt door heeren als Dr. Cramer, Sibinga Mulder en nu weer de heer van Hasselt als iets nieuws beschouwd te moeten worden — en dit is toch geenszins het geval. Reeds bijna twee eeuwen geleden, n.l. in 1726, bedroeg de koffie-uitvoer van Suriname 100.000 ponden en geen andere cultuur kan ons wellicht zulke snelle vorderingen vertoonen als die van de koffie — in 1759 bedroeg de uitvoer daarvan 9.745.000, en in 1775 de verbazende hoeveelheid van 20.000.000 ponden koffie. In het afgeloopen jaar bedroeg die nog slechts 1.000.000 ponden. De productie moet dus niet minder dan het 20-voud toenemen, voordat wij zoover zijn als a n d e r h a l v e e e u w geleden.

Het niet beschikbaar komen van kapitaal voor de koffiecultuur in Suriname kan ook niet toegeschreven worden aan het thans niet aanwezig zijn van rendeerende koffieplantages.

Van algemeene bekendheid (ook in 't Moederland) mag geacht worden dat èn bodem èn klimaat zich uitstekend leenen voor koffiecultuur en dat daarin voorheen schatten verdiend werden. Het teruglopen der productie na 1898 moet dan ook niet gezocht worden in het voorkomen van ziekte, doch uitsluitend in het verwaarloozen der cultuur tengevolge van de zeer lage prijzen, die de koffie opbracht.

Wanneer destijds de zoo broodnodige cultuur-bank bestaan had, hadden de planters met succes den strijd kunnen volhouden, was thans elke onderneming kapitaalkrachtig genoeg om den strijd tegen de krullotenziekte aan te binden en zou binnen luttele jaren de landbouw weder de plaats innemen, die hem rechtmatig toekomt. Het ontbreken van een Landbouwcredietbank zal in de toekomst de schromelijkste gevolgen na zich sleepen."

Zeer juist gezegd, met ééne uitzondering, het is n.l. niet waar, dat het in het moederland van algemeene bekendheid mag geacht worden, dat er voorheen schatten verdiend zijn in de koffiecultuur. Het Moederland heeft de verbazende winsten vergeten en alleen onthouden de verliezen, die in slechte tijden geleden zijn. En het is niet zoo heel lang geleden, dat in de Tweede Kamer de productie van de Liberia-koffie in Suriname in twijfel getrokken werd.

Wat betreft den raad, meermalen gegeven door menschen, die de geschiedenis van den Surinaamschen landbouw niet kennen en geen rekening houden met de eigenaardige arbeidstoestanden, om zich op iedere plantage tot één cultuur te bepalen, willen wij hier uit de nota van Dr. P. J. S. Cramer van 24 September 1910 (ook opgenomen in het Rapport der Suriname-commissie) het volgende aanhalen:

„Bij de kans op mislukking, die in het landbouwbedrijf altijd bestaat, is het noodig het risico over meerdere cultures te verdeelen. Dubbel noodzakelijk is dit in een land als Suriname. Indien hier door ernstigen tegenslag een tak van het landbouwbedrijf opgegeven zou moeten worden, zou dit voor de zich daarop uitsluitend toeleggende plantages groote moeilijkheden na zich slepen, wat het afdanken van contractanten betreft. Cultures, die met zij het ook betrekkelijk kleine winsten, weinig risico opleveren, verdienen hier daarom de voorkeur boven die, waarbij met mogelijk hooge winsten ook een groote kans op verlies gepaard gaat."

Dit wordt in de nota nader uiteengezet. Wij vertrouwen dat de Surinaamsche planters zoo wijs zullen zijn, zich niet te laten verleiden alles op één kaart te zetten.

* * *

„Neerlandia" van deze maand deelt onder het hoofd „G r o e p S u r i n a m e" het volgende mede.

„Verschillende pogingen om deze groep weer tot nieuw leven te wekken, hadden tot heden niet het gewenschte gevolg. De tijdsomstandigheden zijn er niet gunstig voor.

Het Hoofdbestuur heeft reden om te hopen, dat groep Suriname binnenkort weer met een kleine goede kern haar werkzaamheden zal hervatten.

Wie daartoe in de kolonie kan bijdragen, bewijst het A. N. V. een goeden dienst."

Voor het ledental van deze groep vinden wij elders in het blad het cijfer 174.

* * *

Ook in Suriname zal met leedwezen vernomen worden het overlijden van Dr. D. B o s, den oud-voorzitter van de Suriname-commissie, die in de Tweede Kamer zoo zeer geijverd heeft voor de tot standkoming van een cultuurbank in Suriname en voor de voortzetting van de bacovencultuur.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Wie de schoen past .... M a h a P r a n a schrijft in „D e V o o r p o s t":

Een vader had een zoon, doch hij was er niet tevreden meê. Hij zou graag willen, dat hij meer kinderen had. Toen dacht de vader: Wacht, ik zal een tweede vrouw huwen. Misschien zal God mijn tweede huwelijk zegenen, en daaruit kinderen doen geboren worden. En het gebeurde alzoo. God schonk hem zoons en dochters, ieder bedeeld met zijn of haar eigenschappen. Toen die vader echter het tweede huwelijk aanging, was zijn eerste zoon reeds volwassen. Deze had de aard van den vader, was in alles zijn vader gelijk. Geen wonder dus, dat vader veel van Japie (want zoo heette de zoon), hield. Hij koesterde hem, toen deze nog klein was en gaf hem een weelderige opvoeding. De kinderen, bij de tweede vrouw verwekt, waren echter geheel anders opgevoed. Vader was een heel ander mensch geworden, was aan lager wal geraakt door toedoen van zijn oudsten zoon, die al het geld van vader had verbrast. Nu had vader niet zooveel meer, om de nog jonge kinderen der tweede vrouw behoorlijk groot te brengen. In armoede leefde de tweede vrouw voort met haar vele hulpbehoevende kinderen. Vader koos hieruit enkelen, die hij wettig erkende als te zijn „zijn eigen kinderen". „Kaatje", zei vader, „het spijt me geducht, dat ik 't tegen je moet zeggen, doch zooals 't thans met ons gaat, kan 't niet langer. Ik ben — geruineerd. Hier heb je een zakje met geld, ga in vrede met je zeven kinderen. Deze drie, Jo, Jettie en Keetje, neem ik meê. Laten wij zoo van elkaar scheiden. Kaatje schrikte hevig en kon vanwege dien schrik geen woorden uitbrengen. Onder bittere tranen verliet zij haar man's woning, vergezeld van haar nog jonge zeven kinderen. Doch in haar hart dacht zij: Hoe heb ik mijn best niet gedaan om mijn man terwille te zijn. Steeds heb ik getracht om zuinig te zijn, om te sparen voor de toekomst. Ik heb steeds het welzijn van ons gezin betracht en God zegende mijn werk. Mijn hard werken werd bekroond met succes — maar ach — de vader mijner kinderen dacht alleen aan zijn eerste vrouw en zoon — want leven zij niet ten koste van mijn zwoegen en zweeten? — En de brave vrouw snikte en pinkte een traan weg. Verder zei ze niets of liever d a c h t zij niets. Haar hart was vol kommer en verdriet dat zij moest verdragen ,haar heele leven lang. Wie zou die arme vrouw wezen en haar kinderen, die zwakke, hulpbehoevende kinderen?

Offervaardigheid. De „P e m b r i t a B e t a w i" wijst op de offervaardigheid der Chineezen, die duizenden guldens van hun winst kunnen afzonderen om behoeftige

landgenooten te helpen. En wat doen de rijke Inlanders met de hun door den Islam voorgeschreven djakat? vraagt de schrijver. Hoogstens geeft hij daarvan 20 % aan werkelijk arme menschen, de rest komt bij de eigen familie terecht, of bij een schoonzoon, die in Mekka vertoeft. Was 't geen gebiedend voorschrift, er zou in 't geheel niets gegeven worden. Nu nog beproeft men 't desniettegenstaande Allah voor den gek te houden, door voorafgaande afspraakjes met de te begiftigen personen te maken. Men schenkt bijv. als djakat een zak met ƒ 1000, maar krijgt die als geschenk terug, verminderd met één of twee rijksdaalders.

Inl. Armenfonds. In de „Oetoesan Hindia" zijn de statuten verschenen van het Koedoesch Inlandsch armenfonds, dat in 1913 werd opgericht. O. m. is daarin voor iederen heerendienstplichtige de verplichting opgenomen om als djakat of liefdegift jaarlijks minstens 10 centen af te zonderen, en wel door tusschenkomst van de betrokken dessahoofden en met inachtneming van de Inlandsche gemeenteordonnantie. Ambthalve is als voorzitter aangewezen de regent, als onder-voorzitter de patih en als bestuursleden de distriks- en onder-distrikshoofden. In den tijd van drie jaren werd reeds ± ƒ 1000 aan bijdragen ontvangen.

Mohammedanisme. In hetzelfde blad wordt gevraagd, waarom op het jongste Moeloedfeest de Inlandsche en Arabische handelaren te Soerabaja hunne tokos niet gesloten hebben ter eere van den Profeet.

In de „Oetoesan Melajoe" is een artikel gewijd aan den strijd, dien Mohamed heeft moeten voeren tegen de heidensche Arabieren. Schandelijke bedrijven werden toen bedreven, niettegenstaande het onderricht en de leiding van den Profeet zelf. Trouwens nu nog, zegt 't blad, zijn de Arabieren niet huiverig van vuile praktijken. Te Batavia, Semarang, Soerabaja en andere plaatsen kan men daarvan getuigen.

De Heilige Oorlog werd gepredikt tegen Mohameds tijdgenooten, die hem en zijne volgelingen wilden dwingen om weder terug te keeren tot den heidenschen afgodendienst. Geenszins was 't de bedoeling om een wereldrijk te stichten, toen niet en nu ook niet, zoodat de Heilige Oorlog nooit gevoerd mag worden tot verkrijging van eenige politieke macht.

De S. I. De „Modjopait" beweert, dat de Sarikat Islam niet aan de verwachtingen beantwoord heeft, doch vele teleurstelling gebaard heeft. Een ezel heeft men voor een Arabisch paard aangezien. Waar geen goede leiders zijn, moet een zaak verkeerd gaan. Zoo is 't ook met de S. I. gegaan, die geen geschikte leiders aan het hoofd gehad heeft. Tjokroaminoto heeft den mond vol van de leus: „Opheffing van het ras", maar in het programma van de vereeniging wordt daarvan geen melding gemaakt. Integendeel hebben hij en zijne trawanten een verbond gemaakt met de kapitalisten. In den aanvang had deze vereeniging een revolutionair karakter, daarna is zij zoet geworden. Dit was verkeerd ingezien. Eerst dan zal zij nuttig werken, als zij weer het oude revolutionaire karakter aanneemt. Doet zij dit niet, dan zal zij een oneervollen dood sterven. Is het niet beter op het veld van eer te sneven? — Boedi Oetomo — zoo gaat 't blad voort — toont evenmin karakter. Dit is een vereeniging van ambtenaren. In een land als Java, dat geen middenstand kent, heeft men de keus tusschen een strijd tegen het Gouvernement als werkgever of de vijand van den kleinen man te zijn. Boedi Oetomo deed noch 't een noch 't andere. Zij richtte verzoeken tot de Regeering, waar zij had moeten eischen.

In de Tjahaja Timor wordt naar aanleiding van het besprokene op de algemeene vergadering van de S. I. te Malang, geconstateerd, dat de Inlandsche beweging ontstaan is als een gevolg van de verwaarloozing der belangen van het volk door verschillende bestuurshoofden. De Inlander is nu een ander mensch geworden, dan die hij 5, 10 jaren geleden was. Hij wenscht anders behandeld te worden dan vroeger; hij heeft afstand gedaan van zijn slaafsche gewoonten.

Op deze vergadering heeft een kringleider in een voordracht te kennen gegeven, dat de S. I. geen nieuwen godsdienst heeft ingevoerd, daarentegen wel beijverd om den bestaanden godsdienst beter te doen begrijpen, beter ter harte te doen nemen, dan tot nu toe plaats heeft. Dan zal van zelf moeten ophouden het aanbidden van en het doen van sembahs tegenover de verschillende aardsche machten. Alleen aan Allah en zijn vertegenwoordigers komt deze eer toe. Indien de bevelen van de autoriteiten, het dessahoofd er onder begrepen, rechtmatig zijn, dienen zij opgevolgd te worden; zoo niet, dan moet daartegen geprotesteerd worden, zoo noodig tot bij de koningin toe. In Nederland heeft zich nooit een vorstenmoord voorgedaan. Maar daar is ook trouw aan de zijde van het volk, tegenover de rechtvaardigheid van het Staatshoofd. En de trouw daar openbaart zich niet door sembahs of hurken, zooals de kikvorschen doen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bijgeloof gestraft. Het bijgeloof speelt bij de Chineezen nog een groote rol — aldus de „Perniagan", — die daarvan het volgende staaltje verhaalt. Een Chineesche vrouw, die na den dood van haar man in vrij goeden doen was achtergebleven, kreeg op een dag bezoek van een Javaansche vrouw, die zich ales raden ajoe van vorstelijke afkomst uit Solo aan haar voorstelde. Naar de reden van haar bezoek gevraagd, antwoordde de raden ajoe, na de gastvrouw verzocht te hebben haar onder vier oogen te mogen spreken, het volgende:

„Mevrouw, het is zuivere belangstelling, die mij dreef „tot u te komen. Uwe positie als weduwe is wel is waar „niet deerniswaardig, maar toch voor verbetering vatbaar, „wat vooral in deze dure tijden niet uit 't oog verloren „mag worden. Ik weet een middel, of liever gezegd, ik „bezit een wondere toovermacht om uw fortuin te vermeerderen, zonder dat het u een cent zal kosten. Sta „mij toe, u daarvan een proef te leveren". — De Chineesche vrouw ging er op in, waarna de raden ajoe haar om een halven gulden en een blikken trommel vroeg. De halve gulden moest toen in vijftig centen worden uitgeteld, die in de blikken trommel werden gedaan, die daarna goed werd afgesloten, met een reep papier beplakt en verzegeld. Een verbreking der zegels was mogelijk, maar dan ook zichtbaar. De sleutel van de trommel hield de Chineesche vrouw in handen. Zij moest de trommel elken avond bewierooken, en na acht dagen zou de raden ajoe dan terugkeeren. Zij kwam na acht dagen terug. De trommel werd geopend. In de plaats van de vijftig centen, waren er vijftig gulden in de trommel. De Chineesche vrouw was uitermate verheugd, vroeg of de raden ajoe geen ander kunststuk had om haar bezit te vermenigvuldigen. „Geef mij uwe juweelen, uw goud en zilverwerk", antwoordde de raden ajoe; „ik zal die in dezelfde trommel „doen en gij zult na acht dagen uw schat verdubbeld zien." Uitermate verheugd haalde de Chineesche vrouw, wat zij aan juweelen bij de hand had tot een waarde van ƒ 8000 en stelde deze de raden ajoe ter hand. „Breng „mij nu dezelfde blikken trommel, waarin gij laatst de „centen hebt gedaan". De Chineesche vrouw ging even heen om de trommel te halen, en van deze gelegenheid maakte de raden ajoe gebruik om de juweelen weg te nemen en in de plaats daarvan andere voorwerpen in een doek te wikkelen. Toen de Chineesche vrouw met de trommel terugkwam, zeide de raden ajoe: „Ik heb uwe juweelen enz. in dezen doek gewikkeld; ze gaan nu even- „als de centen in deze trommel. De trommel zal ik af- „sluiten en beplakken en verzegelen, zooals ik den vorigen „keer gedaan heb. Berg nu de trommel op. Bewierook „die elken avond. Over acht dagen kom ik terug om „samen met u de trommel te openen. Zie hier de sleutel, „dien gij bij u kunt houden". De raden ajoe ging heen, maar kwam na acht dagen niet terug. De Chineesche vrouw wachtte en wachtte, tot zij ongeduldig geworden de trommel maar zelf opende. Van schrik viel zij bijna flauw, toen zij in de plaats van haar juweelen, die zij vermeerderd waande, glasscherven daarin aantrof.

Niet gracieus. De „Djawatengah" schrijft over den watersnood in Holland, wat z.i. ook als een dreigend gevaar voor Indië beschouwd moet worden: Want nu zullen ook hier, in Indië, de noodige comité's gevormd worden, die de portemonnaies der ingezetenen gaan onderzoeken. Oppassen is dus de boodschap! Maar wie zal Indië helpen en zijn armoedige kampongbewoners, die nog slechts een hutje van bamboe bezitten en waar de pest en ook het water hun intrede hebben gedaan? Ja, Indië is nog altijd rijk, zoolang daar de cassave groeit en het zal wel rijk blijven, maar dom ook. Toch werd de redactie de Inlanders op, om ten behoeve van Nederland, dat tengevolge van de overstroomingen in nood verkeert, liefdadigheidsvoorstellingen te geven. Nederland, zegt zij, heeft toch veel goeds voor Indië gedaan. Het verdient daarom eerder dan België of Turkije geholpen te worden. Aan het hoofd van deze opwekking zijn, wel eigenaardig, de volgende woorden geschreven: Weder bijeen geschraapt geld. Als voor België uit Indië geld gekrabd moet worden, waarom voor Nederland dan niet?

Dankbaarheid. De „Tjhoen Tjhioe" spreekt haar dank uit aan de Regeering voor de onlangs afgekomen beslissing, dat de voor Inlanders opgerichte ambachtsscholen ook bestemd zijn voor de met hen gelijk gestelden. 't Is te hopen, alzoo de schrijver, dat nu de Chineezen, voor wie in Indië de landbouw gesloten is, daarvan ook zullen profiteeren, opdat de loonen en de handel niet nog lager zullen dalen, door het stijgen van het aanbod van geschoolde werkkrachten. De pranakans moeten niet uit de hoogte neerzien op handenarbeid.

Ruime opvattingen. De „Warna Warta" geeft een portret van den heer Douwes Dekker en spoort de Chineezen aan, om ook het Tadofonds te steunen, opdat hij geholpen kan worden, die zich voor het algemeen belang heeft opgeofferd. De Chineezen zullen hierdoor toonen ruime opvatting van samenleving te hebben.

De „Djawatengah" plaatste een schrijven van Darna Koesoema, waarin deze om geldelijken steun vroeg voor het gezin van den veroordeelden journalist Marco. De „Warna Warta" had evenmin bezwaar dit verzoek op te nemen, overtuigd, dat in beider belang Chineezen en Inlanders eendrachtig samen moeten leven, maar dan zou zij toch de aandacht er op gevestigd willen hebben, dat diezelfde Marco steeds onaangename dingen over de Chineezen in 'talgemeen gezegd heeft, wat nu de „Oetoesan Hindia" nog doet. Maar aan wraak willen deze beide bladen niet denken.

Van Vreemde Koloniën.

De Duitsche nota aan Amerika.

Geen Nederlander, die de emotiën van den duikbootenoorlog heeft meegevoeld, twijfelt aan 't hooge belang dat

deze kwestie ook voor de koloniën heeft. En los weer van het betrekken van de neutrale handelsschepen in het oorlogsgevaar, heeft de vraag of Noord-Amerika zich alsnog partij zal stellen in den wereldkrijg, evenzeer groote beteekenis voor verschillende koloniën. Wij mogen te dezer plaatse dus wel eens nagaan wat de D. nota ons gezegd heeft, of juister, wat wij meenen dat zij wil zeggen.

De lange nota geeft èn als inleiding èn in het laatste gedeelte concessies, welke niet zonder beteekenis zijn, en die, daar president Wilson in zijn hart een vrede-man is, misschien tot tijdwinst kunnen leiden, en de krijgsman wint al veel, al wint hij niets dan tijd. De eerste concessie is, naar 't ons voorkomt, zonder voorbehoud als zoodanig door Amerika te aanvaarden. Zij erkent de mogelijkheid dat de Sussex bij vergissing voor een oorlogsschip gehouden en getorpedeerd is, een nader onderzoek is aanhangig. Na de houding van de D. regeering ten opzichte van de Tubantia, is een open erkenning van schuld te verwachten, wanneer deze door 't onderzoek wordt uitgewezen. Aan de andere tegemoetkoming wordt een opdracht verbonden, waardoor haar, naar wij vreezen, elke practische waarde als punt van vergelijk wordt ontnomen. De D. zeemacht heeft bevelen ontvangen voor de inachtneming van de erkende beginselen betreffende het aanhouden, doorzoeken en vernielen van haldelsvaartuigen; ook binnen het zeeoorlogsgebied zullen koopvaardijschepen niet zonder waarschuwing en redding van de menschenlevens in den grond worden geboord, tenzij zij vluchten of tegenweer bieden. Biedt dit al niet heel veel, D. voegt er aan toe, maar Am. zou niet neutraal zijn als 't van ons een dergelijke tegemoetkoming vroeg, zonder ook van onze tegenstanders te vergen, dat zij prijsgeven wat ons er toe gebracht heeft anders te handelen. De D. reg. twijfelt er niet aan, dat de Am. reg. thans van Gr. Brittanië onverwijld en met allen nadruk de inachtneming zal eischen en ook zal weten af te dwingen van de vóór den oorlog algemeen erkende volkenrechtelijke bepalingen. Am. zal D. wel niet 't recht toekennen, waar 't tot dit rijk een nota had gericht, om zich een opdracht te laten voorschrijven, te minder wanneer die opdracht geformuleerd is tot een verwijt.

Met dit woord „verwijt" is het overige gedeelte der nota ook gekarakteriseerd. Is de wensch, om indien eenigszins doenlijk de vredebreuk te voorkomen, bij Wilson zóó sterk, dat hij den nota-strijd nog rekken wil, dan bieden de 2 concessies gelegenheid hiertoe, maar kalmeerend lijkt ons het antwoord overigens niet.

D. heeft zich, heet het, meer zelfbeperking opgelegd dan Engeland. Vergissingen, die niet te vermijden zijn, worden D. als niet loyale daden aangerekend. De D. regeering heeft aan die van de V. S. herhaaldelijk voorstellen gedaan, met het doel onvermijdelijke gevaren van den zee-oorlog voor Am. reizigers en goederen tot een minimum te beperken, de V. S. traden niet in de voorstellen, zoodat zij zelf een deel der schuld dragen. Voor het beroep, op D. gedaan, om den oorlog tot de gewapende machten te beperken, moet D. herinneren dat 't uit noodweer handelt, nadat Eng. het aanlegt op stelselmatige uithongering van vele millioenen vrouwen en kinderen. Komt Am. op voor de rechten der neutralen dan wordt 't weer verwezen naar de handelingen van Gr. Br., dat tot in zijn jongste maatregelen (verbod tot gebruik van D. bunkerkolen door de neutralen) dwingelandij over de neutralen uitoefent. Het D. volk weet dat Am. 't in zijn macht heeft om den oorlog in dit opzicht te beperken tot de strijdmachten der strijdvoerende natiën, gebeurt dit niet dan is 't doordien Am. niet naar beide zijden met gelijke maat meet. D. wordt met een vredebreuk bedreigt. Engeland ontvangt alleen protesten, maar de invoer van oorlogstuig van allerlei aard gaat door.

Daar gelaten hoe men overigens over deze opvattingen denkt, als olie op de golven kunnen zij bezwaarlijk dienst doen.

Toch verzekert en herhaalt de nota dat D. vrede met Am. wil, en daarom dan ook tot de bovenvermelde tweede concessie komt. Maar D. spreekt hierbij uit dat, mochten de stappen van de V. St. niet tot het gewenschte succes leiden, om aan de wetten der menschelijkheid bij alle oorlogvoerende naties gezag te verschaffen, dan behoudt D. zich volledige vrijheid van besluiten voor. Men weet wat dit beteekent en men moet er op rekenen dat Am. zich niet laat voorschrijven wat het ten opzichte van Engeland te doen heeft. Uitstel, afwachten of breken?

En toch wordt er één toon in aangeslagen, waaruit wèl hoop mag spreken. Herinnerd wordt dat de D. regeering, in 't bewustzijn van haar kracht, zich veroorloofd heeft tweemaal in de laatste maanden haar bereidwilligheid tot een vrede, waarbij D.'s levensbelangen worden gewaarborgd, openlijk voor de heele wereld kond te doen. Eigenlijk is die bereidwiligheid toen zóó omwonden uitgesproken, dat de heele wereld niet wist wat zij er aan had. Nu is voor 't eerst duidelijk gezeged, dat D. vrede wil; en wordt dit verkondigd als een ten derde male uitgedrukte bereidverklaring. Is dit gezegd om president Wilson uit te noodigen instede van een oorlogsheld te worden, zijn half verzaakte roeping als vredes-apostel te gedenken? In elk geval uitgesproken is 't, in drievoudige verklaring. Als Wilson deze gelegenheid niet aangrijpt, of zelfs als hij 't wel doet, in geen geval mag 't verloren gaan voor hen, die roeping kunnen hebben, dat vredesaanbod tot zijn recht te doen komen. Thans lijkt 't ons dat voor de Nederlandsche regeering, voor de koningin, in wier residentie, door samenwerking van alle naties ter wereld, een vredespaleis gebouwd is, het oogenblik gekomen is om de uit Berlijn gezonden boodschap te aanvaarden en te trachten haar te maken tot een begin van onderhandeling, die den vrede kan doen groeien uit een nota, waarin overigens, voor haar zelf beschouwd, nieuw onheilvoorspellend gevaar opgesloten kan liggen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Uitgaven van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

Van het door dit Gen. uitgegeven tijdschrift, verscheen afl. 4, deel 57. Ze bestaat uit een viertal Atjehsche Si Meuseukin vertellingen, uitgegeven in oorspronkelijken tekst met Hollandsche vertaling (met uitzondering van het tweede verhaal, dat daarvoor minder geschikt werd geacht), door Raden Dr. Hoesin Djajadiningrat. Tot toelichting diene dat Si Meuseukin in de Atjehsche vertellingen een figuur is, die eensdeels trekken van overeenkomst vertoont met den Europeeschen Uilespiegel, anderdeels de rol vervult van een romanheld, aanvankelijk arm en behoeftig, die na verscheidene avonturen ten slotte koning wordt.

Verder gaf het Genootschap uit het vanwege den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië samengestelde Oudheidkundig verslag over het vierde kwartaal 1916. Behalve de mededeelingen, welke meer dien tak van dienst zelf betreffen, bevat het verslag ook een opstel van den heer P. V. van Stein Callenfels, getiteld: „Eenige opmerkingen aangaande de basreliefs van Tjandi Tegawangi en het tweede terras van Tjandi Toempang".

De Indische Gids.

De Mei-afl. opent met een terugblik op hetgeen door den afgetreden Gouverneur-Generaal A. W. F. Idenburg is verricht tijdens zijn Indisch onderkoningschap. De schr., E. E. A. van Heekeren (hoofdredacteur van de I. G.) is vol lof en constateert dat het bewindstijdperk van G.-G. Idenburg voor ons staat als een periode „dat een hoogstaand, rechtschapen man, ginds de teugels van het gezag in handen had en zijne groote macht eerlijk heeft aangewend ten bate van de koloniën. Hij heeft ze den 21en Maart kunnen overgeven aan zijn opvolger, in de vaste overtuiging, dat er een tevreden, op wederzijdsch vertrouwen gebaseerde geest heerscht, dat er een deugdelijken grondslag is gelegd, waarop kan worden voortgebouwd." De heer v. H. wil verder niet twisten over de vraag of de heer Idenburg een groot of alleen een goed Gouverneur-Generaal is geweest, doch houdt zich overtuigd dat hij in Indië groot stellig werk heeft verricht.

De heer J. C. Vos publiceert vervolgens eenige aanteekeningen betreffende de vaccinatie der Atjehsche bevolking in het vaccine-district Lho Seumawé en eenige hiermede in verband staande verrichtingen. Schr. concludeert dat het eenige middel om aan de telkens voorkomende pokkenepidemiën, respectievelijk endemiën, een einde te maken, verplichte vacinatie is, waartegen de Islam trouwens geen bezwaren heeft.

De heer A. te Wechel houdt eene beschouwing over de wijze van verkoop van Gouvernements-djatihout, eene bestrijding inhoudend van het artikel van den houtvester Beck (I. G. Jan. 1916) over de particuliere exploitatie van het djatiboschbedrijf op Java.

Behalve het eerste gedeelte van een uit het Engelsch vertaalde roman „Liefdeleven onder de palmen", door Peter Brundell bevat deze afl. dan nog de gewone maandelijksche rubrieken (in elk waarvan weer talrijke onderwerpen behandeld worden): Varia. — Maandelijksche revue van brochures enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Teysmannia.

De December-afl. bevat een tweetal opstellen, n.l. van J. Olivier, getiteld: Een verwaarloosd volksbelang (waarbij schr. aandringt op verscherpte maatregelen tegen uitroeiing van nuttige diersoorten en voor het uitroeien van schadelijk gedierte) en eene slotbeschouwing van Dr. W. Roepke over sprinkhanenplagen en de middelen die tot hare verdelging kunnen worden aangewend (biologische, mechanische en chemische). — Uit de interessante rubriek „Sprokkelingen op landbouwgebied" noteeren we de volgende stukken: Het ontijdig afsterven van peperranken. — Bliksemschade in de tropen. — De door de vorst op de Pengalengansche hoogvlakte veroorzaakte schade. — De rijstboorderplaag op Java. — Sprinkhanen.

De Macedoniër.

In het Mei-Nr. schrijft Ds. S. Bakker te Djokjakarta een artikel over de Pandita djawa (Javaansche dienaren des Woords zou men ze kunnen noemen). Schr. acht den tijd thans gekomen om over te gaan tot de instelling van het Javaansche predikambt (nu zijn er nog slechts ouderlingen en diakenen), mits de Javaansche gemeente het zelf begeert, want als de pandita's aan de gemeenten worden opgedrongen, verwacht schr. er weinig heil van. Evenmin voelt hij vooralsnog voor het denkbeeld om bekwame en godvreezende Javanen in Nederland in de theologie te laten studeeren; ze zouden na volbrachte studie wellicht heel goed een Hollandsche gemeente kunnen bedienen, maar voor een Javaansche zeer waarschijnlijk ongeschikt zijn. Niet het peil der ontwikkeling in Europa, maar het peil der ontwikkeling op Java, bepaalt — volgen Ds. B. — den graad van wetenschappelijke bekwaamheid, die de Javaansche predikanten moeten bezitten.

De zendeling D. K. Wielenga geeft historische bijzonderheden van het eiland Soemba gedurende den tijd der Oost-Indische Compagnie, als inleiding eener beschouwing over de zending aldaar. Schr. heeft hierbij een dankbaar gebruik gemaakt van een geschrift van den heer de Roo van Alderwerelt.

Voorts zij gewezen op de periodieke rubriek van Ds. Dijkstra, getiteld „Uit mijn Camera", waarin we o.m. het volgende aantroffen:

Een Universiteit op Java.

„De Stand. no. 13474 breekt nog eens weer een lans voor een Universiteit op Java. Hij wijst op de Philippijnen:

Niet zoo ver van onzen Archipel liggen de Philippijnen, en sinds lang had Spanje de noodzakelijkheid ingezien, in Manilla een eigen Universiteit voor het nieuw opkomende insulaire leven te stichten.

Deze Universiteit bestaat nog, en ook de Amerikanen hielden ze in stand. Zelfs had ze nog kort geleden een getal van 2119 studenten, niet minder dan zeven faculteiten, en bij de zestig hoogleeraren. Ze bezit een zeer aanzienlijke bibliotheek, en allerlei instituten van bijzonderen aard, terwijl bovendien te Manilla nog een lagere medische school gesticht is met 20 hoogleeraren en 16 instructeurs.

Bedenk nu wel, hoe bijna niets de Philippijnen zijn, zoo gij ze met onzen ganschen Archipel vergelijkt, en vraag u dan af, of het aangaat, een eilandengroep met over de 40 millioen inwoners, vlak beneden Manilla, nog veel langer van een Universitaire school verstoken te laten."

Onze Eeuw.

Onder den titel „Op een tweesprong" geeft de heer H. Krayer van Aalst, zendeling (of oud-zendeling) op het eiland Ceran een boeiend, op genoemd eiland spelend, verhaal.

Verder besluit Dr. E. B. Kielstra zijn historisch-staatkundige beschouwingen over West-Borneo. Op onderhoudende wijze geeft Dr. K. een overzicht van de verschillende landschappen waaruit de res. Westerafdeeling van Borneo is samengesteld en van hunne verhoudingen tot het Ned.-Indische gouvernement, van de vroegste tot de tegenwoordige tijden. Na de lezing moet men onwillekeurig tot de conclusie komen, dat — hoewel in de laatste twintig jaren veel verandering ten goede te bespeuren is — het nog jaren en jaren zal duren voor Borneo, als onderdeel van Neerland's koloniaal bezit, op één lijn gesteld kan worden met Java, of zelfs met Sumatra.

Geneeskundig Tijdschr. voor Ned.-Indië.

In de eerste afl. van deel LVI o.m. de volgende bijdragen: Cholesterine-stofwisseling en rassenpathologie, door C. D. de Lange. — Jicht als tropische ziekte, door Dr. R.

Römer. — De bibliologische diagnose der gonorrhoe, door J. S. Holander. — Bijdrage tot de therapie der gonorrhoe, door Th. Kloppenburg. — Een geval van traumaties buikabses uit de ziekeninrichting te Langsar (S. O. K.), door P. Broertjes.

Verder bevat het verslag over het 2e kwartaal van 1915 van den dienst der pestbestrijding, hetwelk ons bereikte gelijk met bovengenoemde afl. van het G. T., een rapport over een longpest-epidemie op den Boereng en omgeving (April—Mei 1915), door F. H. van Loon.

De Voorpost.

In No. 9 van „De Voorpost" zet de redacteur Tjipto Mangoenkoesoemo de discussie over de „taalquaestie" voort; schrijver concludeert o.a. „Voor zoover onze (dat is de Javaansche) taal nog niet dood is, moet zij dood gemaakt worden, ten einde haar een wederopstanding mogelijk te maken. (Men zie ook over deze kwestie de Banier van 3 Febr. j.l. onder het opschrift „Nederlandsch of Javaansch").

Verder vonden we in dit Nr. een los „Bulletin" met den navolgenden inhoud:

„Onze leider DOUWES DEKKER is uit Engelsche handen geraakt, en zal zijn bestemming volgen naar Timor-Koepang.

Voor zooverre deze lostating door de Engelschen te danken is aan de sociaal-democratische Kamerfractie is het hier de plaats die fractie onzen dank te betuigen, waarbij niet vergeten mag worden, dat de I. S. D. V. in Indië aan die bevrijding een werkzaam aandeel heeft gehad."

In No. 10 schrijft de heer A. Bijvoet een artikel: „Was de vorming der Indische partij noodzakelijk", welke vraag hij bevestigend beantwoord. — Onder het opschrift: Indië en de Europeesche wetenschappen, betoogt S. W. het nut voor de Javanen om zich die wetenschappen eigen te maken. Hij schrijft o.a. (een zeldzame uiting in een orgaan als de Voorpost): „Vertrouw op de Regeering, want hare richting is werkelijk er op gericht onze positie te verbeteren. Wij hebben de plicht dankbaar te zijn voor den steun van Nederland, want wat het wil ons, dat is Ned.-Indië, vooruitbrengen". (Wij denken er anders over, teekent, tusschen twee haakjes, de heer Tj. Mangoenkoesoemo aan).

Indisch Militair Tijdschrift.

De Febr.-afl. opent met het portret van den onlangs verongelukten legercommandant J. P. Michielsen, waarbij een kort waardeerend bijschrift. Overigens bestaat de inhoud uit zuiver technisch-militaire onderwerpen, waarvan we enkele met afkorting der titels noemen, n.l.: Bokschieten, inschieten van geweren enz., door F. Oberstadt. — Onze voorschriften voor de veld-telefonie, door H. L. Maurer. — Het schieten op vliegtuigen, door P. v. d. Meijden. — Eenige opmerkingen en voorstellen betreffende de telegramafdeeling van de legercavalerie, door J. W. Stoutjesdijk.

De Handel.

Met April-Nr. van „De Handel" bevat wederom een vervolg van de uitvoerige en geïllustreerde beschouwing van den heer J. Sibinga Mulder, over de administratie eener suikeronderneming op Java.

Curaçao en de petroleumindustrie.

We lezen in het Mei-Nr. van „Het Nederlandsche Zeewezen":

„De petroleumindustrie kan voor Curaçao van belang worden nu de Kon. Ned. petroleummaatschappij voornemens blijkt te zijn er groote opslagplaatsen te doen bouwen, en daaraan een raffinaderij te verbinden. De ligging van het eiland ten opzichte van het Panamakanaal is ook wel gunstig."

Het zou de bedoeling zijn om er alle olie op te slaan en te zuiveren, welke in Noord-, Midden- en Zuid-Amerika wordt gewonnen en ter beschikking der Mij. komt, waarbij dan in de eerste plaats in aanmerking komen de producten afkomstig van de vestigingen der Mij. in Mexico. De voorbereidende werkzaamheden moeten reeds zijn aangevangen, zooals opstellen van olietanks, opslaan van loodsen, en aanleggen van wegen; dat geeft al heel wat werk."

„Dan zal er ook wel een eenigszins geregelde verbinding komen tusschen Curaçao en de Amerikaansche kustplaatsen; indien het hoofdstation dier stoomers op het eiland wordt gevestigd, zal dat ook heel was levendigheid en vertier geven."

— Voor het vervoer der olie zullen tankstoomers voor de Mij. noodig zijn, hetzij in eigendom of gecharterd. Er zijn op Curaçao wel aanlegsteigers voor dergelijke schepen, maar als nieuwe laadhoofden er voor worden gebouwd, zullen ze natuurlijk meteen van de meest moderne inrichtingen voor dat bedrijf, worden voorzien."

„De scheepvaart op Curaçao was trouwens de laatste jaren niet zoo erg onbeteekenend; in 1914 werden er ingeklaard 383 stoomschepen metende 1.683.465 M³. netto en 1069 zeilschepen metende 114.184 M³., voor 1915 waren die getallen 333 stoomschepen metende 1.319.750 M³. en 1024 zeilschepen met 128.590 M³. netto. Dat is volgens tonneninhoud dus zoo ongeveer een tiende van het verkeer te Amsterdam in den goeden tijd vóór den oorlog.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 18: De suiker-industrie in Britsch-Indië, door W. Sayer, besproken door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Rubbercultuur en herbebossching, door J. H. Stuffken. — De landbouw in Suriname, door H. J. van Hasselt (vervolg). — De samenwerking van practijk en wetenschap bij de Indische tabakscultuur, door dr. L. P. de Bussy. — De nieuwe koelie-ordonnantie voor de residentie Oostkust van Sumatra. — Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer. — Economische toestand op de Philippijnen gedurende 1915. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures in Nederlandsch-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Assistent-Resident van		Oorzaak: Verzoek om buitenlandsch verlof van den titul.:
a. Soerakarta [residentie van dien naam].	3 Mei 1916.	a. J. Th. Petrus Blumberger;
b. Lamongan [residentie Soerabaja].	3 Mei 1916.	b. F. H. G. J. van Leeuwen;
c. Garoet [resid. Preanger Regentschappen].	5 Mei 1916.	c. Verzoek om pensioneering van den titularis G. F. H. v. Huls van Taxis.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Verslag van het Koloniaal Arbeids- en Informatie-Bureau „Oost en West", over het jaar 1915.

De hoop aan het slot van het vorig jaarverslag uitgesproken, dat, wanneer de tijdsomstandigheden weder tot de normale zullen zijn teruggekeerd, het aan stoffelijke blijken van waardeering tot instandhouding van het Koloniaal Arbeids- en Informatie Bureau niet zoude falen, mocht niet verwezenlijkt worden. Nog steeds woedt de oorlog met zijn belemmerenden invloed op handel, industrie en landbouw in onze koloniën.

Den terugslag ondervond wederom ons bureau: de aanraking met de werkgevers was weder zeer gering, niettegenstaande de verspreiding van onze circulaires.

Zooveel te grooter was daarentegen de toeloop van werkzoekenden, die onze bemiddeling kwamen vragen ter verkrijging van een werkkring in onze koloniën en bezittingen. Bedroeg het aantal schriftelijke en mondelinge aanvragen verleden jaar 487, in dit jaar steeg dat aantal tot 865, waarvan slechts 146 in aanmerking kwamen voor inschrijving in ons aanbevelingsregister. Aan allen werden — waar dit pas gaf — raad en aanwijzingen gegeven. Van alle door de Regeering gedane oproepingen voor Rijksbetrekkingen werd aan de ingeschrevenen, die daarvoor in de termen vielen, een exemplaar gezonden, zoo noodig met de vereischte aanwijzingen, en werden desverlangd, de benoodigde stukken voor hen in orde gemaakt. Deze bemoeienissen leverden geen geldelijk voordeel op.

Door rechtstreeksche bemiddeling van ons bureau werden twee personen geplaatst, n.l.: een assistent op een caoutchouc-onderneming in de residentie Tapanoeli en een administrateur van een sisal-onderneming op het eiland Curaçao.

Hoeveel jongelieden het bovendien gelukt is, om geleid door onze aanwijzingen en hulp den weg tot het verkrijgen van een werkkring te vinden, hetzij bij particuliere maatschappijen, hetzij in Gouvernementsdienst, is niet juist na te gaan, daar slechts zeer weinigen hiervoor hun dankbaarheid toonen.

Een bezwaar zal steeds de betaling van de bemiddelingskosten blijven. Van de aan een betrekking geholpen jongelieden, die met graagte de bedongen premie zouden willen betalen, mogen wij die niet vorderen, terwijl de werkgevers, die hier te lande kantoren hebben, daartegen in den regel bezwaar hebben, omdat zij — waar het aanbod grooter is dan de vraag — ook zonder premiebetaling aan werkkrachten kunnen komen. Onze aandacht moet dus in hoofdzaak gevestigd blijven op die ondernemingen welke haar hoofdkantoor in Indië hebben en geen bijkantoor in Nederland. Deze moeten gewonnen worden om onze bemiddeling te vragen en, door een doeltreffende keuze van de uit te zenden werkkrachten, er toe worden gebracht voor den vervolge steeds hare werkkrachten door onze tusschenkomst te zoeken. Hoewel dit tot het verslag van het volgend jaar behoort, kan worden medegedeeld, dat zulks met de Caoutchouc-ondernemingen „Batang Toroe" reeds is gelukt. Voor die ondernemingen zonden wij in het afgeloopen jaar een assistent uit, en in Januari j.l. mochten wij van de directie een tweede opdracht ontvangen voor de uitzending van twee jongelieden.

De wd. Directeur,
GROOSS.

Verslag van de Commissie van Raad en Voorlichting ten behoeve van personen die een werkkring zoeken in Nederlandsch Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, over het jaar 1915.

Gedurende het jaar 1915 werden door den Inlichtingendienst der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 alhier, 208 schriftelijke en 123 mondelinge informaties verstrekt.

In vergelijk met het voorafgaande jaar is het aantal iets verminderd, hetgeen moet worden toegeschreven aan den invloed van den Europeeschen oorlog en ook door de slechtere verbinding met Indië.

Bovendien werden mondeling vele inlichtingen gevraagd, die niet tot dezen dienst behooren, maar om de personen welke in 't algemeen naar ons bureau verwezen werden, niet teleur te stellen, werden zij zoo veel mogelijk geholpen of hun den weg gewezen tot wien zij zich hadden te vervoegen.

De inlichtingen om personen aan betrekkingen te helpen werden, waar deze zich tot ons bureau vervoegden, geëndosseerd aan het Koloniaal Arbeidsbureau, zooals omgekeerd ook plaats vond waar aan het Arbeidsbureau andere inlichtingen gevraagd werden, zoodat beide diensten ongestoord naast elkander konden bestaan.

De ingewonnen informaties behooren tot de volgende rubrieken:

	schriftel.	mondel.	totaal
Betreffende betrekkingen in het algemeen	28	6	34
„ Gouvernements-betrekkingen	65	28	93
„ particuliere betrekkingen	21	18	39
„ de reis naar Indië, het leven, de kleeding	4	9	13
„ eenbe paalde plaats of landstreek	4	4	8
„ bepaalde maatschappijen, ondernemingen of personen	3	6	9
„ de opleiding tot en vereischten voor bepaalde ambten, de bezoldiging, pensioen	60	12	72
„ brochures en boekwerken over Indië	11	5	16
„ de meest uiteenloopende onderwerpen, niet afzonderlijk te rangschikken	12	35	47
	208	123	331

Nog steeds kwamen vele gemobiliseerden inlichtingen inwinnen of zij in Indischen dienst konden overgaan en vroegen hoe daartoe te geraken. De meesten behoorden tot de onderwijzers hier te lande.

In den loop van het jaar verscheen een Aanvullingsblad op het boekje No. 9 De Ambtenaar bij de Gouvernements Marine in Nederlandsch-Indië, waarin de sedert de uitgaaf van het werkje in 1914 aangebrachte wijzigingen en aanvullingen vermeld staan. Meerdere boekjes zijn niet verschenen en werd getracht, door de plaatsing in het Koloniaal Weekblad van 25 November en 2 December j.l. van een tweede oproeping van gegadigden tot het schrijven van boekjes betreffende den werkkring bij de bergcultures en de tabakscultuur in Nederlandsch-Indië, personen daartoe over te halen, met het gevolg, dat zich twee heeren aanboden om een boekje over de bergcultures te schrijven.

De heer C. J. J. van Kempen, die zich tijdelijk hier bevindt, beloofde ons een werkje over de betrekkingen bij de rubber- en andere bergcultures te leveren en kan hier tevens vermeld worden, dat het manuscript zich in ons bezit bevindt.

Een boekje betreffende den Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië werd ons in het begin van 1916 toegezegd en hebben wij ook bereids het manuscript er van ontvangen, geschreven door den heer H. W.Berg, leeraar aan de school voor opleiding tot commies bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië te Leiden.

Indien nog een deskundige ons een werkje zou willen leveren omtrent de betrekkingen bij de tabakscultuur in Deli en op Java, zouden wij ten zeerste daarmede gebaat zijn.

Zooals gewoonlijk, ondervond het bureau alle hulp en medewerking van de afdeeling „Personeel" van het Departement van Koloniën, die ons voorzag van overdrukken omtrent betrekkingen, welke bij het Indische Gouvernement vervuld konden worden. De publicaties en oproepingen werden geregeld in het Koloniaal Weekblad afgedrukt.

Door een Onderluitenant van het Indische Leger, ingedeeld bij een Landweerbataljon, werd onze tusschenkomst ingeroepen tot het verstrekken van boekjes en werken als handleiding voor eenige lezingen over Indische onderwerpen, welke hij voornemens was te houden voor de onderofficieren, korporaals en manschappen van zijn garnizoen. Volgaarne werd aan dit verzoek voldaan en hem het noodige materiaal voor het houden van populaire lezingen verstrekt, met het gevolg dat hij er een nuttig gebruik van heeft kunnen maken en in de kringen, waartoe de soldaten behooren, een betere en meer ware meening omtrent Indië heeft kunnen verspreiden.

Het is te hopen dat dit lofwaardig streven door anderen, die hier tijdelijk in de gelederen dienen, gevolgd wordt. Op aanvraag zullen gaarne boekjes betreffende Indië en het leven en werken aldaar, voor dat doel in leen worden afgestaan.

's-Gravenhage, 22 April 1916.

De secretaris van den Inlichtingsdienst,
J. L. v. GENNEP.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Nº. 20. Donderdag 18 Mei 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Gouverneur-Generaal Idenburg.

De Nederlandsche pers wijdt, naar aanleiding van de behouden terugkomst van den heer Idenburg in het vaderland, zeer waardeerende woorden aan hetgeen door den afgetreden landvoogd voor Ned.-Indië werd verricht, waarbij wij ons gaarne aansluiten.

Véél goeds is er gedurende zijn zesjarig bewind tot stand gekomen, zeker lang niet altijd onder de gemakkelijkste omstandigheden. Wij behoeven hier slechts te herinneren aan de nieuwe stroomingen, welke zich in de verschillende lagen der Indische maatschappij openbaarden: Boedi Oetomo, S. I., Indische Partij, Chineesche Vereenigingen e.a., wier richting hij, als schrander en hoogstaand man, in zulke banen wist te leiden, dat alle partijen hem den eeretitel van „de rechtvaardige” toekenden.

Wij zijn er van overtuigd, dat de heer Idenburg, die het beste deel zijns levens in de tropen doorbracht en er altijd met hart en ziel in het belang der bevolking gewerkt heeft, dien arbeid niet zal staken nu hij in het vaderland teruggekeerd is.

VERSLAG
van de werkzaamheden van de Vereeniging „Max Havelaar Fonds”, over het vereenigingsjaar 1915.

Gedurende het vereenigingsjaar 1915 werd het werk overeenkomstig de in vorige jaarverslagen ontwikkelde beginselen voortgezet.

Van de drie personen, die bij den aanvang van 1915 studievoorschotten ontvingen, vertrok er in den loop van dit jaar een naar Ned. Oost-Indië als Gouvernementsambtenaar; overeenkomstig een met hem getroffen regeling, zal hij na eenigen tijd met de aflossing van het genoten studievoorschot beginnen; den tweeden persoon moesten wij den verderen steun onzer vereeniging ontzeggen, daar hij, hoewel hierop meerdere malen gewezen, geen neiging vertoonde tot nadere persoonlijke relatie met ons bestuur, waardoor de noodige persoonlijke kennis om doeltreffend te kunnen steunen ontbrak en bleef ontbreken. Daar deze persoon wel aansluiting zocht bij het bestuur van het Juliana Fonds, achtten wij het in zijn eigen belang beter hem aan genoemde vereeniging tot verderen steun over te dragen; de derde persoon mocht wel is waar ook dit jaar niet slagen in het behalen van het door hem gewenschte diploma, doch zag hierdoor dan ook in, dat een andere studierichting voor hem meer gewenscht en meer binnen zijn bereik viel; dank zij zijn vorige studie mocht het hem gelukken in de nieuw gekozen richting met succes werkzaam te zijn en vertrouwen wij dat hij thans binnen een of twee jaar het einddiploma zal hebben verworven.

Tengevolge van de ongunstige en onzekere tijdsomstandigheden, die wij beleven, melden zich geen Indiërs bij onze vereeniging tot het verkrijgen van steun aan, zoodat wij dit vereenigingsjaar eindigden met een pupil; niettemin meent het bestuur met tevredenheid op het afgeloopen vereenigingsjaar te mogen terugzien, daar het een onzer meestbelovende pupillen een goede betrekking bracht en den tweeden deed inzien, dat tijdig de bakens verzetten, na verkregen meerdere zelfkennis, de beste weg is om toch in de maatschappij te slagen.

De pogingen van ons bestuur om in nauwere relatie te komen met personen in Indië verblijvende, ons bij onze werkzaamheden behulpzaam te zijn, mochten nog wel niet tot eene vaste regeling leiden, doch geven de nu reeds voorloopig aangeknoopte relaties vertrouwen, dat ons doel binnen afzienbaren tijd bereikt zal kunnen worden.

Ons bestuur is dan ook ten deze diligent, daar het van meening is dat deze tijdsomstandigheden, nu wij geen direct vereenigingswerk van grooten omvang kunnen verrichten, zooveel mogelijk benut moet worden om onze organisatie gereed te hebben, wanneer normale en meer natuurlijke omstandigheden weder overheerschend zullen zijn, daar verwacht mag worden dat dan de nu kunstmatig teruggehouden ontwikkelingsdrang der Indiërs weder tot volle uiting zal komen en onze vereeniging dan geheel gereed moet zijn om den band tusschen Indië en Nederland door goed georganiseerden steun aan leergierige Indiërs in stoffelijken en geestelijken zin nauwer aan te halen.

De persoonlijke aanraking met onze pupillen — meest door tusschenkomst van den penningmeester — was steeds van aangenamen aard; ook buiten de eigenlijke studiebelangen om, kon dikwijls goede raad gegeven worden, daar wederzijds vertrouwen en sympathie aanwezig waren.

Het bestuur acht het dan ook van overwegend belang, dat de vereeniging in staat blijve haar werk op den vastgestelden grondslag voort te zetten.

Dit zal echter alleen mogelijk zijn, indien de geldmiddelen krachtig versterkt worden, daar de uitgaven nog steeds hoog zijn en de terugbetaling door onze oud-pupillen eerst na eenigen tijd ons in de gelegenheid zal stellen met betrekkelijk geringe middelen een evenwichtstoestand te verkrijgen.

Uit het hieronder volgende overzicht onzer geldmiddelen blijkt toch, dat wij per 31 December 1915 aan studievoorschotten in totaal hebben verstrekt *f* 10399.89.

Het aantal contribueerende leden is door afschrijving en bedanken of overlijden teruggebracht tot 65 leden, met een gezamenlijk bedrag aan jaarlijksche bijdragen van *f* 345.

Wij vertrouwen, dat de kennisneming van dit verslag u duidelijk zal maken, dat onze vereeniging nuttig en vruchtdragend werk verricht en vooral ook na het sluiten van den vrede nog zeer nuttig werk zal kunnen verrichten, zoowel ten behoeve van de Indiërs zelve als tot versterking van den band, die Indië en Nederland bindt.

Wij doen dan ook in vol vertrouwen een beroep op de ons trouw gebleven leden, niet alleen om, zoo mogelijk, het bedrag hunner jaarlijksche bijdrage te verhoogen, maar vooral ook om ons streven in ruimer kring bekend te maken, waartoe op aanvrage bij den Secretaris gaarne, voor zoover voorradig, meerdere exemplaren van ons jaarverslag beschikbaar zijn — en daardoor het aantal contribuanten te vermeerderen.

Evenals ten vorige jare, maken wij thans met erkentelijkheid melding van de medewerking, die wij bij het vervullen van onze taak, zoo van verschillende hoogleeraren, leeraren en onderwijzers als van de Studie Commissie der Vereeniging „Oost en West” mochten ondervinden.

Voor den toestand onzer geldmiddelen op het einde van het verslagjaar wordt, voor zooveel noodig, verwezen naar de hierbij in afschrift overgelegde jaarverantwoording en balans.

Na het groote, bijna onherstelbare verlies, dat onze vereeniging in het afgeloopen jaar 1915 leed, door het overlijden van zijn zoo hooggewaardeerden medeoprichter en secretaris, Mr. C. Th. van Deventer en waaraan wij reeds uiting gaven in de aan ons jaarverslag 1914 toegevoegde notulen der buitengewone vergadering van leden op 13 October 1915, is het ons aangenaam thans te mogen vermelden, dat Mevrouw de Wed. Mr. C. Th. van Deventer-Maas zich bereid verklaard heeft de benoeming tot bestuurslid onzer vereeniging te aanvaarden en onze vereeniging daardoor van hare gewaardeerde medewerking tot het verwezenlijken van de plannen van den door ons diep betreurden medeoprichter is verzekerd.

Het bestuur onderging verder geen verandering, terwijl de heer L. Kreischer zich op verzoek van ons bestuur welwillend met het secretariaat heeft belast, zoodat dit thans gevestigd is Frankenslag 174, Den Haag.

Het Bestuur der Vereeniging
„Max Havelaar Fonds”:
HENDRIK MULLER, Voorzitter.
J. H. DIJKMAN, Wd. Secretaris.

Den Haag, April 1916.

Rekening en Verantwoording 1915.

Debet.

Onkosten (porti, zegels, enz.)	*f* 29.31½
Reserve, overboeking saldo	„ 1416.55½
	f 1445.87

Credit.

Interest	*f* 0.87
Jaarlijksche bijdragen en subsidie	„ 1345.—
Giften, Schenkingen en Legaten	„ 100.—
	f 1445.87

Balans per 31 December 1915.

Debet.

Kas	*f* 11.99
Kassier	„ 405.18
Contributie-quitanties	„ 464.50
Studie-Voorschotten	„ 10.399.89
	f 11.281.56

Credit.

Kapitaal	*f* 5.704.24
Reserve	„ 4.487.32
Crediteuren	„ 1.090.—
	f 11.281.56

De Penningmeester,
w.g. J. H. DIJKMAN.

's-Gravenhage, 1 Januari 1916.

Gezien en goedgekeurd, 's-Gravenhage, Mei 1916.

Namens het Bestuur der Ver. „Max Havelaar Fonds”,
w.g. HENDRIK MULLER, Voorzitter.
w.g. J. H. DIJKMAN, Wd. Secretaris.

Gezien en goedgekeurd, 's-Gravenhage, Mei 1916.

De Financieele Commissie der Ver.
„Max HavelaarFonds”,
w.g. C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.
w.g. P. J. VAN HOUTEN.
w.g. H. LOUDON.

Suriname.

Van de door den heer H. J. van Hasselt in de Surinaamsche Landbouwvereeniging gehouden lezing met de daarop gevolgde debatten (zie ons vorig nummer), hebben wij nu in hun geheel kennis kunnen nemen. Onze indruk is, dat het nut van de gevoerde debatten niet licht overschat kan worden. Zoowel de inleider als de aanwezigen, hebben er veel geleerd.

In het begin zijner rede zeide de heer van Hasselt: „De groote opkomst, niet alleen van planters, maar ook van bestuurszijde, getuigt wel er van, hoe groot hier de belangstelling is voor den grooten landbouw, den tak van bedrijf, waardoor Suriname vroeger groot is geweest en waarvan ook thans en in de toekomst de kolonie uitsluitend heil te verwachten heeft.

Met een welvarenden grooten landbouw zal alles eene opleving ondergaan, met een kwijnenden grooten landbouw zal de geheele kolonie een kwijnend bestaan lijden.

Dat de vertegenwoordiger van H. M. de Koningin deze bijeenkomst van planters met zijne aanwezigheid heeft willen vereeren, legt getuigenis er van af, dat de groote

landbouw bij het Nederlandsche gezag de belangstelling en den steun heeft en zal vinden, dien hij noodig heeft".

Belangrijk was vooral het debat over het eerste punt: „Het principe niet alles op één kaart te zetten en tengevolge daarvan het drijven van meer dan één cultuur op de kleine Surinaamsche plantages is een economische fout". Deze stelling van den heer van Hasselt werd van verschillende kanten bestreden. Onze indruk is dat het den debaters gelukt is aan te toonen, dat de Surinaamsche planters gedwongen geweest zijn niet alles op één kaart te zetten en dat het daaraan is toe te schrijven, dat vele plantages in leven zijn gebleven. Nemen kapitaalkrachtige lichamen den landbouw ter hand, dan is de tijd daar om groote, „zuivere" plantages aan te leggen. Overgaan tot dit stelsel vóór het kapitaal er is, zou voor de kolonie een ramp zijn.

Zwak was, naar onze meening, het debat over punt II: „Het Surinaamsche rubberbedrijf kan niet concurreeren met de rubbercultuurcentra in Oost-Azië, waardoor de rentabiliteit van dat bedrijf niet verzekerd is." Het ontbrak zoowel den inleider als den debaters aan voldoende gegevens voor een vruchtbare bespreking.

Een zeer belangrijk punt was het derde: „De aanleg van wegen op de Surinaamsche plantages is een van de meest rendabele uitgaven en eene dringende noodzakelijkheid". Dit is door den heer van Hasselt met zulke afdoende argumenten aangetoond, dat niemand daartegen iets had in te brengen. Die ooit het problematieke genoegen heeft gesmaakt, met den directeur eener plantage een „wandeling" door zijn „cultivatie" te maken, zal beseffen hoe schandelijk dit groote belang verwaarloosd is. Of het krachtige betoog van den heer van Hasselt zal helpen? Het is niet de eerste maal, dat heeren planters hierop gewezen is.

Ook punt IV, de noodzakelijkheid tijdig te zorgen voor technisch goed ontwikkeld personeel, vond geen bestrijding. Op de vraag van een der aanwezigen: „Moeten de jongelui, die in Indië een landbouwkundige betrekking wenschen te vervullen, speciaal een Indische opleiding genoten hebben?", antwoordde de heer van Hasselt: „Tot nog toe is er geen behoefte aan tropische opleiding in Holland. De hoofdzaak is kennis van den landbouw, de practijk komt wel in Indië".

Punt V was van technischen aard: „Om de groote landbouw zoo intensief mogelijk te kunnen drijven, is het wenschelijk den opzichters op de plantagers afzonderlijke afdeelingen in beheer te geven, waarvoor zij in hun geheel verantwoordelijk zijn".

De planters, die aan het debat deelnamen, waren van meening, dat dit desideratum onder de tegenwoordige arbeidstoestanden geen toepassing kon vinden.

Zeer belangrijke opmerkingen maakte de inleider bij de toelichting van zijn 6e stelling: „Om het kapitaal mogelijk te maken in meerdere mate deel te nemen aan den grooten landbouw in Suriname, is het wenschelijk aan de financieele resultaten van dien grooten landbouw de meest mogelijke publiciteit te geven."

Wat de heer van Hasselt aan het slot van het debat over dit punt zeide, volge hier:

„Het frappante is geweest, dat ik in Europa zooveel ongunstigs had gehoord over den landbouw in Suriname, en ik was nog maar pas aan wal of ik zag de gunstige resultaten.

Dat is nu zeer verklaarbaar, want in Holland heeft men altijd verloren bij de groote ondernemingen alhier (?), en die anti-reclame bestaat nog altijd en is niet geweken voor de enkele gunstige cijfers. Over 2 of 3 jaar komt de eerste stoot en daarna komt het groot kapitaal in overvloed."

Het vraagteeken en de spatieering zijn van ons. Het is beslist onjuist dat men in Holland altijd verloren heeft bij de groote ondernemingen in Suriname.

De 7e stelling luidde: „Het kapitaal eischt een goed ingerichte boekhouding en het is daarom noodzakelijk in den grooten landbouw een goede boekhouding in te voeren". Er was over dit punt geen debat. Laat ons hopen, dat allen de juistheid van de stelling beaamden.

De 8e en 9e stelling behandelden punten van minder algemeene strekking.

Op één ding moeten wij nog de aandacht vestigen. Zoowel uit opmerkingen van den heer van Hasselt en den heer Leys gedurende het debat, als uit hetgeen wij vroeger daaromtrent vernomen hebben, schijnen de gezagvoerders van de K. W. I. Mail de onhebbelijke gewoonte te hebben steeds af te geven op de kolonie, waarmede zij zich in de oogen van ieder verstandig man belachelijk maken, want de heeren kennen van het land niet veel meer dan de steigers waaraan hunne booten liggen, gedurende de enkele dagen dat zij daar laden of lossen. De minste hunner sjouwers weet meer van de toestanden dan zij.

* * *

De „N. Ct." meldt, dat baron Van Asbeck ontslag heeft gevraagd als gouverneur van de kolonie Suriname.

Curaçao.

De „Amigoe di Curaçao" van 25 Maart j.l. schrijft in haar Naschrift op de nieuwe begrooting voor 1917 o.m.:

„Onze hoopvolle verwachting van een beter en blijder toekomst voor Curaçao wordt ook gedeeld door het Koloniaal Bestuur.

In de Memorie van Toelichting zegt de Gouverneur: dat de algemeene toestand zich véél hoopvoller laat aanzien dan in lange jaren het geval is geweest.

„Met grond kan worden verwacht, dat door het werk, dat bij de petroleum-raffinaderij aan tal van beambten en werklieden zal worden verschaft en waardoor geregeld geld onder de bevolking zal worden gebracht, het individueel verbruik zal toenemen, velen zich wat meerder gerief zullen kunnen verschaffen en verscheidenen zich zelfs een aardig inkomen zullen weten te verwerven. Gevolg: toeneming van invoer, stijging van huurprijzen van woningen, hoogere aanslagen in de inkomsten belasting.

„Ook bij de loodsgelden is een zeer beduidende stijging te voorzien, wanneer de reeds genoemde petroleum-maatschappij haar bedrijf met misschien een paar booten per dag, die ruwe olie aanbrengen, inzet. De raming is dan ook met in aanmerking neming van deze vooruitzichten, maar overigens vrij van elk overdreven optimisme, gesteld".

„Belangrijk meer dan voor 1916 zijn geraamd:

Invoerrecht	f 10.000
Gebruiksbelasting	f 3.000
Inkomstenbelasting	f 4.000
Inkomsten van de Curaçaosche Bank	f 3.000
Loodsgelden	f 24.000.

Met opzet — zegt het blad — hebben we dit gedeelte uit de Memorie van Toelichting nogmaals overgedrukt om er meer licht op te laten vallen en er groote bekendheid aan te geven. Vrij van elk overdreven optimisme durft de Gouverneur de meerdere opbrengst der middelen gerust op pl.m. f 50.000 stellen, dank zij de komst der „Bataafsche" op Curaçao.

Optimisten, die meer speculatief te werk gingen, zouden misschien wel op het dubbele, op de volle 100.000 gulden durven rekenen.

Het eerste jaar zullen velen, die werk kregen in hoogere of lagere betrekkingen bij de „Bataafsche", nog veel hebben in te halen om weer bij te komen. De algemeene toestand der buitenbevolking was te slecht in de laatste jaren. Maar na verloop van tijd zal zich een aardige kern vormen van arbeiders, en lagere en hoogere beambten, die geregeld geld verdienen en een zekeren graad van welstand genieten.

De economische toestand van Curaçao zal met het jaar verbeteren, de middelen van het Gouvernement zullen geregeld toenemen.

In die betere toekomst mogen we ons van harte verheugen; Curaçao is lang genoeg noodlijdend geweest.

* * *

In „De Cur. Crt." lezen wij:

Dh. Th. G. den Houter, hoofdinspecteur van de Volksgezondheid voor Zuid-Holland, Zeeland en Utrecht, met standplaats te 's-Gravenhage, zal naar West-Indië vertrekken, om op te treden als adviseur voor den openbaren gezondheidsdienst in de kolonie Curaçao en tijdelijk aan het hoofd van den dienst te blijven.

Later zal dr. N. Waterman, te Rotterdam, naar Curaçao worden uitgezonden met bestemming om aan het hoofd van bedoelden dienst te worden gesteld.

Curaçao heeft een gezond klimaat, toch behooren de honderdjarigen ook hier tot de hooge uitzonderingen. Tot deze bevoorrechte sterke gestellen kan met eere Virginie Henriquez geteld worden. Deze krasse vrouw vierde Dinsdag 21 Maart haar honderdste verjaring onder veelvuldige bewijzen van belangstelling, en in het volle bezit harer vermogens.

* * *

De Sisalaanplant op „Mount Pleasant" staat er goed voor. Het bouwterrein werd aanmerkelijk vergroot en vele nieuwe plantjes uitgezet. De sisalcultuur belooft veel voor Curaçao.

* * *

Elders lezen we in de „Amigoe":

Een geweldig bombardement herinnert ons voortdurend, dat men hard aan 't werken is in onze haven. De invaart is al veel gemakkelijker geworden. Een groot gedeelte van het Oostelijk onderzeesche rif werd al weggenomen.

We komen klaar, al gaat het langzaam.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Nieuwe Schoolregeling. De „Pembrita Betawi" deelt mede, dat de Regeering machtiging verleend heeft tot de oprichting van vier nieuwe Inlandsche scholen t.w.: een Inlandsche school 2e klas te Kandanghaoer en te Andjatan (afdeeling Indramajoe, residentie Cheribon), te Ngawien (afdeeling Blora, residentie Rembang) en te Nglegok (afdeeling Blitar, residentie Kediri). Ook zal nu bij den bouw van Europeesche lagere scholen, Hollandsch-Inlandsche en Hollandsch-Chineesche scholen niet langer onderscheid gemaakt worden tusschen de verschillende bevolkingsgroepen. Door den Directeur der B. O. W. is thans een nieuw normaaltype met nieuwe regelen voor de bedoelde drie categorieën van scholen vastgesteld. Alle betrokken autoriteiten hebben bij een circulaire exemplaren van het nieuwe normaalproject met bijbehoorende instructies ontvangen.

Oplichterij. De „Sinar Djawa" vindt 't vreemd, dat, niettegenstaande van regeeringswege en ook van partikuliere zijde, alles in 't werk wordt gesteld om het Javaansche volk tot ontwikkeling te brengen, er bij de Inlandsche ambtenaren nog een anti-Kromo geest bestaat, die den kleinen man dom wil houden, niet in de gelegenheid wil stellen „hoogerop" te komen. Moeten wij, zoo vraagt de schrijver, dan niet van onze natuurlijke beschermers die hulp en steun erlangen, waarop wij aanspraak mogen maken? Moeten wij nu juist door hen tegengewerkt worden? Ook de Inl. geestelijken weten den kleinen man in diens beurs te treffen. Van ouds bestaat de gewoonte op menige plaats in de binnenlanden van Java, dat, wanneer een huwelijk gesloten moet worden, de bruidegom bij het dorpshoofd of den dorpsgeestelijke één of meer tjikals, kitris (uitgeloopen kokosnooten) brengt. Zij worden daar verzameld en later op geschikte plaatsen in tuinen of erven uitgeplant. Mooie klappertuinen zijn daardoor ontstaan, zéér winstgevend voor de bevolking. De klappernooten zijn nu duur in prijs geworden. Toch gaat

men door met de verzameling van deze tjikals, ten voordeele van de pangoeloes en de santris.

De schrijver deelt mede, dat in een zekere dessa de vruchten van f 1.40 't paar niet worden geaccepteerd, omdat zij minderwaardig worden geacht. Last wordt gegeven om vruchten van f 2 't paar te leveren. De teleurgestelde bruidegom keert huiswaarts om naar andere mooiere soorten te zoeken, maar onderweg wordt hij reeds door een paar santris (fijnen) aangeklampt, die hem de mooiste klappers ten verkoop aanbieden. Op 't oog zien zij er niet mooier uit, dan de andere, die hij bij den pangoeloe gebracht heeft. Maar de santris overreden hem door te zeggen, dat deze nooten de door den pangoeloe bedoelde zijn en dus zeer zeker aangenomen zullen worden. Hij betaalt de f 2, die hem voor 't paar gevraagd worden. En 't blijkt later, dat dit alles is afgesproken werk tusschen den pangoeloe en de santris, ten koste alweer van den lichtgeloovigen, goeden, maar dommen Javaan. Zijn eigen geestelijk hoofd wil hem zoolang mogelijk klein houden. Daarom durft de Javaan zich niet ontwikkelen.

Een Satire. Aug. in de „Pembrita Betawi" roept 't volgende uit: Als ik President der S. I. was! Alle leden der vereeniging zouden mij respecteeren, al had ik ook de beschikking over de gelden, die dan onder mijne berusting waren. En de gelden zou ik voor mijn eigen genoegen of voor mijn eigen zaken kunnen gebruiken. Zuinig behoef ik er niet mee te zijn, daar 't toch mijn eigen geld niet is. Ik heb dus niets te verliezen. Ik zou met dit geld mijn handel kunnen uitbreiden, dan wel nieuwe huwelijken kunnen sluiten met mooie, jonge vrouwen. Krijgen de menschen 't in de gaten, wat ik met het geld heb uitgevoerd, dan houd ik geld genoeg over om naar Singapore te vluchten, waar men mij niet vatten kan. Ik zal geen vrede hebben, vóór en aleer ik 't zoover gebracht heb: In duivelshanden rijk te worden!

Brutaliteit. De „Sinar Djawa" deelt daarvan 't volgende staaltje mede: Een Chinees uit de dessa Ngoepassan (Djokdjakarta) had zijn vrouwelijke Javaansche dienstbode naar het pandhuis gezonden om eenige gouden artikelen te beleenen. Zij was gegaan en had voor de goederen f 170 gekregen. Eenige Inlanders hadden dit gezien, en blijkbaar met geen goede bedoelingen, volgden zij de vrouw, toen deze huiswaarts keerde. Dicht bij het politiekantoor gekomen, — 't was 's middags 3 uur, en er waren weinig menschen op den weg, vroeg één hunner aan de vrouw wat zij in haar hand had. Verschrikt en in verwarring liet zij het pandbriefje zien, waarop vermeld stond, hoeveel zij ontvangen had. Hij zeide toen, dat zij hem ook het geld moest laten zien. Zij gehoorzaamde aan dezen last. De man telde het geld na, gaf haar daarvan f 75 terug en hield de f 95 voor zich, waarop hij en zijn kameraad ijlings verdwenen. De bestolene bleef verbijsterd staan.

Dit gebeurde op klaarlichten dag in de nabijheid van een politiepost op de hoofdplaats van een gewest! Aldus besluit het blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Opium verbruik. De „Sinar Sumatra" geeft een opgaaf van het opiumgebruik in de Straits Settlements en schrijft, dat dit in 1915 ruim 3.700.000 thails bedragen heeft, wat op 6.20 dollar per thail, en voor de Chineesche bevolking aldaar zeker op een uitgaaf van minstens 100 dollar per hoofd komt te staan.

Verzet op de particuliere Landerijen. Uit de „Slompret Hindia" vernam de Tjhoen Tjhioe hieromtrent 't volgende: De beide leiders hadden als S.I.-leden den redacteur bestuurslid van S.I. om hulp en tusschenkomst gevraagd, die hierop geantwoord heeft, dat hij als zoodanig zich niet met de zaak wilde bemoeien, wel als medelid en journalist. Hij wist zelf maar al te goed, dat bijna alle meetbrieven en eigendomsbewijzen van die landen niet in orde waren. Eerst een maand na de indiening van een telegraphisch request namens de opgezetenen aan den Gouverneur-Generaal, werden zij bij den Regent geroepen om de beslissing van hooger hand te vernemen, terwijl de landheeren op hun request binnen een week antwoord hadden gekregen. Waarom moest dit onderscheid gemaakt worden? Zoo vraagt het blad.

De „Tjhoen Tjhioe" maakt ook melding van een artikel in de „Kaoem Moeda", waarin gewag gemaakt wordt van de vele ongerechtigheden der landeigenaren tegenover de opgezetenen gepleegd, die beschouwd worden als bijwoners van hun eigen land. In bedekte termen worden deze landheeren aangewezen als de stichters van de vele branden met geen ander doel dan om de woningen der opgezetenen uit den weg te ruimen. Trouwens in Soerabaja zijn deze reeds begonnen om zich niet aan den wil der landheeren te storen; n.m. om hunne woonplaatsen te verlaten, alwaar steenen huizen moeten gebouwd worden. De hulp van de politie is toen ingeroepen, die 33 personen van het land verdreven heeft. Op grond van een onduidelijkheid in de meetbrieven zijn zij in hooger beroep gegaan. Zal de macht van het kapitaal nu zóó groot zijn, dat een politieke verbanning den leiders van het verzet te wachten staat?

Dankbaarheid. De „Sinar Sumatra" publiceert een aan den Gouverneur-Generaal gericht telegram van de Chineezen en Inlanders onder het Gouvernement van Sumatra's Westkust, waarin dank betuigd wordt voor hunne bevrijding uit „den strop van het passenstelsel". Zij hopen, dat hunne andere rechtmatige verwachtingen ook bevredigd zullen worden.

De redactie hoopt, dat de rasgenooten voortaan eendrachtig samen zullen werken ook met het publiek en de pers. De geheele wereld zal 't moeten erkennen, dat het Chineesche ras voor geen enkel ander ras behoeft onder te doen!

Eenheid in strafstelsel. Naar aanleiding van het bericht, dat binnenkort het nieuwe strafwetboek zal worden ingevoerd, tegelijk met de gelijkmaking van het strafstelsel ten aanzien van Europeanen en Inlanders, vraagt de „Warna Warta", hoe dan het gevangeniswezen, ook wat betreft voeding en kleeding, geregeld zal worden. Nu toch dragen de Europeesche gevangenen geen hoofddoek. Voor de Chineesche gevangenen is dit wel voorgeschreven, terwijl de hoofddoek toch niet tot hun kleederdracht behoort, en zij toch geen Mohamedanen zijn. Zullen de Europeesche misdadigers voortaan ook steenen moeten kloppen?

De Heilige Oorlog. Bovengenoemd blad heeft uit het „Soerabajaasch Handelsblad" den tekst overgenomen van den Turkschen oproep. Vooraf bracht zij in herinnering, dat Allah de grootheid en den luister van den Islam door het zwaard tot stand heeft gebracht. Mohamed heeft toen den strijd aangebonden tegen de volken, die Allah niet als den eenigen, waarachtigen God wilden erkennen. Deze strijd zal daarom ook eerst met den oordeelsdag eindigen.

Later heeft de redactie ook melding gemaakt van de officieele verklaring van de Turksche regeering, dat deze oproep niet bestemd was voor de Nederlandsche onderdanen, wat door prof. Snouck Hurgronje ontkend wordt, die verklaard heeft, dat hij weldegelijk bestemd was voor alle driehonderd millioen geloofsgenooten, die volgens de stem van den Chalif, zuchten onder de verdrukking hunner overweldigers. Aangeteekend wordt daarbij, dat mr. L. W. C. van den Berg deze meening niet deelt.

What there is in a name..... De „Darmo Kondo" beweert — alzoo de „Warna Warta" —, dat het woord Tjina niet als een beleediging door de Chineezen moet opgevat worden, evenmin als Japanner door hen die van Japan afkomstig zijn. Volgens laatstgenoemd blad hangt 't al dan niet beleedigende echter af van de manier, waarop deze term gebezigd wordt. De „Oetoesan Hindia" b.v. doet dit doorgaans op voor Chineezen stuitende wijze.

Een ander schrijver in hetzelfde blad is echter van oordeel, dat het woord Tjina wel degelijk een beleediging bedoelt en zegt: Laat de Inlandsche pers beginnen met ons het genoegen te doen ons Tiong Hoa te noemen, dit is tenminste een naam, die niet door een vreemdeling voor ons uitgevonden is.

Niet goed gezien. De „Djawa Tengah" keurt 't af, dat een Inlander met den titel van mas regent wordende, tot raden wordt verheven, en later raden-mas, daarna zelfs arjo wordt. Die benoeming heeft met de adellijke afstamming niets te maken, merkt de redactie op. Waar men er op uit is het Inl. bestuur te democratiseeren, dient deze gewoonte afgeschaft te worden. In de Vorstenlanden blijft men in zoo'n geval mas; en mocht die persoon later, uithoofde zijner verdiensten raden-mas worden, zoo gaat deze titel niet over op zijne nakomelingen, die part noch deel er aan hebben gehad.

Het mes, dat zijn eigen meester wondt. De „Pewarta Soerabaja" beweert, dat thans te Batavia hoeveelheden spijkers en prikkeldraad voor Rusland worden opgekocht. Dit zijn Duitsche artikelen, welke nu via China, Japan en Siberië in Rusland terecht komen, om dienst te doen in den strijd tegen Duitschland.

Voor vrijheid van Inl. Drukpers. De „Djawa Tengah" schrijft, dat door de nieuwe strafwetboekartikelen getracht wordt elke vrijheid van uiting tegen te gaan. Daarom heeft zich nu een comité van actie voor drukpersvrijheid gevormd, ook onder de Chineesche en Inlandsche perslieden. Voorzitter daarvan is de heer Sneevliet, sociaal-democraat; leden o.m. zijn de heeren Westerveld, Tjiptomangoen Koesoemo en Darna Koesoema, zoomede de hoofdredacteur van de „Djawa Tengah".

Van Vreemde Koloniën.

Oost-Afrika.

De D. hebben, hun vertrouwen in 't offensief getrouw, de rollen omgekeerd. De voortvarend ingezette inval der Boerenkolonne is tot staan gekomen bij Kondoa Irangi. Generaal van Deventer vermeesterde deze plaats, dwong de bezetting tot een terugtocht. Maar nadien kwam bericht van generaal Smuts, dat de D. versterking hadden gekregen, zoodat de Boeren nu op hun beurt Kondoa Irangi te verdedigen hadden.

Onder persoonlijke leiding van den commandant der D. troepen in O.-Afrika, kolonel von Lettow Vorbeck, hebben de deels uit D., deels uit inlanders samengestelde afdeelingen een krachtige poging gedaan om de verloren stelling te hernemen. Na een hevige beschieting zijn zij in den nacht van 9 Mei tot den aanval overgegaan. Volgens 't bericht van generaal Smuts zijn zij met zware verliezen teruggeslagen. Pogingen op den 10en en 11en herhaald, hadden gelijken afloop.

Van twee zijden kwam bericht van een succesvol optreden van de Belgische colonne. Eenerzijds heeft generaal Smuts bij geruchte gehoord, dat de afdeeling in Roeanda tot Kigali is doorgedrongen, na zwakken weerstand van de D. te hebben gebroken. Anderzijds gaf 't Belg. ministerie van koloniën verslag van een onder kolonel Tombeur verrichten krijgstocht aan de oostelijke grens van Kongo. De B.

hebben de stelling, die den overgang van de Roevizi-rivier verdedigde, omgetrokken en op den D. oever van 't Kiroemeer vasten voet gekregen. Bij deze operatie hebben kanonneerbooten met de troepen samengewerkt.

Daar ook nog van een Portugeesche actie sprake is, kunnen de D. 't wel benauwd krijgen, maar de regen- moësson is op komst.

Italië treedt weer op in N. Afrika.

Tijdens het bezoek van Lord Kitchener aan Rome werd 't gerucht verspreid, dat hij de Italiaansche regeering wilde overhalen om weer een flinke troepenmacht naar N.-Afrika te zenden. Bij den strijd, die in Egypte verwacht werd, was het den Engelschen veel waard de Senoessi-stammen, die hun uit het woestijngebied bedreigden, van uit Cyrenaika in bedwang te doen houden. Daar de Italianen tegenover de Oostenrijkers en door hun rol op 't Balkanschiereiland genoeg te doen hadden, verwachtten wij niet dat de poging, door Kitchener gedaan, gehoor zou vinden. En wij weten nog niet of It. voornemens is weer groote troepenmassa's aan 't Tripoli-avontuur te wagen, maar wel is in die richting weer iets gedaan, dat nu ook aan de geruchten over Kitchener's verzoek weer geloofwaardigheid is komen geven.

Stefani's office meldde dat It. troepen op 4 Mei de Egyptische grens van zee uit Marsa Moresa hebben bezet. Daarna maakten zij zich, over land rukkende, van de haven Bardia meester. Dit zijn 2 centra, waar vijandelijke duikbooten voorraden haalden en van waaruit contrabande naar 't binnenland werd vervoerd.

Aan boord van een der schepen, die 't konvooi begeleidden, bevond zich Said Hilla, broeder van het hoofd der Senoessi, met eenige der voornaamste hoofden van Marmorica, die zich uit eigen beweging bij de expeditie hadden aangesloten.

Wellicht wordt eenige afleiding als beoogd bereikt, en is daardoor dan een succesje verkregen, maar overigens is een bij verrassing behaald plaatselijk voordeel, als waarvan hier gewag wordt gemaakt, van weinig beteekenis. Als It. den strijd in Tripoli weer op den ouden trant hervat, zal 't weer tot verspillen van veel geld en veel menschenlevens komen zonder eenig blijvend resultaat.

Egypte.

Er is van Port-Said tot Aden groote bedrijvigheid geweest. T. vliegeniers wierpen 8 bommen op Port-Said, waardoor eenige burgers gewond werden, maar overigens, volgens 't E. bericht, niet veel schade werd aangebracht. Bij Katia en ten W. daarvan, op 15 K.M. van 't Suezkanaal, had een bloedig treffen plaats, waarvan de T. zich niet alleen 't succes toeschrijven, maar zij maken ook melding van een goeden buit: 240 lastdieren, 120 kameelen, 67 tenten, 2 machinegeweren, benevens zadels, munitie, geweren, sabels en voorraden verduurzaamde levensmiddelen.

In de nabijheid van Aden zou eveneens met voordeel door de T. gestreden zijn.

De onafhankelijkheid der Philippijnen.

Volgens een van particuliere zijde ontvangen telegram is het wetsontwerp, ingediend bij 't congres der Vereenigde Staten van N.-A., dat ten doel had de Philippijnen binnen een aantal jaren onafhankelijk te verklaren, door het Huis van afgevaardigden verworpen.

Het Amerikaansche antwoord aan Duitschland.

De breuk is voorloopig voorkomen. Wilson heeft de toegezegde verzachting van den duikbootenoorlog aanvaard, zonder zich te verbinden iets ten opzichte van de Engelsche zeepolitiek te doen. Van D. zijde werd dit niet als een voorwaarde gesteld, maar er wordt toch vast op gerekend, dat N.-A. aan Engeland nu ook eischen zal stellen. Gebeurt dit niet, dan acht D. door zijn toegeeflijkheid zonder contraprestatie een nieuwen toestand geschapen, waartegen 't zich voorbehoudt de noodige maatregelen te nemen. De wolken zijn dus nog niet weggevaagd, al zijn ze gebroken.

De Sussex-kwestie is tegelijkertijd tot een voor alle partijen bevredigende oplossing gekomen, voor zoover schadevergoeding ooit het verlies der gewonden bevredigen kan.

Wij mochten nog geen luiden weergalm vernemen op de derde bereidverklaring tot vredeoverleg van den D. keizer.

Vertrek van den onderkoning van Br. Indië.

De Ind. bladen stemmen overeen in uitbundigen lof over lord Hardinge, bij het neerleggen van zijn hoog ambt. Het zijn niet de gewone klanken van plichtspleging. Niet zijn eigenschappen als koloniaal beheerder, noch zijn redenaarstalent worden in de eerste plaats geprezen, maar hij heeft zich met zijn bestuur aan het hoofd gesteld van 't beste dat de Indische geest kan geven. Hij heeft 't vertrouwen gewonnen, dat in Indië geschonken wordt aan ware oprechtheid. Hij heeft, schrijft ,,the Times of India", het bestuur van Indië gemaakt tot het Indische bestuur. Zijn regeering wordt beschouwd als een der meest merkwaardige sedert de Indische koloniën onder het koninklijk huis van Engeland zijn gekomen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschr. Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap.

Met betrekking op Indië bevat de nieuw verschenen aflevering (No. 3 5): Een geïllustreerd opstel van den heer W. Witkamp over de kalkbergen, welke ongeveer een kilometer ten noorden van de dessa Tjisëeng, op het particuliere landgoed Koeripan, uit de vlakte verrijzen. — Eene verhandeling van Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis over de grondslagen der heidensche (animistische) wereldbeschouwing en hun rol in de beschaafde samenleving. — Een artikel (met tekstkaarten) van den heer E. C. Abendanon over de oude beddingen der Beneden-Saädang-rivier (Zuid-Celebes). — Eindelijk geeft de heer l'Honoré Naber aan het Tijdschrift ,,Ymer" ontleende mededeelingen over een Zweedsch plan tot exploratie van Nieuw-Guinea met behulp van vliegtuigen.

Zendeling A. Kruyt. †

Het Mei-Nr. der Maandberichten van het Ned. Zendel. genootschap bevat een korte levensbeschrijving van zendeling A. Kruyt (geb. 13 Juli 1360, overl. 13 April 1916), wiens naam onafscheidelijk aan Modjowarno gebonden is. In 1882 vaardigde het Hoofdbestuur van het N. Z. G. hem voor die gemeente uit, waar hij, aanvankelijk naast zijn vader, zendeling J. Kruyt, vele jaren goed en nuttig werk heeft verricht ten bate der zending en van de Javanen. In gen. Maandber. lezen we hierover o.a.:

,,Morjo-warno werd een gemeente, die als voorbeeld kan worden gesteld. Nieuwe schoolgebouwen verrezen voor de leergierige jeugd. De opleiding der toekomstige onderwijzers-voorgangers kreeg een zelfstandig bestaan in de kweekschool. Aan de ziekenpraktijk heeft Br. A. Kruyt zich met groote zorg gewijd, en hij bracht het daarin tot een groote hoogte; in spoedgevallen verrichtte hij operaties, die uitnemend slaagden. Ook die ziekenpraktijk werd zoodanig opgevoerd, dat zij in een zelfstandig ziekenhuis moest worden ondergebracht onder leiding van één, al spoedig van twee zendelingartsen. De ambachtsschool ontwikkelde zich. Een spaarbank werd opgericht. Een rijstsschuur voor armen ingesteld. De gemeente van Modjo-warno kreeg een groote kerk. Zij werd opgevoerd tot zelfonderhoud en tot een groote mate van zelfregeering onder haren kerkeraad....."

,,De beteekenis van deze persoonlijkheid te schetsen zal de moeite loonen, maar daartoe zal nog eenige tijd voorbij moeten gaan. Het tijdschrift ,,Mededeelingen" bevat belangrijke gegevens. Helaas is het laatste boek, dat Br. Kruyt bezig was te schrijven, nog niet voltooid. Het is een geschiedenis van de Oost-Java-Zending ten behoeve van de Zendingsstudie-beweging".

Tien jaren Rubbercultuur.

No. 80 van het maandblad ,,Pintoe Perniagaän" bevat het eerste gedeelte eener beschouwing, getiteld: ,,Tien jaren Heveacultuur in onze O. I. bezittingen", welke als volgt wordt ingeleid:

,,Nu de hevea-cultuur thans tien jaren in onze koloniën, meer speciaal op West-Java beoefend is, is het niet onbelangrijk eens na te gaan, welke de resultaten zijn, die in die tien jaren verkregen zijn. Dit wordt ons betrekkelijk gemakkelijk gemaakt door de belangrijke besprekingen, welke gehouden werden op de jongste vergadering van de Rubberplanters-vereeniging, waarbij we eenige oogenblikken in dit artikel zullen stilstaan en er tevens nog het een en ander aan toevoegen".

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De Febr. afl. opent met een belangrijke beschouwing van den heer W. J. van de Leemkolk over den invloed van den oorlog op den suikerhandel, in het bijzonder dien van Java (I. De wereldsuikerproductie tijdens den oorlog. II. Engeland's positie in den wereldsuikerhandel. III. Java's positie in den wereldsuikerhandel. IV. De suikerconventie en de oorlog). — Voorts vervolgt de heer P. Ottolander zijn aanvullingen en opmerkingen over kamers van landbouw in Ned.-Indië. — Overigens worden de volgende onderwerpen behandeld: Onze Java-thee in 1915. Jaaroverzicht van Mr. H. J. Edwards, manager van het ,,Thee-expertbureau" te Batavia. Naar het Engelsch bewerkt. Nachtvorst in Indië. Exposé door Dr. W. van Bemmelen verstrekt aan het N. I. L. Syndicaat. — Een schadelijke mierensoort (de gramangmier). — Het weer en bedrijf op de suikerondernemingen.

Indologenblad.

In No. 12 o.m. de volgende artikelen. Het defensie-vraagstuk, door C. Adriaanse. — Een Indologische Studenten-Almanak, door J. P. de Kat Angelino. (Schrijver betoogt de wenschelijkheid om jaarlijks door de Indologen-Vereeniging een Almanak te doen uitgeven, gelijk zulks in vroeger jaren geschiedde; een schema voor den eventueelen inhoud voegt hij er bij). — Kunstavond ten bate van den Indischen Watersnood op Maandag 17 April (Kort verslag). — De Staatkundige en staathuishoudkundige veranderingen in het Verre Oosten in de 19e en 20e eeuw en hun invloed op onze vloot in Oost-Indië. (Overzicht eener voordracht van den gep. Kapt. ter zee, H. T. Oven). — De Indo-Chineesche familie en de wetgeving. (Overzicht eener voordracht van Mr. P. H. Fromberg).

Weerplicht voor Inlanders.

In het Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap (Afl. VI, jaargang 1915—16), behandelt de majoor van den generalen staf van het leger in Ned.-Indië J. van der Weijden, zeer uitvoerig het onderwerp: ,,Weerplicht voor Inlanders en samenstelling van de weermacht in Nederlandsch-Indië". Schrijvers toon is niet zeer opgewekt. Na de verschijning van het Rapport der Staatscommissie voor de verdeding van Indië, hetwelk tal van monden en pennen in beweging heeft gebracht, zijn weer eenige jaren voorbijgegaan, maar wat kwam er tot dusverre tot stand, vraagt schr.? en hij antwoordt: ,,Absoluut niets! Vier lange jaren, waarin zoo onnoemelijk veel had k u n n e n worden gedaan, zijn voor de instandhouding voor ons koloniale Rijk o n benut voorbijgegaan en Indië is weerloozer dan ooit!! Indië weerloos! En dat te midden van den wereldbrand, die ieder oogenblik ook op Nederland en zijne koloniën kan overslaan!" Het beschouwend standpunt m o e t thans worden prijsgegeven; er moet iets zakelijks tot stand komen, meent de heer v. d. W., wiens betoog — om het in enkele woorden uit te drukken — hierop neerkomt: Het Nederlandsche gebied in Oost-Azië moet tegen aanvallen van buiten worden verdedigd door een weermacht, waarvan het personeel voor verreweg het grootste gedeelte bestaat uit de landskinderen, voor wie de militaire dienst verplichtend moet worden gesteld.

Positieverbetering van den Indischen militair.

Voor de leden der Indische Krijgskundige Vereeniging, heeft de luitenant-kolonel der inf. H. C. Kerkkamp het onderwerp ingeleid, getiteld: ,,Een en ander over de positieverbetering van de militairen beneden den rang van onderluitenant", waarvan het verslag in No. 51 van het orgaan van genoemde vereeniging is opgenomen.

De heer K. betoogt de wenschelijkheid van soldijverhooging, betere, althans doelmatiger voeding en kleeding en geeft voorts aanwijzingen in zake pensioenen, gratificatie, huisvesting, huwelijk, concubinaat, geneeskundige behandelin, hospitaalverpleging, verloven, enz.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud der Mei-afl. De wettelijke regeling der Inlandsche gemeente ter Sumatra's Westkust en haar bestaan als rechtspersoon. Voordracht gehouden voor de Ned.-Indische Bestuursacademie op 13 Jan. 1916, door M. Beeuwkes. Met Naschrift: Nog iets over de Nagari-ordonnantie voor Sumatra's Westkust, door D. G. Stibbe. — De bestuurstaak in Zuid-Nieuw-Guinea. Gedeelte eener lezing, gehouden op 21 Maart 1916 voor de Vereeniging van ambtenaren bij het B. B. in Ned.-Indië, door L. M. F. Plate. (Dit geïllustreerde artikel is een interessante bijdrage over de nog zoo onbeschaafde Kaja-Kaja's). — Atjèh-historie, door H. T. Damsté (slot). — Fransche koloniale handelspolitiek, door T. P. Sevensma. — ,,The Eurasian-problem" (in Britsch-Indië), door A. de Braconier. (Slot: Het pauperisme onder de Eurasians en zijn bestrijding). — Van andere Oosten, door G. d. l. V. — Kroniek, door Tertius. (Een draadlooze Nederland—Java verbinding. — Nieuwe studiebeurzen. — Hindia Poetra. Enz.). — Persoverzichten. — Uit allerhande bron. — Bibliographie.

Catalogi van 's Rijks Ethnographisch Museum.

Met prijzenswaardigen ijver gaat het Ethnographisch Mu-

seum te Leiden voort ons door gedrukte catalogussen een overzicht te geven van de schatten, welke het in zijn gebouwen herbergt.

Zoo is nu weder verschenen deel XI, Java, 2e gedeelte, bewerkt door Dr. H. H. Juynboll, directeur van het Museum en Deel X, Midden-Sumatra, bewerkt door den heer H. W. Fischer, conservator. Beide schrijvers zeggen in een inleiding welke voorwerpen (groepsgewijze ingedeeld), in hun catalogus beschreven worden en laten ook een literatuuroverzicht vorafgaan, dat in hooge mate een hulpmiddel is voor diepere studie. Uitvoerige registers en ruime illustreering verhoogen de bruikbaarheid van deze voortreffelijke geschriften. Evenals van de vorige deelen is van deze, tegelijk met de Hollandsche, een Duitsche uitgave verschenen.

Encyclopaedie van Ned. West-Indië.

De verschillende afl. der nieuwe West-Indische Encyclopaedie (onder redactie van Dr. H. D. Benjamins en Joh. F. Snelleman), volgens zeer geregeld op elkander. De bewerkers zijn nu reeds gevorderd tot het woord Slavernij (het laatste in de nu verschenen afl. 10).

De volgende onderwerpen worden min of meer uitvoerig behandeld. Porifera, Post, Telegraaf en Telefoon, Rechtswezen, Rhynchota, Romans en dichtwerken, Roode Slaven, J. Fr. A. Cateau van Rosevelt, Saba, Saramaccakanaal, St. Eustatius, St. Martin, Sisal, Slavenhandel, Slavernij (dit laatste artikel wordt in een volgende afl. voortgezet).

Eigen Haard.

In No. 20 (13 Mei) de portretten met korte levensbijzonderheden van wijlen Dr. Bos (wiens naam op 't gebied van onderwijs en economische zaken in verband met de Indiën met eere genoemd mag worden) en van wijlen J. van Gesseler Verschuir, (in leven oud-assistent-resident van Tebing Tinggi).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 19: Ratten- en muizenplagen in Britsch-Indië. — De Bataviaansche handel in 1915. — De landbouw in Suriname. Lezing van den heer M. J. van Hasselt (vervolg). — Uit- en invoer van en op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten (De opheffing der gouvernementskoffiecultuur. — Bevloeiing van gronden in Simboengan. Enz.). — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Nieuwe studiebeurzen.

De minister diende een wetsontwerp in tot verhooging der Indische begrooting van het loopende jaar met verschillende bijdragen voor de instelling van studiebeurzen ten behoeve van de onder volgende personen, die zich verbinden willen voor den Indischen Staatsdienst.

Studenten voor bouwkundig ingenieur, op denzelfden voet als de bestaande regeling voor studenten in het civiel-ingenieursvak (1000 's jaars); voor 1916 wordt gerekend op drie candidaten;

onderwijzers, te bestemmen voor het Europeesch, het Hollandsch en het Hollandsch-Chineesch onderwijs (*f* 800 's jaars) ten einde in Nederland voor de hoofdacte te komen studeeren en daardoor „volledig bevoegde en practisch ontwikkelde mannelijke leerkrachten" voor het openbaar L. O. te verkrijgen;

studenten in de taal- en letterkunde van den O.-I. Archipel of de semitische letterkunde (*f* 1000 's jaars) ter voorziening in de behoefte aan taal-ambtenaren of in een anderen met hun opleiding verband houdende werkkring. (Ontleend aan het Kol. Tijdschr., bl. 660).

* * *

Nog zij ten slotte gewezen op de navolgende publicatiën:

Jaaroverzichten van den handel in koloniale producten in 1915. (Bijvoegsel van De Indische Mercuur).

Voorbereidende onderzoekingen ten dienst van de selectie der theeplant. Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de plant- en dierkunde, door C. P. Cohen Stuart (Amsterdam, J. H. de Bussy). (Ook verschenen als Mededeelingen van het Proefstation voor Thee, No. XL).

Over regenval in Nederlandsch-Indië, door J. C. H. Fischer (met afb.). (Ingenieur, 13 Mei 1916).

De oeretdooders. — Het aquarium in Indië (en andere korte bijdragen van zoölogischen aard). (De Tropische Natuur, Maart 1916).

Benoeming van een nieuw hoofd van het huis Mangkoe Negoro. (Aarde en haar Volken, 1 April 1916).

De Indische avond, door H. R. en S. (De Kroniek, April 1916).

Het asfalteeren van wegen in Indië. (Indisch Bouwkundig Tijdschr. 15 Jan. 1916). — Portlandcementfabriek Indaroeng nabij Padang. Beschrijving der fabriek en de grondstoffen. (Id. 15 Febr. 1916).

Mededeelingen.

Van de N.V. Boeatan:

ALGEMEENE VERGADERING VAN AANDEELHOUDERS op *Woensdag 31 Mei 1916* ten 3 ure n.m., in het lokaal der N.V., Heulstraat 19, Den Haag.

DE RAAD VAN BEHEER.

Van het Hoofdbestuur der Vereen. „Oost en West"

Concept-Notulen van de Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 29 April 1916.

Aanwezig zijn de leden: R. Zuijderhoff, onder-Voorzitter; A. A. C. Harting, Penningmeester; Mevrouw M. Ten Bosch-Bosscher, Den Haag; J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn) F. E. Luitjes (Nijmegen), Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam), H. W. Scheuer (Leiden), Mej. N. Worthington (Studen-afd. Leiden) en E. F. Grooss, Secretaris.

Afwezig de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter; Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. H. Calmeijer (Apeldoorn), J. A. H. Lamie (Arnhem), Mevr. J. E. van Oeveren-van Schaik (Utrecht) en C. de Vries (Amsterdam).

De onder-voorzitter, de heer R. Zuijderhoff, opent om 2 uur n.m. de vergadering en betuigt zijn leedwezen, dat onze Voorzitter, de heer Bakhuizen van den Brink, door ziekte verhinderd is deze vergadering te leiden. Het is zeker uit aller naam, indien spr. uitdrukking geeft aan den wensch op de spoedige beterschap van onzen Voorzitter. Verder rust op spr. de treurige plicht het overlijden van ons hoofdbestuurslid voor Breda, den heer J. C. van Reijn, te herdenken. De heer van Reijn heeft jarenlang daadwerkelijke belangstelling voor de Vereeniging getoond en het is onze plicht zijn nagedachtenis in dit midden te huldigen.

I. Overgaande tot de agenda vraagt de Voorzitter, of iemand bemerkingen heeft op de notulen van de vorige vergadering. Zulks niet het geval zijnde, worden zij goedgekeurd.

II. Aan de orde is de verkiezing van een 2en Secretaris en een 2en Penningmeester van het Hoofdbestuur, ingevolge de 2e al. van art. 7 H. R. Overeenkomstig de voordracht van het Dagelijksch Bestuur worden de heeren A. A. C. Harting en E. F. Grooss, met algemeene stemmen, resp. tot 2en Secretaris en 2en Penningmeester gekozen; deze heeren nemen hunne benoeming aan.

III. Eveneens wordt met algemeene stemmen besloten voor de vacatures in het Hoofdbestuur, tengevolge van periodieke aftreding van leden, de voordrachten der afdeelingen over te nemen. Hierdoor zullen aan de Algemeene Vergadering worden voorgedragen de navolgende dubbeltallen:

Voor Voorzitter (vacature-C. R. Bakhuizen van den Brink):

1. C. R. Bakhuizen van den Brink,
2. L. A. Bakhuis.

Voor Secretaris (vacature-E. F. Grooss):

1. E. F. Grooss,
2. J. A. Soetens.

Voor Penningmeester (vacature A. A. C. Harting):

1. A. A. C. Harting,
2. Mevr. E. T. N. Nijenhuis-van Beusekom.

Voor de Afdeeling Amsterdam (vacature Th. P. Almerood; niet herkiesbaar):

1. Mr. C. F. Schoch,
2. C. H. L. Baelde.

Voor de vacature Studenafdeeling Leiden (vacaturen Mej. N. Worthington, niet herkiesbaar):

1. Ch. H. Monod de Froideville,
2. H. R. van Taalingen.

Voor de afdeeling Rotterdam (vacature Z. G. Ph. Marcella):

1. Z. G. Ph. Marcella,
2. A. Veder.

Voor de Afdeeling Utrecht (vacature mevr. J. E. van Oeveren- van Schaik):

1. Mevr. J. E. van Oeveren-van Schaik,
2. Mej. J. van der Schuyt.

Terwijl voor de vacature Breda, ontstaan door het overlijden van den heer J. C. van Reijn, een voordracht van de afdeeling zal worden afgewacht.

IV. De a.s. Algemeene Vergadering wordt bepaald op 1 Juli 1916 en zal, overeenkomstig de op de vorige Algemeene Vergadering ontvangen uitnoodigingen van de Besturen van de afd. Leiden en van de Studentenafd. aldaar, te Leiden worden gehouden. Met genoemde Besturen zal nog nader overleg worden gepleegd.

V. Ten einde de rekening en verantwoording en de begrooting — die inmiddels ter inzage rondgaan — nader toe te lichten, geeft de Voorzitter het woord aan den Penningmeester, den heer Harting.

Alvorens hiertoe over te gaan, gevoelt de heer Harting zich gedrongen den leden van het Hoofdbestuur hartelijk dank te zeggen voor de belangstelling en waardeering bij gelegenheid van het huwelijk zijner dochter ondervonden. Hij verzoekt den leden ook zijn dank aan de Afdeelingsbesturen te willen overbrengen.

Daarna licht hij de rondgaande stukken toe, waarbij hij er op wijst, dat het „Ondersteuningsfonds" is achteruitgegaan door de groote bewegingen voor Curaçao en den watersnood in Indië. De geldleening is door aflossing van vele aandeelen zeer verminderd en de waarde van den inventaris komt door afschrijving tot een veel kleiner bedrag in de balans voor. De exploitatie van „Het Koloniaal Weekblad" wekt — door de moeite om in deze tijden goede advertentiën te krijgen — nog altijd veel zorgen. Spr. herhaalt daarom zijn verzoek aan de afdeelingen, om hem bij de werving van advertenties behulpzaam te willen zijn.

De rekening en verantwoording en de begrooting zijn reeds door den onder-Voorzitter en een ander bevoegd persoon nagezien en zullen aan de verificatie commissie worden gezonden.

De heer Brondgeest vindt den toestand mooi, al te mooi haast, waarom hij, evenals het vorige jaar, wilde voorstellen om niet meer te kapitaliseeren, doch alle middelen te gebruiken voor de propaganda. Waarop de Voorzitter meedeelt, dat het den heer Harting niet zoozeer te doen was om nieuw kapitaal te krijgen, doch alleen om het ons indertijd geschonken legaat „Post", dat door omstandigheden aanmerkelijk was geslonken, weder bijeen te brengen, waartoe wij door het besluit van den Algemeene Vergadering van 19 Juli 1912 (zie notulen, punt VI, K. W. 1 Aug. 1912, no. 31) verplicht waren. Nu dit geschied is, behoeft z.i. ook niet meer gespaard te worden.

De heer Harting zegt, dat er toch een kleine rugsteun moest zijn, een reserve voor tegenslagen, vooral voor „Het Koloniaal Weekblad".

De rekening en verantwoording en de begrooting worden goedgekeurd.

VI. Thans is aan de orde: goedkeuring op de aanvulling van de Studie-commissie en de West-Indische commissie.

Met algemeene stemmen worden goedgekeurd: de benoeming van den heer Prof. C. W. Weijs, hoogleeraar te Delft, tot voorzitter van de studie-commissie en de aanvulling van die commissie met den heer A. N. J. Fabius, oud generaal-majoor, gedelegeerd lid van de N.-I. Onderwijs- en Studiekas te Amsterdam, en van de West-Indische Commissie met de leden: Mevrouw Gravin P. van Heerdt tot Eversberg, Mevrouw L. Romeijn, en de heeren G. C. D. d'Aumale Baron van Hardenbroek van Hardenbroek, lid v. d. 1e Kamer der Staten-Generaal en Prof. J. A. Grutterink, hoogleeraar te Delft.

VII. Van de afdeeling Arnhem is een gemotiveerd voorstel ingekomen om hare grenzen uit te breiden. Het grensgebied omvatte tot nu toe de gemeenten Arnhem, Rheden, Rozendaal, Westervoort en Elst. Het afdeelingsbestuur zoude gaarne ook de gemeenten Renkum en Wageningen daaraan toegevoegd zien. De inwilliging van het voorstel zal de kas van het Hoofdbestuur met *f* 19.50 benadeelen, doch, waar uit de door het Afdeelingsbestuur aangevoerde motieven blijkt, dat deze nieuwe grensregeling voor het voortbestaan van de afdeeling van over-

wegend belang is, adviseert het Dagelijksch Bestuur, hierin toe te stemmen, in de hoop, dat de afdeeling Arnhem hierdoor werkelijk tot meerderen bloei zal geraken. Dienovereenkomstig wordt besloten: het grensgebied der afdeeling Arnhem zal dus voortaan omvatten de gemeenten Arnhem, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Elst, Renkum en Wageningen. Aan het Afdeelingsbestuur zal echter in overweging worden gegeven om uit het groote aantal te Wageningen vertoevende leden een vertegenwoordiger in haar bestuur te kiezen.

VIII. Van de Afdeeling Apeldoorn zijn twee voorstellen ingekomen, n.l. a. een voorstel tot goedkeuring van een nieuw Huishoudelijk Reglement, en b. een voorstel tot wijziging van de artikelen 5 en 13 der Statuten.

a. Het nieuwe Huishoudelijk Reglement van de Afdeeling heeft geen reden tot opmerkingen gegeven, behalve, dat het Dagelijksch Bestuur voorstelt om aan de eerste alinea van art. 3 toe te voegen de woorden: „echter minstens eenmaal in het jaar en wel in den loop van het eerste kwartaal", en deze alinea dus te doen luiden: „Gewone algemeene vergaderingen hebben plaats, alleen wanneer het noodig blijkt, echter minstens eenmaal per jaar en wel in den loop van het eerste kwartaal".

De heer Gerdes Oosterbeek zal deze opmerking overbrengen en twijfelt niet, of het bestuur der Afdeeling zal met de aanvulling medegaan.

Het H. R. wordt daarna goedgekeurd.

b. Het voorstel tot statuten-wijziging van de Afd. Apeldoorn en de daartegen aangevoerde bezwaren van het Dagelijksch Bestuur zijn ter lezing aan de Hoofdbestuursleden rondgezonden, zoodat een nadere voorlezing overbodig is. Het voorstel geeft in overweging: 1o. de jaarlijks door de leden te betalen minimum-contributie van f 2.50 op f 1.50 terug te brengen; 2o. het orgaan der Vereeniging — desnoods in meer beknopten vorm — alleen te zenden aan die leden, die bereid zijn voor dit blad per jaar een speciale contributie van f 1.— te betalen; en 3o. het minimum bedrag der bijdrage van de afdeelingen aan het Hoofdbestuur per lid tot f 0.60 te verlagen.

Alvorens tot de behandeling over te gaan, leest de Voorzitter een nader schrijven voor van het Afdeelingsbestuur Apeldoorn, waarin wordt toegelicht, dat bij de invoering van het voorgestelde, de kas van het Hoofdbestuur geen nadeel behoeft te lijden.

De Voorzitter wenscht de gevolgen van het voorstel eerst van een algemeen, daarna van een financieel standpunt te bezien.

De Afd. Apeldoorn gaat van een verkeerde basis uit, indien zij vooropstelt, dat de menschen lid worden van onze Vereeniging, om waar voor hun geld te krijgen. Men wordt lid van „Oost en West" om het goede doel te steunen; al het andere krijgt men op den koop toe.

De financieele zijde besprekende, wil de Voorzitter zich eerst op het standpunt der afdeelingen stellen. Spr. weet niet hoe het in de andere afdeelingen gesteld is, doch voor de afdeeling Den Haag zou de aanneming van dit voorstel een strop beteekenen. De afd. Den Haag heeft ruim 800 leden. Onderstelt men, dat deze allen de minimum contributie ad f 2.50 betalen, da: draagt de afdeeling per lid f 1.— aan het H. B. af en behoudt dus f 1.50 voor zich. Ingevolge het voorstel Apeldoorn zou de afdeeling f 0.60 van de f 1.50 moeten afstaan en f 0.90 behouden. Een nadeelig verschil van f 0.60 per lid of f 500.— in het geheel. Om dan over dezelfde middelen te kunnen beschikken, zou het aantal leden van de afdeeling met ⅔ moeten vermeerderen. Spr. vraagt in gemoede, of dit mogelijk zal zijn; immers neen. En zoo het al mogelijk ware, dan zijn nog de inningskosten der contributiën voor ruim 1300 leden aanmerkelijk hooger dan voor 800. De Voorzitter vraagt de opinie der andere afdeelingen, doch alle leden zijn het geheel met hem eens.

Ook voor het Hoofdbestuur zou de voorgestelde regeling allerfataalst zijn. Om te beginnen heeft de afdeeling Apeldoor zich in hare berekening pl.m. f 450 vergist in het nadeel van het H. B.; de afdracht der afdeelingen zou niet met pl.m. f 250, doch met pl.m. f 700 verminderen. Neen, met nog veel meer, daar zeer vele leden meer betalen dan de minimum-contributie. Verder zou de exploitatie van „Het Kolonaal Weekblad", welke bijna geheel drijft op de advertentiën, geheel op losse schroeven worden gezet. Wanneer n.l. de oplage van het blad ineens tot de helft werd teruggebracht, zouden de adverteerders zich dadelijk terugtrekken, daar een groote oplage hun voornaamste lokmiddel is.

In het slot van zijn aanvullingsbrief zegt het Afdeelingsbestuur Apeldoorn, dat het er geen bezwaar tegen zal hebben om het voorstel eventueel tot later uit te stellen, doch spr. zou dat bestuur in overweging willen geven het geheel in te trekken.

Nadat de heer Grooss nog gewezen heeft op de groote inconsequentie, welke uit dit voorstel spreekt, waar jaren achtereen het streven is geweest om de minimumcontributie geleidelijk te verhoogen, hetgeen ook logisch is bij de voortdurende uitbreiding van de werkingssfeer der Vereeniging, wordt het voorstel Apeldoorn voor het Hoofdbestuur onaannemelijk verklaard.

IX. De verslagen van het Koloniaal Arbeids- en Informatie-Bureau, den Inlichtingendienst, de Studie-Commissie en de West-Indische Commissie worden voorgelezen en lokken geen bespreking uit. Alleen zegt de heer Brondgeest, dat hij met vreugde uit het verslag van den Inlichtingendienst vernomen heeft, dat een bij het Nederlandsche leger gedetacheerde onder-luitenant van onze Vereeniging boekjes over Indië heeft ontvangen, om die met de militairen van zijn garnizoen te bespreken. Dit voorbeeld verdient navolging, omdat daardoor Indië beter bij ons volk bekend wordt en spr. hoopt, dat ter bevordering hiervan iets gedaan zal worden.

X. Omtrent het Koloniaal Weekblad werd bij de behandeling van de begrooting reeds het een en ander door den heer Harting gezegd. Namens de Studenten-afdeeling deelt mej. Worthington mede, dat de redactie van het Kol. Weekblad voor die afdeeling een groote grief blijft vormen. Het voldoet met zijn uitknipsels uit Indische bladen, die men reeds lang te voren in de Hollandsche couranten heeft kunnen lezen, in het geheel niet meer aan de eischen des tijds. Die uitknipsels moeten er uit en vervangen worden door goed uitgewerkte artikelen over Indische belangen en gebeurtenissen. Spr. blijft nog steeds aandringen op het aantrekkelijker maken van het blad door illustraties, zoodat het ook gekocht zal worden door niet-leden. Desnoods moet het kapitaaltje van de Vereeniging daarin gestoken worden; het zal dan zeker rente afwerpen.

De Voorzitter deelt mede, dat allen het er mede eens zijn, dat de rubriek „Uit de O.-I. mail", in vroeger jaren meer op haar plaats was dan thans, nu groote Hollandsche dagbladen een speciale Oost-Indische rubriek hebben. Hoofdartikelen zouden in ons orgaan meer gewenscht zijn. Er wordt ook reeds in die richting gearbeid, maar men moet niet alles op eens verwachten en vooral niet het kleine reservekapitaal aan de exploitatie wagen.

Vergelijkt men het Kol. Weekblad van thans bij dat van vroeger, dan ziet men wel degelijk vooruitgang en zoodra de geldmiddelen zulks toelaten, zal nog meer aan het blad ten koste worden gelegd. Men moet echter rekening houden met de slechte tijden.

XI. a. Het Bestuur van de Afd. Breda zou op de a.s. algemeene vergadering gaarne de navolgende onderwerpen behandeld zien:

1o. dat het Hoofdbestuur materiaal verzamelt om in de afdeelingen kleine tentoonstellingen te kunnen houden;

2o. dat het Hoofdbestuur een propaganda-commissie zal oprichten, waarvan op aanvrage der afdeelingen een lid het land zal bereizen;

3o. dat het Hoofdbestuur een prijsvraag zal uitschrijven voor een klein propagandisch comediestuk.

Het zijn dure zaken — zoo meent de Voorzitter — die de afdeeling Breda op haar verlanglijstje heeft.

Het verzamelen van materiaal voor een tentoonstelling is zeer kostbaar en het organiseeren van tentoonstellingen is dit eveneens. De N. V. Boeatan heeft reeds meermalen zulke tentoonstellingen, ook buiten Den Haag, gehouden, welke altijd groote financieele offers eischten.

Een speciale propaganda-commissie is eigenlijk niet noodig; het Hoofdbestuur en de Besturen der 12 afdeelingen trachten reeds propaganda te maken door de uitgifte van boekjes, het houden van lezingen, enz. De kosten, benoodigd om het land te laten bereizen door een daartoe geschikt persoon, zouden voor onze kas onoverkomelijk zijn.

Het idee van een prijsvraag ware te overwegen.

De voorstellen zullen in de algemeene vergadering worden voorgebracht.

b. De Afdeeling Den Haag heeft in hare statuten eenige wijzigingen gebracht, welke aan de goedkeuring van het Hoofdbestuur worden onderworpen. Deze wordt z. h. s. verleend.

c. Van den heer Brondgeest ontving het Dagelijksch Bestuur een schrijven, houdende mededeeling, dat Z.Ed. het voornemen heeft om in de algemeene vergadering een voorstel te doen om een actie te beginnen voor het verkrijgen van pensioenszekerheid voor de Indische landsdienaren. Het schrijven wordt voorgelezen.

De Voorzitter zegt, dat er reeds een militaire en een burgervereeniging voor dat doel zijn opgericht, die reeds gezamenlijk een dergelijke actie zijn begonnen. Spr. zou het daarom onpractisch vinden, indien een derde vereeniging zich daarmede ging bemoeien. Spr. zou daarom den heer Brondgeest in overweging willen geven, zich met zijn voorstel tot een der beide meergenoemde vereenigingen te wenden.

De heer Grooss is van meening, dat deze beweging niet ligt op den weg van de Vereeniging „Oost en West", die geen vakvereeniging is. Wij tellen onder onze leden meer particulieren dan landsdienaren (of gewezen landsdienaren) en kunnen dus — als Vereeniging — ons niet opwerpen tot kampioen voor de particuliere belangen van het kleinste deel onzer leden. Dit is de taak van de vakvereenigingen, welke op dit gebied reeds bestaan, zoodat spr. ook van oordeel is, dat de heer Brondgeest beter deed zich daarbij aan te sluiten.

De meeste leden zijn het met de vorige sprekers eens en de heer Brondgeest, wien de actie der genoemde vereenigingen bekend was, doch die gehoopt had, dat de invloed van „Oost en West" aan de actie kracht zou bijzetten, zal — nu de vergadering van meening blijkt, dat deze beweging niet op den weg der Vereeniging ligt — zijn voorstel voorbrengen bij de commissie-Fokkens.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter de vergadering.

De Secretaris,
(w.g.) GROOSS.

Van het Informatie-bureau:

Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst; Gouvernements-arts, met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst; Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding. (Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).

Leeraar in de pathologische anatomie en gerechtelijke geneeskunde aan de school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur; Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur); Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; Opzichter; Tijdelijk bouwkundig opzichter (bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken).

Ingenieur; Tijdelijk geoloog; Opziener 3de klasse (bij den dienst van het mijnwezen).

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Civiel-ingenieur; Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 4de afdeeling; Werktuigkundig ingenieur; Opzichter-werkplaats (smid); Opzichter; Werktuigkundig teekenaar (bij den dienst der Staatsspoorwegen).

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspirant-ingenieur; Instrumentmaker 2de klasse; Commies (bij den post-, telegraaf- en telephoondienst).

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse; Onderwijzeres der 3de klasse (bij het openbaar Europeesch lager onderwijs).

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Derde stuurman; Leerling-machinist (bij de Gouvernementsmarine).

Europeesch detachements-commandant 2de klasse bij de gewapende politie.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 29 April 1916 no. 101).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Familles die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 21. Donderdag 25 Mei 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Z. Ex. A. W. F. Idenburg, Oud-G.G. van Ned.-Indië.

REDE,

uitgesproken door den afgetreden Gouverneur-Generaal op de openbare audiëntie van 21 Maart 1916. *)

Excellentie, Mijne Heeren,

Het is mij een groot voorrecht Excellentie, U aan deze plaats uit naam van de autoriteiten, colleges en belangstellenden hier aanwezig of vertegenwoordigd, hartelijk welkom te mogen heeten in Nederlandsch-Indië, het land, dat van nu af Uwe gaven en talenten voor zich zal vorderen; dat door Uwe vaste hand zijn toekomst zal worden tegemoet gevoerd; dat van Uwe Excellentie beslissing en leiding verwacht in tal van quaesties, rakende zijne vitale belangen. Quaesties, in vorm en detail speciaal Indisch, in wezen niet verschillend van die, welke Uwe Excellentie in andere deelen van de wereld heeft kunnen gadeslaan en bestudeeren.

Toen ik eenige oogenblikken geleden in de vergadering van den Raad van Nederlandsch-Indië aan Uwe Excellentie het bestuur over deze gewesten overgaf, deed ik het niet, met gejuich, als een die bevrijd wordt van te zwaren last of van knellenden band. Tot op den laatsten oogenblik heeft God mij geschonken wat ik voor de vervulling van mijn taak behoefde. Ter wille van 's Lands belang wenschte ik thans mijn ambt te mogen overdragen. Maar nu die wensch werd vervuld, heb ik niet zonder weemoed de hand teruggenomen van een werk, zwaar maar schoon, waaraan ik nu zes jaren met mijn gansche ziel heb gearbeid.

*) Javasche Crt., No. 22a, van 21 Maart 1916.

Onder velerlei opzicht was deze bestuursperiode belangrijk.

Niet slechts door den invloed, die gedurende de laatste jaren ook hier werd geoefend door den geweldigen wereldoorlog, maar evenzeer door de vele, naar den vorm veelal nieuwe vraagstukken van verschillenden aard, tot welker oplossing de Indische Regeering werd geroepen.

Eenerzijds een veelzijdige openbaring van particuliere geestkracht en daardoor een bloei van landbouw en nijverheid, van handel en scheepvaart als onze koloniale geschiedenis nauwelijks kent; bevorderd door voortzetting en consolideering van het groote werk, dat in het eerste decennium dezer eeuw in de Buitenbezittingen werd ondernomen; gesteund door een krachtige verkeerspolitiek zich uitend in spoorwegaanleg en havenbouw.

Anderzijds een zich bewust worden van latent in de maatschappij aanwezige krachten; een naar voren treden van vragen, die voor eenige jaren nauwelijks werden genoemd; een drang naar kennis en een begeerte naar de vruchten van Westersche cultuur, die leidden tot bijzondere verzorging en grondige herziening van de inrichting van ons onderwijs; die noopten om zooveel mogelijk weg te nemen elke belemmering van de vrije inwerking van het particulier initiatief, ook dat der Christelijke zending, dat èn vrucht èn wortel dier cultuur wil brengen.

En bij en onder dit alles, een afspiegeling, een weerkaatsing, een natrilling van gebeurtenissen en omkeeringen in andere deelen van de wereld, aansporend om de grondslagen van ons koloniaal bestuur op nieuw te toetsen en zoo noodig naar veranderde omstandigheden te vervormen.

Tegenover dit zich openbarend leven stond ik welwillend.

Niet omdat ik dadelijk vrucht verwachtte waar nauwelijks van ontluiking kon worden gesproken, of omdat ik blind was voor de bezwaren aan sommige uitingen verbonden; maar omdat ik waardeerde het streven naar maatschappelijke verheffing, naar sterking van de persoonlijkheid, de individualiteit; omdat ik welkom heette het begin van den overgang uit het min of meer onbewuste naar het bewuste sociale bestaan; en óók, omdat ik overtuigd was dat alleen wat werkelijk levensvatbaar was zou blijven leven en wat onrijp was van zelf zou afvallen.

De Regeering was bedacht op verwijdering van hetgeen gepaste uitingen van politiek leven belette; op wegneming van overbodig geworden wettelijke verschillen en onderscheidingen; op geleidelijke verzwakking van vormen, uit andere tijden stammend, die onnoodig maatschappelijke kloven verdiepen en sociale verheffing belemmeren. Zij liet, binnen de perken, door rust en orde gesteld, aan de nieuwe denkbeelden een goede gelegenheid om hunne doelmatigheid te bewijzen en hunne vruchtbaarheid te toonen.

Binnen de perken van orde en rust. Wat zich keerde tegen het gezag, dat in deze landen, tot welzijn der volken, een historische roeping en een zedelijke verplichting vervult, vond Regeering èn Bestuur tegenover zich. En zal die steeds tegenover zich vinden. Want ook hier is de juiste verhouding tusschen „gezag en vrijheid" noodzakelijke voorwaarde voor harmonische ontwikkeling.

Door het vertrouwen van Hare Majesteit de Koningin in mijn ambt gesteld en gesterkt, heb ik daarin krachtigen steun ontvangen van de beide Raadslieden der Kroon, die gedurende deze periode de portefeuille van Koloniën hielden; en, hier in Indië, van hen die ambtelijk tot medewerking en voorlichting waren aangewezen; en evenzeer uit de kringen der niet-ambtelijke ingezetenen.

Met waardeering gewaag ik van de groote toewijding van vele landsdienaren, ook onder bijzondere omstandigheden als pestbestrijding en onzijdigheidshandhaving; met erkentelijkheid gedenk ik den steun, dien de Regeering vond bij hen, die in het zakenleven vooraan staan — met name bij de Directie van de Circulatiebank — toen in de Augustusdagen van 1914 het geld werd teruggehouden, het crediet schaarsch en het vertrouwen geschokt was, maar zij het hoofd koel en de handen tot helpen bereid hielden, daardoor Nederland en Indië aan zich verplichtend.

Voor al dien steun, voor die goede samenwerking van ambtelijke en niet-ambtelijke zijde ondervonden, ook voor de vriendschap mij en den mijnen bewezen, betuig ik mijn hartelijken dank.

Excellentie, de taak die U hier wacht, zal niet licht zijn.

Welken invloed de volkerenkrijg nog rechtstreeks op Nederland en op zijn koloniaal bezit zal doen gelden, is niemand bekend, maar wel staat vast, dat de gevolgen van dat geweldig wereldgebeuren ook hier in Indië nog verder en sterker zullen worden gevoeld, en dat zij de Overheid nog voor menige beslissing zullen stellen.

Maar ook afgescheiden hiervan zullen telkens weder belangrijke en ingrijpende problemen aan de orde komen en de leiding van Uwe Excellentie behoeven.

Ook Uwe Excellentie zal niet kunnen volstaan met het bewandelen van betreden paden, maar zal op menig gebied een nieuwe richting moeten kiezen of een nieuwen bouw moeten beginnen.

Op die keuze zal in de toekomst meer dan tot nu toe, invloed kunnen worden geoefend door de ingezetenen dezer gewesten. Aan Uwe Excellentie zal, naar het zich laat aanzien, het voorrecht te beurt vallen om het koloniale vertegenwoordigend lichaam te installeeren en daarmede een orgaan, waarin de publieke zaak, in Indië, publiek, door verantwoordelijke personen, kan worden besproken en toegelicht.

Aan voorlichting zal het Uwer Excellentie dus niet ontbreken; en evenmin aan krachtigen steun. Zij, die mij ter zijde stonden, zullen met dezelfde lust en bekwaamheid ook Uwe Excellentie dienen uit den schat hunner ervaring en blijven voortgaan met hunne beste krachten te wijden aan het welzijn dezer landen, daardoor de taak van Uwe Excellentie merkelijk verlichtend.

Geve God U bij de vervulling daarvan wijsheid en bekwaamheid; zij Uw Bestuur over Indië rijk gezegend; mogen Land en Volk zich onder Uwe krachtige Regeering voorspoedig ontwikkelen!

Toen in Augustus 1914 naar het scheen voor Nederland gevaar dreigde en ook in deze gewesten zekere ontroering der geesten kon worden bespeurd, zijn uit de Inlandsche bevolking — en ook wel uit de kringen der andere ingezetenen, — niet slechts hier en daar maar op vele plaatsen in den geheelen Archipel, spontaan, tal van stemmen opgegaan, die luid gewaagden van gehechtheid aan Nederland, van aanhankelijkheid aan onze Vorstin; die duidelijk spraken van de verzekerdheid dat Indië's toekomst veilig is onder Nederland's vlag.

Die uitingen van den volksgeest hebben elk Nederlandsch hart verblijd en het gevoel van saamhoorigheid versterkt.

Hebbe Uwe Excellentie Uw Bestuur d e z e vrucht — en werke Mijne Heeren Uw arbeid, hij zij ambtelijk of particulier, d a a r t o e mede — dat die gezindheid, dat gevoel

van saamhoorigheid worde bevorderd en gesterkt; dat meer en meer alle niet natuurlijke scheidingen vervallen; dat Nederland en Indië, waarlijk één en daardoor krachtig, door Gods zegen voortgaand groeien en bloeien onder den scepter van Oranje.

Z. Ex. Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum, Gouv.-Gen. van N.-I.

REDE,

door den opgetreden Gouverneur-Generaal gehouden.

—

Voor hare vriendelijke woorden van welkom zeg ik Uwe Excellentie hartelijk dank; ik betreur het hierop aanstonds een afscheidsgroet te moeten laten volgen, doch grijp gaarne de gelegenheid aan om U E de hulde te vertolken, die algemeen in het vaderland aan hare buitengewone verdiensten wordt gebracht. Op welken prijs onze geëerbiedigde Koningin en Hare regeering die stellen, is U E gebleken uit de hooge onderscheiding die haar ten deel viel in het grootkruis der Orde van den Nederlandschen Leeuw. Onmiskenbaar zijn die verdiensten voor een ieder die Ur Es staatsmanswijsheid heeft kunnen waardeeren in de behandeling van twee aangelegenheden van primordiaal belang: de houding door de Regeering aan te nemen tegenover de evolutie der inlandsche maatschappij en de handhaving onzer onzijdigheid in den wereldoorlog; voor het daarin betoond beleid zijn Indië en Nederland U E warmen dank verschuldigd. Van den eerbiedwekkenden arbeid, door U E op velerlei gebied tot stand gebracht, kan een deel, zooals de verbetering van het onderwijs, uit zijn aard niet de onmiddellijke bevrediging schenken van groote aanstonds zichtbare resultaten; wel voor een ieder waarneembaar daartegen is de ongeëvenaarde ontwikkeling van het verkeer onder Ur Es bestuur door de opheffing van verouderde belemmeringen en den aanleg van kunstwerken, spoorwegen en havens. De herhaalde bezoeken, door U E gebracht aan de door pest geteisterde streken, liggen versch in ieders geheugen; ongetwijfeld is haar daaruit sprekende zorg voor de volksgezondheid ook hier te lande hoogelijk gewaardeerd.

Thans breekt na een lange reeks jaren van ingespannen arbeid voor U E het oogenblik aan, dat Zij zich tijdelijk rust kan gunnen en leven voor zich en haar gezin; voor haar geluk in dat otium bied ik U E mijne innige wenschen aan bij de tallooze zegenbeden die haar bij het verlaten dezer gewesten zullen vergezellen, tevens spreek ik de hoop uit dat Indië ook in de toekomst verzekerd moge blijven van den machtigen steun van Ur Es kennis en zeldzame ervaring.

Nopens mijne voornemens bepaal ik mij voor het oogenblik tot de verzekering, dat mijn streven er in de eerste plaats op gericht zal zijn om, voortarbeidend in de ook door U E gevolgde lijn, de banden tusschen Nederland en Indië steeds nauwer aan te halen, daartoe het vertrouwen te winnen dezer volken en hun de overtuiging te schenken, dat hun geluk ons oogmerk is. Ik reken daarbij op de medewerking van allen, die door hun ambt geroepen zijn mij bij te staan, niet minder op de voorlichting van diegenen buiten het ambtelijk leven, die hun voor de ontwikkeling dezer gewesten zoo belangrijken arbeid met opgewektheid verrichten. Bij het volbrengen eener grootsche taak als de onze is naast nauwgezette plichtsbetrachting, zelfvertrouwen onmisbaar en geboden, vooral in dezen tijd. Het schrijnend besef dat onze uiterlijke weermiddelen nog steeds niet in evenredigheid zijn met onze innerlijke kracht, moge door den oorlog verlevendigd zijn, tevens is daardoor verscherpt de prikkel om onze defensie door afdoende maatregelen te versterken. Anderzijds heb ik in mijn vorig ambt herhaaldelijk mogen ervaren dat de waardigheid, het zelfbewustzijn, de bekwaamheid waarmede Hr Ms Regeering onder tallooze moeilijkheden het schip van staat bestuurt, door andere onzijdigen ten zeerste zijn gewaardeerd en het aanzien van ons land hebben verhoogd. Dit is van den rampzaligen wereldoorlog althans een gelukkig gevolg, dat hij ook onze beste eigenschappen naar voren heeft gebracht; mogen die qualiteiten in ruime mate het eigendom blijken ook van diegenen van onzen stam, die geroepen zijn tot medewerking aan de schoone taak deze gewesten tot hooger bloei te brengen, wanneer tot alle lagen van ons volk het inzicht doordringt dat die taak ons den plicht oplegt eigen convenientie achter te stellen om het welzijn te zoeken der volken, over wie ons bestuur zich uitstrekt, dan valt er niet aan te twijfelen, dat ons met het toenemen der moeilijkheden de kracht zal worden geschonken ze te overwinnen.

Het Zendingswezen in China.

Het Groote Rijk van het Midden schudt wederom op zijn grondvesten; de vaan van het oproer is in verschillende deelen des Rijks ontplooid.

Hoe het af zal loopen, daaromtrent zijn wel voorspellingen te maken, maar zullen zij uitkomen? Vermoedelijk niet, want China is een eigenaardig land· daar toch gebeurt immer het niet gedachte, het nimmer vermoede zelfs.

China is het land der tegenstellingen: tegenstellingen in den mensch en in de natuur en geen wonder ook, in zulk een onmetelijk Rijk.

Dat de verschillende deelen ervan zoo lang nog bijeen zijn gebleven in vroegeren tijd, vindt zijn oorzaak in het feit, dat het Chineesche volk eeuwen lang ingeslapen scheen te zijn.

Toen is de tijd van het ontwaken gekomen en dat ontwaken is wondersnel geschied. Om echter een reuzenvolk onder die omstandigheden te regeeren, is een reuzentaak, welke slechts volbracht kan worden door een reus.

Die nu meenden de republikeinen gevonden te hebben in den persoon van Yuan-Shih ai, den tegenwoordigen president. Hij is een man, die onder de moeilijkste omstandigheden getoond had, groot heerschersgaven te bezitten.

Voor eenige jaren bezat hij, tenminste te oordeelen naar den schijn, het vertrouwen van het grootste deel van het volk.

Vermoedelijk heeft de greep, die hij gemeend heeft te kunnen doen, naar de aloude Chineesche keizerskroon, hem van een groot deel van dat vertrouwen beroofd. Het herwinnen van het verlorene is een moeilijke, een uiterst moeilijke taak, en hoewel de tegenwoordige president der Chineesche Republiek getoond heeft de grootste moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden, niettemin is zijn tegenwoordige toestand zeer benard.

Voor de in China wonende vreemdelingen is het een geluk, dat het thans ontwaakte Chineesche volk begrepen heeft, dat het in tijden van oproer zich niet, zooals vroeger, tegen de in hun land gastvrijheid genietende vreemdelingen moet keeren. Alom en allerwege is men daarvan in de verste hoeken van het groote rijk doordrongen. De kastijding, die aan het Chineesche volk indertijd is toegediend geworden, als straf voor de barbaarschheden tijdens de Boxeronlusten tegen de vreemdelingen bedreven, ligt daarenboven den Chineezen nog te versch in het geheugen; thans begrijpt men te goed, dat, wil China vreemde inmenging, die het haat, ontgaan, het in de eerste plaats aan een ieder plicht is, om het leven, de vrijheid en de eigendommen van de vreemdelingen te ontzien.

Hoe ook de tegenwoordige crisis in China moge afloopen, met niet te groot optimisme mag men aannemen, dat de veiligheid der vreemdelingen weinig gevaar loopt.

Dit nu is een zaak van het grootste belang, niet zoozeer voor de in de groote steden verblijvende vreemdelingen, deze toch zijn in de meeste omstandigheden voldoende beschermd, maar in het bijzonder voor degenen, die in de verre uithoeken van het Chineesche Rijk wonen. Deze toch waren vroeger, in tijden van beroering, overgeleverd aan de woede van het gepeupel.

Die in de verste uithoeken van China wonende vreemdelingen zijn bijna zonder uitzondering zendelingen en percentsgewijs was in vroeger tijd het aantal slachtoffers onder die klasse van vreemdelingen, bij onlusten en oproeren, het grootst. Met het oog op de vele gevaren en moeilijkheden, waaraan het Zendingswezen in China in vroeger tijden is blootgesteld geweest, zal menigeen er wellicht belang in stellen, eens iets meer van dat zendingswezen aldaar te vernemen.

Wat ik hier mededeel, heb ik uit verschillende bronnen geput; voor een deel berust het oog op eigen ervaring.

Wanneer voor het eerst pogingen zijn aangewend, om het Christendom veld te doen winnen in het Chineesche Rijk is niet met juistheid bekend. Men veronderstelt in den loop van de 6e eeuw.

Men weet, dat ongeveer in het midden van dat tijdperk, een uit Syrië afkomstige sekte, die der Nestorianen, in Noord-China duizenden inboorlingen tot het Christendom hebben bekeerd. Eeuwenlang heeft deze orde zich in China weten staande te houden, totdat in de dertiende eeuw, deze sekte met haar geheelen aanhang, door de vervolging van de Mongolen Dynastie (1215—1368), totaal werd uitgeroeid.

Blijvende resultaten hebben slechts het Roomsch-Katholieke en het Protestantsche geloof opgeleverd.

Het Grieksch-Orthodoxe geloof kan, wat het bekeeringswerk betreft, buiten rekening gelaten worden, daar de priesters ervan zich immer onverschillig voor het missiewerk hebben betoond. Wel zijn er in China talrijke kapellen, waar deze eeredienst wordt uitgeoefend, maar deze dienen over het algemeen slechts voor aldaar wonende Russen. Bekeerlingen zijn er nagenoeg niet.

De werkzaamheden der beide eerste godsdiensten zal ik in vorengenoemde volgorde behandelen, omdat het eerste geloof daarmede eeuwen voor het tweede is aangevangen.

Omstreeks het jaar 1300 deed de katholieke kerk de eerste poging, vasten voet in China te verkrijgen. Paus Gregorius IV zond daartoe eenige gezantschappen naar den Tartaren-vorst Koeblaie-Kan, die resideerde in Khan-baligh (het tegenwoordige Peking). Leden van die gezantschappen waren o.a. de beroemde Franciskaner monniken Monte-Corvino en Marco-polo. De eerste, die in het jaar 1300 aankwam, werd door den vorst zeer voorkomend behandeld. Deze liet zich zelfs door hem onderrichten in de beginselen van zijn leer, en stond hem toe in Khan-baligh scholen op te richten. Vele Chineezen lieten zich in die periode bekeeren.

Tot belooning van zijn ijver benoemde Paus Clemens V hem tot aartsbisschop van die plaats. In dat tijdvak scheen het alsof het katholieke geloof met rassche schreden veld zou winnen. De keizer was den godsdienst goed gezind, en gaf hiervan zelfs bij edict blijk. Ook in het binnenland werden veel proselieten gemaakt.

Des te grooter was de teleurstelling, toen de opvolger van dezen vorst, zijns voorgangers voetsporen niet drukte. Deze, een fanatiek beleider van den Islam, bedreigde alle christenen, die zich niet tot zijn geloof wilden laten bekeeren, met den dood. Vele zendelingen, die zulks weigerden, werden op zijn last onthoofd, terwijl het werk der missie totaal ver-

hinderd werd. Hij was het, die in Noord-China de Nestorianen en hun aanhang, geheel heeft uitgeroeid.

Toen de Mongolen-Dynastie, waartoe hij behoorde, het wisselvallige lot der vorsten en volken had ondergaan, en deze door het geslacht Ming was verdreven (1368), dacht Paus Urbanus het tijdstip gunstig, om nogmaals een poging te wagen. In het jaar 1370 zond hij daartoe een gezantschap van Franciskaners naar de toenmalige hoofdstad Nanking, waar de beide eerste Ming-keizers hun residentie hadden opgeslagen.

Chineesche Kinderen. *)

Met dit gezantschap, waarop hij niet was gesteld, maakte de keizer korte metten, hij liet n.l. alle leden ervan vermoorden.

Na dit gewelddadig optreden, heeft men van verdere pogingen afgezien, tot aan het midden van de zestiende eeuw. Toen is het missiewezen, en wel door den invloed der Portugeezen, in een nieuw stadium gekomen. De keizer had aan Portugal het schiereiland Macao afgestaan, als loon voor bewezen diensten bij de onderdrukking der zeerooverij. Sedert hebben de missiën dat eiland als operatiebasis gebruikt. Spoedig na de inbezitneming, vestigde er zich een Jezuïetenzending, die weldra door andere is gevolgd.

Door den invloed van Macao's gouverneur, stond zijn collega van Kanton aan eenige priesters dezer orde toe zich aldaar te vestigen; een hunner, een Italiaan, een zekere pater Ricci, stichtte er zelfs een school.

De Chineesche priesters, naijverig op de vele leerlingen, die deze school weldra telde, wisten echter te bewerken, dat deze vergunning na een paar jaar weer ingetrokken werd. Ricci, die zich echter daarbij niet neer wilde leggen, begaf zich na zijn verdrijving naar de toenmalige hoofdstad Peking. Hij wist daar een audiëntie bij den vorst te verkrijgen, en dezen te bewegen, hem toe te staan, aldaar te blijven.

Wederom richtte hij een school op, waarin hij in de landstaal, die hij zeer goed verstond, onderricht gaf. Daar hij in hooge mate de gave van het woord bezat, trok hij ook hier veel leerlingen tot zich en als een gevolg daarvan werden vele Chineezen bekeerd. Door zijn invloed werd het bekeeringswerk ook in andere deelen van het rijk ter hand genomen. Ricci stierf in hoogen ouderdom in dat land, alwaar hij tot overste der Jezuïeten was benoemd. Zijn opvolger was de Siciliaan Longobardi. Deze heeft, door het Chineesche bijgeloof, met groote tegenspoeden te kampen gehad. In het jaar 1616 werd een deel van het rijk door hongersnood geteisterd. De toenmalige eerste minister raadpleegde, volgens het gebruik, de sterrenwichelaars, en deze gaven op, dat het een teeken was, dat de goden vertoornd waren over de groote vrijheden, aan de christenen toegestaan. Bij keizerlijk edict werden toen alle zendelingen uit het land verbannen, en trokken zich naar Macao terug.

Deze verbanning heeft echter slechts kort geduurd. Eigenbelang noodzaakte den keizer in het jaar 1626 een

In het Prot. Zendingshospitaal te Amoy.

deel der priesters terug te roepen. Vele leden der missiën waren n.l. zeer bedreven in de wapensmeedkunst en van die bedrevenheid wenschte de keizer gebruik te maken. Men vreesde n.l. in dien tijd voor een inval der Mandsjoe-Tataren.

Niet alleen in die kunst maakten de priesters zich verdienstelijk, ook op wiskundig gebied muntten zij uit.

Een der missionarissen, Adam Schaal geheeten, voerde veel verbeteringen in de Chineesche tijdrekening in. Deze stond weldra zóó hoog in aanzien bij den keizer, dat hij gedaan wist te krijgen, dat alle paters naar zijn land terug mochten keeren.

Toen na den val der dynastie, het gezag in handen der Mandsjoe-Tataren was gekomen, bleven zich de zendelingen in de gunst van den keizer verheugen. De eerste Mandsjoe-keizer Soentsji, gaf zelfs vergunning in Peking een kerk te bouwen, en ook in het binnenland werden bedehuizen opgericht. Behalve Jezuïeten, had men in dien tijd priesters van de Dominikaner en Franciskaner orden.

Evenals alle lieden, die naar een hoog doel streven, zijn de beproevingen dier apostelen van het geloof vele geweest. Nog onder de regeering van den vorst, die hen zoo goed gezind was, keerden deze terug. Alweder was het bijgeloof er de oorzaak van. In het jaar 1663 kwam er, tengevolge van watersnood en misoogst, een hongersnood over het land.

Wederom gaven de sterrenwichelaars den christenen ervan de schuld. Wie kon men ook gemakkelijker tot zondebok maken dan de zendelingen, die vreemdelingen waren, en daarom bij de bevolking weinig gezien?

Op het hooren dezer uitspraak, ontstak de keizer in groote woede, en hij beval alle missionarissen geboeid naar Peking te doen brengen. Alzoo geschiedde. In de hoofdstad aangekomen, werden zij op zijn last gefolterd en vervolgens verbannen naar Kanton. Wederom heeft toen het zendingswerk een tijd stilgestaan.

Tijdens de regeering van dien keizer zijn de zendelingen in hun verbanningsoord (Kanton) gebleven. Zijn opvolger trok het besluit echter weer in. Dit was Kangh-si, een der verlichtste mannen van zijn tijd, en groot bevorderaar van kunsten en wetenschappen. Omdat er onder die vreemde priesters zoovele hoogst begaafde mannen waren, oordeelde hij het nuttig voor de opvoeding van zijn volk, hen terug te laten komen. Zij voldeden volkomen aan de verwachtingen, die hij zich van hun terugkomst had gesteld. Uit dankbaarheid voor de op wetenschappelijk gebied van hen ondervonden hulp, stelde China's gebieder het bekeeringswerk geen enkelen hinderpaal in den weg. Vermoedelijk zou dit gedurende zijn regeering zoo gebleven zijn, indien er geen oneenigheid was ontstaan onder de leden der verschillende orden. Eenige leden der Jezuïeten-orde hadden in dien tijd als gunst aan den Paus gevraagd, of bij de bekeering der Chineezen de kerkformulieren in de Chineesche taal konden worden uitgesproken. Ook werd o.m. gevraagd toe te staan, dat de Chineesche christenen hun voorouders, alsmede Confucius, zouden mogen blijven vereeren.

De vragers beschouwden het verzochte als een tegemoetkoming van weinig belang, die de bekeering zeer ten goede zou komen. Van oudsher schrijven n.l. alle godsdiensten, die in het rijk van het Midden heerschen, de ouder- en vooroudervereering voor. De Paus echter zag hierin een stukje bijgeloof en wilde zijn toestemming daartoe niet geven.

De Jezuïeten, van hun kant, wilden zich niet neerleggen bij het besluit van den kerkvorst en vroegen aan keizer Kangh-si om raad.

Deze besliste, dat de gevraagde ceremoniën met bijgeloof niets te maken hadden. De Paus van zijn kant wilde dit niet toegeven en verbood het.

Het einde van de twistvraag was, dat de keizer zóódanig in toorn ontstak, dat hij den vreemden geestelijken beval, zich aan zijn oordeel te onderwerpen of anders het land te

*) De beide kiekjes werden ons welwillend afgestaan door den Zendings-Studieraad, Javastraat 78, Den Haag. Red. comm.

verlaten. Tevens bepaalde hij, dat voortaan elke christen-priester, die in zijn land zijn ambt wilde uitoefenen, daar voor immer moest blijven. Slechts een deel der Jezuïeten onderwierp zich aan deze beide bepaïingen, de overige verlieten het land, of hielden zich verscholen. Na tien tijd heeft zich de Jezuïetenorde altijd aan deze bepaling gehouden, zelfs toen het Missiewezen volkomen vrij was in China.

Deze soort priesters keeren slechts in geval van levensgevaarlijke ziekte, en dan tot herstel van gezondheid, voor een tijd naar het vaderland terug. Teneinde den omgang met de Chineezen gemakkelijker te maken, kleedt zich deze orde naar 's lands wijs. Het grootste aantal bekeerlingen is dan ook in den loop der tijden door de Jezuïeten-missiën gemaakt.

Na den dood van keizer Kangh-si kregen de christenen het nog veel erger te verduren. Joengtsjeng, die toen regeerde, vervolgde de christenen waar hij maar kon, en deed hunne kerken en bedehuizen vernielen.

De vierde keizer, Sjenloeng, zette dat vervolgingswerk voort, terwijl de vijfde Mandsjoe-keizer bij edict alle christenen vogelvrij verklaarde. De meeste dier vervolgingen golden over het algemeen nog niet zoozeer den godsdienst, als wel de vreemdelingen en hun werk.

Van oudsher is de bewoner van het rijk van het Midden op godsdienstig gebied tolerant geweest, hij is echter zeer behoudend, en daarom heeft hij langen tijd getracht, den vreemdeling te weren uit zijn heilig land. Van dien vreemdelingen-haat is menigmaal door hooge regeeringspersonen gebruik gemaakt, om de schuld van hetgeen zij zelf hadden gedaan, op den uitlander te werpen, die dan natuurlijk het gelag moest betalen. Hoe het zij, de Christengeloof-verkondigers hebben, niettegenstaande de grootste vervolgingen en tegenspoeden, de pogingen om hun doel te bereiken, niet gestaakt. Dit strekt hun tot onvergetelijke eer.

Een rustiger periode brak voor de vreemde zendelingen pas aan na den vrede van Nanking, die in 1841 een einde maakte aan den zoogen. opiumoorlog tusschen Engeland en China. Bij dien vrede werden n.l. de 5 zoogen. verdraghavens, t.w. Sjanghai, Kanton, Amoy, Foetsjou en Ningpo, voor den buitenlandschen handel opengesteld. Toen werd der missie een ruimer arbeidsveld geopend, want uit deze plaatsen zette zij met nieuwen moed hare pogingen voort.

Een nog gunstiger tijd brak aan na den vrede van Peking (1861).

China had n.l. andermaal een krijg gevoerd, nu met Engeland en Frankrijk, waarin het weder het onderspit had gedolven. Bij dezen vrede stond China het missiewerk in het gansche land ongehinderd toe.

De Paus verdeelde daarop het Rijk in 38 vicariaten, aan het hoofd waarvan een bischop staat. Tegenwoordig zijn er meer dan 1000 priesters van elf differente orden in het land werkzaam; allerwege zijn kerken, scholen en hospitalen opgericht, terwijl het aantal bekeerden op ruim 1½ millioen wordt geschat. Tot dit werk hebben, vooral in den laatsten tijd, de zusters der orden veel bijgedragen. Deze treden in de verschillende inrichtingen op als ziekenzusters, onderwijzeressen, enz.

In den aanvang van haar optreden werden zij door de bevolking met een zeer wantrouwig oog aangezien. De Chinees kent n.l. slechts gehechtheid aan zijn gezin en aan zijn familie, maar hij heeft geen begrip van naastenliefde. Hem komt het onbegrijpelijk voor, dat zulk een gevoel iemands gansche zijn kan besturen. Jaren en jaren zijn er voor noodig geweest om dat wantrouwen eenigszins weg te nemen; thans is men op den goeden weg, want nu stellen zich vele Chineezen bij ziektegevallen onder de behandeling van de bekwame doctoren der zending en geven zij dezen in vele gevallen zelfs den voorkeur boven hun eigen kwakzalvers.

Zooals men begrijpen kan, komt ook deze arbeid ten slotte de bekeering ten goede.

De protestantsche missie is, uit den aard der zaak, pas veel later in China opgetreden dan de roomsch-katholieke.

Aan Engeland komt de eer toe, daarmede te zijn aangevangen.

In het begin van de vorige eeuw vestigde zich een Engelsch geestelijke, Robert Morrisson genaamd, te Kanton, doch daar het zendingswerk toen niet was toegestaan, kon hij slechts in stilte arbeiden en heeft niet veel bekeerlingen kunnen maken. Eerst na den afstand van Honkong aan Engeland en de opening der 5 verdragshavens, was het mogelijk daarmede openlijk aan te vangen (1841).

Allerwege werden toen kerken en scholen opgericht; hospitalen en apotheken gebouwd, allerwege trachtte men het geloof ingang te doen vinden, door te werken op het gemoed van den Chinees.

In den aanvang bleven deze pogingen bijna vruchteloos. Hoe kon het ook anders? Zij, die neiging toonden zich te bekeeren, waren reeds toegetreden tot het katholicisme.

Jarenlang is men echter vol toewijding op den ingeslagen weg doorgegaan en ten slotte heeft het protestantisme ook ingang gevonden in het Hemelsche land. Thans schat men het aantal belijders van dit geloof op ruim 125.000 zielen.

Het meerendeel der zendelingen bestaat uit Engelschen en Amerikanen, waarvan ongeveer de helft vrouwen zijn.

Thans mag veilig worden aangenomen, dat de moeilijkste tijden voor de zendelingen tot het verleden behooren. Dit wil echter niet zeggen, dat hun beroep geheel zonder gevaar is; verre van daar. Voor een groot deel bevinden zich de bedehuizen, hospitalen, scholen, inrichtingen enz. in China's binnenland, waar over het algemeen onder de onontwikkelde bevolking nog grooten afkeer heerscht van al wat vreemdeling is.

Bij het uitbreken van onlusten komt die haat boven, en juist daar is het veel moeilijker de vreemdelingen te beschermen dan in de groote haven- of rivierplaatsen, waar zich de groote handelshuizen concentreeren.

In het thans meer en meer ontwaakte China, dat daarenboven veel meer dan vroeger aanraking zoekt met den Westerling, zullen echter dergelijke vervolgingen, althans op groote schaal, niet meer voorkomen, en zal daardoor aan het grootsche werk der zending minder gevaar verbonden zijn. Hoe men ook over het missie-wezen denkt, een ieder zal eerbied moeten hebben voor de alle gevaar trotseerende wijze, waarop de zendelingen hebben gedaan, wat zij hun plicht beschouwden.

Zij, die van oordeel zijn, en wellicht met recht, dat men een ieder vrij moet laten in zijn overtuiging, dus ook in zijn godsdienst, zullen moeten toegeven, dat het missie-wezen slechts uitgevoerd heeft, wat de Stichter van het Christendom heeft gelast.

In zijn „Gaat dan henen, onderwijst alle de volkeren" (Mattheus 28, vs. 19), heeft Hij zijn volgelingen die grootsche taak opgelegd.

J. VAN HAAFTEN,
Oud-Commandant der Ned. Gezantschapswacht te Peking.

s-Gravenhage, 10 Mei 1916.

Een Huishoudschool voor Javaansche Meisjes.

Men schrijft uit Tegal:

Zaterdag maakte ik een passer malem mede, die door de Raden Ajoe georganiseerd was ten bate van een school voor Javaansche Meisjes. Er werd een Wajang-Wong gegeven, die ik heel mooi vond. Er was veel belangstelling, waarschijnlijk gedeeltelijk uit sympathie voor de Raden Ajoe, die in Tegal door iedereen wordt gewaardeerd. Zondag duurde het feest natuurlijk nog voort. Op de aloon-aloon waren vele tentjes opgeslagen. Eén ervan, waar batiks en koperwerk verkocht werd, stond onder leiding van de regentsfamilie. De Raden Ajoe, met een jongeren broer en twee dochters van den regent verkochten zelf, hetgeen nog al merkwaardig is.

De Raden Ajoe, in dit schrijven bedoeld, is de echtgenoote van den Regent Raden Mas Adipati Ario Reksir Negoro, vroeger Raden Adjeng Kardinan, dochter van den voormaligen Regent van Japara, zuster van wijlen Raden Adjeng Kartini. De school, voor welker oprichting de passer malem diende, is bestemd om Javaansche meisjes te Tegal eene huishoudelijke opvoeding te geven. Mochten onder de lezers en lezeressen personen zijn, die deze school wenschen te steunen, voor eens of met jaarlijksche bijdragen, dan verklaart de redactie van het Kol. Weekblad zich bereid tot het verleenen van hare tusschenkomst.

Suriname.

Het Voorloopig Verslag der Koloniale Staten betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1917 is verschenen.

De leden, die aan het onderzoek deelnamen, verklaarden met leedwezen te hebben kennis genomen van de mededeeling, dat de teruggang in de opbrengst der middelen, welke ten vorigen jare werd geconstateerd, zich ook in 1915 heeft voortgezet, en wel zoodanig dat van de gewone middelen der kolonie, n.l. die welke van invloed zijn op de bijdrage van het Moederland, in het afgeloopen jaar ongeveer ƒ 258.000 minder werd ontvangen dan in het jaar 1914, terwijl de opbrengst dier middelen pl.m. ƒ 590.000 minder bedroeg dan de raming.

SURINAME. *)

Een „grondje", beplant met bananen en suikerriet. Het wegje voert naar de met gegolfd-zinken platen gedekte woning.

De oorzaken, door den gouverneur uiteengezet, waaraan die achteruitgang moet worden toegeschreven, werden door de leden als juist erkend. Doch men meende, dat niet alléén daaraan de mindere opbrengst moest worden geweten. Naast die oorzaken schreef men dat toe, en wel voor een niet gering deel, aan de omstandigheid, dat niet krachtig genoeg wordt opgetreden voor de inning der verschuldigde belastingen en van wat uit anderen hoofde aan den fiscus toekomt. Men deed uitkomen, dat, voor zoover kon worden nagegaan, niet genoeg zorg wordt genomen om in de inkomstenbelasting aan te slaan al degenen, die volgens de verordening op die belasting behooren te worden getroffen. Aan sommigen was 't bekend dat er collectors in de balata-industrie waren, die niet of niet ten volle in die belasting hebben bijgedragen het bedrag, dat zij volgens de regelen dier verordening verschuldigd zijn. Verder werd gewezen op de door kleine landbouwers aan het gouvernement verschuldigde huur. Terwijl, naar men ingelicht was, de aan particulieren verschuldigde huur behoorlijk en vrij algemeen op tijd wordt betaald, was dit niet altijd het geval met de kleine landbouwers, die perceelen van het gouvernement in huur hebben. Velen dezer bleven de huur schuldig, waardoor de koloniale kas aanzienlijke schade leed

Erkende men alzoo, dat de mindere opbrengst der koloniale middelen voor een deel moet worden toegeschreven aan oorzaken waarvan de gevolgen niet konden worden ontloopen, aan den anderen kant konden de leden niet verhelen, dat dit voor een deel huns inziens ook moet worden geweten aan de schuld van bestuursambtenaren of aan bureaucratischen omslag.

Volgens sommige leden zoude het niet weinig bevorderlijk zijn aan het beter vloeien der middelen, indien de administrateur van financiën hoofdzakelijk zijne zorg daaraan wijdde, meer dan tot nu toe viel waar te nemen.

*) Deze fraaie illustraties zijn ontleend aan het Aardrijkskundig Leesboek door den heer Herm. J. Jacobs geschreven, waarvan de Uitgever J. B. Wolters te Groningen ons een exemplaar ter kennismaking toezond, en dat wij in No. 17 met veel lof besproken hebben. Red.-Comm.

Men meende dat de tijd gekomen was om decentralisatie ook hier door te voeren.

Tegenover de ondervonden teleurstelling bij de perceptie der middelen, had men verwacht dat het bestuur er naar zou gestreefd hebben dat uitgaven, vooral die tot de enge huishouding behoorende, niet alleen niet overschreden werden, maar dat die zelfs beneden de raming zouden blijven, teneinde het voor 1915 al vrij hooge subsidiecijfer niet hooger te doen worden en zoodoende het Moederland niet nog meer te bezwaren. In plaats hiervan werd echter in de Memorie van Toelichting gelezen, dat de toegestane credieten werden overschreden met ƒ262.897, en dat in 't bijzonder de eng huishoudelijke uitgaven overschreden werden met ƒ163.557. Dit werd door al de leden ten zeerste betreurd. Moest eensdeels worden toegegeven, dat voor sommige begrootingsposten eene overschrijding onvermijdelijk was tengevolge van den oorlogstoestand, door prijsverhooging van voedingsmiddelen, enz., aan den anderen kant was men echter niet overtuigd en werd het zelfs sterk betwijfeld of de ambtenaren bij het aanwenden van 's lands middelen zuinigheid betrachtten, een plicht, welken zij juist thans meer dan ooit niet uit 't oog mochten verliezen.

Markt te Paramaribo.

Een stil oogenblikje. Links zitten inlandsche vrouwen bij hun koopwaar. In 't midden staat een Koelievrouw met een baskiet op het hoofd. Aan den linkerkant van de straat, de Heiligenweg, zijn de Chineesche winkels.

Waar zulk eene hooge overschrijding in totaal mogelijk bleek, deden vele leden uitkomen dat het een onvruchtbaar werk van den begrootingswetgever was geworden, om bepaalde credieten voor bepaalde posten, na dagen en wekenlang onderzoek en overleg, te voteeren. Daarom moest huns inziens voortaan paal en perk worden gesteld aan het uitzetten van uitgaven, waar die niet in 's lands belang dringend noodig was.

Wat ook tot uitzetting der jaarlijksche en huishoudelijke uitgaven leidde, was o.m. de inrichting van de comptabiliteitsregeling op een voor de koloniale huishouding, naar het inzicht van vele leden, te weelderigen voet. Men merkte op, dat deze regeling zonder overleg met de Staten was tot stand gekomen. De vrees werd gekoesterd, dat de zich meer en meer uitbreidende afdeeling een afzonderlijk departement van bestuur dreigt te worden met al den financieelen nasleep daarvan.

Gelijke opmerking werd gemaakt ten aanzien van het bureau van den accountant, dat, naar men meende, zich ook spoedig zal uitbreiden.

Ook de nieuwe buitenlandsche verlofregeling voor ambtenaren, welke eveneens zonder de tusschenkomst der Staten was tot stand gebracht, is gebleken een dure regeling voor de kolonie te zijn.

De indruk, die de ingediende begrooting op de Staten maakte, was alles behalve gunstig. Na dit te hebben toegelicht, vervolgt het Voorloopig Verslag:

De Staten van hunne zijde, ten volle bewust van hun duren plicht, èn tegenover de Nederlandsche èn tegenover de Surinaamsche belastingschuldigen, om met de grootste nauwgezetheid de begrooting na te gaan teneinde te zien of niet verschillende posten voor bezuiniging vatbaar zijn of van de begrooting kunnen worden afgevoerd, achtten zich genoodzaakt om, nu de gouverneur naar hunne meening hun daarin het voorbeeld niet had gegeven, daartoe over te gaan, zooals blijken zal bij de verschillende artikelen en voorts op de bij dit verslag gevoegde lijst van verminderingen, waaromtrent een meerderheid der leden het eens was.

Tevens meenden de Staten, dat het niet verantwoord kon worden geacht, om aan ambtenaren voor het verrichten van extra werkzaamheden ook extra toelage nevens hunne bezoldiging toe te leggen.

De Staten gaven daarbij den gouverneur in ernstige overweging hen in hun streven te willen steunen.

Met de voorgestane bezuinigingen op de huishoudelijke uitgaven wenschten de Staten volstrekt niet geacht te worden eene slaafsche toepassing van het plan Idenburg voor te staan, zooals dat plan door den minister wordt toegepast.

Waar de Staten bij de onderwerpelijke begrooting opnieuw hebben doen blijken van hun ernstig streven om uitgaven, welke niet absoluut noodzakelijk zijn te achten, van de begrooting af te voeren en ernstige pogingen in het werk stellen om met 't oog op den geldnood voor Moederland en kolonie thans meer dan ooit de uitgaven voor de huishouding der kolonie te beperken, terwijl zij tevens gaarne wenschen mede te werken tot versterking der koloniale middelen, daar meenden zij eenig recht te hebben den eisch te mogen stellen, dat met het ondeugdelijke stelsel zal worden gebroken om telken jare ƒ30.000 te bezuinigen op de eng huishoudelijke uitgaven.

De kwijnende staat, waarin nog steeds de landbouw verkeert, eischt dringend de aandacht van overheidswege. Menige onderneming mist de middelen voor een behoorlijke verzorging der culturen, en verkeert in ernstige financieele moeilijkheden.

Het eenige middel om uit de impasse te geraken, is de oprichting van een landbouwcredietbank, waarop wederom met kracht werd aangedrongen.

De geschiedenis der laatste decennia heeft overtuigend aangetoond, dat een inzinking van den landbouw een algemeene ontreddering der koloniale financiën na zich sleept, zoodat het welbegrepen belang van Moederland en Kolonie eischt, dat zoo krachtig mogelijke maatregelen worden genomen tot wederopbeuring van den landbouw.

Men betwijfelde of het bestuur voldoende van dit levensbelang voor de kolonie doordrongen was, en in die richting voldoende diligent is.

Ook aan het lokken van vreemd kapitaal voor den landbouw dient meer te worden gedaan dan thans geschiedt.

Het werd een verblijdend verschijnsel genoemd, dat het kapitaal zich opnieuw begint te interesseeren voor industrieën hier.

Tot het faciliteeren van het vreemd kapitaal bij het zoeken naar emplooi in onze binnenlanden en voor de ontwikkeling van sluimerende hulpbronnen, werd het groote belang voor de kolonie betoogd van een spoorwegverbinding met het Amazonegebied in Brazilië. De aandacht van het bestuur voor deze materie verzoekende, meende men dat hiervoor belangstelling bij het Amerikaansche kapitaal moest worden gewekt.

In afwachting van de voorstellen, door het Bestuur in uitzicht gesteld tot versterking der middelen, geven de Staten een 13-tal onderwerpen voor blijvende versterking der middelen aan.

Daaronder zijn eenige zeer eigenaardige. No. 8 is een matige belasting op houders van muziekinstrumenten, meer speciaal gramaphoons en dergelijke, niet piano's. Waarom piano's niet? Men vergete niet, dat piano's, die eenmaal in de kolonie zijn, daar altijd blijven; haar einde is rammelkast te worden, in welken toestand zij goed genoeg geacht worden voor de studies van beginnelingen. Bij de groote gehoorigheid van de houten huizen te Paramaribo, kan het een kwelling zijn, te wonen naast of tegenover een muzikale familie, waar eenige kinderen zijn, die piano leeren spelen op zoo'n rammelend klavier. Dan nog liever een gramaphoon in de buurt. Men heeft dan ten minste de kans dat het ding ten slotte ook den bezitter verveelt.

In de goudvelden van Suriname.

De bak is maar gedeeltelijk, de torpedo in 't geheel niet zichtbaar. Deze bevindt zich achter de schuine ijzeren plaat. De man links heeft een battée in de hand.

Voor den Gouverneur is dit Voorloopig Verslag niet juist aangenaam. Heeft dit hem aanleiding gegeven tot het vragen van zijn ontslag, dan zou dat zeer verklaarbaar zijn.

Baron van Asbeck is in een hoogst moeilijk tijdperk als Gouverneur opgetreden. Het pleitte zeker voor zijn goeden wil en zijn moed, dat hij onder zulke omstandigheden het bestuur heeft willen aanvaarden. Had hij zich goed rekenschap gegeven van de zware taak, die hem wachtte, dan ware hij er zeker voor teruggedeinsd.

Voor zijn opvolger moge dit een vingerwijzing zijn. Als voorwaarde voor het aanvaarden van het moeilijke ambt stelle deze: de totstandkoming van een landbouwcredietbank. Zonder zulk een geld-instituut zal de landbouw blijven kwijnen en daarmede de kolonie.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Waarom? Tjipto Mangoen Koesoemo schrijft: Voor de verpakking van zoutbriketten op Madoera wordt door de regeering voor 3 ton gouds 's jaars aan carton uit Europa ingevoerd. Waarom toch alweer uit Europa? Waarom niet een staatscartonfabriek op Java gebouwd? De regeering zal het carton dan goedkooper krijgen en wij Indiërs zullen er wat aan verdienen door de levering van goedkoope grondstoffen, zooals padi-stroo, sereh bladeren, rietampas, enz. Zoo'n cartonfabriek zou zelfs voor de goedkoopere exploitatie gecombineerd kunnen worden met de zoutbrikettenfabriek te Kalianget.

Dezelfde schrijver beweert in de „Voorpost", dat de afdeelingsbank te Cheribon haar kapitaal slechts gedeeltelijk in circulatie kan brengen wegens te groote voorzichtigheid van den administrateur, Smijter. Omzichtigheid verdient lof, maar men moet niet overdrijven. Een gevolg daarvan is de groote toeloop van neringdoenden etc. tot de woekeraars, waartegen het Inlandsch credietwezen juist moet waken.

Soerja Soemirat. Den 1en Augustus a.s. zullen — alzoo genoemde Tjiptomangoenkoesoemo — de werkplaatsen van Soerja Soemirat (in de wandeling genoemd: „Soerja Smeerlap") in de Oosterwalstraat te Semarang een kwart eeuw hebben bestaan. Zij zijn opgericht, hoofdzakelijk op initiatief van den predikant van Lingen, wiens goede bedoeling om de Indo's te helpen niet te miskennen is, ofschoon hij dit natuurlijk niet doet uit eigen beurs, ondanks zijn ontzettend hooge salaris. Een goedkoope manier om zich populair te maken! De werkplaatsen bestaan uit steenhouwerij, schilderswerkplaats, blikslagerij, zadel- en schoenmakerij, bekroond met eerediploma's en zilveren medailles op de tentoonstellingen te Batavia, Bondowoso, Blitar, Fort de Kock en Semarang. Het doel van S.S. is om werkeloozen zoo mogelijk arbeid te bezorgen en op te leiden tot ambachtslieden en landbouwers. Is het doel bereikt? De resultaten zijn alles behalve schitterend. Natuurlijk wordt de schuld daarvan geworpen op de Indo's en gaat het bestuur van S.S. vrij uit. Een philantropische instelling is S. S. beslist niet, behalve dan voor den administrateur der werkplaatsen, die in verhouding tot de aan de Indo's uitgekeerde hongerloonen veel te hoog bezoldigd wordt uit de rooide schatkist van S.S. Die administrateur is natuurlijk een totok; zijn voorganger, Wanbold, was een Duitscher. Ondanks het 25-jarig jubileum is een voortbestaan van S. S. geenszins urgent. De Indo's hongerlijders kunnen elders, in andere werkplaatsen en fabrieken, ook hongerloonen verdienen. Of men door den hond of de kat wordt gebeten......

Ontwikkeling der Inl. Vrouw. Zekere R. M. S. Soerio Koesoemo dient in de „Voorpost" zekeren M., die in de Modjopait een pleidooi houdt tegen de ontwikkeling der Inl. vrouw, o.a. met 't volgende: Wat heeft de vrouwen-emancipatie te maken met een meisje, dat de Europeesche lagere school heeft „doorloopen en niet trouwen wil met een jongen van de H.I.S. of A.B.S., of zelfs met iemand, die een einddiploma heeft van de Opleidingschool?

Het heeft er veel van, alsof M. iemand is met een einddiploma van een opleidingschool, die een blauwtje heeft opgeloopen van een meisje, dat de Europeesche lagere school heeft doorloopen. In dat geval mijn compliment aan het meisje voor haar doorzicht en menschenkennis. Mocht er ooit een vrouwen-vereeniging tot stand komen, met het doel om onbemiddelde Inl. jongens zich in Holland te doen bekwamen, dan zal natuurlijk M. 't eerst in aanmerking komen. Dat pracht-idee gaat immers van hem uit? Maar dan beklaag ik uit 't diepst van mijn hart den man, die een offer door vrouwen gebracht aanneemt, zonder haar daarvoor iets terug te geven, hetwelk tienmaal dat offer waardig is. Uit zijn gevolgtrekkingen heeft M. getoond Rousseau niet te hebben begrepen. Deze sprak ten eerste niet van de vrijheid der vrouw, doch van de ontwikkeling en beschaving van een volk, dus van mannen en vrouwen tegelijk. Hieruit heeft M. de verbijsterende gevolgtrekking gemaakt, dat wanneer de mannen alléén ontwikkeld zijn en de vrouwen dom blijven er vermoedelijk geen kwaad in kan steken, maar dat het zedenbederf onvoorwaardelijk toeneemt, als de vrouwen zich ook gaan ontwikkelen. Een vrouw moet in de keuken blijven, haar man troosten, enz. Hoe kan zij dit laatste doen, als zij ver beneden den man staat, als zij nauwelijks een denkbeeld heeft, dat en waarom haar man lijdt. Het eten was immers goed bereid! Hoe dom om van een onwetende vrouw te eischen, dat zij haar geestelijk lijdenden man troost geeft. O, wat zou Kartini's hart bloeden, als zij nu nog leefde en M.'s pennevrucht las. Stom en onwetend wil hij de vrouw niet laten blijven; koken, breien, enz., enz. moet zij weten. Teekenend, dat hij in de allereerste plaats denkt aan zijn maag, wat me ten zeerste bevreemdt, omdat de Oosterling — de Javaan in 't bijzonder — het anders niet zoo nauw opneemt, wat aangaat zijn „stoffelijk onderhoud." Wat deert het of hij zich voedt enkel met rijst en zout, als deze onthouding en zuinigheid zijn geest in staat stelt zich te tooien met hemelsche sieraden? Neen, mijn beste vriend — alzoo Soerio Koesoemo tot M. — niet alle Inl. mannen denken als u, en als ge meer in de Javaansche babat leest en u de moeite geeft ook een studie te maken van onze volksverhalen en overleveringen, instede van uwe hersenen vol te proppen met uitspraken van verschillende vreemde wetenschappelijke mannen — wat op zich zelf natuurlijk ook goed zou kunnen zijn — dan komt ge beslist niet tot de conclusiee dat de plaats van de vrouw is in de keuken......

En ten slotte: Gij zusters, waar zonder u de zon niet schijnt, de aarde niet rondwentelt, de vogels niet zingen, waar de wind niet ruischt, het beekje niet murmelt en de liefde zwijgt, ontwikkelt u naar hartelust, verheft u boven dit aardsche rijk, opdat de man naar u opkijkt en smacht als naar het hemelsche licht, dat zijn geestelijk oog verblindt. Dit kunt gij wezen, als gij hoog ontwikkeld staat, verstandelijk en geestelijk en daarbij eigenschappen bezit der Poetri eigen: edel en kuisch.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bijgeloof. Volgens de „Pewarta Soerabaja" zijn de Inlanders in Modjokerto nog zeer bijgeloovig. Als een staaltje hiervan wordt genoemd, dat zij de laatste overstroomingen toeschrijven aan het feit, dat veel barang barang Koeno (oudheidkundige voorwerpen) uit de dessa's weggehaald en naar Kaboepatèn (regentswoning) overgebracht zijn. Eén dier voorwerpen stelt voor een mensch met een hondenkop, bekend als de Menakdjinggo. De Inlanders vreezen, dat er nu nog meer bandjirs zullen komen.

Gelijkheid. De „Perniagan" vernam, dat in dit jaar de traktementen van de Europeesche en Inlandsche klerken bij de Staatsspoorwegen op een gelijk bedrag gesteld zullen worden, indien deze aan dezelfde vereischten hebben voldaan (dezelfde diploma's bezitten).

Schoolnieuws. Volgens genoemd blad zal er in dit jaar te Djokdjakarta een Inlandsche landbouwschool opgericht worden, waarvan de kosten ad *f* 35000 door den Sultan betaald zullen worden.

Uit Tegal schrijft men aan de „Pewarta Soerabaja", dat de raden ajoe van den regent aldaar, een zuster van wijlen raden adjeng Kartini, een huishoudschool geopend heeft voor de meisjes uit het volk. Met behulp van den financieelen steun van vele personen ter plaatse kon zij 't gedaan krijgen, dat de lessen reeds met 1 Maart een aanvang konden nemen. De school wordt aanvankelijk gehouden in de kazerne van de gewapende politiedienaren. Als het aantal kinderen toeneemt, zal naar een ander lokaal uitgezien moeten worden. Nu reeds zijn 147 meisjes als leerlingen ingeschreven. De raden ajoe voornoemd geeft zelf les in het koken en batikken, terwijl de vrouw van den controleur van der Ens onderricht geeft in andere vakken, voornamelijk handwerken. De mantris goeroe zijn aangezocht om in de gewone vakken les te geven. Aan de regeering is om een subsidie gevraagd. Ter gelegenheid van de feestelijke opening dezer school werden op de aloon aloon eenige voorstellingen gegeven, waaronder een wajang orang door de vereeniging van Inlandsche ambtenaren te Brebes.

Hetzelfde blad deelt mede, dat aanvangende met den nieuwen cursus 1916/17 op de opleiding- en kweekscholen één uur in de week les gegeven zal worden in de verbandleer.

Licht en donker. De „Sinar Sumatra" vernam uit hèt Maleische blad „Poestatra", dat de Inlandsche arts, Abdoel Hakim, werkzaam op de onderneming Hapesong (Tapanoelie) van plan is naar Nederland te vertrekken, om zich gedurende 2 jaar voor het artsexamen te bekwamen, op kosten van deze onderneming, waar hij daarna weer terug zal keeren. Zijn zoontje neemt hij mee. Zijn vrouw en kinderen, die achterblijven, krijgen van deze onderneming een onderstand van *f* 350 's maands.

Eerstgenoemd blad merkt hierbij op: Er zijn meer dergelijke lichtpunten in het maatschappelijk leven der Inders waar te nemen, maar overigens dient geconstateerd te worden, dat in het afgeloopen jaar duizenden uit hoofde van gebrek genoodzaakt waren tot oneerlijke handelingen over te gaan: duizenden vrouwen gingen den slechten weg op; met gebruikmaking van onwettige middelen werden vele Inlanders van hunne bouwgronden, vele Chineezen van hunne bestaansmiddelen beroofd; duizenden Javanen werden als contractkoelies verkocht. Inlanders en Chineezen werden als honden naar het politiekantoor gebracht. De Europeesche lagere school was nog steeds voor den gewonen Inlander en Chinees gesloten. Dit is nu eenmaal het lot der overheerschten!

Klachten. De „Djawa Tengah" noemt 't „likkerij" van de „Locomotief", die den Gouverneur-Generaal Idenburg allen lof toezwaaide, als zoude deze handel en nijverheid en den aanleg van verkeerswegen krachtig bevorderd hebben. Daar willen wij niets op afdingen, zegt de schrijver, maar wat heeft hij in het belang van de belastingschuldigen gedaan? Heeft hij het Inlandsch onderwijs een stap verder gebracht? Waarom nog steeds die verdeeldheid, die afscheiding van het onderwijs voor Europeanen en Chineezen? Was de heer Idenburg soms bevreesd, dat associatie in de plaats van de rassenverdeeldheid zoude komen, indien werd overge-

gaan tot de unificatie van het onderwijs? Aan het onderwijs der Chineezen liet hij zich niets gelegen liggen, evenmin aan de welvaart, de veiligheid en vooral de volkshuisvesting. Hij deed wel veel voor den kapitalist, niets voor den kleinen man. Slechts bladen als de „Locomotief", die van den kapitalist bestaan, kunnen de hooggeplaatsten en rijken likken. Wiens brood men eet, diens woord men spreekt. In den dienst van het kapitalisme worden voortdurend aanvragen om den rietaanplant uit te breiden ingewilligd. Al stijgen ook de grondhuurprijzen tot ƒ 120 per bouw, toch lijden de verhuurders een verlies van ƒ 145 per bouw. In de officieel 18, maar in werkelijkheid 22 maanden, dat de sawahbezitter niet de beschikking heeft over zijn grond, had hij drie padioogsten, vermeerderd nog met twee palawidjaoogsten daarvan kunnen trekken, tot een gezamenlijke waarde van ƒ 265. Dan wordt er nog dwang van bestuurswege uitgeoefend, om ver van huis op de fabriek te komen werken en als een gevolg hiervan wordt geconcludeerd verzwaring der verplichte diensten voor de overblijvenden en gebrek aan voedingsmiddelen.

Te Soerabaja waren, volgens de „Perniagan", onlangs verscheidene ingezetenen van de dessa Amboenten (afdeeling Soemenap, residentie Madoera), waaronder een hadji, afgezonden door de bevolking van deze dessa, met het doel om een advocaat en een notaris te raadplegen tot opmaking van een request aan den Gouverneur-Generaal, waarin het betrokken dessahoofd moest worden aangeklaagd, die zich aan verschillende wederrechtelijke handelingen zou schuldig gemaakt hebben, met gebruikmaking van valsche getuigen, voornamelijk tegen den hierboven bedoelden hadji. Zij zeggen, dat klachten dienaangaande bij verschillende bestuursambtenaren gedaan, den Resident hieronder begrepen, niets geholpen hebben, en dat zij zich nu daarom tot den Gouverneur Generaal wenden om recht te erlangen. Negen leiders van het verzet op de particuliere landen in Soerabaja zijn ook op audiëntie bij den Gouverneur Generaal geweest, waar zij den Landvoogd hebben ingelicht hoe de vreemdelingen zich meester maken van Gouvernements-gronden. Zij zeggen, dat zij geen spijt gehad hebben van deze audiëntie.

Anderen beweren, dat het resultaat vrij wel nihil is geweest ,daar de Gouverneur Generaal te kennen gegeven moet hebben, dat hij niet wenschte in te grijpen, vóór en aleer hij het ter zake handelend rapport der bestuursambtenaren had ontvangen.

Van Vreemde Koloniën.

Dr. Solf over koloniale politiek.

Heeft in 't Belgische ministerie de minister van koloniën meer reden van bestaan dan het meerendeel zijner ambtgenooten, voor den Duitschen minister van koloniën is 't tegendeel het geval geworden. Maar evenals de D. Koloniale bond er is blijven bestaan en zijn orgaan uitgeeft, is ook Dr. Solf in functie en actie gebleven. Hij beijvert zich niet alleen om nog te doen wat te verrichten is voor de overgebleven moeilijk of niet meer te bereiken kolonie in Oost-Afrika, maar hij werkt ook mee om de propaganda voor Duitschland's koloniale taak en roeping levendig te houden. Zoo heeft hij in Berlijn een voordracht gehouden over den Wereldoorlog en de koloniale politiek, waarin hij een denkbeeld geeft van hetgeen D. heeft nagestreefd en in de toekomst moet trachten te bereiken.

Tot de redenen, waarom D. indertijd de zuiver kontinentale politiek liet varen, en zich met koloniale politiek ging bezig houden, rekende Dr. Solf de volgende, die hij beschouwt als uitingen van welbegrepen eigenbelang. De behoefte van het D. volk aan de uit de koloniën te betrekken levensmiddelen. De behoefte der D. nijverheid aan tropische en subtropische grondstoffen. De waarborging van een afzetgebied voor den D. handel. Het leiden van de D. landverhuizing naar eigen overzeesche gebieden.

Vóór den oorlog heeft men in Engeland deze motiveering van de D. koloniale staatkunde erkend. Daar werd zelfs de meening verkondigd, dat het steeds aan volkskracht toenemende D. een zoo groot mogelijk koloniaal gebied moest hebben, om daardoor juist een waarborg voor duurzamen vrede te bieden. Het kon dan in eigen gebied vinden wat het voor zijn volksbehoefte en volksambitie noodig heeft.

Al die redenen bestaan, volgens Dr. Solf, thans nog, ze doen zich nog dringender gelden. Bovendien is er een militaire reden bijgekomen. Voor het verzekeren van 't koloniaal bezit zal men in de toekomst niet meer op 't beheerschen van de zee bedacht behoeven te zijn, de koloniën zullen meer op eigen verdediging moeten berekend zijn, maar het koloniaal gebied zal wel tot steun kunnen dienen voor de D. zeemacht, de beteekenis hiervan is tot nu toe niet voldoende ingezien.

De kracht van het D. koloniale rijk zal belangrijk zijn vermeerderd door het vastelandsverbond, uitgedrukt in den term Berlijn—Bagdad, dat in wederkeerigheid bijzonder belang ontleent aan de positie van D. als koloniale mogendheid.

Dr. Solf ziet niet in het bezit van een uitgestrekt D. koloniaal gebied een kiem voor verwikkelingen, maar er zou zeker gevaar schuilen in een gedwongen of vrijwilligen afstand van zoodanig bezit. Dan toch zou D. ruimte missen voor noodige expansie en in dat gemis zit een gevaar. Hij vatte zijn betoog dan ook samen in deze stelling: Zonder een werkzame koloniale politiek is een veilige en rustige ontwikkeling van Duitschland ondenkbaar.

De minister vond gelegenheid den door de entente-mogendheden op touw gezetten economischen oorlog en het streven om de koloniale productiebronnen te monopoliseeren aan kritiek te onderwerpen.

Alles hangt er maar van af, hoe men de zaken bekijkt. Had de geschiedenis van den jongsten tijd geleerd, dat de D. dank zij 't bezit van eigen koloniën, buiten hun groot rijk met meer bescheidenheid dan weleer optraden, dan zou het ook een buitenstaander aanneembaar voorkomen, dat in het uitgebreide koloniaal bezit een afleiding voor internationale verwikkeling kon zijn gelegen. Maar houdt de geschiedenis van gisteren en heden ons deze les wel voor?

Overstroomingen in de Kaap.

Eigenaardig hoe natuurrampen als epidemieën kunnen heerschen. Terwijl Nederland en Indië door watersnoodrampen werden getroffen, heerschte in de Kaapkolonie zoodanige droogte, dat de regeering een wetsontwerp indiende om de schade te vergoeden. Dit ontwerp had juist den Volksraad bereikt, toen de overstroomingsepidemie op de Kaapprovincie oversloeg en deze een nieuwe, niet minder zware beproeving bracht. Had de droogte aan honderduizenden stuks klein vee het leven gekost, en vele boeren verarmd, de plots opgekomen overstroomingen vergden nieuwe offers. Vele menschen zijn omgekomen, de schade werd dadelijk op ruim 100.000 Pd. St. geschat, honderden menschen zijn dakloos.

't Anders gezegende land krijgt wel slag op slag. De diamantcrisis, misoogst, sprinkhanenplaag, de oorlog en nu dit er nog bij.

Egypte.

De strijd in Egypte speelt ook al in de lucht. Engelsche oorlogsschepen en vliegtuigen, w. o. ook watervliegtuigen, bombardeerden Elaris, een belangrijke post aan de verbindingslijn tusschen Syrië en Egypte. De schepen beschoten het fort nabij de stad. De luchtaanval geschiedde in twee gedeelten. De watervliegtuigen openden het bombardement, de gewone vliegtuigen zetten den strijd kracht bij. De T. verdedigden zich echter ook met vliegtuigen, zoodat een gevecht in de lucht te vreezen macht. Bommen werden op een in opmarsch zijnde T. colonne geworpen, van deze werd de uitwerking waargenomen.

De E. schepen en vliegtuigen keerden terug, tot een treffen in de lucht was 't niet gekomen.

Vliegtuigen in Mesopotamië, in Egypte, in Zuid-Afrika, enz., het moderne moordtuig weet zich wel baan te breken.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Wenschelijkheid eener maandelijksche Ned.-Indische bibliographie.

Een verzoek aan de Indische boekhandelaren.

In zijne beoordeeling van het eerste supplement op den catalogus der Koloniale Bibliotheek van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië en het Indisch Genootschap, samengesteld door W. C. Muller, schreef de heer S. P. l'Honoré Naber (zie Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Gen. 1916, bl. 460), wijzende op leemten in genoemde bibliotheek:

„Trouwens men zij rechtvaardig. Waar sommige Indische uitgaven in deze bibliotheek ontbreken, valt ongetwijfeld ook aan Indische uitgevers te denken, die wel eens verzuimen om, in Nederland, debiet voor hunne uitgaven te zoeken en zich zelfs niet de moeite getroosten van gezamenlijk een maandelijksche biblografie uit te geven, waaruit men hier te lande althans zou kunnen ontwaren wat er in Indië verschijnt, om daarnaar zijn bestellingen in te richten. Zooals het thans is, is het dikwijls moeilijk genoeg om te weten te komen dat een of ander geschrift in Indië verschenen is, dat een periodiek is opgericht enz."

Met volle instemming onderschrijven we deze klacht van den heer Naber. Het laat zich begrijpen, dat de Indische uitgevers huiverig zijn hunne uitgaven „in commissie" te zenden naar Nederlandsche collega's, vooral wegens de daaraan verbonden kosten, terwijl het dan nog de vraag blijft of het gezondene „geplaatst" wordt. Een en ander is echter te ondervangen wanneer de Indische uitgevers de handen ineenslaan en gezamenlijk één maandelijksche boekenlijst publiceeren en daaraan, vooral in Nederland, ruime verspreiding geven, waardoor slechts „op bestelling" behoeft te worden geleverd. Trouwens, reeds jaren geleden gaf de Bataviasche boekhandelaar Kroon zoo'n maandelijksche bibliographie uit, waarom zou het dan nu niet kunnen? We hebben de stellige overtuiging, dat èn de Indische èn de Nederlandsche boekhandel bij een en ander zou zijn gebaat, zoomede het in Indische aangelegenheden belangstellend publiek.

Aldus zou aan hetgeen in Indië verschijnt, meer bekendheid worden gegeven en bovendien, veel meer dan tot nu toe het geval is, op die uitgaven de aandacht kunnen gevestigd worden in de periodieken, welke geregeld overzichten trachten te geven van de Indische uitgaven, zooals Indische Gids, Koloniaal Tijdschrift, Koloniaal Weekblad enz.

Welke Indische boekhandelaar neemt in deze, uit welbegrepen eigenbelang, het initiatief?

De heer Joustra over de Zending in de Bataklanden.

In het Mei-no. van „De Rijnsche Zending' een uitvoerig artikel „ter toelichting van de door den heer M. Joustra in zijn boek „Van Medan naar Padang en terug" tegen de Rijnsche Zending geuite aanklachten". Het is zeker merkwaardig, dat een ter zake zoo bevoegd schrijver als de heer Joustra, zelf oud-zendeling — zij het van het Nederlandsch Zendelinggenootschap — uit de Bataklanden, zijn grieven tegen het werk der Rijnsche (Protestantsche) Zending in een publicatie heeft wereldkundig gemaakt.

De kwestie of de heer J. onbillijk is in zijn oordeel, hetgeen de schrijver in genoemd Nr. der R. Z. tracht aan te toonen, laten we — als onbevoegden — geheel in het midden.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 15 Mei bevat het vervolg van I. Scheltema de Heere's aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea. Schr. geeft thans eenige bijzonderheden van Wahaai en Doela (op Ceram) en van het handelsplaatsje Kodas aan de Mc. Cluersgolf, aan de Westkust van Nieuw-Guinea.

Over den dans in den Maleischen Archipel.

Dr. G. J. Nieuwenhuis schrijft in No. 5 en 6 van deel XXIII van het „Internationales Archif für Ethnographie" een uitgebreide studie „Ueber den Tanz im Malaischen Archipel". Met gebruikmaking van tal van bronnen — welke de schr. eerst aan eene critische beschouwing onderwerpt, — schetst Dr. N., eene geographische indeeling volgende, de onderscheidene dansen der mannen zoowel als der vrouwen van den Oost-Indischen Archipel. Ook de krijgsdansen maken het onderwerp eener bespreking uit.

Hindia Poetra.

No. 3 bevat o. m. de volgende (meest beknopte) artikelen: Waarom wel strijd? (Iets over Tagore's wereld- en levensbeschouwing), door R. M. Noto Soeroto. — Het Britsch-Indische volk, door Dr. Hendrik Muller. — Taal en volk, door Sury Ningrat. (Handetl over de kwestie welke plaats de Nederlandsche taal aan de eene en de inheemsche talen aan de andere zijde bij het onderwijs aan de Indisch-Inland-

sche scholen behooren in te nemen). — De Indische watersnood-avond. Enkele indrukken, door J. M. François. — Een verdwaalde bloem. Gedicht in proza door R. M. Noto Soeroto.

Gouverneur-Generaal Idenburg.

De Banier, Christelijk Weekblad voor Ned. Indië No. 11 van den loopenden jaargang, wijdt bij het portret van Gouv.-Generaal Idenburg eene beschouwing aan dien afgetreden landvoogd.

We nemen daarvan slechts over de navolgende — veelzeggende — zinsneden. Vermeldende dat „de tijding van zijn benoeming in der tijd met onverholen weerzin in Indië werd ontvangen", vervolgt het blad: „We zullen geen resumé geven van de verschillende persuitingen, die weergaven hoe slecht men het hier verduren kon, dat een Christelijk staatsman den zetel te Buitenzorg zou komen innemen.... Hoe klom die weerzin, toen men in een verkeerd begrepen Zondagsrust-circulaire een uiting meende te vinden van een gevaarlijk geloofs-fanatisme en in de schoolpolitiek der Regeering een aanslag op de gewetensvrijheid der inlandsche bevolking."

En daarna wijzende op het verschijnsel, dat thans „die oppositie over het geheel niet alleen is verstomd, maar zelfs plaats maakte voor sympathie en bewondering, brengt „de Banier" de gunstigste getuigenissen aan uit alle kringen der Indische bevolking:

„De Europeanen zien in hem den man, die in kritieke oogenblikken het gezag wist hoog te houden,... De Inlanders leerden den Gouverneur-Generaal kennen als den man, die in waarheid als een vader hun belangen behartigde.... De ambtenaren prijzen hem omdat hij hun werk waardeerde.... De particulieren eeren den heer Idenburg als den man, die niet in ambtenaarshoogheid zich van hen afsloot, maar die steeds het particulier initiatief op ieder gebied aanmoedigde....

„En allen, die den G.-G. van nabij mochten leeren kennen, prijzen zijn edel karakter, zijn nobelen zin, zijn wijze voorzichtigheid, zijn fijne takt, waardoor hij ieder voor zich wist in te nemen."

Een Rubbertijdschrift.

Wij ontvingen het eerste nummer van een nieuw orgaan: het Nederlandsch-Indisch Rubbertijdschrift, officieel orgaan van de rubberplantersvereeniging. In een woord ter inleiding merken de uitgevers op, dat het hun bedoeling is dit tijdschrift te doen worden „de vraagbaak en den leiddraad van alle rubberbelanghebbenden."

Het orgaan, dat tweemaal 'smaands verschijnt, bevat zeer lezenswaardige artikelen en vele cijfers over voortbrenging en verbruik van rubber.

Als het waar is — wat wij niet kunnen beoordeelen — dat het blad voor de belanghebbenden noodzakelijk is om op de hoogte van het bedrijf te blijven, dan vergezellen onze beste wenschen het jonge tijdschrift. (N. R. Ct.).

Indisch Militair Tijdschrift.

Voornaamste inhoud van de Maart-afl.: Een oproep om bijdragen voor een huldeblijk (borstbeeld), ter nagedachtenis van den verongelukten legercommandant Luit.-Gen. Michielsen). — De taak van den topographischen dienst. Een antikritiek, door J. van Roon. — Eenige aanteekeningen betreffende het wezen en de taak van den topografischen dienst in Ned.-Indië, door M. J. K. Schuitenvoerder. Met Naschrift, door D. B. — Het voorkomen van zonnesteek volgens artikelen in de Japansche militaire pers. — Het maken van een scherfvrije mitrailleur-stelling, door G. — Onderzoek naar de mogelijkheid tot het verkrijgen van een waarborg voor de uitbetaling van de pensioenen der landsdienaren.

Orgaan der Ned. Ind. Officiersvereeniging.

In het Maart-No. o.m. de volgende bijdragen: In Memoriam Luitenant-Generaal J. P. Michielsen. — Onderzoek naar de mogelijkheid enz. (zie boven bij I. M. T.). — De regeling betreffende „reis- en verblijfkosten en transportmiddelen" (tarief 4) eischt, voor zoover betreft de officieren, dringend herziening. — Officiersopleiding, door Tweester. — Een en ander naar aanleiding van den afstandsrit Batavia—Tjimahi op 20 en 21 Nov. 1915, door M. A. C. Goester. — Onze cavalerie en het daarvan te maken gebruik, door J. C. A. Bannink. — De versterking van het Ned.-Indische leger, door D. Roelfsema. — De opleiding tot genie-officier, door R. L. A. Schoemaker.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Het Febr. Nr. bevat het slot van de geschiedkundige schets der Lampongs, in 1853 opgemaakt en bijeenverzameld door I. H. R. Köhler (uitgegeven door H. Craandijk). — Voorts eene verhandeling van den heer W. J. van de Leemkolk, over Coöperatie in Indië, naar aanleiding van de in het laatst van 1915 te Bandoeng gehouden bijeenkomst van landbouwadviseurs en andere technische landbouwambtenaren, waar dit onderwerp tot de besprekingen behoorde en werd ingeleid door Mr. J. M. J. M. Beguin. De kwestie gaat over coöperatie in de Inlandsche wereld, welke de schr. zeer wel mogelijk acht, mits de betrokkenen zich organiseeren op deugdelijken grondslag. — De heer V. E. Korn schrijft over het benoemen van inlandsche functionarissen als verbindingsschakel tusschen Europeesch bestuur en adathoofden; met critisch naschrift van den heer C. Lulofs.

De rubriek korte mededeelingen houdt o.m. in: Nationale reclame, door Wentholt. — Een land voor jagers (het eilandje Mojo bij Soembawa), door C. Lulofs. — De economische toestand in de Duitsche koloniën. — Manila. Brief van M van Geuns aan het Soerab. Handelsbl.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 20: De Java Suikerindustrie in de Eerste Kamer der Staten-Generaal, door Mr. J. W. Ramaer. — mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan, besproken door P. Hondius Jzn., — Kamers van landbouw in Ned.-Indië. Aanvullingen en verbeteringen, door T. Ottolander. — Eenige mededeelingen omtrent Cachou (Cutch) bereiding. — De invoer van katoenen goederen op Java. — De bestuurswisseling in Ned.-Indië. (Rede van den aftredenden Gouv.-Gen. A. W. F. Idenburg). — Scheepvaartbeweging in Ned.-Indië gedurende 1915. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Een Koloniaal Museum te Hengelo (O.).

De heer J. B. Bernink, de bekende directeur van het Museum Natura Docet te Denekamp, bepleit in de „N. Hengel. Ct." de oprichting van een Koloniaal Museum te Hengelo, als middelpunt van Twente, welk gewest zooveel connectie in Indië heeft. Om te beginnen stelt de heer Bernink gaarne de Ethnografische afdeeling van zijn museum, dat eigenlijk een aanhangsel vormt van het Natuur-Museum, en daarom, zonder de eenheid te verstoren, daar gemist kan worden, voor dit doel beschikbaar.

Fransch Woordenboek.

Alhoewel het werk slechts betrekkelijk in deze rubriek thuis behoort, vestigen we toch gaarne de aandacht op een nieuwen druk van C. R. C. Herckenrath's Fransch Woordenboek, I. Fransch-Nederlandsch, II. Nederlandsch-Fransch (Groningen, J. B. Wolters), waarvan ons een exemplaar ter kennisneming werd toegezonden.

Deze nieuwe uitgave (reeds de derde van Herckenrath's gunstig bekend staande dictionnaire) is weder belangrijk uitgebreid. In het Nederlandsch-Fransch gedeelte heeft de schr. speciale aandacht gewijd aan handels- en dagelijks voorkomende oorlogstermen; het Fransch-Ned. is o.m. uitgebreid met een aantal termen in de Afrikaansche koloniën gebruikelijk (de schr. vertoefde n.l. eenige maanden in Tunis), terwijl de lijst van onregelmatige werkwoorden grondig werd bijgewerkt, zoodat het, zegt schr., „nu moeielijk zal zijn, ergens een volledigere aan te treffen".

Mededeelingen.

Van de N.V. Boeatan:

ALGEMEENE VERGADERING VAN AANDEELHOUDERS op *Woensdag 31 Mei 1916* ten 3 ure n.m., in het lokaal der N.V., Heulstraat 19, Den Haag.

DE RAAD VAN BEHEER.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ingenieur voor het signaalwezen bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Bij het signaalwezen van den dienst der Staatsspoorwegen in Ned.-Indië kan een werktuigkundig- of, bij gebreke daarvan, een civiel-ingenieur geplaatst worden, die behalve theoretische ook practische ervaring op het gebied van het signaalwezen heeft opgedaan, en wel gedurende minstens vier jaren in dienst van een der spoorwegmaatschappijen in Nederland.

De bezoldiging van ingenieurs bij genoemden tak van dienst bedraagt, na twee jaren dienst als adspirant-ingenieur, f 400 's maands, welke door vier driejaarlijksche verhoogingen van f 75 's maands en drie driejaarlijksche verhoogingen van f 100 's maands tot f 1000 's maands kan stijgen.

De bovenbedoelde vierjarige ervaring van den uit te zenden ingenieur telt voor 9/10 mede bij de vaststelling van de hem toe te kennen aanvangsbezoldiging, terwijl hem bovendien reeds aanstonds eene buitengewone bezoldigingsverhooging van f 75 's maands zal worden toegekend.

Naar dien maatstaf berekend bedraagt de aanvangsbezoldiging ten minste f 475 's maands, met bepaling, dat na 1 jaar en 5 maanden dienst bij de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië aanspraak wordt verkregen op de volgende verhooging van f 75 's maands.

Bovendien kan aan gegadigden, die behalve de bovenbedoelde vierjarige ervaring in Nederland, nog meer ingenieurservaring op spoorweg- of daaraan verwant gebied hebben opgedaan, reeds aanstonds eene hoogere dan de bovengenoemde aanvangsbezoldiging van f 475 's maands worden toegekend, bij de berekening waarvan de meerdere spoorwegervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/10 en binnen de keerkringen doorgebracht voor vol zal worden medegeteld, terwijl aanverwante ervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/20 en binnen de keerkringen doorgebracht voor de helft medegeteld zal worden.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren vóór ultimo Mei a.s. hun gezegeld verzoekschrift, dat aan het Ministerie van Koloniën moet worden gericht, in te zenden aan afdeeling D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma, en zoo mogelijk getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijven van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor gouvernementsrekening als passagier der 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van f 1500;

c. voor gehuwden uitkeering van ééne maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren, in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van f 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Indië.

(Nederlandsche Staatscourant
van 1 Mei 1916 no. 102).

Uitzending voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië van een leeraar in de aardrijkskunde.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar in de aardrijkskunde, in het bezit van de middelbare akte voor dat vak, bij voorkeur met de bevoegdheid tot het geven van middelbaar onderwijs in één of meer andere op het programma eener openbare hoogere burgerschool voorkomende vakken, dan wel in het bezit der hoofdakte zijnde.

De voorkeur wordt gegeven aan hen, die onderwijservaring hebben.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van f 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als landsreiziger der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt f 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van f 100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen van f 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van f 850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië), eene zoogenaamde ervaringstoelage van f 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

Hij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenscht te verbinden, moet zich, vóór ultimo Mei 1916, bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot afdeeling D (Personeel) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van de vereischte stukken.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor vijf en twintig studenten in de geneeskunde aan de Nederlandsche Universiteiten de gelegenheid bestaat om, op den voet van het reglement, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 6 Mei 1886 no. 41, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 23 November 1914 no. 15, in opleiding te worden genomen voor de betrekking van officier van gezondheid bij het leger in Nederlandsch-Indië, onder genot van eene geldelijke tegemoetkoming van f 4000 (vier duizend gulden), terwijl bovendien na de benoeming tot officier van gezondheid nog een gratificatie van f 1000 (een duizend gulden) wordt uitgekeerd als tegemoetkoming in de kosten van eerste uitrusting.

Gegadigden zullen zich, onder overlegging van de gevorderde bescheiden, vóór 1 Augustus 1916 bij gezegeld verzoekschrift hebben te wenden tot het Departement van Koloniën, alwaar op aanvrage kosteloos exemplaren zijn te verkrijgen van het reglement betreffende de opleiding.

(Nederlandsche Staatscourant
van 10 Mei 1916 no. 110).

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

		Contributie
B. C. D. Hanegraaff, Rotterdam,	f	2.50
W. C. Hudig, Rotterdam,	„	10.—
A. Knottenbelt en Co., Rotterdam,	„	5.—
J. C. Veder, Rotterdam,	„	10.—
K. van den Baaren, Stadskanaal,	„	2.50
Mej. P. W. Keller, onderwijzeres N.-I., Amsterdam,	„	2.50
F. Nobel, Hilversum,	„	5.—
Mr. C. H. van Troostenburg de Bruijn, Amsterdam,	„	2.50
W. Mansveld, O.-I. Ambt., Zandvoort,	„	5.—
D. Stap, O.-I. Ambt., Luinjeberd,	„	2.50
Mr. H. J. Boelen, Amsterdam,	„	4.—
Mevr. J. van Braam geb. Tergau, Davos Dorf,	„	2.50
M. ten Cate, Utrecht,	„	2.50
M. J. Sanders, Utrecht,	„	2.50
J. van de Velde, Utrecht,	„	2.50
M. P. Voûte, Amsterdam,	„	10.—
A. van der Valk, Rotterdam.	„	2.50
H. B. W Bakhuijs, Den Haag,	„	2.50
C. Dedel, Scheveningen,	„	2.50
C. F. H. Huijsman, Utrecht,	„	2.50
S. A. van Ostée Bisschop, Utrecht,	„	2.50
Mevr. de Wed. H. G. van Hille, geb. v. Woudenberg Hamstra, Zutphen,	„	2.50
Redactie Opr. Haarl. Courant, Haarlem,	„	2.50
P. W. Jonquière, Ass. Resident, Den Haag,	„	2.50
H. J. Dijkmeester, Utrecht,	„	2.50
P. J. van der Feen, Utrecht,	„	2.50
G. L. Funke, Utrecht,	„	2.50
L. C. van Goudoever, Utrecht,	„	2.50
S. A. van der Perk, Utrecht,	„	2.50
O. Schreuder, Utrecht,	„	2.50
Jhr. J. M. M. van Asch van Wijck, Utrecht,	„	2.50
D. Hartevelt, Velp,	„	2.50
Mevr. de Wed. van Wijngaarden, geb. van Assen, Den Haag,	„	2.50
Bodel Bienfait, Bloemendaal,	„	2.50
Mevr. L. Crooy, geb. Teupken, Haarlem,	„	2.50
P. Cuijpers, Haarlem,	„	2.50
Mevr. de Wed. H. F. van IJsseldijk, Den Haag,	„	2.50
H. L. Boogaard, Ambt. B.B., Weltevreden,	„	2.50
W. de Vogel, Ambt. In- en Uitv. N.-I., Den Haag,	„	2.50
Th. J. Diephuis, Amsterdam,	„	2.50
M. G. Hummelinck, Vlaardingen,	„	2.50
J. F. Hutinga, Leeuwarden,	„	2.50
A. Jansen, Weesp,	„	2.50
S. de Kadt, Rotterdam,	„	2.50
G. C. van der Leck, Hilligersberg,	„	2.50
H. M. van Vulpen, Den Haag,	„	2.50
A. J. Zuijderhoff, Rotterdam,	„	2.50
H. J. Bekker, Rotterdam,	„	10.—
Mej. H. W. M. Courtois, Onderwijzeres N.-I., Nijmegen,	„	2.50

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. 22. Donderdag 1 Juni 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Uit de O. I. Mail.

Nieuwe bandjirs.

In het laatst van Maart j.l. hadden weer overstroomingen op Java plaats.

De hoofdlijn der S. C. S. werd bij de stopplaats Kali Bangka (even vóór Cheribon) door een bandjir over 500 Meter weggeslagen. Ook de oude lijn bij Kantji stond onder water.

Het verkeer der S.S. tusschen Djatibarang en Tjikampek was tengevolge eener bandjir gestaakt. Hierdoor was de verbinding van Semarang met Batavia verbroken.

De tji-Manoek was op 3 plaatsen, de tji-Panas op 2 en de tji-Let op 1 plaats doorgebroken. Alle vroegere overstroomde dessa's te Indramajoe stonden weer onder water.

Er zijn volgens de „Loc." geen persoonlijke ongelukken voorgekomen.

Hevige aardbeving te Taroetoeng.

Uit een particulier schrijven, gedagteekend 26 Februari, ontleent de „Sum. Bode" een en ander over een hevige aardbeving, die Taroetoeng heeft getroffen.

Gul Ned.-Indië.

Het Centraal Comité te Batavia tot leniging van den nood in Nederland maakt hiermede bekend, dat sedert de vorige opgave alsnog ontvangen werden:

ƒ 132.— 30ste storting Comité Solo
„ 137.50 10de storting Comité Bondowoso.
„ 23.25 20ste storting Comité Blora.
„ 5.— H. G. te Rendeh.
„ 45.85 15de storting Comité Bodjonegoro.
„ 52.50 19de storting Comité Bangkalan.
„ 35.— 8ste storting Comité Benkoelen.

Met inbegrip der reeds eerder bekend gestelde bijdragen werd totaal ƒ 902.492.54 ontvangen, waarvan ƒ 900000 bereids telegrafisch naar Nederland overgemaakt.

De aankomst van den nieuwen G. G.

Hierover lezen wij:

Padang in feestdos, alle toko's en kantoren zijn gesloten. Op den weg van Padang naar Emmahaven zijn verscheidene eerepoorten opgericht.

De visitatie-loodsjes zijn netjes door de B.O.W. en het station door de S.S. keurig versierd. De Insulinde wordt te Emmahaven verwacht.

Ongeveer twee duizend Maleische en ook Europeesche kinderen zullen Z. E. een aubade brengen voor het residentiehuis, waar Graaf van Limburg Stirum en echtgenoote hunne intrek nemen.

Het Hooge Gezelschap begaf zich in zeven auto's daarheen, waar intusschen officieren en notabelen zich hadden verzameld.

Op verschillende plaatsen werden kiekjes genomen. Onmiddellijk na aankomst in het residentiehuis werd audiëntie verleend.

De gewestelijk secretaris stelde de audiëntie-gangers aan Zijne Excellentie voor. Om half zes verzamelden zich de schoolkinderen, om Zijne Excellentie een welkomstlied toe te zingen; eerst de Europeesche kinderen.

Daarna zongen de kinderen van de Inlandsche scholen. De zang werd begeleid door muziek. Na afloop werd de dirigent, de heer Zijderlaan, aan Zijne Excellentie voorgesteld. Deze bedankte voor de verrassing en informeerde belangstellend naar den aanleg van Inlandsche kinderen voor muziek.

Na afloop daarvan hadden Chineesche en Inlandsche optochten plaats, waarvan de verlichting der diverse versierde voertuigen in den donkeren avond het zeer mooi deden.

Zondag had er op verzoek van Zijne Excellentie om negen uur een godsdienstoefening plaats in de Protestantsche kerk, waar Zijn Excellentie bij tegenwoordig wenschte te zijn.

Wonen van Vreemde Oosterlingen.

De voorschriften omtrent het wonen van Vreemde Oosterlingen op Java en Madoera en de administratief daartoe behoorende kleinere eilanden, welke met 1 April van het vorige jaar reeds in vrijgevigen zin zijn herzien, zijn bij eene in de „Javasche Courant" van gisteren opgenomen ordonnantie andermaal gewijzigd en wel in dien zin, dat met ingang van 1 April a.s., de bestaande beperkende bepalingen in zake het verblijf van Vreemde Oosterlingen in de dessa zijn opgeheven.

Vreemde Oosterlingen, aan wie vergund is op Java en Madoera verblijf te houden, zijn van genoemden datum af vrij in de keuze van hun woonplaats aldaar, met dien verstande, dat zij op plaatsen waar voor hun landaard eene wijk is ingesteld, verplicht zijn binnen die wijk te wonen. Van die verplichting zijn vrijgesteld zij, die thans reeds gerechtigd zijn buiten die wijk te wonen, zij die wonen buiten eene zoodanige wijk, aangewezen na 1 April a.s., welke aanwijzing door den Gouverneur-Generaal geschiedt, zij die binnen een zoodanige wijk gevestigd zijnde, door wijziging van hare grenzen door een gemeenteraad of gewestelijken raad of in Solo en Djokja door het hoofd van gewestelijk bestuur, daarbuiten komen te wonen; allen met hunne gezinnen en afstammelingen en rechtverkrijgenden bij versterf. De vrijstelling geldt voorts ook tijdelijk voor degenen, die van het hoofd van plaatselijk bestuur in het belang van land- of mijnbouw, handel en nijverheid dan wel om redenen van openbaar belang of om bijzondere redenen tot wederopzeggens vergunning hebben verkregen elders te wonen.

Zoo is dan de bewegingsvrijheid van Vreemde Oosterlingen op Java en Madoera nagenoeg niet meer aan banden gelegd, terwijl, naar de Minister van Koloniën bij de behandeling van de ontwerp-begrooting voor 1916 verklaarde, ook het denkbeeld tot afschaffing van het wijkenstelsel nog een punt van voortgezette overweging uitmaakt, waaruit valt op te maken, dat ook deze laatste beperking bestemd is eerlang te verdwijnen.

Nieuwe Inlandsche scholen.

Ter hoofdplaats Soerabaja — en wel te Groedo — wordt eene 6e Inlandsche school der 2de klasse opgericht.

Voorts is machtiging verleend der gelijke scholen te bouwen te Bagan Api-Api in de afdeeling Bengkalis van het Gouvernement Oostkust van Sumatra en te Dabo in de afdeeling Lingga der residentie Riouw en Onderhoorigheden.

Ook is machtiging verleend tot het bouwen van eene Inlandsche school der 2de klasse te Larangan (afdeeling en residentie Banjoemas), te Seren en Woenoet (afdeeling Poerworedjo der residentie Kedoe), ter afdeelingshoofdplaats Tebing Tinggi (afdeeling Padang en Bedagei, Gouvernement Oostkust van Sumatra), te Meureudoe (afdeeling Noordkust van Atjeh) en te Kambang (afdeeling Painan, residentie Sumatra's Westkust).

Te Lelea in de afdeeling Indramajoe der residentie Cheribon wordt eene Inlandsche school der 2de klasse opgericht.

Voor de pestbestrijding.

Blijkens een te Batavia van den Minister van Koloniën ontvangen bericht, heeft het Eere-Comité tot steunverleening aan het Nederlandsche Roode Kruis tot uitzending van verplegend personeel en materieel naar de peststreken in Nederlandsch-Indië gelden ter beschikking van de Regeering gesteld, teneinde bij wijze van proef in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean voorloopig twaalf inlichtingsposten bij den pestbestrijdingsdienst elk met één paar gehuwde lieden uit het Leger des Heils te doen bezetten, en voorts een bedrag van ƒ 10.000, gelijk aan dat hetwelk ten vorigen jare door het comité aan die vereeniging werd geschonken, uit te keeren aan de „Vereeniging tot bevordering der Inlandsche Ziekenverpleging" te Semarang.

Inlandsche Ziekenverpleging.

Een brochure over „De Inlandsche Ziekenvereeniging te Semarang" is uitgegeven door de Vereeniging tot bevordering der Inlandsche Ziekenverpleging.

Het werkje geeft ongeveer den inhoud weer van de te Semarang en Batavia door mevr. N. Stokvis—Cohen Stuart gehouden lezing en bevat eenige illustraties.

Wie iets meer wil weten van de wijze waarop Inlandsche meisjes tot uitmuntende verpleegsters worden opgeleid, verwijzen wij naar het Secretariaat van voormelde, nuttige vereeniging.

Het Buitenzorgsch Vrijwilligerskorps.

De Buitenzorgsche correspondent van de „Javabode" schrijft:

Heeft onlangs te Tjimahi bij gelegenheid van den door het Bandoengsch korps uitgeschreven schietwedstrijd de eerste ontmoeting tusschen de drie vrijwilligerskorpsen van Soekaboemi, Bandoeng en Buitenzorg plaats gehad, thans zal spoedig een tweede samenkomst worden gehouden op Soekaboemi.

Op Zaterdag 15 April zullen de Bandoengers en Buitenzorgers 's middags naar Soekaboemi vertrekken en dadelijk na aankomst een avond- of nachtvelddienst-oefening houden met het korps aldaar.

Ook Zondagmorgen zal nog geoefend worden.

Als deze oefeningen slagen, zooals de eerste bijeenkomst in de korpsen, zullen de opgedane ondervindingen zeker er toe meewerken, om bij menig flinken jongen de lust tot toetreding bij het korps te bevorderen.

Verbetering van de bevloeiing.

De ter bevloeiing van ongeveer 700 bouws sawah in de afdeeling Poerbolinggo der residentie Banjoemas dienende Krentjengleiding, eene aftapping van de Kali Pekatjangan, verkeert reeds jaren lang in een zeer ongunstigen toestand. In hoofdzaak is dit hieraan te wijten, dat de geregelde toevoer van water in die leiding niet verzekerd is

door de moeilijkheden, den dam in de rivier bij de prise d'eau in behoorlijken staat te houden.

Door de gebrekkige inrichting der prise d'eau mislukt de nabij gelegen padi-aanplant herhaaldelijk geheel of gedeeltelijk, terwijl ook de in het krentjeng-gebied gelegen suikerrietvelden der onderneming Bodjong daarvan veel te lijden hebben. Deze onderneming heeft gedurende de laatste jaren hare aanplantingen in dit gebied in het leven weten te houden door middel van eene pompinstallatie, die het water uit meergenoemde rivier in de krentjeng-leiding voerde.

Men is echter bezig met het bouwen van een nieuwe inlaatsluis en het verdiepen van den bodem der bestaande leiding om den geregelden watertoevoer te bevorderen.

Door de Regeering is daaraan goedkeuring gehecht en de geraamde gelden voor het werk, ongeveer ƒ 26000, toegestaan.

De bevloeiing van een complex sawahgronden in de afdeelingen Pandeglang en Rangkasbetoeng in de residentie Bantam, is afhankelijk van eene leiding uit de Tjisangoe, die bij zware regenbuien niet in staat is het bandjirwater af te voeren, waardoor de leiding dijk wegslaat.

Om verbetering in dien toestand te brengen, zal ter plaatse waar die leiding het ravijn van de Aboehan snijdt, een kunstwerk — een syphonduiker — worden gebouwd, welk werk ongeveer ƒ 13000 zal kosten.

De Indische Aannemerskwestie.

Uit Nederland bereikte „De Javabode" het bericht, dat door den gewezen Directeur B.O.W., den heer J. Homan van der Heide, aan de leden der Staten-Generaal eene uitvoerige gedrukte Memorie nopens de Indische aannemerskwestie is ingediend.

Dit geschrift, dat niet in den handel is, moet, naar men ons mededeelt, een ander licht op deze geruchtmakende zaak werpen dan de van wege het Ministerie van Koloniën openbaar gemaakte bescheiden, welke bovendien onvolledig zouden zijn.

Verwacht wordt, dat in deze aangelegenheid, waarmede zooals bekend is, millioenen landsgeld gemoeid zijn geweest, nog geenszins het laatste woord gesproken is. Zoo besluit het blad.

Algemeene Tentoonstelling te Soerabaja in 1918.

De voorbereidingen tot het houden van een algemeene tentoonstelling te Soerabaja in 1918 bij gelegenheid van de voltooiing der havenwerken, beginnen reeds vasteren vorm te krijgen.

De Statuten der Vereeniging „Algemeene Tentoonstelling van Nederl. Ind. Landbouw, Veeteelt, Visscherij, Handel en Nijverheid" werden bij Gouvernements Besluit van 18 Februari 1916. Staatsblad No. 28, goedgekeurd.

Er wordt met kracht gewerkt aan de vaststelling der bouwplannen, terwijl van vele zijden onverdeelde instemming werd ontvangen met het denkbeeld om na den oorlog een Tentoonstelling te Soerabaja te houden.

Eene instructie.

Er is eene instructie vastgesteld voor den inspecteur van het Inlandsch ambachts- en nijverheids-onderwijs.

Aan dezen ambtenaar is het algemeen toezicht opgedragen op de openbare en bijzondere scholen van ambachts -en nijverheidsonderwijs voor Inlanders. Tot dat einde zorgt hij inzonderheid door schoolbezoek, voortdurend bekend te blijven met den toestand der scholen. Hij moet voortdurend voeling houden met de over die scholen gestelde commissiën van toezicht en geeft bij zijne inspectiën, voor zoover de openbare scholen betreft, aan het leidend en onderwijzend personeel zoodanige aanwijzing betreffende de inrichting der school en het onderwijs, als hij noodig en nuttig acht.

Hij verstrekt den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel, die zijn standplaats aanwijst, alle ter zake gevraagde inlichtingen en adviezen en doet aan dezen departementschef de voorstellen of vertoogen, die hem in het belang van het onderwijs noodig of raadzaam voorkomen.

Bij de uitoefening van zijne functiën gedraagt hij zich overeenkomstig de bevelen van den directeur, zonder wiens goedvinden hij geen dienstreizen onderneemt.

Een kleine suikeronderneming.

Een energieke Inlander, hadji Matoech, een landbouwer uit de desa Mergojoso van het district Japara, heeft het verzoek gedaan om een suikeronderneming, werkende op van Inlandsche bezitters gehuurde gronden, te mogen oprichten in de desa Singorodjo, district Majong, afdeeling Japara, residentie Semarang.

De bruto-aanplant van de onderneming zal 100 bouws groot zijn.

Het Groene Kruis te Batavia.

Dr. van Dijken schrijft:

Heden, den eersten April, is het Groene Kruis te Batavia in werking getreden. Sinds den propaganda-avond op den eersten Februari j.l. moest er door het Bestuur véél vergaderd en geregeld worden, alvorens het werkprogramma kon worden vastgesteld.

Het Groene-Kruis-werk is te Batavia en Meester-Cornelis nog onbekend. Helaas hebben velen, geleid door het „onbekend maakt onbemind", tot nog toe hun financieelen steun aan deze sociale instelling ontzegd. Velen dezer catagorie achterblijvers zullen echter des te dieper in den buidel tasten, indien over eenigen tijd het goede doel der vereeniging hun duidelijk is geworden.

Elke Groene Kruis-vereeniging moet zijn eene plaatselijke instelling, die de locale nooden kennend, op de meest practische wijze ingrijpt, om het leed der lijdende menschheid te verzachten en de zoekenden van voorlichting te dienen. Holland telt ruim 600 van zulke vereenigingen.

In navolging der werkprogramma's dier Hollandsche vereenigingen, heeft het Bestuur gemeend op de volgende wijzen de leden van „Het Groene Kruis te Batavia" van dienst te moeten zijn:

1°. door het kosteloos in bruikleen afstaan van verplegingsartikelen (ijskap, luchtkussen, hospitaaldoek, ondersteek, koortsthermometer, enz.) en zoo noodig ook bedde- en lijfgoed.

2°. door het aanstellen van eene wijkverpleegster, die de zieken kosteloos bezoekt, om b.v. hen te verbedden, wondverbanden te verwisselen, enz.

De verplegingsartikelen kunnen slechts door geneeskundigen, vroedvrouwen en de wijkverpleegster van het Groene Kruis worden aangevraagd, terwijl de hulp der wijkverpleegster uitsluitend door geneeskundigen kan worden verzocht, zoodat de wijkverpleegster haar werk verricht volgens aanwijzingen van de behandelende geneeskundigen.

De respectieve aanvraagbiljetten zijn reeds den geneeskundigen en vroedvrouwen toegezonden. Op deze biljetten staat vermeld, wàar en wanneer de verplegingsartikelen kunnen worden afgehaald, òf de hulp der wijkverpleegster is in te roepen.

In No. 9 van den eersten jaargang van het geïllustreerd weekblad: „Het leven in Nederlandsch-Indië" wordt bij een eventueel gebrek aan wijkverpleegsters het middel aan de hand gedaan:...... „En daarom rijpte het plan bij dames-leerlingen van de ambulance-cursussen, gegeven door Dr. van Dijken, om zelf het werk ter hand te nemen, hare kundigheden in practijk te brengen.

„......Voorloopig zullen dus deze in verpleging geoefende dames het werk op zich nemen. Zij zullen ook kampongs in en uitgaan......

Elke Roode Kruis-dame zal onmiddellijk dit werkplan als practisch onuitvoerbaar beschouwen. En met recht, want welke Roode Kruis-dame zal bij haar werk het geruststellende toezicht van een geneeskundige, of van eene geroutineerde verpleegster willen missen?

Wijkverpleging is dan ook geen werk voor Roode Kruisdames, maar wel voor eene ervaren, zelfstandig werkende verpleegster en daarmede valt het welwillend aan de hand gedane middel.

Het Groene Kruis te Batavia z a l bloeien, indien deze sociale instelling door ieder krachtdadig financieel gesteund wordt. De minimum contributie is op ƒ 3.— 's jaars gesteld (hoogere contributiebedragen zijn natuurlijk zéér welkom).

Steun het goede werk en geef U als lid op bij één der ondervolgende bestuursleden:

Mevr. C. de Vicq—Pabst, Tjikini 57.
Mevr. M. van Diesel—Suermondt, Salemba 33.
Mevr. W. B. H. Folkersma—Cardinaal, Tandjonglaan 5.
Mevr. J. Holle—Maier, Menteng 40.
Dr. H. B. van Buuren, Menteng 84.
Dr. H. W. J. van Dijken, Waterlooplein B 14.
Majoor Chinees Khouw Kim An, Molenvliet W. 185.
Patih van Batavia R. Sosrowerdojo, Gang Chaulan 27.

Kunst.

In deze rubriek van „De Javabode" lezen wij o.m.:

Teekeningen van Bali.

In het Logegebouw is vanwege den Buitenzorgschen Kunstkring een tentoonstelling geopend van studies en teekeningen van Bali door P. A. J. Mooyen. Het is een collectie van ruim 40 stuks, voor het grootste deel pastelwerk.

Bij oppervlakkige beschouwing valt al dadelijk op, dat deze amateur in zijn panorama's het best geslaagde werk levert. Prachtig zijn vooral zijn pastels uit de omgeving van Batoer. Daar zit stemming in; hoe heerlijk is ons de grootschheid van een zonsopgang in het bergland gegeven in No. 28; welk een triestheid en vereenzaming spreekt er uit No. 31. Niet in de weergave van het daverende licht en de krachtige schaduwen ligt het kunnen van dezen werker; een landschap in half licht van avondgloren of ochtendnevel vermag hij echter zoo uit te beelden, dat wij de stemming voelen.

De heer Mooyen heeft ook een voordracht gehouden over de Baliërs en hun kunst, met lichtbeelden toegelicht.

Spreker liet uitkomen welk een groot verschil er bestaat tusschen de opvatting van een tempel naar Westerschen en naar Oosterschen zin.

Zijn lezing deed duidelijk worden, dat Bali niet is een land, dat als elk land, kunstenaars voortbrengt, maar dat elke Balinees kunstenaar is; dat de kunst, het versieren, decoreeren, ontwerpen, elken Balinees eigen is en zijn geheele leven daarvan doortrokken is; dat uit elk voorwerp, zelfs uit de meest eenvoudige gebruiksartikelen, die kunstzin spreekt en dat allen die kunst liefhebben; zoozeer, dat zij, wat zij scheppen aan schatten van architectuur, gelijk zoo menig tempel die biedt, laten vervallen, om weer iets nieuws te beginnen.

Bijna ongeloofelijk is het, dat een eenvoudige landelijke bevolking, dat een kleine dessa ver in het binnenland een tempel bouwt, zóó rijk van ornament en desondanks zoo zuiver architectonisch gevoeld, dat nergens het decoratief aan de lijn schade heeft gedaan, als spreker ons meermalen in zijn lichtbeelden voor oogen stelde.

Vondel in het Javaansch.

Den 7en Maart had op het bescheiden tooneel der kweekschool van Moentilan een opvoering plaats.

Het zou ons niet in de gedachte komen om daarover in de „Javapost" te schrijven, aldus de redacteur van dat

blad, indien het een gewone tooneel-opvoering betrof, maar het was dezen keer iets nieuws en naar mijn inzien der vermelding waard.

Opgevoerd werd de Lucifer van Vondel, doch denkt nu niet aan een vertaling, denkt niet aan een bewerking van Vondels meesterstuk in het Javaansch, neen, het geldt hier een Javaniseering van Vondel's machtig grootsche opvatting. Vondel dus gejavaniseerd: dien vurigen patriot is na drie eeuwen de Hollandsche nationaliteit niet ontnomen, dit mag voorzeker niet, maar honoris causa, als eervolle onderscheiding is hij bij zijn eigen nationaliteit daarenboven nog als Javaan genaturaliseerd.

Wat is er dan gebeurd? De loop van het stuk, Vondels drama, is door bekwame hand in een kleine honderd strophen van verschillende lengte in dichterlijk Javaansch weergegeven.

Een leerling van de vijfde klas (op een na de hoogste) der Kweekschool te Moentilan heeft dit werk geleverd, en zijne verzen zijn onder een schuilnaam opgenomen in de eerste twee afleveringen (Januari en Februari) van het tijdschrift „Djawi-Sraja", welke afleveringen dus tegelijk als tekstboekje kunnen dienen.

De hoofdgedachte van Vondel is weergegeven in zoetvloeiende verzen, verzen die evenals de onze rekening hebben te houden met het aantal lettergrepen en ofschoon zonder rijm, evenwel aan regels gebonden zijn, wat betreft den klinker der laatste lettergreep van elk vers. Een andere leerling van diezelfde klas had op zich genomen te zorgen voor de melodie, want die verzen zouden worden gereciteerd in zachtklinkenden zang, gesteund door een gamelan slendro.

Het was een zwak pogen, een eerste proeve om het christelijk drama pasklaar te maken voor het Javaansche tooneel, voor de door den Javaan zoo hoog gewaardeerde wajang wong; vooral had men op het oog den gewonen Javaanschen dans te wijzigen en op dien menigwerf wuften dans een christelijk stempel te drukken, met één woord: den gewonen Javaanschen dans te kerstenen.

Mij dunkt die eerste proeve moge als goed geslaagd beschouwd worden.

De mise-en-scène overtrof ver onze verwachting.

Voor de opvoering dienden twee tooneelen, waarvan het eerste den hemel, het tweede de sombere burcht van Lucifer voorstelde. De costuums waren voor het grootste gedeelte in zachte tinten en voor de hoofdpersonen had men ruim gebruik gemaakt van het rijke koningsrood.

Om eenig denkbeeld te geven van het spel zelf zij gezegd, dat het een eigenaardig genot was, de zoetvloeiende verzen in zachtklinkenden zang met begeleiding van de gamelan te hooren debiteeren, terwijl daarenboven een gedeelte van de actie door een pantomimespel van de ruim twaalf acteurs werd voorgesteld.

Op het bescheiden Javaansche tooneel van Moentilan bij de lichtstralen van Javaansche kunst, huwde dien avond het dichtgenie van Vondel met de grootsche kunst-uiting van een modernen Wagner: het tooneel van Moentilan, met de Javaansche acteurs bezet, herinnerde aan tooneelen uit Parcival, zooals wij die soms in de groote illustratie zagen weergegeven.

Het talrijke Javaansche auditorium, dat de zaal bezette, volgde met gespannen aandacht en sommige Javaantjes, niet ouder dan twaalf jaar, keken tegelijk èn naar het tooneel èn naar hun tekstboekje. Voorwaar het Javaansche volk heeft veel kunstgevoel!

Lucifer van Vondel, aldus op Javaansche wijze weergegeven, aldus in een Javaansch kleed gestoken, aldus door Javanen genoten, is daarvan een sprekend bewijs.

Suriname.

Via de „N. R. Ct." ontleenen wij aan een overzicht van „De West" over het Boschwezen in Suriname het volgende:

„De boschverjonging beslaat thans 400 H.A.

Men heeft nieuwe terreinen plantbaar gemaakt, doch doordien de minister de betrekkelijke credieten geschrapt heeft, mist men de middelen om die te beplanten.

Sedert werd in de kolonie bericht ontvangen, dat de werkzaamheden van het boschwezen kunnen worden voortgezet.

De boschverjonging komt tot dusverre op ongeveer f 125 per H.A. te staan. Het bosch heeft dan eenige jaren onderhoud gehad, en kan verder aan de natuur worden overgelaten.

Vermoedelijk zullen echter de kosten tot minder dan de helft kunnen worden teruggebracht door toepassing van het zoogenaamde grondjessysteem.

Men weet, dat zoowel de Paranegers als de Boschnegers en Indianen de gewoonte hebben telkens andere gronden met kost te bebouwen.

Zoolang zij hun eigen kost telen op die gronden hebben zij het onderhoud der op aanwijzing van het boschwezen aan te brengen planten. Wanneer zij die terreinen verlaten, neemt het boschwezen dit onderhoud over. Het is dan nog maar de kwestie van enkele jaren, om zoo nu en dan het onkruid neer te sabelen, waarna de jonge boompjes groot genoeg zijn om zich te verheffen boven den omgevenden plantengroei. Voor den landbouwer is dit een buitenkansje, want hij ontvangt f10 premie per H.A., terwijl het Boschwezen op goedkoope wijze in het bezit komt van den gewenschten houtopstand.

Bij de boschverkenning zijn reeds belangrijke ontdekkingen gedaan. Wij herinneren aan de ontdekking van aanzienlijke complexen Demerara Greenheart aan de Maratakka, die op de hand van een krachtig ontginner wachten. Evenzoo van uitgestrekte bosschen van Mora of Peto aan de Corantijn en de Coppename. Deze Mora-bosschen beslaan duizenden H.A., met een houtvoorraad van 40 tot 140 boomen per H.A.

Ten slotte teekende het blad nog het volgende over de werkzaamheden van het Boschwezen aan:

Aan het Boschwezen danken wij voorts de verzameling van wetenschappelijke gegevens omtrent de bolletrie, en de uitvinding van den taphoek, het instrument bij uitnemendheid voor het tappen van balata zonder den boom ernstig te beschadigen.

Door de nieuwe regelingen, die ingevoerd zijn ten aanzien van den houtkap, zijn de inkomsten uit dat bedrijf voor de koloniale kas niet onaanzienlijk gestegen.

Ook is het van belang, dat de systematische studie van hier voorkomende boomen en hout wordt voortgezet. Men moet reeds vrij ver gevorderd zijn met de verzameling van gegevens voor de publicatie van een determinatietabel voor de voornaamste Surinaamsche boschboomen.

Een andere tak van bemoeienis van het Boschwezen is in den laatsten tijd het verzamelen van stroo voor de hoedenvlechterij en het aanplanten van den Mauritiuspalm, die geschikt stroo voor dit bedrijf blijkt op te leveren."

Het bovenstaande geeft ons aanleiding de Surinaamsche houthandelaars te wijzen op het enorme tekort aan hout, dat zich na den oorlog zal voordoen, wanneer de verwoeste steden en dorpen weer moeten worden opgebouwd. Willen zij van de gelegenheid profiteeren, dan dienen zij nu reeds hunne maatregelen te nemen en de noodige relatiën te zoeken. De Surinaamsche wouden bevatten tal van voortreffelijke houtsoorten, waarvan de deugdelijkheid en bruikbaarheid voor allerlei doeleinden reeds lang is onderzocht. De groote moeilijkheid zit in het vinden van een geschikte markt. Zoowel de houthandelaren als de houtafnemers en de bouwmeesters zijn conservatief en houden zich aan de hun van ouds bekende houtsoorten. Dit te bestrijden zij de taak van de Surinaamsche houthandelaars. Meermalen is het ons gebleken, dat meubelmakers alhier beweerden het Surinaamsche meubelhout niet te kunnen bewerken, terwijl toch de Surinaamsche meubelmakers dat wèl kunnen. Waaraan dat is toe te schrijven, is ons niet duidelijk. Vermoedelijk alleen aan behoudzucht.

* * *

In het nummer van 15 Mei van het „Tijdschrift voor Economische Geographie" een uitvoerig en zeer gedocumenteerd artikel van den heer G. E. Huffnagel (cand. in de handelswetenschap) getiteld: „De tragedie der verscheping van de Surinaamsche bacoven".

Aan het slot van het artikel zegt de schrijver: „Ik heb in deze verhandeling willen leveren een zuiver objectief verslag van hetgeen ter zake van de verscheping van de Surinaamsche bacoven is voorgevallen, sedert de vestiging der cultuur tot aan het wegkwijnen van de laatste vruchten. Ik heb mij veroorloofd aan ieder vooral telkenmale toe te voegen de gevolgtrekkingen, die de kritische buitenstaander maakt. Het artikel is bedoeld als bijdrage tot de economische geschiedenis van Suriname, bij geen enkele opmerking bedoelde ik een beschuldiging of rechtvaardiging te geven aan het adres van een der betrokken partijen. Ik voel mij gedwongen dit zeer nadrukkelijk op te merken."

Wij vinden dus in deze verhandeling geen antwoord op de vraag „op wie de verantwoordelijkheid rust voor de lugubere grap, een duren oogst te laten rijpen voor verrotting alleen", zooals Prof. D. van Blom het uitdrukte in zijn artikel „De pisangs van de West" in „De Gids" van 1 Juni 1913, waarin Mr. H. J. Smidt's brochure „Suriname en Nederland. Naar aanleiding van de bacovenzaak", Haarlem 1913, besproken werd.

Van deze brochure zeide Prof. van Blom: „Tot volledig antwoord kwam de schrijver niet. Want naast zijn requisitoir tegen den Minister van Koloniën, een betoog zoo klemmend en forsch, dat, gold het hier een moederlandsch landbouwbelang van naar verhouding gelijke waarde, het lot van den verantwoordelijken bewindsman bezegeld ware zoo niet onmiddellijk een afdoende verdediging was gevolgd, naast dit requisitoir deed zij nog iets anders opmerken: de aanwezigheid van ernstige leemten in de beschikbare gegevens. Dit nu is ergerlijk boven mate. De Kamers weten niet en het publiek weet niet, hoe na het liquidatiebesluit de gang van zaken nauwkeurig is geweest, hoe de ontbinding van het contract met de Company in haar werk is gegaan en hoe het komt, dat de planters in goed vertrouwen met hun cultuur zijn doorgegaan tot zij op het laatste oogenblik bruusk voor het feit van de onverkoopbaarheid hunner producten werden gesteld."

In een noot bij de zooeven uit zijne verhandeling aangehaalde passage zegt de heer Huffnagel: „De geheele aangelegenheid is te recent, dan dat alle waarheid reeds bekend zou zijn geworden." Tegen dergelijke opmerkingen, die men dikwijls bij geschiedschrijvers aantreft, tegen dit wissels trekken op de toekomst, staan wij zeer sceptisch. Latere geschiedschrijvers hebben gemakkelijk praten; zijn de personen, die in de zaak betrokken waren of de gebeurtenissen van nabij hebben gadegeslagen, van het tooneel verdwenen, wie weerspreekt dan de mogelijk onjuiste voorstelling van zaken? Niet iedereen brengt het-

geen hij weet ten papiere en gesteld eens dat dit wèl geschiedde, wie waarborgt den historieschrijver dat hij alle documenten in handen zal krijgen en op hun juiste waarde zal weten te schatten?

Neen, hoe langer men wacht met het antwoord op de door Prof. van Blom gestelde vraag, hoe moeilijker het zal worden daarop een antwoord te geven, dat de waarheid nabij komt.

Naast de brochure van Mr. Smidt heeft het geschiedkundig overzicht van den heer Huffnagel groote waarde. De gepubliceerde documenten staan nu bijeen en geven een goed, hoewel natuurlijk niet volledig overzicht van den gang van zaken.

Voorts staan er voortreffelijke opmerkingen in het artikel, die wij gaarne hier zouden overnemen, ware onze ruimte niet beperkt. Vooral zij gewezen op hetgeen de schrijver op blz. 187 zegt over de onderhandelingen van de Suriname-commissie met de United Fruit Company. Belangrijk zijn ook de opmerkingen betreffende het voorstel der Rotterdamsche combinatie.

Voor het geval de schrijver nog geen kennis heeft genomen van Bulletin no. 26 van het Departement van den Landbouw in Suriname: „De Surinaamsche Panama-ziekte in de Gros Michel bacoven", door A. W. Drost, landbouwassistent aan genoemd departement, bevelen wij hem de lezing zeer aan.

Curaçao.

In het Naschrift der Redactie op de Begrooting voor 1917 pleit de „Amigoe" van 8 April o.m.:

„Als de Verordening op het loodswezen gewijzigd wordt, zal het tarief voor den loodsdienst ook wel worden herzien.

Dat tarief is te laag.

Niet wij klagen daarover, maar de inkomende schepen zelf.

Vreemde oorlogsschepen en pleizierjachten nemen het ons kwalijk, dat ze zoo weinig betalen moeten. Ze trekken het op hun fatsoen, alsof ze niet voor vol worden aangezien. Ze spotten met ons tarief en noemen het dwaas, voor de bagatel van ½ cent per ton waterverplaatsing inen uitgeloodst te worden. Verbeeld je, 'n halve cent, dat is het vijfde gedeelte van een Amerikaansche cent! De Peruaansche torpedoboot, „Teniente Rodriguez", behoefde slechts ƒ 2.30 in en ƒ 2.30 uit te betalen. Nog geen dollar!

Dat kon immers best wat hooger, zonder dat er vrees behoefde te bestaan, dat de schepen om de hooge onkosten onze haven zullen mijden. Een groot oorlogsschip van 5000 ton betaalt slechts 25 gulden.

Dat is toch maar 'n schijntje!

Zouden die oorlogsschepen nu weg blijven, als het loodsgeld gesteld werd op 1 cent per ton?

Zij voelen die vermeerdering niet, en voor ons maken vele kleintjes een groote."

En verder:

„Licht- en baken-gelden werden afgeschaft, ook het kade-geld, althans wat de kade van het Gouvernement betreft, want de „Curaçaosche Handel Maatschappij" handhaaft haar eigen tarief voor aanleggeld.

Met deze opmerking bedoelen we in de veste verte geen aanmerking.

Integendeel. We wilden dat tarief als voorbeeld stellen tot navolging bij het Gouvernement. De Gouvernementskade is betrekkelijk kort, het meerendeel der hier binnenvallende zeilschepen is derhalve reeds gewend aan een zeer laag tarief van aanleggeld.

Zou het dan zoo iets ongewoons zijn, ook eenig aanleggeld te heffen van de schepen langs de Gouvernementeele—Handelskade?

Als de lage Jaar-abonnementen worden ingevoerd, verschillend naar gelang de grootte van het schip, kunnen die 50 à 60 gulden de zeilvaart niet drukken, maar voor ons is het een kleine, doch zoete winst.

Van de kleintjes moeten wij het hier hebben.

Op deze wijze kunnen de geraamde ƒ 60000 loodsgelden best oploopen tot ƒ 75000. Voor die ƒ 15000 meer, kan heel wat aan de verlichting gedaan worden. We zullen er nog wel wat van overhouden ook.

Hopen wij dus, dat spoedig met de algemeene verlichting der haven zal begonnen worden en een groot licht geplaatst op Ranca Master."

* * *

Elders bepleit hetzelfde blad:

„We hooren nog maar niets van een stoomboot voor de eilanden.

In den tegenwoordigen tijd zijn stoombooten misschien wat duur en altijd blijven ze duur in 't onderhoud.

Zou men het niet eens met een motorschoener probeeren? Op St. Thomas zijn ze in de vaart en in Amerika te koop. Menschen, die iets van de zeevaart afweten, verklaren dat een motorschoener zeker in vier dagen de Bovenwinden kan bereiken. Terug gaat het vanzelf onder den wind. De motorschoeners zijn tegenwoordig sterk genoeg voor de Caraibische Zee. Dit blijkt reeds uit het feit, dat er geregeld motorschoeners op die zee varen en soms onze haven aandoen. Als de kapitein Zuidwaarts roudt, heeft hij alleen maar een klein stuk over te steken recht tegen den stroom in. Dat gaat best.

Aanschaffing en onderhoud van een motorschoener is veel goedkooper dan van een stoomboot. Maar een Hollandsche motorist moet den motor bedienen. Hier zijn die benzine-motoren nog te weinig bekend onder het zeevolk."

* * *

Bij den Kolonialen Raad is ingediend een ontwerpverordening betreffende het verleenen van concessiën en vergunningen tot het gebruik van domein zoo voor den aanleg en de exploitatie van werken van openbaar nut als ten behoeve van andere doeleinden.

* * *

In „De Vrijmoedige" van 13 April j.l. lezen wij:

In de laatste dagen is er een groote toeloop van belangstellenden en kijklustigen naar een stuk grond, „La Victoria", in het 3e district van het eiland, ter bezichtiging van een wijngaard, die de van Syrië geboortige heer J. A. Dominguez eenigen tijd geleden aldaar heeft aangelegd en thans reeds heerlijke druiven voortbrengt, welke, naar wij hooren, gretige afnemers vindt.

Verdient het door den heer Dominguez gegeven voorbeeld geen navolging bij onze houders van plantages met geschikte gronden voor bedoelden aanleg? Zoo vraagt het blad.

* * *

De „Amigoe" schrijft:

Met de „Prins Frederik Hendrik" is aangekomen de heer Dr. Th. G. den Houter, hoofdinspecteur van de Volksgezondheid, Lid van den Centralen Gezondheidsraad, Adviseur van den Openbaren Gezondheidsdienst in de kolonie Curaçao. Algemeen wordt de komst van Dr. den Houter met vreugde begroet. Er is al sinds jaren zooveel geklaagd over den sanitairen toestand van Willemstad, dat wij allen hartelijk blijde zijn, dat die toestand nu eens officieel zal worden onderzocht om te verbeteren, wat werkelijk te verbeteren valt.

De komst van Dr. den Houter is ons het bewijs, dat het Moederland bereid is de noodige uitgaven te bekostigen, om onze stad weder te maken tot een „Spotless Town."

Zulk een centraalpunt van het scheepverkeer, als onze haven is, moet worden ingericht volgens de moderne eischen, ofschoon onze stad onder velerlei opzicht reeds gunstig afsteekt bij de groote steden der ons omringende republieken.

Dr. den Houter is onmiddellijk aan het werk gegaan. Maandag maakte hij in het St. Elizabeths-Gasthuis kennis met de Heeren Doktoren, het Bestuur en de Verpleegsters van het Gasthuis, en met deze grootsche inrichting zelve. Alle zalen en kamers werden bezocht. Dinsdag kregen het Krankzinnigengesticht en het Huis der Leprozen een beurt. Woensdag maakte Dr. den Houter met den Heer Gouverneur een tocht naar den Benedendistricten. Het oude militaire hospitaal en de Quarantaineninrichting stonden ook nog op het program.

* * *

De heer J. F. Haaijen, gouvernements secretaris, is met verlof, vergezeld van echtgenoote en dochtertje, via New York naar Nederland vertrokken.

* * *

De „Curaçaosche Crt." meldt hoe op 12 April j.l. de jaarl. algemeene vergadering van de Groep Ned. Antillen van het A. N. V. in de benedenzaal van de Societeit „De Gezelligheid" plaats gehad en bijgewoond werd door vele leden van het Verbond, waaronder ook de Gouverneur zich bevond.

De voorzitter, de heer C. S. Gorsira J.P.Ez., hield een rede, waarin hij o.m. wees op al hetgeen de Groep sinds hare oprichting heeft gedaan, waarna het woord verleend werd aan den secretaris, den heer H. Chumaceiro, tot het jaarverslag.

De „clou" van den avond was het optreden van den pianist E. Beverwijk, die de leden van de Groep en die van de Gezelligheid op zijn meesterlijk spel vergastte.

* * *

Omtrent dien heer Everhard Beverwijk schrijft de „Amigoe" o.m.:

„Hij is een hoogst bekwaam pianist, een begaafd kunstenaar, een Nederlander, op wien het Vaderland groot mag gaan.

Blind geboren, heeft hij zich zoozeer bekwaamd in de kunst, dat hij met glans den wedstrijd met de helderst ziende pianospelers kan aangaan. Als men Beverwijk hoort, kan men zich onmogelijk voorstellen, dat daar een blinde speelt.

Eerbied hebben we, diepen eerbied voor zulk een groote wilskracht.

Niet als blinde echter wil hij beoordeeld worden, maar als pianist.

Twee concerten heeft hij gegeven in het Theater Naar. Hij heeft knap werk geleverd; zijn spel was meesterlijk en getuigt van een eigen opvatting. Beethoven, Schumann, Chopin, Krieg, Liszt, Mendelsohn, Rubenstein heeft hij in zich opgenomen en verwerkt; hij geeft ze weer als een eigen kunstprestatie. De laatste avond werd de heer Everhard Beverwijk op een geheel bizondere wijze verrast door een buitengewone huldiging. Kapitein Bierman sprak hem op gevoelvolle wijze toe en reikte hem een bloemstuk en couvert over namens Curaçao's Burgerij als een openlijk blijk van hooge waardeering.

Kunstlievende dames hadden deze hulde bijeengegaard

als een Souvenir de Curaçao aan den gevierden kunstenaar.

De heer Beverwijk was zichtbaar geroerd over deze buitengewone hulde en dankte zeer hartelijk.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het Onderwijs. „Cijfers zijn dor" — alzoo Tjipto Mangoen Koesoemo in „De Voorpost" — „toch kunnen zij ons van dienst zijn, vooral zulke, die demonstreeren, hoe de Europeaan ten achtergesteld wordt bij den Inlander, waarbij gemompeld wordt, dat de Inlander hoe langer zoo brutaler wordt, omdat hij in de gelegenheid wordt gesteld zijn geest te scherpen. In verband daarmede vonden wij de volgende cijfers, vermoedelijk van den heer Westerveld, in „Het Vrije Woord": Te Semarang zijn niet twee, maar vier Inlandsche scholen der 2e kl. De vergelijking wordt dus: Voor 7000 Europeanen 8 scholen. Voor 80.000 Inlanders 7 scholen. De schromelijke achterstelling van het Europeesch onderwijs wordt er niet minder om, niet waar N(ederl.) I(ndisch) O(nderwijzers G(enootschap)? Daarvan getuigen trouwens ook de volgende cijfers: Bij de opening van den nieuwen cursus der H. I. school te Semarang werd plaatsing gevraagd voor 149 kinderen; daarvan werden er 52 aangenomen en 97 afgewezen wegens plaatsgebrek. Waar, N. I. O. G., is de Europeesche school in N.-I., die bijna 2/5 van het aantal kinderen, dat om plaatsing vroeg, moest weigeren? Aan de Inl. scholen der 2e kl. wordt ook vaak tevergeefs aangeklopt. Men leze slechts: Inl. scholen 2e kl. te Semarang: No. 1. In de maanden Augustus t/m November 1915 niet toegelaten 74 van de 153 kinderen. No. 2. 33 kinderen moesten worden afgewezen. No. 3. Voor de kinderen, die op de ochtendschool geen plaats konden krijgen, is een middagcursus opgericht. Deze wordt thans bezocht door 215 leerlingen, de schooltijd is van 3 tot 5 uur, 2 uren dus slechts. No. 4. In de maanden Augustus t/m November werden tot de ochtendcursussen 7 leerlingen toegelaten; de 92 voor wie geen plaats was werden ondergebracht op den middagcursus. De verdrukking, waarin het Europeesch onderwijs langzamerhand komt, is ook zeer duidelijk te demonstreeren met de volgende gegevens, ontleend aan het Koloniaal Verslag 1914 en het Europeesch onderwijs 1914.

Netto kosten van het Inlandsch onderwijs (subsidies inbegrepen) over het jaar 1913	ƒ 6.100.229.—
Komt bij 15 pct. van het Europeesch onderwijs, daar ongeveer 15 van de leerlingen der Eur. scholen Inlanders zijn	„ 671.582.—
Te zamen	ƒ 6.771.811.—
Netto kosten van het Europeesch onderwijs over het jaar 1913.	
Lager onderwijs (Het H. Ch. onderwijs daarbij niet inbegrepen)	ƒ 3.500.634.13½
Middelbaar onderwijs	„ 641.286.72½
Technisch onderwijs	„ 335.287.13½
Te zamen	ƒ 4.477.207.99½
Af 20 pct. voor het aandeel der niet Europeesche leerlingen	„ 895.441.95
	ƒ 3.581.766.40½

Voor het Ind. onderwijs dus ± 23 ct. per hoofd der bevolking (nu maar geschat op 30.000.000 zielen), voor het Europeesch onderwijs ruim ƒ 44.

Ik schaam mij een beetje voor het N.I.O.G. Mijn medelijden met het Europeesch onderwijs wordt hoe langer hoe grooter, hoe meer gegevens ik verzamel......"

Het klein ambtenaarsexamen. Dit zal worden afgeschaft, zoo vernam de „Pembrita Betawi", en in de plaats daarvan zullen certificaten geëischt worden van doorloopen cursus aan een Europeesche of daarmede gelijk gestelde lagere school. Dit staat gelijk met een moord op het Javaansche volk, meent genoemd blad, want dusdanige scholen zijn voor den Inlander practisch onbereikbaar. 't Is een onzuivere politiek, als in deze regeling de bedoeling voorzit om de onlangs afgekondigde gelijkstelling van traktementen bij gelijke diploma's van Inlandsche en Europeesche beambten, weder te niet te doen.

„Wat doen ze in den Oost". Het „Soer. Hblad" noemt de toelating van Inl. leerlingen op de M.U.L.O. scholen het „binnensmokkelen" door de ethische richting van slecht onderlegde en minder gewenschte elementen, die een gevaar voor de Europeesche leerlingen zijn. De „Kaoem Moeda" bestrijdt dit artikel van een „Tropenkoller", die gelijk gesteld kan worden met die emigranten, die in Noord-Amerika en Australië de inboorlingen deden verdwijnen of hen tot trekvee maakten. De Regeering — zoo gaat laatstgenoemd blad voort — heeft ten deze nog niets te veel gedaan. Integendeel zij deed pas een eersten stap tot delging van de eereschuld. Hoe zullen de leerlingen van de H. I. scholen tot de middelbare en vakscholen komen? Is men bang voor verinlandsching van het M.U.L.O. onderwijs? Wel drommels, stuur de kinderen dan naar Europa of naar particuliere inrichtingen! „Wat doen ze in de Oost!"

Een Waarschuwing. De redactie van hetzelfde blad brengt, als waarschuwing, der Regeering nog in herinnering, dat kort geleden te Semarang een middelbare Chineesche school is opgericht met een kapitaal van ƒ 500.000. De Hollandsch-Chineesche scholen worden echter hooger geschat dan de Hollandsch-Inlandsche scholen. Laat het Gouvernement nu toch van deze gelegenheid profiteeren, dat de Inlanders zoo verlangend zijn om het Hollandsch te leeren!

S. I. Groot waren de verwachtingen in de Sarikat Islam gesteld, groot was de eerbied voor den oprichter Hadji Samanhoedi. Wel bespraakte propagandisten waren niet eens noodig, daar het woord Islam reeds een toovermacht, een magnetische kracht uitoefende. De vreemdeling, die deze beweging niet begreep, schrikte er van op, lasterde en maakte haar verdacht. De Regeering was aanvankelijk ook niet op haar gemak, maar gaf, toen zij na onderzoek de zaak begreep, blijken van vertrouwen. Onder goede leiding, mits niet tegengewerkt, kan deze beweging er toe leiden Indië nader tot Nederland te brengen, ja er één Groot-Nederland van te maken. Maar helaas, eerzucht en geldzucht heerschten onder de leiders en zoo kwam er tweedracht. De buitenstaander lachte en had er schik in. „Goed zoo", zeide hij. De aandachtige en welmeenende toeschouwer zuchtte en sprak 't jammerlijk uit, dat dit nu eenmaal Indiës noodlot is. Ziedaar nu het resultaat: een tweede Sarikat Islam met Hadji Samanhoedi tot voorzitter en Goenawan als onder-voorzitter. 't Is te hopen, dat deze twee lichamen nu niet weder in verschillende kleinere stukken worden verdeeld. (Pewarta Deli).

De „Kaoem Moeda" betreurt deze tweespalt: Even als in Oostenrijk-Hongarije, zoo is ook in Indië de taalverscheidenheid oorzaak van de wrijving en de verdeeldheid onder de verschillende rassen. Volken van Insulinde, vereenigt u, is de leus van het opkomende Indische Nationalisme. Dit is goed ingezien. Noodig is daarbij een uniforme taal. Daarvoor komt het Nederlandsch in aanmerking. Jammer is 't, dat anderen van meening zijn, dat de volkstaal als zoodanig gebezigd moet worden bij het onderwijs.

In de „Kaoem Moeda" is een open brief opgenomen van eenige S. I.-leden te Indragiri aan Goenawan gericht, waarin deze beschuldigd wordt, reeds een half jaar geleden S. I.-gelden tot een bedrag van ƒ 400 te hebben gebruikt, om daarmede een reis naar Indragiri te maken en dat hij daarna, niettegenstaande herhaalde herinneringen, niets van zich heeft laten hooren. Indien hij binnen twee weken dit geld niet teruggeeft — zoo is de bedreiging in den open brief — zal hij beschouwd worden als te zijn een schurk, een verrader, oplichter en dief. Op zijn overkomst is men dan alles behalve gesteld.

De „Oetoesan Melajoe" beweert ook van dezen voorzitter der S. I., dat toen hij te Benkoelen kwam, precies in dezelfde maand, precies dezelfde oplichterij voor precies datzelfde bedrag door hem bedreven werd om een reis naar Soeroelangoen (Palembang) te maken. Later heeft hij 't ronduit bekend, dat hij het geld ten eigen bate gebruikt had en het niet kon terug geven.

Ook in de „Oetoesan Hindia" wordt Goenawan voornoemd door een kommissaris van de Centrale S. I. er van beschuldigd, de locale S. I.-vereenigingen in Zuid-Sumatra bedrogen te hebben, door voor te geven, dat hij de eenige leider van West-Java en Sumatra was en geen melding te maken van het bestaan van een centraal lichaam.

Anti-dessa-loemboeng. In de „Oetoesan Hindia" is opgenomen het verslag van een S. I.-bestuursvergadering te Bondowoso (Bezoeki-Java), waarin o.m. besloten werd niet meer bij te dragen aan de dessa-loemboengs, voordat bewezen is, of deze instellingen al of niet voordeel afwerpen. Daarenboven wil men een proef nemen met eigen dessa-spaarbankjes.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het Verzet op de partic. landen in Soerabaya. De „Tjhoen Tjhioe" maakt melding van een bulletin in de „Slompret Melajoe", uitgaande van 9 leiders van het verzet op de particuliere landen in Soerabaja, en deelt mede eenige tot nu toe onbekende voorschriften van de leer van den dessa-philosoof Samin, zooals: Elk verzoek moet worden ingewilligd, zelfs al vraagt men u om uw eigen vrouw. — Een vormelijk huwelijk mag niet bestaan. Men gaat naar het dessa-hoofd, geeft hem 3½ cent, en, of hij 't al dan niet wil, getuige is hij van het voornemen tot samenleving. — Het surplus van de pandvenduties mag niet worden aangenomen. Men had immers bij de schatting genoegen genomen met het toegekende bedrag. — Gij zult niet terugslaan, als gij geslagen wordt. De slagen moeten beschouwd worden als een billijke vergelding van vroeger zelf uitgedeelde onrechtvaardige klappen. — Als een prijajie u vraagt, waarom gij in 't Ngoko (laag Javaansch) antwoordt, moet de wedervraag zijn: Op grond waarvan verwacht gij het Kromo (hoog Javaansch) te hooren van iemand, die nooit anders gedaan heeft dan karbouwen te hoeden, terwijl gij, hoofden, die 't Kromo wel geleerd hebben, tot ons 't Ngoko bezigen?

De „Bintang Soerabaja" deelt mede, dat de advocaat van de opgezetenen van de particuliere landen te Soerabaja geweigerd heeft langer hunne belangen in de hangende kwesties te behartigen. Een ander advocaat verwijt 't hun aanvoerder, dat hij minder oirbare handelingen gepleegd heeft. Deze wil nu den advocaat hiervoor aanklagen. Benieuwd is men naar den afloop van deze klacht van Kromo contra een Jurist.

De gemeenschappelijke openbare vergadering, belegd

door de Indische Sociaal-Democratische vereeniging en ± 900 S. I.-leden, behoorende tot die landen, zoo verhaalt verder de „Bintang Soerabaja", werd ook bijgewoond door den assitent-resident van Soerabaja en andere politie-ambtenaren. Namens de I. S. D. V. sprak een leeraar van de H. B. S. Hij gaf aan de opgezetenen den raad, om, ingeval zij niet bij machte zijn de grondhuur te betalen, aan den assistent-wedono om een certificaat van onvermogen te vragen. Hij zegde hun namens zijne vereeniging, verder alle mogelijke hulp en steun toe tegen elke onderdrukking van de overheerschers. De assistent-resident vroeg tot drie keeren toe, of niemand zich tot eenig debat wenschte op te geven. Niemand gaf daarop eenig antwoord. Na dank gezegd te hebben aan het bestuur van de stadstuin, waar de vergadering gehouden werd, voor de aan de I. S. D. V. en S. I. verleende gastvrijheid, werd de vergadering gesloten. De „Oetoesan Hindia" gaf aan deze bijeenkomst den naam van „een bloedige maar schoone vergadering", die aanvankelijk werd tegengewerkt door alle onderdrukkers, uitzuigers en geweldenaars, welke een grooten mond opzetten, tot scheurens toe. Voornamelijk in de Europeesche pers werd hierover lawaai gemaakt, werktuig als zij is van die snoodaards, die deze vergadering toch niet hebben kunnen verhinderen. De botjahangon (het jongetje, dat het vee hoedt) heeft er om gelachen, wetende, dat het gescheeuw van die schreeuwers slechts een paar watervogels bang kon maken. De „Perniagan" zegt van deze vergadering, dat zij goed is afgeloopen, dank zij de uitstekende leiding van de I. S. D. V. Uit het verslag blijkt echter, dat het bestuur van de S. I. de landheeren lichtvaardig en lasterlijk beschuldigd heeft, wat betreft den diefstal van gronden. Het blad kan zich ook niet vereenigen met de scherpe kritiek, die uitgeoefend wordt op de verhooging der grondhuren, daar de wet ten deze geen beperkingen kent en de landheeren dus in hun recht zijn. De wetgever draagt hiervan de schuld, die wel een reglement maakte voor de landen bewesten de Tjimanoek. 't Wordt meer dan tijd, zoo vermeent het blad, dat de landen door de regeering terug gekocht worden.

Particuliere landen van Semarang. De „Warna Warta" nam uit de „Sin Po" de uitvoerige verklaring over, waarom de landeigenaren in Semarang, als een gevolg van de invoering van de 10 opcenten op de verponding ten behoeve van de gemeente, daarvan terstond geprofiteerd hebben om de grondhuur der opgezetenen te verdubbelen. De I. S. D. V., de vereenigingen Insulinde en S. I. zouden voornemens zijn om met eenige gemeenteraadsleden een commissie in te stellen om plaatselijk de grieven der Inlanders te onderzoeken en van hare bevinding verslag uit te brengen in een openbare vergadering der S. I. Voorts wordt uitgerekend, hoe de Chinees nu met al die gemeentelijke belastingen niet minder dan 16 pCt. van zijn inkomen moet betalen. De Hollanders hebben vroeger geschreeuwd om de 10 pCt. van Alva! Toch acht 't blad 't verkeerd, dat de Chineesche landeigenaren de geheele verhooging der verponding op de opgezetenen verhalen. Van mopperen komt 't tot erger. Noodig is 't, een betere regeling te maken.

Alg. Leerplicht. De „Tjahaja Timoer" vindt 't jammer, dat de dessa-man nog zoo weinig erkentelijk is, voor de zorg, welke de Regeering aan het onderwijs besteedt. De dessa-scholen worden slecht bezocht. Minstens de helft van het aantal leerlingen blijft weg, uit luiheid. En deze luiheid wordt gevoed door de onverschilligheid der ouders, die, in weerwil van alle zachte en krasse aanmaningen, van onderwijzers en hoofden, de kinderen liever elken dag thuis houden om hen met allerlei huiselijke bezigheden te werk te stellen. Worden zij te kras aangepakt, dan worden de kinderen van school genomen. In overweging wordt gegeven om op het aanstaande congres van den Inlandschen Onderwijzersbond de leerplicht voor te stellen, zooals die in Nederland werkt.

S. I. in de Bataklanden. De „Sri Sumartra" beweert, dat sedert de S. I. in de Bataklanden haar intrede heeft gedaan, de Inlanders in grooten getale in de missigits komen. Vroeger bekommerden zij zich zelfs niet om den Vrijdagdienst, nu loopen deze bedehuizen vol; zelfs voor de vijf gewone dagelijksche ritueele gebeden komt er nu daarin plaats tekort. Gelijktijdig is het aantal misdrijven verminderd, wat hieraan toegeschreven wordt, dat ieder, die als lid wordt aangenomen, vooraf een eed aflegt, dat hij niets zal doen, wat strijdig is met zijn plicht en de wet.

Een nieuwe Inl. Vereeniging. De „Bintang Soerabaja" nam 't volgende uit het „Soer. Hbld." over: In verschillende streken van Java werkt een Inl. vereeniging, die voorloopig niet nader wordt aangeduid, omdat tot dusver nog niets positiefs is gebleken ten haren nadeele. Deze vereeniging heeft leden in Tegal, Pekalongan, Wonosobo, het Moentilansche, het daaraan grenzend deel van Zuid-Kedoe. Het hoofdbestuur is te Koetoardjo gevestigd. Zooals gezegd, kan der vereeniging vooralsnog niets ongunstigs worden aangewreven. De bijeenkomsten harer leden werden meermalen door Inl. bestuursambtenaren bijgewoond en nimmer bleek, dat er iets werd behandeld, dat aanleiding gaf tot het vermoeden, dat de vereeniging andere doeleinden najaagt dan in de statuten zijn neergelegd. Toch is er iets, waardoor de aandacht op het drijven der vereeniging wordt gevestigd: Een controleur, in wiens afdeeling ook een zeker aantal leden is gevestigd, kreeg berichten, welke er op zouden wijzen, dat de vereeniging, buiten het officieel in de statuten vermelde doel, nog andere oogmerken zou hebben, anti-Europeesche tendenzen. De zaak werd gerapporteerd en gaf aanleiding tot een in verschillende plaatsen ingesteld onderzoek, dat echter niets verdachts opleverde. De mogelijkheid bestaat dus, dat het geuite vermoeden onjuist was. Men doet evenwel verstandig ook met het andere rekening te houden. Voorzichtigheid is de moeder der porseleinkast en men heeft tegenwoordig bij de beoordeeling van wat er omgaat in de Inl. samenleving, ook rekening te houden met verschillende nieuwe factoren, welker werking nog niet met zekerheid is vast te stellen.

Van Vreemde Koloniën.

't Gele gevaar.

In den oorlog, die de groote gebeurtenis van deze eeuw zal blijven, is tusschen het kleine Nederland en het groote Amerika een overeenstemming van belangen geweest, die nu en dan tot overlegd gemeenschappelijk —, en dikwijls tot min of meer bewust overeenkomstig handelen heeft geleid. Als Amerika aanraking zocht met de landen, die zelf in den oorlog betrokken zijn, vond 't Nederland, als een oase in de groote woestenij gelegen en van die oase uit bleef een drukke handel op Amerika voortgaan. Van daar gemeenschappelijk belang. Maar in 't zeegebied waar de duikbootenoorlog en verscherpte oorlogspolitie heerschen, zijn de Amerikaansche en de Nederlandsche vlaggen de sterkst vertegenwoordigde van alle neutrale staten, wat er den een deert, deert er den ander, wat den een wordt aangedaan, valt de ander mee. Van daar overeenkomstig en gemeenschappelijk belang.

Heeft dit verschijnsel zich meermalen duidelijk geteekend, niet zoo sterk heeft tot ons gesproken, hoe evenzeer in het andere halfrond op een samengaan van belangen tusschen de groote republiek en het koloniale Nederland is te wijzen, al is de bespreking hiervan ook niet ten volle een nieuwtje. Het is de verdienste van de San Francisco-correspondent van 't Algemeen Handelsblad hierop weer eens nadruk te hebben gelegd, naar aanleiding van een interview door den heer J. M. Boissevain uit Soerabaja verleend aan een reporter van de San Francisco Examiner en van een hoofdartikel in dit blad over het Gele gevaar en Amerika. Aan hetgeen 't Handelsblad van 25 Mei j.l. uit dit hoofdartikel vertaald heeft, ontleenen wij hier een en ander.

De titel geeft al dadelijk wat wij zoo vaak hebben helpen betogen: „Het gele gevaar kan niet worden vermeden door er eenvoudig de oogen voor te sluiten."

Het volk, dat wij tegenover ons hebben en dat voornemens is zich meester te maken van de hegemonie van Azië en van de Stille Zuidzee, zijn de Japanners, schrijft de S. F. E. Er is geen volwassen man in Japan, van den Mikado af tot den nederigsten koelie, die niet weet, dat dit Japans doel is en die niet gelooft, dat Japan dit doel bereiken zal.

De eenige quaestie, die zich ooit voordoet aan de Japansche mentaliteit is de vraag of, bij 't ondernemen van eenige actie, deze actie al of niet voordeelig is voor Japan.

In de opinie van den J. zou het feit, dat het volk dat onrecht was aangedaan een zwakker volk was, juist het bewijs zijn voor het uitstekende oordeel bij het kiezen van 't slachtoffer.

Voegt men bij het gemis aan moreel gevoel een opmerkelijk vlugge intelligentie, een hartstochtelijke ras-loyaliteit, een intens verzet tegen de superioriteits- en aanmatiging van den blanke, een ingeboren liefde en eerbied voor den oorlog, die beschouwd wordt als het eenige inderdaad manlijke bedrijf, en een nationale ambitie om de acht honderd millioen Aziaten samen te brengen in één reusachtig rijk en met behulp van de legers en de marine van dit rijk de suprematie van de gele volkeren over de blanke volkeren mogelijk te maken, dan krijgt men iets, dat op een conceptie gelijkt van de J. bedoelingen en ambities, en van haar heimelijke politiek, en van de bedreiging welke haar potentieele kracht voor de wereld is.

De schr. geeft dan het gevaar dat Amerika dreigt aan, om daarna te vervolgen. Want velen uwer zullen het beleven, in de bitterste vernedering, dat deze waarschuwende woorden door den tijd zullen worden gerechtvaardigd, tenzij wij, Amerikanen, als volk, wakker worden voor het komende gevaar en wij er toe overgaan door het treffen van ampele voorbereidingen te land, zoowel als ter zee, de sinistere plannen van Japan te voorkomen, vóórdat zijn kracht zoo groot wordt, dat het geheel en al buiten ons bereik is gekomen.

Wanneer het aan Japan wordt toegestaan, dat het zijn greep over China nog versterkt, zoodat het voor zijn militaire plannen kan rekenen op de honderden millioenen inwoners van dat oude keizerrijk, dan zou het mogelijk zijn, dat het, voor en aleer wij tien jaren verder zijn, ons met zulk een overweldigende meerderheid aanvalt, dat het niet doenlijk zal blijken ons volk en ons grondgebied tegen zulk een aanval te beschermen.

Wij spelen J. elke dag in de kaart, terwijl zijn staatslieden in hun vuistje lachen over onze domheid.

Is 't niet alsof de schr. het over Nederlandsch Indië hadde?!

Hij schildert verder het meerdere belang dat N. Amerika heeft bij hetgeen aan gene zijde van den Grooten Oceaan wordt voorbereid dan bij hetgeen op de slagvelden aan gene zijde van den Atlantischen Oceaan voorvalt.

Wanneer de Ver. Staten, vervolgt hij, maar onder de betoovering kunnen gehouden worden, dat het niet noodzakelijk is voorzorgsmaatregelen te treffen, dan kan J. zich van China meester maken en zijn hegemonie over de Stille Zuidzee verklaren, terwijl er bovendien aanleiding te over is om aan te nemen, dat het in staat zal zijn, zijn aanmatiging en ambities met succes te doen bekronen. Dat is de reden waarom er geen moeite wordt gespaard om de verdenkingen van de Ver. St. in slaap te sussen.

Wij vragen ons wel eens af of het mogelijk zal zijn het Am. volk te doen ontwaken uit den droom van veiligheid en het de J. onschuld en welwillendheid in het juiste licht te doen zien.

Zoowel president Roosevelt als president Wilson hebben nederig gegeten uit de gewapende hand van Japan, wijl onze militaire en marine-toebereidselen te zwak waren om een vergelijking met J. te kunnen doorstaan. Beide presidenten hebben ingegerepen in de staats-wetgeving van Californië in hun panischen schrik voor een oorlog met J.

Het eenige wat ons te doen staat om 't gevaar te bezweren, is over te gaan tot aanvullen van ons leger en van onze vloot op zulk een wijze, dat het den J. den lust zal doen vergaan zich met ons te meten.

Aan deze beschouwingen, welke niet geschreven waren met het oog op de N. I. belangen, voegt de vorrespondent van 't Handelsblad eenige opmerkingen toe, die wel 't Nederlandsche belang beoogen en hij besluit dan met deze woor-

den, die versterking vinden in hetgeen wij in den aanhef dezes schreven:

„Dat Nederland onder die volkeren" (tot welke de Amerikanen toenadering zullen gaan zoeken) „behoort, zal thans wel iedere schoolknaap u kunnen zeggen. Vandaar dat dit een gereede aanleiding zal gaan vormen voor Nederland om nauwere aansluiting te verkrijgen met Amerika, Nederlands natuurlijke bondgenoot in Oost-Azië.

Wil Nederland in die richting gaan, dan moet 't echter zorgen als bondgenoot zelf ook genoeg waard te zijn om als zoodanig gezocht te worden of aanneembaar te wezen.

In Soedan.

Niettegenstaande Groot Brittanië genoeg afleiding heeft om zich niet op den ouden trant in koloniale avonturen te begeven, is de karaktertrek te diep ingeworteld om zelfs tijdelijk verloochend te worden. Over Soedan bereikt ons weer een bericht, dat geheel op de in gewone tijden gebruikelijke wijze de inzet geeft van een krijgstocht, die met een groot succes is begonnen. Echter is de hoofdman niet gevat, en zal nu wel een reeks van ondernemingen moeten volgen, die de expeditie tot een oorlog van langen duur zal doen uitzetten, gelijk dat in de Britsche koloniale geschiedenis regel is.

Van Britsche zijde wordt officieel gemeld, dat de houding van Aldinar, den sultan van Darfoer, tegenover de Br. regeering in Soedan sedert eenigen tijd onbevredigend en barsch is geweest. In 't begin van Februari begon hij een strijdmacht samen te trekken aan de grens van Kordofan, bij den Dzjebel-el-Hella.

Kolonel Kelly kreeg nu het bevel over een uit alle wapens samengestelde krijgsmacht, die te Nahoed werd samengetrokken. Einde Maart bezette hij Um-Shanga en den Dzjebel-el-Hella, waarna hij naar Abiad trok. Hier werden de toebereidselen gemaakt om naar El Fasher, de hoofdplaats van Alidinar, op te rukken, zoodat de eigenlijke opmarsch den 15en Mei kon beginnen.

Het ontvangen rapport meldt, dat Kelly den vijand verslagen heeft en den 23en El Fasher heeft bezet. De voornaamste gevechten werden bij Beringia, 12 mijl ten N. van de hoofdplaats, geleverd, waar de verdediger met 2 à 3000 man een sterk verschanste stelling bezet had. Het korps kameelruiters wist hem tot het verlaten van zijn stelling te noodzaken. Hij ging toen echter tot een onstuimigen tegenaanval over, die, onder 't vernietigend moderne vuur der Engelsche troepen, tot staan kwam. Op hun beurt gingen de Britten toen weer tot het offensief over, waardoor den vijand een volkomen nederlaag werd bezorgd. Het bericht telt hem een verlies van minstens 1000 man toe, waartegenover aan Br. zijde 5 dooden en 23 gewonden worden opgegeven.

Bij 't gevecht werd gebruik gemaakt van een vliegmachine om te verkennen en om bommen te werpen.

De overwinning liet sultan Alidinar echter de gelegenheid tot ontvluchten; geruststellend wordt er bij gevoegd „met een klein gevolg", maar de beteekenis van dit ontkomen hangt niet af van 't aantal dergenen, die in de omgeving van den sultan meetrokken, maar van den aanhang die hij onder de bevolking heeft en krijgen kan. Wellicht ware een nederlaag, maar met gevangennemen of onschadelijk maken van den weerspannigen sultan als een grooter politiek succes te beschouwen geweest.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Sedert het vorig overzicht der koloniale literatuur bereikten ons zoovele nieuwe publicatiën, dat hoofdzakelijk moet worden volstaan met eene opsomming van den inhoud.

Tijdschr. voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië. Mrt. 1916.

Is onze Vaderlandsche Regeering wel op den goeden weg met hare nieuwe belasting van de suikerondernemingen op Java? — Batavia's handel in 1915. — Kamers van Landbouw in Nederl.-Indië (slot). — Verslag over een reis in Cachar en Sylhet ter bestudeering van de theezaadtuinen, door A. S. Tienstall. Uit het Engelsch vertaald door Dr. Ch. Bernard. — Bestrijdingsmiddelen tegen plantenziekten en schadelijke dieren. — Het weer en bedrijf op de suikerondernemingen. — Revue van tijdschriften enz. (Vreemd geld in Nederlandsche ondernemingen. — Engeland over den Nederlandschen kolonialen handel. — Vorstenlandsche Tabak. — Zuid-Sumatra Landbouwvereeniging).

Locale Belangen. 15 Maart-1 April 1916.

Eenige opmerkingen over afval watervoorziening op Java, door J. C. Fischer. — Gouverneur-Generaal af, door W. (Schrijver bespreekt het standpunt dat G. G. Idenburg heeft ingenomen ten opzichte der decentralicatie). — De toekomst der decentralisatie, door v. W.

Berichten van den Sint-Claverbond. 1916. No. 1.

In Memoriam. Pastoor N. S. A. M. Visser, overleden te Bandoeng 22 Sept. 1915, door Pr. M. Hellings (met portret). — In Memoriam. Pastoor P. A. Wintjes, overleden te Soerabaja den 11en Oct. 1915, door Pr. J. A. Korndörffer (met portret). — Bij het gouden jubilé van Zuster Ambrocia (Johanna Westerveld) te Semarang). — Terug naar Indië. Een causerie van Pr. Th. Korndörffer (slot). — Leven van den Zaligen Pr. Dionysius a Nativitate en van den Zaligen Broeder Redemptus a Cruce, martelaars van Atjeh op Sumatra, in verband met de oude geschiedenis van den Indischen Archipel, door Pr. A. Kortenhorst (met potretten).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Werkwijze koeliedienstcultuur in het boschdistrict Ngawi e.a. door J. C. v. R. Claasen. — Personeel bij het boschwezen door F. W. Snepvangers. — Verbetering van de boschboekhouding, door J. R. Bevershuis. — De beteekenis van ons boschbezit in onze Oost-Indische koloniën. — Mr. S. C. Nederburgh's advies over de „Contingenten" in 1800, door E. H. B. Brascamp. — Determinatie-tabel der boomsoorten, welke in djatiwouden op Java voorkomen.

Korte Berichten voor Landbouw, enz. 31 Maart 1916.

Mogelijke ontwikkeling der keramische nijverheid in Ned.-Indië, door Dr. E. C. J. Mohr. (Schrijver verklaart de redenen waarom de keramische industrie in N. I. nog niet verder is gekomen dan het bakken van grootendeels nog hoogst inferieure steenen en dakpannen, en wijdt vervolgens een beschouwing aan dat bedrijf, zoomede aan aardewerk, porcelein en glasindustrieën).

De Banier, Christel. Weekbl. voor Ned.-Indië. 1916. No. 12-13.

Bij de bestuurswisseling. — Ook ethische politiek. — Witte-Kruis-Kolonie (overzicht van het jaarverslag over 1915). De Mekka-vaart. — Een belangrijke publicatie van het Eucyclopaedisch Bureau: De invloed van den Europeeschen oorlog op den productenhandel van Ned.-Indië, in het bijzonder op dien van de Buitenbezittingen, 2e gedeelte: De gewesten van Sumatra.

Orgaan der Ned. Ind. Officiersvereenig. 1e jaarg. No. 6.

Schermlokalen voor officieren, door W. A. L. Soetbrood Piccardt. — Desiderata van de officieren van den topografischen dienst, door J. van Roon. — Het pionieren bij de Infanterie, door van Exter. — Het weduwen- en weezenfonds voor de officieren der landmacht in Ned.-Indië, door J. J. Riel. — Een zorgvol bestaan, door J. L. Gude. — De invloed van het huwelijk op het officierscorps. — De militievoorstellen in de pers.

De Handel. 1 Mei 1916.

De administratie eener suikeronderneming, door J. Sibenga Mulder. (In dit 4e vervolg schetst schr. den gang van zaken in eene Java suikerfabriek).

De Ingenieur. 27 Mei 1916.

Onderzoek naar de moeilijkheden, ondervonden bij de uitvoering van openbare werken in Ned.-Indië, door tusschenkomst van aannemers, door R. A. van Sandick. (Bespreking van deel II van dit van regeeringswege uitgegeven werk.

Eigen Haard. 27 Mei 1916.

Toradja'sch leven, door Mevr. M. Adriani—Gunning (III. De landbouw der Toradja's, met illustraties).

Handboek Suikercultuur Java.

Van het „Handboek ten dienste van de suikerriet-cultuur en de rietsuiker-fabricage op Java", verscheen het vijfde deel. De cultuur van het suikerriet op Java, door W. v. Deventer. Met afbeeldingen. Uitgegeven door de Vereeniging „Het Proefstation voor de Java suikerindustie". (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Bijdragen in eenige Zendingsperiodieken.

Onder de Mohammedanen. Uit den missiepost Moentilan (Midden-Java), door L. van Rijckevorsel (slot). — (De Katholieke Missiën, 15 Mei 1916).

Het ziekenhuis te Bondowoso (met afb.) — Keboemen. (Mededeelingen over het werk der zending aldaar). (Het Zendingsblad. Mei 1916).

Zijn er in het heidendom der natuurvolken aanknoopingspunten te vinden voor den Zendingsarbeid (vervolg). — Over het zendingswerk op de Sangir-eilanden, door Br. Ferguson. (Nederlandsche Zendingsbode, 19 Mei 1916).

Orang Paladang. 15 Mei 1916.

Beweging onder de geesten der inlandsche bevolking op Java (wordt vervolgd). — Aanteekeningen over werkkring, werkwijze, promotie, enz. op Rubber-ondernemingen.

Ned. Tijdschr. voor Geneesk. 1916, 1e helft, No. 20.

Gebruiken bij ziekten der Inlanders van onze Oost en hun ethnologische beteekenis, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan.

De Indische Mercuur. No. 21.

Het scheepvaarthuis te Amsterdam, door J. M. van der Mey (met afb.) — Voorloopige mededeeling naar aanleiding van proeven ter verhooging van de rietwaarde, door O. L. J. E. Lohman. — Het rijpen van het suikerriet, door Dr. Z. Kamerling. — Internationaal Theecongres en tentoonstelling in Ned.-Indië. — Buletin du Jardin botanique de Buitenzorg, door Dr. J. Westerdijk. — Java-thee in 1915. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten (De vooruitzichten voor de suikercampagne op Java. — De kwestie der particuliere landerijen, Enz.) — Kleine mededeelingen. — Verkeerswegen. — Industrieele mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië. No. 48-49.

De nieuwe president van den Suikerbond (W. A. Th. Burger), door J. Koning (met portret). — De opening van het nieuwe gebouw der Nutsspaarbank te Soerabaia (met ill.) — Nog een tweetal merkwaardige foto's van het jongste vliegongeluk. — Ernstig tramongeluk bij Soerabaia (met afb.) — Herinneringen uit den tijd der Geconcentreerde linie.

Tijdschrift voor Economische Geographie. 15 Mei 1916.

De tragedie der verscheping der Surinaamsche bacoven, door G. E. Huffnagel. — De opkomst en beteekenis van de rubber- en getha-pertja productie en -handel in Nederl. Oost-Indië (met kaartje), door Dr. H. Blink. — Uit de koloniale literatuur, door W. C. Muller.

Grondhuurverordeningen.

Bij de firma G. Kolff en Co. te Batavia is verschenen: „Grondhuurverordeningen. Bepalingen betreffende verhuur van grond door Inlanders aan niet-Inlanders." Bewerkt door Mr. G. J. Nolst Trinité. Het boekje lijkt ons een goede handleiding voor degenen, die geen weg weten in bepalingen betreffende den verhuur van grond in Ned.-Indië. (Java-Bode).

Het dragen van wapenen.

Het jongste Nr. van „De Planter" zegt hierover o. m.:

„Van verschillende kanten wordt in den laatsten tijd aangedrongen op het uitvaardigen van een verbod in 't algemeen, en voor de koelies op de ondernemingen in 't bijzonder, om niet voor 't werk benoodigde wapens als messen, dolken, krissen e. d. te dragen.

Het kan niet worden ontkend — de praktijk wijst het uit — dat genoemde steekwapens gevaarlijk speelgoed zijn in handen van Oostelingen, die het leven van een medemensch niet bizonder respecteeren en bekend staan voor hun onderhevigheid aan blinde drift (mata glap). En de bestaande vrijheid om dergelijke bij uitstek geschikte moordwerktuigen op een handig bereikbare plaats van het lichaam mee te voeren, is dus overdrachtelijk zoo'n beetje te beschouwen als de door lakschheid geschapen gelegenheid, die op haar beurt den dief schept."

Het blad geeft dan aan de beheerders van ondernemingen den raad om de handen ineen te slaan en en bloc thans reeds over te gaan tot een verbod van dragen van wapenen door het inlandsch personeel. Het feit der veelvuldige aanslagen, welke de koelie's op elkaar plegen, zou desnoods officieel als motief voor den maatregel kunnen worden uitgespeeld.

De Lampongsche districten.

Verschenen is het door ons reeds aangekondigde boek van dr. R. Broersma over de Lampongsche districten.

Het lijvige boekwerk, waaraan de Java-Bode (Nrs. van 31 Maart en 1 April) een tweetal artikelen wijdt, is opgedragen aan den heer T. Ottolander, den oprichter der Zuid-Suma-

tra landbouw en nijverheidsvereeniging, en verschenen bij den Javaschen boekhandel en drukkerij te Batavia.

In zijn voorwoord zegt de schrijver o.m.:

„Aanvankelijk van plan een onderzoek te beproeven in een ander gewest, vestigde ik medio 1914 mijn aandacht op de Lampongsche Districten, toen daar een eerste gedeelte van den Zuid-Sumatra-spoorweg werd geopend. Bloei van landbouw of nijverheid noch uiterlijk schoon kon aantrekken, niemand stelde nog eenig vertrouwen in de Lampongs en van meer dan één zijde werd mij ontraden dat gewest te kiezen als voorwerp van een uitgebreid economisch onderzoek: telt ons Indië niet streken genoeg, die wel aantrekkelijk zijn en evenzeer een maagdelijk terrein voor den onderzoeker bieden?

Mijn doel was, in ruimen kring belangstelling te wekken voor een gewest van Indië, ditmaal een der buitenbezittingen, en het daartoe naar zijn aard en belangen te behandelen zonder overstelping met details, maar ook zonder de stof te dringen in het keurslijf van een overzicht.

Wie Nederlandsche lezers wil nader brengen tot kennis van het Indië onzer dagen, kan zich niet onderwerpen aan de beperking, welke handboek of overzicht den schrijver oplegt. Het doel was dus hetzelfde, dat in 1912 met „Besoeki" werd beoogd. De wijze, waarop dat boek algemeen werd ontvangen, heeft mij gerechtigd trouw te blijven aan het program, in de voorrede daarvan aangeduid."

Dr. Broersma heeft zijn boek over de Lampongs in twee afdeelingen verdeeld. In de eerste afd. behandelt hij land en volk, de tweede is gewijd aan den landbouw en den economischen toestand.

De rijstteelt in Ned.-Indië.

Als No. 8 der 2e serie van de reeks geschriften, verschijnende onder den verzameltitel „Onze Koloniën, onder redactie van R. A. van Sandick", is verschenen een monografietje over de rijstteelt in Ned.-Indië, door Dr. J. van Breda de Haan, Inspecteur van den inlandschen landbouw te Buitenzorg. In een kort bestek schetst schr. achtereenvolgens het verbruik, de cultuur, de voedingswaarde enz. van de rijst om ook eenige blz. te wijden aan de oeroude gebruiken en ceremoniën van de bevolking bij de rijstteelt.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief. De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Candidaat-Indische ambtenaren.

De commissie tot voorbereiding van de aanwijzing in 1916 van candidaat-Indische ambtenaren ten behoeve van den administratieven dienst in Nederlandsch-Indië maakt bekend, dat in dit jaar hier te lande 46 jongelieden kunnen worden aangewezen als candidaat-Indisch ambtenaar, naar de bepalingen van het Koninklijk besluit op de Indische Bestuursopleiding (Staatsblad 1907, no. 71), aan welke aanwijzing is verbonden het genot van eene studietoelage ten bedrage van f 1000 's jaars, overeenkomstig de bij evengenoemd besluit vastgestelde regelen.

Voor aanwijzing komen uitsluitend in aanmerking zij, die:

I. voldaan hebben aan een der volgende examens:

a. een der examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene universiteit of het examen ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan de Technische Hoogeschool;

b. het eindexamen van hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus in Nederland of in Nederlandsch-Indië;

c. het examen ter verkrijging van het diploma van landbouwkundige, bedoeld in het laatste lid van art. 57 der wet van 2 Mei 1863 (Staatsblad no. 50), houdende regeling van het middelbaar onderwijs;

d. het eindexamen van het Koninklijk Instituut voor de Marine en het toelatingsexamen tot of het eindexamen van de Koninklijke Militaire Academie;

e. het eindexamen van de openbare handelsscholen met tweejarigen cursus te Amsterdam, Groningen, Haarlem, Harlingen, Rotterdam, Utrecht, Vlissingen en Enschedé (afdeeling van de Nederlandsche School voor Nijverheid en Handel aldaar), van de bijzondere handelsscholen met tweejarigen cursus van het Canisius-College te Nijmegen, het college St. Willebrord te Katwijk aan den Rijn en het Bisschoppelijk Seminarie te Rolduc (gemeente Kerkrade), van de handelsschool deel uitmakende van de Middelbare School voor Handel en Administratie te 's-Gravenhage, en van de aan de Prins Hendrikschool te Batavia verbonden openbare handelsschool met tweejarigen cursus;

f. het natuurkundig examen voor aanstaande veeartsen;

II. bij het, op het nader te bepalen tijdstip, door de Geneeskundige Commissie van het Departement van Koloniën ingesteld onderzoek voor den Indischen dienst physiek geschikt verklaard zijn.

Sollicitanten moeten:

A. vóór 15 Juni schriftelijk, met opgaaf van hun adres, zich aanmelden bij de commissie (adres den secretaris: C. J. de Groot, Kepplerstraat 30, 's-Gravenhage), onder overlegging van:

1. een afschrift van of een uittreksel uit hunne geboorteakte;

2. een kort relaas van hunne opvoeding en het door hen genoten onderwijs;

3. hunne schoolrapporten over de laatste twee studiejaren aan instellingen van middelbaar of voorbereidend hooger onderwijs;

4. hunne diploma's of getuigschriften betreffende de hierboven vermelde examens met de hun daarbij uitgereikte cijferlijsten;

5. eene door de bevoegde autoriteit afgegeven verklaring van goed maatschappelijk gedrag;

6. een bewijs, aantoonende welke militaire verplichtingen zij nog te vervullen hebben.

Voor zoover vóór genoemden datum de onder 4 bedoelde diploma's of getuigschriften nog niet zijn behaald, wordt bij de aanmelding medegedeeld, welk examen ter verkrijging daarvan alsnog zal worden afgelegd, met mededeeling van het tijdstip, waarop dat examen voor den sollicitant zal zijn afgeloopen. Vermits het schriftelijk gedeelte van het onderzoek der commissie omstreeks 25 Juli zal plaats vinden, worden voorts de in evenvermeld geval verkeerende sollicitanten uitgenoodigd, hunnerzijds de noodige stappen te doen om zoo mogelijk vóór dien datum het door hen beoogd examen af te leggen.

De aldus verworven diploma's en getuigschriften moeten, met de daarbij uitgereikte cijferlijsten, onmiddellijk na de verkrijging aan de commissie worden ingezonden.

B. bij hunne aanmelding mededeelen:

1o. of zij voornemens zijn nog aan examens voor andere studiën deel te nemen en, zoo ja, wanneer die examens zullen plaats hebben;

2o. voor welke der in artikel 9 sub c van voormeld Koninklijk besluit genoemde talen (Fransch, Duitsch of Engelsch, één of meer, naar verkiezing van den sollicitant) zij blijk wenschen te geven van vaardigheid om van die talen zich practisch te bedienen.

De aandacht van belanghebbenden wordt nadrukkelijk er op gevestigd, dat, anders dan buiten hun toedoen, nà 14 Juni inkomende aanmeldingen onherroepelijk, als te laat ontvangen, ter zijde zullen worden gelegd.

Namens de Commissie,
De Voorzitter,
S. DE GRAAFF.

(Nederlandsche Staatscourant van 3 Mei 1916 no. 104).

Directrices en verpleegsters 1ste klasse voor de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië.

Voor de militaire hospitalen (verpleging van ernstige zieken) in Nederl. Indië is de uitzending noodig van:

twee ongehuwde ziekenverpleegsters met Nederl. diploma, die hier te lande reeds toezicht over andere verpleegsters hebben uitgeoefend en blijken hebben gegeven daartoe volkomen geschikt te zijn, ter benoeming tot directrice bij die hospitalen;

een aantal ongehuwde ziekenverpleegsters met Nederl. diploma, die niet jonger zijn dan 20 jaar en niet ouder dan 35 jaar, ter benoeming tot verpleegster 1ste klasse bij die hospitalen.

De directrices genieten eene bezoldiging van f250 in de maand, benevens recht op vrije woning, doch voor voeding, licht, wasch en bediening moeten zij f 40 's maands betalen.

Aan de betrekking van verpleegster 1ste klasse is verbonden eene bezoldiging van f 75 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van f 25 's maands, benevens vrije woning in het zusterhuis, voeding, licht, wasch en bediening. De voor die betrekking uitgezonden verpleegsters zullen in Indië bevordering kunnen maken tot hoofdverpleegster en directrice.

Eene hoofdverpleegster geniet eene aanvangsbezoldiging van f 200 's maands, met ééne driejaarlijksche verhooging van f 25 's maands. Ook heeft zij recht op vrij woning, doch voor voeding, licht, wasch en bediening moet zij, evenals de directrice, f 40 's maands betalen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, enz., staan de uit te zenden verpleegsters gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen.

Rijks- en gemeentedienst kunnen voor de helft geldig gemaakt worden voor Indisch pensioen.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrusting ten bedrage van f 750 voor eene directrice, van f 300 voor eene verpleegster 1e kl.;

b. eene voorloopige bezoldiging van f 125 voor eene directrice, van f 60 voor eene verpleegster 1ste klasse, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot den dag waarop daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;

c. overtocht voor landsrekening in de tweede klasse.

Zij die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich zoo spoedig mogelijk, bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot afdeeling D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. het diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de dag van geboorte worden vermeld.

(Nederlandsche Staatscourant van 17 Mei 1916 no. 116).

Verpleegsters bij het krankzinnigenwezen in Ned.-Indië.

Ter vervulling van de betrekking van verpleegster bij het krankzinnigenwezen in Nederlandsch-Indië moeten derwaarts spoedig worden uitgezonden twee gediplomeerde krankzinnigenverpleegsters, die liefst niet jonger dan 30 en niet ouder dan 35 jaar zijn.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van f 60 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van f 10 's maands, tot eene maximum bezoldiging van f 90 's maands, benevens vrije huisvesting, voeding en geneeskundige behandeling.

Voor de berekening van wachtgeld, non-activiteitsbezoldiging, verlofsbezoldiging, pensioen en bijdragen aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren, wordt de bezoldiging verhoogd met f 75, zijnde het bedrag der aan de gediplomeerde verplegers en verpleegsters toekomende materieele voordeelen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen enz. staan de uit te zenden verpleegsters gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen. Rijks- en gemeentedienst kunnen voor Indisch pensioen worden geldig gemaakt.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene vergoeding ten bedrage van f 300 voor uitrusting;

b. eene voorloopige bezoldiging van f 60 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederl. Indië;

c. overtocht voor landsrekening in de tweede klasse.

Zij die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen moeten zich vóór 10 Juni a.s. aanmelden bij het Departement van Koloniën, bij een op zegel geschreven verzoekschrift, onder overlegging van:

a. het diploma, en zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

(Nederlandsche Staatscourant van 19 Mei 1916 no. 118).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

GEBR. ALES,
Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag
SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
COMPLETE UITZETTEN.

J. C. NIEUWSTRATEN,
Juwelier.
Magazijn van Gouden en Zilveren Werken.
Eigen Atelier ook voor reparatiën.
PIET HEINSTRAAT 128, o. d. Zoutmanstr.

P. B. VAN MOORSEL & Co.
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING
VOOR
H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,
ALSMEDE VOOR
Particulier gebruik
DOOR
LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . f 2.40
gebonden . . . . - 2.90

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor Sport en Strand.

TENNISROKKEN SPORTMANTELS
BLOUSES.
BADCOSTUUMS. BADMANTELS.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

Brengt een bezoek aan BOEATAN
: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

J. B. HEIJDEMAN,
CONFISEUR. - PATISSIER.
Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.
Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

HUPFELD's FILIAAL
Directie:
DUWAER & NAESSENS
PIANO-, PHONOLA- en MUZIEKHANDEL
is gevestigd:
'S-GRAVENHAGE Kneuterdijk-Heulstraat, Tel. No. 27.
AMSTERDAM Stadhouderskade 19, Tel. No. 4698.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

CHR. J. P. HARINCK-Naaimachinehandel
Waldeck-Pyrmontkade 57, Den Haag
Telegr. adres: HARINCKMACHINE HAAG
A. B. C. Code 4 & 5 U. G.
Verkoophuizen in Indië: Bandoeng-Soerabaia
Engros-Detail. Import-Export.
Gratis Verpakking voor Indië.

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ
Heerengracht 38 - Telefoon 4214
Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—
Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

DORDTSCHE BANK
'S-GRAVENHAGE - KNEUTERDIJK 12-14
behandelt alle Bankzaken.

No. 23. Donderdag 8 Juni 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

School voor verdergaand onderwijs en opleiding van onderwijzeressen

te Semarang op te richten, ten behoeve van meisjes behoorende tot de Inheemsche Bevolking van Ned.-Indië,

als huldeblijk aan de nagedachtenis van Mr. C. Th. van Deventer

---

Wij ontvingen de volgende circulaire, waaraan wij gaarne meerdere bekendheid willen geven:

In het derde nummer der „Kartinibode" is medegedeeld, dat de Raad van beheer van het Kartinifonds, op gezag van het geheele bestuur, besloten heeft, om, indien de vereischte gelden bijeen zijn te brengen, over te gaan tot oprichting van eene school als hierboven omschreven.

Het doel der school zal zijn, niet alleen om meer kennis te verspreiden in de inheemsche vrouwenwereld, en daardoor de vrouw geschikter te maken voor hare opvoedingstaak, maar ook om te verkrijgen een groot aantal vrouwen van het eigen land, die onderwijs zullen kunnen geven zoowel aan de Kartinischolen en de Hollandsch-Inlandsche scholen, als ook aan de inrichtingen voor Inlandsche meisjes, waar geen onderwijs wordt gegeven in het Nederlandsch of althans deze taal geen voertaal is.

Ondergeteekende, door den Raad van beheer gemachtigd zich te overtuigen of voor de voorgenomen school een belangrijk bedrag bijeen te brengen is, trad met eenige personen in overleg. Het plan is met groote instemming begroet, en reeds zijn gewaardeerde toezeggingen gedaan. Tevens werd echter de raad gegeven, om eene becijfering van vermoedelijke kosten op te stellen, waaraan thans voldaan wordt.

Bij de beoordeeling van de volgende uiteenzetting, gelieve de belangstellende lezer in het oog te houden, dat niet te veel in bijzonderheden mocht worden afgedaald, ten einde de aandacht niet van de hoofdzaak af te leiden, en dat de begrooting van kosten slechts in groote trekken kan geschieden, omdat voor den eindopzet der school overleg met de Kartini-Vereeniging te Semarang en met de Indische autoriteiten noodzakelijk is.

Dit overleg komt echter eerst aan de orde, nadat gebleken zal zijn, dat bijeenbrenging van de vereischte gelden verzekerd is.

Voor het oogenblik is hoofdzaak te weten of de offervaardigheid in voldoende mate aanwezig is. Hét zou daarom ten zeerste gewaardeerd worden, indien reeds dadelijk bijdragen beschikbaar worden gesteld, hetzij in eens, hetzij in twee of drie termijnen.

Het beheer der geïnde gelden zal worden gevoerd door den penningmeester van het Kartini-fonds te 's-Gravenhage, den Heer D. Hannema, met dien verstande, dat een geheel afzonderlijk fonds gevormd wordt, hetwelk in bewaring zal zijn bij het Agentschap der Ned. Handelmaatschappij in zoodanigen vorm, als het meest in het belang der zaak zal blijken.

Mocht echter het tot stand komen van eene eigen financieele commissie wenschelijk worden geacht, dan gelieven heeren inschrijvers zich hieromtrent te verklaren.

Op de vraag, hier en daar gedaan, waarom de Regeering niet doet wat het Kartinifonds op zich wenscht te nemen, moge als antwoord dienen, dat de Regeering door zeer vrijgevige bepalingen het verkrijgen van groote subsidies mogelijk heeft gemaakt, doch in sommige gevallen aan het particulier initiatief wenscht over te laten wat zij niet dadelijk zelve ter hand meent te moeten nemen. Overigens heeft de zaak de volle sympathie van Z. E. den Heer Minister van Koloniën, die ook persoonlijk eene bijdrage heeft toegezegd.

De subsidies zijn geregeld bij de Indische Staatsbladen 1906 no. 242 voor de kweekscholen, en 1913 no. 524 voor de lagere scholen, waar Nederlandsch op het programma staat. Daar het einddoel der op te richten school is opleiding van onderwijzeressen, zal met de eerstvermelde subsidie-regeling vóór alles rekening zijn te houden. Het kan echter zijn, dat de Regeering genegen zal worden bevonden tot mede-toepassing der tweede regeling, daar deze ten opzichte van het personeel gunstiger bepalingen bevat. In het eerste geval bedraagt nl. de subsidie voor ten hoogste vijf onderwijskrachten een vast bedrag van *f* 200.— en *f* 175.— 's maands, afhankelijk van het al of niet bezit der hoofdakte, terwijl in het tweede geval voor zes onderwijskrachten 2/3 van het aanvangsinkomen wordt toegekend, en de aan in Gouvernementsdienst zijnde onderwijzeressen toekomende drie-jaarlijksche verhoogingen ten volle vergoed worden. In deze nota is zekerheidshalve uitgegaan van het minder gunstige geval.

Dat juist Semarang voor de school gekozen is, heeft een dubbele reden. Men vindt daar de krachten, die buiten het eigenlijk personeel bijzondere vakken kunnen geven; maar bovenal geldt het beschikbaar zijn van een groot terrein, behoorende bij de reeds bestaande Kartinischool, bijna voor niets door de Regeering afgestaan. Bedoeld terrein is voldoende voor al de vereischte gebouwen, met inbegrip van het op te richten internaat.

Dit internaat is onmisbaar, omdat de gelegenheid behoort open te staan om ook meisjes, wier ouders of verzorgers elders wonen, tot de school toe te laten, op zoodanige wijze, dat de karaktervorming der leerlingen verzekerd is.

Het is wellicht niet overbodig aan te teekenen, dat de kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers overvuld zijn, zoodat aan eene opleiding van meisjes aan die inrichtingen niet te denken is, afgescheiden nog van het bezwaar bij vele ouders bestaande om volwassen meisjes gelijk met jongens opgeleid te zien. In dit opzicht is het echter van groot belang in het oog te houden, dat tòch reeds enkele meisjes gevonden worden, die het eindexamen der kweekschool hebben afgelegd, en die zelfs de Europeesche hulpakte verwierven, wat wel het sterkste bewijs is voor de levensvatbaarheid der voorgenomen inrichting.

Een groote toeloop — niet alleen van Java, maar ook van Sumatra en andere eilanden — is te verwachten, omdat niet alleen de Kartini-scholen leerlingen zullen opleveren, doch ook talrijke Hollandsch-Inlandsche en zelfs Europeesche scholen, en de opleiding van onderwijzeressen eene diep gevoelde behoefte is der inheemsche maatschappij.

De school is daarom gedacht voor 300 leerlingen, 200 internen en 100 externen, opdat niet reeds spoedig na de oprichting afwijzingen zouden moeten volgen, wat tot teleurstelling leidt. De aard der inheemsche meisjes laat een uitgebreid internaat zonder bezwaar toe.

De school zal vermoedelijk zes jaarklassen hebben, die ten deele beoogen de voorbereiding, voor een ander deel de eigenlijke opleiding tot het examen voor de akten, bevoegdheid gevende tot het Inlandsch en tot het Hollandsch-Inlandsch onderwijs. Het verschil ligt hierin, dat in het laatste geval de kennis van het Nederlandsch grooter moet zijn. Voor de leerlingen der onderwijs-opleiding moet volgens voorschrift eene oefenschool aanwezig zijn, welke op gelijken voet voor één onderwijskracht subsidie geniet. In het minder gunstige geval is dus toch te rekenen op nog eens *f* 200.— 's maands.

Het voorloopig leerprogramma is opgesteld in overleg met wijlen Mej. van Loghem, voormalige directrice der groote particuliere Europeesche meisjesschool met opleiding voor het onderwijs-examen te Soerabaja, en hare opvolgster Mej. Faber, en met inachtneming van de eischen van Regeeringswege gesteld.

Het onderwijs zal in 36 weekklassen van 3/4 uur loopen over de volgende vakken: Nederlandsch, Javaansch, Maleisch, Soendaneesch of Madoereesch (laatstgenoemde talen als bijvak voor de meisjes uit West- en Oost-Java), rekenen en vormleer, aardrijkskunde, geschiedenis, natuurkennis, handteekenen, opvoedkunde en fröbelmethode, zang, lichaams-oefening, gezondheidsleer en verpleging in lichte ziektegevallen, huishoudkunde met eenvoudig boekhouden, handwerken, een overzicht van kunst en kunstnijverheid, batikken; of ook de beginselen van groenten- en vruchtenteelt, in verband met de kennis van inmaken, zullen worden onderwezen, zal nader zijn te beslissen.

De kosten zijn te splitsen in: I. dadelijk te voldoene bedragen voor bouw, eerste inrichting en eerste uitzending en uitrusting van personeel; II. jaarlijksche uitgaven voor het op gang houden van school en internaat.

Hiertegenover staan de inkomsten in eens en jaarlijksche.

De heer J. A. van Delden had de vriendelijkheid de hieronder afgedrukte staten te ontwerpen:

Kosten van eersten aanleg.

BEGROOTINGSSOMMEN.	Waarvan door Regeeringssubsidie te verkrijgen.	Door giften bijeen te te brengen.
Bouw van de schoollokalen, van het internaat, van de woonvertrekken voor de directrice en verder personeel f 200.000.-	f 133.000.—	f 67.000.—
Eerste inrichting der slaapvertrekken (f 75.— per interne leerling), meubilair in de woonvertrekken en leermiddelen (f 45.— per interne leerling) f 24.000.— (200 × f 120.—) . .	„ 16.000.—	„ 8.000.—
der schoollokalen f 21.25 per leerling f 6375.— (300 × f 21.25)	„ 4.250.—	„ 2.125.—
passagekosten van 10 onderwijzeressen f 9700.— / uitrustingskosten voor dezen . . . „ 5000.— / f 14.700.—	„ 11.025.—	„ 3.675.—
Kosten van eersten aanleg samen . . . f 245.075.—	f 164.275.—	f 80.800.—

Bijlage A. *Formatie van het onderwijzend personeel.*

	Minimum salaris per jaar.	Maximum salaris per jaar.
1 Directrice	f 6 000.—	f 7.500.—
1 Onder-Directrice	„ 4.200.—	„ 6.600.—
8 onderwijzeressen met hoofdakte (min. f 2400.—, max. f 6600.—)	„ 19.200.—	„ 52.800.—
Totaal . . .	f 29.400.—	f 66.900.—

Stel gemiddeld	f 40.000.—
voor bijzondere lessen (f 25.— 's maands per wekel. lesuur)	„ 5.000.—
	f 45.000.— 's jaars

Bijlage B. *Formatie van het personeel voor het internaat.*

	's maands.	's jaars.
1 Javaansche leidster, tevens hoofd v. h. huishouden f 200.— à f 300.— gem.	f 250.—	f 3.000.— gem.
8 toezichthoudsters tevens huishoudsters f 40 tot f 60 gem.	„ 400.—	„ 4.800.—
4 keukenmeiden f 25 + f 20 + 2 × f 15	„ 75.—	„ 900.—
20 Baboes (1 à f 25, 19 à f 15)	„ 310.—	„ 3.720.—
3 tuinlieden à f 15.—	„ 45.—	„ 540.—
1 portier	„ 50.—	„ 600.—
	f 1.330.—	f 13.560.—

Begrooting van jaarlijksche ontvangsten en uitgaven.

Ontvangsten:

Regeeringssubsidie voor het onderwijzend personeel 6 × f 200 × 12	f 14.400—
Idem voor uitzending en uitrusting van één onderwijzeres	„ 1.100.—
Idem voor buitenlandsch verlof van één onderwijzeres	„ 1.440.—
Regeeringssubsidie voor het internaat:	
voor 200 internen × f 138.—	„ 27.600.—
voor 100 internen × f 42.—	„ 4.200.—
voor algemeene onkosten	„ 300.—
Kost- en schoolgeld:	
voor 200 internen × f 25 × 12 = f 60.000	
voor 100 internen × f 1.50 × 12 = f 9.000	
Af voor on- en minvermogende leerlingen minder ontvangen wordt f 9000, blijft	„ 60.000.—
Regeeringsubsidie voor onderhoud der gebouwen	pro memorie
Jaarlijksche giften in Indië	pro memorie
	f 109.040.—
Vermoedelijk jaarlijksch tekort	f 11.290.—
	f 120.330.—

Uitgaven:

Onderwijzend personeel, Bijlage A	f 45.000.—
Uitzending en uitrusting van één onderwijzeres	„ 1.470.—
Buitenlandsch verlof van één onderwijzeres	„ 4.000.—
Bijdrage voor het pensioenfonds	„ 1.000.—
Personeel van het internaat, Bijlage B.	„ 13.560.—
Voeding, wasch en verdere huishoudelijke uitgaven	„ 55.000,—
Schrijfloonen en schrijfbehoeften voor de administratie	„ 300.—
Onderhoud der gebouwen	pro memorie
	f 120.330.—

Mocht voldoende steun worden gevonden, dan verdient overweging om met de tenuitvoerlegging van het plan niet te wachten, totdat de gebouwen tot stand zijn gebracht, doch zoo spoedig mogelijk te Semarang een groot huis dan wel twee huizen te huren, waar de zich aanmeldende meisjes gehuisvest kunnen worden, en met het onderwijs een aanvang wordt gemaakt.

Meisjes, die nu reeds in aanmerking komen voor de opleiding tot het examen van onderwijzeres, zouden ook dadelijk daartoe in de gelegenheid zijn te stellen door een voorloopigen cursus, afhankelijk van het aantal en den leeftijd. De ondervinding daarbij ongedaan, zal tevens kunnen zijn een vingerwijzing voor den eindopzet.

Het betreft de tegemoetkoming aan een lang gevoelde behoefte. Er zullen zich daarom zeer uiteenloopende adspirant-leerlingen voordoen. Afwijzingen dienen zooveel mogelijk te worden voorkomen. Voor iedere leerling trachte men in den aanvang een modus vivendi te vinden. Dit kan juist in den aanvang beter dan later, wanneer de inrichting op gang is. Ook in dit opzicht is veel ervaring op te doen.

Overigens zij de opvatting, met gepaste zuinigheid, flink en onbekrompen.

Ondergeteekende verklaart zich tot het geven van nadere toelichting gaarne bereid.

Het zal ook zeer op prijs worden gesteld, wanneer opmerkingen over den opzet der school te zijner kennis komen, welke dan door den Raad van beheer zullen worden overwogen.

Mr. J. H. ABENDANON,

Den Haag, Mei 1916. Jan van Nassaustraat 43.

Suriname.

In ons nummer van 25 Mei deelden wij het een en ander mede uit het Voorloopig Verslag der Koloniale Staten betreffende de ontwerp-begrooting voor 1917.

Hier volge nog een bloempje uit dat verslag: „Door eenige leden werd gevraagd of het Bestuur den tijd nog niet gekomen achtte om van Bestuurswege krachtig te bevorderen, dat de Boschnegers en Indianen, in de stad zijnde, zich behoorlijker gekleed vertoonen dan tot dusver het geval is."

Het is niet de eerste maal dat het blijkt, dat er onder het 13-tal eenige preutsche heeren schuilen, die aan deze arme boschbewoners, gedurende hun verblijf in de hoofdplaats, hun luchtige kleeding misgunnen. De stadskleeding der mannelijke Boschnegers getuigt zeker niet van veel smaak, maar wat gaat dit den „eenige leden" aan? Zijn zij de arbiters der mode? Een eeresaluut aan den Gouverneur voor zijn leuk antwoord op de malle vraag: „Het is den Gouverneur niet bekend dat Boschnegers en Indianen zich in onbehoorlijke kleeding op straat vertoonen. Hij acht het evenwel niet noodig, dat Boschnegers en Indianen van hunne volkskleederdracht afstand doen."

* * *

De Gouverneur heeft een ontwerp ingediend tot aanvulling van het Burgerlijk Wetboek.

Britsch- en Nederlandsch-Indische immigranten zijn in de kolonie slechts bekend onder het nummer en de letter, waaronder zij geboekt staan in de immigrantenregisters. In het eerste geslacht en zoolang zij onder contract verbonden zijn, levert dit geen moeilijkheden op, doch wanneer zij zich vestigen en hunne kinderen en kindskinderen in aanraking komen met de registers van den Burgerlijken Stand, is een zeer omslachtige omschrijving van hunne persoonlijkheid noodig.

Om dit bezwaar op te heffen, verdient het aanbeveling voor de immigranten, die in de kolonie hunne woonplaats gevestigd hebben en dus getoond hebben dat zij zich willen stellen onder de Surinaamsche wetten, de gelegenheid open te stellen om zich een geslachtsnaam en voornamen te kiezen.

Ook komt het voor, dat Indianen en Boschnegers zich in het meer bebouwde deel der kolonie vestigen en dan gaarne op Europeesche wijze namen wenschen te dragen.

De thans geldende regelen voor het aannemen van nieuwe namen is voor hen te omslachtig en te kostbaar. Daarom wordt voorgesteld die regelen te vereenvoudigen.

De bedoeling is, dat de geslachtsnaam het eigenaardige nationaal karakter blijve behouden en in de landstaal worde afgeleid uit vroegere woonplaats, beroep of andere bijzonderheden, op gelijke wijze als men in Nederland aan de namen van Deventer, van Zutphen, Smidt, Kuiper, Bakker, enz. is gekomen.

Het ligt niet in de bedoeling om op Indianen en Boschnegers eenigen aandrang in deze uit te oefenen, noch om bij het kiezen van een naam de vrijheid der keuze in den weg te staan.

* * *

Uit Calcutta is in Suriname telegraphisch bericht ontvangen dat het transport Britsch Indiërs, dat in Juli vertrekken zou, niet verwacht moet worden, daar het schip, dat de emigranten zou aanvoeren, door de Britsche Regeering is opgeëischt.

* * *

Aan „Suriname" van 7 April ontleenen wij het volgende belangrijke bericht:

„De Daily Argosy [een in Britsch-Guiana verschijnend blad] vermeldt een besluit van de Britsch Indische Bestuursraad, bekrachtigd door den Onderkoning, om de emigratie van Britsch Indië onder contract te verbieden. Evenwel zal er een overgangstijd gegeven worden om de kolonies, die Br. Indiërs aanvoeren, maatregelen te doen treffen voor de voorziening in hunne behoefte aan arbeiders."

Volgens „De West" van 25 April zou de overgangstijd vijf jaren bedragen.

* * *

Blijkens advertentie van het agentschap te Paramaribo zal de te New-York gevestigde Raporel Steamship Line een maandelijksche directe verbinding openen van New-York met Suriname en Cayenne.

* * *

„Suriname" van 11 April schrijft:

„Van de drie schepen der K. W. I. M., de Venezuela, de Ecuador en de Columbia, die aan een Noorsche firma verkocht waren, lezen wij in de American Exporter, dat de Noorsche koopers de schepen eenige dagen later verkocht hebben aan de Amerikaansche firma W. R. Grace en Co. met een zoet winstje van 337.500 dollars (f 843.750) De firma Grace en Co. betaalde 1.100.000 dollars (f 2.750.000) per stuk.

De booten zullen tusschen San Francisco en Midden Amerika varen.

* * *

In het Maart-nummer van „The Thea en Coffee Trade Journal" een artikel van de hand van den heer J. B. Percival te Paramaribo, getiteld „Cacao culture and preparation".

* * *

Paramaribo is een nieuw blaadje rijker geworden, n.l. „Ons Volk", onder redactie van den heer H. C. Balois.

* * *

De Tweede Kamer heeft verslag uitgebracht over het wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van de wet op het lager onderwijs; dit ontwerp bevat ook de gelijkstelling van Surinaamsche akten met de Nederlandsche. Van verschillende zijden gaf men blijk van instemming met dit wetsontwerp, waardoor aan billijke verlangens wordt tegemoet gekomen.

Grens Suriname-Fransch Guyana (Marowijne-rivier).

De minister van buitenlandsche zaken en van koloniën hebben een nota ingezonden naar aanleiding van het verslag over het wetsontwerp tot goedkeuring van het den 30sten September 1915 te Parijs tusschen Nederland en Frankrijk gesloten verdrag, strekkende tot regeling van de grens tusschen Suriname en Fransch Guyana over een gedeelte der Marowijnerivier.

Zij geven de verzekering, er naar te zullen streven dat een regeling ook omtrent den verderen loop der grens zoo spoedig mogelijk tot stand kome. Uit den aard der zaak is echter het bereiken van een resultaat afhankelijk niet slechts van de voortvarendheid en de kracht der Nederlandsche regeering, doch evenzeer van de mogelijkheid van een regeling, die voor Nederland aannemelijk is.

Wat het thans gesloten verdrag betreft is als een tegemoetkoming aan verlangens van Fransche zijde gesteld, slechts te beschouwen de vastkoppeling van de aangelegenheid van den loop der grens aan de overige in het Verdrag geregelde onderwerpen, benevens de beperking van de regeling, die het verdrag geeft, tot een deel der grensrivier. De toestand dien het Verdrag voor dit deel der rivier in het leven roept, beantwoordt aan hetgeen de Nederlandsche regeering wenschelijk acht.

Een voorbehoud voor het vervoer van oorlogsmaterieel is in het Verdrag niet opgenomen, omdat de behoefte daaraan zich van Nederlandsche, noch van Fransche zijde heeft doen gevoelen.

Het is daarom ook niet geoorloofd zonder nader overleg der beide regeeringen een dergelijk voorbehoud op te nemen in de reglements destinés à assurer la libre navigation, vermeld in het verdrag.

Tentoonstellingen te Paramaribo.

(Van onzen Vertegenwoordiger in Suriname.)

Twee tentoonstellingen in één maand in deze stad, waarvan de doorsnee-inwoner bij iedere gelegenheid met minachtend schouderophalen betuigt: „Hier!, och hier is niets te doen!" En nu in eens twee tentoonstellingen, beide geslaagd en beide aantoonende een batig slot. Waardoor bewezen wordt, dunkt ons, dat er werkelijk niet met zoo'n wanhopig, minachtend gebaar over Suriname gesproken behoeft te worden en dat ook nog wel andere dingen kans van slagen hebben, als de rechte menschen zich er maar voorspannen. En die waren in dit geval blijkbaar aan het werk geweest.

Voor de eerste tentoonstelling, die van eene collectie aquarellen en etsen, ter bezichtiging afgestaan door de Maatschappij „Arti et Amicitiae" te Amsterdam, had zich een comité gevormd onder voorzitterschap van Mr. P. Carst, terwijl Mevrouw Baronesse van Asbeck welwillend als Beschermvrouwe optrad. Het schijnt ons een zeer gelukkig denkbeeld van het Comité, Nederlanders, die zoo ver — en dikwijls gedurende jaren — van het moederland verwijderd zijn, die vooral in dezen vreeselijken tijd door de gebrekkige communicatie zich daarvan nog verder gevoelen, eens in de gelegenheid te stellen, kennis te nemen van datgene, wat op kunstgebied daar geproduceerd wordt. In den Haag, Amsterdam, Rotterdam zucht men wel eens onwillekeurig: „Alweer een tentoonstelling!", hier was die tentoonstelling een evenement, een alleraangenaamste afwisseling in het dagelijksch bestaan, dat als vanzelf om geld verdienen en nog eens geld verdienen draait.

Een gemakkelijke taak had het comité voorzeker niet. Lokalen met goed licht, voldoende ruimte, om het geëxposeerde geheel tot zijn recht te doen komen, zijn hier niet te vinden. Men moest zich behelpen met een ruim heerenhuis, wat, al was het niet altijd even gemakkelijk alles onder het juiste licht te exposeeren, het voordeel had, dat de drie ineenloopende vertrekken een intiem-gezelligen aanblik boden. Het comité kan met voldoening op zijn arbeid terugzien: Ruim 600 bezoekers, ongerekend de 162, die zich een voor de geheele week gangbare kaart hadden aangeschaft, en een verkoop van aquarellen en etsen tot een bedrag van *f* 3000.— doen zien, dat ook voor Hollandsche kunst hier groote belangstelling aanwezig is.

Ook nog wel voor andere zaken; dat bewees de Padvinders-bloemententoonstelling gedurende de Paaschdagen. Georganiseerd door het Bestuur der Organisatie, kon deze zich verheugen in de medewerking van een ijverig comité van dames en heeren en in groote belangstelling van hoog en laag.

Z.E. de Gouverneur en Mevrouw van Asbeck, die evenals de Staten met belangstelling de ontwikkeling der Padvindersbeweging gadeslaan en haar steunen, waar dat wenschelijk is, openden de tentoonstelling, die naast goedbedoelde, dankbij het ook niet geheel-gelukte pogingen, veel werkelijk moois te zien gaf. Ook hier deed zich het gemis aan een goede localiteit duchtig gevoelen. Bij de groote belangstelling van jong en oud, hoog en laag, was de temperatuur in de niet groote en door eenige gasvlammen verlichte zaal, op enkele avonden vaak meer dan tropisch. Maar gezellig was het er, vooral den laatsten avond, toen aan den aandrang van de jeugd eindelijk toegegeven en de tentoonstelling met een dansje besloten werd.

Paramaribo, 30 April 1915. K.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Militieplicht. In „De Voorpost" uit Maha Prana de volgende gedachten hierover:

Nog is men niet klaar met het verwerken en oplossen van bestaande vraagstukken ter verbetering van ons maatschappelijk leven of daar komt voor ons een nieuwe emotie opdagen: de militieplicht. Dit democratisch voorstel komt van de zijde van Boedi Oetomo met haar „Westersche ideeën".

O, militieplicht, thans roepen wij u toe: mijn waarde zuster Militieplicht, wat zult gij ons brengen. Zult gij ons moreel opheffen? Is het in het belang der welvaart van ons Insulinde, dat gij zult worden ingevoerd? Zult gij ons heuchelijk nieuws brengen en tegen ons Inlanders zeggen: Ziet, hier hebt gij een nieuw middel, om u moreel en intellectueel op te heffen. Bezig mij als wapen, om uw gedooden krijgsmansgeest te doen herleven. Zijt gij vernederd door vreemde Macht? Ziet ge uw rechten vertrapt, wel, ik ben of ik zal een probaat middel zijn voor u, mijn geliefde Inlanders, om u uw rechten te doen herkrijgen. Ik zal uw moed aankweeken, uw wilskracht en ondernemingsgeest verhoogen! Want is het niet, dat gij Inlanders tot nog toe door de z.g. Westersche beschaving wordt beschouwd als kwartmensch! Militie — wij ongelieden vreezen, dat gij ons op een dwaalspoor zult brengen. Gij meent het goed met ons; doch hm! Militie, uw vriendschapshand neem ik — hm, niet aan.

Het Inl. Onderwijs. Naar aanleiding van de cijfers door Tjiptomangoenkoesoemo geproduceerd, betreffende de kosten van het Inlandsch en Europeesch onderwijs (zie het K. W. van 1 Juni 1916 No. 22) zegt hij verder in bovengenoemd blad, dat het op den weg ligt van Boedi Oetomo een actie te beginnen ter verkrijging van meerdere gelegenheid voor de Inlandsche kinderen om zich te ontwikkelen zoodanig, dat zij later in den strijd om het bestaan, dank zij de zich eigen gemaakte schoolsche ontwikkeling, geen al te mal figuur zullen slaan. Wij noemen juist Boedi Oetomo, omdat deze vereeniging meent den vooruitgang van ons volk te kunnen bevorderen door het veralgemeenen van het onderwijs. Het doet er natuurlijl niets toe, dat wij een andere zienswijze zijn toegedaan, dat wij zulks vinden het bewandelen van een langeren weg, waardoor het twijfelachtig wordt, of wel dezelfde resultaten zullen kunnen worden geboekt. Wij n.m. zijn van meening, dat voldoende scholen alleen zullen worden opgericht als wij, dat zijn de Indiërs, op de geldkist zitten. Men bestudeere te dien opzichte de Indische begrooting, daar zal men vinden, dat zooveel duizend pegels worden besteed aan een zekere badkamer, zooveel voor een buitenverblijf, enz. enz. en dat alles terwijl er geen geld is, wanneer scholen moeten worden gebouwd. Men zegt ons wel eens, dat er voor die eventueel meer op te richten scholen geen onderwijzers te krijgen zijn, omdat... omdat ze er niet zijn. Enfin, wij revolutionnairen, denken er het onze van, en vragen ons af, of er evenmin geld is voor kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers. Overigens een zeer stomme vraag, want natuurlijk dat daarvoor geen geld te vinden zal zijn. Deze omstandigheden geven ons aanleiding ons zelve de vraag te stellen: of wellicht de volgende grafelijke landvoogd ons uit de moeilijkheden zal helpen? Wij willen het gaarne hopen, ofschoon......

Oorlogsgevolgen. De „Pembrita Betawi" beweert, dat de pandhuizen in de binnenlanden van Java goede zaken maken, maar dat daar overigens zwaar gevoeld worden het verbod van uitvoer (voornamelijk van de djagoeng), het gebrek aan scheepsruimte, de duurte der levensmiddelen en van andere zaken, zoomede de verminderde invoer. In streken, waar anders veel in copra wordt gedaan, is bijna geen vraag meer naar dit artikel, evenzoo gaat het met katjang en djagoeng. Tot overmaat van ramp zijn de overstroomingen over het land gekomen, waardoor veel padi en veel polowidjo teloor zijn gegaan. In de suikerstreken wordt door de bevolking met blijde verwachtingen de maaltijd tegemoet gezien; dan kan weer geld verdiend worden. En de producent, èn de arbeider, èn de kleinhandelaar gevoelen den zwaren last van dezen harden tijd, maar 't meest nog de rondventer, die met zijn kramerijen en lijnwaden de dessa's rondgaande, vroeger van *f* 10 tot *f* 15 per dag verdienen kon, thans zijn verdiensten tot meer dan de helft verminderd ziet. De Chineesche handelaren, die in producten handelen, hebben dientengevolge veel geld verloren.

De Inl. Vorsten vertegenwoordigd. Bij de bestuursovergave en overname van de hooge Regeering te Batavia, werd ook, volgens de „Sinar Djawa", het Solosche hof vertegenwoordigd in de personen van Pangeran Koesoemodiningrat, een ouderen broeder van den Soesoehoenan en Pangeran Adiwidjojo, een zoon van dezen Vorst. Pangeran Hangabei, zijn oudste zoon, ging er heen als adjudant in buitengewonen dienst van den Gouverneur-Generaal. Hij bekleedt in het leger den rang van majoor bij den generalen staf. Voor Djokdjakarta ging in deze hoedanigheid van majoor en adjudant i. b. d. Pangeran Mangkoeboemi.

Behoeften aan de Holl. Taal. Meer en meer — alzoo de „Pembrita Betawi" — wordt de behoefte gevoeld aan kennis van de Hollandsche taal, zoowel in het dagelijksch leven als bij het onderwijs, ook om later in de maatschappij vooruit te komen. Een goede maatregel is nu, volgens dit blad, dat de Directeur van Onderwijs bepaald heeft, dat, te beginnen met dit jaar, bij de toelating tot de kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers te Bandong, Djokdjakarta, Oengaran, Probolinggo en Fort de Kock eenige kennis van de Hollandsche taal wordt vereischt, zoodat deze scholen in werkelijkheid toegankelijk zullen zijn voor jongelieden, afkomstig van de Hollandsch-Inlandsche, Europeesche en Hollandsch-Chineesche scholen. In de 1e klas van de hierboven bedoelde scholen heeft men tot nu toe met de moeilijkheid te kampen, dat de leerlingen voor een deel bestaan uit jongens, die wel wat Hollandsch kennen, voor een ander deel uit gewezen leerlingen van de 2e klas scholen, die deze taal niet geleerd hebben. Dikwijls is het voorgekomen, dat onder deze laatsten verscheidenen het onderwijs niet hebben kunnen volgen. Behalve dat zij voor de andere leerlingen een rem waren, moesten zij de school zonder einddiploma behaald te hebben, verlaten.

Een Ziekenhuis te Bandong. Hetzelfde blad maakt melding van een vorstelijke gift, die Dr. Bosscha te Bandong gegeven heeft voor de oprichting van een ziekenhuis aldaar Eerst gaf hij daarvoor een terrein, maar dit werd om verschillende redenen niet geschikt geacht. Hij heeft daarop bij de Faktory een som van *f* 40.000 gedeponeerd ten dienste van een nieuw hospitaal, dat aan alle eischen van een moderne ziekeninrichting moet voldoen en ten goede komen zoowel aan de Europeesche als Inlandsche bevolking. Door de burgerij werd *f* 12 mille opgebracht.

Geknoei. In Solo hebben knoeierijen op groote schaal bij de woningverbetering plaats gehad. Tot dusverre zijn reeds acht mantris gearresteerd, die met materialen en arbeidsloonen geknoeid hebben. De zaak wordt nog verder onderzocht; er zijn nog meer personen, die meegeknoeid hebben. Het geknoei — alzoo de „Sinar Djawa" — moet reeds dateeren van den tijd, toen men met de woningverbetering begonnen is. De politie heeft, gewaarschuwd zijnde, eenige agenten als koelies laten werken, die daarna de diefstallen aan het licht hebben gebracht. De mantris stalen geleidelijk zooveel, dat zij van de gestolen materialen zich een eigen huis konden bouwen.

Op deze wijze zijn ook huizen van Chineezen gerestaureerd geworden. De kleine man is weer de dupe geworden; hij werd wederom door zijn eigen landgenooten bestolen.

Een tekort. De president van de vereeniging „W a r g o s a r o j o", ondersteuningsfonds voor Inl. spoorbeambten, werd, volgens de „P e w a r t a S o e r a b a j a", kort geleden geschorst, omdat hij een som van ƒ700 niet heeft kunnen verantwoorden. In een daartoe belegde vergadering werd hij ter verantwoording geroepen. Eerst toen bekende hij het geld gebruikt te hebben voor een w a r o e n g, die hij ten behoeve van de spoorbeambten had opgericht. Hij heeft ƒ 150 terugbetaald. De waroeng zal verkocht worden; dan heeft hij nog eenige stukjes grond in Banjoewangie, die bij verkoop ook nog geld genoeg kunnen opbrengen om het tekort te dekken, zoodat de zaak wel weer terecht zal komen. Zoo meent bovengenoemd blad.

Een Inl. Kantschool. Te Padang Pandjang is, volgens de „S i n a r S u m a t r a", een kantschool opgericht. Zij werd den 5en Maart j.l. geopend en staat onder leiding van de onderwijzeres in handwerken Misah. De cursus begon met 20 leerlingen. Meerderen hebben zich aangemeld, die echter wegens plaatsgebrek afgewezen moesten worden. De Maleische jeugd, zoowel jongens als meisjes, gaat over het algemeen graag naar school. Het aantal analphabeten wordt minder en minder. Wie niet in de gelegenheid is om het Latijnsche letterschrift te leeren, behelpt zich met het Arabische, dat overal, waar de Koran onderwezen wordt, geleerd kan worden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chineesche ingenomenheid. De Chineezen hebben te Buitenzorg op den postweg, tegenover de Societeit, een mooie eerepoort, ter verwelkoming van den nieuwen Gouverneur-Generaal opgericht. Op deze eerepoort prijkt een Chineesche inscriptie, welke volgens de „P e r n i a g a n" vooraf door de feestcommissie als van goede beteekenis is onderzocht geworden. De Chineezen zijn n.l. met de benoeming van den nieuwen Landvoogd ten zeerste ingenomen, omdat deze...... vroeger gezant in China is geweest en er beweerd wordt, dat hij goed Chineesch kan spreken niet alleen, maar ook met stokjes eten kan!

Een nieuwe Chineesch-Engelsche school. Deze werd te Semarang den 15en Mei j.l. geopend in een eigen gebouw, in gang Tengah. Zestig leerlingen waren ingeschreven. De school is voorloopig in een tijdelijk gebouw onderdak gebracht, maar er bestaan groote plannen voor de oprichting van een flinke permanente inrichting, die veel geld zal kosten. De school, een kostschool, draagt geheel een Chineesch karakter. Onderwijs wordt er gegeven in de Chineesche klassieken en de Chineesche zedeleer. Veel werk wordt van het Engelsch gemaakt, omdat deze taal gebezigd moet worden als voertaal bij het onderwijs van enkele Westersche vakken. Deze school voldoet aan een lang gekoesterden wensch van vele Chineesche ouders, n.m. om aan hunne kinderen een Chineesche opvoeding te geven en hen geschikt te maken voor den handel in het Oosten. Vandaar ook de noodzakelijkheid tot kennis der Engelsche taal. Tot dusverre werden de zoons voor hunne verdere studies in het belang van den handel naar Singapore, Penang, Shanghai of Hongkong gezonden. In dit opzicht geven de M.U.L.O.-scholen in N.-I. te weinig en de H. B. S. te veel. Deze beide onderwijsinrichtingen zijn naar de meening van sommige Chineesche ouders te Westersch en passen zich niet aan bij de taak van het Chineesche volk in het Oosten. De Hollandsch-Chineesche scholen gaan ook niet ver genoeg naar hun zin. Die ouders wilden niet langer wachten op de reorganisatie van het voortgezet onderwijs in N.-I. Het nieuwe gebouw moet 100 leerlingen kunnen bevatten, met een speelterrein en gymnastieklokaal. Later moet er zelfs plaats zijn voor 500 leerlingen. Dit tijdelijk gebouw is ruim en luchtig, bevat uitstekende klasselokalen, een eetzaal, goede badkamers, privaten en een keuken, alles gelijkvloers. Boven treft men aan een ruime, frissche slaapgelegenheid, met splinternieuwe bedden met klamboes en zeer practische combinaties van kast en lessenaar; voorts waschtafels voor elken leerling één. De leeraren hebben afzonderlijke vertrekken. Deze school steekt gunstig af bij de inrichtingen, die van gouvernementswege aan Chineezen en Inlanders gegeven worden. Bij de opening waren tegenwoordig eenige leden van het schoolbestuur en van den Raad van toezicht, eenige Chineesche ouders van kinderen uit Semarang en omliggende plaatsen afkomstig. Aan het hoofd der school staat de heer Mann, die tevoren te Penang ook aan het hoofd van een dergelijke inrichting heeft gestaan en van daar d r i e Chineesche onderwijzers heeft medegebracht. De leerlingen, de onderwijzers, het bestuur en de genoodigden werden bij deze gelegenheid in een groep gephotographeerd. De voorzitter van het bestuur gaf bij zijne openingsrede, na de gasten verwelkomd te hebben, een korte aanduiding van het doel der school. Tot de kinderen sprak hij ook een opwekkend woord. De heer Tj. H. The, secretaris der Vereeniging, zeide, dat deze trotsch mocht wezen, dat haar arbeid zoo spoedig met succes bekroond werd. Hij dankte voor de hulp, die het bestuur van vele zijden gekregen had. De heer Mann verklaarde het zich een eer te mogen aanrekenen, dat hij, komende van een dergelijke school, die reeds lang bestond, hier een nieuwe school mocht openen. In Penang was men ook klein begonnen. De fundamenten, die hier waren neergelegd, zijn zóó degelijk, dat zeer zeker ook van deze school een spoedige, groote bloei verwacht kan worden. De heer J. W. Stewart achtte het noodig de aanwezigen op het karakter van deze school attent te maken, opdat hiervan geen verkeerde indruk verkregen worde. Deze school komt voort uit den wensch der ouders, d.w.z. der Chineezen in N. I., die van hunne kinderen een bijzondere opvoeding eischen. Dit moet niet beschouwd worden als een veroordeeling van eenig onderwijssysteem op Java. Ook heeft daarbij niet eenig politiek doeleinde voorgezeten. Daarom zal geen les in de Engelsche geschiedenis gegeven worden. Een godsdienstig karakter zal deze school evenmin dragen. Kortom de ouders vragen voor hunne kinderen een opleiding en opvoeding, die het N. I. Gouvernement met geen mogelijkheid zou kunnen geven bij de bestaande onderwijssystemen. De kinderen van deze school zullen worden opgeleid tot nuttige leden van de Chineesche gemeente en tot trouwe onderdanen van het N. I. Gouvernement (teekenen van instemming). De kinderen hieven een driewerf hoezee aan.

De bijeenkomst werd daarna door den voorzitter gesloten, onder dankzegging aan de aanwezigen voor de betoonde belangstelling. Het gebouw werd in oogenschouw genomen en de kinderen werden op taartjes en limonade getrakteerd. De heer Mann was in Penang op sportgebied algemeen bekend; bij zal dus ook wel aan deze school voor de lichamelijke opvoeding der leerlingen zorg dragen. („P e r n i a g a n").

Vereenig. tot behartiging van de Christel. belangen. De „P e w a r t a S o e r a b a j a" vermeldt de oprichting te Djokdjokarta dezer vereeniging, die reeds rechtspersoonlijkheid heeft verkregen. Haar doel is: door alle gewettigde en gepaste middelen de Christelijke belangen te dezer plaatse te behartigen, zonder zich op een bepaald kerkelijk standpunt te plaatsen of zich rechtsteeks op het terrein der kerk te bewegen. Niet k e r k e l ij k dus, maar hoe dit te rijmen, vraagt het blad met den eisch aan de leden gesteld, dat zij instemming moeten betuigen met het antwoord op vraag 1 van den Heidelbergschen catechismus, n.m. wat is uw eenige troost, beide in het leven en in sterven? Antw.: „Dat ik met lichaam en ziel beiden in het leven en in sterven niet mijns, maar mijns getrouwen Zaligmaker, Jezus Christus, eigen ben, die met zijn dierbaar bloed voor al mijne zonden volkomelijk betaald en mij uit alle geweld des duivels verlost heeft; en alles bewaart, dat zonder den wil mijns Hemelschen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen zal, ja ook, dat mij alle dingen tot mijne zaligheid dienen moet, waarom Hij mij ook door Zijn Heiligen Geest het eeuwige leven verzekert en Hem voortaan te leven van harte gewillig en bereid maakt."

Van Vreemde Koloniën.

De naweeën van Koet-el-Amara.

Van 't oogenblik af dat de krijgstocht naar Bagdad tot staan kwam, was de Britsche pers slecht te spreken over 't beleid van den bevelhebber der troepen in Mesopotamië, generaal Nixon. De klachten en aanmerkingen namen gaandeweg in aantal en in heftigheid toe, en na den val van Koet el Amara is de veroordeeling zoo luide en algemeen geworden, dat er van Nixon's beleid niet veel overblijft. Hoewel dit er niet bij wordt uitgesproken, zal het feit, dat de Russen langs den veel langeren en niet minder moeilijken weg, uit het N. Bagdad naderen, de stemming nog meer verbitteren. Dank zij een stelselmatig, goed georganiseerd voorwaarts gaan, overwinnen de Russen de enorme bezwaren, terwijl de nederlaag der Britten juist is te wijten aan het met onvoldoende krachten en met onvoldoende organisatie onoordeelkundig voorwaarts gaan vèr van de basis, in een land dat onvoldoende hulpbronnen beschikbaar had.

De Br. regeering heeft een witboek uitgegeven, waarin de verantwoordelijkheid van 't gebeurde voor een groot deel op Nixon's hoofd wordt geschoven. Na de vermeestering van Koet el Amara droeg deze bevelhebber aan generaal Towshend op verder naar Bagdad op te rukken. Er ligt voor een ondercommandant altijd iets zeer moeilijks in om bezwaren te maken over de sterkte der door den bevelhebber beschikbaar gestelde macht, hij moet dan uitspreken dat hij de volvoering van de opdracht niet aandurft met de troepen, die zijn chef daarvoor voldoende acht. Dit gebrek aan durf spreekt een ondercommandant, die met 't vertrouwen der leiding wordt vereerd, niet licht uit. Anderzijds is 't zijn plicht bij 't ontvangen van een belangrijke opdracht zich te uiten, wanneer hij meent dat de goede uitvoering, door 't beschikbaar stellen van te weinig troepen in gevaar wordt gebracht.

Een schrijven van generaal Townshend, dat hij uit zijn Turksche krijgsgevangenschap naar Engeland heeft mogen zenden, heeft 't witboek aangevuld, zoodat de wijze van handelen duidelijk genoeg is, om te begrijpen, op welk standpunt elk der generaals zich nu stelt. Townshend heeft aan Nixon doen v o e l e n dat hij de macht te zwak vond, hij heeft zelfs uitgesproken welke sterkte hij noodig zou hebben geacht, maar hij heeft dit niet op een beslisten toon, als bij wijze van protest gedaan. Hij heeft zelfs, toen de kracht van den weerstand der Turken bij Ktesiphon nog niet gebleken was, gesproken van de mogelijkheid om den uit elkander te drijven vijand te vervolgen en met hem Bagdad binnen te dringen.

Nixon heeft de zienswijze van zijn onderbevelhebber over de noodige versterking der expeditionnaire macht niet ter kennis van 't legerbestuur in Br. Indië gebracht. Dit wordt hem als een grief aangerekend, maar hij zegt, in de opmerkingen van Townshend niet meer dan een uiting van voorzichtigheid gelezen te hebben, die z.i. overdreven was. Hij had de waarde daarvan zelf te beoordeelen. Intusschen is in elk geval gebleken, dat dit oordeel weinig steekhoudend is geweest. Behalve 't onvoldoende der sterkte, is bovendien aangetoond dat het niet vestigen van een operatiebasis bij Koet el Amara een strategische fout was. Ook was de organisatie van alles wat den geneeskundigen dienst betrof, beneden peil.

De beschuldigingen reiken ook hooger dan generaal Nixon. Al heeft deze de beschouwingen van zijn onderbevelhebber

niet aan 't legerbestuur in Br. Indië gezonden, dan was dit toch op de hoogte van hetgeen in Mesopotamië gebeurde, daarom gaat de opperbevelhebber sir Beauchamp Duff ook niet vrijuit. Het definitieve bevel, om van K. e. A. naar Bagdad op te rukken, moet zelfs door de regeering te Londen gegeven zijn. De „Times" roept haar toe, dat de gronden, waarop haar ongelukkig besluit gevestigd was, dienen te worden bekend gemaakt.

Men herinnert zich, dat de colonne, die na de insluiting van K. e. A. door de Turken, tot taak kreeg Towshend en de zijnen te ontzetten, aanvankelijk onder generaal Aylmer stond. Wij hebben toen niet den indruk gekregen dat de handreiking tusschen deze colonne en de bezetting nabij is geweest. Wel meenden wij uit de vervanging van dezen generaal te moeten opmaken, dat 't legerbestuur zich ten zijnen opzichte in zijn verwachtingen teleurgesteld vond. Thans schrijft de „Times", dat bovenal de waarheid moet worden gezegd over de terugdrijving van Aylmer bij de stellingen te Es Sinn (voorwerken van K. en A.) op 8 Maart j.l. Misschien 't treurigste feit van de geheele Koet-geschiedenis is, zegt 't blad, dat op dien dag de belegerde plaats met gemak had kunnen worden ontzet, indien er geen onvergeeflijke fouten waren gemaakt. Al wat men het publiek heeft vergund te vernemen is, dat Aylmer vijf dagen later is teruggeroepen en sindsdien, om onverklaarbare redenen, is beloond met een van de hoogste bevelhebbersposten in Br. Indië.

Wij kunnen hierover natuurlijk geen nader licht ontsteken, maar of de ontzetting inderdaad gemakkelijk had kunnen geschieden, dit betwijfelen wij toch. De T. stellingen waren zeer sterk, en dit nog te meer door den hoogen waterstand.

Elders is al gewezen op 't in verhouding groote aantal generaals dat de E. in Egypte hebben, bij 't Irakfront bedroeg dit ook nog een half dozijn boven de zoeven vermeldden. 't Blijft dus waar dat de kans op overwinning niet is af te meten naar 't aantal generaals. En nu de E. bladen onder die hooge bevelhebbers zelf de slachtoffers voor hun veroordeelingen gaan zoeken, zou men haast tot het tegenovergestelde willen besluiten: liefst maar één generaal, maar een goede. De klachten zijn overigens niet zonder verhoor gebleven. Law heeft in 't Lagerhuis medegedeeld, dat alle stukken betreffende Mesopotamië, zullen worden openbaar gemaakt.

Men zal dus nog een heftige gedachtenwisseling kunnen verwachten, tenzij de groote zeeslag van 31 Mei in de Noord-Zee de aandacht zóó op een meer nabijliggend object heeft gebracht, dat Nixon en sir Duff daardoor vergeven of vergeten zullen worden.

Tegen 't Japansch-Engelsche verbond.

't Maartnummer van Deutsche Wacht, een in Ned.-Indië uitgegeven maandscrift, geeft de vertaling van artikelen ,die in December 1915 verschenen zijn in 't Japansche blad Yamato Sjimboen, onder den titel: De raad van Japan aan Engeland. De ongenoemde schrijver is geen voorstander van 't verdrag tusschen de twee eilanden-rijken van West-Europa en van Oost-Azië gesloten, het verdrag had in elk geval zijn grootste waarde na het einde van den Russisch-Japanschen oorlog al verloren, en hij maakt 't Engeland tot een grief, de onderhandelingen van minister Kato met China op stellige wijze afgekeurd en Japan destijds tegen gewerkt te hebben.

De positie van Japan in 't Oosten wordt dan vergeleken met die van Duitschland in 't W. Engeland is verzadigd. Duitschland moet zich baan breken. In de botsing tusschen deze twee rijken staan wereldbeschouwingen van den eersten rang tegenover elkander, waarbij het om zijn of niet-zijn gaat, en die met recht of onrecht niets te maken hebben. Bindt Japan zich aan Engeland dan moet 't medewerken den status quo en het evenwicht van krachten in China te handhaven.

Hij ziet in het verbond met Frankrijk, Rusland en Amerika een 3- of 4-voudig net over het Japansche hoofd geworpen.

Hij wil 't verbond met Engeland voorwaardelijk nog wel dulden, maar in de voorvaarden, die hij opgeeft, ligt opgesloten het aan Japan bieden van de gelegenheid om zich nog krachtiger buitenlands te organiseeren om daardoor eerst nog in gunstiger verhoudingen te komen, om later 't verbond heelemaal op te kunnen zeggen.

Hij wil: 1. Engeland moet Japans volstrekte hegemonie in China erkennen. Het dient zijn aanspraken op 't Jangtsedal te laten varen. 2. Het moet de uitbreiding van het J. handelsverkeer in Br. Indië en in de Stille Zuidzee met de meeste tegemoetkoming en op denzelfden voet als den E. handel bejegenen. 3. In Australië, Canada, Z.-Afrika, Br. Indië en andere E. koloniën moeten de J. dezelfde rechten hebben als de E. 4. Het artikel moet uit 't bondgenootschappelijk verdrag vervallen, waardoor de bepaling, dat de eene bondgenoot den andere in geval van een conflict zal steunen, buiten werking wordt gesteld ten opzichte van een derde mogendheid, welke met den bondgenoot een arbitrage verdrag heeft aangegaan.

Deze artikelen van een ongenoemde zijn geen op zich zelf staande uitingen. Wij hadden reeds eerder de gelegenheid uit te spreken, dat in de toekomst een belangenstrijd als thans tusschen Duitschland en Engeland woedt, met vrij groote stelligheid te verwachten is tusschen Japan, de mogendheid die de oppermacht in 't Oosten wil hebben, en Engeland, de mogendheid, die haar nu nog heeft en haar niet prijs zal willen geven.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Emiel Hullebroeck over Indië.

In het Nieuws van den Dag voor Ned.-Indië van 12 Febr. 1916 is een brief afgedrukt van den Vlaming Emiel Hullebroeck, waaraan we via „Neerlandia" van Juni eenige fragmenten ontleenen:

Het publiek op Java houdt wel van kunst, bijzonderlijk in de groote plaatsen. Batavia, Soerabaja, Bandoeng, Djocja zijn centra, waar men zoo goed de kunst weet op prijs te stellen als in Europa. Als hetgeen geboden wordt goed en degelijk is, dan kan men hier gerust met alle genres verschijnen."

„Men heeft mij ook destijds met veel lof gesproken over de onbeperkte gastvrijheid in Indië. Hierover kan ik thans ook meêpraten. In de groote steden schijnt die echt-Indische hoedanigheid wel geheel te zijn verloopen, maar in het binnenland is zij nog steeds heerscheres en is het een gastvrijheid zonder grenzen."

„Java is een pracht land!...... Ik heb op Java doorloopend genoten! Overal is de natuur er schitterend mooi! Hetzij men zich bevindt in het woeste Tenggergebied, in de reusachtige bosschen en de onafzienbare sawah's van het noorden, aan het weinig bezochte Zuiderstrand of in de nooit genoege geprezen Preanger, steeds is het één verrukking voor het oog."

Ten slotte laten we Hullebroeck nog even aan het woord, als hij, na deze en andere lofuitingen, ook de keerzijde der medaille laat zien. Zoo is hem het reizen op Java niet meegevallen en viel hem de onreinheid der bevolking op. „Het zijn uiterst pacifieke menschen, maar zij hebben van gezondheidsleer niet het minste begrip, en dat valt iemand, die kersversch uit Europa komt, zéér tegen." Verder viel hem op, „de verregaande onzindelijkheid en de bedroevende ongezelligheid van het meerendeel der hotelletjes in de binnenlanden: dat is soms gewoonweg schandelijk! Overal vuiligheid en viezigheid; de borden, vorken en messen kleverig van onreinheid, de spijzen onnoemelijk slecht, de thee, de koffie, haast niet te drinken; de bedden en de klamboes...... beter er niet naar te kijken, enz. enz."

Aniline en de Javaansche batikindustrie.

De vlotte afzet, welke de laatste zending aniline [1]) in Indië, ondanks de hooge prijzen, heeft gevonden, bewijst wel hoe in een urgenten nood voorzien werd. Er was een tijd — en we hebben hier de afdeeling Grissee op het oog — dat een vat indigo tegen ƒ 500.— gedaan werd. Tot sulk een buitensporig bedrag wordt nu, althans de van regeeringswege geïmporteerde indigo, niet meer verhandeld. Zij zelf verkoopt tegen ƒ 1.20 p. kattie of ƒ 120.— p. vat bruto en tegen ƒ 104.— netto. De handelaars, aan wie de Regeering de distributie voor een gedeelte heeft toevertrouwd, mogen niet meer dan ƒ 104.— p. vat netto vragen. Dit is ook de eenige manier, welke het beoogde doel waarborgt, om nl. de batikkers in hun bedrijf te steunen en elke speculatie te weren.

In de afdeeling Grissee vormt de batikkerij een voornamen tak van industrie en een groot aantal Chineezen, Arabieren en Inlanders houdt zich onledig met het vervaardigen van kains, sarongs en slendangs.

De Grisseesche batikkunst kenmerkt zich door zijn eenvoudige motieven, waar zij een ruim afzetgebied vindt in de buitenbezittingen. Dit artikel wordt dan ook hoofdzakelijk verhandeld in ruil met producten. Het gaat naar Bandjermasin, waar men het betaalt met rottan, damar, gutapercha en katjang. Ook Celebes is een gewillig afzetgebied, waar de gebatikte kleedingstukken geruild worden tegen notemuscaat, foelie, pluimgedierte en Makassaarsche oliën. Toen de invoer der in Duitschland gefabriceerde aniline vertraging ondervond, werd de terugslag zeer ernstig in Grissee gevoeld, waar de massa-productie aanmerkelijk achteruit ging. Men heeft ook daar getracht het euvel te verhelpen met indigo en koedoe van inlandsch fabrikaat, maar deze verfstof was niet gewild. Toen het gebrek grooter werd, zond de firma Anathoon en Co. opkoopers de binnenlanden in, die trachtten alle voorhanden zijnde indigo en koedoe te bemachtigen. Chineezen en Arabieren volgden haar voorbeeld en durfden toen ƒ 800.— en ƒ 1000.— voor een vat te vragen. Deze speculatie, die de batikindustrie in den weg stond, is nu den kop ingedrukt.

Het bovenstaande is ontleend aan de „Ind. Mercuur" van 2 Juni jl., waaraan we toevoegen een bericht uit de „N. R. Crt." van 5 dezer (ochtendblad), dat ten nauwste er mede verband houdt.

„Naar het „Hbld." meldt, zijn dezer dagen verschillende vrachtschepen van de Stoomvaartmaatschappij „Nederland" en van de Rotterdamsche Lloyd door de Engelschen aangehouden. Deze booten moesten, voordat zij haar reis voortzetten, eerst de aniline lossen, die zij aan boord hadden. Alleen de „Rondo", waar de 1400 kisten, die zij meevoerde, verspreid waren over de geheele lading, mocht uit Durban vertrekken, mits de lading in Indië ter beschikking van den Engelschen consul zou worden gesteld.

De aniline was als gewoonlijk geconsigneerd aan den gouverneur-generaal van Ned.-Indië en is noodig voor de batikindustrie. Ter wille van deze industrie maakten de Engelschen de uitzonderingsbepaling, om deze aniline, hoewel Duitsch product, te laten passeeren.

Het gerucht loopt, dat de aanhouding zou zijn te wijten aan het feit, dat een cognossement van vroeger verscheepte aniline was gekomen in, naar Engelsch oordeel, ongewenschte handen."

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De derde aflevering van dit nieuwe maandschrift is, zoowel wat tekst als wat illustreering betreft, al even interessant als de beide vorige.

Ze opent met een beschrijving der oudheden van Modjokerto, door Dr. N. J. Krom. Onder de oudheden-centra van Java neemt de afdeeling Modjokerto een zeer belangrijke plaats in en wel omdat er de hoofdstad gelegen heeft van het grootste en machtigste der Hindoe-rijken: Madjapahit. Hoewel het dus voor de hand ligt te meenen, dat deze streek reeds lang een middelpunt van oudheidkundig onderzoek moet zijn geweest, is men echter eerst na 1910 zich speciaal voor deze haar gaan interesseeren, met uitnemende resultaten. Van de oude hoofdstad meeft men ongeveer den omvang en verscheidene vaste punten terug kunnen vinden, zoodat er nu een algemeen overzicht van de situatie is; in de afdeeling zijn talrijke overblijfselen van bouwwerken, wier bestaan niet vermoed werd, voor den dag gekomen. Dr. Krom, die over een en ander in bijzonderheden treedt, brengt daarbij hulde aan R. A. A. Kromo Djomo Adinegoro, Regent van Modjokerto, aan wiens initiatief en voortvarendheid in deze zeer veel is te danken.

De heer E. M. Vis te Amsterdam, een bekend verzamelaar van Indische wapens, is onlangs in het bezit gekomen van een Javaansch handschrift, handelende over pamormotieven op Javaansche krissen (en geschreven door den heer J. E. van der Spek in vereeniging met wijlen R. N. Aditaroema), waarvan de vertaling (door den Javanicus J. J. Meyer) met de teekeningen, die bedoeld handschrift vergezelden, thans worden gepubliceerd.

De heeren Soorjo Poetro en Noto Soeroto vervolgen hunne causeriën over Javaansche muziek, met welk onderwerp ook verband houdt het opstel van den heer Henri Borel over den Indischen kunstavond in den Haagschen Schouwburg (15 en 17 Maart 1916).

Eveneens van ethnografische strekking zijn de artikelen van Noto Soeroto over hanengevechten op Java en van mr. J. G. Huyser, over het sirihstel in den loop der eeuwen.

Eindelijk besluit deze afl. met eene beschrijving van het dubbel-schroefstoomschip „Insulinde" van de Rotterdamsche Lloyd, met welk schip de Gouverneur-Generaal Graaf v. Limburg Stirum de reis naar Indië deed.

Weekblad voor Indië.

In nos. 50 en 51 bijzonderheden naar aanleiding van het optreden van Graaf van Limburg Stirum; de heer J. G. Boon schrijft over „De bestuurswisseling"; verder een aantal

1) Chem. uit indigo of ook uit koolteer verkregen organische basis, waaruit verscheidene verfstoffen verkregen worden.

illustraties met bijschrift: „De aankomst van den nieuwen landvoogd in Indië." Dan vindt men in genoemd No. 50 nog eene beschrijving (met afb.) van een bouwplan van een nieuw stadhuis voor Soerabaja.

Bijdragen in eenige Zendingsperiodieken.

Zijn er in het heidendom der natuurvolken aanknoopingspunten te vinden voor den Zendingsarbeid (vervolg). — Mededeelingen over de bevolking der Sangireilanden. (Ned. Zendingsbode 26 Mei 1916).

Over den arbeid op West-Nieuw-Guinea, door D. C. A. Boret (Berichten der Utrechtsche Zendingsvereeniging, Juni 1916.)

Pioniersabeid op de Hoogvlakte van Deli, door E. J. van den Berg. — Ter nagedachtenis, door A. J. Duymaer van Twist. (Levensbijzonderheden van Zendeling Kruyt.) (Maandbericht Ned. Zendelinggenootschap, Juni 1916.)

Onze Zending in Zuid-Celebes (met ill.). — (Orgaan der Nederl. Zendingsvereeniging, Juni 1916).

De Centrale Kas te Batavia.

In het Febr.-nummer een artikel van algemeene strekking over credietverleening (ontleend aan de Bataviasche Nieuwsbladen en verschenen in 1899). —Voorts een beschouwing van C. A. over de hulp van de Inlandsche bestuursambtenaren in het beheer van Afdeelingsbanken. — Ten slotte een financieel overzicht van de Centrale Kas gedurende het 4e kwartaal 1915, door den Directeur, J. Uden Masman.

L. C. Rovers. - In Memoriam.

Het Juni-No. van het Marineblad wijdt waardeerende woorden aan de nagedachtenis van een oud-zeeofficier, Louis Cecil Rovers, (overleden te Amsterdam, 2 Mei 1916), die als commandant van oorlogsschepen, ook in Indië een eervolle loopbaan vervulde.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 22: Physisch bodemonderzoek, door Dr. D. J. Hissink, — De selectie van hevea, door C. L. Tichelman. — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Cacaocultuur en -bereiding. — Uitvoer van- en invoer op Java en Madoera. — Resistance in tobacco to the root-rot disease, door J. Johnson, besproken door Dr. Joh. Westdijk. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — Ook bevat dit No. weder een, van wege de afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut gepubliceerde, literatuur-opgave met betrekking op tropische cultures.

Eigen Haard.

Als vervolg op vroegere opstellen, geeft de heer A. te Wechel, in „Eigen Haard" van 3 Juni, eenige bijzonderheden over de djatibosschen van Java (met ill.), waarbij schr. tevens gelegenheid vindt de aandacht te vestigen op de „schaduwzijden van het houtvesters-bestaan", (het wonen in de binnenlanden, te geringe bezoldiging, enz.)

Ned. Indische Juristen-vereeniging.

We ontvingen het vervolg der Handelingen van de Ned. Indische Juristen Vereeniging, waarin besraadslaging over „Het stelsel van executie van civiele Residentiegerechtsvonnissen op Java en Madoera, getoetst aan de praktijk".

Tentoonstelling van Indische kunst.

Men meldt aan de „N. R. Crt." (ochtendblad van 5 dezer):
In het museum te Zutphen is een tentoonstelling van O.-Indische kunst geopend, waarbij prachtige dingen zijn: uit hout gesneden voorwerpen, geweven en gebatikte doeken, geciseleerd koperwerk, enkele preciosa, enz.

De verzameling is het eigendom van mej. K. Ament uit Apeldoorn, die bij de opening een overzicht van de O.-Indische kunst gaf en de beteekenis van verschillende voorwerpen uitlegde.

* * *

Ten slotte nog twee titels, welke worden vermeld in Nijhoff's Index op de Nederl. perodieken (Mei 1916).

De gladakker (kamponghond), een tropisch schaduwbeeld, door Tropicus (slot). Buiten, April 1916).

De facultatiefstelling van het godsdienstonderwijs op de gesubsidieerde bijzondere scholen in Indië: door Ph. Kohnstamm. (De Schakel, 1916, blz. 23—26).

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 1 Juli 1916*, ten 2 ure n.m., in een der bovenzalen van het Restaurant »de Vergulde Turk«, Breestraat te Leiden.

Agenda:

1. Notulen. (Zie K. W. 18 Mei 1916, no. 20).
2. Bespreking van de agenda voor de Algemeene Vergadering.
3. Goedkeuring van de benoeming van Mevrouw G. F. J. van Aalst-Koopman tot lid van de West-Indische Commissie.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Zaterdag 1 Juli 1916*, ten $2\frac{1}{2}$ ure, n.m. in een der bovenzalen van het Restaurant »de Vergulden Turk«, Breestraat te Leiden.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen van de vorige vergadering. (Zie K. W. 5 Aug. 1915 no. 32).
3. Het jaarverslag over 1915 van het Hoofdbestuur.
4. Idem van de Studie-Commissie. (Zie K. W. 4 Mei '16, no. 18).
5. Idem van het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau. (Zie K. W. 4 en 11 Mei '16, nos. 18 en 19).
6. Idem van den Inlichtingendienst. (Zie K. W. 11 Mei '16, no. 19).
7. Rekening en verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1915.
8. Begrooting voor het jaar 1917.
9. Benoeming van leden der commissie tot onderzoek van de rekening en verantwoording over 1916.
10. Voorziening in 8 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door perioliek aftreden, vertrek of overlijden der navolgende leden:

Voorzitter: C. R. Bakhuizen van den Brink (periodiek aftreden);
Secretaris: E. F. Grooss (id.);
Penningmeester: A. A. C. Harting (id.);
Afd. Amsterdam: Th. P. Almerood (vertrek);
Afd. Breda: J. C. van Reijn (overlijden);
Studenten afd. te Leiden: Mej. N. Worthington (periodiek aftreden; niet herkiesbaar);
Afd. Rotterdam: Z. G. Ph. Marcella (periodiek aftreden);
Afd. Utrecht: mevr. J. E. van Oeveren-van Schaik (periodiek aftreden).

Gestelde candidaten:

Voorzitter: 1. C. R. Bakhuizen van den Brink. — 2. L. A. Bakhuis.
Secretaris: 1. E. F. Grooss. — 2. J. A. Soetens.
Penningmeester: 1. A. A. C. Harting. — 2. Mevr. E. F. N. Nijenhuis-v. Beusekom.
Afd. Amsterdam: 1. Mr. C. F. Schoch. — 2. C. H. L. Baelde.
Afd. Breda: 1. Mevr. Douair. Jhr. W. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs. — 2. E. G. A. Taenzer.
Studenten-afd. te Leiden: 1. Ch. H. Monod de Froideville. — 2. H. R. van Taalingen.
Afd. Rotterdam: 1. Z. G. Ph. Marcella. —2. A. Veder.
Afd. Utrecht: 1. Mevr. J. E. van Oeveren-van Schaik. — 2. Mej. J. van der Schuyt.

11. Voorstel van de Afdeeling Breda:
    1o. tot het verzamelen door het Hoofdbestuur van materiaal tot het houden van kleine tentoonstellingen in de afdeelingen;
    2o. het instellen van een propaganda-commissie, waarvan een der leden, op aanvrage van een der afdeelingen, het land kan bereizen;
    3o. het uitschrijven van een prijsvraag voor een klein propagandisch comediestuk.
12. Mededeelingen omtrent:
    a. de Studie-Commissie;
    b. de West-Indische Commissie.
13. Vaststelling van de plaats waar de Algemeene Vergadering in 1917 zal gehouden worden.
14. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ingenieur voor het signaalwezen bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Bij het signaalwezen van den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandscht-Indië kan een werktuigkundig-, of, bij gebreke daarvan, een civiel-ingenieur geplaatst worden, die behalve theoretische ook practische ervaring op het gebied van het signaalwezen heeft opgedaan, en wel gedurende minstens vier jaren in dienst van een der spoorwegmaatschappijen in Nederland.

De bezoldiging van ingenieurs bij genoemden tak van dienst bedraagt, na twee jaren dienst als adspirant-ingenieur, *f* 400 's maands, welke door vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 's maands en driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands kan stijgen.

De bovenbedoelde vierjarige ervaring van den uit te zenden ingenieur telt voor 9/10 mede bij de vaststelling van de hem toetekennen aanvangsbezoldiging, terwijl hem bovendien reeds aanstonds eene buitengewone bezoldigingsverhooging van *f* 75 's maands zal worden toegekend.

Naar dien maatstaf berekend bedraagt de aanvangsbezoldiging ten minste *f* 475 's maands, met bepaling, dat na 1 jaar en 5 maanden dienst bij de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië aanspraak wordt verkregen op de volgende verhooging van *f* 75 's maands.

Bovendien kan aan gegadigden, die behalve de bovenbedoelde vierjarige ervaring in Nederland nog meer ingenieurs-ervaring op spoorweg- of daaraan verwant gebied hebben opgedaan, reeds aanstonds eene hoogere dan de bovengenoemde aanvangsbezoldiging van *f* 475 's maands worden toegekend, bij de berekening waarvan de meerdere spoorwegervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/10 en binnen de keerkringen doorgebracht voor vol zal worden medegeteld, terwijl aanverwante ervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/20 en binnen de keerkringen doorgebracht voor de helft medegeteld zal worden.

Zij, die voor plaätsing in aanmerking wenschen te komen, behooren hun gezegeld verzoekschrift, dat aan het Ministerie van Koloniën moet worden gericht, in te zenden aan afdeeling D. (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van de vereischte stukken.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. 24. Donderdag 15 Juni 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Semarangsche Brieven.

XIV.

Uit een stoffelijk zoowel als uit een geestelijk oogpunt bezien leeft de inlander, en in zekere mate ook de Westerling, hier in zeer ongunstige omstandigheden. In sommige gevallen is de Europeaan in staat, de ongunstige omstandigheden, en dan nog slechts gedeeltelijk, te elimineeren. Men vrage echter niet ten koste van hoeveel. Stellen wij ons b.v. den meer gegoeden Europeaan voor in de binnenlanden, wiens kinderen den leeftijd hebben bereikt, waarop ze de school moeten gaan bezoeken. Vader en moeder zijn degelijke Hollanders, flinke vertegenwoordigers van hun ras, met zeer stellige begrippen omtrent eerlijkheid, plicht, betamelijkheid. De leerkrachten, aan de school verbonden, zijn ten volle voor hun taak berekend; het onderwijs in lezen, schrijven, rekenen, enz. behoeft voor dat van de beste scholen in 't moederland niet onder te doen. Dat alles verhindert evenwel niet, dat Dirk en Marietje voor een groot gedeelte van den dag daar samen zijn met Gemman en Usenie (Herman en Eugenie), kinderen van een zeer fatsoenlijken postklerk b.v., maar waarvan de ouders door afstamming en door het milieu waarin zij verkeeren en steeds verkeerd hebben, een levenswijze en een levensopvatting hebben, die hemelsbreed van die van den Hollander verschillen en waarvan de mama b.v. zich het liefst van het Javaansch of het Soendaneesch als omgangstaal bedient. Of wel: Tjong of Sioe vertellen hun in de uitspanningen tusschen de lesuren, dat zij wel allebei kinderen zijn van den rijken handelaar Gouw Boen Sing, maar twee verschillende mama's hebben. Men begrijpt, dat Dirk en Marietje dan wel eens met zonderlinge verhalen thuis komen; om maar te zwijgen van de dingen die ze hooren en die ze thuis niet vertellen. Het is te begrijpen, dat vader en moeder, hoe goed ze het ook meenen mogen met de ontwikkeling en de opheffing van den inlander, rekening houdende met den feitelijken toestand, hun kinderen daarvan niet het slachtoffer willen laten worden en die voor hun opvoeding naar Europa zenden. Maar zoolang nog (en Goddank!) de school zich niet heelemaal in de plaats van het gezin heeft gedrongen, is deze oplossing in de bestaande omstandigheden wellicht de beste, maar geenszins de meest ideale.

Een ander voorbeeld: Men woont in een dicht bevolkte stad, in de onmiddellijke nabijheid van kampongs of oude Chineezen-wijken met hun bekende zeer smalle straten, sloppen en stegen. Men kan eigen huis, erf en desnoods de omgeving ervan zoo zindelijk houden als slechts denkbaar is; men kan zijn drinkwater filtreeren en koken, het badwater met troesi [1]) of met kaliumpermanganaat ontsmetten, zijn woning muskietenvrij maken (hetgeen men onbegrijpelijkerwijze nog maar zelden ziet), kortom men kan alle maatregelen nemen, die de hygiëne voorschrijft; maar de kampong naast uw huis heeft een slechte afwatering, het vuil en de faeces verzamelen zich in stinkende goten, uit modderpoelen stijgt een verpestende stank omhoog; hier is een krot waar een Chinees in trasi [2]) handelt; wat verder op worden geitevellen gedroogd. Zoo ge dan uw eetlust niet geheel en al bederven wilt, bemoei u dan niet met den toestand, waarin de eetwaren verkeeren, die uw kokki van de pasar medebrengt.

1) Kopersulphaat.

Deze enkele voorbeelden mogen voldoende zijn om aan te toonen, dat het individu alleen op geestelijk en stoffelijk gebied een schier wanhopigen strijd heeft te voeren. Alleen samenwerking kan hier iets bereiken. En daar nu vrijwillige samenwerking door allerlei omstandigheden, in de groote steden door de vlottende bevolking, daarbuiten door de groote afstanden, op den duur geen resultaten van eenige beteekenis zal hebben, is het de plicht van de overheid om op beide gebieden in te grijpen, en, zonder het particuliere initiatief te dooden, in 't groot leiding te geven. Ik wil dezen keer eens de geestelijke belangen laten rusten; er wordt tegenwoordig zoo verschrikkelijk veel over ge......schreven en gesproken, dat men er, bij al het buitengemeene gewicht dezer zaak, wel eens beu van wordt. Vooral is dit het geval wanneer links en rechts nieuwe, onbekende grootheden verrijzen, die tot de conclusie komen, dat de inlander onderwijs noodig heeft, deze waarheid als een koe voordragen als een nieuwe vondst, met dezelfde algemeenheden, die wij reeds jaren dagelijks te hooren krijgen, maar die, als het puntje bij paaltje komt, en men ze vraagt hoe of wat, geregeld het antwoord schuldig blijven. Wij zullen dus eens bij heel gewoon materieele dingen blijven, en eens zien wat hier te doen is, en of er alreeds iets werd bereikt.

Meer dan in Europa speelt de openbare markt, hier p a s a r geheeten, een rol in de dagelijksche voorziening in onze levensbehoeften. Zelfs de kleinste desa in de binnenlanden heeft zijn passar, die steeds op dezelfden dag van de Javaansche week van vijf dagen valt. Op dien dag verzamelen zich koopers en verkoopers van alle omringende plaatsen, soms op meer dan een dagreis verwijderd.

Meestal biedt zoo'n pasar een schilderachtig aspect aan. Stel u voor een Hollandsche kermis, maar dan bestaande uit meerdere evenwijdige rijen van kramen; alles echter lager, want de inlandsche verkooper stalt zijn waren meestal op den grond uit, of op een soort brits, uit bamboe vervaardigd, van niet meer dan een 30 cM. hoogte, a m b e n geheeten, en staat niet, doch zit daarbij. Eén ding moet gij u onmiddellijk wegdenken: het geschreeuw, het doordringende gekrijsch van ventende marktvrouwen, vermengd met het gejoel en gegil van opgeschoten jongens en meiden, overstemd door de snerpende tonen van een paar valsche draai-orgels; in het algemeen het vacarme infernal dat nu eenmaal onafscheidelijk verbonden schijnt aan een Hollandsche markt of kermis. De diwijls duizenden pasarbezoekers bewegen zich allen rustig, zonder eenige luidruchtigheid door elkander, altijd beleefd, vormelijk zelfs. De minste onder de geringsten is even welgemanierd als de hoogstgeplaatste. Ge kunt dan ook een inlander haast niet erger beleedigen dan door hem k o r a n g a d j a r te noemen, letterlijk vertaald: niet genoeg ontwikkeld, waarmede bedoeld wordt, dat hij zijn vormen niet kent, dus onbeschaafd is.

2) Een zeer kwalijk riekend praeparaat van bedorven visch, volgens sommigen een onmisbaar bestanddeel bij de rijsttafel.

Tegen het donkere groen van statige waringins en wuivende bamboes, vormen de kleurige kleeding der vrouwen, het geel, lichtblauw en groen en de fonkelende lichten op even kleurige zonneschermen in den hevigen zonneschijn hooge schitterlichten. De schaduw van het dunne doek, dat de paden tusschen de verkoopplaatsen overspant, lost die veelheid van kleuren op in één rijk, harmonisch accoord. Door dat dunne doek zeeft nog even het zonlicht, dat het kleurige gewemel daaronder als met een fijn stofgoud bestrooit. Het saga [3]) gloeit en brandt in 't halfduister als 't vloeibaar goud van de „Nachtwacht" of het rood van de „Staalmeesters." Scherp geteekende violette slagschaduwen contrasteeren levendig met de sappige kleuren van malsche vruchten of groenten; vooral in West-Java weet de inlander daarmede op bewonderenswaardige wijze fraaie kleurschakeeringen te verkrijgen.

Het schilderachtige effect en de opgewekte stemming, die zich bij het zien van zoovele honderden als in rustige feeststemming zich bewegende menschen van ons meester maakt, mag ons echter niet verhinderen de zaken wat meer van nabij te bezien.

Wij zoeken eerst de plek op waar onze keukenvorstin haar „biestek" (in Indië heet ieder stuk van een koe, tot de hoeven toe, beafsteak) inkoopt, en vinden een uitstalling van vleesch, dat dikwijls van hoogst verdachte kwaliteit is. Iets verder staat een platte mand, hoog opgestapeld met in klapperolie gebakken maïskoekjes. Pa-Min [4]) zal er eenige van genieten, maar is voorzichtig genoeg om, alvorens zijn keuze te bepalen, ze eerst met aandacht te betasten, van alle kanten te bekijken, er eens aan te ruiken, om dan de minder gewenschte weer heel netjes te deponeeren. Hetzelfde doet straks Radhen Prawiro. Deze Javaansche edelman snuit, als alle inlanders, zijn neus met zijn vingers, die hij dan aan zijn vorstelijk gewaad afveegt. Hetzelfde doet ook Albok-Karsina, [5]) die in een vergevorderd stadium van lepra verkeert.

Mijnheer de Redacteur, het hindert mij, meer dan ik zeggen kan, dat ik het aesthetisch gevoel van uw lezeressen en lezers op zoo pijnlijke wijze moet kwetsen. Maar ik wil de dingen laten zien zooals ze zijn. Wij leeren den inlander niet kennen in kantoor of studeervertrek, maar door hem waar te nemen, nauwkeurig waar te nemen, in al zijn doen en laten, zijn eigenaardigheden en gewoonten te bespieden, zijn gesprekken te beluisteren; niet door de fotografie in handen te nemen, maar door ons vóór den levenden mensch te plaatsen. Dat is de manier om onze goede gezindheid om te zetten in d a d e n, waaraan de Javaan meer behoefte heeft dan aan allerlei fraaie beweringen.

Na deze apologie, die mij noodig voorkomt, om mijn waarachtig goede bedoeling voor eventueele verdachtmaking te vrijwaren, ga ik onbeschroomd verder.

Als Pa-Min zichzelf op een koelen dronk onthaalt, krijgt hij zijn Kolang-kaling [6]) uit een glas, dat dien mor-

3) Donkerrood batikwerk.

4) D.w.z. de vader van Min, of Amin. Evenals vroeger in Nederland iemand werd aangeduid als de zoon van die of die, b.v. Rembrandt Harmszoon, zoo wordt de Javaan naar zijn kind genoemd.

5) D.w.z. de moeder van Karsina.

6) Water, gestampt ijs, siroop en glibberige vruchtjes van den arèn-palm.

gen misschien reeds meer dan dertig keer in een blik met een hoeveelheid van hoogstens een paar Liter gootwater is omgespoeld. In dezelfde slakan of goot, waarin kinderen en volwassenen ongegeneerd defaeceeren, spoelt Ma Paina haar sirih-blaadjes, waarin zij straks de versnapering wikkelt, die zij, als een matroos zijn tabakspruim, achter haar kiezen steekt. Als 't wat later wordt, en de brandende zonnestralen uit een gloeienden hemel neerzengen, dan stijgt er uit den drek van kippen, eenden en ander gevogelte, uit half vergane bladeren van groenten en vruchten, uit afval van visch en andere rottende stoffen, waarover duizenden vette, zich langzaam bewegende vliegen zwermen, een mengsel van walgingwekkende geuren op.

Of er dan absoluut niets voor de zindelijkheid gedaan wordt? O zeker! Iedere verkooper of verkoopster betaalt voor zijn plaats op de pasar een zekere som, oewang sapoe [7]) genoemd. Hiervan worden de lieden betaald, die de pasar schoonhouden. Maar er is al een heel nauwlettend toezicht en een scherpe contrôle noodig om te verhinderen, dat ook hierbij de inlander weer niet door zijn eigen bangsa [8]) wordt afgezet. Bij een ambtelijke inspectie, die één mijner vrienden over verschillende pasars hield, waren er gewoonlijk van de acht pasarvegers, die gereegeld op de staten vermeld werden, niet meer dan twee aanwezig; een klein voordeeltje voor den tjarik of schrijver van den assistent-wedana. Als dit districtshoofd, belast met het toezicht, dergelijke zaken aan zijn ondergeschikten overlaat, kunt ge u wel voorstellen hoe den eenvoudigen desa-man, in zijn voortdurenden angst voor al wat ambtelijk boven hem gesteld is, op allerlei wijzen zijn armzalige centen worden ontfutseld. Ik zeg opzettelijk „centen", want de inlander rekent gewoonlijk niet met grooter bedragen. Het kapitaal dat hij noodig heeft, verschaft hem welwillend de Chinees Gap Gauw Wang, of dergelijk weldoeners der menschheid. Ik zag eens op een pasar een Chinees rondgaan bij alle verkoopers en verkoopsters. Ieder betaalde een dubbeltje, en alles werd ordelijk in een boek aangeteekend. Op mijn vraag, wat die man daar deed, bleek het mij, dat deze volgeling van Confucius aan kleine neringdoenden bij het begin van de maand ƒ 2.— verstrekte, en daarvoor per dag 10 cts. terug ontving, gevende dus een winst van ongeveer 600 pct. 's jaars. En Kromo ziet niet in dat hij daardoor oeconomisch steeds afhankelijker wordt van den „nijveren" Chinees, dat zijn arbeidskracht, de opbrengst van zijn grond, ten slotte heel zijn hebben en houden, het bezit wordt van zulke desa-hyena's. Maar keeren wij tot onze pasar terug.

Dat er eindelijk getracht werd in de daar heerschende wantoestanden eenige verbetering te brengen, kan ons niet bevreemden. Wel moeten wij er ons over verwonderen, dat die toestanden nog zoo lang hebben kunnen bestaan. Maar als we dan weder bedenken, dat het hoofd van het plaatselijk bestuur, dat is de ambtenaar B.B., als een geduldig lastdier, waarop steeds meer wordt geladen, óók al met deze aangelegenheid was belast, dan beginnen wij duidelijk in te zien, hoe broodnoodig decentralisatie was. Verschillende gemeenteraden namen de zaak krachtig ter hand. Bandoeng regelde haar voortreffelijk, maar duur. Voor een plaatsje onder den blooten hemel betaalde daar de inlander 4 cts., wat een zware belasting is op den verkoop van misschien niet meer dan een 50 kati rijst. Ook de gemeente Semarang benoemde reeds eenige jaren geleden een pasar-commissie, die veel nuttig werk verrichtte. Sedert kort nu is ook het gewest Semarang in deze richting werkzaam door het pasarbedrijf op deugdelijke wijze te regelen. De grondslagen, waarop die regeling berust, zijn de volgende:

1°. Bevordering der hygiëne;

2°. Opheffing van het volk, door het te gewennen aan orde en netheid;

3°. Het voorkomen van afpersingen van het volk door pasarbeheerders (particuliere), verhuurders, mindere inlandsche beambten, woekeraars en andere parasieten, die tot heden op de pasars vrij spel hadden;

4°. kunnen in de toekomst de moderne pasars eenige winst afwerpen, dan zal die ten goede komen aan andere gewestelijke bedrijven, c.q. het steunen van desafondsen.

Voor de uitvoering daarvan heeft het gewest een administrateur aangesteld, die in den korten tijd, waarin hij werkzaam is, reeds vele verbeteringen, en door het opheffen van nuttelooze uitgaven belangrijke bezuinigingen heeft aangebracht. In samenwerking met den ingenieur van den gewestelijken Raad worden plannen en begrootingen uitgewerkt voor pasars, die, wat bruikbaarheid, gemak voor den inlander, zindelijkheid, enz. betreft, tot het beste zullen behooren wat op dit gebied bedacht kan worden.

De loodsen zullen geriefelijk worden ingericht en een aangenaam uiterlijk verkrijgen, het terrein van de pasars zal met klinkers worden belegd en van goede afwatering worden voorzien, zoodat in den regentijd geen modderpoelen kunnen ontstaan, en in den drogen tijd geen ophoopingen van rottend vuil. De noodige pompen voor bronwater, tot reiniging van koopwaren en van de pasar zelf, zullen worden aangebracht en ook...... (wie had dát voor een tiental jaren kunnen droomen?) badkamers en latrines voor de pasarbezoekers! Er zal beter en betrouwbaar personeel worden aangesteld tegen behoorlijk salaris. Het controleerend personeel zal worden vervangen en uitgebreid, in één woord: er zal een groote schoonmaak worden gehouden.

Voor dit alles is in de eerste plaats geld noodig. Toch zullen de huurloonen of staangelden niet worden verhoogd: het is zelfs waarschijnlijk, dat die in de toekomst nog verlaagd zullen worden. Alleen een scherper controle op de inkomsten en een betere inrichting der pasars zelf zal dat mogelijk maken. Ook zullen voor hen, die hun waren na pasartijd niet wenschen te vervoeren, kluizen worden beschikbaar gesteld, terwijl doelmatige vliegenvrije vleeschhallen niet zullen ontbreken, evenmin als het zoo noodige levende water voor visch, kreeft en garnalen.

En de voortvarendheid, waarmede het gewest Semarang de zaak der pasars heeft aangegrepen, en de keuze van hen, die met de uitvoering daarvan zijn belast, geven de zekerheid dat binnen korten tijd weer heel wat ellendige toestanden uit den „goeden, ouden tijd" zullen verdwenen zijn, en dit Gewest, dat zulk een schitterend voorbeeld heeft gegeven van practisch werken, trotsch zal mogen zijn op zijn modern ingericht pasarbedrijf.

SI PANTEK.

[7]) Oewang = geld, sapoe = vegen.
[8]) Land- of stamgenoot.

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

Uit de Bat. bladen lezen wij, dat daar nog steeds de cholera heerscht; dagelijks werden gedurende de maand April j.l. ziektegevallen onder Inlanders geconstateerd. „De Javabode" van 8 April schrijft:

„Het groene spook duikt weer op.

Door den Gezondheidsdienst werd ten huize van een Europeaan in Gang Struwer een choleragеval geconstateerd. Deze dienst trof de noodige maatregelen."

Opstootjes.

Te Meester Cornelis hadden begin April j.l. opstootjes plaats, die echter dadelijk bedwongen werden, zoo ook te Pati. Daar werd door den beoegden rechter een geringe straf uitgesproken over een Inlander van het district Djakenan, die aan het verkondigen was van Samats leer, ten doel hebbende, evenals die van Samin, om de Nederl. Regeering om te stooten. Wanneer men nagaat, dat zoo'n plaatsvervanger of hulpgoeroe, gelijk de hierboven bedoelde opruier, oorzaak zijn kan van een opstootje, waarbij veel menschenlevens verloren kunnen gaan, dan rijst van zelf de vraag, of het niet wenschelijk voorkomt, de desbetreffende strafbepalingen te verscherpen in verband met de tegenwoordige tijdsomstandigheden. Zoo merkt „De Javabode" op.

Kiesvereeniging Melajoe.

Voor een 200-tal hoorders hield Soetan Toemenggoeng, ass.-wedono voor Senen en commisaris der Kiesvereeniging Melajoe di Betawi, in het Decapark een rede over bronwaterleiding voor Batavia, waarvoor de gegevens gedeeltelijk geput waren uit het opstel daarover van den ingenieur H. van Breen, in het tijdschrift de „Ingenieur", indertijd. Spreker hield een krachtig pleidooi ter vervanging van het artesisch water alhier door bronwater. Hij zeide, dat de bevolking een grooten tegenzin heeft in dit art. water.

De kleur ervan bevalt niet, de smaak niet, rijst willen ze er niet mee koken, ja zelfs mandieën ze er liever niet mee. Ten slotte werd door de Kiesvereeniging Melajoe, waarvan het bestuur ongeveer in zijn geheel aanwezig was, een motie aangenomen, waarin bij den Gemeenteraad aangedrongen wordt, om stappen te doen, ter verkrijging van een bronwaterleiding.

Bij het debat merkte een Europeaan terecht op, dat er niet al te veel op het art. water moet worden afgegeven, en, zoolang er geen bronwaterleiding is, de bevolking verstandig doet zooveel mogelijk gebruik te maken van het artesisch water, instede van putwater, kaliwater, etc., ter voorkoming van ziekten.

Een drietal Gemeenteraadsleden, de heeren Baptist, Moojen en de Nijs Bik, woonden de vergadering bij, benevens dr. Von Römer, de chef van den gezondheidsdienst te Batavia.

Het bezoek van den G. G. der Philippijnen.

De Ind. bladen geven uitvoerige verslagen van de tochten van den heer Harrison, vergezeld van zijne echtgenoote, den Amerikaanschen consul en mevrouw Rairden en den Hollandschen consul te Manilla over Java, beginnende met Buitenzorg, waar zij bij onzen G. G. gedineerd hebben, en daarna, vergezeld van den adjudant, de heer Bijl de Vroe, zijn eigen adjudant captain Cometzky en den controleur, den heer Gessler Verschuir, naar Batavia en verder trokken.

Japansche aangelegenheden.

De tot kolonel benoemde luitenant-kolonel H. L. Bense, is bij het leger pro memorie gevoegd en op eene bezoldiging van 1350 's maands ter beschikking gesteld van den Directeur B. B., ten einde volgens aanwijzingen van dien Departementschef met de behandeling van Japansche aangelegenheden te worden belast. Ook is bij de regeering het denkbeeld in overweging om ambtenaren voor de Japansche taal in opleiding te nemen.

Batavia-wereldstad.

In „De Javabode" lezen wij:

„In den tuin vol avondstemming, in den tuin vol goudglans van licht, op de galerij, wit-helder door de vele pakeans wachtten we.

Wachtten we op Miss May Clarke, die zingen zou.

En in dien tijd danste Rosita, in-slinger-van-de-pompbeweeg, in aapje-op-een-stokje-mimiek, welke moderne dansen worden genoemd.

En toen, het was over elven, kwam Miss May Clarke, een echte, knappe Engelsche vrouw. Zij is een alt en zij zong, tot groote tevredenheid van het publiek, eenige Engelsche liederen. Haar zang is niet onverdienstelijk. Het gaf een aardigen indruk. Een modieus gekleede vrouw haar liederen te hooren zingen in den avond-tuin, waar de krekels griffel-slepen en de nachtvlinders knapten tegen de lampen. Om den tuin, de Inlanders, in verbazing luisterend.

Wij gaan wel vooruit in Batavia!"

En elders:

„Je hebt er geen begrip van
Batavia hoe mooi je bent!

Hoe lang nog: èn onze dichters èn onze cabaretzangers zingen den lof van Batavia als wereldstad.

Uitgaand Batavia is gisteravond uit geweest.

Stadsschouwburg vol, bioscopen vol, circus vol, Decapark goed bezet. Oost-Javarestauratie veel publiek en ook in het Hotel des Indes waren vele bezoekers gekomen om goed te eten en goed te genieten van Siep's orkest en van den zang van Glory Taft.

Meer dan 350 personen waren aan den disch van het Hotel des Indes vereenigd, in twee partijen moest worden gegeten en tot elf uur en langer bleef men bijeen.

Siep kreeg van de Directie een grooten krans en miss Glory Taft kreeg bloemen.

Batavia behoort nu tot de mondaine wereldsteden."

Suriname.

Bij Kon. besluit van 29 Mei is:

1⁰. aan den heer mr. P. Hofstede Crull, ondervoorzitter van den raad van bestuur en procureur-generaal bij het Hof van justitie in de kolonie Suriname, op zijn verzoek, met ingang van 1 Augustus, eervol ontslag verleend uit zijn beide gemelde betrekkingen, onder dankbetuiging voor de langdurige door hem aan de kolonie bewezen diensten, en

2⁰. benoemd tot procureur-generaal bij het Hof van justitie in de kolonie Suriname de heer mr. P. M. F. Bauduin, thans substituut-officier van justitie bij de arrondissements-rechtbank te Haarlem.

Naar aanleiding van de toen aanstaande benoeming van een procureur-generaal schreef „Suriname" van 28 April:

„Hier moet evengoed als voor het ambt van Gouverneur uitgezocht worden.

De Proc.-Generaal in Suriname is de meest onmiddellijke raadsman van den Gouverneur en wordt als regel — wat vroeger zelfs wet was — tot ondervoorzitter van den Raad van Bestuur, d.i. de plaatsvervanger van den Gouverneur bij diens ontstentenis aangewezen.

De Regeering moet vooral in deze moeilijke tijden met zorg de menschen voor zulke betrekkingen uitzoeken en ze vragen naar Suriname te gaan — niet om een carrière te maken, maar om een Nederlandsch belang te dienen.

De ervaring, die men hier gehad heeft bij een tusschentijdsche waarneming door een alleszins knap man, die evenwel die eigenschappen miste, door welke de titularis aan het ambt prestige verleent, moet tot voorzichtigheid aanmanen bij de keuze van den P. G."

Wij vertrouwen dat de Regeering heeft uitgezocht en dat de titularis de geschikte man zal blijken voor het moeilijke ambt.

Zijn de berichten juist, dan heeft de Gouverneur zijn ontslag gevraagd en zal de Administrateur van Financiën met verlof gaan, wanneer zijn tijdelijke plaatsvervanger zal zijn aangekomen.

Voor Suriname achten wij het geen gelukkige samenloop van omstandigheden, dat er misschien tegelijkertijd zullen optreden een nieuwe Gouverneur, een nieuwe Proc.-Generaal en een nieuwe Adm. v. Financiën.

* * *

Onder het hoofd „Pruisisch" doet „Op den Uitkijk" van 6 Mei merkwaardige mededeelingen.

Sedert de oprichting van het weekblad, ruim een jaar geleden, verschijnen daarin artikelen over den wereldoorlog onder het pseudoniem „Spectator".

„Spectator's artikelen sloegen in. Dat bleek ons het best, toen getracht werd van ons te verkrijgen, dat hij niet meer of althans anders schrijven zou.

„Deze kwestie kunnen wij verder laten rusten. Het werd al eens onderwerp van een onverkwikkelijk debat, dat wij geenszins wenschen te heropenen. Spectator ging zijn gang en het was ons werkelijk aangenaam, dat ieder blijkbaar werd vrijgelaten naar eigen goedvinden te handelen. De zaak was — zooals dat heet — de wereld uit, totdat......... ons nu veertien dagen geleden gebleken is, dat men getracht heeft, wat niet zoo-maar te bereiken viel in een vrije Nederlandsche kolonie, te verkrijgen op Pruisische wijs.

„Wat is geschied? Ongeveer veertien dagen geleden werd de heer E. B. J. Luitink, een onzer koloniale ambtenaren, op het Parket van den Procureur-Generaal ontboden. Er was een brief ontvangen van den Minister van Koloniën, waarin door den heer Pleyte aan den Gouverneur werd medegedeeld, dat Z.-Exc. van zijn ambtgenoot van Buitenlandsche Zaken bericht had ontvangen, dat de Duitsche gezant in den Haag zich er over beklaagd had, dat er in het in Suriname verschijnend weekblad Op den Uitkijk „Duitschland denigreerende" artikelen verschenen, „die — zoo schreef de heer Loudon — naar hem uit Duitschland bericht was, werden geschreven door den heer E. B. J. Luitink, een ambtenaar te Paramaribo".

„Aan den Gouverneur werd nu door den Minister van Koloniën verzocht c. q. er dezen ambtenaar op te wijzen, hoe voorzichtig men in deze tijden in zijn uitlatingen betreffende een der oorlogvoerende landen moet zijn. „Te meer — schreef de heer Loudon aan den Minister van Koloniën — hadden deze artikelen in Duitschland indruk gemaakt, omdat daar bekend was, dat de redacteur van dat blad zelf niet als „deutschfeindlich" bekend stond."

„De heer Luitink nam o.i. een zeer juist standpunt in door den Proc.-Gen. naar de Redactie te verwijzen om inlichtingen te bekomen over artikelen, die in zijn blad onder pseudoniem geschreven zijn.

„Aans ons zijn evenwel geen inlichtingen gevraagd, omdat de inhoud der artikelen niet van dien aard werd geoordeeld, dat die een strafvervolging zou kunnen opleveren. De redactie viel dus niet te waarschuwen.

„Alleen als zoodanig den ambtenaar, die men van uit Duitschland had aangewezen.

„De heer Luitink deed ons mededeeling van zijn onderhoud met den Proc.-Gen., en wij vervoegden ons bij dezen hoofdambtenaar, die zoo welwillend was ons inzage te verleenen van de uit den Haag ontvangen bescheiden, den brief van den Minister en de correspondentie, die daartoe aanleiding was."

Tot zoover „Op den Uitkijk". Onze ruimte gedoogt niet de beschouwingen over te nemen, die de redacteur laat volgen op de medegedeelde feiten. Het gebeurde meenden wij onzen lezers niet te mogen onthouden. Wij willen daaraan den wensch toevoegen, dat de Regeering met den meesten nadruk den nieuwen Gouverneur en den nieuwen Proc.-Generaal zal inprenten, dat Surinaamsche ambtenaren geen haar minder recht hebben vrijuit hunne meening te zeggen dan Nederlandsche hoogleeraren en andere Nederlandsche ambtenaren. Suriname is nog steeds een vrije Nederlandsche kolonie. Muilkorven kunnen wij daar evenmin gebruiken als hier.

* * *

Uit „Suriname" van 18 April:

„Mej. S. Fermandes legde met goed gevolg examen als geneeskundige af. Zij is onze eerste vrouwelijke geneeskundige."

* * *

De Maatschappij ter bevordering van het godsdienstig onderwijs onder de inlandsche bevolking van de kolonie Suriname (De Haagsche Maatschappij) heeft van N. N. een gift van *f* 2000 ontvangen.

* * *

Prof. Dr. F. A. F. C. Went, voorzitter van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, heeft op 6 Juni de algemeene vergadering geopend met een redevoering over „De plicht der vaderlandsche wetenschap jegens tropisch Nederland".

Van het verslag der rede, in de „N. R. Crt." verschenen, schrijven wij hier het slot af:

„Vraagt men zich verder af, wat wij weten van den plantengroei onzer koloniën, dan kan men zeggen, dat wij dien van Java tamelijk wel kennen, evenzoo dien van de kleine Nederl. Antillen, maar verder is alleen te hooi en te gras wat verzameld zonder eenig systeem. In dit opzicht zijn de Engelschen ons in Britsch-Indië en op het schiereiland Malakka ver vooruit. Al ware het slechts om practische redenen, dan reeds zou men dit onderzoek spoedig ter hand moeten nemen. Men zal voorts tropisch Nederland ook tegenover een aanval van buiten versterken, wanneer men voldoet aan de ideale plichten, die op een beschaafde koloniseerende mogendheid rusten. Moge dit het geval zijn! Moge een leger van onderzoekers de blauwe bergen en groene wouden, de zeeën en kusten van Insulinde, de trotsche rivieren en de savannah's van Suriname even goed onderzoeken als de tallooze volkeren en stammen, die tropisch Nederland bewonen!"

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. Groot-Ambtenaren. „Door de bevordering van Raden Mas Ario Koesoemogoedo Soemiodi" — alzoo de „Voorpost" — „tot regent van Ponorogo is de eerste en laatste Controleur B.B. van Javaansche nationaliteit uit het corps verdwenen. Hij vervulde trouwens die functie sinds geruimen tijd niet meer. Men heeft hem eenvoudig geloosd naar het landbouwcredietwezen, daar zijn benoeming tot aspirant controleur in 1904 een vergissing der regeering was, blijkens het feit, dat Raden Mas Sajogo en Raden Mohamad Achmad, die resp. in 1904 en 1907 het radicaal van groot ambtenaar verwierven, niet bij het corps controleurs B.B. geplaatst mochten worden. Intusschen zat men opgescheept met Koesoemo Joedo, die op de ranglijst heel aardig was opgeklommen voor bevordering tot assistent-resident. Wat nu te doen? Hem als controleur B.B. of bij het landbouwcredietwezen te laten beschimmelen, ging niet; „schurftige streken", noodig voor een passeering, kon men hem niet ten laste leggen. Reeds lang was men op den inval gekomen hem tot regent te benoemen, maar men ging niet over één nacht ijs, ondanks tal van regentenvacatures in dien tijd. Eindelijk is het daartoe gekomen. Koesoemo Joedo heeft nu op *f* 50.— na een residents-tractement, terwijl 60 collega's (controleurs) boven hem op de ranglijst met smart op bevordering wachten en het nog wel de vraag is, of zij wel ooit het residents-traktement zullen halen. De vergissing der regeering om Koesoemo Joedo tot asp. controleur te benoemen, heeft dezen dan geen windeieren gelegd. Maar hoe staat 't nu met de promotiekansen van Sajogo en Mohamad Achmad? De een hangt ergens in Pekalongan uit als wedono en de tweede is patih van Pandeglang. Met hen zit de regeering niet zoo opgescheept, al bezitten zij het g. a. diploma, maar de bevordering van Koesoemo Joedo stelt een antecedent daar, waarop zij zich kunnen beroepen." Zoo besluit bovengenoemd blad.

Een Toespraak. De „Pembrita Betawi" nam uit het „Bat. Nieuwsblad" de volgende rede over, die door den Resident van Soerakarta werd uitgesproken ter gelegenheid van de installatie van Pangeran

M a n g k o e n e g o r o VII als hoofd van het Mangkoenegorosche huis: „Pangeran Adipati".

Bij besluit van Z. Ex. den G.-G. van N.-I. is u verheven tot Hoofd van het Mangkoenegarasche Huis, onder den titel en den naam van: Pangeran Adipati Ario Praboe Prang Wadono en met toekenning van den rang van luitenant-kolonel, enz. Hoewel volgens het legitimiteitsbeginsel niet in de eerste plaats in aanmerking komende, is toch de keuze der regeering op u gevallen. Tot dusver is voor den zelfbestuurder het zwaartepunt van zijn werkkring gelegen in het voeren van een vorstelijken staat, terwijl de arbeid: het voeren van het bestuur, aan anderen wordt overgelaten. Met uwe verheffing vordert de regeering van u, Pangeran Adipati Ario Prang Wadono, actieve belangstelling in en deelname aan het bestuur. Nu ik u geluk wensch met uwe verheffing, denk ik daarbij vooral ook aan het gunstig oogenblik, waarop die verheffing plaats heeft. Uwe verheffing heeft n.m. plaats in de beste jaren van uw leven, terwijl u in het bezit zijt van de gaven van hoofd en hart, om te doen wat de regeering van u vordert. Uw voorganger heeft de financiën van het rijk in schitterenden toestand achtergelaten en dat zal u in staat stellen véél goed te maken. Tal van personen zullen u nu bestormen met de mededeeling, dat aan hen iets goed te maken is. Ik doe echter in de allereerste plaats een beroep op u namens hen, die meestal zwijgen, altijd geduldig hun lot hebben gedragen, over wier lot zich weinigen warm maken. Ik doe op u een beroep voor de arme bevolking, die aan uwe zorgen wordt toevertrouwd. Overtuig u er van dat zij, die door hun arbeid van de Mangkoenegaran hebben gemaakt datgene, wat zij thans is, in behoeftige omstandigheden verkeeren en eigenlijk arme, afgetobde schepselen zijn. Overtuig u er van, dat zij, die door hun arbeid voor de Mangkoenegaran in den rijken koffietijd schatten hebben verdiend, thans moeten leven in een kaal en verarmd land, waar de bronnen zijn opgedroogd en de irrigatiewerken ontbreken. Overtuig u er van dat zij, die thans in den rijken suikertijd bezig zijn voor de Mangkoenegaran schatten te verdienen (n.m. in de suikerfabrieken der Mangkoenegaran), meerendeels een vreugdeloos bestaan hebben in schamele hutten, zonder onderwijs en zonder behoorlijke leiding. Neem u voor, te leven en te sterven voor h u n geluk, en God zal er u voor beloonen.

Ambtenaren en officieren van de Mangkoenegaran! In dit plechtig oogenblik, nu een nieuw zelfbestuurder optreedt, hebt gij allen vernomen wat de regeering van N.-I. van Pangeran Adipati Ario Pratoe Prang Wadono verwacht. Gij zult moeten toegeven, dat zijn taak zwaar zal zijn. Het zal hem niet mogelijk zijn, die taak te volbrengen zonder uw steun, zonder uw vertrouwen. Helpt uw Hoofd dus met al uw krachten.

Dat het Mangkoenegarasche rijk met uwe hulp en onder zijn leiding tot grooten bloei moge geraken. Dat de bevolking, zoowel materieel als geestelijk, gelukkig moge zijn. Dat het Mangkoenegarasche rijk een voorbeeld moge worden voor alle andere streken, waar Javanen wonen! — Volgens de „D a r m o K o n d o" heeft de nieuwe Pangeran den Resident in hartelijke bewoordingen bedankt, dat deze hem zijne verplichtingen als hoofd van den staat Mangkoenegoro onder 't oog gebracht heeft. „Ik weet — zoo zeide hij ten slotte — „dat mijn taak zwaar is, maar ik zal mijn plicht doen, naar mijn beste weten en naar mijn beste vermogen. Ik zal dien nooit uit het oog verliezen. Ik hoop, dat U mij over een jaar zult willen te kennen geven, of ik al dan niet aan de in mij gestelde verwachtingen beantwoord heb. Intusschen hoop ik op uw hulp en medewerking in mijn pogen en streven om het land en het volk van de Mangkoenegaran tot heil en zegen te zijn.

Inl. Schoolnieuws. Volgens de „P e m b r i t a B e t a w i" is te Groedo ter hoofdplaats Soerabaya een (zesde) Inl. school der 2e klasse geopend. Het blad vernam verder, dat binnenkort een dusdanige school ook zal worden opgericht te Boegan Api, afdeeling Bengkalis en te Dabo, afdeeling Lingga.

Uitgaande van de S a r i k a t G o e r o e XII en de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht te Medan, is volgens hetzelfde blad een handwerkschool voor Inlandsche meisjes te Medan tot stand gekomen. In een tijdelijk gebouw had de openingsplechtigheid plaats, die geleid werd door mevrouw van der Plas, de echtgenoote van den Gouverneur en bijgewoond en geassisteerd door het bestuur en de leden van de V. v. V., eenige ambtenaren B.B., Europeesche onderwijzers, leden van schoolcommissies, de heeren Obdeijn, Naura, Hadji Ibrahim, Mohamad Samon, de Sultan van Deli, die het schoolerf geschonken heeft, de majoor der Chineezen Tjong A Fei, die de noodige gelden beschikbaar gesteld heeft, de leden van de S a r i k a t G o e r o e XII, de onderwijzeressen met hare leerlingen en nog vele andere personen. De fundamenten voor het bestaan van deze school zijn dus, volgens genoemd blad, gelegd door den Sultan van Deli en den majoor der Chineezen. De plechtige opening ging met eenige feestelijkheid gepaard. De presidente van de V. v. V. hield een openingsrede; ook de assistent-resident van Deli en Serdang sprak hartelijke woorden. De toespraken werden beantwoord door de Inl. onderwijzers Sabariah, de vrouw van den president Sabaroedin van de S a r i k a t I s l a m aldaar. Zij dankte de beide hier bovenbedoelde grondleggers en voorts allen, die min of meer tot het welslagen hun steun hadden verleend.

Na een woord van hulde uitgesproken te hebben aan het adres van de Koningin der Nederlanden en den Gouverneur van der Plas, smeekte zij den zegen van den Allerhoogste af voor den bloei dezer school. Het blad concludeert, dat menschen van verschillenden landaard deze school in het leven geroepen hebben, wat aan de alg. verbroedering zeker ten goede zal kunnen komen.

Volgens de „S i n a r D j a w a" zal een nieuwe Holl.-Inl. school te Japara worden opgericht, waarvan de kosten ad *f* 30.000 reeds zijn toegestaan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Feestelijke ontvangst. De Chineezen te Buitenzorg hebben zich niet onbetuigd gelaten bij de aankomst van den nieuwen G.-G. De leerlingen van de T i o n g H o a H w e e K o a n scholen moesten, als het rijtuig van den landvoogd een bepaald punt van de stad passeerde, voor Z. Ex. een welkomstlied zingen. Dit mislukte echter, doordat de koetsier of te laat gewaarschuwd, dan wel de boodschap niet gehoord had en het rijtuig door reed.

Toen de G.-G. de teleurstelling hierover vernam, liet hij den volgenden dag, door tusschenkomst van den assistent-resident weten, dat het hem ten zeerste gespeten had, dat hij de kinderen niet had hooren zingen, maar dat het hem en zijn echtgenoote hoogst aangenaam zou zijn hen in den tuin van zijn paleis daartoe te ontvangen. Op den bepaalden dag en het vastgestelde uur verzamelden zich ± 100 Chineesche jongens en meisjes, onder geleide van hunne Chineesche en Engelsche onderwijzers(essen) op de bepaalde plaats in den tuin van het paleis. De „P e r n i a g a n" en de „S i n P o" geven verder een beschrijving, waaraan 't volgende is ontleend: De heer van Limburg Stirum leek in zijn grijs pak, open jas en helmhoed veel op een Engelschman, mevrouw van Limburg Stirum was in 't wit gekleed. De President van de Tiong Hoa Hwee Koan te Buitenzorg, de heer Thung Tjoen Ho, de vice-president van deze schoolvereeniging, de luitenant Tan Hong Yoe, en de heer Kwee Tok Hooy, de secretaris waren ook gekomen. De kinderen zongen drieërlei soort van liedjes (de lagoe Tjinenkho, Takoemen en Hoangkho). De heer en mevrouw van Limburg Stirum gaven hun hooge tevredenheid te kennen over hetgeen zij gehoord hadden en onderhielden zich met de Engelsche onderwijzeres, Miss Albarus, vroegen inlichtingen omtrent de Chineesche scholen en het daar gegeven onderwijs, en hoopten, dat op den verjaardag van Prinses Juliana de Chineesche kinderen tegelijk met de kinderen van andere scholen zich weer zouden laten hooren. De G.-G. dankte het bestuur van de T i o n g H o a H w e e K o a n te Buitenzorg voor de ontvangst hem bereid; hij sprak ook met de heeren Thung Tjoen Ho en Kwee Tik Hway, aan wie hij o.a. zeide, dat hij twee jaren geleden in China geweest was, en het een mooi land vond. De heer Kwee Tik Hway antwoordde, dat hij 't voor de Chineezen in N.-I. gelukkig achtte, dat Z.-Exc. in China geweest was, en zij groot vertrouwen hadden, dat hij in hun belang veel goeds zal doen. De G.-G. antwoordde, dat hij hoopte veel voor hen te kunnen doen, met behulp van het opperbestuur. Tot genoemden luitenant Thung Tjoen Ho sprak hij door tusschenkomst van zijn adjudant den heer Bijl de Vroe, die als tolk fungeerde. Tot de heeren Kwee Tik Hway en Tjan Som Hway sprak hij in vloeiend Engelsch. Aan eerstgenoemde vroeg hij o.a.:

V.: Waar zijt gij geboren?
A.: Hier te Buitenzorg, Excellentie.
V.: Uw vader?
A.: In China.
V.: In welke provincie?
A.: In de provincie Fukien, Excellentie.
Tot den heer Tjan Som Hway.
V.: Waar zijt gij geboren?
A.: Ook te Buitenzorg, Excellentie! Mijn vader ook; maar mijn grootvader in China; hij was ook uit Fukien afkomstig.
V.: Zijt gij nog niet in China geweest?
A.: Nog niet, Excellentie.

De G.-G. vroeg nog, waarom zij geen Hollandsch, maar wel Engelsch spraken.

A.: Omdat eerst in de laatste zes jaren het Gouvernement van N.-I. begonnen is zich meer aan het onderwijs van de Chineezen gelegen te laten; sedert zijn Hollandsche scholen voor de Chineezen gekomen.

Het deed Z.-Exc. voorts genoegen te vernemen, dat nu bij de Chineesche jeugd groote aandrang bestaat om de Hollandsche taal te leeren. Van hem — zoo verklaarde de landvoogd — was wel te verwachten, dat meer Holl.-Chineesche scholen zouden komen.

Universiteiten in China. De „P e r n i a g a n" vernam uit China, dat daar z e s nieuwe Hooge Scholen worden opgericht, n.l. te: Peking, Tsjentao, Hankow, Nangking, Canton en Moekden. Ook zal het aantal middelbare en lagere scholen zeer worden uitgebreid.

Ook Leerplicht voor de Chineezen in N.-I. In de binnenlanden van Java is 't voor de Chineezen nog moeilijk hunne kinderen naar goede scholen te laten gaan. Waar T i o n g H o a H w e e K o a n-vereenigingen worden opgericht zijn langzamerhand meerdere scholen gekomen en in den aanvang profiteerden dan ook de kinderen van de onderwijsgelegenheid; maar 't duurt niet lang, of de leerlust verging en menige school lijdt nu een kwijnend bestaan. Zoo gaat 't op verschillende plaatsen in het binnenland. Zijn er geen scholen dan wordt er een schoolvereeniging opgericht. Is er een school gekomen, dan gaat 't aanvankelijk goed, maar later gaan de kinderen weer van de scholen af. Noodig is 't de ouders te wijzen

op het belang van een goede opvoeding, die hunne kinderen geschikt maakt voor den handel en de bedrijven in het groote wereldverkeer.

De Kleine Man. Deze heeft 't op Java hard te verantwoorden", zoo schrijft S i M i s k i n in de „P e r n i a g a n", „hij heeft een droevig lot, een moeitevol bestaan; meestal is gebrek zijn deel, onvoldoende zijn zijne bestaansmiddelen. Hij wordt voor alles en nog wat opgecommandeerd, hij gaat gebukt onder alle mogelijke p r e n t a h s; hij wordt geplaagd, gekneveld door de machthebbers; hij blijft er stil en gelaten onder, zelfs al wordt hij door „bloedzuigers" leeg gezogen. Ach wat, zeggen de aanzienlijken en rijken, als zij van de lasten en ellende van het volk hooren, dat is nu eenmaal gewoonte van het volk, die menschen klagen altijd, zij zaniken, zij hebben geen motief om te mopperen. Maar de klachten worden niet onderzocht, en het gaat toch niet aan, om zich op deze wijze van het gejammer af te maken. De kleine man is toch even goed een schepsel Gods als de man van aanzien en van rijkdom. Geconstateerd moet worden, dat men niet altijd billijk tegenover hem te werk gaat, wat toch door de rechtvaardigheid gevorderd wordt. Een staaltje: Een kampongbewoner had een s a d o (dos à dos). Het voertuig was reeds oud, enkele deelen daarvan hadden dringend reparatie noodig. Het hoofd van plaatselijk bestuur had bevolen, wat op zich zelf heel goed is, dat defecte en leelijke sado's niet voor den verhuur gebezigd mochten worden. Natuurlijk werd deze p r e n t a h opgevolgd en onze kampongbewoner durfde met zijn voertuig niet meer voor den dag te komen. Hij zocht naar ander werk om zooveel te kunnen verdienen, dat hij zijn sado kon laten repareeren. En toen hij dan eindelijk zooveel had opgespaard om de kosten van een reparatie te betalen, bracht hij zijn sado naar den smid. Dit kon hij — voor hem zoo goedkoop mogelijk — op geen andere wijze doen, dan door zijn paard er voor te spannen, er zelf in te gaan zitten en zóó naar den smid te rijden. Maar onderweg werd hij door een politieagent aangehouden, die proces-verbaal opmaakte. En of hij al bij hoog en laag beweerde, dat hij niet uit verhuren ging, maar om zijn sado te laten repareeren, 't hielp niet. Hij werd voor de rol gebracht en veroordeeld. Is dit nu billijk? Waarom verdiende zijn bewering geen vertrouwen? Bewijst dit niet, hoe zwaar het lot van den kleinen man is? Veel meer van dergelijke voorbeelden zouden aan te halen zijn."

Van Vreemde Koloniën.

Galliéni - Lord Kitchener.

In korten tijd hebben vrijwel alle landen der geallieerden hun minister van oorlog moeten vernieuwen. De ministers van Frankrijk en Groot Brittanië, die elkander zoo spoedig in den dood zijn gevolgd, waren beide generaals met een eervol en roemvol verleden, die, niettegenstaande groot verschil in persoonlijkheid, toch groote overeenkomst in levensloop en als figuren in de geschiedenis van hun land hadden.

Galliéni's geschiedenis geeft hem een voorname rol in Tonkin en Soedan, laat hem zelfs als een model gouverneur van Madagascar school maken. Tijdens de groote worsteling van dezen tijd verwachtte Frankrijk veel van de militaire deugden en de organisatie eigenschappen van den man, die reeds zooveel gedaan had om aan den naam van Frankrijk nieuwen luister bij te zetten. Midden in zijn werkzaamheid door ziekte aangetast, moest hij zijn taak afbreken om kort nadien de oogen voor altijd te sluiten.

Kitchener, die in 1870 als vrijwilliger zelfs onder Fransche vlag meestreed, had ook een gemengde loopbaan als militair en als koloniaal bestuurder. Gouverneur van Soeakim; bevelhebber der expeditie in Egypte tegen den Madhi, die hem 't peerschap en den lordtitel bezorgde; gouverneur van Soedan; opperbevelhebber van de troepen in Britsch Indië. Bij 't uitbreken van den oorlog tot minister van oorlog benoemd, verdween ook hij plotseling van 't tooneel, door de ramp aan de Hampshire op reis naar Rusland overkomen. Het Engelsche volk voelt dit verlies als een nationale ramp.

Waar wij spraken van groote tegenstelling in persoonlijkheid, doelde wij op het algemeen zeer sympathieke, dat van generaal Galliéni uitging, terwijl men bij erkenning en bewondering zelfs van vele eigenschappen van lord Kitchener moeilijk de hardheid kan vergeten, waarmede hij ter doorzetting van zijn wil alle middelen goedvond, en waardoor hij, als opvolger van lord Roberts, ook in Zuid-Afrika wel de overwinning wist te bevechten, maar zeker niet de sympathie van de buitenwereld mocht verwerven.

Wanneer na vele, vele jaren de geschiedenis van den huidigen strijd besproken zal worden, zal de breedgeschouderde soldaat met den vierkanten, strengen kop, die lord Kitchener was, als een reus onder de reuzen voorgesteld worden. Het is hem gegeven geweest zijn schitterende loopbaan te bekronen door een bijna 2-jarig ministerschap; het Engelsche leger is, zooals 't medegestreden heeft, hierdoor zijn leger geworden. Hij ging heen na de voltooide organisatie. Brengt 't einde de zegen aan de Entente, dan zal hij de groote man zijn. In 't tegenovergestelde geval, zal zijn heengaan als een der redenen van den ongunstigen afloop worden genoemd, ook dan blijft hij dus de groote man.

Galliéni zal in verre herinnering op veel bescheidener plaats komen te staan. Wat Frankrijk als minister van hem verwachtte, heeft hij ternauwernood tot een begin van uitvoering kunnen brengen.

Juist om deze reden is zijn verlies voor zijn land en voor de Entente partij echter van meer beteekenis dan dat van zijn Britschen ambtgenoot. Galliéni had nog alles te geven, waarvoor hij geroepen was, en 't is voor hem, meer dan voor Kitchener, de vraag, of zijn opvolger in de aangegeven richting krachtig zal doorwerken.

Duurte.

Volgens officieele statistieken was de algemeene verhooging van levensmiddelen te Calcutta ultimo April 3 percent, vergeleken met hetzelfde tijdstip in 1915 en 9 percent in vergelijking met 2 jaren geleden. De granen en rijst zijn 6 percent gestegen sedert medio 1914, suiker 68 p.c., zout 88 p.c., thee 12 p.c., vleesch 6 p.c., boter en melk 12 p.c., kaas 73 p.c. Van aardappelen daalde de prijs daarentegen 43 p.c., eieren 22 p.c., visch 15 p.c.

„The Times of India" van 13 Mei stelt daar cijfers, ontleend aan Europeesche toestanden, naast. Neemt men den prijs in Calcutta als eenheid aan, dan was de verhouding tot andere steden aldus: In December 1915 voor de levensmiddelenprijzen in Weenen 133 p.c.; voor die in Berlijn in Januari 1916 88.5 p.c.; Groot Brittanië in Maart 48 p.c.; Kopenhagen in Februari 33.5 p.c.; Australië in Januari 29 p.c.; Canada terzelfder tijd 12 p.c.

De inspanning van Frankrijk en zijne bondgenooten.

In 't ministerie van buitenlandsche zaken te Parijs heeft de instelling van een comité haar beslag gekregen, dat, naar de samenstelling te oordeelen, met groote verwachtingen zijn taak aanvangt. Hoewel de naam „L'E f f o r t d e l a F r a n c e e t d e s e s a l l i é s" precies aangeeft wat men wenscht te propagandeeren, vergt de werkwijze toch een nadere aanduiding om begrepen te worden.

De oud-minister van Buit. Zaken, Stephen Pichon, heeft 't voorzitterschap aanvaard, naast hem hebben leden van Senaat, Kamer, Academie française, enz. ondervoorzitterszetels ingenomen. Het uitvoeringsbureau is in afdeelingen verdeeld, onder de namen der personen van beteekenis, die er zitting in hebben komen, komen bekende koloniale figuren voor, zooals generaal Dodds, de aanvoerder van den krijgstocht naar Dahomey, de Trentinian, oud-directeur van Indochina, Lebon, oud-minister van koloniën.

Een zeer groot aantal personen van naam heeft zich beschikbaar gesteld om voordrachten te gaan houden in alle plaatsen van Frankrijk, die daarom vragen, om de omstandigheden uiteen te zetten, waaronder de geallieerden den strijd voeren. De stof is over de sprekers zoo verdeeld, dat ieder geeft wat in zijn lijn ligt.

Zoo is de Servische worsteling met St. Etienne behandeld door Paul Labbé, de algemeene secretaris van 't comité, die vergezeld was door uitgeweken Serviërs, w. o. ministers en burgemeesters. Er werd een Fransch-Servische demonstratie aan verbonden. Dit voorbeeld geeft de voorgenomen werkwijze aan. De voordracht zal bovendien in druk verspreid worden. In Parijs zijn bijeenkomsten aangekondigd over wat Italië en Groot-Brittanië bijdragen; in Lyon zal Japan, in Nantes België, in Bordeaux Portugal aan de orde komen; de sprekers zijn uitverkoren deskundigen, de officieele vertegenwoordigers der genoemde landen worden uitgenoodigd tegenwoordig te zijn.

Maar bij deze manifestatiën zal aan de koloniën ook een ruime plaats worden toegedacht. Behalve vele te vervullen spreekbeurten in verschillende plaatsen staan een aantal groote koloniale vertooningen op 't programma. De Australische inspanning is voor Marseille bestemd, waar Franklin Bouillon de woordvoerder zal zijn. J. Chailley zal in Rouaan Indië en de Kaap tot hun recht doen komen. In Havre zal G. Deschamps Canada bespreken, uitgezochte samenvoeging, daar de Canadeezen voor een deel uit Normandië afkomstig zijn.

Kongo, Siberië, Turkestan krijgen een beurt.

Twee speciaal daarvoor te regelen manifestatiën zullen aan de Fransche koloniën worden gewijd. Op die, welke te Toulon zal plaats vinden, spreekt A. Bernard van l'e f f o r t d e l'A f r i q u e d u N o r d. Te Toulouse zal A. Lebrun over de andere Fr. koloniën spreken.

Het plan van 't comité is echter niet tot Frankrijk beperkt, volgens dezelfde methode zullen ook de landen der geallieerden bezocht en beïnvloed worden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

Dr. H. F. C. ten Kate opent de Juni-afl. met het eerste gedeelte eener breed opgezette beschouwing over „Psychologie en ethnologie in de koloniale politiek". Het rassenpsychologische vraagstuk is, naar schrijver's meening, het vraagstuk bij uitnemendheid, 't welk den sleutel moet geven van zooveel andere op koloniaal gebied: „Alle mogendheden, die in hun koloniën de taak van opvoeders willen volbrengen, zullen onvermijdelijk in hun pogingen mislukken, indien zij daarbij geen rekening houden met het rassenpsychologische vraagstuk. Hun tot dusver begane fouten mogen een vingerwijzing zijn voor de toekomst."

Het tweede artikel handelt over de Inlandsche beweging en is geschreven door den heer J. F. H. A. Later, die uit eigen aanschouwing dit onderwerp behandelt en in een volgende afl. zal voortzetten.

De heer H. F. Damsté vervolgt de mémoires van een Atjeschen balling (zekeren Banta, wiens gedenkschrift niet onvermakelijk is om te lezen).

De rubriek Varia bevat o.m.: Drankbestrijding op de Buitenbezittingen. — de Nederlanders en Portugeezen op Timor. — Wetenschap en Industrie o.a.: Zuid-Sumatra Landbouwvereeniging. — Rapport nopens verandering in de opleiding van de a.s. ambtenaren bij het Inlandsche boschwezen. — Voorts geeft deze afl. de gewone rubrieken: Revue van brochures. — Koloniale literatuur. — Biblographie voor Oost- en West-Indië. — Benevens het vervolg van „Liefdeleven onder de palmen". Naar het Engelsch, van P. Brundell.

Koloniaal Tijdschrift. - Juni 1916.

De heer G. P. E. Gonggrijp wijdt eene uitvoerige beschouwing (die in een volgende afl. wordt voortgezet) over „Koloniaal belang en wereldoorlog". Schr. is van oordeel, dat de vreeselijkste aller oorlogen die thans woedt en als een onbluschbare brand al wijder om zich heen grijpt, indirect is een koloniale krijg, een worsteling om koloniën — of gebieden die nagenoeg dezelfde diensten kunnen bewijzen — te bemachtigen of te behouden eenerzijds en ze de wederpartij te ontnemen of ontnomen anderzijds.

De heer A. H. J. G. Walbeehm artikelt over „De regentsbenoemingen op Java". Op gevaar af voor aartsconservatief, reactionnair, bekrompen, hormatlievend enz. aangezien te worden, laakt schr. het sedert kort aangenomen beginsel, om bij het openvallen van een regentsambt, den opvolger te kiezen ook buiten de zoons, of althans buiten de naaste bloedverwanten van den laatsten regent, wat vroeger nimmer is geschied.

Controleur J. H. Meijer schrijft over „Bloed- en aanverwantschap tusschen bestuursambtenaren in één en hetzelfde gewest", wat nog al eens schijnt voor te komen, maar door den schr. wordt afgekeurd.

De heer V. E. Korn publiceert zijne „Ervaringen uit Pare Pare en Soppeng" en geeft eenige aanwijzingen welke verbetering kunnen brengen in sommige verkeerde toestanden dier landschappen op Zuid-Celebes.

Behalve een stukje over de „Pamagersari's in de afdeeling Buitenzorg" van den heer A. Bagchus, bevat dit Nr. verder de gewone rubrieken: Kroniek door Tertius. —

Persoverzichten, door Walbeehm. — Vreemde Koloniën. — Uit allerhande bron. — Bibliographie.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde v. N.-Indië.

Van dit door het Kon. Instituut voor de T.-, L.- en Volkenk. v. N.-I. uitgegeven periodiek, verscheen afl. 1—2 van deel 72. — Zij beweegt zich geheel op taal- en letterkundig gebied, blijkens de navolgende inhoudsopgave.

De voornaamste woorden in het Bolaäng-Mongondowsch, door W. Dunnebier. — Woordenlijst van het Pagoe op Noord-Halmaheira, door G. J. Ellen. — Woordenlijst van het Modòle op Noord-Halmaheira, door G. J. Ellen. — Verhalen en fabelen in het Pagoe met vertaling, door G. J. Ellen. — Surinaamsche negervertellingen. Bijdrage tot de kennis der West-Indische negerfolklore, door Dr. H. van Cappelle.

„Totok en Indo".

In No. 16 van „De Voorpost" wijdt de heer J. B. Wens een hoofdartikel aan Fabricius' „Totok en Indo", onlangs te Soerabaja opgevoerd. De toon waarin dit artikel is gesteld, de argumenten welke schr. aanvoert om genoemd tooneelstuk „uit te kleeden" enz., blijkt uit het onderschrift van den heer Tjipto Mangoenkoesoemo, die — hoewel het met den schr. eens zijnde — verwacht dat deze kennis zal maken met artikel 63 a en b van het Wetboek van Strafrecht.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 23: Een proefschrift over thee, door C. P. Cohen Stuart, besproken door Dr. H. H. Zeylstra Fzn. — De door de vorst op de Pengalengansche hoogvlakte veroorzaakte schade, door Dr. Ch. Bernard, besproken door Dr. A. W. Nanninga. — Onderzoek naar de vooruitzichten van de suikerindustrie in Suriname, door Rietplanter. — De suikerproducties der verschillende residenties, oogstjaar 1915. — De met riet beplante oppervlakte van Java. — Verslag van de Handelsvereeniging te Semarang over 1915. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. (Gebrek aan scheepsruimte en achteruitgang van suiker. Enz.) — Kleine mededeelingen. (Assistenten bij de cultures in Deli. — Immigratie in Suriname. — De hooge theeprijzen. Enz.) — Verkeerswezen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië.

Van de verschillende bijdragen, welke No. 52 bevat, wordt de speciale aandacht gevestigd op een geillustreerd artikeltje over Tjandi Tikoes, over welk kort geleden ontdekt Hindoemonument in het Weekblad reeds een en ander was gepubliceerd. Thans is uitgemaakt, dat dit ontgraven Hindoeoverblijfsel geen tempel is — zooals men aanvankelijk meende, — doch staat het vrijwel vast, dat de Tjandi Tikoes een groote badplaats is geweest, zoo niet van den keizer van Madjapahit zelf, dan toch zeker van een der rijksgrooten. Ofschoon vorstelijke begraafplaatsen ons van de basreliefs aan verschillende hindoetempels zeer goed bekend zijn, is de Tjandi Tikoes de eenige, die in nog grootendeels onbeschadigden staat tot op onze dagen is bewaard gebleven.

Voorts is in dit No. een „penkras" van „Ofoei" gewijd aan de Hollandsche pers, voorzoover zij aandacht schenkt aan Indië.

Indisch Militair Tijdschrift.

In de April-aflevering o. m. de volgende bijdragen: De herziene rechtspleging bij de landmacht in Ned.-Indië, door Mr. P. A. F. Blom. — Het Japansche leger en de vloot in 1915, door A. — De gemengde compagnie, door G. P. Crediex. — Sa Majesté l'Amour, door Asymptoot. (De schrijver acht het jong-huwen van Indische officieren verkeerd.) — De schietopleiding. Wederwoord aan Alif, door K. de Jongh. — Grijs-groene kleeding. — Het schietterrein te Tjipatat. — In den dienst vergrijsd. — De goedkoope gewapende politie. — Enz.

Ned. Indisch Landbouwsyndicaat.

Afl. X van jaarg. 8 der Publicaties van het Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat bevat de Notulen der op 19 Febr. jl. te Blitar gehouden vergadering der Kedirische Landbouwvereeniging, waarin o.a. is opgenomen de tekst (met de daarop gevolgde gedachtenwisseling) van een belangrijke voordracht over de vraag: „Kan indigo als bergcultuur-product de kunstmatige indigo concurreeeren?" Inleider de heer Galjema Verheul.

De Macedoniër.

Onder het opschrift „De Zending van de Gereformeerde Kerken", vervolgt Ds. D. K. Wielenga in het Juni-No. van de „Macedoniër" zijne historische beschouwingen over het eiland Soemba; thans behandelt schr. de periode: Soemba na den Compagniestijd tot de vestiging van ambtenaren aldaar. 1838—1866.

Ds. D. Bakker artikelt over „Javaansch kerkverband en brengt daarbij opnieuw ter sprake de kwestie der benoeming van Javaansche bedienaren des Woords.

Verder behandelt Ds. H. Dijkstra in zijn rubriek: : Uit mijn Camera" een aantal met de zending verband houdende onderwerpen.

Dr. D. Bos. †

In afl. 9 van „Vragen des Tijds" wijdt Mr. H. P. Marchant een waardeerend artikel aan de nagedachtenis van Dr. D. Bos „een practisch idealist" zooals de schr. den overledene betitelt. In het artikel herinnert Mr. M. ook aan de bemoeiingen van Dr. B. met het bestuur der koloniën, inzonderheid wat betreft het onderwijs aan de Inlanders.

Moederland en Koloniën.

Van het orgaan dezer Vereeniging verscheen No. 1 van jaarg. 1916. Het bevat een overzicht van het verrichte in het vereenigingsjaar 1915, zoomede den tekst eener voordracht van den heer L. M. Plate, getiteld: Het Binnenlandsch Bestuur en de koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea.

Veeartsenijkundige Bladen voor Ned.-Indië.

In afl. 6 van deel 27 van dit Tijdschrift vonden we o. m. enkele bijdragen, welke niet uitsluitend vakkundig belang hebben, als: Opmerkingen over fokkerij, door Dr. A. L. Hagedoorn. — Bijdrage over de rentabiliteit eener melkerij in Batavia, door Dr. J. Hellemans. — Hoendercholera, door Dr. H. J. van der Schroeff. — Het paardenverbruik bij het Ned.-Indische en het Britsch-Indische leger, door W. van der Burg. — Tropische paardenfokkerij, door W. J. E. van Riemsdijk.

Teysmannia.

Hoofdzakelijke inhoud van jaarg. 27, afl. 1-2: Aardappelziekten in Ned.-Oost-Indië, door Dr. Joh. Westerdijk. — Verbetering van de cultuur-techniek bij Robustakoffiecultuur, door J. H. Kuneman. — Een repliek, door P. E. Keuchenius, (handelt over het vraagstuk van de schadelijke gramangmier), met naschrift door Dr. W. Roepke. — De organisatie van het Departement van Landbouw in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, door Dr. C. J. J. van Hall. — Korte aanteekeningen over kina (vervolg), door Dr. A. Rant. — De vatbaarheid onzer kultuurplanten voor ziekten en plagen, door P. E. Keuchenius. — Een interessante symbiose aan de oppervlakte van sawah's, door P. van der Elst. — Nieuwe tap-resultaten bij Hevea Brasiliensis, door Dr. A. W. K. de Jong.

Aflevering 3: Een verwaarloosd volksbelang (nabetrachting), door J. Olivier. (Handelt over de wenschelijkheid van wettelijke bepalingen tot bescherming van nuttige en uitroeiing van schadelijke dieren in Ned.-Indië.) — De cultuur van Bengaalsch gras, Teosinte en Sudan-gras, door E. Schimmel. — Rotan, door L. K. — Coffea arabica var. Pasoemah, door Dr. P. J. S. Cramer.

Geillustreerd Zendingsblad.

In het Maart-April-Nr. van het Geillustreerd Zendingsblad vervolgt zendeling H. J. Eggink zijn schetsen uit het godsdienstig leven der Mohammedaansche Bataks. Schr. wijdt thans eene beschouwing aan den hadji (iemand, die den „hadj", de bedevaart naar Mekka heeft verricht).

Over Timor en de zending aldaar.

De nieuwe afl. van het tijdschrift „Stemmen voor Waarheid en Vrede", bevat een artikel van W. Back, getiteld: Enkele mededeelingen over Timor en ons werk aldaar.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

In het Nr. van 15 Febr. jl. treft men eene beschrijving (met foto's) aan van de Portland-Cementfabriek Indaroeng. De fabriek ligt midden in een groot kalksteengebergte in de nabijheid van Padang en de Emmahaven, op een hoogte van 250 M. boven den zeespiegel. De Padang-rivier, die in het Barisan-gebergte ontspringt, levert het voor de krachtverwekking benoodigde water. De grondstoffen, kalksteen en mergel, worden door een luchtkabelspoor van 850 Meter lengte van het nabijgelegen gebergte aangevoerd.

Het Nr. van 29 Febr. bevat eene interessante en deskundige beschouwing over irrigatie en waterverdeeling volgens opvatting der Baliërs.

Voorts een tweetal uit de „Waterstaats-Ingenieur" overgenomen artikelen, over waterverbruik door minvermogende Inlanders en vreemde oosterlingen bij Indische drinkwatervoorzieningen, en over gegevens voor het ontwerpen van drinkwatervoorzieningen.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

De Febr.-Maart-afl. bevat het vervolg van S. A. Reitsma's verhandeling over de Indische spoorwegpolitiek. Schr. behandelt thans de Semarang-Joana Stoomtram-Maatschappij en de tramlijnen om Solo. — Verder vervolgt Dr. J. H. A. Haarman zijn stuk over de groote bruggen in de lijn Cheribon-Kroja der Staatsspoorwegen op Java (met ill.) — Ook vindt men in het Mrt.-Nr. eene geill. beschrijving van een te Amsterdam voor den Soesoehoenan van Soerakarta vervaardigde praalwagen, die zal moeten dienen om bij eventueel overlijden van den Soesoehoenan of een zijner familieleden het stoffelijk overschot naar Imogiri (de begraafplaats) te vervoeren.

Radio-Telegrafie in de Tropen.

Den 5den Juni jl. promoveerde tot doctor in de Technische wetenschap dr.C. J. de Groot na verdediging, tegenover een Commissie uit den Senaat der Technische Hoogeschool, van een proefschrift, getiteld: „Radio-telegrafie in de Tropen". De promotie geschiedde „cum laude".

Tijdschrift Ziekenverpleging.

De jongste aflevering bevat eene vrij uitvoerige verhandeling over ziekten en ziekenverpleging in Ned.-Indië, door G. I. W. Koolemans Beijnen.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures in Nederlandsch-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter van de Landraden te Semarang en Demak.	5 Mei 1916.	De eventueel vertrekkende ambtenaar is Mr. H. W. E. Klomp.
a. Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera.	8 Juni 1916.	Oorzaak: Aanvraag om buitenlandsch verlof van den titularis D. A. N. Fisher.
b. idem.	6 Mei 1916.	Idem van den titularis F. A. C. Halkema.
Assistent-Resident van Tjiandjoer [residentie Preanger Regentschappen].	2 Juli 1916.	Oorzaak: Aanvraag om buitenlandsch verlof van den titularis E. A. C. J. van Delden.
Resident van Batavia.	3 Aug. 1916.	Oorzaak: Verzoek om ontslag van den titul. H. Rijfsnijder.

Van de Studenten-Afdeeling Leiden:

Jaarverslag 1915-1916.

Over het afgeloopen jaar kan het Bestuur niet ten volle tevreden zijn. Immers, niet alleen bleef, ondanks voortdurende propaganda, de groote bloei uit, die een jaar geleden terecht van onze jonge studentenafdeeling verwacht mocht worden, zelfs is er in het verloopen jaar eenige teruggang in het ledental op te merken. Waaraan deze toegeschreven moet worden: aan een niet voldoende bevrediging door Oost en West van speciale studentenbehoeften en -wenschen (denken wij hierbij vooral aan het „Koloniaal Weekblad") of wel aan den oorlogstoestand — dit waag ik thans niet te beslissen. Zeker niet aan een te geringe belangstelling voor Indië onder de Leidsche studenten. Opmerkelijk toch zijn feiten als de nieuwe bloei van onze zustervereeniging, de Indologen-vereeniging, het tot stand komen van een nieuwe Indische studentenvereeniging, de „Sarikat Hindia", de stichting van een studenten-vereeniging voor Volkenkunde, de plannen voor een Indische studiezaal.

De „voordrachten en lezingen" bestonden dit jaar slechts uit een tweetal lichtbeeldenvertooningen, waarvoor de films welwillend waren afgestaan door het Koloniaal Instituut. De eerste vertooning, gegeven in samenwerking met de burgerafdeeling, had plaats op 2 December 1915. De heer J. Sibinga Mulder verplichtte ons zeer met zijn geestige vertolking van de op het doek gebrachte tooneelen. De tweede filmvoordracht had plaats in Maart j.l.. Hier was ons medelid, de heer Ploegman, zoo welwillend het verklaren der lichtbeelden op zich te nemen.

Op ander gebied trad ons Bestuur door, naar aanleiding van klachten in onze afdeeling, ter jaarlijksche Algemeene Vergadering in Amsterdam, nogmaals aan te dringen op reoganisatie van het „Koloniaal Weekblad". Onze afgevaardigde mocht hierbij steun ondervinden van andere afdeelingen. De geopperde bezwaren betroffen hoofdzakelijk het verouderde nieuws in de rubriek „O. I. Mail". Voorts werd de wenschelijkheid betoogd van een rubriek „Indische persstemmen". Op een Hoofdbestuursvergadering werd deze aangelegenheid later ter sprake gebracht. Helaas kon het ons vertegenwoordigende lid in het Hoofdbestuur door een reis buitenslands niet aanwezig zijn.

In het Bestuur hadden geen veranderingen plaats. Ook dit jaar mochten wij het voorrecht genieten, dat de heer Harting bereid was ons te ontlasten van het ondankbare financieele beheer. Hem zij hier voor de uitstekende administratie onze hartelijke dank gebracht.

Leiden, 13 April 1916.

M. A. BOUMAN,
Assessor I.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 1 Juli 1916*, ten 2 ure n.m. en JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING denzelfden dag, ten 2½ ure n.m., in een der bovenzalen van het Restaurant „de Vergulden Turk", Breestraat te Leiden.

Voor de Agenda's zie Kol. Weekbl. No. 23, van 8 Juni j.l.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Jaarverslag van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West", over 1915.

I. Algemeene toestand.

Ondanks de bezwarende tijdsomstandigheden kon de Vereeniging „Oost en West" toch op eenigen vooruitgang bogen en kon zij met de haar ten dienste staande beperkte middelen de noodige werkkracht ontplooien. Met dankbaarheid kan worden vermeld, dat de Regeerings-subsidie ten behoeve der vereeniging ad ƒ3000.— weder werd toegestaan.

II. Leden.

Het aantal leden ging in het afgeloopen jaar met 62 vooruit en bedroeg op 31 December 1915: 2492.

III. Hoofdbestuur.

In de samenstelling van het Hoofdbestuur kwam wegens vertrek eenige verandering.

De heer Th. P. Almerood, afgevaardigde van de afdeeling Amsterdam, moest n.l. wegens verhuizing buiten de afdeeling zijn mandaat neerleggen. Zijne plaats bleef voorloopig onvervuld, daar men die gaarne had zien ingenomen door een der in Nederland vertoevende vertegenwoordigers van de inheemsche bevolking van Indië.

In de algemeene vergadering van 3 Juli 1915 werden de navolgende leden van het hoofdbestuur, die, ingevolge het bepaalde in de 1e alinea van artikel 11 H. R., aan de beurt van aftreden waren, herkozen: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen, Groningen; J. P. Th. J. Brondgeest, Haarlem; J. H. Calmeijer, Apeldoorn; F. E. Luitjes, Nijmegen en J. C. van Reijn, Breda.

Terwijl in December aan den Secretaris, den heer E. F. Grooss, wegens dringende particuliere redenen, een verlof van drie maanden werd verleend, en in zijn plaats den heer F. H. R. Neumann de waarneming der betrekking van secretaris werd opgedragen, en zulks ingevolge het bepaalde in de 2e alinea van artikel 11 H. R.

Den heer Almerood zij hier nogmaals een woord van dank gewijd voor de door hem als hoofdbestuurslid aan de vereeniging bewezen diensten.

Het hoofdbestuur was op 31 December 1915 samengesteld als in bijlage A aangegeven.

IV. Afdeelingen.

De vereeniging telt 12 afdeelingen, n.l.: te Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Breda, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Leiden, Nijmegen, Rotterdam en Utrecht, benevens een studentenafdeeling te Leiden.

Voor de veranderingen in de besturen der afdeelingen en verdere bijzonderheden zij verwezen naar hare in het Koloniaal Weekblad opgenomen verslagen.

V. Vergaderingen.

De wekelijksche vergaderingen van het dagelijksch bestuur hadden geregeld plaats.

Hoofdbestuursvergaderingen werden gehouden op 24 April, 3 Juli en 30 October.

De jaarlijksche algemeene vergadering had plaats op 3 Juli te Amsterdam.

VI. Stichtingen, Commissiën en Fondsen.

Aan de reeds door de vereeniging in het leven geroepen stichtingen, commissiën en fondsen, welke bestaan uit:

a. het Koloniaal Arbeids- en Informatie-bureau,
b. den Inlichtingendienst,
c. de Studie-commissie,
d. de Redactie-commissie van het Koloniaal Weekblad,
e. het Fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen,
f. het Fonds voor bijstand, opvoeding en leiding van in Europa studeerende Indische jongelieden,

werd een nieuwe Commissie toegevoegd, n.l. de op 30 October 1915 ingestelde „Commissie voor West-Indië van de Vereeniging „Oost en West", welke zich ten doel stelt: het behartigen van de belangen van de Nederlandsche West-Indische Koloniën, overeenkomstig de statuten der Vereeniging „Oost en West". (Zie hierna bij punt VII, 4).

Voor den stand van deze instellingen en hare werkzaamheden zij verwezen naar de betrekkelijke in het Koloniaal Weekblad gepubliceerde verslagen.

Het Koloniaal Weekblad trachtte met de te zijner beschikking staande middelen in de eerste plaats te voldoen aan zijne roeping, n.l. te zijn het orgaan van de leden der vereeniging, daaraan verbindend als doel: de verspreiding van Indisch nieuws, de bespreking van koloniale belangen, de openbaring van het gedachtenleven van Indië's bevolking, al naar mate ruimte en medewerking daartoe bijdragen kunnen, zonder zich in den strijd der politieke partijen te begeven. De redactie blijft op middelen zinnen, het orgaan steeds belangwekkender te maken, en te voldoen aan de door belangstellende lezers haar gegeven wenken. Den trouwen medewerkers van de redactie zij dank gebracht voor hun niet genoeg te waardeeren steun.

VII. Werkzaamheden.

1. De werkzaamheden der afdeelingen, stichtingen, commissiën en fondsen zijn in de betrekkelijke, in het Koloniaal Weekblad gepubliceerde verslagen vermeld.

2. Toen in het laatst van Januari 1915 de mare van den dringenden nood der bewoners van onze kolonie Curaçao, door ongewone weersgesteldheid en de door den oorlog verwekte tegenspoeden, ons land bereikte, werd, op initiatief van Z. E. den Minister van Koloniën, het z.g. „Steun-comité Curaçao" gesticht, onder bescherming van H. M. de Koningin en het eere-voorzitterschap van Z. E. den Minister van Koloniën.

Gedachtig aan hetgeen onze vereeniging in 1908 en 1912 ten bate van de noodlijdenden in West-Indië had gedaan, deed genoemd Steun-comité een beroep op de medewerking van „Oost en West". Ofschoon opgemerkt was, dat de Vereeniging, wier doel en streven bekend is, en welker belangstelling bij alle rampen in onze koloniën bekend kon zijn, bij de samenstelling van het steun-comité Curaçao geheel voorbij gegaan werd, was ons Hoofdbestuur, zooals vanzelf spreekt, onmiddellijk bereid alles in het werk te stellen om genoemd Steun-comité in zijn taak te helpen. Den 16en Februari 1915 werd een comité van „Oost en West" gevormd, dat de grootst mogelijke werkkracht ontplooide en met tevredenheid op de resultaten mocht terugzien.

Hetgeen toen gedaan is, werd reeds uitvoerig in het Koloniaal Weekblad vermeld. Het resultaat was, dat de vereeniging ƒ8391.37½ aan het „Steun-Comité Curaçao" kon afdragen, tot leniging van den nood.

Aan de Comité-leden en alle medewerkers zij hier nogmaals dank gebracht, maar ook aan onze afdeelingen, die zonder uitzondering naar beste krachten steunden, en in het bijzonder aan de afdeeling Den Haag, die een zeer belangrijk aandeel in het verkregen succes had.

3. Onze belangstelling in alles wat het onderwijs in onze koloniën aangaat kon zich wederom uiten in de deelneming van de vereeniging „Oost en West" aan de voorbereiding van het „Eerste Koloniale Onderwijscongres", waartoe de afdeeling Nederland van het Ned.-Indisch Onderwijzers- Genootschhap het initiatief nam en waarvan het reglement en het bestuur in een op 11 September 1915 gehouden voor-vergadering werden vastgesteld. De voorzitter van de Studie-Commissie van „Oost en West", de heer Mr. J. H. Abendanon, werd tot voorzitter van het congres benoemd, terwijl de voorzitter van onze vereeniging, de heer C. R. Bakhuizen van den Brink, een der onder-voorzitters is.

4. Reeds geruimen tijd was gevoeld, dat de Vereeniging „Oost en West" bij het streven naar de vervulling van haar taak om den band tusschen het Moederland en zijne Koloniën en bezittingen nauwer toe te halen, uit den aard van de samenstelling van de tot nu toe bestaande besturen en commissies, onwillekeurig in hoofdzaak de belangen van Oost-Indië in het oog had.

Daarom rees het denkbeeld om een speciale commissie voor West-Indië in te stellen, welke de belangen van die Koloniën zou kunnen behartigen en het bestuur van „Oost en West" met hare adviezen ter zijde zou kunnen staan.

De groote belangstelling bij de hulpverleening aan de noodlijdenden in de kolonie Curaçao in het voorjaar ondervonden, gaf aan het denkbeeld vasteren vorm. Nadat, in een op 12 October 1915 gehouden voor-vergadering van genoodigden. zekerheid was verkregen van de medewerking van ter zake kundige personen, werd in de Hoofdbestuursvergadering van 30 October d.a.v. de „Commissie voor West-Indië van de Vereeniging „Oost en West" gesticht.

De samenstelling der Commissie, tot wier voorzitter de heer J. W. van Aalst te 's-Gravenhage werd benoemd, en haar doel zijn in het jaarboekje der Vereeniging vermeld.

5. De samenwerking met andere Indische vereenigingen werd steeds gezocht. Met enkele daarvan, m.n. het Juliana-fonds, het Max Havelaar-fonds en de Indische Onderwijs en Studiekas is deze versterkt door de benoeming over en weer van bestuurs- of commissieleden der eene vereeniging in het bestuur of de commissiën der andere. Terwijl voor het „Studie-fonds Midden Java" te Semarang onze Vereeniging als gemachtigde in Nederland optreedt.

Een poging om tot een samensmelting van de Vereenigingen „Oost en West" en „Moederland en Koloniën" te geraken, mocht nog niet slagen.

6. Bij Koninklijk Besluit van 1 November 1915 No. 80 werden de navolgende statuten-wijzigingen — vastgesteld in de Algemeene Vergadering van 3 Juli 1915 — goedgekeurd:

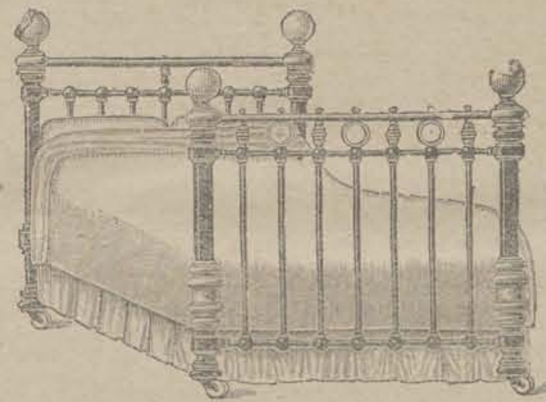
Artikel 13.

De eerste twee alinea's vervallen en zijn vervangen door de volgende vier alinea's.

„De afdeelingen storten jaarlijks, en wel vóór ultimo Februari, in de kas van het hoofdbestuur eene som, welke voor iedere afdeeling berekend is op 40 pCt. van de door haar in het laatst verstreken jaar in totaal ontvangen contributies; met behoud echter van een minimum, berekend naar den maatstaf van gemiddeld ƒ0.75 voor iederen persoon, die op 1 Januari van het loopend jaar lid eener afdeeling was".

„Als maatregel van overgang kan over 1915 volstaan worden met eene bijdrage van 34 pCt.; over 1916, met eene bijdrage van 38 pCt., zullende dan eerst in 1917 het volle bedrag van 40 pCt. verschuldigd zijn, echter telkens met inachtneming van het in de vorige alinea gesteld voorbehoud".

„Hieronder zijn niet begrepen de contributies van leden-begunstigers, die het lidmaatschap verkregen door eene bijdrage van minstens ƒ100.— in eens te storten. Deze bijdragen worden aan het hoofdbestuur ter kapitaliseering afgedragen".

„Van alle erfstellingen en van legaten of schenkingen boven de f 100.— aan eene afdeeling gemaakt, of giften daaraan gedaan van minstens f 100.— (waaronder niet te verstaan de bedragen van leden, bedoeld in het 3e lid van dit artikel) moet aan de kas van het hoofdbestuur 25 pCt. worden afgestaan, tenzij dit in strijd is met eene door den gever gemaakte bepaling".

In de derde alinea (welke thans vijfde alinea wordt) worden in den eersten regel, tusschen de woorden „afdeeling" en „te", ingelascht de woorden „geheel of gedeeltelijk".

De vierde alinea wordt thans zesde alinea.

7. Hoewel behoorende tot het verslag over 1916, kunnen wij niet nalaten er melding van te maken, dat tijdens den jongsten watersnood in Nederlandsch-Indië, de Vereeniging „Oost en West" wederom kon toonen hoezeer het lot der ingezetenen der koloniën haar ter harte gaat en hoe zij niets onbeproefd wenscht te laten om bijstand te verleenen, wanneer onze Oost- of West-Indiën door bijzondere rampen worden getroffen.

Voor de leeniging van dezen nood werd door „Oost en West" f 10.460.79 ingezameld en door samenwerking naar Indië overgemaakt een bedrag van f 238.676,45, terwijl aan nagekomen bedragen eene som van f 2.221.33 in het „Smeroefonds" gestort is kunnen worden.

De Secretaris
E. F. GROOSS.

BIJLAGE A. **Hoofdbestuur einde 1915.**

NAMEN.	FUNCTIËN.	WOONPLAATS.	Jaar van af-treden	AANTEEKENINGEN.
C. R. Bakhuizen van den Brink.	Voorzitter.	's Gravenhage.	1916	Dagelijksch Bestuur.
R. Zuijderhoff.	Onder-Voorzitter.	„	1917	
E. F. Grooss.	Secretaris.	„	1916	
A. A. C. Harting.	Penningmeester.	„	1916	
Prof. Dr. J. F. van Bemmelen.	Lid.	Groningen.	1918	
Mevr. M. ten Bosch-Bosscher.	„	's Gravenhage.	1917	
J. P. Th. J. Brondgeest.	„	Haarlem.	1918	
J. H. Calmeijer.	„	Apeldoorn.	1918	
T. Gerdes Oosterbeek.	„	„	1917	
L. A. H. Lamie.	„	Arnhem.	1917	
F. E. Luitjes.	„	Nijmegen.	1918	
Z. G. Ph. Marcella.	„	Rotterdam.	1916	
Mevr. J. E. v. Oeveren—van Schaik.	„	Utrecht.	1916	
J. C. van Reijn.	„	Breda.	1918	
H. W. Scheuer.	„	Leiden.	1917	
C. de Vries.	„	Amsterdam.	1917	
Mej. N. Worthington.	„	Leiden.	1916	Stud. Afd.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Nederlandsch-Indië van personeel voor het Marine-etablissement te Soerabaja.

Ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja is de uitzending noodig van één ketelmaker en één scheepmaker.

Zij mogen niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn.

De vaste werklieden bij het Marine-etablissement, waartoe de uit te zenden personen zullen behooren, zijn niet uitsluitend werkman noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.

De uit te zenden personen moeten lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst, hetgeen moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

Zij zijn gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontscheping te Batavia.

Na verstrijking van het driejarig verband kunnen zij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits hunne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op hun behoud prijs stelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, worden zij burgerlijke ambtenaren, in welk geval op hen van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, enz.

De bezoldiging van de uit te zenden personen zal bedragen f 175 (honderd vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en eindigende met den dag volgende op dien van afloop van het verband, welke bezoldiging bij gebleken geschiktheid en ijverige plichtsbetrachting (ter beoordeeling van den commandant der zeemacht in Nederlandsch-Indië) kan klimmen tot f 200 (tweehonderd gulden) 's maands, te bereiken door twee jaarlijksche verhoogingen van f 12.50 (twaalf gulden vijftig cent) 's maands.

Bij vernieuwing van het verband kan de bezoldiging op gelijke wijze worden verhoogd tot f 225 (tweehonderd vijf en twintig gulden) 's maands, terwijl bij een tweede vernieuwing van het verband de bezoldiging op gelijke wijze kan klimmen tot ten hoogste f 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands.

Bij buitengewone geschiktheid en uitmuntende plichtsbetrachting kunnen, na verkregen machtiging van den Gouverneur-Generaal, door den commandant der zeemacht regelmatige bezoldigingsverhoogingen kunnen worden toegekend vóór het verstrijken van den daarvoor gestelden termijn.

De vaste werkman zal na zes jaren tot tevredenheid van den directeur van het Marine-etablissement te hebben gewerkt, bij niet verlenging van de overeenkomst eene tegemoetkoming van f 1600 (een duizend zeshonderd gulden) ontvangen; na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkoming van f 3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkman de keuze gelaten tusschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente, berekend tegen 4 ten honderd rente op rente. De uitkeering van de tegemoetkoming heeft niet plaats wanneer de werkman tusschentijds in vasten dienst wordt aangenomen, daar alsdan de reeds in 's lands dienst doorgebrachte tijd wordt medegeteld voor de berekening van het pensioen. Mocht de uitkeering reeds hebben plaats gehad, dan kan alleen opneming in vasten dienst plaats hebben, wanneer de werkman zich verbindt het genotene terug te storten.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië is verbonden:

1o. vrije overtocht met gezin naar Indië als landsreiziger der tweede klasse;

2o. gelijke overtocht nà beëindiging van de overeenkomst doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgeloopen;

3o. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van f 500 (vijfhonderd gulden) voor ongehuwden en f 675 (zeshonderd vijf en zeventig gulden) voor gehuwden;

4o. de verplichting om zich bij notarieele akte, waarvan de kosten voor rekening van de uit te zenden personen komen, te verbinden tot teruggave van alle gelden, welke aan hen en te hunnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van overtocht en van tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, indien zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken, dan wel om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij zijn uitgezonden, niet aanvaarden of binnen drie jaren na hunne ontscheping in Indië den dienst verlaten.

In de onder 4o. bedoelde notarieele akte wordt tevens de verklaring opgenomen, dat men bekend is met de overeenkomst (hieronder opgenomen), welke men moet aangaan alvorens bij het Marine-etablissement te Soerabaja te worden te werk gesteld.

Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen vermoedelijk eene proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.

Gegadigden voor een der genoemde betrekkingen behooren zich vóór 15 Juni a.s. bij gezegeld verzoekschrift (te adresseeren aan afdeeling „Personeel" van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.

Het verzoekschrift moet bevatten:

a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;

b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

(Ned. Staatscourant van 20 Mei 1916 No. 119.)

Uitzending voor het middelbaar onderwijs in Ned.-Indië van een leeraar in de natuurkunde aan de Ned.-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar in de natuurkunde aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van f 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als landsreiziger der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag, waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt f 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van f 100 (honderd gulden) 's maands, en vier driejaarlijksche verhoogingen van f 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van f 850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië), eene zoogenaamde ervaringstoelage van f 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip, waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich, vóór 18 Juni 1916 bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot afdeeling D (Personeel) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van de vereischte stukken.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1916 voor één student in de pharmacie aan de Nederlandsche universiteiten de gelegenheid bestaat om onder genot van eene geldelijke tegemoetkoming van f 4000 (vier duizend gulden) te worden opgeleid tot militair apotheker bij het leger in Nederlandsch-Indië, overeenkomstig het reglement, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 April 1909 no. 29, laatstelijk gewijzigd bij dat van 27 Februari 1911 no. 53, waarvan kosteloos exemplaren bij het Departement van Koloniën (afdeeling C2, Militair Personeel) zijn te verkrijgen.

Gegadigden zullen zich, onder overlegging van de gevorderde bescheiden, vóór 1 Augustus 1916 bij gezegeld verzoekschrift hebben te wenden tot het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 27 Mei 1916 no. 125.)

Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141 2e lid, der Hooger Onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Gouvernementsarts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernementsarts bij den dienst der pestbestrijding.

(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).

Leeraar in de pathologische anatomie en gerechtelijke geneeskunde aan de school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden.

Directrice in de militaire hospitalen.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur), jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken, opzichter en een tijdelijk bouwkundig opzichter, allen bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Een ingenieur, een tijdelijk geoloog en een opziener 3de klasse bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Een civiel-ingenieur, een adspirant-adjunct-chef of adj.-chef der 4de afdeeling, een werktuigkundig ingenieur, een ingenieur voor het signaalwezen, een opzichter en een werktuigkundig teekenaar, allen bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Een adspirant-ingenieur, een instrumentmaker 2de klasse, en een commies bij den post, telegraaf- en telefoondienst.

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Een onderwijzer der 3de klasse en een onderwijzeres der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Een derde stuurman en een leerling-machinist bij de Gouvernementsmarine.

Europeesch detachementscommandant 2de klasse bij de gewapende politie.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Ned. Staatscourant van 2 Juni 1916 no. 129.)

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100, 's-Gravenhage,		Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 25. Donderdag 22 Juni 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

In de Inl. bladen van 1 en 2 Mei j.l. lezen wij gelukkig, dat het cholera-rapport geen nieuwe gevallen vermeldt. Eén inlander overleed, zoodat nog onder behandeling bleven 4 Inlanders en 1 Chinees.

Verbetering waterafvoer.

Het ontbreken van eene behoorlijke afwatering naar zee van het ten zuiden van Kali Woelan gelegen gedeelte van het Wedoengbevloeiingsgebied in de afdeeling Demak der residentie Semarang, heeft in de laatste jaren herhaalde overstroomingen in die streek veroorzaakt. Vooral in Januari j.l. heeft tengevolge van den buitengewoon zwaren regenval deze streek veel te lijden gehad en hebben de sawahbezitters hun oogst grootendeels zien mislukken. Thans is besloten de bestaande afvoerleiding, de Kali Kentjeng van af de rawa Gonggang tot de Kali Djatiman en deze laatste tot aan zee te verruimen, waarvoor eene som van ƒ 96000 is toegestaan.

De gezondmaking van Sibolga.

De „Javabode" meldt, dat de ingenieur-deskundige J. E. de Meyier naar Sibolga (Sumatra's Westkust) is vertrokken, teneinde aldaar werkzaam te zijn in het belang van de assaineeringsplannen ten aanzien van deze stad, een der meest ongezonde plaatsen van Sumatra.

De maatregelen, welke er toe kunnen leiden, Sibolga van malaria te bevrijden, zullen bestaan in:

1e. Opruiming der muskietenbroedplaatsen, waartoe zullen moeten worden drooggelegd en droog gehouden vele uitgestrekte terreinen.

2e. Het zooveel mogelijk bevorderen van chinine-gebruik door de bevolking.

Ten einde Sibolga volkomen toe te rusten in den strijd tegen andere besmettelijke ziekten, behoort de plaats te worden voorzien:

3e. Van een stelsel van zooveel mogelijk gesloten leidingen, hetwelk met het oog op de terreingesteldheid ter plaatse kan dienen zoowel voor den afvoer van oppervlaktewater als van rioolvocht.

4e. Van een drinkwatervoorziening, welke kan voldoen aan alle eischen, te stellen aan qualiteit en quantiteit van het te leveren water.

Ten einde ook voor de toekomst gewaarborgd te zijn, dat de stad zich uit een sanitair oogpunt oordeelkundig uitbreidt, behoort:

5e. Een plan van stadsuitbreiding voor Sibolga te worden in studie genomen en vastgelegd, dat in de eerste plaats heeft rekening te houden met een doelmatigen afvoer van oppervlakte-water en rioolvocht. De kosten, welke deze maatregelen meebrengen, zullen productief blijken te zijn.

Ofschoon de huidige gesteldheid van den grond aanleiding geeft tot hooge ziekte- en doodscijfers onder zijne inwoners, zoo eigent zich de situatie van het terrein waarop Sibolga gebouwd is, toch bij uitstek om met betrekkelijk geringe onkosten te worden herschapen in een gezonde woonplaats.

Bandoeng viert feest.

De „Preangerbode" schrijft:

Heel Bandoeng is in feesttooi wegens de groote feesten ter viering van het vijftig-jarig bestaan der Kweekschool voor de Opleiding van Inl. onderwijzers, welk jubileum samenviel met den verjaardag van Prinses Juliana en de komst van den Landvoogd te Bandoeng. De feesten, welke worden bijgewoond door oud-leerlingen en pryajis uit de geheele Preanger, zijn begonnen met een optocht van oud-leerlingen, een groote Slametan en Volksspelen. De Kweekschool is fraai versierd.

De Landvoogd kwam met gevolg in auto's van Buitenzorg. Om half twee van Buitenzorg vertrokken, werd de tocht in ruim 4 uur volbracht.

Om 8 uur had het diner ten huize van den resident plaats. Aangezeten waren de G. G. en mevr. v. Limburg Stirum, de resident en mevrouw, de algemeene secretaris, de heer Hulshoff Pol, kapitein Boumeester en echtgenoote, de kapitein adjudant d'Engelbronner, freule Von Schmidt auf Altenstadt, de part. secretaris van Z. Exc. de heer Beucker Andreae, de assistent-resident de heer Coops, de regent, de generaal der genie de heer De Rochemont, de afdeelingscommandant kolonel Schutt, de chef van het wapen der cavalerie kolonel Daniëls, de hoofdintendant Bolte, de inspecteur bij het inlandsch onderwijs de heer Lameijn, allen met hunne echtgenooten, mevrouw Van Alphen van den Lembangweg met haar zoon, de directeur van O. en dr. E. Moresco en de adj.-inspecteur bij het Hollandsch-Inlandsch onderwijs, de heer Verboeket.

Om kwart voor tien reed het gezelschap naar de societeit, waar een voorstelling plaats had van een Hindoespel. Het stuk was prachtig gemonteerd en gearrangeerd door den onderwijzer der Kweekschool Scholten, die door den Landvoogd werd gecomplimenteerd. Het spel viel zeer in den smaak van de hooge bezoekers.

Uit Jogja.

De vergadering van den Prinsenbond was zeer druk bezocht. Circa 200 belangstellenden waren aanwezig. Het oude bestuur werd herkozen.

Acht lezingen werden gehouden.

Voorgesteld werd een studiefonds op te richten voor de kinderen van Kraton-adellijken met steun van den Sultan.

De kosten voor den bouw van eene nieuwe landbouwschool te Jogja worden geraamd op ƒ 31000. Aan de regeering zal worden gevraagd hout tegen den limiteprijs van het boschwezen te betrekken.

Suriname.

In ons nummer van 8 Juni deelden wij mede, dat de Britsch-Indische Bestuursraad het besluit heeft genomen, bekrachtigd door den Onderkoning, om de emigratie onder contract uit Britsch-Indië te verbieden. Er zou evenwel een overgangstijd van vijf jaren gegeven worden om de koloniën, die Britsch-Indiërs aanvoeren, in de gelegenheid te stellen, maatregelen te nemen om in hare behoefte aan arbeiders te voorzien.

In het blad „Suriname" van 18 April vinden wij nu een tot den Engelschen Minister van Koloniën gericht rekest van den volgenden inhoud:

„Geeft met verschuldigden eerbied te kennen:

De Surinaamsche Immigranten-Vereeniging, sterk ongeveer 2000 in Britsch-Indië geboren leden, ten deze sprekende voor de geheele Hindostanni kolonie alhier, welke ongeveer 28500 zielen telt,

dat de Britsch-Indiërs in Suriname met begrijpelijke belangstelling hebben gevolgd alles wat in de laatste jaren in Indië gezegd en geschreven is over de emigratie onder contract, zoodat het bericht, eerst kortelings hier ontvangen, dat de Indische Regeering thans overweegt of aan het huidige systeem van emigreeren geen einde behoort te komen, haar niet geheel onvoorbereid bereikt heeft;

dat zij zich geen oordeel aanmatigt over datgene wat de Regeering ten deze te doen staat, doch in alle bescheidenheid er meent op te mogen wijzen, dat het geheel ophouden van emigratie toevoer, voor de Hindostanni kolonie in Suriname ongetwijfeld schadelijke gevolgen zoude hebben;

dat deze Britsch-Indische nederzetting, hoewel jaarlijks in omvang en beteekenis winnende, toch nog te jong en te weinig talrijk is te achten, om zonder geregelden toevoer van stamgenooten, zonder aanmerkelijke versterking, op een zelfstandig voortbestaan te kunnen hopen, op een voortbestaan, zooveel mogelijk onvermengd en, hoewel zich aanpassende aan de nieuwe levensomstandigheden, toch met behoud van veel wat de Indiërs met hunne aloude beschaving en rasgevoelens, altijd dierbaar moet blijven;

dat de kansen op een dergelijk voortbestaan in het land, dat zij thans bewonen, groot zijn, doordien het zeer schaars bevolkt is en nog groote uitgestrektheden vruchtbaar maagdelijk land liggen te wachten op de hand van den nijveren ontginner;

dat de Indiërs dus hier niet als elders geheel en al behoeven op te gaan in hunne omgeving en dus ook niet alle banden met het moederland verplicht zijn op te geven, zoodat de Hindostanni kolonie voor Indië later nog steeds een bron kan blijven van nationale kracht en een steunpunt voor nationale ondernemingen;

dat om dit doel te bereiken de nederzetting voor hare verdere ontwikkeling dan nog vele jaren behoefte heeft — in haar verzoekschrift aan de heeren Mac Neill en Chimman Lall wees zij er reeds op — aan toevoer van krachtige elementen, inzonderheid echter van vrouwen, doch dat hen nu de vrees bekruipt, dat een plotseling verbod tot emigreeren hare hoop ten deze den bodem zal inslaan;

dat zij gemeend heeft het vorenstaande onder de aandacht der Indische Regeering te moeten brengen, eerbiedig verzoekende, mocht al verandering komen in het bestaande systeem van emigreeren, dit niet zal beletten het

in het leven roepen naar hier van een doelmatig geleide en georganiseerde landverhuizing, mocht daaraan blijken behoefte te bestaan."

Wij achten dit adres een merkwaardig teeken des tijds. Er blijkt uit dat de Britsch-Indiërs — als contractarbeiders naar Suriname gekomen — het in hun nieuw vaderland niet kwaad hebben, en het is de groote vraag of een vrije landverhuizing voor de emigreerenden beter zal zijn dan een emigratie onder een contract, dat hun niet alleen verplichtingen oplegt, maar hun ook recht geeft op bescherming van bestuurswege, eene bescherming, die in alle onderdeelen wettig is geregeld en die gehandhaafd wordt door de daarvoor aangewezen organen.

De Britsch-Indiër, in zijn land aan arbeid gewoon, voelt de verplichting om te werken niet als een druk. Hij kent zijn rechten en, allerminst genegen zich als slaaf te laten behandelen, staat hij er op, dat die nageleefd worden.

Enkele verbeteringen in het contract zijn misschien aan te brengen, maar de verbetering in het stelsel, die het meest urgent geacht moet worden, is een betere getalverhouding tusschen de immigranten van beide seksen. Er komen te weinig vrouwen. Vandaar de telkens voorkomen passionneele drama's.

* * *

In de Surinaamsche bladen maakt men zich nog altijd druk over de vraag of de creolen al dan niet den landbouwarbeid schuwen. Ons wil het voorkomen dat men thans een schoone gelegenheid heeft om een antwoord op de vraag te krijgen. Verleden jaar deelden wij in dit blad mede, dat op de plantages Jagtlust en Wederzorg een proef genomen werd met de tewerkstelling van creolenjongens; wij vonden deze proef een belangrijke stap in de goede richting en zegden toe, op de zaak te zullen terugkomen, zoodra de Surinaamsche bladen daaromtrent berichten brachten. Sedert hebben wij daaromtrent niets meer gevonden in de Surinaamsche pers. Een onderzoek naar den arbeid der jongens zou veel licht verspreiden over de bedoelde vraag. Zijn zij aan het werk gebleven? En zoo niet, waarom?

Een der Surinaamsche bladen heeft het er telkens en telkens over dat het onderwijs er schuld aan is dat de creolen afkeerig zijn van landbouwarbeid. Opmerkelijk genoeg, hebben de Koloniale Staten in hun Voorloopig Verslag betreffende de begrooting voor 1917, het standpunt van bedoeld blad ingenomen, niet voor de eerste maal trouwens.

In zijn Memorie van Antwoord zegt de Gouverneur daaromtrent:

„Het gewoon lager onderwijs, dat door het grootste deel der kinderen in de kolonie genoten wordt, beoogt vorming en ontwikkeling, die alle kinderen zonder onderscheid van stand of toekomst noodig hebben. Evenmin als het verband houdt met het beroep, dat de leerlingen later kiezen, hangt het samen met het hoofdmiddel van bestaan van een land. Wel dient de omgeving benut te worden ter illustratie van het algemeen ontwikkelend onderwijs, en kunnen bij dit laatste de gedachten op die omgeving gericht worden, maar of dit wel of niet gebeurt, het al of niet zich afwenden der bevolking van den landarbeid kan er het gevolg niet van zijn, evenmin als de meer of mindere zorg, die aan de lichamelijke opvoeding en de karaktervorming besteed wordt, hiervan oorzaak kan zijn."

Of de Staten door dit verstandige antwoord zullen inzien dat zij in andere richting moeten zoeken?

* * *

In het evengenoemde Voorloopig Verslag is het denkbeeld aan de hand gedaan om, ter versterking der koloniale geldmiddelen, gedurende 5 jaren een matige retributie te heffen van geproduceerde suiker, koffie, maïs en binnenlandsch gedistilleerd. Men kan nauwelijks zijn oogen gelooven! Voortdurend wordt er gezegd, dat men maatregelen moet treffen om voor de cultures het buitenlandsche kapitaal te lokken. En dan zou men landbouwproducten willen belasten! Weten de heeren niet, dat het kapitaal een hysterische juffrouw is, die men met groote omzichtigheid moet behandelen? Het is jammer dat de Gouverneur in zijn antwoord de juffrouw niet dadelijk heeft gerustgesteld. Deze taak zij overgelaten aan den Minister van Koloniën bij de indiening der Surinaamsche begrooting voor 1917.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Bede om recht. R. Saleh plaatst in „De Voorpost" het volgende: Op den avond van Zaterdag op Zondag den 12en Februari j.l. zou Zijne Hoogheid de Soesoehoenan van Solo te Cheribon een visite afleggen bij den majoor der Chineezen. De inwoners dezer stad maakten van de gelegenheid gebruik om dezen Javaanschen vorst te zien en stonden in drommen hem op te wachten, den vorst, die voor de eerste maal zich te Cheribon zou vertoonen. Plotseling kwam een politieagent van blanke huidskleur al slaande die menschen gelasten achteruit te gaan. Toevalligerwijs kreeg ook mijn saudara, R. Brata adi Soerja, Inl. postklerk, een slag op zijn kin, welke zoo goed aankwam, dat mijn saudara bijna achterover viel. Mijn saudara vroeg toen: „waarom slaat u mij mijnheer?" De politieman antwoordde met boosheid in zijn stem: „Jij hoeft geen praatjes te verkoopen! Ik behoor tot de politie. Jij moet achteruit gaan!" Mijn saudara zei verder: „Mijnheer, ik ben reeds achteruit gegaan volgens uw prentah, doch aangezien zooveel menschen achter mij staan, kan ik niet vlugger achteruit. Maar waarom slaat u alleen menschen, die vooraan en niet hen, die in de achterste gelederen staan?" Niet lang daarna kwam een politieopziener aan, en zeide: „Jij hoeft hier geen kabaal te maken, anders ga je de gevangenis in." Mijn saudara zweeg verder in zeven talen. Op Zondag 13 Februari maakte mijn saudara rapport van 't geval, doch uit domheid slechts bij den assistent-wedana, die dit rapport verder expediëerde naar den assitent-resident. Wat was daarvan het gevolg? M.i. iets, dat ieder moet verwonderen: Op 1 Maart j.l. werd mijn saudara ontboden ten kantore van den assistent-resident, moest hij naar het heette, voor de rol verschijnen. Hetgeen toen geschiedde, leek wel het achtste wonder van de wereld, want de politierechtbank bestond alleen uit den assistent-resident met een agent en geen djaksa. De assistent-resident zeide tot mijn saudara: „Kowe terlaloe Koerang adjar, brani dakwa sama politie."

Mijn saudara antwoordde daarop, dat hij daartoe den moed had, omdat hij in het publiek werd beleedigd en geslagen, hetgeen hij met getuigen zou kunnen bewijzen. Doch de assistent-resident zeide, dat hij die getuigen niet zou gelooven en veroordeelde mijn saudara tot een boete van *f* 25.— en als hij in gebreke bleef die boete te betalen, zou hij acht dagen moeten „brommen" (krakal). Daarop mocht hij zich verwijderen en kwam met tranen in de oogen bij mij zijn leed klagen. Hij had heelemaal niet gedacht, dat de zaak zich aldus zou ontwikkelen. Hij was zeer getroffen door het gevallen vonnis en teneinde toch maar de boei te ontloopen, waarvoor hij doodsbenauwd was, moest hij coute que coute *f* 25.— bij elkander scharrelen. Ik merk op, dat *f* 25.— voor den armen man een schat is, dien hij niet altijd bij de hand heeft, een klerk sadja met zeer klein traktement kan waarlijk niet met honderden smijten. Hij was dan ook verplicht leentje buur te spelen tegen zeer hooge rente, terwijl veel van zijn huisraad naar „Oome Jan" verhuisde, alles teneinde de acht dagen „brommen" te ontloopen. Dit is de reden waarom ik u (Heer redacteur) beleefd verzoek uwe aandacht aan deze zaak te wijden: iemand van uw eigen bangsa, die onschuldig moeilijkheden vindt op zijn weg door toedoen van een andere bangsa, die de regelen van adil absoluut niet in het oog houdt, meer nog, met voeten treedt. Ook hoop ik, dat u degene, die daarvoor aansprakelijk is, daarop attent zult maken. U zult dit wel doen, daar, naar ik gehoord heb, u zich beschikbaar stelt voor uwe landgenooten, die nog zooveel onrecht hebben te verduren. Voor uwe moeite bij voorbaat mijn dank."

De Vereeniging „Narpowandowo". Deze bestaat slechts uit familieleden van den Soesoehoenan van Soerakarta en heeft onlangs door tusschenkomst van den Resident van dit gewest, schriftelijk aan den Vorst om inlichtingen gevraagd, voor welke rechtbank hare leden moeten terechtstaan, als zij eenig delict plegen op het gebied van een ander vorst (in casu Mangkoenegoro). Volgens een door haar aangehaald Staatsblad zouden zij onderworpen zijn aan de rechtspraak van hun eigen vorst. Dergelijke zaken moeten in vroegere jaren reeds zijn voorgekomen en nu zijn zij in de meening, dat zij onder alle omstandigheden voor de rechtbanken van hun eigen vorst terechtgesteld moeten worden. Batavia heeft evenwel anders beslist. De rechtspraak van den Soenan is beperkt tot zijn eigen gebied; zijne rechtbanken behandelen slechts de zaken, die daar binnen voorvallen. Wat buiten dit ressort geschiedt, wordt berecht volgens de rechtspraak van de plaats, waar het delict gepleegd werd. Vroeger moet reeds een dergelijke beslissing gevallen zijn; bovengenoemde vereeniging doet, alsof zij dat vergeten heeft, of daarvan onkundig is, zoo vermeldt de „Bintang Soerabaja."

Een nieuwe Inl. Vereeniging. Onlangs is te Batavia de Ver. Habiprojo Pangroekti-Koenarpo opgericht door de Inl. ambtenaren van de kampongs gang Aboe, Patjenongan en Kebonklapa (ter hoofdplaats Batavia), met het doel elkander bij sterfgevallen daadwerkelijken en financieelen steun te verleenen. Deze ambtenaren getuigen daardoor, volgens de „Pembrita Betawi", van een groote eensgezindheid. Zij worden niet op groote kosten gejaagd, want de statuten verbieden om bij sterfgevallen de tot nu toe gebruikelijke maaltijden aan te richten, voor hen die de overledenen de laatste eer komen bewijzen, een voor de nabestaanden lastige en kostbare gewoonte. Het bestuurslid, dat kennis krijgt van een sterfgeval ten huize van één der leden, geeft hiervan terstond kennis aan de andere leden, die zich haasten om hulp te verleenen, zóó dat de begrafenis met den meesten spoed en de minste kosten kan plaats hebben.

Nieuwe Inl. Weekbladen. Hetzelfde blad meldt het eerste nummer van de „Djawa Moeda", dat elken Zaterdag uitkomt en onder redactie staat van de heeren Djaja Pranata en Prawiro Dirdjo. Het wordt gedrukt te Weltevreden en heeft zijn correspondenten te Londen, Kaapstad, Ceylon, Constantinopel, Delhi, Bombay, Rangoon en Manilla. Het verschijnt gedeeltelijk in het Nederlandsch en Maleisch, zooals aanvankelijk de „Modjopait" deed. Het streven van dit nieuwe blad zal gericht zijn „op de verheffing en veredeling van een volk, dat eeuwenlang miskend is en helaas nog miskend wordt". Afgaande op genoemde correspondenten, zal daaraan gewerkt worden door mannen, over den geheelen aardbol verspreid!

Ook te Koetaradja is, volgens de „Pembrita Betawi" bij de Atjeh-drukkerij een nieuw weekblad ver-

schenen, de „Bentara Negri”, onder redactie van den heer J. Boon Jr., die tevens administrateur is, met medewerking van den heer Abdoelmanap. Het plan is hiervan later een dagblad te maken. Behalve meldenswaardige berichten en wetenschappelijke mededeelingen, zal het blad inhouden vertalingen van N.-I. Staatsbladen.

Bekeerd? De „Sinar Djawa” deelt mede, dat van de dessa Tampoeran Samping (Djokdja) 100 Inlanders tot het Christendom zijn overgegaan, waaronder menschen van 50 jaar en ouder, maar ook kinderen van 6 en 7 maanden. Het blad vermoedt, dat zij uit armoede zich hebben laten doopen, met het vooruitzicht en onder de belofte van geholpen te zullen worden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Centrale S. I. Nog vóór het vertrek van den heer Idenburg, werd de Centrale Sarikat Islam goedgekeurd en werden hare statuten in de „Javasche Courant” opgenomen, hetgeen vroeger door den G.-G. geweigerd was geworden. Als doel dezer vereeniging lezen wij: a. het bevorderen van de oprichting van vereenigingen, die ten doel hebben het verheffen van het geestelijk- en maatschappelijk leven der Inlandsche bevolking en wier statuten in overeenstemming zijn met het daaromtrent bij artikel 3 bepaalde; b. het geven van raad en bijstand aan zoodanige vereenigingen in haar streven tot bereiking van haar doel; c. het vormen en onderhouden van aanraking en samenwerking tusschen zoodanige vereenigingen. Dit doel tracht zij te bereiken door alle middelen, die niet in strijd zijn met de wetten des lands, de goede zeden en de openbare orde. In boven aangehaald artikel III staat te lezen: „Leden der vereeniging kunnen alleen zijn rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen, waarvan de statuten overeenkomen met den inhoud van de hieraan gehechte bijlage. Deze bijlage is echter nergens te vinden. Dit is volgens de „Sinar Djawa” zoo erg niet, maar wèl heeft het blad bedenkingen tegen de samenstelling van het Bestuur dier centrale, bestaande uit: O. S. Tjokraminoto, koopman, voorzitter; Goenawan, koopman, onder-voorzitter; D. K. Ardiwinata, hoofdredacteur bij de Volkslectuur, penningmeester. Commissarissen: Hadji Achmad Seddzili, handelaar; Said Hasan bin Abdoerachman bin Semit, handelaar; Raden Mas Ario Soerjodipoetro, hoofdjaksa; Sosrokardono, particulier; Raden Djojosoediro, particulier; Raden Tjokrosoedarmo, particulier; Hadji Achmat Hizamzaini, handelaar; Raden Mohamad Joesoef, particulier, Raden Mas Pandji Soerjopranoto, Inlandsch landbouwleeraar; Abdoel Moeis, particulier; Raden Hasan Djajadiningrat, particulier; Mohamad Samin, particulier en Hadji Mohamad Arip, handelaar. Adviseur is: Hadji Achmad Dachlan, godsdienstleeraar. Het blad acht 't n.l. vooral bedenkelijk, dat Mohamad Samin en Goenawan in dit bestuur zitten. De eerste toch is de vroegere voorzitter van de S.I. te Medan, die in deze betrekking het bewijs geleverd heeft, niet de rechte man op de rechte plaats te zijn geweest, daar hij de afdeeling toen vrijwel heeft laten verloopen, terwijl de tweede, Goenawan, zich nog niet gezuiverd heeft van de beschuldigingen, dat hij geld van de S. I. verduisterd zou hebben. Aannemende dat tegen hem gelasterd is, zoo is toch het algemeen wantrouwen tegen dezen leider niet weggenomen en kan zijn persoon de zaak benadeelen, terwijl nu juist de hoofdvereeniging goed moet trachten te maken, wat de plaatselijke afdeelingen bedorven hebben. Het enthousiasme, dat men vroeger in Sumatra's Oostkust voor de S. I. had, is veel verflauwd. De coöperatieve winkelvereeniging van de S. I. aldaar heeft niets te beteekenen, tengevolge van het onbeperkt crediet dat aan de leden verstrekt werd. Het geld der aandeelhouders is verdwenen. De afdeelingen op Java werken niet naar buiten; er gaat geen kracht, geen leven van de S. I. uit. In elk geval vraagt men zich af: waarom vroeger een centrale S. I. een gevaar werd geacht en nu niet meer? Heeft de heer Idenburg vóór zijn vertrek de Inlanders hiermee blijde willen maken? Zoo besluit de „Sinar Sumatra”.

Een indrukwekkende Toespraak. De rede, door den resident van Soerakarta gehouden ter gelegenheid van de installatie van Mangkoenegoro VII heeft, volgens de „Pewarta Soerabaja”, indruk gemaakt ook op den Soesoehoenan en diens hof, evenals op de Rijksbestierder en diens aanhang. Wat gezegd werd tot de Mangkoenegaran was ook van toepassing op de regeerders en het volk van Soerakarta. Ten zeerste heeft de aandacht getrokken, hetgeen de resident gezegd heeft ten aanzien van het legimiteits-beginsel, n.m. dat daarmede gebroken is en dat bij de keuze van een zelfbestuurder voortaan gelet wordt op de gaven van hoofd en hart. Het is niet voldoende geboren te zijn uit een garwopadmi (vrouw van vorstelijken bloede). De Soesoehoenan weet dus, waaraan hij zich te houden heeft, als hij er op gesteld is, dat later één zijner nakomelingen hem opvolgt. De resident heeft in zijn toespraak ook herinnerd aan den noesten arbeid der arme bevolking, waardoor al die hofgrooten in staat gesteld werden een zoo zorgeloos bestaan te overen.

Een Pracht-bruiloft. De Chineesch-Maleische bladen maken melding van het aanstaande huwelijk van mejuffrouw Dickie Tan Gin Ho, kleindochter van den millionair Tan Tjin Hie, majoor der Chineezen te Cheribon, met den eveneens schatrijken heer, The Tek Tien, te Semarang. Dit huwelijk zal worden voltrokken vóór of na de campagne der suikerfabriek Leuweunggadja, toebehoorende aan den vader der bruid. De bruiloft zal meer dan luisterrijk worden gevierd met 't oog op een eventueele overkomst van den Soesoehoenan van Soerakarta en de Ratoe Mas, die zulke aangename herinneringen hebben van de hartelijke ontvangst, die hen onlangs daar te beurt viel.

Chineesch Nationalisme. De Chineezen in Ned. Indië — alzoo de „Bintang Soerabaja” — wenden hunne blikken meer en meer naar China en Japan, gevoelende dat ook zij een eigen plaats moeten innemen in het wereldverkeer. De vroegere opvatting, dat zij na verloop van tijd in de Maleische maatschappij zouden worden opgelost, is voorbij, en heeft plaats gemaakt voor een vorming, die hen geschikt moet maken tot het voeren van groothandel en bedrijven in het Oosten. Het nationanisme is, als bij alle Oosterlingen, ook bij hen ontwaakt. Daarom stellen zij thans prijs op een opvoeding der jeugd met behoud van eigen taal en eigen beschaving. Het blad meent echter dat ook ten deze overdrijving schaadt, zooals in den laatsten tijd gebeurt, en de Chineezen in Ned. Indië zich niet al te druk moeten maken over hetgeen in China gebeurt. Op verschillende plaatsen van Java werden .bv. Chineesche drukwerken verspreid, aandringende op het verzamelen van gelden ter verzending naar Hoenlam in China tot bestrijding van Yuan Ski-Kai. Deze drukwerken dragen het opschrift „Soen Pin Djepoo” en zijn te Soerabaja gedrukt. Naar aanleiding daarvan werd in het lokaal der Siang Boe (Chineesche handelsvereeniging) te dier plaatse een vergadering gehouden, waarin besloten werd tot de hierboven bedoelde geldinzameling over te gaan onder het devies „Hik Kok Kwan Kong Ik” (zij die hun land liefhebben). Mag de Hollandsche regeering op Java toestaan, dat gelden bijeengebracht worden om de Chineesche regeering te bestrijden? Zoo vraagt het blad en voegt daaraan toe: Maar afgescheiden hiervan, zouden de Chineezen in N. I. niet beter doen hun geld te gebruiken om in eigen nooden en behoeften te voorzien?

Een nieuwe Chin. School. Te Japara is een particuliere Hollandsch-Chineesche school geopend, onder leiding van mejuffrouw Toorop. Vele Chineesche kinderen zullen van deze onderwijs-inrichting gebruik maken, meldt de „Perniagan”.

Van Vreemde Koloniën.

In English only.

Is 't waar, vroeg de heer Knobel aan den Minister van Koloniën, dat, terwijl 't verdrag, betreffende de grens tusschen het Nederlandsch gebied op Borneo en Britsch Noord Borneo, onlangs gesloten, in de twee talen is opgemaakt, dit verdrag volgens uitdrukkelijke verklaring in het protocol is „signed in English only?” De Minister zeide, dat het verslag door de gemengde commissie alleen in 't Engelsch is opgemaakt en onderteekend en dus ook alleen in die taal in het zoowel in 't Nederlandsch als in 't Engelsch gestelde protocol van goedkeuring kon worden opgenomen. De leden der commissie handelden in deze vrij. Het ligt, volgens den Minister, voor de hand, dat de Nederl. leden er in bewilligd hebben, dat het verslag alleen in 't Engelsch werd opgesteld, wijl vermoedelijk de Eng. leden der comm. niet 't Nederl. verstonden en de hulp van een beëedigd tolk ter plaatse niet te verkrijgen was.

Het antwoord van de Regeering komt er dus op neer de schuld op de Nederl. commissie af te wentelen. Maar het protest, dat opgesloten ligt in de vragen van den heer Knobel, vraagt er eigenlijk niet om wie de schuld heeft. Het feit wordt erkend, het wordt door de Regeering niet afgekeurd. Het staaltje van ons kleindoen wordt eigenlijk als bagatel opgenomen. De Minister van Koloniën voelt er 't gewicht niet van. Op deze wijze komt de verantwoordelijkheid toch ten volle voor hem. Wanneer van Den Haag en Buitenzorg de drang uitging om Nederland in zijn verdragen als gelijkgeboortige te doen optreden en erkennen, zouden de ambtenaren, die ons land bij 't maken van verdragen vertegenwoordigen, er zeker aan denken in de Nederlandsche verdragen ook 't Nederlandsch als gelijkwaardig te doen behandelen met de taal der wederpartij.

Het streven van het Nederlandsch Verbond, om Groot Nederland zich Groot Nederland te doen voelen, vindt nog weinig steun bij regeering en volk. Wat luttel wordt er b.v. eigenlijk gedaan om 't Boerenvolk te steunen in zijn hunkeren en verlangen om Hollandsch te blijven? De groote oorlog bevordert zeker de Fransche beweging in België. Toch biedt het brokstuk Vlaamsche beweging, dat de gastvrijheid van ons land momenteel geniet, een prachtige gelegenheid om die Vlaamsche beweging nader met ons land te verbroederen. Hoe luttel wordt in deze richting alweer gedaan. Duizenden Belgische kinderen, duizenden Belgische geïnterneerden, duizenden Belgische vrije lieden zijn in ons land te gast. Als een goed besef en een sterke wil bestonden om Nederland in zijn taal en door zijn taal te doen groeien, als 't bewustzijn bestond dat de stamverwantschap tot machtig doen versterkt moet worden, als er een wensch bestond om Nederland te doen noemen en roemen over zoo groot mogelijk gebied, zooals bloedrijke natiën dit toonen, dan zou de Vlaamsche beweging thans in ons land, in haar broederland, zich ijverig tot den komenden strijd moeten toerusten, daarin gesteund door een welbewuste, gaarne uitgesproken, met trots erkende, stelselmatige medewerking van Noord-Nederland. Er wordt in deze richting wel iets gedaan, maar dit is niet de krachtige uiting van 't zich voelend Groot Nederland. Overal, als bij 't in English only der grensregeling in Noord-Borneo, gebrek aan gloedvolle impuls, door gebrek aan geloof in de toekomst van onzen stam.

De gouverneur der Philippijnen in N. I.

De heer Harrison heeft een bezoek aan Java gebracht, waarbij hij vooral veel onderwijsinrichtingen heeft mogen bezichtigen, maar waarbij hij toch ook gelegenheid gevonden heeft zijn bewondering te toonen voor het natuurschoon en voor de Hindoe-monumenten. Voor ons ligt de waarde van

dit bezoek echter nog elders. Aan een particuliere correspondentie, voorkomend in 't Avondblad van de „N. R. Crt." van 14 Juni, ontleenen wij hierover een en ander:

Na 3 jaren 't bestuur te Manilla in handen te hebben, is deze millionnair-democraat nog geheel vervuld van de gedachte om zoo spoedig mogelijk aan de Philippijnen de onafhankelijkheid te schenken, en daardoor hun tegenwoordigen regeeringsvorm, met een 1ste en 2de Kamer nog meer tot zijn recht te doen komen. Dat 't volk voor die hervorming nog niet rijp zal wezen, baart de gouverneur geen zorgen, in de Vereen. Staten heeft ook een broederoorlog tusschen N. en Z. als loutering gewoed en is ten slotte alles in normale banen terecht gekomen.

Te Buitenzorg voelde men voor die onafhankelijkheidsidee niet veel. Het voorbeeld der Philippijnen baarde er eerder zorgen, in verband ook met de actie van andere koloniale naburen. Het bezoek door Harrison te Buitenzorg gebracht, kan overigens belangrijke gevolgen opleveren voor verdere samenwerking der koloniën. Zoo is Manilla opgenomen in de directe lijn Indië—Amerika, onder Nederlandsche vlag; Dit belooft goede resultaten, de gemeenschap van Amerika met zijn kolonie zal nu geregeld worden, zonder dat Japan behoeft te worden aangedaan, of van een Japansche boot wordt gebruik gemaakt.

Dit bezoek heeft ook aangetoond, wat de ijver van een wakker vertegenwoordiger van ons land in 't buitenland vermag. De consul-generaal te Manilla, de heer Meerkamp, heeft gedurende 2½ jaar deze reis voorbereid en hij heeft ook een zeer werkzaam aandeel gehad aan 't tot stand brengen der vermelde stoomvaartverbinding.

In dezelfde correspondentie wordt, als tegenhanger van dit gewilde bezoek met nieuwe vooruitzichten, gewag gemaakt van de reis van een 80-tal mannnen van naam uit Japan, ter opening van de bootlijn Formosa—Philippijnen—Menado—Soerabaja—Batavia—Singapore en terug naar Japan. Naar hij weergeeft, zullen tot de 80 bezoekers, die 't traject Soerabaja—Batavia over land doen, uitdrukkelijk geen politieke- of courantenpersoonlijkheden behooren.

Japansche vlootuitbreiding.

Men beschouwe het als louter toeval, dat 't volgende bericht precies onder het voorafgaande komt te staan:

De „**Frankf. Ztg.**" weet te vertellen, dat de Japansche regeering voor 1916 bestellingen aan oorlogsmateriaal heeft aangenomen, tot een waarde van plm. 110 millioen jen. Hiervan zal voor 85 millioen aan het leger en voor 10 mill. aan de vloot worden geleverd. De rest, plm. 15.5 millioen jen, is de prijs, dien Rusland, voor de 3 oorlogsschepen heeft moeten betalen, welke Japan in den oorlog met Rusland had buitgemaakt.

Nauwkeurige opgaven over de bestellingen, bij de particuliere nijverheid in Japan geplaatst, zijn niet verkrijgbaar, maar hun geheele waarde wordt voor 1916 op 130 millioen jen, d. i. 30 percent hooger dan in 1915 geschat. Alles bij elkander, zal Japan dan in 1916 voor 240 millioen jen aan oorlogsmaterieel leveren.

Zooals men weet, wordt beweerd, dat Japan veel oorlogsmateriaal van allerlei soort, aan Rusland levert. Hieraan wordt zelfs voor een deel toegeschreven, dat Rusland in zoo korten tijd zijn nieuwe menschenmassa's ook tot gewapende legers heeft kunnen maken.

De Amerikaansche nota aan Engeland en Frankrijk.

Toen de Duitsche nota aan N.-Amerika de voorwaarde stelde, dat de Vereenigde Staten Engeland en Frankrijk ook eens duchtig de les zouden lezen, aanvaarde Wilson wel de concessie van Duitschland, maar op de daarbij uitgedrukte wenschen gaf hij geen bescheid. Amerika zou in volle vrijheid weten, wat tegenover anderen te doen stond. Intusschen zal Duitschland, bij 't lezen der nu aan zijn vijanden gerichte Amerikaansche nota, zich toch wel overtuigd houden, dat zijn wenschen niet in den wind geslagen zijn. Ware wij er niet aan gewoon geworden booze nota's uit Washington, als stormen in een glas water te beschouwen, den zou de nota, door Lansing, namens de Amerik. regeering, aan de twee entente-mogendheden gezonden, eenige emotie kunnen bregen.

Engeland en Frankrijk hebben, tengevolge van vroegere betoogen, er van afgezien correspondentiestukken „in volle zee" aan te houden. Maar wat doen zij sedert? Zij **verplichten** schepen tot het aandoen van Engelsche havens, houden daar de post aan en leggen er beslag op. De post wordt dan doorzien. Wat hierbij ten slotte overblijft, wordt dikwijls met een tijdverlies, dat niet meer is goed te maken, naar de plaats van bestemming doorgestuurd.

De nota zet breedvoerig de gevolgen hiervan uiteen, onder de voorbeelden, tot staving bijgebracht, wordt ons land meermalen genoemd. Onder de tegenstellingen wordt ten voordeele van Duitschland aangevoerd, dat bijv. de commandant van den hulpkruiser **Prinz Eitel Friedrich** de 144 postzakken van de „Florida" bij de eerste gelegenheid, die zich voordeed, naar hun bestemming doorzond.

De nota komt tot formeele bedreigingen.

Zoo bijv. dat deze voortdurende schending tot zoodanige verliezen voor Amerik. burgers kan leiden en dientengevolge misschien (**ka n en misschien**) tot een verantwoordelijkheid der V. S. hiervoor, dat de A. regeering zeer spoedig gedwongen kan zijn, de aandacht van de E. en F. regeering op de noodzakelijkheid van **volledige schadeloosstelling** te richten.

Met 't oog op de ongeoorloofde methoden, die de E. en F. overheid toepassen, kan de regeering der V. S., heet het verder, het onrecht, dat de burgers van de V. S. geleden hebben en verder lijden, **niet dulden**.

De V. S. verwachten, dat de thans toegepaste maatregelen **ophouden**. Alleen een **radicale verandering** in het tegenwoordige optreden en alleen het volledig herstel van de rechten als onzijdige staat **zal de regeering van de V. S. bevredigen**.

Wil dit zeggen, dat Amerika van E. en F. een afzien verwacht van 't naar een haven opbrengen van de neutrale schepen? Wij gelooven 't niet. In de nota zelf komt eigenlijk al een bemiddelingsvoorstel voor.

Ten opzichte van de behandeling van gesloten poststukken helt de A. regeering over tot de opvatting, dat de categorie van poststukken, waartoe offerten, wissels, rentebewijzen en dergelijke papieren van waarde behooren, behandeld moeten worden als waren of andere bezittingen, en daarom op gelijke wijze aan de uitoefening van de rechten van oorlogvoerenden onderworpen zijn. Ook postwissels, chèques, bankbiljetten en andere middelen ter vervanging van geld moeten eveneens als waren worden beschouwd. Daarentegen moet correspondentie, met inbegrip van verschepingsoorkonden en lijsten betreffende postwissels, zelfs indien zij op hetzelfde schip met de waren, waarop zij betrekking hebben, vervoerd worden, naar de meening van de A. regeering, als „echte correspondentie" beschouwd worden. Deze heeft dan recht op vrije doorzending.

Dit onderstelt echter een onderzoek, want op verklaringen van vastewal controleurs wordt zonder onderzoek niet meer afgegaan. Toen in brieven stukjes rubber gevonden of ondersteld werden was er reden tot onderzoek, nu zal er reden te meer komen, om na te gaan, of geen chèques of andere geldpapieren smokkelwaar in de stukken zit. Hierdoor lijkt 't antwoord op de nota als aangewezen: Uw voorstel blijft onderzoek noodig maken, met alle daaraan verbonden nadeelen, maar de „echte correspondentie" zal **daarna** vrij worden doorgezonden!

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De volgende onderwerpen worden in de Maart-aflevering behandeld:

I. In welke staatkundige verhouding hebben eertijds, n.l. in de 17e en volgende eeuw de Lampoengs tot Banten gestaan? door H. van Vleuten. De schr. stelt deze vraag naar aanleiding van het ter zake voorkomende in het Voorbericht van de geschiedkundige schets der Lampongs, gepubliceerd in de Januari-afl. van het Tijdschr. B. B. en beantwoordt haar na raadpleging van het academisch proefschrift van Raden Dr. Hoesein Djajadiningrat: „Critische beschouwing van de Sadjarah Banten", welk werk een diep gaande studie inhoudt over de onderwerpelijke aangelegenheid. De heer v. Vl. komt tot deze conclusie: „Wegens hunne onderwerping door Hassanoeddin, de eerste Moslimsche vorst van Banten, hebben de Lampongs als een onderhoorigheid deel uitgemaakt van het gebied van dit rijk en heeft de daadwerkelijke overheersching dezer landstreek door de opvolgende Sultans van Banten, blijkens de door hen uitgegeven piagem's, welker authenticiteit boven twijfel is verheven, zeker lang tot in de 18e eeuw geduurd".

II. Kunnen door Inlanders ontgonnen, met overjarige gewassen — als hevea e.d. — beplante gronden aan niet-Inlanders in landbouwconcessie worden uitgegeven? door C. Lulofs. Voor de economische ontwikkeling der Buitenbezittingen vooral, acht schr. het bevestigend beantwoorden dezer vraag zeer wenschelijk. Een enkel argument van de vele door den schr. aangevoerd, luidt: „De Inlanders zijn wel in staat tuinen aan te leggen en tot een zekeren wasdom te brengen, maar zoo gauw het tappen moet beginnen, en de verwerking van het melksap tot rubber, gaat de exploitatie van een hevea-aanplant de krachten en de vermogens van den Inlander ten eenenmale te boven".

III. Vergelijkend overzicht van de in de Buitenbezittingen van de Inlandsche bevolking geheven directe belastingen over 1914, door J. Roest. Schr. geeft cijfers, doch geen beschouwingen.

IV. Een middel, dat door den dessaman kan worden aangewend om zonder groote onkosten, een goede winst te maken, door Raden Toemenggoeng Pringgowinoto. Schr., regent van Toeban, wijst op het nut der castratie van voor de voortplanting ongeschikte bokken, rammen en hanen, waardoor de verkoopwaarde dezer dieren belangrijk hooger wordt.

V. Van een bedrijf, dat de bevolking goed te stade kan komen. Schrijver dezer bijdrage is weer de Regent van Toeban; hij dringt er op aan dat de bevolking, als weleer, voor het weven van kleedingstukken gebruik zal maken van de grondstoffen welke de eigen bodem voortbrengt, met name kapok van den kapasboom. Blijkbaar verwacht schr. zelf niet veel succes van zijn plannen als hij zegt: „Ongetwijfeld zal men de spin- en weefkunst later nog alleen als een curiosum (op Java) aantreffen".

De rubriek korte mededeelingen dezer afl. bevat o.m.: Eenige cijfers omtrent de koffiecultuur in de residenties Sumatra's Westkust en Tapanoeli, door C. L. — Plaatselijke kassen ter Sumatra's Westkust, naar een verslag van J. D. L. le Fèbre, door C. L. — De leiding der volksevolutie, door C. L.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De April-afl. bevat o.m. de volgende opstellen: Bijdrage tot de kennis der boschgesteldheid van de residentie van de Oostkust van Sumatra, door P. van Zon. — De grootte van houtvesterijen, door F. W. Snepvangers. — L'art de grouper les chiffres, door J. A. van Deventer. — Rapport over de samenstelling en de werkwijze van de reminrichting, toegepast in een railbaan van 60 c.M. spoorbreedte in het boschdistrict Padangan, door M. C. Praasterink. — Verbetering van de boekhouding van de gegevens over de boschgesteldheid. — Convergentie van inrichting en beheer, door J. R. Beversluis. — Een Britsch-Indische houtvester op Java, door E. H. B. Brascamp. — Het einde van den djati op Rosengain! door E. H. B. B. — Dr. R. D. M. Verbeek: Opgave van geschriften over geologie en mijnbouw van N. O.-I., bewerkt door E. H. B. B.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van afl. 2, dl. 56: Over de beteekenis der agglutinatie van dysenterie-stammen met menschen sera, door E. P. Snijders. — Korte aanteekeningen op de jaarrapporten over 1914. Malaria, Dysenterie, Kala-azar, Beri-Beri, Pellagra, door Dr. J. C. J. C. Smits. — Sporotrichose. Voordracht door Dr. K. B. M. ten Brink (met ill.). — Eenige opmerkingen naar aanleiding van het eerste kwartaalverslag 1915 van den dienst der pestbestrijding, door P. C. Flu. (De kritiek betreft vooral het 3e hoofdstuk: Ontsmettingsdienst). — Twee gevallen van gangreen van één der onderbeenen, door J. L. van der Kloet.

Bodem-congres te Djocjakarta.

Bij Fuhri en Co. te Soerabaya is verschenen het programma van het „Algemeen Nederlandsch-Indisch bodemcongres met demonstratieve tentoonstelling, te houden te Djocja van 25 t/m. 28 Oct. 1916, onder de auspiciën van het Ned. Indisch Landbouw-Syndicaat."

Dit programma bevat o.m. de namen van het Hoofdcomité en andere commissie-leden en medewerkende instellingen; mededeelingen over de samenstelling van een bij die gelegenheid uit te geven verzamelwerk in 2 deelen, waarin zal worden vastgelegd den huidigen stand van wetenschap en praktijk betreffende den bouwgrond; eene opgave van de onderwerpen waarover voordrachten zullen worden gehouden enz.

Het visscherij-bedrijf te Bagan-Si-Api-Api.

Omtrent de resultaten van het visscherij-bedrijf te Bagan-Si-Api-Api gedurende het afgeloopen jaar vindt men uitvoerige gegevens in No. 16 der „Korte Berichten". Het ondervolgende is daaraan ontleend:

Het mag bekend geacht worden, dat het visscherij-bedrijf te Bagan-Si-Api-Api geheel in handen is van de Chineesche bevolking dier landstreek en voornamelijk bestaat uit de z.g. djermal- en ambai-visscherij. Eerstgenoemd bedrijf is

de kustvisscherij, middels permanente onverplaatsbare inrichtingen en is van meer beteekenis dan die met behulp van drijfnetten.

Van hoe grooten omvang het visscherij-bedrijf in deze streek is, valt af te leiden uit den omvang van den export aan visscherij-producten, welke in 1915: 36 millioen K.G. omvatte ter waarde van ca. 4 millioen gulden.

Deze export werd onderverdeeld in de volgende soorten:

Soorten.	Hoeveelheid in pikol.	Waarde in guldens.
Gedroogde visch	300.000	2.100.000
Trassie	200.000	1.200.000
Gedroogde garnalen	20.000	300.000
Garnalenschillen	40.000	200.000
Nat geconserv. garnalen	20.000	60.000
Vischmaag		40.000
		f 3.900.000

Het ligt voor de hand, dat ten behoeve van dit visscherijbedrijf een enorme invoer van zout plaats heeft.

In 1915 bedroeg deze invoer van zout 16.700.000 K.G.

Zeer belangrijk is de uitvoer van visch naar de Straits Settlements, met welk gebied het verkeer wordt onderhouden door Chineesche schoeners en één stoomschip, zoomede met een motorschip van de K.P.M. Het meerendeel van de vischproducten uit Bagan-Si-Api-Api gaat evenwel nog naar plaatsen binnen het tolgebied van Nederlandsch-Indië, vnl. Java.

De in 1915 gemaakte prijzen waren lager dan in de beide voorafgaande jaren.

Burgerlijke Openbare Werken in Ned.-Indië.

Eerst nu is verschenen het tweede gedeelte van het Verslag over 1912 der Burgerlijke Openbare Werken in Ned.-Indië. Het bevat mededeelingen over bruggen en wegen.

Van het Verslag over 1913 verscheen reeds eerder een stuk, waarin de assaineeringswerken behandeld worden.

Hindia Poetra.

Uit den inhoud van het Juni-Nr.: Van ziekten en van bandjirs, door H. F. Tillema. (Tekst van hoofdstuk I van het spoedig verschijnend 2e deel van den heer Tillema's „Kromoblanda".). — Ons zieleleven, door R. M. S. Soeriokoesoemo. — „Dolle Hans" van Jan Fabricius, door J. H. François. — Javaansche bewerking van Vondel's „Lucifer". — Van den Jogjaschen Prinsenbond. — Verder bevat dit Nr. weder een gedicht in proza van Noto Soeroto: „Moederland".

Toradja'sch leven.

In No. 25 van „Eigen Haard" vervolgt Mevr. M. Adriani-Gunning haar interessante schetsen over het leven der Toradja's van Midden-Celebes. Thans wijdt ze eene beschouwing aan de priesteressen, wier hulp vooral wordt ingeroepen tot genezing van zieken. Mevr. A. beschrijft haar als doorgaans eerlijke en eerbare vrouwen, bijna altijd getrouwd, en in het dagelijksch leven niet van andere vrouwen te onderscheiden. Eene goede Toradja'sche priesteres is steeds eene interessante vrouw. — Eenige aardige foto's vergezellen de beschrijving.

De Indische Mercuur.

No. 24 opent met den tekst der redevoering van Prof. Dr. F. A. F. C. Went, uitgesproken te Utrecht den 6en Juni j.l. en getiteld: „De plicht der vaderlandsche wetenschap jegens tropisch Nederland". In hoofdzaak bepleit Prof. W. de beoefening der natuurwetenschappen, op welk gebied Nederland zijn plicht tegenover Indië eeuwenlang schandelijk heeft verwaarloosd, terwijl pas in het laatste deel der negentiende eeuw eene verandering ten goede is ingetreden.

Dr. A. H. Berkhout bespreekt de agrageologische studie van den heer J. van Baren, die eerstdaags naar Indië vertrekt om een reis te maken over Java en Sumatra, ten einde het ontstaan van den cultuurbodem na te gaan.

Verder de gewone rubrieken: De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van Maatschappijen enz., zoomede een opgave der afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut, omtrent nieuwe literatuur over vezelstoffen, aetherische olieën enz.

Gids voor Kaapstad.

In de veronderstelling daarmede in den geest te handelen van den uitgever, maken wij alsnog melding van het navolgende bericht in het voorlaatste nummer van de Ind. Mercuur.

„Bij de firma J. H. de Bussy, te Amsterdam, verscheen ten gerieve der reizigers om de Kaap, een Gids voor Kaapstad en omstreken. Genoemde firma zal een ex. aan eventueele passagiers gaarne zonder berekening toezenden."

Indische taalstudie.

Het Nederl. Bijbelgenootschap, dat zijne taalgeleerden naar Ned. O Indië uitzendt ter bestudeering van de Indische talen, heeft na den terugkeer van den bekenden taalgeleerde dr. N. Adriani, onlangs voor Indië beschikbaar gesteld dr. H. van der Veen, die in Nov. j.l. te Leiden is gepromoveerd tot doctor in de taal en letterkunde van den O.-Indischen archipel op een proefschrift, getiteld „De Noord-Halmaheira'sche taalgroep tegenover de Austronesiese talen."

De oorspronkelijke bedoeling van 't Ned. Bijbelgenootschap was, dezen taalgeleerde te zenden naar Halmaheira, het terrein van de Utr. Zend. Vereeniging.

Op aanraden van dr. Adriani en op verzoek van zendeling Van de Loosdrecht van den Geref. Zendingsbond heeft het bestuur van dezen Bond aan het Ned. Bijbelgenootschap verzocht om genoemde taalgeleerde te zenden naar Midden-Celebes, waar naar algemeen gevoelen de taalstudie vruchtbaarder zal wezen, gezien het feit, dat aldaar ongeveer twee honderd duizend menschen één zelfde taal spreken.

De Utr. Zend. Vereen. heeft, het algemeen zendingsbelang hooger stellend dan de belangen van haar eigen zendingsterrein, dit offer uit liefde zich laten welgevallen.

En 't Ned. Bijbelgenootschap, heeft na ernstig onderzoek gunstig beschikt op 't verzoek van den Geref. Zendingsbond.

Dr. van der Veen, zal ongeveer Juni, na zijne studiën bij dr. Adriani te de Bilt te hebben volbracht, naar Midden-Celebes vertrekken. (Java-Bode).

Een Nederlandsch Belang.

Men verzoekt ons alsnog de aandacht te vestigen op een artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz in het April-Nr. van Neerlandia, getiteld: Een Nederlandsch belang. Nederlandsche arbeid in Britsch-Guyana.

De heer Dentz maakt hierbij melding van de benoeming eener Commissie door den Gouverneur van Britsch-Guyana, om een onderzoek in te stellen naar het bestaand systeem van zee- en rivierkustbescherming der kolonie en de daaruit voortvloeiende kosten.

Deze commissie zal ook haar licht moeten ontsteken en een deskundige zoeken in ons land, waartoe de tusschenkomst is ingeroepen van Jhr. H. F. C. Hora Siccama, die met vrucht van 1878—1882 in Britsch Guyana als hoofdingenieur van openbare werken (Chief Engineer of Public Works) is werkzaam geweest.

Met trots wijst de heer O. D. er op dat het een Nederlander was, die voor deze Engelsche kolonie veel belangrijks heeft tot stand gebracht en wiens naam bijzonder hoog staat aangeschreven.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 1 Juli 1916*, ten 2 ure n.m. en JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING denzelfden dag, ten $2^1/_2$ ure n.m., in een der bovenzalen van het Restaurant »de Vergulden Turk«, Breestraat te Leiden.

Voor de Agenda's zie Kol. Weekbl. No. 23, van 8 Juni j.l.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van het Hoofdbestuur der Vereen. „Oost en West"

Geldelijke Verantwoording van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West", over het jaar 1915.

Ontvangsten.

	Saldo in kas op 1 Januari 1915	*f*	78.57
1.	Contributie van leden in administratie bij het Hoofdbestuur	„	1562.13
2.	Contributie van de afdeelingen	„	1261.50
3.	Verkoop van boekwerken	„	80.73½
4.	Bijdrage in de huishuur	„	150.—
5.	Van de Nederlandsch Indische Handelsbank	„	2201.09
6.	Van de Rijkspostspaarbank	„	1350.—
7.	Rente	„	113.21
8.	Ondersteuningsfonds	„	135.—
9.	Studiefonds	„	100.—
10.	Koloniaal Weekblad	„	242.86
11.	Subsidie van de Regeering	„	3000.—
	Totaal	*f*	10275.09½

Uitgaven.

1.	Inlichtingendienst	*f*	1272.86
2.	Koloniaal Weekblad	„	1736.45½
3.	Nederlandsch Indische Handelsbank	„	3039.99
4.	Rijkspostspaarbank	„	957.74
5.	Drukwerken	„	214.11
6.	Receptiekosten	„	96.67
7.	Onderhoud en loonen	„	220.90½
8.	Administratiekosten	„	111.30
9.	Huishuur	„	699.96
10.	Toelagen	„	400.—
11.	Gas, waterleiding en telephoon	„	377.57½
12.	Geldleening	„	100.—
13.	Inrichtingskosten	„	10.45
14.	Bewaarloon aan de Nederlandsche Bank	„	10.62
15.	Ondersteuningsfonds	„	501.65½
16.	Studiecommissie	„	149.83
17.	Onkosten inning contributie	„	114.70
18.	Terugbetaling van contributie	„	6.—
19.	Diverse uitgaven	„	63.21
20.	Reis- en verblijfkosten	„	117.50
21.	Propaganda	„	96.13
	Saldo in kas op den 31 Dec. 1915	„	37.43½
	Totaal	*f*	10275.09½

Activa.

1 Obligatie N.W.S. nominaal groot ƒ 1000 ad 77⅝ ad 3 %	ƒ	776.25
6 Certificaten N.W.S. nominaal groot ƒ 100 ad 77⅝ ad 3 %	„	465.75
8 Certificaten N.W.S. nominaal groot ƒ 100 ad 66¾ ad 2½ %	„	534.—
4 maanden rente van ƒ 1600 ad 77⅝	„	16.—
6 maanden rente van ƒ 800 ad 66¾	„	10.—
229 aandeelen in de N.V. „Boeatan" nominaal groot ƒ 11450.—		pro memorie.
Nog te innen contributiën na afschrijving der dubieuse posten	„	2021.—
Saldo op 31 December 1915 op het Rijkspostspaarbankboekje 178	„	379.30
Idem op 31 December 1915 op het Rijkspostspaarbankboekje no. 4996	„	239.13
Saldo deposito op 31 December 1915 bij de Nederlandsch Indische Handelsbank	„	2409.50
Saldo in kas bij den penningmeester van het Hoofdbestuur	„	37.43½
Inventaris na afschrijving van 25 %	„	95.—
Totaal.		6983.36½

Passiva.

Saldo kapitaal rekening op 31 December 1915		„	6333.36
Nog te betalen aan de geldleening		„	650.—½
Onder het saldo kapitaal rekening is begrepen:			
Saldo Ondersteuningsfonds op 31 Dec. '15	ƒ 120.49½		
Saldo Studiefonds op 31 Dec. '15	„ 418.86		
Totaal.			6983.36½

's-Gravenhage, 31 December 1915.

De Penningmeester,
HARTING.

Goedgekeurd in de Hoofdbestuursvergadering van den 29 April 1916.

Namens het Hoofdbestuur:
BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.
Voorzitter.

's-Gravenhage, 17 Juni 1916.

Aan de Vereeniging „Oost en West",
alhier.

De in uwe vergadering van 3 Juli 1915 benoemde Commissie voor het nazien der geldelijke verantwoording over het dienstjaar 1915, heeft de eer te rapporteeren, dat zij de in hare handen gestelde boeken en stukken heeft onderzocht en met de haar vertoonde justificatoire bescheiden vergeleken, en dat zij, op grond van hare bevindingen, vrijheid vindt u aan te bevelen de Balans en verantwoording over 1915 goed te keuren, en het Hoofdbestuur voor zijn beheer te dechargeeren, onder dankbetuiging aan den heer Penningmeester voor zijn zorgvuldig beheer.

De Commissie voornoemd:
(w.g.) A. H. G. FOKKER.
A. K. NOLTHENIUS.
Ch. P. J. BLOK.

Begrooting van Ontvangsten en Uitgaven van den penningmeester van het Hoofdbestuur der Vereeniging Oost en West, over het jaar 1917.

Ontvangsten.

Contributiën van de afdeelingen	ƒ	1400.—
Idem van leden in administratie bij het Hoofdbestuur	„	1600.—
Huishuur	„	150.—
Rente	„	100.—
Verkoop boekwerkjes	„	100.—
Baten van het Koloniaal Weekblad	„	9000.—
Subsidie van de Regeering	„	3000.—
Saldo in kas op 31 December 1915	„	37.43½
Totaal.	ƒ	15387.43½

Uitgaven.

Koloniaal Weekblad	ƒ	9000.—
Administratiekosten	„	150.—
Toelagen aan secretaris en penningmeester	„	450.—
Inlichtingendienst	„	3000.—
Huishuur	„	700.—
Reis- en verblijfkosten	„	250.—
Onkosten inning contributiën	„	150.—
Inrichtingskosten	„	50.—
Drukwerken	„	500.—
Telephoon, gas- en waterleiding	„	400.—
Propaganda	„	100.—
Onderhoud en loonen	„	200.—
Ondersteuningsfonds	„	100.—
Studiefonds	„	100.—
Onvoorziene uitgaven	„	50.—
Vermoedelijk saldo op 31 December 1916	„	187.43½
Totaal.	ƒ	15387.43½

's-Gravenhage, 1 Januari 1916.

De Penningmeester,
HARTING.

Verslag van het Fonds van bijstand, opvoeding en leiding van in Nederland studeerende jongelieden, over het jaar 1915.

Ontvangsten.

1 Januari. Saldo in kas	„	358.37
31 December. Bijdrage uit de kas van het Hoofdbestuur	ƒ	100.—
Rente	„	10.32
Totaal	ƒ	468.69

Uitgaven.

28 Februari. Administratiekosten van den Secretaris	ƒ	2.10
Aan de firma Benier en Co. voor geleverd typewerk	„	12.39
3 Maart. Aan idem voor idem	„	6.84
31 Maart. Receptiekosten ten behoeve van de vergaderingen der Studie-Commissie	„	3.40
13 November. Aan de commissie van het Koloniaal Onderwijs Congres	„	25.10
31 December. Saldo in kas	„	418.86
Totaal	ƒ	468.69

's-Gravenhage, 31 December 1915.

De Penningmeester,
HARTING.

Verslag van het Fonds tot ondersteuning van personen, commissies en instellingen over het jaar 1915.

Ontvangsten.

1 Januari. Saldo in kas	ƒ	375.87½
15 December. Bijdrage van eenige afdeelingen aan de contributie van het Oranje-Kruis	„	35.—
31 December. Bijdrage uit de kas van het Hoofdbestuur	„	100.—
Gekweekte Rente	„	11.27½
Totaal.	ƒ	522.15

Uitgaven.

31 Januari. Contributie aan het Algemeen Nederlandsch Verbond	ƒ	2.50
15 Februari. Idem aan het Oranje Kruis	„	50.—
28 Februari. Administratiekosten aan den Secretaris	„	1.20
6 Maart. Contributie aan het Kartinifonds	„	5.—
10 Maart. Idem aan de vereeniging Vrede door Recht	„	1.05
31 Maart. Receptiekosten tijdens de vergaderingen ten behoeve van de Curaçao-Commissie	„	10.—
15 April. Bijdrage door het Hoofdbestuur ten behoeve van de noodlijdenden te Curaçao, Aruba en Bonaire (onkosten rekening matinée)	„	172.21½
Idem tijdens een Tentoonstelling van Schilderijen van Selma	„	146.44
1 Mei. Van geleverd gebak aan den hr. Nieuwkerk tijdens de schilderijententoonstelling ten behoeve van Curaçao	„	3.20
10 Mei. Contributie van lichtbeelden te Amsterdam	„	10.05
31 December. Saldo in kas	„	120.49½
Totaal	ƒ	522.15

Van den civiel Gezaghebber Keasberrij werd gedurende het jaar 1915 geen afbetaling ontvangen. Het restant schuld aan het renteloos verleend voorschot ad ƒ 60.— is niet begrepen onder het kassaldo op 31 December 1915.

's-Gravenhage, 31 December 1915.

De Penningmeester,
HARTING.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Oproeping van een chemicus, een zoöloog en een technischen bacterioloog voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië.

Bij den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië kunnen — voorloopig in tijdelijken dienst — worden geplaatst: een chemicus, een zoöloog en een technische bacterioloog, met de toezegging, dat zij, wanneer in de daartoe bij de begrooting voor het dienstjaar 1917 aan te vragen gelden wordt bewilligd, bij gebleken geschiktheid, in vasten dienst zullen worden benoemd

De bezoldiging bedraagt ƒ 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands, welke door twee driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands en daarna vijf driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 (eenhonderd gulden) 's maands tot ƒ 1000 (een duizend gulden) 's maands kan klimmen.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening in de eerste klasse, c. q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000 (een duizend gulden) voor ongehuwden en van ƒ 1350 (een duizend driehonderd en vijftig gulden) voor gehuwden;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden), ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 15 Juli a.s. bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij afd. D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de datum van geboorte worden vermeld.

De bezoldiging van in vasten dienst benoemde ambtenaren is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding te voldoen, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten houderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk eene maand bezoldiging te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éene maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Ook ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, enz., staan de hierbedoelde personen gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

(Nederlandsche Staatscourant van 13 Juni 1916 no. 137.)

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 26. Donderdag 29 Juni 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

BEKENDMAKING.

De bijzondere aandacht van belanghebbenden en belangstellenden wordt andermaal gesteld op onze serie boekjes, uitgegeven ten behoeve van hen, die voor zich of voor hunne zoons of pupillen, zich op de hoogte wenschen te stellen van den werkkring en de vooruitzichten, verbonden aan verschillende betrekkingen in Nederlandsch-Indië, en hoe zich daarvoor te bekwamen.

Reeds verschenen van deze serie:

1. *De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.*
2. *De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.*
3. *De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.*
4. *De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.*
5. *De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederl.-Indië.*
6. *De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederl.-Indië.*
7. *De Vooruitzichten van den Ned. arts in Ned.-Indië.*
8. *De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Ned.-Indië.*
9. *De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.*

Eerstdaags zal verschijnen een boekje, betreffende den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië en een boekje betreffende de bergcultures is in bewerking.

Zij zijn voor matigen prijs (van *f* 0.15 tot *f* 0.40) verkrijgbaar op het kantoor van den inlichtingendienst van de Vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, zoomede bij de Firma Martinus Nijhoff en door tusschenkomst van andere boekhandelaren.

Overigens kan men zich om inlichtingen wenden tot bovengemeld kantoor.

HET DAGELIJKSCH BESTUUR.

Verblijdende Medewerking.

Met ingenomenheid lazen wij hoe thans in het Noorden van ons land mede gestreefd wordt naar hetzelfde doel dat door de Ver. „Oost en West" en met haar door Het Koloniaal Weekblad reeds ruim 15 jaren lang beoogd wordt: wederzijdsche belangstelling op te wekken tusschen Nederland en Ned.-Indië.

No. 4 van den tweeden jaargang van „Ons Land, een nationaal Tijdschrift" (redacteur Mr. H. van de Rivière te Groningen, O. Ebbingestraat 44), bevat een artikel „Ons Indië", waarin een beroep wordt gedaan op steun — financieelen in de eerste plaats — van hen, die in Indië zijn gevestigd, en belangstelling hebben voor het lot van Nederland.

„Is er" — vraagt de steller van den oproep — „onder U nog iemand, die werkelijk liefde gevoelt voor dat oude, kleine Hollandje, die zich de wazige vlakten en de blijkleurige riviergezichten in zachten toon niet zonder aandoening herinnert, die het niet zou kunnen hebben, dat hij naderhand, thuis, gecommandeerd werd door vreemde beambten, onderdanigheid en kruiperigheid vond waar vroeger vrijheid was geweest, nieuwe gewoonten, een nieuwe taal, nieuwe gezaghebbers zou vinden, waar hij eens, op een stoofje, aan moeders schoot in haar oogen had zitten kijken wanneer zij hem de oude verhaaltjes vertelde in de taal, die hem boven alles lief was? Is er iemand, die de tanden op elkaar zou klemmen, wanneer later in het moederland een vreemde officier zijn vrouw van het trottoir zou loopen, wanneer men in Holland niet meer vrij zou zijn om te denken, te schrijven, te zeggen wat men wilde, wanneer hij zijn zoon zou zien drillen door een vreemden sergeant en voor langen tijd zou zien wegvoeren naar vreemde streken, wanneer zwaar de atmospheer van vreemd gezag en vreemde laatdunkendheid op het landje aan de zee zou drukken? — Is er onder u nog zoo iemand, laat hij dan bedenken, dat dit alles zal komen, wanneer nu, nu niet eindelijk Nederland wakker wordt. Overal werden de naties herboren. Alleen Nederland, toch al zoo achter, raakt thans nog verder achter.

Er is nog één kans op herstel: dat wij zóó hard propageeren, dat de Nederlander, nationaal gesproken, wakker wordt. Dat kàn alleen met vrij wat geld.

Zijn er in Indië, die dit begrijpen en daarvoor vrij wat geld over hebben?"

* * *

Hetzelfde Nr. van „Ons Land" bevat nog eene beschouwing over „Reclame voor ons Indië", waarin de schr. klaagt over de weinige belangstelling over- en de weinige kennis van Ned.-Indië, hier te lande.

„Men zou" — zegt schr. als hij op een en ander heeft gewezen — „de geïllustreerde pers moeten gebruiken, een reuzen-reliefkaart moeten laten maken, waar men in echt water desnoods de menschen kon laten rondvaren, men zou optochten moeten organiseeren, Indische schoolschriften uitgeven, speciale tentoonstellingen in etnographie en voorwerpen van kunstindustrie moeten rondsturen, Indische sneeuwbergen moeten kieken en in duizenden reproducties verspreiden, tableau vivants, Indische kijkstukken moeten vertoonen...... men zou in één woord het Nederlandsche publiek dag aan dag aan het bestaan van Indië moeten herinneren. En eenmaal de belangstelling opgewekt, zou men rustiger voort kunnen werken, omdat de pers dan vanzelf wel voor meer mededeeling zou zorgen."

Verder beveelt schr. drijvende tentoonstellingen, rondreizende bioscopen enz. aan: altemaal om reclame voor Indië te maken, want „zonder reclame geen bekendheid en zonder bekendheid kan Nederland voor Indië niet doen wat het doen moet en verliest het dus zijn koloniën".

* * *

In No. 5 van hetzelfde Tijdschrift lezen wij onder den titel „Bekendheid met Indië."

„Wij hebben over dit onderwerp ongewoon veel bewijzen van belangstelling ontvangen, zij het dan nog niet van diegenen, die zulk een beweging krachtig zouden kunnen — en moeten — steunen.

Over het geheel geeft men toe, dat het met die bekendheid in Nederland droevig is gesteld, en dat het van veel gewicht zou zijn om een degelijke en verbazend sterke reclame te maken. Men begrijpt ook het nut van zulk een beslist op bekendmaking van Indië bij geheel Nederland gerichte reclame. „Men voorspelt natuurlijk, dat wij in deze richting niets zullen bereiken en noemt de lichamen, die *f* 25000 zouden moeten geven en niets doen zoolang niet een zeer bekend man zich ervoor spant als een persoonlijke zaak van hem. „In Nederland" — zoo klinkt het bitter — „doet de idee niets, de persoon alles."

Intusschen komen er ook een paar afwijkende stemmen. Iemand schrijft ons, dat het kapitaal er geen direct belang bij heeft. „Heeft men ooit Amerika opzettelijk bekend gemaakt en hoeveel Nederlandsch geld steekt daarin niet?"

Deze opmerking is slechts schijnbaar juist. Zij bevat deze redeneering: als in een gegeven geval een gegeven doel bereikt is zonder een gegeven middel, leidt dit middel ook in een ander geval niet tot het doel. De onjuistheid dezer redeneering springt in dezen vorm zoozeer in het oog, dat verdere weerlegging onnoodig schijnt.

Integendeel. Het spreekt vanzelf, dat meerdere bekendheid meer belangstelling van allerlei aard — dus ook financieele belangstelling — met zich zou brengen. En waar onze kleinheid bij de koloniseering van Indië een bezwaar is, moeten wij trachten het bezwaar van die kleinheid door intensiveering der belangstelling op te heffen.

Het meest treft ons het bezwaar van twee correspondenten, die van meening zijn zijn, dat wij overdreven hebben, dat de Nederlanders Indië beter kennen dan wij gesteld hebben. En waar deze meening — ware zij juist — inderdaad de kern van ons betoog zou aantasten, komen wij daarop gaarne nog even terug.

Men vraagt dan vooral, of wij niet te veel hechten aan geografische bekendheid. Men kan — zoo wordt ons voorgehouden — Nederland zeer goed kennen en niet weten, dat Sluis in Zeeuw-Vlaanderen ligt.

Dat laatste is natuurlijk volkomen juist. Doch zulke detailkennis vragen wij niet van Nederlandsch-Indië. Maar wel meenen wij te mogen stellen dat hij, wien de elementairste geografische kennis van een land ontbreekt, niet kan gezegd worden dit land te kennen of daarvoor belangstelling te hebben. Wanneer iemand niet weet dat de Scheldemond in Nederland ligt of nooit van Arnhem of Nijmegen gehoord heeft, wanneer hij de Zuiderzee legt waar de Dollard ligt en meent dat wij vooral een industrieel en mijnbouwend volk zijn, dan hebben wij het recht van zoo iemand te stellen, dat hij Nederland niet kent en daarvoor geen belangstelling heeft.

Welnu — analoge vragen worden door de groote meerderheid der beschaafde Nederlanders voor Indië onbeantwoord gelaten, volgens onze ervaring.

Gelooft men het niet, men neme dan eens de proef. Wij willen gaarne die proef zoo overtuigend mogelijk maken en stellen onzen lezers dus voor met ons mee te werken. Wij zullen een achttal vragen stellen, niet uitsluitend op geografisch gebied, en noodigen onze lezers uit die aan personen in hun kring voor te leggen. Zouden zij de goedheid willen hebben ons hun ervaringen mede te deelen, dan zouden wij direct voor allen de proef op de som kunnen geven en dus kunnen uitmaken of inderdaad de algemeene kennis van Indië in ons land zoo bedroevend slecht is als wij gesteld hebben en of dus onmiddellijke propaganda voor Indië niet dringend-noodzakelijk is.

De vragen moeten voorgelegd worden aan personen uit

beschaafde kringen, doch natuurlijk niet aan menschen, die met Indië speciale relaties hebben of gehad hebben, niet aan schoolkinderen, niet aan personen, die de vragen al eerder onder de oogen hebben gehad en niet aan onderwijzers of leeraars, die met het oog op hun vak aardrijkskunde kennen.

Ten einde de uniformiteit in de beantwoording te bevorderen hebben wij op de voorlaatste pagina van deze aflevering eenige vakjes voor invulling gereedgemaakt. Men zou het onderzoek in deze belangrijke zaak dus zeer bevorderen als men zooveel mogelijk en zoo spoedig mogelijk, voordat zij bekend waren gemaakt, deze vragen stelde, het resultaat in dat — of een dergelijk — formulier invulde en het ons ingevuld toezond.

Mogen wij dus een dringend beroep op onze lezers doen om ons in dezen metterdaad te helpen en ons de resultaten vóór 7 Juli te doen toekomen.

De bedoelde vragen zijn de volgende:

1o. Hoeveel kunt gij noemen van de zes grootste eilanden van den Nederlandsch Indischen archipel en welke?

2o. Op welke eilanden hebben andere Europeesche mogendheden grondgebied?

3o. Welk eiland is het grootste? Noem één plaats, berg of rivier daarop.

4o. Welke mineralen levert Indië op?

5o. Waar zoowat liggen Biliton en Banda en wat zijn hun voornaamste producten?

6o. Waar liggen de Preanger, de Vorstenlanden, Deli en Banka, waarvan de producten bekend zijn?

7o. Welken godsdienst hebben de meeste inlanders op de twee voornaamste eilanden?

8o. Heeft Indië ambtenaren, vergelijkbaar met onze ministers, en hoe heeten die?"

* * *

Waarschijnlijk zullen er onder de lezers van ons blad ook wel enkèlen zijn, die aan dezen oproep gehoor willen geven.

Wismo Pranowo.

(Het Huis, dat den Blik verruimt).

In het No. van 25 Mei j.l. (bl. 4) is melding gemaakt van de oprichting te Tegal van eene huishoudschool voor Javaansche meisjes, op 1 Maart te voren, op initiatief van de Raden Ajoe Adipati Ario Rekso Negoro, vroeger Raden Adjeng Kardinah, jongere zuster van wijlen Raden Adjeng Kartini.

Uit sedert ontvangen brieven van genoemde Raden Ajoe en van haren echtgenoot, den Regent van Tegal, blijkt, dat zij samen de school hebben opgezet, dat deze bestemd is voor meisjes uit de volksklasse, en dat het onderwijs op huishoudelijk gebied gepaard gaat met het onderwijs dat op de Gouvernements Inlandsche scholen der tweede klasse wordt gegeven.

Het streven is de meisjes beter geschikt te maken voor hare taak als huisvrouwen en moeders. Tevens wordt de verwachting gekoesterd, dat de meisjes in staat zullen blijken het examen van kweekelinge af te leggen en getuigschriften te verwerven voor koken, wasschen, strijken, batikken, naaien, nuttige en fraaie handwerken.

De Raden Ajoe is bezig om Javaansche leerboekjes samen te stellen over de huishoudelijke vakken en is voornemens deze boekjes — na goedkeuring door de bevoegde autoriteiten — uit te geven ten bate van de school.

Het leerplan, dat behalve de reeds vermelde vakken (alleen voor de oudere meisjes) loopt over lezen en schrijven (Javaansch, Latijnsch en Arabisch schrift — het laatste in verband met het Koran-reciet, waaraan wekelijks een lesuur gewijd is, en het Maleisch), rekenen (aanschouwelijk, schriftelijk en uit het hoofd), teekenen, spreekoefeningen naar aanleiding van bepaalde voorwerpen, en opschrijven van het gesproken woord, heeft reeds de goedkeuring verworven van den wnd. Directeur van Onderwijs en Eeredienst, zoodat eene gunstige beschikking is te wachten op het verzoek om toekenning van subsidie, krachtens het reglement in het Indisch-Staatsblad 1914 No. 592.

Tevens is goedkeuring gevraagd op de aanstelling van een gepensionneerd Javaansch onderwijzer, bij ontstentenis van een bevoegd vrouwelijk hoofd der school.

De lessen worden voorloopig gegeven in een gewezen kantoorgebouw op het Kaboepaten-erf. Daar zal later ook het eigenlijke schoolgebouw worden opgericht. Hierdoor wordt het toezicht vergemakkelijkt en komt duidelijk uit de belangstelling der stichters.

Uit een grooter aantal beschikbare meisjes zijn 150 tot de school toegelaten, in drie parallel eerste en twee parallel tweede klassen, verband houdende met leeftijd en reeds verworven kennis.

Tientallen meisjes moesten worden afgewezen bij gebrek aan plaatsruimte.

Naast het hoofd der school staan zeven vrouwelijke onderwijskrachten, n.l. vier kweekelingen en drie practisch gevormden, benevens een helpstertje.

Aanvankelijk was het plan om de school te doen bestaan uit een driejarigen cursus. In dit geval zouden alleen worden aangenomen meisjes van boven de 10 jaren, die de 2de of 3de klasse der gewone 2de klasse school hadden doorloopen. Op veelzijdig verzoek van ouders werd echter besloten de school met een 6-jarigen cursus in te richten, opdat de meisjes niet van de eene school naar de andere zouden behoeven over te gaan.

Het onderwijs wordt in het Javaansch gegeven. Nederlandsch staat niet op het leerprogramma, daar hierdoor het doel zou worden voorbijgestreefd. Voor de vrouwen uit de volksklasse heeft, afgescheiden van de uitzonderingsgevallen, kennis van het Nederlandsch geen dadelijk nut.

Mochten onder de leerlingen meisjes voorkomen, die zoozeer uitmunten, dat van haar in de toekomst iets bijzonders te verwachten is, dan bestaat gelegenheid haar eene andere richting te doen inslaan. De lessen loopen van half acht tot elf drie kwart voor de jongeren en tot half één voor de ouderen, met twee rusttijden van een kwartier. De duur der lessen is $\frac{3}{4}$ uur voor de schoolvakken, $1\frac{1}{2}$ tot 3 uur voor de andere vakken, die 2 maal 's weeks gegeven worden.

De op 11 Maart gehouden fancy fair (passar malam) bracht netto *f* 2200 op. Aan bijdragen in eens werd van Inlandsche zijde *f* 3000 ontvangen. Door het Kartini-Fonds te 's-Hage is als blijk van belangstelling *f* 250 toegezonden. Maandelijksche bijdragen in Indië zijn toegezegd voor *f* 85, d.i. *f* 1020 's jaars.

De uitgaven voor het onderwijzend personeel bedragen *f* 250 's maands, d.i. *f* 3000 's jaars. Aan schoolgelden zal niet meer dan *f* 75 's maands, d.i. *f* 900 's jaars worden geïnd, daar het schoolgeld slechts op 50 cts. 's maands is gesteld, terwijl alle benoodigdheden kosteloos worden verstrekt. Het tekort van *f* 2100 zal uit het subsidie en de vrijwillige bijdragen zijn te dekken. Het subsidie voor personeel bedraagt ongeveer *f* 1250. De vrijwillige bijdragen zullen dus jaarlijks *f* 850 moeten opbrengen.

Er is *f* 1020 toegezegd. In zooverre is dus de toekomst der school verzekerd.

Het is echter wenschelijk een goed gebouw op te richten, bestaande uit vijf of zes groote lokalen, en verder vertrekken voor handwerken, naaien en knippen, voor batikken met loods voor de soga en wedelbewerking, voor koken, voor wasschen en strijken en voor goedang.

De kosten worden berekend op ongeveer *f* 24000, waar-

FEUILLETON.

Bovenwindsche Stemmen. *)

St. Martin ligt lang zoo afgezonderd niet, als men wel zou denken. Men behoeft zich heusch niet te gaan verbeelden van de overige beschaafde wereld te zijn afgesneden; men leeft er midden in.

Vooreerst heeft men dagelijks verkeer met het Fransche gedeelte, dat wederom in verbinding staat met St. Barths en Guadeloupe. Dan is er geregeld vaart op St. Kitts en de Hollandsche eilanden. De Europeesche en Amerikaansche mail worden meermalen op St. Martin eerder ontvangen dan op Curaçao.

Dank zij de vriendelijke welwillendheid van den Hoog EdelGestr. Heer Gezaghebber A. J. C. Brouwer, kwamen we al heel spoedig volledig op de hoogte van het oorlogsnieuws. Bijna dagelijks ontvingen we inzage van „The St. Kitts-Nevis Daily Bulletin." We vonden den Engelschen Kabel heel wat meer mededeelzaam dan zijn Franschen collega op Curaçao, en ook meer zakelijk. Meer feiten en minder beschouwingen.

Maar ter zake.

Het Nederlandsch gedeelte van St. Martin telt ternauwernood 3300 menschen, de straten zijn daar dus niet zoo druk als te Londen. Toch is er wel eenig vertier. Herhaaldelijk hoort men rijtuigen voorbijrollen van voorname ingezetenen, die op de plantages wonen en een bezoek komen brengen bij familie of vrienden in de stad. Iederen morgen zagen we een tamelijk grooten melkwagen van buiten komen. Die wagen stond vol met kisten, waarin de flesschen melk rondgezonden worden. Ook versche boter is er geregeld te krijgen.

Toch kan men niet zeggen, dat de bevolking van St. Martin een landbouwende bevolking is. De landbouw, zoowel als de zuivelbereiding en veeteelt, blijft te veel in de handen van een enkeling. En dat is heel erg jammer.

Het economische leven op St. Martin is van al te geringen omvang. Het eiland brengt te weinig op om zijn eigen bevolking een bestaan te verzekeren. Sinds jaar en dag trekken de veldarbeiders er op uit naar St. Domingo, en de nettere jongelui naar New-York.

Of het mogelijk zal wezen daarin eenige verbetering te brengen?

Of er ooit zooveel welvaart kan gebracht worden, dat de menschen er kunnen leven en hun Koloniaal Bestuur zelf bekostigen?

De bronnen van bestaan zijn allereerst de zoutpannen. Maar, ook al weer in handen van te weinig menschen. Daarbij is er gebrek aan bedrijfskapitaal, zoodat ze nu geheel en al stil liggen.

Kan het Gouvernement daar iets in verbeteren?

*) Overgenomen uit de Amigoe di Curaçao.
Red.-Comm.

voor het gouvernement $\frac{2}{3}$ subsidie geeft. Voor ƒ 8000 is dus te zorgen.

Aangenomen dat van het reeds geinde bedrag (ƒ 5450) de helft noodig is geweest voor de inrichting der school ($\frac{2}{3}$ der inrichtingskosten geeft het gouvernement), valt nog ruim ƒ 5000 bijeen te brengen voor den schoolbouw.

Wie helpt mede aan het mooie doel der school, door den boven vermelden naam uitgedrukt?

De redactie van „Het Koloniaal Weekblad" heeft zich bereid verklaard gelden in ontvangst te nemen en zal hiervan in dat blad mededeeling doen.

Heil den Regent en de Raden Ajoe van Tegal!

Moge zegen rusten op hunnen arbeid en de school bloeien tot in lengte van jaren!

Den Haag, Juni 1916. Mr. J. H. ABENDANON.

Toegezegd werden door:

J. H. A.	ƒ 100.—
G. v. B. T.	„ 10.—

Red.-Com.

Suriname.

De „N. R. Ct." van 22 Juni, Avondblad C, opent met een zeer lezenswaardig hoofdartikel „De Bestuurswisseling in Suriname."

„Het is niet, — aldus het blad — dat er geen personen beschikbaar zouden zijn, genegen zich een benoeming tot het gouverneurschap van Suriname te laten welgevallen; personen, die geschikt geacht kunnen worden om het raderwerk der kolonie te besturen niet alleen, maar ook om het, door knutselen, wat te verbeteren, zijn er vooral in de dalen van het bergland der politiek ongetwijfeld te vinden. Het gebeurt zelfs wel, dat een regeering bij soortgelijke benoemingen twee vliegen in een klap slaat: een belangrijke vacature op niet al te slechte wijze weet te vervullen en zich tegelijkertijd uit een moeilijkheid, door een personen-quaestie gerezen, vermag te redden. Er zijn voorbeelden te noemen, dat zulk een oplossing werd verkozen.

Maar neen, zoo staat de quaestie niet. De vraag voor de regeering is, de hand te leggen op den man, die gerekend kan worden in dezen ook voor onze koloniën zoo moeilijken tijd bij uitstek geschikt te zijn, om Suriname te besturen en het eindelijk door de crisis, waarin het dreigt te verzanden, heen te helpen. En dit is zoo eenvoudig niet."

Het blad meent, dat het aanbeveling verdient „voor het gouverneurschap iemand te zoeken buiten den kring van Kamerleden, bewindslieden in ruste of meer of min verdienstelijke landsdienaren, aan wien iets valt goed te maken, maar daarentegen het oog te wenden naar de zijde van hen, die verstand hebben van de zaken, aan een deskundige behandeling waarvan Suriname het meest behoefte heeft, te weten: landbouwzaken"......

„Ja, met den wensch om een man van zaken — een man van den landbouw — als gouverneur van Suriname te zien optreden, kunnen wij ten volle instemmen. Doch met dit voorbehoud, dat die te benoemen man van zaken ook het breede inzicht zal bezitten, hetwelk den bestuurder voegt en hij daarenboven iemand zij, wien het er niet in de eerste plaats om te doen is, van Suriname snel een rendeerende onderneming te maken, zooals aan zekere categorie van oppervlakkige handelslieden welgevallig zou zijn."

Het is te probeeren, zouden wij zeggen, als er zulk een man te vinden is. Een vereischte achten wij het echter niet, dat de gouverneur een man van den landbouw zij. Gouverneur Lely was geen man van den landbouw en toch was van hem afkomstig de opzet van de bacovecultuur met gouvernementssteun, een geniaal plan, dat alleen mislukt is door een ziekte in het gewas, die ook door een man van den landbouw niet zou zijn vooruitgezien. En trots de eerste mislukking zou de zaak een succes geworden zijn, ware daar niet een eind gemaakt door verkeerde regeeringsbesluiten.

„De vooruitgang van Suriname — vervolgt het blad — behoort op een stevige basis te berusten: grondige kennis van het land, volksopvoeding, openbare werken; de man van zaken, die dezen grooten arbeid zou willen ondernemen, zal begrijpen, dat geen blijvend gunstige landbouwtoestanden kunnen worden gekweekt, wanneer niet eerst zulk een basis is gelegd."

Het blad houde het ons ten goede, dat wij naast deze ontboezeming schrijven: words! words!

„Grondige kennis van het land", „volksopvoeding", „openbare werken" kunnen niet voorkomen dat er ziekten in de cultuurgewassen ontstaan; deze en niet het ontbreken van de genoemde desiderata zijn oorzaak van den treurigen economischen toestand van het land.

Daarom schreven wij eenigen tijd geleden in dit blad, dat de man, die een afdoend middel vindt om de krullotenziekte der cacao te bestrijden, voor Suriname honderd maal meer waard is dan welke Napoleontische figuur als gouverneur ook.

„Eerst dan ook zal men, meenen wij, recht hebben, te verwachten, dat het Nederlandsche kapitaal weder vertrouwen in den Surinaamschen grooten en kleinen landbouw zal komen te stellen."

Och, kom! Neen, dat vertrouwen zal terugkeeren, wanneer de ziekten in de cultuurgewassen bestreden zijn en de landbouw weer groote winsten oplevert. Het Nederlandsche kapitaal heeft in Oost-Indië niet gewacht op „volksopvoeding" om geld te steken in den landbouw. En wanneer het Nederlandsche kapitaal ruimer inzichten had, zou het hebben ingezien, dat het nu reeds in Suriname een taak te vervullen heeft, die reeds te lang verzuimd is.

Ten slotte nog een goede raad aan den nieuwen gouverneur, van welke pluimage hij ook zij: hij verknoeie zijn kostbaren tijd niet met het zoeken van een verband tusschen den economischen toestand der kolonie en den bestuursvorm. Dat verband bestaat niet, wat ééndagsreizigers ook mogen beweren. Het is opmerkelijk, dat goede gouverneurs van den bestuursvorm nooit last gehad hebben. Dit zij voor den nieuwen bewindsman een vingerwijzing.

* * *

In hare vergadering van 20 Juni heeft de Tweede Kamer zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd het den 30en September 1915 te Parijs tusschen Nederland en Frankrijk gesloten verdrag, strekkende tot regeling van de grens tusschen Suriname en Fransch Guyana, over een gedeelte der Marowijne-rivier.

In het eindverslag van de Eerste Kamer werd in een afdeeling o.m. de opmerking gemaakt, dat het wenschelijk was, dat een regeling ware gemaakt voor de geheele rivier, dus ook voor de bovenrivier. Dit is, meende men, des te beter mogelijk, omdat de Marowijne reeds sedert vele jaren de meest geëxploreerde en bereisde rivier is van Suriname.

In de vergadering dier Kamer van 23 Juni werd het verdrag, na eenige opmerkingen van den Minister van Buitenlandsche Zaken en van den heer van Kol, goedgekeurd.

Het is te hopen, dat de Koloniale Besturen, in afwachting van de goedkeuring van het verdrag, alles voorbereid hebben om zoo spoedig mogelijk de baggerconcessie, waarop reeds vele jaren gewacht is, te verleenen.

Misschien wel.

Op het Fransche Gedeelte moet de concessionaris jaarlijks een vast bedrag betalen, of hij zout uitvoert, of niet.

Op het Hollandsch Gedeelte behoeft slechts een kleinigheid betaald te worden voor werkelijk uitgevoerd zout.

Is er weinig verkoop van zout, dan zal de concessionaris natuurlijk eerder op het Fransche Gedeelte gaan werken dan op het Hollandsche. Als hij in Great Bay stil ligt, kost het hem toch niets, maar op Marigot moet hij altijd betalen. Hij zal derhalve zijn best doen het eerst dat jaargeld er uit te halen. Dat jaargeld is hem een prikkel tot werken.

Over een paar jaar moet de concessie hernieuwd worden; een prachtige gelegenheid eens te overwegen, of er niets gedaan kan worden om de groote zoutpannen van St. Martin meer productief te maken. Die uitgestrekte zoutpannen kunnen aan vele handen werk verschaffen, dat dan niet buitenslands behoeft gezocht te worden.

Zoo kinderarbeid bij de exploitatie wordt vermeden, zal er ook meer zegen rusten op het bedrijf. Met veel goeden wil en een weinig overleg is ook aan dat euvel te ontkomen, zonder dat de onkosten al te hoop oploopen. De pannen liggen op St. Martin heel wat dichter bij zee dan de meeste pannen hier op Curaçao. Een flinke ossenwagen vervoert in eens, wat honderd kinderen nog niet kunnen dragen.

De kinderen behooren op school en niet op karwei.

Wat men den kinderen wel mag leeren? hoedenvlechten. Hoedenbreien is licht handwerk, dat ze al spelende leeren, en waarmee ze in later leven aardig wat verdienen kunnen.

De hoedenindustrie is op St. Martin nog ver van haar vollen bloei. Hoe dikwijls wij ook de straten van Philipsburg door wandelden, nimmer zagen we vlechtende vrouwen, zooals men dat hier op Curaçao kan zien in de stad zoowel als buiten. Daar kan en moet veel meer gedaan worden voor de algemeene appreciatie dezer nijverheid.

De jonge meisjes leggen zich liever toe op Spaansch Werk.

Te verklaren en te begrijpen is dat. Het is fijner en voornamer en volgt meer de kunstzinnige neiging eener jonge dame.

Spaansch kantwerk behoort echter tot de luxe-artikelen. Een verkoop in 't groot bestaat daar niet van. Alleen van tijd tot tijd kan men een stukje plaatsen.

Hoe hooger het kantwerken wordt opgevoerd, hoe liever het ons is; hoe meer er mee verdiend wordt des te beter. Maar men behoeft daarom het hoedenvlechten toch niet achterwege te laten.

Het hoedenvlechten moet niet beschouwd worden als een nuttige en aangename tijdpasseering voor jonge dames, zooals het kantwerk meer is, maar als een middel van bestaan voor allen, als een industrie voor iedereen, als een huisnijverheid voor het geheele volk, als een machtige factor om de al te groote emigratie tegen te gaan. Het hoedenvlechten mag niet beperkt blijven tot de schoolkinderen alleen, het moet meer algemeen worden.

Curaçao.

De laatst ontvangen Curaçaosche bladen vermelden de volgende treffende sterfgevallen:

In den ouderdom van 57 jaren overleed de heer H. H. R. Chapman.

Door een beroerte overvallen was het spoedig beslist, dat hij niet meer van het ziekbed zou opstaan.

De overledene was sinds het jaar 1883 als praktizijn werkzaam bij het Hof van Justitie in de kolonie Curaçao en vervulde vele jaren de betrekking van kantonrechter-plaatsvervanger. Na het overlijden van den heer E. S. L. Maduro, werd hij benoemd tot majoor-commandant van de stedelijke en landelijke schutterij.

Behalve de reeds genoemde ambten, bekleedde de heer Chapman verschillende andere functies. Zoo was hij o.a. voorzitter van de Maatschappij tot bevordering van landbouw, veeteelt, zoutwinning en visscherij en secretaris van de onlangs opgerichte vereeniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer op Curaçao, terwijl hij vroeger lid van den Kolonialen Raad is geweest.

Willemstad verliest in hem een nuttig burger, die altijd bereid gevonden werd zijn krachten te wijden aan de belangen van Curaçao.

Voor de zijnen, vader, kinderen en zusters, is zijn afsterven op betrekkelijk jeugdigen leeftijd, een groot verlies.

Als voorzitter van de Maatschappij tot bevordering van landbouw etc. werd de overledene beloond door zijne benoeming tot ridder in de orde van Oranje Nassau, terwijl hij ook begiftigd was met het borstbeeld 3e kl. v. d. Bevrijder van Venezuela.

Zijn stoffelijk overschot werd met militaire honneurs, onder vele blijken van deelneming, grafwaarts gevoerd. Twee open rijtuigen vol bloemstukken gingen den stoet voorop.

Bij de groeve werd het woord gevoerd door den heer A. D. Capriles, oudste kapitein van de schutterij, en den heer H. J. Cohen Henriquez, ondervoorzitter van de Vereeniging tot bevordering van landbouw etc., die groote hulde brachten aan den overledene als mensch en als staatsburger.

Op den leeftijd van 42 jaar overleed de heer W. J. H. Bennebroek Gravenhorst, eerste commies ter griffie van het Hof van Justitie in de kolonie. In de volle kracht van zijn leven werd hij aan zijn gezin ontrukt: een weduwe en drie jonge kinderen, die zijn steun en leiding noode zullen missen, werden door zijn heengaan van hun toeverlaat beroofd.

Uit Oost Indië werd te Willemstad de treurige tijding ontvangen van het overlijden van den heer H. A. A. Statius Muller, 2e luit. der inf. O.I.L., die op den jeugdigen leeftijd van 23 jaren aan de zijnen ontviel. Een jonge vrouw en een klein kind werden door zijn verscheiden op den levensweg alleen achtergelaten.

* * *

Zondagnacht 23 April j.l. eenige minuten vóór 12, zijn op Curaçao met een korte tusschenpoozing, twee vrij hevige schokken van aardbeving gevoeld.

Terzelfder tijd werden ook, volgens een bericht, voorkomende in het „Boletin Comercial", te Caracas schokken waargenomen.

* * *

De „Amigoe di Curaçao" van 29 April j.l. meldt:

De actieve firma S. E. L. Maduro en Sons gaat binnenkort 2 groote lichters bouwen, elk van 600 ton, voor de „Bataafsche". De meest noodzakelijke bestellingen zijn reeds per telegraaf in Amerika gedaan.

Een paar honderd man zijn voor dezen bouw op zijn minst noodig. Er is tegenwoordig werk in overvloed op Curaçao. Zoo moet het zijn. Niemand moet gebrek behoeven te lijden dan hij die niet werken wil.

* * *

In hetzelfde blad lezen wij:

Een zeldzaam mooi gezicht leveren de sisalvelden op van „Mundo Nobo" en de Cultuurtuin der „Maatschappij." Men ziet daar een heele uitgestrektheid van volwassen sisalplanten in bloei. De stengels zijn eenige Meters hoog en dragen elk wel 20 à 30 bouquetten jonge stekjes. Zal over eenige jaren het dorre Curaçao er zóó gaan uitzien, als de sisalcultuur hier algemeen is geworden? Dan heeft het weer een attractie te meer. Maar gaat de „Eerste Sisal Maatschappij" wel in de goede richting om die cultuur hier algemeen te maken? Het schijnt, dat gewacht wordt met bestelling der ontvezelingsmachine tot er een voldoend aantal bladeren gesneden kunnen worden om te kunnen werken met volle kracht.

Dat duurt nog een paar jaren.

Gedurende al dien tijd zullen zeer veel planten verloren gaan, de volrijpe bladeren rotten en duizenden planten zullen alleen gediend hebben om te bewijzen, dat sisalcultuur hier mogelijk is.

Maar dat wisten we al.

Wat we willen weten is, of er ook winst te maken is met het aankweeken van sisal.

Waarom reeds niet nu een ontvezelingsmachine aangeschaft en met een halve, of een kwart kracht gewerkt? De rente van het aanschaffingskapitaal zal er wel uit te halen zijn, dus wordt er niets verloren, maar men bereikt er mee, dat cultuur meer algemeen wordt toegepast, omdat er gelegenheid zal zijn de bladeren aan de Eerste Sisal Maatschappij te verkoopen.

* * *

En elders:

Het is bekend, dat Europeesche druiven op Curaçao geteeld kunnen worden. Reeds lang vindt men ze, als aardigheid, op verschillende plantages. Een paar jaar geleden had de vorige Directeur van het Jongensweeshuis, Pater Tomas Massello, op Sta. Rosa een heel veld met druivenboompjes aangelegd.

In de Bovendistricten volgden verschillende plantage-eigenaren zijn voorbeeld en kweekten druiven.

Maar de ranken droegen geen vrucht, tenzij wanneer ze gesnoeid waren door Pater Massello. Dat snoeien van een druivenwingerd schijnt een heele kunst te zijn, oningewijden brengen er niets van terecht.

Dezer dagen kwam de heer Dominguez ons verzoeken eens een kijkje te willen nemen in zijn wijngaard „La Victoria." Daar zagen we een druivenkweekerij, zooals we er in Europa nooit eene gezien hadden. Die kweekerij is een lustwarande, waar men gaat wandelen voor zijn genot.

Verbeeld u; op Curaçao, bekend om zijn dorre droogheid, een moestuin, nauwelijks 2 hectaren groot, met 'n reuzenspalier van ± 60 M. lang en 5 M. breed. Een overdekte wandeldreef, waar de druiventrossen bij menigte uit het bladerdak hangen. En zoo treft men niet een, maar zes lange rijen van leiboomen aan.

De weelderige groeikracht dezer druivenboomen blijkt wel hieruit, dat het stukje grond in Februari l.l. juist een jaar in het bezit was van den heer Dominguez. De oudste aanplant, de stekjes komen uit Spanje, kan ter nauwernood een jaar oud zijn, de jongste telt iets meer dan drie maanden. Maar aan deze jonge ranken ziet men reeds bloesem en vruchten.

Waar ter wereld kan de druif milder bloeien!

Men zou zoo zeggen, de Curaçaosche bodem is bij uitstek geschikt voor de druivencultuur.

---

als een groote bron van inkomsten voor stad- en buitenbevolking.

Het Koloniaal Bestuur heeft een uitstekend werk verricht met vier jonge dames van St. Martin gelegenheid te geven tot volledige opleiding in het hoedenvlechten. Zij hebben allen het hoogste Diploma behaald en geven nu onderricht aan de verschillende scholen.

Dat nu personen van invloed op St. Martin medewerken om algemeen belangstelling te wekken voor deze industrie, zoodat het onderricht ook kan worden uitgestrekt tot de volwassenen.

De natuur op de Bovenwindsche eilanden is rijker dan op de Benedenwindsche. Armoede lijden, bij voldoende regen zal wel uitgesloten zijn. De menschen hebben er altijd te eten. Maar we zouden zoo gaarne eenig meerder werk onder de bevolking brengen om te voorkomen, dat ze wegtrekken naar het Buitenland. En daartoe kan de hoedenindustrie medehelpen.

Een zeer groote moeilijkheid bij de verwezenlijking van dit ideaal is de groote afhankelijkheid van Curaçao.

Het vlechtmateriaal moeten ze daar van hier ontvangen, ook zijn zij bij afzet van hun hoeden wederom hoofdzakelijk op Curaçao aangewezen.

De leider der hoedenvlechterij in de kolonie, de heer H. J. Cohen Henriquez, heeft bij ondervinding gezien, wat een moeite het kost om deze volksnijverheid in goede banen te leiden. We zijn overtuigd, dat op zijne volle medewerking gerekend kan worden, waar het de algemeen-making betreft, ook op de Bovenwindsche eilanden, eener volksindustrie van zulk een hooge sociale beteekenis als de hoedenvlechterij.

In den beginne zal daadwerkelijke steun niet mogen uitblijven. Goed stroo en vlugge verkoop van gemaakte hoeden, moet er wat animo in brengen.

Wie weet, of de nauwe relatie met Sto. Domingo voor St. Martin niet zeer veel de ontwikkeling der hoedenindustrie in de hand werkt.

Vroeger gingen de hoeden van Simpsonsbay naar de mijnwerkers van Connetâble. Waarom zouden de vlechters nu niet hare hoeden kunnen leveren aan de suikerrietsnijders van Sto. Domingo? Daar werkt wel 'n 1000 man van St. Martin, Fransch en Hollandsch gedeelte samen. Wat een prachtige hoedenmarkt onder eigen volk!

Had de heer Henriquez maar eens tijd om de vereischten van die veldhoeden na te gaan en ze te introduceeren op Sto. Domingo.

Misschien was voor die hoeden ook wel Dominikaansch stroo te betrekken voor St. Martin. Dan werden ze daar geheel onafhankelijk van ons, voor wat vlechtmateriaal en afzetgebied betreft.

Kwam er toch maar een stoombootje of flinke motorschoener tusschen onze eilanden, dan kon de algemeene leiding van een centraal punt uit, vlugger de verschillende deelen onzer Kolonie bereiken.

We begrijpen volkomen de groote moeilijkheden thans daaraan verbonden. Maar we hopen, dat deze toch niet al te zeer zullen afschrikken.

Pr. fr. R. J. C. WAHLEN.

De Heer Dominguez verstaat de kunst van aanleg en snoeien volkomen.

Reeds een paar weken lang is er zulk een toeloop van bewonderaars en koopgragen, dat deze cultuur overduidelijk toont productief en rendabel te wezen. Slim als Arabieren zijn, heeft de heer Dominguez echter zijn voorzorgen genomen om zijn druiven ook kwijt te raken, als de kooplust op Curaçao bij bekoeling der geestdrift afneemt. In Venezuela kunnen zijn druiven altijd verkocht worden.

Die kweekerij heeft een toekomst.

De wijngaard „La Victoria" is een bezoek overwaard, ook voor vreemdelingen.

Ten zeerste bevelen we derhalve aan het Bestuur der Vereeniging voor het Vreemdelingenverkeer aan een mooie foto van dit Curaçaosche natuurwonder te nemen en daarvan een gravure in het boekje op te nemen. Als dat boekje soms al gedrukt is, kan de foto zeer goed op een afzonderlijk carton er aan worden toegevoegd. De heer Dominguez ontvange de verzekering van onze volle belangstelling; de verdere ontwikkeling van zijn cultuur zien wij met blijdschap te gemoet.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Onbillijk? De Indische leening van 1915 (62½ millioen) geeft een rente van 5 pCt., de postspaarbank daarentegen slechts 2.4 pCt., dus nog niet eens de helft. Is dat billijk? vraagt de „Modjopait". Immers de deelnemers aan de Indische leening zijn groote kapitalisten en worden derhalve bevoorrecht boven de kleine spaarders, die de spaarbankgelden hebben bijeengebracht. Op grond waarvan, daar toch de gelden in beide gevallen door den Staat worden benut? Een verhooging der rente van de P. S. B. zal den kleinen man aanmoedigen tot sparen en indirect de welvaart bevorderen. Het is treurig, dat na een bijna 18-jarig bestaan de P. S. B. (sedert 1 Juli 1898) slechts ruim 10 millioen is ingelegd. De oorzaak daarvan is de uiterst lage rente op 2.4 pCt. 's jaars.

Sobat Kras. De Mignonbioscoop te Cheribon, beheerd door Raden Aha, laat weder van zich spreken. In de „Modjopait" werd reeds de aandacht gevestigd op het verleenen van vrijbiljetten aan Steevensz, Jellema, enz., mitsgaders hunne talrijke gezinnen, die het volstrekt niet noodig hebben, terwijl de arme Inlanders daarvan nuchter blijven. Thans hebben de ronzebons en het strijkorkest het werk gestaakt, omdat zij geen betaling kregen. Zij hebben zich derhalve niet laten intimideeren door het feit, dat Raden Aha een broer is van den regent van Cheribon. Laat Steevensz, die als procureur in de „Voorpost" voorgeeft voor de belangen van Inlanders op te komen, nu eens toonen, dat het hem daarmede ernst is, ongeacht zijn sobatkrasschap met Aha. Zoo besluit bovengenoemd blad.

„Ons mooie Java". Zoo luidt de titel van een ontboezeming van Maha Prana in de „Voorpost":

„Doch waar men ook trekke,
Naar Oost of Westerstrand,
Het harte is en blijft
Gehecht aan het lieve vaderland."

zingt de dichter, en terecht; er is geen plekje op aarde, waar men meer van houdt dan van zijn eigen vaderland.

Doch Indiër, hebt gij een vaderland, waar gij uw goed en bloed veil voor hebt? Hebt gij reeds een Vaderlandsch lied, dat getuigt van uw vaderlandsliefde? Het „Wien Indiërs bloed......

Ons mooie Indië, zeer terecht „een gordel van smaragd" genoemd door den Westerling, is ons vaderland niet? Wie spreekt mij tegen? Sommige, ja, de meeste nationalisten van ons schoone eiland, of neen, laat ik liever zeggen van Insulinde, droomen reeds van het bezit van burgerrecht. „Het staatsburgerschap", dat van zoo groot belang is in den hedendaagschen levensstrijd tegen het ber...... kapitalisme! Iedere Indiër, die zich vrij en frank voelt, moet tot de conclusie komen, hoe zwaar het is om de belangen van het proletariaat te dienen, de belangen der soedra's. Doch is het niet altijd zoo geweest, door al de eeuwen heen? Zwaar is het wis en zeker, van daar ook ons devies: „rawe rawe rantas, malang-malang poetoeng" (snijdt de franjes af, breekt de hinderpalen). De leuze van den proletariër (den gedemoraliseerden ksatrya van Modjopait) getuigt van taaie volharding, stalen ondernemingsgeest. De vreemde kapitalist ziet steeds met leede oogen onze actie aan, en onderschat ons, in zijn oogen „kinderachtig gedoe". Intusschen schrijden wij steeds voort, en laten geen luttel oogenblik voorbij gaan...

Ons mooie Java, waar de strijd tusschen den kapitalist en den proletariër zich het sterkst vertoont, op u wordt de aandacht gevestigd. Gij waart het voorspelde land, overvloeiende van melk en honig en gij zijt het thans nog. Wanneer zult gij ons vaderland zijn? of liever het dierbare land, waar de Javaan zich vestigt als onze Staatsburger? (de redactie teekent hierop aan: Java is reeds ons vaderland. Het doet alleen een beroep op onze kracht, om het vrij te maken. Hetgeen zal geschieden......). Ons schoone Java — zoo vervolgt Maha Prana — waarvan de Westersche geschiedschrijvers gewagen als „het land, overvloeiende van melk en honig", ge waart en zijt zelfs nu nog rijk aan natuurvoortbrengselen, welke vroeger behoorden aan den Javaan. De Westersche indringers, die zooals zij zich uitdrukten „de natuur in het gareel wisten te slaan", trokken profijt van uwe schatten. Doch eens zult ge zijn ons vaderland, het vaderland van onze vrije natie, die zich noemt „Indiër"-natie. Modjopait zal herboren worden en haar kraton zal zijn een kraton, waar gerechtigheid heerscht. De ethische heerscher zal zeggen: „Ziet, ik heb u opgevoed, tot gij in staat zijt geworden om op uw eigen beenen te staan. En de Indiër, de proletariër, hoopt, mag blijven hopen, zijn geheele leven lang!

De Mangkoenegaran. De „Sinar Djawa" schrijft: Nog steeds is men niet uitgepraat over den nieuwen vorst van dit Rijk van diens kalme en fiere houding bij zijne installatie, den afstand, dien hij daarna wist te bepalen tusschen hem en degenen, die hem tevoren bejijden en bejouden en nu, hoewel niet in een hurkende of zittende houding, toch zijn onderdanen geworden zijn. Uit een vrij nederige positie opeens gesteld aan het hoofd van een Rijk, van een Huis, van een Oostersche Hofhouding, beseft hij volkomen de zwaarte der verantwoordelijkheid, op zijn jonge schouders geladen. Verhaald wordt, dat er na zijn tegenbezoek bij den Resident, in zijn kraton een samenkomst plaats had met de officieren van het Legioen, welke een intiem, maar zéér ernstig karakter droeg. Na afloop daarvan stonden de officieren met den majoor aan het hoofd op, stapten met de paradepas naar het op den vloer uitgespreide gele zijden vaandel van het legioen toe en aldaar een kring vormende, raakten zij met de punten van hun sabels het dundoek, waarna de Vorst hen nogmaals op hunne plichten wees, daarbij woorden van hoop en verwachting uitsprekende. De majoor antwoordde daarop, dat hij en alle officieren van het Legioen den nieuwen Vorst en de Koningin der Nederlanden trouw zouden zijn voor altijd.

Inl. Militieplicht. De „Oetoesan Hindia" vermeldt, dat deze in den laatsten tijd weer ter sprake wordt gebracht en merkt op, dat de S. I. zich daarover nog niet heeft uitgelaten. Wel was op het laatste congres de vergadering 't met den voorzitter, tevens hoofdredacteur van dit blad, eens, die als zijne meening verklaarde, dat een bezitting zonder eigen leven of ziel wel van de eene hand in de andere kan overgaan, zonder dat haar daarom de eisch gesteld mag worden, om aan de landsverdediging deel te nemen. Hij achtte zulks in strijd met het volkerenrecht en ook met de rechten der menschheid. Die eisch zou te billijken zijn, indien de bezitting voldeed aan de eigenschappen van een staat, d.w.z. in het genot was van zelfbestuur, zij 't ook onder de leiding van het moederland, maar met medezeggenschap van iederen Indischen ingezetene. De ingezetenen moeten burgerschapsrechten krijgen, zoo niet, dan is militieplicht te beschouwen als een nieuwe en zwaar drukkende heerendienst. Krijgen zij bovengenoemde rechten, dan is militieplicht van zelf sprekend; maar dient ook consequent doorgevoerd te worden voor alle standen der maatschappij. Geen halve maatregelen derhalve, als een beperking alleen tot de hoogere standen, hetgeen een gevaar zou kunnen opleveren. Er zijn Europeanen, die nog steeds den Inlander niet vertrouwen. Maar deze Inlander wil, burger zijnde, van een zichzelf besturend Indië, 't toch niet gedoogen, dat welke bevriende mogendheid ook zich gaat bemoeien met de zaken, die hij met zijn regeering heeft, zaken, die soms op scherpe en heftige wijze, maar toch vreedzaam beoordeeld worden. De Inlanders hebben wel is waar nog niet genoeg kracht en macht om met de wapens in de hand een staat te weerstaan, die de ellende van een oorlog over zijn land zou willen brengen, maar als deze staat zich met de binnenlandsche aangelegenheden zoude gaan bemoeien, zouden diezelfde Inlanders hem met alle kracht toeroepen: „Halt, bemoei u met uw eigen zaken." Wij hebben de driekleur lief: „Oranje boven! Leve de Koningin der Nederlanden!"

De Ongeregeldheden. De „Tjaja Sumatra" keurt het optreden van de hadjis op de particuliere landen in Buitenzorg af, waarvan ongeregeldheden het gevolg zijn geweest. Op het land Tjampea werden vijf hadjis gevangen genomen. De redactie vraagt zich af tegen wien de heilige oorlog gepredikt wordt. Toch niet tegen het Gouvernement, dat ons geloof niet aantast, integendeel geheel vrij laat. De aanvoerder, die het praatje rondstrooide, dat hij onkwetsbaar was, is thans voortvluchtig. 't Is te hopen, zoo vervolgt het blad, dat hij opgevat zal worden, en 't is wel te verwonderen, dat juist op dit land (Tjampea) het opstootje is uitgebroken, waar de afkoopsom der heerendiensten slechts ƒ 4 bedraagt en bijna iedereen is vrijgesteld van grondhuur.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Particuliere Landerijen en S. I. In de „Pewarta Soerabaja" wordt het volgende bericht overgenomen van een te Soerabaja zonder vergunning van het bestuur gehouden vergadering van opgezetenen van particuliere landerijen. Ondanks eenige voortvarendheid worden de leden der S. I. wat meer bezadigd. Dit laatste valt met genoegen uit de toen gehouden vergadering te constateeren. De S. I. had hare leden tot een streng huishoudelijk onder-onsje bijeengeroepen in den schouwburg. Zelfs de politie had geen toegang, zoodat van deze zijde niets kon worden vernomen, wat er behandeld werd. Maar van een anderen kant werden eenige inlichtingen verkregen, welke vrij wel de hoofdpunten van het verhandelde uitmaakten.

De woordvoerders waren o.m. Soehario en Prawirodiardjo, die ook de kwestie der particuliere landerijen aanroerden. Men heeft blijkbaar ingezien, dat met oproerig verzet minder resultaat te bereiken is, dan met een behandeling langs rechterlijken weg, wanneer de opgezetenen meenen, dat hun onrecht wordt aangedaan. De sprekers op deze vergadering hebben hun afkeuring geuit over de wijze, waarop de bevolking in kampong Kedoeng hun kepala te lijf ging en hem aldus wilde dwingen af te zien van de rechten, welke de landheer hem gunt. Daar men het verzet op de verschillende landen toch ten slotte moet beschouwen als gevolg van de actie der leiders, behoeft het geen betoog ,dat deze afkeuring meer een retireeren blijft dan een oprechte bekeering. Het geval op het land Ament in Meester Cornelis blijkt ook zijn uitwerking niet gemist te hebben. De S. I-leden zijn ten slotte wat bezadigder geworden. Men heeft besloten een advocaat te engageeren, wien dergelijke kwesties ter behandeling zullen worden voorgelegd, die als adviseur zal dienen en daarvoor een honorarium van *f* 200 per maand toucheert. De president der vereeniging zal voortaan ook een maandelijksche bezoldiging van *f* 100 genieten en moet daarvoor uitsluitend in dienst der S. I. werkzaam zijn. Dit is één symptoom van voortvarendheid. Het tweede is een voorstel om ook Inlandsche vrouwen als lid te doen toetreden. De vergadering, die door een aantal vrouwen werd bijgewoond, ging met dit voorstel accoord. Prettiger indruk geven het besluit, waarbij de S. I. een dokter djawa heeft aangesteld op *f* 100 per maand voor de behandeling van hare zieke leden en het verzoekschrift, dat de S. I. bij den Gemeenteraad zal indienen, om verbetering van den gezondheidstoestand in de kampongs te verkrijgen. Verschillende sprekers zetten uiteen, hoe die toestand thans is en dat spoedige verbetering gewenscht is. De vergadering werd door ongeveer 600 personen bijgewoond en verliep zeer kalm. De politie had slechts te zorgen, dat menschen werden toegelaten, die in het bezit van een introductie waren.

Militieplicht. De „Tjahaja Timor" schrijft hierover: De Inlanders zijn reeds zwaar genoeg belast. Het is voor dit land een geluk, dat de leiders van het volk verdeeld zijn in „revolutionnairen" en „anti-revolutionnairen." Ware dit niet het geval, „ons volk" zoude niet zoo gemakkelijk te overheerschen zijn. 't Is te hopen, dat beide partijen even sterk blijven. Voor wiens vrijheid zou men strijden? Als de militie geboren wordt, zal de revolutie achter de deur gluren. Eerst volksvertegenwoordiging, leerplicht, enz

Een Voorspelling. De „Djawa Tengah" geeft een uitvoerige verklaring van de beteekenis eener voorspelling, jaren geleden gedaan door een Oostenrijksch professor, toen deze den Merapi beklom, n.l. dat in 1918 na drie groote aardbevingen, tengevolge van een uitbarsting van den Merapi, Djokdjakarta en Kedoe geheel verwoest en Soerakarta sterk beschadigd zullen worden. Dit is de reden waarom, volgens schrijver, de afgetreden Mangkoenegoro niet in Solo is willen blijven, maar zich te Soerabaja metterwoon gevestigd heeft. In werkelijkheid hebben reeds twee van deze aardbevingen plaats gehad. De eerste was de komst van den Gouverneur-Generaal, bij welke gelegenheid de Soesoehoenan links van den G.-G. en de resident rechts van dezen heeft moeten zitten, terwijl beiden nog 10 c.M. meer naar achteren moesten plaats nemen. Aan de Inlanders werd hierdoor te kennen gegeven, dat het rijk van Soerakarta in werkelijkheid slechts een leege Kèmiri (een rondachtige noot met een zeer harde schil, die tot de Javaansche kruiderijen behoort) is. De rechtsbedeeling en alle staatsmacht waren den Soenan immers reeds ontnomen en in particuliere zaken kon hij ook niets verrichten, zonder de toestemming van den resident. De tweede aardbeving was de te voren nog nooit voorgekomen gebeurtenis, dat een Javaansch vorst (Mangkoenegoro) vrijwillig afstand deed van den troon en zijn rijk verliet. De derde aardbeving moet nog komen. Een groote partij in het land acht een nog krasser ingrijpen van het Europeesch bestuur noodig om heilzame verbeteringen in den algemeenen toestand te verkrijgen. Van het tirannieke zelfbestuur is in dezen zin niets te verwachten. Komt dit ingrijpen tot stand, dan is het gevolg hiervan de geheele verwoesting van Djokdjakarta.

Afdeelingsbanken. Vroeger werd nog al eens afgegeven op de werking van de afdeelingsbanken, maar van die van Grisée kan thans niets dan goeds vermeld worden, alzoo de „Bintang Soerabaja". De kleinhandelaar en de landbouwer, die in moeielijkheden verkeeren, beseffen meer en meer, dat deze bank van Grisee hunne belangen goed behartigt. Er wordt daar dientengevolge meer omgezet dan in het vorige jaar. Bedroeg deze in 1915 ± *f* 150000, uit de aanvragen, die tot nu zijn binnengekomen, kan afgeleid worden, dat de omzet in dit jaar nog meer zal bedragen. Doch hierbij dient opgemerkt te worden, dat er weinig plaatsen op Java zijn, waar de bevolking zóó door woekeraars wordt uitgezogen als te Grisee.

Nieuwe Schoolwetten. Bij het einde van het Inlandsche schooljaar 1915/16 op 2 Juli a.s. zullen te oude leerlingen niet meer toegelaten worden tot de H. I. scholen, w.o. begrepen de Kesatrijan en Mangkoenegaran school te Solo en de Kepoetran school te Djokja. Behalve zij, die uit een lagere klas der school worden bevorderd, of afkomstig zijn van een andere H. I. S., kunnen tot de 1e, 2e en 3e klasse alleen leerlingen worden toegelaten, die resp. nog geen 8, 9, 10 jaar enz. oud zijn en dezen leeftijd in den loop van het jaar ook niet bereiken. De leerlingen mogen in dezelfde klasse niet langer dan twee jaren en in twee onmiddellijk op elkaar volgende klassen te zamen niet langer dan drie jaren aan het onderwijs deelnemen, op straffe van verwijdering van de H. I. S.

(„Perniagan".)

Een Voorstel. Op verscheidene plaatsen — alzoo de „Pewarta Soerabaja" — ziet men in de woningen der Inlanders beeltenissen van den Sultan van Turkije, van den Khedive van Egypte, maar zelden of ooit een portret van Koningin Wilhelmina hangen. Is 't omdat de Inlanders den Mohamedaanschen godsdienst belijden? Neen, meent de schrijver, maar in de woningen van dezelfde inlanders ziet men wel portretten van den vorigen en den tegenwoordigen koning van Engeland hangen. Van al deze vorsten zijn echter goedkoope chromolitografieën in schreeuwende kleuren van veel rood en blauw en goedkoope lijsten in den handel, welke bij de Inlanders zeer gewild zijn, terwijl van onze Koningin wel veel betere portretten bestaan, doch die voor de Inlanders te fletsch van kleur zijn. Het blad geeft in overweging ook gekleurde afbeeldingen van onze Koningin te laten maken, in den geest van die der hierboven genoemde vorsten, met de teekenen harer waardigheid, opdat terstond de Vorstin der Nederlanden er aan te herkennen is. Ongetwijfeld zullen dan ook deze portretten bij de Inlanders gewild zijn en in hunne woningen prijken.

Van Vreemde Koloniën.

Nederland op zijn smalst.

In 't consulair rapport over 1915 van den heer W. F. Loopuit, consul van Perzië te Rotterdam, worden cijfers gegeven om de handelsbeweging in Perzië van Maart 1913 tot Maart 1914 te vergelijken met die in 't voorafgaande jaar.

Daaruit blijkt, dat het totale handelsverkeer van P. met Nederland en zijne koloniën 15.135.984 krans heeft bedragen, in tegenstelling met 3.422.163 in 't jaar, dat er aan voorafging.

De invoer uit N. en k. steeg van 1.274.470 tot 1.371.326 krans.

Die vermeerdering van omzet zou een verblijdend teeken mogen heeten, maar reeds valt op, dat, waar de invoer betrekkelijk weinig toenam, het verschil aan den uitvoer te danken moet zijn. Wat mag er echter van 't verblijdende overschieten, als men de reden leest van de groei van den uitvoer van ruim 2 millioen tot ruim 13½ millioen krans? Die reden is te zoeken in 't feit, dat directe invoer van opium in China verboden is; de opium wordt nu naar Nederlandsch Indië uitgevoerd en van daaruit vindt heruitvoer plaats naar Formosa, 13.758.400 krans van den uitvoer van 13.764.538 krans uit P. naar N.-I. bestaan uit opium!

China handhaaft niettegenstaande zijn geldgebrek het opiuminvoerverbod. Nederland voegt aan zijn winst van 't opiumdebiet in eigen koloniën, nu nog een winst van opiumdoorvoer naar Japan en China toe. China geeft geheel de wereld in dit opzicht een les, die eerbied afdwingt. Nederland geeft geheel de wereld een les, die 't tegendeel doet.

't Uitvoerige rapport van den P. consul geeft cijfers, die al wat oud zijn, er kan sedert Maart 1914 wel wat veranderd zijn. 't Spijt ons echter niet de verwachting te durven uitspreken, dat onze regeering zich sedert dien wel zal hebben beijverd om het goede streven van China in de hand te werken.

De oorlog breidt zich uit, het evenwicht blijft.

Terwijl Wilson zich tot vredesapostel en Bryan zich zelfs tot vredesmartelaar maakten, hebben zij toch meegewerkt om de gespannen verhouding tusschen Mexico en de V. S. van Noord-Amerika te doen toenemen. Na Bryan's heengaan hebben de bemoeienissen van N. A. met de zaken in Mexico er steeds nog tot verscherping van den Amerikanenhaat geleid, en zoo is 't nu tot vijandelijkheden gekomen, die een nieuwe reeks van rampen in 't vooruitzicht stellen. Toch hebben de leiders der buitenlandsche staatkunde in de V. S. den oorlog niet gewild. Hieruit mogen zij, die zich reeds vrede op aarde als een te verwezenlijken droom voorstellen, tot nader nadenken komen. De schoone illusie zal nog heel, heel lang illusie moeten blijven. Of Bryan bleef, dan wel heenging, of Ford — de chef der mislukte Amerikaansche vredesexpeditie naar Europa — zijn werklieden nu met ontslag dreigt als zij ten strijde trekken, dit beheerscht de vraag van oorlog of vrede niet. Achteraf kan wel worden uitgemaakt, dat Wilson, indien hij den vrede gewild heeft, fouten heeft begaan, dat hij beter gedaan had door Huerta als president te steunen en door Villa's medewerking niet te zoeken, maar bij de in Mexico bestaande antipathie tegen de Amerikanen, die toenam door de uitbreiding van het aantal der Amerikaansche maatschappijen, die Mexico tot haar explotatiegebied kozen, zou 't evenzeer tot een groote botsing gekomen zijn, indien Huerta wèl en Villa niet gesteund was. En dan zou men Wilson nu voorhouden, dat hij beter gedaan hadde door te handelen, zooals hij nu inderdaad gehandeld heeft.

Evenals in Europa de groote oorlog een uitbarsting is van economischen wedijver, is dit met den strijd tusschen Mexico en N. A. 't geval. De staatkunde leidt, maar wordt ook geleid. Dit mag niet voeren tot berusten, tot fatalistisch afwachten. Die staatsman is 't grootst, welke niet met negeering, maar juist met erkenning van de werkende en sluimerende krachten, de waarschijnlijke loop der toekomstige zaken het meest nabij weet te benaderen. En, eigenaardig, daardoor wordt hem de invloed geschonken om die waarschijnlijkheid te bevorderen of te verminderen. „Regeeren" blijft „vooruitzien".

Heeft de regeering van N. A. den oorlog met Mexico in ernst niet gewild, dan is zij in elk geval echter te kort geschoten in dit vooruitzien. Zij heeft 't middel niet gevonden om, terwijl vele Amerikanen groote belangen in den zuidelijken buurstaat legden, de vreedzame samenwerking tusschen de buren te verzekeren.

Zoo is 't ertoe gekomen, dat de Mex. roover generaal Villa strooptochten deed op Am. gebied, na door de Am. regeering zelf van geld te zijn voorzien. Zoo werd de bescherming van Am. onderdanen in Mex. noodig, waartoe Am. zich veroorloofde eigen troepen over de Mex. gr. te zenden. Zoo heeft dit tot, op zich zelf rechtmatige, eischen geleid, die na 't voorafgaande echter bezwaarlijk meer in te willigen

waren. Zoo is 't tot bloedig treffen en feitelijk tot oorlog gekomen.

Hiermede is N. A. eigenlijk tevens in den grooten Europeeschen oorlog getrokken, waar Wilson zich ook buiten heeft willen houden. Wel is niet formeel partij gekozen, maar bij de vele leverantiën, die N. A. aan de entente-mogendheden bezorgde, en waaronder die van oorlogstuig geen geringe plaats innam, kan toch gezegd worden, dat een eigen oorlog met Mexico aan N. A. de gelegenheid ontneemt om op gelijke schaal aan Europa te blijven leveren. De oorlog met Mex. is, zonder twijfel, als een voordeel voor de centrale Europ. rijken te beschouwen.

Zal Japan, nu Amerika de handen vol heeft, krachtiger in China doortasten, waar het N. A. tot nu toe als jaloersch wachter op post vond?

Zullen de neutrale staten, behalve de vermindering van de normale handelsdrukte, nog meer moeilijkheden op zee gaan ondervinden, nu de machtigste der neutrale staten eigenlijk uit hun rij is getreden?

In dezen oorlog, die zoo lang duurt, omdat er geen overwinnaar is, komt bij elk feit, dat voor één der partijen de kans op overwicht te krijgen zou kunnen verminderen, anderzijds weer een gebeurtenis, die dadelijk tegenwicht brengt. Zoo is nu bij 't voordeel, dat de centralen kunnen boeken, daar met het gevecht in Mexico, waarbij generaal Gomez sneuvelde, de oorlog als begonnen kan worden beschouwd, voor hen aan den tegenkant te vermelden, de opstand der Arabieren tegen de Turksche overheersching. Deze zal de T. krachten naar Arabië doen afvloeien op een oogenblik, dat zij de Russen en Engelschen op bedenkelijke wijze Bagdad zien naderen.

De Groot-Sherif van Mekka heeft, gesteund door stammen van West- en Centraal Arabië, de onafhankelijkheid ten opzichte van Turkije afgekondigd.

Maanden geleden reeds gaven wij een gerucht weer over een beweging om weer een Arabisch rijk te vormen. Dat gerucht is nu tot een uitbarsting geworden. De strijders, die zich om den Grooten-Sherif schaarden, hebben Mekka, Djedda en Taif genomen en maakten vele gevangenen. Ook Medina werd ingesloten.

De berichten geven den indruk, dat men hier met een zeer goed georganiseerden opzet te doen heeft.

De vrijheidszin en onderlinge wedijver der Arabische stammen en krijgsbenden maakt 't echter zeer twijfelachtig, of in de beweging voldoende eenheid en eendracht zal zijn te behouden, om tegen een eventueel krachtig optreden van de Turksche troepen bestand te zijn. Maar zelfs wanneer de T. in staat mochten blijken om de hoofdplaatsen weer onder hun gezag te brengen, zal dit momenteel een inspanning vergen, die krachten in beslag neemt, welke elders hoogst noodig zijn. Bovendien zal de opstand ook dan zóó blijven nagisten, dat een sterke bezetting in Arabië nog geruimen tijd noodig zal blijven. Wordt niet snel en krachtig ingegrepen, dan zal het T. rijk ook aan die zijde zijn grens hoogstwaarschijnlijk belangrijk zien inkrimpen.

Deze opstand zal ook 't aanzien van Turkije in de Mohamedaansche wereld doen tanen, en daardoor mede de ententе mogendheden ten goede komen.

Al grooter en grooter wordt 't kampveld, waarin Nederland als een vrede-oase ligt.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Een landbouwkundig tijdschrift voor Suriname.

Bij J. H. Oliviera te Paramaribo verscheen het eerste Nr. van ,,West-Indië, Landbouwkundig Tijdschrift". De uitgave geschiedt vanwege het Departement van Landbouw in Suriname; redacteur is de heer J. J. Leys, hoofd van het Landbouwonderwijs. Het tijdschrift zal aanvankelijk driemaandelijks uitkomen, om, als blijkt dat er voldoende belangstelling is, er een tweemaandelijksch, of zelfs maandelijksch orgaan van te maken.

In de eerste afl. worden de volgende onderwerpen behandeld: Bemesting van rijstvelden, door J. J. Leys. — Kolonisatie van Javanen op de plantage Vreeland, door J. A. Willems. — Het twee-kaarten-systeem, door D. S. Huizinga. (Dit artikel behandelt de kwestie: het drijven van meer dan één cultuur op de Surinaamsche plantages).

Indonesische taalstudie.

Als Vol. XV der serie ,,Asiatic Society Monographs", uitgaven van ,,The Royal Asiatic Society" te Londen, is verschenen:

An Introduction to Indonesian linguistics, being four essays, by R. Brandstetter, Ph. D. Translated by C. O. Blagden. De vertalingen betreffen een 4-tal verhandelingen van den geleerden Zwitser, Dr. Brandstetter's ,,Monographien zur Indonesischen Sprachforschung".

Het is verheugend te lezen in het Voorwoord dat de vertaler, de Engelschman Blagden, grooten lof toezwaait aan hetgeen van Nederlandsche zijde is verricht op Indisch taalkundig gebied. Met name wijst de heer B. op de bijzondere verdiensten van deze van wijlen Dr. H. N. van der Tuuk en van Prof. Dr. H. Kern.

,,Voor de Indiese jongen."

Onder bovenstaand opschrift leest men (in hier niet overgenomen vereenvoudigde spelling) in No. 8 van ,,Het Middelbaar Onderwijs".

Op initiatief van Dr. Prange, Directeur der H. B. S. te Soerabaja, wordt den 29en dezer in het Oost-Java theater een groote uitvoering gegeven ten bate van het Oost-Java studiefonds. De beste krachten van Soerabaja zullen hieraan medefoen. In het geheel 61 medewerkers. Succes is verzekerd; thans werd reeds voor één plaats f 10.000 toegezegd; verder werden er reeds 2 plaatsen voor f 1000 en verscheidene voor 500 en f 100 besproken. Het doel van het fonds is: onbemiddelde jongelui met eindexamen H. B. S. gelegenheid te geven hun studiën in Europa voort te zetten.

Orang Peladang.

In het 15-Juni Nr. het slot der ,,Aanteekeningen over werkwijze, werkkring, promotie enz. op rubber-ondernemingen". — Verder het vervolg van ,,Beweging onder de leesten der inlandsche bevolking op Java en Madoera", waarin: de verschillende geschiedenis en andere bijzonderheden omtrent ,,Boedi Oetomo".

Het Nederlandsche Zeewezen.

De heer J. Scheltema de Heere vervolgt in het Nr. van 15 Juni zijn geïllustreerde beschrijving eener (boot)reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea. Bij de kennismaking met deze onderhoudend geschreven indrukken, trof ons de volgende passage:

,,Interessant was een zestal Papoesche koppensnellers, die te Kokas (dicht bij Fak Fak, Ned. N. Guinea) aan boord waren gekomen, met touwen aan elkander gebonden, en nu naar Fak-fak gingen om geoordeeld te worden. Het stelletje maakte een treurigen indruk, zooals het daar tegen elkander aanhurkte, en met verbaasde en tevens angstige oogen rond zich keek. De vermoedelijke aanvoerder was een man van middelbaren leeftijd, met dikken kroeskop en vollen baard. De jongste was niet veel meer dan een knaap. Een had bij wijze van opschik een wit balletje in het oor, een paar anderen droegen, door den neus onder de neusvleugels heen gestoken, stokjes, aan welker uiteinden eveneens witte kogeltjes waren aangebracht, terwijl overige opschik ontbrak. De ouderen hadden boven den linkerborst merken als pokken op de huid in den vorm van een kruis. Ieder merkt telt voor één vrouw, waar de man mede gehuwd is geweest. Een man, die nooit getrouwd was, zou in de geestenwereld hiernamaals niet ontvangen worden."

Hetzelfde Nr. van het Ned. Zeewezen bevat nog een en ander over visscherij op Java en Madoera (speciaal over het gebruik van lijnen en haken, welke de bevolking bij de vischvangt gebruikt).

Verslag Landsdrukkerij 1915.

Vanwege het Departement van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië is verschenen het verslag over 1915 der Landsdrukkerij te Batavia.

Een opsomming van het aan die inrichting verbonden personeel, geeft reeds een idée van den omvang van het bedrijf. Het bestaat uit 1 Directeur, 1 technisch ambtenaar, 1 boekhouder, 1 opziener, 1 corrector, 1 assistent-corrector, 1 expediteur, 1 asp. magazijnmeester, 1 commies, 1 geëmployeerde en 2 klerken en verder uit 252 werklieden, wier werkkring in een staatje is weergegeven.

Een graphische voorstelling laat de reusachtige hoeveelheid verbruikt drukpapier zien; andere tabellen bevatten opgaven van afgeleverd drukwerk, van ontvangsten en uitgaven enz. Het totaal der salarissen bedroeg over 1915 f 48.563.23, dat der loonen: f 143.604.25. (Welke categorie bezoldiging ontvangt als ,,salaris" en welke als ,,loon" vermeldt het verslag niet, maar laat zich raden; alleen had men nog verder kunnen en eigenlijk moeten gaan en een rubriek ,,honorarium" toevoegen. Men voelt dan dat bedoeld wordt: honorarium = geldelijke belooning der hoofdambtenaren; salaris voor de ambtenaren; loon voor de werklieden!).

Almanak van het Missiehuis te Tilburg.

Reeds nu is jaargang 1917 van den ,,Almanak van O. L. Vrouw van het H. Hart" verschenen. Onder het mengelwerk vindt men ook thans weder eenige bijdragen van R. K. missionarissen over de bevolking van het gebied waar zij werkzaam zijn. Zoo schrijft bijv. Pr. H. Geurtjens over een offerfeest op de Kei-eilanden, terwijl Pr. P. Vertenten (op Nieuw-Guinea) een gevoelig verhaal doet ,,van kleine Kadiem, die werd opgegraven". Welk een verdienstelijk teekenaar laatstgenoemde tevens is, blijkt opnieuw uit de interessante Papoea-koppen, welke zijn bijdragen illustreeren.

Ter eere van Prof. Dr. G. A. F. Molengraaff.

Deel III der Geologische Serie van de Verhandelingen van het Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën is een feestuitgave, opgedragen aan Gustaaf Adolf Frederik Molengraaff, den krachtigen bevorderaar der geologische wetenschap, den onvermoeiden terrein-geoloog, bij gelegenheid van zijn 25-jarig hoogleeraars-jubileum.

De bijdragen waaruit dit deel is samengesteld, hebben zoo goed als alle betrekking op de wetenschap, welke door den jubilaris wordt beoefend. De Indische opstellen nemen een belangrijke plaats in; zij zijn getiteld: Geologische verkenningen in de Oostelijke Molukken, door H. A. Brouwer. — Het zwavelvoorkomen van den Kawah Idjen, door M. H. Caron. — Eenige merkwaardige gesteenten van Billiton, door Ch. Th. Groothoff. — Over ijzerconstructies en lateriet in Ned.-Indië, door E. C. J. Mohr. — Vier dwarsprofielen door de tertiaire mergelzone tusschen Soerabaja en Ngawi, door L. Rutten. — Een palaeographische gevolgtrekking in verband tot de kristallijne schisten-formatie van Midden-Celebes, door E. C. Abendonon.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 25: Het invoerrecht op suiker in de Vereenigde Staten blijft gehandhaafd, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Het voorkomen van blauwzuur in cassave-wortels, door J. J. Paerels. — Iets over Guatemala-koffie (met afb.). — Het twee-kaarten systeem in Suriname, door D. S. Huizinga. — Verslag omtrent handel, nijverheid en landbouw van Ned.-Indië gedurende 1915. — Handel van den Australischen Statenbond met Nederland en Ned.-Indië gedurende 1914—'15. — Economisch overzicht van Suriname in 1915. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijke rubrieken.

Weekblad voor Indië.

De Nrs. 2 en 3 van den 13en jaargang bevatten, naast veel oorlogslectuur, o.a. geïll. bijdragen over de ontgravingen bij den Tjandi Panataran; over het bezoek van den G. G. der Philippijnen aan Soerabaia en aan Madioen. Verder een een breed opgezette beschouwing (welke in een volgend Nr. vervolgd wordt) over Java's oude geschiedenis.

* * *

Ten slotte nog eenige titels:

De met suikerriet beplante oppervlakte van Java, door W. C. Dickhoff. — De suikerproductie der verschillende residenties, oogstjaar 1915, door Id. (Archief Suikerindustrie N.-I. 1916, afl. 13).

Kleidung und Krankheiten. Ethnologische und Historische Betrachtungen, von J. P. Kleiweg de Zwaan (Janus, 1916, bl. 63 vg.g.).

De geur van moeders haarwrong (gedichten), door Noto Soeroto. (Amsterdam, S. L. van Looy).

Nederlandsch-Tidoengsch-Tinggalan Dajaksche woordenlijst, samengesteld door P. van Genderen Stort. (Verhandelingen Bat. Gen. v. Kunsten en Wetenschappen, Deel LXI, 5e stuk).

Feiten en maatregelen, in verband met den Europeeschen oorlog, welke voor het economisch leven van Ned.-Indië van belang waren. Afl. 1—3. (Publicaties van de Afd. Nijverheid en Handel, 1916, No. 3).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, De Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad,

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures in Nederlandsch-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
a. Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur.	2 Juni 1916.	Oorzaak: Verzoek om buitenlandsch verlof van den titularis A. A. van Vloten.
b. Idem.	Idem.	Idem van den titularis J. C. de Vos.
Voorzitter van de Landraden te Poerworedjo en Koetoardjo [Kedoe]	2 Aug. 1916.	De eventueel vertrekkende ambtenaar is Mr. J. W. van der Jagt.
Administrateur der 1e klasse bij de Gouvernementspandhuizen.	3 Oct. 1916.	De hierin bedoelde vacature, waarvan melding is gemaakt in het mutatiebericht van 31 Maart 1916 komt te vervallen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 1 Juli 1916*, ten 2 ure n.m. en JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING denzelfden dag, ten 2½ ure n.m., in een der bovenzalen van het Restaurant »de Verguldén Turk«, Breestraat te Leiden.

Voor de Agenda's zie Kol. Weekbl. No. 23, van 8 Juni j.l.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

In de leeszaal Heulstraat 17, den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Mededeelingen van het Bureau voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen, bewerkt door „het Encyclopaedisch Bureau", Aflevering VI. — De invloed van den Europeeschen oorlog op den productenhandel van Nederl. Indië, in het bijzonder op dien van de Buitenbezittingen.

2. Importer's Directory of The Netherlands East Indies. First Edition. — Published by the Division of Industry and Commerce of the Department of Agriculture, Industry and Commerce, Buitenzorg.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Nederl.-Indië voor het Marine-etablissement te Soerabaja van een vast-werkman-gieter.

Ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja is de uitzending noodig van één vast-werkman-gieter.

Hij mag niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn.

De vaste werklieden bij het Marine-etablissement, waartoe de uit te zenden persoon zal behooren, zijn niet uitsluitend werkman noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.

De uit te zenden persoon moet lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst, hetgeen moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

Hij is gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontscheping te Batavia.

Na verstrijking van het driejarig verband kan hij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits zijne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op zijn behoud prijsstelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, wordt hij burgerlijk ambtenaar, in welk geval op hem van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië, enz.

De bezoldiging van den uit te zenden persoon zal bedragen *f* 175 (honderd vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en eindigende met den dag volgende op dien van afloop van het verband, welke bezoldiging bij gebleken geschiktheid en ijverige plichtsbetrachting (ter beoordeeling van den commandant der zeemacht in Nederlandsch-Indië) kan klimmen tot *f* 200 (tweehonderd gulden) 's maands, te bereiken door twee jaarlijksche verhoogingen van *f* 12.50 (twaalf gulden vijftig cents) 's maands.

Bij vernieuwing van het verband kan de bezoldiging op gelijke wijze worden verhoogd tot *f* 225 (tweehonderd vijf en twintig gulden) 's maands, terwijl bij een tweede vernieuwing van het verband de bezoldiging op gelijke wijze kan klimmen tot ten hoogste *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands.

Bij buitengewone geschiktheid en uitmuntende plichtsbetrachting kunnen, na verkregen machtiging van den Gouverneur-Generaal, door den commandant der zeemacht regelmatige bezoldigingsverhoogingen worden toegekend vóór het verstrijken van den daarvoor gestelden termijn.

De vaste werkman zal na zes jaren tot tevredenheid van den directeur van het Marine-etablissement te hebben gewerkt, bij niet-verlenging van de overeenkomst eene tegemoetkoming van *f* 1600 (één duizend zeshonderd gulden) ontvangen; na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkoming van *f* 3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkman de keuze gelaten tusschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente, berekend tegen 4 ten honderd rente op rente. De uitkeering van de tegemoetkoming heeft niet plaats wanneer de werkman tusschentijds in vasten dienst wordt aangenomen, daar alsdan de reeds in 's lands dienst doorgebrachte tijd wordt medegeteld voor de berekening van het pensioen. Mocht de uitkeering reeds hebben plaats gehad, dan kan alleen opneming in vasten dienst plaats hebben, wanneer de werkman zich verbindt het genotene terug te storten.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië is verbonden:

1o. vrije overtocht met gezin naar Indië als landsreiziger der tweede klasse;

2o. gelijke overtocht na beëindiging van de overeenkomst, doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgeloopen;

3o. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 500 (vijfhonderd gulden) voor ongehuwden en van *f* 675 (zeshonderd vijf en zeventig gulden) voor gehuwden;

4o. de verplichting om zich bij notarieele akte, waarvan de kosten voor rekening van den uit te zenden persoon komen, te verbinden tot teruggave van alle gelden, welke aan hem en te zijnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van overtocht en van tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, indien hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt, dan wel om andere redenen dan wèlbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor hij is uitgezonden niet aanvaardt of binnen drie jaren na zijne ontscheping in Indië den dienst verlaat.

In de onder 4o. bedoelde notarieele akte wordt tevens de verklaring opgenomen, dat men bekend is met de overeenkomst, welke men moet aangaan, alvorens bij het Marine-etablissement te Soerabaja te worden te werk gesteld.

Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen vermoedelijk een proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.

Gegadigden voor de genoemde betrekking behooren zich vóór 10 Juli a.s. bij gezegeld verzoekschrift (te adresseeren aan afdeeling „Personeel" van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.

Het verzoekschrift moet bevatten:

a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;

b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

(Nederlandsche Staatscourant
van 14 Juni 1916 no. 138).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100, 's-Gravenhage,		Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Tehuis voor Jonge Meisjes!

Met den **1n September 1916,** wordt door Mejuffrouw GRATAMA te *Nijmegen* een **Tehuis voor Jonge Meisjes GEOPEND,** die een of andere inrichting van onderwijs aldaar bezoeken; zoo gewenscht gelegenheid gedurende de vacanties aldaar te blijven of te worden opgenomen. *Een vriendelijk tehuis verzekerd.*

Inlichtingen bij Mejuffrouw GRATAMA, Huishoudschool te *Nijmegen.*

N°. 27. Donderdag 6 Juli 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD:

Ingekomen Gelden,

ten behoeve van de Huishoudschool „Wismo Pranowo" (het Huis, dat den blik verruimt) te Tegal.

Behalve de *f* 110.—, in het vorige weekblad vermeld, van J. F. C. te S.	*f* 100.—
Op de algemeene vergadering van „Oost en West" op 1 Juli 1916 te Leiden bijeengebracht	
W. C., K. v. B.-R.	„ 20.—
B. v. d. B.	„ 5.—
R. Z.	„ 5.—
F. E. L.	„ 5.—
N. N.	„ 1.—
H. W. S.	„ 2.50
N. W.	„ 1.—
A. Z.	„ 1.—
K. S.	„ 1.—
H.	„ 2.50
W. R.	„ 1.—
M.	„ 1.—
J. v. d. S.	„ 2.50
S. W.	„ 1.—
K.	„ 1.—
Z. M.	„ 5.—
N. N.	„ 2.50
Te zamen dus......	*f* 268.—

Wie volgt? Red.-Com.

REDE,

uitgesproken door den Voorzitter der Vereeniging „Oost en West", den heer C. R. Bakhuizen van den Brink, bij de opening van de 17e Jaarlijksche Algemeene Vergadering dier Vereeniging, gehouden te Leiden, op 1 Juli 1916.

Dames en Heeren.

Toen in onze vorige algemeene vergadering te Amsterdam, van de afdeeling Leiden de uitnoodiging kwam, de volgende — dat is deze — algemeene vergadering binnen hare muren te houden, was ons dit een welkom geluid. Aan Leiden heeft onze vereeniging dubbele verplichting; wij ontmoeten daar onze oude getrouwe afdeeling en tevens de jongere, onze hoopvolle studenten-afdeeling.

Er was een tijd — ik herinner aan den geestigen mailbrief van De Genestet — dat Delft de voorstad van Indië werd genoemd, dat daar het kweekbed was van de Indische ambtenaren, dat daar moeders en dochters hoopvolle blikken wierpen op de jongelieden, die hun krachten en talenten voor Indië's welvaart en voor het welzijn van Indië's bevolking willende offeren, steun zouden zoeken in de liefde van haar, die hen op dien weg wilden begeleiden, of als handschoentje volgen.

Ik beleefde het, dat er zwaren concurreerenden strijd gevoerd werd tusschen de Delftsche ambtenarenschool en de gelegenheid te Leiden om daar tot den Indischen dienst te worden opgeleid. Professor Keizer, de aanvoerder aan de eene zijde, Professor Veth aan de andere. Leiden behaalde de eindoverwinning en in zooverre heeft thans Leiden meer het recht verworven, de voorstad van Indië te heeten.

Intusschen de tijden zijn veranderd. Waren het in de Genestet's Tijd enkel liefdebanden, die de Delftsche schoonen de jonge ambtenaren als levensgezellinnen deden volgen, Leiden ziet tal van jonge dochteren zich met ijver toeleggen op de wetenschap en het is niet langer alleen het hart, maar ook de geest, die samenleving en samenwerking vraagt in het belang van Indië, ten zegen zijner bevolking.

Op den vrouwelijken steun heeft Oost en West van hare oprichting af aan mogen rekenen. Was hare oprichting niet te danken in de eerste plaats aan mevrouw van Zuylen in samenwerking met den heer van Zuylen, wiens woorden: Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang, in dankbare herinnering blijve prijken aan het hoofd van ons orgaan. Mevrouw van Zuylen, die gedurende het leven van den heer van Zuylen hem trouw terzijde stond, en later zijn werk is blijven voortzetten, en die wij nog heden als mevrouw van Beresteyn in ons midden mogen begroeten als onze redactrice van het „Koloniaal Weekblad" beheerster van „Boeatan", beschermster van de Inlandsche nijverheid?

In ons hoofdbestuur verheugen wij ons in het medelidmaatschap van de dames mevrouw Ten Bosch-Bosscher, mevrouw van Oeveren-van Schaik, en de vertegenwoordigster der studenten-afdeeling, mejuffrouw Worthington die, helaas, nu uit ons midden treden zal.

De vereeniging „Oost en West" kent de vrouw niet als het zwakkere geslacht, maar als een van hare krachtigste steunpilaren.

Ik zeide: de tijden zijn veranderd! Ja, ook wanneer wij opmerken, hoe de verhouding tot het Oosten veranderd is. Het recht, dat de Westerling door eerdere, hoogere ontwikkeling meende te mogen uitoefenen over den in algemeene ontwikkeling lager staanden Oosterling, de erkenning van den laatste als den slaafschen onderdaan van den wijzeren en krachtigeren Westerschen meester, — die tijden, zij zijn, Goddank, voorbij!

Al was het oorspronkelijk niet het doel, niet het streven van de O.-I. Compagnie om den Inlander te ontwikkelen, op te heffen tot een gelijken trap van beschaving en welstand als waarop het Westen meende zich te mogen beroemen, de zucht om als een Gode welgevallig werk dat in het hiernamaalsche zijn loon zou vinden, de „heidenen" tot het Christendom te brengen, voerde van zelf reeds tot het verstrekken van eenig onderricht. Zeker, de toeneming van het verkeer tusschen Oost en West, onze langdurige omgang met den Oosterling, gaven onderlinge toenadering, beter begrijpen, grootere waardeering van den „bruinen broeder", verbroedering tusschen blank en bruin, hooger plichtsbesef van den meer bevoorrechte tegenover den minder bedeelde, — een streven van den laatste tot gelijkstandigheid met den eerste.

Die toestand, naar gelang der omstandigheden en naar den geest der tijden ontwikkeld, werd door de vereeniging „Oost en West" bij hare oprichting aanvaard, en haar streven was en is het, den broederband tusschen Oost en West te bevestigen door erkenning van het vele goede in geest en karakter in den „bruinen broeder" en dezen tegemoet te komen in hetgeen bij de ontwaking van zijn zelfbewustzijn strekken kan ter verdere verheffing.

Ja, de tijden zijn veranderd en blijven veranderen. Hoe klein bij al zijn ontwikkeling behoort Europa zich niet te gevoelen, nu het de wereld toont hoe bij dezen vooruitgang der wetenschap de naastenliefde ten onder gaat, en de wetenschap in haren vooruitgang de middelen biedt tot vernietiging van het goede en schoone, dat gedurende eeuwen is opgebouwd. Het zijn de vooze vruchten van een overrijpe, in nevelen gehulde Europeesche maatschappij.

Niet genoeg dankbaar kunnen wij zijn, dat Nederland tot dusver dat helsche tooneel ter afschrikking slechts als onwillig toeschouwer mag waarnemen, dat een vereeniging als de onze rustig heeft kunnen voortwerken aan wat zij zich heeft voorgesteld, dat zij — den blik richtende tot het Oosten — zich verheugen mag in de aanschouwing van het daar onder de verwarmende stralen van het zegen aanbrengende zonlicht ontluikende jonge leven. Dat — gelijk de botanist de levenskrachtige plant — waar te nemen in zijn groei en zijn vorming, te geven wat het ter bevordering van den bloei noodig heeft, krachtdadig en weldadig te steunen tegen stormen en onweer, dit zij en blijve ons ernstig streven! Door eeuwen langen omgang hebben wij elkander leeren kennen, als in een gezin de oudere wakende over den jongere, elkander de brokken

nu en dan betwistend, stoeiend en vechtend, plagend en bevrijdend, maar toch altijd weer beseffend: zonen te zijn van hetzelfde gezin, door een huwelijk ontstaan en door den liefdeband gesterkt.

Zoo blijve Nederland en Indië één en mogen zij steeds meer zich gevoelen en gedragen als broeders en zusters van één huis! De nauwe broederlijke omgang doe geen kleur meer onderkennen.

Het moge zijn zooals, wanneer men lang met iemand verkeerd heeft, en men u vragen zou: wat is de kleur van zijne of hare oogen, men niet dadelijk zou kunnen zeggen wat de juiste kleur is, — alleen dat de vriend goede trouwe oogen, de vriendin lieve, zachte oogen heeft, maar de juiste kleur niet weet te zeggen.

Moge hetgeen ik gezegd heb, strekken tot inleiding van deze vergadering, tot aantooning van den geest, die ons in ons werken, dus ook op deze vergadering leiden zal. Alvorens tot de opening over te gaan, kan ik niet weerhouden het groote leedwezen uit te drukken, dat wij van hen, die nog de vorige algemeene vergadering te Amsterdam hebben bijgewoond, nimmer meer in ons midden zullen zien den heer H. W. Praasterink, een onzer gulle gastheeren van dien dag, van hare oprichting af penningmeester van de afdeeling Amsterdam, onzen trouwen medewerker, het lid van het hoofdbestuur, den heer J. C. van Reijn, den gewezen voorzitter van de afdeeling Nijmegen, den heer A. de Willigen, allen ons door den dood ontvallen. De afdeeling 's-Gravenhage werd diep getroffen door het overlijden van haar bestuursleden mej. M. M. G. Maarschalk en mej. A. J. van Loghem. Ook ontviel ons door den dood onze correspondent, de verdienstelijke oud-Indisch officier H. F. van IJsseldijk, leeraar in het Maleisch en in de land- en volkenkunde van Indië aan den hoofdcursus te Kampen, gewaardeerd ook als stichter van het Koloniaal Hoofdcursus-Museum. De verdiensten van hen allen voor onze vereeniging zijn vastgelegd in verschillende nummers van het „Koloniaal Weekblad." Zij blijven bij ons in dankbare herinnering.

En al zagen wij hem slechts een enkele maal op onze Algemeene vergaderingen, met geheel Nederland en Indië heeft onze vereeniging ook te betreuren het afsterven van Mr. C. Th. van Deventer. Niet alleen in onze studiecommissie, maar in alle kringen, waar het het belang van Indië geldt, bracht zijn heengaan een groote, ernstig gevoelde leemte.

Mag ik bij deze even in herinnering brengen het beroep op de leden van onze vereeniging, gedaan door het bestuur van het met behulp van zijne krachtige en gulle medewerking tot stand gekomen Kartinifonds, om zijne verdiensten tegenover de Inlandsche maatschappij blijvend dankbaar te doen erkennen door de verwezenlijking van een onderdeel van zijn z.g. geestelijk testament, opgenomen in „De Gids" van December 1915, de oprichting te Semarang van een school (met internaat), ten behoeve van meisjes, behoorende tot de inheemsche bevolking van N.-I., voor verdergaand onderwijs en opleiding van onderwijzeressen.

Ik open dan nu deze algemeene vergadering, allen hier tegenwoordig blijmoedig welkom heetend.

Suriname.

In ons laatste nummer bespraken wij de meening van de „Nieuwe Rotterdamsche Courant" inzake de aanstaande gouverneurs-benoeming. Het nummer van 1 Juli van „De Amsterdammer" geeft, in een hoofdartikel „Het probleem van Paramaribo", de meening van Prof. van Hamel. De schrijver geeft menige interessante beschouwing over de kolonie, maar als leidraad bij de keuze van een gouverneur kunnen die de Regeering niet dienen.

„Het werk, in Suriname te doen, — aldus Prof. van Hamel — zal, dit valt niet te ontkennen, een werk zijn van veel geduld, toewijding en doorzicht. Met tooverslagen of „algemeene denkbeelden" valt daar weinig te bereiken."

Aan geduld, toewijding en doorzicht heeft het den gouverneurs, die b.v. in de laatste dertig jaren het bestuur in handen gehad hebben, zeker niet ontbroken, en toch is de toestand er niet beter op geworden. Verliest men dit niet te zeer uit het oog, wanneer men zijn verwachting bouwt op den te benoemen man?

Naar onze meening leert de ervaring, dat ook de bekwaamste gouverneur niet bij machte is den economischen toestand te verbeteren, zoolang de landbouw blijft kwijnen. Dat met „algemeene denkbeelden" daar weinig te bereiken valt, geven wij den heer van Hamel gaarne toe. Dat hebben wij tallooze malen in de kolommen van het Koloniaal Weekblad betoogd. Die „algemeene denkbeelden" en alle leuzen, die in een verkiezingsstrijd dienst kunnen doen, maar in de kolonie geen zin hebben, late de nieuwe gouverneur gerust in patria achter.

„Wie daar thans als bestuurder heen gezonden wordt, behoort voor een ruim aantal jaren deze taak op zich te nemen; anders blijft het werk toch slechts half".

Deze regels hadden cursief gedrukt moeten zijn. Zij zijn de belangrijkste van het geheele artikel. De gouverneur moet de gevolgen van zijn maatregelen op de plaats zelf zien en niet van over den oceaan.

Onze vaderen zagen dat goed in. De regeeringsreglementen van 1815 en 1828 hielden in dat de gouverneurgeneraal gedurende de zes eerste jaren na de aanvaarding van zijn ambt, daarvan geen afstand vermocht te doen of zijn ontslag te nemen, zonder 's Konings uitdrukkelijke toestemming. Zes jaar is als regel nog te kort. Het is onzin dat het klimaat zoo'n enerveerenden invloed heeft. En de ambtenaren dan, en de leiders van particuliere ondernemingen, die er een menschenleeftijd blijven met nu en dan een korte opfrissching in koeler klimaat? En dat niet alleen in Suriname, maar ook in de naburige Britsche kolonie. Waarom zouden juist gouverneurszenuwen van zoo slechte kwaliteit zijn? Raken in Oost-Indië de ambtenaren reeds na een paar jaar uitgeput? En het Europeesche personeel bij den landbouw?

Mauricius was 9 jaar gouverneur-generaal en had geen gemakkelijk bestuur. Crommelin was 11 jaar gouverneur, nadat hij reeds 9 als kommandeur in de kolonie had doorgebracht. Nepveu was van 1757—1768 gouverneur; hij was sedert 1734 in de kolonie geweest. De Friderici bestuurde de kolonie van 1790—1802, na een menschenleeftijd in allerlei betrekkingen in Suriname werkzaam te zijn geweest en vele jaren te hebben deelgenomen aan de guerilla's tegen de Boschnegers. Van Raders was 7 jaar gouverneur van Suriname, na 6 jaar op Curaçao het bestuur gevoerd te hebben. Van Lansberge was in een moeilijken tijd van 1859—1867 gouverneur van Suriname. Vóór dien 3 jaar gouverneur van Curaçao en nog vroeger consul-generaal in Venezuela. Van Sypesteyn bestuurde de kolonie van 1873—1882 en zou er gaarne nog langer gebleven zijn. Die slechte zenuwen heeft moet niet als gouverneur naar Suriname gaan.

Niet minder verouderd is de meening, dat men in de koloniën intellectueel achteruitgaat. Dat hangt geheel van den persoon af. Die energiek is behoudt ook daar zijn energie. Tallooze voorbeelden bewijzen dat.

„Maar toch schijnt het probleem van Paramaribo — aldus vervolgt Prof. van Hamel — vóór alles een regeerder, in den modernen zin van het woord, noodig te hebben. Iemand, die menschen weet te leiden en krachten te wekken en samenwerking te bevorderen. Deze behoeft niet vóór alles zijn eigen deskundige te zijn."

Zeer juist. Zóó is het probleem reeds lang geweest en zulke regeerders, in den modernen zin van het woord, hebben hunne krachten aan de kolonie beproefd, maar zij zijn er helaas te kort geweest en de omstandigheden waren hun ongunstig.

Ons lijkt het probleem van Suriname, dat Nederlandsche kapitalisten, gedachtig aan de reuzenwinsten, die er vroeger behaald zijn, kapitaal in de kolonie steken.

* * *

Ons is toegezonden het jaarverslag 1915 van de Surinaamsche Bank. Als gewoonlijk bevat het belangrijke beschouwingen over den economischen toestand. Onze ruimte gedoogt niet daar veel uit aan te halen, maar het volgende willen wij toch uitknippen:

„De ongunstige factoren, welke in Suriname reeds vóór den oorlog hun invloed deden gelden, kwamen in dezen oorlogstijd natuurlijk nog scherper te voorschijn. Wel is waar bleef de kolonie in geregeld verkeer met het buitenland en konden dus de in- en uitvoer zonder te groote storingen voortgang hebben, maar de ondernemingsgeest en het daarbij behoorende kapitaal bleven achterwege. Zoo gaarne zouden wij willen getuigen van gestadigen vooruitgang, zooals dit een twintigtal jaren geleden van de kolonie kon worden gezegd, maar de gevolgen van den grooten tegenslag, sedert in den landbouw door allerlei ziekteverschijnselen en mislukkingen ondevonden, zijn nog niet geheel geweken"......

„Twee jaar geleden spraken wij in ons verslag van drie lichtpunten, welke waren aan te wijzen. Een daarvan, de hernieuwde aanvatting van de bacovencultuur, is verdwenen. De twee andere destijds genoemde lichtpunten: de zich uitbreidende koffiecultuur, en de zich allengs herstellende cacaocultuur, zijn zich blijven ontwikkelen, zooals wij hieronder nader zullen aangeven. Er zijn verschillende plantages, welke reeds thans zeer loonende producties geven en uitbreiding in die richting is met vrij groote zekerheid te verwachten"......

„Vertrouwd mag daarom worden, dat van Bestuurswege de zuinigheid niet zoo ver worde gedreven, dat ook maatregelen tot verbetering van den landbouw worden nagelaten, omdat die misschien geld zouden kosten. Dergelijke uitgaven behooren in de eerste plaats onder de productieve."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Javaansche Badplaats. Te Keboemen — alzoo de „Voorpost" — bestaat, onder voorzitterschap van den assistent-resident, de „Vereeniging tot Exploitatie der warme Bronnen te Krakal",

ruim 8 palen van genoemde kotta verwijderd en gelegen in een verrukkelijke vallei van het onderdistrict Sadeng. De geneeskracht van het Krakalwater zou aan het licht gebracht zijn door een hert, dat een zijner gewonde pooten bij instinct in het water hield en genas. De toenmalige resident Burnaby Lautier van Bagelen, maakte reeds in 1888 voor Krakal reclame, met het gevolg, dat vele Europeanen en prijajies, alsmede Chineezen, ziek of niet, er heen gingen. Er waren meer gezonden dan zieken, vooral om er pic-nic te houden te midden der mooie natuur; het baden was bijzaak. Zoo kwamen er steeds meer „badgasten"; menige jonge dame is daar in contact geraakt met den „cavalier seul", vond er haar geluk. Een Duitsche Jood van Djokdja bouwde er een hotel, welk voorbeeld gevolgd werd door den heer Zuiderhoff, die bij zijn overlijden het hotel naliet aan zijn twee mooie Inlandsche pleegdochters. Eenige jaren later verminderde uitermate het bezoek aan Krakal, om de volgende redenen: De medische zending expedieerde er een regiment leprozen heen, zonder maatregelen te nemen tegen mogelijke infectie der badgasten. Dezen sloegen toen op de vlucht, vooral nadat de assistent-resident van Keboemen, die zich geregeld te Krakal bevond, de lepra kreeg. Toen kwam de ellende, ook voor de hotelhouders en kamerverhuurders. Een levenslustige waterstaatsopzichter bracht, om der wille van de centen, des heeren Zuiderhoff's mooie pleegdochters op stok, waardoor dit hotel gesloten werd en het aantal logeergelegenheden verminderde. Krakal raakte in discrediet en sinds geruimen tijd tracht de vereeniging te Keboemen bezoekers te trekken zonder succes.

Neutraal Onderwijs. De sultan van Djokdjakarta heeft, volgens de „Sinar Djawa", wederom *f* 15000 geschonken aan de „Vereeniging tot bevordering van Neutraal Onderwijs" te Djokdjakarta. Tevoren had hij reeds aan deze vereeniging twee giften, te zamen ad *f* 30000 gedaan .Doch dit bleek niet voldoende te zijn geweest. Nu hoopt de vereeniging verder van financieele soesah bevrijd te zijn. De sultan zal voor deze schenkingen ontvangen de subsidie ad ⅔ der huurwaarde, welke de regeering zal verleenen, wat een aardige rente van het kapitaal uitmaakt. De Soenan van Solo verkeert in dit opzicht eenigszins in moeilijkheid. Vroeger werd daar opgericht de „Kasatrijan School", speciaal voor de familieleden van den Soenan, die evenwel allen schoolgeld moeten betalen. De Soenan draagt daarentegen alle onkosten van de school. De ontvangen schoolgelden worden gebracht in mindering van de uitgaven. Hoe meer schoolgeld dus betaald wordt, des te minder de uitgaven voor den Soenan zijn. Staatsblad 1914 No. 762, dat een verhooging van de schoolgelden bepaalt, raakte daar door een verzuim eerst dezer dagen bekend. De familie is gaan pruttelen over het hooge schoolgeld, maar betaalt deze minder, dan moet de Soenan meer betalen. En als de familie het verhoogde schoolgeld moet betalen, zal de Soenan waarschijnlijk haar uit eigen beurs moeten bijspringen. Wat zal hij nu doen? zoo vraagt de schrijver.

S. S. Beambten. Zooals men weet — alzoo de „Pembrita Betawi" — is het Inl. personeel bij de S. S., dat in het bezit is van een diploma, wat traktementen en andere wettige voordeelen betreft, gelijkgesteld met het Eur. personeel bij dezen tak van dienst. Toen de gediplomeerden dan, de meesten jongelui van een jaar of iets langer dienst, zonder eenige ondervinding, echte groenen, hun besluit ontvingen, waarbij hun Europeesche traktementen werden toegekend, gingen de anderen, de niet-gediplomeerden, de meesten althans onder hen, aan het mopperen, verklarende, dat het niet rechtvaardig was. Verkeerd ingelicht, hadden ook zij op lotsverbetering gerekend, daar ook zij even hard als de anderen moeten werken; vooral de Inl. machinisten, de Inl. haltechefs, ambtenaren met 15 en meer dienstjaren en volkomen geroutineerd, achten zich gekrenkt, dat jonge broekjes met een dunne laag z.g. „beschaving", alleen omdat zij het een of ander diplomatje hebben, thans boven hen komen te staan.

Onpraktisch. Van uit Japara wordt in hetzelfde blad gevraagd, hoe 't toch gaan moet met den djaksa, die de Regeering uit Buitenzorg daarheen gezonden heeft, een echte Soendanees, die geen woord Javaansch spreekt of verstaat. Een tijdroovende, omslachtige behandeling zal bij een landraadzitting hiervan het gevolg zijn. De voorzitter doet in 't Hollandsch de vragen aan den djaksa; deze brengt de vragen in 't Maleisch over aan één der leden en deze vraagt in 't Javaansch de gestelde vragen aan beklaagde en getuigen. De antwoorden worden in dezelfde langwijlige doch omgekeerde richting ter kennisse van den voorzitter gebracht.

Burgemeesterschap. De „Pemitran" vindt het onbillijk, dat Inlanders uitgesloten worden van het burgemeestersambt. In theorie is een regent, die het groot ambtenaarsexamen niet heeft afgelegd, minder bekwaam dan een assistent-resident, maar in de praktijk toont eerstgenoemde dikwijls veel beter geschikt te zijn dan laatstgenoemde en daarom, zoo vraagt de schrijver, wie beter geschikt is voor burgemeester, een assistent-resident of een regent, die wèl het groot-ambtenaars-examen heeft afgelegd?

Waarom? In hetzelfde blad wordt in een artikel geklaagd over het feit, dat Inl. ambtenaren, die de op de opleidingscholen aangeleerde Eur. gewoonten, kleeding, enz., in den dienst willen behouden, niet vriendelijk worden aangekeken. Met bijna alle ambtenaren, die zich aan het hoofd van Inl. vereenigingen gesteld hebben, gaat 't niet goed. Zij maken geen promotie, terwijl de vijanden van deze vereenigingen en van de Jong Inl. beweging, die in de ranglijst onderaan staan, buitengewoon bevorderd worden. Waarom zijn zoo weinig Inl. ambtenaren op de Inl. bladen geabonneerd, terwijl zij toch weten, dat zij door lectuur hunne verstandelijke en geestelijke ontwikkeling bevorderen? Omdat zij vreezen voor een dagblad-correspondent aangezien te worden, wat hen in ongenade bij de chefs doet vallen! Zoo besluit schrijver.

De redactie der „Pemitran" verklaart 't eens te zijn met een voorstel van den nieuwen hoofdredacteur van het „Bat. Nieuwsblad" om de vernederende uitdrukking „Inlandsch" uit de titels Inl. arts, officier enz. weg te laten en te doen vervangen door het woord adjunkt. Het woord Inlandsch is als 't ware een aanduiding van minderwaardigheid van het Javaansche ras.

In de „Sinar Djawa" heeft een Katholiek Javaan zich in scherpe bewoordingen beklaagd over een correspondent van de „Locomotief", die geschreven heeft over „slaperige Inlanders, die gebruikt worden voor wissel- en signaalwachter". Zeker zijn het maar gewone, onontwikkelde menschen, maar wanneer zal dat schelden door schreeuwerige journalisten ophouden? O, Inlanders, roept hij uit, kiest toch rechtschapen menschen tot uwe leiders. Goenawan, de leider der S. I., is nu het slachtoffer geworden van de Ind. en Eur. pers. Hij wordt van diefstal en bedrog beschuldigd. 't Is een schande voor uwe S. I. en voor uwen godsdienst. En toch trekt de S. I. er zich niets van aan. 't Is uw Tjipto, die de zaak aan het licht heeft gebracht!

Een zekere directeur van onderwijs heeft eens gezegd, dat hij 't niet noodig vond, zich druk te maken over het onderwijs der Chineezen, omdat zij er zelf niet om vroegen. Nu is 't anders geworden. Zij, de Chineezen, hebben zich flink geroerd. De Inl. moesten ook om meer onderwijs vragen. Der regeering zal dit niet onwelgevallig zijn, vooral als de Inl. zelf de handen uitsteken en het volk overtuigen van de noodzakelijkheid van goed onderwijs. Waarom zou men niet aan de Regeering durven vragen, terwijl men wel tot het Opperwezen durft te bidden?

Woeker. In de „Djawa Tengah" komt een klacht voor over de vele Chineezen, die in de dessas rondtrekken om lijnwaden te verkoopen (op crediet) en geld uit te zetten. Kan het bestuur dit niet tegengaan? zoo vraagt de schrijver. Voor een baadje van een waarde van *f* 0.30, wordt elken dag, een maand lang, 3 centen betaald en voor *f* 1, die 's ochtends uitgeleend wordt, moet des middags *f* 1.25 teruggegeven worden. Dit is dus resp. een rente van 400 pCt. per maand en 25 pCt. per dag! Bij de Gouvernementskredietinstellingen kan de Inlander ook wel terecht, maar er zijn teveel formaliteiten aan verbonden en hij moet te lang wachten, minstens een week, eer hij geholpen wordt.

De redactie acht 't niet noodig, dat het Bestuur zich met die vrijwillig gesloten overeenkomsten bemoeit. De Inl. moeten dan maar niet zoo dom zijn. 't Is nu eenmaal 's werelds loop, dat de domme door den slimme wordt verslonden.

Vertrouwen. De „Medan Boediman" (een weekblad, dat in Dokdja verschijnt en tevens orgaan is van Boedi Oetomo) beschouwt in een hoofdartikel „het vertrouwen in de Regeering onder het microscoop" en zegt, als resultaat daarvan, dat het aanmerkelijk verminderd is, tengevolge van de vrijspraak van den redacteur van het „Ind. Militair Tijdschrift" en ook doordat de landraad-voorzitter van Toeban niet werd vervolgd. 't Is jammer, dat Indië geen parlement bezit, waar de Inlanders over deze zaken kunnen spreken, opdat meer vertrouwen in de Regeering kan worden gesteld. Gelukkig, dat er nog Kamerleden zijn, die wel aan de nooden van den Inlander denken. Volgt een uitvoerige aanhaling van hetgeen de heer Mendels alzoo gesproken heeft.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Landerijen-kwestie. Het districtsgerecht te Soerabaja heeft bij vonnis de gerechtelijke verkoop bevolen van de inboedels van 22 opgezetenen van het land Ketabang, die hunne belasting niet wilden betalen. Daar hiertegen wellicht verzet te verwachten was, werd bij de tenuitvoerlegging van het vonnis de politie gewaarschuwd, die de noodige maatregelen trof. De verkoop ging evenwel niet door, daar de opgezetenen in hooger beroep gingen, in de hoop een ander vonnis uit te lokken.

In de kampong Kalibagor (Soerabaja) wilde de bevolking het kamponghoofd te lijf gaan om een landerijenkwestie. Overigens is 't in deze buurt rustig gebleven. De assistent-wedono van de Kotta heeft, krachtens vonnis van den Raad, kaboepaten (regentschapsgerecht) beslag gelegd op eenige huizen en roerende goederen in genoemde kampong. De „Pewarta-Soerabaja" verhaalt verder van het afbreken van 4 Inl. woonhuizen, krachtens rechtelijk vonnis tot ontruiming van een perceel te Semarang, alles met behulp van de sterke macht, terwijl ook militairen bij de hand waren. „Is dat kracht of vrees, mijne heeren?" vraagt de redactie in 't Hollandsch, en vervolgt: Opnieuw een bewijs van de macht van het kapitaal tegenover den dommen Inlander, die niet in staat is een advocaat te betalen.

Natuurlijk geven de weggejaagden (aan ieder hunner werd voor de kosten van verhuizing enz., een schadevergoeding van *f* 100 toegekend) de schuld hiervan aan de Regeering, die voor hen geen kampong in gereedheid heeft

willen houden, waar zij voortaan konden wonen. Neen, de arme wordt niet door de wet beschermd, wel de kapitalist. Schande ook over den advocaat, die zich met deze zaak heeft willen inlaten. Toch wordt de verontwaardiging over het „hier in 't geheel niet aanwezige rechtvaardig- en billijkheidsgevoel" gevolgd door de mededeeling, dat ook rechtsbijstand de Inlanders hier niet geholpen zou hebben, omdat...... de (Chineesche) eigenaresse in haar recht was. In een ingezonden stuk van de „D j a w a T e n g a h" wordt op deze tegenstrijdigheid gewezen. Men is te zeer ingenomen met de sociaal-democraten, die zich met deze zaak bemoeid hebben, en daardoor onbillijk in zijn oordeel. „Steeds te velde te trekken tegen de kapitalisten, zonder naar het recht om te zien, is voor een goed sociaal-democraat niet waardig." En wat deze zaak betreft, de gemeente Semarang heeft op het omliggende heuvelterrein genoeg grond voor den kleinen man beschikbaar gesteld. De menschen waren dom genoeg om naar de inblazingen van anderen te luisteren in plaats van de ƒ 100 te accepteeren, die hun was aangeboden. In een ander nummer geeft de redactie eenige opheldering van hare bedoeling. Met de „macht van het kapitaal", bedoelt zij de macht van het Gouvernement, dat het kapitalisme is de vader van het Gouvernement, dat niet zonder het kapitalisme kan bestaan. En wat die aangeboden gronden op het heuvelterrein betreft, de kleine man, hoe arm ook, zal er niet naar toe gaan, omdat zij te ver van hun werk gelegen zijn.

S. I. Hetzelfde blad deelt mede, dat het opstootje te Semarang veroorzaakt werd door 8 S. Imers, die den geoccupeerden grond na het verstrijken van het huurcontrakt. niet wilden verlaten. De „T j h o e n T j i o e" zegt, dat het zoo jammer is, dat de goede bedoelingen van de S. I. door een deel van hare leden en ook van hare leiders niet ten uitvoer worden gebracht. Gelukkig, dat het overgroote deel van de leiders wel zijne plichten kent, zooals de plaatselijke voorzitter, die met de politie samen de toegeschoten ruim 200 leden wel tot bedaren wist te brengen.

De S. I. te Lasem gaat buitensporig te werk. Een Chinees, die niet van zijn fiets afging, toen een Javaansche bruiloftsfeest passeerde, werd afgeranseld. Fietsende Javanen gaan niet op zij voor een Chineeschen lijkstoet; zij houden het midden van den weg. De S. Imers van Rembang zijn dom en daarom gemakkelijk door Arabieren op te stoken om relletjes te maken. De Resident heeft 't noodig geacht de afdeelingshoofden aan te raden, om tegenover deze lieden met geduld te werk te gaan. (Djawa-Tengah).

De „P e w a r t a S o e r a b a j a" deelt mede, dat de S. I. voornemens was een onderzoek te houden naar de oorzaak van de staking van de stokers en poetsers bij de N. I. S. (Ned. Ind. Spoorweg-Mij.) te Soerabaja, waaraan door de politie een eind werd gemaakt. De redactie vindt 't vreemd, dat de S. I. zich met zaken bemoeit, die buiten hare bevoegdheid liggen. Laatst vergaderde zij in een bioscooploods, zonder vergunning van de politie. Meer dan 1000 personen waren daarbij tegenwoordig. De politie dreef hen uiteen.

Pestbestrijding. In de „T j a h a j a T i m o r" wordt beschreven het bezoek, dat de kroonprins van Djokdja aan Malang gebracht heeft, teneinde een studie te maken van de pestbestrijding aldaar. Op den avond vóór zijn vertrek, gaf hij aan den voorzitter van de S. I. zijn verwondering te kennen, dat hij nergens rijstpotten gezien had. In één huis had hij zelfs geen voorraad levensmiddelen aangetroffen; slechts een weinig d j a g o e n g bij een dessahoofd.

Genoemde voorzitter antwoordde, dat dit een gevolg was van den zwaren druk, die op de bevolking rustte, tengevolge van de maatregelen voor de woningverbetering. Wel is waar kreeg zij daarvoor renteloze voorschotten, maar met de terugvordering ging men streng tewerk. De kroonprins verklaarde, dat dit eigenlijk de reden was van zijn komst, om zich met eigen oogen te overtuigen of de klachten van z ij n r a s g e n o o t e n in de pers gegrond waren. Zeker, de huizen moeten rattenvrij gemaakt worden, maar „eindeloos" was zijn verwondering en zijn verdriet, dat hij nergens in de huizen rijstpotten had gezien. In Djokdja zou men met meer beleid en met geld uit de kas van den Sultan tewerk gegaan zijn, om de bevolking geen overlast te bezorgen. De voorzitter van de S. I. deelde verder mede, dat de kroonprins hem, niettegenstaande zijn hooge positie, in 't hoog Javaansch (Kromo) aansprak. Hij was daarover zóó verheugd, dat hij gedurende één etmaal niet heeft kunnen eten, drinken noch slapen. 't Was of hij een stuk goud had gekregen, zoo groot als een karbouw.

Van Vreemde Koloniën.

De bezetting van Kameroen door de Franschen.

In een aan de Kamer van afgevaardigden ingediend rapport geeft R. Péret eenige, tot nu toe niet zoo bekende, bijzonderheden over de betstuursregeling van Kameroen door de Franschen. Daar de nieuwe regeling op 1 Juli zou ingaan, heeft zij nog 't aantrekkelijke der groote actualiteit.

Kameroen wordt in twee afdeelingen verdeeld: Oud- en Nieuw Kameroen. De laatste bestaat uit de gedeelten die sedert November 1911 van Midden-Afrika bij Kameroen werden gebracht.

Oud-Kameroen wordt bestuurd door een generaal-commissaris van de republiek. Generaal Aymerich is hiervoor aangewezen. Hij wordt terzijde gestaan door 2 administrateurs, de een chef van 't kabinet, de ander chef van de inlandsche zaken, een onder-intendant is hoofd van financiën en de iutendance.

Voor de onderverdeeling worden de kringen behouden, die de Duitsche bestuurders hadden ingevoerd, en welke onder officieren en onderofficieren als gezaghebber staan.

In de technische diensten wordt op de volgende wijze voorzien:

Financiën worden beheerd door een betaalmeester uit Dahomey gedetacheerd.

Posterijen en telegrafie komen onder een ontvanger en Europeesch personeel, geholpen door inlanders uit West-Afrika.

Voor openbare werken treedt een ambtenaar met 2 opzichters op.

De douanen worden aan een ontvanger met 4 agenten toevertrouwd, zoo noodig geholpen door inlandsch personeel.

De dienst der spoorwegen komt onder een hoofdofficier van de genie met 2 officieren voor de leiding der werken, 2 officieren voor het beheer en eenige onderofficieren.

Een marinedienst zal de gemeenschap over zee tusschen Duala en de havens Kribi en Campo verzekeren en ook de regeling op zich nemen voor de gemeenschap over de rivier tusschen Duala en Swelleba. Voor dezen dienst zijn thans beschikbaar: 50 officieren, 4 Europ. machinisten, 8 technische Europ. werkkrachten, benevens inlandsch personeel.

't Bezettingskorps bestaat uit afdeelingen, wier sterkte niet wordt opgegeven; maar die uit verschillende deelen van Fransch Afrika zijn bijeengebracht, hoogstens de helft wordt uit inlandsche recruten gevormd.

Het gebied van Nieuw Kameroen is weer verbonden aan dat van Fr. Midden Afrika, waartoe het vóór 4 November 1911 behoorde. Het komt dus onder het rechtstreeksche bestuur van den Gouverneur-Generaal Merlin. De indeeling is zooals voor de overige gedeelten van deze kolonie.

Japan meester in de Stille Oceaan.

't Handelsblad van 27 Juni (Av.bl.) bevat een correspondentie uit San Francisco, die den weerklank geeft van de droevenis der Amerikanen over het verkoopen van 2 mailbooten van de International Mercantile Marine Trust aan de Toyo Kisen Kaisha Co. van Japan. Hierdoor is voor tien millioen gulden niet alleen het bezit verkregen van de ,,Korea" en de ,,Siberia", maar tevens het monopolie voor den maildienst op de Pacific. De schrijver is niet onkundig van hetgeen de Java Pacificlijn en de Holland-Amerikalijn doen, hij prijst dit zelfs in hooge mate, maar vergeleken bij 't aantal schepen, die van Jap. havens den dienst op de Stille Zuidzee onderhouden, is het Nederl. aandeel niet meer dan een druppel in den emmer. Vooralsnog! er kan meer uit groeien!

In Amerika wordt het succes van de Japanners toegeschreven aan de t. d. verkeerde handelspolitiek van de Amer. regeering. Aan een hoofdartikel van een te San Francisco verschijnend blad ontleent de correspondent o. m. het volgende:

,,De wetten en de politiek van het rijk van den Mikado veroorloven deze schepen te varen van San Francisco naar den Orient op een wijze, dat zij winst kunnen maken. Zij veroorloven den Japansche maatschappijen zich uit te breiden en machtiger te worden.

,,De wetten en de politiek van de Wilson-administratie veroorloven dezen schepen n i e t de vaart tusschen den Orient en San Francisco zoodanig te onderhouden, dat het mogelijk is winst te maken en in plaats van een Amer. maatschappij te veroorloven zich uit te breiden en machtiger te worden, drijven zij deze maatschappij uit haar zaken en zijn de directe aanleiding, dat de Amer. vlag van de Pacific moet verdwijnen."

Mexiko-Amerika.

Tegen onze verwachting in is 't vrede gebleven. Gelukkig. Wilson heeft, met zijn verkiezingen in zicht, de vredespartij weten te believen, zonder de hoop aan de oorlogspartij te ontnemen. Carranza heeft de krijgsgevangen Amerikanen losgelaten. maar 't optreden van Amerika niet goedgekeurd. Beiderzijds worden de strijdkrachten versterkt. De economische reden tot verbittering is niet weggenomen. Wij kunnen nog niet gelooven, dat 't uitstel afstel zal blijken te zijn.

Oost-Afrika.

't Duitsche gebied in O. Afr. wordt sterk ingekrompen. De operatiën hebben van 5 richtingen uit plaats. In Usambara en de Kilimandscharobaan treedt generaal Smuts op, bij Kondoa-Irangi generaal van Deventer, in 't Z.-O. staan de Portugeezen, in 't Z.W. weer een Boeren-Britsche macht onder luitenant-kolonel Northey en in 't Z.W. de Belgen.

De eerstvermelde colonne rukte over Mombo tot Makuyuni op, dat 12 Juni al werd bezet. Die plaats ligt op 114 KM. van de Tanga-Moschibaan, waarvan 237 KM. in Engelsche handen waren. De bezetting van Oost Usambaras kan als volbracht worden aangenomen.

Van Deventer halfweg tot staan gekomen, heeft, na te Kondoa Irangi voorraden en munitie opgehoopt en verschillende aanvallen van de D. afgewezen te hebben, op 26 Juni zwaar artillerievuur geopend als inzet tot vernieuwd offensief. Volgens Reuter is hij hierin geslaagd en zou hij de D. met zware verliezen, aan dooden en gevangenen, teruggedreven hebben.

De Portugeezen mochten nog niet veel vooruitgang melden. De Z.W. colonne bezette station Bismarckburg aan 't Z.einde van de Tanganjika. De Belgen bereikten den 8sten Mei de hoofdplaats van Ruanda, later die van Urundi.

Den 1sten Juli seinde Reuter het verlies van Ubena voor de D., deze plaats ligt ten O. van de Livingstonebergen.

Verwacht werd, dat de D. bevelhebber 't nu noodig zal achten naar zijn laatste terugplaats terug te trekken, waar de uit verschillende richtingen oprukkende colonnes elkander de hand zouden reiken.

Naar 't ons wil voorkomen, is dit oogenblik nog niet zóó nabij. Ruim geschat is 1/8 van 't D. gebied in handen der gezamenlijke aanvallende colonnes. De houding der D. in de andere koloniën voedt de verwachting niet, dat zij zich in Oost Afrika spoedig als gevangen zullen beschouwen. Zij ondervinden groote moeilijkheden voor de aanvulling van alle noodige voorraden, maar zij zullen tot 't uiterste woekeren met hetgeen zij hebben, partij trekkende van de hulp die terrein en natuur bieden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Dietsche Stemmen.

De Maart-April-afl. van het nieuwe maandschrift ,,Dietsch Stemmen, Tijdschrift voor Nederl. Stambelangen", bevat eene beschouwing van Jhr. D. C. G. Sandberg over de Nederlandsche koloniale politiek.

Met een enkel woord is de inhoud van dit geschrift weer te geven. Schr. verklaart zich een warm voorstander der particuliere industrie in Indië, daarentegen een vijand van uitbreiding der staatsbemoeienis in deze en een nog grooter vijand van de Indische bureaucratie „die geen ontwikkeling van de vrije ondernemingsgeest in h a a r gebied duldt."

Over de Minahassa.

De laatste Nrs. van „Aarde en haar Volken"bevatten eene beschrijving van de Minahassa en het leven der bevolking in die landstreek. De schrijver, H. Hamerster, geeft er aardige foto's van landschaps- en dorpsgezichten bij, alsmede van tafereelen uit het huiselijk leven.

Weven op Tanimber.

In het Juli-no. der Annalen van het Missiehuis te Tilburg geeft Pr. Ed. Cappers eenige bijzonderheden (met ill.) over de techniek van het weven der vrouwen van de Tanimber-eilanden. De kleederdracht der Tanimbereezen bestaat slechts uit een 4à 5 M. langen en plm. 1 dM. breeden schaamgordel (die eenige malen om het lichaam wordt gewikkeld) en een hoofddoek; voor de vrouwen uit een rok en een slendang (of sjaal), die ze om den hals of over de borst dragen. Die kleeren nu vervaardigt de vrouw geheel en al en ook voor de grondstoffen zorgt zij (planten der katoenstruik, enz.). Schr. roemt de groote arbeidzaamheid der vrouwen, die schril afsteekt bij de luiheid der mannen.

Mededeelingen over Timor.

In de Mei-afl. van de „Stemmen voor Waarheid en Vrede" schreef Ds. W. Back een belangrijk artikel „Enkele mededeelingen over Timor en ons werk aldaar." Schr. schetst de levenswijze van den heidenschen Timorees, vertelt van zijn bijgeloovige gebruiken enz. Na een beschrijving van uiterlijk, kleeding enz. slaakt hij de verzuchting „Ziedaar de Timorees. Alles even vuil en vies, want — schrik niet — de Timorees wascht zich nooit, maar maakt zich rein door zijn huid in te smeren met klapperolie. Ook zegt men, dat hij den sarong nooit afdoet, en deze van ouderdom moet afvallen. Tusschen een dozijn Timoreezen is het eenvoudig niet om uit te houden, maar men went er aan".

Tijdschrift voor Nijverheid en Landb. in Ned.-Indië.

De April-afl. opent met het portret van den heer L. J. Lambach, waarbij een typische levensbeschrijving van deze in de Indische handelswereld zoo geziene figuur. Een en ander naar aanleiding van zijn vertrek naar Nederland.

Een volgend artikel bevat een protest van Mr. S. J. Hirsch, voorzitter van het Alg. Syndicaat van Suikerfabrikanten, naar aanleiding van een in de vorige afl. opgenomen redactioneel stuk: „Is onze vaderlandsche Regeering wel op den goeden weg met hare nieuwe belasting van de Suikerondernemingen?" De redactie beantwoordt dit protest in vrij scherpe bewoordingen. Dit is alles, wat dezerzijds — met het oog op onze plaatsruimte, — van deze merkwaardige polemiek kan worden gezegd.

Eene beschouwing „Voorteekenen" waarschuwt tegen Engeland's „wereldheerschappij". Dat Engeland in deze richting werkende en reeds een goed stuk op weg is, dat voelen ook de neutralen aan den lijve. Het is voor Engeland — zegt schr. — wel wenschelijk, om samen met zijne Geallieerden den oorlog te winnen, maar het is niet absoluut noodig voor dât land, het is zelfs nagenoeg onverschillig voor Engeland of het militairement wint of verliest. Men houde duidelijk voor oogen: „industrieel blijft Engeland boven de Centralen en zijn eigen geallieerden aan den winnenden kant, heeft enkel den buit te deelen met de Vereenigde Staten."

„Nog worden geallieerden en neutralen gebruikt voor het groote egoistische doel, om echter later te worden weggeworpen in den vorm van niets te zeggen hebbende dominia, die uitgerust met een schijnbare zelfstandigheid, voor geval van nood, goed onder controle worden gehouden". Engeland streeft naar handelsheerschappij ten koste van alles en van allen en zal — beweert schr. nog — „zijn doel niet eerder hebben bereikt dan wanneer bijv. ook Nederlandsch-Indië niets is dan een Commonwealth te zijner beschikking."

Overigens bevat deze afl. een leerzaam opstel over de machinale bereiding van cassave-producten in Ned.-Indië. De cassave is een knolgewas, waarvan de aanplant op groote schaal door de Inlandsche bevolking geschiedt. Behalve als voedingsmiddel voor de bevolking, zijn de cassave-wortels in Oost-Indië wel in hoofdzaak bestemd voor de bereiding van Tapiocameel, dat in groote hoeveelheden wordt uitgevoerd, hoofdzakelijk naar Engeland en Amerika. Een groot aaantal grootere en kleinere fabrieken houdt zich op Java bezig met de bereiding van cassavemeel, terwijl ook de bevolking belangrijke hoeveelheden produceert. —

De Nederlandsche Overzeetrust Maatschappij. Een bespreking van hare totstandkoming enz. (ontleend aan „Onze Eeuw"). —

De wetenschappelijke voorlichting der theecultuur in 1915. (Bijzonderheden over den arbeid van het Theeproefstation te Buitenzorg).

Agrarisch reglement voor Sumatra's Westkust.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is verschenen het in Staatsblad No. 98 (1915) afgekondigde Agrarisch Reglement voor de Residentie Sumatra's Westkust, vastgesteld bij de ordonnantie van 15 Januari 1915.

De aandacht op deze publicatie wordt gevestigd, omdat de eigenlijke tekst dier ordonnantie wordt gevolgd door een zeer uitvoerige en zeer belangrijke er op betrekking hebbende Toelichting; benevens een Nota, gedagteekend Weltevreden 29 Maart 1912 over „Het recht van den Staat op den grond in de rechtstreeks bestuurde Buitenbezittingen van Nederlandsch-Indië".

Verslag Nederl. Handel-Maatschappij.

In het dezer dagen verschenen verslag over 1915 der Nederlandsche Handelmaatschappij is opgenomen een beknopt economisch overzicht van Ned.Oost-Indië (zoomede een nog korter van de Straits Settlements, Burma en China). Hoewel het overzicht aanvangt met de mededeeling, dat de wereldstrijd zijn stempel bleef drukken ook op het economische leven in Ned.-Indië, heeft de oorlog niet de nadeelige gevolgen gehad, waarvoor in het laatst van 1914 werd gevreesd. Alles wel beschouwd — zegt het verslag — „is 1915 over het algemeen geen onvoorspoedig jaar voor Nederlandsch-Indië geweest". Of echter de zinsnede „dat juist tengevolge van de abnormale toestanden groote prijsstijgingen ontstonden, waardoor dikwijls buitengewone winsten konden worden gemaakt" (blz. 9) ook van toepassing op de Inlandsche bevolking is, mag worden betwijfeld, waar op dezelfde blz. wordt gesproken van „minder draagkracht der bevolking".

Korte Berichten.

In No. 17 der zgn. „Korte Berichten" het eerste gedeelte eener beschouwing over de rottancultuur in de Buitenbezittingen. Gewestelijke overzichten. In dit 1e ged. een overzicht dier cultuur in Atjeh en Onderhoorigheden. — Verder een overzicht van den productenhandel op Java gedurende het eerste kwartaal 1916.

No. 18 geeft o. m. de Inleiding eener beschrijving van het scheepvaartverkeer in Ned.-Indië. — Vergelijkende gegevens over den handel tusschen Nederland en Ned.-Indië gedurende de jaren 1913, 1914 en 1915. — Verder het vervolg van Java's productenhandel over het 1ste kwartaal 1916.

De Indische Gids.

In het Juli-Nr. vervolgt Dr. H. F. C. ten Kate zijn breed opgezette studie over psychologie en ethnologie in de koloniale politiek. Schr. geeft thans tal van voorbeelden „uit het zonden- en foutenregister der overheerschers en opvoeders", bespreekt de Christelijke Zending, de taal- en godsdienst-qaestie bij het Inlandsch onderwijs; het associatiedenkbeeld en vermeldt ten slotte de middelen tot verbetering der inboorlingenpolitiek. Ofschoon Dr. ten Kate ook de toestanden bij andere koloniale mogendheden schetst, vormt Ned. Oost-Indië toch de hoofdschotel.

De heer J. F. H. A. Later besluit zijn deskundige beschouwing over de Inlandsche beweging (in het bijzonder op Java).

Over de particuliere hoofden op de landerijen bewesten de Tjimanoek op Java, artikelt de heer W. E. Rappard (wiens opstel in een volgend Nr. zal worden voortgezet).

De rubriek Varia bevat o. m.: Zijn de Samins (godsdienstige secte in Midden-Java) gevaarlijk? — Wenschelijkheid eener maandelijksche Ned.-Indische bibliographie (ontleend aan het Koloniaal Weekblad).

De rubriek Wetenschap en Industrie: Internationaal theecongres in Ned.-Indië. — De draadlooze verbinding met Indië. — Verslag omtrent handel, nijverheid en landbouw van Ned.-Indië gedurende 1915.

Overigens de gewone rubrieken: Maandelijksche revue van brochures enz. — Maandelijksche biblographie voor Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 26: Landelijke gezondheidsleer in de tropen, door N. H. Swellengrebel. — Landbouw in Suriname, door J. Sibinga Mulder. — Economisch overzicht van Ned.-Indië enz. — Verslag omtrent handel enz. van Ned. Indië in 1915 (vervolg). — Cocos nucifera, door Dr. F. W. T. Hunger, besproken door Dr. A. W. Nanninga. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswegen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

* * *

Ten slotte enkele titels.

Installaties voor kunstmatigen regen en hare voordeelen, door M. W. Etty. (Archief Suikerindustrie N.-I. 1916, bl. 560).

Meterologische waarnemingen verricht te Pekalongan in het jaar 1915, door T. van der Linden. (Tijdschr. als voren, 1916, bl. 287).

De nieuwe pharmacopee en de Indische apotheek, door J. J. Hansma. (Pharmaceutisch Weekbl. 1916, 645.)

Hoe een tuchtzaak in een der Inlandsche gemeenten werd behandeld, door A. Bliek. (Orgaan Ned. Zendingsvereen. Juli 1916). — Enkele indrukken, ontvangen gedurende mijn verblijf op West-Java, door H. van der Klift (Id.)

* * *

Personalia.

De heer Dr. L. P. de Bussy, Directeur van het Deli Proefstation te Medan, is met ingang van 1 Mei 1917 benoemd tot directeur van de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Naar de „Sum. Post" bericht, is Dr. Broersma te Medan aangekomen, o. m. om gegevens te verzamelen over de Oostkust, teneinde daarover een boek te kunnen schrijven in denzelfden geest als zijne studiën over Besoeki en de Lampongsche districten.

In andere Ind. bladen lezen we, dat ook een ambtenaar van het Encyclopaedisch bureau met hetzelfde doel zijn schreden naar Medan heeft gericht.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendelinggenootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal Heulstraat 17, den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, uitgegeven door het Kon. Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, deel 72, 1e en 2e aflevering.
2. Mededeelingen van het Bezoekisch Proefstation, No. 21. Rapport Rubber-Studiereis G. G. Schrieke.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Adjunct-landmeters voor het kadaster in Ned.-Indië.

Ter plaatsing als adjunct-landmeter bij het kadaster in Nederlandsch-Indië kunnen derwaarts worden uitgezonden jongelieden, die den leeftijd van 18 jaar zijn ingetreden en den vollen ouderdom van 24 jaar nog niet hebben bereikt, en die voldaan hebben aan het eindexamen eener hoogere burgerschool met vijfjarigen leergang, indien daarbij in de afdeeling wis- en werktuigkunde niet minder dan het cijfer 6 (voldoende) is behaald.

Aan de betrekking van adjunct-landmeter bij voornoemden tak van dienst is verbonden eene bezoldiging van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands.

Aan de betrekking van landmeter bij gemelden tak van dienst, waartoe men na aflegging van een examen bevorderd kan worden, is verbonden eene aanvangsbezoldiging van *f* 300 (driehonderd gulden) 's maands, elk.

Aan de uitzending ter plaatsing als adjunct-landmeter bij het kadaster is verbonden:

a. overtocht als passagier der 2de klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van *f* 600 (zeshonderd gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 100 (eenhonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot dien, waarop in Indië de dienstbezoldiging ingaat.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij verzegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot Afdeeling D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld de plaats en de datum van geboorte van den gegadigde.

Door vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederl. Staatscourant van 8 Juni 1916 no. 134.)

Uitzending adjunct-gouvernements-accountant Ned.-Indië.

Gegadigden worden opgeroepen voor de betrekking van adjunct-gouvernements-accountant in Nederlandsch-Indië.

In aanmerking komen zij, die den leeftijd van 23 jaar nog niet hebben overschreden, in het bezit zijn van een diploma hoogere burgerschool vijfjarigen cursus en van een diploma boekhouden en tevens practische ervaring in het boekhouden hebben opgedaan.

De bezoldiging bedraagt *f* 250 's maands met een tweejaarlijksche verhooging van *f* 50 en twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100, alzoo een maximum van *f* 500 's maands.

Zij, die voor deze betrekking in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, onder opgave van vroegeren en tegenwoordigen werkkring en van hun geboortedatum, bij gezegeld adres te wenden tot het Departement van Koloniën en daarbij over te leggen afschriften van diploma's en bewijs of bewijzen van practische ervaring.

In het adres moet worden vermeld of de gegadigde gehuwd is, c. q. het aantal en den leeftijd zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ad *f* 1000 (een duizend gulden);

b. overtocht als gouvernementspassagier der 2de klasse, casu quo ook voor het wettig gezin, dan wel der 1ste klasse indien de te benoemen persoon in het bezit is van een diploma middelbaar onderwijs;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag, waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

d. indien de uit te zenden ambtenaar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staat de uit te zenden ambtenaar gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad, en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van 23 Juni 1916 no. 146).

Uitzending naar Nederlandsch-Indië van een vast-werkman-machinesteller voor het Marine-etablissement te Soerabaja.

Ten behoeve van het Marine-etblissement te Soerabaja is de uitzending noodig van één machinesteller.

Hij mag niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn.

De vaste werklieden bij het Marine-etablissement, waartoe de uit te zenden persoon zal behooren, zijn niet uitsluitend werkman noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.

De uit te zenden persoon moet lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst, hetgeen moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

Hij is gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontscheping te Batavia.

Na verstrijking van het driejarig verband kan hij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits zijne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op zijn behoud prijsstelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, wordt hij burgerlijk ambtenaar, in welk geval op hem van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het weduwen- en wezenfonds van burgerlijke amtenaren in Nederlandsch-Indië, enz.

De bezoldiging van den uit te zenden persoon zal bedragen *f* 175 (honderd vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en eindigende met den dag volgende op dien van afloop van het verband, welke bezoldiging bij gebleken geschiktheid en ijverige plichtsbetrachting (ter beoordeeling van den commandant der zeemacht in Nederlandsch-Indië) kan klimmet tot *f* 200 (twee honderd gulden) 's maands. te bereiken door twee jaarlijksche verhoogingen van *f* 12.50 (twaalf gulden vijftig cents) 's maands.

Bij vernieuwing van het verband kan de bezoldiging op gelijke wijze worden verhoogd tot *f* 225 (tweehonderd vijf en twintig gulden) 'smaands, terwijl bij eene tweede vernieuwing van het verband de bezoldiging op gelijke wijze kan klimmen tot ten hoogste *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands.

Bij buitengewone geschiktheid en uitmuntende plichtsbetrachting kunnen, na verkregen machtiging van den Gouverneur-Generaal, door den commandant der zeemacht regelmatige bezoldigingsverhoogingen worden toegekend vóór het verstrijken van den daarvoor gestelden termijn.

De vaste werkman zal na zes jaren tot tevredenheid van den directeur van het Marine-etablissement te hebben gewerkt, bij niet verlenging van de overeenkomst eene tegemoetkoming van *f* 1600 (een duizend zeshonderd gulden) ontvangen; na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkomingvan *f* 3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkman de keuze gelaten tusschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente, berekend tegen 4 ten honderd rente op rente. De uitkeering van de tegemoetkoming heeft niet plaats, wanneer de werkman tusschentijds in vasten dienst wordt aangenomen, daar alsdan de reeds in 's lands dienst doorgebrachte tijd wordt medegeteld voor de berekening van het pensioen. Mocht de uitkeering reeds hebben plaats gehad, dan kan alleen opneming in vasten dienst plaats hebben, wanneer de werkman zich verbindt het genotene terug te storten.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië is verbonden:

1e. vrije overtocht met gezin naar Indië als landsreiziger der tweede klasse;

2e. gelijke overtocht na beëindiging van de overeenkomst, doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgeloopen;

3e. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 500 (vijfhonderd gulden) voor ongehuwden en van *f* 675 (zeshonderd vijf en zeventig gulden) voor gehuwden;

4e. de verplichting om zich bij notarieele akte, waarvan de kosten voor rekening van den uit te zenden persoon komen, te verbinden tot teruggave van alle gelden, welke aan hem en te zijnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van overtocht en van tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, indien hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt, dan wel om andere redenen dan wèlbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij is uitgezonden, niet aanvaardt of binnen drie jaren na zijne ontscheping in Indië den dienst verlaat.

In de onder 4o. bedoelde notarieele akte wordt tevens de verklaring opgenomen, dat men bekend is met de overeenkomst, welke men moet aangaan, alvorens bij het Marine-etablissement te Soerabaja te worden te werk gesteld.

Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen vermoedelijk eene proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.

Gegadigden voor genoemde betrekking behooren zich vóór 20 Juli a.s. bij gezegeld verzoekschrift (te adresseeren aan afdeeling „Personeel" van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.

Het verzoekschrift moet bevatten:

a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;

b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

(Nederl. Staatscourant van 24 Juni 1916 no. 147).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. 28. Donderdag 13 Juli 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Semarangsche Brieven.

XV.

Voor zaken te Soerabaja zijnde, was ik getuige van een voor Indië zeker ongewoon schouwspel, n.l. een betooging in optima forma. Een aantal van, naar ik schat tusschen 500 en 600 matrozen der Nederlandsche Marine, ordelijk in rijen van vijf geschaard, trok, onder het zingen van socialistische en Bondsliederen, door de stad, met zich voerende doeken, waarop verschillende leuzen en teekeningen het doen van den tocht duidelijk maakten. Aanleiding tot deze betooging bleek de behandeling der matrozen in het hospitaal op Simpang, welke behandeling in den laatsten tijd in het blad van den Bond van Marine-personeel tot eenige heftige artikelen aanleiding gaf, en ook in sommige dagbladen aan een scherpe kritiek werd onderworpen. „Wij eischen betere hygiënische behandeling en voeding", „Bestrijding van wandluizen", met een griezelige teekening van vele van die ongure diertjes, „Oorlogswinsten", waarbij groote geldzakken en tonnen waren geschilderd met getallen van vele miljoenen, dat waren al zoo de meest in het oog vallende opschriften.

Ongeveer ter hoogte van Embong Malang kwam de stoet tegenover eenige commissarissen van politie te staan, waarachter zich met klewang en gummistok gewapende inlandsche politieagenten hadden geschaard, het geheel onder aanvoering van den waarnemenden hoofdcommissaris Beltgens. Na een herhaalde sommatie om uitéén te gaan, werden eenige schoten in de lucht gelost. Toen een der matrozen de hand van commissaris Koster greep, waarin deze een revolver hield, ging dit wapen af en verwondde den matroos in de dij. De betoogers werden daarop met den gummistok uitéén gedreven, waarbij enkelen meer of minder beduidende kwetsuren opliepen, en waren zoo verstandig om terug te trekken. Zij verzamelden zich daarna in hun societeitsgebouw, waar geredevoerd werd. Voor het overige deel van den dag en den avond werd door gewapende mariniers onder bevel van een officier der marine en door de politie voortdurend gepatrouilleerd, maar verdere rustverstoring had niet plaats. In hun vergaderlokaal gaven de matrozen de schuld van het gebeurde aan het zenuwachtig optreden der politie. De heer Beltgens zette uiteen, dat verzuimd was voor deze betooging vergunning aan te vragen, dat het zijn plicht was geweest haar te verhinderen, maar dat er geen de minste animositeit bestond tusschen politie en matrozen. (Dit laatste waarschijnlijk in verband met de vroegere botsingen, die nog al eens plaats hadden tusschen de politie en eenigszins rumoerige passagierende schepelingen). Enkele socialistische leiders hier ter plaatse maanden tot kalmte aan, en gaven den raad om rustig huiswaarts te gaan. Hetgeen dan ook geschiedde.

Tot zooverre de feiten. Of zich een herhaling van het gebeurde zal voordoen, betwijfel ik zeer. In ieder geval zijn de autoriteiten op hun hoede. Edoch, een nader onderzoek van betrouwbare zijde leerde mij, dat zij dat al van te voren waren; zij wisten dat er iets broeide. Voor mij staat dan ook vast dat er van een zenuwachtig optreden der politie geen sprake is; alles was goed overdacht en van te voren vastgesteld. En dan moet mij dadelijk van het hart dat ik, betreurende dat er enkele matrozen verwond werden, het door de autoriteiten ingenomen standpunt ten zeerste toejuich.

Laat ons de zaak eens kalm en zonder opwinding beoordeelen. Dat het hospitaal te Simpang reeds langen tijd niet meer aan de moderne eischen van hygiëne voldoet is van algemeene bekendheid, en kan ons niet verwonderen, als wij bedenken dat het reeds meer dan een halve eeuw bestaat. Allerwege worden nieuwe eischen gesteld, en het is met den besten wil van de wereld niet mogelijk om daaraan met dezelfde snelheid te voldoen als waarmede zij bij de Regeering voorgebracht worden. Reeds vele jaren geleden werden klachten geuit over de behandeling in het hospitaal te Simpang, en niet enkel over die van de mindere militairen of schepelingen. De toestand van vervuiling was inderdaad ergerlijk, en het is alleszins redelijk om te eischen, dat zij, die voor het ontstaan of voortbestaan daarvan verantwoordelijk zijn, op gevoelige wijze ondervinden dat die verantwoordelijkheid van hooger hand niet als een ledig woord worde opgevat. Ook wat de voeding betreft schijnt een rigoureuze contrôle allerminst overbodig te zijn. Een gestreng onderzoek, zonder aanzien des persoons, zal moeten uitmaken of er grond is voor de beschuldiging, dat de voor de voeding uitgetrokken gelden niet enkel aan de verpleegden ten goede komen. De noodzakelijkheid van de herziening der maatregelen betreffende de voorziening in medische hulp, waar die op een onverwacht oogenblik mocht noodig blijken, is herhaaldelijk aan het licht getreden. Zij, die met hun leven onze belangen verdedigen, hebben er het volste recht op dat zij bij ziekte of na verwonding een voortreffelijke verpleging en een zorgvolle behandeling vinden. En hieraan, het dient rondweg erkend te worden, ontbreekt nog heel wat. Toen de beruchte overval bij Tjakranegara had plaats gehad, en het eerste transport gewonden te Soerabaja werd aangebracht, hebben zich bij het vervoer van den Oedjoeng naar het militaire hospitaal op Simpang dier ongelukkige slachtoffers van het wanbeleid en totale gemis aan militair doorzicht der bevelvoerders hartverscheurende tooneelen voorgedaan. Stel eens dat vandaag of morgen onze marine in deze wateren zal moeten optreden tot verdediging onzer koloniën, en zij dat weer doen met hetzelfde élan als in haar meest glorieuze dagen, dan zullen er, wees daarvan zeker, spaanders vallen. Is er dan in heel Indië één ambulance-auto voor 't vervoer van gewonden? Het is zeer zeker een loffelijke zaak om aan vreemde regeeringen hulp aan te bieden bij de verpleging hunner gewonden; maar moeten daarom onze eigen mannen vergeten worden?

Er was, en er is dus grond tot klachten, en ongeschonden blijve het recht der militairen en schepelingen om daaraan op behoorlijke wijze uiting te geven. Men zegt, dat reeds plannen in bewerking zijn om aan de wantoestanden in het Simpangsche hospitaal een einde te maken. Het houden eener betooging zal dan in geen geval aan de ambtelijke behandeling dezer aangelegenheid schaden, en zou, bij een verder ordelijk verloop, wat ik gaarne aanneem, ook dan nog op aller sympathie aanspraak mogen maken.

En toch acht ik haar verkeerd. Niet om het verzuim, dat men gepleegd heeft door niet eerst aan de plaatselijke autoriteiten de vergunning daartoe te vragen, ofschoon het mij voorkomt dat dat verzuim niet geheel en al onwillekeurig is gepleegd. Er zit meer achter deze zaak. Hier trokken niet eenige honderden matrozen op om verbetering van hospitaal-toestanden te eischen, hier was het de Indische Sociaal-democratische vereeniging, die den eersten Mei-Zondag een propagandatocht had georganiseerd, daarvoor den matrozenbond bezigde, en in de erkend slechte hospitaal-toestanden een dankbaar motief vond voor het verwekken van agitatie. Zonder die hospitaal-toestanden hadden de socialistische partij-leiders wel wat anders bedacht; want niet het belang der schepelingen onzer marine, maar het partijbelang eischte zulk een betooging. De socialistische leiders trachten in hun imperialistische politiek ook de viering van den Mei-dag naar deze koloniën over te brengen. Hiertegen nu dient met kracht te worden geprotesteerd. Indië toch verkeert in de laatste jaren in een periode van zoodanige beroering, dat al wat die beroering in de hand werkt of kunstmatig aanwakkert, met klem moet worden gekeerd. Niet uit een afkeer van het nieuwe en een zucht om het oude met geweld te willen bestendigen. De evoluties, die deze landen ondergaan, is met geen geweld ter wereld te keeren, en voor de bevolking zelve daagt reeds de nieuwe dag van grooter welvaart en vrijheid. Zonder nog maar één oogenblik de oprechtheid van de bedoelingen der socialistische leiders in twijfel te trekken, acht ik hun agitatie op dit oogenblik ontijdig niet alleen, maar vierkant tegen de belangen van de inlandsche bevolking. Reeds nu wordt deze van verschillende kanten opgehitst en bewerkt, met bedoelingen, die aan hun waarachtige ontwikkeling en vooruitgang geheel vreemd zijn. De Indische Sociaal-democratische vereeniging zoekt steun bij de Sarekat Islam. Dat deze vereeniging een zuiver oeconomisch doel nastreeft, men moet al heel buitengewoon naïef zijn, of met opzet zijn oogen voor de feiten sluiten, om dat te blijven volhouden, waar men de duidelijkste bewijzen om zich heen ziet van een opleven van het godsdienstige element, een opleving, die niet voortkomt uit den Inlander zelf, — daarvoor legt hij zich te gemakkelijk bij het bestaande neder, — maar die wel degelijk haar grond vindt in, en aangewakkerd wordt van uit het buitenland. Ik acht het b.v. volstrekt geen onbeteekenend verschijnsel, dat bij alle mogelijke aangelegenheden, bij trouwen, begrafenissen enz., door de inlanders de Turksche vlag wordt vertoond. Nog onlangs zag ik zulk een trouwstoet, niet meer zooals vroeger in een lange reeks van dogcarren met fraai versierde zweepen en getooid met de Nederlandsche vlag, maar heel deftig in auto's, ieder met twee vlaggetjes voorop, en uitsluitend de Turksche vlag. Dat de statuten der S. I. van zoodanige mohammedaansch-geestelijke propaganda niet gewagen, bewijst niets tegen haar bestaan, vooral niet voor hen, die eenigszins met de eigenaardige Oostersche psyche bekend is, waarvan openhartigheid en rondheid nu juist niet de meest naarvoren springende eigenschappen zijn.

De zaak krijgt echter een veel ernstiger en hoogst bedenkelijk karakter, als naast dat godsdienstige element zich een geheime invloed van politieke strekking voegt. De zaak Keil-Schün en Co. te Buitenzorg, door sommige bladen angstvallig verzwegen of en bagatelle behandeld, door andere flink aangedikt, en die de rechter tot klaarheid zal moeten trachten te brengen, heeft in elk geval voor de mogelijkheid van vreemde politieke inmenging, al wordt deze dan ook (natuurlijk!) niet door vreemd gezag gedekt, ten duidelijkste gewaarschuwd.

Bij zoo heterogene invloeden komen de werkelijke belangen van de bevolking ongetwijfeld in het gedrang. De Regeering heeft daartegen te waken. Zij heeft den hoogen plicht om de ontwikkeling dier 30 miljoen zielen in goede en zekere banen te leiden. Eén der steeds redevoerende voormannen der socialistische partij in Indië, de heer Sneevliet, zei eens dat het juist zijn bedoeling was om ontevredenheid te verwekken. Wie niet ontevreden was had geen begrip van een beteren toestand. De juistheid dezer bewering van uit een wijsgeerig standpunt eens voor een oogenblik toegevend, mag toch de vraag gesteld worden of de belangen van de bevolking gediend worden met die ontevredenheid alleen, en of ook niet tevens de middelen dienen aangewezen te worden om haar op te heffen; middelen, die maar niet altijd met een paar groote woorden of met wat door een gemakkelijk tot enthousiasme te brengen menigte toegejuichte frazen zijn gevonden. Onder deze agitators zijn menschen van een zekere ontwikkeling, die heel goed weten hoe weinig moeite het een handig redenaar kost om een menigte tot allerlei verkeerde daden op te zweepen. Is er iemand die openlijk zou durven beweren, dat de belangen der inlandsche bevolking bij een andere mogendheid dan de onze veiliger zouden zijn? Maar dan moeten wij ook het Nederlandsche gezag eerlijk steunen, en de taak van de Regeering, die met den dag zwaarder wordt, niet verzwaren. Toen bij het ontstaan der S. I. de Regeering zich op het standpunt stelde om alleen rechtspersoonlijkheid te verleenen aan plaatselijke vereenigingen, werd dit algemeen als een verstandige maatregel van Idenburg beschouwd om de al te heftige en roerige elementen behoorlijk in bedwang te houden en der vereeniging een rustige oeconomische werking te waarborgen.

De verleening van rechtspersoonlijkheid aan de centrale S. I. lijkt mij een onnoodig verlaten van dat juiste standpunt. Reeds meer dan voor hem nuttig is begint de inlander een zeker vermaak te scheppen in openbare vergaderingen, die hij als een soort van sport beschouwt. Tot nu toe hebben die vergaderingen geen aanleiding gegeven tot rustverstoring van eenige beteekenis. Maar wie waarborgt ons dat niet te eeniger tijd de heftige elementen naar voren komen en tot verzet prikkelen, dat niet lieden, die andere belangen dienen dan die van den Javaan, het oogenblik gunstig achtend om de Regeering in moeilijkheden te bren-

gen, de weinig ontwikkelde bevolking onder allerlei schoonklinkende beloften en leuzen tot daden brengen, die in geen geordenden staat mogen of kunnen worden geduld? Dan zal aan de zaak van den vooruitgang van den inlander voor jaren ernstig nadeel zijn toegebracht. En wanneer het dan tot bloedige botsingen komt, aan wie dan de schuld?

SI PANTEK.

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

Volgens de jongste mailberichten heeft de cholera te Batavia zich in de maand Mei niet uitgebreid. Het rapport van 23 Mei vermeldt, dat er 2 Inlandsche en 1 Chineesche lijder bijgekomen zijn. 2 Chineezen en 2 Inlanders overleden, zoodat thans onder behandeling zijn 2 Europeanen, 1 Inlander en 2 Chineezen.

Schoolnieuws.

22 Mei jl. werd te Djokja officieel de neutrale school voor jongens van de Hollandsch-Javaansche school, naast de dito meisjesschool gelegen, en staande op den Danoeredjan-grond op Malioboro, geopend. De school was uitwendig eenvoudig versierd en tegen den openingstijd waren er heel wat belangstellenden opgekomen, die door het hoofd der school, den heer Mulder, verwelkomd werden. Tegenwoordig waren de resident, ass.-res. en controleurs B.B., prins Soerjodilogo van het Pakoe Alamsche huis en vele kraton-prinsen, voorts het hoofd van het Mangkoenegorosche huis met eenige Solosche grooten, enkele regenten, de oud-djaksa Nitidipoero, alsmede vele onderwijzers, ook van de Solosche neutrale school; buitendien nog enkele particulieren.

De kinderen werden in het front der school opgesteld, — waar het zonnetje reeds flink brandde — alwaar zij een welkomstlied en het Wilhelmus zongen. Daarna werd in de voor- en middengalerij der school een kring gevormd en werd de openingsspeech door raden Rio Nitidipoero voorgelezen, aangezien de heer De Vries Robbels door drukke werkzaamheden helaas verhinderd was tegenwoordig te zijn, aldus de Djoka-correspondent van de „Loc." In die speech werd o. m. dank betuigd aan het gouvernement voor de toegestane subsidie, aan den sultan voor de vorstelijke giften, aan het bestuur der school geschonken, aan den leider der school, den heer Mulder, voor zijn energie en de goede leiding, zoodat thans reeds een 325 jongens van deze, tot de meer gegoede inlanders behoorenden, van dit onderwijs kunnen profiteeren, tevens aan den resident en de vele belangstellenden voor hun blijk van sympathie, betoond door hun aanwezigheid, met dit neutraal onderwijs, waarna de school als geopend werd verklaard.

Vervolgens werd een rondgang gemaakt door de acht flinke en ruime lokalen der school, waarin de leerlingen gezeten waren en waar kinderen van enkele klassen een Hollandsch vlaggetje in de hand hielden. Na een kouden dronk vroeg de bekende onderwijzer van de Inlandsche kweekschool, Boediarto, het woord, en vertaalde in keurig Javaansch de speech, die even te voren in het Hollandsch gehouden werd. Daarop nog een dankbetuiging van een der vaders der inlandsche leerlingen uit naam van alle ouders, en de plechtigheid was afgeloopen. Om elf uur nam de resident afscheid van den hoofdonderwijzer en spoedig daarna verdwenen de anderen, waarna de kinderen getracteerd werden en nog wat pleizier gingen maken.

Deze jongens- en meisjes-neutrale scholen zijn voortgesproten uit de indertijd bestaande school van de vereeniging Boedi-Oetomo, die een uiting was van de ethische richting en drang van inlandsche zijde tot leerlust. Prins Notodiredjo, die voorzitter was van bovengenoemde vereeniging, maar reeds wegens ongesteldheid zijn ontslag nam, interesseerde zich daar persoonlijk zeer voor en gaf zelfs één van zijn woningen voor schoollokaal. Daar de toeloop naar die school steeds crescendo ging — thans zijn er 120 meisjes en 325 jongensleerlingen — werd de last te zwaar voor zijn schouders en kwam hij met een voorstel aan de loge Mataram om de leiding van die school op zich te nemen. Vroeger gingen de kinderen van beide seksen in dezelfde klasse, maar dit veranderde, nadat de „Vereeniging tot bevordering van neutraal onderwijs aan Inlanders" de zaak in handen had genomen, en spoedig daarna werd op de gronden van den rijksbestuurder, daartoe financieel gesteund door den sultan (die reeds ƒ 30.000 schonk), een meisjesschool gebouwd, en daarnaast is nu de dito jongensschool verrezen.

Het bestuur der school, dat vroeger bestond uit zes Inlanders en vijf leden uit de loge Mataram, heeft kortelings ook een verandering ondergaan, want nu de loge haar gewaardeerde medewerking gaf en zorgde dat het onderwijs der school in goede banen geleid werd, was het niet meer dan billijk, dat de loge zes bestuursleden zou leveren tegenover vijf Inlandsche leden, hetgeen dan ook op de laatst gehouden vergadering besloten werd en waarvoor nu verandering in de notulen der vereeniging werd aangevraagd. Het bestuur der vereeniging benoemt en ontslaat het onderwijzend personeel, terwijl de inspecteur van het inlandsch onderwijs ook deze scholen bezoekt en rapport uitbrengt, omdat het gouvernement twee derde en de leden der vereeniging de rest der onkosten betalen.

De meisjesschool zal weer spoedig met drie lokalen vermeerderd worden, waaruit duidelijk blijkt, dat deze school werkelijk in een bestaande behoefte voorziet.

Uit Madioen werd aan de „Javabode" geschreven:

Toen men elders den tijd rijp achtte, om aan de waarheid van 't beginsel: „een meisje heeft, des gewenscht, niet minder recht op onderwijs dan een jongen", ook in de inlandsche samenleving tastbaren vorm te geven, bleef men hier te Marioen niet achter en werd, ondanks tal van moeilijkheden, een Kartinischool gesticht, die thans, behalve het hoofd der school, reeds vier leerkrachten telt en huisvesting vond in een keurig modern schoolgebouw.

Zulk een school te stichten brengt zeker risico mee. Immers 1/3 van alle onkosten komt voor rekening harer stichters. En al blijft het waar, dat het succes voor de moedigen is, aan zulk werk zijn vrij belangrijke sommen verbonden, om de instandhouding te verzekeren, zoodat 't begrijpelijk is, dat menigeen zich tienmaal bedenkt, alvorens men in deze materie van den wensch tot de daad overgaat.

Maar Madioen bezit, ook waar 't geldt financieele belangen der Kartinischool te behartigen, een stuwkracht, wier invloed, altijd daartoe waakzaam en werkzaam, telkens een nieuwe bron van inkomsten schijnt te kunnen openen. 't Is de heer J. A. E. van Deventer, de resident, dien ik hier even noemen wil; niet in die kwalitieit, maar als beschermheer der Vereeniging: „Madioensche Kartinischool". Overtuigd, dat mannelijke leergragen in geen geval het monopolie van recht op onderwijs bezitten, werkt hij, ongezien, om de kas te versterken, zoodat zij, die 't bestuur vormen, niet zuchtend behoeven te arbeiden. Hoe had dit laatste 't anders aangedurfd, o. m. een gebouw en bijgebouwen tot een bedrag van 18 mille te stichten, dat aan alle eischen van nut en schoonheid voldoet? Gelukkig — en het eert hem zelven — zijn directies en administrateurs van suikerfabrieken goede luisteraars, als de heer Van Deventer bij hen een pleit voert, dat ze uitnoodigt, een bescheiden deel der gemaakte winsten ten bate der inlandsche samenleving te willen besteden. Achtereenvolgens, dank zij des heeren Van Deventer's activiteit, verklaarde de directie der Suikerfabriek Kanigoro zich tot een maandelijksche subsidie van ƒ 50 bereid; dit loffelijk voorbeeld werd spoedig gevolgd door dat van Pagottan; kortgeleden verblijdde de dito Kedjosari het bestuur der school met een gift van ƒ 500 in éens; nu pas verluidde het zich, dat ook de suikerfabriek Soedhono, voorloopig voor één jaar, per maand ƒ 50 zal bijdragen, om den voortgang der school te helpen verzekeren; en nummero vijf is de suikerfabriek Poerwodadi, die zich ook al verbond, om stellig voor een jaar maandelijks ƒ 50 aan de Kartinischool te schenken.

Er is nog een zesde fabriek, waaraan de heer Van Deventer ongetwijfeld niet minder het voorrecht gunt, zich onder de vrijgevigen te scharen. Ik gun de Kartinischool, dat ook die zesde onderneming het kansje, om deze nuttige inrichting te steunen, niet laat voorbijgaan.

Waar 't steunen dezer categorie scholen geldt, heeft de naam Van Deventer — en wie denkt hier niet aan wijlen het Kamerlid van dien naam? — zeker een goeden klank. En voor den verderen bloei der school, hier genoemd, is 't zéér te hopen, dat voor raad en steun beide, het bestuur der school moge ervaren, dat den resident Van Deventer langer dan wijlen zijn neef vergund wordt, zoo krachtdadig hulp te blijven bieden. Terecht — gelukkig, zegt zelfs het bestuur, — is hij, evenals dit, van meening, dat, nu dank zij de zorg der regeering, aan tal van jonge mannelijke Inlanders den weg tot ontwikkeling door onderwijs gebaand wordt, dezen, wanneer zij huwbaar zijn, echtgenooten moeten kunnen vinden, wier kennis en ontwikkeling niet omgekeerd evenredig is met de hunne.

Tegen zulk een inzicht en conclusie valt zeker al heel weinig in te brengen.

Elders lezen wij:

Ter afdeelingshoofdplaats Poerbolinggo in Banjoemas, waar reeds 2 Inlandsche scholen der 2de klasse bestaan, zal een derde zoodanige school worden gebouwd, ook te Soewawal in de afdeeling Japara der residentie Semarang wordt eene dergelijke school opgericht.

Ter hoofdplaats Semarang — in de buurt Seteran — wordt een 5de Inlandsche school der 2de klasse gebouwd. Ook ter afdeelingshoofdplaats Malang (residentie Pasoeroean), waar reeds 2 dergelijke scholen bestaan, komt er nog een bij.

Verder is machtiging verleend om in dit jaar nog dergelijke onderwijsinrichtingen te bouwen te Blanten in de afdeeling Kendal en te Grobogan, beide in de residentie Semarang en te Treboengan in de afdeeling Panaroekan der residentie Besoeki.

De assistentenmoorden.

In haar vaste rubriek schrijft de „Javabode" hierover:

Een vraagstuk van belang, dat de planters in Deli en ook de bestuursambtenaren op Sumatra's Oostkust bezig houdt, reeds jaren.

Het blijft een opmerkelijk feit, dat op Java zeer zelden een moord of een aanslag op een assistent voorkomt, maar dat bijna geen maand voorbijgaat, waarin niet een moord of een aanslag op een assistent wordt gerapporteerd op een der ondernemingen op Sumatra's Oostkust.

Het kan niet anders, of tal van oorzaken hebben dat verschil in de hand gewerkt.

Het bestaan van een arbeidscontract, waaronder de arbeider heeft te werken, op de ondernemingen in Deli, is zeker één der oorzaken van het verzet van den arbeider, dat zich uit tegen den assistent, tegen dengene, die onmiddellijk boven hem is geplaatst en zijn werk kan keuren en nazien.

Wie wat diep in de eigenlijke quaestie doordringt, zal in de klacht van den werkgever in het Banjoewangische en in den assistentenmoord in het Delische de zelfde oorzaak kunnen opsporen.

De klacht van den werkgever in het Banjoewangische — de klacht klinkt gelijkluidend voor alle ondernemingen op Java — dat de arbeider hem eensklaps in den steek laat, omdat hij zijn vrijheid terugneemt, wijst aan wat de oorzaak is, voor een deel, van de assistenten-moorden op Sumatra's Oostkust. Dat gemis aan vrijheid van den contract-werknemer uit zich in ontevredenheid, in aanslagen en moord.

Waar zulk een hoogstaand man als de Gouverneur van Sumatra's Oostkust, bekend, volkomen bekend, met de toestanden en de arbeidsverhoudingen in zijn gewest, een contract noodig acht voor het welslagen der cultures, daar zullen wij het niet wagen een pleidooi te houden voor de afschaffing ervan.

Waar dus aan den eenen kant het gevoel de vrijheid te missen, den arbeider op de ondernemingen vaak leidt tot excessen, tot moord, waar hij vaak de minste kleinigheid aangrijpt om zijn ontevredenheid te toonen, daar mag aan den anderen kant niet worden vergeten, dat vaak de zorg, het toezicht, de leiding van die arbeiders worden opgedragen aan jeugdige assistenten, die vaak met een macht worden bekleed, die zij niet steeds naar behooren weten te gebruiken. Vaak pas uit Europa gekomen, bijna niet bekend met land en volk en eigenaardigheden, voelen zij zich wel al te veel een vorst, die gebieden moet en gebieden wil over het volk.

Hij kent niet den gemoedstoestand van zijne ondergeschikten. Hij is zelf een slachtoffer, valt vaak als slachtoffer van een taak, welke men hem nog niet had moeten opleggen. De omgang van den assistent met den werknemer kan veel goed doen en veel bederven.

In dienzelfden geest laat de Gouverneur van Sumatra's Oostkust zich uit in een schrijven, gericht aan de D. P. V. en Avros, naar aanleiding van vergaderingen, door beide vereenigingen over de aanvallen op assistenten gehouden. Hij schrijft o. m.:

„Axioma's, dat men niet buiten slaan kan; dat een koelie, die werkelijk een klap verdient, die ook zonder wraak accepteert, werpe men absoluut over boord; wil men niettemin daarop wissels blijven trekken, dan aarvaarde men ook zonder geweeklaag de gevolgen."

Bovengenoemd blad besluit:

Dit is zeer zeker de spijker op den kop geslagen, al zullen er zeker elementen worden gevonden onder de duizenden arbeiders, die niet te verbeteren zijn, een betere omgang met de werklieden zal er zeker toe bijdragen, dat een toestand wordt geboren, waarbij moord of doodslag van den kant van den werknemer zeldzamer zal worden.

Maar voor alles, dat is onze meening, moet de groene assistent eerst in den omgang met de werklieden worden opgeleid.

In dezelfde rubriek lezen wij elders over

De Coöperatie :

Het was voor ons een eigenaardige verrassing, toen wij gebracht werden naar de coöperatieve keuken van eenige Chineesche werklieden, daar op een uithoekje van Priok.

Zestig, zeventig Chineesche werklieden, de voormannen, hebben daar een coöperatieve keuken opgericht, zij hebben samen een kok gehuurd, zij doen gezamenlijk hun inkoopen en zij eten nu veel goedkooper en veel beter dan wanneer zij bij warongs of in een Chineesch restaurant terecht moesten komen.

Het mag een gelukkig verschijnsel worden genoemd, dat er in Ned.-Indië in de laatste jaren meer leven komt in de coöperatie-brouwerij. Hebben wij reeds vroeger gewezen op den bloei en vooruitgang van de coöperatie der spoorweglieden, een andere coöperatieve vereeniging ,,De democraat", hier ter stede opgericht, begint tot bloei te geraken.

Nog te weinig personen zijn lid van deze coöperatie, toch wordt reeds voor een *f* 3000 per maand omgezet. Ook Inlanders zijn er lid van. Men zorgt voor rijst, suiker, koffie, en al verschilt de prijs weinig met dien in de winkels of warongs, de qualiteit van de waren is veel beter. Niets wordt met mindere soorten of minderwaardige producten vermengd.

Ook hier is het systeem van contante betaling ingevoerd, al zijn er nog, die op afbetaling koopen. Maar daar is aan die afbetaling een soort spaarsysteem verbonden, waarbij zij bij de maandelijksche afbetaling iets extra's betalen, dat voor hen wordt bewaard en aan het einde van het jaar een zoodanig bedrag vormt, dat zij in staat worden gesteld voortaan contant te koopen.

Zoo kan deze coöperatie, op bescheiden schaal ingericht, tot bloei komen, en tot een voorbeeld worden.

Pandhuizen in Solo.

Thans is definitief besloten met 1 April 1917 de pacht der pandhuizen in de residentie Soerakarta op te heffen. Er zijn thans 10 pandhuizen in dat gewest. Na de opheffing dier pacht zullen alle pandhuizen op Java en Madoera in eigen beheer worden geëxploiteerd.

's Lands Plantentuin.

's Lands Plantentuin te Buitenzorg zal in de maand Mei van het volgend jaar een eeuw bestaan. Vermoed wordt, dat dit feit met eenige feestelijkheid zal worden herdacht.

Zeker is het, dat ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan een gedenkboek zal verschijnen.

Bandoengsch Nieuws.

In de vergadering der Bandoengsche Kiesvereeniging werd een nieuw bestuur gekozen, bestaande uit de heeren: Hering, voorzitter; Van Dijk, Loder, Van Suchtelen, Volkerts, Kerdijk en Straeter, leden. Daarna had een langdurige en onverkwikkelijke bespreking van candidaten plaats. In een volgende vergadering zou de definitieve candidaatstelling plaats hebben voor de verkiezing van twee leden voor den gemeenteraad, vacatures Kessler en Gopner.

Het lid van den gemeenteraad, de heer F. Moet, opperde in de vergadering der vroede mannen van 1 April jl. het idee, om voor de gemeente een wapen te doen ontwerpen. Aangezien dit punt niet op de agenda stond (het was bij de rondvraag, dat de heer M. de zaak ter sprake bracht), gaf de voorzitter hem in overweging, het denkbeeld in een voorstel nader uit te werken.

Dit nu is geschied. De heer M. stelt voor een prijsvraag uit te schrijven, voor de drie beste ontwerpen, welke door een door den raad te benoemen jury zullen worden bekroond.

Dr. Van Schouwen, de civiel-geneesheer aldaar, heeft zich in een schrijven tot den voorzitter van den gemeenteraad gewend, waarbij hij wees op de wenschelijkheid om ook te Bandoeng voorzorgen te nemen tegen het naderend pestgevaar.

De directeur van landbouw, de heer Koningsberger, vertoeft momenteel in de Preanger voor verschillende zaken. Woensdagavond presideerde hij te Bandoeng de vergadering der vereeniging tot bevordering van de belangen der Kinacultuur en vertrok gister naar Madjalengka, waar heden de opening der Landbouwschool plaats heeft. Ook heeft de heer Koningsberger Woensdag een bezoek gebracht aan de gouvernements-kina-onderneming Tjinjiroen.

De meisjesgezellen en padvinders te Bandoeng hebben hun wegens vertrek onlangs afgetreden voorzitter, den heer Maas Geesteranus, op een alleraardigste manier geluk gewenscht met diens benoeming tot assistent-resident (van Kendal), zegt de ,,P. B." Zij verzamelden zich ten huize der dames Van Dijk. Daar werden aan de stokken lampions bevestigd en toen ging men, met verschillende leden van het plaatselijk comité, het vaandel der meisjes voorop, naar de woning van den heer Maas.

Op den Ouden Hospitaalweg werden de lampions aangestoken en daarna marcheerde men het voorerf op. Daar werd front gemaakt, het groot saluut gebracht en sprak de nieuw opgetreden voorzitter, de kapitein Brukker, namens allen een gelukwensch uit aan het adres van den heer Maas, welke, na door een driewerf herhaald ,,hoera" te zijn bekrachtigd, door dezen in 't kort beantwoord werd.

Een mooi bloemstuk, in den vorm van het symbool der padvinderij, de lelie, werd aangeboden, en daarna commandeerde de troepleider rust. De meisjes en jongens gingen zich op het erf vermaken en werden getracteerd.

Te ruim 8 uur werd weer verzameld en marcheerde men onder het zingen van een ,,Lang zullen ze leven" af.

Met ingang van 1 Juni zal de IIIde afdeeling artillerie van het departement van oorlog te Bandoeng gevestigd zijn.

Er is *f* 60.000 bijeengebracht voor een zweminrichting. Men hoopt op goedkoop leidingwater van de gemeente.

Suriname.

Op 9 Mei heeft de Gouverneur het 51ste zittingjaar der Koloniale Staten geopend met een rede, waarin veel merkwaardigs staat. Wij kunnen daaraan slechts het een en ander ontleenen:

,,Op een dag als deze — aldus de Gouverneur — ziet men onwillekeurig 50 jaren terug en vraagt zich af of alle verwachtingen zijn verwezenlijkt, alle hoop vervuld, alle illusiën bevredigd.

Het antwoord op die vraag zal nimmer een volmondig ,,ja" zijn. Immers tusschen de gedachte en de uitwerking, het plan en de uitvoering staat de mensch met zijn onvolkomenheden, zijn kortzichtigheid, zijn afhankelijkheid van Gods beschikken op zijn wikken.

De hoofdgedachte van den ontwerper van het regeeringsreglement was: ,,aan de bewoners van Suriname al de rechten en vrijheden te geven, welke in verschillende vormen door alle tijden heen het erfgoed van de Nederlanders zijn geweest; daarbij autonomie en aandeel in de bestelling van eigen huishouden."

Was de kolonie Suriname er rijp voor in haren schoot deze levensbeginselen te ontvangen en tot ontwikkeling te brengen? Indien thans daarop ,,neen" geantwoord wordt is dat geen verwijt.

In menig opzicht is sedert de ontwikkeling bevorderd, maar t. a. v. een belangrijk punt, de bestelling van eigen huishouding, heeft het algemeen erkende middel, op autonomie berustend gemeentelijk en districtsleven, ontbroken.

2. Is de terugblik ontmoedigend? Hierop vind ik maar één antwoord: ,,neen". Ontwikkeling en vooruitgang zijn onmiskenbaar: de bevolking verdubbeld; het geboorteoverschot van negatief positief geworden en aangroeiend; de uitvoerwaarde verdrie-, de opbrengst der eigen middelen vervier-, de schoolgaande kinderen vervijf- en de ontvangen en verzonden brieven verzestienvoudigd; de in omloop zijnde bankbiljetten een 4 à 5 maal grooter bedrag vertegenwoordigend; de bestuurszorg zich uitbreidend volgens den een in onvoldoende, volgens den ander in overdreven mate; de uitvoer per hoofd, goud en balata niet medegerekend, stijgende; de Nederlandsche taal, voor 50 jaren het eigendom van weinigen, thans gemeen goed geworden — met deze heterogene grepen meen ik te kunnen volstaan.

Hun graphisch beeld is geen gestaag opgaande lijn; het is een golflijn, waarvan top en dal somtijds aanmerkelijk in hoogte verschillen. Maar omdat wij nu in een diep dal zijn, is er geen reden om te gelooven, dat de rijzing zal uitblijven.

Herinneren wij ons de woorden van de Moederlandsche regeering bij de behandeling van het regeeringsreglemnt in 1864: ,,Voorshands", zoo zeide zij, ,,kan het doel waarop alle krachtsinspanning gericht wordt, geen ander zijn dan de bevordering van de innerlijke welvaart der kolonie zelve." Daarin is niets veranderd. Alle krachtsinspanning op landbouw en volksgezondheid richtende, moeten wij den top bereiken.

Tast een langdurige economische depressie een volk ook geestelijk aan, er is inzonderheid één middel, dat dit gevolg beperkt, de arbeid op het veld, ver van de stad.

2. Door de houding der hooge regeering bleef aan Nederland tot op heden het voorrecht van den vrede verzekerd. Kunnen de gevolgen van den oorlog voor de kolonie niet geloochend worden, zij heeft niettemin reden van groote dankbaarheid. Ook goede gevolgen zijn merkbaar: een levendiger besef om voor tijden van nood te moeten zorgen; minder neiging tot verandering van dienstbetrekking; sterker streven om in eigen voeding door het kweeken van kostproducten te voorzien, van den invoer van levensmiddelen zich onafhankelijk te maken, aldus vermeerderde productie van den kleinen landbouw.

De voorziening in de voedingsmiddelen der bevolking ondervond tijdelijk eenige stoornis. Waakzaamheid op dit gebied blijft immer geboden en wordt thans geoefend door eene daartoe ingestelde commissie. Van het aanbod der moederlandsche regeering om de kolonie van regeeringsvoedingsmiddelen te voorzien, werd gebruik gemaakt.

De suikerfabrikanten in de oude kolonie — ik vermeld dit met erkentelijkheid — getroostten zich ter wille der bevolking eene belangrijke winstderving door ondanks prijsstijging den prijs der suiker voor de locale consumptie niet te verhoogen.

4. In den loop van dit jaar overleed een vreemdeling, aan wien bestuur en bevolking der kolonie grooten dank verschuldigd zijn: prof. Ehrlich, wiens naam onafscheidelijk verbonden is aan de bestrijding der yawsziekte. Een woord van hulde zich in deze zaal zonder twijfel weerklank vinden.

5. Den 27en Februari j.l. was het 100 jaar geleden dat Suriname van onder vreemd bewind onder Nederlandsch gezag terugkeerde. De dag ging zoo goed als ongemerkt voorbij. De archieven der kolonie tot den datum van dien terugkeer werden naar Nederland ter bewaring opgezonden......

9. In den landbouw zijn teekenen van vooruitgang. Wel is waar stijgt de cacaoproductie nog slechts langzaam, in de koffieoogsten is daarentegen een belangrijke vermeerdering waar te nemen. De rijstcultuur neemt sterk toe en in de suikercultuur is kleinbedrijf in het vooruitzicht.

10. De toekomst der immigratie baart zorg wegens de voorgenomen afschaffing der emigratie onder contract in Britsch Indië. In de eerste plaats dient eene oplossing te worden gezocht in een ruimen toevoer van arbeidskrachten uit Nederlandsch-Indië. Daarin spelen echter factoren een rol, die niet onder contrôle van ambtenaren en emigratieagenten gebracht kunnen worden, verband als zij houden met den geestelijken aanleg van de Archipelbevolking.

11. Op het gebied der hygiene wordt met inspanning van alle krachten voortgearbeid binnen de grenzen, door de middelen gesteld; in 1915 daalde het sterftecijfer tot nog geen 15 p. m. Een aanvang werd gemaakt door de

Rockefeller Foundation met de anchylostoombestrijding; de vorderingen kunnen tot nu toe bevredigend geacht worden. Bijzondere zorg vraagt het in het jonge kind belichaamd volksbelang, al kan de laatste jaren een stage daling in de kindersterfte gekonstateerd worden, in 1915 tot 79 op de 1000 levend geborenen.

Dank zij krachtigen steun van particuliere zijde, zal het Groene Kruis zijn arbeid in het belang der bevolking voorеerst kunnen voortzetten.

12. Het balatabedrijf herleefde op systematischer grondslag en de hoop mag gekoesterd worden, dat het nog geruimen tijd een bron van inkomsten zal zijn, zij het in mindere mate dan voorheen.

13. Het goudbedrijf wijst eene langzaam stijgende productie aan onder overigens ongunstige omstandigheden door den wisselkoers op het buitenland en de stijging van de prijzen der levensmiddelen. Het oogenblik nadert dat concessies kunnen worden verleend voor goudwinning op de Marowijne. De arbeiders, die door de inzinking in de balataindustrie naar het goudbedrijf overgingen, keeren tot de eerste terug.

14. Eene nieuwe industrie, de winning van mangrovebast voor extraheering van looizuur, ontstond. De verwachting wordt gekoesterd, dat weldra ook met de exploitatien van bauxiet een aanvang zal worden gemaakt. De analyse van het Surinaamsch bauxiet maant tot ernstig onderzoek daarvan.........

20. In verband met eene concessie tot het onderhouden van gemeenschap voor personen en goederen tusschen Paramaribo en Albina, werden aan den ondernemer groote oppervlakten domeingrond in erfpacht en voor het bewerken van hout afgestaan......

22. Ik vertrouw dat u in dit zittingsjaar zullen kunnen bereiken verordeningen betreffende instelling van plaatselijke besturen en waterschappen, waarvan het gemis door mij in den aanvang dezes als eene leemte werd erkend, wil de huishouding der kolonie beantwoorden aan hetgeen de regeering zich 50 jaren geleden voorstelde"...........

Het blad „Suriname" van 12 Mei, waarin bovenstaande rede is opgenomen, laat daaraan voorafgaan de openingsrede in 1866 door den Gouverneur van Lansberge gehouden. Op de beschouwingen der Surinaamsche bladen over de openingsrede komen wij terug.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Kartinischool". Deze Vereeniging, ten doel hebbende de opvoeding van het Inlandsch meisje te Soerabaja was, volgens de „Bintang Soerabaja", voornemens in de eerste dagen van Mei van dit jaar een grootsche fancy fair uit te schrijven in den Stadstuin aldaar. Op dat terrein zullen o.m. worden opgezet: een restaurant „Kartini" en verschillende verkoophuisjes, buffetten en er zal ook een pasar derma worden ingericht. Tooneel- en muziekuitvoeringen en sportvertooningen door Inlandsche scholieren zullen gegeven worden. Een bioscoop wordt niet vergeten, terwijl ook de gamelan zich zal laten hooren. Tevens zal er aan verbonden zijn een tentoonstelling van schilderijen en teekeningen, vervaardigd door de leden der vereeniging „Kunstkring Raden Saleh". Verder zullen gegeven worden kunstvuurwerk, wajangvertooningen, Inlandsche dansen en spelen. Ten slotte zal er een optocht gehouden worden, waaraan zullen deelnemen de leerlingen van de verschillende Inlandsche scholen te Soerabaja.

Doeltreffend. Het artikel van den heer R. M. S. Soerokoesoemo, die het opnam voor de Inlandsche vrouwen — alzoo Boedirahardjo in de „Voorpost" — heeft het hart mogen roeren van ons zwakke vrouwengeslacht, zoodanig zelfs, dat de uitwerking zeer heilzaam mag worden genoemd. Het is niet voor iedere vrouw weggelegd, om haar positie te verdedigen zóó bezadigd, als juffrouw Srihati uit Ngawi dit deed. Onze heldin verdient een compliment voor de wijze, waarop zij haar geslacht in bescherming heeft genomen. Verdere uitweiding zou slechts noodeloos kolommen verslinden. Genoeg zij, dat wij de beste hoop koesteren mogen voor het welzijn van ons vrouwengeslacht op maatschappelijk, moreel en intellectueel gebied, en zulks betracht door vrouwen, die zich niet schuldig maken aan uitspattingen als mademoiselle Srihati, wier bezadigdheid ons respect afdwingt. Laat zij meer dan eens haar welluidende stem doen hooren, opdat wij mannen in de gelegenheid worden gesteld ons steeds rekenschap te geven van de vorderingen der emancipatie bij onze medestrijders. Indië zal er gewis anders uitzien en beslist met een andere maat gemeten moeten worden, zoodra het zich beroemen mag op het intellect harer dochteren. Volkomen toegerust met middelen, welke haar ten dienste staan, om haar moederschapspositie te bekleeden, zal de Indische vrouw een plaats veroveren in de groote huishouding van den staat, waarmee wel degelijk rekening moet worden gehouden

Kromo-ontboezeming. In 't zelfde blad leest men van de hand van Maha Prana 't volgende: In het binnenland van Java ben ik geboren; daar ben ik opgevoed in eenvoud en vrede. Java's vruchtbare bodem is mijn arbeidsveld, waar ik in het zweet mijns aanschijns mijn dagelijksch brood verdien. Java is mijn dierbaar vaderland, al moet ik er zwaar strijden voor mijn sober bestaan. Al heeft mijn land recht noch macht, om zich zelf te regeeren, zou ik mijn Java toch niet willen ruilen met dat uitgestrekte land, waar thans, naar men mij vertelt, zooveel bloed vergoten wordt, ondanks of wegens de vergevordere beschaving. Java is mijn dierste pand, waar ik goed en bloed voor veil heb. Heb ik op Java's bodem niet mijns levens lief en leed steeds gedragen met berusting? Leef ik op Java's grond niet in vrede met mijn gade, die mij met gerustheid des harten steeds terzijde staat, zelfs als er gebrek voor de deur staat. Ja, mijn Java, gij geeft zelfs het aanzijn van welvarende levensbronnen aan vreemdelingen, die zich hier komen vestigen; gij maakt het mogelijk, dat de vreemde Oosterling zijn eigen geboorteland verlaat om op uw vruchtbaren bodem te leven; of om er zijn „handelsvermogen" sterk te ontwikkelen. Niet zelden wordt dan hun ondernemingsgeest met winstrijke resultaten bekroond. Ook de Westerling, die op hooger (!?) peil van beschaving staat, heeft voet aan wal gezet op uw grondgebied, om fortuin te maken. Zijn onvermoeid pogen is zelfs zoover gevorderd, dat hij u en uw volk totaal beheerscht, om zich zoodoende geheel vrij te kunnen ontwikkelen op handelsgebied. Hij drijft 't zelfs zóóver, dat hij hier heer en meester is en wij...... „Wij slaan zelfs de natuur in boeien" zeggen zijn rasgenooten, „en daaraan is het te danken, dat Java's produktie-vermogen met den dag toeneemt...... Wij echter, wij Kromo's, wilden gaarne ook ons aandeel hebben in hun streven, edoch, het ontbreekt ons vooralsnog aan baanbrekers onder onze eigen „bangsa", die het wèl met ons meenen en ons leiden willen met het doorzicht van een arendsoog en de volharding van een Edison.

Sadrachianen. De „Bintang Soerabaja" vermeldt, dat deze sekte van een verbasterd Christen zich in den laatsten tijd weer begint te roeren, zoo genaamd naar hun leider Sadrach. Zij zijn een sekte, die vele Inlandsche leden op tal van plaatsen in Java telt. De hoofdzetel is Karangdjoso (Koetoardjo-Bagelen-Kedoe), waar Sadrach, die zich apostel noemt, woont. In Moentilan en Sleman (Kedoe) wonen ook vele aanhangers. Men zegt, dat zij vijandig staan tegenover de Europeesche christenen en in den laatsten tijd vele geheime vergaderingen gehouden hebben. „De Banier" heeft onlangs over deze broederschap geschreven, waaraan de „Bintang Soerabaja uit het „Soer. Handelsblad" ontleend: „Resident Ament schreef over deze sekte in Maart 1902 en deelde mede, dat Sadrach, te Karangdjoso wonende, door de Inlandsche christenen aldaar als hun voorganger werd beschouwd, omdat hij 't eerst de christelijke leer in Bagelen verbreidde. In den loop van 1899 is Sadrach in aanraking gekomen met de herstelde apostolische gemeente „Zebulon" te Batavia. Hij vertelde, dat hij in die gemeente tot „Apostel" werd geordend. Hij begon toen met behulp van uitgezonden Javaansche christenen in het Koetoardjosche een aanhang te zoeken, die hem als apostel zou erkennen van de „Agama Christen Karasoelan". Dit had tengevolge, dat de meeste christenen naar de nieuwe sekte overliepen. Sadrach bediende doop en avondmaal en gaf doopbrieven met de tjap „Zebulon". De dessa's zijner aanhangers muntten uit door orde, netheid en veiligheid. In 1901 schreef de heer Heller d.d. 2 Juli aan den assistent-resident van Kendal over deze sekte. In April van dat jaar was zekere Tomas als colporteur van een bijbelgenootschap ontslagen wegens luiheid en bedrog; de man werd daarop „werver" voor Sadrach. Alle proselieten moesten te Karangdjoso bij Sadrach komen, die hun vergiffenis van zonden schonk. Van de Europeesche christenen moest Sadrach niets hebben; z. i. moesten alle Hollanders teruggaan naar hun eigen land en Java door Javanen worden geregeerd. Uit een anderen brief bleek, dat Sadrach zijn volgelingen gelast had niets van zijn leer aan de Hollanders te vertellen. „Koedoe nganggo kelir marang wong Londo", hetgeen beteekent, dat zij, ten opzichte der Hollanders, zich van een scherm (kelir) moesten bedienen. Sadrach heette Ratoe Ginaib, de verborgen koning, die trouwen zou met Koningin Wilhelmina!!

Hoe dit te rijmen? Een Sarikat Islammer schrijft in de „Tjahaja Timor" met eenig sarcasme, dat de voorzitter van de Centrale Sarikat Islam met zijn familielid, den regent van Demak, in het bestuur zitten van de Centrale Onderlinge Javaansche Levensverzekering Maatschappij, die kort geleden werd opgericht. Eenige maanden geleden werd door de S. I. te Boeloelawang aan den Resident vergunning gevraagd tot het houden van een loterij. Diezelfde voorzitter heeft zich toen daartegen verzet. Hij verklaarde, dat de Islam o.m. verbood: 1e. het deelnemen aan loterijen; 2e. id. aan levensverzekeringen; 3e. het deponeeren van gelden in de Postspaarbank en depositobanken.

Beschuldiging. Verschillende Arabieren te Batavia hebben, volgens de „Sinar Sumatra", middels de daar verschijnende „Pembrita Betawi", hun door het bestuur aangestelden godsdienstleeraar, Said Ali Alhabsi, zwart gemaakt. Zij zeggen, dat hij niet leert, zooals de Islam het voorschrijft. De kampongbewoners waren hierover zeer ontstemd en hadden aanvankelijk besloten om 't dien Arabieren gevoelig aan 't verstand te brengen, dat zij 't aan het verkeerde end hadden. Later werd op aanraden van meer bevoegden en van een overgroot deel der S. Islammers beter gevonden in een vergadering deze zaak te bespreken. Deze vergadering werd dan te Tanah Abang gehouden, waaraan wel 2000 personen deelnamen en waar ook de politie goed vertegenwoordigd was. De Inlanders waren blijkbaar toornig over

het geschrijf tegen dezen godsdienstleeraar en vermeenden, dat hun godsdienst daardoor balasterd werd. Maar de president van de S. I. Mohamad Djoenat, die de vergadering met duidelijke stem opende en leidde, gaf zijn leedwezen te kennen, dat de kampong-bewoners zoo schielijk hun drift bot vierden. Men deed beter, zeide hij, om kalm te blijven, te meer, daar het bestuur zich ook al met deze zaak bemoeid heeft. Dan zal wel aan 't licht komen, of de handelingen en leeringen van dezen goeroe al dan niet goed zijn. Het gelukte dien voorzitter dan ook de menschen tot bedaren te brengen. Zij gingen kalm weer huiswaarts. Ook in Meester-Cornelis waren de Inlanders om diezelfde reden ontstemd. Ook hier werd de storm tot bedaren gebracht. Maar tevreden waren allen toch nog niet.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Japansch Bezoek. Bij de opening van de nieuwe Japansche stoomvaartlijn der Osaka Shosen Haisha Mij. werd de eerste reis door een groot gezelschap (± 80 man sterk) van invloedrijke Japanners meegemaakt. Zij zouden achtereenvolgens Menado, Makassar en Soerabaja bezoeken. Eenige voorname personen uit den Japanschen handel, w.o. de oud-consul-generaal Ukita, zouden ook naar Solo, Semarang, Djokdja, Bandong en Buitenzorg gaan, om daar nieuwe handelsrelaties aan te knoopen en de bestaande betrekkingen te bevestigen. De resident van Soerabaja zal tijdens het bezoek der Japanners voor hen een tuin- of avondfeest organiseeren; zoo meldt de „Pewarta Soerabaja".

Pandhuisdienst en Schadeloosstellingen. Nu het Gouvernement zijn monopolie op de pandhuizen tot de Vorstenlanden denkt uit te strekken, zal het gevolg daarvan zijn, dat de Inl. pandhuizen te Solo zullen verdwijnen. De Inl. pandhuispachters — alzoo de „Perniagan" — betalen aan de Soenanskas een belasting, waarvan het gezamenlijk bedrag thans ± ƒ 12.000 is. Deze belasting bedroeg enkele jaren geleden slechts ƒ 9000 's jaars, en is nu steeds stijgende, zoodat gerust ƒ 18.000 als gemiddelde mag worden aangenomen. Voor de opheffing der pandhuispacht zal de Soesoehoenan van het gouvernement natuurlijk een schadeloosstelling ontvangen, overeenkomende met de gezamenlijke opbrengst der pandhuisbelastingen. De Kratonraad is bijeen geweest om het bedrag der schadeloosstelling, die het zelfbestuur van het Gouvernement denkt te vragen, vast te stellen. Vermoedelijk zal die schadeloosstelling dan ook ongeveer ƒ 18.000 bedragen.

Omtrent schadeloosstellingen in de Vorstenlanden schrijft de „Voorpost" 't volgende: De Soesoehoenan van Solo en de Sultan van Djokdja ontvangen respectievelijk 60 mille en 40 mille per maand of te zamen 1 millioen gulden 's jaars. Velen denken, dat die bedragen traktementen zijn uit 's lands kas. Dit is echter een dwaling. Het zijn schadeloosstellingen, verband houdende met vroegere inkomsten der vorsten, die een groot deel der belastingen (directe of indirecte), thans in 's lands kas vloeiende, moeten derven. Wel is het juist, dat traktementen uit 's lands kas toucheeren: a. de rijksbestierders, ieder ƒ 1000 's maands, en b. de buitengewone adjudanten van den Gouverneur-Generaal, t. w. Pangeran Ngabéhi (majoor) te Solo en Pangeran Mangkoe Boemi (overste) te Djokdja, ieder ƒ 200 's maands. Verder betaalt de Regeering de kosten van het Mangkoenegaransche legioen ad ƒ 186.000 's jaars en de toelagen van oud-officieren van het opgeheven Pakoe Alamsche legioen ad ƒ 5000 's jaars. Daarentegen hebben de Vorsten te betalen in ronde cijfers: a. bijdragen aan de landsmiddelen in 1915 en '16 resp. 48 en 67 mille; b. bijdrage van den Soenan alleen in de voedingskosten van gevangenen elk jaar 27 mille. Verder laat de Regeering zich niet in met het salarieeren van de vele regenten najoko en anom anom, de hofdignitarissen, de pradjoents, kliwons, ronggo's, panewoes enz.

Turksch gezind. De „Pewarta Soerabaja" vernam uit Bandoeng 't volgende: In de Kampong Soeniardja gaf de Arabier Sech Afon een huwelijksfeest. Velen waren uitgenoodigd om aan het gebruikelijke feestmaal deel te nemen, enkelen zijn gekomen, maar anderen bleven liever thuis. Aan dezen werd een Kiriman toegezonden, bestaande uit een portie rijst, in den vorm van een halven klapperdop, met wat koekjes er bovenop. Als regel ziet men dan aan een stokje, in 't midden er in geplaatst, een stukje papier met de Nederlandsche kleuren. Sech Afon zond ook van die lekkernijen. De controleur van politie zag echter iemand met een mand met een 20-tal van die cadeautjes passeeren. de Nederlandsche vlag was echter door een Turksche vervangen. De namen van hen, voor wie de goede gaven bestemd waren, zijn genoteerd. Er wordt op gelet.

S. I. De „Perniagan" beweert, dat het Inl. vereenigingsleven vele teleurstellingen opgeleverd heeft, waarvan de groote zwakheid van den Inlander schuld draagt en zulks als een gevolg van de jarenlange onderdrukking, waaronder hij gebukt ging, niet 't minst van de zijde van zijn eigen hoofden. De leden duwen niet op tegen hunne onbekwame of onbetrouwbare leiders, zij blijven van de vergaderingen weg en betalen hunne contributies niet. Maar toch dient gereleveerd te worden, dat er ook geweest zijn zelfopofferende leiders en ondankbare leden. Noodig is een trouwe naleving van de als gewoon of bestuurslid op zich genomen verplichtingen en van de op vergaderingen genomen besluiten. Maar vooral dient men zuinig te zijn in het beheer van de vereenigingsgelden.

De Pasar-bepalingen. De gemeente Soerabaja had het plan de plaatsen op pasar Pabean eerstdaags in het openbaar aan de meestbiedenden te veilen. Deze mededeeling heeft den kleinhandel, voornamelijk den Javaanschen verkooper, zeer gedrukt, daar hij weet, dat de Chineesche handelaars kongsies hebben gevormd om bij eventueelen verkoop dier plaatsen de huur daarvan tot exhorbitante prijzen op te voeren. De Javanen zelf kunnen geen kongsies vormen, welke tegen de Chineezen vermogen te concurreeren, omdat ieder op zich zelf staat en niet vermogend is, noch in de gelegenheid is daarvoor gelden bijeen te brengen. De Javaansche verkooper maakt een kleine winst en neemt vaak reeds een tiental jaren dezelfde plaats in, waarvan hij altijd de huur betaalde. Het spreekt vanzelf, dat hij zijn belangen door een dergelijk besluit bedreigd voelt. Daarom hebben 68 verkoopers van deze pasar zich tot den raad gewend met het dringend verzoek hen in het bezit van hun plaatsen te laten, waarvoor zij zoo noodig eventueel wat meer huur willen betalen. De andere groepen kleinhandelaren, wier uitstalplaatsen bij opbod aan de meestbiedenden zouden worden verhuurd, hebben dezelfde bezwaren en nemen een gereserveerde houding aan. Dezelfde ontstemming heerscht op de pasar Gèntèng en Toeri, waar de verkoopers hun handel met veel moeite tot eenigen bloei hebben gebracht. Zij meenen niet geheel ten onrechte, als baanbrekers van den gemeentelijken pasarhandel, op eenig voorrecht van gemeentewege aanspraak te mogen maken. De gemeente heeft ook ingezien, dat hier de belangen van den kleinen man tegen de alles inpalmende Chineesche kongsies moeten beschermd worden en heeft het verhuren van plaatsen bij abonnement uitgesteld tot de grieven der verkoopers nader onderzocht zijn. Daar de Javaan ook tegen hooger tarief en op maandabonnement wil huren, zal de Raad ten slotte hieraan wel de voorkeur kunnen geven.

Van Vreemde Koloniën.

't Russisch-Japansche verdrag.

Terwijl de allesbeheerschende wereldoorlog zich kenmerkt door een terzijdezetting van alle verdragen, die in vredestijd voor oorlogstijd, in plechtige bijeenkomsten waren ontworpen en plechtig door de staten waren erkend, blijven de regeeringen er toch nog op bedacht nieuwe verdragen te sluiten. Het vertrouwen in die overeenkomsten schijnt dus nog niet verbroken. Niet alleen zijn neutrale mogendheden voortgegaan met hun diplomatie in die richting te sturen en heeft N. Amerika bijv. nog belangrijke verdragen gesloten, maar ook de oorlogvoerenden hebben nog genoeg aandacht, tijd en vertrouwen gevonden om zich voor de toekomst aan lijnen van onderlinge verhoudingen te binden.

Een der merkwaardigste verdragen is zeker dat, wat thans tusschen Rusland en Japan gesloten is. De vijanden van kort geleden, die met felheid om de hegemonie in Oost-Azië schenen te strijden, die daarna als 't ware toevallig bondgenooten waren geworden in den oorlog 1914—'17, die hebben nu opzettelijk en fijn doordacht een verdrag van blijvende vriendschap gesloten.

In dit feit op zich zelf ligt iets troostends.

Er blijkt uit, dat een verloren oorlog — en altijd moet een partij zich wel als de overwonnene beschouwen — niet altijd tot weerwraak behoeft te roepen. Is de oorlog een uiting van nationalen haat, dan wordt hij eigenlijk nooit uitgestreden, het oud begrip van bloedwraak blijft dan voortleven. Is hij een gevolg van verstoord economisch evenwicht, dan hangt 't af van de meer of minder beleidvolle wijze, waarop dit hersteld is, in hoever de gemoederen wederzijds tot rust zullen komen. Is hij een uitvloeisel van staatkundige overwegingen, dan kan de vijandschap zich met de staatkundige inzichten wijzigen en zich in vriendschap en bondgenootschap omzetten. Zoo werden Oostenrijk en Pruissen, die een halve eeuw geleden tegenover elkander stonden, nu tot strijdgenooten. De Pruisische legers zullen wel vergeten om 't gouden feest te vieren van hunne in 1866 bevochten overwinningen. Zoo kon Italië tijdens den strijd zijner bondgenooten zich tot afscheiding van 't politieke verdrag geroepen voelen, 't volk had hier altijd buiten gestaan. Zoo kon de politiek van Rusland en van Japan tot inzicht komen, dat het beter is in 't Verre Oosten samen te werken, dan elkander in mededinging tegen te werken.

Begrijpen wij den tekst, zooals St. P. T. A. die heeft overgeseind, goed, dan is er voor de buitenstaanders echter ook reden in 't verdrag iets verontrustends te lezen. En 't wil ons dan ook twijfelachtig voorkomen of Groot Brittanië het zoo aardig vindt als de Engelsche pers ons wil doen gelooven.

Het 3 Juli geteekende verdrag wil tot samenwerking komen voor het behoud van den permanenten vrede in 't Verre Oosten. Het eerste artikel bevat de belofte, dat geen der contracteerende partijen zal meedoen aan politieke combinaties, die gericht zijn tegen de andere contracteerende partij.

Mocht Groot Brittanië het met Japan bestaande verdrag ooit willen benutten in een richting, die tegen 't Russische belang ingaat, dan zal Japan dus behooren te zeggen: „Rusland en ik doen gemeenschappelijke politiek".

Mocht Duitschland toenadering tot Japan gaan zoeken, dan zal 't bij zijn politieke voornemens evenzoo op eenzelfde bescheid van Japan moeten rekenen.

Volgens het tweede en laatste artikel zullen voor het geval, dat territorale rechten of de bijzondere belangen van een der twee partijen, door de andere erkend, in Oost-Azië worden bedreigd, R. en J. zich verstaan over de te nemen maatregelen, om de verdediging van die rechten en belangen te waarborgen.

Is deze weergeving juist, dan kan elk der contracteerende partijen vrij haar gang gaan. Zij kan om den vrede in 't Verre Oosten op een hechten grondslag te brengen, aan wien zij verkiest alle eischen stellen, die zij noodig acht. Zij kan, om de inwilliging hiervan te verkrijgen, zoo ver gaan als zij wenscht. De mede-contractant kan daar buiten blijven. Zij kan zelfs de territoriale rechten en de speciale belangen van een derden staat aantasten, ook daarmede heeft de mede-contractant niet te maken. Maar komt die derde in verweer, zet hij strijd tegenover strijd, stelt hij

représaille-maatregelen tegenover de getroffen maatregelen, dan roept hij den mede-contractant in het geweer, dan weet hij althans, dat deze, door het verdrag gebonden, zich partij heeft te stellen als contractueel bondgenoot.

Wanneer een dergelijke korte overeenkomst, zonder vermelding van een bepaalde oorzaak of reden, wordt aangegaan door 2 op zich zelf reeds machtige staten, dan heeft zij zeer bijzondere beteekenis. Bij 't beslissen over 't lot van Mongolië en China vormde de mededinging van R. en J. een waarborg voor te vergaande vrijmoedigheid. Bij expansieplannen in zuidelijke richting, had J. rekening te houden met mogelijke samenwerking van R. met de andere mogendheden, die terriotorale rechten en bijzondere belangen in 't Verre Oosten hebben. Bij alle voornemens, die Japan ontwikkelde, had 't, behalve aan de nog groote macht van Engeland, aan de veerkracht van Amerika, aan de mogelijkheid van een combinatie der vereenigde blanke natiën ten behoeve van hun gebied in Oost-Azië en Australië, steeds aan den naijver van Rustland te denken. Nu deze zich verklaard hebben tot vrienden in den nood, zal dit de stoutmoedigheid kunnen aanwakkeren. Zij schakelen den onderlingen strijd uit, die als eerste tooneel van de wereldgebeurtenissen noodig kon worden geacht, en verplaatsen hierdoor dan alles dadelijk bij 't volgende bedrijf, en daarin staan zij zijde aan zijde.

Daarom ligt o. i. iets verontrustends in dit verdrag tot samenwerking voor het behoud van den permanenten vrede in het Verre Oosten.

Zoowel datgeen, wat in verdragen gaarne als bindend wordt beschouwd, als datgeen, wat, wanneer 't in de politieke combinatie te pas komt, als bijzaak terzijde wordt gesteld, geeft aan dit, in dezen tijd, tot stand gebrachte korte contract een bedenkelijke strekking.

Jaarmarkt te Fez.

Niet zonder zelfvoldoening maken de Fransche bladen melding van 't voornemen, om van 1—15 October a.s. een groote jaarmarkt te Fez te houden. — Marokko heeft zich tijdens den oorlog kranig gehouden en deze uiting van vreedzame ontwikkeling heeft in onzen tijd een bijzondere beteekenis. In 't nog niet ten volle onderworpen land, waar godsdienstwoelingen en politieke reactie te vreezen waren, wordt, terwijl Frankrijk zelf in vollen en heftigen strijd is, de regeling van een groote jaarmarkt wenschelijk en mogelijk geacht.

De inlandsche kermis staat wel onder mede-leiding van 't bestuur, maar zij is toch geheel voor de inheemsche bevolking bestemd. Deze moet toonen, wat zij kan, maar ook moet haar den weg worden gewezen tot verbetering en uitbreiding van haar productief vermogen, op 't gebied van handel, nijverheid en landbouw.

De aantrekkelijkheid moet worden verhoogd door vermakelijkheden en vertooningen, naar den smaak der Marokkanen. Het geheel kan, behalve economische, ook politieke beteekenis hebben.

De tentoon-te-stellen artikelen moeten in de eerste plaats op een werkelijk inlandsch belang gericht zijn en aan hun zeden, gewoonten en levenswijze aangepast zijn. Natuurlijk loopt door de aankondiging ook wat anti-Duitsche propaganda heen. De voortbrengselen van de D. nijverheid zullen niet alleen geweerd worden, maar de voortreffelijkheid der Fr. moet daartegenover gedemonstreerd worden, in duizendvoudige afwisseling.

Lastige vragen.

In de Kamer van Afgevaardigden heeft de heer A. Grodet 4 vragen aan den minister van koloniën gedaan, waarvan op 3 voorloopig 't antwoord schuldig moest worden gebleven.

1o. Hoeveel veroordeelden tot dwangarbeid waren op 31 December 1914 in Guyana? 2o. Hoeveel veroordeelden zijn in 1915 ontvlucht? 3o. Hoeveel waren er nog op 31 December 1915?

Voor deze vragen moest de minister nadere gegevens inwinnen. De 4de der schriftelijk gestelde vragen luidde: Wanneer zal in Guyana aanvulling plaats hebben van het gedeelte der Europ. bewakers, wier aantal van 55 op 33 was teruggebracht, officieren niet inbegrepen.

De minister erkende vooreerst, dat de formatiesterkte der gendarmerie, die, in Augustus 1904, op 50 werd gesteld, nooit is bereikt. Bij de mobilisatie van 't leger was 't getal slechts 44. Sedert gingen 2 hunner in anderen dienst over en 13 werden gemobiliseerd en keerden daarom naar Fr. terug.

In Febr. 1916 vroeg de gouverneur der kolonie dan ook om toezending van een 10-tal gendarmen. In April vertrokken 8 tijdelijke voor den dienst bestemden, een tweetal volgen nog. Het plaatselijk bestuur acht dit voldoende, maar uit de vragen en 't antwoord is lichtelijk te lezen, dat de toestand volstrekt niet is, zooals men 't zou wenschen.

Ons kan dit niet onverschillig zijn. Wij geven 't dan ook niet als een berichtje zonder veel beteekenis. Het is bekend, dat de ontvluchtingen meestal plaats hebben naar onze kolonie Suriname, die van deze ongenoode gasten vaak veel last en maar heel zelden plezier heeft. Het mindere toezicht in de Fransche strafkolonie, kan ons bestuur tot meerdere strengheid bij de grensbewaking aanleiding geven.

Donkere tijden voor China.

De „Echo van China" geeft een somber beeld van den tegenwoordigen toestand, die misschien nooit zoo verontrustend is geweest. Van welke zijden men hem beziet, overal is er reden tot bezorgdheid. De regeeringscrisis duurt hopeloos lang voort. De wisselkoers blijft in den dalenden tak. De gemeenschap ter zee is verbroken door den opstand der scheepsofficieren.

In de provinciën overal ongerustheid en angst. De bevolking en de mandarijnen moeten op zelfverdediging bedacht zijn, de eerste tegen de roovers, de anderen tegen de revolutionnairen. Het vertrouwen is verdwenen. Handel en nijverheid wachten op minder woelige dagen om weer zaken te doen. De besluiteloosheid der centrale autoriteiten geven aan de buitenlandsche toestanden een buitengemeen ernstig karakter.

De handelsrelatiën met groote centra als Shangai en Hongkong leiden hieronder natuurlijk ook. De bestellingen worden al meer en meer zeldzaam, de uitvoering ervan meer en meer moeilijk. Na dit nader uiteengezet te hebben, zegt 't blad nog, dat de kapitalisten hun geld in vreemde stukken beleggen en veelal in den vreemde in veiligheid brengen.

Inderdaad geen rooskleurige tint, waaronder de nieuwe president het Rijk van het Midden gesteld vindt. Dit te minder, nu de schatkist leeg is en 't crediet der republiek ver beneden peil staat, terwijl Rusland en Japan hier worden twee handen op één buik.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Schets eener Indische bestuursorganisatie.

Aldus de titel eener (bij Joh. Morks te 's-Hage verschenen) brochure. Schr., de heer S. H. L. Roskam, stelt ons het Britsch-Indisch bestuurssteisel ten voorbeeld, toetst dit aan ons Indisch bestuur en geeft het schema aan, dat z. i. zou passen voor een richtig beleid onzer O.-I. bezittingen. Met het karakter van den komenden Kolonialen Raad kan schr. zich moeielijk vereenigen.

Of de voorstellen van den heer R overweging verdienen, kan dezerzijds niet worden beoordeeld, alleen troffen ons de zonderlinge termen, waarmede schr. somwijlen meent kracht te moeten bijzetten aan zijn betoog. Zoo lezen we o.a. op blz. 8: „Bedroevend is het dat zelfs nu nog Nederlanders naar Indië gaan, niet om hun kennis te verbreiden, maar alleen om flink geld te verdienen. En indien hij zijn kennis mocht verrijken, zoo neemt hij soms nog tegen zijne bronnen een houding aan, die ik maar liever niet wil beschrijven. Het intellect van den Inlander, dat soms nog hooger staat dan dat van den controleur of anderen, wordt teruggedrongen, het volk wil vooruit".

De Indo-Chineesche familie, enz.

Ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van „Chung Hwa Hui", de vereeniging van hier te lande studeerende Chineesche jongelieden (te Amsterdam), heeft Mr. P. H. Fromberg in den boezem dier vereeniging eene voordracht gehouden over „De Indo-Chineesche familie en de wetgeving". De tekst van die voordracht is verschenen in het boekje dat naar aanleiding der viering het licht heeft gezien.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de Mei-afl.: Hoe zal ons huidig leger Java verdedigen? door W. Muurling. — Het schieten op vliegtuigen met de mitrailleurs M' 12 en M' 14, door J. Ouwehand. — Promotiekansen voor officieren van gezondheid, door Dr. T. E. — Het reproduceeren van kaarten bij de Topografische inrichting te Batavia, door L. Jullien. — Over de schietmethode, door H. W. L. van Meeuwen. — Schermopleiding, enz., door O. — Blauw-katoenen kleeding, door Asymptoot. — De schoenen, door Asymptoot. — De schrijverij, door Asymptoot. — Het toelatingsexamen tot de Kaderschool, door J. C. A. Bannink. — Regeling tot het wegnemen van het verschil in voeding en soldij tusschen den Inlander en den Amboinees, door J. S. — „Die goedkoope gewapende politie", door H. G. Brandon, met Naschrift der Redactie.

De expeditie naar Zuid-Celebes in 1905-1906.

Als Extra-Bijlage No. 37 (officieele bijdragen van het Dep. v. Oorlog in N.-I.) is verschenen: De expeditie naar Zuid-Celebes in 1905. Derde gedeelte: De vervolging der vorsten van Boni en Gowa en de actie in Gowa, in de Adjataparang en Masenrempoeloe en in Mandar.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

In het Mei-nr. zet de heer P. van Zon zijn beschouwingen voort, getiteld: „Bijdrage tot de kennis der boschgesteldheid van de residentie Oostkust van Sumatra". — De hr. P. K. Heringa schrijft „Iets over de verbrandingswaarde van eenige Indische houtsoorten." — Verder publiceert de redactie Mr. Dr. Zaalberg's, reeds in organen van andere vereenigingen gepubliceerd, artikel: „Onderzoek naar de mogelijkheid tot het verkrijgen van een waarborg voor de uitbetaling van de pensioenen der landsdienaren." — De hr. E. H. B. Brascamp wijst op de beteekenis van „Java" in Daendels' bekende „Staat der Nederl. Oost-Indische Bezittingen". — Overigens nog eenige korte bijdragen in verband met het boschwezen.

De Macedoniër.

In het Juli-Nr. beschrijft Ds. D. Bakker den godsdienst van het „Hemelsche Rijk". — Ds. D. K. Wielenga vervolgt zijn interessante beschouwingen over de geschiedenis van het eiland Soemba. Hij behandelt thans de periode 1866—1888, „de taak der eerste ambtenaren op Soemba". De schr., blijkbaar puttende uit officieele bescheiden, wijst op de bekende onthoudingspolitiek van die dagen, waarin de ambtenaren er voor moesten zorgen tot elken prijs verwikkelingen met de bevolking te voorkomen. Zoo luidt o.a. de aanhef eener missive, gedateerd Koepang, 27 Sept. 1883: „Gezonden aan den controleur van Soemba tot informatie en om overeenkomstig de daarin te kennen gegeven verlangens, om zich zooveel mogelijk te onthouden van inmenging in de twisten tusschen de verschillende volksstammen, die niet rechtstreeks onder ons gezag zijn geplaatst, opdat geen aanleiding worde gegeven tot onaangename verwikkelingen, die ons misschien kunnen noodzaken gewapenderhand te moeten optreden, wat vóór alles door de besturende ambtenaren moet worden vermeden".

Iets over kajoe-poeti-olie.

In zijn artikelenreeks „Aanteekeningen over een (boot)reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea", opgenomen in opvolgende Nrs. van „Het Nederlandsche Zeewezen", deelt de schr., de heer I. Scheltema de Heere, een en ander mede over de kajoe-poeti-onderneming van den oud-kapitein O. I. L. van der Willigen, op het eiland Boeroe (zie het Nr. van 1 Juli).

We ontleenen er enkele hoofdzaken aan. Zes jaren geleden vestigde zich de genoemde officier bij de baai van Kajeli en begon de bereiding dier beroemde olie. De boom uit welks bladeren de olie wordt gestookt, groeit op die plaatsen waar slechts alang-alang wil groeien en is eigenlijk de eenige boomsoort die krachtiger voortteelt dan dit onkruid. Dit is zelfs zoo sterk, dat na een terreinbrand de nieuwe scheuten van den kajóepoetiboom nog sneller opnieuw ontkiemen dan genoemde onuitroeibare grassoort. Het heuvelterrein vormt uit den aard der zaak talrijke terreinsinsnijdingen en ook stroompjes en het is in deze dalen dat de kajoe-poeti-fabrikant zijn kookpannen plaatste, iedere pan bediend door 5 man. De werklieden zijn geen Cerammers, want deze zijn, evenals de Ambonnees, te lui om te werken, doch contract-Boetonneezen. De ketel, een groote platte pan van geringe diepte, wordt gevuld met bladeren. Het vuur daaronder brandt liefst zoo hard mogelijk en wordt steeds onderhouden. Boven op de pan wordt de stoom in een eenvoudig toestel opgevangen en deze daarna afgevoerd naar een condensor. Dit is het geheele proces, want de gecondenseerde vloeistof scheidt zich na aftapping in olie en water, waarvan het laatste wordt verwijderd. Hoe harder de bladeren gekookt worden, hoe sterker geurhoudend de olie is en hoe donkerder de fraaie groene kleur. De eerste jaren waren zeer zwaar voor deze onderneming, maar zoetjes aan kwam de zoo hoog noodige clientèle en werden de verdiensten beter, voornamelijk om-

dat alleen zuivere, eerste kwaliteit olie werd afgeleverd. De fabrikant heeft echter steeds met een moeilijkheid te kampen: het stelen der bladeren door het volk. Door het Bestuur wordt n.l. het recht van de bevolking op het product van den bodem erkend, en wordt daarom diefstal van bladeren niet gestraft, ook al is voor het gebruik der gronden behoorlijk betaald.

De Tropische Natuur.

De lezing van dit maandschrift verschaft steeds aangename oogenblikken; iedere afl. bevat aantrekkelijk geschreven bijdragen over Indië's fauna en flora. Zoo bevat o.a. de Mei-afl. „Oorlogsklanken uit de mierenwereld", door Edw. Jacobson. — Een mooie tuinplant, door B. (wordt vervolgd). — Herinneringen uit de Molukken (beschrijving van schelpdieren), door v. W. — Het aquarium in Indië (vervolg). — Wat is Samaca, door E. Jacobson. (De schr. wijst op de beschrijving en afbeelding eener Indische vrucht in het door de heeren IJzerman en Rouffaer uitgegeven werk „De eerste scheepvaart der Nederlanders naar Oost-Indië enz.", welke vrucht zij niet konden thuis brengen. Het mocht den heer Jacobson evenmin gelukken licht te verschaffen ten deze. Is er wellicht onder de lezers van het Koloniaal Weekblad iemand die zich voor deze zaak wil interesseeren en haar tot klaarheid kan brengen? De passage in het oorspronkelijke boek (van 1596) luidt: „De vrucht in Java S a m a c a ghenaemt, wassende lancks de custe van Sunda, binnen hebbende swarte greynen, wordt in Aseyn oft pekel tot conserva ingheleyt". Aan de Maleische semangka (Citrullus vulgaris Schrad.) behoeft niet te worden gedacht.

Koloniaal Tijdschrift.

De Juli-afl. bevat o.m. de volgende bijdragen: Bestuur en tinwinning op Banka, door R. J. Koppenol (slot volgt). — Koloniaal belang en wereldoorlog (slot), door G. F. E. Gonggrijp. — Decentralisatie en ambtelijkheid (slot), door G. L. Gonggrijp. — Maatschappelijke geledingen in Britsch-Indië, door D. G. Stibbe. — Verscheidenheden. (Weerplicht voor Inlanders. — Het reizen van den Gouverneur-Generaal. — De Staten-Generaal en de lotsverbetering). — Kroniek (De „opstand" van den Islam. — Teekenen des tijds. — De Indische militie-voorstellen). — Persoverzichten. — Vreemde Koloniën. — Uit allerhande bron (De pest-ambulances). — Bibliographie.

Kennis der Indische vulkanen.

Het derde stuk van dl. II (uitgegeven in Mei j.l.) van de Verslagen der geologische sectie van het geologisch-mijnbouwkundig genootschap voor Nederland en Koloniën, bevat een artikel van den heer N. Wing Easton: „Wat wij van onze Indische vulkanen weten en niet weten". Uit het artikel blijkt dat eigenlijk Dr. R. D. M. Verbeek de eerste Nederlander is geweest die studie heeft gemaakt van de vulkanologie van Ned.-Indië, het vulkaanland bij uitnemendheid. Wel is sedert diens onderzoekingen wat meer belangstelling gekomen, maar van een systematischen vulkanologischen waarnemingsdienst is vooralsnog geen sprake. In andere landen is men hiertoe reeds overgegaan en Indië biedt voor die studie een zeer rijken bodem, vol van de gewenschte afleiding. Schr. hoopt dat de Ind. Regeering het nut van een grondig onderzoek spoedig zal inzien.

Weekblad voor Indië.

In No. 4 van den 13en jaargang het vervolg van „Java's oude geschiedenis", waarin schr. de Midden-Javaansche periode behandelt. — Verder geillustreerde art. van meer of minder omvang over een Javaansche tooneeluitvoering. — Het tooneelgezelschap „De Violiers". — En over een uitstapje van suikergeëmployeerden naar Soerabaja ter bezichtiging van technische bedrijven aldaar.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 27: Proefstation voor Vorstenlandsche tabak, No. XXII. Onderzoekingen over brandbaarheid van tabak. — Verslag over een reis in Cachar en Sylhet ter bestudeering van de theezaadtuinen. — Het fabriceeren van Thymol. — Nederlandsch-Indisch Landbouwsyndicaat (jaarverslag over 1915). — Invoer op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van Maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — Ook geeft dit Nr. weder een literatuuropgaaf over koloniale economie, voeder- en voedingsmiddelen enz.

Ned.-Indisch Landbouw Syndicaat.

Afl. XII van den 8en jaargang der publicatie van het N.-I. Landbouw Syndicaat, bevat de notulen der Alg. Verg. van de Rubberplanters Vereeniging, gehouden op 21 Maart 1916. Bij die gelegenheid werden eenige voordrachten gehouden, waarvan de tekst in de bijlagen is opgenomen, Nl.: Nieuwe uitkomsten op het gebied van rubberonderzoek, door Dr. O. de Vries. — Bastvorming bij Hevea Brasiliensis in verband met licht enz., door W. G. ten Houte de Lange Jr. — Tapinstrumenten. Oorzaak van overmatig bastgebruik, door J. Bosch.

* * *

Ten slotte de mededeeling dat verscheen:

Statistiek van de scheepvaart in Ned.-Indië over het jaar 1915. Samengesteld bij het Hoofdbureau van Scheepvaart. (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Catalogus van de Bibliotheek van het Departement van Binnenlandsch Bestuur (bijgewerkt tot 1 Januari 1916). (Batavia, G. Kolff en Co.).

Onderzoek naar den juridischen wereldbouw. Academisch proefschrift, ter verkrijging van den graad van doctor in de staatswetenschappen aan de Rijksuniversiteit te Leiden, door Mr. F. M. van Asbeck. (Amsterdam, A. H. Kruyt).

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

☞ Het Kantoor en de Leeszaal zijn van *Donderdag 20 Juli* tot *Donderdag 3 Augustus a.s.* GESLOTEN.

Van de N.V. „Boeatan":

Twaalfde Jaarverslag met de Balans en de Winst- en Verliesrekening over 1915.

Over het afgeloopen jaar valt uit den aard der zaak over „Boeatan" niet veel te vermelden, daar ook voor haar de gevolgen van den oorlogstoestand in Europa zich, zoowel hier als in de Koloniën, meer en meer deden gelden. Verminderde koopkracht wordt allerwege waargenomen, gepaard aan verminderde belangstelling bij het groote publiek voor hetgeen verder in het belang van de Nederlandsch-Indische kunstnijverheid en huisvlijt verricht kan worden; daarbij komen nog de moeilijkheden bij de bestelling en verzending, de tijd en geld kostende tusschenkomst van de Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij en de gevaren aan zeereizen verbonden, welke mede oorzaak zijn, dat aan de toenemende vraag naar Inlandsche huisvlijtartikelen, door gebrek aan toevoer uit Indië, minder dan ooit kon worden voldaan.

Boeatan dreef dit jaar grootendeels op hare van vroeger nog voorradige goederen, zoodat, waar van overwinst zeker geen sprake kon wezen, zij financieel natuurlijk achteruit is gegaan. Toch bedroeg het nadeelig saldo over 1915 slechts *f* 1164.91½, tegen *f* 916.18½ in 1913 en *f* 1802.77 in 1914. Daarentegen werd in het afgeloopen jaar op onkostenrekening en inventaris ± *f* 283 minder afgeschreven dan in 1914. Verder verwijzen wij ten deze naar de zaakrijke nota van toelichting bij de verantwoording van onzen penningmeester over het afgeloopen jaar.

Nog steeds bevinden zich 83 aandeelen, ieder van *f* 50, in portefeuille. De Raad van Beheer hoopt, dat deze weldra geplaatst mogen worden, om, zoodra gunstiger omstandigheden intreden, hare werkzaamheden te kunnen uitbreiden en roept hiertoe de hulp van belangstellenden in. Een biljet tot inschrijving is achter aan dit verslag toegevoegd.

Ten zeerste zou 't te betreuren zijn als de belangstelling voor het kunsthandwerk der inboorlingen van Oost- en West-Indië, nu gedurende ruim 12 jaren met succes door Boeatan opgewekt, onder de tijdsomstandigheden ernstig zou gaan verflauwen, vooral wanneer de behartiging dier belangen ook van overheidswege daardoor op den achtergrond zou worden geschoven. Jammer is 't, dat de zoo hoog noodige algemeene organisatie tot behoud der volkskunst in onzen Archipel, nog niet tot stand is kunnen komen, in den geest van die, welke o.a. in de Scandinavische landen en Finland en in de omgeving van Moscou zoo uitnemend werkt, en waarvan wij de urgentie reeds in ons jaarverslag over 1913 bepleitten.

Boeatan bleef, zooveel als in haar vermogen ligt, aansturen op het beoogde doel: aanmoediging van Inl. kunstarbeid, in den vorm van huisvlijt geoefend, en b l ij f t daarbij hopen op meer hulp en medewerking in de koloniën zelve.

In 1912 werden door ons pogingen aangewend tot het in het leven roepen in de verschillende centra van Inlandsche huisvlijt, van zoogenaamde „B o e a t a n C o m m i s s i e s", bestaande uit deskundigen en belangstellenden, niet alléén onder de steeds aan verplaatsingen onderhevige bestuurs-ambtenaren en hunne echtgenooten, maar óók uit particuliere „blijvers" en inboorlingen van naam, die een vaste kern van voeling zouden kunnen zijn voor de Inlandsche kunstnijveren aan de éène en „Boeatan", als afneemster, aan de andere zijde.

De enkele comité's, die in dezen geest tot stand kwamen, o.a. in de Vorstenlanden en in de Preanger-regentschappen op Java, zoo ook ter Sumatra's Westkust en die reeds een begin van werkzaamheden hadden gemaakt, lieten in den laatsten tijd ook weinig meer van zich hooren; wij vreezen, dat zij geheel verloopen zullen door gebrek aan een organiseerend en vereenigd centrum in Ned.-Indië.

Wij hadden gehoopt, dat het Bestuur der vereeniging „Oost en West" te Batavia, met haar op onzen aandrang indertijd gesticht verkooplokaal voor Indische kunstnijverheid te Weltevreden, dien band tot stand zou kunnen brengen, doch dit is tot heden niet mogen gelukken.

Zéér veel goeds zou ten deze van Regeeringswege kunnen worden gedaan bij eene bevolking, zoo gevoelig voor zachten drang van boven.

Meermalen heeft de regeering, zoowel hier als ginds, belangstelling getoond voor het streven van „Boeatan", doch er is méér noodig om te voorkomen, dat daar de volkskunst met haar zeker ook op het gebied van maatschappelijk en moreel belang niet te onderschatten, inheemsche huisvlijt, binnenkort voor goed uitsterft.

De instandhouding en opbloei van het kunsthandwerk in vorengenoemde Europeesche landen, is boyenal te danken aan den stoot, daartoe gegeven door de respectievelijke regeeringen en haar blijvenden moreelen en financieelen steun, verleend aan personen en lichamen, die zich met het propageeren dezer zaak belasten.

Dit zou in Ned.-Indië ook het geval kunnen zijn.

Bij monde van den sedert afgetreden G. G. Idenburg vernamen wij woordelijk „dat onder zijn bewind nog zéér „weinig tot rechtstreeksche bevordering van Inl. kunst-„nijverheid en huisvlijt is verricht, buiten de oprichting „eener vlechtschool te Singapara en de krachtige poging „tot opheffing van de kantvervaardiging door de zending „van eene dame-specialiste, die thans ter Sumatra's West-„kust werkzaam is."

Ditzelfde vernamen wij van Dr. Lovink in eene causerie onlangs door hem voor de Vereeniging „Oost en West" gehouden. Daar deze Directeur van Landbouw, Handel en Nijverheid, die eerlang zijn belangrijke taak in Ned.-Indië gaat hervatten, veel voelt voor ons streven en wij tevens weten, dat ook de in 1916 opgetreden G. G. en in het bijzonder mevrouw Van Limburg Stirum, bijzonder veel belangstellen in de bevordering der volkskunst, gaan wij de naaste toekomst hoopvol tegemoet.

Wat West-Indië betreft, viel in het afgeloopen jaar evenmin veel vooruitgang van zaken waar te nemen.

Dankbaar stemde ons een opdracht van H. M. de Koningin-Moeder om te Willemstad, op Curaçao een paar bijzonder mooie spreien te doen borduren, waaraan de werksters daar nu met opgewektheid bezig zijn.

Te Paramaribo onderhouden wij onze betrekkingen met de vereeniging „Huisarbeid."

Het is hier de plaats onze erkentelijkheid te betuigen aan allen, die, niettegenstaande de moeilijke tijdsomstandigheden, met ons mede werkten, in de eerste plaats aan onze correspondenten.

In de vacature, ontstaan door het vertrek van den heer J. E. Jasper, is tot heden nog niet voorzien. De verwachtingen, die in hem gesteld werden, dat hij, in Indië teruggekeerd, speciaal in het belang van de Indische kunstnijverheid werkzaam zoude blijven, werden door invloeden onafhankelijk van zijn wil, niet vervuld.

Mutaties kwamen in den Raad van Beheer niet voor, ook niet onder het locaal personeel, dat zich naar behooren van zijn taak kweet, en hiervoor bij deze een woord van dank toekomt.

's-Gravenhage, 31 Mei 1916.

De Raad van Beheer,
G. VAN BERESTEYN-TROMP, Voorzitster.
Ch. P. J. BLOK, Secretaris.
A. H. HUART, Thesaurier.
H. W. ZILCKEN-VAN BAAK, Lid.

Nota van Toelichting bij de Verantwoording over 1915

W i n s t- e n V e r l i e s r e k e n i n g. Het nadeelig saldo op 31 December 1915 bedraagt *f* 3883.87 — waaronder begrepen is het nadeelig saldo over 1913 ad *f* 916.18^5 en dat over 1914 ad *f* 1802.77 —, zoodat de Vennootschap over eerstgenoemd jaar *f* 1164.91^5 is achteruitgegaan, niettegenstaande op O n k o s t e n r e k e n i n g en I n v e n t a r i s ± *f* 283.— minder was af te schrijven dan over 1914.

Het bedrag van den omzet was *f* 3615.52^5 (*f* 2811.42^5 E/R en *f* 804.10 consign.),
tegen *f* 4246.81^5 (*f* 2483.82^5 E/R en *f* 762.99 consign.) in 1914;
tegen *f* 7688.62^5 (*f* 5702.49^5 E/R en *f* 1986.13 consign.) in 1913, en
tegen *f* 9486.76^5 (*f* 7256.32 E/R en *f* 2230.44^5 consign.) in 1912.

De O n k o s t e n r e k e n i n g beliep over 1915 *f* 3286.22 tegen *f* 3548.74^5 in 1914, *f* 3560.80 in 1913 en *f* 3589.89^5 in 1912, zijnde circa 90^8, 83^5, 46^3 en 37^8 pCt. van den omzet. Onder deze kosten zijn ook thans niet opgenomen de afschrijvingen op Inventaris.

De bijzonderheden omtrent de rekening W i n k e l g o e d e r e n zijn opgenomen in bijlage A, aangevende eene volledige specificatie der rekening voor elke rubriek, waardoor is na te gaan, welk resultaat elk dier rubrieken heeft opgeleverd. Er is een winst gemaakt van *f* 1744.55 tegen *f* 723.11 in 1914, *f* 3229.55^5 in 1913 en *f* 3142.28 in 1912. Op C o m m i s s i e-r e k e n i n g werd een voordeelig saldo van *f* 288.15^5 verkregen, voortspruitende uit den verkoop in commissie van goederen van diverse consignatarissen.

Uit Bijlage A valt verder te constateeren, dat in 1915 door de Vennootschap werd aangekocht voor *f* 579.55; Bijlage B bevat die aankoopen met de daarop gevallen onkosten meer uitvoerig. In 1914, 1913 en 1912 bedroegen die aankoopen resp. *f* 1331.90, *f* 3156.51 en *f* 3540.50. Aan vrachten, inkomende rechten en uitgaven tot beter verkoopbaarmaking drukken daarop thans *f* 143.09^5 tegen *f* 344.16^5 in 1914, *f* 367.04^5 in 1913 en *f* 240.67 in 1912, overeenkomende met 24^6, 25^8, 11^6 en 6^8 pCt. van den aankoop. Ofschoon ook thans dezelfde redenen voor een hoog percentage als verleden jaar hebben medegewerkt, moeten daaronder nu bovendien de hoogere vrachtkosten, kosten van bemoeiing door de Ned. Overzeetrust-maatschappij, enz. worden gebracht. De aankoopen zijn in het jaar 1915 zoo laag, omdat de correspondenten in Indië huiverig zijn goederen af te zenden, terwijl ook de duurte der grondstoffen (voornamelijk metalen) oorzaak is, dat de prijzen der als wenschelijk opgegevene voorwerpen in zeer hooge mate zijn gestegen; bij terugkeer van de gewone orde van zaken zou daaruit voor de Vennootschap een zeer aanzienlijk verlies kunnen voortvloeien.

De taxatie van het restant aan winkelgoederen op ultimo December 1915 geeft aan *f* 15522.94^5 (*f* 16017.63 in 1914, *f* 17825.39 in 1913 en *f* 15706.45 in 1912), waarbij ook weer voor overjarige restanten een laag verkoopcijfer werd aangenomen. De balanswaarde werd ook thans weder op 60 pCt. van de getaxeerde verkoopwaarde vastgesteld. De gedetailleerde inventaris van de restanten is ter beschikking van de commissie van onderzoek.

Ten opzichte van de malaise, door den oorlogstoestand ontstaan, valt hetzelfde op te merken als verleden jaar.

Aan rente kon dit jaar worden gekweekt een som van *f* 411.03 tegen *f* 405.64 in 1914, *f* 330.22 in 1913 en *f* 226.92 in 1912. Tot dit resultaat heeft mede bijgedragen de hooge rente ontvangen op twee obligatiën Nederlandsche Staatsleening 1914, vooral nu de depositorente zoozeer is gedaald.

Bijlage C geeft eene specificatie van de O n k o s t e n r e k e n i n g, die door zooveel mogelijk bezuinigen en andere oorzaken is kunnen gebracht worden op *f* 3286.22 of ruim *f* 262.50 minder dan over 1914.

Op B e l e g g i n g e n is een nadeelig koersverschil te constateeren van *f* 361.68, 't welk voor een deel voortspruit uit de omstandigheid, dat op 31 December 1914 voor de waardebepaling zijn moeten worden genomen de koersen van 28 Juli t.v. (laatste beursdag vóór den oorlog), waardoor toen *f* 110.— voordeelig koersverschil werd verkregen, terwijl bij de opening van de effectenbeurs in Januari 1915 en daarna, de koersen zeer zijn teruggeloopen. Bijlage D geeft de waarde der voorhandene effecten aan op 31 December 1915, waarbij wordt opgemerkt, dat één 4 pCt. Obligatie groot *f* 1000.— van de Stoomvaartmaatschappij Nederland voor bankgarantie ten behoeve der N. O. T. tijdelijk is gedeponeerd bij de firma Scheurleer en Zoonen alhier.

De hoofden I n v e n t a r i s en P u b l i c a t i ë n gingen ook thans voor *f* 1.— op nieuwe rekening over, waarbij op Inventaris een bedrag van *f* 10.75 moest worden afgeschreven.

In 1915 zijn geene aandeelen geplaatst geworden.

Het saldo in kas op 31 Dec. 1915 bedroeg *f* 1140.03, overeenkomende met het kasboek van de Directrice op dien datum; bedoeld kasboek alsmede de aanwezige effecten zijn aan de commissie van onderzoek vertoond.

Op Bijlage E komt voor, de rekening met de Heeren Scheurleer en Zoonen alhier, sluitende met een bedrag in ons voordeel van *f* 2705.80^5.

Bijlage F geeft de bedragen aan, door de Vennootschap nog schuldig aan diverse consignatarissen ad *f* 595.33^5; de afrekening zal zoo spoedig mogelijk plaats hebben.

Bijlage G betreft de bedragen door diverse correspondenten nog aan de vennootschap verschuldigd tot een bedrag van *f* 1427.50^5. Omtrent het te goed in kas bij wijlen den Heer G. K. B. Agerbeek ad *f* 20.88 werd van de familie, tot wie wij ons met een verzoek om teruggave of tot opname in het saldo van den heer A. H. B. Agerbeek te Taloe hadden gewend, niets vernomen.

Bijlage H geeft een bedrag van *f* 113.45 aan, alsnog te vorderen van diverse debiteuren. Onder dit bedrag is o.a. *f* 8.— van den Heer Noto Koworo te Leiden, die, niettegenstaande verschillende aansporingen tot betaling, tot nu toe in gebreke is gebleven. Hij beweerde bij het doen van den aankoop niet genoeg gelden bij zich te hebben en daarom het bedrag den volgenden dag te zullen overmaken.

Van de in commissie gegeven goederen is *f* 165.15 op nieuwe rekening overgebracht.

Het kapitaal der vennootschap bleef ongewijzigd op *f* 30.000.—.

's-Gravenhage den 1en April 1916.

Voor den Raad van Beheer:
(get.) G. VAN BERESTEYN—TROMP. Presidente.
(get.) HUART, Thesaurier.

Balans op 31 December 1915.

Debet.

65	Aan winst- en verliesrek.	*f* 3883.87	
82	„ publicatiën	„ 1.—	
84	„ Scheurleer en Zoonen	„ 2705.80½	
88a	„ winkelgoederen . .	„ 9313.76½	
89	„ beleggingen	„ 7493.76	
89a	„ diverse debiteuren .	„ 113.45	
90	„ diverse corresp. . .	„ 1427.50½	
92	„ goederen in commissie	„ 165.15	
93	„ inventaris	„ 1.—	
95	„ kassa-rekening . . .	„ 1140.03	
			f 26245.33½

Credit.

1	Per kapitaalrekening . . .	*f* 30000.—	
81	Af: Aand. in portefeuille	„ 4350.—	
			f 25650.—
83	Per diverse consignatarissen		„ 595.33½
			f 26245.33½

Winst- en Verliesrekening over 1915.

Debet.

	Aan nadeelig saldo over 1914	*f* 2718.95½	
89	„ beleggingen (nad. koersverschil)	„ 361.68	
93	„ inventaris	„ 10.75	
94	„ onkostenrekening (nad. verschil)	„ 3286.22	
			f 6377.60½
			f 6377.60½

Credit.

37	Per subsidierekening . .	*f* 50.—	
73	„ interest-rekening . . .	„ 411.03	
85	„ commissie-rekening . .	„ 288.15½	
88a	„ winkelgoederen-rek. . .	„ 1744.55	
			f 2493.73½
	Nadeelig saldo op 31 Dec. 1915 .		„ 3883.87
			f 6377.60½

's-Gravenhage, den 1en April 1916.

De Raad van Beheer:
(get.) G. VAN BERESTEYN-TROMP, Presidente.
(get.) HUART, Thesaurier.

's-Gravenhage, 13 Mei 1916.

Aan Heeren Aandeelhouders der Naamloo
Vennootschap „Boeatan".

De ondergeteekenden, in uwe vergadering d.d. 27 M 1915 aangewezen voor het onderzoek der verantwoordi over het boekjaar 1915, hebben de eer te rapporteer dat zij de administratie in goede orde bevonden en de aa wezigheid der in de balans vermelde waarden — vo zoover daarin sedert ult. December geene wijziging is g komen — geconstateerd hebben, zoodat zij tot goedke ring der Winst- en verliesrekening en der Balans kunn adviseeren, met décharge van den Raad van Beheer, ond dankbetuiging voor de behartiging der belangen van uw vennootschap.

Dat dit jaar weder een verlies zou moeten worden g constateerd, was te voorzien en het stemt, betrekkelij nog tot eenige voldoening, dat het niet meer heeft bedra gen dan 4½ pct. over het geplaatste aandeelenkapita tegenover 7 pct. in 1914.

Wij vreezen dat, al zou de oorlog nog in het loopen jaar een einde nemen, niettemin ook bij het einde daa van, nog op geen minder onvoordeelig resultaat zal moge worden gerekend.

De Commissie van verificatie,
w.g. FOKKER.
„ H. E. LEVERT.
„ VAN BENNEKOM.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Tehuis voor Jonge Meisjes!

Met den **1n September 1916,** wordt door Mejuffrouw GRATAMA te *Nijmegen* een **Tehuis voor Jonge Meisjes GEOPEND,** die een of andere inrichting van onderwijs aldaar bezoeken; zoo gewenscht gelegenheid gedurende de vacanties aldaar te blijven of te worden opgenomen. *Een vriendelijk tehuis verzekerd.*

Inlichtingen bij Mejuffrouw GRATAMA, Huishoudschool te *Nijmegen.*

N^O^. 29. Donderdag 20 Juli 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INGEKOMEN GELDEN.

Ten behoeve van de Huishoudschool „Wismo Pranowo" (Het Huis, dat den blik verruimt) te Tegal ontvingen wij, behalve de reeds verantwoorde *f* 268, nog in hartelijken dank:

Van G. H. te S.	*f* 100
Van E. te R.	*f* 25
Dus thans te zamen......	*f* 393

Wij hopen nog eenige bijdragen te mogen ontvangen, alvorens deze over te maken aan de Regents-echtgenoote aldaar, zuster van wijlen R. A. Kartini. Red.-Comm.

De Inlandsche ziekenverpleging te Semarang.

Verschenen is het Tweede Jaarverslag der Vereeniging tot Bevordering der Inlandsche Ziekenverpleging. Men kent de geschiedenis van den oorsprong dier vereeniging. Reeds lang is erkend geworden de onvoldoende zorg voor den zieken Inlander. Het is de oude geschiedenis van elk volk, dat nog in kinderlijken staat of in dien van eerste ontwikkeling verkeert. Blinde, gelaten onderwerping aan bezoeking van hoogerhand, overlevering, vrees voor het nieuwe, voor het onbekende, wantrouwen in den raadgever of helper van ander ras, van andere zeden en gewoonten. Men behoeft dit alles niet te beschouwen als eigenschappen, in het bijzonder den Inlander eigen. De geschiedenis der Europeesche geneesheeren toont in hare ontwikkeling dezelfde moeilijkheden, die in Indië te bestrijden zijn of waren. Het is zoo heel lang nog niet geleden, dat bij de minder ontwikkelden in ons land schrik bestond om zijn lichaam toe te vertrouwen aan den nieuwerwetschen, geleerden dokter, dat het „Gasthuis" als een doodenhuis werd gemeden.

De instellingen van dokter djawa, van het Inlandsch stadsverband (hospitaal), de invoering der vaccinatie, de beschikbaarstelling van Europeesche geneesmiddelen, om ten slotte te komen tot de instelling van de School tot Opleiding van Inlandsche Artsen, het zijn zoovele stappen door de Regeering voor Indië gedaan op den weg tot verbetering.

Den 6den Augustus 1911 werd door de Indische regeering een besluit genomen, waarbij regelen zijn gesteld tot opleiding van Inlandsch verplegingspersoneel. Voor elken leerling-verpleger of verpleegster tot een aantal, dat voor 1911 op 40 gesteld, tot hoogstens 100 zou kunnen klimmen, werd een toelage uit 's lands kas verleend van *f* 10 tot *f* 12 's maands.

Aan Mevrouw N. Stokvis geboren Cohen Stuart, arts, te Semarang, komt de eer toe, een krachtigen stoot te hebben gegeven om de georganiseerde ziekenverpleging onder den Inlander in beter aanzien te brengen. Haar werken op dat gebied, het wantrouwen, de vooroordeelen, waartegen zij bij den Inlander te kampen had, haar eerste zegepraal, en hare wenschen voor de toekomst, velen zullen zich herinneren, hoe zij daarvan op aantrekkelijke wijze heeft verteld o.a. in eene vergadering, door het Roode Kruis belegd in een der zalen van het hotel „De Twee Steden" en later in hotel „De Witte Brug" te 's-Gravenhage. Men kan daarover meer uitvoerig lezen in een boekje van hare hand, van duidelijke afbeeldingen voorzien, hetwelk het bovenbedoeld jaarverslag vergezelt.

„Een paar jaar geleden", vertelt zij, „is het Gouvernement op kleine schaal begonnen, jonge Javanen in opleiding te geven aan eenige geneesheeren op Java; de leertijd zou ongeveer 3 jaar zijn, en na verloop van dien tijd zouden de leerlingen hun examen voor mantriverpleger moeten doen. Gedurende den opleidingstijd zouden zij een toelage krijgen ter bestrijding van hun uitgaven voor huisvesting, voeding en kleeding. Na het examen werd hun een salaris van *f* 25 's maands met opklimming tot *f* 50 toegezegd, ingeval zij in Gouvernementsdienst traden. Het lag in de bedoeling van de Regeering, om ook Inlandsche meisjes voor mantri op te doen leiden, maar met deze onderneming was de Regeering minder gelukkig. Hoe het in andere plaatsen was, is mij niet met zekerheid bekend: ik weet alleen van Semarang dat het een onbegonnen werk leek, om ouders en meisjes voor de ziekenverpleging te interesseeren". Het toeval echter kwam haar te hulp. Zij leerde een bijzonder flink en ernstig meisje kennen, een meisje dat bereid was de eerste te zijn om de hervorming te helpen beginnen. Het was de dochter van een loerah in de buurt van Kendal, bekend onder den naam van „Mien", hoewel haar eigenlijke naam Sactarmych is. Dat meisje wilde zich bij Mevrouw Stokvis tot vroedvrouw laten opleiden. Het theoretische gedeelte kon Mevrouw Stokvis haar bij zich thuis bijbrengen, maar om de praktijk te leeren, moest ze komen werken in 't Hulp-stadsverband onder leiding van dr. Lim, den directeur der centrale Burgerlijke Ziekeninrichtingen. Die eisch, het werken in het Stadsverband, van 's morgens tot 's middags 6, had heel wat voeten in de aarde. „Het is", zegt Mevrouw Stokvis, „een zeer moeilijke beslissing voor haar geweest, en als Mien een minder flink meisje ware geweest, als ze minder eerzucht gehad had, en als ze niet den flinken steun van haar ouders ondervonden had, dan had Mien zeker haar studie laten varen. Dit meisje heeft pionierswerk verricht. Zij heeft door haar volhouden, een krachtigen stoot helpen geven tot de verheffing van het Inlandsche hospitaal te Semarang, en tot de verbetering van de verpleging der vrouwelijke patiënten".

In de eerste plaats leende Mien's woning zich zeer goed tot meerdere uitbreiding; met behulp van electrisch licht en waterleiding en eenig degelijk huisraad, werd een gezellig, schoon zeer eenvoudig tehuis geschapen, en toen 't bleek dat die ééne woning niet voldoende zou wezen, werd een tweede huisje erbij gehuurd, dat vlak tegenover het eerste was gelegen. Door den financieelen steun van Semarangsche ingezetenen werden wij in staat gesteld onze allernoodigste kosten te bestrijden, en weldra kregen wij ook van andere zijden hulp.

Toen ik zag, dat het met die beide meisjes zoo boven alle verwachting goed ging, beraamde ik met mevrouw Lim-Bergsma het plan, om te trachten meer Javaansche meisjes voor het verpleegsterswerk in het Hulp-stadsverband te winnen. En, bij ondervinding wetende hoezeer het diploma van vroedvrouw over het algemeen begeerd wordt, en hoe weinig populair het onbekende mantri-verpleegsters-diploma nog was, heb ik gemeend het proces te bespoedigen, door aan de meisjes, die zich voor het mantriexamen wilden bekwamen, als particulier toegiftje de opleiding tot vroedvrouw tevens, te beloven; als belooning dus eigenlijk, wanneer zij goed haar best deden en toonden een dergelijke belooning waard te zijn.

„Mijn verwachting heeft mij niet bedrogen. Op onze eerste oproepingen in de Inlandsche bladen en door de medewerking van eenige invloedrijke Javanen, hadden wij weldra een 9-tal jonge meisjes bijeen, die met energie en moed het nieuwe, en waarlijk niet lichte werk aanpakten.

„Ik moet hier echter dadelijk bijvoegen, dat wij van te voren, — óók met energie, want dit alles heeft zich in drie maanden afgespeeld, — alles voorbereid hadden voor de eventueele ontvangst van onze leerlingen. Het is ons werkelijk daarbij in alles nog al meegeloopen.

Het huis van Mien werd het tehuis van de leerlingen, de pondok moerid. Kort na de oprichting van het tehuis kwam de oprichting van een vereeniging aan de orde, die de belangen van het tehuis behartigen zou en in het algemeen de belangen van de Inlandsche ziekenpleging. Op dat oogenblik werd Mevrouw Stokvis door de ziekte van haren echtgenoot verplicht, tijdelijk naar Europa te vertrekken, maar zij kon de op zich genomen taak in goede handen overlaten aan Mevrouw Lim-Bergsma, onder wier leiding in een jaar het aantal leerlingenverpleegsters van 9 tot 17 steeg.

Mevrouw Stokvis kwam einde Juli 1915 terug, lezen wij in het jaarverslag. Zij had waarlijk in Europa niet stilgezeten en heeft daar groot propagandawerk voor de vereeniging verricht door het houden van een lezing voor genoodigden van het Nederlandsche Roode Kruis: Het Eere-comité tot steunverleening aan het Ned. Roode Kruis tot uitzending van verplegend personeel en materiaal naar de peststreken in N.-I. stelde eene som van *f* 10.000 ter beschikking van de Indische Regeering om aan de vereeniging uit te betalen met de voorwaarde o.m., dat de leerlingen, wier opleiding geheel of gedeeltelijk uit dat bedrag zou bekostigd worden, in het bijzonder onderricht zouden worden in de verpleging van lijders aan besmettelijke ziekten, met name de pest.

Een bezwaar, vooral voor de leerlingen-verpleegsters, was de voorwaarde in het Gouvernements-besluit van 6 Augustus 1911, dat de toegekende subsidies van *f* 10—*f* 12 's maands door haar zouden moeten worden terugbetaald, wanneer zij na voltooiing der opleiding niet in 's lands dienst traden, of dezen binnen vijf jaren nadien verlieten, wat door een huwelijk licht mogelijk kon worden. Een door de Vereeniging ingediend rekest, om die voorwaarde voor de meisjes te doen vervallen, tevens om de subsidie tot *f* 15 's maands te verhoogen, had bij de Indische regeering een gunstig onthaal. De voorwaarde van het vijfjarig dienstverband na voltooide opleiding werd voor alle leerling-verpleegsters en ook voor de leerling-verplegers ingetrokken.

Op een tweede verzoekschrift van de vereeniging was bij de afsluiting van het verslag nog geen beschikikng ontvangen. Het betreft het verzoek om het maximum van 100 voor het aantal leerlingen, aan wie een subsidie uit 's lands kas kan worden verleend, te verhoogen, aangezien het in het belang van de volksgezondheid is, jaarlijks

zooveel mogelijk Mantri-verplegers en verpleegsters af te leveren, terwijl het het streven is, in het belang van de patiënten, zoowel als van de opleiding der leerlingen, om de laatsten in de Inlandsche ziekenhuizen dienst te laten doen in plaats van het vroegere, volkomen onbetrouwbare personeel van m a n d o e r en b a b o e s. De beperking van het maximum tot 100 had reeds ten gevolge, dat geheel ten koste van de Vereeniging kwamen de opleiding van a c h t leerlingen-verpleegsters en 2 leerlingen-verplegers.

Op 31 December 1915 waren bij de Vereeniging 25 meisjes in opleiding. Het tehuis van Mien is door bijbouwing het tehuis geworden van de Vereeniging, waaralle meisjes onder toezicht van Mevrouw Lim, bijgestaan door Mevrouw De Cock-Balk, verblijven. Zij ontvangen les van Dr. Lim en van Mevrouw Stokvis, verleenen hulp van allerlei aard in het Stadsverband. Een verpleegster wijdt haar in in alle geheimen der zieken-verpleging, zuigelingen-verzorging, verbedden, baden van zware zieken, enz. Dr. Lim geeft haar les in ziekteleer, anatomie, infectie-ziekten, hygiëne, enz. Mevrouw Stokvis geeft les in verloskunde en neemt het oudste paar 2 aan 2 mee naar verlossingen in de kampong of in het stadsverband. Verder wordt haar aan het ziekbed zooveel mogelijk nog meer uitgelegd de verschijnselen der ziekte en gewezen op haar plicht om nauwkeurig de bevelen van den geneesheer op te volgen. Zij helpen bij operaties en leeren eerste hulp bij ongelukken verleenen. Ook worden de oudere meisjes een tijd lang geregeld voor het verrichten van inentingen uitgestuurd in de stads-kampongs met den mantri-tjatjar (vaccinateur).

In aanmerking genomen, dat de Vereeniging nog niet langer dan twee jaar bestaat, verklaart haar bestuur met recht zich tevreden over de verkregen resultaten. „En al hebben wij, ook financieel, werkelijk reeds veel bereikt", aldus eindigt Mevrouw Stokvis haar geschriftje, „onze Vereeniging komt voortdurend voor weer nieuwe vraagstukken te staan, zal voortdurend hare werkzaamheden moeten en willen uitbreiden. (Het jaarverslag rept van de daadwerkelijke wijkverpleging als een der naaste toekomstidealen). Van de financieele draagkracht der Vereeniging en van de medewerking van v e l e n zal, ook in de toekomst het succes afhankelijk zijn. Maar wil de Vereeniging aan het doel harer oprichting beantwoorden, dan is het vooral ook noodig, dat van I n l a n d s c h e z ij d e wordt begrepen, wat ons doel is, hoe ons werk is, hoe de Javanen zèlf ons kunnen en — m o e t e n steunen!"

Om dit laatste te bevorderen zijn door de Vereeniging in December 1915 twee propaganda-avonden gehouden. Op den eersten sprak Mevrouw Stokvis voor Europeanen en Inlanders, die het Hollandsch verstaan. Op den tweeden avond in den pendopo van den patih van Semarang zette het bestuurslid Mas Soedjono voor een publiek van Inlanders in het Javaansch het doel der Vereeniging uiteen en „trachtte hij vooral de vrouwen op te wekken om in- „geval van ziekte bij haar of hare kinderen of bij geboorten „haar angst voor het ziekenhuis en onze geneeskundige „hulp te overwinnen en door de g r o o t e deur naar „binnen te gaan om bij Mevruow Stokvis om hulp aan „te kloppen. Hij voegde er bij, dat de kleine zijdeur toe- „gang aan de mannen verschafte, zoodat schuchteren „vrouwen het binnengaan zeer vergemakkelijkt werd."

„Werkelijk kwamen", zegt het jaarverslag, „eenige „dagen later eenige vrouwen zich tot Mevrouw Stokvis „wenden naar aanleiding van dezen propaganda-avond en „wij kunnen tot onze verheugenis constateeren, dat èn de „poliklinische èn het aantal verlossingen i n en de hulp- „aanvragen daarvoor b u i t e n het Stadsverband toe- „nemende zijn."

Het bestuur der Vereeniging is samengesteld uit Mevrouw N. Stokvis-Cohen Stuart als voorzitster, Mas Soedjono als secretaris, Mevrouw G. J. Dirkzwager-Dirkzwager als penningmeesteres, en als leden Raden Ajoe Poerbo Hadiningrat, Mevrouw W. A. Lim-Bergsma, Raden Ajoe Sosro Hadi Koesoemo en Mr. Dr. A. M. Joekes.

Hare vertegenwoordiger in Nederland is Mevrouw M. J. Cohen Stuart-Abendanon, wonende te Delft, Oostsingel 18, tot wie zij zich kunnen wenden, die de Vereeniging door toetreding tot het lidmaatschap, waarvan de contributie voor Nederland ƒ 5 's jaars bedraagt, steunen willen.

Suriname.

Naar aanleiding van het feit, dat het dit jaar een halve eeuw is, dat Suriname een vertegenwoordigend lichaam bezit, hebben de Surinaamsche bladen beschouwingen gegeven over de resultaten van het z.g. zelfbestuur der kolonie.

Wij ontleenen daaraan het een en ander. „O p d e n U i t k ij k" van 6 Mei schrijft o.m.:

.......„Laten wij het onomwonden zeggen: het doel, dat bij het geven van dat zelfbestuur werd beoogd, is mislukt. De bloei, die als gevolg daarvan verwacht werd, is uitgebleven.

Toen de koloniale zaken achteruit gingen, heeft men daarvan de verantwoordelijkheid mede willen leggen op de kolonie zelf, het was niet uit altruïstische overwegingen alléén dat Suriname zijn volksvertegenwoordiging kreeg.

Maar hier werd het geschenk van zelfbestuur geapprecieërd en men heeft het toegejuicht, en is er trotsch op geweest, dat men een meer actieve rol zou kunnen vervullen bij de maatregelen, die voor en over deze kolonie zouden worden getroffen.

Helaas is, in den laatsten tijd vooral, gebleken, dat die vreugde prematuur was en dat men de middelen behield — en ook heel dikwijls gebruiken zou — om over het Bestuur en de vertegenwoordiging heen, in Nederland alles te regelen, wat men daar te regelen verlangde.

Ook zijn de Kol. Staten maar al te dikwijls geweest het lichaam, waarop èn moederlandsche èn koloniale regeering hebben afgewenteld de gevolgen van eigen kortzichtigheid en van eigen verkeerd beleid"......

„Alle teleurstelling en alle onverdiende verwijten ten spijt, heeft men hier steeds klaar gestaan om te helpen behouden het groote goed, dat ons nu 50 jaar geleden gegeven werd.

Dat men in bestuurskringen niet altijd aan ons vertegenwoordigend college die waardeering heeft doen deelachtig worden, waarop het aanspraak had, is hoe betreurenswaardig ook, niet onverklaarbaar. De leden van ons koloniaal bestuur zijn verantwoording verschuldigd aan het opperbestuur in Nederland, de leden der Kol. Staten niet. En al is dat niet te verdedigen, het is — zooals wij al zeiden — verklaarbaar, dat men zich soms van die verantwoordelijkheid heeft willen ontslaan door eigen fouten te schuiven in de schoenen van de Kol. Staten."...

„S u r i n a m e" van 9 Mei schrijft:

......Financieele onafhankelijkheid hebben de Kol. Staten de kolonie niet gebracht. De schuld lag niet aan hen, maar aan de minder royale wijze waarop de autonomie door de Moederlandsche Regeering werd toegepast; op de afwezigheid van daadwerkelijke controle — zoowel hier als in het Moederland — op het financieel beleid in de kolonie gevoerd, waardoor 's lands gelden op roekelooze wijze konden worden zoek gemaakt.

Maar de Koloniale Staten hebben in de verloopen halve eeuw groote waarde gehad als veiligheidsklep voor hetgeen woelde in hart en hoofd der bevolking — als bolwerk tegen de autocratische neigingen van ambtenaren, die losgelaten op de kolonie in posities waarvan ze nooit gedroomd hadden, zich de waan van koninkjes — of minstens van Ministertjes — te zijn, naar het hoofd voelden stijgen.

Menig ontwerp is in de pen gebleven, omdat men de kans er niet toe zag de daarin neergelegde verlangens te verwezenlijken — maar ook menig ontwerp, dat de pen ontvloeide, werd teruggewezen, of moest op menig punt fundamenteele wijziging ondergaan.

Als de Kol. Staten er niet waren geweest, zou de bevolking menigmaal verrast zijn geworden met de een of andere publicatie, het een of ander Koninklijk of Gouvernements besluit, welke verkregen rechten bekortten.

Dit is geen loos vermoeden — wij kennen feiten, die daarvan de bewijzen waren"......

In haar nummer van 12 Mei de openingsrede van den Gouverneur — zie ons vorig nummer — besprekende, schrijft „S u r i n a m e":

„De huidige landvoogd betantwoordt dezelfde vraag [of de kolonie rijp was voor autonomie] met „neen", maar blijft in gebreke eenigen grond voor zijn oordeel aan te geven, tenzij men als zoodanig de passage wil aanmerken, waar Gouverneur Asbeck wijst op het ontbreken van op autonomie berustend gemeente- en districtsleven. Wat bewijst dat evenwel anders dan dat de over de kolonie gestelde overheid niet rijp voor haar taak was? In de zaal der Koloniale Staten is herhaaldelijk genoeg aangedrongen op deze decentralisatie.

De toekenning bij R. R. van initiatief aan de Kol. Staten is een preventieve maatregel, ter voorkoming van volkomen stilstand in de wetgeving. Het is een middel, waarvan de toepassing slechts in uiterste gevallen kan plaats hebben — zooals ook het geval is in het Moederlandsche Parlement, dat toch sterker tegenover de Regeering staat.

Maar vooral bij maatregelen van zoo ingrijpenden en vèrstrekkenden aard, als decentralisatie van bestuur, moet noodzakelijk het initiatief van overheidswege uitgaan. Te meer klemt dit, waar het Bestuur der Kolonie de macht heeft, om uit het initiatief der Staten voortgekomen regelingen naast zich te leggen.

Doch het antwoord op de vraag of een individu, een maatschappij of wat dies zij, rijp was voor zekere bevoegdheden, wordt niet beslist door de mate waarin die bevoegdheden zijn u i t g e b r e i d, maar door de wijze waarop zij g e b r u i k t zijn.

En niemand zal de kolonie den lof durven onthouden dat zij een waardig gebruik van hare autonomie heeft gemaakt"......

Bij de openbare behandeling van de begrooting voor 1917 in de Koloniale Staten is men begrijpelijkerwijze op deze voor de kolonie zoo belangrijke vraag teruggekomen. In ons volgend nummer zullen wij uit het gesprokene het een en ander mededeelen.

* * *

Onder den onrustbarenden titel „De Hollandsche handel wordt vernietigd", schrijft „D e W e s t" van 26 Mei:

„Een berichtje van enkele regels in de bladen, meldde dezer dagen dat de Kon. W. Ind. Maild. de vracht van Amsterdam naar Suriname met eventjes honderd percent heeft verhoogd.

Deze zaak is te belangrijk om niet een oogenblik bij dit bericht stil te staan.

De vracht van Amsterdam naar Suriname was reeds met 40 percent verhoogd. Ook allerlei andere uitgaven, assu-

rantie, molestrisico, enz. leggen een hoogeren druk op den uitvoer uit Europa.

Met goederen uit de Vereenigde Staten van Amerika is dit veel minder mate het geval. De vracht van New-York bijvoorbeeld is slechts met 25 percent verhoogd.

Voegt men daarbij de prijsstijging van allerlei artikelen in Europa, en het daar bestaande verbod van uitvoer van tal van waren, dan is het duidelijk, dat de handel tusschen Holland en Suriname beduidend moest afnemen.

De handel verplaatst zich naar de Vereenigde Staten van Amerika. De lokale handel heeft kanalen gevonden — en vindt er steeds meer — om uit Amerika goederen te bestellen, die vroeger uitsluitend uit Europa betrokken werden. Dit geldt voor manufacturen, dit geldt voor provisiën, dit geldt voor alles.

Menige koopman is verrast over de redelijke prijzen, waarvoor hij allerhande waren uit Amerika kan betrekken. En al zal natuurlijk, na afloop van den oorlog, de handel met het Moederland zich herstellen, het laat zich nu reeds voorzien, dat menige nieuwe relatie, in Amerika aangeknoopt, van blijvenden aard zal zijn.

De jongste vrachtverhooging van den K. W. I. M. maakt den indruk alsof men den genadeslag wil toebrengen aan de handelsbetrekkingen tusschen de kolonie en het moederland. Veertig percent vrachtverhooging was al erg, maar nu die verhooging op honderd percent is gebracht, begint de kolonie zoetjes aan te verkeeren in de positie van een belegerde vesting, waarheen de aanvoer van levensmiddelen nagenoeg onmogelijk is (althans van den Europeeschen kant).

Wij weten niet welke speciale redenen de K. W. I. M. heeft voor deze nieuwe vrachtverhooging (de Agent alhier verklaarde de motieven niet te kennen) maar er moeten wel zeer overwegende redenen zijn om te rechtvaardigen dat een Hollandsche Maatschappij aldus medewerkt om den Hollandschen handel te vernietigen.

Natuurlijk weten wij, dat door den oorlog de bedrijfsonkosten enorm zijn toegenomen. Maar dit kan, dunkt ons, de verklaring niet zijn, waar uit het jongste jaarverslag van de maatschappij blijkt, dat de resultaten van het bedrijf tot dusver meer dan bevredigend zijn. Uit de winst kon zelfs een millioen voor extra reserves ter zijde worden gelegd.

Wij misgunnen den K. W. I. M. deze winst niet, maar wij zouden toch gaarne zien, dat de maatschappij eenigszins meer rekening hield met de belangen van Moederland en kolonie."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Waarschuwing. In de „Pantjaran Warta" kwam een bericht voor getiteld: „Orgaan Boemi-Poetra", waarin werd aangekondigd — alzoo N. T. D. in de „Voorpost" — dat te Bodjonegro een drukkerij zal worden opgericht met de bedoeling aldaar een blad te drukken, dat beschouwd zal moeten worden als een orgaan voor vooruitstrevende Inlanders. De oprichter moet reeds een brief geschreven hebben aan een lid der redactie van „Pantjaran Warta" om te vragen de leiding van het blad op zich te nemen.

De bedoeling van „Pantjaran Warta is vrij doorzichtig, meent schrijver en zegt: „zij wil nl. voor zich zelve reclame maken, zich het brevet geven van verdediger van de belangen van het Javaansche volk, speculeerende op onze onwetendheid, denkende dat wij die politiek niet begrijpen, doch ik constateer, dat hier tastbaar een onwaarheid gedebiteerd wordt. De zoogenaamde „oprichter" van bedoeld blad is een mederedacteur van de „Oetoesan Hindia" te Soerabaja, wonende te Bodjonegoro. Hoewel niet gezegd kan worden, dat hij een ontwikkeld man is, — hij is niet afkomstig van de H. B. S., K. W. S. of eenig der andere hoogere inrichtingen van onderwijs — en slechts een diploma klein ambtenaarsexamen in den zak heeft, weet hij genoeg om niet blind te weten voor den handel en wandel van „Pantjaran Warta" en haar staf van redacteuren. Het is niet mogelijk, dat deze den bewusten brief geschreven zou hebben, vooral niet, omdat bedoelde drukkerijkrant een zeer ver strekkend doel willen najagen. Het ligt voor de hand, dat men omkijkende naar een leider, dan geen hulp verzoekt van de „Pantjaran Warta, daar er toch op Java nog genoeg menschen zijn, die wat meer in hun marsch hebben dan die Redactieheeren, met meer gezond verstand ook. Schrijver hoopt dat dit — ook zonder bewijzen, door zijn lezers zal worden aangenomen. Herinnert aan 't Maleisch spreekwoord: „Wanneer de bron der rivier troebel water geeft, is het onmogelijk, dat het kali-water helder is; integendeel die troebelheid neemt toe."

Vereen. voor Kunsten en Wetenschappen. De heer Mooyen heeft, zoo schrijft de „Pembrita Betawi", te Djokdjakarta onlangs een lezing gehouden over Balische kunst, na afloop waarvan zich een vereeniging gevormd heeft tot bevordering van kunsten en wetenschappen. Terstond gaven zich dertig personen als leden op. Een voorloopig bestuur werd verkozen, dat samengesteld is uit de heeren Canne, Schuit, Resink en Sitsen.

A.s. Passar Malem. De Soerabajaasche Jaarmarkt-vereeniging heeft zich per rekest tot den gemeenteraad gewend om weder als van ouds te mogen beschikken over het missigitplein voor de tentoonstelling, die van 9—17 September a.s. gehouden zal worden en tevens een subsidie van ƒ3500 gevraagd, omdat dit jaar geen vrijstelling van gemeentebelasting verleend wordt en de gevraagde subsidie ongeveer gelijk staat met de netto-opbrengst van de belasting welke zij verschuldigd zou zijn geweest gedurende de vorige jaarmarkt-tentoonstelling, toen geen belasting geheven werd. Zij steunt verder dit verzoek op redenen van algemeen belang. („Pewarta Soerabaja").

Gebrek aan Arbeiders. Op eenige koffieondernemingen in den Oosthoek (van Java) heerscht volgens hetzelfde blad groot gebrek aan werkvolk. Mandoers worden uitgezonden om mannen en vrouwen te zoeken, die op de ondernemingen in 't Banjoewangische willen werken. Deze Mandoers doen niet zooals de ronselaars van z.g. „contracten", maar vragen slechts, of men voor tijdelijk of vast in de tuinen wil werken. Geen mooie beloften worden gedaan, maar een goed loon wordt gegarandeerd. Veel succes hebben zij in Soerabaja echter niet. Zij zijn nu naar Rembang en Lasem gegaan, waar zij meer kans van slagen denken te hebben.

Livrei van den G.-G. De „Pembrita Betawi" deelt mede, dat als de Gouverneur-Generaal (van Limburg Stirum) in een auto uit rijden gaat, op dit voertuig een destinctief geplaatst wordt, bestaande in een vierkant wit vlaggetje met een rooden, klimmenden leeuw in het midden, omgeven door een smallen rooden cirkel. De chauffeur zal dragen een borsttres zoomede schouderpassanten van ineengevlochten rood en zilver koord. De borsttres loopende van den rechter naar den linkerschouder, is voorzien van twee voor den rechterschouder afhangende nestels van rood koord met zilveren nestelpen.

Feest-chronogrammen. Te Bandong werd onlangs, zoo schrijft bovengenoemd blad, feest gevierd ter herdenking van het 50-jarig bestaan der kweekschool voor Inlandsche onderwijzers. Uit alle deelen der Preanger en ook uit Bantam zijn de goeroes opgekomen om het feest bij te wonen. Boven de deuren der Inlandsche societeit Paroekoenan, waar zij hunne samenkomsten hielden, waren twee Tjondro's sengkolo aangebracht (de uitdrukking van een jaartal in een chronogram door zeker daartoe gebruikelijke woorden). Het éêne luide: Obah (= 6), Boedi (= 6), Boedjangganing (= 8), Goesti (= 1) stelt voor het jaartal 1866 en beteekent: „de denkbeelden der adviseurs van den vorst zijn veranderd"; slaande op het oprichtingsjaar der kweekschool, toen de regeering meer aandacht begon te wijden aan het Inlandsch onderwijs. Het andere luidde: watéké (= 6), woeroek (= 1), gapoeraning (= 9), hardjo (= 1); d.i. 1916 „goed onderwijs is de poort tot welvaart".

Een Regent op wachtgeld. Als een zeldzame gebeurtenis wordt in de „Sinar Djawa" bericht, dat een regent op wachtgeld is gesteld n.m. die van Poerworedjo, Raden Mas Toemenggoeng Tjokrodojo, in 1906 tot deze betrekking benoemd. Hij is lijdende aan een ernstige oogziekte. De patih-wedono van Poerworedjo is thans met de waarneming zijner betrekking belast.

Naijver. De tegenwoordige pangoeloe van den zeekrijgsraad, hadji Abdoelganie te Soerabaja, is de dupe geweest van een op hem gepleegden, laffen aanslag. Een tot nu toe onbekend persoon wist heimelijk in zijn woning te Kedoeng Roekem te komen. Door verschuiving van een grendel drong hij door in het slaapvertrek en wierp den slapenden Abdoelganie een pot met zwavelzuur leeg over diens hoofd. Vóórdat de hadji, wiens gelaat deerlijk verbrand werd, hem kon achterhalen, was de man spoorloos verdwenen. Men brengt dezen aanslag in verband met de aanstaande benoeming van Abdoelganie tot hoofdpangoeloe, adviseur voor Mohamedaansche zaken en president van den priesterraad. De vorige titularis werd n.l. ontslagen, omdat hij zich moet schuldig gemaakt hebben aan knoeierijen in nalatenschappen. Abdoelganie is voor deze betrekking voorgedragen en dit schijnt onder den aanhang van den vorigen hoofdpangoeloe kwaad bloed gezet te hebben. („Bintang Soerabaja").

Hulde. De Pamitran" gaf een portret van den afgetreden Gouverneur-Generaal Idenburg met het opschrift: „Hij heeft het eerst de associatie (pamitran) tusschen de rassen ingevoerd". De „Sinar Djawa" schreef een gevoelvol afscheidsartikel, gewijd aan den heer Idenburg „aan wien Kromo zijn ontwikkeling en „vooruitgang te danken heeft. Hij heeft als een vader „zijn kinderen leeren loopen, met groote lankmoedigheid „die groote Inlandsche beweging geleid. Voordit alles „wordt hem door de Inlandsche bevolking duizend maal „dank gezegd."

Poerbokarijo. De huisvlijtschool te Ngawi werd in April j.l. gesloten wegens gebrek aan geldmiddelen. De leerlingen, ten getale van 50, kregen van het hoofd der school een verklaring, dat zij, of als den cursus doorloopen hebbende, de school hadden kunnen verlaten, of naar een andere school konden gaan. De „Sarikat Islam" heeft nu aan de Regeering het verzoek gedaan deze school te mogen overnemen, onder voorwaarde, dat het Gouvernement de traktementen der onderwijzers betalen zal, waardoor in den geldnood tegemoet gekomen zou worden. De S. I. vond het jammer, dat deze school, die goede vruchten had opgeleverd, werd opgeheven. De gewezen leerlingen zijn thans overal op Java verspreid in goed bezoldigde betrekkingen. („Soeloeh Hindia").

WAT DE CHINEES VERTELT.

Proeven. Een paar maanden geleden werd in de Maleische bladen — alzoo de „Perniagan" — een op-

roeping geplaatst, waarbij Chineesche jongelieden van goeden huize in de gelegenheid werden gesteld, om in den artillerie constructiewinkel te Soerabaja geplaatst te worden. Het denkbeeld ging uit van een officier, die daaraan werkzaam was en ook les gaf aan de burgeravondschool. Enkelen kwamen zich aanmelden, die op dagloon tewerk gesteld werden. De proef mislukte evenwel. De jongelui kwamen niet terug en thans is er maar één Chinees, die daar werkt. De reden schijnt hoofdzakelijk toe te schrijven te zijn aan het feit, dat Chineezen niet met Inlanders willen samenwerken. Zij stellen zich dichter bij den Europeaan en wenschen o.a. ook hoogere loonen dan de Inlanders.

De „Warna Warta" vestigt de aandacht op een advertentie, waarin Chineesche candidaten gevraagd worden voor de betrekking van assistent bij den postdienst op een traktement van *f* 45 à *f* 55 's mands. Dit kan meer succes hebben, daar het een bewijs is van de nieuwe richting bij het vervullen van gouvernements-betrekkingen.

Japansche Kuiperijen. Veel is in den laatsten tijd hierover geschreven. Naar aanleiding hiervan verklaart de „Sri Sumatra", dat, bij een aanval van buiten, de Inlanders zich ongetwijfeld zullen opofferen om het rechtvaardige en weldadige Nederland te steunen, en tevens uiting zullen geven aan hunne gevoelens van onwankelbare trouw aan Nederland, dat door de geheele wereld geprezen wordt om zijn wijs en goedertieren bestuur. Het laatdunkende Japan is een parvenu gelijk, die pas tot opkomst en eenig aanzien gekomen is. De beschaving staat in Japan echter niet hooger dan in Europa. Ergerlijk vindt bovengenoemd blad de wijze waarop de Japansche pers afgeeft op het slechte koloniaal beheer en de z.g. onderdrukkingszucht der Hollanders.

De „Tjhoen Thioe" schrijft, dat een Japanner te Bandong beweerd heeft, dat 't niet waar kan zijn, dat Japan veroveringsplannen heeft ten koste van Nederland. De redactie teekent hierop aan, dat deze meening wel de persoonlijke meening van dien Japanner kan wezen, maar dat toch op vele andere menschen Japan den indruk maakt van wèl degelijk naar gebiedsuitbreiding te haken. In N.-I. treedt Japan niet zoo kras op als in China, waar zijn invloed sterk toeneemt, zoogenaamd ter bevordering van handel en nijverheid, maar in Indië laten de Japanners zich ook meer en meer gelden. Japansche reizigers overstroomen de eilanden. Een Japansch blad staat uitgegeven te worden onder den naam van „Salatan" bij een Japansche drukkerij te Soerabaja. De redacteur is een Japanner, die vroeger een Maleisch blad in Malaka geredigeerd heeft.

Kort geleden hebben 20 Japanners verzocht om lid te mogen worden van „Insulinde". Tjiptomangoen Koesoemo verklaarde in de „Voorpost", dat hiertegen niets kon worden aangevoerd en dat men ook niet bang behoefde te wezen, dat Japan Nederland als overheerscher zou willen verdringen. Naar zijn meening zou echter Japan, als heer en meester over deze landen, nog beter zijn dan Nederland, dat al eeuwen lang getoond heeft de belangen van Indië niet te kunnen behartigen. Van Japan zou dit nog moeten blijken, verklaart de „Tjhoen Hjhioe", maar afgaande op hetgeen er in Formosa, Korea en Mantsjoerije gebeurt, heeft de redactie niet veel vertrouwen in Japan's optreden. En wat willen die Japanners dan met dat lidmaatschap van Insulinde? zoo vraagt het blad verder. Deze vereeniging is immers opgericht voor de blijvers? willen zij zich daaronder rangschikken? Er zal niet één onder hen zijn, die zijn nationale idealen zal willen prijs geven ter wille van de belangen van Ned.-Indië. Hier (in Indië) houden zij hun bedoelingen geheim; maar in Japan behoeven zij zich niet te geneeren, daar zijn zelfs globes, waarop N.-I. als een Japansche bezitting gekleurd is. De vereeniging „Insulinde" stelt zich ten doel de gelijkstelling van alle rassen met de Europeanen te bevorderen. De Japanners hebben deze gelijkstelling reeds. Welk belang hebben zij dan bij het lidmaatschap? Met welk doel willen zij de Indische beweging steunen? Het Indisch streven naar een zelfregeering komt ook in strijd met hun verlangen om zelf in de plaats van Nederland over deze landen den baas te spelen. Tjipto weet dit ook heel goed. En als later blijken mocht, dat wij met de Japanners geen goeden ruil gedaan hebben, hoe raken wij hen dan kwijt? De leus „Azië voor de Aziaten" beteekent voor hen; de suprematie hebben van andere Aziatische staten, om zelf het vet van Azië af te scheppen.

Reeds is gemeld, dat pl.m. 80 voorname Japanners — zoo vervolgt de „Bintang Soerabaja" — met den eersten stoomer van de nieuwe Osaka Shosen Kaisahlijn Java zullen bezoeken. Aanvankelijk werd gedacht, dat zij allen handelaren waren, maar nu is gebleken, dat het gezelschap ook bestaat uit professoren en regeeringspersonen. De Gouverneur-Generaal heeft zijn verlangen te kennen gegeven, dat aan deze Japanners alle mogelijke hulp en voorlichting verleend worde en dat hun een aller aangenaamste ontvangst ten deel zal vallen, opdat zij een goeden indruk van land en volk, bestuur en levensomstandigheden zullen krijgen. Hiermede zal naar het oordeel van de regeering meer bereikt worden, dan met het zenden van tientallen tegenspraken op de praatjes, die af en toe omtrent Ned.-Indië in de Japansche pers circuleeren.

Het Nut van Taalkennis. Ook de „Bintang Soerabaja" vraagt welke de gevolgen zouden zijn, indien Ned.-Indië eens overging in het bezit van Japan, Engeland of Duitschland, als een gevolg van den tegenwoordigen „waanzinnigen" oorlog. In het eerste geval zou men niets meer hebben aan alle opgedane Westersche beschaving en aan de kennis van de Nederlandsche taal; en zich van voren af aan op het Japansch moeten toeleggen. De heerschappij van Japan beteekent onderdrukking van den Inlander, het verdwijnen van zijn landbezit. Zie maar wat er in Korea, Mantsjoerije en Formosa gebeurt, zoo roept het blad uit. Dan is 't toch maar beter onder Nederland te blijven, dat niet zoo sterk en machtig is als Japan, daardoor van zelf genoodzaakt is om meer vrijgevig te zijn, al worden we dan ook als „kwartmenschen" beschouwd. Samen met Japan zouden wij ook in oorlogen gewikkeld worden en de ellende daarvan moeten dragen. Naar den duivel met Japan! Een Engelsche overheersching zou wellicht beter zijn. Ook dan had de opgedane kennis van het Nederlandsch geen waarde meer, maar in het bestuur zouden de Europeesche beginselen den doorslag geven, en van klassenverschil en partijdigheid, zooals thans bij de Hollanders, zou dan geen sprake zijn. Recht en gelijkheid verlangt de Inlander, al is 't ook bekend, dat de Britsch-Indiër 't niet zooveel beter heeft, daar de Engelschen lang geen zachte meesters zijn. De Duitsche overheersching wordt nu in den laatsten tijd slechts verlangd door de godsdienstige partijen naar aanleiding van het bondgenootschap met Turkije. Maar dan zal de Duitsche hand en trots zwaar drukken. Laten we daarom maar liever onder Nederland's gezag blijven staan, al wordt er soms beweerd, dat wij „onderdrukt" worden. Met het oog op alle gebeurlijkheden is 't toch goed zich toe te leggen op de kennis van het Engelsch, zijnde een wereldtaal, die zelfs ook onder Japansche heerschappij zijn waarde behoudt.

Van Vreemde Koloniën.

L'effort colonial de la France.

Eenige weken geleden deelden wij mede, dat een aantal mannen van aanzien in Frankrijk conférences zouden houden om de inspanning te bespreken, die door de mogendheden, welke aan de zijde der entente meestrijden, ten beste is gegeven; wij gaven toen ook aan, dat de koloniën hierbij een ruime plaats zouden krijgen.

Thans geeft La Dépêche Coloniale in opvolgende nummers van deze maand uitvoerige verslagen van de voordrachten, gehouden te Toulouse door den oud-minister van koloniën A. Lebrun, en te Toulon door Aug. Bernard. Wij ontleenen er het volgende aan, dat onzen lezers een denkbeeld zal geven van de behandelde onderwerpen.

Na zijn inleiding zette de heer Lebrun de meening voorop, die hij in een breed betoog zou uitwerken. Vaak kwam in de gesprekken vóór den oorlog de vraag te berde, welke de rol van de Fr. koloniën zou wezen, als Fr. in een strijd gewikkeld werd. De 't minst tot pessimisme gestemden zagen er een lastpost in voor 't moederland, dat er een deel zijner weermacht moest laten, terwijl deze met meer voordeel ter verdediging van Fr. zou zijn aan te wenden. Anderen verwachtten, dat de koloniën, als Fr. geheel door een eigen oorlog in beslag was genomen, gehoor zouden geven aan de stem van ontevredenen of oproerkraaiers, en schilderden de gevolgen daarvan af. Nog anderen voorzagen een oorlog, waarbij Fr. zich niet meer vrij over zee kon bewegen en zij verdiepten zich in 't lot, dat dan aan de verafliggende bezittingen ten deel kon worden.

Heden hebben de gebeurtenissen uitspraak gedaan, en zij hebben, volgens den oud-minister van koloniën, ten volle beantwoord aan de verwachtingen van hen, die onvoorwaardelijk vertrouwen stelden in de koloniën en protectoraten.

Vooreerst hebben zij zich in volkomen eensgezindheid geschaard aan de zijde van 't moederland, deelende in zijn vrees, zijn leed, zijn rouw, en bij monde van zijn gouverneurs en van vergaderingen met allerlei roeping de onwrikbare gehechtheid uitsprekende aan de republiek.

Vervolgens, verstoken van den gewonen steun van 't moederland, hebben zij zich beijverd hun eigen leven te versterken en Fr. te ontlasten van de moeilijkheden, die het zouden hebben kunnen verzwakken. Tegelijkertijd, verlangend in dezen oorlog ook eenige eigen bladzijden te schrijven, tastten zij den vijand aan en versloegen hem, waar hij aan hun grenzen op post stond.

Eindelijk en vooral hebben zij het kloeke besluit genomen, om het moederland te hulp te komen door soldaten, werklieden, geld, materialen en levensmiddelen te zenden.

De heer Bernard had te Toulon tot taak te spreken over het aandeel van Noord-Afrika in den oorlog.

De spreker bracht de rol in herinnering, die N.-Afrika in de voorgeschiedenis van den oorlog heeft gehad, en die bijna reeds eerder den wereldkrijg had doen losbarsten. Volgens hem heeft zich daar reeds een vooroorlog afgespeeld, waarin 't Duitschland niet gelukt is voordeel te behalen.

Tijdens den oorlog heeft 't, door zich Turkije tot bondgenoot te maken, getracht den heiligen oorlog over de Mahomedaansche landen te brengen. Hij nam hier de uitdrukking over, die een Nederlandsch geleerde hem geinspireerd heeft, „cette guerre sainte made in Germany", om tot de conclusie te komen, dat ook deze poging niet geslaagd is.

Egypte en 't kanaal van Suez gaven evenmin succes.

Door het bestrijden van de Italiaansche belangen in Tripolis kwamen Duitschland en Italië daar eigenlijk reeds in botsing, hetgeen een inleiding werd tot de scheuring, die hen van bondgenooten tot vijanden maakte.

Op Algerijnsch gebied had, met de beschieting van Philippeville en Bône, het eerste treffen tusschen Franschen en Duitschers plaats.

De spreker liet ook z. z. uitkomen, hoe alle vrees of verwachting voor een opstand in Tunis, Algiers of Marokko ijdel was gebleken. Kleine rustverstoringen buiten beschouwing latende, is er voorbeeldige rust geweest. *)

Daarna gaf hij natuurlijk een eervolle plaats aan de vermelding van de hulp in strijders en arbeiders door N.-Afrika gegeven.

Voor de vloot der geallieerden was Bizerte een waardevolle haven.

Vele zonen van Algiers zijn gevallen. De open plaatsen

*) Fransche bladen maken dezer dagen juist weer melding van onlusten in Marokko. 8000 Marokkanen zouden loopgraven hebben opgeworpen bij Ghamel Allah.

zullen ook daar leemten laten aan den haard en bij de ploeg, maar in de kolonie zijn de geboorten talrijk genoeg om daarin geen verontrustend verschijnsel te zien. Ook weegt de toenadering, de nauwere verbroedering der rassen ruim op tegen dit verlies. Bij de vermelding van de ridderlijke wijze, waarop vorsten, grooten en bevolking zich aan de Fransche zaak verknocht hebben getoond, zeide de heer Bernard iets, dat zeker bijzondere aandacht verdient.

Het is opvallend, verklaarde hij, zonder er zich te zeer ongerust over te maken, dat de minste oprechtheid en de meeste reden tot wantrouwen gevonden is bij de leerlingen van de hooge scholen, de médersas en de lycées. Kwaad gevolg van een indigestie van slecht verdragen geleerdheid, als slecht berekend voor hun maag. De Engelschen hebben in Indië en Egypte dezelfde demoraliseerende en vervalschte uitwerking ondervonden. Hierin ligt een les voor de toekomst. De spr. wilde daardoor niet zeggen, dat de inlanders geen onderwijs meer moeten genieten, maar wel dat 't onderwijs meer berekend moet zijn naar hetgeen zij noodig hebben.

Zoo meent hij ook, dat de inboorlingen der koloniën, die in Frankrijk medegestreden hebben, niet goed zouden worden beloond, door hun politieke rechten te geven, waarvoor zij niet rijp zijn. Zij zullen beloond moeten worden met geldelijke voordeelen en pensioenen, door zekere ambten voor hen te bestemmen, e. d. m.

Zooals de koloniën haar voortbrengselen ter beschikking van 't moederland hebben gesteld, zal Fr. er ook aan moeten denken, de economische ontwikkeling te bevorderen, waardoor men wederkeerig zal samenwerken om de welvaart en den rijkdom van groot Frankrijk te vermeerderen.

Zal Denemarken zijn koloniën verkoopen?

Voor den 101sten keer gaat 't gerucht weer en voor den 101sten keer is 't officieel weer tegengesproken. 't Blad Kopenhagen heeft 't bericht ditmaal gelanceerd. St. Croix, St. Thomas en St. John, dus D. West-Indië, zouden aan de Vereen. Staten van N. Amerika verkocht worden. Het blad zou dit betreuren, de sedert 1910 ingevoerde hervormingen beantwoorden aan de verwachting, en zouden dus tot behoud en voortgaan aansporen. Het verwacht intusschen niet veel verzet tegen het plan. Zou het een proefballon zijn?

De opstand van de Arabieren.

Said Iris, een der onderbevelhebbers van den sjerif van Mekka, die in opstand is tegen 't Turksche gezag, heeft de stad en 't fort Koenfoeda en de bezetting ervan genomen.

De T. regeering zou een expeditie naar de Hedsjaz willen zenden, maar de spoorweg is vernield, zoodat spoedig vervoer en aanvulling van 't noodige niet mogelijk is. De opstand schijnt zich intusschen uit te breiden van Medina tot Damascus.

Koet el Amara.

Wij waagden de onderstelling, dat de groote zeeslag, waarbij de oudste en de jongste zeemogendheid zich beiden de overwinning toekenden, de aandacht zoo zou inpalmen, dat in Engeland de verontwaardiging over hetgeen in Mesopotamië voorgevallen was, daardoor zou luwen. Het scheen zoo inderdaad ook te gaan, generaal Towsend en de zijnen leken al vergeten. Maar ineens luwt 't weer op. Het unionistisch oorlogscomité heeft de zaak op nieuw aanhangig gemaakt en bij de regeering aangedrongen op een onderzoek of op behandeling in openbaar debat.

De pers ondersteunde dit verzoek. ,,The Times" wijdde een hoofdartikel aan ,,Een vergeten strijdmacht". Van alle kanten duiken klachten op van soldaten, die zelf in Mesopotamië geweest zijn of van bloedverwanten, die berichten ontvangen hebben. De klachten betreffen niet alleen de krijgsmacht, die zich, na heldhaftige verdediging, in Koet el Amara heeft moeten overgeven, maar zij gelden voor den geheelen opzet van de krijgsbedrijven in Mesopotamië, en ook voor de nu daar nog heerschende toestanden. Gebrek aan vooruitzien en aan verhelpen van de dientengevolge ontstane toestanden schijnen daar, evenals bij de onderneming naar de Dardanellen, groote misstanden te hebben doen ontstaan.

Kwaliteit en kwantiteit van de levensmiddelen heeft te wenschen overgelaten. De voeding hield geen rekening met 't klimaat, werd ongeregeld aangevoerd. Dit vermeerderde 't aantal zieken en de medische hulp was, en is er nu nog onvoldoende. De strategische leiding is er, evenals de intendance-dienst, in menig opzicht te kort geschoten.

Sir Edward Carson riep minister Asquith ter verantwoording. Deze verklaarde, dat de regeering niets wenscht achter te houden, zij wil niets liever dan de geheele zaak in debat brengen — maar het is hiertoe niet het oogenblik. ,,Waarom?" vroeg men. Om redenen, die de minister niet kan meedeelen. De toestand der troepen in Mesopotamië heeft dag aan dag de aandacht der regeering en er zijn maatregelen getroffen om in de leemten te voorzien.

Carson was hiermede niet tevreden. Wij zullen er dus nader over hooren.

Lord Kitchener.

Kitchener krijgt zijn eerste standbeeld in Indië. De maharadja van Djaipoer heeft er 20.000 roepeiën, die van Gwalior 10.000 r. voor beschikbaar gesteld. Deze mededeeling heeft misschien wel aanstekelijk gewerkt, de lord-major van Londen heeft 't initiatief genomen voor 't verzamelen van gelden voor een gedenkteeken voor den held van Karthoem.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Een request der Vereen. van Waterstaats-Ingenieurs in Ned.-Indië.

De Vereeniging van Waterstaats-Ingenieurs in Nederl.-Indië heeft zich met een request tot den Gouverneur-Generaal gewend, waarvan tekst, memorie van toelichting en bijlagen in druk zijn verschenen (bij Masman en Stroink te Semarang). In dit request worden uiteengezet de redenen, waaraan het is toe te schrijven, dat de lust tot dienstneming bij de ingenieurscorpsen zoo gering is. Het is geen gebrek aan energie bij de Nederlandsche jongelieden, doch de oorzaak is te vinden in de minder gunstige dienstvoorwaarden en vooruitzichten van de ingenieurs in Indischen Staatsdienst (salarieering, bevordering, enz.). Requestranten geven de punten aan, die tot verbetering zouden kunnen leiden en hopen, dat de Ind. Reg. er de noodige aandacht aan zal schenken.

Nog een request aan den Gouverneur-Generaal.

,,De Ingenieur" van 15 Juli bevat den tekst van een ,,Request aan den Gouverneur-Generaal over de aanspraken van den ingenieursstand bij benoemingen van Burgemeesters voor de groote Indische steden", ingediend door de afd. Nederl.-Indië van het Kon. Instituut van Ingenieurs.

Requestrante, die vernomen heeft, dat onder de personen, die als candidaten voor het genoemde ambt zijn genoemd, zich geen enkel ingenieur bevindt, doch alleen personen met ervaring in gemeentedienst, meesters in de rechten of ambtenaren van het B. B., acht dit eene onbillijkheid, en zou het van uitnemend belang voor onze Indische groote gemeenten achten, indien aan haar hoofd konden worden gesteld personen, die, opgeleid in de ingenieurswetenschappen, zelf in het bedrijfsleven hebben gestaan en daardoor den opzet, de organisatie en de leiding daarvan gemakkelijker beheerschen en beoordeelen kunnen dan ambtenaren met in hoofdzaak juridische en administratieve kennis. Requestr. verzoekt den G.G. daarmede wel ernstig rekening te willen houden.

Ned.-Indische kunstnijverheid.

Als No. 7 van J. A. Loebèr's Geïllustreerde beschrijvingen van Indische Kunstnijverheid, is een werkje verschenen, getiteld: Been-, hoorn- en schildpadbewerking en het vlechtwerk in Nederlandsch-Indië. (Uitgave van het Koloniaal Instituut te Amsterdam).

Op ook voor den leek bevattelijke wijze schetst schr. in dit geschrift de zooeven genoemde takken van Indische nijverheid, terwijl uitvoerige bronvermelding degenen, die van de onderwerpen een diepere studie wenschen te maken, daartoe de gelegenheid opent. Tal van fraaie illustratiën verduidelijken de beschrijving.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De 4de afl. van dit nieuwe maandschrift bevat de volgende bijdragen. Ornamentiek bij de Toradja's, door P. M. van Walchren. — Een Javaansch handschrift over pamormotieven (vervolg), door J. J. Meyer. — Causerieën over Javaansche muziek, door Soorjo Poetro en Noto Soeroto. — Het Sirihstel in den loop der eeuwen, door Mr. J. G. Huyser. — Type-tentoonstelling van Indische sieraden en kleeding in 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, door M. W. Fischer. — Nabij de Tji Letoek of Zandbaai, door J. G. Doorman. — De plechtigheid in het Mangkoe Negorosche vorstenhuis. Al deze opstellen zijn interessant, niet alleen wat tekst, maar ook vooral wat illustreering betreft, die in één woord schitterend is.

Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel.

Van dit werk verscheen de vierde druk van deel I (volgens den titel inhoudende de beschrijving van Straat Soenda, vaarwaters naar Batavia en Westkust van Sumatra van Vlakke Hoek tot Hoek Masam Moeka (Atjeh-hoofd.) We veronderstellen, dat deze Gids voldoende bekend zal zijn bij hen, voor wie hij volgens den titel bestemd is, maar ook niet-zeevarenden kunnen hem voor allerlei onderwerpen (geographische, ethnographische en economische bijv.) met vrucht raadplegen, wat wellicht niet zoo algemeen bekend is.

Slechts een enkele greep doende, laten wij hieronder volgen hetgeen, naast andere bijzonderheden, wordt medegedeeld over het eiland Enggano, ten westen van Sumatra, welk eiland een treurige vermaardheid heeft gekregen, sedert de aandacht er op werd gevestigd, dat de oorspronkelijke bevolking geleidelijk uitsterft.

,,Behoorlijk begaanbare wegen zijn rond het geheele eiland aanwezig......... Tal van kleine riviertjes doorstroomen het eiland, die bijna allen op het gebergte ontspringen. Slechts enkele komen voort uit de moerassen, die vooral langs de zuidkust gevonden worden......

Het wilde varken is, behalve de vogels, het eenige wild, dat Enggano oplevert. De bevolking houdt zich bezig met de jacht op deze dieren en met visscherij. De landbouw staat op een lagen trap. Klapperaanplantingen zijn er talrijk. Het eiland maakt een deel uit van de residentie Benkoelen.

Het klimaat is gelijk aan dat van andere lage strandplaatsen in Indië...... Aangezien er nog al veel moerassen zijn, komen er veel gevallen van koorts voor.

Het getal bewoners, dat in 1862 nog op 3000 werd gesteld, is steeds achteruitgaande, door verschillende ziekten, als malaria en longtering. Thans bestaat de bevolking uit nog slechts enkele honderden zielen (in 1908 ongeveer 400), waarvan vele Christenen. De bevolking is goedig en gedwee van aard en volstrekt niet vreesachtig. De handel bestaat geheel uit ruilhandel van klappernoten, touwwerk, dat uit eene boomschors, bagoe genaamd, vervaardigd wordt, noten en eenige deugdzame houtsoorten tegen kleedingstukken, spiegeltjes, glaskoralen, tabak, enz.

Het werk is een uitgave van het Ministerie van Marine en gedrukt bij Mouton en Co. te Den Haag.

Suikercultuur op Java.

In het Juni-Nr. van ,,De Handel" vervolgt de heer J. Sibinga Mulder zijne uitvoerige geïllustreerde beschouwingen over den gang van het bedrijf van eene suikeronderneming op Java, waarop hij doet volgen een overzicht van de financieele beteekenis der Java-suikerindustrie in het algemeen.

Orgaan der Ned. Indische Officiersvereeniging.

Inhoud der Mei-aflevering: Eenige gegevens omtrent den financieelen toestand van den officier, verkregen bij de uitwerking der enquete. — Propaganda voor de versterking van Indië's weermacht, door H. M. Luchsinger. — Onze weermacht, door H. G. Brandon. — Opleiding tot een voortgezette opleiding van den artillerie-officier. — Huwelijken van tweede luitenants, door W. — Naar aanleiding van: De invloed van het huwelijk op het officiers- en het onderofficierskorps, door G. — Officieren op de Buitenbezittingen. — Nog iets over beoordeelingslijsten van officieren. — Eenige beschouwingen over: Onze cavalerie en het daarvan te maken gebruik, door M. Thomson. — De officiersvereeniging tot onderlinge ondersteuning van nagelaten betrekkingen. — De achteruitgang van het officierscorps. Enz.

Industrieele mogelijkheden in Ned.-Indië.

Onder dit opschrift publiceerde Dr. E. C. J. Mohr in de zgn. Korte berichten verschillende opstellen; in het Nr. van 19 Mei vraagt hij nu de aandacht voor vuurvaste klei, waarvan hij aantoont, dat deze in exploitabele hoeveelheid en in verschillende streken van den Indischen Archipel aanwezig is.

Vreemdelingenbezoek op Java.

Het bureau tot bevordering van het toeristenverkeer in Indië heeft weder een boekje uitgegeven, waarvan de titel luidt: ,,Come to Java. Information for travellers". Het gidsje maakt een goeden indruk; eenige ilustraties en een kaartje zijn aan den tekst toegevoegd, die aan het slot een Engelsch-Maleische woordenlijst bevat.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

In het Nr. van 1 April wijdt de heer J. M. Jordaan zeer waardeerende woorden aan den onlangs gepensionneerden

oud-directeur der Burgerlijke Openbare Werken, J. Homan van der Heide, wiens heengaan hij een ramp noemt, waarvan de moreele gevolgen zich nog vele jaren zullen doen gevoelen. — Verder vindt men er een artikel in (overgenomen uit de „Waterstaats-Ingenieur" van Maart j.l.) van den ingenieur H. W. van der Voort, over de wijze van uitvoering van openbare werken. — Ook bevat dit Nr. de beschouwing van Mr. Dr. H. Zaalberg „Onderzoek naar de mogelijkheid tot het verkrijgen van een waarborg voor de uitbetaling van de pensioenen der landsdienaren", zoomede een aan de Nwe. Soer. Crt. ontleend artikel „Pensioenszekerheid voor landsdienaren".

Veeartsenijkundige Bladen voor Ned.-Indië.

Behalve een aantal speciaal vakkundige opstellen, bevat afl. 1 en 2 van jaargang 1916 der Veeartsenijkundige Bladen voor Nederl.-Indië nog: Het Mongoolsche paard, door J. van Dulm. — Theorie en praktijk, door Dr. H. J. van der Schroeff. (Naar aanleiding van het artikel: Opmerkingen over fokkerij, door Dr. A. L. Hagedoorn). — De verbetering van den rundveestapel in de lage streken van Java en Madoera, door Dr. B. Vrijling. — Paardenfokkerij in Nederl. Indië en binnenlandsche remonteering, door Dr. P. Ph. van der Poel. — Nog enkele opmerkingen over fokkerij, door Dr. B. Vrijburg.

Weekblad voor Indië.

No. 6 brengt onder meer, geïllustreerde beschouwingen over: De Java-Pacific-lijn te San Francisco. — Het 25-jarig jubileum van den kapitein der Chineezen te Amboina. — Javaansche kunstnijverheid (naar aanleiding eener tentoonstelling, georganiseerd door het bestuur van den Soerabajaschen kunstkring). — Het Japansch bezoek aan Soerabaja.

De Indische Mercuur.

Het Nr. van 14 Juli bevat een drietal belangrijke artikelen, nl.: De suiker en den oorlog, door H. C. Prinsen Geerligs. — De Java-suikerindustrie in de Eerste Kamer der Staten-Generaal, door W. Elenbaas (met naschrift van Mr. J. W. Ramaer). — Sprinkhanen op Java, door Dr. W. Roepke. — Overigens de gewone rubrieken: De overzeesche handel en den oorlog. — Kultuurberichten. — Financieele berichten en verslagen. — Kleine mededeelingen, enz.

Prijsvraag mineralen Sumatra.

De afdeeling der Mijnbouwkunde van de Technische Hoogeschool te Delft heeft eene prijsvraag uitgeschreven, te beantwoorden vóór 1 Sept. 1917 door studeerenden aan een Nederlandsche instelling van hooger onderwijs. De prijsvraag luidt in hoofdzaak: Men verlangt op grond van een in te stellen mineralogisch en scheikundig onderzoek, een zoo volledig mogelijke beschrijving van de mineralen der sterk mangaan houdende edelmetaalgangen in Sumatra. Eene volledige omschrijving en andere bijzonderheden van deze prijsvraag treft men aan in de Ind. Mercuur van 14 Juli, blz. 643.

In Memoriam, Mgr. J. C. Meeuwissen.

Den 29 Juni overleed te Amsterdam in den ouderdom van 69 jaar Mgr. J. C. Meeuwissen, oud-missie-bisschop van Suriname. Slechts 4½ jaar mocht hij als Apostolisch Vicaris de Missie van Suriname, besturen, want zijn gestel bleek niet opgewassen tegen het tropisch klimaat; sinds 1911 vertoefde hij in het vaderland. Met groote dankbare waardeering herinnerde de „Surinamer" van 5 Febr. van genoemd jaar aan het vele goede op kerkelijk, sociaal en onderwijsgebied, door Mgr. M. in zijn korte bestuursjaren tot stand gebracht. Negen kerken, een zusterschool, een ziekenhuis, drie lagere scholen, en een normaalschool werden onder zijn episcopaat gebouwd. Er verrezen bovendien nieuwe schoollokalen, patronaten en een spaarvereeniging.

Het Nr. van 15 Juli der Annalen van het Missiehuis te Tilburg, waaraan het bovenstaande is ontleend, bevat het portret van den overledene.

* * *

Ten slotte enkele titels.

De offerwichelaar of waarzegger (op Jamdena), door E. Cappers, (met ill.) — De pokken op Jamdea, door W. C. Boer (Annalen van het Missiehuis te Tilburg, 15 Juli 1916).

Het Indisch-Europeesch onderwijs. — Het Nederlandsch als voertaal op de Inlandsche scholen. (Het M. O. in Ned.-Indië, 15 April 1916).

Een Vorstenbenoeming in Ned.-Indië. R. M. A. Soerjo Soeparto, door A. Mühlenfeld (Hollandsche Revue, Mei 1916, overgenomen uit Ned. Indië Oud en Nieuw).

Ethische politiek: Irrigatie, door Sumatranus (Nederlander 10 Mei 1916).

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures in Nederlandsch-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Ondervoorzitter van de Landraden te Kediri en Ngandjoek [Kediri]	3 Juni 1916.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. C. Bakker.
Assistent-Resident-Secretaris der residentie Rembang.	2 Juli 1916.	Oorzaak: Verzoek om eervol ontslag uit 's Lands dienst van den titularis J. C. Meyer.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

☛ Het Kantoor en de Leeszaal zijn van *Donderdag 20 Juli* tot *Donderdag 3 Augustus a.s.* GESLOTEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Tijdschrift voor Economische Geographie, No. 6, Nederland als Tuinbouwland.
2. Centraalblad der Bouwbedrijven, No. 2.
3. Documenten voor de economische crisis van Nederland in oorlogsgevaar, Derde Serie, Aflevering 4.
4. Vrede door Recht, No. 6.

Concept-notulen van de Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 1 Juli 1916.

Aanwezig de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, R. Zuijderhoff, ondervoorzitter, J. P. Th. J. Brondgeest (Haarlem), T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn), F. E. Luitjes (Nijmegen), Mevrouw J. E. van Oeveren-van Schaik (Utrecht), H. W. Scheuer (Leiden) en E. F. Grooss, secretaris.

De leden A. A. C. Harting, penningmeester, Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), mevrouw M. ten Bosch-Bosscher (Den Haag), J. H. Calmeijer (Apeldoorn), L. A. H. Lamie (Arnhem), Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam), C. de Vries (Amsterdam en Mej. N. Worthington (Studentenafdeeling) waren wegens ziekte of andere omstandigheden verhinderd, deze vergadering bij te wonen.

Het Hoofdbestuur werd door de Besturen van de afdeeling Leiden en van de Studenten-afdeeling ontvangen en aan een lunch genoodigd, waar door de voorzitters dier afdeelingen, de heeren Prof. Mr. J. E. Heeres en Ch. H. Monod de Froideville, hartelijke woorden van welkom werden gesproken, waarvoor de voorzitter der Vereeniging, de heer C. R. Bakhuizen van den Brink, den welgemeenden dank van het Hoofdbestuur uitbracht.

De na afloop daarvan gehouden vergadering, welke als een voorvergadering van de algemeene vergadering was te beschouwen, had een kort verloop.

1. De notulen van de vorige vergadering werden na een kleine wijziging goedgekeurd. *)
2. De agenda voor de algemeene vergadering gaf geen aanleiding tot debat.
3. De benoeming van Mevrouw G. F. J. van Aalst-Koopman tot lid van de West-Indische Commissie werd bij acclamatie bekrachtigd.
4. Een verzoekschrift van de Studie-commissie aan den Directeur van Onderwijs in Indië, om zijn hulp te willen verleenen, teneinde aan het bestaan en het streven dier Commissie in Indië meer bekendheid te geven bij de ouders of verzorgers van jongelieden die naar Nederland zullen worden gezonden ter voltooiing hunner studie, vond algemeen instemming.

Waarna de vergadering werd gesloten.

De Secretaris
GROOSS.

Concept-notulen van de Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging „Oost en West", gehouden te Leiden, den 1sten Juli 1916.

Aanwezig de leden van het Hoofdbestuur: C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, R. Zuijderhoff, ondervoorzitter, J. P. Th. J. Brondgeest, T. Gerdes Oosterbeek, F. E. Luitjes, Z. G. Ph. Marcella, Mevrouw J. E. van Oeveren-van Schaik, H. W. Scheuer en E. F. Grooss, secretaris, waarvan de heeren Gerdes Oosterbeek, Luitjes en Marcella tevens optreden als afgevaardigden, resp. van de afdeelingen Apeldoorn, Nijmegen en Rotterdam;

voorts de afgevaardigden: A. Zon, Amsterdam; J. P. C. Hartevelt, Arnhem; Mevr. Douair. Jhr. W. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, Breda; W. C. R. Snijders, 's-Gravenhage; H. F. Wagenaar Reisiger, Haarlem; D. Koumans, Leiden; Mej. L. A. Wijsman en Ch. H. Monod de Froideville, Studentenafd. Leiden en Mej. J. van der Schuijt, Utrecht;

zoomede de leden: Mr. J. H. Abendanon en G. Monod de Froideville.

1. Om 2.30 uur N.M. wordt de vergadering door den Voorzitter geopend met een rede, welke in het K. W. van 6 Juli No. 27 reeds werd afgedrukt.

2. De notulen van de vorige Algemeene Vergadering, den 3en Juli 1915 te Amsterdam gehouden, worden ongewijzigd goedgekeurd.

3. Bij de behandeling van het jaarverslag der vereeniging wijst de Voorzitter er op, dat ondanks de tijdsomstandigheden, het ledental met 62 vooruitging en op 31 Dec. 1915 2492 bedroeg; en vestigt er de aandacht op, dat het aantal stichtingen van „Oost en West" met één vermeerderd is, n.l. met de West-Indische Commissie. Wat „Oost en West" heeft tot stand gebracht — zoo gaat spr. voort — is bij hare beperkte middelen in 't bijzonder te danken aan de belangstelling harer leden, hunne genegenheid voor Indië, hunne welwillende gevoelens jegens Indië's bevolking. Het Koloniaal Weekblad heeft tot dusver ook de ongunst der tijden het hoofd weten te bieden en staat, dank zij een uitnemende administratie, beter dan ooit te voren. De redactie heeft echter af en toe een zwaren aanval te verduren. Die aanvallen zijn haar en het Hoofdbestuur welkom, voor zoover zij afkomstig zijn van leden, die het blad geregeld lezen en dus tot oordeelen bevoegd geacht mogen worden. Zij houden ons wakker en bedacht op het aanbrengen van verbeteringen. De studentenafdeeling toont zich in haar jaarverslag en zooals ook bleek in de vorige algemeene vergadering, bijzonder ontevreden. Zij stelt — dunkt spr. — eischen, die niet dadelijk de bestemming van het weekblad raken; zooals in het jaarverslag der vereeniging is aangeteekend. De vereeniging „Oost en West" heeft nooit de bedoeling gehad allen arbeid te verrichten, welke in Indië's belang gewenscht wordt. Men zie vooral niet voorbij, dat zij is tot stand gekomen in een tijd, dat de belangstelling van het Nederlandsche publiek voor Indië zeer gering was. Zij heeft die belangstelling willen opwekken en zij wil die levendig houden. Als zij naast zich andere vereenigingen of instellingen ziet verrijzen, die de kennis van Indië, het welzijn van Indië's bevolking willen bevorderen, dan heet zij die hartelijk welkom, dan vleit zij zich gaarne, daarin eenigszins te mogen zien de vrucht, de eindelijke uitwerking van de met de oprichting onzer vereeniging opgewekte belangstelling.

De heer A. Zon licht toe, dat de afdeeling Amsterdam, hoewel in beginsel geheel meegaande met het denkbeeld om een vertegenwoordiger van de inheemsche bevolking van Indië tot lid van het Hoofdbestuur te benoemen, niet aan dezen wensch heeft kunnen voldoen, omdat de eenige Inlander, lid van de afdeeling, wegens ziekte niet in aanmerking kon komen. Waarop de Voorzitter den anderen afdeelingen verzoekt, bedoeld denkbeeld bij eventueele vacature in haar bestuur in gedachte te willen houden.

De heer Hartevelt zet namens de afdeeling Arnhem de bezwaren uiteen, welke men tegen de inrichting van het Koloniaal Weekblad heeft, en geeft de verbeteringen aan,

*) De 4e alinea van punt V dier notulen te lezen: De rekening en verantwoording zoomede de begrooting zijn reeds door den onder-voorzitter nagezien, terwijl de rekening en verantwoording aan de verificatie-commissie zullen worden gezonden.

Ook dient op verzoek te worden vermeld, dat de heer C. de Vries de vergadering wegens ziekte niet kon bijwonen.

die men zou wenschen te zien aangebracht. De heer Koumans uit Leiden verdedigt de redactie en acht het blad met het oog op verschillende rubrieken zeer lezenswaardig.

De Voorzitter zegt: wij bieden wat wij kunnen en streven steeds naar verbetering.

Het jaarverslag wordt daarna goedgekeurd.

Eveneens worden goedgekeurd de verslagen van de Studie-Commissie (4), het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau (5) en den Inlichtingendienst (6).

7. De Voorzitter leest een schrijven voor van de financieele commissie, waarin deze verklaart de in hare handen gestelde boeken en stukken te hebben onderzocht en voorstelt de Balans en verantwoording over 1915 goed te keuren en het Hoofdbestuur voor zijn beheer te déchargeeren, onder dankbetuiging aan den Penningmeester voor zijn zorgvuldig beheer, welk voorstel bij acclamatie wordt aangenomen.

8. Bij de behandeling van de begrooting voor 1917 zegt de heer Zon, dat het hem niet duidelijk is, waarom in de afrekening de post ,,uitgaven voor het Kol. Weekblad" voorkomt tot een bedrag van plm. *f* 2000, terwijl zij in de begrooting *f* 9000 aanwijst. Waarop de Secretaris meedeelt, dat dit een administratieve maatregel is. De exploitatie-kosten van het Koloniaal Weekblad — plm. *f* 9000 beloopende — worden zooveel mogelijk gedekt uit de advertentie-inkomsten, welke de uitgever ontvangt. Hetgeen daaraan te kort komt, wordt uit de kas van het Hoofdbestuur bijgepast. Op de begrooting worden nu — om een juister beeld te krijgen van hetgeen er in de vereeniging omgaat — de volle exploitatiekosten geraamd. Op de afrekening wordt alleen vermeld wat uit de kas van het Hoofdbestuur voor het weekblad wordt uitgegeven.

De begrooting wordt daarna goedgekeurd.

9. De Voorzitter stelt voor den heeren Ch. P. Blok, A. H. G. Fokker en A. K. Nolthenius, leden van de commissie voor verificatie, den bijzonderen dank der algemeene vergadering over te brengen voor de nauwgezetheid, waarmede zij zich van hun taak gekweten hebben en genoemde heeren uit te noodigen ook voor het volgend jaar hunne op prijs gestelde diensten te willen blijven bewijzen, hetgeen bij acclamatie wordt goedgekeurd.

10. Thans is aan de orde de verkiezing van 8 hoofdbestuursleden ter vervulling van de vacatures, ontstaan door periodiek aftreden van de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, E. F. Grooss, secretaris, A. A. C. Harting, penningmeester, Mej. N. Worthington (studenten-afd. Leiden, niet herkiesbaar), Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam), Mevrouw J. E. van Oeveren-van Schaik (Utrecht);

door vertrek van het lid: Th. P. Almerood (Amsterdam);

en door overlijden van het lid: J. C. van Reijn (Breda).

De Voorzitter verzoekt den leden Mej. J. v. d. Schuijt, J. P. Th. J. Brondgeest en A. Zon het stembureau te willen vormen, waarna de veradering overgaat tot de verkiezing.

Het aantal uitgebrachte stemmen bedraagt 43, t.w. de Voorzitter 1, Amsterdam 5, Apeldoorn 3, Arnhem 3, Breda 2, 's-Gravenhage 6, Haarlem 5, Leiden 3, Nijmegen 3, Rotterdam 4, Studenten-afd. Leiden 3, Utrecht 5 (Groningen is niet vertegenwoordigd).

Hiervan voor voorzitter 43 op den heer C. R. Bakhuizen van den Brink, voor secretaris 43 op den heer E. F. Grooss, voor penningmeester 43 op den heer A. A. C. Harting, voor leden 43 op de heeren Ch. M. Monod de Froideville (Studenten-afd. Leiden) en Z. G. P. Marcella (Rotterdam) en 41 op Mevr. Douair. Jhr. W. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda), Mevr. J. E. van Oeveren-van Schaik (Utrecht) en den heer Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam), die dus allen gekozen zijn, terwijl 2 stemmen zijn uitgebracht op Mej. J. v. d. Schuijt en de heeren C. H. L. Baelde en E. G. A. Taenzer. De gekozen leden, voor zoover ter vergadering aanwezig, nemen de benoeming aan.

11. Hierna komen de voorstellen van de afdeeling Breda in behandeling. Deze zijn:

1e. Dat het Hoofdbestuur materiaal verzamelt om in de afdeelingen kleine tentoonstellingen te kunnen houden.

Mevrouw Clifford Kocq van Breugel zegt tot toelichting, dat dit voorstel gecombineerd kan worden met het

2e. het instellen van een propaganda-commissie, waarvan een der leden, op aanvrage van de afdeelingen, het land kan bereizen.

De bedoeling is n.l. om te verkrijgen, dat voor de propaganda, lezers gevonden worden, die in de afdeelingen voordrachten houden, welke verduidelijkt en vervolledigd worden door vertooning van voorwerpen van Indische kunst en nijverheid, welke voorwerpen dan een dag voor de lezing en een of twee dagen daarna, tegen een kleine entrée, ter bezichtiging kunnen worden gesteld voor belangstellenden. Dit zal allicht een ruimer toetreden van leden ten gevolge hebben.

3e. het uitschrijven van een prijsvraag voor een klein propagandisch comediestuk.

De Voorzitter zegt overweging van deze voorstelen toe. Het Hoofdbestuur zal trachten iemand te vinden die geschikt en genegen is om bedoelde lezingen te houden en ook zijn gelachten laten gaan over het uitschrijven van een prijsvraag. Hetgeen de instemming van de vergadering heeft.

12. De Voorzitter deelt een en ander mede omtrent de Studie-Commissie en de West-Indische Commissie.

a. De Studie-Commissie is een onzer voornaamste commissies, waarin mannen van naam zitting hebben en die zich zeer beijvert om de belangen van de hier te lande studeerende Indiërs te behartigen. De Commissie leed in het afgeloopen jaar groote verliezen door het overlijden van haar ondervoorzitter Mr. C. T. van Deventer, wiens verdiensten algemeen zijn erkend, ook in ons Koloniaal Weekblad, en door het aftreden wegens drukke bezigheden van den voorzitter der Commissie, den heer Mr. J. H. Abendanon. Wij waren zoo gelukkig in Prof. C. W. Weijs, hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Delft een nieuwen voorzitter te vinden, die met ijver de belangen der Commissie behartigt, terwijl de heer Abendanon zijn zeer gewaardeerde krachten aan de Commissie blijft wijden als ondervoorzitter. De Commissie genoot ook de belangstelling van eenige voormannen op onderwijsgebied in Indië, tijdens hun verlof hier te lande, m.n. van den heer Dr. G. A. J. Hazeu, Directeur van Onderwijs en Eeredienst in Indië, en van den heer T. Hellwig, Inspecteur van het Hollandsch-Inlandsche onderwijs aldaar, die zich tevens bereid hebben verklaard het doel der Commissie in Indië te bevorderen. Samenwerking werd verkregen met andere Indische Studie-Vereenigingen, z. a. de Tjandi-stichting, het Max Havelaarfonds, het Julianafonds, de N.-I. Onderwijs- en Studiekas, door de benoeming over en weer van leden der eene vereeniging in de besturen der andere, terwijl het Studiefonds ,,Midden-Java" te Semarang aan onze Studie-Commissie verzocht als haar gemachtigde hier te lande op te treden.

b. Door de samenstelling onzer besturen en commissies, werden onwillekeurig hoofdzakelijk de belangen van Oost-Indië behartigd en West-Indië stiefmoederlijk bedeeld. Aangemoedigd door de groote belangsteling, die wij mochten ondervinden bij onze pogingen tot ondersteuning van de noodlijdenden in de kolonie Curaçao in het voorjaar van 1915, kreeg het reeds lang gerezen denkbeeld om een speciale West-Indische Commissie te benoemen, vasteren vorm. Zij werd dan ook op 30 Oct. 1915 ingesteld met het doel: het behartigen van de belangen van de Nederlandsche West-Indische Koloniën, overeenkomstig de statuten der Vereeniging ,,Oost en West".

13. Op de vraag van den Voorzitter, of ook een der afdeelingen er prijs op stelt om het volgend jaar de algemeene vergadering in haar midden te ontvangen, zegt mevrouw Clifford Kocq van Breugel, afgevaardigde van de afdeeling Breda, dat het hare afdeeling aangenaam zal zijn dat genoegen te hebben, zoodat besloten wordt, omtrent het houden van de volgende jaarlijksche algemeene vergadering te Breda, met het bestuur der genoemde afdeeling nader te overleggen.

14a. Op de rondvraag van den Voorzitter, vraagt de heer Brondgeest het woord om meer samenwerking tusschen de afdeelingen te bepleiten. Toen de afdeeling Haarlem na de met zooveel succes in Den Haag gegeven soirée ten bate van den watersnood in Indië, zich tot de afdeeling Den Haag wendde, om zoo mogelijk die soirée ook te Haarlem te kunnen geven, ondervond zij daarbij niet veel medewerking. Waarop de heer Zuijderhoff, voorzitter van de afdeeling Den Haag antwoordt, dat deze opmerking in het bijzonder zijne afdeeling treft, echter geheel onverdiend is.

Een herhaling van de soirée op andere plaatsen was uitgesloten, eenvoudig omdat het voor de medewerkers om verschillende redenen bezwaarlijk was daaraan te voldoen. Dit werd o. a. ook aan Haarlem medegedeeld.

b. Thans vraagt de heer Zon, namens het bestuur van de afdeeling Amsterdam, om in den vervolge de agenda voor de algemeene vergadering, zoomede de rekening en verantwoording en de begrooting, minstens een maand tevoren aan de afdeelingen te zenden, opdat deze in een voor-vergadering kunnen worden behandeld. Waarop de Voorzitter zegt, dat hiermede in den vervolge zooveel mogelijk rekening zal worden gehouden.

c. Daarna roept de heer Hartevelt de medewerking van het hoofdbestuur in, om te Arnhem een cursus voor onderwijzers te krijgen, ter verspreiding van meerdere kennis omtrent Indië. Een poging, om het Nederl. Onderwijzers-Genootschap te bewegen tot de instelling van zoo'n cursus te Arnhem mislukte. Zoodat de afdeeling Arnhem deze aangelegenheid zelf ter hand wil nemen. Dit is mogelijk, daar de Regeering, blijkens een aankondiging in de Staatscourant, genegen is de daarvoor uitgegeven gelden terug te betalen, indien deze cursus van een geconstitueerde vereeniging uitgaat. De afdeeling Arnhem is niet in staat de daarvoor benoodigde gelden voor te schieten en roept daartoe de hulp van het hoofdbestuur in; liefst zóó spoedig, dat de cursus nog dezen winter zal kunnen worden geopend.

De Voorzitter zegt een spoedige behandeling dezer aangelegenheid toe, na een onderzoek omtrent de samenwerking der verschillende onderwijsgenootschappen.

Ten slotte deelt de heer Abendanon mede, dat van zijn hand in het laatste nummer van het Koloniaal Weekblad een stukje verscheen over de onlangs te Tegal opgerichte huishoudschool van Javaansche meisjes ,,Wisno Pranowo", welke school allen steun verdient. Spr. komt thans den aanwezigen vragen om eene kleine bijdrage in de kosten van oprichting van een schoolgebouw en verzoekt den voorzitter hiertoe gelegenheid te willen geven. De Voorzitter staat dit gaarne toe en de door Mevrouw Clifford Kocq van Breugel gehouden inzameling brengt een bedrag van *f* 58.— op, welke som de heer Abendanon in dank voor het goede doel aanvaardt.

Nadat de heer Koumans, afgevaardigde van de afdeeling Leiden, heeft medegedeeld, dat het zijn afdeeling een groot genoegen is geweest de algemeene vergadering te dezer plaatse te mogen ontvangen, bij welke woorden de heer Monod de Froideville, voorzitter van de Studenten-afdeeling Leiden, zich gaarne aansluit, en Mevrouw Clifford Kocq van Breugel den Voorzitter een woord van dank heeft gewijd voor zijn aangename leiding van de vergadering, daarbij, onder applaus van de vergadering, de hoop uitsprekende, dat de heer Bakhuizen van den Brink nog vele jaren de voorzittersplaats van onze vereeniging mag bekleeden, dankt de Voorzitter de aanwezigen voor de talrijke opkomst, de afdeeling Leiden en de Studenten-afdeeling voor de hupsche ontvangst en Mevrouw Clifford Kocq van Breugel voor hare vriendelijke woorden en sluit daarna de vergadering.

De Secretaris,
GROOS.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat het voornemen bestaat om, zoodra de daarvoor benoodigde gelden zullen zijn toegestaan, studietoelagen beschikbaar te stellen voor jongelieden in het bezit van de onderwijzersakte, die zich zouden willen verbinden om na verkrijging van de hoofdakte, waartoe zij zullen moeten studeeren aan een der door het Rijk gesubsidieerde cursussen voor de hoofdakte, in Indischen dienst te treden.

Het ligt daarbij in de bedoeling gemelde toelagen te verleenen aan onderwijzers, die den leeftijd van 28 jaar nog niet hebben bereikt en zoowel aan hen, die geen betrekking hebben en dan op den voet van art. 8 der Lager-onderwijswet als kweekeling met akte (volontair) in scholen werkzaam zullen zijn, als aan hen, die wel eene betrekking hebben en werkzaam zijn in eene gemeente waar of in welker nabijheid eene als boven aangegeven gelegenheid voor verdere studie bestaat, terwijl ook diegenen, die reeds als onderwijzer geplaatst zijn, doch plaatselijk niet in de gelegenheid zijn de studie te volbrengen, nà ontslag uit hunne betrekking, voor de toekenning van eene toelage in aanmerking zullen kunnen worden gebracht.

De toelage zal *f* 800 's jaars bedragen en gedurende twee jaren kunnen worden genoten, welke termijn evenwel in bijzondere gevallen met ten hoogste één jaar zal kunnen worden verlengd.

Zij, die voor eene bestemming voor den Indischen dienst als hierboven bedoeld in aanmerking wenschen te komen, zullen vóór 15 Juli 1916 een gezegeld adres, gericht aan den Minister van Koloniën, hebben in te dienen bij den heer J. C. Fabius, inspecteur van het lager onderwijs in de 2de inspectie, te 's-Gravenhage, onder overlegging van:

a. hunne akten(n) van bekwaamheid;

b. de hun uitgereikte puntenlijst, vermeldende den uitslag van hun examen in elk vak;
c. eene beschrijving van de ontvangen opleiding tot onderwijzer;
d. een uittreksel uit hunne geboorteakte;
e. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door den burgemeester hunner woonplaats, en
f. een bewijs van voldoening aan de militie, afgegeven door den burgemeester der gemeente waarvoor zij hebben geloot.

Voorts moet in het adres worden vermeld aan welken cursus voor de hoofdakte (gesubsidieerde) men wenscht te studeeren.

Aan niemand zal eene toelage worden verleend, alvorens door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal zijn gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van 14 Juni 1916 no. 138).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de natuurkunde aan de Nederlandsch-Indische artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Chemicus, Zoöloog en Technisch bacterioloog voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur, Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur), Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken, Opzichter, Tijdelijk bouwkundig opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Adjunct-Gouvernements-accountant.

Ingenieur, Tijdelijk geoloog, Opziener 3de klasse bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Civiel-ingenieur, Adspirant-adjunct-chef of adjudant-chef der 1ste en der 4de afdeeling, Werktuigkundig ingenieur, Ingenieur voor het signaalwezen bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspirant-ingenieur, Instrumentmaker 2de klasse, Commies bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Derde stuurman, Leerling-machinist bij de Gouvernements-marine.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Vast-werkman-gieter ten behoeve van het Marine-Etablissement te Soerabaja.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 29 Juni 1916 no. 151).

Opleiding hier te lande voor commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Ned.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat zestig jongelieden 1), waaronder ten hoogtste vijftien vrouwelijke mogen zijn, geplaatst kunnen worden op de te Leiden gevestigde school tot opleiding voor commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Van de zestig plaatsen kunnen dertig ingenomen worden door in Indië aangenomen surnumerairs, die voor Gouvernementsrekening naar Nederland worden gezonden.

Worden in Indië minder dan dertig surnumerairs aangenomen, dan wordt het aantal hier te lande aan te wijzen surnumerairs verhoogd tot het aantal van zestig in het geheel is bereikt.

Voor opleiding komen in aanmerking:

jongelieden, die den leeftijd van 24 jaar nog niet bereikt hebben en die in 1916 of 1915, of in bijzondere gevallen, te beoordeelen door den Minister van Koloniën, reeds vroeger het einddiploma hebben behaald:

1e. van eene hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus of daarmede gelijkgestelde inrichting van middelbaar onderwijs, waarbij natuurkunde als verplicht vak op het eindexamenprogramma voorkomt;

2e. van eene middelbare tweejarige handelsschool (met als onderbouw eene hoogere burgerschool met driejarigen cursus), gymnasium of daarmede gelijkgestelde inrichting van middelbaar of gymnasiaal onderwijs, voor zoover de candidaten een aanvullingsexamen in natuurkunde met goed gevolg hebben afgelegd, welk examen dezelfde eischen als die van het eindexamen eener hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus in dat vak omvat;

voor zoover eene in te stellen commissie de gegadigden geschikt acht voor het volgen van den cursus en de geneeskundige commissie van het Departement van Koloniën hen lichamelijk voor den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst geschikt bevindt.

Een duidelijk leesbaar handschrift is een vereischte.

De eigenhandig geschreven verzoekschriften om in opleiding te worden genomen moeten uiterlijk 19 Augustus a.s. bij het Departement van Koloniën zijn ingezonden, vergezeld van:

a. een geboortebewijs;
b. de door de eindexamencommissie bij het diploma, bedoeld onder 1o. en 2o. hiervoor afgegeven lijst der op het eindexamen behaalde punten.

D opleiding, welke kosteloos geschiedt, vangt 15 November a.s. aan.

Zij, die in opleiding worden genomen, ontvangen eene toelage van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande op den dag waarop de opleiding aanvangt, en eindigende in de maand, waarin de examens met gunstigen uitslag afgelegd zijn.

Het leerplan omvat, behalve theorie en practijk van de posterijen en telegrafie in den meest uitgebreiden zin, aardrijkskunde, bepaaldelijk van Nederlandsch-Indië, volkenkunde van Nederlandsch-Indië en Maleisch.

De cursus wordt ingericht als volgt:

Eerst 1½ maand practische opleiding aan een der Nederlandsche post- en telegraafkantoren; daarna theoretische opleiding voor den postdienst en voor den telegraafdienst, telkens gedurende één jaar, en vervolgens wederom practische opleiding gedurende 4 maanden.

Behoudens vrijstelling, te verleenen door den Minister van Koloniën, mag dezelfde surnumerair niet meer dan tweemaal aan elk der beide cursussen deelnemen, terwijl toelating tot den telegraafcursus niet plaats vindt alvorens de surnumerair het examen voor den postdienst en de bediening der telegraaftoestellen met goed gevolg afgelegd heeft.

Bij gebrek aan ijver, bij gebleken ongeschiktheid of wangedrag kan de Minister van Koloniën staking van de opleiding gelasten.

Na met goed gevolg de examens te hebben afgelegd, worden de surnumerairs ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gesteld om tot commies te worden benoemd.

a. overtocht als gouvernementspassagier der tweede klasse, s. q. met wettig gezin;
b. eene vergoeding voor uitrusting ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden).
c. voor gehuwde mannelijke personen uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
d. eene voorloopige bezoldiging van 150 's maands, ingaande met den dag waarop de toelage voor de opleiding ophoudt, en voortdurende totdat in Indië de vaste bezoldiging ingaat.

Aan de betrekking van commies is, voor degenen, die in Nederland opgeleid zijn, verbonden eene aanvangsbezoldiging van *f* 300 's maands, opklimmende met 2 tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 en 1 driejaarlijksche verhooging van *f* 50, tot een maximum van *f* 400 's maands.

Na 3 jaren op dat maximum gediend te hebben, worden de commiezen, die ten volle voor hunne taak berekend zijn, tot hoofdcommies op *f* 450 's maands bevorderd, in welke betrekking, na wederom 3 jaren, het maximum van *f* 500 's maands verkregen wordt.

Bovendien zijn de in Nederland opgeleide ambtenaren benoembaar tot de hoogere rangen, als kantoorchef 1ste klasse (bezoldiging *f* 600) en hoofdkantoorchef (bezoldiging *f* 625—*f* 850 's maands).

Aan het beheer van een kantoor, alsmede aan de detacheering op het hoofdbureau, is eene toelage boven de vaste bezoldiging verbonden.

Voorts staat voor hen open eene benoeming tot inspecteur 3de klasse (*f* 400—600), 2de klasse (*f* 700—800) en 1ste klasse (*f* 900—1000), en hoofdinspecteur, chef van den dienst, welke benoemingen echter steeds bij keuze plaats hebben.

Op pensioen wordt aanspraak verkregen bij eervol ontslag na een voor Indisch burgerlijk pensioen geldigen diensttijd van 20 jaren en wanneer de leeftijd van 45 jaar is vervuld.

Het maandelijksch pensioen bedraagt dan ¼ van de hoogste gedurende 2 jaren genoten bezoldiging. Voor elk jaar langer dienst, tot een maximum van 30 jaren, wordt het pensioen voor 20 jaren dienst met 1/20 verhoogd, tot een maximum bij 30 jaren dienst van ⅜ van het hoogste gedurende 2 jaren genoten traktement, als dit niet hooger dan *f* 1000 's maands is. Onder den voor Indisch pensioen geldigen diensttijd telt Nederlandsche diensttijd, die geldig zou zijn voor Nederlandsch pensioen, voor de helft mede.

(Nederl. Staatscourant van 1 Juli 1916 no. 153.)

P. S. Het boekje No. 10: De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië is binnen enkele dagen gedrukt en verkrijgbaar bij het Informatiebureau tegen toezending van *f* 0.28.

Bouwkundige opzichters voor den Indischen dienst.

Ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië kunnen worden gesteld personen, die den leeftijd van 23 jaar hebben bereikt en in het bezit zijn van een door de Maatschappij tot bevordering der bouwkunst uitgereikt diploma van bouwkundig opzichter, ten einde tijdelijk — voorloopig voor een tijdvak van 5 jaren — met den titel van bouwkundig opzichter ter beschikking van den directeur der burgerlijke openbare werken daartelande te worden geplaatst.

Zij zullen eventueel later in vasten dienst kunnen worden opgenomen en benoembaar zijn tot architect bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië, nadat zij met gunstigen uitslag het examen voor die betrekking hebben afgelegd, waaraan moet voorafgaan een voldoend examen voor opzichter bij den waterstaat.

De programma's voor die examens zijn verkrijgbaar bij de afdeeling Personeel van het Ministerie van Koloniën.

De bezoldiging der bouwkundige opzichters zal bedragen *f* 200 's maands, met 5 driejaarlijksche verhoogingen, elk van *f* 35 's maands, met dien verstande, dat aan de opzichters, die in het bezit zijn van het diploma van architect, tegelijk met de toekenning van de vierde verhooging, of zooveel tijd daarna als dat diploma is behaald, eene extra verhooging wordt toegekend van *f* 25 's maands.

De architecten genieten eene bezoldiging van *f* 450 's maands, met twee driejaarlijksche verhoogingen, elk van *f* 75 's maands.

(Nederlandsche Staatscourant van 5 Juli 1916 no. 156.)

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

1) Het aantal plaatsen, dat oorspronkelijk op veertig was vastgesteld, is verhoogd tot zestig.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. 30. Donderdag 27 Juli 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INGEKOMEN GELDEN

Ten behoeve van de Huishoudschool „Wismo Pranowo" (Het Huis, dat den blik verruimt) te Tegal ontvingen wij, behalve de reeds verantwoorde *f* 393, nog in hartelijken dank:

Van W. v. L. te H.	*f* 2.50
Van A. S. te B.	„ 250.—
Dus thans te zamen	*f* 645.50

Wij hopen nog eenige bijdragen te mogen ontvangen, alvorens deze over te maken aan de Regents-echtgenoote aldaar, zuster van wijlen R. A. Kartini. Red.-Comm.

BEKENDMAKING.

Het boekje: No. 10 „De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië", is thans verschenen en voor den prijs van *f* 0.25 plus *f* 0.03 porto verkrijgbaar bij het Informatie-bureau Heulstraat 17, den Haag en bij de firma Martinus Nijhoff aldaar.

Het is geschreven door den heer H. W. Berg, leeraar aan de school voor opleiding tot commies bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië te Leiden, bevat 99 bladzijden en behandelt de uitzending van Nederlandsche commiezen, commiezen-titulair en klerken, de opleiding tot commies te Leiden, de uitzending, voorloopig tractement, uitrusting, wenken en raadgevingen, salarisregeling, vooruitzichten en werkkring, overplaatsing, verloven, pensioenen, weduwen- en weezenfonds, terwijl 17 bijlagen er aan toegevoegd zijn.

Het boekje komt juist op tijd uit, in verband met de bekendmaking van den Minister van Koloniën, dat 60 jongelieden aan de school te Leiden geplaatst kunnen worden (zie het „Koloniaal Weekblad" van 20 Juli j.l. No. 29 bladz. 8).

Het Informatie-bureau van „Oost en West".
Heulstraat 17, Den Haag.

Zorg voor de in het Moederland studeerenden.

Het mag ongetwijfeld een gelukkig verschijnsel geacht worden, dat steeds meer Indische jongelui, en daaronder vooral Inlanders en Chineezen, voor hun studie naar Nederland trekken.

Herhaaldelijk wordt echter de klacht vernomen, dat zoo weinigen van die jongelui in het Moederland tot hun bestemming komen; te velen brengen de studie niet ten einde. En van de betrekkelijk weinigen, die met volharding doorwerken, velt dan de dood nog voor en na een der begaafden neer.

Zij, die zich van nabij bezig houden met die jongelui, worden dikwijls ontmoedigd, als ze hun pogingen zien schipbreuk lijden, herhaaldelijk groote verwachtingen in rook zien vervliegen.

De studiecommissies van de vereenigingen, die zich het lot van de in Nederland studeerenden aantrekken, weten daarvan mee te praten.

Jammer, zeer jammer is het, dat zoovelen, die hoopvol naar het Westen trekken, niet het doel bereiken, dat hun bij het verlaten van den Indischen bodem voor oogen staat.

Niet alleen is het te betreuren voor den persoon zelf, die onvoldaan, teleurgesteld naar zijn geboortegrond terugkeert, maar ook omdat er van zijn familiebetrekkingen vaak groote offers gevraagd werden om een verblijf in Nederland mogelijk te maken; bovenal echter omdat elke mislukking anderen er van terughoudt om den grooten stap te wagen, het geboorteland met zijn zacht, mild klimaat vaarwel te zeggen, afscheid te nemen van alles, wat hun lief is, om in het vreemde, koude land met zijn verraderlijk klimaat hun opvoeding te gaan voltooien, zich te bekwamen voor het gekozen ambt en de noodige wereld- en menschenkennis op te doen.

En toch, zal de band tusschen Oost en West, blank en bruin, hechter worden, dan is niet alleen wederzijdsche waardeering noodig, niet slechts samenwerking aan een zelfde doel, maar vooral een verblijf van de besten van het Javaansche volk in Nederland, om daar in de Europeesche maatschappij hun geest te laven aan den bron der Westersche wetenschap en zich tevens te laten doordringen van de frissche energie van het Westen, ten einde, in Indië teruggekeerd, als de evenknie van den Westerling niet slechts met, doch ook naast hem te kunnen arbeiden op ambtelijk, sociaal of wetenschappelijk gebied.

Overtuigd van het groote belang voor Nederland en Indië beide van een uitzwermen der Indische jongelingschap naar het Moederland, dienen dan ook alle middelen aangewend te worden om het getal der niet slagenden tot een minimum te beperken.

Twee vragen dringen zich aan ons op: Waaraan is het toe te schrijven, dat zooveel Indische jongelui — en 'k heb hier meer in het bijzonder de Inlandsche op het oog — in Nederland niet bereiken, wat ze zich voorstellen?

Wat valt er te doen, om daarin verbetering aan te brengen?

De Studiecommissie van „Oost en West" heeft in haar bekenden rondzendbrief reeds de vinger gelegd op een paar wonde plekken. Zeer terecht merkt ze op, dat het wenschelijk is „alleen zoodanige jongelieden naar het „Moederland te doen vertrekken, die door een genees- „heer geschikt zijn verklaard voor het Europeesch kli- „maat, die geacht worden voldoende verstandelijken aan- „leg te bezitten, en door een vast karakter bestand te zul- „len zijn tegen de verleidingen van het leven."

Het moet toch niet de vraag wezen, of de ouders en familiebetrekkingen een verblijf in Holland kunnen bekostigen, maar of het jonge mensch voor een opleiding in het Moederland geschikt is, zoowel lichamelijk als verstandelijk en zedelijk.

Indien bovenstaande raadgevingen van de Studiecommissie niet in den wind worden geslagen, zullen in de toekomst heel wat teleurstellingen voorkomen worden.

Het moge met vrij groote zekerheid zijn uit te maken, of een jongmensch lichamelijk geschikt is voor het Europeesche klimaat, en of hij voldoenden aanleg heeft voor de te volgen studie, moeilijker te beslissen is het, of zijn karakter genoeg vastheid zal bezitten tegen de verleidingen van het vrije leven. Meermalen toch komt het voor, dat Europeesche jongelui, in Indië kalm en ingetogen van karakter, van wie de beste verwachtingen gekoesterd mochten worden, in Holland de weelde van hun vrijheid niet konden verdragen en mislukten.

Is die kans voor de Inlandsche jongelui niet nog grooter?

In Indië hebben ze hun vooropleiding gehad op een der hoofdplaatsen, zijn bij Europeanen of landgenooten in huis geweest en daardoor meer of minder met de Europeesche maatschappij in aanraking gekomen. Door omgang met hun familieleden op de plaats, waar ze school gingen en in hun vacanties thuis, hebben ze toch steeds voeling gehouden met de Inlandsche maatschappij, waaraan ze door tal van banden gehecht zijn.

Die banden waren hun een onmisbare steun. Mocht hun ijver verflauwen, hun gedrag tot bezorgdheid aanleiding geven, aanstonds werden ze opnieuw geprikkeld door hen voor te houden, hetgeen hun in de toekomst wachtte, wat hun belooning zou wezen na ingespannen arbeid.

Doch nu worden ze van hun wortels losgerukt en gaan naar Holland.

In het gunstigste geval onder geleide of althans toezicht van een medepassagier, anders in gezelschap van een of meer lotgenooten. Alle banden, waardoor ze gebonden waren, werden a.h.w. doorgeknipt. Een nieuwe, onbekende toekomst gaan ze tegemoet, een leven, waarover ze veel gehoord, veel gelezen hebben mogelijk, maar waarvan ze zich toch geen juiste voorstelling kunnen maken.

Hoe grooter de afstand wordt, die hen van Indië scheidt, hoe losser ze worden van 't land hunner geboorte, overstelpt als ze worden door allerlei vreemde indrukken, die op hen aanstormen en hen overweldigen.

Dit is op reis reeds het geval, doch dan hebben ze zich in veel opzichten slechts te „laten leven." Bij aankomst in het Moederland wordt de zaak anders.

Gelukkig zij, voor wie vooruit gezorgd is, die een vriendelijk tehuis vinden, waar ze in den familiekring opgenomen worden, waar ze niet „de vreemde snoeshaan" zijn, die elke maand een zeker bedrag binnen brengt, maar waar ze als lid van het gezin beschouwd worden.

De anderen echter, die geheel op eigen beenen moeten staan in een maatschappij, waarin ze zich een enkeling voelen, die in veel opzichten ongelijk is aan de Indisch-Europeesche, zijn er minder goed aan toe. Ze verdwalen „op kamers", waar ze voor verhuurder of verhuurster „de bruine meneer" zijn, mogelijk wel als „prins" beschouwd — en behandeld worden. En ieder Indisch man, in 't vaderland terugkomende, weet welk een overdreven voorstelling men in Holland heeft van Indische beurzen. Zonder dat ze nog „geplukt" worden, vliegt het geld hun door de vingers en dit, gevoegd bij het gebrek der Inlanders van niet met geld te kunnen omgaan, maakt, dat ze veel uitgeven, meer dan noodig is en dat ze voor hun geld geen gezelligheid in ruil krijgen. Dan wordt deze elders gezocht, in den kring der medestudenten, die den nieuweling zullen inwijden in het Europeesche leven met zijn afleidingen, zijn genoegens en verleidingen. Ze genieten van hun vrijheid, dompelen zich in den stroom van vermaken, doch komen niet weer boven.

Of ze duiken weer op, komen tot bezinning, herinneren zich het doel, dat ze wenschen te bereiken, zetten zich weer aan den arbeid, schieten vooruit, krijgen lust in hun werk, doch — de boog kan niet altijd gespannen zijn en de mensch kan bij werk alleen niet leven, en daar gaan ze weer. De verzoeking is groot, crediet wel te krijgen en — de rest is bekend.

En zij, die sterker van wil, zich afhouden van die vermaken, wat hebben die? Waar vinden ze een intiem hoekje, waar ze met liefde worden ontvangen, waar ze hun bezwaren kunnen blootleggen, voor hun moeilijkheden een belangstellend oor aantreffen? Waar is het tehuis, dat hen opneemt in vacantietijden, wanneer alle anderen, hun kameraden, uitvliegen in alle richtingen?

Maar, zal men mij tegenwerpen, de Studiecommissies dan, bestaande uit mannen van naam en positie, die in Indië geweest zijn en hart hebben voor het land en zijn bevolking.

In alle bescheidenheid en met volle erkenning van het goede werk door de commissies in haar geheel, als door verschillende leden in het bijzonder verricht, zij de vraag gesteld: of die heeren allen, den noodigen takt bezitten, om met die Indische jongelui om te gaan, of ze voldoende kennis van het karakter en de eigenaardigheden van de Inlandsche jeugd hebben om tot vertrouwen uit te lokken, den noodigen steun en leiding te geven, daar waar deze het meest noodig zijn?

En van den anderen kant mag het betwijfeld worden, of de Inlandsche jongelui de vrijmoedigheid zullen hebben zich met hun bezwaren tot hen te wenden, of ze zich, hoe vriendelijk en voorkomend ook ontvangen en tegemoet getreden, niet steeds zullen voelen te zijn de beschermeling.

Naar mijn meening komen verschillende Indische — zoowel Europeesche als Inlandsche — jongelui niet tot hun doel, doordat de overgang van de Indische naar de Europeesche maatschappij op 18 à 20-jarigen leeftijd gevaarlijk is voor hen, die geen zeer vasten wil hebben. Zwakheid van karakter, maar vooral gebrek aan leiding, aan steun, aan goeden raad en voortdurend toezicht, dat zijn de factoren, die in de „sturm-und-drang-periode" zoovelen doen stranden in het gezicht van de veilige haven.

Hoe daarin verandering te brengen?

In de eerste plaats moet aan de Indische jongelui de overgang naar en de intrede in een hun geheel vreemde maatschappij gemakkelijk gemaakt worden. Het zoo sterk neerdrukkende gevoel van „zich eenzaam gevoelen" moet verre van hen gehouden worden. Een warme, hartelijke ontvangst zij hun deel, aanstonds bij aankomst van trein of boot. Hoevele Nederlandsche jongelui, die op jeugdigen leeftijd naar Indië trokken, herinneren zich steeds met blijde erkentelijkheid de gastvrijheid in een Indische vriendenwoning, waar ze bij aankomst in het vreemde land zich konden vertrouwd maken met de vreemde omgeving. De eerste indrukken zijn vaak van groot, ja overwegend belang.

Een paar jaren geleden deze kwestie met wijlen Mr. van Deventer besprekende, opperde deze het denkbeeld om een „tehuis" op te richten voor de Indische jongelui in Nederland. Dr. Fokker ontwikkelde eenigen tijd geleden hetzelfde denkbeeld in de „Indische Gids" en in meerdere hoofden is dat plan opgekomen. Zeker ligt daarin veel aantrekkelijks.

Ik stel me voor, dat om te beginnen in Den Haag een „tehuis" worde gesticht. Aan het hoofd er van kome te staan een echtpaar met kennis van de Inlandsche jongelui, dat met toewijding de taak op zich wil nemen hen te leiden, te steunen, zooveel het in zijn vermogen is, maar dat er vooral in de eerste plaats naar streven zal om het „tehuis" werkelijk aan dien naam te doen beantwoorden.

Daar wordt hun bij aankomst in het land in een vriendelijke, rustige omgeving een hartelijke ontvangst bereid, aan allen zonder onderscheid, ook aan hen, voor wie reeds bij een familie een onderkomen gevonden is.

Voordat ze aan de studie beginnen, worden ze daar in de Europeesche maatschappij ingeleid, kunnen ze er leeren zich aan de vreemde zeden en gewoonten aan te passen.

Daar ook bestaat gelegenheid tot een eerste kennismaking met hun karakter en persoonlijkheid. Zij, die in Den Haag scholen moeten bezoeken, dan wel te Leiden of Delft zullen studeeren, blijven voorloopig in het tehuis, totdat hun aard en wezen voldoende bekend is, in verband met de uit Indië verkregen inlichtingen.

Wie zwak van karakter is, voortdurend leiding of steun behoeft, blijft daar.

Voor de anderen wordt omgezien naar een geschikt gezin, waar ze opgenomen worden als huisgenoot en dus het gezinsleven zoo'n machtige factor in de opvoeding, mee leven.

Blijkt langzamerhand grooter vrijheid te kunnen worden toegestaan of uit een oogpunt van karaktervorming wenschelijk of noodig, zoo wordt niet geschroomd die te verleenen. Er wordt steeds in het oog gehouden, dat het doel is: zelfstandige menschen te vormen.

Het komt mij voor, dat het uit een opvoedkundig oogpunt aanbeveling verdient de jongelui niet dadelijk te veel vrijheid te geven, het is toch niet om in de eerste plaats daarvan te genieten, dat ze naar Holland komen, doch om te studeeren en opgevoed te worden, om ernstig te werken, zich te laven aan de bronnen der Westersche wetenschap, om mee te leven het volle, rijke, gezonde leven, niet om ingewijd te worden in het nachtleven der groote plaatsen met wat daaraan verbonden is.

Ik geloof echter, dat de meerderheid daaraan ook geen behoefte zal gevoelen, indien ze met de noodige zorg omringd worden, indien het tehuis werkelijk dien naam mag dragen, en het de plaats is, waar voor al hun zorgen en bezwaren en moeilijkheden een gewillig oor vinden niet alleen, maar ook hulp en steun en vaderlijken raad.

En in de vacanties moet het tehuis steeds voor hen open staan, moeten ze er een welkome gast wezen. Onder stamen landgenooten zullen ze zich daar minder eenzaam gevoelen.

En zou het niet mogelijk wezen, dat vanuit dat middelpunt in de vacantiedagen uitstapjes gemaakt of voorbereid, reisjes ondernomen werden, hetzij voor ontspanning, hetzij voor studie, maar steeds tot verruiming van den gezichtskring, tot het opdoen van levenservaring?

Men wake er echter voor het tehuis niet te groot te maken; het moet het karakter van een gezin blijven behouden, waar ieder een eigen hoekje heeft, waar hij kan werken en zich afzonderen, maar waar toch ieder zich lid voelt van het gezin. Mocht de stroom van studeerenden grooter worden, en dat kan men gerust voorspellen, dan opene men elders een tweede, een derde tehuis. En dan denk ik aan de omstreken van Wageningen en Utrecht als vermoedelijk tweede centrum voor studeerende Indische jongelui.

Particuliere vereenigingen, eendrachtig samenwerkende, kunnen veel doen, maar het is ook een regeeringsbelang op deze wijze de associatie van Oost en West te bevorderen. Meer dan regeeringsbelang, een daad van wijze staatkunde zou het wezen, om aldus te toonen, dat de Regeering niet onverschillig staat tegenover de in het Moederland studeerenden, dat zij nog iets meer wil doen dan enkele beurzen beschikbaar stellen.

De Javaansche jongelingschap ziet met vertrouwen op naar de Regeering, waardeert wat door Haar of door particulieren in het belang van het volk gedaan wordt. Hier vindt de Regeering gelegenheid het Javaansche volk aan zich te verplichten.

En mocht de Regeering zich onthouden, zoo is het niet denkbaar, dat in het land, waar duizenden besteed worden voor de op- en inrichting van het Koloniaal Instituut — een inrichting, waarop Nederland trotsch mag wezen — niet de luttele duizenden gevonden zouden worden om de ontwikkeling van Insulindes zonen te bevorderen.

Doch er is m.i. meer noodig.

Waar de Regeering steeds meer beurzen beschikbaar stelt, waar Zij er belang bij heeft, dat zooveel mogelijk Indische jongelui, die voor hun studie naar het Moederland komen, hun doel bereiken, daar is het wenschelijk, dat ze een paedagoog-ambtenaar aanstelt, die voeling houdt met alle Inlandsche en op kosten van de Regeering studeerende jongelieden, hen met raad en daad steunt, hun vertrouwen tracht te verwerven en de Regeering op de hoogte houdt van de door Haar met beurzen begiftigden.

Bijgestaan door plaatselijke commissies, in de eerste plaats door de leden der reeds bestaande studiecommissies, is hij de man, tot wien ouders of voogden zich wenden kunnen, die de Regeering kan inlichten, de vereenigingen, welke zich het lot der studeerende jongelui aantrekken, kan bijstaan en l a s t n o t l e a s t de raadsman en vriend wezen zal der jongelingschap.

Hij zal èn met de jongelui èn met de plaatselijke commissies en families, bij wie de jongelui thuis zijn, door persoonlijke bezoeken voeling moeten houden en zich daaraan geheel moeten kunnen geven. Zijn arbeid eischt den geheelen mensch, die met liefde voor zijn taak vervuld, zich daaraan onverdeeld geeft.

En het is om deze reden, dat die taak niet kan rusten op de schouders van hem, die aan 't hoofd van een tehuis staat.

Wijs zou de Regeering wellicht handelen, indien ze een onderwijsman, bekend met Indië en de Inl. jongelui, naar Engeland zond, om te kijken, hoe de Engelsche Regeering zorgt voor hen, die uit de „dominions" in het belang van hun opvoeding naar Engeland komen.

Waar het een gewichtig en belankrijk deel der opvoeding van het Javaansche volk betreft, een deel, dat tot nu toe geen voldoende resultaten opgeleverd heeft en velen met zorg vervult, mogen noch de kosten — die trouwens niet groot behoeven te zijn — noch de bijzondere tijdsomstandigheden redenen wezen om dezen naastbijliggenden plicht niet te vervullen.

De Regeering toone, dat het Haar ernst is met de behartiging van de stoffelijke en geestelijke belangen van hen, die straks in welke betrekking ook geplaatst, hun krachten zullen wijden aan de ontwikkeling van Nederlands koloniën.

Hier is een schoone gelegenheid om een deel der eereschuld af te doen, die op Nederland drukt, en om zich tevens den dank te verzekeren van velen, ouderen en jongeren, die in Insulinde steeds met belangstelling en waardeerend vertrouwen gadeslaan, wat de Regeering ten behoeve van land en volk doet.

Daar de tijd, waarop in Indië inrichtingen van hooger onderwijs zullen verrijzen, nog veraf ligt, moet elke poging, die zich ten doel stelt het succes der studie van de Indische jongelui in Holland te bevorderen, krachtig gesteund worden en de Regeering kome niet alleen het particulier initiatief ter hulpe, maar geve zelf een krachtigen stoot in de aangewezen richting.

J. C. H.

Indische Uitvoering te Utrecht.

In „De Toorts" van 8 Juli j.l. schrijft Prof. Dr. H. D. J. Bodenstein een opstel onder den titel: „Indrukken van 'n Boer van die Groot-Nederlandse Uitvoering ter gelegenheid van die Lustrum-viering te Utrecht", waaraan wij de volgende behartigingswaardige woorden ontleenen:

'n Openbaring vir ons was die musiek en dans van die Javane, wat, soals hulle spreker laat uitkom het, ons 'n blik wou laat slaan in hulle volkssiel, ons wou toon, op watter manier, wat mooi en skoon is in die wereld, in hulle harte weerklank vind en geuit word. Wat 'n verskil tussen Oos en Wes. Bij ons die uitbundigheid van oerkragte, bij hulle 'n rustigheid en 'n selfbedwang in klank en beweging, wat vir ons soms onheilspellend geklink het, omdat ons bang was, dat op eens die ingetoomde hartstog, wat daar uit hulle musiek gespreek het, sou oplaai als die felle bliksem uit 'n donkere wolk. Hulle kuns toon dit aan, dat daar 'n onoverbrugbare kloof lê tussen die ooster- en die westerling. Die enige, wat die Nederlander sou kan doen, is hulle aan te moedig om hulle self te wees en die oosterse volke te behandel op sodanige wijse, dat hulle moet erken, dat hulle meesters is wijs, eerlik, regvaardig, onkreukbaar en onselfsugtig. Op die manier alleen kan hun genegenheid gewin word en so die oosterse bevolking gemaak word tot 'n krag in die Nederlandse staatsverband. Van hulle Nederlanders te maak is onmogelik.

Ik hoop, dat elke Nederlander, wat die uitvoering bijgewoon het, huistoe gegaan het, net so als ik, met die gevoel, dat, hoe klein ons aantal ook mag wees, daar 'n roeping weggelegd is vir die Nederlandse stam in die wereld, 'n roeping nie van gewelddadige, maar van vreedsame aard, n.l. om af te daal in eige siel en te ontsluit die skatkamers, wat daar lê op die bodem van die volkssiel, daaruit te skep en op die manier die wereld te verrijk met 'n eige Dietse beskawing. 'n Appelboom dra appels, 'n kerseboom kerse, so moet ook die Nederlandse volk, Nederlanse vrugte draag. Mense, wat die hele wereldgees kan omvat, word eenmaal in die duisend jaar gebore, maar mense met groot talent is nie so'n groot uitsondering nie. Wanneer hulle getrouw blij aan hulle self, kan hulle tog die hele wereld verrijk met hulle geestesprodukte.

Ook aan die Hollandse volk wil ik toeroep: so als President Kruger die Boere toegroep het op sij laaste siekbed: „Neem uit die verlede wat daar skoons en groots is en bouw daaruit op julle ideaal vir die toekoms".

Uit de O. I. Mail.

De Gezondheidstoestand.

Steeds heerscht te Batavia de cholera; het rapport van 1 Mei j.l. meldt, dat nog een Europeaan en een Inlander door de cholera zijn aangetast. Overleden is 1 Inlander. Onder behandeling zijn thans 3 Europeanen, 3 Inlanders en 2 Chineezen.

Dienzelfden dag heeft de Gouverneur-Generaal, vergezeld van Dr. Neeb, voorzitter van de Gezondheidscommissie en Dr. Von Römer, den chef van den Gezondheidsdienst, een bezoek gebracht aan Djambatan Lima, de cholera-kampong en aan Pintoe Besie, waar Z.E. gewezen kon worden op de verbeteringen, die hier reeds zijn aangebracht. Dr. Neeb zeide in den Gemeenteraad, dat de Landvoogd, die den toestand in-treurig noemde, alle hulp van de Regeering toegezegd heeft om Batavia te helpen gezond maken.

Rattenpest in Semarang.

Het ingestelde onderzoek heeft uitgewezen, dat het half Mei j.l. ontdekte geval van rattenpest in een der handelsgoedangs inderdaad rattenpest is geweest.

De „Locomotief" meldt, dat de resident telegrafisch den landvoogd heeft verzocht Semarang bij het pestgebied in te lijven.

De chef van den dienst der pestbestrijding is mede op de hoogte gesteld van een en ander.

Aan de gevangenis werd de vervaardiging van rattenvallen gevraagd.

Pestratten zijn mede reeds geconstateerd in de kampongs, terwijl een pestrat werd gevonden in de havenbuurt. Er is geen enkel geval van menschenpest voorgekomen.

Uit de Inlandsche wereld.

Op 13 Mei j.l. vergaderde het bestuur van Madjoe-Kamoeljan in het Meisjestehuis aan Kebon Kawoeng.

Daar de waarnemende secretaris niet kwam opdagen, werden er geen notulen voorgelezen.

Van Raden Moeso, president van M. K., was een schrijven ingekomen, dat hij zoowel voor praeses als lid der vereeniging bedankte.

Ongetwijfeld een zeer vreemde houding van Moeso, want hij is het, die door zijn krantenartikelen nu drie jaar geleden, den stoot tot de oprichting heeft gegeven.

Zijn ontslagbrief wordt voor kennisgeving aangenomen.

Op de agenda voor de volgende vergadering komt nu verkiezing van een voorzitter.

Als candidaat werd genoemd Darmakoesoema.

Op de in December j.l. gehouden algemeene vergadering van M.K. werd door een paar leden van de S.I. de idee geuit, om tehuizen voor gevallen vrouwen op te richten.

Niemand der bestuursleden kan zich met dat denkbeeld vereenigen. Er zijn in deze landen geen doorgangshuizen noodig, want wel zijn hier ontzettend veel prostitué's, doch gevallen vrouwen, d.z. uitgestootenen, zijn er hier niet.

De Indische samenleving is in dit opzicht niet wreed. Over de kwestie doorgangshuizen zal nader met het bestuur van de S. I. geconfereerd worden.

Het bestuurslid mevrouw De Graaff—Kooman legde nu den inlandschen leden de vraag voor:

„Is Indië rijp voor afschaffing van de z.g.n. reglementeering?"

De reglementeering als een zuiver politioneele maatregel beschouwend, geheel afgescheiden van den medischen kant van het groote vraagstuk.

Het Inlandsche lid Mas Partadiredja was er van overtuigd, dat de toestand zeer veel verergerd was, sinds de reglementeering was afgeschaft en hij verklaarde zich voor de invoering van strenge Politioneele maatregelen.

Een ander Inl. lid, Raden Kandoeroean Kartakoesoema, gepensionneerd wedana, gaf als zijn meening te kennen, dat de toestand heel veel verergerd was en het optreden der vrouwen steeds driester werd sinds het onderzoek afgeschaft werd. Z.i. zou een streng doorgevoerde registreering veel bereiken, want het schaamtegevoel speelt dan een groote rol. Deze gepensionneerde wedana gaf zijn oordeel in korte, krachtige woorden.

Door het bestuur zal een schrijven gericht worden aan den assistent-resident, waarin er op gewezen zal worden, dat bij de ontwikkelde inlanders de meening heerscht, dat de prostitutie en meer in het bijzonder de straatprostitutie, in ergerlijke mate is toegenomen sedert de afschaffing van de reglementeering. Door geen schaamtegevoel weerhouden, is het optreden der lichte dames de laatste jaren steeds driester geworden. Van strenge politiemaatregelen kan alle heil verwacht worden.

Aan den inspecteur van het regeeringsbureau voor vrouwenbescherming, mr. van Walsum, zal een afschrift hiervan worden gezonden.

De door Madjoe-Kamoeljan gesubsidieerde batikschool van Mas Partadiredja behoeft dringend eenige herstellingen, tot het doen waarvan het bestuur aan Partadiredja een voorschot op de subsidie zal verleenen.

Er is slechts ƒ 500.— in de kas en de contributie van de inlandsche leden komt zeer slecht binnen. Nog steeds zoekt men naar een practische contributie-inning.

De door de leerlingen der school vervaardigde batiks zullen door Madjoe Kamoeljan worden gekocht om als overtuigingsstukken te dienen, wanneer er lezingen in de dessa gehouden worden. Uit deze batiks blijkt, dat er naast veel teleurstellingen toch ook successen te boeken zijn.

De volgende maand zal er in de batikschool een openbare les voor genoodigden gehouden worden.

Flink optreden.

Men schrijft uit Solo aan de „Javabode":

Aan 't hof te Solo bestaat de gewoonte, dat zonen van hooge ambtenaren, die in dienst van de Solosche Regeering kwamen, direct benoemd werden tot regenten. R. A. Djojonegoro, de nieuwe rijksbestuurder, zag echter in, dat hieraan een einde moest komen, daar een Inlandsch hoofd als regent op de hoogte moet zijn van de bestuurszaken.

De rijksbestuurder heeft besloten een atoeran te treffen, waarbij wordt bepaald, dat ieder, die in dienst van de Solosche Regeering treedt, zijn carrière moet beginnen met 't laagste ambt, zoodat zijn zoon, die de opleidingsschool voor Inl. ambtenaren te Madioen heeft doorloopen, benoemd werd tot „magang", terwijl hij eigenlijk het recht heeft op de onmiddellijke benoeming van een kliwon of regent.

De jonge man is dus de dupe geworden van de „atoeran", die zijn eigen vader heeft ingesteld, doch de Soloneezen juichen de gezonde ideeën van den nieuwen machthebber toe.

Kinderhuis Leger des Heils.

De opening van het Kinderhuis van het Heilsleger had plaats onder groote belangstelling uit alle kringen. De gouverneur hield een sympathieke toespraak en wenschte den leider van het Heilsleger, Kolonel de Groot, geluk met zijn prachtig succes. Handel en cultures waren sterk vertegenwoordigd. Ook de sultan van Deli was aanwezig. Men is vol lof over de doelmatige en practische inrichting. Reeds 27 aanvragen zijn ingekomen. Gelukwenschen werden ontvangen van de gravin van Limburg Stirum, van generaal Booth uit Londen en den directeur van justitie.

Deli is een schoone instelling rijker.

Assistenten-moorden.

Verschenen is het rapport van den gouverneur in zake de assistentmoorden, naar aanleiding van de conferenties met de ondernemers en de assistenten gehouden.

De gouverneur meent (blijkens telegrafisch bericht aan de „Loc."), dat het een illusie is, dat de aanvallen op assistenten ooit geheel kunnen ophouden, zoolang het huidige arbeidsstelsel gehandhaafd blijft, wat een onvermijdelijke voorwaarde is voor het welslagen van de cultures. Nog tal van jaren, zegt de gouverneur, zullen assistenten in vele gevallen ruw, ontactisch en hardhandig optreden tegenover koelies en daarin dient een grondige verandering te komen als voorwaarde tot verbetering.

Het is de indruk van den gouverneur, dat het assistentencorps qualitatief niet vooruitgaat, tengevolge van de uitbreiding der cultures en de daarmede gepaard gaande vraag naar Europeesche werkkrachten, zoodat ieder, die zich aanbiedt, aangenomen wordt.

De Gouverneur zegt, dat in het stelsel een radicale wijziging dient gebracht te worden door selectie, wat met gunstig gevolg kan plaats hebben, wanneer de bestaansvoorwaarden van de assistenten, hun rechten, verplichtingen en maatschappelijke verhoudingen grondig worden herzien en een betere opleiding voor jonge assistenten plaats heeft.

Ongeschikten moeten naar Europa teruggezonden worden; jonge assistenten moeten beter ingewijd worden in

de voorschriften over de arbeidswetgeving en het arbeidscontract, waaromtrent thans groote onwetendheid bestaat. Verder wordt op een juiste berekening der loonen en een billijke verdeeling van de arbeidstakken aangedrongen.

De Gouverneur dringt voorts aan op betere betaling van het bundelen en sorteeren, desnoods met inmenging van de regeering, zoo de planters daaraan niet voldoen.

Opening van de Middelbare Landbouwschool.

De thans bijna voltooide Middelbare Landbouwschool zou 3 Juni in tegenwoordigheid van den Gouverneur-Generaal feestelijk worden geopend.

De leerlingen zouden gymnastiek-oefeningen en Oostersche dansen uitvoeren; er zou een wajangvoorstelling worden gegeven.

Den volgenden dag zouden de leerlingen gaan fuiven in Kotta Batoe.

Semarangsch lawaai.

Te Semarang zou met de Pinksterdagen een congres worden gehouden door de vereeniging Insulinde. De Indische Sociaal-Democratische vereeniging zou met de Pinksterdagen te Soerabaja een congres houden.

In het weekblad „De Voorpost" publiceert de thans te Semarang wonende „dr." Tjipto een fel artikel tegen Sneevliet, waarin hij zijn vertrouwen opzegt aan den „van God gegeven leider der V.S.T.P.", zooals Tjipto het zegt. In verband met het conflict tusschen Insulinde en de Socialisten staakte Westerveld den politieken cursus voor de Insulindianen.

Japansche Vliegmachines?

Er liep in het vreedzame Bandoeng het gerucht, vooral onder de inlanders, dat er 's nachts boven Bandoeng vliegmachines rondzweven. Duidelijk hebben sommigen het gegons dier vogels met metalen hart gehoord. Enkelen vermoedden, dat die „beesten" heelemaal uit Japan afkomstig zijn. De „Preanger Bode" schrijft, dat de inlanders in den kampong er 's nachts speciaal voor op blijven.

—

PERSONALIA.

—

Weigering van verlof.

Wij lezen in „De Javabode":

Wederom is aan een tweetal ingenieurs B. O. W. buitenlandsch verlof in dit jaar geweigerd, n.l. aan de heeren W. van Wessem en P. J. L. van Wiechen, die resp. 6 en 7 jaren dienst hebben. In December 1917 mogen zij op hun verzoek terugkomen.

Secretaris-boekhouder.

Evenals reeds geschied is te Tandjoeng-Priok en te Makasser, thans ook bij de haven te Soerabaja bij wijze van tijdelijken maatregel ingesteld de betrekking van secretaris-boekhouder, aan welke betrekking eene bezoldiging is verbonden van ten minste ƒ350 en ten hoogste ƒ600 's maands. Met de waarneming dier betrekking is belast de gepensionneerde kapitein der infanterie J. F. van Kesteren, die reeds twee jaren dezelfde functie bekleedt te Makasser, welke laatste betrekking thans dus vacant is.

Aan den heer van Kesteren is eene bezoldiging toegekend van ƒ500 boven zijn pensioen.

Een aanklacht.

Naar het blad vernam, heeft dr. Von Faber, chef van het Treub-laboratorium te Buitenzorg, heden een aanklacht ingediend tegen „Het Nieuws van den Dag" en tegen den heer D. M. G. Koch wegens beleediging en laster.

Men heeft den heer Von Faber beschuldigd met Duitschers samen te spannen tegen Nederland.

De Resident van Batavia.

Resident H. Rijfsnijder, die in Augustus a. s., nadat hij 5 jaren aan het hoofd van het gewest zal hebben gestaan, ontslag uit 's lands dienst verzocht en verkregen heeft, zal zich met het stoomschip „Rembrandt", dat 26 Augustus vertrekt, repatrieeren.

Uit den dienst.

De hoofdingenieur, chef van den dienst van het stoomwezen, de heer N. de Vicq, zal in het laatst van dit jaar den dienst met pensioen verlaten.

Beschermvrouwe.

Mevr. de Gravin van Limburg Stidum heeft bij haar bezoek aan de Kartini-school, op 15 Mei j.l., het beschermvrouwschap aanvaard van de Vereeniging „Bataviasche Kartini-school".

Suriname.

Jarenlang hebben in ons parlement de would-be Surinaamsche specialiteiten de meening verkondigd, dat de kwijnende toestand der kolonie moet worden toegeschreven aan de slapheid, aan het gebrek aan energie der kolonisten. Ook éendags-reizigers kwamen na een verblijf van 24 uur tot die meening. Bij de behandeling van de begrooting voor 1917 in de Koloniale Staten heeft een der leden — de heer van Ommeren — een rede gehouden, waarin hij het aandeel van het moederland vaststelt in genoemden kwijnenden toestand der kolonie. Wij kunnen die rede — die wij aan de leden der Staten-Generaal ter lezing aanbevelen — niet in haar geheel opnemen; slechts enkele grepen mogen hier volgen:

.........„De vergelijking [van Suriname] met Britsch Guyana wordt herhaaldelijk gemaakt.

Bij de jongste behandeling onzer begrooting in de Kamer heeft zij opgeld gedaan en heeft vooral de Minister van Koloniën ad interim, de heer Rambonnet, de Engelsche kolonie tegen Suriname uitgespeeld.

Maar juist de vergelijking tusschen de twee koloniën brengt de oorzaken — de schuld durf ik zeggen — van de achterlijkheid van Suriname aan het licht.

Britsch Guyana, vroeger ook een Hollandsche kolonie, viel in de Napoleontische oorlogen tegelijk met Suriname in handen der Engelschen. Vier [?] jaar waarna werd Suriname aan Holland teruggegeven, maar behielden de Engelschen Britsch Guyana voor zich.

En nu, na honderd jaren, welk een verschil tusschen beide koloniën, die in 1816 in vrijwel gelijke omstandigheden (Suriname zelfs in betere) verkeerden!

De Engelsche kolonie is welvarend, houdt benijdenswaardige overschotten op haar budget over; zij kan zich de weelde veroorloven van hare bevolking de gemakken en voorrechten eener moderne maatschappij aan te bieden en hare steden en dorpen, zoo goed als het binnenland tot aantrekkelijke oorden voor den vreemdeling te maken — terwijl in Suriname het in één woord een armoedige, verwaarloosde boel is. Maar de Engelsche regeering pakte aan, deed alles op tijd, terwijl de Nederlandsche treuzelde — alles laat, ja te laat probeerde.

En het geldt hier zaken waarvoor het initiatief van de Regeering moest uitgaan.

Engeland schafte de slavernij af op een tijdstip van economische hoog-conjunctuur, zoodat de Br. koloniën in de gelegenheid waren zich te worstelen door de moeilijke tijden, veroorzaakt door de diep ingrijpende wijziging in de arbeidsverhoudingen. Bovendien, deze stap was behoorlijk voorbereid en waren intijds maatregelen beraamd om een mogelijke catastrophe te voorkomen.

Nederland wachtte met opheffing der slavernij en ging noodgedrongen daartoe over op een tijdstip, dat niet ongunstiger gekozen kon zijn — het tijdstip waarin de suikercultuur, de kurk waarop toenmaals de kolonie dreef, een crisis doormaakte, welke de kolonie, door den schok der opeens gewijzigde arbeidsverhoudingen, het hoofd niet vermocht te bieden en dientengevolge zich haar suikerindustrie zag ontvallen.

Buitendien was voor niets gezorgd, niets te voren voorzien of geregeld.

Terwijl Engeland al dadelijk de noodzaak van aanvoer van werkkrachten had ingezien en daartoe was overgegaan, draalde de Nederlandsche regeering met de zaken in die banen te leiden, tot de nood weer drong om daartoe eindelijk over te gaan, doch op een oogenblik, dat de eb in het economische leven der kolonie niet meer te keeren was.

Engeland voedde de zusterkolonie vroeg tot zelfbestuur op. Nederland wachtte daarmede weer tot het water aan de lippen kwam"......

„Van de autonomie der kolonie is een schijnvertooning gemaakt en van de Koloniale Staten een zondebok, die beladen met de zonden van anderen, waarvoor zij niet verantwoordelijk zijn, de woestijn wordt ingejaagd"......

De Engelsche Regeering begreep ter rechter tijd de eisch van wetenschappelijke voorlichting voor den landbouw en richtte in Britsch Guyana een goed uitgerust proefstation in, dat de landbouw krachtig steunde. In Suriname bleven Regeering en Koloniaal Bestuur blind voor dit belang en draalden den weg van de zusterkolonie op te gaan.

Pas toen het te laat was, toen de landbouw door cultuurziekte geruïneerd was, kon men besluiten tot offers voor wetenschappelijke landbouwvoorlichting.

Ook de kleine landbouw kreeg in Britsch Guyana de steun en leiding die hij behoefde. De Engelsche Regeering draalde niet het belang van dien bedrijfsvorm voor hare kolonie te erkennen en beijverde zich dien het middel aan te wijzen tot een snellen groei en een krachtig leven. Zij begreep, dat de kleine landbouw aangewezen was op de verbouwing van een product, dat snel rendeerde en een gereede markt had. In rijst zag zij dat product en moedigde den rijstbouw aan, met het gevolg, dat Britsch Guyana niet alleen geheel voorziet in de eigen behoefte aan rijst, zoodat het ook geen angst behoeft te koesteren voor afsnijding van den aanvoer van buiten als wij nu hier — maar het heeft daarin ook een waardevol uitvoerartikel gevonden.

In Suriname liet men den kleinen landbouw geheel aan zijn lot over. Hij had af te kijken van den grooten en werd ook een imitatie van dezen. 't Werd daardoor hier een bedrijf zonder eigen leven, wat een doorloopend gesukkel gaf, waaruit het bedrijf niet schijnt te komen. Uit zich zelve, zonder hulp of voorlichting van hoogerhand, hebben de kleine landbouwers hier ten slotte zelf den weg tot den rijstbouw gevonden, maar nog ontbreekt de juiste aanmoediging om de verbouwing van dit product zoo uit te breiden, dat ten minste in de eigen consumptie kan voorzien worden."......

......„Zoo zou ik kunnen doorgaan met feiten aan te voeren, die aantoonen dat de achterlijkheid der kolonie aan traagheid en nalatigheid van Regeering en Koloniaal Bestuur te wijten is.

In het Moederland wil men de schuld op de Koloniale Staten schuiven, maar brengt het bewijs daartoe niet bij".

.......„Nederland is altijd offervaardig geweest voor de kolonie. Maar wat het gaf, schonk het niet in den juisten geest, noch met de noodige voorzorg ten einde voordeel daarvan te verzekeren.

De heer Lohman heeft ons vergeleken bij een zoon, die misbruik maakt van de goedheid van zijn vader.

Het beeld moet anders zijn: Nederland is een toeziende voogd geweest, die niet waakte over de wijze waarop de voogd de belangen behartigde van de pupil"......

......„Een der grootste drawbacks voor Suriname is hare onbekendheid in het Moederland. Als men in de verslagen der Staten-Generaal de onjuistheden leest, die over de kolonie gezegd worden, dan moet men zich afvragen, als de uitverkorenen zulke scheeve voorstellingen er op na houden, hoe het met de groote massa dan zal zijn".....

* * *

Hoe de meeningen uiteen kunnen loopen. Bij de behandeling der Surinaamsche begrooting voor 1916 in de Tweede Kamer gaf Mr. Fock — oud-gouverneur van Suriname — als zijne meening te kennen, dat men de Surinaamsche planters had kunnen dwingen tot aanneming van de voorstellen der z.g. Rotterdamsche combinatie, door hen te bedreigen met onthouding van werkkrachten voor hunne plantages, en nu lezen wij in een ingezonden stuk in „Suriname" van 23 Mei j.l. deze woorden:

„Na 1912 hebben de planters door hunne energieke houding, door hunne poging om niettegenstaande allen tegenslag de zaken gaande te houden, de positie van het gouvernement in zake immigratie, wat toch niet uitsluitend een planters, doch veeleer een koloniaal belang is, gered."

Het stuk geeft interessante beschouwingen over de gevolgen van het stopzetten van de bacoven-cultuur.

Curaçao.

Naar wij in de Curaçaosche bladen lezen, werd te Willemstad op Zaterdag 19 Mei j.l., tegen 2.30 uur in den namiddag, een vrij hevige aardbeving gevoeld. Gelukkigerwijs is men er met de schrik afgekomen.

* * *

Ook lezen wij dat begin Juni j.l. er de kinkhoest veel heerschte, zóódat, ten einde het verspreiden daarvan tegen te gaan, gedurende die maand de 2e klasse van de Hendrikschool, zoomede de 1e en 2e klasse van de Emmaschool, gesloten zouden blijven.

* * *

Er werd erg naar regen verlangd. De „Amigoe" van 10 Juni j.l. schrijft:

„Het ziet er naar uit of het regenen wil, en 't heeft ook al iets gedroppeld. Een flinke bui zou hoogst welkom wezen. In Venezuela heeft het de vorige week gestort en dan krijgen wij gewoonlijk het staartje, dat daar te veel is."

* * *

In hetzelfde blad wijdt de heer P. A. Eeuwens achtereenvolgens een viertal uitvoerige vervolg-artikelen aan de Hoeden-industrie. In No. 1. „Hoeden-export in 1915" schrijft hij o.m.:

„In de Openingsrede van den Gouverneur trok de volgende passage onze bijzondere aandacht:

„Ofschoon de oorlog belemmerend werkte op de hoeden-„industrie, o.a. doordat er in het geheel geen hoeden wer-„den uitgevoerd naar Frankrijk en Duitschland, en minder „dan gewoonlijk naar Engeland, bedroeg de waarde der „uitgevoerde hoeden toch zeker nog meer dan vijf en een „halve ton."

Vergelijkt men dit laatste cijfer van *f* 550.000 met de cijfers, die door de Inspectie onzer Douane in het begin dezes jaars zijn gepubliceerd, dan ziet men een aanzienlijk verschil.

Volgens deze laatste statistieken werden er in 1915 uit onze kolonie uitgevoerd.

	dozijn	waarde
Uit Curaçao	104.043	*f* 393.748
„ Aruba	13.751	„ 27.504
„ Bonaire	6.097	„ 20.424
„ Saba	15	„ 47
Totaal	123.906	*f* 441.723

Het is wel opmerkelijk, dat drie maanden na elkaar zulke verschillende cijfers worden opgegeven.

Wat hiervan te denken?

Een van twee. Het bedrag, door den Gouverneur genoemd, is of wel als een rectificatie bedoeld, of er is een schromelijke vergissing in het spel.

Het is begrijpelijk dat, waar het hier om een bedrag van meer dan *f* 100.000 gaat, het geval ons bijzonder interesseerde, en wij getracht hebben de oplossing van het raadsel te zoeken door ons te wenden tot de meest gezaghebbende zijde in deze aangelegenheid.

En zoo kunnen we onzen lezers het volgende daaromtrent mededeelen.

Volgens de uitvoerstatistieken onzer Douane werden gedurende 1915 uitgevoerd:

	dozijn	waarde
Naar Amerika	82.111	*f* 280.943
„ Porto Rico	727	„ 1.167
Totaal		*f* 282.110

Daar bestaat een middel om deze cijfers nauwkeurig te controleeren. Daar Amerika zeer hooge invoerrechten heft van de Curaçaosche stroohoeden, heeft elke exporteur de verplichting ten kantore van den Amerikaanschen Consul alhier onder eede een faktuur over te leggen van elke zending hoeden, die naar de Vereenigde Staten verscheept worden. Uit de Statistieken nu, die door den Amerikaanschen Consul alhier worden bijgehouden, blijkt dat in 1915 van hier werden uitgevoerd:

	dozijn	waarde
Naar Amerika	72.068	*f* 388.510
„ Porto Rico	84	„ 3.292
Totaal		*f* 391.802

De statistieken van onze Douane en die van den heer Consul vertoonen dus een verschil van 391.802 — 282.110 = *f* 109.692.

Voegt men nu dit verschil bij het totaal bedrag van den uitvoer dan krijgt men 441.723 + 109.682 = *f* 551.405 of een nog grooter bedrag door den Gouverneur in zijn Openingsrede genoemd.

Doch dit laatste cijfer vertegenwoordigt nog op verre ná niet het juiste bedrag.

Het staat vast, dat in deze de administratie van onze Douane geen schuld treft. Zij moet zich eenvoudig vergenoegen met de opgaven die haar door de exporteurs worden overhandigd. Sinds in onze Kolonie de uitvoerrechten gelukkig zijn afgeschaft, heeft het Gouvernement er evenmin een direct financieel belang bij, dat ten kantore van de Douane zuivere opgaven van de uitgevoerde artikelen worden overgelegd, en daarom kan zij evenmin van dwangmiddelen of strafbepalingen gebruik maken.

De fout schuilt uitsluitend bij de heeren exporteurs. Het is zeer zeker te betreuren, dat door hen, althans door sommigen, zoo weinig medewerking aan het Gouvernement wordt betoond, om de uitvoerstatistieken onzer Kolonie zoo betrouwbaar mogelijk te maken. Welke de ware reden is, waarom hun opgaven zoo willekeurig zijn, weet ik niet.

Alleszins betrouwbare uitvoerstatistieken zijn voor onze Kolonie van groot belang.

Statistieken zijn nog iets anders dan reeksen van droge dorre, doode cijfers. Voor de bestudeering van den economischen toestand van een land worden die doode cijfers welsprekender, en verhalen zij van leven en bedrijvigheid. Nu in den laatsten tijd onze hoedenindustrie steeds méér in omvang toeneemt en voortdurend in betere banen geleid wordt, zijn betrouwbare statistieken, die een beeld geven van den omvang en den vooruitgang onzer volksindustrie, onontbeerlijk; zij vormen wat een goede geregelde boekhouding is in het koopmansbedrijf.

Die boekhouding brengt wel is waar niet direct vermeerdering van inkomsten aan, doch ze geeft een trouw beeld van winst of verlies, van den bloei of achteruitgang der zaak, zij wijst aan waar verbetering of bezuiniging moet aangebracht en in welke richting het bedrijf kan uitgebreid worden. En wanneer jaar op jaar die cijfers grooter worden, en eenmaal in de millioenen reiken, dan vertolken die dorre cijfers op welsprekende wijze, dat hier een bloeiende industrie onder degelijke bekwame leiding gevestigd is, dat hier een bedrijvig en arbeidzaam volk in voorspoed leeft, dat hier een actieve koopmansstand woont, die berekend is voor zijn taak; dan verkondigen die zelfde cijfers naar alle windstreken, dat ons klein nietig eilandje een wereldmarkt is voor de hoedenindustrie, zooals er geen tweede gevonden wordt. Dan eerst zullen wij bij machte zijn prijzen vast te stellen overeenkomstig recht en billijkheid, en die voor onze arme vlechtsters een meer menschwaardig bestaan opleveren, in stede dat zij zich nu dikwijls met een hongerloon moeten tevreden stellen....

Het geldt hier werkelijk een sociaal en economisch belang onzer kolonie.

Deze industrie is de eenige industrie, die door de vrouwelijke bevolking op onze benedenwindsche eilanden beoefend wordt. Want het kantwerken en het vlechten van manden heeft slechts in een beperkten kring plaats en vindt zulk een gering afzetgebied, dat men deze beide bedrijven gerust buiten beschouwing kan laten. Denk de hoedenindustrie weg, en er blijft voor de overgroote meerderheid der arme bevolking van de stad en de buitendistricten hoegenaamd niets over, om zich op fatsoenlijke wijze door het leven heen te slaan.

Men moet ook niet vergeten, dat op ons eiland een zeer groot surplus aan vrouwen is. Een massa mannen trekt jaarlijks naar den vreemde om daar werk te zoeken. Een ander deel brengt als matroos, stoker, kajuitsbediende of als los werkman het grootste deel van het jaar op zee door. Velen vestigen zich in een der nabijgelegen republieken en komen zelden of nooit meer hier terug. In verhouding tot de mannen is het percentage van vrouwen, die haar brood buiten de Kolonie gaan zoeken, uiterst gering. Voeg daarbij, dat geldgebrek of gemis aan vaste verdiensten voor tal van jonge mannen het werkelijk of voorgewend motief is, dat hen belet een huwelijk te sluiten, en dat een nog veel grooter getal er de voorkeur aan geeft de lusten te genieten zonder de lasten van het huwelijksleven te dragen, dan zal men begrijpen, dat als onvermijdelijk gevolg van zulke sociale toestanden de groote meerderheid der vrouwelijke bevolking vooral in de stad voor zich zelf heeft te zorgen, en doorloopend met al het harde en bittere van den struggle for life kennis maakt.....

Verblijdend is ook het verschijnsel, dat het vervaardigen van stroohoeden ook op de eilanden Aruba en Bonaire steeds meer wordt beoefend. Neemt men in aanmerking, dat het op die eilanden nog veel lastiger is dan op Curaçao, om steeds goed vlechtstroo machtig te worden, en dat de gelegenheid, om de gemaakte hoeden te verkoopen, veel beperkter is, dan bewijst de volgende statistiek des te sterker hoezeer deze volksindustrie zich op die eilanden uitbreidt.

Van Aruba werden verzonden:

jaar:	dozijn:	waarde:
1910	2.253	2.012 fl.
1911	2.790	5.589 „
1912	7.800	19.203 „
1913	7.422	23.629 „
1914	11.384	23.023 „
1915	13.751	27.504 „

Op Bonaire was de stijging minder groot. Van daar werden verzonden:

jaar:	dozijn:	waarde:
1910	2.198	5.042 fl.
1911	2.109	5.120 „
1912	4.481	18.765 „
1913	7.145	34.831 „
1914	6.631	23.302 „
1915	6.097	20.424 „

De gemiddelde prijs per hoed daarentegen was op Bonaire veel hooger dan op Aruba.

De reden daarvan is, dat men op Aruba zooveel lataï hoeden vervaardigt, die zeer slecht betaald worden. In de laatste jaren worden op Bonaire reeds zeer veel fijne hoeden gemaakt, die op eigen gelegenheid op de Engelsche eilanden Barbados en Granada en aan de kust worden van de hand gedaan."

Wij zien verlangend uit naar 's schrijvers conclusies ten bate dezer zeer belangrijke aangelegenheid.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een vergelijking. O e p i maakt in de „V o o r p o s t" de volgende vergelijking tusschen de heeren Labberton en Douwes Dekker. Wie kent ze niet deze twee merkwaardige personen? Merkwaardig om hun werk en daadkracht, om hun consequente handelingen. Zeker zal het Indische nageslacht deze beide stoere werkers gedenken, indien het eenmaal de geschiedenis te boek zal stellen. Want beiden hebben gejjverd om te vormen één Indisch volk, met één recht en één toekomst. En toch hoe anders is ten slotte hun lotsbestemming geworden. De een voortwerkend aan het eenmaal opgemaakt plan, de ander verbannen uit zijn vaderland, smachtend naar de vrijheid uit de gevangenis in een ander land. Indien men naar de diepere oorzaken van hetgeen nu geworden is, zoekt, kan de oppervlakkige zich afmaken met: zoo wil God. Doch wie dieper wil schouwen zal criteriën vinden, die bepalend zijn voor beider verschillend lot. Labberton, vóór alles theosoof, laat, waar hij ook zijn kennis in toepassing brengt, steeds sporen achter van het beginsel der theosofische vereeniging: Broederschap onder alle menschen en practische associatie. In vele kringen voert hij het woord, en de blijvende sporen van zijn werk zal men vinden in het neutraal onderwijs, de vereeniging „Oost en West", die voor Sociale belangen, in de Maleische krant „P a m i t r a n", vele geschriften van zijn hand, in de kiesvereeniging M e l a j o e. Geen tweedracht, doch éénheid, door elkaars goede zijden te zoeken, is zijn streven. Om die redenen acht hij bevoorrechting van de eene klasse boven de andere in onze zoo heterogene maatschappij schadelijk, omdat bevoorrechting afgunst wekt en haat zaait. De groote gemeente, die staat heet, zij voor a l l e n gelijk, zij geve één recht voor allen. Door reeds vroeg elkaars goede en kwade zijden te kennen, zal men elkaar begrijpen en waardeeren. En hij bepleit een unificatie van onderwijs. Ik zou zoo met een dorre opsomming van feiten kunnen doorgaan. Het lijkt mij echter voldoende aangetoond, dat de associatie idee van Labberton langs lijnen van „p a m i t r a n" slechts gezond is door het nauwgezet betrachten van billijkheid en rechtvaardigheid.

Wie Douwes Dekker noemt, heeft als eerste associatiestation: temperamentvol nationalist. Oostersch van aanleg en geboorte, herkent men beide in al zijn uitingen. Tintelend van vernuft en meeslepend zijn zijne redevoeringen, uitermate geschikt om het warme bloed van zijn toehoorders tot activiteit aan te zetten. In gloeiende bewoordingen bepleit hij de noodzakelijkheid van één recht. Ridderlijk is zijn strijd tegen het dualisme, dat z.i. onrecht is. Zijn aangeboren edel gemoed wijst hem de plaats aan, aan welke zijde hij zijn krachten geven moet. En toen het machtige Albion de kleine Zuid-Afrikaansche republieken verpletterde, maakte hij vrijwillig de zaak van den zwakke tot de zijne en bood zijn borst den Engelschen kogel. Als leider van de Indische partij wees hij in hoofdzaak op de plichten van den overheerschte. Hij stelde zijn bekende antithese, omdat deze zijn ideaal — de vorming van één Indischen staat met één recht, en één toekomst in den weg stond. Het wijzen op onrecht, waar hij het ontmoet, voor hem welhaast een levenskwestie geworden, stempelt hem tot den „revolutionnair", het zoozeer gevreesde woord, omdat men zich daarbij niet los kan maken van de auto-suggestie van moord en bloed. Hoe kort ook de tijd tusschen zijn optreden in de I. P. en zijn verbanning, het was voldoende om het politieke leven in Indië binnen te voeren. Men ziet naast veel overeenkomst, komen bij Labberton en Douwes Dekker, voldoende verschillen voor, die hen beiden stempelen tot afzonderlijke grootheden. Bij de formuleering van die verschillen, wil ik wijzen, dat Labberton zocht den weg met den minsten weerstand: door broederschap tot éénheid. Douwes Dekker zoekt den weerstand op om dezen te overwinnen. Omdat weerstand steeds iets positiefs is, zou men kunnen zeggen, dat L. de negatieve en D. D. de positieve pool van onze beweging vertegenwoordigt. Imponeert deze door het woord en krijgt hij zoodoende in zeer korten tijd grooten aanhang, gene merkt men niet op — toch werkt hij voort, tot men zich gesteld ziet voor een daad. Wil D. D. alles in een grootsch opgezetten stormloop veroveren, L. tracht in een weinig opvallenden knabbeloorlog zijn vijand af te matten. Gelukkig hij, die beiden persoonlijk heeft leeren kennen in hun werken en streven.

Waarom? Van waar — zoo vraagt de „P e m b r i t a B e t a w i" — nog steeds die opstootjes hier, die relletjes daar, die wederspannigheid, dat verzet, die ontevredenheid, welke zich uitspreekt en telkens weer vertoont in vele deelen van den Archipel, in weerwil van alle mooie verklaringen in de Inlandsche pers van trouw en aanhankelijkheid aan het Nederlandsche gezag, van liefde voor de Hollandsche driekleur, van verzekeringen van één te zullen zijn met Nederland in een eventueelen strijd met buitenlandsche vijanden? De etische politiek, hormat circulaires hebben weliswaar in de laatste jaren een andere richting aangegeven in de behandeling van zaken en personen, maar nog altijd heerscht de oude traditie, de ambtenaarsgeest,... de Westersche laatdunkenheid, die van een overheerscht land en volk spreekt en dientengevolge in dit land en volk geen uiting van meeningen duldt; die niet meeleeft met het volk en waarvan dan ook niet te verwachten is de opheffing van het volk, het tegemoet komen aan zijn nooden en behoeften. Kan er dan ooit sprake zijn van rust in een land, waar de volksmeeningen, zooals zij in den laatsten tijd tot uiting zijn gekomen, steeds onderdrukt worden, waar het bestuur nog steeds doordrongen is van het systeem, dat men zwijgend in alles berusten moet? Hieraan en niet aan het emancipeeren van de bevolking moet worden toegeschreven die onrust als hierboven bedoeld, en waaraan èn Labberton èn Douwes Dekker, ieder op zijn manier, zoo gaarne een einde willen zien gemaakt. Dan is er nog de rassenkwestie. Behalve de beide genoemde heeren zijn er gelukkig nog meerdere zoodanig van te wijzen, maar velen gevoelen zich in hun Westersche verwatenheid hoog boven den Inlander, den Indiër in 't algemeen, verheven, enkel en alleen omdat hij van een andere huidkleur is. Dit wordt door den Inlander begrepen en gevoeld, en vandaar zijn haat, zijn wantrouwen, al laat hij die ook niet altijd merken, daar hij eeuwen lang geleerd heeft gevoelens te moeten onderdrukken.

„Eindelijk". In de O e t o e s a n H i n d i a" komt een scherp artikel voor, aldus getiteld, betrekking hebbende op het ontslag van Mr. Milius, destijds landraad voorzitter te Toeban. De schrijver begrijpt 't niet, dat de vorige Gouverneur-Generaal hem in den dienst gehandhaafd heeft, terwijl de nieuwe hem al dadelijk dit ontslag als een surprise thuis zond. Tevens wordt er aan herinnerd, dat hij iemand, die een Europeaan had vermoord, tot vijf jaren dwangarbeid had veroordeeld, terwijl men gerekend had op hoogstens één jaar. Ook, dat hij als 't ware tot inkeer was gekomen, nadat hij een slechte vendutie had gemaakt, doende alsof hij een vriend van den onderdrukten Javaan was geworden. In dit artikel wordt hem ten slotte toegewenscht, dat hij een „waardelooze procureur bamboe" mag worden!

S. I. In een ingezonden stuk in de „O e t o e s a n M e l a j o e" wordt hulde en instemming betuigd met het oordeel, dat de heer van Kol in de Eerste Kamer over de S a r i k a t I s l a m heeft uitgesproken, n.l.: „dat deze vereeniging als een praiebrand over geheel N.-I. is uitgebroken." De schrijver betuigt zijn warmen dank aan allen, die de S. I. ook in Sumatra gebracht hebben, terwijl hij zijne landgenooten aanspoort om zonder vrees het recht en het algemeen belang te dienen. Een Inlander, zegt hij, die niet van deze alleruitstekendste S. I. houdt, is geen waar Mohamedaan, die heeft zijn vaderland niet lief. En tot een niet-Inlander, die niet vóór deze vereeniging is, zou hij 't zelfde zeggen, dat de heer van Kol ook gezegd heeft, n.l.: „Allen, die leven van de uitbuiting van den Inlander, zijn tegenstanders van de S. I., maar allen, die liefde koesteren voor de S. I., begroeten haar oprichting met vreugde." Dezelfde inzender verklaart ook, namens alle Sumatranen, zich te kunnen vereenigen met een beginsel-verklaring en telegram, welke de redactie van een pas opgericht Maleisch blad, namens alle Javanen, aan het Kamerlid Mendels verzonden heeft, inhoudende een bereidverklaring om bloed en goed te offeren voor de verdediging van Indië, onder voorwaarde evenwel van gelijkstelling en gelijkwaardigheid met alle andere volkeren. Maar dit — alzoo de schrijver — is juist de groote moeielijkheid voor de Indo-Europeesche maatschappij, die haar oude tradities van bevoorrechting zoo maar niet dadelijk los kan laten. Theorie en praktijk zullen nog langen tijd met elkaar in strijd zijn. Tot nu toe is rechtspleging, bestuur, politie, belastingwezen, onderwijs, benoemingen enz. alles in tegenspraak met wat regeering en parlement willen. Een andere inzender brengt in hetzelfde nummer onder de aandacht, dat des Vrijdags geen enkele Mohamedaan zijn winkel sluit, of zijn bedrijf stop zet. Het Gouvernement bewijst daarentegen wel de noodige eer aan dien dag. Maar het moet nog verder gaan en op dezen dag aan de Inlandsche ambtenaren vrijaf geven om van 11—1 of 1½ uur hun godsdienstplichten te vervullen, al mochten zij 't ook nog zoo druk hebben. Godsdienst is meer noodig, dan welke andere zaak ook. Zoo oordeelt het blad.

Vorstenhuwelijk. Van den nieuwen Mangkoenegoro werd kort na zijn optreden bericht, dat hij met een dochter van den Soesoehoenan van Solo trouwen zou. Zij, die 't weten kunnen, beweeren, dat het geen losse geruchten waren. Familieleden van den Pangeran Adipati Ario Praboe Prang wedono hadden hem aangeraden, zoo eenigszins mogelijk, eén prinses uit het Solosche hof tot gemalin te nemen. Dit zoude, naar hunne meening, van goeden invloed zijn voor het zelfbestuur der Mangkoe Negaran, terwijl de vriendschaps- en familieband tusschen de beide Solosche vorsten sterker zou worden vastgelegd. Doch de Prins schijnt te dien opzichte „een andere meening te zijn toegedaan". Met zekerheid weet men thans te vertellen, dat hij in 1917 een dochter van zijn voorganger Mangkoenegoro VI huwen zal.

De „O e t o e s a n H i n d i a" vindt 't vreemd, dat de resident van Soerakarta bij de installatie van den nieuwen Mankoe Negoro tot drie keeren toe er op gewezen heeft, dat hij zijn fortuin en voorspoed te danken heeft aan de voordeelen van de tabak, indigo en suiker-industrie en aan het zweet van den kleinen man, die er aan gewerkt heeft, en 't daarom zijn dure plicht is om werkzaam te zijn in het belang van die uitgeperste menschen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Klachten. De Chineesche gemeente te Klaten (Soerakarta) is alles behalve gesticht over de handelingen van den Luitenant hunner natie aldaar. De aandacht van het

bestuur is er op gevestigd en de zaak is in onderzoek genomen. De voornaamste feiten zijn: de grief, wegens diens houding ten opzichte van een te Klaten opgerichte Chineesche Begrafenisonderneming. Er wordt niet meer en niet minder beweerd, dan dat hij zich ten onrechte van het geheele bestuur en de administratie zou hebben meester gemaakt en de rechten der leden zou hebben bekort. Zijn optreden als geldschieter moet bar zijn. Er bestaan authentieke bewijzen van die geldelijke transacties, waarbij tegen den leener kon worden geageerd op een wijze, die in strijd is met de algemeen geldende opvatting van moraal. Wordt deze Luitenant gehandhaafd, dan geeft het bestuur hierdoor een sanctie aan diens practijken. („Pewarta Soerabaja").

Te Kediri zijn volgens hetzelfde blad de Europeanen en Chineezen zeer ontstemd over den notaris, tevens vendumeester aldaar, n.l. over de wijze, waarop hij credieten weigert of verleent. Het plan was om een request aan de Regeering aan te bieden met 't verzoek dien notaris over te plaatsen en te doen vervangen door een ambtenaar, die ten opzichte van het verleenen van credieten een ruimer standpunt inneemt. De tegenwoordige functionaris stelt zulke hooge eischen van credietwaardigheid aan de debiteuren, dat niet alleen het Gouvernement, maar ook de komende en gaande ambtenaar, zoomede de geëmployeerden van de omliggende ondernemingen schade lijden. De venduties, die vroeger prachtig gingen, brengen thans minder en minder op. Velen achten 't thans maar beter geen vendutie te houden of de goederen naar een andere plaats te brengen, waar zij voor beter prijzen kunnen worden verkocht. Voor de pas aangekomenen is 't een koopje, dat zij zich ter plaatse niet kunnen inrichten en genoodzaakt zijn naar een hoofdplaats, meestal Soerabaja, te gaan, om zich daar van 't noodige te voorzien.

Staking. De Sado-koetsiers hebben, volgens de „Perniagan", in Soekaboemi gestaakt. In November verleden jaar kwam daar ook al een dergelijke staking voor, die echter slechts een paar dagen geduurd heeft. De stakers hebben 't toen feitelijk gewonnen. Met November zou n.l. de nieuwe gewestelijke keur op de sado's worden ingevoerd. Deze eischte, dat elke sado zou voorzien zijn van een verschuifbaren bak en van een rugleuning. Vóór dien was een en ander zoo goed als onbekend in Soekaboemi. Hoewel de koetsiers tijdig genoeg gewaarschuwd waren, lieten zij alles op zijn beloop en toen het op 1 November ernst scheen te worden, voerden zij tot hun verontschuldiging aan, dat het onmogelijk was om zoo direct alle sado's vermaakt te krijgen. De assistent resident gaf een half jaar uitstel. En nu? Natuurlijk is nog een heel groot procent der sado's precies als vroeger. Thans wordt de verordening gehandhaafd met het gevolg, dat er een massa niet meer op straat verschijnen, want het oude model wordt niet toegelaten. Uit solidariteit rijdt nu een ander gedeelte ook maar niet meer en heel gewichtig wordt er koempoelan gehouden. Men heeft 't druk over boycotten en meer dergelijke moderne zaken. Zelfs het hinderlijk volgen — enkele goedwillenden zijn blijven rijden — is ingevoerd en de politie-oppassers moesten zelfs nu en dan tusschenbeide komen om een werkwillige in bescherming te nemen. Tot bloedige botsingen is het evenwel niet gekomen en als men maar voet bij stuk houdt, is de heele staking natuurlijk binnen een paar dagen verloopen. Maar uit 't bovenstaande mag toch wel geconcludeerd worden, dat de „Westersche beschaving" op Java ingang begint te vinden en dat Soekaboemi bezig is zich tot een „moderne" stad te vormen!

S. I. De „Djawatengah" meldde, dat eenige honderden Sarikat Islammers uit een viertal dessa's in Rembang te zamen gekomen waren om een door een mantri van het boschwezen gepakten houtdief te ontzetten. De mantri kon zich nog door de vlucht redden, maar een leerling-opziener, die op het bericht van een samenscholing was toegesneld, om te zien, wat er gaande was, werd half dood geslagen.

De „Pewarta Soerabaja" deelt mede, dat de invloed van den Sarikat Islam in Blora sterk aan het verminderen is door den grooten aanhang, die de leer van Samin daar heeft verkregen, maar ook door de gedragingen van bestuursleden der S. I., die de vereenigingsgelden ten eigen bate aangewend hebben. Het verzet op de particuliere landerijen wordt ook aan den invloed van de Saminleer toegeschreven. Niettegenstaande al het geschrijf daartegen, ondanks het request van Mr. Dryber namens de landheeren, ondanks het ter audiëntie gaan bij den Gouverneur-Generaal van Prawirohardjo c.s., ondanks de op de protestmeeting in den stadstuin te Soerabaja door de S. I. en de Indische Sociaal Democratische Vereeniging aangenomen motie, is de toestand nog onveranderd gebleven. De spanning neemt toe. Thans zijn er zeventien landen, waarvan de bevolking geheel of gedeeltelijk weigert aan hare verplichtingen te voldoen ten opzichte van de landheeren. De onwilligheid tot het afdragen van het verschuldigde aandeel in de opbrengst van den grond, dan wel tot het verrichten van diensten en vooral tot het betalen der grondhuur, is een algemeen verzet geworden. De landheeren willen nu ook niets meer toegeven. Zij denken er zelfs niet meer aan, om bij wijze van eenige tegemoetkoming de padjek te verminderen.

Van Vreemde Koloniën.

Hughes in Z. Afrika.

Op zijn doorreis in Z.-Afrika heeft de Australische premier wel gelegenheid gevonden om van zich te doen spreken. Hij ging van Kaapstad naar Kimberley en vervolgens naar Durban, en is blijkbaar gul geweest met het uitspreken van zijn inzichten over den toestand. Dat de D. er niet genadig afkomen behoeven wij niet te releveeren. Hij zeide dat de Britsche dominions niet uitsluitend vechten om Engeland te helpen, maar ook voor hun eigen bestaan, maar ook voor alles wat 't leven de moeite van een inspanning waard maakt. Australië zal, zoolang als 't daartoe bij machte is, er naar streven den vijand op 10.000 mijlen te houden. De dominions moeten trachten tot eensgezindheid en samenwerking te komen, en daartoe vooral letten op de 90 pCt. overeenkomst, en de 10 pCt. verschil verwaarloozen.

Hughes verzekerde dat Z.-Afrika, als 't in gevaar komt, op de hulp van Australië kan rekenen. In 't tegenovergestelde geval zou Australië ongetwijfeld hetzelfde mogen verwachten van Z.-A.

Hij verklaarde zich een tegenstander van generaal Hertzog. Men moest het lot van Z.-A. onder Br. bestuur maar eens vergelijken met dat van Elzas—Lotharingen. Z.-A. geniet immers thans een even groote vrijheid als Australië. Vroeg men hem of hij geloofde in nationalisme, dan antwoordde hij steeds bevestigend. De Australiërs zijn zeer trotsch op hun nationaliteit.

Naar onze meening ziet Hughes het verschil niet in tusschen Z.-A. dat een niet-Engelsche bevolking had, welke aan een eigen nationaliteit gehecht is, en Australië, dat bevolkt is door Engelsche kolonisten.

Hij heeft ook nog gelegenheid weten te maken om een boodschap uit te vaardigen aan den Rand. Daarin brengt hij lof aan de Hollandsche Afrikanen en aan de rol, die zij in den oorlog hebben gespeeld. Botha en Smuts worden geprezen om de grootheid van hun werk „dat pas later ten volle zal worden begrepen, wanneer de mist van vooroordeel zal zijn weggetrokken".

Wel eigenaardig deze wijze van een vreemde kolonie toe te spreken door een eersten minister van een zusterkolonie, die er toevallig even door trekt.

Japan-Engeland in Australië.

Volgens bericht uit Melbourne onderhandelen Japansche handelsagenten in Australië, om te trachten de markt te bemachtigen, die voor den oorlog door Engelands vijanden bediend werd. Zij willen goederen, die niet in Australië geproduceerd worden met een nieuwe Jap. stoomvaartlijn daarheen brengen. Dat is wat wij de Nederlandsche nijverheid in Indië meermalen hebben voorgehouden. Maar in de Jap. handeling ligt een gevaar opgesloten voor 't verbreken van het economisch evenwicht in 't verre Oosten en Zuiden.

Oost-Afrika.

Het blijft den Duitschers in Oost-Afrika niet voor den wind gaan. Generaal Smuts heeft Tanga genomen, de bezetting bood slechts geringe weerstand, meldt hij, doch vernielde de werken voor de watervoorziening. Hiermede is de Britsch-Boerenmacht meester van den N.-O. hoek van 't D. protectoraat, daar Tanga aan zee ligt bij 't einde van de spoorbaan van Usambara. Als haven is de plaats ook van beteekenis en kan zij dit voor de operatiën in nog hoogere mate worden.

D. strijdkrachten, die de verbindingen ten N. van Haudeni bedreigden, zijn langs den Pangani-rivier teruggedreven.

Een Br. afdeeling is in Kongoro geland, aan de Z.-zijde van 't Victoriameer en heeft Miansa bezet. Bij die gelegenheid maakten de Eng. vele geweren buit en kanonnen, afkomstig van de Königsberg, die, zooals men zich herinnert, vroeger door de bemanning verlaten werd.

Belgische troepen bereikten van de Tanganjikagrens uit 't Victoriameer. Zij sneden een afdeeling D. troepen af, die daarna een ernstige nederlaag leed.

Wanneer men zich, uit de opvolging van behaalde successen, een beeld vormt als van een krijgstocht, die meer geneugten dan ongemakken biedt, vergist men zich deerlijk. Behalve mooie en grootsche natuurtafereelen zal er op de tochten door O.-Afrika weinig te genieten, en daarentegen veel te verduren vallen. De ontberingen van elke expeditie in een tropisch bergland, worden vermeerderd doordien de verdedigers vaak uitkomst zoeken in de meest woeste en minst bewoonde streken. Waar daar plantages van koffie, rubber, mais, e. a. z. bestaan hebben, zijn deze nu verlaten. Is de insectenplaag al niet zoo erg als wij elders in deze rubriek over Mesopotamië weergeven, toch kwelt zij over dag en meer nog 's nachts, en in de woeste streken weer erger dan elders de krijgslieden, terwijl de witte mieren ook de goederen aantasten en vernielen.

Daarbij komt 't gevaar voor leeuwen en luipaarden, dat inderdaad dreigt, maar ook als moreelen factor mede werkt om de rust te verstoren. Wel is groot volhardingsvermogen en taaie wil noodig om, in weerwil van dit alles, den strijd vol te houden.

Mesopotamië-ellende.

Alvorens de behandeling van dit onderwerp in het Lager Huis te vermelden, willen wij een aanhaling doen uit een brief van E. Chandler, oorlogscorrespondent van de Yorkshire Observer, die, als zij niet overdreven is, en zelfs als zij wat overdreven is, een denkbeeld geeft hoe er nog andere kwalen en plagen te bestrijden zijn geweest, dan die veroorzaakt of verergerd door onvoldoende voorbereiding der legerautoriteiten.

Hij heeft 't over de plagen: stof, hitte en vliegen. De ergste van alle is die der vliegen. 't Is, voor wie het niet zelf gezien heeft, ongelooflijk hoeveel vliegen er in de tenten, in de schuilplaatsen en in de loopgraven zijn. Men kan niet eten zonder tegelijk vliegen mee in te slikken. Men zwaait zijn lepel pap in de lucht om ze er af te jagen; men steekt zijn beschuit en gedroogd vleesch in den zak en brengt 't dan voorzichtig in de gesloten vuist naar den mond, maar moet toch vliegen mee-eten. Ze gaan overal in zwermen opzitten.

Hij meende bij een eskadron cavalerie met maliënkolders te rijden, doch ontdekte dat de ruiters bedekt waren met een laag staalblauwe vliegen.

's Avonds lossen de muggen en zandvliegen de gewone vliegen af.

Zooals wij de vorige week schreven, zou de Mesopotamië-ellende in 't Lagerhuis nader aan de orde komen, dit is geschied te gelijk met de misère die de Dardanellen-onderneming opgeleverd heeft. De motie van Carson, om bijzondere commissies te benoemen tot het instellen van een onderzoek is niet in stemming gekomen, doordien de minister-

president 't heeft weten te voorkomen, door zelf de benoeming van 2 commissies toe te zeggen. Zij zullen bestaan uit leden van 't Hooger- en 't Lagerhuis en autoriteiten buiten het parlement. Deze zullen bevoegdheid hebben om inzage te eischen van bescheiden en om personen onder eede te hooren uit kracht van een daartoe in te stellen wet. Intusschen is het openbaarmaken van het resultaat van 't onderzoek niet dadelijk toegezegd, een groot gedeelte zal geheim blijven.

Asquith herhaalde zijn weigering om de bescheiden, die gevraagd waren, dadelijk over te leggen, hij keurde het over deze kwestiën gevoerde debat af, het moest den buitenwereld den indruk geven dat er verdeeldheid onder de raadgevers heerschte. De begane en erkende tekortkomingen waren nu weer goed gemaakt. Of het redelijke van die boosheid door velen erkend wordt, betwijfelen wij. Zoo ooit dan is hier de geleverde kritiek gebleken op haar plaats te zijn; zij is alleen veel te laat gekomen.

't Hoogerhuis vond 't z.z. ook noodig een ernstig woord meer te spreken, maar lord Crewe had in de mededeeling, die Asquith in 't Lagerhuis gedaan had, het middel bij de hand om een vergaand debat te ontgaan. Uit zijn rede bleek dat de onderneming naar Mesopotamië niet als op zich zelfstaand krijgsbedrijf ontworpen is, maar wel degelijk een factor vormt in 't algemeene plan van den grooten wereldoorlog. 't Was, verklaarde hij, in de hachelijke oogenblikken van Augustus 1914 noodzakelijk Engeland's bijzonder groote belangen in de Perzische golf te verzekeren en de sterke beweging, die — zonder twijfel onder Duitschen invloed — gaande was gemaakt om den heiligen oorlog tegen Gr. Brittanië af te kondigen, tegen te gaan. De tegenwoordigheid van een Br. macht in de Perzische golf heeft, naar Crewe's overtuiging, het rijk voor een dreigende ramp van beteekenis behoed.

Hierin is 't motief uitgedrukt dat de onderneming als geheel aannemelijk moet maken, maar hierdoor is het onvoldoende voorbereid voortrukken voorbij Koet el Amara, en is 't onvoldoend laten van de verschillende verplegings- en aanvullingsdiensten toch niet goed te praten, al is er wellicht een verschooning uit te putten voor een eerste optreden zonder dadelijke voorziening in anders rechtmatige eischen van voorbereiding en uitrusting.

Onderzocht zal alles dus worden, voorloopig zullen wij er nu echter niet veel van hooren, later zullen eerst de bijzonderheden openbaar worden gemaakt, die ons vertellen wat wij reeds lang weten, en 't overige zal, wie dan leeft, ook eens vernemen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Gewoonten der Javanen bij zons- en maansverduistering.

In het 15 Juli-Nr. van „Orang Peladang" worden eenige gebruiken en gewoonten medegedeeld der Javanen, bij gelegenheid van een zons- of maansverduistering. (Ontleend aan de „Soeloeh Pengadjar", een Maleisch, aan het onderwijs gewijd maandschrift.) Verschillende bijgeloovige zaken worden opgenoemd welke men aanwendt om het onheil, dat een granaha (zons- of maansverduistering) veroorzaakt, af te wenden.

Draadlooze telegrafie tusschen Nederland en Oost-Indië.

In Nr. 83 van „Pintoe-Pirnagaan" (en ook in „Bandera Wolanda" No. 29) het eerste gedeelte eener beschouwing over draadlooze telegrafische verbinding tusschen Nederland en Oost-Indië. Het is niet meer de vraag of een dergelijke verbinding tot stand te brengen is, maar eenvoudig op welke wijze zulks zal geschieden. Bij den tegenwoordigen stand der wetenschap op dit gebied kan men twee wegen volgen: nl. een directe verbinding tot stand brengen, dan wel een met tusschenstations; beide methoden hebben echter hun eigenaardige bezwaren. Deze zaak heeft, zooals men weet, de ernstige aandacht onzer Regeering; intusschen zou het voor haar van het hoogste belang geweest zijn, indien zij nu reeds (vooral directe) radio-telegrafische verbinding met Indië bezat.

Wie zich voor bedoeld vraagstuk interesseert, kan met vrucht raadplegen het onlangs verschenen Acad. Proefschrift van Dr. C. J. de Groot „Radio-telegrafie in de Tropen", van welk proefschrift No. XXI der Stellingen verkort luidt: Een radio-verbinding van Nederland met zijn Koloniën, zonder gebruik van tusschenstations, is eene politieke noodzakelijkheid, technisch uitvoerbaar.

Toradja'sch leven.

Mevr. M. Adriani—Gunning zet in het Nr. van 22 Juli van „Eigen Haard" haar beschouwingen over het leven der Toradja's van Midden-Celebes voort. Thans bespreekt zij de doodenfeesten.

Wanneer een Toradja sterft, wordt de band niet verbroken die hem bindt aan een deel zijner medemenschen: de familieband. Een familie bestaat eigenlijk uit een gestorven en een levend deel; het gestorven gedeelte bekleedt voor het andere den hoogen rang van goden, beschermers, zegenende machten. Begrijpelijkerwijze neemt dan ook het leven hiernamaals — het zieleleven — een belangrijke plaats in den Toradja'sche samenleving, naast het aardsche bestaan.

Als een Toradja sterft, gaat zijne ziel naar het schimmenrijk, dat men zich onder de aarde denkt. Daar zijn de reeds gestorven verwanten van den overledene en deze zou dan ook gaarne terstond tot zijne vaderen worden verzameld, maar de ziel van zulk een pas gestorvene kan nog niet samenwonen met zijn overleden verwanten, want zij verkeert in denzelfden toestand als zijn lijk, d. w. z. zij stinkt. Zoodra de vleeschdeelen van het lijk zijn vergaan, en alleen de beenderen zijn overgebleven, kan de gestorvene het zielenland binnengaan en bij zijn overleden verwanten blijven wonen. Daarom wordt een lijk eerst voorloopig bijgezet. [1]) Later, als alleen nog maar de beenderen zijn overgebleven, worden deze voorgoed begraven. Deze tweede begrafenis is de echte, zij gaat gepaard met een groot offerfeest.

Het is interessant bij Mevr. Adriani te lezen, op welke wijze die feesten en de voorafgaande gebeurtenissen plaats hebben. Zoo bijv. de verrichtingen der verzamelaars van de beenderen, die zich in de doodenhutten buiten de dorpen bevinden, „Om de geesten, die rondom de graven zwerven, te verjagen, hebben zij een stuk riet en een blad van een tooverkruid in de hand; het riet werpen zij als een speer naar de lijkhuisjes, het blad stelt hun schild voor. Een paar mannen hebben schild en zwaard bij zich, waarmede zij een oogenblik een spiegelgevecht uitvoeren. Nauwelijks is dit gedaan, of allen storten zich met voesten vaart op de lijkhutten, halen de kisten er uit, maken ze open en graaien naar de beenderen der gestorvenen. Het meest is men gesteld op het doodshoofd; ieder beijvert zich om den kop van zijn gestorvene machtig te worden. Zoo vuil als hij is, neemt men den kop in de armen, drukt hem aan de borst, streelt en beruikt (bekust) hem, onder luide weeklachten en dikke tranen. Vooral de vrouwen winden zich bij die gelegenheid zeer op .... Als het eenigszins kan, worden alle dooden van het dorp, die sinds het vorige feest overleden zijn, in behandeling genomen. Zijn de vleeschdeelen nog niet geheel verdwenen, dan stroopt men met de handen de beenderen schoon. De opgewonden toestand, waarin men verkeert, bij dit beenderen verzamelen, is oorzaak, dat men zich niet laat overweldigen door het weerzinwekkende hiervan."

Aan het slot deelt de schrijfster mede: „De groote verkwisting van rijst, het slachten van zoo talrijke buffels en het voor de gezondheid zoo gevaarlijke schoonmaken der doodsbeenderen, heeft de Regeering er toe gebracht de doodenfeesten op Midden-Celebes sterk te beperken. Ook de toeneming van het Christendom heeft aan de doodenfeesten afbreuk gedaan en zoo zijn ze in den loop der laatste jaren zoo onbeduidend geworden, dat men gerust kan zeggen, dat ze reeds tot het verleden behooren."

[1]) Mevr. Adriani geeft o.m. de afbeelding van twee huisjes waarin men de lijken voorloopig bijzet, totdat de vleeschdeelen zijn vergaan.

De anophelinen van Ned. Oost-Indië.

Als mededeeling No. VII van het Koloniaal Instituut te Amsterdam is verschenen: „De Anophelinen van Nederlandsch-Oost-Indië", door dr. N. H. Swellengrebel, zoöloog der Afdeeling voor Tropische Hygiëne dier Instelling.

Dit werk geeft voor de eerste maal een volledige bewerking der tot nu toe in Nederlandsch-Oost-Indië bekende vertegenwoordigers der Anophelinen, en daarbij een inleiding die het ook aan niet-entomologisch geschoolden mogelijk zal maken deze insecten te herkennen en met nauwkeurigheid naar de soort te bepalen.

De schrijver beoogt op deze wijze de ambtenaren van den burgerlijken geneeskundigen dienst en de andere hygiënisten in Nederlandsch-Indië beter toe te rusten tot den strijd tegen malaria.

Meer en meer blijkt dat het vermogen malariaparasieten van den eenen mensch op den anderen over te brengen slechts enkele, zeer bepaalde anopheles-muggen eigen is, zoodat de hygiënist zonder diepgaande kennis op dit gebied der entomologie tot het nemen van doeltreffende maatregelen niet in staat is.

Het werk van dr. Swellengrebel beslaat 182 bladzijden druks, met 31 textfiguren en 12 platen, door de firma Van Leer in kleurendruk gereproduceerde aquarellen van den schrijver; het werd bij de firma J. H. de Bussy gedrukt.

(N. R. Crt.)

De Zending op Nias.

Het 15-Juli Nr. der „Berichten uit de Zendingswereld" bevat onder den titel „Oude herinneringen en nieuwe voorspoed op het eiland Nias", een overzicht hetwelk een idee geeft van de moeielijkheden waarmede de Rijnsche Zending sedert haar vestiging op dat eiland in 1881, heeft te kampen gehad. Het artikel (hetwelk nog wordt vervolgd in een volgend Nr.) bevat ook wetenswaardigheden over de bevolking en haar veelal (vooral vroeger) zeer machtige hoofden.

Industrieën in Ned.-Indië.

Gevolg gevende aan eene uitnoodiging van het Hoofdbestuur der Maatschappij van Nijverheid om zijn indrukken weer te geven van de ontwikkeling der industrie in Ned.-Indië, heeft de heer A. Meeuwesen den 1en Juli j.l. te Haarlem eene voordracht over dit onderwerp gehouden, waarvan het eerste gedeelte is opgenomen in de Juli-afl. van het „Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid". Schr. heeft persoonlijk de voornaamste nijverheidscentra van den Indischen Archipel bezocht en inlichtingen ontvangen o.a. van twee leden der commissie (n.l. Jhr. Mr. De Graeff en De Kruyff) aan welke in Sept. 1915 is opgedragen een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid tot het in het leven roepen van nieuwe takken van fabrieksnijverheid in Ned.-Indië, voornamelijk ter verwerking van in Indië aanwezige grondstoffen.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

De nieuwe afl. (van 15 Juli) bevat met betrekking op Indië slechts eén bijdrage, n.l. van Dr. H. Hirschi, getiteld: Kontaktmetamorphe Tertiärkohlen in Süd-Sumatra, Südlich Muara Enim, Residenz Palembang (met kaarten en profielen). — Verder korte mededeelingen over „Permische trilobieten van Atjeh", door P. Tesch; over eene schilderij, voorstellende „de eerste vloot naar Indië voor de stad Amsterdam", en over het wetenschappelijk onderzoek van Atjeh.

De klok der Papoea's.

Wat voor ons de klokken zijn, dat is voor de Papoea de groote garamoet of houten trommel. Evenals bij ons de klokken bij droevige en vreugdevolle gebeurtenissen luiden, zoo verkondigt de garamoet vreugde en leed aan de bewoners van Nieuw-Guinea. In een levendig tempo geslagen, noodigt zij uit ten vroolijken dans; klinkt zij gejaagd en woest, dan roept zij ten oorlog; sussend verdrijft zij de geesten der aardbeving en des onweers; dof en treurig verkondigt zij den dood van een stamgenoot.

Aldus de aanhef van een ethnographische bijdrage tot de kennis der bewoners van Ned.-Nieuw-Guinaa in het 15 Julinr. van „de Katholieke Missiën".

De „Loffelycke Compagnie".

Als No. VI der serie geschriften „Nederlandsche kultuurgeschiedkundige monographieën" is verschenen eene geïllustreerde beschrijving van: De „Loffelycke Compagnie". Historisch overzicht der O. I. Compagnie, door S. Kalff."

In een trant, zooals we dat van den heer Kalff gewend zijn, beschrijft hij de stichting, den bloei en het verval van het machtige handelslichaam, waaraan het Nederland van thans zijn naam als groote koloniale mogendheid te danken heeft.

Met de verovering van Java, onder het bestuur van G.-G. Janssens in 1911, eindigt dit aantrekkelijk geschreven boekwerk. Het is echter lastig, dat het noch een register, noch zelfs een eenvoudige inhoudsopgave bevat.

Verspreide geschriften van Prof. Kern.

Van Prof. Dr. H. Kern's verspreide berichten, onder zijn toezicht verzameld, verscheen (bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage) het vierde deel. Dit deel bevat het slot van hetgeen deze groote geleerde in den loop der jaren heeft geschreven over Achter-Indië, verder hetgeen hij aan korte bijdragen leverde over het Brahmanisme en het Buddhisme en eindelijk het eerste gedeelte zijner studies over Maleisch-Polynesische taalvergelijking.

We vernemen dat het gansche werk, waarvan de uitgave is mogelijk gemaakt door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië te 's-Gravenhage (hoewel zulks uit den titel niet blijkt) in zeven of acht deelen compleet zal zijn, en hopen dat Prof. Kern (die nu reeds ruim 80 jaren is) nog vele jaren op zijn voltooiden arbeid met welgevallen het oog zal mogen laten rusten.

Papua. Annual Report.

Verschenen is het „Annual Report for the year 1914—1915" van Britsch Nieuw-Guinea (door de Engelschen kortweg Papua genoemd). Het rapport is uitgegeven door de „Commonwealth of Australia" en wat den inhoud betreft, te vergelijken met ons Koloniaal Verslag. Aan het slot treft men eenige Bijlagen aan, getiteld: 1. Report on Ankylostomiasis and other Intestinal Helminthes in Papua, by W. M. Story. 2. Movements of the tribes of the Mambare division, together with migration chart, by Messrs. Beaver and Chinnery. 3. Comparative dialect of the Northern districts of Papua, with language chart, by Messrs. Beaver and Chinnery. 4. Een beduidend aantal korte woordenlijsten van verschillende Papoea-stammen in Britsch Nieuw-Guinea.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

☛ Het Kantoor en de Leeszaal zijn van *Donderdag 20 Juli* tot *Donderdag 3 Augustus a.s.* GESLOTEN.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
W. I. L. Buschkens, Leiden	f 2.50
J. Hamme, Den Haag	„ 2.50
Mej. L. A. Wijsman, Leiden	„ 2.50
A. Mieremet, Utrecht	„ 2.50
J. Wellink, Nijmegen	„ 2.50
H. M. B. ter Haar Romeny, Den Haag	„ 2.50
Ch. E. Bodemeijer, oud-Resident, Den Haag	„ 6.—
J. H. I. le Cocq d'Armandville, majoor N.-I. L., Breda	„ 2.50
T. Hellwig, Insp. Holl. Inl. onderwijs, Den Haag	„ 6.—
G. S. M. Meijer, oud Ass- Resident, Den Haag	„ 2.50
Jhr. Mr. H. C. van der Wijck, Den Haag	„ 10.—
Mevrouw A. E. van der Plaats, Apeldoorn	„ 2.50
H. J. de Groot, oud-Inspect. v. Fin., Den Haag	„ 5.—
Mevrouw A. J. Comello-v. d. Bilt, Amsterdam	„ 2.50
H. M. G. Dikshoorn, Off. v. Gezondh. 2e kl., Den Haag	„ 2.50
H. Bissegger, Onderluit. N.-I. L., Rotterdam	„ 2.50
Mej. P. J. Keuchenius, onderwijzeres, Rijswijk	„ 2.50
K. J. Kuipers, O.-I. Ambt, Den Haag	„ 2.50
A. de Stoppelaar, Den Haag	„ 2.50
Douair. L. H. Baronesse van der Goes van Dirxland, Den Haag	„ 10.—
H. D. Pierson, Den Haag	„ 5.—
S. A. Reitsema, Bussum	„ 6.—
Mr. W. J. M. Brantjes van Rijn, Zwolle	„ 2.50
D. J. C. Kriebel, Controleur B.B., Den Haag	„ 2.50
Mevrouw W. B. Stoop, geb. van Deventer, Bloemendaal	„ 25.—
Dr. P. Tilma, Arts, de Lier (Z.-H.)	„ 2.50
Mevrouw W. E. Meerdink, geb. Birnie, Leeuwarden	„ 2.50
Douair. Jhr. Mr. F. van Eijsinga, geb. Kluit, Den Haag	„ 2.50
H. E. Oving, Den Haag	„ 5.—
Mevr. G. S. Sikkes, geb. Zeverijn, Leeuwarden	„ 2.50
A. van der Meij, Ambt. B.B., Weltevreden	„ 2.50
J. Hofland, Oud-Resident, Den Haag	„ 2.50
H. Jager, Heelsum	„ 2.50
Mr. S. J. R. de Monchy, Den Haag	„ 2.50
H. J. van Gissen, Purmerend	„ 2.50
K. Langendijk, Groningen	„ 2.50
Mr. S. Th. J. Baljon	„ 2.50

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. 31. Donderdag 3 Augustus 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Inlandsche Ziekenverpleging.

Doordat de gecorrigeerde proef te laat kwam, zijn in het desbetreffende artikel van het verslag dezer

Avondstudie van de meisjes in de „pondok-moerid", Kampong Randoesari, Semarang.

vereeniging eenige drukfouten geslopen, die gelukkig echter zoo duidelijk waren, dat zij niet zinstorend werkten.

Verloskamer in het Hulp-Stadsverband. - Semarang.

Bevalling onder leiding van Mevr. Stokvis en van de gediplomeerde Amboneesche vroedvrouw Silooy. „Mien" heeft het pasgeboren kind in de armen.

Deze beide kiekjes zijn aan hetzelfde verslag ontleend. Vertegenwoordigster der Vereeniging in Nederland is: Mevrouw M. J. COHEN STUART—ABENDANON, Oostsingel 18, Delft.

BEKENDMAKING.

Het boekje: No. 10 „De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië", is thans verschenen en voor den prijs van ƒ 0.25 plus ƒ 0.03 porto verkrijgbaar bij het Informatie-bureau Heulstraat 17, den Haag en bij de firma Martinus Nijhoff aldaar.

Het is geschreven door den heer H. W. Berg, leeraar aan de school voor opleiding tot commies bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië te Leiden, bevat 99 bladzijden en behandelt de uitzending van Nederlandsche commiezen, commiezen-titulair en klerken, de opleiding tot commies te Leiden, de uitzending, voorloopig tractement, uitrusting, wenken en raadgevingen, salarisregeling, vooruitzichten en werkkring, overplaatsing, verloven, pensioenen, weduwen- en weezenfonds, terwijl 17 bijlagen er aan toegevoegd zijn.

Het boekje komt juist op tijd uit, in verband met de bekendmaking van den Minister van Koloniën, dat 60 jongelieden aan de school te Leiden geplaatst kunnen worden (zie het „Koloniaal Weekblad" van 20 Juli j.l. No. 29 bladz. 8).

Het Informatie-bureau van „Oost en West".
Heulstraat 17, Den Haag.

De Invloed der Revolutie op den Toestand der Vrouwen in China.

De in het Rijk van het midden eenige jaren geleden plaats gehad hebbende revolutie, die met een grooten sprong van 't aloude Keizerrijk een republiek heeft gemaakt, heeft veel van het in dat groote land verouderde omvergeworpen. Daaronder hoort wel in de eerste plaats de toestand van onmondigheid, waarin de vrouw daar steeds heeft verkeerd.

Wel zal het nog lange jaren duren voor de vrouw daar dezelfde plaats inneemt, als in Westersche landen, maar de slaafsche onderworpenheid der vrouw heeft ook daar thans afgedaan.

Kort geleden gaf reeds een bruidje in Shangai het voorbeeld, om op Europeesche wijze met den man harer keuze te trouwen.

Tot nu toe werden de meisjes in het Hemelsche land door de ouders uitgehuwelijkt, meestal zóó, dat dezen er het meeste voordeel bij hadden, en werden de beraadslagingen het toekomstige bruidje pas medegedeeld, wanneer het voorstel een gunstige uitkomst opgeleverd had.

Wellicht zal menigeen er belang in stellen te weten, hoe tot nu de toestand der vrouw daar wel was.

Confucius noemt den man de vertegenwoordiger des hemels. Hij heeft het oppergezag en zijn vrouw heeft zijn bevelen te gehoorzamen.

Gedurende haar jeugd is zij ondergeschikt aan haar ouders na haar huwelijk aan haar man en na diens dood aan haar oudsten zoon.

In het huwelijk zijn alle rechten aan de zijde van den man. Deze mag zijn vrouw straffen en zelfs kastijden, zonder dat zij iets daartegen kan doen.

Wel zal China ook zijn Xantippen bezitten, maar al mochten zij de geaardheid al hebben, zij durven die niet te toonen.

De vrouw heeft slechts plichten en geen rechten.

Het niet-nakomen van haar plichten kan bijv. den man een reden geven tot echtscheiding.

Tot de plichten van de vrouw behooren o. a. het schenken van kinderen, liefst zoons, aan haar gemaal, het hebben van een goed humeur, terwijl groote babbelzucht of jaloerschheid voldoende reden geven tot echtscheiding. Het is daarom zaak voor een Chineesche vrouw te trachten, invloed op haar gemaal uit te oefenen door zachtheid en lieftalligheid.

Heeft zij daarenboven het geluk haar echtvriend een groot gezin te schenken, dan versterkt dat hare positie bovenmate.

Het Chineesche huwelijk is tot nu toe het meest prozaische geweest wat men maar denken kan, omdat dergelijke vereenigingen geheel door de ouders worden klaargespeeld.

Wel vinden in Europa ook wel eens dergelijke vereenigingen plaats, maar gevallen, dat twee menschen een levensverbintenis aangaan, zonder elkaar ooit van te voren te hebben gezien, komen hier toch niet voor.

De oudermacht in China is onbeperkt en duurt ook na het huwelijk der kinderen voort. Zoo kijkt een Chineesch ouderpaar, indien zij vinden dat het voor hun zoon tijd wordt om te trouwen, naar een geschikt meisje uit, en hebben zij iets gevonden wat hun past, dan bedienen zij zich verder van een tusschenpersoon, een soort huwelijksmakelaar. Zonder een bemiddelaar was tot nu toe in China een huwelijk onmogelijk.

Zulk een makelaar is steeds een man, en deze vergewist zich door zijdelingsche vragen bij de ouders van het meisje, of het aanzoek gunstig zal worden opgenomen. Heeft hij zich hiervan overtuigd, dan begeeft hij zich naar den waarzegger, en deze gaat na of het voorgenomen huwelijk ook iets in den weg staat. Zijn er van dezen kant ook geen bezwaren, dan volgt van de zijde van de familie van den jongeling het officieele schriftelijke aanzoek, waarop na eenige dagen wachtens, tenminste indien het antwoord gunstig luidt, schriftelijk bescheid wordt gegeven. Daarna volgen nog vele ceremoniën, o.a. het aanbieden der huwelijksgeschenken en het overbrengen van deze naar het huis van den bruidegom.

Deze worden, met het uitzet van de bruid, even vóór het huwelijk, met groot ceremonieel daarheen gebracht, waarbij o.a. de verschillende goederen op roode draagbaren worden vervoerd, terwijl de naaste familieleden te paard den stoet vergezellen, mede getooid met linten of sjerpen in rood, de gelukskleur.

Daarna bepaalt de waarzegger met den bemiddelaar den juisten dag van het huwelijk, waarbij zooveel mogelijk rekening wordt gehouden met gunstige voorteekenen. Gedurende den rouw over ouders mag b.v. in die familie gedurende 27 maanden geen huwelijk gesloten worden; men ziet daarom herhaaldelijk gebeuren dat, indien een der ouders aan een ernstige ziekte lijdende is, de verbintenis, op verzoek der ouders, nog gesloten wordt voor hun dood, ten einde hun kinderen dat uitstel te besparen.

De laatste dagen vóór hun huwelijk brengt de bruid door in weegeklaag, waarmee zij haar smart te kennen wil geven over het verlaten der ouderlijke woning. Daar de Chineezen een groot talent voor dergelijke vertooningen hebben, kan men dikwijls zulk gejammer tot op grooten afstand hooren.

Op den bruiloftsdag haalt de bruigom zijn bruid in feestelijken optocht af, en voert haar naar zijn woning, die voor deze gelegenheid feestelijk is getooid. Het jonge meisje neemt, wederom onder veel tranen en geschrei, afscheid van haar ouders en bestijgt dan een rood bekleeden draagstoel, die, nadat zij er in plaats genomen heeft, gesloten wordt, somtijds met slot en grendel. De bruid is op het feestelijkst getooid, met allerlei roode kleedingstukken, onder welke een roode hoed en mantel, ook wel schoenen van deze kleur.

De stoet begeeft zich daarna op weg, vergezeld van vaandel- en lantaarndragers, muzikanten, ja wat al niet; zoo wordt de bruid naar de woning van den bruidegom gevoerd. Daar aangekomen, staat deze voor zijn huis en maakt eenige malen de beweging, alsof hij op den draagstoel wil schieten. Door deze bedreiging wil hij n.l. de booze geesten verdrijven en sommigen gaan in hun angst voor de geesten zoover, dat zij in werkelijkheid een schot met los kruit op de koets afgeven. Vervolgens opent hij de deur van de koets, en wordt de bruid door een paar van haar zusters of vriendinnen naar de binnenplaats van het huis geleid, waar bruid

en bruidegom zich op de knieën werpen en den zegen van hemel en aarde op hun verbintenis afsmeeken.

Na nog eenige ceremoniën te hebben volbracht, wordt daarna het jonge paar naar het slaapvertrek geleid, alwaar de bruid zich voor den echtgenoot op de knieën werpt, waarmede zij zijn eigendomsrecht op haar erkent. Eerst op dat oogenblik neemt de man zijn levensgezellin den sluier af, die tot nu toe haar aangezicht bedekte en zeer dikwijls beschouwt hij dan voor het eerst het gelaat zijner vrouw.

Daarna nemen beiden op het huwelijksbed plaats, en houden aldaar een soort receptie, waarbij allerlei ververschingen worden aangeboden.

Hoewel de jonge vrouw met de meest mogelijke praal wordt ontvangen in het huis van haar gemaal, zou het toch weinig vrouwtjes in Europa bevallen, dadelijk bij het binnentreden in de nieuwe woning haar echtvriend de verzekering te moeten geven van haar onderdanigheid, en deze is, zooals ik reeds zeide, een absolute.

Na haar huwelijk is de vrouw aan den man verbonden, maar deze staat het vrij met haar te doen wat hij wil.

Zelfs kan een man zijn vrouw, echter alleen bij uiterste noodzakelijkheid, b.v. hongersnood, verkoopen, en komen er gevallen voor, dat een Chinees, als laatste pand, zijn vrouw verspeelde.

Een gezellig familieleven kent de Chinees niet. In elke woning zijn de verblijven van de vrouw en de bijwijven gescheiden van de hoofdwoning, en het feit, dat zelfs de wettige vrouw niet tegenwoordig is bij het ontvangen van bezoeken, bewijst genoeg den ondergeschikten staat, waarin zij leven.

Het begrip van vrouw, als levensgezellin van den man, is in China dan ook totaal onbekend. De hoofdplicht van de vrouw is het voortbrengen van kinderen, liefst mannelijke. Vervult zij dezen plicht goed, dan is haar leven zeer dragelijk en hoe meer spruiten hoe beter, maar wee haar, indien het huwelijk kinderloos blijft, of er alleen meisjes geboren worden. Dit wordt haar als een persoonlijke en zeer zware grieve toegerekend, terwijl in het eerste geval bijna immer scheiding volgt.

Is de macht van den echtgenoot groot, nog grooter is de oudermacht, deze is schier onbeperkt. Geen wet beschermt in dat land de kinderen tegen den willekeur van slechte ouders, en ontelbaar zijn de gevallen, waarin kinderen der lagere klassen uit armoede worden verkocht of verpand.

Maar in welke klasse der bevolking ook, steeds wordt aan de opvoeding der jongens oneindig meer zorg besteed dan aan die der meisjes. De opvoeding van de meisjes als huisvrouw valt veelal aan de toekomstige schoonmoeder ten deel, en wordt daarom door de ouders uit gemakzucht verwaarloosd.

De oudermacht duurt ook na het huwelijk der kinderen voort, met dien verstande, dat de schoonmoeder de meest uitgebreide macht over haar schoondochter heeft. Schoonmoeders staan in dat land in een heel slechte reuk.

Waarschijnlijk tengevolge van haar slaafsch leven, misbruikt de vrouw de macht, die haar gegeven wordt, en wanneer zooveel Chineesche meisjes tegen het huwelijk opzien, dan is dit niet zoozeer de vrees voor den man, als wel de angst voor de schoonmoeder.

Persoonlijk kwam mij een geval ter oore, dat een jong Chineesch meisje kort vóór het huwelijk zich verdronk, en wel uit angst voor haar aanstaande schoonmoeder, die als een ware helleveeg bekend stond.

Wil b.v. een echtgenoot zijn ega voor een of ander feit terdege straffen, dan vraagt hij zijn moeder te logeeren, en hij kan zeker zijn, dat zijn vrouw een volgende maal beter zal oppassen.

Op vijftien- of zestienjarigen leeftijd worden de meisjes gewoonlijk reeds uitgehuwelijkt, maar dikwijls worden huwelijksovereenkomsten gesloten als het meisje nog maar enkele jaren telt. Deze overeenkomsten worden echter even bindend beschouwd als het huwelijk zelf.

Soms neemt zelfs de aanstaande schoonmoeder het jeugdige meisje bij zich aan huis, ten einde haar opvoeding te leiden. Gewoonlijk is dan echter de leerschool zulk een harde, dat het meisje den hemel dankt indien voor haar het uur der verlossing, in dat geval de huwelijksdag, is aangebroken.

Het lot der vrouw is in hooge mate afhankelijk van de klasse, waartoe zij behoort. In de lagere standen is zij niet veel meer dan een slavin, terwijl bij de hoogere en rijkere Chineezen het lot der vrouw dikwijls zeer dragelijk is, mits zij maar veel kinderen krijgt.

De veelwijverij onder de Chineezen is uitsluitend ontstaan door den wensch om veel kinderen te hebben, en daar veel kinderen en meerdere vrouwen zeer kostbaar zijn, kunnen alleen rijken zich de weelde van bijzitten veroorloven. Zoo zal b.v. een Chinees, wanneer zijn huwelijk kinderloos blijft, en redenen, hetzij van eigenbelang of wel ter vermijding van familietwisten, een scheiding minder wenschelijk maken, een tweede vrouw kiezen, die dan dikwijls door meerdere wordt gevolgd.

Alleen de eerste vrouw moet van gelijken stand zijn, de overigen zijn meisjes, die hij in bordeelen of elders heeft ontmoet.

Zoo er dus bij een huwelijk van een Chinees al van eenige affectie sprake kan zijn, dan zal men die vinden bij de vrouwen, die hij zelf uitkoos, aldus bij de bijwijven.

Teneinde haar invloed op haar echtgenoot niet te verliezen, komt het zelfs voor, dat, in het geval van een kinderloos huwelijk, de eerste vrouw zelf voor haar heer gemaal naar een tweede vrouw uitziet, waarvoor zij dan in den regel een aan haar verknochte dienstbode uitkiest.

Hoe grooter het standsverschil tusschen de eerste en de volgende vrouw, hoe gemakkelijker de eerste haar invloed op den echtgenoot, en haar gezag over de tweede vrouw behoudt.

Ongelukkig voor de Chineesche vrouwtjes komt het maar al te dikwijls voor, dat de man bij zijn volgend huwelijk zelf wil kiezen,en dat dan zijn keuze meestentijds in lijnrechten strijd is met die van zijn eerste ega.

Het behoeft geen betoog, dat in zulk een geval de wettige" heel wat water in haar wijn moet doen, wil zij zich zelf het leven dragelijk maken.

Tegenover de groote vrijheid in deze van de mannen, staat wederom de uiterste gestrengheid op dat punt, waar het vrouwen betreft.

Elke Chinees b.v., die zijn vrouw betrapt op overspel, heeft het recht haar te dooden en zelfs na den dood van den echtgenoot herkrijgt de vrouw haar vrijheid niet. Aan een weduwe b.v. wordt slechts in zeer zeldzame gevallen vergunning tot het sluiten van een tweede huwelijk gegeven. In vroeger tijden volgde dikwijls de vrouw den man in den dood. Dit komt gelukkig niet meer voor.

Zooals te begrijpen is, zullen vele der huwelijksceremoniën en der gebruiken, vooral die, welke hun oorsprong vinden in de godsdienstige zeden en gewoonten van het land, onveranderd blijven bestaan; met zekerheid kan men alleen zeggen, dat het in de toekomst zeldzamer en zeldzamer zal voorkomen, dat meisjes worden uitgehuwelijkt aan een haar totaal onbekenden man, en ook, dat in de komende tijden, in de algeheele opperheerschappij van den man over de vrouw, een verandering ten goede zal komen.

Waar er reeds, hoewel thans uit den aard der zaak nog in geringe mate, een streven onder de vrouwen merkbaar is, en nu nog v.n. onder de hoogere standen, om zich een meer waardige plaats in de maatschappij te veroveren, daar is het duidelijk, dat de toekomstige moeders zich minder en minder aan het dwaze gebruik van voetenmisvorming bij de vrouwen zullen gaan houden. Dat gebruik toch vermeerderde den hulpeloozen staat van de vrouw, want tot nu toe vonden de Chineesche dames het mooi, bij het gaan zoo afhankelijk mogelijk te zijn.

Meestal doen zij zich nog hulpeloozer voor dan zij zijn, en hoewel velen nog wel op de mismaakte voeten kunnen loopen, zoo maken zij, die zich die weelde maar eenigszins kunnen veroorloven, immer gebruik van de hulp van een bediende om voort te komen.

De vrouwen van Chineeschen stam zijn over het algemeen goed gehumeurd en goedlachs. Zij dragen een opperkleed van kleurige zijde, met wijde mouwen, dat niet verder reikt dan de knie en waaronder bij de hoogere standen meestal een zijden rok wordt gedragen en bij de lagere een broek. Daaronder uit komen de misvormde voeten, en wanneer men bedenkt hoeveel pijn zij verdragen moeten hebben, alvorens deze zulk een vorm aangenomen hebben, dan kan men niet begrijpen, hoe zij zoo trotsch daarop kunnen zijn.

Nu wordt in China een kleine voet als een der grootste schoonheidsteekens van de vrouw beschouwt, en dat verklaart veel.

Uitgezonderd de Mandsjoe's en de Tartaren doen alle standen er aan mede, zoowel armen als rijken en vooral voor de eersten, die huis of tuinwerk moeten verrichten, is deze gewoonte een groote last.

De mismaking der voeten begint veelal in het vijfde levensjaar en geschiedt door zwachtels, die zij stijf om den voet binden. Deze brengen den grooten teen naar boven en naar achteren tot op den voet, de vier andere onder den voetzool.

Omtrent het ontstaan van dit zonderling gebruik, loopen de meeningen zeer uiteen. Deze zegt dat het begon met het namaken van den misvormden voet van een populaire keizerin, gene dat het inwikkelen geschiedt om kleine voetjes te krijgen, en weer anderen beweren, dat de mannen het in vroeger tijden hebben verzonnen om de vrouwen het te veel drentelen langs de straten te beletten. Hoe het zij, al sinds honderden van jaren is die gewoonte in China in zwang, men beweert zelfs, dat zij reeds teruggaat tot in den 9den eeuw. Toen ter tijde schijnt een keizer uit de Tangdynastie het gebruik te hebben ingevoerd. Deze n.l. beval zijn vrouw, haar voeten met fraai gekleurde windsels te omwinden, daar hij dat mooier vond dan de schoendracht.

Daar deze windsels telkens losraakten, werden zij, om dat te voorkomen, vaster en vaster gebonden, waardoor de voet ineengeknepen en zelfs langzamerhand de verdere ontwikkeling ervan belet werd.

Het vorstelijk voorbeeld vond, zooals te begrijpen is, spoedig navolging, terwijl in den loop der tijden dit gebruik is ontaard in een langzame voetenvervorming.

Deze zijn echter niet de eenige verhalen, die omtrent den oorsprong dezer gewoonte gaan, het getal ervan is daar entegen legio.

Een bekend Chineesch schrijver wraakt al die verhalen, en zegt, dat de gewoonte een uitvloeisel is van het klimaat.

Mij lijkt die veronderstelling ook lang niet onwaarschijnlijk. In vroeger tijden, toen de Chineezen nog geen schoenen droegen, bedekten, volgens dien schrijver, de vrouwen zich de voeten in den fellen wintertijd met kleurige lappen, ten einde die lichaamsdeelen te beschutten tegen de koude. Het gevolg hiervan was, dat bij de kleine kinderen de groei der voeten daardoor werd belemmerd, en dus hunne voeten zoo klein mogelijk bleven. Wat eerst gevolg was van een beschuttingsmaatregel, werd weldra mooi gevonden, en is zoo gebleven tot op den huidigen dag. IJdelheids-overwegingen hebben er de moeders toe gebracht die mismakingsmaatregel op hunne dochtertjes toe te passen, ofschoon het moederhart wel eens gebloed moet hebben, bij het aanschouwen van de pijnen, die deze maatregel veroorzaakt.

Zij weet echter hoe verschrikkelijk zij het zelf zou gevonden hebben, indien zij, om het figuurlijk uit te drukken, op een grooten voet had moeten leven. Daarenboven ligt gevoeligheid niet in Chineezen-aard, terwijl ook practische overwegingen hierbij een woordje medespreken.

Het eerste waar de ouders van den toekomstigen bruidegom naar kijken, indien zij onderhandelingen voeren met de ouders van een wellicht toekomstige bruid, is naar den stand van de voeten van de bruid.

Met trots spreekt een Chineesche echtgenoot, niet over het schoone gelaat van zijn vrouw, neen, over haar kleine voetjes, die hij in figuurlijken zin, haar goeden leliën noemt.

Er is echter nog een andere en even machtige reden, waarom dit gebruik van geslacht op geslacht is gevolgd.

Die reden is de ouder- en de vooroudervereering.

Van zijn vroegste jeugd af aan, wordt n.l. den Chinees die beider soort vereering ingeprent, en daarom volgt hij in de meeste gevallen wat die beiden voor hem hebben gedaan, zonder te vragen waarom?

De indertijd plaats gehad hebbende revolutie, en de oorzaken die daartoe hebben geleid, hebben, en v.n. onder het meer verlichte deel der natie, een eind gemaakt aan die al te groote vereering. Dat is maar zeer gelukkig ook, want het steeds zonder meer volgen van het voorbeeld der ouders, heeft eeuwen lang in dat rijk den vooruitgang belet.

Waren die toestanden daar niet zoo geweest, dan zou wellicht het gebruik al sinds eeuwen niet meer bestaan.

Zooals te begrijpen is, heeft die voetenvervorming ook invloed op den gang van de vrouw. Deze is hortend en stootend, men krijgt den indruk of de vrouwen in dat land steeds op de hielen loopen.

Vrouwen van stand steunen buitenshuis meestal op een bediende, gewoonlijk een kleinen jongen. De vrouw uit het volk maakt nog al eens gebruik van een stok. Binnenshuis, bij het doen harer huiselijke bezigheden, loopen zij echter allen zonder eenige hulp.

De vrouwen uit de arbeidende klasse, die zich gewoonlijk veel moeten bewegen, wennen er zich op den langen duur geheel aan, slechts blijft hunne loop immer hortend.

Uit den aard der zaak wordt er in den werkenden stand niet zooveel aandacht aan de voetenvervorming geschonken, als in de hoogere standen, waar men aan dat proces vroeger de grootste zorg besteedde. De zwachtels, die over den voet heengaan, zijn reepen wit of zwart doek, daarover heen komt een sokje, en daarover weer gaat het schoentje, dat boven den enkel wordt vastgemaakt.

Die schoentjes zijn hoog van hak en spits toeloopend gemaakt. De stof ervan hangt af van de welgesteldheid van hen, die ze dragen. Men heeft ze van het grofste doek, tot

fraai met gouddraad geborduurde en met parelen bezette toe.

Meer dan in eenig land ter wereld kan men in China een dame van rang herkennen aan de kleinheid van haar voet en de schoonheid van haar schoeisel, en waar dit laatste nog wel eens bedriegt, het eerste is een niet te miskennen teeken.

Of het reeds eeuwen bestaand hebbend gebruik spoedig zal verdwijnen, wie zal het zeggen?

Wel geloof ik dat de inwoners van het Midden-Rijk zich niet zoo gemakkelijk zullen kunnen losmaken van dat aloude schoonheidsbegrip, dan van vele andere zienswijzen en begrippen.

In elk geval zal, hoe men ook over de voetenvervorming gaat denken, een kleine voet nog wel jaren lang het schoonste sieraad uit blijven maken van de vrouw uit het Hemelsche Rijk.

Wat nu de overige mistoestanden aangaat, waaronder de vrouw aldaar nog leeft, valt moeilijk te zeggen, hoe lang die nog zullen duren. Zoo oppervlakkig zou men denken, dat in een land, waar dergelijke toestanden eeuwen lang zonder eenige verandering hebben bestaan, het ook geruimen tijd moet nemen die te veranderen.

Daarin nu komt men, geloof ik, bedrogen uit, want in de laatste 15 jaar is gebleken, dat het ontwaken van dat wondere land met zulk een snelheid is geschied, dat zij, die het van nabij hebben beschouwd, er verbaasd van hebben opgezien. Het schijnt of men de eeuwen van stilstand, van slapende rust wil inhalen door voorwaarts te gaan met een spoed, waarvan men in het Westen geen voorbeeld kent. Hervormingen en veranderingen, waarover men daar eeuwen heeft gedaan, werden in China in een tiental jaren gewrocht.

Mij zou het ook niet verbazen, als de vrouwen daar zich met even rasschen spoed zullen weten te onttrekken aan den slaafschen toestand, waarin zij leven. Wellicht gaan zij, over een tien of twintig jaar, in hun hevormingszin nog verder dan hunne zusteren in het Westen, en treft men ze dan aan de spits van diegenen, die streven voor vrouwen-kies- en andere rechten.

's-Gravenhage, 2 Juli 1916.

J. VAN HAAFTEN,

Oud Commandant der Ned. Gezantschapswacht te Peking.

tot een onderwerp van grondige studie te maken! Wie weet, welke belangrijke ontdekkingen dan nog bij de Boschnegers zullen gedaan worden!"

Waarom anderen? Wij meenen dat Dr. van Cappelle de aangewezen man is om deze interessante studie voort te zetten, zoo hij bij zijne vele werkzaamheden daartoe den tijd kan vinden. Er zijn heel wat meer anansitories dan de 39 door hem medegedeelde en wij vertrouwen, dat er in Suriname belangstellenden genoeg zullen zijn, bereid hem die sprookjes mede te deelen, indien hij in de Surinaamsche nieuwsbladen daartoe het verzoek doet.

Zooals uit het hoofdstuk „De anansi-tori en het bijgeloof", van de hand van den heer M. H. Nahar te Paramaribo, blijkt, meenen de negers, „die tot de kerk behooren", dat het vertellen van anansi-tories uit den booze is. Gelukkig is deze meening niet algemeen en zij wordt zeker niet gedeeld door de zendelingen der Evangelische Broedergemeente en der Roomsch-Katholieke Missie. Er zullen dus nog wel ouden van dagen te vinden zijn, bereid om de sprookjes te vertellen.

De meest oorspronkelijke zal men zeker vinden bij de Boschnegers en met de opteekening daarvan zullen de onderwijzers in het boschland zich verdienstelijk kunnen maken. Aanbeveling zou het verdienen de sprookjes in het Neger-Engelsch op te schrijven, met de vertaling daarnaast.

In een noot op blz. 267 zegt Dr. van Cappelle, dat hij uit Curaçao slechts één negervertelling ontving. Mogen wij des schrijvers aandacht vestigen op het „Derde Jaarlijksch Verslag van het geschied-, taal-, land- en volkenkundig genootschap, gevestigd te Willemstad, Curaçao", Amst. 1899, waar een viertal „Cuenta di nansi" in het Papiamentsch worden medegedeeld met de vertaling er bij.

„Nog steeds — aldus de schrijver aldaar — verschaffen die vertellingen, die slechts uit den mond van de „hinchado di cuenta" [verhalers] tot hun recht komen, menig

Groep van ruim 50 leerlingen van de Prinses Juliana School te Soekaboemi. *)

Personen: (links te beginnen): Mej. KüHLER, hulp in de huishouding; de Tjamat van Soekaboemi; de heer CEELE, Schout; Mej. S. LANS; de Ass. Res. van Soekaboemi; Dr. RUTGERS; Mej. VAN ANDEL, onderwijzeres in de huishouding; Zendeling VAN BENTHEM; Mevr. v. d. BRUG; Mevr. LENNE; Mej. B. H. LANS, Directrice; de Patih van de afd. Soekaboemi; Mej. v. ES, tijdel. onderwijzeres.

Suriname.

Deel 72, afl. 1 en 2 (1916) van de „Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië" bevat van de hand van Dr. H. van Cappelle een artikel getiteld: „Surinaamsche negervertellingen. Bijdrage tot de kennis van West-Indische neger-folklore".

Aan de 39 sprookjes — door de negers anansitories of spinverhalen genoemd, omdat meestal de spin als hoofdpersoon daarin optreedt — laat de schrijver een zeer belangrijk onderzoek voorafgaan naar de herkomst dezer sprookjes. Hij komt tot de conclusie, dat zij stammen uit West-Afrika en wel hoofdzakelijk van de Goudkust en haar achterland.

Aan het slot van genoemd onderzoek zegt de schrijver: „De litteratuur van een volk mag de beste uiting van diens zieleleven worden genoemd en daar de mondelinge litteratuur van den Surinaamschen neger nog zoo goed als onbekend is, en bij eene beoordeeling der zwarte bevolking onzer kolonie de slechte eigenschappen doorgaans breed worden uitgemeten en van de vele goede karaktereigenschappen gezwegen wordt, heb ik gemeend een goed werk te doen, om in de laatste mijner bijdragen tot de kennis van Suriname, die een uitvloeisel zijn van mijne reis in 1900, de aandacht te vestigen op de zoo belangwekkende negerfolklore, die evenals zooveel oorspronkelijks bij de natuurvolken, bezig is te verdwijnen.

Mogen anderen door deze bladzijden opgewekt worden, om de neger-folklore van onze West-Indische Koloniën

genoeglijk oogenblik aan groot en klein. Het gebarenspel en voornamelijk de stembuiging spelen bij die verhalen een groote rol, terwijl zij meermalen door eigenaardige gezangen worden opgesierd."

Vergissen wij ons niet, dan zijn er ook over de negervertellingen in Britsch Guiana geschriften verschenen of zijn er althans anansitories te vinden in werken over die kolonie.

Allen, die in Suriname hun jeugd hebben doorgebracht en zich de anansitories uit den mond van de néné herinneren, zullen Dr. van Cappelle dankbaar zijn voor zijn interessante studie.

Curaçao.

Naar wij in de jongste Curaçaosche bladen lezen, heeft half j.l. de nieuwe voorzitter, de heer A. G. Statius Muller, voor het eerst als zoodanig den Kolonialen Raad gepresideerd. ZEA. opende de vergadering met een speech, dank uitbrengend aan H. M. Z. Exc. en den HEG. Gouverneur voor zijn benoeming. Het was een niet geringe eer aan den Kolonialen Raad gebracht, dat de nieuwe voorzitter zich gelukkig voelde er op te mogen wijzen, dat het voorzitterschap tot dusverre geen moeilijkheden met zich had gebracht. Stormachtige zittingen komen niet voor, heftige discussies behooren tot de hooge uitzonderingen. De heer Muller hoopte evenals de heer Maduro steeds op de welwillende medewerking der leden te mogen rekenen.

Verder voorziet de nieuwe voorzitter bij de ontwikke-

*) Welwillend afgestaan uit de Ned. Zendingsbode, No. 30 van 28 Juli j.l.

ling der Kolonie, vele gewichtige maatregelen op wetgevend gebied.

* * *

Dat er in het belang van den gezondheidstoestand op Curaçao veel gedaan wordt, blijkt wel uit de volgende berichten:

Dr. Th. G. den Houter, adviseur voor den openbaren gezondheidsdienst in de kolonie en tijdelijk hoofd van dien dienst, heeft onlangs een studiereis naar Panama gemaakt en nauwelijks teruggekeerd, vergezelde hij den Gouverneur, den Directeur van Openbare Werken en ZHEG.'s militairen Adjudant op een inspectiereis naar het 4e en 5e district.

De detacheering van den officier van gezondheid, chef van den militairen geneeskundigen dienst op Curaçao, Dr. J. H. M. Ellis, is met drie jaar verlengd en met de „Oranje Nassau" was de nieuwe dokter voor het 4e en 5e district, Dr. L. G. J. Nunes en echtgenooote er aangekomen, terwijl de Gouverneur per telegram naar Paramaribo voor dokter D. S. Bergen, die ernstig ziek was, om een tijdelijken vervanger gevraagd had.

* * *

Omtrent de „Bataafsche" lezen wij in de „Amigoe":

„De raffinaderij lijdt aan oorlogsmolest. Al lang had het bedrijf in volle werking moeten zijn, maar wegens den oorlog kunnen verschillende materialen en machinerieën niet geleverd worden.

Intusschen staat deze grootindustrie niet stil, maar geeft werk aan honderden. Ook buiten haar eigen terrein. Zoo zullen er groote lichters gebouwd worden, gelijk men weet van 600—700—900 ton.

De firma S. E. L. Maduro en Sons heeft meer dan een millioen voet hout laten uitkomen. Zulk een vracht hout werd nog nimmer te gelijk op Curaçao ontvangen. Dan komt er ook nog een flinke sleepboot uit Oost-Indië en zal een andere hier gemaakt worden met een capaciteit van 600 P.K.

Als de oorlog maar eens voorbij is, dan gaat Curaçao niet vooruit, maar vliegt het vooruit."

* * *

Over Sta. Barbara schrijft hetzelfde blad o.m.:

Wij hebben de eer gehad in gezelschap van Z. D. H. den Apostolisch Vicaris en den Zeereerw. Pastoor Dahlhaus een bezoek te brengen aan Sta. Barbara.

De Superintendent Mr. Pandt ontving ons allervriendelijkst en geleidde ons de hooge trapen op naar het oude Landhuis. Daar vernamen we, dat op het oogenblik 366 arbeiders aan 't werk zijn, plus nog 15 vaklieden. Iedere week wordt voor ± 2000 gld. aan arbeidersloon uitbetaald, boven de gewone spijs en drank, die dagelijks in voldoende hoeveelheid aan allen worden verstrekt. Een opassend werkman kan derhalve bijna zijn geheele loon thuis brengen, wat, helaas, maar zeer weinigen doen.

Een goed uur verder ligt Nieuwpoort, de havenplaats der fosfaatmijnen, waar ook de verscheping plaats heeft. Hier ontving ons de heer Godden in zijn eigen woonhuis, wat hoogerop gelegen. Na met ZEd. de thee gebruikt te hebben, gingen wij langs de verschillende gebouwen naar de haven. Op de kade liggen hooge stapels fosfaat gereed ter verscheping. De heer Godden was zoo vriendelijk ons uit te leggen, dat men met alle kracht doorwerkt om klaar te zijn voor de veelvuldige aanvragen, welke na den oorlog verwacht worden. De fosfaat wordt gedolven uit de mijnen boven op den berg. Een lange rits tipkarretjes worden daar boven gevuld en rijden dan langs een kabelbaan de tamelijke steile helling af. Hun eigen zwaarte drijft hen omlaag langs de rails en trekt te gelijkertijd een andere rij leege tipkarren omhoog langs het dubbele spoor. Zoodra deze laatsten op de voor hen bestemde plaats zijn aangekomen, wordt de kabel losgemaakt en rijden de volle wagens, op enkelspoor gekomen, met genoegzame kracht door om dood te loopen op een houten brug, in halven cirkel hoog boven de havenkade gebouwd. Door een handige beweging worden de karretjes omgewipt en storten dan hun inhoud omlaag. Bergen van fosfaat liggen daar beneden die brug te wachten op verder vervoer.

Sta. Barbara is klaar om na den oorlog in een minimum van tijd de grootste schepen te vullen.

De reeks gebouwen, woningen van opzichters, verblijf van werklieden, werk- en bewaarplaatsen werden nu bezichtigd. We zagen onder andere het distilleeren van zeewater. Dagelijks worden 500 gallons gedistilleerd om te dienen als drinkwater voor het werkvolk en als noodzakelijk hulpmiddel bij de boorinrichtingen.

Al die gebouwen, regenbakken en vangvloeren zien er zóó prachtig onderhouden uit en werden zóó solied gebouwd, dat men zich onmogelijk voor kan stellen, dat heel deze inrichting reeds meer dan dertig jaar oud is en meer dan twintig jaar heeft stil gelegen."

* * *

Elders lezen wij hoe op Curaçao de ooftteelt zeer goed mogelijk is, als men de goede plaats maar weet. Rondom „Jongbloed" b.v. is overvloed van water.

De heer C. Sproekel heeft er een pracht „hofje" van oranje-, sinaasappel-, lemoen- en mispelboomen, ± 25 jaar geleden persoonlijk door hem aangelegd; het is een ware lusthof geworden. De boomen staan er zonder uitzondering krachtig en gezond bij en geven overvloedig vruchten van de beste soorten. Deze heer kan onder de Curaçaönaren gelden als een voorbeeld van volhardende werkkracht. En wat meer is: van tevredenheid over het volbrachte werk, zoodat hij den noodigen moed bezit om nog een tweede „hofje" aan te gaan leggen, meer Westwaarts van het eerste gelegen. Hij heeft daar een terrein van ± 10 bunder groot; de grond is uitstekend en de bodem vlak. Het eenige, wat hij noodig heeft, is een groote dam om het water te keeren. Nu staat dat terrein in den regentijd maanden achtereen onder water. Een flinke dam kan het overtollige water tegenhouden en de sluis zal dan precies zooveel doorlaten als noodig is om den bodem vochtig te houden. Een dam kan daar een groot stuk gronds maken tot een vruchtbare vallei.

* * *

In de „Amigoe" van 17 en 24 Juni j.l. zet de heer P. A. Euwens zijn belangrijke reeks artikelen voort over de Hoedenindustrie en zegt o.m.:

„De wijze van opkoopen der stapelhoeden door de Syriërs en alles wat met dien tusschenhandel samenhangt, is zoozeer berekend op de eigenaardige zwakheden van het Curaçaosche volkskarakter, op het chronisch geldgebrek, de koop- en leenzucht der arme bevolking, dat zelfs een beter systeem, dat grootere voordeelen zou bieden aan de vlechters, zich slechts met de grootste moeite zou kunnen inburgeren en naast het eerste handhaven.

„Er bestaat inderdaad een prachtsysteem, waarbij alle voorbeelden en winsten alleen aan de vlechtsters ten goede komen, doch dat daarentegen het inconvenient heeft, met de eigenaardige zwakheden van ons volkskarakter, noch de koop- en leenzucht der arme bevolking in het gevlei komen.

Dat systeem is de Coöperatie. Dat is het stelsel gebaseerd op: „eendracht maakt macht". Dat is de eensgezinde samenwerking van vele zwakken, die steun zoeken bij elkander, om zóó een krachtig geheel te vormen in den strijd om het bestaan.

Jammer genoeg is dit systeem op Curaçao vrij wel onbekend.

De hoedenindustrie in al zijn onderdeelen leent zich bij uitstek om ze op coöperatieven grondslag in te richten.

In zijn meest idealen vorm en op de meest uitgebreide schaal toegepast, zouden alle vlechtsters leden zijn dezer coöperatie. Alle onderdeelen der industrie zouden in dezen Bond verondersteld worden te zijn opgenomen.

Het vlechtstroo wordt direct uit Maracaibo onder de beste waarborgen en tegen de laagste prijzen in massa opgekocht en en détail onder de leden der coöperatie bijna tegen kostprijs (plus de vracht) verkocht. De hoeden (stapelhoeden) worden door de leden-vlechters uitsluitend aan den Coöperatieven Bond tegen marktprijs verkocht en door den Bond onmiddellijk aan de Amerikaansche groothandelaars op de meest voordeelige condities van de hand gedaan.

De gemaakte winst wordt jaarlijks hoofdelijk onder de leden der organisatie verdeeld, b.v. naar evenredigheid van het aantal ingeleverde hoeden, of van het aandeel door elke aandeelhouder in de kas der Vereeniging gestort, of ook kan een deel tot uitbreiding van het bedrijf of tot reservekapitaal worden aangewend.

In dezen idealen vorm bij de meest uitgebreide toepassing kent de Coöperatieve Hoedenindustrie noch den tusschenhandel der Syriërs noch der Curaçaosche exporteurs. De winsten door deze beide partijen gemaakt zouden dus door middel van de Coöperatieve organisatie direct aan de vlechtsters ten goede komen. De vlechtsters en dezen alléén zijn de werkende leden en tegelijk de aandeelhouders van den Bond, en onder hen alleen wordt de jaarlijksche winst uitgekeerd.

Voor het wezen der Coöperatieve Hoedenindustrie is het evenwel geen vereischte, dat reeds van den beginne af, dus reeds bij de oprichting, alle vlechters bij de organisatie zijn aangesloten en evenmin, dat reeds onmiddellijk alle onderdeelen der industrie in de coöperatie zijn opgenomen. Dit is zelfs onmogelijk voor den goeden gang van zaken, en voor de geleidelijke ontwikkeling en het welslagen der onderneming niet aan te bevelen.

Wil men succes verwachten, dan zal men met een kleine groep van vlechtsters moeten beginnen, met personen op wie men kan rekenen, die beseffen wat de Coöperatie beoogt, die het vaste vertrouwen hebben, dat de Bond het welzijn en het financieel voordeel en niets anders der vlechtsters ten doel heeft.

En eerst daarna, wanneer de zaak goed marcheert, moet men trachten dien kring langzamerhand steeds verder uit te breiden. Dan ook kan men verwachten, dat door het goede voorbeeld en aangemoedigd door de grootere, financieele voordeelen ook anderen zich gewillig bij den Bond zullen aansluiten.

Het zou verderfelijk zijn reeds bij den aanvang alle onderdeelen der industrie in de Coöperatie op te nemen. Men zou verstandig doen in den beginne zich alleen te bepalen òf wel tot den koop en verkoop van het hoedenstroo, òf wel voorshands dit deel geheel te laten rusten, maar daarentegen het vlechten, opkoopen en verkoopen der stapelhoeden coöperatief in te richten. Dit is ook het meest noodzakelijke, het eerst wat verbetering behoeft. Ook van de stapelhoeden is de omzet het grootste. Doch niet uitgesloten is, en ligt het zelfs geheel in

de lijn, dat op den duur ook de handel in fijnere hoeden in de Organisatie wordt opgenomen.

Het denkbeeld is zeer aanlokkelijk, doch helaas de moeilijkheden zijn legio."

Elders lezen wij hoe er half Juni j.l. te Willemstad een miniatuur expositie te zien was, die toch een volledig beeld gaf van de Curaçaosche hoedenvlechterij.

Deze keurcollectie was bestemd voor het Koloniaal-Onderwijs-Congres in Augustus in den Haag te houden. Op verzoek van den heer Meerlink, inspecteur van het onderwijs in de kolonie, thans met verlof in Nederland, had de heer H. J. Cohen Herriquez, leider der hoedenindustrie, op zich genomen deze verzameling bijeen te brengen.

De bedoeling, die bij het samenstellen had voorgezeten, was in zoo kort mogelijk bestek een zoo volledig mogelijk overzicht te geven van de techniek van het vlechten, van het vlechtonderwijs, en den handel in strooihoeden in de kolonie.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Japanners in N.-I. Setan Merah schrijft in de „Voorpost" naar aanleiding van de aansluiting van Japanners bij de vereeniging Insulinde 't volgende: Geen Aziaat, noch lid van Insulinde zijnde, waag ik het desniettemin een waarschuwend woord te uiten. Toen ik in de „Voorpost" het artikel las: „Azië voor de Aziaten" met het redactioneel onderschrift, wist ik, dat de booze geruchten, die mij sinds enkele weken bereikt hadden, n.m. dat Japanners zich bij Insulinde aangemeld hadden, droeve waarheid bevatten. Waarom droeve waarheid? Omdat daardoor den strijd voor de vrijmaking van Indië uit de Hollandsche overheersching schade wordt toegebracht. Daargelaten dat het lidmaatschap van Insulinde toegankelijk is voor den Japanner, evenals voor den Europeaan, is het feit, dat meerdere Japanners zich gelijktijdig als lid aanmelden, in dezen tijd niet zonder politieke beteekenis. De beteekenis van dit gebeuren kan niet anders zijn, dan het overwegen van een Oostersch avontuur. Een avontuur van den kant dergenen, die zich aanmelden, en...... een bedenkelijk teeken van degenen, die hen welkom heeten. Het zal velen, ook al zijn ze Europeanen, die evenals ik met Insulinde sympathiseeren, afstooten, en ook velen, wien de Inlandsche beweging lief is, afkeerig maken van de beweging, die Indië's zaak is. Zoolang Insulinde of de Indische beweging één lijn trekt tegen elke overheersching, zoowel van den Europeaan als van den Aziaat, zoolang de strijd tegen het imperialisme (overheersching en uitbuiting van een vreemde natie) als stelsel gaat, is de strijd rechtvaardig en op den goeden weg; zoodra de beweging echter den verkeerden weg inslaat en samenschoolt met een andere, zij 't een Aziatisch-imperialistischen Staat, zal de Indische beweging noodzakelijk in het moeras terecht komen. Onthoud dit goed — zoo richt de schrijver zich speciaal tot Tjiptomangoen Koesoemo — maak Indië vrij en eisch het na verloop van korter of langer tijd voor den Indiër op, maar wee u, indien gij u beweegt in een Aziatisch avontuur, want dat zou Indië, mocht 't gelukken, economisch en sociaal tientallen van jaren achteruit brengen, daargelaten of gij daarmee geen blijk geeft van onverstand op internationaal-politiek gebied. Vandaar mijn waarschuwing tegen dit spel van verwording, vandaar dat men van u eischen mag, dat gij openlijk verklaart met een Oostersch avontuur niets gemeen te hebben. Indien dit geëischt wordt, dan is dit omdat velen met mij in Indië, maar ook velen in Holland, die tot dusver o.a. in 's Lands vergaderzaal voor uwe beweging in de bres sprongen, weten willen, waaraan zij zich te houden hebben.

Tjipto antwoordt hierop: Japan is imperialistisch, niet waar beste vriend? Maar dat is Holland toch ook. In het ergste geval, dat is, wanneer de Japanners tot Insulinde toetreden, om voorbereidingen te maken voor een latere occupatie van ons land, dan wil dat alleen zeggen, dat wij de overheersching van het imperialistische Holland gaan ruilen voor die van den even imperialistischen Japanschen staat. Zou dat nu zoo erg wezen, beste vriend?! Zou dat niet wezen oud lood om oud ijzer? De statuten van onze vereeniging Insulinde verbieden niet den Japanner tot het lidmaatschap toe te laten. Daarbij zal de vereeniging tegenover de Hollandsche regeering, die haar geen kwaad zal durven doen, dank zij den Japanschen leden, sterk staan. Neen, beste vriend Setan Merah, overtuigd hebt ge ons niet, dat wij de Japanners er buiten moeten houden.

Gevolgen van den Oorlog. In de „Sinar Djawa" wordt gevraagd: welke de gevolgen van den grooten oorlog voor Kromo zullen zijn? Alle ingevoerde artikelen zullen in waarde stijgen. De loonen zullen door de kapitalisten verminderd worden. Het Gouvernement zal de belastingen verhoogen om de kosten te kunnen dekken. Maar van waar zal het geld moeten worden ingevorderd? Hoe zal Kromo aan dat geld moeten komen? Zijn ziel is reeds door het hoofdgeld belast. Zijn arbeid door de bedrijfsbelasting. De heerendiensten? Zij werden reeds door zijn grootouders gedragen. Zijn voedsel, sawahs tegals? Er blijft alleen nog maar zijn huis over, want ook zijn woonerf is reeds aangeslagen. Men weet alleen nog niet hoeveel procent deze heffing bedragen zal. Wat zal het gevolg hiervan zijn? Nu reeds snakt de Javaan naar adem. Hij zal dan niet meer op zijn beenen kunnen staan. Wat moet hij toch doen om in elk opzicht met Europeanen gelijk gesteld te worden? Zijn huid wit verven? Dit zou nog gaan. Maar hoe dan met zijn oogen?

Inl. Militie. Beschouw ik in dit verband de militie — alzoo „Soemowidgdo — dan zal het voor ons Javanen nog erger worden. Wat zal er van ons dan overblijven? Geen goed, geen vrijheid — en wat erger is: eerloos (wij zijn 't nu reeds). Ik ben niet tegen de militie, maar tegen het hedendaagsche militarisme. Niet tegen het soldaatje-spelen, maar tegen het verlies van ons moreel. Een echt soldaten-hart moet men in ons militairisme bij daglicht zoeken met een lamp en dan nog met een microscoop. Neen, geen militie hier op Java, maar meer vrijheid, meer onderwijs (materieel en geestelijk), meer rechten en meer recht vooral; we worden dan vanzelf soldaten. Want wij Javanen hebben honger, wij eten met tranen gesausde rijst en djagong.

Releveerende het reeds geschrevene, besluit ik met te zeggen, dat de militie voor ons Javanen thans eerder kwaad dan goed zal doen. Ik verwacht door de invoering van de militie een nog sterker daling van het moreel. Nu is het de vraag: Hoe wordt men soldaat? Men wordt soldaat, doordat men niet duldt, dat een ander zich zijn huis komt toeëigenen (nog minder zijn vrijheid). Wanneer wordt men soldaat? Men wordt soldaat, wanneer men weet, dat er in zijn land recht is, zoodat men geen ander recht verlangt. Hoe is een soldaat? Een soldaat moet zijn vrij van zin, plichtsbetrachtend, eerlijk, deugdzaam en eergevoelig. Men bedenke zich goed: Heeft de Javaan zijn eigen huis en erf? Is er recht voor den Javaan? Ik vraag u: wat zal er van den Javaan worden, indien hij soldaat wordt? Nu een andere uitleg; de militie dient om den krijgsmansgeest bij den Javaan wakker te roepen. Ach! Indien er geen wetten bestonden, zou de Javaan door onderlingen strijd (tegen zijn eigen landgenooten en anderen) van zelf krijgsman worden, maar een krijgsman behoeft nog geen soldaat te zijn. Er is een veel beter middel om den krijgsmansgeest wakker te roepen dan de militie, d. i. de eenheid van Java en Nederland, van blanke en bruine elementen. (Tjiptomangoen Koesoemo zet hierachter een vraagteeken). Als de Javaan weet, dat hij geen slaaf meer is, als hij voelt, dat ook hij rechten heeft in de maatschappij, als de dessaman niet meer als een verdoolde kambing (schaap) rondloopt, dan zal Nederland eens zien, of er van den Javaan geen soldaat te maken is!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chineesche Schoolkwestie. De waarnemend adviseur voor Chineesche zaken — alzoo de „Perniagan" — heeft aan de Chineesche schoolbesturen te Batavia het voorstel gedaan om het Engelsch als leervak te doen vervallen en door het Nederlandsch te vervangen. Hij deed zulks op eigen initiatief en niet op instigatie der Regeering. Verder stelde hij in uitzicht, dat deze scholen alsdan van regeeringswege subsidie zouden krijgen, dan wel, dat zij, desverlangd, geheel door het Gouvernement zouden worden overgenomen. De schoolbesturen hierboven bedoeld hebben thans hun antwoord gegeven. Eén er van kon zich met het voorstel van den adviseur in 't geheel niet vereenigen. Een ander kon wel met het eerste denkbeeld medegaan, indien de onderwijzer voor het Nederlandsch ook door het Gouvernement betaald werd en verder alle inkomsten der school bij het schoolbestuur verbleven. Wat het Nederlandsch gedeelte van het onderwijs betrof, kon de regeering door hare Inspecteurs toezicht doen uitoefenen. De overige besturen wilden blijkbaar niet ingaan op de voorstellen van den adviseur. In een ander nummer van de „Perniagan" komt deze adviseur op tegen de wijze, waarop zijn optreden in deze zaak werd voorgesteld. In aanmerking genomen hunne voortdurende geldzorgen, had hij geen andere bedoeling gehad dan de schoolbesturen in de gelegenheid te stellen zich aan te passen bij de bestaande subsidie-regeling. Dan nog zouden zij vrij blijven om bovendien nog het Engelsch te doen onderwijzen.

Wat na den Oorlog? De „Djawatengah" vraagt ook wat naar aanleiding van den grooten oorlog de toekomst voor Nederland en N.-I. zal zijn en wijdt eenige beschouwingen aan het „gele gevaar" en de politiek der Regeering tegenover de „Indische beweging". Zeker, zegt schrijver, de vereenigingen, die uit deze beweging ontstonden, kregen op royale wijze de gevraagde rechtspersoonlijkheid, maar overigens werden zij in hare vrije ontwikkeling nogal belemmerd. De leiding van den Indischen Bond kwam in handen van haar (de regeering) ondergeschikte ambtenaren, die van deze vereeniging niet veel terecht brachten. Boedioetomo werd mede op deze wijze een gezelschap van „likkers". De Sarikat Islam kreeg een ambtenaar als adviseur en werd zoodoende een kudde schapen met leiders, die onder de bevelen van het bestuur staan, en misschien ook nog bezoldigde genieten van bestuurswege. Slechts de Indische Partij heeft zich niet aan de inzichten der Regeering gestoord en was haar daarom een doorn in 't oog. De leden, vroeger tot den Indischen Bond behoorende, hebben trouwens leergeld betaald. De I. P., nu in de vereeniging Insulinde opgelost, wil geen totoks als leiders. Maar nu hebben deze totoks, waarvan de meesten ambtenaar zijn, de Indische Sociaal Democratische Vereeniging opgericht, die de

oude regeeringspolitiek voortzet. Nu was het plan van Insulinde ook Japanners als leden toe te laten, zeer tegen den zin der totokleden en van de I. S. D. V. Op een gemeenschappelijke vergadering van deze beide vereenigingen heeft het hoofdbestuur van Insulinde te kennen gegeven, dat bij een aanval van Japan, men zich er maar bij neer behoeft te leggen en den nieuwen meester volgen. De vertegenwoordigers van de I. S. D. V. verbleekten, toen zij dit hoorden, en zouden daarvan der Regeering mededeeling doen.

Komen er opstootjes — zoo vervolgt het blad — dan worden zij op rekening gesteld van de I. P. of I. S., terwijl zij toch meestal het gevolg zijn van de onderdrukking en willekeur van ambtenaren of dessabestuurders. Dan laten de Hollanders zien hoe laf zij zijn. Zij vluchten op groote schaal naar de steden. Enkelen vertrekken zelfs naar Nederland. Nu krijgen de Duitschers de schuld van de relletjes; maar als dezen de overwinning mochten behalen, dan zult ge het vermakelijk schouwspel beleven, dat de Hollanders onder aanvoering van Mr. van Haastert. (Red. „Nieuws v. d. Dag van N.-I.") De Duitschers zullen „likken". Maar daarom ook acht schrijver, hoewel 't hem overigens onverschillig is onder welke maatschappij Java zal komen te staan, 't wenschelijk, dat Duitschland winnen zal alleen om te zien, hoe het door Mr. van Haastert aangevoerde ras zich dan gedragen zal.

Zwakheid? De „Warna Warta" beschouwt de goedkeuring van de statuten der Centrale Sarikat Islam, als laatste regeeringsdaad van den Gouverneur-Generaal Idenburg, een bewijs van diens groote zwakheid. Het is een geluk, zoo vermeent de schrijver, dat hij eindelijk heen gegaan is. Vele menschen zullen nu ruimer adem kunnen halen, daar hij vervangen is door een energieken diplomaat, die hart heeft voor onze zaken, en ons nieuwe hoop kan geven.

Geen liefhebbers. Een rijke Chineesche uitgever heeft voor zijn blad een Europeeschen hoofdredacteur gevraagd op een daggeld van ƒ 5 (echter niet uit te betalen op dagen, dat hij wegens ziekte of andere „onwettige reden" niet gewerkt heeft). De „Perniagan" vond 't vreemd, dat hiervoor zich geen liefhebbers gemeld hebben. Wel is waar bedraagt de gewone bezoldiging van zoo'n hoofdredacteur ƒ 300 's maands (en dan per maand betaald en niet als een gewone daglooner), maar de bedoeling was blijkbaar een Europeeschen boeaja (krokodil) uit de kampong te krijgen, die de menschen flink kon uitschelden, en er ook niets op tegen heeft daarom in de gevangenis te zitten.

Tentoonstellingsplannen. Uit Toeban wordt volgens de „Bintang Soerbaja", aan het „Soerb. Hbd." gemeld, dat daar in September a.s. een landbouwtentoonstelling zal worden gehouden, waarbij tevens aan de nijverheid in het Rembangsche voldoende aandacht gewijd zal worden. Toeban is ver afgelegen, biedt geen communicatie aan, doch, daar de heer Jasper er als assistent-resident zetelt en de ziel der onderneming is, zal die tentoonstelling toch door zijn veeljarige praktijk op dit gebied uitstekend kunnen slagen. Men weet welk een spoorslag een dergelijke tentoonstelling vaak voor de bevolking is. De heer Jasper heeft zich tot de Regeering gewend met het verzoek om een subsidie van ƒ 5000. Mocht het Gouvernement hierop gunstig beschikken, dan zal de tentoonstelling zeker tot stand komen.

Verdacht. Volgens de „Pewarta Soerabaja" is de helper bij de Opiumregie te Djodjogan (Toeban) in hechtenis gesteld, wegens verduistering van een som van ƒ 5000, welke hij in 's lands kas had moeten storten. Volgens zijne verklaring, moest hij op weg naar 's lands kas bij Bandjarsari in een prauw de kali oversteken, maar halverwege viel hij bij ongeluk in het water, waardoor zijn reistasch, waarin hij het geld had geborgen, in de diepte verdween. Met veel moeite werd hij door de medereizigers uit het water gehaald, maar de reistasch was verdwenen en kwam niet terecht. Niettegenstaande dit „ongeluk" vond de politie 't toch geraden den helper te arresteeren en in de boei te doen. Men beweert, dat hij met opzet in het water gesprongen is. De landraad zal deze zaak onderzoeken.

Slechte tijden. Als een bewijs van de treurige omstandigheden, waarin vele gezinnen thans te Soerabaja verkeeren, vermeldt hetzelfde blad, dat daar eenige Indo-Europeesche vrouwen zich aangeboden hebben om als kokki dienst te doen.

Zeevaartschool te Makassar. De „Bintang Soerabaja" deelt 't volgende uit de „Mak. Courant" mede: Voor ongeveer 31 plaatsen meldden zich niet minder dan 136 mannetjes aan, waaruit de allerbeste werden gekozen. De lust tot dienstneming kan dus vrij groot genoemd worden en geeft aanleiding tot de conclusie, dat de aanvulling van het Christen Inlandsche element bij de marine geen zorgen behoeft te baren.

De eerste cursus aan de zeevaartschool zal nu aanvangen met 50 leerlingen; hoewel de school nog niet geheel gereed is. In elk geval was men zoover, dat vermoedelijk den 5en Mei l.l. de kazerne kon worden betrokken. Naarmate de bouw vordert, zullen meerdere gebouwen in gebruik worden genomen. Dagelijks ziet men de jonge Menadoneesche recruten, wien het nette Hollandsche matrozenpak heel goed staat, op het Kerkplein exerceeren en het is te merken, dat zij er met genoegen aan deelnemen. Van eenige jongelui werd vernomen, dat zij het leven aan boord héél prettig vinden, hoewel sommigen last hebben van zeeziekte. Maar dat laatste komt natuurlijk op den duur wel terecht. Het voornaamste, de animo is er; dat is voldoende om de nieuwe instelling een goede toekomst te verzekeren.

Pro Duitsch! De „Tjhoen Tjhioe" maakt melding van een opstootje in een kampong te Soerabaja, waar de blijkbaar pro-Duitsche bevolking boven een eerepoort een groote Duitsche oorlogsvlag en een dito Turksche geheschen had, met daarnaast een zeer klein Hollandsch vlaggetje. Hollandsche matrozen, die er langs gingen, eischten, dat de Duitsche vlag werd neergehaald.

Van Vreemde Koloniën.

Denemarken verkoopt zijn koloniën.

't Is er dan toch van gekomen. Denemarken heeft zijn koloniën in de West verkocht aan de V. S. van Noord-Amerika. Het krijgt er 5 millioen pond voor. Zoo althans luidt een als officieel gegeven bericht.

Beschouwt men de koloniën als een bezit, als een pachthoeve, wiens waarde afgemeten wordt naar zijn opbrengst, dan heeft Denemarken geen slechte zaak gedaan. De drie eilandjes brachten niets op, kosten integendeel vrij veel. Een ingevoerde hervorming was de eilanden wel ten goede gekomen, maar kon 't te kort toch in geen geval in een

Gewonde Senegaleesche soldaten met hun verpleegster in het hospitaal te Marseille.

voordeel voor 't moederland omzetten. Voor dat bezit 60 millioen gulden te krijgen, dat is geen kwade handelszaak. De Deensche regeering schijnt er niet alleen zoo over te denken. 't Deensche volk maakt zich, naar de uiting van het meerendeel der persorganen, ook niet erg warm over 't verlies.

Vraagt men zich af wat in 't belang der koloniën zelf 't beste is, dan kan 't antwoord zich ook bewegen in de richting der nu gegeven oplossing. De mogelijkheid bestaat toch dat de ontwikkeling bevorderd kan worden doordien de leiding der zaken in handen komt van de groote republiek, die er een stukje Monroeleer mee volbrengt, instede van de kleine monarchie, die overigens in dat deel van de wereld geen eigen belangen te dienen of te bevorderen heeft. Is dit de grondslag van het afstaan der oude bezittingen geweest, dan kan men er zelfs een edelmoedige daad in zien. Maar volgens hetgeen bekend is gemaakt, heeft meer de handelszaak, dan de moederlijke opoffering ten bate van 't kind voorgezeten.

Zoo beschouwd, ligt er iets in dat pijn doet. Sedert eeuwen heeft een band bestaan, 't moederland verbreekt dien op eigen gezag en alsof de kolonie zelf geen partij in 't geding, maar slechts de koopwaar ware. De vorst, het volk worden ontrouw aan de verre onderdanen, wien 't zeer euvel geduid zou zijn, indien zij vóórdien hunnerzijds eenig gevoel van ontrouw zouden hebben durven uiten. Wij weten wel, dat Denemarken tot de andere koloniale mogendheden kan zeggen: „wie in deze zonder zonde is, werpe mij den eersten steen", maar er hebben in den laatsten tijd toch begrippen van verwantschap tusschen moederland en koloniën ingang gevonden, die aan de levende kolonie een hoogere beteekenis geven dan aan een stuk land. Zou er geen middel zijn geweest om de koloniën zelf een stem te geven in de beslissing?

Terwijl heel de wereld kookt en bruischt zal men buiten Denemarken aan de zaak, die maar een klein zaakje is, luttel aandacht schenken.

Zwarte reserve.

In tegenstelling met de bewierookte verheerlijking van het aandeel der Fransche koloniën in en aan den strijd van 't moederland, is de oud-minister Churchill met de opmerking gekomen, dat de Br. koloniën niet genoeg doen. In zijn rede in het Lagerhuis verwijt hij het koloniaal departement van Britsch-Indië algemeene apathie en obstructie. De bevolking van de Br. koloniën in Afrika kon ook veel meer doen. De inlanders van Nigerië, Soedan, enz. kunnen rechtstreeks voor den oorlog of voor arbeid worden gebruikt. Z.-Afrika heeft een aandeel in den strijd, maar inboorlingen kunnen op veel ruimer schaal diensten bewijzen achter de linies, waar voor de verdedigingswerken steeds nog handen noodig zijn. Zelfs zou Churchill niet terugdeinzen voor de aanvaarding van Chineeschen arbeid voor oorlogsdoeleinden in Europa. Dat zou de levens van duizenden Britten kunnen redden, die dan voor anderen oorlogsdienst beschikbaar blijven.

Majoor Wedgwood sprak in denzelfden geest. Engeland, bezitter van het grootste zwarte rijk, heeft te weinig gebruik gemaakt van zijn inlandsche troepen op 't gevechtsveld in Europa. Volgens hem zou men in Oost-Afrika de prachtigste troepen kunnen werven, hij schatte de hieruit te trekken legeraanvulling op 2½ millioen.

Indien de oorlog lang genoeg duurt om deze reserve te organiseeren en te oefenen, zou, vooral wanneer de krijg van 't loopgraven-karakter in den openveldstrijd overgaat, daar inderdaad een geduchte reserve beschikbaar zijn.

Wij laten het vraagstuk over 't meer of minder wenschelijke en aanbevelenswaardige van 't gebruik van zwarte troepen in Europa nu buiten beschouwing, wij geven slechts het geopperde denkbeeld weer. In Engeland geldt wellicht meer dan in eenig ander land, dat een geopperd denkbeeld, als 't aanneembaar voorkomt, in korten tijd in werkelijkheid omgezet wordt.

De strijd om Bagdad.

Wie later de geschiedenis van den oorlog 1914—? te boek zal stellen, zal Rusland als de reddende kracht aan de zijde der entente moeten voorstellen. Toen dit Rijk in de nazomer van 1915, door den opmarsch van de Duitschers en Oostenrijkers, moeilijke dagen te doorleven had, heeft geen der bondgenooten een zoodanigen druk op den vijand uitgeoefend, dat Rusland daardoor vrijer in zijn bewegingen werd. De intredende winter bracht de redding, waarop R. gerekend had. Maar omgekeerd is 't R. geweest dat, wanneer de Duitschers in 't W., de Oostenrijkers in Italië bedenkelijke vorderingen maakten, voor zodanige afleiding zorgde, dat de vijand verplicht werd sterke afdeelingen van elders weg te halen. De Russische beer heeft een streep door menige berekening der centrale mogendheden getrokken. Zoo ook nu weer, nadat met eenig vertoon aangekondigd was dat Turksche troepen 't zwakke Oostenrijksche front in Gallicië zouden gaan versterken. De vorderingen der R. in de richting van Bagdad schenen zóó vertraagd, dat daar tegenover wel wat T. gemist konder worden. De afspraak tusschen de betrokken regeeringen was echter nog niet tot een begin van uitvoering gekomen, of daar breekt de beer weer los, en gaat zoo geweldig te keer, dat van een versterking van 't Oostenrijksche front door de T. wel geen sprake meer zal zijn, doch dat wel zeker Oostenr. afdeelingen van 't Ital. front zullen moeten worden weggehaald, wil men den opmarsch der R. niet vrij laten.

In Kl. Azië hebben de R. plots weer groote vorderingen gemaakt. Zij hebben hun macht aan 't Armenische front versterkt. In 't begin van Mei tot Mamahatoen en Baiboert gevorderd, hielden de T. hen daar tegen, maar in Juli werden eerst hun deze plaatsen ontrukt, en namen de R. de voorname plaats Erzindzian in. De geheele beweging is hierdoor zoo vooruit gebracht, dat de rechtervleugel en 't centrum, over een groote uitgestrektheid, in één lijn staan. Nu zal de linkervleugel stellig trachten in diezelfde lijn te komen en tot Diabekr, aan de Bagdadspoor, voort te dringen.

Hierdoor kan voor de T. al geen sprake meer zijn van 't zenden van versterking aan de Oostenrijkers, die deze, na de nederlaag van Brody toch zoo hoog noodig hebben. De Turken zullen nu alle krachten moeten inspannen om de Bagdadbaan vrij te houden, willen zij hun krijgsmacht niet in 2 van elkander gescheiden deelen verdeeld zien.

Het gedeelte dat daardoor in Mesopotamië zou worden afgezonderd, zou dan tusschen de Russ. en de Engelsche macht inkomen, welke laatste ook hier dan, dank zij de R. toch nog kans op een eindsucces zou krijgen. Zooals de oorlogskansen nu staan, zijn zij bij 't Armenische front voor de T. niet veel gunstiger dan in 't Gallicische front voor de Oostenrijkers.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Tijdspiegel.

In de Juli-afl. een belletristische bijdrage van Raden Mas Noto Soeroto, getiteld: Anisah's geheim.

Verder schrijft Dr. W. Peeteri een artikel „Educatief" naar aanleiding van de gevolgen der jongste hevige bandjirs op Java, en van een bezoek aan de desa Welahan, waar, door de goede zorgen van den wedana, groote reinheid, netheid en welvaart heerschen.

Mr. J. Lion's verzameling van verordeningen, enz.

Bij L. J. Veen te Amsterdam en G. C. T. van Dorp en Co. te Semarang enz. is een tweede druk verschenen van De Ned.-Indische Wetboeken, enz., kortweg genoemd: Lions Rechtboek.

Ons bestuur op Nias.

In een kort berichtje van de zending op Nias (Rijnsche Zending, 1916, bl. 111), trof ons de volgende passage: „De bevolking op Nias maakt nu een kritischen tijd door......... De vele regeeringsbepalingen, voor de inboorlingen niet altijd te begrijpen, vooral wanneer ze streng worden gehandhaafd, maken hen verdrietig. Men ziet eigenlijk niets dan verdrietige en ontevreden gezichten, en slaafsche vrees beheerscht alles." Men zou hierin kunnen zien een bevestiging der meening van sommige kenners van Niassische toestanden, dat de bevolking, van dit in zoo vele opzichten merkwaardige eiland, meer geleidelijk onze Westersche begrippen moet worden bijgebracht. Meer eerbied voor de oude adatinstellingen enz. achten die deskundigen ten zeerste gewenscht.

Arakstokerijen en spiritusfabrieken op Java.

De arak-fabrikatie, welke onder de oudste bedrijven op Java kan worden gerekend, wordt vooral uitgeoefend in Batavia, waar zich een 5-tal arakstokerijen bevinden, die volgens het van vader op zoon overgeërfde procedé uit melasse en ragi arak stoken. Het produkt gaat in hoofdzaak naar Europa, komt daar onder den naam van Batavia-arak op de markt en vindt toepassing bij de bereiding van punch, enz., enz.

Als „kustarak" komt in den handel de arak, gefabriceerd in stokerijen, gelegen op de kustplaatsen en op dezelfde primitieve wijze ingericht als die te Batavia. Het is een eigenaardig verschijnsel, waarvoor tot nu toe geen verklaring gevonden is, dat de kustarak, die op geheel dezelfde wijze en uit dezelfde grondstoffen gefabriceerd wordt als de Batavia-arak, toch zooveel minder van kwaliteit beschouwd wordt en dientengevolge mindere prijzen behaalt.

Arak wordt verder ook gewonnen in de modern ingericht spiritusfabrieken, waarvan er een drietal op Java aanwezig zijn. Het aantal arakstokerijen en spiritusfabrieken bedraagt op Java in 't geheel 14 met in totaal 588 werklieden.

De uitvoer van arak bedroeg in 1913 ruim 1.940.000 Liter en in 1915 ruim 1.235.000 Liter. De hoeveelheid uitgevoerde spiritus bedroeg 11.929.000 Liter in 1913 en 27.464.000 Liter of ruim het dubbele in 1915. Als nevenproducten worden in spiritusfabrieken potasch, kaliumsulfaat en kaliumchloride gewonnen.

Het bovenstaande is onleend aan Publicatie No. 6 der Afdeeling Nijverheid en Handel (van het Departement van Landbouw), welke publicatie in haar geheel betrekking heeft op die takken van Nijverheid in N.-I., welke te rangschikken zijn onder de zgn. fabrieksnijverheid.

De Java-Post over de vereenvoudigde spelling.

In No. 12 van de „Java-Post" schreef „Solus" het navolgende, niet onvermakelijke stukje:

„De „Javapost" maakte de vorige week melding van een door den heer J. Rottier aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gericht adres, waarin „adressant zich tot Hare Excellentie wendt met het verzoek Haar invloed te willen aanwenden opdat het spellingvraagstuk zoo spoedig mogelijk in den zin worde opgelost, dat de Vereenvoudigde spelling op de openbare scholen worde ingevoerd".

Natuurlijk! Dit is een zaak van het allerhoogste belang, die dadelijk, liever vandaag dan morgen, in dien zin moet worden opgelost, omdat — zegt adressant — „inzonderheid het kunstmatig in onze taal trachten te onderhouden geslachtsonderscheid, dat in strijd is met de hedendaagsche Nederlandsche taal, verkeerde taalbegrippen doet ontstaan en daardoor voor velen een beletsel vormt om zich schriftelijk juist te leeren uitdrukken". En om te bewijzen, dat adressant in alle oprechtheid meent wat hij zegt, verzoekt hij Hare Excellentie den Gouverneur-Generaal Haar invloed te willen aanwenden enz. enz. Ja ja, dat geslachtonderscheid in onze taal, dat weet wat! Snapt U er wat van, heer Redacteur, dat wij de Koningin niet noemen zijne Majesteit? Ik pijnig te vergeefs mijn hersens met onoplosbare vraag: als je de Koningin met Hare Majesteit betitel, waarom dan ook niet Hoogstderzelver Vertegenwoordiger in Indië met Hare Excellentie?

Hoogstderzelver? Daar heb je 't alweer! Moet dat niet zijn: Hoogstdeszelfs? 't Is om er gek van te worden; zij of hij, haar of hem, zijne of hare! Ik geef het op en neem mij instantelijk voor om, tot dat het Zijne of Hare Excellentie zal hebben behaagd dien hinderpaal De Vries en Te Winkel uit den weg te ruimen, de moeilijkheid op deze wijze op te lossen (ter eere van de Vrouwenbeweging en gedachtig aan des dichters woord: „Ehret die Frauen: In flechten und weben himmlische rozen" enz.) alle titeldragers krijgen van nu af een Haar (ik bedoel natuurlijk geen soep-haar), van mij op hun adres, dus Hare Excellentie den G.-G. van N.-I.;

Haar Hoog EdelGestr. den Resident van Batavia;

Haar EdelGestrenge den Hoofdcommissaris van politie.

De mindere goden moeten zich met een Zijn tevreden stellen, bijv. Zijn Edele, als ik den wachtdoenden politieagent van Wijk X schrijf. Ofschoon, hij heeft zich aangesloten met de vele goede Inlandsche Vereenigingen bij de Taal-politie, hij mag Haar Edele op 't adres hebben, om die reden alleen.

Hopen wij nu maar dat de Gouv.-Generaal voor Haar vertrek Haar invloed moge aanwenden opdat nog vóór de komst van Haar opvolger aan die hopelooze verwarring paal en perk worde gesteld."

Statistieken over Oost- en West-Indië.

Bij Gebr. Belinfante te 's-Gravenhage zijn verschenen de door het Centraal Bureau voor de Statistiek bewerkte statistische opgaven betreffende Nederlandsch Oost- en West-Indië over het jaar 1914.

Met waardeering moet worden melding gemaakt van het feit, dat de directeur van genoemd bureau er naar streeft de gegevens voor de „Koloniale jaarcijfers' te verkrijgen van autoriteiten op verschillend gebied; dus niet uitsluitend uit officieele bronnen wordt geput (welke over eenzelfde onderwerp soms verbazende verschillen vertoonen).

De publicaties van het Suikercongres.

Zooals bekend is, besloot het Hoofdbestuur van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in Ned.-Indië in zijne vergadering van 30 Jan. 1915, het tiende Suikercongres, in verband met de toenmalige omstandigheden, tot een nader tijdstip uit te stellen.

Er zal nu geen congres gehouden worden, zooals die vroeger plachten ingericht te zijn, maar in November a.s. zal een wetenschappelijke bijeenkomst plaats hebben, waarop onderwerpen van chemischen aard behandeld zullen worden. Verder is besloten de betrekkelijke prae-adviezen — ingediend ter behandeling van het bovenbedoelde tiende congres, op te nemen in opvolgende afleveringen van het „Archief van de Suikerindustrie in Ned.-Indië".

Zoo vindt men thans reeds, respectievelijk in de afl. 17 en 18 en 19 van genoemd „Archief", praeadviezen van P. W. Houtman, over de gevolgen van het legeren bij de verschillende rietsoorten en de middelen om dit te voorkomen; van H. F. K. Douglas over hetzelfde onderwerp; en van C. J. Milo, over kalkstikstof als meststof in de praktijk.

De heer J. Kreemer over Atjesche nijverheid.

Van den heer J. Kreemer, laborant bij het Atjeh-Instituut, die thans voor een wetenschappelijk onderzoek zich in Atjeh bevindt, wordt in de jongste afl. van het Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap een brief gepubliceerd, waarvan wij den inhoud, voor zooverre betrekking hebbende op Atjehsche nijverheid, hieronder laten volgen:

„Nu en dan werden kleine uitstapjes gemaakt om allerlei volksbedrijven, ter plaatse waar ze worden beoefend, nader te leeren kennen. Over het algemeen zijn deze bedrijven van zeer primitieven aard. Vooral is dit het geval met de pottenbakkerij, zooals ik die in de gampong Ateuë zag. De hierbij gebezigde werktuigen, de luttele waarde vertegenwoordigend van totaal f 0.50, kocht ik voor het Koloniaal Instituut op. Ook de Atjehsche goudsmederij bleek mij over het geheel nog met zeer eenvoudige hulpmiddelen te werken; wat de Maleische en Chineesche goudsmeden op dit gebied presteeren is meestal fraaier en veel goedkooper. Voor de waardebepaling der voorwerpen worden deze gewogen en men rekent dan f 2.50—f 4.— per manjam — naar gelang van het gehalte van het goud. Ook de z.g. huisvlijt — meest door vrouwen beoefend — levert niet veel meer op. Naast het maken van allerlei weefsels — waaronder inderdaad zeer fraaie — is eigenlijk nog te noemen het z.g. soedjòe, d. i. het bestikken van allerlei matjes, kussens, muurbekleedsels, enz. met uitgeknipte stukjes laken, afgewisseld met versieringen van goud- en zilverdraad, gekleurde zijde, mikaplaatjes, lovertjes, kralen, enz. Aan het maken van borduursels (sangkoet en tekat), passement (keurenjaj) en kant (rindo) op kleedingstukken wordt weinig meer gedaan. De hiervoor gebezigde werktuigen kocht ik ook voor het Instituut op. De ouderwetsche Atjehsche zijdeweefsels ziet men ook betrekkelijk zelden, meer en meer worden deze dure doeken verdrongen door de goedkoope en bij de Atjehers zoozeer gezochte idja poelikat, die van de kust van Coromandel (Madras, Cuddadore en Pondicherri) worden ingevoerd en ook door de Klinganeezen algemeen worden gedragen. Nu lijkt het mij wel interessant, dat deze poelika kains in de laatste jaren ook door de Atjehers worden geweven, speciaal in de gampongs Lam Lohm en Lam Poeoeë (de IV Moekims van de sagi der XXV Moekims). Deze eveneens zeer gewilde poelikas (waarvan ik er ook eenige kocht) zijn wel duurder (plm. f 6.—) dan de ingevoerde (plm. f 3.—), maar ze zijn steviger en kleurrijker en in ieder geval veel goedkooper dan de ouderwetsche weefsels. De grondstof voor deze eigen geweven poelikats wordt geleverd door de uit Engeland ingevoerde en in allerlei kleur voorkomende katoenen garens, die men beunang tjeureumoe noemt. Een pak (20 strengen) dezer garens koopt men te Koetja Radje voor f 8.— (fabrieksmerk: Adamson Gilfillan en Co. Ltd. London, Singapore, Penang). Deze beunang tjeureumòë worden ook eerst sedert de laatste jaren geïmporteerd. Maar niet alleen maakt men er imitatie-poelikat's van, ook begint men er van oude,

echt Atjehsche „plang-doeken" (d.w.z. geikatte doeken) mede te weven; deze weefsels zijn ook bijzonder fraai, alleen zijn ze stugger dan de zijden idja plang. Deze nieuwe loot op eene oude industrie schijnt mij vooral daarom van belang, omdat ze niet het product is van opgedrongen bemoeizucht van outsiders, maar omdat ze gesproten is uit een zelf gevoelde behoefte en dus wel eene toekomst kan hebben. Op het fabrieksmerk der bedoelde garens is ook een boom afgedrukt, misschien ziet de fantasie van den Inlander hierin wel een tjeremai- of tjeuremoë-boom — die ook hier in Atjeh voorkomt — en de naam van het garen heeft aan die omstandigheid wellicht zijn ontstaan te danken."

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 30: Bevloeiingsproeven bij padicultuur, door Dr. P. van der Elst, besproken door J. J. Paerels. — Mededeeling No. 20 van het Besoekisch Proefstation, besproken door Dr. Joh. Westerdijk. — Jaarboek van het Mijnwezen in Ned. Oost-Indië, door N. Wing Easton. — Handelsvereeniging te Soerabaja (verslag over 1915). — De fabrieksnijverheid in Nederlandsch-Indië. — De buitenlandsche handel van China. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van Maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

In het Nr. van 30 April het vervolg der geïllustreerde beschouwing van H. J. Broekens over de irrigatiewerken op de onderneming Djatirato, afd. Loemadjang, res. Pasoeroehan (het slot in het Nr. van 1 Mei). — Verder een artikel over onderhoud van grintwegen.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Het April-Nr. bevat o. a. het vervolg der artikelenreeks van S. A. Reitsma, getiteld: Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek. Schr. bespreekt thans de tramlijnen om Solo.

Koffiecultuur op Java.

No. 2 van Vol. IX van „The Philippine Agricultural Review" heeft een mooi geïllustreerd, blijkbaar door een deskundige geschreven opstel „Notes on coffee in Java", by P. J. Wester.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief. De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Tijdschrift voor Economische Geographie, No. 6, Nederland als Tuinbouwland.
2. Centraalblad der Bouwbedrijven, No. 2.
3. Documenten voor de economische crisis van Nederland in oorlogsgevaar, Derde Serie. Aflevering 4.
4. Vrede door Recht, No. 6.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor het middelbaar onderwijs in Nederl.-Indië van een leeraar in de natuurkunde aan de Ned.-Ind. Artsenschool te Soerabaja.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar in de natuurkunde aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als landsreiger der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 'smaands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt *f* 450 (vier honderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van *f* 100 (honderd gulden) 's maands, en vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van *f* 850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië), eene zoogenaamde ervaringstoelage van *f* 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttredend toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip, waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringtoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich, vóór 1 Augustus 1916, bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot afdeeling D (Personeel) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van:

1o. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2o. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag van het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet gehuwd zijn en c. q. het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant van 4 Juli 1916 no. 155.)

Opleiding hier te lande van ambtenaren bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Ned.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat vijftien jongelieden hier te lande in opleiding kunnen worden genomen voor ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië.

Jongelieden, die op 1 Januari 1916 den vollen ouderdom van 20 jaren overschreden hebben, komen daarvoor slechts in aanmerking ingeval zich een onvoldoend aantal candidaten, die genoemde leeftijdsgrens nog niet hebben overschreden, mocht aanmelden, en zij niet ouder zijn dan 23 jaren.

De op zegel te stellen verzoekschriften, om in opleiding te worden genomen, moeten vóór of uiterlijk 10 Augustus 1916 bij het Departement van Koloniën (afdeeling Personeel), zijn ingezonden, vergezeld van:

een bewijs, dat verzoeker het eindexamen eener hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus met goed gevolg heeft afgelegd of van een getuigschrift, hetwelk eene niet geringere algemeene ontwikkeling bewijst, (als bijv. het einddiploma van verschillende handelsscholen met 2-jarigen cursus, een einddiploma eener H. B. S. met 3-jarigen cursus is mitsdien niet voldoende).

Het genoemde bewijs of getuigschrift kan zoo noodig afzonderlijk (na het examen) worden ingezonden.

In het verzoekschrift zal de datum en plaats van geboorte vermeld moeten worden, en tevens de namen en adressen van twee personen, bij wie inlichtingen omtrent den candidaat kunnen worden ingewonnen.

De practische opleiding geschiedt bij den dienst der invoerrechten te Rotterdam en duurt vermoedelijk ongeveer negen maanden. De theoretische opleiding heeft plaats te 's-Gravenhage en is in één jaar afgeloopen.

Zij, die in opleiding genomen worden, ontvangen eene toelage van *f* 70 (zeventig gulden) 's maands.

Wanneer het gedrag, onvoldoende vorderingen, dan wel andere omstandigheden, (ter beoordeeling van den Minister van Koloniën) aanleiding mochten geven om een in opleiding genomene voor verdere opleiding ongeschikt te beschouwen, wordt die opleiding gestaakt en heeft geen uitzending naar Nederlandsch-Indië plaats.

Zij, die na afloop van de opleiding ter beschikking worden gesteld van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, zijn benoembaar tot adspirant-verificateur op eene bezoldiging van *f* 150 (honderd vijftig gulden) 's maands.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht als landsreiziger der tweede klasse;

b. eene tegemoetkoming voor uitrusting ten bedrage van *f* 500 (vijfhonderd gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en doorloopend totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat.

a. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijkscontributie aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Benoembaarheid tot ambtenaar der vierde klasse wordt verkregen door een in Nederlandsch-Indië af te leggen examen, waarvoor men de bekwaamheid kan geacht worden te bezitten, wanneer men met vrucht de opleiding in Nederland heeft genoten.

Ook de benoembaarheid tot ambtenaar der derde klasse en hoogere rangen hangt af van een in Indië af te leggen examen, dat eerst zal mogen worden afgelegd na vijf jaren dienst als ambtenaar der in- en uitvoerrechten en accijnzen.

Niemand wordt meer dan tweemaal tot hetzelfde examen toegelaten.

Aan de betrekking van ambtenaar der vierde klasse is verbonden eene aanvangsbezoldiging van *f* 175 's maands, hetwelk door verhoogingen om de twee jaren, elk van *f* 35.— 's maands tot *f* 350 's maands kan klimmen.

De bezoldiging van ambtenaar der derde klasse bedraagt *f* 400 's maands, met twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands, alzoo tot een maximum van *f* 500 's maande.

Aan den rang van ambtenaar der tweede klasse is verbonden eene bezoldiging van *f* 500 's maands, met twee tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands, tot een maximum van *f* 600 's maands is bereikt, terwijl de ambtenaren der eerste klasse bezoldigd worden met: *f* 600, *f* 700, *f* 800 en *f* 900 's maands, welke laatste bezoldiging aan de ambtenaren der eerste klasse op *f* 800 's maands, middels eene verhooging van de bezoldiging van *f* 100 's maands wordt toegekend na drie jaar dienst in dien rang.

Zij, die uitmunten, komen in aanmerking voor plaatsing bij de inspectie der in- en uitvoerrechten en accijnzen.

Bij de inspectie bedragen de bezoldigingen:

van adjuct-inspecteur *f* 500 tot *f* 600 'smaands, het maximum te bereiken door twee tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands;

van afdeelingschef-inspecteur *f* 500 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands, tot *f* 900 's maands;

van inspecteur van *f* 700 tot *f* 900 's maands, te bereiken door twee tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands, terwijl aan een der inspecteurs, bij gebleken bijzondere geschiktheid, bekwaamheid, ijver en toewijding, eene nadere traktementsverhooging van *f* 100 's maands kan worden toegekend, zoodat diens bezoldiging gebracht kan worden op *f* 1000 's maands.

De benoeming tot eene betrekking, waaraan gelijkmatige bezoldigingsverhoogingen verbonden zijn, geschiedt in den regel op de minimum-bezoldiging. Heeft de benoemde in eene vorige betrekking eene bezoldiging genoten, gelijkstaande of hooger dan het minimum, dan wordt de tijd, gedurende welken hij in de vorige betrekking die bezoldiging genoten heeft, voor het toekennen der verhoogingen medegeteld.

De aan eene betrekking verbonden verhoogingen van de bezoldiging kunnen ter belooning van buitengewone bekwaamheid en geschiktheid, alsook in bijzondere gevallen, worden toegekend vóór het verstrijken van de daarvoor gestelde termijnen.

Op pensioen wordt aanspraak verkregen bij eervol ontslag na een voor Indisch burgerlijk pensioen geldigen diensttijd van 20 jaren en wanneer de leeftijd van 45 jaar is vervuld.

(Nederlandsche Staatscourant van 8 Juli 1916 no. 159.)

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 32. Donderdag 10 Augustus 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1916—1917 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Een nieuw Koloniaal Weekblad.

Wij lezen in de „Nieuwe Courant", dat de heer H. F. Wagenaar Reisiger, die lid, tevens secretaris is van het bestuur der afdeeling Haarlem van onze vereeniging „Oost en West", de directie in handen genomen heeft van een nieuw koloniaal weekblad, om te voorzien in de behoefte aan een geïllustreerd weekblad, dat geheel gewijd is aan Oost- en West-Indië.

In de jongste algemeene vergadering der vereeniging „Oost en West", den 1en der vorige maand te Leiden gehouden, waarheen de heer Wagenaar Reisiger door de afdeeling Haarlem was afgevaardigd, mocht blijkbaar van dat plan nog geen melding worden gemaakt.

De verschijning van dat nieuwe Koloniaal weekblad zou te danken zijn aan de stijgende belangstelling voor onze Koloniën bij een steeds breedere schare van het publiek in Nederland.

Wij willen de aankondiging van het bedoeld voornemen begroeten met de herinnering aan de woorden, door onzen Voorzitter in de laatste algemeene vergadering, gesproken, volgens welke de vereeniging „Oost en West" tot stand gekomen is in een tijd, dat de belangstelling van het Nederlandsche publiek voor Indië zeer gering was. Zij heeft die belangstelling willen opwekken en zij wil die levendig houden. Als zij naast zich andere vereenigingen of instellingen ziet verrijzen, die de kennis van Indië, het welzijn van Indië's bevolking willen bevorderen, dan heet zij die hartelijk welkom, dan vleit zij zich gaarne, daarin eenigszins te mogen zien de vrucht, de eindelijke uitwerking van de met de oprichting onzer vereeniging opgewekte belangstelling.

Nogmaals Pensioenen van Koloniale landsdienaren.

Voor onze leestafel ontvingen wij een studie getiteld: „Onderzoek naar de noodzakelijkheid tot het verkrijgen van een waarborg voor de uitbetaling van de pensioenen der landsdienaren", van de hand van den heer Mr. Dr. H. Zaalberg, Directeur der Post-Spaarbank in Ned.-Indië, geschreven op uitnoodiging van het Comité voor de pensioenactie in Ned.-Indië, waarin de noodzakelijkheid en de mogelijkheid van een pensioensverzekering wordt betoogd.

Waar met de toezending van dit voor velen zoo belangrijke geschrift wel bedoeld zal zijn het betoog onder veler aandacht te brengen, zijn wij zoo vrij hieruit een en ander over te nemen, waartoe wij zooveel mogelijk de eigen woorden van den schrijver weergeven, doch wegens plaatsgebrek hier en daar bekort.

Schrijver vraagt zich eerst af of de meening van sommigen juist is, dat het thans de tijd niet is om de Regeering lastig te vallen met het verzoek aan hare dienaren een waarborg te geven voor de uitbetaling der pensioenen, waarop reeds recht is verkregen of nog zal worden verkregen, omdat het niet wenschelijk is aan de buitenwereld openlijk kenbaar te maken, dat de Ned.-Indische landsdienaren en gewezen landsdienaren geen onbeperkt vertrouwen hebben in de stabiliteit en de onaantastbaarheid van het Staatsgezag, dat zij moeten dienen en schragen.

Doch hierop kan geantwoord worden, dat de buitenwereld te dien aanzien niet in het onzekere verkeert en niet om den tuin zou te leiden zijn door een vertrouwend berusten van de belanghebbenden.

Men kan door aaneensluiting een bestaande kracht versterken, doch geen welbewapende legers noch een onmisbare vloot vormen; dat had dan vooraf moeten gaan, wat een reden tot vertrouwen in eigen kracht had kunnen zijn, doch nu niet is.

Thans bestaat er terecht gemis aan vertrouwen in eigen bestaanszekerheid, niet omdat men twijfelt aan de eerlijkheid der eigen Regeering en haar eerbied voor verkregen rechten, doch omdat men vreest dat vreemde Regeeringen dien eerbied niet zullen deelen en het nieuwe beginsel, dat macht boven recht gaat, ook zullen toepassen in een veroverd Indië.

De uitgesproken wensch, om voor de uitbetaling der pensioenen een grooteren waarborg te erlangen dan thans wordt geboden, is dus niet gericht tegen de eigen Regeering, doch tegen de vreemde mogendheden, die niet worden vertrouwd.

Dan gaat schrijver na wat eigenlijk de beteekenis, het karakter van het pensioen der landsdienaren is en waarom het Gouvernement aan zijne dienaren pensioen geeft.

Men zou kunnen zeggen, dat de Staat daarmede het voorbeeld heeft willen geven aan particuliere werkgevers om menschen, die hun geheele leven in dienst van anderen hebben gewerkt, niet onverzorgd aan den ouden dag prijs te geven.

Maar er is meer. Er is ook een element van eigenbelang voor den werkgever, met name den Staat, en dat is, dat de Staat zich zal moeten kunnen ontdoen van werkkrachten, die hun loon niet meer waard zijn en hinderlijk worden voor den goeden gang van zaken. Voor den particulieren werkgever is dat dikwijls geen punt om lang bij stil te staan, maar de Staat moet daarmede wel rekening houden. In de eerste plaats krijgt hier het medelijden eerder de overhand, omdat de nadeelen van het aanhouden van ondeugdelijke werkkrachten niet in eigen zak worden gevoeld, maar ook maakt het een slechten indruk, wanneer een landsdienaar broodeloos wordt weggestuurd. Hieraan mag de Staat zich niet blootstellen en om dit te ontgaan is het voor den Staat zelven van belang, dat er een regeling bestaat om oude en zwakke dienaren pensioen toe te kennen.

Zelfs kan worden beweerd, dat de groote meerderheid van de landsdienaren, dank zij de mogelijkheid om hun pensioen toe te kennen, tegen hun eigen verlangen 's lands dienst moeten verlaten, zoodat de pensioenregeling mag worden geacht voornamelijk in het belang van den Staat zelven te bestaan.

Pensionneering is daarom ook een Staatsbelang, omdat daardoor de landsdienaren worden ontheven van zorg voor den ouden dag en voor ziekten, en zij dus met meer toewijding en met minder angst voor eigen persoon en het gezin hun werk zullen doen onder alle omstandigheden.

Hierbij komt nog een voornaam punt: De groote reden, waarom zoovelen den Staatsdienst verkiezen boven den dienst bij particulieren, is de bestaanszekerheid, welke de Staat biedt, ook door de pensioenen. Dat voordeel wordt zoo hoog aangeslagen, dat op grond daarvan genoegen wordt genomen met betrekkelijk geringe en dikwijls zelfs belangrijk geringere belooningen van bewezen diensten dan in het vrije verkeer met gelijke capaciteiten zijn te verkrijgen.

De Staat moet dus het pensioen zijner dienaren geheel of gedeeltelijk voor zijn rekening nemen, doch dit is dan geen gunst, geen uiting van liefdadigheid, maar het is een noodzakelijkheid, waaraan de Staat zich niet kan onttrekken.

Het pensioen is in wezen niets anders dan uitgesteld traktement, het is een onderdeel van de totale bezoldiging aan het amb verbonden en dan ook bij de aanvaarding van dat ambt toegezegd en bedongen. Het behoort tot de dienstovereenkomst van den Staatsdienaar en deze heeft daarop een onafwijsbaar recht, ook al heeft hij voor zijn pensioen niet rechtstreeks mede betaald. *)

Hoe staat het echter met de mogelijkheid voor den landsdienaar om zijn onbetwistbaar recht op pensioen te doen gelden?

Voor een verzekerde bij een levensverzekering maatschappij, van wien hij in het wezen der zaak niet verschilt, is dat heel eenvoudig. Wanneer het tijdstip is aangebroken, dient hij zijne stukken in en vraagt uitkeering van het overeengekomen bedrag. Maakt de maatschappij bezwaar, dan gaat de verzekerde naar den rechter, die dan beslist.

Ten aanzien van de door den Staat te betalen pen-

¹) De opvatting, dat het pensioen deel uitmaakt van de bezoldiging der staatsdienaren en niets anders is dan „uitgesteld tractement", wordt ook aanvaard in het artikel „Besoldung" in het „Handwörterbuch der Staatswissenschaften".

sioenen is dit de weg niet, omdat de Staat zich voor zijne geschillen met zijne dienaren niet onderwerpt aan de rechtspraak van de door hem zelven ingestelde rechtbanken. Het is vreemd, maar het is zoo.

De beoordeeling of iemand pensioen verdiend heeft, blijft aan het Staatsgezag, dat zich zelf de regels heeft gesteld, welke bij die beoordeeling moeten worden in acht genomen en waarop noch de wederpartij, noch een onafhankelijk rechter eenigen invloed kan uitoefenen. Zelfs een pensioenraad ontbreekt.

Nu is het natuurlijk niet noodzakelijk, dat deze regeling onbevredigend werkt, doch het beginsel, dat in een geschil tusschen twee partijen geen andere beslissing kan worden verkregen dan die van een der partijen zelve en wel van de machtigste der twee, is af te keuren en wordt ook door iedereen, die tot oordeelen bevoegd is, als onjuist gevoeld.

En het bezwaar, dat gelegen is in het gemis van een onpartijdigen rechter, aan wien ook het staatsgezag onderworpen is, komt nu weer meer op den voorgrond, omdat we wel genoegzaam vertrouwen kunnen stellen in de beslissingen van onze eigen Regeering, doch we niet weten of dat ook het geval zou kunnen zijn, wanneer eens een vreemde Regeering in de plaats van de tegenwoordige mocht treden.

Doch al ware die onpartijdige rechter er, aan wien ook het staatsgezag zou zijn onderworpen, dan is dat nog geen afdoende waarborg voor de eerbiediging van verkregen pensioenrechten, aangezien de eene partij in het contract, hetzij de vreemde, hetzij de eigen Regeering, toch de macht zou hebben de geldende regelen eigendunkelijk te veranderen ten nadeele van de andere partij, d.w.z. de landsdienaren.

Ter illustratie van die mogelijkheid moge worden gewezen op Staatsblad 1895, No. 131, waarbij voor de Europeesche burgerlijke ambtenaren met traktementen van *f* 1000.— en hooger de tijd, waarover traktement moest zijn genoten om daarover pensioen te kunnen erlangen, werd verlengd van 2 tot 5 jaren.

De pensioenaanspraken van de landsdienaren zijn dus **niet** behoorlijk gewaarborgd, noch wat de regeling zelve betreft, noch voor hare toepassing en dat gebrek wordt bedenkelijk met het oog op de mogelijkheid, dat een minder scrupuleuze Regeering dan wij gewend zijn van die leemten misbruik zal maken.

Men heeft het indertijd willen zoeken in eene regeling van de rechtspositie van landsdienaren bij de wet, in plaats van bij Kon. Besluit, in de meening, dat daarmede meerdere vastheid zou worden verkregen, doch daardoor komt men niet veel verder. Een wet geeft voor de toepassing geen grooter rechtszekerheid.

Bij velen bestaat de veronderstelling, dat een regeling van de pensioenen bij de wet tengevolge zal hebben, dat daardoor de Staat der Nederlanden aansprakelijk zal worden voor de naleving van die regeling en dus de pensioenen als het ware door dien Staat zullen worden gewaarborgd.

Dit is nu een dwaalbegrip, aangezien de Nederlandsche wetgever, die als wetgever voor Ned.-Indië optreedt, althans voor zooveel de financieele gevolgen betreft, niet den Nederlandschen Staat, doch de rechtspersoonlijkheid Ned.-Indië verbindt.

Dit geldt ten minste voor hen, die na de instelling van de Indische rechtspersoonlijkheid hun dienstverbintenis hebben aangegaan. Voor hen, die vóór dien tijd voor den Indischen dienst zijn aangenomen, hetzij door den Minister van Koloniën, die een dienaar is van den Staat der Nederlanden, hetzij door den Gouverneur-Generaal van Nederl.-Indië, die ook was en alleen kon zijn de representant van den Nederlandschen Staat, geldt dit echter **niet**.

Aan laatstbedoelde oudere landsdienaren kan het recht niet worden ontzegd om den Nederlandschen Staat aan te spreken voor de geldelijke gevolgen van handelingen zijner wettelijke vertegenwoordigers, welke in overeenstemming met de bestaande regelen zijn verricht, en dat recht wordt ook niet opgeheven door het feit, dat jarenlang door den Nederlandschen wetgever is nagelaten om een boven de partijen staanden rechter aan te wijzen, voor wien dergelijke vorderingen kunnen worden ingesteld.

Het komt den schrijver zelfs voor, dat voor het geval de rechtspersoonlijkheid Ned.-Indië de facto mocht ophouden te bestaan, de dan reeds gepensionneerde landsdienaren, die een schuldvordering voor hunne pensioenen hebben, niet zonder succes voor den Nederlandschen burgerlijken rechter die vordering tegen den Staat der Nederlanden zouden kunnen instellen. Doch schrijver is er van overtuigd, dat noch de Minister van Koloniën, noch de Nederlandsche Staten-Generaal het odium op zich zouden willen laden om zoovelen, die in vertrouwen op de bekende Nederlandsche integriteit hunne diensten aan Nederl.-Indië hebben gewijd, aan hun lot over te laten, wanneer het hier niet goed mocht gaan.

Echter mag niet worden verlangd, dat de Minister en de Kamers zich daarover nu reeds uitspreken, b.v. door het verleenen van eene garantie van den Nederlandschen Staat, zooals sommigen wenschen; dat zou natuurlijk onpolitiek zijn, daar toch wel in de allereerste plaats de vreemde mogendheid, die Nederl.-Indië mocht willen opslokken, voor de geldelijke gevolgen in hun vollen omvang van die onrechtmatige handeling zou moeten worden gesteld.

Maar dat is geen reden om de kwestie van den waarborg voor de pensioenen te laten rusten. Er is n.l. een kant aan de zaak, welke wel eens naar voren mag worden gebracht, onafhankelijk van de vrees voor de niet-uitkeering van de pensioenen ten gevolge van het verlies van de koloniën.

De pensioenen van de gewezen landsdienaren worden thans betaald door het tegenwoordig geslacht, dat van hunne diensten niet heeft geprofiteerd, terwijl de pensioenen van de tegenwoordige landsdienaren zullen moeten worden opgebracht door de komende generatie. Nu wij gezien hebben, dat het pensioen niets anders is dan een deel van de bezoldiging, waarvan de uitbetaling tot later wordt verschoven, is het zoo onlogisch mogelijk om dat deel der bezoldiging niet te doen drukken op dezelfde begrooting, waarop ook het andere, wel dadelijk uit te betalen deel der bezoldiging drukt. Op de tegenwoordige begrooting had niet moeten voorkomen het bedrag der pensioenen van de landsdienaren, welke thans moeten worden betaald, doch zij had alleen moeten worden belast met het bedrag, dat noodig is om het pensioen der tegenwoordige landsdienaren in de toekomst te verzekeren, waarvoor volgens de berekening van Prof. van Geer 12 pct. van de traktementen noodig is. De tegenwoordige pensioenen hadden reeds lang verzekerd moeten zijn door stortingen in vroegere jaren.

Wanneer men vreest voor niet-uitbetaling der pensioenen, dan moet het gevaar daarvoor veeleer worden gezocht in het onverantwoordelijke leven op de toekomst, dat thans plaats heeft. [2]

Het is dus de hoogste tijd, dat tot de oprichting van een pensioenfonds wordt overgegaan. Bedoeld wordt een fonds met een geheel zelfstandig beheer, een eigen vermogen en rechtspersoonlijkheid, onder een eigen bestuur, dat de bevoegdheid heeft aan de belanghebbenden of toekomende pensioenen toe te kennen, zoodat de belanghebbenden, indien zij met de beslissing van het bestuur niet tevreden zijn of het fonds in gebreke blijft om een toegekend pensioen uit te betalen, de zaak voor den rechter kunnen brengen. Dus niet een fonds als de Weduwen- en Weezenfondsen, die het karakter dragen van een staatsfonds.

De uitbetaling van de pensioenen geschiedt dan door dat fonds, dat de kortingen op de traktementen der ambtenaren voor hunne pensioenen ontvangt, benevens hetgeen de Staat daaraan volgens berekening moet toevoegen uithoofde van de toekomstige pensionneering zijner dienaren.

Het fonds moet dus voor die stortingen krijgen een schuldvordering op den Staat, welke desnoods voor den rechter geldend kan worden gemaakt, terwijl ook de landsdienaren, die hun pensioen hebben verdiend, dit zoo noodig voor den rechter van het fonds kunnen opeischen.

Deze vorderingen moeten dus liggen op het gebied van den privaateigendom, waarvoor bij internationale verwikkelingen nog wel eerbied te verwachten is. Men heeft daarmede de waarborg, dat het pensioenfonds niet meer deel uitmaakt van het staatsvermogen en dus wordt losgemaakt van de politieke lotgevallen van dat staatsvermogen en daarom is het juist te doen.

Wanneer met een schoone lei kon worden begonnen, zou waarschijnlijk met de instelling van zulk een fonds niet lang worden gewacht, doch de moeilijkheid ligt thans in den overgang van den ouden naar den nieuwen toestand. Daardoor valt men noodzakelijk in een dubbele uitgaaf gedurende zoovele jaren, als er nog landsdienaren van den ouden toestand in dienst zijn of pensioen genieten.

De landsdienaren moeten in dat fonds worden ingekocht. Dat kan geschieden hetzij ineens door storting van de contante waarde hunner pensioenen, hetzij geleidelijk door elk jaar aan het fonds uit te keeren, hetgeen voor de uitbetaling der pensioenen noodig is, d.w.z. voor de thans gepensionneerden het volle bedrag hunner pensioenen en voor de thans nog dienenden, het gedeelte van het pensioen, dat bij hen niets is gedekt door daarvoor gedurende den diensttijd gedane stortingen naar den maatstaf van het traktement.

Het komt den schrijver voor, dat de laatste manier, n.l. de geleidelijke, moet worden verkozen, omdat voor een inkoop ineens geld zou moeten worden geleend en deze leening toch ook weer zou moeten worden afgelost, zoodat veel eenvoudiger die aflossingen rechtstreeks aan het fonds kunnen worden afgedragen. Het komt er voor de ambtenaren en gepensionneerden alleen maar op aan, dat duidelijk en onomstootelijk wordt vastgesteld, dat zij voor hun pensioenen krijgen een schuldvordering op het pensioenfonds en dat het fonds voor de vereischte bedragen een schuldvordering krijgt op het Gouvernement, twee vorderingen dus, welke desnoods langs den weg van rechten zullen moeten zijn te innen.

Ten slotte neemt schrijver in beschouwing, hoe groot dat op te richten fonds dan wel zou worden en op welke wijze de niet voor de uitkeering van pensioenen dadelijk benoodigde gelden zullen moeten worden belegd.

Door een globale berekening komt schrijver voor de grootte van het fondskapitaal tot een bedrag van 400 à 450 millioen gulden. Dit bedrag is ongetwijfeld buitengewoon groot en allicht zal daartegen het bezwaar rijzen,

[2]) Dezelfde grief wordt ook gemaakt in de Dictionnaire des Finances van Léon Say in het artikel „Pensions" tegen de Fransche pensioenwet van 1853 met deze woorden: „On lui a trouvé le tort grave au point de vue économique, d'imposer à l'avenir des charges pour lesquelles elle ne crée pas de ressources, de permettre l'absorption dans la masse des recettes budgétaires du produit des retenues.

dat het toch wel jammer zou zijn om een dergelijk groot kapitaal te beleggen in allerlei papieren, waaronder misschien ook wel buitenlandsche, en het dus te onttrekken aan de beschikking van den Staat, die voor zijn eigen behoeften bij anderen geld zou moeten leenen. Het zou dus misschien uitloopen op het leenen van geld aan den eenen kant en het weder beleggen aan den anderen kant.

Dat zou natuurlijk niet goed zijn, maar dat hoeft ook niet. Er is geen enkele reden, waarom het pensioenfonds zijne gelden niet zou beleggen in schuldbrieven van den eigen Staat. De landsdienaren behoeven de zorg voor hun pensioen niet zoover uit te strekken, dat zij aan hun eigen land alle crediet ontzeggen, integendeel zij behooren in de eerste plaats dat crediet te steunen door hun fonds daarvoor beschikbaar te stellen. Daarmede geven zij ook volstrekt niet op, wat zij pas hebben verkregen, n.l. den waarborg voor de uitbetaling hunner pensioenen, want zij hebben verkregen een zekere vordering instede van eene onzekere en die waarborg blijft behouden.

Er is dus niets op tegen en het is zelfs aangewezen, dat de 400 à 450 millioen gulden worden belegd in Ned.-Indische schuldbrieven, welke wel voornamelijk zullen worden uitgegeven voor productieve openbare werken. Elk jaar komt voor het fonds 7 à 8 millioen gulden beschikbaar, welk bedrag kan worden belegd in spoorwegen, in havens, enz. Men zegge nu niet, dat die productieve werken dan weer uit de gewone inkomsten worden betaald, want dit is beslist onjuist. Uit de gewone inkomsten worden over elk jaar betaald de volle bezoldigingen van de landsdienaren met inbegrip van hetgeen noodig is voor de latere uitkeering van hunne pensioenen en niets anders. Voor de productieve werken wordt van het fonds geld geleend, dat ook anders en elders kon worden belegd.

Ook een buitenlandsche mogendheid zal eerder genoopt kunnen worden om eerbied te hebben voor de vorderingen van de schuldeischers van Nederl.-Indië, wanneer deze erkende schuldbrieven kunnen overleggen, dan wanneer zij zich slechts kunnen beroepen op regelingen in het Staatsblad, welke dagelijks herroepen kunnen worden.

Een absolute waarborg voor de eerbiediging van verkregen rechten is natuurlijk niet te geven, wanneer de vreemde mogendheid onrecht wil en zelfs het aldus ingerichte pensioenfonds verbeurd verklaart, doch dat zou dan „summa injuria" zijn, waartoe niet spoedig wordt overgegaan.

De in het stuk voorkomende berekeningen lieten wij geheel achterwege, omdat zij nagenoeg overeenkomen met die in het artikel over dit onderwerp van den heer R. Zuijderhoff, opgenomen in „Het Koloniaal Weekblad" van 28 Oct. 1915, No. 44. Het denkbeeld van de inrichting van het pensioenfonds heeft ook veel overeenkomst met het d.t.p. ontvouwde, doch de beschouwingen en toelichtingen vonden wij de vermelding overwaard, ook als een kleine herinnering, dat deze kwestie nog steeds urgent is.

G.

De Hadji en de Inlandsche bevolking.

In de rubriek „Dingen van den dag" lezen wij in „De Javabode":

Wie zou den invloed van den man, die naar Mekka trok, op de Inlandsche, Mohammedaansche bevolking willen ontkennen?

Wie zou bij het beoordeelen van het optreden van de Inlandsche bevolking, den hadji willen uitschakelen?

Men zoekt dadelijk, zoodra opstootjes of verzet hebben plaats gehad, naar den hadji, die daarin wel de hand zal hebben gehad.

En dikwerf stuit men dan ook bij het zoeken naar de leiding van verzet op den een of anderen hadji.

Maar wij zien in hem meer den leider van het verzet, dan den opwekker van de ontevredenheid.

Niet zoo gemakkelijk, als het wel lijkt, is de plaats van den hadji in de Inlandsche samenleving aan te geven en de oorzaak van zijn invloed na te gaan.

Met een oppervlakkigen kijk komt men er niet.

Den invloed, welke de hadji ontegenzeggelijk op de bevolking heeft, maakte hij zich niet, wordt door de bevolking-zelf gemaakt.

Zijn tocht naar Mekka heeft hem met iets heiligs omkleed. Bij zijn terugkomst in de kampong wordt hij met vreugde en veel vertoon begroet. Zij, die nog niet het geluk hadden Mekka te bezoeken, kussen, in devotie, den man, die den heiligen zwarten steen heeft mogen kussen. Men brengt hem, als het ware, offeranden en men beschouwt hem als een die boven de anderen staat.

Van dit moment begint zijn invloed. Hij wordt geraadpleegd bij verschillende quaesties, hij heeft bij tal van gelegenheden den voorrang; klachten van de bevolking worden hem gebracht, daar zijn wijsheid zeker grooter is dan die van anderen, waar hij toch in de Heilige stad is geweest.

Hij heeft verteld van dien tocht naar de stad van den Profeet en in de godsdienstige gedachtensfeer van de Inlandsche bevolking, die steeds opziet naar een, die verre tochten heeft gemaakt, wordt hij een figuur, een gewichtige figuur.

Dat aanzien laat hij zich, daarvoor is de hadji toch ook een mensch, kalm aanleunen. Gebruik makende van de godsdienstige gevoelens van de bevolking, komt hij er van zelf toe om dien invloed grooter te maken. Dat is begrijpelijk, omdat het menschelijk is. De hadji wordt het middelpunt. Hij is de wijze, de raadgever, die gaarne klachten aanhoort, die belangstelling heeft of veinst te hebben in de levensomstandigheden der bevolking.

Om den invloed, welke hij heeft, te vergrooten, zal hij in gesprekken den ongeloovige niet sparen. Een klacht van de bevolking zal hij altijd uitleggen ten nadeele van hen, die niet in Mohammed een profeet zien.

Hij is een goed opgezetene, die geregeld zijn plichten nakomt, wordt gezegd. Dat is volkomen juist, dat past volkomen in zijn kader, omdat men hem nooit zal kunnen verdenken, de aanstoker van mogelijk verzet of ofstootjes te zijn. Hij is dan ook niet de opwekker van ontevredenheid, hij is er de gebruikmaker van.

Er is een tijd, dat de hadji, gebruik makende van zijn invloed, de aanstoker van het verzet zal worden. Waarom dat aanstoken, werd op de meer besproken vergadering van de Bataviasche landbouwvereeniging gevraagd; welk voordeel heeft de aanstoker bij dat verzet? Dat aanstoken komt voort uit zijn meening, welke, wellicht, wortelt in zijn godsdienstige overtuiging, dat de Mohammedaan niet door den ongeloovige mag worden beheerscht. Ontkend mag en kan zeker niet worden, dat een bezoek aan Mekka, met zijn pelgrims-tochten, zijn fanatieke godsdienstuitingen, een grooten indruk op den eenvoudigen Inlander, die naar Mekka ging, heeft achtergelaten. Sterker dan ooit gelooft hij, dat ook hij moet medewerken tot uitbreiding van het ware geloof en tot uitbreiding van het gezag van de Mohamedanen. Hij koestert voortdurend de gedachte dat hij de leider in een klein heilig oorlogje moet zijn, dat ook hij zijn aandeel moet hebben in den strijd tegen het ongeloof. Niet steeds, bijna nooit kan hij zijn verlangen bevredigen, maar hij blijft het koesteren als een ideaal. Zooals zoo menig man het beeld van een geliefde vasthoudt in zijn hart en in zijn gedachten, heel zijn leven lang, zoo houdt de hadji vast aan de gedachte, dat hij ook tot de uitverkorenen behoort. Om zijn ideaal te kunnen bereiken, maakt hij gebruik van de ontevredenheid en zijn voordeel kan zijn, bij het gelukken van het verzet, dat zijn invloed en zijn macht grooter worden.

Zoo zien wij den hadji in de lijst van de Inlandsche samenleving, zoo zien wij hem, met wie rekening moet worden gehouden bij het beoordeelen van de beweging en den strijd der Inlandsche bevolking.

Wij ontkennen zijn invloed niet, en het gevaar, dat er in dien invloed schuilt. Zijn invloed, voortgesproten uit godsdienstige gronden, heeft ook een maatschappelijken kant, welke zeker niet voorbij mag worden gezien. Dat er tegen dien hadji-invloed wat gedaan moet worden, is vrij zeker.

De groot vraag is, op welke wijze. De heer Wiegant heeft op de vergadering van de Bat. Landbouwvereeniging gemeend, dat de Mekkavaart, ook na den oorlog, moest worden stopgezet.

Er zal wel niemand zijn, die dit middel ernstig neemt. Onze Regeering kan en mag een dergelijke Godsdienst-uiting niet tegengaan. Zij zou zeker haar taak niet begrijpen, als zij op deze wijze de godsdienstige gevoelens van millioenen harer onderdanen geweld zou aandoen. Zij heeft integendeel te zorgen — en zij doet het dan ook, — dat de vervulling van dien godsdienstplicht zoo gemakkelijk mogelijk geschiedt. Als zij de Mekkavaart tijdens den oorlog heeft verboden, dan doet zij het om andere redenen, die met de belangen der bevolking in het nauwste verband staan.

Wil zij, inderdaad, den invloed van den hadji in de Indische samenleving keeren, dan moet zij medewerken, dat de Inlandsche bevolking leert inzien wat de hadji eigenlijk als godsdienstig figuur beteekent. Men zorge voor behoorlijk godsdienst-onderwijs, opdat de Inlander, door beter begrijpen, ontkomt aan den invloed van den hadji.

Hij leert dan inzien, dat de hadji maatschappelijk niets meer is dan hij zelf, dat de hadji geen recht heeft, dat hem door de Inlandsche bevolking voordeelen in den schoot worden geworpen, maar welke hij krijgt, omdat men in hem meer ziet dan hij eigenlijk is.

Beter godsdienst-onderwijs zal de figuur van den hadji een betere belichting geven en precies de plaats aangeven, waarop deze recht heeft.

Op welke wijze dat onderwijs moet worden gegeven, kan aan een nadere beschouwing door meer deskundigen dan wij worden overgelaten.

Wij hebben deze quaestie naar voren gebracht, omdat zij ook voor den dag komt bij de besprekingen over de particuliere landerijen.

Uit de O. I. Mail.

Inlandsche scholen in N.-I.

De oprichting van inl. scholen wordt in N.-I., ondanks den minder gunstigen stand van 's lands geldmiddelen, met kracht voortgezet. Onlangs is weer machtiging verleend een dozijn 2de klasse scholen op te richten en wel op de volgende plaatsen:

1o. ter afdeelingshoofdplaats Tegal; 2o. te Waroengpring in de afdeeling Tegal; 3o. te Tjepo (afdeeling Blora) en 4o. te Widang (afdeeling Toeban), beide in Rembang; 5o. te Tordjoen (afdeeling Sampang in Madoera); 6o. ter afdeelingshoofdplaats Djember in Besoeki; 7o. te Kandangal in de afdeeling en residentie Kediri; 8o. te Kembangbaoe (afdeeling Lamongan in Soerabaja); 9o. te Kertabarat (afdeeling Soemenep in Madoera); 10o. te Padjagoan (afdeeling Keboemen in Kedoe); 11o. te Karangdjati (afdeeling en residentie Banjoemas).

Verder zal het voormalig koffie-inkooppakhuis Toentang in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang afgebroken en de afbraak gebezigd worden voor de oprichting ter plaatse van eene inlandsche school.

Opleiding voor het huishouden.

Bij wijze van proef zal eerlang te Batavia aan meisjes, die de Europeesche lagere school hebben doorloopen, de gelegenheid gegeven worden om voor het huishouden te worden opgeleid.

Daartoe zullen aan een tweetal dier scholen proefcursussen worden toegevoegd onder leiding van onderwijzeressen, die bijzonder belang stellen in het huishoudonderwijs en die ook bij bevordering tot den hoogeren rang bij dien cursus werkzaam zullen blijven.

Het voornemen bestaat om eenige onderwijzeressen, die zich daartoe bereid verklaren, in de gelegenheid te stellen tijdens haar buitenlandsch verlof in Nederland zich op de hoogte te stellen van het hier nog onbekende huishoudonderwijs.

Toelating opleidingsschool inlandsche ambtenaren te Makasser.

Tot deze opleidingsschool, tevens Kweekschool voor

inl. onderwijzers, worden, volgens het betrekkelijk Reglement, alleen toegelaten leerlingen afkomstig uit het gouvernement Celebes en onderhoorigheden en uit de residentie Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo.

Thans is door de Regeering bepaald, dat bij het begin van het schooljaar 1916—1917 boven de formatie, d.i. 90 leerlingen — ten hoogste 13 leerlingen afkomstig uit de afdeeling Soembawa der residentie Timor en Onderhoorigheden zullen worden toegelaten, om opgeleid te worden tot inl. ambtenaar.

Derde Technische School.

De vroeger reeds in de Ned. bladen vermelde plannen tot oprichting, naast de overbevolkte Koningin Wilhelmina-school te Batavia en de in 1912 geopende Koningin Emma-School te Soerabaja, van een derde school van dien aard, hebben vasten vorm aangenomen.

Er kan op gerekend worden, dat in Juli 1917 eene technische school te Djokdjakarta zal worden geopend. In zoover zal die school verschillen van de beide zusterscholen, dat aldaar alleen bouwkundigen en geen werktuigkundigen zullen worden opgeleid.

De Middelbare Landbouwschool.

Over de opening van het nieuwe gebouw dezer school lezen wij o.m.:

Met den bouw werd in Januari 1915 een begin gemaakt en al heeft men er alle moeite aan besteed om de voltooiing te bespoedigen, de tijdsomstandigheden bleken ook hier een groote belemmering te zijn, aangezien meermalen maanden lang op materiaal uit Europa moest worden gewacht.

Over een aardige brug bereikt men van den Tjikeumeuhweg het voorplein, waarvan een gedeelte als tuin is aangelegd. Het geheel grenst aan den cultuurtuin, waar de leerlingen practisch werkzaam zijn.

De school is in hoefijzervorm gebouwd. De rechtlijnige voorgevel wordt gebroken door twee uitbouwen ter weerszijden van den ingang, die als hal is ingericht.

Rechts van den ingang bevinden zich achtereenvolgens de wachtkamer, de Directeurskamer en twee leslokalen voor landbouwonderwijs. De rechterzijvleugel wordt ingenomen door leslokalen en laboratoria voor plant- en dierkunde. Links van den ingang komen we allereerst in de leerarenkamer, daarna in een localiteit, waar waarschijnlijk les zal worden gegeven aan de leerlingen van den voorbereidenden cursus, en ten slotte in de teekenzaal. De linkerzijvleugel is de afdeeling voor het onderwijs en practisch werken in schei- en natuurkunde, een reeks keurige localiteiten, waarin zelfs een donkere kamer voor fotografische doeleinden niet ontbreekt. Achter de hal bevindt zich nog een leeszaal, die uitzicht geeft op den door de zijvleugels omsloten tuin, aan welks einde zich de privaten en waschgelegenheid bevinden, alles naar de eischen des tijds ingericht.

Vermelding verdient nog het feit, dat de school geheel met Inlandsche werkkrachten is tot stand gekomen.

Het lot der Inl. Bedienden in Nederland.

Minister Pleyte heeft aan een der met verlof in Nederland vertoevende controleurs van het B.B. opgedragen een rapport over deze zaak uit te brengen. Het resultaat van de hiertoe ingestelde enquête moet zijn geweest, dat inderdaad de behandeling van vele Javaansche bedienden in Nederland te wenschen laat.

De „Loc." vernam, dat den minister in overweging is gegeven, de inlandsche bedienden, die met Ned. families naar het moederland vertrekken, te laten registreeren vóór hun inscheping. Die opgaven zouden dan aan een voor het toezicht op de behandeling van die bedienden te benoemen commissie, moeten worden opgezonden.

In Nederland zou er dan een register van die bedienden worden aangelegd, ten dienste tevens van de bevolkingregisters. De bedienden moeten zich dan na aankomst bij die commissie komen aanmelden.

Aangedrongen wordt tevens op de inrichting van een geschikt doorgangshuis voor dergelijke bedienden, omdat tegenwoordig die menschen gewoonlijk in een smerig woninkje in een der Haagsche hofjes zijn gehuisvest.

Leger des Heils.

De leider van het Leger des Heils in Ned. Indië, kolonel J. W. de Groot, ontving van het hoofdkwartier te Londen *f* 24.000 voor zijn Bandoengsch Kinderhuis en hoofdkwartier en 700 pond sterling, *f* 8400, voor Inlandsche posten op Celebes en midden-Java.

A. N. I. T. A.

Reeds eenige malen werd van de plannen, welke voor de Algemeene Tentoonstelling van Nederlandsch-Indische landbouw, veeteelt, visscherij, handel en nijverheid te Soerabaja (A.N.I.T.A.) in voorbereiding waren, in de Ind. pers melding gemaakt. De vereeniging, welke sedert is opgericht met het doel deze algemeene tentoonstelling voor te bereiden, te houden en te exploiteeren, geeft een geschrift uit, gevende een overzichtelijke korte uiteenzetting van doel, wijze van inrichting, beheer, enz. der tentoonstelling, een schetsplan voor den aanleg, samengesteld door den architect C. de Graaff te Semarang en een „inlegger" in het kort vermeldende in het Nederlandsch, Fransch, Engelsch en Duitsch, doel, omvang en eenige bijzonderheden der tentoonstelling.

De bedoeling is door deze tentoonstelling een zoo volledig mogelijk beeld te geven van de economische en commerciëele ontwikkeling van deze landen en tevens de aandacht te vragen voor de groote mogelijkheden op dit gebied met het oog op de steeds gunstiger wordende positie van dit eilandenrijk in het wereldverkeer, ook in verband met het gereedkomen der havenwerken van Soerabaja.

Bij de voorbereiding der plannen, die zoowel bij de regeering als bij belanghebbenden een sympathiek onthaal vonden, is van den aanvang op den voorgrond gesteld, dat de tentoonstelling een speciaal Nederlandsch-Indisch karakter zou dragen, hoewel natuurlijk door uitnoodiging van het buitenland tot deelname, het internationale karakter, dat aan alle algemeene tentoonstellingen eigen is, niet verloren gaat.

De besprekingen van het bestuur met de Regeeringsdepartementen in Ned.-Indië leidden tot een gunstig resultaat; krachtige medewerking werd van alle zijden toegezegd.

De fd. directeur van het Departement van Landbouw, werd in overleg met de Regeering lid van den Raad van Advies en voorzitter van de afd. Ned.-Indië.

Voorzitter van het Dag. Bestuur is de heer mr. B. H. Drijber, die tijdelijk in Nederland vertoeft en bereid is tot het geven van inlichtingen.

Zijn adres is: Postbox No. 625 Amsterdam. Het is de bedoeling in Nederland een officieele tentoonstellingscommissie te vormen en aldaar een tentoonstellingsbureau te vestigen.

Steenkolen voor de S. S.

Van gouvernementswege zal een onderzoek worden ingesteld naar de mogelijkheid van eene loonende exploitatie van het Bajah Kolenveld in de residentie Bantam.

Zijn de resultaten gunstig, dan zal dus de voorziening van de Staatsspoor- en tramlijnen niet meer afhankelijk zijn van den aanvoer over zee van kolen van Sumatra (Ombilin) en van Poeloe Laoet (Borneo).

De omstandigheid, dat het Bajah-kolenveld reeds in concessie is uitgegeven, levert geen bezwaar op, daar met den concessionaris ten deze volledige overeenstemming is verkregen.

Insulinde.

„Insulinde" hield half Juni j.l. te Semarang een congres onder leiding van den heer Topee.

Er bleek over 1915 een tekort te zijn van *f* 3.700, terwijl van het Tadofonds het stamkapitaal was ingeteerd.

Besloten werd met den steun van andere organisaties een studiefonds op te richten. Verder werd besloten voortaan Maleisch als voertaal op vergaderingen te gebruiken. Meegedeeld werd dat in Augustus te Semarang zal verschijnen een dagblad, geleid door de heeren Razoux Kuhr en Tjipto, waarvoor een Kongsie *f* 50000 beschikbaar had gesteld.

Insulinde zelf moet daarvan *f* 10.000 betalen. Een ongenoemde gaf reeds *f* 8000.

Voorgelezen werd een rede over de Indische volksweerbaarheid, waarin steeds sprake was van verdediging tegen Japan. Tjipto besprak het Indisch parlement, daarbij eigen stelsel ontwikkelend. Tjipto zal op het aanstaand Sarikat Islam-congres deze denkbeelden uiteen zetten. Daarna gaat hij met steun van het Tadofonds naar Europa. Een feestavond besloot het congres. (Het einde van het „feest" schijnt echter, volgens de telegr. uit N.-I. te zijn, dat de beide „leiders" verbannen worden).

De internationale beteekenis van straat Singapore en straat Soenda.

De heer W. H. C. Holl wijdt hieraan in de „Javabode" een paar hoofdartikelen en komt tot het besluit:

„Met straat Soenda als het centrum onzer verdediging, blijft een opereeren zoowel naar Sumatra als naar Java mogelijk; is de vloot in staat om zoowel naar de Javazee als naar den Indischen Oceaan door te breken. Straat Soenda moet zijn de spil van onze verdediging. Landt de vijand op het eene eiland, dan blijven de hulpbronnen van het andere eiland geheel ter onzer beschikking en wat dat beduidt, leert deze oorlog. Wenscht de vijand dit te beletten, dan moet hij aan weerszijden van de Straat een leger landen, minstens even sterk als het onze. Kortom, door de versterking van Straat Singapore beheerschen wij den weg naar het Oosten en versterken onze internationale positie in Azië; door de versterking van Straat Soenda beheerschen wij den geheelen dam en versterken onze militaire positie."

In hetzelfde blad schrijft ***** over de verdediging van N.-I. te land, eindigende met de opmerking:

„Wij staan er slecht voor.

Want goed dient ge te begrijpen, dat, eenmaal Japan meester van Java, het uit is met de goede dagen van thans;

dat geen Hollander meer suiker-, thee- of rubberwinsten zal opstrijken;

dat het uit is met in Uw auto rond te rijden;

naar Versteeg etc. te trekken;

dure japonnen te koopen bij van der Veen c.s.;

dat niet meer gegokt kan worden in Bandoengsche kinine of in Handelsbankjes;

dat velen uwer terug moeten „nach der Gasse" of naar drie hoog achter;

en dat ten slotte voor den Inlander dan een tijd aanbreekt van „getrapt" te worden door den zoon van het land der rijzende zon en dat deze daar slag van heeft, vraag het den Koreaan of den Mantsjou!"

Suriname.

Zooals onze lezers weten, werd sedert onheugelijke tijden te Paramaribo de tijd aangegeven door kanonschoten, die om 5 uur 's morgens, om 12 uur 's middags en om 8 uur 's avonds gelost worden.

Op het groote nut van deze eenvoudige tijdaanwijzing voor de geheele Surinaamsche samenleving hebben wij meermalen gewezen. Onder het bestuur van den gouverneur van Sypesteyn trachtte de commandant van het marine-wachtschip — dat toenmaals de schoten lostte — het ochtendschot afgeschaft te krij en. Dat schot is niet alleen voor de bevolking van Paramaribo, maar ook voor een groot deel van de districten Para, Suriname en Saramacca, het sein om op te staan. Afschaffing daarvan zou zonder twijfel het maatschappelijk leven verlaten, d.i. later maken, dus juist het omgekeerde van wat men hier heeft willen bereiken door de invoering van den zomertijd. Van Sypesteyn, die de bevolking door en door kende, was voor de afschaffing niet te vinden en besliste dat de drie schoten bij voortduring zouden worden gelost. Dat bleef zoo tot gouverneur Idenburg in October 1906 het morgen- en het avondschot afschafte. De bevolking was daarover zeer ontsticht, de Koloniale Staten namen de zaak ter hand en den 14en November vielen de schoten weer, nadat men ze in 14 dagen niet had gehoord.

Men zou nu meenen dat volgende gouverneurs wijzer zouden worden en niet zouden tornen aan een instelling, waaraan de geheele bevolking, behalve misschien een paar officieren, die zenuwachtig worden door die schoten, groote waarde hecht. Maar dan rekent men buiten den waard.

In ons nummer van 19 Juni 1913 schreven wij: „Onder gouverneur van Asbeck is het gepeuter aan die tijdschoten weer begonnen. Men noemt den wensch tot afschaffing daarvan misschien nog wel „vooruitstrevend" of zoo iets. Het avondschot is reeds afgeschaft. Het is te hopen, dat Gouverneurs voortaan hun handen afhouden van nuttige instellingen. Zien zij niet dadelijk het nut in, dan is daarin geen reden tot afschaffing gelegen, maar een vingerwijzing om te trachten de zaak te leeren begrijpen."

En nu lezen wij, dat op de begrooting voor 1917 niet meer gerekend wordt op het vallen van die schoten. Gouverneur van Asbeck heeft gemeend een stap verder te moeten gaan en heeft de schoten reeds met 1 Juli 1916 afgeschaft. Het is ons een waar genoegen dat de geheele Surinaamsche pers tegen dezen maatregel in opstand is gekomen. Het regent ingezonden en redactioneele artikelen in de bladen. Een inzender doet het verstandige voorstel om een dubbeltjes-vereeniging te stichten tot instandhouding der tijdschoten. Door het lid van Ommeren is in de Koloniale Staten de volgende motie voorgesteld:

„De Koloniale Staten,

overwegende dat de afschaffing der tijdschoten den geregelden gang van het leven te Paramaribo en omstreken zal verstoren,

overwegende dat op de voorloopig vastgestelde huishoudelijke begrooting voor het dienstjaar 1917 geen gelden voor het lossen der tijdschoten gedurende dat dienstjaar zijn uitgetrokken,

noodigen den gouverneur uit de tijdschoten te blijven lossen zoolang het daarvoor bestemde crediet reikt en inmiddels stappen te nemen om ook voor den vervolge de tijdschoten te behouden

en gaan over tot de orde van den dag."

Het is bezwaarlijk in geldswaarde uit te drukken hoeveel de samenleving verliest, wanneer door een of anderen maatregel van bestuur of regeering, 50.000 menschen een half uur of een uur later opstaan en aan den arbeid gaan, maar ongetwijfeld is dat verlies grooter dan het luttele bedrag dat de tijdschoten kosten.

En nu hebben wij een verzoek aan den Minister van Koloniën: tot dusver heeft Zijne Excellentie met vaardige hand posten van de voorloopig vastgestelde begrootingen van Suriname afgevoerd. Zijne Excellentie doe voor een enkelen keer het omgekeerde en herstelle den kleinen post, daardoor blijk gevende de verlangens der Surinaamsche burgerij te begrijpen. De Staten-Generaal zullen verstandig genoeg zijn daar niet tegen in te gaan.

En mocht de Minister „uit beginsel" daartoe niet kunnen overgaan, dan verklare Zijne Excellentie dat het Koloniaal bestuur de tijdschoten bij voortduring zal doen lossen, zoo de burgerij daarvoor een potje bijeenbrengt. Het heet immers opvoedend, wanneer de kolonisten zelve het geld opbrengen om aan hunne wenschen te voldoen. En heeft de Minister ook hiertegen bezwaar, dan verwachten wij dat een lid van de Tweede Kamer — b.v. de oud-gouverneur Mr. Fock — een amendement zal voorstellen om den post te herstellen. Wij zijn overtuigd dat de Minister in dat geval het amendement zal overnemen.

* * *

In ons nummer van 1 Juni j.l. wezen wij de Surinaamsche houthandelaars op het enorme tekort aan hout, dat zich na den oorlog zal voordoen, wanneer de verwoeste steden en dorpen weer moeten worden opgebouwd en gaven den raad, wilden zij van de gelegenheid profiteeren, nu reeds maatregelen te beramen en de noodige relatiën te zoeken.

„De Surinaamsche wouden — aldus schreven wij — bevatten tal van voortreffelijke houtsoorten, waarvan de deugdelijkheid en bruikbaarheid voor allerlei doeleinden reeds lang is onderzocht. De groote moeilijkheid zit in het vinden van een geschikte markt. Zoowel de houthandelaren als de houtafnemers en de bouwmeesters zijn conservatief en houden zich aan de hun van ouds bekende houtsoorten. Dit te bestrijden is de taak van de Surinaamsche houthandelaars".......

In verband hiermede het volgende uitknipsel:

Afzet van hout. Naar „De West" verneemt, is weldra bezoek hier te wachten van den heer G. J. van den Broek, ingenieur 2de kl. bij den Rijks waterstaat. De heer van den Broek vertoeft in de Ver. Staten voor een studiereis in verband met de voorgenomen Maaskanalisatie. Hij zal, in opdracht van de regeering, op de terugreis Suriname bezoeken, om te overleggen met den houtvester en den directeur van openbare werken en verkeer hoe de afzet van Surinaamsch hout op de Nederlandsche markt ware te bevorderen.

* * *

Uit Suriname ontvingen wij ter bespreking het eerste en tweede nummer van een „Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname".

Wij komen hierop in een onzer volgende nummers terug.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Wie zou onze leider kunnen zijn? Zoo wordt door S. W. in „De Voorpost" gevraagd. Op het oogenblik zijn de vereenigingen in Indië als paddestoelen uit den grond verrezen. Het schijnt, dat des Indiërs oogen zijn geopend. Er bestaat geen wapen, om zich uit de ellende te werken dan solidariteit. Het is echter jammer, duizendmaal jammer, dat onze solidariteit nimmer van langen duur schijnt te kunnen zijn. Men kan zeggen, dat zij slechts duurt setahoen djagoeng (een djagoeng aanplant leeftijd, d.i. ongeveer 6 maanden), en dan gaat men maar weer uit elkaar. Wat is daarvan de oorzaak? Dat de vereenigingen in Indië meerendeels na korten tijd weer uit elkaar spatten, is te danken aan twee omstandigheden: eerstens, omdat de leiders het niet zoo goed meenen als zij voorgeven en tweedens, omdat de leden het doel der vereeniging niet goed begrijpen, slechts meeloopen, en dan al heel gauw genoeg hebben van het vereenigingsleven. Wie is er inderdaad geschikt voor onzen leider, wie heeft zijn volk werkelijk lief? Wie wil werkelijk onze positie verbeteren? Die iemand is moeilijk te zoeken en haast niet te vinden. Er zijn er velen, die weinig hebben geleerd, soms zelfs slecht van inborst zijn, en zich toch uitgeven als leiders van hun volk. In het begin geven zij voor alles ernstig te meenen, verzekeren zij, dat zij het volk vooruit zullen brengen, dat zij zoo zeer lief hebben. Dat maakt, dat vele goedgeloovigen zich laten lijmen en toetreden als lid. Doch zoodra de kas goed gevuld is, vergeet de would be leider de belofte zijn volk te leiden en zijn vaderland vooruit te brengen. Hij doet zijn best het geld in de kas tot zijn eigendom om te goochelen. Waarom toch zoo'n misdadig verlangen? Ja, dat komt omdat de meesten onder die menschen niet zijn van goeden handel en wandel, niet rijk zijn en gewoon met honderden om te gaan en onvoldoende verdienen voor levensonderhoud. Iedereen meent leidertje te kunnen spelen, als hij maar welbespraakt is, berani kerana benar, takoet kerana salah (durven als gij in uw recht zijt, wijken als gij schuld hebt) wordt hij geacht te hebben voldaan aan de eischen voor het leiderschap. Onze leiders worden vaak gekozen uit zulke menschen. Het is daarom niet te verwonderen, dat er vereenigingen zijn met leege kas, bestolen door de leiders. Mijn God, waar toch schuilt onze leider, die het wel met ons meent en met ons vaderland? Waar is onze leider te vinden, die ernstig ons land en volk vooruit wil brengen? Zoo'n leider behoort aan de volgende eischen te voldoen:

1. het inderdaad goed te meenen;
2. godsdienstig zijn, bang zijn voor Allah en zijn geboden;
3. een goede opleiding genoten hebben en veel weten;
4. genoeg voor zijn bestaan hebben, of rijk zijn;
5. een hooge invloedrijke positie innemen.

Wanneer iemand van ons ras voldoet aan die vijf eischen genoemd, zich als leider wil opwerpen, het volk lief heeft en het land vooruit wil brengen, dan kunnen wij verwachten, dat het inderdaad gebeuren zal. Het is echter onmogelijk, dat alle vijf eigenschappen in één persoon vereenigd zijn. Daar nu eenmaal een geschikt leider moeilijk te vinden is, leiden onze vereenigingen een zeer onzeker bestaan. Het leven eener vereeniging is geld. Vereenigingen zonder geld kunnen moeilijk hun doel bereiken, en onze positie verbeteren. Het vergif der vereenigingen is echter ook 't geld. Want van vereenigingen met een kas van honderden of duizenden, wordt de hebzucht van de leden van het bestuur opgewekt, en krijgen deze een onweerstaanbaar verlangen zich al dat geld toe te eigenen. Wie toch verlangt niet naar geld? Door de begeerte naar geld, zoeken de leden van het bestuur naar wegen, om dat geld op te maken. Ten slotte raakt het geld ook op. Leiden is dan in nood, en de vereeniging is op sterven na dood. Het bestuur doet nu niets meer en de leden vragen ook niets meer, omdat zij beu zijn van het vereeniginkjespelen. De leider wrijft zich in de handen, want het verdonkeremanen van zooveel geld is zonder moeite gegaan. Daarom moet men goed uitkijken, als men een leider kiest, laat u niet om den tuin leiden door een grooten mond, door het welbespraakt zijn van would-be leiders. Let goed op den handel en wandel van uw

candidaat-leider, want tegenwoordig loopen zooveel toekang soelap (goochelaars) rond.

Van Boedi Oetomo en Mohamadiah, zoomede van Gouvernementswege kan getuigd worden, dat zij reeds werkzaam zijn geweest en nog doende zijn om de ontwikkeling van het Inlandsche volk te bevorderen. Maar wat heeft de 800.000 leden tellende Sarikat Islam verricht om de veel beloovende talenten behulpzaam te zijn? Wat heeft zij gedaan voor 't Mohammedaansch godsdienstonderwijs, wat tot oprichting van Mohamedaansche bladen zooals de Medan Moesliman? Zoo vraagt de „Pembrita Betawi".

Een kringvergadering van de S. I. te Batavia. In de „Pemitran" is opgenomen een verslag van deze vergadering. Aan de leden werd in overweging gegeven, om, als zij grieven hebben, niet het voorbeeld van den leider te Tjililittan te volgen en in de geschillen tusschen de Saids en Sechs neutraal te blijven, daar de pogingen, die aangewend worden om een verandering in den godsdienst te brengen, reeds door de Regeering in overweging zijn genomen en onderworpen aan het oordeel van de bevoegde autoriteiten.

In hetzelfde blad wordt ook mededeeling gedaan van een vergadering van de afdeeling Serang van den Inlandschen Onderwijzersbond, waarin o.m. werd overwogen het voorstel om op te komen tegen de overplaatsing en terugstelling van een Inlandschen onderwijzer, die veel had afgegeven op den Mohamedaanschen godsdienst en o. a. beweerde, dat de Koran niet door Allah maar door een knap mensch was gemaakt en dat 't daarom beter was andere boeken te bestudeeren. Het gevolg hiervan was, dat de ouders hunne kinderen niet meer naar de school zonden. Eén der leden wees er op, dat in de instructie voor de onderwijzers geen bepaling was opgenomen betreffende hunne degradeering op grond van een afwijkend geloof. De vergadering besloot van deze zaak verder geen notitie te nemen, daar de bedoelde onderwijzer door zijn „verkeerde politiek" de bewijzen geleverd had van niet met het publiek te kunnen omgaan en dientengevolge ook niet als hoofd eener school geschikt geacht kon worden.

C. S. I. De „Oetoesan Hindia" vindt het vreemd, dat in het besluit van goedkeuring van de statuten der Centrale S. I. melding wordt gemaakt van drie rekesten van de voorzitters der S. I. te Batavia, Tjikalong en Soekaboemi, die er toch niets mede te maken hadden. Twee daarvan hebben zich sedert van de C. S. I. afgescheiden. Ook werd de Raad van Indië gehoord, wat ook niet gebruikelijk is.

S. I. in de Bataklanden. In een „Ingezonden stuk" in de „Pewarta Deli", wordt van de S. I. in de Bataklanden gezegd, dat zij te streng tegenover hare leden optreedt, hetgeen door den schrijver wordt afgekeurd. Ontevredenheid is hiervan het gevolg geweest, waardoor vele leden hun ontslag als lid der vereeniging hebben genomen. Afkeurenswaardig is 't ook de leden tegenover de heidenen beschaamd te maken, door, zooals in den laatsten tijd wordt toegepast, de straffen middels aanplakkingen voor de missigits bekend te maken. Ook worden in sommige gevallen de leden geboycot. Steeds zijn er dan andere leden, die om familie of vriendschapsbanden daaraan niet mee willen of kunnen doen en dientengevolge genoodzaakt worden hun ontslag te nemen. Laatst werd een boycot afgekondigd voor den tijd van een jaar, tegenover iemand, die drie keeren achter elkaar het namiddag- en avondgebed in de missigit niet medegemaakt heeft. Zulke maatregelen doen geen goed aan de S. I., zegt de schrijver, die daarentegen hoopt, dat ook in de gekerstende streken van Taroentoeng (Tapanoeli) deze vereeniging haar intrede mag doen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Koelie-werving. Meer en meer klachten worden er vernomen — alzoo de „Bintang Soerabaja", — over de wijze, waarop de meeste koeliwervers de Javanen trachten over te halen een kontrakt te sluiten om ergens in het buitenland te werken. Zij profiteeren van de domheid der koelies, en vele Javanen, die gaarne een betere positie willen erlangen, loopen er in. Nog erger is 't met de zoogenaamde tjoeliks of kinderroovers. Algemeen wordt beweerd, dat zij (die kinderen) naar Singapore worden getransporteerd, waar zij in handen van Chineezen terecht (verkocht) komen.

Uit de „Locomotief" wordt het volgende verhaal overgenomen. Een jongetje uit de kampong Gowongan te Djokdjakarta was er onlangs bijna de dupe van. Hij werd op een dag door zijn ouders gemist. De vader zocht overal op de plaats zelf. Tevergeefs. Hij ging toen naar Solo, waar hij zijn zoon aantrof. Op de vraag waarom hij naar Solo vertrokken was, antwoordde de knaap, dat een Javaansche vrouw hem als kind had willen aannemen, en hem toen ƒ 0.50 snoepgeld gaf. Samen gingen zij toen naar het station Lempoejangan (Djokdja); de vrouw nam kaartjes, en zoo gingen zij beiden naar Solo. Op den dag, dat de vader zijn zoon terug gevonden had, moest deze voor een groot gebouw aan den grooten weg op de bedoelde vrouw wachten, die ergens op bezoek moest wezen. Gelukkig heeft de vader zijn zoon bijtijds mee kunnen nemen, anders zou hij hem nooit meer teruggezien hebben.

Aanslagen op Assistenten. Waaraan — zoo vraagt de „Sinar Sumatra" — moeten de vele aanslagen worden toegeschreven op de ondernemingen in Sumatra's Oostkust op assistenten gepleegd? Veelal wordt de schuld gegeven aan het ruwe en hardhandige optreden van deze geëmployeerden dan wel aan de slechte geaardheid van het werkvolk. Niet altijd is in één dezer gevallen de oorzaak van moord en doodslag te zoeken. Het gebeurde onlangs met den heer Bryl kan tot bewijs hiervan aangehaald worden. Hij was reeds vier en een half jaar op de onderneming werkzaam, kende het Javaansch, stond als een humaan en bedaard man, in geen geval als een hardhandige planter bekend. Maar de koelies behooren meestal tot het schuim van het volk. De lage loonen in aanmerking genomen, geven zij niets of niet veel om hun leven (nèkad), vliegen op bij het minste standje, dat zij krijgen, om onverschillig op welke wijze een eind aan hun bestaan op de onderneming te maken, desnoods ook aan hun leven. Zoo kregen een paar koelies van den heer Bryl voornoemd een standje, omdat zij lui geweest waren. Hun werd voorts aangezegd, dat zij naar den magistraat moesten. Om geen andere reden hebben zij toen den assistent aangevallen en vermoord, ook den hem te hulp schietenden mandoor. Zij waren door 't dolle heen.

Om een eind te maken aan dezen toestand, moet men — volgens de „Andalas" — beginnen met de koelies een meer menschwaardig bestaan te verzekeren. Zij krijgen tot nu toe de afgekloven beenderen als voedsel toegeworpen. Maar dan dient ook een betere keuze van koelies ingevoerd te worden. 1e moeten alleen koelies in dienst genomen worden, die zich daartoe vrijwillig aangeboden hebben; 2e. clandestiene wervers of handlangers van wervers moeten geweerd worden. De koelies moeten zich rechtstreeks tot den werver kunnen wenden; 3o. De loonen moeten verhoogd worden, opdat men zich beter kan voeden; 4o. op de plantages moeten zij meer vrijheid van beweging hebben. Zij moeten op hun godsdienstplichten gewezen worden. Scholen moeten worden opgericht voor hunne kinderen. 5e. er moet een eind gemaakt worden aan het willekeurig opzenden van koelies naar den magistraat. Aan iederen nieuwen koelie moet door de politie duidelijk zijne rechten en verplichtingen bekend gemaakt worden. 6o. Op de ondernemingen moet het dobbelen ten strengste verboden worden. — Intusschen hebben de planters nu reeds het nut ingezien hun kontraktanten een behoorlijken overtocht te waarborgen. Met de K(oninklijke) P(aketvaart) M(aatschappij) zijn zij in onderhandeling getreden. Genoemde maatschappij zou speciale voor de koelies ingerichte verblijven laten maken op eenige nieuw te bouwen booten. De planters zouden als tegenprestatie hun koelies van Java uitsluitend met deze booten laten uitkomen, waardoor de K. P. M. de zekerheid verkreeg, dat deze speciale inrichtingen niet te eeniger tijd nutteloos en renteloos zouden zijn. Deze schepen werden gebouwd, eerst de Rumphius en later de Melcior Treub, welke tot nu toe volkomen, vooral ten genoegen van de planters, aan hun speciaal doel beantwoord hebben.

Een nieuwe Chineesche Vereeniging In de „Pembrita Betawi" is een circulaire opgenomen, waarin aan de Chineezen in herinnering wordt gebracht, dat het de bedoeling is van de S. I., om allen handel met niet-Inlanders te verbreken en voor 't vervolg te verbieden. Zoo worden de levensomstandigheden van het Chineesche ras in gevaar gebracht, ook van de personen individueel. De Regeering beschermt hen in voldoende mate, maar het optreden tegenover hen van de lagere politiebeambten, is alles behalve correct, en in strijd met de goede bedoeling der Regeering, zooals gebleken is bij de Arabische en Chineesche onlusten te Soerabaja. Van de Chineesche republiek kunnen de Chineezen in Indië geen hulp verwachten. Zij heeft 't nog met eigen zaken te druk. Zij zijn thans op elkaar aangewezen en behooren dus de eensgezindheid te betrachten, tendeze het voorbeeld der Europeanen te volgen. Daarom is nu een groote algemeene vereeniging opgericht: de Hwa Kiauw Tjong Hwee. Niet om den strijd aan te binden tegen de Inlanders, want de Chineezen zijn nog geen 2 pCt. van de Inlandsche bevolking, maar om in liefde en eensgezindheid met elkaar om te gaan, en zoodoende der Regeering een bewijs te geven, dat zij (de Chineezen) een beschaafd ras zijn.

Van Vreemde Koloniën.

Na 2 jaren oorlog.

Niet alleen in Europa heeft de reuzenkamp een zeer belangrijke wijziging in de grenzen der staatsgebieden gebracht, waarvan nog niet te voorzien of te voorspellen is, in hoever deze tijdens den oorlog en bij het vredesverdrag bestendigd zal worden; Afrika, Azië, Australië verkeeren in gelijke omstandigheden, de kleur van de kaart is overal grillig gewijzigd. Is in Europa de terreinwinst voor 't overgroote deel aan de zijde der centrale mogendheden, al krimpt deze in den laatsten tijd ook wat in, in de andere werelddeelen is 't tegenovergestelde 't geval. Aan D. zijn alle koloniën ontnomen, op O.-Afrika na, waar de entente in goede samenwerking toch ook nog vorderingen blijft maken; de Turken hebben terrein verloren en worden door de Russen nog steeds hardhandig aangepakt. Alleen 't ontruimen van 't binnenland van Tripolis door de Italianen, doet de entente ook koloniën-gebied derven; misschien kan de vereende actie van Italië met Engeland hierin verandering brengen. De Italianen, die in dezen oorlog over t' algemeen geen schitterend figuur hebben gemaakt, zullen op 't gebied van koloniale strijdkunst veel van de Engelschen kunnen leeren. Behalve den tijdelijken overgang van vele koloniën onder vreemde vlag, is ook de verandering in de handelsrelatiën van groote beteekenis geworden. De D. hadden ver buiten de eigen koloniën een ruime plaats weten te krijgen in den handel in alle werelddeelen. Hun onder-

nemingsgeest deed hen overal doordringen, voor menige vèr afgelegen kolonie waren zij de eenige of voornaamste leveranciers van Europeesche producten, die daardoor als van zelf ook weer zooveel doenlijk D. producten werden. In dit opzicht was geen werelddeel uitgesloten, in Noord- en Zuid-Amerika krioelde het van de Duitschers. Zijn de D. handelshuizen en handelaars in de landen en koloniën, die tot de entente behooren, sedert 1914 eerst geweerd, daarna verwijderd, de verbittering tijdens den strijd gewekt, heeft in de koloniën en in 't moederland ook tot den uitgedrukten wensch geleid, om na den vrede den Germaanschen invloed te blijven weren. Hiér vertoont Augustus 1916 dus eigenlijk een nog dreigender perspectief dan 1914 deed, want als de politieke vrede een economischen oorlog in zich zal sluiten, zal de ellende veelvoudig vermeerderd worden. De wrok tegen de D. is echter niet alleen in de ntenterijken aan 't gisten en brouwen, maar uit zich in N.-Amerika bijna even sterk. Hebben de V. S. zich buiten het wapenbedrijf weten te houden, de kans is niet gering, dat zij zich niet neutraal zullen houden bij den economischen na-oorlog.

Tevens zijn er echter thans reeds teekenen, dat de boycot, die men ten opzichte van Duitschland wil toepassen, niet zoo streng zal kunnen worden doorgevoerd als de regeeringen, bonden en woordvoerders dit nu voorspiegelen. Nu toch wordt er reeds over geklaagd, dat aan de roepstem, om de opengekomen plaatsen aan te vullen, niet met voldoende geestdrift gehoor wordt gegeven. Zal dit na den vrede anders worden? Niets geeft daarvoor eenige zekerheid, integendeel. De handel is nu eenmaal de handel; als de D. weer komen met hun goedkoope waren, hun handige reclame, hun energieke, noeste werkers, zullen zij dan afgewezen worden? In N. Amerika weten de duikbooten thans te brengen, wat over de oppervlakte niet meer te vervoeren is; zullen de D. na den oorlog ook elders niet weten op te duiken, waar hun de weg eigenlijk versperd heet te zijn? Het eenige volk, dat de D. in indringingsvermogen evenaardt, zijn de Japanners en 't is zeer de vraag, of aan hen na den oorlog, voorkeur zal worden gegeven boven de D. Toch zal zeker een onderling wantrouwen blijven bestaan, waardoor de samenleving van vreemden in de verre landen voor lang vergiftigd zal blijven. Er zullen in de vreemdenkoloniën door geheel de wereld scherpe tegenstellingen blijven voortleven, die in elken D. een agent, en zelfs een spion voor de D. regeering doet zien, zooals dit mede 't geval wordt voor elken Japanner buiten zijn land.

De oorlog heeft de koloniën tot een ruimer samenwerking met 't moederland gebracht dan verwacht was; zoowel Frankrijk als Groot Brittannië hebben 't hieraan voor een niet onbelangrijk deel te danken, dat zij voldoende krachten tegenover den vijand hebben kunnen stellen. Maar is hieruit tot een hechter verzekering van den innigen samenhang van 't groote Britsche rijk te besluiten? Indien de rijksregeering de kroon-koloniën tot graafschappen van 't groote rijk weet te maken, en zij aan Br. Indië een dergelijke plaats weet te bezorgen, dan kan 't antwoord bevestigend zijn. Dan zal de oorlog nu de evolutie gebracht hebben, die anders nog jaren noodig zou hebben gehad, en die, bij niet-inwilliging, tot een uitbarsting zou hebben geleid. En die uitbarsting is nog te verwachten, indien de regeering van 't moederland niet de innige opneming van de koloniën in 't gewone rijksverband wenscht en weet te verwezenlijken. De offervaardigheid, de onvoorwaardelijk gegeven steun, zij zullen zich onwillekeurig omzetten in verwachtingen, in eischen, welke dan de partij ten goede zullen komen, die in elk der koloniën reeds vóór den oorlog bestond en die aan de kolonie een eigen staatkundig bestaan wil bezorgen. In elk geval zal in 't Britsche wereldrijk een nieuwe verhouding van kolonie tot moederland uit dezen oorlog groeien.

Zoeken wij houvast voor de verwachtingen, die, als resultaat van den tweejarigen oorlog, buiten Europa gevormd kunnen worden, dan vinden wij geen vaste lijn. Deze oorlog is niet een der zetten van een groot staatsman, om een hem duidelijk voor den geest staand plan tot uitvoering te brengen. Ook tijdens den oorlog is niet gebleken, dat naar het bereiken van een bepaald, gewild doel gestreefd wordt. In de staatkunde en in de strategie ontbreekt 't aan een overheerschenden, doelbewusten wil. Hierdoor is zelfs geen onderstelling te maken bij eventueele winst van partijA of partij B, en de loop der omstandigheden is bovendien nog zoo, dat 't te betwijfelen blijft of één der partijen ten slotte wel de overwinnaar zal zijn. Aan de oorlogvoerende mogendheden en aan de koloniën zijn zeer hooge eischen gesteld in offers aan menschen en geld, kapitaal is vernietigd, de maatschappelijke orde is veelal verbroken of verstoord, nieuwe verhoudingen zijn ontstaan; tegelijkertijd is Japan in ontwikkeling voortgeschreden, heeft de opening van het Panamakanaal mede een nieuwe noot doen aanslaan, behoeften van en door den oorlog hebben nieuwe industrieën doen ontstaan, de vrouw heeft 't veelzijdige van haar kennen en kunnen gedemonstreerd, in de Mohammedaansche wereld zijn woelingen gaande, die een revolutie kunnen worden, temeer als Konstantinopel tot de verliezende partij mocht behooren. Wijst dit de twintigste eeuw niet aan als den aanvang van een geheel nieuw tijdperk in de wereldgeschiedenis, een tijdperk waarbij, in tegenstelling van dat der oude geschiedenis, de Grieken en Romeinen dan niet als de verheerlijkte baanbrekers zullen gelden voor grootschheid van gedachten, van heldengeest en van staatsmansbeleid. Hiermede zijn wij reeds in 't warnet der bespiegelingen, dat deze oorlog na 2 jaren als resultaat biedt, zonder grond tot vastheid. Ook voor de koloniën overal vraagteekens!

Schadevergoeding voor verliezen in de koloniën.

Volgens de D. Kolonialzeitung van 20 Juli jl. heeft het bestuur van de D. Kolonialgesellschaft in zijn zitting van 3 Juni het volgende besluit genomen:

„Het D. Kol. genootschap verklaart opnieuw dat zij het, uit een economisch en koloniaal-politiek oogpunt, doch tevens als eereplicht van 't D. rijk, als onafwijsbaar beschouwt om de in de D. koloniën werkzame Duitschers volle en spoedige vergoeding te verzekeren voor de tengevolge van den oorlog geleden schade, en wel in beginsel in gelijke verhouding als dit in ander D. gebied, in 't bijzonder in Oost-Pruisen, geschiedt.

Het genootschap wijst er tegelijkertijd opnieuw op, dat de voor de economische ontwikkeling van D. niet te ontberen overzeesche handel alleen dan de vroegere beteekenis weer zal kunnen krijgen, wanneer hem voor de in de vijandelijke koloniën en ter zee geleden verliezen voldoende schadeloosstelling verleend wordt."

Het wil ons voorkomen, dat uit deze verklaring minder geloof en vertrouwen spreekt, op het: „alles komt met den vrede voor de D. kolonisten van zelf wel in orde", dan in vroegere uitingen van deze zijde. Instede van een meedeelen in den buit bij de overwinning, is 't of er doorloopt een gedenk ons ook als er niets te deelen mocht vallen.

Slangen in Br. Indië.

Volgens officieele gegevens blijft 't totaal slachtoffers van aanvallen van wilde dieren en slangenbeten in Br.-Indië nog altijd zeer hoog, maar is dit voor 't overgroote deel aan de giftige slangen te wijten. Terwijl in 1915 door tijger- en luipaardaanvallen toch slechts 46 personen gedood werden (tegen 33 in 't voorafgaande jaar), steeg 't getal der gevallenen door een slangenbeet van 6553 tot 9426. In eenige streken doen de wolven zich ook nog op danige wijze gelden. 3997 wilde dieren werden neergelegd, in 1914 bedroeg dit 3818. Verbazend mag de vermeerdering worden genoemd van de neergelegde slangen, nam. van 27751 tot 92042, waarvan 80000 alleen in 't district Ratnagri — gezegend oord! — De belooningen, uitgekeerd voor 't uitroeien van wilde dieren en slangen, bedroegen in 't voorafgaande jaar 6227 roepijen, in 1915: 7456 roepijen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids. Augustus 1916.

Onder het opschrift „Nieuw onderwijs-instituut in Ned.-Indië" wijdt de heer M. J. Wiessing een uitvoerige bespreking aan het verslag der commissie, in April 1915 ingesteld, met opdracht om te dienen van raad en voorlichting nopens de wijze waarop zal zijn te voorzien in de behoefte aan middelbaar (voorbereidend hooger) onderwijs in Ned.-Indië, dat zich aanpast aan de bijzondere belangen en behoeften van de verschillende groepen der Indische bevolking enz.

De heer J. Habbema schrijft een opstel „Onderwijs en praktijk", waarin hij betoogt dat onderwijs alleen — hoe nuttig en noodzakelijk ook — den Inlander nog niet tot welstand zal brengen; het behoort tezamen te gaan met, of beter, te worden gevolgd, door e i g e n arbeid en energie. De voordeelen van het genoten onderwijs zullen zich eerst openbaren als de ex-leerling door e i g e n arbeid en inspanning tot welvaart geraakt en zooals dat heet, een „nuttig lid van de maatschappij" is geworden. In dit opzicht is de Indische bevolking niet sterk en staat zij ver ten achter bijv. bij de Chineezen op Java, die in zoo ruime mate van de winsten van handel en nijverheid profiteeren. Aan de Inlandsche bevolking ontbreekt nog altijd „volkskracht" meent schr. en hij vraagt op deze toestand altijd maar zoo moet blijven.

De heer W. E. Rappard geeft het slot zijner beschouwingen over de particuliere hoofden op de landerijen bewesten de Tjimanoek op Java.

De heer H. H. van Kol publiceert, onder het opschrift „Twee verschillende werelden" zijne indrukken van het Japansche volk, dat hij heeft leeren kennen bij een persoonlijk bezoek aan het land van de Rijzende Zon. Het artikel wordt in een volgende afl. vervolgd.

De heer E. A. A. van Heekeren besluit de rij der zgn. hoofdartikelen met een beschouwing over weerplicht voor inlanders en samenstelling van de weermacht van Nederlandsch-Indië. Schr. neemt als uitgangspunt de veel besproken voordracht over dit onderwerp, door den majoor J. van der Weijden, met wiens stelsel van verdediging onzer O.-I. bezittingen hij zich intusschen gansch niet kan vereenigen.

Verder bevat deze afl. de gewone periodieke rubrieken: Varia. — Maandelijksche revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en Industrie. — Maandelijksche bibliographie van Oost- en West-Indië.

Mededeelingen Ned. Zendelinggenootschap.

Inhoud van het derde stuk van deel 60: Hoe te prediken voor Heiden en Mohammedaan?, door Dr. A. M. Brouwer. VII. De prediking en de godsdienst der hoorders. Tweede gedeelte: De godsdienst in Indonesië. — Evangelie en ngèlmoe, door M. Lindenboom. — Sa'dansche volksverhalen (Z.-W. Midden-Celebes). Tekst, vertaling en aanteekeningen door A. A. van de Loosdrecht, Dr. H. Adriani en Dr. H. van der Veen. — Het zendingswerk in Bolaäng-Mongondou, door W. Dunnebier. — Van Medan naar Padang en terug, door Inspector R. Wegner. (Weerlegging van critiek op het werk der Rijnsche Zending, door M. Joustra in zijn geschrift „Van Medan naar Padang en terug"). — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied.

West-Indië.

Van het nieuwe driemaandelijksche periodiek „West-Indië, Landbouwkundig tijdschrift voor Suriname en Curaçao", is de tweede aflevering verschenen. Ze bevat o.m. het slot van het artikel van J. J. Leijs, over het bemesten van rijstvelden. Verder wenken voor klein-landbouwers, door J. A. Liems. — Een kort overzicht van den huidigen toestand van den landbouw op Curaçao en de andere eilanden (ontleent aan eene rede van den Gouverneur).

De verdere inhoud dezer aflevering maakt helaas den indruk dat men zich bezorgd moet afvragen: Zal het, als de noodige medewerking van belanghebbenden uitblijft, den oprichters wel gelukken dit periodiek in stand te houden?

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het 1 Aug.-Nr. van dit tijdschrift vervolgt de heer I. Scheltema de Heere zijn serie aanteekeningen over een (boot)reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea. Thans beschrijft hij Obi, Batjan en Ternate, waarbij mooie kiekjes.

Onze Eeuw.

Naar aanleiding van het onlangs verschenen geschrift van Mr. P. F. Woesthoff: De Indische decentralisatiewetgeving (Leiden, E. J. Brill), houdt Mr. J. C. Kielstra, in het Aug. Nr. van „Onze Eeuw", eene beschouwing over „Decentralisatie van bestuur in Ned.-Indië". Alles tezamen genomen schijnt het den schr. toe, dat de ondervinding van 12 jaar leert dat men te eenzijdig is geweest bij de decentralisatie-wetgeving en dat onze koloniën aan meerdere ruimte op dit gebied behoefte hebben.

De Waterstaatsingenieur.

Het April-Nr. van het orgaan der Vereeniging van Waterstaatsingenieurs is grootendeels gevuld met bijdragen welke de kwestie behandelen of het al dan niet aanbeveling verdient de uitvoering van openbare werken in Indië te doen plaats hebben door tusschenkomst van aannemers. Verder bevat dit Nr. o.m. artikelen van D. van Es: Over irrigatie en rietcultuur; van H. C. P. de Vos: Eenige onderzoekingen naar de voor de rietcultuur benoodigde hoeveelheden bevloeiingswater.

Berichten van den Sint-Claverbond.

No. 2 van de Berichten uit Ned. Oost-Indië voor de leden van den Sint-Claverbond brengt o.a. de volgende (meest

zeer mooi geïllustreerde) opstellen: Pastoor D. Opdenkamp, overleden te Malang, 7 Nov. 1915. — Ter gedachtenis aan Pastoor B. Schweitz, door Pr. A. Kortenhorst. — In Memoriam. Pastoor J. de Nateris, door Pr. J. van der Loo. — De passer van Moentilan, door Pr. L. P. Groenewegen. — Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal A. W. F. Idenburg, door Pr. A. Kortenhorst. — Bezoek van Z.E. den Gouverneur-Generaal aan het Vincentiusgesticht te Buitenzorg. — Leven van den zaligen Pater Dionysius a Nativitate en van den zaligen Broeder Redemptus a Cruce van de orde der ongeschoeide karmelieten, martelaars van Atjeh, in verband met de oude geschiedenis van den Indischen Archipel, door A. Kortenhorst (vervolg).

Die Katze im Schweizerdeutschen und im Indonesischen.

Prof. Dr. R. Brandstetter, de Zwitsersche geleerde, van wiens hand zoo menige bijdrage over de talen van den Indischen Archipel is verschenen, heeft in de jongste aflevering van het „Schweiz Archiv für Volkskunde", een opstel gepubliceerd, getiteld: Die Katze im Schweizerdeutschen und im Indoneischen. Eine sprachwissenschaftliche und volkskundliche Parallele."

Over Soemba.

In de jongste afl. van de Macedoniër vervolgt Ds. D. K. Wielenga zijne historisch-staatkundige beschouwingen over het eiland Soemba, in verband met de gereformeerde zending aldaar.

De eerste vloot naar Indië.

In de Oude Kerk te Amsterdam bevindt zich een schilderij voorstellende de schepen van de eerste vloot naar Indië, op het IJ voor Amsterdam. Deze schilderij, aanvankelijk in zeer slechten staat verkeerend, is door deskundige hand gerestaureerd en maakt nu het onderwerp eener bespreking uit voor den heer J. F. L. de Balbian Verster in het veertiende jaarboek (1916) van de vereeniging Amstelodamum. Een tweetal reproducties van bedoeld schilderij verduidelijken den tekst.

Een nalezing op dit artikel bevat nog het Augustus-Nr. van het maandblad Amstelodamum.

De Ingenieur.

Het Nr. van 5 dezer bevat een overzicht (beredeneerde graphische voorstelling) van de bestellingen van het Technisch Bureau van het Departement van Koloniën van 1902—1915. Uit het overzicht blijkt dat in den loop der jaren de voor de Indische dienstakken uitgevoerde bestellingen belangrijk zijn toegenomen en tevens dat het Dep. van Koloniën er naar streeft het benoodigde zooveel mogelijk uit Nederland te betrekken.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 31: Proefnemingen met suikerriet in Britsch-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De beetwortelsuikerindustrie in de Vereenigde Staten en in Canada, door Id. — Antwoord op de repliek van Dr. Kamerling inzake rietwaardeverbetering (systeem Lohmann), door A. D. E. Abendanon. — De opening van de Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg. — Bemesting van rijstvelden, door J. J. Leys. — De Handelsvereeniging te Medan. — De fabrieksnijverheid in Ned.-Indië (vervolg). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Nederlandsch-Indië in de 20e eeuw.

In bovengenoemd Nr. van de Ind. Merc. wordt de aandacht gevestigd op een geschrift, getiteld: Nederlandsch-Indië in de twintigste eeuw. Schets van den vooruitgang en de beteekenis van Indië in de jaren 1900—1913, door L. de Bree, redacteur van „De Indische Financier".

Aan de bespreking welke de I. M. er aan wijdt, is het volgende ontleend. Dit werk bevat een algemeen beredeneerd overzicht met betrekking tot de groote beteekenis, die de productie van de verschillende producten van landen mijnbouw in de jaren van de 20e eeuw heeft gekregen. De samensteller heeft met zorg uit betrouwbare bronnen cijfers getrokken, waardoor men een gemakkelijken blik kan krijgen op den snellen vooruitgang van de voornaamste voortbrengselen van onze O.-I. koloniën. Het geheel is een gemakkelijk compendium voor een ieder, die ingelicht wil worden, hetzij van een product op zich zelf, als van den algemeenen toestand van den landbouw en het mijnwezen over den geheelen Indischen Archipel.

* * *

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de volgende publicatiën.

Huldeblijk ter nagedachtenis van Mr. C. Th. van Deventer, door Ch. R. Bakhuizen van den Brink. — Reclame voor Indië, door Th. G. G. Valette (in Neerlandia, Aug. 1916).

Noto Soeroto: De geur van Moeders haarwrong, door G. Jonckbloet (critische bespreking) (in Studiën. Tijdschrift voor Godsdienst enz., Aug. 1916).

De Javaansche vorsten en hun verleden, door L. P. Groenewegen (eveneens in bovengenoemd tijdschrift. 1916, bl. 45).

Drieërlei optreden van den Islam, door G. Smit (in Stemmen des Tijds. 3e jaarg. dl. II, bl. 388).

Aanteekeningen uit de registers van den burgerlijken stand (geboorte en huwelijk) te Garoet (Preanger-Regentschappen), door P. C. Bloys van Treslong Prins (in de Wapenheraut. 1916, bl. 299.

De triangulatie van Celebes, door T. Polée (in Tijdschrift voor Kadaster en Landmeetkunde, 1916, bl. 122).

De Javaansche tolk. Practisch Nederlandsch—Javaansch zakwoordenboek. 2e verbeterde druk. (Amsterdam, Van Holkema en Warendorf).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de wiskunde.

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken: Civiel-ingenieur, Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur), Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken, Opzichter, Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Adjunct-Gouvernements-accountant.

Bij den dienst van het mijnwezen: Ingenieur, Tijdelijk geoloog, Opziener 3de klasse.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen: Civiel-ingenieur, Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 4de afdeeling, Werktuigkundig ingenieur, Ingenieur voor het signaalwezen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst: Adspirant-ingenieur, Instrumentmaker 2de klasse, Commies.

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine: Derde stuurman, Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Vast-werkman-gieter ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant
van 29 Juli 1916 no. 177).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 33. Donderdag 17 Augustus 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1916—1917 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

1816 - 19 Augustus - 1916.

Heden, 19 Augustus 1916, is het 100 jaren geleden, dat op het stadhuis te Batavia de Nederlandsche vlag weder geheschen werd, nadat zij 5 jaren lang door de Engelsche verdrongen was geweest. Het past ons met dankbaarheid deze gebeurtenis te herdenken.

Toen in 1811, na een kortstondigen veldtocht, het Nederlandsche leger op Java door het Engelsche landingsleger onder generaal Gillespie was vernietigd en de gouverneur-generaal Janssens gevangen genomen, was het met Holland's koloniaal bezit gedaan en waren al onze koloniën door Engeland „in bewaring" genomen.

Engeland beoogde daarmede niet Nederland te beroovoen van zijn koloniale bezittingen, doch alleen aan Frankrijk een bolwerk in Oost-Azië te ontnemen. Dit werd o.a. ook in de proclamatie bij de invoering van het Britsche bestuur op Java en onderhoorigheden, in Augustus 1811, nadrukkelijk gezegd.

Engeland heeft destijds woord gehouden. Nadat op het Weener congres was besloten, dat Nederland met België onder Willem van Oranje één staat zouden vormen, om een krachtig bolwerk tegen Frankrijk te kunnen zijn, werden bij tractaat van 13 Augustus 1814 ook de veroverde Hollandsche koloniën teruggegeven, met uitzondering van eenige vette hapjes, die Brittannië als een soort commissieloon voor zich behield, n.l. de Kaap en Ceylon onvoorwaardelijk, Demerary, Essequibo en Berbice tegen een geldelijke vergoeding en de kust van Malabar in ruil voor het eiland Banka.

Er is beweerd, dat niet alleen goede trouw tot de teruggave van den Oost-Indischen Archipel deed besluiten, maar ook de vrees, dat deze bezittingen een financieelen lastpost zouden worden. Hoe dit echter zij, tot die teruggave wèrd besloten, hoewel het nog geruimen tijd zou duren voor het bestuur in werkelijkheid was overgedragen.

Toen de benoemde commissarissen-generaal, Mr. C. Elout, Baron G. v. d. Capellen en schout bij nacht A. Buyskes, wien een onbeperkte volmacht werd verstrekt om het bestuur der koloniën op geheel nieuwen voet in te richten, gereed waren om met de noodige troepen naar Batavia te zeilen, ten einde het bestuur van de Engelschen over te nemen, kwam plotseling de mare van Napoleon's terugkeer van Elba dit beletten. De voor Java bestemde troepen moesten tegen Napoleon worden gebruikt en daarmede werd ook van het vertrek der commissarissen voorloopig afgezien.

Eerst na de overwinning bij Waterloo, welke voor goed een einde aan de Fransche nachtmerrie maakte, kon weder aan onze koloniën worden gedacht en in October 1815 zeilde eindelijk het eskader uit ter overbrenging van bovengenoemd driemanschap, dat den 19en April 1816 te Batavia voet aan wal zette.

Met geveinsde verbazing werden zij door de Engelsche bestuurders ontvangen; deze waren door hun regeering niet officieel ingelicht en hielden zich van den domme; niets was voor de ontvangst en de overgave voorbereid.

Wel was onze groote tegenstander, Sir Thomas Stamford Raffles, die alle krachten had ingespannen om de teruggave van Java te beletten, in Maart als luitenant-gouverneur vervangen door John Fendall, doch deze toonde evenmin haast om aan zijn kortstondig bewind een einde te maken.

Eindelijk, na maanden van onverkwikkelijk gekibbel, kwamen de officieele instructies van de Engelsche regeering en moest Fendall zwichten. De 19e Augustus 1816 werd voor de overgave van het bestuur vastgesteld en op dien dag maakte, onder het noodige ceremonieel, de Engelsche vlag weder plaats voor de Nederlandsche.

Een nieuw bestuur werd georganiseerd met Baron v. d. Capellen, als eerste gouverneur-generaal.

Bij den terugblik op deze gebeurtenis, dringt zich de vraag bij ons op: was deze bestuurswisseling in het belang van de bevolking van Insulinde?

Het is niet mogelijk hierop een beslist antwoord te geven. Zoo wij thans vergelijkingen maken met de omliggende koloniën, kunnen wij echter wel met eenige voldoening menig oordeel uit den vreemde aanhalen, dat Nederland roemt als de beste koloniseerende mogendheid.

En dan komt tevens de vraag bij ons op — gesteld, dat zulks met het oog op den bekenden landhonger der andere mogendheden destijds mogelijk ware geweest — of het volk van Insulinde er nu misschien beter aan toe zou zijn, indien toen de oude Inlandsche rijken waren hersteld?

Zij die op Java en Madoera het oor te luisteren hebben gelegd naar de verhalen uit den volksmond, over de tijden vóór dat ons bestuur er meer intensief werd doorgevoerd — getuigende van de ergerlijke verdrukking en de volkomen rechtloosheid, waaronder de kleine luiden toenmaals zuchtten; zij die met eigen oogen de namelooze ellende en groote armoede hebben gezien van het geheele volk (uitgezonderd de z.g. anak radja) in Inlandsche rijken, waar onze troepen voor het eerst doordrongen, zullen daarop zonder aarzelen antwoorden met een hartgrondig: neen!

Nederland moge in zijn koloniaal beheer wel eens mis getast hebben; de koloniën ook geëxploiteerd hebben ten bate van het moederland in een tijd toen zulks de gangbare bestuurs-methode was bij alle koloniale volken, uit eigen boezem werd daartegen later dikwijls geprotesteerd, getuige o.m. het artikel van Mr. C. Th. van Deventer „Onze Eereschuld aan Indië", grootendeels is men daarvan dan ook reeds lang terug gekomen.

Nederland's bestuur over dat groote Oostersche gebied mag thans over het algemeen goed heeten; vele onderdeelen er van worden in de omliggende koloniale rijken tot voorbeeld genomen.

G.

Suriname.

Meermalen hebben wij het in dit weekblad gehad over de „kweekjes" in Suriname, dat zijn de kinderen, die worden uitbesteed door hunne ouders of andere familieleden. Reeds een kwart eeuw geleden vestigde het Departement van Onderwijs in Suriname de aandacht van het bestuur op dit euvel. (Zie Koloniaal Verslag 1881, Bijlage H[1]).

In den laatsten tijd heeft dit maatschappelijk verschijnsel de algemeene aandacht getrokken (zie „Koloniaal Weekblad" van 17 Febr. 1916) en nu heeft onlangs de Gouverneur bij de Koloniale Staten een ontwerp-verordening ingediend, die het mogelijk zal maken een onderzoek in te stellen naar de opvoeding en verzorging dezer pleegkinderen. Onder dagteekening van 11 Juli hebben de Koloniale Staten over dit ontwerp voorloopig verslag uitgebracht. Het mag wel verwondering baren in het verslag te lezen, dat de leden, die aan het voor-onderzoek deelnamen, ten zeerste de noodzakelijkheid van een enquête ten deze betwijfelen. „Mochten er al enkele gevallen voor-

komen dat van de z.g.n. kweekjes veel en zelfs hard werk wordt geëischt, waardoor zij niet naar behooren de school kunnen bezoeken, in den regel hebben deze kinderen het bij de vreemden, bij wie zij verblijven, heel goed en dikwijls beter dan bij hunne ouders, van wie de meeste op de plantages en gronden in de districten gevestigd zijn en door een armoedig bestaan zelf niet in staat zijn voor het levensonderhoud en des te minder voor de opvoeding hunner kinderen te zorgen."

De veronderstelling, dat van een groot aantal dier pleegkinderen de verzorging te wenschen overliet, zou bij het bestuur ontstaan zijn „door de van de hand van enkele personen in den laatsten tijd verschenen dagbladartikelen, waarin deze beweringen geuit worden en waarin zelfs van niet minder dan van „Kinderslavernij" gesproken werd. Maar die beweringen waren, naar velen met beslistheid wisten, van groote overdrijving niet vrij te pleiten. En het werd betreurd, dat men zich niet had ontzien, den toestand van die kinderen met het groote woord van kinderslavernij te qualificeeren, omdat daarmede een geheel onverdiende beschuldiging de Surinaamsche bevolking wordt aangedaan. Immers is dit stelsel van kinderverzorging door vreemden juist een bewijs van het spreekwoordelijk geworden „Surinaamsche goed hart", aangezien in den regel deze verzorging plaats vindt uit naastenliefde."

Wij voor ons vreezen, dat de heeren hier aan het woord te veel generaliseeren en dat de uitkomst van het onderzoek hun niet zal meevallen. Van hun standpunt moeten zij, dunkt ons, juist de enquête wenschen. Wij hopen dan ook, dat de verordening zal worden goedgekeurd, na ontdaan te zijn van alles wat voor de burgerij een vexatoir karakter mocht hebben. Vooral moet het onderzoek niet ingesteld worden door politiebeambten. Veel beter ware o.i. een commissie uit burgers samengesteld, waarin een ruime plaats kon worden ingeruimd aan vrouwelijke leden, liefst moeders.

* * *

Met April van dit jaar heeft het Departement van den Landbouw in Suriname, de uitgave aangevangen van een „Landbouwkundig tijdschrift", dat voorloopig driemaandelijks zal verschijnen. Het tijdschrift wendt zich niet tot een bepaalde klasse van landbouwers; dat zou in een kleine kolonie ook moeilijk gaan. Zoowel de klein-landbouwer als de plantageman moet er iets van zijn gading in vinden.

In het voorwoord van de redactie lezen wij: „Zooveel mogelijk zal er naar worden gestreefd om onderwerpen te behandelen uit het heele gebied van den landbouw. Voor veeteelt en zuivelbereiding zal nu en dan even goed een plaats ingeruimd worden als voor de cultuur van stapelproducten en producten van den kleinen landbouw. Bemesting en voederleer komen even goed ter sprake als kippenfokkerij en handelsvraagstukken."

Het moeilijkst zullen, dunkt ons, de kleine landbouwers door het tijdschrift te bereiken zijn. De Britsch-Indiërs en Javanen, die de meerderheid van deze bevolkingsgroep vormen, lezen geen Hollandsch. En ook voor de creolen onder de kleine landbouwers zal het uiterst moeilijk zijn den juisten toon te treffen. Zoo vragen wij ons af voor wie het artikel „Bemesting van rijstvelden" bestemd is. De groote landbouw houdt zich niet op met rijstcultuur; de verbouwers zijn hoofdzakelijk Britsch-Indiërs en Javanen. En het is zeer de vraag of de creolen-landbouwers het artikel kunnen volgen, hoezeer ook de schrijver getracht heeft eenvoudig en duidelijk te zijn.

In het eerste nummer behandelt de heer Huizinga, Directeur van den Landbouw, het twee kaarten-systeem, dat is, het verbouwen van twee cultuurgewassen op dezelfde plantage. De heer Huizinga komt tot de conclusie, dat dit systeem niet is af te keuren, een andere meening dus dan die van den heer van Hasselt, welke wij onlangs hier besproken, en die van den heer Sibinga Mulder. Ook Dr. Cramer, de vroegere Directeur van den Landbouw in Suriname, was voor dit stelsel. Het is opmerkelijk, dat deskundigen, die lang in de kolonie geweest zijn, de zaak anders inzien dan die er even komen kijken.

Het groot-kapitaal, zeggen deze, houdt niet van het twee-kaarten-stelsel. Wat belet het groot-kapitaal in Suriname reuzen-ondernemingen te beginnen met één gewas?

Van onzen vertegenwoordiger in Suriname.

Paramaribo, 11 Juli 1916.

Zonderling, in het moederland, waar men zoo jaren gezucht heeft onder den schoolstrijd, wordt het den onlangs overleden Dr. Bos als een zijner grootste verdiensten toegerekend, dat hij in de Bevredigingscommissie zooveel gedaan heeft, om den schoolvrede mogelijk te maken. Daar is men er dus dankbaar voor, dat aan het heillooze splijtproces wellicht een einde komen kan hier, waar geen schoolstrijd is, heeft men dezer dagen getracht, dien in het leven te roepen. Het schijnt echter, dat voorloopig althans het gevaar voor het ontbranden van dien strijd bezworen is; gelukkig voor alle partijen mogen wij wel zeggen, want, in een betrekkelijk kleine maatschappij als de onze, zou het leed niet te overzien zijn geweest, als aan dat pogen geen paal en perk gesteld was. In de kolonie Curaçao kent men dien onzaligen schoolstrijd, kent men ook al de afgunst, al de persoonlijkheden, al de kleingeestigheid, die er aan verbonden zijn in eene maatschappij, waarin iedereen iedereen kent; waar men voortdurend met elkaar in aanraking komt, waar men elkander niet uit den weg kan blijven.

De zaak, waar het hier om ging was deze: In een brief aan „Een School met den Bijbel" had de heer J. J. Leijs, Directeur van het Landbouwonderwijs alhier, opgewekt tot het zenden van gelden ten behoeve van het Bijzonder (Protestantsch) onderwijs, o.a. omdat de strijd tegen het Openbaar en het Katholiek onderwijs ontzettend zwaar werd. Deze brief, overgenomen in een orgaan der Mor. Broedergemeente „Uit de Heidenwereld" werd hier bekend. Daarbij kwam dat de Heer L. zich ook eenigszins strijdlustig schijnt te hebben uitgelaten in eene bijeenkomst van onderwijzers aan de Hernhutter scholen. Deze feiten en nog enkele andere, brachten de tegenstanders in het geweer. Door een artikel „Een dreigend gevaar", waarschuwde de heer E. B. J. Luitink in het „Onderwijs" tegen het ontketenen van den heilloozen schoolstrijd, waarbij „Op den Uitkijk" met een artikel „Te weer" zich aansloot. Naar aanleiding hiervan werd door het Comité „Volksbelang" eene meeting in een der kino theaters belegd, waar de Heer Leys, die intusschen voor de Staten gecandideerd was, als spreker optrad. Hier werden de scherpe kanten een weinig minder snijdend gemaakt, kwam in plaats van „strijd" concurrentie en een verzoenend woord van de zijde der Mor. Broedergemeente in „Het Onderwijs" verschenen zal wel het zijne er toe bijdragen olie op de golven te gieten en te doen zien, dat deze althans geen strijd wenscht.

Ook de bevolking, de ontwikkelde althans, wil deze blijkbaar niet. De kort na deze meeting plaats hebbende verkiezing bracht den heer Leijs de nederlaag, wel met een gering aantal stemmen, maar ook dit toont, dunkt ons, dat men hier geen strijd, ook geen politieken wenscht. Moge deze ook verre van ons blijven en moge men hier in gedachten houden de woorden, dezer dagen door Sir Edward Grey gesproken: „Unless mankind learns from this war, to avoid war, the struggle will have been in vain."

K.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. rechten op den grond. Soerakarta is een bij uitstek Javaansche stad, welke flink vooruitgaat, hetgeen te zien is aan de vele groote gebouwen, die er als uit den grond verrijzen. Van wie zijn die gebouwen? Van vreemdelingen! Wij, Inlanders, moeten ons vergenoegen met er naar te kijken; wij, Inlanders, moeten tevreden zijn als wij wonen in afgelegen kampongs, de beter gelegen terreinen over laten aan anderen. Als wij dit alles overdenken, dan worden wij verdrietig over het feit, dat wij Inlanders zoo arm zijn geworden, dat wij geen eigenaren kunnen blijven van den grond. Naar ons gevoelen moeten wij daarover echter maar niet te veel denken, want het heeft geen nut, teveel te blijven vasthouden aan verloren rechten; zij komen daarmede toch niet terug; integendeel, de kans bestaat, dat wij alle kracht verliezen door het besef krachteloos te zijn. Eén raad zij mij geoorloofd te geven aan mijn broeders, de Inlanders: dat zij vasthoudend blijven wat betreft hun rechten op den grond, daar wij anders hoe langer hoe armer worden. In „Modjopait" no. 44, d.d 25 December 1915 heeft schrijver dezes, onder den naam van Djojopanatas, een stuk geplaatst over onze rechten op den grond, waarop wij gierig moeten zijn, aangezien ons belang er zoozeer mede gemoeid is. In de stad Solo werden de diverse ambtenaren en beambten in rep en roer gebracht door het bericht, dat de Gouverneur-Generaal (Idenburg) daar zoude komen en ieder wilde maken, dat hij zich onderscheidde in den oogen van den Landvoogd. De voorbereidingen van de stad werden opgedragen aan de heeren J. B. G. Rademaker en Raden Ngabei Kartowadono, die in de eerste plaats te zorgen hadden, dat de Inlanders niet in moeilijkheden geraakten dan wel de orde verstoorden. Maar of zij hun doel bereikten, dat valt nog niet heelemaal te beamen, want hun atoeran (regeling) belemmert den vooruitgang van de Inlanders. Hing alles af van de heeren Rademaker en Kartowadono, dan zouden onze rechten op den grond waarlijk in het gedrang komen. Wie zegt echter, dat later 10 of meer leden van de Tweede Kamer zullen zeggen: „die heeren Rademaker en Kartowadono hebben gelijk, hun inzichten zijn die van velen van het volk. De Inlanders zullen het vrij wat gemakkelijker hebben in hun leven. Met het intrekken van Staatsblad 1891 no. 201 (ons recht op den grond) zullen zij satengah idoep (half leven), terwijl Java dan niet alleen in naam, maar ook inderdaad het eigendom zal zijn van de kapitalisten, die zoo dik zullen worden als Boeto Idjo, terwijl de Javanen zoo arm zullen worden als Job, slaven van de vreemdelingen. Hoe verachtelijk zullen de Javanen zijn, als het ooit zoo ver komt! Wat zijn bovengenoemde twee heeren toch manis (lief, zoet). Voor zich zelf zoeken zij de grootste oentoeng (voordeel), ten koste van de Javanen, die moeten worden boentoeng (letterlijk verminkt, er kaal van af komen). Wanneer zulks inderdaad in hun bedoeling ligt, dan volgen zij wellicht het advies van Koning Panindes (van tindes, al wat dient om iets door drukking te verbrijzelen), die er op uit is, om ons er in te laten loopen. Maar......... wat God verhoede!... wanneer er honderd leden van de Tweede Kamer het eens zijn met de heeren Rademaker en Kartowadono, dan zal men noodgedwongen het staatsblad 1891 no. 201 moeten intrekken. Wij moeten maar op God vertrouwen en abis

perkara (de zaak verder laten rusten). Leiders van ons volk, geeft ons goeden raad, opdat wij geen afstand doen van onze rechten op den grond, want zulks zou groote gevaren met zich brengen. Leiders van het volk! denkt aan uwe broeders de tanis, die den grond bearbeiden, en daaruit véél meer halen, dan wat men halen kan uit de coöperatieve winkels. (Zou men — zoo vraagt Tjiptomangoenkoesoemo — de coöperatieve werkwijze niet in de dessa, bij den tani (landman), kunnen introduceeren? De oogst zou daardoor veel meer dan tot heden het geval is, ten goede komen aan den landman). Gij moet met al de kracht die in u zit, met ijzeren vuist verdedigen ons recht op den grond, want daar hangt ons wel en wee van af. (Djojopanatas in de Voorpost.)

Amboneesch onderwijs. Van het onderwijs op de Oeliassers (Ambon) beweert de Persekoetoean, dat het niet voldoet aan de sociale behoeften der bevolking, die mede als een gevolg daarvan opziet tegen handenarbeid. Desniettegenstaande constateert het blad, dat dit onderwijs goede resultaten heeft afgeworpen. Gemiddeld 60 pct. der leerlingen verlaat de scholen met een certificaat van „goed volbrachten leertijd". Het blad acht 't evenwel noodig, dat het onderwijs in het Nederlandsch wordt uitgebreid, dat er een landbouw- en handelsschool bij worde opgericht. De hooge kosten moeten daarentegen verminderd worden, dan wel de tweede klas scholen aan de Zending overgedragen. De Eere-Voorzitter van het Ambonsch Studiefonds, de heer Tehupeiory, verklaart in een aanteekening op bovenbedoeld artikel in de Persekoetoean 't niet eens te zijn met den schrijver. Ook de visscher en de sagoklopper hebben recht op algemeen ontwikkelend onderwijs, meent hij. Aan dit onderwijs hebben de Amboneesche soldaat en anderen hun goeden naam in den vreemde te danken. De zendingsonderwijzers worden niet zoo goed betaald, zij genoten ook een minder goede opleiding. Bij overdracht der scholen aan de zending, zal van zelf het peil van het onderwijs verlaagd worden. De kosten van het onderwijs moeten niet in vergelijking gebracht worden met hetgeen een bepaalde streek aan de schatkist offert. Zoo zou Bangka, dat jaarlijksch 25 millioen zuivere winst oplevert, meer dan éene hoogeschool moeten hebben. De onderwijsinrichtingen in Ambon voldoen aan een behoefte van de geheele Indische maatschappij. Zij moeten daarom niet in waarde achteruitgaan. Steeds vooruit, zij de leus!

De Inl. Vorsten der Buitenbezittingen. De Pamitran klaagt er over, dat deze over 't algemeen geduldig aanzien, dat hun onderdanen door de vreemdelingen uitgezogen en uitgeperst worden, dientengevolge in de diepste ellende verkeeren. Niet één is er, die zich er om bekommert of de hand uitsteekt om dit te verhelpen. Vele uitgestrekte klappertuinen in West Borneo aan Inlanders toebehoorende, zijn in pand gegeven aan Chineezen tegen buitensporig hooge renten en onder beding, dat de klappers tegen lage prijzen geleverd moeten worden. Er is naar het oordeel van den schrijver geen beter middel om ten deze de Inlandsche bevolking tegemoet te komen, dan de oprichting van een Landschapscredietbank, zooals in Atjeh.

De toestand in Mekka. In hetzelfde blad geven eenige uit Mekka teruggekeerde hadjis een verhaal van de toestanden aldaar. Aanvankelijk was er een groot tekort aan levensmiddelen. Sedert hebben echter ruime aanvoeren plaats gehad, en zijn de prijzen weer tot een normaal cijfer gedaald. De geldzendingen uit Indië zijn evenwel opgehouden, zoodat in de Indische kolonie groote armoede heerscht. Vele lieden hebben haast geen kleeren aan het lijf. Hun boeken en slaapmatjes hebben zij moeten verkoopen, alles tegen plm. $^1/_5$ van de waarde. Ook de pelgrimleiders hebben hunne spijsuitdeelingen gestaakt. Thans vertoeven nog plm. 6000 vreemdelingen in Mekka, waaronder 1000 uit N.-I.

Opstootjes in Blitar. Bovengenoemd blad geeft ook eenige bijzonderheden aangaande een opstootje, dat in Blitar heeft plaats gehad. In een zekere dessa brak daar de bevolking de dessaloemboeng open; de inhoud werd onder elkaar verdeeld. Als reden tot deze daad voerde zij aan, dat zij reeds zes maanden lang tevergeefs verzocht had zelf het beheer te mogen voeren, met 't oog op het bestaande gebrekkige toezicht en de herhaaldelijk geconstateerde tekorten. De regent en kontroleur gingen terstond naar deze dessa toe. Vijf van de belhamels, welke bleken Sarikat Islammers te zijn, werden opgevat, maar terstond verzamelden zich drie honderd Inlanders, die naar de distriktshoofdplaats gingen en daar de invrijheidsstelling van de vijf bovenbedoelde personen eischten. Zij werden naar den regent verwezen; maar reeds had de menigte zich tot een 2000 tal opgehoopt, die toen naar den regent gingen. De Voorzitter van de S. I. verzond een telegram aan den Adviseur voor Inlandsche zaken met het bericht, dat de bevolking van bedoelde dessa's, voor 't grootste gedeelte uit leden van de S. I. bestaande, in opstand was gekomen, om recht en bescherming had gevraagd tegen de willekeur van het dessaloemboengwezen, dat de dessalieden zes maanden lang aan de praat had gehouden. Het bestuur van de S. I. kon de woede van het volk niet langer in bedwang houden, en vreesde voor ernstige ongeregeldheden en rustverstoring, indien niet spoedig recht gedaan werd.

De Koffie-cultuur. De Tjaja Sumatra vergelijkt den tegenwoordigen toestand van de koffiekultuur in een bepaald distrikt van de Padangsche bovenlanden met dien van vroeger: Voorheen genoot het Gouvernement daarvan ettelijke tienduizenden guldens en de hoofden trokken duizenden aan procenten. De verplichte koffiekultuur werd afgeschaft en de tuinen werden verwaarloosd, brachten niets meer op. Thans zijn de hoofden met de bevolking in overleg getreden om de tuinen opnieuw, zooals vroeger, in onderhoud te nemen; en hoopt, als toen, de voordeelen er van te trekken.

Vergelijkingen. Naar aanleiding van het bericht, dat Dr. Rinkes met een regeeringsopdracht naar Caïro vertrokken is, om zich op de hoogte te stellen van de verschillende stroomingen in de Mohammedaansche wereld, spreekt de redactie van de Oetoesan Hindia de hoop uit, dat dit onderzoek op eerlijke wijze zal plaats hebben. En afgaande op den omgang, dien de redactie twee en een half jaar lang met Dr. Rinkes gehad heeft, kan zij stellig verzekeren, dat deze niet het voorbeeld van Dr. Snouck Hurgronje zal volgen.

In hetzelfde blad is een klacht opgenomen van een pandhuisbeambte, dat in een zeker pandhuis in Modjokarto in strijd met de voorschriften op Zondag 2 April dienst gehouden werd. Om tegenover het publiek hiervan geen bekendheid te geven, werd als datum op dien dag 3 April geschreven. Zoo iets moest een Inlander eens doen! roept het blad uit.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Landgerechten. De Perniagan beweert, dat de Inl. met deze instelling van den regen in den drup gevallen is. Hoe waren wij niet verheugd, alzoo de schrijver, dat de rechtspraak van naar eigen inzicht en eenvoudig op overtuiging handelende bestuursambtenaren vervangen zou worden door die van werkelijke rechtsgeleerden. En nu, vonnissen kunnen aangehaald worden, waarbij de politierol van vroeger zeer zeker rechtvaardiger geoordeeld zou hebben. Deze verzuchting werd geslaakt naar aanleiding van 'n geval, in de Pewarta Soerabaja vermeld. De redactie wijst er verder op, dat 't vreemd is, dat van de vonnissen van den landrechter geen hooger beroep is toegelaten. In bedoeld geval, waarin de veroordeelde zich van geen schuld bewust was, verzocht hij in een request aan den Gouverneur-Generaal om recht, uitdrukkelijk daarbij verklarende, dat, indien in dit verzoek niet wordt getreden, hij bereid was de boete te betalen, en het niet zijn bedoeling was om gratie te vragen. waar van schuld geen sprake was. De redactie hoopt, dat het den landrechter duidelijk gemaakt mag worden, dat zijn rechtspraak niet gelijk is aan een expresse trein, die vertraging ondervindt.

Zedelijkheidswetten. De afschaffing van de verplichte inspectie van prostituees heeft volgens hetzelfde blad te Batavia het aantal lijders aan geslachtsziekten doen toenemen, ten bewijze waarvan o. m. kan dienen het toegenomen debiet van geneesmiddelen daartegen, welke in de praktijk bleken toch niet te helpen. In Malang is volgens de Djawa Tengah het aantal prostituees ook toegenomen. Zij storen zich niet aan de plaatselijke verordeningen. Overdag en 's nachts zwieren zij rond op de openbare wegen om de levende waar als 't ware aan de mannen aan te bieden. Toch hebben de meesten harer een hard en deerniswaardig bestaan. Geen wonder, dat zooveel mannen ook onder de witneuzen door haar aan de haak geslagen worden. De politie te Malang stoort zich niet aan de handhaving van de zedelijkheidswet. Is 't omdat de meeste politiebeambten onontwikkelde menschen zijn? Tevoren grassnijder, nu politieman, zoo loopen er verscheidenen onder. Hoe kunnen zij op de hoogte van hunne verplichtingen zijn?

Een ongelukkige. Een vrouwelijke kontraktkoeli sprong volgens de Perniagan, te Tandjong Priok over boord, om een einde aan haar leven te maken. Niet één van de vierhonderd lotgenooten stak een hand uit om te helpen of deed moeite de stuurlieden te waarschuwen. Gelukkig, dat de tweede officier de vrouw te zien kreeg, nadat zij een paar minuten reeds in het water gelegen had. Niettegenstaande het gevaar van de vele haaien, die zich daar bevinden, sprong hij in zee en mocht 't hem gelukken de vrouw te redden.

Japan-brani. Duitschland en Oostenrijk — alzoo het zelfde blad — zullen wel niet durven „met Japan te spelen", nadat de Japansche minister van Buitenlandsche zaken in den Senaat de verklaring heeft afgelegd, dat hij aan de beide Rijken te kennen had gegeven, dat, indien nog ééns een Japansch schip door een duikboot werd getorpedeerd, alle Duitschers en Oostenrijkers, die nu nog vrij rond liepen (in Japan) zouden worden opgevat en gevangen genomen en dan zouden evenveel er van doodgeschoten worden, als er Japanners door zoo'n aanval het leven mochten verliezen.

Houtdieven. Volgens de Bintang Soerabaja is thans het boschwezen in Rembang banger voor de houtdieven dan voor tijgers. Zij toch zijn steeds met een knuppel gewapend om daarmede een slag op het hoofd te geven van degenen, die hen willen opvatten. En van de bewusteloosheid van de verslagenen profiteeren zij, om zih uit de voeten te maken.

Een oordeel. De Inlandsche pers — alzoo de Tjahaja Timor — heeft een groot lawaai gemaakt over de kritiek van mr. Van Haastert ten aanzien van de karaktergebreken van den Javaan, maar feitelijk had hij gelijk, en kon men zich slechts beleedigd achten door de wijze van inkleeding, welke niets had van een vriendschappelijke vermaning. De Javaansche redacteur van dit blad

is in deze zijne opinie versterkt na de ondervinding, die het comité tot steun van de noodlijdende Inlanders te Malang heeft opgedaan. De meeste gelden kwamen van de Chineezen, die steeds beschuldigd worden „uitzuigers' van den Inlander te zijn. Ook de conservatieve en hormatlievende regent gaf een groot bedrag, maar andere invloedrijke Inlanders, die steeds den mond vol hebben van emancipatie en liefde voor het volk, en van afkeer van hormat, die gaven niets. In werkelijkheid is dus de Javaan onbetrouwbaar en geveinsd van aard. Deze redacteur gaf tevens een verklaring, waarom hij zijn ontslag had genomen als lid van de S. I. Men had 't hem kwalijk genomen, dat hij als lid in genoemd comité wajang orang voorstellingen had georganiseerd, wat in strijd met de leer van den Islam werd geacht. Zekerlijk — zoo schrijft hij — wil ik zijn en blijven een Mohammedaan en de Mohamedaansche zedeleer volgen; maar desniettemin blijf ik toch Javaan en wil geen Arabier worden. Daarom wilde ik, in ruil voor de Arabische tamboerijns, geen afstand doen van de Javaansche gamelan en het Javaansche tandakken en wil mitsdien niet langer achter de bestuurstafel van de S. I. zitten, waar deze slechts een vereeniging van Mohamedanen wenscht te zijn.

Een Duitsch Telegram. De Tjaja Sumatra maakt melding van een telegram, uit Duitsche bron, dat Enver Pasha te Jeruzalem met alle eerbewijzen ontvangen werd. In de Christenkerk werden de klokken geluid, zooals anders alleen op groote feestdagen geschiedt en gebeden werden uitgesproken voor den Sultan van Turkije, en voor de zegepraal van het recht.

Van Vreemde Koloniën.

Afstand van Deensche koloniën en Nederland's taak.

Wat ons door Reuter als een voldongen feit werd geseind, blijkt een voorbarige onbescheidenheid te zijn geweest. Op 't oogenblik dat wij dit schrijven, is de afstand van de West-Indische eilandjes St. Thomas, St. Jan en St. Croix aan de Vereenigde Staten van Noord-Amerika nog geen daadzaak geworden. Wel zijn de onderhandelingen in zoodanig stadium, dat de volksvertegenwoordiging het door de diplomatie gereed gemaakt verdrag in behandeling heeft. De wensch van de Deensche regeering is geweest, den inhoud geheim te houden, totdat de beslissing zou zijn gevallen, maar in Amerika schijnt men het geheim niet te hebben kunnen bewaren. Die geheimhouding werd gewenscht om de bewoners der eilanden zelf, die men buiten het geding wilde houden, en die, voor het geval de zaak haar beslag niet kreeg, ook niet behoefde te weten, dat het moederland hen voor een zilverling had willen afstaan. Maar ook werd 't geheim noodig geacht, omdat bekend was, dat Duitschland een begeerlijken blik op die koloniën geslagen had en men de bemoeienis van die zijde hoopte terug te brengen tot een visschen achter het net.

Intusschen is de inhoud van 't verdrag, althans in hoofdtrekken, bekend geworden, en heeft de Deensche volksvertegenwoordiging het nu dan ook maar in 't openbaar in behandeling genomen. Het wil ons voorkomen, dat hetgeen daarbij door de regeering uitgesproken is, of voor verplichte geheimhouding aangestipt werd, voor Nederland, als koloniale mogendheid in het Antillen-gebied, van zoo groot belang is, dat daardoor voor onze diplomatie een opdracht wordt aangewezen, waarbij de Nederlandsche regeering dadelijk een gedragslijn zal moeten aannemen. Uit de Deensche ondervinding blijkt, dat wie zelf den wil en den moed niet heeft op te richten, zich te voegen zal hebben naar een door den sterkeren aan te wijzen richting.

Afgescheiden van 't Reutertelegram en van den invloed, die dit kan hebben gehad op de wijze van behandelen, is het verloop der zaak in Denemarken nu aldus. In een op 4 Augustus gehouden geheime zitting van den Rijksdag deelde de minister van Buitenlandsche Zaken Scavenius mee, dat de Ver. St. het voorstel hebben gedaan, om door een verdrag de D. Kleine Antillen aan N.-A. af te staan. De D. gezant te Washington zou dan door den Raad van Staten gemachtigd worden het verdrag te onderteekenen. Gelijktijdig zouden de V. S. de verklaring afleggen, dat zij geen bezwaar hebben, dat D. zijn politieke- en handelsrechten in de Deensche koloniën op Groenland over geheel Groenland zal uitstrekken. De V. St. zouden bovendien een vergoeding van 25 millioen dollar in goud aan D. betalen.

Nieuw is de kwestie niet, want de voorgestelde regeling komt overeen met het ontwerp, dat reeds in 1902 werd opgemaakt. Nadat in deze geheime zitting de gronden van 't voorstel nog waren aangegeven en de D. regeering getoond had daarmede in te stemmen, en de pers in staat was gesteld het geheim aan de openbare opinie toe te vertrouwen, werd den 10en Augustus over het wetsontwerp in de Folkething beraadslaagd.

De minister van Buitenlandsche zaken verklaarde, dat het voortdurend bezit der ver weg gelegen eilanden een gevaar voor den D. staat kan beteekenen om in internationale verwikkelingen te geraken en dat deze overweging den doorslag gegeven heeft.

Terwijl hier de regeeringspartij, de radikalen en socialisten het wetsontwerp verdedigden, werd van links oppositie gevoerd, die voornamelijk in den leider Christensen haar woordvoerder vond. Deze gelooft niet in 't gevaar voor internationale verwikkeling, de groote mogendheid, die zich door dwang in 't bezit zou willen stellen, zou haar goeden naam zelf te na komen. Hij kwam ook op tegen de afdoening als 't ware bij verrassing, en wilde haar tot na den oorlog uitstellen. Deze opmerkingen zijn van minder gewicht dan 't antwoord dat zij uitlokten van den minister van financiën. Volgens hem heeft noch de binnenlandsche toestand van de eilanden, noch het economisch voordeel den doorslag gegeven; hij herhaalde dat de internationale overwegingen voor de regeering het vraagstuk beheerschen. In 1913 werd ook een aanbod aan Denemarken gedaan. Dit werd afgewezen, daar D. zonder dwingende reden de Deensche vlag niet wilde strijken. Deze opvatting is die, welke wij een paar weken geleden hier verdedigden, toen wij de kwestie bespraken. In hetgeen de minister daarna ten beste gaf, ligt het kwaad, waarop wij boven doelden. De oppositie heeft gemakkelijk praten, omdat de regeering de gewichtigste redenen niet kan mededeelen. Wat zou men echter doen wanneer bijv. de Ver. St. bezit van de eilanden zouden nemen?

De volksvertegenwoordiging moet dus beslissen over een zaak ,terwijl de gewichtigste redenen niet kunnen worden medegedeeld. Half wordt dan te verstaan gegeven, dat de Ver. St. er over gedacht schijnen te hebben of nog denken de eilanden eenvoudig in te palmen, als zij niet verkocht worden. Het b.v. laat ook ruimte, dat een dergelijke aanmaning tot vrijwilligen afstand van een andere mogendheid kan zijn uitgegaan. Misschien wordt dan wel gedacht: beter vrijwillig, tegen schadeloosstelling aan de V. St., dan onvrijwillig en machteloos aan een andere mogendheid, die men 't nog minder gaarne gunt.

De minister stelde de vraag: Zou Denemarken aan de V. St. den oorlog moeten verklaren, of zich om hulp tot Europa wenden? De regeering acht zich verplicht aan de wenschen van den grooten staat toe te geven. Zij betreurt het dat de vlag ingehaald moet worden, maar voor de noodzakelijkheid moet men zwichten. Uitstel is onmogelijk. Mocht 't wetsontwerp verworpen worden, dan zou de beslissing aan een nieuwen Rijksdag worden overgelaten, maar 't uitstel kon ernstige gevolgen hebben — hetgeen de minister van buitenlandsche zaken nog kwam bevestigen — en de verantwoordelijkheid ervoor moet dan op den tegenwoordigen Rijksdag komen.

Dat is het mes op de keel-politiek. Denemarken verklaart de koloniën liever niet af te staan; maar als 't dien afstand niet vrijwillig doet, ziet 't toch geen kans om ze te behouden, want een sterkere mogendheid heeft haar verlangen, om de 3 eilandjes bij Portorico in haar bezit te krijgen, doen kennen, en nu weet de regeering geen middel om zich hiertegen te beschermen. Volgens het beschreven recht is dat toch een rooversdaad. Waar mag de sterkere tegen de zwakkere zeggen, ik begeer een deel van je huis, je tuin, je land, verkoop 't mij, anders neem ik 't? En mag dit in de staatkunde van de 20ste eeuw dan wel?

Wij hadden nog eenige illusie, dat de concessie ten opzichte van Groenland, ook Deensch Amerika genaamd, gedaan, als een soort ruil zou gelden, hoewel niet heel duidelijk is wat met de concessie eigenlijk bedoeld is, maar die opvatting is voor zoover de berichten strekken, niet te berde gebracht. Het internationaal vraagstuk, de drang van den sterkeren, is de alles overwegende factor.

De naaste buren van St. Thomas, St. Jan en St.Croix zijn Saba en St. Eustatius, de Nederlandsche kleine Antillen. Het Deensche vraagstuk van den dag, is dus een vraagstuk voor morgen voor Nederland, als 't niet reeds een geheim vraagstuk van den dag is. Onze regeering zal tot de meest geheime gegevens moeten trachten te verkrijgen, omtrent de wijze, waarop op Denemarken drang is uitgeoefend en zij zal zich tijdig van de noodige waarborgen hebben te voorzien om niet tegen haar wensch tot afstand gedwongen te worden.

Het gevaar hiertoe dreigt niet speciaal en alleen van de zijde van N.-Amerika; onze buurman ten andere zijde is Engeland, en Duitschland wenscht bij de Caraibische Zee ook koloniën te krijgen. Maar juist in dezen factor kan de waarborg gevonden worden.

Mocht Nederland 't in 't belang van de koloniën zelf achten, dat deze onder ander bestuur overgaan, mochten de koloniën die opvatting dan zelf ook beamen, dan zou te overwegen zijn of de historische rechten zwaarder mogen wegen dan deze belangen, maar dat zou dan een edelmoedige handeling van 't moederland moeten worden, die geheel iets anders, die een tegenstelling zelfs is van het zwichten voor den wil van een vreemde mogendheid. Dan zou ook door Nederland te overwegen zijn, welke oplossing 't meest in 't belang der koloniën wordt geacht, en daarna en daarom die oplossing gezocht moeten worden. Wij bepleiten dien afstand niet, want de gegevens ontbreken ons, om dit vraagstuk te kunnen oplossen, maar waar wij Denemarken aan onze regeering ter bespiegeling voorhouden, meenen wij op de noodzakelijkheid te moeten wijzen, om 't vraagstuk dadelijk in studie te nemen, in zijn veelzijdigen omvang, en niet eenvoudig te wachten totdat men machteloos kan worden geplaatst voor een dan niet af te wijzen eisch.

Onze regeering zal voor zich moeten vastleggen, wat zij als de goede richting beschouwt en dan, door maatregelen van eigen bestuur en z. n. van overleg met andere mogendheden, de toekomst van Saba en St. Eustatius in die richting sturen.

Tot zoover hadden wij onze opwelling geschreven naar aanleiding van de Deensch-Amerikaansche vriendschappelijken (!) onderhandelingen, toen de bladen ons nadere verslagen brachten over de bespreking in Kopenhagen en in Washington. Deze bevestigen dat het eenerzijds een weinig gewilde actie is, waarmede de Regeering eenigszins verlegen zit, en waarover zij daarom een volksreferendum wil aanvaarden, terwijl de Amerikanen voorrekenen hoeveel per acre betaald wordt en daarmede meenen alles goed te maken. Maar ook zond de correspondent van de „Köln. Zeit." te Washington aan zijn blad een bericht, dat de Amerikaansche Regeering de Nederl. Regeering heeft gepolst of zij bereid zou zijn tot den verkoop van Curaçao. Wel werd er bij gevoegd, dat de Nederl. Gezant de juistheid van dit bericht ontkent, maar uit het gerucht, in dezen tijd weer opgekomen, spreekt al, dat onze gedachtengang bij andere ook is opgekomen. Waar wij alleen dachten aan de Nederl. eilandjes, die de naaste buren zijn van de Deensche koloniën in kwestie, gaat de gevolgtrekking van anderen al verder, en strekt zich uit tot alle Nederlandsche bezittingen in West-Indië.

Een Regeering, die niet denkt: „na mij de zondvloed", heeft hier een brandend vraagstuk te richten.

Van een andere Deensche kolonie.

Uit het volgende is ook leering te trekken, als 't waar is.

In telegrammen uit Kristiania aan de Duitsche bladen wordt meegedeeld, wat „Dagbladet", het Noorsche blad, schrijft over de maatregelen die Engeland in IJsland heeft genomen. Engeland heeft de regeering van IJsland genoopt te verbieden, dat er uit IJsland goederen worden verzonden met andere schepen dan die eerst een Engelsche toezichthaven aandoen. De kapiteins moeten tegenover den IJslandschen staat daartoe een eed afleggen. Op niet-nakoming van het gebod staat een boete, die tot 100.000 kronen kan stijgen, ten bate van Engeland. Verder is de uitvoer

van visch, wol, huiden en vleesch verboden, behalve in zekere hoeveelheden naar Denemarken, als het in Denemarken blijft. Vervolgens is er een lijst opgemaakt van prijzen, waarvoor IJsland producten aan de entente moet leveren. Als Engeland van die waren afziet, mogen ze aan neutralen worden verkocht, mits goedgekeurd door Engeland. Schepen naar Amerika hoeven Engeland niet aan te doen.

„Dagbladet" noemt IJsland nu een volkomen Engelschen vazalstaat.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

Het Augustus-nummer opent met het eerste gedeelte eener beschouwing van den heer H. Kool over de wegen op het eiland Java en het verkeer daarop. — De heer R. J. Koppenol besluit zijn artikel over bestuur en tinwinning op Banka. — Onder het opschrift „Malligheden" hekelt de heer G. L. Gonggrijp de omslachtige bepalingen „reisdeclaraties" geheeten. — Ook schrijft hij over regentsbenoemingen op Java en acht het verstandig om zooveel doenlijk een regent te doen opvolgen door een der zonen of nabestaanden. — De heer W. A. C. Whitlau geeft de Hollandsche vertaling van eene verhandeling over het nut van „boschreserves", opgesteld in het Minangkabausch voor de bevolking van Sumatra's Westkust. — Een artikel van den heer J. Brinks handelt over de regentsbenoemingen op Java; deze schr. juicht het door de Indische regeering uitgesproken beginsel toe om, althans in de practische uitvoering, te breken met de erfelijke opvolging der Regenten (zooals deze is omschreven in art. 69 van het Ind. R. R.) — De heer S. Kalff geeft, onder het opschrift „Het gedenkschrift van een ambtenaar-krijgsman", bijzonderheden uit den ambtelijken loopbaan van H. G. Nahuys, die in het begin van de 19e eeuw een niet onbelangrijke rol op Java heeft gespeeld. — Verder bevat deze afl. de vaste rubrieken: Verscheidenheden, door H. D. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht door A. H. J. G. Walbeehm. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Uit allerhande bron. — Bibliografie, door H.

Ned.-Indië Oud en Nieuw.

De Juli-afl. van dit nieuwe maandschrift is wat tekst en vooral illustreering betreft, niet minder interessant dan de reeds verschenen nummers. Dr. Ph. S. van Ronkel schrijft over de moskeeën, welke in Batavia worden aangetroffen. — De heer C. Spat geeft het eerste gedeelte eener verhandeling over animisme en prae-animisme. — Evenzoo Mr. J. G. Huyser over ornamentkunst bij Indisch koperwerk. — Verder korte bijdragen over de Ganeça van Boro, door Dr. N. J. Krom. — Het vervaardigen van krissen (naar een Javaansch handschrift.) — Boenga-petikan dari taman blanda-timoer (praatjes over Inlandsche poëzie), door Dr. A. A. Fokker. — De sirikaja, door Dr. A. H. Blauw.

Hindia Poetra.

Veel korte bijdragen vullen het Juli-Aug. Nr. Van enkele volgen hier de opschriften: Wahidin Soedirohoesoeda †(In memoriam), door Surya Ningrat. — Wismo Pranowo (Het huis, dat den blik verruimt), door Mr. J. H. Abendanon. — Verslag Utrechtsche vertegenwoordiging Koloniaal Onderwijs-Congres, enz. door R. M. A. Soorjo Poetro. — Een nieuwe verzenbundel van R. M. Noto Soeroto, door H. Middendorp. — Indië in de Nederlandsche Studentenwereld.

De Handel.

In het Juli-Nr. van dit maandschrift o.m. twee vervolgartikelen (beide met illustraties), nl. van den heer J. Kleijntjes over oorsprong en geschiedenis van tabak en van de heer J. Sibinga Mulder over de administratie eener suikeronderneming op Java.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 32: Dr. H. C. Prinsen Geerligs, 8 Aug. 1891—1916 (met portret).— Jubilé Dr. H. C. Prinsen Geerligs (met afb.). — Over enkele factoren in eventueel verband met de kwaliteit der thee, door Dr. J. J. B. Deuss, besproken door Dr. A. W. Nanninga. — Soekaboemische landbouwvereeniging. — Draadlooze verbinding met Indië. — De Handelsvereeniging te Medan (vervolg). — Een nieuwe vezelsoort op Cuba. — Economische boschproducten. — De productie van benzol in Amerika. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

No. 6 bevat het slot der bijdrage tot de kennis der boschgesteldheid van de residentie Oostkust van Sumatra, door P. van Zon. — Verder een artikel van P. J. Hommes: Enkele theoretische en practische beschouwingen naar aanleiding van een bijna vijfjarig beheer in het boschdistrict Kedoe. — Overigens korte bijdragen, nl.: Waarom zijn de djatibosschen van de houtvesterijen Manggar, Talawa en Tanggoeng zoo gedevasteerd? — De door de Oost-Indische Compagnie betaalde exploitatieloonen voor de houtwerken, die de contingenten vormden. — Hoe men in 1860 over het aanleggen van djaticulturen dacht. Enz.

Raden Kamil over de waarde van het Nederlandsch in de Inlandsche maatschappij.

In de dezer dagen verschenen bundel prae-adviezen van het eerste koloniaal onderwijs-congres te houden te 's-Gravenhage van 28—30 Aug. a.s. (op welke belangrijke publicatie bijzonder de aandacht wordt gevestigd), zegt Raden Kamil, adj. inspecteur van het Inlandsche onderwijs te Semarang, zijne meening over de waarde van het Nederlandsch in de Inlandsche maatschappij.

Waar deze kwestie, vooral in den laatsten tijd, herhaaldelijk is besproken door Nederlandsche schrijvers, wier meeningen niet onbelangrijk uiteenloopen, is het interessant deze aangelegenheid nu te zien behandeld door een Javaan, die ten deze ten volle tot oordeelen bevoegd is.

Aan het betoog van R. Kamil is het navolgende ontleend: De kennis van het Hollandsch is van het hoogste belang om haar voor ons onberekenbaar nut. Ze brengt den Javaan tot hoogere ontwikkeling. Is de Inlander tot hoogere ontwikkeling gekomen, dan zal hij zich sterker gevoelen om den strijd om het bestaan aan te binden, die met den dag zwaarder wordt. Dan zal hij ook tot meer welvaart komen. Hij zal niet meer volstrekt de mindere zijn van elke vreemdeling, die zich hier gevestigd heeft of komt vestigen.

Een grondige kennis van het Nederlandsch zal niet van geringen invloed zijn op de ontwikkeling van onze eigen taal. Een Inlander, die het Nederlandsch onder de knie heeft, moet verschillende werken op velerlei gebied gelezen hebben, is die taal geschreven. Hierdoor is zijn blik verruimd, en zijn verstand verscherpt. Hij zal in staat zijn de eigen taal zoo te kneden, dat deze een geschikt middel wordt tot uitdrukking van alle begrippen, zoo noodig in sierlijken vorm.

Een Europeaan, die tegenwoordig het Javaansch beoefent, vindt die taal zeer schoon, maar hij zal spoedig gewaar worden, dat die taal hem in den steek laat, zoodra hij zich daarvan bedienen moet om over een meer wetenschappelijk onderwerp te redeneeren. Een Europeaan bestudeert het Javaansch om de taal zelf of hoogstens om de Javaansche karaktereigenschappen en zeden en gewoonten te leeren kennen. Werken, in de landstaal geschreven, die waard zijn om gelezen te worden om den inhoud, zijn er weinig, en die weinige zijn van vreemden oorsprong. Boeken, door Javanen zelf geschreven, bevatten in den regel verhalen, fabels, enz., die alleen voor kinderen geschikt zijn en dezen soms nachtmerrie bezorgen. Een vreemdeling, die een Javaansch boek leest, wordt door den inhoud niet geboeid.

Het is mijn stellige overtuiging dat de Javaansche literatuur door de kennis van het Nederlandsch degelijker zal worden. De Javanen zullen door het lezen van Nederlandsche werken in hun eigen taal boeken kunnen schrijven, die waard zijn gelezen te worden, niet alleen om de taal, maar ook om den inhoud.

De kennis van het Nederlandsch is dus slechts een middel ter spoedige verkrijging van een hoogere ontwikkeling, die ons tot meer welvaart zal leiden.

Het valt ten zeerste te bejammeren, dat nu en dan artikelen in de kranten voorkomen, die de meening verkondigen, dat het onderwijs voor Inlanders op den verkeerden weg is, omdat daarbij te veel aandacht aan het Nederlandsch en te weinig aan de Inlandsche talen wordt geschonken, en dat uit de artikelen duidelijk op te maken valt, dat het Inlandsch onderwijs ook voor de betere en hoogste standen specifiek Inlandsch moet zijn; voermiddel: de landstaal; onderwijzers: Javanen. In deze overgangsperiode hebben wij op onze Hollandsch-Inlandsche scholen Europeesche onderwijzers hoog noodig, die veel voor onze kinderen voelen, daar zij zonder uitzondering beter ontwikkeld zijn dan de Inlandsche onderwijzers.

Waterkracht en electriciteit.

Bij het departement van gouvernementsbedrijven bestaat, zooals bekend, sedert eenige jaren een afdeeling electriciteitswezen, terwijl voorts tot den opnamedienst der Staatsspoorwegen een waterkrachtbureau behoort.

Beide onderdeelen van den dienst zijn werkzaam ter bevordering van de industrieele ontwikkeling van Indië, een streven, dat nog meer bevorderd zal worden door vereeniging van beide diensttakken tot één organisatie. Die samenstelling is ook overigens rationeel te achten, omdat gebruik van de beschikbare waterkrachten den aanleg en de exploitatie van een sterkstroominstallatie vereischt, zoodat thans reeds electrotechnisch personeel verbonden is aan het waterkrachtsbureau.

Het plan bestaat in het volgend jaar een dienst voor het waterkrachtsbureau- en electriciteitswezen in het leven te roepen, die op krachtdadige wijze werkzaam kan zijn, om de waterkrachten, waarover het land beschikt, te benutten, niet slechts voor de Staatsspoorwegen en andere gouvernementsbedrijven, maar ook voor industrieele ondernemingen.

Als chef van den dienst zal optreden een hoofdambtenaar (hoofdingenieur) op eene maandelijksche bezoldiging van ƒ 1200. (Java-Bode.)

De Geur van Moeders Haarwrong.

Deze nieuwe verzenbundel van Raden Mas Noto Soeroto [1]), trekt evenzeer de aandacht als zijn „Melatiknoppen". Zoo lazen wij reeds eene bespreking van G. Jonckbloet (in het Aug.-Nr. van „Studiën"), die met den tweeden bundel echter minder is ingenomen dan met den eersten. Deze criticus zegt bijv. „Geen gedichten in proza — het verrukkelijke genre, waarin de Javaansche edelman zich, naar getuigenis van Scharten, Borel, Querido, van Eeden en meer anderen, meester betoonde, bevat dit tweede boekje van zijne hand, doch enkel rhythmische-rijmende verzen. Europeesche uitdrukkingen, gelijk ik ze gaarne zou willen noemen, van een echt-Javaansch denkenden dichtergeest, en een echt-Javaansch voelend dichterhart. Een hybride, om het werkje met een enkel woord te specificeeren".

Hoe geheel anders klinken de woorden van H. Middendorp bij eene bespreking van „De geur van moeders haarwrong", in de jongste afl. van „Hindia Poetra", als hij zegt: „In de Melatiknoppen was hier en daar nog een aarzelende schuchterheid op te merken, een onzekere tasting, door sommigen, ten oprechte, gehouden voor een essentiëel kenmerk van dit kunstenaarschap. De zachte en fijne voornaamheid, de klaarheid van gevoel, die de eerste verzen van Noto Soeroto reeds zoo aantrekkelijk maken, vindt men ook hier, en zelfs, nu de dichter tot een bewuster niveau van geestelijk-zijn is gestegen, vindt men die eigenschappen verinnigd en verdiept terug."

1) Amsterdam, S. L. van Looy.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië,

Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Ingezonden.

Aan den Heer J. van Haaften.
te 's-Gravenhage.

In uw opstel over: „De invloed der Revolutie op den toestand der vrouw in China", geplaatst in dit weekblad van 3 Augustus 1916 heeft u herhaaldelijk de Chineesche vrouw ‚vooral vóór de Revolutie, besproken als een slavin van haar man en van haar ouders, in 't bijzonder in de volgende zinnen:

„Confucius noemt den man de vertegenwoordiger des hemels; hij heeft 't oppergezag en zijn vrouw heeft zijn bevelen te gehoorzamen."

Dit gezegde is juist in strijd met hetgeen Confucius in zijn boeken beweert, want slaan we 't boek van Dr. Chen Huang Chang ‚getiteld: „The economic principles of Confucius and his school" open, dan lezen we onder het hoofdstuk: „De positie van de vrouw".

Volgens de leer van Confucius is de positie van de vrouw gelijk aan die van den man. Van den keizer af tot 't gewone volk is de vrouw huns gelijke. Daarom dan ook, dat het Chineesche woord „vrouw" beteekent „gelijk". Zelfs de Yi King (Boek der Metamorphosen) zegt, dat wegens de onderdrukking van de eene tot voldoening van de andere in relatieve betrekking de man beneden de vrouw wordt geplaatst. Daarom wordt de relatie van man en vrouw door Confucius genoemd die van „Broeders". En in Shi King (boek der Oden) staat ook: „Hebt uwe bruid lief als uwen broeder". Met betrekking tot de gelijkheid van man en vrouw schrijft Confucius voor de ritus van de „persoonlijke ontvangst" als een noodzakelijke ceremonie bij 't huwelijk, dat is namelijk, dat de bruidegom naar 't huis moet gaan om haar persoonlijk te ontvangen. Deze ritus is verplichtend voor alle klassen van menschen, zelfs den keizer niet uitgezonderd. In 't Boek der Oden en in 't boek van „Lente en Herfst" (Chun chiu) vindt men vele afkeuringen over hen, die deze ritus verzuimen. De Hertog van Ai uit Lu (een landstreek) vroeg aan Confucius of 't niet te ceremonieel zou zijn, om bij 't uitoefenen van de „persoonlijke ontvangst" een kroon te dragen. Confucius gaf tot antwoord, dat een keizer eerbied aan zijn gemalin moest betoonen. Inderdaad de ritus van „persoonlijke ontvangst" is om 't principe van respect voor vrouwen aan te toonen. Mo Tzu viel Confucius op dit punt aan en zeide: dat men even eerbiedig en nederig is als een dienaar tot zijn vrouw; dat de ceremonie om haar naar de wagen te geleiden gelijk staat met den dienst, die men verplicht is aan zijn ouders te bewijzen; en dat al de huwelijksceremoniën even plechtig zijn, als die bij 't offeren. Uit dit argument van Mo Tzu zien we duidelijk, dat Confucius de positie van de vrouw zéér hoog schatte.

Een ander voorbeeld van de gelijkheid van man en vrouw is, dat de getrouwde vrouw na 't huwelijk haar eigen naam behoudt. Wij zullen zien, dat Confucius iemands naam voor zeer belangrijk beschouwt, omdat deze de persoonlijkheid identificeert en den mensch zelfs dierbaarder moet zijn dan 't leven. Indien iemand zijn eigen naam niet meer heeft, beteekent dit, dat hij zijn persoonlijkheid verliest en dan hij geen enkel spoor op de wereld nalaten. Dit is de ergste van alle rampen. Europeanen en Amerikanen zijn erg trots op de hooge positie van hun vrouwen, maar de getrouwde vrouw moet toch haar eigen naam opgeven, adopteert de naam van haar man en heet mevrouw Zoo en Zoo. Dit beteekent, dat zij haar individualiteit niet kan behouden en afhankelijk is van haar man; terwijl bij de Chineezen de getrouwde vrouw haar individueele naam behoudt. In 't boek „Lente en Herfst" noemt Confucius steeds den naam van de vrouwen zelve, zooals Po-chi, Chungtsu etc. Dit bewijst, dat de vrouw niet haar individualiteit verliest na 't huwelijk, dat zij gelijk staat met haar man.

Wat U in uw opstel bedoelt met de „slaafsche onderworpenheid" van de vrouw is, volgens „Ku Hung Ming" in zijn boek getiteld: „Der Geist des Chinesischen Volkes", de godsdienst van de „Selbstlosigkeit" (haar eigen Ik niet op den voorgrond zetten, dus zelfopoffering). Hieraan is verbonden de polygamie, die in China niet zoo immoreel is als men wel denkt. Die Selbstlosigkeit maakt ze niet alleen mogelijk, maar ook niet immoreel. De polygamie beduidt niet: vele wettige vrouwen te hebben. Wettelijk is in China den man geoorloofd één vrouw te hebben, maar hij mag zooveel bijvrouwen hebben als hij wil. In 't Japansch heet een bijvrouw „te-kaki", letterlijk een „stel" (voorwerp, waarop iets rust) voor de hand of „me-kaki", d.w.z. een stel voor de oogen, dus een stel, waarop de oogen of handen kunnen rusten, als men vermoeid is. Ku Hung Ming zegt, dat in China 't ideaal voor een vrouw is onbeperkt en selbstlos voor haar echtgenoot te leven. Wanneer dus een zieke of geestelijk en lichamelijk vermoeide man een bijvrouw, een „rustbed" of „oogenlust" noodig heeft, die hem in staat stelt gezond te worden en hem voor zijn levenstaak krachtig maakt, zoo zal de Chineesche vrouw, in haar Selbstlosigkeit, ze hem geven, zooals bij ons een goede vrouw in Europa of Amerika haar man een ligstoel of anijsmelk geven zal, als hij ziek is en daarnaar verlangt. Zoo is 't werkelijk de Selbstlosigkeit, 't plichtgevoel, de plicht tot zelfopoffering, van de vrouw in China, die den man veroorlooft bijvrouwen te nemen.

Nu komt de vraag: waarom dan Selbstlosigkeit en opofferingsmoed alleen van de vrouw verlangd wordt? En 't antwoord is: Brengt de man dan ook geen offer, die zich zelf kwelt en plaagt om zijn huisgezin te onderhouden en vooral wanneer hij een man van eer is, zijn plicht niet alleen jegens zijn huisgezin, maar ook jegens zijn koning en vaderland te vervullen heeft, waarbij hij soms zelfs zijn leven moet geven. Maar voor menschen in Europa en Amerika is natuurlijk de polygamie iets afschuwelijks, minderwaardig en vuil, omdat zij dat niet kunnen begrijpen. Maar toch moet Ku Hung Ming het bekennen, dat 't leven van elken waren man, van den keizer af tot den riksha-koeli toe en van elke ware vrouw een leven van opoffering is. Het offer van de vrouw is: selbstlos voor haar echtgenoot te leven en 't offer van den man is: de vrouwen, die hij in zijn huis genomen heeft, en ook de door haar ter wereld gebrachte kinderen te verzorgen en tot elken prijs te beschermen. Dus de Chineesche mandarijn, die bijvrouwen houdt, is minder zelfzuchtig, minder immoreel dan de Europeaan in zijn motorwagen, die een hulpelooze vrouw van den openbaren weg meeneemt en haar weer op straat zet, na een genoegelijken nacht met haar doorgebracht te hebben. De mandarijn mag zelfzuchtig zijn, maar hij zorgt toch voor een huis voor zijn bijvrouwen en houdt zich verantwoordelijk gedurende zijn geheele leven voor haar onderhoud. Wanneer de mandarijn zelfzuchtig is, dan is de Europeaan in zijn motorwagen een lafaard.

Ruskin zegt: de eer van een waar soldaat is beslist niet, dat hij den vijand kan doodschieten, maar dat hij ten allen tijde bereid is om doodgeschoten te worden. En zoo bestaat de eer van een ware Chineesche vrouw hierin: niet slechts haar man lief te hebben en hem trouw te zijn, maar ook onbepaald selbstlos voor hem te leven. De godsdienst van de Selbstlosigkeit is werkelijk de godsdienst van de vrouw, vooral van de voorname vrouw of „dame" in China, zooals de godsdienst van trouw de godsdienst van den man, n.l. de man van eer in China is.

Indien Europeanen deze beide godsdiensten niet kennen, kunnen ze ook nooit de werkelijke Chineezen en werkelijke Chineesche vrouwen begrijpen. Wat Ku Hung Ming met den godsdienst van de Selbstlosigkeit bedoelt, is in Europa meer bekend onder den naam van de Leer van de Kinderlijke Piëteit of de Leer van de Hsiao, dat is niet alleen de toewijding van de kinderen jegens hun ouders, maar de godsdienst van de huishoudelijke plicht, dus zoowel eerbied voor de gestorvenen, als plichtsgevoel tegenover de levenden; de liefde van kinderen voor de ouders en omgekeerd; de wederkeerige plichten van man en vrouw ;eveneens dergelijke plichten van schoonzoons en schoondochters jegens de familie; de plichten van dienaars jegens hun meesters en omgekeerd. Dit alles is inbegrepen onder 't woord Hsiao.

U, geachte redactie, dankend voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend,
TAN TJOEN HAY.

Amsterdam, 10 Aug. '16.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100, 's-Gravenhage,		Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 34. Donderdag 24 Augustus 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1916—1917 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

De Indische Cursussen van het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap.

In het begin van 1915 is door het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap in het leven geroepen een Commissie, die zich tot taak stelde in onderwijzerskringen meerdere belangstelling te wekken voor onze Koloniën. In deze Commissie hebben zitting de heer J. Veldkamp te Amsterdam, voorzitter, als gedelegeerde van het Hoofdbestuur, en de heeren Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, hoogleeraar aan de Universiteit te Leiden, D. H. de Vries, directeur van de Moluksche Handelsvennootschap te Amsterdam en Dr. H. H. Zeylstra, directeur van het Koloniale Landbouw-Museum te Deventer, secretaris der commissie.

Dank zij het werken dezer Commissie en het initiatief van verscheidene Afdeelingen van het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap zijn in 1915 en in het begin van 1916 cursussen gehouden te Amsterdam (2 cursussen), Alkmaar, Hellevoetsluis, Brielle, Eindhoven, 's-Gravenhage, Rotterdam, Goes, Hoogwoud, Hilversum, Delft, Enschedé, Hardenberg, Den Helder, Meppel en Middelburg.

Deze cursussen zijn bezocht door ruim 2400 belangstellenden, waaronder meer dan 1000 onderwijzers en onderwijzeressen.

De interessante voordrachten, gehouden door de meest bevoegde en vooraanstaande kenners van onze koloniën, werden toegelicht door tal van prachtige lichtbeelden. De toehoorders hebben in de 5 of 10 cursus-avonden een vrij volledig beeld gekregen van onze schoone koloniën en het lijdt geen twijfel, of deze cursussen zullen in de toekomst een grooten invloed hebben op het onderwijs over onze overzeesche bezittingen.

Wij twijfelen niet, dat ze ook dezen winter zullen worden voortgezet en uitgebreid.

Uit de O. I. Mail.

Onder „Dingen van den Dag" wijdt „De Javabode" uitvoerige verslagen aan de congressen van Insulinde en S. I., waaraan wij het volgende ontleenen:

„Het moet gezegd worden, dat de houding der S. I. heel wat sympathieker tegenover onze Regeering is dan die van „Insulinde", waar men, trouwens, niet precies weet wat men wil.

„De heer Hazeu heeft in het interview gezegd, dat hij het gesprokene op het S.I.-congres beschouwde in de eerste plaats als een uiting van eenige duizenden intellectueelen. doch ook van het geheele volk. Het congres is nuttig. omdat de grieven en wenschen van het volk openlijk besproken worden, zoodat de regeering daarmede haar voordeel kan doen.

En inderdaad zijn er grieven geuit.

Zoo over de inrichting van het desabestuur, waarbij de loerah of bekel de macht heeft en te veel gezag uitoefent, waarbij niet uit het oog mag worden verloren, dat aan zulk een onontwikkeld mensch de regeling van politie-, heerendienst- en belastingzaken zijn toevertrouwd. Het ware daarom te wenschen, aldus de spreker, dat alleen zij, die minstens een gouvernements 2de klasse school hebben doorloopen, in aanmerking komen voor het ambt van dorpsburgemeester. In ieder geval moet hen ook bij deze voorwaarden de bemoeienis met politiezaken worden ontnomen. Voorts zou aan den loerah een desaraad, bestaande uit eenige door de desalieden gekozen leden, kunnen worden toegevoegd. Die raad zou dan een adviseerende stem moeten hebben.

Zoo over de toestanden op de particuliere landerijen, in het bijzonder over die op de landerijen beoosten de Tjimanoek. Een motie om bij de Indische Regeering, Tweede Kamer en den Soer. Gemeenteraad aan te dringen op spoedige onteigening van de particuliere landerijen werd aangenomen.

Zoo over het verhuur van gronden aan suikerfabrieken door den kleinen man.

Zoo over de samenstelling en werkwijze van den Igamaraad, die niets anders zou zijn dan een werktuig in handen van den landraad.

Zoo over het hormatstelsel, dat men afgeschaft wilde zien.

Het is goed dat uit de Inlandsche wereld dergelijke stemmen opgaan. De Regeering weet, kan nu weten wat de Inlandsche wereld beroert, wat men wil om tot ontwikkeling te komen.

De heer Hazeu zeide terecht:

De Sarekat Islam kan zeer veel goeds verrichten. De regeering en ambtenaren moeten steeds voeling blijven houden met de voormannen der vereeniging, zoodat er dan absoluut geen gevaar is, dat de vereeniging zal trachten te vormen een staat in den staat, door schijngezag zich te plaatsen tusschen de regeering en het volk.

Wanneer een kenner als Dr. Hazeu, die niet blind is voor de fouten, welke de S. I. beweging nog aankleven, het zegt, mogen wij ons gerust daarbij neerleggen." Zoo besluit het blad.

Inl. meisjes in winkels en kantoren.

Het „Soer. Hand." schrijft:

De inlandsche meisjes beginnen langzamerhand de Europeesche dito te verdringen uit de winkels en kantoren. Dit zal in meerdere mate het geval zijn zoodra de Kartinischolen, welke als paddestoelen overal verrijzen, over een paar jaren een zondvloed van blauwkousen zullen hebben uitgestort.

Voor de boek- en andere winkels toonen zij een practische bruikbaarheid en vormen een attractie, welke de toename der cliëntele in de hand werkt.

Inlandsch Onderwijs.

In de „Preangerbode" lezen wij:

16 Juni j.l. vertrok de examencommissie voor Kweekscholen van inlandsche onderwijzers naar Fort de Kock voor het afnemen van het examen der leerlingen van de kweekschool aldaar. Acht Juli wordt de commissie, bestaande uit zeven leden met den inspecteur van het Hollandsch-Inlandsch onderwijs, de heer Verboeket, als voorzitter, terug verwacht en is daarmee aan het eind van haar taak, waarna een rapport over den uitslag zal worden uitgebracht. Alle plaatsen op Java, waar kweekscholen gevestigd zijn, heeft de commissie reeds bezocht, namelijk Bandoeng, Djokja, Moentilan, Oengaran en Probolinggo.

Een nieuwe dienst.

In het volgend jaar zal een afzonderlijke dienst van het toezicht op de spoor- en tramwegen in N.-I. worden ingesteld. De chef van dien dienst zal, onder de algemeene leiding van den directeur van gouvernementsbedrijven, zelfstandig werkzaam zijn en niet alleen belast wezen met de directe leiding van het toezicht op het spoor- en tramwezen, maar tevens bemoeienis hebben met spoorwegwetgeving en het verleenen van spoor- en tramconcessies.

De instelling van dit instituut is een gevolg van de reeds lang en van verschillende zijden geuite bezwaren tegen de combinatie van de functiën van hoofdinspecteur der spooren tramwegdiensten, chef van de afdeeling spoor- en tramwegen van het departement van gouvernementsbedrijven en van chef van den dienst der Staatsspoorwegen.

Waar de belangen van de particuliere- en de staatsspoor- en tramwegen in den regel alles behalve parallel loopen, is vooral door de voortdurende uitbreiding van beide soorten van bedrijf, eene splitsing van de verschillende thans aan een hoofdambtenaar opgedragen functiën van zoozeer uiteenloopenden aard, zeker niet overbodig te noemen. Zoo meent de Javabode.

Telegraafkabels.

De plannen tot het leggen in 1917 van verschillende zeekabels zullen niet tot uitvoering komen, daar de stand der geldmiddelen die meer dan 4 millioenen beloopen, de uitgaaf niet toelaat.

Zoo zou een kabel worden gelegd tusschen Bengkalis, Bagan Si Api-Api en Tandjoeng Balei (Oostkust van Sumatra); tusschen Menado-oeloe Siaoe en Taroena; tusschen Ampenan en de afdeelingshoofdplaats Soembawa en tusschen Weltevreden en Tandjong Pandan (Billiton).

Inzonderheid ten behoeve van het binnenlandsch bestuur zouden kabels worden gelegd tusschen Riouw en Billiton en tusschen Waingapoe, Endeh en Koepang, welke ook voorshands achterwege zullen blijven.

Reorganisatie bestuur.

Door de Regeering is bepaald, dat de reorganisatie van het districtsbestuur in de residentie Tapanoeli (indienststelling van 12 districtshoofden met den titel van Demang en 25 onderdistrictshoofden met den titel van assistent-Demang) en op het eiland Nias (idem van 3 Demangs en 5 assistens-Demangs) en de daarmede verband houdende maatregelen in werking zal treden op 1 Juli a.s.

Op dien datum wordt eveneens buiten dienst gesteld de assistent-resident-secretaris voor het bureau van den resident van Tapanoeli en de secretaris van Benkoelen en in dienst gesteld in eerstgenoemd gewest een gewone

gewestelijke secretaris (als thans voor Benkoelen) en in Benkoelen een assistent-resident (als thans voor Tapanoeli.

In verband met de voormelde reorganisatie van het inlandsch bestuur in Tapanoeli en reeds eerder ingevoerde hervorming van dat bestuur in de residentie Sumatra's Westkust zijn verschillende wijzigingen gebracht in het Reglement tot regeling van het rechtswezen in beide gewesten, en in de voorschriften tot uitvoering van verschillende bepalingen van dat Reglement.

De betrekkelijke wijzigingsordonnanties zijn opgenomen in de „Javasche Courant" van 16 Juni j.l.

PERSONALIA.

De Gouvern.-Gen. naar Tjipanas.

Den 29sten Juni j.l. zouden de Landvoogd met zijn gevolg, voor 3 maanden, naar Tjipanas vertrekken.

Ook de Algemeene Secretaris, de heer J. Hulshoff Pol, zou zich daarheen begeven; gedurende zijn verblijf aldaar zou aan hem worden toegevoegd de adjunct-referendaris ter Algemeene Secretarie W. Stroband.

Luitenant Ter Poorten.

Naar „De Javabode" vernam, is de eerste luitenant der artillerie, H. Ter Poorten, die in Amerika vertoeft tot den aankoop van vliegtuigen, ernstig ongesteld en zal hij vermoedelijk een operatie moeten ondergaan, welke hem geruimen tijd zal beletten zijne werkzaamheden te verrichten.

Naar Nederland.

De chef van het mijnwezen, de heer A. H. van Lessen, zou met het stoomschip „Rembrandt", dat 26 Aug. van Batavia vertrekt, met verlof naar Nederland gaan en vermoedelijk niet terugkeeren.

Hij zou worden opgevolgd door den kort geleden van buitenlandsch verlof teruggekeerden hoofdingenieur E. Middelberg, die thans tijdelijk de functiën verricht van chef van exploitatie van den Sumatra-Staatsspoorweg en de Ombilinmijnen.

Een afscheid.

Voor een groote schare nam Ds. Volten, die naar Pontianak vertrekt en over eenigen tijd met verlof naar Nederland gaat, Zondag 18 Juni van zijn gemeente te Meester-Cornelis, waar hij vijf jaren mocht arbeiden, afscheid. Velen waren onder den indruk van zijn heengaan.

Na een hartroerende rede werd hij door den ouderling Hekker namens den kerkeraad bedankt voor al hetgeen hij voor de gemeente had gedaan; o.a. zijn, dank zij zijn initiatief, het nieuwe kerkgebouw en de nieuwe Fröbelschool tot stand gekomen.

Chef der Cavalerie.

Luidens de officieele berichten is de chef van het wapen der cavalerie met ingang van 2 Aug., op verzoek, eervol ontslagen.

Verwacht wordt, dat zijn opvolger zal worden majoor J. J. de Wit, die alsnog tot overste zal worden bevorderd.

Ritmeester K. W. Rauh is nu aan de beurt om tot majoor te worden bevorderd.

Geen verlof.

Den waterstaats opzichter P. Terlaak, te Banjoemas, die in het laatst van dit jaar 9 dienstjaren heeft en uit dien hoofde verzocht alsdan met 11 maanden verlof naar Europa te mogen gaan, is door de Regeering te kennen gegeven, dat het dienstbelang de inwilliging van zijn verzoek niet toelaat, maar dat hij over 1 jaar daarop kan terugkomen.

Een aanslag.

De assistent Karseboom der onderneming Kajoe Enak werd door een mandoer aangevallen en zwaar verwond. Per auto werd hij naar de kliniek van dokter de Kok in Loemadjang vervoerd.

Examens.

Voor het van 13 tot 16 Juni j.l. te Buitenzorg gehouden examen voor Indisch Landbouwleeraar zijn geslaagd voor het eerste gedeelte de heer F. C. F. W. Canter Visscher; voor het tweede gedeelte: de heeren A. E. Bongers en R. W. van Duinen.

Een candidaat moest worden afgewezen.

Voor het examen van Ned. Indisch veearts zijn geslaagd Raden Nastap, Isa, Mas Karimoen en Iljas.

Suriname.

De gouverneur zond het volgende schrijven aan de Koloniale Staten:

„De gedelegeerde ter vergadering van 29 Juni j.l., mr. L. J. Rietberg, heeft mij medegedeeld, dat op een nader te bepalen dag een motie van het lid van Ommeren in behandeling zoude worden genomen betreffende weder instellen der tijdschoten, welk lid de verwachting uitsprak, dat de tijdschoten niet zouden worden gestaakt vóór de behandeling der motie afgeloopen was.

Ik acht mij tegenover de Koloniale Staten verplicht, nu het zal blijken, dat ik aan de verwachting niet beantwoord, mede te deelen, wat mij tot die schijnbaar onwelwillende houding leidt.

Bij mij staat het vast, dat door het opperbestuur op de begrooting voor 1917 geen post zal worden gebracht, welke het mogelijk zal maken met het doen van tijdschoten voort te gaan.

Waar dit het geval is en dus afschaffing van de tijdschoten met 1 Januari 1917 als een voldongen feit beschouwd moet worden, heb ik geen enkele reden kunnen vinden om er niet reeds nu mede te eindigen en het ongemak dat er aan verbonden is, zoo spoedig mogelijk door te komen.

Dat er geen ongemak van blijvenden aard aan verbonden is en de samenleving zich voegt naar het ontbreken van tijdschoten wordt in tal van andere koloniën van verschillende natiën bewezen en in grootere gemeenten

FEUILLETON.

Curaçaosche Ditjes en Datjes. *)

Waarom zijn er toch zoovele van de upper-ten Curaçaonaars, die nooit 'n voet op Aruba gezet hebben?

Omdat Curaçao 'n eiland is.

Dit is geen paradox.

Stel, dat we aan Aruba vastzaten met 'n brug of met 'n dijk, wat zouden de auto's nacht en dag heen en weer snorren, wat reuzen-pic-nics zouden er van beide kanten in elkaar worden gefabriceerd.

Maar nu men 't houten waterpaard bestijgen moet, krijgt menig maag, bij de idee alleen al, looping the loop-allures, en thuis blijft men, speent zich van 't genot 'n bescheiden stukje meer van de wereld te zien.

Wat jammer is!

Curaçao is mij reeds lang bekend, Aruba heb ik nu kort geleden ook in alle richtingen doorreden en doorsneden, ben dus zeker bevoegd over dat jammer-zijn te oordeelen.

De alwetende „men" zegt: de naam Aruba komt van 't Spaansche woord „oro", goud. Maar in 1824 zijn er pas de eerste goudkorrels gevonden, en buiten twijfel is 't, dat die naam van de oorspronkelijke bewoners is overgenomen.

Door folklore is er 'n beteren uitleg op gevonden:

In dien ouden Indianentijd was 't eiland natuurlijk ook reeds geheel begroeid met den aloë vulgaris.

Wat logischer, dan dat 't eerbiedwaardig opperhoofd, dik met roecoe besmeerd, bij 't landen, den naam van die allesoverheerschende plant gaf aan dit stukje rotsgrond in de Caraïbische zee. „Aroe" zult ge heeten, zoo sprak hij, want de oude heer kon 't met de „l" niet al te best vinden, aan welke kwaal de meeste Indianen laboreeren.

Dat de Caraïben gekookte aloë als medicijn gebruikten, staat als 'n paal boven water. Zie hierover R. Père Labat in z'n „Nieuwe Reizen naar de Fransche Eilanden van America, 1697—1705."

Al wat roodhuid was, kneep bij die kokerij den neus potdicht, en riep spontaan: ba!

Zoo werd aan „Aroë" de idee van „ba" onafscheidelijk verbonden; werd daardoor logisch na verloop van tijd in den volksmond Aroe...ba = „Aroeba".

Wat dunkt u, zou ik gelijk hebben?

Heeren Floklorísten zijn 't zeker met mij eens.

Hoeveel kilometers ik op dat eiland van aloë en goud en phosphaat en wind verwerkt vergasoliend heb met onverzadigbare apetijt, weet ik niet.

Behoudens eenige mooie punten van wild-woeste schoonheid op Noordkust, en feeëriek uitzicht van weg naar Savonette op Santa Cruz-dal, maakt 't landschap van Aruba op mij 'n vrij somberen indruk.

't Deprimeert je, 't maakt je down, je wordt hypochrondrisch, en in 'n minimum van tijd doet 't je aan 't mopperen slaan, maakt 't je 'n pessimist, 'n nurks en vervelend mensch, die zich zelf langzaam aan, stukje voor stukje, opeet.

Waar 'm dat in zit?

Mij dunkt, in die onafzienbare velden van aloë.

Die weeë lucht, die onhebbelijk, spichtige bladeren, 't bruin-groen, dat tint den rotsigen grond en toch weer geen zuiver kleur bekent; te zien en te proeven en te ruiken aloë, aloë en nog eens oloë, neen, ik voor mij weet zeker, dat ik daar al heel gauw heelemaal veraloëed zou zijn.

Halverwege de Noord maakte ik voor 't eerste kennis met 'n partijtje lekbakken. Mooi is anders, eigenlijk zijn ze nog leelijker dan hun naam.

Van verre hebben ze iets van 'n veldstuk. Pantalon en hemd, waarin lekmannetje gekleefd zat, glom van glibberige vettigheid, je zou zeggen, dat ie zoo uit de loopgraven kwam gekropen.

In 't huisje dichtbij stond 'n heerschap, minder vetbekladderd, in 't monsterketel te lepelen.

Er knapte vuur onder.

Prees reeds in mijn hart die liefhebbende paterfamilias, die foenshie bereidde voor ze'n talrijk kroost. Zoo dacht ik.

Maar tegelijk slaat me daar 'n rillerige, penetrant weezoete stank mijn keelgat binnen, die me hart en long en

*) Ontleend aan de „Amigoe di Curaçao".

als. b.v. Batavia, waar zij tot voor ettelijke jaren ook gelost werden."

„De West" van 4 Juli schrijft hieromtrent:

„De redeneering hierboven gaat, dunkt ons, mank.

Het kan ons onverschillig zijn of men in Batavia, zonder blijvend ongemak, de schoten kan missen.

De vraag voor ons is: hoe stelt men zich voor, dat de bevolking, zonder schoten, zich op de hoogte zal houden van den juisten tijd?

Gesteld al, dat iedereen in staat is, zich een goedkoop horloge aan te schaffen (wat zeer te bezien staat), dan moet er toch gelegenheid zijn om dit uurwerk naar den juisten tijd te regelen.

Tot dusverre geschiedde dit naar de tijdschoten.

Hoe zal men zich nu voortaan regelen?

In elke plaats van eenige beteekenis heeft men op verschillende punten torenklokken met slagwerk, die van uur tot uur den tijd aangeven. Onder zulke omstandigheden zou het natuurlijk dwaasheid zijn de ouderwetsche schoten te behouden.

In Paramaribo ontbreekt dit hulpmiddel zoo goed als geheel." ....

..... Waartoe toch die plagerij? Het loopt hier over een uitgaaf van een paar honderd gulden. Een klein bedrag, met groot praktisch nut.

Het komt ons voor, dat hier een zekere doordrijverij in 't spel is." ......

„De West" meent dan verder te weten „dat de afschaffing der tijdschoten een stokpaardje is, door minister Pleyte op zijn hervormingsplan voor Suriname geplaatst."

Naar ons inzien is het nut van die schoten dat ze den tijd aangeven niet alleen te Paramaribo, maar in een groot deel van districten Para, Suriname en Saramacca. Daarom kunnen ze niet vervangen worden door klokken te Paramaribo.

Wil men de tijdschoten afschaffen om het „ouderwetsche" daarvan, dan verwijzen wij naar verscheidene Italiaansche steden waar men ook tijdschoten kent.

Werden ze te Paramaribo niet gelost, dan zou een verstandig bestuur ze invoeren.

Het blad „Suriname" van 4 Juli, eindigt een beschouwing over den brief van den Gouverneur met deze woorden:

„Wat wij weten is dat in Demerara, dat ons zoover vooruit is en waar de tijdsaanduiding overigens beter is dan hier, het ochtend- en avondschot nog gelost worden. Maar ginder weet men wat een gemeenschap toekomt en overheerscht niet het egoïsme van enkelen."

* * *

De Gouverneur heeft bij de Koloniale Staten ingediend een ontwerp tot belastingverhooging, reeds in te gaan in den loop van dit jaar. De versterking der middelen zou dit jaar tachtig duizend, het volgend jaar ruim twee honderd duizend gulden bedragen.

„De West" van 18 Juli merkt hieromtrent het volgende op:

„De maatregel heeft een tijdelijk karakter. Daar directe versterking der middelen noodig is, heeft men zich voorshands vergenoegd met het voorstellen van opcenten op bestaande belastingen. De bedoeling is, die opcenten te heffen tot 't eind van het volgend jaar. Inmiddels hoopt men tijd te hebben voor een meer grondige, algemeene herziening der belastingen, die dan in 1918 zal worden ingevoerd.

Wij hadden gaarne gezien, dat het gouvernement, in plaats van opcenten voor te stellen, eerst was aangekomen met een oorlogswinst-belasting.

Versterking der middelen is een onafwijsbare eisch. Waar het Moederland onder zwaren druk verkeert, is de kolonie meer dan ooit verplicht het subsidiecijfer tot een onvermijdelijk minimum te beperken.

Maar alvorens op de bevolking in haar geheel nieuwen druk te leggen, ware het wel gewenscht geweest eens na te gaan, hoe ver een oorlogswinst-belasting ons zou brengen.

Als de geruchten juist zijn, dan zullen de suikerplantages in de kolonie de loopende campagne minstens twee millioen gulden winst maken.

Zou het onbillijk zijn, als van die reuzenwinst vier ton werden opgeëischt voor de koloniale kas?

Ook enkele andere landbouwondernemingen maken prachtige winsten. Het aantal is, jammer genoeg, niet groot. Doch gesteld, dat uit die winsten nog een ton ware te verkrijgen voor de koloniale kas. Dat zou een subsidievermindering geven van een half millioen.

Blijkt het mogelijk, om door een dergelijke belasting, het subsidie tijdelijk belangrijk te verminderen, dan ware voorloopig daarmede te volstaan, in afwachting van de voorgenomen algemeene herziening onzer belastingen.

Vergissen wij ons, waren wij te optimist, is het niet mogelijk langs anderen weg het subsidie naar beneden te brengen, dan zal — hoe noode ook — de belastingschroef weder verder moeten worden aangedraaid, om uit de bevolking te persen wat er uit te persen valt."

Het wil ons voorkomen, dat het onder de gegeven omstandigheden geen goede politiek zou zijn den landbouw te belasten. Hoe grooter winsten de landbouw maakt, hoe grooter de kans dat er geld gestoken zal worden in landbouw-ondernemingen en daarvan moet de kolonie het hebben.

* * *

Uit „De West" van 4 Juli knippen wij het volgende:

„Ten huize van den heer A. Pay hebben wij nieuwe monsters cinnaber gezien, afkomstig van Marowijne.

De heer Pay heeft, in gezelschap van de heeren D. E. Headley en C. Webb (laatstgenoemde chairman van de Pan American Products Compagny) via Tempati het Marowijne district bezocht, in de streek Bonidoro.

De nieuwe monsters cinnaber zien er anders uit dan de totdusverre bekende monsters, welker vorm er op wees dat zij door water over zekeren afstand verplaatst waren. De nieuwe monsters zijn kantig en met wit kwarts vermengd. De heer Pay verklaarde ons, dat dit er op wijst, dat de primaire afzetting van cinnaber gevonden is. Naar men weet, rapporteerde de ingenieur Duifjes, na zijn onderzoek aan de Marowijne dat hij slechts secundaire afzettingen had aangetroffen.

lever door mekaar kegelt, zoodat ik niet beter wist of de beruchte, vergiftige gassen van 't oorlogsterrein hadden mij te pakken.

't Was 't aloëbrouwsel van dien lepelman.

Ik ruik liever een poffertjeskraam in actie, maar ik had leergeld gehad. Bij de minste ahnung van zoo'n stankkookhuis, liet ik voortaan mijn knijpbril 'n inch zakken, reukorgaan was hermetisch afgesloten om alle inwendige beroering te voorkomen.

Een vraag, 'n verstandige vraag op 't gebied van boerenbedrijf, waarvan ik heelemaal geen verstand 'heb:

Waarom plant men geen aloë op Curaçao? 't Groeit en 't betaalt.

Komt 't er ooit van, zet dan, please, centraal-kokerij 'n mijl of 10 uit mijn buurt, anders zou 't mij eeuwig spijten dit aloëballetje te hebben opgeworpen.

Op Curaçao waait 't, maar op Aruba waait 't op z'n up tot date modern Hollandsch — waai-waai.

Onze doorsneewind is een zephiertje, vergeleken bij dien bulderbast van 'n Boreas, die over en tegen en in Aruba davert.

De Savonetsche wind waait niet, blaast niet, maar loeit en brult, bonst en beukt en rammelt, barst over je met 'n donderknal, als 'n granaat en is onvermoeid in z'n domme macht en ongetemde titanen-kracht.

Kon men van den wind leven, dan waren alle Savonettenaars dubbel en dwars millioenairs, maar dat zijn ze tot nu toe nog bijlange niet.

Noch in goud- of fosfaatmijn geweest, wel een bezoek gebracht aan Fontein. 't Hofje deed me denken aan San Pedro op Curaçao's Oostkust, ook hier een oase in 'n steenwoestenij.

Aan den oever van een snellen vliet gebivouakeerd op 't mollig grastapijt, en heerlijke mango's gegeten.

Toen de grot in, eerst van Fontein, toen van Quadirikiri.

De laatste is verreweg 't interessantste, maar ook lang niet zoo gemakkelijk te bereiken als de eerste.

Klimmen moet je als een klipgeit, dan gebukt een paar gangen door-gebeend, en plotseling sta je perplex, en onwillekeurig ontsnapt je 'n „Oo", of 'n „hè" of 'n c a r a m b a, naar gelang je temperament is. 't Is ook feeëriek die hal door opening in rotsgewelf, waardoor 't daglicht golft, in 'n mystiek waas gehuld. Die grillig gevormde krocht, rustend reeds eeuwen op uitgekartelde, uitgevreten stutten van graniet, die verweerde in- en uitspringende rotswanden geven je te genieten 'n mengeling van kleurenpracht en 'n grootheid van majesteit en machtkracht, die overweldigend is.

En daar hebben geleefd, gewoond, geleden en gestreden de Indianen, de helden van mijn jeugd, die in mijn frissche fantasie oneindig hooger stonden aangeschreven dan alle graven van 't Bourgondische huis en 't Henegouwsche en 't Beiersche incluis.

Daar zijn nog hun wondere teekens duidelijk zichtbaar, roode mysterietaal voor ons, oningewijden.

Ja zeker, aan die puntige rotspunt hingen ze de nog van bloed druipende scalpen van hun verslagen vijanden, op dien gladden steen wetten zij hun tomohawks vlijmendscherp, daar aan dien afgeknotten pilaar werden hun gevangenen gebonden en langzaam doodgemarteld. Ja zeker, ik voel 't, ik zie 't, zoo moet 't geweest zijn.

Weg fantasie! En terug ging 't weer door donkere gangen, met onwillige lantaarn, naar de bewoonde conventioneele wereld. Enkelsdiep schuifelden we door 'n poeiërige stof, om onze hoofden wiekten piepende vleermuizen.

Via Savonette, Rooi Frances en Balashi huistoe, dit is naar de Playa.

Rooi Frances mooi, maar mooier is de Curaçaosche kloof; Balashi, vroeger zoo vol leven, nu zoo stil, zoo verlaten, doet treurig aan.

Kerk van Santa Cruz juweelt ons reeds tegen, staat daar zoo slank, zoo rijzig in haar gothiek gewaad, in de blauwende lucht, naast pygmeë-pastorie en zusterhuis.

Is 't kerkgebouw van S. Cruz pittoresk-vriendelijk, de nieuwe kerk van den Noord maakt 'n meer massalen, pompeuzen indruk. Met prachttoren, in streng Romaanschen stijl opgetrokken, en conscientieus afgewerkt tot in de kleinste details, zou ze 'n sieraad zijn voor elke Hollandsche stad, waar ook.

Weet bij experientie, dat zoo'n bouwerij in ons tropenland lang geen sinecure is, waarom alle eer en hulde aan Pastoor v. Sadelhoff voor z'n reuzenarbeid, moge hij, na 'n jaartje rustens, nog heel lang genieten van ze'n prachtgebouw.

Langs den Noord, met run-about-auto van sympathieken Dr. Hopkins, 'n bezoek gebracht aan Westpunt's vuurtoren.

De expeditie Pay c.s. is buitengewoon tevreden over hare jongste exploratie in Marowijne.

De heer Pay heeft een zeer interessante collectie van monsters mineralen, door hem verzameld op zijn verschillende tochten in ons binnenland.

Ook zagen wij bij hem kleurstoffen van inlandsche houtsoorten. Een daarvan — een stof om khaki te kleuren — schijnt overvloedig hier voor te komen. Het hout zou echter moeten worden uitgevoerd, en daarvoor zijn, naar Europa althans, de vrachten nu te hoog. De vracht naar de Vereenigde Staten is minder hoog, doch er is nagenoeg geen verschepingsgelegenheid."

* * *

Voor onze Surinaamsche lezers schrijven wij uit de „Korte Mededeelingen" in de W e t e n s c h. B l a d e n van April 1916 het volgende over, overgenomen uit Scientific American:

„In het groote serumtherapeutische instituut te Butentan (in Brazilië) wordt o.a. ook serum tegen de werking van slangenbeten bereid.

. . . . „Men onderscheidt verschillende hoofdsoorten; het vergif van de eene soort stoort den bloedsomloop, dat van de andere verlamt de ademhaling. Tegen ieder gif is een speciaal tegengif noodig en voor ieder der beide soorten is een serum bereid; bovendien heeft men nog een serum samengesteld, dat beide werkingen tegengaat en in die gevallen gebruikt wordt, waarin de soort slang, die gebeten heeft, onbekend is" . . . .

. . . . . „Men stelt het serum in tuben gratis verkrijgbaar voor ziekenhuizen en onvermogende zieken; overigens worden de tuben tegen een billijken prijs verkrijgbaar gesteld.". . . . .

Curaçao.

De „Amigoe" van 1 Juli j.l. schrijft:

„We zitten midden in den drogen tijd. De armoede wordt hier en daar reeds sterk gevoeld uit gebrek aan voedsel en verdiensten. De hoeden brengen niets op.

We hadden hoop op den St. Jansregen, de heele week vóór het feest werd er veel Maasbang gevangen in de haven en zagen we het 's avonds bliksemen aan den Noordkant.

Allemaal mooie teekenen, maar de regen zelf bleef zoo goed als weg. Hier op Curaçao een stofje, op Aruba iets meer en op Bonaire (Rincon) 25 mM.

Als er niet heel gauw regen komt, zal het Ondersteuningsfonds weer bij moeten springen.

Nog geen vier-en-twintig uren na het schrijven van voorgaand bericht zitten we midden in den regen.

't Begon gisterenmiddag tegen half zes, juist op het oogenblik, dat de met zooveel zorg voorbereide H. Sacramentsprocessie van Habay uittrok.

Het sein tot terugkeeren werd gegeven, maar de keurige groepen van de Kindjes van Praag in koningscostuum, de Bruiden van het Lam, de Draagsters van leliën en rozen en de strooistertjes waren nog niet allemaal binnen, of een flinke regen sloeg neer met kracht en geweld. Dien avond herhaalden zich de buien evenals van nacht en van morgen. Als er nu nog wat meer komt, hebben de regenbakken weer water en zal er gauw wat te vreten komen voor de beesten. Op Aruba zullen ze spoedig gaan planten, op Curaçao en Bonaire zijn ze daar later mee, maar ook voor ons zijn zulke regens goud waard, voordeel brengen ze altijd.

* * *

In hetzelfde blad van 8 Juli lezen wij:

„We zijn al weer een half jaar zonder oorlogsschip. En dat in deze veelbewogen tijden, nu de tijdige hulp van een oorlogsbodem wel eens hard noodig kon zijn!

„Maar gedurende de laatste onlusten op Sto. Domingo was een Hollandsch oorlogsschip daar bepaald noodig. De Duitsche Consul, Mr. Holdt, die ook de belangen der Nederlandsche onderdanen behartigt, heeft om een schip gevraagd, maar kreeg ten antwoord, dat er in de Curaçaosche wateren geen Nederlandsch oorlogsschip aanwezig was. En zóó bleven de paar honderd Nederlandsche onderdanen zonder krachtdadige bescherming. Van de Duitschers kon natuurlijk heelemaal geen hulp verwacht worden. Angstige uren hebben de Curaçaonaars er doorgebracht, toen van alle kanten geschoten werd en zij geen vrijplaats hadden om het veege lijf te bergen.

„Tegenover de Dominikanen en Haïtianen, om van Franschen, Engelschen en Amerikanen maar niet te spreken, is het prestige der Hollandsche Natie weer veel gedaald."

* * *

„Personalia" ontleend aan de „Officieele Berichten":

Aan den heer G. C. D. d'A u m a l e B a r o n v a n H a r d e n b r o e k is op zijn verzoek eervol ontslag verleend als plaatsvervangend lid van den Raad van Justitie op St. Eustatius en de heer A. V a l k is als zoodanig benoemd.

Aan den Officier van Justitie, Ontvanger enz. op St. Martin N. G., L. O. L a m p e is tot herstel van gezondheid drie maanden verlof verleend.

De heer P a s c u a l B. S e r v a g e is aangewezen tot depôthouder van de ten postkantore alhier gebruikt wordende frankeerzegels, briefkaarten enz.

De onderwijzer 3e klasse A. R. B e a u j o n is overgeplaatst van Saba naar St. Eustatius als hoofd der school aldaar en de onderwijzer 3de klasse J. W. T. S c h o t b o r g h overgeplaatst van St. Eustatius naar Saba als hoofd der school te Windwardside.

De onderwijzer 2e klasse C. M. L. M a d u r o is eervol ontheven van de functiën van hoofd van den cursus voor herhalingsonderwijs op Aruba en als zoodanig is aangewezen de onderwijzer 2e klasse J. G. V e e r i s.

De geneesheer van Suriname, L. C. J. N u n e s is tijdelijk belast met de functiën van gouvernements-geneeskundige in het 4e en 5e district van Curaçao.

De R. K. Geestelijke van den 2n rang J. F. A. K r u g e r s is in activiteit hersteld.

Aan den door den Apostolisch-Vicaris eervol ontslagen R. K. Geestelijke van den 2n rang F. A. E. v a n d e P a v e r t, is een pensioen verleend ten laste van de koloniale kas.

De R. K. Geestelijke G. A. v a n H e g e l s o m is benoemd tot R. K. Geestelijke van den 2n rang.

De geneesheer T. J. G. G ä e r s t e is eervol ontheven van de verdere waarneming der functiën van armendokter in het 4e en 5e district alhier.

De geëmployeerde J. P. E. G o r s i r a is van de Inspectie der belastingen overgeplaatst naar het kantoor van den Kolonialen Ontvanger; en de geëmployeerde G. J. F e r g u s o n van het kantoor van den kolonialen Ontvanger naar de Gouvernements-Secretarie.

Aan den kommies 2de klasse der belastingen C. M. N u b o e r is tot verder herstel van gezondheid drie maanden verlofsverlenging verleend.

Ze'n „Fine lighthouse, is not it", ben ik zeker eens met mijn vriendelijken cicerone, maar helaas 't essentiëele, de lamp, 't licht, ontbreekt nog. Precies 'n man zonder hoofd 'n sigaar zonder lucifer, 'n vulpen zonder inkt, 'n klok zonder klepel, 'n auto zonder gasoline, 'n brandkast zonder geld.

Dat vond de docter ook.

Evenals b- Fontein, zwol ook hier weer mijn hart van vreugde bij 't zien van die typisch Hollandsche duinen.

Waar is de tijd, toen ik 't als 't hoogst denkbaar geluk beschouwde van zoo'n duin naar beneden te rollen.

Mijn aspiraties zijn in die jaren wel wat hooger en minder omlaag rollend gestemd.

Toen weer terug, en ik achter 't wiel — achter 't stuurwiel — en genoten heb ik met volle teugen, toen ik dat vliegend monster voelde gehoorzamen aan de minste wending van mijn gespierde vijf.

'n Prettig huis was 't, waar ik logeerde in de Playa.

Vooral open galerij aan achterkant beviel me, minder de honderden wespen, die je daar om je brainbox gonsden. Ach, kom, ze doen je niets...... maar toen ik 'n oogenblik later 'n jochie daar zag rondscharrelen, met 'n oog als 'n bal gehakt, toen verhuisde ik toch maar met stoel en al naar 't veiliger hinein.

Herinner me daar nog 'n ander mannetje, zonder gezwollen oog, die me op 'n zoelen morgen in 'n k i t o k i e — k i t r i e n zeggen ze daar — naar den Noord ree.

Zeg ik: hebben jullie geen rijtuig met vier wielen?

„Zeker", zei ie, vol trotsch, „en 'n mooie ook...... de lijkwagen".

Ik keek 'm eens nijdig aan, en zei niets meer.

Zoo'n jongen ook!

Uit mijn gaanderij, mijn lievelingsplekje, had men uitzicht op den monumentalen bouw van fratershuis en scholen.

Weer 'n doorslaand bewijs van de achterlijkheid en domhouding en bekrompenheid van ons, katholieken!

We praten niet veel, maar we doen.

Rechts van kruiskerk ziet ge de meisjesschool. Ga vrij in, en inspecteer die talrijke jeugd in talrijke luchtige schoollokalen van zusters en fraters, en oordeel zelf of 't onderwijs niet door en door degelijk en goed en meer dan goed is.

Eerlijk en onpartijdig zijn, valt vaak zoo hard.

Boven fraterscholen, in grooten zaal met open booggalerij, feestelijke opening bijgewoond van St. Dominicuskring. Rein kunstgenot gesmaakt door 't heerlijk vioolspel van den heer A. Capriles, met piano acompagnement van nu eens Miss Capriles, dan weer den heer J. E. Croes. Wat was dat mooi, innig mooi!

Later deed „Schoorsteenveger", 'n Spaansch blijspel, mij tranen lachen.

Mag zeker niet eindigen, zonder vermelding van den spil, waarom op Aruba alles draait:

De Hooiberg!!!

Geen voet kunt gij buiten de deur zetten, of ge hebt de hooiberg in 't vizier.

Kom je 's morgens vroeg, nog wee van slaap, 'n luchtje happen, het eerste, wat je ziet en vaak ook niezen doet, is de Hooiberg.

Bij elke straat van de Playa, die je om of inslaat, zie je op het eind altijd en immer en onverbiddelijk de Hooiberg. Maar waagt ge je op de buitenwegen, dan schijnt met je mee te wandelen, waar je ook gaat: de Hooiberg.

Ik weet maar drie plaatsen in Aruba, waar ge den Hooiberg nu eens niet zien kunt:

I. Diep in de verlaten goudmijnen van Miralamar, en niet maralamiralamar, zooals een van ons gezelschap 't betitelde, denkende, dat 't Indiaansch was.

II. Diep, maar dan ook heel diep in de fosfaatmijnen van Ceroe colbrado, en eindelijk:

III. Onder zwaar verbod om je hoofd door opening in 't gewelf te steken, in de Indianengrot van Quadirikiri.

Vrijdagmiddag 3,57 op den 2en Juni l.l. gingen we met de „Estelle" onder zeil naar Curaçao.

Ds. Bosch, las ik, deed er in 1827, met Z. M.'s oorlogsbrik „de Panter", precies elf dagen over.

Dat helpt, om den moed er in te houden.

Toen een paar uur later de zon, als 'n sanguineuze, kaalhoofdige mannekop, statig in zee verdween, was 't laatste dat ik van Aruba zag, natuurlijk: „de Hooiberg".

JAN PAUL.

San Willibrordo, 21 Juni '16.

Aan den Postdirecteur H. J. Cohen Henriquez is zes maanden verlofsverlenging verleend in het belang van de hoedenindustrie.

* * *

De heer P. A. Euwens vervolgt in de „Amigoe" van 1 en 8 Juli j.l. zijn belangrijke artikelenreeks „Hoedenindustrie en Vlechtonderwijs", waaraan wij het volgende ontleenen:

„Het denkbeeld om de hoedenvlechtsters in een Coöperatieve Organisatie te vereenigen en aldus verbetering in hun schamele, weinig menschwaardige verdiensten te brengen, is reeds meermalen door ernstige mannen in onze Kolonie in overweging genomen, maar moest helaas uit gebrek aan middelen en om de ontzaglijke moeilijkheden worden opgegeven. Toch blijft er in diezelfde richting nog steeds een sterke drang van het Ministerie van Koloniën uitgaan om hier een dergelijke organisatie tot stand te brengen. Geleerden van naam en mannen van de praktijk, die in het Moederland als specialiteiten op het gebied van het Coöperatiewezen bekend staan, hebben deze kwestie in studie genomen, en er is reeds veel over en weer van gedachte gewisseld en het zou niet onmogelijk zijn, dat aan deze plannen ,spoediger dan men verwachten zou, een begin van uitvoering werd gegeven.

Waar de Hooge Regeering de tastbare bewijzen geeft, dat zij in deze aangelegenheid, die den bloei onzer Kolonie zoo machtig veel kan beïnvloeden, ons de behulpzame hand wil bieden, daar moeten wij dankbaar die toegestoken hand aanvatten en in vereeniging met elkander samenwerken, om dit grootsche werk tot stand te brengen. Daar mogen wij met grond verwachten, dat ook zij, die zoo dikwijls ach en wee geroepen hebben van medelijden met die arme vlechtsters, ijverig en werkdadig zullen medewerken."

In een volgend hoofdstuk zal schrijver het vlechtmateriaal behandelen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

D. D.-ist. Iemand, die zich aldus noemt, schrijft over „Gezag en Vrijheid" het volgende in De Voorpost: Wanneer een volk door een andere natie wordt overheerscht, heeft het zijn vrijheid verloren, nl. de Vrijheid „zich te zijn", de Vrijheid van „zelf oordeelen en zelf handelen". Het eigen oordeel over Goed en Kwaad in de Maatschappij is hem ontnomen, alsmede het Recht van vergelding. De overheerscher neemt alle gezag in handen en bepaalt hoe de overheerschte moet handelen in verband met de overheersching, het verlies der Vrijheid. De overheerscher dient in de eerste plaats zijn eigen belangen en maakt die van den overheerschte daaraan ondergeschikt, dit wordt door den overheerscher „Recht" genoemd. Het overheerschte volk heeft zich te onderwerpen aan dàt „Recht", alles wat zich daartegen kant, is „Onrecht". Het Recht van den overheerscher is het „Goede", het Onrecht is het „Kwade". Het Gezag ondersteunt het „Goede", onderdrukt het „Kwade", het Gezag is de instandhouding van de overheersching, het Recht; vernietiging dier overheersching, terugwinning der Vrijheid, van eigen oordeel over goed en kwaad en eigen recht door den overheerschte is „kwaad", ergo onrecht

Kolonisatie — Despotisme.

Wat is kolonisatie?

Toen het „geweten der naties" begon te spreken, na de vadsige rust door het bezit van rijkdommen, geroofd van alle hoeken der wereld, toen men last begon te krijgen van het „nationale geweten", toen de verkregen rijkdommen geen rustig bezit meer vormden, de beroofden besef begonnen te krijgen van den roof, toen werd men ongerust over de toekomst. Toen kwam het bedrog om zich zelf te bedriegen, toen trachtte men frasen uit te vinden om de roofbedrijven te vergoelijken. De wetenschap werd in dienst gesteld van de oppermachtigste frase. Fallot geeft de volgende definitie op de vraag, wat kolonisatie is: „Het is het bedrijf, uitgeoefend door een „beschaafd volk op een land van mindere beschaving, met „het doel dat geleidelijk op te voeren door waarde-ver„schaffing en door de verbetering van zijn stoffelijke en „zedelijke voorwaarden". Dernburg decreteerde: „Ko„niseeren is het geschikt maken van den grond, van zijn „onderaardsche schatten, van de flora, van de fauna en „vooral van de bevolking, ten gunste van de economische „behoeften van de koloniseerende natie, welke daartegen„over verplicht is, die bevolking de voordeelen van haar „hoogere beschaving, van haar zedelijke ontwikkeling en „practische kennis te doen genieten".

Dergelijke theoriën hebben in de studeerkamer een goeden klank, maar zij vloeken met de werkelijkheid. De kolonisatie, steunend op zucht naar bezit, biedt geen ruimte voor gedachten aan het opkweeken van idealen bij het overheerschte volk. De kolonisatie moet dienstbaar blijven aan de belangen van de kolonisators, zooal niet uitsluitend, dan toch in de eerste en voornaamste plaats. Het kan niet anders! De kolonisatie moet de hebzucht blijven dienen. Het laat zich denken, dat om aan die hebzucht op de beste wijze te voldoen, de onderdrukte volken zwak gelaten moeten worden, zoowel physisch als geestelijk. Het „Gezag", het voor den overheerscher „gevestigde Recht", zorgt voor de onderdrukking van elk verzet van den overheerschte tegen die uitbuiting. Gevoelens van „Vrijheid", onrecht, van onafhankelijkheid, ook onrecht, gevoelens over een staat van onafhankelijkheid, weer onrecht, zouden medebrengen „Gevaar" voor het „Rustig en ordelijk bezit" van geroofde rijkdommen — ergo onrecht! Er moet gewaakt worden tegen het opkomen van dergelijke gevoelens. Het „Gezag" heeft te waken tegen verstoring van de gevestigde „Rust en Orde, tot exploitatie van het bezit van de overheerschte door den overheerscher". Alles wat de Rust en Orde zou kunnen verstoren, is kwaad, ergo: Onrecht.

Historische Roeping en zedelijke Verplichting. Derde frase ter vergoelijking van het uitoefenen van het „Gezag" door den overheerscher als Roeping in verband met het „Historisch Recht", een recht gebaseerd op het historisch verleden!...... Laat ons uit de historie opsporen het verleden der volken en staten. Allen haakten zij naar bezit, naar rijkdom, waarin dit ook bestaat en waren er steeds op uit dien rijkdom te vermeerderen. Zij waren hebzuchtig. Zij waren in een later stadium van ontwikkeling, de handelsrassen, die door list en sluwheid voordeel trachtten te behalen op minder listigen en sluwen. Terwijl zij gegeven beloften heilig achtten, deinsden zij ter verkrijging van bezit, en hun hebzucht niet terug voor valsche verzekeringen, voor diefstal en bedrog. Een Roeping, gebaseerd op het Recht, op de wijze als boven aangegeven, heet: het Historische Recht! Roeping van den overheerscher! Zedelijke verplichting! Het „Gezag" vervult een „zedelijke verplichting". Het „volgen" van de historische roeping een zedelijke verplichting! Welke verplichting? Het voldoen aan den eisch, gesteld door Exc. Dernburg, om ook de ethische belangen der overheerschte natie in het oog te houden? Nergens is een kolonisatie aangevangen, met het doel te voldoen aan den wensch tot opvoeding van minder beschaafde volken in de lijn der beschaving, waarop de overheerschende natie kan bogen. Meer in overeenstemming met de werkelijkheid en die in eenvoud van gestalte méér voor heeft op de goede bedachte en zelfbedriegende frasen, alleen uitgevonden tot heil der koloniseerenden is de volgende definitie: „Kolonisatie is de terwille van de „economische en commercieele belangen beproefde bevre„diging van de roof- en hebzucht der physische sterkere „ten nadeele der zwakkere naties."

De „zedelijke verplichting" van den overheerscher! Ten opzichte van wien? Van den overheerschte? Een frase. Er is immers een „Historische Roeping" te vervullen!?

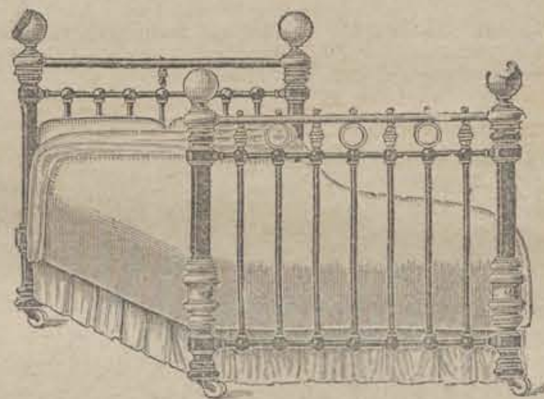
Sarikat Islammers. Volgens de Pamitran beklagen deze te Djember zich er over, dat zij vervolgd en onderdrukt worden, niettegenstaande zij toch zooveel goed voor land en volk gedaan hebben. Meermalen worden zij onrechtvaardig door den politierechter gestraft, z.g. wegens het houden van vergaderingen zonder vergunning. Gelukkig, dat de Gouverneur-Generaal telkens gratie verleent. In een telegram van 300 woorden aan den G.G. beklaagde het S. I. bestuur zich over dezen toestand en gaf daarvan de schuld aan den assistent-resident. Een week later kwam Dr. Rinkes ter plaatse in opdracht om samen met den voorzitter en nog een hoofdbestuurslid van de C. S. I. de zaak te onderzoeken. Maanden zijn sedert verloopen en nog vernam men daaromtrent geen beslissing, wel maakte een schuldige assistent-wedono promotie. In het betrekkelijk artikel van de Pamitran wordt aan het hoofdbestuur van de C. S. I. den raad gegeven de processenverbaal van onderzoek, die door de leden betreffende deze zaak werden opgemaakt, te verzamelen en doen drukken, om ze daarna op te zenden aan alle vereenigingen in N.-I., teneinde als klacht te dienen bij de bevoegde autoriteiten in Nederland en Indië.

Nieuwe Instellingen. De Pembrita Betawi nam uit de Kaoem Moeda een waarschuwing over, gericht aan de regenten en den Inl. adel op Java, ten opzichte van de nog steeds bestaande „verachtelijke" gewoonte van hurken en sembahs maken! Een verbod hunnerzijds en er zou voorgoed een einde aan zijn. Zij zouden hemelhoog geprezen worden. Doen zij 't echter niet, dan zal de tijd niet meer ver af zijn, dat men met geweld hun die eerbewijzen zal onthouden. Dit zal voor hen en het geheele Javaansche volk een groote schande zijn!"

Volgens hetzelfde blad zijn de Inlanders in Solo zeer ingenomen met de regeling door den nieuwen Rijksbestierder gemaakt, dat iedere aspirant-ambtnaar, als magang zijn loopbaan beginnen moet. Hij gaf zelf het voorbeeld door zijn zoon, die de opleidingsschol te Madioen had afgeloopen en dadelijk als kliwon of regent had kunnen invallen, als magang dienst te laten doen.

Niet goed. De Pamitran laakt 't in de politie te Soerabaja, dat deze terstond van de wapens gebruik maakte, toen de 350 à 400 mariniers en oorlogsmatrozen, die zonder vergunning van het bestuur in optocht rondgingen, op bevel van de politieambtenaren, niet uit elkaar wilden gaan. De politie daar, is volgens dit blad, bij dergelijke gevallen steeds taktloos opgetreden, en dat komt omdat zij in den laatsten tijd meer en meer wordt aangevuld door gewezen militairen, die natuurlijk besmet zijn door het militairisme, op moord belust zijn.

Duitsche actie en Jong Turken. De Oetoesan Hindia nam uit het Nieuws van den Dag van N.-I. de getuigenverklaringen over in de zaak der samenzwering tegen het Nederlandsche gezag, op touw gezet door twee Duitsche administrateurs van een paar landen in Buitenzorg, in samenspanning met daar wonende Arabieren en Sarikat Islammers. Naar aanleiding van de beschuldigingen werd een request ingediend aan den G.G. tegen den assistent-resident van Buitenzorg. Ook de tekst hiervan werd in de O. H. overgenomen. Het stuk is onderteekend door de twee beklaagden en een Duitschen Direkteur van Kultuurmaatschappijen te Batavia, (dezelfde, die volgens de „Telegraaf", een brief verzond aan den Duitschen minister van Buitenlandsche Zaken, welken brief door een assistent-resident met verlof werd medegenomen, die deswege te Hongkong werd aangehouden en veroordeeld). In hetzelfde blad is ook opgenomen het telegram van de Ingezetenen te Batavia van Duitschen en Oostenrijkschen landaard, waarin zij aan den G.G. om een streng onderzoek verzochten en gerechte straf aan de schuldigen.

Het „blaffende" N. v. d. D. v. N.-I. wordt er evenwel in aangevallen, omdat het bij de vermelding van het vorenstaande, niet heeft nagelaten wederom lucht te geven aan zijn haat tegenover de Inlanders, die het zoo gaarne verdrukt en vernederd ziet. De O. H. is vooral geërgerd, omdat de Islam en de S. I. er in betrokken worden. Het blad wil vooralsnog geen aanmerkingen maken op de beschuldigingen van door Duitschers ook in Indië begane wreedheden en kuiperijen; maar ten deze het onderzoek van den rechter afwachten. Desniettemin — alzoo de Inl. schrijver — moeten de pogingen van de Duitschers om den Islam in bescherming te nemen, die van alle kanten bespot en onderdrukt wordt, als een verheven daad aangemerkt worden. Het is z. i. niet waar, dat de S. I. in 't geheim dezelfde politiek van de Jong Turken volgt, en daarbij Duitsch geld gebruikt. De S. I. bemoeit zich in 't geheel niet met de Duitsche of de Jong-Turksche partij, neemt wel den vertrapten worm in bescherming, den bloedloozen naar lichaam en geest uitgezogen Inlander, den „kwartmensch". Als die Van Haastert (de red. van het N. v. d. D. v. N.-I.) God aanbidden kon, dan zou hij ook kunnen begrijpen, waarom de S. I. den godsdienst als een band gebruikte, om allen wie ook moed en kracht te geven om tegen alle onderdrukking op te komen, zij 't ook dat deze door de bajonetten en granaten wordt ondersteund. De redactie sommeert den heer van Haastert om de namen te noemen van de berichtgevers, als zouden regenten en vertegenwoordigers van de Vorsten van Solo en Djokdja in de samenzwering betrokken zijn met het doel om op Java een nieuw Mohamedaansch Rijk te stichten met den Soesoehoenan van Solo aan het hoofd en onder Turksch, d.i. Duitsch protectoraat. Wil hij de namen niet noemen, dan is hij een schurk. Waren die jongste reizen van den soenan soms voor hem aanleiding, dien vorst te verdenken, een motief om dien trouwen leenman te doen afzetten, dien afstammeling van de Vorsten op Java, dat thans in het bezit is van de Nederlanders?

WAT DE CHINEES VERTELT.

De hormatlievendheid. Deze is bij de Inlandsche ambtenaren, vooral de hoogst geplaatsten, nog zeer groot — alzoo de „Bintang Soerabaja". Zoolang zij nog in ondergeschikte rangen geplaatst zijn, hebben zij den mond vol van liefde voor den kleinen man, algemeene ontwikkeling en menschenmin, gelijkheid, gelijkwaardigheid, enz., maar zoodra zijn ze niet in hoogere betrekkingen geplaatst en vooral als zij regent zijn — de goeden niet te na gesproken — dan zijn die mooie ideeën naar den achtergrond geduwd en de oude mensch met zijn heerschers-eigenschappen treedt naar voren. Hij wil bevelen en zoo noodig trappen. Een sterk voorbeeld zagen wij, (alzoo de schrijver) bij de benoeming en installatie van den nieuwen regent van Ponorogo, een in Europa opgevoed jong mensch, die daar zijn groot ambtenaars examen heeft afgelegd en geparenteerd aan het huis van Pakoe Alam te Djokdja, waar hij in een verlichte omgeving werd groot gebracht. Wat men niet verwachtte, gebeurde te Ponorogo. De Inlandsche ambtenaren moesten op den grond zitten. De regent van Lebak laat 't zijn kinderen en kleinkinderen goed duidelijk maken, dat zij, waar zij hem ook ontmoeten mogen, in huis of op straat, in de tram of in een trein, hem de noodige sembahs in een hurkende of zittende houding niet mogen onthouden. Ook de Oetoesan Hindia wijdt hierover scherpe critiek. De schrijver kan het zich niet voorstellen, dat de laatste zich door zijn kinderen en de eerste — niettegenstaande zijn Westersche beschaving — door zijn ondergeschikten nog sembahs laat bewijzen. Maar ach, van boven af wordt de hormat in eere gehouden. Waartoe dienen het Hollandsche vlaggetje en de andere onderscheidingsteekens van de auto van den G. G.? Wel, om geen andere reden immers, dan voor de voorbijgangers om Z.Exc. de noodige eer te kunnen bewijzen! En dit is toch wel getolereerd voor den man, die de menschen in Indië beschermen moet. Doch niet alle menschen genieten deze bescherming. Waarom wordt het den menschen, die wel beschermd worden, niet duidelijk gemaakt, wat die onderscheidingsteekenen beteekenen?

Op weg naar beter. In Banjoemas evenwel is er, volgens de „Perniagan", een regent, die „gevolg gevende aan den wil van het volk" de getuigen in rechtszaken niet naar de hoofdplaats laat komen; hij zelf gaat elke week naar de distrikten om hen daar te hooren. Vroeger was het anders, toen dachten de menschen, dat zij voor den regent waren, maar nu weten zij, dat de ambtenaren er voor de ingezetenen zijn. 't Wordt nu bezwarend gevonden hen een verre reis te laten maken om als getuige gehoord te worden.

Een Les. Onder dit opschrift hekelt de „Sinar Sumatra" in een hoofdartikel de vrijspraak van Mr. van Haastert. In het slot vervloekt de schrijver het misdadig egoisme van den Chinees, die zich bovendien laat lijmen tot propaganda voor andere doeleinden met verwaarloozing van de belangen van het eigen ras.

Sterke drank. De „Pewarta Soerabaja" maakt de opmerking, dat niettegenstaande de drankverordening te Soerabaja, de drankverkoop daar niet is verminderd. Het hooge recht van *f* 200 à *f* 300 's jaars verhinderde niet dat thans nog meer dan 20 aanvragen bij den Gemeenteraad in behandeling zijn.

Een Waarschuwing. De „Sri Sumatra" geeft in een „Ingezonden stuk" de waarschuwing om voorzichtig te zijn voor die vier patriotten: Tjipto, Soewardi, Douwes Dekker en Marco, die uit puur nationalisme het land uit de slavernij verlossen willen. Laten de Inlanders, alzoo de schrijver, toch niet naar onafhankelijkheid verlangen, maar aandringen op verbetering van „onderwijs en economie", al bleven zij ook nog eeuwen lang in den toestand van z.g. „slavernij". „Lang leve Nederland en zijn koloniën."

Van Vreemde Koloniën.

Oost-Afrika.

De leer van de innige samenwerking tot gelijktijdig handelen is in de oorlogskunst geen nieuwe, maar hij scheen in het eerste tijdperk van den huidigen oorlog bij de entente toch te loor te zijn gegaan. In dit opzicht bestond er niet veel „entente". Sedert zijn de verspreid ageerende legers tot eenheid van actie gekomen en ondervinden de centrale mogendheden het nadeel hiervan.

De beteekenis van deze theorie is in kleineren kring mede en eveneens met succes, ook toegepast in Oost-Afrika, waar gemeenschappelijk overleg, onder eenhoofdige algemeene leiding, de bondgenooten moeilijkheden doet overwinnen, die menigeen als onoverwinnelijk beschouwde.

Begin Augustus voerden de verschillende colonnes, die naar 't bevel luisteren van generaal Smuts, weer een voorwaartsche beweging uit tegen de Duitsche hoofdmacht. Deze had na haar achterwaartsche beweging sterke stellingen ingericht in het Ngoeroe gebergte en verdedigde deze nu krachtig. Een verwoed gevecht eindigde met een nederlaag der D. bij Matamombo Tschoengo; achtervolgd, trachtten zij in 't daarvoor gunstige bergland nieuwe posities te bezetten.

Generaal Smuts ageert met colonnes uit Z.-Afrika onder generaal van Deventer, die van Dodanea aan de spoorbaan oprukte, onder generaal Northey, die uit 't Z. ook de Duitsche O. Afrika- spoorbaan nadert, met eene Belgische colonne, die onder generaal Tombeur in 't W. de haven Oedzjidzji aan 't Taganjikameer heeft genomen, d. i. 't eindpunt van de centrale spoorlijn.

Marinedetachementen opereeren langs de kust en hebben de haven Sadani bezet. De Portugeezen ageeren ook met een flotille bij de rivier Rovouma; deze echter zonder veel resultaat.

De D. zijn nu beperkt tot 't berg- en heuvelgebied ten Z. van de spoorbaan, maar dit land is nog uitgestrekt en moeilijk genoeg om er lang weerstand te kunnen bieden, als de moed er bij de inlandsche troepen in blijft en als de voorraad vuurwapenen en munitie niet uitgeput geraakt.

Waarschijnlijk verwacht generaal Botha wel een uitputting in dezen trant, waar hij, in een onderhoud, na zijn terugkeer uit O. Afrika, de meening uitsprak, dat het einde niet ver verwijderd kan zijn, want hij weet beter dan wie ook, dat de waardeering, die hij voor de krijgsverrichrichtingen onder Smuts uitsprak, het eindsucces nog niet insluiten, als 't kruit niet verschoten is. Botha roemde intusschen de samenwerking, de toewijding, de goede stemming. Alleen door deze factoren is 't mogelijk geweest, de moeilijkheden te overwinnen, verbonden aan de operaties in bijna ondoordringbare wouden, waar de menschen en dieren geteisterd worden door tropische ziekten. De af te leggen afstanden zijn enorm groot. De Duitschers hebben de Askaren tot goede troepen weten te maken, die behalve hun blanke wapenen, goed met geweren omgaan en steun vinden bij een vrij groot aantal machinegeweren. Daar die Askaren vooral gerecruteerd werden uit de streek nabij 't Taganjikameer, die door de verbonden colonnes bereikt is, zal de toeloop wel verminderen, evenals de strijdlust.

Als illustratie van deze beschouwingen van Botha kan een verslag dienen over een gevecht door Van Deventer in deze maand gevoerd. Na een marsch van 25 mijl door het tropisch heuvelgebied van Tschoengo, bereikte de krijgsmacht een open vlakte. De Duitschers hadden een goede positie aan de overzijde ingenomen, van waar zij met 7-ponders en mitrailleurs den opmarsch bemoeilijkten. Nadat de regimenten van de kolonels Hartingan en Montgomery waren aangekomen, besloot van Deventer tot den aanval over te gaan. Een gepantserde auto — ook deze was door 't moeilijke terrein meegevoerd — trok 't vuur van den vijand tot zich. Toen hierdoor de opstelling van het geschut zich geteekend had, werd de artillerie van den aanvaller in werking gesteld. Vóór 't invallen van den nacht, was de toestand echter nog niet rijp voor de doorvoering van den aanval. In de duisternis gingen Hartingan en Montgomery voorwaarts en tot in de morgenschemering werd 't vuurgevecht voortgezet. De heuvels waren toen door de D. verlaten, het gevecht kon als gewonnen beschouwd worden, maar een paar mijl verder zou men vermoedelijk weer voor een soortgelijken strijd komen te staan. Tusschen twee gevechten in had men de worsteling te voeren met de kwellingen door 't terrein, de zon, ziekte, gebrekkige verpleging en voeding opgeworpen.

De Deensche Antillen zijn nog Deensch.

Was uit de verklaringen van de regeeringstafel gedaan, op te maken, dat D. iets ergs bedreigde, indien niet spoedig tot afstand van de 3 West-Indische eilanden aan N.-Amerika besloten werd, het verloop der zaak in de D. volksvertegenwoordiging heeft intusschen niet tot een spoedige oplossing geleid en het dreigend vuur schijnt niet zoo na aan de schenen gelegen te hebben, als de regeering het deed voorkomen.

Nadat de meerderheid van de Folketing besloten had tot het doen houden van een volksstemming over de verkoopkwestie, had de Landsting zich nog over dit besluit uit te spreken. Voordat de ter zake benoemde commissie van advies kon dienen, kreeg de afdoening een andere wending: De koning gaf den minister-president te kennen, dat hij 't in de tegenwoordige omstandigheden niet wenschelijk acht een beroep op een volksuitspraak te doen. Hij verzocht de samenstelling van een coalitie-kabinet te overwegen. Nu zullen de partijvergaderingen over deze oplossing delibereeren. Of eenheid te vinden zal zijn? Volgens de eene partij zal de verkoopsvraag hierdoor voorloopig weer op de lange baan moeten worden gebracht; volgens een verklaring van den minister-president zal daarentegen bij dezen uitweg toch ook onvoorwaardelijk tot den afstand der koloniën aan Noord-Amerika beslist moeten worden, op grond van de bij de behandeling in de Kamer aangevoerde redenen.

Naar aanleiding van de geruchten, waarvan wij in verband met deze Deensche kwestie in ons vorig nummer gewag hebben gemaakt, over een aanbod van N. Amerika om Curaçao te koopen, is, behalve 't dementi van onzen gezant te Washington, in den Indischen Mercuur nog een gerustste-

lend bericht opgenomen. Van Nederlandsche zijde houdt men zich juist bezig met verschillende plannen, die Curaçao in menig opzicht ten goede moeten komen. Zoo bestaat 't voornemen om een circulatiebank op te richten, de Koninklijke Petr. Mij wil er zich met een flinke installatie vestigen. Dit wijst allerminst op de bedoeling om onderhandelingen aan te knoopen, waardoor de Nederlandsche vlag daar zou worden gestreken. Wie onze beschouwingen van de vorige week aandachtig gevolgd heeft, zal er uit hebben kunnen lezen, dat wij eigenlijk voor Curaçao geen vrees hebben, en zelfs hebben wij 't bericht uit Amerika niet woordelijk opgevat. Vaak geldt bij de eerst doorgedrongen klanken, dat de berichtgever de klok heeft hooren luiden, maar niet precies weet waar de klepel hangt. Voor menigen vreemdeling is Java, soms zelfs Batavia, het vereenigingsbegrip voor Nederlandsch Oost-Indië, en in Amerika is evenzoo veelal Curaçao de klank, die alles weergeeft, wat op de Nederlandsche West-Indische eilanden betrekking heeft. Zoo heeft de Am. berichtgever over Curaçao gesproken, al kan een ander deel van onze West bedoeld zijn.

Indien er iets aan mocht zijn van onderhandelingen over Ned. koloniën, in verband met het Deensche verkoopvraagstuk, is te verwachten, dat deze zullen loopen over Saba en St. Eustatius; een vraag aan de regeering zou dus meer speciaal op deze eilanden gericht moeten zijn. Is ook hier niets van aan, dan zal 't der regeering welkom zijn, de ondersteling te kunnen logenstraffen, evenals zij dit voor 't gerucht over Curaçao heeft laten doen.

Intusschen heeft men in Denemarken de gelegenheid gevonden om iets te doen dat op een vragen om 't oordeel der koloniën zelf gelijkt. „Politiken" heeft telegrafisch Jackson, den leider van de inboorlingen van St. Croix, verzocht onder zijn zwarte stamgenooten een stemming te laten houden om te zien of zij vóór of tegen den verkoop aan Amerika zijn. Jackson heeft met spoed een stemming weten te doen uitvoeren in de twee plaatsen Christianssted en Frederikssted. Volgens zijn draadbericht was de uitslag 4729 stemmen vóór den verkoop en 2 tegen. De gouverneur der kolonie heeft ook mededeeling van dien uitslag gezonden, hij geeft de cijfers als 4727 en 7.

De planters hebben eveneens een stemming gehouden, die zich unaniem voor den overgang bij de V. S. uitsprak. De regeering ontving mededeeling hiervan.

Hoewel deze opgaven alleen betrekking hebben op St. Croix, verwacht men dat de meening op de 2 andere eilanden niet anders zal wezen.

In een democratisch land als Denemarken zullen deze mededeelingen zeker niet zonder uitwerking blijven. Zij zijn niet officieel gevraagd, maar de socialisten en radicalen, die ten deze de regeeringsmeerderheid vormen, zullen er steun bij zoeken. Wellicht zal, nu de stemming bekend is, nader officieel een volksuitspraak worden uitgelokt. Het wil ons inderdaad ook voorkomen dat de kwestie thans in een ander licht is gesteld. Indien èn moederland èn kolonie 't er over eens zijn, dat de vervanging van de Deensche door de Amerikaansche vlag gewenscht wordt, dan bestaat er alle aanleiding om niet langer den door niemand gewenschten band te laten bestaan.

Mocht de minister-president er niet in slagen een coalitiekabinet bijeen te brengen, dat zich met den afstand der koloniën vereenigt, dan zal deze nu toch zijn beslag wel krijgen, al mag de koning dan de verwezenlijking niet zien van het voorstel, waardoor „gedurende den tijd van onzekerheid voor Denemarken, iedere kiezer in 's konings raad vertegenwoordigd is".

Berust de medegedeelde uitslag van de stemmingen op waarheid, dan beschouwen wij den verkoop van de Deensche Antillen aan Amerika als een feit, dat, zonder twijfel, zeer spoedig zijn beslag zal krijgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De overgave van Java door de Engelschen op 19 Augustus 1816.

Dat de overgave van Java door de Engelschen, waaraan in het vorig Koloniaal Weekblad een hoofdartikel werd gewijd, op eenigszins plechtige wijze te Batavia geschiedde, ligt voor de hand. De vrij zeldzame Bataviasche Courant van 20 Augustus 1816 (den dag te voren was het laatste nummer van de „Java Government Gazette" verschenen), bevat daarover eene mededeeling, welke wij hier onverkort weergeven.

BATAVIA.

„De dag van gisteren tot de plegtige teruggave van het Eiland Java en deszelfs Onderhoorigheden aan de Commissarissen Generaal van Zyne Majesteit den Koning der Nederlanden bestemd zijnde, waren reeds vroeg alle Ambtenaren van het Britsche Gouvernement op bevel van den Luitenant Gouverneur in het Stadhuis vergaderd. — Detachementen troepen van beide Natiën waren op het Stadhuisplein geschaard, en eene talryke menigte aanschouwers van allerlei landaard was te zamen gesneld om de meer dan gewoonlijk belangryke plegtigheid van dien dag by te wonen. — By de komst van Hunne Excellentien de Commissarissen Generaal en den Generaal Commandant der Troepen, speelde de uitmuntende bende Nederlandsche muzikanten het geliefde „Wilhelmus van Nassauwen" en de voortreffelyke houding van het Detachement Nederlandsche Huzaren, hetwelk een gedeelte van den prachtigen stoet van Hunne Excellentien uitmaakte, trok aller oogen tot zich.

Na de afkondiging der proclamatie waarbij den Britschen Luitenant Gouverneur in Rade het Eiland Java aan het Nederlandsche bestuur overgeeft, wierdt de Engelsche vlag onder een Salut van een-en-twintig schoten nedergehaald, en terwyl de Nederlandsche Vlag onder een gelyk Salut derzelver plaats vervong, wierden de opene brieven der Hooge Commissie en de bekendmaking van het in bezit nemen der Volksplanting in den naam van onzen geliefden Monarch, by monde van den Heer Secretaris Generaal D'Ozy afgelezen. Het zoude een schier onmogelyke taak zyn de verschillende aandoeningen te beschryven, welke de vergaderde menigte ondervondt, toen de boven hunnne hoofden wapperende vlag de eenmaal hopelooze herstelling aankondigde der te lang gescheurde betrekkingen; — genoeg zy het te zeggen, dat de vreugde en dankbaarheid van elken Nederlander nog vermeerdert wierden door het vleyende vooruitzicht op toekomstig geluk onder het koesterende bestuur van zynen natuurlyken Vorst en deszelfs vertegenwoordigers in deze gewesten. Het „Wilhelmus van Nassauwen" en „ God Save the King" wierden bij afwisseling uitgevoerd, terwijl het donderen van het geschut der op de Reede liggende Schepen, op eene plegtige wyze de oogenblikken vervulde die tusschen de onderscheidene ceremoniën verliepen, en meldde, dat ook daar de Vlag van den Staat vry en onbelemmerd haar vorig gebied had hervat. — Na dat de neergehaalde Britsche Vlag met militaire eerbewyzingen op het Stadhuisplein was gebragt, om van daar naar het Engelsch Cantonnement van Weltevreden te worden vervoerd, begaven zich Hunne Excellentien, vergezeld van de voornaamste Ambtenaren en Ingezetenen, naar het prachtige Societeitsgebouw te Ryswyk, alwaar een keurig dejeuner dinatoire, op bevel van den Heer Luitenant Gouverneur Fendall aangeregt, hun wachtte. — Voor men van tafel opstond, wierdt „voorspoed aan het Nederlandsch Gouvernement op Java" door Zyne Excellentie den Hr. Fendall ingesteld, en het is bijna overbodig te zeggen, dat deze conditie door allen met geestdrift gedronken wierdt. — De plegtigheden van den dag eindigden met eene publieke audiëntie, waarop Hunne Excellentien de gelukwenschingen van alle Civiele en Militaire beambten, en van de voornaamste Europische, Chineesche en Inlandsche Ingezetenen dezer Hoofdplaats, ontvingen."

Heeft Nederland de Kaap verkocht?

Een oude kwestie, welke meermalen een onderwerp van bespreking uitmaakte van verscheidene historici, is opnieuw aan de orde gebracht. In een artikel: Did Holland sell the Cape?" (hetwelk in de eerstvolgende afl. van het Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Gen. zal verschijnen), stelt Dr. Hendrik P. N. Muller die vraag, naar aanleiding van een artikel van Sir Ch. Metcalfe in het Jan. Nr. van „The Geographical Journal".

Dr. Muller besluit: „The clear conclusion is, that the Netherlands have neither sold the Cape, nor have they been indemnified for the loss of that Colony".

Verkoop van Curaçao?

De Ind. Mercuur van 18 Aug. meldt:

„Naar aanleiding van geruchten, die in de Hollandsche pers de ronde doen, als zou de Amerikaansche regeering onderhandelingen voeren omtrent den verkoop van ons eiland Curaçao, doet het ons genoegen, deze ten stelligste te kunnen tegenspreken. Van Hollandsche zijde is men juist bezig met verschillende plannen, die deze kolonie ongetwijfeld zeer ten goede zullen komen. Wellicht zal het niet lang duren of een circulatie-bank, waaraan zeer behoefte is, zal worden opgericht, terwijl de Koninklijke zich daar op uitgebreide schaal zal vestigen. Het zou dus allerminst op den weg onzer regeering liggen, in voorstellen van Amerikaansche zijde, zoo die ooit gedaan zijn, te treden".

Jaarrapport van Britsch Nieuw-Guinea.

Hier te lande is ontvangen het jaarverslag over 1914—'15 betreffende „Papua" of Britsch Nieuw Guinea, uitgegeven door den Australischen Statenbond. Het is een dikke bundel in folioformaat; op 160 bladzijden tekst volgen dertig bladzijden woordenlijsten van inlandsche talen; en een dozijn kaarten behoort bij het rapport, benevens een 14-tal afbeeldingen naar foto's. Het geheel is wel praktisch ingericht; vooraf gaan een algemeen overzicht van den gouverneur, dan volgen de rapporten der 13 residenten en assistent-residenten, de verslagen en staten over belastingen, inkomsten en uitgaven, in- en uitvoer, ingeklaarde schepen, de berichten over de inlandsche bevolking, ook ten opzichte van de werkkrachten, het verslag van het departement van landbouw, van het mijnbouwkundig onderzoek en van den geneeskundigen dienst.

Over den oorlog schrijft de gouverneur, dat er misschien geen enkel deel van het rijk is, waar men zoo weinig bemerkt van hetgeen er gebeurt. Alleen zijn er van de Europeanen een twaalfde deel naar het front en is iedereen, mannen, vrouwen en kinderen, verplicht 2 pond sterling oorlogsbelasting te betalen. Op de kaarten is het aangrenzende noordergebied aangegeven door „formerly Kaiser Wilhelmsland" en „K. W. land in British occupation".

De kaarten behooren grootendeels bij expeditie-rapporten; er werd veel gereisd, en de berichten der reizigers bevatten velerlei belangrijks voor de aard- en de volkenkunde. Over twee gewichtige afdeelingen, het Mambare- en het Kumusidistrikt, zegt de gouverneur, dat zij thans geheel bereisd zijn en het gezag overal zich doet gelden. Een schetskaart geeft het trekken te zien der onderscheidene stammen in het Mambare-distrikt; verder is er een taalkaart van de Mambare- en Kumusi-distrikten, een geologische kaart van de streek tusschen Yule-island en Mount Yule, een schets van het land tusschen Daru en de Nederlandsche grens, en een andere van de streek tusschen de Fly- en Strickland-rivieren; een groote kaart van het zuidelijk deel der Delta-divisie, tusschen het Omate- en Purari-rivieren, en van het Baniaradistrikt; tusschen de Collingwood- en Goodenough-baaien; voorts kaarten van kleinere gedeelten en bergpanorama's.

Nog bevat het rapport een aantal platen, waarvoor men zie de „N. R. Crt." van 20 dezer, aan welk blad het bovenstaande is ontleend.

De Zending onder de Boschnegers van Suriname.

Belangstellenden in dit onderwerp worden verwezen naar eene serie artikelen van Pr. F. Morssink, getiteld: „Eene apostolische reis naar de Boven-Marowijne", in de April-Juli-Nrs. van „De Volksmissionaris"; en naar eene beschouwing van den voorzitter der Ev. Broedergemeente te Paramaribo, R. Voullaire, getiteld: „Onze Boschnegers in Suriname", verschenen als No. 7. (Juli 1916) van de „Berichten uit de Heidenwereld". Laatstgenoemd artikel geeft ook eenige ethnographische bijzonderheden van de Boschnegers.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 15 Augustus het 10e vervolg van J. Scheltema de Heere's Aanteekeningen over een bootreis naar de Molukken en Nieuw-Guinea. Schr. geeft zijne lezers thans vluchtige indrukken (met enkele illustraties) van Tobelo, Dorumé, Kau, Patanri en Wada.

Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid.

De heer A. Meeuwesen besluit in het Aug. Nr. zijn „Indrukken op industrieel gebied in Ned.-Indië." Schr., wiens beschouwingen het resultaat zijn van speciaal onderzoek ter plaatse, concludeert dat voor de Nederlandsche industrie nog een groot terrein ter bewerking in Indië open ligt, en dat alle krachten moeten worden ingespannen om daar de nijverheid te ontwikkelen, zooals zulks in Nederland geschiedt. De uitzending van vele bekwame en ijverige jongelieden acht hij een vereischte en hij zou ten slotte den industrieelen in Nederland den raad willen geven: gaat zelf eens naar Indië en tracht zelf aldaar te organiseeren en te bereiken, wat ge tot dusver op wat al te gemakkelijke wijze aan exporteurs en importeurs overliet.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 33: De bestemming der koffieterreinen bij de afschaffing der gouvernements koffiecultuur op Java,

door J. L. Dom van Rombeek. — Het kweeken van wilde en halfwilde zijderupssoorten, door F. C. van Heurn. — Bemesting van rijstvelden, door J. J. Leys (vervolg). — Het nieuwe kantoorgebouw van Lindetevis en Stokvis te Soerabaya (met ill.). — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. Kleine mededeelingen. — Verslagen van Maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De onderneming „Slootwijk" in Suriname.

Ter landsdrukkerij te 's-Gravenhage is verschenen: De Gouvernements-rubberonderneming „Slootwijk", hare geschiedenis, tegenwoordige toestand en toekomstige behandeling. Rapport van den directeur van het Caoutchoucbedrijf bij het boschwezen in Ned.-Indië, enz. H. J. van Hasselt.

Zendingsliteratuur.

Bij M. Wyt en Zonen te Rotterdam verscheen: De eerste schreden. Bladzijden uit de oud-Hollandsche zendingspraktijk, door Dr. A. M. Brouwer.

Het boekje, verzameling van opstellen welke verschenen in de Rotterdamsche Kerkbode, bevat o.m. de volgende hoofdstukken: De O.-I. Compagnie en de zending. — Justus Heurnius, de Indische Kerk en het Zendingswerk. — De opleiding tijdens de O.-I. Comp. — Taal-moeilijkheden. — Het Maleisch. Enz.

Verder is de 4e afl. van jaarg. 1916 der „Lichtstralen" gewijd aan „De zending op Nias". Ds. J. H. Semmeling is de schrijver.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

A. In de leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Verslag over 1915 van de Opiumfabriek te Batavia.
2. Onderzoek naar de mogelijkheid tot het verkrijgen van een waarborg voor de uitbetaling van de pensioenen der landsdienaren, door Mr. Dr. H. Zaalberg.
3. Hindia Poetra No. 5—6.
4. De Gouvernements- Rubber-Onderneming „Slootwijk". Hare geschiedenis, tegenwoordige toestand en toekomstige behandeling. Rapport van den Directeur van het Caoutchoucbedrijf bij het Boschwezen in Ned.-Indië, H. J. van Hasselt, ingevolge opdracht van Z. E. den Minister van Koloniën.

B. Bij den secretaris, Heulstraat 17, den Haag, zijn verkrijgbaar:

Programma's van het onderwijs voor het schooljaar 1916—1917 van de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Nederl.-Indië van rechterlijke ambtenaren.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in dit jaar twintig doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen, bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gesteld kunnen worden, om in rechterlijke betrekkingen daar te lande te worden geplaatst.

Gegadigden hebben zich bij gezegeld verzoekschrift tot het Departement van Koloniën te wenden, met overlegging van:

a. hun diploma van het bovengenoemde examen, het diploma waarbij hun de graad van doctor in de rechtswetenschap is toegekend en een exemplaar van hun proefschrift of van hunne stellingen;

b. een bewijs van zedelijk gedrag, afgegeven door het dagelijksch bestuur hunner woonplaats;

c. een bewijs van voldoening aan de militie, afgegeven door den burgemeester van de gemeente waarvoor zij hebben geloot;

d. een uittreksel uit hunne geboorteakte.

Geen uitzending heeft plaats, dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is, behalve overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening, met het wettig gezin, als reiziger der 1ste klasse, eene vergoeding voor uitrustingskosten verbonden ten bedrage van ƒ 2500 (twee duizend vijfhonderd gulden) en van den dag van inscheping naar Indië af eene voorloopige bezoldiging ten bedrage van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, zoomede, indien de uit te zenden ambtenaar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht de deswege aan hen of te hunnen behoeve dan wel ten behoeve van hun gezin van landswege voldane gelden wegens overtocht naar Nederlandsch-Indië, tegemoetkoming in de kosten van uitrusting en in de aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, zoomede alle andere aan hen in verband met hunne ter-beschikking-stelling van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of, om andere redenen dan wel bewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor zij worden uitgezonden niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaren na hunne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen enz. staan de rechterlijke ambtenaren gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

In elk der jaren 1917 en 1918 zullen vermoedelijk eveneens een twintigtal plaatsen opengesteld worden voor juristen die in het bovengenoemd examen geslaagd zijn.

Oproeping van een tweetal in bacteriologischen laboratoriumarbeid ervaren artsen voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië.

Voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië is de spoedige uitzending noodig van twee geneesheeren, die in het bezit zijn van een diploma als Nederlandsch arts en ervaring hebben opgedaan op 't gebied van bacteriologischen laboratoriumarbeid, ten einde daar te lande, hetzij in vasten dienst met een achtjarig-, hetzij in tijdelijken dienst met een vijf- of driejarig dienstverband te worden werkzaam gesteld.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië, ook voor het wettig gezin, in de eerste klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 3000 (drie duizend gulden) voor den arts die een tijdelijk dienstverband van drie jaren aangaat en van ƒ 5000 (vijf duizend gulden) voor hem die een tijdelijk dienstverband van vijf jaren aangaat, dan wel ter benoeming in vasten dienst wordt uitgezonden;

c. indien de uit te zenden geneesheeren gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van ééne maand ambtsbezoldiging, en wel voor zooveel de voor vasten dienst uit te zenden geneesheeren betreft als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, en, voor zooveel de voor tijdelijken dienst uit te zenden geneesheeren betreft als verhooging van de onder b bedoelde tegemoetkoming;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;

e. voor de voor tijdelijken dienst uit te zenden geneesheeren binnen één jaar na ontheffing van de tewerkstelling — tenzij deze ontheffing medebrengt de verplichting om gelden terug te storten — recht op overtocht naar Nederland op denzelfden voet als omschreven onder a.

De bezoldiging van een Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië bedraagt ƒ 400 's maands, met zes verhoogingen van ƒ 100 's maands, waarvan de eerste na een jaar en de overige na drie jaren dienst, opklimmende tot ƒ 1000 's maands.

De bezoldiging van de thans uit te zenden twee geneesheeren zal nader worden vastgesteld met inachtneming van de reeds opgedane ervaring en den aard dier ervaring.

Van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich bij een gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht vóór 10 September a.s., aanmelden bij afd. D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten worden vermeld de plaats en de datum van geboorte, zoomede of men voor vasten, dan wel voor tijdelijken dienst wenscht te worden uitgezonden en in het laatste geval, of men een drie- of een vijfjarig dienstverband wenscht aan te gaan.

(Nederlandsche Staatscourant van
9 Augustus 1916 no. 186).

Civiel-ingenieurs voor de Staatsspoorwegen in Nederl.-Indië.

Ter benoeming tot adspirant-ingenieur of ingenieur bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië worden gevraagd civiel-ingenieurs, in het bezit van het diploma, bedoeld bij art. 118 der Hooger-onderwijswet (Staatsblad 1905 No. 181).

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren hun gezegeld verzoekschrift, dat aan den Minister van Koloniën moet worden gericht, in te zenden aan afdeeling D (Personeel) van dat Departement.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:

a. hun diploma, c.q. bewijzen van practische werkzaamheid;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld de plaats en datum der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van ƒ 1500;

c. voor gehuwden uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Indië, van ƒ 150 's maands voor hen die als adspirant-ingenieur, en van ƒ 250 's maands voor hen die als ingenieur worden uitgezonden.

De bezoldiging van de adspirant-ingenieurs bij den dienst der Staatsspoorwegen bedraagt ƒ 300 's maands. Na twee jaren dienst in dien rang worden zij bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting bevorderd tot ingenieur, op eene bezoldiging van ƒ 400 's maands, welke door 4 driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 75 's maands en 3 driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 's maands tot ƒ 1000 's maands kan stijgen.

Gegadigden, die reeds ingenieurservaring hebben op spoorweg- of daaraan verwant gebied, kunnen al dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging bekomen, bij de berekening waarvan ingenieurservaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/10 en binnen de keerkringen doorgebracht voor vol zal worden medegeteld, terwijl aanverwante ervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/20 en binnen de keerkringen doorgebracht voor de helft medegeteld zal worden.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van
10 Augustus 1916 no. 187).

Uitzending naar Nederlandsch-Indië van ambtenaren voor den bureaudienst.

Ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië kunnen worden gesteld doctoren in de rechtswetenschap, ten einde daar te lande te worden geplaatst bij den bureaudienst, daaronder begrepen de dienst ter griffie van het Hooggerechtshof en van Europeesche of inlandsche rechtbanken.

Zij zullen ook benoembaar zijn tot de betrekkingen genoemd in artikel 2 van het besluit op de Indische bestuursopleiding (Nederlandsche Staatscourant 1907, no. 71, Indisch Staatsblad 1907, no. 230).

Aan deze doktoren in de rechtswetenschap wordt dispensatie verleend van de sub a en b van artikel 1 van het Koninklijk besluit van 21 Maart 1907 (Nederlandsch Staatsblad no. 75, Indisch Staatsblad no. 264) aangegeven vereischten van benoembaarheid tot rechterlijke betrekkingen in Nederlandsch-Indië, met dien verstande, dat zij tot rechterlijke ambten eerst benoemd zullen kunnen worden, nadat zij drie jaren bij den bureaudienst, waarvoor zij worden uitgezonden, werkzaam zijn geweest, tenzij, naar het oordeel der Indische Regeering, het belang van den dienst vordert, dat eerder tot de benoeming in een rechterlijk ambt worde overgegaan, in welk geval zij kan plaats hebben in den loop van het derde jaar.

Behalve overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening als reiziger der 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin, is aan de uitzending verbonden eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (honderd vijftig gulden), 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Indië, eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000 (duizend gulden) en, indien de uit te zenden ambtenaar gehuwd is, uitkeering van een bedrag van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden), als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bij voorloopige tewerkstelling in Indië wordt, boven die voorloopige bezoldiging, eene toelage van ƒ 100 (honderd gulden) 's maands toegekend.

Gegadigden moeten zich bij gezegeld request tot het Departement van Koloniën wenden, met overlegging van:

a. het diploma waarbij hun de graad van doctor in de rechtswetenschap is toegekend;

b. een door den burgemeester hunner woonplaats afgegeven bewijs van goed maatschappelijk gedrag;

c. een bewijs van voldoening aan de Militiewet, afgegeven door den burgemeester van de gemeente waarvoor zij hebben geloot;

d. een uittreksel uit hunne geboorteakte.

In het request moet worden opgegeven of de gegadigde gehuwd is en c.q. het aantal en de leeftijd zijner kinderen, alsmede of en, zoo ja, waar en in welke functie hij na zijne promotie is werkzaam geweest.

Geene uitzending heeft plaats, dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de ambtenaren voor den bureaudienst gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van
7 Augustus 1916 no. 184).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

J. C. NIEUWSTRATEN,
Juwelier.
Magazijn van Gouden en Zilveren Werken.
Eigen Atelier ook voor reparatiën.
PIET HEINSTRAAT 128, o. d. Zoutmanstr.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.
Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

HUPFELD's FILIAAL
Directie:
DUWAER & NAESSENS
PIANO-, PHONOLA- en MUZIEKHANDEL
is gevestigd:
's-GRAVENHAGE Kneuterdijk-Heulstraat, Tel. No. 27.
AMSTERDAM Stadhouderskade 19, Tel. No. 4698.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD
Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING
VOOR
H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,
ALSMEDE VOOR
Particulier gebruik
DOOR
LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . **f 2.40**
gebonden . . . . **- 2.90**

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor **Najaar** en **Winter**
JAPONSTOFFEN
BONTGARNITUREN

Adverteeren doet verkoopen.

Brengt een bezoek aan BOEATAN
: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

P. B. VAN MOORSEL & Co
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Pension „Zorgvliet"
Groot Hertoginnelaan 155
's-Gravenhage :: Tel. H. 1186.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME
van de American Company of Chemical Products.
Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*
Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

G. RANKE
REINKENSTRAAT 17 **DEN HAAG**
TELEFOON H. 4271.
Fantasie Voile-stoffen **Frottés**
Blouses
Effen en Gestreepte Zephirs
Rokken **Lingeries**

ROTTERDAM, STATIONSWEG 42A — DEN HAAG, PRINSESTRAAT 19—21
P. Hopman
Fotograaf.
Speciale Inrichting voor Schetsfoto's, in alle formaten.
Zeer billijke prijzen. Zie Etalage.
(Reclame) FOTO's CABINET, in massief eiken lijstje, f 1.50

J. F. VAN DEENE
EDELSTEENEN EN AGAATWAREN
LEIDSCHESTRAAT 71 - AMSTERDAM
TEL. N 8752 REPARATIE-INRICHTING

N°. 35. Donderdag 31 Augustus 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VEREENIGING „OOST EN WEST".
Afdeeling 's-Gravenhage.

LEZING van den Heer L. M. F. PLATE, Assist.-Resid. m. v., op Vrijdag 22 September a.s., in de „Oranje Societeit", Prins Hendrikplein, aanvang 8 uur, n.m. Onderwerp: De Koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea, met lichtbeelden.

Toegangskaarten voor leden van de Vereeniging met familie van Maandag 3 September af verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, van 10-12 en van 2-4 uur.

Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres.

Ernstig hebben wij ons afgevraagd of het wel nut zoude hebben, om een verslag van dit congres in ons weekblad op te nemen, daar toch alle groote dagbladen in Nederland ons daarmede vóór zijn geweest. Maar de overweging, dat er wellicht op de kleinere plaatsen van ons land en vooral in Indië leden onzer vereeniging zouden kunnen zijn, die het nog niet onder de oogen hadden en meer nog de overweging, dat in het orgaan van een vereeniging als „Oost en West", deze groote gebeurtenis toch moest worden vastgelegd middels een verslag, deden ons besluiten het toch op te nemen. Beperkte ruimte noodzaakt ons, dit in beknopten vorm te doen; alleen de openingsreden van Eere-voorzitter en Voorzitter zullen hierop een uitzondering maken.

Op 28 Augustus 1916 werd het Eerste Koloniale Onderwijs-Congres te 's-Gravenhage geopend. Alvorens de Eere-voorzitter, Z. E. de Minister van Koloniën, de heer Mr. Th. B. Pleyte, de openingsrede hield, las de Voorzitter, de heer Mr. J. H. Abendon, een schrijven voor, waarin namens Z. K. H. den Prins der Nederlanden, Beschermheer van het congres, bericht van verhindering werd gegeven en de beste wenschen voor het welslagen van het Congres werden geuit.

De heer Mr. Pleyte hield daarna ongeveer de navolgende rede:

Het is de wensch geweest van het Bestuur van het Eerste Koloniaal Onderwijscongres, dat het lid der Landsregeering, dat het bestuur der Koloniën tot zijn ambt heeft, in deze openingsbijeenkomst den zetel der eere zou innemen.

De uiting van dien wensch heb ik met voldoening vernomen.

Niet ter wille van mij zelf, niet omdat mij daardoor het uitzicht geopend werd op een paar dagen leerrijk tijdverdrijf of kostelijke afwisseling in den dagelijkschen arbeid, want aan tijdverdrijf bestaat geen behoefte, aan afwisseling stellig geen tekort, maar omdat ik daaruit de erkentenis meende te mogen afleiden, dat de overheid als leidsvrouwe op het gebied der onderwijsverzorging in Indië door hen, die het meest bevoegd zijn, de wijze waarop zij haar taak vervulde, te beoordeelen, gaarne wordt gezien en de slotsom mag worden opgemaakt, dat zij zich van warme belangstelling en gulle medewerking mag verzekerd houden.

En die belangstelling, die medewerking heeft zij noodig in dezelfde mate als het jonge rijstgewas den warmen zonnegloed en de gulle buien van den Westmoesson.

Het Indisch onderwijs en met name dat voor de zonen en dochteren des lands, is als de teere bibit, uitgeplant op de pas bewerkte sawah in het land onzer liefde, het land onzer zorg. Ik herinner U aan Vondel's woorden: „Daar hoeft nog tijt toe om in krachten aan te groeien." „Ziet toe, Uw telgh is teer en effen aan het bloeien."

Het duurt niet lang meer of drie eeuwen zijn verstreken sedert een stoute opperkoopman der V.O.C. op de puinhoopen van het oude Jacatra de Statenvlag heesch en den grondslag legde voor het Nederlandsch gezag in de Indische eilanden-zee.

Dat naderend eeuwgetij doet terugblikken in het weleer en de vraag rijzen, of het door de Compagnie en haar rechtverkrijgenden gevoerde beleid in de overzeesche gewesten van dien aard is geweest, dat zij, geroepen daarvan verantwoording af te leggen, met vertrouwen een oordeel mogen tegemoet zien, met geheven hoofde voor hun gericht kunnen bestaan.

Wanneer de vierschaar werd gespannen door vreemdelingen — ik denk aan Clive Day, aan Chailley Bert, aan tal van anderen — die vrij verre blijven van de Indische samenleving, niet meegesleept door maatschappelijke en geestelijke stroomingen, het land bereisden, dan kan men zich gerust weten.

De ontroering gewekt door de aanschouwing van een in den maannacht pralenden Boro Boedoer, de verrukking, geboren uit den aanblik van den door de eerste stralen van den dageraad in onbeschrijfelijke kleurenpracht fonkelenden statig dampenden Semeroe, de indruk van een cultuur, die zich in den nacht der tijden verliest, van een natuurschoon, dat gezegd wordt zijn wedergade ter wereld niet te vinden, werkt na.

Wie gedroomd had zijn meerdere kennis van land, taal en volk, misschien zijn genoegen, zijn tijdverdrijf niet te zullen erlangen, dan tot den prijs van bovenmatige inspanning, ongemak en gevaar, heeft orde en rust en behaaglijkheid ontdekt, prijst de willige lijdzaamheid van het volk, de wijsheid van zijn heerschers.

Er bestaan personen, die met Indië dwepen.

Maar komen op de schepenbank plaats nemen Nederlanders met gedegen kennis van Indië, mannen wier namen ook door Indië met eere worden genoemd — ik behoef geen namen te noemen, zij zijn op aller lippen — men zij er zeker van, dat hun uitspraak luiden zou: „Landgenooten! Stoft niet op uw koloniaal bezit; beseft uw koloniale zaak! De waarde uwer natie wordt afgemeten naar wat gij voor den bruinen broeder hebt gedaan. Gordt u aan tot inlossing van het woord van Batavia's stichter. Daar zou immers in Indië iets groots worden verricht.

De tijd, die mij is toegemeten, het doel onzer samenkomst, leenen zich niet tot het opmaken der balans over Nederland's beleid in Oost-Indië.

Uwe belangstelling in het Indisch onderwijs, in de eerste plaats het onderwijs voor inlanders, voert u herwaarts.

Ik volsta dan met de mededeeling, dat wij eerst aan het begin staan dier onderwijsvoorziening.

Dat de belangstelling in het onderwijs van jongen datum is — daarvoor behoeven we ons niet te schamen. Elders in het Oosten is die belangstelling ook laat ontwaakt en is men op het stuk van volksopvoeding tot Ned.-Indië zeker niet vooruit. De conservatieve opvattingen in Indië, die de samenstellers van het Regeeringsreglement deden aarzelen volksopvoeding tot Regeeringstaak te verklaren, zijn mede oorzaak, dat die taak nog niet tot volle ontwikkeling is gekomen. Ik herinner er hierbij aan, hoe Minister Pahud de opvatting deelde, dat vrijheid van drukpers en openbaar onderwijs in Indië uit den booze zouden zijn.

En daarbij ontbrak alle drang en medewerking van de inlandsche bevolking, was er van een openbare meening ten deze geen sprake, verkeerde de Regeering in onwetendheid omtrent de opvattingen van het volk en zocht naar den weg.

In 1872 had de eerste inrichting van het inlandsch onderwijs plaats. De Regeering meende den eersten steen te leggen voor een grootsch bouwwerk. In 1884 had zij al haar bekomst van den maatregel.

De bevolking waardeerde allerminst wat haar was toegedacht, de uitkomsten van het onderwijs bevredigden niet. 's Lands middelen — gevolg van den Atjeh-oorlog — drongen tot zuinigheid. Men ging inbinden. De zaak werd op een goedkoopje voortgezet.

Toen in het begin dezer eeuw een vaardig en onverschrokken Indisch dagbladschrijver, de heetgebakerde Mr. P. Brooshooft, in een vlijmend vlugschrift, tot opschrift dragende: „de Ethische koers in de koloniale politiek", die politiek onder het ontleedmes nam, legde hij een harer groote onvolkomenheden, de onderwijsvoorziening, bloot.

Vijftien jaren zijn sedert verstreken. Jaren waarin in het verre Oosten gebeurtenissen plaats vonden, die een nieuw tijdperk zouden inluiden.

Op 17 April 1895 werd te Shimoweseki de vrede gesloten tusschen China en Japan; het rijk der Rijzende Zon zag zijn gebied, behalve met grondgebied op het vasteland, uitgebreid met Formosa en de Pascadores-eilanden.

Op 10 December 1898 werd tusschen Spanje en de Vereenigde Staten het tractaat van Parijs gesloten, waarbij Cuba, Portorico, Guam en de Philippijnen onder de vlag der Stars and Stripes gebracht werden.

Bij het vredesverdrag van Portsmouth van 25 Aug. 1905 moest Rusland aan Japan de vrije hand laten in Korea en werden de havens Port Arthur en Talienwan met de territoriale wateren van het Moscovitische Rijk afgescheiden.

Een andere geest kwam in het Oosten gevaren, ook in de volkeren, die geen deelnemers waren geweest in den strijd.

En in het ontvankelijk gemoed van zoo menigen Oosterling, die lijdelijk den weg afsukkelde, hem door den min of meer belangloozen Westerling gebaand, ontvonkte de hoop, dat zijn ras, zijn volk, eenmaal door eigen kracht een betere plaats onder de zon zou kunnen innemen.

Men had het verstaan: Kennis baart welvaart; kennis schaft levensvreugde; kennis is macht.

Het inzicht der Regeering was, dank zij ook den invloed van het Parlement, den drang der bevolking vóór geweest; het kwam er op aan dien bij te houden.

Men moet erkennen, dat veel is tot stand gekomen.

In 1875 werd lager onderwijs genoten door 17000 leerlingen, waarvan 14000 inlanders. De kosten beliepen rond 3 ton, waarvan drie vierden werden besteed voor het onderwijs voor de kinderen der Europeanen.

In 1915 werd lager onderwijs genoten door bijna 700000 leerlingen, waarvan rond 666000 inlanders. De kosten beliepen rond 10½ millioen, waarvan ³/₈ werd besteed aan het onderwijs van de kinderen der inlanders, terwijl de gezamenlijke kosten van het onderwijs, dus ook middelbaar en vakonderwijs medegerekend, 16½ millioen bedroegen.

Is de drang naar onderwijs bijgehouden, zóó dat in alle behoeften kan worden voorzien?

De vraag moet ontkennend beantwoord. Veel is gedaan, maar niet genoeg.

Kan het zoeken naar een zondebok uitkomst geven?

Een koloniaal staatsman „onvermoeyelijck en onverdrietelijck in arbeid, die sich wel redden konde, expediet in alle voorvallende saecken, noyt om raadt ende uytcomste verlegen" — zijn beeld rijst vóór het Departement van onderwijs op het Waterlooplein te Batavia — zag zich in Sept. 1618 voor de noodzakelijkheid gesteld, de verantwoordelijkheid te aanvaarden, voor zaken, die hij niet billijkte, nochtans niet had kunnen voorkomen.

„Trect", zoo schreef hij Heeren XVIIen, „Trect de voorgaande misslagen niet in consequentie; daar can in Indië wat groots verrigt worden."

Dit voorbeeld trekt aan.

Jammeren over tekortkomingen van hen, die ons voorgingen, zal geen baat geven. Er moet aangepakt worden, ingehaald wat werd verzuimd, door mij, door u, door allen wien de ontwikkeling onzer koloniën, Ned.-Indië in het bijzonder, ter harte gaat.

Op welke wijze?

Zóó dat een iegelijk zeggen kan: Ik heb mijn plicht gedaan.

„Wat ons moet nopen tot plichtsbetrachting tegenover Indië" — zeide Brooshooft in zijn vlugschrift van 1901 — „is de beste der menschelijke neigingen: het rechtsbewustzijn, het gevoel, dat wij den, tegen zijn wil, van ons afhankelijk geworden Javaan het beste moeten geven wat wij voor hem hebben, de edelmoedige drang van den sterkere om den zwakkere rechtvaardig te behandelen. Eerst wanneer onze koloniale politiek ademt in dezen dampkring, zullen wij voor Indië goede meesters zijn."

De besprekingen van het Eerste Koloniaal Onderwijscongres zullen in hoofdzaak gewijd zijn aan de belangen van het inlandsch onderwijs in Ned.-Indië.

Vandaar dat mijn openingswoord daaraan was gewijd.

Moge het u allen gegeven zijn door uwen arbeid nut te stichten en de voldoening daarvan u niet worden onthouden. Ik verklaar het Koloniaal Onderwijscongres te zijn geopend.

De rede van den Minister werd warm toegejuicht.

De Voorzitter van het Congres, de heer Mr. J. H. A b e n d a n o n, dankte uit aller naam den Minister van Koloniën voor zijne bezielde en bezielende woorden en hoopte met den Minister, dat wij iets zullen kunnen doen in het belang van het onderwijs in Indië. Spr. uitte vervolgens zijn vreugde over de aanwezigheid van den Commissaris der Koningin in Zuid-Holland, den Wethouder van Onderwijs te 's-Gravenhage en vele andere invloedrijke personen en riep aller steun in voor het onderwijs in Indië.

In aansluiting aan de rede van den Minister, vroeg spr. vergunning een nagalm te doen hooren van ± 40 jaar geleden. Spr. was toen eens als griffier met den omgaanden rechter op een reis door Bantam, Batavia en Cheribon; spoorwegen waren toen zeer schaarsch — alleen het lijntje Batavia-Buitenzorg bestond — en de reis ging per z.g. postwagen. Op bepaalde afstanden, waar van paarden moest worden verwisseld, waren z.g. postloodsen gebouwd, welke langzamerhand punten van gezellig verkeer waren geworden. Het viel spr. toen op, dat bij die postloodsen zooveel kinderen aanwezig waren en hij een van die loodsen vroeg hij — onervaren als hij toen nog was in onderwijszaken — aan een ouden man of de scholen soms vacantie hadden, dat al die kinderen zoo vrijaf hadden. Het oudje gaf toen in zijn zangerige taal ten antwoord, dat er geen scholen waren en die kinderen daar altijd rondliepen. Spr. kreeg toen het besef, dat daarin verandering moest komen.

Het onderwijs was toen zeer beperkt. Er was wel een kleine opleving te bespeuren geweest, maar sedert 1884 volgde weder een inzinking. Het volk voelde geen behoefte aan onderwijs en vroeg daar ook niet om. Het had door cultuur-stelsel, heeren- en andere diensten, geen tijd om aan zulke zaken te denken.

Nu is veel verbeterd. Het volk vraagt thans dringend om onderwijs. De Regeering heeft gegeven en zal blijven geven.

Rondom ons woedt de oorlog; er zijn nu weer twee oorlogen bijgekomen en daarom is het een reden tot dankbaarheid, dat het ons gegeven is dezen arbeid in rust en vrede te kunnen verrichten.

Een groot voorrecht is het ook, dat wij hier zoo eensgezind bij elkaar zijn. Ons bestuur is samengesteld uit vertegenwoordigers van alle richtingen. Als het gelukt zoo voort te gaan en hand in hand te arbeiden aan het groote doel, dan zal zich een groote toekomst openen tot eere van Nederland, tot zegen en vooruitgang van Ned.-Indië.

Wie weet hoeveel talenten zijn verloren gegaan, omdat de gelegenheid om onderwijs te genieten voor hen ontbrak. Thans is die gelegenheid er en moet zoo worden uitgebreid, dat allen, zonder aanzien van rang, stand of geslacht onderwijs kunnen krijgen. Dan zal. dan moet de dag komen, dat wij met voldoening op onzen arbeid terug zien. (Applaus).

Vervolgens nam de heer J. v a n A n d e l, voorzitter van de tentoonstellings-commissie, het woord ter opening van de congres-tentoonstelling, welke beoogt te laten zien welke hulpmiddelen bij het onderwijs er reeds zijn, maar meer nog om te doen uitkomen wat er nog aan ontbreekt en daarmee den ijver te prikkelen om nog meer te geven. Spr. brengt dank aan allen, die door inzendingen hebben meegewerkt aan het welslagen. Hij betreurt het, dat door slechte verbindingen, de zendingen uit Suriname, en Curaçao nog niet zijn aangekomen. De Regeeringsinzending uit Curaçao is te Amsterdam aangekomen en kan misschien nog voor de sluiting der tentoonstelling worden geëxposeerd. Spr. eindigt met een opwekking tot belangstelling in deze tentoonstelling en verklaart haar hiermede geopend.

Terwijl de Voorzitter zijn dank uitsprak tot de tentoonstellings-commissie voor haren arbeid, kwam Prof. Dr. K e r n in de zaal en de heer A b e n d a n o n nam de gelegenheid te baat om den bejaarden geleerde, onder luid applaus van de vergadering, te huldigen en de aandacht te vestigen op diens onverganklijke belangstelling voor zijn geliefd Indië.

Nadat de secretaris, de heer A. v a n W i t z e n b u r g, mededeeling had gedaan van de afzending van telegrammen aan H.H. M.M. de Koningin en de Koningin-Moeder en Z.K.H. den Prins, waarin van de opening van het congres was kennis gegeven en hulde was betuigd, werd door de aanwezigen een rondwandeling op de tentoonstelling gemaakt.

Bij de heropening van de zitting werd de voorzitterszetel ingenomen door den eersten Onder-voorzitter, den heer C. R. B a k h u i z e n v a n d e n B r i n k.

Deze deelde mede, dat hij het voorzitterschap tijdelijk had overgenomen, omdat de heer A b e n d a n o n, pas hersteld was van een ernstige ongesteldheid en zich nog eenigszins moest sparen. Spr. gaf zijn vreugde te kennen over dat herstel en sprak de hoop uit, dat het spoedig volkomen zoude zijn, zoodat de heer A b e n d a n o n nog lang zou kunnen blijven voortarbeiden aan deze door hem zoo geliefde taak, waartoe hij, door zijn vroegeren werkkring van Directeur van Onderwijs, als aangewezen was. Spr. drukte ook zijn blijdschap uit, dat zooveel vrouwen belangstelling toonden in dit congres, maar moest tot zijn diep leedwezen hier enkele bekende voorstanders van de uitbreiding van onderwijs voor Inlanders missen; zijn gedachten verwijlden daarbij voornamelijk bij den ons te vroeg ontvallen heer Mr. C. Th. van D e v e n t e r.

Voorts bracht spr. in herinnering, dat op het congres geen besluiten zullen worden genomen, noch beslissende voorstellen gedaan, doch dat alleen aan belangstellenden de gelegenheid zal worden gegeven zich te uiten, opdat latere congressen hun voordeel zouden kunnen doen met het gesprokene, waarbij echter alle partijzucht verre moest blijven. Naast de leuze door den Minister geuit: „Kennis is macht", stelde spr. deze: „Kennis is liefde." (Applaus).

De op het congres te behandelen vraagstukken werden neergelegd in 8 vraagpunten, waarvan de behandeling over drie dagen — 28, 29 en 30 Augustus — was verdeeld.

Aan de orde is thans v r a a g p u n t I:

I n h o e v e r i s s a m e n s m e l t i n g v a n h e t o n d e r w i j s t e n b e h o e v e v a n a l l e b e v o l k i n g s g r o e p e n i n N e d.-I n d i ë w e n s c h e l i j k e n m o g e l i j k?

a. H o e m o e t d e z e s a m e n s m e l t i n g t o t s t a n d k o m e n?

b. V o o r z o o v e r g e e n s a m e n s m e l t i n g w e n s c h e l i j k o f m o g e l i j k i s: w e l k e b e g i n s e l e n m o e t e n d a n g e l d e n v o o r h e t l a g e r e n h e t v o o r t g e z e t o n d e r w i j s v o o r d e n i e t-E u r o p e e s c h e b e v o l k i n g s g r o e p e n?

Prae-adviezen over dit onderwerp werden uitgebracht door de heeren H. J. F. B o r e l, oud-adviseur voor Chineesche zaken in N.-I.; C. L e k k e r k e r k e r, oud-inspecteur inl. onderwijs in N.-I.; en A. v a n W i t z e n b u r g, oud Ind. onderwijzer.

De heer Lekkerkerker heeft in zijn prae-advies de volgende stellingen verdedigd:

Aangaande de algemeene beginselen meent de heer Lekkerkerker dat de onderwijskundige regelen gelden voor de jeugd van alle landaarden. Alleen de eischen der practijk zullen voor Chineesche leerlingen op ondergeschikte punten afwijkende regelingen noodzakelijk maken.

Arabische en Klingaleesche kinderen blijven buiten beschouwing wegens hun zeer gering aantal op de scholen.

S t e l l i n g e n 1. Samensmelting of unificatie van het lager onderwijs der verschillende bevolkingsgroepen waaronder te verstaan het onderwijs in de zeven eerste leerjaren, is niet wenschelijk en niet mogelijk.

2. De bezwaren tegen die samensmelting nemen in gewicht af, naarmate de leerlingen toenemen in ontwikkeling.

3. Voor zoover het middelbaar onderwijs betreft is de samensmelting, hoewel daartegen nog wel paedagogische bezwaren zijn in te brengen, wel uitvoerbaar en ook om practische en politieke redenen gewenscht, met dien verstande, dat de leerplannen der gemeenschappelijke scholen voor middelbaar onderwijs ten dienste van Europeanen en niet-Europeanen de noodige soepelheid bezitten om aan enkele bijzondere vereischten voor de verschillende bevolkingsgroepen te kunnen voldoen.

Die soepelheid van het leerplan zal zich moeten uiten in het facultatief stellen van eenige lessen voor de leerlingen van elken landaard.

4. Voor het hooger vakonderwijs en het universitair onderwijs behoort geen verschil meer te bestaan tusschen het onderwijs der verschillende landaarden.

5. Het lager onderwijs voor niet-Europeanen waarop algemeen middelbaar onderwijs of middelbaar vakonderwijs moet volgen, houde rekening met de latere samensmelting der onderwijstakken als bedoeld sub 3. Voor dit deel van het niet-Europeesche lager onderwijs zij het alzoo: convergentie, geen unificatie met het Europeesche lager onderwijs.

6. Indien er bij de verschillende bevolkingsgroepen voldoende vraag blijkt te bestaan naar zuiver meer uitgebreid lager onderwijs — waaronder hier te verstaan onderwijs dat in zich zelven einddoel zij, niet voorbereidt voor vakscholen, noch zelve vakonderwijs is, en niet wordt gegeven door vak-, maar door klasse-onderwijzers — is het wenschelijk M.U.L.O.-scholen op te richten voor elken landaard afzonderlijk, opdat dit onderwijs volkomen zal kunnen beantwoorden aan de bijzondere opvoedingseischen voor elke groep.

M.U.L.O.-scholen van dezen aard zijn alleen toelaatbaar, indien zij haar karakter zuiver bewaren.

De korte inhoud van het praed-advies van den heer Borel is:

Samensmelting van het onderwijs ten behoeve van alle bevolkingsgroepen is m.i. in beginsel wel wenschelijk, maar, in de tegenwoordige tijdsomstandigheden, practisch nog niet mogelijk.

Indien samensmelting van het onderwijs beoogd wordt, zoo dienen ook voor Chineezen, Inlanders en alle andere landaarden, de vruchten van dat onderwijs dezelfde te zijn als voor Europeanen, d.w.z. alle betrekkingen, ambten, enz., die Europeesche scholieren zich kunnen verwerven door hun uit dat onderwijs opgedane kennis, dienen ook voor Chineesche, Inlandsche e.a. scholieren open te staan. Samensmelting van onderwijs zonder gelijke verkrijgbaarheid van de vruchten daarvan lijkt mij absurd toe.

Deze kwestie raakt alzoo een diepere: De gelijkheid van rechten voor alle rassen in N.-I., de verdwijning, voor goed van het idee: overheerschers en overheerschten, de politieke en parlementaire onmondigheid van Indië, en daardoor vanzelf ook de verdwijning van het bureaucratische despotisme, dat ik als de grootste belemmering van Indië's vooruitgang beschouw.

Voor zoover Inlandsche en Chineesche kinderen aan de eischen voldoen, die voor toelating gesteld worden, behooren zij echter m.i. nu reeds op de Nederlandsche lagere school te worden toegelaten. Alzoo ik ben voor en adviseer tot: „De openstelling van alle openbare scholen voor ieder, die aan de eischen voldoet, zonder onderscheid van ras."

Slotsom: Ik acht samensmelting van onderwijs onmogelijk zonder samensmelting van rechten en verplichtingen van alle bevolkingsgroepen tot één en dezelfde burgers. Zijn zij hiertoe nog niet rijp, zoo dienen zij, door voorbereidend onderwijs, hiervoor rijp gemaakt te worden, echter vooral, niet als „overheerschten" of „Vreemde Oosterlingen."

De heer A. van Witzenburg komt in zijn praeadvies tot de volgende slotsom:

1⁰. Al zal het ons nooit lukken om het Nederlandsch geheel tot een moedertaal voor de Inlanders te maken, moeten we toch met de „moeder" rekening houden.

We mogen niet blind zijn voor de kracht, die er voor een volk uitgaat van de vrouw in het algemeen, van de moeder in het bijzonder. Ontwikkelde vrouwen dulden geen onontwikkelde maatschappij.

Is het mogelijk gebleken, dat de man zich dikwijls tevreden stelt met een onontwikkelde levensgezellin, zelfs wanneer hij zelf ontwikkeld is, het omgekeerde is vrijwel onmogelijk.

Een ontwikkelde man en een onontwikkelde vrouw kunnen in goed huwelijk samenleven, het omgekeerde zal niet gaan. Wat meer zegt: Een ontwikkelde vrouw wijst den onontwikkelden man af.

Wie de ontwikkeling der vrouw met kracht bevordert, werkt hard aan de ontwikkeling der geheele maatschappij.

Bovendien — en betoog hoeft dit niet — de ontwikkelde moeder verheft de maatschappij der naaste toekomst.

Noodig is dus, dat in Indië met kracht het werk der „Kartinivereeniging" wordt ter hand genomen en het zou wenschelijk zijn, wanneer de regeering zelf de hand aan den ploeg sloeg;

2⁰. goed gereglementeerd voorbereidend onderwijs, opdat er niet, zooals nu nog een zekere verwarring ontstaat tusschen dit voorbereidend en het lager onderwijs. Nu loopen ze nog veel te veel dooreen;

3⁰. de opleiding tot onderwijzer (Inlandsch) moet geheel op het onderwijs geven in de Hollandsche taal worden gericht en er moeten veel meer kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers worden opgericht;

4⁰. de positie van den Inlandschen onderwijzer moet worden verbeterd. Het aanzien van het onderwijs hangt af van het aanzien, waarin de onderwijzer staat. Wordt de laatste gering geschat, dan zijn alle woorden van waardeering over zijn hooge roeping en over het belang van zijn werk, ook niets meer dan woorden;

5⁰. ook op de Inlandsche scholen der 2e klasse moet het Nederlandsch worden ingevoerd;

6⁰. in de desa's moet primitief onderwijs gegeven worden, ten einde de volksmassa eenigszins op te heffen uit den analphabetischen toestand, waarin ze nog verkeert;

7⁰. voor zooveel dat mogelijk is late men Inlanders en Chineezen toe op de Europeesche scholen.

Voor zooveel dat mogelijk is, want men mag nimmer het peil dier scholen verlagen. Daartoe is het gebiedend noodzakelijk, dat geen leerlingen worden toegelaten, die het Hollandsch niet spreken, nagenoeg als een Hollander. Dit zal een aansporing zijn om tot dit standpunt te komen.

Van lieverlede zal het aantal Chineesche en Inlandsche gezinnen, waaruit zulke kinderen voortkomen, toenemen, vooral natuurlijk, wanneer de Kartinischolen goed hebben gewerkt;

8⁰. het M.U.L.O. worde goed ingericht, maar ook hier wake men er voor, dat de Europeaan niet worde benadeeld ten bate van den Inlander.

Verlaagt men het peil van het onderwijs voor Europeanen, dan zet men hem geheel achteruit. Niet het onderwijs voor Europeanen moet den Inlander naderen, maar het onderwijs voor Inlanders moet den Europeanen trachten nabij te komen;

9⁰. de gelegenheid om vakonderwijs en hooger onderwijs te ontvangen moet op ruime schaal geopend worden;

10⁰. zij, die een opleiding hebben ontvangen, moeten daarvan de vruchten kunnen plukken. Zij moeten in rechten gelijk staan aan de Europeanen, die dezelfde opleiding hebben gehad.

Het mag niet voorkomen ,dat men blijkbaar geen raad weet met een Inlander, die zijn doel heeft bereikt. Het mag dus niet voorkomen, dat een Inlandsch student, die met het Groot-Ambtenaarsdiploma van de Leidsche Hoogeschool komt, moet getuigen, dat zijn studie vergeefsch was, omdat men hem niet benoemde in een betrekking, waarop zijn diploma hem recht geeft.

Dit is voorgekomen, maar mag niet meer voorkomen.

Nadat de prae-adviseurs in de gelegenheid waren gesteld hunne adviezen toe te lichten, werd door verschillende heeren het woord gevoerd:

De heer C. R. Bakhuizen van den Brink vroeg zich af waarom op dit congres zooveel aandacht werd geschonken aan het onderwijs voor de Chineezen in Indië. Sedert de opleving der nationaliteiten in het Oosten, hebben de Chineezen — vroeger door vermaagschapping en belangen een integreerend deel der bevolking — zich meer en meer als vreemdelingen beschouwd. Spr. draagt den Chineezen geen kwaad hart toe, telde gedurende zijn verblijf in Indië warme vrienden onder hen, maar in de gegeven omstandigheden kunnen zij z.i. als vreemdelingen, geen aanspraak maken op de invoering van Regeeringswege van nationale scholen, evenmin als de overige vreemdelingen. De Inlandsche belangen gaan voor, zoolang het Inlandsch onderwijs nog zooveel zorgen eischt.

De heer M. Reepmaker hield een betoog over de eischen, welke men aan een goed onderwijzer voor Inlanders moet stellen, hetgeen buiten de orde was, en waarop de voorzitter dan ook niet naliet hem te wijzen, zoodat hij zijn rede beëindigde.

De heer Mr. P. H. Fromberg heeft in de adviezen een enkel punt gemist, doch alvorens dit aan te roeren, wenschte hij mede te deelen, dat hij den uitval van den heer Bakhuizen van den Brink tegen de Indo-Chineezen ongemotiveerd achtte. Indien er geen Chineezen in Indië waren geweest, dan had J. P. Coen Batavia niet kunnen stichten en dan had dit congres niet gehouden kunnen worden. De Chineezen nemen aan alle verplichtingen deel en hebben dus recht, dat hunne belangen behartigd worden. Wil men hen als vreemdelingen beschouwen, dan toch zeker als de meest begunstigde vreemdelingen. — Welnu stel ze dan gelijk met Europeanen.

Na dit punt te hebben afgedaan, verklaart spr. de vraag omtrent de wenschelijkheid der samensmelting van het onderwijs dadelijk bevestigend te beantwoorden. Deze onderwijs-politiek is van het grootste belang voor het aankweeken van het gevoel van saamhoorigheid. De drie rassen in Indië zijn steeds bezig elkaar in hun pers onvriendelijk te bejegenen, maar bij de voorgenomen meeting voor de verdediging van Indië, hebben allen hun adhaesie betuigd en daarmede getoond, dat bij groote zaken het gevoel van saamhoorigheid toch naar voren treedt.

Spr. geeft toe, dat het verschil in taal een bezwaar is tegen unificatie van het lager onderwijs, maar waar dat bezwaar niet bestaat, waar Chineesche of Inlandsche kinderen voldoende Hollandsch kennen, moet de Hollandsche school voor hen open staan.

De heer Z. Kamerling wil het lager onderwijs geheel gescheiden houden en het voortgezet onderwijs doen samensmelten.

De heer R. M. Suardhi Suryaningrat is het in vele opzichten eens met de heeren Lekkerkerker en van Witzenburg, n.l. gescheiden lager-, geunificeerd voortgezet en verder onderwijs. Met den heer van Witzenburg is spr. het eens wat betreft den wensch van den Javaan om Javaan te blijven. Wij wenschen — zegt spr. — alleen de geestelijke beschaving over te nemen, niet de uiterlijke. Geestelijk contact moet de

associatie der rassen bevorderen; de unificatie moet dus zoover mogelijk worden doorgevoerd.

De heer C. E. Barre is het met den heer Lekkerkerker eens; bij lager onderwijs geen samensmelting.

De heer Dr. Yap Hong Tjoen wenscht alleen verzet aan te teekenen tegen de uitlating van den heer Bakhuizen van den Brink en het doet hem genoegen, dat in geen der praeadviezen van de „bruine broeders" een dergelijke opvatting is gehuldigd.

Na repliek van de prae-adviseurs en van den heer Bakhuizen van den Brink, die zijn standpunt handhaaft, wordt gepauzeerd.

(Wordt vervolgd).

Uit de O. I. Mail.

Klachten over overplaatsingen.

Volgens het „Bat. Nieuwsbl." is aan de hoofden der departementen en der gewesten de volgende circulaire gericht:

Aangezien den gouverneur-generaal van verschillende zijden klachten bereikten over veelvuldige overplaatsingen van landsdienaren binnen een kort tijdsverloop, is bij Z.E. de vraag gerezen of wel door allen, die daarop door hunne voordrachten of beslissingen invloed uitoefenen, steeds in voldoende mate rekening wordt gehouden met het in de dezerzijdsche circulaire van 24 November 1904 kenbaar gemaakte verlangens van de regeering, om geen overplaatsingen voor te stellen of te gelasten, welke niet strikt noodzakelijk zijn te achten.

De landvoogd wenscht daarom de evenvermelde aanschrijving aan de betrokken autoriteiten in herinnering te zien gebracht, onder toevoeging dat het de uitdrukkelijke wensch van Z. E. is dat overplaatsingen worden beperkt zooveel als eenigszins mogelijk is, zoowel in het belang van de betrokken personen als met het oog op 's lands geldmiddelen en de belangen van den dienst.

Niet geheel betrouwbaar.

Een der medewerkers van het „Bat. Nbl." schrijft:

In 1906 werden, in afwachting eener algeheele herziening der nopens petroleum en andere licht ontvlambare oliën geldende voorschriften, bepalingen vastgesteld op het lossen en laden van zoodanige oliën op reeden en in havens van Nederlandsch-Indië.

Dat was de petroleum-ordonnantie 1906.

In 1908 werden aanvullingen en wijzigingen in deze algemeene verordening aangebracht met het oog op het vervoer en de verpakking van petroleum en andere licht ontvlambare oliën aan boord van zeeschepen, en in 1909 werd zij nader gewijzigd en wel op het stuk der poenale sanctie.

Toen in 1910 de wenschelijkheid was gebleken de Petroleum-ordonnantie 1906 nogmaals nader te wijzigen en tevens nader aan te vullen, meende de regeering, dat het beter was haar tevens geheel opnieuw vast te stellen.

Zoo kwam de Petroleum-ordonnantie 1910 in de wereld, waarbij hare voorgangsters van '06 c.a. door uitdrukkelijke intrekking vervielen.

Deze uitgave der ordonnantie is in 1912 „aangevuld en gewijzigd". Sedert dien niet meer.

Kwalijk rijmt met dezen toestand, dat de Regeeringsalmanak voor 1916 op blz. 545 nog verwijst naar het drietal staatsbladen, hierboven bedoeld, waarin de sedert 1910 vervallen bepalingen der petroleum-ordonnantie 1906 voorkomen.

Daar komt trouwens nog wel het een en ander voor, dat niet bepaald met den tegenwoordigen toestand klopt. Laat ons maar alleen wijzen op de staatsbladen, daar genoemd, die den inhoud van de voorschriften betrekkelijk het petroleumvervoer te water veranderd hebben. Men vindt er van een uit 1890 geen melding gemaakt.

Er is iets te verbeteren, komt het ons voor, in den petroleumhoek, een hoekje van de afdeeling, ingeruimd aan het departement van financiën.

De tekst van den almanak worde voor 1917 goed herzien, opdat het boek, naar zijne bestemming, het werk doe van een fakkel, niet dat van een dwaallichtje.

Handelsverkeer van Japan met Ned.-Indië.

Van wege het departement van Landbouw is een onderzoek ingesteld naar den omvang, dien het Japansche handelsverkeer met Ned. Indië sedert en ten gevolge van den oorlog heeft aangenomen.

Daarover is een vrij omvangrijk rapport verschenen, hetwelk der regeering aangeboden is.

Uit het rapport blijkt, volgens het „N. v. d. D. voor N. I.", dat de Japansche handel niet heeft stil gezeten, integendeel de gelegenheid om zich hier vasten voet te verschaffen, met beide handen heeft aangegrepen. Op verschillende gebieden hebben de Japanners nu een goede kans gekregen om den Europeeschen handel zoo niet te verdringen, dan toch ernstig nadeel toe te brengen. Zoo o.a. om maar wat te noemen, op het gebied van de ijzer- en glas-industrie.

Daartegenover staat niet alleen geen creditpost voor den Europeeschen handel, maar het rapport doet ook zien, dat de Europeesche handel, slechts oog hebbend voor dadelijk gewin, verschillende artikelen uitvoert welke men liever in het land had moeten houden.

Goedkoope auto's.

De „N. Soerab. Crt." meldt:

De een dezer dagen te Malang gehouden openbare verkooping van afgekeurde auto's, welke bij den dienst der pestbestrijding in gebruik waren, levert weer een voorbeeld van de schandelijke wijze, waarop met gouvernementsgoed wordt omgesprongen. En gingen n.l. 5 auto's onder den hamer, welke te zamen niet meer dan *f* 1500 hebben opgebracht. Deze geringe opbrengst is uitsluitend het gevolg van de omstandigheid, dat de datum van een openbaren verkoop niet in de groote dagbladen bekend is gesteld, zoodat deze het karakter van een onder onsje had.

Een auto-handelaar alhier verzekerde ons, dat één der verkochte auto's reeds meer dan *f* 1500 waard was en dat hij wat gaarne had meegedongen, doch van de vendutie eerst kennis kreeg, nadat zij had plaats gehad.

Naar aanleiding der onlusten op partic. landerijen.

Den 30sten Juni werd te Soerabaja eene vergadering gehouden van landheeren, eigenaren van particuliere landerijen rondom Soerabaja, ten einde te bespreken, welke maatregelen in gezamenlijk overleg van de zijde der landheeren zouden kunnen worden getroffen om aan de hoe langer hoe onhoudbaarder wordende toestanden op de particuliere landerijen tengevolge van de houding der opgezeten bevolking, een einde te maken.

De vergadering was druk bezocht, zoo meldt het „Soer. Handelsblad" en de besprekingen werden ingeleid door mr. J. P. Mooyman, die namens eenige landheeren deze vergadering had bijeengeroepen.

Sedert de vorige vergadering in December 1915 heeft het verzet der opgezetenen zich hoe langer hoe meer uitgebreid. Niet alleen werd stelselmatig de betaling van grondhuur geweigerd, doch op die landerijen, waar de bevolking geen grondhuur heeft te betalen en waar op hen de verplichting rust een gedeelte van hun oogst aan den landheer af te staan, werden deze verplichtingen eenvoudigweg geweigerd en gedurende de laatste maanden haalt de bevolking allerwegen den padi-oogst geheel voor zich zelf binnen, zich niet storende aan de protesten der landeigenaren, aan wie de helft er van toekomt. Ook talrijke andere onregelmatigheden, waardoor de gevestigde gebruiken worden geschonden, matigen de opgezetenen zich aan.

In de vergadering werd op voorstel van mr. A. van Gennep met algemeene stemmen besloten eene commissie te benoemen, die een enquête zou instellen naar hetgeen op de verschillende particuliere landerijen rondom Soerabaja in den laatsten tijd was voorgevallen en naar de gebruiken, welke tot vóór dien hadden gegolden. Het door die commissie vergaarde materiaal zal worden verwerkt in een verzoekschrift, waarbij aan het gouvernement om de noodige voorzieningen zal worden gevraagd. Tot leden van die enquête-commissie werden staande de vergadering benoemd de ter vergadering als gemachtigden van verschillende landeigenaars tegenwoordige heeren mr. A. van Gennep, E. J. Dommering, J. P. Mooyman en E. Engelbrecht. Deze commissie zou onmiddellijk met haar arbeid een aanvang maken, daar de tegenwoordige toestand geen uitstel gedoogt.

De Indische Universiteits-Vereeniging.

We lezen in het „Bat. Nwsbl.":

De Indische Universiteits-vereeniging maakt momenteel een periode van rust door, in afwachting van het goede oogenblik, om de actie ter hand te nemen.

De gehouden jaarvergadering leverde dan ook weinig belangrijks op.

Het bestuur werd als volgt samengesteld, met bekrachtiging der tusschentijdsche assumpties:

Voorzitter mr. Van Ophuysen, vice-voorzitter mr. Wijthoff, secretaris mr. Hen, penningmeester de heer Hazenberg en 5de lid mr. Cowan.

Opgemerkt werd voorts, dat de financiëele commissie, belast met de liquidatie van het technische hoogeschoolfonds (± 20 mille) nog niets van zich heeft laten hooren.

Met den notariaatscursus en den nieuwen cursus in Sanskrit zal worden voortgegaan.

Van een Inlandschen luitenant.

Onlangs had een der Soerabajasche bladen een bericht uit Malang, dat de inlandsche luitenant raden S. voor een raad van onderzoek moet verschijnen wegens het leven boven zijn stand of boven zijne middelen.

„De Locomotief", die dat bericht indertijd overnam, bevat in zijn blad van 26 Juni een ingezonden stuk van een „militair", die zijn twijfel oppert omtrent de noodzakelijkheid van dezen maatregel

Uit eene correspondentie uit Malang verneemt het „Bat. Nbl." nu echter, dat daarvoor wel degelijk grondige redenen bestaan. De zaak met luitenant S. is reeds zéér geruimen tijd gaande, onder het commando van den afdeelings-commandant Schütt werd reeds voorgesteld tot dien maatregel over te gaan. Doch deze kolonel wist de zaak op de lange baan te schuiven totdat hij werd overgeplaatst naar Bandoeng, zoodat de waarnemend afdeelingscommandant, overste Slors, voor de oplossing van het geval werd gezet, die er evenmin veel voor voelde zich te haasten. Een grondig onderzoek, ingesteld door oudere offi-

cieren van zijn korps, had echter zóódanige gegevens aan het licht gebracht omtrent de financieele handelingen van dezen officier, dat in het garnizoen Malang algemeen verwacht wordt, dat de betrokkene uit het leger verwijderd zal worden.

Sterk gecritiseerd werd aldaar in officierskringen het feit, dat men — niettegenstaande bij hooger hand reeds lang het gedrag van den bewusten officier bekend was — hem niettemin steeds bij het depotbataljon heeft laten dienst doen, alwaar hij moest fungeeren als „opvoeder" van jeugdige Javaansche recruten......

In ieder geval het bijeenroepen van een eereraad voor dezen inlandschen officier is alleszins gemotiveerd.

Het is natuurlijk jammer, dat een inlander iets dergelijks thans overkomt, want dat zal voor de anti-ethici weer een welkome gelegenheid zijn om een hartig woordje los te laten over de inlandsche onbetrouwbaarheid; waarbij wij ons kunnen prepareeren op de vervoeging van het werkwoord „generaliseeren."

Suriname.

Gouverneur van Suriname.

Bij Kon. besluit van 24 dezer is aan den heer W. D. H. baron van Asbeck, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit de betrekking van gouverneur van Suriname en zulks onder dankbetuiging voor de diensten, in die betrekking den lande bewezen.

Bij Kon. besluit van 24 dezer is tot gouverneur van Suriname benoemd de heer G. J. Staal, thans secretaris-generaal bij het departement van Koloniën.

Omtrent den heer Staal ontleenen wij aan de „N. R. Crt." van 24 Augustus het volgende:

„De nieuwbenoemde gouverneur van Suriname, de heer G. J. Staal, is in Suriname geen onbekende. Hij heeft er ongeveer twee jaar doorgebracht, nadat hij met ingang van 1 Mei 1906 benoemd was tot secretaris van het gouvernement van Nederlandsch-Indië. Hij werd ter beschikking gesteld van den minister van Koloniën, ten einde te worden toegevoegd aan de kolonie Suriname, tot tijdelijke waarneming van het ambt van secretaris van het gouvernement van Suriname. Den 5den September 1870 te 's-Gravenhage geboren, werd Gerard Johan Staal bij Kon. besluit van 25 Augustus 1892 ter beschikking gesteld van den gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië, ten einde geplaatst te worden in administratieve betrekkingen.

In October van dat jaar naar Indië vertrokken, werd de heer Staal in het begin van het volgende jaar ter beschikking gesteld van den algemeenen secretaris van Nederlandsch-Indië, ter benoeming tot tweeden commies ter algemeene secretarie. Drie jaar later werd hij commies, in 1899 hoofd-commies, en in 1901 referendaris, waarna hij begin 1903, wegens langdurigen dienst, met een jaar verlof naar Nederland vertrok. In Augustus 1908 werd de heer Staal ter beschikking gesteld van het ministerie van Koloniën, ten einde, in het belang van den Indischen dienst, bij het departement van koloniën werkzaam gesteld te worden.

Na zijn terugkeer uit Suriname in Nederland, in September 1909, volgde zijn benoeming tot algemeen secretaris van het gouvernement van Nederlandsch-Indië. Met ingang van 15 Juni 1912 werd hem eervol ontslag uit dit ambt verleend met opdracht, zich in die maand naar Nederland te begeven en zich aldaar ter beschikking van den minister van koloniën te stellen.

Met ingang van 1 Juli 1913 werd den heer Staal de waarneming opgedragen van de betrekking van secretaris-generaal van het departement van koloniën.

De heer Staal was tijdens zijn verlof in 1903 gedetacheerd bij de afdeeling militaire zaken van genoemd departement en maakte deel uit van de staats-commissie voor de verdediging van Nederlandsch-Indië.

Het Kruis van de Oranje Nassau-Orde en het Kruis van de Orde van den Nederlandschen Leeuw werd hem achtereenvolgens verleend, ter erkenning van zijn groote verdiensten.

De minister van koloniën, mr. Pleyte, kwam den heer Staal aan het departement persoonlijk mededeeling doen van diens benoeming, onder aanbieding van zijn gelukwenschen."

De „N. R. Ct." van 28 Augustus voegt daaraan nog het volgende toe:

„De heer Staal, nieuw benoemd gouverneur van Suriname, zal 3 November naar Suriname vertrekken.

In een der bladen is bericht, dat de nieuw benoemde gouverneur de beginselen der rechterzijde is toegedaan. Naar aanleiding daarvan wordt ons gemeld, dat de heer Staal bij geen politieke partij is aangesloten en ook geen bepaalde politieke richting huldigt."

Des te beter zeggen wij.

De Surinaamsche bladen hebben dus goed gezien toen zij den heer Staal noemden als den waarschijnlijken opvolger van baron van Asbeck.

Het is niet de eerste maal dat een dignitaris van het departement van koloniën als gouverneur van Suriname optreedt; zulk een benoeming heeft dit voor, dat, zoolang althans de Minister van Koloniën, die den benoemde voordroeg, in functie blijft, wrijving tusschen hen beiden niet zal voorkomen, hetgeen de kolonie ten goede komt. De afdeeling „West-Indische Zaken" van het departement gaat dus een komkommertijd te gemoet. Ook dit is goed. Een kolonie kan niet over den oceaan heen bestuurd worden. Hoe minder „Bureau B" te doen heeft, hoe beter.

Een zeer groot voordeel achten wij het dat des heeren Staal's kennis van de kolonie zich niet bepaalt tot hetgeen hem bekend is uit de paparassen, die den secretaris-generaal onder de oogen kwamen. Door zijn tweejarig verblijf in Suriname behoeft hij de periode van kat in een vreemd pakhuis niet door te maken; hij kan reeds dadelijk met kennis van zaken aan den arbeid gaan. De vooruitzichten voor den grooten landbouw, waarvan de economische toestand der kolonie zoozeer afhankelijk is, zijn veel beter dan eenige jaren geleden. Gouverneur Staal aanvaardt dus de betrekking onder gunstiger omstandigheden dan zijn voorganger.

Hij is een energiek en voortvarend werker en, al is hij geen man uit den handel of den landbouw, wij koesteren de beste verwachtingen van zijn bestuur. Van zijn program is natuurlijk nog niets naar buiten gebleken. Wij hopen dat hij geen program heeft, maar dat zal vormen, nadat hij ter plaatse heeft waargenomen wat er in de toestanden veranderd is sedert hij de kolonie verliet.

Wil de Gouverneur zijn bestuur aanvangen met een daad, die bewijzen zal dat hij rekening houdt met de wenschen der ingezetenen, hij herstelle dadelijk bij zijne aankomst de tijdschoten, desnoods onder de voorwaarde, dat de burgerij daarvoor een fonds zal vormen.

* * *

Wij deelden vroeger hier ter plaatse mede, dat de heer H. J. van Hasselt, directeur van het caoutchouc-bedrijf bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië, met verlof in Nederland zijnde, van den Minister van Koloniën de opdracht kreeg om een onderzoek in te stellen naar den toestand van het bedrijf der gouvernements-rubberonderneming „Slootwijk" in Suriname.

Over een door den heer van Hasselt in de Landbouwvereeniging te Paramaribo gehouden voordracht, deelden wij eenigen tijd geleden hier het een en ander mede. Thans is ter Algemeene Landsdrukkerij verschenen des heeren van Hasselt's rapport „De gouvernements-rubber-onderneming „Slootwijk". — Hare geschiedenis, tegenwoordige toestand en toekomstige behandeling."

Het zeer uitvoerige rapport is een hoogst belangrijk stuk, dat veel meer geeft dan de titel zou doen verwachten. Het „Koloniaal Weekblad" is niet de plaats om zulk een technisch rapport te behandelen.

Alleen zij het ons veroorloofd uit het zeer interessante hoofdstuk „De toekomst van den grooten landbouw in Suriname" het een en ander over te schrijven:...... „De Liberia-aanplanten in Suriname maakten op mij een overweldigenden indruk door hun frisschen groei en hun door en door gezond uiterlijk. Nog nimmer had ik zulke fraaie koffie-aanplanten onder de oogen gehad.

Zelfs bij de grootste productie geen ijlheid van het loof.

Dertigjarige tuinen, die jaren lang verwaarloosd waren en in bosch waren opgegroeid, produceerden na goed onderhoud weder schitterend en van een afsterven was nog geen sprake.

Alles wijst er op, dat de Liberiakoffie in Suriname de meest gunstige groeivoorwaarden vindt.

In Oost-Azië is de koffie door de voorkomende ziekten met ondergang bedreigd, de Java-koffie is reeds grootendeels vernietigd, de Liberia-koffie is haar gevolgd en thans heeft men de robusta-koffie ter hand moeten nemen om de koffie-cultuur nog staande te houden; over het algemeen is men echter ten opzichte van deze soort wat betreft ziekten en levensduur pessimistisch gestemd.

Door een en ander is sedert jaren Oost-Azië in de koffieproductie overvleugeld door andere landen, vooral Brazilië. In de wereldproductie van koffie telt het nog nauwelijks mede.

Door uitputting van den grond eischte de koffie steeds nieuwe maagdelijke gronden om goed te gedijen; waar deze ontbraken verminderde de koffiecultuur belangrijk, zooals op Java, of verdween zij geheel, zooals op Ceylon.

In Suriname niets van dat alles; op dezelfde gronden gelukken de achtereenvolgende aanplanten steeds weer even mooi en bereiken een hoogen leeftijd.

De Surinaamsche bodem schijnt voor koffie onuitputtelijk te zijn."

Na eenige verdere beschouwingen schrijft de heer van Hasselt: „In het kort gezegd: Suriname kan met de groote productielanden concurreeren."

......„De koffie is er voor bestemd de hoofdcultuur van Suriname te worden; alles wijst er op, dat deze cultuur zich reusachtig zal uitbreiden en het behoort geenszins tot de onmogelijkheden, dat ze zoo'n vlucht neemt, als een 150 jaar geleden, toen duizenden hectaren er door in beslag werden genomen, die de groote welvaart van die tijden teweegbracht"......

......„Voor Suriname zou het een zegen zijn, indien enkele koffieplantages in handen waren van kapitaalkrachtige lichamen, die vertrouwen hebben in de Surinaamsche koffiecultuur."......

Zullen de heeren kapitalisten kennis nemen van des heeren van Hasselt's rapport?

Omtrent de bacove-cultuur lezen wij in het rapport:

„De bacove-cultuur in Suriname heeft bewezen zeer loonend te zijn"......

......„Het zou dan ook voor deze kolonie in hooge mate toe te juichen zijn, indien de cultuur van bacove weer mogelijk werd gemaakt door een geregelden afscheep"......

......„De bacove-cultuur is ondanks de mislukking een zegen geweest voor de kolonie, omdat die de opleving

van de koffiecultuur heeft bevorderd en aan de planters de noodzakelijkheid heeft geleerd van een diepere bedelving en een betere grondbewerking.

Het aan die cultuur bestede kapitaal is niet als verloren te beschouwen, het heeft den grondslag gelegd voor de oplevering op een gezonde basis van den grooten landbouw in Suriname."

Deze uitspraak zal een groote voldoening zijn voor den heer Lely, wiens schepping de bacove-cultuur is geweest.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Dactyloscopie". Naar aanleiding hiervan schrijft Tjipto Mangoen Koesoemo 't volgende: Een modificatie van het beroemde handigheidje van de politie-autoriteiten, die uit de lijnen van de hand kunnen uitmaken, of je een moord hebt begaan of niet. Java is vruchtbaar, de natuur is er rijk. Wat heeft nu de rijkdom van Java te maken met dactyloscopie, zal de lezer vragen. Ons antwoord is: niets minder dan alles. Men oordeele: In de binnenlanden van Java werd eens een misdaad begaan. Stel u zich echter gerust, want 't was geen halsmisdaad. Een misdadiger heeft namelijk zijn schennende hand durven slaan aan het prestige van een controleur, hoofd van de plaatselijke politie. Dat kon natuurlijk niet door de vingers worden gezien. Een minutieus onderzoek moest hier plaats hebben. Maar de misdadiger had niet de beleefdheid zijn visitekaartje achter te laten .... gebrek aan educatie. Doch zoo zijn nu eenmaal alle misdadigers, zij hebben er belang bij naar 't schijnt, om zich niet bekend te maken, als zij bij iemand komen. Onze gastheer-controleur kon natuurlijk de zaak niet blauw blauw laten. Hij zou en moest zich wreken, vooral in 't oog van de Inlandsche bevolking moest hij blijven de geweldige, met wien niet te spotten viel. Dies toog hij met Sherlock Holmes blikken zelf er op uit. Goddank; hij vond wat! Hij vond namelijk de voetafdrukken van den misdadiger. Gauw deze gemeten, en alle onderhebbende agenten kregen de maat van den voet van den misdadiger. Daarmede gewapend er op uit, om den brutale op te sporen.

Menschen, die van den prins geen kwaad wisten, werden aangehouden, om zich den voet te laten meten, precies als de prins uit het sprookje zijn Sneeuwwitje trachtte uit te vinden. Als de Controleur niets beters te doen heeft, dan gelooven wij wel, dat hij nog ijverig aan het meten is. Maar alle gekheid op een stokje! beeft, o misdadigers in Indië! de man is opgestaan, die u uit uw schuilhoekje zal weten te halen. Uw gladheid zal u niet meer baten, want de „dactyloscopie" is zoo gemodificeerd, dat de eerste de beste agent daarmede overweg kan.

Verdient de geniale man, die Indië zal weten te verlossen van het geboefte, geen standbeeld?

Het binnenlandsch gevaar. De „Oetoesan Hindia" kan 't zich niet begrijpen, hoe het „Nieuws v. d. Dag. v. N. I." beweren kan, dat reeds vóór den oorlog een komplot bestond tusschen Duitschers, Arabieren en Sarikat-Islamleiders, welk komplot — belachelijker kan 't niet — zijn werktuigen zou hebben in leger, S. S., marine-etablissement, B.B., bij den Post en Telegraafdienst enz. Zeker hebben zich in deze corporaties bewegingen voorgedaan, die ten doel hadden om menschenrechten te verkrijgen. Als de redacteur weet waar 't hier in Indië om gaat, dan dient hij deze bewegingen te steunen, maar als hij hier gekomen is om den Inlander te trappen, zijn bloed uit te zuigen, dan verdient hij terstond gemuilkorfd te worden. Het gevaar voor de Nederlandsche macht in Indië dreigt niet van de zijde van Duitschland, Turkije of Japan, maar wel van de zijde van Hollanders van het slag van den hoofdredacteur van het „N. v. d. D. v. I."

In een ander ultra pro-Duitsch stuk heeft de redactie van de „O. H." 't nog eens over den tegenwoordigen politieken toestand en dringt zij aan op vervolging van den heer van Haastert. De Inlanders kunnen er niet langer genoegen mee nemen, dat hij onvervolgd blijft, meent de „O. H." 't Is te hopen — zoo verklaart dit blad — dat de Gouverneur-Generaal en het Opperbestuur 't niet langer zullen toelaten, dat de goede geest onder het Javaansche volk verstoord wordt en er vijandschap onder de beide rassen wordt aangebracht door het gestook van dien van Haastert. Wel is waar houdt de Inlander er niet van zijn eigen rechter te zijn, al wordt hij ook door zoo'n van Haastert beleedigd, maar op den duur zal hij, indien de tegenwoordige toestand bestendigd blijft, zijn vertrouwen in de regeering verliezen en al kende hij — de schrijver — zijn plichten als volksleider ook nog zoo goed, dan zouden de mond en het gedrag van Hollanders als van Haastert alle goede voornemens over boord werpen. De kapitalist maakt reuzen oorlogswinsten, ook van de koffie en van de suiker, maar de kultuurplichtigen en de werkman krijgen geen cent hooger loon of traktement. De kapitalist gaat voort den zwakke uit te persen, die hard moet werken, wiens grond hij gebruikt. De prijzen worden opgedreven. In zijn bloedzuigers-praktijken wordt hij door de Regeering niet belemmerd. De schade, door de Inlandsche bevolking geleden, bedraagt wel minstens 200 à 300 millioen 's jaars. Noodig is 't, dat alle vereenigingen hiertegen bij de Regeering protesteeren. Maar ach rapporten......... van rustige rust, traktementen, die tot het volle bedrag worden uitbetaald, en men draagt zijn eigen lot, slaapt lekker in. Rasgenoot, wat is hiertegen het geneesmiddel? Parlement, parlement, parlement, zoo roept de schrijver uit!

Dessa-onderwijzers. Eén der Controleurs B.B. in de afdeeling Kendal, heeft volgens de „Pamitran" een nieuwe regeling gemaakt voor de traktementen der dessa-onderwijzers. Zij kunnen evenwel niet tegelijk les geven en hunne ambtsvelden bewerken; hunne verdiensten zullen nu getrokken worden uit de renten van een kapitaal, dat door een geheel district bij elkaar wordt gebracht in termijnen van *f* 2 per hoofd van de bevolking te vorderen. Door deze stortingen is men er dan voor goed vanaf.

Inlandsche belangstelling. De redactie van bovengenoemd blad spoort de Inlanders van Batavia krachtig aan om de Kartinischool aldaar, meer dan tot nu toe, financieel te steunen, zij 't ook met kleine bedragen. 't Zijn tot nu de Hollanders, die er 't meest aan bijdragen en enkele Inlandsche vereenigingen. Mevrouw de gravin van Limburg Stirum is beschermvrouw geworden. Maar de vereeniging telt slechts 200 Inlandsche leden, waarvan de meesten hunne verplichtingen niet nakomen. De redactie waarschuwt tegen deze laksheid, waaruit de Regeering de gevolgtrekking zou kunnen maken, dat de Inlander nog niet rijp genoeg is om hem eenige rechten toe te kennen, dat het bij hem maar nadoenerij is, veel geschreeuw en weinig wol. Als 't er op aankomt niets doen, omdat men er niets voor voelt.

Gemeentelijke Raadhuizen. Naar aanleiding van een bericht, dat te Batipoeh Baroek een missigit zal worden gebouwd, waarvan de kosten op *f* 10000 geraamd worden, zoo acht de „Oetoesan Melajoe", dat men ook verplicht is daar een gemeentelijk raadhuis van *f* 10000 op te richten, omdat volgens de Menangkabausche adat, in elke négéri naast de moskee ook een raadhuis moet staan; en het raadhuis moet dan even zoo mooi zijn als de missigit. Het is, volgens het blad, te betreuren, dat in zoovele gemeenten al het geld wordt opgemaakt ten behoeve van den eeredienst en er zoo weinig wordt gedaan voor het onderhoud van het heilige graf van den nationalen apostel van Oelakan, een plaats, waar vele geloovigen ter bedevaart gaan.

Het Nederlandsch als voertaal. „Een volbloed Javaan" geeft in hetzelfde blad in overweging om 't Javaansch geheel en al af te voeren van het Gouvernementsonderwijs. De tijd, die dan hiervan vrijkomt, kan voor het Hollandsch gebruikt worden, waardoor de H. I. scholen op 't zelfde peil van dat der H. Ch. scholen gebracht wordt. Het spreekwoord, dat verlies van taal schade voor het volk is, kan hier niet gelden, want in de plaats van de eigen Javaansche taal, krijgt men een andere taal, een Indische taal; het Javaansche volk wordt dan het Indische volk.

In de „Pembrita Betawi" is een inzender 't hiermede niet eens. Vervalt — zegt hij — op deze wijze één der drie aan te leeren talen, dan blijven er toch nog twee over. Waarom kan ook 't Maleisch niet afgeschaft worden, dan kan men in eens Nederlander worden. Maar misschien is 't nog beter de kinderen in 't geheel niet naar school te zenden, dan heeft men er in 't geheel geen soesah meer van.

De Godsdienst in het vereenigingsleven. Een ander „volbloed Javaan" zegt in de „Sinar Djawa", dat in elke beschaafde vereeniging de Godsdienst den grondslag daarvan uitmaakt; elke vereeniging, die dezen grondslag mist, bezit volgens den schrijver ook geen innerlijke kracht. Een vereeniging, die niet uit elkaar wil spatten, moet van een godsdienstige propaganda gebruik maken. Elk volk moet daarom ook zijn eigen godsdienst prijzen, op dien van andere volken laag neerzien, al wordt dit ook in de eigen leer verboden. De Christenen maken ijverig propaganda met hun zending en daden van menschlievendheid. De Mohamedanen zijn in dit opzicht slap; onze leeraars worden rijk door list en bedrog ten koste van den eigen geloofsgenoot en de moskeekassen. Hoevele regenten zijn er, die hun godsdienst zoo in eere houden, zooals de afgetreden Gouverneur-Generaal Idenburg dit doet? Wij mogen dankbaar zijn, dat wij een Gouvernement hebben, dat geen pressie uitoefent om van godsdienst te veranderen, daartoe geen steun toezegt in den dienst van den staat. Als goede teekenen voor ons, Mohamedanen, zijn ook te beschouwen de oprichting van de Medan Moeslimin, de kweekschool voor Mahomedaansche godsdienst-onderwijzers en vooral van de Sarikat Islam. Als hij, de schrijver, voor deze beschouwing voor fanatiek wordt uitgemaakt, dan kan hij niets anders dan er mede genoegen nemen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De heer Graaf v. Limburg Stirum treedt streng op. De „Warna Warta" is er zeer verheugd over, dat de nieuwe Gouverneur-Generaal terstond een onderzoek gelast heeft naar de gedragingen van Tjipto in zijn strijd tegen het overheerschend ras en de Regeering, vermits hij daarbij niet de goede vormen en toon had aangenomen. Bij vergelijking van alle andere Koloniale mogendheden, kan — alzoo de redactie — Nederland ten zeerste geprezen worden. Het onderzoek is daarom vooral zoo goed, omdat het een blijk is, dat de regeering van den zwakkeling Idenburg opgehouden heeft te bestaan en vervangen is door die van den Graaf van Limburg Stirum, die bij een gepaste toegevendheid ook streng weet op te treden.

De „Nieuwe Soerabajasche Courant" beweert, dat Tjipto, die nu van Solo naar Semarang verhuisd is, op

deze plaats met het stoken meer succes zal hebben „zeker niet 't minst onder de Chineezen". Dat is een verdachtmaking, die niet te pas komt, vermeent het blad, en het komt er tegen op. Zeker hebben de Chineezen grieven tegen de Regeering en beijveren zij zich om deze grieven zoo spoedig mogelijk, maar op wettige wijze, uit den weg te ruimen, maar als gasten in een vreemd land, begrijpen zij ook hunne verplichtingen. De redactie tart een ieder, wien ook, de feiten te noemen, waaruit zou kunnen blijken, dat de Chineezen niet te vertrouwen zijn. Waartoe dienen zulke verdachtmakingen, alsof zij oproerlingen of onruststokers zijn. Zij hebben in 't geheel niet met Tjipto gekonkeld, daargelaten een paar uitzonderingen, die den regel bevestigen. Onder de Hollanders zijn er ook wel afgedwaalde schapen. Met wat de Chineezen weten van 't geen er met Korea, Formosa en andere landen gebeurd is, willen zij geen zelfmoord plegen door zich tegen het Nederlandschsche gezag te verzetten. Het blad geeft verder in overweging om door een nauwkeurig onderzoek te doen uitmaken, welke der bewegingen de gevaarlijkste en welke de minst gevaarlijke is.

De Chineezen en het buitenlandsche gevaar. Hetzelfde blad protesteert ook tegen het „Nieuws v. d. Dag van N. I.", dat klakkeloos de Chineezen er van beschuldigt van betrokken te zijn in de Buitenzorgsche Duitsch-Arabische samenzwering. Beweerd wordt, dat de vereeniging Kong Dji Hin er aan heeft mede gedaan. Bekend is 't evenwel, dat deze vereeniging, hoewel een Chineesche naam dragende, geen Chineesche vereeniging is, maar een zuiver Inlandsche, tegen de S. I. gericht. Men kan hieruit zien, welke waarde aan de Europeesche journalistiek gehecht kan worden.

S. I. buitensporigheden. De „P e r n i a g a n" doet het verhaal van twee Chineezen in Djampang (Soekaboemi), die door eenige honderden Sarikat Islammers vervolgd werden, omdat één er van een kip uit zijn toko had weg gejaagd. Een van de twee kreeg bij deze gelegenheid een ernstige hoofdwond. De aanvaller kreeg op de rol een boete van *f* 20. De aanvoerder werd in 't geheel niet gestraft.

De „D j a w a T e n g a h" maakt melding van een ander opstootje bij Lassem (Rembang). Sarikat Islammers hielden met geweld een Chineeschen lijkstoet tegen, die hun dessa passeeren moest om het Chineesche kerkhof te bereiken. De tot hulp geroepen assistent-wedono deed vergeefsche moeite hen tot bedaren en inzicht te brengen, den stoet ongehinderd te laten voorbij trekken. Eerst toen de Resident een sterke politiemacht er op afzond, ging de menigte uit elkaar. Elf uren heeft alzoo het oponthoud geduurd. 't Duurde tot laat in den nacht voor de begrafenis afgeloopen was. De Chineezen wenschten in deze behandeling van de zijde der Inlanders niet te berusten, namen een advocaat onder den arm, opdat hun recht zoude geschieden, al moest de zaak ook bij den Gouverneur-Generaal worden voorgebracht. Nader wordt bericht, dat daarna 23 Inlanders ter zake voor de rol werden veroordeeld tot een geldboete van *f* 10 ieder. Wel een voordeel voor 's lands kas, maar de familie van den overledene is er nog niet mede tevreden. Die domme Inlanders zijn feitelijk de slachtoffers van die „vervloekte geestelijke opstookers".

Vacanties aan Inl. scholen. De „S r i S u m a t r a" kan zich niet met het voornemen vereenigen om ten aanzien van de vacanties op Inlandsche scholen, waaraan Europeesche onderwijzers verbonden zijn, van de Mohamedaansche feestdagen geen notitie te nemen. Onlangs werd een Kerstvacantie ingevoerd, terwijl in een Mohamedaansch land een Mauloed-vacantie beter op haar plaats geweest was. Nu wordt beweerd, dat het plan bestaat om de groote vacantie niet te doen samenvallen met de vastenmaand maar met de vacanties van de Europeesche scholen. Gerechtvaardigd is 't, dat nu daartegen geprotesteerd werd door de Inlandsche vereenigingen, door de ouders, ja door de geheele Mohamedaansche gemeente. Op deze wijze zou in de vastenmaand het onderwijs worden voortgezet voor Mohamedaansche onderwijzers en leerlingen. De schrijver komt ook op tegen het plan van eenige Europeesche onderwijzers om de Inlanders van de Mulo-scholen te weren, zonder aanvoering van eenig geldig motief. De eigenlijke reden zoude zijn, dat men bevreesd is, dat de aanraking met Inlanders een besmetting tengevolge zou hebben van taal, lichaam en geest voor de Europeesche leerlingen. Een dusdanige bedoeling zou bij den Mohamedaan het denkbeeld kunnen doen opkomen, dat de Regeering er op uit is om zijn godsdienst te dooden, zooals de Engelschen daarmede reeds 70 jaren bezig zijn geweest. Maar Allah heeft hen daarom nu ook gestraft. En wat de MULO-scholen betreft, misschien is men wel bevreesd, dat de hersens van de Inlanders beter mochten zijn dan die der Europeanen en dezen 't dus zouden moeten afleggen tegenover de Inlanders.

Chineezen, Indiërs en Japanners. De „T j h o e n T j h i o e" geeft een verklaring waarom de resident van Soerabaja, het den velen Chineezen te Soerabaja niet kwalijk moest nemen, dat zij geen gevolg hebben gegeven aan de invitatie om deel te nemen aan het tuinfeest, dat ter eere van de hooge Japansche gasten op hun rondreis te Soerabaja gegeven werd. Geen enkele Chinees met eenig nationaliteitsgevoel, zoo verklaart 't blad, kan op deze wijze de noodige eer bewijzen aan die Japanners. Ook onder de Europenanen waren velen, die blijk gaven van niet ingenomen te zijn met die heeren en hun bezoek.

Prestige. De „P e r n i a g a n" vermeldt, dat de Controleur van Blitar samen met een assistent-wedono huiszoeking deed bij een Inlander, verdacht van opium in huis te hebben. Zij werden door den smokkelaar en zijne kameraden gewapend aangevallen, met 't gevolg, dat zij de vlucht moesten nemen. Toen de assistent-resident en regent met de gewapende politiedienaren verschenen, namen de Inlanders op hun beurt de vlucht.

De Inl. journalistiek. De „W a r n a W a r t a" laakt 't in Marco, dat hij in een circulaire in de „Kaoem Moeda, waarin hij verklaart zijn ervaringen van zijn gevangenschap te zullen publiceeren, als 't ware reclame maakt voor de „Pantjaran Warta". Andere journalisten hebben zulks vóór hem ook al gedaan. De journalistiek van Koningin der aarde wordt daardoor verlaagd tot een prostituee.

Bevoorrechting. In de „B i n t a n g S o e r a b a j a" is een klacht opgenomen, dat op het jongste eindexamen van de Burger Avondschool aldaar, alle Europeesche leerlingen slaagden, terwijl vele Javaansche leerlingen afgewezen werden. Ook wordt er over de S. S. gemopperd. Nadat de traktementen van het Inlandsch en Europeesch gediplomeerd personeel gelijk gesteld werden, zou men in den naasten tijd stelselmatig Inlanders in dienst genomen hebben niet voorzien van een diploma, die alzoo een geringer bezoldiging kregen. Europeanen met een diploma worden met open armen ontvangen. De redactie teekent hierop aan, dat 't zoo jammer is, dat de goede bedoelingen der regeering door de eigen ambtenaren verijdeld worden en herhaalt de vraag, vroeger al eens gedaan, waarom de Inlanders niet 't Engelsch aanleeren, omdat zij in deze taal een krachtiger actie kunnen instellen ten opzichte van andere rassen.

Van Vreemde Koloniën.

De scheepsnijverheid in Japan.

De ontwikkeling van de scheepswerven in Japan is van 't hoogste belang voor de mededinging, waarin de nu geallieerden onderling in 't verre oosten na den oorlog zullen treden, en voor de kans van slagen, om de Duitsche concurrentie uit te sluiten. Een beschouwing, die „commandant G. Bourge" hierover geeft in La Depêche Coloniale van 18 Augustus, doet vermoeden, dat Japan niet op eigen middelen alleen zal kunnen bouwen, eerst wanneer de minerale rijkdommen van China voldoende tot ontginning zullen zijn gebracht, zal Japan, als 't deze naar zich toe weet te halen, de noodige grondstoffen kunnen krijgen om van 't westen onafhankelijk te worden.

De schrijver gaat in zijn artikel eerst de ontwikkeling van deze nijverheid in Japan na. Vóór 1868 maakte Japan slechts houten schepen voor de kust- en riviervaart. Met de opening van 't land voor 't wereldverkeer kwamen de grootsche gedachten op. Voor den bouw van de eerste scheepswerf voor groote ijzeren oorlogsschepen werden Britsche en Fransche ingenieurs ontboden.

De eerste haven, die open werd gesteld, was Nagasaki. De Mitsu Bishi Mij. richtte er een installatie in voor 't scheppen van een eigen handelsvloot. De geschiedenis van deze maatschappij is vrijwel tevens die van de ontwikkeling van den bouw van de J. handelsschepen.

Tot 1898 werden slechts kleine schepen op stapel gezet. Van de twaalf booten, die de groote stoomvaartmaatschappij Nippon Yusen Kaisha zich moest aanschaffen, voor haar mailstoomers, die ook Marseille zouden aandoen, en waarmede zij de wereldconcurrentie aanvaardde, werden elf nog geleverd door de Engelsche fabrieken, één slechts, maar ook één reeds werd door Mitsu Bishi op stapel gezet. Met deze Awa Maru van 6309 ton begon de levering van groote moderne zeevaarders. Sedert den aanvang van de 20e eeuw heeft dezelfde maatschappij alleen aan de N. Y. K. 24 groote mailbooten afgeleverd, waarvan de grootsten 13400 ton meten; zij kunnen 20 mijlen in 't uur loopen. De Mij. levert ook oorlogsschepen.

Kleinere maatschappijen vullen nog de behoefte aan voor de vervaardiging van schepen van minder inhoud.

De ontwikkeling zou, nu de leveringen uit Europa zeer beperkt zijn, nog grooter vlucht kunnen nemen, maar de voorzichtigheid brengt mede, tevens rekening te houden met de kans van verminderde behoefte na den oorlog. Ook is 't noodige kapitaal niet beschikbaar voor zoover de regeering niet bijspringt en deze is, door de eischen, die andere zaken en takken van staatsdienst stellen, ook aan een grens van beleid gebonden. Maar de voornaamste reden, waardoor de ontwikkeling binnen engere grenzen wordt gehouden, dan de behoefte van 't oogenblik aangeeft, ligt in de moeilijkheid om de bouwmaterialen te krijgen. Vóór den oorlog kwamen de benoodigdheden uit Engeland, België en Duitschland. De pogingen der Jap. regeering, om een nationale metaalnijverheid tot bloei te brengen, zijn zonder groot succes gebleven, den steun uit de schatkist ten spijt. De in Engeland vervaardigde steamers zijn, door deze reden, minder duur gebleven dan die, welke in Jap. zelf worden afgewerkt, zoowel bij de Mitsu Bishi als in 't marine-arsenaal te Yokosuka.

Zoolang Japan hierin geen verandering kan brengen door voorziening uit de minerale rijkdommen uit China, zullen de Britsche scheepswerven moeten blijven meewerken om de Jap. vloot tot grooter ontwikkeling te laten komen. Volgens Bourge kunnen zij in elk geval voor de eerste 20 jaren nog op een groote levering voor 't rijk van de opgaande zon rekenen.

Uit 't hooge noorden.

Vroeg of laat komt alles uit. Als eskimos in Noord-Canada, in een streek, die door de Europeanen nog maar zeldzaam bezocht wordt, een reiziger afmaken, lijkt de kans gering dat de schuldigen zullen zijn na te sporen. Zijn na een moord jaren verstreken, dan moet 't ondoenlijk voorkomen, de schuldigen te vinden. Toch bevat de „Times" een mededeeling, die aangeeft hoe de hand der gerechtigheid zich tot de ontoegankelijke ijslanden uitstrekt. Door de politiepost op Herscheleiland zijn eskimos in hechtenis genomen, die bekend zouden hebben, 3 jaren geleden de zendelingen pater Leroux en pater Rouvier in 't Coppermine-rivier-district (N.-Canada) te hebben vermoord. Men vermoedt, dat zij tot dezelfde bende behooren, die de ontdekkingsreizigers Rafford en Street nabij Coronation-golf hebben vermoord.

In 't voorgestelde contract tot afstand van de Deensche Antillen aan N.-Amerika komt een zinsnede voor, waarbij aan Denemarken meer vrijheid van bewegen wordt gegeven in Groenland. 't Is of Denemarken toonen wil, dit niet als een doode letter te aanvaarden en of 't dadelijk de over-

tuiging wil bevestigen, dat tegenover het voorgenomen prijsgeven van de 3 eilandjes in West-Indië, een verhoogde activiteit in zijn pool-koloniën zal worden gesteld.

Uit Kopenhagen is een wetenschappelijke expeditie naar Noord-Groenland gezonden, die onder leiding van Knud Rasmussen staat. Hij wordt vergezeld door den cartograaf Peter Freuchen, die hem ook vroeger reeds bij poolreizen vergezelde en door den geoloog Lange Koch (Deen), benevens dr. Th. Wulff, een Zweedsch botanist.

Op 2 April is Rasmussen reeds naar Groenland vertrokken; het de bedoeling van Upernivik per sledevaart over 't ijs van de Melvillebocht in N. Groenland door te dringen. 't Voornaamste doel is de streek tusschen Independance-baai in 't O. en Nordeneksjöld-inlet met Sherard Osbornjord in 't W., waartusschen Peary in 1894 een waterverbinding aannam, terwijl onderzoekingen van Rasmussen in 1912 aan 't bestaan hiervan deden twijfelen.

Mochten de omstandigheden 't bereiken van die streek beletten, dan zullen onderzoekingen aan de Melville-baai worden gedaan en de winter daar worden doorgebracht.

Uit Kristiania is de oprichting gemeld van de naamlooze vennootschap der Svalbard-kolenmijnen op Spitsbergen. Het kapitaal is op 3 tot 5½ millioen kronen gesteld. Het steenkolenveld ten Z. van de Adventbaai en 't Svalbardveld aan de Green Harbour komen in ontginning, de kolenvoorraad wordt respectievelijk op 400 en 20 millioen tonnen geschat. De jaarlijksche productie wordt berekend op 200.000 ton.

Zwarte troepen aan de Engelsche fronten.

Onlangs werd, zooals wij meldden, in 't parlement aangedrongen op een ruimer gebruik van zwarte krachten bij 't leger te velde. Wij beschouwden dit als een voorlooper van een regeeringsmaatregel, hetgeen dan zoo ook is uitgekomen. In antwoord op een nadere vraag van majoor Wedgwood, of er stappen zijn gedaan om zwarte troepen in Afrika te werven vóor den dienst in Egypte, Aden en Mesopotamië, heeft de minister Lloyd George medegedeeld, dat het Departement van oorlog zich in verbinding heeft gesteld met de militaire autoriteiten in Afrika. De resultaten achtte hij blijkbaar nog niet voor algemeene verspreiding geschikt, hij wilde ze majoor Wedgwood intusschen al wel particulier mededeelen.

Tusschen werving, organiseering, africhting en zending naar 't oorlogsterrein ligt een noodzakelijk breede tijdsruimte. 't Zal dus wel eenigen tijd duren, vóórdat wij de resultaten der werving aan de fronten zelf merken, maar dat met de recruteering een begin is gemaakt is wel als zeker aan te nemen. Zullen de verbintenissen zich bepalen tot vrijwillige aanmelding en zullen de instructiën der werfagenten de oude werfpraktijken voorkomen?

Weer Armenische gruwelen.

Na de gruwelen, te wreed en te afschuwelijk vaak, om ze te kunen weergeven, die den Armeniërs door hun Turksche overheerschers werden aangedaan, bereikte de oorlog hun land en bracht nieuwe beproeving. Toch kon men zich de illusie maken, dat de partijen, strijdend tegenover elkander staande, de bevolking eenigszins zouden ontzien, al was 't maar uit eigenbelang. Zijn de berichten juist, die uit meerdere bronnen tot ons kwamen, dan zijn echter nieuwe massamoorden op Armeniërs door Turken gepleegd, in het gedeelte van 't Taurusgebergte, waar de groote Bozanbitunnel dit voorschrijft.

Daar werken 12.000 Armenische werklieden, die er met vrouwen en kinderen leven. Om de reden, die wij niet vermeld vinden (meestal is 't verdenking van opzetten tot verzet of oproer), werden 40 hunner bijeengebracht en afgemaakt, waarna bij de anderen de vrouwen van de mannen gescheiden en in verschillende richting gedreven werden. Mag men de verdere berichten gelooven, hetgeen in den tegenwoordigen tijd gelukkig aan twijfel onderhevig is, dan zouden alle mannen vermoord en de vrouwen en kinderen tot een staat van slavernij gebracht zijn.

De strijd in Egypte.

Na een rust, die de verwachting al deed uitspreken, dat 't Egyptische front beiderzijds was uitgeput om aan andere fronten meer kracht toe te voeren, is 't daar toch weer tot gevechten van beteekenis gekomen, vooral in 't district Katia van 4—12 Augustus. De aanvankelijke berichten waren zoo verward en tegenstrijdig dat er weinig stelligs uit was op te maken; dit is verklaarbaar door het feit, dat eigenlijk geen der partijen op een terreinwinst van overwegende beteekenis als resultaat kan wijzen, en wie niet beslist overwonnen is, noemt zich overwinnaar. De opperbevelhebber der Britsche krijgsmacht in Egypte zegt omtrent de sterkte en verliezen van de Turken nu juistere gegevens te kunnen verschaffen en hij geeft die dan ook tot in eenheden gespecificeerd. Maar hij laat daarbij na te melden, wat hij met stelligheid kon doen, de cijfers van Engelsche zijde er tegenover te plaatsen.

De T. waren ongeveer 18000 man sterk. De Britten namen 49 officieren en 3871 man gevangen. De T. hadden 1251 aan gesneuvelden en naar schatting 4000 gewonden. Een totaal verlies dus van ruim 9000 man. De buit der Br. bestond verder uit 1 Krupp-kanon, een batterij berggeschut met 4000 granaten, 2300 geweren, 1 millioen patronen, 9 Duitsche machinegeweren met 30 kisten munitie.

Dergelijke cijfers zouden toch wel aan een behaald groot voordeel doen denken, al zeggen de T. dat de onderneming aan haar doel heeft beantwoord. Onmogelijk is dit intusschen alweer niet, want die bedoeling kan in hoofdzaak zijn geweest, de Br. macht in Egypte te binden, en van overbrenging naar 't Europeesche krijgstooneel zal nu inderdaad voorloopig wel zijn afgezien.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Door de vele, sedert het vorig overzicht, ontvangen publicatiën, wordt ditmaal in hoofdzaak volstaan met eene opsomming van den inhoud.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Deel 50, Afl. 4. In welke staatkundige verhouding hebben eertijds de Lampoengs tot Bantam gestaan? door M. van Vleuten. — Historische verhalen en legenden van de Minahassa, door J. E. Jasper. — De bekostiging van het volksonderwijs in de zelfbesturen, door C. Lulofs. — Nogmaals plaatselijke kassen ter Sumatra's Westkust, door C. L. — De „Controleur ter beschikking", door C. L. —Eenden als voorbehoedmiddel tegen malaria. — Fransch Indo-China.

Id. Afl. 5. Veeteeltkundige onderwerpen, met betrekking tot de Inlandsche huishouding, inzonderheid op Java en Madoera. Lezingen, gehouden aan de Bestuursschool in het cursusjaar 1915—'16, door Dr. B. Vrijburg. — Uitgifte van gronden, op welke door Inlanders overjarige aanplantingen zijn aangelegd, voor de groote landbouw-industrie, door J. van der Marel. — Kantteekening op vorenstaand artikel, door Mr. G. J. Nolst Trénité. — Een industrie-plaatsje in de Lampongsche districten, door J. van Dissel. — Over de indienststelling van een inspecteur voor de Inlandsche gemeente-financiën ter Sumatra's Westkust, door H. W. Stap. — Een Atjeher bij den keizer van Frankrijk, door C. Poortman. — Op weg naar Britsch-Indië, door M. van Geuns.

Teysmannia.

Afl. 4—5 van jaarg. 1916. Exelsa-koffie, door Dr. P. J. S. Cramer (met ill.) — De besmettelijke veeziekte, genoemd in de wet op de veeartsenijkunde in Ned.-Indië, door Dr. H. J. Smit (Mond- en klauwzeer, dolheid, enz.) — Het planten van cassave volgens de methode van Heemstede van Obelt vergeleken met de gewone bij de bevolking in zwang zijnde methoden, door L. Koch. — Enkele opmerkingen over de bereiding van citronella-olie, door A. W. K. de Jong. — Javaansche voedergrassen, door C. A. Backer. — Oogstcijfers bij paditeelt, door A. J. Koens. — Een middel tegen ongedierte, door M. Th. Koks. — Sprokkelingen op landbouwgebied. (Bestuivingsproeven bij ooftboomen, enz.)

Indisch Militair Tijdschrift.

Juni 1916. — De herziene rechtspleging bij de landmacht (vervolg), door mr. P. A. F. Blom. — Opheldering door brigade-cavalerie, door K. W. Rauh. — Beschouwingen over vliegtuigen in den modernen oorlog en gevolgtrekkingen voor de op te richten luchtvaart in Ned.-Indië, door J. Engelbert van Bevervoorde, met Naschrift van G. E. Visscher. — Aanvulling Infanterie Officierskorps, door Actueel. — Eenvoudiger uitrusting van het gevechts-echelon der Mitrailleur-sectie, door G. — Een nieuwe indeeling van de compagnieën der Veldbataljons, door Lucardie. — Het seinen bij de Infanterie, door L. — Eenige vragen betreffende ons schermvoorschrift, door N. d. M. — Schermopleiding, door J. Beumer, Enz.

Tijdschrift voor Nijverh. en Landbouw in Ned.-Indië.

Deel 92, No. 6. Suikercultuur, -industrie en -handel van Argentinië, naar verschillende gegevens bewerkt, door W. J. van de Leemkolk. — Is onze Vaderlandsche Regeering wel op den goeden weg met hare nieuwe belasting van de suikerondernemingen op Java? door S. J. Hirsch. Met Naschrift der redactie. — De Sapzeef. — Vermogen van rietmolens.

De Tropische Natuur.

Jaarg. V, Afl. 6. Passolora quadrangularis L. (een klimplant), door A. van Straten. — Een lastige Clerodendronvijand, door S. Leefmans. — Determinatietabel der op Java in het wild groeiende en gekweekte soorten van Clerodendron L.

Afl. 7. Iets over de ademhaling bij Anabas scandeno (klimbaars), door P. van Oye. — Tjampoeradoek, door E. Jacobson. — De stekelpapaver (Argemóne mexicana L.) door M. Schroo Jr. — Het aquarium in Indië (vervolg), door J. Sybrandi. — Het conserveeren van dieren (vervolg).

Orgaan der Ned. Ind. Officiersvereeniging.

Juni 1916. Officiersvereeniging tot onderlinge ondersteuning van nagelaten betrekkingen. — Leger of Vloot? door W. H. C. Holle (Een beschouwing waarvan de conclusiën luiden: 1. Het bezit van een halve vloot of een half leger is voor de verdediging van Ned.-Indië tegen den B. V. van nul en geener waarde. 2. Het geld aan die halve vloot en aan dat halve leger besteed....... is over den balk gegooid. Beter ware het voor de economische ontwikkeling en het onderwijs van Indië te besteden. 3. Wenschen wij Indië te behouden, en dat willen wij, dan moeten wij òf het meesterschap ter zee òf dat te land bezitten. Het meesterschap ter zee is voor ons onbereikbaar, blijft dus over het meesterschap te land, gewaarborgd door een sterk militieleger van minstens honderdduizend man). — Onze cavalerie, door M. A. C. Goester. — De Algemeene Oorder No. 2 van 1916. — De sport in ons leger, door K. J. Beckman. — De positieverbetering van den militair beneden den rang van onderluitenant, door D. Roelofsma. — Enz.

Jaarboek van het Mijnwezen in Ned. Oost-Indië.

Jaarg. 43. Verhandelingen. Korte mededeelingen over Indische delfstofzettingen, door J. W. H. Adam. (Loeboek Soelassih en Mangani). — Bijdragen tot de geologie van Centraal Celebes, door Mr. W. A. J. M. van Waterschoot van der Gracht. — Eocene orbitoiden en nummulieten van Poeloe Laoet door Dr. L. Rutten. — Verslag over de aardbeving op 26 Juni 1914 inde residentie Benkoelen, door Dr. M. Pontoppidan, met een Naschrift: De meest geteisterde plaatsen, in verband met de terreinformatie, door den ingenieur der gouvernements-gebouwen S. Snuijf.

Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.

Mededeelingen van het Agricultuur-Chemisch Laboratorium No. XII. Praktische bemestings-, nawerking- en vruchtwisselingsproeven. Verslag over den Westmoesson 1914—'15, door Dr. A. W. K. de Jong en Dr. C. van Rossem.

Mededeelingen van het Laboratorium voor plantenziekten. No. 19. Onderzoekingen over het ontijdig afsterven van peperranken in Ned.-Indië. (II. De pepercultuur op Banka), door Dr. A. A. L. Rutgers.

Id No. 20. Ziekten en plagen der cultuurgewassen in Ned.-Indië in 1915, door C. J. J. van Hall.

Mededeelingen van het Proefstation voor Thee. No. XLV. Fermentatieproeven te Kertasarie en Malabar genomen, door Dr. J. J. B. Deuss en A. Brzesowsky. — Discussie van deze proeven door K. A. R. Bosscha c. s.

Proefstation Midden-Java.

Mededeeling No. 21. Het helopeltis-vraagstuk, in het bijzonder met betrekking tot cacao, door Dr. W. Roepke.

Locale Belangen.

Mededeeling No. 20. — Verdient het aanbeveling aan de locale besturen zelfbestuur toe te kennen, en zoo ja, in welke mate? — Ten aanzien van welke onderdeelen van de algemeene bestuurstaak ware thans zelfbestuur in te voeren? — Is wijziging der bestaande decentralisatie-wetgeving noodig om tot zelfbestuur te geraken, en zoo ja, in welken zin? Praeadvies, uitgebracht voor het zesde decentralisatie-congres, door Mr. B. H. Drijber.

Pintoe-Perniagaän.

In No. 84 (30 Juni 1916) het slot van het artikel, door S., over „Draadlooze telegrafische verbindingen tusschen Nederland en Oost-Indië". (Gelijktijdig verschenen in „Bandera Holanda" van 30 Juni j.l.)

Eigen Haard.

In het No. van 26 Aug. een geïllustreerde beschrijving, door Dr. N. H. Swellengrebel, van de afdeeling voor Tropische hygiëne van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

De Ingenieur.

No. 35 bevat het portret met levensbijzonderheden van den benoemden burgemeester van Semarang, Ir. S. de Jongh Wzn., waarnemend chef der exploitatie van de Semarang—Joana-stoomtram-Maatschappij. De schrijver Ir. R. A. van Sandick, acht deze benoeming voor de ingenieurswereld van belang, omdat zij weer een bres schiet in de verouderde overlevering, dat menschen met een technische opleiding alleen in zuiver technische betrekkingen op hun plaats zouden zijn.

Eerste Koloniaal Onderwijs-congres.

Behalve de reeds in een vorig Kol. Weekblad genoemde Prae-adviezen zijn, in verband met het hierboven genoemd congres nog verschenen een tweetal publicaties, getiteld:

1. Het onderwijs in Nederlandsch-Indië, door Mr. K. F. Creutzberg en J. Hardeman. Uitgegeven vanwege het Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres. 's-Gravenhage, Drukkerij Korthuis.
2. Catalogus van de school- en onderwijs-tentoonstelling bij gelegenheid van het Koloniaal Onderwijs-Congres, te houden op 28—30 Aug. 1916 te 's-Gravenhage. 's-Gravenhage, Js. Bootsma.

De Indische Mercuur.

No. 34. De structuur van den grond. Mededeelingen uit het laboratorium voor hoogland-cultures der Rijks Hoogere Landbouwschool te Wageningen, door Dr. Z. Kamerling. — De indigohandel tijdens den oorlog, door C. J. van Lookeren Campagne. — Landbouw, handel en scheepvaart van Madras gedurende 1915—'16. — De overzeesche handel en den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

De geldmiddelen van Ned.-Indië.

Als uitgave van het Ministerie van Koloniën verscheen bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage een geschrift, getiteld: „Overzicht der geldmiddelen van Nederlandsch-Indië van 1867 af". De eerste helft geeft cijfers, de tweede bevat beredeneerde toelichting; het jaar 1867 is als tijdstip van aanvang genomen, omdat de Indische comptabiliteitswet toen in werking is getreden.

Moesthika's.

In de Levende Natuur (van 16 Aug. j.l.) schrijft Dr. H. Breitenstein over Moesthika's, of Mestika's, of batoe goeliga, dat zijn steentjes welke hoogst zelden worden aangetroffen in vruchten (bijv. klapper). Bij de inlanders zijn deze „amuletten" in hoog aanzien en worden door hen wel als edelgesteenten gedragen. Dr. Br. bezit een aantal dezer merkwaardige steentjes, waarvan hij een afbeelding geeft.

Publicaties der afd. Nijverh. en Handel.

Als No. 5 van de publicaties in 1916 der afdeeling Nijverheid en Handel te Buitenzorg is verschenen een Adresboek van de Nederlandsch-Indische Nijverheid en als No. 6 dier publicaties een geschrift, getiteld: Gegevens betreffende de Nijverheid in Ned.-Indië. I.

De Java-Post.

In de Nos. 22, 24 en 26 van jaarg. 1916 een beschouwing van J. Suys, getiteld: Indisch Staatsbeleid. Verder bevatten de Nos. 23— 25 het vervolg en slot van Pr. H. Geurtjens' artikelenreeks: Reisindrukken van Zuid-Nieuw-Guinea (interessant, vooral uit ethnographisch oogpunt).

De goudindustrie.

Bij M. D. Tjeenk Willink te Haarlem verscheen als No. 1 van een nieuwe serie geschriften over „Onze Koloniale Mijnbouw" (onder redactie van Dr. J. Dekker) een boekje, getiteld: „De goudindustrie, door Dr. J. H. Verloop". De deskundige schrijver geeft hierin een zeer duidelijk beeld van de winningswijze en de beteekenis van dat edele metaal in Oost- en West-Indië, terwijl de tekst wordt aangevuld door een groot aantal keurige illustraties.

Pemimpin Pengoesaha Tanah.

Van dit Maleische maandschrift voor den inlandschen landbouwer (uitgave Vorkink, Bandoeng), ontvingen wij de Hollandsche vertaling van afl. 7—8, jaargang 1915. De inhoud is zeer interessant en leerrijk. Zoo bevatten deze afl. o.a. de volgende opstellen: De aardappelcultuur door de Inlandsche bevolking in de residentie Pasoeroean (vervolg), door A. M. E. Mijer. — Naar aanleiding van de pasar gambir te Batavia (1 Juli 1915), door F. W. J. Westendorp. — Het tappen van hevea, door W. M. v. Helten. — Kapok-cultuur op Java, door W. M. van Helten. — Over Kesemek (Diospyros Kaki L.), door J. Wolff. — Landbouwonderwijs aan Inlandsche boerenzoons, door N. J. Keyzer. — De bereiding van arensuiker. — (De meeste bijdragen zijn geïllustreerd.)

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post: De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

WIJTENBURG-MOLL

MEUBILEERING
BEHANGERIJ STOFFEERDERIJ
INRICHTING VAN VILLA's EN HUIZEN
in huur per maand en per jaar.

Anna van Saxenplein 2 - 's-Gravenhage - Tel. 7255

SEMI EMAILLE FOTO's

op Broche, Dasspelden, Manchetknoopen en Aanhangers, NAAR ELK PORTRET, bestelt U het best bij:

A. M. A. SUSAN

Regentesselaan 108 - Telefoon Haag 6757
Boekhorststraat 14 - Telefoon Haag 3305

BROCHE vanaf 70 cent.

„MODERN-SHOE"

5 Vlamingstraat 5 Den Haag
1e huis vanaf de Veenestraat.

Soliedste adres voor Dames-, Heeren- en Kinderschoeisel, in alle genres.

ALLE REPARATIËN SPOEDIG EN BILLIJK.

Aanbevelend,

(On parle Français). P. Ph. BAZIN.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING
VOOR
H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,
ALSMEDE VOOR
Particulier gebruik
DOOR
LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . f 2.40
gebonden . . . . - 2.90

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor **Najaar** en **Winter**

JAPONSTOFFEN
BONTGARNITUREN

TANDHEELKUNDIGE INRICHTING, Nieuwstraat 10.

E. J. OFFERHAUS, Dentist.

KUNSTTANDEN. GEBITTEN.

Spreekuur alle werkdagen 9-12-1½-4. DEN HAAG, Telephoon 7352.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.

Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Sigarenmagazijn

W. H. RUSMAN

Weimarstraat Den Haag
hoek van Bylandtstraat 89-91.
TELEFOON HAAG 8392.

„De Oude Vette Hen"
Anno 1680.

DRIEHOEKJES. TEL. HAAG 2480 en 2500.
Hofleveranciers.

BRUINBROOD | SPORTBESCHUIT BESCHUIT BANKET

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ
Heerengracht 38 - Telefoon 4214

Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—

Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

J. B. HEIJDEMAN,
CONFISEUR. - PATISSIER.
Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.

Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

N°. 36. Donderdag 7 September 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VEREENIGING „OOST EN WEST".

Afdeeling 's-Gravenhage.

LEZING van den Heer L. M. F. PLATE, Assist.-Resid. m. v., op Vrijdag 22 September a.s., in de „Oranje Societeit", Prins Hendrikplein, aanvang 8 uur, n.m. Onderwerp: De Koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea, met lichtbeelden.

Toegangskaarten voor leden van de Vereeniging met familie van Maandag 3 September af verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, van 10-12 en van 2-4 uur.

Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres.

(Vervolg).

De namiddag-zitting werd begonnen met de behandeling van vraagpunt II:

Welke plaats behooren bij het onderwijs intenemen, eensdeels de inheemsche talen, ook het Chineesch en Arabisch, anderdeels het Nederlandsch?

Prae-adviseurs waren de heeren A. G. Boes, oud-Inspecteur Inl. onderwijs; H. J. F. Borel, oud-Adviseur voor Chineesche zaken in Ned. Indië; Raden Mas Suardhy Suryaningrat, Jav. letterkundige.

De heer A. G. Boes gaf in zijn advies zijn meening kort samengevat in de volgende punten weer:

1°. Er is maar één taal geschikt voor het elementair onderwijs, n.l. de landstaal;

2°. in de landstalen behooren dus de eerste lees- en leerboekjes te zijn geschreven;

3°. het Maleisch worde overal, waar het niet de landstaal is, in de hoogere klassen als vreemde taal onderwezen;

4°. voor het verdergaand onderwijs is buiten Java het Maleisch als voertaal aangewezen, op Java het Javaansch en het Soendaneesch;

5°. aan het Nederlandsch komt een goede, niet de eerste plaats toe, zoowel in de hoogere klassen van daarvoor aangewezen lagere scholen als bij het verdergaand onderwijs. Het worde er behandeld als meest bevoorrechte vreemde taal.

Uit het advies Borel hebben wij ontleend:

Aan een assimilatie, die verschillen uitwischt tusschen de rassen, geloof ik voorloopig niet, wèl aan eene associatie tot het zelfstandig uitleven, in vriendschappelijke samenwerking.

Met het onderwijs houdt het Gouvernement geen voldoende rekening met den aard en de behoeften van den Inlander en den Chinees.

Het is een waan, dat, door uniform onderwijs, ooit een Chinees of Inlander tot een Nederlander in voelen en denken zou kunnen gemaakt worden.

Bovendien willen zij dat niet. De Chineezen hebben b.v. bij de oprichting van de Tiong Hwa Hwee Koan-scholen bewezen, dat zij wel een Westersche wetenschappelijke opvoeding wenschen, maar Chinees willen blijven en gehecht zijn aan de Chineesche taal.

Op elke geunificeerde, d.i. voor alle rassen toegankelijke school, behoort het, desnoods facultatief gesteld onderwijs in althans een der landstalen, en in het Chineesch speciaal voor Chineezen, noodzakelijk thuis.

En niet alleen op de geunificeerde scholen, maar ook op de hoogere Inlandsche scholen (Inlandsche artsenschool, rechtsschool en bestuursschool) behoorde ook een Inlandsche taal onderwezen te worden.

De heer R. M. Suardhy Suryaningrat gaf in zijn advies de volgende recapitulatie:

I. Het onderwijs in Indië dient in het algemeen te worden aangepast aan de behoeften der Indische samenleving.

II. Het onderwijs in Indië dient er op gericht te zijn, het besef van saamhoorigheid onder de heterogene bevolking van Indië aan te kweeken.

III. In verband met I en II is het noodig, dat een der Inlandsche talen bestemd wordt voor omgangstaal tusschen de verschillende bevolkingsgroepen van den Archipel.

IV. Om de Regeering op de goedkoopste wijze in de gelegenheid te stellen aan alle hare onderdanen goed onderwijs te geven, is het wenschelijk de convergentie bij het lager- en unificatie bij het middelbaar- en hooger onderwijs door te voeren.

V. Aangezien het Maleisch reeds sedert lang de omgangstaal is tusschen alle groepen van de Indische bevolking en het aanleeren daarvan geen moeilijkheden oplevert, is het in verband met III noodig, die taal op alle Indische scholen als leervak te onderwijzen.

VI. Het Javaansch is evenmin als het Nederlandsch voor het sub III vermelde doel geschikt; het eerste wegens de groote bezwaren, verbonden aan de bestudeering dier taal en het tweede vanwege zijn absoluut vreemde karakter.

VII. De andere inheemsche talen kunnen alleen van beteekenis zijn voor de afzonderlijke bevolkingsgroepen, welke die talen reeds van oudsher spreken.

VIII. Het Arabisch en het Chineesch zijn alleen van belang voor de Arabische en de Islamitisch-vrome elementen en voor de Chineesche bevolking der Ind. maatschappij.

IX. In de overgangsperiode, in het begin waarvan wij ons bevinden, is kennis van de Nederlandsche taal voor ons onmisbaar, ten eerste omdat in de middelbare scholen nog geen Indische taal het Nederlandsch als voertaal kan vervangen en ten tweede omdat er niet voldoende leerboeken in de inlandsche talen bestaan.

X. Bij het inlandsch onderwijs mag het Nederlandsch de inheemsche talen in geen geval verdringen; het streven zij er steeds op gericht door middel van de Hollandsche taal een kern van intellectueelen te vormen, welke later hunne moedertaal zullen moeten gebruiken ter verbreiding van hunne kennis onder de grootere lagen der samenleving

XI. Redelijkerwijs mag van ons alleen worden geëischt, dat wij het Nederlandsch kunnen lezen en verstaan; daarentegen moeten wij onze eigen moedertaal zoowel mondeling als schriftelijk goed kunnen gebruiken.

XII. In de eerste drie leerjaren van de Hollandsch-Inlandsche scholen zij de voertaal de landstaal zelf, opdat het geleerde dadelijk worde begrepen; in de hoogere klassen zij de voertaal Nederlandsch, terwijl een flink aantal lesuren wordt besteed voor de inlandsche talen.

De Hollandsche taal worde gedurende de drie eerste leerjaren onderwezen door een goed Hollandsch sprekenden inlandschen onderwijzer, in de hoogere klassen door een Europeesch leider.

Ook op de tweede klasse-scholen kan in de laatste leerjaren onderricht worden gegeven in de Nederlandsche taal, opdat de van die inrichtingen afkomstige leerlingen zich eventueel verder kunnen ontwikkelen.

Op de middelbare inlandsche vakscholen moeten de landstalen in het leerplan worden opgenomen.

XIII. Ten aanzien van het inlandsch onderwijs is zoowel het Chineesch als het Arabisch onnoodig, tenzij dan voor een Indische universiteit in de toekomst.

Bij de toelichting der prae-adviezen bracht R. M. S. Suryaningrat hulde aan de heeren die het initiatief genomen hebben voor dit belangrijke congres, waar ook de Indiërs gelegenheid zouden hebben zich uit te spreken.

De heer Mr. P. H. Fromberg sluit zich geheel aan bij R. M. S. Suryaningrat, waar deze zeide, dat dit congres vooral van zoo groot belang was, omdat de Indiërs daar in staat waren zich te uiten. En wat zij ons allen te vertellen hebben heeft spr. gefrappeerd. Zij roepen ons toe: „Wij hebben Westersche kennis noodig om niet achter te blijven; alléén om die kennis te verkrijgen hebben we een Westersche taal noodig; in de gegeven omstandigheden is het aangewezen het Hollandsch daarvoor aan te nemen, tot tijd en wijle er boeken van wetenschap en kunst in de landstaal zijn verschenen."

Met de Hollandsch-Inlandsche scholen en de vakscholen is men op den goeden weg; zij zijn ook naar den zin der Inlanders.

Spr. wil nogmaals een woord spreken ten gunste van de Chineezen. Hij wijst weer op hun begeerte om ook hun taal op de school te leeren en pleit voor de invoering van het onderwijs daarin op de Hollandsch-Chineesche scholen.

Daarmede zoude ook een Nederlandsch belang gediend zijn. China is nl. bezig zich te ontwikkelen en heeft een groote toekomst. Van hoe groot belang zou het niet zijn, indien onze Indo-Chineezen, na in Nederland verschillende graden te hebben behaald, in China gingen medewerken aan die ontwikkeling. Dit zou de betrekkingen met dat land zeer uitbreiden, maar is alleen mogelijk als die Indo-Chineezen ook Chineesch kennen.

De heer Yap Hong Tjoen wees op de wenschelijkheid om de Holl.-Chineesche scholen en de scholen der Chineesche vereeniging te doen samenwerken. Dit ware beter dan strijd en ware te bereiken door op de Holl.-Chineesche scholen cursussen te openen in de Chineesche taal en omgekeerd op de Vereenigingsscholen cursussen in de Holl. taal. Wij wenschen verband met onze broeders in het stamland — zeide spr. — en Nederland zoude dan daarbij medewerken, hetgeen de betrekkingen ten goede zou komen.

De heer Soorja Poetro juichte het ook toe, dat het de wensch was van het congresbestuur, dat op dit congres de stem van den Inlander zou worden gehoord en hoopte, dat de hier gesproken woorden ter harte zouden worden genomen.

In zake bestuur en onderwijs heeft het Gouvernement

de hulp ingeroepen van de Inlandsche maatschappij en spr. wilde nagaan wat de Regeering heeft gedaan ten bate van de opleiding en ontwikkeling.

Spr. erkende de waarde van het Inlandsch onderwijs en van het voortgezet onderwijs. Het M.U.L.O. schijnt eveneens te voldoen aan de behoefte en spr. zou dáár reeds unificatie wenschen.

Spr. achtte het echter verkeerd, dat te groote waarde werd gehecht aan de kennis van het Nederlandsch, zoodat bij benoemingen en promotie het kennen van die taal meer gewicht in de schaal legt dan kennis en geschiktheid. Bij het Inlandsch onderwijs moet de Inlandsche taal worden gebezigd, hetgeen het onderwijs ten goede komt, terwijl op de Europeesche scholen het Maleisch als leervak moet worden ingevoerd. Over het algemeen maken de Nederlandsche onderwijzers te weinig studie van het Maleisch.

De heer Dr. Ph. L a o h beaamde de noodzakelijkheid van het leeren der Nederl. taal als sleutel tot de kast der Westersche beschaving. Maar op de Inlandsche scholen moet een inlandsche taal voertaal blijven en wel één algemeene taal. Spr. pleitte daarbij voor het Maleisch, omdat dit toch reeds de omgangstaal is der verschillende Inlandsche volken en bovendien gemakkelijk te leeren. Spr. achtte het echter gewenscht, dat met het leeren van de Nederl. taal op zoo jeugdig mogelijken leeftijd wordt begonnen en deze dus reeds op de Inlandsche scholen een leervak vormt. Omgekeerd moet ook het Europeesche kind op school Maleisch leeren.

De heer Dr. N. A d r i a n i was het over het algemeen eens met den heer Boes wat betreft het gebruik van een Inlandsche taal als voertaal op de lagere scholen voor Inlanders, maar zou toch gaarne vernemen, hoe het mogelijk zal zijn om geschikte personen te vinden voor het schrijven van leerboekjes in al de bestaande Inlandsche taaltjes. Spr. was daarom voor het invoeren van Maleisch als algemeene voertaal, maar dan moet die taal ook als leervak worden onderwezen, ook op de Europeesche scholen, opdat het zuiver Maleisch blijve en een toekomst zal kunnen hebben ter verspreiding van de wetenschap.

Aan de orde kwam daarna v r a a g p u n t III.

O p w e l k e n g r o n d s l a g m o e t d e o n d e r l i n g e a a n s l u i t i n g v a n l a g e r e n v o o r t g e z e t o n d e r w i j s, e n d i e m e t i n r i c h t i n g e n v a n h o o g e r g a a n d o n d e r w i j s b e r u s t e n?

Prae-adviezen werden uitgebracht door de heeren Prof. Dr. J. B o e k e, hoogleeraar te Leiden; J. H a b b e m a, oud-Inspecteur Inl. onderw.; Dr. H. D. T j e e n k W i l l i n k, Dir. Kol. Landbouwschool te Deventer.

Aan het prae-advies van Prof. B o e k e ontleenen wij: Wat voor mij als axioma geldt, wat m.i. de basis moet vormen, waarop het onderwijs voor den Inlander moet rusten en het uitgangspunt van alle pogingen tot verbetering, is dat de geestelijke aanleg van het Inlandsche kind in het algemeen gelijkwaardig is te achten aan die van het Europeesche, al of niet in Indië geboren. Maar het Inlandsche kind is door verschillende omstandigheden gehandicapt.

Bij de voortgezette ontwikkeling grijpt eene geweldige selectie plaats. Slechts de meest intelligente kinderen der meest beschaafde rassen zullen den drang naar ruimer ontwikkeling in zich voelen. Eerst wanneer door die generatie (en volgende generaties) het peil van het volk is verhoogd, zal de drang naar hoogere ontwikkeling meer algemeen worden.

Deze factoren maken, dat men hier niet aan unificatie van het onderwijs mag denken. Evenmin als het middelbaar onderwijs mag ooit het lager onderwijs of het voortgezet lager onderwijs een getrouwe copie zijn van het gelijknamige onderwijs hier te lande.

Wil men den Inlander in het algemeen de Westersche beschaving deelachtig doen worden, dan hoede men er zich voor, imitatie-Europeanen te kweeken, hybriden, zonder innerlijke vastheid, onbruikbaar zoowel in Nederland als in Indië.

Men streve niet naar unificatie van het onderwijs, doch naar een onderwijs, dat, beginnend bij volkomen zich aan de Inlandsche toestanden aanpassend lager onderwijs, langzamerhand meer en meer elementen der Westersche ontwikkeling in zich opneemt, zonder het contact met de oude Indische cultuur ooit te verliezen. Geen unificatie dus, doch langzame, geleidelijke convergentie, die voert tot hooger gaand onderwijs, niet gelijk aan, doch gelijkwaardig met het hoogergaand Europeesch onderwijs, zoodat ten slotte, met eenige concessies van de zijde van ons hooger onderwijs, de poorten onzer universiteiten ook voor hen, die dit onderwijs met vrucht hebben gevolgd, open staan.

Bij het voortgezet- en hooger gaand onderwijs aan den Inlander moet een ruime plaats worden afgestaan aan de studie van minstens één Inlandsche taal en van de Indische oudheidkunde en Indische land- en volkenkunde.

Daarentegen zal men verschillende eischen, aan het Nederlandsch onderwijs gesteld, moeten laten vallen. Voor een dergelijke inkrimping van de te verwerken leerstof komt in de eerste plaats in aanmerking het Fransch, in de tweede plaats het Latijn en Grieksch.

De duur der opleiding, zoowel wat het lager, als het voortgezet en hooger gaand onderwijs voor Inlanders betreft, zij niet zonder dringende noodzakelijkheid verlengd. Men zij eerder bedacht op een doelmatige inkrimping der leerstof, dan op een steeds verder gaande verlenging. Waar aan de studie van het Nederlandsch een groote plaats zal moeten worden ingeruimd en het Maleisch grondig zal moeten worden gedoceerd, zal het Fransch uit de rij der verplichte vakken moeten worden uitgeschakeld.

Als grondslag voor het verbeterde onderwijs aan Inlanders, dat tot verder voortgezet en hooger gaand onderwijs moet voeren, komen de Holl.-Inlandsche, de Holl.-Chineesche en de Europeesch-lagere scholen in aanmerking. De voertaal moet hierbij het Nederlandsch blijven. Het hier gegeven onderwijs moet zich aansluiten aan een grondig gereorganiseerd M.U.L.O., dat zich van zijn kant weder aansluit aan een hooger gaand middelbaar onderwijs. Van dit Indische middelbare onderwijs, dat zijnerzijds ook als voorbereidend hooger onderwijs moet dienen, vormt de M.U.L.O. inrichting den meest gewenschten onderbouw.

De adviseur wil het M.U.L.O. een drieledige opgave te vervullen geven: eindonderwijs eener algemeene ontwikkeling, voorbereiding tot verdere studie aan de vakscholen en overgang tot het middelbaar (voorbereidend hooger) onderwijs. Het M.U.L.O. moet daartoe worden gereorganiseerd; de bevoegdheid der onderwijzers worden verhoogd.

Als voordeelen van het M.U.L.O. als tusschenschakel noemt de adviseur: 1. Het convergeerend karakter der verschillende inrichtingen van lager onderwijs zal zich het beste aansluiten aan een M.U.L.O.-inrichting, waar nog, zij het dan ook reeds in mindere mate, het convergeerend karakter kan gehandhaafd blijven. 2. Een M.U.L.O.-inrichting als onderbouw voor een middelbare school geeft een bij de groote uitbreiding van het verbeterde

FEUILLETON.

De bereiding van Arensuiker. *)

Reeds in overoude tijden was het den Maleiers, Niassers, Ambonneezen, Menadoneezen, Bataks, Javanen en zooveel andere volkeren meer bekend, dat de arenboom den menschen een kostelijke gave schenkt in zijn sap. De voorvaderen wisten daarvan aanvankelijk geen gebruik te maken, dan dat sap op te vangen om het te gebruiken als een verfrisschende zoete drank. Zeer spoedig echter bemerkten de menschen, dat de zoetheid van dat sap overgaat in een sterken smaak en daarna in een zuren smaak, als het niet dadelijk na het opvangen wordt gedronken. Menigeen vond dat veranderde sap lekkerder dan het zoete versche en zon op middelen om de eigenschappen en den smaak nog meer te wijzigen, voegde daaraan allerlei bittere stoffen als boombasten en bladeren toe en meende, dat het op die wijze behandelde sap het meeste genot verschafte. Nog altijd echter zijn er menschen, die het sap drinken zooals de boom het geeft en die niets willen weten van den bedwelmenden drank, welke andere volken daarvan maken en deze ontdekten ook, dat met weinig moeite van de groote hoeveelheid sap, die de boom geeft, suiker kan worden gemaakt, lekkerder van smaak dan alle andere suikersoorten, zelfs de goela djawa, welke uit het sap van suikerriet wordt gekookt en vanaf dien tijd zagen die volken, vooral de Soendaneezen, de Madoereezen en ook de Javanen en de Baliers in, dat het beter was uit het sap, dat de aren en andere palmen opleveren, suiker te maken. Toewak drinken doen zij thans niet meer; wel drinken zij gaarne het sap, zoolang het nog zoet en onschadelijk is, doch zij hebben hun belang begrepen en maken daarvan suiker voor eigen gebruik en om te verkoopen. In zoo groote hoeveelheid wordt die suiker gemaakt, dat er uit de Preanger, afkomstig van de Zuidelijk gelegen districten en Zuid Bantam wagonladingen, uit het eiland Madoera voortdurend prauwen vol van worden verzonden naar landen, waar de palmen niet in zoo groote hoeveelheid worden gevonden en onder de Javanen en Soendaneezen zijn er duizenden, die hun levensonderhoud vinden in het maken van palmsuiker.

Wordt in de Preanger en vele andere streken de suiker bereid uit het sap van den arenpalm, elders weer geschiedt dat uit het sap van den klapper en den siwalan.

Langzamerhand hebben zij geleerd hoe zij moeten handelen om de zoetheid van het sap te bewaren en de suiker daaruit te winnen, daar een ieder weet dat, als het sap aan zich zelf wordt overgelaten, het spoedig zuur wordt. Uit het zuur geworden sap kan geen suiker meer worden gekookt. Wie suiker wil bereiden moet dus zorgen, dat het sap niet verandert en dat kan alleen geschieden door het schoon en zuiver te behandelen. In de eerste plaats moeten de bamboekokers, waarin het wordt opgevangen, schoon zijn en mag er niets in zijn achtergebleven van de vorige maal, dat zij zijn gebruikt. De bamboekokers moeten daarom, nadat zij geledigd zijn, dadelijk met zuiver water worden omgespoeld, totdat zij geheel schoon zijn en alvorens zij opnieuw worden opgehangen, moeten zij worden uitgerookt. Dit uitrooken van het gemakkelijkst geschieden door een bosje gespleten droge bamboe aan te steken en in den bamboekoker te laten verbranden. Het sap, in zoo'n koker opgevangen, blijft wel 12

*) Ontleend aan »Pemimpin Pengoesaha Tanah«.

onderwijs in onze uitgestrekte koloniën niet te onderschatten besparing van kosten en vooral van onderwijskrachten.
3. De leerlingen worden eerst later voor de beroepskeuze gesteld.

De heer Habbema zegt in zijn advies:

Voor een goede aansluiting is noodig:

1°. dat het onderwijs op de lagere school bij normalen aanleg en ijver, geschikt maakt voor het volgen van de lessen op de aansluitende hoogere school en

2°. dat aan de eischen van toelating en overgang van de eene naar de andere school streng de hand worde gehouden.

Bij den laatsten eisch bedoelt de adviseur in de eerste plaats dat geen leerlingen op Europeesche scholen worden toegelaten, die het Nederlandsch niet voldoende machtig zijn.

Aan het prae-advies van den heer Dr. Tjeenk Willink ontleenen wij:

Het onderwijsstelsel moet één geheel vormen, zonder gapingen of sprongen; het moet van onderaf worden opgebouwd. Elke volgende school, hetzij er middelbaar, hooger- of vakonderwijs gegeven wordt, zal haar program moeten samenstellen, uitgaande van de ontwikkeling, die de leerlingen op de voorafgaande inrichting hebben verkregen en het onderwijs voortzetten in de richting van het doel, dat zij zou willen bereiken.

Uit bovenstaand volgt, dat een school alleen aan die candidaten een toelatings-examen zal mogen afnemen, die geen voorafgaande school hebben bezocht. Geen toelatings-examens dus, doch toelating op de vervolgschool op een verklaring van het hoofd der voorgaande school, dat de leerling het onderwijs met vrucht gevolgd heeft.

Het onderwijs van de lagere school moet naderen tot dat van de vervolgschool en omgekeerd. Hiertoe dient o.a. overwogen te worden of het niet mogelijk is, dat het onderwijs in de hoogste klasse van de lagere school in handen wordt gegeven niet van één maar van twee leerkrachten, die de vakken onderling verdeelen.

Bij de vervolgschool moet in de eerste klasse gebroken worden met het streng doorgevoerde systeem van vakleeraren. Verschillende vakken moeten door één persoon worden onderwezen, zoodat hoogstens 4 of 5 leeraren les geven in het laagste studiejaar.

Nadat de prae-adviseurs hunne adviezen hadden toegelicht en de voorzitter had medegedeeld, dat een telegram van dank van Z. K. H. den Prins was ontvangen, werd de eerste congres-dag gesloten.

In de ochtend-zitting van den tweeden dag werd behandeld vraagpunt IV:

Welke beginselen zijn de leidende bij het onderwijs vanwege de christelijke zending ten behoeve van de niet-Europeesche bevolkingsgroepen?

Welke verhouding behoort tusschen Regeering en zending te bestaan ten opzichte van het toezicht op het onderwijs.

Prae-adviezen werden uitgebracht door de heeren: Dr. N. Adriani, afgev. van het Nederl. Bijbelgenootschap; H. Colijn, lid 1e Kamer Staten-Generaal (alleen voor de tweede vraag); Pater F. G. J. M. van Lith, Apost. Missionaris, Dir. v. d. R. K. Kweekschool te Moentilan.

De Voorzitter, de heer Mr. J. H. Abendanon, ving aan met de voorlezing van telegrammen van dankzegging van H.H. M.M. de Koningin en de Koningin-Moeder voor de gebrachte hulde.

Spr. vroeg om bij de discussies te bedenken, dat thans een teere kwestie besproken zou worden. In de uit Indië ontvangen prae-adviezen komen eenige uitdrukkingen voor, welke niet zouden zijn toegelaten, indien de adviezen in het Moederland waren opgemaakt. Het bestuur zou het op prijs stellen, indien met het medegedeelde werd rekening gehouden door die uitdrukkingen buiten bespreking te laten.

Onder applaus van de vergadering bracht spr. hulde aan Dr. Adriana voor zijn groot werk, onder zoo moeilijke omstandigheden verricht, om de taal van Midden-Celebes in beeld te brengen en wenschte hem toe, dat het hem nog langen tijd gegeven moge zijn, met zijn levensgezellin aan zijn levenstaak voort te arbeiden.

Uit de prae-adviezen ontleenen wij:

Prae-advies Dr. Adriani.

Bij het onderwijs van de zending heeft het opvoedkundig beginsel de leiding, terwijl de stof die bewerkt wordt is aan te duiden met de technische termen: lezen, schrijven en rekenen. De leerstof wordt uitgebreid met landbouw en handenarbeid. Het onderwijs berust op het werk maken van de kinderen door hartelijkheid en genegenheid te toonen, welke door de kinderen worden beantwoord, en in het winnen van het vertrouwen der ouders om met hen samen te werken aan de opvoeding van de kindern.

Een niet minder belangrijk beginsel is het waken tegen te groote verstoring van het evenwicht in de Inlandsche maatschappij.

Het spreekt van zelf, dat onderwijs het jonge geslacht in een scheeve verhouding brengt tegenover het oudere. De neiging bestaat bij de onderwezenen, om zich aan den handenarbeid te onttrekken. De onderwezenen willen een middenstand vormen, maar deze kan eerst na langen tijd ontstaan, als de maatschappelijke verhoudingen daarop zijn ingericht. Heeft nu de onderwijzer opvoedkundig inzicht, dan beoefent hij zelf in zijn vrijen tijd den landbouw, onderhoudt den lust daartoe bij zijne leerlingen door de schooltuinen en spoort hen aan hunne ouders bij den landbouw te helpen, want er moet op gewerkt worden, dat de kinderen na afloop van de schooljaren weder aan den landbouw gaan.

Het onderwijs moet zoo spoedig mogelijk volkszaak worden, opdat het eerst hooger ga reiken, wanneer het volk er zelf hoogere offers voor over heeft. Er worde zoo weinig mogelijk voor niets gegeven, omdat het gegevene dan meer wordt gewaardeerd. Een gelukkige omstandigheid bij de scholen, die waarlijk volksscholen zijn, is deze: dat ze door een groot procent meisjes worden bezocht.

Het beginsel van het Zendingsonderwijs in Mohamedaansche streken vindt zijne toepassing op deze wijze: Het is, als volksonderwijs der christelijke gemeente, ook christelijk onderwijs. Toch is er op de Zendingsscholen plaats voor Mohamedaansche leerlingen en zij komen ook in vrij grooten getale.

Door den geest van het onderwijs en de tucht, die op de school heerscht, als gevolg van het toezicht, is het onderwijs op de Zendingsscholen ook voor Mohamedanen aannemelijk. Gebed, gezang en Bijbelsche geschiedenis zijn in de Zendingsschool op hunne plaats; geloofs- en zedenleer worden op de catechesatie, dus uitsluitend aan christen kinderen gegeven.

De Zending leidt hare eigene onderwijzers op en prent hun het besef in, dat hunne groote opleiding eerst begint wanneer zij hun ambt aanvaarden.

De zending heeft geen principieele bezwaren tegen aanraking en aansluiting van de zijde der Regeering, indien deze die zoekt.

De Zending kan om haar zelfs wille niet anders wen-

---

uur zoet, doch het smaakt eenigszins naar rook en ziet er niet meer helder uit doch bruinachtig, ten gevolge van het min of meer verbranden der wanden van den bamboekoker; de suiker, daarvan gekookt, is gewoonlijk ook donker van kleur. Sommige menschen gebruiken liever licht gekleurde suiker en daarom hebben sommige tappers er iets anders op bedacht om te zorgen, dat het sap niet spoedig bederft en de kokers toch niet uitgerookt behoeven te worden. Deze maken eerst de kokers goed schoon met water en spoelen ze voor het ophangen om met kalkmelk. Ook zorgen zij, dat er bij het ophangen nog een weinig kalkmelk in aanwezig is, echter niet te veel; anders wordt de suiker moeilijk hard of zij versmelt spoedig in vochtige lucht. De tweede zorg van de tappers is, dat er geen vuil valt in de bamboekokers en daarom stoppen zij daarin van boven een prop van pisang-bladeren, idjoek of iets dergelijks en die proppen worden nooit voor de tweede maal gebruikt, maar na eens gebruikt te zijn weggeworpen. In de derde plaats zorgt de tapper, dat iedere keer als de bamboekoker wordt opgehangen, een schijfje van den vloeienden steel wordt afgesneden, niet alleen om de uitvloeiing van het sap te vermeerderen, maar ook om de wond van den steel zuiver te houden.

Aldus zijn de voorzorgen, die op Java worden genomen om het sap zoo lang mogelijk zoet te doen blijven.

De tapper hangt den bamboekoker 's ochtends vroeg in den boom, na een schijfje van den steel te hebben afgesneden en 's avonds vervangt hij den vollen koker door een ledigen, na weer de wond van den steel te hebben vernieuwd, en bestreken met een paje van allerlei bladeren, welke hij vooraf fijn gestooten heeft. Het sap uit de 's avonds afgehaalde kokers moet voor den nacht even worden gekookt, omdat het anders dikwijls zal voorkomen, dat het den volgenden ochtend ondanks de genomen voorzorgen niet meer goed is en ook van het sap uit de kokers, die 's morgens zijn afgehaald, moet zoo spoedig mogelijk suiker worden gekookt, omdat steeds gevaar dreigt dat het zuur en daardoor voor de suikerbereiding ongeschikt wordt.

Het koken van het sap geschiedt op Java in groote open ijzeren pannen. Bij iedere pan vol voegt men, zoodra het sap begint te koken, een klein stukje kemiri of ricinus, ook wel een stukje klapper. Dit om bovenmatig schuimen te voorkomen. Om overvloeien over den rand van den pan te beletten, zet men een bodemlooze cylindervormigen bamboes mand in de kokende massa. Men kan dan ook gemakkelijk afschuimen. Men kookt het sap onder voortdurend omroeren en afschuimen, tot het dik (kentel) wordt en een helder donkerbruine kleur heeft gekregen. Alsdan neemt men de pan van het vuur en laat de stroopige massa wat bekoelen, d.w.z. lauw worden. In dezen toestand wordt die massa gegoten in vormen, waarvoor men kan gebruiken de harde schalen van vruchten, als van den klapper, op gelijke grootte gezaagde stukken bamboe, die daarna gekloofd zijn en tegen elkaar aangebonden gebogen spanen van bamboe, met behulp van een lus dichtgebonden, enz. Om opborrelen en verlies van suiker te voorkomen, vult men de vormen niet op eens, doch met korte tusschenpozen. Onder het afkoelen wordt die massa hard.

Het moet zoolang hebben gekookt, dat de suiker een kwartier na het gieten hard is en uit de vormen kan worden genomen. De suiker wordt dan in bladeren gewoonlijk van aren gewikkeld en is geschikt voor het gebruik. Lang kan men deze suiker echter niet bewaren, daar de stukken na verloop van tijd nat en onsmakelijk worden.

schen dan openbaarheid van haar werk. Daardoor krijgen buitenstaanders inzicht in hare beginselen en in de uitvoering daarvan. De Zending erkent echter niet, dat het recht van toezicht op het Zendingsonderwijs door de Regeering wordt verkregen door de subsidie, welke deze verstrekt.

Wil de Regeering subsidieeren, dan verplicht zich de Zending de subsidie-gelden te besteden tot het beter, ruimer en grondiger verstrekken van haar onderwijs, doch met behoud van zijn eigen karakter. Geen subsidie, hoe ruim ook verstrekt, kan verplichting opleggen om het onderwijs te geven naar een ander model dan dat, hetwelk overeenstemt met de beginselen van de Zending.

Indien dit beginsel ongerept wordt gelaten, dan zal de inspectie van Regeeringswege aan de Zending steeds welkom zijn. Voor alle toezicht der Regeering is dan opening. Maar het karakter der Zendingsschool blijve onaangetast. Het program van het onderwijs wordt door de Regeering niet vastgesteld; het wordt haar alleen ter kennisneming voorgelegd.

Het is echter gewenscht, dat het toezicht worde uitgeoefend door eigen Zendingsschoolopzieners.

De subsidie is gebaseerd op de diploma's der onderwijzers en de Regeering heeft toe te zien, dat het Zendingsonderwijs niemands godsdienstige gevoelens kwetst.

Het prae-advies Colijn geeft de volgende conclusiën:

1o. bijzonder onderwijs is vrij in de bepaling van de richting van het onderwijs, van de beginselen waarmee het rekening houdt en waarvan het uitgaat;

2o. bijzonder onderwijs, dat strekt ter vervanging van openbaar onderwijs, dat, zoo het er niet was, op zijn beurt dadelijk door openbaar onderwijs zou moeten worden vervangen, behoort, voor zooveel de inrichting of, wil men, het peil van het onderwijs betreft, onderworpen te zijn aan zoodanig toezicht der Overheid, dat de uitkomsten van het onderwijs zeer overeenkomen met die van de Gouvernementsscholen;

3o. in streken, waar het Gouvernement de zorg voor het onderwijs geheel of nagenoeg geheel aan bijzondere corporaties overlaat, kan de sub 2o. gevorderde gelijkwaardigheid met het openbaar onderwijs, dat er niet is, niet gevorderd worden; daar moet het peil van ontwikkeling in onderling overleg, in verband met de plaatselijke toestanden, worden vastgesteld. Dit geschied zijnde, rust verder op de Overheid de plicht om door doelmatige controle te zorgen, dat het gegeven onderricht beantwoordt aan hare bedoelingen;

4o. bijzonder onderwijs, dat als het ware aanvullend optreedt, dat geen deel uitmaakt van eenig onderdeel van het vastgestelde onderwijs-systeem, is geheel vrij van elk Regeeringstoezicht, indien het geen subsidie uit 's lands kas ontvangt.

Is dit laatste wel het geval, dan bepale het toezicht zich tot het bloote onderzoek of het geld wordt besteed voor het doel, waarvoor het gegeven werd.

In het bovenstaande is alleen gesproken over schooltoezicht, dat is dus het technisch toezicht op het onderwijs. Het toezicht op de richting moet dadelijk worden verworpen, omdat dit het wezen van dit onderwijs zou aantasten.

Prae-advies Pater van Lith.

De Zending beoogt den mensch op te voeden tot de hoogst mogelijke volkomenheid.

Een ontwikkeling van het verstand moet gepaard gaan met eene overeenkomstige vorming van hart en wil. Zij moeten gelijken tred houden.

Ook moet de kennis harmonisch worden bijgebracht.

Wij Katholieken streven er naar: 1o. Inlandsche scholen op te richten van alle verschillende typen, voor zoover daaraan behoefte bestaat en onze krachten dat toelaten; 2o. goede kweekscholen te hebben tot opleiding van Inlandsche onderwijzers voor scholen van iedere soort (niet alleen voor onze eigen scholen, maar ook voor de Gouvernementsscholen).

Daar de Inlandsche bevolking in verschillende deelen van N. I. in geheel verschillende toestanden verkeert, zal ook de toepassing der beginselen bij het geven van onderwijs overal verschillend zijn.

Afzonderlijk moeten worden beschouwd:
a. Java en daarmee gelijk te stellen landstreken;
b. streken met min of meer nomadische bevolking;
c. streken met minder beschaafde, doch niet-nomadische bevolking.

a. Op onze scholen trachten wij alles te vermijden wat het gemoed der Javanen zou kunnen kwetsen. Van algemeen verplicht godsdienstonderwijs zijn wij geen voorstanders. De scholen zijn immers niet uitsluitend voor Katholieke of zelfs voor Christelijke kinderen. Waarom richten wij die scholen op? Omdat ook wij deel willen nemen aan de opvoeding van nieuw-Java op de grondslagen van de Westersche beschaving. Wij willen volle scholen en geen kleine schooltjes met uitsluitend Christenleerlingen. Tot nu toe hebben wij een tiental Inlandsche lagere scholen opgericht van het type der Gouvernementsscholen 1e of 2e kl., zonder Nederlandsch, en een Holl.-Inlandsche school. Een betere subsidie-regeling is noodig voor meer uitbreiding.

Van het hoogste gewicht voor den Katholieken Zendings-arbeid is geweest de oprichting der kweekschool te Moentilan met gelijk leerplan en gelijk en gelijkwaardig eind-examen als dat der Gouv.-kweekscholen.

Behalve deze kweekschool is te Moentilan een Normaalschool opgericht, dat is een kweekschool voor Inl. onderwijzers voor de 1e en 2e kl. Inl. scholen, zonder Nederlandsch tot voertaal, met hetzelfde leerplan als aan de Gouv.-normaalscholen.

Te Mendoet is pas een meisjes-kweekschool opgericht.

b. Bij nomadische volken is van onderwijs allereerst nog geen sprake; zij moeten er eerst toe gebracht worden vaste woonplaatsen te kiezen en daarna door practisch landbouwonderwijs tot eenigen welstand worden gebracht.

c. Ook bij minder beschaafde, niet-nomadische bevolkingen moet het onderwijs verband houden met het practisch levensdoel der leerlingen. Er moet naar gestreefd worden het onderwijs gelijken trek te doen houden met den maatschappelijken welstand.

Waar wij streven naar het geven van goed onderwijs, dus goede scholen met steun van de Regeering, spreekt het van zelf, dat wij het recht erkennen van voldoende toezicht op de Zendingsscholen.

Dit toezicht zal uit den aard der zaak beperkt moeten blijven tot het eigenlijk gezegde schoolonderwijs en zal om diezelfde reden meer intensief moeten zijn in streken als Java en andere, waar het onderwijs reeds op hooger peil staat, dan op afgelegen eilanden.

Het is in het belang der Zending in het algemeen, dat de certificaten van doorloopen cursus gelijk gesteld worden met die van Gouv.-scholen, waar het onderwijs op hetzelfde peil staat. De gelijkstelling kan moeilijk verleend worden, zonder een geregelde inspectie van Regeeringswege.

Het bezoek van den Inspecteur, die veel scholen gezien heeft, is ook nuttig voor de Zendingsscholen, om de voorlichting die hij kan geven op onderwijsgebied.

Pater van Rijckevorsel, die het prae-advies van Pater van Lith toelichtte, stelde vast, dat het doel van dit Congres niet is het Zendingsonderwijs te bestrijden, maar om aan de zendelingen en missionarissen de vriendenhand te reiken, teneinde het gewenschte doel te bereiken.

Prof. Dr. Kohnstamm had bezwaar tegen den rechtsgrond, welke de heer Colijn noemde voor het toezicht op het Zendingsonderwijs, n.l. dat dit afhangt van de subsidie. De Staat heeft de ethische verplichting om te waken voor het welzijn van de bevolking en dus toe te zien, dat niemand in zijn gevoelens gekwetst wordt.

De heer R. M. Suardhy Suryaningrat stelde de vraag: heeft de Inl. bevolking bezwaar tegen de Zendingsscholen? De zendelingen beweren wel, dat de Javanen graag Christen willen worden. Maar spr. maakt front tegen de Zendingsscholen, 1o. omdat de Jav. ouders niet graag hunne kinderen daarheen zenden; 2o. omdat bij den schoolstrijd in Indië vreest. Wanneer de Regeering zich van haar plicht kwijt, zal zij overal openbaar onderwijs stichten waar dit noodig is. Als zij de Zending gelegenheid geeft zich te vestigen, zal zij niet doen wat zij moet doen. Waar eenmaal bijzonder onderwijs is, is het moeilijk te vervangen door openbaar onderwijs, daarom is het verkeerd het te bevorderen.

De heer Ds. W. Breukelaar zeide, dat het niet de vraag is welke beginselen het Zendingsonderwijs behoort te hebben, maar welke beginselen reeds bestaan. Er is verschil tusschen theorie en praktijk. Overigens is spr. het geheel met Dr. Adriani eens.

De heer J. J. Puister is tegen de Zendingsscholen in Mohamedaansche landen, omdat bij de Zending het onderwijs geen doel is, maar middel. Dat vreezen ook de Inlanders en zij zenden ook niet graag hun kinderen naar die scholen. Alleen waar geen openbare scholen zijn, doen zij dit, omdat hun kinderen anders van onderwijs verstoken moeten blijven. In de Heidensche landen vormen de Zendingsscholen geen bezwaar, daar werken zij in den aanvang soms beter dan de Gouvernementsscholen kunnen doen.

De heer S. S. J. G. Ratulangie was van oordeel, dat het Zendingsonderwijs in meer beschaafde landen niet op zijn plaats is; wel in de onbeschaafde streken. In die onbeschaafde streken moest de Zending al haar krachten gebruiken; daar behoefde zij op haar onderwijs geen Regeeringstoezicht; deze was daar niet eens gewenscht. Komt het Zendingsonderwijs toch in de meer beschaafde landen, dan is toezicht op de kwaliteit daarvan van Regeeringswege zeer noodig en in Mohamedaansche landen bovendien toezicht, dat de bevolking niet in haar gevoelens wordt gekwetst.

De heer Dr. Cramer herhaalde dat bij het Zendingsonderwijs het beginsel voorzat, dat karaktervorming met de intellectueele ontwikkeling moet samengaan. Spreker wilde wel toezicht van Regeeringswege toelaten, maar niet op de richting van het onderwijs en ook niet op het peil. Het peil moet niet te vlug worden opgedreven, zooals bij de Gouvernementsscholen. Daarom zou spr. ook gaarne eigen inspecteurs voor de Zendingsscholen hebben.

De heer Dr. Ph. Laoh gaf allereerst een schets van het ontstaan van het Zendingsonderwijs in de Minahassa. De bevolking is der Zending dankbaar voor wat deze voor haar gedaan heeft. Zij heeft de bevolking voorbereid voor het Gouvernements-onderwijs.

Toen de Gouvernementsscholen waren ingevoerd dreigde een schoolstrijd te ontstaan. De Regeering heeft er toen over gedacht de Gouv.-scholen te converteeren in Zendingsscholen, maar daar kwam de bevolking tegenop, niet omdat zij tegen de Zending was, maar omdat met dien maatregel het peil van het onderwijs omlaag zou gaan.

Nadat de inleiders gerepliceerd hadden, sloot de voorzitter de ochtendzitting.

(Wordt vervolgd).

Een verblijf voor den oud-Indischen militair.

Naar aanleiding van een oproep van den oud-resident F. Fokkens hebben de na te melden personen zich vereenigd tot een hoofdcomité, met het doel het door den heer Zegers de Beyl warm aanbevolen plan van den heer A. van Boxtel, onder-luitenant der kol. reserve te Nijmegen, te verwezenlijken, om in de nabijheid van die stad een verblijf op te richten voor den oud-Indischen militair, ruimte bevattende aanvankelijk voor 100 personen, waaraan verbonden een arbeidsbeurs en een voorschotbank, zoomede een terrein van 10000 M². voor tuinbouw, ten einde dien oud-militair te houden uit handen van den woekeraar, die bij zijn terugkomst in Nederland op hem loert als een welkome buit, en hem een bestaan in de burgermaatschappij te verschaffen.

Ter verwezenlijking van dit plan zal, naar gerekend wordt, noodig zijn: voor het gebouw en terrein ruim ƒ 100.000 en voor het drijven van de zaak ongeveer ƒ 8000 's jaars. Het comité zal dit geld trachten bijeen te krijgen:

Eensdeels, door het denkbeeld van den heer F. Fokkens ten uitvoer te brengen om te Batavia een comité gevormd te krijgen met sub-comité's in de verschillende garnizoensplaatsen in Indië, ten einde daar, met toestemming van de militaire autoriteiten, eene maandelijksche collecte onder de Europeesche militairen van Indië te houden van 1 dubbeltje of 1 cent. Door een dergelijke collecte zullen de Europeesche militairen in Indië in de gelegenheid worden gesteld mede te werken aan de stichting van het verblijf, waar zij later zullen kunnen vertoeven en zich dan zullen gevoelen als in hun eigen woning, daar zij tot de oprichting hebben bijgedragen.

Anderdeels door in Nederland en in Indië van een ieder, die iets gevoelt voor verbetering van het lot van den oud-Indischen militair, een jaarlijksche bijdrage te verzoeken van ten minste ƒ 2.50 of een bijdrage ineens.

Het hoofdcomité is samengesteld als volgt: H. Colijn, oud-minister van oorlog, lid der Eerste Kamer, eere-voorzitter; F. Fokkens, oud-resident van Madoera, voorzitter; W. H. Lussanet de la Sablonière, oud-luit.-kol. O.-I. leger, 1e secretaris; A. Zeschke, oud-adj.-onderoff. kwartiermeester O.-I. leger, 2e secretaris; W. C. Schreyner, oud-majoor O.-I. leger, penningmeester; G. M. Bleckmann, generaal-majoor bij de inf. O.-I. leger; A. van Boxtel, onder-luitenant kolon. reserve; W. Dozy, kapitein der infanterie; mr. Van Giffen, kantonrechter te Elst; H. Kerremans, kapitein der artillerie O.-I. leger; E. Kilian, majoor O.-I. leger; baron Mackay, burgemeester van Voorburg; N. J. C. van Polanen Petel, oud-kapitein inf. O.-I. leger; J. L. van Verre Jr., bankier; J. J. Romswinkel, oud-luit.-kolonel O.-I. leger; Vereeniging van onderofficieren Madjoe, en H. Z. Zegers de Beyl, oud O.-I. ambtenaar.

Suriname.

De „N. R. Ct." van 31 Augustus zet in een hoofdartikel „De Gouverneursbenoeming voor Suriname" de grieven uiteen, die zij heeft tegen de gevallen keuze, hoewel zij van den persoon van den benoemde niets dan goeds zegt. Het blad had, zooals reeds uit vroegere artikelen bekend was, liever gezien, dat een „man van zaken" de nalatenschap van Gouverneur van Asbeck had mogen aanvaarden. Juist in dezen tijd acht het blad een zakenman noodig: „De handelsverhoudingen wijzigen zich over den geheelen aardbol, de centra worden verplaatst en met deze de handelswegen, nieuwe behoeften ontstaan, die naar bevrediging zoeken. Men moet een schipper hebben, die oog heeft voor zulk een zee — en dat met zulk weer!"

Het blad acht de mogelijkheid niet uitgesloten, dat men — Suriname niet naar het Plein kunnende overbrengen — een middenweg heeft gekozen en het Plein, vertegenwoordigd door den heer Staal, naar Suriname heeft doen verhuizen. „Deze zou dan, ter plaatse, kunnen doen, wat men anders op de bureaux in den Haag had willen verrichten."

Wij weigeren te gelooven, dat een jong en energiek man als de heer Staal tevreden zou zijn met de rol van zetbaas van bureau B en wij zullen zijn daden afwachten.

Overigens zijn wij zeer sceptisch gestemd omtrent het nut, dat een „man van zaken" er als Gouverneur zou stichten. In de „Suriname commissie" zaten zeer knappe mannen van zaken en van hun — overigens zeer belangrijk — rapport kan men niet anders zeggen, dan dat wat er goed in is niet nieuw en wat er nieuw in is niet goed is. Het goede was reeds lang door de ambtenaren in de kolonie voorgesteld, de noodzakelijkheid van landbouwcrediet was reeds door iedereen ingezien. Het nieuwe, de wijziging van het Regeeringsreglement, zou ons van den wal in de sloot geholpen hebben. De bezwaren tegen die wijziging heeft de heer Lely, oud-gouverneur van Suriname, in de vergadering van de Eerste Kamer van 8 Februari 1912 met groote kracht uiteengezet.

Zakenmannen, planters! Goed, hoe meer hoe beter, maar het is niet noodzakelijk dat juist de Gouverneur een zakenman zij. Laten de zakenmenschen en de planters daar groote ondernemingen beginnen: een landbouw-credietbank, koffieplantages, enz. Men zie ons vorig nummer.

* * *

Men schrijft aan „De West":

„Naar aanleiding van de lezing van dr. Stahel over oculatie en selectie van cacao, heeft de Surinaamsche Landbouw Vereeniging besloten die zaak ter hand te nemen. In haar vergadering van Woensdag 26 Juli is een garantiefonds gesticht groot ƒ 5000. Verder hebben alle plantages, die lid zijn der vereeniging, eenstemmig besloten een bijdrage te leveren ter bestrijding der onkosten. Men zal nu uit Nederland laten overkomen een practisch, goed onderlegd boomkweeker, om onder leiding van het landbouwdepartement hem op te dragen het veredelen van cacao en koffie. Langs dezen weg hoopt de Surinaamsche Landbouw Vereeniging mede te werken tot krachtige bestrijding der hier voorkomende ziekten in de cacao en de koffie, en in den loop der jaren een gewas te kweeken met hooger productievermogen dan het tegenwoordige.

Dit met algemeene stemmen, ik mag wel zeggen met geestdrift genomen besluit, verdient onvoorwaardelijke toejuiching om de verstrekkende gevolgen, die het hebben kan voor onze kolonie."

Inmiddels mochten wij de in druk verschenen, zeer interessante lezing van Dr. Stahel ontvangen.

* * *

In ons nummer van 8 Juni vertelden wij van „eenige leden" van de Koloniale Staten, die wenschten, dat het bestuur krachtig zou bevorderen „dat de Boschnegers en Indianen, in de stad zijnde, zich behoorlijker gekleed vertoonen dan tot dusver het geval is." Wij schreven ook het leuke antwoord van Baron van Asbeck over.

Wij wenschen nu aan die „eenige leden" aan te raden met aandacht te lezen hetgeen Dr. H. ten Kate schrijft over het willen kleeden van „naakte wilden" niet alleen, „maar ook van exotische menschen, wier kleeding anders is dan de onze." De artikelen van Dr. ten Kate, geteld „Psychologie en ethnologie in de Koloniale politiek", komen voor in „De Indische Gids" van Juni en Juli 1916 en zijn ook als afzonderlijke brochure te verkrijgen bij de Bussy te Amsterdam.

* * *

Over de school- en onderwijs-tentoonstelling bij gelegenheid van het alhier op 28, 29 en 30 Augustus gehouden Koloniaal Onderwijscongres een enkel woord. De inzendingen in de afdeelingen Suriname en Curaçao waren hoogst belangrijk; vooral de graphische voorstellingen trokken zeer de aandacht. Moeten deze inzendingen naar de koloniën teruggezonden worden? Zouden ze niet een plaats kunnen krijgen in het „Museum ten bate van het onderwijs" alhier, waar ze steeds voor ieder belangstellende te raadplegen zullen zijn?

* * *

In het „Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht" in het vorige nummer is de aandacht gevestigd op het geschrift van Dr. J. H. Verloop, „De Goudindustrie". Wij willen onzen lezers in Suriname de kennisneming van deze studie ten zeerste aanbevelen. Er is veel uit te leeren.

Onder de vele mooie kiekjes zullen zij menigen bekende vinden. Als voorbeeld van een „Ingenieurs- of geologenkamp zonder muskietenkamer, doch met hangmatgordijnen" (fig. 18) is genomen de kiek van het „eerste kamp aan den voet der Raleighvallen" uit L. A. Bakhuis' „Verslag der Coppename-Expeditie". Wij zien dan ook majoor Bakhuis, den leider der expeditie, genoegelijk op zijn luierstoel uitgestrekt met een pijp in den mond en rechts op de plaat een anderen bekende, den heer W. L. Loth, den tochtgenoot.

De kiekjes No. 46, 48 en 57 hebben betrekking op Mura la Mar (lees: Mira la Mar) en Balasti (lees: Balashi), maar het is een lapsus, dat deze ontginningen op het eiland Saba geplaatst worden. Ze liggen op Aruba.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Indië en de Europeesche Wetenschappen. S. W. geeft hierover in de „Voorpost" de volgende beschouwing (het zijn zijn eigen woorden): De leuze van de Indiërs, dat Indië voor de Indiërs moet zijn, is zeer juist. Doch voor 't oogenblik is dat slechts een droom, want wij Indiërs zijn nog zoo jong in intellect en onze stappen zijn nog niet wijd. Men bereikt altijd zijn zich gesteld doel als de tijd daar is, dus ook de Indiër. Doch momenteel hebben zich om dit doel dikke wolken samengepakt. Dat doel blijft dus een ideaal ,dat nog onbereikt is. Het is gelijk een raadsel, dat nog op zijn oplossing wacht. Die oplossing zal gegeven worden door onze kinderen of kindskinderen, terwijl wij, oude heeren, slechts in staat zijn vermoedens op te werpen: wij zullen ons doel bereiken eervol, dan wel het doel zal bereikt worden ten koste van onze eer. Wij hopen alleen, dat het ons gegeven moge zijn ons doel te bereiken zonder onze eer in te boeten. Omdat wij, Indiërs, nog zoo jong zijn en pas komen kijken, kunnen wij het ons nog niet tot plicht rekenen diepzinnige vraagstukken te overdenken en tot oplossing te brengen. Want onze plicht is te denken aan onze dagelijksche behoeften, opdat onze samenleving moge groeien, en wij op de hoogte komen van de Europeesche wetenschappen. Voor de meesten onzer is het doel van de I. P. nog onbegrijpelijk. Zij bij wie het zaad, door de I.P. uitgestrooid, is ontkiemd, moeten niet te veel denken aan zelfbestuur, want wij, Indiërs, zijn nog zoo jong, nog niet zoo krachtig als volwassenen. Zij moeten eerst werken gelijk de houthakker, die tot leus heeft genomen: Rawé rawé rantas en Malang malang poetoeng (wegnemen de belemmeringen, verbreken de slagboomen). Want er zijn o, zoo-

velen, die onzen vooruitgang tegenwerken, w. o. er zijn vreemdelingen en Inlanders. Niet alle Indiërs kunnen onzen vooruitgang zien, dat zijn zij, die een goed leven hebben, en te beschouwen zijn als vertegenwoordigers der Regeering. Zij zijn de pest voor den vooruitgang, zij kunnen de richting, door de verschillende bladen voorgestaan, niet beamen, vooral niet de richting van „M o d j o p a i t". Want die vertegenwoordigers van de Regeering zullen hun goed leventje en hun eer verliezen; zij vreezen voor de toekomst hunner nakomelingen. Wat wij 't eerst moeten doen, is de bestudeering van de Europeesche wetenschappen. Om die Europeesche wetenschappen hier in ons land te introduceeren, moeten wij een der moderne talen leeren. Omdat wij staan onder de Hollanders, dienen wij de taal onzer overheerschers te kennen, het Hollandsch. Wij zijn daarom zoo blij, den strijd te lezen van onzen broeder Tjipto, die in oppositie kwam tegen wat door den heer Westerveld werd gepropageerd. Het is toch niet te ontkennen, dat het Hollandsch ons van veel nut kan zijn bij den bouw van het kasteel, dat Oostersche beschaving zal heeten. Wanneer onze vooruitgang moet plaats hebben met onze eigen taal als middel, dan zal zulks heel langzaam gebeuren, want in onze boeken staan niets anders dan kinderverhalen. Wanneer wij de Hollandsche boeken moeten vertalen in onze taal, hoeveel duizenden zullen daarmee gemoeid zijn, nog niet gesproken daarvan, dat tegenwoordig nog niemand daartoe in staat kan worden geacht; en hoeveel jaren zal de vertaler daarover doen. Wij kunnen zelfs bij benadering die tijdsruimte niet schatten. Het Gouvernement geeft reeds leeringen in de Europeesche wetenschappen op de kweekscholen (van 1888 tot 1906) met zeer geringe resultaten. Na 1906 is de regeering van richting veranderd.

Bij het onderwijs in de kweekscholen en in de scholen der eerste klasse en in andere scholen wordt het Hollandsch de voertaal. Hoewel deze richting pas 10 jaren is ingeslagen, valt toch reeds op resultaten te wijzen. Men kan ook vergelijkingen maken, wiens onderwijs de beste vruchten afwerpt, de onderwijzer, die Hollandsch verstaat, of hij, die dat niet doet. Het zal blijken, dat het verschil groot is; de onderwijzer, die Hollandsch verstaat kan op beter resultaten bogen. Op het oogenblik hebben wij een behoefte aan de kennis van het Hollandsch, dat voor ons ontsluiten moet het groote gebouw der wetenschappen. Het onderwijs in het Hollandsch in de H. I. S. dient opgevoerd te worden, opdat de leerlingen na het bezoeken daarvan hun studie kunnen voortzetten aan de M. U. L. O. S., H. B. S., K. W. S., Technische school en andere inrichtingen van onderwijs. De ambachtsscholen en de d e s s a-landbouwscholen moeten in aantal vermeerderd worden, opdat de leerlingen van de tweede klassescholen daar verder kunnen leeren. Wanneer wij, Indiërs, reeds wat weten van de Europeesche wetenschappen, dan zullen de verhoudingen in Indië zich van zelf wijzigen. Wij kunnen onze gedachten laten gaan over het vraagstuk der Inlandsche scholen, wanneer de Oostersche beschaving er al is, wanneer deze beschaving reeds gehuwd is aan de Westersche. De Inlandsche talen bekleeden de tweede plaats als middel om de wetenschappen te beoefenen. Wanneer wij reeds gevorderd zijn in bedoelde wetenschappen, zal, zonder dat wij er om vragen, ons de plaats worden ingeruimd, die ons toekomt. Nu reeds wordt door kundige menschen in Europa voorspeld, dat in de toekomst Indië zal wezen eigendom van den Indiër. Die kundige menschen willen het vraagstuk beantwoorden, hoe den Indiër zijn land terug te geven, zonder een druppel bloeds te storten. Dat is de oorzaak, dat onze Regeering vele bepalingen en reglementen wijzigt, om ons het leven dragelijk te maken, en om aan de politiek een andere richting te geven. Nu worden ons de Europeesche wetenschappen geleeraard en tracht men ons de liefde in te boezemen en ons vertrouwen te winnen. Doch niet alle Hollanders zien graag onzen vooruitgang en de richting, welke de Hollandsche regeering ten opzichte van ons inslaat, want zij zijn bang, dat het dan uit zou zijn met hun lui, lekker leventje. Wanneer de Regeering haar doel bereikt, kan het niet missen, of het zal uitdraaien op een unificatie van het recht, en gelijke waardeering onzer werkkrachten. Men zal niet meer letten op de huidskleur; dat is, dat het bezit van een blanke huidskleur met zich medebrengt een hooger aangeslagen worden van zijn werkkracht.

Niet te verwonderen, dat vele Hollanders, van huis uit zich beter houdende dan de Inlander, die richting, die onzen vooruitgang op het oog heeft, niet kan velen, en zeer veel af te dingen hebben op de door de Regeering voorgestane richting, die ons wil gelijk stellen met de blanke broeders. Men neme 't v. G., K. W. en v. H. niet kwalijk, dat zij alle krachten inspannen om ons den vooruitgang onmogelijk te maken. Wij behoeven met hen geen rekening te houden, want Rawé rawé rantas, Malang malang poetoeng. Vertrouw op de Regeering, want hare richting is werkelijk er op gericht om onze positie te verbeteren. Wij hebben den plicht dankbaar te zijn voor den steun van Nederland, want het wil inderdaad ons, dat is Nederlandsch-Indië, vooruit brengen. Dat er nog onrechtvaardigheden gebeuren, is te danken aan vertegenwoordigers van de Regeering, niet aan de Regeering. Schenk vertrouwen aan de Regeering en wij zullen beschaafde menschen worden. (Tjiptomangoenkoesoemo zegt, dat hij er anders over denkt).

Federatie van Inl. Vereenigingen. In de „P e m b r i t a B e t a w i" wordt uit de „A n d a l a s" het verslag overgenomen van een vergadering te Medan gehouden tot oprichting van een federatie van Inlandsche Vereenigingen. Tot dusverre zouden er aan deelnemen acht vereenigingen, waaronder Boedi Oetomo, Sarikat Islam en Opinumregiebond. Bij acclamatie werd het devies van de S. I. overgenomen: Wij willen de belemmeringen wegnemen en de slagboomen verbreken (rawé rawé rantas, malang malang poetoeng).

S. I. opwinding. De „O e t o e s a n H i n d i a" behelst een artikel onder het opschrift: „Een haatzaaiend protest", en inhoudende het verslag van een vergadering te Lasem (Rembang) gehouden, waaraan ± 10.000 personen deelnamen en waarin geprotesteerd werd tegen de inbeslagneming van de boeken van de S. I. en de verzegeling van haar kas door den hoofddjaksa en den wedono. Deze handeling geschiedde naar aanleiding van een klacht door eenige ontslagen leden bij h bestuur ingediend. De afgevaardigde van de C. S. I. kwam hiertegen op, met de bewering, dat het onderzoek slechts geschieden mocht worden op schriftelijke machtiging van den Officier van Justitie na verleenden rechtsingang. De Controleur is toen opgestaan en bracht de vergadering onder 't oog, dat hij haar zoude opheffen, indien voortgegaan werd met de ophitsing tegen de politie. Deze toch, zoo verklaarde de B. B.-man, heeft niet met geweld, maar in overeenstemming met het vereenigingsbestuur gehandeld. Dienovereenkomstig werden ook de boeken meegenomen. Als dit bestuur 't niet gewild had, zou de politie ook niets hebben kunnen uitvoeren. Het bestuur ontkende toen de mededeeling van den Controleur ten zijnen aanzien, waarop de afgevaardigde hierboven bedoeld aan de vergadering vroeg of zij genoegen nam met 't gebeurde en of hij wel haat gezaaid had tegen de politie. Beide vragen werden eenstemmig ontkennend beantwoord, waarna besloten werd om bij den Gouverneur-Generaal te protesteeren.

Fanatieke leiders. De „K a o e m M o e d a" releveert, dat het gebeurde hierboven vermeld aanleiding heeft gegeven, dat de S. I. en hare volgelingen van fanatisme worden beschuldi d, doch verklaart tevens vernomen te hebben, dat de zware druk der belastingen en de rigoureuse heffing daarvan de oorzaak der ongeregeldheden geweest zijn. Fanatisme ja, maar als g e v o l g van de oorzaak o n t e v r e d e n h e i d. De redactie van de „P a m i t r a n" gaf in overweging om deze zaak door 4 à 5 journalisten te doen voortbrengen.

„Een schoonwassching". Naar aanleiding van de inhechtenisstelling van den Voorzitter van de S. I. te Lasem, wordt de meening verkondigd, dat verschillende bestuurshoofden opzettelijk de leiders van de S. I. vrij spel geven, opdat zij zich aan de kas vergrijpen en daardoor het vertrouwen der leden verliezen zullen, de vereeniging zelf langzamerhand aan bloedarmoede zal bezwijken. Als 't waar is, waarvan deze voorzitter beschuldigd wordt, verdient het ingrijpen van het Bestuur alleszins toegejuicht te worden. Zulke hyena's moeten van deze vereeniging ver gehouden worden. Toch is 't voor hem te hopen, dat hij zijn onschuld bewijzen kan. Daarom wordt met groote vreugde vernomen, dat in de „O e t o e s a n H i n d i a" „een schoonwassching" van dezen voorzitter is opgenomen. Hij toch was met zijn secretaris te Soerabaja op zijn doorreis naar Batavia, toen hij de oproeping van den President van Rembang kreeg. Hij telegrapheerde aan den wedono, dat hij onmogelijk komen kon, daar hij te Batavia wilde gaan klagen. Daarop werd hij op last van Rembang te Soerabaja door een rechercheur aangehouden. Alweer een bewijs van machtsmisbruik, zegt de schoonwassching, want in de oproeping was niet vermeld, waarvoor hij te Rembang voor den Resident verschijnen moest. Waren dat alle geen redenen voor het vereenigingsbestuur om telegrafisch bij den Landvoogd te protesteeren, ook over de geweldige inbeslagneming der boeken, de verzegeling van de brandkast, wat door den Controleur ontkend wordt?

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onbetrouwbare leiders. Aangaande de hierboven bedoelde zaak neemt de D j a w a h T e n g a h uit de „Locomotief" de bewering over, dat de Resident zelf bij de opname der boeken den voorzitter gelast had te Lasem te blijven, daar hij zelf de zaak der verduistering onderzoeken wilde. Als dit zoo is, dan is die voorzitter een kanker en een gevaar zoowel voor de S. I. als voor de openbare rust

Pro deo hammen. Een redactielid van bovengenoemd blad verklaarde te Solo een aanslag in de bedrijfsbelasting bijgewoond te hebben en toen gehoord, dat de controleur de aanwezige Chineezen verweet hem geen hammen cadeau gegeven te hebben, zooals op andere plaatsen de gewoonte was. Die onderwetsche Chineezen waren toch verstandiger dan de jongeren. Als zij zaken hadden met een bestuursambtenaar, zonden zij hem een p r o d e o ham. Verteld wordt, dat de aanslag der Chineezen te Solo enorm verhoogd werd. Misschien wel omdat zij geen hammen weg gaven?

Chineesche huwelijken. De „P e w a r t a S o e r a b a j a" neemt hieromtrent het volgende uit de „V o o r p o s t" over: Volgens het Europeesche recht mag een man na ontbinding van zijn huwelijk wegens overspel, door hem gepleegd, niet trouwen met de vrouw, met wie hij het overspel pleegde. Een rigoureuse bepaling, welke minstens twee partijen dupeert, n.m. de vrouw en de geboren vrucht van het overspel. Toch zijn er gevallen, dat die bepaling niet behoeft te worden toegepast, om reden de naam der vrouw niet is genoemd in het vonnis van echtscheiding. Een en ander onderzoekt de ambtenaar van

den burgerlijken stand, alvorens het huwelijk te voltrekken. Het bovenstaande à governo van de Chineezen, die eerstdaags moeten huwen voor den Europeeschen ambtenaar van den burgerlijken stand.

De pandhuisdienst. Aan hetzelfde blad wordt daaromtrent het volgende ontleend: Aan de aandacht van het desbetreffend publiek schijnt het tot dusverre te ontgaan, welke hooge rentebedragen het heeft te betalen voor bij de pandhuizen geleende sommetjes. In hoofdzaak zal hieronder — zoo schrijft Aplanaat — behandeld worden het rentetarief der panden van *f* 0.01 tot *f* 25.—, zijnde ± 99 pCt. van den geheelen inbreng. In de termen om 72 pct. te betalen vallen alleen zij, die tot heele guldens afgeronde sommetjes opnemen en na juist 10, 20, 30 enz. dagen komen lossen. Uiteraard lossen er bijv. meer menschen na 11 t. m. 19 dagen enz., dan na precies 10 en 20 dagen. Zoo betaalt iemand, die *f* 1.40 (ruim 80 pct. der panden zijn van *f* 2.— en minder) heeft geleend en na 23 dagen komt lossen *f* 0.12 rente = 134 pct., of bij een beleeningsom van *f* 3.50 na 25 dagen *f* 0.24 rente = 98 pct. Dit is het gevolg van de omstandigheid, dat bij de renteberekening de leensommetjes worden afgerond tot guldens. Zoo wordt *f* 1.30 voor *f* 2.— gerekend; verder de dagen afgerond tot tientallen, bijv. 41 dagen is dan 50 dagen enz. Deze rentetax is wel wat hoog voor een philantropische inrichting, zooals de H.H. chefs van den dienst dat gelieven te noemen. In jaarverslagen van genoemden dienst wordt gesproken, dat van het uitgeleend kapitaal slechts 14 of 12 pCt. wordt gemaakt; evenwel wordt hier uit het oog verloren, dat genoemd kapitaal niet een vol jaar door de geldopnemers wordt gebruikt, doch slechts gemiddeld 56 dagen. Juister zou de bewering zijn van 6 × 14 pct. of 6 × 12 pct. Evenmin is het uitgegeven kapitaal in zijn geheel gebruikt, aangezien de uit lossingen, veilingen, enz., verkregen gelden in den loop van het jaar weer worden uitgeleend. Redeneerende volgens het Pandhuisdienstverslag zou een woekeraar met *f* 100.— kapitaal en gelden, uitzettende tegen 240 pct. (*f* 100 tegen *f* 120 terug in een maand), doch in een jaar slechts kans ziet dat bedrag 3 × 1 maand uit te leenen, maar 20 pct. hebben gemaakt. In een jaar uitgegeven *f* 300, gemaakte rente *f* 60 = 20 pct. Dit is nu zacht uitgedrukt minder naar waarheid voorgesteld. Erkend dient te worden, dat ook minder dan 72 pct. wordt betaald. Zulks is het geval, wanneer na 90 dagen wordt gelost, doch meer dan 65 pct. der beleeners komen hunne goederen binnen de 90 dagen lossen.

Aan het hoofd van dezen dienst behoorde te staan iemand met hart voor de bevolking, die van de pandhuizen inderdaad weldadigheidsinrichtingen maakt en niet zijn kracht zoekt in monumentale gebouwen, royale inrichtingen der pandhuizen en zich laten omringen door een uitgebreiden staf van Inspecteurs, enz. Allemaal zaken, die de draagkracht van het beleenend publiek te boven gaan, zooals te eeniger tijd wel zal blijken. De proefnemingen hebben nu reeds lang genoeg geduurd. Het gaat niet aan te beweren die en die rekent wel 300 à 400 en daarom zijn wij met 134 pct. en meer nog laag. Er is voor dergelijke zaken een grens, waarbij men, die willens en wetens overschrijdende het opittheton gentlemanlike verliest. Het kan niet in de bedoeling der Regeering liggen om van de pandhuizen geldmachines te maken en hierin af te gaan op het advies van den Pandhuisdienstchef. Dezen zij hier een aandachtige lezing aanbevolen van Math. 23: 14, 24 en 25. Der redactie het beleefd verzoek wel een exemplaar van dit blad te willen aanbieden aan de „Nationale Vereeniging tot bestrijding van den Woeker" in alle vormen, gevestigd te 's-Gravenhage, opdat zij het epittheton „Nationaal" in den uitgebreidsten zin van het woord moge voeren.

Van Vreemde Koloniën.

Kan de Nederlandsche regeering hier niets doen?

De Duitsche regeering heeft zich beklaagd over minder goede behandeling van krijgsgevangenen, die in de Fransche West-Afrikaansche bezittingen waren geïnterneerd. Ook in andere koloniën zijn geïnterneerden, wier lot, naar 't schijnt, te wenschen overlaat.

De Franschen beklagen zich over 't wegvoeren van inwoners uit de in 't moederland bezette streek naar ver afgelegen gedeelten van Duitschland, om daar te werk te worden gesteld. Gingen deze klachten alle reeds over handelingen, die in strijd zijn met de opvattingen: „een overwonnen vijand is geen vijand meer", en „de niet-meestrijdende bevolking moet zooveel doenlijk ontzien worden", en hadden deze dus ongevraagd de bemiddeling van een neutrale mogendheid kunnen uitlokken, om de partijen tot meer milde inzichten te brengen, thans zijn er, van Duitsche zijde, beschuldigingen aan Russisch adres gericht, die luide, luide roepen om de bemoeienis van neutrale inmenging. Indien waar is, wat deze berichten zeggen over de behandeling van de krijgsgevangenen door de Russen gemaakt, dan is de uitdrukking, dat die ongelukkigen in slavernij gedreven worden, nog veel te zwak. Zoo werden zelfs slaven niet behandeld, zoolang de slaveneigenaar een greintje menschelijk gevoel bezat. Indien 't waar is (wij herhalen dit), wil 't ons voorkomen, dat de Nederlandsche regeering 't zich tot taak kan stellen aan de regels te herinneren, die aangenomen waren. Wel zullen over en weer voorbeelden worden bijgebracht, waardoor gesloten overeenkomsten door de tegenpartij geschonden zijn, maar dit mag toch geen aanleiding zijn om 't grofste martelen toelaatbaar te verklaren.

De mogendheden hebben ons land uitgekozen tot zetel van 't hof van internationale geschillen. Zij hebben daardoor aan onze regeering, aan onze koningin een onuitgesproken recht toegekend van initiatief bij internationale oneenigheid, wanneer de partijen niet tot elkander kunnen komen. Nooit is er ernstiger aanleiding geweest om hiervan gebruik te maken, om te trachten althans één der gruwelen van dezen oorlog te verzachten, door op te komen voor de krijgsgevangenen en voor de bevolking der bezette streken. Daar elk uur uitstel een verlenging der misstanden kan beteekenen, zal niet lang overlegd moeten worden! De wederpartij zint op en dreigt al met middelen van weerwraak, uitstel zal dus niet alleen laten voorduren wat geschiedt, maar kan tot erger leiden. Is er mooier taak voor onze vorstin te denken, dan hier op te treden?

Hindenburg en onze koloniale defensie.

Dezer dagen heeft 't „Handelsblad" een interview weergegeven, dat ongeveer een half jaar geleden onze landgenoot, de heer J. M. de Beaufort, zou hebben gehad met maarschalk von Hindenburg. Van andere zijde is de echtheid van 't interview in twijfel getrokken, een tenietdoening door den heer De Beaufort lazen wij echter niet. Er komt een gedeelte in voor, dat in Duitschland zeker niet met algemeene instemming zal worden gelezen. Volgens het verslag, dat vertaald is uit de Sunday Pictorial, sprak Hindenburg eenige oogenblikken over verschillende onderwerpen — Nederland, Italië, Amerika — doch meerendeels, natuurlijk, over zijn veldtocht. Toen hij den heer De Beaufort poogde aan te toonen van hoe groot belang het voor Nederland was dat Duitschland Engeland's wereldheerschappij zou verpletteren, zeide de interviewer iets over de Nederlandsche koloniën. Dat bracht den maarschalk goed aan den gang. „Koloniën!" zou hij hebben uitgeroepen, „bah! Ik word misselijk van al dat gepraat over koloniën. Het zou beter zijn als de menschen — en ik bedoel daarmede niet alleen onze vijanden — wat meer aandacht schonken aan de gebeurtenissen in Europa. Ik zeg: naar den duivel met de koloniën. Laat ons eerst ons eigen land beschermen, de koloniën zullen dan wel volgen. — Hij liep naar een groote kaart van Polen, die aan den wand hing en een hand, zoo groot als een middelmatig ontbijtblad, op het midden leggende, zeide hij: „Hier zullen de Europeesche en koloniale quaesties beslist worden en nergens anders. Bij de vredesonderhandelingen zal de koloniale quaestie beslist worden in verhouding van een voet op de mijl, nu wij zulke groote brokken vijandelijk land in handen hebben."

In 't Kol. Wkbl. hebben wij uitingen van geheel tegenovergestelde strekking weergegeven, die vooral in de Kolonialzeitung, als orgaan van den D. Kolonialen bond, met klem verdedigd zijn. Bij een eindschikking zal de tegenpartij de veroveringen in 't overzeesche gebied zeker in de weegschaal leggen. Wij deelen dit inzicht. Wordt een van de partijen zóó verslagen, dat zij van den overwinnaar slechts te aanvaarden heeft wat deze haar in genade wel wil laten, dan heeft de maarschalk gelijk, maar dan is daardoor toch nog niet uitgemaakt, dat de strijd om en in de koloniën zonder invloed op de eindbeslissing is geweest, en heeft moeten zijn. Zou 't bij de vredesbeschikkingen hetzefde wezen, of de D. koloniën niet door de geallieerden vermeesterd waren of wèl? Zou 't geen onderscheid kunnen maken of zij zonder slag of stoot in bezit genomen waren dan wel, zooals nu 't geval is geweest na flinke verdediging? Maar 't is volstrekt niet zeker, dat een der partijen hare vredesbeschikkingen zal kunnen voorschrijven. Ofschoon von Hindenburg tegenover den heer De Beaufort zelf hierover geen meening uitsprak, vernam dezen volgens de Sunday Pictorial, uit uitstekende bron, dat de maarschalk (die intusschen nu chef van den generalen staf geworden is) gelooft, dat deze oorlog ten minste dicht bij de vier jaren zal duren, en dat de afloop zal zijn —schaakmat.

Indien dit inderdaad zijn meening is, zal dan, wanneer de onderhandelaars tegenover elkander staan, al hetgeen in de koloniën verkregen en verloren is, zonder beteekenis wezen? Het is den Duitschers in de koloniën niet naar wensch gegaan; dat zij zich hierdoor niet laten imponeeren is te begrijpen, dat zij de beteekenis ervan tot de kleinste afmetingen trachten terug te brengen is eveneens verklaarbaar, maar wat men den maarschalk in 't interview laat zeggen, is nog iets geheel anders. De oude politiek, die vroeger in ons land werd samengevat in deze woorden: „de sleutel van de Nederlandsche koloniën wordt in de stelling van Amsterdam bewaard", zou door hem als een algemeene waarheid verkondigd zijn; dit zullen vele zijner landgenooten zeker betwisten en 't moet een Nederlander zonderling in de ooren hebben geklonken. Zou thans iemand met gerustheid durven leeraren: Bewaar den sleutel van Nederlandsch Oost-Indië in Amsterdam, laat de groote Soenda-eilanden gerust door den vijand bezetten en wacht maar af of deze er om zal komen vechten in 't hart van Holland? Is de strijd om de Philippijnen in Amerika of in Spanje uitgevochten?

Het vraagstuk der koloniale defensie is niet zoo eenvoudig als men het den maarschalk wil laten voorstellen, en wij achten 't voor ons land gelukkig, dat 't niet zoo eenvoudig is. Wanneer klein Nederland zich in groot Indië sterk wil maken, behoeft over 't lot dier koloniën, wanneer daarom eenmaal gestreden zou moeten worden, volstrekt niet persé beslist te worden op een tooneel, dat buiten de koloniën gelegen is. Wij betwijfelen ook, of Duitschland na dezen oorlog minder aandacht aan de verdediging der koloniën zal wijden.

Mocht de heer Beaufort bevestigen, dat hem ten onrechte een interview met von Hindenburg is toegeschreven, dan vervalt, het spreekt van zelf, al 't persoonlijke uit 't voorafgaande, en dit zou ons spijten, want men heeft liever von Hindenburg niet als tegenstander. Maar 't zakelijke in onze opmerkingen zal er aan beteekenis toch niets door verliezen en 't wordt ook niet overbodig, die beschouwingen dan toch te geven. Deze ontleenen aan de sterke en krachtige uiting, die Indië, op den verjaardag van de Koningin, uit eigen beweging ten beste heeft gegeven, zelfs zeer bijzondere actualiteit. Duizenden zijn in eenige groote steden samengestroomd, om voor Nederlandsch-Indië een krachtige verdediging te vragen, een verdediging voor de koloniën gevraagd om Nederlandsch te kunnen blijven. Onze regeering zal, mag hiervoor niet doof blijven.

De kleine maatregel, thans in behandeling, om aan de Europeanen in O.-I. dienstplicht op te leggen, kan geen ingrijpende verbetering geven. Een groot plan, met groote middelen, spoedig uitgevoerd om O.-I. zelfstandig verdedigbaar te maken, dat is wat Indië vraagt, en waarvoor Indië zich aanbiedt!

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Mercuur.

No. 35 opent met een interessant artikel van den heer L. E. Dom van Rombeek over de particuliere- en bevolkingstheecultuur in Ned.-Indië. Schr. geeft een kort historisch overzicht van de geschiedenis der theecultuur; in den aanvang werd zij gedreven in dagloon en onder de rechtstreek-

sche leiding van gouvernementsambtenaren, dus staats-exploitatie in den zuiversten vorm. Het gouvernement leed toen groote verliezen, waarna de tusschenkomst van particulieren werd ingeroepen en de zgn. ,,thee-contracten" ontstonden. Ook deze maatregel leidde niet tot gewenschte uitkomsten, waarom in 1860 werd besloten de theecultuur van het cultuurstelsel geheel los te maken en deze geheel vrij te maken. Langzamerhand breidde daarna de cultuur zich uit en beleefde betere tijden. Bedroeg bijv. de uitvoer van Java-thee in het laatst der zeventiger jaren 2.5 millioen K.G., zij was tot 30 à 32 millioen K.G. in 1913 en 1914 gestegen (buiten beschouwing latend het record-uitvoercijfer van ruim 46 millioen K.G. in 1915).

Naast die groote thee-industrie door particuliere ondernemers is langzamerhand een vrije thee-cultuur ook van de Inlandsche bevolking ontstaan, die zich in den loop der jaren qualitatief slechts weinig, quantitatief daarentegen vrij belangrijk ontwikkeld heeft, en in elk geval thans een beduidende bron van inkomst voor de daarbij betrokken Inlanders is geworden.

Schr. schetst vervolgens de wijze, waarop die cultuur gedreven wordt, noemt de maatregelen, welke dienen te worden genomen om haar te verbeteren, enz. enz.

Behalve een aan The Indian Trade Journal ontleend artikel over Roshaolie-industrie in Britsch-Indië, bevat genoemd nr. van de I. M. overigens de gewone rubrieken: De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Enz.

Het gebruik van alcohol in Indië.

In den laatsten tijd is in Indië veel aandacht gewijd aan het alcoholvraagstuk en van verschillende zijden wordt meer en meer ingezien, van welke ernst en beteekenis dit vraagstuk voor de bevolking onzer tropische gewesten kan worden. Van regeeringswege werd er onlangs met nadruk op gewezen en aangedrongen op het verzamelen van gegevens in hoeverre het alcoholgebruik en -misbruik zich reeds hebben ingeburgerd, om tevens nu, voordat het te laat is, met een krachtige anti-alkohol-propaganda te kunnen beginnen.

Reeds in 1899 voorzag Raden Adjeng Kartini, met haar scherpe blik op het leven, wat er langzamerhand moest komen. In een harer brieven aan Mej. Zeehandelaar schreef zij toen o. m.: In de Indische maatschappij hebben we, Goddank, nog den drankdemon niet te bestrijden — maar ik vrees, dat als eenmaal — vergeef mij — de Westersche beschaving hier burgerrecht heeft verkregen, wij ook met dat kwaad te kampen zullen hebben. De beschaving is een zegen, maar zij heeft ook haar schaduwzijden. De zucht tot naäperij is den mensch aangeboren, geloof ik. Het volk doet de gewoonten van den goeden stand na, die op zijn beurt nog van een nog beteren stand en deze eindelijk van deze de allerbeste — de Europeanen".

Wij zijn nu 17 jaren verder en thans kan men Raden Kartini niet volledig meer nazeggen, dat in de Indische Maatschappij de drankdemon gelukkig nog niet behoeft te worden bestreden. Het gebruik is nog niet zoo groot, maar dat deel van het Indische volk, dat het gebruikt, behoort tot de besten, de invloedrijksten. Dat is de gevaarlijkste localisatie van het kwaad, zooals Raden Kartini terecht vermoedde. Van hier naar het volk is slechts een kwestie van tijd, en éénmaal daar aangekomen, is het kwaad onherstelbaar en zal Indië als Europa moeten voelen de geesel van de alcohol. Ja, misschien erger nog.

Het bovenstaande is ontleend aan eene beschouwing, onderteekend C. D. de L., over den invloed van de alcohol op het menschelijk lichaam en haar beteekenis voor het Indische volk, verschenen in de 1e afl. van jaarg. 1916 van het Tijdschrift voor Inlandsche Geneeskundigen.

Rijclof van Goens-portretten.

In Eigen Haard van 2 Sept. een artikeltje over de portretten, die Rijclof van Goens (van 1678—1681 gouverneur-generaal van Ned.-Indië) zich heeft laten schilderen. De reproductie van een dier schilderijen vergezelt den tekst; het is door Ovens gemaakt, bevindt zich in het Frans Hals museum te Haarlem en stelt Van Goens voor te midden van zijn gezin.

Rijclof van Goens is een merkwaardige persoonlijkheid in de Indische geschiedenis. We lezen over hem bijv. in 't Sept.-nr. van ,,Vragen van den Dag": ,,Denk u den knaap, die in 1628 op 8-jarigen leeftijd door zijn ouders werd medegenomen naar Indië,waar hij spoedig als wees achterbleef, maar op 12-jarigen leeftijd reeds in dienst kwam van den Gouverneur van Coromandel, die in 1634 assistent werd te Batavia, in 1639 onderkoopman, in 1642 koopman te Batavia voor de Compagnie werd; stel u voor, dat deze persoon in 1644 als opperhoofd van Palembang werd gezonden om de Sultans van Djambi en Djohor te begroeten, later vijfmaal in gevaarlijke gezantschappen naar den Soesoehoenan van Mataram, Djambi, Siam enz. werkzaam was; in 1649 aan het hoofd van vier schepen naar Straat Soenda werd gezonden, om twee Genueesche schepen ,,met lief en leed" naar Batavia te brengen, welke opdracht hij met succes volvoerde; dat hij in 1653 als commissaris en commandeur van de vloot aan het hoofd eener expeditie naar Ceylon werd gesteld, een aantal Portugeesche schepen veroverde, en een overwinning bij Goa op vijf Portugeesche galjoenen behaalde; in 1657 na een terugkeer in het vaderland van één jaar tot commissaris, superintendant, admiraal en veldoverste over de kusten van Indië, Coromandel en Ceylon werd aangesteld, na veel overwinningen in 1660 gouverneur van Ceylon werd en na nogmaals veel strijd geleid te hebben, in 1678 gouverneur-generaal van Indië werd..... dan geeft dit kort overzicht reeds reden te over om van een merkwaardige persoonlijkheid te spreken.

Weerplicht voor Inlanders.

Nu uit Indië telegrafische berichten komen over gehouden bijeenkomsten in verband met een eventueele verdediging dier kolonie tegen een buitenlandschen vijand, kan het wellicht nuttig zijn nogmaals de aandacht te vestigen op de voordracht, onlangs door den majoor O.-I. L., J. van der Weijden, gehouden en opgenomen in het orgaan der Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap, welke voordracht thans bij Van Holkema en Warendorf te Amsterdam als afzonderlijk geschrift is verschenen, getiteld: Weerplicht voor Inlanders en samenstelling van de weermacht in Nederlandsch-Indië. Tevens zij gewezen op eene zaakkundige bestrijding der denkbeelden van majoor v. d. W., door den heer E. A. A. van Heekeren in het Augustus-nr. van ,,De Indische Gids".

De Gids. 1 September 1916.

In de eerste plaats worde gewezen op eene bespreking, door den heer A. J. Wensinck, van Prof. C. Snouck Hurgronje's onlangs verschenen geschrift: Mohammedanism. Lectures on its origin, etc. (New-York, 1916).

De groote bekwaamheden van Prof. Sn. H. brengt de schr. op zeer verdienstelijke wijze naar voren; zoo bijv. wanneer hij zegt: ,,Wie deze Lectures leest, zal bij bijna ieder onderdeel denken: wat is het eenvoudig en duidelijk; wie tevens met de literatuur over den Islam bekend is, zal hetzelfde denken, maar zich daarbij telkens te binnen brengen: dit berust op die onderzoekingen van den schrijver: dàt is indertijd voor alle oriëntalisten een openbaring geweest, hier is een gedachtengang, die eerst na het verblijf te Mekka of op grond van persoonlijken omgang met de bevolking van onzen archipel zoo duidelijk ontvouwd kon worden als nu geschiedt.

Er bestaan talrijke monographieën over den Islam. Eigenlijk zijn ze alle òf door een geleerde, òf door een man van de praktijk geschreven. Men kan zeggen, dat Snouck Hurgronje's Lectures het eerste boek over het onderwerp zijn, dat een man tot schrijver heeft, die beide, en beide op onnavolgbare wijze, is".

Verder brengt dit Gids-Nr. een opstel van den heer J. A. Loèber Jr., over Indische stofversiering, naar aanleiding der verschijning van het werk der heeren J. E. Jasper en Mas Pirngadi,over de batikkunst in Ned.-Indië (no. 3 van de serie ,,De Inlandsche Kunstnijverheid in Ned.-Indië).

Met groote kennis van zaken behandelt schr. hier een onderwerp, waarvan hij persoonlijk een diepgaande studie moet hebben gemaakt. Zich zelf bescheiden op den achtergrond plaatsend, brengt hij welverdiende hulde aan Raffles, Rouffaer, Jasper, om van anderen niet te spreken, die de hoogstaande batikkunst inzonderheid op Java, tot gemeengoed hebben gemaakt. ,,Het is" — zegt Loebèr — ,,een opfrissching in deze wondere, Indische kunst te kunnen grasduinen, van deze ornamentale schatten te genieten en te lezen van de vele zorg en liefde, die gindsch Inlanders wijden aan hun werk, het tot kunst verhoogend."

Journal of the Straits Branch of the R. A. S.

Van dit tijdschrift verschijnen in den regel 2 afl. 's jaars te Singapore. De inhoud bevat bijna altijd ook bijdragen in verband met onzen Indischen Archipel. Zoo noteeren wij bijv. uit Nr. 73 (Juli 1916): Notes on Malay History, by C. O. Blagden (I. An early reference to Menangkabau. II. An early mention of the old Singapore). — An experimental investigation concerning the affects of ,,tuba" (Derris elliptica) fish-poison, by J. A. Campbell. — New of rare Malayan plants. Series VIII, by H. N. Ridley. — Preliminary diagnoses of some new species and subspecies of mammals and birds obtained in Korinchi, West Sumatra, Febr.-June 1915, by M. C. Robinson and C. B. Kloss.

Cultura.

Het Augustus-Nr. wordt grootendeels in beslag genomen door een studie (welke in een volgende afl. nog wordt voortgezet), van den heer P. C. van der Wolk, getiteld: ,,Onderzoekingen over een onverwachte bacterieziekte in de Soja-plant, in aansluiting met een onderzoek naar het wezen der wortelknolletjes van Glycine Soja en Arachis hypogaea (Verricht in het laboratorium der selectie- en zaadtuinen te Buitenzorg).

De Centrale Kas te Batavia.

In het periodiekje, dat het bestuur van tijd tot tijd het licht laat zien, worden de volgende onderwerpen behandeld: Tusschentijdsche terugbetaling van deposito's, door J. Uden Masman (No. 6). — Veeverzekering door W. de Keizer (No. 7).

Organ Ned. Zendingsvereeniging.

De heer S. Coolsma geeft in het Sept.Nr. het slot zijner beschouwing over de Soendaneesche bijbelvertaling. Bevatte het vorige gedeelte bijzonderheden over de geschiedenis dier bijbelvertaling, thans zegt schr. een en ander over de wijze van bewerking.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief. De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Vacatures in Nederlandsch-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Ondervoorzitter van den Landraad te Malang [Pasoeroean].	2 Juli 1916.	De eventueel met buitenlandsch verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. G. A. IJssel de Schepper.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Overzicht der geldmiddelen van Ned. Indië van 1867 af, uitgegeven door het Ministerie van Koloniën.
2. De Nederlandsche Industrie met adreslijst van de Nederl. fabrikanten.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

N°. 37. Donderdag 14 September 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VEREENIGING „OOST EN WEST".

Afdeeling 's-Gravenhage.

LEZING van den Heer L. M. F. PLATE, Assist.-Resid. m. v., op Vrijdag 22 September a.s., in de „Oranje Societeit", Prins Hendrikplein, aanvang 8 uur, n.m. Onderwerp: De Koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea, met lichtbeelden.

Toegangskaarten voor leden van de Vereeniging met familie van Maandag 3 September af verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, van 10-12 en van 2-4 uur.

Afdeeling Amsterdam.

LEZING van den Heer L. M. F. PLATE, Assist.-Resid. m. v., op Vrijdag 29 September a.s. in „American Hotel" (ingang Marnixstraat) Amsterdam. Aanvang 8 uur. Onderwerp: De Koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea, met lichtbeelden. Leden hebben vrijen toegang met een Dame.

Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres.

(Slot).

De namiddagzitting van den 2en dag, onder voorzitterschap van den heer Dr. C. J. Vinkesteijn, was gewijd aan de behandeling van vraagpunt V:

Moet het M. U. L. O. in Ned.-Indië alleen zijn eindonderwijs, of behoort het ook te zijn voorbereidend onderwijs?

Hoe moet dit onderwijs zijn ingericht?

Prae-adviseurs waren: H. Colijn, Lid Eerste Kamer Staten-Generaal (alleen voor de eerste vraag); J. den Hollander, onderwijzer bij het M.U.L.O. in N.-I.; J. Jonkers, Ind. Leeraar M. O.

Aan de prae-adviezen is ontleend:

Prae-advies Colijn.

Moest de hierboven gestelde vraag uitsluitend beantwoord worden van uit onderwijs-technisch gezichtspunt, dan zou het antwoord luiden: Eene inrichting van eindonderwijs, die op de lagere school volgt, streeft er naar een afgerond geheel te geven, waarbij het vak-onderwijs, 't zij middelbaar of hooger, zich kan aansluiten. Zij beoogt in een zeker aantal jaren een compleet geheel van algemeene ontwikkeling te geven, dat past bij het peil van de te volgen vakstudie. Een zoodanige onderwijsinrichting nu tevens te doen dienen tot voorbereiding van verder reikend onderwijs van dezelfde geaardheid, schijnt in het algemeen weinig verdedigbaar.

Maar in Indië is dit vraagstuk niet uitsluitend en zelfs niet in de eerste plaats een onderwijs-technisch vraagstuk. Het is niet te veel gezegd, wanneer men staande houdt, dat onze onderwijs-politiek in Indië in de komende jaren vooral beschouwd moet worden als onderdeel van de algemeene staatkunde. De organisatie van het onderwijs is daar in de eerste plaats een algemeen staatkundig vraagstuk en eerst daarna onderworpen aan de eischen van de onderwijs-techniek.

„Voor alle dingen" — zoo schreef Prof. Snouck Hurgronje in het Sept.-nummer van de Gids van 1908 — „is noodig, dat wij met kracht aansturen op de vorming van een breede schare van modern ontwikkelde Inlanders, die de leiders en voorlichters van hun volk kunnen worden."

En het is dan ook deze zijde van het onderwijs-vraagstuk, die in de eerste plaats onze aandacht vraagt.

Met de Holl.-Inlandsche school, als inrichting van lager onderwijs voor Inlanders, die in eenigerlei richting voortgezet algemeen vormend onderwijs wenschen te ontvangen, is een doeltreffend fundament gelegd.

Nu komt men voor de vraag te staan hoe het middelbaar onderwijs in Indië moet worden ingericht om te voorzien in de behoeften van de beide bevolkingsgroepen: van Europeanen en Inlanders.

En dan begin ik met te wijzen op twee kardinale fouten, die ons huidig middelbaar onderwijs in Indië aankleven: het wordt op te weinig plaatsen gegeven en het voldoet niet aan de behoefte van de Indische maatschappij.

De tegenwoordige H.B.S. voldoet niet, daar reeds van de tegenwoordige bezoekers valt aan te toonen, dat slechts een zeer kleine minderheid de 4e en 5e kl. doorloopt.

Groote behoefte blijkt te bestaan aan voortgezet onderwijs, dat ongeveer overeenkomt met onze H.B.S. met 3-jarigen cursus, welk onderwijs echter, om zuiver practische redenen, het karakter van M.U.L.O. behoort te blijven dragen.

De Indische maatschappij — althans het overgroote deel harer leden — heeft behoefte, niet aan een enkele H. B. S. maar aan een op vele plaatsen bestaande M.U.L.O.-school, welke ongeveer geeft wat een H.B.S. met 3-jarigen cursus verschaft.

Op deze laatste heeft zij voor haar goedkoopte, zoodat zij op veel meer plaatsen kan worden opgericht, en ook haar karakter van lagere school, zoodat het onderwijs gemakkelijker gevolgd zal kunnen worden door die breede schare van leerlingen, voor wie het tegenwoordig middelbaar onderwijs, blijkens de resultaten, zoo weinig geëigend schijnt.

De H.B.S. zou dan moeten worden gereorganiseerd in dier voege, dat de eerste leerjaren der H.B.S. geheel komen te vervallen.

Men krijgt aldus een H.B.S. die niet aansluit aan de gewone lagere school (plus wat Fransch), maar aan de nieuwe M.U.L.O.-school.

Van uit die M.U.L.O.-school kan dan ook de Inlander: 1e dingen naar de verschillende betrekkingen, waarvoor geen bepaalde vakstudie vereischt wordt; 2e toelating krijgen tot de opleidingsscholen voor ambtenaren, rechtskundigen, dokter-djawa, enz.; 3e naar de tot 3 jaren ingekrompen H.B.S. overgaan.

Voor de Inlandsche maatschappij is aan deze regeling nog dit voorstel verbonden, dat de kinderen niet reeds op jeugdigen leeftijd uit hun eigen omgeving worden gerukt, maar tot hun 15e of 16e jaar onderwijs kunnen ontvangen te midden van die omgeving en de opvoeding daarmee veel meer haar nationaal karakter behoudt.

Deze stellingen werden reeds in 1910 door prae-adviseur verdedigd en worden ook gesteund door het rapport van de in 1915 door de Regeering ingestelde commissie ter bestudeering van dit vraagstuk.

Prae-advies den Hollander.

De H. B. S. voldoet niet. De Indische maatschappij heeft noodig een school van voortgezet onderwijs, die 1e aansluit bij de lagere school, 2e een eenvoudiger programma heeft dan de middelbare school, 3e goedkooper is voor de ouders en voor de gemeenschap. Deze school is gevonden in de M. U. L. O.-School.

Er is echter nog een leemte te bespeuren: de M. U. L. O.-School sluit wel aan bij de Europeesche lagere school en de Holl. Chineesche school, maar niet bij de Holl. Inlandsche school. Voor de leerlingen van laatstgenoemde school is nog een voor-cursus aan de M.U.L.O.-school verbonden, omdat zij de Holl. taal nog niet voldoende machtig zijn. Dit is verkeerd; beter ware de Holl. Inlandsche school met een studiejaar te verlengen, zoodat zij direct aansloot.

Op de gestelde vraag geeft adviseur het antwoord: Het M. U. L. O. zij ingericht als eind-onderwijs met een geheel afgerond leerplan. Wil men het tevens doen dienen als overgang tot vak- of middelbaar onderwijs, dan moeten deze zich aan M. U. L. O. aansluiten; dit mag niet gaan ten koste van de hoofdtaak van het M. U. L. O., n. l. te zijn afgerond eind-onderwijs voor de groote schare van leerlingen, die geen hoogergaand onderwijs begeeren.

Prae-advies Jonkers.

Elk onderwijs, dat als eindonderwijs is bedoeld, kan tevens dienen als voorbereidend onderwijs. Waar het in de gestelde vraag op aan komt is uitgedrukt door het woord behoort. De vraag is niet of het M. U. L. O., dat als eindonderwijs is bedoeld, ook voorbereidend onderwijs kan zijn, maar behoort te zijn.

Is M. U. L. O. eindonderwijs, dan is men geheel vrij in de keuze der leervakken en het bepalen van den duur, gedurende welken het onderwijs zal worden gegeven. Men heeft alleen rekening te houden met de reeds verkregen ontwikkeling en bepaalt verder waarmee die verkregen kennis zal worden uitgebreid.

Geheel anders wordt de inrichting van het M. U. L. O., indien het dienst zal doen als voorbereidend onderwijs. Dan is men noch vrij in de keuze der vakken, noch in het bepalen van den duur van het onderwijs. Men moet niet alleen naar beneden, maar ook en vooral naar boven kijken en zich telkens afvragen, welke voorbereidende ontwikkeling vordert het vak, dat later onderwezen zal worden.

Het M. U. L. O. was in Indië tot 1914 eindonderwijs; ook toen in April 1910 de M. U. L. O. eindexamens

werden ingevoerd, waarvan de diploma's toegang gaven tot verschillende scholen. Want het onderwijs aan de M. U. L. O. inrichtingen werd niet met het oog op die hoogere onderwijs-inrichtingen vastgesteld en ingrijpend geregeld, maar behield het karakter van eindonderwijs.

Maar in 1914 onderging het M. U. L. O. een groote verandering. De M. U. L. O. scholen werden toen vooraf bestemd ook tot opleidingsscholen voor hoogere vakscholen. De vraag, of M. U. L. O. ook voorbereidend onderwijs behoort te zijn, werd daarmede voor N. I. door de Regeering beantwoord met „ja".

Adviseur acht dit verkeerd en is van oordeel, dat het M. U. L. O. moet zijn eindonderwijs dat wel voorbereidend onderwijs kan zijn, maar dit niet behoort te wezen, althans niet met het oog daarop moet worden ingericht. Wil men voor de hoogere onderwijs-inrichtingen steunen op de M. U. L. O. scholen, dan is daartegen niet het minste bezwaar, mits de vakschool en ook de middelbare school begint, waar de M. U. L. O. school is geëindigd. Maar geen ingrijpende maatregelen met het oog op die hoogere onderwijsinrichtingen.

Wat de inrichting der M. U. L. O. scholen betreft, zou adviseur zijn voor het bestaan van twee soorten van die scholen. De eene soort — geheel ingericht als thans — aansluitende bij de Europeesche lagere school en de Holl.-Chineesche school. De andere — nieuw te stichten — soort aansluitende aan de Holl. Inlandsche school. Op deze laatste soort scholen zouden moeten worden onderwezen: Maleisch, Nederlandsch, Fransch, Engelsch, Wiskunde, Natuurkennis, Aardrijkskunde, Geschiedenis, Handteekenen, Boekhouden en Gymnastiek.

De heer F. W. Stapel zou op de gestelde vraag willen antwoorden: spiegelt u aan het middelbaar onderwijs in Nederland. Toen het werd ingevoerd, was het gedacht als eindonderwijs voor jongelieden, die niet verder wilden studeeren; dus als eindonderwijs. Langzamerhand is men grooter waarde gaan hechten aan het eindexamen H.B.S. en het ook gaan aannemen als sleutel voor hoogere studie; zoodat thans al 90 pCt. van de H. B. Scholieren doorstudeeren. Het M. O. is dus afgeweken van zijne bestemming en roept om reorganisatie.

Niettegenstaande deze waarschuwing ,wil men in Indië met het M. U. L. O. in dezelfde fout vervallen.

De opleiding van de M. U. L. O.-onderwijzers wijst op de bestemming van het M. U. L. O. als eindonderwijs. De onderwijzers hebben een akte L. O. en zijn dus ongeschikt om middelbaar onderwijs te geven. Het M. U. L. O. kan dus nooit twee studiejaren van de H. B. S. vervangen.

Het M. U. L. O. moet dus eindonderwijs zijn en voor de opleiding voor de vakscholen moeten H. B. S. met 3-jarigen cursus worden ingesteld.

Kwam het plan Colijn tot uitvoering, dan zou dit een ramp zijn èn voor het M. O. èn voor het M. U. L. O.

De heer J. C. Wirtz constateerde, dat de heer Colijn ten onrechte, als niet-vakman, eenigen schroom heeft uitgesproken om in deze kwestie advies uit te brengen. Ten onrechte, want de onderwijs-mannen moeten juist goed luisteren naar hetgeen niet-vakmannen zeggen, mits zij zelven beoordeelen wat van die adviezen nuttig is. Dit belet, dat het onderwijs een afgesloten kaste gaat vormen, zeer ten nadeele van zich zelve.

Spr. zou den mannen, die hier invloed kunnen uitoefenen willen toeroepen: Het onderwijs in Nederland is een eeuwenoude instelling, waarin niet veel te veranderen is. Neem die instelling goed in oogenschouw, vooral om te zien hoe men het niet moet doen.

En dan zou spr. willen zeggen: Al wat volgt moet beginnen met de vraag wat er is. Wat komt, moet gebouwd worden op het bestaande fondament. Men moet niet beginnen met een onderstelling. Als men dat voor oogen houdt, zal het onderwijs in Indië worden opgebouwd op een breeden nationalen grondslag.

Dr. Z. Kamerling verklaarde zich een tegenstander van te veel schematiseeren. Uit de ervaringen van het M. O. hier te lande is nog een andere conclusie te trekken dan de heer Stapel deed, n.l. dat men niet te veel moet reglementeeren. Spr. is er daarom tegen om vast te stellen, dat M. U. L. O. in Indië moest zijn eindonderwijs. Voor de minder begaafden zij het eindonderwijs, voor de meer-begaafden voorbereidend onderwijs. Met reglementaire bepalingen, die in de toekomst remmende bepalingen kunnen zijn, zij men voorzichtig.

Mejuffrouw Cohen Stuart vond, dat blijkens de prae-adviezen bij de vraag M.U.L.O. of M.O. zich dezelfde moeilijkheden voordeden als hier te lande. Spr. is van meening, dat voor kinderen van 12—15 jaar M. U. L. O. beter is dan M. O. en zou daarom er voor zijn om de lagere klassen van de H. B. S. in te richten als M. U. L. O.-klassen. Hier te lande kan dat niet meer, maar in Indië gelukkig nog wel.

De voorzitter dankte de inleiders en sprekers, in het bijzonder de eerste dame, die het podium betrad en sloot de zitting.

In de ochtend-zitting van den derden congresdag, onder voorzittershap van Dr. N. Adriana, werd behandeld vraagpunt VI:

Hoe moet het onderwijs voor meisjes, behoorende tot de niet-Europeesche bevolkingsgroepen, worden ingericht?

Welke plaats behooren bij dit onderwijs in te nemen: eensdeels de inheemsche talen, ook het Chineesch en Arabisch, anderdeels het Nederlandsch?

Zijn voor dit onderwijs internaten noodig? Zoo ja, op welken gronslag?

Is het gewenscht meisjes uit de niet-Europeesche bevolkingsgroepen tot onderwijzeressen op te leiden?

Zoo ja, hoe moet dit geschieden?

Prae-adviezen werden uitgebracht door den heer A. Limburg, Arr. schoolopziener, oud-Direct. der kosten dagschool voor dochters van hoofden en aanzienlijken te Tomohon en mejuffrouw M. S. van der Willigen, Ind. onderwijzeres M. O.

Prae-advies A. Limburg.

Prae-adviseur heeft zijn beschouwingen samengevat in de volgende stellingen:

1. Er bestaat aan onderwijs voor meisjes nog geen door de Inlandsche bevolking zelf als zoodanig gevoelde behoefte.

2. De volksontwikkeling zal van bovenaf moeten worden aangevat.

3. Het onderwijs zal moeten worden geschoeid op Europeesche leest, zonder dat het een imitatie mag worden van ons Europeesch onderwijs.

4. Het Nederlandsch moet voertaal zijn bij het onderwijs.

5. De Inlandsche talen nemen in het leerplan slechts een bescheiden plaats in.

6. Aan scholen voor vreemde Oosterlingen mag eigenlijk eerst worden gedacht, wanneer wij ten opzichte van den Inlander aan onze verplichtingen hebben voldaan.

7. Internaten zijn het aangewezen hulpmiddel ter bereiking van ons doel, tenminste wat de hoogere klassen der Inlandsche maatschappij betreft.

8. Het internaat moet zooveel mogelijk een afspiegeling zijn van het gezin.

9. De leiding ervan mag alleen aan de besten uit de besten worden toevertrouwd.

10. Coëducatie is, vooralsnog tenminste, voor Indië niet gewenscht.

11. Voor het volksonderwijs aan Inlandsche meisjes zullen Inlandsche onderwijzeressen noodig zijn.

12. De opleiding dier onderwijzeressen moet zich richten naar den aard der scholen ,waarvoor zij bestemd zijn, en onder Europeesche leiding staan.

Aan het prae-advies van Mej. van der Willigen ontleenen wij:

Het volk van Indië moet niet alleen worden onderwezen, maar ook opgevoed.

Die opvoeding kan de school maar voor een klein gedeelte geven; zij moet beginnen in het huisgezin, aan moeders schoot.

De Inlandsche vrouw, zooals zij nu in het algemeen is, kan niet de opvoedster zijn van haar kinderen. De Javaan, die zich ontwikkelt, voelt spoedig die leemte in zijn maatschappij en dringt zelf aan op de opvoeding zijner dochters. De gelegenheid voor de meisjes om onderwijs te genieten moet dus worden uitgebreid.

De opvattingen van de Inlandsche maatschappij verzetten zich tegen coëducatie, vooral voor meisjes boven 10 of 12 jaar. Een der voornaamste eischen is dus: aparte meisjesscholen. Het meisjesonderwijs mag niet geschoeid zijn op de leest van dat voor jongens; jongensonderwijs is niet geschikt voor welk meisje ook en allerminst voor het Inlandsche meisje. Daarom moet het door vrouwen op vrouwelijke wijze worden opgevoed en dat kan alleen gebeuren op meisjesscholen.

Opdat het onderwijs zich het best zal aanpassen en de beste vruchten zal afwerpen, moet het praktisch zijn: het moet zich aansluiten bij de positie, die de meisjes in het maatschappelijk leven zullen innemen. Het moet niet een nabootsing worden van het onderwijs aan jongens en niet overheerscht worden door de examen-idee.

Zooveel mogelijk dient eenheid in het onderwijs te bestaan, maar men moet toch rekening houden met de verschillende standen en landaarden. Het kind van den landbouwer heeft niet dezelfde opleiding noodig als de regentsdochter; er moeten dus volksscholen en andere scholen zijn. Aan het verschil van landaard zou kunnen worden tegemoet gekomen door op de volksscholen Inlandsche onderwijzeressen te benoemen uit de streek, waarin de school wordt opgericht. Daartoe is het noodig, dat er kweekscholen voor onderwijzeressen komen. Als overgangsmaatregel moeten de kweekscholen voor onderwijzers voor de meisjes openstaan.

De taal is het middel om meer eenheid te brengen onder de verschillende volken van den archipel. Nederlandsch zou kunnen worden de omgangstaal van de ontwikkelden, Maleisch die voor de volksklasse.

Het ware dus gewenscht, dat er 2 soorten van lagere meisjesscholen werden opgericht: A. scholen voor meisjes uit de volksklasse, B. scholen voor de dochters van de meer-ontwikkelden.

Op de scholen A, met een leerplan als van de z.g. Kaboepatenscholen, zou Maleisch de voertaal moeten zijn. Op de scholen B, parallel loopende met de Inl. scholen 1e kl., Nederlandsch. Het onderwijs op laatstbedoelde scholen zou moeten aansluiten bij het M. U. L. O.

Deze scholen geven een afgerond geheel van kennis, voldoende voor de vrouw uit den middenstand in het algemeen. Maar een groot deel der meisjes zal verder willen gaan, b.v. 1⁰. meisjes uit de hoogere standen, 2⁰. meisjes, die zich bekwamen willen voor het een of andere beroep of het een of andere vak.

Voor de 1e soort zou ik opgericht willen zien scholen van voortgezet onderwijs met internaten, geschoeid op de leest der tegenwoordige Kartinischolen. Het daaraan ver-

bonden internaat zou noodig zijn 1e. omdat, vooral in den aanvang, slechts een beperkt aantal scholen kunnen worden opgericht, zoodat vele leerlingen van andere plaatsen moeten komen; 2e. en vooral ter wille van de karaktervorming der leerlingen.

De 2e soort zal na het doorloopen van de lagere school, de M. U. L. O.-school moeten volgen. Afzonderlijke M. U. L. O.-scholen voor meisjes, die het leven in moeten als zelfstandige werksters, acht ik niet noodig. Waar echter het werkprogram dier scholen zoo uitgebreid is en eenige vakken bevat, die zulke meisjes niet noodig hebben, zouden zij daarvan kunnen worden vrijgesteld.

Na de M. U. L. O.-school kan het meisje kiezen, voor welk beroep of vak zij zich wil bekwamen. Daarom zouden er moeten zijn speciale kweekscholen voor Inl. onderwijzeressen en scholen voor verpleegsters en vroedvrouwen, terwijl alle vakscholen voor jongens voor haar open moeten staan.

De heer J. Th. Gerlings was het met mej. v. d. Willigen eens, dat het meisjesonderwijs algemeene ontwikkeling moet beoogen en geen examen-africhting.

Een andere groote vraag is: tot welke lagen van de maatschappij wil men met dit onderwijs doordringen? De adviseurs verschillen hierin van opvatting: de heer Limburg wil slechts de hoogere standen van dit onderwijs doen profiteeren; mej. v. d. Willigen wil ook de lagere standen bereiken. Ook hierin is spr. het met laatstgenoemde eens en de statistieken geven haar gelijk. Ook in de lagere standen wordt de behoefte aan meisjesonderwijs gevoeld; alleen, het gebrek aan middelen en vooral aan onderwijskrachten dwingt tot beperking. Het is een gebiedende eisch, dat de Regeering deze kwestie ter hand neemt.

De heer Ratulangie kwam op tegen enkele stellingen van den heer Limburg. Indien men de statistieken raadpleegt, komt men tot de conclusie, dat ook in de lagere volksklasse wel degelijk om meisjesonderwijs wordt gevraagd. De heer Limburg is tegen coëducatie; spr. is er voor. De gronden, die ertegen worden aangevoerd, zijn niet bewezen.

De heer R. M. Suardhy Surijaningrat bracht hulde aan de opvattingen van mej. v. d. Willigen. Spr. was ook van oordeel, dat het onderwijs alle lagen der maatschapij moet bereiken. De opheffing van een volk komt toch door onderwijs aan de vrouwen. Spr. pleitte ook voor internaten bij de verdere opleiding, maar voor internaten zonder godsdienstonderwijs; de godsdienst blijve uit de school.

Mevrouw Kandou kon alleen spreken over de Minahassa. Daar neemt de vrouw niet de lage plaats in, welke men zich wel voorstelt. Zij wordt er geheel als de gelijke van den man beschouwd; het Minahassische woord voor echtgenoote beteekent „kameraad". De goede verhouding dreigt echter verloren te gaan. De jonge mannen gaan het land uit om verschillende onderwijsinrichtingen te bezoeken en zich een hoogere ontwikkeling te verwerven. Als zij terugkomen vinden zij in de vrouwen van het land niet meer de kameraad; deze zijn achtergebleven. Dit belemmert de goede verstandhouding in het huwelijk en het is noodig, dat ook de meisjes gelegenheid krijgen een hoogere algemeene ontwikkeung te verwerven.

De heer C. Lekkerkerker kon zich niet vereenigen met de idée van een geheel afzonderlijke opleiding voor meisjes. De tegenzin van de Inl. maatschappij tegen coëducatie geldt alleen voor meisjes boven 12 jaar. Spr. zou dus wenschen coëducatie op de gewone lagere scholen, afzonderlijke meisjesscholen voor verdere ontwikkeling. Bovendien is er voorloopig niet aan te denken om voor lagere meisjesscholen voldoende onderwijzeressen te krijgen.

Mevrouw Siti Soedari droeg haar pleidooi in het Maleisch voor, dat door den heer Suardhy in het Nederlandsch werd overgezet. Spr. had met groot genoegen gezien, dat op dit congres ook de belangen van het Inlandsche meisje werden behartigd. Zij kende alleen de Javaansche toestanden en zou ook die alleen bespreken.

De Javaansche heeft behoefte aan ontwikkeling. In de eerste plaats om een goede vrouw te kunnen zijn van den zich meer en meer ontwikkelenden Javaanschen man en daardoor te voorkomen, dat deze een levensgezelling zoekt van anderen landaard, maar daarna ook om een goede opvoedster van hare kinderen te kunnen zijn. Het onderwijs aan de vrouw beteekent de verheffing van heel het volk.

Het onderwijs in de algemeene vakken moet ongeveer gelijken tred houden met dat der jongens, waarbij dan nog enkele vrouwelijke leervakken zouden moeten komen. De voertaal op de lagere scholen zij de landstaal of het Maleisch; voor verdere ontwikkeling is het Nederlandsch noodig.

Bij deze verdere ontwikkeling zijn internaten aan te bevelen, maar daar moeten de leerlingen hetzelfde leven leiden als in het Javaansche gezin. Daartoe is het noodig, dat de internaten staan onder leiding van beschaafde Inlandsche vrouwen. Heeft men om de eene of andere reden een Europeesche leidster, dan moet deze toch een Inlandsche helpster naast zich hebben.

Nimmer mag het Javaansche meisje andere dan Javaansche gewoonten aannemen. Hierbij houde men echter rekening met de tijdsomstandigheden. Wat er slecht is in onze adat, dat moet worden verworpen, wat er goed in is behouden, wat minder goed is verbetering ondergaan.

Verder zijn er Inlandsche onderwijzeressen noodig, hoe meer hoe beter, want de Javaansche vrouwen zijn geboren onderwijzeressen.

Spr. eindigde met de volgende roerende woorden: Mijnheer de voorzitter, aan het slot bidden wij, dat wij zullen krijgen wat wij zoo gaarne wenschen. Op ons staart Kartini; haar geest bescherme ons.

De heer Rassat bestreed eveneens de stelling van den heer Limburg als zou er geen behoefte aan meisjesonderwijs bestaan in de lagere standen.

De heer Mr. J. H. Abendanon gaf als zijne meening te kennen, dat het er weinig toe doet, of wij voor of tegen coëducatie zijn; de vraag is, hoe de Inlandsche maatschappij er over denkt, en die is er — vooralsnog tenminste — beslist tegen, vooral voor meisjes boven de 12 jaar.

Verder moet de opleiding tot ondergrond hebben, de positie van de vrouw in de Inlandsche maatschappij te verbeteren; zij moet niet onder den man staan, maar naast hem.

De tijd moet voorbij zijn, dat het Inl. meisje alleen voor het huwelijk wordt bestemd. Zij moet vrij zijn om niet te huwen en daartoe in staat worden gesteld door opleiding voor verschillende vakken.

De heer mr. P. H. Fromberg bestreed de stelling van den heer Limburg wat betreft het onderwijs aan Chineesche meisjes.

Nadat de prae-adviseurs hadden gerepliceerd, werd de ochtendzitting gesloten.

De namiddag-zitting, onder voorzitterschap van mr. J. H. Abendanon, werd bestemd voor de behandeling van vraagpunt VII:

Moet aan onderwijzers, behoorende tot de niet-Europeesche bevolkingsgroepen, eene ruime plaats worden toegekend, ook bij 't onderwijs, dat gegeven wordt met het Nederlandsch als voertaal?

Is hun opleiding, met steun van staatswege, ook in het moederland gewenscht?

Op welke wijze behoort deze opleiding te worden geregeld?

Prae-adviseurs: Baginda Dahlan Abdullah, maleisch onderwijzer; Th. J. A. Hilgers, oud-Ind. onderwijzer; D. Koelewijn, Dir. van de Prot. Zendingskweekschool van Inlandsche onderwijzers te Djokjakarta; Pater F. G. J. M. van Lith, Apost. Missionaris, Dir. van de R. K. Kweekschool te Moentilan.

Aan het prae-advies Baginda Dahlan Abdullah ontleenen wij:

Waar in de eerste tientallen van jaren niet gedacht kan worden aan Inlandsche onderwijzers op de M. U. L. O.- en M. O.-scholen, kan men zich bij de behandeling van vraag 1 bepalen tot het lager onderwijs.

Het dessa-onderwijs kan ook geheel buiten beschouwing blijven. Het eerste onderwijs aan Inlandsche kinderen mag alleen door Inlanders gegeven worden. Dit geldt eveneens voor de 2e kl. scholen.

We komen dan aan de 1e kl. of Holl. Ind. scholen.

In Nederland is men er van teruggekomen om het onderricht in een vreemde taal op de scholen te doen geven door leeraren, afkomstig uit het land waar die taal inheemsch is. Men heeft begrepen, dat een Holl. leeraar beter de moeilijkheden begrijpt, waarmede de leerlingen bij de studie te kampen hebben en hen in het Hollandsch duidelijker dan in de vreemde taal punten, die hun duister zijn, kan verklaren.

Welnu, dit geldt eveneens voor het onderwijs in het Nederlandsch aan Inlandsche kinderen. Dit onderwijs moet dus steeds worden gegeven door Inl. onderwijzers.

Bij het onderwijs in andere vakken, waarbij het Nederlandsch de voertaal is, komt het veel voor, dat de leerlingen hunne lessen van buiten leeren, omdat zij niet voldoende Nederlandsch kennen om het onderwezene te begrijpen. Dit moge de kennis van het Nederlandsch ten goede komen, het vak waar het om gaat lijdt er onder. De onderwijzer moet dan in staat zijn den gedachtengang van zijn leerlingen te begrijpen en zijn onderwijs in het Maleisch kunnen verduidelijken. Waar het Nederlandsch voertaal moet zijn, is het dus toch gewenscht dat op de lagere scholen ook die vakken door Inlandsche onderwijzers worden onderwezen.

Aan de onderwijzers, behoorende tot de niet-Europeesche bevolkingsgroepen, moet dus een zeer ruime plaats worden toegekend, ook bij het onderwijs met Nederlandsch als voertaal.

Maar dan moeten die onderwijzers grondiger geschoold zijn dan de tegenwoordige over het algemeen zijn. Zij moeten niet alleen de moeilijkheden begrijpen, welke zich bij het leeren van het Nederlandsch voor den Inlander opdoen; zij moeten het Nederlandsch volkomen beheerschen. Hiertoe is men alleen in staat, wanneer men geruimen tijd „leeft" in een omgeving, waarin uitsluitend die taal gesproken wordt. Dit is niet het geval op een Indische kweekschool, waar men buiten de lesuren weer Maleisch of Javaansch spreekt. Dit is alleen mogelijk op een kweekschool in Nederland zelf. Een opleiding in Holland is dus gewenscht; het is nauwelijks noodig op te merken, dat die slechts met steun van staatswege kan geschieden.

Wanneer in de toekomst de geünificeerde Indische lagere school, eenmaal abituriënten zal afleveren, of wanneer de leerlingen der op hooger plan gebrachte Inlandsche school, bij het verlaten dier school, vrijwel gelijkwaardig zullen zijn in kennis met de abituriënten der Europeesche lagere school, dan zullen zulke jongelieden

na een jaar voorbereidende studie naar Holland kunnen worden gezonden om daar toegelaten te worden tot de kweekscholen voor onderwijzers. Het admissie-examen kan in Indië worden afgenomen. De eenjarige voorbereiding voor dit examen geschiede met behulp van de lessen van onderwijzers der lagere school.

Maar dit zijn eenigszins toekomstdroomen. Er is nog geen geïnificeerde lagere school, die abituriënten aflevert; zelfs bestaat nog geen 1e kl. Inlandsche school van hooger peil. De opleiding van Inl. onderwijzers in Holland zal dus een ander uitgangspunt moeten hebben. Op dit oogenblik kunnen slechts leerlingen van de Inl. kweekschool in aanmerking komen om naar Holland te worden uitgezonden. Zij kunnen uit de 5e kl. dezer school direct naar de 3e kl. van de Hollandsche kweekschool overgaan.

Prae-advies Hilgers.

Ons antwoord op de eerste vraag is, dat de geheele organisatie van het Indische volksonderwijs er op gebaseerd dient te zijn, dat het onderwijs op den duur zooveel mogelijk in handen komt van onderwijzers, voortgekomen uit niet-europeesche bevolkingsgroepen. De supérieure onderwijskrachten, die uit Nederland worden gezonden, dienen echter zoolang mogelijk leiding te geven.

Vraag 2 is alleen te overwegen voor de jongelieden, die later les zullen geven op de scholen, waar Nederlandsch de voertaal is.

Het blijkt nu reeds dat het, door gebrek aan onderwijskrachten, onmogelijk zal zijn uitsluitend Europeesche onderwijzers met het onderwijs in de Nederlandsche taal te belasten, zoodat dit voor een groot gedeelte aan Inlandsche onderwijzers zal moeten worden overgelaten.

De vraag rijst dan: zal het mogelijk zijn Inlandsche onderwijzers de Hollandsche taal zoo grondig te leeren, dat zij in staat zijn er met vrucht les in te geven?

Deze vraag wordt verschillend beantwoord, maar in ieder geval is het van belang, dat de taal zuizer gehouden worde en daarom is het wenschelijk, dat de jongelieden, die geroepen zullen worden om de Nederlandsche taal te onderwijzen, in Nederland hun opleiding genieten.

De meest gewenschte opleiding zou zijn, dat de jongelieden, die men daarvoor geschikt acht, na de Holl. Inl. scholen te hebben doorloopen, naar de verschillende kweekscholen in Nederland worden gezonden. De kosten komen geheel voor rekening van het Gouvernement.

Indien mettertijd Chineezen of andere Oosterlingen den wensch te kennen geven zich aan het onderwijs te wijden, dan moet hun daartoe gelegenheid worden gegeven.

Het prae-advies van den heer Koelewijn, dat door dr. Adriani werd toegelicht, geeft de volgende korte samenvatting:

Onderwijs in de Ned. taal is voor de Inl. bevolking geen algemeen geldende behoefte; die behoefte bestaat voor het tegenwoordige alleen voor bepaalde catagorieën van personen, in 't bijzonder voor hen, die bij bestuur, rechtspraak of onderwijs arbeiden aan de maatschappelijke en geestelijke verheffing van de bevolking door middel van de vruchten der Westersche cultuur.

Bij uitbreiding van het onderwijs in de Nederl. taal aan de Inl. bevolking zal het moederland op den duur niet in staat zijn de daarvoor noodige onderwijskrachten te leveren; evenmin zouden de koloniën, zonder andere belangen te schaden, de financieele gevolgen van zulk een kostbaar onderwijsstelsel kunnen dragen.

Zooveel als maar mogelijk is, worde aan de onderwijzers uit de Inlandsche bevolking aandeel gegeven in het onderwijs, waarbij de Ned. taal (zooveel mogelijk) als voertaal gebezigd wordt.

De behoefte aan een opleiding van onderwijzers uit andere bevolkingsgroepen (Chineezen, Arabieren en vreemde Oosterlingen) wordt niet gevoeld.

De opleiding van Inlandsche onderwijzers, bestemd voor Holl. Inlandsche scholen, geschiede niet dan bij uitzondering in het moederland.

Bij de opleiding van bedoelde onderwijzers worde gelet op het hooge belang van de grondige kennis van één of meer der Inlandsche talen voor de ontwikkeling van het geheele Inlandsche schoolwezen.

Tot recht verstand van de westersche beschaving, worde niet nagelaten, de aanstaande onderwijzers, waar zulks noodig is, bekend te maken met de christelijke beginselen, waarop zij rust.

De opleiding van Inlandsche onderwijzers voor de Holl. Inlandsche scholen door particulieren worde, onder de noodige waarborgen voor deugdelijkheid, aangemoedigd en krachtig gesteund door de Regeering.

Pater van Lith beantwoordt in zijn prae-advies vraag 1 met een volmondig „ja".

Moet is hier gewenscht en wil men het daarmee niet eens zijn, dan is moet ook dwang, wel te verstaan nooddwang en daarom toch gewenscht, omdat het nu eenmaal niet anders kan.

Waarom kan het niet anders? Omdat er reeds een tekort aan Europeesche onderwijzers is voor de nu bestaande scholen, terwijl het getal der scholen nog moet worden uitgebreid.

Welnu, dan moet ook aan het Inlandsch personeel een ruime plaats worden ingeruimd bij het geven van onderwijs in de Nederl. taal aan de Holl. Inlandsche scholen.

De resultaten, verkregen aan de Holl. Inlandsche scholen met personeel, waaronder vele Inlanders, zijn niet alleen bevredigend, ze zijn in hooge mate aanmoedigend. En de Inlandsche onderwijzers hebben hieraan hun toekomend deel gehad.

Wanneer men alleen te letten had op de vorderingen in de kennis en het gebruik van de Nederlandsche taal, dan zou het antwoord op de 2e vraag een beslist ja moeten zijn.

Er zijn echter „maren", van hygiënischen en moreelen aard.

Ondanks dit alles, zijn wij voorstanders van een opleiding in Nederland, mits een voldoende regeling kan worden getroffen voor hun verblijf aldaar.

Heeft de opleiding in Nederland haar gevaren, de bijeenbrenging van de jeugdige Inlandsche onderwijzers op de hoogere kweekschool met weinig nieuwe leerstof en weinig afleiding, gebrek aan nieuwe indrukken en geen gelegenheden om de jonge levenskrachten te uiten, is even erg of erger.

In de regeling dier opleiding zal voorop geplaatst moeten worden gelijke behandeling der Inlanders met de Europeesche kinderen, die thans reeds op kosten der Indische Regeering in Nederland voor onderwijzer worden opgeleid, met gelijke vooruitzichten voor hunne toekomstige benoeming. Opheffing kan niet bestaan zonder gelijkstelling.

Met een volkomen gelijkstelling is geenszins strijdig de hoogere betaling aan een in Nederland geboren Europeaan in betrekkingen, waarin zij vereischt zijn. Zonder die premie zouden ze immers niet in Indië willen zijn en ze is daarom noodig en redelijk.

Maar wel alle onderscheid, waarvoor geen andere grond bestaat dan rasverschil.

Het bepalen, wie in aanmerking komen voor het voorrecht van die opleiding, is gemakkelijk geworden door het instellen van de commissie van eind-examen van alle kweekscholen. Aan haar worde het overgelaten de leerlingen te kiezen.

De heer Raden Mas Suardhy Suryaningrat is het met den heer Koelewijn eens: de Inlanders moeten niet naar Nederland gaan om te studeeren, want daarmede verschuiven zij het oogenblik, dat in Indië de noodige onderwijsinrichtingen komen.

De heer Soorja Poetro achtte ook een opleiding in Nederland gewenscht boven die op de z.g. hoogere kweekschool, maar was er voor, dat de uitgezondenen eerst de gewone kweekschool doorloopen hadden.

De heer M. Joustra beantwoordde de eerste vraag bevestigend, de tweede vraag echter ontkennend. Spreker wil de Inlanders geheel in hun eigen land een opleiding doen genieten en niet uit hun milieu halen tot nadeel van hen zelven en van hun volk. Hij wil het Inlandsche volk toeroepen: werkt het studeeren in Nederland niet in de hand, maar ijvert er voor om in uw eigen land de studie-inrichtingen te krijgen, die gij behoeft.

De heer P. J. van Ravesteijn zeide dat de Inlandsche onderwijzers niet alleen onderwijs moesten geven, maar ook moesten opvoeden. Daarom moeten zij niet naar Nederland gaan, maar in hun milieu blijven, om Inlander in hart en nieren te kunnen blijven.

Wel is spr. er voor, dat de Inlandsche onderwijzers op lateren leeftijd, als hun karakter gevormd is, naar Nederland komen, om de maatschappelijke organisatie hier te bestudeeren en er het goede van over te nemen. Hun moet daartoe recht op buitenlandsch verlof worden gegeven.

De heer C. E. Barra was van oordeel, dat de Inlandsche onderwijzers niet in staat zijn om de leiding van het Holl. Inlandsch onderwijs op zich te nemen en haalt daarbij de slechte resultaten in Britsch-Indië als voorbeeld aan.

Daarna werd gerepliceerd.

De Voorzitter, de heer Mr. Abendanon, was het met den heer van Ravesteijn eens, dat het goed zou werken, indien de Inlandsche ambtenaren, in het algemeen, verlof naar Nederland konden krijgen. Maar dat behoefde de gelegenheid voor de Inlandsche jongelui, om hier te lande hun opleiding te ontvangen, niet af te snijden. Er zijn wel gevaren, maar daartegen moeten de Hollandsche jongelui toch ook beschermd worden. Wanneer jaarlijks een aantal Nederlandsche jongelui naar Holland worden gezonden, eischt de billijkheid, dat ook de Inlandsche daarvan profiteeren. Evenals de Europeesche jongelui met zorg worden uitgekozen, moet dit ook geschieden met de Inlandsche.

De Voorzitter dankte allen, die tot het welslagen van dit congres hadden medegewerkt en hoopte dat dit eerste congres door meerdere congressen zou worden gevolgd, waarbij dan Suriname en Curaçao aan de beurt zouden kunnen komen.

De heer Bakhuizen van den Brink dankte den Voorzitter voor alles wat deze voor het congres had gedaan.

Waarna de Voorzitter, onder den uitroep: Leve Indië! — waarmede allen instemden — het congres sloot.

—

Een stem uit de Inlandsche ambtenaars-wereld.

Op een vergadering van eenige vooraanstaande Inlandsche ambtenaren te Semarang, werd een advies uitgebracht, waaraan het volgende is ontleend:

I. Samensmelting van het onderwijs voor alle bevolkingsgroepen, wat betreft het eigenlijke volk, is niet wenschelijk en onmogelijk.

II. De verschillende volken moeten hun eigen taal behouden, maar de intellectueelen dienen het Nederlandsch voldoende machtig te zijn.

Reeds nu ondervindt men, dat deze taal er zich beter toe leent dan het Maleisch of Javaansch bij de gedachtenwisseling over meer ingewikkelde onderwerpen.

III. Het onderwijs op de Holl. Inlandsche scholen moet gelijk zijn aan dat van de Europeesche lagere scholen 1e kl. met een landstaal of het Maleisch.

Daardoor kan aan de specifiek Inlandsche behoeften worden voldaan, terwijl aansluiting kan worden verkregen met voortgezet en hoogergaand onderwijs.

IV. Bij het onderwijs vanwege de Christelijke Zending ten behoeve van Mohammedaansche bevolkingsgroepen moet godsdienst worden uitgesloten.

Het is sommigen Mohammedaanschen ouders onverschillig of hun kinderen Christelijk onderwijs krijgen, maar de meesten hebben daartegen groot bezwaar.

Het zou daarom raadzaam zijn, dat van Regeeringswege scherp werd toegezien, dat aan kinderen van Mohammedanen, die, wegens gebrek aan Gouvernements-onderwijs, genoodzaakt zijn om gesubsidieerde Zendingsscholen te bezoeken, direct of indirect geen Christen godsdienstideeën worden bijgebracht.

V. Het M.U.L.O. moet zijn eind- en voorbereidend onderwijs.

Voor hen, die met het eind-diploma M.U.L.O. bij verschillende takken van Gouvernements- of particulieren dienst een voldoend bestaan kunnen vinden, zij het eindonderwijs.

Maar het M.U.L.O. moet ook een voorbereiding zijn voor de opleiding tot Inl. ambtenaren, artsen, rechtskundigen, veeartsen, enz.

VI. Het onderwijs voor meisjes dient hetzelfde te zijn als voor jongens, met toevoeging van de vrouwelijke handwerken.

In beginsel is aangenomen, dat het wenschelijk is, dat meisjes, die de puberteit hebben bereikt, de gemengde scholen verlaten. Zij dienen echter nog verder te kunnen leeren. Daarvoor zijn meisjesscholen noodig.

Als er genoeg lagere meisjesscholen zijn, is het niet noodig om daaraan internaten te verbinden; maar wel aan scholen van voortgezet onderwijs, die beheerd moeten worden door geschikte Europeesche dames. De inrichting daarvan kan zijn als bij de kweekscholen voor Inl. onderwijzers.

Het is gewenscht om Inl. meisjes op te leiden tot onderwijzeressen, op denzelfden voet als de onderwijzers.

VII. Op scholen, waar geen Nederlandsch wordt geleerd, moeten zooveel mogelijk Inlandsche onderwijzers worden te werk gesteld; en op die, waar bij het onderwijs het Nederlandsch als voertaal wordt gebruikt, zij die in het bezit zijn van Europeesche onderwijzersacten, zoowel Europeanen als Inlanders.

Ten einde deze in voldoende aantal te krijgen, moet men aan de eischen der Inlandsche onderwijzers toegeven. Inlanders moeten evenals Europeanen steun krijgen om zich in Nederland voor onderwijzer te bekwamen op de daar bestaande kweekscholen voor onderwijzers.

G.

Suriname.

In „De Amsterdammer" van 9 September een teekening van Braakensiek over de benoeming van den nieuwen Gouverneur van Suriname. Gouverneur Staal, in ambtscostuum, met een reusachtigen pennehouder (ouderwetsche schacht) in de hand en een fleschje inkt aan den bovensten knoop van zijn vest hangend, stokpaardje rijdend op een kantoorkruk. Onderschrift: „Een Staal-tje" van Bureaucratie".

Pen en inkt zal de nieuwe Gouverneur zeker niet kunnen missen, maar vermoedelijk zal een van de redenen van blijdschap over zijne benoeming wel zijn, de wetenschap ontsnapt te zijn aan den eindeloozen paperassenwinkel, die op zoo'n departement door de handen van den Secretaris-Generaal gaat. Na een reis over den oceaan zal de nieuwe bewindsman wel allerminst lust gevoelen zich dadelijk in de paperassen te begraven. Bekend als hij is met den gang van zaken in de kolonie, is het waarschijnlijk dat hij beginnen zal met veel aan de beslissing van de hoofden van departementen over te laten, ten einde zich te ontlasten van allerlei kleine, maar tijdroovende bemoeiingen. De Gouverneur zal al zijn tijd noodig hebben voor het groote werk dat er te doen valt.

Het belangrijkste vraagstuk dat op oplossing wacht, is zeker wel het arbeidersvraagstuk, arbeiders n.l. voor den grooten landbouw. Van dezen tak van bedrijf hangt de welvaart der kolonie af. De creolen-bevolking is te klein om in de behoefte te voorzien en vertoont ook weinig neiging tot den plantage-arbeid. De verkrijging van arbeiders uit onze Oost-Indische koloniën schijnt met groote moeilijkheden gepaard te gaan. Ons wil het toeschijnen, dat de emigratie van Java naar Suriname nooit op behoorlijken voet te regelen zal zijn, nu dit niet gelukt onder het bestuur van den heer I d e n b u r g, die zoo goed bekend was met de nooden van Suriname. Zooals wij onlangs mededeelden, heeft de Britsch-Indische Regeering in beginsel een einde gemaakt aan de emigratie van Britsch-Indiërs onder contract. Aan de koloniën, die hunne arbeidskrachten uit Britsch-Indië verkrijgen, is een tijdruimte van 5 jaren gelaten om tot een nieuwe regeling te geraken. Voor Suriname zal het zaak zijn in dien tijd een zoo groot mogelijk aantal arbeiders aan te voeren, zooals hoogst waarschijnlijk de Britsch West-Indische koloniën, die in hetzelfde geval verkeeren als Suriname, zullen doen.

De Regeering neme deze zaak zoo spoedig mogelijk en krachtig ter hand. De opbloeiende koffie-cultuur, die waarschijnlijk veel kapitaal naar de kolonie zal trekken, zal veel handen noodig hebben. Vindt zij die niet, dan wordt zij in haar ontwikkeling gestoord en verliest Suriname voor de zooveelste maal een goede kans. Te verwachten is het ook dat na den oorlog de bacove-cultuur opnieuw ter hand genomen zal worden. Ook deze cultuur vereischt veel handen, die er niet zijn.

Wij zeiden hier boven, dat de creolen-bevolking tot plantage-arbeid weinig neiging vertoont. Onze lezers zullen zich wellicht herinneren, dat wij het eenigen tijd geleden hadden over het verschaffen van werk aan creolen-jongens op eenige plantages. Wij juichten dit zeer toe en spraken de hoop uit dat de Surinaamsche pers deze belangrijke proefneming niet uit het oog zou verliezen. In „De West" nu vinden wij een belangrijk artikel over de proefneming op een der plantages, n.l. „Jagtlust". Het Steuncomité te Paramaribo, dat geen raad wist met de vele werkloozen ten gevolge van den oorlog, dirigeerde den stroom naar de plantages. Op een gegeven oogenblik had men op „Jagtlust" tachtig creolen-jongens aan het werk. Hiervan verliet een dertigtal om allerlei redenen de plantage. Om aan velerlei bezwaren een einde te maken besloot de directie der plantage om den jongens driemaal per dag eten te verschaffen. De jongens waardeerden de moeite die men nam om voor hen te zorgen. Maar de uitgaven vielen niet mede. Bij de stijgende prijzen werd het voortdurend moeilijker om den jongens den kost te geven voor de 40 cent, die zij daarvoor per dag moesten bijdragen. Toch werd de zaak voortgezet, zoolang het aantal boven de veertig bleef.

Maar plotseling verminderde het aantal belangrijk, waarop men de proef moest staken. Bij de liquidatie bleek een deficit van ƒ 100 aanwezig, dat door de plantage werd bijgepast.

Verschillende oorzaken hadden tot de plotselinge vermindering van het getal jongens medegewerkt. Op de plantage vond een diefstal plaats, waarin eenige der jeugdige arbeiders betrokken waren. Van de andere jongens, die niet in den diefstal betrokken waren, trokken sommigen zich de zaak erg aan. De slechte daad van enkelen dreigde de gansche Jagtlust-brigade, zooals de jongens zich zelven noemden, in opspraak te brengen. Ook verandering van werk was oorzaak dat sommige jongens wegtrokken. Bij het bezoek van den redacteur van „De West" waren er nog maar 12 over. Toch verklaarde de directeur dat hij de proef geenszins als mislukt beschouwde. Over het twaalftal is hij bijzonder tevreden. Zij zijn uitstekende arbeiders geworden, die bij taakwerk gemakkelijk anderhalve taak verrichten. Dit twaalftal beschouwt de directeur als de kern, die voor uitbreiding vatbaar is.

„De West" eindigt het verslag van het bezoek aldus: „Wij stellen ten slotte vast, dat de directeur van Jagtlust, op grond zijner ervaring, de opleiding van jeugdige creolen tot goede plantage-arbeiders zeer goed mogelijk acht. De plantages kunnen op die wijze weder de leerschool worden voor de opleiding van degelijke landbouwers, die later als zelfstandige settlers zich vestigen op perceelen. De toekomst onzer creolen-bevolking ligt niet in de bosschen, maar in den landbouw".

Hoe belangrijk ook deze proefneming zijn moge, de oplossing van het arbeidersvraagstuk voor den grooten landbouw kan zij niet brengen. Deze blijft afhankelijk van den aanvoer van werkkrachten van buiten.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Belofte maakt schuld. Reeds een paar jaren geleden — alzoo T j i p t o m a n g o e n K o e s o e m o in de „V o o r p o s t" — toen de heer Pleyte nog een onbekende grootheid was, en de heer de Waal Malefijt de lakens uitdeelde in het ministerie van Koloniën, werden wij gepaaid met de belofte van een soort van zelfbestuur, hoezeer dat zelfbestuur dan ook wezen zou een, dat onder opzicht staat van de Nederlandsche Kamer en niets mocht doen of beslissen dat maar in de verste verte zou kunnen schaden het belang van het moederland, dat is Nederland. Toen was het in Indië nog pais en vree. De Inlandsche bevolking dacht er nog niet aan, dat het tot hare burgerschapsrechten zou kunnen behooren, mede eigen lot te bestemmen. Onze grootvaders, onze vaders en zelfs wij zijn immers tot heden ten dage onmondig gehouden. Waartoe zou 't dienen, dat onze kinderen mondig worden? Veel is sinds gebeurd, veel water naar zee gestroomd. Er zijn menschen verbannen, een ander ministerie nam de plaats in van Z.E. de Waal Malefijt, enz., enz., waarbij niet te vergeten, dat de Indische Beweging is gegroeid. Niet gegroeid is echter Nederlands belofte. Het is bij een belofte gebleven en zal in de eerste jaren wel een belofte blijven. Daarvoor staat ons borg de mentaliteit van den huidigen minister van Koloniën, die meer in Zwitserland verblijft dan in Z.E.'s departement. De Indische beweging is echter zooals gezegd gegroeid. In groote kringen wordt de behoefte gevoeld aan medezeggingsschap in het bepalen van wat door den staat behoort te worden gedaan om zijn leven te verzekeren, dank zij de voortdurende propaganda der revolutionnaire partij. Bewijzen? Op de jaarvergaderingen der verschillende proletarische vereenigingen zooals de Sarikat Islam, Insulinde en I. S. D. V., staat op het programma Koloniale Raad of Indisch Parlement als een onderwerp, dat bespreking zal vinden.

Indiërs! een goede raad is altijd op zijn plaats. Nu niet springen als een kikker, doch vooruit gekropen als een slak. De Regeering weet het best, wat jelui voegt en wat niet!

Klachten uit de Vorstenlanden. De „L o c o m o t i e f" schreef: Onder de lagere prijajies in onze veste (Djokdjakarta) heerscht momenteel ontevredenheid naar aanleiding van de nieuwe atoeran (regeling) in zake de traktementen. Zooals wij onlangs meldden krijgen de prijajies thans in plaats van apanagegelden maandelijksche traktementen overeenkomstig de opbrengsten hunner vroegere apanagegelden. Ook op de prijajies in den kraton wordt deze atoeran toegepast, en vele prijajies krijgen nu een maandelijksch traktement van 2 à 3 gulden, hetgeen, zooals wel te begrijpen is, volstrekt niet voldoende is om er van te leven.

Dit is echter nog niet alles. De uitbetaling van de traktementen geschiedt op zulk een moeilijke wijze, dat velen het de moeite niet waard achten het kleine bedrag te ontvangen. Aan het begin van de maand moeten de pripajies zelf hun traktement ten huize van den Prins Mangkoeboemi en Prins Ngabei komen halen. Doch eerst ontvangen de hoogere prijajies hun traktement en daarop volgen de lagere prijajies; komt iemand te laat, dan moet hij een maand wachten, en eerst de volgende maand krijgt hij zijn traktement dubbel. Het gebeurt wel eens, d a t e e n p r i j a j i e d a g e n a c h t e r e e n e l k e n m o r g e n v a n 7 u u r 's m o r g e n s t o t 5 u u r 's n a m i d d a g s v o o r h e t h u i s v a n d e n P r i n s M a n g k o e b o e m i m o e t b l i j v e n z i t t e n, o m o p z i j n b e u r t t e w a c h t e n. — Tot zoover het blad, alzoo de „V o o r p o s t". — Hoogstwaarschijnlijk weet de Resident van Djokdja daarvan officieel niets af, aangezien de prijajies toch niet durven klagen, evenmin als de prijajies in de Gouvernementslanden over onregelmatigheden bij de uitbetaling van salarissen in de kaboepatens. Dat de belanghebbenden zoo lang op het hun toekomende moeten wachten, is wel treurig. De Pangerans Mangkoeboemi en Ngabei zijn toch geen a d j u n c t t o e w a n A l l a h, dat zij iets dergelijks niet verkiezen te coupeeren. De Sultan heeft evenwel in zijn dienst den heer John Israël voor de geldzaken. Waarom dezen niet opgedragen, de tractementen der prijajies op tijd en zonder een cent k o e r a n g uit te betalen?

Vrouwelijke Inlandsche Artsen. Gravin van Limburg Stirum, echtgenoote van Z. E. den Landvoogd, heeft toegestemd Beschermvrouw te worden van de school tot opleiding van vrouwelijke Inlandsche artsen, m.a.w., dat zij de belangen van het onderwijs zal bevorderen. Vrouwelijke Inlandsche artsen zijn hard noodig met het oog op het groote aantal geboorten en om de tallooze doekoens van verschillende landaarden te verdringen. Een vrouwelijke Inl. arts is toch meer waard dan de meeste doekoens, die immers geen opleiding genoten hebben. („P e m b r i t a B e t a w i").

Op de Hoogere Burgerschool te Bandong zijn dezer dagen bevorderd van de 1e naar de 2e klasse de Inlandsche meisjes R. A. Siti Hadidjah en Soeprapti. (Id.)

Nieuwe Inlandsche Vereenigingen. Volgens de „B i n t a n g S o e r a b a j a" is te Koewoe onder Semarang opgericht de vereeniging „P a n g r e k s o B o e d i r a h a j o e", die wekelijks een blad uitgeeft de „L o e a s P e m a n d a n g a n", ter bevordering van de belangen van Koewoe, vroeger behoord hebbende tot het vorstendom Mendang Kamoelan. Deze vereeniging wil ook zorg dragen voor het onderhoud van de oudheidkundige voorwerpen, die zich daar bevinden. Te Koewoe werd ook opgericht een ambacht- en teekenschool; dit is wel een bewijs van den vooruitstrevenden geest, die daar onder de Inlanders heerscht, zegt de schrijver.

Te Tjabak, bij Blora, is een vereeniging opgericht onder de Inlandsche ambtenaren van het Boschwezen om te strijden tegen hen, die aan g i l a h o r m a t lijden (hoogheidswaanzin). Onder den naam van M a r d i O e t o m o wil zij ook een actie voeren tegen de houtvesters die de hormat overdrijven. Deze vereeniging wil ook aandringen op verbetering der traktementen en zal ook een orgaan uitgeven.

In Djokdjakarta is volgens de „K a o e m M o e d a" op een anderen grondslag een Inlandsche vereeniging opgericht voor en onder het dievengilde. Zij draagt den naam van de „Nisto Oetomo" (de uitverkorenen onder de verschoppelingen). Zij, die bewijzen geleverd hebben van geschiktheid voor het plegen van kleine dieverijen (ngoetil), zakkenrollen (njebrot), straafroof enz., worden als lid aangenomen. Het doel van deze vereeniging is de leden te helpen om, als zij door de politie worden opgevat, van een veroordeeling af te komen, dan wel hun daarna geldelijk eenigszins tegemoet te komen. De president is een zekere Setropejok, die te Ngambengan woont. Bedoelde hulp wordt o.m. als volgt verleend: A. wordt aangehouden, omdat hij een kain gekaapt heeft. B., een medelid, staat er vlak bij, dat A. met de kain door de politie wordt aangehouden, en verklaart terstond, dat de kain eigenlijk zijn kain is, waarmee hij A. heeft uitgezonden om die te verpanden. Voor alle zekerheid verzoekt hij den politieman de kain te mogen bezichtigen. Hij krijgt die in handen en gaat er mee van door. Hij is niet te vinden. In elk geval verdwijnt de kain als overtuigingsstuk. A. wordt dan bij gebreke van het overtuigingsstuk voor de rol of het landgerecht vrijgesproken.

De kain en andere op deze wijze verkregen artikelen, worden bij den president (genoemden S. P.) gebracht en verzameld, welke later geleidelijk door handlangers, waaronder bakoels (koopvrouwen) verkocht worden. De opbrengst wordt volgens een bepaald tarief onder de deelgerechtigden verdeeld. — De schrijver concludeert, dat er dus vooruitgang bestaat niet alleen op het terrein van zedelijkheid en ontwikkeling, maar ook op het gebied van slechtheid. Waartoe dienen nu de loenhuizen in Djocdja? vraagt hij. (De loenhuizen zijn verblijfplaatsen, door het bestuur daargesteld voor volk, dat ter slechter naam en faam bekend staat of reeds een veroordeeling heeft ondergaan. De bewoners mogen (moeten) overdag uit werken gaan om geld te verdienen voor vrouw en kinderen, maar tegen den avond moeten zij teruggekeerd zijn om in die verblijfplaatsen den nacht door te brengen. Deze menschen worden l o e n s genoemd).

De vijandige geest onder de bevolking. In de „K a o e m M o e d a" wordt een godsdienstleeraar aangevallen, die door zijn leerlingen een vlugschrift heeft laten schrijven ter bestrijding van de Sarikat Islam en daarbij de grofste leugens gebezigd heeft, voornamelijk hierop neerkomende, dat de eigenlijke bedoeling van de S. I. is een opstand tegen het Gouvernement in het leven te roepen. De Soesoehoenan van Soerakarta zou het denkbeeld daartoe hebben aangegeven, omdat hij verbitterd is, dat Java in zoo langen tijd in het bezit van de Hollanders is. Als deze opstand is uitgebroken, zal de Sultan van Turkije dien steunen en kanonnen en geweren zenden. Dit geschrift is in grooten getale in de Preanger Regentschappen verspreid. In een ander artikel wordt vermeld, dat de Pangoeloe van Tjiandjoer er eigenlijk achter zit. Dit wordt in een ander artikel door een inzender tegengesproken.

Fanatisme. In evengenoemd blad („K a o e m M o e d a"), is opgenomen een protest van den ondervoorzitter van de S. I. te Telokbetong, tegen den civiel gezaghebber aldaar, die als magistraat op een gerechtszitting gezegd moet hebben, dat de Islam een godsdienst is van slechtheid en drek; een dwaalleer, voor geen kwartmensch van waarde. Er wordt nog bij vermeld, dat deze magistraat een vrouwelijke getuige heeft laten mishandelen.

Nog wordt in dit blad het fanatisme van den voorzitter van de S. I. Goenawan veroordeeld, die aan den chef van den gezondheidsdienst te Batavia geschreven heeft, dat een Mohamedaansche vrouw geen vaccinatrice mag zijn, als in strijd met de Koran, die dit bedrijf voor vrouwen als h a r a m beschouwt.

De schrijver zegt dat integendeel de Islam voorschrijft, dat men zijn medemensch goed moet doen; en dat doen toch de vaccinatrices, waar zij honderden vrouwen inenten, daarbij God biddende de ingeënten te bewaren voor de cholera. En nu zoude men, op grond van dien namens de Mohamedaansche gemeente geschreven brief, die vaccinatrices weer moeten ontslaan? „Vervloekt zij Goenawan, onwaardig individu, huichelend schrijver van leugen en bedrog", roept de schrijver uit.

De redactie voegt hieraan toe, niet te kunnen begrijpen, dat Goenawan uit naam van de Mohamedaansche gemeente heeft kunnen schrijven. Als men zijn advies moest volgen, dan werden handelingen gepleegd, die zeer zeker h a r a m waren. De vrouwen zouden voortaan door mannelijke vaccinateurs moeten worden gevaccineerd; en dergelijke lichamelijke aanrakingen worden door de Islam wel verboden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Administratieve aanschrijvingen. Volgens de „P e w a r t a S o e r a b a j a" heeft de Gouverneur-Generaal de Hoofden van Algemeen Bestuur aangeschreven om in 't vervolg bij afwijzende beschikkingen op verzoeken, de motieven aan te geven, waarop de afwijzing berust.

Hadji Mohamed Omar van Tjoeramalang (Djombang), heeft volgens evengenoemd blad aan den G. G. een request ingediend, houdende het verzoek de Mekkagangers toe te staan de reis over Singapore, Colombo en Bombai enz. te maken, voorzien van een visum repertum van den Turkschen Consul te Batavia. De Landvoogd moet hierop geantwoord hebben, dat 't hem onverschillig is of en hoe de menschen naar Mekka gaan, maar dat het N.-I. Gouvernement nu wel heeft overwogen, dat 't niet in het algemeen belang is, dat de Inlanders naar Mekka gaan, vermits het Gouvernement niet bij machte is hen te hulp te komen, als zij onderweg moeilijkheden ondervinden.

Duitsche gezindheid. Meergenoemd blad beweert, dat Turkije thans meer dan teleurgesteld is door zijn bondgenootschap met Duitschland. Een nieuwe overeenkomst is met dit rijk aangegaan, waardoor het daaraan met handen en voeten is gebonden. Wat zal het lot van Turkije zijn, als de geallieerden overwinnen, vraagt de schrijver? Ook Bulgarije werd gepaaid om een voor Duitschland voordeelig verbond te sluiten. Maar bekend is 't, dat de Bulgaren 't niet van de Duitschers moeten hebben. In een gezelschap over den oorlog pratende, vroeg iemand aan zijn kameraad: Als hier eens oorlog kwam, wat zoudt gij dan doen? Wel, antwoordde de kameraad, de zijde kiezen van den overwinnaar. Waarom? Wij zijn hier immers toch als karbouwen in een woud. Zij die het woud in hun bezit hebben, zijn ook eigenaren van de buffels.

De zwarte lijst en de gele lijst. Toen de Chineezen — alzoo de „B i n t a n g S o e r a b a j a" — bij verschillende gelegenheden de boycot toepasten, werd dit door de Hollanders niet goed gevonden. Ergens in den Bijbel

van de Christenen wordt naar waarheid gezegd: Wat ik doen wil, dat doe ik niet, en wat ik niet wil, dat doe ik juist. De boycot, die de Europeanen zoo verafschuwen, wordt nu door hen zelf toegepast op hun eigen rasgenooten. Ten bewijze hiervan moge strekken de z.g. zwarte lijst tot uitsluiting van Duitschers en Duitsche tokos en andere menschen, die om de een of andere reden met Duitschers in betrekking staan. En nu is de gele lijst der Duitschers gekomen om de Engelschen te dwarsboomen. De Engelschen hebben nu, volgens de laatste berichten, het Bataviaasch Handelsblad geboycot, omdat in dit blad nog al dikwijls partij getrokken werd voor de Duitschers. De meeste Indische couranten zijn anders niet neutraal en meer op de hand van Engeland. Die dat niet zijn, worden geboycot. De Inlanders kunnen hieruit wijze lessen trekken. De Duitschers te Batavia maken volgens het blad veel werk van de z.g. gele lijst. Er zijn 300 Duitschers, die er aan meedoen.

De politie te Soerabaja. Te Soerabaja vordt volgens de „Bintang Soerabaja" geklaagd over de slapheid van de politie. Het blad onderschrijft, wat een correspondent van de „Locomotief" hieromtrent volgenderwijs schreef: Ik meldde u reeds, dat het hier met de veiligheid alles behalve gunstig is gesteld. Er wordt hier veel gestolen, des nachts zoowel als op klaarlichten dag. In de huizen zoowel als op den publieken weg. Legio zijn de gevallen van ontrouwe bedienden, die er met de duiten of de barang van toewan of njonjah vandoor gaan. De Soerabajaasche politie? Die is eenmaal georganiseerd en driedubbel gereorganiseerd. We hebben hier een hoofdcommissaris, drie commissarissen eerste, vijf idem tweede klasse, een massa opzieners eerste, tweede en derde klasse, aspirant opzieners en Europeesche hoofdagenten en dan nog een heel legioen Inlandsche agenten. Buitendien nog de assistent wedono's en de mantris met hunne „oppassers". En last not least: een particulieren nachtveiligheidsdienst, een groot voorrecht, dat alleen de krokodillenstad heeft. Verder hebben we hier nog een hoofdcommissariaat, twee afdeelings- en vijf sectiechefs, benevens achttien posthuizen. En dan nog onze onvergelijke, wereldberoemde recherche! Een recherche, die haar sporen heeft verdiend. Die zich onverwelkbare lauweren heeft verworven door het arresteeren van een Japanschen spion, die zich 24 uur later ontpopte in een eerzamen koekjesverkooper. Die geen klaarheid weet te brengen in allerlei duistere perkara's, die niet preventief werkt en ondanks het uitzetten van dag- en nachtposten en het doen van rondes geen diefstallen met of zonder inbraak, overklimming en ondergraving weet te voorkomen. De straatroovers geneeren zich niet om hun slag te slaan vlak voor de neuzen der rechercheurs en politieagenten. Ik geloof, dat een beetje minder theorie en minder nota's, zoowel onze politie als onze brave Soerabajanen ten goede zal komen.

Ziekengestichten. Hetzelfde blad ontving van Batavia het bericht, dat de G.G. een som van *f* 800.000 op de begrooting gebracht heeft voor de verbetering van de ziekengestichten in N. I. De bestaande toestand, zooals Z.E. dien te Batavia gezien heeft, was naar zijn oordeel alles behalve bevredigend.

Van Vreemde Koloniën.

Amerikaansche koloniale politiek.

In verband met de kwestie van den overgang der Deensche Antillen onder Amerikaansche vlag en van 't gerucht van verkoopplannen van Nederl. Curaçao aan de Vereenigde Staten, wordt in de buitenlandsche pers aan deze uiting van de Monroeleer meer aandacht geschonken dan in Nederland zelf. In La Dépêchle Coloniale zijn achtereenvolgens Michel Larchain en Camille Fidel aan 't woord geweest; zij herinneren daarbij aan artikelen in Amerikaansche bladen, die als voorloopers van de uitbreidings-actie kunnen worden aangemerkt en w. o. de beschouwingen van Ch. H. Sherrill in de Maartaflevering van de North American Review bijzondere oplettendheid vragen. Bij hetgeen daar aan 't brouwen is, achten wij 't niet overbodig hier de vooruitzichten, die Sherrill fantaseert, weer te geven. Hij noemt zijn artikel „de versterking van Latijnsch Amerika", hij wil geen uitbreiding van Noord Amerika ten koste van Amerikaansche zusterstaten, maar de bezittingen der Europeesche mogendheden moeten Amerikaansch worden en komen aan de staten, die door hun natuurlijke ligging of eenig speciaal staatkundig belang zijn aangewezen. Hij acht nu 't gunstige oogenblik gekomen om aan Denemarken, Nederland, Frankrijk en Engeland aanbiedingen te doen om hun koloniën te koopen, daar de financieele moeilijkheden, waarin zij verkeeren, hen hiervoor ontvankelijk moeten maken. Deze handelwijze zou slechts als een voortzetting gelden van de vrijmaking van Cuba, waarvoor N. A. millioenen hebben besteed. Canada zou niet in 't plan worden opgenomen, daar 't in staat wordt geacht een self-gouvernment te worden, zoodra het dit zelf verlangt.

Hij gaat ook over tot een verdeeling van de koloniën onder de nieuwe meesters. Hij droomt van een groot Columbië, dat mede Venezuela en Equator zal omvatten, aan deze gemeenschap zouden Engelsch- en Nederlandsch Guyana komen. Fransch Guyana zou voor Brazilië zijn bestemd. Britsch Honduras zou aan een bond van Midden-Amerikaansche staten komen. De eilanden zouden in 't algemeen komen aan de meest nabijgelegen Amer. republiek. Is de afstand te groot om ze daartoe als 't ware aangewezen te beschouwen en maken ze belangrijke strategische punten uit, die toegangen tot 't Panamakanaal beheerschen, dan behooren ze eenvoudig door de Vereen. Staten geannexeerd te worden. Venezuela zou de eilanden krijgen, die in zijn nabijheid liggen, evenals aan Argentinië de Falkland-groep wordt toegedacht.

De afstand zou òf in geld òf in ruil tegen de Philippijnen kunnen bewerkstelligd worden, zoodat ook het voor Amerika vervelende Philippijnenvraagstuk er zijn oplossing door zou vinden.

C. Fidel wijst er op, dat de denkbeelden van Sherrill gepubliceerd zijn in een tijd, waarin ook de laatste pan-amerikaansche congressen gehouden werden. Toch was er geen overeenstemming in opvatting. Terwijl Sherrill een plan ontwikkelt, waardoor de Amer. Staten in een klein aantal bonden gegroepeerd worden, spraken de congressen zich meer uit voor economische samenwerking, waardoor de handelsrelatiën beter zullen worden georganiseerd, zoodat de landen van de twee groote Amer. vastelanden minder afhankelijk zullen worden van Europa en Azië. Zij willen ook aansturen op eenheid in munt en in douanestelsel, op ontwikkeling van de gemeenschapslijnen te water en te land, op de stichting van succursalen van de N.-Amerik. banken en Midden- en Zuid-Amerika. Deze denkbeelden hebben echter geen algemeene instemming gevonden. Volgens 't rapport van A. Vinci, inspecteur voor de Italiaansche emigratie te Buenos Aires (Juni 1915) toonden de afgevaardigden uit Z.-Amerika een groote gehechtheid aan de gewoonten en traditiën, die uit de oude Europeesche latijnsche landen naar M. en Z. Amer. zijn overgebracht en voelden zij er niet veel voor aan N.Amer. een voorrang te geven op de bestaande Europ. relatiën.

Het pan-amerikaansche denkbeeld schijnt dus nog niet vlot ingang te vinden, ook het plan van Sherrill staat op een lossen grondslag, te meer daar 't lot van Haïta, San Domingo en Mexico nog niet zoo heel aanlokkelijk lijkt ter navolging.

Maar niettemin geeft de ijver van N.-Amer. reden om op zijn expansielust bedacht te blijven, Groot Brittannië heeft aan deze aangelegenheid zijn aandacht gewijd, zooals uit de reorganisatie van zijn Antillen in een dominion van twee millioen zielen mag worden opgemaakt. Welke voornemens heeft Nederland? Wij hebben een paar weken geleden op de noodzakelijkheid gewezen om tijdig een gedragslijn te overwegen, wij hebben toen volle aandacht gevraagd voor de nabijheid van de Nederl. eilanden Saba en St. Eustatius bij de Deensche Antillen, waarover thans zooveel te doen is, doch wij betwijfelen of onze oproep wel gehoor heeft gevonden, en toch, wanneer dit vraagstuk niet met beleid in een gewilde richting gestuurd wordt, zal 't ons onvoorbereid voor een niet gewilde oplossing stellen, — en wat dan?

Weet men de beschouwingen in de vreemde pers te ontdoen van 't gezochte en overdrevene, dan blijft in hun overeenstemmende strekking een waarschuwing over, waarvoor Nederland niet doof en blind mag blijven, indien 't zich nog als groote koloniale mogendheid wil beschouwen en doen eerbiedigen.

Duitschland verliest zijn laatste kolonie.

Dar-es-Salem, de hoofdstad van Duitsch O.-Afrika, is aan de colonnes, die onder de vereenigde leiding van generaal Smuts ageeren, overgegeven. Bij de taaiheid van verzet en verweer, die de D. overal toonen, zal de strijd in deze kolonie nog niet als geëindigd zijn te beschouwen, maar wel is hij hiermede beslist. De D. kunnen zeggen, dat zij met eere gedaan hebben, wat met de beschikbare middelen te doen was, maar de gecombineerde colonnes hebben met zooveel overleg en tact gehandeld, dat zij in betrekkelijk korten tijd de aaneenschakeling en samenvoeging van hindernissen door de natuur opgeworpen, en door den verdediger benut, hebben weten te overwinnen. Dit succes mag in de eerste plaats aan generaal Smuts worden toegeschreven.

Alleen door zijn manier van stelselmatig en toch voortvarend voorwaartsschrijden, zóó dat uit verschillende richtingen te gelijk veld gewonnen werd, was 't mogelijk de krachten van den verdediger verdeeld te houden en zijn operatiegebied in snelle geleidelijkheid in te krimpen. De Boeren-generaals Botha en Smuts hebben in Z.-W. Afrika en in O.-Afrika lessen gegeven, die de strategen in Europa zich ten nutte kunnen maken.

Zooals wij zeiden, de oorlog is er nog niet afgeloopen, ook nu blijft Smuts methodisch op dezelfde wijze te werk gaan.

Daags vóór den val van Dar-es-Salem seinde hij, dat de vervolging van de vijandelijke hoofdmacht in 't Ulugurugebergte met voortvarendheid werd voortgezet, in weerwil van den ongewoon sterken regenval, die de bruggen heeft weggeslagen en de wegen vernield. Dit zou voor menig aanvoerder een reden zijn geweest tot uitstel, maar de Boeren hebben geleerd, zich hierdoor niet te laten ophouden. De plannen van den verdediger, om langdurigen tegenstand te bieden in dit daarvoor gunstige terrein en daardoor tijd te winnen, werden toen reeds als verijdeld beschouwd, daar ten W. van 't gebergte de bereden troepen op Mahalalia en Nissaki aanrukten. Te gelegener tijd rukte de sterke afdeeling van Deventer van Kilossa naar 't Z. op, de kolonne Northey marcheerde van Iringa en Lupembe in O. richting naar Mahenga. De kustkolonne, van Bagamajo opgerukt, naderde toen Dar-es-Salem, in samenwerking met oorlogsschepen. Zoo dreigde de hoofdplaats nabij de zee een insluiting door troepen, die langs den langsten weg over land gekomen waren, en die nu tot samenwerking met de marine kwamen. Dit is niet de meest gevolgde weg om een havenplaats aan te vallen, hoewel 't daarom toch geen ongekende wijze van oorlogvoeren is, zij heeft 't voordeel van het meesterschap over 't land reeds te hebben, wanneer de val van de hoofdstad volgt, terwijl anders de veroveraar excentrisch zijn strijdmiddelen moet verdeelen om 't land in te gaan, wanneer de verdediging niet wordt opgegeven na den val van de hoofdplaats.

Den 4en September kwam 't bericht der overgave. Maar ten Z. van Mrogoro werd de vervolging voortgezet. De hoofdmacht van generaal Smuts bevond zich bij Matombo, op de O. hellingen van 't Ulugurugebergte. Kleinere afdeelingen bewogen zich door 't heuvelland in Z. richting; van 't W. trokken bereden afdeelingen naar de overgangen over de Ruahu-rivier, in samenwerking met afdeelingen van van Deventer, wiens hoofdmacht Kihiemi had bereikt. In 't Z. gebied bereikten de kolonnes onder Northey Neu Iringa, zij hadden verder Maheuge tot bestemming, in welke richting alle D. troepen trachten terug te trekken, die zich nog te velde bevinden. De marine bezette daarna de havens Kilwa Kiwintsch en Kilwa Kissiwani (t. Z. v. Dar-es-Salem). De kolonnes rusten te Dar-es-Salem dus niet op hun lauweren; daar de plaats door de bezetting ontruimd was, gaf de verdediger zoo aan, dat hij ook niet strijdensmoede was. Een fiere strijd!

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Handel.

In no. 8 van het maandschrift „De Handel", vervolgt J. Kleijntjes zijn beschouwingen over oorsprong en geschiede-

nis van de tabak". Dit gedeelte heeft uitsluitend betrekking op den Indischen Archipel.

Verder vinden we in dit nummer onder het opschrift ,,Koloniaal beheer" een critiek op het Indische financieel beleid, naar aanleiding van de eerste eigen leening der koloniën.

Onze Koloniale Landbouw.

Dat de serie geschriften ,,Onze Koloniale Landbouw" onder redactie van Dr. J. Dekker zeer in den smaak valt is genoeg bekend; hoewel ze zelfs nog niet geheel compleet is, zijn van sommige deeltjes reeds herdrukken noodig. Zoo ontvingen we nu bijv. weer een 2en druk van het door den heer J. J. Paerels beschreven werkje, dat over de rijst handelt. In hoofdzaak is deze druk gelijk aan den eersten. Alleen het hoofdstuk ziekten en plagen onderging eenige uitbreiding in verband met nieuwere onderzoekingen te Buitenzorg verricht. Overigens zijn geen wijzigingen aangebracht.

Handelingen Ned.-Indische Juristen-Vereeniging.

De jongste aflevering van dit periodiek (Bijlage van het Indisch Tijdschrift van het Recht) bevat een prae-advies van Mr. A. Neytzell de Wilde, getiteld: Welke is de bewijskracht der ingevolge art. 1 der overschrijvingsordonnantie (Stsbl. 1834, no. 27) opgemaakte eigendomsbewijzen? Is die bewijskracht voor de rechtszekerheid van den eigendom voldoende of behoort zij in het belang daarvan te worden uitgebreid?

De Schr. heeft zijn taak zeer ruim opgevat, zich niet bepaald tot eigen meening, maar de vragen zoo objectief mogelijk behandeld en een veelvuldig gebruik gemaakt van jurisprudentie en van andere schrijvers.

Reglement Rechtswezen Oostkust Sumatra.

Als uitgave van de N. V. ,,De Deli Courant" te Medan, is verschenen: Reglement op het Rechtswezen in het Gouvernement Oostkust van Sumatra. Bijgewerkt uit de betrekkelijke Staatsbladen tot 1 Jan. 1916.

We veroorloven ons de opmerking dat, waar deze uitgave (waarvan de prijs werkelijk niet gering is), is samengesteld om tijdroovend zoeken in de Staatsbladen te voorkomen, de samensteller een nuttig werk zou hebben verricht indien hij zijn geschrift van een register had voorzien. Wellicht kan met deze opmerking bij een eventueelen herdruk rekening worden gehouden.

Jaarboek Suikerfabrikanten.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen de 21e jaargang (1916—'17) van het Jaarboek voor Suikerfabrikanten in Ned.-Indië (met kaart, aangevende de ligging der suikerfabrieken van Java en Madoera.)

Economisch overzicht van Ned.-Indië.

Als No. 7 va nde publicaties in 1916 van de Afdeeling Nijverheid en Handel te Buitenzorg is verschenen ,,Halfjaarlijksch overzicht van Nederlandsch-Indië" (eerste halfjaar van 1916). (Volgens een aankondiging in No. 28 der zgn. ,,Korte Berichten".)

Gedenkschrift Mr. C. Th. van Deventer.

Bij de uitgevers P. N. van Kampen en Zoon te Amsterdam is ter perse: ,,Leve en Arbeid van Mr. C. Th. van Deventer, beschreven en verzameld door dr. H. T. Colenbrander en J. E. Stokvis. Deel I zal bevatten een levensbeschrijving van Mr. C. Th. van Deventer, van de hand van dr. H. T. Colenbrander; deel II een bloemlezing uit zijn voornaamste geschriften, en deel III, het laatste deel, een overzicht van de kleinere geschriften en redevoeringen, benevens een register op het geheele werk. Het werk zal bevatten een reproductie naar een portret van Mr. C. Th. van Deventer, geteekend door Jan Veth, benevens een 14-tal andere illustraties. Het eerste deel zal in dit najaar verschijnen, het tweede vermoedelijk ook nog in 1916, het derde in het volgende voorjaar. (N. R. Crt.)

De havenwerken van Makassar.

Onder dezen titel heeft de heer L. de Groot, aannemer en hoofduitvoerder der havenwerken te Makassar, een brochure uitgegeven (bij Belinfante—Schinkel, Den Haag), bevattende ,,kantteekeningen" op de ,,Nota van den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken met betrekking tot het advies betreffende de in uitvoering zijnde havenwerken te Makassar enz. enz." De heer de Gr. beschuldigt den heer J. Homan van der Heide (die als toenmalig Directeur der B. O. W. de nota samenstelde), van valsche voorstellingen onjuistheden, beleedigingen, enz.

Toradjasche karaktertrekken.

Aldus het opschrift van een artikel van Dr. N. Adriani in het Sept.-No. van ,,Onze Eeuw". Schr., die jarenlang onder de Toradja's heeft verkeerd, geeft een zeer duidelijk beeld van hun karaktereigenschappen, waarop, zegt hij, een drie-tal factoren belangrijken invloed hebben uitgeoefend, nl. de communistische levenswijze, de slavernij en de godsdienst.

Encyclopaedie van Ned. West-Indië.

Opnieuw is eene aflevering verschenen, de elfde. Zij begint met het slot van het artikel slavernij en eindigt met Verdragen.

Behalve deze vrij uitvoerige artikelen (vooral het laatste is zeer breedvoerig opgezet, en wordt in een volgende aflevering vervolgd), zijn de volgende onderwerpen min of meer uitvoerig beschreven: Spelen. — Strafrecht en strafstelsel. — Suikerriet. — Suriname. — Sypesteyn. — Tijdschriften en periodieken. — Tooneel. — Treef. — Veeteelt.

Wegens plaatsgebrek kunnen wij geen dezer — meerendeels zeer interessante — artikelen, afzonderlijk bespreken.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van afl. 3 van deel LVI noteeren we de volgende bijdragen: Eenige beschouwingen naar aanleiding van de verhandeling van den heer P. C. Flu ,,Epidemiologische studiën over de cholera te Batavia, 1909—1915", door Dr. O. L. E. de Raadt. — Enkele opmerkingen naar aanleiding van de ,,beschouwingen" van Dr. de Raadt, door P. C. Flu. — Pestbestrijding in New.Orleans, door C. Bonne te Paramaribo. — De quantitatieve bepaling van ureum in urine van de urease in sojaboonen, door Dr. P. A. Boorsma.

De Indische Gids.

Het Sept.-Nr. bevat slechts een twee-tal zgn. hoofdartikelen, nl. van Mevr. K. H. Corporael over de districts- en regentschapsgerechten in Ned. Indië (wordt vervolgd), en zoomede het slot van H. H. van Kol's ,,Twee verschillende werelddeelen (waarin de schr. een schets geeft van het Japansche volk, gegrond op persoonlijke waarneming).

Verder de gewone rubrieken: Varia. — Maandelijksche revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en Industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Een landbouwkundig weekblad voor Ned.-Indië.

Het aantal periodieken in Indië neemt voortdurend toe. Thans is weder opgericht (onder redactie van A. de Koning te Soekaboemi), een ,,Algemeen Landbouwweekblad voor Nederlandsch-Indië". De eerste twee Nrs. (van 7 en 14 Juli) maken een gunstigen indruk. Behalve een aantal kleinere stukjes, vinden we grootere over Kamers van Landbouw in Indië. Vruchtenteelt op Java. — Ontginning van boschgrond, bestemd voor kinaplantsoenen, enz.

De redactie zet in een ,,Wat wij willen" haar standpunt uiteen, waaraan het volgende is ontleend:

,,We staan de belangen voor niet alleen van de directies, de administrateurs en de employées, maar ook van land en volk. We wenschen noch zuiver praktisch, noch zuiver wetenschappelijk te zijn, maar we willen beide partijen hooren, we zullen, als ze met gezonden kost opkomen, beide hun schotels laten opdragen. Ieder, die op de eene of andere manier geinteresseerd is bij den landbouw, moet in ons weekblad zijn orgaan zien, dat hij steunt, en gedeeltelijk mee samenstelt. In de eerste plaats zullen opgenomen worden origineele stukken over onderwerpen, rakende de belangen van den Indischen landbouw. In de tweede plaats handelsberichten voor zoover ze in het belang van de planters zijn. Verder korte berichten, mutatiën, vragen over vakaangelegenheden, korte besprekingen over nieuw uitgekomen landbouwkundige werken, brochures, enz.

Koloniaal Tijdschrift.

In de Sept.-afl. worden de volgende onderwerpen behandeld. Stoomscheepvaart in Ned.-Indië, door P. Scheffer (tekst eener voordracht, gehouden voor de Ned. Indische Bestuurs-academie). — De wegen op het eiland Java en het verkeer daarop, door H. Kool. (Slot.) — Mémoires van een Atjehschen balling, door H. T. Damsté (vervolg; het eerste gedeelte verscheen in de Indische Gids). — Het gedenkschrift van een ambtenaar-krijgsman (nl. Nahuys), door S. Kalff (slot). — Eene beschouwing over den in den nacht van 21 op 22 December 1915 plaats gehad hebbenden overval van Padang Pandjang, door C. P. — B. B. geschiedenissen, Feiten en figuren, door Ekhard.

Overigens de gewone rubrieken: Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door A. H. J. G. Walbeehm. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Boekbespreking. — Bibliographie.

Indisch Staatsblad.

De heer Joh. Suys vervolgt in de Java-Post van 7 Juli zijne beschouwingen over het Indische Staatsbeleid; hij behandelt thans de partijgroepeering in Indië. Van denzelfden schrijver nog een artikel in het 1 Juli.-Nr. van ,,Locale belangen", onderwerp: De instelling van een dagelijksch bestuur (de kwestie der burgemeesterbenoemingen).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 36: De toekomst der bibitvoorziening van de Javasuikerindustrie, door J. Sibinga Mulder. — Begrooting voor de oprichting van een suikeronderneming van 4000 acres in Suriname, door J. Brown te Paramaribo. — Soekaboemische landbouwvereeniging. — Rietsoorten van het Chunnee bloed. — Bibit voor oriënteerende variëteitenproeven 1916—'17. —In- en uitvoer der voornaamste handelsartikelen op- en van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Orgaan Indische Krijgskundige Vereeniging.

No. 52 van dit peridiek bevat het verslag der Alg. Verg. op 6 Maart jl., waarin de debatten naar aanleiding der militie-voorstellen.

No. 53 van de Alg. Verg. van 14 en 15 Maart, met debat over het onderwerp: Een en ander over de positieverbetering van de militairen beneden den rang van onderluitenant. Inleider: H. C. Kerkkamp.

De Macedoniër.

In de Sept.-afl. een belangwekkend artikel van Dr. H. S. Pruys over den missionairen arts en de particuliere praktijk. — Verder eene beschouwing van W. F. C. van Helsdingen, getiteld Dr. Djawaschool. Nieuwe organisaties voor den medischen en den scholendienst. Zendingsboekhouder. — Ds. Dijkstra behandelt in zijn rubriek ,,Uit mijn Camera", verscheidene onderwerpen in verband met de Christelijke Zending en den Islam.

Indische Spoorwegpolitiek.

In de jaargangen 1913—1915 verscheen van de hand des heeren S. A. Reitsma een serie interessante beschouwingen over dit onderwerp. Deze beschouwingen hebben zoodanig de aandacht getrokken, dat de voorraad der afzonderlijke overdrukken reeds spoedig uitgeput was. Thans zijn ze, eenigszins aangevuld en gewijzigd, opnieuw in druk verschenen, een lijvig boekdeel vormend, getiteld: ,,Dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië. Mededeelingen, 1e Afeeling,, No. 1. Indische Spoorwegpolitiek. (Deel 1), door S. A. Reitsma, Chef der 1e afdeeling S.S. (Batavia, Landsdrukkerij)".

Groot-Industrie in Japan.

Verschenen is: De ontwikkeling der groot-industrie in Japan. Rapport, samengesteld ingevolge opdracht van den Minister van Koloniën, door H. H. van Kol, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. ('s-Gravenhage, drukkerij J. Bootsma, 2 dln.)

Aangezien de opdracht aan den heer Van Kol luidde in Japan een onderzoek in te stellen naar den staat van ontwikkeling van de nijverheid en naar hetgeen daar te lande is verricht, om die nijverheid te bevorderen en tot ontwikkeling te brengen, in verband met het vraagstuk der inheemsche nijverheid in Nederlandsch-Indië, ligt het voor de hand, dat het rapport van den schrijver met groote belangstelling zal worden gelezen door hen, die in de economische ontwikkeling van den Indischen Archipel belang stellen.

Dezerzijds wordt volstaan met er op te wijzen, dat Hoofdstuk III van deel I van het rapport behelst: ,,Zal het mogelijk zijn met den Javaan een groot-industrie in het leven te roepen?" welke vraag de schr. met ,,ja" beantwoordt. Verder handelt Hoofdstuk VI over de van regeeringswege op Java te nemen maatregelen in verband o. a. met het scheppen eener Inlandsche fabrieksnijverheid met Inlandsch kapitaal.

Deel II bevat hoofdzakelijk monographieën van diverse industrieën in Japan (met wenken voor toepassing in Indië.)

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief. De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Encyclopaedie van Ned. West-Indië onder redactie van Dr. H. D. Benjamins en Joh. F. Snelleman, Afl. 11.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
Mej. M. R. E. van Es, Onderwijzeres N.-I., Delft	f 2.50
J. M. Haije, Den Haag	,, 2.50
G. de la Valette, Oud-Resident, Scheveningen	,, 3.—
L. Baron van Heeckeren tot Waliën, Den Haag	,, 5.—
C. J. Albinus, Den Haag	,, 2.50
Th. A. C. Comvalius, Suriname	,, 3.—
Mej. A. C. Comvalius, Suriname	,, 3.—
H. C. Pons, Den Haag	,, 2.50
F. J. Ament, Sittard.	,, 2.50
Mevr. de Wed. A. van Ardenne, Den Haag	,, 5.—
L. Sieling, Den Haag	,, 2.50
J. A. Verhoog, Ingenieur B. O. W., Den Haag	,, 3.—
Mevr. C. M. H. Bangert, geb. Engelhard, Den Haag	,, 2.50
F. Raaijmakers, Ingenieur S.S., Den Haag	,, 2.50
E. A. Engelbrecht, Den Haag	,, 5.—
W. 's Jacob, Den Haag	,, 2.50
J. E. Ch. Stuurman, Amsterdam	,, 2.50
E. Wijbenga, Dir. Gevangeniswezen N.-I., Arnhem	,, 2.50
Douair. E. H. 's Jacob, geb. de Stuers, Den Haag	,, 2.50
Mevr. E. M. Kalff, geb. Rutgers van der Loeff, Bloemendaal	,, 5.—
Mej. F. der Kinderen, Den Haag	,, 2.50
Mevr. A. M. de Clercq, geb. Stoop, Bloemendaal	5.—
P. Verschuijl, Bloemendaal	,, 5.—
Mr. J. G. Huijser, Den Haag	,, 2.50
J. G. Peeting, O.-I. Ambtenaar, Utrecht	,, 3.—
G. Kooij, Doorn	,, 10.—
A. A. Gobius, Secr. Dep. v. Landb. N.-I., Den Haag	,, 2.50
A. Broese van Groenau, Wassenaar	,, 2.50
Mevr. D. J. van Burmania Baresse Rengers, Zeist	,, 2.50
Douair. P. Gravin van Heerdt tot Eversberg—Quarles van Ufford, Bloemendaal	,, 5.—
H. Lever, Adsp. Houtvester, Buitenzorg	,, 3.—
Prof. J. de Louter, Hilversum	,, 5.—
Mevr. D. Schieferdecker, geb. Stibbe, Bloemendaal	,, 2.50
Mevr. A. Scholten, geb. Stortenbeker, Bloemendaal	,, 5.—
E. W. Faber, Arnhem	,, 2.50
G. L. Gonggrijp, Controleur B. B., Den Haag	,, 2.50
P. van der Roest, O.-I. Ambt., Den Haag	,, 2.50
Aug. Janssen, Amsterdam	,, 25.—
Mr. D. J. van Doorninck, Hattem	,, 2.50
Mevr. Th. W. J. Blijdenstein, geb. Coninck Liefsting	,, 5.—
G. O. V. Mallien, Controleur B.B., Den Haag	,, 2.50
E. W. Toledo, Rotterdam	,, 2.50
Mr. C. Süthoff, Den Haag	,, 2.50
W. P. F. L. Winckel, Controleur B.B.	,, 2.50
K. W. L. E. Harbord, Ass. Resident, Den Haag	3.—
Mej. C. van Stralen, Den Haag	,, 2.50
Ibrahim gelar Datoek ten Malaka, Bussum	,, 2.50
Mevr. P. F. Abell, Den Haag	,, 2.50
E. B. Masthoff, Gep. Ass. Resident, Den Haag	,, 2.50

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b.d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 38. Donderdag 21 September 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VEREENIGING „OOST EN WEST".
Afdeeling Amsterdam.

LEZING van den Heer L. M. F. PLATE, Assist.-Resid. m. v., op Vrijdag 29 September a.s. in „American Hotel" (ingang Marnixstraat) Amsterdam. Aanvang 8 uur. Onderwerp: De Koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea, met lichtbeelden. Leden hebben vrijen toegang met een Dame.

EEN VERZOEK.

Eene Indische onderwijzeres, die tijdens haar verlof hier te lande voor de hoofdacte heeft gestudeerd, werd door een ongelukkigen samenloop van omstandigheden dit jaar voor het examen afgewezen. Zij zoude gaarne het volgend jaar nogmaals het examen afleggen, maar kan daartoe geen verlenging van verlof bekomen. Zoodat zij - om haar doel te bereiken - een verlof buiten bezwaar van den lande zal moeten aanvragen. Haar ontbreken daartoe de middelen, doch zij kan van een solide inrichting het benoodigde geld leenen, mits zij solide borgen kan stellen. Waar zij hier te lande geen bekenden heeft, tot wie zij zich daartoe kan wenden, heeft zij, als lid van de Vereeniging „Oost en West", de bemiddeling van het Bestuur gevraagd om een helper(ster) in den nood te vinden.

Is ook een der leden van de Vereeniging genegen hier de behulpzame hand te bieden, door zich als borg beschikbaar te willen stellen?

De benoodigde som is f 2000.-.

Namens het Dagelijksch Bestuur,
DE SECRETARIS.

MEDEDEELING.

Aangezien de copie van onzen medewerker die de rubriek „Vreemde Koloniën" samenstelt, op onverklaarbare wijze in het ongereede is geraakt, en de mail ons niet tijdig genoeg bereikte om er een en ander aan te ontleenen, verschijnt dit nummer met minder tekst dan gewoonlijk.

RED.-COMM.

De Indiën in de Troonrede.

Hoewel ditmaal uit den aard der zaak de Troonrede voor een groot gedeelte was gewijd aan „den rampzaligen oorlog die Europa verscheurt", neemt de koloniale paragraaf er een vrij belangrijke plaats in.

H. M. de Koningin zeide hieromtrent het navolgende:

„Ook in Ned.-Indië wordt veel ongemak ondervonden van de belemmeringen in het overzeesch verkeer als gevolg van den in Europa woedenden oorlog; de uitkomsten van handel en scheepvaart in alle koloniën geven niettemin reden tot tevredenheid.

In Suriname mocht zoowel het klein als het groot landbouwbedrijf op niet onbevredigenden uitslag wijzen.

De weldra verwachte voltooiing der havenverbetering op Curaçao en de vestiging op het eiland van groote werken tot opslag en bereiding van aardolievoortbrengselen, die aan honderden arbeid zullen verschaffen, rechtvaardigen de hoop op betere toekomst.

Het stemt mij tot erkentelijkheid dat op tal van plaatsen in Ned.-Indië door ingezetenen van allerlei landaarden betoogingen zijn gehouden om gehechtheid te betuigen aan het Nederlandsch gezag en bereidvaardigheid, om daarvoor persoonlijke en geleidelijke offers te brengen.

De Regeering zal niet nalaten harerzijds datgene te doen, wat gedaan kan worden tot versterking der levende strijdkrachten in Ned.-Indië, en, voor zoover de uiterst bezwarende omstandigheden het gedoogen, voortgaan met de uitbreiding der vloot en verdere toerusting tot krachtige verdediging ter zee.

De te Tandjong Priok, Soerabaja en Makassar aangelegde havenwerken zullen weldra in gebruik kunnen worden gesteld."

* * *

Het zal intusschen in den lande niet weinig verwondering wekken, dat de Regeering geen enkele toespeling heeft gemaakt op de huidige onlusten in het Djambische, waarvan in dit blad tot nu toe werd gezwegen; 1e. omdat alle dagbladen reeds beschouwingen hebben gewijd aan de telegraphische berichten, en 2e. omdat we den tijd nog niet gekomen achten voor bespiegelingen.

Dit standpunt vooralsnog handhavende, willen we nu echter wel een plaatsje inruimen aan enkele der jongste telegrammen, respectievelijk ontleend aan „De Telegraaf", de „N. R. Crt." en de officieele (Regeerings) telegrammen, welke alle er op wijzen, dat in Djambi *iets zeer ernstigs* geschiedt, waarvan de gevolgen momenteel gansch niet kunnen worden overzien.

Uit Weltevreden werd aan de „Tel." geseind: Ik verneem, dat de toestand in Noord Djambi gevaarlijk is. De bevolking, die bij de rivier de Toengkal woont, is gewapend naar de streek van Rengat getrokken, om er den aldaar wachtenden leider te halen en hem tot radjah van Toengkal te maken. De resident van Riouw heeft de overheid gewaarschuwd dat hij vreest, dat de invloed van den verbannen sultan van Riouw, die thans te Singapore vertoeft, in het spel is.

Men seinde uit Soerabaja aan de „N. R. Ct.": Majoor van der Linden, die met 2 compagniën in de richting van Bangko oprukt, is aan alle zijden door den vijand omsingeld. Gemeenschap met hem is onmogelijk, maar toch is er geen gevaar, daar de inlanders weinig geweren hebben.

Officieel werd gemeld: Kolonel Kroesen kwam den 16den dezer in Djambi aan, waar alles rustig was. Van de troepen vertrok een kompagnie naar Moeara Tembesi, teneinde de telefoongeleiding te herstellen.

Majoor van der Linden kwam te Saroebangoen-Djambi aan. Hij heeft rijst gezonden naar Bangko, waar gebrek aan dat voedingsmiddel heerschte.

Uit de onderafdeeling Rawas (Palembang) begint de uitgeweken bevolking naar Saroelangoen terug te keeren.

Nader werd gemeld, dat bij den aanval op Bangko door ongeveer 1500 opstandelingen, welke werd afgeslagen, 40 hunner zijn gesneuveld.

In Korintji heerscht rust.

Naar de meening van het Departement van Koloniën moet het in bovenbedoeld bericht vermelde treffen reeds eenige dagen geleden hebben plaats gevonden met de troepen, die volgens telegram van 7 September uit Padang over Indrapoera door Korintji naar Bangko zijn gezonden.

Dat het bericht eerst thans is doorgekomen, schrijft men toe aan het feit, dat de verbinding tusschen Bangko en Soeroelanggoen thans is hersteld.

Suriname.

Van geachte zijde maakt men ons de opmerking, dat hetgeen wij in ons vorig nummer zeiden over de emigratie van Javanen naar Suriname niet juist is. Wij schreven daar n. l.: „ons wil het toeschijnen, dat de emigratie van Java naar Suriname nooit op behoorlijken voet te regelen zal zijn, nu dit niet gelukt is onder het bestuur van den heer I d e n b u r g, die zoo goed bekend was met de nooden van Suriname."

De geachte zijde licht de opmerking niet toe, maar bepaalt zich tot een verwijzing naar het onlangs door ons besproken rapport-V a n H a s s e l t en wel naar de paragraaf „H e t w e r k l i e d e n v r a a g s t u k." De herlezing nu van deze paragraaf heeft ons niet van onjuistheid overtuigd. Wel blijkt uit de beschouwingen van den heer V a n H a s s e l t, dat hij in de verkrijging van Javanen als werkkrachten voor de Surinaamsche plantages geen moeilijkheden ziet, maar feitelijk bespreekt hij d e z e kwestie niet; hij neemt stilzwijgend aan dat die verkrijging mogelijk is. In den aanhef der paragraaf schrijft hij dan ook: „Dit rapport is niet de plaats om het werkliedenvraagstuk — voor den grooten landbouw wel een van de belangrijkste — uitvoerig te behandelen, te meer omdat eene bestudeering ervan niet op mijn weg lag en de tijd mij daartoe ontbrak."

Voorts lezen wij, dat, nu binnen enkele jaren het betrekken van koelies uit Engelsch-Indië tot het verleden zal gaan behooren, alle aandacht geschonken moet worden aan de immigratie uit Java en de immigratie-wetgeving met de Nederlandsch-Indische in overeenstemming gebracht en verder alle zoodanige maatregelen genomen dienen te worden, dat geregelde aanvoer verzekerd is. „Op welke wijze dit behoort te geschieden, welke maat-

regelen genomen moeten worden, kan slechts op grond van eene diepgaande studie vastgesteld worden, waartoe ik niet in de gelegenheid ben geweest."

De geachte zijde zal moeten toegeven dat het rapport-Van Hasselt geen bewijzen aanvoert voor de mogelijkheid eener behoorlijke regeling van de Javaansche emigratie.

Of die „diepgaande studie" te vinden is in het rapport, dat de assistent-resident H. C. C. B. van Vleuten in 1909 heeft uitgebracht, is ons niet bekend. Het rapport is niet in druk verschenen.

Ook het in 1913 verschenen rapport van den heer J. van Vollenhoven vinden wij de „diepgaande studie" van de zaak niet.

De heer Van Hasselt verklaart dat in de voornaamste cultuur-centra, waar met contract-koelies wordt gewerkt, de aanvoer van deze werkkrachten geheel in handen van de planters zelven is, terwijl dit in Suriname door het Gouvernement geschiedt. Dit moge voor ondernemingen in de Buitenbezittingen en in de Straits juist zijn, opgemerkt moge worden, dat in de Engelsch-West-Indische Koloniën de immigratie, evenals in Suriname, in handen van het Gouvernement is. In Suriname liet men aanvankelijk den invoer van arbeiders voor den grooten landbouw aan particulieren over, maar de volkomen mislukking van dit stelsel heeft de regeering er toe geleid er een bestuurszaak van te maken. Eerst toen is aanvoer van Britsch-Indische immigranten mogelijk geworden.

„Deze bestuursbemoeienis schrikt het buitenlandsche kapitaal af", vervolgt de heer Van Hasselt. „Het is zeer verklaarbaar, dat het kapitaal huiverig is zich voor het landbouw-bedrijf in eene kolonie te interesseeren, waar dit in zoo sterke mate afhankelijk is van het bestuur dier kolonie en van de meerdere of mindere voortvarendheid en geschiktheid van de met de immigratie belaste ambtenaren; het geeft de voorkeur aan die streken, waar het zoo onafhankelijk mogelijk is van het bestuur en de ambtenaren. Het kapitaal heeft nu eenmaal een heilige vrees voor bestuurs- en ambtenaren-bemoeienis en invloed op het bedrijf."

Het zou de moeite loonen te onderzoeken of die heilige vrees van het kapitaal voor bestuurs- en ambtenaars-bemoeienis ook in de Britsch West-Indische Koloniën bestaat, waar, als gezegd, de immigratie in handen van het bestuur is.

„Die vrees mocht vroeger ongegrond geacht worden, — zoo vervolgt de heer Van Hasselt — sedert evenwel tijdens de bacove-crisis het Gouvernement verderen aanvoer van immigranten weigerde, ondanks de dringende aanvragen van suiker- en koffie-plantages en gedurende den oorlog bij een groote vraag de aanvoer stilstaat, niettegenstaande die geenszins onmogelijk is, is die vrees volkomen gerechtvaardigd.

Wil de groote landbouw tot ontwikkeling komen en evenals vroeger bijdragen tot den bloei van de kolonie, dan moet die vrees verdwijnen.

Op voor het kapitaal geheel bevredigende wijze kan dit slechts geschieden, indien de aanvoer van de immigranten door de planters zelven geheel ter hand genomen en aan het Gouvernement slechts het toezicht op de behandeling van de immigranten overgelaten wordt.

Wij moeten het aan bevoegderen overlaten te beoordeelen of de planters voor deze taak berekend zijn en bepalen ons tot het uitspreken van onzen twijfel dienaangaande. In geen geval zou het toezicht van het Gouvernement moeten verslappen.

De heer Van Hasselt is van meening, dat het stopzetten van de Engelsch-Indische immigratie, in plaats van een slag, een zegen zal blijken te zijn voor Suriname, „omdat thans niet meer op twee gedachten gehinkt behoeft te worden, tot benadeeling van de immigratie in het algemeen, uitsluitend Nederlandsche onderdanen als immigranten gewonnen zullen worden, de overdreven zorg voor de Engelsche onderdanen verdwijnen en plaats maken zal voor een normale zorg voor de eigen onderdanen en ten slotte Javanen voor plantage-arbeid (delfwerk misschien uitgezonderd) geschikter zijn dan de Britsch-Indiërs."

Wij betwijfelen het sterk of deze meening in Suriname algemeenen bijval zal vinden. Er zijn toch nog tal van planters, die de voorkeur geven aan Britsch-Indiërs, niettegenstaande „de overdreven zorg" voor deze Engelsche onderdanen. De landbouw in Suriname heeft veel te danken aan de Britsch-Indiërs.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Wantoestanden te Gorontalo. Hierover schrijft Sprock in de „Voorpost" 't volgende: Bij de overgave en overname van N.-I. hielden de G. G.'s Idenburg en Graaf van Limburg Stirum elk een redevoering, betreffende het bestuur van N.-I. en hare bevolking.

Niettegenstaande schrijver dezes nog niet weet hoe de nieuwe Landvoogd de belangen van N.-I. zal behartigen, achtte ik het toch naar aanleiding van de speech noodig Z. E. namens de bewoners van Gorontalo, Residentie Menado, een welkomstgroet toe te wenschen, teneinde hem te toonen, dat zich op Gorontalo ook een deel van zijn onderdanen bevindt, gelijk op Java, Sumatra en andere Soenda-eilanden. En aangezien wij tot heden nog altijd als stiefkinderen, ja zelfs door den besturenden ambtenaar te Gorontalo als slaven behandeld worden, wenden wij ons tot Z.E. den G. G. om recht en billijkheid. Hieronder zal ik een paar staaltjes mededeelen, waaruit de behandeling als slaven van de ingezetenen van Gorontalo door den zich ter plaatse bevindenden Europeeschen ambtenaar blijken zal. Eerstens de mededeeling, dat als hoofd der onderafdeeling Gorontalo een controleur B. B. staat, die tevens als magistraat fungeert. Genoemde autoriteit beschouwt echter zijn beide betrekkingen niet als een ernstige zaak, doch als een komediespel, hetgeen blijken kan uit zijn gedane uitspraken, welke strijdig zijn met de bepalingen van de wet en uit het feit, dat hij personen veroordeelt zonder de zaak eerst rijpelijk te hebben onderzocht en overwogen. Bovendien beslist hij de zaken persoonlijk, dus zonder eerst naar de meening der leden te informeeren. Dit blijkt o. m. uit de omstandigheid dat als één van de leden zich met zijn meening niet kan vereeni-

FEUILLETON.

Enkele bijzonderheden over Djambi en de bevolking. *)

De oppervlakte van Djambi, gelegen in Midden-Sumatra, bedraagt 884 vierk. G.M., dus bijna $1^1/_2$ maal die van Nederland.

Hemelsbreed is nagenoeg de grootste afstand, van Oost naar West, 340 K.M. en van Noord naar Zuid, 190 K.M.

Ongeveer $^1/_4$ gedeelte van e.g. afstand wordt langs de kust ingenomen door vrijwel onbegaanbare en onbewoonbare kustmoerassen, een kleiner gedeelte vertoont de lagere ruggen der uitloopers van het Barisangebergte.

Het overige, verreweg het grootste gedeelte van Djambi, is één groote min of meer golvende vlakte, waarvan de golven naar het Westen zeer langzaam in hoogte toenemen met een zoo geringe algemeene niveauverheffing, dat deze aan de Djoedjoehan nog geen 100 M. boven den zeespiegel bedraagt.

Laat men het gebied van de veel minder belangrijke Toengkal, van de boven-Bahar en een klein gedeelte van de Westkust van Sumatra buiten beschouwing, dan zou men Djambi het stroomgebied van de Batang-Hari kunnen noemen.

Deze machtige rivier, welke het land met hare overweldigende watermassa tot in de uiterste hoeken besproeit, vormt in waarheid den levensader daarvan.

Beschouwing van de kaart doet ons uitsluitend nederzettingen (kampongs, doesoens) langs de Batang-Hari en hare zijarmen vinden; alleen van haar scheen voldoende levenskracht uit te gaan om het land te kunnen bevolken. En zoo vertoont Djambi zich dan ook aan ons als een reusachtig woud, waarin de menschen zich angstvallig aan de groote waterwegen vastgehouden hebben, van de groote massa slechts smalle reepjes bosch wegnemende om in hunne behoeften aan bouwgrond te kunnen voorzien.

Een uitzondering maken de enkele armoedige nederzettingen van Koeboe's, nakomelingen van de oerbevolking van Sumatra, die in de diepste wouden, ver van alle verkeer verwijderd, nagenoeg zonder eenige beschaving voortleven.

Door de ligging op korten afstand van den evenaar treft men geen scherpe afscheiding tusschen O. en W. moesson aan.

Van October tot April heeft men niettemin een veel grooteren regenval dan in het overige deel van het jaar.

De Batang-Hari nu, of zoo terecht de rivier van Djambi genoemd, is tot aan onze hoofdvestiging Djambi voor kleinere zeeschepen bevaarbaar, verder tot Moeara Tambesi en zelfs tot Moeara Tebo voor grootere rivierstroomers, welke ook nog een deel van de Tambesi kunnen bevaren, terwijl kleinere, speciaal daarvoor ingerichte rivierstoomvaartuigen, hekwielers, het grootste deel van het jaar, aan de Batang-Hari, Telok Kajoepoetih, aan de Tebo, Moeara Boengo, aan de Tambesi, Soeroelangoen, aan de Merangin, Limboer, en aan de Tabir, Bangko kunnen bereiken, terwijl de bevaarbaarheid nog belangrijk verbeterd kan worden en ook wordt, door het opruimen van hindernissen, zooals boomstammen, zand- en grintbanken, rotsen, enz. Worden de rivieren te ondiep, te smal en te gevaarlijk om met stoomers te bevaren, dan nog verkeert de Djambiër in allengs kleiner wordende prauwen, djoekoengs en djaloers op het water. En zelfs als de takjes of armpjes het karakter van bergstroompjes aannemen, of wel versperd geraken door in de bedding vastzittende stammen en takken, stuurt hij zijn vaartuigje nog met ware virtuositeit over stroomversnellingen, ondiepten en in woedende bandjir's langs uitstekende rotspunten en boomstammen, tot schrik dikwijls, doch steeds tot bewondering van den Europeaan, die soms verplicht is dergelijke watertochtjes mee te maken.

Op de rivier is de Djambiër in zijn element; dit is

*) Ontleend aan een in 1909 verschenen geschrift: „De onderwerping van Djambi 1901—1907. Beknopte geschiedenis, naar officieele gegevens samengesteld door den kapitein der infanterie, G. J. Velds".

gen, dat lid een aanmerking krijgt en hem tevens gezegd wordt, dat hij brutaal is. Bovendien rijst bij mij (Sprock) de vraag, waarom sommige vonnissen voor appèl vatbaar zijn, terwijl andere weer niet. Voorts heeft deze controleur het in zijn hoofd gekregen om de djaksa's, kamponghoofden, Hoekoem toewa, Matoa Boegis, de mandoers of den cipier van de gevangenis te benoemen tot leden in commissies voor het dagelijksch toezicht op de wegen, kintals, enz., waardoor dagelijks honderden personen gedagvaard worden (naar het zeggen der commissie) omdat zij de wegen niet hebben geveegd, of omdat zij hun kintals niet schoon hebben gemaakt e. d., waardoor ze dan met 2 tot 14 dagen gestraft worden, ja somtijds langer, uitgezonderd echter de Christenen, vreemde Oosterlingen, aanzienlijken en handelaren, die voor hetzelfde feit slechts beboet worden. Ook de behandeling der gestraften, die krakal krijgen, laat nog veel te wenschen over. 's Morgens krijgen ze tot ontbijt boeboer, hun middagmaal bestaat uit djagoeng reboes en 's avonds krijgen ze rijst zonder meer. Niet alleen het volk, maar ook de ambtenaren van Gorontalo zijn nu eindelijk bewust van het onrecht, dat hun wordt aangedaan door den besturenden Europeeschen ambtenaar ter plaatse. De onbillijkheid dezer autoriteit ten aanzien van de rechtspraak blijkt verder hieruit, dat het districtshoofd van Kwandang voor de een of andere zaak eerst 14 dagen straf kreeg, welke straf later tot 5 dagen verminderd werd. Beklagenswaardig zijn voorts de leden van den ter plaatse gevestigden rechtsraad. Voor het bijwonen der zitting ontvangen de leden een opdracht van hun voorzitter, dat ze op den bepaalden dag om 8 uur 's morgens reeds in het rechtsgebouw aanwezig moeten zijn, aan welke opdracht ze natuurlijk voldoen, willen zij zich geen aanmerking van den chef op den hals halen. Maar ach, het ongeluk wil, dat de magistraat zelf pas tegen 11, 12 uur 's middags aankomt. Het is natuurlijk licht te begrijpen, dat de zitting tot 5 uur 's middags duurt. Dit is echter nog niets vergeleken bij het feit, dat sommige leden, die 4—5, ja zelfs 11 palen van de plaats wonen, een zitting moeten bijwonen welke van 6 tot 9 ja 10 uur 's avonds duurt. En nu ten aanzien der beklaagden. Ze moeten n.l. van den vroegen morgen tot den laten avond in het gebouw zitten zonder dat ze iets te eten krijgen. Het is dus licht te begrijpen, wanneer een beklaagde op de vraag van den voorzitter moeielijk antwoord kan geven, waarom hij ten onrechte een zwaardere straf krijgt, dan hij verdienen moet. En mocht een veroordeelde bij het hooren van zijn vonnis glimlachen, dan wordt zijn straf onmiddellijk verdubbeld. Een ongezonde toestand voorwaar. Een ander staaltje van den controleur. Op een dag kreeg hij het in zijn hoofd zijn paard te verruilen met dat van een kromo, dat veel mooier gebouwd was. Bij de ruiling werd f 22.50 toegelegd. Ruim 21 dagen later besloot hij echter zijn oud paard terug te vragen en ook het toegelegde bedrag; Kromo zou dan zijn knol, die intusschen vermagerd was, terugkrijgen. Kromo, die het geld reeds verbruikt had, kon het bedrag niet teruggeven en bleef ook hardnekkig weigeren zijn afgejakkerd oud paard aan te nemen. Doch door de bedreiging met straf, gelukte het den Controleur zijn vorig paard en het geld terug te krijgen. Een handeling, die volstrekt niet strookt met die, welke men van een ontwikkelden Europeaan en op zijn minst van een Controleur verwachten moet. Om bovengenoemde redenen hoopt het Gorontalosche publiek, dat de landraad, die ten tijde van den Sultan bestaan heeft, weder zijn zetel zal krijgen te Gorontalo. Tot slot wenscht de schrijver van ganscher harte, dat Z. E. de G. G., de Resident van Menado en de Assistentresident van Gorontalo dit artikel te lezen krijgen, opdat zij op de hoogte zullen zijn van de te Gorontalo heerschende wantoestanden.

Weer een nieuwe „Partij". De „P e r n i a g a n" neemt hieromtrent 't volgende uit het „Nieuws v. d. Dag" over: Er is weer een nieuwe „partij" in wording, misschien reeds geboren, wordt van Inlandsche zijde medegedeeld. De geestelijke vader is de heer Th. R. Landouw, die het heugelijk feit in de nieuwe Vorstenlanden inluidde. Volgens hem rijzen „politieke vereenigingen" als paddestoelen uit den grond. Dat wil dan natuurlijk zeggen: verkapte publieke vereenigingen, want de echte, waarin men betoel betoel aan politiek mag doen — al is het er dan „politiek" naar! — zijn nog steeds verboden. Hoe de nieuwe partijleider „politiek" verstaat, blijkt uit de volgende bekentenis: „Had Douwes Dekker niet in een onbewaakt oogenblik zijn onafhankelijkheids-ideeën verkondigd, er zou een fusie zijn ontstaan van de Indische Partij met den Indischen Bond en Insulinde." D. D. had dus zijn onafhankelijkheids-ideeën verborgen moeten houden. Hij had onder een of ander voorwendsel naar de onafhankelijkheid moeten streven. De bedoeling kan geen andere zijn, omdat ieder hier vrij is zijn ideeën, ook onafhankelijkheids-ideeën, te verkondigen, mits hij blijft binnen de grenzen der wet. Zal dat het streven zijn der nieuwe partij: onafhankelijkheid najagen onder een of ander masker? De nieuwe „leider" schijnt 't zelf nog niet goed te weten. Door de oplossing van de I. P. in Insulinde — zoo verklaart hij — werd de aard van de I. P. verbasterd, er werd (door Insulinde) in het geheim volgens het program van de I. P. gewerkt; Insulinde, haar zwakheid beseffend, associeerde zich met de socialen, maar de vreugde was van korten duur; de twee gelieven zijn weer van elkaar af. En...... „de wijze, waarop Insulinde haar taak opvat: het toelaten van buitenlanders als leden, het uitsluiten van de Hollandsche taal als voertaal op haar algemeene vergaderingen, heeft de ontevredenheid opgewekt van velen"...... En dat is de oorzaak, dat te Solo een vereeniging zal worden opgericht, die het goede gedeelte, dat in de I. P. was, zal overnemen en vierkant zal staan tegenover de machinatiën van de verkapte Indische Partij." Deze taal is te beschouwen — alzoo de correspondent — als een oorlogsverklaring aan de heeren Topee, Tjipto en andere „leiders", alsmede de aankondiging van een herleefde Indische Partij. Hoe dit echter, vooral na het voorafgaande te rijmen is met het voorloopig program: de verschillende partijen in N.-I. meer tot elkaar te brengen, loyaal te blijven tegenover Nederland enz....... is niet duidelijk. Was de disloyaliteit der I. P. juist het groote aantrekkingspunt? Overigens moet de heer Landouw de wording en de verwording van de I. P. zoowel als van Insulinde nog maar eens bestudeeren. Hij zal dan wel gewaar worden, dat ook zonder de verkondiging der

---

zoo sterk, dat hij in enkele streken soms een vaartuig verlaat, om zich, alleen gesteund door een stukje pisangstam tusschen de beenen en slechts het hoofd boven water met zijn bundeltje kleeren er op, uren ver door den stroom te laten meevoeren.

De bevaarbaarheid der rivieren, voor stoomers vooral, is intusschen in hooge mate afhankelijk van den waterstand, daar deze verschillen van 6 tot 8 M. kan aanwijzen, terwijl enkele ondiepten aan de overigens voldoende bevaarbaarheid groote afbreuk kunnen doen.

Zulks is o.a. het geval met de Batang-Hari, waarin zich o.m. tusschen Djambi en Moeara Tambesi, ongeveer halfweg, de Selat-passage bevindt, waarop bij lagen waterstand soms niet meer dan 3 voet water staat, zoodat dan slechts zeer weinig diepgaande stoomertjes nog kunnen passeeren.

Bij hoogen waterstand, veel voorkomende dus in den regentijd, treden de rivieren in haar benedenloop steeds, in haar middenloop dikwijls over duizenden meters buiten hare oevers, hetgeen het aanleggen van wegen en paden zeer belemmert en wat in die streken de bevolking dan ook nagenoeg geheel nagelaten heeft, zich daarbij bepalende tot verkeer te water.

In bandjirvrije streken is die toestand — voor militaire operatiën van zooveel belang — veel gunstiger.

Gedurende de expeditie werd de bevolking overal met energie aan het tot standbrengen van verkeerswegen te land gedwongen, zoodat thans nagenoeg alle bestuursvestigingen door goede landwegen met elkaar verbonden zijn.

Het onderhoud van deze, veelal door oerbosschen loopende wegen, mag echter gerust als een last beschouwd worden, die vrij zwaar op de schouders van de dun gezaaide bevolking drukt. Want dun gezaaid is zij in hooge mate, die bevolking, welke voor dit geheele uitgestrekte gebied op niet meer dan 200.000 zielen geschat wordt.

De kampongs (doesoens) bestaan uit een verzameling veelal van planken of boomschors vervaardigde, op 2 M. hooge palen gebouwde stevige woningen, welke kampongs overigens weinig of niet versterkt zijn.

Hier en daar, voornamelijk in de benedenstreken, treft men woonhuizen op vlotten (rakits) aan.

Het oerwoud heeft over het algemeen weinig onderhout, zoodat men zich daardoor met een kapmes in de hand vrij gemakkelijk een weg baant. Er door marcheerende is men echter door groote moerassen, die bovendien meermalen met dicht dooreengestrengelde rottanmassa's bedekt zijn, aan hoogst onaangename verrassingen blootgesteld.

Behalve de reeds genoemde Koeboe's is de bevolking in twee deelen te splitsen, n.l.:

1e. die der lagere streken, welke ontstaan is uit een vermenging van Maleiers en Javaansche volksplanters,

2e. die der bovenstreken, welke eerder tot de Menangkabauers gerekend moet worden en nog vele instellingen en gebruiken daarvan behouden heeft. Niet te verwonderen is het dan ook, dat het Djambische-Maleisch met Javaansche woorden doorspekt is.

De Djambiër wordt tot de beschaafde Maleiers gerekend, is Mohamedaan, doch niet bepaald fanatiek.

Mag hij al niet laf genoemd worden, groote deugden en gaven als krijgsman kan men hem zeker niet toeschrijven, hoewel, vooral in het laatste stadium van den strijd, enkelen hunner een buitengewone mate van hardnekkigheid aan den dag legden. Deze enkelen kunnen evenwel de uitzonderingen op den regel worden genoemd.

Het hoofdvoedingsmiddel van de bevolking is rijst en visch l. g. in ruime mate opgebracht door de rivieren, welke in de bovenstreken door als fuiken werkende staketsels van bamboe op talrijke plaatsen over de geheele breedte grondig versperd zijn, zijnde dan voor den Djambiër en zijn rank vaartuigje slechts een nauwe opening overgelaten. Ook wordt in streken, waar rijst schaarsch is, maïs en kassave verbouwd.

Tot de voortbrengselen behooren voorts uitstekende houtsoorten en allerlei boschproducten, terwijl, vooral in de bovenlanden, de veestapel, karbouwen, sapi's en geiten, zeer belangrijk is.

---

onafhankelijkheids-ideeën door D. D. van een fusie tusschen I. P. en den Indischen Bond geen sprake geweest kon zijn, na de verijdeling van D. D.'s poging om op den Bond zijn Indische Partij te enten. Hij zal dan ook leeren, dat de zwenking van „Insulinde" naar de I. P. niets meer was, dan een bekentenis van onmacht, zooals nu het cajoleeren van Tjipto een laatste wanhopige poging is om er nog iets van het oude vuur in te houden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Indië weerbaar. Indië weerbaar is een comité — alzoo de „P e r n i a g a n" —, dat zich te Batavia gevormd heeft, waarin personen van alle landaarden en van verschillenden maatschappelijken werkkring vereenigd zijn en ook het vrouwelijk geslacht vertegenwoordigd is met de bedoeling het daarheen te leiden, dat op den 31en Augustus j.l. een openbare bijeenkomst wordt belegd, waar de wenschen, die gaan naar een energieke en afdoende weerbaarmaking van N.-I. gelegenheid zouden vinden zich openlijk uit te spreken. Voorzitter van dit comité is de heer mr. H. 's Jacob, ondervoorzitter de heer M. C. Koning en secretarissen zijn de heeren H. G. Brandon en W. V. Rhemrev.

Japansche activiteit. De heer Somertin is volgens hetzelfde hierboven bedoelde blad — in de maand December van verleden jaar begonnen met de uitgifte van een maandblad, genaamd Commercial Japan, een periodiek, dat, zooals de naam reeds aangeeft, de belangen voorstaat van den handel van Japan. Thans is het de wensch van dien heer om dit Commercial Japan om te zetten in een Commercial East, zoodat dan voortaan ook bijdragen kunnen worden opgenomen van Java, Manilla, Oost-China, Britsch-Indië en Colombo. Om dit te bewerkstelligen reist de heer Somerton al deze landen en Britsche kolonies af; zijn blad zal in de toekomst vertegenwoordigen het Oosten, van Japan tot Bombay. Reeds bezit het blad correspondenten in de Vereenigde Staten, Canada, Australië, Engeland, Zuid-Amerika, China, de Philippijnen en vele andere plaatsen.

In de „D j a w a T e n g a h" schrijft een lid van de redactie, dat 't hoe langer hoe duidelijker blijkt, dat de Europeesche staten, inzonderheid Nederland, een politiek van likkerij ten aanzien van Japan volgen, die nu den gelen vriend genoemd wordt en tevoren als het Gele Gevaar gevreesd en verwenscht werd. Werd niet kort geleden, zoo vraagt de schrijver, een Japansch gezelschap op Java met zoodanige eerbewijzen ontvangen zoo als die te voren nooit aan wie ook werden bewezen, zooals aan Lord Kitchener, aan Russische en Duitsche prinsen, aan den Koning van Siam of aan Philippijnsche en Chin. Gouverneurs-Generaal. De laatste werden zelfs bespioneerd door geheime politieagenten. Zou dit verschil ook gemaakt worden, indien China ook beschikken kon over Dreadnoughts en Dikke Bertha's? Nederland maakt er nu wel werk van om van de Chineezen Staatsblad-Europeanen te maken, om op deze wijze kanonnenvleesch te verkrijgen.

De „B i n t a n g S o e r a b a j a" waarschuwt dientengevolge de Inlanders en Indo-Chineezen tegen het gevaar dat dreigt door de handelsbetrekkingen die tusschen Nederland en Japan gesloten zijn. Weliswaar wordt slechts gesproken van handels- en vriendschapsbetrekkingen en ontkent men het bestaan van veroveringsplannen. Maar zoo was 't vroeger met de Hollanders ook. Zij kwamen als handelaren, gingen met de Inlandsche vorsten als gasten en gelijken vriendschappelijk om, maar werden ten slotte de meesters van het land. Zoo deden ook de Engelschen overal in de geheele wereld. De Inlanders en Indo-Chineezen, alle landskinderen, moeten zich dus aansluiten om weerstand te bieden aan dit dreigend gevaar. De Inlander is van lieverlede geestelijk gegroeid; hij wil dus niet langer als een kind behandeld worden. Hij volgt de beraadslagingen in de Kamers, kent de namen van de volksvertegenwoordigers, die zich voor hem beijveren. Hij vraagt met allen aandrang om medezeggenschap in het Parlement. Vroeger dacht hij, dat zijn vader (de Regeering) rijk en machtig was, maar mede tengevolge van den grooten oorlog is hij tot de wetenschap gekomen, dat hij beheerscht wordt door een klein, arm land. Hij is tot het besef gekomen wel van het onrecht hem aangedaan, maar niet van de liefde, die Nederland beweert voor hem te koesteren, omdat die liefde zich nog niet naar buiten heeft geopenbaard. Van vertrouwen over en weer is geen sprake. Het dwingen van de Inlanders kan gemakkelijk door geweerkogels onderdrukt worden. Maar dit doet den haat vermeerderen, terwijl het gouvernement zijn best moet doen om zijn armelijke en zwakke positie te verbeteren. 't Is een verkeerde politiek om de Inlanders bij stukken en brokken te geven wat hun toekomt. Daardoor vraagt hij telkens opnieuw. Eerst dan zal er vrede zijn, als er ook volkomen gelijkstelling tusschen Indië en Nederland zal bestaan.

Maleisch als voertaal in de vergaderingen van Insulinde. In de „S i n a r D j a w a" is het verslag opgenomen van de te Semarang gehouden vergadering van Insulinde en de Indische Sociaal-Democratische Vereeniging. Na langdurige en levendige debatten werd door Insulinde een motie aangenomen om aan de Tweede Kamer te verzoeken het voorstel tot instelling van een Kolonialen Raad niet aan te nemen (omdat men een eigen Parlement verlangt). Ook werden voorstellen aangenomen om de Regeering te verzoeken de strafbepalingen in te trekken tegen leiders van werkstakingen, zoomede de interneerings- en verbanningsartikelen in het Regeerings Reglement. Ook werd besloten om in de vergaderingen van Insulinde in het Maleisch te spreken. Nog werd aangenomen een eigen orgaan uit te geven onder redactie van de heeren Razoux Kühr en Tjipto. De I. S. D. V. besloot alle samenwerking met Insulinde af te breken. Den leden van deze Vereeniging werd zelfs verboden ook lid te zijn van Insulinde.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Theecultuur in Ned.-Indië.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is verschenen ,,De theecultuur in Nederlandsch-Indië, door Dr. A. W. Nanninga, docent aan de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer.

Hoewel over deze cultuur al heel wat gepubliceerd is (waarvoor men zie het Voorwoord van den schrijver), bestond tot nu toe geen handleiding welke het onderwerp zoo uitvoerig behandelt als Dr. N. het thans heeft gedaan. En ofschoon de schr. zijn werk in de eerste plaats heeft samengesteld voor jongelieden die in de theecultuur gaan, zullen ongetwijfeld zij die reeds langeren tijd daarin werkzaam zijn of anderen, die van het onderwerp een meer dan oppervlakkige studie wenschen te maken, het boek met vrucht kunnen raadplegen.

Een aantal fraaie illustraties verduidelijken den tekst.

Curaçao en de groote Europeesche oorlog in 1914.

Aldus de titel van het eerste gedeelte eener beschouwing van Mr. B. de Gaay Fortman in afl. V van het Tijdschr. voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde.

Schr. laat voorafgaan een korte historische schets van Curaçao's positie in de groote oorlogen der laatste jaren (waarbij het alleen in den Spaansch-Amerikaanschen oorlog tot eene f e i t e l ij k e handhaving der neutraliteit kwam), om vervolgens over te gaan tot zijn eigenlijk onderwerp, hetwelk hij verdeelt in vier hoofdstukken: A. de neutraliteitsvoorschriften. B. de handhaving der neutraliteit, C. Curaçao en de oorlog. D. De gevolgen van den oorlog in economisch opzicht.

Reis-indrukken van Zuid Nieuw-Guinea.

Pr. M. Geurtjens, wiens interessante ethnographische opstellen over de bewoners der Kei-eilanden, veel belangstelling verwierven, geeft nu in de Annalen van het Missiehuis te Tilburg indrukken van een reis in Zuid Nieuw-Guinea. In het Nr. van 15 Sept. maken zijn lezers kennis met enkele zeden en gewoonten der Marindineezen (Papoea's).

Uit die beschrijving een greep doende, nemen we over:

,,De uiterlijke verschijning der menschen zelf beschrijven is mij onmogelijk. Zelfs foto's geven er slechts een zeer onnauwkeurige voorstelling van; ja, zelfs de keurige schilderingen van Pastoor P. Vertenten, die ook op de Semarangsche tentoonstelling de aandacht trokken.

Men denkt allicht aan chargeeren, aan overdrijven, en al die opschik is zoo eigenaardig, zoo s u i g e n e r i s, dat men er zich niet in kan denken. Men moet deze lui zelf kunnen bewonderen in al hunne geuren en kleuren.

Ja, ik zeg gerust bewonderen, want hunne versiering en opsmuk is verre van wanstaltig of potsierlijk, zelfs niet willekeurig. Deze wilden hebben ontegenzeggelijk hun schoonheidsgevoel. Het moge desnoods een woeste schoonheid zijn die de hunne is, maar schoon is het. De opsmuk der mannen geeft aan hunne verschijning iets vervaarlijks, iets dat ontzag inboezemt.

Als hij daar heenstapt, die fiere forsche gestalte, rijzig en prachtig gespierd, met zijn wuivenden vederbos, zijn glimmende snoeren van varkenstanden, met heel zijn opsmuk, dan stemt ge hem toe, dat hij in zijn soort is wat hij zich gevoelt, een a n e m-h a, dat ik haast zou vertalen, zeker in zijn geest, door ,,übermensch".

De opschik der jonge meisjes is zwierig en elegant. De vaak kolossale haarverlengsels in hun verscheiden vormen staan waarlijk sierlijk. Zelfs de olie waarvan hare bronzen lichamen glimmen, geeft haar een indruk van keurigheid en verzorgdheid, en de kleurige sierblaadjes en bloemen die ze in haar bovenarmbanden dragen, steken daarbij keurig af. Heusch op afstand is het waarlijk mooi, ofschoon van dichtbij soms wel wat vies.

Nu zijn het ook hier niet altemaal Adonissen of Gratiën, er loopen ook hier heel wat meesterstukjes der schepping rond, die eer medelijden dan bewondering afdwingen. Ik wil er alleen op drukken dat als men denkt, dat deze wilden zich met allerlei poespas toetakelen, hoe wanstaltiger hoe fraaier, dat men zich dan deerlijk vergist.

Ook is die opschik niet willekeurig. Van jongen tot ouderling, van meisje tot meuke zijn allen in de Marindineesche maatschappij in tal van verschillende klassen ingedeeld, die voor een geoefenden opmerker allen aan hun eigenaardige versieringen te herkennen zijn."

Christendom en Mohammedanisme in de Bataklanden.

Zendeling J. H. M.(eerwaldt) schrijft in het Sept. Nr. van „De Rijnsche Zending" een artikel „Nieuwe moeilijkheden in de Bataklanden", waarin hij zich beklaagt over het Mohammedanisme, dat met nieuwe strijdkrachten in de Bataklanden in het veld rukt ,,om de nog weinig bevestigde volgelingen van het vaandel des kruises weer afvallig te maken." Uit welke richting de wind waait?

,,De Sarikat-Islam is ook op ons Zendingsgebied ingebroken, om met leugen en bedrog of anders ook met list en geweld de menschen van den weg der waarheid en des levens afkeerig te maken, en hen in het schemerige licht van ,,de halve maan" te doen wandelen."

Sprekende over de S. I.-beweging zegt zendeling M. dan nog o.m.:

„Ook het doel, dat de Sarikat-Islam beoogt, is nog niet zoo heel zuiver belijnd omschreven. Aanvankelijk scheen het, dat zij slechts de economische en intellectueele verheffing der belijders van den Islam bedoelde, zonder zich bepaald op de politiek of de propaganda voor het Mohammedanisme te richten. Op Java echter zien wij reeds, dat plaatselijke vereenigingen zich meer en meer tot een geheel aansluiten, en zich ook met politieke vraagstukken gaan bemoeien, terwijl zij daar, waar zoowel het Christendom als ook het Mohammedanisme zich onder de nog heidensche stammen, zooals bijv. onder de Dajaks op Borneo, en de Bataks op Sumatra, zoekt uit te breiden, als propagandisten voor den Islam optreden."

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

Afl. 5 van den loopenden jaargang bevat een tweetal artikelen met betrekking op Indië, n.l.: De geomorphologische beteekenis der basische stollingsgesteenten in het mid-

dendeel van den Ned. Indischen Archipel, door E. C. Abendanon; en Nogmaals de hydrographische opneming van Indië, door J. L. — Verder een mededeeling over een zoölogische reis van den Deen Dr. W. Kaudern naar Celebes en een literatuur-opgave.

Weekblad voor Indië.

In No. 13 schrijft de heer W. J. F. de Rijck van der Gracht een artikel over „Njai Lenggang Kentjana", een Hindoe-Soenda legende uit het rijk van Dadjadjaran, waarvan de heer Joh. Scholte te Bandoeng een tooneelstuk vervaardigde, hetwelk aldaar op verdienstelijke wijze door Inlandsche jongelieden is gespeeld.

Onder andere bijdragen geeft dit Nr. dan nog het portret, met korte biographie, van den nieuwen resident van Riouw, den heer L. R. Wentholt.

No. 14 bevat o.m. een artikel over Ridder van der Does de Bye en het Hoofdbureau van scheepvaart (met ill.). — Een beeld van koning Erlangga, door C. (met ill.). — Javaansche kunstnijverheid (met ill.), door Drechsler (vervolg). — Java's oude geschiedenis (vervolg), door C.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 37: Bevloeiïng en inlandsche landbouw op Java, door L. E. Dom van Rombeek. — Mededeeling No. 43 van het Proefstation voor thee. Besproken door Dr. A. W. Nanninga. — Selectie en oculatie van cacao, door Gerold Stahel. — Gouvernements-Rubberonderneming ,,Slootwijk". Rapport van H. J. van Hasselt. (Bespreking). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De economische toestand van Ned.-Indië in 1915.

Het jongste jaarverslag van den president van de Javasche Bank over het boekjaar 1915—'16 bevat verschillende mededeelingen over den economischen toestand van Ned.-Indië, waarvan we enkele zinsneden hieronder doen volgen.

De Inlandsche cultures werden in de tweede helft van het jaar begunstigd door het weder en ook de laaglandcultures stonden er op het einde van het jaar goed voor. De rijstoogst was bevredigend. Hoewel voor producten van Inlandsche cultures niet de bijzondere prijzen waren te maken, die bij een geregelden afscheep verwacht hadden kunnen worden, mag over het algemeen de economische toestand toch als gunstig worden beschouwd.

Rampen van hooger hand zijn slechts voorgekomen door overstroomingen in verschillende deelen van Java, waardoor aanmerkelijk verlies van goed en have voor den Inlander ontstond, soms ook van het te velde staand gewas. De particuliere liefdadigheid kwam zoowel hier te lande als in Nederland daaraan tegemoet, en van de plaats gehad hebbende verwoesting, door overstrooming van verschillende kampongs, werd partij getrokken door bij den wederopbouw die kampongs meer hygiënisch in te richten, betere huizen en betere afwatering te maken.

De gezondheidstoestand was over het algemeen goed. Epidemieën, als cholera en pest, werden van Gouvernementswege zooveel mogelijk bestreden. De krachtige maatregelen, door de Regeering genomen bij de pestbestrijding, werden op energieke wijze doorgezet en waar noodig werden die maatregelen uitgebreid.

In het jaar 1915 zijn geen ongeregeldheden van ernstigen aard voorgekomen; waar moeilijkheden ontstonden, hadden die een locaal karakter en was de politie bij machte om de orde te herstellen. De stemming onder de bevolking was rustig.

De bedevaart naar Mekka had dit jaar niet plaats. Eerstens was er geen directe bootgelegenheid en tweedens gaf de Regeering eene waarschuwing dat het houden van de bedevaart in verband met den oorlog aan groote gevaren bloot stond, waarom die voorloopig werd ontraden. De bevolking volgde dien raad.

Ten aanzien van den import kan gezegd worden, dat, hoewel de invoer van Europeesche goederen met zeer veel moeilijkheden gepaard ging, de hooge prijzen, die importeurs hebben gemaakt, goede winsten hebben gebracht. Over het algemeen waren de omzetten gering, werden de credieten zooveel mogelijk bekort, waardoor inderdaad een gezondere toestand werd geschapen. Faillissementen van eenig belang kwamen bij den importhandel niet voor. De moeilijkheden, ondervonden bij den invoer van kleurstoffen, hebben tengevolge gehad, dat de batikindustrie erg verliep.

Dat de Nederlandsche industrie bij den import meer op den voorgrond trad, is natuurlijk en het is dan ook te hopen, dat ook na de beëindiging van den oorlog de importhandel speciaal het oog op de Nederlandsche industrie zal blijven houden.

Alles te zamen genomen kan de economische positie van Nederlandsch-Indië, al heeft de oorlogstoestand in Europa ook hier een grooten invloed gehad, niet onbevredigend worden genoemd.

Schoolatlas van Ned. Oost-Indië.

Met verbazingwekkende snelheid volgen de uitgaven van W. van Gelder's schoolatlas van Ned. Oost-Indië elkander op. Nog geen half jaar geleden gaf de samensteller den dertienden, en reeds nu een veertienden druk. Deze nieuwe uitgave onderscheidt zich van de vorige door iets zachter kleuren, terwijl er aan zijn toegevoegd enkele statistische opgaven betreffende Ned.-Indië, waarvan de gegevens zijn ontleend aan een werkje van den heer C. Lekkerkerker. Als we hierin lezen dat de Bataks rondom het Tobameer, de Dajaks van Borneo, de Alfoeren in Midden-Celebes, op Boeroe en Ceram, en de Papoea's op Nieuw-Guinea nog grootendeels heidensche godsdiensten belijden, vraagt men zich af waarom de heer v. G. in dit verband geen melding maakt van de vrij uitgestrekte eilanden Soemba, Flores, Timor e.a. van de Timor-groep, waarvan de talrijke bevolking evenzeer overwegend heidensch is.

Doch dit is slechts een opmerking welke den eigenlijken atlas niet raakt. Deze is in één woord voortreffelijk; hij voldoet aan de hoogste eischen welke men aan een dergelijke uitgaaf mag stellen.

Wetende dat de heer v. G. streeft naar volmaking, geven we hem nog in overweging in een volgenden druk aan den atlas toe te voegen een taalkaart van den geheelen Indischen Archipel (zooals die nu reeds van Java op blad 2 voorkomt); het is wellicht te veel gevergd, maar daarmede zou werkelijk de samensteller in een lang gevoelde behoefte voldoen en zeer groot nut stichten.

Ten slotte de opmerking dat de titel ,,Schoolatlas" o.i. te weinig zegt en in ieder geval veel te bescheiden is; welke opmerking zal worden beaamd door de velen die van Van Gelder's atlas van Ned. Oost-Indië waardeeren en als 't ware dagelijks raadplegen.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Nederl.-Indië van personeel voor het Marine-etablissement te Soerabaja.

Ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja is de uitzending noodig van:
één scheepmaker; één ketelmaker; één modelmaker; één gieter.

Zij mogen niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn.

De vaste werklieden bij het Marine-etablissement, waartoe de uit te zenden personen zullen behooren, zijn niet uitsluitend werkman noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.

Oe uit te zenden personen moeten lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst, hetgeen moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

Zij zijn gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontscheping te Batavia.

Na verstrijking van het driejarig verband kunnen zij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits hunne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op hun behoud prijs stelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, worden zij burgerlijke ambtenaren, in welk geval op hen van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, enz.

De bezoldiging van de uit te zenden personen bedraagt thans ƒ 175 (éénhonderd vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en eindigende met den dag volgende op dien van afloop van het verband, welke bezoldiging bij gebleken geschiktheid en ijverige plichtsbetrachting (ter beoordeeling van den commandant der zeemacht in Nederlandsch-Indië) kan klimmen tot ƒ 200 (tweehonderd gulden) 's maands, te bereiken door twee jaarlijksche verhoogingen van ƒ 12.50 (twaalf gulden vijftig cent) 's maands.

Bij vernieuwing van het verband kan de bezoldiging op gelijke wijze worden verhoogd tot ƒ 225 (twee honderd vijf en twintig gulden) 's maands, terwijl bij eene tweede vernieuwing van het verband de bezoldiging op gelijke wijze kan klimmen tot ten hoogste ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands.

Bij buitengewone geschiktheid en uitmuntende plichtsbetrachting kunnen, na verkregen machtiging van den Gouverneur-Generaal, door den commandant der zeemacht regelmatige bezoldigingsverhoogingen worden toegekend vóór het verstrijken van den daarvoor gestelden termijn.

De vaste werkman zal na zes jaren tot tevredenheid van den directeur van het Marine-etablissement te hebben gewerkt, bij niet-verlenging van de overeenkomst eene tegemoetkoming van ƒ 1600 (een duizend zeshonderd gulden) ontvangen; na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkoming van ƒ 3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkman de keuze gelaten tusschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente, berekend tegen 4 ten honderd rente op rente. De uitkeering van de tegemoetkoming heeft niet plaats wanneer de werkman tusschentijds in vasten dienst wordt aangenomen, daar alsdan de reeds in 's lands dienst doorgebrachte tijd wordt medegeteld voor de berekening van het pensioen. Mocht de uitkeering reeds hebben plaats gehad, dan kan alleen opneming in vasten dienst plaats hebben, wanneer de werkman zich verbindt het genotene terug te storten.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië is verbonden:

1°. vrije overtocht met gezin naar Indië als landsreiziger der tweede klasse;

2°. gelijke overtocht na beëindiging van de overeenkomst, doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgeloopen;

3°. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van ƒ 500 (vijfhonderd gulden) voor ongehuwden en van ƒ 675 (zeshonderd vijf en zeventig gulden) of ƒ 725 (zevenhonderd en vijf en twintig gulden) voor het geval de nieuwe bezoldigingsregeling tot stand is gekomen, voor gehuwden.

De uit te zenden personen moeten tevens eene verklaring inzenden, dat zij bekend zijn met de overeenkomst, welke men moet aangaan, alvorens bij het Marine-etablissement te Soerabaja te worden te werk gesteld.

In de overeenkomst zal het bedrag van de bezoldiging in overeenstemming worden gebracht met de mogelijk op 1 Januari a.s. in werking tredende wijziging.

Zij zijn voorts verplicht de in verband met hunne uitzending voor den Indischen dienst aan hen of te hunnen behoeve dan wel ten behoeve van hun gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, overtocht naar Nederl.-Indië, zoomede alle andere aan hen ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen drie jaren na hunne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen vermoedelijk eene proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.

Gegadigden voor eene der genoemde betrekkingen behooren zich vóór 1 October as. bij gezegeld verzoekschrift (te adresseeren aan afdeeling „Personeel" van het Departement), te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.

Het verzoekschrift moet bevatten:
a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;
b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

(Nederlandsche Staatscourant van 7 September 1916 no. 210).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:
a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten
b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Pension „Zorgvliet"

Groot Hertoginnelaan 155

's-Gravenhage :: Tel. H. 1186.

J. C. NIEUWSTRATEN,

Juwelier.

Magazijn van Gouden en Zilveren Werken.

Eigen Atelier ook voor reparatiën.

PIET HEINSTRAAT 128, o.d. Zoutmanstr.

WIENER & VAN WITSEN

Rotterdam Hoogstraat 226

Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië

Speciaal naar maat.

Noordeinde 6, over de Plaats **BERNARD DRABBE** DEN HAAG TELEFOON 2162

SPECIALITEIT UITZETTEN, LUIERMANDEN

...........EN INDISCHE UITRUSTINGEN...........

in alle prijzen, van de eenvoudigste tot de fijnste.

FIJNE BATIST LINGERIE's, OOK NAAR MAAT OF EIGEN MODEL. Catalogus en opgaven met prijsberekening gratis. Zichtzendingen. Pasmodellen. — Uitgebreide sorteering LINNEN TAFEL-, HUISHOUD- EN BEDBENOODIGDHEDEN. ☞ Matige prijzen.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor **Najaar** en **Winter**

JAPONSTOFFEN

BONTGARNITUREN

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . **f 2.40**

gebonden . . . . **- 2.90**

Adverteeren doet verkoopen.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),

FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.

ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.

ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.

Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Familiepension „KERCHER"

☞ **Villa „MATHILDE"**

Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAAT 42

ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

VAN SEVENTER & PALUDANUS

KLEERMAKERIJ

Heerengracht 38 - Telefoon 4214

Draagt onze reclame

COLBERT-COSTUUM

naar maat van f 35.—

Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

J. B. HEIJDEMAN,

CONFISEUR. - PATISSIER.

Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.

Speciaal adres

Zoute Krakelingen.

N^O^. 39. Donderdag 28 September 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

EEN VERZOEK.

Eene Indische onderwijzeres, die tijdens haar verlof hier te lande voor de hoofdacte heeft gestudeerd, werd door een ongelukkigen samenloop van omstandigheden dit jaar voor het examen afgewezen. Zij zoude gaarne het volgend jaar nogmaals het examen afleggen, maar kan daartoe geen verlenging van verlof bekomen. Zoodat zij - om haar doel te bereiken - een verlof buiten bezwaar van den lande zal moeten aanvragen. Haar ontbreken daartoe de middelen, doch zij kan van een solide inrichting het benoodigde geld leenen, mits zij een soliden borg kan stellen. Waar zij hier te lande geen bekenden heeft, tot wie zij zich daartoe kan wenden, heeft zij, als lid van de Vereeniging „Oost en West", de bemiddeling van het Bestuur gevraagd om een helper(ster) in den nood te vinden.

Is ook een der leden van de Vereeniging genegen hier de behulpzame hand te bieden, door zich als borg beschikbaar te willen stellen?

De benoodigde som is f 2000.-, terwijl de leening gedekt wordt door een levensverzekering.

Namens het Dagelijksch Bestuur,
DE SECRETARIS.

Het Indisch Comité van den Vrijzinnig-Democratischen Bond.

Door het Hoofdbestuur van den Vrijzinnig-Democratischen Bond is een Comité gevormd van eenige leden, die Indië uit ervaring kennen en in het bijzonder de nieuwere stroomingen in het maatschappelijk en politiek leven in Indië in de laatste jaren hebben medegemaakt.

Dit Comité heeft ten doel:
a. de Kamerfractie voor te lichten in zake koloniale vraagstukken;
b. de aanraking met de partijgenooten in Indië te versterken;
c. een krachtige propaganda in Indië te voeren voor de beginselen van den Bond.

Hierdoor hoopt men de beschikking te hebben over een orgaan, dat zich uitsluitend met de koloniale politiek zal bezig houden, opdat deze stelselmatig en georganiseerd kan worden gevoerd.

Op de Algemeene Vergadering, die den 7 a.s. te Utrecht zal worden gehouden, zal het Koloniaal program van actie worden besproken en een nadere beginselverklaring worden afgelegd in zake:
a. de ontwikkeling van de geheele koloniale bevolking;
b. de ontwikkelingsgang van den bestuursvorm met zelfbestuur der Kolonie als einddoel;
c. de verdediging van Indië met medewerking van de ingezetenen.

Het Bestuur van het Comité bestaat uit vijf leden met den heer A. Faubel, oud Kolonel-Hoofd-Intendant N.-I. L., als Voorzitter en den heer J. J. Hazewinkel, oud Directeur suikerproefstation, als Secretaris.

Bericht.

Met beleefde verwijzing naar het verslag van de *West-Indische Commissie* van de Vereeniging *Oost en West*, wordt hiermede onder de aandacht van de lezers gebracht, dat voorwerpen van kunstnijverheid en huisvlijt uit onze *West-Indische Koloniën* te bestellen zijn door tusschenkomst van de dames:
mevrouw *G. F. J. van Aalst-Koopman*, Laan van Meerdervoort 279, Den Haag, en
mevrouw *L. Romeijn-Tückermann*, Statenlaan 6, Den Haag, die gaarne bereid zijn tot het geven van de noodige inlichtingen of het zenden van monsters.

Commissie voor West-Indië van de Vereeniging „Oost en West".

Aan het verslag van de laats[illegible] verg[illegible]ng van bovengenoemde commissie ontle[illegible] navolgende:

De vergadering werd bijgewoon[illegible]den voorzitter der Vereeniging „*Oost en We*[illegible]n heer *C. R. Bakhuizen van den Brink.*

Aanwezig waren de leden: *J.* [illegible] *van Aalst*, voorzitter, *Gravin P. van Heerdt t*[illegible]*versberg-Quarles van Ufford*, mevr. *L. Romeijn-*[illegible]*ückermann*, mevr. *G. F. J. van Aalst-Koopman, Dr. H. D. Benjamins, Prof. Dr. J. Boeke, Mr. C. W. Th. van den Brandhof, W. J. Cohen Stuart, Mr. Dr. H. J. Romeijn* en *E. F. Grooss*, secretaris.

Afwezig wegens verhindering, met kennisgeving, de leden: *Prof. J. A. Grutterink, G. C. D. d'Aumale Baron van Hardenbroek van Hardenbroek* en *Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk.*

De *Voorzitter*, de heer *J. W. van Aalst*, opende de vergadering met een rede, waarin spr., met aanhaling van de troonrede, uitgesproken bij de opening der Staten-Generaal en met verwijzing naar de van particuliere zijde, reeds ontvangen berichten, zijn vreugde te kennen gaf, dat het doode punt in West-Indië schijnt overwonnen te zijn en de hoop uitsprak, dat nu een nieuwe aera van stijgenden voorspoed zal aanbreken.

Nadat de *Voorzitter* met een hartelijke toespraak het nieuw benoemde lid, mevr. *G. F. J. van Aalst-Koopman*, had geïnstalleerd, gaf hij het woord aan den voorzitter der *sub-commissie voor landbouw en immigratie*, den heer *W. J. Cohen Stuart*, teneinde verslag uit te brengen van de werkzaamheden dier commissie sedert de vorige vergadering.

Uit dit verslag bleek, dat de sub-commissie zich in verbinding had gesteld, eenerzijds met de *Surinaamsche landbouwvereeniging* te *Paramaribo*, anderzijds met een twaalftal hier te lande gevestigde besturende personen en lichamen van landbouwondernemingen in *Suriname*. Van beide zijden werd samenwerking toegezegd, welke in de eerste plaats aan de oplossing van het arbeidersvraagstuk dienstbaar zal worden gemaakt. Bij de behandeling dezer aangelegenheid bleek tevens de bereidwilligheid om zich hiervoor ook financieele offers te getroosten, terwijl de commissie hierbij de bewijzen verkreeg, dat zij reeds het vertrouwen der planters genoot. Ook met de Regeering zocht de commissie aanraking en mocht zich in een welwillende tegemoetkoming verheugen.

Hierna deelde de voorzitter van de *sub-commissie voor nijverheid, Prof. Dr. J. Boeke*, mede, dat hij zich met verschillende personen te *Rotterdam* in verbinding had gesteld, om te geraken tot de oprichting van een show-room aldaar, alwaar de nijverheidsproducten uit *West-Indië*, ter betere kennismaking voor het Nederlandsche publiek zouden kunnen worden ondergebracht. Hem viel daarbij een welwillende ontvangst te beurt, welke hoop geeft op een goeden uitslag.

De leden dezer sub-commissie, de dames *Romeijn-Tückermann* en *van Aalst-Koopman*, deelden nog mede, eerstgenoemde, dat zij, door het rondzenden van stalen van kunstnijverheids-producten onder bekenden, eenige bestellingen had gekregen; laatstgenoemde, dat zij voor ± *f* 200.— aan dergelijke producten had ontvangen, waarvoor zij nu koopers zou trachten te vinden. De *Voorzitter* gaf aan alle leden in overweging hierbij behulpzaam te zijn door ruime bekendmaking van het medegedeelde onder bekenden en vrienden; de bedoeling, zoowel van de show-room als van dezen onderhandschen verkoop is, om den tusschenhandel, die met bijna de geheele winst gaat strijken, in het belang van het volk, langzamerhand uit te schakelen. Aan de dames geeft hij in overweging om de aandacht der vrouwen in West-Indië ook te vestigen op andere uitvoerartikelen, zooals b.v. geleien.

Waar uit het verslag van het *Koloniaal Onderwijs-Congres* gebleken is, dat in een volgend congres ook het onderwijs in *Suriname* en *Curaçao* zal worden behandeld, werd het wenschelijk geacht, dat de commissie ook dit onderwerp in studie zal nemen, om t.g.t. met kennis van zaken te kunnen meespreken. Daarom werd een *sub-commissie voor het onderwijs* ingesteld, waarin zitting hebben de heeren *Dr. H. D. Benjamins*, als voorzitter, *Prof. Dr. J. Boeke* en *Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk*, benevens, voor het onderwijs in vrouwelijke handwerken, mevr. *van Aalst-Koopman.*

Voorts werd er op gewezen, dat vele belangstellenden wel gaarne daadwerkelijk aan het goede doel der commissie zouden willen medewerken. Daar begrijpelijkerwijze de commissie niet voordurend uitgebreid kan worden, werd in overweging genomen, hoe deze zoo zeer te waardeeren krachten op andere wijze aan de commissie te verbinden. Het zou b.v., indien de belangstellenden zich aan de commissie bekend maakten, wellicht mogelijk zijn hen tot adviseurs te benoemen en hun op geregelde tijden gelegenheid te geven, hunne adviezen uit te brengen of bij voorkomende gelegenheid om hun advies te vragen.

Uit de verschillende mededeelingen valt nog aan te stippen, dat met genoegen mag worden vastgesteld, dat de planters in *Suriname* meer en meer aandacht schenken aan de adviezen van het landbouw-

departement en er toe willen overgaan beter onderlegd personeel uit *Nederland* te laten komen.

Verder, dat door de planters in *Suriname* de wenschelijkheid ter sprake is gebracht om daar een ontwikkeld Javaan als tusschenpersoon tusschen Regeering en Javaansche immigranten te krijgen evenals voor de Britsch-Indische immigranten ook een Britsch-Indiër is aangewezen. Een dergelijk persoon kent beter de nooden der immigranten.

Voorts, dat, terwijl in het rapport van den heer *van Hasselt* over de Gouvernements onderneming *Slootwijk*, gewezen werd op de koffie-cultuur als hoofdcultuur in *Suriname*, er van andere zijde mededeelingen zijn ontvangen, die er op wijzen, dat de productiekosten van suiker, die van Java niet overtreffen indien het mogelijk is eenige moeilijkheden uit anderen hoofde ontstaan, te overwinnen, zoodat ook de suiker-cultuur aldaar loonend zal kunnen zijn.

Ten slotte, dat met leedwezen moest worden geconstateerd, dat een proef op ruime schaal van de sisal-cultuur op *Curaçao*, wegens gebrek aan werkkapitaal niet kan voortgaan zooals dit wel gewenscht zou zijn. Waar deze cultuur als aangewezen is voor den dikwijls waterarmen bodem van dat eiland, zou het te bejammeren zijn, indien deze proef zou moeten worden gestaakt, vooral omdat de toestand van het gewas enz., alle hoop geeft op goede resultaten. Het ware te wenschen, deze aangelegenheid onder de aandacht der Regeering te brengen.

G.

De Koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea.

Op den 22sten September trad voor de *Afdeeling 's-Gravenhage* van de Vereeniging *Oost en West* als spreker op de Heer L. M. F. Plate, Ass.-Resident; als onderwerp had hij gekozen: De Koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea.

Spreker begon met uiteen te zetten, welke abnormale toestanden hij aantrof, toen hij in September 1912 het bestuur over de Afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea aanvaardde.

Van bestuur of gezag over de inheemsche bevolking was geen sprake; het volk had niet het flauwste begrip van het doel van de aanwezigheid te Marauke van een bestuursambtenaar. Bij de enkele bezoeken al dadelijk in de kampongs gebracht, vluchtte het volk het bosch in en wat het ergste was, op groote schaal maakten geheele kampongs zich schuldig aan koppensnellen.

Nietegenstaande de heeren Missionarissen al het mogelijke deden, om het volk van dat immoreele gebruik af te brengen, niets baatte, totdat spreker, die zich als voornaamste taak de afschaffing van het snellen had gesteld, er toe overging langs de geheele kust het volk op meer daadwerkelijke wijze aan het verstand te brengen, dat het N.-I. Gouvernement het koppensnellen niet langer wenschte te dulden.

Overal werden de kampongs, waarvan het bekend was, dat ze in den laatsten tijd op sneltocht waren geweest, onder handen genomen. De gesnelde koppen moesten worden uitgeleverd; de geroofde kinderen moesten worden afgegeven, kortom een tuchtiging van schuldige kampongs werd geleidelijk langs de geheele kuststrook tusschen de Engelsche grens en de Prinses Mariannestraat doorgevoerd, met het resultaat, dat spreker in October 1915, bij zijn aftreden als bestuurder, der Regeering veilig kon rapporteeren, dat het ter kuste vrij wel afgeloopen was met het snellen. Niet overal was die tuchtiging even eenvoudig; soms moest wel eens van de vuurwapenen worden gebruik gemaakt, waar het bleek, dat de bevolking onwillig was, om bijv. de met zoo veel moeite bekomen koppen, uit te leveren. In het geheel werden spreker meer dan 100 zoogenaamde versche koppen uitgeleverd, verder drie geroofde kinderen en dan nog meer dan 500 reeds uitgediende schedels.

Zeer duidelijk en aanschouwelijk met behulp van een medegebrachten gesnelden kop demonstreerde spreker de wijze, waarop de Papoea zijn slachtoffer snelt en verklaarde hij wat volgens de tot dusver gangbare meening het doel van het snellen is, nl. naamgeving.

Na dit optreden kon ook gedacht worden aan de afschaffing van nog andere misbruiken, die bij de wilden voorkomen. Het levend begraven van ernstige zieken kwam veelvuldig voor, en ook het opgraven van lijken, die reeds een week begraven waren, gepaard gaande met het drinken van lijkenvocht, voorts diverse andere misbruiken, vooral op sexueel gebied. Dit alles werd langzamerhand verboden. Eindelijk werden de toestanden zoo gunstig, dat spr. in alle kampongs aan de kust een minutieuse zielentelling kon houden, waarvan het doel was, het volk te gewennen aan orde en gezag en controle te hebben inzake de al of niet aanwezigheid in de kampongs van als snellers bekend staande individuën.

Spreker gaf een uitvoerige beschrijving van het volk in de verschillende leeftijdsperioden. Bij overgang in een nieuwe leeftijdsperiode verandert de versiering en de coiffure zoowel van den jongen man als van de jonge vrouw; uitvoerig verklaarde spreker de tatouage bij de vrouwen, en andere mutilaties bij de mannen.

Ook de rechtspraak werd ter hand genomen; waar voorheen de Papoea ongestraft zich schuldig maakte aan verschillende met zijn adat nauw verband houdende misdrijven als bloedwraak en toovenarij, werden onder spreker's bestuur de schuldigen voor den bevoegden rechter gebracht en veroordeeld.

FEUILLETON.

De werkende vrouw in Indië. *)

,,'t Is heel warm in Indië en toch wordt er naar verhouding meer en harder gewerkt dan hier'', hoorde ik vroeger vaak beweren door kennissen, die terug of met verlof in Holland waren. Ik dàcht er toen nog niet aan naar Indië te gaan en beschouwde deze uitspraak als zoovele andere over den Oost, als overdreven en onwaar, totdat......... ik zelf ondervond, dat die woorden wel degelijk waarheid bevatten en in dit land trots de warmte en het afmattende klimaat, heel hard wordt gewerkt, ook door vrouwen, voor wie hier zeer veel betrekkingen openstaan.

Wij willen het hier allereerst hebben over de vrouwelijke kantoorbediende en wanneer wij een vergelijking maken tusschen haar en haar collega in Holland, dan moeten wij direct toegeven: dat de omstandigheden, waaronder de eerste werkt, veel gunstiger zijn, dan die van de laatste, enkele uitzonderingen misschien daargelaten.

Een vrouw of meisje begint hier meestal met een salaris van *f* 75 tot *f* 100 per maand, in de meeste gevallen is dit zelfs meer. Al geef ik dadelijk toe, dat men hier meer noodig heeft, doordat het leven hier duurder is dan in Holland, dat verschil is toch niet zóó groot, als het verschil in de salarissen.

In Holland is door de verschillende vakbewegingen enz. al veel verbeterd in de maatschappelijke positie der vrouw, doch toch komen de z.g. hongerloonen op kantoren nog herhaaldelijk voor.

Dit geeft mij aanleiding een klein voorval uit mijn eigen herinnering weer te geven.

Als jong meisje was het mijn illusie op een kantoor te gaan. Na het eind-examen meisjes-H.B.S. haalde ik een paar diploma's voor den handel en meende daarmede alle betrekkingen, die in de courant werden aangeboden, te kunnen veroveren. Na vele vergeefsche pogingen ontving ik als antwoord op een sollicitatiebrief een schrijven van een bekenden uitgever. Nu trok de boekhandel en wat daaraan annex is, mij steeds bijzonder aan en dus aarzelde ik geen oogenblik om de uitnoodiging, den volgenden dag tusschen 11 en 12 uur ten kantore te verschijnen, aan te nemen.

Op den aangegeven tijd werd ik bij den chef toegelaten, die mij beleefd eén stoel aanwees. Na een critischen blik op mijn aardig voorjaarspak en dito-hoed begon hij: ,,ja, ziet u juffrouw, ik heb een stapel brieven gekregen op de door mij geplaatste advertentie, maar uw brief was het best gesteld en geschreven, en daarom heb ik dien beantwoord''. Ik boog zéér vereerd door dien lof.

Hij begon verder alle voordeelen van de betrekking op te sommen, nadeelen schenen er niet te zijn, alles ging als van een leien dakje. De kantooruren waren van half negen tot half 6, koffiedrinken natuurlijk op kantoor; de werkzaamheden waren druk, doch aangenaam. De chef ging vaak op reis, de procuratiehouder ook en dan was ik, de nieuwe juffrouw, d e verantwoordelijke persoon. Ik glòm. Stel u voor, i k de verantwoording voor een zaak vòl boeken, de aller-, allernieuwste werken, die ik moest doorlezen, om aan de klanten te kunnen zeggen, dàt ze mooi waren en waarom. Natuurlijk neem ik die betrekking aan, dacht ik bij mezelf.

Toen de chef eindelijk had uitgesproken, vroeg ik ietwat schuchter — verlegen ben ik altijd geweest — ,,en het salaris, meneer, dat is zeker ook wel goed?'' Zeker, zeker, juffrouw, was het antwoord, heel goed zelfs: honderd twintig gulden per jaar. Honderd twintig gulden per jaar, echo-de ik, meneer, hoe is het mogelijk! Ik moet er wel heel ontdaan hebben uitgezien,tenminste de vraag: het schijnt u niet mee te vallen, kwam er zeer benepen uit. Niet mee te vallen! Neen, 't was een schande, zulk een laag loon te durven bieden voor veel gepresteerden arbeid. Ik zei, dat ik onmiddellijk van de betrekking afzag, er zelfs niet meer over behoefde te denken, zooals mij werd verzocht. 't Zou mij erg spijten, juffrouw, kwam de uitgever heel zoetsappig, de reden noemde ik u reeds, uw handschrift en stijl waren uitstekend, maar als u niet komt, zijn er verscheidene andere meisjes, die gráág de betrekking aanvaarden. Dat was het kardinale punt. Het veel meisjes die — financieel onafhankelijk — per se op een kantoor werkzaam willen zijn, bederven door voor t e kleine salarissen te werken de markt en maken het de groote schare van meisjes en vrouwen, die in haar eigen levensonderhoud moeten voorzien, onmogelijk een goede positie te veroveren. Dat de meisjes uit de gegoede klasse zich ook vaak aangetrokken gevoelen tot kantoorwerkzaamheden en handelswetenschappen, spreekt vanzelf. Doch laten zij het geleerde in praktijk brengen n i e t door zelf op een kantoor te gaan werken, maar door gratis lessen en het verschaffen van studieboeken aan haar minder door de fortuin begunstigde zusters, die zoodoende in de gelegenheid worden gesteld zich voor een werkkring te bekwamen.

Het door mij geschetste voorval is reeds een tiental jaren geleden gebeurd; dat er echter nog altijd chefs zijn, die een betrekking met een minimum-salaris wil-

1) Ontleend aan het ,,Weekblad voor Indië'' van 30 Juli 1916.

Toen ten slotte ook, dank zij de uitbreiding van bestuur, de toestanden nog meer ten goede gewijzigd waren, kon spreker er eindelijk toe overgaan, een belasting in te voeren en ook heerendienst te doen verrichten. De belasting werd voldaan in klappers, die door de bestuurders verkocht worden en verschillende wegen kwamen tot stand, geheel aangelegd door de wilde Papoea's.

Over de toekomst van het land en volk is spreker niet goed te spreken. Hij gaf een zeer donker toekomstbeeld van Z.-N.-Guinea. Het volk is bezig uit te sterven en het land zelf is geen paradijs, niettegenstaande de paradijsvogel daar in grooten getale voorkomt.

Nog gaf spr. een beschrijving van een tocht naar de binnenlanden, waar nog echte menscheneters leven en van de vele moeilijkheden, waarmede dergelijke tochten gepaard gaan, terwijl als slot behandeld werd de nationale dans der Papoea's.

Na de pauze werden lichtbeelden vertoond, die als het ware een illustratie vormden van hetgeen door spreker vóór de pauze was behandeld.

Uit de O. I. Mail.

Hindoe Soenda-legende.

In het vorig *Kol. Weekblad* vestigden wij — aan de hand van het *Weekblad voor Indië* — de aandacht op een tooneelstuk: ,,Njai Lenggang Kentjana'', hetwelk zeer de aandacht heeft getrokken en met betrekking waarop we thans nog in de *Java-Bode* lezen:

Het voornemen bestaat, om de Hindoe-Soenda Legende, die bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de kweekschool voor Inlandsche onderwijzers te Bandoeng in Mei j.l. werd opgevoerd, ook te Batavia voor het voetlicht te brengen.

Het groote succes daarmede te Bandoeng behaald, waar de Gouverneur-Generaal en Mevrouw van Limburg Stirum een voorstelling bijwoonden, gaf aanleiding tot een dringend verzoek uit Soerabaja, om gedurende vijf dagen aldaar voorstellingen te komen geven.

Hoewel zeer veel moeilijkheden aan een dergelijke onderneming zijn verbonden — het getal der medewerkenden bedraagt zes en zestig, waaronder twintig Inlandsche meisjes van goeden huize, is aan het verzoek van Soerabaja gevolg gegeven en kon ook het voornemen worden opgevat, daarna naar Batavia te komen. Tijdens de Poeasa-vacantie werd nog eens duchtig gerepeteerd te Bandoeng, zoodat deze uitvoeringen met zeer veel zorg zijn voorbereid.

De historische gegevens, benoodigd voor het monteeren en aankleeden van een stuk als dit, werden door den schrijver, tevens leider van de opvoeringen, den heer Joh. Scholte, ontleend aan de reliefs en versieringen van de tempels uit Midden-Java, terwijl voor de techniek en mystiek van dans en gamelan-spel hulp en voorlichting werd verleend door den Prins Pakoe Alam te Jogjakarta en door verschillende Inlandsche hofden uit de Preanger.

Het eigenaardig karakter van dit ,,mimisch spel met zang en gamelan begeleiding'', waartoe de schrijver de Hindoe-Soenda Legende: Njai Lenggang Kentjana, heeft verwerkt, een karakter, dat gebouwd op den ,,Wajang Wong'', echter verder gaat in de uitbeelding van den menschelijken hartstocht en door zijn meerdere gecompliceerdheid, de meer eenvoudige en primitieve kunst van den wajang achter zich laat, voert wellicht tot een beter begrip en meerdere waardeering in deze, toch zoo hoogstaande, Javaansche kunst door ons, Westerlingen

De heeren D. van Hinloopen Labberton, P. A. J. Moojen en Mr. C. A. Wiessing hebben zich vereenigd tot een commissie om de voorstellingen, die in den stadsschouwburg zullen plaats hebben, voor te bereiden.

Bestuur en S. I.

Er werd en wordt nog wel geklaagd over de tegenwerking, welke de S. I. van het Europeesch en Inlandsch bestuur heeft te verduren, zoo schrijft de *Loc*. Daarom maken wij gaarne melding van een rondschrijven van den resident van Kedoe aan de hoogere en lagere prijaji's, waarin wordt verzekerd, dat de resident geenerlei bezwaar heeft tegen het toetreden van de inlandsche ambtenaren als lid van de S. I., noch tegen het bijwonen der S.I.-bijeenkomsten. Ook behoeft voor het een en ander geen vergunning aan den resident gevraagd te worden.

De resident van Kedoe geeft met dit rondschrijven blijk van een ruime opvatting. Maar overigens is het toch veelzeggend voor de algemeene gezindheid der bestuursambtenaren jegens de inlandsche beweging, dat een gewestelijk bestuurshoofd noodig acht, zijn inlandschen ambtenaren de uitdrukkelijke verzekering te geven, dat hij geen bezwaar heeft tegen hun lidmaatschap van eene organisatie, welke door de regeering als rechtspersoon is erkend en waarmee zij bijna voortdurend samenwerkt.

Rubbercultuur.

De onderafdeelingen Komering Ilir en Rawas, behooren tot de afdeeling Palembangsche Benedenlanden, zijn een streek, waar ijverig gearbeid wordt aan de kweek van pararubber. De laatst-gepubliceerde economische mededeelingen maken er melding van, dat de bevolking er steeds voortgaat nieuwe pararubber-tuinen aan te leggen. O.m. werden daartoe zaden van de gouvernements-rubberonderneming ,,Vada'' besteld, die uitstekend slaagden. Voor onderhoud der bestaande pararubbertui-

---

len betalen, blijkt uit een eenige maanden geleden in een der Amsterdamsche bladen voorkomende advertentie, luidende: ,,Voor kantoor en huishouding juffrouw gevraagd, keurige hand schrijvende, op de hoogte met boekhouden, corresp. in de moderne talen, speciaal Duitsch en bek. met schrijfmachine. Genegen en in staat met behulp van dienstmeisje de huishouding te besturen van haar patroon (heer alleen). Intern, salaris / 15 p. m.''

Een geestige dame zond een berijmden sollicitatiebrief in, waarvan het slot luidde: ,,Het geld dàt maakt den arbeid zoet, want voor zoo'n dag is 't traktement toch lekkertjes weer vijftig cent.'' Vijftig cent traktement voor boekhouden, correspondentie, typen en...... huishouding; och arme, hoe durft iemand het te vragen! En toch zal het dien meneer gelukt zijn een juffrouw te vinden; waarschijnlijk ontving hij ook een stapel brieven en beantwoordde dien, welke ,,het best gesteld en geschreven'' was. 't Is natuurlijk volstrekt niet het gemis aan de noodige middelen, dat den man deed besluiten, zulk een klein salaris aan te bieden; hij heeft ongetwijfeld geld genoeg evenals mijn uitgever, doch de wetenschap, dat er toch sollicitanten komen en de plaats toch vervuld wordt, is oorzaak, dat de verkeerde toestand blijft bestaan. Zoo lang niet de vrouwen en meisjes zich solidair verklaren en opkomen tegen dergelijke verkeerdheden en dit toonen, door niet op zulke advertenties in te gaan, zullen wij ze telkens weer aantreffen in de Hollandsche bladen. Ik zeg hier Hollandsche, want in de Indische bladen zal men ze te vergeefs zoeken Ik merkte in den aanvang van dit artikel reeds op, dat de positie van de vrouwelijke kantoorbediende in Indië veel gunstiger is dan in patria. De ervaring, die ik zelf in dit opzicht opdeed, moge hiervan getuigen. Er zijn in Indië zeer veel vrouwen, die door de omstandigheden genoodzaakt zijn in haar eigen onderhoud te voorzien, immers behalve de hier geboren meisjes, zijn hier zooveel vrouwen, die, getrouwd naar ,,het land van belofte'' (o, bittere ironie vaak) gekomen, na korter of langer tijd zich voor het feit gesteld zagen, een werkkring te kiezen. Ver van familie en vrienden in het moederland, moeten zij hier zelf de hand aan den ploeg slaan en gezien het groot aantal vrouwen, dat hier op kantoren werkzaam is, mag worden geconstateerd, dat het haar niet aan hulp van werkgeverszijde ontbreekt. Wat mij persoonlijk opviel bij het solliciteeren naar een betrekking in een onzer grootste handelssteden, was de welwillendheid, waarmede ik door de chefs werd te woord gestaan. Toen ik aangenomen werd op het kantoor, waar ik nu reeds eenige jaren werkzaam ben, werd mij direct door den chef meegedeeld, dat de werkkring zwaar, doch aangenaam was en dat er bij gebleken geschiktheid kans op periodieke verhooging was. Dit bleek geen holle frase te zijn en het salaris, dat ik en mijn mede-vrouwelijke collega's genieten, is naar verhouding niet minder dan dat van onze mannelijke dito's. De arbeid, die van ons gevergd wordt, is ook niet minder, integendeel, er is geen sprake van, dat een der heeren meer werk moet doen, omdat hij een man is; op het kantoor moeten wij allen gelijk zijn en daarom is het niet meer dan billijk, dat ook de betaling voor de gepresteerde diensten evenredig is. Er zijn hier, evenals in Holland, natuurlijk ook nog wel kantoren, die een dame in dienst nemen, omdat zij minder salaris ontvangt, doch de meeste chefs hebben op dat punt een ruimer inzicht en het is lang geen uitzondering, dat hier vrouwen, evenals de mannen, een salaris genieten van / 250 tot /275 of meer. Een vrouw, die in haar eigen levensonderhoud en vaak ook in dat van haar kind of kinderen moet voorzien, kan met een dergelijk salaris goed rondkomen en heeft een meer menschwaardig bestaan, dan de vrouw in Holland, die voor hetzelfde werk veel minder betaling krijgt.

Wat ons, werkende vrouwen, hier in Indië ontbreekt, is een ,,tehuis''. Wel heeft de Roemer Visscher vereeniging haar tehuizen voor werkende vrouwen en meisjes, doch hoe uitstekend deze tehuizen zijn ingericht en bekend staan, zij voldoen slechts ten deele aan de door ons gestelde eischen. Immers, in die tehuizen neemt men alleen werkende vrouwen op, die een maximum-salaris van / 100 genieten. Dit is op zich zelf zeer lofwaardig, daar deze vrouwen uit den aard der zaak geen goed pension of vrije kamer kunnen bekostigen. De vrouwen, die hiertoe wel in staat zijn, wonen in een paviljoen of kamer ,,met zitje'' en gevoelen zich daar, hoe aardig en geriefelijk die vaak zijn ingericht, dikwijls eenzaam en verlaten. Als zij den geheelen dag hard gewerkt hebben, ontbreekt haar 's avonds meestal de lust om uit te gaan en toch gevoelen zij dan behoefte aan een gezellig babbeltje. Een tehuis dus, een gezamenlijke woning, waar de vrouwen na de dagtaak een prettige omgeving vinden, waar zij ieder een vrije kamer hebben, doch waar een vriendelijke lees- en conversatiezaal het middelpunt van de gezelligheid is, waar allen zich op haar eigen wijze kunnen amuseeren, zou zeer stellig in een behoefte voorzien. Zulk eèn tehuis op te richten en het tot ,,home'' in de ware beteekenis van dat woord te maken, zou, dunkt mij, een schoone taak zijn.

Annie Salomons schreef onlangs in de ,,Nieuwe Groene'' over dit onderwerp en brak een lans voor het idee voor Amsterdam. Een bekend architect ging er direct op in en schreef haar naar aanleiding van haar artikel. Wie neemt het initiatief voor een dergelijk plan in onze groote handelscentra? Dat een dergelijke inrichting, mits goed bestuurd en verzorgd, succes zou hebben en met vreugde zou worden begroet, daarvan ben ik stellig overtuigd.

THEA.

nen werd het noodige verricht — deze berichten dateeren uit April — en in het eerstgenoemde ressort werd met den tap geregeld voortgegaan. De opbrengst bedroeg gedurende verslagmaand circa 15 pikol.

De bevolking begon het nadeel van het tappen van te jonge boomen in te zien.

Het eiland Banka en de bijbehoorende kleinere eilanden zijn niet uitsluitend een tingebied, maar aan den Europeeschen producten-stapel leveren zij ook hun contingent. Wij vernemen uit de mededeelingen van economischen aard, laatstelijk aangaande deze residentie bekend gemaakt, dat de peper-, rubber-, en klapper-aanplantingen geregeld worden uitgebreid. De tuinen worden goed onderhouden en door de Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren geregeld bezocht.

Daarnevens werd de eerstgenoemde teelt niet uit het oog verloren. Uitbreiding der klapperteelt had in tegendeel geregeld plaats, hoewel niet op groote schaal.

Billiton komt op als cultuur-eiland. Was er tot nog toe voor de buitenlandsche markt alleen de klapper-cultuur van eenig belang, in de laatste maanden, lezen we in de economische berichten der buitenbezittingen no. 7, zijn betrekkelijk veel tuinen aangelegd voor Hevea brasiliensis.

Hollandsch-Inlandsche school.

Te Pematang Siantar, de snel in ontwikkeling toenemende hoofdplaats van de afdeeling Simeloengoen en de Karolanden, van het gouvernement Oostkust van Sumatra, zal, volgens een bericht in de *Java-Bode*, eene Hollandsch-Inlandsche school worden gebouwd.

De hoofdcommissaris van politie te Batavia.

De *Loc.* verneemt, zoo seinde men aan de *Java-Bode*, dat de hoofdcommissaris van politie, Boon, naar Batavia overgeplaatst wordt, uiterlijk tegen 10 Aug., om daar de politie te reorganiseeren. De heer Ruempol komt te Semarang.

Ook de commissaris van politie, de heer Oostmeyer, keert naar Batavia terug.

Te Semarang komt waarschijnlijk de heer Dietz van Makassar.

Laatstgenoemd blad vernam, dat dit bericht juist is en betreurt het omdat de heer Ruempol veel voor Batavia heeft gedaan wat betreft het politiecorps aldaar.

Het blad schrijft verder over deze aangelegenheid:

,,Bij het beoordeelen van den toestand van ons politie-corps hebben wij te rade te gaan met de elementen, waarmede de heer Ruempol had te werken en de eigenaardige verhouding, waarin de hoofdcommissaris was geplaatst tegenover de bestuurs-ambtenaren. Of de heer Ruempol die mate van zelfstandigheid had, noodig om met vrucht een behoorlijke reorganisatie van de politie ter hand te nemen, valt te betwijfelen.

Bij een dienst als onze politie, moet aan het hoofd, aan den leider, een zoodanige vrijheid van handelen worden toegekend, dat hij zijn plannen kan uitvoeren. Waarom de heer Ruempol heen gaat, verklaren wij niet te begrijpen.

Niet steeds hebben wij hem kunnen prijzen, niet steeds konden wij zijn maatregelen gelukkig noemen, maar vaak moest het mislukken van een en ander worden toegeschreven aan de mannen, die de bevelen van den chef uitvoerden, vaak tegen den zin en de bedoeling van den chef in.

Nu zullen wij den heer Boon krijgen, om de politie te reorganiseeren. Wij kunnen waarlijk een glimlach niet onderdrukken.

Zijn de antecedenten van den heer Boon zoodanige, dat hij het werk van den heer Ruempol zal kunnen verbeteren?

Wij weten het niet, het kan meevallen.

Voor mr. Du Cloux, den tegenwoordigen officier van justitie, die krachtens zijn functie vaak met den hoofdcommissaris moet samenwerken, ook geen pretje, weer meneer Boon te ontmoeten, waarmede hij te Soerabaja het niet erg kon vinden.

De Regeering zal redenen hebben gehad, den heer Ruempol over te plaatsen. Het is jammer, dat vaak voor het groote publiek de motieven voor dergelijke veranderingen verborgen blijven. Vooral nu het een man als de heer Ruempol betreft, die men in Batavia, in de zes jaren van zijn werkzaamheid, heeft kunnen waardeeren en respecteeren als een politieman met uitmuntende ridderlijke qualiteiten en wiens ijver, arbeidzaamheid en wiens zich geheel geven aan de zaak, onmiskenbaar waren.''

Suriname.

,,De West'' schrijft o. m.:

Onder de vele namen, die genoemd werden van mogelijke opvolgers van baron Van Asbeck, was er geen die sympathieker klank heeft in de kolonie, dan die van den heer G. J. Staal. Men achtte echter zijne benoeming niet waarschijnlijk, omdat het verluidde, dat de heer Staal niet in aanmerking wenschte te komen. Des te grooter is de verrassing, nu heden telegrafisch bericht is ontvangen, meldende de benoeming van den heer G. J. Staal tot gouverneur van Suriname. De heer Staal zal 7 November scheep gaan naar Suriname.

De heer Staal behoeft niet voorgesteld te worden aan de Surinaamsche bevolking. Men heeft hem nagenoeg drie jaren hier kunnen gadeslaan in zijn werkkring als gouvernements-secretaris, en de prettigste indrukken van zijn persoon behouden.

* * *

,,De Suriname'' schrijft:

Den 3den Augustus overleed mr. P. Carst, lid bij het hof van justitie alhier. Vrij plotseling is de dood gekomen. Slechts enkele dagen is de overledene ziek geweest.

In mr. P. Carst verliest onze maatschappij een van hare vooraanstaande mannen. Op velerlei gebied is hij werkzaam geweest. Den laatsten tijd bewoog hij zich buiten het ambtelijke, vooral op sociaal gebied. Voorzitter was hij o. m. van het Surinaamsch Steuncomité en voorzitter van het comité voor de vlecht-industrie in Suriname, waarvan hij een der mede-oprichters was. Aan deze industrie zal zijn naam altijd verbonden blijven om het vele goede, dat hij er voor gedaan heeft.

Als bijzonderheid mag wel vermeld worden, dat mr. Carst nooit van zijn buitenlandsch verlof gebruik heeft gemaakt. Vanaf zijn komst alhier, December 1899, is hij onafgebroken in de kolonie werkzaam geweest.

* * *

Nu het Marowijne-tractaat is goedgekeurd, is de bekende heer Tiffany weer naar Suriname teruggekeerd in de hoop nu spoedig zijn reeds 15 jaar geleden aangevraagde concessie voor de oprichting van een goudbagger-onderneming in Marowijne te zullen krijgen.

,,De West'' geeft een overzicht van de geschiedenis van deze concessie-aanvraag en schrijft ten slotte: Dat men ruim vijftien jaar gewacht heeft op de concessie, bewijst wel, dat men groot vertrouwen heeft in de zaak.

Wij hopen van harte, niet het minst in het belang van de kolonie, dat dit vertrouwen niet beschaamd moge worden.

Een betrekkelijke kleine winst per kubieken meter grondverzet, maakt de zaak reeds levensvatbaar, daar op groote schaal gewerkt zal worden, met als 't ware onbeperkt kapitaal.

Deze onderneming heeft in kringen van zakenmenschen buiten de kolonie de bijzondere aandacht. Bij een eventueel slagen, zal voor allerlei ondernemingen het kapitaal rijkelijk toevloeien naar Suriname.

Voor het district Marowijne — en in 't bijzonder voor Albina, waar men droeve tijden beleeft — verheugt ons de oprichting van deze groote onderneming. Als nu de heer Struycken de Roysancour, die over korten tijd wordt terugverwacht in de kolonie, zijn spoor aanlegt naar Albina, en de Beauxiet Company vangt hare exploitatie aan aan de Cottica, kunnen er spoedig goede tijden aanbreken voor de kolonie, in 't bijzonder voor Marowijne.

Totdusverre ontbreekt elk behoorlijk toezicht aan de Marowijne, en wordt er naar hartelust gestroopt en geplunderd. Een toenemend verkeer en vertier in die richting, zal ongetwijfeld een meer intensief bestuurstoezicht in de hand werken. En ook dit zal zijn goeden invloed hebben op den gang van zaken.

Er is echter weer een kink in den kabel gekomen. ,,De West'' van 29 Augustus weet toch te melden:

De heer Tiffany reisde de vorige week door naar Cayenne, in de overtuiging dat ook daar de zaak weldra haar beslag zou krijgen.

Hoe verwonderd was hij, van den gouverneur van Cayenne te vernemen, dat hem geen enkele instructie ter zake uit Parijs was gezonden. Men zond onmiddellijk een uitvoerig telegram aan het Fransche ministerie van koloniën, en ontving twee dagen daarna antwoord, dat de regeling dezer zaak moet wachten tot na den oorlog.

Men begrijpt de teleurstelling van den heer Tiffany, die bij zijn vertrek uit Parijs de besliste verzekering had ontvangen, dat de zaak in orde was.

Hij heeft nu besloten, per eerste mailgelegenheid via Trinidad, weder naar Europa te vertrekken, en twijfelt niet, of de zaak zal haar beslag krijgen. Intusschen is het erg jammer, dat wederom zooveel tijd en geld verloren zal gaan, en de oprichting van een onderneming, die voor de economische ontwikkeling van beide aangrenzende koloniën van veel belang kan worden, wederom vertraagd is. Men kan niet anders zeggen, dan dat hier eenvoudig gespeeld wordt met de belangen der koloniën.

* * *

„De West" van 8 Aug. schrijft:

De kolonie schijnt zich in toenemende belangstelling van Amerikaansche zijde te mogen verheugen.

Over enkele dagen vertrekt weder een Amerikaansche bezoeker, de heer Webb, manager van de South American Products Corporation te New York, die eenige maanden hier rondgekeken heeft.

De heer Webb verklaarde ons, nog al voldaan te zijn over zijn bezoek. Oorspronkelijk gekomen voor bauxiet, nam hij ook deel aan een tocht naar Marowijne, in verband met de cinnaber-ontdekkingen aldaar. Men vermeent op dien tocht cinneber te hebben gevonden van primaire afzetting, zoodat besloten is tot verder onderzoek. Ook de goudafzettingen in de kolonie hadden de belangstelling van den bezoeker. Het grootste deel van den tijd bracht de heer Webb in de binnenlanden door, zonder schade voor zijn gezondheid. Hij meent dan ook, dat, onder zekere voorzorgen, ons klimaat nogal meevalt.

Met veel waardeering sprak de heer Webb over den arbeid in het bosch van de ingenieurs der Bauxite Company, vertegenwoordigd door den heer Peotter. Deze ingenieurs zijn stoere werkers, en behooren blijkbaar niet tot het type, dat, in hangmatten liggend, zich bepaalt tot het uitdeelen van bevelen aan ondergeschikten.

* * *

Naar „De West" verneemt, heeft de Rekenkamer gevraagd, hoe het komt, dat het garnizoen zooveel kousebanden verslijt. Tot hare bevreemding zag de Rekenkamer, dat telkens kousebanden werden gekocht, bij kilogrammen tegelijk!

„Arme, ijverige Rekenkamer! Een lijstje van Surinaamsche groentesoorten zou u dien kousebanden-blunder hebben kunnen besparen!"

Wij hebben er de „Encyclopaedie van Nederl. West-Indië" op nageslagen en vinden bij kousebanden verwezen naar groenten, waar wij lezen:

„Kousenbanden (N. E. Kousoebanti) Vigna sinensis Savi, eveneens een klimplant met lange, veelzijdige peulen. De peulen zijn recht en worden tot 40 c.M. lang; men eet de peul in stukjes gebroken en gestoofd. Eiwit en zetmeelgehalte zijn elk ongeveer 3.5 %."

Een exemplaar van de Encyclopaedie zij der Rekenkamer aanbevolen. Er zijn meer groenten — en vruchten — met eigenaardige namen.

* * *

Hier volgen nog een drietal berichten uit „De West":

De Mijnbouw-Maatschappij „Mercuur" gaat een onderzoek naar petroleum instellen. De heer G. Calkoen is als vertegenwoordiger al te Paramaribo aangekomen. De mijn-ingenieur Wiessing werd in de tweede helft van September verwacht.

* * *

De heer A. A. J. Moelaart, vroeger scheikundige op de suikerplantage „Rust en Werk" alhier, is onlangs in de kolonie teruggekeerd als opzichter van bovengenoemd Syndicaat, dat zich voorstelt goud te baggeren in zijtakken der Sarakreek. In afwachting van de komst van een deskundige uit Nederland, is de heer Moelaart de afgeloopen week reeds met een kleine expeditie naar het bovenland vertrokken om een en ander voor te bereiden voor het onderzoek.

* * *

Het nieuwgekozen opperhoofd der Aucaners, Amakti v. Otterloo genaamd, is 31 Juli met gevolg te Paramaribo aangekomen, voor de officieele aanstelling van bestuurswege. De aanstelling geschiedt schriftelijk. In een zitting van den raad van bestuur wordt den benoemde zijn aanstellingsbrief overhandigd en legt hij de eed of belofte af zich te zullen houden aan de voorwaarden der aanstelling. Het opperhoofd krijgt een toelage vanwege het gouvernement. Wijlen Osesi, de voorganger van Amakti, genoot duizend gulden 's jaars. De gewone toelage van Inlandsche hoofden is ƒ 400. Welk bedrag Amakti zal genieten, is nog niet bepaald.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Kweekscholen voor godsdienstleeraren. Bataviaan schrijft hieromtrent 't volgende in de *Voorpost:* In het Nationale Congres van de Sarikat Islam werd de godsdienstkwestie ter sprake gebracht. Men zou stappen doen om te komen tot de oprichting van een kweekschool voor godsdienstleeraren, waarvoor leerkrachten geïmporteerd zouden moeten worden. Hoe hoog de kosten daarvan zouden wezen, wist niemand te zeggen. Het was net alsof men zeggen wilde: „Zie zoo, de Inlanders lijden geen honger meer, zij moeten nu flink den godsdienst bestudeeren." Er werd niet gedacht aan den huidigen toestand, waarin wij leven: wij zijn arm, niet welvarend. En bovendien komt er nog bij, dat ons levensonderhoud zoo schrikbarend duur geworden is; eensdeels hangt dat in hoofdzaak af van het verre Europa, waar men nu oorlog voert, anderdeels is het te wijten aan gebrek van onze kennis. Ik betreur, dat onze S. I. niet op het idee is gekomen om de Koran te laten vertalen in de inheemsche talen. Dat zou een goedkoop en doeltreffend middel kunnen zijn om onzen godsdienst naar behooren te beoefenen. Wat zouden wij al niet blij zijn, indien wij begrepen, wat in de Koran te lezen staat. Zooals de toestand nu is, gevoelen wij ons als iemand, die bij nacht in een dicht begroeid bosch zonder fakkel rondloopt. Tijd en geld zouden dan voor wat beters benut kunnen worden tot heil van ons vaderland en deszelfs bewoners.

Hoe de Inlander beoordeeld wordt. In de *Pamitran* wordt groote waarde gehecht aan het te Bandong gehouden eerste Nationale Congres van de S. I., eenig in de geschiedenis van Java. Als bewijs van waardeering en vertrouwen in de Regeering, andere rassen en andere vereenigingen, werden hunne vertegenwoordigers ook uitgenoodigd daarbij tegenwoordig te zijn. De redactie verdeelt de vreemdelingen in N.-I. in drie soorten: 1e. zij, die de Inlanders voortdurend belasteren en bedriegen, met het doel hen klein te houden en als slaven te behandelen; 2e. zij, die hen voortdurend prijzen, waardoor zij verslapt worden in hun pogen om vooruit te komen; 3e. zij, die hun verdiende blaam of lof niet sparen en daarbij raad en leering geven. De ondervinding heeft de S. I. gedurende haar vijfjarig bestaan geleerd, dat zij voornamelijk met de eerste categorie te doen gehad heeft, en bijna niet met vreemdelingen van de laatste. Sedert de ethische politiek en de associatie meer en meer baan gebroken hebben, worden onder de laatsten meer personen geteld, waaronder met eere genoemd mogen worden de gewezen Gouverneur-Generaal Idenburg, zoomede de *Locomotief* en het *Bataviaasch Nieuwsblad.*

De Inlander weet zoo weinig van zijn godsdienst af. De *Pewarta Deli* laakt 't in de Mohamedanen, die door geboorte Mohamedaan zijn, dat zij overigens geen moeite doen om wat meer van hun godsdienst te weten te komen, waardoor zij gemakkelijk in de handen vallen van „gezanten des duivels" (vooral als dezen tot het hoogste ras behooren), die de leer bederven, dan wel misleid worden door de wereldsche wetenschap, zooals die in de hoogere scholen geleerd wordt en waardoor zij dan met minachting neerzien op die domme menschen, die nog aan onmogelijke dingen gelooven.

Strenge bepalingen. De *Pembrita Betawi* vermeldt dat aan de Inlandsche ambtenaren in de Menangkabausche landen verzocht is, om in de aanstaande vastenmaand, evenals dat het vorige jaar reeds in verscheidene negeri's plaats vond, overdag het verkoopen van eet- en drinkwaren speciaal voor Inlanders te verbieden, ook om door de negeri's de dagen voor het vasten vast te stellen, opdat men strafbaar zal zijn, als men zich niet houdt aan die bij gemeentelijke verordening voorgeschreven gemeenschappelijke vasten.

Nog altijd gila hormat. De mensch is veranderlijk van aard, schrijft de bovengenoemde Bataviaan in de *Voorpost.* Tot staving van deze bewering, wil hij den lezers het navolgende vertellen. In Midden-Java zijnde, bracht ik (Bataviaan) een regent, mijn gewezen vriend, een bezoek. In onze kinderjaren, zeide hij meermalen tot mij: „Wij menschen zijn allen gelijk." Als lagere ambtenaren deelden wij lief en leed dan ook samen. Ik veronderstelde dus, voordat ik tot de regentswoning binnengeleid werd, dat ik als *vriend* ontvangen en behandeld zou worden. Wat was ik teleurgesteld, toen men mij een *tiker pasir* uitspreidde, terwijl naast mij stoelen stonden, en voor mij een bank voor den regent geplaatst werd. Zonder mij langer te bedenken, ging ik op de tiker zitten en maakte ik een *sembah.* Ofschoon het bezoek mij niet erg meeviel, hield ik mij, alsof ik op mijn gemak en daarop zeer gesteld was. O, O, wat is die hormat bij ons nog in de mode als drie eeuwen geleden. Een „woord van eer" wordt toch maar spoedig gegeven, doch zelden gehouden!

Meer onderwijs. Vijf Inlanders, drie vrouwen en twee mannen, zoo deelt dezelfde schrijver mede, hebben een reis van Solo naar Meester Cornelis met den exprestrein ondernomen. Natuurlijk waren zij voorzien van geldige plaatskaarten, waarop voor meer dan één dag gereisd mocht worden. Door omstandigheden, welke doet hier niets ter zake, braken zij de reis te Bandjar af en brachten daar den nacht door. Zij vergaten — of neen, zij wisten het niet, omdat zij geen spoormenschen zijn en dus de spoorwegreglementen niet kennen — de plaatskaarten terstond na aankomst door den stationschef van Bandjar te laten afteekenen en geldig maken voor den volgenden dag. Op dezen dag zetten zij hun reis voort met dezelfde kaarten, welke zij te Solo hadden gekocht en namen plaats in den expres naar Meester Cornelis. Ge kunt u de verbazing en schrik van de reizigers voorstellen, toen de conducteur de plaatskaarten ongeldig verklaarde en in beslag nam en...... van elken persoon ƒ 6.60 invorderde, of te zamen ƒ 33.—, zijnde de vrachtprijs over het traject Bandjar-Meester plus ƒ 0.50 boete per persoon. Te Meester Cornelis gekomen, lieten de reizigers een brief aan den spoorchef schrijven, houdende verzoek om terugbetaling van het in den trein betaalde, omdat zij niet recht begrepen, waarom zij over het gedeelte Bandjar-Meester tweemaal moesten betalen en beboet werden op den koop toe. Er kwam nul op het rekest, omdat er zoo iets als een bepaling

bestaat, dat plaatskaarten voor andere dagen dan dien van afstempeling geldig gemaakt moeten worden door den chef van het overnachtstation. Deze bepaling is in alle rijtuigen aangeplakt, dus moeten de menschen haar maar lezen. Als het Gouvernement maar niet vergeten had alle Javanen te leeren lezen en schrijven. Onze reizigers waren toevallig analfabeten. Zij begrijpen tot nu toe niet waarom zij *dubbel* hebben moeten betalen voor iets, dat zij enkel hebben genoten. Een ondervinding hebben zij opgedaan. Door schade en schande wordt men wijs.

Azië voor de Aziaten. In de *Modjopait* wordt gevraagd of men zich vereenigen kan met de strijdleus in de *Voorpost* bepaald van ,,Azië voor de Aziaten'' in stede van ,,Indië voor de Indiërs'', om zoodoende verzekerd te kunnen zijn van den steun der Japanners. Daarop wordt geantwoord, dat men liever strijden wil voor laatstgenoemde leus, zonder daarom te verhinderen de Japanners als leden aan te nemen, als zij voor het doel willen samenwerken. Het is niet waar, zegt de schrijver, dat de Japanners aangespoord hebben om samen te spannen tot omverwerping van den bestaanden staat van zaken. De antithese Oosterling-Westerling wordt ook niet gesteld, maar zoo lang de overheerscher zelf de verschillende bepalingen hieromtrent handhaaft, moet men zich wel in alle door Europeanen overheerschte landen in Oost-Azië er aan houden.

Het gele gevaar. De Japansche redacteur van het te Bandong verschijnende weekblad *Pertimbangan* schrijft, dat indien Nederland niet genegen is hooger onderwijs aan zijn Indische onderdanen te geven, Japan daartoe wel bereid is. De *Pewarta Soerabaja* maakt melding van een vergadering te Bandong gehouden, bij welke gelegenheid o. m. een Europeaan een voordracht hield over de Indische volksweerbaarheid, waarin hij aantoonde, dat men 't niet aandurft wapens aan de Indiërs te verstrekken, uit vrees dat zij tegen de Regeering zelf gebruikt zullen worden, bewust als men is, dat er nog veel aan het bestuur der koloniën ontbreekt. Op de dankbaarheid der bevolking kan niet gerekend worden, wat wel jammer is, daar slechts een samenwerking van Nederlanders en Indiërs in staat kan zijn Japan er buiten te houden.

Ongelijke behandeling. Op een avond deed de politie een overval in de Societeit Concordia, in verband met de dobbelpartijen der losse soosjongens. Er werd door de politie met revolvers geschoten en een tiental jongens, die met het dobbelen niets hadden uit te staan, werden meegenomen, doch later weer vrijgelaten. De *Voorpost*, die het bericht uit de *Locomotief* overnam, teekende hierop aan, dat de jongens precies hetzelfde deden, wat de soosleden ook die van de Harmonie niet kunnen laten. Waarom schiet de politie ook niet op de laatsten, vraagt de schrijver?

De Kerstening. Het volgende wordt uit evengenoemd blad overgenomen. Naar men ons (de correspondent te Djokdja) meedeelt, zijn in de dessa Tempoeran, Gamping, op één dag meer dan 100 personen tot den Christelijken godsdienst overgegaan. Onder deze ,,bekeerden'' zijn te vinden mannen en vrouwen, de oudste van 50 jaar, en kinderen van 6 à 7 maanden. Hoe men daar te werk is gegaan om zooveel personen te bekeeren is mij onbekend, doch een feit is 't, dat eenige fanatici op sommige plaatsen dikwijls gebruik maken van de armoede, waarin enkele ,,orang tani'' verkeeren. Door hun geld te leenen, of hun 't een of ander te beloven, weet men vele Inlanders tot den Christelijken godsdienst te doen overgaan. Tot zoover de correspondent der *Locomotief* — zoo merkt de *Voorpost* op — welk blad gevaar loopt door de Christenen te worden geboycot, wegens het opnemen van zulk schandaalnieuws. Dit is immers allemaal laster, evengoed als het praatje over het doopen met de brandspuit van heele Alfoersche volksstammen in de Molukken. Een zendeling-dominee, genaamd Bakker, te Djokdja, werd vroeger belast met het tegenspreken van alle berichten betreffende de Kerstening. Die Ds. Bakker spreekt vloeiend Javaansch en noemt zijn bedienden *sedoeloer* (broeder), wat hem niet belet hun alleen gezouten visch en zilvervliesrijst *(nasi prantean)* te laten eten, en zelf zich zwaar te voeden. Er zullen meer Indische ambtenaren worden aangewezen voor de beoefening der Javaansche taal.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. Aanmatiging. In de *Perniagan* wordt geklaagd over de aanmatigende houding van een paar Inlanders te Djatitoedjoe (Indramajoe), die het een Inlandsche vrouw verweten, dat zij voor een Chinees uit den weg was gegaan (die n.b. ook op zij was gegaan). ,,Als een Chinees voor ons niet op zij wil gaan'', zoo riepen zij uit, ,,dan mogen wij hem afmaken. Dit is geen zonde, want hij is een *kafir*.''

Te Soerabaja werd, volgens de *Pewarta Soerabaja* door de S. I. een demonstratie gehouden, om blijk te geven van hare groote vreugde over de rechterlijke uitspraak, dat de landeigenaren niet het recht hebben de opgezetenen te verwijderen. Er waren plm. 4000 Inlanders in den stadstuin verzameld, die jubelden en zongen op de wijs van de Marseillaise. Zij droegen hoofddeksels met de letters S. I. Verscheidene hadden vlaggetjes en bladeren in de hand. De voorzitter hield een toespraak en lichtte de menigte in over hetgeen op het Natonaal Congres te Bandong was verhandeld. Gelukkig, dat de politie uitgebreide voorzorgsmaatregelen had genomen, waardoor ook de voorgenomen demonstratie voor het Residentiehuis, den Raad van Justitie en de woningen van verschillende landeigenaren niet plaats vond.

Het verzet op de partikuliere landen. De *Warna Warta* deelt mede, dat reeds ettelijke opgezetenen van particuliere landerijen in Semarang hunne huizen verkocht hebben, omdat zij niet durven langer weerstand te bieden aan de pressie tot weigering van alle betalingen van grondhuur. Zelf zouden zij daardoor in ongelegenheid komen. De *Bintang Soerabaja* oefent te dien aanzien kritiek uit op het bestuur te Soerabaja, dat slap genoemd wordt en niet durft op te treden tot verleening van de noodige hulp en steun aan den eigenaar van het land Simo tegen de overmoedigheid van de opgezetenen, die, de Saminleer toegedaan, de padi snijden, welke hun niet toebehoort, en dit kalmweg en op groote schaal doen. En nu zijn zij overgegaan om de gronden te bewerken, die hun niet toebehooren, zich niet storende aan de prentahs van den regent en controleur.

Japansche politiek. In de *Pewarta Soerabaja* wordt overgenomen het hoofdartikel, waarmede het Japansche blad *Tjahaja Selatan* zijn intreê deed. Eerst wordt alle eer bewezen aan de Hollanders, die het zaad der beschaving in Japan hebben uitgezaaid en daarna wordt betoogd,, dat de Japanners eigenlijk van Indië afkomstig zijn. Duidelijk is 't daarom, dat zij de vriendschap zoeken van de immers aan hen verwante bewoners der ,,Zuidelijke landen''. Ten bewijze daarvan wordt de handel met deze streken meer en meer uitgebreid en vermeerderen ook de Japansche nederzettingen. Profiteerende van den grooten Europeeschen oorlog bevorderen de Japanners den invoer van hunne nijverheidsprodukten in Britsch Amerika, in Rusland en natuurlijk ook in N.-I. Gelogen zijn alle verhalen, die betrekking hebben op veroveringsplannen. De Japanners denken er niet aan, zich meester te maken van andere gebieden, zelfs al zouden die vlak naast de deur liggen. De redactie van de *Djawa Tengah* is van oordeel, dat de Japanners met de oprichting van dit orgaan een andere bedoeling hebben dan het behalen van winst of het bevorderen van den handel. Op de Koloniale tentoonstelling te Semarang in 1914 hebben zij ook lieve woorden gesproken tot de Chineezen. Zij zeiden toen, dat zij van Chineesche afkomst waren, blijkende uit hun geschiedenis, hun gelaatsvorm, hun zeden en gewoonten, hun letterschrift. Op grond hiervan betoogden zij de noodzakelijkheid van het eendrachtig samengaan zoowel in China als in Indië van den Chinees met zijn jongeren Japanschen broeder. En wat is hiervan terecht gekomen, vraagt de *Djawa Tengah?* Japan heeft sedert aan China eischen gesteld. De Japanners hebben een kameleon-natuur. Dit blijkt nu weer uit 't geen zij schrijven van den Nederlandschen oorsprong van hun beschaving, met het vleien van den Inlander.

De S. I. stookt. In de *Warna Warta* wordt mededeeling gedaan van de rechterlijke uitspraak inzake den aanval in de Bataklanden op drie kamponghoofden. Beweerd wordt, dat de S. I. er achter zat. Van deze drie hoofden werd er één gedood, de beide anderen, hoewel zwaar gewond, wisten te ontvluchten. Negen beklaagden werden ter dood veroordeeld en vijf tot 10 en 20 jaren dwangarbeid.

De *Tjahaja Timoer* wraakt het onderzoek door het bestuur gehouden tegen een Inlandschen arts, voorzitter van de S. I. te Kepandjen (Malang), die, naar aanleiding van den moord op een tuinopziener, in een vergadering verklaard heeft, dat, indien de politie niet opkwam voor het recht van den kleinen man, die in zijn gelijk was, men dan ook niet bevreesd moest zijn om zich te verzetten, al was dan ook de dood hiervan het gevolg. In hetzelfde blad wordt medegedeeld, dat toen in een andere dessa van dezelfde afdeeling vergunning gevraagd werd voor het beleggen van een vergadering der S. I., de vergunning verleend werd onder voorwaarde, dat genoemde arts niet zou spreken. Als hij toch zou spreken, zou de vergadering opgeheven worden. De redactie vermeent, dat hij zich op deze wijze niet den mond zou laten stoppen.

Een Sarekat Melajoe. De *Sinar Sumatra* stelt voor de Inlandsche beweging niet langer te verzwakken door de deuren der S. I. te sluiten voor alle niet Mohamedanen. 't Ware beter, zegt het blad, een Sarekat Melajoe of Boemipoetra te vormen, waardoor men de medewerking kon krijgen van de Inlandsche Christenen en van hen, die nog heidenen zijn. Daar 't wel nog lang zal duren, eer zoo'n nieuwe Sarekat tot stand komt, zou 't overweging verdienen, indien de twee laatste categorieën van Inlanders eigen vereenigingen tot stand brachten tot onderlinge steunverleening op de wijze van de S. I.

Van Vreemde Koloniën.

De toekomstige landverhuizing.

Volgens de ,,Réforme Economique" verwachten de Stoomvaartmaatschappijen na afloop van den oorlog een belangrijke terugkeer van landverhuizers uit Amerika naar hun vaderland in Europa. Het aantal wordt op minstens een millioen geschat. De helft zal in haar geboorteland meewerken om de vervallen of verstoorde industrieën weer te herstellen en de steden weer op te bouwen. Vele duizenden Slaven, Hongaren, Polen, Oostenrijkers, Lithauers, Bohemers en Duitschers, in hoofdzaak arbeiders en boeren, hebben reeds voorschotten betaald op het overtochtsgeld. Zij zeggen meerendeels de reis te maken om hune verwanten te gaan opzoeken en uit te zien in hoever loonend werk te vinden is.

Volgens diezelfde bron zouden de Hamburg-Amerika, de Norddeutsche Lloyd en de Australië-Amerika lijnen bezig zijn met het in orde brengen van de in Amerika geïnterneerde schepen, om terstond nadat de vrede zal zijn geteekend, met de vrachten zee te kiezen. De vermelde D. maatschappijen zullen bovendien dadelijk over tien nieuwe schepen beschikken, meerendeels van 't reuzentype, voor den dienst tusschen New York en Hamburg-Bremen.

Terwijl de Engelsche schepen, die in oorlogskruisers omgezet zijn, veel tijd zullen noodig hebben om weer voor de koopvaardij geschikt gemaakt te worden, zullen de D. en Oost. geïnterneerde schepen dadelijk tot uitvaren gereed zijn.

De landverhuizing naar Amerika zal wel niet geheel stop gezet zijn, maar bij de behoefte aan arbeiders in de landen, die veel offers in den oorlog hebben gebracht, is vooreerst geen grooten toeloop van overbevolking uit die landen naar de nieuwe wereld te verwachten.

Eenheid in 't Britsche Rijk.

Werd van het opkomend streven bij de Rijkskoloniën naar een meer zelfstandig bestaan, door enkelen een poging verwacht om zich van 't moederland los te maken, als dit in een oorlog mocht worden gewikkeld, het verloop is een geheel ander geweest. Zonder twijfel heeft de oorlog toenadering gebracht van de dominions tot Groot Brittannië, maar daarom is alles toch nog geenszins koek en ei.

In Zuid-Afrika blijft de anti-Britsche gezindheid zich het duidelijkste uiten, althans voor den waarnemer van buitenaf. Het openlijk verzet is gebroken, de partij van Botha en Smuts is aan 't roer in blijde harmonie met 't Britsche bestuur, maar de aanhangers van Hertzog zijn toch nog talrijk, thans is er een proces gaande over een poging van Hollandsch gezinden, die een oproer wilden beproeven. Van Engelsche zijde wordt wel de leer van gelijkgerechtigheid van de verschillende nationaliteiten verkondigd, maar de Boeren blijven zich toch in menig opzicht achtergesteld en miskend voelen.

In Canada is evenmin eensgezindheid. Daar staat 't Fransche gedeelte tegenover 't Engelsche. Ook daar is 't een taalstrijd, die de verhoudingen verscherpt. Aan de hand van een artikel in de Round Table, zet een correspondentie over de organisatie van het Britsche Rijk, in de ,,N. R. Ct." dit nog eens duidelijk uiteen.

In Ontario, de Engelsche provincie, die 't naast aan Fr. Canada grenst, hebben veel Franschen zich gevestigd. De Eng. overheid weigert, zelfs in plaatsen, waar de Fr. de meerderheid hebben, het Fransch tot zijn recht te laten komen. De Fr. Canadeezen, die in hun leider Bourassa, hun Hertzog hebben, staan fel tegenover het Br. imperialisme, en zelfs de partij, die wel vrede heeft met de Br. overheersching, en die in Laurier haar Botha vindt, voelt voor die miskenning van de Fransche rechten geheel mee. De groote oorlog, die Parijs en Londen innig doet samengaan, die de Engelschen op Fr. grondgebied met de Fr. mee laat strijden, heeft de wrok niet tijdig terzijde kunnen doet zetten. Van de partij Laurier zijn vrij veel strijders uit Canada naar Europa gegaan, van de volgelingen van Bourassa maar weinigen. De verhouding van de Eng. tot de Fr. bevolking is ongeveer van 6 millioen tot 1.6 millioen, die der uitgezonden strijders van 320.000 tot 30.000 man.

In Australië heeft Hughes, de eerste minister, die er pas uit Engeland is terug gekeerd, ook volstrekt niet de bijval gevonden, die hij verwacht had. In 't moederland oogstten zijn imperialistische redevoeringen natuurlijk bijval. Bij zijn reis door Zuid-Afrika verwekten zij al verbazing. In Australië zelf beschouwen velen Hughes, die een zich zelf tot staatsman opgewerkten arbeider is, als een verdwaalde. Vier van de bekendste Austr. bladen verwerpen 't denkbeeld der federatie, waarvoor hij zoo luide ijvert. Zij willen vrede hebben met de bestaande verhouding, of hoogstens afwachten, hoe de constitutie van 't Rijk zich ,,vanzelf" ontwikkelt, maar zij willen geen kunstmatigen druk in de richting der federatieplannen.

De rondkijk, die de Round Table na ruim 2 jaren van samenstrijd, houdt, geeft meer enthousiasme en vertrouwen aan bij de voorstanders van nauwere eenheid in de overzeesche landen, maar hij laat toch tevens een onverflauwd verzet daartegen zien bij alle partijen, die vóór den oorlog ijverden tegen die nauwere aansluiting, en bewust of onbewust, voor hun land dachten aan een vrijmaking in den geest, zooals dit door de Vereen. Staten van Noord-Amerika is geschiedt. In Britsch-Indië, dat nog geen kroon-kolonie is, bestaat ook een partij, die haar blik in die richting stuurt, maar daar gaat dit streven meer van de inlanders dan van de kolonisten uit.

Na den oorlog zal er dus zeker geen rust en eendracht zijn in het Br. gebied overzee. In de koloniën zullen de imperialistische gezinden voordeel trekken van de broederlijke samenwerking tijdens den gemeenschappelijken strijd. De weerstrevende partijen, wier wantrouwen niet verminderd is, zullen er op wijzen, dat niets gedaan is om aan hun wenschen tegemoet te komen of hun grieven op te heffen. 't Moederland zal vermoedelijk weer terugvallen in de oude onverschilligheid ten opzichte van de constitutioneele organisatie van het Rijk en in de conservatieve opvatting, dat een kolonie iets anders dan een graafschap moet zijn.

Een nieuwe lijn. Japan gaat steeds verder.

Zonder eenig subsidie van de regeering heeft de Nippon Yusen Kaisha een nieuwe dienst ingesteld tusschen 't Verre Oosten en New-York, door 't Panamakanaal. Den 17den Juni heeft de Tsushina Maru de eerste reis ondernomen. Zes vrachtbooten zijn er voor in de vaart, een van 6000 t., de anderen van 7300 t., zij loopen 15 kn. Elke vier weken vertrekt een schip, via Honkong, Manilla, Changhai, Yokohama, San Francisco, Panama, Colon, New York. In den theeoogst zal Keelung op Formosa nog worden aangedaan. De reis van Kobé tot New York zal 44 dagen duren. De andere bestaande maatschappijen doen daar 90 dagen over.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Nederlandsch-Indië. Oud- en Nieuw.

Van dit maandschrift verscheen de 6e afl., evenals de vorige, schitterend geïllustreerd. De tekst opent met een bijdrage van den heer J. A. Loebèr Jr.: ,,Sierkunst uit Midden-Celebes". Na kennisneming van dit artikel staat men verbaasd: het nog niet zoo heel lang bekende Toradja-gebied blijkt een nieuw en hoogst bijzonder kunstcentrum te zijn!

Op deze bijdrage volgt een afbeelding van het grafmonument van Mr. C. Th. van Deventer, waarbij den tekst van de rede, door Mr. Th. B. Pleyte uitgesproken op 1 Oct. 1915.

De heer S. Surjaningrat wijdt vervolgens een waardeerend artikel aan de nagedachtenis van wijlen Wahidin Soedirohoesodo, een Javaansch geneesheer, die de laatste jaren van zijn welbesteed leven in Jogjakarta heeft doorgebracht. Aan het artikel ontleenen we slechts dezen eenen zin: ,,Vooral Europeesche taalgeleerden en ethnologen, die in het belang van hunne studie het centrum van Java persoonlijk bezochten, konden getuigenis afleggen van de groote kennis, die Wahidin had van zijn land en volk; als in Westerschen zin ontwikkeld Javaan, die in alle opzichten Javaan was gebleven, was hij zelf de aangewezen persoon, die Europeesche geleerden in de zeer gecompliceerde Javaansche gedachtenwereld kon introduceeren".

Ten slotte brengt deze afl. het laatste gedeelte der interessante beschouwingen van den heer C. Spat over ,,Animisme en prae-animisme".

Teysmannia.

Afl. 6 van den loopenden jaargang bevat slechts één artikel, nl. van D. A. A. L. Rutgers: ,,Ziekten en plagen der rijst". Verder de rubriek ,,Sprokkelingen op landbouwgebied, waarin o. m.: ,,De vatbaarheid van planten voor ziekten". — De theecultuur op de Oostkust van Sumatra. — Over de selectie der theeplant.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

In afl. 6 vervolgt Dr. B. Vrijburg zijn artikel: Veeteeltkundige onderwerpen met betrekking tot de Inlandsche huishouding, inzonderheid op Java en Madoera. (Lezingen, gehouden aan de Bestuursschool in het cursusjaar 1915—'16).

Controleur F. R. Monteiro bespreekt een door hem opgestelde ,,Tapanoeli-hazardspel-ordonnantie", daarmede o. a. bedoelende te wijzen op het verkeerde van toepasselijk verklaring van Westersch-Europeesche wetsbepalingen op koloniale bevolkingsgroepen met een geheel afwijkende ontwikkelingsphase.

De heer C. Lulofs beantwoordt het in de vorige afl verschenen opstel van den heer Van der Marel: ,,Uitgifte van gronden, op welke door Inlanders overjarige aanplantingen zijn aangelegd voor de groot-landbouwindustrie."

Verder nog een artikeltje van Contr. V. E. Korn over het nieuwe Inlandsche bestuursstelsel in de Buitenbezittingen, terwijl de rubriek ,,Korte mededeelingen o. m. bevat ,,Het nut van boschreserves aan Inlanders duidelijk gemaakt, door W. Versluys en H. W. Stap. — De vrijverklaring van de Filippijnen.

De Tropische Natuur.

Inhoud van Afl. 8, jaarg. 1916: Thunbergia grandiflora (een uit Engelsch-Indië afkomstige heester, die een halve eeuw geleden op Java werd ingevoerd en die zich zoo gemakkelijk liet kweeken en voortplanten, dat hij onmiddellijk populair werd en binnen korten tijd over het geheele eiland als sierplant was verspreid). — Het conserveeren van dieren (vervolg), door E. Jacobson. — Waar blijven de lijken van de groote zoogdieren, die van ouderdom sterven? door D. v. L. De schrijver poogt hier een verklaring te geven van een vraag, die reeds zoo menigmaal is gesteld, maar nog nimmer geheel afdoende werd beantwoord. — Het aquarium in Indië (vervolg), door J. Sybrandi. — Nagenoeg al deze bijdragen zijn geïllustreerd.

Indisch Militair Tijdschrift.

In de Juli-afl. o. m. de volgende opstellen: Een en ander over het schieten met een houten loopgraafmortier, door S. von Exter. — Terreinvoorstelling op kaarten, door van Roon. — Geschiedkundig overzicht van de hand- en vuistvuurwapenen sedert 1816 in gebruik bij de Ned. Indische landmacht en bij de korpsen daarbuiten, door J. Ouwehand. — Het schieten van onze Infanterie, door J. C. A. Bannink. — Het inschieten van handvuurwapenen en eenige beschouwingen over daarmede in verband staande aangelegenheden, door O. v. W. — In de rubriek: ,,Van alles wat" vindt men o.m. een stukje van ,,Asymptoot" over het concubinaat in het N.-I. leger, van welke instelling de schrijver geen vijand is, gelet op de immoreele gevolgen der opheffing.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Dr. J. H. A. Haarman vervolgt in het Mei-nummer zijn beschouwing (met vele illistraties) over de groote

bruggen in de lijn Cheribon—Kroja der Staatsspoorwegen op Java. — Verder geeft de heer S. Reitsma weder „Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek". De schr. behandelt thans den tramweg op Madoera.

Verslag Postspaarbank in Ned.-Indië.

Bij Albrecht en Co. te Weltevreden verscheen het verslag omtrent den dienst der postspaarbank in Ned.-Indië over het jaar 1915.

Er blijkt o. m. uit, dat in 1915 blijkbaar heel veel geld is verdiend door . . . Europeanen, wier tegoed toenam met niet minder dan f 1.100.735.45, terwijl daarentegen de Inlanders slechts f 65.271.05½ naar de spaarbank brachten.

Naar den landaard bedroeg op 1 Jan. 1916 het totale tegoed op de spaarbank:

Europeanen f 8.676.000.19 tegen f 7.575.264.74 op 1 Jan. 1915.

Inlanders f 1.762.974.73 tegen f 1.697.703.67½, op 1 Jan. 1915.

Vreemde Oosterlingen f 272.620.38 tegen f 253.466.76 op 1 Jan. 1915.

Algemeen Landbouwweekblad.

Uit den inhoud van het 3e nummer van dit nieuwe weekblad vermelden we: Voorheen en thans. Beschouwingen over de ontwikkeling van het theebedrijf, door R. A. Kerkhoven. — De heer F. Ottolander publiceert den tekst eener redevoering, welke hij zou hebben uitgesproken, indien men hem dit verzocht had bij de opening van het gebouw van de Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg. — Verder geeft A. R. W. Kerkhoven nog een artikel over het opmeten van tuinen.

De Economist.

In het 15 Sept.-nr. schrijft Dr. C. te Lintum over het laatste geheime lijnwaad-contract der Nederlandsche Handelmaatschappij, (waarmede de invoer van katoenen goederen van Ned.-Indië ten nauwste verband hield.) — De heer Van der Kemp bespreekt de kustvaartwetgeving in Nederlandsch-Indië van 1825 tot 1912.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 38: Sprinkhanenplaag in Ned.-Indië, door L. E. Dom van Rombeek. — Een nieuw rubbercoagulatiemiddel, door C. J. J. van Kempen. — Excelsa-koffie. — Scheepvaartverkeer van Ned.-Indië. — Halfjaarlijksch economisch overzicht van Ned.-Indië Eerste halfjaar 1916. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Woningnood te Makassar.

Van de gemeente Makassar kan gezegd worden, dat ze nog steeds in huizennood verkeert, niettegenstaande er doorloopend gebouwd wordt. Dit vindt zijn reden in de toename der Europeesche bevolking; velen van de hier gevestigde Europeanen, nl. de vrijgezellen, nemen dientengevolge hun intrek in de hotels en commensaalhuizen, of wonen met anderen in een gezamenlijk huurhuis. Ook de aanvraag om preferenties op bewoonde en nog in aanbouw zijnde huizen doet het gemis gevoelen van meerdere woningen.

Het meeste profijt van dien huizennood trekken be grijpelijkerwijze de huiseigenaren, die niet schromen den huurprijs van huizen, die een paar jaar geleden f 25.— per maand huur deden, op te drijven tot f 40.— of f 50.— per maand.

Een uitkomst zoude het voor Makassar stellig zijn, indien gedacht werd huizen te bouwen, die onder het bereik komen van de kleine beurs.

Het bovenstaande lazen we in het eerste in druk verschenen verslag (over het jaar 1915) der gemeente Makassar, samengesteld door den secretaris A. van Beusekom.

Moeilijkheden met den automobieldienst op Sumatra's Westkust.

Het welke eigenaardige moeilijkheden de sedert Mei 1915 geëxploiteerde gouvernements-automobieldienst in de residentie Sumatra's Westkust te kampen heeft, leert ons het onlangs verschenen verslag van de gouvernements-automobieldiensten en transporten in eigen beheer over het jaar 1915.

We lezen daarin nl. (op blz. 28—29): Bij de opening van den dienst waren aanwezig 9 lastwagens en 2 personenwagens. Van de lastwagens waren er 5 van het type Asbery en 4 Sauserlastwagens. Deze waren in geregelden dienst.......

Aan het onderhoud der wegen en bruggen werd door de betrokken autoriteiten alle mogelijke aandacht ge wijd. Het spreekt echter wel van zelf, dat een regenachtig bergland als Sumatra's Westkust aan een exploitatie van een automobieldienst eigenaardige moeilijkheden biedt. Over het algemeen werden deze steeds overwonnen tot in de laatste dagen van November ontzaglijke hoeveelheden regens, die in de verschillende deelen van het vervoergebied neervielen, op vele punten den weg geheel bedolven onder aardstortingen en andere weggedeelten dientengevolge wegsloegen, op een enkele plaats zelfs met kampong en al. Hiermede was de dienst op Sibolga en Matoer gestremd.

3 wagens waren ingesloten te Loeboek Sikaping, 1 wagen tusschen paal 84 en 96 en van 1 wagen wist in de eerste dagen niemand te vertellen waar deze zich bevond. Door groote krachtsinspanning van het personeel mocht het gelukken na eenige dagen den dienst op Sibolga, zij het dan ook in beperkte mate en met overlading van post en goederen op aan de andere zijde van de versperringen staande wagens, weder te her stellen. De dienst op Matoer moest voorloopig gestaakt worden, omdat daar een beduidend gedeelte weg was weggeslagen. Ook op dit weggedeelte was echter betrekkelijk spoedig de verbinding hersteld.

Toch bleek ook in de maand December de toestand moeielijk wegens de vele zware regens, die de wegen doorweekten.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

Onder andere bijdragen schrijft de heer J. M. Jordaan in het 31Mei-Nr. een artikel over het, naar het schijnt nimmer uit te putten, onderwerp: Gebruik van aannemers voor de uitvoering van werken en werken in Ned.-Indië.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Juli-afl. bevat een beschouwing van den houtvester C. v. d. Bussels over particuliere exploitatie bij het boschwezen op Java, waarvan schrijver een beslist tegenstander blijkt te zijn. In tegenstelling met zijn collega K. J. L. Beck, die in de Jan.-afl. van „De Indische Gids" over hetzelfde onderwerp schreef en op de voordeelen wees, die gelegen kunnen zijn in het gebruik maken van de hulp der particuliere exploitatie in de houtvesterijen.

Weekblad voor Indië.

In no. 15 beëindigt Drechsler zijn interessante geïllustreerde artikelen over Javaansche kunstnijverheid. Schr. bespreekt thans het snijden van wajangpoppen en het batikken; aan het slot wijst hij op de wenschelijkheid der oprichting eener vak- of kunstnijverheidsschool, want, zegt hij: „het feit, dat er, ondanks de zeer gebrekkige hulpmiddelen en geringe leiding, reeds hoogst artistieke voorwerpen op allerlei gebied ontstaan, bewijst voldoende, dat er met practische werkwijze en krachtigen steun ongetwijfeld schitterende resultaten te verwachten zijn en, wat meer zegt, de herleving en bloei van de Inlandsche kunstnijverheid van onzen Archipel aanmerkelijk zal doen toenemen.

Van den inhoud van No. 16 noemen we een geïllustreerd artikel, getiteld: Mooi Java (I. het Janggebergte; II. de Malangsche Zuiderberg); terwijl in het Bijblad een beschouwing voorkomt over „De werkende vrouw in Indië".

Literatuur over Djambi.

Het kan wellicht nut hebben — in verband met de onlusten in Djambi — te dezer plaatse te wijzen op een vrij recente publicatie over dat gewest, n.l. van controleur W. H. Keuchenius, opgenomen in het Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur, jaargang 1912 (deel 43, blz. 240) en getiteld: Beknopte nota over de afdeeling Djambi, naar officieele bronnen en met veler medewerking bewerkt en samengesteld (met kaarten en afbeeldingen).

* * *

Ten slotte zij de aandacht gevestigd: 1°. op een opstel van R. P. A. van Rees over Tondano (in de Minahassa) (Ned. Zeewezen, 15 Sept.); 2°. op eenige gegevens over de ontwikkeling en organisatie van het volkscredietwezen in de Minahassa (in het Juli-Nr. van het periodiekje „Het Bestuur van de Centrale Kas te Batavia"); en 3°. op den nieuwen druk van de Maleische grammatica van den heer C. Spat, leeraar aan de Kon. Mil. Academie te Breda, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 40. Donderdag 5 October 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Koloniaal Instituut.

Mededeeling, dat het werk: *A. H. de Blaauw, De Tropische Natuur in schetsen en kleuren*, uitgave van het *Koloniaal Instituut*, tegen een gereduceerden prijs van *f* 2.50 ing. en *f* 3.— geb., geleverd wordt aan *de leden van alle Koloniale Vereenigingen en de studeerenden* aan de *Koloniale onderwijsinrichtingen in Nederland*, mits rechtstreeks besteld bij de *Bibliotheek van het Koloniaal Instituut te Haarlem*.

Indië en de Bond van Vrije Liberalen.

Door den „Bond van Vrije Liberalen" is de volgende brief gericht aan oud-ingezetenen van Nederlandsch Indië:

„Ondergeteekenden, allen leden van den Bond van Vrije Liberalen in Nederland, oud-ingezetenen van of belangstellenden in Nederlandsch-Indië, alhier gevestigd, hebben zich vereenigd tot een propaganda-comité, dat beoogt de Nederlandsche Koloniale belangen op politiek gebied te behartigen, meer dan tot dusver, uit den aard der omstandigheden, kon geschieden.

De tijden zijn hoogst ernstig en de toekomst is onzeker.

De wijze waarop en de omstandigheden, waaronder onze zoo schoone en voor een goed deel welvarende Oost-Indische koloniën worden behandeld, geregeerd, bestuurd en beheerd, kan geen enkel uwer, die Indië door geboorte, aanschouwing of jarenlang verblijf meer of minder kent, onverschillig zijn.

Op intellectueel gebied is in Indië éene groote voorwaartsche beweging waar te nemen, die slechts hij naar hare werkelijke waarde goed kan schatten, die onder en met de inlandsche bevolking jarenlang heeft geleefd en hare nooden en behoeften kent.

Tusschen de verschillende landaarden is wrijving en afgunst ontstaan, van welke de laatste jaren ons de bewijzen gaven.

Die verwikkelingen, waarin een godsdienstig sentiment niet te miskennen valt, hebben onzen bestuursinvloed ondermijnd en dreigen het gezag te schaden.

Er is politiek leven in Indië geboren, dat leiding behoeft.

Groote belangen van Moederland en Koloniën werden behartigd, andere — nog grootere — werden verwaarloosd. Aller belangstelling is noodig geworden. De bestaansvoorwaarden onzer koloniën zijn niet meer verzekerd; het rustig en voortdurend behoud is allerminst gewaarborgd.

Leger en vloot in Indië, zooals ze nu zijn, kunnen ter nauwernood de neutraliteit handhaven, bij verwikkelingen in het Oosten, die niet zullen uitblijven.

Het Regeeringsreglement van 1854, de grondwet voor Indië, is verouderd en moet radicaal gewijzigd worden. De Indo-Nederlandsche wetgeving is één ondoordringbare chaos geworden. De Agrarische wetgeving eischt algeheele herziening; de technische bedrijven behoeven meerdere commerciëele zelfstandigheid.

Leger en vloot eischen dringend algemeene aandacht en onmiddellijke verzorging. Het inwendige bestuur heeft algeheele reorganisatie noodig, gegrond op de autonomie der inlandsche maatschappij, die eene staatkundige organisatie met zelfstandige organen, dringend noodig heeft.

Zoodat:

het urgent is, dat er fusie ontsta tusschen het Nederlandsche en het Indische intellect, dat er meer contact kome tusschen de Nederlandsche en de Indische denkbeelden op staatkundig terrein. Die intense fusie bestaat nog te weinig, dat contact ontbreekt nog te veel. Indië wordt in Nederland allerminst behoorlijk vertegenwoordigd. Indië als onmondige provincie van Nederland beschouwd en behandeld, kan een verloren zaak worden — tenzij............

Alleen door aaneensluiting, door associatie van het intellect, door organisatie en door groote eendrachtige werkzaamheid, kunnen de Indische Hollanders medewerken, om Indië voor ons te behouden. Er moet wijziging gebracht worden in Indië's, op staatkundig gebied geheel geisoleerden toestand. Nederland moet Indië nabij komen.

Het is urgent, dat wij van ons kiesrecht en kiesgerechtigdheid gebruik maken, om de Indische belangen, die in hoofdzaak de Nederlandsche geheel omstrengelen, ja beheerschen, naar hare werkelijke grootte en belangrijkheid naar voren te brengen en niet, onbegrepen en gebrekkig behandeld, te doen ondergaan.

Dat zal strijd, tijd en geld kosten, maar Indië is bereid om hierin genoegzame medewerking te verleenen, als het begrijpt, dat zijne belangen aan goede handen zullen worden toevertrouwd en ook krachtig, als het weet, dat zijne belangen hier goed zullen worden verdedigd.

Indië heeft meer directe aanraking met het buitenland, buiten Europa om, speciaal met Australië, met Afrika, Azië en Amerika, dan Nederland zelf en mag alzoo niet buiten medezeggingsschap blijven op politiek terrein.

Indiërs in Nederland open de oogen voor de veranderde politieke toestanden in het Verre Oosten!

Indië is ten allen tijde liberaal geweest in denkbeelden en opvattingen.

De beginselen van den Bond van Vrije Liberalen worden in Indië het meest gedeeld. Het beginsel-program van den Bond der Vrije Liberalen kan door U allen onderschreven worden. Taak en roeping van den Bond kunnen door U allen opgenomen worden, overgenomen en gesteund. En juist, omdat de Bond van Vrije Liberalen in Nederland haren leden de meest mogelijke individuëele vrijheid laat bij het uitoefenen hunner burgerlijke en staatkundige rechten, biedt hij den Indischen vrijzinnige de meeste en belangrijkste voordeelen van politieken aard en werkt zijne organisatie krachtig door onder hen, die zich in de tropen een meer of minder onafhankelijk bestaan hebben weten te verwerven en hier zijn teruggekeerd.

Hier geen parool van streng omlijnd partijbelang, hier alleen het voortdurend onder de oogen zien van de werkelijkheid, het bewustzijn, dat de taak der overheid behoort te beginnen bij de ontwikkeling der zelfstandige kracht in de personen en een krachtige Regeering in Staat en in Gemeente, uit die ontwikkelde burgers gekozen, hoofdvoorwaarde is voor het behoud onzer nationale waardigheid en voor het behoud onzer Overzeesche Koloniën tevens.

De weerbaarheid van Indië naar buiten eischt, dat wij allen ons aaneensluiten in het belang van het behoud van ons Koloniaal bezit, waarmede Nederland staat of valt.

Hiertoe bestaat gelegenheid!

Een organisatie als de Bond van Vrije Liberalen heft ons op, als wij daarin zijn opgenomen, maar vermindert, in geen enkel opzicht, onze onafhankelijkheid als politiek persoon. Integendeel, door de beoefening eener zuivere opportuniteits-politiek voor de Koloniën, die alleen ten doel heeft, op de meest practische wijze onze Overzeesche gewesten tot ontwikkeling en welvaart te brengen, die goed in de hand te houden tegenover de gevaren, die ze omringen, ze tevens innerlijk te versterken door betere organisatie van hare bestuursorganen en ze individueel op te heffen door goed onderricht en door het wegnemen van economische beletselen, die hare inlandsche bevolking nog in den weg staan, kunnen wij medewerken, om Nederland, als Koloniale Mogendheid, de plaats te doen behouden, die het vóór het begin van den wereldstrijd heeft ingenomen en die wij, vóór alles, zullen hebben te verdedigen met een krachtig leger en een sterke vloot.

Daartoe is mede noodig, dat in de eerste plaats de Koloniale politiek vrij zal worden gehouden van elke godsdienstige dogmatiek en dat ieders religieuse gevoelens zullen worden geëerbiedigd tot in de verre toekomst. Dat leert ons de geschiedenis van ongeveer drie eeuwen Koloniaal bezit.

Daarom:

Sluit U aan bij den Bond der Vrije Liberalen in Nederland, Secretariaat Mr. Q. J. Terpstra, Celebesstraat No. 77, 's-Hage; doe als bewijs van instemming en van aansluiting uw naamkaartje of een briefkaart met adres en kwaliteit toekomen aan een onzer.

Blijf, als gij naar Indië terugkeert, uw lidmaatschap doorvoeren. Zij, die naar Indië terugkeeren, kunnen dan de beginselen van den Bond ook in Indië doorzetten. Daartoe zal in Indië eene fractie onzer politieke Vereeniging, die reeds de besten van Indië's zonen onder hare leden telt, moeten worden opgericht, als een belangrijk onderdeel van het groote geheel. Stil zitten in deze tijden wordt in staatkundig en in maatschappelijk opzicht reeds onverantwoordelijk.

Indië's vitale belangen werden al te lang verwaarloosd!

Wij willen Holland hou'en, wij willen Indië hou'en!

Dat is onze leus, de leus der Vrije Liberalen!

Dat kunnen we, want, met Indië mede, vormen wij eene natie van rond vijf en veertig millioen zielen, die, éénsgezind, kunnen vormen eene krachtige Koloniale mogendheid.

Dr. W. W. VAN DER MEULEN, Statenlaan 98.
P. J. F. VAN HEUTSZ, Oud Koloniaal Bestuursambtenaar, 2de Schuytstr. 205
M. A. VAN DER SPRONG, Oud Inspecteur Post en Telegraafdienst N. O.-I., Galvanistraat 4.
J. J. VAN HELL Jr., Oud Deli-planter, Stadhoudersplein No. 23.
F. W. EVERTS, 2de Schuytstraat 237, oud Hoofdofficier O.-I. L.

Uit de O. I. Mail.

De I. D. P.

„De Locomotief" van 8 Aug. j.l. schrijft:

„De Indische Democratische Partij zal het resultaat worden van de te Solo gehouden tweede bijeenkomst, waarvan de heer van de Kamer de leider was — hij werd ook de leider van een voorloopig bestuur — en de heer Landouw Sr. de vader.

Blijft het ernst met de goede voornemens van Zondag, dan krijgt Indië een organisatie, welke geheel in de sfeer der koloniale samenleving past. Er blijft nu geen twijfel meer, of de nieuwe partij wordt er eene bijzonder voor de belangen der Indo-Europeanen. De

voornemens omtrent kiesrecht, omtrent unificatie van recht, omtrent den waarborg voor het Inlandsch grondbezit, bewijzen, dat de I. D. P. wars is van uitsluiting in welk opzicht ook. Niemand, tot welk ras ook behoorend, zal worden uitgesloten, indien hij het streven der partij deelt; maar dat streven zelf richt zich toch vrij duidelijk op de belangen der groep van Indo Europeanen. De wijze, waarop de voorloopige voorzitter zich ter vergadering en tevoren elders over zijne inzichten uitsprak, de nadruk, welke in het voorloopig programma werd gelegd op de uitbreiding en verdieping bijzonder van het Europeesche onderwijs, wijzen duidelijk in die richting. Juist de uitzetting van dat onderwijs in het algemeen en op de vakopleiding gericht, is een levensbelang ook voor den Indo-Europeaan.

Het voorloopige beginselprogram staat, vinden we, in de juiste toonsoort. Het wil zonder de rechten der inlandsche bevolking of van welke andere groep ook te schaden, zonder ook staatkundige of economische bevoorrechting te verlangen, de belangen van de eigen groep stellig en met de daad dienen. Dat is het goed „democratische" in de partij. Het sturen naar ruimer plaatselijke zelfstandigheid en naar een direct gekozen volksvertegenwoordiging is daarbij ook goed „Indisch". Wijziging van het drukpersreglement is mede van goede bedoeling, maar een zuivering, ook nu nog, van de drukpersbelemmeringen in het reeds afgekondigde Strafwetboek is heel wat noodiger.

Tjipto's rust.

In hetzelfde blad lezen wij:

„De geneesheer van Tjipto Mangoenkoesoemo heeft het der regeering wel gemakkelijk gemaakt bij de beslissing over het voorstel tot hernieuwd interneeren van dezen levendigen heer. Juist tegen het oogenblik, dat de regeering haar besluit zal moeten nemen, acht bovengenoemde aesculaap een absolute rust van twee of drie jaren voor Tjipto Mangoenkoesoemo dringend noodig en de patiënt legt dan ook onmiddellijk met goeden moed de pen neer en neemt met goeden moed ook den patjol ter hand. De ruil is in elk geval gezond.

Van eene nieuwe interneering zal nu wel niets komen. Maar ook zonder die op het juiste moment noodzakelijk geworden rust ware een herverwijdering niet verstandig geweest. Niet, omdat de man iets anders zou hebben bedoeld dan wat hij ontkent te hebben gezegd. Het is een speciale, en van hun standpunt ook aannemelijke techniek van de Indische revolutionairen, om meer te verstaan te geven dan zij laten hooren. Tjipto en de zijnen willen de Nederlanders hier met de snelst mogelijke gelegenheid weg hebben. Zij vragen niet, of dat voor Indië in de eerste tijden het beste zou zijn, omdat het eigen streven zou knakken, want zij weten wel, dat naarmate hun doel sneller zou zijn bereikt, de zekerheid van een nieuwen overheerscher grooter is. Maar overigens is er in de verkondiging van bijzondere opvattingen omtrent het bestuur over deze kolonie geen aanleiding tot verbanning. Anders wordt het, indien zulke lieden aan het complotteeren gaan, of zooals de heer Douwes Dekker, revolutionaire actie beproeven. Dan heeft de regeering het ingrijpen tot plicht, heeft dan het eigen gezag tegenover dat van anderen te stellen. Dat is te eer noodig in een land, waar de regeering noodzakelijk nog overheersching is. De z. g. „exorbitante rechten" zouden we daarom niet uit de koloniale wetgeving willen zien weggenomen, maar met het gebruik zij men uiterst sober.

Het bleef voor ons een paar jaar geleden nog de vraag, of zelfs de beweging der I. P. niet tot rust zou zijn gekomen krachtens haar eigen innerlijke onmacht en zonder de interneeringen. Maar een nieuwe verbanning van Tjipto op grond van de Joana-vergadering, waar het uiterst rustig bleef, zou stellig onverstandig zijn. Een regeering moet een stootje kunnen verdragen en zich zelf van stooten onthouden, indien niet met-de-daad orde of overheid worden bedreigd. Maar die tamme samenkomst te Joana, waar een handje vol lieden te hooren of te verstaan kreeg, dat er een groepje in den lande is, die voor een anderen, wellicht slechteren overheerscher meer gevoelen dan voor den Nederlandschen, is toch het uitreiken van een, zij het valsche martelaarskroon niet waard."

De machtsuitbreiding van Japan.

Onder dit opschrift vinden we een drietal hoofdartikelen van Y in de „Loc.", 6 en 10 Juli en 5 Aug. eindigend met de woorden:

„Nu zijn volstrekt verkeerde en hoogst hatelijke berichten over onze koloniale politiek in de Japansche pers niet zeldzaam; Takekoshi's artikel staat ook in dit opzicht niet alleen, maar de Japansche regeering doet niets om dergelijk, tegen een bevriende mogendheid gericht schrijven tegen te gaan, niettegenstaande de groote macht, die zij over de drukpers heeft en, wanneer het in hare kraam te pas komt, ook uitoefent. Zij houdt zich volkomen onzijdig, laat rustig toe, dat het groote publiek in een bepaalde richting bewerkt wordt, zoodat zij op algemeene instemming rekenen kan, wanneer zij meent, dat het oogenblik gekomen is om haar slag te slaan.

Opleidingsschool voor Inl. rechtskundigen.

Tot lid tevens voorzitter bij de commissie van toezicht over de opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen, is benoemd mr. W. Sonneveld, directeur van Justitie.

De spelling.

Volgen het „Bat. Nieuwsbl." van 2 Aug. j. l. heeft dr. Moresco als wnd. directeur van onderwijs en eeredienst de spellingskwestie officieel aanhangig gemaakt. Daar dr. Moresco zelf lid is van de vereeniging, die zich ten toel stelt de schrifttaal te vereenvoudigen, begrijpt men allicht van welken aard de voorstellen zijn, die hij aan het welmeenen der regeering heeft onderworpen.

Aanleiding daartoe was een door den heer Rottier ingediend rekest, strekkende om het gebruik van de vereenvoudigde spelling facultatief te stellen, waarop een advies in gelijken geest van den directeur van O. en E. is gevolgd.

Allereerst wordt door hem opgemerkt, dat de spellingscommissie van 1909/1912 slechts schijnbaar vrijheid van spellingswijze had voorop gesteld.

De overgroote meerderheid heeft geen tijd om zich aan twee spellingstelsels te gewennen en aangezien de ééne alleen toegelaten is of wordt in alle ambtelijk verkeer en alle examina, komt de theoretische spellingsvrijheid neer op het stellen van algemeene en onveranderde regels.

Maar er is verband tusschen taal en spelling; de taal is veranderlijk, het gezag der spelling van de Vries en Te Winkel aan het tanen, zoodat men voor de keus staat: of de ontwikkeling van taal en spelling tegen te houden, of werkelijk die ontwikkeling mogelijk te maken door het geven van volkomen vrijheid.

Daarom zal de regeering het spellingsvraagstuk moeten onder de oogen zien.

Suriname.

De nieuwbenoemde Gouverneur, de heer Staal, heeft in de kolonie een goede pers. In ons vorig nummer deelden wij mede, wat *De West* over de benoeming schreef. Hieronder laten wij het een en ander volgen uit *De Surinamer* van 27 Augustus:

......„Gouverneur van Asbeck, die eenige maanden geleden aan de Koningin zijn ontslag heeft aangeboden, heeft dit derhalve onder dankbetuiging gekregen. Zijn opvolger is de heer G. J. Staal.

Over deze benoeming kunnen wij ons niet anders dan verheugen. De heer Staal immers is in de kolonie geen onbekende, heeft hier in de drie jaren, dat hij Gouvernements-Secretaris was, zich een grooten naam van bekwaamheid en takt verworven.

Daarenboven heeft hij op betrekkelijk jeugdigen leeftijd — hij is pas 46 jaar oud — op administratief gebied een zeldzaam-schoonen dienststaat. Hij heeft naar het voorbeeld van zijn oud-meester, Gouverneur Idenburg, onder wien hij èn in Suriname èn in Nederl. Indië de gewichtigste betrekking na die van Gouverneur heeft bekleed, een schitterende carrière gemaakt, een carrière, welke maar aan weinigen ten deel valt.

Dat de heer Staal voor zijn nieuw, hoog en moeilijk ambt ten volle berekend is, hieraan zal wel niemand twijfelen. Maar of hij in zijn pogen zal slagen, dit is een vraag, welke wij niet gaarne in bevestigenden zin zouden beantwoorden. Met capaciteiten, hoe groot deze ook mogen zijn, heeft men een kolonie, die zeer droevige dagen doorleeft, nog niet fleurig gemaakt. Daarvoor zijn nog andere factoren noodzakelijk. B.v. een aangename samenwerking tusschen en een wederzijdsch vertrouwen van het Opperbestuur en het Bestuur der Kolonie.

Nu gelooven wij wel, dat wij hieromtrent gerust kunnen zijn. De heer Staal, die het ambt, naar men weet te vertellen, niet gezocht heeft en dus aangezocht is geworden, zal evenals de gouverneurs Lely, Idenburg en Fock, zijn eischen gesteld hebben. Wij verwachten dan ook, dat hij hier komt met de noodige volmachten om te doen, wat hij in het belang van den opbloei der kolonie noodig acht. Onder de volmachten zal zich ook wel bevinden de macht om het plan-Idenburg, waarover Gouverneur Van Asbeck gevallen is, althans voorloopig buiten werking te stellen. Want moeilijk kunnen wij ons indenken, dat Gouverneur Staal met dit blok aan 't been hierheen komt. Zijn arbeid zal dan voor een zeer groot deel onvruchtbaar zijn. Hij zal de noodige gelden missen. En welke verloopen zaak kan zonder geld er boven op geholpen worden?"......

„Van harte hopen wij, dat de nieuwe Gouverneur de gelukkige zij, die veel, zeer veel goeds voor Suriname zal tot stand brengen. Zekerheid hieromtrent — wij herhalen het — hebben wij niet. Maar dit kunnen wij reeds nu zeggen, dat het, zoo het niet gebeure, niet zal liggen aan de geringe gaven van den nieuwen Gouverneur. Deze zijn in volle waarheid groot."

De andere Surinaamsche bladen hebben ons nog niet bereikt.

Vreemd genoeg, worden ze hier of daar teruggehouden.

* * *

Uit Suriname ontvangen wij twee zeer belangrijke geschriften: „De economische toestand van Suriname op 31 December 1914" en idem op 31 December 1915, opgesteld door de Kamer van Arbeid en de Kamer van Koophandel en Fabrieken gezamenlijk, naar aanleiding van een verzoek van den Gouverneur. In de inleiding van het eerste geschrift leest men:

„De Kamers meenden, dat de bedoeling van de door Uwe Excellentie aan haar gestelde vraag is, dat zij zouden nagaan, welken invloed de abnormale omstandigheden, die door den heerschenden Europeeschen oorlog in het leven zijn geroepen, reeds gehad hebben, thans hebben of in de naaste toekomst zullen hebben op den economischen toestand van het Surinaamsche volk.

Daarbij zal niet uit het oog moeten worden verloren, dat een andere gebeurtenis sterk in het economisch leven heeft ingegrepen. Bedoeld wordt het voorloopig staken der Balata-industrie.

Zooveel mogelijk zal dus zijn te onderzoeken in hoeverre de nu heerschende toestanden zijn ontstaan ten gevolge van den oorlog, in hoeverre zij,

ook zonder dat die was uitgebroken, tengevolge van andere oorzaken zouden zijn ingetreden, al zijn zij dan door den oorlog meer naar voren gebracht of verscherpt''......

.......,,De Kamers hebben hun onderzoek doen loopen over de volgende onderwerpen:

I. De landbouw: a. groote landbouw, b. kleine landbouw.
II. De balata-industrie.
III. De goudindustrie.
IV. De houtexploitatie.
V. De handel.
VI. De ambachtslieden.

Met deze mededeeling moeten wij voor heden volstaan, ons voorbehoudende nu en dan uit het zeer belangrijke onderzoek het een en ander ter kennis van onze lezers te brengen.

De nieuwe Gouverneur is door dit onderzoek in de gelegenheid gesteld den tegenwoordigen toestand te vergelijken met dien van de jaren toen hij in anderen werkkring in Suriname werkte.

* * *

Uit de *N. R. Ct.* van 27 September, Avondblad B, knippen wij het volgende bericht:

,,Het Amerikaansche Bureau of foreign and domestic commerce wil het gebruik van een nieuwe plantaardige kleurstof invoeren, die aan de inboorlingen van Porto Rico sinds lang goede diensten bewijst. De kleurstof wordt bereid uit het zaad van een nauw met gember verwante plant, nl. Renealmia exaltata, op Porto Rico vijao geheeten, en in Brazilië (waar zij, evenals in Fransch en Britsch Guyana en in Suriname, en op een aantal eilanden voorkomt) papatinga genoemd. Uit de zaden maakt men een roode kleurstof, die als inkt gebruikt, zeer duurzaam is gebleken, en ook voor het verven van weefsels zou kunnen dienen. Overigens levert zoowel het zaad als de bladeren en de wortelstok, die veel met die van de gemberplant overeenkomt, ook geneeskrachtige stoffen, waardoor de plant in haar vaderland welbekend is, en waardoor de inzameling of de aanplant de moeite waard kan worden. Veel West-Indische gember is, naar men zegt, van den wortelstok der vijao afkomstig, en het verschil tusschen vijao en gember moet dan ook in hoofdzaak slechts in den vorm der bloemtrossen gelegen zijn.''

Hieraan zij het volgende toegevoegd:

De plant heet in Suriname *masoesà* en is een kruidachtige plant met aromatischen wortelstok. De ovale, violet gekleurde vruchten, die in rijpen toestand met drie kleppen opengaan, bevatten talrijke, kleine, ronde, bruine zaden, omgeven door een gelen zaadrok. Men wrijft deze in warm water om de zaden — die men in Suriname niet gebruikt — af te scheiden en verkrijgt een hoog-gele vette massa, die zeer geliefd is en bij rijst en in soep gekookt wordt. Voor hetzelfde doel wordt er een olie uit bereid. Een aftreksel van de plant wordt tegen dysenterie gebruikt. In Suriname komt nog een verwante soort voor, *blaka masoesà* genoemd. Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar de ,,*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*'' onder *Rencalmia*.

Curaçao.

De ,,Amigoe'' van 15 Juli j.l. schrijft betreffende de scheepvaart o.m.:

,,Het eerste half jaar is zeer goed geweest. Er kwamen 789 schepen binnen, dat zou dus in een heel jaar een totaal opleveren van 1578 schepen, of ruim 100 meer dan gewoonlijk.

Deze belangrijke toename der scheepvaart is uitsluitend te danken aan de meer dan buitengewone uitbreiding onzer zeilvaart, terwijl de tijdelijke vermindering der stoomvaart enkel te wijten is aan het wegvallen van sommige lijnen wegens den oorlog.

De uitbreiding onzer zeilvaart heeft echter tengevolge uitbreiding van den loodsdienst.

Het in- en uitslepen is zoo'n groot gemak voor kapitein en scheepsvolk, dat niemand nalaat daarvan gebruik te maken. Maar dat kan voor een enkelen uitvarenden loods toch weleens te druk worden. De aanstelling van een assistent is niet slechts ten zeerste gewenscht, maar hoog noodig.''

* * *

Het zelfde blad van 22 Juli j.l. schrijft:

,,The Barbados Advocate'' van 23 Juni vermeldt, dat de Venezolaansche Consul aldaar, de heer J. M. Betancourt de eerste monsters steenkool uit de Venezolaansche mijnen van Guanta ontvangen heeft, welke monsters onderzocht werden door Prof. d' Albuquerque. Het blad vernam, dat reeds 100 ton besteld werd door de Heeren Da Costa & Co.

Deze steenkool wordt ook gebruikt door de ,,Venezolaansche Kustlijn.''

Toen we dit bericht lazen in ,,El Nuevo Diario'' dachten we aanstonds aan het voordeel dat deze steenkolenmijn, in onze onmiddellijke nabijheid gelegen, ons verschaffen kan. De vracht voor Amerikaansche en Engelsche steenkool is zeer hoog, vooral tegenwoordig.

De vraag is slechts van welke kwaliteit de Venezolaansche steenkool is.

Als dat nog niet geweten wordt door de Curaçaosche kolenleveranciers, kan dat gemakkelijk worden onderzocht.

Zoo die kool evengoed is als de hier gebruikte merken zullen de vrachtonkosten veel minder worden en kunnen de prijzen dalen, wat hooger omzet ten gevolge zal hebben.''

De ,,Curacasche Crt.'' van 21 Juli vermeldt:

In de laatste weken is voor het lossen en inladen van kolen, door de firma S. E. L. Maduro & Sons gebruik gemaakt van vrouwenarbeid evenals zulks op andere West Indische kolenstations gebruikelijk is. Dit is gebleken een succès te zijn, en van 60 tot 100 vrouwen komen op om aan den arbeid deel te nemen. Zij verdienen / 1.— daags, en bij taakwerk nog meer. Ook voor ander werk wordt door de firma gebruik gemaakt van den arbeid van vrouwen, en dezen verkrijgen daardoor een bron van inkomsten. Voor de arme vrouwen, die werken willen, is dit van groot nut.

* * *

Omtrent ,,De Bataafsche'' lezen we:

,,Zeer veel materiaal werd in de laatste weken door verschillende stoombooten aangevoerd uit Amerika. De Directie had besloten niet langer te wachten op de machinerieën uit Luxemburg en Duitschland, welke landen om den oorlog niets leveren konden, maar alles, voor zoover mogelijk, in de Ver. Staten te bestellen. Die bestelling komt nu los, zoodat thans met een 700 man gewerkt wordt aan den opstal van gebouwen, machinerieën, het maken van kleinere tanks en spoorwagons etc.

Er heerscht groote bedrijvigheid op het eiland, de stoomhamers, vijlen, boren, hoort men tot in de stad.''

* * *

De heer P. A. Eemens vervolgt zijn belangrijke artikelen-reeks over Hoedenindustrie en vlechtonderwijs met een tweetal uiteenzettingen betreffende het vlechtstroo en zegt o. m.:

,,Het vlechtstroo, hier algemeen bekend onder den naam van ipijápastroo, waaruit zoowel de ordinaire als de fijne panamahoed gevlochten wordt, is afkomstig van den palm Carludovica palmata, en wordt hier uitsluitend van Maracaibo ingevoerd.

Die palm groeit in het wild in de bosschen van het binnenland van Venezuela voornamelijk in de districten Colon en Sucre aan de golf van Maracaibo.''

Na uitvoerig aangetoond te hebben van hoe slechte kwaliteit dit materiaal is, zet schrijver uiteen:

Als vaste regel geldt op Curaçao, dat een baal stroo alleen voetstoots verkocht wordt, d.w.z. zonder het recht vóór den verkoop een baal open te maken, om te zien, wat er binnen in zit.

Een arme vlechtster is natuurlijk niet bij machte in eens een geheelen baal stroo van 6, 7 of 8 gulden te koopen. Zij moet zich tevreden stellen met een of 2 bosjes (cabez). Doch zij, die het stroo gedetailleerd in bosjes aan de vlechtsters verkoopen, zijn verplicht, zoo'n bosje relatief voor een te hoogen prijs te verkoopen, daar een massa stroo van zoo'n baal waardeloos en onverkoopbaar is.

Van een cabez lang stroo, mits het onberispelijk blank en niet gevlekt is, kan men één ordinairen hoed vlechten, doch ook dit is maar hoogst zelden het geval. Als dat stroo eenmaal gestriept is, blijkt, dat er zooveel afval bij is, dat men meestal 2 bosjes voor één hoed noodig heeft. Zoo'n vrouw heeft dan uit een dozijn bosjes stroo ter waarde van 90 cts., 6 hoeden gefabriceerd: één week arbeids. Die hoeden hebben een verkoopwaarde van 1.35 fl., zoodat zij in één week een zuivere winst van 45 cts. gemaakt heeft.

Wie zal nog durven ontkennen, dat de klachten der vlechtsters redelijk, meer dan redelijk zijn. De stroo-verkoopers in Venezuela hebben een groote winst gemaakt. De handelaars in stroo hier in Curaçao niet minder. Alléén de arme vlechtster legt het loodje en wordt het kind van de rekening.''

Ten slotte betoogt schrijver, dat alleen een bond van vlechtstroo importeurs met gouvernementshulp in dezen treurigen toestand beterschap kan brengen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Terug in den strijd. Naar aanleiding zijner verhuizing van Soerakarta naar Semarang, schrijft *Tjiptomangoenkoesoemo* 't volgende in de *Voorpost:* ,,Hoe gaarne hadden wij hierboven geschreven als opschrift: ,,*Na onze ziekte*'', doch wij zouden niet de volle waarheid en niets dan de waarheid zeggen, wanneer wij dat opschrift gebruikten. De quaestie is, dat wij nog niet heelemaal in orde zijn, zoodat wij slechts met halve kracht kunnen stoomen. Toch is dit een reeds te apprecieeren weelde, want, vergeleken met onze absolute ongeschiktheid eertijds, is die halve genezing een onwaardeerbaar voorrecht. Bij gebrek aan brood, stelt men zich tevreden met korsten van pasteitjes, nietwaar? Dat de heeren van de tegenpartij van onze ziekte, van onze tijdelijke ongeschiktheid tot strijd, braaf gebruik hebben gemaakt om ons op alle mogelijke en onmogelijke manieren af te kammen en verdacht te maken, dat is begrijpelijk. Zij toch hadden geen betere gelegenheid om dien vermaledijden Tjip een pak slaag te geven, dan tijdens zijn ziekte.

Zoo weet de heer Mr. Thomas te vertellen, dat onze verhuizing naar Semarang opgevat moest worden als een teeken van zwakte, een onwederlegbaar bewijs, dat wij te Soerakarta bot moeten hebben gevangen en dat de Inlandsche bevolking aldaar ons haar rug zou hebben gekeerd. Wij zullen de laatsten zijn om te beweren, dat de heer Th. ongelijk heeft. Maar indien zulks waarheid ware, och! zouden de heeren van de Europeesche pers zich willen matigen in hun geblèr om onze interneering. Tjipto moet dan toch een absoluut invloedloos man zijn, die niet in staat is tot iets goeds, ook absoluut impotent om iets kwaads te doen. Laat hem zijn gang gaan, hij kan er niets anders dan zijn einde mede verhaasten, hetgeen de regeering dan gelegenheid zal geven

hem, met een breed gebaar, een eerlijke begrafenis te bezorgen. Iets slimmer dan de heer Thomas is een der Soerabajasche krantenmenschen. Diens verklaring is aannemelijker, namelijk: dat het Tjipto te doen moet zijn geweest om propaganda te maken voor zijn denkbeelden te Semarang onder de Chineezen, iets waarin hij te Soerakarta gefaald heeft.

Ja, eigenlijk weten wij niet, wat wij nu eigenlijk zijn: eerst liep het gerucht, dat wij waren een spion, betaald met Duitsch geld; toen waren wij een omgekochte door de Japanners en nu hebben wij ons land verkocht aan de Chineezen. Ons dunkt, wij kunnen moeielijk handiger. Je vaderland driemaal achtereen aan drie verschillende naties verkoopen, dat lapt hem geen Schaap, Thomas, Boon of wie dan ook! Wij zien den tijd tegemoet, dat wij in een duren automobiel Java rondracen, het land, dat wij verkocht hebben. Wat nog niet is, kan nog komen, mijne heeren, dus zou ik beginnen met passage te bespreken naar het kikkerland of naar Mesopotamië. Het Soerabajasche bericht moet van Chineesche zijde tegengesproken zijn. Het is natuurlijk onbekend of inderdaad een Chinees den meneer uit Soerabaja uit zijn nachtmerrie heeft geholpen. Doch zoo ja, dan vinden wij die hulp aan een zich den buik rond vretenden ridder van de pen, gelijk paarlen voor de zwijnen geworpen. Och laat hem spoken op klaarlichten dag zien. Dan kunnen wij er op vertrouwen, dat hij gauw zijn biezen pakt om naar zijn *negri*-koud te gaan. Wij zullen hem heusch niet missen. Het is of de duivel er mede speelt, kortelings heeft de heer Z. in het Chineesche blad *Sin Po* een zeer waardeerend artikel over ons geschreven. Natuurlijk dat wij den heer Z. dankbaarheid zijn verschuldigd voor zijn appreciatie van ons werk. Maar ach, is het wel verantwoord om de rustige rust onder de Europeesche persbroeders in Indië aldus te verstoren? Wanneer de Chinees den Inlander vindt, kan waardeeren in zijn strijd om het begrip *vrijheid*, dan zijn immers de dagen der overheersching door den Hollander geteld. Dan zou zijn voor Holland de „rampspoed geboren" en de blanke persmenschen, die momenteel een vrij goed leven in Indië leiden, zouden dan weder in Holland van *koelit kentang* (aardappelschillen) kunnen gaan leven. Begrijpelijk, dat zoo'n toekomst hun niet toelacht. Dus mijnheer Z.! de menschen niet bang meer maken, hoor! Dat is niet aardig van u."

Ambon's belang. De *Peseekoetoean* haalt uit het verslag van het Ambonsch studiefonds aan, dat deze vereeniging een request heeft ingediend, houdende het verzoek de gemengde compagnieën in het leger af te schaffen en, evenals vroeger, weer compagnieën te vormen van uitsluitend Ambonneezen. — Voorts, dat het noodig geoordeeld wordt, van de verschillende Ambonsche vereenigingen uit nationaliteitsgevoelens een algemeen verbond te maken. Ook andere onderwerpen worden uit het verslag overgenomen, zooals „momenten uit Gajoland", „de verstrooiing is het grootste gevaar voor het Ambonsche volk." De macht der vereeniging wordt daarom nadrukkelijk op den voorgrond gesteld. Ook wordt nog uit meergenoemd verslag besproken de kolonisatie en concentratie in Ceram, als een oplossing van den nood der toekomst, zijnde een nationaal belang en een arbeidsveld vor alle Ambonneezen. Het bebouwen van den grond van Ambon, w.o. ook Ceram, Boeroe, enz., is een heilige levenstaak, een nationale plicht. De jonge generatie moet voor den arbeid geschikt gemaakt worden. Ambon verlangt arbeid, handenarbeid. De gemengde huwelijken worden gevaarlijk geacht. Daardoor zullen de Ambonneezen verdwijnen. Ambon bezit geen eigen cultuur, literatuur, muziek. Java wel. De Javaan staat in beschaving hooger dan de Ambonnees.

Het Oproer te Padang Pandjang. De *Perniagan* zegt, dat van de beklaagden in de zaak van het nachtelijk oproer te Padang Pandjang één ter dood is veroordeeld en de anderen van 5 tot 20 jaren dwangarbeid kregen, maar toch is de redactie er niet van overtuigd, dat de lieden in dien nacht met moordplannen in de woning van den assistent-resident zijn ingevallen. Waarschijnlijk was 't de bedoeling om te klagen of vermindering van belastingen te vragen. Zij hebben gevochten uit zelfverdediging, omdat de soldaten begonnen zijn met schieten, zooals dit op Java de gewoonte is. Zou de rechter deze overweging niet in zijn vonnis hebben opgenomen? De zaak heeft kwaad bloed gezet en de straf heeft den Indischen onderdanen pijn gedaan.

Een ander Oordeel. De *Oetoesan Melajoe* oordeelt anders in zake het verzet en de geweldpleging tegen de politie van iemand te Katjang, ook ter Sumatra's Wetskust. Hier was het een oude man, die verwond is, toen hij gevangen genomen werd. Het vonnis van zijne veroordeeling wordt in dit blad geprezen, als zijnde alleszins billijk en gerechtvaardigd ten voorbeeld voor anderen, opdat de openbare orde en rust niet zoo gemakkelijk verstoord mogen worden.

Gulle suikerfabrikanten. Bovengenoemd blad noemt de volgende bijdragen op, door suikerfabrieken aan de Kartinischool te Madioen geschonken: Redjosari ƒ 500 in eens, Poerwodadi, Pagottan en Soedono elk ƒ 50 's jaars.

R. M. Soewardi en de Soenan van Solo. In de *Kaoem Moeda* wordt in herinnering gebracht een vergadering, indertijd voor de *Sarikat Islam* te Tandjoer gehouden, waarin de sedert verbannen *Raden mas Soewardi*, in tegenwoordigheid van den Patih, een propagandarede gehouden heeft. Hij verklaarde toen, als afgezant van den Soenan van Soerakarta te zijn gekomen, die diep medelijden had met de Mohamedanen op Java, omdat zij het in alle opzichten moesten afleggen tegenover de vreemdelingen, zoowel Europeanen als Chineezen. De vaste medewerker van dit blad bevestigt dit verhaal, alleen is het niet waar — zegt hij — dat Soewardi verkondigd zou hebben, dat de contributies maandelijks aan den Soenan werden afgedragen ter doorzending naar Konstantinopel, om daarvoor wapens te koopen voor de aanstaande opstandelingen. Voorts wordt de tekst medegedeeld van den door aspirant leden af te leggen eed, waarin hoofdzakelijk de belofte werd neergelegd van te zullen erkennen den stempel van „*maan en ster*" ontvangen te hebben, als bewijs van onderworpenheid aan Konstantinopel. Aan de aspirant-leden werd voorgehouden, dat de S. I. eigenlijk van den Soenan was uitgegaan, die het hem toekomende Java wenschte terug te hebben, dat door het Hollandsche Gouvernement in bezit is genomen en dat, er om gevraagd, niet vrijwillig terug gegeven zal worden. Geld, troepen en materiaal om het weer met geweld terug te nemen, heeft hij niet. Vandaar zich liever onder Turkije dan langer onder Nederland te stellen. Een vertrouweling met een schriftelijk aanbod van onderwerping was reeds naar den Sultan van Turkije vertrokken en door dezen ontvangen, die dit aanbod ook schriftelijk heeft aangenomen, met den last om alle Mohamedanen, die niet met geld en wapens de zaak zouden steunen, te vermoorden, gelijk met de kafirs. Binnen drie jaren moest de zaak geheel haar beslag gekregen hebben.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De S. I. een Gevaar. De *Djawa Tengah* doet het verhaal van twee aanvallen van resp. 300 en 800 *Sarikat-Islammers* in de Chineesche wijk te Koetowinangoen (Keboemen). Aanleiding daartoe was een gevecht tusschen één hunner, een ijsverkooper, en een Chinees. De huizen werden met steenen gebombardeerd. Volgens de *Pewarta Soerabaja* werd ook bij den Chineeschen wijkmeester ingebroken, de lampen werden stuk geslagen. Den volgenden dag kwamen ook de leden van Poerworedjo, Koetohardjo, Keboemen en Karanganjar opdagen om alle Chineezen op eerstgenoemde plaats te vermoorden. Gelukkig, dat dezen intijds naar de hoofdplaats gevlucht waren. De *Tjhoen Tjhio*e geeft van deze zaak nadere bijzonderheden. Volgens berichten in de *Sin Po* zou de wedono eigenlijk de hoofdschuldige zijn. Tijdens het onderzoek van de eerste vechtpartij moet hij den mishandelden ijsverkooper opgehitst hebben, zeggende: „Zeg Javaan, als gij den Chinees niet aandurft, dan zijt gij geen Javaan." Toen de Sarikat Islammers zich verzamelden en optrokken, heeft de wedono zich verscholen en geen maatregelen genomen, niettegenstaande de Chineezen hem waarschuwden, dat de Inlanders kwade bedoelingen hadden. Toen zij begonnen aan te vallen, heeft hij zich nog niet vertoond. Eerst vier uren later vertoonde hij zich, toen de autoriteiten van Keboemen gekomen waren, die hem opriepen.

Onbetrouwbaarheid. De *Pewarta Soerabaja* vermeldt als iets bijzonders, te voren nog nooit gebeurd, dat gelijktijdig te Cheribon één assistent wedono en vijf mantris in de gevangenis gebracht werden; de eerste wegens medeplichtigheid aan opiumsmokkelen, de anderen wegens verduistering van 's lands gelden. Nog werd een controleurs-schrijver aangeklaagd wegens het ten eigen bate gebruiken van ƒ 2000 aan vereenigingsgelden. In tijds heeft de chef deze som bijgepast en daardoor de vervolging voorkomen.

Omkoopbaarheid en Willekeur. De Bandongsche redacteur van de *Warna Warta* geeft een verhaal van het onderhoud, dat hij achtereenvolgens gehad heeft met den resident, den Procureur Generaal en den Directeur van Financiën te Batavia, naar aanleiding van een klacht over de omkoopbaarheid en willekeur van de commissiën van aanslag in de bedrijfsbelasting. Eigenaardig was het, dat de beide laatstgenoemde autoriteiten hem in overweging gavan een request in te dienen. Den resident zou dan aangezegd worden de commissiën te ontslaan. Hij vond 't ook vreemd, dat de Directeur het Maleisch niet bij machte was, om hem in deze taal te woord te staan, weshalve de secretaris toen als tolk moest fungeeren.

De Kultuurschool te Soekaboemi. Genoemd blad vernam ook van een voornemen om de Kultuurschool te Soekaboemi in tweeën te splitsen. Daarna zou het maximum-tractement van de opzieners van het boschwezen, met gelijkstelling van Europeanen en Inlanders, op ƒ 150 's maands gesteld worden. Europeesche candidaten melden zich niet meer aan, wel om voor den landbouw opgeleid te worden; in

deze afdeeling zijn bijna alle leerlingen Europeanen. De boschbouwschool zal nu gevestigd worden te Blora.

Onbetrouwbaarheid. De *Bintang Soerabaja* heeft 't over den rotten toestand in de Mangkoenegaranlanden door gebrek aan controle onder de Inlandsche ambtenaren. Gebleken is toch, dat aan de knoeierijen van den sedert ontslagen onder-regent van Wonogiri, op drie na alle bestuursambtenaren in die afdeeling medeplichtig waren. Het gevolg hiervan is, dat het Europeesch bestuur thans geen enkel Inlandsch hoofd daar meer vertrouwt. De opvolger van dien onder-regent wordt gezocht onder de ambtenaren in de gouvernementslanden.

Een goedhartige Controleur. Evengenoemd blad vertelt van een onder-districts oppasser, die een standje kreeg van den controleur, omdat hij in den dienst niet in uniform gekleed was. Hij antwoordde, dat zijn dienstkleeding nat was en dat hij toen zijn particulier pak had aangetrokken om niet ziek te worden. ,,Maar'', zeide hij vervolgens, ,,wie zijt gij, mijnheer, dat gij mij een standje geeft; toch geen ambtenaar, daar gij zelf niet in ambtscostuum gekleed zijt?'' De controleur gaf hem hierop geen antwoord, maar den volgenden dag werd de oppasser op zijn kantoor geroepen en kreeg deze twee stellen dienstkleeding cadeau.

S. I. overmoedigheid. De Sarikat Islammers worden in Ngawen (Blora) overmoedig. Zij weigerden een door het bestuur vastgestelde schadevergoeding te accepteeren voor het gebruik van een dessaweg, welke dienst moet doen voor het vervoer der goederen van een Chinees. Een mantri politie werd tot bloedens toe tegen den grond geslagen. De wedono, die met een revolver gewapend te hulp schoot, onderging hetzelfde lot. Beide zwaar verwonden werden weggedragen. Daarna kwamen hoogere autoriteiten in auto's op het terrein, die de schuldigen in hechtenis namen. *(Bintang Soerabaja.)*

Afschaffing van adellijke titels. Leden van het geslacht van Mangkoe Negoro hebben volgens de *Tjahaja Timor* een vereeniging opgericht, tot afschaffing der adellijke titels.

S. I. Vereenigingen met goede bedoelingen. Een gewezen Inlandsch schrijver hield in de *Sri Sumatra* een warm pleidooi voor de oprichting van S. I. Vereenigingen in elke afdeeling van Sumatra's Westkust. Aangeraden wordt echter geen regelingen te maken, die aanleiding zouden kunnen geven tot het ontstaan van verzet en oproer, zooals in Padang Pandjang. Het gevolg hiervan zou zijn, dat men door repeteer-geweren werd neergeschoten. De schrijver zegt, dat de opgelegde straffen in zake het oproer te Padang Pandjang rechtvaardig waren, een rechtmatige vergelding voor het wreed en buitensporig bedrijf der opstandelingen.

Uitsluiting van Chineezen. De *Tjahaja Timor* schrijft, dat een Controleur in Malang het voorstel gedaan heeft om daar een ambachtsschool uitsluitend voor Inlanders op te richten, opdat zij zich konden bekwamen voor betrekkingen in suikerfabrieken, die thans alleen door Chineezen vervuld worden. De redactie vraagt, of de Chineezen geen eten noodig hebben om in het leven te blijven?

Kort af. De *Djawa Tengah* prijst het doorzicht van den Gouverneur-Generaal, die op een request van een Arabier, welke op last van den assistent-resident in hechtenis werd gesteld, en waarin hij om zijne onmiddellijke invrijheidstelling verzocht, de volgende beschikking nam: Afgewezen, als de assistent-resident het noodig oordeelde dien Arabier te doen opvatten en opsluiten, dan zal hij zeker zijn redenen daartoe gehad hebben.

De Zwarte Lijst. In bovengenoemd blad wordt de bescherming van de Regeering ingeroepen naar aanleiding van een schrijven, dat de Chineesche handelsvereeniging te Semarang ontving van de zijde der Engelsche Regeering met de waarschuwing, dat, indien de Chineesche suikerhandelaren mochten blijven handel drijven met Duitsche firma's, dit een groot bezwaar zou zijn voor Engelsche handelshuizen om hunne betrekkingen met hen aan te houden.

Van Vreemde Koloniën.

Het congres der Antillen.

Weet Nederland, dat 't voornemen bestaat om dit congres te houden, en dat aan onze Antillen een plaats daarbij is toegedacht?

De jonge, ijverige vereeniging de Guadeloupéenne, onder leiding van dokter Pichon heeft het initiatief genomen om 't congres te organiseeren, met daaraan verbonden tentoonstelling, of ,,foire'', zooals de meer in gebruikkomende term luidt. Aan de uiteenzetting, die de Dépêche Coloniale van 19 September ervan geeft, ontleenen wij hier 't een en ander.

De vereeniging wil 't touristen-verkeer naar Guadeloupe leiden en de kolonie daarnaar inrichten. Zij strekt die plannen zeer ver uit, 't is of zij er een dorado voor reizigers wenscht te scheppen. Maar zij wil dit niet tot een plaatselijk succes maken. gebruikmakende van de omstandigheden van 't oogenblik, wil zij alle Antillen en de naburige landen laten deelnemen in haar werkzaamheden. Zij wenscht hiervan getuigenis af te leggen voor de wereld. Europa, Amerika moeten aandacht aan de Antillen schenken. Voor elk der brandende vragen van den dag is een afdeeling gesticht: tourisme, hygiëne, voeding, land- en volkenkunde, inrichtingen van allerlei aard. Raad en daad zijn noodig, zelf te geven, van elders te krijgen. De verbeteringen, die anders langzaam komen, kunnen dan door onderlinge leering vlugger ter algemeene nutte tot haar recht komen.

Maar, zooals gezegd, moeten alle Antillen in de zaak betrokken worden. De Fransche, Engelsche, Amerikaansche en Nederlandsche (van Deensche wordt al niet meer gesproken.) De regeeringen dier koloniën zullen, evenals die van de omliggende landen, tot medewerking worden aangezocht. Allen, die zich interesseeren voor de koloniën of voor het tourisme, moeten verder medewerken.

Het congres moet ruim opgevat worden en in 7 sectiën werken. De kermis zal afdeelingen omvatten van landbouw en nijverheid, en van producten van de koloniën en voor de koloniën.

In den eersten winter na 't einde van den oorlog zal deze grootsche vertooning moeten plaats vinden en de ondernemers denken dat dit de winter van 1917 op '18 zal wezen.

Het wil ons voorkomen, dat de Nederlandsche Regeering en de Nederlandsche nijverheid aan dit voornemen volle aandacht moeten schenken. Op elk gebied valt ook voor ons zeker te leeren. Onze West geeft ons tot nu toe meer vraagstukken dan oplossingen, wij hebben er op koloniaal gebied meer te vragen dan te bieden. Op 't gebied van landbouw, van geneeskunde, van verkeersmiddelen, van folklore, van handel, kunnen wij zeker wel wat ten beste geven, dat de moeite waard is voor vreemden om te zien, maar de kans is zeer groot, dat hetgeen door anderen bijgebracht zal worden, onze deelneming aan congres en tentoonstelling met winst onzerzijds zou dekken.

Ook zullen tochten tegen lage prijzen worden georganiseerd naar verschillende eilanden en omliggende landen.

Het congres wordt te Pointe à Pitre gehouden en zal een week duren, de tentoonstelling duurt langer. Aan feestelijkheden mag 't natuurlijk ook niet ontbreken.

Voor de vreemde koloniën en naburige landen wordt op comité's gerekend. Zullen wij spoedig hooren van een Nederlandsch comité?

De Deensche Antillen.

Toen de Minister verklaarde, dat de beslissing ter zake van 't verkoopen der 3 West-Indische eilandjes aan N. Amerika spoedig moest vallen, wilde Denemarken niet in groote moeilijkheden komen, is dit blijkbaar evenmin waar geweest, als de onwaarheid die de minister, als een vrij-onschuldige daad van nooddwang zonder blozen bekend heeft, de onwaarheid dat vóór den verkoop zelf niet onderhandeld was. De beslissing is nog geenszins aanstaande en van moilijkheden met Amerika wordt hierom toch vooralsnog niets bespeurd. Goed democratisch als een groot deel van de Deensche volksvertegenwoordiging is, werd voor een volksreferendum veel gevoeld. Maar toen 't aankwam op toepassing van dit moeilijk en veel omvattend middel, deinsde de regeering er toch voor terug, de zeer vooruitstrevende meerderheid schijnt zich ten slotte te laten vinden voor het middel dat de conservatieven aan de hand hebben gedaan. 't Landsting heeft, bij de behandeling in tweede lezing van 't verkoopvoorstel, met algemeene stemmen een amendement aangenomen, waardoor een parlementaire commissie, met een arbeidsduur van 6 weken, de verkoopkwestie zal regelen. De vraag of 't volksreferendum nog noodig wordt geacht, zal dan worden uitgemaakt.

Intusschen maakt de pers stemming vóór het verkoopen en is 't wellicht als een factor in deze campagne te beschouwen, dat een groot blad als Politiken de opstand in Djambi als een teeken voor 't gevaar dat koloniën aanbieden, breed uitmeet.

Een afzetplaats voor thee en rijst.

De vice-consul van Frankrijk te Benden-Bouchir in Perzië heeft zich tot den Gouverneur-Generaal van Indochina gericht, om de theeplanters uit deze kolonie aan te sporen een afzetgebied in Perzië te zoeken. Perzië levert geen thee op en gebruikt er groote hoeveelheden van, die uit verschillende landen wordt aangevoerd. Wie pogingen wenscht te doen voor thee, of ook van rijst zou slechts monsters met prijsopgave moeten zenden aan den Fr. vice-consul. Bombay is de groote uitvoerhaven voor de Golf van Perzië.

Aan het opgegeven adres zullen de Nederlandsche exporteurs wel niet terecht geholpen worden, maar wij hebben in Perzië eigen consuls, door wier bemiddeling de weg zeker wel zal zijn te vinden, als die maar gezocht wordt.

Een Kitchener-kathedraal in Caïro.

Te Caïro zal op de plaats waar de Oude Anglikaansche kerk staat, een nieuw gebouw verrijzen. De kerk, die niet meer voor godsdienstoefeningen wordt gebruikt, zal plaats maken voor een ,,Kichener-kathedraal.'' Dit plan is uitgegaan van den bisschop van Jerusalem. De onkosten zullen uitsluitend worden gedekt door vrijwillige bijdragen.

Werkzaamheid van Engeland in Z. W.-Afrika.

't Oorlogsrumoer in Europa en de strijd in O. Afrika beletten den Britten niet volle aandacht te geven aan 't veroverde gebied in Z. W. Afrika. De volgende spoorwegen zijn aangelegd, die, al hebben zij in de eerste plaats een strategische bestemming, voor de toekomst ook uit economisch oogpunt beschouwd, van zeer groote beteekenis zijn; van de Walvischbaai een verbindingslijn met den Swakopmundsspoorweg; een verkortingslijn van Usakös naar Karabib en de verbindingslijn Upington-Kalkfontein, 172 Eng. mijlen lang, waardoor een rechtstreeksche verbinding tusschen Kaapstad en de Walvischbaai over Windhoek verkregen is.

Canada na den oorlog.

In Canada is de veldtocht der liberalen voor de verkiezingen, die binnen kort gehouden zullen worden, indien zij althans door de tijdsomstandigheden niet worden uitgesteld, ingezet door een vergadering in Montreal, waar de oud-minister Sir Wilfried Laurier

15000 Fransch-Canadeezen toesprak. Men weet, dat Laurier als Fransch Can. politicus wordt vergeleken met Botha als Boeren-Britsche politicus in Z. Afrika. Laurier pleitte krachtig voor ijverige deelneming aan den oorlog, maar hij ontkende na den oorlog een apostel voor het militairisme te zullen zijn. Er zullen, zeide hij, in Engeland Jingo's aan 't werk gaan om een groot militair plan voor 't Britsche wereldrijk te ontwerpen, Canada moet zich niet tot zulke plannen laten overhalen. Het moet zijn kracht wijden aan de ontwikkeling van 't land en de oplossing van maatschappelijke vraagstukken.

Zoo is 't programma-nummer voor de verkiezingsstrijd, zoo zal ook wel de eerlijke bedoeling zijn van den voormaligen premier. Maar als de oproep komt tot samenwerken om 't Britsche Rijk sterk te maken, zal Canada dan zich kunnen onthouden? Of ook zou de partij, die om een eigen weerbaar Canada vraagt, en die vroeger bij Laurier steun gevonden heeft, na den oorlog niet met hernieuwden drang aan 't werk kunnen gaan en zou Canada dan hierdoor niet aan zware militaire vorderingen moeten gelooven? Voor de Br. Kroonkoloniën zal 't milit. vraagstuk brandend blijven. Australië geeft dit ook al aan met zijn inwendige beroering over de dienstplicht-kwestie.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Een H. B. S. voor Jogjakarta.

Men weet, dat eenige jaren geleden een Comité, gevormd uit Bandoeng's inwoners, met goed gevolg een actie heeft gevoerd ter verkrijging eener Hoogere Burgerschool te dier plaatse. Thans heeft men, naar eene mededeeling in het 1 Juli-Nr. van „Het Middelbaar Onderwijs", in Jogjakarta eenzelfde beweging op touw gezet.

We ontleenen aan het bericht:

„Met genoegen constateeren wij, dat er een actie ingesteld wordt ter verkrijging eener hoogere burgerschool ter plaatse. Het is reeds ruim twee jaren geleden, dat minister Pleyte door een van zijn oude Jogjasche vrienden gepolst werd, die destijds in den Haag vertoefde met verlof, die het onderwerp — een H. B. S. alhier te openen— met Z.Exc. besprak. Het ministerieele antwoord luidde toen: Eerst Bandoeng, daarna Jogja. Nu Bandoeng's H. B. S. haar tweede jaar ingaat en over de levensvatbaarheid niet de minste twijfel bestaat, is het zaak, dat thans voor een dito inrichting te Jogja propaganda gemaakt wordt; dit zag ook het N. I. O. G. in en verzocht aan twee harer leden — de onderwijzers Hinse en Buriks — ter plaatse werkzaam, om deze actie ter hand te nemen en de „push" te geven door met overtuigende bewijzen, zooveel mogelijk in cijfers uitgedrukt, het gouvernement te doen inzien dat oprichting van een H. B. S. in het centrum van Java (en dan wel te Jogja), een belang is, waarvan de noodzakelijkheid door een ieder in of buiten het onderwijs staande, niet ontkend kan worden. De voordeelen toch voor Jogja, dat het centrum vormt van de residentiën: Kedoe, Banjoemas, Rembang, Madioen, Soerakarta en Jogjakarta, zij zóó groot, dat een een nadere bespreking haast overtollig is; toch willen wij even aanstippen, dat het klimaat wel een van de — zoo niet het grootste — voordeelen is voor de studeerende jeugd, zelfs heel wat geschikter hier is dan te Bandoeng. We zijn er verzekerd van, dat Semarang's H. B. S. ontlast zal worden van veel jongelui, die noode daarheen gezonden werden om in die broeihitte — ieder Indische kustplaats eigen — hun kennis op een middelbare school te vermeerderen. Er zal spoedig moeite gedaan worden om gegevens te verzamelen van het aantal kinderen, dat jaarlijks de H. B. S. gaat bezoeken na afloop van de hoogste klasse der lagere scholen te Jogja, Solo, Banjoemas, Poerworedjo, Gombong, Madioen, etc., die hun contingent — buitengewone familie- en andere omstandigheden daargelaten — aan Jogja's H. B. S. willen afstaan, hetgeen o. i. verrassend groot zal blijken te zijn.

De commissie voornoemd heeft zich reeds gewend tot enkele vaders van thans middelbaar onderwijs genietende kinderen, die niet ongenegen bleken tot oprichting van — desnoods — een particuliere H. B. S., die natuurlijk geheel neutraal zou zijn en daarvoor bereid bevonden werden een zekere som te storten. Het is een feit, dat, om bovengenoemd plan verwezenlijkt te zien, er minstens een anderhalve ton gouds noodig is, afgezien nog van het jaarlijks terugkeerend salaris van de aan te stellen onderwijskrachten, welk bedrag, hoewel rekenende op een gouvernements-subsidie, toch niet geheel gedekt zou worden door de maandelijks te innen schoolgelden.

De bedoeling is natuurlijk, dat de regeering deze particuliere school vroeger of later zal overnemen.

Indertijd werd het gouvernement door een der grootkapitalisten in de Preanger Reg. woonachtig, een stuk grond aangeboden in Bandoeng, om daarop een H. B. S. te bouwen, hetgeen om bizondere omstandigheden niet aanvaard werd, en het zou ons heelemaal niet verwonderen, wanneer een of meerdere suikerlords het welslagen van bovengenoemd plan een grooten steun zou geven.

Wij zien echter met vertrouwen de spoedig saam te stellen brochure tegemoet van de commissie, die bestaan zal uit de reeds genoemde onderwijzers met enkele hervorragende Jogjasche burgers, die ongetwijfeld het hunne zullen bijdragen om dit zeer toe te juichen H. B. S. oprichtingsplan met raad en daad te steunen.

School voor landbouw-onderwijs te Madja.

Den 19den Mei jl. werd te Madja eene school voor landbouw-onderwijs aan de Inlandsche bevolking opgericht (de tweede van die soort in de uitgestrekte residentie Cheribon de dertiende op geheel Java, de zestiende in gansch Nederlandsch-Indië). In een artikel „Gelukkig een stapje voorwaarts in de goede richting" geeft zendeling J. Verhoeven in het October-Nr. van het „Orgaan der Nederlandsche Zendingsvereeniging", als ooggetuige, een zeer lezenswaard verslag van die, door hem toegejuichte, gebeurtenis.

Schrijver hecht overigens geen groote waarde aan ander vak-(ambachts)onderwijs voor den Javaan, want „die vele millioenen landbouwers hebben volstrekt geen behoefte aan penteekenaars en rekenmeesters; aan volleerde timmerlieden en fijne meubelmakers; aan dito smeden en werktuigkundigen............

Ieder onbevooroordeeld opmerker begrijpt, dat die vooruitgang in ambacht en bedrijf hoe verblijdend ook op zich zelf, toch vooral ten goede komt aan het groot-kapitaal........."

In een volgend Nr. van genoemd Zendingsperiodiek zal de heer Verhoeven uiteenzetten, op welke wijze z.i. de zoo lang begeerde volksschool voor het platteland behoort en ook kàn ingericht worden.

Kant- en Weefscholen ter Sumatra's Westkust.

We ontleenen over dit onderwerp aan het „Verslag van de Kamer van Koophandel te Padang over het jaar 1915":

„Er bestaan in dit gewest een 18-tal kant- en weefscholen, waar door Maleische vrouwen en jonge meisjes les wordt gegeven in het kantmaken en weven. De voornaamste dier scholen zijn gevestigd te Kota Gedang, Fort de Kock, Taloe, Fort van der Capellen, Priaman en Sawah Loento. Sinds ruim een jaar behoort de kant- en weefschool te Padang Pandjang, waar ook wordt les gegeven in andere takken van huisvlijt, mede tot de voornaamste.

Ten einde deze industrie aan te moedigen en haar eene behoorlijke leiding te verzekeren, werd op initiatief van den Directeur van Landbouw, Dr. Lovink, in Nederland eene deskundige voor de kunstnijverheid geëngageerd, n.l. de oud-leerares aan de Rijksschool voor Kunstnijverheid te Amsterdam (later Directrice der Kon. Ned. Kantwerkschool te 's-Gravenhage, Red.) Mevrouw L. W. van der Meulen geb. Null, die sinds Januari 1916 door genoemden departementschef tijdelijk in dit gewest wrd geplaatst met standplaats Fort de Kock. Door de bemoeiingen van deze dame wordt eene groote opleving en uitbreiding van de kantklopen weefkunst in deze streken verwacht."

Veeartsenijkundige Bladen voor Ned.-Indië.

Afl. 3 van deel 28 der Veeartsenijkundige Bladen opent met een zeer interessant artikel van den heer W. Groeneveld, Directeur van Stoeterij- en remontedepôt, over „Het Paard in Ned.-Indië, hoe het is ontstaan, hoe het is en hoe het kan worden."

Verder bevat deze afl. een aantal bijdragen, welke slechts vakkundigen belang inboezemen, zoomede een necrologie van den oud-directeur B. B. in Ned.-Indië, Mr. H. Kuneman, overleden te Brussel in April jl.), eerelid der Vereen. tot bevordering van Veeartsenijkunde in Ned.-Indië, wiens nagedachtenis in dankbare herinnering bij de Indische veeartsen zal blijven voortleven".

Maatregelen in verband met den Europeeschen oorlog.

Als Publicatie van de Afdeeling Nijverheid en Handel 1916 No. 9, is verschenen de 4e afl. van „Feiten en maatregelen in verband met den Europeeschen oorlog, welke voor het economisch leven van Nederlandsch-Indië van belang waren".

Werd in de voorafgaande afl. (No. 1—3) van deze serie publicaties een algemeen overzicht gegeven van den economischen en financieelen toestand van Ned.-Indië van het begin van de crisis tot einde 1914, deze afl. is geheel gewijd aan de sedert het uitbreken van den wereldkrijg tot het begin van Mei 1916 genomen maatregelen ten opzichte van het post-, telegraaf- en telefoonverkeer, zoowel met het binnen- als met het buitenland. Zij vormt als zoodanig een op zich zelf staand, afgerond geheel.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 39: Plannen voor de ontwikkeling der suikerproductie in het Britsche wereldrijk, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Verslag van het Proefstation voor thee over het jaar 1915, besproken door Dr. A. W. Nanninga. — De anophelinen van Ned.-Oost-Indië, door Dr. H. W. Swellengrebel, besproken door Dr. C. H. L. Baelde. — De teelt van zaadkoffie op Bangelan, door Dr. P. J. S. Cramer. — De Lampongsche districten, door Dr. R. Broesma, besproken door E. — Plantwijdte en uitdunning bij de rubbercultuur. — Halfjaarlijksch economisch overzicht van Ned.-Indië, eerste halfjaar 1916. — In- en uitvoer open van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Keline mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Verslag betreffende den dienst der Opiumregie.

Bij Ruygrok te Batavia is verschenen het „Verslag betreffende den Dienst der Opiumregie over het jaar 1915.

Dit verslag is het eerste, hetwelk in zijn g e h e e l in druk verschijnt. Het wordt voorafgegaan door een uitvoerige inleiding, waarin wordt beschreven, hoe de opiumregie in Ned.-Indië is ontstaan en ingericht is en hoe ze zich tot ultimo 1914 geleidelijk heeft uitgebreid en ontwikkeld, terwijl er aan toegevoegd zijn een 11-tal bijlagen (graphische voorstellingen van het jaarlijksch debiet enz.), zoomede een kaart, aangevend de streken in het regiegebied, waar op ult. 1915 verbodsbepalingen golden. In Bijlage No. 1 vindt men een „Historisch overzicht betreffende de teelt van papaver en de verboden kringen."

De netto-opbrengst was ruim 25 millioen gulden, een

niet-onaanzienlijk middel dus voor de Indische schatkist. Omtrent de consumenten bevat het verslag (blz. 15), eene merkwaardige mededeeling, luidende:

,,Ofschoon de uit de registratie te putten gegevens geen volkomen zuiver beeld geven van den omvang van het gebruik onder de verschillende deelen der bevolking, kan op grond er van toch wel aangenomen worden, dat slechts ongeveer $\frac{1}{3}$ van de totale hoeveelheid verkocht regie-opium gebruikt wordt door de Inlandsche bevolking, welke, als gevolg van de omstandigheid, dat de prijzen op Java hooger zijn, voor bijna 50 pct. bijdraagt tot de bruto-opbrengst van het opiummiddel. De overige 50 pct. van die opbrengst, vertegenwoordigende $\frac{2}{3}$ van het totaal debiet, wordt zoo goed als geheel betaald door de Chineesche bevolking, wier zielental slechts 1/66 van dat der Inlandsche bedraagt. Het aantal schuivers van anderen landaard is zoo gering, dat het in deze gevoegelijk verwaarloosd kan worden.

Een suikerfabriek op Bali enz.

We lezen in de Ind. Mercuur van 29 dezer: ,,In het verslag over 1915 van het Suikersyndicaat werd in herinnering gebracht een bericht in het Soer. Handelsbl, van 21 Dec. l.l., dat in verband met een aanvraag om vergunning tot de oprichting van een suikeronderneming op Bali door het Departement van Landbouw een advies zou zijn uitgebracht, hetwelk een geheel nieuw licht zou werpen op de suikerindustrie in Indië en waardoor, indien de beschouwingen over genoemde industrie in dat advies gegeven, juist zouden zijn, de positie dier industrie onhoudbaar zou wezen. Het dagelijksch bestuur van het Syndicaat verzocht naar aanleiding van dat bericht den Landvoogd van bedoelde beschouwingen kennis te mogen nemen. Terzake hiervan werd nu medegedeeld, dat van de Regeering inmiddels het antwoord is ontvangen, dat bedoeld advies nog bij de verschillende adviseurs der Regeering in behandeling is, maar de Commissie van Advies in de gelegenheid zal worden gesteld daarvan kennis te nemen, indien dit in verband met het aan het advies te geven gevolg, voor de suikerindustrie van belang kan zijn.

Een gift van den heer Hüttenbach te Medan.

Volgens de Sumatra-Post heeft de heer H. Hüttenbach te Medan den Gouverneur een som van *f* 20.000 in aandeelen Handel-Maatschappij Hüttenbach en Co. aangeboden, met het verzoek hiermede een Studiefonds te stichten voor Sumatra's Oostkust. Bedoeld wordt de rente van dit kapitaal te besteden in het belang van begaafde kinderen van onbemiddelde ouders, zoodat dezen 't zij een Mulo-school of op Java een H. B. S. zullen kunnen bezoeken. Onderscheid tusschen Europeanen en Inlanders wordt niet gemaakt.

De Handel.

In No. 9 van dit maadblad o. m. de volgende artt.: Bereiding en verwerking van plantaardige vetten en oliën, door D. Ingerman (vervolg). — Nederlandsch-Oost-Indië een afzetgebied van Japansche producten, door J. B. E. Graat. — Begrooting van de suikerfabriek ,,Java", jaar 1915—'16 (vervolg). — De suiker, door J. Kleyntjes (I.).

* * *

Ten slotte enkele titels:

Handboek ten dienste van de suikerriet-cultuur en de rietsuiker-fabricage op Java. III. De fabricatie van suiker uit suikerriet op Java, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. Derde druk. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Adresboek van geheel Nederlandsch-Indië voor 1916, door Kleian. I. Bestuur, handel, industrie enz. II. Naamlijst. (Batavia, Landsdrukkerij).

Reisindrukken van Zuid-Nieuw-Guinea, door H. Geurtjens (vervolg), (Annalen van het Missiehuis te Tilburg, Oct. 1916.)

Een Consult in de tropen, door L. H. Dominicus van der Bussche (Buiten, 26 Aug. 1916.)

Nieuw recht voor de Indo-Chineezen, door Mr. P. H. Fromberg (Amsterdammer, 12 Aug. 1916).

Verslag betreffende den Gouvernements-pandhuisdienst over het jaar 1915. 2 deelen. (Batavia, G. Kolff en Co., 1916.)

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Vacatures in Nederlandsch-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter van de Landraden te Salatiga en Poerwodadi (Semarang).	3 Juni 1916.	De eventueel met verlof vertrekkende Ambtenaar is Mr. H. C. Schmidt.
Griffier van het Hoog-Gerechtshof v. Nederlandsch-Indië.	2 Aug. 1916.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. H. G. P. Duyfjes.
Voorzitter v. d. Landraad te Soemenep (Madoera).	2 Aug. 1916.	De eventueel met buitenlandsch verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. J. A. Bartelds.
Voorzitter v. d. Landraden te Sragen en Wonogiri (Soerakarta).	2 Aug. 1916.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. A. M. Z. Westrik.
Buitengewoon Substituut-Officier van Justitie bij den Raad van Justitie te Batavia.	3 Oct. 1916.	De eventueel vertrekkende ambtenaar is Mr. S. W. Tromp.

De heer Staal, lid voor de Koloniën in de Centrale Commissie voor de Internationale Tentoonstelling te San Francisco in 1915 (ingesteld bij Koninklijk Besluit van 20 Juni 1913, No. 40) deelt ons mede:

,,Blijkens mededeeling van die commissie zijn aan de *Nederlandsch-Indische Commissie* voor bovengenoemde tentoonstellingen de volgende bekroningen van hare inzendingen toegekend (volledige lijst):

G r a n d P r i z e: peper, nootmuskaat, foelie, thee, koffie, cacao, tapioca producten, caoutchouc (wilde), caoutchouc (gecultiveerde), getah-pertja (wilde), getah-pertja (gecultiveerde), gembenzoë, gom damar, gambir, gom copal, kinabast, cassia fistula, irrigatie, vergrootingen van foto's en gekleurde foto's.

G o u d e n m e d a i l l e: haveninrichtingen, kustverlichting, reliefkaarten.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Op verzoek van het Bestuur der Afdeeling *Arnhem*, werd in de concept-notulen van de *Algemeene vergadering* der Vereeniging ,,*Oost en West*", gehouden op 1 Juli j.l. (zie K. W. d.d. 20 Juli j.l. No. 29), de volgende wijziging aangebracht:

De tweede zin van de eerste alinea van punt 14*c*, thans luidende: *Een poging, om het Ned. Onderwijzers-Genootschap te bewegen tot de instelling van zoo'n cursus te Arnhem, mislukte,*" moet worden gelezen: ,,*Een poging, om door tusschenkomst van het N. O. G. tot de instelling van zoo'n cursus te geraken, mislukte, niet door gebrek aan medewerking van dat Genootschap, maar door andere oorzaken*".

De Secretaris,
GROOSS.

In de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, zijn o. a. ter lezing neergelegd:

Verslag betreffende den dienst der Opiumregie over het jaar 1915.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger Onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernements-arts met ervaring in bacteriologischen laboratorium-arbeid.

Leeraar in de wiskunde.

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civielingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de buitenbezittingen (civiel-ingenieur); jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter.

Adjunct-Gouvernements-accountant.

Bij den dienst van het mijnwezen:

Ingenieur; tijdelijk geoloog opziener.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur; adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 4de afdeeling; werktuigkundig ingenieur; ingenieur voor het signaalwezen; onder-opzichter.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant-ingenieur; instrumentmaker 2de klasse; commies.

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman; leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Vast-werkman-gieter ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling ,,Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 September 1916 N°. 205).

Adspirant-commissarissen van politie bij de algemeene politie in Nederlandsch-Indië.

Ter plaatsing op den leergang tot opleiding van adspirant-commissaris van politie te Batavia kunnen spoedig naar Nederlandsch-Indië worden uitgezonden 3 personen, niet ouder dan 27 jaren en van eene lengte van ten minste 1.70 M., die in het bezit zijn van een getuigschrift van met goed gevolg afgelegd eind-examen van eene hoogere burgerschool met vijfjarigen

leergang in Nederland of in Nederlandsch-Indië of van een Nederlandsch gymnasium.

Aan de betrekking van adspirant-commissaris van politie, tot welke betrekking de uit te zenden personen na hunne aankomst in Indië zullen worden benoemd, is verbonden eene bezoldiging van ƒ 150 (één honderd vijftig gulden) 's maands, zoomede eene vergoeding voor transportkosten van ƒ 15 (vijftien gulden) 's maands.

De adspirant-commissarissen van politie, die aan het eindexamen van den tweejarigen leergang hebben voldaan, worden benoemd tot commissaris van politie der 2de klasse. Aan deze betrekking is verbonden:

a. eene bezoldiging van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, opklimmende met 3 driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands, tot een maximum van ƒ 400 (vierhonderd gulden) per maand;

b. eene vergoeding voor huishuur van ƒ 100 (één honderd gulden) 's maands;

c. eene vergoeding voor transportkosten van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands.

De betrekkingen bij de algemeene politie boven den rang van commissaris der 2de klasse zijn die van commissaris der 1ste klasse, adjunct-hoofdcommissaris en hoofdcommissaris, aan welke onderscheidenlijk verbonden zijn maandelijksche bezoldigingen van ƒ 400, ƒ 500, ƒ 550, ƒ 600 en ƒ 600—ƒ 750, terwijl de vergoedingen voor huishuur onderscheidenlijk bedragen ƒ 100, ƒ 100 en ƒ 150 's maands en die van transportkosten ƒ 30, ƒ 40 en ƒ 50 's maands.

Op de adspirant-commissarissen van politie zijn van toepassing de voor burgerlijke landsdienaren geldende bepalingen omtrent pensioen enz.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

De uit te zenden personen zullen, vóór einde December a.s., in Indië moeten zijn aangekomen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, zoo spoedig mogelijk, bij gezegeld adres te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van hunne diploma's of getuigschriften en de hun daarbij uitgereikte cijferlijsten, alsmede aanbevelingsbrieven, of eene opgave van personen bij wie inlichtingen omtrent hen kunnen worden ingewonnen.

In het adres moet worden vermeld plaats en datum van geboorte, of de candidaat gehuwd is en e.q. het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

Ingezonden.

Door zeer toevallige omstandigheden is dit schrijven eerst heden in ons bezit geraakt. Voor de late plaatsing bieden wij onze verontschuldiging aan.

Red.-Comm. 2 Oct. '16.

Aan den Heer Tan Tjoen Hay
te Amsterdam.

Geachte Heer,

In het nummer van 17 Augustus van dit weekblad las ik den door u aan mij gerichten brief, welke ik in het kort wil beantwoorden.

Het is geenszins mijn bedoeling met u te redetwisten over het door u niet weerlegde feit, of de groote onderdanigheid van de Chineesche vrouw, welke door u trouwens ten deele wordt toegegeven, al of niet zijn oorzaak heeft in hoogere motieven.

De zaak is n.l. deze, dat wij beiden den toestand der vrouwen in uw land uit een gansch ander oogpunt beschouwen en waar dat zoo is, daar kunnen wij nimmer, althans op dit punt, tot overeenstemming komen.

Na jaren lang verblijf in uw land, waar ik mijn oogen steeds goed den kost heb gegeven, is mijn indruk over de vrouwen in uw land, zooals ik die weergaf in mijn opstel van 3 Augustus j.l., en al noemt u nu die onderdanigheid „Selbstlosigkeit" en al zou u nog meer uitspraken van Chineesche schrijvers en geleerden aanhalen, dan u deed, dat alles vermag niet den indruk uit te wisschen, die ik daaromtrent en zooals ik reeds zeide, na jaren lang verblijf, kreeg.

Mijn bedoeling met dit schrijven is om u de overtuiging te geven, dat ik geen oogenblik bedoeld heb iets kwetsends voor uwe landgenooten te schrijven; ik geef in mijn opstellen mijn indrukken weer in het licht, waarin ik ze zag en wat nu den toestand der vrouwen in uw land aangaat, het behoeft geen betoog, dat ik vind dat die achterstaat bij die in Westersche landen. Natuurlijk is het uw goed recht om juist een tegenovergestelde meening te hebben, die ik volkomen eerbiedig al kan ik ze niet deelen. Wanneer u echter meerdere opstellen van mij mocht hebben gelezen, of wellicht mijn over China geschreven werk „Drie jaar in China op wacht", dan zult u gezien hebben, dat ik bijna immer met groote waardeering over uw land en uw volk heb geschreven; zoo ook behoor ik tot diegenen, die onwrikbaar gelooven in de groote toekomst van uw land, wat natuurlijk niet in zich sluit dat men zich vereenigen kan met alles wat men opmerkte en zag.

Ten slotte nog dit: in dat bewuste opstel heb ik bloot het feit medegedeeld, dat in China de man behalve een wettige vrouw nog zooveel bijvrouwen mag hebben als hij wil. Omtrent dezen maatregel heb ik geen enkel oordeel uitgesproken, v.n. omdat ik het goede of kwade ervan niet kan beoordeelen.

Ik hoop echter met dit schrijven mijn doel bereikt te hebben, n.l. u te doen inzien, dat al kunnen wij elkander niet overtuigen, er van mijn kant in geen enkel opzicht de bedoeling heeft bestaan iets kwetsends voor uw landgenooten te zeggen; met het schrijven van dergelijke opstellen beoog ik slechts diegenen mijner landgenooten, die niet als ik het voorrecht hadden vreemde landen te bezoeken, het een en ander over mijn indrukken mede te deelen, welke indrukken uit den aard der zaak persoonlijk zijn en als zoodanig vatbaar voor een gansch andere opvatting, wanneer zij door een ander oogenpaar worden verkregen.

U, geachte redactie, dank ik zeer voor de mij verleende plaatsruimte. Met de meeste achting,

J. VAN HAAFTEN.

's-Gravenhage, 24 Augustus 1916.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN"

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Mode-Vakschool

Molenstraat 10 — 's-Gravenhage.

Directrice Mevrouw WILH. KNUST.

Grondig onderricht in **Patroonteekenen** en **Maatknippen,** het **vervaardigen** van Dames- en **Kindercostumes, Mantels** en **Lingerie. Opleiding** tot **Costumière, Coupeuse** en **Leerares** met **Diploma.** Prachtige coupe van een geheel nieuwe constructie, waardoor volkomen passen verzekerd wordt.

Cursus voor **jonge meisjes** en gehuwde Dames.

Prospectus, inlichtingen en aanmeldingen dagelijks.

☛ Ook is er gelegenheid voor pension in huis.

Lessen per correspondentie, zoowel voor Nederland als Nederlandsch-Indië *f* 2.50 per les met verhooging v. porto.

ATELIER

voor het vervaardigen van Dames- en Kinderkleeding.

SPECIALITEIT IN INDISCHE UITZETTEN.

De stalencollectie van damesstoffen, laken, flanellen, enz is dagelijks te bezichtigen.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af. VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

HYPOTHEEKBANK voor AMERIKA

Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.

5 % PANDBRIEVEN

na 10 jaar opvorderbaar à 100 %.

Verkrijgbaar tegen **98½ %**

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en A halte Valeriusstraat — DEN HAAG

Eenig adres voor hen die zich goed en voordeelig van **nieuwe** of **Tweedehands Meubelen** willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND van 10 tot 4 uur.

TELEFOON H 7057

C. P. A. NICOLAÏ

Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN

Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.

Dunklerstraat 33 hoek Valeriusstraat.

CHAPELLERIE MODERNE

Weimarstraat 23a — Den Haag.

Heerenhoeden en Modeartikelen.

Marque Deposée „AU-CONDOR"

LA HAYE — PAYS BAS. — PLEIN 8.

FRED. MOMMAERTS-DEGGELLER

Tabacs, Cigares et Cigarettes de toute 1re qualité

Exportation — Importation

EMBALLAGE SPÉCIAL POUR LES INDES

Maison de Bonneterie

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

HUPFELD's FILIAAL
Directie:
DUWAER & NAESSENS
PIANO-, PHONOLA- en MUZIEKHANDEL
is gevestigd:

's-GRAVENHAGE	AMSTERDAM
Kneuterdijk-Heulstraat,	Stadhouderskade 19,
Tel. No. 27.	Tel. No. 4698.

Pension „Zorgvliet"
Groot Hertoginnelaan 155
's-Gravenhage :: Tel. H. 1186.

J. C. NIEUWSTRATEN,
Juwelier.
Magazijn van Gouden en Zilveren Werken.
Eigen Atelier ook voor reparatiën.
PIET HEINSTRAAT 128, o. d. Zoutmanstr.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD
Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING
VOOR
H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,
ALSMEDE VOOR
Particulier gebruik
DOOR
LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . **f 2.40**
gebonden . . . . **- 2.90**

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor den a.s. **Winter**
KINDERMANTELS
KINDERHOEDEN
tot voor den leeftijd van 8 jaar.

Brengt een bezoek aan BOEATAN
: **Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID** :

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA".
Spuistraat 16 **DEN HAAG** **Telefoon 3768.**

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electrisch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.
PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.
J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Rokin 55, Amsterdam.
Verstrekt VOORSCHOTTEN tegen diverse zekerheid ook aan Ind. ambtenaren en verlofgangers.
Neemt gelden in deposito tegen **5 pCt** 's jaars.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.
Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

P. B. VAN MOORSEL & Co
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME
van de American Company of Chemical Products.
Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*
Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren **Stemmen**

J. F. VAN DEENE
EDELSTEENEN
EN AGAATWAREN
LEIDSCHESTRAAT 71 - AMSTERDAM
TEL. N 8752 REPARATIE-INRICHTING

J. B. HEIJDEMAN,
CONFISEUR. - PATISSIER.
Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.
Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

N°. 41. Donderdag 12 October 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Moet Indië geheel verpolitiekt worden?!

In een paar vorige nummers van *Het Koloniaal Weekblad* werd melding gedaan van de plannen van het Hoofdbestuur van den *Vrijzinnig-Democratischen Bond* tot vorming van een Indisch Comité, dat o.m. *krachtige* propaganda zal moeten voeren voor de beginselen van den Bond en daarna opgenomen een brief, welke de *Bond van Vrije Liberalen* liet rondgaan onder de oud-ingezetenen van Nederlandsch-Indië, waarin o.m. het verlangen wordt uitgesproken, dat in Indië een fractie dezer vereeniging zal worden opgericht, als een belangrijk onderdeel van het groote geheel, die — zoo leest men aan het slot van het programma — er in de eerste plaats naar zal moeten streven, dat de Koloniale politiek vrij gehouden zal worden van elke godsdienstige dogmatiek en dat ieders religieuze gevoelens zullen worden geëerbiedigd tot in de verre toekomst.

Daarnaast verschijnt nu in *De Standaard* het ontwerp-wijziging van „*Ons Program*", waarin het koloniaal artikel (XVIII) eindigt met de woorden:

„De kerstening van Indië blijve roeping van het Christenvolk in het moederland maar vinde, alsook uit staatkundig en maatschappelijk oogpunt van overwegend belang, bij de Koloniale Regeering tegemoetkoming, beide in het verleenen van volle vrijheid en in het geldelijk steunen van onderwijs en krankenverpleging."

De hemel beware er ons dierbaar Indië voor, van ooit een speelplaats, erger een *kampplaats*, te worden voor de Hollandsche politieke partijen! Och, kon ons Indië gevrijwaard zijn voor besmetting met zulke Europeesche ziekte!

B. v. d. B.

DJAMBI.

Uit het jongste *Koloniaal Tijdschrift* No. 10 namen wij bovenstaande schetskaart (op de helft verkleind) over, terwijl wij in dank van bevriende zijde de verluchtende kiekjes ontvingen.

In bovengenoemd tijdschrift geeft *Tertius* een reeks *Djambi-commentaren*, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Djambi, dat een oppervlakte beslaat van 884 vk. Geogr. mijlen, ligt op de Oostkust van Sumatra, wordt ten noorden begrensd door het aan Riouw onderhoorig landschap Indragiri, ten Oosten door de Chineesche Zee, ten Zuiden door de residentie Palembang en ten Westen door Benkoelen en Sumatra's Westkust. Het geheele land vormt grootendeels het stroomgebied van de machtige Batang Hari (hier ook Djambi-rivier genaamd), met zijn verschillende zijtakken en van de kleinere, het Noorden doorstromende Toengkal-rivier. De Batang Hari is tot aan onze hoofdvestiging Djambi voor kleinere zeeschepen bevaarbaar, tot aan Moeara Tebo voor grootere rivierstoomers, terwijl speciaal daarvoor ingerichte rivierbooten, z.g.n. „hekwielers", Telok Kajoepoetih, Moeara Boengo, Sarolangoen en Limboer kunnen bereiken. Overal elders kan men met grootere of kleinere roeiprauwen, zelfs op ondiepe gedeelten en over beduidende stoomversnellingen, met Inlandsche kano's voortkomen. De bevaarbaarheid der rivieren werd in het laatste twaalftal jaren aanmerkelijk verbeterd door de wegruiming van allerlei hindernissen. Verder werden tijdens en na de pacificatie verkeerswegen in heerendienst aangelegd, waardoor nagenoeg alle onze nederzettingen ook over land te bereiken zijn.

De kuststrook bestaat uit dicht met rhizophoren begroeide, onbewoonbare moerassen. De overige, omstreeks $\frac{3}{4}$ gedeelten van het land loopen naar de westgrens golvend en geaccidenteerd langzaam op, hoewel de heuvels niet hooger komen dan ± 30 Meters. In het uiterste westen blijven de daar inschietende laatste uitloopers van het Barisan-gebergte nog beneden de 100 Meters in de hoogste koppen. Het binnenland is voor het grootste gedeelte met dicht bosch, veelal oerwoud, begroeid. De bevolking huist dan ook nagenoeg uitsluitend aan de rivieroevers, waarlangs zij smalle strooken als bouwgrond ontginnen. Op korten afstand van die oevers houden de nederzettingen op. Alleen de halfwilde, schuwe Koeboes, afstammelingen van de vermoedelijke oerbevolking van Sumatra, dolen en verblijven in die oerwouden.

De geheele bevolking van Djambi zal omstreeks 200.000 zielen tellen, in de lagere streken een gemengd ras van Maleischen en Javaanschen oorsprong, verder westelijk op afstammelingen van Menangkabausche immigranten uit de Padangsche Bovenlanden en van Palembangers, meest uit de Rawasstreek. De Javaansche kolonisten heeten Djambi binnengetrokken te zijn uit het Oud-Javaansche rijk van Modjo-Pahit. Het Javaansch heeft in het Djambisch-Maleisch vele en duidelijke sporen nagelaten, niet het minst ook in de titels en namen van den adel of de grooten, wier uiterlijk voorkomen dikwijls aan dat van het Javaansche ras herinnert. Behalve de heidensche Koeboes, belijdt de geheele bevolking het mohammedaansche geloof. Die bevolking is over het algemeen van goeden aard, meegaande en, met tact behandeld, leidzaam; overigens lichtgeloovig, en daardoor gemakkelijk te misleiden en verkeerd te leiden. Het godsdienstig leven is onder haar eerder opgewekt dan het tegendeel; goeroes oefenen er veelal niet onbeteekenden invloed uit, zoodat hieraan steeds de noodige aandacht geschonken dient te worden, omdat bij Moslimsche volken

de religie zulk een integreerend en diep ingrijpend deel van het geheele leven uitmaakt. Van de Koeboes beginnen in de laatste vijftien jaren of langer enkele groepen zich in min of meer vaste nederzettingen te vereenigen en dan tevens tot den Islam

Groep Djambiërs.

over te gaan. De uiterste gemakkelijkheid om dat geloof te aanvaarden, feitelijk slechts vorderend het naspreken eener korte belijdenis, de weinige pressie op neophieten uitgeoefend tot een intenser religieus leven, vergemakkelijken dien overgang hier als nagenoeg overal elders."

In de twee volgende hoofdstukken: *Het Inl. zelfbestuur en de „Vorstentelgen"* en *De Vestiging van ons Gezag*, geeft Tertius in het kort de geschiedenis van Djambi en schrijft o.a.:

„Tegen de vestiging van ons gezag ontstond geen eigenlijk volksverzet, dit liet zich van den aanvang af wel aanzien. Het bestuur hield zich overtuigd, dat het verzet een eind zou nemen, zoodra de macht der anak radja's gefnuikt was. Wapengeweld werd daarom zooveel mogelijk tot het onvermijdelijke beperkt, met tegengang van ruwheid jegens de bevolking en benadeeling harer materieele belangen. Blijkens de instructies zoowel aan de militaire leiders, als aan detachements- en patrouille-commandanten, werd het verbranden van woningen en van andere bezittingen der bevolking, buiten gevechtsnoodzakelijkheid, het rampassen enz., streng verboden, evenals in 't algemeen alle noodelooze hinder en overlast. Men trad gestreng, maar tevens rechtvaardig en verzoenend op, om verbittering bij de bevolking te vermijden en haar vrede te doen krijgen met de nieuwe toestanden. Ook bij het toepassen van dwangmaatregelen, meer dan eens tot de uiterste consequentie door te zetten, werd billijkheid betracht, rekening gehouden met haar draagkracht en met haar solidariteits-stelsel *(adat tanggoengmenanggoeng)* bij het opleggen van boeten als bestraffing.

De onwettige heffingen door de vorstentelgen en hun trawanten werden verboden, een eind gemaakt aan het feitelijk in een erfelijke dienstbaarheid ontaarde pandelingschap; de adatrechtspraak onder controle van het bestuur en daarmede zooveel mogelijk rechtszekerheid voor de bevolking gebracht.

De invloed van het bestuur op den gang van zaken bij de militaire actie in Djambi bevorderde zeer een wenschelijk verloop daarvan en met name een geleidelijke pacificatie van het land. Voor den duur dier actie belastte de resident van Palembang, waaronder Djambi toen nog ressorteerde, den hem ter beschikking gestelden controleur O. L. Helfrich, met de politieke leiding in Boven-Djambi. In December 1901 werd hem de betrekking opgedragen van waarnemend, later tijdelijk ass.-resident, politiek agent te Djambi, functiën tot dusver door een controleur B.B. waargenomen. Dezen zelfden ambtenaar, die de geheele onderwerping van het land medegemaakt en de invoering van ons rechtstreeksch gezag, plaatselijk nagenoeg geheel geleid had, benoemde de regeering in 1906 terecht daar tot hoofd van het gewestelijk bestuur, den eersten resident over Djambi, welke betrekking hij omstreeks twee jaren later nederlegde, het gewest in rust en gepacificeerd aan zijn vervanger overdragend, gepacificeerd grootendeels dank ook aan zijn beleid en verstandige maatregelen.

Dit gewest, ingesteld krachtens het Kon. Besl. afgekondigd in het *Ind. Stb.* 1906 No. 187, omvatte het vroegere Soeltanaat Djambi en het landschap Kerintji. Sedert 1913 (*Ind. Stbl. No. 241)* telt het de zeven contrôle-afdeelingen Djambi, Moeara Tembesi, M. Tebo, Bangko, M. Boengo en Sarolangoen met gelijknamige standplaatsen der betrokken controleurs en Koerintji met de standplaats Soengei Penoeh. De laatstgenoemde vier controle-afdeelingen ressorteerden sedert 1906 onder een assistent-resident van de Djambische Bovenlanden, wiens betrekking echter in 1910 weder ingetrokken werd."

Onder het hoofdstuk *Mutaties in het Bestuur*, lezen wij:

„Helfrich, die zeven moeilijke jaren achter den rug had en wiens zenuwen daaronder zeer geleden hadden, vroeg en verkreeg verlof naar Europa, tot herstel van zijn gezondheid. Hij liet Djambi achter rustig en in een ordelijken staat van zaken. Voortdurende waakzaamheid en een wel overwogen bestuursbeleid bleven echter nog voor lang geboden.

Onder dergelijke omstandigheden kieze de regeering voor het bestuur in zulke streken ervaren ambtenaren, die hun sporen reeds verdienden en late men hen zoo lang mogelijk dáár, opdat hun plaatselijke bekendheid en ervaring, hun persoonlijk gezag den gang van zaken ten goede komen.

Wat ziet men hier echter gebeuren?

Na Helfrich, van wiens goede diensten men zeven jaren achtereen partij had kunnen trekken, schuiven aan het hoofd van het gewest in zeven jaren tijds vier residenten over de planken:

Engelenberg van December 1908 tot Juli 1910.
Heyting van Juli 1910 tot September 1913.
Kamerling van September 1913 tot Dec. 1915.
Quast van December 1915, thans nog in functie.

Ten gevolge van de groote afstanden, welke men bij overplaatsingen op de Buitenbezittingen soms af te leggen heeft en den tijd, benoodigd om op te breken, vendutie te houden en te reizen, moet men voor het werkelijk verblijf van de hierboven vermelde tijdvakken nog enkele weken, misschien wel eens maanden daarvan aftrekken.

De tijdelijke afdeeling Djambi, die nauwelijks vier jaren bestond, hield in dien tijd bij uitzondering één ass.-resident.

Wat de controleurs betreft, zullen wij om het voorbijdraven niet te vermoeiend te maken voor den lezer, ons bepalen tot de allerlaatste jaren, van 1913 tot en 1916. Wij vinden dan uit de betrekkelijke jaargangen van den Regeerings-almanak, waaraan al deze en hieronder volgende gegevens ontleend zijn, voor die jaren in de onder volgende contrôle-afdeelingen van Boven-Djambi, waarop het vooral aankwam:

	M. Tembesi	M. Tebo	M. Boengo	Bangko	Sarolangoen	Koerintji
1913	Geen controleur (een asp.-contr.)	geen contr.	Kok	Geen contr.	Teunissen c.g.	van Aken
1914	van Gorkom		Samson c.g.	Moggenstorm	id.	id.
1915	Hilbrander	id.	id.	id.	id.	van Gorkom
1916	Bouwes Bavinck / Ebbenhorst / Tengbergen	geen contr.	Vogelsang	Boissevain	Walter	Moggenstorm

In een hoofdstuk *Optimisme* getiteld, geeft *Tertius* een reeks aanhalingen uit *Koloniale Verslagen* en komt tot het besluit:

„Men zal, meen ik, bezwaarlijk kunnen ontkennen, dat na 1908 het bestuur in Djambi te weinig waarde heeft gehecht aan gaandeweg sterker sprekende teekenen des tijds. Niets scheen in zijn oogen politieke beteekenis te dragen. Zelfs aanslagen op onze bestuursambtenaren niet. Ook de uitingen van het godsdienstig leven werden onderschat. Diensvolgens het drijven van de Sarekat Islam in Djambi klaarblijkelijk onvoldoende, zooal eenigermate gecontroleerd. Toch bestond hiertoe te eerder aanleiding, wijl de voorman, de leider daarvan, in Djambi de zelfs bij zijn eigen partijgenooten alles behalve gunstig bekende Radhen Goenawan was, dien men allerminst te vertrouwen had".

Landingsplaats van M. Tembesi.

Na een hoofdstuk, aan *Zwakheid en Onverstand* gewijd, komt schrijver ten slotte tot de volgende *Gevolgtrekkingen:*

„Het in Djambi uitgebroken verzet moet, blijkens alle verschijnselen, reeds lang gebroed hebben. Het was algemeen en met zorg voorbereid, maar het bestuur schijnt er geheel onkundig van gebleven te zijn of, in het niet waarschijnlijke, ontkennend geval, de beteekenis der tot haar kennis gekomen aanwijzingen schromelijk onderschat te hebben. Meer voor de hand ligt, dat het onkundig was en de toestanden in 't geheel niet beheerschte. Van deze schuld valt het niet vrij te pleiten, want een bestuur, dat op de hoogte van zijn taak is en zijn plicht doet, mag en kan niet op deze wijze verrast worden.

Indien het hier niet op de hoogte van zijn taak stond, ligt de schuld echter voor een groot deel bij de regeering, die niet voldoende zorgde, noch liet zorgen door het Departement van Binnenlandsch Bestuur, voor een goede keuze van en zooveel moge-

lijk stabiliteit in het bestuurskader voor dit gewest.

Een vroeger bestuur zondigde, door doeltreffende maatregelen, genomen tijdens de onderwerping en de pacificatie van Djambi, lichtvaardig op zij te zetten, waardoor de rust, de orde en de veiligheid gevaar m o e s t e n gaan loopen. En weder droeg de regeering hieraan mede schuld door dit bedrijf, waarvan zij toch kennis gedragen moet hebben, te gedoogen, terwijl toch de doeltreffendheid dier maatregelen en de juistheid van de daartoe geleid hebbende inzichten haar gebleken en die maatregelen dan ook te voren door haar goedgekeurd waren, stilzwijgend of uitdrukkelijk.

De geschiedenis van Djambi gedurende de laatste acht jaren geeft een praktische les van koloniaal staatsbeleid.

Zij leert hoe een sedert kort onderworpen en tot rust gebracht gewest niet bestuurd moet worden door bestuursambtenaren, die komen en verdwijnen, zooals dit naar de voordrachten uitvalt; zij leert dat een regeeringspolitiek daar het bestuursbeleid in de goede banen te houden of terug te dringen heeft, — niet het bestuur mag laten gaan, vandaag rechts en morgen links uit, naar den veranderlijken zin der wisselende personen.

* * *

Hierbij geven wij een goede afbeelding van den

Controleur Taco Walter met zijn gezin.

heer *Taco Walter*, in leven controleur B.B. te Saroelangoen, Djambi, die den 2den September l.l. zulk

Woning van den Controleur bij Bandjir.

een noodlottig einde vond door de handen van moordenaars.

Walter is op zijn post ,,gebleven."

Huis van den Mil. Com. te M. Tembesi.

Hij was een sympathiek mensch, een plichtgetrouw, zeer kundig en ijverig ambtenaar.

De slag, die zijn naaste familieleden, zijn lief gezin en ook zijn talrijke vrienden door zijn verlies heeft getroffen, is allervreeselijkst.

Ook het *Koloniaal Tijdschrift* wijdt waardeerende woorden aan zijn nagedachtenis.

Onderstaande foto laat ons zien hoe treurig de controleurs-woning van M. Tembesi er bij een bandjir aan toe is, terwijl het kiekje van het weelderig begroeide huis van den Mil. Commandant ter zelfder plaatse een idyllisch beeld geeft van de werkelijkheid in normale tijden.

Uit de O. I. Mail.

Populariteit van den tegenwoordigen Gouvern.-Gen.

Men schrijft ons het volgende van particuliere zijde:

,,Batavia is echt in zijn schik met den Graaf en de Gravin van Limburg Stirum als onderkoninklijk echtpaar. Niet dan lof over hun innemendheid, eenvoud en belangstelling in alles. De nieuwe G. G. beweegt zich gewoon, vriendelijk onder de menschen, is één en al voorkomendheid tegenover zijne gasten, wie het ook zij. De menus op het paleis zijn alle in 't Hollandsch en zeer eenvoudig, doch fijn. Weg met die 10 en meer gangen; soep, een râgout, heerlijk malsch vleesch met fijne groenten, als tusschengerecht selderij of zoo, gevogelte met vruchtenvla, en een lekker luchtig huis- of tuin-puddinkje. De maaltijden zijn gauw afgeloopen. Mevrouw kleedt zich keurig maar niet opvallend kostbaar of overdadig. Een kleine diadeem voor op het blonde, krullende haar, een prachtig, 2 rijen lang paarlensnoer geven haar iets vorstelijks. Goed gedécolleteerd, en haar décolté zoo even over de schouder gezakt. Open, vroolijk en flink kijkt zij vrij om zich heen, en neemt alles en een ieder op. Overal gaan zij heen, willen met eigen oogen zien, doen aan golf en tennis, rijden paard en rijden van de bok. Echte, geboren aristocraten, zonder eenige vrees, dat iemand maar een handbreed meer naderen durft dan behoorlijk is. De races zijn in eere hersteld. Toch zijn zij kerksch. Bidden voor en na tafel en 's Zondags naar de kerk. Iedereen is even verrukt over hen, moge dat zoo blijven!

Verteld wordt, dat de chef van een tak van dienst den G. G. een dikken bundel ter lezing had doen zenden. Z. E. keek die paperassen-massa aan, liet den chef komen en vroeg: ,,Wat wil u daarmee gedaan hebben?" — ,,Dat Uwe Excellentie de stukken doorlas en een beslissing nam." — ,,Hoeveel tijd hebt u noodig om mij de geheele zaak uit te leggen?" vroeg de G. G. — ,,Een twintig minuten, Excellentie." — ,,Ga dan zitten, en leg me dat alles haarfijn uit." — Zoo gebeurde, waarop de G.G. direct zijn besluit kon nemen.

Medio Aug. j.l. is de Landvoogd met den adjudant Boumeester per auto te Bandoeg aangekomen. Na een rijtoer door de stad, werd het Militair Tehuis van het Heilsleger bezocht, waar de hooge gasten, die vergezeld waren van den assistent-resident, den heer Coops, opgewacht werden door den heer en mevrouw de Groot en enkele hoofdofficieren. Kolonel de Groot hield een toespraak tot het Landvoogdelijk echtpaar, dat een gift aan het tehuis schonk. In de Chineesche wijk stonden eerepoorten, welke prachtig werden verlicht. Zoo schrijft de *Javabode*.

Onze Inlandsche bedienden.

Hoe dikwijls hoort men hier in Holland door oud-Indisch-gasten de Inlandsche bedienden hemelhoog prijzen boven de Europeesche. Dat ook onder eerstgenoemden wel eens een schurftig schaap schuilt, blijkt uit het volgende, ontleend aan een particulier schrijven:

,,Wij meenden ons te mogen verheugen in het bezit van zeer geschikt personeel: een Javaansche huisjongen, zijne vrouw als kokkie en waschbaboe. Het scheen een net, goed stel, hoewel hij een gladmuis bleek,die af en toe op zijn plaats moest gezet worden. Zoo kwam hij 3 dagen nadat hij in dienst gekomen was, om *f* 30 te leenen voor het inlossen van pandbriefjes. Wij lieten ons overhalen, op voorwaarde, dat hij ons de ingeloste goederen in bewaring zou geven. Den volgenden morgen was hij niet op zijn werk, lag te bed, z.g. bijna vermoord. We kregen een prachtig opgesteld verhaal van een aanranding, al het geld weg, en de briefjes weg en hij — bijna lam geslagen. Nu, wij vertrouwden het zaakje niet erg, lieten hem aan het werk gaan. Mana — en met lijdend gezicht ging hij aan het werk. Het toeval wilde, dat er juist dien morgen een paar rechercheurs van de hoofdstad kwamen om dieven op te sporen. Zoo was bij ons in de bijgebouwen door ondergraving de kamer van den staljongen en van de baboe leeggestolen. Wij spraken de rechercheurs ook over de aanranding van onzen huisjongen, en lieten dezen met hem spreken. Niemand sloeg geloof aan het verhaal en toen hem, apart genomen, was beduid, dat hij maar bekennen moest het geld verspeeld te hebben, viel hij door de mand en na *ampon* (vergiffenis) te hebben gevraagd, toog hij — vlug als altijd — aan 't werk; de mankheid was ook weg. Wat hadden wij een pret! Gelukkig had hij

niet het minste succes van zijn mooi verhaal. Wij waren nu echter gewaarschuwd om het vriendje, over wien wij overigens zeer tevreden waren, in de gaten te houden.

„Doch verbeeld U, weinige dagen later was hij hals over kop er van doorgegaan met nog ƒ 20 schuld

Badplaats in de Minahassa. *)

aan ons, ƒ 20 aan het kantoor en bij anderen ± ƒ40. Hij had al zijn geld verspeeld, herrie met zijn vrouw gehad, die in twee maanden geen cent van zijn loon gezien had. Het was hem eindelijk zijn baar te machtig geworden. Zijn vrouw werkt nog bij ons, en zegt te willen blijven. Zij kookt smakelijk en is zeer netjes.

Indië weerbaar.

Het voornemen bestond op 16 plaatsen (Batavia, Buitenzorg, Serang, Bandoeng, Djokja, Solo, Pekalongan, Semarang, Soerabaja, Padang, Medan, Palembang, Bandjermasin, Menado, Makassar en Ambon), tegelijk op denzelfden dag en voor hetzelfde doel fancy-fairs te houden gedurende de groote meeting op 31 Augustus te Weltevreden. Voor den vlaggenoptocht is gerekend op een opkomst van 8000 personen. Legio betuigingen van sympathie zijn binnengekomen.

Naar *De Javabode* vernam, is de Gouverneur-Generaal zeer sterk geporteerd voor de actie van het comité „Indië Weerbaar". Z. E. is even sterk voor het zenden van een deputatie naar Nederland, als het eenige middel om regeering en volk wakker te krijgen.

De deputatie, die op 31 Aug. den Gouverneur-Generaal de motie zal aanbieden, bestaat uit de heeren Mr. Jacob, Rhemrev, den patih van Batavia en den majoor der Chineezen Khouw Kim An.

De Indische Burgemeesters.

De maandelijksche bezoldiging der burgemeesters voor Batavia, Semarang en Soerabaja is vastgesteld op ƒ 1000, met 4 tweejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 's maands.

De benoemde burgemeesters voor de beide laatstgenoemde hoofdplaatsen, de heeren De Iongh en Meyroos, zijn op de aanvangsbezoldiging aangesteld; aan den burgemeester van Batavia, den heer Bisschop, zijn echter al aanstonds ook de 4 periodieke verhoogingen toegekend.

Laatstgenoemde hield een ontvangavond, waarbij velen gelegenheid hadden hem met zijn benoeming geluk te wenschen.

Opgemerkt werden het lid van den Raad van Indië Liefrink, de directeuren van financiën en justitie, de raadsleden De Nijk Bik, van Aalderen, Ophuijsen en Van Breen, verder de hoofdambtenaren der Gemeente en vele ambtenaren bij het departement van financiën.

Bestuursambtenaren zagen wij niet, zoo schrijft de *Javabode*.

Uit Medan wordt gemeld, dat het raadslid, de heer van Ketwich, een voorstel indiende, behelzende, dat de Raad zich uitspreke, dat niet bij voorkeur een ambtenaar B. B., doch een ingezetene van Medan tot burgemeester benoemd worde.

Bevordering huwelijk mindere militairen.

Men is de laatste jaren, naar bekend, krachtig werkzaam ter bestrijding van het concubinaat in de kazernes. Aan onderofficieren is het houden van concubines in de kazernes thans verboden, terwijl voortgegaan wordt met het bouwen van woningen voor gehuwde Europeesche onderofficieren en voorts bij de verbouwing van bestaande kazernes wordt gerekend op voldoende gelegenheid tot huisvesting van dergelijke onderofficieren. Ook met de verbetering van de huisvesting van de gehuwde militairen van niet-Europeeschen landaard is een aanvang gemaakt. Thans wordt een nieuwe maatregel ter bevordering van het huwelijk van mindere militairen genomen, hierin bestaande, dat den uit Nederland getrouwd uitgezonden militairen eene tegemoetkoming zal worden verleend voor inrichtingsen uitrustingskosten.

Aan ieder militair beneden den rang van onderluitenant, wiens echtgenoote hem naar Indië vergezelt of later volgt, wordt ten behoeve van die echtgenoote verleend eene tegemoetkoming van ƒ 250 (waarvan ƒ 200 uit te betalen in Nederland en ƒ 50 bij aankomst in Indië) aan een onderofficier, van ƒ 125 (waarvan ƒ 100 uit te betalen in Nederland en ƒ 25 bij aankomst in Indië) aan een militair beneden den rang van onderofficier. Indien de echtgenoote haar man volgt, geschiedt de uitkeering in Nederland van het bedrag aan haar zoodra vaststaat, dat zij naar Indië vertrekt.

Het plan bestaat, deze maatregel te doen werken van het oogenblik af, dat de werving voor het Indische leger weder is opengesteld, dit is van 26 Sept. 1914 af.

De maatregel geldt niet voor mindere militairen, die in N.-Indië in het huwelijk treden.

Bond van Ned.-Indische Kunstkringen.

De in het begin van dit jaar tot stand gekomen Bond van Ned.-Indische Kunstkringen zou zijn eerste vergadering houden op 14 Aug. j.l. te Bandoeng, waar door de verschillende afgevaardigden der kunstkringen over het werkprogram voor het eerstvolgende jaar besluiten zouden genomen worden. Op de agenda stond mede een voorstel tot aansluiting van de kunstkringen te Medan en te Jogja, die beide vertegenwoordigd zullen zijn.

Van 11 tot 20 Augustus werd door den Bataviaschen Kunstkring een tentoonstelling van schilderijen en teekeningen gehouden van leden der vereeniging „Pictura Veluvensis" te Renkum en van anderen.

Niet minder dan 245 werken werden geëxposeerd.

Nieuwe Tooneelwerken.

Medio Aug. j.l. begonnen te Batavia de repetities van een nieuw werk van Victor Ido, „*Mijn patria is Glodok*", een Indisch drama.

Twee journalisten hebben onder pseudoniem van Victor Sado en Grietje van het Slootje, een satiriek-

Op weg naar Tosari (Oost-Java). *)

*) Welwillend in bruikleen afgestaan door de Red. der „Ned. Zendingsbode", Orgaan van den Zendingsstudieraad.

dramatisch blijspel geschreven. Het heet „*Het mispunt van Kemajoran*" en zal waarschijnlijk in October in den Stadsschouwburg te Batavia worden opgevoerd.

De netto opbrengst is voor een weldadig doel bestemd.

—

PERSONALIA.

—

Raden Mas Ario Nawawi. †

Sedert zijn terugkomst te Solo is de zoon van den soesoehoenan, R. M. A. Nawawi, steeds sukkelend geweest, zoodat het noodig werd gevonden, dat de verpleegster, die met hem was medegekomen, in zijn dienst bleef. In de laatste dagen verergerde zijn toestand, zoodat de geneesheeren alle hoop moesten opgeven, meldt de N. V o r s t e n l.

7 Aug. jl. is hij ten huize van zijn broeder, pangeran Ario Soeriobroto, overleden.

Het stoffelijk overschot is per extra-trein naar Jogja vervoerd en van daar naar de vorstelijke begraafplaats te Imogiri.

A. P. Eekhout. †

De J a v a b o d e van 14 Aug. jl. vermeldt den dood van den heer A. P. van Eekhout, lid van den Gemeenteraad van Batavia en referendaris aan de Algemeene Rekenkamer, tot welke fuctie hij Maart 1911 werd benoemd.

Een apartje.

Opgevallen is, dat toen 12 Aug. jl. de soenan met de ratoe mas op bezoek was bij den resident, deze zich terugtrok met den soenan in een afzonderlijk vertrek, terwijl de zuster van den resident den ratoe gezelschap bleef houden. Vermoed wordt, zoo meldt men aan de L o c., dat de resident met den soenan over belangrijke rijksaangelegenheden sprak, in verband met 's vorsten onwil in zake de reorganisatie.

Tjipto.

De Semarangsche couranten melden:

Tjipto zegt, dat hij ziek is en zich eenige jaren uit de beweging zal terugtreken. Hij wil gaan werken als orang tani.

In de J a v a b o d e lezen wij: „Als de heer Tjipto zich koest houdt en als meneer Topee zich verstandig gedraagt, dan zal er van een interneering niets komen. De ziekte van meneer Tjipto kan hier veel voorkomen.

Het is goed nog eens uit zijn afscheidsartikel vast te stellen, dat de heer Tjipto zelf toegeeft dat zijn beweging revolutionair is, wat wij steeds hebben beweerd en waartegen onze strijd ging.

Het is te betreuren, dat een man als Tjipto met zijne gaven niet beter zijn evenwicht heeft kunnen bewaren. Hij had veel voor zijn volk kunnen zijn, nu werd hij een vijand.

Afscheid.

Medio Aug. is de hoofdcommissaris van politie, de heer Ruempol, vergezeld van zijne echtgenoote, naar zijn nieuwe standplaats, Semarang, vertrokken.

Aan het station te Batavia waren o. a. tot afscheid aanwezig de resident van Batavia, de assistent-resident, de controleur, de majoor-chinees en vele vrienden en kennissen. In den wagen was een schat van bloemen.

Wapen der cavalerie.

Blijkens de officieele benoemingen is tot luitenant-kolonel, tevens tot chef van het wapen der cavalerie bevorderd de majoor J. J. d e W i t en bevorderd tot majoor bij dat wapen A. M. B. T e r g a s t.

Groot-notaris examen.

In het groot-notaris examen voor het 1e gedeelte is half Aug. j.l. geslaagd de heer F. R. W. V e r m e u l e n, voor het 2e gedeelte de heer H. J. J. L a m e r s.

Cursorische Voordrachten over de Nederlandsche Koloniën.

Vanwege de Indische Commissie van het Nederl. Onderwijzers-Genootschap zullen in het a.s. winterseizoen wederom Indische leergangen voor onderwijzers worden gehouden, en wel te Arnhem en te Gouda door den Heer M. J o u s t r a, archivaris van het Bataksch Instituut te Leiden; te Hengelo (O.) en te Coevorden door den Heer B. A l k e m a, leeraar aan de M. K. L. S. te Deventer; en te Hoogeveen door den heer W. J. G i e l, oud-kolonel N.-O.-I. L. te 's-Gravenhage. De cursussen te Arnhem, Gouda en Hengelo (O.) genieten subsidie van het Depart. van Koloniën. In voorbereiding zijn cursussen te Zaandam, Wageningen en Utrecht.

De reeks voordrachten te Amsterdam wordt eveneens voortgezet. Als sprekers zullen optreden: Prof. D. G. S t i b b e, buit. hoogleeraar aan de Handelshoogeschool te Roterdam en leeraar aan de Bestuursacademie te 's-Gravenhage, over: het bestuur van Nederlandsch Indië; de heer H. F. W a g e n a a r R e i s i g e r, te Haarlem, over: reizen en trekken in den Archipel; de heer H. A. K o o y, oud-luit.-kolonel N.-O.-I. L., te Haarlem, over: het leven van den Europeaan in Nederlandsch-Indië; de heer G. L. G o n g g r i j p, oud-resident van Rembang, te 's-Gravenhage, over: het leven van den Javaanschen desaman; en de heer P. J. v a n R a v e s t e y n, Schoolopziener te Hilversum, over: onderwijs en onderwijsproblemen in Nederlandsch-Indië. Na de kerstvacantie volgen vijf voordrachten over de West-Indische Koloniën, door Prof. Dr. P. A. P u l l e, hoogleeraar te Utrecht, over: de natuurlijke gesteldheid van Suriname; den heer L. S c h ü t z, inspecteur van het onderwijs der Broedergemeente in Suriname, te Zeist, over: de bevolking van Suriname; den heer J. J. H e i l b r o n, oud-inspecteur van het onderwijs in Suriname, te Amsterdam, over: het onderwijs in de kolonie Suriname; Prof. Dr. J. B o e k e, hoogleeraar te Leiden, over: de Nederlandsch-West-Indische eilanden en hunne natuurlijke hulpbronnen; en den heer H. M i c h e l s e n, oud-directeur van de Hendrikschool te Willemstad, te Haarlem, over: het leven in de kolonie Curaçao.

Al deze cursussen zijn in de eerste plaats bestemd voor onderwijsgevenden. Voor zooverre de ruimte dit toelaat, kan evenwel ook toegang verleend worden aan andere belangstellenden. Men wende zich daarvoor tot de secretarissen der afdeelingen van het N.O.G.

Secretaris van de Indische Commissie is Dr. H. H. Z e ij l s t r a Fzn., Zwolsche weg 65, te Deventer.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Nachtmerries". De Eur.-Inlandsche pers heeft weer eens stof gevonden — alzoo de *Voorpost* — om haar gal uit te storten over *Tjipto's* hoofd. Ondanks de menigvuldige verzekering onlangs aan *Rhadji*, dat hij geen invloed heeft op de Inlandsche intellektueelen, ondanks de verzekering van *mr. Thomas*, dat eenmaal zijn eigen landgenooten over hem zullen oordeelen, schijnt men zijn invloed toch te vreezen. Een eenvoudige uitlating wordt dan opgeblazen tot „drijverij", alleen omdat zij uit den mond van Tjip komt. Zoo is diens uitspraak, dat de Statuten van *Insulinde* zich niet verzetten tegen de opname van Japanners tot deze vereeniging, opgeblazen tot een gevaarlijke *drijverij* en onwaarschijnlijk is het niet, dat de regeeringslast om zijn gedragingen na te gaan in verband staat met eenige artikelen in de *Java Bode*. In een hoofdartikel van 26 April toch zei de heer Schaap „dat Tjipto, met meer kennis toegerust dan zijne andere landgenooten, van die meerdere kennis gebruik wil maken om zijn landgenooten tegen onze regeering op te zetten". Men kan nu eenmaal van een schaap niet den moed verwachten van een leeuw. Wij kunnen ons de houding van de *Java Bode* dan ook heel goed voorstellen. Waar echter reeds zoo dikwijls blijkt, dat vrees zoo'n slechte raadgever is, kan zulk een uitlating niet dan hoogst eenzijdig zijn. De *Java Bode* bedenke toch, dat boven Tjipto nog staat het Hoofdbestuur van *Insulinde*, dat in de Japaneesche kwestie te beslissen heeft. Of acht de heer Schaap dit hoofdbestuur zóó weinig mans om desnoodig Tjipto te bestrijden? De *Java Bode* beginne met ons ook een weinig gezond verstand toe te kennen en dan zullen de spoken, die zij op klaarlichten dag meent te zien, wel verdwijnen. Het beste, dat men in dergelijke gevallen kan doen, is af te wachten de uitwerking van hetgeen Tjip zegt of schrijft. Staat de regeering sterk, welnu, dan is er immers geen denken aan, dat Tjip succes krijgt. Nu reeds bezit de Inlandsche maatschappij krachten, sterk genoeg om een zelfstandig oordeel te vormen. In dit verband wil ik den heer Schaap er op wijzen, dat bijv. in de taalkwestie Tjipto genoeg bestrijders vindt, ook onder zijn landgenooten. Staat aan den anderen kant de Regeering zwak, dan vindt zij in de zeker niet uitblijvende adhaesiebetuigingen een richtsnoer voor haar verdere houding. Een artikel, gelijk in de *Java Bode* stond, kon juist niet anders dan het tegengestelde bereiken, omdat het een uiting is van de tegenpartij, die als zoodanig reeds met eenige reserve wordt ontvangen. Wat bijv. te denken van het volgende oordeel over onze „*nationalistische beweging?*"

„Men kan als bezitters van koloniën misschien bezwaar hebben tegen een dergelijke beweging. Wil een koloniale mogendheid inderdaad haar taak naar behooren verrichten, wil zij hare koloniën niet als een wingewest beschouwen, dan zal zij medewerken, dat de weg der ontwikkeling, welke de koloniën moeten volgen, ten slotte leidt tot zelfbestuur en zelfstandig bestaan. Bij oppervlakkige beschouwing lijkt het, alsof dat zelfstandig bestaan voor de koloniale mogendheid een verlies beteekent, maar dat is het inderdaad niet."

Dat is zuivere rhetoriek en daarmede strooit de *Java Bode* ons geen zand in de oogen. De audiëntie van de *I. P.* -leiders bij den G. G. heeft toch voldoende aangetoond het tegengestelde van wat de heer Schaap ons tracht wijs te maken. Onwaar is het ook, dat bij een zelfstandig Indië geen verlies te betreuren valt. Volgens de *Locomotief* gaat zoo'n geval gepaard met een derving aan kontanten. En wie eenig idee heeft van het Nederlandsch kapitaal, dat in deze landen gestoken is, begrijpt ook, dat zulk een verlies een *bankroet* beteekent.

„Wij hebben een dergelijke beweging te aanvaarden als opgebouwd uit de dingen van het verleden en op de omstandigheden van het heden", zoo zegt de heer Schaap verder. „Zoolang die nationale beweging zich beweegt langs *behoorlijke* banen, kan geen enkele regeering er zich tegen verzetten."

Daar komt de aap uit de mouw en heb ik geen ongelijk met wantrouwen te staan tegenover de mooie liefdesverklaring van ons Schaapje? Het al of niet behoorlijke van de beweging is dan toch maar geheel aan het oordeel van de tegenpartij overgelaten. En waar deze tegenpartij ook de macht in handen heeft, is de kans bijzonder groot, dat het al of niet behoorlijke van de beweging naar een willekeurigen maatstaf wordt beoordeeld, geheel ten gerieve van den bezitter der kolonie. Met rechtvaardigheid en billijkheid is een dergelijke handelwijze geheel in strijd. Vergissen we ons niet, dan was het ook de *Java Bode*, die bij een vorige gelegenheid Tjipto voordroeg tot interneering, omdat hij, volgens de

maatstaf van den heer Schaap, zich *niet behoorlijk* gedragen heeft. Zoo ligt de bedoeling Tjipto persoonlijk te schaden, bij ieder artikel in de Europeesch-Indische pers er duimendik op. Zoo wordt Tjipto niet overtuigd van zijn ongelijk, terwijl zijn aanhangers, door dit blijkbaar opzet om te schaden, de uitingen van de tegenpartij reeds bij voorbaat wantrouwen. De verzekering van de *Java Bode*, dat zij nooit vijandig tegen onze beweging is opgetreden, klinkt in dit verband ook vrij komisch. Niet onbesproken mag verder gelaten worden de vraag: of Tjip voor zijn „drijverij" betaald wordt of niet? Deze vraag is wel typisch voor de Europeesche pers in het algemeen en voor de *Java Bode* in 't bijzonder. Het is misschien niet ondienstig hier er op te wijzen, dat bij de tegenpartij alles tegen geld te krijgen is. Zoo hoort men dikwijls de verzekering, dat mr. Van Haastert zijn nek kromt voor zijn broodheer te Nice, dat mr. Thomas zich richt naar de bevelen van een heer aan het Koningsplein, dat de heer Schaap zoo iets als de knecht wordt beschouwd van iemand van Tanah Abang. Deze herhaaldelijk gelanceerde berichten zijn voor ons niet zonder belang, omdat wij daaruit zien, van welk een gehalte onze tegenstanders zijn. Begrijpelijk is nu de vraag van den heer Schaap. Hij heeft Tjipto eenvoudig gemeten naar zich zelf. Zoo is nu eenmaal de aard van het beestje, een spontane bekentenis overigens, die hem weinig siert. De heer Schaap zal opgemerkt hebben, dat ik hem niet volg op het terrein, dat leidt naar verdachtmaking en opstoken tot interneering. De *Java Bode* heeft daarbij niet het gevaar te duchten, dat ons wel wacht, indien wij rond met onze meening voor den dag komen. Wij hebben ons bepaald tot het aantoonen van het ongemotiveerde van zijn bewering als zou Tjip aangedreven hebben op een ontwrichting van onze maatschappij, ten voordeele van Japan. Het is de vrees, en de haat, die den heer Schaap in zijn pennehouder deden klimmen. Maar die haat en die vrees zijn een beletsel voor het juiste zien en het juiste beoordeelen. Men vindt hierdoor maar al te gauw een afkeuring voor de *faits et gestes* van deze personen. Haat maakt blind, vooral hen, die van huis uit bevooroordeeld zijn. Alzoo besluit *De Voorpost*.

Verdachtmakingen. Aan de *Sarikat Islam* wordt toegeschreven, dat zij de oorzaak is van de vele ongerechtigheden en verduisteringen in de Inlandsche vereenigingen en vennootschappen of firma's. En van daar de bewering, dat de Regeering nu aan de notarissen verboden heeft voort te gaan met het maken van statuten voor bedoelde vereenigingen. Een correspondent van de *Kaoem Moeda* verklaarde zulks van den notaris te Soekaboemi vernomen te hebben. De redactie zegt echter, dat zij dit niet gelooft.

Een S. I.-plan. In hetzelfde blad wordt medegedeeld, dat in een vergadering van de *Sarikat Islam* te Soerabaja besloten is de contributie te verhoogen met f0.25 per maand, om uit die verhoogde opbrengst te kunnen betalen een eigen *advocaat*, *dokter* en *ambtenaar*, (waarmee een voorzitter bedoeld wordt), de laatste op een traktement van f 100 's maands. De taak van den advocaat is om de leden te verdedigen tegen alle, hun onrechtmatig aangedane vervolgingen, van den dokter tegen alle bezwarende maatregelen in zake pestbestrijding en woningverbetering. Deze moet ook op zich nemen de zieken in huis te behandelen, opdat zij niet in het gebrekkig ingerichte stadsverband behoeven opgenomen te worden, dat slechts geschikt is voor de berging van spoken. Zoo meent bovengenoemd blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onrust op Java. De S. I. houdt er mooie redeneeringen op na, zoo schrijft de *Djawa Tengah*. Zij zou van den aanvang af gehoorzaamheid aan de gestelde machten gepredikt hebben. De leiders zouden steeds voorop gesteld hebben, dat men moet samen gaan met de Regeering. Van waar dan al die relletjes, die onrust, het verzet hier en daar tegen de besturende ambtenaren. Hebben de volgers de waarschuwingen niet begrepen? Waarom dan gewerkt op de dweepzucht van de domme menigte? Of was dit ook niet de bedoeling? Het Javaansche volk, de intellectueelen daaronder niet begrepen, schijnt voor een goede opvatting van de door de *Sarikat Islam* bedoelde beweging nog niet vatbaar te zijn. Meer onderwijs voor alle lagen van het volk is daarvoor noodig. Vandaar dat de raddraaiers nog altijd vrij spel hebben, ten koste van het goed gezinde deel der bevolking, zoowel Inlanders als Vreemde Oosterlingen!

Kort geleden werd nabij de hoofdplaats Banjoemas een wedono met zijn opassers aangevallen en verwond door een bende roovers. Twee voorbijgangers, die te hulp schoten, werden ook verwond, waarop de aangevallenen met nog vier andere politiebeambten aan de haal gingen. Een sterke politiemacht van twintig man, met sabels en geweren gewapend, joeg de roovers daarna op de vlucht, die allen ongedeerd wisten te ontkomen.

De Samin-leer. Een andere beweging onder de Inlanders wordt veroorzaakt door de zoogenaamde *Samin-leer*. De volgers nemen meer en meer in aantal toe, zoowel in Midden- als in Oost-Java. Een kolfje naar hun hand. De grond van Java, de eigendom van den mensch, die er op woont, en waarover de Staat niets te zeggen heeft; hetzelfde is ook het geval met de bosschen en het hout, dat er in groeit. Geen belastingen, geen rechtspraak, geen geestelijken of ambtenaren om een huwelijk te voltrekken. De *Ilmoe Dam* (de godsdienst van Adam), is de eenige ware leer: gelijkheid, vrijheid en broederschap predikend. De particuliere landen in Semarang en Soerabaja ondervinden de naweeën er van. Bij de afdeelingsbank te Ngawi is een groote achterstand geconstateerd van f 36000, verdeeld over 221 personen. De redactie van bovengenoemd blad vraagt: of de *Samin-leer* hierop van invloed is geweest?

De *Warna Warta* spoort het Bestuur aan om „de tanden te laten zien" aan een broeder van Samin, die overal in Blora koempoellans (vergaderingen) houdt, waarin hij alle ambtenaren en hoofden van den hoogste tot den laagste uitmaakt voor beesten. Ziedaar de gevolgen der domme overdrijving, zegt de schrijver. Samin zelf, de philosoof in de dessa Ploso van Blora, ging zoover niet, maar zijn eerste volgelingen maakten, dat zij en hij administratief gestraft en het land uitgezet werden.

De Engelsche Vrienden. De *Sri Sumatra* protesteert tegen het boycotten van de Engelsche Regeering ten aanzien van alle Chineesche handelaren, die niet slechts met de Engelschen alleen handel willen drijven. Zooiets wordt niet ondervonden van de andere mogendheden, die met Engeland verbonden zijn. Zou dit land nog durven beweren, dat het den oorlog niet begonnen is uit afgunst van Duitschlands wereldhandel? Van de zijde van Engeland wordt niets dan willekeur ondervonden. Moet N.-I:, dat toch geen Engelsche bezitting is, dat maar slikken? Het noemen van namen op de Engelsche zwarte lijst geschiedt ook zeer willekeurig. Ook de *Java Bode* werd daarop geplaatst, daar dit een Duitsch blad zou zijn. Het gevolg was o. m. dat het de Reuter-telegrammen niet kreeg. En later bleek alles onwaar te zijn. De *Java Bode* werd toen weer van de zwarte lijst afgevoerd.

Laatst was er een averij in een pas aangekomen Duitsch schip. Indien het in een Gouvernements-dok moest worden in orde gemaakt, zou dan het N.I. Gouvernement in zijn eigen gebied door Engeland geboycot zijn geworden? Wat zal het Gouvernement nu doen tegen het boycotten van onschuldige Chineezen? Toen vroeger de Chineezen de Japanners wilden boycotten, werden zij met zware straffen gedreigd. Laten de Chineezen nu toonen, dat zij mannen zijn, die alle Engelsche waren durven boycotten. Als dit *nu* nog niet kan, laat men dan wachten tot er weer aanvoer is van Duitsche waren in Indië.

Burgerlijke Stand voor Chineezen. In de *Warna Warta* wordt geprotesteerd tegen de voorgenomen invoering van een burgerlijken stand voor de Chineezen, zonder dat eerst uitvoerig de regeling hiervan werd duidelijk gemaakt, om tijdig met bezwaren voor den dag te kunnen komen. Alweer een staaltje. — meent schrijver — evenals bij het passen en wijkenstelsel, van het kinderachtig gedoe der Regeering om bij stukken en brokken den Chinees zijn zin te geven, die volkomen gelijkstelling vraagt met den Europeaan. In de geheele wereld is geen tweede voorbeeld van zulk een optreden! Aldus oordeelt bovengenoemd blad.

Van Vreemde Koloniën.

Abessinië.

Uit een hoek, van waar men vroeger steeds op een onweer verdacht was, maar die in den laatsten tijd vergeten scheen te worden, is plots weer een wolk komen opzetten. Menelik, die voor Abessinië een groot vorst geweest is, had Lidsj Yeassoe als opvolger aangewezen. Volgens de landsopvatting behooren de familieleden van een everleden negus diens aanwijzing te eerbiedigen, maar inderdaad blijft zij maar zelden onbetwist en onaangevochten. Zoo ook nu weer. Lidsj Jeassoe is de zoon van een jongere dochter Sjongasj en den invloedrijken Ras Michaël Wallo; in 1896 geboren, kwam hij in 1915 op den troon. Zeoditoes, een oudere dochter van Menelik, schijnt een staatsgreep bewerkt te hebben. Jeassoe is, officieel om redenen van godsdienstigen aard, onttroond en Zeoditoes is tot keizerin van Etiopië gekroond.

De Italiaansche bladen weten hieraan toe te voegen, dat de omwenteling niet buiten den invloed van den grooten wereldoorlog staat. Ook in 't paleis te Addis Abeda zouden de twee groote partijen elkander in wedijver hebben ontmoet. Jeassoe zou onder Duitschen en Turkschen invloed hebben gestaan, Zeoditoes zou entente gezind zijn. De jonge vorst zal, ook gesteund en aangemoedigd door zijn vader Ras Michaël, niet in zijn onttrooning berusten. Hij bevindt zich te Harrar, waar hij hulp van Turkije verwacht en den strijd om 't heroveren van den troon zal organiseeren.

Daar de telegrafische gemeenschap tusschen Abessinië en de Noordkust van Afrika verbroken is, zullen

nadere berichten misschien schaars en laat tot ons komen.

Dr. Soenjatsen duikt weer op.

De man, die den stoot heeft gegeven tot de omwenteling waardoor China een republiek is geworden en die daarna naar den achtergrond en achter de schermen verdween, bedacht op eigen veiligheid tegenover de grooten dier republiek, heeft zich weer voor een politieke rol aangemeld. Hij heeft zich aan 't hoofd gesteld van een beweging tot 't stichten van een Zuid-Chineesche republiek.

Kongo-leening.

Een koloniale leening is op zich zelf geen feit voor afzonderlijke vermelding, maar dat België onder de tegenwoordige omstandigheden een leening van vier millioen francs meent te kunnen doen slagen, voor de voltooiing van werken van economisch nut in Kongo, dat is een meldenswaardig teeken van zelfvertrouwen en vertrouwen op anderen.

Kali op Cuba.

Als een Havasbericht juist is, zou de aankondiging dat op Cuba belangrijke kalibeddingen zijn ontdekt, in Duitsche financieele kringen groote opschudding hebbn verwekt. Het Duitsche kali-syndicaat, dat door den staat gecontroleerd wordt, bezat tot dusver vrijwel een monopolie in kalizouten

San Francisco.

Een uitvoerige particuliere correspondentie in de „N. R. Ct." over den geest van San Francisco, geest die aan deze stad een grootsche toekomst verzekert, besluit met een beschouwing over hetgeen San Francisco voor Nederland en zijne koloniën kan gaan beteekenen, die wij om haar practisch belang hier meenen te moeten overnemen.

„Nederlanders, zoowel van het moederland als van de koloniën, die in de laatste maanden San Francisco hebben bezocht en er zijn er verscheidenen geweest, ten minste evenveel als in den tentoonstellingstijd, hebben bijna zonder onderscheid een indruk medegekregen van den geest van San Francisco en zij zijn, vooral waar handelsbelangen hen hier brachten, tot de overtuiging gekomen, dat San Francisco een belangrijke rol speelt en een nog veel belangrijker rol te spelen zal krijgen in den overzeeschen handel van Nederland en zijn koloniën. Vooral sedert de oprichting van de Java-Pacific lijn is het duidelijk waar te nemen, dat San Francisco een haven is geworden, waarmede men in de koloniën rekening gaat houden. De directe handel van Insulinde op Amerika en vice versa is sedert het uitbreken van den oorlog zeer toegenomen, en, hoewel een deel van den handel, welken San Francisco thans voor zich veroverd heeft, weer terug zal keeren naar de Europeesche havens, zoo zullen de thans aangeknoopte relaties wel van zulk een aard blijken te zijn, dat wij mogen hopen en verwachten, dat de Java-Pacific lijn in stand zal worden gehouden.

Het werk, verricht door de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische commissie tijdens het tentoonstellingsjaar heeft er zeker veel toe bijgedragen om zoowel het moederland als de koloniën bekender te maken in dit deel van de wereld. Feitelijk waren de relaties tusschen die beiden en West-Amerika voordien van weinig belang, maar nu men te San Francisco tot het besef gekomen is van wat hoofdzakelijk de Nederlandsche koloniën hebben aan te bieden, tot welke groote zaken relaties tusschen die beide deelen van de wereld reeds hebben geleid en nog zullen leiden, zal men alle pogingen in het werk stellen om zich die relaties niet te laten ontglippen. Het zou dan ook, op zijn zachtst gezegd, een enge politiek zijn, wanneer men tot verhooging van eigen havencijfers in Nederland zou overgaan tot het stelselmatige weder afbreken van hetgeen in het laatste jaar te San Francisco is opgebouwd met betrekking tot de handels-relaties tusschen Californië en de Nederlandsche koloniën. Niets kan ons welkomer zijn, dan de gezonde belangstelling van Amerika in onze koloniën te zien vergrooten en wanneer het Amerikaansche kapitaal kan worden geïnteresseerd in de verdere ontwikkeling dier koloniën, dan zou het mogelijk zijn, dat daardoor een gewicht in de schaal werd geworpen, dat er veel toe zou kunnen bijdragen het evenwicht te herstellen, dat dreigt verloren te gaan door de overgroote mate van belangstelling, welke de leidende Aziatische mogendheid op dit oogenblik in onze koloniën stelt. Niet alleen, dat Amerika in Oost-Azië een onzer naaste buren is en dat de beide landen, Amerika en Nederland, daar gezamenlijke belangen hebben, maar de enorme sommen, welke in de beide laatste jaren in de Vereenigde Staten zijn verdiend zoeken naar de goed rendeerende beleggingen en op die wijze zouden de Vereen. Staten op financieel zoowel als op politiek terrein een groote aanwinst zijn voor de Nederlandsche koloniën.

Dat San Francisco bij die ontwikkeling der goede relaties tusschen de beide landen voorbestemd is een rol van belang te spelen, ligt voor de hand. San Francisco is de toekomstige poort voor de landen van het Oosten en wanneer men slechts nagaat hoezeer de Java-vrachten van de schepen der Java-Pacific-lijn in de laatste maanden zijn toegenomen, vrachten, die voor een groot deel te San Francisco en omgeving blijven, dan is het gemakkelijk na te gaan, hoezeer deze haven in belangrijkheid is toegenomen voor den Nederlandschen handel.

Wanneer men voorts in aanmerking neemt, dat San Francisco zijn belangrijkheid als handelscentrum houdende, binnen weinige jaren een centrum van industrieën zal gaan worden, waar alles zal vervaardigd worden, wat de landen van het Oosten en van Oceanië zullen noodig hebben, dan komt men eerst recht tot het besef van welk een uiterste belangrijkheid het zal zijn, dat de relaties tusschen de grootste koopstad van het Westen, aanstaande industrie-metropolis, en Nederland en zijn koloniën niet slechts zullen worden aangehouden, maar zooveel als doenlijk is zullen worden uitgebreid."

Wat zal er van dit volk overblijven?

't Bestuur te New York van de buitenlandsche zending der Presbyterianen heeft een rapport uitgegeven over den toestand, waarin de uit Armenië naar N. Arabië en Syrië gedeporteerde Armeniërs verkeeren. Aan een schrijven van een zendeling wordt het volgende ontleend:

„Te Meskene heb ik gezien, dat vrouwen en kinderen zich in grafkuilen wierpen en den doodgravers smeekten hen mee te begraven. De regeering verschaft geen brood. Te Harnar waren van de 7000 daar naar toe gebrachte Armeniërs 2000 zoo goed als naakt; zij hielden zich bezig met het verzamelen van sprinkhanen, die zij rauw of gekookt nuttigden, naarmate zij vuur konden krijgen of niet. Sommigen vingen honden op straat en aten die rauw. Te Rakka waren 15000 Armeniërs, die daar in tenten waren in een kamp ter weerszijden van den Eufraat. Overal zag men vreeselijke tooneelen van naaktheid, honger en dood; de autoriteiten deden niets om te helpen. Sommigen van deze ongelukkigen wierpen zich uit wanhoop in de rivier. Dikwijls zagen wij heele rijen griezelige gestalten plotseling uit graven oprijzen en om brood en water smeeken. Zij hadden hun eigen graven gedolven en wachtten den dood af.

Deze Armeniërs tellen op 't oogenblik, dat ik dit schrijf, niet minder dan 30000 zielen. Het is bewezen, dat gevallen van menscheneten zijn voorgekomen en dat om stervenden is gevochten om hun vleesch te krijgen."

De eene dag een dergelijk bericht, de andere dag een mededeeling over de gemeenste schendingen aan de bevolking door de Roemeensche troepen bedreven in de streek, waardoor hun terugtocht liep, dan weer de behandeling beneden menschelijk peil van krijgsgevangenen, speciaal in Rusland; spreekt men niet terecht over een bankroet van de beschaving in onzen hoogst beschaafden tijd?!

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De cassave.

Als No. 9 van het seriewerk „Onze Koloniale Landbouw, onder redactie van Dr. J. Dekker", verscheen een geïllustreerde verhandeling over de cassave, geschreven door K. R. F. Blokzeijl, ambtenaar bij het Dep. van Landbouw enz. te Buitenzorg. (Uitgever: H. D. Tjeenk Willink te Haarlem).

Ofschoon over de cassave-cultuur en de bereiding van cassave-producten vóór de verschijning van dit geschrift wel reeds het een en ander was geschreven, moest men toch, om een eenigszins volledig overzicht van het onderwerp te verkrijgen, tal van tijdschrift-artikelen raadplegen. Aan het bezwaar wordt nu tegemoetgekomen door genoemde publicatie.

We ontleenen er enkele bijzonderheden aan: De cassave- of maniok-plant (Manihot utilissima Pohl), wier dikke, knolvormige wortels de zetmeelsoort bevatten, welke als tapioca-meel en andere tapioca-producten in den handel wordt gebracht, is oorspronkelijk afkomstig uit tropisch Amerika (Brazilië), waar zij in het wild wordt aangetroffen.

Het is niet bekend, wanneer de cassave naar Indië werd overgebracht, maar zeker is het heel lang geleden, doch de bevolking — weinig bekend met de voedende bestanddeelen van de cassave-wortel — legde zich bijna niet toe op den aanplant. Eerst na 1875 — toen de cultuur nog nagenoeg geheel tot Bantam beperkt was, — nam de productie hooger vlucht, en treft men thans het gewas schier overal in Ned.-Indië aan; het meest echter op Java en Madoera en ter Sumatra's Oostkust, waar de oprichting van grootere en kleinere fabrieken voor de bereiding van cassavemeel vooral de oorzaak van deze uitbreiding is geweest.

De grootste aanplantingen vindt men nu in Midden-Java (in 1915 werd aldaar geoogst van niet minder dan 266.500 bouws oppervlakte).

In sommige streken van Java en elders neemt de cassave een zeer voorname plaats ten opzichte van andere voedingsgewassen in, overtreft zelfs de maïs en volgt in belangrijkheid bijna onmiddellijk op de rijstcultuur. De bevolking eet den wortel, na geschild of afgewasschen te zijn, gepoft, gekookt of gestoomd. Ook maakt men er tal van versnaperingen van. In vele streken echter van Java en ter Sum. Oostkust wordt verreweg het grootste gedeelte van den oogst verwerkt tot meel en andere bijproducten, welke in groote hoeveelheden worden uitgevoerd en zoodoende een belangrijke tak van industrie vormt.

De Indische Gids.

In het Oct. Nr. vervolgt Mr. K. H. Corporaal zijne beschouwingen over de districts- en residentie-gerechten in Ned.-Indië.

Mr. H. J. Boelen schrijft een artikel over „Een koloniale raad v. Ned. Oost-Indië", bevattende een nadere bespreking van het ontwerp-Minister Pleyte, waaraan volgens schr. te weinig aandacht is geschonken. Als bijlage geeft Mr. B. een overzicht van het bestuur in Fransche en Engelsche koloniën voor zooverre dit verband houdt met den Koloniale Raad.

Overigens bevat dit Ind. Gids-Nr. het vervolg van „Liefdeleven onder de palmen, van P. Brundell," en de geregelde maandelijksche rubrieken: Koloniale literatuur. — Revue van brochures enz. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De Java-Post.

In de met de jongste mail aangekomen Nrs. 32—34 van de Java-Post, vindt men o.m. de volgende artikelen: De katholieke onderwijzersvereeniging, door Monti. — Ind. Staatsbeleid (vervolg), door J. Suys. — Reisindrukken van de Tenimber-eilanden, door M. Geurtjens. — Kawi en Ardjoeno. — 1816 - 19 Augustus -1916 (herdenking teruggave Ned. koloniën door Engeland). — De Apostel van Indië (Fr. Xaverius) in de Molukken. — Kaja-kaja fantasie, door Pastoor P. Vertenten.

Neerlandia.

Het Oct.-Nr. van Neerlandia bevat o. a. een artikel naar aanleiding van het onlangs te 's-Gravenhage ge-

houden eerste koloniaal onderwijs-congres. Verder het jaarverslag over 1915 der groep Nederlandsch-Indië van het Algemeen Nederlandsch Verbond; eene beschouwing, getiteld: ,,Aanvangsbezoldigingen voor ambtenaren en aanneming van buitenlanders in Indischen dienst, door het Groepsbestuur in Indië besproken'', zoomede een artikeltje ,,Reclame voor Indië'', met naschrift van Th. G. G. Valette.

Vragen van den Dag.

In de Oct. afl. een kort opstel over de bewoners der Minahassa, ontleend aan de interessante schetsen over de Minahassa en zijne bevolking van Controleur M. Hamerster, onlangs in ,,De Aarde en hare Volken'' verschenen.

Nederl. Indisch Landbouw Syndicaat.

Van de publicaties van het N.-I. Landb. Syndicaat verscheen afl. XV—XVII (jaarg. VIII). Afl. XV houdt in de Notulen der alg. verg. van de Kedirische Landb.-Vereen., gehouden op 10 Juni jl. Afl. XVI van de Malangsche Landb.-Vereen., op 8 Juni jl. (hierin o.a. een voordracht van Dr. O. de Vries over rubber-onderzoek in het Centraal Rubber Station); terwijl Afl. XVIII gewijd is aan een voordracht van T. Ottolander over Kamers van Landbouw in Ned.-Indië.

Slamatans een schadepost voor de rubber.

Als bijlage van bovengenoemde afl. XVI der Publ. van het N.-I. L. Syndicaat is opgenomen een schrijven, geteekend O. M. Wieringa, hetwelk wij om zijn merkwaardigen inhoud hier geheel doen volgen:

,,De bevolking der rubberlanden beleeft en goeden tijd, overal wordt veel geld verdiend, hetgeen o. m. merkbaar is door de vele slamatans en royalans, die overal gehouden worden. Eenige dagen vóór zoo'n feest wordt het al merkbaar bij de tap; enkele mannen en vrouwen komen niet uit, ze hebben het te druk met de voorbereiding voor het feest.

Den dag van het feest: meerdere mannen en vrouwen komen niet uit. Den dag nà het feest, dezelfde menschen ontbreken, vermeerderd met die, welke hun roes uitslapen. Een eenigszins groot feest op eene rubber-onderneming, beteekent voor die onderneming: directe schade door minder product, indirecte schade door slecht tappen enz. Ofschoon minder, wordt ook schade geleden door feesten op naburige landen.

Welke maatregelen kunnen worden genomen de schade zoo gering mogelijk te doen zijn? Steller dezes stelt zich voor: de schade tot een minimum teruggebracht kan worden, indien algemeen op de landen, de volgende orders worden uitgevaardigd:

1e. — op alle feestelijkheden onder de bevolking wordt sterke drank streng verboden.

2e. — Alle feestelijkheden mogen niet langer dan tot 12 uur 's nachts gehouden worden.

Om van deze maatregelen succes te kunnen verwachten, is ook hierbij samenwerking onder de beheerders van het grootste belang. Indien zulks mogelijk is, zal voortaan het woord ,,slamatan'' niet meer als een dreigend spook den rubberplanters in de ooren klinken.

Sbr.-Perkoel, 15 April 1916.''

Maandbericht Ned. Zendelinggenootschap.

In het Oct.-Nr. een tweetal interessante bijdragen van den zendeling Dr. Alb. C. Kruyt, nl. ,,Het 25ste jaar in dienst der Posso-zending'', en ,,Een reis naar Donggala''.

Het Bantamsch Sultanaat.

Het Oct.-Nr. van ,,Onze Eeuw'' brengt een historische beschouwing van Dr. E. B. Kielstra over het Bantamsche Sultanaat. Toen den 23en Juni 1596 de eerste Nederlandsche vloot voor de stad Bantam verscheen, vonden de onzen daar een zelfstandig en machtig rijk met een bestuurder, waarmee de onzen al spoedig een contract sloten. Op de hem eigen duidelijke wijze schetst Dr. K. de lotgevallen — eigenlijk één lange lijdensgeschiedenis — van dit machtige Sultanaat, aan welks bestaan in 1813 door Raffles voor goed een einde werd gemaakt.

Een onderzeeboot naar Indië.

Den 12en Sept. — zoo lezen we o. m. in het Oct.-Nr. van het Ned. Zeewezen — vertrok Hr. Ms. onderzeeboot K., van Nieuwediep naar Sabang, gesleept door de Nederl. Zeesleepboot ,,Witte Zee''. Deze sleepboot is voor de reis naar Sabang zoodanig gewijzigd, dat zij het karakter van particuliere sleepboot heeft verloren en dat van een oorlogsvaartuig heeft gekregen; zij voert den gesloten oorlogswimpel, de geheele bemanning behoort tot den landstorm en de zeemilitie. De luitenant ter zee 1e kl. Jhr. G. L. Schorer, voert het bevel over het transport, dat te Sabang weer ontbonden wordt; voor het sleepen wordt de commandant ter zijde gestaan door den schipper van de zeesleepboot, officier van den landstorm, Cornelis Verschoor.

Het lag in de bedoeling van den commandant, om met de bemanning tot Dover aan boord van de onderzeeboot te blijven, en eerst daarna roer en schroeven vast te zetten, enz., en met de bemanning (in totaal 23 koppen) over te gaan op de sleepboot, zoodat van daar de onderzeeër wordt gesleept zonder bemanning aan boord.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 40: Suikerfabricatie in de Vereenigde provinciën Agra en Oudh (Britsch-Indië), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Het Departement van Landbouw in Suriname in 1915, door J. J. Paerels. — Taxattie van den rietsuikeroogst in Britsch-Indië 1916—'17. — Ontwikkeling van den rubbermarkt en de daarmede verband houdende beteekenis van koloniale grondstoffen voor de chemische industrie. — Indrukken van Trinidad. Lezing, gehouden door G. Th. C. Gonggrijp in de Vereeniging voor den grooten landbouw in Suriname. — Aanmoediging van regeeringswege van de suikerindustrie in Bengalen.

Het Helopeltiscongres. — Overigens de gewone wekelijksche rubrieken.

* * *

Ten slotte de titels van eenige publicatiën en recenten datum.

Indische cultuur-almanak (met supplement) voor 1917, samengesteld door Dr. A. H. Berkhout en Dr. H. C. Prinsen Geerligs (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Dienst der pestbestrijding. Verslag over het derde kwartaal 1915. (Bijblad van het Geneeskundig Tijdschrift v. Ned.-Indië).

Some facts and figures about the Dutch East Indies (uitgave van het Dep. van Landbouw te Buitenzorg.)

Verslag van den Directeur van 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, over het tijdvak van 1 Oct. 1914 tot 30 Sept. 1915.

,,Kromo blanda''. Over het vraagstuk van het wonen in Kromo's groote land, door H. F. Tillema. Deel II. (Niet in den handel; verkrijgbaar voor belangstellenden, bij H. Uden Masman te 's-Gravenhage).

Verslag over het Volkscredietwezen, loopende tot medio Juni 1916, met bijlagen (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Jaarverslag over de Poeloe-Laoet steenkolenontginning gedurende 't jaar 1915. (Batavia, Landsdrukkerij).

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal Heulstraat 17, den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *De ontwikkeling der Groot-Industrie in Japan*, Rapport, samengesteld ingevolge opdracht van den Minister van Koloniën, door *H. H. van Kol*, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, 2 deelen.
2. *Verslag van het Volkscredietwezen in Ned.-Indië*, loopende tot medio Juni 1916.

VERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR der Vereeniging ,,Oost en West'', op *Zaterdag 28 October 1916* om 2 uur n.m, in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.

Agenda.

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 20 Juli j.l. No. 29).
2. Benoeming van den heer G. J. Oudemans tot lid van de Studie-Commissie.
3. Instelling van een cursus over Indië voor onderwijzers te Arnhem.
4. Aansluiting bij de permanente instelling voor Koloniale Onderwijscongressen.
5. Mededeelingen:
   a. Over de prijsvraag voor een propagandistisch comediestukje.
   b. Over verschillende commissies der vereeniging.
6. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
GROOSS.

Ingezonden.

R. M. Soewardi en de Soenan van Solo.

Zeergeachte Redactie,

Onder bovenstaand opschrift las ik in het vorige nummer van Uw veelgelezen blad een entre-filetje, aan de ,,Kaoem Moeda'' ontleend, waarin verteld wordt dat ik vóór mijne verbanning te Tjiandjoer, in tegenwoordigheid van den Patih, eene propagandarede hield. Verder zou ik op die S. I.-meeting verklaard hebben, als afgezant van den Soenan van Soerakarta te zijn gekomen, die...... volgt de rest van het verhaal.

Het eerste gedeelte van het bericht is waar; ik heb in 1913 op verzoek van het S. I.-bestuur te Tjiandjoer gesproken over ,,De plaats van de S. I. in de Indische Beweging''. Het tweede gedeelte van hetzelfde bericht is daarentegen louter verzinsel, wat ook naar ik meen door de Inl. persorganen is tegengesproken.

Aangezien in het bedoelde, overgenomen bericht slechts de tegenspraak voorkomt van eene mededeeling mijnerzijds, dat de contributies niet door den Soenan van Solo naar Constantinopel werden gezonden, en men dus nog zou kunnen opmaken, dat ik in elk geval wel had verklaard namens den Soenan het woord te moeten voeren, zoo stel ik er prijs op, deze rectificatie — die misschien nauwelijks noodig is — in het ,,Kol. Weekblad'' geplaatst te zien.

U, zeergeachte Redactie, dankend voor uwe welwillendheid,

Hoogachtend,

's-Hage, 7 Oct. '16. S. SURYA NINGRAT.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 42. Donderdag 19 October 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

BERICHT.

Mejuffrouw *Kitty Ament*, kortelings teruggekeerd van een reis door *Java*, *Bali* en *Sumatra*, heeft zich bereid verklaard voor de *afdeelingen* van de Vereeniging „*Oost en West*" een tentoonstelling te houden van haar collectie Indische kunst en kunstnijverheid, waaraan verbonden een voordracht: „Algemeene beschouwing over Indische kunst en muziek, met lichtbeelden en demonstratie", welke Indische kunst en kunstnijverheid (als batik, ikat, plangi enz.), zoomede muziek en danskunst zal omvatten.

De baten wenscht zij bestemd te zien voor de Kartini-scholen en de volksmeisjesschool van de Raden Ajoe van Tegal.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
GROOSS.

Koloniaal Instituut.

Mededeeling, dat het werk van *Dr. A. H. Blaauw*, *De Tropische Natuur in schetsen en kleuren*, uitgave van het *Koloniaal Instituut*, tegen een gereduceerden prijs van *f* 2.50 ing. en *f* 3.— geb., geleverd wordt aan *de leden van alle Koloniale Vereenigingen en de studeerenden aan de Koloniale onderwijsinrichtingen in Nederland*, mits rechtstreeks besteld bij de *Bibliotheek van het Koloniaal Instituut te Haarlem.*

Reisindrukken in het voormalige Duitsche Kiautschou-Gebied.

Duitschland als Koloniale mogendheid bestaat momenteel niet meer, thans zijn ook de laatste Koloniale bezittingen van dat Rijk door hunne vijanden in bezit genomen en in Duitsch Z. W.-, zoowel als in Duitsch Oost-Afrika hebben zij ten slotte de vlag moeten strijken tegenover de vijandelijke overmacht. Deze koloniale catastrophe begon met de verovering van het Duitsche Kiautschou-gebied, dat, na maanden langen dapperen tegenstand, ten slotte in Japaneesche handen viel.

Ik kan mij begrijpen, dat het Duitsche hart gebloed moet hebben, toen deze zoo goed bestuurde kolonie, die in alle opzichten een succes was geweest voor de kolonialisatiekunst van dat Rijk, het eerste groote oorlogsoffer werd. Te harder was het, daar de kunst om te koloniseeren den Duitschers pas was eigen geworden, na zeer harde lessen en veel tegenspoed op dat gebied opgedaan in Duitsch Oost- en v.n. Z.W.-Afrika.

Gedurende mijn ongeveer driejarig verblijf in China's hoofdstad, had ik zooveel over Tsingtau, de hoofdstad van het Duitsche protectoraat „Kiautschou" gehoord, dat het immer mijn wensch was om met eigen oog te aanschouwen wat de Duitscher daar in zoo korten tijd had gewrocht en koos ik daarom mijn vertrek uit China zóó, dat ik, van uit de havenplaats Tientsin, kon reizen met een der stoomers van de Hamburg-Amerikalijn, welke eenige uren oponthoud heeft in die plaats.

Hoe zegende ik het toeval, dat de machine van dit schip defect deed worden, juist voor die stad, waardoor het oponthoud van eenige uren eenige dagen werd.

Geen oogenblik heb ik er spijt van gehad, dat ik door dit oponthoud de aansluitende boot, waarmede ik uit Shanghai naar Singapore zou vertrekken, heb gemist, want wat was het daar mooi. Men heeft er bergen, bosch en zee vlak bij elkaar. Wel zijn de bosschen pas na de vestiging van den Duitscher daar aangelegd — vóór dien waren de kuststrook en de bergruggen kaal — thans bieden de met acacia's en pijnboomen

Chineesche Jonk.

beplante heuvelen den liefelijksten aanblik. Men vindt weinig in China's kuststreken zulk een weelde van groen; bijna overal is daar het landschap grauw en kaal.

Ik had aan boord gereisd met een hoogst ontwikkelden Chinees en toen wij Tsingtau's ruime haven binnen stoomden, waar tal van schepen hun natie-vlaggen vertoonden, hoorde ik, hoe een vloek hem van de lippen kwam. Ik stond slechts een paar passen van hem af, en ik verstond genoeg Chineesch om die verwensching te begrijpen; en ook begreep ik, door welk een gevoel die ingegeven was: „het schoonste heeft men ons weer afgenomen", stond op zijn gezicht te lezen. Hoe diep moet hij den hoon niet hebben gevoeld: een vreemde vlag te zien wapperen op een gebied, zoo onrechtmatig in bezit genomen! Zelden heb ik een Chinees, den zoon van een zoo impassibel ras, zóó ontroerd gezien.

Op welke wijze was Duitschland aan dit gebied gekomen?

't Is een gevolg geweest der roofpolitiek, door de groote mogendheden jaren lang tegen het Rijk van het Midden gevoerd. Ontnam in 1841, als gevolg van den zoo onrechtmatigen opium-oorlog, Engeland aan China niet Hongkong? Had Rusland, zonder eenige reden, Port-Arthur en Taliewan niet in bezit genomen? Had Frankrijk niet een groote strook gronds te Kuang-Chou-Wan geëischt, en had in dien tijd Engeland niet uitgevonden, dat het Wei-ha-wei niet meer missen kon?

De Duitsche Michel had in dien tijd ook eens uitgekeken, waar hij zijn plaatsje in de zon zou eischen.

De bekende aardrijkskundige en geoloog, Ferdinand Baron von Richthofen, die in het jaar 1869 een drietal maanden had gereisd door de aan de bocht van Kiautschou gelegen provincie Shantoeng, had toen reeds zijn regeering opmerkzaam gemaakt op het groote belang van die bocht voor den handel.

In het binnenland dier provincie vindt men de rijkste mineralen, terwijl, naar zijn oordeel, het graven van een goede haven, nabij de in die bocht gelegen stad Tsingtau, geen al te groote moeilijkheden zou opleveren. Over dit laatste punt bestond echter meeningsverschil. Om tot een oplossing te geraken, bezocht de Vice-Admiraal Von Tirpitz, die het Duitsche eskader in de Chineesche wateren commandeerde, de bocht zelf.

Ook deze was van oordeel, dat het maken van een haven aldaar zeer goed mogelijk was; ten overvloede echter verzocht hij aan de regeering om de voorlichting van een autoriteit op het gebied van havenbouw.

Deze kwam in het voorjaar van 1897 ter plaatse en ook diens oordeel luidde gunstig. Onmiddellijk daarop werden door de Duitsche regeering onderhandelingen met de Chineesche aangeknoopt over den aankoop van de baai.

Zooals te begrijpen is, wilde men van Chineeschen kant hierop niet ingaan. De Duitschers lieten echter hun voornemen niet varen, en waar zij het zoo begeerde land niet goedschiks konden krijgen, zonnen zij op middelen om het kwaadschiks te nemen.

Nog in datzelfde jaar deed zich een aanleiding daartoe voor, toen op 1 November drie Duitsche zendelingen, die in het dorp Chang-Chia-Chuang nabij Yen-choo-foe woonden, door een dertigtal fanatieke Chineezen bij nacht aangevallen en twee der priesters op laaghartige wijze werden vermoord.

Het vertoornde Duitschland eischte wraak uit naam van het beleedigde Christendom.

Onmiddellijk daarop bezette het Duitsche eskader onder admiraal Diederichs „Tsingtau", benevens de baai van Kiautschou en eischte, als genoegdoening, dit gebied, dat bij verdrag van Maart 1898 aan Duitschland voor den tijd van 99 jaar als protectoraat werd afgestaan. Hiermede nog niet tevreden, werd den Chineezen de toestemming afgedwongen, dat, in een zone van 50 KM. rond het afgestane district, China niets mocht ondernemen zonder de goedkeuring van Duitschland. Daarenboven moesten de Chineezen het monopolie afstaan over alle voorname spoorlijnen en mijnen in de provincie Shantoeng. Ten slotte, om misrekening te voorkomen, werd van Duitsche zijde bepaald, dat, mocht in dit tijdsverloop van 99 jaar, het afgestane gebied den tijdelijken meester niet bevallen, het dan door de Duitschers zou kunnen worden ingeruild tegen een ander gebied, terwijl al de reeds door hen gemaakte kosten door den eigenaar zouden moeten worden vergoed.

Het Kiautchou-district ontleent zijn naam aan de stad van dien naam, gelegen in de Chineesche provincie Shantoeng; Kiau beteekent: rivier, en Chou: district.

De eenige en tevens hoofd-stad van dat gebied is Tsingtau: Groeneiland. In vroeger tijden droeg het daartegenover gelegen Arkona-eiland dien naam. Tsingtau was, vóór haar opkomst, een plaatsje van zeer weinig belang, zonder historie. Ten tijde van Keizer Chien Lung (1736—1795) bevond er zich een bijkantoor van het douanestation te Kiautschou. In 1891 werd het door de Chineezen eenigszins versterkt en bekwam het een garnizoen. De barakken dezer troepen zijn later bij de inbezitneming door Duitsche troepen, door deze bezet. Zoo spoedig mogelijk zijn er voor de infanteristen en artilleristen van het Duitsche See-Bataljon ruime, luchtige kazernen gebouwd, waarin thans de soldaten uit het land van de Rijzende Zon hun intrek hebben genomen.

Mij zou het zeer verwonderen, als aan deze laatsten, niettegenstaande de Japansche regeering bij de inbezitname aan de Chineesche heeft verklaard, onder nader overeen te komen voorwaarden, wellicht genegen te zijn, dit gebied wederom aan den eigenaar terug te geven, wel ooit bevel tot ontruiming zal worden gegeven vooral daar de Japaneezen thans zoo goed in de gelegenheid zijn om te zien, dat broeder Michel zich in der tijd, bij de keuze van het land, geenszins had vergist.

Kiautschou, evenals de gansche provincie Shantoeng, behoort op mineraal gebied tot de rijkste streken van het land. In groote hoeveelheden wordt er steenkool en ijzererts gevonden, goud en diamant komen voor: 15 K.M. zuid van Ichou-foe tot aan Tan-Cheng, zoo ook op de linkeroever van de Iho; lood treft men zuidwest van Wei-Hsien (Hsien-stad), mica te Chou-cheng, terwijl er zilver, koper, marmer, tin, kwikzilver, zwavel, asbest nog in ruime mate voorkomen.

Hoewel de Duitschers zoo spoedig mogelijk met de ontginning der mijnen zijn begonnen, ligt 'n groot deel nog braak, wat v.n. door gebrek aan de noodige werkkrachten veroorzaakt is geworden. Dit nu is voor den Japanees, die voorloopig in alle aan Duitschland toegekende rechten is getreden, geen bezwaar, want hij kan goede en goedkoope arbeidskrachten te over importeeren uit eigen land. Of de Chineezen hiermede ingenomen zullen zijn, valt zeer te betwijfelen, vooral omdat de houding van den overheerschenden gelen broeder, tegenover zijn rasgenoot uit het land van het Midden, van een zekere aanmatiging niet vrij te pleiten is. Toch ligt het voor de hand, dat men hier een uitweg zal zoeken voor de overbevolking, in het eigen land heerschend. De kolenmijnen zijn er o. a. zóó rijk, dat bij de meesten de kool aan de oppervlakte van de aarde grenst en door de Chineezen als brandstof wordt gebruikt. De ontginning ervan bevond zich destijds in handen van twee groote mijn-compagnieën, de Shantoeng mine-comp. en de German society for mining and industrial pursuits in foreign parts, welke beide gezelschappen hun hoofdzetel hadden in Tsingtau. De eerste bewoog zich v.n. op kool- en ijzergebied, de laatste hield zich bezig met goudwasschen en het winnen van lood en mica.

In den aanvang der vestiging viel het den Duitschers moeilijk, om de voor hunnen arbeid zoo noodige werkkrachten te vinden, want zij stonden bij de bevolking in geen goeden reuk. Hoe kon het ook anders! Langzamerhand begonnen de Chineezen echter zelf in te zien, aan welke zijde hun brood geboterd was. Bij hun arbeid ondervonden zij bescherming, zij liepen geen gevaar meer voor afpersing of knevelarij, en langzamerhand stroomden de kleine Chineezen, waaruit de zoo goedkoope werkkrachten voortkomen, toe. Het arbeidsveld der twee mijncompagnieën breidde zich ten gevolge daarvan dan ook meer en meer uit, totdat de oorlog er een eind aan maakte. Het lijdt echter geen twijfel of de Japaneezen zullen het door hunne voorgangers begonnen werk alreeds hebben voortgezet.

In den aanvang der Duitsche nederzetting waren de Chineezen verschrikt door het zuiver militaire karakter ervan. Toen was dat ook noodig; daarna heeft men echter ingezien, dat het meer een handelskolonie moest zijn. Bij het binnenvaren van de haven zag men dan ook geen dreigende kanonnen. Wel vond men er groote vestingwerken, die vertelden, wat ook is geschied, dat Duitschland zonder strijd dit punt zich niet meer zou laten ontrukken, maar deze waren zorgvuldig verborgen achter het door de Duitschers daar geplante hout. Bij de verdediging heeft dit het nadeel opgeleverd, dat juist de weelde van groen op die plaatsen, aan de aanvallers, die natuurlijk met deze omstandigheid bekend waren, de opstelling van het geschut ten deele heeft verraden.

De kazernes liggen ver buiten de stad, waarvan de bedoeling was, dat in de plaats zelf geen ratelend kanon of geen krijgsgeschreeuw de rust der goe-gemeente zou verstoren. De stad zelve ziet er vriendelijk uit. Nog nimmer zag ik in het Oosten zulk een reine en eene door haar reinheid en goed klimaat zoo gezonde stad.

De Europeesche zoowel als de Chineesche stad worden doorsneden door breede, witte straten, die doorgaan tot diep in het binnenland. Langs een dier hoofdwegen komt men aan het op een uur ongeveer buiten de stad, in het gebergte gelegen herstellingsoord, van waar men een prachtig uitzicht heeft over de zee. Ongeveer een goed half uur buiten de stad heeft men 'n prachtig badstrand, waar in den zomer niet alleen de inwoners van de plaats zelf zich vermaken, maar waar in gewone tijden ook vele personen uit andere oorden komen; want Tsingtau is nu een geliefkood uitspanningsoord,

Technische School voor Chineezen.

vooral ook, omdat men gewoon was in de hotels niet zulke hooge prijzen te vragen, als in de overige Chineesche plaatsen. Het bij de zee gelegen strandhotel was vooral zeer in trek.

Op weg van de stad naar het strand treft men o.a. aan de technische school voor Chineezen, welke voor eenige jaren met slechts enkele begonnen, bij het uitbreken der vijandelijkheden ongeveer 300 leerlingen telde. Het onderricht werd daar door de Duitschers en Chineezen gegeven, en omvatte de Duitsche en de Chineesche taal, zoowel practisch als theoretisch, van de verschillende handwerk- en landbouwbedrijven. Het goede onderwijs, dat hun kinderen daar genoten, heeft er veel toe bijgedragen, om bij den thans veel meer dan vroeger verlichten Chinees, een gevoel van dankbaarheid te wekken en hem te verzoenen met het toen heerschende systeem. Niet weinig droeg daartoe ook bij de goede orde, welke in de kolonie heerschte tijdens de revolutie, die van het aloude Keizerrijk een republiek heeft gemaakt.

Menig kapitaalkrachtige Chinees uit andere streken heeft in die dagen het oog gericht op deze goed bestuurde kolonie, waar voor den energieke het geld om zoo te zeggen voor het grijpen ligt.

Zeer gunstig is Tsingtau voor den handel gelegen. Het vormt als het ware het middelpunt tusschen de havens Shangkai, Nagasaki en Chemulpo, terwijl het van uit de Koreaansche, Japansche, zoowel als de overige Aziatische havens, gemakkelijk te bereiken is.

Vóór den oorlog gingen tusschen Shanghai en Tientsin elke 4 of 5 dagen schepen van de Hamburg-Amerikalijn, die ook Tsingtau aandeden. Van eerstgenoemde plaats is het op ongeveer 1½ dag stoomens gelegen, van laatstgenoemde ongeveer 3 dagen.

Een Japansche lijn vaart thans op dit traject.

Wil men van uit Europa Tsingtau bezoeken, dan is den wel veel langeren, maar daarentegen veel belangwekkender zeeweg te verkiezen boven den Trans-Siberischen spoorweg, waarmede die reis voor het grootste deel ook is te doen. Met dien spoorweg kan men n.l. tot Dalny gaan, van waaruit men per stoomer in ongeveer 1½ etmaal Tsingtau kan bereiken. Die plaats is door een 74-K.M. lange spoorbaan verbonden met Kiautschou, en deze spoorlijn gaat door een aan Europeanen bijna onbekend gebied, een geschiedenis heeft van duizenden jaren, en waar men tempels en oudheden aantreft, die stammen uit het grijze verleden, een dorado voor onderzoekingsreizigers, oudheden-verzamelaars, letterkundigen, photographen, maar bovenal voor hen, die nieuwe handelskanalen zoeken.

De inwoner van het land is voorkomend en vriendelijk, en de reizigers worden niet overvraagd, wat het reizen daar niet zoo kostbaar maakt.

Evenals in gansch China, is het voor- en najaar de geschiktste tijd om er te reizen, dan is het niet te warm en niet te koud. Die tijden zijn van begin April tot half Juni en van half September tot einde November. De hoogste in Tsingtau bekende temperatuur heerschte op 23 Juli 1899, 90.7° Fahrenheit, de laagste (2 Januari 1900) 12.2° Fahrenheit.

Door de aanwezigheid toen ter tijde van een groote menigte militairen, ongeveer 3000 man, geleek het leven op dat van een Duitsche garnizoensplaats, zonder echter het uitsluitend militair karakter te hebben, wat dergelijken plaatsen eigen is.

Geleerd door de ervaring in Duitsch-Oost en v.n. in Duitsch-West Afrika, waar juist, door te veel militair bestuur en te veel militair vertoon, de bevolking werd afgeschrikt, en men daardoor met veel tegenspoeden heeft te kampen gehad, heeft men in Kiautschou een andere, m.i. beter tactiek gevolgd.

Wel zijn onmiddellijk na de in bezitname de noodige krachtige versterkingen aangelegd, maar deze werden zooveel mogelijk onttrokken aan het oog, opdat zij niet een dagelijks terugkeerende ergernis opleverden voor den oorspronkelijken bezitter van het land.

Zoodra het daarenboven maar eenigszins mogelijk was, heeft men toen het militair bestuur op den achtergrond geschoven, en is het civiel bestuur begonnen met pacificatie-maatregelen te nemen, waardoor men ernstig getracht heeft de bevolking voor zich te winnen, niet alleen door het verheffen van het zedelijk peil, maar ook door het vermeerderen van de inkomstbronnen, een meerdere welvaart te brengen onder de bevolking.

Daarenboven stelde de Duitsche regeering destijds aan alle civiele, zoowel als aan militaire ambtenaren in die streek den eisch, dat zij zich zoo spoedig mogelijk op de hoogte moesten stellen van 's lands taal, wat door af te leggen examens moest blijken.

Ontegenzeggelijk was het aan het Duitsche Bestuur gelukt den toestand der bevolking aldaar zeer te verbeteren, en daar de Germaansche ijzeren vuist met een fluweelen handschoen was bedekt, was de Chinees daar meer en meer met den toestand vertrouwd geraakt, en waag ik het ten zeerste te betwijfelen, of de inwoners dier streken de plaats gehad hebbende bestuurswisseling niet met leede oogen zullen aanzien. Daarenboven moet men niet vergeten, dat de Japanees het zeker niet noodig zal vinden, even veel consideratie te gebruiken als zijn voorganger.

Wanneer men daarbij nog in aanmerking neemt het tusschen beide Aziatische volken bestaande antagonisme, dan valt het mijns inziens niet moeilijk te raden, dat, waar men aldaar blijkbaar toch een vreemden meester moet hebben, wien van beiden men de voorkeur zou geven.

'S-Gravenhage, 23 September 1916,

J. VAN HAAFTEN,
Oud-Commandant der Ned. Gezantschapswacht te Peking.

Aanteekeningen op Industrieel gebied in Nederlandsch-Indië.

Wij mochten een overdruk ontvangen van de in het Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid geplaatste voordracht, voor die Maatschappij te Haarlem op 1 Juli 1916 gehouden door André Meeuwissen, die daarin de indrukken wilde weergeven, door hem bij het bezoeken van de voornaamste nijverheidscentra van onzen Indischen Archipel opgedaan.

Vol lof is hij daarin over den Chinees als zeer gewilde arbeidskracht. De Chineezen zijn o.a. de

mijnwerkers van Banka en Billiton en de tabaksarbeider op Sumatra's Oostkust. Zij zijn de werkkrachten, waarop de meeste groote ondernemingen steunen, ook op het gebied van handenarbeid zijn zij de andere werkkrachten de baas. Zoo arbeiden in de fabrieken der Tandjong-Priok-droogdok Maatschappij een zeker getal Chineezen in alle takken van dat groote bedrijf. In hoofdzaak kooplieden, met veel doorzicht en groote voortvarendheid, vormen zij den eigenlijken handeldrijvenden middenstand. „Niet genoeg", zegt Ref., „kan op de aanwezigheid van zulk een groot aantal, een belangrijke economische kracht ontwikkelende Chineezen gewezen worden. Zij zijn tevens groot-grondbezitters. Hier dient al dadelijk bijgevoegd, dat zij gaarne met de Europeanen zaken doen en dat wie eenmaal hun vertrouwen hebben, van hunne medewerking verzekerd zijn. De handteekening of het woord van een Chinees, ook al kent men hem geen groot bezit toe, is dikwijls van meer waarde dan dat van vele Europeanen, omdat doorgaans bij den Chinees, die zich in geregelde handelstransacties begeeft, meer de goede trouw voorzit, en hij bovendien, indien noodig, op meer steun van zijn *clan* kan rekenen dan menig Europeaan op dien zijner landgenooten, en dus geruster is op de resultaten zijner ondernemingen. Ook zijn de Chineezen de ambachtslieden van Indië. Meubelen, zeep en reukwerken, Inlandsche drukwerken, enz., behooren tot hunne specialiteit, waarmede duizenden hunner stamgenooten een rijk bestaan hebben. Ik bezocht op Java groote Chineesche meubelfabrieken, die geheel met electrische drijfkracht ingericht, keur van Europeesche meubelen, nagenoeg alle van het bekende, solide Djatihout vervaardigd, afleveren."

Over den Inlander, in het bijzonder den Maleier, is hij minder goed te spreken; echter acht hij het een dure plicht om den Inlander op te voeden en te onderwijzen. En met voldoening kan er op gewezen, dat Inlandsche lagere- en ambachtsscholen allerwege worden opgericht en goede resultaten geven. Ref. nam groote tevredenheid waar over de kennis en ontwikkeling der leerlingen, bij de chefs, onder wie zulke ambachtslieden komen werken.

Overigens klaagt hij er over, dat al te weinig ontwikkelde Hollanders zich geroepen gevoelen, om in Indië hunne talenten te ontplooien. „Zou", zoo vraagt hij, „de bloeiende handel der Chineezen, die zich over geheel Indië als een net uitstrekt, mogelijk geweest zijn wanneer zich tijdig Hollandsch kapitaal en Hollandsche arbeidskracht op dit terrein vereenigd hadden? Waar het in den geweldigen strijd der natiën, hetzij in vrede, hetzij in oorlog, gaat om den voorrang op handel- en nijverheidsgebied, hadden wij althans kunnen zorgen, in onze eigen koloniën een voorsprong te hebben met eigen Hollandsche waren."

„Voor een leger van jonge Hollandsche kooplieden en technici", vervolgt hij, „was en is er plaats en een ieder kan in Insulinde naar de mate zijner ontwikkeling een ruim bestaan vinden. De vele Chineesche kapitalen, die thans niet alleen in Chineesche, maar ook in Hollandsche ondernemingen steken, hadden grootendeels Hollandsch kapitaal kunnen zijn; de honderdduizenden Chineezen, die in handel en industrie in onze koloniën zich opwerken, konden — althans gedeeltelijk — Hollander zijn."

En verder: „Hoeveel vreemdelingen halen den Hollander niet de beste hapjes voor den mond weg! Hoeveel importhuizen zijn niet in handen van vreemdelingen! Worden niet een groot gedeelte van de Hollandsche nijverheidsproducten ingevoerd en geplaatst door vreemde importhuizen, die op gemakkelijke wijze de Hollandsche artikelen o v e r b o o r d kunnen werpen, wanneer zij met dezelfde artikelen uit andere landen meer voordeel kunnen behalen? Het groote gevaar van het debiet uitsluitend in handen te leggen van den importeur, waardoor de weg tot verkoop in Indië plotseling kan worden afgesneden, heeft menig Hollandsch Industrieel ondervonden. En het is uitsluitend daaraan toe te schrijven, dat, om een der belangrijkste Hollandsche nijverheidsproducten: de conserven, te noemen, thans de Fransche en, hoewel nog in mindere mate, de Australische conserven sterk op den voorgrond treden. Degenen der Hollandsche nijveren, die inzien, dat het zaak is, hunne waren in Indië zoo mogelijk zelf in handen der verbruikers te brengen, die daartoe filialen vestigen, of Indië laten bereizen, zullen, ik ken hiervan menig voorbeeld, daarbij wel varen. Immers, ieder industrieel weet toch zelf wat de voordeelen zijn, aan zijn fabrikaat verbonden; hij kent de beste wijze, althans dient die te kennen, om deze aan de verbruikers bekend te maken. Dit zal door de belanghebbenden zelven beter geschieden dan door de Importeurs, die uit den aard der zaak van de door hen ingevoerde artikelen niet steeds op de hoogte zijn en dus tegenover de concurrentie slechts een zwakke verdediging voeren. Ik ga, wat mijn indruk betreft, nog verder: van menige Hollandsche Industrie is het debiet in Indië zóó groot, dat, mits alle factoren, voor de vestiging dier Industrie noodig, samenwerken, het bedrijf gemakkelijk naar Indië kan worden overgebracht."

Men is gewoon, zijn waren te zenden naar onze koloniën en met een schrik wordt men wakker geschud als men bemerkt, dat de Importeur, van wien men in deze veelal afhangt, een concurrent gaat vertegenwoordigen, of dat buitenlandsche concurrentie u verdringt.

Ref. noemt ten slotte eenige industrieën, voor welke in Indië een min of meer ruim veld open ligt, behalve dat het ook voor Nederland van belang kan zijn, daaraan meer aandacht te wijden. O.a. zegt hij, dat ongetwijfeld op het terrein der metaalbewerking in den meest uitgebreiden zin, voor onze nijverheid nog heel wat te verrichten valt. 't Zij dan in Holland, hetzij dan in Indië zelf. Immers, is niet een groot deel der suikerfabrieken in Indië, zoowel als in Holland, ingericht door Duitsche machinefabrieken, en zou thans niet beter dan ooit te voren het tijdstip daar zijn, waarin onze vaderlandsche machine-industrie zich een groot gedeelte van dit terrein kon veroveren? Hoe onnoemelijk veel landbouwwerktuigen behoeft onze Indische landbouw niet? Hoeveel patjols, sikkels, ploegen, zaaien snijmachines zijn er niet in steeds aangroeiende hoeveelheid noodig; weinig of niets daarvan wordt nog in Indië of Nederland vervaardigd, doch door de groote importhuizen voorheen van Duitschland, thans van Japan en Amerika ingevoerd. Zou onze Hollandsche metaalindustrie, wetende dat er steeds meerdere hoeveelheden landbouwwerktuigen, voornamelijk uit den vreemde in Indië ingevoerd worden, niet overwegen of zij niet een grooter gedeelte van dit enorme debiet tot zich trekken kon?"

De vraag rijst o.m. „of, waar zooveel rubber in ruwen toestand uit Ned.-Indië gaat om daarin weer in groote, e l d e r s verwerkte, hoeveelheden terug te keeren, er in onze koloniën geen kans is voor fabrieken van gummi-artikelen en autobanden en of daarnaast een automobielfabriek, waar 't gebruik van deze voertuigen zoozeer toeneemt, niet op haar plaats zou zijn? Om cijfers te noemen, werden in 1914 in Ned.-Indië ingevoerd 1237 automobielen, 30194 rijwielen, te zamen ter invoerwaarde van bijna 6.5 millioen gulden. Voorts voor een (fiscaal geschat) invoerbedrag van ƒ 373000 aan auto-onderdeelen en ƒ 2.408.128 banden. De invoerwaarde in Ned.-Indië van auto's, fietsen, gummibanden en onderdeelen te zamen bedroeg dus in 1914 ruim 9 millioen gulden. Mij dunkt, sprekende cijfers voor nieuwe ondernemingen. Toch was reeds in 't begin van dit jaar, zooals ik heb waargenomen, een kleine fabriek van gummi-artikelen in aanbouw te Bandoeng, opgericht door de bekende industrieelen Bosscha te Bandoeng en Merens te Haarlem. Moge deze nieuwe industrie op Indischen bodem zich snel en gunstig ontwikkelen en door anderen van dien aard gevolgd worden!"

De heer Meeuwissen wijst er verder op, dat voor de vervaardiging van aardewerk, voor de tegelindustrie, voor de glas- en glaswerkindustrie, de azijnfabricatie, de grondstoffen in Indië in voldoende mate worden aangetroffen. En hij eindigt zijne beschouwingen met de aanwijzing, dat uitzending van vele bekwame en ijverige jongelieden, die de taak begrijpen, welke op hen rust, een dringende eisch is, en dat hij aan vele industrieelen in Nederland den raad zou willen geven: gaat zelf eens naar Indië en tracht zelf aldaar te organiseeren en te bereiken wat ge tot dusver op wat al te gemakkelijke wijze aan exporteurs en importeurs overliet.

In de boven besproken voordracht is de plaats, welke de nijverheid in de Inlandsche maatschappij inneemt of zal gaan innemen, voorshands van ondergeschikt belang geacht. De belangen van de Nederlandsche nijverheid stonden den spreker in de eerste plaats voor oogen. Daartegenover mag herinnerd worden aan den avond van 29 April van dit jaar, toen de directeur van het departement van landbouw in N.-I., Dr. H. J. Lovink, voor de leden der vereeniging *Oost en West* een en ander mededeelde van de denkbeelden der regeering met betrekking tot de aanmoediging van de nijverheid bij den Inlander, en hij verschillende maatregelen noemde, die de regeering te dezen aanzien in overweging had en ten deele reeds uitgevoerd, betreffende aanvankelijk het kant- en vlechtwerk, het pannen- en pottenbakkersbedrijf, de cassave- en oliebewerking. Naast de reeds verstrekte practische voorlichting, had zij de behoefte erkend aan het geven van meer wetenschappelijke technische voorlichting, en daarom een jong Europeesch technoloog-scheikundige als z.g. nijverheidsconsulent aangesteld. [1]) Deze, de heer L. Utermark, is vooraf in de gelegenheid gesteld reizen te doen ter verrijking van zijne kennis door onderzoekingen en opnemingen in verschillende nijverheidsdistricten van Europa.

Hoezeer overigens de ontwikkeling van de nijverheid in Indië in het algemeen de Regeering ter harte gaat, is ook gebleken door de benoeming in 1915 van eene commissie, die een onderzoek heeft in te stellen naar de mogelijkheid tot het in het leven roepen van nieuwe takken van fabrieksnijverheid in Ned.-Indië, voornamelijk ter verwerking van in Indië aanwezige grondstoffen, en voorts door de zending van het Eerste Kamerlid, H. H. van Kol naar Japan, met de opdracht om een onderzoek in te stellen naar den staat van ontwikkeling van de nijverheid aldaar en naar hetgeen daar te lande is

[1]) Verg. „Het Koloniaal Weekblad" van 4 Mei 1916 No. 18: De Inlandsche nijverheid in Ned.-Indië.

verricht om die nijverheid te bevorderen en tot ontwikkeling te brengen. Aan laatstbedoelde opdracht hebben wij thans te danken de openbaarmaking van het in twee deelen verschenen lijvig rapport van den heer van Kol: *De ontwikkeling der Groot-Industrie in Japan.*

bedrijfsuitgaven ƒ 2.324.000 hooger geraamd en de ontvangsten ƒ 1.060.000 hooger, waardoor het slot ƒ 1.264.000 ongunstiger is, n.l. voor 1917 een verlies van ƒ 1.124.000 tegenover een geraamd overschot voor 1916 van ƒ 140.000, hetwelk echter, gelijk hiervoren reeds is aangeteekend, vermoedelijk zal verkeeren in een verlies van ƒ 1.180.000

Samenwerking van Europeanen en Inlanders in het Patholigisch Laboratorium te Medan.
(Uit „Omgang met Inlanders", door J. C. van Eerde).

Bovenstaand kiekje werd ons welwillend afgestaan door *Neerlandia*, het orgaan van het *Alg. Ned. Verbond*. In het Sept.-nummer wijdde de hr. *Th. G. G. Valette* zeer waardeerende woorden aan de vier onder bovenstaanden titel uitgegeven voordrachten van den Dir. der Afd. Volkenkunde van het *Kol. Instituut*, waarvan ook wij den tweeden, in 1915 uitgekomen, druk met ingenomenheid begroetten.

De heer V besluit zijn artikel met de volgende woorden:

> Ten slotte keert Van Eerde terug tot de in den aanvang gedane vraag: hoe kan de saamhoorigheid, de verdraagzaamheid, de onderlinge waardeering tusschen Nederlander en Inlander bevorderd worden?
>
> „Welk antwoord vonden wij op die vraag?
>
> Een heel eenvoudig antwoord. Slechts één ding is noodig: een juist oordeel omtrent hen, met wie wij samenwerken." (blz. 176).
>
> Van Eerde heeft zonder twijfel allen met Inlanders in aanraking komende Europeanen in de eerste plaats, maar verder ook allen, die hoewel in Europa verblijvende, belangstellen in onze koloniën, een grooten dienst bewezen met zijne vier voordrachten en aan het Instituut komt alle lof toe deze voordrachten in aangenamen vorm en versierd met enkele fraaie platen, onder het bereik van zeer velen te hebben gebracht. Mogen deze voordrachten nog menigen nieuwen druk beleven en de volgende nummers van de Afdeeling Volkenkunde even belangrijk zijn als dit eerste nummer!

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

Volgens de jongste berichten heerschte half Aug. jl. te Batavia nog altijd de c h o l e r a. Het rapport van 18 Aug. luidt:

1 nieuw geval bij een Europeaan.

Er zijn onder behandeling: 2 Europeanen en 1 Chinees.

Een mislukte overval.

In den nacht van 9 op 10 Aug. trachtte een bende het marschbivak bij Seroela in de onderafdeeling Takengön, in Atjeh, binnen te dringen, aldus wordt aan de „L o c." geseind.

Licht gewond werden daarbij de Europeesche sergeant Otten en twee inlandsche minderen.

De bende liet blanke wapens en twee dooden in onze handen.

Het Indisch ontwerp.

Hierin komen de volgende bijzonderheden voor, zoo schrijft het B a t. N i e u w s b l a d:

Belastingen. Hooger zijn geraamd:

accijnzen	ƒ 400.000
personeele belasting	„ 130.000
inkomstenbelasting	„ 1.170.000
tijdelijke suikerbelasting	„ 4.000.000
verponding	„ 100.000
recht van openbare verkoopingen	„ 95.000
slachtbelastingen	„ 112.000
bedrijfsbelasting	„ 1.300.000
hoofdgeld	„ 221.000
landelijke inkomsten	„ 315.000
Lager zijn geraamd:	
zegelrecht	„ 173.000
bijzondere belastingen	„ 124.000

Monopolies. Het overschot is hooger geraamd voor:

pandhuizen	ƒ 1.487.000
zout	„ 487.000
en lager voor:	
opium	„ 167.000

Voor de pandhuizen zijn de inkomsten ƒ 1.422.000 hooger en de uitgaven ƒ 65.000 lager geraamd.

Voor zout zijn de ontvangsten en uitgaven hooger geraamd onderscheidenlijk ƒ 1.072.000 en ƒ 585.000.

De ontvangsten van opium-verkoop zijn ƒ 1.000.000 lager, de kosten ƒ 868.000 lager geraamd.

Producten. Het overschot is hooger geraamd voor:

kina	ƒ 167.000
steenkolen	„ 768.000
caoutchouc	„ 190.000
boschwezen	„ 227.000
doch lager voor:	
koffie	ƒ 144.000

Bedrijven. Het overschot is voor de spoor- en tramwegen ƒ 321.000 hooger geraamd, door eene stijging van de ontvangsten van ƒ 2.519.000, waartegenover een toeneming van de bedrijfsuitgaven van ƒ 2.198.000 staat.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst zijn de

Allerlei ontvangsten. Hooger zijn geraamd:

afstand van grond	ƒ 67.000
haveninkomsten	„ 1.632.000

Indië weerbaar.

Naar de O. I. bladen melden, hebben de Amboineesche en Menadoneesche vereenigingen te Batavia besloten, zich bij de actie van het comité „Indië Weerbaar" aan te sluiten en „en massa" deel te nemen aan de groote vergadering in het Decapark op Donderdag 31 Augustus a.s.

Voorts vernemen we, dat verschillende sportclubs te Batavia besloten hebben, gezamenlijk in optocht de stad door en zoo naar de vergadering te trekken.

Ook de leerlingen van de hoogste klasse van Gymnasium, K.W.S. etc. zullen een bescheiden plaatsje op het meeting-terrein innemen. Zij, de spes patriae, zullen er waarschijnlijk het eerste aan toe zijn, met hun eigen persoon het denkbeeld van een weerbaar Indië tot werkelijkheid te helpen maken. Eenige inlandsche vereenigingen zijn doende onder hunne leden propaganda te maken voor aansluiting. Ook uit andere plaatsen bereikten het comité adhaesie-betuigingen en toezeggingen, de vergadering op 31 Aug. te komen bijwonen.

Kinderpolikliniek.

Het L e g e r d e s H e i l s zet zijn goed en vruchtbaar, in N.-Indië met succes bekroond werk, met krachtige hand voort. Thans wordt vermeld dat de stichting van de verloskundige kliniek op Tambakbajan, waar inlandsche moeders en behoeftige Europeesche vrouwen bij bevalling geholpen worden, is uitgebreid met een kinderpolikliniek, blijkgevend hoe het met de kleine middelen en beperkte ruimten heeft gewoekerd, om iets tot stand te brengen, zóó volledig en doelmatig, als het mogelijk was. 19 Augustus had met eenig ceremonieel de opening door kolonel D e G r o o t plaats onder buitengewoon groote belangstelling van inlandsche zijde. Raden Priodipoer vertolkte de woorden van kolonel De Groot en vroeg den aanwezigen, of zij naar hun kampongs en dessa's wilden gaan vertellen, wat zij gezien hadden en hoeveel hier voor de verpleging van het inlandsche kind wordt gedaan.

Gemeentelijke actie die navolging verdient.

De „Loc." geeft een drietal berichten, die aantoonen, dat men in Semarang tenminste wat doet voor de gemeentelijke verzorging.

Over het Sompok-plan — plan om in het Z. Oosten goedkoope woningen te bouwen — lezen we:

De Sompok-bevolking gevoelt er over het algemeen weinig voor om van gemeentewege hun bezitrechten te laten afkoopen. Met een der bezitters, Kartorono, is thans accoord verkregen. Hij staat zijn Sompokterrein (6480 bouw) af en krijgt er 7322 bouw grond aan Pandean Lamper voor terug, maar dan op zijn verzoek onder bepaling, dat de gemeente van al hare aanspraken op dien grond afziet.

Aan den gemeenteraad wordt voorgesteld een waterdichte deklaag op Peterongan aan te brengen. De kosten worden op ongeveer ƒ 18.000 geraamd. Eerst zal echter de nog onderhanden zijnde wegverbetering

moeten worden afgemaakt en daarna nog de wegen Krangan en Depok.

Op voorstel van het lid der technische commissie Atmodirono zal er tegelijk met het aanbrengen van een waterdichte deklaag op den Karreweg een trottoir langs dien weg moeten worden aangelegd. Kosten ƒ 10.400.

„Kom daar eens om op Batavia! Zoo roept het „Bat. Nieuwsbl." uit.

Kunst-instituut.

Er bestaan plannen, te Soerabaja een Instituut voor Vocale-, Dramatische-, Instrumentale- en Decoratieve Kunst op te richten. Opgericht door jonge, wilskrachtige, idealistische menschen, verdient het streven zeker waardeering van allen, die artistiek voelen en willen medewerken aan het beperken van het materialisme in Indië. Zoo schrijft het Bat. Nieuwsblad.

Voor de volgende vakken deden onderstaande leerkrachten toezegging, tot de school toe te treden:

Koren, orkestoef., ensemblespel: Mario Paci te Soerabaja;

Solozang, hyg. spreken: Mej. Berti Stokhuyzen;

Declamatie—hyg. spreken: Berta van Helsdingen—Schoevers;

Rythmische gymnastiek—plastiek—Dalcrose dansen: Mej. Bertie Stokhuyzen;

Nederlandsche letterkunde: de heer Willemsen;

Etude littérature française (poësie-theâtre): Md. M. Godefroy;

Costuumleer—decoratieve kunst: Mej. J. de Brey;

Kinderkoor: Mej. Bertie Stokhuyzen.

Een geschikt huis is al gehuurd.

De Haagsche Hulpraad voor Zendingsstudie.

Het volgende werd ons ter plaatsing toegezonden:

(Door een noodlottige vergissing eerst thans in plaats van verleden week geplaatst).

„Andermaal richt de H.H.Z.S. zich tot de Zendingsvrienden om hen op te wekken ook gedurende den komenden winter aan het werk der Zending hun belangstelling te geven.

De H. H. Z. S. organiseerde voor dat doel een geheele reeks van samenkomsten, deels 's middags, deels 's avonds te houden, waar zendelingen en zendingszusters op boeiende wijze mededeelingen zullen doen uit den schat hunner ervaringen op het verre Zendingsveld.

Mevrouw Hofman—Stolk heeft op 19 dezer in de „Fransche Kerk" een voordracht gehouden over „I n e i M a s è k a" (de vrouw van het bekende Christen-stamhoofd Papa i Woente), welke zeer belangwekkend was.

In de tweede avondbijeenkomst, in hetzelfde kerkgebouw, hoopt op te treden Zendeling J. N. Bieger, welke een reeks van jaren op het eiland Nias pioniers-arbeid verrichtte. Zijn voordracht in den winter van 1915—1916 in de kerkzaal van het Diakonessenhuis alhier over: „Siror-Sihono" heeft op de toen aanwezigen een diepen indruk gemaakt. De H. H. Z. S. twijfelt niet of het nieuwe onderwerp: „Boeloe-ana'a, de dochter van den Koppensneller" zal zeer de moeite waard zijn.

De sprekers voor de middagsamenkomsten vertegenwoordigen het werk van allerlei uitzendende lichamen. Naast Oost-Indië komt ook West-Indië aan het woord.

Het is juist het streven van den H. H. Z. S. om het werk der Zending zoo breed mogelijk te laten zien en de gemeente in staat te stellen, geleidelijk een zoo volledig mogelijk beeld te ontvangen van de velerlei vertakkingen van den Zendingsarbeid.

De H. H. Z. S. hoopt, dat een flinke opkomst in het nieuwe Clubhuis van veel belangstelling blijk zal geven.

Het z.g. Clubhuis werd n.l. van Mauritskade 55 verplaatst naar Van Speijkstraat 153—157. Hir is een keurig ingerichte, zeer geriefelijke vergader-gelegenheid op den beganen grond, waar een 140-tal personen gemakkelijk kunnen samenkomen. De zaal heeft helder licht en is goed geventileerd.

Op 25 Oct. e.k. ten 3 ure n.m. zal Mej. Zuster van G h e e l G i l d e m e e s t e r (Genootschap voor In- en Uitwendige Zending te Batavia) er een voordracht houden over „Het werk in de Achterbuurten van Batavia."

Twee middagsamenkomsten, die van Donderdag 7 December en van Woensdag 14 Maart 1917, zullen te half vier gehouden worden in de Kerkzaal van het Diaconessenhuis.

Voor geen der hierboven aangekondigde samenkomsten wordt een toegangsprijs gevraagd. Bij het uitgaan ontvangt men echter gelegenheid in de collecte bij te dragen voor de bestrijding der onkosten en voor het werk der Zending.

Behalve voor bovengenoemde Zendingssamenkomsten wekt de H.H.Z.S. ook met aandrang op tot het deelnemen aan Zendingsstudiekringen.

De laatste winters hebben zich enkele dezer kringen in Den Haag gevormd, die een der daartoe door den Zendingsstudie-Raad uitgegeven Handboek in onderlinge bespreking namen. Wie nader op de hoogte wil komen van het doel en het werken dezer kringen, waarvan reeds veel zegen is uitgegaan, vrage bij den Secretaris van den H.H.Z.S. (adres enz. hieronder) de gratis-brochure Zendingssudie, uitgeschreven door Secretaris van den Z.S.R.

Daarin wordt men uitvoerig ingelicht over doel en werkwijze van Zendingsstudiekringen en vindt men ook titel, prijs enz. van de Handboeken, welke het Heidendom, den Islam en de Zending in Oost- en in West-Indië op aantrekkelijke wijze behandelen. De boeken zijn bij iederen boekhandelaar, alsmede bij den Secretaris te verkrijgen en leenen zich mede zeer voor geschenk of voor persoonlijke studie.

Wie aan een kring wil deelnemen, stelle zich met den Secretaris in verbinding, die gaarne alle gewenschte inlichtingen verstrekken zal.

De reeks Zendingsbijeenkomsten voor Jongeren, welke vorig jaar in verschillende wijken der stad werden georganiseerd, worden ook thans voortgezet onder leiding van enkele Zendingsvrienden, die zich daaraan belangeloos wijden.

Voor jongens en meisjes bestaat alle gelegenheid tot aansluiting. Ook hiervoor zijn inlichtingen te bekomen bij den Secretaris.

Verre van dien, dat het nu geen tijd zou zijn ons met de Zending bezig te houden, eischen de tegenwoordige omstandigheden, dat wij ons juist nu meer dan ooit in de Zending inleven.

Op het onlangs alhier gehouden Eerste Congres voor Koloniaal Onderwijs is o.a. erkend dat de Zending een gewichtig aandeel heeft in de Opvoeding, ook op geestelijk gebied, van de bevolking van onze Bezittingen in Oost- en West. Laten wij ons dit feit niet minder duidelijk voor oogen stellen en meer dan ooit onze verantwoordelijkheid daartegenover beseffen. Het treft bijv., dat nagenoeg alle Zendingsvereenigingen in ons Vaderland in de negen afgeloopen maanden belangrijk minder hebben ontvangen dan zij noodig hebben; minder ook dan in die zelfde maanden van 1915 werd ontvangen.

De Haagsche Hulpraad voor Zendingsstudie:

Ds. J. M. JALINK, Voorzitter.
A. J. C. VAN SETERS, Secretaris, Javastraat 78 (Tel. 7019).
G. J. CRAMER, Penningmeester.
Jonkvr. H. B. DE LA BASSECOUR CAAN.
Mevr. de Wed. S. C. P. v. MUSSCHENBROEK-Moerman.
J. LENS, Hoofd der Moll-School.
A. OOSTERWIJK, Hoofd der Koningin-Wilhelmina-School.

Straat in de benedenstad van Batavia.

Suriname.

„De nieuw benoemde Gouverneur, de heer S t a a l, heeft in de kolonie een goede pers", schreven wij in ons nummer van 5 October. Wij ontvingen nu ook het nummer van het blad „*Suriname*" van 29 Aug., waarin deze benoeming besproken wordt. Aan het uitvoerige artikel ontleenen wij het volgende:

......„De benoeming van den heer Staal tot Gouverneur is sympathiek aan allen, die den benoemde kennen en hem hier als Gouv.-Secretaris aan het werk hebben gezien.

De heer Staal was een hard werker, maar een man, die niet van veel omslag hield, hoewel hij op degelijk werk gesteld was. In zijn tijd was de Gouvernements Secretarie nog iets — zij was de zeef, waar door het werk der andere departementen ging. Als de rechterhand van Gouverneur Idenburg had de heer Staal toentertijd eenigszins de positie van ondergouverneur en...... hij reed zijn collega's, de depar-

tementshoofden, op de stang. Een krachtige wil heeft de heer Staal dan ook steeds aan den dag gelegd. Toch had hij geen autocratische neigingen en was hij er de man niet naar om zijn zin door te drijven, als hij van ongelijk overtuigd werd. Hij had ooren voor iedereen en was bereid zijn inzichten voor betere prijs te geven, al kwamen die van zijn ondergeschikten"......

......„De heer Staal is een man van erkende bekwaamheid. Hierop zou alleen al kunnen wijzen het

Zeemuur van Georgetown (hoofdstad van Britsch Guiana), gebouwd door den Nederl. Ingenieur Jhr. Hora Siccama

feit, dat een bewindsman als de heer Idenburg zoowel toen hij hier op het Plein zetelde, als later op den Buitenzorgschen troon, den heer Staal steeds in de ambtelijk meest nauwe positie bij zich wilde hebben en deze daarna tot de betrekking van Secretaris-Generaal aan het departement van Koloniën, dus als eerste raadsman van den Minister, werd geroepen.

Hoe het nu zou zijn? Laten wij daarover niet spreken. Stof tot vergelijken van den tijd van den heer Staal met den huidigen is er anders te over.

Vermelden wij slechts dat chef en ondergeschikte elkaar hebben leeren waardeeren"......

„In den persoonlijken omgang was de heer Staal een beminnelijk man, die door zijn hoffelijke en voorkomende manieren ieder dadelijk voor zich innam. Als gedelegeerde van den Gouverneur had hij de volle sympathie van alle leden der Staten wegens zijn tegemoetkomende houding, vrij van de arrogantie en laatdunkendheid, welke in den laatsten tijd zoo prikkelen.

De heer Staal heeft in zijn loopbaan rijke en veelzijdige ervaring van Koloniale Regeering opgedaan — zoowel van het standpunt van het Moederland uit — als in de koloniën zelve. Werkelijk, een betere leerschool voor het gouverneurschap kon niet gemaakt zijn. En te gelukkiger is de omstandigheid, dat de nieuw benoemde Gouverneur de zaken der kolonie zoo goed kent — een kennis welke hij in de alles overziende betrekking van Gouvernements-Secretaris ruimschoots kon opdoen — nu het stel hoofdambtenaren geleidelijk vernieuwd wordt en thans juist in twee zulke gewichtige betrekkingen als die van Procureur-Generaal en Administrateur van Financiën, nieuwe, aan de kolonie tot nog toe vreemde menschen optreden.

Is de heer Staal als administrateur en mensch de meest gelukkige keus, welke voor de bezetting van den zetel op het Plein alhier kan gedaan worden — althans als de tijd hem niet veranderd heeft — daarbij komt nog de gelukkige omstandigheid, dat tengevolge van zijn betrekking der laatste jaren met het Departement van Koloniën, hem van die zijde zeker niet de noodige medewerking zal ontbreken.

De vraag zou kunnen gedaan worden, of de heer Staal het initiatief zal blijken te bezitten, noodig om de kolonie uit haar verval op te heffen. Wij hebben alle reden dit te hopen, gezien den breeden blik in zaken, welke hij steeds toonde"......

Het blad eindigt zijne beschouwingen met dezen wensch:

„Dat wij in den nieuwen Gouverneur onzen ouden Staal mogen terugkrijgen en hij zijn ambtenaren in de eerste plaats een goede staalkuur zal laten doormaken tot heil van de kolonie!"

Slechts één opmerking wenschen wij hier aan toe

Victoria Law Courts te Georgetown, gebouwd door den Nederl. Ingenieur Jhr. Hora Siccama.

te voegen: de heer Staal wachte zich er voor de Secretarie te herstellen tot „zeef". Niets verlamt het verantwoordelijkheidsgevoel der departementshoofden zoo zeer als de wetenschap, dat er zoo'n zeef staat tusschen hen en den Gouverneur. Wij herinneren ons den tijd, dat de departements-chefs elkaar spottend vroegen: „Onder welken secretarie-klerk of adjunct-commies dien jij?" Die toestand moet nooit terugkeeren. Hebben de departementshoofden de zeef noodig, dan deugen zij niet voor hunne betrekking en moeten zij voor anderen plaats maken.

* * *

Naar het Nederl. correspondentiebureau in Den Haag verneemt, moet er op aanstichting van den benoemden gouverneur van Suriname, den heer Staal, een commissie of syndicaat in wording zijn in het belang van de cultures in Suriname.

* * *

De heer *Fred. Oudschans Dentz* zendt ons een overdruk van een interessant artikel in „*De Navorscher*", getiteld: „*Historische monumenten van Britsch Guyana*", waarop wij de aandacht onzer lezers vestigen.

* * *

Blijkens een advertentie in de *N. R. Ct.* is de heer *W. L. Loth*, oud-Gouvernements landmeter in Suriname, op 29 Sept. j.l. overleden. Wij stellen ons voor spoedig terug te komen op den levensloop van dezen merkwaardigen Surinamer.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Javaansch „Vonklicht". *R. M. Soenokoesoemo* schrijft in *De Voorpost:* „De laatste belangrijke gebeurtenissen, voor ons van niet weinige beteekenis, waar het „vonklicht" nog niet opvalt, zijn zeker de volgende: 1e. *Het ontslag van den heer Darna Koesoema.* 2e. *Het vraagstuk van de Japanners als leden van Insulinde*, met als gevolg het drijven van de Indische pers om Tjipto, den recalcitrant, voor goed onschadelijk te maken.

Het is mogelijk, dat ik hiermee met de nachtschuit kom, maar de kwestie is van te ernstigen aard, dan dat wij haar zoo maar als vuurvliegje, dat slechts voor één nacht heeft te leven, konden beschouwen. Hoe het ook zij, *Darna Koesoema* is een Javaan, en men neme 't mij niet kwalijk, als ik bij het zoeken naar een verband tusschen zijn ontslag en zijn niet voldoend plichtsbesef, mijn Javaansche bril opzet en vooropstel, dat degenen, die *Darna* moeten beoordeelen, vóór alles toch Europeanen zijn. Dit zeg ik vooruit om mijn lezers voor te bereiden hier geen verwachtingen van mij te koesteren, die ten eene male onvereenigbaar zijn met de gevoelens van een slaaf. Inderdaad voel ik niet meer dan een slaaf en was dat niet het geval, dan zou ik wellicht een „eerlijker" standpunt kunnen innemen, maar een *slaaf* kan dat nu eenmaal niet; het gevoel van „slaaf zijn" bindt hem aan zijn medeslaven en speelt hem groote parten. Het ontslag nu van den heer *Darna Koesoema* wekt bij iederen Javaan wantrouwen tegenover de blanke werkgevers. Vraag nu niet naar het „waarom", het is zoo. Men krijgt daar den indruk van een meeningsverschil, niet tusschen een werkgever en een werkman, maar tusschen een overheerscher en een overheerschte, waarbij de eerste al dadelijk gebruik maakt van zijn macht en korte metten neemt, zonder zich verder rekenschap te geven van de oorzaken en eventueele gevolgen, die daaruit mochten voortvloeien, een daad dus, aan kortzichtige meesters eigen. Te vreemder en pijnlijker wordt nu de zaak, als men verder bedenkt, dat in ons geval de werkgever is een vereeniging van werknemers met aan het hoofd socialisten, mannen, die als hun allereerste plicht moeten rekenen: den armen steun te verleenen, hun ellende te lenigen, de scherpe contrasten tusschen het leven van den kapitalist en den arbeider te verzachten, doch *vooral het recht* van dezen laatste te doen eerbiedigen. En de eerste daad, die zij nu doen, is iemand op staanden voet ontslaan, zonder meer en zonder voor de *socialisten-idee* geldige redenen. Als Darna Koesoema zich vergreep aan hun grootsch idee, dan zouden zeer terecht geen verzachtende omstandigheden deze misgreep goed kunnen maken. Maar dit is het geval *niet*. Wat is dan Darna's fout geweest? Hij heeft de vereenigingsbelangen verwaarloosd, zooals het heet, door langer weg te blijven, dan zijn verlof hem toestond. Het doordrijven van één der vóóraanstaande mannen van de I.S.D.V. om Darna te ontslaan, alsof deze louter voor zijn pleizier langer is weg geweest, teekent het karakter van de vereeniging, die vóór alles toch weer Europeanen als leden telt en er dus geen genoegen mee mag nemen als een gewoon Javaan, zooals Darna er een is, haar voor den gek houdt. Deze gedachtegang moet toch zeker in het brein van bedoelden voorman hebben post gevat; anders is het ontslag van Darna niet te verklaren. Het is niet het langer wegblijven dan wel de lichte opvatting van zijn ambt, die ten slotte tot dat ontslag heeft geleid. Ofschoon moet worden erkend, dat deze zienswijze eenerzijds juist is, anderzijds heeft de vereeniging rekening te houden met de oorzaak van zijn langer wegblijven. En dàt deed zij niet. Met het ontslag van Darna is de eerste politieke fout begaan. De I.S.D.V. moet nu voortaan niet rekenen op medewerking van de zijde der Java-

nen. Wellicht denkt zij er anders over en meent, dat zij het ook alleen af kan, zonder de Javanen. Wel ja, waarom ook niet! Maar dan is de profetie niet gewaagd, dat vroeg of laat in Indië twee I.S.D.V. zullen worden geconstateerd met als leden twee verschillende categorieën van menschen: Europeanen en Javanen. De ongewilde anti-these „Oost-West", treedt hier weer op den voorgrond. Deze zal blijven bestaan, zoolang het Westen het Oosten niet wil begrijpen en niet wil inzien, dat een gewone mier, die zich ten volle van zijn bestaan bewust is, zich niet minder voelt dan andere dieren, menschen of goden. Voor zoo'n brutale zelferkenning van een dood gewone mier staat het Westen verbluft, omdat het zich tot gewoonte heeft gemaakt neer te zien op alles wat niet blank is en geen „intellect" heeft.

Tot zoover over Darna. Wat aangaat de campagne van de *Indische pers*. Het is teekenend, hoe de Indisch-Europeesche pers naar aanleiding van Tjipto's „coquetteeren" met de Japanners zich beijvert om dezen het zwijgen op te leggen, desnoods weer met gebruikmaking van exorbitante rechten. Men vreest blijkbaar zijn invloed. Laten wij in het midden, wat de drijfveeren zijn geweest, die Tjipto er toe hebben geleid om de Japanners als leden van Insulinde aan te bevelen. Deze daad is hem echter zóó zwaar aangerekend en als oer-gevaarlijk beschouwd, dat de pers zich genoodzaakt ziet de regeering hiertegen te moeten waarschuwen. Wie maar een weinig op de hoogte is van de politieke stroomingen in Indië onder de Inlanders op het oogenblik, zal — als hij een Javaan is — een glimlach van voldoening niet kunnen verbergen, hoe weinig complimenteus er over hem ook wordt gedacht. Immers Tjipto's actie als één met een zeer gevaarlijke strekking te gaan beschouwen, komt hierdoor: dat men van den ontwikkelden Javaan ook veronderstelt, dat deze weinig zelfstandigheid bezit en dus gemakkelijk zal worden beinvloed door de wilde actie van den ex-banneling. Het is geen vriendelijk compliment aan ons adres, maar toch zijn wij er blij om, omdat wij daar hebben geconstateerd, dat Tjipto door de Indische pers wordt gevreesd, één overwinning ten minste van onzen kant. Iedere Javaan, ook al is hij diens gebeten politieken tegenstander, ziet in Tjipto nog altijd den *Javaan*, en zal volgaarne verklaren, dat hij absoluut ongevaarlijk is. Hij heeft noch de intellectuels noch de massa achter zich. Doch elke *laffe* poging om hem onschadelijk te maken, beschouwt iedere Javaan als een misdadigheid.

Vreemd, als 't waar is. Het te Soerakarta verschijnende dagblad *Darmo Kondo* schrijft in zijn nummer van 7 Augustus j.l. over de ter Sumatra's Oostkust opgerichte vereeniging „*Indië Weerbaar*" het volgende: Volgens mededeeling van het dagblad *Oetoesan Hindia* heeft zich te Medan een comité gevormd ter oprichting van de vereeniging: „*Indië Weerbaar*", tot leuze voerende „*Je maintiendrai.*" Het comité stelt zich ten doel propaganda te maken voor het weerbaar maken van Indië tegen een inval van of een aanranding door een buitenlandschen vijand. Na de samenstelling van dit comité werd een telegram verzonden aan de Koningin-Moeder en een telegram aan den leger-commandant. Tijdens de vergadering ter samenstelling van het comité vroeg de assistent-resident een Japanner ter vergadering te komen, met het doel om hem te kennen te geven, dat de oprichting van de vereeniging niet tegen Japan was bedoeld (natuurlijk in verband met de juist tusschen Japan en Indië geopende handelsrelaties). Na deze uiteenzetting verzocht de vergadering bedoelden Japanner de vergadering te verlaten.

Kakoewatan Hindia. De *Medan Rajat*, een in de Lampongs (Tandjong Karang) verschijnend dagblad, vermeldt in zijn nummer van 5 Augustus j.l. onder bovenstaand hoofd, dat de scheepswerf te Fijenoord opdracht had gekregen, om vier onderzeebooten te bouwen tot verhooging der weerbaarheid van Ned.-Indië ter zee.

—**Onderwijs op Holl. Inl. scholen.** De *Pembrita Betawi* ontleent uit het *Bat. Nieuwsblad* het volgende over het verhandelde op de Semarangsche vergadering van *Mangoenhardjo:* De voorzitter stelde voor, aan de Regeering te verzoeken om de H.I.S. te doen aansluiten bij de M.U.L.O.-scholen en de H.B.S. en wel door middel van vervolgcursussen, welke tot het toelatingsexamen H.B.S. in de gelegenheid zouden stellen en ook tot het volgen van de lessen aan verder gaande onderwijsinrichtingen. De heer Tohar wees op de bepaling, dat kinderen, die twee maal in dezelfde klasse blijven zitten, van de school moeten worden verwijderd. Dit is niet billijk. Eerstens, omdat op de Europeesche lagere school zulk een bepaling niet bestaat; daar is een leeftijdsgrens gesteld; tweedens, omdat het voor een Javaansch kind zeer moeilijk is Nederlandsch te leeren. De heer *Soedjono* juichte den maatregel echter toe, want anders zouden geschikte leerlingen geen plaats kunnen krijgen. Het individueel belang moet wijken voor het algemeene. De heer *Sosrohadikoesoemo* vond de bepaling ook niet billijk, maar voorloopig moet er in berust worden, omdat er, wegens te weinig scholen, thans zoo'n groot plaatsgebrek is. De domme leerlingen moeten in dit overgangstijdperk dan maar plaats maken voor de pientere. Alleen wanneer alle gegadigden plaats kunnen krijgen, is de tijd gekomen om tegen dezen maatregel te ageeren. Besloten wordt: voorloopig in de bepaling te berusten. Op voorstel van den regent van Blora wordt besloten, bij de Regeering aan te dringen op opvoering van het onderwijs op de 2de klasse Inlandsche scholen.

Boedi Oetomo. In de *Pembrita Betawi* is de beschrijvingsbrief opgenomen voor de algemeene vergadering van *Boedi Oetomo* te Soerabaja. Met afwijzend praeadvies van het hoofdbestuur, komen daarop de volgende punten voor: *a. Instelling van leerplicht* (Tjilatjap). *b. Afschaffing van den voorrang van adellijke kinderen bij de toelating tot de H. I. scholen* (Tegal); en *c. Toekenning van een adellijken titel aan daarop geen recht hebbenden bij benoeming tot gouvernements beambte* (Bobotsari). In de *Oetoesan Hindia* is vermeld, wat de voorzitter van de *Centrale Sarikat Islam* op deze Bondsvergadering te Soerabaja gezegd heeft, naar aanleiding van het bijeen roepen van het nationaal congres te Bandoeng. De bedoeling is: alle Inlanders te maken tot burgers van één Indischen Staat, onder ééne wetgeving, opdat zij hunne rechten zullen kunnen verdedigen tegen alle aanrandigen van niet-Inlanders. Java telt minstens 37 millioen Inlanders. De overige bewoners van dit eiland zijn vreemdelingen, te zamen 1 à 2 millioen. De meeste Inlanders belijden één godsdienst,zij hebben een eigen geschiedenis,een eigen beschaving, een eigen levensbeschouwing, verschillend van die der andere rassen. De Inlanders zijn eeuwen lang ellendig klein gehouden, thans hernemen zij het recht om zelf over hun lot te beschikken zonder inmenging van die weinig talrijke andere rassen. Wel willen zij om de medewerking van die andere rassen vragen, zonder evenwel aan eigen belangen te kort te doen.

Godsdienstvrijheid. In de *Pembrita Betawi* zijn opgenomen de door de Engelsche Regeering openbaar gemaakte Duitsche regeeringsaanschrijvingen, strekkende tot bestrijding van den Islam in Oost-Afrika. Het blad acht 't niet ondienstig zulks ter kennisse te brengen van de Inlanders in N.-I., die onder het Nederlandsch gezag rustig hun Mohamedaansch geloof mogen blijven belijden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Tjipto lijdende. Wat voert Tjipto toch uit? Zoo vraagt de *Perniagan*. In den laatsten tijd houdt hij zich nog al rustig. Toch wordt beweerd, dat hij bezig is zich een aanhang te vormen om op 31 Augustus de meeting in het Decapark (Batavia) voor de weerbaarmaking van Indië in de war te sturen. Hij zou dan met een groote bende schavuiten komen om een tegen-demonstratie te houden. 't Is te hopen — alzoo de schrijver — dat hij vóór dien tijd mag worden opgevat en onschadelijk gemaakt. De *Hindia Poetra* schrijft dienaangaande 't volgende: Tjiptomangoen Koesoemo neemt in *De Voorpost* afscheid van zijne lezers en partijgenooten. Hii gaat landbouwer worden en zal twee of drie jaren zich uit de *Beweging* terug trekken. Hij is niet bang voor de bedreiging van weer geinterneerd te worden. De Regeering bleek geen aanleiding te kunnen vinden om nogmaals van exhorbitante rechten gebruik te maken. Den Resident van Semarang onze felicitatie. Ook is Tjipto's verklaring geen zand-in-de-oogenstrooierij; de Javaansche revolutionnair is werkelijk ziek. Zijn dokter schreef hem absolute rust voor, minstens twee jaren lang. We hopen van ganscher harte, dat Tjipto, na die kuur, weer frisch en welgemoed zijn wel-versneden pen op zal nemen in het belang der Indische Beweging.

De Javaansche politie. In de *Medan Rajat* — alzoo het *Bat. N.*, waarvan de korte inhoud in de *Perniagan* wordt overgenomen, komt onder het hoofd: „*Heran*" (verwondering, verbazing) het volgende voor aan het adres van den Javaanschen politie-oppasser: „Het is voorheen gebeurd, dat de auto, waarin de G.-G. Idenburg was gezeten, ter hoogte van een kruispunt door een Javaanschen politieoppasser werd aangehouden, omdat een der lantaarns van den auto was uitgegaan; maar verwondering baart het stellig, dat politieagenten 's avonds te Tandjong Karang en te Telok Betong op het rijwiel zitten zonder licht. Mag dat, omdat het de politie is? Welnu, dan daarnaast het zeer waarschijnlijke feit, dat als de berijder van het rijwiel een *singkeh* ware, pas van Tiongkok gekomen en nog geenszins op de hoogte van de Indische toestanden, die zonder licht op zijn rijwiel zat, hij dadelijk door den magistraat zou zijn gestraft geworden met een boete van *f* 1 à *f* 2. Hem zou dan een verantwoording, dat politieagenten zelve inzake het zonder licht rijden een overtreding hadden gepleegd tegen de bestaande keur, niet gebaat hebben.

Dezelfde schrijver uit in hetzelfde blad zijn blijkbaar rechtmatigen wrevel tegen grobakvoerders, die langs den steil afloopenden weg van Tandjoeng Karang naar Telok Betong gevaar opleveren voor wielrijders, door niet behoorlijk den linkerkant van den weg te houden, ingevolge de politiebepalingen; immers, ziet zoo'n grobakvoerder een auto aankomen, die hem voorbij zal rijden, dan zal hij zich haasten zijn trekdieren op het rechte spoor te brengen. Aan het laatste zouden wij — de redactie — willen toevoegen: „tout comme chez nous", als men bijv. den toestand ziet nabij de spoorovergang over den grooten weg bij het station Batavia-Noord, waar karrevoerders, nà het wegnemen van de sluitboomen.

vaak zig-zag rijdende, *racen*, misschien met de bedoeling om den verloren tijd, veroorzaakt door het noodzakelijk moeten wachten, in te halen, doch vergetende, dat zij door hun onhandig rijden met zwaar belaste grobaks een gevaar voor het lokaal verkeer op dergelijke drukke punten kunnen zijn.

Van Vreemde Koloniën.

Britsch-Indië kroonkolonie.

Terwijl Britsch-Indië zijn offers in allerlei vorm aan 't moederland brengt, tot steun in den strijd tegen de centrale staten, ziet 't toch niet af van zijn streven naar een minder afhankelijk bestaan. Volgens een bericht in de „Times" zou een memorandum, geteekend door 19 gekozen leden van den imperialen wetgevenden raad, en overhandigd aan den onderkoning, de invoering van constitutioneele veranderingen na den oorlog bepleiten. Het stuk is nog niet openbaar gemaakt, zoodat van den inhoud alleen gemeld kan worden, wat als uitgelekt wordt medegedeeld. Het zou aandringen op spoedige invoering van zelfbestuur, in den trant, zooals de kroonkoloniën dit bezitten. Het beveelt aan onder de door verkiezing aan te wijzen leden van de uitvoerende macht een ruime plaats aan Indiërs te geven en het aantal ambtenaren in de wetgevende raden te verminderen.

Uit dit bericht is nog niet op te maken van waar deze beweging is uitgegaan en welke hare momenteele beteekenis is. In elk geval lijkt zij een teeken van 't toenemend verlangen naar zelfbestuur. Daar Engeland met de teekens des tijds voor zijn koloniale politiek wel rekening pleegt te houden en daar 't na den oorlog er zeker op uit zal zijn Britsch-Indië een edelmoedige belooning te geven, achten wij 't geenszins onwaarschijnlijk, dat de wensch der verzoekers binnen korten tijd in verwezenlijking zal gaan. Bij de samenstelling van 't Britsch Indische Rijk uit zeer verschillende landen, volken en elementen, met een ver uiteenloopende mate en wijze van ontwikkeling, zal 't vinden van een goede oplossing echter niet eenvoudig zijn.

Abessinië.

Over den staatsgreep in Adis Abeba zijn nog eenige nadere bijzonderheden bekend geworden.

De landshoofden besloten in een op 27 September gehouden raad tot de onttroning van Lidsj Peassoe, terwijl deze voor korten tijd naar Harrar was. De metropolitaan Aboena Mathaeas onthief het volk en de hoofden van hun trouw aan den afgezetten vorst.

Tegelijk met de verkiezing van Joezero Zeodita tot keizerin, werd ook de troonopvolger aangewezen, in Degiac Tassari Makomen.

Lidsj Jeassoe is in 1897 geboren, hij werd in 1908 tot kroonprins gekozen en in 't volgende jaar feestelijk als zoodanig uitgeroepen in tegenwoordigheid van keizer Menelik. De verkiezing was door dezen sterk beïnvloed, daar hij van geen ander candidaat wilde hooren. De jonge prins kwam onder leiding van Ras Tessama, die tijdens de ziekte van Menelik als regent optrad, doch (1911) nog vóór hem overleed (1913).

De regeeringsomwisseling in Japan.

Ziet een schrijver in de „Köln. Volkszeitung" het goed in, dan zou de omwisseling van ministerie in Japan op een verandering in koers wijzen, die voor de wereldgebeurtenissen in de toekomst van groote beteekenis kan worden. Het zou om niets minder gaan dan een volkomen ommekeer in de buitenlandsche politiek van 't eilandenrijk. Het kabinet Terautsji zou krachtig den weg inslaan, die 't afgetreden kabinet Okoema maar schoorvoetend durfde te betreden. 't Zou tot een nauwere aansluiting bij Rusland komen en openlijk een imperialistische politiek voeren.

Is dit Nederland's aandacht ten volle waard, ook Engeland zou 't niet onverschillig kunnen zijn, al strijden de 3 bondgenooten momenteel nog als voor één zaak.

Volgens den schrijver is te verwachten dat binnen korter of langer tijd het belangenverschil tot conflicten zal voeren, zoowel tusschen Japan en Groot Brittanië als tusschen Japan en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Op zich zelf is deze voorspelling niet nieuw, maar als 't nieuwe kabinet er op aanstuurt, zouden de conflicten meer naar onzen tijd verplaatst worden.

Tegenover Duitschland zou het kabinet elke verdere verscherping vermijden, zoodat ook geen krachtiger meedoen aan den huidigen oorlog te verwachten is.

Erkend moet worden, dat Japan hiervoor in den laatsten tijd ook al niet veel neiging heeft getoond, al is zijn invloed door 't leveren van oorlogsmateriaal geenszins onaanzienlijk geweest. Hieruit put Japan zoo groot financieel voordeel, dat 't wel niet in ijver zal verminderen. Ook 't nieuwe ministerie heeft geld noodig!

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indo-Nederlandsche wetgeving.

Bij de Uitg.-Mij. „Elsevier" te Amsterdam verscheen: „De Indo-Nederlandsche wetgeving. Staatsbladen van Nederlandsch-Indië, bewerkt en met aanteekeningen voorzien door J. Boudewijnse, G. H. van Soest en K. H. Boers, 73e afl. 1914 (slot)."

Het zal voor vele ambtenaren — rechterlijke zoowel als administratieve — een teleurstelling zijn geweest dat in den laatsten tijd „Boudewijnse en Van Soest" (met welken naam deze uitgave sedert jaren wordt aangeduid), zoo ongeregeld verscheen. Na het overlijden van den heer Van Soest kwam de heer Boers hem te vervangen, maar ook deze laatste, zoomede de heer Boudewijnse, is sedert overleden. De uitgever deelt nu in een „Bericht aan inteekenaars", mede, dat de heer P. J. F. van Heutsz de redactie op zich genomen heeft en hem een „andere deskundige op het gebied der Indische wetgeving" zal worden toegevoegd.

Het is te hopen, dat de achterstand nu spoedig tot het verleden zal behooren, want deze editie van de Ned.-Indische Staatsbladen staat in practische bruikbaarheid ver boven de officieele uitgaaf.

Een Akad. proefschrift over een hs. van Bonang.

Den 20sten dezer promoveert (aan de Rijks-Universiteit te Leiden) tot doctor in de taal- en letterkunde van den O.I. Archipel de heer B. J. O. Schrieke, op een proefschrift, getiteld: „Het boek van Bonang".

Soenan, of Pangeran Bonang, een der heiligen van Java, wiens optreden in Toeban dateert tusschen 1475 en 1500, heeft een boek nagelaten, hetwelk het onderwerp des heeren Schrieke's proefschrift uitmaakt. Het hs. is aanwezig in de Leidsche Universiteitsbibliotheek en werd waarschijnlijk als curiosum medegebracht door een der schepelingen van de eerste vloot naar Indië. Het is wel merkwaardig, dat eerst na ruim 300 jaren Nederlandsch bezit, de volle aandacht thans op dit geschrift is gevallen. Hoofdzakelijk is het van belang, — gelijk door den heer Schr. wordt uiteengezet, — voor onze kennis van de islamiseering van Java.

Hindia Poetra.

De jongste afl. van „Hindia Poetra" bevat een aantal kleine bijdragen, waarvan we noemen: Indië weerbaar, door S. Surya Ningrat I. De meening der landgenooten. — De „Volksraad", door Reflector. — Het eerste koloniaal onderwijscongres. — Samenvatting van eenige statistieken omtrent het Inl. onderwijs in Indië, door Toemengkor. — De invloed van het Nederlandsch op de Javaansche taal, door „een Javaan".

Koloniaal Tijdschrift.

Behalve het interessante en gedocumenteerde artikel van „Tertius" over Djambi, waaruit in het vorig Kol. Weekblad het een en ander werd overgenomen, bevat de Oct.-afl. van het „Koloniaal Tijdschrift": Een kort woord ter herdenking van de nagedachtenis van controleur T. Walter, slachtoffer der Djambi-onlusten. — Verder een artikel van A. Ph. van Aken over het volksonderwijs in Indië (met een kort overzicht van de wijze waarop dat in andere koloniën is geregeld.). — Onder het opschrift „Koloniale voortvarendheid in vroeger dagen", hekelt de heer H. E. K. Ezerman het feit, dat het bijna 30 jaar (van 1860—1889) geduurd heeft, om eenige onbeduidende landschapjes op het kleine eiland Alor (Timor-Archipel) in daadwerkelijk bezit te nemen, als gevolg eener grensregeling der Portugeesche en Nederlandsche bezittingen op Timor en Onderh. — Eindelijk — behalve het vervolg der door den heer H. T. Damstée medegedeelde „Mémoires van een Atjehschen balling" — nog een uitvoerige bespreking van 't werk van den heer Van Kol: de ontwikkeling der groot-industrie in Japan", zoomede de gewone maandelijksche rubrieken.

Producten van de cassave.

Werd in het vorig „Kol. Weekblad" de aandacht gevestigd op een monographie over de cassave van den heer K. R. F. Blokzeijl (Nr. IX van de serie geschriften „Onze koloniale Landbouw", uitgave van Tjeenk Willink te Haarlem), er blijkt nog een dergelijk geschrift, ongeveer tegelijkertijd, te zijn uitgegeven. Het is getiteld „Producten van de cassave", gedrukt bij Ruygrok en Co., te Batavia en vormt No. 8 der publicaties in 1916 van de Afdeeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, enz.

Na kennisneming van den inhoud blijkt dat de Haarlemsche uitgave vollediger, en trouwens door de illustreering, meer waardevol dan de officieele publicatie is.

De Handel.

In de Oct.-afl. een artikeltje „Koloniaal beheer", waarin de grieven, die in de handels-, industrie- en cultures-wereld bestaan tegen de ambtenaren (of het bestuur), worden uiteengezet. — Verder het vervolg der beschouwing van J. Kleintjes over de suiker (II Suikerhandel en wereldproductie). — Eindelijk het vervolg van J. Sibinga Mulder's: De administratie eener suikeronderneming.

Industrieele mogelijkheden in Ned.-Indië.

Onder dit opschrift in No. 33 der zgn. „Korte Berichten", het eerste gedeelte eener beschouwing over „De papier-industrie". De schr. M. L. Welter, geeft eerst een statistisch beeld van de toename van het papierverbruik in Indië; het is gewoon reusachtig: de waarde van den invoer is van 1899 tot 1914 verdubbeld en het cijfer van den import over 1913 vertoont met dat van 1909 vergeleken eene vermeerdering van rond 58 pct. en dit in een tijdperk van slechts vier jaren! Vervolgens spreekt schr. van vrijwel mislukte pogingen om in Indië de behoefte aan papier althans gedeeltelijk te dekken. Hij wijst er op, dat een dergelijke industrie in Indië niettemin zeer wel mogelijk is, daar de grondstoffen er worden aangetroffen, en de hulpstoffen even goed als elders, kunnen gemaakt worden. Nadat het artikel in zijn geheel is verschenen, hopen we er op terug te komen.

Ceres. October 1916.

Het Oct. Nr. van Ceres, het orgaan der studenten aan de Rijks-Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, bevat het eerste gedeelte eener bijdrage over het leven van den suiker-chemist in Ned.-Indië. Schr., de heer P. L. Mohr, geeft zijn ervaringen, gedurende een zevenjarige loopbaan in den Indischen suiker, op aantrekkelijke wijze weer. Tevens raadt hij

„den suikerman-in-spé" de kennismaking aan met het door de Vereeniging „Oost en West" uitgegeven werkje „De geemployeerde bij de Java-suikerindustrie, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs".

Begrooting van Ned.-Indië.

Dezerzijds wordt de aandacht gevestigd op de verschijning (te Batavia, Landsdrukkerij), van de „Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1917. Indisch Ontwerp." Het stuk is hier te lande verkrijgbaar bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage.

Tijdschr. voor Nijverheid en Landb. in Ned.-Indië.

Het Juli-Nr. opent met een artikel, gewijd aan Dr. H. C. Prinsen Geerligs, wiens 25-jarig jubileum, als voorlichter op het gebied der suikertechniek, in de Hollandsche pers onlangs reeds werd herdacht. — Verder bijdragen over belasting op oorlogswinst. — Kamers van Landbouw in Ned.-Indië, door Mr. R. M. J. M Beguin. — Het Nederlandsch economisch-historisch archief (met een hoofdstuk „De taak van een soortgelijk archief in Indië"), door J. de Groot. — Een horsd'oeuvre schoteltje bij den suikermaaltijd. — De aanstaande volkstelling in Ned.-Indië. Officieel memorandum van het Bureau voor de volkstelling betreffende de bevolkingsstatistiek in Ned.-Indië. — Algemeene tentoonstelling van Ned-Indische landbouw, veeteelt, visscherij, handel en nijverheid te Soerabaja. A. N. I. T. A. — Revue van tijdschriften.

Indologenblad.

Onder het opschrift. „Onze nieuwe toestand" bevat het 1e Nr. van den 8sten jaargang van het Indologenblad eenige mededeelingen over den werkkring van den oud-resident G. J. Oudemans, van regeeringswege benoemd met het „Toezicht op met Landssteun hier te lande voor den Indischen dienst studeerende personen." — De redactie wijdt verder een enkel woord aan Dr. E. C. Godée Molsbergen, die te Leiden onderwijs gaf in de geschiedenis van Ned.-Indië en benoemd is tot hoogleeraar te Gent. — Overigens artikelen over Djambi en het eerste Kol. onderwijs-congres.

Kon. Akademie van Wetenschappen.

In het 2e stuk van het 2e deel der vijfde reeks „Verslagen en mededeelingen der Kon. Academie van Wetenschappen" o. m. de volgende bijdragen van Indische strekking: De schoone slaapster in het bosch en een gelijkluidend verhaal in Midden-Celebes, door Dr. N. Adriani. — Het begrip „burgerrechtelijke twistgedingen", toegelicht uit koloniale gegevens, door Prof. Dr. C. van Vollenhoven. — Een Sumatra'sche inscriptie van Koning Krtanagara, door Dr. N. J. Krom.

De Macedoniër.

In het Oct.-Nr. van dit zendingsperiodiek vindt men het vervolg van Ds. D. K. Wielenga's historische beschouwingen (in verband met de zending) over het eiland Soemba. Schr. is thans genaderd tot „de eerste jaren van „niet-daadwerkelijk bestuur". Een uitnemende bijdrage tot de kennis der vroegere onthoudingspolitiek, waarmede G. G. van Heutsz zoo krachtig heeft gebroken.

Vrouwenraad van Ned.-Indië.

Dezer dagen werd te Weltevreden opgericht de Vrouwenraad van Ned.-Indië. Dit lichaam, op dezelfde wijze samengesteld als de Vrouwenraad hier te lande, is een bond van in Indië gevestigde vereenigingen, werkende op zedelijk en maatschappelijk terrein, in welker bestuur minstens één vrouw zitting heeft. In het voorloopig dagelijksch bestuur werden gekozen Mej. C. H. C. Gunning, Presidente, Mevr. Roesingh van Iterson en Mevr. van Hinloopen Labberton—Bicker Caerten. (Zie over doel en andere bijzonderheden het weekblad „De Banier", jaarg. 1916, no. 31).

Weekblad voor Indië.

In Nr. 17 van den loopenden jaargang o. m. de volgende bijdragen: De nieuwe directeur van Justitie (Mr. W. Sonneveld), (met portret). — Bezoek van den Gouverneur-Generaal aan Soekaboemi, door Marco (met illustraties.)

In Nr. 18: Dr. H. C. Prinsen Geerligs (met portret). — Mr. A. Meyroos (burgemeester van Soerabaja), (met portret). — Mr. G. J. Bisschop (burgemeester van Batavia) (met portret). — Semarang's burgemeester (D. de Jong) (met portret). — Iets over de Bataviasche assaineeringswerken (met ill.), door Henri van Wermeskerken.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 41: Naar aanleiding van „Sprinkhanen op Java, door Dr. W Roepke", door J. Th. White. — De physiologisch zure en alkalische zouten en hun beteekenis voor de verklaring der „bodemziekten", door Dr. A. H. Berkhout. — Het Indisch ontwerp der begrooting van Ned.-Indië voor 1917. — Kapitein Landolphe, de rubberpionier. — De Sultans-receptie te Medan. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Prijsvraag voor een pulper voor Robusta-koffie.

Meermalen is ons het nut gebleken middels dit Weekblad meerdere bekendheid te geven aan mededeelingen over uitgeschreven prijsvragen. Om die reden nemen we ook nu weder over een bericht in de jongste Ind. Mercuur van den volgenden inhoud.

„De volgende circulaire is door het Ned.-Ind. Landbouw-syndicaat aan de administrateurs van Landbouwvereenigingen verzonden:

Beleefd deelen wij U mede, dat op de vergadering van het Hoofdbestuur van het Ned-Ind. Landbouwsyndicaat van 26 Februari j.l. wederom de kwestie van het pulpen van de Robustakoffie is ter sprake gekomen.

De aanwezige leden van het Hoofdbestuur waren algemeen van oordeel, dat er nog geen pulper bestond, die voldoende geschikt was voor de Robusta-koffie en dat het uitschrijven van eene prijsvraag volkomen gewettigd zou zijn.

Dientengevolge is besloten eene prijsvraag uit te schrijven en hiervoor beschikbaar te stellen minstens ƒ 3000.—. Dit bedrag zou dan moeten worden bijeengebracht door belanghebbenden en belangstellenden in Robusta-koffie.

Bereids is daarvoor beschikbaar gesteld: door den heer K. A. R. Bosscha ƒ 500.—, de H. H. David Birnie en Co. ƒ 500.—, den heer R. W. von Nordheim ƒ 300.—, door de onderneming Kaba Wetan (Zuid-Sumatra) ƒ 100.—, de onderneming Pager Alam (Zuid-Sumatra) ƒ 100.—, de onderneming Pasoemah Estate (Zuid-Sumatra) ƒ 100, de onderneming Soeban Ajam ƒ 100.—.

Gaarne geef ik U thans de gelegenheid tot deze prijsvraag mede te werken door invulling en onderteekening van ingesloten formulier.

Zoodra er een voldoende bedrag bijeen is, zal het Syndicaat de prijsvraag uitschrijven en eene jury benoemen."

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

VERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR der Vereeniging „Oost en West", op *Zaterdag 28 October 1916* om 2 uur n.m, in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.

Agenda.

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 20 Juli j.l. No. 29).
2. Benoeming van den heer G. J. Oudemans tot lid van de Studie-Commissie.
3. Instelling van een cursus over Indië voor onderwijzers te Arnhem.
4. Aansluiting bij de permanente instelling voor Koloniale Onderwijscongressen.
5. Mededeelingen:
   a. Over de prijsvraag voor een propagandistisch comediestukje.
   b. Over verschillende commissies der vereeniging.
6. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
GROOSS.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Opleiding hier te lande voor commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Ned.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat er zoowel voor vrouwelijke als voor mannelijke gegadigden nog plaatsen open zijn aan den nieuwen leergang van de school tot opleiding voor commies bij den Indischen post-, teltgraaf- en telefoondienst te Leiden, welke 15 November 1916 aanvangt.

Voor opleiding komen in aanmerking:

jongelieden die den leeftijd van 24 jaar nog niet bereikt hebben en die in 1916 of 1915, of in bijzondere gevallen, te beoordeelen door den Minister van Koloniën, reeds vroeger het einddiploma hebben behaald.

1o. van eene hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus of daarmede gelijkgestelde inrichting van middelbaar onderwijs, waarbij natuurkunde als verplicht vak op het eindexamenprogramma voorkomt;

2o. van eene middelbare twee-jarige handelsschool (met als onderbouw eene hoogere burgerschool met drie-jarigen cursus), gymnasium, of daarmede gelijkgestelde inrichting van middelbaar of gymnasiaal onderwijs, voor zoover de candidaten een aanvullingsexamen in natuurkunde met goed gevolg hebben afgelegd, welk examen dezelfde eischen als die van het eindexamen eener hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus in dat vak omvat;

voor zoover eene in te stellen commissie de gegadigden geschikt acht voor het volgen van den cursus en de geneeskundige commissie van het Departement van

Koloniën hen lichamelijk voor den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst geschikt bevindt.

De eigenhandig geschreven verzoekschriften om in opleiding te worden genomen moeten vóór 16 October a.s. bij het Departement van Koloniën — afdeeling Kabinet (p. t.) — zijn ingekomen, vergezeld van een geboortebewijs en van de door de eindexamencommissie bij het diploma, bedoeld onder 1o. en 2o. hiervoor, afgegeven lijst der op het eindexamen behaalde punten.

Het verzoekschrift moet voorts eene opgaaf bevatten van de inrichtingen, waar de gegadigde na het verlaten der lagere school onderwijs heeft genoten.

Overigens wordt verwezen naar de oproeping in de „Nederlandsche Staatscourant” van 1 Juni 1916, no. 153, waarvan op aanvraag overdrukken verkrijgbaar zijn bij de afdeeling Kabinet (p. t.) van het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 23 September 1916 No. 224.)

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger Onderwijswet)

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernements-arts met ervaring in bacteriologischen laboratorium-arbeid.

Leeraar in de wiskunde.

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur. Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur). Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken. Opzichter. Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen.

Ingenieur. Tijdelijk geoloog. Opziener.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur. Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 4de afdeeling. Werktuigkundig ingenieur. Ingenieur voor het signaalwezen. Onderopzichter.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant-ingenieur. Instrumentmaker 2de klasse. Commies.

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman. Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Vast-werkman-ketelmaker, scheepmaker en modelmaker, ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel” van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 5 October 1916 No. 234).

Onderopzichters voor den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Bij den Sumatra-Staatsspoorweg kan een onderopzichter (weg en werken) geplaatst worden.

De gegadigden mogen geen hoogeren leeftijd hebben dan 30 jaar en moeten ten minste gedurende 3 jaren practische ervaring hebben opgedaan als toezichthouder of uitvoerder bij waterstaats- of bouwwerken of bij den dienst van weg en werken eener spoorwegmaatschappij.

Zij moeten zich verbinden voor 5 jaren en ontvangen eene aanvangsbezoldiging van ƒ 125 (honderd vijf en twintig gulden) 's maands bij eene practische ervaring van 3 jaren als bovenbedoeld, terwijl voor elke 3 jaren langer practijk deze bezoldiging met ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands wordt verhoogd.

Aan de betrekking zijn verder verbonden, bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting, verhoogingen van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, telkens na 3 jaren dienst, totdat een maximum-bezoldiging van ƒ 175 (honderd vijf en zeventig gulden) 's maands is bereikt. Voorts hebben bij den aanleg of de exploitatie geplaatsten recht op vrije woning, of, bij gebreke van die, op huishuurindemniteit. Bovendien ontvangen de bij den aanleg geplaatsten eene toelage van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 'smaands, en bij de opname geplaatsten eene idemniteit van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, benevens een daggeld van ƒ 3 (drie gulden).

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht, c. q. ook voor het wettig gezin, naar Indië, in de 2de klasse, indien de aanvangsbezoldiging ƒ 150 (honderd vijftig gulden) 's maands of meer bedraagt; in de 3de klasse, indien die bezoldiging ƒ 125 (honderd vijf en twintig gulden('s maands bedraagt;

b. een vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 750 (zevenhonderd vijftig gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 100 (honderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië;

d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Bij voldoening aan de gestelde eischen kan benoeming tot opzichter volgen, op eene minimum-bezoldiging van ƒ 200 (tweehonderd gulden) 's maands, met 5 drie-jaarlijksche verhoogingen van ƒ 35 (vijf en dertig gulden) 's maands.

Aan de betrekking van opzichter is verbonden bij de exploitatie en bij den aanleg: recht op vrije woning of, bij gebreke van die, huishuurindemniteit, en bovendien bij den aanleg eene toelage van ƒ 35 (vijf en dertig gulden) 's maands; bij de opname eene indemniteit van ƒ 45 (vijf en veertig gulden) 's maands, benevens een daggeld van ƒ 5 of ƒ 3, al naarmate al dan niet als brigadechef wordt dienst gedaan.

Zij die voor uitzending naar Nederlandsch-Indië ter plaatsing op den vorengenoemden voet in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 1 November a.s., bij gezegeld adres, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot afdeeling D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hunne bewijzen van practische werkzaamheid;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij gehuwd is en c. q. het aantal en den leeftijd zijner kinderen.

(Nederl. Staatscourant van 3 October 1916, no. 232).

Van de Nederl. Afdeeling der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw:

OPENBARE VERGADERING op *Zaterdag 27 October 1916*, 's avonds 8 uur, in het Zuid-Holl. Koffiehuis Zaal No. 4, Groenmarkt te 's-Gravenhage.

Onderwerp: *Petroleum, haar ontstaan, voorkoming en winning.* Met lichtbeelden.

Spreker: de Heer N. WING EASTON, Oud-Hoofdingenieur, Chef van het Mijnwezen in Ned.-Indië.

Toegang vrij, ook voor niet-leden.

P. J. VAN HOUTEN, Voorzitter.
L. STIBBE, Secretaris.

Van „Chung Hwa Hui”, de Chineezen-Vereeniging:

L.S. Hierbij neem ik de vrijheid U beleefd uit te noodigen den *28en October a.s.* te 8½ uur in „Americain-Hotel”, Amsterdam, een LEZING te komen bijwonen. Spreker: de WelEd. HoogGel. Heer Prof. Dr. H. HACKMANN. Onderwerp: *„Altchinesischer Idealismus”.*

Namens het Bestuur:
J. C. HAN BIAUW SING, Secretaris.

Ingezonden.

Politiek in Indië.

In het nummer van 12 October j.l. No. 41 van het „Koloniaal Weekblad” komt onder de initialen B. v. d. B. als hoofdartikel een korte vraag voor van de hand van den voor Indië verdienstelijken oud-Resident van Batavia, vroeger Directeur van Financiën, den Heer Bakhuizen van den Brink, onder de woorden: „Moet Indië geheel verpolitiekt worden?”

Ik vergis mij immers niet in de lezing dier initialen?

Die korte vraag, meer nog de uitroepen aan het slot daarvan, eischen mijns inziens een korte beantwoording.

Indië, dat de Heer Bakhuizen van den Brink heeft gediend en hem zoo dierbaar is gebleven, is het tegenwoordig Indië niet meer.

Met de decentralisatie-wetgeving (1903) en hare doorvoering — nu reeds sedert een twintigtal jaren — heeft, als gevolg van een nog gebrekkig vertegenwoordigend stelsel, naast een centraal bestuur, de politiek ook hare intrede in Indië gedaan. Van eene speelplaats in 1906 voor staatkundige tegenstanders is Indië langzamerhand een kampplaats geworden voor politieke — of juister gezegd staatkundige bonden, vereenigingen, genootschappen etc. — even als hier te lande.

Men heeft er gekregen een Volksraad zonder volk in staatkundigen zin; — gemeenteraden zonder gemeente (de kampongs in de gemeente zijn nog altijd niemands land); gewestelijke raden, allerzonderlingst samengesteld, en per saldo drie burgemeesters, half ambtelijk, half gemeentelijk bezoldigd.............. zonder gemeente.

De besmetting met de door den Heer Bakhuizen van den Brink zoo gevreesde infectie-ziekte, die volgens Z.H.E.G. „politiek” heet, is er alzoo stelselmatig van Regeeringswege gebracht. Het kiesrecht voor de Europeesche leden der gemeenteraden toch bestaat er al sinds 1905. Het is huismans-kiesrecht.

Het serum tegen dezen infectie-bacil, die op Indië werd overgebracht, is geen ander dan het opgeven van politieke afzijdigheid — m. a. w. „kleur bekennen”. De tijden voor Indië zijn voor Indië nog ernstiger dan voor Holland.

De Bond van Vrije Liberalen in Nederland heeft het daarom noodig en nuttig geacht de oud-Ingezetenen vanNederlandsch-Indië, voor wie Indië zeker even dierbaar is, als voor den Heer Bakhuizen van den Brink, aan te sporen zich te laten inenten bij den brief van haar propaganda-comité dato 31 Juli j.l.

Het is maar een kleine handbeweging, die weinig kost en hoogst ongevaarlijk is, — maar die ons, Indische Hollanders, immuun kan maken tegen onverschilligheid op politiek terrein en tegen overgevoeligheid op specifiek Indisch territoir — een voor Indië zelf dubbel gevaarlijke bacil.

Waar anderen voorgingen — de heer B. v. d. B. vergeet in zijn drieledige opsomming nog enkelen — kan de partij, die strijdt voor het behoud van het ons allen even dierbaar Indië — niet achterblijven.

Het Indisch Propaganda-Comité zal zijn inschrijvingsbillet op prijs weten te stellen, dat hem volstrekt niet verplicht tot toetreding tot den bond der Vrije Libealen in Nederland.

P. J. F. VAN HEUTSZ,
Oud-Koloniaal Bestuursambtenaar,
Lid v. d. Bond van Vrije Liberalen.

's-Gravenhage, 15 October 1916.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 43. Donderdag 26 October 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

West-Indische Commissie van de Vereeniging „Oost en West".

Gevolg gevende aan het besluit in de laatste vergadering der *West-Indische Commissie* genomen, werd de nieuw benoemde Gouverneur van *Suriname*, de heer *G. J. Staal*, met echtgenoote en dochter uitgenoodigd tot bijwoning van een namiddag-thee in „de Twee Steden" te 's-Gravenhage, teneinde de Commissie aan den nieuwen bewindsman voor te stellen en hem een adres aan te bieden, waarin doel en streven der Commissie waren omschreven.

De heer *Staal* was zoo welwillend aan deze uitnoodiging gevolg te geven en den 23sten October jl. had de receptie in bovengenoemd restaurant plaats.

Nadat de voorstelling had plaats gehad, werd door den Voorzitter der West-Indische Commissie, den heer *J. W. van Aalst*, de navolgende rede uitgesproken:

Mijnheer de benoemde Gouverneur van Suriname.

De Commissie uit de Vereeniging „Oost en West" voor de West-Indische koloniën heeft er prijs op gesteld, waar het Bestuur over de voornaamste van die Koloniën in andere handen zal overgaan, met den nieuwen bewindsman in persoonlijke aanraking te komen, voordat hij de reis naar zijn nieuwe standplaats aanvaardt en zij is U zeer erkentelijk voor de bereidwilligheid, waarmede U wel aan haren wensch hebt willen voldoen.

Algemeen heette het, dat het Nederlandsche publiek slechts oogen had voor de belangrijke en welvarende Oost-Indische Koloniën en onverschillig scheen voor het bezit in W.-Indië. Ik zeg: onverschillig *scheen*, want toen in 1914 zulk een nijpende toestand op Curaçao was ontstaan, dat de hulp van Nederland moest worden ingeroepen, hetgeen tot het ontstaan van het Steuncomité Curaçao leidde, toen bleek, zelfs boven verwachting, dat, als Nederlands gevoel en belangstelling werden opgewekt, het ook aandacht aan West-Indië kon geven en ook bereid was tot offers.

Die opgedane ervaring gaf de Vereeniging „Oost en West" aanleiding om eene speciale W.-I. Commissie in het leven te roepen en haar de taak op te dragen verdere belangstelling en sympathie voor de W.-I. Koloniën op te wekken en daardoor mede zoo mogelijk te bereiken, dat met verdere hulp van Nederland daar weder betere toestanden zouden gaan heerschen.

Dit doel en streven hebben wij gewenscht aan U voor Uw vertrek kenbaar te maken, U te verzekeren van onze belangstelling in Suriname en van ons voornemen om zooveel ons dat mogelijk zal zijn met U in het belang der kolonie samen te werken. De commissie heeft begrepen, dat wanneer men is geslaagd een begin van belangstelling op te wekken, men ook in staat moet zijn de vraagbaak te blijven voor hen, die daarna meer van de toestanden en vooruitzichten der kolonie willen weten. Door hare leden zijn daarom verschillende onderwerpen in studie genomen, als: landbouw en immigratie, mijnindustrie, onderwijs en nijverheid, om zoo mogelijk de gebreken te ontdekken en de middelen ter verbetering aan te geven; maar de Commissie bestaat nog te kort dan dat die studies reeds in een eenigszins gevorderd stadium kunnen verkeeren.

Toch mocht zij reeds bewijzen van sympathie en waardeering, zoowel uit Suriname als uit Nederland ontvangen, die haar hoopvol stemmen en hare onlangs van Surinaamsche zijde reeds ingeroepen tusschenkomst, die U uit Uw vorigen werkkring bekend is, moge als een bewijs gelden, dat de gehoopte samenwerking al een vasteren vorm gaat aannemen.

Mag ten aanzien van de geschiktheid voor den grooten landbouw wel als vaststaand worden aangenomen, dat Suriname wat ligging, klimaat en bodemgesteldheid betreft, eene zeer bevoorrechte plaats inneemt, de wijze waarop die landbouw wordt gedreven, schijnt voor verbetering vatbaar, en ongetwijfeld zal dat belang worden gebaat, wanneer meer goed onderlegd, bekwaam personeel voor de landbouwbedrijven kan worden aangewezen.

Onafscheidelijk is aan den grooten landbouw en ook aan de mijn-industrie het arbeidersvraagstuk verbonden. Ook al is arbeidersgebrek tot dusver niet ondervonden, de zoo gewenschte opbloei van den grooten landbouw zal niet zonder belangrijke uitbreiding der in cultuur gebrachte gronden kunnen worden verkregen en hiermede zal aanmerkelijk grooter behoefte aan arbeidskrachten verbonden zijn; dit moet er toe leiden de bakens te verzetten naarmate het getij verloopt.

Moge al over eenigen tijd de aanvoer van Britsch-Indiërs onder de tegenwoordige contract-voorwaarden onmogelijk zijn, maatregelen kunnen wellicht worden getroffen om deze categorie van arbeiders onder gewijzigde condities naar Suriname te trekken; de reeds in Suriname gevestigde Britsch-Indiërs drongen bereids daarop aan.

Wat den toevoer van Javanen betreft, strekt het tot geruststelling, dat ondanks de groote emigratie naar de buitenbezittingen, in dit jaar een ruim voldoend aantal voor Suriname kan worden aangeworven, om dien trek te bevorderen. Ook met het oog op vermeerderde behoefte in de toekomst, zal men er in Suriname naar moeten streven, zich meer vertrouwd te maken met hunne eigenaardige begrippen en gebruiken, om de vestiging van Javanen in dat land aantrekkelijker te maken.

Men vergete evenmin de nabijheid onzer eigen kolonie Curaçao, van waaruit jaarlijks zeer vele arbeiders uittrekken om in naburige vreemde landen werk te zoeken, en reeds bezitten wij het bewijs, dat op eerste aanvrage een flink aantal zich voor den arbeid in Suriname aanmeldde. Blijft ten slotte niet de negerbevolking in Suriname zelve over, kan deze niet meer tot arbeiden worden aangespoord en mag daarbij door de Regeering, gelijk zulks in de Britsche Koloniën geschiedt, niet eenige pressie worden uitgeoefend?

Wordt in deze al het mogelijke gedaan, dan vertrouwt onze commissie, dat er geen aanleiding is tot vrees voor een gebrek aan arbeiders, waardoor de ontwikkeling van den landbouw zou worden belemmerd. De steun en voortdurende aandacht der Regeering zullen wel onmisbaar blijven, maar Hare bemoeienis blijve ook immer zoo, dat niet ter wille van de boomen het bosch over het hoofd wordt gezien.

Bij de studie der mijnindustrie verwacht onze commissie veel van de reeds verzamelde kennis en ter plaatse opgedane ervaring van haar lid Prof. Grutterink en zal hopelijk blijken, dat door een op rationeelen en wetenschappelijken grondslag gevestigde ontginning de fouten zijn te ontgaan, die tot dusver tot mislukking hebben geleid.

Kennis is macht en die waarheid moet bij de nog achterlijke bevolking meer en meer doordringen; door ons ook aan het onderwijsvraagstuk te wijden, onder voorlichting van Dr. Benjamins, hopen wij eveneens nuttig te kunnen zijn.

De nijverheid zal evenmin worden vergeten. Eenige onzer leden deden ten aanzien van huisvlijt en industrie in Curaçao reeds nuttig en dankbaar werk en door de daarbij opgedane ondervinding zal het hun vermoedelijk gemakkelijker vallen ook spoedig voor Suriname werkzaam te zijn. Ook daarom waardeeren wij het zoo zeer dat Mevrouw Staal en Uwe dochter gevolg hebben willen geven aan ons verzoek om hier tegenwoordig te zijn.

U beiden zult, ginds aangekomen, ongetwijfeld spoedig worden aangezocht om Uwe krachten te geven aan dat maatschappelijk werk, waartoe vrouwentoewijding en tact zich meer bijzonder eigenen en wij hopen, dat de U van onze zijde bij dat werk aangeboden samenwerking welkom zal zijn.

Gouverneur, ter andere plaatse hebt U met vuur Uwe hoop en verwachting uitgesproken, dat kennis, kracht en kapitaal, die in O.-Indië zulke belangrijke dingen tot stand wisten te brengen, zich ook naar de West zouden wenden.

Welnu wij hebben U ons streven en doel uiteengezet, ook wij willen trachten belangstelling te wekken bij lieden van kennis en kracht, die belangstelling verder aanwakkeren, zoo noodig door onze voorlichting, steunende op de studie der hiervoor genoemde onderwerpen en ook wij vleien ons, dat als kennis en kracht zijn doorgedrongen in hetgeen Suriname kan bieden, zij niet verder zullen aarzelen het kapitaal ook derwaarts te leiden en dat die gevormde drieëenheid iets groots in Suriname tot stand zal brengen.

Uw eerste pogingen in deze richting gedaan bleven al niet zonder succes, een klein stroompje is reeds waarneembaar; moge dit blijven aanzwellen, mogen onze pogingen leiden tot een frissche krachtige strooming en samenvloeiend een krachtigen drang vormen tot weder opleving van ons Suriname.

De Surinaamsche parel aan Nederland's kroon heeft tijdelijk haar glans verloren, maar dood is zij niet. Door de van U bekende energie en toewijding zal zij haar glans herwinnen en de moed dien wij hadden, U heden avond hier te noodigen, kwam voort uit de goede trouw die ons vervult, om U naar ons vermogen behulpzaam te zijn.

Onze oprechte wenschen verzellen U en de Uwen voor een voorspoedige overtocht; mogen gedurende Uw verblijf gezondheid en kracht steeds Uw deel zijn en moge U bij Uwen terugkeer met voldoening op Uwen arbeid kunnen terug zien en aan Uw verleden van uitnemende werkzaamheid nieuwe lauweren zijn toegevoegd.

De Commissie voor West-Indië van de Vereeniging ,,Oost en West",

J. W. VAN AALST, *Voorzitter.*
Mevrouw Douair. GRAVIN VAN HAARDT TOT EVERSBERG, geb. Quarles v. Ufford.
Mevrouw G. T. J. VAN AALST—Koopman.
Mevrouw L. ROMEIJN—Tückermann.
Dr. H. D. BENJAMINS.
Prof. dr. J BOEKE.
Mr. C. W. Th. VAN DEN BRANDHOF.
W. J. COHEN STUART.
Prof. J. A. GRUTTERINK.
G. C. D. d'AUMALE BARON VAN HARDENBROEK VAN HARDENBROEK.
Jhr. J. O. DE JONG VAN BEEK EN DONK.
Mr. Dr. H. J. ROMEIJN.
E. F. GROOSS, *Secretaris.*

Bij de aanvaarding van het adres gaf de heer Staal te kennen, dat hij gaarne voor zich, zijne echtgenoote en zijne dochter de uitnoodiging tot deze samenkomst had aangenomen, omdat hem, door gesprekken met den Voorzitter, doel en streven der Commissie reeds eenigszins bekend waren en deze zijn volle sympathie hebben. De werkzaamheid der Commissie geniet vooral zijn waardeering, omdat die geheel uit moreele overwegingen en alleen in het belang der kolonie geschiedt. Op dien grond meent spr. dan ook als Gouverneur in alle opzichten steun bij dezen arbeid te mogen toezeggen. De Voorzitter verwachtte veel van sprekers werkkracht en toewijding, spr. hoopt die werkkracht te zullen putten uit de groote liefde, die hij de kolonie Suriname toedraagt. Spr. eindigde met de verzekering te geven, dat hij de aangeboden samenwerking gaarne aanvaardt en de hoop uit te spreken, dat deze tot goede resultaten zal leiden. Hij dankt, ook namens zijne familie, voor de uitnoodiging en voor de hartelijke woorden, voor zijn overtocht en verblijf in Suriname gesproken. G.

Uit de O. I. Mail.

De Indische bladen, welke ons per Eng. mail verleden week bereikten, staan allen vol berichten over de samenkomsten van

,,Indië Weerbaar"

op 31 Aug. j.l. Het *Bat. Nieuwsbl.* van 1 Sept. schrijft o.m.:

Te voet, per fiets, op motorrijwielen, in rijtuigen, karretjes, auto's en per tram kwamen de honderden toegestroomd, die tegen het uur van aanvang aangroeiden tot duizenden en nog eens duizenden. Voor de toegangen tot het Decapark was het zóó vol, dat men slechts voetje voor voetje vooruit kon komen. 't Was er warmer dan in een menschenvolte in Amsterdam, maar er werd niet gedrongen als in het dierbaar moederland bij dergelijke gelegenheden te doen gebruikelijk is.

De groote schouwburgloods was om half negen reeds stamp- en stampvol. Om negen uur blies de hoornblazer ,,geeft acht", waarop de voorzitter, mr. 's Jacob, het woord nam:

Uwe aanwezigheid, dames en heeren, legt ons Comité vóór alles de verplichting op, zich aan U bekend te maken, d.i. U rekenschap te geven van de reden en het doel van zijn bestaan.

Die reden en dat doel van zijn bestaan zijn terug te voeren tot eene overtuiging en eene ervaring. De overtuiging is in twee woorden gezegd, de twee woorden n.l. die de leus van ons Comité bevatten: Indië weerbaar. De ervaring bestaat hierin, dat wij bevonden hebben, dat een gevoel van onvoldaanheid en onrust over den geheel onvoldoenden staat van weerbaarheid van het land onzer gezamenlijke inwoning allerwege verspreid voorkomt, samengaande met den wensch dien toestand te zien plaats maken voor een, waarin deze gewesten menschelijkerwijs gesproken afdoende tegen eene mogelijke vijandelijke aanranding verzekerd zijn, enz.

Hartelijk en langdurig applaus volgde op de uitvoerige rede.

De heer Soetan Toemenggoeng beklimt alsnu het spreekgestoelte en licht de motie in het Maleisch toe.

Waarom moet Indië weerbaar zijn? vraagt spreker en hij wijst op hetgeen onder Nederlandsch bewind voor deze gewesten tot stand kwam, als — zegt spreker — de vele scholen; de Koloniale Raad in de naaste toekomst. Laat ons niet denken aan den tijd der Oost-Indische Compagnie, die ligt te ver achter ons. Laat ons niet achter ons kijken, maar voor ons. Wanneer we van meester veranderen, zal alles, wat nu tot stand is gekomen, weer te niet gaan. Ik neem 't beeld van het gewas, dat we met zorg hebben geplant en dat we groot hebben zien worden, maar waar we geen vruchten van plukken, neen, nog erger: dat we vertrapt en weggegooid zien worden. Immers onze nieuwe meester zal ongetwijfeld schatten gelds hebben verspild om ons aan onzen ouden meester te ontrukken. Welnu, wees er zeker van, dat hij zijn schulden op ons zal verhalen en zijn schulden zal betalen met de belasting, die hij op ons zal leggen.

Moeten we, dit wetende, dan stil zitten?

Men begrijpe me goed. Ik zeg niet, dat er gauw hier een vijand komen zal, neen, maar we moeten toch voorzorgen nemen, evenals we in een steenen huis ons veiliger achten en veiliger zijn tegen indringers e. d.

Resumeerend: wij moeten er op voorbereid zijn en sterk zijn om een eventueelen vijand te kunnen weerstaan.

Donderend applaus beloont spreker voor zijne sympathieke, met den gloed der overtuiging uitgesproken rede.

Namens de Soenansfamilie spreekt Pangeran Hario Koesoemodiningrat, broeder van den Soenan, die in enkele welgekozen bewoordingen adhaesie betuigt met de actie van het comité en de voorgestelde motie.

Raden Mas Ario Soerio Soetanto namens den prinsenbond van Mangkoenegara en Raden Mas Pandjie Gondo Abmodjo namens idem van Pakoe Alam spreken in gelijken geest.

Raden Adipati Ario Achmad Djadiningrat, regent van Serang, spreekt namens den *Regentenbond.*

Spreker wijst er op, dat deze gezamenlijke actie van Javaan en Hollander veel kan bijdragen om de gevoelens van saamhoorigheid en onderling vertrouwen te versterken.

Namens *Boedi Oetomo* spreekt Mas Ngabehi Dwidjo Sewojo, die het standpunt van dezen bond uiteenzet, welke gaarne afgevaardigden zou medezenden met de deputatie naar Holland, om te wijzen op de noodzakelijkheid van de invoering eener volksvertegenwoordiging in Indië.

Namens de *Centrale Sarikat Islam* sprak Raden Djoiosoediro de adhaesie van dit lichaam met de actie en de motie uit.

Namens het Ambonsch Studiefonds zegt de heer Manuhama o. a., hoe de Ambonees steeds aan de zijde van Nederland gestaan heeft en dit wil blijven doen.

Namens de studievereeniging Minahassa Perserikatan Minahassa, eene vereeniging van 12000 leden, geeft spreker een overzicht van de geschiedenis van wat wijlen mr. Van Deventer noemde de twaalfde provincie van Nederland, om daardoor toe te lichten, hoe de natuurlijke lijn der geschiedenis de Minahassa ook hier doet samengaan met Nederland.

De samenkomst was dus een groot succes. Ook van elders kwamen bijvalsbetuigingen.

In hetzelfde blad van 8 Sept. lezen wij:

,,Men schrijft ons: Was reeds uit hetgeen de *Sin Po* verspreidde, duidelijk te lezen, dat de Chineezen zoo niet vijandig, dan toch stellig vierkant stelling innamen tegen de bekende motie van 31 Augustus, een vergadering op Soerabaja, belegd door den heer van Hinloopen Labberton heeft de mentaliteit van de Chineezen in Ned.-Indië nog eens sterk belicht.

Het was zonderling, dat de Chineezen in deze aangelegenheid een standpunt innamen, dat met de loyaliteit, die men tot nog van hen aannam, geheel in strijd is. Hoe het ook zij, de weerbaarheidsidee heeft o. m. ook dit goede teweeggebracht, dat wij thans over de gezindheid van verschillende groepen op Java althans een oordeel kunnen vellen en het is ons dan gebleken, dat een Chinees Chinees blijft en gebleven is, dat zijn afkomst uit China, hoe verwijderd dit ook bij tal van *peranakans* is, niet belet, dat de samenhoorigheid met het Chineesche Rijk in stand is gehouden.

Het zou wel eens de moeite waard zijn om na te gaan, aan wien de mentaliteit te danken is, uitsluitend aan geheime zendelingen uit China zelf, of moeten wij het nog verder zoeken, zooals van de woelingen, die thans Djambi beroeren, waarvoor wij de oorzaken wel buiten Indië willen zoeken."

Djambi.

Een kwaadaardig artikel verscheen in het *N. v. d. Dag v. N.-I.* In verband met den opstand in Djambi werd een aanval gedaan op de *Sarekat Islam* en de heeren Rinkes, Clignett en Hazeu werden verantwoordelijk gesteld voor het daar te vloeien bloed, omdat zij de *Sarekat Islam* niet den kop in hadden gedrukt.

De heer van Haastert, hoofdredacteur van bovengenoemd blad, meent deze gelegenheid te baat te kunnen nemen om een aanval te doen op de opwaartsche beweging van den Inlander, negeert daarbij het telegrafisch bericht in zijn eigen blad, volgens het welk de oorzaak van den opstand zou liggen in de actie der afstammelingen van de vroegere vorsten.

Het *Bat. Nieuwsblad*, bedoeld artikel besprekend, merkt bij monde van zijn hoofdredacteur, den heer *J. F. H. A. Later*, ten slotte op:

,,In Djambi is men ontevreden, er zijn dus grieven, men wil de zaken anders en er zal wel reden voor bestaan!

Voor onze regeering de taak daarop iets te vinden,

een bestuurswijze te zoeken — zoodra de rust is hersteld — die daaraan voldoet en de rustige ontwikkeling waarborgt van dit land met veel belofte, onder het Ned.-Indisch bestuur.”

De *Sumatrapost* deponeerde het regeeringstelegram omtrent Djambi in de snippermand, en motiveert deze houding als volgt: Indien de regeering om bepaalde redenen troepenverplaatsingen wenscht te doen melden door de pers, laat zij dan beginnen de onereuze voorschriften te herzien of te waken tegen noodeloos harde uitvoering van de bepalingen jegens te goeder trouw zondigende redacteuren.

De *Deli Courant* verneemt, dat honger vermoedelijk de oorzaak zijn zou van den opstand in Djambi. Drie jaren achtereen reeds mislukte de oogst.

Landbouwkennis.

Ten behoeve van de verspreiding van landbouwkennis onder de Inlandsche bevolking, zijn bij het departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in dienst gesteld acht Inlandsche beambten, in het bezit van het einddiploma der Cultuurschool.

Een caoutchoucfabriek.

Het vorige jaar werd te Bandoeng opgericht de *Ned.-Ind. Caoutchouc-fabriek.*

Voornaamste promotor was wel de in de cultuurwereld, maar ook daarbuiten, zoo bekende heer K. A. R. Bosscha, van Malabar.

Als directeur van genoemd lichaam, het eerste van dien aard in Indië, werd de heer Van Rijn gekozen, die naar Europa vertrok om daar de benoodigde machinerieën aan te koopen. Die, welke hij in dat werelddeel niet kon verkrijgen, schafte hij in Amerika aan, toen hij via dit werelddeel naar Indië terugkeerde. Begin Sept. j.l. was de heer Van Rijn weder te Bandoeng gearriveerd.

Alle machines zijn thans onderweg. Het fabrieksgebouw is reeds geruimen tijd klaar en sinds kort is het drijfwerk er in aangebracht. De werkzaamheden zullen dus over een kort tijdsbestek kunnen aanvangen.

Voor het Indo-kind.

Uit *Probolingo* schrijft men:

„Alhier worden pogingen in het werk gesteld, een vacantiekolonie op te richten voor kindertjes van de minvermogende gemeente.

De groote plaatsen gaven in dezen het voorbeeld, en schonken menig kind nieuwe krachten, en dus nieuwen weerstand.

Ds. Bock en de schoolhoofden Paulin en Venselaar hebben een commissie gevormd, en zich per circulaire tot de Probolingosche gemeente gewend, met het verzoek, financiëel dat pogen te steunen.

Zoo in eenige plaats, dan is in Probolingo zoo'n instelling hard noodig. De circulaire beschrijft kort maar juist het lot van de arme Indo-kinderen die verzwakken door chronische malaria, allen weerstand verliezen, daardoor het onderwijs niet kunnen volgen, en zoo gedoemd zijn, in den steeds zwaarder wordenden strijd om het bestaan onder te gaan.

Het doet goed aan, allerwege stemmen te hooren opgaan ten gunste van den Indo. De laatste jaren hebben het lot van den Indo, van den armen Indo, met rooskleuriger gemaakt.

De bedoeling is, de zieke kinderen op gezonde plaatsen uit te besteden bij menschen van gelijken stand.

Een verblijf van één of twee maanden in de bergen zal een zonnestraal werpen in het vreugdelooze leven der kinderen, ze sterken voor den komenden strijd om het bestaan.”

Probolingo schijnt wel zeer ongezond te zijn, want elders lezen wij:

„Een leerling der opleidingsschool stierf aan zwartwaterkoorts. Deze ziekte komt hier meer voor. Ook de Kweekschool verloor onlangs een leerling aan die ziekte.

Ook deed zich weer een geval van pest voor bij een Klingalees. Maatregelen zijn getroffen ten einde besmetting zooveel mogelijk tegen te gaan.

Daar de toestand in de kampongs verre van gezond is, zou een uitbreiding der gevreesde ziekte wel eens gevaarlijk kunnen worden.”

Pasar malem uit Soerabaja.

Uit Soerabaja schrijft men:

„We zijn bezig met de toebereidselen voor de op 9 Sept. te openen pasar malem. Een groot comité is druk bezig te werken voor het welslagen dier jaarmarkt, en het Missigit-plein is in een kermisterrein herschapen. De hoofdingang wordt gebouwd door den architect Citroen en krijgt den vorm van eene woning in de Padangsche Bovenlanden. Het kan nu reeds gezegd worden, dat de Pasar malem, die ditmaal op grootere schaal wordt georganiseerd dan tevoren, een groot succes zal zijn.”

Tentoonstelling te Soerabaja.

Voor de mede op initiatief der Ned.-Ind. Regeering te Soerabaja te houden Algemeene tentoonstelling van Landbouw, Veeteelt, Visscherij, Handel en Nijverheid is hier te lande de volgende officieele tentoonstellingscommissie, tevens eere-comité, samengesteld:

A. W. F. Idenburg, oud-Gouv.-Generaal, voorzitter; C. R. Bakhuizen van den Brink, oud-Resident; E. J. Bergsma, burgemeester van Enschede; prof. mr. D. van Blom; W. H. Bogaardt, lid der Tweede Kamer; prof. dr. G. W. J. Bruins; H. Colijn, lid der Eerste Kamer; J. T. Cremer, oud-Minister van Koloniën; mr. J. C. A. Everwijn, administrateur van het Depart. van L., N. en H.; mr. D. Fock, lid der Tweede Kamer; mr. J. P. Fockema Andreae, burgemeester v. Utrecht; prof. dr. G. van Iterson; J. B. A. Jonckheer, directeur der Stoomv.-Mij. „Nederland”; O. Kamerlingh Onnes; dr. E. B. Kielstra, Staatsraad in b. d.; H. H. van Kol, lid der Eerste Kamer; prof. dr. J. Kraus, lid van de Eerste Kamer; P. J. van Houten; J. H. Hummel, directeur der Kon. Paketvaart-Mij.; mr. E. van Lanschot, oud-burgemeester van Breda; jhr. C. W. F. C. van Lidth de Jeude, voorzitter der Vereen. Nederl. Fabrikaat; F. B. Löhnis, voorzitter der Vereen. voor Koeltechniek; jhr. H. Loudon, directeur der Kon. Petroleum-Mij.; A. C. Mees, directeur der Internationale Crediet- en Handelsvereeniging; E. P. de Monchy, voorzitter van de Kamer van Koophandel te Rotterdam; mr. L. J. Plemp van Duiveland, voorzitter van den Nederl. Journalistenkring; jhr. Ch. F. van de Poll, voorzitter van de Vereen. van Tentoonstellingsbelangen; D. F. W. van Rees, oud-vice-president van den Raad van Indië; B. E. Ruys, directeur van de „Rotterdamsche Lloyd”; R. A. van Sandick, algem. secretaris van het Kon. Instituut van Ingenieurs; mr. A. N. G. Swart; mr. M. Tydeman Jr., lid der Tweede Kamer, mr. G. Vissering, president van de Nederl. Bank; mr. J. C. L. Vlaanderen, voorzitter Mij. van Nijverheid; W. Westerman, president-directeur der Rotterdamsche Bankvereeniging; J. W. IJzerman, oud-lid der Tweede Kamer; mr. A. R. Zimmerman; R. Zuyderhoff, lid van de Algemeene Rekenkamer.

Secretarissen: André Meeuwesen, industrieel, gedelegeerd lid van het bestuur te Soerabaja, wonende te Rotterdam; mr. J. H. Rinkes, secretaris der directie van de Nederl. Fabriek van Werktuigen en Spoorwegmateriaal te Amsterdam.

De bureaux van het secretariaat en uitvoerend bestuur zijn gevestigd: Van Stolkweg 11, Den Haag.

Suriname.

Een voortreffelijk begin.

Aan de „*Nieuwe Courant*” van 18 October ontleenen wij het volgende bericht:

„Naar wij vernemen, is in de afgeloopen week op initiatief van den Gouverneur van Suriname, den heer G. J. Staal, in de Lairesse-zaal te 's-Gravenhage een vergadering gehouden in hoofdzaak bijgewoond door belanghebbenden bij Oost-Indische cultuur-ondernemingen.

Vertegenwoordigd waren: de Cultuur-Maatschappij der Vorstenlanden door den heer R. van Lennep; Nederlandsche Handelmaatschappij door den heer Bierens de Haan; firma Van Hoboken en Co. door den heer J. van Hoboken Azn., Internationale Crediet- en Handelsvereeniging Rotterdam door den heer A. Dinger; de Koloniale Bank door den heer Bonebakker, firma M. en R. de Monchy door den heer E. P. de Monchy Rzn.; Nederlandsch-Indische Handelsbank door den heer Van Haren Noman; Nederlandsch Indische Landbouwmaatschappij door den heer Van Heukelom; firma Van Nievelt Goudriaan en Co. door de heeren A. J. M. Goudriaan en H. A. Nievelt; firma Wambersie en Zoon door den heer W. A. Engelbrecht; firma Weise en Co. door den heer A. Weise. Voorts waren aanwezig de heeren Van Aalst *), Geeromst, J. S. C. Kasteleyn, Pynacker Hordijk, mr. Ramaer, Sanders, mr. Schoch, Swart en jhr. mr. van der Wijck.

De Gouverneur zette in zijn openingsrede uiteen, dat hij deze vergadering bijeengeroepen had met het doel te bevorderen, dat de kennis, de energie en het kapitaal, welke de cultures in Oost-Indië tot bloei gebracht hebben, ook zullen worden dienstbaar gemaakt aan de ontwikkeling van de kolonie Suriname.

Het nationaal gevoel zou er toe moeten leiden in deze richting een poging te doen, immers ook Suriname is een Nederlandsche kolonie en heeft dus aanspraak op Nederlandsche kracht en ondernemingsgeest. Toch zal niets ondernomen mogen worden, dat niet naar zakelijken maatstaf een goede onderneming is.

Na uitvoerige bespreking verklaarde de meerderheid der aanwezigen zich bereid om een bedrag bijeen te brengen voor het instellen van een onderzoek.

Daartoe is een studie-syndicaat opgericht, dat ten doel heeft te onderzoeken, welke cultures van uitvoer-producten in Suriname op gezonde basis kunnen worden gevestigd.

Tot leider van het studie-syndicaat is benoemd de heer J. S. C. Kasteleyn, oud-hoofdadministrateur van de Deli-Maatschappij. Voort zijn aangewezen als leden der commissie van advies, de heeren T. J. van Haren Noman, directeur van de Ned. Ind. Handelsbank te Amsterdam, A. C. Mees, directeur der Int. Criediet- en Handelsvereen. „Rotterdam” te Rotterdam en M. Sanders, commissaris van onderscheidene cultuur-ondernemingen in Ned.-Indië.”

Waar wij tallooze malen in dit Weekblad de Nederlandsche kapitalisten hebben aangespoord om Suriname als terrein hunner werkzaamheid niet uit het oog te verliezen, zal het geen betoog behoeven, dat wij deze wakkere daad van den nieuwen Gouverneur ten zeerste toejuichen. In Suriname zal men dit streven weten te waardeeren.

Het onderzoek is in goede handen en wij koesteren daarvan de beste verwachtingen.

Tegenover de bladen, die een „zakenman of plan-

*) N.l. de heer J. W. van Aalst, voorzitter van de West-Indische Commissie van Oost en West.

ter" als Gouverneur van Suriname verlangden, schreven wij in ons nummer van 7 September: „Zakenmannen, planters! Goed, hoe meer hoe beter, maar het is niet noodzakelijk dat juist de Gouverneur een zakenman zij." De bedoelde bladen zullen moeten erkennen, dat een zakenman het den heer Staal niet verbeteren zou.

De zakenmannen gaan nu aan het werk. Men wachte hunne daden af. Wij voor ons twijfelen er niet aan of hun onderzoek zal voor Suriname een nieuw tijdperk van bloei openen en de stoot daartoe zal gegeven zijn door den nieuwen bewindsman-geen zakenman.

* * *

Tweede Kamer.

De heer Knobel heeft in zake vertegenwoordiging van de Surinaamsche regeering bij de op Trinidad gehouden Immigratie-conferentie en omtrent de verbetering van de verkeersmiddelen van de West-Indische koloniën de volgende schriftelijke vragen gericht tot den minister van koloniën:

1. Is de Surinaamsche regeering vertegenwoordigd geworden bij de, in den afgeloopen zomer op Trinidad gehouden Immigratie-conferentie?

2. Zoo neen, welke zijn de redenen dezer onthouding, waar het beraadslagingen gold over een voor West-Indië zóó gewichtig vraagstuk?

3. Is wellicht het ontbreken van scheepsgelegenheid om uit Suriname tijdig te vertrekken een beletsel geweest voor den agent-generaal om ter conferentie tegenwoordig te zijn?

4. Zijn er, ook naar aanleiding van de op 23 December 1915 in de Tweede Kamer gehouden debatten, maatregelen genomen, opdat onze West-Indische koloniën beschikken over betere gemeenschapsmiddelen dan tot dusver het geval was?

De Minister van Koloniën heeft daarop d.d. 17 dezer het volgende geantwoord:

1. Het bestuur van Suriname was *niet* vertegenwoordigd bij de dezen zomer op Trinidad gehouden Immigratie-besprekingen.

2. De Britsche regeering gaf desgevraagd te kennen, dat de bijeenkomst op Trinidad strekte tot het houden van besprekingen van huishoudelijken aard, zoodat het bestuur van Suriname daaraan, tot haar leedwezen, niet zou kunnen deelnemen.

3. Tengevolge van het afwijzende antwoord van de Britsche regeering moest van de zending van een vertegenwoordiger van het bestuur van Suriname naar Trinidad worden afgezien.

4. Zooals ook uit het wetsontwerp tot vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1917 zal blijken, zijn de pogingen tot verbetering van de verkeersmiddelen in genoemde kolonie niet gestaakt. Gebleken is intusschen reeds, dat, wanneer tot aanschaffing van een stoomschip moet worden besloten, de bouwkosten tengevolge van de tijdsomstandigheden zeer hoog zullen zijn.

* * *

Het wetsontwerp tot vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname voor het dienstjaar 1917 is bij de Tweede Kamer ingediend. Dat de wereldoorlog van grooten invloed zou zijn op deze begrooting was te voorzien. Constateeren wij in de eerste plaats dat het „plan-Idenburg", waarover zooveel te doen is geweest, er door weggevaagd is. Volgens dit plan zou het te kort hebben mogen bedragen *f* 216.451; het bedraagt echter *f* 864.758 of wel *f* 648.307 meer dan het plan toelaat.

De gouverneur van Suriname heeft middelen beraamd om in den nood te voorzien en verwacht van een door hem ontworpen tijdelijke belastingverhooging in 1917 een opbrengst van *f* 238.500.

Aannemende, dat bij die belastingvoorstellen rekening is gehouden met de draagkracht der ingezetenen van de kolonie — een eindoordeel daaromtrent moet de minister van koloniën zich nog voorbehouden, totdat hij van de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling nopens de voorstellen zal hebben kunnen kennis nemen — en dat inderdaad in 1917 een opbrengst van *f* 238.500 mag worden tegemoet gezien, en overtuigd, dat de geldelijke moeilijkheden, waarin de kolonie thans verkeert, althans voor een deel te wijten zijn aan de tegenwoordige bijzondere omstandigheden, acht de minister plaats voor grooteren steun van de zijde van het moederland, dan bij opvolging van het sedert 1908 gevolgde financieele plan mogelijk zou zijn.

Op een tot hem per telegraaf gerichte vraag is van den gouverneur van Suriname bericht ontvangen, dat als gevolg van de met den oorlogstoestand verband houdende minder gunstige omstandigheden en prijsstijging op een vermeerdering van uitgaven van *f* 27.500 zal moeten worden gerekend, en dat de vermindering van middelen tot een bedrag van *f* 217.500 aan vermindering van de welvaart als terugslag op den oorlog moet worden geweten.

De Minister meent, dat een bedrag van *f*27.500 + *f* 217.500 = *f* 245.000 door het moederland moet worden toegestaan ter tegemoetkoming aan de behoeften der kolonie, ontstaan ten gevolge van den wereldoorlog.

Wanneer door belastingheffing *f*238.500 en door een extra-bijdrage van het moederland *f* 245.000, te zamen *f*483.500 kan worden gevonden, moet van het bedrag van *f*648.307 (zie boven) nog *f* 164.807 worden gedekt.

Ten aanzien van de voorloopig vastgestelde begrooting is de minister te rade geworden om de daarop geplaatste uitgaven over te nemen, gelijk de koloniale wetgever die heeft vastgesteld. Van het op meer uitgebreide schaal aanbrengen van bezuinigingen heeft hij zich kunnen onthouden, nu de koloniale wetgever van zijne bereidwilligheid blijk gaf om meerdere middelen te scheppen.

Slechts op enkele punten heeft de minister gemeend veranderingen te moeten aanbrengen.

Rekening houdende hiermede geeft de begrooting voor 1917 het volgende beeld:

Totaal bedrag der uitgaven *f* 4.818.151, verhooging van de raming der uitgaven boven die der voorloopig vastgestelde begrooting *f* 185.000, verlaging der raming *f* 143.372, uitgaven, waarvoor geleend zou mogen worden *f* 300.000, blijft ten laste van de eigen middelen der kolonie en de rijksbijdrage *f* 4.560.280.

Raming der middelen *f* 3.192.599, buitengewone ontvangsten *f* 300.000. Blijft *f* 2.892.599.

In 1917 zullen dus de geraamde middelen in vergelijking met die van 1916 minder bedragen *f* 3.147.511 — *f* 2.892.599 = *f* 254.912.

De raming der uitgaven voor 1917 overtreft die van 1916 met een bedrag van *f*4.560.280 — *f* 4.077.182 = *f* 483.098.

Er moet dus worden gerekend op een rijksbijdrage welke *f* 738.010 hooger is dan die voor 1916 en derhalve beloopt *f* 929.671 + *f* 738.010 = *f* 1.667.681.

De wijzigingen, welke de minister verder in de voorloopig vastgestelde begrooting heeft aangebracht, hebben geen invloed op de cijfers. Zij betreffen de schrapping van eenige voor memorie geraamde uitgaven.

* * *

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op een artikel, getiteld „*Suriname*", in 't October-nummer van het „*Tijdschrift voor economische geographie*", van de hand van den heer *F. M. Knobel*, lid der Tweede Kamer.

* * *

„*De Amsterdammer*" van 14 October is verschenen als „*Indië-nummer*" „niet alleen om daarmede te herdenken, dat de tijd thans 100 jaar geleden is, waarop in 1816 Nederlandsch-Indië in weerheid deel is geworden van het Koninkrijk der Nederlanden, maar tevens om voor den tegenwoordigen tijd tot de voortgezette werkzaamheid van het moederland bij te dragen".

Een voortreffelijk nummer, een monument, dat ons de vraag op de lippen brengt: waarom op dezelfde gronden geen West-Indië-nummer?

Volkstellingen in Suriname.

In mijne geschiedkundige aanteekeningen over Suriname en Paramaribo [1]) maakte ik melding van 2 volkstellingen, welke mij in Suriname bekend waren, terwijl van de derde de wenschelijkheid was betoogd door de Koloniale Staten in 1911, doch van bestuurszijde niet beaamd.

De eerste volkstelling had plaats in 1694 [2]). De tweede geschiedde in 1811 [3]). De laatstgenoemde schijnt met veel zorg door het Engelsch tusschenbestuur te zijn uitgevoerd, immers in 16 foliodeelen, aanwezig in het state paper office te Londen, is die arbeid overgelegd.

De uitslag der eerste volkstelling is mij *thans* bekend.

Zij blijkt uit onderstaande rekening der Modique lasten op 31 Dec. 1696 [4]). De opneming van Jan. 1694 wees aan 6423 inwoners, zoowel blanken als slaven. De taxatie bedroeg 289.035 pond suiker, het pond berekend tegen 5 cents.

Ginneken bij Breda.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Modique lasten voor de Colonie van Suriname, Credit p. Saldo tot dato deser.

1696	Volgens uitwijs hierboven	lbs 303900
31 Dec.	P. taxatie op de consumtie der Inlantse vruchten ofte vivres (gecalculeert volgens de opnemingen van Jan. 1694 als wanneer bevonden wierde 6423 zoo blancke menschen als slaven) à 45 St. per Hooft	lbs 289035

Curaçao.

Uit de ontvangen bladen van eind Aug. tot half Sept. j.l. lezen wij omtrent

De Weersgesteldheid.

dat in de laatste dagen van Augustus telkens opnieuw een storm opstak, dat men aan een orkaan begon te denken. Gelukkig duurden de stormen niet lang en verwaaiden in wind.

Regen is er toen veel gevallen, telkens zoo'n aar-

[1]) Te Paramaribo bij J. H. Oliviera 1911. Blz. 18.
[2]) Pol. Notulen 9 Jan. 1694. Blz. 120.
[3]) id. „ 17 Oct. 1811.
[4]) Bundel Politieke Notulen 14 Mei 1696 — 9 Oct. 1700.

dig buitje. Het is iets hoogst zeldzaams voor de maand Augustus. Ook op Aruba en Bonaire bleef de regen aanhouden.

„Die regen is een zegen des Hemels voor de armen. Het kan een goed jaar worden". Zoo schreef de *Amigoe*.

Het blad van 16 Sept. meldt:

„September staat bekend als een droge maand. De eerste week was zoo heet en droog, dat men vreesde het de heele maand ook droog te zullen houden. Al het vroege planten zou dan grootendeels voor niets zijn geweest.

Maar eindelijk is er toch weer een buitje losgekomen. In Willemsstad herhaalde zich dat nog een paar maal, maar in de Benedendistricten heeft het uren achtereen gestortregend. Een zee van water staat voor de dammen. Op St. Maria, het eerste bericht dat inkwam, viel ± 100 mM.

Als het in September flink blijft regenen, dan wordt het een buitengewoon goed jaar.

Op Aruba doet de Feterita het goed. Over een paar weken worden daar versche maiskoeken gebakken. Op de Noord is men aan het planten gegaan onmiddellijk na de eerste groote regens. De Feterita kan daar over twee weken geoogst worden."

* * *

Koloniale Raad.

Door den Kolonialen Raad is het voorloopig verslag uitgebracht op het ontwerp-verordening betreffende het verleenen van concessiën en vergunningen tot het gebruik van domein zoo voor den aanleg en de exploitatie van werken van openbaar nut als ten behoeve van andere doeleinden.

Met het ontwerp konden de afdeelingen zich niet vereenigen. Zij achtten het in strijd met den geest, zoo niet zelfs met de letter van art. 187 van het Reglement op het Beleid der Regeering.

Volgens dat artikel toch zou de Gouverneur, volgens regelen bij koloniale verordening te stellen, vergunningen kunnen verleenen voor mijnbouwondernemingen en voor den aanleg van werken en de oprichting van ondernemingen van openbaar nut.

Met die bepaling kon, meende men, niet bedoeld zijn, dat de regelen voor het verleenen van vergunningen van den meest uiteenloopenden aard in ééne enkele koloniale verordening zouden worden samengevat, die dan noodwendig — zooals het onderhavige ontwerp daarvan getuigenis aflegt — slechts enkele zeer algemeene bepalingen zou kunnen bevatten.

Dat eenige bijzondere voorwaarden, waaronder vergunningen of concessiën zouden zijn te verleenen, aan den Gouverneur werden overgelaten, daartegen kon geen bezwaar bestaan.

Maar, waar verschillende soorten van vergunningen of concessiën bepalingen zouden moeten inhouden, die de rechten van derden aantasten, en soms zelfs op eene wijze, die de onteigening ten algemeenen nutte zeer nabij komt, daar, meende men, behoorden de regelen voor het verleenen zoo niet van elke vergunning of concessie, dan toch zeker van elke soort, zooals b.v. voor het aanleggen van werken voor watervoorziening, voor het bouwen van dokken, enz., enz., bij afzonderlijke verordening te worden bepaald. De regelen toch van de verschillende onderwerpen der vergunningen of concessiën kunnen zoo uiteenloopen, dat zij, zonder zoo goed als geheele delegatie van wat grondwettelijk des Raads is, op den Gouverneur onmogelijk in ééne enkele verordening zouden zijn samen te vatten.

De Afdeelingen hadden echter geen bezwaar hare medewerking te verleenen aan het tot stand brengen van eene verordening als de onderhavige, die enkel algemeene bepalingen behelst, wanneer het ontwerp zoodanig zou kunnen worden gewijzigd, dat het bovenbedoeld grondwettelijk principe tot zijn recht komt, hetgeen zou kunnen plaats vinden in art. 1.

* * *

Verkeer.

Van 18—31 Aug. werden op Curaçao ingeklaard 64 schepen, w.o. 14 stoomschepen en uitgeklaard 59 schepen, w.o. 11 stoomschepen.

* * *

Scheepsbouw.

De *Amigoe* van 9 Sept. j.l. schrijft:

„Alles komt tegelijk. Er waren reeds een paar schoeners op stapel gezet, en nu zullen nog meerdere schepen worden aangebouwd, omdat de storm er eenige vernielde."

* * *

Panamakanaal.

Wederom heeft een groote grondverschuiving plaats gehad, welke de doorvaart belemmert.

Het staat werkelijk te bezien, of het Kanaal ooit een geregelde vaart zal toelaten.

Dat zou een heele misrekening zijn voor de Amerikanen en een groote teleurstelling voor allen, die droomden over een onbelemmerd wereldverkeer.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tweeërlei wenschen. De heer *Mr. van Haastert* van het „Nieuws van den Dag" — alzoo *Gareng* in *De Voorpost* — vindt *Tjipto* zeer lastig en voor de openbare rust gevaarlijk, omdat deze op een vergadering van de S. I. te Djoewana, waar hij sprak voor de vereeniging *Insulinde*, die de voetsporen van de I. P. heet te drukken en deswege het Maleisch als voertaal op hare bijeenkomsten heeft aangenomen, bij de uiteenzetting van het doel dier vereeniging gezegd moet hebben, dat zij zich ten doel stelde de Nederlanders uit N.-I. te verdrijven, en dat thans de middelen daartoe werden bijeengegaard. Aldus de geldjournalist van het Nieuws. Natuurlijk gaat de knappe meneer aan de Kali Besar op deze onwaarheid verder in en geeft aan, waar de eigenlijke wortel van het kwaad zit. Heel duidelijk is zijn onuitgesproken wensch: dat de Regeering, liefst zoo spoedig mogelijk, de vereeniging *Insulinde* een even plechtige begrafenis moge bereiden, als destijds de I. P. Een meester in kwade zaken bezit nu eenmaal een slecht geweten, kan onmogelijk rustig slapen, zoo lang nog een vereeniging bestaat, die fel gekant is tegen elken vorm van overheersching en bevoorrechting en die mitsdien menschen van het slag van Van Haastert c.s. liever ziet gaan, dan komen. Begrijpelijke vrees en begrijpelijke wensch. Hij weet zeker, dat als de interneering van Tjip ditmaal niet lukt, een tweede gelegenheid spoedig genoeg komt, want Tjip blijft nu eenmaal volharden in zijn strijd tegen de overheersching en bevoorrechting. Inderdaad een volhouder en niet om te koopen. Heel anders dus dan van Haastert, die pro-Engelsch is, terwijl hem als Hollander strikte neutraliteit meer past en die op last van geldschieters op de Duitschers afgeeft op een wijze, waarvoor een werkelijk eerlijk man zich zou schamen. Maar de vlegel aan de Kali Besar denkt daar anders over. En toch durft die ontoerekenbare een raad geven. Volgens hem dient met Tjipto eens voor goed te worden afgerekend. Niet met een tweede interneering, maar met een aantal jaren dwangarbeid, liefst „in den ketting." Een geluk voor Tjipto is het, dat de meester van *Het Nieuws* niet meer deel uitmaakt van de rechterlijke macht. Anders zou iemand, die er een paar duizend guldens voor over heeft, om Tjip van het tooneel te doen verdwijnen, in staat zijn aan dien wensch gevolg te geven. Maar waarom doet Van Haastert niet als Tjip, door zijn anti-Duitsche gevoelens te propageeren in Duitschland tusschen de Duitschers? Tjip propageert zijn gevoelens van anti-overheersching ten minste nog in het overheerschende land tusschen de overheerschers. Gebrek aan moed, zeker! De lafaard scheldt liever daar, waar de gescholdenen hem niet kunnen bereiken. Hij vreest de afrekening. De beste afrekening voor Van Haastert zou zijn, dat men hem elders levend begroef tot aan zijn hals, enz., volgen eenige onsmakelijkheden.

Indische Democratische Partij. In de *Kaoem Moeda* komt voor een verslag van een vergadering, te Solo gehouden, met het doel deze op te richten. Zij werd door 150 personen bezocht, w.o. ook de resident en vele Javanen. Er werd te kennen gegeven, dat de Indiërs, d.w.z. de in N.-I. geboren Nederlanders, moesten trachten door *evolutie* en niet door *revolutie* dezelfde rechten te krijgen, als de Nederlanders in Nederland. De inleider laakte het optreden van *Insulinde*, welke vereeniging niets heeft gedaan voor den Indo-Europeaan, noch voor N.-I., maar slechts naar de pijpen van Tjipto gedanst heeft, die het land heeft aan de Hollanders en in de richting van een revolutie heeft aangestuurd. De beoogde samenwerking met de *Indische Sociaal Democratische Vereeniging* en *Boedi Oetomo* is niet tot stand gekomen. Den Inlanders en Chineezen werd verzocht 't niet kwalijk te nemen, dat zij niet in dezen Bond worden toegelaten, vermits zij andere belangen hebben en reeds eigen vereenigingen bezitten. De *Indische Democratische Partij* beoogt de gelijkstelling van alle rassen, toekenning van dezelfde rechten op den grond als de Inlandsche bezitters aan in Indië geboren Nederlanders, kiesrecht voor de Tweede Kamer, zelfbestuur, enz. Ook waarschuwde spreker nog tegen Engelsche of Aziatische overheersching. Dertig personen traden dadelijk als lid toe.

Kiesvereeniging Melajoe. In de *Pamitran* is opgenomen een verslag van een vergadering van deze vereeniging, waarin de heer Hinloopen Labberton eenige mededeelingen deed omtrent het verhandelde op het congres van *Boedi Oetomo*, onlangs te Soerabaja gehouden. De Voorzitter van de *Centrale Sarikat Islam* had namelijk het verzoek gedaan om in samenwerking een som van *f* 11000 's jaars bij elkaar te brengen voor de aanstelling en bezoldiging van „consuls", *één* in elk gewest en *drie* te Buitenzorg. Zij zouden alsdan een maandelijksch traktement van *f* 200 genieten, maar voor de belangen en nooden van de bevolking

moeten opkomen, hare bezwaren bespreken met de betrokken autoriteiten. Genoemde heer was 't hiermede niet eens, verwachtte meer van een *Kolonialen Raad*, die 6 of 10 van zijne Inlandsche leden naar Nederland kon zenden om daar in de Tweede Kamer de begrooting en andere Indische belangen te bespreken. Zonder zulke Inlandsche woordvoerders zou er van de behartiging van 's lands belangen niet veel te recht komen, uit hoofde van het gemis van kennis van de menschen in Holland. — Ten aanzien van de actie van *Indië Weerbaar*, waren de meeningen verdeeld, maar in één opzicht was men het er over eens, dat deze zaak in behandeling moest worden genomen tegelijk met de andere verlangens, die van Inlandsche zijde geuit zijn. — De namen der sprekers mochten op hun verzoek niet genoemd worden.

Draagt de C. S. I. een politiek karakter? Op het nationaal congres te Bandong werd, volgens de *Oetoesan Hindia*, ook deze vraag gedaan. De beantwoording er van liet de Voorzitter over aan een ieder, die over het doel en streven van de S. I. zijn gedachten heeft laten gaan. In elk geval is zij een band tusschen bijna alle S. I.-vereenigingen, en stelt zij zich ten doel de nooden en behoeften van *alle* Inlanders in N.-I. te behartigen. De Inlander vraagt medezeggenschap, ja zelfbestuur. Hij wil niet langer, dat over hem, voor hem, zonder hem beschikt wordt. En in Nederland, èn in Indië is men tot het besef gekomen, dat 't niet aangaat Indië langer als een melkkoe te behandelen, die zooveel voedsel krijgt als genoeg om er de melk van te krijgen. De Regeering wil thans blijkbaar afstand doen van de politiek van onderscheid maken tusschen *overheerschers* en *overheerschten;* zij is den ethischen koers opgegaan en volgt nu de z.g. associatie-politiek, hoort de kritieken aan over haar beleid en wat daarin veranderd moet worden. Tot nu toe wordt alles, wat in het belang van Indië wordt noodig geacht, door de Staten-Generaal in Holland bepaald, maar dikwijls op een wijze, die den in Indië gevestigden Europeaan niet bevredigt en den Inlander pijn aandoet. Dit congres is wel een bewijs dat de Inlanders tot éénheid gebracht kunnen worden. Tientallen van vereenigingen met honderd-duizenden leden hebben uiting gegeven, dat een zelfbestuur geen droombeeld is, maar binnen de tien jaren verwezenlijkt kan worden. De leus zal dan zijn, niet „weg met het Gouvernement", maar „samen met het Gouvernement". Het eenige zelfbestuur, dat de Inlander thans kent en bezit is het dessabestuur. In de locale raden worden de Inlanders niet verkozen, maar benoemd. Een waardelooze parodie. Toch is er *periculum in mora*. Het zou daarom goed zijn thans reeds op elke plaats, waar een gemeenteraad gevestigd is, met 't oog op de spoedig te verwachten toekenning van het kiesrecht, een *kiesvereeniging Melajoe* op te richten. De Inlander moet leeren op zijn eigen krachten te steunen. Hij moet trachten recht en rechtvaardigheid te verkrijgen bij een slechte regeering langs den weg der revolutie, maar onder een wijze regeering langs dien der evolutie. Hij hoopt onder de driekleur te blijven staan, maar in elk geval moet hij de bepaling van zijn lot in eigen handen houden.

Gelijkstelling. In het zelfde blad wordt vermeld, dat 200 Chineezen en ook enkele Alfoeren bij één besluit met Europeanen gelijk gesteld werden. De schrijver geeft in overweging hun een penning te schenken, waarop vermeld jaar en nummer van het Staatsblad, opdat ieder gemakkelijk kan zien, dat hij dezelfde rechten heeft als de Europeanen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Burgerlijke Stand. Naar aanleiding van de voorgenomen invoering van een burgerlijken stand voor de Vreemde Oosterlingen, vreest men, dat de Chineezen niet zoo bijzonder gesteld zullen zijn op het verbod van polygamie en adoptie of erkenning van staande een huwelijk verwekte natuurlijke kinderen in verband met het feit, dat overspel aan de vrouw het recht zal geven echtscheiding te vragen en dat de dochters zullen mededeelen in de nalatenschap. Het is reeds gebeurd, dat een met Europeanen gelijkgestelde Chinees op grond van deze laatste overweging intrekking verzocht van zijne gelijkstelling. Maar op alle dergelijke verzoeken werd afwijzend beschikt. Met dezen burgerlijken stand wil het Gouvernement de Chineezen in de levenssfeer der Europeanen brengen, doch dit zal niet gemakkelijk gaan. De Chinees wordt geen Europeaan, noch innerlijk, noch uiterlijk, evenmin als omgekeerd. Volgens de Europeesche wetgeving is in de samenleving de vrouw de heerscheres, in de Chineesche maatschappij is zij niet anders dan het middel tot voortbrenging van zoons. De Japansche markies Ito heeft eens karakteriseerend gezegd, dat een Europeaan, die trouwen gaat, zich een meesteres neemt, een Japanner een slavin. *(Warna Warta).*

Gelijkstelling. De *Sri Sumatra* deelt mede, dat nu reeds twee Inlanders, één Javaan en één Maleier, benoemd zijn tot Commies, maar dat geen van beiden gelijkstelling met Europeanen hebben aangevraagd.

De *Tjhoen Tjihoe* neemt uit „De Preangerbode" een protest over tegen het in strijd met de bepalingen op ruime schaal toelaten van niet-Europeesche leerlingen op de Europeesche lagere scholen. In de Preanger werden niet minder dan 60 candidaten voor Inlandsch arts aangenomen, terwijl later officieel bleek, dat er slechts 15 benoodigd waren. Ook hebben Inlanders en Chineezen immers hun eigen gelijkwaardige Hollandsche scholen. Vele leerlingen vervullen later ook niet de belofte om naar de artsenschool te gaan. De redactie teekent hierop aan, dat die gelijkwaardigheid slechts in theorie bestaat. In dit jaar kreeg geen enkel leerling van de Hollandsch-Chineesche school een geschiktheidsverklaring van het schoolhoofd voor toelating tot een technische school. (Wellicht is hiermee bedoeld een H. B. S.) Volgens de onderwijzers was het, omdat de leerlingen achterlijk waren door gebrek aan omgang met Europeesche kinderen en het gemis van Europeesche opvoeding in huis. De redactie kan zich met deze verklaring niet vereenigen, maar zoekt de oorzaak hierin, dat de meeste Chineesche ouders, die hunne kinderen een Europeesche opvoeding geven, slechts het eigen belang voorop stellen en niet de maatschappij er van willen laten profiteeren. Wenschelijk ware het daarom de studie aan te moedigen van de kinderen der armen. Dit zal den toestand wel verbeteren, want zij zullen later wel een broodwinning moeten gaan zoeken.

De Chineezen, — zoo lezen wij in hetzelfde blad — zullen nooit een groot volk worden, ja hun leven zal ten slotte gelijk zijn aan dat van een beest, zoolang zij voortgaan met alle mogelijke beleedigingen van andere rassen te slikken. Kort geleden heeft het spoorwegpersoneel te Maos in een Chineesche toko alles kort en klein geslagen en voor een waarde van ƒ 2000 à ƒ 3000 vernield. Bevreesd voor de uitgesproken dreigementen, maakte de eigenaar geen werk van deze zaak.

Hormatstelsel. Naar aanleiding van de *hormat*-lievendheid van den regent van Ponorogo, die vroeger, toen hij nog een Europeesche betrekking bekleedde, en waarover in een vorig overzicht reeds het een en ander is meegedeeld, er anders over dacht, haalt meergenoemd blad *(Tjhoen Tjhioe)*, wat die regent als controleur à la suite gezegd heeft in het referaat No. 8 van de Inlandsche stemmen over de laksheid van den Inlander, (welvaart onderzoek): „In de tweede plaats zij verwezen naar het bekende „op Java nog immer bloeiende hormatstelsel en „naar hetgeen daaraan annex is, een stelsel, waar„van de fnuikende invloed op een gezonde ontwik„keling van het karakter van den onderworpen „Javaan door een ieder, wien de geestelijke en stof„felijke vooruitgang van het Javaansche volk ter „harte gaat, ingezien en gevoeld wordt en desniet„temin helaas nog maar te veel aanbidders telt, „zoowel onder zijn eigen hoofden als onder de „Europeanen".

Een zekere wedono in de residentie Banjoemas — alzoo de *Bintang Soerabaja* — kreeg op zekeren dag van zijn regent, van wien 't bekend was, dat hij zeer gilahormat was, bericht, dat hij dan en dan in zijn distrikt op inspectie zou komen. Den dag te voren maakte hij reeds alles in gereedheid om zijn chef naar behooren te ontvangen, opdat hem de noodige lof zou worden toegezwaaid. Op den dag zelf had hij zich in zijn deftig ambtskleed gestoken en wachtte zoo in de kawedanan de komst van den regent af. Maar daar kwam opeens de dokter djawa aangereden in zijn dienstpakeian, in pantalon en gelaarsd. De wedono kreeg toen een guitig idee. Hij verzocht den dokter djawa plaats te nemen en een praatje te maken, zeide er evenwel niets van, dat hij den regent verwachtte. Niet lang daarna kwam het rijtuig van den regent de kawedanan binnenrijden, en beiden, de dokter eenigszins verschrikt, stonden van hun stoelen op, om den regent de noodige hormat te bewijzen. De regent nam plaats, de wedono bleef staan en wachtte af wat de dokter deed. Deze kon in zijn Europeesche kleeding en met zijn laarzen bezwaarlijk hurken. Op het matje voor den wedono bestemd zitten, ging ook niet. De regent wist niet wat hij zeggen moest. De wedono lachte fijntjes. De dokter bleef stokstijf staan in afwachting, wat de wedono zou doen en wat de regent zou zeggen. Eindelijk besloot deze de beide Inlandsche ambtenaren toe te staan op een stoel plaats te nemen.

De wedono had plezier voor tien, dat hij toch zijn zin had gekregen.

Aanval op den wedono van Ngawen. (Blora). Naar aanleiding hiervan deelt de *Tjhoen Tjhioe* mede, dat de *S. I.*, qua vereeniging, hierin betrokken is. De voorzitter van de S. I. te Lasem zou de Inlanders opgestookt hebben de bevelen van het bestuur niet op te volgen, wèl die van de plaatselijke S. I. Indien het Bestuur niet krachtiger optreedt, dan op de Soerabajasche landerijen, vreest het blad, dat de Hollanders bezig zijn zichzelf een galg op te richten.

S. I. Het blad *(Tjhoen Tjhioe)* maakt nog melding van twee andere aanvallen van een bende S. Imers op Chineesche opkoopers van rijst in Bringin (Semarang). De aanvoerder, een hadji, zeide tot hen, dat de Inlanders thans slechts bang zijn voor hun eigen rasgenooten, maar den Europeaan en Chinees aandurven. Het dessahoofd, wien om hulp gevraagd werd, voegde er aan toe, dat thans iedere Chinees, die aanmatigend is, afgeranseld moest worden.

Voorbij gestreefd. De *Djawah Tengah* spoort de Chineezen aan ook op politiek gebied een actie te voeren, om met intrekking van art. 111 R.R. het kiesrecht te krijgen. Gewezen wordt op het *Nationaal Congres* te Bandong ten bewijze dat de Inlander den Chinees reeds voorbij gestreefd is.

Van Vreemde Koloniën.

Stemming maken.

In la Dépêche Coloniale van 10 dezer kwam weer een van die korte venijnige berichtjes voor, die zich in hun vorm van o n d i t zoo onschuldig voordoen, en die inderdaad, van een ons minder goedgezinde zijde, moeten meewerken om stemming tegen ons te blijven maken.

Men meldt ons, staat er, als veelvuldig voorkomend het verdwijnen van de voor Frankrijk bestemde postzendingen aan boord van de Nederlandsche mailschepen, wier bemanning in groote meerderheid op de hand der Duitschers is.

Misschien, voegt het blad erbij, zouden hier zekere voorbehoedmiddelen te nemen zijn bij de bevoegde Nederlandsche autoriteiten.

Voor Frankrijk bestemde „couriers” komen niet op hun bestemming. Dit is niet toe te schrijven aan de maatregelen, door de Engelsche regeering voorgeschreven, die geen land meer betreurt dan Nederland, maar er moeten Duitsche invloeden in gezocht worden. Deze zijn hier moeilijk in 't spel te brengen, want de postbezendingen van Nederland voor Frankrijk blijven buiten 't bereik van elk Duitsch toezicht. Dan moet de verdenking maar geladen worden op de bemanning der schepen, waarmede de post wordt overgebracht. Deze worden voorgesteld als „en grosse majorité à la dévotion des Boches”, en de lezer moet daar nu 't verdere maar bij denken: de bemanning maakt de zakken open, haalt de voor Frankrijk bestemde stukken er uit, en zoo komt 't dat deze hun bestemming niet bereiken.

Zou in deze voor onze regeering inderdaad niet reden bestaan om zich met de zaak te bemoeien, maar dan door haar gezant in Frankrijk te doen protesteeren tegen een dergelijke verdachtmaking?

De mails worden aan boord van onze schepen volgens de strengste regels van het vak behandeld, zij zouden zonder vertraging hun bestemming bereiken, als de Britsche administratie dit niet belette. Indien Frankrijk daartegen wenscht op te komen, ons best, maar dan bij 't goede adres.

Mevrouw Joubert.

Niet lang geleden heeft mevrouw Frederik Rompel—Koopman een boek uitgegeven, waarin zij de vrouw van generaal Joubert aan 't woord laat om te vertellen, wat zij heeft meegeleefd in de voor Zuid-Afrika zoo bewogen tijden. Dit boek heeft bijzondere actualiteit gekregen door 't overlijden dezer landsmoeder. Terwijl zij zich daarin zelf niet op den voorgrond stelt, integendeel haar man geheel de eer geeft van hetgeen zij te zamen gedaan hebben en dit dan nog als Gods werk beschouwt, spreekt er toch uit, dat zij een vrouw van groote beteekenis is geweest. Zij heeft als voortrekker reeds een rol vervuld, zij heeft haar man ter zijde gestaan bij den strijd tegen de Engelsche overheersching, en zij is tot haar jongsten snik een tegenstandster van de Botha-politiek gebleven. Hoe zij ook door de tegenstanders geëerd wordt, blijkt nu bij haar overlijden heel Zuid-Afrika over haar treurt en zelfs een pro-Botha-blad als „Ons land” haar gedenkt in een sympathiek artikel, dat aanvangt met deze zeker beteekenisvolle woorden: „Alle ander binnenlandsch nieuws is op den achtergrond gedrongen door 't overlijden van mevr. gen. Joubert.”

De suikercultuur in Z.-Afrika.

Natal en Zoeloeland worden mededingers, waarmede rekening valt te houden. In 1915 waren, volgens 't Algem. Ned. Exportblad, reeds 140.000 acres met suikerriet beplant, terwijl thans nog 46.000 acres voor die cultuur in aanleg zijn. Bovendien zijn, volgens een juist beëindigd onderzoek, in die landen nog 184.000 acres geschikt verklaard voor rietsuiker-aanplant. Een dertigtal fabrieken is reeds in werking en meerdere zijn in komst.

In twee opzichten kan dit ons bijzonder belang inboezemen, vooreerst voor onze eigen suiker-productie, die de mededinging op den duur kan gaan voelen, maar de wereld heeft veel suiker noodig. Vervolgens omdat zich daar een afzetgebied ontwikkeld voor onze machine-nijverheid, die op 't gebied van suikerinstallaties goed werk kan leveren.

Duitschers in Franschen dienst.

Dezer dagen gaven de bladen het verhaal van twee Nederlanders, Schneiders van Amsterdam en Booneberg van Arnhem, die na verschillende avonturen, als deserteurs van 't Fransche vreemdelingenlegioen, uit Afrika in 't vaderland zijn teruggekeerd. Aan 't verhaal ontleenen wij het volgende over toestanden in 't kampement te Tisza in Zuid-Marokko, van waar zij hun vlucht begonnen.

Er wordt daar dagelijksch tusschen Duitschers en Franschen gevochten wegens meeningsverschil over de oorlogsberichten, die in hoofdzaak uit Fr. bron kwamen en waarover de D. zich ergerden. Den laatsten tijd was de desertie van D. uit 't vreemdelingen legioen zeer groot. Zij liepen meestal naar Marokkostammen over en namen zooveel mogelijk geweren en andere wapens mee. Door die slechte verhouding onderling hadden onze landgenooten 't leven in het kampement ondragelijk gevonden.

De Nieuw-Zeeland premier in Engeland.

Werd afgezien van 't voornemen om weer een koloniale conferentie te beleggen, de Br. regeering heeft zich toch in nauwer relatie weten te stellen met de leidende politici in de kroonkoloniën. Achtereenvolgens zijn de premiers van Canada en Australië naar Londen gekomen, en thans zijn Nieuw-Zeeland eerste minister, de heer Massey, met den minister van Financiën, Sir J. Ward, gasten van de Br. regeering. Misschien wordt aangenomen, dat elk dezer vreemde grootmogenden gemakkelijker in een persoonlijke „behandeling” tot de gewenschte inzichten geleid worden, dan bij een conferentie, waarin vele vertegenwoordigers van de overzeesche landen samenzitten tegenover de Europeesche regeeringspersonen. Om de dominions tot vereende inspanning met 't moederland te brengen in den grooten oorlog, was zeker geen gemeenschappelijk overleg noodig geweest, zij konden in dit opzicht bezwaarlijk meer gedaan hebben dan geschied is, hiervoor is dus ook geen afzonderlijk bezoek aan de hoofdstad noodig.

De „Times” zegt, dat Mr. Marrey en Sir Ward komen als de vertegenwoordigers van een dominion, dat zeer nabij 't voorbeeld van Groot Brittanië gevolgd heeft. Zij verpersoonlijken de vereeniging van politieke partijen in een nationale regeering, die gevormd is om de geheele kracht van 't land ten dienste te stellen van 't bereiken van 't oorlogsdoel. In het coalitiekabinet zit Ward, de leider der oppositie, naast Massey, dat was 't eenige middel om thans tot eenheid te komen. De voornaamste daad van dit kabinet is geweest 't parlement ertoe te brengen aan de ministers de bevoegdheid te geven om verplichten dienst in te voeren, indien zij dit noodig achten om de troepen door N. Z. te leveren op de toegezegde sterkte te houden. N. Z. is de eerste kroonkolonie geweest, die in dit opzicht 't moederland gevolgd is. Zal Engeland van de geboden gelegenheid zeker partij trekken om zijn waardeering hiervoor te toonen, hiervoor hebben de ministers echter de lange reis niet ondernomen. Zij zullen zich op de hoogte hebben te stellen van menig punt betreffende de militaire positie van 't oogenblik. Er zijn vraagstukken te bespreken aangaande de toekomstige koloniale politiek, waaronder een eerste plaats inneemt de samenwerking van verantwoordelijke vertegenwoordigers van alle koloniën met de staatkundige leiders van Gr. Brittannië in 't moederland zelf, ten einde in gemeenschappelijk overleg de koers vast te stellen die het Britsche Rijk heeft te volgen.

Ook zullen de ministers, dunkt ons, zich wel tot tolken maken van de vraag, die reeds van meerdere zijden is geuit, of al iets is aan te geven van de verwachtingen van Gr. Br. voor 't geval het tot vredesonderhandelingen komt, na een door de entente bevochten overwinning.

In hoever zullen de Dominions een stem in 't eindgeding hebben?

De feestelijkheden, den ministers en den hun vergezellende familieleden en secretarissen bereid, toonen aan, dat Londen zijn best doet om, afgescheiden van de staatkundige beslommeringen, de gasten in een goede stemming te brengen.

Graphiet op Groenland.

Bij Amitsok, niet ver van Julianehaab, is een zoo groote graphietader ontdekt, dat exploitatie gedurende vele jaren met goed gevolg mogelijk zal zijn.

Te Kopenhagen zou reeds 800 ton graphiet gelost zijn en een fabriek zijn opgericht ter verwerking ervan. Ook wordt er aan gedacht bij de vindplaats zelf een fabriek in te richten, waar de zuivering kan worden bewerkstelligd. Ook bij Upernivik en Holsteinburg, waar eveneens graphiet gevonden is, zou 't mijnbedrijf aangevat worden.

Een cycloon op de Deensche antillen.

Terwijl 't lot der Deensche antillen eenige storm brengt in de Amerikaansche en Deensche parlementen, is 't of de natuur, daardoor tot aandacht aan de 3 kleine eilanden geroepen, ook haar stem wil doen gelden in den strijd. De cycloon heeft vooral Sainte Croix geteisterd. Vele inlandsche vaartuigen zijn vergaan. Een groot aantal bewoners is zonder dak. De verliezen werden reeds dadelijk op 5 millioen francs geschat. Het Duitsche stoomschip Calabria trachtte hulp te verleenen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Een belangrijk boekgeschenk van Mr. N. P. v. d. Berg.

Mr. N. P. van den Berg te Amsterdam heeft onlangs een keur-collectie van oude, deels zeer zeldzame reisbeschrijvingen geschonken aan het Rotterdamsch Leeskabinet te Rotterdam, welke verzameling aldaar eenige weken tentoongesteld werd en waarvan de bibliothecaris dier instelling de heer Folmer, een catalogus heeft samengesteld, die door hem werd getiteld:

„Eerste versameling van eenige rare ende curieuse Reyse-Beschryvingen naar ende in de Ost- ende West-Indin, voor soo veel die sich thands bevinden in de Librye, ghenaemt 't Rotterdams Leeskabinet ende aen deselve syn geschonken door Mr. N. P. van den Berg tot Amstelredam. Met groter

naersticheit beschreven int corte ende nu eerstelick uitgegeven door Tiddo Folmer Piet Louweszn., Bibliothecarius. Ende waer by ghevoegt syn des zelfs korte aentekeningen. Tot Rotterdam, Ghedruct ende voleynt int jaer ons Heeren M.D.CCCCXVI."

Ongetwijfeld heeft deze catalogus in waarde gewonnen door de bibliographische aanteekeningen van den heer Folmer aan het slot van de meeste titels. Alleen verdient de aanteekening van genoemden „Bibliothecarius" onder het geschrift van Wurffbain: Vierzehen jährige Ost-Indianische Krieg- und Ober Kauffmans-Dienste, in einem richtig geführten Journal- und Tage-Buch . . . u.s.w. (Nürnberg, 1686), eene rectificatie. Die aanteekening toch luidt: „Waarschijnlijk het eenig bekende exemplaar", doch inderdaad is genoemd geschrift van Wurffbain niet zoo bijzonder zeldzaam en bijv. te vinden in de Koloniale Bibliotheek (van Galenstraat 14, 's-Gravenhage).

Indië-Nr. van de „Groene Amsterdammer".

De groene Amsterdammer heeft op waardige wijze het 100-jarig herstel van Nederland's Oost-Ind. bezittingen herdacht, door het doen verschijnen van een speciaal Indië-nummer (van 14 dezer), waarin tal van artikelen van mannen van naam, Nederlanders zoowel als Insulinders.

Uit den interessanten inhoud (hier en daar geïllustreerd) noteeren we: Sama-madjoe, door Prof. Mr. J. A. van Hamel. — Saamhoorig, door A. W. F. Idenburg. — De beteekenis der Buitenbezittingen, door H. Colijn. — Nederlandsch-Indië 1816—1916, door Mr. D. Fock. — De plaats van Indië in de Aziatische politiek, door J. T. Cremer. — De economische beteekenis van Ned.-Indië voor Nederland, door Mr. G. Vissering. — De Javaan en een Inlandsche groot-industrie, door H. van Kol. — De Europeesche samenleving in Indië, voorheen en thans, door D. H. de Vries. — Nederland en Indië hereenigd in 1816, door Prof. Dr. H. Brugmans. — C. Th. van Deventer. Fragment uit een binnenkort te verschijnen bibliographie. — Wie moet naar Indië, door Jan Fabricius. — Maatschappelijk politieke stroomingen in Indië, door Dr. D. A. Rinkes. — De medewerking van alle bevolkingsgroepen bij den vooruitgang van Ned.-Indië, door Mr. J. H. Abendanon. — Stelsels van koloniseerende volken, door Dr. H. Muller. — Een bergtocht op Java, door W. O. J. Nieuwenkamp. — De verhouding van Indië tot Nederland, door Dr. E. B. Kielstra. — Landrechters op Java, door Mr. P. H. Fromberg. — Europeaan en Inlander, door J. C. van Eerde. — De Indische Proefstations, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — De beteekenis van land- en boschbouw voor Ned.-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Bijdrage van een Java-Chinees, door Dr. Yap Hong Tjoen. — Inlandsche vrouwen-huisvlijt, door E. M. Rogge. —De taak van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Ned. Oost-Indië, door Dr. N. H. Swellengrebel. — Staatkundige ontwikkeling der Inlandsche bevolking, door S. de Graaff. — De Indische beweging, door R. M. Suardhy Surya Ningrat. — De Chineezen in Indië, door Tan Tjoen Hoy. — De Indo's en het vraagstuk der rassenvermenging, door H. Borel. — Een draadlooze verbinding met Indië, door C. K. Elout. — Indië's defensie een urgente zaak, door R. M. Noto Soeroto. — Indië als beleggingsveld voor kapitaal, door J. D. Santilhano.

West-Indië.

Van het 3-maandelijksche periodiek „West-Indië, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao" is een nieuwe afl. (de derde) verschenen. De hoofdzakelijke inhoud is als volgt: Uit en voor de Kolonie. Kokos-aanplantingen, door J. J. Leys. — Eenige cijfers over de resultaten der bestrijding van de krullotenziekte, door J. F. van Emden. — Maïs, door J. A. Liems. — Vruchten, door J. A. Liems.

Economisch gebruik van olifanten op Atjeh.

Eenkele jaren geleden schreef een officier eene verhandeling in het orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging over de mogelijkheid om in Atjeh olifanten als lastdieren te gebruiken (welk idée door den heer C. Lulofs nader werd uitgewerkt in het Tijdschr. voor het Binnenlandsch Bestuur).

Dat de daarop gevolgde proeven (in navolging van Britsch-Indië), tot gunstige resultaten hebben geleid, ontwaart men in het 10-Oct. Nr. van „Het Leven", dat een geïllustreerd artikel bevat „Olifanten in militairen dienst op Atjeh". We ontleenen er aan dat „in ons Atjeh in het begin van 1912 een aanvang werd gemaakt met het africhten en indienststellen van olifanten, en dat er thans reeds een viertal wordt gebruikt voor het rendabele vervoer van Lam Meulo, gelegen in de vlakte van Pedir, naar het 35 K.M. meer zuidelijke Tangsé, ter voorziening in de levensbehoeften van de militaire bezettingen van deze post en het nog zuidelijker gelegen Geumpang. Aan uitbreiding van den zoogenaamden olifantstrein te Lam Meulo wordt nog steeds gewerkt en thans zijn te Koeta Radja 6 olifanten in opleiding."

Het groot nut dezer dieren blijkt wel uit de volgende zinsnede: „Bahroe is de grootste en sterkste en voert driemaal in de maand een last van 450 K.G. naar Tangsé. Voor deze 1350 K.G. zouden anders 75 koelies ingehuurd moeten worden, waarvoor $75 \times 4 \times f0.65 = f195$ loon betaald zou moeten worden (twee dagen heen en twee dagen terug), terwijl de onderhoudskosten van een olifant nog geen ƒ30 per maand bedragen, waaruit wel blijkt, dat de olifanten economische transportarbeiders zijn."

Tijdschrift voor Economische Geographie.

In de 15-Oct. afl. een opbouwend artikel van den heer F. M. Knobel over de kolonie Suriname.

Dr. Blink, die immer in de door hem geredigeerde maandschriften naar actualiteit streeft, wijdt eene, hoofdzakelijk economische beschouwing aan Djambi en zijn bewoners.

W. C. Muller geeft een overzicht der koloniale literatuur op economisch aardrijkskundig gebied.

Indologenblad.

Onder andere bijdragen bevat No. 2 van den 8en jaarg. van het Indologenblad: Het Indisch ontwerp-begrooting van Ned.-Indië, dienstjaar 1917, door A. L. van Aanholt. — Het eerste Koloniaal Onderwijscongres gehouden te 's-Gravenhage, 28, 29 en 30 Aug. 1916 (vervolg). — Een Inlandsch hoofd, door C. M.

Berichten van den Sint-Claverbond.

No. 3 en 4 van den loopenden jaargang der „Berichten van den Sint-Claverbond bevatten o.m.: In memoriam Pastoor G. van Santen, door G. Jonckbloet (met portret). — De laatste dienstreis van Pastoor de Nateris zaliger gedachtenis. — Berichten uit Kotting, door Pr. A. IJsseldijk. — Leven van den zaligen Pater Dionysius a Nativitate en van den zaligen Broeder Redemptus a Cruce van de orde der ongeschoeide karmelieten, martelaars van Atjeh, in verband met de oude geschiedenis van den Indischen Archipel, door A. Kortenhorst (Hoofdstuk IV. Het gedrag der Oost-Indische Compagnie ten opzichte van den Katholieken Godsdienst in Ned.-Indië). — Praatjes uit de Minahassa, door een Missionaris. — „Brieven uit Moentilan, door W. Creutz Lechleitner.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In No. 20 een tweetal geïllustreerde bijdragen, n.l. Jacht en vischvangst langs de Barito, door E. A. N. — Verder vervolgt I. Scheltema de Heere zijn „Aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea (Manoekoeari, Roön, Wooibaai).

De Rijnsche Zending.

Het Oct. Nr. van dit zendingsperiodiek bevat een artikel over „De Rijnsche Zending in 1915", hetwelk een beeld geeft van de moeilijkheden waarmede dit in Barmen gevestigde genootschap in genoemd jaar had te kampen. — Verder wordt in eenige bijdragen de „Sarikat Islam" ter sprake gebracht, waaruit blijkt dat de zending het optreden dezer vereeniging met wantrouwen aanschouwt.

Bandera Wolanda.

No. 203 van dit maandschrift (gedeeltelijk in de Maleische- en gedeeltelijk in de Hollandsche taal verschijnend) brengt het eerste gedeelte eener beschouwing over „de keramische nijverheid in Indië". Schrijver deelt mede dat de pottenbakkerij in verschillende streken van den Archipel (en meest door vrouwen) wordt uitgeoefend, dat ze op een enkele uitzondering na op niet zeer hoogen trap staat, maar dat zij toch — dank zij de aanwezigheid der noodige grondstoffen — tot een bloeiende tak van industrie zou kunnen worden opgevoerd. Thans ontbreken nog ondernemingsgeest en vooral technische leiding.

Meded. van het Depart. van den Landb. in Suriname.

De plantkundige Dr. G. Stahel, verbonden aan het Dep. van Landbouw te Paramaribo, heeft een onderzoek ingesteld naar de oorzaak der Hevea-bladziekte, welk onderzoek thans is geëindigd, maar waarvan de volledige resultaten wegens technische redenen eerst later zullen worden gepubliceerd. Het kwam den onderzoeker echter aanbevelenswaardig voor reeds nu een en ander over die ziekte en hare bestrijding mede te deelen, hetgeen geschied is als No. 7 der mededeelingen van genoemd departement en onder den titel „Over de bestrijding der Zuid-Amerikaansche Hevea-bladziekte".

De Ingenieur.

Naar aanleiding van de studie van den heer J. C. H. Fischer over „Regenval in Ned.-Indië", verschenen in „De Ingenieur" van 13 Mei j.l., schrijft Dr. W. van Bemmelen in het 21-Oct.-Nr. van genoemd weekblad een artikeltje „Zelfregistreerende regenmeters in Ned.-Indië".

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 42: Invoering van een tijdelijke Suikerbelasting in Nederlandsch-Indië. — Java-thee gedurende het eerste halfjaar 1916. — Tabakscultuur op de Philippijnen, door P. Hondius Jzn. — Plantenziekten op de Philippijnen, door Dr. J. Westerdijk. — Bericht omtrent de gouv. kinaonderneming over het 2e kwartaal 1916. — Algemeene vergadering van de Malangsche Landbouw-Vereeniging. — Kamers van Landbouw in Ned.-Indië, door T. Ottolander. — Rubberonderzoek en Centraal Rubberstation, door Dr. O. de Vries. — Het Indische ontwerp der begrooting van Ned.-Indië voor 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Parlement en Kiezer.

Van dit handige jaarboekje, samengesteld door de heeren J. A. Jungmann en F. K. van Iterson is de jaargang 1916—17 (bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage) verschenen. Het bevat, meer dan gewoonlijk vermoed wordt, nuttige aanwijzingen in velerlei opzicht. Zoo geven de samenstellers ook een rubriek „Overzicht van de voornaamste werkzaamheden der Staten-Generaal gedurende de zitting 1915—1916", waarin men bijv. in een oogwenk kan vinden een bepaald onderwerp, hetwelk behandeld werd bij de beraadslagingen over de Indische begrooting.

Het kadervraagstuk in Ned.-Indië.

Als No. 53 (lees 54) van het Orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging is verschenen eene „Inleiding voor eene bespreking van het kadervraagstuk in Oost-Indië, door P. A. Cox, 1e luitenant der Infanterie".

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

VERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR der Vereeniging „Oost en West", op *Zaterdag 28 October 1916* om 2 uur n.m., in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.

Agenda.

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 20 Juli j.l. No. 29).
2. Benoeming van den heer G. J. Oudemans tot lid van de Studie-Commissie.
3. Instelling van een cursus over Indië voor onderwijzers te Arnhem.
4. Aansluiting bij de permanente instelling voor Koloniale Onderwijscongressen.
5. Mededeelingen:
   a. Over de prijsvraag voor een propagandistisch comediestukje.
   b. Over verschillende commissies der vereeniging.
6. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
GROOSS.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

TENTOONSTELLING van *Voorwerpen van Indische Kunst- en Kunstnijverheid in bezit van Mejuffrouw K. Ament*, in de Bovenzaal van de Openbare Leeszaal, 6 November van 7—10 uur n.m.; 7 en 8 November 2—5½ uur n.m.

In den avond van den 6 November zal Mejuffr. Ament in verband met deze tentoonstelling een *voordracht* houden, inhoudende: *Algemeene beschouwingen over Indische Kunst en Muziek*, verduidelijkt door lichtbeelden.

Kosteloos toegankelijk voor leden met een huisgenoot(e) of genoodigde op vertoon van de lidmaatschapskaart.

Toegankelijk voor *niet*-leden: den 6 November tegen betaling van ƒ0.50, ƒ0.25 of ƒ0.10, en de beide andere dagen tegen betaling van ƒ0.25 en ƒ0.10 per persoon.

De *netto*-opbrengst zal strekken ten bate van de Kartini- en de Kardinascholen op Java.

Het Bestuur.

Van „Chung Hwa Hui", de Chineezen-Vereeniging:

L.S. Hierbij neem ik de vrijheid U beleefd uit te noodigen den *28en October a.s.* te 8½ uur in „American-Hotel", Amsterdam, een LEZING te komen bijwonen. Spreker: de WelEd. HoogGel. Heer Prof. Dr. H. HACKMANN. Onderwerp: *„Altchinesischer Idealismus"*.

Namens het Bestuur:
J. C. Han Biauw Sing, Secretaris.

Van de Nederl. Afdeeling der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw:

OPENBARE VERGADERING op *Vrijdag 27 October 1916*, 's avonds 8 uur, in het Zuid-Holl. Koffiehuis Zaal No. 4, Groenmarkt te 's-Gravenhage.

Onderwerp: *Petroleum, haar ontstaan, voorkoming en winning.* Met lichtbeelden.

Spreker: de Heer N. WING EASTON, Oud-Hoofdingenieur, Chef van het Mijnwezen in Ned.-Indië.

Toegang vrij, ook voor niet-leden.

P. J. van Houten, Voorzitter.
L. Stibbe, Secretaris.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West”*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 44. Donderdag 2 November 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Zorg voor de in het Moederland studeerenden.

Onder dezen titel schreef *J. C. H.* in *Het Koloniaal Weekblad* van 27 Juli een artikel, dat de aandacht trok van menigen lezer, begaan met het lot van zoovele Indische jongelieden, die, ver van huis, in een hun veelal geheel vreemde omgeving, gedurende den meest ontvankelijken tijd van hun leven, zich de noodige kennis en ontwikkeling voor hun verder bestaan moeten eigen maken.

J. C. H. zette toen het denkbeeld uiteen — dat veler instemming vond — om een *Te Huis* te stichten voor Indische studenten en wees er op, dat iets dergelijks met regeeringssteun reeds in Engeland bestaat.

Onlangs eenige weken te Londen vertoevende, maakten wij van deze gelegenheid gebruik tot het winnen van inlichtingen betreffende een en ander.

Door de zeer gewaardeerde, persoonlijke bemoeiingen van onzen volijverigen gezant aldaar, Jhr. Mr. R. Marees van Swinderen, verkregen wij toegang tot *Sir W. H. Mercer*, die den titel draagt van *Crown-agent for the Colonies* en o.a. tot taak heeft, met behulp van een uitgelezen staf van medewerkers, alle in Engeland studeerende inboorlingen uit de *Crown-dominions* zooveel mogelijk met raad en daad bij te staan. Deze heer stond onze zeer welwillend te woord en vertelde uitvoerig allerlei bizonderheden over zijn „pupils", meest van neger-afkomst, die uit de verschillende Engelsche kolonies o.a. uit Goudkust, Sierra Leone, Gambia, Nigeria, Oost-Afrika, Uganda, Nyasaland, Zanzibar, Somaliland, Honduras, Jamaïca, Guiana, Trinidad, Mauritius, ook uit Straits Settelements, Feder-Baloy States, Selangor, Perak en Ceylon, naar Europa komen om er hunne studiën te voltooien, daartoe in staat gesteld door eene subsidie uit de Koloniale Regeeringskas, meer of minder groot naar gelang de rijkdom der kolonie. Mauritius kan bijv. in dit opzicht zeer vrijgevig zijn, maar ook de minder ruim bedeelde studenten kunnen zich, dank zij de voorlichting van zijn buraeu, altijd behoorlijk bedruipen. Hij was vol lof over het gedrag en de vorderingen dier jongelieden. Van ieder afzonderlijk worden geregeld staten aangehouden, waartoe inlichtingen werden verstrekt niet alleen door Hoofden der inrichtingen van onderwijs of de Directie der werkplaatsen, maar ook van den familiekring, waar de student geplaatst is door bemiddeling der commissie.

De heer Mercer voelde in 't geheel niets voor een z.g. „te huis," waar z.i. die jongelieden te veel zouden leeren samenhokken, terwijl zijn streven juist is hen dadelijk geheel in de Europeesche omgeving en beweging te brengen. Ook wordt er voor gezorgd, dat de afgestudeerden, bij terugkomst in eigen land, de verworven kundigheden zoo spoedig mogelijk in toepassing brengen en er hun levensonderhoud mee kunnen verdienen, twee methoden, waarbij zij zich tot nu toe zeer wel hebben bevonden, in tegenstelling — naar hij zeide — met de studenten van Engelsch-Indischen afkomst, waarmede hij echter niets uitstaande had.

Omtrent laatstgenoemden werd ik, alweder door onzen gezant in de gelegenheid gesteld, inlichtingen te ontvangen bij het *Indian Students' Department* van de *India Office*, van den heer *R. E. Field*, den ambtenaar, die thans als het ware de schakel vormt tusschen dat departement en het „*te huis*", *Cromwell Road 21*, waar hij mede-inwoner (warden) is, terwijl hij gedurende de kantooruren op het Ministerie van Koloniën arbeidt. Door diens bemiddeling ontvingen wij ook een uitnoodiging tot een bezoek aan bedoeld te huis, zoomede de drie officieele jaarrapporten betreffende het werk dezer koloniale afdeeling en de door haar uitgegeven vlugschriften, o. m. getiteld: „*Notes and Suggestions for Indian Students Visiting England*". „*Indian Students and Guardinship in Great Britain*", „*The Cost of Living for Indian Students in Great Britain*", „*Notes and Suggestions for Indian Students for the Englisch Bar*", geschriften, waaruit heel wat wetenswaardigs te bestudeeren valt.

In het eerste jaarverslag, loopende van 1 Juli 1912—Juni 1913, lezen wij o. a.:: Deze organisatie ten bate van Indische studeerenden werd in 1909 in 't leven geroepen op aanraden van een Commissie, ingesteld door den Staatssecretaris voor Indië, welke van oordeel was, dat aan Indische studenten, die naar Engeland komen, geen hinderpalen in den weg mogen staan, doch dat alles in het werk moet worden gesteld om hun alle hulp te verleenen, welke door onofficieele lichamen niet gegeven kan worden. Het eenige doel dezer afdeeling is Indische studenten te helpen, die hier heen komen voor hunne ontwikkeling, alle gemakken te verschaffen, welke zij verlangen en zooveel mogelijk de moeilijkheden voor hen uit den weg te ruimen. Zij heeft geenerlei macht om tucht of dwang uit te oefenen, noch om invloed uit te oefenen op meeningsverschillen. Zij wil geenerlei inbreuk maken op de persoonlijke vrijheid der studenten, maar de ondervinding heeft geleerd, dat een dergelijke afdeeling, met takt en beleid, in menig opzicht den studeerenden van dienst kan zijn, vooral hun, die onbekend met Engelsche gebruiken, plotseling komen te staan voor vele vreemde gewoonten en vooroordeelen, aan het leven in Engeland eigen. Het is van veel belang, dat de Indiërs, die in Groot Brittannië komen studeeren, er alle hulp verkrijgen, die zij noodig hebben om van hun studies zooveel mogelijk nut en profijt te trekken. En het is zelfs van nog meer belang, dat personen, uit de meest ontwikkelde klasse van Indië, wier invloed op het jongere geslacht nog grooter is dan hun aantal zou doen vermoeden, bij terugkeer naar hun land de verzekering meenemen van onzen goeden wil en de overtuiging, dat Indiërs er op rekenen kunnen in Engeland behoorlijk en gul behandeld te worden.

Het aantal Indische studenten neemt gestadig toe. Er waren er in 1913 ongeveer 1700 — sedert den oorlog zijn er echter aanmerkelijk minder — waaronder een paar honderd met gouvernements-studiebeurzen, die, al was 't alleen om deze financieele reden, van zelf onder toezicht der commissies komen te staan, maar voor iederen Indischen student, die zulks wenscht, staat bedoelde afdeeling steeds met raad en daad gereed. Zij heeft hare vertakkingen in alle universiteitssteden, alsook in de hoofdsteden van Eng. Indië.

Het in 1909 door den Staatssecretaris ingestelde Bureau is sedert 3 jaren gevestigd in Cromwell-road No. 21, het statige gebouw, waarvan onderstaande foto een beeld geeft.

Het Ind. „Tehuis", Cromwell-road 21 te Londen.

Daar heeft de Londensche raadgever op onderwijsgebied zitting met zijne helpers, daar zijn een vijftiental kamers gereed tot ontvangst van Indiërs, die pas aangekomen zijn. Het benedengedeelte van het gebouw is verhuurd aan de *North brook Society*, in wier bestuur ook Indiërs zitting hebben, en die hare localiteiten steeds voor de Indische studenten open stelt.

De tweede verdieping is verhuurd aan de *National Indian Association*, wier secretaresse, miss Beck, die er inwonend is, als de ziel er van mag worden beschouwd, de moederlijke vriendin der Indiërs.

Ook is er een uitgebreide bibliotheek, meerendeels op rechtsgebied en is 't gebouw tevens de zetel der *Distressed Indian Students' Aid Committee*, die er wekelijks vergadert, om beslissingen te nemen in gevallen, waarvoor hun hulp ingeroepen wordt.

Er is een bestuur benoemd tot beheer der geheele inrichting, waarvan één der leden inwonend is, terwijl een bekwame huishoudster voor den dagelijkschen gang van zaken zorgt.

Toen wij op vriendelijke uitnoodiging van den heer Field de inrichting bezochten en er met de Indische jongelieden het middagmaal gebruikten, maakte het geheel een zeer aangenamen indruk. Alles ging er gezellig en ordelijk toe, het eten was eenvoudig doch smakelijk (om Mohamedanen en Hindoes geen aanstoot te geven, komt er nooit var-

kens- of rundvleesch op tafel; rijst met toespijzen ontbreekt er nimmer).

's Avonds wordt er in de algemeene zitkamer thee gedronken, komt er vaak bezoek, ook van andere in Londen wonende Indiërs en wijdt men zich aan gezelschapsspelen en muziek.

De Gezelschapszaal.

De slaapkamers zijn klein maar rein, alle voorzien van gaskachel, terwijl voor iedere vier logé's een badkamer beschikbaar is.

Dit huis is eigenlijk bedoeld als doorgangshuis, ter opname van Indische jongelieden, zoodra zij in Engeland aankomen, totdat zij naar de plaats hunner bestaan gaan, dus in den trant als in bovengenoemd artikel van J. C. H. bedoeld, maar als er kamers open zijn, staan deze ook ter beschikking van tijdelijk in Londen vertoevende, reeds langer in Engeland verblijvende studenten, die er dan ook dikwijls gebruik van maken.

De invloed van een dergelijke inrichting hangt natuurlijk grootendeels af van de personen, die er aan het hoofd van staan.

Waar ons Nederlandsch Ministerie van Koloniën kortelings reeds een begin heeft gemaakt met een dienst van „Toezicht op met landssteun hier te lande voor den Indischen dienst studeerende personen", daar is de hoop zeker gewettigd, dat ook op dit gebied, wellicht in samenwerking met een of meer particuliere vereenigingen, meer zal tot stand komen in het belang der Ned.-Indische studeerende jeugd.

G. v. B. T.

De drie Indische Burgemeesters. *)

Mr. G. J. BISSCHOP, Burgemeester van Batavia.

Batavia, Semarang en Soerabaja hebben thans hun burgemeesters, heuglijk feit, reeds te lang tegemoet gezien. Wat den Bataviasche burgemeester betreft, er zijn menschen, die geboren schijnen om van alles de ziel te zijn. Mr. Bisschop was dit reeds als student, iemand, die altijd en in elk clubje gaarne gezien werd, de ziel van elke fuif, maar ook de ziel van elk ernstig streven.

Later te Buitenzorg geplaatst aan de Secretarie, noemde ook de Buitenlandsche society het een voorrecht hem in haar midden te hebben, werd een avondje pas goed, als hij er was met zijn joviale, opgewekte en tegelijk toch zoo ernstige opvatting van het leven en van alle levensdingen.

Hij werd in 1869 geboren, liep op de gewone wijze het gymnasium af, studeerde te Leiden en promoveerde in 1895.

Hij werd gemeentesecretaris te Schiedam en later te Vlissingen, maar 1906 vertrok hij naar Indië om hier zijn aanstelling te krijgen als referendaris op de Secretarie, waar hij reeds in 1909 bevorderd werd tot gouvernements-secretaris.

Hetzelfde jaar werd hij echter reeds overgeplaatst naar het Dep. van Financiën als eerste secretaris, waar hij de ziel was en het personeel hem op de handen droeg.

Iemand als hij, kàn en zàl ook de ziel worden van Java's hoofdstad.

* * *

Mr. A. MEYROOS, Burgemeester van Soerabaja.

Reeds lang was in ingewijde kringen bekend, dat mr. Meyroos Soerabaja's eerste burgemeester zou zijn. Dat de regeering ook hier niet misgegrepen heeft, blijkt niet alleen uit het feit, dat de heer Meyroos bij alle menschen, met wie hij in aanraking kwam, zeer gezien is, maar ook wel uit zijn antecedenten. Het curieuse is, dat Soerabaja niet een ambtenaar als burgemeester krijgt, maar een gewezen journalist.

Mr. Meyroos werd in 1874 geboren, promoveerde in 1897 en kwam niet lang daarna reeds, eerst aan de „Dordtsche Courant" en daarna aan het „Vaderland". In 1911 kwam hij naar Indië en werd geplaatst aan de Algemeene Secretarie om het volgend jaar reeds in de Decentralisatie over te gaan als adjunct-adviseur voor de decentralisatie.

Dat hij Soerabaja teleur zal stellen, behoeft niemand te vreezen; de keuze was zeer moeilijk, maar ook voor Soerabaja heeft de regeering een zeer gelukkige hand gehad.

* * *

D. DE JONG, Burgemeester van Semarang.

Bij de benoeming van burgemeesters voor de drie hoofdplaatsen van Java is de regeering van het zeer verlichte denkbeeld uitgegaan, dat zij allereerst met de bewoners der stad diende te rade te gaan omtrent de keuze van den titularis. Vandaar dat destijds aan de gemeenteraden werd verzocht om zelf een daartoe strekkende voordracht te willen opmaken.

Semarang gaf aan dien oproep gehoor en gaf te kennen, dat een benoeming van den heer De Jong door den raad zeer zou worden op prijs gesteld.

Niet alleen, dat de nieuwe burgervader de stad op zijn duimpje kent en hij bij de bewoners in hoog aanzien staat, maar bovendien bezit hij de eigenschappen, welke voor de vervulling van de nieuwe waardigheid onmisbaar moeten worden geacht.

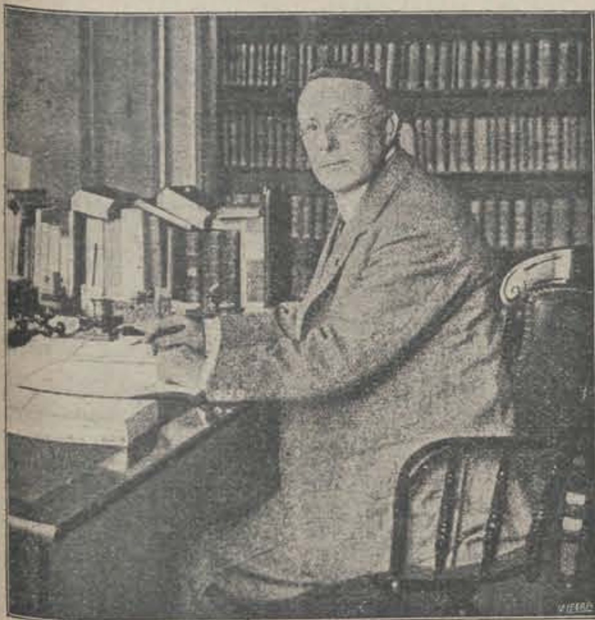
Gedurende zijn langdurig lidmaatschap van den gemeenteraad heeft de heer De Jong getoond een open oog te hebben voor de belangen der stad en een buitengewoon werkzaam aandeel genomen in de behartiging daarvan, waarbij veeltijds het initiatief van hem uitging. Als afdeelingschef van de Semarang-Joana-Stoomtram heeft hij blijk gegeven een groot organisatievermogen te bezitten. Dat hij Delftsch ingenieur is, geeft waarborg, dat hij de oplossing zal weten te vinden van vele technische vraagstukken.

Hij is de eenvoud en tegemoetkomendheid in persoon, wat aan zijn verstandhouding met de burgerij zelf zeker ten goede zal komen.

*) Ontleend aan het „Weekblad voor Indië" van 13 Aug. j.l.
Red.-Comm.

Suriname.

Aan den heer *A. van 't Hoogerhuys* is op zijn verzoek eervol ontslag verleend als lid van de commissie van onderwijs te Paramaribo en is hij benoemd tot

G. J. STAAL, de nieuwbenoemde Gouverneur van Suriname.

honorair lid van deze commissie. Niet lang geleden had de heer *Van 't Hoogerhuys* ook ontslag genomen uit den Raad van Bestuur.

Het blad „*Suriname*" van 5 September schrijft naar aanleiding hiervan:

„Zoo trekt zich uit het openbare leven een der verdienstelijkste ingezetenen terug, naar wij vernemen wegens gezondheidsredenen.

De dankbetuigingen, welke in beide gevallen de heer Van 't Hoogerhuys te beurt vielen, waren niet ijdel, bewijze de onderscheiding van de benoeming tot honorair lid der Commissie van Onderwijs.

De heer Van 't Hoogerhuys is een zoon van 't Moederland, die hier gewerkt en geleefd heeft met de bevolking op hartelijke, onbevooroordeelde, loyale wijze en dan ook aller sympathie verworven heeft. In populariteit is er geen ander die naast hem staat.

Van onder begonnen, is de heer Van 't Hoogerhuys geklommen tot de hoogste sport van het ambtelijke leven — die van hoofd-ambtenaar. Als zoodanig, later als lid der Koloniale Staten, buitengewoon lid van de Raad van Bestuur en in vele andere honoraire functiën en ook door zijn voorbeeld als industrieel zoowel in zijn optreden tegenover zijn personeel als tegenover het publiek, heeft hij de kolonie onschatbare diensten bewezen. Geen wonder, dat bij gelegenheid van zijn veertigjarig jubileum als kolonist hij van alle zijden gehuldigd is, — door de burgerij, zoowel als door het Bestuur.

De heer v. 't H. heeft zich nimmer afgezonderd van de inheemsche bevolking, doch integendeel vrienden en verwantschap daaronder gevonden. Steeds was hij bereid tot hulp in raad en daad; nimmer ook schroomde hij, wanneer hij reden van afkeuring vond in het beleid van zaken, onomwonden zijn stem daarover te laten hooren.

Bij het klimmen der jaren is zijn gezondheid achteruitgegaan. Een bijna 45-jarige, zware arbeidstijd in de tropen blijft den zoon van het koele Europa niet in de kleeren zitten.

De heer v. 't H. vroeg veel van zijn krachten en zelfs te veel. — Mogen nu hij, — noode — zich eenige rust zal gunnen, zijn levensjaren in welstand verlengd worden.

Een eere-saluut aan dezen oud-strijder.

* * *

„*De West*" van 5 September schrijft:

„Zelfs de Boschnegers weten tegenwoordig den weg naar de krantenbureaux te vinden.

Gisteren klaagde ons een over de wijze van uitbetaling te Albina. De Boschnegers zouden daar de dupe worden van allerlei praktijker

Tot onze verwondering vernamen wij, dat de uitbetaling van Boschnegers te Albina niet meer geschiedt door bemiddeling van den districts-commissaris.

Men weet, dat vroeger ieder, die voor het passeeren der vallen Boschnegers aanhuurde, zich met die huurlingen begaf naar het districts-bureau, en daar het verschuldigde bedrag deponeerde. Dit bedrag werd genoteerd in het livret, waarvan elke Boschneger voorzien was, en door den commissaris uitbetaald, wanneer de Boschnegers bij hun terugkeer een bewijs vertoonden, dat de lading goed was overgebracht. Dit livret-systeem beantwoordde uitstekend. Het gaf het districts-bestuur een goede contrôle over de Boschnegers en verzekerde aan die menschen (wier onwetendheid zoo vaak wordt misbruikt) een regelmatige uitbetaling.

Als het waar is, dat die maatregel niet meer wordt toegepast, dan wordt bij deze dringend de aandacht van het Gouvernement daarvoor gevraagd.

De Boschnegers hebben ook klachten over bedriegerijen, die bij den houtopkoop, aan de Cottica bijvoorbeeld, plaats vinden. Zij zouden daarom besloten hebben, om hun hout niet meer aan tusschenpersonen te verkoopen, doch het zelf door te brengen naar de stad, om te zorgen dat de winst in hun eigen zak terecht komt.

Wij hebben aan de Boschnegers den raad gegeven, om zich met hun klachten te wenden tot betrokken districtscommissarissen, die daaraan zeker de noodige aandacht zullen schenken."

In verband hiermede het volgende bericht uit „*De West*" van 15 September:

„Het Aucaner opperhoofd Amakti, is 27 Augustus van Albina vertrokken naar zijn woonplaats aan de Boven Marowijne.

Vóór zijn vertrek behandelde hij met den districtscommissaris een geschil over het transport van goederen naar de bovenrivieren. De Boschnegers klagen over de betaling en over de behandeling door de Franschen, en dreigen het vervoer van goederen voor de Franschen te zullen weigeren.

Er heerscht onder de Aucaner Boschnegers een ontevreden geest, en Amakti zou zich uitgelaten hebben, dat hij de eenige is, die te bevelen heeft over de Boschnegers.

Meer politietoezicht aan de Marowijne is dringend noodig. Ieder speelt daar de baas, behalve wij. De Fransche surveillanten komen tot op onzen oever, zoogenaamd om déportés op te sporen, maar men is er niet zeker van, of ook niet andere transacties plaats vinden, waardoor de smokkelarij bevorderd wordt.

Per jongste mail zijn naar Paramaribo opgezonden twee déportés, die als getuigen zullen dienen in de zaak betreffende het doodschieten van een hunner kameraden, op Hollandsch grondgebied, door een Franschen commissaris van politie."

* * *

Uit hetzelfde nummer van „*De West*" nog deze uitknipsels:

„Nu de kabel kapot is, en telegrammen van Suriname per post via naburige plaatsen verzonden moeten worden, valt het weder op, hoe misdeeld de kolonie op het gebied van telegraphisch verkeer is.

Draadlooze stations, die overal als niets verrijzen, zijn nog steeds een te hoog gemikt ideaal voor Suriname. En het tarief, dat men moet betalen voor het gebruik van een kabel, die ons nog vaak in den steek laat, is eenvoudig verbijsterend.

Iemand, die dezer dagen telegrammen moest verzenden naar Nederland, gaf die mede aan een kennis, die naar Demerara ging. Daar bleek het, dat een telegram in codeschrift 66 Engelsche cent per woord kostte, en voluit geschreven telegrammen 33 cent per woord. In het Nederlandsch geld uitgedrukt, komt dit overeen met *f* 1.45 en 82½ cent per woord, terwijl men in Suriname heeft te betalen *f* 4.08 per woord.

Een enorm verschil!"

* * *

„Sedert eenige weken vertoeft in de kolonie een Amerikaansch ingenieur van uitnemende reputatie, de heer Alexander P. Rogers, hier gekomen voor de firma Sherwood Aldrich te New-York.

De komst van dezen ingenieur is een gevolg van de Amerikaansche reis van den heer van Asch van Wijck.

Luidt zijn rappòrt over de kolonie gunstig, dan is de beschikbaarstelling van aanzienlijk kapitaal voor mijnbouw in de kolonie, zoo goed als verzekerd.

Men schijnt in den vreemde bezwaar te hebben tegen onze mijnwetgeving, die er niet op berekend is de ontwikkeling van het bedrijf te bevorderen. Die ontwikkeling zal dus vermoedelijk gepaard moeten gaan met een herziening onzer wetgeving op dit punt."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Positie der Inl. ambtenaren. In een vergadering van *Mangoenhardjo* (vereeniging van Inl. ambtenaren te Semarang) werd aangaande dit onderwerp 't volgende verhandeld: *a.* T e n a a n z i e n v a n d e p e n s i o e n e n werd op voorstel van het bestuur in beginsel besloten aan de regeering kenbaar te maken, dat de Inl. ambtenaren genegen zijn om, evenals de Eur. ambtenaren, 2 pCt. contributie te storten, indien hun daardoor verzekerd wordt een pensioen van $^1/_3$ van het salaris, na 20 jaren, en van $^5/_8$ daarvan na 30 jaren dienst. De patih van Semarang wilde tevens verzocht hebben, dat de onderstand aan de weduwen, evenals vroeger, zal blijven verleend. *b.* Met betrekking tot het v e r l o f d e r I n l. a m b t e n a r e n, bracht de voorzitter de wachtgeldregeling aan de orde. Tegenwoordig kan een zieke ambtenaar eerst na zes maanden op wachtgeld worden gesteld; vroeger reeds na twee maanden. Spreker adviseerde om verlenging van den termijn tot één jaar te vragen. De regent van Blora zeide, dat, ondanks de tegenwoordige mildere regeling, het toch nog voorkomt, dat een ongeschikt ambtenaar, die verlof wegens ziekte heeft, ook binnen zes maanden op wachtgeld wordt gesteld. Trouwens, vóór nog die milde regeling bestond, had

spreker, eens in 1904, zeven maanden verlof genoten, zonder op wachtgeld te zijn gesteld. Op zijn voorstel werd daarom besloten terzake nog geen beslissing te nemen.

De voorzitter bracht vervolgens in bespreking een bestuursvoorstel om aan de regeering te verzoeken, aan de Inl. ambtenaren een recht op verlof toe te kennen van drie maanden, na drie jaren dienst, op $^2/_3$ van het salaris en door te brengen, waar de verlofganger wenscht. Een der aanwezigen zou vol traktement gedurende het verlof willen, maar hiermede zou, volgens een ander lid, de kans op afwijzing van het verzoek worden bevorderd. De meerderheid der vergadering sprak zich echter voor vol verlofstractement uit. *c.* Toen de rechtspositie der Inl. ambtenaren in debat werd gebracht, verzekerden velen uit de vergadering, dat de Inl. ambtenaar feitelijk geen rechtspositie heeft. Hij weet meestal niet, waaraan hij zijn ontslag, zijn degradatie, zijn wachtgeld te danken heeft. De Voorzitter meende, dat de veel omvattende werkkring van den Inl. ambtenaar het zoo licht mogelijk maakt, dat deze door toedoen van andere functionarissen, van welken diensttak ook, een ontevredenling inzage moeten krijgen. Ook werd aan het bestuur door een der aanwezigen medegedeeld, dat een Controleur B.B. de gewoonte heeft om palen ver wonende Inl. ambtenaren ééns in de week op te roepen. Dit jaagt den ambtenaar (het geldt een ver afgelegen district) niet alleen op kosten, maar houdt hem ook onnoodig van zijn werk af. Een ander lid gaf hiervan de schuld aan den ambtenaar zelf, want deze heeft te weinig solidariteitsgevoel. De doorsnee Inl. ambtenaar is te weinig ontwikkeld, hij bewijst te veel *hormat* aan den Controleur. Het gevoel van eigenwaarde moet meer op den voorgrond worden gesteld.

De Voorzitter wees daarna op den misstand, dat in sommige residenties de ambtenaren van de opleidingsscholen zoo lang op promotie moeten wachten, terwijl zij in andere gewesten snel vooruitkomen. Zou het niet beter zijn, indien de opgeleide ambtenaren van de eene residentie naar de andere werden uitgewisseld? Hiertoe moest Java in vier groepsresidenties worden ingedeeld. Midden-Java zou moeten worden gesplitst in een Oostelijk en West Java als de beide andere groepen. Besloten werd in dezen geest zich tot de Regeering te wenden. *d.* Salarisregeling. Ten slotte verklaarde de vergadering zich, behoudens kleine wijzigingen, accoord met de ontwerp-salarisregeling, welke door het bestuur was samengesteld ter aanbeveling bij de Regeering.

Administrateurs-typen uit de koffie. *)

Djombret geeft de volgende uitleggingen:

„Ieder, die onze schoone binnenlanden bereisde, kent de administrateurs, wier „portretten" hieronder zijn gereproduceerd.

I. Gewoon tuin-of-keuken-mensch. Zijn huishoudster is „baas". Diensttijd hangt af van de gezindheid van „mevrouw" voor den employé.

II. Brult-schreeuwt-tiert, alles al of niet met armen beengezwaai, van 5 uur 's morgens af tot 's avonds tien. Soms ook tot midden in den nacht.

Trekt steeds 'n gezicht of hij pas 'n plaats met 'n onaangename geur verlaten heeft. Diensttijd voor employés ± 3 maanden. Verder commentaar overbodig.

III. Zeldzame zeurkous. Zanikt den geheelen dag. Denkt filantroop te zijn t. o. van den inlander. Is aan z'n pèp vastgegroeid. Zijn huishoudster komt hem 's avonds de chronique scandaleuse van den vorigen nacht en v. d. dag vertellen.

Diensttijd hangt af van den huisjongen.

IV. Zoon van den een of anderen aandeelhouder. Echtgenoote dito type. Beiden 'n paar jaar in Indië. Employés mogen er geen honden of „meiden" op na houden. Zij administreeren 't land beiden tegelijk. Wie tusschen beiden door kan zeilen, houdt 't uit.

V. Naam zegt alles. Berg je vrouw, zuster of je meid op, indien hij in de buurt is. Zonder aanhang vrij goed dienen.

VI. Mr. in de Rechten. Verwaand. Beau garçon, bijgenaamd 't cherubijntje. Weet van het werk niets, maar bijt gelukkig niet. Met kwast en strooppot, gegarandeerd vele dienstjaren.

VII. Doorloopend ziek, dus prikkelbaar. Geeft onmogelijke orders uit z'n bed, afhankelijk van z'n goede, brave, trouwe meid, die buitenshuis mooi weer speelt. Glimlacht weleens. 't Leven is ongenietbaar. Diensttijd 6 maanden.

VIII. Ongenaakbaar voor 'n ieder, behalve voor aardige pluktsters. 't Huis is vol baboes, voor elk meubel één! Dit is niet voor 't een of ander, maar alleen tegen de Pest.

IX. Employés worden weleens op de thee gevraagd bij Trien (z'n zuster), met psalm zooveel vers zooveel zonder koekies. In den tegenwoordigen tijd te duur. Vrouwen mogen niet met bloote borst loopen en kinderkens niet naakt. Met Javaansch Nieuwjaar uitdeeling van sarongs, broekjes, klambie's (kajaba's), Zon- en feestdagen vrijaf. 't Leven gelijk 'n hel wegens 't hemelsche gedoe.

*) Ontleend aan het Weekblad voor Indië van 6 Aug. j.l.

heidsbetuiging van zijn eigen chef toegediend krijgt, zelfs zijn betrekking verliest. Zou 't daarom niet gewenscht zijn, zeide hij, er bij de bevoegde autoriteiten op aan te dringen, dat een Inl. ambtenaar, die het in eigen district niet kan bolwerken, wordt overgeplaatst, maar dan ook in geheel nieuwe omgeving, teneinde alsnog zijne geschiktheid te kunnen bewijzen. Alleen wanneer op deze wijze drie verschillende chefs hem ongeschikt verklaren, zou ontslag moeten volgen. De man zou dus twee maal moeten kunnen worden overgeplaatst. De vergadering besloot in dezen geest te requestreeren.

Eén der aanwezigen bepleitte de aanwijzing van een proef-onderdistrict en ook van een proef-district in elke afdeeling, waarin iedere, voor bevordering in aanmerking komende ambtenaar, proefdienst zal hebben te verrichten. Een ander lid had reden te gelooven, dat ten aanzien van de conduite-beoordeelingen, niet steeds het voorschrift wordt gevolgd, dat de belanghebbenden van een slechte beoordee-

De Zonden des Vaders. *Raden Bagoes* schrijft hieromtrent 't volgende in het *Bat. Nieuwsblad:* Gisteren avond tegen zeven uur kwam ik in de „*Elite Bioscope*". Het is mijn gewoonte niet om naar de bioscope te gaan, maar het programma van dien avond trok mij zóó aan, dat ik er geen weerstand aan kon bieden. Spijt had ik er niet van. De afgedraaide film herinnerde mij aan het leven van een vriend, wien zoo ongeveer hetzelfde lot is beschoren als „*Oswald Alving*", de held, ongelukkig geworden door de losbandigheid van zijn vader. Diens vader was de zoon van den wedono te S., een rijk, beschaafd en goed man. Geen wonder, dat hij zich bemind wist te maken bij zijn meerderen en minderen. Zijn zoon liet hij ook een goede opvoeding ge-

nieten, in zooverre een Javaansche opvoeding goed genoemd mag worden. Toen hij 18 jaren oud was, moest hij als magang bij den regent dienen. Bescheidenheid, bijzondere vlijt en stipte gehoorzaamheid waren zijne deugden. Het behoeft dan ook verder geen betoog, dat hij weldra in een goed blaadje stond bij zijn Kandjeng. Hij was stil van karakter; het was echter erg jammer, dat achter zijn „stil karakter'' een hartstocht schuilde, die eenmaal ontvlamd, niet te dooden was. Want hoewel zijn buitensporigheden minstens op gelijken trap stonden als die van „Oswald Alving'', was er niemand, behalve zijn vertrouwde bediende, die daarvan iets wist: hoevele lichtzinnigen en onverstandigen van 't schoone geslacht moesten het ontgelden! Toen hij tot mantri politie gepromoveerd was, vroeg hij om de hand van een raden adjeng, de dochter van een onder-regent, die hem zonder aarzelen met open armen ontving. Doch dit huwelijk was niet van langen duur. Een jaar daarna werd zij ziek door haar mans schuld en deze ziekte sleepte haar na een langdurig lijden naar het graf, terwijl zij een arm ziekelijk kindje achterliet. Een paar maandjes later volgde het kindje haar moeder naar het graf. Deze tragische gebeurtenissen brachten den vader niet tot verbetering van zijn leven. „Dat is de wil van Allah'', zei een ieder. En hij, de man, die de directe oorzaak was van deze droevige feiten, die dus beter wist, hechtte daaraan ook geloof. Het gevolg was, dat hij een tijdje later weer begon met zijn oude gedoe. Een tweede huwelijk volgde eenige jaren later; hij was intusschen assistent-wedono geworden. Zeven kinderen werden uit dit huwelijk geboren. Doch het eene volgde het andere het graf in, tot er slechts twee in leven bleven, een jongen en een meisje. De vader was vroeg oud geworden: een zware ziekte heeft hem, nog in de kracht zijns levens, zijn energie ontnomen. Zijn dochter is eenige jaren geleden in het huwelijk getreden met een assistent-wedono, die haar drie kinderen schonk, maar twee er van zijn haar door den dood ontrukt. Zijn zoon en d. i. mijn vriend, is thans studeerende, doch zijn gezondheid laat veel te wenschen over. Moge het vreeselijk lot, dat „Oswald Alving'' beschoren werd door de losbandigheid van zijn vader, mijn vriend bespaard blijven. Dit is mijn vurige wensch.

En nu een paar woordjes aan de Javaansche lezers! Het bovenstaande is een greep uit een groot aantal feiten, welke zich dagelijks in de „Javaansche wereld'' afspelen. Daarom doe ik een beroep op uw rechtsgevoel om het aangehaalde voorbeeld ter harte te nemen, opdat er dan ten minste één verkeerde toestand minder in de Javaansche samenleving zal zijn.

„Pikiran Saja''. In de *Soera Djawa* komt van de hand van „Protesser'' onder dit hoofd een entrefilet voor, waarin een klaagtoon wordt aangeheven over het achterstaan van den „*wong djowo*'' (den Javaan) in verschillende zaken: „Wat is toch wel de reden, dat ons ras in sociaal maatschappelijken zin nog zoo ten achter staat? De Javaan is een mensch, zoo goed als die van alle andere rassen op Java, dien 't toch gelukt om langs lijnen van geleidelijkheid zich een goed bestaan te verwerven op onzen geboortegrond. Waarom toch kunnen wij dit niet? Dat maakt mij „*bingoeg*'' (van streek). Het blanke ras en het Chineesche ras kunnen met kennis van zaken landeigenaar en totohhouder worden, terwijl wij, Javanen, het maar kunnen brengen tot *koelie*, hoogstens tot schrijver. Europeanen zitten in auto's, die bestuurd worden door Javanen als chauffeurs, om kort te gaan: de Javaan is slechts het werktuig, het middel tot broodwinning voor andere rassen''. In dezen redeneertrant voortgaande, heeft schrijver het over Amerika, waar zooveel rijke menschen wonen, hoog in aanzien. Amerika is, volgens hem, het land (hij spreekt van „*kraton*''), der millionairs. „Maar'', zegt hij, „naar hetgeen ik er van gelezen heb, meen ik, dat men in Amerika den grond productief weet te maken, in dien zin, dat men het produkt ook in handelswaar weet om te zetten en aan de markt te brengen''. Ten slotte wekt hij zijne broeders op, om — desnoodig — bij den drang naar onderwijs, dat hun op hooger wetenschappelijk peil brengt, niet te schromen, den „*tjangkol*'' op te nemen, als, naast de lust tot wetenschappelijke ontwikkeling, ook de grond om bearbeiding vraagt, en om ook den handel te beoefenen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Breuk tusschen I. S. D. V. en Insulinde. Uit de *Voorpost* geeft de *Tjhoen Tjhioe* een verklaring van de breuk, die tusschen de Indische Sociaal Democratische Vereeniging en *Insulinde* is ontstaan. Deze is noodzakelijk geacht en bewerkstelligd door de *I. S. D. V.* Deze organisatie kan wellicht daarvoor haar redenen hebben, doch dan rijst toch de vraag: of deze redenen wel de breuk kunnen rechtvaardigen? Deze vraag moet, naar het oordeel van den schrijver, ontkennend worden beantwoord, tenzij de *I. S. D. V.* een ander doel voor oogen heeft, dan waarvoor zij zegt te strijden. Het is daarom ook zeer juist gezien van *Insulinde* om de door de I. S. D. V. geprovoceerde breuk te betreuren. Deze gemoedsuiting moet niet zoodanig opgevat worden, dat *Insulinde* voor haar actie de I. S. D. V. beslist noodig heeft, — in de verste verte niet, — maar de *I. S. D. V.* zal toch wel willen toegeven, dat de breuk slechts in het belang kan zijn van de overheersching, die ten slotte toch is de tegenpartij èn van *Insulinde* èn van de *I. S. D. V.* De nationale strijd van *Insulinde* is even gerechtvaardigd als de sociale strijd van de *I. S. D. V.* De breuk beteekent voor *alle* strijders tegen de overheersching niets anders dan een verzwakking. Het ligt evenwel niet op den weg van *Insulinde* om de fout, die tot de breuk tusschen de beide vereenigingen heeft geleid, te herstellen. *Insulinde* heeft haar standpunt in geen enkel opzicht verlaten, doch heeft slechts de oorlogsverklaring van de *I. S. D. V.* met schouderophalen beantwoord. Edoch, juist die oorlogsverklaring van de zijde der *I. S. D. V.* kan oorzaak zijn, dat men deze organisatie doeleinden aanwijst, die niet door haar beleden worden. Vandaar dan ook de vele, voor de *I. S. D. V.-ers* in het algemeen en voor hunne voormannen in het bijzonder, zeer onaangename kritieken op het beleid der *I. S. D. V.* Tegen *Insulinde* kan men slechts verdachtmakingeen lanceeren, terwijl de *I. S. D. V.* wel zal willen erkennen, dat zij machteloos staat tegenover de rake en juiste kritieken van de zijde der *Insulinders.* Het onlangs door een *I. S. D. V.*-er in het openbaar geuite vermoeden, dat *Insulinde* de Japanners tegen de Westerlingen zou willen uitspelen, kan niet anders opgevat worden, dan dat de *I. S. D. V.* daarmede haar verdachtmaking van destijds vergaderen met Japanners, aannemen van Japansch geld wil trachten weer goed te maken. In waarheid ligt de fout hierin: dat de *I. S. D. V.* haar politiek in een verkeerde richting heeft gevoerd of beter gezegd: door één persoon heeft laten voeren. De actie èn van de *I. S. D. V.* èn van *Insulinde* moet geconcentreerd zijn op één punt: *Strijd tegen elken vorm van overheersching.* De tegenwoordige overheersching is een Westersche, waaruit volgt, dat de *I. S. D. V.* noodwendig, evenals *Insulinde*, de antithese *West Oost*, die gelijk staat met de tegenstelling: *Overheerschers-Overheerschte*, zal moeten blijven toespitsen, zoolang de Westersche overheersching duurt. Aangezien de *I. S. D. V.*, zooals zij thans is, het aanzien heeft een organisatie van Westerlingen te zijn, is het volkomen verklaarbaar, dat die antithese onaangenaam in de ooren harer leden klinkt. De strijd door de *I. S. D. V.* gevoerd om in Indië de antithesee *Kapitaal-Arbeid* in het leven te roepen, zal, zoolang de leiding over Indië in het Westen berust, vruchteloos blijken. En wel, omdat de Indische Kapitalisten thans even machteloos tegenover die leiding staan, als de dito Arbeiders. Beide groepen toch verkeeren in denzelfden toestand van overheerscht te zijn. Het naar voren brengen van de antithese *Kapitaal-Arbeid* zal in Indië tot het resultaat leiden, dat beide groepen overheerschten tegenover elkaar staan in plaats van naast elkaar, hetgeen beteekent verzwakking in den grooten strijd tegen de overheersching. Logisch, dat zulk een voor de Indiërs misleidende politiek niet kan, mag en zal worden goedgekeurd door een organisatie van overheerschten, zooals *Insulinde* er een is.

S. I. Van het bestaan der *Sarekat Islam* wordt volgens de *Djawa Tengah* in den laatsten tijd in Malang niet veel bemerkt, zeker niet in ongunstigen zin. In de omliggende dessas daarentegen wordt veel meer werkzaamheid ontwikkeld en niet altijd in de gewenschte richting. Beweerd wordt o. m. en dat schijnt tamelijk vast te staan, dat de moord, op den heer Wernas gepleegd, zoo niet geheel, dan toch voor een deel, op rekening moet worden gesteld van leden dier Vereeniging. De aanhangers van de *S. I.* in de dessa Toeren gaven weder teekenen van leven, die aanleiding gaven tot de zotste praatjes, als het vermoorden van een controleur, enz. 't Is gelukkig niet zoover gekomen. Toch schijnt er wat gebroeid te hebben en wel in verband met de woning-verbetering. Eén der voormannen, iemand met tamelijk grooten aanhang onder de bevolking, weigerde beslist aan de voorschriften dienaangaande te voldoen en moet zóó brutaal tegen de gestelde machten zijn opgetreden, dat erger gevreesd werd en voorzorgsmaatregelen werden genomen.

Immanuël. De *Perniagan* maakt melding van een mooie instelling te Bandoeng: het Zendingshospitaal bovengenoemd. Deze staat onder leiding van mejuffrouw dr. van Helsdingen, die over eene Europeesche en 14 Inlandsche verpleegsters beschikt. Als chirurg is aan het hospitaal verbonden dr. Adam, die gemiddeld *vier* operaties per werk had uit te voeren. Dagelijks worden ongeveer veertig patienten in het hospitaal behandeld en vijftig personen in de polikliniek. In een brochure van den heer Joh. Iken, zendeling-leeraar der Nederlandsche Zendingsvereeniging, wordt over den arbeid en de inrichting van dit hospitaal véél goeds verteld en van personen, die er verpleegd worden, werd vernomen, dat de heer Iken niet overdreven heeft.

Van Vreemde Koloniën.

Bij 't graf van gevallen mohamedaansche krijgers.

Si Mohamed Ben Brahim Iman van het 15e region hield bij 't graf van aan hun wonden overleden mohamedaansche krijgers, die in Frankrijk gevallen zijn, een rede, die ons merkwaardig genoeg voorkomt om haar hier weer te geven, zooals wij haar ontleenen aan een Fransche vertaling van den tolk Alix, opgenomen in ,,La Dépêchet Coloniale'' van 17 October.

De dood, soldaten, ieder wezen moet hem ondergaan. God doet ons in zijn heilig boek weten: de dood blijft de beproeving van ieder wezen. Gij zult voor Uw laatste oogenblik komen te staan, al zijt gij ook in het best gesloten bolwerk. Komt dit uur, dan kan men er noch vertraging, noch bespoediging van een oogenblik bij bedingen. Maar die onverbiddelijke dood, waarvan men zich niet kan afwenden, die een vast tijdstip heeft dat niemand overschrijden kan, mooier is 't hem in te gaan in den loop van dezen verheven oorlog dan bij eigen haard, want zij bevat zoo in zich zelf, voor U soldaten, twee voorrechten: Vooreerst zullen, door Uw deelneming aan dezen oorlog, uw voorbeeldig gedrag in dienst van Frankrijk, Uw door U in het gevecht bevestigde onuitdoofbare moed voor altijd vermeld en bewaard blijven in de annalen der geschiedenis en de boeken der koningen, en tevens zullen uwe ouders en kinderen steeds met onderscheiding behandeld worden door de Fransche regeering. Ten tweede zult gij, die gestreden hebt voor een heilige zaak, in de andere wereld samenkomen met hen, die als geloovigen gestorven zijn. Frankrijk strijdt inderdaad voor 't recht, het welzijn, de vrijheid, de beschaving. Deze oorlog zal die van 't recht tegen 't onrecht blijven en daar de overwinning voor 't recht is, moet hij, die voor 't recht strijdt, de overwinnaar worden.

In naam dus van uw vaders en broeders, in naam van uw cheikhs en van alle muzelmannen, richt ik de volgende aanbevelingen tot U: dient Frankrijk met lichaam en ziel, met hart, vertrouwen en oprechtheid. Volgt de raadgevingen van Allah, die ons in den koran gehoorzaamheid aanbeveelt: O, gij die gelooft, gehoorzaamt God, zijn profeet en zijn plaatsvervangers. Van den generaal tot den korporaal, luistert naar de woorden van Uw chefs, gedraagt U naar hun bevelen, want wie zich onderwerpt aan zijn chefs, onderwerpt zich aan God en zijn profeet. Dat 't voorbeeld van Uw voorvaders, de vrije Arabieren, U tot gids zij, treedt den vijand tegemoet met dapperheid, stoutmoedigheid en ridderlijkheid. Gaat alleen achteruit op bevel van de boven U gestelden, de vlucht staat leelijk en is vreemd aan de Arabische gewoonten. Wacht U voor de vernederende daden, die schande en oneer met zich slepen; beijvert U lofwaardige daden te verrichten, die overeenstemmen met recht, rede en natuur.

Zoo zult gij op Uzelf en op de Mohamedanen de erkentelijkheid van de wereld brengen en Uwe bloedverwanten, die uwe handelingen volgen, zullen gelukkig zijn U te zien deelnemen aan dezen verheven oorlog. Wij zijn inderdaad slechts één met onze Fransche broeders; wij bestrijden dezelfde vijanden, en ons bloed vermengt zich waar 't stroomt bij de verdediging van den Franschen bodem. Frankrijk heeft ons waardig opgevoed, beschaafd en heeft ons de weldaden van vrede en rust bezorgd. De banden tusschen Frankrijk en onze voorvaderen gelegd, zijn versterkt en zijn voor immer tegen verbreking gewaarborgd. Wij zijn voor altijd eenzelfde volk geworden.

Gij, aanwezigen bij dezen grootschen kamp, gij moet ons verder helpen door Uw persoon, uw goed, uw kinderen te geven, zeker van door de Fransche regeering naar verdiensten beloond te worden. De goedheid, de welwillendheid, de rechtvaardigheid, die Frankrijk jegens zijn onderdanen betoont, zijn U niet onbekend, evenmin als de eerbied die 't heeft voor hun geloof; hierdoor heeft 't het recht om luide te spreken met opgeheven hand tot de andere volkeren, in 't bijzonder tot zijn vijanden en tot den grootsten onder hen: Duitschland, de verrader, de barbaar, de vervloekte, die uw bloed doet stroomen zonder rechtmatige aanleiding, die den brand ontstoken heeft, maar wiens kracht afneemt en die binnen kort zijn volk in opstand en zijn keizerrijk ineengestort zal zien.

Ik acht mij gelukkig U een goede tijding te kunnen brengen, waarover alle Arabieren zich zullen verheugen: de groot-cherif, de cherif van Mecca, de cherif der Koreïchiten heeft den oorlog verklaard aan de Jong-Turken, die de Arabieren wilden onderdrukken, de heilige taal van den Koran wilden afschaffen en die niet hebben geaarzeld tegen 't noodige goud de Turksche regeering aan de Duitschers te verkoopen. De groot-cherif heeft zich reeds, als overwinnaar, meester gemaakt van Mekka, Djedda, Taïf en hij belegert Medina. De geleerden van Egypte, Tunis en Marokko en alle ware Muzelmannen zijn gelukkig geweest deze gebeurtenissen te vernemen, want die onafhankelijkheid van 't Arabisch schiereiland, van 't juk der onderdrukkers en zijn terugkeer tot den groot-cherif berust op den steun der verbondenen, die, volgens hun gewoonte, den Islam eerbiedigen en eeren en zijn godsdienst hooghouden.

Hier rust onze vriend. Dat God hem in genade aanneme en hem opneme onder de heiligen en geloovigen. Wat ons betreft, wij zullen weldra wraak nemen. Moge God onze regeering en hare bondgenooten steunen tot de eindoverwinning en de nederlaag en onderwerping van hunne vijanden.

Zoo zij 't, in naam van Allah, meester der hemelen en der aarde. Geloofd zij de meester van het heelal.

Insulinde im Weltkrieg.

No. 10 van de ,,Deutsche Kolonialzeitung'' van 20 October staat in 't teeken van: door grootdoen groot houden. Wij veroordeelen dit in zoover niet, dat het een goede eigenschap is den moed erin te houden, zelfs wanneer de zaken tegenloopen. Dat dit laatste voor 't Duitsche koloniaalgebied 't geval is, zal niemand ontkennen, al wordt daardoor niets afgedaan aan de heldhaftigheid, waarmede de koloniën zijn verdedigd.

Maar wat wij niet kunnen goedkeuren, is, dat een der medewerkers, Dr. Frhr. v. Mackay, zijn slechte luim uit in onware voorstellingen over de Nederlandsche koloniale politiek. In een artikel ,,Insulinde im Weltkrieg'' brengt hij feiten, van de meest uiteenloopende beteekenis, van den meest uiteenloopenden oorsprong en van de meest uiteenloopende streken, uit onze koloniale geschiedenis der laatste 15 jaren zóó samen, dat de ware beteekenis van de regeeringsperioden van Heutsz en Idenburg er geheel in verdwijnt en averechts wordt voorgesteld. Verder weet hij de ,,Wekker''-artikelen in te lasschen, om te betoogen, dat deze onze methodisch gebruikte vechtwijze aangeven, die noodig geweest zou zijn door het onvoldoende ,,der in Indien garnisonierten Truppen, deren Zahl zwischen 5000 und 6000 schwankte''. Vermoedelijk heeft de schrijver een zoodanig aantal hooren noemen, als dat van het Europeesche gedeelte van het Indische leger, maar hij cijfert hier dan het geheele leger van inlandsche bataljons weg, terwijl hij verder de dekkingstroepen voor geheel Indië weer op 20.000 man stelt. Zijn geheel artikel is een telkens hooren luiden van de klok, zonder te weten waar de klepel hangt, en 't wordt hierdoor een verdachtmaking door valsche voorstellingen. ,,Aber den ausgedehnten Sklavenhandel, den die Fürsten betrieben, müsse man schon deshalb dulden, weil aus ihm die Haupteinnahmen für die Hofhaltung flössen. Früher sei ein groszer Teil der staatlichen Einnahmen dazu verwandt worden, Sklaven loszukaufen; auch das habe heute fast ganz aufgehört, weil der Krieg immer mehr Geld verschlinge und die Kassen, trotzdem man die Steuern ständig erhöhe — in Atjeh um das zwanzigfache — leer seien''. Voor den lezer is hier de gevolgtrekking te maken, dat thans de inlandsche vorsten weer ongestoord een uitgebreiden slavenhandel drijven. Deze geheel valsche, lijnrecht tegen de waarheid ingaande conclusie aan den lezer inblazend, brengt de Schr. dan zelf het oude rijmpje te pas:

> ,,The fault of the Dutch
> Is giving too little and asking too much'',

een rijmpje, dat minder past bij 't tijdperk, waarin Nederlands schatkist aan Indië meer besteedt dan 't daaruit trekt.

De bekwame Duitsche critici over Djambi en 't achterland van Palembang — op wien doelt de schrijver hier? — zijn aangevallen door hetzelfde deel der Nederlandsche pers, dat van 't begin van den oorlog af den krijgsroep heeft doen hooren: ,,Der Mof musz eins auf sein groszes Maul haben!'' — in welk deel der pers heeft de schrijver dat gelezen? — en die bladen hebben ,,alles, was über miszliche Formen und Folgen den niederländischen Kolonialpolitik in sachlicher und ruhiger Weise gesagt worden ist, als elende Verleumdung bezeichnet und immer wieder, getreulich im Fharwasser der britischen Freunde segelnd, behauptet, im Grunde seien die Schwierigkeiten nur der deutschen Aufwiegeleien des Islams zu danken''. Waar heeft de schrijver die spoken toch gezien? In Indië zijn een paar Duitschers verdacht geweest van opruierij, maar de pers is daarover noch in het moederland, noch in de koloniën, in booze opgewonden beschouwingen getreden, 't onderzoek heeft zijn normaal verloop gehad, zooals een dergelijk geval ook in Duitschland tot onderzoek zou leiden. Of beschouwt de Schr. in ernst de ,,Telegraaf'' als een toonaangevend blad?

Over Sarikat Islam, Douwes Dekker, Raden Mas Soewardi, Tjipto, landbouwers in ,,Sklavenähnlicher Bot-

Terugtocht der Serviërs.

mäszigkeit", afschaffing van de s e m b a h, „die Werbungen Abdül Hamids", wordt een mengelmoes van schijnweten gegeven, om tot deze gevolgtrekking te komen: „kurz, schon diese Tatsachen bezeugen mit aller Deutlichkeit, dasz es keiner Aufwiegeleien deutscherseits nach Londoner Phantasie und den Hirngespinsten der Amsterdamer Nachschwätzer bedarf, um die gegenwärtige Krisenbildung begreiflich genug zu machen". Alweer spoken. De schrijver stelt het voor, of in Nederland een partij is, die, in aansluiting bij de „Telegraaf", in alles aanleiding vindt om stemming tegen Duitschland te maken; die partij bestaat in ons land niet. Door 't noemen van namen tracht hij den indruk van deskundigheid te geven, maar inderdaad laat hij zich zelf door die waangeleerdheid leiden tot een antipathie tegen ons land, die hem in overgeefljke oppervlakkigheid tot onbetrouwbaar leidsman maakt.

Men zal niet betwisten, dat wij, in deze rubriek van 't „Koloniaal Weekblad", de regeering meermalen tot verbeteringen hebben aangezet, vooral daar waar wij haar lessen uit vreemde koloniën konden voorhouden, en evenmin dat wij herhaaldelijk tegen 't Japansche gevaar gewaarschuwd hebben. Indien Dr. Frhr. v. Mackay in de „Deutsche Kolonialzeitung" op misstanden in onze koloniën kan wijzen en gewenschte verbeteringen meent te kunnen aangeven, of indien hij tegen Japansche bedoelingen waarschuwt, zullen wij hem daarover zeker niet lastig vallen, integendeel een buitenstaander ziet wel eens met vrijer blik, dan zij die in en met de bestaande toestanden zijn opgegroeid; maar laat de schr. zich dan tot eisch stellen op de hoogte te zijn van 't onderwerp, waaraan hij zijn naam verbindt, en laat hij de waarheid en de waardigheid hoog houden.

The rebellion in Java.

„The Times of India" (mail edition van 23 September) geeft onder dit hoofd bijzonderheden over den opstand in Djambi. Dat de redactie Moeara Tambesi niet thuis weet te brengen, zullen wij haar niet zwaar aanrekenen, maar dat zij Djambi en Palembang in Java plaatst, gaat toch wel de perken wat heel ver te buiten. Zij nam haar bericht over uit de „Singapore Free Press", een blad, dat wij niet onder de oogen krijgen, maar wij hopen toch, dat het opschrift daar niet hetzelfde is geweest; de fout zou voor een Singapore-orgaan nog veel erger zijn.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Iets over den omvang der irrigatie op Java en Madoera.

De totale uitgestrektheid der bevloeide sawahgronden op de Gouvernementsgronden van Java en Madoera d. w. z. met uitzondering van de Vorstenlanden, bedroeg bij het begin van de instelling van den irrigatiedienst (in 1885), 1.678.000 bouws. In 1914 was die oppervlakte gestegen tot rond 2.300.000 bouws.

Daarvan was toen 814.000 bouws volledig of in hoofdzaak van permanente bevloeiingswerken voorzien, terwijl voor 450.000 bouws op inlandsche wijze bevloeide of nog onbevloeide gronden zulke werken in uitvoering, dan wel plannen in studie of voorbereiding waren.

Wanneer ook deze eenmaal voltooid zullen zijn, zal meer dan de helft der totale bevloeide oppervlakte een technisch verbeterde bevloeiing hebben.

Stelt men het getal van 2.300.000 bouws, dat is plm. 1.630.000 H.A., voor de Gouvernementsgronden op Java en Madoera, naast dat van 675 H.A. voor het totaal der bevloeide oppervlakte in Nederland, dan kan men er zich een denkbeeld van vormen, van hoeveel grooter belang in de tropen de bevloeiing van den landbouw geacht moet worden, dan hier te lande.

In dezelfde periode van ongeveer 30 jaren nam de totale padiproductie op de meer genoemde eilanden (zonder de Vorstenlanden) toe met ongeveer 20.000.000 picol of 1¼ millioen ton. Deze toename is evenwel niet geheel een gevolg van de verbetering en uitbreiding der irrigatie, aangezien ook de van regen afhankelijke sawahgronden in dien tijd zijn uitgebreid.

Het verschil in opbrengst tusschen bevloeide en onbevloeide sawahs kan, gerekend over geheel Java en Madoera, volgens de Koloniale verslagen der laatste jaren, gesteld worden op rond 11 picol; bevloeide gronden brengen per geslaagde bouw gemiddeld 30 picol en onbevloeide 19 picol padi op.

Het bovenstaande is ontleend aan een openbare voordracht, gehouden door den hoofdingenieur J. Haringhuizen op 10 October jl., ter opening zijner lessen in de cultuurtechniek aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen. De tekst dezer voordracht is opgenomen in afl. 4 van deel XI der „Mededeelingen" van genoemde instelling.

Prof. Dr. G. A. F. Molengraaff.

Tot heden werd verzuimd de aandacht te vestigen op een artikel in „Eigen Haard" van 14 dezer, waarin Prof. Dr. K. Martin de verdiensten uiteenzet van Prof. Dr. G. A. F. Molengraaff (met portret).

Prof. M. studeerde aanvankelijk in de natuurwetenschappen (voornamelijk botanie), doch voelde zich later meer aangetrokken tot de geologie. Het terrein zijner studiën op dit gebied ligt in Nederland, in Zuid-Afrika, maar vooral in de Nederlandsche koloniën. Als vrucht zijner onderzoekingen in de West-Indische eilanden, verscheen o. a. „De geologie van het eiland St. Eustatius". Zijn werk „Geologische verkenningstochten in Centraal-Borneo" is een schitterende bladzijde in de ontdekkingsgeschiedenis van den Indischen Archipel. De reeds gepubliceerde uitkomsten zijner jongste Timor-expeditie, trekken eveneens in ruimen kring belangstelling. Enfin, om kort te gaan, men leze het artikel van Prof. Martin zelf.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

Het Sept.-nr. van dit nieuwe maandschrift is, wat illustreering betreft, even schitterend van uitvoering als zijn voorgangers. De inhoud is interessant en bevat de volgende artikelen: Het pauperisme onder de in Ned. Oost-Indië levende Europeanen, door A. de Braconier. — Het Vincentius-gesticht te Batavia, door G. Jonckbloet. — De Kartini-scholen in Indië, door Mr. J. H. Abendanon. — Causerieën over Javaansche muziek, door Soerjo Poetro en Noto Soeroto. — Nederlandsche verzamelingen van Indische ethnographica (collectie K. Ament), door Kitty Ament. — De legende van den beschreven steen bij Pasar Gédé, door Noto Soeroto. — Inlandsche vruchten (De patjeh), door A. H. Blaauw. Indrukken van het eerste Koloniaal Onderwijscongres door Th. A. J. Hilgers. — Ornament van Indisch koperwerk, door Mr. J. G. Huyser (vervolg).

Biographie van Rabindranath Tagore.

Bij W. Versluys te Amsterdam verscheen een biographische schets van den Britsch-Indischen dichter-wijsgeer Rabindranath Tagore, wiens talentvolle werken in bijna alle de voornaamste Europeesche talen vertaald zijn geworden. Deze eerste levensbeschrijving van den beroemden Tagore in het Nederlandsch, is geschreven door een Javaan, nl. Raden Mas Noto Soeroto en op een wijze, welke bewondering afdwingt, in de eerste plaats om den keurigen stijl, welke het geschrift boeiend maakt van begin tot einde.

We ontleenen enkele zinsneden aan Noto Soeroto's biographie; ze geven slechts een heel klein idee der groote begaafdheden van den talentvollen Tagore.

„Op den leeftijd van veertien jaren schreef hij reeds zijn eerste gedichten; als 16-jarige jongeling ging hij naar Europa en bezocht University College te Londen om in de rechten te studeeren, maar spoedig keerde hij weer naar zijn vaderland terug, daar de rechtsstudie in het geheel niet met zijn aanleg en liefde overeenkwam...... In Engeland vervolmaakte hij zijn kennis der Engelsche taal en maakte zich een vloeinden proza-stijl eigen, die slechts weinigen in Indië bezitten. Na zijn terugkeer in het vaderland, schreef hij het meerendeel zijn romans, bijv. Gora en Nouka Dubi en van zijn drama's, bijv. Raja o Rani en Chitra. Tusschen zijn 25 en 30e levensjaar vervaardigde hij zijn liefdesgedichten en gaf o. a. uit de verzameling Sonar Tani. Nog eenmaal treffen wij hem in Engeland aan, waar hij een moeilijken tijd vol droefheid en smart moet doorgemaakt hebben...... Hij keerde naar Indië terug en leefde als kluizenaar aan den oever van de Padma. Na deze periode van wereld-verloochening brak tegen zijn 40e jaar zijn sterkste tijd in al zijn pracht en rijkdom aan......

Tagore's veelzijdigheid is verbazingwekkend. Hij is een diepzinnig filosoof en geestelijke leider; in deze laatste hoedanigheid is hij een der oprichters van de Indische Nationale Universiteit in Calcutta en de stichter en directeur der stedelijke kunstacademie in die stad. In zijn handen berust de uitgave der tijdschriften Sadhana, Bangardasan, Bharati en Tattavabodhini. Hij is paedagoog en een goede bestuurder van zijn zamindary; geschiedvorscher, zanger en componist. Hij dicht nl. zijn eigen compositie's en zingt zelf zijn liederen voor degenen, die ze hooren willen. Zoo heeft hij ongeveer 500 liederen vervaardigd en op muziek gezet......"

Naar wij in Engelsche bladen lezen, maakte de heer Tagore onlangs een reis naar Japan, waar hij zeer gul ontvangen werd.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 43. De suiker en de oorlog (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Verslag van de vergadering der Kedirische Landbouwvereeniging op 10 Juni 1916. — Mededeelingen over Exelsa-koffie, door J. H. Kuneman. — Practische bemestings-, nawerkings en vruchtwisselingsproeven door Dr. A. W. K. de Jong en Dr. C. van Rossum, besproken door J. J. Paerels. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van een studiereis naar Kuala Lumpur in Nov.-Dec. 1915, door Dr. O. de Vries. — Over de bestrijding der Zuid-Amerikaansche Haveabladziekte, door Dr. G. Stahel. — Het Indische ontwerp der begrooting van Ned.-Indië, (vervolg). — Post-, telegraaf- en telefoondienst in Ned.-Indië in 1915. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Een werk over Sumatra.

Binnen korten tijd zal bij E. J. Brill te Leiden een geschrift verschijnen over land en volk van Sumatra, geïllustreerd met 32 platen, een kaart en grafische voorstellingen. Schrijver is de heer C. Lekkerkerker, oud-inspecteur van het Inlandsch onderwijs in Ned.-Indië en archivaris van het Bali-Instituut.

Een langdurig verblijf in verschillende deelen van Sumatra heeft den heer L. in de gelegenheid gesteld dit eiland en zijn bewoners terdege te leeren kennen, waarvan zijn geschrift (hetwelk door het Koloniaal Instituut met de gouden medaille werd bekroond) getuigenis aflegt. We maakten reeds met een ex. van deze eerste samenvattende monografie over het eiland Sumatra kennis en moeten zeggen, dat het een degelijken indruk maakt. Na de officieele verschijning zal dezerzijds nader de aandacht op het boek gevestigd worden.

Het Indisch Militair Tijdschrift.

In de Augustus-Afl. van het Ind. Militair Tijdschrift legt de kapitein Muurling de redactie neer en geeft ze over aan den majoor der artill. J. C. Pabst en den kapitein van den Gen. Staf G. A. Scheffer.

De heer Muurling beschikt niet meer over den noodigen tijd om de redactie te voeren en heeft bovendien tijdelijk het leger verlaten (hij staat thans aan het hoofd van den nieuwen politieken inlichtingendienst). De heer Muurling verlaat het tijdschrift ongaarne, maar geeft de leiding met vertrouwen aan de bekwame handen zijner opvolgers over.

De nieuwe redactie roept den steun in van de medewerkers en het gansche officierscorps, opdat het tijdschrift moge blijven een onafhankelijk, voor ieder toegankelijk orgaan. („Locomotief").

Een taalkaart van den Indischen Archipel.

Onlangs bespraken we een nieuwen druk van W. van Gelder's Schoolatlas van Ned.-Indië en drukten daarbij den wensch uit, dat de samensteller aan een eventueelen herdruk zou toevoegen en taalkaart van den

Indischen Archipel. Eerst thans bemerken wij, dat een dergelijke kaart (zij het niet in druk) reeds bestaat.
In het Tijdschr. van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap (jaarg. 1916, bl. 148) leest men nl.:

,,Daarna toont en bespreekt de heer J. C. van Eerde eene door hem samengestelde ,,talenkaart" van den O. I. Archipel, welke kaart reeds de aandacht heeft getrokken op de Hindoeïsme-tentoonstelling, onlangs te Amsterdam gehouden, waar ze was geëxposeerd.

De inleider deelt mede, dat deze kaart is samengesteld met voorlichting van prof. Jonker te Leiden, die persoonlijk zulk een belangrijk aandeel heeft gehad in het onderzoek van de talen der kleine Soenda-eilanden, zooals ook uit de groepeering van die talen op deze kaart blijken kan. Voor Sumatra en Java kon in hoofdzaak gebruik gemaakt worden van de vroeger bij het Koloniaal Verslag gevoegde talenkaarten; voor Celebes en aangrenzende gebieden werden de gegevens van dr. Adriani gebruikt, voor Borneo was men bijna geheel op de ethnografische literatuur, voor Nieuw-Guinea op allerlei verspreide gegevens aangewezen.

De lijn van Brandes moest in verband met prof. Jonker's mededeeling in de Kon. Akademie van Wetenschappen (1914) vervallen, doch wij zien nu in den Indischen Archipel twee groepen van niet-austronesische talen te voorschijn komen: de Noord-Halmaheira-talen en de Papoeatalen van Nieuw-Guinea. Na aan de hand van mededeelingen van prof. Kern te hebben gewezen op de kenmerken van de austronesische talen, wordt vermeld eene te maken indeeling in Westelijke-, Oostelijke- en Borneo-talen, en wordt verder nagegaan in welke taalgroepen de Westelijke en de Oostelijke afdeelingen zich laten onderscheiden. Te weten: de Soematra-groep, de Java-groep, de Filippijnsche--groep, de Celebes-groep, de Soembawa-groep, de Bima-Soembagroep, de Ambon-Timor-groep, de Soela-groep, terwijl verder de Zuid-Halmaheira-talen verband zouden houden met de Noord-Nieuw-Guinea-talen. Voorts wordt in het kort mededeeling gedaan van den samenhang van de Archipel-talen met sommige talen van het vasteland van Azië, Madagascar en Oceanië (naar prof. Kern, Niemann, Pater Schmidt). De taalgroepen zijn op de kaart met roode lijnen en romeinsche cijfers aangegeven, de daarin voorkomende talen met afzonderlijke kleuren."

Indien de kundige samensteller, de heer Van Eerde, er toe kon besluiten deze taalkaart in druk uit te geven en daardoor onder veler aandacht te brengen, zou hij o.i. een hoogst verdienstelijk werk verrichten.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, den Haag*, is, ter raadpleging door belangstellenden, neergelegd:
Nillmy's Spoorboekje voor Ned. Indië.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

TENTOONSTELLING van *Voorwerpen van Indische Kunst- en Kunstnijverheid in bezit van Mejuffrouw K. Ament*, in de Bovenzaal van de Openbare Leeszaal, 6 November van 7—10 uur n.m.; 7 en 8 November 2—5½ uur n.m.

In den avond van den 6 November zal Mejuffr. Ament in verband met deze tentoonstelling een *voordracht* houden, inhoudende: *Algemeene beschouwingen over Indische Kunst en Muziek*, verduidelijkt door lichtbeelden.

Kosteloos toegankelijk voor leden met een huisgenoot(e) of genoodigde op vertoon van de lidmaatschapskaart.

Toegankelijk voor *niet*-leden: den 6 November tegen betaling van *f*0.50, *f*0.25 of *f*0.10, en de beide andere dagen tegen betaling van *f* 0.25 en *f* 0.10 per persoon.

De *netto*-opbrengst zal strekken ten bate van de Kartini- en de Kardinascholen op Java.

Het Bestuur.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Voor onze Afdeeling werd de vorige week door den Heer *Lekkerkerker*, oud-Insp. bij het Inl. Onderw. in N.-I., Archivaris van het Bali-Instituut, een voordracht gehouden over: ,,*De Hindoe-godsdienst der Balineezen*", welke lezing door lichtbeelden werd verduidelijkt. De boeiende voordracht werd door een aantal belangstellenden met aandacht gevolgd.

Door ons Bestuur waren een vijftigtal uitnoodigingskaarten gezonden aan den Secretaris van het Ned. Ond. Genootschap en aan dien van den Bond van Ned. Onderwijzers.

De Secretaris: J. J. LAGERS.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 45. Donderdag 9 November 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

H. N. STUART. †

Den 20sten October jl. overleed te 's-Gravenhage de oud-ambtenaar voor Chineesche zaken, Herman Nicolaas Stuart. Een enkel woord over dezen eenvoudigen en bescheiden, doch hoogst verdienstelijken man, aan wiens verscheiden — voor zoover we weten — de Nederlandsche dagbladpers geen aandacht heeft geschonken.

De heer Stuart werd geboren den 16den Juni 1855 te Kralingen, waar zijn vader hoofd eener school was en van wien hij zijn eerste opleiding genoot. Na te Rotterdam de H. B. S. met 5-j. cursus te hebben doorloopen, legde hij in 1873 met goed gevolg een examen af om te worden toegelaten tot de opleiding voor Chineeschen tolk te Leiden. In 1876 voleindigde hij daar zijn studiën en vertrok ter verdere bekwaming, naar China. Als tolk voor den Chineeschen taal treffen we hem daarna achtereenvolgens aan te Batavia, Muntok, Makassar, Semarang en Pontianak. In Juni 1892 vertrok hij wegens ziekte naar Europa, om in Dec. 1894 weder naar Indië terug te keeren. De heer Stuart werd toen geplaatst te Makassar, vervolgens te Soerabaja en in Mei 1898 te Batavia, waar hij tot zijn pensionneering, in het jaar 1909, verbleef.

In die laatste periode (1898—1909) van zijn Indische loopbaan trad de heer St. het meest op den voorgrond. Behalve zijn ambtelijke functiën vervulde hij te Batavia de betrekking van buitengewoon lid der wees- en boedelkamer en werden zijn adviezen op hoogen prijs gesteld; voorts was hij commissaris der Javasche Bank, lid van de plaatselijke schoolcommissie, enz. En last not least — vele jaren vervulde hij op hoogst verdienstelijke en belangelooze wijze de betrekking van secretaris (-penningmeester) van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. Bij zijn aftreden viel hem dan ook de eer te beurt te worden benoemd tot eere-lid dier instelling en vereerde de directie hem een gouden chronometer met toepasselijke inscripties, een kunstwerk van meer dan gewone beteekenis.

Na zijne pensionneering vestigde de heer Stuart, wien de Regeering in 1902 het Officierskruis van de Oranje Nassau Orde verleende, zich te 's-Gravenhage en genoot te midden van zijn gezin, een welverdiende rust. Helaas heeft eene doodelijke kwaal hem belet uitvoering te geven aan zijn lievelingsdenkbeeld, na de promoveering zijner dochter opnieuw naar Indië te gaan, om daar den ouden dag door te brengen.

W. C. M.

Een lezenswaardige Brochure.

„*Maatschappelijke kwalen en hare genezing*", door Mr. A. J. Immink, in leven oud-Raadsheer in het Hooggerechtshof van Ned.-Indië, is een boekje dat velen, die zich opwerpen als weldoeners der menschheid, hoewel niet tot inkeer, zeker tot ernstige zelfbetrachting leiden zal. Voor vrienden en belangstellenden heeft de weduwe in brochure-vorm onder voormelden titel doen drukken een onder de nagelaten geschriften van haren echtgenoot aangetroffen opstel.

Het uitgangspunt van des schrijvers beschouwingen ligt in de volgende zinsnede:

„Krankzinnigheid toch en zenuwlijden maken „jaar op jaar in alle standen der maatschappij een „grooter getal slachtoffers; het aantal misdadigers „neemt, niet het minst onder het jongere geslacht, „hand over hand toe; armoede en werkeloosheid „heerschen, vooral in de grootere steden, als nooit „te voren, en de tuchteloosheid, inzonderheid van „de jeugd, is gestegen tot een ongekend peil."

En de oorzaken van deze rampzaligheden, van deze zoo zwart geschilderde gevolgen, meent hij te vinden in een te strenge toepassing van het algemeene geneesmiddel: *het onderwijs*, waardoor een drang naar kennis en wetenschap met geringschatting van den handenarbeid ontstaan is (het werken is goed voor de dommen!) en in het leven geroepen is een geleerd proletariaat, „van eene klasse van ontevredenen, die begrijpelijkerwijze in opstand komen tegen eene maatschappij, welke, na hun de geleerdheid als het ware te hebben opgedrongen, niet zorgt, dat deze hun ook een behoorlijk stuk brood geeft."

De inrichting van het onderwijs is volgens den schrijver van dien aard, dat door overlading, bij de groote meerderheid, niet dan gebrekkige, of verkeerd begrepen of slecht toegepaste kennis van al wat geleerd wordt, wordt verkregen.

De eeuw, die zich beroemt de „eeuw van het kind" te zijn, en aldus het kind de spil doet zijn, waar alles om draait, zou de kiem gelegd hebben van een eigenwillig, ordeloos en tuchteloos leven, meent de schrijver.

De kinderwetten en andere sociale wetten voeren tot zorgeloosheid, onverschilligheid, veeleischendheid, verzwakking van het weerstandsvermogen en van de werkkracht, verstomping van het eergevoel, maken oppassendheid en spaarzaamheid tot noodelooze deugden. De arbeidersklasse gaat hare eischen hoe langer zoo hooger stellen en, meenende dat aan haar verlangen om lotsverbetering nog niet voldoende aandacht geschonken wordt, is zij ontevredener en ongelukkiger geworden dan zij ooit was."

„Wanneer het waar is", zegt de schrijver, „dat „elke deugd, indien zij overdreven wordt, ontaardt „in eene ondeugd, dan is er alle reden om men„schenliefde en weldadigheid tegenwoordig onder „de ondeugden te rangschikken."

Het opstel eindigt met te herinneren aan wat zich in Amerika heeft voorgedaan, bij gelegenheid van de vaststelling der landverhuizerswet van 1913. Het ontwerp dier wet hield n.l. de bepaling in, dat landverhuizers, om in de Vereenigde Staten te worden toegelaten, in staat moesten zijn ten minste 40 woorden in hun eigen taal te lezen, doch die bepaling werd na van verschillende kanten krachtig te zijn bestreden, ten slotte niet opgenomen in de wet. Landverhuizers, die analphabeten zijn, kunnen derhalve om die reden niet uit de V. S. geweerd worden. En de schrijver, niet lettende op de gedane opmerking, dat met betrekking tot de *landverhuizing* in de V. S. groote behoefte bestond aan werklieden, bij wie het er niet op aan kwam of zij lezen en schrijven konden, komt tot de volgende voor meer gevestigde toestanden bedenkelijke en betwistbare uitspraak: „Blijkbaar begint zich daar te lande alzoo „de overtuiging te vestigen, dat er in de maat„schappij nog ruimschoots plaats is voor ongelet„terden. Mocht de zucht tot navolging van wat „Amerikaansch is, die overtuiging ook ten onzent „ingang doet vinden, dan zou daardoor ongetwij„feld een evenwicht worden verkregen tegen den „bestaanden drang naar schoolsche geleerdheid, „welke de grootste oorzaak is van de vele misstan„den op maatschappelijk gebied, waarover tegen„woordig valt te klagen."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

„Grootsch" noemen enkelen dezen tijd; „men schaamt zich mensch te zijn" zeggen anderen.

Wie had ooit gedacht, dat Europa, het middelpunt der beschaving, het tooneel zou worden van een wereldbrand, zóó groot van omvang, zóó vernielend in zijn woeden, dat niemand er zich een voorstelling van had kunnen of kan maken.

Hoe diep beschamend voor de beschaving dat alles, wat het menschelijk vernuft kan uitdenken, dienstbaar gemaakt wordt aan het vernielingswerk, dat nu reeds langer dan twee jaren dood en verderf om zich verspreidt en nog steeds in omvang toeneemt.

En terwijl in Europa millioenen menschenlevens ontijdig worden afgesneden, honderdduizenden voor het leven worden verminkt, geheele landstreken worden omgeploegd door duizenden projectielen, — vaak vervaardigd en gevuld door vrouwenhanden — is daar ginds, in onze overzeesche gewesten, een volk bezig zich te ontwikkelen, komt er leven in een maatschappij, die in zoo'n vasten slaap verzonken scheen, dat velen twijfelden, of ze ooit uit dien dommel zou te wekken zijn.

Uiterst belangwekkend is het, te zien, hoe de herleving van de volkeren van Insulinde alle geledingen der samenleving doordringt, hoe op schier elk gebied die herleving valt waar te nemen.

Uiterst belangwekkend voor hem, die als toeschouwer, vanuit de verte, die ontwikkeling gadeslaat, maar veel moeilijkheden biedende aan hem, — hij zij hooger of lager geplaatst — die geroepen is er een werkzaam aandeel aan te nemen.

Voor de Regeering is het een tijd, die veel geduld en staatsmanswijsheid vergt, groot vertrouwen op de toekomst om den eenmaal ingeslagen weg te blijven volgen, doch tevens luisterend naar de stemmen, die uit verschillende lagen der bevolking opgaan, zoo noodig van richting te veranderen, zonder den hoofdkoers uit het oog te verliezen. Belangrijke vraagstukken komen daarbij aan de orde, vraagstukken, die bij alle rassen belangstelling wekken en in de Indische pers druk besproken worden.

Den belangstellenden lezer van het „*Koloniaal*

Weekblad" een beknopt overzicht te geven van de meeningen, verkondigd in de Europeesche bladen van Ned. Indië, in verband met de ontwikkeling van land en volk, is het hoofddoel van deze nieuwe rubriek.

Het behoeft geen verwondering te baren, dat in dezen tijd, waarin macht gaat boven recht, waarin gezien is, hoe er met kleine landen en volken omgesprongen is en wordt, waarin traktaten en overeenkomsten met voeten worden getreden of als scheurpapier beschouwd, de leuze: ,,*Indië weerbaar!*" een geopend oor vindt. Men moge met die leuze instemmen of niet, er aandacht aan te schenken is noodig, omdat aan die leuze bepaalde wenschen van bevolkingsgroepen verbonden worden.

Niet alleen op vergaderingen van Inlandsche vereenigingen, maar ook in de Eur., zoowel als in de Inl. pers wordt dit onderwerp uitvoerig behandeld. En zijn ook allen het erover eens, dat Indië weerbaar gemaakt moet worden, òf en hoe dat kan geschieden, daarmee houdt men zich niet al te zeer bezig — geen eenstemmigheid heerscht er aangaande de vraag: of de weerbaarmaking van Indië op zich zelf moet staan, dan wel samengaan met de uitbreiding van den invloed des volks op het bestuur, m. a. w. of het weerbaarmaken van Indië beschouwd wordt als een voorrecht, dan wel als een last, waarvoor eenige vergoeding dient gegeven te worden?

Zooals bekend, is er een Comité gevormd om de zaak te bevorderen en bij de Regeering voor te brengen. Zelfs is het plan geopperd, na de groote vergaderingen op 31 Augustus, een deputatie naar Nederland af te vaardigen om daar bij de hoogste autoriteiten de wenschen van Indië's bevolking kenbaar te maken. Zal die deputatie — wel te verstaan, als het plan doorgaat — zich uitsluitend bemoeien met de weerbaarmaking van Ned- Indië of ook aan andere wenschen uiting geven?

Mr. *H. 's Jacob* schrijft o. a.: ,,Naast den volkswensch van weerbaarmaking van Indië, komen an- ,,dere volkswenschen voor; in de eerste plaats, die ,,naar medezeggenschap in het bestel der zaken van ,,deze gewesten. Wanneer het gevoel, dat zich verzet ,,tegen het denkbeeld eener vijandelijke overweldi- ,,ging, gemobiliseerd wordt, worden vanzelf de ove- ,,rige gevoelens, die in het menschelijk zelfbewust- ,,zijn wortelen, mede gemobiliseerd."

De *Java Bode* wenscht het weerbaar-maken van Indië niet te koppelen aan andere wenschen, ten einde de actie zoo zuiver mogelijk te houden, wat ook de bedoeling van het Comité geweest is, zooals blijken kan uit de door het Comité voorgestelde motie, luidende:

,,De vergadering,

overwegende,

dat de weerbaarheid van Nederlandsch-Indië tegen een mogelijke vijandelijke aanranding een dringende en onafwijsbare eisch is, gesteld door de behoefte aan zekerheid in de toekomst voor een snelle en regelmatige ontwikkeling van land en volk, en erkend door ingezetenen van allen landaard zonder onderscheid;

,,dat de ervaring van hetgeen in de laatste twee jaren op het wereldtooneel is voorgevallen, aan de volken de dringende les voorhoudt om weerbaar te zijn en gereed, zoo noodig, alleen op eigen kracht te steunen ter handhaving van hunne zelfstandigheid;

,,dat de tegenwoordige staat van weerbaarheid van Nederlandsch-Indië bij allen, die zich verzetten tegen de gedachte aan een mogelijke overweldiging met alle noodlottige gevolgen daarvan, slechts een gevoel van onvoldaanheid en onrust vermag in te boezemen;

,,spreekt als haar vaststaande overtuiging uit, dat het een levensbelang is om Nederlandsch-Indië tijdig en afdoende zoo ter zee als te land in staat van weerbaarheid te brengen;

,,vleit zich met de hoop, dat deze uitspraak weerklank moge vinden bij de Kroon, de Regeering en de Staten-Generaal bij de tenuitvoerlegging van de reeds ter hand genomen taak om Nederlandsch-Indië weerbaar te maken;

en

,,noodigt het Comité ,,Indië Weerbaar" uit van dit haar besluit mededeeling te doen in Nederland aan de Koningin, Zijne Excellentie den Minister van Koloniën en de Staten-Generaal en in Nederlandsch-Indië aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal."

De *Java Bode* was van meening, dat de heer v. Hinloopen Labberton roet in het eten gegooid had, toen hij, namens Indische vereenigingen sprekende, voor het meedoen aan die actie eischen stelde.

,,Het is niet in het belang van Nederland alleen" — zoo schreef het blad — ,,dat het Nederlandsch ,,gezag over deze gewesten behouden blijft, maar ,,ook in 't belang van alle groepen der bevolking, ,,die meer baat zullen vinden bij een bestendiging ,,van een ,,overheerscher", die getoond heeft die ,,belangen niet te verwaarloozen, dan bij een kolo- ,,nisatieproef van een nieuwen overheerscher."

In het nummer der *Java Bode* van 7 Aug. l.l. komt de heer v. Hinloopen Labberton op tegen deze uitlating. Door hem werd op de Comité-vergadering de aandacht gevestigd op het feit, ,,dat de Inland- ,,sche vereenigingen zich reeds zeer pertinent hebben ,,uitgesproken ten gunste van een ,,weerbaar Indië", ,,dat zij zich daarbij tevens bereid verklaarden tot ,,het brengen van de persoonlijke offers, die van de ,,uitvoering eener militie het gevolg zouden zijn, ,,maar, dat zij omtrent de wijze van invoering de ,,uitspraak eener volksvertegenwoordiging noodig ,,achtten, waarin ook de Indische volkeren stem zou- ,,den hebben."

Het was geenszins zijn bedoeling deze wenschen te verbinden aan de actie van ,,Indië weerbaar"; integendeel is ook hij van meening, dat het er slechts om gaat, aan de bevoegde autoriteiten kenbaar te maken, dat Indië verwacht, dat er iets gedaan zal worden om te voorkomen, dat het, doordat het onvoldoende beschermd is, een weerlooze prooi zal worden voor den een of anderen overweldiger."

Noch over de wijze, waarop Ned. Indië te verdedigen is, noch over de wenschelijkheid van de invoering eener militie zal het Comité zich hebben uit te spreken.

Het *Bat. Nieuwsblad* neemt in zijn Dag.-kroniek van 3 Aug. l.l. een ander standpunt in. Daarin wordt beweerd, dat ieder de billijkheid begint te beseffen, ,,dat Nederland — voor welk landje men ,,dan toch voorloopig het bezit zal gaan verdedigen ,,—daarvoor rechten geeft van zelfbestuur."

Het blad geeft toe, dat het dit minder noodzakelijk zou vinden, indien de Indiër zekerheid had onder het huidig bestuur met ethischen koers te blijven, maar dit is de vraag, daar de oppositie tegen dien koers machtig is en de tijden van ,,lage, kleingeestige koopmanspolitiek en compagnieuitbuiting" (!) wel eens weer hun intrede zouden kunnen doen. En voor die risico — aldus het *Bat. Nieuwsblad* — komt den Indiër een vergoeding en een waarborg toe, die gelegen is in meerdere zelfbestuursbevoegdheid.

In het nummer van 4 Aug. d. a. v. wordt door v. d. P., in een artikel, getiteld: ,,*Geen vertroebeling*", er nog eens de nadruk op gelegd, ,,dat de ,,deputatie officiëel niets anders te doen zal hebben, ,,dan de op de vergadering van 31 Aug. aan te ,,nemen motie ter bestemder plaatse te overhandigen ,,en voor zoover noodig, toe te lichten. Wat de hee- ,,ren nog verder willen doen, als private personen, ,,is hun zaak. Willen de Inlandsche leden de belan- ,,gen van Inlandsche vereenigingen als *Boedi Oeto-* ,,*mo* of *Sarekat Islam* behartigen, daar kan niets ,,tegen zijn, mits ze dat niet doen als leden van de ,,deputatie. Willen de Europeesche, Inlandsche of ,,Chineesche leden hun wenschen aangaande mede- ,,zeggenschap in 't bestuur onder de aandacht bren- ,,gen van de voormannen in Nederland, niets zal ,,daartegen in te brengen zijn, mits ze het doen ,,als privé persoon."

Uit dit alles blijkt, dat het vraagstuk in Indië levendige belangstelling wekt, en ongetwijfeld zal de gelegenheid bestaan er nader op terug te komen.

Over de vraag, of de tijden rijp zijn om nu reeds een militie in te voeren op Java, zijn de meeningen ook verdeeld. De heer Boon, hoofdredacteur van het *Soer. Handelsblad* meent, dat de tijd daarvoor nog niet gekomen is; hij vertrouwt de bevolking niet, en volgens hem, ,,zouden de bajonetten aanstonds ,,gebruikt worden om de Nederlanders uit Indië te ,,verdrijven"

Hiertegenover staat de meening, dat 't toch wel nimmer de bedoeling wezen zal, het geheele volk te wapenen, doch dat de ontwikkelde Javaansche jongelui bereid zouden zijn de lasten van een militie te dragen, mits ze op denzelfden voet behandeld zullen worden als de Europeanen, dat er dan geen gevaar zou bestaan, dat ze de wapenen zouden keeren tegen het Ned. gezag, daar zij zeer goed inzien, dat de Regeering véél doet ten bate van de ontwikkeling en opvoeding van het Javaansche volk en eveneens, dat de Europeanen juist in deze ontwikkelingsperiode door hen niet gemist kunnen worden. Of ze niet droomen van een in de toekomst zelfstandig Insulinde is een andere vraag.

Een tegenstander van den heer Boon komt in het *Bat. Nieuwsblad* van 5 Aug. op andere gronden toch tot dezelfde slotsom als genoemd blad, bewerende, dat bij de Inl. bevolking thans alle vertrouwen in de Regeering ontbreekt. Tot staving van dit beweren, haalt hij den uitslag aan van het onderzoek van den Directeur van B.B., die constateerde, dat de vervreemding tusschen bevolking en bestuur groot is:

,,Men moet in de binnenlanden zitten te midden ,,van de bevolking, die gebukt gaat onder zware ,,heerendiensten en onzinnig hoog opgedreven belas- ,,tingen, en dan de ontevredenheidsbetuigingen hoo- ,,ren, die alles uiten, behalve vertrouwen in Neder- ,,lands rechtvaardigheid".

,,Ook in hun eigen hoofden hebben ze alle vertrouwen verloren", zoo schrijft deze, en eindigt:

,,Zoolang er nog champagne wordt gedronken van ,,het geld der bevolking bij verschillende feestelijk- ,,heden, z.a. het openen van spoorwegen en bruggen, ,,het te waterlaten van schepen, en het in gebruik ,,nemen van gebouwen, terwijl op vele plaatsen de ,,bevolking nog honger lijdt, zoolang zal er geen ,,verbetering komen en zal er geen vertrouwen wor- ,,den gewekt.

,,Geen Inlandsche militie en geen wapens aan den ,,Inlander en den hiergeborene, vóórdat Nederland ,,door een werkelijk rechtvaardig bestuur het ver- ,,trouwen van hare onderdanen heeft gewonnen.

,,En dit zal nog lange, lange jaren duren!"

De redactie van het *B. N.* schrijft hieronder: ,,Wij

„bewandelen een gulden middenweg: wij gelooven „dat de regeering nu al behoorlijk blijk heeft gegeven van goeden wil en *als ze maar stevig doorgaat* „in de aangewezen richting, zal de bevolking wel „vertrouwen hebben. Maar zeer zeker zal elke terug„stap gevaar voor het Nederlandsch gezag opleveren.

„Daarom ook geen militie zonder rechten, zonder „medezeggenschap in het bestuur aan den Indiër. 't Is helder als glas.''

Zoo meent de redactie van het *B. N.*, doch anderen zien niet in, dat het laatste het logisch gevolg van het eerste moet wezen.

Vertrouwen echter is er vóór alles noodig; zoo van de zijde der bestuurders als van die der bevolking. Vertrouwen is een hoofdvereischte zoowel bij de opvoeding van het individu als bij de opvoeding van een volk. Doch men vertrouwe met verstand en doorzicht. Dat verstand en doorzicht is bij de Regeering uit den aard der zaak aanwezig; misschien ook bij het ontwikkelde deel der bevolking, doch helaas niet bij „den kleinen man''.

En dat gebrek aan verstand en doorzicht, voortspruitende uit gebrek aan ontwikkeling, heeft meerdere malen tot gevolg, dat goed bedoelde en in het belang der bevolking genomen maatregelen verkeerd of in 't geheel niet worden begrepen en aanleiding geven tot ontevredenheid.

Toch is er de Regeering alles aan gelegen het vertrouwen der bevolking te winnen en te behouden, en daarin moeten de bestuursambtenaren — en daaronder de Inlandsche niet het minst, — haar steunen. Het is dan ook van het hoogste belang, dat voor Inlandsch bestuursambtenaar de besten van het volk gekozen worden. En dat zal kunnen, indien de betrekking meer begeerenswaard gemaakt wordt dan ze tegenwoordig is.

Suriname.

De *N. R. Crt.* van 3 November, Avondblad C, bevat een kort artikel, een soort afscheidsgroet aan den op dien dag naar Suriname vertrokken gouverneur *Staal*. Het blad acht het een heksentoer, onder de tegenwoordige omstandigheden in Suriname iets goeds te voorschijn te brengen.

„Een heksentoer — of de daad van een man, die het geloof bezit in zijn roeping, die zich zelf geeft aan zijn werk en wiens wil vast op het eene doel, dat hij bereiken moet, gericht is. Van zulk een kan goddelijke kracht uitgaan!

En dan vervolgt het blad:

„Zal gouverneur Staal zulk een man blijken te zijn? Reden om het tegenovergestelde aan te nemen hebben wij niet. Integendeel kan uit de wijze, waarop hij, na zijn benoeming, reeds maatregelen heeft getroffen om zijn hand in Suriname bij het werk te sterken, blijken dat het hem ernst is met zijn taak en dat hij de beste practische middelen zoekt, om die te vervullen.

Wij hebben destijds de vrees te kennen gegeven, dat de benoeming van den heer Staal als een aanwijzing zou moeten worden beschouwd voor een hoogst bedenkelijke neiging, bij het departement van koloniën bestaande, om de zaken van Suriname te behandelen, gelijk sommigen dat wilden, als zaken, die men maar had gaande te houden, zonder meer, en waarbij geenerlei perspectief te pas kwam.

Voor die vrees bestond, gelijk ons nader bleek, geen grond; minister Pleyte heeft, nog vóórdat de heer Staal werd aangezocht, moeite gedaan om voor Suriname een Gouverneur te krijgen, die geheel onafhankelijk van departementeele banden was, en van wien kon worden ondersteld, dat zijn bestuur een geheel nieuwe richting zou inwijden; en de wijze, waarop de heer Staal zijn taak aanvat, blijkend o.a. uit de vorming van de commissie van landbouwindustrieelen, welke bij het voeren van een Surinaamsche Ontwikkelingspolitiek van advies zal dienen, duidt wel degelijk op een ruim perspectief.

Met belangstelling zullen wij zijn verdere daden gadeslaan. Op den steun der Nederlandsche pers kan hij, bij een krachtig streven naar opbeuring niet alleen, maar ook voor het vlot en weder in de vaart brengen van de kolonie, ongetwijfeld rekenen.

Gouverneur Staal gaat uit om voor Nederland te werken — Suriname's heil is Nederland's belang.

Moge zijn arbeid, die, wij herhalen het nogmaals, zeer moeilijk zal wezen, vruchtbaar zijn.''

Ons is niet bekend wie de man is, die door Minister *Pleyte* was aangezocht, een man „geheel onafhankelijk van departementeele banden'' en wat meer zegt, een man „van wien kon worden verondersteld, dat zijn bestuur een geheel nieuwe richting zou inwijden.'' De hier bedoelde persoon heeft zich de benoeming niet laten welgevallen, maar hij zou een daad van vaderlandsliefde doen door de „nieuwe richting'' bekend te maken, die zijn bestuur zou hebben ingewijd, zoo hij de benoeming had aanvaard.

Wij voor ons achten „de zaak van Suriname'' niet zoo bijster moeilijk of gecompliceerd. Allen, die recht van medespreken hebben, zijn het er over eens, dat alles afhangt van den toestand van den landbouw. Bloeit deze, dan volgt al het andere van zelf. En die bloei kan komen, zoo de Nederlandsche kapitalisten de zaken willen aanpakken. Het is een verblijdend teeken, dat Gouverneur *Staal* dit ook gelooft, hetgeen hij heeft bewezen door den stoot te geven tot de vorming van het studie-syndicaat.

* * *

De West van 22 September schrijft over 't „tramplan Albina'' en wat daar verder mede in verband staat. De verbinding zal bestaan uit een geregelden dienst van snelle stoom- of motorbooten naar Cottica, tot het punt Wanemoffo, van waar de reis naar Albina wordt voortgezet per motortram of muilezel-tram. Des morgens van Paramaribo vertrokken, zal men denzelfden dag Albina bereiken.

Het plan van deze verbinding, reeds 20 jaar geleden opgevat door den toenmaligen gouverneur Jhr. T. A. J. van Asch van Wijck, vormt een onderdeel van een grooter plan, dat ten doel heeft de noordelijke kuststreek van de kolonie, tusschen de Cottica en de Marowijne, in exploitatie te brengen.

De aanvaarding der concessie is verzekerd, zoodat binnenkort de uitvoering der plannen kan worden tegemoet gezien.

De concessionaris, de heer *Struycken de Roysancour*, in de kolonie teruggekeerd, deelde aan den redacteur van *De West* het volgende mede:

Het benoodigde kapitaal voor de drieledige onderneming is verzekerd. Vermoedelijk zullen drie afzonderlijke maatschappijen worden opgericht, waarvan:

de eerste zich belast met het tot stand brengen van de bovengenoemde gemeenschap tusschen Paramaribo en Albina,

de tweede het houtkapbedrijf op groote schaal ter hand zal nemen,

de derde zal strekken tot exploitatie der erfpachtsgronden, waarbij in het bijzonder het oog gevestigd is op de cultuur van suiker, kokosnoten en sisal.

De ondernemingen worden opgericht met Amerikaansch kapitaal.

De Aluminium Company, die voor de exploitatie van Bauxit aan de Cottica groot belang heeft bij de tot standkoming der verbinding, is toegetreden tot de combinatie.

De komst van den heer Struycken heeft ten doel verschillende voorbereidende maatregelen te treffen en de overdrachtsformaliteiten te regelen, in verband met de vorming van vennootschappen in overeenstemming met het wettelijk voorschrift, dat slechts concessiën worden verleend aan personen of vennootschappen in de kolonie of in Nederland gevestigd.

Zoodra die zaak geregeld is, zal de heer Struycken naar New-York terugkeeren tot verdere afwikkeling van zaken. Middelerwijl zal in de kolonie aanstonds begonnen worden aan de voorbereiding der werkzaamheden voor het tot stand komen der binnenlandsche gemeenschap, terwijl eveneens met de houtexploitatie waarschijnlijk reeds dadelijk een aanvang zal worden gemaakt.

De West voegt hieraan het volgende toe: Volgens de voorwaarden der concessie, moet drie jaar na de aanvaarding daarvan de binnenlandsche verkeersdienst met Albina geopend zijn. Het laat zich aanzien, dat dit heel wat spoediger het geval zal zijn.

Zoodra de nieuwe verkeersdienst met Albina in werking treedt, zal de zeedienst van Gouvernementswege naar die plaats vervallen.

* * *

In *De West* van 15 September een interessant verhaal van een reis van een in Suriname voor het houtbedrijf vertoevenden Canadees, den heer *Arthur P. Denby*.

Deze heeft, vergezeld van den heer *Puth*, in een korjaal een reis gemaakt langs de Surinamerivier tot aan de samenvloeiing van de Gran Rio en de Pikien Rio, de beide bronrivieren.

„In het dorp Granmankondre, het eindpunt van de reis, vernam men, dat in geen twintig jaren in dit oord blanken waren gezien, uitgezonderd de leden van de expeditie Eilerts de Haan, welke laatste, helaas! op dezen tocht den dood vond. De komst van den heer Denby en zijn metgezel, den heer Puth, verwekte dan ook geweldige opschudding in het Boschnegerdorp. Vele zwarte kindertjes, die nog nooit vreemdelingen hadden gezien, namen de vlucht op het gezicht van de blanken. De Boschnegers waren echter over het geheel zeer voorkomend en gastvrij.

De heer Denby vond de reis van eenige weken, waarbij men zich primitief moet behelpen, een eigenaardig genot. Men sliep in hangmatten aan de boorden der rivier, of op zandbanken daarin, soms ook onder het eenvoudige palmdak van een Boschnegerkamp. Men kookte zijn potje in de open lucht. Men genoot van de tochten in ranke vaartuigjes op den bruisenden stroom en over watervallen, en bewonderde de buitengewone handigheid van de zwarte bootslieden.''

* * *

In *De Telegraaf* van 2 November (Avondbl. 1e blad) vertelt de correspondent van het blad te Vlissingen, hoe de „Welsh Prince'' getorpedeerd werd; hij heeft het verhaal uit den mond van den tweeden hofmeester, „een kleurling, een slanke jonge zeeman, Nederlander van nationaliteit, want hij was afkomstig van Suriname''. Het schip was zonder

waarschuwing getorpedeerd. Na twaalf uren in een boot te hebben rondgedreven, werden de schipbreukelingen door een stoomschip opgenomen en naar Malta gebracht; van daar gingen ze via Marseille en Parijs naar Southampton, waar de jonge man werd afgemonsterd. Hij verklaarde aan den correspondent weer te zullen gaan varen, maar niet meer in Europa.

* * *

In het „Beknopt verslag der hoofdbestuursvergadering van 11 October 1916" van het Algemeen Nederlandsch Verbond vinden wij in *Neerlandia* van Nov. 1916 omtrent de groep Suriname het volgende:

„Uit de mededeelingen van het Dagel. Bestuur blijkt, dat het altijd nog niet is gelukt deze groep opnieuw te organiseeren, waartoe verschillende ongunstige omstandigheden hebben bijgedragen. In verband met de bestuurswisseling in deze kolonie, worden thans nieuwe pogingen aangewend."

* * *

Het Stbl. No. 481 bevat een Kon. besluit van den 24sten October, bepalende de bekendmaking in het Staatsblad van het op 30 September 1915 te Parijs tusschen Nederland en Frankrijk gesloten verdrag, strekkende tot regeling van de grens tusschen Suriname en Fransch Guyana over een gedeelte der Marowijnerivier.

In het voetspoor der Vaderen.

Nabij de stad Cayenne — in Fransch Guyana — ligt de berg Sépérou. [1])

Op den berg is een gedenksteen, die ieder Nederlander met trots zal vervullen, al wordt daarop een nederlaag in herinnering gebracht, door de oude Hollanders geleden.

Ook daar weer een getuigenis van de tegenwoordigheid onzer voorvaderen!

De Mont Sépérou is ten opzichte van Cayenne, wat het Fort Zeelandia is voor Paramaribo. Het was vroeger een fort, gelegen op dien heuvel. Tegenwoordig vindt men er nog eenige regeeringsgebouwen, o. a. de Kazerne en op den top een hooge vlaggestok en een seininrichting, terwijl er 's nachts een licht brandt ten dienste der scheepvaart.

Boven de poort, gaande door een overgebleven stuk wal op den top van den berg, is een hardsteenen plaat aangebracht met het volgende opschrift:

„Le fort établi sur le Mont de Sépérou par Messire Charles Poncet de Brétigny [2]) après son débarquement du 29 Novembre 1643; était tombé en Mai 1666 aux mains des Hollandais qui le garnirent de 300 hommes et 26 canons, fut repris de vive force dans un assaut nocturne le 21 Décembre 1676 par les soldats et marins Français sous les ordres du vice-amiral Comte Jean d'Estrées, commandant en chef l'escadre du Ponant."

„Dans ce combat furent tués du côté français M. M. Bicotteau et Bécon, officiers, avec 38 hommes. Il y eut plus 10 officiers et 95 hommes blessés dont une quinzaine mortellement.

Du coté hollandais tout-ce-qui ne périt pas en résistant vaillamment à l'assaut de nos troupes dut se rendre à discrétion."

„La présente inscription commémorative voté par le Comité de patronage du Musée local a été mise en place le 21 Décembre 1901, pour du 225me anniversaire du glorieux fait d'armes qu' elle rappelle."

In de muren van de poort zijn vele namen gegrifd, de meeste nog nauwlijks leesbaar.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Ginneken bij Breda, 11 Juni 1916.

Curaçao.

In de „*Cur. Crt.*" van 27 Sept. jl. komt het volgende onrustbarende bericht voor:

„Stond de uitgezaaide maïs op vele plantages mooi tengevolge van de overvloedige regens van den laatsten tijd, thans dreigt de rupsenplaag de opgewekte verwachting den bodem in te slaan. Hier en daar is de geheele aanplant in korten tijd kaal gevreten, zoo erg, dat de runderen niet bestand bleken tegen den door de rupsen veroorzaakten overlast en het veld moesten verlaten".

In het blad van 6 Oct. jl. lezen wij echter:

„De onlangs door den Gouvernements-Landbouwkundige, den heer *G. B. Dussel*, ontvangen motorploeg werkt uitstekend. Eerst werd geploegd op het Gouvernementscultuurterrein van Groot Kwartier. Direct na het ploegen werd kleine maïs geplant, welke thans reeds, nog slechts eenige weken oud, een krachtig opschietend gewas vormt, zonder onkruid of rups. Motor en ploeg zijn geleverd door de bekende Avery-fabriek, Peoria, Ill.

De motor is zeer krachtig en de ploeg bezit een groote capaciteit.

Verschillende belangstellenden, die het ploegen zagen, waren zeer ingenomen met het geleverde werk. De Gouverneur kwam persoonlijk het werk opnemen.

De Landbouwkundige is begonnen uitvoering te geven aan zijn plan om ter demonstratie van het werk op eenige plantages gratis te ploegen. Zoo werkt de motorploeg thans op de plantage Groot St. Joris van den heer F. A. Perret Gentil. Wellicht zal dit werktuig, welks aanschaffing de Landbouwkundige aanvroeg na terugkomst van zijn studiereis naar de Vereenigde Staten, een groote verandering en verbetering in onzen landbouw aanbrengen, evenals de automobielen het hebben gedaan in ons verkeerwezen."

* * *

De „*Amigoe di Curaçao* schrijft:

„Het voortbestaan van Curaçao, als Kolenstation, heeft aan een zijden draad gehangen.

De Amerikaansche regeering heeft te Colon en Bilboa prachtige kolenstations laten oprichten, voorzien van de meest moderne laadtorens. De kolen konden daar aan de schepen geleverd worden voor 6 dollar de ton.

Als men nu weet, dat alleen de vracht van de op Curaçao ingevoerde steenkolen reeds plm. 6 dollar bedraagt, begrijpt men van zelf, dat het Curaçao onmogelijk was met het Kolenstation van Colon te concurreeren. De Nederlandsche Regeering en het Koloniaal Bestuur hebben zich het lot van Curaçao aangetrokken en langs diplomatieken weg verkregen, dat het reeds bestaande Kolenstation Curaçao geen concurrentie te duchten zal hebben van Colon en Bilboa. De lijnen, die gewend waren hier kolen in te nemen, zullen voortaan te Colon slechts zooveel mogen bunkeren, dat zij Curaçao kunnen bereiken.

Het gevolg van dezen maatregel was, dat de Spaansche en Italiaansche boot weer op Curaçao hun kolen innemen, evenals vroeger.

Een bizonder woord van dank verdient in deze zeker de Weledelgestr. Heer *D. M. Sasso*, Consul der Nederlanden te Panama, die zich bijzonder voor onze Kolonie interesseert.

* * *

De Curaçaosche bladen vermelden, dat de firma *S. E. L. Maduro en Sons* een bankiershuis heeft opgericht met een kapitaal van *f* 1.000.000.

De *Amigoe* merkt naar aanleiding hiervan op:

„Zoo gaat Curaçao vooruit! Mocht het Gouvernement ook eenige faciliteiten kunnen verleenen, om de werking van dit bankiershuis te vergemakkelijken, dan hopen wij, dat het Koloniaal Bestuur niet in gebreke zal blijven te doen wat het vermag.

Na den oorlog zal de verdere ontwikkeling der Kolonie wel grootendeels overgelaten worden aan het initiatief der Ingezetenen.

Het bestaan van een goed werkend Bankiershuis zal uitbreiding van handel, scheepvaart en industrie ten zeerste bevorderen.

* * *

De geneesheer *C. Polak*, uit Suriname telegrafisch ontboden door het Koloniaal Bestuur, is begin Oct. jl. met het s.s. „Tellus" te Willemstad aangekomen. De heer Polak is bestemd om te worden benoemd tot geneesheer van het 4e en 5e district, ter vervanging van den heer L. C. J. Nunes, die overgeplaatst is naar St. Martin (N. G.)

* * *

Op 1 Oct. jl. mocht de heer *J. F. L. Romijn* zijn zilveren jubileum vieren als deurwaarder bij het hof van justitie en het kantongerecht te Willemstad.

Voordat hij tot deze betrekking geroepen werd, is hij 17 jaar militair geweest, zoodat hij den lande 42 jaar gediend heeft.

Gedurende dit tijdsverloop heeft de jubilaris zich door ijver en plichtsbetrachting onderscheiden, waarvan getuigenis aflegt de gouden eere-medaille van de Oranje-Nassau-orde, waarmede hij eenige jaren geleden begiftigd werd.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Centrale Onderlinge Javaansche Levensverzekering. Deze heeft onlangs een voorloopig verslag ingediend over het eerste boekjaar, loopende van 1 Augustus 1915 tot ultimo Juli 1916. Hieraan wordt 't volgende uit de *Pembrita Betawi* ontleend: Deze maatschappij werd opgericht op initiatief van den heer J. Wildeman, oud-directeur in Indië van de „*Levensverzekering-Mij. Arnhem*", op den 25sten April 1915 en opende op den 1sten Augustus d. a. v. haar kantoor aan den Bragaweg te Bandong. Niet zeker zijnde van de levensvatbaarheid der zaak, werd in de Europeesche pers geen ruchtbaarheid er aan gegeven, en in alle stilte de arbeid begonnen. Al spoedig bleek echter, dat de localiteit aan den Bragaweg te klein was en slaagde het Bestuur er in een geschikt perceel te huren aan den Schoolweg, waarheen op 1 Januari 1916 het kantoor werd overgebracht. Op 30 Juni 1916 sloot het eerste boekjaar, — loopende dus feitelijk over 11 maanden — en kon

[1]) Deze gegevens werden mij welwillend verstrekt door den heer W. A. van 't Hoogerhuis te Paramaribo.

[2]) In 1643 werd er te Rouaan — in Frankrijk — eene maatschappij opgericht tot Kolonisatie, aan het hoofd van welke zekere Poncet de Brétigny stond, die wegens zijn wreedheid met verscheidene zijner volgelingen, door de Indianen vermoord werd.

de vereeniging tot hare groote vreugde constateeren, dat zij werkelijk in eene behoefte voorziet. Niet alleen, dat de verwachtingen bereikt werden, doch zelfs ver overtroffen. Was de getaxeerde productie voor het eerste jaar gezamenlijk ca. *f* 200.000, in werkelijkheid werden polissen uitgereikt tot een bedrag van *f* 450.000. De betaling der premiën liet weinig te wenschen over en was tot heden gemiddeld beter dan bij de Hollandsche maatschappijen. Het resultaat is dan ook, dat er op 1 Juli 1916 nog *f* 420.000 aan verzekering van kracht was. Over de sterfte kan de vereeniging ook zeer tevreden zijn, aangezien van de ruim 300 leden slechts 1 overleed, waardoor een uitkeering van *f* 1500 verschuldigd werd. De vereeniging houdt voor eigen risico een maximum van *f* 2000. Posten boven dat bedrag werden herverzekerd bij de „*Dordrecht*" en de „*Amsterdamsche*".

Commissarissen dezer vereeniging, welke geheel coöperatief werkt, zijn thans de heeren J. Admiraal, H. W. Coenen, K. A. van der Hoek, Raden Mas Toemenggoeng Ario Koesoemo Joedo, Regent van Ponorogo, Raden Toemenggoeng Tjokro Amiprodjo, Regent van Demak en O. S. Tjokroaminoto, journalist, president van de *Centrale Sarikat Isdam* te Soerabaja.

Moraal getrokken door Pertimbangan. Deze schrijver verhaalt:

Een *roemah obat* (apotheek) te Djokjakarta. Twee Javaansche jongelieden treden er binnen, die behoorlijk, dat wil zeggen met de noodige beleefdheid, door den beheerder worden ontvangen. Deze vraagt in het Javaansch, in *ngoko*-vorm (laag Javaansch) wat zij wenschen. En wat een ongehoorde brutaliteit!...... De Javaantjes antwoorden zoo waar ook in het *ngoko!* Herrie tusschen den verkooper en de beide koopers. De eerste jaagt de menschen uit zijn winkeltje. Verteld wordt, dat deze, die eerst weerstand hebben geboden, doch ten slotte wel hun biezen moesten pakken, een aanklacht hebben ingediend bij de bevoegde machten. Zij zijn leerlingen van de Inlandsche Rechtsschool. Moraal: Spreek geen *ngoko* tegen Blanda's, zij het dat die menschen, als zij van dien vorm der Javaansche taal gebruik maken, een heerlijk bewijs geven van hun gebrek aan behoorlijke opvoeding. Opgevoed of onopgevoed zijn zij echter de meesters van Java.

De nieuwe Solosche partij. D.w.z. de *Indische Democratische vereeniging*, zoo schrijft *Amin* in de *Voorpost*, zal, naar verluidt, den 30sten Juli te Solo weder een constitutievergadering houden, niettegenstaande de partij naar het heette, reeds geconstitueerd (opgericht) was. Enfin, een mensch is gauw zijn memorie kwijt. Oom Landouw zal de leiding van de vergadering in handen stellen van „boeng" *van de Kamer*, die zich zelf den naam heeft gegeven van „blauwe Indische Nederlander". Never mind, de Ketoepat, want de „blauwe Indische Nederlander" zal ter vergadering geassisteerd en geruggesteund worden door den „blanken Indischen Nederlander", den anti-militairistischen sergeant-majoor-kwartiermeester, dienstdoenden adjudant-onderofficier *van den Tol*. De spektakelmakers, de sosjialen en Insulinders, met hunne respectieve kepala's *Sneevliet* en *Topec*, ook een combinatie van een „blanken" en een „blauwen" Indischen Nederlander, zullen in de vergadering n i e t het woord mogen voeren. Deze twee hebben trouwens met elkaar afgesproken om Zondag n i e t te komen. Wat zal de dubbele nu in zijn schik zijn. Ik hoor hem al uitgelaten zingen:

Turf in je ransel, turf in je ransel,
Jan wat duurt die taptoe lang.
Luim in je boddie, gril in je koppie,
Zie, dat is de I.D.P.'s drang.

Wat zal dat een reuzensucces zijn, als de vergadering geleid wordt door den politieken zuigeling, *boeng* van de Kamer! Neen, dan moet de wd. Hcvp. (hoofdcommissaris van politie) van Semarang maar naar Solo gaan om weer eens hartelijk te kunnen lachen over de enormiteiten, welke de leider dan zal debiteeren. In de vergadering te Semarang, bij Wilten gehouden, heeft de exentrieke *boeng* n.l. gezegd, dat hij een figuur wil hebben als Douwes Dekker, maar...... iets anders dan anders, verder dat hij hetzelfde enthousiasme van noode heeft, als die van de oude I. P., maar iets anders dan anders, en ten laatste, dat hij dit en dat wil doen, maar...... weer iets anders den anders. Zeg, „boeng" v. d. Kamer, wat wil je nu toch? Zou het niet beter zijn, om de Indo's, die te Solo achter (gelukkig nog achter en niet voor) een hondenkar loopen, een guitaar en een viool in de handen te geven en die menschen dan te laten kronkjongen:

Djangan mandi kali Pesapen,
Kali Pesapen banjak lintahnja,
Djangan djadi associatiemen
Associatiemen banjak tingkahnja.

Refrein.

Ajoon in de soos „Gezelligheid",
Ajoon I. D. P. het kindje van den tijd.

Doe dat, zeg boeng van de Kamer, en je zult zien, kerel, dat als reactie daarop, de kinderen van de „echte" Nederlanders, de Hollandsche Nederlanders dus, op de maat van mevrouw Sneevliet uit volle borst zullen zingen het liedje:

Ik ben een totok
In hart en nieren,
Ik ben een totok
In mijn bloed.
Indië moge zonnig wezen,
In Holland is het wel goed.

Ik ben een totok
Zonder mankeeren,
Ik ben een totok
In mijn hart.
Holland moog slijkerig wezen,
Ik loop in de modder voor mijn part.

Ik ben een totok
Lieve lieden,
Ik ben een totok
Lieve mensch.
In mijn land nog eens te wonen,
Dat is 'o, zoo'n lieve wensch.

Ziet ge wel, dat het iets anders zal worden dan iets anders. „Tegenstrijdige belangen", zou Sneevliet zeggen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een afkeuring. In de *Tjhoen Tjhioe* wordt de hierboven genoemde *Indische Democratische Partij* heftig aangevallen, omdat zij feitelijk een voortzetting is van de *Indische Partij* en *Insulinde*, terwijl Inlanders en Chineesen daarin niet worden toegelaten. Wel een bewijs, dat deze partij deze beide rassen als melkkoetje beschouwt, die ze ten eeuwigen dage in slavernij wil houden. Ook wordt 't haar kwalijk genomen, dat zij niet in navolging van Insulinde, het Maleisch als voertaal voor de vereeniging heeft aangenomen. Immers het Maleisch is de „wereldtaal No. 2", het Nederlandsch daarentegen de taal van een klein volk, een taal „zout en duur", in Azië niet gewild en zonder eenige toekomst. Ook wordt afgekeurd de aansluiting met den volbloed Europeaan, wat aan kapitalistische en likkerige overwegingen wordt toegeschreven, waardoor men zijn leven lang *slaaf* blijft. Daarentegen wordt aanbevolen de aansluiting met Chineezen en Inlanders, die immers van moederszijde aan elkaar verwant zijn.

Het Geheim uitgelekt. Het blad *Sin Po* verneemt uit goede bron, dat hetgeen te Bandong in het congres van de *Sarikat Islam* geheim is behandeld, thans ruchtbaar is geworden. *Raden Goenawan*, president van de Centrale S. I. in West Java, wonende te Batavia, werd daarin flink onderhanden genomen. Het bestuur van de C. S. I. heeft reeds beslist, dat aan *Raden Goenawan* 14 dagen tijd wordt gegeven om zich te verzoenen met het centrale bestuur. Indien hij daartoe overgaat, behoeft hij niets terug te storten van de *f* 6500, welke hij van de S. I.-ers van West Java heeft ontvangen in zijn kwaliteit van President. Zoo niet, dan zal dat geld van de S. I. desnoods gerechtelijk worden ingevorderd. In de Maleische bladen leest men dikwijls dat *Goenawan* het geld van de S. I. tot ettelijke duizenden heeft misbruikt en dat hij van al dat geld, dat hij reeds heeft ontvangen, geen rekening en verantwoording durfde af te leggen.

Javaansche Psyche. In de *Bintang Soerabaja* lezen wij 't volgende, uit het *Soer. Handelsblad* overgenomen: Uit nuchtere politierapporten krijgt men in doorsnee een anderen kijk op Inlanders, dan uit de dichterlijke reisbeschrijvingen van menschen, die den Javaan leeren kennen door het raampje van het restaurantrijtuig. In het archief der Soerabajaasche politie wordt weer zoo'n belangrijke getuigenis van de psychologie van den Javaan gedeponeerd. Het betreft het geval van den Inlander *Markaban*, die verleden week in de kampong Bogen op laaghartige wijze werd vermoord. Markaban lag zingende en strootjes rookende in zijn krossimales (luierstoel), waarvan de leuning tegen den linkerwand van zijn gèdèk huisje stond. Ter hoogte van zijn hoofd wrong de moordenaar een geweer door den wand en schoot het ding af, waardoor Markaban de volle lading in het achterhoofd kreeg. De geheele linkerhelft van het gelaat werd weggeschoten en deeltjes hersens kwamen op den tegenovergestelden wand terecht. Ofschoon de bevolking direct op het geluid afkwam, is de laffe moordenaar toch niet gegrepen. En hierin zit de waarde van het verhaal: de bevolking durfde den moordenaar niet aan. Zij weet wie de dader is en brengt hem niet aan, verbergt hem in alle mogelijke schuilhoeken, enkel uit vrees voor zijn wraak. Want voor de politie staat het vast, dat *Pa Kandar* de dader is. Dit constateert zij uit verschillende combinaties, die successievelijk worden opgenoemd.

De beruchte Chauffeur en de Chineesche Landheeren.

De *Perniagan* heeft 't over den chauffeur van den hoofdcommissaris van politie te Soerabaja, door de bevolking genoemd ,,sjauppeur dari toean hoofdcommissaris". Zoo goed bekend als de hoofdcommissaris staat, zoo berucht is zijn chauffeur. Hij is bestuurslid van de afdeeling der *S. I.* op Sima Wagean, onderdistrikt Koepang, op de grens van Soerabaja en terroriseert de bevolking op ergerlijke wijze. De aard der klachten, welke van de bevolking uitgaan, zou den man voor den strafrechter kunnen brengen, indien zij den moed vond tegen hem te getuigen. Maar als gewoonlijk is ook hier de Javaan bang en zelfs de kepala's kampong vreezen *Latimin*, zoo heet deze chauffeur. De geuite beschuldigingen kunnen niet alle vermeld worden, maar het blad wenscht slechts te wijzen op 's mans actie tegen de eigenaren van particuliere landerijen, een kwestie welke de Inlandsche wereld te Soerabaja buitengewoon bezig houdt.

Latimin, de chauffeur van den hoofdcommissaris, is een gevaarlijk sujet en een der grootste onruststokers op het land Simo, waar vele ongeregeldheden hebben plaats gehad. Op een avond riep hij wederom de ingezetenen te zijnen huize bijeen en verbood hen *padjeg* te betalen. Degenen, die het toch zouden doen noemde hij ,,*afschrapsels*" van den *toean tanah*, kinderen van diens bijzitten (buitenbeentjes). Dan heette het verder, dat de padjeg betalers niet als Javaan begraven zouden worden (n.l. volgens den Mohamedaanschen ritus) en dat de landheer dan daarvoor zorgen moest. Verder worden andere dreigementen geuit, zoodat de bevolking zich ten slotte tot verzet leende. Terwijl de hoofdcommissaris zijn best doet, om elke buitensporigheid der S-I-ers te smoren, voert zijn chauffeur een actie in tegenovergestelde richting!

Het hier boven genoemde land Simo verkeert thans in zulke moeilijke omstandigheden, dat de landheer, den strijd moede, het voor een zeer lagen prijs aan een Japanner te koop heeft aangeboden. De *Djawa Tengah* wijst op het gevaar in verband met de voortgaande indringing der Japanners en verwijst te dien aanzien naar de Maleische bladen, die dit gevaar ook niet denkbeeldig achten. De *Warna Warta* heeft met groote ingenomenheid kennis genomen van de ontsteltenis, zoowel in de Europeesche als Chineesche pers, maar vooral in de Maleische bladen verwekt door het bekend worden van de Japansche plannen met betrekking tot de particuliere landen. Feitelijk hebben de Javanen — alzoo de redeneering van dit blad — met hun gewelddadig en onrechtmatig optreden, hieraan zelf schuld. De Chineesche landeigenaren hebben er genoeg van en willen al dat geldelijk nadeel en het verdriet hun dagelijks aangedaan, niet langer dragen. In den laatsten tijd worden ook de aanplantingen moedwillig vernield. Het is beter — zeggen die landheeren — hun geld in de brandkast te bewaren. En laten de Inlanders, die zoo schreeuwen, dat de Regeering die landen weder moet inkoopen, maar zelf eens de millioenen bij elkaar brengen en daarmede vennootschappen oprichten om die landen zelf op te koopen. Zij kunnen die dan naar eigen inzichten exploiteeren.

Gebrek aan leerkrachten. De *Perniagan* klaagt er over, dat zoowel in het vorige, als in dit jaar, telkens meer dan 100 candidaat-leerlingen afgewezen werden van de Hollandsch-Chineesche scholen en wel wegens gebrek aan personeel. Die kinderen hebben toch allen recht om toegelaten te worden. Waarom worden voor de Hollandsche leerlingen zooveel scholen opgericht en worden de Chineezen, die zooveel talrijker zijn, maar met twee afgescheept?

Een Uitlegging. Hetzelfde blad geeft een uitlegging van de beteekenis der benamingen *Tiong Kok* (d.i. China) en *Tiong Hoa* (d.i. Chinees). *Tiong Hok* beteekent letterlijk ,,*Rijk van het Midden*", *Tiong Hoa* ,,*Bloem van het Midden*". M.a.w. Beschaving of schoonheid van het Midden.

Geen onrechtmatige Titels meer. De *Djawa Tengah* weet te vertellen, dat de Regeering dezer dagen aan verschillende personen verboden heeft den onrechtmatig door hen gevoerden titel van *Raden Mas* langer te dragen. In verband hiermede willen de tegenwoordige regent van Tjandjoer en zijn raden ajoe dien titel niet langer meer voor hun naam bezigen en noemen zij zich nu eenvoudig *Toemenggoeng Wira Nata Koesoema*.

Een Beleediging. Hetzelfde blad dringt ook aan op een streng onderzoek en bestraffing van de schuldigen, naar aanleiding van het feit, dat de Commissaris van politie te Palembang de door de Chineesche Handelsvereeniging aldaar uitgestoken nationale vlag heeft doen nederhalen en op den grond werpen. De Chineesche gemeente is daardoor ten zeerste beleedigd en verbitterd. Wellicht is hiervan de oorzaak, dat niet was voldaan aan den last van het bestuur om naast de Chineesche vlag ook de Nederlandsche vlag uit te steken. Maar waarom dan niet eerst een waarschuwing gedaan, alvorens de Chineesche vlag neder te halen? Zoo vraagt het blad.

Van Vreemde Koloniën.

Woelig Zuid-Afrika.

Er is velerlei nieuws uit en over Zuid-Afrika, waar men wel in den oorlog meeleeft en er zelfs deel aan neemt, maar waar men intusschen niet de onderlinge tweespalt vergeet.

In Johannesburg is een beweging uitgebroken om soldijverbetering van de troepen, die in landen overzee vechten. Men wil voor de soldaten van de Z.-A. Unie een betaling op gelijk peil als de soldijen der Indische strijders. Afgevaardigden hebben de zaak bij Botha bepleit, die echter geen toezegging kon doen. Ook te Durban is dientengevolge een drukbezochte vergadering geweest.

Behalve de momenteele woeling, die hierdoor veroorzaakt is, werkt 't ook de versterking van 't Afrikaansche element in 't Entente-leger tegen, hetgeen zeer ongelegen komt.

De berichten uit Frankrijk in Afrika aangebracht over de reeds gebrachte offers zijn niet geschikt om de gemoederen te kalmeeren. De ,,Cape Times" gaf een artikel van een gevecht, waaraan de Z.-A. brigade in Juli in Frankrijk deelnam; de brigade telde bij den aanvang 121 officieren en 3032 minderen, Engelschen en Afrikaanders. De brigade verloor vier-vijfden van haar effectief, zij bereikte zelfs ten koste van dien prijs haar doel niet, doch werd uit 't bosch van Delville teruggedreven. Vraagt men bij dergelijke berichten nieuwe vrijwilligers, dan wordt de toeloop gering, als er nog op gewezen wordt, dat de soldaten minder soldij krijgen dan de uit Britsch-Indië gezonden krijgers.

Mag men 't inzicht van den ,,Spectator" deelen, dan zou de Engelsche regeering ook kaffers bestemd hebben om in de gelederen op 't Westerfront te dienen. De Z.-A. regeering zou namelijk 10.000 kaffers zenden om in Frankrijk aan de havens te werken. Maar de Britsche regeering had er bijgevoegd, dat het als een militair korps moet zijn georganiseerd en een volledig uitgeruste ambulance zou meegaan. De ,,Sunday Times", het Engelsche officieele orgaan, wist verder te vertellen, dat de kaffers zullen worden gebruikt om loopgraven aan te leggen. ,,Pretoria News" schrijft voluit, dat de kaffers als ,,onze wapenbroeders" op 't slagveld zullen staan. De ,,Spectator" neemt de goede trouw van de Unie aan, maar dan heeft de Eng. regeering er haar weer in laten loopen. 't Blad ziet er een ernstig gevaar voor Z.-A. in, dat zwarten en blanken als gelijkwaardige krijgers naast en met elkander in 't gelid staan en strijden.

Hoewel 't misleidend kan zijn op den uitslag van een verkiezing conclusies te bouwen, wagen de Z.-A. bladen zich hieraan toch, om uit de in Fauresmith, in den Vrijstaat, gehouden verkiezing voor den Volksraad, tot den snellen achteruitgang van den invloed van Botha te besluiten. In October 1915 was de uitslag dat de candidaat der Nationale partij werd gekozen met 793 stemmen tegen 721 op den candidaat der Z.-A. partij — d. i. Botha partij. — Ditmaal is de Nationalist gekozen met 953 tegen 648 op de Z.-A. partijman, die geen slechte candidaat was.

Het denkbeeld om een Vrouwenmonument te stichten ter nagedachtenis van de vrouwen en kinderen, die in de beruchte concentratiekampen zijn omgekomen, is zeker ook geen uiting van toenadering tusschen Boer en Brit. De onthulling van dit monument, waarbij gedichten werden ten beste gegeven, waarvan een aldus begon:

> Terwijl die pijne-krete
> Nog luide roep om wraak......

gaf gelegenheid waar te nemen, wat in 't Boerengemoed nog naleeft uit den strijd, waarbij Botha en Smuts tegen Engeland in 't veld stonden.

Toch is 't zeker merkwaardig, dat een voldoend aantal Boeren gehoor heeft gegeven aan den oproep voor den tocht naar Duitsch Oost-Afrika, waar Smuts met groot succes de leiding blijft voeren. Wel heeft hij daar de samenwerking met Belgen, Engelschen, Franschen en Portugeezen, maar 't aandeel der Boeren is niet gering, en ook als commandanten van colonnes geven zij hun ondervinding uit Duitsch Z.-W.-Afrika ten beste.

Churchill over zwarte troepen.

In de artikelen, door den oud-minister Churchill, over den toestand van Duitschland in den ,,Observer" geschreven, hervat hij ook 't pleidooi, vroeger door hem in het Lagerhuis gehouden, om meer gekleurde onderdanen in 't veld te brengen. Op het oogenblik staan, zegt hij, de legers der entente tot die der centralen als 7 : 5, maar de centrale ligging, de spoorwegen en de uitnemende organisatie van den vijand wisselen het verschil nagenoeg uit (N. R. Crt. 3 Nov Av. B.). Om een beter resultaat te verkrijgen dan tot nog toe is verkregen, moet de entente in 1917 aanzienlijk meer troepen in 't veld zenden. Engeland kan dat door zijn millioenen onderdanen in Indië en Afrika op te roepen. In Oost-Afrika komen o. a. spoedig de zwarte troepen vrij. 't Europeesche klimaat is des winters voor bruin en zwart niet geschikt, maar ze kunnen alvast in de Levant tegen Turkije in 't vuur worden gebracht. Het zal anders niet gaan. Alleen door 't menschenmateriaal van Duitschland uit te putten, zal er een eind aan den oorlog komen.

Australië geen dienstplicht.

Het referendum heeft een ongeveer gelijke verdeeling van vóór- en tegenstanders uitgewezen. 966.000 vóór, 883.000 tegen, het verschil is te klein om van een doorslaande meerderheid te mogen spreken. Ook voor de oplossing zelf is geen doorslag gegeven, te minder omdat de vraag de gemoederen zoo hoog heeft verhit, dat in hoog aanzien zijnde personen uit de arbeiderspartij gestooten zijn, omdat zij vóór dienstplicht waren, ja dat zelfs een aanslag op het leven van den minister-president Hughes is gepleegd om zijn pro-dienstplicht-ijveren. Tegen zoo groot en zoo talrijk verzet in zal dienstplicht niet kunnen worden doorgevoerd.

De positie van Hughes wordt nu een zeer lastige. Wil hij, gesteund door de kleine meerderheid van het referendum, dienstplicht doen invoeren, dan zal hij het land in groote, niet te temmen onrust brengen. Ziet hij van verdere stappen af, niettegenstaande het referendum een — zij 't kleine — meerderheid heeft

gebracht, dan maakt hij zijn positie niet minder onmogelijk. Hughes zal wel plaats moeten maken voor een democraat, die ten opzichte van dienstplicht geen hartstochtelijk voorvechter is geweest.

In de ,,Manchester Guardian'' worden eenige der redenen vermeld voor den tegenstand die de dienstplicht ondervindt. Australië is optimistisch, het volk gelooft vast aan de volledige overwinning der entente. Australië telt veel Ieren (wel 20 percent van de uitgebrachte stemmen) en deze zijn verbitterd over de niet-invoering van home-rule in Ierland en daarom tegen dienstplicht, evenals in Ierland zelfs. De krachtige vakvereenigingen willen van dienstplicht niet weten. Australië meent naar verhouding in den oorlog meer gedaan te hebben dan eenige andere kolonie en daarom niet tot verplichten dienst gedwongen te moeten worden. Bovendien bestaat, volgens den schrijver, in Australië een instinctmatig bewustzijn dat 't in 't algemeen af te keuren is om de autoriteiten nog ruimer bevoegdheden te geven dan zij reeds bezitten.

Met dit al, verklaart de Sydney-correspondent van de ,,Times'' dat niet te duidelijk kan worden betoogd, dat de uitslag van het referendum niets afdoet aan de vastbeslotenheid, waarmede Australië aan 't voleindigen van den oorlog blijft medewerken, tot een uitslag zal zijn verkregen, die voor de geallieerden aannemelijk is.

De waarde van Deensch West-Indië.

Nu de verkoop der Deensche koloniën aan de Ver. Staten in volle onderhandeling is, is van bijzonder actueel belang wat een Amerikaansch consulair verslag over de suikerindustrie op St. Croix zegt, en waaraan het volgende ontleend is.

't Verbouwen van suikerriet is de belangrijkste landbouw-industrie op St. Croix, het neemt ongeveer 13000 acres in beslag. Pogingen om katoen te verbouwen mislukten, voor andere producten wordt nog 30000 acres bebouwd, voornamelijk voor weidegras.

Het overzicht, dat de N. R. C. 4 Nov. Av. B. overneemt, komt tot de conclusie, dat al de Deensch W.-I. fabrieken, vergeleken bij die op Cuba of Porto Rico, van kleinen omvang zijn met slechts kleine opbrengst. Onder toezicht van een moederland in Europa, dat om verschillende redenen uit politiek oogpunt niet kon of wenschte financieelen of commercieelen steun te geven aan deze eilanden, zooals door deze werd gevraagd, hadden zij geen prikkel om zich te ontwikkelen, want kapitaal had men er niet voor over. Het is daarom geen wonder, dat het verlangen van de bewoners toeneemt om de eilanden bij de Ver. St. te doen annexeeren, in de hoop, dat deze in hun nieuwe bezittingen die krachtige en voorspoedige politiek zullen invoeren, welke tot zulke groote resultaten heeft geleid op Cuba en Porto Rico.

Hoeang Sjing. †

Onlangs meldden wij, dat Dr. Soenjatsen weer van zich deed spreken, daar hij een deel van China tot een zelfstandige actie tegen de huidige regeering wil doen besluiten. Hij zal hierbij den steun niet meer hebben van zijn vertrouwden medewerker Hoeang Sjing, die den 31en October te Shanghai is overleden. Deze heeft een rol gespeeld in alle revolutionnaire bewegingen, die China in den loop van deze eeuw reeds heeft beleefd. Jong — in 1874 geboren — energiek, man van kennis en ontwikkeling, uitstekend redenaar, is zijn invloed in revolutionnaire kringen zeer groot geweest en werd hij eerst door de Mantsjai dynastie, daarna door Joeansjikai als een der meest te duchten tegenstanders beschouwd.

In 1913 vluchtte hij, na mislukking van de tegen Joeansjikai gerichte samenzwering naar Japan, vanwaar hij eerst na den dood van den afgetreden president, naar China terugkeerde.

Ook de tegenwoordige regeering zal 't heengaan van dezen tegenstander wel niet met leedwezen vernemen.

Japansche handelsbedrijvigheid.

In Japan wordt getracht gelden beschikbaar te krijgen voor uitbreiding der industrieele exploitatie van Korea en Formosa. Zoo is de firma Mitssei bezig met de oprichting van een maatschappij tot exploitatie van katoenspinnerijen op Korea, terwijl van Osaka uit getracht wordt er een mijnonderneming op te richten. 't Aantal ondernemingen op Formosa zal vermeerderd worden.

De Jap. papierhandel heeft in den laatsten tijd, behalve naar Rusland en Australië, ook toenemenden uitvoer naar Shanghai, Hongkong en Nederlandsch-Indië. De uitvoeren naar de 3 laatstgenoemde bestemmingen waren gedurende het eerste halfjaar van 1916 tienmaal zoo groot als in de eerste helft van 1915. De invoer nam daarentegen af van 6 tot 1 millioen yen.

Het voornemen bestaat wettelijke maatregelen te nemen tegen de Jap. exporteurs, die door hunne practijken, speciaal door uitvoer van minderwaardige goederen, de belangen van den Jap. handel schaden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUROVERZICHT.

Levensberichten der Maatschij. van Ned. letterkunde.

In de levensberichten der afgestorven medeleden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden (Bijlage tot de Handelingen 1915—1916) een tweetal levensbeschrijvingen van personen, die een groot deel van hun leven in Indië vertoefden.

De heer Ch. R. Bakhuizen van den Brink geeft een voortreffelijke schets van het leven van den voormaligen Indischen predikant A. S. Carpentier Alting († 4 Aug. 1915), die na zijn terugkeer in het vaderland levendig belang bleef stellen in de Indische aangelegenheden. Ds. C. A. was iemand van zeer vrijzinnige beginselen; teekenend in dit opzicht zijn de enkele woorden, waarmede het Indische Christelijke weekblad ,,De Banier'' zijn afsterven bekend maakte (en waarmede de heer Bakhuizen van den Brink zijn necrologie eindigt): ,,De oud-Indische predikant Carpentier Alting, een moderne uit de oude school, een verwoed vrijmetselaar, overigens een braaf man, is in Nederland overleden''.

Verder beschrijft dr. M. W. de Visser het leven van den heer W. P. Groeneveldt († 18 Aug. 1915), oud vice-president van den Raad van Indië' wiens sinologisch-historische studiën zijn naam onsterfelijk hebben gemaakt. Hoewel dr. de V. zegt den heer Gr. niet persoonlijk gekend te hebben, heeft zulks o.i. aan deze necrologie volstrekt geen afbreuk gedaan; de groote verdiensten als mensch, als staatsman en als geleerde van den heer Gr. stelt de schr. in een helder licht.

Bij de opsomming der weinige w e t e n s c h a p p e l i j k e onderscheidingen welke den heer Gr. zijn ten deel gevallen, missen wij (het zij ter loops opgemerkt), die der benoeming tot eerelid van de Vereeniging tot bevordering der Veeartsenijkunde in Ned.-Indië in 1889, hetgeen temeer opvalt, omdat Dr. de V. juist op dit punt bijzonder de aandacht vestigt.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In No. 21 van dit veertiendaagsch periodiek het vervolg van het geillustreerd artikel, over Moeara Teweh (in de Zuider- en Oosterafd. van Borneo). In het eerste gedeelte schetste de schrijver, C. A. Nix, het plaatsje zelf en deelde een en ander mede over de Europeesche bevolking, thans geeft hij bijzonderheden over de inheemsche bevolking: de Dajaks.

De Macedoniër.

Men hoort zoo menigmaal beweren (ten rechte of ten onrechte) dat de Christelijke zending onder de Heidensche of Mohammadaansche volkeren zoo weinig resultaat bereikt. Het antwoord — zij het niet geheel en al bevredigend — vindt men in een artikel van Ds. D. Bakker, getiteld ,,Bearbeiding van het geheele terrein'' (Nov. Nr. van ,,De Macedoniër''), als we daarin lezen:

Het ledental der Gereformeerde kerken in Nederland bedraagt nog geen 500.000; op hun zendingsterrein wonen 7 à 8 millioen Mohamedanen en heidenen. Het getal dienstdoende predikanten in het vaderland nadert de 600, terwijl slechts een twaalftal afgezonderd werd voor den zendingsdienst. In Nederland heeft iedere predikant dooreen genomen nog geen 1000 leden geestelijk te verzorgen, de missionaire predikanten hebben gemiddeld het Evangelie te brengen aan 6 à 7 honderd duizend personen.

In hetzelfde Nr. van De Macedoniër vervolgt Ds. D. K. Wielenga zijn historische beschouwingen over het eiland Soemba. Thans behandelt hij de periode 1868—1872 (bestuur van controleur Roos).

Neerlandia.

In de Nov. afl. schrijft de heer S. Kalff het eerste gedeelte van een artikel ,,Indische oudgasten taal''. Schr. geeft hierin voorbeelden van het Koloniaal Nederlandsch, vooral uit den tijd der Oost-Ind. Compagnie, een taal, welke de heer K. noemt ,,een polyglottisch allegaartje, een kluwen waarin de Hollandsche kern doorvlochten en omzwachteld was met de spraakgebruiken van een dozijn Oostersche volken.''

De heer H. de Vries wijdt een beschouwing, getiteld ,,Nederlandsch-Indië vooruit'' o.a. aan de weinige kennis van Indië, welke die schrijver beweert aanwezig te zijn bij den doorsnee-Nederlander, wat niet onduidelijk blijkt uit zijn woorden ,,Het gros onzer landgenooten, w.o. een zeer groot deel zeevarenden, weet ternauwernood, dat er een Nederlandsch-Indië bestaat, laat staan de burgerstand, om de rest er maar buiten te laten.''

Gaarne vestigen we de aandacht op deze beschouwingen, maar vragen ons meteen af: Is het nu inderdaad zóó erg als de schr. het voorstelt? Er wordt in den laatsten tijd vooral, zooveel over Indië in periodieken en afzonderlijke geschriften gepubliceerd, in populairen zoowel als wetenschappelijken vorm, dat de in de koloniale literatuur ingewijde er gewoonweg van duizelt!

En tegenover het geval dat de schr. overkwam, nl. dat hij van een ouderpaar in Holland een aanmerking kreeg, omdat hij een voor hun dochter bestemd pakje niet bracht van Batavia naar Celebes, ja zulks toch best op een Zondag per spoor zou hebben kunnen doen, stellen wij het volgende:

Onlangs per electrische tram door een der drukste volksbuurten in Rotterdam rijdende, viel ons oog op een der muren van een zgn. ,,armenschool'', welke nu eens niet was beklad met het overbekende ,,Jan is gek'' of ,,Piet is een vuilik'', maar waarop heel duidelijk, en zonder fouten, met krijt stond geschreven: ,,De Papoea's hebben kroeshaar; de Maleiers hebben sluik of lang haar.'' Deze teekenende en spontane uiting van ,,belangstelling in Indië'' trof ons buitengemeen!

Indologenblad.

In No. 3 van den 8sten jaargang is opgenomen den tekst eener voordracht van den heer R. J. Limburg over Raden Adjeng Kartini, gehouden voor V.S.V.I.U.Z. (Vereeniging tot studie van Indische volkenkunde, in uitgebreiden zin) te Leiden.

A. Dirks Jr. geeft het vervolg van zijn overzicht der besprekingen op het eerste Koloniaal Onderwijscongres.

Van den verderen inhoud vermelden wij nog het overzicht eener lezing van den heer Wing Easton over petroleum, haar ontstaan, voorkoming en ontginning, gehouden op 27 Oct. j.l. voor de Ned. afd. der N. I. Mij. van Landb. en Nijverh.)

Zendingsliteratuur.

We laten hieronder volgen enkele titels van opstellen in de Nov. afl. van de volgende zendingsmaandbladen.

Berichten der Utr. Zend. Vereeniging: Een bezoek aan Loloda (Westkust Halmahera), door J. v. Baarda. — Is het den zendeling geoorloofd zich met gepaste middelen eenig persoonlijk voordeel te zoeken? door G. Maan.

Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging: Wat aan een bruiloft (in de Soendalanden) voorafging, door H. C. G. Ruttink. — Eerste indrukken van een zendingspost, door H. D. Woortman.

Geillustreerd Zendingsblad: De Sarikat-Islam in

Angkola. — Van het afgelegen eiland (n.l. Kangean bij Madoera), door F. Schelfhorst.

Maandber. van het Ned. Zendelinggenootschap: De meisjesschool te Tomohon (Minahassa).

De Banier (8 Sept. 1916): Overzicht der Zendingsconferentie van wege den N.-I. zendingsbond te Bandoeng, 19—27 Aug. 1916 (slot).

De Indische Gids.

De Nov. afl. opent met het slot van Mr. K. H. Corporaal's beschouwingen over de districts- en residentiegerechten in Ned.-Indië.

De oud-kolonel N. I. L. F. C. Hering artikelt over de verdediging van Nederlandsch-Indië, waartoe schr. aanbeveelt 1°. een krachtige vloot, en 2°. het vormen van een leger, dat wordt opgeleid voor den guerilla-oorlog.

De heer J. E. Jasper schrijft over ,,buitenissigheden in het Javaansche dorp'', in welk artikel hij waarschuwt tegen kwade invloeden der aanhangers van de zgn. Samin-leer op Java. In belang van land en volk dient de door die leer ontstane verdwazing met de noodige kracht te worden onderdrukt, meent schr.

Dr. R. Broersma wijdt vervolgens eene beschouwing aan de rubber-cultuur in Lebak, waarna de schr. hoopt dat zij in ruime mate zal bijdragen tot verhooging der welvaart van de arme bevolking dezer streek.

De rij der zgn. hoofdartikelen wordt besloten met een opstel van den heer A. J. N. Fabius ,,Indische Jongelui in Holland''. Schr. behandelt hierin de kwestie, waaraan in het vorig no. van het Koloniaal Weekblad eene beschouwing werd gewijd.

Overigens bevat dit Ind. Gids-nr. de gewone maandelijksche rubrieken: Varia. — Maandelijksche revue van brochures, enz. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche biblographie voor Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 44: Verbeterde rietsoorten in de Vereenigde provinciën van Agra en Oudh., door G. Clarke. — Ziekten en plagen der cultuur-gewassen in Ned-Indië in 1915. — De papier-industrie in Ned.-Indië. — De handel van Zuid-Amerika. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau: (Heulstraat 17, Den Haag).

Tweede-technoloog voor de laboratoria voor het materiaal-onderzoek in Nederlandsch-Indië.

Voor de vervulling van de betrekking van tweeden technoloog ten behoeve van de laboratoria voor het materiaal-onderzoek bij het Departement der Burgerlijke Openbare Werken in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een geschoold scheikundig ingenieur, bij voorkeur met het Delftsch en anders met een daaraan gelijkwaardig buitenlandsch diploma, ten einde, na gedurende ten minste een jaar in Europa met het oog op den hem in Indië wachtenden werkkring de noodige practische ervaring te hebben opgedaan, derwaarts te worden uitgezonden ter benoeming tot tweeden technoloog bij genoemden tak van dienst.

Gedurende den tijd der practische tewerkstelling zal eene maandelijksche toelage van *f* 150 worden genoten.

De bezoldiging van den tweeden technoloog bij voormelden dienst bedraagt *f* 300 's maands, met zeven driejaarlijksche verhoogingen elk van *f* 100 's maands, tot een maximum van *f* 1000 's maands.

De aanvangsbezoldiging van den uit te zenden persoon zal worden vastgesteld met inachtneming — onder toepassing van de daaromtrent vastgestelde regels — van de ervaring (waartoe ook gerekend wordt evengenoemde tewerkstelling) waarop hij kan wijzen.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c. q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);

c. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijkscontributie aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

De ambtbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich te richten tot den Minister van Koloniën bij een gezegeld adres, hetwelk geadresseerd moet worden aan de afdeeling D (Personeel) van het Departement van Koloniën en vergezeld moet zijn van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld, waar en wanneer de candidaat geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c. q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

(Nederl. Staatscourant van 31 Oct. 1916 No. 256).

Tijdelijk adspirant-electro technisch-ambtenaar.

Voor den post-, telegraaf- en telephoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd eenige personen, niet ouder dan 25 jaar, ter plaatsing als tijdelijk adspirant-electro- technisch-ambtenaar.

Daarvoor komen in de onderstaande volgorde in aanmerking Nederlandsche onderdanen die geslaagd zijn in:

1o. het eindexamen van eene middelbare technische school in Nederland of in Indië, waarbij electro-techniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn;

2o. het examen van eene middelbare technische school in het buitenland, waarbij electro-techniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn;

3o. het eindexamen van de Electro-technische school te Amsterdam of het theoretisch monteurs-examen van het genootschap ,,Mathesis Scientiarum Genitrix'' te Leiden;

4o. het eindexamen eener hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus.

Aan hoogerbedoelde plaatsing is verbonden eene aanvangsbezoldiging van *f* 150 's maands met twee éénjaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands.

In geval van vaste aanstelling als adspirant-electrotechnisch ambtenaar kan na 3 jaren dienst in Indië, bij gebleken geschiktheid en bij vacature, benoeming volgen tot electro-technisch ambtenaar der 2de klasse op eene bezoldiging van *f* 250 's maands, met 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands.

De bezoldiging van ambtenaren in vasten dienst is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd als gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds. door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen, wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor uitzending naar Nederlandsch-Indië, ter plaatsing op den bovengenoemden voet, in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën, (te adresseeren aan Afdeeling D (Personeel) van dat Departement), onder overlegging van:

a. hun diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld, waar en wanneer de candidaat geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c. q. het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening als reiziger der 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van *f* 750 (zevenhonderd vijftig gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 100 (eenhonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië;

d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van eene extra-tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 150 (een honderd vijftig gulden).

(Nederl. Staatscourant van 21 Oct. 1916 No. 248).

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
J. C. Heijl, Amsterdam	*f* 3.—
F. C. Rappard, Den Haag	,, 2.50
R. Sax, Den Haag	,, 2.50
Mr. C. H. Guépin, Amsterdam	,, 2.50
Mej. L. W. Ovink, Den Haag	,, 2.50
G. J. O. Dikkers, Hengelo	,, 5.—
A. H. Kooijker, Utrecht	,, 2.50
F. H. G. J. van Leeuwen, Den Haag	,, 2.50
Mr. R. A. Fockema, Leeuwarden	,, 2.50
J. Gelderman, Oldenzaal	,, 5.—
J. E. W. Pos, Baarn	,, 5.—
Mevr. W .Th. Tideman, geb. Cordes, Heer Ido Ambacht	,, 5.—
Mevr. E. Maas, geb. Blussé, Den Haag	,, 5.—
Mevr. Schorer, geb. Dijckmeester, Den Helder	,, 2.50
Mevr. J. Gouwentak, geb. de Haas, Den Haag	,, 2.50
Maatschappij voor Koloniale Ondernemingen, Den Haag	,, 2.50
Mevr. A. van der Mersch, geb. Backer, Bentveld	,, 2.50
Mej. A. Spijker, Amsterdam	,, 3.—
D. C. Gomperts, Den Haag	,, 2.50
B. D. Ochse, Den Haag	,, 2.50
D. G. Stibbe, Den Haag	,, 2.50
P. Janse Glerum, Amsterdam	,, 2.50
J. de Josselin de Jong, Den Haag	,, 2.50
Mej. M. J. Kroef, Haarlem	,, 2.50
J. J. Puister, Amsterdam	,, 2.50
Mevr. H. van Heel, geb. de Vogel, Heemstede	,, 2.50
J. H. Holtappel, Den Haag	,, 5.—
D. W. de Monchy, Hengelo	,, 2.50
J. J. van Hell, Den Haag	,, 2.50
Mevr. H. M. H. Hoolboom, geb. Deltour, Haarlem	,, 2.50
Jhr. Mr. T. van Humalda van Eysinga, Deventer	,, 3.—
D. J. Kamerling, Weltevreden	,, 2.50
H. Löhnis, Zwolle	*f* 100.— in eens.
J. Maas, Hengelo	*f* 2.50
Mevr. de Wed. Salomon, Den Haag	,, 2.50
M. A. van der Sprong, Den Haag	,, 2.50
Mr. J. J. W. Eekhout, Haarlem	,, 2.50
J. G. Numans, Den Haag	,, 2.50
H. P. G. den Tex, Hengelo	,, 5.—
G. J. van Reenen, Utrecht	,, 2.50
Mej. M. C. de Visser, Arnhem	,, 2.50
W. C. Blanken, Den Haag	,, 2.50
F. H. K. Brodhaag, Den Haag	,, 2.50
Mevr. L. M. van Asch van Wijck, geb. Op ten Noort, Baarn	,, 2.50
Mevr. Pabst, geb. Blijdenstein, Hilversum	,, 2.50
Jhr. J. W. H. Teding van Berkhout, Den Haag	,, 5.—
A. M. Vroeg, Mookerheide	,, 5.—
J van Assendorp, Teteringen	,, 2.50
A. G. A. van der Velde, Den Haag	,, 2.50
P. Stoffel, Deventer	,, 2.50
Dr. H. A. Boon, Deventer	,, 2.50
Mej. H. A. Bochen, Amsterdam	,, 2.50
F. M. van Gelsdorp, Amsterdam	,, 2.50

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstbođen kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55,	Leiden.	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. **Neemt Proef.**

Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

AU BONHEUR DES DAMES

Piet Heinstraat 117 Telefoon 9066
DEN HAAG.

SPECIALITEIT dari

Kamedja
Tjelana
Kamedja tidoer } NJONJA²

KAIN² POETIH ROEPAH² dan KOUS².

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen.

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,

Rokin 55, Amsterdam.

Verstrekt VOORSCHOTTEN tegen diverse zekerheid ook aan Ind. ambtenaren en verlofgangers. Neemt gelden in deposito tegen **5 pCt** 's jaars.

„DE OUDE VETTE HEN"

Anno 1680.

DRIEHOEKJES. TEL. HAAG 2480 en 2500.

Hofleveranciers.

BRUINBROOD | SPORTBESCHUIT BESCHUIT BANKET

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor den a.s. **Winter**

KINDERMANTELS
KINDERHOEDEN

tot voor den leeftijd van 8 jaar.

N. V. Maatschij tot Detailverkoop van

AARDAPPELEN

Kantoor: Z.-O. Binnensingel 106. Tel. Haag 7982.

Over een bedrag van f 20.- wordt f 1.- terugbetaald.

Steeds prima soorten

Over een bedrag van f 20.- wordt f 1.- terugbetaald.

DE WAGENS KOMEN 3 MAAL PER WEEK AAN HUIS.

TANDHEELKUNDIGE INRICHTING, Nieuwstraat 10.

E. J. OFFERHAUS, Dentist.

KUNSTTANDEN. GEBITTEN.

Spreekuur alle werkdagen 9-12-1½-4. **DEN HAAG, Telephoon 7352.**

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken), FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Brengt een bezoek aan BOEATAN

: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

Linnen-Naaischool „RUSTHOF"

Parkstraat 41—43, Den Haag.

Vervaardigt alle soorten Linnengoederen, Uitzetten, enz.

Sigarenmagazijn

W. H. RUSMAN

Weimarstraat **Den Haag**

hoek van Bylandtstraat 89-91.

TELEFOON HAAG 8392.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.

Verhuren **Stemmen**

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

J. B. HEIJDEMAN,

CONFISEUR. - PATISSIER.

Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.

Speciaal adres

Zoute Krakelingen.

N°. 46. Donderdag 16 November 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Ned.-Indische Kunst en Muziek.

—o—

Onder dezen titel schrijft de *Nieuwe Apeldoornsche Courant* van 7 dezer o.m.:

„De bovenzaal van het *Leesmuseum* herbergt deze dagen een schat van voorwerpen van Indische kunst en kunstnijverheid, daar bijeengebracht en op kunstzinnige wijze gerangschikt door mej. *K. Ament*, die haar bijzonder rijke verzameling bovendien nog zag uitgebreid door de collectie wapens en hoeden van den heer *J.W. Campagne*, terwijl de heer *J. P. Nieboer* en de jongeheer *Janssen* eveneens Indische kunstvoorwerpen inzonden. Dit alles bijeen vormt een pracht-tentoonstelling van Indische kunst- en kunstnijverheid, welke, naar wij hopen, in onze gemeente zal blijven. Wie weet of op den duur niet de mogelijkheid zou kunnen geschapen worden om wat nu voor een paar dagen is geëxposeerd, tot een permanente tentoonstelling bijeen te brengen.

Deze tentoonstelling, welke onder de auspiciën van de Afdeeling Apeldoorn van ,,Oost en West'' gehouden wordt ten bate van de Kartini- en Kardinascholen op Java, werd in tegenwoordigheid van een groot aantal dames en heeren, geopend met een voordracht door mej. Ament over Indische Kunst en Muziek van Java, Bali en Sumatra.

Vóór den aanvang, sprak de voorzitter, de heer *J. H. Calmeyer*, een kort openingswoord, waarin hij in 't bijzonder mej. Ament en den heer Campagne warmen dank bracht, dat zij zoo bereidwillig waren geweest hun pracht-verzamelingen voor deze tentoonstelling af te staan. Hierna gaf hij het woord aan den heer T. Gerdes Oosterbeek, die een korte inleiding gaf ter herinnering aan het feit, dat nu 100 jaar geleden de Nederlandsche koloniën door Engeland aan Nederland werden teruggegeven.

De heer Gerdes Oosterbeek releveerde allereerst eenige feiten:

In 1811 hadden de Engelschen, aldus spreker, onze troepen bij Meester-Cornelis verslagen en namen zij voor tijdelijk bezit van onze koloniën. In het laatst van October 1815 zeilde een Nederlandsch escader, met 3 regeeringscommissarissen aan boord, uit naar Indië. In April 1816 kwam dit te Batavia aan en na onderhandelingen volgde 19 Augustus 1816 de overdracht. Van dien datum af dateert het eigenlijke Nederlandsche bestuur in Ned.-Indië en werd de band gelegd tusschen Insulinde en het Nederlandsche volk.

De vraag mag gesteld, of dit Nederlandsch gezag den koloniën tot een zegen geweest is. Naar onze huidige opvattingen inzake de koloniale politiek, in den eersten tijd zeer zeker niet. Te sterk toch is men aanvankelijk bedacht geweest op direct voordeel van het moederland. Het cultuur-stelsel van minister Van den Bosch getuigt daarvan. Die tijden zijn nu voorbij. In de 70er jaren hebben betere denkbeelden, waarbij het belang van Indië in de eerste plaats kwam, ingang gevonden.

Op de stoffelijke, geestelijke en zedelijke belangen van de Inlandsche bevolking werd in den aanvang niet gelet. Men beschouwde den Inlander minderwaardig aan den Europeaan.

Deze denkbeelden hebben nu voor goed afgedaan. Men heeft ingezien, dat de Inlander niet minderwaardig is, zelfs in sommige opzichten o. a. zijn kunstzin, zich verheft boven den Europeaan. Indië ontwaakt thans, een ontwaken, dat men ook in Nederland begint waar te nemen. Getuige de instelling der Gewestelijke en Gemeentelijke Raden, het ontwerp tot instelling van een Kolonialen Raad. enz.

De Indische bevolking blijkt rijp te willen worden voor medezeggingschap in het bestuur. Oprichting van vereenigingen als de Sarekat Islam getuigt er van.

Door de aanraking met vreemdelingen. aldus de heer Gerdes Oosterbeek, is er bij de bevolking een groote drang naar weten gekomen. Men wil onderwijs, het aantal scholen neemt toe.

Niet alleen in geestelijk, doch ook in stoffelijk opzicht is Nederl.-Indië vooruitgegaan, ter illustratie waarvan spreker eenige cijfers noemde. Indië heeft verplichtingen aan het Moederland, doch daartegenover staan groote verplichtingen van Nederland tegenover de Koloniën.

Plicht is 't van ons geheele volk om mede te werken tot den bloei van Ned. Indië. Men kan dat mede doen door te steunen het werk van de Vereen. ,,Oost en West'' en de vereeniging voor de Kartinischolen, die ten doel heeft de Inlandsche vrouwen in haar grooten strijd voor geestelijke verheffing te helpen.

Mej. Ament vertelde, aan de hand van een groot aantal lichtbeelden en in deze thans zoo karakteristieke omgeving van het haar zoo geliefde land en volk, dat zooveel kunstzin bezit, zooveel goede eigenschappen heeft en dat zij zoo uitermate heeft leeren waardeeren. Zij zeide te zullen trachten haar gehoor wat nader te brengen tot Indië door de kunst, al zou zij zich daarbij moeten bepalen tot enkele grepen. Om de kunst der Indonesiers te kunnen begrijpen, moet men iets af weten van hun godsdiensten, wijl de kunst daarmede ten nauwste samenhangt.

Groote invloed is ook geoefend door de Hindoes, de Arabieren, Portugeezen, Chineezen en Japanners. De Hollanders hebben zoo goed als geen invloed gehad op de kunst-ontwikkeling van de Inlanders.

De invloed van bovengenoemde volken en godsdiensten toonde mej. Ament aan bij de verschillende lichtbeelden.

De kunst van den Indonesiër is h. i. in hoofdzaak een decoratieve. De plantengroei werkt hiertoe mede, men zie slechts de silhouet van een klapperboom en het wondere schoon van een bamboebosch.

Een groote factor is ook de zon, de tropische zon met haar scherpe schaduwen, schaduwen waarop de Indische bouwkunst is gebaseerd.

Een plaatje toonden den Boeroeboedoer, dat groote bouwwerk van enkel licht- en schaduwvlakken.

Mej. Ament vestigde daarbij de aandacht op de Boeddha-beelden, waarvan het hoofd altijd in de schaduw staat, wat een prachtig effect geeft. Deze bijzondere plaatsing van het hoofd is voortgekomen uit den eerbied van den Inlander voor het mysterieuse, voor de ziel, welke hij in het hoofd weet. Het geheele monument staat in volle, milde rust, een rust, die tot nadenken stemt.

Van Java, met zijn nog bestaande Hindoetempels, op de schoonheid in het bouwwerk, waarvan mej. Ament de aandacht had gevestigd, voerde zij haar gehoor naar Bali, op welk eiland nog steeds het Hindoeisme heerscht. In lichtbeelden toonde zij de bijzondere schoonheid van de Hindoe-tempel-poorten, verder een dak van een Balineesche woning, waarvan de afwerking zoo sterk sprak van den decoratieven zin in den bewoner.

Van Bali werden we verplaatst naar Sumatra, naar Menangkabau, naar Singkara, dat gegroeid lijkt uit de natuur. Een lichtbeeld gaf weer eenig denkbeeld van de ontroerende schoonheid daar, een schoonheid, die uiting vindt in de huizen, in de rijstschuren, welke zijn van een zoo bijzondere distinctie.

Groote aandacht wijdde mej. Ament aan den dans, als uiting van den kunstzin van den inlander. Behandeld werden, weder met lichtbeelden, de Rentjong-dans van Atjeh, dansen van Bali en de Javaansche krijgsdans, die veel verfijnder is dan de dans op de Buitenbezittingen.

Voorts besprak mej. Ament het schimmenspel met de gamelan, waarbij zij in het licht stelde, dat de Inlander daarbij geen realisme kent, ook in de verfijnde dansen niet, doch alleen uiting geeft aan zijn gevoelens door scherpe bewegingen, door lijnen en gebaren.

Voor de pauze wijdde mej. Ament nog uit over de Kartini- en Kardinascholen, stichtingen van de reeds overleden Kartini en van haar zuster, welke scholen ten doel hebben de geestelijke opheffing en ontwikkeling van de Javaansche vrouw.

Na een korte pauze gaf mej. Ament een leiddraad voor de tentoonstelling. In 't bijzonder vestigde zij de aandacht op het in de weefsels en ook in het ciseleerwerk steeds terugkeerende motief, Swastika, het symbool van welvaart en geluk, en op de sleutelfiguur. Spreekster vestigde de aandacht op de weefsels en op de lappen Koffo, die alle het Swastika-motief in de versiering vertoonen.

Met enkele vriendelijke woorden heeft de heer Calmeijer mej. Ament bedankt voor haar zoo interessante voordracht''.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het is algemeen bekend, dat de Regeering van Ned.-Indië en meer in 't bijzonder het Departement van Landbouw zich zeer veel moeite geeft het landbouwonderwijs te bevorderen. Zijn er op Java reeds verschillende landbouwscholen gevestigd, de *Locomotief* van 3 Sept. maakt melding van een dergelijke school te *Moeara Enim* (Sumatra), die onder groote belangstelling van de zijde der Europeesche bestuursambtenaren geopend werd door den wd. Directeur van Landbouw, Dr. Koningsberger. De school, bestaande uit 3 gebouwen, zijnde de school zelf, de woning van den onderwijzer en een gebouw,

dat voor internaat der leerlingen bestemd is, is omgeven door de bij de inrichting behoorende proeftuinen. Ook een veestal is aanwezig.

Het was een goede gedachte — zoo schrijft bovengenoemd blad — van resident Brautigam, om aan de opening der school een tentoonstelling te verbinden van de voortbrengselen des lands en van vee, de eerste tentoonstelling, zooals de controleur Bakker in zijn openingsrede zeide, die daar gehouden werd. Moge deze eerste tentoonstelling door meerdere gevolgd worden, waarbij niet een beroep gedaan behoeft te worden op het zachte oordeel van de bezoekers, zooals ditmaal gebeurde, en moge de school krachtig medewerken tot ontwikkeling van den landbouw en de veeteelt en daardoor aan de economische opheffing van de bevolking.

De eenigen tijd geleden gehouden autotocht van *Medan* naar *Kotaradja* heeft in eerstgenoemde plaats eenig stof opgejaagd, doordat hij in verband gebracht werd met de wijze, waarop de *Oostkust van Sumatra* van rijst te voorzien zou zijn.

De voorziening van rijst is voor Sumatra's Oostkust een vraagstuk van groot belang. De inheemsche bevolking is in de kuststreken gering; het aantal arbeiders op de ondernemingen (± 200.000) is vrij groot. Er is dus veel rijst noodig, terwijl er weinig verbouwd wordt.

Bedoelde autotocht had volgens den schrijver der *Delische Brieven* in de *Locomotief* niet enkel ten doel om de pacificatie van Atjeh te bewijzen, maar ook om Europeesch kapitaal te lokken naar het gewest, dat voor de toekomst veel schijnt te beloven.

Als uitvloeisel van dien tocht door Sumatra's Oostkust, waar gedurende de laatste jaren pogingen in het werk gesteld worden om in Siantar een natte rijstcultuur in het leven te roepen, „waar de regeering ten koste van groote sommen irrigatiewerken heeft doen aanleggen en bezig is een kolonisatie van transmigreerende Tobaneezen te stichten en waartoe Cultuurraad, Plantersvereeniging en Landschapskassen elk een derde deel van een ton gouds hebben beschikbaar gesteld om in Assahan een onderzoek in te stellen naar de grondgesteldheid en de mogelijkheid van irrigatie", werd de vraag te berde gebracht, of Atjeh niet de rijstschuur voor Deli zou kunnen worden.

De verslaggever der *Deli-Courant* kwam van den auto-tocht thuis met de mededeeling, dat de oplossing van het vraagstuk der rijstvoorziening van de Oostkust op afdoende wijze te vinden was in Atjeh.

Hij grondde zijn bewering op inlichtingen uit Atjeh en op een irrigatie-rapport van het jaar 1913 van den ingenieur J. v. Tubergen, die juist „voor de Oostkust heeft geadviseerd een eigen rijstcultuur in het leven te roepen", aldus bovengenoemde briefschrijver.

Tegen deze bewering kwam de heer v. Tubergen op in de *Deli-Courant*. Hij noemde de conclusie van dit blad onjuist en beval de voortzetting der rijstpolitiek sterk aan niet alleen, maar achtte ze *urgent*.

Volgens de berekening van den heer van Tubergen heeft de Oostkust 55000 à 72000 H.A. grond noodig voor de 100000 ton rijst, die jaarlijks verbruikt wordt.

In Atjeh is thans 21000 H.A. met rijst bebouwd en hoogstens nog 17000 H.A. er aan toe te voegen voor de rijstcultuur, volgens den hr. v. T., terwijl de Atjeher zijn rijst niet uitvoert, doch zelf opeet.

In Atjeh zal dus nimmer de rijstschuur van Sumatra's Oostkust gezocht kunnen worden.

Volgens eerstgenoemden briefschrijver zat er voor de ingewijden iets anders achter. Tegen het drijven der planters had de Regeering de *Siantar rijstgronden*, gelegen midden tusschen de theecontracten, voor de rijstcultuur afgezonderd. De planters trachtten echter de Oostkust geheel voor de groot-cultures te bestemmen en in Atjeh de rijstschuur voor Sumatra's Oostkust te zoeken.

Door het stuk van den hr. v. T. zijn „waarschijnlijk de droombeelden der Simeloengan en Assahan planters voor goed weggevaagd." De Regeering gaat kalm voort met de ten uitvoerlegging harer plannen, waarmee ze beoogt zoowel de stichting van een eigen rijstcultuur als het scheppen voor Sumatra's Oostkust van een eigen bevolking, waaruit de *vrije* arbeiders voor dat gewest moeten voortkomen. „Al *stroomen* — zoo besluit de briefschrijver, — „de vrije arbeiders Sumatra's Oostkust niet binnen, toch geeft de gang van zaken goede hoop op, zij het langzaam, slagen van de plannen."

De *Javabode* deelt over de „*in stand te houden bosschen ter Oostkust van Sumatra*" mee, dat het boschwezen reeds eenige jaren bezig is met de werkzaamheden tot aanwijzing van boschcomplexen in het gouvernement Oostkust van Sumatra, welke uit een klimatologisch en hydrologisch oogpunt in stand moeten blijven.

Wegens het beperkte personeel en de onbekendheid der streken vorderde het werk slechts langzaam. Het nut van de werkzaamheden werd echter door de Inlandsche zelfbesturen zeer wel ingezien en hun volle medewerking verkregen. Na het gereed komen der grensbeschrijvingen zijn door de zelfbesturen groote complexen ter reserveering aangewezen, welke in totaal een uitgestrektheid beslaan van ongeveer 330.000 H.A. en gelegen zijn op het hooggebergte, dat het cultuurgebied van de Karohoogvlakte scheidt en voorts op de gedeeltelijk sterk ontwoude Batak-hoogvlakte.

In Deli en Serdang kon slechts een zeer klein gedeelte tot boschreserve worden bestemd, in Langkat aanzienlijk meer.

Na de ontwouding heeft de in de regenschaduw gelegen Karovlakte een steppenkarakter gekregen, zich openbarende in alang-alang of kort gras met varenkruid en enkele heesters. Slechts in de ravijnen en om de kampongs vindt men nog wat boomgewas. Behalve de regenval is de gedurende een groot deel van het jaar heerschende droge wind (bohorok), die uitgestrekte ladangbranden in de hand werkt en den grond uitdroogt, oorzaak van dezen eentonigen plantengroei. Daarbij komt nog, dat de geheele *Karohoogvlakte* uit een dikke turflaag bestaat, die nabij het *Tobameer* een dikte van 5 à 600 M. bereikt.

In het bebouwde gedeelte van de hoogvlakte, ongeveer 300.000 HA. beslaande met ± 80000 zielen — hetgeen voor Sumatra een dichte bevolking is — staat de landbouw op hooger trap dan in veel andere streken van Sumatra.

Het is de taak van het boschwezen om door het aanwezige bosch te behouden en den natuurlijken boschopslag te bevorderen, den hydrologischen toestand op de onmiddellijk aangrenzende kale terreinen te verbeteren.

De *Sumatra-Post* heeft een zeer waardeerend woord gewijd aan *Dr. W. A. Kuenen*, die opgetreden is als lector aan de Amsterdamsche Universiteit in de tropische pathologie.

Toen Dr. Kuenen in 1902 in Indië kwam, liet de hygiënische verzorging der koelies veel te wenschen over. Met Dr. Schüffner aan de Senembah Maatschappij verbonden, wijdde hij zijn aandacht aan de bestrijding van tropen-ziekten en aan de tropenhygiëne. Spoedig bleek hij een man van bijzondere bekwaamheid te zijn. Toen dan ook in 1905 de Deli-, Senembah- en Medan-Tabaksmaatschappijen een

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

——o——

Kom, willen we; 't wordt anders zoo laat!
All right.
Morgen, meneer!
Morgen!

Het was 's morgens vroeg, dat een collega en mijn persoon, na afscheid te hebben genomen van onzen baas, zich op weg naar huis begaven. Onze Zaterdagsche bijeenkomst, in het begin van de maand Maart 1908, was gevolgd door een Zondag,die, met betrekking tot het volgende relaas, van gewicht mag worden geacht.

Een tijd lang schrompelden wij beiden naast elkander voort over den pas begrinten nieuwen weg, zonder veel te zeggen. Reeds lang was ik er niet tusschen uit geweest; in de laatste dagen voelde ik deswege een drang in me, om eens uit te vliegen, heel ver te vliegen, op avontuur te gaan naar weinig bezochte streken, waar men de natuur kon bewonderen in al haar eigenzinnigheid, nog niet getoomd door menschelijke willekeur. Ik verlangde tevens, de eenzaamheid en den eenvoud van het dorpsleven van naderbij te leeren kennen, — een dorpsleven, zooals men slechts vindt in de uithoeken, ver van Europeesche nederzettingen verwijderd, als 't ware aan zich zelf overgelaten, diep in de wildernis. Ik openbaarde mijn vriend het plan en vond in hem al spoedig een bondgenoot en aanstaand metgezel. Ja, en ook de t j a m a t moest mee; behalve om zijn aangenaam gezelschap was hij onmisbaar om voor ons den sluier van het vreemde en onbegrijpelijke in de zeden en gewoonten van zijn volk op te heffen.

Deze assistent-wedono, zoon van een regent, een jonge man in den vollen bloei zijner jaren, had eene Europeesche opvoeding genoten, en was in den omgang, in manieren en gedachten den beschaafden westerling een evenknie. Zijn huisje staat aan den grooten weg, en is aan het zuidelijk erfje, van perken met bloemen voorzien, lichtelijk te herkennen. Hem ziende zitten in de voorgalerij, gingen wij even bij den tjamat aan. Gemakkelijk schommelend op de stoelen, en onder het genieten van versnaperingen, eigen maaksel van de vrouw des huizes, werd hem ons plan ontbloot. En zooals verwacht was, vonden wij gereed gehoor.

Het einddoel van onzen tocht zou Pelaboean Ratoe zijn, de Wijnkoopsbaai. Aangezien de weg het toeliet, zou den eersten dag te paard worden doorgereden tot het dorpje Pameungpeuh, en van daar af, te voet verder, over Telaga en Tjisolok. Deze waren, dachten wij, de pleisterplaatsen, die wij noodig hadden op onze reis.

Den avond te voren vervoegde zich mijn vriend bij mij, en den volgenden morgen vroeg zou de Tjamat zich naar ons toe op marsch begeven. Van drukte niet wetend, hoe onze hersens bij elkaar te houden, werd, behalve aan inpakken en inlaten van bevelen, het grootste gedeelte van den avond besteed aan August-de-domme-achtig heen en weer geren. Het spreekt van zelf, dat voor wie zulke tochten, als wij morgen ondernemen zouden, nieuw zijn, werkzaamheden als die welke nu drie kwart van ons wezen in beslag namen, tot de zware moeten gerekend worden. Ons verstand schoot vonken van vernuft, maar niettemin zou veel

directeur zochten voor het *Pathologisch Laboratorium*, dat op initiatief van Joost v. Vollenhoven, en gesteund door mannen als Cremer en Janssen, gesticht werd, viel de keuze op Dr. Kuenen.

In dat in 1906 geopende laboratorium heeft hij verschillende problemen tot oplossing gebracht, die voor de toekomst van het gewest van groot belang zijn. Zoo heeft hij zich geworpen op het onderzoek der dysenterie; na jaren van studie is het hem gelukt de amoeben-dysenterie van de bacteriëele dysenterie te onderscheiden en heeft hij regelen gesteld voor de leer van het onderzoek. In 1905 werd door hem te Tandjong Morawa pest onderkend en wist hij door de afbranding van een complex pondoks de onderneming en het geheele gewest te redden van den geesel dezer gevreesde ziekte.

Ook de beri-beri en de mijnwormziekte werden door hem bestudeerd. Hij was de man, die den stoot gaf aan de oprichting van het quarantaine-station; het wateronderzoek te Medan had zijn volle aandacht en als lid van den gemeenteraad kon hij zijn invloed op hygiënisch gebied doen gelden.

De *Sumatra-Post* acht het heengaan van Dr. Kuenen een groot verlies voor het gewest.

Uit de O. I. Mail.

De Pest.

Uit de Ind. bladen van de laatste helft van Sept. j.l. lezen we, dat in Solo onverwachts de pestziekte het hoofd opnieuw opgestoken heeft. Reeds waren er ongeveer tien patiënten verspreid over de geheele stad.

Ter hoofdplaats Soerabaja was de Chinees *Kobeng* door pest aangetast en daaraan bezweken.

De Landvoogd naar Semarang.

De Gouverneur Generaal bezocht van 25 tot en met 28 October Semarang. Z.E. bezocht tevens Salatiga, Japara en Demak. Te Semarang werden dan o.a. de stadsverbanden bezocht.

Uit Djocdja.

De gouverneur-generaal heeft ter gelegenheid van den tachtigsten verjaardag van den sultan van Jogja door een adjudant zijne gelukwenschen doen overbrengen aan zijne hoogheid, die op de meest loyale wijze met de regeering samenwerkt bij het invoeren van hervormingen in zijn gebied.

Op 18 Sept. namen elf auto's deel aan een uitstapje naar de Merapibronnen. Allen daalden af naar Kalie Koening, waarin de bron is gelegen, welke Jogja van zuiver water zal voorzien door middel van een pijpleiding. De ingenieurs Robbers en Engel gaven den bezoekers alle gewenschte aanwijzingen.

Oefening in den wapenhandel.

Het *Bat. Nieuwsbl.* schrijft:

„Indertijd is door den resident van Kedoe een voorstel aan de Regeering gedaan om de leerlingen van de hoogste klasse der opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren te Magelang in den wapenhandel te oefenen. Naar aanleiding daarvan heeft de Regeering den wensch te kennen gegeven, dat voor de leerlingen der opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren een regeling getroffen wordt in den geest van de voor leerlingen van inrichtingen van middelbaar onderwijs hieromtrent geldende bepalingen, indien althans daarbij zich geen praktische moeilijkheden van overwegenden aard voordoen.

Het komt den Landvoogd voor, dat slechts het geweerschieten dient te worden beoefend, en dat de oefeningen niet het karakter van een liefhebberij zullen mogen dragen, doch c.q. voor alle leerlingen der scholen, waar de oefeningen gehouden worden, verplichtend zullen moeten worden gesteld.

Of dit de bedoeling is geweest van het verzoek van den resident van Kedoe is ons niet bekend.

We meenden, dat dit verzoek behelsde: oefeningen in den wapenhandel, niet slechts het geweerschieten.

Waar de regeering er geen bezwaar tegen heeft het geweerschieten te beoefenen, had ze beter gedaan vrijheid te geven, kennis te maken of onderwijs te laten geven in den geheelen dienst. Daarvan is voor den toekomstigen soldaat enkel voordeel te verwachten, zoo meent het blad.

Roode Kruis.

Volgens het Centraal Comité in Nederlandsch-Indië van het Roode Kruis zijn ook te Medan en te Padang eene onderafdeeling van die vereeniging opgericht.

Thans zijn dus, behalve op de genoemde plaatsen, onderafdeelingen van het Roode Kruis gevestigd te Koeta-Radja, Semarang, Batavia en Buitenzorg, terwijl nog verwacht wordt de oprichting van onderafdeelingen te Bandoeng, Makasser en Soerabaja.

Voorts werd medegedeeld, dat het Centraal Comité aan den Gewestelijken Militairen Commandant van Palembang en Djambi zoo mogelijk de uitzending heeft aangeboden van een of meer Roode Kruiszusters voor de verpleging of het transport van zieke en gewonde militairen, doch dat van gemelden hoofdofficier bericht is ontvangen, dat aan bedoelde verpleegsters voorloopig geen behoefte bestaat.

De Soerabajasche spoorplannen.

Op 16 Sept. vergaderde de *Handelsvereeniging* ter bespreking van de spoorplannen in Soerabaja. De president, *Terkuile*, verzond daarna het volgend telegram aan den landvoogd: Naar aanleiding van de heden gehouden algemeene vergadering der Handelsvereeniging ter bespreking van het spoorwegplan is besloten uwe Excellentie eerbiedig te verzoeken een commissie te willen benoemen, teneinde zoo spoedig mogelijk ter zake een oplossing te vinden. Dit is zoowel in 't belang van den handel als in dat van Soerabaja als gemeente.

De Passar malem te Soerabaja.

We lezen in de *N. Soer. Crt.* van 18 Sept.:

Het liep, zoowel overdag als in den avond, weer storm op de jaarmarkt. Zooals men weet, hebben de Chineezen een optocht gehouden over het jaarmarktterrein, welke, zooals bij hen te doen gebruikelijk is, gepaard ging met een oorverdoovend geweld, alsof alle duivels uit de hel waren losgelaten.

Zaterdag werd voor ƒ 7821,85 aan toegangskaartjes verkocht!

Over het algemeen kan deze jaarmarkt als een succes worden aangemerkt, hetwelk zich ook in de ontvangstcijfers duidelijk weerspiegelt. Bedroeg de opbrengst van de 6de jaarmarkt ƒ 30.251.60, die van de 7de jaarmarkt ƒ 30.538.70, de juist geëindigde 8ste jaarmarkt bracht uitsluitend aan den verkoop van toegangskaarten niet minder dan ƒ 42.000 op. Waar de verhuur van terrein voor het opzetten van de verschillende shows en uitstalletjes ook ongetwijfeld een aardig sommetje in het laadje heeft doen vloeien, kan de achtste jaarmarkt dus in alle opzichten geslaagd heeten. Het bestuur van de pasar malem en de ontelbare commissies hebben er alle eer van.

---

onmisbaars zijn vergeten, ware Tong, de oude huisjongen, niet praktischer geweest dan wij. Wel bleef het ons, g e l e e r d e n, vaak een raadsel, hoe wij soms de meest gewone dingen konden over het hoofd zien, maar nu niet veel tijd hebbend om diep over dit gedeelte van het onkenbare na te denken, troostten wij ons aldra, gedachtig aan Schiller's woorden: „Und was kein Verstand der Verständigen sieht, das übet in Einfalt ein kindlich Gemüth.” Nadat ons gedoe tot een bevredigend einde was gebracht, werd het avondmaal genuttigd, en daarna zoo spoedig mogelijk het bed opgezocht; want het was reeds laat geworden, en wij hadden afgesproken, den tocht om vijf, uiterlijk zes uur 's morgens aan te vangen.

Het namiddernachtelijk uur van vier verscheen. Een zacht tikken op de kamerdeur, gevolgd van een „soeda laat, toean” deed ons opspringen. Vol blijde verwachting haastten wij ons in de kleeren.

De nacht begon te wijken voor de stralen van den dag. De koelies, bestemd om onze eetwaren te dragen, zaten buiten gehurkt, reeds geduldig te wachten op het sein tot vertrek. Ongedurig liepen mijn vriend en ik heen en weer, de eene kamer in, de andere uit, telkens turend door de ruiten in de richting van waar „der Dritte im Bunde” moest verschijnen. Schokschouderend, hoofdschuddend en pruttelend zetten wij ons eindelijk neer op den drempel van het huis. Waar bleef nu de tjamat? Elk geluid, dat ons tegenwoei, het geblaf der kamponghonden, of menschenstemmen in de verte, het deed ons de halzen rekken, vol verwachting van wat komen zou. Maar ach, telkenmale ondervonden wij, dat andere redenen dan de komst van onzen tjamat, de oorzaak van het leven was. Ons geduld werd op zware proef gesteld en begon zijn woordvoerders te vinden in kwade vermoedens. „Zou hij zich verslapen hebben?” „Wat een mop!” En wij keken daarbij elkaar verwijtend aan, alsof de schuld aan ons lag. Verkeerd begrijpen was onmogelijk na ons schrijven van gisteren — en heelemaal niet komen was ondenkbaar; in elk geval zou hij ons dan wel gewaarschuwd hebben.

De zon spotte met ons ongeduld en tartte onze blikken. De werklieden op de onderneming waren reeds in groepjes voorbijgetrokken, gewapend met de benoodigde gereedschappen. Wij begonnen te twijfelen. Half acht was het geweest toen wij elkaar in overweging gaven nog een half uur te wachten, maar dan ook, des noods, met ons tweeën te gaan. Die bedreiging baatte ons echter niets, want het werd acht uur, zonder dat de reeds zoo lang verbeide verscheen. Maar wij waren niet voornemens met ons te laten sollen, wij begonnen op onze achterste pooten te staan, althans wij lieten de paarden zadelen. Te paard gestegen, keken wij elkander vragend aan: „Maar gaan?” Ja. — Neen...... De gezelligheid op den tocht zou er zeer onder lijden, als de tjamat niet meeging. „Kom, laten wij hem een eindje tegemoet rijden...... misschien......” Wij waren overtuigd, dat hij al op weg was, daarom werd het ultimatum weer verschoven, tot de eerste, tweede, en eindelijk de derde brug van Tjikidang. Zonder iets te zeggen, reden wij nog een kwartier naast elkander voort, toen wij, tot de brug over de Tjimonjet genaderd, den tjamat te paard in de verte zagen aankomen. Als met een tooverslag was daarmee al ons voorafgaand leed vergeven en vergeten. Met een hoeratje reden wij hem tegemoet en gekscheerden over zijn lange wegblijven.

Nu dan zou eindelijk onze lange tocht een aanvang nemen.

(Wordt vervolgd.)

Suriname.

„In verband met het belang, dat de Koninklijke West-Indische Maildienst bij den bloei der cultures in de kolonie Suriname heeft en de wenschelijkheid, de stoomvaartlijn, welke de verbindingen van Suriname met het moederland en New-York onderhoudt, in de werkzaamheden van het Studie-Syndicaat te interesseeren, is de Koninklijke West-Indische Maildienst ook aangezocht en bereid gevonden, deel uit te maken van het Suriname-Studie Syndicaat.

Ook de firma A. Knottenbelt en Co. te Rotterdam, die eenige ondernemingen in Suriname bezit, is tot genoemd Syndicaat toegetreden."

Bovenstaand bericht, dat wij aan de N. R. Ct. van 8 November, Avondblad C, ontleenen, doet de vraag bij ons oprijzen of het Studie-Syndicaat niet in het belang der zaak zou handelen, wanneer het tot toetreden uitnoodigde een of meer Surinamers, die door het voortzetten of aanvatten van landbouwondernemingen in de kolonie bewijs hebben geleverd van energie en van vertrouwen in den kolonialen landbouw. Hunne kennis van plaatselijke toestanden en verhoudingen kan o.i. voor het Studie-Syndicaat van groote waarde zijn.

* * *

De heer *Fr. Oudschans Dentz*, die met veel succes nasporingen doet in de oude Surinaamsche archiven, heeft een einde gemaakt aan wat wij zouden kunnen noemen een oude Surinaamsche legende, die reeds geschiedenis was geworden. Zij, die iets weten van de geschiedenis der guerilla's tegen de Boschnegers, zullen zich herinneren, dat de neger *Baron* een der aanvoerders was van de benden van *Bonni*, die gedurende vele jaren de kolonie geteisterd hebben. Stedman — die waarschijnlijk 't verhaal omtrent *Baron* in de wereld heeft gebracht — schrijft:

„*Baron* was slaaf geweest van een Zweed, genaamd *Dahlbergh*, die hem uit hoofde van zyne handigheid en verstand met onderscheiding behandeld had. Hy had hem leeren schryven en het ambt van metselaar laaten leeren. De slaaf had zynen meester in *Holland* vergezeld, en deze had hem by zyne terugkomst in de Volksplanting zyne vryheid beloofd. Maar hy hield zyn woord niet en verkocht *Baron* aan een Jood.

De Neger weigerde hardnekkiglyk te werken, en wierd dienvolgende in 't openbaar aan een galgepaal gegeeseld. Hy was daarover zoo vergramt, dat hy van dit oogenblik af aan niets meer dagt, dan om zig over alle de *Europeanen* zonder onderscheid te wreeken. Hij vluchtte weg in de bosschen, alwaar hy zig aan 't hoofd der muiters stelde, zyn naam verspreidde verschrikking en hy zwoer van nimmer de wapenen te zullen nederleggen, voordat hy zyne handen in het bloed van zynen geweldenaar *Dahlbergh* gebaad zoude hebben".

(Zie Stedman's Reize naar Surinamen en Guiana, Amst. 1799, I, 117). Dit verhaal vindt men in alle geschiedenisboeken over Suriname terug.

Oudschans Dentz nu heeft een verklaring van het Hof van Politie en Crimineele Justitie van Suriname van 1775 teruggevonden, door Dahlbergh in de Wekelykse Surinaamsche Courant van Woensdag 25 October 1775 No. 64 bekend gemaakt, waaruit blijkt dat het verhaal, d. i. de eerste alinea daarvan, uit de lucht was gegrepen. De mededeeling van Oudschans Dentz is te vinden in *De Navorscher* 1916, afl. 6 en 7, blz. 260—262.

* * *

Van welwillende zijde ontvangen wij ter kennisneming het „*Jaarverslag van het Militair Hospitaal te Paramaribo 1915.*" Gedrukt bij H. van Ommeren te Paramaribo. Dit is het derde jaarverslag dat gepubliceerd is. In belangrijkheid overtreft het verre de beide voorgaande. Vooral de graphische voorstellingen zijn een groote aanwinst.

Als bijlage 12 wordt een lijst gegeven van de chefs van den Militairen Geneeskundigen dienst in Suriname van 1764 tot heden. Van de chefs van 1764—1846 kon het begin en het eind van den diensttijd, naar het schijnt, niet opgespoord worden.

Aan het slot van het hoofdstuk „Verpleging" trok het volgende onze aandacht: „Omtrent de ligging der lijders valt op te merken, dat tengevolge van het aantal zieken, de bedden te dicht op elkaar moeten staan, en dat niet zelden de zieken op den grond in de gangen, of onder het gebouw moeten worden gelegerd. Hieraan zal ook in de naaste toekomst niets veranderd kunnen worden, omdat door de tijdsomstandigheden voor het bebouwen van voor uitbreiding van het hospitaal aangekochten grond geen gelden beschikbaar zijn."

Men bedenke bij deze mededeeling evenwel dat men over toestanden in een tropisch land leest en dat de menschen, die op den grond moeten liggen of onder het gebouw — dat op hooge neuten staat — dit niet erg vinden.

* * *

In de laatst verschenen „*Stemmen uit Bethesda*" (een melaatschen-gesticht in Suriname) vinden wij een hoogst belangrijk bericht. Een meisje, dat in 1909 door de Lepra-Commissie melaatsch was verklaard en dat zes jaren in het asyl is verpleegd, werd, na drie jaren lang het middel Aiouni te hebben gebruikt, genezen verklaard en uit het gesticht ontslagen. Twee andere patiënten waren nog in het Militaire Hospitaal ter verdere observatie.

In zijn toespraak op de jaarvergadering der vereeniging ter verpleging van lepra-lijders zeide de directeur-leeraar van Bethesda: „En welk een uitwerking had dit geval op de andere lotgenooten in het lijden? Het was als een lichtstraal op haar vaak zoo donkeren lijdensweg. Tot nu toe beschouwde ieder verpleegde zich als levend begraven; want een geval van genezing was tot nu toe onbekend in Bethesda. Maar nu mogen velen, vooral zij, wier ziekte nog in het eerste stadium verkeert, hopen — hopen op herstel van gezondheid."

Men mag verwachten, dat het geval van medische zijde uitvoerig zal behandeld worden en dat het Koloniaal Verslag daaromtrent mededeelingen zal bevatten. De zaak is voor de kolonie van het hoogste belang. Mevrouw *Sillem* te Amsterdam gaat voort het gesticht te voorzien van het middel *aiouni.*

Onder de kerstgeschenken, die Bethesda uit de Vereenigde Staten ontving, willen wij melding maken van een twaalftal grammofoonplaten, afgewerkt in het laboratorium van *Edison* te Orange en door dezen onder bijvoeging van zijn portret aan mejuffrouw Scott — een ijverige propagandiste van Bethesda te Buffalo — toegezonden met den uitdrukkelijken wensch ze als kerstgeschenk aan de zieken in Bethesda te zenden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Hoe de Modjopait denkt. Na uitgerekend te hebben, dat het voor een geheel Maleische editie van de *Modjopait* toegezegde bedrag ad *f* 21.75 (waarvan *f* 10.— van den redacteur zelf) in 't geheel niet voldoende is, vraagt zij (de redactie) meerdere bijdragen van allen, „die verlangen naar de vrijheid van hun vaderland. *Modjopait* is uw vaandel, broeders."

In hetzelfde blad wordt tevens een oproep gedaan aan alle „Indiërs" om het bijna uitgeputte *T.a.d.o.*-fonds te steunen, dat opgericht werd ten behoeve van het geïnterneerde en naar Nederland uitgeweken driemanschap, „waarvan nog steeds twee een „uithongeringskuur eener Christelijke regeering „ondergaan."

In een ander nummer wordt aangehaald het beroep door den heer *Westerveld* gedaan op een socialistisch Kamerlid, in verband met de omstandigheid, dat aan het Nederlandsch een overwegende plaats bij het Inlandsch onderwijs wordt gegeven. Een vergelijking wordt daarbij gemaakt met het optreden van *Dr. Rinkes*, die onder het Westersch mom van hulp en bescherming ten behoeve van den Inlander, alsof hij een verheven leider van de S. I. was, evenwel tegelijkertijd, op listige wijze, groei en bloei dezer vereeniging nederdrukte, tot apengapens toe. „Ja, de domme Javaan is nu gevallen in den zijden strik van den *kantjil* Rinkes. Doch een ezel stoot zich niet tweemaal aan denzelfden steen. De Inlanders willen zich wel de Nederlandsche taal eigen maken, doch alleen als verbindingsmiddel tusschen de verschillende rassen, teneinde zich te kunnen doen gelden bij samenkomsten met Europeanen; zooals bijv. in de gemeenteraden. Feitelijk is de heer Westerveld bevreesd voor het verdrijven van de *hormat*, en voor de concurrentie van de Hollandsch kennende Inlanders, die makker zijn dan de anderen en eerder genoegen nemen met een geringere bezoldiging dan degenen, die men anders uit Holland zou moeten laten komen. De Javanen moeten zich maar tevreden stellen met het eten van *dèdèk* (zemelen) en graswortels. O, die baatzuchtige politiek! De Hollanders zijn niet gesteld op den overlast van Inlanders. Omgekeerd dito. De Inlanders weigeren van hunne rechten afstand te doen ten behoeve van anderen. Laten de Hollanders daarom maar liever naar hun land terugkeeren, want Indië is voor de Indiërs, en Java voor de Javanen. Menschen als Westerveld, die oogenschijnlijk de Regeering laken en den Inlander prijzen, zijn gevaarlijker dan Javanenhaters, zooals van Haastert en Van Geuns, die met hun schelden den Javaan tenminste nog tot energie hebben opgewekt en geprikkeld. Als Westerveld 't werkelijk goed meent, laat hij dan het edel voorbeeld van wijlen Mr. van Deventer volgen, die zoowel bij den Europeaan als den Inlander bemind was." Alzoo bovengenoemd blad.

Comité voor Drukpersvrijheid. De *Djawa Tengah* constateert, dat de Inlandsche pers in den laatsten tijd gemuilband wordt door de nieuwe strafwetboekartikelen, niet meer vrij is in het uiten van meeningen. Vandaar de oprichting van een *Comité van actie voor drukpersvrijheid* vanwege de Chineesche en de Inlandsche pers. Voorzitter hiervan is de Sociaal-Democraat *Sneevliet*, leden o. m. zijn partijgenoot de hierbovengenoemde heer Westerveld, Tjiptomangoenkoesoemo, Darnakoesoema en de hoofdredacteur van de *Djawa Tengah*. Een vlugschrift zou worden uitgegeven, met het verslag van een bestuursvergadering, waarin werd gereleveerd, wat *Mr. Mendels* in de Tweede Kamer der Staten-

Generaal gesproken heeft over de in deze door de Justitie betrachte partijdigheid. *) Aan den Gouverneur-Generaal zou telegrafisch en dringend gevraagd worden om „verdere kwijtschelding of remissie voor Marco", gelet op de vrijspraak van Muurling (redacteur van het Indisch Militair Tijdschrift), en het ongunstig oordeel van „Excellentie Pleyte van 19 November A°. P°. (Handelingen bl. 211), over drukpersvervolgingen". In dit stuk zou verder den Chineezen ook in overweging gegeven worden om bij te dragen aan het fonds tot ondersteuning van Marco's gezin.

In de *Kaoem Moeda* komt *Darna Koesoema* nader op dit stuk terug en zegt, dat uit de *Handelingen* aan de Inlanders zoo uitvoerig mogelijk moet worden duidelijk gemaakt, wat zij, die over Indiës leven en dood te beschikken hebben, zeiden over deze strafwetartikelen en hunne toepassing in de praktijk, met bijvoeging van eenige beschouwingen van het comité over de partijdige straftoemeting door de Indische Justitie.

Protesten. In een ander nummer van de *Kaoem Moeda* wordt geprotesteerd tegen de vergadering, door *Goenawan* uitgeschreven, voor alle *S. I.*-vereenigingen in West Java en op Sumatra om te spreken over de verhouding tot de C. S. I. Die oproeping werd n.m. gedaan zonder eenige voorkennis van den Voorzitter der *C. S. I.*, waarbij toch al die vereenigingen zijn aangesloten. Ook werd daarvan geen melding gemaakt in de *Pantjaran Warta*, het blad van *Goenawan* zelf, terwijl Bandong, waar men met zijn optreden geenszins ingenomen was, geen kennisgevig ontving. Hierin lag blijkbaar *Goenawans* bedoeling om tweedracht te zaaien, tevens om zich op slinksche wijze schoon te wasschen van de bewuste geldkwestie. In Zuid Sumatra is de naam van de S. I. gehaat geraakt, dank zij zijn geldzucht, die daar duizenden guldens verslonden heeft. Te Bengkôelen heeft het bestuur beslag gelegd op de kas en de boeken van de S. I. Ongeregeldheden bleven niet uit; herhaalde verzoeken van de afdeelingen tot hem (Goenawan) gericht, om over te komen, bleven onbeantwoord. Hij zat er stellig mede te houden. Zoo besluit het blad.

In de *Pamitran* komt een verslag voor van deze te Batavia gehouden vergadering onder voorzitterschap van Goenawan, die daarbij dadelijk te kennen gaf, dat hij niet als onder-voorzitter van de C. S. I. optrad, maar als gewezen voorzitter van het hoofdbestuur van West-Java. Hij betreurde het ten zeerste, dat de voorzitter van de C. S. I. (Tjokroaminoto) aan het dringend verzoek van hem, Goenawan, en van den mede aanwezigen *Hadji Samanhoedi*, den vader der S. I., om op deze vergadering te komen, geen gevolg was gegeven. De besprekingen waren verward en heftig; de debatten eindeloos. Ten slotte werd op voorstel van Hadji Samanhoedi besloten om te Batavia een zelfstandige C. S. I. op te richten. Terstond werd overgegaan tot de verkiezing van een bestuur, waarin Hadji Samanhoedi als voorzitter zitting nam en Goenawan als onder-voorzitter, tevens penningmeester. Van de reeds als rechtspersoon erkende, plaatselijke S. I. vereenigingen, traden echter slechts drie toe, t.w. Tjikalong, Buitenzorg en Soekaboemi. Vervolgens gaf Goenawan een verantwoording van het geldelijk beheer der kas van het sedert ontbonden hoofdbestuur van West-Java. Een saldo van *f* 8416 werd geconstateerd. In een onderschrift gaf de redactie haar leedwezen te kennen over den afloop van dezen „bloedigen oorlog", temeer daar van deze vereeniging, die op godsdienstigen grondslag was opgericht, verwacht mocht worden, dat zij een einde zou maken aan alle ongerechtigheden en onderlinge tweespalt.

In een ander nummer van laatstgenoemd blad komt een afgevaardigde van Bengkoelen op tegen den inhoud van bovenvermeld verslag. Splitsing noch tweespalt — zeide hij — lag in Goenawans bedoeling: hij had integendeel de versterking van den band tusschen de locale S. I. vereenigingen onderling op het oog. In de praktijk toch is gebleken, dat het terrein voor de C. S. I. te groot was.

In de *Oetoesan Hindia* wordt weder tegen dit laatste stuk geprotesteerd. De schrijver noemt de beide leiders der splitsing, zelf afvallige Mohamedanen, die er op uit waren hunne medeleden te bedriegen. De inzender uit Bengkoelen was blijkbaar gedreven door eerzucht. Op het jongste congres had hij de onbeschaamdheid, zelf te vragen om het ambt van Commissaris der C. S. I. En Goenawan wil blijkbaar niet anders dan de Soendaneezen en Maleiers van zijn eigen ras afscheiden. Hij was blijkbaar ontstemd, dat de Voorzitter hem niet had uitgenoodigd om samen met hem op audiëntie bij den Gouverneur-Generaal te komen. Deze voorzitter had aanvankelijk wel daartoe het plan, maar hij (een der commissarissen) had hem daarvan afgehouden, want wie kon in Goenawan als volksvertegenwoordiger vertrouwen stellen? En nu, na afloop van al hetgeen gebeurd is, heeft hij een motie bij de C. S. I. ingediend om Goenawan uit het bestuur van dezen Bond te verwijderen. T e n e e r s t e, omdat hij de gelden onder zijn berusting niet heeft willen afdragen, n.l. de kas van het vroegere hoofdbestuur van West-Java, zooals door het Congres was bevolen. T e n t w e e d e, omdat hij een benoeming heeft aangenomen van bestuurslid in een tweede C. S. I.

In de *Kaoem Moeda* wordt het hiervoren vermelde artikel van de *Djawa Tengah* door *Darma Koesoema* bestreden. Die vrees voor de gevolgen van de leus: „Java voor de Javanen" ten opzichte van de Europeanen en Chineezen, acht hij ongegrond. Men wilde slechts een korte en kernachtige spreuk. Java moet bestemd zijn voor een ieder, wien ook, die 's lands welzijn bevorderen wil, voor alle ingezetenen dus, ook niet-Javanen, die hetzelfde doel voor oogen hebben. Geenszins ligt 't dus in de bedoeling om de Hollanders en de Chineezen te verdrijven of te vermoorden. Is Douwes Dekker de vader der Indische beweging, Marco is er een kind van en beiden moeten geholpen worden.

*) „De heer Mendels: „Er is echter nog een ander „punt, waarover door den heer Fock is gesproken, dat „mijn aandacht niet mag ontgaan. Die geachte afge„vaardigde heeft geciteerd een woord van een leider „der S. I., die in een openbare vergadering, ik meen „te Semarang, gesproken heeft als volgt: „Hygiëne is „best, irrigatie, dat is ook goed; minder belasting, „accoord; maar wat de Inlandsche bevolking het eerst „en het allermeest noodig heeft, dat is r e c h t." Ja, „mijnheer de Voorzitter, onbewust somtijds en vaak, „als het tot bewustheid komt, rauw zich uitend, leeft „onder een steeds grooter deel van de Inlandsche be„volking het gevoel: „Zij kunnen met ons doen, wat „zij willen, enz."

WAT DE CHINEES VERTELT.

De *Perniagan* maakt melding van de lezing door mr. P. H. Fromberg, oud Raadsheer in het Hoog Gerechtshof van N.I., gehouden voor de Chineezen vereeniging „Chang Hwa Hwi" te Amsterdam over de „Indo Chineesche familie en wetgeving." Zeer uitvoerig en duidelijk zette hij het uiteen, dat de rechtspleging ten aanzien van de Chineezen in alle opzichten ondeugdelijk is. Wat het vermogen betreft, zijn de Chineezen sedert 1855 onderworpen aan het Europeesche recht, maar het familierecht wordt geregeld volgens de „adat", wat tot allerlei verwarring aanleiding geeft, en wat bovendien plaatselijk is. Het beste achtte de spreker, het Europeesche recht nu maar te aanvaarden, zooals het is. Een der eerste gevolgen zal zijn de verheffing van de Indo Chineesche vrouw. Natuurlijk moet bij invoering van het Europeesche recht rekening gehouden worden met Chineesche opvattingen en gemoedsbezwaren. De inleider eindigde zijn met belangstelling aangehoorde voordracht met een opwekking aan de Chineesche studenten, om bij hun komst in Indië mede te werken tot het slagen van de beweging van een beter familierecht.

De credietbank te Indramajoe (Cheribon) heeft volgens hetzelfde blad een achterstand van *f*66385. De assistent-resident rapporteert van dezen achterstand in het jaarverslag, dat hij niet onrustbarend is, en hoofdzakelijk te wijten aan misoogsten over de geheele afdeeling Indramajoe, welke misoogsten Nederland en de geallieerden hebben gevoeld door verminderden invoer van de alleen zalig makende Indramajoe rijst. Aangezien tot een bedrag van circa 60 mille uitstel van betaling werd verleend, bedraagt de feitelijke achterstand ± *f* 6500. C'est l'art de grouper les chiffres, merkt de schrijver op. De oogst van dit jaar beloofde uitstekend te worden en men hoopt dus de gelden grootendeels binnen te krijgen.

Eenige maanden geleden — zoo luidt het verhaal in de *Bintang Soerabaja*, zooals het is overgenomen uit het Soerabajaasch Handelsblad — reden een zevental karrevoerders op het midden van den grooten weg te Ngadiloewih. Ten einde te voorkomen, dat de wegen te veel lijden door het zware vervoer, is voorgeschreven, dat de tjikars alleen aan een bepaalde zijde van den weg mogen rijden. De heeren karrevoerders stoorden zich echter zoo weinig aan dit voorschrift, dat aanstelling van speciale politie noodig was, om er de hand aan te doen houden. Toen de tjarik (dessaschrijver) de overtredingen bemerkte, begaf hij zich naar den voorsten karrevoerder en gelastte hem den kant van den weg te nemen, hetgeen het heerschap beantwoordde met een aanbod van een pak slaag. Toen de tjarik hem ten tweede male beval den kant van den weg te nemen, zette hij, geholpen door zijn makkers, zijn bedreiging in daad om en zij vielen den man aan. Gelukkig kwam er hulp opdagen en spoedig werden ze voor den wedono gebracht. Bij het verhoor, dat nu volgde, nam de aanvoerder opnieuw zoo'n brutale en dreigende houding aan, dat de wedono zich vergat en den kerel een klap toediende, die raak was. Dat was olie op het vuur: er ontstond een algemeen gevecht, waarbij eenige der karrevoerders flinke klappen opliepen. Dezen dienden daarop bij hun regent een aanklacht tegen den wedono in, en in de Maleische bladen verscheen weldra een verslag van het gebeurde, waarin de feiten werden aangedikt ten nadeele van den wedono. De zaak trok de aandacht van Buitenzorg en op last van den Gouverneur-Generaal kreeg het Bestuur in opdracht een onderzoek in te stellen, met het gevolg, dat de zaak bij den landraad aanhangig werd gemaakt. Tengevolge van deze interventie zal de wedono zich nu te verantwoorden hebben voor den Raad van Justitie te Soe-

rabaja en zullen de karrevoerders voor den landraad hebben te verschijnen wegens het mishandelen van een ambtenaar in functie. Zoo zijn thans de toestanden, besluit de schrijver.

Van Vreemde Koloniën.

Een gevaarlijk Japanner.

Sarrend en intimideerend was Y. Minami mooi op weg de Indische regeering in conflict te brengen met de Japansche. Hij vond hiertoe gelegenheid in het te Bandoeng verschijnend Maleische blad „Pertimbangan", onder redactie van den heer Razoux Kühr.

De Indische regeering heeft hem, na een gedane huiszoeking, voorloopig onschadelijk gemaakt. De consul-generaal van Japan moet in een interview hebben verklaard, dat Minami ook werd aangehouden, wijl bij de huiszoeking brieven werden gevonden, waaruit blijkt, dat hij in verbinding stond met personen, die het gouvernement gevaarlijk acht voor de rust in Indië. Afgescheiden hiervan heeft hij echter door zijn verregaand aanmatigend optreden voldoende aanleiding gegeven om als een opzettelijk rustverstoorder te worden beschouwd, en geen regeering behoeft zoo iemand in haar gebied ongehinderd te laten doorkankeren.

Het optreden van een vreemdeling in onze koloniën zou meer eigenaardig een plaats vinden in een andere rubriek van ons weekblad, maar wat Minami schrijft onder de leuze: Azië voor de Aziaten", heeft beteekenis voor alle koloniale mogendheden.

Hij is overigens de eenige niet, die zich aan dergelijke aanmatiging te buiten gaat, de Indische pers brengt ons meer staaltjes. Hierin moet te meer reden liggen voor ons gouvernement om tegen alle dergelijke buitensporigheden dadelijk te reageeren.

Evenals Japan tegenover vreemdelingen meester wenscht te blijven in eigen land, moeten wij toonen dit te willen zijn in ons gebied.

Geen dienstplicht in Australië.

Strijd en evenwicht zijn begrippen, die vaak als tegenstellingen worden gebezigd, maar die in onzen tijd bestemd schijnen te zijn samen te gaan. Terwijl Europa in twee kampen verdeeld is, die elkander met alle beschikbare krachten trachten ten onder te brengen, houdt een fnuikend evenwicht hen jaren achtereen in 't veld, zonder tot een resultaat te komen. Voegen nieuwe bondgenooten zich bij een der partijen, dan verwacht men daarvan even 't verbreken van 't gelijkgewicht, maar kort nadien kan men slechts constateeren, dat de balans toch weer gelijk hangt.

Is er in Noord-Amerika een verkiezingsgeestdrift als nooit te voren, worden alle krachten en alle middelen in 't werk gesteld om de wederpartij te overtreffen, de uitslag is, dat er vrijwel evenwicht is. Nadat reeds gejubeld was voor de overwinning van Hughes, moest diens vlag, bij 't verder bekend worden van den uitslag, weer gestreken worden voor die van Wilson, en 't bleef nadien geruimen tijd onzeker wie de president der Vereen. Staten zou zijn.

En precies hetzelfde heeft zich in Australië voorgedaan bij 't referendum over den militairen dienstplicht. De vorige week spraken wij van de moeilijkheden, waarvoor de Australische premier Hughes zich zou vinden bij de toen ondersteldе geringe meerderheid, die zich vóór dienstplicht had uitgesproken. Intusschen is 't hem gegaan als zijn (toevalligen) naamgenoot in N.-Amerika. De geringe meerderheid is door de nadruppelende stemmen omgezet in een geringe minderheid, zoodat 't referendum zich tegen zijn voorstel verklaard heeft. Hughes schijnt hierin nog geen aanleiding te vinden om als leidend minister af te treden, hij meent aan 't roer te kunnen blijven als hij zijn ministerie maar vernieuwd. Dit zal wel tegenvallen; een staatsman, die over een beginselkwestie het aandeel van 't volk vraagt, heeft zich naar de uitkomst te voegen. Doet hij dit niet, dan verliest hij nog meer aan aanhang, daar hij dan aan eigen grootheid afbreuk heeft gedaan.

Intusschen is dit evenwichtsresultaat bij groote algemeene krachtsinspanning niet bemoedigend. Evenals bij den grooten oorlog de partijen haar krachten verspillen zonder gewilde uitkomsten te kunnen bereiken, zoo zijn ook geen groote daden van vast beleid te verwachten van regeeringen, die zonder besliste meerderheid haar taak hebben te volvoeren.

Had Wilson gewonnen met een flinke democratische meerderheid, dan zou hij zijn eigen weg kunnen gaan, nu zal hij genoopt zijn veel republikeinsch water in zijn wijn te doen. De kans is groot dat hij zoodoende niemand zal bevredigen.

Wil de Australische premier Hughes beproeven om zich te handhaven, dan zal hij niet principieel naar eigen inzicht kunnen doortasten. Vervangt een ander hem, dan zal deze zonder flinke meerderheid dadelijk Hughes als leider der oppositie tegenover zich vinden.

De regeering in 't moederland zal Hughes wel steunen, want deze is vooral na zijn bezoek aan Londen tot voorvechter voor dienstplicht geworden, zijn echec is er daardoor ook een voor de Britsche regeering. Zullen de Australiërs zich niet opzettelijk onttrekken aan deelneming aan den oorlog, zij hebben reeds zeer velen naar Europa gezonden, en de door dezen opgedane ondervinding is niet aanmoedigend voor de mannen, die wel vechten willen, maar die niets voelen voor 't krijgstuchtelijk dienen dat in Europa wordt geëischt. Op den duur zou daarom de uitspraak van 't referendum toch ook tot verzwakking van 't Australische contingent kunnen leiden. Intusschen blijft overal 't evenwicht.

Een kermis in Dahomey.

Op den dag waarop dit nummer verschijnt, wordt te Ouidah in Dahomey een foire geopend. Terwijl in ons land de kermissen aan 't uitsterven zijn, worden zij elders en speciaal in de Fransche koloniën, stelselmatig ingevoerd. Zij houden er 't midden tusschen de ouderwetsche jaarmarkt en de tentoonstellingen van onzen tijd. Zij geven gelegenheid om koopwaar in 't klein dadelijk van de hand te doen, waardoor de massa zich er van noodige en knutselzaken komt voorzien, maar zij beoogen ook het doen van zaken in 't groot voor te bereiden. De inlandsche handel moet een indruk krijgen van hetgeen hij van Europa, speciaal uit de Entente-landen en nog meer in 't bijzonder van uit Frankrijk kan betrekken. Omgekeerd wordt aan de inlandsche nijverheid gelegenheid gegeven om te toonen wat zij voor de overzeesche markt kan leveren.

Hebben deze koloniale tentoonstellingen in Tunis en Algiers, evenals in 't moederland, naar verzekerd wordt, aan de verwachtingen voldaan, tijdens den oorlog kon er een in Marokko gehouden worden, die tevens getuigenis moest afleggen over de voortzetting der pacificatie, en nu zal op 15 en 19 November de foire te Ouidah een dergelijk getuigenis moeten afleggen voor de Fransche kolonie in West-Afrika. Typisch is, dat op de foire te Fez (Marokko) ook een uitstalling voorkwam van aan de Duitschers ontnomen oorlogsmateriaal. Of deze „ontboezeming" ook aan Dahomey is toegedacht, vinden wij niet vermeld, 't is niet onwaarschijnlijk, dat dezelfde voorwerpen van Fez naar Ouidah zullen gaan.

Abessinië.

Volgens een Reuter-telegram heeft 't nieuwe bestuur spoedig een groot succes weten te behalen. Op ongeveer 25 mijlen van Addis Abeda is 't tot een treffen gekomen, waarbij de aanhangers van den onttroonden Lidj Jeassoe verslagen en hun leider, Jeassoe's vader, Ras Mikael, gevangen genomen is. Wel is de afgezette keizer zelf nog op vrijen voet en heeft hij vermoedelijk een schuilplaats gevonden bij de stammen aan de grens van Somaliland, maar van hem gaat weinig kracht uit. Zijn partij zal nu waarschijnlijk smeulen, totdat een nieuwe leider haar weer tot geestdrift en krachtuiting brengt.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

De Nov.-afl. opent met den tekst eener voordracht, door den heer J. J. G. Kruseman gehouden voor de Ned.-Ind. Bestuursacademie, getiteld: Eenige opmerkingen omtrent den eeredienst, het Inlandsch onderwijs en het Inlandsch bestuur op de Oeliassers, welke de schr. meent dat over het algemeen te weelderig zijn ingericht.

De heer J. H. Meijer schrijft een artikel over „Weerplicht in Indië en de koloniale politiek". De schr. opent bij dit veelbesproken onderwerp een geheel nieuw gezichtspunt als hij zegt: „'t Is gewenscht in Ned.-Indië aan te sturen op de wording van z e l f s t a n d i g n a t i o n a l e g e m e e n s c h a p p e n, (met eigen Vertegenwoordiging en Regeering), die staande onder een gemeenschappelijke Nederlandsch-Indische overheid, een deel hunner nationaliteit prijs geven voor de burgerlijke en politieke vrijheid en materieelen en moreelen welstand door die overheid te waarborgen. Is men zoover, dan eerst worde overgegaan tot het doen verdedigen van den eigen grond door de eigen bevolking". Voorloopig zal men zich moeten bepalen — volgens den heer M. — tot de handhaving van het staande leger en de invoering van weerplicht voor Europeanen, Menadoneezen, Ambonneezen en ontwikkelde Inlanders. Verder staat een zoo sterk mogelijke vloot op zijn program van verdediging.

Onder het opschrift „Malligheden" hekelt de heer G. L. G. Gonggrijp Sr. de Indische Bijbladen („die door bureaucraten zijn uitgedacht om anderen te hinderen, en niet om voor hen zelf hinderlijk te zijn"), in verband ook met twee residentsbenoemingen van den laatsten tijd.

De heer H. E. K. Ezerman geeft een kritisch overzicht van de historische ontwikkeling der heerendiensten in de residentie Timor en Onderhoorigheden.

Verder bevat dit No. het gesprokene door den heer M. D. v. d. Jagt bij gelegenheid eener vergadering van ambtenaren bij het B. B. in de residentie Semarang (welke rede in hoofdzaak betrekking heeft op de positie der ambtenaren B.B.). — Het slot der door den heer H. T. Damstée medegedeelde mémoires van een Atjehschen balling. — De heer H. Doeff oefent critiek op een artikel in de „Hindia Poetra" van September-October over den „Volksraad". — Tertius geeft eene nabetrachting op zijn artikel „Djambi-commentaren" in de vorige aflevering. — In de rubriek „Kroniek" behandelt diezelfde schrijver de volgende onderwerpen: Het volk van den Volksraad. — Het bestuur en de gewapende politie. — Overigens de gewone maandelijksche rubrieken.

Ceres.

Het 1 Nov.-nummer van „Ceres" bevat een aan de „N. R. Crt." ontleend overzicht van de rede van den ir. J. Haringhuizen over het onderwijs in de cultuurtechniek van de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen. — Verder vervolgt P. L. Lohr zijn opstel over het leven van den suikerchemist in Nederlandsch-Indië.

De Ingenieur.

No. 46 van dit weekblad bevat een interessante geïllustreerde beschouwing van den ir. I. Jacobson over de opiumfabricage. Schr. vertelt eerst een en ander aan de hand van verschillende schrijvers over de nadeelige gevolgen van het opium-gebruik (de bewering dat de opium de vloek van Indië zou zijn, acht hij intusschen schromelijk overdreven), geeft daarna een résumé van de geschiedenis (waaraan we ontleenen, dat het opiumgebruik in 1600 nauwelijks bekend was in den Indischen Archipel, maar dat het na dien tijd hand over hand toenam), om vervolgens aandacht te vragen voor de papavercultuur, het product waaruit opium wordt bereid. Daarna leidt hij zijn lezers rond in de fabriek der opium-regie in Indië, en geeft ten slotte een schets

van de wijze waarop het opium door de Inlanders wordt aangewend.

Bijdragen Kon. Instituut.

Van het tijdschrift van het Kon. Inst. voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië verscheen afl. 3—4 van deel 72.

De volgende onderwerpen worden er in behandeld, door Prof. Dr. H. Kern: Oudheidkundig onderzoek in Engelsch-Indië (naar aanleiding van eenige aldaar verschenen recente publicaties). — Over den vermoedelijken oorsprong der Naga-vereering. — Over Yawana a's naam van Annam.

Dr. H. H. Juynboll wijst op een merkwaardige plaats uit de Korawaçrama (een oud-Javaansch geschrift), waarin eene voorstelling van de godheid Ciwa wordt gegeven.

Zendeling Fr. J. Jens geeft eene beschrijving van het Insos- en het K'borfeest op Biak en Soepiori (Schouten-eilanden). Het tot insos-maken der meisjes geschiedt in den regel op 5 tot 15-jarigen leeftijd; ze worden daartoe eenigen tijd afgezonderd, getatoueerd enz. De jongelingen ondergaan, om tot K'bor verheven te worden, eene handeling welke eenigszins met besnijdenis vergeleken kan worden.

Dr. N. J. Krom geeft den gedeeltelijken tekst van een oud handschrift van J. Hageman, getiteld: ,,Eenige gegevens over de Hindoe-oudheden van Oost-Java''.

Hierop volgt eene beschrijving der onderafdeeling Redjang (afd. Lebong der res. Benkoelen), door den controleur dier afd. J. L. M. Swaab, met uitzondering van aardrijkskundige bijzonderheden, welke reeds een plaats hebben gevonden in het Tijdschrift van het Kon. Aardr. Gen. (1916, blz. 57 vgg.).

De heer A. K. A. Gijsberti Hodenpijl publiceert, aan de hand van archiefstukken, een artikel over de vermoording van den Regent van Soemenep (25 Aug. 1707), welk artikel een zeer ongunstig licht werpt op de handelingen der ,,E d e l e Compagnie'' in die dagen.

De afl. wordt besloten met een opstel ,,Hoofdenverkiezing bij boschnegers in Suriname''.

Oudheidkundige publicaties.

Aan de Notulen der bestuursvergaderingen van het Kon. Instituut, welke aan het slot van bovengenoemde ,,Bijdragen'' zijn gepubliceerd, ontleenen we, dat aan Dr. N. J. Krom, Chef van den Oudheidkundigen dienst in Ned.-Indië, thans met verlof hier te lande, de navolgende opdrachten zijn verleend:

1o. De samenstelling van de archaeologische beschrijving van den Boroboedoer (in Nederlandschen en Engelschen tekst), welke beschrijving deel zal uitmaken van de door het Kon. Instituut uit te geven Boroboedoer-monographie).

2o. De samenstelling van een samenvattend werk over de Hindoe-Javaansche kunst.

Aanteekeningen over de Ind. begrooting voor 1917.

De Vereeniging ,,Moederland en Koloniën'' heeft, de traditie getrouw, een bundel ,,Aanteekeningen naar aanleiding van het Indisch ontwerp der Begrooting van Ned.-Indië voor het jaar 1917'' uitgegeven.

De inhoud bestaat uit: Algemeene opmerkingen over de Indische Begrooting voor 1917 (Ministerieel ontwerp), door R. Zuijderhoff. — Justitie. Afdeeling II, door Mr. A. L. E. Gastmann. — Arbeid. Afdeeling II (onderafdeeling 34 en 35), door D. G. Stibbe. — Binnenlandsch Bestuur. Afdeeling IV, door Ch. P. J. Blok. — Onderwijs. Afdeeling V, door A. van Witzenburg. — Landbouw. Afdeeling VI (onderafdeeling 193 t/m. 232), door J. Sibinga Mulder. — Burgerlijke Openbare Werken. Afdeeling VII, door ir. W. Elenbaas. — Gouvernementsbedrijven. Afdeeling VIII, door K. H. H. van Bennekom. — Oorlog. Afdeeling IX, door E. A. A. van Heekeren. — Marine. Afdeeling X, door C. W. de Visser.

Verslag Burgerlijke Openbare Werken.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is een gedeelte van het verslag over de Burgerl. Openb. Werken in Ned.-Indië over het jaar 1913 verschenen, nl. het gedeelte dat handelt over irrigatie, waterafvoer en waterkeering, hetwelk hiermede nog niet compleet is, daar de verslagen nopens een in Sumatra en in Celebes ingesteld irrigatie-onderzoek, nog als Bijlagen moeten volgen.

Aan de samenstelling is groote zorg besteed; een aantal platen en kaarten zijn aan den tekst toegevoegd die jammer genoeg bij de verschijning reeds zeer verouderd is en dus geen beeld geeft van den huidigen toestand van de besproken irrigatie- en andere werken.

Een boekje over Jan Fuselier.

Als uitgave van ,,De Meulenhoff-editie'' te Amsterdam, verscheen ,,Jan Fuselier. Schetsen uit het Indische soldatenleven, door M. H. du Croo, luitenant der Infanterie''.

Schr. geeft zijn werkelijk gevoelvol geschreven schetsjes niet op zijn Schoemaker's of zijn Van Rees', maar in de taal van Jan Fuselier-zelf, zooals hij zeilt, en zeilt, ruw, doch goedhartig.

In het schetsje getiteld: ,,Postenleven'' vinden we van die goedhartigheid een sprekend voorbeeld als de schr. o. m. mededeelt, dat hij bij een ontmoeting met den vijand één doode had (— een beest van een kerel, schooier, scharrelaar, drinker, maar ,,hij had de klewanghouw opgevangen, die op mij was gericht'' —) over wiens nagelaten, onecht kind de andere fuseliers zich met vaderlijke bezorgdheid ontfermden.

Tijdschr. Aardr. Genootschap.

Het nummer van 15 November bevat een tweetal artikelen met betrekking op Indië, nl. van den heer J. Kreemer over de winning van kamferhout, kamferolie en kamfer door de inlandsche bevolking in de omgeving van Singkel (West-Sumatra). — Voorts een bijdrage van den heer Chr. A. G. Nell, naar aanleiding van Dr. Braak's ,,Drachen-, Freiballon- und Fesselballon-Beobachtungen''.

Encyclopaedie van West-Indië.

In de ,,Nieuwe Rotterd. Courant'' van 13 dezer (avondblad A) wordt melding gemaakt van de verschijning van afl. 12 der Encyclopaedie van West-Indië, waarmede de tekst is voltooid. Alleen volgt nog een afl., welke kaarten zal bevatten van Suriname en de eilanden, benevens de aanvullingen en verbeteringen. Van den inhoud dezer slot-afl. geeft genoemd blad een vrij uitvoerig overzicht, waarnaar dezerzijds voorloopig wordt verwezen.

* * *

Hieronder volgen nog eenige titels van publicaties over Indië, hoofdzakelijk ontleend aan de bibliografie in Nov.-afl. van het Kol. Tijdschrift.

Hulp van de hooge dividenden voor Indië's verdediging. — Van Rotterdam naar Deli. Een reisverhaal in briefvorm uit de nagelaten papieren van J. C. F. van Balen (Aarde en haar Volken, Oct. 1916).

Het zendingsgevaar in Indië. Open brief van Yap Kong Tjoen (Amsterdammer, 7 Oct. 1916).

Heidenen op Java en op de Buitenbezittingen (Mededeelingen van het Zendingsveld, 1916, No. 5—6).

Melaatschheid en haar bestrijding door afzondering, door Dr. R. Römer (Medisch Weekblad, 14 Oct. 1916).

Iets over Timor, door H. E. K. Ezerman (Stemmen voor Waarheid en Vrede, October 1916).

Gezondheidsleer voor de tropen, door Dr. R. Römer. Uitgegeven door en ten bate van de Alg. Ned. Vereeniging ,,Het Groene Kruis''. (Winterswijk, 1916).

Verslag van de Vereeniging ter behartiging van kolonisatie en kleinen landbouw in de afdeeling Bandoeng der Preangerregentschappen over het tijdvak 1910 tot en met Juni 1916 (Bandoeng, A. C. Nix en Co., 1916).

De vooruitzichten van onze Indische cultures, door Th. O. d. L. (In- en uitvoer, I, No. 42, 1916).

Wat het Ned.-Indisch Landbouwsyndicaat in 1915 in het belang van de rubber verrichtte (Ned.-Ind. Rubber-Tijdschr. I, No. 3, 1916).

De waarde van den enkelen boom in den hevea-rubbertuin, door C. M. Hamaker (N.-I. Rubber-Tijdschr. I, No. 4, 1916).

De stijging in de rubberprijzen en de rubbertoekomst, door W. J. van de Leemkolk (N.-I. Rubber-Tijdschr. I, No. 4, 1916).

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, is o.a. ter lezing gelegd:

Maatschappelijke Kwalen en hare genezing, door Mr. A. J. Immink.

Concept-Notulen van de Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 28 October 1916.

Aanwezig de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter; R. Zuijderhoff, ondervoorzitter; A. A. C. Harting, penningmeester; Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher, (den Haag); J. P. Th. J. Brondgeest (Haarlem); J. H. Calmeijer (Apeldoorn); Mevrouw Douair. Jhr. W. C. Clifford Kocq van Breugel, geb. Roelofs (Breda); L. A. H. Lamie (Arnhem); F. E. Luitjes (Nijmegen); Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam); Mevrouw J. E. van Oeveren—van Schaik (Utrecht); H. W. Scheuer (Leiden); Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam) en E. F. Grooss, secretaris.

Afwezig de leden: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn), Ch. H. Monod de Froideville (Studenten-afd. Leiden) en C. de Vries (Amsterdam); laatstgenoemde wegens ongesteldheid.

De Voorzitter opent om 2 uur nam. de vergadering en heet de aanwezigen welkom, in 't bijzonder het nieuw benoemde lid, den heer Mr. Dr. C. F. Schoch.

1. Op de vraag van den Voorzitter of iemand iets op de notulen van de vorige vergadering heeft aan te merken, wordt ontkennend geantwoord, zoodat deze worden goedgekeurd en gearresteerd.

2. De benoeming van de heeren G. J. Oudemans en Dr. A. H. Berkhout tot leden van de Studie-Commissie wordt bekrachtigd.

De Voorzitter deelt mede, dat de heer Oudemans tot lid van de Studie-Commissie is benoemd naar aanleiding van een van den Minister van Koloniën ontvangen schrijven, waarin werd medegedeeld, dat genoemde heer door de Regeering was belast met het toezicht op de Indische jongelideen, die met Regeerings-subsidie in Nederland studeeren, en aan de Vereeniging ,,Oost en West'' werd verzocht hem, waar mogelijk, bij zijn werk te steunen. De samenwerking kon het best worden verkregen door den heer Oudemans tot lid van de Studie-Commissie te benoemen.

In datzelfde schrijven werd, in antwoord op een indertijd door den Voorzitter onzer Vereeniging geopperd denkbeeld om, met Regeeringssteun, een tehuis voor Javaansche dienstbaren op te richten, medegedeeld, dat den heer Oudemans ook de bescherming der hier vertoevende Javaansche dienstbaren was opgedragen en in overweging gegeven het denkbeeld van een tehuis met dezen heer te bespreken.

3. Met groot genoegen kon worden medegedeeld, dat de door de Indische Commissie van het Nederl. Onderwijzers-Genootschap te Arnhem ingestelde Indische cursus voor onderwijzers, een succes toont te zullen zijn en al dadelijk veel belangstelling van de zijde der onderwijzers aldaar mocht genieten. Hij telt niet minder dan 229 deelnemers. De vrees door den afgevaardigde van de afdeeling Arnhem, in de laatste algemeene vergadering geuit, dat een door genoemd Genootschap ingestelde cursus, door verschillende omstandigheden, wellicht niet zou slagen, is dus, gelukkig, ongegrond gebleken.

4. Op het eerste Koloniaal Onderwijs-

Congres werd besloten tot de oprichting van een vereeniging, welke beoogt de regeling en voorbereiding van volgende onderwijs-congressen. Aan de bij het eerste congres aangesloten geweest zijnde vereenigingen zou van wege het Bestuur van dat congres de instemming en de medewerking daartoe worden gevraagd.

De Voorzitter vraagt de meening der leden hierover en met algemeene stemmen wordt besloten aan die uitnoodiging gevolg te geven.

5a. De Voorzitter deelt mede, dat door hem een prijsvraag voor een propagandisch tooneelstuk is opgesteld. Het daarop voorgelezen concept geniet den algemeenen bijval en zal in het K. W. worden gepubliceerd, terwijl in de voornaamste dagbladen en op andere wijze daarop de aandacht zal worden gevestigd.

5b. Omtrent de verschillende Commissiën van de Vereeniging deelt de Voorzitter het navolgende mede:

Informatiebureau: Sedert de vorige vergadering is door het bureau uitgegeven No. 10 van de serie ,,Staats- en particuliere betrekkingen": ,,De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië", terwijl No. 11: ,,De bergcultures in Ned.-Indië", nog voor het einde van het jaar zal verschijnen.

Studie-Commissie: De nauwere aansluiting van de Studie-Commissie met de andere bestaande Studie-vereenigingen zal, naar men hoopt, nog worden bevorderd door de benoeming van onze Studie-Commissie tot Centraal-Comité door de andere vereenigingen. Het plan is, dan in Indië ook een centrale vertegenwoordiging van de Studie-Commissie te stichten. De voorstellen daartoe zijn nog in bewerking en zullen t. g. t. aan het Hoofdbestuur ter beoordeeling worden voorgelegd.

West-Indische Commissie: Deze Commissie is reeds ijverig bezig geweest met de bestudeering van verschillende West-Indische nooden en belangen. Zij heeft zich daartoe gesplitst in verschillende sub-commissies (voor den landbouw, voor de nijverheid, voor het onderwijs). Zij heeft reeds aanraking gekregen met de leidende personen in West-Indië en hier te lande en haar hulp en voorspraak is zelfs reeds ingeroepen door de Surinaamsche Landbouwvereeniging. De Commissie heeft de gelegenheid om met den nieuwen Gouverneur kennis te maken aangegrepen, met het gevolg, dat deze bewindsman haar samenwerking en steun bij haren arbeid heeft toegezegd.

Redactie-Commissie. Het voortbestaan van het Koloniaal Weekblad is niet alleen verzekerd, maar staat vaster dan ooit, ondanks de ongunstige tijdsomstandigheden.

5c. Verdere mededeelingen:

De Vereeniging ,,Oost en West" werd uitgenoodigd zich te doen vertegenwoordigen in de Commissie ter voorbereiding van de herdenking van het 100-jarig bestaan van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg. Aan deze uitnoodiging werd gevolg gegeven en het lid van ons Hoofdbestuur, Prof. Dr. J. F. van Bemmelen heeft als lid in die commissie zitting genomen.

De Voorzitter van de Vereeniging ,,Oost en West" werd tot lid van het Eere-Comité voor de Algemeene Tentoonstelling van Ned.-Ind. Landbouw, Veeteelt, Visscherij, Handel en Nijverheid 1918 te Soerabaja benoemd, terwijl op uitnoodiging van de Commissie tot voorbereiding van een Nederlandsche afdeeling op bovengenoemde tentoonstelling, onze onder-voorzitter, de heer R. Zuijderhoff, zich bereid heeft verklaard in die Commissie zitting te nemen.

6. Bij de rondvraag werpt de heer J. P. Th. J. Brondgeest (Haarlem) een vraag op betreffende het wenschelijke van eene samenkoppeling van de Vereeniging ,,Oost en West" met het Koloniaal Instituut, waarop geantwoord wordt, dat samenwerking, voor zoover mogelijk, reeds bestaat, maar overigens de vergadering algemeen van oordeel is, dat elk dier vereenigingen haar eigen arbeidsveld heeft en behouden moet.

Ten slotte geeft de Voorzitter aan de Afdeelingen in overweging om van gehouden lezingen, enz., mededeeling te doen in het Koloniaal Weekblad.

Hierna wordt de vergadering gesloten.

De Secretaris, GROOSS.

Ingezonden.

Natuurgeesten op Java.

C. W. Leadbeater, een van de voormannen der Theosofische beweging, schrijft in zijn boek: ,,De Verborgen Zijde der Dingen", waarvan eenige dagen geleden de geautoriseerde Hollandsche vertaling te Amsterdam is verschenen, ook over natuurgeesten, wezens, die alomme op rustige plaatsen, in bosschen en velden, op en in de bergen en op en in de zee, in grooten getale aanwezig en voor ,,helderzienden" even zichtbaar en ook vaak hoorbaar zijn, als de dieren des velds en de vogelen in de lucht voor den niethelderzienden mensch.

Deze ethische schepselen zijn ons uit de profane literatuur bekend als gnomen (aardgeesten, kabouters), sylphen (lucht- en watergeesten), elfen (berggeesten) en salamanders (vuurgeesten).

Over de gansche aarde verspreid — zoo zegt de schrijver — zijn de nationale typen der natuurgeesten, evenals bij de menschen, duidelijk te onderscheiden.

Wat nu de elfen — de berggeesten — van Java en Sumatra betreft, hieromtrent laat de heer Leadbeater zich a. v. uit:

,,In Australië is het meest voorkomend type een zeer merkwaardig, duidelijk te onderkennen wezentje van wonderschoone lichtende hemelsblauwe kleur; doch er bestaat zeer veel verschil tusschen de etherische bewoners van New South Wales en die van het tropische Northern Queensland; laatstgenoemde gelijken zeer veel op die van Nederlandsch-Indië. Java schijnt bijzonder rijk aan deze bevallige schepseltjes en de twee meest voorkomende soorten aldaar behooren tot twee duidelijk onderscheiden typen, beide éénkleurig — het eene in indigo-blauw met zwakke metaalglans, het andere is een studie in alle mogelijke tinten van geel — vreemd, maar wonderschoon en aantrekkelijk. Een zeer in 't oog vallende, plaatselijke variëteit vertoont kleurige dwarsstrepen, beurtelings groen en geel als een voetbaltrui.

Dit gestreepte type is mogelijk een ras, dat in dat deel der wereld in 't bijzonder thuisbehoort, want ik zag dezelfde rangschikking van rood en geel op 't Maleische Schiereiland en van groen en wit aan de andere kant van de Straits, op Sumatra. Dat groote eiland verheugt zich tevens in het bezit van een zeer fraaien, licht-heliotroop kleurigen stam, die ik te voren alleen op de heuvels van Ceylon gezien had.........

Een andere variëteit, die er uitziet als uit brons gegoten en daarna gepolijst, vond de schrijver in de onmiddellijke nabijheid van werkende vulkanen, op de hellingen van den Vesuvius en den Etna, de binnenlanden van Java, de Sandwich Eilanden, Yellowstone Park en een zeker gedeelte van het noordereiland van Nieuw-Zeeland. Verscheidene punten, zegt hij, schijnen er op te wijzen, dat deze variëteit een overblijfsel is van een oorspronkelijk type en een soort overgangsstadium vormt tusschen gnomen en elfen."

De bovenstaande uit Leadbeater's ,,De Verborgen Zijde der Dingen" overgeschreven mededeeling is zóó vreemd en ongewoon, dat ik gemeend heb er hier de aandacht op te mogen vestigen, met de vraag aan uwe lezers: of ze ooit ontwikkelde Inlanders over deze aangelegenheid hebben hooren spreken?

D. A. H.

Dikwijls wordt mij door dames en heeren, die naar Indië gaan, gevraagd: Weet U ook eene inrichting of eenige personen, die genegen zijn mij les in 't Maleisch te geven, opdat ik mij aan boord tegenover de Inl. bedienden of bij aankomst in Indië in 't Maleisch voldoende verstaanbaar kan maken? Tot mijn spijt kan ik die vraag niet beantwoorden, aangezien mij geen adressen bekend zijn, die aan dat doel voldoende beantwoorden.

Bovenstaande bracht mij op 't denkbeeld door middel van 't weekblad ,,Oost en West" hen, die in Indië zijn geweest, hierop attent te maken. Er zijn in den Haag en in andere groote steden van Nederland 'n tal van oud-Indisch gasten, onderwijzers(essen) en ambtenaren, voorts geboren Indiërs. Waarom stellen of trachten dezen niet, zich beschikbaar te stellen tegen niet te hoog honorarium les te geven in de Maleische taal, systeem Berlitz? Zij behoeven de taal niet grammaticaal te behandelen, maar alleen spraakles te geven (zoo iets als beschaafd tangsie Maleisch) opdat de baharoe zich verstaanbaar kan uitdrukken. Er zijn wel handleidingen, maar deze geven te veel of te weinig en ook de zuivere uitspraak daaruit is moeilijk te leeren.

Hoe belangrijk en nuttig het is, dat men bij aankomst in Indië eenigszins de taal van 't land machtig is, behoef ik niet nader te verklaren, al zou 't maar alleen zijn, dat de baharoe gevrijwaard blijft voor de oud-Indische wel bekende ,,koopjes", waaraan zij te dikwijls blootstaan.

Indien er dames en heeren zijn, die zich bereid gevoelen om les in 't laag Maleisch of Javaansch te geven (methode Berlitz), dan stelt ondergeteekende zich gaarne beschikbaar een en ander nader uiteen te zetten in eene bijeenkomst. Om tot die bijeenkomst te geraken, verzoek ik, mij naam en adres op te willen geven.

Wm. VAN DER ZIJL,
v/h. administrateur v/h. Kol. Weekbl. ,,Oost en West".

Den Haag, Ant. Heinsiusstr. 49.

—

Zooals de geachte inzender zich wel herinneren zal, hebben in het ,,Kol. Weekblad" dikwijls opgaven gestaan van personen, die bereid zijn lessen te geven in de Inl. talen. In de advertentie der afd. 's-Gravenhage van ,,Oost en West" op blz. 9 worden er thans 2 genoemd te Leiden. Of dezen echter de Berlits methode volgen, is ons onbekend. Intusschen wenschen wij den heer v. d. Zijl goed succes met zijn plan.

Red.-Com.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55,	Leiden.	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 47. Donderdag 23 November 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

"Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Voor „Wismo Pranowo".

De tot heden ingekomen bijdragen, ten behoeve der door Kartini's Zuster, de Regents-echtgenoote te Tegal, op te richten huishoudschool voor Inl. meisjes, tot een bedrag van *f* 650.50, zijn verleden week bij schriftelijke overmaking door de Ned. Handels Mij. overgemaakt aan mevrouw de Raden-Ajoe Raden Mas Adipati Ario-Reksonegoro.

Bij de laatste vermelding in ons weekblad ten bedrage van *f* 645.50, was nog niet verantwoord een postwissel van *f* 5 van A. D. E. A. te 's-H.

Met ingenomenheid vernamen wij, dat mej. K. Ament een deel van de opbrengst harer voordrachten en tentoonstellingen betreffende Ind. kunst en muziek, ook voor dit doel beschikbaar zal stellen.

Meerdere bijdragen van andere zijden zullen alsnog zeer welkom zijn.

Red.-Comm.

De Vereeniging „*Oost en West*", gevestigd te 's-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erkenning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasschen de goede werking tot bovengenoemde doeleinden van vereenigingen als die van „Oost en West".

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, uiterlijk in *Juni 1918*.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voozien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West" benoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd:

een hoofdprijs van f 250. (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschikst geoordeelde;

een tweede prijs van f 100. (een honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter. } Dagelijksch Bestuur te Den Haag.
R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter.
E. F. GROOSS, Secretaris.
A. A. C. HARTING, Penningmeester.
Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen.
Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, 's-Gravenhage.
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem.
J. H. CALMEIJER, Apeldoorn.
Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS, Breda.
T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn.
L. A. H. LAMIE, Arnhem.
F. E. LUITJES, Nijmegen.
Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam.
CH. H. MONOD DE FROIDEVILLE, Leiden.
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK, Utrecht.
H. W. SCHEUER, Leiden.
Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.
C. DE VRIES, Amsterdam.

TENTOONSTELLING.

Den 30en November a.s. opent de N. V. Handelsmaatschappij De Bas en Co. eene tentoonstelling van de door haar vervaardigde marmersteen voorwerpen in het gebouw 42 Bazarstraat, hoek Anna Paulownastraat.

De firma heeft besloten de entrée's te bestemmen voor het Roode Kruis in Ned. Oost-Indië.

In verband met dit liefdadig doel hoopt de afd. 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West", dat vele harer leden er heen zullen gaan, niet alleen om het pachtmateriaal te doen bewonderen, maar ook om een flink bedrag aan het Roode Kruis te kunnen afdragen.

Eene commissie, bestaande uit de heeren:
F. Fokkens, oud-resident, Fred. Hendriklaan 58;
Dr. C. R. H. Rombouts, oud-off. v. gez. O.-I. L., Laan van Meerdervoort 401;
J. A. Soetens, oud-hoofdoff. O.-I. L., Secr. Oost en West, afd. 's-Gravenhage, Laan van Meerdervoort 187;
A. A. Keuchenius, oud-agent Javabank, Sweelinckstraat 142;
B. v. Hengel, oud-kapt. O.-I. L., hoofdambt. P. en T., Galvanistraat 4;
heeft zich bereid verklaard tot in ontvangst name van bedragen van hen, die verhinderd mochten zijn de tentoonstelling te bezoeken, maar toch aan het goede doel wenschen mede te werken.

De tentoonstelling is geopend van 30 November tot en met 5 December van 10 v.m.—4 n.m.

De entreeprijs bedraagt *f* 0.50 per persoon.

FEESTGESCHENKEN.

Evenals andere jaren, heeft „Boeatan" in *Heulstraat 17, den Haag*, weder een fraaie Sint-Nicolaasuitstalling gemaakt van Inlandsche kunstnijverheid en huisvlijt-artikelen, welke niettegenstaande de minder gunstige tijdsomstandigheden, zeer der moeite waard zijn om met belangstelling bezien te worden. Onlangs werden juist enkele kisten met allerlei nieuwe voorwerpen uit Ned.-Indië ontvangen. Menigeen zal er zeker 't een en ander naar zijn gading vinden, geschikt voor geschenken bij 't naderend Sint Nicolaas- of Kerstfeest.

Systemen, in Nederlandsch-Indië toe te passen, tot bevordering van de Inl. Kunstnijverheid.

De praktische, sociaal-economische, technisch-artistieke bevordering van de Inlandsche kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië zal, wil die kunstnijverheid geleidelijk en op een goeden grondslag zich ontwikkelen tot een belangrijk volksbestaansmiddel, voor een groot deel moeten worden overgelaten aan het Inlandsche particuliere initiatief en wel volgens het bijna overal geldende hoofdbeginsel, dat de verheffing van de kunstnijverheid voor het volk behoort te geschieden door het volk.

Dat initiatief zal moeten uitgaan van een goed georganiseerde *Inlandsche vereeniging*, welke over geheel Nederlandsch-Indië haar afdeelingen of groepen heeft en voor de uitvoering harer maatregelen op den steun en de medewerking kan rekenen van een algemeene, van Regeeringswege in te stellen nijverheidbevorderingsdienst, die als een onderdeel van het Departement van Landbouw en Nijverheid de leiding neemt van het groote werk, hetwelk tot het hierbovenaangegeven doel door de vereeniging tot uitvoering te brengen is.

Deze voorstellen zijn niet alleen voor kunstnijverheid, maar ook voor nijverheid, huisvlijt, ambacht en kleinindustrie geldig.

Van de organisatie en de taak van de met elkander samen te werken particuliere vereenigingen en Gouvernements-nijverheidbevorderingsdienst worde hieronder een korte uiteenzetting gegeven.

De Inlandsche nijverheidsvereeniging in Nederlandsch-Indië wordt vertegenwoordigd door een bepaald aantal overal verspreid wonende Inlandsche hoofden, die als hoofdbestuursleden der vereeniging bij Gouvernementsbesluit worden erkend, terwijl bij de oprichting der vereeniging in de statuten wordt opgenomen: 1°. dat het hoofd van den Gouvernements-nijverheidbevorderingsdienst voorzitter is van de vereeniging; 2°. dat het dagelijksch bestuur hiervan, bestaande uit den voorzitter en eenige andere hoofdbestuursleden gevestigd zijn ter plaatse, waar de nijverheidbevorderingsdienst is opgericht. Dit aandeel van de Regeering in den opzet van een vereeniging wordt aan gegeven naar het voorbeeld van de *Sächsische Landesstelle für Kunstgewerbe*, te Dresden en is m. b. i. noodig, om een krachtige werkzaamheid der vereeniging te kunnen verwachten. Ook voor de z.g. *Industriforeningen* te Kopenhagen, de nijverheidsvereeniging te Boedapest, de „*Verband deutscher Kunstgewerbevereine*" te Berlijn heeft gepaste inmenging-tevens-medewerking van Staatswege als een goede prikkel voor de ontwikkeling van het particuliere initiatief tot heilzame gevolgen geleid.

De Gouvernements-nijverheidbevorderingsdienst in Indië zou op ongeveer dezelfde wijze georganiseerd moeten zijn als het *Gewerbeförderungsamt* voor Oostenrijk, het technologische nijverheidsmuseum te Boedapest, het *Landesgewerbeamt* voor Pruisen, de *Gewerbeförderungsanstalt* für die Rheinprovinz te Keulen.

De officieele erkenning van de vereeniging door gouvernements-aanstellingsbesluiten, waarin tevens voor elk bestuurslid de verwachting uitgesproken is, dat hij de vraagstukken van algemeene en plaatselijke nijverheidbevordering onder de oogen zal zien, zal voor de overal verbreid wonende vertegenwoordigers der vereeniging een niet geringe impuls wezen, om ieder voor zich, als president eener door hem te stichten afdeeling of groep propaganda te maken, leden aan te werven, bij het dagelijksch bestuur voorstellen te doen en in eigen vereenigingsressort maatregelen te nemen, welke leiden kunnen tot den vooruitgang der kunstnijverheid in het algemeen en den bloei der vereeniging in het bijzonder.

Geen andere uitgaven heeft de Regeering voor het werk der op die wijze door haar te steunen en aan te moedigen vereeniging, dan *a.* de reis- en verblijfkosten, welke den officieel erkende hoofdbestuursleden zouden kunnen worden toegezegd, wanneer zij van hun standplaats reizen om een groote bestuursvergadering bij te wonen, die bijv. eens in de 5 jaren afwisselend op verschillende hoofdplaatsen gehouden zou kunnen worden, ten einde de ontwikkeling van de nijverheid in het afgeloopen vijfjarige tijdvak te overzien en voor de verdere bevordering algemeene of bijzondere maatregelen aan te geven; *b.* de subsidieering van de door de particuliere vereeniging opgerichte, hieronder te noemen instellingen tot praktische bevordering der Inlandsche nijverheid.

Deze voor het Gouvernement zoo weinig kostbare organisatie, waarvan de details hier uit den aard der zaak niet worden omschreven is er naar gericht, niet alleen om van het op een gezonde basis te vormen Inlandsche initiatief praktisch te doen uitgaan, maar ook om hoofden en volk gaandeweg het begrip bij te brengen, eigen pogingen aan te wenden tot de ontwikkeling hunner nijverheid.

De officieele erkenning van de hoofdbestuursleden geeft aan de vereeniging een voor de uitbreiding en krachtige werking hiervan onmisbaar cachet. Die hoofdbestuursleden, propageerend, leden werwend in eigen kring, maatregelen nemend, voorstellen doend, zijn, gelijk hierboven reeds in het kort aangegeven is, voorzitters van zoovele afdeelingen of groepen der wijdvertakte vereeniging, afdeelingen, die met het dagelijksch bestuur, waarvan het hoofd van den nijverheidbevorderingsdienst voorzitter is, in verbinding blijven. Tusschen Staat en volk wordt daardoor een zeker contact gevormd door het intermediair van de genoemde vereeniging, en zoo kan door het van de nijverheidbevorderingsdienst uitgaande, voortdurende toezicht het particuliere initiatief in het rechte spoor worden gehouden, terwijl toch Staatsbemoeienis in deze aangelegenheid slechts tot zoover wordt uitgestrekt, waar het commercieele belang begint, dat geheel aan de vereeniging wordt toevertrouwd.

Dit op deze wijze in elkander grijpen van de organisaties eener officieele en van een particuliere instelling heeft, behalve de geringe kosten nog de groote voordeelen: 1°. dat het particuliere initiatief naar een gezond beginsel van Regeeringswege wordt aangemoedigd, 2°. dat het leidende hoofd der gouvernements-instelling maatregelen kan aangeven, die in het algemeen of plaatselijk belang van de nijverheid, door de afdeelingen en groepen der vereeniging kunnen worden uitgevoerd, 3°. dat daartoe en ook voor andere aangelegenheden, de Inlandsche nijverheid betreffende, een rechtstreeksche briefwisseling naar verschillende deelen van Nederlandsch-Indië

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

—o—

(Vervolg).

Nu, dan zou eindelijk onze lange tocht een aanvang nemen! Onderwijl vertelde de tjamat ons, hoe het kwam, dat hij op het afgesproken uur niet ter plaatse had kunnen zijn. Kort voor hij van huis vertrekken wilde, werd hem een padi-diefstal bericht, en had hij daarvoor eenig schrijfwerk te verrichten.

De zon stond reeds hoog aan den hemel, en stak zooals zij dat bij voorkeur in de tropen doen kan. Wij reden stapvoets, den hoofdweg volgend, die van Tjibadak over Tjipetir leidt naar het zuiden, naar zee. Tot het gehucht Tjikidang is de oude weg reeds verbeterd of omgelegd; van hieruit verder bleef hij zoo onaangeroerd. Bij de eerste bocht, voorbij het opzichtershuis, heeft men een driesprong van wegen. Op dit punt komen ook tevens drie ondernemingen samen. De theeaanplant Tjimonjet of Gentèng, een afdeeling van de onderneming Tjisalak, ziet men rechts van den weg, vóór ons, hier westelijk strekt zich de Gutta-Percha-onderneming Panjindangan uit, behoorende aan de gelijknamige maatschappij, gevestigd te 's-Gravenhage; terwijl links, naar het zuiden toe, de afdeeling Tjikidang van de Gouvernements-Gutta-Percha-onderneming Tjipetir haar plantsoenen bij de twee overige aansluit. De Halimoen, de hoogste berg uit den omtrek, verheft zich aan den horizon westelijk, zijn breeden voet verloopend in ravijnen. Wij namen van den driesprong den tak, die naar het zuiden voert, tevens de grens volgend tusschen de ondernemingen Tjikidang en Panjindangan.

Deze weg, naar Inlandsch model vervaardigd, loopt nergens, dan slechts bij toeval, vlak; het is een gedurig stijgen en dalen. Hij vormt de kortste verbinding tusschen de dorpen Tjikidang en Tjigelong, dit laatste gelegen aan de rivier de Tjitarik, een zijtak van de Tjimandiri. Spoedig waren wij het gehucht Panjindangan doorgetrokken met zijn weinige huisjes; met zijn steilen, na regen gladden weg, als voorproef van wat ons te wachten stond; met zijn administrateurshuis, dat de hebbelijkheid heeft, den voorbijganger steeds zijn rug toe te keeren; en verder, heel beneden, zijn vijver, aan de onderneming toebehoorend, een afgedamd ravijn, dat, dank zij de vele zware plasregens, wel spoedig in een moeras zal zijn herschapen.

Onze escorte bestond hier nog uit acht man, te weten: zes dragers voor de meegebrachte benoodigdheden en vooral niet te vergeten twee ambtsbekleeders, die de waardigheid van den tjamat moesten hoog houden.

Een groot half uur na den aanvang van den tocht, bereikten wij het met hoog gras tien huisjes vertegenwoordigende vlek Tjiareuj, waarna uitgestrekt bosch en wildernis het verdere gedeelte van den weg, tot Tjigelong toe, in zich besloot. Heerlijk koel, onder het bladerendak der boomen, na het warme eindje door de zon, zetten wij onzen rit nog langzamer dan tot nu voort, vanwege de oneffenheden van het terrein, en dankten wij onzen genius voor de droge wegen, die hij ons ditmaal bezorgd had. Deze, zooals meestal in de weinig bevolkte streken der binnenlanden, waar uitteraard het verkeer gering is, waren met gras begroeid, dat door heerendienstplichtigen kort gehouden werd. Een smal paadje, midden op den tamelijk breeden weg duidde aan welk gedeelte daarvan gewoonlijk door de voetgangers betreden werd. Links van ons strekte het bosch zich uit, dat tegen de hoogte opklom, en gevormd was uit betrekkelijk jonge boomen en een gewirwar van kreupelhout, wat in verbond met doornige rotanpalmen en andere lianen tot doordringen niet uitnoodigde. Alleen rechts van den weg was het van tijd tot tijd mogelijk tusschen de boomen door het zonderling dooreengeworpen landschap te zien, dat, ook voornamelijk met kreupelhout en jong bosch begroeid, zich

kan plaats hebben, zonder de tusschenkomst in te roepen van Europeesche of Inlandsche bestuursambtenaren, 4°. dat praktische maatregelen, welke leiden kunnen tot het verkrijgen van een volksbestaansmiddel in commercieelen zin, niet van gouvernementswege, maar door de particuliere vereeniging worden bekostigd, 5°. dat door het Departement van Landbouw en Nijverheid officieele adviezen over aangelegenheden, welke de bevordering, algemeen of plaatselijk, van de Inlandsche nijverheid betreffen, gevraagd kunnen worden aan die vereeniging door tusschenkomst van den voorzitter, die immers hoofd van den gouvernements-nijverheidbevorderingsdienst is, 6°. dat die erkenning en zulk een samenwerking niet alleen aan de vereeniging in het oog der Inlandsche bevolking een groot gewicht geven, maar ook voor de hoofdbestuursleden redenen zullen vormen om voor het aangegeven doel krachtig arbeidzaam te zijn.

Van de taak nu der beide genoemde instellingen wordt hieronder een schema aangegeven.
Die taak nl. behoort te omvatten:

A. Voor de particuliere vereeniging.

I. Het oprichten van een groote, algemeene kunstnijverheidwerkplaats (naar het voorbeeld van de *Wiener Werkstätte* te Weenen, of de *Deutsche Werkstätte für Handwerkkunst* te Hellerau), die onder beheer van Europeesche deskundigen staat, (technische, artistieke en commercieele leiding), en waar veelzijdige arbeid tot juiste, veelzijdige toepassing der Inlandsche kunstnijverheid verricht wordt, waardoor deze niet als tot nog toe slechts curiosa oplevert, maar vooral voor de inrichting van het woninginterieur in algemeenen zin belangrijk wordt, tengevolge waarvan als van zelf zoowel het binnenlandsch- als het buitenlandsch debiet zich vergroot. In de verschillende werkafdeelingen voor toegepaste vlechtkunst, weefkunst, batikkunst, hout- en metaalbewerking, meubelmakerij, ceramische kunst, lederbewerking en grafische kunsten, zou onder leiding van genoemde deskundigen met Inlandsche nijveren gewerkt moeten worden, voor wie de ateliers dan tevens als praktische scholen zouden fungeeren.

In de juiste toepassing van de Inlandsche kunstnijverheid in het nuttig maken hiervan tot meubileering en versiering van het huis, in het doen samengaan tevens van handwerk met massaproductie, ligt een groote factor voor haar krachtigen sociaaleconomischen, technisch-artistieken bloei.

Aan de werkplaatsen zouden show-rooms en verkooplokalen verbonden moeten worden met later ook in het buitenland te stichten filialen;

II. het oprichten van een algemeene, kleine werkplaats met verkooplokalen (naar het voorbeeld van de Forening for Svensk Hemslöjd te Stockholm en van de Norske Husflidforening te Christiania) voor de vervaardiging van huishoudelijke artikelen (gevlochten huisraad, voorwerpen van hout, keukengerei, dagelijksche kleeding enz.).

Terwijl de sub I bedoelde, groote werkplaats door artistieke toepassing zoowel het binnenlandsch als het buitenlandsch debiet tracht te vergrooten, heeft de kleine werkplaats alleen de uitbreiding van het binnenlandsch debiet ten doel, en bindt zij tengevolge van logische arbeidsverdeeling en door rationeele verbreiding der vervaardigde producten, ook door den invloed, dien zij onder het volk krijgen kan, van zelf den strijd aan tegen den import van tal van huishoudelijke artikelen uit Europa.

Ook deze instelling zou geleid moeten worden door Europeesche deskundigen op het gebied van technisch en commercieel beheer.

III. Het oprichten van centrale vak-etablissementen en wel voorloopig voor de sociaal-economische ontwikkeling van de vlechtkunst, de weefkunst, de kantvervaardiging, later ook voor andere onderdeelen van kunstnijverheid (naar het voorbeeld van de organisatie van M. Jesurum te Venetië, de k.k Lehr-und-Versuchanstalt für Korbflechterei und verwandte Techniken te Weenen, de k.k Anstalt für Frauenindustrie te Weenen, de Orszagos Magayer Hazupari Izovetseg (huisindustriebond) te Boedapest, het centraal instituut voor Silezische borduurscholen voor Pruisen), elk etablissement met om zich heen verspreide, aangesloten nijveren en praktische vakschooltjes, die zijn bestellingen uitvoeren.

Van het centrale hoofdetablissement, welks doel is de producten van vlecht-, weef- of kantvervaardigingskunst aan de markt te brengen, en dat zich dus voor een onderdeel van nijverheid of kunstnijverheid specialiseert, gaat dan de de artistieke, maar tevens de commercieele leiding uit; de praktische vakschooltjes, in de centra van vlecht-, weef- of kantvervaardigingskunst zijn dan eigenlijk de ateliers, waar onder technisch toezicht de bestellingen van het hoofdetablissement worden uitgevoerd.

Zoo noodig, kan de algemeene groote werkplaats sub I bedoeld, voorwerpen uit deze centrale vaketablissementen betrekken.

Door het bestaan van goed beheerde, groote en kleine werkplaatsen en vak-etablissementen zal het mogelijk zijn, niet alleen om de kunstnijverheid geleidelijk en evenredig aan de behoefte aan kunstnijverheidsvoorwerpen te ontwikkelen, maar ook om gaandeweg bestellingen in het groot te doen uitvoeren, hetgeen voor de krachtige uitbreiding van huisvlijt een vereischte is.

IV. Het steunen van afzonderlijk en in coöperatie arbeidende nijveren door het verstrekken van voorschotten, werktuigen en materialen, waardoor tevens een bepaald toezicht op den arbeid dier nijveren noodig is.

V. Het oprichten daarvoor van magazijnen, waaruit de verstrekking plaats heeft.

VI. Het organiseeren van loterijen van kunstnijverheidsvoorwerpen (naar het voorbeeld van Kopenhagen, Stockholm, Christiania en Boedapest).

VII. Het houden van plaatselijke en wandeltentoonstellingen, jaarmarkten (zie hetgeen in het rapport over de organisatie van de Leipziger Messe is meegedeeld); het organiseeren van voordrachten, het uitschrijven van prijsvragen.

VIII. De uitgave van een eigen tijdschrift.

B. Voor de Gouvernements-nijverheid-bevorderings-dienst.

I. Het beheer van een z.g. ,,arbeitendes Museum'' (vide o.m. hetgeen in het rapport van het Dusseldorfsche kunstnijverheidsmuseum is meegedeeld), waarvan krachtige werking en praktisch nut behoo-

---

beneden ons uitstrekte, al spoedig begrensd echter door den Goenoeng Batoe en enkele naastbij gelegen bergjes, die met hun steil terrein en donkeren tooi van woud een verder uitzicht ons verboden.

Reeds lang daalden wij, en wij daalden nog steeds. Geen menschelijk wezen had zich nog vertoond. Onze luidruchtigheid echter verbrak, galmen uitstootend in de stilte, de eenzaamheid om ons. In gepraat en zang de echo's lokkend, hoonde ons schaterlachen de droefgeestigheid van den god des wouds. Geduldig dragend den last, dien elk was opgelegd, hadden onze mannen elkaar heel wat te vertellen. Naar de verhalen van de wonderen der zee luisterden aandachtig wie ze nog niet kenden, en de meerwetenden verlokten zij tot overdrijving. Om 't even, onze persoonlijke opgewektheid vulde aan wat hier in de natuur aan vroolijkheid ontbrak.

Plotseling vernam men hondengeblaf, spoedig gevolgd door menschenstemmen. Wij kwamen dus weer in bewoonde buurt. Het leed dan ook niet lang of onze weg leidde tusschen huisjes door, opgetrokken van hout of bamboe, en bedekt met alang-alang-stroo. De vaalbruine kleur dezer armoedig uitziende woningen, half verscholen uitkomend tusschen het donkere groen der ringsomheen geplante vruchtboomen, gaf de natuur weer eens gelegenheid, haar ongedwongen kunst te doen bewonderen. Groepjes klapperboomen hier en daar verhoogden nog den indruk van het bekoorlijk geheel. Wij waren eindelijk beland in het dorpje Tjigelong, en sloegen links af. In een warong, rechts van den weg, troffen wij verscheidene Inlanders aan, in druk gesprek verloren. Onze tjamat wierp hier eenige woorden tusschen, betrekking hebbend op de werkzaamheden in het dorp. Plotseling zweeg men stil, en wendde men het aangezicht onze richting uit, verschrikt als men was door ons onverwacht verschijnen. Verscheidenen hurkten haastig neer, zooals de beleefdheidsvormen dat vereischten; slechts enkelen toonden zich meer geëmancipeerd en bleven zitten zooals zij zaten. Wij reden voort langs eenige tuintjes, door heggen omsloten. Iets verder op werd de weg steeds steiler, het gebruis van de Tjitarik werd duidelijk vernomen; nog een eindje en wij waren genoodzaakt van onze paarden te stijgen; en dezen aan den teugel houdend, daalden wij naar de rivier af. Tusschen de grootere en kleinere brokken steen door, waarmee de weg als bezaaid lag, vorderde het eenige behendigheid om te dalen, zonder met de voorhoeven onzer paarden gevoelig kennis te maken. Daar een overbrugging van de Tjitarik te zware kosten met zich voeren zou, zoo moesten wij ons nog behelpen met de oude overvaart. Op dit punt is de rivier vrij smal, zich wringend tusschen steile oerwouden, geheel begroeid met struikgewas en varens. De stroom, in zoo'n smalle bedding vervat, is, zooals zich denken laat, zeer snel, en geeft een sterk bruisend, soms donderend geluid. Beide oevers waren verbonden door lange rotan-stengels, die eenige malen in elkaar gestrengeld waren. Daaraan was de pont bevestigd, bestaande uit een paar lagen aaneenverbonden bamboestokken. Niet bogend op sterke mering van het gevalletje, vaart men u bij hoog water niet over, vreezende voor herhaling van zoo menig ongeluk, als nog versch in het geheugen ligt. Donderend, rotsblokken en ontwortelde boomstammen meesleurend in haar vaart, toont dan de Tjitarik haar kwaadsten luim, en gebiedt u, haar niet in den weg te treden. Het borrelt en kookt dan op dit punt. Nu echter toonde zij welwillendheid, slechts een weinig grommend.

Eén voor één werden wij nu overgetrokken met onze paarden, die bij dit ongewoon bedrijf aan touw en breidel rukten. De prijs voor de overvaart bedroeg één cent per man, de paarden meegerekend. Geen al te groote belasting dus, en wij heetten gul bij de betaling van een kwartje. Aan den overkant gekomen, moesten wij den steenachtigen, trapsgewijs in den bijna loodrechten wand uitgehouwen zigzagweg op naar boven, waar wij al spoedig in het gehucht Padjagan kwamen, en voor de balé-dessa onze paarden aan toesnellende inlanders overgaven.

Wij waren warm geworden van het eindje duchtig stijgen. De zon scheen ook zoo fel. Wat heerlijke uitvinding is toch zoo'n balé-dessa!

(Wordt vervolgd).

ren uit te gaan, aan te geven in de navolgende punten.

II. Het organiseeren van cursussen in speciale nijverheids- en kunstnijverheidsvakken, waarbij vooral voor de technische ontwikkeling deskundigen uit Europa voor korte tijden zullen moeten worden aangesteld (bijvoorbeeld van de modelbedrijven en wandelcursussen van het Gewerbeförderungsambt in Oostenrijk).

III. De aanschaffing en verstrekking van werktuigen, die door de particuliere vereeniging besteld worden.

IV. Het instellen van een technisch-artistieke inlichtingsdienst.

V. Het verstrekken van modellen en voorbeelden, zoowel aan instellingen van speciaal onderricht en coöperatieve werkplaatsen als aan afzonderlijk werkende nijveren en andere belanghebbenden.

VI. Het beheer van demonstratieve werkplaatsen en showrooms (zonder verkoopplaatsen), aan het museum te verbinden.

VII. Het aanmoedigen van het coöperatiestreven onder de nijveren (vide hetgeen in het rapport over de Genossenschaften is meegedeeld), het beschikbaar stellen van premies en medaljes voor goed werk.

VIII. Het houden van temporaire en wandeltentoonstellingen als die van het Deutsche Museum für Kunst in Handel und Gewerbe te Hagen, en het organiseeren van voordrachten.

IX. De bemoeienis met de regeling en de organisatie van de jaarmarkten, door de particuliere vereenigingen op verschillende plaatsen te houden.

X. Het beheer van een kunstnijverheidbibliotheek.

XI. De verspreiding van populaire literatuur en teekeningen, betrekking hebbend op kunstnijverheid, de verspreiding van patronenboeken, enz.

XII. Het toezicht op al het onderwijs, betrekking hebbende op handenarbeid.

Wat het kunstnijverheidonderwijs betreft, voorloopig kan dit zoo praktisch mogelijk gegeven worden in de hierboven vermelde werkplaatsen en cursussen; eerst wanneer de groote en kleine werkplaatsen en de centrale vaketablissementen in krachtigen bloei zijn en met tal van praktisch bekwame nijveren arbeiden, zal aan de oprichting van een speciale kunstnijverheidsschool gedacht kunnen worden.

De aandacht dient hier echter gevestigd te worden op de bepaalde opleiding, gelijk die in Denemarken, Zweden en Noorwegen, Frankrijk, België en Engeland den nog jeugdigen leerling van de lagere school ambitie geeft voor het handwerk, een opleiding ingericht tot het bijbrengen van elementaire kennis, noodig voor de latere beoefening van handwerk in 't algemeen (ambacht, vak, huisvlijt, nijverheid of kunstnijverheid).

,,Tous tournent le dos au travail manuel", schrijft de heer Victor de Vogel (in zijn werk: ,,L'école primaire supérieure technique"), die daarvan de organisatie van het onderwijs de schuld geeft. ,,Ils recherent l'emploi, la function, la place.

Bien des philosophes, des sociologues, des économistes avaient clamé contre le mépris des mains calleuses l'éxode des plébéins vers la bureaucratie. On a préparé de la sorte d'excellents commis, pas un seul ouvrier. Non seulement on n'a pas porté remède au mal, mais on l'a aggrave dans des proportions considérables."

Ongeveer hetzelfde valt voor Nederlandsch-Indië te constateeren. Onder de tegenwoordige omstandigheden drijft ook het lager Inlandsch onderwijs aldaar, hoe goed het ook moge wezen, nog te veel naar de richting van de administratieve betrekking.

Noodzakelijk is het, aan den nog jongen Inlander, die de lagere school bezoekt, de allereerste voorbereiding voor het handwerk te geven, de ,,culture manuelle', welke bij hem den lust, de ambitie voor het handwerk in algemeenen zin doet ontstaan en dus het groote, bijna algemeene streven naar het verkrijgen van een administratieve betrekking belangrijk zou doen verminderen.

De vorming van die ambitie en van aanleg en handenvaardigheid tevens behoort reeds vroegtijdig plaats te hebben en wel op de lagere school, echter niet *tijdens*, maar *buiten* de gewone schooluren, dus bijv. dagelijks van 2—4 uur 's middags en naar het voorbeeld van de Jugendkunstkursus te Weenen, de Knabenzeichenschule, verbonden aan de kunstnijverheidschool te Crefeld, de ,,écoles primaires supérieures techniques in Frankrijk en België en de ,,centres of manuel instruction" in Engeland.

Zij zou kunnen geschieden in een eenvoudigen cursus voor de elementaire kennis van algemeenen handenarbeid, welke cursus zou kunnen worden overgelaten aan het particuliere initiatief van Inlandsche onderwijzers, voor wie een normaalcursus aan de betrekkelijke opleidingscholen zou moeten worden ingesteld, om hen geschikt te maken, ook in die elementaire kennis van handenarbeid les te geven.

Om de uitgaven van dezen algemeen in te voeren maatregel niet te hoog te maken, zou te bepalen zijn, dat slechts een toelage op het traktement gegeven wordt aan diegenen onder de Inlandsche onderwijzers, die op eigen initiatief en met medewerking van de bevolking een zoodanigen cursus aan hun school weten te verbinden. De schoollokalen zouden hun daarvoor gratis in gebruik moeten worden gegeven, terwijl de uitgaven voor eerste inrichting van den cursus, van Regeeringswege betaald zouden moeten worden.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Voor Soerabaja vragen gewichtige plannen voor omlegging der spoorweglijnen een beslissing. De *Gemeenteraad van Soerabaja* en de *S.S.* zijn met elkaar in botsing gekomen over de vraag, welke plannen de beste zijn. Waar het hier een werk betreft van meer dan 10 millioen, en waarbij de belangen van den handel en het verkeer ten nauwste betrokken zijn, verdient de zaak ook in ruimer kring aandacht.

De groote grief, tegen de *S. S.* geopperd, is dat er bij het opmaken der plannen niet voldoende rekening gehouden is met de ,,meeningen van de directe belanghebbenden", waartoe verschillende wegen open stonden, aldus de schrijver van een ingezonden stuk in het *Soer. Handelsblad.*

,,Wel werden door dien dienst alle kwesties gron- ,,dig bestudeerd en nauwkeurig overwogen, doch zal ,,daarbij". — aldus de inzender van het stuk, — ,,als gevolg van den centraliseerenden geest en de ,,autocratische leiding van den S. S. dienst niet veel ,,plaats zijn geweest voor van die leiding afwijkende ,,meeningen.

,,Eén uitzondering op den boven geschetsten regel ,,is echter aan te halen."

Bedoelde uitzondering, waarover aanstonds meer, vormt de voorgeschiedenis van de tegenwoordige plannen.

Door de heeren Kraus en de Jongh was een plan ontworpen, dat in het kort hierop neerkomt, ,,dat ,,een groot emplacement Kalimas, waarheen alle te ,,Soerabaja aankomende treinen ongestoord kunnen ,,doorloopen, door een verhoogde brug over de Kali- ,,mas (ca. 7.5 M.) met den oostelijken oever wordt ,,verbonden, ongeveer bij het emplacement Prins ,,Hendrik, met doorgaande verbinding met Goebeng. ,,De stadsverbinding wordt hierbij vrijwel geaban- ,,doneerd, hoewel dit plan wel plaats biedt voor het ,,behoud van het station *Kotta.*"

In de maand Mei 1912 zond de wd. chef van Exploitatie der S. S.-O. L. met de aanteekening ,,*spoed*" ,,achtereenvolgens aan de Handelsvereeni- ,,ging, de Kamer van Koophandel en Nijverheid en ,,den Gemeenteraad van Soerabaja ,, ,,eenige op- .. ,,merkingen over den bouw van een brug over de .. ,,Kalimas, zooals deze is aangegeven in het haven- ,, ,,ontwerp der heeren Kraus en de Jongh" " met ,,verzoek daaromtrent de meeningen dier lichamen ,,te hooren.

,,In die ,, ,,*opmerking*" " werd aangetoond, dat ,,een brug over de Kalimas uit den booze en heele- ,,maal niet noodig was, indien slechts de verbinding ,,*Goebeng-Kalimas* omhoog werd gebracht met via- ,,ducten over *Pasar Besar* en *Boengoeran*, en werd ,,verdubbeld."

De Handelsvereeniging antwoordde, ,,dat ze zich ,,geheel kon vereenigen hiermede. De Kamer van ,,Koophandel koos den gulden middenweg en achtte ,,een onderzoek noodig, of de brug werkelijk niet uit- ,,voerbaar was, daarbij voegende, dat bij een keuze ,,tusschen genoemde oplossingen haar het verhoogen ,,en verdubbelen van de lijn *Goeberg-Kalimas* het ,,meest urgent voorkwam."

Met deze adviezen, den Gemeenteraad van Soerabaja aangeboden, met de opmerking, dat het onderzoek door de Kamer van Koophandel gewenscht aangaande den bouw der brug zoo lang zou duren, dat daardoor het meest belangrijke werk, n.l. de bouw der viaducten op den achtergrond zou worden geschoven, verklaarde de Raad zich te kunnen vereenigen, doch ook een viaduct te *Passer Toeri* noodig te achten.

Dit geschiedde in 1912 met *spoed*, opdat op de begrooting voor 1913 de noodige gelden konden worden aangevraagd. In het laatst van 1915 — wel wat laat dus — openbaarde zich in den *Soer. Gemeenteraad* ontstemming ,,over het onkundig laten van dat lichaam met de door de S. S. ontworpen en in begin van uitvoering zijnde plannen van spoorwegombouw."

Toen na eenig geharrewar, door den *Hoofdinspecteur S. S.* te Soerabaja met de technische en uitbreidingscommissie uit den Gemeenteraad een samenkomst plaats had — 28 April van dit jaar — kwam de Gemeente met een nieuw plan, dat voornamelijk hierop neerkomt, dat het geen verbinding door de stad voorstelt, doch het verdeelemplacement kiest tusschen Wonokromo en Sepandjang, ,,van waaruit ,,met wijde bogen ten Oosten en Westen om de stad ,,heen, verbinding wordt verkregen via het Oost- ,,waarts verplaatste station *Goebeng* met *Prins Hen-* ,,*drik* (en Pekoelen) en via een nieuw Centraalsta- ,,tion bij *Passer Toeri* gelegen, met het emplacement ,,*Kalimas;* het station zou hierbij vervallen, terwijl ,,een verbinding *Kalimas-Prins Hendrik*, voor bizon- ,,de gevallen te gebruiken, over een brug over de ,,Kalimas à niveau is gedacht."

,,In groote lijnen komt het *S.S.-plan* hierop neer, ,,dat een groot rangeer- en verdeel-emplacement is ,,geprojecteerd bij *Plosso Gedeh;* van het bestaande ,,station *Goebeng* uit, gaan twee sporen naar het sta- ,,tion *Kotta*, terwijl van *Plasso Gedeh* uit door mid-

,,del van de bestaande verbinding door de stad", welke verhoogd en verdubbeld wordt, het belangrijk uit te breiden emplacement *Kalimas* is te bereiken.

De Hoofdinspecteur kantte zich tegen het Gemeenteplan op grond, dat de Gemeenteraad zich in 1912 voor den viaductenbouw en de verdubbeling van de lijn *Goebeng-Kalimas* had uitgesproken en de kwestie van de overbrugging der *Kalimas* vrijwel aan den S. S.-dienst had overgelaten.

De Gemeenteraad echter heeft in 1912 principiëel instemming betuigd met een onderdeel van de thans aanhangige plannen, omdat de daarin voorgestelde verkeersverbetering toejuiching verdiende; omtrent de brug over de Kalimas werden van de S. S. geen verdere inlichtingen ontvangen.

,,Dat de Gemeenteraad na kennisname van de volledige plannen van de S. S. nog niet eens van de overwegingen, waarop een vroeger behandeld onderwerp, de brug, verviel — zich voorbehoudt een oplossing te zoeken in andere richting, is alleszins te billijken", aldus de inzender. Hij wijst er echter op, dat, waar de Handelsvereeniging en de K. v. K. zich nu partij zullen moeten stellen door een van beide plannen te kiezen, er tot nu toe verzuimd is aan te toonen, dat het eerste plan, dat van de havenontwerpers Kraus-de Jongh, niet is uit te voeren of in onderdeelen onoverkomelijke moeilijkheden oplevert. En dat nog wel, terwijl dit plan, opgemaakt door mannen van wereldreputatie, de groote verdienste heeft belangrijk goedkooper te zijn dan de andere plannen.

De inzender, die een nadere bestudeering zou wenschen door een commissie, door de Regeering benoemd, die gehouden zal zijn alle ,,belanghebbenden bij haven- en havensporen-exploitatie te hooren", schrijft verder:

,,Indien bij dezen stand van zaken tot uitvoering van een der plannen zou worden overgegaan, komt dit ons onverantwoordelijk voor. Het algemeen belang eischt, dat het beste wordt gekozen: iedere vergissing hierbij is kostbaar en als zoodanig van meer belang dan eenige vertraging in de uitvoering der werken, welke alleen de moeilijkheden voor het stadsverkeer wat langer zal doen bestaan."

In een noot van den Hoofdredacteur onder het ingezonden stuk wijst deze er op, ,,dat het eigenlijk verwondering wekt, dat de S. S. niet reeds vroeger de benoeming van een dergelijke kommissie heeft uitgelokt."

Hij wijst er verder op, dat het plan Kraus-de Jongh het goederenvervoer *niet door de stad* laat geschieden, en dat het gunstig gelegen station *Soerabaja-Kotta* behouden zou blijven, wat met het Gemeenteplan niet het geval is.

Hij meent, dat er tusschen het S. S.-plan en het Gemeenteplan een oplossing moet te vinden wezen en vermoedt, dat die oplossing wel eens het plan Kraus-de Jongh zou kunnen blijken te zijn, zoodat hij, evenals de inzender van het stuk, aandringt op de benoeming van een commissie van belanghebbenden en deskundigen en hij spreekt er zijn verwondering over uit, dat de S. S. niet reeds de benoeming van een dergelijke commissie uitgelokt heeft, terwijl hij opmerkt, dat het in deze zaak opvalt, dat zoo groote uitgaven, als waarom het hier gaat, eigenlijk aan de beslissing van één man schijnen overgelaten te worden.

De laatste berichten uit Indië meldden reeds — zie het vorig nummer van dit blad — dat door de Handelsvereeniging te Soerabaja aangedrongen is op het instellen van een commissie.

Uit de O. I. Mail.

Aardbeving in den Oosthoek.

De Ind. bladen van 11 en 12 Sept. j.l. vermelden, dat te Semarang een hevige aardschok werd gevoeld die zich heeft voortgeplant tot Soerabaja, waar de aardbeving werd gevoeld. Verwoestingen zijn aangericht o.m. te Kertosono.

Volgens de *Loc.* het ergst te Kesoegihan, waar vijf tot zes honderd Inlandsche woningen zijn ingestort. Er is veel materieele schade. Men spreekt in totaal van tonnen.

Te Maos zijn drie personen door vallende steenen gewond. De bewoners van steenen huizen verblijven dag en nacht in haastig gemaakte barakken of spoorweg-wagens.

Te Toeloengagoeng is een chineesche woning ingestort. De woning van den assistent-resident Eyken is zoodanig gescheurd, dat instorten elk oogenblik werd verwacht.

Te Blitar zijn opleiding- en normaalschool ernstig beschadigd. Verschillende ondernemingen op Kloet hebben veel schade aan goedangs en huizen.

Het ,,Smeroe-fonds" bood hulp aan.

Djambi.

De laatste officieele telegrammen uit Ned. Ind. melden gelukkig, dat in Djambi thans alles rustig is. De *Javabode* van begin Sept. j. l. schrijft:

,,Het is thans zeker, dat Saroelangoen is afgeloopen en wel door circa 1000 man, die in een zelfde uniform van eigen kleeding waren gekleed. Vrouwen en kinderen werden gespaard en naar men zegt, ook de Chineezen.

Men heeft hoop, dat Moeara Bangko nog steeds veilig is. De divisie-kommandant van de gewapende politie van de Westkust is er, dwars over de bergen, met een viertal brigades heengetrokken en zal, als alles goed gegaan is, er waarschijnlijk al zijn.

De controleurswoning te Moerara Tambesi, waar de opstandelingen zich verschanst hadden, is door de macht onder den resident genomen. De opstandelingen lieten 50 dooden achter."

Elders schrijft hetzelfde blad tot besluit zijner beschouwingen hierover:

,,De Inlandsche bevolking heeft vaak grieven, welke zij voor het eerst tot uiting brengt door verzet en opstand.

Men heeft daarom niet alleen dat verzet te smoren, aan den opstand een einde te maken, men moet ook de grieven pogen te vinden, die tot een dergelijk optreden van de bevolking aanleiding hebben gegeven."

Naar het blad verneemt, komt de controleur *A. R. Boele* uit Atjeh in plaats van den vermoorden controleur T. Walter in het Djambische.

De Zeevaartschool te Makasser.

De *Makass crt.* meldt, dat eerstdaags naar Menado een commissie van zee-officieren vertrekt voor werving van schepelingen voor de Zeevaartschool.

Het Gouverneur-Swart-fonds.

In Atjeh constitueerde zich eenigen tijd geleden een comité, dat zich ten doel stelde, gouv. Swart bij diens heengaan, dat destijds nabij scheen, een huldeblijk aan te bieden, zoo schrijft de *Deli Crt.* De gouv. had evenwel bezwaren tegen een hem persoonlijk te schenken aandenken, zoodat het denkbeeld gevormd werd, de voor het huldeblijk in te komen giften te bestemmen voor een studiefonds, waaruit in voorkomende gevallen geldelijke steun ware te verleenen aan vooruitstrevende Atjehsche jongelieden, die zich ter hoofdplaats of elders voor een betrekking in gouvernementsdienst wenschen te bekwamen. Aan dit fonds zou de naam ,,Gouverneur Swart-fonds" gegeven worden.

Het lag aanvankelijk in de bedoeling, dat het comité slechts zou arbeiden binnen het gewest Atjeh, althans voorloopig. Echter is een aanbod van de deelnemers aan den auto-tocht naar Kota Radja, om ook deel te nemen in dit fonds, dankbaar aanvaard. Dezen meenen hierdoor uitdrukking te kunnen geven aan hun waardeering voor de zoo hartelijke ontvangst daar, zoowel van autoriteiten als van particulieren. Een inteekenlijst circuleert onder hen.

Sneltelegrafie.

De *Loc.* meldt, dat de proeven met sneltelegraphie totaal mislukt zijn. Semarang zal nu van deze verbinding uitgeschakeld worden, er komt een sneltelegrafische verbinding tusschen Batavia en Soerabaja per zeekabel tot stand.

Een nieuwe courant.

26 Augustus heeft te Semarang eene vergadering voor de oprichting van een nieuwe courant plaats gehad. 85 mille is bij elkaar, de resteerende 15 mille is verzekerd. Als president-commissaris treedt mr. Hartman op.

„Indië Weerbaar!"

Nu Indië zich weerbaar gaat maken, vrijwillig een uit Inlanders samengestelde militaire macht in 't leven gaat roepen, komt bij allen, die met de geschiedenis der ,,Oostindiaensche Maatschappije" eenigszins bekend zijn de herinnering boven aan de ,,orang mardika" ofte wel Mardijkers, waarvan de oude Indische publicaties vaak met waardeering gewagen.

Mardijkers, zoo vertelt ons de landsarchivaris te Batavia, dr. F. de Haan, in een hier te lande nagenoeg geheel onbekend, door overste Hooyer alleraardigst verlucht boekje ,,*De Portugeesche Buitenkerk*" (Batavia 1898), Mardijkers waren ,,swarten borgeren", als ,,vrije swarten" onder de burgerij opgenomen, krijgsgevangenen, slaven der compagnie, die na eerst voor kost en kleeding te hebben gewerkt, bij goed gedrag ook traktement verwierven en daarmede de middelen om zich vrij te koopen; ook door bijzondere personen vrijgelatenen. Onder die ,,swarten" kwamen ook gelen, namelijk Chineezen, voor. Tijdens het beleg van Batavia (1628) konden uit deze vrije lieden reeds twee compagnieën voetvolk gevormd worden, doch hun aantal nam vooral toe, nadat Malakka en de Portugeesche koloniën ,,om de West van Indië" in Nederlandsche handen waren gekomen. Ook in de Minahassa en de Molukken kende men de Mardijkers. Te Amboina is een kampong Mardika en Stavorius, die in 1775 het kasteel Victoria aldaar bezocht, passeerde ,,door een ranket van inlandsche burgers of Mardijkers, die voor de poort van het kasteel geschaard stonden."

Zij, die officieren bij de Mardijker schutterij wilden worden, moesten ,,matelyck" Nederlandsch kunnen spreken, en dat waren er niet velen, want de lingua franca toen ter dage, het medium van verkeer tusschen Europeanen en Aziaat, was het basterd Portugeesch. Ook Europeanen bezondigden zich in het huiselijk verkeer vaak aan het spreken van die brabbeltaal, waarvan o.a. ook Engelsche officieren, die ruim honderd jaar geleden onder Lord

Minto Java veroverden, in hun geschriften met weinig waardeering gewag maakten. In 1713, zegt Dr. de Haan, was het Nederlandsch bij de Portugeesche gemeente te Batavia zoo onbekend, dat van de honderd maar drie het verstonden.

De Inlandsche Christenen waren onder de Bataviasche Mardijkers sterk vertegenwoordigd. De Regeering en de Kerk deden alles om de uitbreiding van het Hervormde Christendom te bevorderen. De eerste schonk o.a. een geldelijke belooning aan ieder „Indiaens persoon”, die zich liet doopen, en kende aan Inlandsche Christenen het voorrecht toe, niet wegens schuld te mogen worden verkocht en in de ketting geklonken en de steun, die de Diaconie gaf aan hen die door ouderdom of andersinds onbekwaam tot den arbeid waren, was mede een krachtige drijfveer ter bekeering. De kerk had zich o.m. ook beijverd te bewerken, dat deze Christenen zich „oock uytterlyck in hare habyten confirmeerden naer de maniere der Nederlanders”; wil men weten met wat gevolg — welnu, in 1705 werd van hen gezegd: „met een bespottelyke Portugeesche verwaantheyd gaan sy quansuys als wy op zijn Europeaens gekleet, doch meest zonder hembt, kousen off schoenen; met een kale doorlugtige rok daar gemeenlijk de flenters byhangen, en haar pikswart troni en poten zo aardig op afsteeken en pareeren als een quaksalvers aap, die met zijn beste pakje opgeschikt is.”

Als de lezer nu vraagt „van welken compagnie's schipper, van wat voor soldenier of kaaiwerker is die beoordeeling?” — dan antwoordt Dr. de Haan: van Cornelis Chasteleyn, Raad van Indië, stichter der nog bestaande gemeente van Inlandsche Christenen te Depok, halfweg Buitenzorg-Batavia.

De Bataviasche Mardijkers hebben in alle oorlogen der Edele Compagnie, zoo in den Archipel als daar buiten wakker gevochten en daardoor den voorrang gerechtvaardigd, die hun boven andere Inlanders geschonken werd.

Ofschoon het cijfer der Mardijksche bevolking in de laatste helft der 18de eeuw te Batavia niet belangrijk daalde, werd het aantal hunner compagniën steeds minder; van zes kromp het tot vier, van vier tot twee, van twee tot één en deze laatste verdween ten slotte evenzeer, men ontdook zooveel mogelijk de verplichtingen, die vroeger als eervol werden aangezien.

De nakomelingen der Bataviasche Mardijkers wonen te Toegoe, residentie Batavia en zijn meerendeels Christenen.

Met de compagnie, lezen wij, werd de Mardijker gemeente grooter en grooter, met haar zonk zij dieper en dieper, en samen gingen zij onder.

Over de Mardijkers is hiermede niet 't laatste woord gezegd. Op pagina 50 van het hierboven besproken boekje deelt Dr. de Haan mede, dat 't zijn plan is over de Mardijkers een afzonderlijk opstel te schrijven.

D. A. H.

Suriname.

Willem Lodewijk Loth. †

Toen het telegraphisch bericht van het overlijden van den heer *W. L. Loth* te Paramaribo tot onze kennis kwam, zeiden wij in ons nummer van 19 October, dat wij ons voorstelden terug te komen op den levensloop van dezen merkwaardigen Surinamer.

Loth werd in 1844 te Paramaribo geboren. In 1862 werd hij geadmitteerd als landmeter, daarna benoemd tot opzichter bij het Bouwdepartement. In 1875 volgde zijne benoeming tot gouvernementslandmeter, welk ambt toen werd ingesteld.

Het jaar te voren had hij deel uitgemaakt van de door Gouverneur *van Sypesteyn* benoemde commissie, die, onder leiding van den gouvernements-secretaris, *Mr. P. Alma*, onderzoek moest doen naar het voorkomen van goud in het Marowijne-gebied. Ter bevordering van de goud-industrie liet *van Sypesteyn* in het binnenland tracé's kappen. Het eerste dergelijke boschpad zou van Brokopondo, de eerste stroomversnelling in de Boven-Suriname, loopen naar de Pedroesoengoevallen in de Marowijne. De met dit werk belaste luitenant der infanterie, *S. de la Parra*, werd ziek en *Loth* werd aangewezen om het aangevangen werk voort te zetten. Het gelukte hem de Marowijne te bereiken en door de voltooiing van den verbindingsweg een krachtigen stoot aan de goud-industrie te geven.

Een jaar later was hij weer in het binnenland, nu om een tracé te kappen van Brokopondo naar de Kleine-Saramacca. In 1878 kapte hij een tracé van de Tempati — een zijtak van de Commewijne-rivier naar de Suriname. Het daarop volgende jaar was hij weer aan het kappen tusschen de Saramacca- en de Suriname-rivier.

Van deze tochten vindt men uitvoerige rapporten in de Koloniale Verslagen en in het Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap (III, 159—166, III, 332—335, IV, 250—255 en V, 10—16.)

Laat ons hier mededeelen, dat deze ervaren woudlooper een kunstzinnig man was; in zijn jonge jaren was hij een ijverig werkend lid van het tooneelgezelschap Thalia te Paramaribo en wij herinneren ons, dat hij ook een der werkende leden was van het muziekgezelschap Sempre Crescendo, waar zijn vioolspel zeer werd gewaardeerd.

In 1885 vergezelde hij *Prof. H. Martin* op diens onderzoekingsreis in het stroomgebied van de Suriname-rivier (zie „*Westindische Skizzen*”. *Reise-Erinnerungen von K. Martin*. Leiden 1887).

In 1886 en 1887 zien wij hem in de kuststreek bezig aan een onderzoek tusschen Coronie en de Coppename-rivier en tusschen Coronie en de Nickerierivier, zware opdrachten, zooals ieder zal beseffen, die deze moerassige streken kent en weet hoe afschuwelijk de muskietenplaag er zijn kan.

In 1888 kapte hij — in verband met een aan hem en aan *Mr. H. Benjamins* verleende concessie tot aanleg van een tramweg van Paramaribo naar Saramacca — een weg van Paramaribo naar de in de Saramacca uitmondende Oranjekreek.

Een tocht, waarover *Loth* met genoegen sprak, werd door hem in 1892 ondernomen, nadat het Lawageschil in ons voordeel was beslist. Hij had toen in opdracht tracés te kappen van de Lawa naar de Tapanahoni — de bronrivieren van de Marowijne — en van de Tapanahoni naar de Sarakreek, die in de Suriname-rivier uitmondt. Op dezen tocht ontdekte *Loth*, dat de Gonini-rivier uit twee takken ontstaat, waaraan hij den naam gaf van Wilhelmina- en Emma-rivieren. (Zie over dezen tocht het bovengenoemde tijdschrift 1893, 2e serie, deel X, blz. 73—87).

De resultaten van deze tochten verwerkte hij in zijne in 1899 uitgegeven kaart van Suriname op een schaal van 1: 500.000. Bij de samenstelling van de Overzichtskaart van Suriname, in 1915 door het Departement van Koloniën uitgegeven, is o.a. ook van deze kaart gebruik gemaakt. Van zijne hand was in 1889 reeds verschenen een Kaart van Guiana, Engelsch, Nederlandsch en Fransch op een schaal van 1: 1.000.000, met plans van de drie hoofdsteden.

Na een langen en werkzamen diensttijd kwam hij in 1898 met verlof in Nederland. Hier nam hij deel aan de beraadslagingen, die aan de „*Suriname-expedities*” voorafgingen (zie blz. 2 van het voorwoord bij het „*Verslag der Coppename-expeditie*”, door L. A. Bakhuis, Leiden 1902) en maakte hij zich verdienstelijk door zijn medewerking aan de voorbereiding van de Nederlandsche West-Indische Tentoonstelling in 1899 in het Koloniaal Museum te Haarlem gehouden. Hij hield daar een lezing over Suriname en schreef voor den catalogus der tentoonstelling de „*Algemeene Inleiding*”. Van zijne hand verscheen in „*Eigen Haard*” van 12 en 24 Juni 1899 een artikel, getiteld „*Iets over de goudindustrie in Suriname*”.

In Suriname teruggekeerd, nam hij in 1901 deel aan de Coppename-expeditie onder leiding van Bakhuis, welke expeditie hij in Suriname krachtig had helpen voorbereiden, zooals hij ook bij de volgende expeditiën heeft gedaan.

In 1903 vergezelde hij den Delftschen hoogleeraar *Prof. C. J. van Loon* op diens reis naar het Lawagebied en kort daarna den heer *A. H. Berkhout* naar de Boven-Commewijne. Voor zoover ons bekend was de reis met *Prof. van Loon* zijn laatste tocht naar de binnenlanden.

Uit deze dorre opsomming blijkt, dat *Loth* als geen ander heeft bijgedragen tot de kennis van de Surinaamsche binnenlanden. Hoe sterk zijn gestel ook was, de vermoeienissen en ontberingen op deze reizen zijn niet zonder invloed op zijne gezondheid geweest. In de laatste jaren van zijn leven heeft hij veel gesukkeld en er onder geleden dat zijn werkkracht achteruitging. In zijne brieven aan ons klaagde hij daar dikwijls over. Trots zijn lijden vond hij nog kracht en lust om mede te werken aan de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*”, waarin wij zijn naam onder de medewerkers vinden.

Voor de schutterij te Paramaribo had hij groote voorliefde; hij werd haar commandant en vervulde deze functie vele jaren.

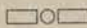
Jaren lang is hij ook lid geweest van de Commissie van Onderwijs te Paramaribo en in vele andere commissiën heeft hij de belangen van land en volk behartigd.

In 1912 nam hij ontslag uit den dienst. De regeering heeft zijne vele verdiensten erkend door zijne benoeming tot officier in de Oranje-Nassau orde en tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw.

Vrijdag 29 September overleed hij zacht en kalm in den ouderdom van 72 jaar. Met Loth is een verdienstelijk man van ons weggenomen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het Nationaal Congres. De *Kaoem Moeda* geeft hiervan een verslag. In verband met de in het vorige weekoverzicht vermelde bijzonderheden, werd het

vreemd gevonden, dat de eere-voorzitter, *Hadji Semanhoedi*, daaraan deelnam. Tachtig locale S. I.-vereenigingen hadden afgevaardigden gezonden, die 368374 leden vertegenwoordigden, vanaf Kotaradja tot Samarinda, Donggolo en Djembrana. Naar aanleiding van het voorstel tot oprichting van een Mohamedaansche kweekschool voor godsdienstleeraren en de daarop gevolgde besprekingen, werd in herinnering gebracht, dat vroeger in de Preanger veel meer aan het Godsdienstonderwijs werd gedaan dan nu. Vroeger gingen de kinderen van de Inl. ambtenaren eerst naar een *pesantren*, daarna naar een gewone school. Vroeger was er een groote trek naar de groote pesantrens in midden-Java. Toen het later zooveel gemakkelijker ging om de reis naar Mekka te maken, ging men ter bedevaart.

Een der sprekers gaf uit eigen ervaring een zeer prijzenswaardige beschrijving van het toenmalige leven in een Soendasche *pesantren*. Thans heeft de jeugd voor de *presantrens* geen tijd meer. Reeds vroeg gaat zij naar de scholen om zoo spoedig mogelijk klaar te zijn, en om aan de behoefte van iets hoogers te voldoen, leest men Westersche boeken over theosophie, spiritisme, enz.

Waar de aandacht valt op allerlei onrecht en ongerechtigheid, vraagt men onwillekeurig naar *bewijzen* van Gods rechtvaardigheid en liefde. Alle geloof wordt omver geworpen, dat niet op wiskunstig bewijs gegrond is. Het onderwijs in de pesantrens is nu eenmaal gebrekkig en zal wel gebrekkig blijven, zoo lang in den bestaanden toestand geen verandering wordt gebracht. De leerlingen komen daardoor op dwaalwegen. Uit luiheid blijven zij in deze bedehuizen hangen. Ongetwijfeld moeten land en volk hierdoor geestelijk en economisch achteruit gaan.

Met het oog hierop werd voorgesteld, dat de S. I. in elke kampong met veel leden een bedehuis zou oprichten met één of twee beheerders, mede bestemd voor godsdienstige lezingen en waarin ook niet-leden kunnen worden toegelaten. Voorts werd de aandacht er op gevestigd, dat men zich meer aan de ziekenverpleging moest gelegen laten. Geschikte menschen moesten in verplegingsscholen opgeleid worden.

Daarna werden eenige voorstellen van verschillende locale S. I. aangenomen, zooals: *a. Tebing Tinggi:* De Regeering te verzoeken de heerendiensten zoo spoedig mogelijk af te schaffen, daar de ingezetenen toch niet langer als slaven behandeld mogen worden. *b. Sitoe Bondo.* Id. de keur betreffende de bewakingsdiensten van de bevolking bij rietbranden. *c. Semarang.* Id. om officieel te bepalen, dat de Inl. ambtenaren op Mohamedaansche feestdagen vrijaf zullen hebben, desverlangd ook des Vrijdags van half twaalf tot half twee. Zelfs vroegen sommigen om een en ander ook verplichtend te stellen voor particuliere werkgevers. Maar hierop werd niet ingegaan, omdat de Inlanders zelf niet veel om dezen dag geven, gelet op de vele *toko*'s en *waroengs*, die op dezen dag geopend blijven. *d. Sitoebondo en Soerabaja*, om de instelling van een dessaraad, waarvan de leden door de dessabewoners zelf te kiezen, en waarvan als voorzitter het dessahoofd zou fungeeren, opdat deze niet zelf alle zaken zou regelen. Hij zou bezoldigd worden uit de dessakas en niet meer uit de collecteloonen. Alle politiegezag zou hem verder ontnomen worden. De voorwaarde werd tevens gesteld, dat de *S. I.*- bemoeienis zou hebben bij de samenstelling van den dessaraad. *e. Semarang.* Om de S. I.-besturen toegang te verleenen tot de bureaux van de Gouvernements wervingscommissarissen, en toe te staan, dat zij zelf dienaangaande onderzoekingen doen. Aan de contractanten moest met hunne familie vrij verkeer worden verleend, terwijl de koeliedepots niet hermetisch gesloten mochten worden. (De afgevaardigde van Soerabaja had voorgesteld: opwekking van „energie" om tot daadwerkelijk verzet tegen de in deze uitgeoefende onderdrukking te komen).

Ook was er nog een voorstel om de Regeering te verzoeken in N.-I. te doen overkomen een *Sjeich-Oel-Islam*. De voorzitter was van oordeel, dat de Regeering hiertegen wel geen bezwaar zou hebben. Een andere leider meende, dat zoo'n persoon, als onbekend met de nooden der bevolking, hier niet op zijn plaats zou wezen. Hij vond het beter een Indiër te nemen, die gestudeerd had aan een Mohamedaansche universiteit en daarbij zijn blik had verruimd door het reizen in andere Mohamedaansche landen.

Aangenomen werd het voorstel van den Voorzitter om de Regeering te verzoeken, spoedig een wijziging te brengen in art. 111 van het Reg. Reglement en wel overeenkomstig art. 19 der Grondwet.

Een hoofdbestuurslid hield een voordracht, waarin betoogd werd, dat de jongste ongeregeldheden ter Westkust van Sumatra veroorzaakt werden door het optreden der ambtenaren bij de inning der belastingen. Daarna werd een voorstel aangenomen, om de Regeering te verzoeken daarheen een Regeerings-Commissaris te zenden, om deze aangelegenheid te onderzoeken.

Ook werd een motie aangenomen om te verzoeken, het thans nog beneden peil staande dessa-onderwijs te verbeteren door het geven van ambachts-, landbouw- en handelsonderwijs. De jeugd wordt thans vervreemd van de dessa en den landbouw en gemaakt tot dwalende Jong-Inlanders.

Afgewezen werd, ondanks het gunstige praeadvies van den voorzitter, het voorstel van Wlingi (Blitar): de Regeering te verzoeken aan de plaatselijke S. I.-besturen te vergunnen de maandelijksche afdeelings- en districts-bijeenkomsten der bestuursambtenaren bij te wonen.

Mede werd afgewezen — en wel om „hooge politieke" redenen — een voorstel van Medan om den Sultan alle rechten op den grond te ontnemen en deze onder de bevolking te verdeelen.

Koetoardjo stelde voor, om, in navolging van andere godsdiensten, gratis, op groote schaal Mohamedaansche geschriften te verspreiden, de ziekenverpleging ter hand te nemen en arme geloofsgenooten aan betrekkingen te helpen. Hierop werd niet ingegaan, mede van wege de hooge kosten, welke aan de uitvoering daarvan verbonden zouden zijn.

Besloten werd om maar voorloopig geld aan te vragen voor een Mohamedaansche kweekschool en dit voorstel aan te houden, totdat deze tot stand zou zijn gekomen, evenals een in verband met den verlangden *Sjeich Oel-Islam* in te stellen Raad van Schriftgeleerden.

De Voorzitter gaf ten slotte de gebruikelijke toespraken aan het adres der Regeering, van de pers en genoodigden, waarbij wederom getuigenis werd afgelegd van de onwankelbare liefde en trouw der S. I. jegens het N.-I. Gouvernement, en waarna Dr. Hazeu, de adviseur voor Inl. zaken, eenige woorden sprak om dank te zeggen voor hetgeen hij had gehoord en hulde te brengen aan de S. I., die thans onder de leiding stond van verstandige en ontwikkelde menschen. In 't bijzonder prees hij den Voorzitter, die met vaste hand het roer bestuurde. Hij beloofde al zijn best te doen om mede te werken tot het wegnemen der geuite grieven. De S. I. kan er vast op aan — zoo eindigde hij — dat de Regeering te allen tijde en van ganscher harte het streven van deze vereeniging steunen zal, mits zij op den rechten weg blijve, zooals tot dusverre.

De Opstand in Djambi. Deze schijnt een eigenaardig licht geworpen te hebben op de gestie van de S. I. aldaar. Er zijn personen en bladen, die aan deze vereeniging de schuld er aan geven. Anderen beweren, dat de S. A. *(Sarekat Abang)*, er achter zat. Weer anderen zeggen, dat de S. A. en S. I. eigenlijk één zijn. De zoo gesmade *Raden Goenawan* geeft nu in het *Bat. Nieuwsblad* een uiteenzetting van de S. I.-historie in Djambi, die z. i. aan de menschen „van het krachtpatsersregimé" natuurlijk niet welkom zal zijn: Een *Sarekat Abang* bestond er al vóór de regeering Djambi tot rechtstreeks bestuurd gebied maakte. Het was toen een organisatie, welke werd benut door de *panglima's*, *pahlawans* en vorstenfamilies. Deze vereeniging is door den Djambikrijg als 't ware uitgedoofd; later evenwel kwam van de Oeloean Palembang iemand, die bekend stond onder den naam van *Hadji Gok*, afkomstig van Tandjong Radja, en met hem een Inlander uit de afdeeling Lahat, die de vereeniging weer wat leven inbliezen. Toen werd door de Inl. ambtenaren de S. I. bekend gemaakt en plaatselijke S. I. s opgericht, welke evenwel door de bevolking, die over 't algemeen niet veel vertrouwen heeft in die bestuursambtenaren — bijna algemeen niet uit Djambi afkomstig — niet best vertrouwd en „S. I.kompenie" werd genoemd. Daarom werd aan Goenawan, die toen in Palembang was, gevraagd naar Djambi te komen, om uiteen te zetten, dat het de echte S. I. was, die men wenschte in te voeren, een vereeniging, die uit den aard der zaak op Sumatra meer een economisch karakter draagt en geen politiek of godsdienstig. Hij deed zulks en reisde door Djambi in de maand Februari. De S. A. evenwel bleef bestaan, als een politieke vereeniging en deed hier en daar zelfs de S. I. concurrentie aan, maar vooral werd door hare leiders getracht voordeel te slaan voor die vereeniging uit de S. I. Zoo werd den S. I.-leden wijs gemaakt, dat ze nu meteen S. A.-leden moesten worden, enz. Wanneer men nu nagaat, dat het gros der Djambiërs nog zonder eenige ontwikkeling is en het voor handige leiders heel weinig moeite kost de menschen op een dwaalspoor te brengen, dan is het voor een ieder duidelijk, dat deze toeleg wel gelukte. Bestuursambtenaren en partikulieren, die van deze details niet weten, of er van wege de lasten liever niet van willen weten, scheren alles over één kam en spreken van de S. I., waarmee een klad wordt geworpen op de Javasche vereeniging, die toch al zooveel moeilijkheden heeft door te maken, in een zoo onontwikkeld en achterlijk land als Ned. Indië helaas nog is. En natuurlijk is dit verwarring brengend en verhindert dit verdoezelen van de feiten, dat men een goed inzicht krijgt in de oorzaken van opstanden en kleinere ongeregeldheden.

De S. I. ter hoofdplaats Djambi werd door tegenwerking teniet gedaan; elders is onvoldoende toezicht geweest om haar van de politieke S. A. vrij te houden. Wanneer dan ook de S. I., in verband met dezen opstand wordt genoemd, is het, omdat de opstandleiders misbruik maakten van de organisatie der S. I. tot vervulling hunner wenschen.

De S. I. staat, als vereeniging, daar geheel buiten, hetgeen zeer juist in de *Oetoesan Hindia*, het orgaan van den Voorzitter der C. S. I., werd uiteengezet. En het is — tegenover het gestook van de *Sumatra Post*, een uitstekende houding geweest,

van dien centralen voorzitter *Tjokroaminoto*, zich verantwoordelijk te verklaren voor alles, wat met zijn goedvinden en met zijn medeweten door de S. I. wordt gedaan. „De verantwoordelijkheid wordt dus niet ontloopen, doch met gerustheid aanvaard; maar men stelle dan ook de leiders niet verantwoordelijk voor moeilijkheden met heel andere oorzaken, gelegen in Buitenbezitting-politiek en wanbeheer. En over Djambi komen nu dingen los!" Alzoo bovengenoemd blad.

In de *Darmo Kondo* vraagt een inzender, of het, in verband met de oprichting van de H. I.-scholen wel aan de behoeften voldoende kan worden geacht, dat op die scholen aan Javaansche kinderen het Javaansch niet in zoo volmaakten zin wordt onderwezen, als zulks het geval is op de specifiek Javaansche onderwijsinrichtingen. Een Javaansch onderwijzer geeft hierop antwoord: „Natuurlijk is dat voldoend, want het Javaansch is voor het Javaansche kind gemakkelijker aan te leeren dan andere talen; later, als het Javaansche kind de Hollandsche taal in voldoende mate heeft leeren schrijven en spreken, is pas de tijd daar, om hem het Javaansch zoo grondig mogelijk bij te brengen, teneinde Hollandsche lectuur in de eigen taal (het Javaansch) over te zetten.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Aanklacht. Volgens de *Tjhoen Tjhioe* zal de Luitenant der Chineezen te Bangil een aanklacht tegen genoemd blad indienen wegens eenige voor hem beleedigende artikelen. De *Tjhoen Tjhioe* teekent er laconiek bij aan, dat de Luitenant beter doet zijn ontslag te nemen, dan naar den officier te loopen.

Japansche Invloed. De *Perniagan* verwijst hiervoor naar het halfjaarlijksch „Economisch Overzicht van N.-I." verschenen als no. 7 in de publicaties van de Afdeeling Nijverheid en Handel, en neemt daaruit 't volgende over: Het is merkwaardig te zien op welke wijze de Japansche industrie zich gedurende den oorlog heeft kunnen ontwikkelen, hoe die industrie kans ziet met hare producten, niet alleen hier in Oost-Azië, maar ook in Australië en andere landen, de plaats van Duitschland en Oostenrijk voor een belangrijk gedeelte in te nemen. Vooral de invoeren uit Japan zijn in N.-I. zeer belangrijk toegenomen, zelfs nog meer dan die uit de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Japansche lucifers worden tegenwoordig in Engeland geïmporteerd. De handel in het Japansche fabrikaat gaat voor een deel buiten de Europeesche importhuizen om, vooral op de Buitenbezittingen, en daarom bestaat er grond om aan te nemen, dat, ook na het sluiten van den vrede, de Europeesche importhandel dikwijls hevige concurrentie zal ondervinden van het nieuwe productie centrum: Japan.

De binnenlanden van Java worden druk bezocht door Japanners, die allerlei prullaria verkoopen...... en druk „zaken-doen" met de Sarekat-Islammers.

Volgens de *Malaya Tribune* liet de Japanner The Jamate, zich als volgt uit over den koop onzer koloniën door Japan: „Ofschoon staatslieden zich moeten „onthouden een onnoodige sensatie te wekken door „het opwerpen van nieuwe politieke voorstellen, zal „de natie toch elk plan, strekkende het welzijn van „het Rijk, met vreugde begroeten. Daarom raden „wij het ministerie Okoema aan, om Nederlandsch „Oost-Indië te *koopen*. Wij hebben tegen de Duitschers in Tsingtau gevochten, omdat wij de basis „van de Duitsche operaties in het Oosten wenschten „weg te nemen. Niet alleen in China, maar overal „in het Verre Oosten moeten wij Duitschland belet„ten vasten voet te krijgen. China beloofde het „vorige jaar aan Japan, dat het geen zijner kust„streken aan vreemdelingen zou afstaan en dus kun„nen wij, wat de naaste toekomst aangaat, dienaan„gaande gerust zijn, maar wij voelen ons niet ge„rust met betrekking tot de Nederlandsche O.-I. „bezittingen. Holland is in Europa een klein land. „Zijn macht is niet te vergelijken met die van „Duitschland. Prins Hendrik, de gemaal van Ko„ningin Wilhelmina, was een lid van de regeerende „familie van Mecklenburg-Schwerin, waardoor de „Duitsche invloed in Holland sterk is. Thans is het „neutraal, maar de mogelijkheid bestaat, dat het „eens een deel zal uitmaken van den Duitschen „statenbond. Als Holland Duitsch wordt, zullen de „Indische bezittingen ook Duitsch worden. Duitsch„land zal een nieuw veld van 730.400 vierkante mij„len met 38 millioen inwoners verkrijgen als basis „voor zijn operaties in het Oosten. Daarom bepleiten „wij den koop van deze eilanden door Japan."

De schrijver wijst daarbij Amerika ten voorbeeld aan, dat de Deensche West-Indische bezittingen kocht en haalt meer dergelijke voorbeelden aan. Daarna komt hij nogmaals tot de conclusie, dat Japan het voorbeeld van Amerika moet volgen en onze koloniën moet koopen.

In de *Perniagan* geeft de redactie verder aan de Chineesche landeigenaren den raad om hunne landen niet aan de Japanners te verkoopen, maar daarentegen een algemeenen bond op te richten, om met gezamenlijk kapitaal uitsluitend Japansch personeel op die landen aan te stellen, zij 't ook, dat die Japanners zwaar bezoldigd zullen moeten worden en hunne overtochtskosten betaald. Het B. B. zal dan wel de uitwerking daarvan ondervinden en raar opkijken. En daar Japan niet met zich laat spelen, zullen de meerdere kosten wel de noodige renten afwerpen.

Van Vreemde Koloniën.

De ommekeer in de Britsche Oriëntpolitiek.

Over dit onderwerp geeft Dr. W. Haas in de Nachrichtenstelle für den Oriënt van 4 November beschouwingen, waaraan wij 't volgende ontleenen.

De Eng. politiek genoot in Duitschland de roep van zich door vastheid van lijn te onderscheiden. Inderdaad is in de Eng. koloniale politiek van de 19e eeuw een groote lijn te vinden geweest, maar te stelliger is daardoor het breken met de historische overlevering bij de nieuwe oriënteering. Deze dagteekent eigenlijk van de vervanging van het ministerie-Balfour-Landsdowne, door Campbell-Bannerman-Grey in 1905.

De verhouding van Engeland tot Turkije is zoowel bij de vroegere als bij de tegenwoordige richting een integreerend deel van de algemeene staatkunde.

Disraëli zag in 't steunen van Turkije voordeelen voor dit land en voor Groot-Brittanië, zijn opzet was tegen Rusland gericht. Hetgeen hij voor Turkije deed maakte zóó diepen indruk, dat er daardoor tegenwoordig nog Turken zijn, die van Engeland hun heil verwachten.

De nieuwe koers, die door Grey ten volle tot uiting is gebracht, laat echter van die opvatting niets meer over. Hij stelt Turkije, 't Mohamedaansche rijk, op gelijk niveau als de andere Europeesche landen, in tegenstelling met Disraëli, die dit voor onmogelijk hield. Voor Grey is Turkije een rijk binnen zijn staatkundige grenzen; voor Disraëli was de sultan de vertegenwoordiger van den Islam, die toevallig ook in Turkije een omlijnd gebied bestuurde.

Bij Gladstone werd 't denkbeeld al rijp om de Turksche regeering geheel uit Europa te verdringen, daar Rusland altijd den blik op Constantinopel gericht heeft, bracht dit tot een samen gaan in vijandschap tegen Turkije, waardoor de omzwenking in de verhouding dezer twee rijken kwam. Frankrijk sloot zich ook bij deze beweging aan.

Zoo kwam de kwestie aan de orde, Macedonië als een zelfstandige volkseenheid te laten optreden, Egypte los te maken van Turkije, e. m. a.

Dr. Haas erkent dan dat inderdaad voor het voortbestaan van Turkije als Europeesche staat eigenlijk geen reden overblijft, als men 't eenvoudig als een gewonen staat beschouwt. In de liberale gedachte der gelijkstelling ligt dus eigenlijk 't vonnis van Turkije als Eur. staat opgesloten. De mohamedaansche staat blijft vijandig tegenover de christen-rijken staan, tenzij men zijn monarch beschouwt als de heer van alle Mohamedanen, in en buiten Europa, ongeacht hunne nationaliteit. De Britsch-Fransche politiek wilde de nationaliteit zoo den voorrang geven, dat de Mohamedanen buiten Turkije zich geheel los moesten voelen van den sultan te Stamboel. De islamitische wereld moest in een zoo groot mogelijk aantal nationaal-staten versplinterd worden, zooals dit met de christenmaatschappij in Europa reeds 't geval is, met dit onderscheid echter, dat niet verwacht werd die mohamedaansche nationaliteiten tot zelfstandige staten te zien worden. Engeland en Frankrijk waren bereid er hun protectoraat over uit te strekken.

Deze richting bleef in Engeland zelf niet onaangevochten. Zoo werd zij door den voormaligen onderkoning van Indië, lord Hardinge, door den oriëntalist Ew. Browne en door M. Pickthall bestreden, maar dit leidde niet tot verbetering van 't regeeringsbeleid.

Duitschland heeft zich ten opzichte van Turkije, weer op 't door Engeland verlaten conservatieve standpunt gesteld. 't Schijnt hiervoor, volgens Haas, ook beter bestemd. 't Nationaliteits-principe heeft in D. niet zoo doorgewerkt als in de Romaansche landen. De staat geldt er als een wezen met eigen waardigheid en regeling, dat zich boven de individuën en volksonderdeelen voelt. Op analoge wijze vormt de islam, voor het bewustzijn zijner beleiders, een levende eenheid, die over allen heengrijpt, ongeacht ras of nationaliteit.

Dienstplicht in Australië.

Hoewel de volledige uitslag van 't referendum ook nu nog niet geheel vast staat, kunnen toch de totalen der stemmen vóór verplichten militairen dienst in Australië als 1042566, en tegen als 1110176 als vrijwel nauwkeurig worden aangenomen. De verhouding is dus ongeveer als 52 tot 55 geweest. Al is er een volstrekt verschil van 67610 stemmen geweest, in verhouding kan Australië ten opzichte van dit vraagstuk beschouwd worden als in twee gelijke kampen verdeeld te zijn.

Portugeesch-Nederlandsche ruil.

Eindelijk! Na heel veel geharrewar, veel uitstel, zooveel dat de vraag zich moest opdringen, wil de Portugeesche regeering eigenlijk wel de moeilijkheden oplossen, heeft, blijkens telegrafisch bericht van den gouverneur-generaal van N. I., op 1 November de overdracht plaats gehad van de wederzijdsche enclaves op Timor, bedoeld in het in 1904 reeds gesloten grensverdrag. 't Landschap Maucatar is van Nederlandsch nu Portugeesch gebied geworden, daarentegen zijn Noimoeti, Tahakay en Tamiroe Ailala onder ons bestuur gekomen. Ook voor 't politietoezicht en daarmede voor de rust van 't eiland is 't opheffen dezer enclaves niet zonder beteekenis.

Grondstof voor papiervervaardiging.

Een toenemend gebrek aan grondstof voor de papiernijverheid heeft in Frankrijk 't denkbeeld doen ontstaan, om daarvoor geschikt hout uit de houtrijke koloniën te bestemmen. Men ging verder en dacht

er over papierfabrieken in de koloniën zelf te installeeren. Een artikel in „La Dépêche coloniale" van 31 October noemt dit een dwaling, die zeker op een mislukking zou moeten uitloopen. Hiervoor zouden ingewikkelde inrichtingen noodig zijn en bekwame arbeidskrachten, die bezwaarlijk in de koloniën te krijgen zijn. De kosten zouden zoo hoog worden, dat de koloniale nijverheid niet zou kunnen mededingen met de Europeesche. De oplossing zal op een andere wijze moeten worden verkregen.

In de koloniën zal alleen de papierpulp gemaakt moeten worden. Het houtdeeg is gemakkelijk te maken en vergt geen groote vakbekwaamheid, de rivieren zouden èn als afvoermiddel èn als drijfkracht voor de fabrieken zonder groote kosten in 't noodige voorzien. De verdere verwerking zou in de fabrieken in Europa moeten plaats hebben, evenals dit geschiedde met de Zweedsche houtpulp, waarvan de uitvoer sedert den aanvang van den oorlog verboden is. Alles zou dus voor 't moederland worden, zooals 't was voor 't intreden van de crisis, met dit onderscheid echter, dat de levering van de grondstof niet ten goede komt aan een vreemd land, maar aan de Fransche koloniën, en daardoor indirect aan Frankrijk zelf.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. [1]

Afl. 1 van deel 60 (1916). Veeteeltkundige onderwerpen met betrekking tot de Inlandsche huishouding, inzonderheid op Java en Madoera. Lezingen, gehouden aan de Bestuursschool, in het cursusjaar 1915—16, door Dr. B. Vrijburg (vervolg). — De ontwikkeling van het financiewezen der zelfbesturende landschappen op de Buitenbezittingen gedurende het tijdvak 1913—1915, door J. Roest. — Van een oude en een nieuwe bestuursvestiging ter Noordkust van Nieuw-Guinea, door C. Lulofs. — Het tuchtrecht bij de gewapende politie. Een belangrijke Regeeringsbeslissing, door C. Lulofs. — Bestuurscontrole op de inlandsche rijstcultuur ter Sumatra's Westkust, door W. Steinbuch. — De Mentawei-eilanden, naar een verslag van J. L. le Fèbre. — De strijd tegen het opium. — Hoetan tjadang (boschreverse), door W. Verssluys en H. W. Stap. — Opheffing der gouvernements koffiecultuur.

Tijdschrift voor Economische Geographie. Nov. 1916.

Ontwikkeling der nijverheid van Japan als een voorbeeld voor Nederlandsch-Indië. (Naar aanleiding van H. van Kol. De ontwikkeling der grootindustrie in Japan). — In de Lampongs, door Prof. Dr. G. van Iterson Jr. (Naar aanleiding van Dr. R. Broersma. De Lampongsche districten). — Djambi en de Sarekat Islam, door Mr. J. C. Kielstra. — Uit de Koloniale literatuur, door W. C. Muller.

De Tropische Natuur.

Jaarg. V. Afl. 9. Sept. 1916. Een tochtje in Zuid-Sumatra (met ill.), door A. J. K. — Thunbergi gibsoni S. Moore (met ill.), door M. Buysman. — Determinatietabel der op Java in het wild groeiende en gekweekte soorten van Thunbergia L. — Wat is samaca? (met ill.) — Het aquarium in Indië (slot), door J. Sybrandi. — Het conserveeren van dieren (vervolg). door E. Jacobson.

Mededeelingen vanwege het Ned. Zendelinggenootsch. 1916. 4e stuk.

Hoe te prediken voor Heiden en Mohammedaan? door Dr. A. M. Brouwer. VII. De prediking en de godsdienst der hoorders. Tweede gedeelte. De godsdienst in Indonesië (vervolg). — Sadan'sche volksverhalen (Z. W. Midden-Celebes). Tekst, vertaling en aanteekeningen, door A. A. van de Loosdrecht, Dr. N. Adriani en Dr. H. van der Veen. — Van Medan naar Padang en terug. — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied. (Het eerste Koloniaal Onderwijs-Congres. — De Rijnsche Zending. — Djambi). — Literatuur-aankondiging.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Augustus 1916.

Het gouvernement en het particulier technisch onderwijs, door B. Volkers. — Bijdrage tot het onderwerp „Indië weerbaar", door „Een verguisde". — Onze Java-thee in het eerste halfjaar van 1916. Overzicht van Mr. H. J. Edwards, menager van het Thee-expert-Bureau te Batavia. Naar het Engelsch bewerkt. — De ziekten en plagen van welke de Europeesche cultures van Ned.-Indië in 1915 te lijden hadden. — De internationale marktbeweging van chemische meststoffen. — Revue van voor landbouw en nijverheid in Ned.-Indië van belang zijnde onderwerpen uit dagbladen en tijdschriften.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 4 van deel 56 (1916). De anophelinen in Nederl.-Indië, door Dr. W. Schüffner en H. N. van der Heijden. — Eenige opmerkingen in zake de kritiek van Dr P. C. Flu op het 1e kwartaalverslag 1915 van den dienst der pestbestrijding, door Dr. L. Otten. — Bijdragen tot de kennis der gevangenis-psychosen, door F. W. Theunissen. — Reflexatrophieën, door Dr. A. J. Salm en M. H. Knoch. — Repliek, door Dr. A. J. Salm. — De dysenteriebacillen en de indeeling in groepen, door Dr. F. H. Hehewerth. — De bloedsuiker in de tropen en haar beteekenis bij het acclimatiseeren door C. D. de Langen en Dr. H. Schut. — Ervaringen met prophylactische chinineverstrekking, door S. H de Granada. — Jaarverslag van 's Lands koepokinrichting en het instituut Pasteur te Weltevreden over 1915, door Dr. A. H. Nijland.

Indisch Militair Tijdschrift. Augustus 1916.

Redactiewisseling (aftreden van W. Muurling en optreden van J. C. Pabst en G. A. Scheffer als redacteuren). — De herziene rechtspleging bij de landmacht (vervolg), door Mr. P. A. F. Blom. — Terreinvoorstelling op kaarten (vervolg), door J. van Roon. — In den dienst vergrijsd, door X. — Een enkel woord over de mate waarin zich de verschillende bevolkingsgroepen in ons leger verhouden op het gebied der criminaliteit, door J. Meihuizen. — Nog eenmaal „De gemengde Compagnie", door G. P. Cheriex. — Eenige beschouwingen omtrent de verpleging bij de groote manoeuvres in 1915, door I. — Naar aanleiding van „Weerplicht voor Inlanders en samenstelling van de weermacht in Ned.-Indië." (Orgaan der Ver. ter beoefening van de krijgswetenschap 1915—16, afl. 6), door P. — Een beginselkwestie. Kan een officier ooit onder het commando staan van een onderofficier, door J. H. Goossen, met naschrift door H. Gramberg.

De Indische Mercuur. 17 November 1916.

De taxatie van den suikeroogst 1916—17, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De studie voor en de opleiding tot adspirant-houtvester bij het boschwezen in Ned.-Indië. Twee nieuwe regelingen, door A. te Wechel. — Bodemluchtverversching, door Dr. J. Westerdijk. — Onze koloniale landbouw, besproken door N. Wing Easton. — Proefstation voor Vorstenlandsche tabak, door P. Hondius Jz. — Algemeene vergadering van Rubberplanters op Sumatra. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

De Reflector.

1e Jaargang, No. 36. Weer een nieuwe partij, door F. H. K. Zaalberg. — Dr. A. A. Prange (directeur der H. B. S. te Soerabaja), door v. H. (met portret). — Uit het dagboek van een melaatsche (vervolg).

No. 37. Indië Weerbaar (met ill.). — Stovia (met ill.) — Een drama in de binnenlanden. — Kolonel en Mevrouw de Groot (met portretten). — Legende van de Perkoetoet.

No. 28. Opstand (in Djambi). — De Padangsche tentoonstelling 19—31 Aug. 1916 (met ill.). — De wonderbare redding. (Oostersche legende).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona. Augustus 1916.

Eenige cijfers betreffende de djatibosschen op Java. V. Dunning in de houtvesterijen, door F. W. Snepvangers. — Lose herinneringen omtrent het wild in de djatibosschen veertig jaren geleden, door A. E. J. Bruinsma. — Verbrandingswaarde van houtsoorten, door J. B. — Het boschwezen in de Buitenbezittingen, door H. J. L. Beck. — Het boschbeheer in de Buitenbezittingen, door L. J. van der Waals. — Boekbespreking. Nog eens: Is het boschwezen in Ned.-Indië op den goeden weg? door v. d. Bussche.

De Java-Post.

Jaargang 19016, No. 35: De taak van den katholieken leek in de Indische maatschappij (vervolg). — Reisindrukken van de Tenimbereilanden (vervolg), door H. Geurtjens (zie ook No. 36 en 37).

No. 36. Indisch staatsbeleid. VII. Geen weerloos Indië, door J. Suys.

Indologenblad. 8e jaargang, No. 4.

Aanwijzing van candidaten Indische ambtenaren. — Het eerste Koloniaal Onderwijscongres gehouden te 's-Gravenhage, 28—30 Aug. 1916 (slot). — Boeddhisme en theosofie, door Fr. Beet.

Weekblad voor Indië.

13e Jaargang No. 20. Het politiewezen in Indië (met ill.), door A. van Lieshout. — Indië weerbaar. Een dramatische dialoog met een blij-eindend slot.

No. 21. Demonstratie voor „Indië weerbaar te Soerabaia (met ill.). — Het vertrek uit Indië van kolonel en mevr. De Groot (met portretten). — De Padangsche tentoonstelling van landbouw, veeteelt en inheemsche nijverheid (met ill.). — Een gedenktsteen voor de Stovia (met ill.).

No. 22. De Gouverneur-Generaal en de havenwerken van Tandjong Priok (met ill.). — De meeting van Indië weerbaar te Batavia (met ill.). — De betooging te Semarang. — De regentsinstallatie te Modjokerto (met ill.).

De Handel. 1 November 1916.

De suiker, door J. Kleintjes, III. De suiker-cultuur in Nederl.-Indië. Beknopte geschiedenis. — Bereiding en verwerking van plantaardige vetten en oliën, door D. Ingerman (vervolg).

* * *

De Burgemeesters, door v. W. — De Indische Raden (Locale Belangen. 1 September 1916).

Zendings-conferentie vanwege den N. I. Zendingsbond te Bandoeng, 19—27 Aug. 1916 (slot). (De Banier, 8 Sept. 1916).

Jaarlijksch verslag der school tot opleiding van Inlandsche artsen te Weltevreden over het schooljaar 1914—1915 (Batavia, Landsdrukkerij).

De voorgestelde wijziging der Indische mijnwet, door N. Wing Easton (De Economist, 15 Nov. 1916).

Reis van de Brs. Schumann en de Vries naar Katingan en Samba (Borneo). (Berichten uit de Zendingswereld, 15 Nov. 1916.).

Kongress fur Bekämpfung der Helopeltis auf Java (Der Tropenflanzer, Oktober 1916).

Verslag betreffende den dienst van het stoomwezen in Ned.-Indië tot ultimo 1914 (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Nederlandsch-Indië's herstel in 1816, door v. A. (Onze Vloot, Nov. 1916).

Eine religiose Erweckung in Nias. (Berichte der Rheinischen Missions-Gesellschaft, Nov. 1916).

Gedachtenisrede over Indië's teruggave in 1816, door P. H. van der Kemp (Orgaan der Vereeniging „Moederland en Koloniën", 1916, No. 3).

[1] De vele sedert het vorig overzicht ontvangen publicaties maken het — met het oog op de plaatsruimte — noodzakelijk om deze keer te volstaan met een eenvoudige inhoudsopgave.

Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel. Deel II. (Noordkust Sumatra; Straat Malakka; Straat Singapoera; Riouw- en Lingga-Archipel; Straat Banka; Oost- en Z.-O. kust Sumatra; Duizend-eilanden). Uitgegeven door het Ministerie van Marine. Vierde druk. ('s-Gravenhage, Mouton en Co.).

Encyclopedie van Ned. West-Indië. Afl. 12. De volgende onderwerpen zijn er min of meer uitvoerig in behandeld: Verdragen (slot). — Verkeers- en vervoermiddelen. — Vermes (wormen). — Visscherij. — Volksgeneesmiddelen. — Vreemdelingen. — Vruchten en vruchtboomen. — Wapen. — Watervoorziening. — Wees- en boedelkamers. — West-Indische Huis (Het). Willemstad. — Zee- en landkaarten. — Ziekenverpleging. — Zoutwinning.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Lid van den Raad van Justitie te Batavia.	3 Oct. 1916.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. C. A. Bergsma.

Klein-Notarisexamen.

De bij het Koninklijk Besluit van 12 Februari 1903 No. 130 (Staatsblad No. 54) ingestelde commissie voor het afnemen hier te lande van het zoogenaamd kleinnotarisexamen, bedoeld in de artt. 16g tot 16n van het Reglement op het Notarisambt in Nederlandsch-Indië, maakt, ingevolge art. II van genoemd besluit, bekend, dat in de maand December aanstaande, op nader te bepalen dagen, aan de met verlof hier te lande vertoevende ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van bovenbedoeld examen, waarvoor een bedrag van *f* 30 (dertig gulden) verschuldigd zal zijn.

Zij, die tot dit examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich vóór 24 November aanstaande, met opgaaf van hun adres, schriftelijk aanmelden bij den secretaris der commissie (mr. P. J. Gébel, O.-I. hoofdambtenaar met verlof, gedetacheerd bij het Departement van Koloniën), onder overlegging van eene quitantie van storting bij een der Rijksbetaalmeesters.

's-Gravenhage, 8 November 1916.

Namens de Commissie,
De Voorzitter,
Mr. J. J. HAGEN.

Van de Studenten-Afdeeling Leiden:

LEZING MET LICHTBEELDEN door Mejuffrouw AUGUSTA DE WIT op *Vrijdag 24 November*, 's av. 8 uur, in het Klein Auditorium.

Onderwerp: *De Bataks.*

L. M. WIJSMAN, wnd. secretaresse.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-Onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de wiskunde.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring in bacteriologischen laboratorium-arbeid voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken: een civiel-ingenieur; een tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel ingenieur); een jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; een opzichter; een tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen: een ingenieur; een tijdelijk geoloog; een opziener.

Opziener 3e klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen: een civiel-ingenieur; een werktuigkundig ingenieur; een ingenieur voor het signaalwezen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst: een adspirant-ingenieur; een tijdelijk adspirant-electrotechnisch ambtenaar; een instrumentmaker 2de klasse; een commies.

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine: een derde stuurman; een leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Vast-werkman-ketelmaker, scheepmaker en modelmaker, ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Nederl. Staatscourant van 1 Nov. 1916 No. 257).

Ingezonden.

Zendingsbriefkaarten.

Zooeven ontving ik het 9de jaarverslag van het Vrouwen-Hulpgenootschap van het Nederlandsche Zendelinggenootschap, afdeeling Linnenfonds.

De dames, die welwillend dit fonds oprichtten of thans in stand houden, voorzien de ziekenhuizen te Modjowarno en te Sonder (Ned. Oost-Indië) van de onmisbare lakens, sloopen, handdoeken, enz., benevens ondergoed voor zieke volwassenen en kinderen.

Zij hebben daarvoor veel te doen. De grondstoffen moeten met oordeel gekocht worden, sterk en toch niet duur, eenvoudig en toch netjes zijn. De stukken huishoud- en lijfgoed moeten geknipt en dan aan verschillende dames toegezonden worden, die zich belangeloos met het naaien er van belasten.

Is alles gereed, dan worden de goederen — waarlijk niet meer dan het hoog noodige, — naar de ziekenhuizen in Indië gezonden en de zusters ontvangen een en ander met blijdschap, alsof 't een geschenk voor haar zelf was. Want zij leven immers geheel voor dit mooie Zendingswerk!

Een der middelen om aan geld te komen, waarmee de grondstoffen betaald moeten worden, was briefkaartformulieren koopen, deze met 2½ cents postzegels beplakken en voor *f* 3.— de honderd verkoopen.

Uit bovengeoemd verslag bleek mij, dat volgens de rekening en verantwoording van de Vereeniging Linnenfonds, dit werk in het laatste jaar te Arnhem *f* 68.28 opbracht en te Rotterdam *f* 154.95. Liefdewerk voor Liefdewerk!

Maar nu door de nieuwe postverordening, waardoor men 3 cents porto moet betalen en de kaart op den koop toe krijgt, dreigt deze bron van inkomsten plotseling te verdrogen: *f* 223.23 schade.

Wie wil helpen dit tekort te dekken?

Indien honderd belangstellenden voor dit doel *f* 2.25 zenden aan Mejuffrouw E. M. van Dam, Schiedamsche Singel 82 te Rotterdam, zal de schade niet gevoeld worden.

De Bilt—Station. H. C. GUNNING—DE VRIES.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55,	Leiden.	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West”*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

SCHOLEN VAN HET NUTSDEPARTEMENT

te NIJMEGEN.

1. Fröbelschool voor leerlingen van 3 tot 6 jaar.

2. School voor jongens en meisjes van 6 tot 12 en 13 jaar.
Opleiding voor H.BS. en Gymnasium. Het vorig jaar slaagden van 44 leerlingen 36 voor de H.B.S. en 6 voor het Gymnasium.

3. Kweekschool voor opleiding tot onderwijzeres
voor leerlingen van 14 tot 18 jaar. Het vorig jaar slaagden voor de akte onderwijzeres 12 leerlingen, voor gymnastiek 10 en voor hand werken 7.

De directeur geeft adressen van families, die meisjes in huis nemen.

Nadere inlichtingen verstrekken voorts de directeuren en directrice van de genoemde scholen.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af. VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

WIJTENBURG-MOLL

MEUBILEERING
BEHANGERIJ STOFFEERDERIJ
INRICHTING VAN VILLA's EN HUIZEN
in huur per maand en per jaar.

Anna van Saxenplein 2 - 's-Gravenhage - Tel. 7255

ROTTERDAM, STATIONSWEG 42A — DEN HAAG, PRINSESTRAAT 19—21

P. Hopman
Fotograaf.

Speciale Inrichting voor Schetsfoto's, in alle formaten.
Zeer billijke prijzen. Zie Etalage.

☛ **(Reclame)** FOTO's CABINET, in massief eiken lijstje, **f 1.50**

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER

PROBEERT eens ons
Tarwe en Allinsons Tarwe-
brood. Het wordt bereid van de beste Zeeuwsche Tarwe.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,

's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.

Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.

Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumière, 1e Coupeuse, Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dageliiks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. **Neemt Proef.**

Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

SEMI EMAILLE FOTO's

op Broche, Dasspelden, Manchetknoopen en Aanhangers, NAAR ELK PORTRET, bestelt U het best bij:

A. M. A. SUSAN

Regentesselaan 108 - Telefoon Haag 6757
Boekhorststraat 14 - Telefoon Haag 3305

BROCHE vanaf 70 cent.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,

Rokin 55, Amsterdam.

Verstrekt VOORSCHOTTEN tegen diverse zekerheid ook aan Ind. ambtenaren en verlofgangers. Neemt gelden in deposito tegen **5 pCt** 's jaars.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

TANDHEELKUNDIGE INRICHTING, Nieuwstraat 10.

E. J. OFFERHAUS, Dentist.

KUNSTTANDEN. GEBITTEN.

Spreekuur alle werkdagen 9-12-1½-4. DEN HAAG, Telephoon 7352.

N. V. Maatschij tot Detailverkoop van

AARDAPPELEN

Kantoor: Z.-O. Binnensingel 106. Tel. Haag 7982.

Over een bedrag van f 20.- wordt f 1.- terugbetaald.

Steeds prima soorten

Over een bedrag van f 20.- wordt f 1.- terugbetaald.

DE WAGENS KOMEN 3 MAAL PER WEEK AAN HUIS.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

St. Nicolaasgeschenken

Bontgarnituren.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken), FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Brengt een bezoek aan BOEATAN

: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

WIENER & VAN WITSEN

Rotterdam Hoogstraat 226

Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië

Speciaal naar maat.

Familiepension „KERCHER"

Villa „MATHILDE"

Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

Sigarenmagazijn

W. H. RUSMAN

Weimarstraat Den Haag

hoek van Bylandtstraat 89-91.

TELEFOON HAAG 8392.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

„DE OUDE VETTE HEN"

Anno 1680.

DRIEHOEKJES. TEL. HAAG 2480 en 2500.

Hofleveranciers.

BRUINBROOD | **SPORTBESCHUIT BESCHUIT BANKET**

J. B. HEIJDEMAN,

CONFISEUR. - PATISSIER.

Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.

Speciaal adres

Zoute Krakelingen.

N^O. 48. Donderdag 30 November 1916. 10de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

FEESTGESCHENKEN.

Evenals andere jaren, heeft „Boeatan" in *Heulstraat 17, den Haag*, weder een fraaie Sint-Nicolaas-uitstalling gemaakt van Inlandsche kunstnijverheid en hu..vlijt-artikelen, welke niettegenstaande de minder gunstige tijdsomstandigheden, zeer der moeite waard zijn om met belangstelling bezien te worden. Onlangs werden juist enkele kisten met allerlei nieuwe voorwerpen uit Ned.-Indië ontvangen. Menigeen zal er zeker 't een en ander naar zijn gading vinden, geschikt voor geschenken bij 't naderend Sint Nicolaas- of Kerstfeest.

Een mooi boek voor kinderen.

Door het *Koloniaal Instituut* is uitgegeven:

VERHALEN OVER INDIË,
voor Nederlandsche Jongens en Meisjes,
door C. J. RUTTEN—PEKELHARING.

Het mooi uitgevoerde boekje behandelt, op voor kinderen zeer onderhoudende wijze, de Indische dierenwereld, het leven van Inlanders en Europeanen in Indië, hunne woningen, hun kleeding, enkele cultures, enz., alles verduidelijkt door mooie foto's.

Dit werkje, — een geschikt St. Nicolaas-cadeau voor Hollandsche kinderen — is voor den prijs van *f* 1.90 bij afhaling en van *f* 2.05 bij verzending per post, te verkrijgen bij:

de *bibliotheek van het Koloniaal Instituut, Dreef, Haarlem;*

den *Secretaris van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, den Haag;*

de *N. V. „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag.*

TENTOONSTELLING.

Den 30en November a.s. opent de N. V. Handelsmaatschappij De Bas en Co. eene tentoonstelling van de door haar vervaardigde marmersteen voorwerpen in het gebouw 42 Bazarstraat, hoek Anna Paulownastraat.

De firma heeft besloten de entrée's te bestemmen voor het Roode Kruis in Ned. Oost-Indië.

In verband met dit liefdadig doel hoopt de afd. 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West", dat vele harer leden er heen zullen gaan, niet alleen om het prachtmateriaal te bewonderen, maar ook om een flink bedrag aan het Roode Kruis te kunnen afdragen.

Eene commissie, bestaande uit de heeren:

F. Fokkens, oud-resident, Fred. Hendriklaan 58;

Dr. C. R. M. Homburg, oud-off. v. gez. O.-I. L., Laan van Meerdervoort 401;

J. A. Soetens, oud-hoofdoff. O.-I. L., Secr. Oost en West, afd. 's-Gravenhage, Laan van Meerdervoort 187;

A. A. Keuchenius, oud-agent Javabank, Sweelinckstraat 142;

B. v. Hengel, oud-kapt. O.-I. L., Wattstraat 6 A;

A. M. van der Sprong, oud-hoofdambt. P. en T. N.-I., Galvanistraat 4;

heeft zich bereid verklaard tot in ontvangst name van bedragen van hen, die verhinderd mochten zijn de tentoonstelling te bezoeken, maar toch aan het goede doel wenschen mede te werken.

De tentoonstelling is geopend van 30 November tot en met 5 December van 10 v.m.—4 n.m.

De enneeprijs bedraagt *f* 0.50 per persoon.

Tillema's Geschenk.

De heer H. F. Tillema, apotheker, oud-lid van den gemeenteraad te Semarang, keerde in Mei 1914, na een twintig-jarig verblijf aldaar, uit Indië terug.

Een ouderwetsche, gezonde Europ. Woning. *)

Hij vestigde zich te Groningen, niet om uit te rusten en, dankbaar voor hetgeen Indië voor hem geweest is, verder voort te leven onbezorgd omtrent het lot van Indië en van den Inlander. Integendeel, geen tijd en moeite sparende, zich voor zijn streven geen kosten ontziende, heeft hij voor vrienden en belangstellenden openlijk blijk gegeven, hoe hem het welvaren van Indië's bevolking ter harte gaat.

Onhygiënische Kampongwoning. *)

Kort voor zijn vertrek uit Indië reeds had hij als vrucht zijner waarnemingen, onderzoekingen, en bestudeering van de volkshuisvesting en de hygiënische toestanden in de kampongs van de plaats zijner inwoning, een lijvig, rijk geïllustreerd boekwerk doen verschijnen, en kosteloos doen verspreiden onder den titel: Van wonen en bewonen, van bouwen, huis en erf. Bijzonder was hij getroffen door het groote sterftecijfer te Semarang als een gevolg van de groote verwaarloozing van de hygiënische toestanden, waardoor de kiemen van cholera, pest, pokken, typhus, malaria enz., aldaar een willigen, vruchtbaren bodem te hunner ontwikkeling of voortwoekering vonden. En wat voor Semarang geldt, deed dit niet minder voor andere hoofdplaatsen, ja eerder in sterkere mate voor Batavia, door den schrijver genoemd de meest ongezonde stad der tropen en der sub-tropen, en voor Soerabaja.

Door een ruime verspreiding van zijne verzamelde gegevens, teekeningen, statistieken enz., wilde hij de aandacht van de Pers en van het algemeen op die zijns inziens ergerlijke toestanden vestigen.

In Nederland teruggekeerd, heeft hij dien arbeid vervolgd. In 1914 verscheen het eerste, en thans wordt ons welwillend toegezonden het tweede deel, (beide deelen nog lijviger dan het bovenbedoeld inleidend werk) van een werk, getiteld: „*Kromo Blanda, over 't vraagstuk van „het wonen" in Kromo's groote land.*"

*) Deze kiekjes werden ons welwillend door den schrijver afgestaan. Bij foto II merkt hij op: „Ook dit stelt een „huis" voor! Moet men er zich niet over verbazen, dat in tijden van epidemieën de bevolking niet uitsterft."

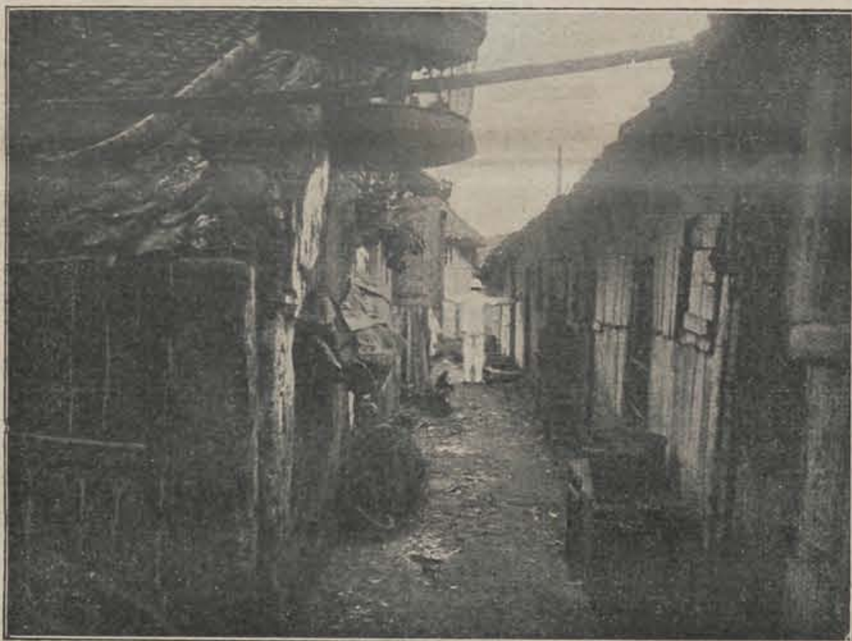
Hij opent dit deel met een aanwijzing in beeld van het groote verschil tusschen de oppervlakte van ,,Tropisch Nederland'' en die van ,,Europeesch Nederland'', de afbeelding van een trotschen klapperboom in de grootte van 25 c.M. tegenover een miezerig Hollandsch molentje van nog geen ½ d.M. Het boek is voorts verdeeld in vier hoofdstukken t.w.: I. Van ziekten en van bandjirs. II. De zorg voor het levende kapitaal. III. Het toilet der Indische steden en IV. De verwerking der vaste afvalstoffen, bewerkt door den scheikundigen ingenieur A. Cats. De meeste plaats is ingeruimd voor berichten van de Indische dagbladpers, in 't bijzonder uit ,,De Locomotief'', voor verslagen van den geneeskundigen dienst of van betrokkenen bij den gezondheidsdienst. Het schilderij, dat ons aldus voor oogen wordt gesteld, is wel heel donker getind. Het geeft een ergerlijken, afgrijselijken indruk. Zou echter, vroegen wij ons bij de lezing somwijlen af, indien eens bijeenverzameld werd wat er weerzinwekkends is in de donkerste deelen van de voornaamste steden van het ,,beschaafde'' Europa, of achterlijks in de uiterste hoeken van het platte land, bij ons het schilderij aanlokkelijker zijn?

Naast de donkere schaduwen van het Indische wanneer hij, in zijn ruimen reiswagen voortsnellende langs den heirweg bij een bocht langs een rivier plotseling bekoord werd door het gezicht op badende nimfen onder afhangende bamboestruiken, een levensbeeld, het penseel van een Watteau waardig.

Het was 's lands wijs, en dus 's lands eer, maar voor de zedige oogen van een Europeaan, die zich moeilijk verplaatsen kan in toestanden, aan zijn geboorteland vreemd en die te weinig oog heeft om het eeuwig schoone in den eenvoud van het natuurleven op te merken, hinderlijk als een tafereel van Jan Steen, van Ostade, Brouwer of Jordaens.

Die tooneelen, men verlangt ze in ons modern leven in de werkelijkheid niet terug, maar wie gevoel heeft voor kunst, voor schoonheid, verkwikt zich gaarne, door de aanschouwing dier beelden, aan het spel van licht en kleur, van eenvoud en natuurleven, en zal met den dichter of den schilder verzuchten als Schiller, dat het eeuwig schoone in het menschenleven met dat leven moet ondergaan, of met Potgieter in diens reis in het Noorden: ,,O, de zucht voor het nuttige is een verterende koorts''.

De plaatjes, zooals wij zeiden, werken uitlokkend, maar, hoewel hiervoren anders bekeken dan naar den zin van den schrijver, zij brengen hem, die het

Hoe de achterbuurten er uit zien: Het witte pak van den zich daar toevallig bevindende Europeaan is het eenige reine in de geheele z.g. ,,straat''. *)

schilderij, dat ons voorgehangen wordt, flikkeren als lichtende, weldoende vonken de fraaie afbeeldingen of fotografieën, die het werk versieren en die, waarschijnlijk tegen de bedoeling van den schrijver in, bij de Indische oudgasten liefelijke, dichterlijke herinneringen opwekken. Wie bijv. eenige tientallen jaren geleden Batavia heeft bezocht, zal gaarne voor zijne verbeelding weder zien opduiken het schilderachtig tooneel, dat op zijne ochtendwandeling langs de Tjiliwong dagelijks viel te aanschouwen, wanneer — hunne goudbronzen lichamen door de ochtendzon beschenen — mannen en vrouwen zich daar baadden, de jonge lieden speelden in het water; of boek alleen om de aardige plaatjes zou willen doorzien, geleidelijk tot het lezen van den tekst. En dan kan de schrijver niet anders dan zijn doel bereiken, het verwekken van een pijnlijk, weerzinwekkend gevoel over zooveel verwaarloozing, over het scheppen en doen voortbestaan van zoo vele bronnen van ziekten en ellende. Al zou men willen beweren, dat bij de vermelding van al het ontbrekende, van de vele klachten aangehaald uit kranten, tijdschriften, verslagen en redevoeringen niet voldoende rekening is gehouden met het bereikbare in afzienbaren tijd, zeer zeker er kan op dat alles toch niet genoeg de aandacht gevestigd blijven of gehouden worden.

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

——o——

(Vervolg).

Wat heerlijke uitvinding is toch zoo'n balé-dessa, wat troost voor vermoeide reizigers, die, overgelukkig het ,,vinnig stralen van de zon te kunnen ontschuilen'', te allen tijde hier heul kunnen vinden onder zijn dak. Het gebouw zelf, een soort loods, langwerpig vierkant van vorm, met houten stijlen en een balustrade van bamboe-vlechtwerk, slechts heel achterin van twee donkere, kleine kamertjes voorzien, stond met het front naar den weg toegekeerd. Een tree twee, drie, bracht ons in het middenstuk, de kern van het gebouw. De b i l i k e n (bamboevlechtwerk) vloer deed bij elk binnentreden van personen het geheel wiegelen, als een schuitje op de golven van de zee. In een hoek troffen we een oude tafel aan, van eenige stoelen omringd, stoelen naar verschillend model vervaardigd, vast om te groote eenvormigheid van stijl te voorkomen. Daarop vleiden wij ons neer, om wat uit te blazen. Echter moest dat heel voorzichtig geschieden, want een onheilspellend gekraak en gewaggel waarschuwde ons nog bijtijds voor overhaasting. Ook de tafel stond op losse schroeven, en liet zich niet onbetuigd. Maar — laat ons niet verder spotten met zulk een eerbiedwaardig bouwwerk, den trots van Padjagen, zijn stadhuis, lezer! Ik sprak daar van de groote voorkomendheid van de balé-dessa tegenover vermoeide reizigers; maar ik vergat — hoe was het mogelijk? — te spreken van zijne hoogere bestemming, van zijne hoogere roeping, namentlijk om bij gelegenheden onder zijn vleugels de dorpsnotabelen, en zoo waar zelfs den Controleur te mogen bergen, om getuige te zijn van zoo menige onderhandeling. Kortom, onder dit dak hebben de dorpsvergaderingen plaats, hier wordt het wel en wee der dorpelingen besproken en gewogen, en... zou misschien het vuur van zoo menige redevoering den prikkel hebben geleverd tot navolging aan de bijzittende tafel en stoelen, om in krakende welsprekendheid met den beroepsredenaar te willen wedijveren?

Maar reeds te lang gegekscheerd...... Wat bracht ons daar de bruine broeder?... Voorwaar, versnaperingen, koekjes van allerlei vorm en kleur, voornamelijk bereid uit cassave-meel of uit kleefrijst, en gebakken in klapperolie. Ook vruchten kwam men ons aandragen, mooie pisangs en citroenappels. Dat was een buitenkansje! Daar wij dien morgen reeds vroeg ontbeten hadden, begonnen onze magen bij het gezicht van zooveel lekkers zich te uiten, wat den lachspieren onzer stoelen weer eens duchtig werk gaf; maar dat gevaar liet ons nu koud; wij hadden gewichtiger werk te verrichten, en stapten dan ook maar spoedig over onze, bij den inlander spreekwoordelijk geworden kieskeurigheid heen, en het eene hapje volgde het andere, totdat de helft verorberd was.

Tegenover ons, aan gindschen kant van den weg, bevond zich de w a r o e n g, een soort gaarkeuken, waar tevens van alles te koop lag. Onze koelies zaten er voor op een bank (een plank op pooten), en deden zich te goed aan groote hoeveelheden pisang. Wel bood men er ook andere eetwaren te koop, ook zag men er een menigte gedroogde visch uitgestald, om van de overal te verkrijgen rijst niet te reppen, — maar in dit morgenuur, met een warmen tocht in het verschiet, scheen pisang wel het meest wenschelijke voedsel.

Intusschen had de t j a m a t zich ongemerkt weten te verwijderen. Na eenig zoeken vonden wij hem voor den ,,l o e m b o e n g - d e s s a'', niet ver van ons van daan, terug, in druk gesprek met den ,,burgemeester'' en andere autoriteiten. Nieuwsgierig als alle ontdekkingsreizigers, begaven ook wij ons schielijk daarheen, wij moesten het fijne van de zaak weten. Het ge-

toestanden, als op blz. 50 en 52 betreffende de Wurtembergsche kazerne en het Militaire Hospitaal te Semarang beschreven, zijn onhoudbaar. Hetgeen op blz. 46 gelezen wordt omtrent de toenemende typhusgevallen, elders over de groote sterfte aan tuberculose, de ondermijning van de volkskracht door de malaria, een ziekte, aan de besmetting waarmede en de voortwoekering waarvan sommige schrijvers het verval van het oude Griekenland en het oude Rome voor een deel toeschrijven, vraagt ernstig om voorziening. De ten hemel schreiende slechte toestanden, zegt de schrijver, zijn eerst aan het licht gekomen, toen plaatselijke besturen medezeggingschap kregen in het beheer der steden. Wij, gemeenteraden, leest men op blz. 79, constateeren op hygiënisch gebied bergen van tekortkomingen, wij, gemeenteraden, snakken naar verbetering, maar wij k u n n e n niet, omdat ons daartoe de macht en de middelen ontbreken. Uit „De Locomotief" van 4 Augustus 1914 onderstreept hij de volgende woorden: „Het Gouvernement heeft aan de gemeenteraden niet alleen een chaotischen en desolaten boedel overgelaten op het gebied van verkeer-, woning-, gezondheids- en handelstoestanden, geen enkel dezer belangen was door het Gouvernement letterlijk naar behooren behartigd, bij de overdracht dezer belangen wordt aan de gemeente een som afgestaan, welke nauwelijks of niet voldoende is om de zaak op den slechten voet als voorheen drijvende te houden".

Weliswaar sterk overschaduwd door de sombere, de donkere gezichtspunten van de zaak, dringen hier en daar lichtpunten door als bijv.: het „goede voorbeeld" van het bestuur van Keboemen tot tijdige afwering van het naderend pestgevaar (blz. 60), hetgeen in Deli is verricht, dank zij den krachtigen steun der tabaksondernemingen, onder deskundige leiding van de doktoren Schüffner en Kuenen [1]), de oprichting van inrichtingen voor ziekenverpleging door eenige suikerfabrieken op Java, het belangrijke werk door Mevrouw N. Stokvis, geboren Cohen Stuart, met de hulp van Dr. Lim en Mevrouw Limbergsma te Semarang tot stand gebracht [2]), de lofwaardige bemoeiingen in het belang van de volksgezondheid, van den hoofdinspecteur, chef over den burgerlijken geneeskundigen dienst in Indië, Dr. De Vogel; de gunstige werking te dien aanzien van de landschapskassen in de Buitenbezittingen, het Park Vaccinogène tevens instituut Pasteur te Weltevreden, het zijn alle zoovele lichtpunten in het sombere tafereel, die tevens bewijzen, dat het Gouvernement en zijne ambtenaren dan toch niet geheel onverschillig, met de armen over elkaar, eenvoudig hebben toegekeken, zonder een hand uit te steken.

Dankbaar aanvaarden wij het geschenk van het oud-gemeenteraadslid van Semarang; wij hopen hartelijk, dat het heilrijke gevolgen moge hebben voor de stad en hare bevolking, dat een gemeenteraad, die leden telt met zoo groote belangstelling en offervaardigheid, als de heer Tillema betoonde en nog blijft betoonen, de bevoegdheid verkrijge, en zich de beschikbare middelen zie toegewezen ter bevordering van de gezondheid, de levenskracht, de welvaart van de bevolking der haar toevertrouwde gemeente. Het is duidelijk, dat voor allen, die het wel meenen met Indië, aldaar nog veel te doen valt en men goed doet, zich vooralsnog te onthouden van de overbrenging uit Europa van politieke partijtwisten of tweedracht op het punt van godsdienst.

Hoopvol voor de naaste toekomst is de belangstelling, reeds dadelijk door den nieuwen Gouverneur Generaal aan den dag gelegd met een bezoek aan verschillende kampongs ter hoofdplaats Batavia. Hij heeft zich aldus persoonlijk op de hoogte kunnen stellen van den aldaar heerschenden ellendigen toestand, o.m. een gevolg van periodiek terugkeerende overstroomingen. Reeds dadelijk, meende Z.E., ware daarin verbetering te brengen door de open cloaken in die dicht bevolkte kampongs te doen plaats maken voor beton-goten en eenvoudige privaten, die thans geheel ontbreken. Het was hem in andere kampongs gebleken, dat de bevolking niets liever verlangt dan mede te werken met de autoriteiten, die haar van de walgelijke nabuurschappen verlossen. Onlangs bracht de mail het bericht, dat de gemeenteraad van Batavia verrast was met de aanbieding door den Landvoogd van eene som van ƒ 250.000 ter verbetering van de moerassen in de kampong Djembatan—Lima. Die gelden zouden een overschot vormen van ten bate van de slachtoffers van overstroomingen of andere rampen ingezamelde bedragen.

[1]) Zie ook omtrent hen en hun werken in Deli „Koloniaal Weekblad", 16 November 1916 onder de rubriek „Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië".

[2]) Verg. het artikel: „De Inlandsche ziekenverpleging te Semarang" in het „Koloniaal Weekblad" van 20 Juli 1916.

Een en ander over St. Thomas, het West-Indische Gibraltar.

Zooals de bladen wisten te vertellen, scheen thans de overdracht der drie Deensche West-Indische eilanden, St. Thomas, St. Johns en St. Croix, dit laatste ook wel Santa-Cruz genaamd, en alle drie behoorende tot de kleine Antillen, meer speciaal tot de groep der Virginische eilanden, aan Amerika vast te staan, latere berichten luiden, dat op 14 Dec. a.s. een volksstemming in Denemarken dienaangaande zal worden gehouden. Het koopplan werd reeds door die beide staten in 1867 overwogen.

Wellicht is „overwogen" hier niet het juiste woord, want hoewel er niets van is gekomen, zoo besloot Denemarken toen, als gevolg van de daarover gevoerde onderhandelingen, die eilanden aan Amerika te verkoopen.

Tijdens den Amerikaanschen opstand was nl. de groote waarde van St. Thomas als maritiem station voor dat land ten duidelijkste gebleken. In die dagen was het de voornaamste verzamelplaats der blokkadebrekers, welke schepen, aan het Gouvernement der Vereen. Staten ongelooflijk veel last en moeite veroorzaakten.

De wenschelijkheid om in die streken een maritiem station te bezitten, werd toen ten zeerste bepleit door den toenmaligen staatssecretaris W. H. Seward, die dit ambt bekleedde onder President Lincoln, en werden toen onderhandelingen met de Deensche regeering aangeknoopt over den eventueelen aankoop dier eilanden.

Van den aanvang dezer onderhandelingen stelde Denemarken zich op het standpunt, dat aankoop van het uit een maritiem oogpunt belangrijke St.

---

bouwtje, waarheen wij onze schreden richtten, eenvoudig vierkant van constructie, omsloten door een wand van bamboe-vlechtwerk, met als eenigen toegang een groote planken deur, zag vandaag een groot publiek om zich vereenigd. De meesten, gehurkt in geduldige afwachting van hun beurt, waren eigenaars of bebouwers van s a w a h's en h o e m a's (natte en droge rijstvelden), in grooten getale heden opgekomen om, met eenige schoven padi vóór zich, aan de oproeping van den burgemeester der gemeente gehoor te geven. Wij stonden hier voor de „l o e m b o e n g-d e s s a", de bewaarschuur voor padi. Waar diende die voor? Vaak was het reeds voorgekomen, dat misoogsten, veroorzaakt door weersgesteldheid of anderszins, de bevolking in armoede hadden gedompeld. Het bezwaar dan van lastig aan voedsel te kunnen komen, of aan plantmateriaal voor volgende oogsten, deed de instelling ontstaan der d e s s a-l o e m b o e n g s. Deze voorraadschuren voor padi, in verscheidene dessas nu aanwezig, staan het geheele jaar op bepaalde dagen open en verstrekken aan de bevolking in voorschot de padi, die zij noodig heeft voor voedsel of ter beplanting van hun akkers. Een ieder, die wat komt leenen, verbindt zich, het gebruikte in het volgende seizoen terug te betalen met een zekere rente. Daartoe is geld geen strikt vereischte, ja, in den regel betaalt men met p a d i terug. Door die methode worden langzamerhand de l o e m b o e n g s verrijkt, en nu is het de bedoeling om met de binnengekomen rente de bevolking op alle manieren tegemoet te komen, hetzij door voorschotten te verstrekken of hoe dan ook. Mooi moge deze instelling zijn, de domme dessaman ziet haar nog te veel met schele oogen aan, en gelooft te graag, dat er adders schuilen in het gras. Ofschoon voor het meest mogelijke toezicht is gezorgd, blijft natuurlijk de kans op boos opzet. een meer vergen dan noodig is, nooit buitengesloten; vooral doordien de kleine burger dom is, en de grooten slim zijn; vooral ook omdat de kleine man niet weet in wien een plaatsbekleeder te zullen vinden; daarentegen reeds menigmaal ondervond, dat slaafschheid hem toch nog de beste waarborgen leverde voor rust en vree.

Wij waren juist getuige van een geval, dat „k o e r a n g t r a n g" (duister) was. De zware weegschaal, aan het afdak hangende, verkeerde sinds eenige oogenblikken in rust. De omringende bijstanders spitsten zichtbaar de ooren en richtten den blik onafgewend op de hoofdpersonen in dit drama. Een tafel, bedekt met paperassen en boeken, stond ergens in een hoek. Twee personen, een oudere en een jongere, zaten daaraan; de een snuffelende in wat vellen papier, de ander bladerend in een boek, zoekend naar iets, dat hij reeds wist er niet in te zullen vinden. De t j a m a t stond in gesprek met den l o e r a h (burgemeester) van Tjikiraij (naam van de dessa), een schuchter uitziend man, van kort maar stevig postuur. Op eenigen afstand van het tafeltje zat een inlander gehurkt neer, de man n.l. die protesteerde. De „k o m e t i e r", degene die de ontvangsten boekt, en daarvoor als bewijs een bonnetje afgeeft, de man tevens, die daareven zoo ijverig doende was te bladeren in dat groote boek, wendde nu zijn blikken van den t j a m a t naar den gehurkte en omgekeerd, en wijzend op zijn boek, riep hij uit met spijtigheid in stem en blikken: „Kijk maar, je naam komt er niet in voor! Maar als je gisteren al padi hebt ingeleverd, waar is dan je bewijs?" De t j a m a t deed een vraag aan den l o e r a h, die zijn schouders ophaalde. De gehurkte man bleef verder volharden in zwijgen, en hield de oogen strak ter aarde gericht.

Zooals ik reeds zeide: de zaak was niet helder. Had hier de „K o m e t i e r" misbruik gemaakt van zijn macht, en gisteren den man huiswaarts gestuurd zonder b o n, opzettelijk met het doel om zich te verrijken; of, even mogelijk, had men hier te doen met een brutale, durvend een klad te werpen op de eerlijkheid der gestelde machten? Wie zal het zeggen!? Wij willen hopen, dat het den t j a m a t later gelukt moge zijn, het kaf van het koren te onderscheiden. Nu echter door ons bijzijn als „f a c h e u x T r o i s i è m e s" was de gelegenheid daarvoor niet gunstig;... en de zaak kwam tot geschikter tijd onder het loodje.

(Wordt vervolgd).

Thomas-eiland, tevens gepaard zou gaan met die van de beide, uit dat oogpunt minder belangrijke, andere eilanden.

Amerika ging hiermede accoord en werd tevens de prijs dezer eilanden bepaald op elf en een half millioen dollar, terwijl een van te voren onder de kolonisten ter plaatse gehouden stemming, had uitgewezen, dat de inwoners daar, er bijna zonder uitzondering, zeer mede waren ingenomen.

Een commissie, bestaande uit afgevaardigden der Vereen. Staten zou toen die eilanden bezoeken, en werd er tevens een verdrag opgemaakt, dat door beide partijen geteekend werd.

Hierin bedong Denemarken, dat, zooals de meeste kleine landen op financieel gebied wat al te angstig was, dat de overgave der eilanden pas zou plaats vinden, nadat de geheele koopprijs zou zijn betaald.

Had Denemarken deze clausule niet in het verdrag doen opnemen, dan zouden deze eilanden al sinds dien tijd Amerikaansch zijn geweest, zooals bijv. het geval is geweest met den ongeveer ter zelfder tijd plaats gehad hebbenden aankoop van Alaska door de Vereen. Staten, hetwelk voor 6 millioen dollar van Rusland aangekocht was geworden en waarbij de overgave van het aangekochte territoire werd gerekend in te gaan, na de teekening van het desbetreffende verdrag. Rusland liet daarbij de betaling der koopsom geheel aan den kooper over.

Nu wilde het toeval, dat de commissie, welke de Deensche eilanden toen ging bezoeken, op St. Croix een aardbeving medemaakte, zóó hevig, als men zich niet herinneren kon, dat deze eilanden ooit geteisterd had. Zonder zelfs afscheid te nemen van de plaatselijke autoriteiten, verliet het uiterst verschrikte commissie ten spoedigste het eiland en toog huiswaarts. In al de toen volgende jaren werd van Amerika's zijde nimmer meer over het verdrag gerept.

In deze oorlogstijden is de wenschelijkheid, om die eilanden te bezitten, wederom sterk op den voorgrond getreden, want Amerika heeft juist in die streken een steunpunt noodig voor de vloot, en aan deze vereischte voldoet nu St.Thomas in hooge mate, want geen der eilanden daar biedt zulk een veilige ankerplaats en als gevolg daarvan zulk een goede gelegenheid om kolen in te nemen.

Zijn de berichten juist, dan is thans de koopprijs op 15 millioen dollar bepaald. Wat bij de bepaling ervan den doorslag gegeven heeft, de lange tijd, die er verloopen is, sedert men op het vroegere plan is teruggekomen, of wel het feit, dat de maritieme waarde van het hoofdeiland sindsdien voor Amerika zeer is toegenomen, is niet bekend.

Hoe het ook zij, de bewoners dier eilanden zullen het besluit over het algemeen zeer toejuichen; ik voor mij kan mij niet herinneren er bij mijn bezoek aan het eiland St. Thomas, een vijftien jaar geleden, één gesproken te hebben, die het niet wenschte.

Dat er echter vele Denen zullen zijn, die er anders over denken, is mede aan geen twijfel onderhevig. Die eilanden, het eenige koloniale bezit, zijn de trots en de glorie van elken Deen, want door het bezit dier eilanden is Denemarken een „Koloniale Mogendheid", al is het dan ook van den allerlaagsten rang. Deze glorie heeft echter, gedurende de laatste halve eeuw, het Moederland steeds in stijgender mate geld gekost; St. Thomas is langzamerhand een zéér duur houwbeestje geworden. De beide andere eilanden hebben zich steeds ruimschoots kunnen bedruipen, dank zij de groote vruchtbaarheid van den grond. Het hoofddoel is echter bijna geheel, aangewezen op de scheepvaart. Een goede vijftig vijftig jaar geleden was het, dank zij zijn ligging en zijn voortreffelijke haven, wel het meest voorspoedige onder alle Antillen-eilanden.

De ligging is 18° 22′ Noorderbreedte en 65° 32′ Westerlengte, terwijl het juist in de koers ligt van alle schepen, die van Europa naar Brazilië en de Noord- of Zuid-Amerikaansche, Mexicaansche of West-Indische havens gaan en in die tijden was het vooral 't Mekka van alle reizigers naar de West-Indië, want het is het middelpunt van alle West-Indische eilanden, alsook van de Oostelijke havens van Mexico en Centraal- en Zuid-Amerika.

Een haven als die te St. Thomas vindt wellicht op de gansche wereld zijn weerga niet. Deze wordt gevormd door het tegenover het eiland gelegen Water-eiland, dat, in de voorspoeddagen, met het hoofdeiland door een smalle landengte was verbonden.

In die dagen was als gevolg daarvan de aan de baai gelegen hoofdstad „Charlotte Amalia", een der meest ongezonde plaatsen uit de West-Indiën. Deze stad toch ligt aan den voet van de haar omringende hooge heuvelen, en vele grootere en kleine stroomen vinden hunnen weg door die stad naar zee. In vroeger tijden, toen de baai maar één uitgang had, kon als gevolg daarvan geen doorstrooming plaats hebben en bleef al het van de bergen gevoerde vuil vóór de stad drijven. Het Deensche gouvernement besloot toen de landengte te doen doorgraven en sindsdien kan men van twee kanten de baai invaren en door de vrije werking van het getij, wordt thans alle vuil naar zee gevoerd. Sindsdien is het eiland, dank zij ook zijn goed klimaat, een der meest gezonde eilanden geworden. Eigenaardig is het echter, dat naarmate de gezondheidstoestand der inwoners verbeterde, de financieele voorspoed afnam.

Ten tijde toen de zeilvaart nog meer in eere was, deden al de schepen, hiervoor genoemd, St. Thomas aan, hetzij om provisie in te nemen of om op orders te wachten.

Met dat wachten op orders ging dikwijls een oponthoud van weken gepaard en gedurende al dien tijd verteerde Janmaat zijn geld daar aan den wal. In die dagen waren St. Thomas' straten dan ook met goud geplaveid en voor een ieder, die het er met zijn gezondheid kon uithouden, lag er een fortuin voor het rapen; in die dagen verrezen de groote handelshuizen en kantoren uit den grond en iedereen genoot er voorspoed. In die dagen was het niets ongewoons als er 250 schepen tegelijk in de haven lagen, welke zóó ruim is, dat de grootste oorlogsvloot ter wereld er een schuilplaats zou kunnen vinden.

Van uit zee komende, biedt die ruime baai met de daaraan gelegen, gedeeltelijk tegen de heuvelen gebouwde stad, een schitterenden aanblik. Niet minder mooi is zij van den top der heuvelen bezien, ook behoeft men geen strateeg te zijn, om dadelijk de buitengewone sterke positie van dit eiland op te merken. Het is nl. maar van ééne zijde te naderen, en wel door de betrekkelijk nauwe haveningangen, terwijl het zoodanig door rotsen en riffen is omgeven, waar immer een sterke branding staat, dat landing op eenige plaats van het eiland uitgesloten is.

St. Thomas draagt daarom den naam van „Gibraltar van de West-Indiën" met 't volste recht, want hoewel de forten, die thans de haveningangen beschermen, niet in alle opzichten aan de tegenwoordige eischen voldoen, zoo kunnen zij toch zoodanig versterkt worden, dat geen macht ter wereld in staat is ze te forceeren.

St. Thomas' verval is begonnen met den aanleg van de kabel van de „West India and Panama Telegraph Co." in 1865, want toen deze telegraphische verbinding eenmaal bestond, konden vreemde schepen in enkele uren tijds hun orders bekomen en was de reden van het vroegere oponthoud weggenomen. Daarenboven werd de zeilvaart meer en meer verdrongen door de stoomvaart en voor de veel grootere stoomschepen, bleek alras het groote drijvende dok, hetwelk slechts schepen van 3000 register-ton kon bevatten, te klein.

Daarbij kwam nog, dat in 't jaar 1885 het Britsche gouvernement aan de „Royal Mail Steam Packet

Gezicht op de Haven van St. Thomas.

Co." welke tot dien steeds het Deensche eiland had aangedaan, een groote subsidie gaf, maar er tevens de voorwaarde aan verbond, dat het hoofdkwartier zou worden verlegd naar een der Britsche eilanden. Wat het zwaarste was, moest het zwaarste wegen en sinds dien werd Barbados door die schepen aangedaan.

Ten slotte bleven, als vaste bezoekers, alleen over de schepen van de Hamburg-Amerikalijn, die deze bezoeken tijdens den oorlog natuurlijk ook heeft gestaakt en de schepen der ,,Compagnie Générale Transatlantique", welke beide maatschappijen ieder een eigen werf daar hebben om kolen in te nemen.

Een particuliere Mij. bezit er daarenboven nog een derde kolenstation, waar schepen, niet tot die maatschappijen behoorende, worden geholpen. Ongelukkigerwijze is het aantal dier schepen jammerlijk klein, vooral vergeleken met vroeger; nu komt er van tijd tot een oorlogs- of wel een vrachtschip, maar de gulden tijd, toen de baai een bosch van masten geleek, schijnt wel voor immer voorbij!

Overal ziet men dan ook in Charlotte-Australia's straten, naast de overblijfselen van vroegeren voorspoed, thans de teekenen van een nog grooter verval.

De handelshuizen en kantoren staan er voor het meerendeel verlaten, en zoo weinig schijnen de eigenaars er aan te hechten, dat men het niet noodig vindt ze ook maar eenigszins te doen onderhouden, troosteloos en desolaat ziet alles er uit.

Behalve in de kantoren der genoemde, groote stoomvaartlijnen, is er ook ietwat leven te bespeuren in de kantoren van de ,,West-India and Panama Telegraph Co.", die zoo zeer heeft medegewerkt tot het plaatselijk verval, doch thans — o ironie van het lot — daar zijn hoofdkwartier heeft gevestigd.

De tijden van tegenspoed hebben hun invloed doen gelden op allen en alles. De rondom de stad gelegen velden, zijn meestal onbebouwd, en de zich vroeger daar bevindende suikerplantages liggen nu braak.

Hetzelfde is het geval met de industrieën die er vroeger bloeiden, t.w. de Panamahoeden- en de Bay-Rum-industrie, ook deze zijn zeer verminderd.

Niettegenstaande een groot deel van het eiland, dat ongeveer 1000 K.M². groot is en ongeveer 15000 inwoners telt, zeer goed bebouwbaar land oplevert, zoo hangt, als gevolg van de omstandigheden, St. Thomas van de andere eilanden af, voor zijn voorziening van dagelijksche behoeften, als groenten, kippen, eieren en dergelijken.

Waar dit zoo is, daar kan het geen verwondering baren, dat de bevolking reikhalzend uitziet naar de Amerikaansche occupatie, want die alleen kan er weder welvaart brengen.

Wanneer Amerika er een sterke marinebasis en kolenstation van maakt, dan zal er weder leven komen in de brouwerij en dan zullen ook vele der thans leegstaande gebouwen weder worden bezet.

Van Denemarken's kant is het begrijpelijk, wanneer men deze bezittingen wel voor een goeden prijs kwijt wil, want Denemarken's budget is niet zóó groot, dat de elk jaar wederkeerende en steeds grooter wordende West-Indische schadepost, zijn invloed niet heeft doen gelden en de lieden, die aan het laadje zitten, zullen zeker een zucht van verlichting slaken, indien deze transactie tot stand komt.

'''s-Gravenhage, November 1916.'''

J. VAN HAAFTEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Waar gaan wij heen? zoo vraagt de hr. Zentgraaff in een artikel in het *Soer Hbl.* van 11 Aug. De schrijver stelt die vraag niet met het oog op den Eur. oorlog, welke hoofd en hart van zoovelen vervult; de vraag geldt een deel van de *Indo-Europeesche* bevolking van Ned. Oost-Indië. Het is een niet te ontkennen feit, dat de ontwikkeling en opheffing van den Inlander zóó zeer aller aandacht in beslag neemt, dat aan den Indo weinig gedacht wordt. En daarom is het noodig, dat nogmaals gewezen wordt — aldus de schrijver van het artikel — ,,op de sombere toekomst van den Indo-Europeaan, in 't bijzonder van den minder ontwikkelden Indo-Europeaan."

Hij roept ons mededoogen voor hem in, omdat de Indo èn minder ontwikkeld, èn veelal indolent is en het daarbij nog durft bestaan Europeaan te wezen. Heeft hij aan het laatste heelemaal geen schuld, zijn mindere ontwikkeling en indolentie zijn eveneens slechts ten deele op zijn debet te stellen. Immers zonder veel kennis en energie had hij het vroeger betrekkelijk goed. En dan vraagt de hr. Z.: ,,Hoe zouden wij zijn, indien wij van vader op zoon geleefd hadden onder omstandigheden, welke het onnoodig maakten, dat wij onze wapens voortdurend moesten scherpen in een steeds krachtiger *struggle for life*? Zouden *wij* de goede eigenschappen, welke ons in dezen bestaansstrijd betere kansen geven, niet geleidelijk hebben verloren, wanneer ook wij — als de Indo vroeger in Indië — een veelal behoorlijk bestaan hadden kunnen vinden *zonder* veel kennis en strijd? Biedt de natuur om ons heen, in dier en plant, niet dezelfde lessen: het verliezen van eigenschappen, welke onnoodig zijn voor het bestaan?"

En het was toch niet te verwachten, dat bij een vrij plotselingen ommekeer in de verhoudingen, zooals we die in de laatste jaren gezien hebben, de onontwikkelde en indolente plots veranderen zou in een bekwamen en energieken strijder, die den *met élan* opkomenden concurrent krachtig het hoofd zou bieden!

De regeering schijnt dat over het hoofd te zien, aldus de schrijver, en in haar billijken ,,wensch om ,,den Inlander omhoog te heffen, toont ze een haast ,,en gejaagdheid, welke haar blijkbaar belette te ,,zien, dat ook de Indo-Europeaan aanspraak heeft ,,op haar hulp en steun", om de overgangsperiode door te komen, de fouten — voor een goed deel het gevolg van omstandigheden — van zich te schudden en een nieuw geslacht van Indo-Europeanen te vormen, dat beter toegerust zal zijn voor den levensstrijd. Van die hulp is geen spoor te zien, doch wel zien we *gelijkstelling* in salaris ,,van zekere groepen Europeesche en Inlandsche landsdienaren". En omdat die *gelijkstelling* door omstandigheden voor den Europeaan ontaardt in financiëele *achterstelling*, vindt schrijver ze verkeerd.

Ter belichting van zijn beweren haalt hij een paar feiten aan, die te Djokja bij de S.S., — waar immers de gelijkstelling begon — zijn voorgevallen.

Een paar Inl. telegrafisten pleegden fraude. Zij ,,ontvingen telegrammen van reizigers, verduister- ,,den het geld, vernietigden de telegrammen en ,,vulden valsche staten in. Aldus stalen zij ruim ,,*f* 80.—. Bij het gehouden onderzoek kwam alles ,,aan het licht, de schuldigen legden een bekentenis ,,af en werden geschorst."

Doch wat geschiedde verder! z

Door den chef der 4e afd. werd aan het afdeelingsbureau te Djokja opgedragen de geschorste ambtenaren te vragen, of ze een onderstand wenschten. En indien dat het geval was, moest er onderzocht worden, of zij geen familieleden hadden, die de zorg voor hun onderhoud op zich wenschten te nemen.

,,Zijn grooter belangstelling en teederder zorg denkbaar?" vraagt de schrijver. Was het omdat die Inlanders niet wisten, wat ze deden, omdat hun moraal nog onvoldoende ontwikkeld was? Maar waarom dan die haast met gelijkstelling gemaakt?

Op hetzelfde station zijn indertijd eenige Europeanen in dienst genomen als assistenten, die vroeger bij de N.I.S. of S.J.S. werkzaam geweest waren en een klein pensioen genieten. Ze ontvangen voor het klerkenwerk dat ze verrichten een maandsalaris van *f* 65.—. Nadat ze reeds eenigen tijd in dienst waren, werd hun de volgende verklaring ter teekening voorgelegd:

> ,,Ondergeteekende verklaart mits deze, dat het hem bekend is, dat hij als assistent op een maandelijksche bezoldiging van *f* 65.— in dienst is genomen en geen rechten kan doen gelden op bevordering of verhooging van maandgeld."

Een paar der ,,richards" weigerden te teekenen en een hunner antwoordde op de aansporing tot teekening der verklaring o.a.: ,,Ieder mensch wenscht ,,in de wereld vooruit te komen en indien hij zijn ,,werk naar behooren en met ijver verricht, heeft ,,hij er, naar mijn bescheiden meening, ook aan- ,,spraak op, dat zijn positie in de toekomst beter ,,wordt. Aangezien ik te zorgen heb voor mijn vrouw ,,en kind en voor mijn moeder, geloof ik, dat in een ,,verlangen naar een hooger salaris dan *f* 65.— ,,'s maands, bij ijver en goed gedrag, niets onrede- ,,lijks schuilt. Zeker is het van mij niet te vergen, ,,dat ik door onderteekening der verklaring mij en ,,mijn gezin den weg afsnijd, in de toekomst iets ,,meer te hebben dan de 65 gulden, waarmee wij ,,thans moeten rondkomen en welk bedrag, naar ik ,,u eerlijk verzeker, slechts voldoende is om in de ,,meest noodzakelijke levensbehoeften van vier per- ,,sonen te voorzien."

Na een zacht oordeel te hebben ingeroepen over den sjofel gekleeden, fut- en energieloozen Indo, die van een armzalig traktementje met zijn familie moet leven, eindigt de schrijver niet, zonder eenige bitterheid: ,,hij (de Indo) is in dienst bij den staat, ,,den i d e a l e n w e r k g e v e r, die het voor- ,,beeld geeft aan particulieren. Maar probeer het ,,tegenwoordig eens het Inl. personeel een verkla- ,,ring te laten teekenen, waarin het erkent geen ,,aanspraak te maken op 'n cent meer dan de hui- ,,dige bezoldiging! Er zou een ethische orkaan op- ,,steken onder de A s s o c i a t i e n e e z e n. Zulke ,,dingen kun je tegenwoordig alleen nog maar met ,,Europeanen doen; je zou anders de heele Tweede ,,Kamer in deining zetten."

* * *

Een paar weken geleden maakten we in deze rubriek melding van de eerste tentoonstelling te *Moeara Enim* gehouden ter gelegenheid van de opening der Landbouwschool aldaar. Van de aanwezigheid van verschillende ambtenaren en particulieren heeft de hoofdinspecteur der S.S., de hr. Damme, gebruik gemaakt om op een bijeenkomst van belanghebbenden uiteen te zetten, om welke redenen de ,,dienst van aanleg" in Zuid-Sumatra na de voltooiing van de spoorlijn van *Palembang* naar *Moeara Enim*, zal overgaan tot den bouw van de lijn *Praboemoelih-Batoeradja* en niet tot den aanleg van de lijn van *Moeara Enim* naar de *Pasemahlanden*.

In een artikel in het *Bat. Nieuwsbl.*, getiteld: ,,Dankbaar maar niet voldaan" breekt de heer H. J. L. Beck van Lahat een lans voor den aanleg der

laatst genoemde lijn, m.a.w. voor de locale belangen tegenover de algemeene:

,,Dankbaar voor de geboden gelegenheid, zeer zeker een novum op dit gebied, om over een voor de locale belangen van zoo groote beteekenis zijnd vraagstuk als de spoorwegaanleg vormt, met den adviseur van de Regeering zelf van gedachten te wisselen'', wijst de heer Beck er op, dat op bovengenoemde bijeenkomst door den hoofdinspecteur Damme o.a. werd betoogd, dat de voltooiing van de stamlijn (verbinding Palembang-Telokbetong) noodig wordt geoordeeld uit een oogpunt van algemeen belang en verder ,,om plaatselijke belangen te dienen, voor zooverre dit de ontsluiting van bepaalde landstreken betreft.''

De particuliere belanghebbenden echter en veel plaatselijke autoriteiten zouden integendeel de verbinding van *Moeara-Enim* met de *Pasemahlanden* liefst dadelijk tot stand zien komen.

Had de hoofdinspecteur verklaard, dat de aanleg van de stamlijn om andere dan oeconomische, b.v. om strategische belangen, noodig was, zoo zou daarop alle debat zijn afgesneden. Een dergelijke mededeeling werd echter op de conferentie gemist. En hoewel beide lijnen in een volledig spoorwegplan van Z.-Sumatra begrepen zijn, is het toch niet onverschillig welke verbinding het eerst aan de beurt komt om aangelegd te worden, in aanmerking genomen ,,de zeer beperkte hoeveelheid kapitaal, die voor spoorwegaanleg wordt beschikbaar gesteld en het langzaam tempo, waarin de bouw der gevoteerde spoorwegen dan nog plaats heeft.'' De houding van de spoorwegautoriteiten is echter zeer goed te verklaren, daar de gelden voor de stamlijn door de Tweede Kamer gevoteerd zijn, en slechts wanneer de toestanden in het gebied zich belangrijk hebben gewijzigd, sinds de opmaking van de spoorwegplannen, kan verwacht worden, dat er een voorstel zal gedaan worden om de toegestane fondsen anders te besteden. Dergelijke veranderingen hebben zich — volgens den heer Beck — ten opzichte van de *Pasemah-landen* werkelijk voorgedaan, en hij verwondert er zich over, dat door de ingenieurs met de verkenning der Pasemahlanden belast ,,zoo weinig de beteekenis wordt ingezien van de veranderingen, die sinds de opmaking van het spoorwegplan zijn ingetreden.''

Voor alle gebieden, die door den aanleg van de stamlijn genaderd zullen worden, berusten de verwachtingen omtrent de beteekenis van die streken voor den Europeeschen landbouw op vermoedens. ,,In de Pasemahlanden heeft men echter de bewijzen voor handen, in de laatste jaren geleverd door een tweetal aldaar werkende koffie-ondernemingen, dat de koffiecultuur er zeer rendabel is.'' Zelfs deed Dr. P. J. S. Cramer op de bijeenkomst te *Moeara-Enim* de mededeeling ,,dat op de Pasemahondernemingen de koffie wordt geproduceerd tegen een kostprijs, *lager dan die in Brazilië*''. Dat de Pasemah-hoogvlakte de aandacht begint te trekken, blijkt o.a. ,,uit de talrijke uitgegeven erfpachtconcessies en het feit, dat een nieuwe onderneming juist is geopend en tot het openen van een viertal andere is besloten.''

Daarenboven hebben de Pasemah-landen het eerste, moeilijkste stadium van ontwikkeling reeds achter den rug, wat met de streken in Palembang en de Lampongs, door de stamlijn doorsneden, niet het geval is.

Nu er in Nederland zulke groote kapitalen verzameld zijn door oorlogswinsten, is het feit, dat bewezen is, dat de Pasemahlanden geschikt zijn voor koffie-cultuur, van bijzondere beteekenis. Thans is het de tijd ,,om te trachten een zoo groot mogelijk deel van het nieuw gevormde kapitaal naar Nederl.-Indië te lokken voor de ontsluiting onzer buitenbezittingen.''

,,Voor hen'' — zoo gaat de schrijver voort — ,,die de beteekenis van de Pasemahlanden in dit opzicht inzien, is het daarom teleurstellend om te moeten bedenken, dat door de bestaande spoorwegplannen in Palembang juist de voor de plaatsing van kapitaal zoo beteekenisvolle, eerstvolgende tien jaren zullen verstrijken, zonder dat de ontwikkeling van de Pasemahlanden door den spoorwegaanleg wordt gebaat.''

De verbinding *Palembang—Moeara Enim* toch is niet van zóó groote beteekenis als die *Moeara-Enim Pasemahlanden*, omdat *Moeara Enim* door hekwielers te water altijd reeds verbinding met *Palembang* gehad heeft. Maar de Pasemahlanden zullen er door gebaat worden, als het karren- en autovervoer over de honderd en meer kilometers, die het centrum dezer landen van Moeara-Enim verwijderd ligt, wordt vervangen door een spoorlijn. Daarenboven moet in aanmerking genomen worden, dat de hoogvlakte niet alleen voor de Europeesche cultures van belang is. De groote uitgestrektheid irrigeerbare grond, die aldaar wordt aangetroffen en het uitstekend klimaat maken het land bijzonder geschikt voor het koloniseeren met Javanen. De Pasemahlanden waren vroeger en kunnen wederom worden: *de rijstschuur van Palembang en Benkoelen.*''

In vragenden vorm spreekt schrijver de hoop uit, dat de hoofdinspecteur in hetgeen hij op de vergadering gehoord heeft, aanleiding moge vinden om de belangen van de locale lijn naar de Pasemahlanden niet geheel op te offeren aan die van de stamlijn.

De siphons in de Bandjar-Tjahjanawerken. *)

De irrigatiewerken, welke momenteel in het Serajoedal worden aangelegd, verdienen in menig opzicht de aandacht, zoowel uit een economisch als uit een technisch oogpunt.

Bij den aanleg moesten, vooral in het eerste gedeelte der leiding, verscheidene technische moeilijkheden worden overwonnen; onmiddellijk nadat het water der

De voor de Siphon gemaakte ingraving.

Serajoe de inlaatsluis is gepasseerd, moest een tunnel worden aangelegd en dadelijk daarop een siphon over de Merawoe-rivier.

Men herinnert zich, dat ook gouverneur-generaal Idenburg tijdens zijn reis door Banjoemas een bezoek aan de Bandjar-Tjahjana-werken bracht. Onlangs is den ontwerper dezer werken — den ingenieur Snell, chef der irrigatieafdeeling Serajoe, — opgedragen eene beschrijving dezer werken samen te stellen, welke dan met een stel op die werken betrekking hebbende foto's, als studiemateriaal zal dienen bij de Technische Hoogeschool in Holland, de K. W. S. en andere technische inrichtingen.

Ook de heer Harrison, gouverneur der Filippijnen, krijgt er een exemplaar van. Java schijnt langzamerhand een leerschool voor deze Amerikaansche kolonie te worden.

Suriname.

,,*De West*'' van 13 October geeft, onder het hoofd ,,*Een akte van beschuldiging*'', een bespreking van het Rapport- van Hasselt omtrent de gouvernementsrubberonderneming Slootwijk in Suriname. ,,De heer van Hasselt is — schrijft het blad — feitelijk buiten zijn opdracht gegaan, maar wij mogen hem daarvoor dankbaar zijn. Want zijn advies beperkt zich niet tot Slootwijk, maar behandelt tevens de toekomst van den grooten landbouw in het algemeen, en geeft de richting aan, die z. i. moet worden ingeslagen om tot groote ontwikkeling te leiden.

Zonder nu alles wat deze schrijver verkondigt, na zes weken verblijf in de kolonie, als evangelie te aanvaarden, beschouwen wij zijn rapport als een waardevol advies aan den landbouw, waarvan goede nota zal worden genomen. Een bespreking in de landbouwvereenigingen, ook om te doen uitkomen waarin men van meening verschilt, is zeker aangewezen.''

In het nummer van 26 September, had het blad reeds medegedeeld, dat volgens telegraphisch bericht aan den Gouverneur, de Minister van Koloniën zich heeft vereenigd met het advies van den heer van Hasselt om Slootwijk voort te zetten als koffieplantage.

Wij spreken de hoop uit, dat men zich niet al te zeer zal haasten met het opgeven van de rubbercultuur. Het is misschien niet overbodig er hier de aandacht op te vestigen, dat de Compagnie des mines d'or aan de Lawa — volgens haar laatste jaarverslag — op haar concessie een rubber-aanplanting heeft van ruim 40,000 boompjes van 1 tot 5 jaar oud.

* * *

,,*De West*'' van 29 September schrijft:

,,Volgens geruchten zijn heden de rechten der N. V. Surinaamsche Hout- en Pulp Maatschappij, overgedragen aan den heer H. B. Handley Jr. als gevolmachtigde der Tropical Lumber and Pulp Company te Baltimore.

De kennismaking met het poisontree-hout moet tot de slotsom hebben geleid in Amerika, dat dit

*) Ontleend aan het Weekblad voor ndië van 17 Sept. j.l.
Red. Comm.

hout als timmerhout groote waarde heeft.

De oorspronkelijke opzet der zaak is in zooverre gewijzigd, dat waar de Surin. Hout en Pulp Mij. in 't bijzonder het oog had gevestigd op de fabricatie van pulp, de opgerichte Tropical Lumber & Pulp Co. hoofdzaak zal maken van de hout-exploitatie, en het niet verscheepbaar hout aanvaarden voor pulp."

Wij voegen hieraan de opmerking toe, dat het poison tree-hout (H u r a c r e p i t a n s) vroeger veel gebruikt werd voor vloerplanken in koffieloodsen. Bedriegen wij ons niet, dan zijn ook de vloerplanken van den benedenvloer van het logegebouw te Paramaribo van dit hout, hetgeen, den ouderdom van het gebouw in aanmerking genomen, pleit voor de deugdelijkheid van het hout.

* * *

Onder het hoofd „*Bauxiet vooruitzichten*" deelt *De West* van 13 October, na een onderhoud met den vertegenwoordiger der Amerikaansche Aluminium Company, mede, dat het nog eenigen tijd zal duren eer het bedrijf kan worden aangevat. Een der eerste eischen van dit bedrijf is goedkoope scheepsgelegenheid voor het vervoer der grondstoffen en thans is de vracht hooger dan de waarde der stof. Men zal dus moeten wachten tot na den oorlog de vrachten weder normaal geworden zijn, tenzij het vóór dien tijd mocht gelukken de hand te leggen op goedkoope zeilgelegenheden.

Inmiddels wordt in Suriname niet stil gezeten. De ingenieurs van de Company hebben reeds een oppervlakte van 250.000 H.A. op bauxiet onderzocht. Uit deze 250.000 H.A. heeft de maatschappij reeds 40.000 H.A. in eigendom en concessie. Behalve deze 40.000 H.A. heeft de Compagnie nog een gelijke oppervlakte land in concessie aangevraagd, welke aanvraag aanhangig is. Voorts heeft zij nog 300.000 H.A. land in optie, wat nog onderzocht moet worden. De vertegenwoordiger twijfelt niet of de noodige grondstof is aanwezig voor een bedrijf op groote schaal, zoodat zijn Company zonder aarzelen voortgaat het noodige kapitaal in de onderneming te steken.

* * *

In hetzelfde nummer van *De West* de mededeeling, dat een tiental militairen onder leiding van luitenant *Dilleman* een tracé zullen kappen van uit Kwatta in de richting van de Saramacca, uitkomende bij de Oranjekreek. „Is er — zegt het blad — eenmaal een paadje gekapt, waarvan voetgangers kunnen gebruik maken, dan zal er misschien ten slotte van komen, dat de zoo vurig begeerde landverbinding tusschen Paramaribo en het belangrijke district Saramacca eindelijk tot stand komt. Men zou dan per auto in anderhalf uur Paramaribo kunnen bereiken."

Men zal in Suriname niet vergeten zijn dat het hier bedoelde tracé meermalen gekapt is, o.a. — in verband met de tramconcessie-*Benjamins-Loth* — in 1888 door wijlen den heer Loth en niet lang daarna, voor dezelfde combinatie, door den ingenieur *van Vloten*. Worden zulke boschpaadjes niet beloopen, dan groeien ze onmiddellijk weer dicht.

* * *

De heer A. baron van Aerssen Beyeren van Voshol heeft aan het Algemeen Rijksarchief in bruikleen afgestaan het archief der familie van Aerssen, beginnende met Cornelis Aerssen, eerst pensionnaris van Brussel, later griffier der Staten-Generaal.

Andere vermaarde leden van dit geslacht waren o.a. François van Aerssen, gezant in Frankrijk en tegenstander van Oldenbarnevelt, en diens kleinzoon Cornelis, gouverneur en voor een derde eigenaar van Suriname. Hieruit laat zich reeds eenigszins het belang van dat familiearchief afmeten.

Bevinden zich in het familie-archief ook brieven van den Surinaamschen Van Aerssen, dan is het te hopen dat deze spoedig gepubliceerd worden.

* * *

In het „*Nederl. Archief voor Kerkgeschiedenis*" dl. XIII, afl. 2, 1916 belangrijke mededeelingen over de Anglikaansche kerk in Suriname, van de oudste tijden tot heden, door *Fred. Oudschans Dentz*. Interessant zijn vooral de berichten uit den eersten tijd der volksplanting. Schrijver heeft voor zijne studie ook de Sloane M. S. 3662, folio 31b in het Britsch Museum geraadpleegd.

* * *

Voor onze Surinaamsche lezers knippen wij uit de *N. R. Ct.* van 18 October het volgende bericht: „In Amerika vindt een nieuwe en origineele wijze van bestrijding van den p a a l w o r m ingang. Men weet, dat de paalworm (teredo), die ter hoogte tusschen laag en hoog water zich in het paalwerk inboort, tot dusver door beslaan van den paal met spijkers, of door impregneeren daarvan met giftige stoffen geweerd moest worden, maar toch nog dikwijls zich wist in te boren. Daar het dier, van zijn eerste houvast in 't hout krijgt, evenwel verscheidene uren aan de oppervlakte bezig is, maakt men daarvan gebruik, om het in dien tijd door een ring, die om den paal door het getij op en neer bewogen wordt, er af te stooten. Zoo'n ring moet drijven en is b.v. van met metaal beslagen hout. De slijtage van den paal door het schuren van den ring schijnt in geen vergelijking te komen met de verwoesting, door den paalworm aangericht."

Men heeft in Suriname eene houtsoort, die tegen den paalworm bestand is, n.l. het *manbarklakhout*, maar er worden wel eens andere soorten voor paalwerk gebruikt.

* * *

Onder zeer veel moois zagen wij in „Boeatan", Heulstraat 17, den Haag, uitgestald een kistje met 24 Surinaamsche houtsoorten, ieder in den vorm en de grootte van een kilogramsgewicht. Het kistje zelf is van het fraaie purperharthout gemaakt. Wat een rijkdom aan prachtig meubelhout; en dan te denken dat onze meubelmakers te conservatief zijn om te beproeven wat daarvan te maken is. Zullen ze wachten tot het buitenland voorgaat om dan schoorvoetend te volgen? Een meubelmaker, dien wij daarover spraken, had de naïveteit ons te vertellen, dat *het* Surinaamsche hout te hard is om bewerkt te worden, terwijl elk schrijnwerkertje in Suriname alle soorten zonder de minste moeite bewerkt. Bovendien zijn er natuurlijk ook onder de zachtere soorten prachtige voor allerlei meubelen. Men zie slechts in de doos. Een kijkje in Boeatan zij ieder aanbevolen, niet het minst onzen meubelmakers.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Afdoende Maatregelen van een nieuw Blad. In de *Medan Rajat* doen in een voorwoord de redacteur en de administrateur den volke kond, dat te beginnen met 10 Augustus 1916, een ieder, wien door de administratie de nummers 1, 2 en 3 van dit blad waren toegezonden, al dadelijk stilzwijgend als abonné was ingeschreven, althans voor dat kwartaal, voor den civielen abonnementsprijs van *f* 2.— per drie maanden. „Op deze wijze" — wordt er lakoniek bijgevoegd — zal het de *Medan Rajat* mogelijk zijn, om snel de wieken breeder uit te slaan dan tot nu toe mogelijk was."

In hetzelfde blad komt (zeker nog altijd ter gelegenheid van de *lebaran*) eene zelfbewierooking voor onder het hoofd: „*Leve onze Medan Rajat*", van de hand van M. M. A. Deze schrijft: Met een hart, dat tot berstens toe gezwollen is, mocht ik een proefnummer ontvangen van de *Medan Rajat*, geredigeerd en geadministreerd door mijne rasgenooten in de Lampongs! Bij den heilwensch ter gelegenheid van den geboortedatum, — het blad viert zijn dertienden verjaardag — moet ik erkennen, dat de lezing daarvan niet slechts stemt tot vreugde en trots, maar tevens mijne wenschen doet stijgen, dat het moge blijven een richtsnoer voor de wijze, waarop wij, Inl., intellectueel vlug kunnen vooruitkomen, dat het hare kolommen moge open stellen tot uiting van al onze wenschen, zonder echter met de ons besturende wetten in conflict te komen.

In hetzelfde blad wordt een waardeerend woord gewijd aan het streven van de *Pandoman Pryajie*, een Inl. ambtenaarlijk blad, geredigeerd door *Toean Soetan Toemenggoeng*, assistent wedono van Seneu (Weltevreden). De *Medan Rajat* schrijft: al wat de Inl. ambtenaren moeten weten, komt in dat blad voor, t.w. *a.* de vertaling van Staatsbladen en bijbladen daarop; *b.* Gouvernementsbesluiten; *c.* Circulaires van de Dep. *d.* vonnissen, uitgesproken door de respectieve rechtbanken, enz.

In een volgend nummer lezen wij een klacht omtrent het afwijzen van leerlingen, die zich opgaven voor de H. I. school te Telok Betong — de eenige school van dien aard in de Lampongs, — wegens plaatsgebrek. Het blad voegt er aan toe, dat vroeger reeds in de *Kaoem Moeda* de wensch werd geuit, dat ook te Menggala een H. I. school zou worden geopend, want de drang naar onderwijs is daar zóó groot, dat ondanks den grooten afstand van Menggala tot Telok Betong, er toch tientallen kinderen van uit Menggala de school te Telok Betong zouden komen bezoeken.

Een Oproep. *Raden Patah* roept in *De Voorpost:* Landskinderen van gemengd bloed, broeders en zusters! Ziet gij niet, dat de onderlagen van uw volk zich georganiseerd hebben en steeds trachten voorwaarts te rukken? Begrijpt gij dan niet, dat die nog onontwikkelde massa een zwaren strijd te voeren heeft, om zich uit den knellenden band, die haar in slavernij houdt, los te rukken? Ziet gij voorts niet, Broeders en Zusters van gemengd bloed, dat de „Adat"-handhavers zich ook hebben georganiseerd in verschillende vereenigingen, om de oprukkende massa een „*halt*" toe te roepen? En blijft gij, kalm in uw schulp gekropen, terwijl 't toch voor u van het grootste belang is, dat er met de „*Adat*" voor goed wordt gebroken? Hoort! De Nederlander van Haastert zegt, zijn oordeel uitsprekend over den renegaat Landouw, op de gehouden openbare vergadering tot vorming van een „*afzonderlijke*" groep van gemengdbloedigen: „Het uitschot van de Indische Maatschappij is dezer dagen weer eens samen geschuimd te Solo, enz." Hoort gij 't Indiërs of Inlanders van Indië! En dit is zéér juist, omdat een „afzonderlijke" groep of klasse van gemengdbloedigen in welke maatschappij ook, steeds zal worden beschouwd als het uitschot der maatschappij. Gij, gemengdbloedigen, zult u in een volk moeten op-

lossen om geen „uitschot der maatschappij” meer te heeten. Ziet gij niet in, gij, gemengdbloedigen, dat wanneer in de Javanen-maatschappij de „Adat” gehandhaafd blijft en de Javanen in hun eigen land *Eigen Meester* zullen zijn, in de toekomst uwe nakomelingen „hoogstens” zullen komen te staan naast de koelies, en zulks omdat ook *gij* de waardigheid van een *Mas, Raden Mas* enz. niet bezit? En gedoogt gij dan, dat men uwe nakomelingen zal beschouwen als het „uitschot der maatschappij”?

Niet!? Welnu, vereenigt U dan, om door gezamenlijk ageeren te reorganiseeren” de maatschappij der Javanen, opdat gij er u in kunt oplossen; want ten slotte is het volk der Javanen toch ook *uw* volk! Nu nog bezit gij, Indo-Europeanen, de kracht om die „*Adat*” zoo spoedig mogelijk tot het verleden te doen behooren; wacht echter niet zoo lang, totdat de georganiseerde „Adat”-handhavers, die thans de intellectueele groep vormen der Javanen-maatschappij, zich zóó sterk hebben gemaakt, dat zij uwe pogingen kunnen verijdelen. In dat geval zijt gij, gemengd-bloedigen, onherroepelijk verloren, en uwe nakomelingen zullen, als een „afzonderlijke” groep, de verschoppelingen zijn van hen, op wie gij nu minachtend neerkijkt! Organiseert u, Broeders en Zusters en steunt op uwe „solidariteit” en „moed”; rekent niet op den steun van buitenlanders, zij het ook Nederlanders, die u later aan uw lot zullen overlaten, niettegenstaande uw bloed en uwe namen aan hen doen denken! Organiseert u en tracht steeds uwe krachten te vermeerderen door aan hen steun te verleenen, die evenals gij voor „Recht” en „Vrijheid” willen strijden! Helpt elkander, gij, Insulinders en Sarikat Islammers, want uw beider belang noodzaakt u samen te werken, om in de eerste en voornaamste plaats den strijd aan te binden tegen de „Adat”. Laat u niet misleiden door de jammerkreten uwer overheerschers, die uw aandacht trachten af te leiden op een gevaar van buiten! Eerst streven naar uitvoering van de „*Adat*” in de Javanen-maatschappij, het struikelblok voor de opheffing van het Javaansche volk en de kloof, die een oplossing der gemengdbloedigen in dat volk onmogelijk zou maken. Geen eenheid van volk, ook geen volksweerbaarheid en is dit land steeds aangewezen overheerscht te blijven, terwijl een verandering van meester over dit land nooit is uitgesloten. Maar wordt gij dan, dank zij de propaganda van het comité „*Indië Weerbaar*”, toch bewapend met „ruiterpistool”, dan...... op uw post, Indiërs van gemengd bloed! Nogmaals: Organiseert u!

Inl. Ambachts-onderwijs. De *Bintang Soerabaja* neemt met ingenomenheid het volgende uit het *Soer. H.blad* over: Laat men op Java den Inl. verschillende ambachten leeren op speciale ambachtsscholen, op Timor is men al blij, als de inboorlingen opgeleid kunnen worden tot timmerlieden, waaraan op dat eiland groote behoefte bestaat. Te Timor Koepang is onlangs een timmercursus opgericht, waarbij de sergeant-werkman der genie, D. Netten, door den resident als onderwijzer is aangewezen. De z.g. wilde volksstammen op de naburige eilanden zouden ook van dezen timmercursus profiit kunnen hebben, indien van daar leerlingen, met subsidie voor levensonderhoud er heen werden gezonden. De leerlingen van de kweekschool der Gereformeerde zending te Pajeti (Soemba) die opgeleid worden tot Inl. onderwijzer, krijgen toch ook subsidie uit 's lands kas ten bedrage van *f* 6 's maands. Zoo besluit het blad.

Al weer een nieuw Inl. Blad. Te Padang is een nieuw blad verschenen, de *Mato Mato*, dat twee keeren per week verschijnt, onder leiding van de heeren *G. J. C. ten Boom* en *Dt. B. St. R. Nan Gĕdang* als hoofdredacteurs. Er is een programma aan verbonden van den volgenden inhoud: „Trouw aan de Overheid. Samenwerking met de Regeering. Een brug tusschen ingezetenen, Regeering en ambtenaren. Streven naar onderlingen vrede en zoeken naar de wetenschap, waar „dat recht” te vinden is.”

In een der eerste nummers wordt al dadelijk aangetoond, dat de Inlander een ongelukkig wezen is. In weerwil van de gunstige bepaling van art. 55 van het regeeringsreglement is hij toch niet in de gelegenheid om van het in dat artikel bedoelde recht gebruik te maken. Gelukkig, dat *Dr. Rinkes* er de aandacht op gevestigd en de belemmeringen uit den weg geruimd heeft, niettegenstaande hij toch iemand is van een ander ras en van een ander geloof. Ongetwijfeld was hij een Godsgezant, toen hij op de bekende bijeenkomst te Soerabaja, uit naam van de Regeering sprak. Hij heeft de oogen der Inlanders geopend, toen hij een verklaring gaf van de *Hormat-circulaire*. Zij weten nu, dat de ambtenaren er zijn voor hen en niet omgekeerd, en dat zij, hoewel zuchtende en klagende, toch om recht mogen vragen. De Eur. bladen waren met deze beschouwing natuurlijk niet ingenomen en verklaarden, dat de Inlander, als zijnde 1/10 mensch, niet het recht heeft om te zuchten of te klagen, en geen aanspraak mag maken op levensvreugde of recht, hij moet met gesloten oogen zwijgen en berusten. Sumatra's Westkust zal wel ten achter blijven, omdat daar de zelfzuchtige en hormatlievende Hoofden de bevolking onderdrukken. Als er één is, die den moed heeft om voor zijn recht op te komen, dan wordt het een of ander motief gezocht om hem in de gevangenis te krijgen. Zoo wordt er de schrik in gebracht!”

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onthullingen. De *Sri Sumatra* brengt hulde in een heilwensch aan M. Marco, dien onverschrokken voorvechter der Inlanders, den Javaanschen Multatuli, die, omdat hij tegen onrecht opkwam met zijn „onbedwingbare pen”, gevangenisstraf heeft opgeloopen en nu zijn ontslag genomen heeft als redacteur van de *Pantjaran Warta*, om naar Nederland te kunnen gaan, waar hij voornemens is voor de Tweede Kamer te verschijnen. Wat hij dan zeggen zal, heeft hij tot nu toe geheim gehouden.

Hetzelfde blad maakt feiten bekend omtrent onregelmatigheden, die zich hebben voorgedaan in de S. I. te Moeara Bliti (Palembang). De voorzitter moet daar een som van *f* 5500 aan vereenigingsgelden verduisterd en zijn ongehuwde schoonzuster verleid hebben. De redactie waarschuwt tevens tegen het bestuur van de S. I. te Padang, dat daar de ingezetenen tegen elkaar opzet. Gelukkig, dat de politie streng tegen deze vereeniging optreedt. Onlangs werden de boeken in beslag genomen. De *S. I.*-leiders doen als vroeger de Padris deden: Zij maken van list en bedrog gebruik om de bevolking in de Bovenlanden tot de S. I. over te halen. Sommigen zweren dan trouw aan het Bestuur van de *S. I.* alsof dit hun *mamaq* is.

De *Tjahaja Timor* neemt uit de *Pertimbangan* een reeks van tekortkomingen over, waaraan de „Leiders” zich op het *Nationaal Congres* zouden schuldig gemaakt hebben. Die leiders staan er op, dat hun de verschuldigde eer wordt bewezen, maar dan moeten zij ook de noodige *hormat* geven aan hen, die daarop aanspraak hebben! De Resident lieten zij o.a. met zijn gevolg geruimen tijd in de brandende zon wachten. Deze onbeleefdheid wordt nog wel in de Maleische pers goed gepraat. Verschillende personen, die geldelijk deze bijeenkomst gesteund hadden, kregen geen uitnoodiging, en zij, die wel een uitnoodiging hadden gekregen, w.o. ook de vertegenwoordigers van de pers, werden niet ontvangen, zooals het behoorde. Zij troffen niemand aan om hen te ontvangen, vonden niets voor hun ontvangst gereed. De reeds bejaarde Resident mocht drie kwartier staan zonder dat hem een stoel werd aangeboden!

Een opmerking. Naar aanleiding van de voorgenomen tweede interneering van *Tjipto Mangoen Koesoemo* maakte de redactie van de *Pembrita Betawi* de opmerking, dat toevallig er mede samenvielen zijn ingetreden slechte gezondheidstoestand en het staken van zijn arbeid voor de Inlandsche pers. — Tjipto geeft als reden voor zijn herhaald revolutionnair optreden, de weigering van den Gouv.-Gen., toen hij zich beschikbaar stelde voor de pestbestrijding. Ook komt hij er tegen op, dat de bevoegdheid tot interneering slechts aan één persoon, n.l. den Gouv.-Gen. is verleend. Ook beweert hij, dat het voornemen tot interneering reeds lang bestond, maar dat er slechts op een gelegenheid gewacht werd. Het gebeurde te Pati moest als zoodanig dienen. Als deze interneering werkelijk plaats zal hebben, komt duidelijk het verschil aan het licht tusschen de zwakheid van den vorigen Gouv.-Gen. en de ijzeren vuist van Graaf van Limburg Stirum, zoo meent het blad en vervolgt: Een ijzeren vuist is dringend noodig, waar onlangs de opgezetenen van een particulier land zelfs weigerden zich te onderwerpen aan de beslissing van den Procureur-Gen.

De redactie van de *Djawa Tengah* verklaart zelf te behooren tot de oppositie, maar zij zal daarom toch niet de grenzen uit het oog verliezen en wil evenmin revolutionair wezen. Zij betreurt het geval van Tjipto, al is 't zijn eigen schuld, daar hij allen goeden raad in den wind heeft geslagen en tot het nemen van dezen uitersten maatregel heeft gedwongen. Met een meer gematigd optreden had hij meer voor zijn volk kunnen doen. Zoo besluit het blad en geeft der Regeering verder in overweging om tegenover Tjipto de uiterste lankmoedigheid te betrachten, en nog eerst goed te overwegen alvorens hem opnieuw te interneeren. Iedereen in Indië is er van overtuigd dat hij 't goed meent met zijn land en volk. Mocht hij weer gestraft worden, dan zou de gevolgtrekking gemaakt kunnen worden, dat de Regeering niet gaarne den vooruitgang van Indië zag. Er bestaat overeenstemming tusschen alle ontwikkelde Indiërs en Tjipto, maar niet allen durven zoo ronduit hunne meeningen te zeggen, zooals hij. Het zaad, door de Indische Partij uitgestrooid, kan niet meer uitgeroeid worden, en al zou men hem desnoods ophangen, zijne geestverwanten zullen niet rusten, vóór zij hun zin, d.w.z. hun erkenning als mensch, verkregen hebben.

Een vraag. Een vaste medewerker van bovengenoemd blad verhaalt, dat hij in den trein in gezel-

schap van drie andere heeren een aller sjoviaalst gesprek had met een ,,hoofdambtenaar B.B." (uit de verdere beschrijving kan opgemerkt worden, dat hij vermoedelijk hiermede den Directeur van B. B. bedoelt), wonende te Batavia, Koningsplein Zuid, over den ontslagen Regent van Wonogiri (Solo). Deze hoofdambtenaar zou zich toen geringschattend hebben uitgelaten over de waarde der rapporten van den Resident, daar deze slechts door zijne ondergeschikten was ingelicht en niet kon weten, wat er achter zijn rug gebeurde. Daarom kreeg deze hoofdambtenaar nadere inlichtingen van zijn eigen, meer betrouwbare menschen. Tot tijdelijken vervanger van dien onder-regent is benoemd een patih uit Kediri. De redactie maakt de gevolgtrekking, dat men in de Mangkoenegaran de Gouvernementsregelingen wil invoeren. Voorts wordt gevraagd of het zelfbestuur daar het grootste gedeelte van zijn macht reeds verloren heeft?

Een Onderzoek. Wij maakten onlangs melding — aldus de *Bintang Soerabaja* — van de aanhouding te Soerabaja van den president der afdeeling S. I. te Lasem, verdacht van verduistering van kasgelden. Deze, een Arabier, was vergezeld van zijn secretaris en werd toen naar Rembang opgezonden. Hij verklaarde toen, dat het zijn doel niet was te vluchten, maar alleen naar Soerabaja te zijn gegaan om via deze plaats naar Buitenzorg te reizen en bij den G. G. in particuliere audiëntie de klachten toe te lichten, welke men in een request had opgesteld. Het bestuur van bedoelde *S. I.*-afdeeling moet zich inderdaad bij request tot den G.G. gewend hebben, om te klagen over de inmenging van bestuurs- en politieambtenaren in de huishoudelijke zaken der S. I. Naar het blad verder vernam, heeft het *Centraal Comité* van deze vereeniging een advocaat naar Lasem gezonden, om de zaak te onderzoeken. Naar aanleiding van de *S. I.*-ongeregeldheden in Blora, doet de politie een onderzoek naar de oorzaak, waarom toen op alle telephoonverbindingen storing was.

Van Vreemde Koloniën.

Jurgens in Nigerië.

De zaak, waardoor de groote Hollandsche margarinefabriek in 't Engelsche parlement is gebracht en aangevallen, heeft den correspondent van de ,,N. R. Ct." aanleiding gegeven tot een uiteenzetting (Avbl. C. van 23 dezer), waaraan 't ons veroorloofd zij 't een en ander te ontleenen.

In de Britsche kolonie Nigerië, op de W. kust van Afrika, hadden Duitsche firma's bezittingen, die bij 't uitbreken van den oorlog in beslag werden genomen. Ze zouden bij openbare veiling verkocht worden, waartoe de Eng. ambtenaren ook in onzijdige landen adverteerden. Vooral Amerikanen en Nederlanders kwamen af op den palmpitten-voorraad, in 't bijzonder Anton Jurgens, voor zijn margarine-bereiding.

Dit was den ambtenaren wel, maar de Br. protectionisten niet naar den zin. De groote uitvoermaatschappijen in Engeland hebben een trust gevormd om den koop in Nigerië en de in den oorlog gevormden afzetmarkt te Liverpool in hun macht te hebben. De afnemers in Engeland en de inlandsche verkoopers in Nigerië waren 't kind van de rekening, om hier tegen in te gaan trachtten de ambtenaren bij den verkoop van de in beslag genomen Duitsche voorraden de mededinging van neutralen uit te lokken.

Het unionistisch waakzaamheids-comité liet zich vinden om er een patriotische kwestie van te maken. De groep van Carson drukte in een voorgestelde motie uit, dat bezittingen van vijanden in de koloniën enkel aan geboren Br. onderdanen zouden mogen worden verkocht. ,,Vechten wij daarvoor, dat de voordeelen van den oorlog aan onzijdigen in den schoot zullen worden geworpen?" Op dit thema werd in verschillenden toonaard gescheterd. Nu sloot de motie echter niet alleen de onzijdigen, maar ook de bondgenooten uit. De minister van koloniën Bonar Law liet niet na, hiervan partij te trekken om zijn tegenstanders met hun eigen argumenten te verslaan. ,,Welk een boodschap aan onze Fransche bondgenooten...... enz", bootste hij een dergelijken uitroep van de overzijde na.

In beginsel liep de vraag over de belangrijke beslissing of 't Britsche rijk vrij toegankelijk zal blijven voor den handel en voor 't kapitaal van de wereld buiten Engeland, dan wel weer een gesloten terrein worden, bestemd alleen voor de winzucht van 't moederland?

De motie werd verworpen met 231 tegen 117 stemmen.

De correspondent van de ,,N. R. Ct." zet daarbij uiteen, dat die 117 stemmen geenszins als voorstanders van 't beginsel of van de zaak, waarvoor de motie zich uitsprak, mogen worden beschouwd. Er zijn ongeveer voor de helft stemmen onder, die zich uit oppositiegeest tegen de regeering of om andere politieke redenen, buiten de kwestie om, aan Carson's zijde stellen. Op stuk van zaken is dus en 't beginsel en de toelating in Nigerië ten voordeele van de buitenlandsche mededinging beslist.

Als 't anders geloopen ware zou de oorlog Engeland ook al heel spoedig naar de protectionistische zijde hebben overgehaald.

De Deensche Antillen.

Weer een stapje opgeschoten. De Rijksdagcommissie, ingesteld tot onderzoek van de verkoopkwestie der Deensche West-Indische eilanden aan N. Amerika, heeft haar verslag uitgebracht.

De meerderheid bepleit de aanneming van 't wetsontwerp. Zij bestaat uit leden van de linkerzijde, radicalen en sociaal-democraten, terwijl de conservatieve leden tegen het voorstel tot verkoop adviseeren.

Een referendum van alle mannelijke en vrouwelijke kiezers in Denemarken zal op 14 December over het voorstel beslissen. Zou 't hier ook ongeveer gelijk vóór en tegen worden?

't Zou, naar 't ons voorkomt, rationeeler zijn een referendum uit te schrijven in de kolonie, over wier lot beslist wordt. Naar hetgeen van daar bekend is geworden, zou de uitspraak echter niet twijfelachtig zijn, daar de eilanden meer heil van Amerika dan van Denemarken verwacht. (Zie het art. van den heer van Haaften in ditzelfde nummer).

Soldij der Z.-A. strijders.

Aan 't korte bericht over de in Z.-Afrika geuite ontevredenheid over de soldijen der in Europa te velde zijnde strijders, zooals wij dit reeds gaven, voegen wij nu eenige nadere bijzonderheden toe, ontleend aan de ,,Cape Times" van 13 October.

De werfcommissie aan de Rand heeft een onderhoud gehad met generaal Botha. De soldij, door de Engelsche regeering betaald aan de Z. Afrikaanders, die in Frankrijk vechten, bedraagt 1 shilling per dag, evenals die der Engelsche soldaten. De Z.-Afrik. troepen, die in Oost-Afrika vechten, krijgen 3 sh., namelijk 1 sh. van de Eng. regeering en 2 sh. van de Z.-Afr. Unie. Sterke aandrang is in en van buiten 't parlement uitgeoefend om die 2 sh. ook uit te keeren aan de strijders in Europa, maar de regeering wil er niet aan. Dit is begrijpelijk omdat de gelijkheid voor de Afrikaansche strijders op alle verre slagvelden, dan echter weer een ongelijkheid zou brengen tusschen Britsche strijders (uit Z.-Afr. en uit Engeland) op eenzelfde slagveld.

Botha deed dan ook geen enkele toezegging, maar gaf te verstaan, dat een algemeene beweging in 't land niet zonder gevaar was voor de rust, en tot algemeene verkiezingen zou kunnen leiden.

Dit bracht de commissie niet tot ander inzicht. Op een werfvergadering deelde Filmer de uitkomst van 't onderhoud mee en drong daarbij aan op 't vragen van de verhooging, al moest de regeering er om aftreden en er onrust door ontstaan.

Ook in Natal is 't roerig om deze kwestie.

Zooals wij reeds vroeger aanteekenden, valt dit samen met berichten over kolossale offers, door eenige krijgsbedrijven juist van Z. Afrikanen geëischt, en schijnt de invloed zich sterk te doen voelen op de dienstneming voor Europa. Daar 't Britsche legerbestuur nog groote behoefte heeft aan strijders, maar 't zeker niet bereid is de soldij van alle soldaten te verdrievoudigen, staat de regeering hier wel voor een moeilijke puzzle.

Japan en de Zuidzee-eilanden.

De Associated Presse weet te melden, dat Japan nu reeds zou hebben verklaard ter vredesconferentie geen aanspraak te doen gelden op de Zuidzee-eilanden, die, als voormalige Duitsche koloniën, door J. zijn bezet. De Ver. Staten van N. Amerika zouden tegenover Gr. Brittanië hun ongerustheid hebben geuit over het bestendigen van 't Jap. bezit, waarna beide staten de aangelegenheid met Japan bespraken. De regeering te Tokio is blijkbaar op den wenk ingegaan en denkt zich op andere wijze schadeloos te stellen, b.v. door de bevestiging van de in Sjantoeng verworven aanspraken.

Zeer inschikkelijk, maar toch een verkoopen van de huid vóórdat de beer geschoten is, want alleen de eindoverwinnaar zal over de verdeeling van de jachtbuit te beslissen krijgen.

De ex-sultan van Darfoer gesneuveld.

Darfoer, gelegen in de Britsche sfeer, werd sedert 1899 geregeerd door Ali Dinar, die de Britsch-Egyptische suzereiniteit erkende en een jaarlijksche bijdrage van 500 p. St. opbracht. Sedert Turkije deelneemt aan den grooten oorlog, nam Ali Dinar tegenover Egypte een dreigende houding aan en maakte hij, naar beweerd wordt, aanstalten om tegen Kordofan op te rukken. In Mei van dit jaar versloeg een afdeeling van het Egyptische bezettingsleger, onder kolonel Kelly, de Darfoersche troepen en bezette El Fasher.

In October is een Br. afdeeling van ongeveer 300 man uit El Fasher over Dibis opgerukt om de volgelingen van den sultan, die zijn macht nog handhaafde in 't westelijk deel van 't land, uiteen te drijven. Die poging is ten volle geslaagd. De vijand hield aanvankelijk nergens stand. De bereden troepen kwamen eindelijk op 6 November tot een treffen, ten Z. W. van Koelme; daarbij sneuvelde Ali Dinar, 200 krijgsgevangenen, 340 geweren met munitievoorraad, ivoor, graan, eenige paarden en 6000 stuks vee vielen den Britten in handen.

Het gevechtsveld ligt dicht bij de grens van Wadai, een deel van Fransch Centraal Afrika, waar het den vervallen verklaarden sultan gelukt de grens te bereiken, dan zou de guerilla groote moeilijkheden hebben kunnen opwerpen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Oost en de West.

Bij J. B. Wolters te Groningen verscheen een derde herziene druk van Prof. J. F. Niermeijer's: ,,De Oost en de West. Een overzicht van de landen en volken der Nederlandsche koloniën."

Er behoeft niet aan te worden herinnerd, dat dit geschrift van Prof. N., met zijn vele en mooie illustraties, een der beste leerboekjes over onze koloniën is. Aan de herziening van dezen derden druk heeft de schr. veel zorg besteed, doch enkele kleine onnauwkeurigheden zijn toch nog aan zijn aandacht ontgaan; zoo bijv. als hij mededeelt (blz. 51) dat Muntok de hoofdplaats van Banka is; immers, sedert 1913 is dit Pangkalpinang.

Over Ceram.

De voordracht, den 23en Oct. j.l. voor de leden van het Indisch Genootschap door den 1en Luit. O.-I. L., W. H. F. Giel gehouden, is in druk verschenen. Gelijk men weet, behandelde de heer G. op dien avond het onderwerp: ,,Het binnenland van West-Ceram en zijn bewoners."

Tectona.

Uit den inhoud van afl. 9 van deel IX: Over het voorkomen van djatibosschen in West-Java, tijdens de Oost-Indische Compagnie, door A. E. J. Bruinsma. — Over de vorming van afdeelingen der V. A. B. I. N. O. I., door Th. L. Slinkers. — Over de wijze van verkoop van het gouvernements-djatihout, door A. te Wechel. — De boschproducten van den Ned.-Indischen Archipel, door J. S. van Braam. — De overstroomingen en het boschwezen. — Bandjirs en bergcultures. — Het gebruik van zagen bij de boschexploitatie. — Een boschwachter op Java in het jaar 1620. — Djati in de residentie Bantam.

De Banier.

Van dit weekblad ontvingen we eindelijk weer eens eenige Nos., n.l. 37 en 38 (van 15 en 22 Sept. j.l.) Van den inhoud worde genoemd: Zendingsconferentie van den N.-I. Zendingsbond te Bandoeng 19—27 Aug. 1916 (slot van het overzicht van het op die conferentie behandelde). — Witte Kruis Kolonie. — Een verstandig woord (over de instelling van een Kolonialen Raad). — Het concubinaat. — Verdediging van Indië. — Van opium- en opium-ellende. (Overzicht van het jaarverslag der Anti-opium-hospitaal-vereeniging te Batavia. — Vereeniging van Christelijke onderwijzers. (Verslag der vergadering, gehouden op 16 Sept. te Weltevreden).

Weekblad voor Indië.

Inhoud van No. 23, voor zoover deze op Indië betrekking heeft. Op onzekeren bodem, door J. Koning. (Handelt over den opstand in Djambi, o.a. in het licht van de Sarikat-Islam beweging). — De Gouverneur-Generaal op de werven der Droogdok-Mij. en bij de vliegloodsen te Tandjong-Priok (met ill.) — Dr. Bauer † (geneesheer te Soerabaja). — De siphon's in de Bandjar-Tjahnana-werken (met ill.). — De Passer Malem te Soerabaja (de achtste jaarmarkt aldaar) (met ill.) — De moord op controleur Walter, door K. (met portret).

No. 24. De Bandasche gouverneur Acoley (mededeelingen o.a. over het grafmonument van Cornelis Acoley, die van 1633 tot 1642 het toenmalig gouvernement Banda bestuurde) (met ill.). — Onze buren, de Filippino's. — Djambi (eenige kiekjes in verband met de opstandige beweging in deze residentie.) — De Inlandsche volkssuikerindustrie (in het district Ngoenoet der afd. Toeloengagoeng, res. Kediri), door v. B. (met ill.) — Schetsen uit het leven op de buitenposten (vervolg).

De Reflector.

No. 39 opent met een beschouwing van J. H. F. van de Wall, getiteld „Indoïsme", waarvan de strekking voldoende blijkt, wanneer men voor Indoïsme: pauperisme leest. — Verder bevat het 't slot van het geïllustreerde opstel „Indië Weerbaar" (de reuzenmeeting in het Decapark) met o.a. het portret van luit. W. V. Rhemrev, de ontwerper en organisator van het comité „Indië Weerbaar". — In memoriam. Taco Walter (met portret van dien vermoorden controleur en zijn gezin). — Uit het dagboek van een Melaatsche, door J. v. K. (vervolg). — Vereeniging voor studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken (Program).

No. 40. Radio-verbinding en Regeerings-activiteit, door Elof. — De lijkverbranding op Bali (met ill.), door L. van Vuuren. — De aardbeving te Maos (met ill.).

De Java-Post.

In No. 38 vervolgt de heer J. Suys zijn beschouwingen over ons Indisch staatsbeleid; schr. bespreekt thans de nieuwe reorganisatieplannen der politie.

In No. 39 geeft Pr. H. Geurtjens „Natte reisindrukken". — Verder een artikel van Pr. Vertenten over de oorsprongslegende der Marindineezen.

De Sarikat Islam.

Mr.K. W. S. van Haastert, hoofdredacteur van het „Nieuws van den Dag v. Indië" heeft bij Albrecht & Co. te Batavia een brochure over de Sarikat-Islam beweging doen verschijnen, waarin hij poogt aan te toonen dat een langer voortbestaan der Sarikat Islam een ernstig gevaar oplevert voor het Nederlandsche gezag in Indië en dat, „zoo niet spoedig een einde wordt gemaakt aan het verder voortleven dezer revolutionnaire beweging, de Nederlandsche overheersching in dit palmenland spoedig tot het verleden zal behooren."

Over wethouders in Indië.

In afl. 6 van den 4den jaargang van „Locale belangen" een artikeltje van J. E. S., waarin schr. de instelling van het wethoudersambt ontraadt voor Indische gemeenten. In bedoeld orgaan van 1 Juli te voren, betoonde de heer J. Suys zich een voorstander.

Het monument „Goenòngan" op Atjeh.

In het tweede deel van Dr. J. Jacob's „Het familie- en kamponleven op Groot-Atjeh" vindt men eene afbeelding en in Prof. Snouck Hurgronje's werk over Atjeh een beschrijving van een eigenaardig monument op Atjeh, waarvan men den oorsprong niet precies wist op te geven. Aan de hand van Inlandsche geschiedbronnen schijnt het thans aan Dr. Raden Hoesein Djajadiningrat te zijn gelukt vast te stellen dat dit bouwwerk een voorbrengsel is van Atjehschen arbeid. Zie diens artikel in afl. 6 van deel 57 van het Tijdschrift uitgegeven door het Bat. Gen. van K. en W., getiteld: De stichting van het „Goenòngan" geheeten monument te Koetaradja.

Rapporten Indische havencommissie.

We ontvingen een ex. van het afzonderlijk gedrukte verslag van de buitengewone algemeene vergadering van de „Vereeniging van Waterstaats-Ingenieurs in Ned.-Indië", waarin behandeld werd het door het Bestuur dier Vereeniging uitgebrachte praeadvies betreffende de rapporten der 2e Indische Haven-Commissie.

Slachtoffers van den oorlog en het Rijnsche Zend. Gen.

In de Nov. afl. van de „Rijnsche Zending" wordt wederom melding gemaakt van slachtoffers ten gevolge van den afschuwelijken oorlog. We citeeren: „In den strijd bij de Fransche grenzen werd Gustav Fehr, zoon van een der zendelingen op Nias, gewond en stierf in het hospitaal. De kweekeling A. Becker wordt vermist, is alzoo in gevangenschap of gevallen. De kweekeling Duman werd ten derde male gewond en bevindt zich in een hospitaal in Berlijn. Den 8en October viel in den strijd de jongste zoon van zendeling Nommensen. Ook Hans en Theo Spiecker, zonen van den Director, sneuvelden, 23 Sept. en 1 October. De eerste werd door een granaat getroffen en was dadelijk dood, de tweede stierf een half uur na zijne verwonding in vollen vrede. Eenige dagen voor hun dood, waren ze met een lang verlof thuis geweest!

Welk een lijden in de gezinnen en wanneer komt het einde?"

De papierindustrie in Ned.-Indie.

In No. 34—37 der Korte Berichten vervolgt de heer H. L. Welter zijn uitvoerige beschouwingen over een mogelijke papierindustrie op groote schaal in Ned.-Indië. De schrijver wijdt ook een hoofdstuk aan b a m b o e als grondstof voor de papierindustrie en noemt daarbij eenige goedgeslaagde proefnemingen van vrij jongen datum in verschillende landen.

Blijkbaar echter heeft de heer W. geen kennis gedragen van de uitstekende geslaagde pogingen in deze richting, van zekeren Thomas Routledge, nu reeds ruim 40 jaren geleden, blijkens een op van bamboe-papier gedrukte brochure, waarvan de titel luidt: Bamboe en ampas als grondstoffen voor papierbereiding, door Thomas Routledge. Vertaald door A. S. van Westrum, zijn gemachtigde in deze uitvinding voor Nederland en de Koloniën. (Arnhem, P. Gouda Quint, 1876).

We kunnen de belangstellenden in het door den heer Welter behandelde onderwerp de lezing dezer brochure (ze is aanwezig in de Koloniale Bibliotheek te 's-Gravenhage), ten zeerste aanbevolen.

Zuid-Sumatra-Instituut.

De gebeurtenissen in Djambi zijn de naaste aanleiding geweest tot de oprichting te Amsterdam van een Zuid-Sumatra-Instituut (adres Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut).

Dat Instituut stelt zich ten doel in samenwerking met het Koloniaal Instituut zoo volledig mogelijke gegevens te verzamelen betreffende de bevolking van Zuid-Sumatra (hoofdzakelijk Djambi, Palembang, Bengkoelen, en de Lampongsche districten) en die gegevens beschikbaar te stellen ten behoeve van het welzijn, van de stoffelijke en de geestelijke belangen van die bevolking en van onze betrekkingen met haar.

Het directorium van het Zuid-Sumatra-Instituut bestaat uit de heeren: mr. dr. W. F. van Leeuwen, vicepresident van den Raad van State (voorzitter) dr. C. W. Janssen (penningmeester), J. C. van Eerde (secretaris), O. L. Helfrich (archivaris), H. J. A. Raedt van Oldenbarneveld en D. W. F. Rees. („N. R. Ct.")

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 47: Olie- en gasproductie, door N. Wing Easton. — Vluchtige oliën, door Prof. P. van der Wielen. — Voorgenomen verbeteringen in de katoenkultuur van China. — De ananas-industrie op de Hawaii-eilanden, door M. Jongeneel. — Een wijziging van de Lidgerwood-pulver ter vermindering van ampas-koffie, door J. van der Goes. — Uit- en invoer van- en op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — In de Rubriek „Personalia" een levensbeschrijving van Mr. G. M. den Tex, overleden 17 Nov. (in leven hoofddirecteur der Surinaamsche Bank).

Tijdschrift voor Inlandsche geneeskundigen.

De jongste afl. (No. 2 van jaargang 1916) bevat een tweetal belangrijke opstellen, n.l.: Over tuberculose bij de Inlanders in Ned.Indië, door A. E. Sitsen; en: De invloed van het alcohol op het menschelijk lichaam en haar beteekenis voor het Indische volk, door C. D. de Langen (vervolg.)

Pisangsterfte op de Saleier-eilanden.

Als No. 21 der Mededeelingen van het Laboratorium voor Plantenziekten te Buitenzorg, verscheen een rapport van den heer A. B. Rijks, over een onderzoek naar de oorzaken eener pisang-ziekte van buitengewoon ernstigen aard op de Saleier-eilanden, die het grootste deel der aanplantingen aldaar vernietigd had en er de verdere cultuur van het gewas onmogelijk maakte. Aan het eigenlijke ontwerp laat de schr. voorafgaan eene algemeene beschrijving der Saleier-eilanden (met kaartje).

* * *

Ten slotte zij gewezen op de navolgende publicaties.

Over een betere onderkenning van de vaste leeners der volksbanken en het groote nut daarvan, door O. P. Besseling (Orgaan van de Centrale kas te Batavia, Aug. 1916).

Verzameling van de bepalingen betreffende de postspaarbank in Nederlandsch-Indië (Weltevreden, Albrecht & Co. 1916).

Iets uit de geschiedenis omtrent het verkrijgen van sultanszaad. (Cultura, November 1916).

De Anglikaansche Kerk in Suriname, door Fr. Oudschans Dentz (Nederlandsch Archief voor Kerkgeschiedenis, 1916, afl. 2).

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal Heulstraat 17, den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *Verslag betreffende den dienst van het Stoomwezen in Nederl.-Indië tot ultimo 1914.*
2. *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië*, uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde, Deel 72, derde en vierde aflevering.
3. *Levensbericht van A. S. Carpentier Alting*, door C. R. Bakhuizen van den Brink.
4. *Aanteekeningen naar aanleiding van het Indisch Ontwerp van de Begrooting van Ned.-Indië 1917.* Uitgave van de Vereeniging „Moederland en Koloniën".
5. *Encyclopaedie van Ned. West-Indië*, onder redactie van Dr. H. D. Benjamins en Joh. F. Snelleman, Afl. 12.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Den *15en December a.s.* zal mejuffrouw *Kitty Ament* in de bovenzaal van de *„Oranje Sociëteit", Prins Hendrikplein, den Haag*, eene voordracht houden over *Indische Kunst en Muziek*, met lichtbeelden en eene groote collectie demonstratiemateriaal.

Toegangsbewijzen voor de leden en één introducé(e) zijn vanaf 4 tot en met 11 December verkrijgbaar bij den secretaris der Afdeeling, Laan van Meerdervoort 187, 's morgens van 10—12 en 's middags van 2—4, uitgezonderd Zaterdagmiddag.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Mijningenieurs voor Indië.

Bij het mijnwezen in Nederlandsch-Indië kunnen in vasten, of, indien zich daarvoor geen voldoend aantal gegadigden mocht aanmelden, in tijdelijken dienst, in het laatste geval ten minste voor een tijdvak van drie jaren, worden geplaatst Nederlandsche ingenieurs, komende in de eerste plaats in aanmerking zij die te Delft, Berlijn, Aken, Clausthal, Freiburg i/S., Brussel, Leuven of Luik gediplomeerd zijn, terwijl de in Duitschland geëxamineerden ten minste in het bezit van het diploma van bergingenieur moeten zijn.

De aanvangsbezoldiging van hen, die in vasten dienst worden aangesteld, bedraagt ƒ 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands, met twee jaarlijksche verhoogingen van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands elk, eene tweejaarlijksche verhooging van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands en vijf driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 (eenhonderd gulden) 's maands elk, alzoo ten hoogste ƒ 1000 (een duizend gulden) 's maands.

In verband met practijk kunnen al dadelijk eene of meer verhoogingen worden toegekend. In geval van plaatsing in tijdelijken dienst bedraagt de aanvangsbezoldiging voor pas afgestudeerde ingenieurs ƒ 400 (vierhonderd gulden) 's maands, en voorts voor hen, die practijk hebben van minder dan twee jaar ten hoogste ƒ 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, voor hen die meer dan twee, doch minder dan vier jaar practijk hebben ƒ 500 (vijfhonderd gulden) tot ten hoogste ƒ 550 (vijfhonderd vijftig gulden) 's maands, en voor hen die meer dan vier jaar practijk hebben ƒ 600 (zeshonderd gulden) tot ƒ 800 (achthonderd gulden) 's maands, al naar gelang van omstandigheden.

Aan de tijdelijke mijningenieurs worden twee jaarlijksche verhoogingen elk van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands toegekend.

De aandacht van gegadigden wordt er op gevestigd, dat in geval van overgang van tijdelijken in vasten dienst, geene aanspraak bestaat op eene hoogere bezoldiging dan genoten zou zijn, wanneer de opneming in vasten dienst dadelijk bij de indiensttreding had plaats gehad.

Ten aanzien van reis- en verblijfkosten en binnenlandsche verloven in Nederlandsch-Indië zijn op de tijdelijke ingenieurs toepasselijk de bepalingen, geldende voor ambtenaren in vasten dienst daar te lande.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. vrije overtocht naar Indië in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin, en voor hen, die in tijdelijken dienst worden geplaatst, gedurende één jaar op denzelfden voet recht op overtocht naar Europa, na afloop van den driejarigen tijdelijken dienst, niet gevolgd door eene vaste aanstelling, dan wel binnen drie jaren (eveneens zonder dat zoodanige aanstelling heeft plaats gevonden) in geval van ontslag, mits dat niet ingevolge het bepaalde bij het Koninklijk besluit, genoemd in de laatste zinsnede van deze bekendmaking, de verplichting medebrengt om gelden terug te storten;

b. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting ten bedrage van ƒ 1500 (een duizend vijfhonderd gulden) voor hen, die voor vasten dienst worden uitgezonden en ten bedrage van ƒ 1000 (een duizend gulden) voor hen, die voor tijdelijken dienst worden uitgezonden;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië;

d. voor gehuwden, die voor vasten dienst uitgezonden worden, uitkeering van het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië; voor gehuwden, die voor tijdelijken dienst bestemd zijn, verhooging van de tegemoetkoming voor uitrustingskosten met het bedrag van eene maand der ambtsbezoldiging.

Zij, die in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij gezegeld adres te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop;

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de plaats en de datum van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van 8 November 1916 No. 263).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9. Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

J. C. NIEUWSTRATEN,
Juwelier.
Magazijn van Gouden en Zilveren Werken.
Eigen Atelier ook voor reparatiën.
PIET HEINSTRAAT 128, o. d. Zoutmanstr.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.
Afd. A (6 leerjaren) opleid H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Pension „Zorgvliet"
Groot Hertoginnelaan 155
's-Gravenhage :: Tel. H. 1186.

HENRI KROES - DEN HAAG
DUINOORD's SPORTHANDEL
Telef. Interc. 9313 Stadhoudersplein 26
UITSLUITEND 1ste KLASSE FABRIKAAT
- - - - RIJWIELEN-MOTOREN. - - - -
ARTIKELEN VOOR ALLE TAKKEN VAN SPORT
Athletiek en Gymnastiek. Alles voor den Padvinder

„MODERN-SHOE"
5 Vlamingstraat 5 Den Haag
1e huis vanaf de Veenestraat.
Soliedste adres voor Dames-, Heeren- en Kinderschoeisel, in alle genres.
ALLE REPARATIËN SPOEDIG EN BILLIJK.
Aanbevelend,
(On parle Français). P. Ph. BAZIN.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

St. Nicolaasgeschenken

Bontgarnituren.

N. V. Maatschij tot Detailverkoop van
AARDAPPELEN
Kantoor: Z.-O. Binnensingel 106. Tel. Haag 7982.

Over een bedrag van **f 20.-** wordt f 1.- terugbetaald.

Steeds prima soorten

Over een bedrag van **f 20.-** wordt f 1.- terugbetaald.

DE WAGENS KOMEN 3 MAAL PER WEEK AAN HUIS.

HYPOTHEEKBANK voor AMERIKA
Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.
5 % PANDBRIEVEN
na 10 jaar opvorderbaar à 100 %.
Verkrijgbaar tegen **99 %**

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

P. B. VAN MOORSEL & Co
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. instal'eeren van woningen.

Familiepension „KERCHER"
Villa „MATHILDE"
Oude Schev. weg 112-114.
Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

HUPFELD's FILIAAL
Directie:
DUWAER & NAESSENS
PIANO-, PHONOLA- en MUZIEKHANDEL
is gevestigd:
's-GRAVENHAGE Kneuterdijk-Heulstraat, Tel. No. 27.
AMSTERDAM Stadhouderskade 19, Tel. No. 4698.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME
van de American Company of Chemical Products.
Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*
Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

J. B. HEIJDEMAN,
CONFISEUR. - PATISSIER.
Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.
Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

No. 49. Donderdag 7 December 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een mooi boek voor kinderen.

—o—

Door het *Koloniaal Instituut* is uitgegeven:

VERHALEN OVER INDIË,

voor Nederlandsche Jongens en Meisjes,

door C. J. RUTTEN—PEKELHARING.

Het mooi uitgevoerde boekje behandelt, op voor kinderen zeer onderhoudende wijze, de Indische dierenwereld, het leven van Inlanders en Europeanen in Indië, hunne woningen, hun kleeding, enkele cultures, enz., alles verduidelijkt door mooie foto's.

Dit werkje, — een geschikt St. Nicolaas-cadeau voor Hollandsche kinderen — is voor den prijs van *f* 1.90 bij afhaling en van *f* 2.05 bij verzending per post, te verkrijgen bij:

de *bibliotheek van het Koloniaal Instituut, Dreef, Haarlem;*

den *Secretaris van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, den Haag;*

de *N. V. „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag.*

Indië verloren. Rampspoed geboren!

De bovenstaande schrikaanjagende spreuk zou de tekst kunnen heeten van een artikel in het Ochtendblad van het „Algem. Handelsblad" van Zondag 5 November, waarvoor onze bijzondere aandacht gevraagd wordt. Het artikel is van de hand van den heer J. J. Puister, O. I. ambtenaar met verlof, en draagt tot titel: *Indië weerbaar naar Inlandsch inzicht. Een woord aan het Nederlandsche volk.* Het is geschreven naar aanleiding van de hem medegedeelde ongerustheid van „een bezadigden Inlander, in zijn wereld van groot gezag wegens zijn algemeene kennis, zijn scherpen blik op maatschappelijke toestanden gepaard met helder oordeel," diens toenemende ongerustheid n.l. over de onverdedigbaarheid van Indië en spijt over de weinige voortvarendheid van ons bestuur om daarin verbetering te brengen. De Japansche boeman, waarmede tegenwoordig de jongeren en ouderen van het Nederlandsche volk bang gemaakt worden, van hen de nachtrust bedorven wordt, moet natuurlijk daarbij weer dienst doen. De Japanners, zegt bedoelde Inlander, lachen om het kleine Inlandsche leger en om de door het Gouvernement genomen maatregelen. Onze vloot, wanneer niet bestuurd door een krachtig leger, is naar het oordeel van ontwikkelde Javanen, onmachtig tot verdediging van Nederl.-Indië. Met het oog op de financieele draagkracht van het land wordt tot versterking van het Leger in Indië de instelling eener Indische militie in overweging gegeven. Een regeling te dier zake, van Inlandsche zijde ontworpen, wordt ons verder verklaard. Het gaat uit van de volgende gedachte: „Door eeuwenlange aanraking hebben de Nederlanders en de Javanen elkaar leeren waardeeren, de kiem is dus gelegd voor een loyale samenwerking. In het algemeen zijn wij, Javanen, tevreden over het Nederlandsch bestuur. Wel heeft het zich vroeger niet veel om de Inlandsche bevolking bekommerd, maar later, vooral in den laatsten tijd, wordt er veel gedaan in ons belang. Door den langen duur en de genomen doeltreffende maatregelen, verliest het Hollandsche Gouvernement langzamerhand de scherpe kanten van een vreemde overheersching. Daarom zouden wij niet graag onder een andere natie staan." Volgens het Inlandsch ontwerp heeft Java *vier millioen* weerbare mannen, en zou een jaarlijksche lichting van 20.000 man geen bezwaar medebrengen, daar niet eens elke dessa te dien einde een man zou behoeven te leveren. Aldus zou men na *tien* jaar reeds over 200.000 (geoefende) krijgslieden kunnen beschikken. Een bataljon infanterie van 600 soldaten met Hollandsche officieren, rekent men uit, zou per jaar kosten *f* 224.900, een zelfde bataljon met hoofdzakelijk Inlandsche officieren *f* 179.100. Volgens een globale raming zou men bij een legersterkte van 170 bataljons ruim 30 millioen per jaar noodig hebben; rekent men daarbij voor de kosten van artillerie, cavalerie, vliegmachines, opperleiding, enz.: nog 50 pCt., dan zou het geheele bedrag, ruim genomen, ca. 50 millioen gulden 's jaars beloopen. Dit alleen voor de verdediging van Java en Sumatra. Daarbij moet dan nog gedacht worden aan versterkingen op den Java- en den Sumatra-wal en op het eiland Dwars-in-den-weg, de afsluiting van de Soendastraat voor den vijand met torpedo's en mijnen, uitbreiding van het spoorwegnet op Sumatra. Fabrieken ter vervaardiging van het oorlogsmateriaal, waarvoor de grondstoffen als ijzer, koper, steenkool, petroleum enz. voor het grijpen liggen, moeten worden opgericht. Goud, zilver en koper zal men in oorlogstijd op Sumatra maar voor het oprapen hebben, schijnt de ontwerper van het plan te meenen. Laat voorts een honderdtal torpedobooten en onderzeeërs te water, en stel een honderdtal vliegtuigen met ervaren bemanning in dienst... En laat dan de vijand, Japanner of hoe hij anders heete, maar opkomen! Dat is de overtuiging van den plannenmaker, en wie zijne gedachten vertolkt, kan mede niet nalaten, de Regeering onverschilligheid, laksheid, traagheid te verwijten, de Regeeringsmannen als onwaardige naneven van De Witt, De Ruyter of Coen te betitelen.

De menschen aan den wal redeneeren met drukke handbewegingen en fonkelende oogen, en toornen over de ijzige kalmte van den man aan het roer, die zich zelven volkomen bewust is, hoe hij zijn schip naar goede haven sturen zal!

Indië weerbaar! het is het wachtwoord van den dag. Alle economische, geestelijke belangen zou men willen laten rusten, om ons, Hollanders niet alleen, maar ook onze Inlanders in harnas te steken, en den helm op te zetten. Is het eigenlijk niet diep treurig, dat de tijden gekomen zijn, waarop met vollen ernst het *Indië weerbaar* op het regeeringsprogramma moet gesteld worden, dat men de regeering zou willen dwingen alle ethische beschouwingen, alle geestelijk verheffende maatregelen te laten rusten, om Indië oorlogsvaardig te maken, in het bijzonder tegen het meer of min denkbeeldig gevaar van een onmiddellijk aanvallenden landroover? Wij spotten er niet mee, maar willen toch vragen: wat baten plannen, die eerst na tien jaar of later gereed komen tegen een onmiddellijk dreigend gevaar? Wij zijn niet van de leer, dat men in het gewone leven een slag ontvangende op de eene wang, den aanvaller de andere moet toekeeren, wij moeten gereed zijn tegen onverhoedsche aanvallen, ons sterk genoeg voelen om den eersten aanvai, is hij niet te voorkomen, zoodanig af te weren, dat een tweede niet licht wordt beproefd. Maar diep droevig noem ik het nog eens, dat Europa zoo diep gezonken is, zoo diep vernederd, dat Azië zelf, dat onze goedmoedige Inlander niets schooners en edelers zal gaan gevoelen dan hunne levens, en hunne hulpbronnen ter beschikking te stellen niet tot rustige verheffing, tot veredeling van de maatschappij maar tot geweldigen, moorddadigen tegenstand, straks tot onedelen menschen- en landroof. In het verslag van een dezer dagen gehouden gemeenschappelijke vergadering van de afdeelingen Haarlem van de vereenigingen: Oost en West en het Algemeen Nederlandsch Verbond leest men, dat als laatste spreker, Noto Soeroto Nederland wees op zijn plichten tegenover Indië en aandrong op daden, welke Insulinde vooruit zullen brengen. De dichter zal, vermoeden wij, daarbij wel in de eerste plaats gedoeld hebben op datgene, waar Nederland en zijne regeering zich ten volle van bewust zijn, de geestelijke, zedelijke en maatschappelijke verheffing van de Inlandsche maatschappij. Dat blijve ons eerste en ons voornaamste streven, daarnevens toonende, dat wij ons niet zonder slag of stoot prijs geven.

Wanneer de staten of mogendheden roofzuchtige neigingen hebben, gelijk struikroovers te werk gaan, eerbied verliezen voor het schoone dat gedurende eeuwen is opgebouwd, wat baat ons, kleinere naties, ten slotte alle opofferingen van levens en geldswaarden? Wij kunnen een klap terug geven, maar tegen het ruwe geweld zijn de beschaafdere vredelievende gevoelens niet opgewassen. Zal, wat naast God het beleid onzer regeering verhoede, Nederland eenmaal voor het ruwe geweld moeten wijken, zijne kostbare bezittingen prijs geven, dat dan niettemin Holland's krachtige geest blijve voortwerken, en eindige met ook den overrompelaar te bezielen.

De wanhopige, onrustwekkende kreet: „Indië verloren, rampspoed geboren" worde overstemd door het hoopvolle, vertrouwenwekkende:

Indië zal ons nooit begeven,
Neêrlands geest blijve eeuwig leven!

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Slaan we de ontwikkeling van Ned.-Indië met aandacht gade, zoo worden we telkens getroffen door het krachtige leven, dat er tegenwoordig op velerlei gebied heerscht. Het is niet alleen de ontwikkeling van het Inl. volk, welke onze belangstelling vraagt, maar ook op het gebied van wetenschap, landbouw, handel en nijverheid zien we sluimerende krachten ontwaken of zich meer en meer ontplooien. Die opleving schept echter ook nieuwe behoeften op verschillend gebied. Een bewijs daarvan is de poging door eenige heeren te Batavia aangewend, om te komen tot de vorming van een Centrale bibliotheek voor Indië. Nieuw is het denkbeeld niet. We herinneren ons, hoe een 13 jaar geleden Dr. J. Brandes, de te vroeg gestorven geleerde, reeds droomde van een centrale bibliotheek, waar de boekenschat der onderscheidene vereenigingen en bureau's zoude worden geherbergd en — hoewel het eigendom der vereenigingen blijvende — meer bekend en dientengevolge meer toegankelijk voor iedereen zou wezen. Wat toen door enkelen als een gemis gevoeld werd, blijkt nu voor ruimer kring een behoefte te zijn.

Het Comité schrijft immers in een circulaire, welke ruim verspreid werd: ,,De opbloei van het ,,geestelijk leven — in Ned.-Indië in steeds grooteren ,,kring waarneembaar — en het streven naar de op- ,,richting van nieuwe of uitbreiding van bestaande ,,industrieën'' hebben de behoefte aan literatuur- ,,opgaaf en raadpleging van boekwerken in deze ,,kolonie aanzienlijk doen toenemen.

,,Noch met de ontwikkeling van dat geestelijk ,,leven, noch met genoemd streven heeft echter de ,,evolutie van het bibliotheekwezen gelijken tred gehouden.''

Waar men in Nederland kan bogen op de wijdvermaarde Koninklijke Bibliotheek en de Universiteitsbibliotheken, mist men in Indië een dergelijke instelling.

Immers ,,zonder ook maar eenigermate te willen ,,te kort schieten in waardeering van eenige zeer ,,omvangrijke bibliotheken hier te lande'', zoo staat er in bovenaangehaalde circulaire, ,,als die van het ,,Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Weten- ,,schappen, van de Koninklijke Natuurkundige Ver- ,,eëniging, van sommige Departementen en andere ,,Hoofdbureau's, welke menig gebied der weten- ,,schap bestrijken, kan men toch bezwaarlijk ont- ,,kennen, dat een grootsche kweekplaats van kennis, ,,als de hooger genoemden in Nederland, welke alle ,,wetenschappen omvatten, alhier noode wordt ge- ,,mist.''

Het Comité ziet zeer goed in, dat ,,de verwezenlijking van een dergelijk desideratum nochtans eerst voor een verre toekomst is weggelegd'', en daarom moet het streven voorloopig gericht zijn op centralisatie van die boekerijen, welke verwante gebieden van wetenschap omvatten. De rijke boekenschat van Indië is over te veel bibliotheken verdeeld, waardoor het naslaan wordt bemoeilijkt; ook komt het herhaaldelijk voor, dat een werk wel in den catalogus vermeld staat, doch in de verzameling niet te vinden is. Daarin verbetering aan te brengen door een meer systematische organisatie van het bibliotheekwezen is het eerste doel. Door centralisatie der bestaande bibliotheken kan geld worden uitgespaard, duplicaten zullen vrijkomen, die of in de centrale bibliotheek voor meervoudig gebruik kunnen aangehouden dan wel benut worden tot stichting of verrijking van bibliotheken buiten Batavia.

,,Bovendien behoeft het bij oprichting van derge- ,,lijke centrale bibliotheken niet meer voor te komen, ,,dat — zooals thans veelvuldig geschied is — ge- ,,deelten van boekerijen wegens plaatsgebrek worden ,,afgeschreven en daardoor tal van boekwerken ver- ,,loren gaan. Ook zal beter voor onderhoud der ,,boeken en bijhouding van den catalogus kunnen ,,worden gezorgd, terwijl instelling van commissiën ,,van advies een vluggere en meer rationeele wijze ,,van werken waarborgt en het tot stand brengen ,,van een documentatie-bureau, hetwelk literatuur ,,opgaven verzamelt, en van een wetenschappelijk ,,inlichtingsbureau, dat deze opgaven ter beschik- ,,king stelt van het publiek, het nut der centrale ,,inrichting nog zal kunnen verhoogen.''

Om dat alles te bereiken en met vrucht te kunnen arbeiden, stelt het Comité zich voor te stichten een ,,Vereeniging tot bevordering van het bibliotheekwezen in Ned.-Indië''.

Het doel is in een artikel der statuten aldus omschreven:

a. het bevorderen van de oprichting van nieuwe bibliotheken, zoowel wetenschappelijke als volksbibliotheken;
b. het bevorderen van de centralisatie van bibliotheken op verwante gebieden;
c. het bevorderen van onderling uitleenverkeer tusschen de in Ned.-Indië aanwezige bibliotheken;
d het bevorderen van internationaal ruilings- en uitleenverkeer;
e. het verzamelen en het bevorderen der bewerking van bronnenmateriaal op wetenschappelijk gebied;
f. het stichten van een documentatie- en wetenschappelijk inlichtingsbureau;
g. het stichten van een algemeene bibliotheek- en een bureaugebouw;
h. (het aanwenden van) alle andere wettige middelen, die tot het doel van de vereeniging kunnen leiden.''

Allen, die voelen voor den geestelijken en stoffelijken vooruitgang van Ned.-Indië zullen zeker wenschen, dat de vereeniging ten volle moge slagen in haar pogen, en dat in de toekomst Batavia in het bezit zal komen van een bibliotheek, die de vergelijking met andere dergelijke instellingen in het Moederland zal kunnen doorstaan.

* * *

In de Loc. van 1 Sept. wijdt een zekere Z. een artikel aan ,,het Inlandsch volksonderwijs''.

Bestaat dat wel in den eigenlijken zin des woords? werd mij gevraagd, zoo begint de schrijver. En zijn antwoord was een volmondig: neen.

Bereikt de regeering met de wijze, waarop ze thans de zaak opvat, het beoogde doel, de volksopheffing? luidde een tweede vraag. En wederom was het antwoord: neen.

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

—o—

(Vervolg).

De tjamat noodigde den loerah van Tjikiray uit om ons op onzen tocht te vergezellen; maar de goede man wees op de drukte bij het innemen van de padi. Den ,,djoeroe toelis'' (den schrijver van het dorp) kregen wij na eenig praten mee. Deze was een vlug en opgewekt kereltje met guitige gelaatsuitdrukking. Hij was uit de streek geboortig, van middelbaren leeftijd, en volgens zeggen vlug van begrip, hetgeen ook niet in tegenspraak was met zijn fonkelende oogen. — Wilt ge een bewijs van zijn scherp vernuft? Ziehier dan wat men ons wist te vertellen. Niet alleen leerde hij spoedig lezen en schrijven op lateren leeftijd, maar — en het mooie komt nu, — hij leerde eerst a van b onderscheiden, nadat hij als schrijver van zijn dorp was aangesteld en toch, hij zorgde, dat men niet met hem verlegen zat. In onze Europeesche maatschappij mag zoo iets geheel ondenkbaar zijn, hier in het goede Indië, waar alles, vooral in de binnenlanden, zoo gemoedelijk en ter goeder trouw toegaat, hier behooren zulke gevallen niet tot de groote zeldzaamheden. Ik geloof dan ook, zonder veel af te willen dingen op den roem van onzen ,,djoeroe toelis'', dat onze dessamenschjes niet bijster veel last hebben van schrijfwerk; blijkbaar gaat tusschen het eene epistel en het andere genoeg tijd voorbij, om daarin een analphabeet de gelegenheid te laten, om, zijn roeping getrouw, zich tot een ,,djoeroe toelis'' te ontpoppen.

Intusschen begon de tijd te verstrijken, en moest onze tocht worden voortgezet. Na de vertraging, dien morgen ondervonden, zou het niet wel doenlijk zijn, Pameungpeuk dien dag nog te bereiken, waarom besloten werd, den nacht op Goenoeng Malang door te brengen, een dorpje, dat halverwege dien afstand ligt. Nu eenmaal dit besluit genomen was, was haast maken wel geen strikt vereischte, maar, aangezien de middag regen met zich voeren kon, zoo dacht ons beter, niet te veel tijd met lanterfanten te verspillen. De paarden werden weêr gezadeld, en wij stegen op. De trein zette zich in beweging, en vroolijk en opgewekt daalde hij den weg af naar het Westen. Half elf zou toen de klok geslagen te hebben, ware Padjagan zoo'n uuraanwijzer rijk geweest; maar ook zonder dien wist de vurige bol ons ongevraagd te beduiden, hoe ver de dag reeds gevorderd was. Niet lang na ons vertrek kwamen wij aan de rivier de Tjimantadja, een stroompje, dat zich op deze plaats vrij diep in de aarde had ingewerkt. Zonder de brug over te gaan, wendden wij onze schreden rechts van den grooten weg af, en sloegen een zijpad in, een omlegging van den ouden steilen weg naar Goenoeng Malang, die langs bergglooiingen zich kronkelt in noordelijke richting.

In het Tjamatschap van Tjipetir ziet men hoe langer hoe meer van zulke omleggingen ontstaan, ter vervanging van de oude recht toe recht aan loopende dessawegen. Met zijn Europeesche begrippen ziet onze tjamat heel goed in, dat voor het welvaren van een streek betere verkeerswegen onschatbaar zijn. De bruine broeder uit den omtrek moge zich, als Scholte Stuggink in Staring's Hoofdige Boer, weinig om die nieuwigheden bekreunen, nog steeds het pad volgend, dat vroeger het eenigste was, de bezoeker van heinde en ver, vaak marskramend of handeldrijvend het gewest doortrekkend, zal de aangeboden gemakken weten te waardeeren, en talrijker malen nog de dorpen met zijn aanschijn vereeren, tot heil van het nuchtere volk (!) Bovenbedoeld nieuw paadje had de breedte van een voet of vier, vijf, was dus niet bijster ruim, maar dewijl op zulk grillig bergterrein als in het Palaboeansche, van verkeer per voertuig voorloopig nog wel geen sprake zal zijn, zoo beantwoordt deze wijziging van het oude geheel aan het vooropgestelde doel.

Het landschap, dat wij nu doortrokken, was weinig bebouwd. Slechts hier en daar, half verscholen, kon men eenige hoema's of sawah's ontdekken. Te midden van die rijstvelden vindt men dan sporadisch een enkel

En toch besteedt de regeering schatten aan het Inl. onderwijs voor enkelen, worden de beste krachten aan het Eur. onderwijs onttrokken, om ze te geven aan het Inl. Onderw., zoodat het onderwijs op Eur. scholen voor een groot deel overgelaten is aan onvolledig gediplomeerde onderwijzers. En het gouvernement moet daarmede genoegen nemen, omdat het geen andere krijgen kan.

„Kwamen vroeger slechts volledig gediplomeerde „onderwijzers in Indië, was het zelfs voor de bezit„ters der hoofdacte, zonder taalacte, moeilijk een „plaats te krijgen, thans zijn in de laatste jaren een „groot aantal onderwijzers zonder hoofd- en bijacte „naar hier gezonden en staan voor de klassen der „Europeesche scholen in de plaats van de volledig „gediplomeerde onderwijzers, die thans hun krach„ten wijden aan het inlandsch onderwijs.''

De schrijver is van meening, dat de regeering niet op de juiste wijze voldoet aan de zware verplichtingen, die op haar rusten tegenover de Inl. bevolking. Volgens hem wordt met het tegenwoordige onderwijs een klein deel van de Inl. bevolking bereikt en dan nog wel het gedeelte, dat dit het minst noodig heeft. Alleen de kinderen der hoogere klassen en een deel van den middenstand plukken de vruchten van de tegenwoordige regeeringsrichting. Het eigenlijke volk bereikt dit onderwijs nog maar voor een deel.

De schrijver zou wenschen, dat „in alle dessa's „dorpsscholen werden opgericht, waar eenvoudig, „primitief onderwijs werd gegeven in eigen taal, „schrijven en de beginselen van het rekenen, met „inzicht in eenvoudige renteberekening. Een weinig „kennis van het land en dan primitief landbouw„onderwijs in de hoogste klassen zouden dit alles „kunnen aanvullen.''

Hij zou dit onderwijs wenschen te zien toevertrouwd aan daartoe speciaal opgeleide inlandsche volksonderwijzers. Primitief onderwijs is voor het oogenblik voldoende en daarop moet worden aangestuurd. Inl. leerlingen, die uitmunten, zouden dan een plaatsje op de Europeesche scholen moeten vinden.

Belachelijk noemt schrijver de vrees, dat door de gelegenheid te openen voor onderwijs voor allen, een z.g. geleerd proletariaat in het leven zou geroepen worden, dat weigeren zou grondarbeid te verrichten.

Ongeloofelijk komt het hem voor, dat als alle Inlanders primitief onderwijs hebben genoten en „kunnen schrijven, hun eigen taal lezen en wat „rekenen, zoodat zij niet meer de slachtoffers wor„den van sluwe rasgenooten, Arabieren, Europeanen „of Chineezen'', zij daarom alleen zouden weigeren, hun grond te bearbeiden. „Veronderstel eens een „oogenblik, dat de lust bij velen zou ontwaken om „in zalig nietsdoen in 't gras te gaan rollen'', dan zullen ze, willen ze niet van honger omkomen, wel gedwongen worden om „naar den patjol te grijpen om door handenarbeid het noodige te verdienen.''

Wat volgens schrijvers meening het z.g. geleerd proletariaat kweekt, dat is het onderwijs op de Holl.-Inl. school, dat „meestal maar „gedeeltelijk gevolgd, de half-ontwikkelden het „leven instuurt, de hooge-boordmannen, die zich „heel wat laten voorstaan op het mondje vol Hol„landsch, dat ze spreken en verstaan'' en die, wars van allen veldarbeid „de schrijfpen verkiezen boven „de patjol''. En als, na het verlaten der school, de hooge verwachtingen niet bevredigd worden, versterken ze „de scharen van hen, die gretig luisteren „naar de oproerige taal van een Tjipto of andere „nieuwe lichten. Hadden zij alleen de dessaschool, „de volksschool, bezocht, dan waren zij evenals hun „vaders, landbouwers of kleine handelaars gewor„den'', tevreden met hun eenvoudig, onbewogen leven.

„Goed onderwijs voor allen, het is uitstekend, „maar het bepaalde volksonderwijs geniete „den voorrang.''

Suriname.

Bij de Tweede Kamer zijn ingediend drie ontwerpen van wet tot:

1o. het aangaan van een door het rijk gewaarborgde geldleening ten name en ten laste van de kolonie Suriname;

2o. aanvulling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname voor het dienstjaar 1916; en

3o. nadere verhooging van de begrooting van het departement van koloniën voor het dienstjaar 1916.

In de memorie van toelichting zeggen de ministers van koloniën en van financiën, dat, toen in de tweede helft van het vorige jaar de aan de kolonie Suriname uit 's rijks schatkist verstrekte kasvoorschotten tennaaste bij de som van 4 millioen gulden hadden bereikt, bij de wet van 10 Dec. 1915 (Stbl. 499), machtiging is verleend om voor dat bedrag eene door het rijk voor de betaling van rente en aflossing gewaarborgde leening aan te gaan tegen een rentevoet van 4½ pCt. 's jaars. De inschrijvingen op de nog in dezelfde maand December uitgegeven leening zijn van dien aard geweest, dat slechts een bedrag van ƒ 1.090.400 is kunnen worden toegewezen tegen den aangenomen koers van 96 ten honderd. Van de ontvangen kasvoorschotten is dus een bedrag van 3 millioen gulden niet kunnen worden terugbetaald. Sedert is de som dier voorschotten weder met een millioen gulden toegenomen, zoodat Suriname thans uit dien hoofde weder ongeveer ƒ 4.000.000 aan het rijk schuldig is.

De ministers achten het raadzaam dat thans andermaal de gelegenheid worde geopend om door het aangaan van eene openbare geldleening de bedoelde ƒ 4.000.000 vlottende Surinaamsche schuld om te zetten in gevestigde schuld. Zij achten het tijdstip tot het uitschrijven van de leening gunstig en vermeenen, dat het niet anders dan in het belang der kolonie kan worden geacht, wanneer het Surinaamsche schuldbewijs spoedig in grooteren getale onder het publiek wordt verspreid en verhandeld.

Het rentecijfer is evenals bij de vorige leening gesteld op 4½ ten honderd 's jaars.

De koers van uitgifte is in het wetsontwerp weder niet genoemd, de minister van koloniën echter meent, indien de omstandigheden zich niet wijzigen, voor

---

huisje, meestal twee of drie bij elkaar, naar believen van eigenaar en bouwer, als het ware, ergens tegen de helling aangeplakt. Die groepen van woningen zóó, schijnbaar weinig tellend, vormen dan toch nog een gehuchtje, bogende op eigen naam. Veelal moet men ze beschouwen als proefnederzettingen, die dikwijls nog onzeker van hun voortbestaan, na luttel verloop van jaren, geheel verlaten kunnen zijn, om ten laatste, onder opgaand groen verdwijnend, tot het verleden te gaan behooren. Slechts overlevende vruchtboomen, kwijnend in 't gedrang, blijven nog langen tijd de plek verraden, waar eens een zwakke mensch vergeefs zijn krachten wijdde ter bestrijding van zijn plagend noodlot. Zulke eenmaal bewoonde kampongs, „tarikkolot's'' genaamd, zagen wij vele op onze doorreis. De oorzaak van zoo'n plotseling verlaten is natuurlijk niet altijd dezelfde. Dikwijls is een ontginnende, dicht daarbij gelegen landbouwonderneming daarvan de schuld. De arme menschjes, jarenlang van de wereld en het verkeer afgesloten, komen daardoor plotseling in kennis met andere toestanden. Betere levensvoorwaarden bieden zich aan, en zich spiegelend in gespannen idealen van veel verdienen en weinig doen, verhuurt men er zich als koeli, met de erkentenis, hoewel vaak teleurgesteld, dat men werkelijk nu beter in zijn onderhoud kan voorzien. Niets daarom natuurlijker, den roepstem hoorend, die zelfs tot hun dichtste schuilhoeken doordrong, dan dat al spoedig verscheidene bergbewoners, in hun rust opgeschrikt, gepakt en gezakt, trekken naar de bewoonde nieuwe buurt, huis en hof der vergetelheid schenkend. Hier op hun nieuwe standplaats vinden zij een vast bestaan, en hoe aangenaam het ook in het oog van den inboorling moge schijnen, op eigen grond van eigen vrucht te leven, het voordeel van den verminderden strijd om het bestaan weegt toch verre op tegen al die schoonschijnende idealen, spiegelingen van zoo weinig waarde. Geen misoogst wacht hen hier meer, geen grondbelasting behoeft meer van hen geprest. Zij leven niet meer vergeten, integendeel zijn zij vaak om 't zeerst gezocht. Door concurrentie slaat de weegschaal te hunnen voordeele over.

Hoopt het volk uit de weinig bewoonde streken zich allengs meer en meer op en om de verschillende groote landbouwondernemingen, dan zou men kunnen vreezen, dat de daartusschen liggende gronden hierdoor verwilderen, tot onherbergzame oorden herschapen zullen worden. Doch hoe weinig rechtmatig blijkt die vrees. Zeker, zoolang nieuwe ontginningen massa's volk kunnen gebruiken, en daarbij, noodgedwongen, veel betalen, zal de trek uit verschillende uithoeken het onrustbarende kunnen naderen. Men vergete echter niet, dat eens een tijd moet komen, waarin die rustverstoorders niet meer zullen lijden aan gebrek aan werkvolk, maar eer aan te veel. Het overtollige moet zich dan verspreiden. Velen zullen her en derwaarts trekken. Anderen, meer gehecht aan den geboortegrond, getroosten zich, hun oud beroep van landbouwer weêr ter hand te nemen, en gaan zich weer begraven in de eenzaamheid. Intusschen is er veel aan den man veranderd, die vroeger schuchter tegenover elken vreemdeling, die zijn vervallen kluis bezocht, nu zijn voormalig werk hervat met meer durf, meer weten, en mag het zijn, met meer energie, en in den buidel een penningske meer dan voorheen. Aan meer gevoel voor weelde, nu tevens meer eigenwaarde parend, zullen de beste onder deze nieuwe boertjes wat minder tijd aan droomen nu verspillen. Langs de wegen vestigt men zich eerst, later dieper landwaarts in. Het onderling verkeer schept allengs een vertier, noodwendig geboren uit de nieuw ontstane levensvoorwaarden. Hunne Hoofden worden van beter gehalte, minder tuk op uitbuiting van den kleinen man en zullen, vooreerst veelal nog op aansporing van hooger hand, trachten het volk in het landbouwbedrijf meer te ontwikkelen. Zij worden onderricht, geleid, gedrongen. Een weinig wringen in de leest der uniformiteit, en uit den chaos van betweterij en eigenzinnigheid groeit vast een ordelijk beter. En op die basis — de toekomst is het kind van het nu — zal uit het indolente, onwetende volkje zekerlijk eens een landbouwstand te voorschijn treden, die door zijn ijver, kunde en welvaart meer tot het welzijn van het land zal bijdragen dan die enkelingen van reuzen-uitgestrektheden, die met luttel winst zoo geen genoegen nemen, ooit in staat waren te doen.

Maar wat zullen wij de tijdèn vooruitloopen; want op 't oogenblik, dat ons de draad van het verhaal ontglipte, kwam Tjigadok in zicht.

(Wordt vervolgd.)

deze leening een koers van niet minder dan twee procent beneden pari te zullen kunnen bedingen. De minister stelt zich voor om bij de uitgifte zoo noodig van bankiershulp gebruik te maken.

De aflossing is geregeld volgens hetzelfde plan als aan de Surinaamsche leening 1915 ten grondslag heeft gelegen, n.l. zoodanig, dat de aflossing van de geheele leening in ten hoogste 25 jaren zal hebben plaats gehad.

Voorts komt het den minister wenschelijk voor om tot zekerheid van het publiek uitdrukkelijk te bepalen ,dat van de bij de meergenoemde wet van 10 December 1915 (Staatsblad 499) verleende machtiging tot uitgifte van schuldbewijzen geen gebruik meer zal worden gemaakt.

Het derde wetsontwerp strekt tot nadere verhooging van de begrooting van het departement van koloniën voor het dienstjaar 1916 met het bedrag, dat tengevolge van de verhooging van de koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname noodig zal zijn tot aanvulling van de door het rijk te verleenen bijdrage aan de koloniale geldmiddelen.

* * *

Met veel genoegen constateeren wij, dat een nieuw strijder voor de belangen van Suriname is opgestaan. In ons nummer van 1 Juni vestigden wij reeds de aandacht op een belangrijk artikel in het Mei-nummer van het ,,*Tijdschrift voor Economische geographie*'', getiteld ,,*De tragedie der verscheping van de Surinaamsche Bacoven*'', door *G. E. Huffnagel*, cand. in de handelswetenschap. Deze schrijver zet zijne interessante studiën over de Surinaamsche bacoven voort in het weekblad ,,*Economisch-Statistische Berichten.*'' In de nummers van 4 October, 25 October en 8 November vinden wij achtereenvolgens de artikelen: ,,*De bacoven van Suriname (een terugblik)*'', ,,*De Surinaamsche bacoven in Nederland*'' en ,,*Partijen in zake de Surinaamsche bacoven aan het woord*''; in het nummer van 22 November een artikel getiteld ,,*De toekomst van Suriname*'', handelende over de totstandkoming van het studie-syndicaat Suriname.

,,Vergelijking van Suriname met Oost-Indië, — aldus de heer *Huffnagel* — ziedaar de hoofdgedachte bij de instelling van het syndicaat. Hiertoe zal het noodig zijn zich van den huidigen stand van cultuurzaken in de West op de hoogte te stellen en zich in de geschiedenis der kolonie in te werken, daaruit de oorzaken der economische depressie, waarin Suriname zich thans bevindt, na te gaan en na deze voorbereiding de resultaten van het onderzoek plaatselijk te gaan toetsen''......

Dit geschiedkundig onderzoek achten wij van het hoogste belang. Ernstig aangevat zal het er toe medewerken aan vele onjuiste opvattingen omtrent Surinaamsche toestanden een einde te maken.

Verder schrijft de heer *Huffnagel*:

.......,,In het vorenstaande ligt tevens opgesloten, dat men er zich voor zal hebben te hoeden maatregelen, op Java genomen, voetstoots in Suriname te willen gaan toepassen.''

Hiermede zijn wij het volkomen eens en wij zijn overtuigd, dat het studie-syndicaat niet in deze fout zal vervallen. Ook het zenden van Oost-Indische landbouwspecialiteiten, om in Suriname landbouwvraagstukken te bestudeeren, houdt o.i. steeds een gevaar in. Een misgreep zouden wij het b.v. achten een Indischen suikerplanter te belasten met het onderzoek naar de levensvatbaarheid van de bacovencultuur in Suriname.

Om te weten of de suikercultuur in Suriname loonend kan gedreven worden, zal men zijn licht moeten ontsteken bij de suikerplanters in Suriname. In dit verband wijzen wij op een artikel in *De Indische Mercuur* van 9 Juni van de hand van een suikerplanter, die een kwart eeuw de leiding heeft gehad van een suikeronderneming in Suriname, die goede winsten heeft afgeworpen.

De heer *Huffnagel* meent — en ook dit zijn wij met hem eens — dat het studie-syndicaat zich dubbel verdienstelijk zou maken, indien het ook voor het vraagstuk van het landbouwcrediet een oplossing aan de hand doet.

Het zij ons veroorloofd hier aan te halen de woorden, waarmede een veelbelovend, jong gestorven Surinaamsch ambtenaar, de heer *A. J. van der Houven van Oordt*, zijn in 1895 *verschenen proefschrift* ,,*Het Regeerings-reglement van Suriname*'', eindigde:

,,*Meer* echter dan alle wijzigingen in het Reg.-Regl., *meer* dan alle wettelijke voorschriften hier en ginds te geven, vermag *het Nederlandsche volk zelf* invloed uit te oefenen op den bloei van zijne kolonie.

Eerst als dat *volk* in hooger en lager kring zich bereid verklaart zijn kapitaal en arbeidskrachten te doen strekken tot ontwikkeling van dat rijke maar nog nagenoeg onontgonnen arbeidsveld, in de overtuiging dat het, zoo handelend, zoowel direct als indirect ook zijn eigen belang behartigt, *eerst dan* zal zoowel de Nederlandsche Regeering, als het Koloniaal Bestuur, zich tot meerder actie gedrongen gevoelen, hunne volle aandacht aan deze schoone kolonie schenken.

Slechts één ding is daartoe noodig: onze onverschilligheid make plaats voor belangstelling. En die belangstelling, zij is de vrucht, wij spreken uit ervaring, van de kennismaking met de kolonie.''

* * *

In de 23e uitgave van P. R. Bos' Schoolatlas der geheele Aarde, (uitgave van J. B. Wolters te Groningen, prijs *f* 4.90) bewerkt door Prof. *J. F. Niermeijer*, een aardig kaartje van Suriname, tot den dag bijgewerkt. Het gebied tusschen de beide bronrivieren van de Corantijn wordt terecht tot Suriname gerekend. Als de Engelschen, op grond van de exploratie van *Schomburgk*, dat gebied tot Britsch Guiana rekenen, hebben wij, op grond van de nauwkeuriger opname van *Barrington Brown*, het recht tot nader order het bedoelde gebied als Nederlandsch te beschouwen.

Bij de andere grensrivier, de Marowijne, is de voorstelling minder gelukkig, omdat de Marowijnekreek niet in haar geheel is geteekend. De bedoeling blijkt echter duidelijk op de daarbij gevoegde verzamelkaart van de Guiana's.

* * *

In ,,*Het Boek in 1916*'' een artikel ,,*Het Boek en de Oorlog*'', door D. Smit, waarin een aardig document is afgedrukt, een bericht nl. van het bestuur der Posterijen, meldende de aanhouding door de Engelsche autoriteiten van eenige Nederlandsche studieboeken, verzonden van Paramaribo naar Nederland. Het bericht was van 24 Juli 1916; de zending bevond zich aan boord van de ,,*Oranje Nassau*'' en bestond uit ,,boeken over spraakkunst''. Afzender de firma Kersten en Co. te Paramaribo.

* * *

Naar wij vernemen is Gouverneur Staal den 27n November te Paramaribo aangekomen.

* * *

Met leedwezen zal men in Suriname het bericht vernemen van het overlijden van een landgenoot, den gepensionneerden vice-admiraal *A. G. Ellis*, adjudant in buitengewonen dienst van de Koningin.

Deze oud-minister van Marine werd op 26 Augustus 1846 in Suriname geboren.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Indië Weerbaar. Uit Kertosono wordt 't volgende bericht aan de *Javabode*: De wensch van de *Centrale S. I.* alhier is om het belang van ,,Indië Weerbaar'' in Holland voor te brengen en naast overbrenging van betuigingen van trouw, te verzoeken om meerdere rechtszekerheid, bescherming tegen knevelarij en aan te sturen op meerdere zelfstandigheid door volksvertegenwoordiging in Ned.-Indië, onder souvereiniteit van Nederland. Deze wensch ligt in geen enkel opzicht binnen de verantwoordelijkheid van het comité *Indië Weerbaar*, doch de overbrenging daarvan wordt opgedragen aan den vertegenwoordiger van de *S. I.*, die aan de deputatie zal deelnemen.

Anti ,,Indië Weerbaar''. In de *Locomotief* van 23 Augustus j.l. — alzoo *Abdoelrachman* in de *Voorpost* — kwam een artikel voor van den heer *Abdoerachman*, overgenomen uit de *Javabode*. De schrijver blijkt een vurige voorstander te zijn van ,,*Indië Weerbaar*'', althans hij toonde zich in hooge mate gebelgd over de ondervonden tegenactie op de openbare vergadering van den 20en Augustus j.l. Onder heftige bewoordingen gaf hij zijn misnoegen te kennen, waarbij vooral de heer Sneevliet zonder genade werd aangevallen. Mijnheer Abdoerachman — zoo vervolgt Abdoelrachman — op één letter na ben ik uw naamgenoot, maar heb het genoegen te weten, dat ik het niet met u eens ben. Ik zal maar kort, heel kort zijn, om u van uw ongelijk te overtuigen. Gij *liegt*, waar gij beweert, dat wij Inlanders ,,*degelijk veel rechten*'' te verdedigen hebben. Zeg mij eens, wat zijn onze rechten? Om uw *leugen* te bewijzen, mijnheer, zijn er feiten genoeg, waarover in dit blad echter reeds zóó dikwijls is geschreven, dat ik het niet behoef te herhalen. Dat vele ontwikkelde Inlanders het program van ,,*Indië Weerbaar*'' ten volle beamen, weet ik even goed als gij. Maar gij vergeet, dat de meesten hunner, waartoe zeker ook gij behoort, zoo geen Regeeringsambtenaren, dan toch leiders zijn van vereenigingen, die onder den invloed staan van ethische opheffers. Wat de eerstgenoemden betreft, gedreven door de vrees, hun vette baantjes te zullen verliezen, scharen zij zich aan de zijde van het comité *Indië Weerbaar*, terwijl die zoogenaamde ,,leiders'' wegens hun gebrek aan zelfstandig oordeel, zeer gemakkelijk met zoete woorden en voorspiegelingen te bewerken zijn. Gij spreekt van *rechten* van den Inlander, dit is niet alleen een fictie, mijnheer Abdoerachman, maar bovenal een strooplikkerij. Door likkerij bereikt gij niets, integendeel, gij zoudt het volk eerder in het verderf storten dan opheffen.

Semar vaart in de *Voorpost* ook al uit tegen *Indië Weerbaar*. In het *Bataviaasch Handelsblad* van 21 Augustus 1916 lezen wij — zegt hij: — *S. I. en Indië Weerbaar*. Men deelt ons mede, dat heden door het comité *Indië Weerbaar* een telegram uit Semarang is ontvangen, meldende, dat de S. I. volkomen met de voorgestelde matie accoord gaat. Dat is een gevolg van de gisteren aldaar gehouden vergadering,

waar als spreker de heer van Hinloopen Labberton optrad. In hetzelfde blad van 30 Augustus 1916 komt voor: „*Insulinde en Indië Weerbaar*". Men seint ons uit Soerabaja, dat de afdeeling Soerabaja van de vereeniging *Insulinde* accoord gaat met de motie van het comité „*Indië Weerbaar*". — Hallo Mr. Thomas, is U ook al een misleidende huurling geworden, of liegt u in commissie? Wees eerlijk en herroep beide leugenberichten, onder bekendstelling van dengene, die u dergelijke leugens heeft overgetelegrapheerd. Dat de leden van de Tweede Kamer misleid moeten worden door dergelijke krantenberichten is ons bekend. Maar wij zijn er ook nog voor de toepassing van het spreekwoord: „Al gaat de leugen nog zoo snel, de waarheid achterhaalt haar wel." Wat men al niet deed om den zoogenaamden volkswil in dit bijzondere geval rond te bazuinen. Conservatieven liepen warm, roerden de groote trom. Hun mond liep over van al het goede, dat zij het Indische volk toewenschten. Muziek, zwaaiende vlaggen, propagandisten met en zonder gebatikte kwartiermutsen op het hoofd, kolommen vol in de krant, *printahs aloes*, alles, geoorloofd of ongeoorloofd, werd te baat genomen om op 31 Aug. j.l. de menschen maar bij elkaar te krijgen, die met handgeklap en hoera-geroep de motie van het comité *Indië Weerbaar* moesten aannemen, moesten slikken. Dat beide bovenaangehaalde berichten uit Mr. Thoma's blad onjuist zijn, moge blijken uit de volgende motie en uit het ondervolgende telegram:

> De openbare vergadering in den schouwburg te Semarang op Donderdag 31 Augustus 1916, bijeengeroepen door de afdeelingen Semarang van de *Sarikat Islam*, de vereeniging *Insulinde* en de *Indische Sociaal-Democratische Vereeniging*;
>
> kennis genomen hebbende van de actie van het comité „*Indië Weerbaar*";
>
> spreekt als haar meening uit:
>
> dat over de weerbaarmaking van Indië slechts mag worden beslist door een Indisch wetgevend lichaam, gekozen uit en door de bevolking van Indië, zonder onderscheid van ras.

U ziet, Mr. Thomas, de Semarangsche S. I. is wel vóór een motie, maar die klinkt anders dan de motie van het fameuse weerbaarheids-comité.

> Hoofdbestuur *Insulinde*, Topee, Semarang. Warme adhaesie met uwe motie, succes toegewenscht.
>
> Afdeeling Soerabaja.

Ook de afdeeling Soerabaja van Insulinde is vóór de motie van den schouwburg. Wij zijn werkelijk benieuwd hoe mr. Thomas zich zal redden uit deze twee door ons gesignaleerde leugenberichten. Die durft van Haastert en Boon waarachtig misleidende huurlingen noemen! Thomas, Thomas, pas op je dikke buik en op je bruine huid, als Indië weerbaar is. Zoo besluit *Semar*.

De *Pembrita Betawi* vindt het jammer, dat het comité een beslissing genomen heeft, dat op de vergaderingen niet over de politiek gesproken mag worden. De Inlanders toch hebben niets tegen een militieplicht, maar steeds is betoogd, dat een volksvertegenwoordiging vooraf zou moeten worden ingesteld. Of men 't al of niet wil, toch zal er over de politiek gesproken worden. Het blijkt nu weer duidelijk, dat de Inlander als een onmondig wezen beschouwd wordt, een huisdier gelijk, dat slechts te volgen heeft. Waarvoor was 't dan noodig de Inlanders op de vergadering bijeen te roepen? Was 't om H. M. de Koningin wijs te maken, dat de Inlanders door te zwijgen hunne instemming betuigden? Welke naam moet aan zoodanige politiek gegeven worden?

In een ingezonden stuk van de *Oetoesan Hindia* wordt geschreven, dat de Vorst, als zijnde de vader der ingezetenen, het recht heeft hen te verzamelen tot wering van het gevaar van een buitenlandschen vijand. Maar niet uit het oog mag worden verloren, dat onder die ingezetenen, de Inlanders de jongste en domste kinderen van dien vader zijn. Kinderen te gebruiken, zoolang zij nog niet volwassen zijn en niet in staat om het aangewezen werk te verrichten, heeft geen waarde, verdient den naam van kindermishandeling. Eér de Inlanders geschikt gemaakt zullen zijn voor de taak, als in „*Indië Weerbaar*" bedoeld, zullen er minstens vijftig jaren noodig zijn. Verplicht om zich op te offeren voor de landsverdediging zijn in de eerste plaats de prinsen in de Vorstenlanden en de regenten, want zij zijn de troetelkinderen van het Gouvernement. Wordt 't hun niet toegelaten met den Inlander te doen wat zij willen?

In hetzelfde blad wordt medegedeeld, dat de S. I. te Batavia een motie aangenomen heeft om alle voorzitters van de andere afdeelingen der S. I. te doen samenkomen, ten einde te besluiten géén bemoeienis te hebben met het doel en de verrichtingen van *Indië Weerbaar*.

De *SinarDjawa* geeft een verslag van een vergadering van de S. I. te Semarang, die gehouden werd ter bespreking van de beweging van „*Indië Weerbaar*." In herinnering werd gebracht, dat de belangen der overheerschers anders zijn, dan die van de overheerschten, de onzelfstandige Inlanders, voor wier onderwijs maar *f* 6.400.000 op de begrooting is uitgetrokken, tegen *f* 6.000.000 voor dat der misschien slechts 1 pct. der bevolking uitmakende Europeanen en *f* 62 millioen voor het leger. Ten slotte werd een motie aangenomen, om de *S. I.*-leiders te verzoeken, zich *niet* met deze beweging te bemoeien en geen goedkeuring te verleenen aan daden van eventueel toch er aan deelnemende leiders.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Tegen Dienstplicht. Omtrent „*Indië Weerbaar*" schrijft de *Perniagan*, dat het te vreezen is, dat onder de ingezetenen er verscheidenen zullen zijn, die een lief gezicht vertoonen, doch in hun hart heel wat minder vriendelijke gevoelens voor de Hollanders verbergen. Voor de Chineezen, die van den handel leven, is 't daarentegen noodzakelijk, dat het Nederlandsch gezag gehandhaafd worde, en billijk is 't daarom ook, dat zij de zaak geldelijk steunen. Zij bedanken er echter voor, daarvoor persoonlijke diensten te leveren. Zij zouden er niet voor geschikt zijn, afgescheiden nog van de vraag: of men het recht heeft hen daartoe te dwingen?

De *Djawa Tengah* wijdt een hoofdartikel aan dezelfde zaak. De schrijver merkt vooraf op, dat Indië overrijk is aan allerlei schatten, maar dat de ingezetenen niets-waardig geacht worden. Zij worden naar hartelust onderdrukt. In hun eigen land hebben zij het gevoel van vreemdelingen en weezen te zijn. Hij kan 't niet goedkeuren, dat nu de Inlander omhelsd wordt, om hem mede te voeren naar een strijd, zooals die thans gevoerd wordt met beestachtige middelen. De Inlander acht zich daarvoor niet wreed genoeg. Zulke middelen schijnen slechts voor Europa geschikt te zijn. „Hoe grooter geest, hoe grooter beest!" Ook is men met deze beweging nu telaat gekomen. Vroeger vroegen de Indische Partij en anderen om militie. De Regeering wilde er toen niets van weten. Uit hoofde van hare eigen tekortkomingen, was zij huiverig de wapens te geven in de handen van die eeuwenlang uitgezogen, vertrapte en onderdrukte Indiërs. Noch de Inlander, noch de Chinees kan dus de wapens hanteeren. Laat dit zoo blijven. Zij willen niet bestemd zijn voor kanonnenvleesch. Zij verlangen wel naar lotsverbetering, overigens kan 't hun niet schelen, wie de heerschappij in Indië voert.

Naar aanleiding van het verhandelde in de hierboven bedoelde vergadering, waarvan het verslag uit de *Sinar Djawa* werd overgenomen, verklaarde de redactie (van de *Djawa Tengah*) zich eens met de strekking van de aangenomen motie, als zijnde een uiting van gezond verstand. Een volk, dat jaren lang door zijn meester is vertrapt en uitgezogen en dezen toch wil bijstaan in een door hem gevoerden oorlog, geeft het volslagen bewijs van zijn domheid en onrijpheid. Nog wordt er bij vermeld, dat deze motie later werd bekrachtigd in een vergadering van bestuursleden en kringleiders. Dit is de reden, waarom de Voorzitter geen zitting heeft willen nemen in het Semarangs comité van „*Indië Weerbaar.*" De redactie van de *Djawa Tengah* verklaart zich ook te kunnen vereenigen met de meening, door anderen uitgesproken, dat deze beweging als een uitvloeisel van het kapitalisme beschouwd moet worden.

Voorts wordt de regent van Magelang gehoond, die indertijd geijverd heeft voor een Inlandsche militie, met geen ander doel natuurlijk, zooals hem wordt toegeschreven, dan om evenals vroeger *Toekoe Omar*, zich zelven als Vorst op te werpen met behulp van de hem van Regeeringswege te verstrekken wapens.

In een ander nummer geeft de redactie den Chineeschen leden van de voor dit doel gevormde comités den raad het voorbeeld van de opposanten te volgen en te protesteeren. Waarom werden niet vooraf vergaderingen gehouden om de Chineezen in de gelegenheid te stellen hunne meeningen kenbaar te maken? Want welke rechten hebben zij in deze kolonie? Nihil!!! Om het doel te bereiken, dat „*Indië Weerbaar*" beoogt, is er volkomen eensgezindheid noodig onder alle ingezetenen en deze is juist altijd van hooger hand tegengehouden. Het gevolg hiervan zijn de vele en velerlei ongeregeldheden onder de eigen broeders. De Regeering doet alsof zij bevreesd is, maar inwendig lacht zij.

In een ander nummer zegt hetzelfde blad (*Djawa Tengah*): „O, die lieve roepstem van de Regeering om Indië weerbaar te maken. Natuurlijk, omdat haar eigendommen nu bedreigd worden. Vreemd, nietwaar dat die roepstem gericht is tot den nog steeds verdrukten, geminachten en onmondig gehouden Inlander. Nog heeft de Regeering 't niet verleerd haar politiek van uitstellen en daardoor te laat komen. Hoe is 't mogelijk om de hulp in te roepen van de Inlanders, aan wie het steeds moeielijk gemaakt is om vuurwapens te bezitten, dat zij hun leven zullen opofferen voor een land, dat naar hun gevoel niet het hunne is! Ten deze is niet te rekenen op de trouw van den „Indiër". (Inlander, pranakan en Indo Europeaan). Te laat! Daarbij komt, dat een dergelijke militie, niet in het bezit van een behoorlijke uitrusting, het land onmogelijk verdedigen kan tegen een machtigen en buitenlandschen vijand. Ook wordt door den „Indiër" niet de zoo noodige gehechtheid gevoeld voor zijne regeerders, die hem nog steeds onderdrukken, niet als mensch beschouwen. Laat men liever liefde in zijn hart zaaien, dan

zal hij wel helpen zijn vaderland te verdedigen, maar ook zijn boezemvriend. Wat nut geeft 't als 't er eenmaal toe komen moet, Japan tegen te houden? De Indiër blijft dan dezelfde ongelukkige mensch van vroeger. Er zullen dan nog meer menschenlevens opgeofferd worden. Overwint de vijand, dan blijft hij (de Indiër) nog dezelfde mensch. Slechts is hij van meester veranderd, van wien hij een betere behandeling mag verwachten? Men zal wel moeten vechten uit lafheid en bevreesd om anders gefusileerd te worden.

In een ander nummer wordt er op gewezen, dat uit de bewoordingen van den oproep van het comité zelf is op te maken, dat zonder dezen oorlog, men er niet aan gedacht zou hebben de hulp te vragen van die millioenen Inlanders, hen om den hals te vallen en hun iets meer vrijheid te geven. In de benauwdheid, waarin men thans geraakt is, doet men lief tegenover die millioenen Inlanders, die tot nu toe in hun eigen land als vreemdelingen en weezen beschouwd werden. Moet nu de zuigeling het land verdedigen tegen een overmachtigen vijand, die, zooals de Europeesche volken (hoe grooter geest, hoe grooter beest) alle hulpmiddelen der wetenschap weten aan te wenden met geen ander doel dan om te moorden?

Vrijzinnigheid. De *Sri Sumatra* prijst de vrijzinnigheid en goedertierenheid van de Regeering, die aan een schriftgeleerde vergunning gaf aan de Mohamedaansche leerlingen van de M.U.L.O. school te Padang in hun godsdienst les te geven, op dezelfde wijze als de Christen leerlingen onderricht krijgen van hun pastoor.

Ook den assistent-resident van Padang Pandjang wordt alle lof toegezwaaid, dat hij als volbloed Europeaan en Christen, die dus eigenlijk niets met het Mohamedaansche geloof te maken heeft, zich toch de moeite gegeven heeft om, ter gelegenheid van een openbare les in de moskee, een soort van examen af te nemen in het lezen van de Koran en uit eigen zak prijzen gegeven heeft, die dienen moesten tot aanmoediging van den ijver der leerlingen. Zóó hoog heeft hij de Islam geschat.

Na deze plechtigheid hield een achtjarig meisje een hartroerende toespraak tot hem en de aanwezige hoofden over de achteruitzetting van de meisjes, vergeleken bij de jongens in zake onderwijs, ook op godsdienstgebied.

Onrechtvaardig. Uit het *Bat. Nieuwsblad* werd door hetzelfde blad de opmerking overgenomen over de onrechtvaardigheid, welke begaan is, door aan een kind van een Europeesche vrouw, die gehuwd was met een Inlandschen arts, den toegang te weigeren tot een Europeesche school, omdat het den rechtstoestand van den vader te volgen heeft. Zoo'n kind spreekt toch beter Hollandsch dan het kind van een Europeeschen vader en een Inlandsche moeder? Daarbij komt, dat dergelijke huwelijken van Europeesche vrouwen hoe langer hoe meer zullen voorkomen. Zoo meent de *Sri Sumatra*.

Van Vreemde Koloniën.

President Steyn. †

Hoe de geschiedenis van Zuid-Afrika ook verder verloopen zal, aan president Steyn zal door den geschiedschrijver een eereplaats worden toegekend. Wat hij als president van den Oranje-Vrijstaat vóór den Britsch-Boerenoorlog geweest is, zou hem reeds een waardige plaats doen toekomen onder de organiseerende talenten, te meer omdat hij het op jongen leeftijd vermocht te bewerken, maar voor de Boeren zal vooral de president, die naast en met Kruger den strijd tegen de vreemde overheersching voerde, een heldenfiguur blijven. Toen de oorlog ten slotte ten nadeele van de Boeren verliep, bleef president Steyn zoo lang mogelijk strijden te velde en in de beraadslagingen voor een onafhankelijk Zuid-Afrika.

Wat hij van zijn krachten gevergd had, had zijn lichaam echter te zeer aangetast. Wij weten hoe hij verplicht was in Nederland behandeling van zijn ziekte en herstel van krachten te komen zoeken.

In de geschiedenis der laatste jaren is de rol van Steyn minder op den voorgrond getreden. Hij heeft de meegaandheid van Botha ten opzichte van de overheerschers blijven afkeuren, maar hij kon 't beleid ook niet goedkeuren van die tegenstanders, die, zonder voldoende kans van slagen, tot daden van openlijk verzet overgingen. Met zijn hart stond hij aan de zijde van De Wet, hij veroordeelde de expeditie naar Z.-W.-Afrika en het gebruik van de verdedigingsmacht voor een krijgstocht buiten de grenzen, maar hij zag 't noodelooze in om hiertegen tot gewapend verzet te komen, daarom had hij op beter gelegenheid willen wachten om krachtig voor de Afrikaansche zaak op te treden.

Toch is de invloed van Steyn van beteekenis gebleven en Botha, dit wetende, heeft 't dan ook niet aan pogingen laten ontbreken om hem tot zijn inzicht over te halen. Steyn is een man uit één stuk gebleven, niettegenstaande hij in eerbetoon en ambt gemakkelijk grootheid had kunnen vinden wanneer hij aan de verlokkingen had willen toegeven, die hem vroegen om zijn verleden te verloochenen.

Sociale evolutie in Britsch-Indië.

De voorzitter van de provinciale Bombay-conferentie 21 October te Ahmedahad geopend, heeft in een groote rede uiting gegeven aan de wenschen, die Indië voor de toekomst koestert. Hetgeen de heer M. A. Jinnah zeide, verdient ook ten volle onze aandacht en 't zal vermoedelijk weerklank vinden in de opkomende wellingen in Nederlandsch-Indië lijn trachten te geven. Aan 't uitvoerige verslag in de „Times of India", mail-editie van 28 October, ontleenen wij daarom 't een en ander, dat nog bijzondere actualiteit ontleent aan de kerstmis-bijeenkomst door de All-India Moslem league belegd.

Twee vragen, zeide hij, houden momenteel de Indiërs boven alle andere bezig: de oorlog en wat gebeuren zal na 't succesvol beëindigen ervan. Na in herinnering te hebben gebracht, hoe Indië zijn aandeel aan de groote worsteling genomen heeft, herhaalde hij de verzekering van Indië's trouw. Maar 't wenscht niet langer een nevenras te blijven, of de „trusty dependent", maar 't vraagt een gelijkgerechtigd deelgenoot te worden als de andere leden van 't Britsche rijk.

De conferentie had tot taak de problema's onder de oogen te nemen, die zich voordoen bij die tweede vraag.

Zoo ten opzichte van de verhouding van Indië tot het parlement.

De civiele ambtenaren staan onder geenerlei toezicht van-, onder geenerlei verantwoordelijkheid tegenover het volk, dat hun salarissen betaalt, dat kan zoo niet blijven. Wel wordt gezegd, dat zij verantwoordelijk zijn aan de secretarie van staat voor Indië, die op haar beurt verantwoording heeft te doen aan het parlement. Maar dit is niet wat noodig is. Is 't geen anomaly, dat de huishoudelijke zaken van een land, met een bevolking van 300 millioen zielen, onder de contrôle en 't beheer staan van een bureaucratie, die niet verantwoordelijk is tegenover het volk, dat de belastingen opbrengt, maar alleen tegenover den secretaris van staat voor Indië, die zelf nooit in Indië geweest is, en zijn Raad, die meerendeels bestaat uit oud-ambtenaren, en die 7000 mijlen ver van Indië zetelt? Hunne verantwoordelijkheid ten opzichte van 't parlement bestaat meer in theorie dan in den daad.

Een ander punt was de staatkundige vrijheid. De spreker vroeg of 't aanneemlijk leek, dat voor Indië een andere regel noodig was dan voor Australië, Canada en Zuid-Afrika. Voor deze was 't niet mogelijk gebleken de zaken goed te besturen van Londen uit, hoe kan dit dan wel mogelijk worden geacht voor het veel sterker bevolkt Indië? Hoe zal 't mogelijk blijven bij den enormen groei van Indië, in allerlei richting en opzicht? Indië wil niet langer gehoorzamen zonder meer. De ziel van jong-Indië ontwaakt en vraagt om vrije ontwikkeling, wil zich zelf geven en toonen.

't Loopt niet over enkele punten of nummers, 't gaat om een volkomen politieke hervorming, om een vernieuwing van den grondslag, waarop de verhouding van Indië tot 't Britsche rijk berust. 't Gouvernement van Indië eerst van autocratie vervormd tot bureaucratie, moet deze nu vervormen tot democratie.

Dit bracht den heer Jinnah tot de kwestie van 't bestuur der provinciën, dat op deze provinciale conferentie in 't bijzonder aan de orde was. Hierbij moet in de eerste plaats 't beginsel van devolutie en decentralisatie gelden. Maar de contrôle van het rijksgezag moet voor de wetgevende en de uitvoerende macht onaangetast blijven. Als voorbeeld kan de Home Rule-wet dienen, die 't House of Commons aannam voor zelfregeering van Ierland.

Om 't volk in de provincie inderdaad de stem te geven, waarvoor 't rijp is, gaf de spreker de volgende aanwijzingen voor 't provinciaal bestuur.

1. De provincie krijgt een gouverneur door Engeland als hoofd van 't bestuur aangewezen.

2. Een Kabinet of Uitvoerende Raad van zes leden, waarvan drie Indiërs zullen zijn, telt de volgende portefeuilles: a. provinciebestuur met wetgeving en rechterlijke macht; b. financiën; c. landbouw, irrigatie en publieke werken; d. onderwijs; e. locaal bestuur, met gezondheidsdienst; f. handel en nijverheid. Hiervoor moeten niet speciaal ambtenaren worden bestemd, de beste krachten uit de Engelschen en de Indiërs behooren te worden geroepen.

3. Een meerderheid in den Raad moet bestaan uit gekozen leden, aan te wijzen door verschillende organisaties of belangencentra. Mohamedanen en Hindoes moeten hun vertegenwoordiging hebben.

4. Tot 't gebied van den Raad behoort de geheele provinciale wetgeving en de belastingen. Alle besluiten betreffende de begrooting en het algemeen bestuur kunnen door 't veto van 't gouvernement te niet worden gedaan. 't Provinciaal bestuur werkt onder de contrôle van den Wetgevenden Raad en wordt belast met 't inwendig beheer van de provincie. 't Moet eigen financieele middelen hebben. 't Draagt een jaarlijks vast te stellen bedrag af aan de gouvernementskas.

De provinciale autonomy wordt ook overgebracht op de zelfstandigheid der gemeenten.

Tot nu toe werd veelal gezegd, dat Indië voor leger en vloot slechts in zoover hulp kon verleenen, als de stammen bekwaam waren om onder Britsche vlag mee te strijden. De tegenwoordige oorlog heeft hier 't pleidooi geleverd voor de algemeene bekwaamheid. Een ander argument is, dat een sterk leger zich tegen 't moederland zelf zou kunnen richten. Wordt al aangenomen, dat anarchisten en seditionisten verkeerde invloeden in 't leger kunnen doen gelden, zij zullen niet de overhand kunnen krijgen in een oprecht nationaal leger getrokken uit een door onderwijs verlicht volk. De militaire loopbaan moet open worden gesteld voor Indiërs zonder achterstelling bij Engelschen.

Het drukpersbesluit heeft de vrijheid van Indië bedreigd, en de wijze waarop 't wordt toegepast heeft sterk verzet en groote ontevredenheid uitgelokt. 't Is hoog tijd, dat de regeering een commissie benoemt, om

de werking sedert 1910 na te gaan en van advies te dienen voor de te volgen koers. Spreker keurde het bekorten van de vrijheid van bewegen van mevrouw Besant door den gouverneur, lord Willingdon, beslist af.

Hij sprak over een ,,entente cordiale'' tusschen de Hindoes en de Mohamedanen, sedert Kerstmis van 't vorige jaar te Bombay tot stand gekomen. Ware vooruitgang van Indië is alleen mogelijk, wanneer deze samenwerken. Drie jaren geleden nam de All-India Moslem league het ideaal van zelfbestuur onder de ,,aegis'' van de Britsche kroon aan. Sedert is de toenadering telkens dichter geworden tot het Indian national congres. Tusschen deze twee organisaties is eigenlijk maar één groot punt van verschil overgebleven, waarvan de oplossing den spreker niet moeilijk leek, nu de wensch tot overeenstemming gebleken is. De Mohamedanen vragen eigen vertegenwoordigers in de ,,chambers'' en ,,boards'' van land, district en gemeente, hiertegen komt geen enkele Hindoe op. Maar zij vragen hiervoor ook afgezonderde verkiezingen, zij staan hierop, en dit wordt door de Hindoes niet toegegeven. Jinnah verwacht, dat gemeenschappelijk overleg deze oneenigheid zal weten te vereffenen. Maar dit punt raakt de hoofdzaak niet, waarover alle Indiërs 't eens zijn, de omzetting van bureaucratie in democratie. In de a.s. Kerstdagen hoopt hij in de te houden bijeenkomst van de All-India Moslem leaque goed werk te kunnen doen om de eenheid te bevorderen.

Na aangespoord te hebben om met alle constitutioneel veroorloofde middelen naar 't bereiken van het doel te streven, eindigde spreker ongeveer aldus: Laat ik, tot besluit, er op wijzen, dat ten slotte veel van u zelf afhangt. Zijn Hindoes en Mahomedanen vereenigd en flink, trilt de stem van 300 millioenen door de lengte en breedte van 't land, dan wordt een kracht ontwikkeld die geen macht ter wereld kan weerstaan. Indië sluit een tijdperk af om een nieuw in te treden. Het heeft veel geleden en het heeft dit gedurende eeuwen geduldig gedragen. Nu opent zich een groote, schitterende toekomst. Wij staan op een keerpunt, 't beloofde land is in zicht. ,,Voorwaarts'' moet 't motto zijn en open baan voor jong Indië.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Inhoud der Aug.-afl.: Desacrediet, door C. de Wit. Schr. geeft een schets van een goedwerkende desabank en van een desaloemboeng, resp. te Djati (Pasoeroean) en te Majang (Besoeki), waaruit voor belangstellenden en belanghebbenden veel te leeren valt. — Beknopte economische schets van Britsch Noord-Borneo, door W. J. van de Leemkolk. Deze verhandeling, bewerkt naar een Amerikaansch consulair verslag, voorziet in een leemte, want zondert men het artikel van Dr. E. B. Kielstra in Onze Eeuw van 1914 uit, dan is in de laatste 30 jaar zoo goed als niets geschreven — althans in het Nederlandsch — over deze ,,Chartered Company''. — Uitgifte van gronden, op welke door Inlanders overjarige aanplantingen zijn aangelegd voor de groote landbouw-industrie. Dupliek, door J. van der Marel. Naschrift, door C. Lulofs. — De koninklijke beslissing in Bijblad 3020; gouvernementsuitgifte van grond met het recht van erfpacht, door Mr. G. J. Nolst Trenité. — De Inlandsche rubbercultuur in Djambi, door J. van Breda de Haan. Een persoonlijk onderzoek van schr. brengt hem tot de conclusie, dat het voor het gouvernement hoog tijd wordt, zich met die zich meer en meer uitbreidende volkscultuur te bemoeien; zij wordt onoordeelkundig gedreven; ,,de Para-rubber-roofbouw heeft een demoraliseerenden invloed op de bevolking.'' — Gewestelijke bibliographie, door Dr. R. Broersma. Hoewel het bestaande repertorium op de koloniale literatuur waardeerende, acht Dr. B. deze uitgave niet geheel voldoende bijv. voor den ambtenaar, die vlug wil nagaan wat over een bepaald gewest is geschreven. Daarvoor acht hij noodig gewestelijke bibliographieën. O.i. een mooi denkbeeld, maar niet gemakkelijk uitvoerbaar, gelijk trouwens uit het artikel van Dr. Br. blijkt. — De cutch-fabricatie in Britsch-Noord-Borneo. — Adatheffingen ter Sumatra's Westkust, door H. W. Stap. — Muskietenvallen, door E. Schröder. — Snel recht, door C. L. — Tentoonstelling van fotografieën uit de Nederlandsche koloniën. — Boekbespreking (Jaarboek van Ned.-Indië.) — Mijn vriend Kromo, door W. K. S.

Leven en arbeid van Mr. C. Th. van Deventer.

Bij P. N. van Kampen en Zoon te Amsterdam verscheen ,,Leven en Arbeid van Mr. C. Th. van Deventer, beschreven en verzameld door Dr. H. T. Colenbrander en J. E. Stokvis, Deel I. Leven van Mr. C. Th. van Deventer, door Dr. H. T. Colenbrander.''

Geschreven in onderhoudenden toon, behelst dit eerste deel een overvloed van gegevens over het zoo nuttig bestede leven van Mr. van Deventer, waaraan vooraf gaan biographische bijzonderheden zijner ouders, zijn jeugd in Dordrecht, zijn studietijd, zijn verhouding tot bekende figuren als Kneppelhout, Busken Huet, Prof. Buys e.a., de moeilijke keuze van een beroep, zijn huwelijk en zijn vertrek naar Indië als rechterlijk ambtenaar, zijn werken aldaar eerst te Ambon, later te Semarang, waar hij het ambtenaarschap voor een advocatenpraktijk verwisselde, zijn langzaam opkomend besef van de tekortkomingen der Europeanen tegenover hun inlandsche onderdanen, zijn reizen naar Europa, eindelijk zijn vestiging in Nederland en zijn lidmaatschap van beide Kamers der Staten-Generaal, met zijn werken en streven ten bate van Indië, — dit alles schetst Dr. Colenbrander met groote piëteit.

Een dertiental afbeeldingen (meest portretten van Mr. van Deventer) vergezellen den tekst.

De volgende deelen zullen o.a. een overzicht bevatten van hetgeen Mr. van Deventer heeft geschreven.

De Tropische Natuur.

De Oct.-afl. bevat weder veel interessants. Van den inhoud worde genoemd: Koketje, door H. Schroo Jr. (Beschrijving van het bekende vogeltje, in Indië meer bekend onder den naam Sikattan). — Het rijk van Ratoe Loro-Kidoel aan Java's Zuiderstrand), door C. E. B. Bremekamp. — Een merkwaardige wandelende tak, door R. A. V. Kerkhoven. — De Ile toeana (een op Midden-Celebes aangetroffen slang) en nog wat, door P. ten Kate Ez. In dit ,,en nog wat'' geeft de heer ten K. een vrij vage beschrijving van ,,een onbekend groot dier'' door Inlanders in Midden-Celebes waargenomen. We kunnen den schrijver — en wellicht ook anderen — een dienst bewijzen met de mededeeling, dat hier de ,,Anoa'' wordt bedoeld, die eenige jaren geleden door den heer Ouwens werd beschreven en afgebeeld (in Teysmannia, jaarg. 1911). Ook in het Weekbl. voor Indië (jaarg. 1913—14) vindt men een geillustreerde beschrijving, door G. A. Alberts, van dit merkwaardige zoogdier.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 1 Dec. geeft Luit. E. A. Nix eene geïllustreerde beschrijving van het leven en de werkzaamheden van het te Moeara Teweh (Oost-Borneo) gevestigde militaire detachement (2 officieren, eenig Europeesch kader en ongeveer 50 man Ambonneezen en andere Inlanders). Het is wel aardig te lezen hoe deze ,,troepenmacht'' de verveling tracht te verdrijven.

Provinciaal Utrechtsch Genootschap.

In het dezer dagen verschenen verslag der Alg. Verg. van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap, gehouden op 6 Juni jl. ,,vonden'' we een interessante voordracht afgedrukt van Prof. Dr. F. A. F. C. Went, waarin hij wijst op de plicht van Nederland als koloniale mogendheid om meer aandacht te schenken aan het natuurkundig onderzoek onzer koloniën. Met opzet plaatsten wij het woord vonden tusschen aanhalingsteekens, omdat noch uit den titel, noch uit een inhoudsopgave blijkt, dat die belangrijke voordracht is opgenomen in genoemd verslag.

Neerlandia.

Het Dec.-Nr. van ,,Neerlandia'' opent met het slot van S. Kalff's ,,Indische oud-gastentaal''. — Verder schrijft Marc. Emants over ,,De vereenvoudigde spelling in Indië''. Als warm voorstander der Kollewijnsche spelling juicht hij het natuurlijk toe ,,dat in Indië het Alg. Ned. Verbond de uitgaaf van de brosjure Rottier [1]) moreel en geldelik heeft gesteund en dat de Indiese regering zich verenigde met de voorstellen van Dr. Moresco, Direkteur van Onderwijs en Eeredienst, in zake de vereenvoudigde spelling, welke voorstellen aan de Minister van Koloniën werden opgezonden''.

Indisch Militair Tijdschrift.

Jaarg. 1916, No. 9. Terreinvoorstelling op kaarten (vervolg), door J. van Roon — De krijgsgeschiedkundige afdeeling van het Ned.-Ind. leger, door F. de Bas. — Alcoholmisbruik in het Ned.-Indisch leger, door Mr. J. Meihuizen. — Vesting of zware Artillerie en het daarbij in te deelen materieel, door W. J. Winkel. — Nog eens het inschieten van geweren, door M. — De aanhangige militievoorstellen. — Verder vindt men in dit Nr. onder meer den tekst eener prijsvraag, waarvan de hoofdzakelijke inhoud hieronder, met een afzonderlijk hoofdje, wordt overgenomen.

Defensie-Prijsvraag, uitgeschreven door de N. I. O. V.

Gevraagd wordt een geschriftje van omstreeks 20 tot 40 blz. druks (gewoon 8°), in het Nederlandsch of in het Maleisch, dat, liefst in verhalenden trant, een voor de Inlandsche bevolking bevattelijk overzicht van het groote belang van eene krachtige weermacht van Ned.-Indië aantoont van de invoering eener militie onder de ingezetenenvan Ned.-Indië.

De samensteller is geheel vrij in de keuze van den inhoud. Hij zal er zich echter behoorlijk rekenschap van hebben te geven dat eene van ganscher harte gegeven deelname van alle bevolkingsgroepen aan de taak van 's lands defensie door de huidige omstandigheden urgent is geworden, terwijl het eigenbelang der groepen bij het behoud van het Nederlandsch gouvernement op degelijke wijze zal moeten worden aangetoond.

De inzendingen moeten zijn voorzien van een motto, terwijl in een afzonderlijk bijgevoegd couvert de naam van den inzender van het motto dient te worden bekend gesteld. Uiterlijk 1 Januari 1917 moeten de antwoorden zijn binnengekomen bij den Majoor der artillerie W. H. C. Holle, Boulevard 38, Weltevreden.

Uitgeloofde prijs: Een prijs van ƒ 300.— wordt toegekend aan hem, wiens inzending het best aan het doel beantwoordt, zulks ter beoordeeling van de jury, bestaande uit de heeren: D. van Hinloopen Labberton, W. H. C. Holle en J. C. A. Bannink.

Deelname: Tot deelname worden uitgenoodigd in het algemeen allen, die belang stellen in den ongestoorden ontwikkelingsgang van Ned.-Indië en in het bijzonder de officieren of oud-officieren van het Nederlandsche of het Indische leger en de Marine.

Onze Eeuw. December 1916.

Bevat een artikel van Dr. C. te Lintum over de voormalige koffie-veilingen der Nederlandsch Handel-Maatschappij en de Max Havelaar. Tusschen de jaren 1854 en 1860 verscheen een stroom van brochures en couranten-artikelen over de inrichting der koffie-veilingen van genoemd lichaam, waarin voor- en tegenstanders elkander heftig bestreden. Dr. te L. geeft van dat twistgeschrijf een korte uiteenzetting en poogt tevens eene verklaring te vinden van de reden, waarom Multatuli het beroemdste zijner geschriften ,,Max Havelaar of de koffie-veilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij'' dien ondertitel heeft gegeven, hoewel in dat boek zoo goed als niets wordt geschreven over de koffie-veilingen zelf.

Omgang met Inlanders.

In Juli 1914 verscheen de 1e druk van J. C. van Eerde's Koloniale volkenkunde, 1e stuk: Omgang

[1]) J. Rottier. De spelling Kollewijn, een groot maatschappelik en tevens Nederlandsch belang.

met Inlanders (Mededeeling No. 1. — Afd. Volkenkunde No. 1 — der uitgaven van het Koloniaal Instituut te Amsterdam); in Aug. 1915 was reeds een tweede druk noodzakelijk en nu, ruim een jaar later, heeft reeds een derde druk het licht gezien. Mogen we uit dit nuchtere feit nu niet de conclusie trekken, dat de belangstelling in Indië toch niet zoo gering is als men telkens wil doen voorkomen? Van dit voortreffelijke werk van den heer Van Eerde behoeven we overigens niets meer te zeggen na den lof, dien het werd toegezwaaid bij de verschijning der beide vorige drukken.

Tijdschrift van het Bat. Gen. van K. en W.

Nu de Directie van het Bat. Gen. van Kunsten en Wetenschappen besloten heeft voorloopig haar uitgaven niet naar het Moederland te zenden (welke maatregel wel eenigszins gemotiveerd schijnt in het licht der jongste gebeurtenissen, als het in den grond boren van „Arabia") [1]) moeten we volstaan met de aandacht te vestigen op den inhoud, welke ons nu en dan in den vorm van overdrukken, onder oogen komt. Zoo bevat, behalve het artikel van Dr. Hoesein Djajadiningrat, waarop in het vorig Kol. Weekblad werd gewezen, afl. 6 van deel 57 van door genoemd Gen. uitgegeven tijdschrift een drietal opstellen van Dr. N. J. Krom, getiteld: Over de dateering van eenige Kawi-geschriften; Epigraphische aanteekeningen No. XI en XII; Bladvulling (mededeelingen over Jajawa-Djawi).

Bestaat de Stille Kracht?

Aldus de titel eener bij Van Dorp en Co. te Semarang—Soerabaja—Den Haag verschenen brochure van Creusesol (een schuilnaam, dien wij het wagen te vervangen door den waren: Jhr. I. P. C. Graafland).

Een allermerkwaardigst geschrift! Geestig en afbrekend het geloof aan de bovennatuurlijke macht, op Java vooral, van de Stille kracht-„patsers". De draak stekend met vingervlugge steenenwerpers en onzichtbare sirih-spuwende goocheme Inlanders, die van de omstandigheden gebruik maken om den onnoozelen Europeaan een poets te bakken! Maar aan den anderen kant toch ook een ernstige poging om het Stille-kracht-vraagstuk in vollen omvang onder de oogen te zien met waardeering van de meening van anderen. Om kort te gaan, een brochure, die volle aandacht verdient, in de eerste plaats omdat ze voornamelijk de eigen waarneming te aanschouwen geeft van een degelijk Javanen-kenner als Jhr. Graafland.

Hulde aan Dr. H. C. Prinsen Geerligs.

Den 7en Aug. j.l. was het een kwart eeuw geleden, dat Dr. H. C. Prinsen Geerligs werd verbonden aan het Proefstation voor suikerriet in West-Java, waarmede een tijdperk aanbrak van grooten vooruitgang der rietsuikerfabrikatie op Java, welke voornamelijk te danken is aan de onderzoekingen van Dr. P. G.

In een afzonderlijke aflevering (No. 32a), van het Archief voor de Suikerindustrie in N.-I. schetst de heer W. C. Dickhoff de groote verdiensten in dit opzicht van den jubilaris, die thans te Amsterdam verblijft; weliswaar niet meer rechtstreeks bij de suikerindustrie is betrokken, maar steeds zijn groote gaven voor anderen blijft beschikbaar stellen. Getuige o. a. de opstellen van zijn hand in bijna ieder nummer van „De Indische Mercuur."

Bijbelvertaling in Inlandsche talen.

Aan het jongste jaarverslag van het Nederlandsch Bijbelgenootschap ontleenen wij hieromtrent enkele hoofdzaken, voor de bijzonderheden verwijzend naar dat verslag zelf (blz. 19 en vgg.).

Bij de firma Trap te Leiden, is ter perse het Nieuwe Testament in het Semarangsch Maleisch.

De uitgaaf van een Bijbelsch leesboek naar Zahn in het Javaansch is op Java in bewerking.

De tweede druk van het Bijbelsch leesboek in het Windessisch, bewerkt door zendeling J. A. van Balen, is van de pers gekomen.

Ook het Evangelie naar Mattheus in het Loda'sch, vertaald door zendeling J. Metz, kwam in den loop van het verslagjaar gereed.

Van het Nieuwe Testament in het Papiamento, vertaald door ds. G. J. Evers van Aruba kwam het hs. gereed en zal weldra met den druk worden aangevangen.

Een vertaling van het Evangelie van Mattheus in het Toemboeloesch en Maleisch, door den hulppredikant J. Duyverman, zal worden uitgegeven.

De druk van het Bijbelsch leesboek in het Karo-Bataksch, naar de bewerking van zendeling J. H. Neumann, kwam nog niet gereed. Eene vertaling van de Handelingen der Apostelen door dienzelfden zendeling, is evenzoo ter perse.

Teysmannia.

Van den inhoud die afl. 7 en 8 van jaarg. 1916 vult, noemen we o. a. de volgende beschouwingen: Bestrijdingsmiddelen tegen plantenziekten, door Dr. A. A. L. Rutgers. — De teelt van zaadkoffie op Bangelan, door Dr. P. J. S. Cramer. — Beknopte geschiedenis van de theecultuur, door J. J. B. Deuss. — Poetoerans, door G. de Graaf. — Javaansche voedergrassen (vervolg), door C. A. Backer. — Veefokkerij in de afdeeling Salatiga, door P. Zijp.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 48: Petroleum; haar ontstaan, voorkomen en winning, door N. Wing Easton. — Het tweede deel van Tillema's Kromo Blanda, door Dr. J. J. van Loghem. — De inlandsche rubbercultuur in Djambi, door Dr. J. van Breda de Haan. — Indische comptabiliteitswet en Reg. Regl. van Ned.-Indië. — Overeenkomst der Regeering met de Nederlandsche Handel-Maatschappij. — Geldleening der Kolonie Suriname. — In- en uitvoer op Java en Madoera. — Kultuurberichten. Enz.

[1]) Mogen wij de Directie van het Genootschap in overweging geven zoolang de oorlog duurt, haar edita toch geregeld te blijven zenden aan enkele bibliotheken hier te lande; men stelt heusch in Nederland levendig belang in de door het Bat. Gen, uitgegeven afzonderlijke geschriften, zoowel als in het Tijdschrift, de Verhandelingen en de Notulen, zoomede in de verrichtingen van den Oudheidkundigen Dienst in Indië.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Den *15en December a.s.* zal mejuffrouw *Kitty Ament* in de bovenzaal van de *„Oranje Sociëteit", Prins Hendrikplein, den Haag*, eene voordracht houden over *Indische Kunst en Muziek*, met lichtbeelden en eene groote collectie demonstratiemateriaal.

Toegangsbewijzen voor de leden en één introducé(e) zijn vanaf 4 tot en met 11 December verkrijgbaar bij den secretaris der Afdeeling, Laan van Meerdervoort 187, 's morgens van 10—12 en 's middags van 2—4, uitgezonderd Zaterdagmiddag.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ambtenaren voor de beoefening van de Indische talen.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat er gelegenheid bestaat om aan een tiental, geleidelijk over een tijdvak van vijf jaren aan te nemen studenten in de Oostersche talen, eene indienststelling in Nederl.-Indië als ambtenaar voor de beoefening van de Indische talen of in een anderen met hunne opleiding verband houdenden werkkring in uitzicht te stellen.

Zij, die in opleiding genomen worden, zullen voor den duur der studie, doch hoogstens gedurende zeven jaar, eene toelage genieten, naar reden van ƒ 1000 (een duizend gulden) 's jaars.

Er kunnen al dadelijk twee jongelieden in opleiding genomen worden.

Aan de betrekking van ambtenaar voor de beoefening van de Indische talen is verbonden eene aanvangsbezoldiging van ƒ 300 (driehonderd gulden) 's maands, met jaarlijksche verhoogingen van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands tot een maximum van ƒ 1000 (een duizend gulden) 's maands.

Indien in de daarvoor op de ontwerp-Indische begrooting voor 1917 aangevraagde fondsen wordt bewilligd, zal de aanvangsbezoldiging bedragen ƒ 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van ƒ 100 (eenhonderd gulden) 's maands, eene tweejaarlijksche verhooging van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands en tien jaarlijksche verhoogingen van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands, tot het hiervoren genoemd maximum van ƒ 1000 (een duizend gulden) 's maands.

Aan de uitzending wordt verbonden:

a. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië, c.q. ook voor het wettig gezin, als passagier der 1ste klasse;

b. eene tegemoetkoming voor uitrusting ten bedrage van ƒ 2500 (twee duizend vijfhonderd gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 100 (eenhonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, waarop vóór het vertrek uit Nederland een voorschot van twee maanden wordt uitgekeerd;

d. voor gehuwden, uitkeering van het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van eene korte beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van
14 November 1916 No. 268).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 50. Donderdag 14 December 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

UITNOODIGING

tot alle leden van „Oost en West", in het bizonder die der Afd. Den Haag en de door hen genoodigden.

—o—

A.s. **Vrijdag, 15 December** zal Mejuffrouw **KITTY AMENT** in de bovenzaal van de „Oranje Sociëteit", **Prins Hendrikplein, Den Haag**, een **VOORDRACHT** houden over **Indische Kunst en Muziek**, met lichtbeelden en eene belangrijke verzameling Kunstvoorwerpen.

Ten Bate van het N.-I. Roode Kruis.

Gaarne plaatsen wij het volgende door ons ontvangen schrijven:

„Ondergeteekende, met het mede-commissielid M. A. van der Sprong, hebben op den voorlaatsten dag van de sluiting der tentoonstelling ten bate van het Ind. Roode Kruis, bij het sigarenmagazijn van den heer A. J. van Rijn, belast met den verkoop der tentoonstellingskaarten, geconstateerd, dat slechts 50 kaarten waren verkocht, waarom besloten werd den heer W. J. de Bas te vragen, of het niet te veel gevergd was de tentoonstelling nog wat te verlengen; hij verklaarde zulks voor het liefdadig doel wel over te hebben.

De Burgemeester heeft eene verlenging tot en met Zaterdag 16 dezer toegestaan.

De entree is op ƒ 0.25 gebracht.

Wij verzoeken U beleefd bovengenoemde verlenging te willen bekend stellen.

Inmiddels zijn aan liefdegaven bij commissieleden binnengekomen:

Mevr. B. te 's-Gravenhage	....	ƒ 10.—
„ M. t. B. „	....	„ 10.—
„ A. M. „	....	„ 1.—
Heer C. T. E. „	....	„ 1.—
„ H. „	....	„ 1.—
„ Sch.	....	„ 1.50
Totaal........		ƒ 24.50

Hoogachtend,

B. v. HENGEL,
Lid der Commissie.

Een Javaansche Romance.

In dit nummer van het Koloniaal Weekblad is ingesloten een inteekenbiljet op het Javaansche toonstuk „*Kinanthie Sandoong*", voor zang en piano, voor Europeesche kunstminnenden speciaal getoonzet door *Suardhy Surya Ningrat*, tekst uit „*Manoehórô*" van *Prins Mangkoenegoro IV*, met dichterlijke Hollandsche vertaling van *R. M. Noto Soeroto*.

Inteekenaren genieten 25 pCt. reductie op den verkoopsprijs.

Nogmaals „Zorg voor de in het Moederland studeerenden".

In den *Indischen Gids* van November l.l. komt een stuk voor van den heer A. N. J. Fabius, getiteld: „Indische jongelui in Holland". In dit artikel heeft de schrijver het o.a. over de moeilijkheden, die Indische jongelui vooral in den eersten tijd van hun verblijf hier te lande ondervinden, doordat ze verkeeren in een hun geheel vreemde omgeving, hun totaal onbekende leeraren voor zich zien, zich hebben te gewennen aan allerlei, dat voor hen nieuw is, terwijl ook de aansluiting van het onderwijs in de Koloniën aan dat van het Moederland niet overal gelukkig is te noemen.

Schrijver erkent het feit, dat van de „Indische jongelui in Holland dikwerf niet datgene terecht komt, wat de ouders in de Koloniën mochten verwachten, na de groote offers door hen gebracht. In Holland zelf trekt zulks meer en meer de aandacht." aldus de heer F.; warme vrienden van de Koloniën slaan ten deze de handen inéén en zoo kon zelfs het denkbeeld ingang vinden: een „Te Huis" voor Indische jongelui op te richten". En dan volgt er een philippica tegen een dergelijke inrichting, vergezeld van een geestdriftigen lofzang op het heerlijk vrije studentenleven.

Doch laat ik liever den schrijver zelf het woord geven:

„De zaak schijnt heel eenvoudig" — zegt hij — „een oude-mannen- en -vrouwen-huis voor jongelui, of wil men liever, een „Boarding-house" voor minderjarigen, een inrichting voor half verweesden. En tot zoo iets komt men in het land, waar ijverig wordt gewerkt voor de opvoeding van weezen in het huisgezin!

Naar het schijnt, zou dit gesticht niet in hoofdzaak zijn te bestemmen voor kinderen, neen, men zoude daar opnemen jongelui, wier kameraden en studiegenooten een heerlijke vrijheid genieten, terwijl zij zich zelf hadden te onderwerpen aan allerlei bepalingen, bij een gestichtsverpleging noodzakelijk. Vogels van allerlei pluimage zouden in deze volière herberg vinden; van beiderlei kunne, van verschillenden leeftijd. Immers men kan zich een dergelijk tehuis — met eigen „vader en moeder" — niet klein denken, omdat het aantal Indische jongelui, hetwelk in aanmerking zou worden gebracht om in een dergelijke inrichting te leeren op eigen beenen staan, daartoe te groot is, terwijl een aantal kleine inrichtingen te kostbaar zoude zijn. Daarenboven is de meening geuit, dat men de minder goede elementen hier zou houden, totdat ze zich braver toonen, weshalve reeds nu is te zeggen, dat het „te huis" al zeer spoedig den naam van „Verbeterhuis" zoude dragen, hetgeen zeker niet zoude strekken om voor de jongelui, die in Holland dáárheen zullen gezonden worden, de toekomst in een vroolijk daglicht te brengen. 't Is alsof men al het kwade, dat allen kostscholen in meerdere of mindere mate aankleeft, vergeten wil.

Neen, het eenige stelsel, dat hier deugt, is de gezinsverpleging, voor zooverre de Indische jongelui nog niet geschikt kunnen heeten, om, als Hollandsche jongelieden, op kamers te wonen en dezelfde vrijheden en dezelfde voorrechten te genieten als hunne studiegenooten van gelijken leeftijd, die niet uit de tropen komen. Laten ook de Indische studenten zooveel mogelijk genieten van dat heerlijke, jonge leven, waarvan de ouderen in welsprekende reunistentoasten zoo gloedvol weten te gewagen — of zouden de Indiërs uitsluitend de „hengsten" moeten wezen?

Er zijn studenten, die heel slecht werken, voor wie op de Hoogeschool of Universiteit de weg aanvangt, welke ten verderve leidt; maar niet onder de Indiërs alleen hebben wij die te zoeken. En zoo het nuttig kan wezen dieper in te gaan op de vraag, of er verandering dient gebracht in de Universitaire opleiding, en wat daarmee gelijk staat, zoo hebben wij niet te beginnen met de stichting van een hospitium voor Indische studenten, die daar aan een touwtje zouden liggen.

Men overwege dan mede de vraag, wat er te verwachten is van de aldus tam gehouden heeren."

Oef! We zijn er; een „oude-mannen-en-vrouwenhuis", een „boarding house" voor minderjarigen, inrichting voor half verweesden, gestichtsverpleging, een volière, een verbeterhuis; het schijnt, alsof de schrijver zijn heelen woordenschat heeft uitgeput en zijn culminatiepunt heeft gevonden in het „verbeterhuis". De „hengsten", die aan een touwtje zouden moeten liggen om ze „tam" te houden, volgen dan nog.

Schrijver schijnt van meening, dat er alleen van de studenten, die ijverig deelgenomen hebben aan het z.g. „echte", veelbetoaste studentenleven, iets goeds terecht kan komen.

Het is mij nimmer opgevallen, dat gestudeerde lui, die in alles aan dat veelbezongen leven hadden meegedaan, later flinker en degelijker bleken te zijn dan de anderen, die, hetzij door de omstandigheden gedwongen, of uit eigen vrijen wil, zich daarvan onthielden. Ik begrijp, dat voor zekere karakters het „studentenleven" veel aantrekkelijks heeft en iets goeds k a n hebben, evenals ik me er kan indenken, dat anderen zich met weerzin ervan afwenden. Zijn dat alleen de „hengsten", de „tammen", aan wier toekomst de schrijver wanhoopt?

Het zal dan wel een ontgoocheling voor hem zijn te weten, dat volgens de opgaven, welke mij op het oogenblik ten dienste staan, in 1913 te Utrecht slechts ongeveer $\frac{1}{3}$ deel van de studenten lid van het corps waren, en te Leiden nagenoeg de helft; in 1915 te Groningen nog niet de helft en dat in hetzelfde jaar te Delft de verhouding tusschen leden en niet-leden ongeveer gelijk was.

Wat nu de Indische jongelui, en vooral de Inlanders en Chineezen, aangaat, die toch in de eerste plaats naar Nederland gezonden worden om te s l a g e n in hun studie, en n i e t om van het heerlijke, vrije leven te genieten, geloof ik, dat het voor velen van hen verkieslijk zou wezen, indien ze verre

bleven van alle studentikoos gedoe, dat slechts zelden geest- of zielverheffend is, maar wel voor menigeen een gevaar te meer wordt in de voor hen nieuwe omgeving.

Omtrent het door den heer Fabius zoo zeer versmade tehuis bestaat bij dezen eenige begripsverwarring: hij strijdt tegen een „Tehuis", dat in dien geest althans, voor zoover mij bekend, niemand wenscht.

In mijn artikel: „*Zorg voor de in het Moederland studeerenden*", voorkomende in nummer 30 van 27 Juli l.l. van dit blad, gaf ik aan, hoe m.i. de kans van mislukken voor Indische jongelui — in de eerste plaats de Inlandsche en Chineesche — tot kleiner afmeting teruggebracht kan worden door het stichten van een „t e h u i s", dat als regel dienst zou moeten doen niet als een b l ij v e n d tehuis, om de jongelui toch vooral „t a m" te houden, maar meer als een „d o o r g a n g s h u i s". Slechts enkelen, voor wier karakter het noodig mocht blijken, zouden daar voortdurend verblijf houden, terwijl het voor a l l e n, ook voor hen, die geheel op eigen beenen staan, de plaats moet wezen, waar ze steeds hulp en voorlichting, steun en troost kunnen vinden.

Daarenboven zouden zij, wier „t e-h u i s-g e- v e r s" tijdens de vacantie van huis gaan, zooals de heer F. opmerkt, in het Tehuis een onderkomen kunnen vinden, en zouden ook van daaruit tochtjes en uitstapjes ondernomen kunnen worden, zooals ik in mijn bovengenoemd artikel reeds aangaf.

Dat het denkbeeld van een groote kostschool mij vreemd was, blijkt, dunkt me, uit hetgeen ik schreef en dat hier nog eens herhaald worde:

„Men wake er echter voor het tehuis niet te groot te maken; het moet het karakter van een gezin blijven behouden, waar ieder een eigen hoekje heeft, waar hij kan werken en zich afzonderen, maar waar toch ieder zich lid voelt van het gezin."

En dat ook ik de jongelui, die het dragen kunnen, de noodige vrijheid wil geven, daarvan getuigt de volgende aanhaling:

„Voor de anderen" — dat zijn zij, die niet om hun karaktereigenschappen in het tehuis moeten blijven, en die dus de groote meerderheid zullen uitmaken — „worde omgezien naar een geschikt gezin, waar ze opgenomen worden als huisgenoot en dus het gezinsleven z o o 'n m a c h t i g e f a c t o r i n d e o p- v o e d i n g, mee leven. Blijkt langzamerhand grooter vrijheid te kunnen worden toegestaan, of uit een oogpunt van karaktervorming wenschelijk of noodig, zoo wordt niet geschroomd die te verleenen.

Er wordt steeds het oog op gehouden, dat het doel is: zelfstandige menschen te vormen."

Maar nog steeds ben ik van oordeel, „dat het uit een opvoedkundig oogpunt aanbeveling verdient de jongelui niet dadelijk te veel vrijheid te geven; het is toch niet om in de eerste plaats daarvan te genieten, dat ze naar Holland komen, doch om te studeeren en opgevoed te worden." En ik veronderstel, als men de ouders in Indië de keuze liet tusschen wat minder vrijheid, maar meer kans op slagen, of het omgekeerde daarvan, de meeste, zoo niet alle ouders, voor hun kinderen het eerste zouden kiezen. Waar het t e h u i s uit den aard der zaak het meest Inlandsche of Chineesche jongelui zou opnemen — daar de Europeesche ouders meestal wel familieleden, bekenden of vrienden hebben, die, zoo noodig, met raad en daad steunen — klemt het nog meer toch te zorgen, dat de kans op mislukken zoo klein mogelijk zij. Men vergete niet, dat elke mislukking bij den Inlander het vertrouwen in een Europeesche opvoeding schokt niet alleen, maar dat men daarbij de kans loopt, dat de persoon in kwestie met een zekeren wrevel, zoo niet wrok naar Indië terugkeert, allicht zich verongelijkt gevoelt en zich in de armen werpt van minder gewenschte volksleiders.

In dit verband zij het mij vergund erop te wijzen, dat op de Regeering de plicht rust om te zorgen, dat Inl. jongelui, die hier gestudeerd hebben en de een of andere bevoegdheid verkregen dan wel diploma behaald hebben, ten spoedigste naar Indië teruggekeerd om daar in 's lands dienst geplaatst te worden. Gevallen als zich nu voordoen, dat een paar jongelui, die de akte als onderwijzer verworven hebben, en zich bij het Ministerie van Koloniën aangemeld hebben, maanden reeds wachten op een beslissing, moeten in de toekomst vermeden worden. De Regeering weet, of kan weten, welke jongelui van Inlandsche of Chineesche afkomst hier studeeren en voor welk vak; welnu zij zorge tijdig haar houding te bepalen ten opzichte van die jongelui, opdat deze weten, wat hun te wachten staat en ze voor teleurstellingen worden bewaard. Waar reeds een oud-Indisch hoofdambtenaar belast is met het toezicht op hen, die van de Regeering een studiebeurs ontvangen, breide zij haar zorg ook uit over degenen, die op eigen kosten dan wel door particuliere vereenigingen gesteund, hier hun opleiding ontvangen.

J. C. H.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Chineezen en „Indië Weerbaar".

Bij de algemeene instemming, die de propaganda voor „*Indië Weerbaar*" bij de verschillende rassen van Indië ondervond, moest de afhoudende, koele houding der Chineezen wel opvallen. In het *Soer. Hbld.* van 2 September vestigt de heer Boon in een artikel „*Een kijkje in de ziel onzer Chineesche landgenooten*" de aandacht daarop naar aanleiding van het verslag eener vergadering, waarin de hr. v. Hinloopen Labberton aan de Indo-Chineesche gemeente te Soerabaja trachtte het doel van „Indië Weerbaar" uiteen te zetten en alsnog haar over te halen adhaesie te betuigen met de bekende motie. Groot was de belangstelling; het podium, waarop de hr. v. H. L. met eenige leden van het Comité had plaats genomen, „was zoo nauw omstuwd door de hoorders, dat men zich nauwelijks draaien of keeren kon. 't Was onder die omstandigheid een mooie prestatie van den hr. v. H. L., om gedurende uren ernstig in te gaan op de bezwaren, door verschillende sprekers geopperd tegen de motie en hardnekkig te pogen deze te weerleggen". Des te mooier was die prestatie, waar trots alle inspanning het auditorium vijandig bleef staan tegenover zijn idee en hem zelfs den moreelen steun ontbrak van ook maar het kleinste deel van het publiek.

„Ofschoon ontegenzeggelijk aan het einde der vergadering de Europeesche, Javaansche en Arabische meeningen, welke parallel gingen, niet meer zoo zwaar botsten tegen de Chineesche als in den aanvang, toch kan niet gezegd worden, dat het den hr. v. H. L. gelukt is de Chineesche gemeente te overtuigen, dat een „*weerbaar Indië*" ook een belang is van de Chineesche gemeente". Wellicht heeft daaraan schuld gehad het streven van den generalen staf om steeds de militie-idee naar voren te brengen.

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

—o—

(Vervolg).

Tjigadok kwam in zicht, nu nog met zijn twee, drie huisjes, aan den benedenkant van den weg, zindelijk uitziend, van een tuintje omgeven, beplant met rijst en met vruchtboomen. Na de woestenij van K o s c h en a l a n g-a l a n g (soorten van lang wild gras) deed ons dit plekje weldadig aan. Hier moet een Kokolat wonen, het kamponghoofd. Nog even onze fantasie in de toekomst vrij spel gevend, zouden wij ons Tjigadok dan als de voorstad van Tjikirai kunnen denken. Maar kom, terug naar de werkelijkheid, geen torens en transen nog, geen paleizen nog rijen zich; maar heel iets anders, ook niet uit zich zelf gewassen. Het terrein namelijk, dat zich nu aan weerszijden aan ons voordoet, was beplant met verschillende vruchtboomen, zonder eenige regelmaat, als bij toeval hier, daar, en overal uit het hooge gras opschietend.

Daar had men reeds weer de eerste huisjes, en het leed dan ook niet lang of wij deden onze intrede in Tjikirai, den hoofdzetel van de dessa. Het was stil in het dorp; weinige personen slechts lieten zich zien. Toch zal het waarschijnlijk wel niet meer verlaten geweest zijn dan gewoonlijk op dit uur van den dag. Een dorpje als dit, met zoo weinig inwoners, waardoor kunstnijverheid noodzakelijk is buitengesloten, heeft ander werk te verrichten, dat huiszitten verbiedt. Omringd van gronden, zoo uiterst geschikt voor droge rijstvelden, begeven de lieden zich bijna dagelijks naar buiten. Bezig het onkruid te wieden, dat den groei der padihalmen dreigt te belemmeren, worden de dorpelingen overdag het meest aldaar aangetroffen. Mocht geldgebrek het tijdelijk anders willen, dan valt er altijd wel wat op de naburige ondernemingen te verdienen. Ook daarheen begeven zich dan ook velen in den vroegen ochtend en keeren des middags weer huiswaarts, alleen of bij paren, stil schrijdend den boschweg langs. Bleef de vrouw des huizes thuis, zoo vindt de moede zich dan getroost bij het bordje droge rijst, dat de leege maag nu dubbel goed smaakt. Het overige van den dag zich strekkend op zijn matje, verliezen zich dan zijne gedachten in het niet der zorgeloosheid.

Is hij gelukkig, dat mankind, dat liefst in ledigigang zijn tijd verliest? Ons, westerlingen, komt het vaak zoo voor; onze fantasie vermeet zich, zich in zijn toestand te kunnen indenken, schept zich idealen omtrent een zorgeloos hart, een zijn, nietig in behoeften, van een leven zoo zelfgenoegzaam, dat men zich nooit geplaagd gevoelt met de gedachte van wat komen kan. Ik geloof, dat wij elkaar aldus verkeerd begrijpen.

Het kind, in armoe opgegroeid, kent weelde slechts van aanzien, en dikwijls ook dat niet eens. Tot man gerijpt, vormt het zich idealen. Hij vindt den weg versperd door het noodlot, dat hem in de wereld stiet. Hij buigt het hoofd, gewent aan immer buigen, en leert zijn ideaal gelijk te achten met de opgaven in de sterren te plukken. Berustend in een diep fanatisme, leeft hij zijn eigen leven uit, zooals Allah dat verlangt. — Wat lijkt ons zoo'n leven eenvoudig toe, zoo zonder zorgen. Berusting is een troost voor wie gedwongen zijn klein te blijven. Maar dan de levensidealen, die bergen fantasie!? De drang der omstandigheden weet ze te verzetten, echter niet te vernietigen, dan mogelijk door den dood. Door de werkelijkheid verdrongen, verplaatsen de idealen zich in het rijk der droomen. Is dat gelukkiger zijn dan wij? Ik geloof, ons beider levensstroomen verlangen naar een opgaan in de zee der idealen, slechts is de onze vaak breeder gewassen door de vele zijstroompjes der mogelijkheid, waardoor hij wilder bruist, en in zijn vaart golfjes vormt, als willend sprongsgewijs vlugger het doel bereiken. Plot-

Wat was nu de redeneering der Chineezen ter vergadering? Bekend mag verondersteld worden, dat de Chinees in het algemeen, de *paranakan* in het bijzonder een vreedzaam mensch is, die weinig ervoor voelt zich in twisten te mengen, waar hij buiten kan blijven.

Schering en inslag van het betoog was dan ook: „Hebt gij met anderen ruzie, dan verzoeken wij neutraal te blijven, en „wanneer men ons veroorlooft rustig voort te leven, en ons de gelegenheid laat om onze energie te ontplooien ten bate van ons en ons nageslacht, laat het ons volmaakt koud, wie hier heerscher is. Waarom zouden wij voor Uw gouvernement, *dat ons in vele opzichten achteruit stelt*, meer voelen dan voor een ander?"

En of de hr. v. H. L. daarop al antwoordde, dat, wanneer een huis naast het onze brandt, we niet volstaan kunnen met rustig toekijken, maar het noodig is, om den vlammen een overslaan naar het onze te beletten, dat wij den brand op het naastliggende perceel helpen stuiten, die redevoering konden of wilden de Chineezen niet vatten.

Dhr. Liem Tjwang Siang (gelijkgestelde) maakte o. a. de volgende opmerking: „Wij zouden dus moeten vechten tegen Franschen, Duitschers of Japanners, maar wat verwacht men van ons, als hier eens de *Tiong Hwa* (Chineezen) als aanvallers zouden komen, wanneer *Tiong Hok* (China) eens de vijand was?" De hr. *Tjokrominoto* antwoordde daarop zeer snedig ongeveer het volgende: „Mijn ideaal is een onafhankelijk Indië, door Indiërs bestuurd, waarin alle rassen als gast kunnen verblijven. In den geest van dat ideaal past volkomen het streven van „Indië weerbaar". Heeft dit zich eens verwezenlijkt, dan wensch ik de bemoeienis van elk ander land buiten onze zaken te houden. Zouden Franschen, Duitschers Japanners of wie ook, zich hiermede niet kunnen vereenigen, en zouden zij ons aanvallen, dan zou ik hen uit mijn land werpen, hen en ook de *Tiong Hwa*, Toewan Liem Tjwan Siang."

Hoewel het den hr. v. H. L. niet gelukte zijn gehoor te overtuigen, scheen het toch, alsof het Chineesche publiek meer toegankelijk voor de motie zou wezen, indien de Chineezen gelijke *rechten* en gelijke *plichten* zouden hebben als de Europeanen, ofschoon ze ook *dan* voor het idee eener militie niet warm zouden loopen.

In het *Soer. Hbld.* van 5 Sept. zette de hr. *Liem Koen Hian*, die ook op bovengenoemde vergadering tegenwoordig was geweest, het Chineesche standpunt t. o. v. de motie „Indië Weerbaar" uiteen.

Volgens hem vraagt de Chinees zich af bij het overwegen of hij *pro* of *contra* de motie is, of hij Indiër dan wel Chinees is. Hij komt dan tot het besluit, dat hij Chinees *is* en *blijft*, dat hij derhalve een vreemdeling, een gast is in dit land. En als zoodanig, d. i. als vreemdeling, als gast, heeft hij niet het recht de Nederl. regeering te verzoeken om Indië weerbaar te maken. Zedelijk past het hem nog minder zich te bemoeien met binnenlandsche politieke aangelegenheden van dit land; zelfs al wilde men hem, den *vreemden Oosterling*, dat recht geven.

„Evenals alle andere vreemdelingen hebben ook de Chineezen bij een eventueelen oorlog tusschen Nederland en een buitenlandsche mogendheid, niets te vreezen voor een aanranding van hun leven of vrijheid, tenzij zij franctireeren. Het internationale recht — en ook de moraal — schrijft immers voor, dat een non-combattant in een oorlogvoerend land geen kwaad mag geschieden, zoolang hij zich rustig houdt. En hiermede wordt voor een deel verklaard, waarom de Chineezen neutraal wenschen te zijn in de huidige beweging van Hollandsche kapitalisten, al wordt hun ook het recht gegeven een stem in deze uit te brengen".

Voelen de Chineezen, en in 't bijzonder de Indische Chineezen dan niets voor het land, waar ze gastvrijheid genieten en dat hun het noodige tot hun levensonderhoud verschaft? Zeker voelen wij voor dat land, zegt de schrijver, en wij toonen onze dankbaarheid door met onze energie, vlijt en wilskracht mede te werken tot den bloei der koloniën. En ook door het opbrengen van belastingen bevorderen we dien bloei. Het land liefhebben als ons eigen vaderland, dat zoo'n groote toekomst tegemoet gaat, en zoodoende onze afkomst verloochenen, kunnen wij niet, daar wij van deze koloniën niets anders te wachten hebben dan materieel geluk." Dat mijn landgenooten het land niet kunnen liefhebben, ligt aan de stiefmoederlijke behandeling van het gouvernement. „Hoewel deel uitmakende van een vrije en onafhankelijke natie, waren en zijn zij tot den huidigen dag toe gelijkgesteld gebleven met de onderworpen bevolking dezer gewesten. Behalve dat hun rechten minderwaardig gesteld worden aan die van andere vreemdelingen, zoo ook Japanners, welke laatsten in beschaving toch niet op hooger peil staan dan de doorsnee Chinees, wordt hun vooral het onderwijs zeer bemoeilijkt." Holl.-Chineesche scholen werden opgericht om in een bestaande behoefte te voorzien, maar ze voldoen — volgens schrijver — niet aan die behoefte, doordat er niet genoeg scholen zijn en doordat het onderwijs op Holl.-Chin. scholen in veel opzichten lager staat dan dat op de Eur. lagere scholen. Verder drukken de belastingen zwaar op des schrijvers langenooten, zwaarder dan op eenig ander vreemdeling. En alsof dat alles nog niet genoeg is, wordt de Chinees ook in 't dagelijksch leven als nietswaardig beschouwd. Die onbillijkheden hadden reeds lang weggenomen moeten worden. Een oogenblik scheen het, alsof het Indische Gouvernement daaraan tegemoet wilde komen, toen in Februari 1910 een koninklijk besluit verscheen, waarbij bepaald werden „de kenteekenen van een als Nederlandsch onderdaan te beschouwen persoon." Doch daarbij bleef het. De verwachting, dat aan het Nederlandsche onderdaanschap rechten verbonden zouden worden, verdween als rook voor den wind en daarmede de vreugde, die in de harten der Chineezen was opgewekt. „En toen een jaar daarna de revolutie in het eigen vaderland uitbrak en een zegenrijk einde nam, toen vielen den Chineezen de schellen van de oogen. Met het bombardeeren van hen tot Nederlandsche onderdanen, heeft de Nederlandsche regeering niets anders gemeend, dan China in de onmogelijkheid te stellen zijn rechten op de Indische Chineezen te doen gelden en hen eventueel te beschermen. Het politieke oog van de regeering had al jaren de ontwikkeling van de politieke gebeurtenissen in Azië met aandacht gevolgd en was tot de overtuiging gekomen, dat in het sluimerende reuzenrijk vroeg of laat eenig teeken van ontwaking uit zijn eeuwenslaap zou komen." Maar sinds het begrijpen van die politiek der regeering ontwaakte de belangstelling in den loop der gebeurtenissen in Azië, vooral van die in China, een belangstelling, die

---

seling echter treedt ook hem een machtiger water in den weg, en hij wordt gedwongen, daarin op te gaan, somwijlen de zee reeds ziende in het verschiet. Het kleine beekje verloor zijne zelfstandigheid alvorens groot geweest te zijn. Beide stroomen ondervonden de onmogelijkheid zich een eigen weg tot het doel te banen, het beekje alleen eerder dan zijn grootere soortgenoot. Gaat het leven in het algemeen niet dien gang? Waarom zou een eerder vernietigd ideaal zaliger zijn dan het onze? Ik geloof, wij weten het zelven niet; wij denken ons dat graag aldus, gedachteloos, als troost voor onze eigene bedrogene ziel..............

Wij bevonden ons in de kom van Tjikirai. De huisjes, onregelmatig, naar willekeur geplaatst, zien er hier even armelijk uit als elders. Eén slechts zagen wij daar, dat grooter was. Naar luid moest dat de woning van den loerah zijn, den man, dien wij reeds voor de loemboeng-dessa van Padjagan ontmoetten. De man zal wel de rijkste zijn onder zijn dorpsgenooten (dat ligt bijna vanzelf in het loerahschap opgesloten). Toch valt aan diens huis van weelde niets te bespeuren, tenzij men de zijden parasol van Mevrouw als zoodanig wilde aanmerken. „Daar heb je de vrouw van den loerah". riep de tjamat ons toe. Ongelukkigerwijs keek ik toen juist een andere richting uit; want na tjamat's woorden opziende, zag ik nog slechts een slip van haar saroeng in het donker van haar huis verdwijnen. Zij moest een schoone zijn; helaas was voor mij de kans verkeken, mijn schoonheidsgevoel aan dat van den tjamat te toetsen. Schielijk verdwenen bij ons naderen, vertoonde zij zich niet meer, als ware haar de schrik om het hart geslagen op het zien van Europeanen. Al onze listigheid om die vrouw naar buiten te lokken, baatte weinig meer dan dat wij een deel van onzen tijd verspilden aan een gesprek met enkele matronen, die ons blijkbaar minder gevaarlijk achtten.

Bij het verlaten van het dorpje kwamen wij al dadelijk aan een beekje, de Tjikirai, waaraan de plek haar naam ontleende. Een smalle bamboezen brug leidde naar den anderen oever. Erg te vertrouwen was het gevalletje niet, zoo zwak zag het er uit. Wij vonden het daarom ook maar beter, van onze paarden af te stappen, en maakten van de gelegenheid tevens gebruik, om even wat uit te rusten. Het beekje murmelde over zijn steenen bedding, aan weerszijden met bosch en kreupelhout bewassen. Hoe schilderachtig was het hier. Kabbelende het hooge geboomte verlatend, haastte het watertje zich, om weer in het lage hout te verdwijnen. Het wankele bruggetje, het ijle bosch voor ons, en daartusschendoor het steile weggetje, zigzagsgewijs heuvel op kronkelend, wat bood dat alles niet een schoon gezicht, een lust voor hart en oogen. Wij zetten ons neer op eenige groote steenen aan den drassigen oever, en drenkten onze paarden, die, verhit van den zonnebrand, groote hoeveelheden water opslorpten. Een poosje bleven wij ons hier verlustigen, en trokken toen onze paarden aan de teugels over de brug, die onder het gewicht wel kraakte en zwiepte, maar het toch per slot van rekening uitstekend uithield. Aan den anderen kant werden de paarden weer bestegen en ging het heuvel op. Het was geheel een pad door het bosch, dat wij vervolgden tot Tjitapos, weer een gehucht, bestaande uit een huis of wat, in een lijst van groen vervat. Ook hier werd halt gehouden. Door de warmte verhit, haakten wij naar een frisschen dronk. Gelukkig waren onze dragers ons op den voet gevolgd, en konden wij dadelijk aan dezen eersten drang toegeven. Wat was het warm! De zon brandde, als uit louter pleizier om den mensch te plagen. Onze koelies, glimmen als zij deden van de transpiratie, wisten daar wel een middel tegen. Zij bogen hunne warme lichamen onder een dikken straal water, dat, van boven uit de Tjitapor afgeleid, door een smal slootje, en eindelijk door een gespleten bamboe op een vierkant uitgegraven plekje terecht kwam. Wij werden er jaloersch van, maar dorsten het verlokkende voorbeeld toch niet na te volgen, en stelden ons slechts tevreden met handen en hoofd onder den frisschen straal af te koelen.

(Wordt vervolgd.)

steeds grooter werd en eindelijk oplaaide ,,tot een niet te onderdrukken patriotisch gevoel jegens het eeuwen lang verloochend vaderland." En het is voor een ander deel ook daarom dat zijn landgenooten — aldus de schrijver — geen deel wenschen te nemen aan de betooging om Indië weerbaar te maken. Immers, door bij te dragen of mee te werken tot het weerbaar maken van een land, waar hij als gast vertoeft en ook als zoodanig behandeld wordt — alvorens bij te dragen aan het weerbaar maken van zijn eigen vaderland, waarvan zijn wel en wee in de toekomst afhangt — zou hij verraad plegen jegens zijn afkomst, zijn voorouders en zijn vaderen.

De hoofdgrief der Chineezen is dus, dat ze nog steeds als *vreemdelingen* worden beschouwd en behandeld. Zeer terecht merkt de hr. Boon op, dat het beweren van den schrijver, dat de Chinees niets van de koloniën te wachten heeft als materiëel geluk, van een zekere ondankbaarheid getuigt. Niet alleen toch stellen de meeste Chineezen dat materiëel geluk op zeer hoogen prijs, maar ook hebben ze hun vaderland in den regel juist verlaten, omdat dit hun geen materiëel geluk schonk.

De hoofdredacteur van het *Soer. Hbld.* geeft echter ook als zijn meening te kennen, dat een handige regeering den naam van *vreemde oosterlingen* reeds lang had dienen te veranderen, want het is een feit, ,,dat de Indo-Chinees evenzeer als de Indo-Europeaan een kind is van dit land. De graven zijner ouders en grootouders liggen hier; hij is door huwelijksbanden verbonden aan de kinderen van dit land, hij heeft hier groote materiëele belangen, het Indo-Chineesche kapitaal is bij de rustige ontwikkeling dezer koloniën evenzeer gebaat als het Europeesche". En wanneer onze regeering tijdig *volte face* gemaakt had, de ontwikkeling der Chineezen ter hand had genomen en hem in rechten en plichten meer den Europeaan had doen naderen, zoo had zij, volgens den hr. B., eenige decennia geleden die bevolking innig verknocht kunnen maken aan ons gouvernement. Het is slechts teleurstelling, welke het Chineesche volk naar het oude vaderland deed staren, toen dit bewijzen gaf, zich te willen moderniseeren. De hr. Boon meent, dat het nog niet te laat is, maar dat de regeering het nog in haar macht heeft den Chineeschen onderdaan zoodanig te bevredigen, dat het *ubi bene, ibi patria* opnieuw zijn spreuk wordt.

Uit de O. I. Mail.

Een pestgeval te Semarang.

De Ind. bladen van 8 Oct. j.l. melden, dat te Semarang een inlander is overleden en dat geconstateerd is, dat dit was ten gevolge van pest.

De landvoogd te Semarang.

Bij het jongste bezoek van den Gouverneur-Generaal Idenburg aan Semarang, in November 1914, was de landvoogd ook de gast der gemeente op een middagthee, welke bij het waterreservoir Kopoh werd gehouden, vanwaar een hoog en verrukkelijk uitzicht op de stad en omgeving genoten wordt. Sedert is echter de Heuvelstad verrezen en er zijn daar plekjes, welke in schoonheid van Kopoh de gelijke zijn. De ,,Loc." heeft vernomen, dat de burgemeester voornemens is, ook den heer van Limburg Stirum namens den gemeenteraad een middagthee aan te bieden, maar dan op een der hoogste plateau's van het Heuvelterrein, waar de landvoogd niet alleen den schoonen omtrek zal kunnen bewonderen, maar ook de nieuwe stad, te midden waarvan hij zich dan zal bevinden.

Weinig animo.

De Regeering heeft aan de controleurs op Java en Madoera gevraagd, of zij genegen waren over te gaan naar den dienst op de Buitenbezittingen, waar, om in het tekort aan controleurs te voorzien, 10 plaatsen waren opengesteld.

Naar ,,De Javabode" vernam, heeft zich evenwel niemand hiervoor aangemeld. De controleurs op Java en Madoera zijn blijkbaar blij, dat ze zitten waar ze zitten en schijnen weinig te gevoelen voor pionierswerk in de Buitenbezittingen.

Het Bodemcongres.

Hieromtrent deelt M a t a r a m het volgende mede:

Dinsdag, den 24en October des avonds om half tien, zal de officieele opening van het Congres plaats hebben in de Schouwburgzaal, daarna gezellig samenzijn.

Woensdag 25 October, des ochtends om half negen, zal de eerste Congreszitting gehouden worden en Donderdag den 26 October, eveneens 's morgens om half negen, de tweede Congreszitting. In den namiddag om drie uur wordt er onder leiding van den Heer Dr. Mohr een tochtje gemaakt naar de suikerfabriek Sedajoe.

Vrijdag den 27en October, 's morgens om half negen, derden Congresdag; 's middags om vier uur: demonstratie van nieuwe landbouwwerktuigen en 's avonds een tooneeluitvoering van het gezelschapje S. de Vries, van de Poll c. s.

Zaterdag 28 October, 's avonds om 7 uur sluiting van het Congres in de schouwburgzaal en 's avonds om half tien Congresdiner.

Bovendien zal er Zondag 29 October een tochtje plaats hebben naar het Zuiderstrand, onder leiding van den heer Dr. Schmutzer.

Herrie op Flores.

Naar de ,,Mak. Crt." vernam, gaat het den laatsten tijd op Flores volstrekt niet naar wensch. Vooral in de afdeeling Endeh heerscht onder de bevolking een hoogst ontevreden geest en wel als gevolg van al te zware heerendienst en misoogst. Sinds het vertrek van den assistent-resident Hens, die streng doch rechtvaardig was, worden van de bevolking veel te zware diensten geëischt. Men is echter zeer bevreesd voor een overval van de hoofdplaats Endeh en dat zou inderdaad ook verschrikkelijk zijn. Dat weet men nog van 1908, toen Endeh ook werd afgeloopen. Geen huis is blijven staan, alles werd verbrand en de paar Europeanen en Chineezen, die er waren, konden nauwelijks een onderdak vinden in het militaire bivak.

't Is nu te hopen, dat er spoedig hulp van elders komt; voorloopig zijn er 40 man naar Koepang gekomen, die onmiddellijk zijn opgerukt naar Nangan Pandan.

Ook de militaire commandant van Timor en Onderhoorigheden is te Endeh gearriveerd.

Bedelaarskolonie te Buitenzorg.

Er is machtiging verleend om een gedeelte van het beri-beri-gesticht te Buitenzorg, nl. een 6-tal barakken, geschikt te maken voor de huisvesting van eene aldaar te vestigen bedelaarskolonie, ruimte biedende voor 250, zoowel mannelijke als vrouwelijke personen.

De lijkverbranding van Goesti Djilantik.

De ,,Soerabaja Crt." meldt, dat de ,,Pijnacker Hordijk" vol met belangstellenden naar de lijkverbranding van Goesti Djilantik op Bali, vertrok. Onder de passagiers merkte men op den Gouverneur van Celebes, den consul-generaal van Singapore, en een deputatie van het hof te Solo, Prins Koesoemo Djojo.

Een geheim Chineesch genootschap.

Uit Pangkalan Brandan berichtte men aan de ,,Deli Crt.", dat het bestuur en de politie aldaar op het spoor is gekomen van een der geheimzinnige Chineesche genootschappen, die zich behalve wederzijdschen steun aan de leden, het organiseeren van roofpartijen ten doel stellen. Oudere Delianen zullen zich nog wel herinneren, hoe jaren geleden het Tweevingeren Verbond en het Drievingeren Verbond door de politie werd ontbuld en dat tal van hoofdmannen en leden werden gearresteerd en veroordeeld, terwijl de anderen, wien niets te bewijzen viel, het land werden uitgezet. De schrik schijnt er toen voor jaren onder gebracht te zijn, totdat een paar jaar geleden in Beneden Langkat en het Tamiangsche nieuwe rampokpartijen wezen op het voortbestaan van een dergelijk georganiseerd genootschap, dat thans aan het licht is gekomen.

Suriname.

,,*De West*" bevat vrij geregeld een rubriek ,,*Uit de rechtzaal*", die dikwijls een aardigen kijk geeft op het volksleven in de kolonie. De schrijver dier rubriek is iemand, die de volkseigenaardigheden ter dege kent. In de nummers van 26 en 29 September vinden wij het relaas van een voor het kantongerecht te Paramaribo behandelde strafzaak, een geval van *winti-dans*, nl.

,,De *winti-dans* — aldus het blad, — behoort tot die geheimzinnige Afrikaansche dansen, die zoowel de blanken als de negers steeds bijzonder heeft geïnteresseerd.

Het is geen gewone dans. Hij dient niet louter tot vermaak. Maar de ware beteekenis er van kan de blanke niet doorgronden. Men neemt aan, dat de dans dient om booze geesten te bezweren, vaak om een medicijn af te smeeken voor een zieke, soms ook om hulp te vragen om een bepaald doel te bereiken. Degenen, die tijdens dien dans door den geest bevangen worden, beschouwt men als de helderzienden, wier wenken moeten worden opgevolgd. Onder begeleiding van helsche muziek, dansen de begeesterden als losgebroken duivels in 't rond of maken de zonderlingste bewegingen."

De winti-dans behoort tot de handelingen, die de Surinaamsche wetgever onder den algemeenen naam van *afgoderij* strafbaar stelt. Hierover heeft zich eens een debat ontsponnen in de Tweede Kamer. In de vergadering van 18 November 1907, bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting, besprak wijlen de heer *Van Deventer* art. 172 der Herziene Strafverordening van 1874, waarbij het ,,plegen van afgoderij" strafbaar was gesteld. ,,In Suriname — zeide hij — is dus iemand strafbaar, die den invloed van booze geesten, van demonen tracht te bestrijden. Nu zou ik willen vragen, is dit een opvatting, die thuis behoort in het strafrecht van een Nederlandsche kolonie? Ook hier te lande tracht men wel eens booze geesten, demonen, te bezweren, al doet men dat niet met behulp van dansen". De heer *Van Deventer* meende dat de afgoderij als *delictum sui generis* uit de Surinaamsche strafwet moest verdwijnen en drong er bij den minister op aan, dat deze het noodige zou doen of die strafrechterlijke curiositeit, tevens monstruositeit, ten spoedigste een eerlijke begrafenis te bezorgen. Tegen deze opvatting kwamen de heer *Van Kol* en de minister van koloniën, *Mr. Fock*, op. De heer *Van Kol* wees er op, dat hier geen sprake was van belemmering der vrijheid van godsdienst, doch het alleen te doen is om misdaden den kop in te drukken en excessen tegen te gaan. Al kon men de uitdrukking in het strafwetboek verbeteren, de feiten moeten worden bestreden. De minister merkte op, dat het algemeene nut van de strafbepaling wordt erkend en dat zij door den rechter op verstandige wijze wordt toegepast.

De ,,*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*" eindigt het artikel ,,*winti*" met deze opmerking:

,,De eind-indruk, dien men overhoudt na kennisneming van de litteratuur over het onderwerp, is,

dat de winti-dans zich als een merkwaardig verschijnsel twee-en-een-halve eeuw in de kolonie handhaafde, maar dat na zoo langen tijd het begrijpen daarvan nog zeer onvolledig moet heeten, moeilijk als het is in te dringen in het zieleleven der negers."

Zoowel voor den ethnoloog als voor den psychopatholoog is hier nog een ruim veld van studie open

Zoo'n geval van winti-dans is het dat vlak bij de hoofdstad heeft plaats gehad en waarover de kantonrechter had te oordeelen. Hij is voor de deelnemers aan den „dans" zeer genadig geweest; zij werden veroordeeld tot een week gevangenisstraf. Evenmin als een geldboete de wonderdokters hier hunne praktijk doet opgeven, evenmin zullen de winti-dansers door het beetje brommen afgebracht worden van hun „dansen". Dat leert de ervaring van twee en een halve eeuw.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Adats-opvattingen. Door kameraad *Raden Patah* (zie ook het K. W. van 23 November j.l.) is in een artikel, getiteld „*Nonni*", in de *Voorpost* o.m. een beroep gedaan op „landskinderen van gemengd bloed", om den strijd aan te gaan tegen de „*adat*" en wel de *Javaansche adat*. „Ofschoon deze stem niet gericht is tot mij, volbloed Indiër — alzoo *R. A. Soeria* in hetzelfde blad — „acht ik 't niet onwenschelijk mijne gedachten daarover te laten gaan en mijn meening ter zake te uiten, wijl 't betreft de bestrijding van „*mijn* adat". Mijne bedoeling is alleen om een andere beschouwing naar voren te brengen, als tegenwicht voor de strijdlustige levensvisie van *Raden Patah*, welke misschien niet geheel beantwoorden zal aan de meeningen van het meerendeel mijner rasgenooten. Allereerst wil ik onder de aandacht van *Raden Patah* brengen, dat, zooals de geschiedenis mij geleerd heeft, 't ideaal van alle overheerschte volken is geweest, zich vrij te maken van overheersching, wat voor ieder weldenkend mensch begrijpelijk is. Dus, zoowel voor Raden Patah als voor mij, behoorende beiden tot een overheerscht volk, zal dit ideaal wellicht te bereiken zijn, 't zij langs parlementaire of andere wegen, met of zonder suzereiniteit van een ander volk. Daarentegen is ook begrijpelijk, dat een ieder, die belang heeft bij het behoud van dat dualistisch natuurrecht, alle zeilen bijzet om den tijd der overheersching zoo lang mogelijk te maken, al weet hij zeker, dat volgens de logica aan dergelijke bevoorrechting een einde moet en zal komen. Het gevolg van die twee reactionnaire stroomingen zal natuurlijk zijn „de strijd." Ook bij ons is de kiem van dien strijd reeds merkbaar, en wel „de strijd der evolutie". De kiem zal binnen kort een plant worden, welke zich zal vervormen tot een krachtigen boom met ontelbare vertakkingen. Dan zijn aan de belanghebbende partijen twee zeer belangrijke zaken aan te bevelen. n.l. volle aandacht te vestigen op dat ideaal en krachtige wederzijdsche samenwerking. Ook wij doen dit en mogen ons daarvan niet laten afleiden, vooral niet, waar de eendracht mogelijk wordt geschaad.

Raden Patah doet nu een beroep op zijn rasgenooten om front te maken tegen de Javaansche adat, de adat van die categorie van menschen, met wie hij strijdt voor 't ideaal. Begrijpt hij dan niet, dat onder hen mogelijk menschen zijn, die „voorloopig" belang hebben bij de handhaving van de *adat* en die zelfs nog niet begrijpen, waarom de strijd tegen de adat, hun eenige overgebleven bezitting van de zoo talrijke, ook op den voorgrond wordt gesteld? Vergeet niet, dat wij hier te doen hebben met Oosterlingen, welke bekend staan als conservatief ten opzichte van de gebruiken der voorouders. Allicht ontstaan er meeningsverschillen en misverstanden, welke tengevolge kunnen hebben een scheuring onder onze partij ('t overheerschte volk), welke oponthoud veroorzaakt voor den gang naar de verwezenlijking van het ideaal. Kameraad Raden Patah, laten we niet te veel hooi op onze vork nemen en laten we geen twee dingen tegelijk doen. Dan bestaat immers de mogelijkheid, dat de andersdenkenden, de conservatieven, ook front tegen u maken, waardoor uwe tegenstanders in de gelegenheid worden gesteld zich te versterken en gebruik te maken van hun tactiek „verdeel en heersch." Bovendien Kameraad Raden Patah, zoudt u denken, dat 't mogelijk is de adat, welke bij den doorsnee Javaan reeds zóó ingeworteld is, bruuskweg te kunnen smoren, zonder rekening te houden met de Westersche ontwikkeling van 't volk? Het is een groote dwaling zulks te meenen. Elk volk heeft zijn eigen „adat", zoowel 't Oostersche als 't Westersche. De adat kan niet verdwijnen, doch wel veranderen. Zoo verandert de Oosterling zijn Oostersche adat in een Westersche, wanneer hij de Westersche ontwikkeling heeft gehad en daardoor Westersche ideeën heeft gekregen. Dit merkt ge onder de z.g. „baanbrekers", de intellectueele Javanen en Chineezen. „Dus" allereerste vereischte voor ons doel is *ontwikkeling van 't volk*, welke verkregen wordt door scholen en de adat zal van zelf „veranderen" of wel, zooals u zei „verdwijnen." Nogmaals ik ben 't met u volkomen eens, dat de huidige adat van 't volk weg moet, wijl zij zich kenmerkt door slaafschheid. Ook „ik" zal met u den strijd daartegen voeren, doch ieder op zijn tijd en ieder op zijn wijze. Ik mag hier dus constateeren, dat wij beiden 't zelfde willen, doch slechts andere middelen willen zien toegepast."

Gemengd Nieuws. De *Pembrita Betawi* doet het verhaal van een Inlandschen luitenant, die de fiets van een zijner soldaten stal, geld leende van zijne korporaals en sergeanten en er niet aan dacht het terug te geven.

De *Pamitran* hoopt, dat de Chineesche landheeren niet zoo hard van inborst zullen zijn om hunne landen aan de Japanners te verkoopen, waardoor zooveel onheil over Indië en zijne bewoners gestort zou worden. Zij waren er toch van geslacht op geslacht op die landen, hadden het er goed en werden er rijk.

In hetzelfde nummer van bovengenoemd blad wordt medelijden uitgesproken ten aanzien van de ouders van die vele leerlingen (per school gemiddeld 52) die in Oost Java van de Hollandsch-Inlandsche scholen verwijderd werden, omdat zij, na twee jaren in dezelfde klas gezeten te hebben, niet verhoogd konden worden, daar hun kennis van het Hollandsch nog steeds veel te wenschen overliet.

Rechten—Plichten. In hetzelfde blad wordt uit de *Locomotief* een toespraak overgenomen, die te Djokdja tot de kweekelingen gehouden werd en waarin er op gewezen werd, dat tegenwoordig meer en meer en op alle plaatsen van *rechten* gesproken wordt, vooral door diegenen, die er geen vast beroep op na houden, en die op kosten van anderen leven en hen ten bate van hun eigen zak verder exploiteeren. Maar over *plichten* wordt bijkans niet gesproken. En toch is er geen beter middel om de maatschappij vooruit te brengen en zelf vrij te blijven, dan dat een ieder zijn *plichten* voor oogen houdt en die betracht, in plaats van af te geven op de gebreken van anderen. Rechten en plichten zijn onafscheidelijk aan elkaar verbonden.

Sociaal-Democratie. De *Pamitran* haalt uit de *Darmo Kondo* een artikel aan van een der hoofdleiders van *Boedi Oetomo*, waarin deze beweert, dat de Sociaal-Democratie, uit hoofde van hare beginselen, hoe langer hoe meer invloed op de Inlanders begint te krijgen. Die beginselen zijn dan hoofdzakelijk: 1e. Geen onderscheid naar ras, godsdienst, sekse of maatschappelijke positie; slechts een verschil tusschen rijken en armen; 2e. Strijden voor het proletariaat tegen het kapitalisme. 3e. Vernietiging van het militairisme. Wie zou er niet verliefd op worden, vraagt de schrijver? Maar — zoo vervolgt hij — is een gelijke verdeeling van het geluk wel mogelijk onder de menschen? En zouden de Inlanders niet steeds de zwakke partij blijven, indien zij volgens de leer der Soc. Dem. strijden moeten tegen de Regeering en onderling de armen tegen rijken en voornamen? Zeker moet gestreden worden tegen een dwingeland-ambtenaar, hij zij Europeaan of Inlander, maar men kan toch niet beweren, dat alle ambtenaren, de regeering er onder begrepen, dwingelanden zijn! Mag dan niet in twijfel worden getrokken, of het zuivere socialisme wel bevorderlijk is aan den vooruitgang van den Inlander? Beter is 't te waarschuwen tegen die *schijn* socialisten, die zich bij den Inlander indringen als zoogenaamde vrienden, maar hem zwak en klein houden door voortdurend te stoken ter wille van hun rasoverheersching.

Dankbaarheid. De *Mato Mato* beweert, dat voor Sumatra's Westkust een *Sarikat Islam* niet noodig is, ook niet een zelfbestuur, zooals op het *Nationaal Congres* te Bandoeng gevraagd werd. Wat men ten deze te verlangen had, heeft men daar reeds van de Regeering gekregen in de bij Staatsblad 1914 No. 774 tot wet verheven adatinstellingen. De Maleier dankt hiervoor de Nederlandsche autoriteiten, die de overoude adatinstellingen in bescherming namen tegen vernietiging door de Padris.

Minangkabausche Bond. Naar aanleiding van de voortdurende oneenigheden in de pas te Padang opgerichte *S. I.*, spoort de redactie van de *Oetoesan Melajoe* aan om meer aandacht te schenken aan den nu reeds eeuwen lang bestaanden Sarekat „*Minangkabausche Bond*" en dezen weder sterk te maken. Deze Bond is samengesteld uit alle in het *Soekoe*-verband staande Minangkabausche mannen en vrouwen. De heffing van een entree of contributie is daarbij niet noodig, slechts de bekrachtiging van statuten en huishoudelijk reglement en het aanvragen van een groote loterij. Deze bond zal dan in zijn programma opnemen: in de eerste plaats de handhaving van de matriarchale adat, voorts de ondersteuning van den hulpbehoevenden landgenoot.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Vechtpartij. De *Perniagan* geeft het verhaal van een algemeenen aanval op de Chineesche handelaren te Patjet (Tjandjoer) door Inl. onder aanvoering van een *hadji*. De aanleiding daartoe was een vooraf plaats gehad hebbende bloedige vechtpartij tusschen een Chinees en een Inl. rijstverkooper, die later aan zijne wonden overleed. De *hadji* spoorde toen tot een moord van alle Chineezen aan. In de *Kaoem Moeda* is een uitvoerig verslag hierover verschenen van een commissie der Centrale S. I. Zij constateerde, dat de hadji een oom was van den verslagen Inlander en dientengevolge op dat oogenblik

niet toerekenbaar was. De aanval had plaats op de pasar, grenzende aan de kawedanan. De *hadji* bracht getuigen aan om de door 7 à 8 Chineezen en een politieagent bevestigde aanklacht te ontzenuwen. Doch afgescheiden hiervan — zoo vraagt het blad — was 't nog noodig de Inl. op te ruien, toen zij zagen, dat een Chinees op een hunner kameraden tot vier malen schoot, alsof deze een hond was. In het omgekeerde geval zou zeker het geheele Chineesche kamp uitgeloopen zijn. De commissie verklaarde zich ten slotte sterk tegen het voorstel van Chineesche zijde gedaan, om deze zaak in der minne te schikken.

Subsidiëering. Eenigen tijd geleden hebben de Maleisch-Chineesche bladen — alzoo de *Tjhoen Tjhioe* — naar aanleiding van de mededeeling van den ambtenaar voor Chineesche zaken, *Mouw*, besprekingen gehouden over de wenschelijkheid van eene subsidiëering door het Ind. Gouv. van de particuliere Chin. scholen. Wetende, dat o.a. ook deze subsidiekwestie in de a.s. vergadering van de *Nam Jang Hak Boe Tjong Hwee* zal worden besproken, en meenende, dat het voor de afgevaardigden in genoemde vergadering goed kon zijn zich eerst volkomen op de hoogte te stellen van de voorwaarden, waarop het Ind. Gouv. geneigd zou zijn subsidie te verleenen, heeft de heer *J. A. M. Bruineman*, ambtenaar voor de Chineesche zaken te Soerabaja, zich om inlichtingen gewend tot den Directeur van Onderwijs en Eeredienst. Aan het antwoord van den Directeur ontleent het blad het volgende: I. De subsidieering van particuliere Chineesche scholen, waarin het Maleisch als voertaal wordt onderwezen, is reeds geregeld. Bij Stbl. 1909 No. 133 is vastgesteld, dat de bepalingen voor het verleenen van subsidie voor particuliere Inl. scholen (Stbl. 1906 No. 241) ook gelden voor de subsidieering van particuliere Chin. scholen, behoudens enkele wijzigingen van weinig beteekenis. De voornaamste voorwaarden zijn a. het onderwijs moet aan een bestaande behoefte voldoen, zulks ter beoordeeling van den Dir. van Onderwijs en Eeredienst. b. Het onderwijs moet omvatten: 1. het lezen en schrijven met eigen dan wel Latijnsche karakters in de landstalen (Javaansch, Soendaneesch, Madoereesch) of Maleisch. 2. de vier hoofdregels van de rekenkunde. 3. het onderwijs duurt per dag minstens drie uren. 4. het minimum aantal leerlingen moet 12 bedragen. — Voor andere bepalingen wordt verwezen naar de betrekkelijke Staatsbladen.

II. Voor de subsidieering van part. Holl. Chineesche scholen bestaat nog geen vaste regeling. Evenwel is op het Dep. van Ond. en Eeredienst nog in bewerking een reglement, waarbij de subsidieering van part. Eur. scholen tot grondslag dient, behoudens enkele wijzigingen om vrijheid te verleenen ook onderricht te geven in de Chin. taal. Voor dit soort onderwijs wordt echter geen subsidie verleend. Daar in deze zaak eerst de beslissing van de Regeering moet worden afgewacht, kan voorloopig nog niet met zekerheid worden gezegd, hoe de te treffen definitieve regeling zal zijn. Volgens een gouv. besluit echter kan voorloopig, tot de bovengenoemde definitieve regeling in werking treedt, subsidie verleend worden aan particuliere Chin. scholen, waarin de Holl. taal als voertaal wordt onderwezen. De subsidie zal zijn twee derde der exploitatiekosten, mits die onkosten niet meer zijn dan die van soortgelijke openbare lagere scholen van denzelfden omvang (of gemeten naar het getal leerlingen) en indien het onderwijs beantwoordt aan de voor de Gouv. Holl.-Chin. scholen gestelde eischen.

Van Vreemde Koloniën.

De Transsahara-spoorweg.

Naar aanleiding van een werk „l'Impérialisme français et les chemins de fer transsahariens" schreef de vice-admiraal Besson een artikel „Pour après la guerre" in „la Dépêche coloniale" van 28 November.

Eerst een uitroep, dat 't niet 't oogenblik lijkt om over een spoorbaan door de verre woestijn te spreken. Dan een verwijzing naar hetgeen de (overwonnen!) vijand zal doen om zijn macht, aanzien en belang in de wereld, buiten zijn grenzen, te dienen en uit te breiden. Daarbij aansluitend de oproep om hiertegenover sterk te willen, te moeten zijn: „riches, nombreux et décidés à vivre." Om aan die roeping te voldoen is de hulp van de koloniën noodig. De koloniën zullen de levenskracht van Frankrijk verdubbelen. Hiertoe moeten zij nauwer met 't moederland verbonden, dichter bij 't moederland gebracht worden, zoo zijn wij bij 't spoorwegvraagstuk door de Sahara gebracht.

Frankrijk heeft in West- en Midden-Afrika een ontmetelijk, goed bevolkt, vruchtbaar gebied, waarin ondergrondsche rijkdommen zijn aangewezen, en met een toenemenden handel. Die uitgestrekte gebieden zijn ongelukkiger wijze veel te ver van 't moederland verwijderd. Om Centraal Afrika te bereiken, heeft men van Frankrijk uit maanden noodig, en nog moet men dan, volgens de nu gebruikelijke route, door de Britsche kolonie Nigeria gaan, die al een spoorbaan heeft van Lagos naar Kano.

Indien de 3 groote Fr. koloniën in West- en Centraal Afrika door een spoorbaan vereenigd konden worden met de kolonie op de Noordkust, dan zullen die verspreide deelen een geheel gaan vormen, dat in vereende samenwerking veel grooter uitkomsten kan geven, dan de verbrokkelde deelen bezorgden. Dat moet de bestemming zijn van den spoorweg door de Sahara. Verbonden aan de spoorlijn van Guinea, wier eindpunt Conakry is, zal zij ook de kortste en snelste verbinding worden voor reizigers en verzendingen tusschen Europa en Zuid-Amerika.

Bij 't kiezen van 't tracé, geeft admiraal Besson de volgende beginselen aan: geheel over Fransch gebied loopen; geen politiek, de plaatselijke rivaliteit moet wijken voor 't nationaal belang; daar de zee en de woestijn niets opbrengen, moet de kortste snijlijn gekozen worden. De schr. vreest geen moeilijkheden van de zijde der Sahara-stammen.

De uitgaven zullen groot zijn, maar de voordeelen zullen overwegend blijken. Later zal de baan kunnen worden doorgetrokken door Belgisch Kongo tot Elisabethville, eindpunt van de Kaapbaan. Hierbij is zeker de mededinging te vreezen van de groote lijn Kaap—Caïro, die de Engelschen zeker plan hebben te voltooien nu zij de Duitschers uit West-Afrika verdreven hebben, aldus Besson, maar de ligging van de Fransche lijn is geographisch beter en er zal lading volop voor twee spoorwegen komen.

De uitvoering is geen vraag van den dag, maar zij verdient nu reeds aandacht en opmerkzaamheid. In Duitschland zijn vele maatschappijen opgericht om, na den oorlog, aan handel en nijverheid hun vroegere bedrijvigheid doen hervatten; laat men, zegt de schrijver, in Frankrijk hetzelfde, laat men er beter doen.

De nieuwe Chineesche legers.

Ze zijn er nog niet, maar wat komend is in 't verre Oosten verdient onze belangstelling niet in mindere mate dan hetgeen er is. 't Begin van elke zaak is meestal een besluit op papier. Bovendien heeft China al legers, die 't legerplan niet tot louter-schema maken. De besluiten van 1914 en 1915, die langzaam tot hun recht komen, bij gebrek aan de noodige fondsen, verdeelen de Republiek van het Midden in 5 groote territoren.

1°. De centrale groep met de hoofdstad, waarin alle om Peking gelegen provinciën begrepen zijn, met 6 legerkorpsen.

2°. De Z.-O. groep met de Twee Hou, alle maritieme provinciën en Canton, krijgt 4½ legerkorps.

3°. De Z.-W. groep met Yoennan, Setchoean, alle provinciën grenzend aan Tonking, met 3½ legerkorps.

4°. De N.-O. groep, alle provinciën grenzend aan Siberië en Japan, met 3½ legerkorps.

5°. De N.-W. groep, met Turkestan en alle provinciën ten W. van Gobi, met 2½ legerkorps.

Totaal 20 legerkorpsen; per groep een generalissime.

Elk legerkorps vertegenwoordigt een effectief van 1500 officieren, 21000 soldaten, 2500 werkers en dragers. 't Is samengesteld uit 2 divisiën, elk van 2 brigades infanterie, elk weer van 2 regimenten. 't Regiment heeft 3 bataljons, elk van 3 compagniën, elk weer van 3 sectiën. Elke divisie heeft voorts 1 regiment cavalerie, 1 regiment artillerie, 1 bataljon genie, 1 escadron trein en 1 compagnie muziek.

Dienstplicht vergt 3 jaren actieven en werkelijken dienst, 3 jaren beschikbaar blijven, met een oefenmaand per jaar, en daarna blijft men nog 4 jaar in reserve. Daarna geheele vrijstelling van militairen dienst, zelfs in oorlogstijd.

Op voet van vrede zal 't zoo gedachte Chineesche leger 500000 man tellen, behalve plaatselijke gewapende organisaties, die als hulptroepen niet zonder waarde zijn.

Vrouwen-prestatie in Canada.

Aan een correspondentie uit Canada in the Times over 't aandeel van de vrouw in den arbeid in de Britsche kroonkolonie tijdens den oorlog, ontleenen wij enkele gegevens, die, zij 't in andere verhouding, ook in andere landen hun weerspiegeling vinden.

In Canada is 't aantal vrouwen in fabrieken tijdens den oorlog met meer dan een 5000-tal toegenomen. Gedurende de herfst waren meer vrouwen in de farms werkzaam, en dit was ook 't geval in de kaas- en botermakerijen. Voor 't plukken van vruchten worden veel vrouwen en kinderen gebezigd en een groot aantal vindt werk bij 't verpakken van perziken en appels.

Een veel grooter aantal echter dient in de restaurants. In de banken hebben zij plaatsen ingenomen van onder de wapenen geroepen mannen. Daar is een ommekeer gekomen in de vroeger bestaande zienswijze; 't is te verwachten, dat zij er haar plaats zullen behouden, aangezien zij zeer zijn meegevallen. In vele winkels en magazijnen is 't aantal vrouwen met een derde vermeerderd. Zij vormen een minder dure arbeidskracht, die niet minder degelijk is. Tot nu toe namen zij geen plaats van beteekenis in in de munitiefabrieken. Een paar honderd deden haar intocht in de Imperial munitions board. Th. Crother, de minister van landbouw, die juist van een inspectiereis over fabrieken, waarin vrouwen arbeiden, terugkeerde, laat zich gunstig over haar uit.

De vrouwen hebben zich, schrijft hij, bijzonder bekwaam getoond voor 't fijnere werk, dat bij den munitieaanmaak te pas komt. Duizenden vrouwen hebben zich vrijwillig beschikbaar gesteld. 1200 à 1500 zijn tewerk gesteld, hoewel de fabrieksbazen er bezwaar tegen hadden. Dit zijn echter niet alle belangloozen; een vrij groot aantal was vroeger winkeljuffrouw en kwam af op de loonen van 4 tot 8, en soms tot 16 sh., wanneer zij handig zijn en op stuk werken.

De wervers werken de vrouwenhulp zeer in de hand, daar deze de werving van oorlogsvrijwilligers ten goede komt.

Suezkanaalzône.

Onze minister van landbouw, nijverheid en handel heeft ter algemeene kennis gebracht, dat door den opperbevelhebber der Britsche strijdkrachten in Egypte bij proclamatie een Suezkanaalzône is aangewezen, waarbinnen 't verboden is zonder zijne voorafverkregen vergunning te reizen of te landen. Deze zône wordt begrensd:

t. O. door 't kanaal van Suez;

t. Z. door de Z.kust langs den weg Suez—Kaïro tot Basta el dehair;

t. W. van Basta el dehair tot Aboe Zabal, van daar door de Delta, tot El-Gamil aan de kust van de Middellandsche Zee;

t. N. van El-Gamil langs de kust tot 't kanaal van Suez.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indisch Gids.

De Dec.-afl. opent met eene beschouwing van den heer E. P. Wellenstein over de organisatie van gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië. Schr. is van meening, dat de oprichting (in 1906) van het Departement dier bedrijven geenszins aan de verwachtingen heeft beantwoord, zeker niet voor de voornaamste drie diensten, welke bij dat Dep. zijn ondergebracht, t.w. Spoorwegen, Posterijen en Mijnwezen. — Dr. A. Vrijburg schrijft vervolgens over den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst in Ned.-Indië in verband met den inlandschen veestapel op Java en Madoera. — De heer Fr. Oudschans Dentz wijdt eene beschouwing aan de kolonie Suriname; hij klaagt over onbekendheid van het groote publiek met de West-Indische koloniën, en geeft de middelen aan om hierin verbetering te brengen. — Overigens behelst dit Ind. Gids Nr. de gewone rubrieken: Varia. — Revue van brochures. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De Nov.-afl. van dit maandschrift bevat de volgende geïllustreerde artikelen.

Huwelijksgebruiken op Java, door Ch. F. H. Dumont. — In de sfeer der vulkanen, door A. H. Blaauw. — Schetsen over Djambi, door W. F. F. Oppenoorth. — Muziekschrift voor Java's toonkunst, door Soorjo Poetro. — Iets over de koffiecultuur in de dagen van de O.-I. Compagnie, door Indiër. — Boekbespreking: Kromoblanda, door H. F. Tillema.

Vragen van den Dag. December 1916.

De heer J. W. de Jongh geeft eenige bijzonderheden over de oudere gouverneurs-generaal van Ned.-Indië. Tusschen hooggeborenen, geleerden, patriciërs enz., treffen we onder zijn opgave meer dan een dozijn namen aan van mannen uit zeer nederige kringen, zelfs van den klompenadel, zooals de galgehumor der 17e eeuw de laagste volksklasse betitelde. Het begint al met Jan Pietersz. Coen (1619), den grootsten man uit onze koloniale geschiedenis. Hij ving zijn loopbaan aan als veertienjarig klerkje op een Hollandsch koopmanskantoor te Rome. Verder Petrus van der Parra (1761) trad als soldaat-schrijver in dienst der Compagnie. Reinier de Klerk (1777) deed twee reizen als matroos naar Indië. Joannes Siberg (1801) werd als constabelsmaat op goed geluk naar Indië gestuurd. Enz.

Vragen des Tijds.

Onder het opschrift „Een ongewenscht experiment" schrijft de heer E. P. Wellenstein in het Dec. Nr. van „Vragen des Tijds" een opstel, hetwelk handelt over de exploitatie van de aardolie-afzettingen in Djambi.

Adatrechtbundel.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen de 12e Adatrechtbundel (bezorgd door de commissie voor het adatrecht en uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië).

Deze bundel heeft een gemengden inhoud; men vindt er adatliteratuur in van streken op Java zoowel als op Sumatra, Celebes, Timor-Archipel, enz.

De Ingenieur.

In het 9 Dec. Nr. van dit weekblad een artikeltje „Irrigatie en landbouw op Java", van ir. M. IJpelaar, waarin de kwestie behandeld wordt: behooren de irrigatie-afdeelingen al dan niet onder het Landbouw-departement?

Verder bespreekt ir. R. A. van Sandick het Verslag van het stoomwezen in Ned.-Indië tot einde 1914 (eerste publicatie).

Ceres.

No. 11 van Ceres, het orgaan der Wageningsche studenten, bevat het vervolg der beschouwingen over „het leven van den Suikerchemist in Nederlandsch-Indië". Men vindt er o.a. zeer behartenswaardige wenken in over de wijze, waarop met inlandsche werklieden dient te worden omgegaan.

Mr. A. Bergsma.

Van Kaapstad ontving de Ind. Merc. (van 8 dezer) o.m. de volgende bijzonderheden omtrent den dood van den heer Mr. A. Bergsma, die, zooals onze lezers reeds weten, op reis van Batavia naar Holland, plotseling overleed.

De heer Bergsma maakte te zamen met zijne echtgenoote per automobiel een toertje van Kaapstad naar Houtbaai. Op de terugreis haperde er iets aan den auto, zoodat de passagiers een eindje moesten loopen, maar onder het loopen werd de heer Bergsma ongesteld. Men wist hem zoo spoedig mogelijk naar het schip te vervoeren, doch toen de dokter kwam, bleek het, dat hij reeds den geest gegeven had. Zijn dood wordt aan hartverlamming toegeschreven. De begrafenis vond den volgenden dag op Maitland plaats. Onder degenen, die het stoffelijk omhulsel grafwaarts volgden, bevonden zich oud-president F. W. Reitz, dr. Lorentz, de heer J. Loopuyt en eenige leden van de Nederlandsche kolonie te Kaapstad.

Over het onderwijs in de Nederl. taal aan Inlanders.

In het begin van 1907 werd — ten einde tegemoet te komen aan den drang naar kennis van het Nederlandsch, die zich in verschillende kringen van de Inlandsche maatschappij begon te openbaren, het onderwijs in die taal ingevoerd in de drie hoogste klassen (de 3e, 4e en 5e) van een aantal Inlandsche 1e klasse scholen. Sedert werden verschillende maatregelen genomen tot uitbreiding, waarvan men een beknopt historisch overzicht vindt in het jongste Algemeen Verslag (over 1914) van het Inlandsch onderwijs in Ned.-Indië, hetwelk onlangs in twee deelen (ter Landsdrukkerij te Batavia) is verschenen.

Statistiek van den handel enz.

De jaargang 1915 van de Statistiek van den handel en de in- en uitvoerrechten in Nederlandsch-Indië zal compleet zijn in vier deelen, waarvan thans nog alleen verschenen is deel IIa (algemeene in- en uitvoer en rechten staten van Java en Madoera.)

We plukten een enkel bloemetje in dat dorre veld van cijfers. In 1915 werd op Java en Madoera ingevoerd voor een waarde van niet minder dan ƒ 986.204.— aan met gedistilleerd bereide reukwerken. — Reukwerken en „schoonheidsmiddelen", niet met gedistilleerd bereid, brachten het tot ƒ 452.595.—. Rijwielen, rijwielbanden en motorrijwielen werden ingevoerd tot eene waarde van ƒ 984.740.—. Automobielen: ƒ 1.897.280.—; automobielbanden ƒ 1.869.575.—; id. onderdeelen ƒ 275.134.—. Toiletzeep geeft een bedrag aan van ƒ 686.941.— en waschzeep ƒ 688.116.—. Alleen aan vuurwerk (stellig in hoofdzaak bestemd voor Chineesche feesten) werd voor een waarde van ƒ 684.378.— (bijna 700 duizend gulden dus) ingevoerd. Naaimachines haalden een bedrag van ƒ 994.590.— (blijkbaar vinden deze nuttige werktuigen dus hun weg in grooten getale naar de kampongs en desa's in de binnenlanden.) — Ten slotte: in 1915 werd op Java en Madoera voor een waarde van ruim drie millioen gulden aan lucifers ingevoerd!

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 49: Moeielijkheden bij de suikerindustrie in Australië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Groenbemesting in de tropen, door Dr. A. van Bijlert. — Het stekken en enten van thee, door Dr. H. H. Zeylstra Fzn. — Verbeterde methode van suikerfabrikatie. — Schatting der Java-suikerproductie oogst 1916 en der beplante oppervlakte voor campagne 1917. — Bladziekte en kanker bij de Hevea. Voordracht van Dr. A. A. L. Rutgers. — Rubberplanters-vereeniging. Vergadering te Bandoeng op 20 Juni 1916 (Bespreking van de concept-ordonnantie „Arbeidsregeling op Java".) — Begrooting van Ned.-Indië voor het dienstjaar 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de vaste periodieke rubrieken.

Een lijst om van te schrikken!

Onder dit hoofd geeft het 29 Sept. Nr. van het Christelijk Weekblad voor Ned.-Indië „De Banier" een staatje van het bedrag aan opium besteed door de Inlandsche en Chineesche bevolking gedurende de jaren 1903 tot en met 1915. Die lijst geeft een belangrijke toename te aanschouwen van het opiumgebruik; doch zonder toelichting verdienen de cijfers o.i. niet heel veel waarde.

Trouwens aan de juistheid kan worden getwijfeld als we bijv. lezen, dat in 1914 op Java en Madoera werd verbruikt voor een waarde van ƒ 15.552.720 en in 1915 voor ƒ 17.551.719, terwijl volgens het officieele verslag betreffende den dienst der opiumregie over het jaar 1915 deze bedragen luiden: over 1915 ƒ 17.551.719 (volkomen gelijk aan bovengenoemde som), en over 1914: ƒ 18.774.784. Geeft dus „de lijst om van te schrikken" eene beduidende toeneming van het gebruik in 1915 vergeleken bij 1914, het officieele verslag wijst op een belangrijke vermindering in 1915.

Om een juist begrip te verkrijgen van de opbrengst enz. van het opiummiddel, raadplege men vooral het zooeven genoemde verslag, dat geopend wordt met een beschrijving van het ontstaan en de inrichting van de opium-regie in Indië en hoe ze zich geleidelijk heeft ontwikkeld en uitgebreid.

Een sociaal-democraat over de evolutie van Indië.

Via bovengenoemd Nr. van de Java-Post ontleenen we aan het soc. dem. orgaan „Het Volk" het navolgende stukje van den heer J. J. Bekaar (een bekend schrijver over Indische toestanden).

„Onder de dertig millioen Javanen is nog nooit een Sidin of Kromo gevonden, waarin de stof zat voor een middelmatig vakvereenigingsbestuurder. Laat staan van een Schaper of Vliegen.

Aan geen Sidin of Kromo zou men het beheer zelfs van een kleine melkinrichting te Amsterdam duurzaam kunnen toevertrouwen. Zij kunnen op school vaak goed leeren — en zullen ook zinnen over kiesrecht en over onderdrukking zeer goed kunnen nazeggen. Maar ze kunnen niet zelf doen, zelf handelen, zoodra het leerboek of de leider hen in den steek laat.

Evenmin zouden zij 't bestuur van hun land zelven kunnen voeren. Arabier, Chinees, Japanner, of wie ook zouden na korten tijd de werkelijke regeerders zijn, en het nog erger maken dan het meest conservatief-kapitalistisch Hollandsch regime, dat men bedenken kan.

Het vele, dat voor Sidin en Kromo nog moet worden gedaan, zal vooreerst te 's Hage moeten worden veroverd. Want men kan niet den evenaar verzetten. En die aardrijkskundige omstandigheid maakt nu eenmaal, dat Sidin en Kromo toch in den grond dezelfde zullen blijven.

Vele jaren lang nog zal de gamelan niet gespeeld kunnen worden in het tempo van den socialistenmarsch, evenmin van het kiesrechtlied. Algemeen kiesrecht zou voor Indië een ramp kunnen zijn, zelfs waarschijnlijk zijn.

Deze zinnetjes, die vloeken tegen wat een sociaaldemocraat in Nederland denkt, zijn te kort. Men kan 't verschil tusschen Oost en West nu eenmaal niet in weinig woorden zeggen, men moet het ten slotte voelen.

Maar, naar mijne overtuiging, is wat ik hier schrijf, de waarheid. Die ik hoop, dat sommige Indische partijgenooten zullen beamen."

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal Heulstraat 17, den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *Verslag over het derde kwartaal 1915 van den Dienst der Pestbestrijding.*
2. *West-Indië, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao*, No. 3, 1e jaargang.
3. *Mededeelingen van het Dep. v. Landbouw in Suriname*, No. 6.

Van de Ned. Afd. der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw.

OPENBARE VERGADERING op *Vrijdag 22 December 1916*, 's avonds 8 uur, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Zaal No. 4, Groenmarkt te 's-Gravenhage.
Onderwerp: Portland-Cement Fabricage in Ned.-Indië, toegelicht door Lichtbeelden.
Spreker: de Heer C. G. VETH, Directeur der Ned.-Indische Portland-Cement Maatschappij.
Toegang vrij, ook voor niet-leden.

De Voorzitter, P. J. VAN HOUTEN.
De Secretaris, L. STIBBE.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:
Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).
Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).
Leeraar in de wiskunde.
Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).
Gouvernements-arts met ervaring in bacteriologischen laboratorium-arbeid voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken: civiel-ingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civ.-ingenieur); jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter.
Bij den dienst van het mijnwezen: tijdelijk geoloog; opziener;
Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen. Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen: civ.-ingenieur; werktuigkundig ingenieur; ingenieur voor het signaalwezen.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst: adspirant-ingenieur; tijdelijk adspirant-electro-technisch ambtenaar; instrumentmaker 2de klasse; hoofdboekhouder; commies.
Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Bij de Gouvernements-marine: derde stuurman; leerling-machinist.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
Vast-werkman-ketelmaker, scheepmaker en modelmaker, ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja.
Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.
Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.
(Nederlandsche Staatscourant van 1 December 1916 No. 283).

Hoofdboekhouder voor den Indischen post-, telegraaf- en telephoondienst.

Indien de daarvoor bij de Indische begrooting voor 1917 aangevraagde fondsen worden toegestaan, kan in dat jaar bij het hoofdbureau van den post-, telegraaf- en telephoondienst in Nederlandsch-Indië worden geplaatst een hoofdboekhouder, practisch ervaren en in staat leiding te geven aan de hoofdadministratie in haar geheelen omvang, op eene bezoldiging van ƒ 500 's maands, met twee driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 's maands.
Zij, die voor deze betrekking in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, onder uitvoerige beschrijving van hunne opleiding en levensloop en met opgave van hun geboortedatum, vóór 20 December a.s. bij gezegeld adres te wenden tot het Departement van Koloniën (te adresseeren aan afdeeling D „Personeel" van dat Departement) en daarbij over te leggen diploma's en bewijs of bewijzen van practische ervaring.
In het adres moet worden vermeld of de gegadigde gehuwd is, c.q. het aantal en den leeftijd zijner kinderen.
Aangezien alle stukken naar Indië worden verzonden, zullen de terugverlangde bijlagen van de verzoekschriften eerst na geruimen tijd weder ter beschikking van de eigenaars kunnen komen.
Het schijnt dus wenschelijk zooveel mogelijk behoorlijk gewaarborgde afschriften over te leggen.
Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.
Aan de uitzending zal verbonden worden:
a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ad ƒ 2000 (tweeduizend gulden);
b. vrije overtocht in de eerste klasse, c. q. ook voor het wettig gezin;
c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de ambtsbezoldiging ingaat;
d. indien de uit te zenden hoofdboekhouder gehuwd is, uitkeering van het bedrag van eene maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Tweede- en derde-stuurlieden voor de Gouvernements-marine in Nederlandsch-Indië.

Ter vervulling van de betrekkingen van tweede- en derde-stuurman bij de gouvernementsmarine in Nederlandsch-Indië kunnen derwaarts worden uitgezonden personen, die onderscheidelijk met goed gevolg hebben afgelegd het examen bedoeld in de bij het Koninklijk besluit van 15 October 1909 no. 36 („Indisch Staatsblad" no. 592), laatstelijk gewijzigd bij dat van 13 Maart 1914 no. 33 („Indisch Staatsblad" no. 393), gevoegde programma's letters B en C, waarvan exemplaren voor belanghebbenden verkrijgbaar zijn bij de afdeeling Personeel van het Ministerie van Koloniën; dan wel die in het bezit zijn van een Nederlandsch of Nederlandsch-Indisch diploma voor tweede- en derdestuurman groote stoomvaart, behoudens dat de bezitters van het diploma voor tweede-stuurman een aanvullings-examen in de vakken genoemd onder 8 van evengenoemd programma B moeten hebben afgelegd of alsnog in Indië zullen moeten afleggen.
Aan de betrekking van tweede-stuurman is verbonden eene aanvangssalaris van ƒ 100 (eenhonderd gulden) 's maands, met eene hoogste bezoldiging van ƒ 125 (eenhonderd vijf en twintig gulden) 's maands, te bereiken na twee jaar werkelijken dienst. De derdestuurlieden genieten eene bezoldiging van ƒ 70 (zeventig gulden) 's maands.
Zoowel de tweede- als de derde-stuurlieden genieten bovendien eene vergoeding voor voeding van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands.
Aan de betrekkingen voor eerste-stuurman en gezaghebber, waartoe men c. q. bevorderd worden kan, zijn de volgende geldelijke voordeelen verbonden:
Allen genieten boven hunne bezoldiging eene vergoeding voor voeding, bedragende voor de eerstestuurlieden ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands, en voor de gezaghebbers ƒ 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands.
De eerste-stuurlieden genieten eene aanvangsbezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands en eene hoogste bezoldiging van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, welke wordt bereikt door vier tweejaarlijksche verhoogingen van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands elk.
De gezaghebbers genieten eene aanvangsbezoldiging van ƒ 300 (driehonderd gulden) 's maands en eene hoogste bezoldiging van ƒ500 (vijfhonderd gulden) 's maands welke wordt bereikt door vier tweejaarlijksche verhoogingen van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands elk.
De aandacht van belanghebbenden wordt er op gevestigd, dat indien in de daarvoor op de ontwerp-Indische begrooting voor 1917 uitgetrokken fondsen wordt bewilligd, de bezoldiging van voornoemd personeel als volgt zal zijn:
De derde-stuurlieden zullen genieten eene bezoldiging van ƒ 100 (een honderd gulden) 's maands, de tweede-stuurlieden eene bezoldiging van ƒ 125 (een honderd vijf en twintig gulden) 's maands, de eerstestuurlieden eene aanvangsbezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands en eene hoogste bezoldiging van ƒ 300 (driehonderd gulden) 's maands (te bereiken door drie tweejaarlijksche verhoogingen van ƒ 50 's maands) en de gezaghebbers eene aanvangsbezoldiging van ƒ 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands en eene hoogste bezoldiging van ƒ 600 (zeshonderd gulden) 's maands (te bereiken door vijf tweejaarlijksche verhoogingen van ƒ 50 's maands).
Voor de berekening van pensioenen, bijdragen daaraan, wachtgelden, non activiteitsbezoldiging, verlofbezoldiging en bijdragen aan en bedeelingen uit het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren, wordt de bezoldiging met ƒ 100 verhoogd.
Aan de uitzending als tweede- en derde-stuurman is verbonden:
a. overtocht in de tweede klasse, c. q. ook voor het wettig gezin;
b. tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 600 (zeshonderd gulden) voor de tweedestuurlieden en van ƒ 500 (vijfhonderd gulden) voor de derde-stuurlieden;
c. ingeval men gehuwd vertrekt, uitkeering van eene maand dienstinkomsten als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 70 (zeventig gulden) 's maands voor de tweede-stuurlieden en van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands voor de derde-stuurlieden; ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, waarop vóór het vertrek uit Nederland éene maand voorschot kan worden uitgekeerd.
Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overleg van:
a. hun diploma;
b. eene korte beschrijving van opleiding en levensloop.
In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c. q. het aantal zijner kinderen.
Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.
(„Nederl. Staatscourant" van 26 Oct. 1916 no. 252).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 51. Donderdag 21 December 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Kerstgeschenken uit „Boeatan".

In de lokalen van Heulstraat 19, den Haag, is weder eene groote uitstalling van allerlei Indische kunstnijverheid en huisvlijt-artikelen, zeer geschikt voor Kerstgeschenken; o.a. zijn er deze week 2 kisten met mooi koperwerk uit Soerabaja aangekomen. Ook op het onderstaande vestigen wij nogmaals de aandacht:

Een mooi boek voor kinderen.

Door het *Koloniaal Instituut* is uitgegeven:

VERHALEN OVER INDIË,
voor Nederlandsche Jongens en Meisjes,
door C. J. Rutten—Pekelharing.

Het mooi uitgevoerde boekje behandelt, op voor kinderen zeer onderhoudende wijze, de Indische dierenwereld, het leven van Inlanders en Europeanen in Indië, hunne woningen, hun kleeding, enkele cultures, enz., alles verduidelijkt door mooie foto's.

Dit werkje, — een geschikt Kerst-cadeau voor Hollandsche kinderen — is voor den prijs van f 1.90 bij afhaling en van f 2.05 bij verzending per post, te verkrijgen bij:

de *bibliotheek van het Koloniaal Instituut, Dreef, Haarlem;*

den *Secretaris van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, den Haag;*

de *N. V. „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag.*

Vereeniging voor studie van Koloniaal-Maatschappelijke Vraagstukken.

Terwijl de verschillende politieke partij-groepen in Nederland zich beijveren, ieder voor zich, om haar invloedsfeer over Indië uit te breiden, geven wij gaarne door de opneming van onderstaande circulaire, meer bekendheid aan de totstandkoming in Indië van de **„Vereeniging voor Studie van Koloniaal-Maatschappelijke Vraagstukken"**, waar personen van allerlei richtingen en denkwijzen vereenigd werkzaam kunnen zijn om materiaal te verzamelen en te verwerken, — wat zou kunnen leiden tot practische oplossing van vraagstukken, welke zich bij het streven naar toenemende ontwikkeling van de Indische maatschappij kunnen voordoen. Die vereeniging moge den steun en de medewerking erlangen van de verschillende partij-groepeeringen.

Batavia, Augustus 1916.

L. S.,

Wij nemen hierbij de vrijheid, Uwe aandacht te vragen voor het volgende:

Den 28sten Mei j.l. had te Batavia de oprichting plaats van de „Vereeniging voor Studie van Koloniaal-Maatschappelijke Vraagstukken". Den 6den Augustus werd opnieuw vergaderd ter vaststelling van Statuten en Huishoudelijk Reglement en ter verkiezing van het bestuur.

De belangstelling, van welke reeds thans van verschillende zijden blijk gegeven werd, bevestigt de overtuiging, dat in het feit der oprichting van deze Vereeniging eene in de laatste jaren steeds sterker geworden behoefte tot uiting kwam. Door de oprichters werd dit voorzien. Want de wereld is vol van het gerucht der sociale vraagstukken, die oplossing eischen, en haast geen enkel daarvan laat Nederlandsch-Indië onberoerd. In de laatste tien à vijftien jaren werd deze kolonie met stijgende snelheid opgenomen in het wereldverkeer, en er steekt geene overdrijving in het beweren, dat al wat in het buitenland aan belangrijke maatschappelijke gebeurtenissen plaats grijpt, direct of indirect zijn invloed hier te lande doet gevoelen. De wereldoorlog leverde ten deze een afdoend bewijs.

Als onvermijdelijk gevolg van deze snelle ontwikkeling ziet zoowel de Regeering als het particulier element hier te lande zich geplaatst voor tal van nieuwe of althans zich met veel meer kracht opdringende vraagstukken, welker diepte niet aanstonds te peilen en welker draagwijdte niet onmiddellijk te overzien is. Nieuwe behoeften doen zich gelden, nieuwe idealen bloeien op, nieuwe denkbeelden blijken plotseling op een groot aantal personen vat te hebben. Uiteenloopende sociale en politieke stroomingen zoeken bedding, onderling strijdige denkbeelden botsen op elkaar; en de ideën-strijd, in welken de belangenstrijd zich openbaart, neemt zienderoogen in hevigheid toe.

In deze bonte veelheid van verlangens en pogingen doet de behoefte aan begrip van de beteekenis dezer verschijnselen en besef omtrent hetgeen er uit groeien moet, zich steeds sterker gevoelen. Doch daartoe is noodig in de eerste plaats: objectieve bestudeering van hetgeen er rondom ons gebeurt, onderzoek naar oorzaken en wezen der maatschappelijke gebeurtenissen. Om de vraagstukken op hun juiste waarde te schatten en een oplossing aan te geven, is eerste vereischte, dat geen zijde en geen onderdeel ervan onbezien blijft. Detailonderzoek is noodzakelijk, zoowel als het streven naar klaarheid omtrent de beteekenis van elk probleem en zijn plaats ten opzichte van de anderen.

Besef van deze noodzakelijkheid deed besluiten tot oprichting van de „Vereeniging voor Studie van Koloniaal-Maatschappelijke Vraagstukken". Het doel is om, door onderlinge samenwerking, eenerzijds te komen tot eene actueele en zoo compleet mogelijke verzameling van sociaal-economisch materiaal, anderzijds dit materiaal te verwerken in betoogen en beschouwingen, in welke getracht wordt eenig probleem tot oplossing te brengen en een in de praktijk te volgen weg aan te geven.

Hoewel het door de Vereeniging te verrichten werk derhalve voor de practijk van het dagelijksch leven hier te lande van groote waarde zal kunnen zijn, is die arbeid zelf louter wetenschappelijk. De Vereeniging stelt zich geen ander doel, dan op de zich voordoende problemen van alle zijden licht te doen vallen. Zij heeft geen bepaalde politieke richting en spreekt zich, als Vereeniging niet voor een of anderen socialen maatregel uit. De verschillende, in den boezem der Vereeniging te verdedigen, denkbeelden zullen op hun diepte en evidentie moeten worden getoetst, en, wordt die verdediging met kracht van bewijs en kracht van overtuiging gevoerd, dan zal dit op zichzelf leiden tot verheldering van het begrip, ook dan, indien men het met die ideeën niet eens kan zijn. De invloed der Vereeniging zal moeten uitgaan van de denkbeelden-zelve — n i e t van de verhouding tusschen het getal der aanhangers en dat der bestrijders van eenig maatschappelijk ideaal, of die tusschen het aantal voor- en het aantal tegenstanders van een bepaalden maatregel.

In dit opzicht stelt de Vereeniging zich op hetzelfde standpunt als de Vereeniging voor de Staatshuishoudkunde en de Statistiek in Nederland. Ook op haar vergaderingen is nooit over eenig aan de orde gesteld vraagstuk een stemming gehouden, en toch is haar invloed groot en steeds stijgende.

Ook haar streven is geen ander dan, in uitvoerige en diepgaande discussie's, het voor en tegen tegenover elkaar te stellen, en, door middel van een dergelijk veelzijdig „pro en contra", beteekenis en strekking der vraagstukken te leeren beseffen en hulp te bieden tot oplossing ervan.

Evenals de Nederlandsche Vereeniging zal, met het oog op het streven naar zoo groot mogelijke wetenschappelijke objectiviteit, in de „Vereeniging voor Studie van Koloniaal-Maatschappelijke Vraagstukken" elke sociale en politieke richting haar vertegenwoordigers kunnen hebben. De Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek omvat zoowel conservatieven als vrijzinnig- en sociaal-democraten. Te dien aanzien mag geenerlei beperking bestaan; uitsluiting van een bepaalde groep of richting, of het praedomineeren van een andere, zou het doel der Vereeniging in gevaar brengen.

Van de middelen ter bereiking van dit doel noemen wij in de eerste plaats de uitgifte van een eigen orgaan der Vereeniging, waarin, naast meer of minder uitvoerige beschouwingen over maatschappelijke vraagstukken, kortere mededeelingen zullen verschijnen, die studiemateriaal inhouden. Dit tijdschrift zal voorloopig om de twee maanden, doch zoo spoedig mogelijk maandelijks verschijnen. De redactie zal worden gevoerd door de Heeren Mr. A. B. Cohen Stuart, Dr. P. J. S. Cramer, D. M. G. Koch en S. Koperberg, allen te Buitenzorg. Reeds werd door een aantal personen hun zeer gewaardeerde medewerking toegezegd.

Tot ons genoegen kunnen wij mededeelen, dat de uitgifte van het tijdschrift voorloopig financieel gewaarborgd is.

Door het bestuur der Vereeniging zullen voorts onderwerpen aan de orde worden gesteld, over welke door twee of meer, door het bestuur daartoe uitgenoodigde leden praeadviezen zullen worden uitgebracht. De keuze van de prae-adviseurs zal met veel zorg geschieden, en er zal voor worden gewaakt, dat aldus niet alleen door den aard van werkkring of studie deskundigen, doch tevens deskundigen van verschillende richting aan het woord komen. Deze praeadviezen worden, hetzij als afzonderlijke brochures, hetzij in het orgaan der Vereeniging, gedrukt en, evenals het tijdschrift, den leden kosteloos toegezonden.

Eenmaal per jaar, of, indien zeer actueele vraagstukken aan de orde zijn gesteld, vaker, zal een congres gehouden worden, waarop mondeling over den inhoud der uitgebrachte prae-adviezen zal worden gediscussieerd.

Indien zulks wenschelijk wordt geacht, zal de Vereeniging voorts haar medewerking verleenen tot eenig wetenschappelijk onderzoek, daartoe aansporen, dan wel dit zelf ter hand nemen.

Het bestuur der Vereeniging is samengesteld uit de volgende heeren:

Mr. J. Gerritzen, Voorzitter; Dr. E. Moresco, Onder-Voorzitter; D. M. G. Koch, Secretaris; A. Gaillard,

Penningmeester; O. P. Besseling, K. A. R. Bosscha, P. J. Ott de Vries, Leden.

Het voorgaande geeft in hoofdtrekken het doel der Vereeniging aan en de middelen, van welke zij zich ter bereiking daarvan denkt te bedienen. Nader betoog omtrent het nut, dat zij zal kunnen stichten, achten wij overbodig. Doch zal een streven als het hare slagen, dan zal niemand, die in maatschappelijke vraagstukken belang stelt, zich van toetreding mogen laten weerhouden.

Wij noodigen U derhalve uit, U als lid dan wel begunstiger der Vereeniging te doen inschrijven en bijgaande briefkaart toe te zenden aan den Secretaris der Vereeniging, den heer D. M. K. Koch, Tjikeumeuhweg No. 74, Buitenzorg.

Eenige artikelen uit Statuten en Huishoudelijk Reglement laten wij hier volgen.

Namens het Bestuur,

Mr. J. GERRITZEN, Voorzitter.
D. M. G. KOCH, Secretaris.

Uit de Statuten:

Artikel 1.

De Vereeniging voor Studie van Koloniaal-Maatschappelijke Vraagstukken stelt zich ten doel de bevordering van kennis van en inzicht omtrent maatschappelijke vraagstukken, in het bijzonder die betreffende Nederlandsch-Indië.

Artikel 2.

Zij tracht dit doel te bereiken:
a. door het bevorderen of doen instellen van wetenschappelijke onderzoekingen op maatschappelijk gebied;
b. door het uitgeven van geschriften;
c. door ale verder daarvoor in aanmerking komende wettige middelen.

Artikel 3.

De zetel der Vereeniging is gevestigd te Batavia.

Uit het Huish. Reglement:

Artikel 2.

De leden betalen een bijdrage van ƒ 1.50 per maand.

Zij ontvangen de periodieke uitgaven der Vereeniging kosteloos en andere door de Vereeniging uit te geven geschriften hetzij kosteloos, hetzij tegen verminderden prijs.

Artikel 3.

Het lidmaatschap vervalt:
a. door schriftelijke opzegging aan het bestuur;
b. door schriftelijke ontzegging door het bestuur op grond van achterstalligheid in de betaling van aan de Vereeniging verschuldigde gelden.

Artikel 5.

De bijdrage van begunstigers bedraagt ten minste ƒ 3.— 's maands.

Zij ontvangen de publicaties der Vereeniging op gelijken voet als de leden.

Door of namens hen kan in de algemeene vergaderingen een adviseerende stem worden uitgebracht.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Radiotelegraphie.

Onder den titel „*Gouvernementeel gepruts*" is in het *Soer. Hbld.* een artikel verschenen van L. B., waarin o.a. besproken wordt de radiotelegraphische verbinding tusschen Nederland en Indië, een vraagstuk, dat in den huidigen oorlogstoestand van zeer groot belang gebleken is. Volgens L. B. was er een tiental jaren geleden een maatschappij in wording, zich ten doel stellende de oprichting van een zeer groot aantal radiotelegraphische stations in Ned.-Indië, ten einde de snelle verbinding tusschen afgelegen gebieden tot stand te brengen en zoodoende handel en industrie, maar niet het minst de landsverdediging onschatbare diensten te bewijzen.

Alles scheen een succes te waarborgen, daar door den toenmaligen Minister van Kol., den hr. Idenburg, concessies schenen toegezegd te wezen, toen alles in duigen stortte, omdat 's Ministers opvolger alle hoop op concessies benam.

„De regeering zou n.l. zelf de zaak ter hand nemen. Zij zou dat natuurlijk doen met al de voortvarende flinkheid, die al haar daden kenmerkt. Over de geheele wereld zijn intusschen radiotelegraphische stations opgericht, reuzenverbindingen kwamen tot stand, het groote nut voor handel, voor industrie, voor het geheele verkeer in al zijne uitingen, werd door iedereen erkend; de mogelijkheid van draadlooze telegrafie in de tropen was reeds lang gebleken, al stond men dan ook voor raadselachtige storingen, vooral in den regentijd, al waren dan ook vele verschijnselen anders dan in gematigde streken, al kon men dan ook niet altijd bedrijfszekerheid garandeeren."

Wat deed de Ind. regeering? Wat zou ze anders hebben kunnen doen dan *proeven* nemen, kostbare proeven, waarbij alle aangeboden telegrammen *kosteloos* worden verzonden, en dat, terwijl reeds lang bewezen is, dat radiographische verbinding in de tropen mogelijk is.

En dit moest aan de Regeering reeds lang bekend zijn, daar de ingenieur, die jarenlang op verdienstelijke wijze de proeven leidde, de hr. C. J. de Groot, in zijn proefschrift, waarop hij aan de *Techn. Hoogeschool* den doctorstitel verwierf, de resultaten der proefnemingen neerlegde, en tot de conclusie komt, dat „i n b e p a a l d e g e v a l l e n r a d i o g r a p h i s c h e v e r b i n d i n g e n i n d e t r o p e n t e v e r k i e z e n z i j n b o v e n k a b e l v e r b i n d i n g e n."

Niettegenstaande dat resultaat en die conclusie, zou — indien de stand der geldmiddelen het had toegelaten — in het jaar 1917 voor 4 millioen aan zee-kabelverbindingen besteed zijn, „over afstanden, waar met veel geringer kosten radiographische gemeenschap zou te krijgen zijn" en gaat men nog steeds door met het nemen van kostbare proeven, terwijl alle aangeboden telegrammen n o g steeds kosteloos worden verzonden, niettegenstaande de proefnemingen een gunstig resultaat hebben opgeleverd, zoodat een bepaalde categorie van handelsmenschen op kosten van de Indische belastingbetalers bediend worden.

Bij de begrooting van 1916 werd in het Parlement aangedrongen op een directe radioverbinding tusschen Nederland en de koloniën. De zaak had de volle aandacht der regeering, volgens den minister.

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

—o—

(Vervolg).

Na een korten tijd rustens braken wij weêr van Tjitapos op. Aangezien de weg zeer sterk moest dalen, vervolgden wij op raad van deskundigen, te voet onzen weg, terwijl wij onze paarden om dezelfde reden met een paar Tjitapossers reeds vooruitgezonden hadden. En werkelijk bleek ons spoedig, dat men niet overdreven had. Hoe langer hoe sterker dalend, kwamen wij in het gezicht van de Tjinjalindoeng, een klein beekje dat den weg sneed, aan zoo'n steil gedeelte, dat zelfs voetgangers voorzichtig moesten voortschrijden om niet te struikelen en naar beneden te glijden. Het eindje weg lag bezaaid met steenen, kleine en groote, die ons nu uitstekend tot steun onzer voeten dienden. Hoe de paarden zoo heelhuids beneden kwamen, is een raadsel; die moeten zich wel onder een halven kopstand naar omlaag hebben laten glijden.

De Tjinjalindoeng heeft een zeer ondiepe bedding, waarin veel steenen. Een bruggetje werd daarom blijkbaar overbodig geacht. Een gemzesprong van steen op steen, zoo kwamen wij droogvoets aan de overzijde, waar wij onze paarden terugvonden en dadelijk bestegen. Wij dachten nu wel een tijdje te paard te kunnen blijven zitten, maar nauwelijks hadden wij het heuveltopje bereikt, of wij zagen voor ons alweêr zoo'n eigenaardige inzinking van den bodem, ditmaal veroorzaakt door de Tji Gandasoli, een nietig bergstroompje, dat echter als de meeste beekjes hier, een goede graver is. Vanwege de rechtopstaande wanden was de Tji Gandasoli overbrugd. Afstappen van onze paarden was opnieuw noodzakelijk, ten eerste omdat de weg sterk hellend was, ten tweede omdat het bruggetje uiterst smal was en wij liever niet probeerden of het een grooter gewicht toestond dan dat van voetgangers.

Den tocht eindelijk voortzettend, verlieten wij den ouden, grooten weg, en sloegen een zijpad links in, alweêr een omlegging. Dit pad bood ons op verscheidene plaatsen, vooral in den beginne, prachtige panorama's over de omliggende streken. Wij stonden hoog; een vlakte, zoo ver te zien was geheel onbewoond, en begroeid met bosch en hoog riet, strekte zich beneden ons uit, en werd aan den horizon begrensd door blauwe bergen. Wij genoten van dat mooie, ruime uitzicht, totdat het bosch ons weêr in zich besloot. De weg liep gemakkelijk, doordien éénzelfde hellinggraad was genomen bij den aanleg ervan. Wij reden langzaam achter elkaar aan, en waren er over uit, zoo koel als het in het bosch was. Het zou echter niet lang duren. Vrij spoedig, althans te spoedig voor ons, gemakzuchtige pleiziergangers, kwamen wij weêr aan den grooten weg. Het verdere gedeelte van de omlegging was nog niet gereed, en zoo waren wij wel verplicht, weêr hard te werken. Het begon al dadelijk goed; wij kregen een steilte voor ons, die wij uit medelijden voor onze paarden, met loopen zouden trachten te overwinnen; boven zijnde, konden wij dan weêr te paard zitten; dat mat de paarden niet zoo af, dachten wij. Zoo gezegd, zoo gedaan; maar jawel, nauwelijks was de eerste klim achter den rug, of wij zagen een ander, veel langer en steiler stuk weg voor ons opdoemen. Onze filantropie (of hippotropie), op zoo'n zware proef gesteld, bezweek voor de verleiding, wij bestegen, na een weinig uitrustens, dus weêr onze paarden, en begonnen den nieuwen klim te aanvaarden. De paardjes zwoegden onder den last, niettegenstaande wij uiterst langzaam reden. Wij zelven zaten zeer ongemakkelijk op het zadel; met horten en stooten, half sprongsgewijs, ging het steeds hooger. Onze koelies, eerst vlak achter ons, waren nergens meer te zien. Zij moeten het, met onzen b a r a n g op de schouders, op dien weg ook wel hard te verantwoorden gehad hebben, — we gelooven het graag — wat duurde die stijging lang! — de paarden konden haast niet meer en liepen te hijgen en te dampen als stoommachines. Eindelijk, paard en ruiter doornat van het harde werken, kwamen wij aan een vlak stukje, vast niet langer dan een vijftig meter, — een terrasje dus. Voor ons leidde de weg weêr steil naar boven. Wij moesten echter even uitrusten en de paarden wat laten uitblazen. De arme beesten waren zoo aamechtig, dat zij weinig trek toonden om van het gras langs den weg te genieten. Wel een kwartier bleven wij op dit plekje, alvorens den tocht te vervolgen. Van onze menschen was nog niets te bekennen. Wij bestegen onze rossen opnieuw, en eenzelfde klim als te voren moest worden herhaald. Ge-

Intusschen haalt de leider der proeven den doctorstitel en verdedigt o.a. deze stelling (XXI):

„Een radioverbinding van Nederland met hare koloniën zonder gebruik van tusschenstations is een politieke noodzakelijkheid en technisch uitvoerbaar.”

En de regeering neemt steeds proeven.

* * *

Provoost- en cachotstraffen voor mindere militairen en het drankmisbruik in ons leger.

In No. 9 van het orgaan de *N.I.O.V.* (Ned. Ind. Officiersver.) komt een artikel voor onder het hoofd *„Zijn de provoost- en cachotstraffen voor onze mindere militairen niet langzamerhand uit den tijd?*

In de *Java-Bode* bespreekt A. C. dat artikel en hoewel hij met den schrijver van bovengenoemd artikel de meening is toegedaan, dat het reglement van krijgstucht verouderd is, zoekt hij toch meer dan de schr. van het artikel de fout bij de strafopleggers.

„Ons reglement van krijgstucht”, aldus A. C., „noemt enkele overtredingen tegen de krijgstucht en somt verder de disciplinaire straffen op, welke mogen worden opgelegd, doch men vindt daarin nergens voor bepaalde overtredingen een bepaalde straf vastgesteld. Integendeel is de strafoplegger volkomen vrij gelaten, om in verband met de omstandigheden, waaronder de overtreding plaats had en 's mans rang en doorloopend gedrag in aanmerking genomen, de correctiemiddelen te bepalen, welke ten doel moeten hebben den strafschuldige te verbeteren en hem terug te houden van het zich opnieuw schuldig maken aan strafbare handelingen.” Onoordeelkundig en onnadenkend maken de strafopleggers vaak van de hun verleende macht gebruik; daardoor worden vele jonge levens verwoest en slecht oppassende militairen gekweekt.

Het afschaffen van de provoost- en cachotstraffen, zooals de schr. in het orgaan van de *N. I. O. V.* wenscht, is het bestrijden van de fout in zijn gevolgen en niet in zijn oorsprong. Niet in de straffen, maar in de strafopleggers zit het hem. „Men dient het verantwoordelijkheidsgevoel dier heeren zoodanig te ontwikkelen, dat misbruiken in de strafoplegging tot de uitzonderingen behooren en dat kan best bereikt worden, wanneer daarop van hooger hand maar voldoende controle wordt uitgeoefend en met goede voorbeelden voorgegaan.” *Uiterlijk* is het Ind. leger iets met zijn tijd meegegaan, maar *innerlijk* heerschen daar nog dezelfde toestanden als vóór honderd jaar en daarin schuilt alle kwaad, omdat de behandeling der mindere militairen in het leger zich geheel naar het innerlijke regelt.

Waar de meergenoemde schrijver voorstelt, om in de cantines het verkoopen van jenever te verbieden, teneinde het aantal overtredingen te verminderen, beweert A. C., dat de dronkenschap daardoor niet zal afnemen, omdat de liefhebbers van een borrel dan naar de z.g. „*slokjesboeren*” in de kampong zullen loopen, waar de werkelijk dronken soldaten vandaan komen. Het getal van gemiddeld 800 borrels, dagelijks in de societeit te Tjimahi geschonken, zegt niets, zoolang de sterkte van het garnizoen niet bekend is, noch hoeveel gepensionneerden de soos bezoeken en hoeveel drank er omgezet wordt, wanneer bij leger-manoeuvres groote troepenmachten zijn samengetrokken.

A. C. beweert verder, dat het Ind. leger zeer weinig bepaalde dronkaards telt: minstens 50 pCt. drinkt geen jenever, „en van de overige 50 pct. maakt er minstens 25 pct. zoo matig gebruik van, dat zij nimmer eenige last, laat staan overlast veroorzaken.”

Hiermede schijnt in strijd te wezen, dat in 1914 wegens dronkenschap 2062 straffen werden opgelegd, doch dat spruit voort uit het feit, dat het kader en de officieren incluis geen begrip hebben van *„dronkenschap”* en *„onder den invloed van sterken drank.”* Waar zelfs hoofdofficieren hun ondergeschikten met 8 of 14 dagen provoost straffen wegens „dronkenschap”, waar deze hoogstens „onder den invloed van sterken drank” waren, kan men bij de minderen geen juist oordeel verwachten. Volgens A. C. is het drankmisbruik in het Ind. leger niet grooter dan in de burgermaatschappij. Daarenboven moet bedacht worden, dat de militairen ongetrouwde mannen zijn in de kracht van het leven, die a. h. w. buiten de samenleving geplaatst zijn. Overal vinden ze de deur voor zich gesloten, ook waar de eerste de beste burger toegang heeft.

Waar de officieren elke aanraking met de minderen buiten dienst vermijden, waar de societeiten ondanks het soms aardige gebouw en meubilair niet aan de geringste eischen van een burgermans-societeit voldoen, moest men de militairen vrijlaten hun tijd te besteden naar eigen believen, en dan maar niet als een militair drank gebruikt heeft, spreken van „dronkenschap” en straffen met provoost of cachot. „Van al de aan onze Europeesche militairen opgelegde straffen kan men gerust 95 pCt. brengen voor rekening van futiliteiten, die met den dienst niets gemeen hebben”, en A. C. besluit met de bewering, dat de tegenwoordige disciplinaire straffen, mits oordeelkundig toegepast, meer dan voldoende zijn om een gezonde krijgstucht te handhaven.

De redactie van de *Java-bode*, het met de bewering van A. C., dat de drankzucht in het Ind. leger niet zoo groot is, niet eens zijnde, heeft Mr. Meihuizen, die als *auditeur-militair* een studie van dat onderwerp gemaakt heeft, om een *interview* verzocht en geeft daarvan in het nummer van 14 Sept. een verslag.

Tegenover de meening van A. C., dat het verbieden van den verkoop van jenever niet het aantal gevallen van dronkenschap zou verminderen, daar dan de slokjesboeren in de kampong ervan zouden profiteeren, stelt de heer Meihuizen als zijn meening, dat deze slokjesboeren nimmer er in zullen slagen — al was de controle der politie op dezen clandestienen verkoop van jenever nog zoo slap — om de helft van het quantum jenever te verkoopen, dat in de cantines wordt verzwolgen.” Wie niet gelooven wil, dat de beschonken soldaten uit de cantine komen, plaatse zich op een vooravond van een soldijdag maar eens in de buurt van de cantine en glure naar de dronken kerels uitbrakende deuren van de militaire cantine. Toch vindt Mr. M. onze mindere militairen geen stelletje dronkaards, al is het

---

lukkig was het de laatste groote steilte voordat wij aan den top van den heuvel, den GoenoengTangkalak, kwamen. Ook dit eindje, hoewel korter dan de vorige klim, viel niet weg te cijferen, en onze paarden hadden weêr zwaar werk te doen.

Hier ontsnapte mij de verzuchting, dat het niet waar was, dat de inlander practisch is aangelegd. Wat een zonderlinge verkeerswegen houdt men er hier in de binnenlanden op na! Zeker, men heeft zoodoende de kortste verbinding met de naastbijgelegen dorpen, maar men schiet op zulke wegen niet hard op, ten minste al stijgende niet; en wat een krachtverspilling! Maar........ de bruine broeder, die steeds tijd te veel heeft, denkt er anders over dan wij, westerlingen. Gewoon aan de eigenaardige golvingen van zijn geboortegrond, en aan warm worden ook al gewend, houdt hij er een gelijkmatigen, langzamen tred op na, die hem blijkbaar weinig vermoeit. Van telkens uitrusten is bij hem geen sprake, slechts op heuveltoppen wordt soms een poosje rust genoten.

Eindelijk waren wij dan boven en het liep verder vlakker. Wij zetten ons een poos aan den kant van den weg neêr, met de teugels der paarden in de hand en lieten de arme beesten grazen van het malsche groen aan den boschrand. Tot overmaat van ramp hadden zij het nu te kwaad met de bremzen, die in groote menigten om hen heenvlogen en hun voortdurend het genot van rustig grasduinen benamen. Met stokjes trachtten wij die plaaggeesten te dooden, wat echter grootere behendigheid vereischte, dan wij bleken te bezitten; daarbij stonden de paarden zelven telkens in den weg, die bij elk tikje, dat bij ongeluk hen trof, allerlei capties maakten, meenende dat het op hen gemunt was. Wij zouden hier op onze koelies wachten, was het plan, maar er verstreek een klein half uur en nog was niets van hen te bespeuren, waarop toen maar besloten werd, den tocht verder voort te zetten. Eerst volgden wij nog den ouden weg, maar al spoedig sloegen wij rechts een zijpad in, een nieuwe omlegging van vier of vijf voet breed. Den oorspronkelijken weg zagen wij weder steil heuvelwaarts gaan, en wij voelden ons lekker als kip, een beter pad te pakken te hebben.

Men kwam weer in de bewoonde buurt, wat duidelijk zichtbaar was aan de braak liggende stukken, voornamelijk met kassoh en alang-alang bekleed. Een mooie Kiara, een wilde Ficus-soort, maar met kleinere, sterk op die van Ficus elastica gelijkende bladeren, wekte onze bewondering. Een dikke stam met diepe groeven verhief zich een vijf meter hoog, waarboven een grootsche, breede kruin haar wijdsche takken uitspreidde. Het exemplaar was nog jong, evenwel reeds van eerbiedwaardig aanzien. De Inlanders hechten een zeker bijgeloof aan de meeste Kiara-soorten, en laten die daarom meestal bij openkapping van het terrein staan. Men schrijft dien boomen een wondere kracht toe, een zekere macht over leven en dood. Het volksgeloof beschouwt ze als de meest geëigende woonplaatsen voor zielen en afgestorvenen. De omkapping van die reuzen roept om wraak over den dader. Ficussoorten zijn derhalve meestal de eenige groote wildhoutsoorten, die men in de bewoonde buurten aantreft. Het telkens openkappen van het terrein voor den hoema-bouw geeft overigens het houtgewas weinig gelegenheid zich krachtig te ontwikkelen of oud te worden. De Kiara's dus vormen gewoonlijk een uitzondering op den regel. Ook op graven plant men ze veel om den wille van hunne heiligheid.

De weg, dien wij volgden, maakte een groote ronde bocht in een amphitheatrisch gevormd kassoh- en alang-alang-dal. Spoedig daarop liepen wij weer een bosch in en kwamen ten slotte aan de eerste droge rijstvelden van het gehucht Goenoeng-Malang. De padisnit was afgeloopen en de oogst juist binnengehaald. Het veld lag nog vertrapt en ordeloos daar. Zoo schoon men gewoonlijk de hoema's houdt, zoolang de bloeiperiode nog niet is aangebroken, zoo weinig zorg besteedt men aan die gronden, als de padi rijpende is. Padi en onkruid groeien dan bijna gelijk op en de gele halmen tusschen het wilde groen leveren dan ook een slordig aanzien. Om de varkens te weren, was om dit bouwland een pagger van L é n g k a gemaakt, een bamboesoort, die veelvuldig in deze bosschen voorkomt. Als bijna overal in Indië, heeft men ook hier verbazend veel last van dat ongedierte, dat nagenoeg geen enkel landbouwgewas spaart. Wroetend verorbert het alle aardvruchten en knollen, en vertrappende en afvretende houdt het steeds vernielend huis in padi- en mais-velden. Het beste verdrijvingsmiddel tegen dit ontuig blijft het in 't groot openkappen en bebouwen van het terrein, maar aangezien daarvan in schraal bevolkte of arme streken geen sprake kan zijn, is de bevolking aangewezen op het tijdroovende werk van paggers maken.

(Slot volgt).

percentage, dat A. C. aanneemt, volgens hem onjuist. Maar al zijn er slechts 25 pct., die jenever gebruiken in die mate, dat ze lastig worden, dan is dat toch nog te veel.

En al mogen de strafopleggers zich meermalen vergissen bij het opleggen van straf, zoo moet niet vergeten worden, dat het getal 2062 slechts het aantal disciplinaire straffen weergeeft, waarbij in de „strafreden" *uitdrukkelijk* vermeld staat, dat de gestrafte misbruik van sterken drank maakte. Onder dat getal van 2062 komen niet voor de duizenden disciplinaire straffen wegens „mankeeren", „op slinksche wijze het kampement binnenkomen", „goed verkoopen", ongepast gedrag", enz., enz., welke misdragingen voor het meerendeel direct of indirect gevolg zijn van misbruik van sterken drank, al staat dat er niet bij vermeld.

Bovendien is de omschrijving van wat de mindere Eur. militairen „dronkenschap" noemen, vergeleken bij de in de burgermaatschappij gebruikelijke terminologie in het nadeel van den soldaat. Deze spreekt n.l. van dronken of beschonken, als de gebruiker niet meer staan kan. Wat in de burgermaatschappij „smoordronken" heet, noemt de soldaat „onder den invloed van sterken drank", terwijl zijn „'t was te merken, dat hij wat gedronken had" gelijk staat met ons „dronken."

Wat de klacht aangaat, dat de soldaat overal de deur gesloten vindt, meent Mr. M., dat er veel is beproefd, z.a. voetbalclubs, Christelijke tehuizen, Leger des Heils, om niet te spreken van de vele goedkoope genoegens te Batavia. Maar als de deuren veelal gesloten worden, zal dat dan ook niet daaraan liggen, dat men reden heeft een beetje bang te zijn voor die heeren? Laten de soldaten de hand in eigen boezem steken en beginnen met zelfverheffing.

Zeker — aldus de Red. van de J. B. — er moet zelfverheffing komen van den soldaat zelf, maar daarbij moeten de burgers steunen. Indien er eens families waren, die zich over de minderen ontfermden, zou dan het drankmisbruik, voortspruitende uit baloorigheid, uit het zich alleen en verlaten gevoelen, uit gebrek aan intimiteit, niet verminderen? Wij keuren het weigeren van matrozen, fuseliers in inrichtingen beslist af. Ieder, die zich fatsoenlijk gedraagt, moet overal toegelaten worden. Velen in Indië hebben ook wel eens last gehad van dronken planters, die meenden met hun dronken kop den boel te moeten opscheppen.

En nu is het wel waar, dat het zich verschoppeling voelen, het verhinderen zich buiten hun eigen kringetje te plaatsen, *behoeft* niet de reden te zijn, dat ze zich bedrinken, maar het *kan* de reden toch wezen.

Gebrek aan huiselijkheid, aan gezelligheid is het groote gemis, dat de fuseliers en matrozen gevoelen. „Het gevoel van eenzaam te zijn sticht veel kwaad; en eenzaam kan men zich gevoelen, ook al is men in een societeit."

Uit de O. I. Mail.

De reis van den Landvoogd.

In de jongste Indische bladen lezen wij hieromtrent o. m.:

Den 25sten Oct. is de landvoogd met echtgenoote en gevolg op reis gegaan naar Semarang.

De paketboot *Van der Hagen* kwam 27 Oct. ter reede dier stad. De raderboot *Van Heeckeren* voer de boot tegemoet met de ontvangst-commissie, waaronder de assistent-resident, aan boord.

Er was zeer veel publiek op de been.

De schutterij-eerewacht bewees de honneurs. De resident begroette het gezelschap aan boord van de *Van Heeckeren*. De residentsdochter bood aan mevrouw Van Limburg Stirum een bouquet aan.

Vlug werden de versierde wegen afgereden. De weeskinderen zongen den landvoogd bij het protestantsche weeshuis toe. Tot bij het residentshuis stond de eerewacht der infanterie.

Daarop volgde een bezoek aan het gemeentehuis, waar het meerendeel der raadsleden aanwezig was, zoo ook de burgemeester, die eveneens den landvoogd reeds bij het aan wal stappen begroet had. Hij gaf een kort overzicht van de gemeentelijke toestanden, waarop de landvoogd antwoordde, hoe de steun der regeering, voor zoover noodig, der gemeente verzekerd was.

Vervolgens had een auto-rit door het heuvelterrein plaats.

De landvoogd werd rondgeleid door een der smerigste kampongs achter het Chineesche kamp.

Mevrouw Van Limburg Stirum bezocht onderwijl de Roemer Visschervereeniging.

Later bracht het geheele gezelschap een bezoek aan het militair hospitaal en het hulpstadsverband.

Op 28 Oct. bezichtigde de landvoogd met gevolg het ooglijdersgesticht van dr. Wille.

Mevrouw Van Limburg Stirum bezocht daarna het tehuis voor inlandsche verpleegsters en het meisjestehuis van het Leger des Heils.

De receptie in den na-avond was enorm druk bezocht. Er waren stellig ruim driehonderd gasten, die allen voorgesteld werden, terwijl de landvoogd en mevrouw Van Limburg Stirum met allen onderhielden.

Op 30 Oct. bezocht de Landvoogd het protestantsche en het Katholieke weeshuis. Z. Exc. werd overal feestelijk ontvangen. In het katholieke weeshuis voerden de verpleegden verschillende kleurendansen uit.

Vervolgens had ten Residentshuize een diner met ruim vijftig gasten plaats, hetwelk mede welgeslaagd mag heeten.

Zondagochtend had kerkbezoek plaats. Ds. Hagedoorn sprak Z. Exc. en mevrouw Van Limburg Stirum toe, wijzend op het voorbeeld door den landvoogd met dit kerkbezoek gegeven.

Zondagmiddag, begunstigd door verrukkelijk weer, had een uitnemend geslaagde *tea* in het heuvelterrein plaats, aangeboden door den gemeenteraad met 200 genoodigden. De burgemeester en mevrouw De Jongh ontvingen den landvoogd, mevrouw en gevolg. Bijna anderhalf uur werd aldaar vertoefd.

De landvoogd sprak met vele raadsleden. Het terrein was geheel geïllumineerd.

Hierop volgde een tocht door de stad. Bodjong was mooi verlicht en de Chineesche kamp stond vol eerepoorten en hing vol kleurrijke lampions.

In den na-avond heerschte er eene, door Semarang nooit te voren gekende drukte in de stad. De oud-onderofficieren trokken in fakkeloptocht naar het residentiehuis en later kwam een enorme Chineesche optocht aan met talrijke zegewagens. De landvoogd ontving de leiders.

Op 1 Nov. ging 't naar Magelang. De tocht naar de Hindoe-monumenten werd begunstigd door bij uitstek prachtig weder.

Eerst werden de Mendoettempel en de Tjandi Pawon bezocht, daarna de Boroboedoer beklommen.

Voor de Decentralisatie.

De *Jav. Ct.* van 30 Oct. bevat een ordonnantie, waarbij wordt bepaald, dat de landvoogd aan een Gemeenteraad kan overdragen de bevoegdheden van het hoofd van plaatselijk bestuur ten aanzien van de pestgevaarlijke gebouwen. Semarang is in deze nummer één.

Landbouwschool.

Te Trogong bij Garoet zal een landbouwschool worden opgericht.

Congressen.

Het Irrigatiecongres zal verbonden worden aan het Ingenieurscongres tijdens de tentoonstelling het volgend jaar te Soerabaja te houden.

Voor het Leger.

De *Preangerbode* verneemt, dat een bedrag van *f* 8500 ter beschikking gesteld is voor proeven met het verbouwen van tarwe ten behoeve van het leger.

Hetzelfde blad meldt, dat eenige maanden geleden eene *munitie-commissie* in het leven is geroepen, ten doel hebbende, het munitie-vraagstuk in zijn vollen omvang te bestudeeren, teneinde te zijner tijd te geraken tot den munitie-aanmaak in eigen beheer en zoodoende onafhankelijk van het buitenland te worden

Voorzitter ervan is de kapitein der artillerie *Brukker*, directeur der Pyrotechnische Werkplaatsen, leden de heeren *Broersma*, scheikundige bij diezelfde P. W. en *Fournier*, ingenieur bij den Artillerie-constructiewinkel te Soerabaja. De heeren zullen binnenkort wel van hunne functies ontheven worden, teneinde reizen te gaan maken door Indië om aanraking te krijgen met de particuliere industrie.

Daartoe staat het bezichtigen van verschillende constructie-werkplaatsen, enz., op het program. De bedoeling is verder, dat, wanneer in Indië voldoende materiaal voor het vraagstuk is verzameld, de commissie een reis naar Europa zal maken, doch dit laatste is nog in overweging.

Opium-smokkelarij.

Van verschillende zijden vernam het *Soer Nblad*, dat er gedurende de laatste dagen weder veel opium in het Chineesche kamp wordt verhandeld. Het heulsap zou worden aangebracht met verschillende Engelsche booten voor rekening van een kongsi Chineezen, welke verspreid moet zijn over Batavia, Semarang en Soerabaja, met hoofdkantoren te Londen en Singapore. Het verboden goedje is niet geheel zuiver, doch gemengd en wordt gesmokkeld in blikjes van 6 thail, kostende 5 gulden en welke verkocht worden voor niet minder dan 25 gulden. Als handlangers dezer Chineezenbende treden vermoedelijk stokers op van de bovenbedoelde mailbooten.

Boedi Oetomo.

Te Soerabaja — aldus het *Soer. Nblad.* — werd een propagandavergadering gehouden om te geraken tot de oprichting van een afdeeling der Boedi Oetomo hier ter stede. Er waren naar schatting ongeveer vierhonderd inlanders aanwezig, terwijl de bijeenkomst ook werd bijgewoond door den secretaris van het hoofdbestuur te Jogja, Raden Ardiwinata. Raden Priodipoero, het bekende gemeenteraadslid, leidde de vergadering en hield o.a. een rede, waarin

hij er op wees dat de ontwikkeling der Javanen geleidelijk aan moest plaats hebben. Nadat nog enkele sprekers aan het woord waren geweest, wier redevoeringen vrijwel alle op hetzelfde neerkwamen, werd een afdeeling van Boedi Oetomo opgericht, waartoe 173 der aanwezigen toetraden. Tot voorzitter werd gekozen Raden Priodipoero, terwijl de voorzitter van den Kunstkring *Raden Saleh* alhier, Mas Soegeng Joedi di Wirio, die den stoot tot oprichting gegeven had, tot secretaris werd gekozen.

Uit Solo.

In Januari groote *Skatèn!* Eens in de 8 jaar heeft die *Skatèn* een gewichtige uitgebreidheid. Dan kleedt de *Soenan* zich als Turk, met 'n fez en 'n half maantje in een krommen sabel, terwijl Hij, aldus uitgemonsterd, ter *Missigit* schrijdt. Daar wordt dan een rentelooze leening op de Kerke-kas gesloten en dat gepiendjamde geld wordt royaal en gul verdeeld onder de tienduizenden, die opkwamen om hunnen Keizer te zien.

De aanslag op Boeloe Telang.

De *Deli Crt.* vernam, dat de aanslag op den heer V. op Boeloe Telang plaats had onmiddellijk vóór diens woning. Nadat eerst op het werk de koelie gevraagd had om te mogen *tjankollen*, kwam hij later, toen de assistent thuis was voor zijn ontbijt, met zijn mandoer bij de woning om nog eens weer om overplaatsing te vragen.

Toen de assistent hem daarop in de richting van zijn werk duwde, zeggende, dat hij dat naderhand wel zou beslissen, trok de koelie zijn mes. De assistent wapende zich met een dolkmes, waarop de koelie het zijne opstak.

In acht maanden tijd is dit de derde aanslag op genoemde onderneming.

Suriname.

In zijn antwoord op het afdeelingsverslag betreffende het wetsontwerp tot vaststelling der begrooting van Suriname voor 1917 zegt de Minister van Koloniën, dat zijns oordeels de leden, die het doorzicht en de geestkracht van het lid der regeering, dat de behartiging van de belangen der kolonie Suriname tot zijn ambt heeft, afmaten naar de maatregelen van beteekenis, die, sedert hij dat ambt aanvaardde, tot stand gekomen zijn, een min juisten maatstaf hebben aangelegd.

Gaven de ontwikkelingsgang der kolonie en haar geldelijke toestand reeds langs aanleiding tot bezorgdheid, eene bezorgdheid, die in het voorjaar van 1911 het aanzijn schonk aan de Suriname-Commissie, het uitbreken van den Europeeschen oorlog heeft uit den aard der zaak den toestand in de kolonie verergerd.

Alle pogingen om een instelling voor landbouwcrediet, door den minister dringend noodig geacht, tot stand te brengen, stuitten tot dusver af op het bezwaar, dat het vervoer der landbouw- en boschvoortbrengselen onderving.

Nochtans blijft de aandacht der regeering op dit groote belang gevestigd en ontbreekt het ook thans niet aan pogingen om tot dit doel te komen.

De Minister is niet in staat na te gaan, op welke feiten de indruk van sommige leden is gegrond, dat de afgetreden gouverneur W. D. H. baron van Asbeck van den minister niet voldoenden steun zou hebben ondervonden in zijn pogingen om de kolonie op te heffen uit haar verval.

Naar aanleiding van het verzoek om inlichtingen nopens de redenen, die tot ontslagname van dien gouverneur hebben geleid, diene de mededeeling, dat baron van Asbeck bij een ongeveer half Mei 1916 hier te lande ontvangen schrijven te kennen heeft gegeven, dat de strikte toepassing van het plan-Idenburg door hem in strijd geacht werd met het belang der kolonie, en hij daarom ontheffing van zijn ambt wenschte.

De minister heeft gemeend, tegen de inwilliging van dien wensch geen bedenking te moeten maken, daar hij van samenwerking tusschen gouverneur en minister geen heil verwacht, wanneer diepgaande meeningverschillen rijzen nopens de grondbeginselen der te volgen koloniale politiek.

De gouverneur G. J. Staal, die in het laatst van November zijn ambt te Paramaribo heeft aanvaard, zal ongetwijfeld de wenschen, die men algemeen nopens het welslagen en zijn arbeid uitspraak, hoogelijk waardeeren en daarin een aanmoediging vinden, om aan zijne gewichtige taak al zijn geest- en arbeidskracht te wijden en haar met opgewektheid te vervullen.

Van den krachtigen steun en de medewerking van den minister acht hij zich zeker.

De minister deelt de vrees niet, dat de gouverneur zich zal gedragen, als ware hij slechts zaakgelastigde van den minister.

Eerlang zal in Suriname vanwege het Studie-Syndicaat een deskundig onderzoek naar den grooten landbouw aldaar worden ingesteld.

De regeering heeft met den afscheep der Surinaamsche landbouwvoortbrengselen geenerlei bemoeienis gehad en na onderzoek is haar gebleken, dat de Ned. Overzee Trust Maatschappij met de belangen der Surinaamsche planters rekening heeft gehouden.

Een doelmatige bestrijdingswijze van de door schimmel veroorzaakte ziekte in de gomelastiek opleverende boomen schijnt tot dusver niet te zijn gevonden. De minister meent, dat de kolonie op het gebied der bestrijding van plantenziekten voldoende van deskundige krachten is voorzien.

Gouverneur Staal pleegde ter zake van het landbouwcrediet met belanghebbenden overleg, dat echter nog niet den grondslag opleverde voor een overeenkomst. De minister zal de onderhandelingen voortzetten.

Van een Amerikaansch syndicaat voor exploitaties in Suriname, een gevolg van de reis van den heer Van Asch van Wijck naar Amerika, is den minister niets bekend.

De vraag, of het waarschijnlijk is te achten, dat binnen ettelijke jaren de immigratie onder contract uit Britsch-Indië een einde zal nemen, beantwoordt de minister bevestigend, onder verwijzing naar het daaromtrent medegedeelde in het Koloniaal Verslag.

Tegenover de door enkele leden gemaakte opmerking, dat de Britsch-Indiërs als uitlanders te midden van de Surinaamsche bevolking geheel op zich zelf blijven staan en wel eens de aanleiding zouden kunnen worden van moeilijkheden van internationalen aard, stelt de minister dat de Britsch-Indische Bond in de kolonie meermalen uiting heeft gegeven van gehechtheid aan de kolonie en haar bestuur. Ook heeft er zich tot nu toe geen enkele door Britsch-Indiërs veroorzaakte moeilijkheid voorgedaan als in het voorloopig verslag bedoeld, hoewel reeds sedert bijna 45 jaar aanvoer van werkkrachten uit Britsch-Indië naar de kolonie is toegelaten.

Er zal wederom een proef worden genomen om voor Suriname op Java geworven arbeidskrachten rechtstreeks naar het land hunner bestemming over te brengen.

Ten aanzien van het geldelijk beheer en meer in het bijzonder met betrekking tot het zoogenaamde financieele plan-Idenburg, deelt de minister de meening van de leden, die dat plan als rationeelen grondslag voor een goed financieel beheer niet zouden willen zien opgeheven.

De minister deelt de meening, dat de regeling harer huishoudelijke aangelegenheden zooveel mogelijk aan de kolonie behoort te worden overgelaten.

De geheele opbrengst van de buitengewone heffingen wordt geraamd op *f* 248.500.

Reeds sedert eenigen tijd is invoering van decentralisatie in het bestuur in Suriname in overweging en zelfs op kleine schaal in toepassing.

Hoewel er zich omstandigheden kunnen voordoen, waarin een ervaren diplomatiek en consulair raadsman den gouverneur goede diensten zou kunnen bewijzen, mag er, naar de meening van gouverneur van Asbeck, eene meening, welke door den minister wordt gedeeld, aan zulk een raadsman vooreerst geen geld besteed worden.

* * *

In de rubriek ,,Oost- en West-Indisch literatuuroverzicht'' in het vorige nummer van dit weekblad, is reeds de aandacht gevestigd op een artikel van den heer *Fr. Oudschans Dentz* in *„De Indische Gids"*, getiteld ,,*Suriname*''. Uit dit artikel, dat zich niet leent tot een kort resumé, schrijven wij — in verband met hetgeen de Minister van Koloniën omtrent de Britsch Indische immigratie in zijn memorie van antwoord zeide — het volgende af:

,,Aangezien er tusschen de Nederlandsche en Britsche regeeringen op 8 Sept. 1870 een tractaat tot stand kwam, dat op 17 Maart 1872 in het Staatsblad onder No. 16 werd afgekondigd, waarbij de werving en verscheping in Britsch-Indië van arbeiders voor Suriname werd toegestaan, tegen *afstand* van onze bezitting aan de kust van Guinea (Goudkust) die sedert eenige eeuwen onafgebroken Nederlandsch bezit was geweest, in ruil voor het recht van Suriname om in Britsch-Indië werkkrachten te werven, *rijst de vraag, of door één partij dit tractaat kan worden te niet gedaan.*''

Wij cursiveeren deze woorden, omdat ze, naar onze meening, zeer de aandacht verdienen.

In het tractaat staat o.i. niets waaraan de Britsche regeering het recht zou ontleenen tot opzegging daarvan.

* * *

Naar aanleiding van hetgeen wij in ons nummer van 30 November schreven over een kistje met Surinaamsche houtsoorten in Boeatan (Heulstraat 17, den Haag) tentoongesteld, was de heer *H. H. Janssonius* te Groningen zoo vriendelijk ons toe te zenden zijne studie ,,*Mikrographie einiger technisch wichtigen Holzarten aus Surinam*'', gepubliceerd in de ,,*Verhandelingen der Kon. Akad. v. Wetenschappen te Amsterdam*'', Tweede Sectie, deel XVIII No. 2, Februari 1914. Het geschrift, waarmede wij reeds vroeger kennis gemaakt hadden, bevat de resultaten van een in het botanisch laboratorium van de universiteit te Groningen verricht onderzoek naar den anatomischen bouw van een achttal belangrijke Surinaamsche houtsoorten. Aan allen, die in het onderwerp belang stellen, bevelen wij de lezing van dit omvangrijke onderzoek ten zeerste aan.

* * *

Uit de „N. R. Ct." van 13 December, Avondblad C, knippen wij de volgende mededeeling:

„Ter bezuiniging van koper, dat voor de geweeren machinegeweerpatronen in geweldige hoeveelheden verbruikt wordt, heeft men in Amerika proeven genomen met uit papier-massa geperste hulzen, die door drenken met balata en vernissen met cellonlak, waterdicht en glad gemaakt zijn. Het geringere gewicht is ook een voordeel."

Dit onschuldige melksap uit de oerwouden van Guiana zal dus ook voor oorlogsdoeleinden aangewend worden.

* * *

Bij resolutie van den minister van koloniën is K. Deen, te Rotterdam, voor den duur van ongeveer drie jaar, gesteld ter beschikking van den gouverneur van Suriname, om te worden belast met de waarneming van het ambt van kommies bij den actieven dienst der belastingen aldaar. (Stct.)

Curaçao.

Op Curaçao is het regenseizoen officieel geopend op den daarvoor bestemden tijd, begin October. Toen begon 't zachtjes aan.

De November-bladen melden:

„De regens blijven aanhouden. Het regent bijna iederen dag. Hoe plaatselijk die buien echter zijn, blijkt wel hieruit, dat het soms zeer zwaar gestortregend heeft in de stad, terwijl op den Rooden Weg geen druppel gevallen is. Toch is men over het algemeen van meening, dat over het geheele eiland, en op de naburige eilanden Aruba en Bonaire, water genoeg gevallen is om gegronde hoop te koesteren voor een goed jaar. Rankvruchten en boontjes zijn er al in overvloed, de mais, die eerst veel geleden had van de rupsen, herstelt zich en schiet weer flink uit. De benauwende hitte doet nog veel water verwachten."

Elders lezen wij:

„Modderbreipap maakt de buitenwegen bijna onbegaanbaar in den regentijd.

Als bij het repareeren der wegen groote steenen in plaats van gruis gebruikt werden, op die plaatsen welke door hun lage ligging meer van het water te lijden hebben, zou de hoofdweg harder blijven in den regentijd en ook dan bruikbaar zijn voor karren.

Er is nu bijna geen doorkomen aan in het Benedendistrict.

De Gezondheidsbrigade is in volle actie.

Met een man of acht trekken ze rond om stilstaande poelen en groote plassen te overdekken met een mengsel pétroleum en koolteer.

* * *

De *Cur. Courant* schrijft:

„De onlangs door den Gouvernements Landbouwkundige, den heer *G. B. Dussel*, ontvangen motorploeg werkt uitstekend. Eerst werd geploegd op het Gouvernementscultuurterrein van Groot Kwartier. Direct na het ploegen werd kleine mais geplant, welke thans reeds, nog slechts eenige weken oud, een krachtig opschietend gewas vormt, zonder onkruid of rups. Motor en ploeg zijn geleverd door de bekende Avery fabriek, Peoria, Ill.

De motor is zeer krachtig en bezit een groote capaciteit.

Verschillende belangstellenden, die het ploegen zagen, waren zeer ingenomen met het geleverde werk. De H.E.G. Heer Gouverneur kwam persoonlijk het werk opnemen.

De Landbouwkundige is begonnen uitvoering te geven aan zijn plan om ter demonstratie van het werk op eenige plantages gratis te ploegen. Zoo werkt de motorploeg thans op de plantage Groot St. Joris van den heer F. A. Perret Gentil.

Wellicht zal dit werktuig, welks aanschaffing de Landbouwkundige aanvroeg na terugkomst van zijn studiereis naar de Vereenigde Staten, een groote verandering en verbetering in onzen Landbouw aanbrengen, evenals de automobielen het hebben gedaan in ons verkeerswezen."

* * *

De *Amigoe* van 11 Nov. j.l. meldt over

„De Bataafsche".

„De Petroleumstad genaakt hare voltooiing. Men ziet al een hoogen schoorsteen 36 Meter uitpijpen boven het terrein, terwijl de rookpluimen op verschillende andere plaatsen uit kleinere schoorsteenen opstijgen. De motor snort, stampt en zuigt, hamert en boort den heelen dag. Er schijnen ook vele Amerikanen aan het werk, want herhaaldelijk ontmoet men Amerikanen in de stad. Op het oogenblik is er veel werk voor metselaars. Er worden groote regenbakken gebouwd en putranden gemaakt om de vele nieuw gegraven putten. De massa steen, van Aruba aangevoerd, is om zijn buitengewone hardheid vooral gezocht om de wegen goed gelijk en effen te maken. Het spoortje rijdt al lustig over de vlakte. De lichters zullen ook gauw klaar zijn.

Als dan de eigenlijke exploitatie van het bedrijf eens kon beginnen!"

* * *

In *„Bovenwindsche Stemmen"* schrijft Dr. fr. R. J. C. Wahlen:

„Van harte verheugen we ons over het meer algemeen worden der aloë-cultuur, zoowel op Bonaire als op Curaçao.

Als echter in acht jaar tijd reeds zooveel hout is weggekapt, dat het opvalt, zullen de aloë-kokers in het vervolg nog wel harder gaan klagen over het gebrek aan brandhout.

Iemand, die aloë plant, moest ook boomen planten, omdat hij het aloë-sap niet kan laten indampen zonder het te koken, en daarvoor heeft hij hout noodig.

Waarom nu niet langs den weg de grootere struiken en boomen laten staan, en het aloëveld alleen middenin goed schoon gemaakt?

Zorg voor brandhout, als ge aloë plant, maar hak niet heel de omgeving kaal.

Hoe mistroostig ziet Aruba er niet uit met zijn eindelooze aloë-velden.

Kijk eens op Charo, waar men pas een paar jaar aloë heeft geplant. De aloë-velden breiden zich daar gestadig uit, maar ook de kale eentonigheid der boomlooze vlakte.

Als de aloë-planters den boomgroei bevorderden, zouden zij zich zelf helpen en hun eiland niet nodeloos berooven van zijn schoonste sieraad, een rijke bladerenkroon.

Geen concessie tot aanplant van aloë, tenzij onder conditie de boomen en het struikgewas langs de trankeeren te laten staan en rondom put of huis nieuwe boomen aan te planten.

Wie zorgt voor overvloed van aloë, moet ook zorgen voor voldoend brandhout, anders lijdt de omgeving daar zeker onder.

't Werd donker, toen we op Rincon aankwamen; van de nieuwe, groote kerk konden we slechts de schaduw onderscheiden."

* * *

„De toekomst der Ver. St. in de Caraibische Zee" is volgens de *Amigoe* het geliefkoosde thema der Noord-Amerikaansche journalisten. Het blad haalt een der meest bekende schrijvers, Mr. Pepper, aan. Hieruit nemen wij over:

„De verkoop der Deensche eilanden wekte bij ons volk instinctmatig een groote nieuwsgierigheid op om te weten, wat dan wel de toekomst der Hollandsche Antillen wezen zou.

Deze eilanden liggen dicht bij de Kust van Venezuela. Curaçao is het voornaamste en mag zich verheugen in een wereldvermaardheid om verschillende dingen, ook afgezien van de algemeen bekende Curaçao-likeur.

De Hollandsche Antillen hebben een betrekkelijke waarde voor den Handel, maar zijn een ondragelijke last voor het Moederland.

Zeer dikwijls hebben wij er over nagedacht, of Holland geen verlangen zou hebben om zich van dezen zwaren last te ontdoen, door de eilanden te verkoopen aan de Vereenigde Staten.

Natuurlijk is dit denkbeeld nog nimmer ernstig in overweging genomen, want de Ver. Staten hebben geen bizondere reden om te beproeven ook deze eilanden in eigendom te verkrijgen.

Maar als behoorend bij het algemeen plan om de Kleine Staten in de Antillen vrijwillig zich te laten terug trekken, houden wij het voor zoo goed als zeker, dat de mogelijkheid om zich ook de Hollandsche eilanden toe te eigenen, in de Vereenigde Staten ernstig besproken zal worden."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tjipto over de „Nieuwe Indische Partij". In de *„Voorpost"* erkent hij het bestaansrecht dezer partij, doch maakt opmerkingen betreffende het ontactische, dat gelegen is in de vorming van een nieuwen Bond en schrijft:

„De benaming *„Nieuwe Indische Parteij"* is een „onjuiste. De beginselen, waarvan *Douwes Dekker* „uitging, en die van den heer *Landouw*, verschillen „toch als de dag van den nacht. De heer *Landouw* „noemt zich *„Indisch Nederlander"* en Douwes „Dekker *„Indiër"*. Er ligt verschil in deze bena- „mingen en wel is dit verschil zóó groot, dat Lan- „douw's partij met geen mogelijkheid een voortzet- „ting van de Indische Partij van Douwes Dekker „zal kunnen wezen. Wij beschouwen het dan ook „als het zoet gefluit van den vogelaar, dat de heer „Landouw, na gesputterd te hebben tegen *Insulinde*, *„verklaarde* de principes van de *„Indische Partij"*

te willen doen herleven. In dit laatste geval zou hij zich moeten laten inschrijven bij *Insulinde*, welke vereeniging van Indiërs hij reeds lang den rug heeft toegekeerd. De grootste zonde van *Insulinde* moet dan zijn, dat zij is „*anti-Nederlandsch*". Hier heeft de heer Landouw het dan toch glad mis, want *wij zijn niet anti-Nederlandsch*, een verklaring, die velen een glimlach op de lippen moet tooveren. Gewoon om misverstaan te worden, zullen wij voor de zooveelste maal hier zeggen, wat wij wèl zijn: Welnu, *wij zijn anti-overheersching*. Nu mag die overheerscher zijn Chinees, Engelschman, Japanner, Laplander of wat anders, altijd zal hij op zijn weg vinden den *Insulinder*, die vóór alles zijn eigen land *zelf* wil besturen. Ja, wij schromen niet te verklaren, *dat de „Indische Nederlander" ons tegenover zich zal zien, als hij de allures aanneemt van den overheerscher*. Wij zijn tegen elken vorm van bevoorrechting, en aangezien de import-Nederlander door de regeering bevoorrecht wordt tegenover den landszoon, nemen wij stelling tegen die regeering. Hetzelfde zouden wij doen, als hier de Japanner baas werd, het volk, dat naar men zegt, ons zoo verwent met dotaties van duizenden guldens. Wij meenen met het bovenstaande duidelijk genoeg te zijn. Van dit standpunt beschouwd is de vraag van den heer Landouw: „Wat zouden *wij* zijn bijv. onder Engelsche overheersching?" dan ook *geen* vraag. *Al waren de „Indische Nederlanders"* dan ook slechts *koelies* en *kolendragers*, dan nóg zouden zij oppositie kunnen voeren, precies als onder de tegenwoordige omstandigheden. Zij zouden dan ook den degen kunnen trekken tegen den Engelschen overheerscher, *niet omdat hij E n g e l s c h m a n is, maar omdat hij is o v e r h e e r s c h e r*. Wij koesteren echter de vrees, dat in dat geval de heer Landouw den moed zal missen, om zich vierkant tegenover den Brit te stellen, precies als hij nu den moed mist, den Hollandschen overheerscher den oorlog te verklaren. Hij zal dan verklaren, dat de Britsche meester in elk geval beter is dan bijv. de Japansche, en daaruit het motief putten, om loyaal te zijn en zich te noemen: „Indische Engelschman". Och, het bestaan van den slaaf van het gezag is ook het best verzekerd!!......... beter dan dat van den revolutionair. Na het bovenstaande is het niet meer noodig, dat ik inga op wat mij persoonlijk is aangewreven, nm. dat ik zou zijn anti-Nederlandsch gezind. Dat ben ik niet en zal „het nooit zijn".

Sprekende over het doel van de „Nieuwe Partij" komt Tj. tot de conclusie, „dat de groote verdienste van den heer Landouw is te hebben nagebauwd wat Douwes Dekker zei. Onder de nummers VII en VIII lezen wij bijv.: „Naturalisatie van de ontwikkelde Inlanders en hiergeboren Chineezen of hunne gelijkstelling met Nederlanders en vanzelf het toekennen aan hier geboren Nederlanders van dezelfde rechten op den grond als Inlanders die hebben". Voelt men hier het egoïsme, dat aan het voorstel ten grondslag ligt? — vraagt Tj. — De heer Landouw wil wèl gelijke staatkundige rechten met den Inlander en den hier geboren Chinees, doch daartegenover wil hij rechten op den grond hebben. Dat vinden wij zoo erg niet, doch wèl erg is het, dat hij genaturaliseerd wil hebben alleen den *ontwikkelden* Inlander en Chinees. De vraag, wat er onder ontwikkeld verstaan moet worden, zullen wij niet stellen. Doch wel is het ons een behoefte te constateeren, dat de heer Landouw wel gelijke rechten wil hebben met een klein percentage van het Inlandsche en Chineesche volk, doch niet met deze bevolkingsgroepen in *haar geheel*. Daarmede in flagrante tegenspraak is wat gezegd onder Nos. III en VI van het doel van de „*Indische Democratische Partij*", nam. III°. Om rassenwaan en rasbevoorrechting, zoowel op staatkundig als maatschappelijk gebied, te verdrijven; en VI: om te streven naar de opheffing van rasongelijkheid. Ontkend kan niet worden, dat de promotor van de „Indische Democratische Partij" zich hier tegenspreekt. Hij zei te willen verdrijven rassenwaan en rasbevoorrechting, te streven naar de opheffing van rasongelijkheid, doch stelt als voorwaarde tot het verkrijgen van staatkundige rechten naturalisatie tot Nederlander. Ergo, de groote massa der niet-ontwikkelde Inlanders en Chineezen mag rechtenloos blijven, zooals zij nu op het oogenblik is. Geheel in deze lijn is wat gezegd is van de positie van den „*Indischen Nederlander*":

> „Niemand zal kunnen ontkennen, dat hiergeboren Nederlanders dikwijls zijn achtergesteld bij hunne broeders in Europa. Maar laten wij ook het goede erkennen, dat wij onder Nederlandsche overheersching genieten".

„Inderdaad zou het kinderachtig wezen om te meenen, dat de Nederlander is de verpersoonlijking van alle kwaad hier in Indië. Wij zullen de eersten zijn om toe te geven, dat de Nederlander zeer veel deugden heeft, vooral de Nederlander uit de 17e en 18e eeuw. Wij zouden er trotsch op zijn, op voorouders te kunnen wijzen, die in staat zijn geweest een wereldrijk te stichten, gelijk de Nederlanders uit den tijd van Jan Pietersz. Coen, ofschoon op den keper beschouwd de Nederlander uit dien tijd niet vies was van middelen, die niet door den beugel kunnen. Doch bij dat alles heeft de Nederlander één ondeugd, die wij niet over het hoofd kunnen zien. Dat is, dat hij hier gespeeld heeft en speelt den overheerscher, dat hij meende en nog meent uit andere klei te zijn gemaakt dan de Javaan, dan de Chinees, ja zelfs dan de Indische Nederlander. De heer Landouw kan zich in die positie schikken, ja, wil die zelfs bestendigen, — de Nederlandsche vlag tot het einde der dagen, niet waar? — doch de Insulinder niet. Quaestie van temperament!.........

Tot slot dit: de Nederlander zal ons als gast steeds welkom zijn, want als zoodanig is hij beminnelijk. Doch als meester is hij minder welkom, omdat in ons leeft de vrijheidszucht, die zich niet schikken wil in de positie van den slaaf." — Aldus de heer Tjipto.

Geheime Vereeniging. Volgens de *Sinar Djawa* is te Medan een geheime vereeniging onder de Chineezen ontdekt, die reeds menige ketjoepartij op groote schaal georganiseerd moet hebben. De vier hoofdaanvoerders zijn opgevat. Zij behooren tot de rijke en welbekende ingezetenen van de plaats. De huiszoekingen hebben tal van bewijsstukken tegen hen opgeleverd. De hoofdzetel van deze vereeniging was te Pangkalan Brandan gevestigd.

Ook in Solo bestaat een geheime vereeniging. Een Inlander schrijft daaromtrent 't volgende in het *Bat. Nieuwsblad:* Nu de leiders der, naar ik meen, gevaarlijke vereeniging „*Darmahatmaka*", *R. M. A. Wirjasoedpadma* en *Wirjasoebrata*, op 't punt staan verbannen te worden, is 't goed even een blik te slaan in deze geheimzinnige vereeniging. Zij heeft reeds lang bestaan en was aanvankelijk een vereeniging van lichtzinnigen, die door handtastelijkheden hun rechten trachtten te doen gelden. Zoo ontstonden er in Solo een jaar of drie geleden, dikwijls vechtpartijen, waarbij de leden dier vereeniging een voorname rol speelden. In gezelschappen werden de leden dier vereeniging steeds door hun kennissen gevreesd, daar zij dikwijls onrechtmatig de niet-leden tuchtigden. Dat er tengevolge hiervan weinig orde was in de stad, is wel te begrijpen. Kort daarop ontstonden er weer andere geheime vereenigingen van denzelfden aard. Zelfs kinderen hadden een eigen vereeniging en met dezelfde bedoeling. Ik herinner me nog, dat ik op een wandeling een troep kinderen zag, die ernstig op een zandhoop zaten te beraadslagen. Op een grooten steen aan den kant van den grooten weg zat een jongen van een jaar of twaalf, die, naar men mij vertelde, de voorzitter der vereeniging was. De andere kinderen, sommigen waren in Adams-costuum, waren de afgevaardigden van de andere afdeelingen. Op mijn vraag, waarover ze praatten, antwoordde de voorzitter, dat de vereeniging van plan was om den Chinees, die de kampong durfde binnengaan, af te ranselen.

Langzamerhand nam de vereeniging een gevaarlijker karakter aan. Het aantal leden, meest ontwikkelde Inlanders uit Semarang en omstreken, nam steeds toe. Het gerucht ging, dat er spoedig een rechtvaardige, groote vorst zou komen opdagen, die aan de Javanen de vrijheid zou geven. De vorst, die volgens de voorspelling *Heroetjakra* zou heeten, moest zijn een Javaan van adelijken bloede. Men zeide, dat de vereeniging gesteund werd door vele aanzienlijken uit de Vorstenlanden. Haar dubbelzinnige statuten werden natuurlijk afgekeurd. Langzamerhand zijn de gemoederen bedaard, toen er van den Vorst niets kwam. Het geld van de vereenigingskas, dat, volgens zeggen, heel wat moest bedragen, werd door een der bestuursleden verduisterd. Na dien hoorde men niets meer van het bestaan dier geheime vereeniging."

WAT DE CHINEES VERTELT.

Raadselachtig. De *Perniagan* verneemt uit de *Djawa Moeda*, dat een niet met name genoemde oud-regent gesommeerd wordt tot betaling van huishuur, welke hij 40 jaren achterstallig is. Waar die oud-regent woont, wordt niet verteld. Zoo hij binnen veertien dagen de huur van 40 jaren niet betaalt, zal hij openlijk aan de kaak gesteld en per draad aangeklaagd worden, bij wien, staat er niet bij, vermoedelijk bij den Gouv.-Gen. Een oud-regent, die reeds 40 jaren gepensioneerd is — zoo redeneerde de Chineesche schrijver — en nog leeft, moet wel stokoud zijn, omdat zoo'n hoofdambtenaar niet op jeugdigen leeftijd de laan uitgaat. Waarschijnlijk wordt bedoeld een oud-regent, die het huis inhuurde, toen hij nog in actieven dienst was, maar dan is het niet duidelijk, waartoe dat noodig was, daar een regent gratis een landswoning bewoont, tenzij het huurhuis moest dienen om zijn levenden inventaris daarin op te bergen, wegens gebrek aan ruimte in de kaboepaten. Wel aardig, dat de Javaansche pers nu gaat uitpakken tegen oud-hoofden! Zoo vindt het Chineesche blad.

De Indische Artsenschool. Volgens hetzelfde blad hebben zich, nu de school tot opleiding van Inl. Artsen ook toegankelijk is gesteld voor met Inlanders gelijkgestelden — sedert draagt zij den naam van „*Indische Artsenschool*" — terstond twee Arabische jongelingen opgegeven. Waar blijven nu de Chineezen? Zoo vraagt het blad. In vooruitgangszin zijn de Chineezen nu feitelijk bij de Maleiers en

Javanen ten achteren, die hen niet alleen in den handel verdringen, maar zich in de laatste jaren ook meer verstandelijk ontwikkeld hebben. Tal van bedrijven, vroeger door Chineezen uitgeoefend, worden nu door de Inlanders geëntameerd.

Een Inl. Klappervereeniging. Te Tjilatjap is, volgens hetzelfde blad, de klappervereeniging *Sidodadi* opgericht. Daar woont een zekere Mas Tirtoredjo, *bahoe* (een dessabestuurslid), van de dessa Donon, tevens *S. I.*-er, en president van genoemde klappervereeniging, voor welke de S. I. nu de groote trom slaat. Eigenaardig, dat men juist een *bahoe* en niet den voorzitter van de plaatselijke S. I. tot president heeft genomen. Het doel der vereeniging wordt als volgt omschreven: Elk lid moet als inbreng minstens één klapperboom aan de vereeniging afstaan. Om de 45 dagen (1½ maand), moeten alle rijpe klappers geplukt en ingeleverd worden aan een commissie, die de factuur dan tegen marktprijs verkoopt, welke getaxeerd wordt op 4 cent per stuk. Wel wat weinig, daar op vele plaatsen een rijpe klapper minstens 10 cent, vaak 13 à 14 cent kost. Elk lid, dat bijv. 11 klappers aanbrengt, moet er één van afstaan aan den Commissaris van *Sido-Dadi*, die belast is met den verkoop. Hij ontvangt dus 10 × 4 = 40 cent in de palm van zijn hand? Geen quaestie er van. Dat wordt voor hem heel netjes ,,bewaard' en hij wordt telkens in het grootboek van de vereeniging *Sido Dadi* gecrediteerd voor *f* 0.40. Dat grootboek noemt het bestuur officieel *Stamboek*. Eenmaal als inbreng afgestaan, mag een klapperboom niet vervreemd worden, zonder vergunning van het bestuur. Is het spaargeld (door den verkoop van klappers) van elk lid tot minstens *f* 50 gestegen, dan wordt het benut als kapitaal 1e. voor het uitlossen van verpande klapperboomen en erven; 2e. voor ondersteuning bij overlijden of voorschot, indien een lid niet in staat is, de landrente of *padjeg* te betalen en 3e. voor leeningen.

Een Studiefonds. Volgens de *Sinar Sumatra* heeft de heer H. Hütenbach te Medan den Gouverneur een som van *f* 20.000 in aandeelen Handels Mij. *Hütenbach en Co.* aangeboden, met het verzoek met dit fonds een studiefonds te stichten voor Sumatra's Oostkust. Bedoeld wordt de rente van dit kapitaal te besteden in het belang van begaafde kinderen van onbemiddelde ouders, zoodat dezen, 't zij een Muloschool of op Java een hoogere burgerschool zullen kunnen bezoeken. Onderscheid tusschen Europeanen en Inlanders wordt niet gemaakt, zoodat ook kindederen van Inl. van dit studiefonds zullen kunnen profiteeren. Het beheer van het fonds zal aan een commissie worden opgedragen, welke dan tevens omtrent de eventueele aanvragen om steun uit het fonds beslist. De Gouv. heeft den heer Hütenbach geantwoord, dat hij gaarne het aanbod aanvaardt en de verwezenlijking van het plan zal steunen. Sinds lang reeds bestaat zulk een studiefonds voor Midden Java en 't is bekend hoe nuttig dit fonds werkt. Tientallen en tientallen min of meer begaafde jongens van min bemiddelde ouders, hebben met de hulp van dat fonds inrichtingen van onderwijs kunnen bezoeken en zich daardoor een flinke betrekking in de maatschappij veroverd. Daar ter Oostkust van Sum. het Europeesch onderwijs niet verder gaat dan het Mulo, kan zulk een studiefonds van nog meer nut zijn dan op Java. De heer Hütenbach, die weder voor goed naar Europa terugkeert, heeft door de stichting van dit studiefonds zijn naam blijvend aan de Oostkust verbonden.

Afdoen. Volgens de *Tjhoen Tjhioe* heeft de Procureur-Generaal nu ingegrepen in zake de ongeregeldheden op de particuliere landen. De buitengewoon Voorzitter van den Landraad te Soerabaja is belast met de afdoening van alle daarmede in verband staande civiele en crimineele zaken; en deze zullen alle andere zaken moeten voorgaan.

Verduistering. De *Pewarta Soerabaja* deelt mede, dat de secretaris van de S. I. te Soerabaja door den voorzitter is aangeklaagd wegens verduistering van gelden (opbrengst van een liefdadigheidsvoorstelling), waarop die secretaris op zijn beurt verschillende andere bestuursleden van dezelfde praktijken beschuldigde. ,,Fijne heeren toch, heelemaal niet gulzig zijn de meeste leden der S. I.!'' teekent de redactie hierbij aan.

Prijs opjagen. Hetzelfde blad constateert, dat de S. I. succes heeft gehad met haar stoken onder de bevolking in Blitar, om hoogere prijzen voor de grondhuren te vragen. Voor 14 baoe's ter waarde van hoogstens *f* 2000 heeft men nu *f* 32000 gevraagd.

Van Vreemde Koloniën.

Vrede?

Wij gelooven, dat de vrede in aantocht is. Wij gelooven. Er zijn geen vaste gegevens om reeds van een weten of van een overtuiging te kunnen spreken, maar voor ons geloof meenen wij toch gronden te kunnen aanvoeren.

Vooreerst, wie zal de verantwoordelijkheid durven aanvaarden om botweg de aanbieding van de Centrale mogendheden af te wijzen? En, wordt dit niet gedaan, wordt, desnoods met verontwaardiging en met een ,,geen kwestie van'', tot het doen van tegenvoorstellen overgegaan, wel dan zijn de onderhandelingen begonnen. Alle partijen zijn beu van den kamp, in zijn hart verlangt ieder naar den vrede, onder die gemoedsstemming zal men tot een vergelijk weten te komen, al zijn niet dadelijk alle partijen zich dit zelf bewust.

Vervolgens, wat kan de entente, die de weigering zou doen, eigenlijk van een voortzetten van den strijd verwachten? Op welk punt teekent zich een zoo gunstig vooruitzicht, dat daarom duizenden nieuwe offers te brengen zijn? In Griekenland, waar de in Roemenië vrijkomende krachten zich tegen Sarrail kunnen wenden? Op de Italiaansch-Oostenrijksche grens, waar de Italianen zelfs tijdens de Roemeensche campagne geen belangrijke voordeelen wisten te behalen? Op het Russische front, waar de winter den ingetreden stilstand nog te meer zal bevestigen? In Frankrijk, waar de behaalde successen geen overwinning in 't vooruitzicht stellen? Ter zee of door spoedige uithongering? De hoop hierop zal bij weinigen meer levendig zijn.

't Is waar, juist hadden Rusland, Engeland en Frankrijk, een nieuw ministerie en een speciaal oorlogsministerie gekregen. Men mag aannemen, dat deze, in overleg met de bondgenooten een plan tot nieuw, grootsch optreden zouden vormen. Maar waar moeten de krachten vandaan komen om aan dit voornemen zoodanige gunstige kansen van welslagen te geven, dat daardoor betere omstandigheden zullen worden verkregen om vrede te sluiten? Gaat de werving niet minder gunstig in Zuid-Afrika en Australië? Is in de Fransche volksvertegenwoordiging geen klacht opgegaan over een te veel aan offers van Frankrijk geëischt in verhouding tot de andere mogendheden? Zijn de jonge Russische lichtingen niet te weinig geoefend gebleken tegenover de centrale legers? Zouden de nieuwe oorlogsministeriën het erop wagen onder deze omstandigheden een strijd voort te zetten, die heel weinig kans op eenig voordeel stelt tegenover de minstens gelijke kans om in minder gunstige conditiën te geraken? Minder gunstig door eventueele verliezen, minder gunstig door dan te stellen harde eischen.

Ook in nog andere opzichten kan de te aanvaarden verantwoordelijkheid zeer groot zijn. Indien 't aanbod der centralen afgewezen werd, zou de duikbooten oorlog vermoedelijk in omvang en kracht worden uitgebreid. Nu Duitschland vernomen heeft dat Engeland in eenige opzichten gebrek begint te krijgen, zou 't zich kunnen vleien met de hoop de rollen om te keeren en Engeland in en af te sluiten. Hiertoe zou een blokkade van Groot-Brittanië door duikbooten dan moeten worden beproefd; afgezien van de kansen op slagen, dreigt hierin op zichzelf een ramp van zoodanige beteekenis, dat ook deze voor de hand liggende overweging van 't doorzetten van den wereldkamp zal terughouden.

Voorts zal Duitschland, als de honger dringend wordt, dit wel in de eerste en ergste mate doen gevoelen aan de bezette landen.

De Duitsche Rijkskanselier heeft, naar onze bescheiden meening, niet voorzichtig gehandeld door de vredesnota vergezeld te doen gaan van een kleineering van de tegenpartij. De Keizer heeft door zijn paraderede te Mühlhausen de vredesstemming der tegenpartij weer getart. Dit zal de toenadering zeker moeilijker maken, maar 't verandert niets aan 't hier voorafgaande en hierop berust ons geloof in 't vernemen van vredesklanken juist tegen 't naderend groote vredesfeest van Kerstmis. Wel kan de vreugde getemperd worden door de overweging, dat er nieuwe oorlogskansen zullen liggen in een vrede, die niet op een besliste overwinning van één der beide groepen berust, maar ook dit doet niets af aan de overwegingen, waarop ons geloof in deze is gegrond.

Indien 't waar is, dat de voorstellen, welke de centralen desverlangd aan de entente willen aanbieden, neerkomen op een herstel van den toestand voor den oorlog, behalve de vrijheid aan Polen en Lithauen te verleenen en een waarborg tegen een mogelijken inval van een vijandelijk leger in België, dan zou daarop zeker, vooral voor de koloniën, en in 't bijzonder door Engeland, wel 't een en ander worden afgedongen. Hierin zien zij, die het aanbod beschouwen als een poging om tweedracht onder de bondgenooten te zaaien, misschien 't gevaar. Frankrijk zou door dit voorstel zijn tien nog bezette departementen terugkrijgen tegen een wel hard, maar in uitgestrektheid klein offer in den Elzas. België, mits bovendien financieel schadeloos gesteld door de gezamenlijke partijen, zou zijn land terugkrijgen en zijn kolonie behouden. Daar, naar beweerd wordt,de entente ook in beginsel tot het herstel van een vrij Polen besloten had, zou Rusland hierom niet behoeven te treuren. Maar Engeland en Japan zouden niets krijgen en 't is de vraag of de teruggave van Tripolis aan Italië wel in de bedoeling ligt, daar Turkije nooit officieel afstand heeft gedaan. Japan zijn veroveringen alle teruggeven? Misschien zou 't hiertoe kunnen besluiten, met de bijbedoeling zich binnenkort toch wel ergens in 't Verre Oosten schadeloos te stellen, ten koste van verarmd en verlamd Europa. Maar Engeland! Kan Lloyd George aan 't Britsche volk en aan de koloniën voorstellen alle veroveringen buiten Europa eenvoudig terug te geven, zonder er iets voor in ruil te krijgen? Tevens heeft Engeland een groote eereschuld aangegaan tegenover de Kroonkoloniën en Britsch-Indië, die 't niet zal kunnen inlossen zonder aan eigen macht en kracht in te boeten.

Er ligt inderdaad wel iets geslepens in 't schijnbaar eenvoudige voorstel. Wat de groote moeilijkheid was om tot den eersten stap te komen, 't vinden van een grondslag tot onderhandelen, zou door 't voorstel, zooals 't volgens een o n d i t luidt, dus nu eigenlijk alleen naar den tweeden stap verplaatst zijn. Iets

onaanneembaars is niet aan te nemen, maar kan begin van gedachtenwisseling zijn. Dit is wat wij er inzien, meer niet, maar dat is o. i. juist de hoofdzaak. De oorlog of vrede-vraag komt over 't doode punt heen.

De gouverneur-generaal van Marokko minister van oorlog.

Afgezien van andere beschouwingen heeft de samenstelling van 't nieuwe Fransche ministerie dit belangrijks, dat generaal Lyautey Marokko gaat verlaten om de portefeuille van oorlog over te nemen van generaal Roques. Hij wordt, als wij goed tellen, Frankrijks vierde minister van oorlog sedert Augustus 1914. Hij neemt tevens zitting in 't nu gevormde oorlogscomité, waarin met hem alleen de minister-president Briand en de ministers van financiën, marine en bewapening zitten, terwijl generaal Joffre als technisch adviseur de vergaderingen zal kunnen bijwonen.

Voor Marokko is zijn vertrek een groot verlies. Hij had door een meesterlijke combinatie van strategie en bestuursorganisatie dit protectoraat vóórdat de oorlog begon, meerendeels tot rust en bevrediging gebracht en tijdens den oorlog heeft hij de verdere ontwikkeling weten te verzekeren. Hij kan er nog moeilijk gemist worden, want er dreigt steeds een smeulend vuur. Zal een vervanger dit in bedwang weten te houden en ook overigens 't bestuur met voldoende tact en kracht weten te leiden? Vermoedelijk zal hij zelf wel een opvolger gevormd hebben, maar in Frankrijk geeft gunst wel eens meer aanspraken dan getoonde bekwaamheid. Of zou de oorlog ten deze wijzer hebben gemaakt?

Het referendum over Deensch West-Indië.

De kwestie heeft nu alle geledingen doorloopen om 't oordeel van 't Deensche volk te vragen. Het referendum heeft zich uitgesproken voor den afstand der 3 eilandjes in de Antillen aan Noord-Amerika. Voor waren 233.694, tegen waren 157.596 stemmen van de mannelijke en vrouwelijke medestemmers. Zooals men zich zal herinneren, is op St. John zelf ook een soort van volksstemming gehouden, niet officieel en niet volledig echter, die zich zeer beslist uitsprak voor overgang bij de Vereenigde Staten. Men verwacht van 't opgaan in de groote republiek niets dan heil.

Onder die omstandigheden kan men bezwaarlijk anders zeggen dan: 't zij zoo. Toch ligt er iets pijnlijks in 't gemakkelijk verbreken van de oude banden tegen een goede geldelijke vergoeding, in 't verkoopen dus van de oude koloniën.

Wij vonden vroeger reeds aanleiding om er op te wijzen, dat de Nederlandsche Antillen nu de naaste buren van Noord-Amerika zijn geworden; dezelfde vraag waarvoor Denemarken nu gesteld is geweest, kan — en zal niet onwaarschijnlijk — binnen kort aan ons land worden gesteld. Onze regeering heeft te zorgen er dan niet door te worden overvallen.

Amerika heeft van den oorlog gebruik gemaakt om de zaak met Denemarken af te doen, zonder inmenging van andere mogendheden te moeten vreezen. Toch zal de overgang niet door allen zonder emotie worden vernomen. Engeland en in nog sterker mate Duitschland zal er noode genoegen mede nemen. Ook van deze zijde kan nu aandrang komen om de Nederlandsche buur-eilandjes wèl van vlag te doen veranderen, maar niet onder de sterren en strepen te doen komen. Een reden te meer voor onze diplomatie om 't vraagstuk zonder uitstel in overweging te nemen.

Armenische gruwelen.

Engeland heeft een blauwboek samengesteld over de Armenische gruwelen. Wat hierover in de pers opgenomen was, kon niet door een nader onderzoek overtroffen worden. 't Gruwzaamste, dat in den loop der eeuwen tot uitdelging van een volk bedacht werd, vond hier een herhaling. Voor zoover de inhoud tot ons kwam, levert hij dan ook meer een bevestiging dan een vermeerdering van de reeds bekende feiten. Maar er worden cijfers gegeven, die, globaal als zij uit den aard zijn, toch een begrip geven van den omvang van de misdadige politiek zooals wij dit nog niet hadden. In 't begin van 1915 waren in 't Turksche rijk ongeveer 1.800.000 Armeniërs. Hiervan is naar schatting ongeveer een derde nog in leven, maar zij verkeeren in ellendigen toestand in de plaatsen, waarheen zij zijn gevoerd. Een ander een derde is gedwongen tot den Islam over te gaan, of heeft als vluchtelingen een schuilplaats in de bergen gevonden, of is over de grenzen in den vreemde gevlucht. Het overschietend een derde geeft 't aantal der slachtoffers aan, die op barbaarsche wijze om 't leven zijn gebracht. De Engelsche pers slaat uit de gedane mededeelingen munt tegen Turkije en zijn bondgenooten, waarbij vooral Duitschland wordt naar voren gebracht. Bij 't vele afschuwelijke lijkt 't ons van meer belang te vragen: ,,hoe voortzetting te voorkomen?'' dan ,,wie is er nevenschuldige?''

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschr. Nijverheid en Landbouw in N.-I.

De Sept.-afl. opent met een interessante beschouwing over ,,De Javasche Bank ''.— Een volgend belangrijk artikel handelt over de ontwikkeling en de vooruitzichten van de theecultuur op Sumatra. — Voorts korte opstellen, getiteld: ,,Entremets bij den suikermaaltijd'' en ,,Het kina-vraagstuk''. — In de revue van tijdschriften enz. o. m. bijzonderheden over ,,De Zuid-Sumatra-Vereeniging voor Landbouw en Nijverheid''.

Leven en arbeid van Mr. C. Th. van Deventer.

Bij P. N. van Kampen en Zoon te Amsterdam verscheen het tweede deel van ,,Leven en arbeid van Mr. C. Th. van Deventer. Beschreven en verzameld door Dr. H. T. Colenbrander en J. E. Stokvis.'' Dit 2e deel bevat van Deventer's voornaamste artikelen (welke alle in ,,De Gids'' waren opgenomen) en is uitgegeven door Dr. H. T. Colenbrander.

Ds Kokos-cultuur.

No. 10 der serie populaire handboekjes over Nederlandsch-Indische landbouwproducten, onder redactie van J. Dekker, handelt over de kokos-cultuur en is geschreven door H. R. Roelfsema, directeur eener klapperonderneming in de Molukken. Het werkje is dezer dagen bij H. D. Tjeenk Willink te Haarlem verschenen en mooi geïllustreerd. Behalve bijzonderheden over cultuur, botanische verspreiding, vijanden en ziekten, nut, enz., bevat het boekje ook een hoofdstuk over ,,den kokospalm en zijn bijgeloof''.

De Ingenieur.

In No. 51 besluit R. A. van Sandick zijn grepen uit het (eerste) verslag van het stoomwezen in Ned.-Indië tot einde 1914. De bekende ,,aannemerskwestie'' vindt men voorts nog eens behandeld onder het opschrift ,,De vereeniging van Waterstaats-Ingenieurs in Ned.-Indië en de adviezen der Havencommissie, uitgebracht in 1914.''

Gedenk-album Homan van der Heide.

Aan het ,,Soer. Handelsblad'' ontleend de N. R. Crt. van 18 dezer:

Bij het aftreden van den vorigen directeur der burgerlijke openbare werken werd door een commissie de medewerking der verschillende ambtenaren van den Waterstaatsdienst ingeroepen voor het bijeenbrengen van foto's van werken waarmede de heer Homan van der Heide tijdens zijn directeurschap bemoeienis had, teneinde deze foto's, verzameld in een album, dien afgetreden departementschef aan te bieden.

Daar de oproep werd gericht tot vrijwel alle leden van het over geheel Indië verspreide Waterstaatscorps, heeft de samenstelling van dit album langen tijd in beslag genomen, evenwel met het resultaat, dat een zeer volkomen overzicht werd verkregen van de werkzaamheid van den waterstaatsdienst tijdens het directeurschap van den heer Homan.

Het jongste nummer van het ,,Ind. Bouwk. Tijdschrift'' bevat als bijlage een reproductie van den fraaien omslag van het album, ontworpen en op perkament gebatikt door den heer P. Ducro te Weltevreden.

Tectona.

Het Oct.-No. van het Boschbouwkundig Tijdschrift ,,Tectona'' bevat o. m. de volgende bijdragen: Een wenschelijke wijziging in de eischen voor de toelating tot candidaat-houtvester voor den Indischen dienst, door W. A. van Asbeck. — Verzameling van Indische houtsoorten, door A. te Wechel. — Ontwikkeling van djatiboomen met afwijkenden bladvorm, door Br. — Duurzaamheid van djatihout, door E. H. B. B. — Het residentiehuis te Rembang, door E. H. B. B. — De afzet van djatihout op Java na het uitbreken van den oorlog, door A. te Wechel. — Enkele aanteekeningen bij het Rapport van de Commissie inzake opleiding van bosch-ambtenaren. — Rapport van de Commissie van voorlichting nopens de vraag, welke veranderingen behooren te worden aangebracht in de opleiding aan de Rijks Hoogere Landbouwschool te Wageningen, van de aanstaande ambtenaren bij den dienst van het Boschwezen in Ned. Indië.

Koloniaal Tijdschrift.

In het Dec.-Nr. van het orgaan der vereeniging van ambtenaren bij het Binnenl. Bestuur wijden de heeren H. C. E. Quast, L. E. Noll en W. A. L. Soetbrood Picardt een kort waardeerend woord aan de nagedachtenis van Controleur T. Walter, die ,,terwijl hij op zijn post was en zijn plicht deed, het slachtoffer (is) geworden van opgezweept fanatisme''.

Controleur A. Bagchus geeft het eerste gedeelte eener beschouwing ,,Een en ander uit de praktijk der heffingen en diensten op de particuliere landerijen in de afdeeling Buitenzorg''. Schr. geeft aan de hand der bepalingen van het reglement op de particuliere landerijen (afgekondigd in Staatsblad 1912, No. 422) een breed overzicht van de wijze waarop in de praktijk de heffingen en diensten, die de landheer kan en mag vorderen, worden opgebracht en praesteerd.

In een artikel ,, ,,Indië Weerbaar'' te Fort de Kock in 1914'' deelt de ass.-res. K. A. James mede, dat reeds bij het uitbreken van den oorlog in 1914 op een vergadering van Inlandsche notabelen te Fort de Kock een motie van trouw aan het gouvernement werd aangenomen en het plan aan den ass-res. voorgelegd om, ten einde het land daadwerkelijk te kunnen dienen, een weerbaarheidscorps op te richten.

L. A. te Pinggirsarsie vertelt op welke wijze de bakoels (inlandsche koopvrouwen) aan haar — in den regel zeer gering — bedrijfskapitaaltje komen.

Van de overige bijdragen van dit nummer worden nog genoemd: Een Indische secretaris (Willem van Hogendorp), door S. Kalff. — Hygiënische hervorming (bespreking van Tillema's ,,Kromo Blanda'') door H. D. — B. B.-geschiedenissen. Figuren en feiten I, door Ekhard. — Ter aanvulling van G. L. Gonggrijp's ,,Karimon Djawa-eilanden'', door P. H. van der Kemp. — Het ,,Nierstrasz-kabaal'' en de verdediging van Indië, door Tertius. — Bibliographie, door H.

Jaarboek van Nederlandsch-Indië.

In opdracht van de Ned. Indische Regeering is door de afd. Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw enz. een Jaarboek van Nederlandsch-Indië samengesteld, hetwelk bij de firma G. Kolff en Co. werd gedrukt (welke firma voor de keurige typografische uitvoering een woord van lof verdient).

Hoofddoel der samenstelling was het groote publiek in Nederland en in het buitenland (want eene Engelsche editie heeft tegelijktijdig het licht gezien) een algemeen denkbeeld te geven van den toestand waarin de Oost-Indische koloniën verkeeren, van de resultaten door Nederland als koloniseerende mogendheid bereikt en van de ontwikkeling van landbouw, nijverheid en handel

Ongetwijfeld verdient de uitgave van dit werk te worden gewaardeerd en mag — in 't algemeen gesproken — dit eerste jaarboek in alle opzichten geslaagd heeten. Het komt ons echter wenschelijk en nuttig voor,

dat in den volgenden jaargang ook een korte rubriek zal worden opgenomen van de voornaamste gebeurtenissen, welke in het jaar, waarover de publicatie handelt, hebben plaats gehad, en waarvoor dan o. a. de volgende onderwerpen in aanmerking zouden kunnen komen: I. Verrichtingen van land- en zee-)macht ter handhaving van orde en rust in den Archipel. — II. Uitkomsten van wetenschappelijke expeditiën op natuurwetenschappelijk, geographisch en ethnologisch gebied (waarbij zoude kunnen worden ver meld den stand van het archaeologisch onderzoek). IV. De belangrijkste uitingen van den drang naar ontwikkeling, geestelijke stroomingen, enz., van de Inlandsche bevolking zelve uitgaande. V. De belangrijkste natuurverschijnselen (aardbevingen, overstroomingen) en hunne eventueele gevolgen. Dit zijn alle onderwerpen waarin het groote publiek wel degelijk belang stelt, doch welke het nu verschenen jaarboek nog onaangeroerd laat.

Militaire onderwerpen.

De Oct. afl. van het „Indisch Militair Tijdschrift" bevat o.m.: Mondbeschermers, halsbeschermers en maskernetten voor den mitrailleur, door G. — Een mislukte patruoilletocht, door Narkana. — Terreinvoorstelling op kaarten, door J. van Roon. — Patrouilletroepen, door J. C. Pabst e.a. — Onze infanterie-afstandsmeter. — Gietijzeren granaten, door H. L. Maurer. — Wenken, vragen en antwoorden over militair strafrecht, door J. Meihuizen. — Marschoefeningen, door L. — De afstanden in een marschcolonne, door N. d. M.

„Orgaan der Ned.-Indische Officiers-vereeniging." Oct. 1916. Verslag der gevoerde onderhandelingen met de redactie van het Ind. Militair Tijdschrift ten einde tot een fusie van het orgaan en dit tijdschrift te geraken. — Vervolg van „Eenige gegevens omtrent den financieelen toestand van den officier, verkregen bij de uitwerking der enquête". — Een sympathiek plan (voor den oud-Indischen militair en in het belang van de werving). — Techniek en moreel, door J. C. A. Bannink. — S. I. A. T. voor vesting-artillerie, door W. — Het schieten van vesting-artillerie op beweegbare doelen. — Het civiel-militair gezag, door L. Maurenbrecher. — Over alcohol en nog iets, door G. P. Cheriex. — Cavalerie, door M. Thomson.

„Indische Krijgskundige Vereeniging." Te Batavia (Javasche Boekhandel en Drukkerij) is verschenen het wetenschappelijk jaarbericht (2e jaargang 1915), van de Indische krijgskundige vereeniging; een lijvig boekdeel, met zeer belangrijken inhoud.

* * *

Hieronder volgt nog eene opgave van verschillende tijdschrift-artikelen, met opgave van de bron.

Plan tot instelling eener wijkverpleging (Vereeniging tot bevordering der Inlandsche ziekenverpleging te Semarang). Rekest aan den G.-G., door Mevr. N. Stokvis—Cohen Stuart. (Bulletin No. 151 van den Bond van Geneesheeren in N.-I.)

De kluts kwijt? (Critiek op het Kon. Besluit van 28 Oct. j.l. betreffende de benoembaarheid en uitzending van wetenschappelijk opgeleid personeel voor den bestuursdienst in Ned.-Indië). — Schetsen uit de Minahassa, door J. P. de Kat Angelino. — Oude en nieuwe stroomingen onder de Inlandsche bevolking. — De leer van Confucius en de invloed daarvan op familieleven, zedeleer en regeering der Chineezen, door M. Borel. — De Bataks, door Augusta de Wit (Indologenblad, 7 Dec. 1916).

Over helopeltis in theetuinen, door S. Leefmans. (Mededeelingen van het Proefstation voor Thee, N. 46).

Reisindrukken van de Teniniber-eilanden, door H. Geurtjens. — Hoofdbeginsel der zending. — Islam, Christendom en Inlander. (De Java-Post, 1916 No. 41). — Indisch Staatsbeleid: Het onderwijs gemeente- of regeeringszaak? door J. Suys. — Opleiding van Inlandsche onderwijzers in Nederland? — Islam, Christendom en Inlander (Idem, No. 42). — Reisindrukken van de Teniniber-eilanden. — Uit Zuid-Nieuw-Guinea, door P. Vertenten. (Idem No. 43).

Locale heffing van Naamlooze Vennootschappen, door v. W. — Grondbedrijf, door B. J. Krol. — De Indische Raden. (Locale Belangen. 1 Oct. 1916).

De Parospora-ziekte der mais (Omo Lver), door Dr. A. A. L. Rutgers (Mededeelingen van het Laboratorium voor Plantenziekten, No. 22).

Curaçao en de groote Europeesche oorlog in 1914, door Mr. B. de Gaay Fortman (slot). (Tijdschrift voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde, afl. 6 van jaarg. 1916).

Het eerste Koloniaal Onderwijscongres, door Dr. N. Adriani. (Stemmen des Tijds, November 1916).

Brieven van een oud-officier, door Jhr. G. Graafland. Indië weerbaar. (De Amsterdammer, 25 November 1916).

Van Rotterdam naar Deli. Een reisverhaal in briefvorm. Uit de nagelaten papieren van J. C. F. van Balen. (De Aarde en haar Volken, 1916, No. 49—50).

Indrukken van het Koloniaal Onderwijs-congres, door Ph. Kohnstamm. (De Schakel, 1916, blz. 143).

Bevolkingsregister in Nederlandsch-Indië, door N. Cramer. (Gemeentestem, Jaarg. 66, No. 3395).

Uit de praktijk van de rechtspleging bij de zeemacht in Oost-Indië, door P. A. Kempen. (Militair Rechterl. Tijdschrift Dl. XII (1916-17), bl. 37).

Malaria en reactie van Wasserman, door G. A. Prins. (Nederl. Tijdschr. voor Geneeskunde, 1916, II, blz. 1562). — De vergiftiging in Ned.-Indië, door M. D. Horst. (Idem, blz. 1122). — Over tuberculose bij de Inlanders in Ned.-Indië, door A. E. Sitsen. (Idem, bl. 1292).

Radio-telegrafische gemeenschap in Ned. Oost-Indië, door C. L. van der Bilt. (Maandblad voor Telefonie en Telegrafie, III, 1916-17, blz. 229. — Radiotelegrafie in de tropen, door B. van der Pol Jr. (Idem, blz. 223).

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage :

Ned. Indische Kunst en Muziek.

Den 15en Dec. j.l. hield mejuffrouw *Kitty Ament* ook voor *de Afdeeling 's-Gravenhage* van de Vereeniging „*Oost en West*" hare interessante voordracht over *Ned. Indische Kunst en Muziek*. Deze, opgeluisterd door mooie lichtbeelden en veel demonstratie-materiaal, werd door de talrijke toehoorders met onverdeelde aandacht gevolgd.

De *Nieuwe Apeldoornsche Courant* gaf in haar nummer van 7 Nov. j.l. een zoo mooi verslag van deze, toenmaals voor de Afd. Apeldoorn gehouden voordracht, dat wij daaraan niets willen toevoegen, doch volstaan met te verwijzen naar No. 46 van *Het Koloniaal Weekblad* d.d. 16 Nov. j.l., waarin dat verslag bijna in extenso werd opgenomen.

Mej. *Ament* genoot ook hier veel bijval en de voorzitter der Afdeeling, de heer *R. Zuyderhoff*, vertolkte wel de gevoelens van alle toehoorders, toen hij haar den dank der vergadering bracht voor het genotene. Een flink applaus en een kleine bloemenhulde bevestigden zulks. G.

Van de Ned. Afd. der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw.

De voor 22 December 1916 aangekondigde Openbare Vergadering, met een voordracht over Portland-Cementfabricage kan, wegens verhindering van den spreker, **NIET** doorgaan.

De Voorzitter, P. J. VAN HOUTEN.
De Secretaris, L. STIBBE.

Van het Informatie-bureau :
(Heulstraat 17, Den Haag).

Bouwkundige Ingenieurs voor Nederlandsch-Indië.

Ter benoeming tot ingenieur voor de gouvernementsgebouwen in Nederlandsch-Indië worden gevraagd bouwkundige ingenieurs, in het bezit van het diploma bedoeld bij art. 118 der Hooger-onderwijswet (Staatsblad 1905, no. 181).

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich zoo spoedig mogelijk bij gezegeld verzoekschrift (dat gericht moet zijn aan de afdeeling Personeel) te wenden tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:
a. hun diploma;
b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c. q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van de lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:
a. vrije overtocht naar Indië in de 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;
b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van *f* 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);
c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;
d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van eene maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging van een ingenieur voor de gouvernementsgebouwen bedraagt *f* 400 's maands, welke door 2 tweejaarlijksche verhoogingen en 4 driejaarlijksche verhoogingen, elk van *f* 100 's maands, tot *f* 1000 's maands kan stijgen.

Na 3 jaren werkelijken dienst op de evengenoemde maximum-bezoldiging van *f* 1000 's maands kunnen de ingenieurs voor de gouvernementsgebouwen, in geval van ijverige en trouwe plichtsbetrachting en bij voldoende bekwaamheid, benoemd worden tot hoofdingenieur voor de gouvernementsgebouwen, op eene bezoldiging van *f* 1200 's maands, met dien verstande, dat niet meer dan één ambtenaar van dien rang in werkelijken dienst kan zijn.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederl. Staatscourant van 1 Dec. 1916, No. 283).

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
M. J. P. Pieterse, Middelburg	*f* 2.50
M. J. Vrolijk, Wageningen	„ 2.50
F. H. Tielman, den Haag	„ 2.50
W. C. C. Steenaart, Rotterdam	„ 5.—
L. von Dewall, den Haag	„ 2.50
Mevr. L. von Dewall, geb. Ellinger, den Haag	„ 2.50
J. J. Hazewinkel, den Haag	„ 2.50
Mevr. Mens Fiers Smeding, den Haag	„ 2.50
C. A. Penning, den Haag	„ 2.50
W. A. van Heuven, Zwolle	„ 2.50
S. W. Becking, Teteringen	„ 2.50
H. Backer, den Haag	„ 2.50
D. A. N. Fisher, den Haag	„ 2.50
Mej. A. J. ter Haar, den Haag	„ 2.50
W. Meijer, Breda	„ 2.50
Openbare Leeszaal en Bibliotheek, Zaandam	„ 2.50
Mevr. H. A. C. Vlamingh Kiebért, geb. de Wilde Assen	„ 2.50
R. J. L. Caspersz, den Haag	„ 5.—
P. Tuijn, Haarlem	„ 2.50
E. G. Müller, den Haag	„ 2.50
T. Starke, Utrecht	„ 2.50
J. W. Bausch van Bertsbergh, Bussum	„ 5.—
A. A. Hillebrandt, Elst	„ 5.—
Deli-Batavia-Maatschappij, Amsterdam	„ 10.—
F. H. Hermans, Weltevreden	„ 2.50
Jhr. W. Laman Trip, Hilversum	„ 5.—
J. H. Noorduijn, Deventer	„ 2.50
J. Th. Petrus Blumberger, Amsterdam	„ 2.50
P. M. Adriaanse, Leiden	„ 2.50
S. Emans, den Haag	„ 2.50
H. A. Giesen, den Haag	„ 2.50
L. E. van Hecking Colenbrander, Leiden	„ 2.50
E. J. Hueting, Katwijk a. d. Rijn	„ 2.50
J. Klomp, Leiden	„ 2.50
B. Korn, den Haag	„ 2.50
M. G. R. F. Meerkerk, Leiden	„ 2.50
F. van Mourik, Oegstgeest	„ 2.50
E. Niggebrugge, Leiden	„ 2.50
Oei Kiauw Pik, Leiden	„ 2.50
H. van Oordt, Leiden	„ 2.50
Th. Pigeaud, Leiden	„ 2.50
H. C. H. Reijers, Leiden	„ 2.50
P. Salm, Leiden	„ 2.50
H. E. Termeulen, Leiden	„ 2.50
R. A. Vastenou, Leiden	„ 2.50
H. W. Vonk, Leiden	„ 2.50
D. A. van Waardenburg, Leiden	„ 2.50
E. A. Zeilinga, Leiden	„ 2.50
W. J. de Bas, den Haag	„ 2.50
Mej. H. Nauta, den Haag	„ 2.50
H. E. Steinmetz, Weltevreden	„ 10.—
J. D. Gomperts, den Haag	„ 2.50
J. R. Morpurgo, den Haag	„ 2.50
Mevr. N. Hioolen—Mac Leod, Middelburg	„ 2.50

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 52. Donderdag 28 December 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Over Inlandsche Bestuursambtenaren.

I.

Onder aanhaling van een opmerking van den heer Walbeehm, dat het wenschelijk is de regentengeslachten niet van ons te vervreemden door ze de kans op het regentschap te ontnemen, en dat de meest ontwikkelde inlanders nog niet de meest geschikte zijn om regent te worden, heeft de hoofdredacteur van het *Bat. Nieuwsblad* een artikeltje geschreven over regents-benoemingen. Hij komt op voor de democratische richting, die zich den laatsten tijd bij de benoemingen tot regent geopenbaard heeft. In de opmerking van den heer W. ziet hij een gedachte van reactionnairen aard, een wensch om terug te keeren tot de zoo krachtig bestreden erfelijkheid van het regentschap.

Waar de Regeering niet dan na rijp overleg en acht gevende op de teekenen der tijden den nieuwen weg betreden heeft, kan men niet verwachten, dat dezelfde Regeering nu op haar schreden zal terugkeeren. Ze zou dan niet alleen blijk geven van een laakbare wispelturigheid, maar wat erger is, ze zou tegen de historische lijn der ontwikkeling ingaan.

Voortgekomen uit de vroegere bestuurders, niet altijd van huis-uit tot de vorstengeslachten behoorende, maar ontstaan op dezelfde wijze als de adel in de Westersche landen tot ontwikkeling kwam, hield de Oost-Ind. Compagnie — welke immers in haar eersten opzet zuiver een handelsvereeniging was — den regenten de hand boven 't hoofd, zoo lang ze de noodige hulp verleenden tot het verkrijgen van koopwaren of producten.

Toen echter de Compagnie door verschillende omstandigheden betrokken werd in de binnenlandsche onlusten en erfopvolgingsoorlogen, die Java teisterden, en daarmede den voet zette op een gladde baan, waarop ze steeds verder voortgedreven zou worden, haar ondergang tegemoet, toen de Compagnie politieke macht erlangde, wijzigde zich gaandeweg de verhouding, waarin ze tot de regenten stond en werden deze ambtenaren van de schijnbaar nog machtige Compagnie.

En deze, zeer goed begrijpende, dat haar gezag steunde op dat der regenten, die voor het volk het oude gezag nog steeds vertegenwoordigden, liet hun een groote mate van vrijheid in de wijze, waarop ze met het volk omsprongen. Als Oostersche despoten vaak traden de regenten op tegen het volk, dat geduldig als een lastdier het juk torste en den vertegenwoordiger van het vorstelijk gezag beschouwde als eigenaar en heer van al wat het bezat, van zijn land, zijn vee, zijn oogst, zijn huis, ja van zijn vrouw en kinderen.

Doen ons deze toestanden niet denken aan die, welke in het Westen heerschten in de middeleeuwen, en waarvan de Groote Omwenteling wel de grondslagen kon ondermijnen, maar niet geheel wegnemen?

Verschillende gezaghebbers der Compagnie zagen zeer goed in, dat het noodig was de macht der vorsten en regenten te knotten, doch vonden in hun pogen niet steeds voldoenden steun bij de bewindhebbers in het vaderland.

Doch de dagen der machtige Comp. waren geteld; ze wankelde en stortte ineen, juist toen de vrijheidsadem der Revolutie voer door Europa en den dageraad van een nieuwen, schoonen dag scheen te melden. Wel volgde reactie en zou het nog een halve eeuw duren, voordat de zege bevochten was, doch de geest der vrijheid was niet meer te onderdrukken.

En toen het gezag van den Nederlandschen staat trad in de plaats van dat der Compagnie, gingen er stemmen op om de vrijzinnige beginselen te brengen ook in de koloniën.

Was het niet Dirk van Hogendorp, uit eigen waarneming met de toestanden in de bezittingen bekend, die in zijn „Schets of Proeve over den tegenwoordigen staat van Java", o.a. schreef: „Na mijn oordeel zoude hiertoe" (om n.l. den Javaan belang in den akkerbouw te doen stellen) „het beste middel zijn aan den gemeenen Javaan de Landen in Eijgendom, of wel in Erfpagt af te staan, zooals de Engelschen, in Bengalen, met zeer veel succes beproefd hebben: en alle Heeren Diensten af te schaffen. De Regenten met hunne familles en aanhang, zouden hier wel het meeste bij verliezen, dan: Salus Populi Suprema Lex, het welzijn van 't algemeen moet boven het Belang van eenige weijnige geprefereerd worden. Egter kan men den Regenten eene billijke schadeloosstelling besorgen, door hun een bepaald jaargeld, en eenige kojangs Rijst, jaarlijks uijt de Generaale contributiën tot hun Bestuur toe te leggen.

Men zoude alsdan een algemeene contributie van Producten in natura van de Landen en een hoofdgeld van de Persoonen kunnen invoeren. Daarentegen zouden de Javanen van alle personeele en Heeren Diensten bevrijd blijven". [1])

We weten echter, hoe het Cultuurstelsel aan alle vrijzinnige denkbeelden den bodem insloeg, dat het 1855 worden moest, voordat een meer vrijzinnig Regeerings Reglement afgekondigd werd, en dat eerst de 20ste eeuw de doordringing der vrijzinnige denkbeelden in vollen omvang heeft gezien.

Al mochten de cultuurprocenten de beurzen der regenten gedurende eenigen tijd vullen, aan dien gouden tijd kwam een einde en nu de regenten in zuiver ambtelijke betrekking tot Gouvernement en volk staan, en het langzamerhand tot den kleinen man doordringt, dat Kandjen Regent de dienaar is van den machtigeren Kandjen Gouvernement, nu verdwijnt de op vrees gegronde slaafsche onderworpenheid en is het overdreven eerbiedsbetoon, ook zonder hormat-circulaire, ten doode opgeschreven.

Hoe meer het volk in al zijn lagen ontwikkeld, het gevoel van eigenwaarde verhoogd wordt, des te grooter wordt de weerzin tegen eerbiedsbetoon, dat niet op achting gegrond is.

Doch ware ontwikkeling voert tot democratie. Zoo is het in Europa gegaan, zoo zal het ook in Ned.-Indië gaan.

Voorheen waren de hooge betrekkingen de „vette baantjes", zooals het volk ze noemde, in het Westen voor de aanzienlijken, voor den adel, en er is een tijd geweest — we zouden het bijna vergeten — dat een klinkende naam of adellijke titel de beste aanbeveling was.

Nauwelijks echter drong kennis en ontwikkeling door tot de lagere standen, of er kwam scherpe concurrentie en de futlooze zonen der aanzienlijken zagen zich verdrongen door energieker, begaafder zonen des volks.

En zoo gaat het in Indië ook.

Is het wonder, dat flinke, ontwikkelde ambtenaren zich afvroegen, waarom ze vaak zich zagen voorbijgaan door krachtlooze regentenzonen, en waarom de hoogste rang voor hen onherroepelijk gesloten was?

Indien de Regeering niet zoo wijs gehandeld had, om nu het getij verloopt, de bakens te verzetten, zou er langzamerhand een geest van ontevredenheid ontstaan zijn in het ambtenarencorps. Karakter en bekwaamheid moeten den weg openen tot de hoogste rangen.

Volkomen juist merkt de hr. Walbeehm op, dat de meest ontwikkelde Inlanders nog niet de meest geschikte zijn om regent te worden, doch even waar is het, dat een onontwikkelde regentenzoon daarvoor evenmin geschikt is. Doordat er op de regentenschouders — ook al krijgt de veelbesproken „reorganisatie" nog steeds haar beslag niet — een steeds zwaardere taak gelegd wordt, tengevolge van de uitbreiding der bestuursbemoeienis, wordt er van de regenten in de eerste plaats een zekere mate van ontwikkeling geëischt, doch daar naast moet staan flinkheid van karakter, onkreukbare eerlijkheid, goede trouw en beschaving in den omgang.

De Regeering zal toch zeker bij een regentsbenoeming op deze eigenschappen letten naast de bijzondere eischen, die een of ander regentschap aan den bestuurder stelt. En heeft ze de keus tusschen twee kandidaten: de een uit een regentenfamilie, de andere uit het volk, beiden even geschikt, zoo zal de Regeering zeker verstandig genoeg zijn om niet noodeloos een geslacht voor het hoofd te stooten, waaraan het Gouvernement wellicht groote verplichtingen heeft, of dat op den voorgrond tredende mannen heeft voortgebracht, wier trouw aan de regeering, wier ijver, waar het de behartiging der volksbelangen betreft, onverdacht is.

De laatste regenten-benoemingen wettigen het vermoeden, dat de Regeering wenscht te breken met het oude systeem bij benoemingen, maar ook van de regenten meer en meer zal eischen, dat ze in werkelijkheid voorgangers en leiders van 't volk zullen wezen.

Hk.

(Wordt vervolgd).

[1]) Zie: „Nederlandsch Beheer over Java gedurende drie eeuwen", door Clive Day Ph. D., vertaling van H. D. H. Bosboom. bld. 144.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

„Het Inlandsche credietwezen en de Europ. leeners."

Zoo luidt de titel van 'n artikel in de *Locomotief*, waarin de schr. in herinnering brengt, dat het In-

landsche credietwezen in 't leven werd geroepen om de *Inlanders* te redden uit de handen van de woekeraars. Aanvankelijk bestond het voornemen om het credietwezen te vereenigen met den pandhuisdienst. Dat dit niet geschied is, doch het credietwezen is blijven bestaan als afzonderlijke diensttak, is te danken aan het advies van den heer Carpentier Alting, indertijd inspecteur bij het credietwezen.

Bij de voorbereiding van de oprichting der afdeelingsbanken vestigde de heer C. A. er uitdrukkelijk de aandacht op, dat de afdeelingsbanken, opgericht met gouvernements-subsidie, in de eerste plaats hulp zouden moeten verschaffen aan Inlanders en eerst daarna aan Europeanen. Eerst dus de bruine broeder en dan de blanke, die niet op andere wijze hulp kon verkrijgen. Dit wordt weleens uit het oog verloren. Er zijn toch banken, die een groot deel van het bedrijfskapitaal gebruiken om Europeanen aan geld te helpen.

Zoo wordt er aan Europeanen geld verschaft om huizen te bouwen, oude schulden af te doen, familieleden te helpen, maar ook om fietsen of auto's te koopen, enz. Dat Europeanen bij de afd.banken geld leenen om huizen te bouwen, mag bevreemding wekken, daar ze bij spaarinrichtingen en hypotheekbanken goedkooper terecht kunnen.

Doordat er voor allerlei doeleinden — soms voor onnoodige — aan Europeanen geld geleend wordt, loopt men de kans, dat op een gegeven oogenblik de geldvoorraad niet voldoende zal wezen om hulpbehoevende Inlanders te helpen. En dat moet toch uitgesloten zijn.

Alleen dan worde er aan Europeanen geleend, wanneer aan de verplichtingen tegenover de Inlanders voldaan is, en wanneer het geld noodig is om in een oogenblikkelijken geldnood te voorzien, waardoor de Europeaan uit de handen van een woekeraar gered wordt. Het doel der banken toch moet wezen hulpverschaffing aan werkelijk credietbehoeftigen en daaronder aan Inlanders het eerst, en daarna ook aan Europeanen, waarvan vaak meerderen een prooi worden van de nijpende hand van woekeraars.

Aanmerking is en wordt gemaakt op het hooge percent, waartegen de afd. banken geld uitkeeren, doch volgens schr. is 1½ pCt. 's maands beslist noodig, wil de bank blijven bestaan, en het is niet te veel, indien de Inlander het geld steeds ,,gebruikt voor het in de aanvraag aangegeven doel, als grondbewerking, handel of een ander productief doel; dan toch zou hij in de meeste gevallen genoeg winst maken om schuld en rente te kunnen betalen en nog voldoende over te houden.''

Het komt echter voor, dat de Inlander het geld besteedt om eens te fuiven, en dan komen de gevolgen natuurlijk op zijn lichtzinnig hoofd neer en wordt de schuldenaar onmeedoogend vervolgd en gedwongen om schuld en boete te voldoen.

Was de spaarzin bij den Inlander reeds wat meer ontwikkeld, zoo zou de bank binnen betrekkelijk korten tijd niet slechts *voor* hem, maar ook *van* hem kunnen wezen. Moge de tijd spoedig aanbreken, dat de Inlander van *zijn* afdeelingsbank zal kunnen spreken.

* * *

Financiëel desabeheer.

In aansluiting bij het bovenstaande dient melding gemaakt te worden van een schrijven van Inlandsche zijde, opgenomen in *De Loc.* van 15 Sept. en handelend over ,,*het financiëele desabeheer.*''

De desa-loemboeng wordt de voornaamste instelling genoemd, welke op de economische ontwikkeling van den desaman gericht is. Het gebouw er voor wordt door de bevolking bekostigd, die ook door den inbreng van padi in natura een stamkapitaal bijeenbrengt. Daarvan wordt aan iederen desaman padi geleend tegen 50 pCt., d.w.z. dat voor elken pikol geleende padi 1½ pikol in natura of in geldswaarde moet teruggestort worden. Hij leent *voor* den Westmoesson en betaalt terug *na* den oogsttijd. Gaan de zaken goed, zoo krijgen de desalieden, die het stamkapitaal bijeenbrachten, hun padi terug. Volgens den schr. werken de loemboengs op vele plaatsen goed en maken ze zelfs winst.

Voortbouwende op het idee van samenwerking in de desa, en alzoo komende in de lijn van wijlen Mr. C. Th. van Deventer, die de desa als democratische eenheid beschouwd wenschte te zien, vraagt de schr. of het niet mogelijk zou wezen, wat meer voor de economische ontwikkeling van de desa te doen. Om over voldoend geld te kunnen beschikken voor den bouw van scholen en het uitvoeren van nuttige werken, zou hij verschillende heffingen wenschen in te voeren:

a. Bij geboorte moet b.v. een gulden gestort worden in de desa-kas.
b. Bij het sluiten van huwelijken *f* 1.—.
c. Bij het tot standbrengen van echtscheidingen *f* 2.50
d. Bij besnijdenissen *f* 0.50.
e. Bij sterfgevallen *f* 0.50.
f. Bij de z.g. ,,sedeka boemi'', wat eenmaal per jaar geschiedt, ook *f* 0.50.

De regeering zou dan subsidie kunnen verleenen in den vorm van verminderde houtprijzen, terwijl ze voor de woningverbetering het bakken van steenen en pannen te allen tijde en overal zou moeten aanmoedigen en bevorderen.

Het desa-bestuur, belast met de inning der gelden, zou deze wekelijks bij den betrokken ass.-wedono of wedono storten, die ze onmiddellijk in een bank zou moeten beleggen. Tegelijk met de betaling zouden de registers van geboorten, overlijden, huwelijken, enz. dienen bijgehouden te worden.

De redactie van *De Loc.* erkent, dat er veel goeds zit in het denkbeeld, maar merkt op, dat de desalieden nu reeds hetzij in geld of in diensten, hebben bij te dragen boven en behalve de gouvernementsbelastingen. ,,Er worden'', zoo schrijft de redactie, ,,vele, dikwijls bezwarende diensten gevorderd, waarop het toezicht zeer zwak geschiedt. Bij huwelijk, sterfgeval, echtscheiding en besnijdenis moet ook nu reeds aan de religieuse autoriteiten worden geofferd, en meesttijds niet zuinig, terwijl de drang tot feesten — een op zich zelf sympathieke trek in het volkskarakter — gemeenlijk niet alleen op kosten van den gastheer wordt bevredigd.'' Indien men den desaman nog nieuwe lasten wil opleggen, zoo zullen aan den anderen kant de lasten moeten worden verlicht. In de eerste plaats is zuivering van het stelsel van desabeheer noodig, ten einde de credietwaardigheid der desa te verhoogen. Dan zouden verschillende

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

—o—

(Slot).

Na een laatsten slinger leidde de weg ons langs het eerste huis van Goenoeng Malang, de plaats, waar wij onze eerste dagreis zouden besluiten, en in een nachtrust nieuwe krachten verzamelen voor het vervolgen van den tocht. Van dat huis uit, hetwelk tevens voor waroeng was ingericht, hadden wij vóór ons al weder een van die prachtige vergezichten, waarvan wij op onzen tocht er zoo vele zagen, en die ons toch steeds opnieuw in bewondering deden stilstaan. Hoe grootsch strekte het berglandschap zich daar beneden ons uit, hoe heerlijk was het blauwe, wazige verschiet! Dat alles ademde zooveel frischheid. Die ruime blik verrukte ons, en hief ons als het ware op uit het nietig aardsch gewemel. Een heerlijk frisch windje kwam tevens ons verhit aanschijn afkoelen, en diep ademden wij de gezonde, versche lucht in, die ons van den overkant tegenwoei.

Eenzaam en alleen, leek het ons toe, woonde de eigenaar van den waroeng hier. Zijn schamel bestaan sleepte deze tevredene voort met de kleine verdiensten, die zijn winkeltje hem opbracht. Wie mocht den goeden man toch wel van zijne waren afhelpen, hier in dit verlaten oord? Op het laatste eindje waren wij geen sterveling tegengekomen; van huizen in de buurt werd niets gezien. Ja werkelijk, wij zagen zelfs geen hutje staan, nergens! Echter vergisten wij ons met te méenen, dat wij nog ver van de bewoonde wereld waren. Een draaiing van den weg voerde ons plotseling binnen het dorpje zelf. Menschenstemmen en rijstgestamp waren de eerste geluiden, die wij opvingen. Weldra stapten wij door een smalle opening van de groene haag een pleintje binnen, dat omringd was van huisjes, onregelmatig naast en achter elkander gebouwd. De bouwtrant verschilde weinig of niet van de andere huisjes, die wij op onzen tocht waren langs gekomen; slechts viel het ons op, dat de daken niet geheel met alang-alang-stroo bedekt waren, maar dat de voorluifel of het afdak gedekt was door gespleten bamboe, afwisselend hol en bol ineen grijpend. Die wijze van dakbedekking bleek mij spoedig in deze streken, naar het Zuiden toe, meer voor te komen dan noordelijker op. Toch zal, bij het veel voorkomen van bamboe bosschen, die wijze van waterloozing elders ook wel veel toegepast worden.

Het was drie uur toen wij voor de woning van den *kokolot*, een notabele van het dorp, van onze paarden stapten, en ons nêerzetten op de stoep. Het hoofdgebouw was veel grooter dan van de rest der woningen, slechts bezat het aan de achterzijde een uitbouwsel, dat door een tusschenschot van het belendende voorgedeelte was gescheiden. Zoo kreeg men dus een huisje met twee kamers, een uitzondering op het gewone. De achterkamer werd in den regel gebruikt ter berging van de weinige gereedschappen, als potten en pannen, van den bewoner, en diende dan tevens tot keuken. Bij hoog bezoek echter trok men zich blijkbaar daarin terug, en stond men den gasten de groote voorkamer af. Nu waren wij die hooge gasten. Met allen eerbied werden wij ontvangen, en men bood ons stoelen aan. Deze waren weliswaar minder praatziek dan hunne soortgenooten in de bale-dessa van Padjagan, maar aangezien het afdakje voor ons zoo laag was, dat wij van die zitplaatsen af niets van onze omgeving zouden zien, zoo bleven wij dan maar liever op de trap zitten en keken nieuwsgierig het pleintje over, naar de huisjes vóór en bezijden ons. In het voorgalerijtje was, behalve de genoemde drie stoelen, nog een tafel, in een der hoeken geplaatst; aan den wand hing een kapstok, verder een geweer aan eene zijde van de deur, en aan de andere zijde het wapen van den gastheer, een *toedoeng* (hoofddeksel) nl., waarop in kleuren, rood en goud, zijne waardigheid geschilderd stond.

Wij hadden het warm en haakten naar een verfrisschend bad. Daarom verwisselden wij onze kleêren voor slaapbroek en kabaja en, gewapend met handdoek en zeep, begaven wij ons naar de badinrichting. Het eindje daar naar toe viel niet mee. Sterk moesten wij dalen, den weg naast den waroeng af, totdat wij kwamen aan een ander groepje huizen. Daar in de buurt,

werken uit een leening gedekt kunnen worden, maar tevens zou de regeering de Inl. gemeente een zeker bedrag van de door de gemeentenaren opgebrachte lands belastingpenningen dienen uit te keeren.

„Zonder hervorming van het bestuur *van onder-op* zal tot wezenlijke verbetering van het lot der massa niet spoedig iets tot stand komen". Zoo eindigt *De Locomotief*.

* * *

Het Jenever Gevaar.

Onlangs kwam in de *Nieuwe Vorstenlanden* een stukje voor, waarvan de schrijver, wellicht een Inlander, waarschuwde tegen het voor de Inlandsche wereld dreigende alcoholgevaar. Dit geeft *De Loc.* aanleiding om de aandacht te vestigen op de pogingen een paar jaren geleden door Dr. Bervoets, den zendeling-arts, in het werk gesteld om te geraken tot een alcoholverbod voor den „kleinen man."

In een gedocumenteerde rede, welke in geen enkel punt tegenspraak ondervond, lichtte Dr. Bervoets in den gewestelijken raad van Semarang zijn voorstel toe. De raad ging op deze „n i e u w i g h e i d" niet in.

Toen daarop Dr. B. uit eigen ondervinding meedeelde, hoe de slechtste Europeesche surrogaten van jenever in flesschen met kleurige etiketten aan den desaman gesleten worden als geneesmiddel tegen ernstige kwalen, hoe de Chineesche verkoopers vertellen, dat het den blanda zoo goed gaat, doordat hij jenever drinkt, hoe op die wijze millioenen nieuwe consumenten gewonnen worden voor een winstgevend importartikel, waardoor een *volksramp* ingevoerd wordt, werd de regeering er toe gebracht den heer Engelenberg, resident van Banka, het houden van een enquête naar den omvang van het Inlandsch alcoholgebruik op te dragen.

Sedert is diens rapport ingediend, maar naar buiten werd er nog niets van vernomen. „Voor de opium-bestrijding staat heel het moederland in het geweer — wij gelooven, dat een scherpe bestrijding van het *nog terug te drijven* alcoholgevaar veel noodiger is".

De regeering zoekt haar kracht in de afschaffing van de nog bestaande drankpachten en de verhooging van lasten op het gedistilleerd, terwijl aan de locale raden de drankbestrijding in handen gegeven werd, wat nog geen aanleiding gaf tot een wezenlijke, ingrijpende drankbestrijding.

„Een alcoholverbod voor Inlanders met uitsluiting van bepaald aan te wijzen categorieën en van hen, voor wie persoonlijke licenties zullen zijn uitgereikt, schijnt ons de eenig bruikbare wijze om Indië te hoeden voor het vreeselijke alcoholgevaar." Zoo schrijft bovengenoemd blad.

Wij kunnen er nog bijvoegen, dat de regeering in 1915 aan verschillende directeuren van inrichtingen van onderwijs voor Inlanders de opdracht gaf om het alcoholvraagstuk met de daarvoor in aanmerking komende leerlingen te bespreken en daarvan voor het eind van 1915 een rapport in te dienen aan den Directeur van O. en E. Of de indiening dier rapporten nog eenigen maatregel tot gevolg gehad heeft, is ons echter niet bekend.

Uit de O. I. Mail.

Kou!

Begin Nov. j.l. was 't te Batavia bijzonder koud. Den 4den bedroeg de temperatuur 62gr. 5.—, welke daar zoo goed als nooit werd waargenomen. Wel op Bandoeng.

Djambi.

Een officieel communiqué van 10 Nov. j.l. meldt:
Kolonel Kroesen keerde 8 dezer te Djambi terug na een reis naar Moearatambesi, Paoe, Sarolangoen, Bangko, Rantaupandjang, Moearaboengo en Moearatebo. De bevolking is overal, op zeer enkele personen na, in hare doesoens teruggekeerd en is behulpzaam met het opvatten der kwaadwilligen.

Van de door het bestuur opgegeven zeventien hoofdleiders van het verzet zijn thans negen in onze handen. In Boven Batanghari zouden zich nabij Telokkoeali nog eenige verzetshoofden ophouden. Aldaar zijn patrouilles van Moearatebo en Moearaboengo werkzaam en twee brigades marechaussees zijn daarheen op weg.

Cursussen tot opleiding van Inl. Volksonderwijzers.

De directeur van O. en E. heeft besloten de volgende plaatsen aan te wijzen voor de opening van de cursussen tot opleiding van volksonderwijzers:

Serang (res. Bantam), Pemalang (res. Pekalongan), Keboemen (res. Kedoe), Madioen (res. Madioen), Koedoes (res. Semarang), Toeban (res. Rembang), Modjokerto (res. Soerabaja), Pasoeroean (res. Pasoeroean), Djember (res. Besoeki) en Ngandjoek (res. Kediri).

Elke cursus zal bestaan uit twee jaarklassen. Tot elke klasse zullen 12 leerlingen toegelaten worden. Drie keer per week zullen er twee lessen van $\frac{3}{4}$ uur gegeven worden. Aan de leerlingen wordt een toelage verstrekt van 8 gulden per maand.

De leerlingen van de cursussen zullen aangewezen worden door den betrokken inspecteur van het inl. onderwijs na een toelatingsexamen, afgenomen door den betrokken schoolopziener en de onderwijzers der cursussen.

De leerlingen van de eerste klasse zullen als toehoorders de lessen aan de school van den leider van den cursus bijwonen, terwijl de leerlingen der tweede klasse zelf practisch in de school werkzaam zullen zijn.

Na met vrucht den cursus doorloopen te hebben, ontvangen de leerlingen — zonder een eindexamen te hebben afgelegd — een verklaring, en zijn dan benoembaar aan desascholen.

Ons onderwijzers-tal.

In het *Bat. Nbl.* lezen wij:

Volgens de lijst, bijgewerkt tot 16 Sept. 1916, zijn bij het Eur., Holl.-Chin. en Holl.-Inl. onderwijs werkzaam:

223 onderwijzers eerste klasse, 485 onderwijzers tweede klasse, 34 onderwijzers derde klasse, met hoofdacte, 215 onderwijzers derde klasse, zonder hoofdacte, 29 onderwijzeressen eerste klasse, 31 onderwijzeressen tweede klasse, 121 onderwijzeressen derde klasse met hoofdacte, 602 onderwijzeressen derde klasse zonder hoofdacte.

---

aan den kant der sawahs, was dan de badplaats. Voor deze speciale gelegenheid was alle man aan het werk, om het gevalletje zoo goed mogelijk op te kalefateren. De een kwam met een stuk vierkant bamboevlechtwerk (b i l i k) aanloopen, om daarmee onbescheiden blikken zoo goed en zoo kwaad dat ging, van de plek te weren; een tweede diepte het slootje uit, van waar de watertoevoer komen moest, en anderen waren aan het openkappen van de omgeving, of aan het wegsnijden van het gras, dat hoog op den weg groeide. Wij hadden hier dus een schitterende bediening. Een tijdje moesten wij op den gang dezer werkzaamheden wachten, maar eindelijk vonden wij de inrichting mooi genoeg, en verzochten wij onzen hulpvaardigen Goenoeng-Malangers beleefd, hunne biezen te pakken. Daar onze badgelegenheid slechts bestond uit twee waterstralen, die op een glibberig plankje terecht kwamen, vonden wij het raadzaam één voor één ons lekker te maken onder een verkwikkend bad. Voor Europeesche begrippen hoogst schokkend, maar in dit goede land iets heel gewoons, baden de bruine broeders en zusters zich steeds in de open lucht, en vreezen zij geen onbescheiden blikken, ook al mochten die er zijn. Dat wij zoo'n prachtinrichting kregen, met een omwanding van een meter hoogte, was louter gedienstigheid.

Eindelijk weer opgefrischt, togen wij gezamenlijk huiswaarts; minder aangenaam was het, dat wij daarvoor den steilen weg moesten beklimmen, denzelfden dien wij daareven afgekomen waren, aangezien dit klimmetje ons opnieuw van ongewenschte warmte voorzag.

Eenmaal goed en wel onderdak, eischte heel iets anders onze aandacht. Daar het al laat was, en wij nog niets na onze pauze te Tjitapas genuttigd hadden, werd de tafel gedekt, of liever, men spreidde een mat op den grond uit, en daarop kwamen de gerechten. Rijst met toebehooren vormde den hoofdschotel. Onze trommels en kisten werden geopend en goed doorsnuffeld, om daaruit het noodige te halen voor ons maal. Nieuwsgierig naar wat wij, snoeshanen, zooal deden, zagen wij verscheidene der dorpelingen van achter hun huisjes ons begluren. Wij lieten ons daardoor echter het eten niet minder goed smaken. Wat een keur van spijzen, wat had onze vriend en reisgezel, de menagemeester van het gezelschap, uitstekend voor onze magen gezorgd! De tjamat schudde voor minstens de derde maal het hoofd over zooveel zorgzaamheid, maar hij had er op zich zelf niets tegen, althans het meêgebrachte viel ook hem in den smaak.

Na alzoo den inwendigen mensch versterkt te hebben, besloten wij een verkenningstocht in het dorp te doen. Wat deden wij met onze neuzen, zoo wij die ook niet gebruikten om te snuffelen? Daaraan gedachtig, kropen wij door alle hoekjes, en hielden ieder, dien wij tegenkwamen, aan den praat. Het dorpje vormde geen aaneengesloten geheel; het bestond uit twee of drie groepjes huizen, verborgen onder een bosch van vruchtboomen. De weg voerde ons over een heuvelrug, van waar wij beneden een klein wandloos hutje gewaar werden, met daarbij eenige dorpsmeisjes, bezig met rijststampen. Verdiept in dat gewichtig werk, de rijststampers op en neerstootend op de maat van het gamelan-rythmus, deed onze nadering haar opschrikken, staakten zij haar arbeid, en bleven zij nederig gehurkt zitten, totdat wij voorbijgetrokken waren. Evenals overal elders, gaf ook hier de tjamat eenige vloeiende, galante woordjes tot de schoone maagden ten beste, welke haar gevoelig hart blijkbaar ten zeerste troffen.

Den heuvel volgende, kwamen wij weêr door het groepje woningen nabij de badplaats. Daar ontdekten wij, dat men in een der keukens bezig was met Java-suiker te maken. Dat was een bezigheid, die wij gezellig genoeg vonden, om er langen tijd naar te staan kijken. Het vrouwtje, dat voor een klein vuurtje zich hiermede onledig hield, raakte door het onverwachte bezoek ietwat van streek. De overige dorpelingen stonden buiten hun huisjes ons aan te gapen, niet recht snappende, wat die „djoeragans" nu weêr voor bijzonders zagen in suikerkoken. Geen der toekijkers zei een woord, maar ik geloof, dat menigeen onder hen ons, in gedachten, onder de onnoozele kinderen rangschikte. Bij onze komst was de palmwijn, waaruit de Java-suiker voortkomt, reeds grootendeels verdampt, het kleine kooksel was reeds taai-vloeibaar geworden, en juist geschikt om in vormen, bestaande uit bamboeringen van ongeveer vijf centimeter hoog, te worden overgegoten.

Waarde lezer, later hoop ik U verder te vertellen, ook van onzen tweeden dagreis.

Java, Sept. 1916. ERYTRINA.

Bij het genoemde aantal onderwijzers der eerste en tweede klasse zijn de onderwijzers inbegrepen, die tijdelijk ter beschikking van een anderen departementschef zijn gesteld, tijdelijk bij het Inl. en Midd. onderwijs zijn, etc.

Aan kweek- en opleidingsscholen zijn werkzaam 88 onderwijzers, waarvan 18 als directeur.

Verder zijn er 6 inspecteurs voor 't Europeesch onderwijs, 5 (met de adjuncten) voor het Holl.-Inl. onderwijs en 22 (met de adjuncten) voor het Inl. onderwijs.

Bloeiende coöperatie.

Het *Soer. Nblad* vernam over de S.S.-coöperatie, dat de hoofdinspecteur goedgunstig geadviseerd heeft op het verzoek van het bestuur dier vereeniging om de thans bestaande toko uit te breiden op kosten van den dienst der Staatsspoorwegen. De coöperatie zal dit evenwel dubbel en dwars moeten terug betalen, daar de huur, welke zij voor haar gebouw verschuldigd is, aanmerkelijk verhoogd wordt, zoodat men van bevoorrechting eigenlijk niet kan spreken.

Verder hebben de plannen om een coöperatieve schoenmakerij op te richten, reeds meer vasten vorm aangenomen, terwijl tevens verscheidene leden er bij het bestuur op hebben aangedrongen om ook een kleermakerij op te richten.

Gronden aan niet-inlanders.

Er is een regeling vastgesteld, met betrekking tot verhuur- en ingebruikgeving aan niet-Inlanders van aan de zelfbesturen in de Buitenbezittingen toebehoorende gronden.

Consternatie in den harem.

Op 10 Nov. j.l. om twee uur 's morgens brandde een pendoppo af in den kraton, waar des sultan's bijvrouwen huizen. De consternatie was algemeen. Een brandspuit mocht binnenkomen met één Europeaan en twee politieopzieners. De sultan, de kroonprins en de rijksbestuurder waren op het terrein van den brand.

Suriname.

De redactie van „*De Amsterdammer*" heeft de goede gedachte gehad den heer *J. S. C. Kasteleijn*, leider van het studie-syndicaat Suriname, uit te noodigen eenige uiteenzetting te geven van de taak van dit studie-syndicaat. In het nummer van 23 December heeft de heer Kasteleijn de uitnoodiging beantwoord met het volgende stuk, dat wij meenen ter kennis van onze lezers te moeten brengen:

„Gaarne wil ik voldoen aan het verzoek der Redactie om eenige bijzonderheden over het Suriname Studie-Syndicaat mede te deelen.

Over de plannen kan ik mij uit ter aard nog niet in bijzonderheden uitlaten. Het is onmogelijk te zeggen tot welke gevolgtrekkingen men komen zal, voordat de werkzaamheden zijn doorgevoerd en wij ons ook van de toestanden in Suriname een afgewerkt beeld hebben kunnen vormen.

Het Syndicaat is gevormd door deskundige en leidende persoonlijkheden uit de wereld der Oost-Indische Cultures.

De Oost-Indische Cultures hebben in de laatste tientallen van jaren ontzaglijke en bloeiende ontwikkeling genomen. Er zijn daarbij voor de organisatie van het bedrijf ervaringen opgedaan en groote lijnen getrokken, die proefondervindelijk succes blijken te waarborgen. Vooral op Deli is bewezen, hoe een vrijwel onbewoond oerbosch in betrekkelijk korten tijd door ondernemingsgeest en aanpakken, gepaard aan goede regeeringsmaatregelen, tot een hoogstaand cultuurgebied kan ontwikkeld worden. Een koloniaal cultuurgebied, dat ook voor de bevolking zelve uiterst gunstige levensomstandigheden kan opleveren.

Het komt mij voor, dat Nederland voor zijn West-Indië van de ervaringen opgedaan in Oost-Indië, zal kunnen profiteeren. Zou niet de Oost lessen kunnen geven voor de West?

De voorbereidende studie, die ik thans over Suriname maak, het rapport der Suriname-Commissie en het oordeel van den heer J. Sibinga Mulder over de toestanden aldaar, hebben mij de overtuiging geschonken, dat kardinale fouten kleven aan de wijze, waarop de groote landbouw er gedreven wordt.

Voorloopig is deze overtuiging hoopvol. Bestudeerde men toch een gebied, waar alles puik in orde bleek te zijn, terwijl de welvaart er veel te wenschen overliet, dan zou men niet weten in welke richting verbetering te zoeken.

Doch al meent men ook te weten, waar de fout schuilt, toch spreekt het vanzelf, dat een nauwkeurige studie ter plaatse moet uitmaken of de thans gevolgde cultuurbeginselen en exploitatiewijze gewijzigd *kunnen* worden

Het zij verre van ons te zeggen a priori, dat hetgeen op Java en Sumatra mogelijk is, ook daar *moet* kunnen.

Behalve de bovengenoemde negatieve factor is er ook een positieve, die zeer bemoedigend is, n.l. dat alle rapporteurs en schrijvers schier zonder onderscheid het Surinaamsche cultuurgebied uiterst vruchtbaar noemen.

Het bovenstaande geeft ons hoop, dat het landbouwbedrijf in Suriname betere resultaten zal kunnen geven, dat het tot nu toe gedaan heeft, en dat Suriname zal kunnen concurreeren met landen, die onder dezelfde moeilijke omstandigheden wat werkvolk etc. betreft, produceeren en prospereeren.

Waarom kan Engeland Britsch Guiana, dat aan de andere zijde der grensrivier van Suriname ligt, wel tot ontwikkeling brengen en wij onze kolonie niet?

Behoeft de rubbercultuur op Sumatra eenigszins onder te doen voor die op Malakka? Zijn wij daar de minderen van de Engelschen? Waarom doen wij dan wel in de West voor hen onder?

Hiermede is o. i. ook de eer zoowel als het belang van Nederland ten nauwste verbonden.

Het zal ons altijd slechts ten goede kunnen komen, dat wij ook aan de West onze volle aandacht en energie hebben besteed.

Tot dusverre is voor de beteekenis van de West veel te weinig gedaan, althans veel te weinig bereikt. Bijna alles is gezet op de kaart van Oost-Indië. Maar hoe gewichtig kan het voor Nederland nog niet blijken te zijn, ook een koloniaal steunpunt in Zuid-Amerika te bezitten, en zoo bloeiend mogelijk te hebben gemaakt.

Omtrent de werkwijze van het Suriname Studie-Syndicaat nog het volgende:

Het syndicaat is geen handelsonderneming, maar een vereeniging van belanghebbenden, welke ten doel heeft te onderzoeken in hoeverre de in Oost-Indië opgedane ervaringen met den grooten landbouw, dienstig gemaakt kunnen worden aan de ontwikkeling van Suriname, na te gaan welke beletselen de ontwikkeling van den grooten landbouw aldaar in den weg staan, op te sporen welke cultures van uitvoerproducten voor het groot-landbouw-bedrijf in aanmerking komen met den meesten kans op succes.

De verschillende onderzoekingen, die daarmede verband houden, zijn aangevangen. De voor de studie benoodigde fondsen zijn door particulieren bijeengebracht.

Het initiatief is genomen door den nieuwen Gouverneur van Suriname, den heer G. J. Staal, wiens goede plannen met de kolonie ons verheugen en op wiens medewerking voor al hetgene, wat een Gouvernement kan doen om de ontwikkeling van het initiatief op cultuurgebied te bevorderen — zooals ik dit op Deli zoo sterk heb waargenomen — zeker mag worden gerekend.

Het eind-resultaat zal dan ook niet zijn exploitatie door het Gouvernement zelve, maar particulier bedrijf, dat, bijv. wat wegenaanleg, rechtsmaatregelen enz. betreft, op den steun van het Gouvernement moet kunnen rekenen.

Wij zullen ons best doen om met zoo praktisch en vruchtbaar mogelijke plannen voor den dag te komen. En wanneer ons dit gelukt, zijn zij overtuigd in de Nederlandsche finantieele wereld en onder hen, die bij de koloniale cultures betrokken zijn, — maar neen, ook verder nog: ook bij vele andere wakkere Nederlanders, het initiatief te vinden de zaken ook aan te pakken in het belang van de West en van het moederland".

* * *

Naar wij vernemen zal de heer *Kasteleijn* zich in het aanstaande voorjaar naar Suriname begeven om op de plaats zelve de studie voort te zetten. Wij juichen dit ten zeerste toe, en zijn overtuigd, dat de studie voor de kolonie goede vruchten zal dragen. Kan de heer *Kasteleijn* dan tijd vinden om ook een bezoek te brengen aan *Britsch Guiana* en aan *Trinidad*, dan zou dit aan de zaak ten goede komen.

De toestanden in deze koloniën komen in vele opzichten met die in Suriname overeen, waardoor een vergelijking van de bereikte resultaten uiterst leerzaam is.

* * *

In het December-nummer van het „*Tijdschrift v. Econ. Geographie*" schrijft de heer *Fr. Oudschans Dantz* over „*Huisvlijt in Suriname*".

Het artikel handelt over de voorwerpen, die gemaakt worden of kunnen worden van de talrijke mooie zaden, die men ter plaatse vindt en waarvan de schrijver een lange lijst geeft.

Tijdens zijn verblijf in Engeland viel het hem op, dat het daar veel gemakkelijker is artikelen te koopen van versieringszaden vervaardigd, dan in Nederland. In de badplaats Hastings aan de Zuidkust zag hij halssnoeren en taschjes van allerlei zaden, zoowel afkomstig van Afrika als van West-Indië en ook in Londen, in den reuzenwinkel van Selfridges in Oxfordstreet waren alleraardigste voorwerpen te koop van Mimosa, Jobstranen en Kokriki (Abrus precatorius) vervaardigd, als doozen, tasschen, matjes, schermen, enz.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tjipto en zijn Aanhang. Tot recht verstand — zoo wordt uit Pati aan de *Locomotief* geschreven — van de aanleiding tot een streng onderzoek van Tjipto's propaganda te Djoewana door het plaatselijke bestuurshoofd, acht ik het niet ondienstig in aansluiting op mijn vorige mededeeling, het onder-

volgende bekend te maken: Tjipto kwam op den bewusten Zaterdag per laatste tramgelegenheid te Djoewana aan en begaf zich met de twee hem vergezellende Europeanen van het station rechtstreeks naar de woning van den Inlander Djojo Siman in de kampong Koedoe-Keras. Deze is een S. I.-er, die onder zijn kornuiten veel te zeggen heeft, zoodat op den avond van dien dag veel menschen waren verschenen, om Tjipto te zien en te hooren. Er werd toen dus reeds vergaderd en daar Djojo's woning geen voldoende localiteit bleek te hebben voor de toestroomende massa, zette Tjipto in den ochtend van den daarop volgenden dag zijn werk voort in een leegstaand gebouw met een groote pendopo in dezelfde kampong. Reeds op Zaterdagavond moest Tjipto van de hevige ontevredenheid, die bij hem heerscht, hebben uitgelaten: „ik ben nu nog slechts een banneling". Het grootste kwaad echter van zijne handeling schijnt gelegen in zijn duidelijk gezegde: „De Europeanen moeten uit Indië geweerd worden". Hieraan was het te danken, dat verscheidene personen onder de aanwezigen bij het naar huis gaan reeds besloten hadden, niet tot de vereeniging toe te treden. Zij verschenen den volgenden dag dan ook niet voor de tweede maal en antwoordden op de vraag: „Waarom?" kortweg: „sebab rasanja tida enak" (omdat ik mij niet wel gevoel). Zondag moest de vergadering, die door den wedono en een paar Europeesche ingezetenen bijgewoond werd, heel kalm zijn toegegaan. Zij, die alleen op die tweede vergadering geweest waren, wisten dus niets van bovenstaande uitlatingen van Tjipto, de redenen tot ontstemming en een streng onderzoek van den assistent resident van Pati met het bekende gevolg. Intusschen zij vermeld, dat door dat onderzoek de toegetreden leden zich hebben teruggetrokken, zoodat de agitatie onder het volk niet voortduurt.

De *Voorpost* teekent hierop 't volgende aan: Luister goed, gij Patische kwartjes-berichtgever. Niet Tjipto en *2 Europeanen*, doch *3 Indiërs* zijn naar Djoewana gegaan, niet om daar een *koempoelan* (vergadering) te houden, doch om eene afdeeling van *Insulinde* op te richten op verzoek van eenige tientallen Djoewanasche ingezetenen, die voelen, dat *Insulinde* inderdaad werkt in het waarachtig belang van alle Indiërs. Er is voorafgegaan eene *openbare* vergadering met toestemming van de betrokken autoriteiten, waarin het doel en streven van de vereeniging uiteengezet zijn. Nadat zij, die geen lid wenschten te worden, op verzoek van den voorzitter der vergadering de zaal hebben verlaten, werd overgegaan tot de oprichting van de afdeeling en tot de verkiezing van een Afdeelingsbestuur. Hiermede is de taak van het drietal afgeloopen. Het beloofde niet des avonds terug te komen, bleef dus van zelf weg, omdat het naar Semarang is teruggekeerd om verslag uit te brengen bij het Hoofdbestuur. Het zal in den eersten tijd wel niet terugkomen en u weder een kwartje laten verdienen om de doodgewone reden, dat nu te Djoewana een Afdeelingsbestuur gevestigd is, hetwelk het begonnen werk zal voortzetten. Dat is de geschiedenis van de oprichting van de afdeeling Djoewana, die nu 40 leden telt, welk aantal spoedig uitgebreid zal worden.

Dit stuk is onderteekend: *Halve-gulden-berichtgever.*

Engelsche Sympathie. *Kromo* schrijft in hetzelfde blad: Eenige dagen geleden is in alle vier couranten hier (Weltevreden) een telegram overgenomen omtrent „Betuiging van sympathie van de Engelsche Regeering aan de Arabieren, die opgestaan zijn." In het „Bataviaasch Nieuwsblad", „Bataviaasch Handelsblad" en de „Java-Bode' is dat telegram letterlijk overgenomen en wel als volgt: Engelsche Regeering betuigt Hare sympathie aan het volk van Arabië, dat zij het juk van den *overheerscher* hebben afgeschud."

„Neen, zegt 't *Nieuws van den Dag*, dat mogen wij niet schrijven, anders slaan de Indiërs mij dood met mijn eigen woorden en daarom heeft dat blad het telegram op de volgende wijze vertaald: „Engelsche Regeering betuigt Hare sympathie aan het volk van Arabië, dat zij het juk van *hun vijand* hebben afgeschud."

„Typisch niet waar? Die sloebers letten op alles" alzoo *Kromo*.

Vaccinedwang. Uit een brief van *Radja Saoedin* (Inl. arts) in het *Bataviaasch Nieuwsblad*, halen wij aan: „Maar dat er nog zooveel onrecht geschiedt en misbruik wordt gemaakt van macht in een land, dat onder Nederland staat, een rijk, bekend en geroemd als een humane koloniale mogendheid, mag zeker niet stilzwijgend worden voorbij gegaan. Ik heb hier speciaal het oog op het landschap X, waar ik getuige ben geweest van zaken, waarbij de naam van het rechtvaardige Gouvernement in discrediet wordt gebracht door personen, die, dit geval betreffende, zeker buiten hun boekje zijn gegaan. Juist hebben we in de nieuwsbladen gelezen over den vaccinatie-dwang tegen de pokken, of een geval van dwang, maar nu in een slechten zin, doet zich weer voor. Ik ben geen tegenstander van de vaccinatie, integendeel, mijn innigste wensch is altijd geweest, dat iedereen zich deze inenting zal laten welgevallen. Ik voor mij ben er vast van overtuigd, dat vaccinatie een onmisbaar, prophylactisch middel is tegen bepaalde ziekten. Immers, daardoor verkrijgt men een geheele of gedeeltelijke ongevoeligheid van het lichaam voor het bepaalde ziekte-gif, die het den mensch mogelijk maakt zich tegen een nieuwe infectie te verweren. Krijgt men dan toch ziektekiemen binnen, zoo is de kans, dat ze totaal of partieel gedood of vernietigd worden, heel groot en zal de ziekte voor den patient een veel gunstiger verloop nemen. Een blij gevoel overkwam me dan ook bij 't vernemen uit de nieuwsbladen, dat reeds zooveel duizend menschen in X. ingeënt waren tegen de plaag der menschheid: de cholera. Wat een heerlijk besef was 't niet voor me, te weten, dat mijn landgenooten het nut van de vaccinatie inzien en zich vrijwillig ter beschikking hebben gesteld voor de haast pijnlooze behandeling en daarmee ook toonen het Gouvernement te willen begrijpen in zijn goede voornemens.

Doch hebben toevallige omstandigheden mij in de gelegenheid gesteld „achter de coulissen" te kijken en wat ik daar zag, was voldoende om mijn vertrouwen in den rechtvaardigheidszin van sommige uitvoerders van Gouvernementswetten te knakken. Die wetten toch, uitgevaardigd voor het welzijn van het volk, blijken in dit geval voor datzelfde volk een plaag te zijn geworden en van de vrijwilligheid, waarvan in de pers sprake is, blijft niets, althans zeer weinig over, zooals blijken zal. Immers degenen, die, hetzij uit gebrek aan overtuiging voor de goede resultaten der vaccinatie, dan wel uit fanatisme, zich niet aan die bewerking wenschten te onderwerpen, werden door den betrokken besturend ambtenaar, echter thans in zijn kwaliteit van magistraat, gestraft met ten arbeidstelling dan wel met rottanslagen. Welke overweging zou wel in de betrekkelijke vonnissen zijn opgenomen? Och, een vraag naar den bekenden weg; als men een hond (lees Inlander) wil slaan (lees straffen) kan men steeds wel een knuppel (lees wetsartikel) vinden. Hierover langer uit te wijden is overbodig!

Aandoenlijk is het die arme stakkerds te zien, ploeterende in den modder, broeinest van allerhande ziekten, en dit in de blakerende tropische zon, maar nog aangrijpender is 't te zien, hoe de vrouwen en kinderen der onschuldig veroordeelden, beroofd van hunne kostwinners, toch dien man en vader van hun huis — dat veelal mijlen ver van de plaats der ten arbeidstelling verwijderd ligt, — 't dagelijksch rantsoen komen brengen. Arme zielen, arme vrouwen, wie zal thans voor u werken, wie zal voor u en uw kinderen het geld, het hongerloontje verdienen, nauwelijks genoeg om uw leven en dat uwer kinderen te rekken, nu hij uit uw midden is weggeruikt, door de armen der ongerechtigheid, hij, die anders te nacht en ontij met zijn broos visscherspranwtje uitzeilt, zijn leven in de waagschaal stelt voor u en uw kroost en moedig 't hoofd omhoog houdt in den harden strijd om het bestaan?

Zooals hierboven reeds door mij aangehaald, ben ik verre van een tegenstander, juist een voorstander van de vaccinatie. Ja, nog meer, ik zou zelfs de eerste zijn, die het zal toejuichen, indien een wet van vaccinatiedwang werd ingevoerd, maar die wet bestaat er nu eenmaal nog niet. Men straffe de recalcitranten, indien de wet zulks toelaat, doch men valle hen niet hard, indien de wet er geen macht toe geeft. Zeker, in het belang van datzelfde volk ben ik het er mede eens, dat in dit geval straffen behooren te worden uitgedeeld, maar straft dan de lieden, die indirect de oorzaak zijn van dezen toestand, n.m. de goeroe's en godsdienstleeraars, die door met voordacht verstrekken van onjuisten uitleg der koranteksten tot onwil hebben gedreven. Ik ben een leek in de rechtswetenschappen en weet dus niet of onze strafwetten in deze de bevoegdheid geven in te grijpen. Indien niet dan ware het, mijns bescheiden inziens, raadzamer 't daarheen te leiden, dat op die goeroe's art. 47 van het Regeeringsreglement worde toegepast. Men zij overtuigd, dat deze maatregel eene afdoende zal zijn, terwijl de thans toegepaste een middel is erger dan de kwaal. En nu zou men kunnen zeggen, dat de redenen tot toepassing van dit artikel, evenals die, welke geleid heeft tot bestraffing der onwilligen, eene gezochte zal zijn. Dat moge waar zijn, doch daar staat tegenover, dat men van twee kwaden het beste moet kiezen. In het eerste wordt de wet van kracht, terwijl in het tweede de Landvoogd slechts gebruik maakt van het hem verleend recht tot toepassing van een rekbare bevoegdheid.

Zooals de toestand nu is, gaat hij mank aan het euvel, dat de indirecte, doch niettemin voornaamste veroorzakers der moeilijkheden bij de vaccinatie niet alleen vrij uit gaan, doch zelfs met hun gezinnen vrijloopen van inenting, waar zij nog al

prat op gaan en waarmee hun invloed op de domme massa nog verdubbeld wordt. Er zijn onder de gestrafte lieden zeer weinigen, die weigerachtig zijn geweest bij de inenting, om andere redenen dan door inblazingen dier goeroe's, door afwezigheid van vertrouwen in de goede resultaten dier bewerking, maar is hun dit kwalijk te nemen? Immers het grootste gedeelte der volksvertegenwoordiging is zelfs nog niet geheel doordrongen van het nut daarvan.

Hiermee heb ik, hoop ik, duidelijk aangetoond de bezwaren, die er zijn tegenover sommige praktijken bij de inenting en tevens hoop ik, dat, mocht de vaccinatie-dwang worden ingevoerd, hieruit eenige aanwijzingen worden geput bij de toepassing daarvan, opdat niet te kort worde gedaan aan de wetten der gerechtigheid en der humaniteit." Alzoo schrijver.

De leiding van de S. I. De *Oetoesan Hindia* deelt mee, dat raden Goenawan geen onder-voorzitter van de Centrale S. I. meer is en door Abdoel Moeis is vervangen. Er wordt bij gezegd, dat deze wisseling het gevolg is van Goenawan's nalatigheid in de vervulling van hetgeen op het S. I.-congres te Bandoeng van hem werd geëischt.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Afloop eener Eerezaak. Sidin — zoo lezen wij in de *Bintang Soerabaja* — had een *liaison* met de vrouw van *Wongso*. Niet zoo'n vrij onschuldig amouretje van verliefd doen en glazig elkaar aankijken, maar werkelijk een liaison *to the bottom*. En Wongso had de schuldige gesnapt *en flagrant délit*. En Wongso bracht het geval voor het gerecht en eischte schadevergoeding „voor betering in eer en goeden naam", zooals men dat uitdrukt. De voorzitter besliste, dat Sidin vijf gulden moest dokken aan den gehoonden Wongso. Sidin scheen er op gerekend te hebben, want uit zijn buikband pulkte hij een stapel klein geld, dat te zamen vijf gulden bleek te bedragen. En Wongso stak de eerlijk verdiende centen vroolijk op. Men ging heen, maar daar begon 't juist te regenen. Dikke, groote druppels kletsten neer. En toen — zoo verhaalt de Chineesche schrijver — heb ik een moment *paff* gestaan, want......... Wongso, die een *pajong* bij zich had, bood Sidin aan met hem op te stappen: „Kom, Kan, ga meê, dan breng ik je droog thuis! En in de donkerte verdwenen ze gearmd......"

De S. I. en I. W. De redactie van de *Sri Sumatra* verwondert er zich over, dat, nadat de motie voor „*Indië Weerbaar*" onder daverend applaus was aangenomen in een bijeenkomst van 10.000 personen, de Regeering den volgenden dag voor alles wat leelijk was werd uitgemaakt. Alle kranten waren er vol van. De redactie is niet van plan al dat gemopper over te nemen, al die aanvallen en scheldwoorden tegen de Hollanders, slechts wil zij hare verbazing te kennen geven, dat verschillende personen aan de Sumatraansche pers den raad hebben gegeven, om ten deze het voorbeeld van de bladen op Java te volgen. Alsof men geen eigen oordeel bezat!

Bovengenoemde redactie is van oordeel, dat de oorzaak van de weerloosheid van Indië gezocht moet worden in het gemis van een hoogeschool, en dat 't daarom beter is een hoogeschool op te richten, dan het streven van „Indië Weerbaar" te steunen.

In de *Tjahaja Timor* wordt het artikel van Goenawan overgenomen, dat hij in zijn blad de *Pantjaran Warta* heeft geschreven over de verhouding van de Sarikat Islam tot *Indië Weerbaar*. Wat het Comité „Indië Weerbaar" en het bestuur der Centrale S. I. gezegd hebben over die bijna algemeene instemming der S. I., is geheel bezijden de waarheid. De afdeeling Buitenzorg had zich zoogenaamd er vóór verklaard, maar 200 leden er van hebben bekend gemaakt, dat feitelijk alle leden er tegen waren; behalve de Voorzitter, de eenige, die er vóór was. Niet alleen op Java willen de Inlanders er niets van weten, maar ook op Sumatra. Indien men eens de moeite wilde nemen om propagandisten naar Palembang en Djambi te zenden, zou men eens wat te zien krijgen. Verder wordt door het blad op het oude aambeeld gehamerd: dat de Inlanders in N.-I. onrechtvaardig behandeld worden, in 't geheel niet veel beter dan hun lotgenooten in Britsch-Indië, zooals de voorstanders van „I. W." beweren. Eerder omgekeerd.

Meeningen over Goenawan.

De hoofdredacteur van de *Kaoem Moeda* (tevens bestuurslid van de C. S. I.) had in de „*Preanger Bode*" een beschuldiging ingezonden tegen zijn medebestuurslid Goenawan (hierboven bedoeld), van medeplichtigheid aan den opstand in Djambi. In de *Tjahaja Timor* is dit stuk overgenomen. Die beschuldiging zou dan op de volgende feiten berusten: 1e. In een *geheime* vergadering van de C. S. I. was Goenoewan de eenige, die tegen „I. W." was. 2e. Hij is altijd tegen het Nederlandsche gezag geweest en in dezen opstand zijn ook S. I.mers, d. w. z. Nederland welgezinde hoofden, om het leven gebracht. 3e. Toen hij zijn laatste rondreis maakte, moet hij ongetwijfeld kennis bekomen hebben van het voornemen tot den opstand. Te Batavia heeft hij er geen woord over gesproken.

De redactie van de *Tjahaja Timor* gelooft echter niet aan deze beschuldigingen. Als hij een verradersrol had willen spelen, zoo is hare redeneering, dan had hij vroeger wel met het driemanschap Douwes Dekker c.s. meegedaan bij de verspreiding van de bekende brochure. Instede hiervan, heeft hij het Bestuur gewaarschuwd. Volgens het *Bataviaasch Nieuwsblad* — dit wordt er bij aangehaald — werd hij in Djambi aanvankelijk door de ontevredenen als een *radja* ontvangen, doch weldra keerden zij zich van hem af, toen hij ronduit verklaarde niets met den opstand te maken te willen hebben, en hun zelfs aanried om de van hen gevorderde heerendiensten ten uitvoer te brengen.

Van Vreemde Koloniën.

Uit de rede van Lloyd George.

Gewaagden wij in onze beschouwingen over „Vrede?" in 't vorige nummer over de eereschuld, die Engeland ten opzichte van de kroonkoloniën te vereffenen zal hebben, Lloyd George liet dit punt dan ook niet onaangeroerd in de groote rede, naar aanleiding van het voorstel der Centralen. Hij zette dit gedeelte van zijn toespraak in met een herinnering aan den prachtigen bijstand, die de koloniën uit vrijen wil aan 't moederland hebben verleend in zijn strijd voor de zaak der menschheid. De groote idealen van Engelsch f a i r p l a y en rechtvaardigheid oefenen, zeide hij, hun aantrekkingskracht op de koloniën even sterk uit als op Engeland zelf. De koloniën hebben 't onbaatzuchtige van den strijd van 't moederland ingezien, alsmede dat de strijd niet alleen Europa aangaat, maar dat groote wereldvraagstukken in 't geding zijn, waarbij hun kinderen evenzeer betrokken zijn als die van Engeland. De nu opgetreden regeering verklaarde zich even dankbaar als de oude voor de ongemeene dapperheid, die de onderdanen van overzee op zoo menig slagveld hebben getoond.

Maar 't was toch niet om deze verzekering te geven, dat de minister-president de koloniën ter sprake bracht. De regeering meent, dat de tijd gekomen is om de zelfbesturende kolonies meer geheel in den vorm te raadplegen over de oorlogsaangelegenheden, zooals de stappen te nemen om de overwinning te behalen en de beste middelen om de vruchten er van binnen te halen. De Britsche regeering stelt zich dus voor, eerlang een rijksconferentie bijeen te roepen om den geheelen toestand voor de zelfbesturende koloniën bloot te leggen en met hen te rade te gaan over hetgeen zij en 't moederland nu verder samen zullen doen om een spoedige en volledige overwinning te behalen voor de idealen, waarvoor allen zoo prachtig hebben gestreden.

Men zal zich herinneren, dat er vóór het uitbreken van den oorlog weer over gedacht werd, een rijksconferentie te Londen te doen samenkomen. Van meer dan één zijde werd daarna aangedrongen op 't houden ervan, maar de regeering liet wel bij beurten uit elk der kroonkoloniën een vertegenwoordiger overkomen, om met hem te praten en hem te bepraten, maar van een bedillende conferentie wilde zij niet weten. Thans stelt Lloyd George 't voor alsof er eigenlijk geen strijd over is geweest. Misschien kan men in deze politiek ook een voorbode van den vrede zien, 't moederland wil tijdig de verre rijksdeelen raadplegen, of zelfs tijdig er voor zorgen vertegenwoordigers bij de hand te hebben, als over de vredesvoorstellen moet worden gedelibereerd.

Hierbij blijft een uitgeslotene: Britsch-Indië. Dit zal nu te meer zijn achterstelling voelen. 't Heeft in offervaardigheid niet ondergedaan voor de kroonkoloniën, 't vraagt met aandrang om met deze te worden gelijk gesteld. Maar 't moederland heeft wel de offers aanvaard, doch de gelijkstelling met de koloniën van blanke kolonisten komt niet.

Verbinding van N.- met Z.-Amerika.

De verbinding tusschen N.- en Z.-Amerika is voor 't handelsverkeer niet druk. Ware 't niet dat deze 2 werelddeelen, door eenheid van naam en tijdstip van ontdekking, tot één werelddeel werden gemaakt, wellicht zouden zij geen begrip van samenhoorigheid hebben. Nu zijn zij door 't beginsel van de Monroeleer vereenzelvigd en zoo nu en dan komt een oproep tot nauwere versterking van de banden een poging doen om één groot Amerika tot inniger samengaan te brengen. Veel succes is hiermede nog niet bereikt. Het buitenlandsch verkeer zoowel van Noord- als van Z.-Amerika was veel meer aangewezen op de andere werelddeelen, dan in de richting Noord-Zuid. De oorlog heeft de Vereenigde Staten meer en meer tot leverancier, aan- en afnemer van Z.-Am. gemaakt. Hiermede is van zelf de behoefte aan betere scheepvaartgelegenheid ontstaan. Den 18en October vertrok uit New-York het s.s. Carolijn van de New York-Philadelphia S. V. Mij. als eerste tot opening van een geregelde vaart op Brazilië en Argentinië. Zoo hebben de omstandigheden een der denkbeelden tot uitvoering gebracht, dat op 't Pan-Amerikaansche congres, ten vorigen jare te Buenos-Ayres gehouden, nog met weinig kans op slagen werd te berde gebracht. I s v a n d e z e l ij n g e e n p a r t ij t e t r e k k e n i n 't b e l a n g v a n e e n d e r N e d e r l a n d s c h e k o l o n i ë n i n A m e r i k a ?

De Syrische kolonie in New York.

New York telt een vrij talrijke kolonie Maronieten, zij wordt op ongeveer 2000 gesteld, maar haar invloed strekt zich over een 25000 tal zielen uit, afkomstig uit den Libanon en Syrië. Dezer dagen heeft de inwijding van een kerk dezer christelijke secte plaats gehad, waarbij de Fransche consul tegenwoordig was, die in April ook den eersten steen gelegd had. Zooals men weet, treedt Frankrijk in 't buitenland als beschermer van de Syriërs op; onlangs konden wij hiervan nog een voorbeeld bijbrengen, toen in Oost-Afrika eenige Syriërs als Turken behandeld waren, waardoor hun handelszaak ten onrechte geconfisceerd was. Dank zij de Fransche inmenging herstelde Engeland zooveel doenlijk het onrecht. Ook in New York rekenen zij voor zooveel

noodig op Fr. steun. Moeharzel, de leider van 't Syrische dagblad El Hada, bracht bij deze gelegenheid dan ook weer warme hulde aan Fr. voor zijn toewijding.

De voeding van Japan.

Aan een geillustreerd artikel ,,Rijstcultuur in Japan'', voorkomende in 't Kerstnummer van ,,De Veldbode'', en dat overigens voor ons oud-Indisch gasten niet veel nieuws aanbiedt, ontleenen wij toch 't volgende, dat minder van algemeene bekendheid mag worden geacht.

De J. rijst wordt onder de beste van de wereld gerekend. J. neemt de derde plaats in onder de rijstproduceerende landen en voert groote hoeveelheden uit. 't Voert ook rijst in. Dat klinkt vreemd voor een rijstproduceerend land, doch daar de kwaliteit van de in 't land gekweekte rijst zeer goed is, wordt er zooveel mogelijk geëxporteerd en worden goedkoopere soorten voor 't gebruik in 't land zelf ingevoerd van uit Korea, China en Indië. Gemengd met J. rijst, wordt deze door de arme bevolking gegeten. Hoeveel rijst 't hoofdvoedsel is, worden ook andere granen verbouwd en wel gierst, gerst en tarwe. Deze granen eischen de werkkrachten in den tijd, waarin de rijstvelden braak liggen. Ook worden twee soorten aardappelen voor de consumptie geplant.

Tot nu toe waren 't in hoofdzaak de stadsmenschen in J., die rijst aten, daar de boeren het als een weeldevoedsel beschouwen. Maar 't aantal verbruikers heeft zich steeds uitgebreid en de levensstandaard wordt ook in J. hooger, tengevolge waarvan nu ook ,,op 't land'' meer rijst gegeten wordt. Dit en 't feit, dat de bevolking steeds toeneemt, hebben de J. regeering er toe gebracht het vraagstuk der voedselvoorziening ernstig te overwegen. Jaren geleden zijn proefstations opgericht. Ze hebben veel gedaan voor 't verbeteren van den aanleg van rijstvelden en voor de irrigatie en wat daarmede verband houdt. Thans bereidt J. zich voor om in de stijgende vraag naar voedsel te voorzien. Bij mislukking van den oogst en zelfs bij normalen oogst, hoewel dan natuurlijk in mindere mate, moet grooteren invoer komen.

Steeds overwinningen, maar de overwinning blijft uit.

Toen generaal Smuts overwinning op overwinning kon melden en zelfs de Duitsche hoofdplaats Dar es Salam in Britsche handen was, leek 't pleit in Oost-Afrika beslecht. De D. zetten de guerilla echter voort, zij bleven de vereende Engelsche, Belgische, Fransche, Portugeesche afdeelingen, waarbij de Boeren vooral niet te vergeten, gelegenheid geven steeds weer en nog nog nieuwe voordeeltjes te behalen, maar gewonnen gaven zij zich niet. Wat meer is, zij wisten 't verzet telkens weer te organiseeren. Waar zij de wapenen en munitie vandaan halen is niet te verklaren, maar zij bezitten die in voldoend aantal om tot het offensief over te gaan. Zoo rapporteerde Smuts onlangs, dat de strijd bij Kibata voortduurde. Den 15en December werden hevige vijandelijke aanvallen afgeslagen. In den volgenden nacht drongen D. afdeelingen in de Br. stellingen; wel werden zij er uitgedreven, maar zij hadden toch getoond, dat de D. nog geenszins dood zijn, al werken de gecombineerde colonnes ook met overmacht en voorzien van de meest moderne strijdmiddelen, tot vliegmachines en bomwerpers toe.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 51. Een kapokmonographie, door Dr. H. H. Zeijlstra (met afb.) — Lateriet, door Dr. D. J. Hissink (met afb.) — Vulcaniseeren van caoutchouc aan de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer, door Dr. A. W. Nanninga. — Amsterdamsche Vereeniging voor den Rubberhandel. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten (De geologische dienst in Indië. — Zuid-Sumatra-Congres. Enz. — Kleine mededeelingen (wegenbelasting voor het gewest Soerabaja. Enz.) — Verkeerswezen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Verder bericht de uitgever, J. H. de Bussy, in dit Nr., dat de heeren A. Deknatel, Dr. H. C. Prinsen Geerligs, Prof. Dr. P. v. Romburgh, J. Sibinga Mulder en Prof. Dr. F. A. F. C. Went zich bereid hebben verklaard van af 1 Januari 1917, op te treden als leden van de Commissie van Redactie van de ,,Indische Mercuur''.

Jaarverslag Topographische dienst in Ned.-Indië.

Blijkens een overzicht van den inhoud in de ,,Sumatra-Post'', is verschenen het jaarverslag van den Topographischen dienst in Nederl.-Indië over 1915. Het blad schrijft o. m., dat het verslag is gedrukt bij de topografische inrichting, dat het op typografisch gebied een prachtwerk is geworden, met belangwekkenden inhoud. Fraaie kaarten en foto's zijn er in opgenomen, ook platen in kleurendruk naast pastelteekeningen van P. A. J. Moojen (bij een opstel over Bali). De bijdragen van gemengden aard zijn: ,,Aardrijkskundige benamingen in Midden- en Oost-Java'', door L. F. van Gent. ,,Enkele aanteekeningen omtrent Bali'', door J. van Roon en voorts nog twee technische verhandelingen.

De splitsing van het jaarverslag in 2 deelen, zooals over 1914 heeft plaats gehad, zal voortaan achterwege blijven, aangezien het verslag van den inspecteur der landelijke inkomsten over de landrente-belastingwerkzaamheden in den vervolge afzonderlijk zal verschijnen.

Weekblad voor Indië.

In No. 26 van den loopenden jaargang een geïllustreerd artikel over een reis van een correspondent van het ,,Soer. Handelsblad'' ,,In het Hartje van de Djambische binnenlanden''.

No. 27 bevat o. m. een opstel van H. Marchand naar aanleiding van het verbranden van het lijk van Goesti Djilantik op Bali, welke plechtigheid de schrijver persoonlijk aanschouwde.

In No. 28 nog eenige kiekjes met bijschrift over dit verbrandingsfeest, zoomede een geïll. artikel over de onlangs geopende zeevaartschool te Makassar.

Veeartsenijkundige Bladen voor Ned.-Indië.

Onder de vele vakbijdragen, welke afl. 4 van dit tijdschrift vullen, vinden we er één van meer algemeen belang, getiteld: ,,Decentralisatie inzake toepassing van maatregelen tot verbetering van den veestapel (op Java en Madoera), en het oprichten van fokvereenigingen op coöperatieve basis, door Dr. H. 't Hoen.

Verder wijdt de heer Hellemans een uitvoerig en hoogstwaardeerend In Memoriam aan de nagedachtenis van den gouvernements veearts J. K. F. de Does, onlangs te Buitenzorg overleden, toen hij op het punt stond met ziekte-verlof naar Holland te vertrekken.

Reis van Hullebroeck naar Indië.

Emiel Hullebroeck — het is genoeg bekend — heeft onlangs een kunsttournée door Indië gemaakt en naar aanleiding daarvan een boek geschreven, dat met den eenvoudigen titel: ,,Insulinde. Reisindrukken'' verschenen is bij ,,De Vlaamsche Boekenhalle'', te Leiden. Het werk maakt ook door ruime illustreering een prettigen indruk, en zal, hopen we, beantwoorden aan het tweeledig doel, hetwelk de schrijver met de samenstelling beoogde, nl.:

aan de Belgische wilskrachtige jongemannen te toonen, wat een klein volk als koloniseerende mogendheid vermag, hen op te wekken om zich naar het Nederlandsche voorbeeld te gedragen en de Belgische kolonie tot evenredigen bloei te brengen; en

een wegwijzer te zijn voor reizigers, die voor het eerst Indië bezoeken, in het bijzonder toeristen en rondreizende collega's.

Maar bovendien zal de lectuur van het boek stellig ook aangename uurtjes kunnen bezorgen aan hen, die Indië uit eigen aanschouwing kennen; zij zullen — om met Hullebroeck te spreken — zich nog eens verplaatst gevoelen in het zonnige Eden, het heerlijke Insulinde.

Het karakter van den inlander op Java.

No. 3 van den 4den jaargang van ,,Orang Peladang'', het orgaan van leerlingen en oud-leerlingen der Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer, bevat een interessante beschouwing, getiteld: ,,Korte opmerkingen over het karakter van den Inlander op Java''. De schrijver, J. H. Neumann, geeft hier uitsluitend persoonlijke waarnemingen weer; met opzet heeft hij de bestaande literatuur over dit onderwerp niet geraadpleegd, verwijst althans er niet naar. Schr. behandelt achtereenvolgens:

Enkele eigenaardigheden met betrekking tot den aard en godsdienst der Inlanders. — Het verschil in handelsgeest en handelsinzichten tusschen Inlander en Vreemden Oosterling. — Waarom kan de Inlander niet concurreeren tegen den Chinees?

Indisch Tijdschrift van het Recht.

No. 1—3 van deel 107 van het orgaan der Nederl.-Indische Juristen-Vereeniging bevat, behalve de rubriek jurisprudentie, eene verhandeling van Mr. A. W. Hartman, getiteld: ,,De afwikkeling der rijsttransacties hier te lande''.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Den heer F. Oudschans Dentz komt ongetwijfeld lof toe voor zijn streven om Suriname meer bekend te maken en er de zoo gewenschte belangstelling voor op te wekken. Telkenmale ontmoet men zijn naam in verschillende tijdschriften. Zoo bevat nu weer het jongste No. van het Tijdschrift voor Economische Geographie eene verhandeling van zijn hand over huisvlijt in Suriname, voor zoover deze betrekking heeft op voorwerpen, welke worden versierd met zaden of er geheel van worden vervaardigd.

De Atjeh-tram.

Het Aug.-Nr. van het Indisch Tijdschrift voor Spoor- en tramwegwezen bevat het eerste gedeelte eener verhandeling over ,,De Atjeh-tram'', waarvoor de gegevens werden verzameld tijdens een studie-reis in Mei 1915, langs de lijnen dier tram gemaakt. Vooraf gaat een geschiedkundig overzicht, terwijl tal van illustraties en kaartjes den tekst verduidelijken.

De Reflector.

In Nr. 43 van dit Indische weekblad houdt D. van der Zee een betoog van de wenschelijkheid om een gouvernements-stoomvaartdienst tusschen Nederland en Indië te openen. Wanneer de Nederlandsche Staat zelf een dienst met zijn koloniën onderhoudt, zal zij niet langer afhankelijk zijn van de begrijpelijke willekeur van particuliere verkeersondernemingen (schr. herinnert bijv. aan het gedurende enkele maanden stopzetten van het overzee-verkeer door de stoomvaartmaatschappijen ,,Nederland'' en ,,Rotterdamsche Lloyd'') — Op ethnographisch gebied levert verder ,,Elof'' eene bijdrage, getiteld ,,Madoereesche sport'', waarin hij eene aardige beschrijving geeft van de populaire stierenwedrennen op dat eiland.

No. 44 bevat o. m. eene beschrijving (waarvan het vervolg in een volgend nummer) van de bovengenoemde lijkverbrandingsplechtigheid op Bali. Tal van illustraties zijn aan den tekst toegevoegd.

Pemimpin Pengoesaha Tanah.

Afl. 9—10 van dit landbouwkundig maandblad voor den Inlander (het verschijnt in een afzonderlijke Maleische en een Hollandsche editie) bevat de volgende

artikelen: De cultuur van aardappelen in het Garoetsche. — De cultuur van de bereiding van tabak voor de Inlandsche markt in Oud-Kedoe, door W. Stenvers. — Iets over de cultuur, handel en consumptie van katjang toenggak (Vigna catjang) in de afdeeling Silhoardjo, door A. Meijer. — Over het maken van tjangkokkans bij djeroekboomen (vervolg), door F. J. W. Westendorp. — Mededeelingen betreffende de kedele-cultuur in de afdeeling Bèrbèk, door Th. F. Versteegh. — Eenige minder bekende vrienden, door J. Wolff. — Loonende cassave-cultuur (met ill.), door L. Koch. — Een en ander over veehouding en veeteelt, door Dr. W. van den Akker. — De selderij-cultuur in district Tjipoetri, afd. Tjiandjoer (res. Preanger Regentschappen), door H. de B. — De degeneratie van de Karang Serang padi in Kandanghauer (met ill.), door L. Koch. — Klapperplagen, door H. de B.

Avondfeest in den Kraton.

In het Sept.-Nr. van het Theosofisch Maandblad voor Nederl.-Indië schrijft Annie H. v. V. een mooi artikel (gedateerd Weltevreden, 10—20 Oct. 1914), over een door haar bijgewoond avondfeest in den Kraton van den Soesoehoenan van Soerakarta.

Op uitnemende wijze vertolkt de schrijfster haar indrukken van de groote en verheven plechtigheden, welke aan een herdenkingsfeest van den Soenan waren verbonden. Zoo bv. in de passage, waarbij zij haar lezers vertelt van de Javaansche danseressen, de serimpi's.

,,Uit amberkleurig albast gehouwen godinnebeelden in hindoetempel gelijken zij; zóó roerloos in allerdiepste rust van meditatie, dat de trilling der halfgesloten oogleden, het boezemleven der ademtocht als begoocheling aandoen. De Soesoehoenan ziet met vluchtigen blik op haar neer, onverschillig, hoog, en wenkt met een nauw merkbaren hoofdknik naar het orkest.........

De gamelan vangt nu aan licht te preludiëeren; een koor zet in, gedempt, met mezza-voce, dat als van héél ver aanzweeft. Hoe weven zich de gouden klankjuweelen in het brooze kantwerk van gezang tot één ode van geheimvolle lokking!

Een vage rilling doorsiddert de teedere lijven. Langzaam heffen zij de armen; de open handpalmen, de toegespitste vingertoppen licht tegen elkaar gevouwen als de bladen van slanken bloemknop. Een kort moment beroeren de achterwaarts gestrekte duimen het voorhoofd ten stillen groet, — dàn breekt de bloemknop zachtkens open.

De handen wijken uiteen. Wijder, wijder spreiden zich de armen, het kopje wendt zich naar links........., naar rechts......, loomvermoeid; de vingers lichten gracelijk op de einden van rooden slendangsluier. Al deze gebaren van een weergaloos-subtiele schoonheid.

Dringender noodt de gamelan nu; in sneller rythme. Luider accentueert het koor.

Nu zijn de danseressen opgerezen van den lichtspiegelenden vloer, zooals de lotus ópwaarts stengelt uit maanbeschenen vijver. En de dans begint...........

Zie nu, hoe zij zich geven gaan aan den eeredienst van het hoog-schoone! Schuchter eerst, — aarzelend; allengs met inniger overgave, welke aangroeit tot puurste extaze. Welk een stille mysterie, de soepele wending der leden, het strekken en kronkelen der armen, den sidder van het vingerenspel — vlinderteer! Het is alles smetteloos — subliem, — een serene sproke.

Niets meer zie ik van mijn omgeving dan dit éène wondere gebeuren. Als nog nimmer te voren wéét ik nu intuïtief zeker: dit is een deel van mijzelve; de mystiek van deze volksziel in essence, is ook het onvervreemdbaar-veilig bezit van mijn eigen in-wezen. Wég in concentratie van diepste aandacht volg ik dit héél aparte spel......................"

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Ingezonden.

Zeer geachte Redactie-Commissie.

Beleefd verzoek ik U aan de hiervolgende regelen eene plaats in het ,,Koloniaal Weekblad" te willen gunnen.

De heer J. C. H. acht zich gerechtigd en bevoegd, gedreven door ,,zorg voor de in het Moederland studeerenden", in de derde kolom van de eerste bladzijde en in de eerste kolom van de tweede bladzijde van No. 50 van dezen jaargang, aan de Nederlandsche studentencorpsen eenige onvriendelijke woorden te wijden en den raad ten beste te geven, dat de Inlandsche en Indo-Chineesche studenten buiten de corpsen zullen worden gehouden.

Ik kan niet nalaten een woord van protest te doen hooren:

1°. Omdat het vraagstuk ,,corps of niet-corps" niet in het ,,Koloniaal Weekblad" behoort te worden opgelost, althans daarin niet ,,in het voorbijgaan" als uitgemaakt behoort te worden voorgesteld;

2°. omdat ,,studenten, die ijverig deelgenomen hebben aan het z.g. echte, ,,veelbetoaste studentenleven" niet de omschrijving is van ,,corpslid";

3°. omdat het overgroote deel van de tot-oordeelen-bevoegde Nederlanders wèl van meening is, dat, wie het studentenleven — in het bijzonder het corpsleven — in zijne volheid heeft meegemaakt, wie heeft gewerkt èn genoten, in het algemeen beter is toegerust voor zijne maatschappelijke taak dan wie zich heeft ,,onthouden";

4°. omdat ,,cijfers" in het algemeen geen inzicht kunnen geven in de waarde van een vereeniging, althans moeten worden uitgelegd.

U, Geachte Redactie-Commissie, dankend voor de plaats, welke U misschien voor mijn schrijven zult willen inruimen, geef ik U de verzekering, dat de corpsen, overtuigd dat zij aanvullen wat de universiteit zelve niet geven kan en toch onmisbaar is, steeds gaarne zullen opnemen de Inlandsche en Indo-Chineesche studenten, die naar te hopen is, binnen afzienbaren tijd van de op te richten Indische Middelbare scholen en van de Indische hoogere vakscholen in grooter getale naar Nederland zullen kunnen komen dan thans van de H. B. S. — en spreek ik de hoop uit, dat U, mocht eens in Uw weekblad de vraag aan de orde worden gesteld, of de Indische studenten al of niet in het corps moeten gaan, ook aan ,,het corps" en zijne vele vrienden het woord zult verleenen.

Hoogachtend,

Uw dw.,

19 Dec. '16, Utrecht. J. A. JONKMAN.

—

Waar de Redactie-Commissie van het ,,Kol. Weekblad" zoo vriendelijk was mij in kennis te stellen met bovenstaand schrijven van den heer J. A. Jonkman — waarvoor ik de Commissie bij dezen dank betuig — zij het mij vergund het volgende op te merken:

1°. dat ik het geheel met den hr. J. eens ben, dat het vraagstuk corps of niet-corps niet in het ,,Kol. Weekblad" behoort te worden opgelost, althans daarin niet in het voorbijgaan als uitgemaakt behoort te worden voorgesteld;

2°. dat de hr. J. in 3°. van bovenstaand stuk in het ,,Kol. Weekblad" het vraagstuk reeds door het overgroote deel van de tot-oordeelen-bevoegde Nederlanders als opgelost beschouwt;

3°. dat het wellicht overweging verdient, dat de hr. J. No. 30 van dezen jaargang van dit weekblad en de afl. van de(n) Indische(n) Gids van November l.l. eens leest in verband met mijn schrijven in No. 50 van dit weekblad;

4°. dat ik in het algemeen niet vijandig sta tegenover de studentencorpsen.

J. C. H.

Kinanthie Sandoong.

Als antwoord op de zeer vele vragen dienen de volgende mededeelingen:

1. De tekst van ,,Kinanthie Sandoong" is zuiver Javaansch; de dichterlijke Hollandsche vertaling van R. M. Noto Soeroto is enkel noodig om het karakter van het stuk weer te geven.
2. Inderdaad zijn vele inteekenbiljetten, uit de exemplaren van het Kol. Weekbl. gevallen; de post heeft ze ten mijnent terugbezorgd.
3. De inteekenprijs (25 pCt. reductie) is voor iederen inteekenaar(ster) geldig, doch alleen tot aan de verschijning in 't laatst van Januari of begin Febr. a.s.

Hoogachtend,

S. SURYA NINGRAT,
Copernicuslaan 17, Den Haag.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.